הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ט

ספר

משנה ברורה

והוא פירוש יפה ומנופה על

שו"ע אורח חיים

חלק שלישי

הלכות שבת

אשר חיבר הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה **יוסף קארו** זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם

הגאון מו"ה **משה איסרליש** זצ"ל

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה **משה רבקש** זצ"ל מוילנא

באר היטב מהרב המובהק מו"ה **יהודא אשכנזי** זצ"ל דיין טיקטין

שערי תשובה מאת הגאון מו"ה **חיים מרדכי מרגליות** זצ"ל

ובאורי קראתיו בשם **משנה ברורה**, יען כי מתוכו מתברר דברי השו"ע כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים ולא יהיה כספר החתום, גם יקובץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפוזרים בספרי האחרונים מפרשי **הלכה** ביארתי כמה פעמים דברי ההלכה השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר ופמ"ג וברכי יוסף ומאמר המובא בקיצור בתוך המשנה ברורה מרדכי ורבות כהנה). אשר היו הרבה מהם אחרי הבה"ט ולא כלי ראיה ופה הראיתי בעזה"י את הובאו בשע"ת כי אם מעט מזעיר באיזה מקומות, כל אלה מקורו לעין כל מגמרא ופוסקים, גם חוברו פה והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון בעז"ה: **עוד** צרפתי בצדו כמה ענינים נחוצים ובשם **ביאור** יבואר בו לפעמים דברי השו"ע באורך במקום הצריך ביאור:

גם מחת המשנה ברורה הנ"ל פתחתי שער רחב עם פרחים ועלים מנוגנים וזמו נתה לו שער הלין כי בו יעוין על כל דיבור ודיבור לדעת מנטן מי יעלו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעזה"י החונן לאדם דעת

ישראל מאיר בר' **אריה זאב הכהן** זלה"ה, מעיר **ראדין**

יוצא לאור

מסודר מחדש בהג"ה מדויקת בתוספת הארות והגהות ותרגום מילים עם קיצור ותוכן כל סימן וסעיף קטן ועם פסקי החזו"א בתוספת טבלאות וציורים שיעורים וזמנים שיהא מצוי בו כל הנוגע להלכה למעשה ולא יצטרך לחפש בספרים אחרים

ע"י אהרן בלום ירושלים

מהדורא מיוחדת
עם:
ליקוטי דברי הרב החדש

הוספות לחלק ג

חזון איש
שינון הלכה
לוח שיעורים השייכים לחלק זה לפי שיטת
החזו"א והר"ח נאה
מפתח מפורט לפי ענינים להלכות שבת
מפתח עזר למציאת מלאכות שונות
לוח צה"כ לפי שיטת ר"ת
לוח תמידי לכניסת ויציאת השבת
1 סי' רנ"ב ס"א, לפרוס מצודות חיה
2 סי' רנ"ב ס"א, מצודות דגים
3 סי' רנ"ב ס"ה, וטוענין בקורת בית הבד
4 סי' רנ"ג ס"א, כירה
5 סי' רנ"ג ס"א, תנור
6 סי' רנ"ג ס"א, כופח
7 סי' רח"צ ס"ג, הסתכלות בצפרנים בעת הבדלה
8 סי' ש"א ס"ז, תריס רומח שרירן, קסדא, מגיפים
9 סי' ש"א סי"א, מפתח של שבת
10 סי' ש"ה ס"א, נאקה בזממא דפרזלא (חטם)
11 סי' ש"ה ס"א, אפסר ורסן
12 סי' ש"ה ס"ג, פרומביא, ס"ה שיר
13 סי' ש"ה ס"ז, אוכף ומרדעת
14 סי' ש"ה סי"א, זוג שבצוארה
15 סי' ש"ה סי"ד, עקוד
16 סי' ש"ה סי"ד רגול
17 סי' ש"ה סי"ז, בעגלה שתחת האליה
18 סי' ש"ה סי"ז, ברצועה שבין קרניה
19 סי' ש"ח ס"ג, קורנס וקורדם
20 סי' ש"ח ס"י, כסוי כלים עם בית אחיזה
21 סי' שי"ג ס"א, נגר שיש בראשו גלוסטרא
22 סי' שי"ג ס"א, נגר הנגרר (אין בראשו גלוסטרא)
23 סי' שי"ג ס"ה, שידה תיבה וכו' עם שני צירים
24 סי' שי"ז ס"א, שני קשרים זה על זה
25 סי' שי"ז ס"ה, עניבה ע"ג קשר
סי' שי"ז בה"ל ד"ה בראש, קשר על ב' חוטין
דין מי ששכח אתה חוננתנו

דבר המו"ל

מהדורא משוכללת זו של המשנ"ב וההוספות זכה לתוספת חשובה ומבוקשת של "ליקוטי דברי הרב", הכולל פסקי רבינו הגרש"ז בעל התניא והשו"ע, בספרו המכונה "שו"ע הרב" — ליקוט זה שנערך ע"י הרה"ח הרב **אברהם נח הלוי קליין** שליט"א, הודפס על ידו וזכה להערכה ולביקוש רב.

על אף שליקוט זה שבעצתם של ת"ח ורבנים נדפס על הדף לנוחיות הלומד ואף הוגה ע"י חבר ת"ח, מ"מ בקשתינו ובקשת המחבר הוא לא לפסוק מתוכו. ליקוט זה מטרתו לעורר לב המעיין ולכוונו ללימוד ועיון מעמיק במקור הדברים, בשו"ע הרב.

כל מקום שיש כוכב כזה * עיין בחזו"א

הוצאה מתוקנת הלזו, אינו מתורגם תיבת הלועזי"ם בלשון עברית שבדו להם המינים

בסוף כל חלק מהמ"ב הדפסנו שינון הלכה והוא קיצור כל סעיף וס"ק במ"ב ושער הציון, וביאור הלכה השייך להלכה למעשה כדי לחזור בקלות אחר הלימוד "וסימנא מילתא" וגם טוב כמפתח. מחברו הרה"ג בעל מחבר ספר "משנה הלכה" על מ"ב, והנה בדרך כלל לא כתבנו ההלכה למעשה, אולם אם תמצא במקום אחד שיש שם פסק הלכה, אין לסמוך על זה כלל, ויהא רצון שיהיו הדברים לתועלת הרבים

©
כל הזכויות שמורות
לס.א. ספרי קודש בע"מ

רחוב יואל 30 ירושלים
טל. 02-5322182, פקס. 02-5322485
חנות המפעל: יואל 2 ירושלים, טל. 02-5380159

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ט

הפצה בלעדית בארה"ב
GREENFELD BROS.
הוצאה לאור וספרי קודש
1376 - 39 th Brooklyn, NY 11218
Tel. (718) 633-8103 Fax. (718) 438-2846

Printed in Israel

זכויות ליקוטי דברי הרב שייכים להמחבר הרב אברהם נח הלוי קליין שליט"א
זכות ההדפסה יחד עם המ"ב שמורות אך ורק להוצאת ס.א. ספרי קודש - א. בלום י-ם

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

ברוך ה׳ אלהי השמים ואלהי הארץ אשר ברא את הכל בחסדו בששת ימים, ולבסוף ברא את האדם. והנה האדם הזה אף שבכמותו הוא מקטני הברואים ואחריתם בזמן, אבל באיכותו אם יזכה להתדבק בה׳ וירוץ לעשות רצונו הוא ראשם בחשיבות, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה סו, א-ב) כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי וגו׳ ואת כל אלה ידי עשתה וגו׳ ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. ובעבורו הוכן הכל מתחלה בהששה ימים, וניתן תחת רשותו דגת הים ועוף השמים וכל אשר תרמוש הארץ כדי שיהיו הכל מוכנים לתועלתו ולשמשו, והוא נברא לשמש את קונו בלמוד התורה ובקיום מצותיה שבשביל זה היה כל הבריאה, וכמו שאמר הכתוב (ירמיה לג, כה) כה אמר ה׳ אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל כונת השם יתברך הוא רק לטובתנו כדי שעל ידי זה יהיה ביכולתינו לקבל השפעת טובו ורוב חסדו בעולם הזה ובעולם הבא וכמו דכתיב (דברים ו, כד) ויצונו ה׳ לעשות את כל החוקים האלה וגו׳ לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה.

והנה מלת כהיום הזה לכאורה אינו מדוקדק. ואמרתי לבאר זה על פי מה שביארתי מכבר את הכתוב בפרשת אחרי (ויקרא יח, ה) ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ותרגם אונקלוס וחי בהם בחיי עלמא. ואמרתי דביאור הדברים הוא כפשוטו, כי הנה ידוע דכל הנבראים הן מה שנמצאו פה בארץ ממין האדם ולמטה והן מה שנמצאו בשמים והם המכונים בשם צבא השמים ואף הגבוה שבגבוהים כולם צריכים להשפעת השם יתברך, כי שלם בתכלית השלימות אין לנו רק ה׳ אחד, וכמו שכתוב (נחמיה ט, ו) אתה עשית וגו׳ ואתה מחיה את כולם. אך אין השפעת מזונם כמו שלנו, שהוא מזון רוחני ודק, וכמו שכתוב (תהלים עח, כה) לחם אבירים אכל איש. ואמרו חז״ל (יומא עה ע״ב) זהו לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו.

ולפי זה פשוט דאף הנשמה בצאתה מגוף החומרי צריכה מזון, דכמו בשר גוף האדם בעת שפושט ממנו בערב שבת קדש המלבוש של חול ולובש של שבת וכי סלקא דעתך שלא יהא צריך למזון מחמת זה, כן הדבר ממש בענין הנפש, דכי משום שפשטה לבושה מעליה והוא העור והבשר כמו שכתוב (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני לא תהיה עוד צריכה למזון שיחיינה ?!

וגדר מזונה כך, בעת אשר הנפש מסתתרת בעולם הזה בלבוש הגשמי שלה קבע הקדוש ברוך הוא מזונה גם כן דבר שיכולין לקבלו בחושים הגשמיים, מה שאין כן אחר כך אינה יכולה לחיות מדבר הגשמי, אחד מצד שהוא גשמי, ועוד שהמזון הגשמי מכיון שבריאתו פה הוא בעולם הגבול תחת הזמן אף אם המזון הוא טוב מאד לא יזון את האדם רק לזמן קצר יום או יומים ומעט יותר, אבל לעולם בודאי לא, והנשמה הלא היא שם נצחית וצריך גם כן שיהיה מזונה ענין דק רוחני נצחי, לכך הקדוש ברוך הוא ברוב חמלתו נתן לנו התורה הקדושה שהיא גם כן נצחית, ועל ידי קיומה מאיר אור ה׳ על נפשינו, ומאותו האור אנו מתענגים שהוא מין תענוג רוחני ועל זה נאמר (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה׳ וזהו מה שאמרו חז״ל (ברכות יז.) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. והוא העידון הגדול מכל העידונים שבעולם שיכולים להמצא, והוא המחיה אותנו נצח.

וזהו שאנו אומרים בברכת התורה שלאחריה וחיי עולם נטע בתוכנו, רצונו לומר שבתוכנו אומה הישראלית, נטע הקדוש ברוך הוא נטיעה שנוכל לחיות בה לעולם, כי התורה היא להנפש כמו עץ החיים שבגן עדן, שהאוכל מפריו היה חי חיי הנצח, וגם להגוף כידוע (כתובות קי״א) שהאור תורה תחייהו ותעמידהו לנצח, מה שאין כן בעובדי כוכבים לא יוכל לחיות הנפש רק בעודה מחוברת לגוף ועל ידי מזון הגוף, מה שאין כן אחר כך שאין לה דבר שתחייה תוכרח להיות כלה (אחר שתקבל יסורין על עוונותיה שעל אותו העת נותנין לה חיות כדי שתוכל לקבל העונש).

וזהו שכתבה לנו התורה ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דהיינו בחיי עלמא (כמו שתרגם אונקלוס) רצונו לומר בהם דוקא בחוקותי ובמשפטי, ולא בדברים אחרים.

וזהו גם כן מה שכתבה לנו התורה (דברים ל, טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב רצונו לומר חיים ממש, כי על ידי קיום התורה נמשך אור על הנפש שיחיינה אותו האור נצח.

וזהו גם כן מה שאנו אומרים בברכת קריאת שמע אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות וכו׳ רצונו לומר שלפי שאוהב אותנו אהבת עולמים לכן נתן לנו התורה ומצותיה, כדי שבאורה נחיה לעולם. וזהו מה שאנו מסיימין תיכף כי הם חיינו ואורך ימינו.

היוצא מדברינו שהתורה הקדושה היא בפשיטות מזון רוחני להנפש, כמו הלחם שהוא מזון לגוף, וזהו שכתוב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וכידוע שהלחם הוא רמז להלכות של התורה, ויין הוא רמז לסודות התורה הצפונים בתוכה כמו היין הצפון בהענבים, אם כן כשם שהאדם מחפש בכל כוחותיו להשתכר מעות לקנות על כל פנים לחם לזון את גופו שלא יחלש ברעב ויתקצרו ימיו, על אחת כמה וכמה שצריך להכין מזון להנפש, והוא קיום התורה ומצותיה, כדי שלא תכלה נפשו וימות מיתה נצחית חס ושלום.

הנה בכל זה יבואר הכתוב שהתחלנו בו ויצונו וגו׳ לטוב לנו כל הימים לחיותנו, היינו שעל ידי קיום חוקי התורה נהיה חיים וקיימים לעולם אף בעולם שכולו טוב. ושמא יאמר האדם מה צריך הוא להכין עבור חיותו שמה הלא בסוף ימי חייו נפרד נפשו מגופו ומה שייך על זה הכנה, לכך מסיים הכתוב כהיום הזה, רצונו לומר כמו שאתה רואה שהאדם פה

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

בזה העולם נברא עבורו מזון להחיותו בזה הזמן הקצר, כן נברא עבורו מזון רוחני להחיותו כל הימים, והוא על ידי קיום חוקי התורה.

ושכר למוד התורה הוא גדול מאד מאד כמו שאמרו חז"ל (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם. וגם מתרבות להאדם מצות על ידי למוד התורה כמעט אין שיעור, כמו שהביא הגר"א ראיה בשנות אליהו מירושלמי דכל תיבה ותיבה שאדם לומד תורה הוא מצות עשה בפני עצמה.

והנה אף שלימוד התורה הוא שכל מה שהאדם לומד אפילו בקדשים ובטהרות הוא מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה, ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועיין ביורה דעה (סי' רמ"ו) בש"ך שם שהביא בשם הפרישה דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום, כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה. ועל ידי לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא, אך שיזהר ללמוד בכל יום, כדאיתא בגמרא (מגילה כח:) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו'. ואיתא במדרש שוחר טוב בר קפרא אומר למד אדם תרי הלכות בצפרא ותרי ברמשא, קיים בזה ובתורתו יהגה יומם ולילה.

והנה לפי זה נראה בעליל דחלק אורח חיים הוא היותר מוקדם ללימוד לכל אף שכל ד' חלקי שולחן ערוך הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו. ונוכל לומר שזהו כונת הכתוב ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה (כמו שפירש רש"י בפרשת אמור), ומה ילמוד האדם מתחלה, אשר יעשה וגו', היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו.

ואך כאשר נתבונן שבעונותינו הרבים מועטים האנשים הקובעים לימודם לזה, והיינו אף האנשים אשר נגע אלהים בלבם ורוצים להתחזק במעוז התורה ובקיום מצותיה, ולאנשים כאלו היה מן הראוי שקודם כל הלימודים היה צריך להיות בקי בחלק הזה כדי לידע את הדרך אשר ילך בה. וחתרתי לדעת סיבת הדבר ומצאתי כי שתים הנה.

אחת כי השולחן ערוך לבדו בלתי לימוד הטור הוא כספר החתום, כי הבית יוסף כשסידר השולחן ערוך היה דעתו שילמדו מתחלה את עיקרי הדינים ומקוריהם בטור ובית יוסף, כדי שיתיישב הדין לכל אחד בדעתו בטעמו ונימוקו, אך לאשר שבטור ובית יוסף נמצא לפעמים כמה דיעות חלוקין כי אין הדין יוכל להתיישב היטב בדעת האדם כל זמן שאין יודעו בטעמו ונימוקו, וגם על ידי ידיעת הטעמים נפקא מינה כמה פעמים למעשה, כי כמה פעמים נתחבר בשולחן ערוך בסעיף אחד דבר שהוא רק לכתחלה ודבר שהוא לעיכובא אף בדיעבד, גם דבר שהוא מדאורייתא ודבר שהוא מדרבנן, ונפקא מינה לענין ספק, וכהאי גוונא עוד כמה ענינים עצומים בכל סימן וסימן אשר לא יתברר לאדם כי אם על ידי ידיעת טעמיהם, וללמוד כל דין ודין שבשולחן ערוך במקורו וטעמו מן הטור ובית יוסף יכבד זה בזמננו מאד על האדם, כי בעונותינו הרבים נתמעטו הלבבות, וגם הטרדות נתגברו מאד, אשר ירצה האדם בלימוד כזה לידע על נכון סימן אחד בינוני למעשה יצטרך לעמול בו כמה ימים, ולפעמים כמה שבועות, כמו סימן ל"ב וכדומה (אם לא מי שחננו ה' שיש לו לב רחב ואין לו שום טרדה).

סיבה שניה שגרם למעט לימוד השולחן ערוך לדעתי הוא מפני שכבד הדבר מאד לידע הדין למעשה מפני התחלקות רוב הדיעות המובא באחרונים, ואין האדם יודע איך לפנות את עצמו לימין או לשמאל, וכאשר ירצה האדם תמיד להחמיר בדבר גם זה איננו דרך כבושה כי פעמים רבות הוא חומרא דאתי לידי קולא.

עוד ראיתי והתבוננתי, כי מעת שליקט וקיצר הבאר היטב את דברי הטורי זהב ומגן אברהם ועוד מפרשים ותשובות שקדמוהו עד עתה הוא לערך ק"ל שנה, ומאותו העת עד עתה רבו כמו רבו כמה גאונים מפורסמים מפרשי השולחן ערוך, אליהו רבה, ומטה יהודא, ומאמר מרדכי, ורבות כהנה, וגם בשערי תשובה לא הובא מהם כי אם מעט מזעיר באיזה מקומות, ובפרט ספר הפרי מגדים אשר הוא ספר נכבד מאד אשר בו מבואר בכל סימן וסימן ענינים מחודשים למעשה ונתפשט הוראותיו בישראל לא נזכר כמעט בכל השערי תשובה כלל, כי מפני ריבוי ספרי השאלות ותשובות שהיה מוטל עליו להעתיק לא העתיק ממפרשי שולחן ערוך המצויין כמעט כלל, וסמך על המעיין בם, גם הרבה והרבה גאונים מפורסמים אשר נתפשט דבריהם בעולם אחר הדפסת השערי תשובה, כמו הגאון רבי עקיבא איגר, ודרך החיים, ומגן גבורים, וארצות החיים וכדומה. זאת ועוד אחרת ראיתי בעני ועמל ישראל, כי עתה כשנצרך האדם לידע איזה דין למעשה שאין מבורר היטב בשולחן ערוך, הוא מוכרח לחפש בכמה וכמה מהאחרונים, בפרי מגדים, ודרך החיים, וחידושי רבי עקיבא איגר, וחיי אדם, ומחצית השקל, ורבות כהנה, ואין קץ לעמלו.

אשר על כן נתעוררתי ונתחזקתי בחסדי השם יתברך לתקן כל אלה, כי עשיתי בעזרת השם יתברך ביאור מספיק לדעתי על שולחן ערוך הזה עד אחר הלכות תפלה (לעת עתה) וקראתי שמו משנה ברורה, ובו בארתי בעזרת השם יתברך את כל דין ודין שבשולחן ערוך בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים, אשר לא יהיה כספר החתום, גם ביארתי בו במקום שנמצא דיעות בין הפוסקים את מסקנת האחרונים להלכה על כל דין (והביאור ההוא מלוקט מב"ח ודרישה ופרישה ואליהו רבה וביאור הגר"א ופרי מגדים וברכי יוסף ומאמר מרדכי ומטה יהודא ונהר שלום ודגול מרבבה ובאר היטב ושערי תשובה ושולחן ערוך

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

של הגר״ז ולבושי שרד ושלחן שלמה, ודרך החיים וחידושי רבי עקיבא איגר וישועות יעקב וחיי אדם ומחצית השקל ומגן גבורים וארצות החיים, ורבות כהנה, וגם מכמה ספרי שאלות ותשובות).

ובשולי היריעה פתחתי שער ושמו שער הציון, בו ציינתי על כל דבר שבתוך המשנה ברורה כדי לידע מבטן מי יצאו הפנינים האלו. ובמקום שראיתי דיעות בין שני אחרונים גופא באיזה דבר, לא הייתי עצל בדבר מלחפש בכלל ספרי שאר אחרונים לראות אל מי מקדושים דעתם פונה למעשה, ובפרט בביאור הגר״א ז״ל שהוא אורן של ישראל ויתד שהכל תלוי בו, וכדאי להכריע הדבר. גם חפשתי בספרי ראשונים אולי אמצא בם הדבר מפורש או שאר ראיה ברורה. כי ברוך השם יש לי הרבה ספרי ראשונים.

גם חיברתי בצידו עוד פירוש אחד ושמו ביאור הלכה, בו יבואר בארוכה כמה דינים שכתבתי במשנה ברורה ולא היה מקום בשער הציון לבארם, ועוד כמה ענינים עמוקים.

ולא יחשוב המעיין שהעתקתי מהפוסקים היה שלא במתכוין וכמתעסק בעלמא, לא כן הדבר, כי עייתי בעזרת השם בכל סימן במקורי הדינין בראשונים, וגם כמעט בכל האחרונים הנ״ל ראיתי להתבונן בדבריהם, וגם עזרני ה׳ שהשגתי את הספר כנסת הגדולה על אורח חיים ושיורי כנסת הגדולה ועולת תמיד ולבוש עם האליהו זוטא וכל זה הועיל לי לענין ההעתקה שאוכל להעתיק את דבריהם בטעמם ונימוקם, ולא דברים קצרים כחוקים, כי המעתיק את הדברים בקיצור יוכל להוולד מזה כמה קלקולים [לבד אלו הדינים שהוזכרו בבאר היטב מתוך איזה ספרי שאלות ותשובות שלא היה בידי ובפרי מגדים ושארי ספרים הנ״ל לא הזכירו לענין זה הוכרחתי להעתיקם כמות שהוא]

ואקוה לה׳ שמתוך פירושנו יהיה לכל אדם משנתו ברורה בטעמיה וכל פרטיה, כי גם את עיקרי הדינים שבתוך הבאר היטב ושערי תשובה הכנסתי כולם בתוך משנתי.

ה׳ יזכני לפרש את יתר ההלכות שבשו״ע הזה, ויחזק לבי לעבודתו, ונזכה לנחמת ציון במהרה בימינו אמן:

לוח סימני ראשי תיבות

א״ז. אליהו זוטא: או״ז. אור זרוע: א״ח. או״ח. אורחות חיים: אס״ז. אסיפת זקנים: ארה״ח. ארלות החיים: א״ע. אבן עוזר: א״ר. אליהו רבה: א״ש. אמונת שמואל: ב״י. בית יוסף. בית יעקב: בה״כ. בית הכנסת: בהכ״נ. בית הכנסת: ברכ״י. ברכי יוסף: בפ״ע. בפני עצמו: במ״א. במגן אברהם. במקום אחר: בא״א. באשל אברהם: במ״ז. במשב״ז. במשבצות זהב: ב״ח. בית חדש: בה״ט. באר היטב: ב״ש. ברוך שאמר: בה״ל. ביאור הלכה: ד״מ. דרכי משה: דו״פ. דריסה ופריסה: דה״ח. דרך החיים: דגמ״ר. דגול מרבבה: ד״ז. דבר זה: דאה״נ. דאין הכי נמי: דמש״א. דמשק אליעזר: הגר״ז. הגאון ר׳ זלמן מלאדי: הק״נ. הקרבן נתנאל: וכי״ב. וכיוצא בזה: ח״א. חיי אדם: חו״י. חוות יאיר: חכמ״א. חכ״א. חכמת אדם: חי׳. חידושי: י״א. יש אומרים. יד אהרן. יד אפריס: יה״ק. יד הקטנה: ישו״י. ישועות יעקב: יש״ש. יש של שלמה: כנה״ג. כנסת הגדולה: שכנה״ג. שיורי כנסת הגדולה: כמ״ש. כמו שכתוב: כמ״פ. כמה פעמים: כ״מ. כסף משנה. כן מוכח: ל״ח. לחם חמודות: לבש״ר. לב״ש. לבושי שרד: מ״מ. מכל מקום. מעדני מלך. מקדש מלך. מאמר מרדכי: מאמ״ר. מאמר מרדכי: מחה״ש. מחצית השקל: מ״ב.

משנה ברורה: מ״ג. מגן גבורים: מג״ב. מנחת ברוך: משו״ה. משוס הכי: מ״א. מג״א. מגן אברהם: מהרי״א. מה״ר יהודא אסד: מהר״י ב״ח. מה״ר יעקב בן חביב: מה״ת. מן התורה: מ״ל. מאיר לאדון: מ״ר. מי רגליס: מעיו״ט. מעדני יו״ט: משפ״צ. משפטי לדק: נ״א. נשמת אדם: נו״ב. נודע ביהודה: נ״פ. נראה פשוט: נל״פ. נראה לי פשוט: נה״ש. נהר שלום: נ״ש. נחלת שבעה: ס״ח. ספר חסידים: עו״ש. עולת שבת: עט״ז. עטרת זקנים. עיין ט״ז: עאכ״ו. על אחת כמה וכמה: עה״י. עבודת היום: ע״ת. עולת תמיד: פ״מ. פמ״ג. פרי מגדים: פמ״א. פניס מאירות: פ״ת. פתחי תשובה: פ״ח. פר״ח. פרי חדש: קש״ע. קיצור שו״ע: ראב״ח. ר׳ אליהו בן חיים: רח״ו. ר׳ חיים ויטאל: רמ״מ. ר׳ משה מינץ: רמ״ך. רבינו משה כהן: רע״א. רבי עקיבא איגר: רי״ו. רבינו ירוחם: ר״י. רבינו יונה: שע״ת. שערי תשובה: ש״א. שאגת אריה. שארי אחרונים. שערי אפריס: שבו״י. שבות יעקב: שנו״א. שנות אליהו: ש״ש. שולחן שלמה: ת״י. תוספות ישנים. תוספות ירושלים: תבו״ש. תבואת שור: תו״ש. תוספות שבת: תר״י. תלמידי רבינו יונה:

הקדמת המחבר משנה ברורה להלכות שבת

כתיב בתורה (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד וגו׳ כי ששת ימים עשה ד׳ את השמים ואת הארץ וגו׳, הורה לנו הכתוב בזה שענין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש, וכיון שברא הכל הוא אדון על הכל, ואנחנו עבדיו ומחוייבים לעשות רצונו, ולעבדו בכל גופינו ונשמותינו וממונינו כי הכל שלו, והזהירה התורה על שמירת השבת י״ב פעמים, ואמרו חז״ל כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה, וכל המחלל השבת כאלו כפר בכל התורה כולה, והכל מטעם הנ״ל דהוא שורש האמונה.

וכעין זה איתא גם כן במדרש רבה פרשה בשלח (פרשה כה) אמר רבי אלעזר בר אבינא, מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצות, בתורה מנין, שבשעה ששהא משה לומר להם מצות שבת אמר לו הקב״ה (שמות יד) עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי וגו׳, מה כתיב אחריו ראו כי ה׳ נתן לכם השבת. ובנביאים מנין, שנאמר(יחזקאל כ) וימרו בי בית ישראל במדבר בחוקותי לא הלכו, מה כתיב אחריו ואת שבתותי חללו. בכתובים מנין, שנאמר (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם, מה כתיב אחריו ואת שבת קדשך הודעת להם, אמר הקב״ה לישראל אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאלו שמרתם כל מצות שבתורה, ואם חללתם אותו מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצות וכן הוא אומר (ישעיה נז) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וכו׳ עיי״ש.

וראה את חומר העון שיש באיסור חילול שבת, דהלא ידוע שיש כמה חלקי עונשים על העוונות, יש ענינים שכשהאדם עובר עליהן הוא רק איסור עשה בלבד, חמור מזה העונות שיש עליהן איסור לאו, חמור מזה העונות שיש עליהן מיתה בידי שמים, חמור מזה העונות שיש עליהן כרת, חמור מזה אותן שיש עליהן מיתה בידי אדם והוא מיתת חנק, למעלה מזה אותן שיעונשן הוא הרג בסייף, למעלה מזה אותן שמיתתן בשרפה, למעלה מכולם אותן שמיתתן בסקילה כי היא החמורה שבמיתות. ועל עון חילול שבת במזיד הלא מיתתו הוא בסקילה.

ונוכל לראות עוד את חומר העון שיש באיסור חילול שבת, דהלא בכל העונות לבד מאיסור עבודת כוכבים קי״ל דאם הוא מומר ח״ו לאחד מהם אינו מומר לכל התורה, ואלו באיסור שבת קי״ל בסימן שפ״ה ס״ג דאם הופקר אצלו איסור שבת ועובר עליו כמה פעמים בפרהסיא הוא מומר לכל התורה, ודינו כעובד כוכבים ממש, ואם הוא דר עם ישראל ברשות אחד צריך לשכור ממנו הרשות כמו אם הוא דר עם העו״ג, ואם שחט אף שאיש ישראל אחר עומד עליו ורואה ששחט כדין אפילו הכי שחיטתו נבלה גמורה, מטעם דהוא אינו בר זביחה כלל, כדאיתא בפוסקים, וטעם לכל זה הוא דהמחלל את השבת כופר במעשה בראשית *) כמו עובד כוכבים, ועל כן גם עונש מחלל שבת הוא בסקילה כעובד כוכבים, וכשהוא בלי התראה הוא על כל פנים בכרת. מכל זה יוכל האדם לראות את גודל הענין של שבת — וכן יש עוד כמה מאמרי חז״ל המפליגים מאד בעון חילול שבת.

וגם צריך לדעת הרמ״ח מצות שבתורה שהטיל הש״י על האדם לזוכרם ולשמרם הוא נגד הרמ״ח אברים שבאדם, וכי היכי דבאברים נמצא אברים שונים, יש שאין הנשמה תלויה בהם כמו היד והרגל וכדומה, דאף אם יחסרו אף שההפסד הוא רב מאוד מאוד אף על פי כן נקרא רק בשם בעל מום. ויש שעל ידי חסרונותיו אינו יכול לחיות על פני תבל, כגון שניתז ראשו או שנקרע סגור לבו ששם הוא מקור החיים, כן הוא גם כן בעניני מצות הש״י שעליהן גם כן כתיב (ויקרא יח) אשר יעשה האדם וחי בהם, ונאמר (דברים ל) כי היא חייך ואורך ימיך, ועוד פסוקים הרבה כהנה המורים לנו כי עיקר חיי הנפש לעולם הבא תלוי בקיום התורה, יש מצות שאפילו אם פשע האדם ועבר עליהם הוא נקרא לעולם הבא רק בשם בעל מום, [וגם זה גנאי גדול הוא לנצח, דידוע מה שכתב הרח״ו בשער הקדושה וכן הגר״א במשלי דהחבלה ימצא לנצח בנפשו באותו האבר שפשע בו על רצון הש״י, ונמצא דאם לא הניח תפלין אף אם יקיים כל המצות יהיה בעל מום בידו, ונמצא כשיקום לעת התחיה כל ישראל יעמדו חיים וקיימים בכל אבריהם והוא יהיה בעל מום ביד השמאלי הזה לנצח, דבזכות מצות התורה שאדם מקיים באבריו הם זוכים לחיות לעתיד חיי עולם, כל מצוה שברמ״ח מצות מחיה את האבר שברמ״ח השייך לו, וכמו שאנו אומרים וחיי עולם נטע בתוכנו, וכיון שעבר בשאט נפש על המצוה ההוא אין לו מי שיחיה אות האבר ההוא, וכמה יתמרמר אחרי כן האדם ההוא על זה שהכל ידעו את גודל המרותו בה׳ במצות תפילין, וכן כהאי גוונא אם יהיה בעל מום בשאר איברים על ידי שארי דברים שקלקל, וכמו דאיתא בתרגום קהלת על הפסוק (קהלת יב) סוף דבר הכל נשמע, דהיינו שלבסוף הכל יתפרסם לעיני כל, ועל כן את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ורצונו לומר שמהרמ״ח מצות עשה ושס״ה לאוין

---

*) וז״ל הרמב״ם פ״ל מהלכות שבת, השבת ועבודת כוכבים כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת הוא האות שבין הקב״ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים, ושניהם כעובדי כוכבים לכל דבריהם וכו׳, ע״ש.

הקדמת המחבר משנה ברורה להלכות שבת

שנשמר האדם בימי חייו יבנה לעתיד כל האדם, ונמצא כשיקום ויהיה בעל מום באיזה אבר או שיתקלקל לו איזה גיד מגידיו (המכונים נגד שס"ה לאוין שבתורה) יתבוננו הכל איזה מצות עשה או לאו עבר בשאט נפש, וכמה קלון וכלימה יסבול על ידי זה לנצח] ויש ענינים שהם נגד הראש והלב שהם עיקר חיות נפש הקדושה, כמו אמונה בה' ובתורתו, וענין שמירת שבת דהוא גם כן יסוד האמונה, דאם יחסר לו ענינים ההם כבר נסתלק כל עיקר החיות מנפשו הקדושה, וכשהוא חי בעולם הזה הוא חי רק בנפש הבהמית שלו ולא יהיה לו במה להקים בעת התחיה.

וזכות שמירת שבת כהלכה מועיל למחול לו על כל עונותיו, כמ"ש בגמרא כל המשמר שבת כהלכתו אפילו חטא כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר (ישעיה נו) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, אל תקרי מחללו אלא מחול לו. ומה שאמר כהלכתו משום שידוע שיש ל"ט אבות מלאכות, ובכל אב כמה וכמה תולדות, ובירושלמי פרק כלל גדול איתא דרבי יוחנן וריש לקיש דייקו כל כך עד שמצאו בכל אב ל"ט תולדות, ולזה רמז הגמרא שישמור שבת כהלכה, דהיינו שלא לחלל אותה בשום פרט.

אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שישמור שבת בכל פרטיו, העצה היעוצה לזה שיראה לזרז את עצמו ללמוד הלכות שבת, ולחזור עליה תמיד, כדי שידע האסור והמותר, דאי לאו הכי אפילו אם ילמוד כל ענינים המוסרים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו, וכדאיתא במדרש משלי, לדעת חכמה ומוסר, אם יש בידו של אדם חכמה יכול הוא ללמוד מוסר, ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר, והכוונה דאם הוא טועה בעיקר הענין שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה, והכי נמי בענינו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר. [הדמיון כגון שקרה לו הפסד פתאום שמרדו בהמותיו וברחו להן בשבת, או אווזין ותרנגולין שקנה זה מחדש ולא הורגלו בבית וברחו, מה מאד נקל לו להכשל באיסור צידה דאורייתא כשיתפסם, וגם אמירה לנכרי לתפסם בידו לא הותר בכגון זה, ואלו היה לומד הדין היה יודע אופן המותר, והיינו שיאמר כל המציל אינו מפסיד, או שיאמר לנכרי שיכניס האווזין ותרנגולין למקום דלית ביה צידה דאורייתא, כגון בבית גדול שאינו קל לתפשם אף אחר שיכניסם, וכמו דאיתא בגמרא דהיכא דלא מטי ליה בחד שיחיא לית ביה צידה דאורייתא.

או דרך משל, שקרה שנדלקה המפה שעל השולחן בשבת, הנה אדם בהול על ממונו יתכן שמפני זה ימהר לכבות גם כי יודע שהוא אסור, והכל מפני שאינו יודע אופן המותר, אבל אם הוא לומד הלכות שבת ידע אופן המותר הזה, דהיינו שישפוך מים על המקום שלא אחז האש, או שיקרא לעו"ג לכבות.

וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה, דרך משל, כי כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין, ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן, דאיסור גמור הוא, כמבואר בפוסקים, אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו, והשאר ישאר ממילא. וכן ללקוט השומן שעל החלב (שקורין סמעטענע) בצמצום יש בזה משום בורר, אלא יניח מעט לצד החלב, או שיקח מהחלב עמה. ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר.

וכן במלאכת דש, ולישה, ומלבן, ובשארי אבות מלאכות, ומי שלא למד יוכל בנקל להכשל בהן, שנמצא בכל אחד כמה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא, ובפרט בענין בישול ושהיה והטמנה הוא הלכתא רבתי מאוד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה, וכבר העיד הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערת הדבש כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטיב היטיב.

והנה אחת מהסבות אשר ימנע להעולם הידיעה בהלכות שבת הוא מפני שהלכה חמורה היא מאוד, ואי אפשר להבינה היטיב מתוך השו"ע אם לא שידע מתחלה מקורי הדין מגמרא ופוסקים, ולזה אין לאדם פנאי בזמנינו מפני רוב הטרדה ומצוקות הזמן בעו"ה, לבד מה שיש כמה חלוקי דעות בין הפוסקים בכל פרט ופרט, וכאשר הארכתי בהקדמתי לחלק הא' עי"ש. לזאת קמתי ונתעוררתי בעזה"י לבאר גם הלכה זו החמורה כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים.

גם יבואר בו מסקנת האחרונים להלכה על כל פרט שנחלקו בו הפוסקים הקודמים. גם בכמה מקומות החמורין [כמו בסימן רמ"ג רמ"ד רמ"ח רנ"ג רנ"ד ועוד בהרבה והרבה סימנים] עשיתי פתיחה מתחלה כדי שיהיה בנקל אחר כך להבין דברי השו"ע, ובכמה אבות מלאכות לקטתי את השרשים מדברי הרמב"ם ושארי הראשונים כדי שידע ההלכה על בוריה, גם קבצנו בו מספרי אחרונים עוד כמה ענינים חדשים המצויים בזמנינו למעשה.

ואקוה בעז"ה שמי שילמוד עתה ההלכה ידע כל דין בטעמו ונימוקו להלכה ולמעשה. וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לכונן חבורות ללמוד הלכות שבת כדי שלא יכשלו בם, וכדאיתא בילקוט ריש פרשת ויקהל, אמר לו הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת. וידוע ששמירת שבת כתקונה הוא קירוב לגאולה כמו שאמרו חז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין שנאמר וכו':

מפתח הלכות

חלק שלישי

(מן סימן רמ״ב עד סימן שד״מ)

הלכות שבת

סימן		
רמב.	להזהר בכבוד שבת.	ב.
רמג.	המשכיר שדה ומרחץ לגוי.	ג.
רמד.	איזו מלאכות יכול הגוי לעשות בעד הישראל.	ד.
רמה.	ישראל וגוי שותפים איך יתנהגו בשבת.	ז.
רמו.	השאלה והשכרה לגוי בשבת.	ח:
רמז.	דין גוי המביא כתבים בשבת.	יא.
רמח.	המפליג בספינה וההולך בשיירא בשבת.	יב.
רמט.	דינים השייכים לערב שבת.	יג:
רנ.	הכנת הסעודות לשבת.	טו:
רנא.	שלא לעשות מלאכה בע״ש מן המנחה ולמעלה.	טז.
רנב.	מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בע״ש.	יז.
רנג.	דין כירה ותנור ליתן עליה הקדירות בע״ש.	כ.
רנד.	דיני תבשילין המוכנים מע״ש כדי להגמר בשבת.	כד:
רנה.	הכנת האש קודם הכנסת שבת.	כז.
רנו.	שש תקיעות שהיו תוקעין בער״ש.	כז:
רנז.	דיני הטמנת חמין.	כז:
רנח.	שמותר להשים בער״ש דבר קר על קדירה חמה.	כט:
רנט.	כמה דיני הטמנה וטלטולם.	ל.
רס.	דיני הכנסת שבת.	לא:
רסא.	זמן הדלקת נרות לשבת.	לב.
רסב.	לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה.	לד:
רסג.	מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן.	לה.
רסד.	דיני הפתילה והשמן.	לח:
רסה.	דין כלים הנתנים תחת הנר.	לט:
רסו.	מי שהחשיך לו בדרך.	מ:
רסז.	דיני התפלה בערב שבת.	מב:
רסח.	דין הטועה בתפלת השבת.	מג.
רסט.	דין הקידוש בבית הכנסת.	מד:
רע.	לומר משנת במה מדליקין.	מה.
רעא.	דיני קידוש על היין.	מה.
רעב.	על איזה יין מקדשים.	מט:
רעג.	שיהיה הקידוש במקום סעודה.	נא:
רעד.	דיני בציעת הפת בשבת.	נג:
ערה.	דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת.	נד.
רעו.	דיני נר שהדליק גוי בשבת.	נה:
רעז.	שלא לגרום כיבוי הנר.	נז:
רעח.	שיכול לכבות הנר בשביל החולה.	נח:
רעט.	דיני טלטול הנר בשבת.	נט.
רפ.	תשמיש המטה בשבת.	ס.
רפא.	שלא יכרע בולך אנחנו מודים.	ס.
רפב.	קריאת התורה והמפטיר בשבת.	ס:
רפג.	למה אין מוציאין שני ס״ת בשבת.	סב.
רפד.	דיני הפטרה וברכותיה.	סב.
רפה.	לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.	סג.
רפו.	דיני תפלת מוסף בשבת.	סד.
רפז.	נחום אבלים ובקור חולים בשבת.	סה.
רפח.	דין תענית ותענית חלום בשבת.	סה.
רפט.	סדר סעודת שחרית של שבת.	סו:
רצ.	בשבת ישלים מאה ברכות בפירות.	סז.
רצא.	דין שלש סעודות.	סז:
רצב.	דיני תפלת מנחה בשבת.	סח:
רצג.	דיני ערבית במוצאי שבת.	סט.
רצד.	דיני הבדלה בתפלה.	סט:
רצה.	הבדלה שעושה ש״צ.	ע.
רצו.	דיני הבדלה על היין.	ע:
רצז.	דיני בשמים להבדלה.	עב.
רחצ.	דיני נר להבדלה.	עב:
רצט.	שלא לאכול ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל.	עד:
ש.	שיסדר שלחנו במוצאי שבת.	עז.
שא.	באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים.	עז.
שב.	נקוי וקפול הבגדים בשבת.	פה:
שג.	דיני תכשיטי אשה.	צ.
דש.	על איזה עבד מצווה על שביתתו.	צג:
שה.	במה בהמה יוצאה בשבת.	צד:
שו.	באיזה חפצים מותר לדבר בשבת.	צז:
שז.	דיני שבת התלוים בדבור.	ק:
שח.	דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת.	קד:
שט.	טלטול ע״י דבר אחר אם מותר בשבת.	קיא:
שי.	דיני מוקצה בשבת.	קיב:
שיא.	דיני מת בשבת ושאר טלטול מן הצד.	קיד:
שיב.	הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת.	קטז:
שיג.	טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת.	קיז:
שיד.	דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת.	קיט:
שטו.	דברים האסורים משום אהל בשבת.	קכא:
שטז.	צידה האסורה והמותרת בשבת.	קכה:
שיז.	דין קשירה ועניבה בשבת.	קלא.
שיח.	המבשל בשבת ודיני בישול בשבת.	קלג.
שיט.	דיני בורר בשבת.	קלט.
שכ.	דיני סחיטה בשבת.	קמג:
שכא.	דיני תולש, טוחן, תקוני מאכל, מעבד ולש בשבת.	קמז.
שכב.	דין נולד בשבת.	קנב.
שכג.	דיני השאלה וקנין צרכי שבת, והדחת כלים ותיקונן וטבילתן בשבת.	קנג.
שכד.	הכנת מאכל לבהמה בשבת.	קנה:
שכה.	גוי שעשה מלאכה בעד ישראל.	קנז.
שכו.	דיני רחיצה בשבת.	קס:
שכז.	דיני סיכה בשבת.	קסב:
שכח.	דיני חולה בשבת.	קסג.
שכט.	על מי מחללין שבת.	קסט.
של.	דיני יולדת בשבת.	קע.
שלא.	דיני מילה בשבת.	קעב.
שלב.	שלא לילד הבהמה בשבת.	קעד.
שלג.	שלא לפנות אוצר בשבת.	קעד:
שלד.	דיני דליקה בשבת.	קעה.
שלה.	דין חבית שנשברה.	קעט.
שלו.	אם מותר לילך על גבי העשבים, וכן באילן.	קפ.
שלז.	דין כיבוד הבית, ודבר שאינו מתכוין.	קפב:
שלח.	דברים האסורים בשבת משום השמעת קול.	קפג:
שלט.	כמה דינין פרטיים הנוהגים בשבת.	קפה:
שמ.	כמה דינים מדברים האסורים בשבת כעין תולדות מאבות.	קפז:
שמא.	היתר נדרים בשבת.	קצב:
שמב.	בבין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז״ל משום גזירה.	קצג.
שמג.	דיני קטן בשבת.	קצד.
שדמ.	דין ההולך במדבר בשבת.	קצד:

הלכות שבת סימן רמב

רמב להזהר בכבוד שבת. ובו סעיף אחד:

א (א) *אפילו מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט משלו * צריך לזרז עצמו * (ב) לכבד את (ג) השבת * ולא [2]אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אלא (ג) למי שהשעה דחוקה לו

א עור מדברי רש"י בפי' הפרקי אמות פ"ה מהל' דשבת קי"ח ב פסחים קי"ג וקי"ג

באר היטב

(ג) השבת. ולא יפחות משני תבשילין זוהר בראשית. ובמיקומי שבת מי' שיאכל בכל סעודה מג' סעודות דגים ע"ש וע"ל בכל ג'

משנה ברורה

א (א) אפילו וכו'. הנה עיקר מצות עונג שבת נתפרש לנו על ידי הנביאים וכמו שנאמר וקראת לשבת עונג (ג) ויש פוסקים שם ל"ל דעיקרו הוא מן התורה שהשבת הוא בכלל מקראי קודש שנאמר ויום השביעי שבת שבתון מקרא קודש וגו' ומקרא קודש פירשו חז"ל בספרא דהיינו לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתיה והפליגו חז"ל [בשבת קי"ח] מאד במצוה זו ואמרו בכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וגילוי משעבוד מלכיות וזוכה עבור זה לעשירות ועי"ש עוד כמה מאמרים בענין זה. והנה בגדר מצוה זו יש ג' מאמרי חז"ל בזה (ג) הא דאמרו לצרף לענגו בדגים גדולים ורשבי אומן[1] ותבשיל של תרדין שזה היה מאכל תשוב בזמניהם וכן בכל מקום ומקום (ב) לפי מנהגו יענגוהו במאכלים ומשקים התשובים להם עונג [ולפי שמן הסתם רוב בני אדם עיקר ענוגם בבשר יין ומגדנות לכך איתא בסימן ר"ל ס"ב דירבה בבשר יין ומגדנות כפי יכלתו]. ב) הא דאמרו דאפילו דבר מועט שעשאו לכבוד שבת קיים מצות עונג שבת ואפי' בסא דהרסנא (היינו דגים קטנים מטוגנין בשמן) ג) הא דאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ומילוק כל אלו המאמרים הוא באופן זה דהיינו למאן דאפשר ליה צריך לכבדו כפי יכלתו (ג) ומי שהשעה דחוקה לו ביותר היינו שאין לו רק מזון ג' סעודות לשבת זה אמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות (ד) ואינו מחויב לא בג' סעודות ולא בכסא דהרסנא (ה) ומי שיש לו ממון כדי לקנות מזה מזון ג' סעודות ויותר מזה קצת מחויב להוציא אותן על שבת כדי שיקיים ג' סעודות וכסא דהרסנא (ו) וה"ה מי שאין לו כלום והוא מוטל הכל על הצדקה הרי הנבאים מחויבים ליתן לו ג' סעודות וכסא דהרסנא עכ"פ ובאדם נכבד הכל לפי כבודו וכמו שנתבאר ביו"ד בסי' רנ"ג. ולא אמרינן זה עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות דלא אמרינן הכי אלא במי שעדיין לא נצטרך ליטול אבל מי שכבר בא לידי מדה זו לפשוט ידו וליטול נותנים לו הכל כנ"ל [ובמקומות שנוהגין הנבאים לקבוע לעניים רק שתי סעודות ולא הסעודה ג' לאו שפיר עבדי ועכ"פ בימות הקיץ בודאי יזהרו בזה] ולזה בא השו"ע לומר דאם יש לו גם מעט משלו צריך לחזוק עצמו לכבד ולענג שבת כראוי כיון דאפשר לו ויש בידו להוציא ע"ז ולא קני בכסא דהרסנא לחוד ולזה סיים דאמנם בשאר ימים (ז) מהונאותיו כדי שיהא נשאר לו זה לכבוד שבת. ועיין בט"ז ותוספות שבת ושארי אחרונים שכתבו דאף מי שהשעה דחוקה לו ביותר דהוא פטור מדינא מסעודה ג' וכסא דהרסנא מ"מ נכון מאד שיראה להשתדל להיות עכ"פ מן הכת האמצעית דהיינו בקיום ג' סעודות וכסא דהרסנא: (ב) לכבד את השבת. וטוב ליזהר (ח) שלא יפחות משני תבשילין (ט) גם טוב שיאכל בכל סעודה מג' סעודות דגים (י) אם לא שאין נאותים לו לפי טבעו או ששונאן ושבת לענוג ניתן ולא לענר וכדלקמן בסי' רפ"ח אם מוכרי הדגים מייקרין השער נכון לתקן שלא יקנו דגים ליזה שבתות עד שיעמוד השער על מקומו והנה בבה"ט הביא דלא יעשו תקנה רק אם הוסיפו המקח יתר על שלש מכמו שהיה מקדם אבל בא"ר ובפמ"ג כתבו דאף פחות משלש יוקר יש לעשות תקנה משום עניים. עוד כתב שם דאין בזה משום בטול מצות עונג דיש לענג השבת במאכלים אחרים. אם תקנו לאסור לאכול דגים כמה שבתות ואחר קנה מקודם מותר: (ג) למי שהשעה וכו'.

ביאור הלכה

* צריך. ב"ח וע"ש ומו"ש כתבו שיענגו כראוי וכן מוכח בב"י דכן דעתו וכן סתמתי במ"ב כמותם והט"ז כתב דסגי בכסא דהרסנא לחוד ורבותא דשו"ע הוא דלא נימא דהוא כמו שאין לו כלום דדי לו בג' סעודות ע"ש אבל לפי מה שכתבנו דאפילו מי שאין לו כלום צריך ליתן לו ג' סעודות וכסא דהרסנא א"כ אין רבותא בזה שיש לו מעט משלו לענין זה ואפשר דלא נימא דבאול יתפרק מאחרים שנותנין לו ושבת יעשה מהמעט שיש לו ואף דאין מגיע לקנות מזה רק ב' סעודות ה"א דיעשה שבתו חול כיון דעל שבת אפשר לו לאמצם שלא יצטרך לבריות כלל וע"כ לא דמי זה למי שאין לו כלום משלו ועיין במאור הגר"א שמפרש ג"כ בהט"ז אבל לפי מה שכתב בסימן רס"ג דכבוד היום שזה לד' כוסות לענין דבר מועט דהיינו כסא דהרסנא וא"כ כ"ש דסעודה שלישית גופא ובע"כ לפי זה אנו מוכרחין לפרש דמה שכתב המחבר מתחלה צריך לכבד השבת היינו לכבדו בראוי ביותר מכסא דהרסנא לענין כסא דהרסנא אפילו מי שהשעה דחוקה לו ביותר מחויב וכ"כ הע"ש ולפי שאין דעת הגר"א מבורר לן אם כמו שמפרש כאן או כמ"ש לקמן ע"כ סתמתי כיתר הפוסקים ולא בהט"ז דהוא יחידאה בזה: * לכבד וכו'. ואם יש לו רק מעט מעות ובא שכיר לתבוע עבור פעולתו שנאמר לו היום [דאם נמרו מתחמול אין עליו רק איסור דבל תשהה וכמבואר בח"מ והוא כשאר בע"ח דעלמא אך בח"מ יש לעיין עיין יומא פ"ז[2] ה"ד ח"ה וכו'] נראה דצריך ליתנם להפועל כדי לקיים מה שכתוב ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש אף שעי"ז לא ישאר לו במה לענג השבת או שיפייסנו שיתרצה להמתין עד אחר השבת דחיוב תשלומי שכיר בזמנו הוא מדאורייתא וזה הוי רק מדברי קבלה. ואפילו להפוסקים דזה ג"כ הוי מדאורייתא וכמו שכתבנו בח"מ שם הוי עשה ולא תעשה ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה [יבמות כ"ח] וזה לא מיקרי כתבנו ואין לו דאינו עובר בבל תלין. וכל דברינו הוא דוקא אם כבר הביא הפעולה לבית בעה"ב וקבל ממנו דאל"ה יש לבעה"ב עלה אחרת שלא לקבל ממנו ואז אינו עובר אפילו אם אמר לו הפועל בא ונטול החפץ ממני ואיני רוצה לעכבו תחת השכירות וכמו שכתוב בשטה מקובצת בב"מ דף קי"ב בשם הר"ר יהונתן ע"ש: * ולא אמרו וכו'. היינו דמתחלה קפ"ד דמה שאמרו עשה שבתך חול מיירי באנשים שאינם דחוקים כ"כ ואפ"ה

וכן מסתמי בח"מ כמותם והט"ז כתב דסגי בכסא דהרסנא לחוד ורבותא דשו"ע הוא דלא נימא דהוא כמו שאין לו כלום דדי לו בג' סעודות ע"ש אבל לפי מה שכתבנו דאפילו מי שאין לו כלום צריך ליתן לו ג' סעודות וכסא דהרסנא א"כ אין רבותא בזה שיש לו מעט משלו לענין זה ואפשר דלא נימא דבאול יתפרק מאחרים שנותנין לו ושבת יעשה מהמעט שיש לו ואף דאין מגיע לקנות מזה רק ב' סעודות ה"א דיעשה שבתו חול כיון דעל שבת אפשר לו לאמצם שלא יצטרך לבריות כלל וע"כ לא דמי זה למי שאין לו כלום משלו ועיין במאור הגר"א שמפרש ג"כ בהט"ז אבל לפי מה שכתב בסימן רס"ג דכבוד היום שזה לד' כוסות לענין דבר מועט דהיינו כסא דהרסנא וא"כ כ"ש דסעודה שלישית גופא ובע"כ לפי זה אנו מוכרחין לפרש דמה שכתב המחבר מתחלה צריך לכבד השבת היינו לכבדו בראוי ביותר מכסא דהרסנא לענין כסא דהרסנא אפילו מי שהשעה דחוקה לו ביותר מחויב וכ"כ הע"ש ולפי שאין דעת הגר"א מבורר לן אם כמו שמפרש כאן או כמ"ש לקמן ע"כ סתמתי כיתר הפוסקים ולא בהט"ז דהוא יחידאה בזה: * לכבד וכו'. ואם יש לו רק מעט מעות ובא שכיר לתבוע עבור פעולתו שנאמר לו היום [דאם נמרו מתחמול אין עליו רק איסור דבל תשהה וכמבואר בח"מ והוא כשאר בע"ח דעלמא אך בח"מ יש לעיין עיין יומא פ"ז[2] ה"ד ח"ה וכו'] נראה דצריך ליתנם להפועל כדי לקיים מה שכתוב ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש אף שעי"ז לא ישאר לו במה לענג השבת או שיפייסנו שיתרצה להמתין עד אחר השבת דחיוב תשלומי שכיר בזמנו הוא מדאורייתא וזה הוי רק מדברי קבלה. ואפילו להפוסקים דזה ג"כ הוי מדאורייתא וכמו שכתבנו בח"מ שם הוי עשה ולא תעשה ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה [יבמות כ"ח] וזה לא מיקרי כתבנו ואין לו דאינו עובר בבל תלין. וכל דברינו הוא דוקא אם כבר הביא הפעולה לבית בעה"ב וקבל ממנו דאל"ה יש לבעה"ב עלה אחרת שלא לקבל ממנו ואז אינו עובר אפילו אם אמר לו הפועל בא ונטול החפץ ממני ואיני רוצה לעכבו תחת השכירות וכמו שכתוב בשטה מקובצת בב"מ דף קי"ב בשם הר"ר יהונתן ע"ש: * ולא אמרו וכו'. היינו דמתחלה קפ"ד דמה שאמרו עשה שבתך חול מיירי באנשים שאינם דחוקים כ"כ ואפ"ה

שער הציון

(ג) רמב"ן בפ' אמור ועיין בספר החינוך מצוה רל"ז ובב"י סימן תפ"ז דלדידהו הוא מד"ס ועיין בסימן רפ"ח ובסימן תפ"ז מה שכתבתי שם ואפילו לדידהו צריך ליזהר מאד בזה שמחמירים ד"ש יותר מד"ת ושכרו מפורש בקבלה אז מתענג על ה' וגו': (ב) לבשם: (ג) (ד) ט"ז ומ"א ומו"ש והגר"א [ולפלא שהגר"א סותר את עצמו לקמן בסימן רס"ג ס"ב דכתב שם דכיבוד היום דבר מועט שזה לד' כוסות עי"ש משמע דצריך להצטרך מן הבריות משום זה וע"ז קאמר שם בפסחים אבל עושה דבר מועט וכו' והכא קתפרש דמה שאמר אבל עושה דבר מועט היינו משלו וכשיש לו ול"ע]: (ה) אחרונים: (ו) ב"ח בשם המוס' וכמו שפסק המשנה דאם שבת נותנין לו מזון כדי ג' סעודות ואיתא בתוספתא שם דנותנין לו גם דג ויין [והוא כמו כסא דהרסנא] וכ"פ הרמב"ם בהלכותיו והטוש"ע ביו"ד סימן רנ"ג וכ"כ הט"ז ביו"ד סימן רנ"ג ולפלא שבסימן זה כתב להיפוך דעני שאין לו כלום אין נותנין לו כ"א ב' סעודות וכבר השיג עליו בתו"ש דהוא נגד המשנה וההלכה ופסק כמו שכתבנו וכ"פ הפמ"ג לדינא: (ז) אבל לא שיטול על אחרים הוצאות כבוד שבתותיו [פרישה] לענגו כראוי כיון דיכול להתפתק במעט: (ח) מ"א בשם הזוהר: (ט) שם בשם תק"ש: (י) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) שומין: ב) פ"ו:

הלכות שבת סימן רמב

ג ב"ק דף פ"ג (ב) ביותר ע"כ צריך לצמצם בשאר ימים * (ד) כדי לכבד השבת [ג]מתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים בה' בשבת (ה) מפני כבוד השבת: הגה נוהגין לגוש (ו) כדי שיעור חלה (ג) בגית לעשות מהם לחמים לבלוע עליהם בשבת וי"ט (סמן ממרדכי ריש מסכת ר"ה) * והוא מכבוד שבת וי"ט ואין לשנות. יש שכתבו שבמקלת מקומות נהגו לאכול מוליחא שקורין פשטיד"א בליל שבת * זכר למן (ז) שהיה מכוסה למעלה ולמטה (מהרי"ל (ח) ולא ראיתי לחוש לזה):

באר היטב

לפי טבעו כמ"ש סי' רפ"ת. אם המוכרים הדגים מייקרין השער נכון לתקן שלא יקנו דגים איזה שבתות ורמיה ממשנה ספ"ח דכריתות למה נדק סי' כ"ח וכ"כ הפר"ח במנהגי איסור ס"ק ט"ו. ובית הילל מ"ד סי' רי"ח כתב דדוקא כשנתייקר השער יותר משליש כמו שהיה מקדם אבל אם נתייקר פחות משליש או שליש כמו שהיה מקדם אין לעשות תקנה ומייביס לקנות דגים לכבוד השבת דהדור מצוה עד שליש ע"ש. לוין ברבית לצורך סעודת שבת או סעודת מצוה ירושלמי. כל מזונותיו של אדם קנוסין לו מר"ה חוץ מתשר"י ר"ת מ"ת שבתות

באור הלכה

הזהירו שלא יפזר על עונג שבת כדי שלא יבוא עי"ז לבפוף להצטרך לבריות וא"כ ה"נ בענינו טוב יותר שיאמנם ולא יפזר על עונג שבת המעט שיש לו כדי שלא יתדלדל ביותר ולזה ביאר ואמר דהתם מיירי למי שהשעה דחוקה לו ביותר היינו שאין מגיע לו מממונו כ"א ב' סעודות על שבת ולזה אמרו דמוטב שיעשה שבתו חול כדי שלא יצטרך לבריות אבל בענינו שיש לו מעט משלו לפזר על שבת צריך לענג שבת במה שיש לו ויבטח בה' שימן לו אחריס עבור זה דהוצאת שבתות ויום טוב הוא חוץ ממזונות הקנוסין לו לאדם מר"ה וכמו שאמז"ל: * כדי לכבד השבת. עיין במ"א שכתב בשם הירושלמי דלוין ברבית לצורך סעודת שבת והעתקנוהו במ"ב: * והוא מכבוד שבת וכו'. ויש לזה רמז בכתוב והיה ביום השני והכינו את אשר יביאו את אשר תאפו אפו וגו' משמע דיש לאפות בע"ש להכין לשבת גם בזמן הגמרא היה מנהג קבוע לזה כמו שהביא המ"א ובעו"ה היום התחילו איזה נשים להשבית המנהג ההוא ולוקחין מן האופה ולאו שפיר עבדי דמקטיניס בזה כבוד שבת: * זכר למן שהיה מכוסה. לכאורה מנהג זה תמוה לרבים דמה ראו לעשות בשבת זכרון למן שלא ירד בו כלל והתוספות בפרק ע"פ כתבו דמשום שלא ירד המן יש לעשות זכר לו והוא דחוק גם לפ"ז היה להם לעשות פשטידא גם ביו"ט והרמ"א לענין לחמיס קאמר בשבת ויו"ט ולענין זה קאמר רק בליל שבת משמע דוקא קאמר ומה נמרלו אחרי יושר של התורת חיים שכתב טעם הגון לזה והוא לפי דשבת בראשית הוא דוגמת שבת שלע"ל שהוא יום שכולו שבת ולכן אנו עושים כמה דברים בשבת זה דוגמתו היינו לאכול בשר ודגים נגד סעודת שור הבר ולויתן ומקדשין על היין נגד היין המשומר בענבו לצדיקים לע"ל וכבר אמרו חז"ל דעל שם זה נקרא[א] שחקים שבו שוחקים מן לצדיקים לע"ל ולכך שפיר יש לעשות בשבת זכר למן ההוא [תוספות שבת]:

שער היטב

רשם מדש י"ט. והולאת ר"ת ר"ל מה שמבילים התינוקות להרב שלהם בר"ח עטרת זקנים בשם הר"ן מקרלקא וכ"כ המ"א בסי' תי"ט בשם הב"ח ע"ש. אם שלחו לו דבר מאכל שיאכל בשבת אסור לאוכלו בחול ס"ח סי' תתס"ו: (ב) ביותר. היינו מי שיש לו מזון י"ד סעודות לאכול כל ימות השבוע בכל יום ב' סעודות לא יטול מן הצדקה לאכול סעודה ג' וזהו פירושו עשה שבתך חול ר"ל כמו חול ב' סעודות מ"א ט"ז: (ג) בגית. ואסור לאכול פת א"י בשבת. ויאכל מהמלות בשבת מ"א. ועיין סימן שכ"ה ס"ד:

משנה ברורה

ומייבי (יא) כשאין לו משכונות לנות עליהם ובלא משכון (יב) אין יכול להשיג דאל"ה צריך לנות כדי שלא לבטל מצות עונג שבת וכמו שאמז"ל שאומר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע: (ד) כדי לכבד השבת. דבמזונות של שבת ויו"ט אם מוסיף מוסיפין לו וכמו שאמז"ל כל מזונותיו של אדם קנוסין לו מר"ה ועד ר"ה (יג) ויש ליזהר שלא יוסיף בהן פן לא קבלו לו כ"כ חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאות בניו לת"ת שאם מוסיף מוסיפין לו [טור] (יד) לוין ברבית לצורך סעודת שבת או סעודת מצוה (טו) והיינו[א] מא"י או מישראל בדרך היתר. אם שלחו לו דבר מאכלו שיאכלנו בשבת לא יאכלנו בחול כ"כ בס"ח ועיין לקמן בסימן תרל"ד ס"ב דדעת הש"ע שם דהעני יכול לשנות במגבת פוריס למה שירצה אף דגבוהו לצורך פוריס אבן גם שם יש מחמירין בזה עיין בטור שם: (ה) מפני וכו'. היינו כדי (טז) שיהיו לבנים לשבת (יז) אבל לא בע"ש כדי שיהיו פנויס להתעסק בצרכי שבת ולפ"ז צריך ליזהר שלא ילך בחלוק אחד כמה שבתות כדי שלא לעבור על תקנות עזרא: (ו) כדי שיעור חלה. היינו מלבד שהליסה והאפיה הוא מכלל כבוד שבת ויו"ט כמו שמסיים לבסוף עוד יש בזה טעם כדי לקיים מצות חלה לפי שאינדה את אדה"ר שהיה חלתו של עולם שנברא בע"ש ועיין (יח) בחמרומים דאפילו הנוהגין לאכול פת פלטר של א"י בחול מ"מ בשבת ויו"ט נכון ליזהר שלא לאכול כ"א מפת ישראל מפני כבוד השבת ויו"ט. ופשוט דאם הוא אנוס אמין לו על מה לקדש כ"א על פת של אינס יהודים כמו שמצוי לאנשי חיל העברים יכול לקדש עליו: (ז) שהיה מכוסה למעלה ולמטה. בטל ואף זה מכוסה הבשר בין דפי העיסה: (ח) ולא ראיתי וכו'. ובמקומותיו המנהג לאכלן [שבנה"ג]:

שער הציון

לא

(יא) הג"א בפ"ב דבילה: (יב) כן משמע מהגר"א וכ"כ הב"ח דאם יכול להשיג ממי לנות ויבטח בה' שהוא יעזרנו לשלם לו ובעטרת זקנים משמע דלא יהוה אלא אם כן הוא משער שיהיה לו במה לפרוע וגראה דהכל לפי הענין: (יג) רש"י ובעו"ה יש אנשים שמהפכין הסדר ובאין עי"ז לידי גזל וחילול השם: (יד) מ"א בשם ש"ל: (טו) תו"ש ופמ"ג ונתיב חיים ול"ש וכ"כ במאמר מרדכי ע"ש ולא כמה שראיתי לאחד שהתיר ברבית דרבנן ועיין בבה"ל: (טז) כן הסכים בא"ר וכן במאמר מרדכי וש"א דזהו עצם התקנה ולא כמ"א דמשמע מיניה דעיקר התקנה היה שלא לכבס בע"ש: (יז) רא"ש: (יח) מ"א וח"א וש"א ולפ"ז אפילו בתוך הסעודה נכון ליזהר והא"ר חולק ע"ז ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) נקרא רקיע שחקים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: מותר ללוות בריבית של דבריהם לצורך סעודת שבת ויו"ט וכו', אם אי אפשר ללוות בלא רבית.

הלכות שבת סימן רמג

רמג דין המשכיר שדה ומרחץ לא״י. ובו ב׳ סעיפים:

א [א]לא ישכיר אדם (א) מרחץ שלו (ב) לא״י (ג) מפני שנקרא על (ג) שמו וא״י זה עושה בו מלאכה בשבת (ד) דסתם מרחץ לאו לאריסותא (פירוש אריס הוא העובד ליקח חלק ממה שישביח לבעליו) עביד ואמרי שכל הריוח של ישראל ושכר את הא״י בכך וכך ליום ונמצא שהא״י עושה מלאכה (ה) בשליחותו של ישראל אבל (ו) שדה מותר * שכן דרך לקבל שדה באריסות ואע״פ שיודעים שהוא של ישראל אומרים הא״י לקחה באריסות ולעצמו הוא עובד (ז) [2]ותנור דינו כמרחץ (ח) ורחיים

באר היטב

(א) שמו. דע שלשה חלוקים יש בדין שכירות. אחד ששוכר לא״י שיעשה המלאכה בשדה או במרחץ והרוחים או הפירות יחלוקו. ב׳ שהא״י נוטל כל הרווחים או הפירות ויתן לישראל דבר קצוב לכל שנה. והב׳ חלוקים אלו מותרים בשדה ובמרחץ מדינא דהא״י אדעתא דנפשיה עביד רק חכמים אסרו אלו הב׳ חלוקים במרחץ משום מראית עין מפני דנקראת על שמו וכו׳. אבל החלוקה ג׳ דהיינו שיהיו כל הרווחים לישראל רק שישראל נותן לא״י דבר קצוב לכל שנה זהו ודאי

משנה ברורה

לא ישכיר. דע ששלשה חילוקים יש אחד הוא אריסות ששוכר לא״י שיעשה המלאכה בשדה או במרחץ והרווחים או הפירות יחלוקו. הב׳ הוא שכירות שא״י נוטל כל הרווחים או הפירות ונותן לישראל עבור שדהו ומרחצו דבר קצוב לכל שנה. הב׳ חילוקים אלו מותרים בשדה לגמרי ובמרחץ רק מדינא דא״י אדעתיה דנפשיה עביד אלא שחכמים אסרו אלו הב׳ חלוקים במרחץ משום מראית העין מפני דנקראת על שמו ויבואו לחשדו שעושה בשליחותו אבל החלוקה הג׳ דהוא קבלנות דהיינו שיהיו כל הרווחים לישראל רק שישראל נותן לא״י דבר קצוב לכל שנה עבור פעולתו זהו ודאי אסור מדינא (א) במרחץ דהוי הא״י שלוחו של ישראל ושראל נהנה ממלאכה בשבת דאם לא יעשה יום אחד יפסיד הישראל ריוח אותו יום וע״כ אם מנהג רוב אנשי המקום להשכירם או ליתנם באריסות כמבואר בס״ב חזר להיות המרחץ כשדה הב׳ חילוקים ראשונים מותר והחלוקה הג׳ (ב) אסור. וכל היתר שכירות דכאן היינו שהוא משכירו דרך הבלעה עם ימות החול אבל ליום השבת לחוד אסור אפילו בשדה וגם נתפרסם זהו עיקרי הדינים שבסימן זה בקצרה: **א** (א) מרחץ שלו. בין שבנהו בעצמו (א) או אפילו קנה ויצב בה ונקרא שמו עליו: (ב) לא״י. וכ״ש לישראל מומר (ב) דעובר נמי משום לפני עור לא תתן מכשול וטעם זה שייך אף בשדה ובכל דבר: (ג) מפני שנקרא. פירוש (ג) דמדינא שרי להשכירו לא״י לשנה או לחודש שיתן לו כך וכך בין שיקיר בו הא״י בין לא יקיקנו וכל הריוח יהיה לא״י דאיסור שכר שבת ליכא דהא מושכרת היא לו לשנה ואיסור דאמירה לא״י בודאי לא שייך בשכירות דלגבי דנפשיה הוא עושה ואפילו אם יש לו לא״י רק חלק בריוח המרחץ גם כן אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד כמש״כ בסוף הסעיף אלא שאסור בכל זה מפני מראית העין שנקראת על שמו של ישראל ויאמרו הבריות דשכיר יום הוא ושלוחו הוא ודוקא כשמשכירו לשנה או לחודש אבל להשכירה לא״י לימים שיתן לו הא״י כל יום ויום שיסיקנו כך וכך אף דגם זה אדעתיה דנפשיה עביד (ד) מ״מ מדינא אסור דהוי כשכר שבת (ה) ועיין לקמן בסימן רמ״ד דדבר האסור מפני מראית העין אינו אסור אלא בתוך התחום של ישראל: (ד) דסתם מרחץ. פי׳ לכתב להלן דשדה מותר להשכירו מטעם זה שיתלו באריסות וע״ז קאמר דבמרחץ ליכא האי טעמא להתיר דאין דרך ליתנו באריסות (ו) ולא יתלו ג״כ שהשכירו כפי האמת דלא שכיח: (ה) בשליחותו של ישראל. וזהו איסור גמור כמו שאמרו בכמה מקומות דאמירה לא״י שבות (ז) ואסמכוהו אקרא דכל מלאכה לא יעשה בהם ולא כתיב לא תעשה לרמז דאפילו ע״י אחרים לא יעשה (ח) ואפילו כשעושה בעצמו מלאכה של ישראל בשבילו ג״כ צריך למחות בידו: (ו) שדה מותר. להשכירה לא״י בדבר קצוב דאף דנקראת נמי על שמו כמו מרחץ (ט) דכל מחובר קתמא שם בעליו עליו ולהשכיר נמי (י) לא שכיח כל כך מ״מ מותר דלא יחשדוהו בשכיר יום כדמפרש שכן דרך וכו׳ ולפיכך יתלו באריסות ואריסות שרי דאדעתיה דנפשיה עביד כדלקמיה בהגה״ה: (ז) ותנור. להשכיר תנורו לאפות בו דינו כמרחץ דתנור נמי אין דרך להשכירו וליתנו באריסות כמו מרחץ ויחשדו דשכיר יום הוא אגלו: (ח) ורחיים וכו׳. משום דדרכו ליתנו באריסות כמו שדה ולפיכך להשכירו נמי מותר וכדלעיל. ועיין בר״ן דמשמע דאם אין דרך אנשי אותו המקום ליתן רחיים באריסות דינו כמו מרחץ לאיסור דבאמת תלוי בכל אלו הדברים לפי מנהג המדינה בין להקל בין להחמיר וכדלקמיה בס״ב: ואע״פ

ביאור הלכה

* שכן דרך וכו׳. יש לעיין אם הפירוש דרוב העולם נותנין באריסות וכ״כ הרא״ש שם בלשונו סס״ק דע״ג אבל אם המנהג שוה לשכור פועלים כמו אריסות אסור דלא יתלו באריסות או דילמא דבכה״ג ג״כ שרי ומה שאמר בגמרא אריסא אריסותיה עביד היינו שדרך נמי ליתנו באריסות לאפוקי מרחץ דאין דרך ליתנו באריסות וכמו שכתב הר״ן ס״פ כל כתבי לפי שהולאותיו מרובין ושכרו מועט ויודעין הכל שבשביל ישראל הוא עושה ומלשון הרמב״ם משמע כמו שכתבנו למעלה בשם הרא״ש דז״ל בפ״ו מהלכות שבת הלכה ט״ו דבר ששם ישראל בעליו קרוי עליו ואין דרך רוב אנשי אותו המקום אסור מדינא אפי׳ בשדה כ״ש במרחץ דהוי הא״י שלוחו של ישראל ושראל נהנה ממלאכה בשבת דאם לא יעשה הא״י מלאכה בשבת יטול שכרו הדבר קצוב כל שנה וליכא למימר דהא״י אדעתא דנפשיה עביד. ממילא אם מנהג רוב אנשי המקום להשכירם או ליתנם באריסות כמבואר בסעיף ב׳ חזר להיות המרחץ כשדה. הב׳ חלוקים ראשונים מותר. והחלוקה ג׳ אסור. ודע דכל היתר שכירות דכאן היינו שהוא שוכרו דרך הבלעה עם ימות החול. אבל ליום השבת

א ע״ז כ״פ וכרשב״ג הרי״ף והרמב״ם בפ״ז מהל׳ שבת והתוס׳ והרא״ש שם ושאר פוסקים ב טור בשם הרמב״ן והרא״ש והר״ן שם

משנה ברורה

לא יעשה המלאכה בשבת אבל אם אינו כמו שכתב המג״א בסוף סק״ב והעתקנוהו במ״ב סק״ד ע״ש: (ב) היינו שאסור מדינא במרחץ ובשדה הוא רק מפני מראית העין כמו שכתבנו במשנה ברורה סק״י: (א) מ״א בסק״ג וש״א: (ב) סס״ק דע״ג לענין א״י ע״ש: (ג) מ״א בתוספת ביאור: (ד) טור ומ״א: (ה) מ״ר ופ״מ: (ו) ר״ן בסס״ק דע״ג: (ז) עיין ב״י בסוף סימן רמ״ד מה שכתב על המכילתא בשם הסמ״ג דספוקי מספקא ליה אולי הוא דרשא גמורה. ועיין לעיל אבל מכל הפוסקים משמע דהוא רק מדרבנן ועיין ברמב״ן שכתב ג״כ דוסתא מוטעת היא במכילתא וכן הסכים הגר״א בהגהותיו על המכילתא דוסתא העיקרית היא כמו שהועתק בילקוט וממילא מפורש בהדיא דאין בו איסור דאורייתא: (ח) הגה״מ בפ׳ ו׳ וכ״כ הלבוש וא״א: (ט) עיין לקמן סימן רמ״ד: (י) ר״ן:

שער הציון

(א) אף שבנה״ע אינה דאפילו בשדה אסור מדינא זה אינו כמו שכתב המג״א בסוף סק״ב והעתקנוהו במ״ב סק״ד ע״ש: (ב) היינו שאסור מדינא במרחץ ובשדה הוא רק מפני מראית העין כמו שכתבנו במשנה ברורה סק״י: (א) מ״א בסק״ג וש״א: (ב) סס״ק דע״ג לענין א״י ע״ש: (ג) מ״א בתוספת ביאור: (ד) טור ומ״א: (ה) מ״ר ופ״מ: (ו) ר״ן בסס״ק דע״ג: (ז) עיין ב״י בסוף סימן רמ״ד מה שכתב על המכילתא בשם הסמ״ג דספוקי מספקא ליה אולי הוא דרשא גמורה. ועיין לעיל אבל מכל הפוסקים משמע דהוא רק מדרבנן ועיין ברמב״ן שכתב ג״כ דוסתא מוטעת היא במכילתא וכן הסכים הגר״א בהגהותיו על המכילתא דוסתא העיקרית היא כמו שהועתק בילקוט וממילא מפורש בהדיא דאין בו איסור דאורייתא: (ח) הגה״מ בפ׳ ו׳ וכ״כ הלבוש וא״א: (ט) עיין לקמן סימן רמ״ד: (י) ר״ן:

הלכות שבת סימן רמג

ג עוד כתב הרי"ד הרא"ש שם

דינם כשדה: הגה (ט) ואע"פ שלא לקחה הא"י (י) רק לשלש או לרבע ויש לישראל הנאה במה שהא"י עובד בשבת שרי דא"י אדעתא דנפשיה עובד. (נ"י בשם מיימוני פ"ז וב"י סי' רמ"ה בשם סה"ת):

ב [1]אפי' מרחץ או תנור אם השכירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר על ידי כך שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשכירם [2]וכן אם מנהג רוב אנשי אותו המקום להשכירם או ליתנם באריסות (יא) מותר להשכירם לא"י או ליתנם לו באריסות: הגה ואפי' במקום האסור אם אין המרחץ או התנור של ישראל (יב) רק שכרם (ב) (יג) מא"י * (יד) וחזר והשכירם לא"י שרי דאין שם הישראל נקרא עליו (מ"ז בשם גאונים) וכן אם יש מרחץ (טו) בבית דירה ואין רוחצין במרחץ רק אותן (ג) [מ] שבביתו שבשכרו

שערי תשובה

[מ] שבביתו. עבה"ט וכתב בדברי יוסף סימן ט' לאוכן יש לו בית בתוך העיר לצורך מלאכת העבדנין והם שכירי חודש אין ראוי להקל מחמת דעת הרמב"ם כיון שהרבה מפרשים דעת הרמב"ם להחמיר כשמרוח ישראל ע"י שזה עושה בשבת ואפי' בקבלנות שלא על זמן אין היתר בביתו של ישראל אך בכה"ג שהישראל אינו דר שם ואין שם ב"ב שיתשדוהו אז אם יעשה בלעבה ובדלת סגור בלופן שהעובדים בשוק לא ירגישו שהפועלים עושים שם מלאכה יש להתיר ע"ש ועיין בש"ת מיס רבים סי' ט"ו ט"ז י"ז שחולק על דברי יוסף מה וכתב דכיון דהוא בתוך ביתו של ישראל אין מילוק בין איכא רואים לליכא רואים ע"ש:

באור הלכה

להשכירו או ליתנו באריסות אסור להשכירו לא"י וכו' משמע דלהתירא בעינן רובא וכן משמע מלשון הש"ע בס"ב: * וחזר והשכירם. עיין במ"ב שכתבנו י"א דבשכירות נמי וכו' הוא דעת הט"ז וכן משמע ממ"א כ"כ הפמ"ג אבל דעת הגהר שלום וכן הס"א בא"ר ובאמת מתחברא כותיה דהא משמע בגמרא דשכירות לא שכיחא כ"כ וממילא שם בעליו הראשון הא"י עליו אף עתה ויתלו דשכיר יום של הראשון הוא וכשיודע להם דמישראל הוא יודע גם זה דשכרו מישראל[3] אם לא שיבא בה הישראל כמה שנים ונתפרסם לכל אז יש לעיין בזה:

שאין לו שום חלק בפירות הארץ וכדלקמן בריש סימן רמ"ד (יב) ודע דבמרחץ כה"ג דהיינו שבוכר אינו יהודי לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל הריוח של השבתות מדינא אסור[4] (יג) וה"ה בריחיים באופן זה דהא דשרינן מתחלה מדינא היינו דוקא בשדה וכדומה דהמלאכה קלובה ואפשר להשלימה בכל עת דאין ריוח לישראל במה שעושה האינו יהודי בשבת דאם לא יעשה היום יעשנה ביום אחר אז אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד אבל במרחץ וריחיים דהמלאכה אינה קלובה וכל יום ריוח לעצמו דאם לא יעשה יום אחד יפסיד הישראל אותו היום (יד) א"כ עיקר המלאכה בשביל ישראל הוא ומדינא אסור כמו שכיר יום דאף דמקבל שכר לא אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד הואיל ונהנה הישראל ממלאכת שבת [ואפילו להט"ז לקמן בסימן רמ"ד סק"ה דמתיר להרמב"ם נראה דאסור ג"כ בזה מדינא דרגילות להקפיד על האינו יהודי כשמבטל איזה יום]. וכיון דמדינא אסור אפילו נתפרסם ששכרו לשנה וגם הוא חוץ לתחום דאין בו משום מראית העין ג"כ אסור ואין היתר כ"א היכא דיש לאינו יהודי קצת חלק בריוח השבתות דאז אמרינן דאדעתיה דנפשיה עביד ומותר בריחיים וגם במרחץ במקום שנתפרסם הדבר וכנסעיף ב' וכ"ש שמותר (טו) היכא שמוכרו לו לגמרי בכל ע"ש: **ב** (יא) מותר וכו' או ליתנם וכו'. דתו ליכא תשלא ואף דאין דרך אותו המקום ואותו האיש רק להשכיר מ"מ מותר גם באריסות דיתלו דהשכירו לו: (יב) רק שכרם. בב"י הביא בשם תשובת הגאונים דה"ה אם קנה מאינו יהודי ותיכף קודם שיבא בה השכירם דלא נקרא שמו עליו ויש לסמוך ע"ז [מ"א וש"א]: (יג) מאינו יהודי. דאם היה של ישראל נראה דאסור דעי"ז יתשדו אותו ישראל בעל המרחץ שהאינו יהודי הוא שכיר יומו: (יד) וחזר והשכירם. י"א דבשכירות נמי אינו מותר אלא כשלא יבא בה הישראל כמש"כ הב"י בקנה אבל הא"ר ושארי אחרונים כתבו דבשכרו מאינו יהודי אף שיבא בה הישראל מותר להשכירה לאינו יהודי דלא נקרא שמו עליו: (טו) בבית דירה. היינו שהמרחץ אינו בר"ה רק בחצירו באחד מהבית דירה שלו ולכך אם אין רוחצין בו בחול אלא אותן שבביתו שרי (טז) דאנשים אחרים לא ידעו אם יש שם מרחץ ואותן שבביתו היודעים מזה גם הם יודעים שהשכירו לא"י אבל כשרוחצין בו גם אנשים אחרים הלא נתפרסם שיש שם מרחץ ואותו המרחץ נקרא מכבר על שם ישראל וכשירלו אח"כ שעשן יוצא ממנו בימי השבת יתלו דבשליחותו הסיקו הא"י וכ"ז כשהוא בבית דירה שלו אבל אם הוא עומד בר"ה במקום רואים אז אפילו אם אינם רוחצין בו רק אותן שבביתו מ"מ אסור דהא הכל יודעים שיש שם מרחץ ואין הכל יודעים שהשכירו

באר היטב

לחוד אסור בכל גווני ע' ט"ז: (ב) מא"י. בב"י כתב אפי' קנאו מא"י שרי להשכירו כיון שעדיין לא יבא בה ולא נקרא שמו עליה ע"כ נראה להתיר אף בקנה מ"מ: (ג) שבביתו. ל"ע הא כתב בסי' רמ"ד דאפי' דר בין הכותים יש לחוש לאורחים הבאים שם ה"נ ניחוש לזה ועוד הא קיי"ל דכל שאסרו חז"ל משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור ט"ז ע"ש. והמ"א האריך והעלה דתרתי בעינן דעומד ברשות אחר בפני עצמו. ושלא יהא רואין בו אלא שכניו ע"ש. [וכמ' אליהו רבה מתרץ קושית מ"א והעלה כדעת רמ"א ע"ש]:

משנה ברורה

(ט) ואע"פ וכו'. אשדה וריחיים קאי דהמתחבר מיירי בשכירות והוא מוסיף דאף אריסות מותר והמחבר ג"כ ס"ל כן דמטעם זה התיר בשכירות כנ"ל אלא שהוא ביאר בהדיא: (י) רק לשליש וכו'. ודוקא בזה שנותן לאינו יהודי חלק בתבואה (יא) אבל אם שכר האינו יהודי לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל התבואה מהשדה אף דמדינא זה ג"כ שרי דהאינו יהודי אדעתיה דנפשיה עביד דאף אם לא יזבל ויחרוש ויקצור השדה בשבת יכול לעשות בחול וממהר בשביל עצמו מ"מ אסור דיבאו לחשדו בשכיר יום ולא יתלו באריסות כשירלו לבסוף שהשכירו

(יב) [5]גמרי אבל בשכירות צריך שיהי' דוקא בהבלעה [פמ"ג בסי' מ"ג סק"ו]: (טז) א"ר ומאמר מרדכי:

שער הציון

(יא) מ"א מלקמן פי' רמ"ד ס"א וכשיטת הרמב"ם והר"ן שם: (יב) ב"י בשם מהרי"א ומ"א ומאמר מרדכי וס"א דלא כב"ח ואף שא"ר יישב דברי הב"ח השיגו כמה אחרונים ע"ז ואף הט"ז ס"ל לאיסור דלא כהב"ח אלא שהט"ז השיג עליו משום דאגן קי"ל בסי' רמ"ד בהר"ן והרמב"ם בבקבלנות אסור ושם הוא רק מפני מראית העין והאחרונים הסכימו כהב"י בשם מהרי"א דמדינא אסור: (יג) מ"א וש"א: (יד) ממ"א וש"א הנ"ל ואף דבמ"א סיים עוד דאף אם לא יעשה הא"י בשבת יצטרך לשלם לו עיין בפמ"ג שהסכים דאין תלוי בזה ועיין בלב"ש וע"ע בפרט זה: (טו) ומה לא שייך שכר שבת דעל עת המכירה

הגהות ותיקונים: א) הר"ן ומיימוני פ"ו: ב) צ"ל מא"י: ג) צ"ל להא"י:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב במהדורא בתרא צוין בגליון סוף סעיף ג' פסק כדעת הסוברים דאינו אסור אלא משום מראית עין ולפי"ז בדיעבד שכרו מותר אם הביאו בהבלעה.

הלכות שבת סימן רמג רמד

ל״י שרי (ב״י בשם מהרי״ל ור״מ ומ״ז) ומה עבר והשכירו במקום האסור (טז) י״ל שישכרו מותר (ב״י בשם הגאונים) (ד) וי״ל שאסור (מרדכי פ״ק דשבת) וכן עיקר (וע״ל סוף סימן רמ״ה):

רמד איזו מלאכות יכול הא״י לעשות בעד הישראל. ובו ו׳ סעיפים:

א אפוסק[א](פי׳ מתנה) עם הא״י על המלאכה (א) וקוצץ דמים והא״י עושה (ב) לעצמו ואע״פ שהוא עושה בשבת (ב) מותר בד״א * (ג) בצנעה (ד) שאין מכירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא אבל אם היתה ידועה ומפורסמת אסור שהרואה את הא״י עוסק אינו יודע שקצץ ואומר שפלוני שכר (ג) האינו יהודי לעשות מלאכה בשבת (ה) לפיכך הפוסק עם הא״י לבנות לו (ג) [ב] (ו) חצירו או כותלו * או (ד) (ז) לקצור לו שדהו [ב]אם היתה המלאכה

באר היטב

(ד) וי״ל שאסור. ב״ח כתב דלא פליגי דבמקום דמותר מדינא אלא משום מראית עין אסרו שכרו מותר ומ״מ דוקא בהבלעה אבל אם הביא שכר שבת לבדו אסור כמ״ש ס״ס רמ״ה:

(ב) לעצמו. פי׳ דאין קפידא לישראל בזה דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר: (ג) האינו יהודי. כלומר ששכרו לימים וזה אסור מדינא: (ג) חצירו. המוס׳ ספ״ק דע״ג בשם ר״ת כתב דר״ת היה מתיר לבנות בית ע״י א״י בקבלנות כיון דאין שבת לישראל במה שבונה בשבת כמו בשדה דאריס אריסותיה עביד ה״נ בזה דא״י עושה קבלנות שלו. אבל ר״י אוסר מטעם שנזכר בסעיף זה ור״ת בעצמו לא סמך על הוראתו כשבנה ביתו. וכ׳ הגהת מיימון דהשפחות אסורות לעשות מלאכה בבית ישראל בשבת והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה: (ד) לקצור. אע״ג דדרך שדה

משנה ברורה

שהשכירו לאינו יהודי (יז) כן כתבו הרבה אחרונים (יח) ויש מקילין עוד דאם הוא עומד ברשות אחר בפ״ע שלא בחצירו אז אפילו רוחצין בו גם אנשים אחרים אפ״ה שרי דמסתמא אין הכל יודעים שהוא שלו רק אותן השכנים של המרחץ ומסתמא נמודע להם גם את זה שהשכירו לא״י.[א](טז) יי״א ששכרו מותר וכו׳. והאחרונים הסכימו דלא פליגי דבמקום דמותר מדינא כגון שהשכיר המרחץ לאינו יהודי לשנה או לחודש דמשום שכר שבת ליכא דהלא הוא בהבלעה ואינו אסור אלא משום מראית העין כנ״ל בא״א לכן בדיעבד מותר לקבל השכר מהאינו יהודי (יט) משא״כ אם השכירו לימים דמדינא אסור משום שכר שבת (כ) לכן אפילו הביא האינו יהודי מעצמו מעות אסור לקבל הימנו כמ״ש בסימן רמ״ה ס״ו וע״ש מה שכתבנו במ״ב ואם המלאכה מוטלת על ישראל עיין ריש סימן רמ״ה:

א (א) וקוצץ דמים. היינו קבלנות שמתנה עמו שיעשה לו איזה מלאכה בשכר דבר קצוב ואם עושה לו בצובת הגאה עיין לקמן בסימן רמ״ז ס״ד ובסימן רנ״ב ס״ב: (ב) מותר. דכיון שקצץ מלעתיה דנפשיה קעביד למהר להשלים מלאכתו (א) לישראל אין קפידא בזה דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר דאם קובע לו מלאכתו בשבת אסור כדלקמן סימן רמ״ז ס״א: (ג) בצינעה. היינו שהיא מלאכת צינעה לפי שאין הכל מכירין שהיא של ישראל וכמו שמפרש (ב) אבל אה״נ דאפילו אם הוא עושה אותה (ג) בפרהסיא שרי כיון דהמלאכה עצמה אין ידוע שהיא של ישראל: (ד) שאין מכירים הכל. ואפילו אם קצת יודעים שהיא מלאכת ישראל שרי ואף על גב דמבואר לקמן בהג״ה דיש לחוש לאורחים ובני ביתו שיתאבדו אותו אם שהיא מלאכת מחובר ופתם מחובר שם בעליו נקרא עליו התמירו בו ביותר: (ה) לפיכך וכו׳. ר״ל דפתם מחובר הוי כאלו ידוע ומפורסמת שהיא של ישראל: (ו) חצירו או כותלו. ואפילו אם הוא עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו ג״כ אסור דיש לחוש לשכניו שיודעים שהוא שלו ויתאבדו ששכירו הוא לימים [מ״א וש״ב]. (ז) לקצור לו שדהו. ואע״ג דדרך שדה לאריסות וא״כ יסברו שלקחה באריסות כמ״ש

שערי תשובה

[ב] תלירו. עבה״ט וכתב בשבות יעקב מ״ג בית שהוא עומד ליפול מותר לשכור א״י בע״ש בקבלת שימוק המפולת ע״י קורות אך לא יסבור בפי׳ אלא יאמר כל המתקן אינו מפסיד וכן בחבית שנסדקה יוכל לעשות כן ע״ש. וכתב בשו״ת נ״ב מ״א סימן י״ב בחתם שהיה דחוק לבנות הגג בחוה״מ סוכות שאמ״כ יקחו[ב] הפועלים למבצר ולא יזיג בע״מ ויצטרך ליצא בלי מחסה מזרח וממטר בימות הגשמים וכתב שיש לצדד להתיר בקבלנות אף בשבת וי״ט כיון

ביאור הלכה

* בצינעה. עיין במ״ב ועיין מאור הגר״א שליין ע״ז ירושלמי הנ״ל דבחלוש בביתו של א״י דוקא ולכאורה משמע מיניה דהוא מתמיר אם עושה אותה בפרהסיא אף שהיא מלאכת תלוש שאין ידוע שהיא של ישראל אבל ליצא דשו״ע שכתב שאין הכל מכירים וכו׳ אבל אם היתה ידועה וכו׳ משמע דהעיקר תלוי אם המלאכה מפורסמת שהיא של הישראל וכ״כ הגר״א בעצמו בביאורו על דברי הג״ה שבסעיף ב׳ ע״ש והא דאיתא בירושלמי בבית א״י מותר היינו משום דכל כה״ג מסתמא לא מיקרא מלאכת שהיא של ישראל ואפי׳ אם היא מלאכת פרהסיא שרי ואה״נ דאפילו אם הוא עושה אותה בצ״ה שרי אם אינו מוכר לפתם ב״א שהיא של ישראל כמו שכתב ב״י שם בשם רבינו ירוחם [ואפשר עוד דבא הירושלמי שם לאפוקי אם הוא בבית ישראל] ונראה דכונת הגר״א ג״כ הכי אלא שחסר תיבת וכו׳ אחר תיבת בצינעה ור״ל על מה דכתב בשו״ע שאין הכל מכירים ועיין המקור לזה מדמצרך הירושלמי בביתו של א״י והיינו משום דהתם לא מיקרא מלאכת שהיא של ישראל וכן מדמתיר במחובר בעיר אחרת והיינו הכל מטעם זה וה״ה כל כה״ג:

* או לקצור לו שדהו. עיין במ״ב מש״כ בשם הט״ז דאפילו אם דרך אנשי העיר לשכור פועלים בקבלנות ג״כ אסור דיתאבדו בשכירי יום שג״ז הוא רגילות [ועיין בפמ״ג דלדבריו אפילו מנהג רוב העיר הוא בקבלנות ג״כ אסור כיון דרגילים בשכירי יום ג״כ ולענ״ד יש להביא דז״ל הרא״ש פ״ק דע״ג

א מוס׳ שם בע״ג כ״א וכשבת י״ז והרא״ש שם בע״ג ב שם מהא דמועד קטן י״ב

שער הציון

(יז) כנה״ג וא״ר ומאמר מרדכי ותוספות שבת והגהות הגר״א לאמזאר דלא כמ״א דמתמיר שיהי׳ שתים לטיטותא שיהי׳ עומד ברשות אחר ושלא יראנו בו אלא שכני הדירה ועיין בט״ז שהקשה על הרמ״א ב׳ קושיות ועיין בא״ר שישבש: (יח) א״ר והגהות הגר״א הנ״ל אך עכ״ז בריר לי כ״כ דאם יש בה ישראל מכבר קודם שהשכירו מאי מהני דהוא עתה ברשות אחר הלא כבר נקרא שם ישראל עליו ע״ז ואם לא יש בה מעולם רק מיכף השכירו לא״י א״כ פשיטא דשרי אפילו אם הוא עומד ברשותו לפי מה שמקיל המ״א בסק״ג ולפע״ד אפשר דבמכוון השמיטו הרמ״א וב״י דין זה וצ״ע: (יט) וכן אם הוא בקבלנות על השנה באופן דאסור מדינא ג״כ אסור ליהנות [פמ״ג]: (כ) מ״א וש״ב: (א) מ״א וש״ב: (ב) ב״י סי׳ רנ״ב בשם רבינו ירוחם וכן פתם שם בשו״ע ס״ג וכ״כ המ״א בס״ק י״ג והמ״א והמ״ז ודברי הלבוש מה לדרך עיון: (ג) דאף בלכאורה המתבר בס״ב לא ס״ל כהיש אומרים שם וס״ל דמתמרינן אפילו אם המלאכה אינה מפורסמת היינו דוקא במחובר ומשום לא פלוג משא״כ בעיינו דאיירינן בתלוש:

הגהות ותיקונים: א) פוסק אדם: ב) כל הפועלים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ט״ז כתב כהמג״א דצריך שיהיו שנים לטיבותא דוהוא בחצר אחרת שהוא אינו דר בתוכו ושאין דרך שום ישראל לרחוץ באותו מרחץ רק שכיני הדירה.

(ח) במדינה או בתוך (ט) התחום אסור לו (י) להניחה לעשות לו מלאכה בשבת מפני הרואים שאינם יודעים שפסק: הגה ואפי' (יא) אם דר בין הא"י יש לחוש לאורחים הבאים שם או (ה) [נ] לבני ביתו שיחללו אותו (נ"י כשם תשובת אשכנזים). ואם היתה המלאכה חוץ לתחום (יב) וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו של מקום שעושים בו מלאכה (יג) מותר. וא"י שהכניס צאן של ישראל לדיר שדהו (ע"ל סי' תקל"ז

שערי תשובה

שבק"ק פרמ"ג רוב בעיים שבועים היהודים הוא בקבלנות ובפרט כפוי הגויים ולכן אין בזה תחלת מבני העיר רק מאורחים ואינהו לא ידעי כלל אם הוא מלאכת ישראל אך אעפ"כ לא המיר כ"א בחה"מ בגירוף שהוא שעת הדחק כמבואר וגם כתב שלא יעמיד שם משגיח יהודי על הבע"מ ואם א"א בג"ז יקח עני שאין לו מה יאכל במועד ע"ש: *[נ] לב"ב. עבה"ט ועיין בשו"ת פני יהושע כת"י קהל אחד נדב לבם לבנות בהכ"נ וטרם החלם לבנות קנו קרקע ליקח ממנה עפר וטיט לבנין לבנים ושכרו א"י אחד שיעשה הלבנים וילבנם ויצרפם ונותנים לו סך קצוב מכל אלף לבנים וכתב דאין להמיר מחמת שמקלת דרכם בקבלנות אלא דוקא אם הרוב דרכם לעשות בקבלנות וכתב שיש מקום לגדר לפי שי"ל דהא דאסור מלאכת מחובר אף שהיא מתוך לעיר דוקא כשהתחיל הישראל הבנין בעיתו ולכן אף שפחיתת האבנים הוא בעיתו של א"י אולי ירמוהו כו' משא"כ היכא שלא התחילו עדיין במלאכה כלל. וסיום התשובה

באר היטב

לאריסות וא"כ יסברו שלקחה באריסות כמ"ש סי' רמ"ג י"ל דש"ה כשיתקרו יודע להם האמת שקבלו באריסות אבל הכא שירלו בעת הקציר שאין הא"י נוטל בריות ידעו דלאו אריס הוא ויתשדוהו ששכיר יום הוא: (ה) לב"ב. עי' סי' רמ"ג ס"ק ג' שסותר זה ויש להחמיר כי הך דהכא ט"ו. ומ"א מייש"ב ע"ש. פה בעירנו נוהגין היתר

ביאור הלכה

בסופו ר"ת ז"ל התיר לישראל שבכר אומנת לבנות לו בית בקבלנות וכו' וע"ז השיג הרא"ש ואמר דמהך דשמעתין לאמר אריסותיה קעביד בשדה אין ראיה לקבלנות בתים לפי שאין רגילות בשדה אלא אריסות ותכירות אבל רוב בנין בתים ע"י שכיר יום הלכך הכוותה אומר שכירי יום ניהנו עכ"ל. ומשמע מזה דאם רוב העיר דרכן בקבלנות אפילו בבתים אין להתמיר ודוגא שדבני התוס' שהעתיק הט"ז בדבריו הם דברי ר"י שהשיג על ר"ת וכן דברי הרא"ש זה הוא ג"כ דברי ר"י כמו שרמז עליהם הרא"ש בפ"ב דמו"ק סימן ל"ד ע"ש]. והנה בתוספות ישנים בשבת י"ח ע"א מוכח ג"כ כהט"ז דאפילו רגילות בקיבולת ג"כ אסור כיון דרגילות ג"כ בשכירי יום ועיין בפמ"ג שכתב לבטעם הר"ן דאסרינן אפילו בקיבולת בשדה משום דמיחזי לאינשי כשכיר יום היינו אפילו ידעו שקבלן הוא לדידהו אין חילוק כל שאין הא"י נוטל בריות ויבאו להתיר אף שכירי יום ממש בפ"ז אפילו נתפרסם ומנהג המקום לשכור רק בקיבולת ג"כ אסור [ותמיר יותר לשיטתו מלשיטת התוס' הנ"ל] אבל לטעם השו"ע שכ' אינו יודע קצקן ואומר שפלוני שכר הא"י לעשות לו מלאכה בשבת משמע דהיכא שנתפרסם שזה האיש שכר בקבלנות או שמנהג אותו המקום לשכור הפועלים בקבלנות שרי והוא מלבד שם להקל בזה ולענ"ד יש לעיין הרבה בזה דשיטת הר"ן הנ"ל לאו יחידאה הוא בזה דיש עוד הרבה פוסקים דס"ל כוותיה לדינא והוא הר"מ בתוס' ע"ג כ"א ע"ב ד"ה אריסא בסוף הדיבור ע"ש שדעתו דעיקר הטעם דמפלגינן בין אריסות לקיבולת לא כמו שכתבו התוס' מתחלה בשם ר"י משום דבבנין בית רגילות לשכור מדי יום ביום וכו' אלא משום שאריסות יש לו חלק בגוף הפירות ודמי לשותף משא"כ קיבולת שנוטל מעות בשכרו ור"ל דע"כ הוא כשכירו של ישראל ולפ"ז בודאי אפילו היכא שהוא מפורסם שהוא בקיבולת ג"כ אסור וכן במאור פ"ב דמו"ק ובהגהת סמ"ק והובא ג"כ בכל בו וגם בהג"א פ"ק דשבת ובשה"ת אות קמ"ה [דשם כתב דעת עצמו ובאות רכ"א העתיק דברי ר"י] משמע מכולם דהעיקר תלוי אם יש לו לא"י חלק בגוף הדבר ולפ"ז אם יהיה הדרך בעיר רק בקיבולת בלבד ג"כ אסור כשיטת הר"ן הנ"ל [ולדידהו ניחא מה דשתם הגמרא בפ"ב דמו"ק ואמר מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור ולא חילק בדבר] אבל מלשון הרמב"ם שהובא בשו"ע שכתב הטעם שהרוחה את הא"י וכו' אינו יודע שקצקן ואומר וכו' משמע דאם מנהג רוב העיר בקבלנות יש להתיר אפילו בבית וכמו שהוכחתי לעיל בריש סימן רמ"ג בביאור הלכה מן הרמב"ם גופא דבעינן רובא

משנה ברורה

סימן רמ"ג ס"א מ"מ אסור (ד) דשאני התם דכשיתקרו הדבר ימצא שכן הוא שהאינו יהודי חולק בפירות אבל הכא שירלו בעת הקציר שאין האינו יהודי נוטל בריות ידעו למפרע דלאו אריס היה (ה) ויתשדוהו ששכיר יום היה דשכיח לשכור פועלים לימים למלאכה. ואפילו אם מנהג העיר לשכור בקיבולת דעת הט"ז להחמיר שלא להניח להאינו יהודי לעשות בשדה בשבת ויו"ט וכ"ש בבנין בית דאכתי יתשדוהו בשכיר יום שגם זה הוא רגילות (ו) ויש שמקילין בזה כשמנהג כל העיר הוא בקיבולת [וקיבולת הוא דוקא כשכל המלאכה הוא בקיבולת לאפוקי אם רק האדריכל לבדו הוא קבלן ושאר המסייעים דרך לשכרם לפעמים ליום ואפילו אם הוא שכרם הכל בקבלנות ג"כ אסור] ועיין בבה"ל שביארנו דבשדה יש לסמוך על דבריהם במקום הפסד אבל בבית נ"ע אם יש להקל בזה דהוא נגד דעת כמה פוסקים ועיין בשע"ת בשם נו"ב[א] סי' י"ב: (ח) במדינה. היינו בתוך העיר שקרוי מדינה לפעמים: (ט) התחום. שרגילין אנשי העיר לפעמים ליצא לשם: (י) להניחה. איתא בפ"ח סימן שמ"ח מעשה באדם אחד ששכר אינו יהודי לבנות ביתו בקבלנות והיה האינו יהודי בונה בשבת והיו מתרעמים עליו ולא חשש לכך ולא היו ימים מועטים שלא נשאר הקרקע לא לו ולא לזרעו: (יא) אם דר וכו'. ר"ל שהוא דר (ז) מחוץ לתחום העיר וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו אפ"ה אסור (ח) דיש לחוש לאורחים דמקלעי לגביה ויתשדוהו ומה דמקילין לקמיה מבחוץ לתחום היינו כשרק המלאכה היא שם אבל הוא בעצמו דר בעיר: (יב) וגם אין עיר אחרת. וה"ה כשדר שם (ט) איזה יהודי בתוך התחום של מלאכה ג"כ אסור וילנו להאינו יהודי קודם שבת שלא יעשה בשבת: (יג) מותר. דהו ליכא משום מראית העין ואינו יהודי כי קטרא בדידיה קטרא. והנה מתוך מה שנתבאר בזה הסעיף מוכח (י) דאסור לשכור אינו יהודי בקבלנות לפנות זבלו מחצר והוא עושה בו בשבת דהוא מתקן החצר בזה והוא בכלל מלאכת מחובר

שער הציון

(ד) ר"ן ומ"מ: (ה) מ"א: (ו) חידושי רע"א וגם הפ"מ כתב שנ"ל להקל אך בחידושי רע"א כתב דאפילו בקיבולת בית יש להקל כשמנהג כל העיר הוא בקיבולת ובפ"מ נזכר בקיבולת דשדה ואפשר שגם דעתו כרע"א ומה שנזכר שדה לאו בדוקא: (ז) כן איתא בב"י וכ"כ הגר"ז: (ח) ואפילו אם המלאכה רחוקה מדירתו רק שהיא בתוך תחומו דדירתו נחשב כאלו היה עירו שמה וכמ"ש בב"י וזהו כונת המ"א בסק"ב דהג"ה מירי במלאכת מחובר ותוך התחום: (ט) דבודאי לא גרע מחשש דאורחים אחרים: (י) מ"א:

בחידושי

הגהות ותיקונים: א) חלק א':

* [ה]

הלכות שבת סימן רמד

סעיף י"ד): **ב** [ג] (יד) [1]לפסול האבנים ולתקן הקורות אפי' בביתו של א"י אסור כיון (טו) דלצורך מחובר הוא (טז) ואם עשו כן * לא ישקעם בבנין: הגה (יז) וי"ל דאם אינו מפורסם שהוא של ישראל (יח) שרי

ג סס הטוס' והרא"ש מהריא דירושלמי סס נס"ק דע"ז

באר היטב

לשכור א"י בקבלנות ליקח הזבל מן הרחוב והאינם יהודים עושים המלאכה בשבת נ"ל משום דבשל רבים ליכא חשדא אבל בשכיר יום פשיטא דאסור וא"כ היה נראה להתיר לבנות בית הכנסת בשבת בקבלנות ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו כי בזמן שאין האומות מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם ואם נניח אנחנו לעשות איכא חילול השם אבל תיקון הרחוב אין נקרא ע"ש ישראל כ"כ ומ"מ במקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל מ"א. וכ"ל שאם א"ו יש חשש שיתבטל הבית הכנסת מלבנות שרי בקבלנות עי' סימן לא נמצא רק מראש איכר שדהה גם היתר זה שכתב מזרחי על כל הלדין ולא מצאתי היתר כו' ע"ש ולפי מ"ש המג"א דבשל רבים ליכא חשדא היה נראה לד היתר גם בזה דמ"ש המג"א בהכ"ג בקבלנות לא רצו הגדולים להתיר כי בזה הזמן כו' האי טעמא לא שייך בזה שעושה מחוץ לעיר ועיין בא"ר שכתב די"ל דבטח אף ברבים איכא חשדא וצ"ע ועיין בש"ת תפארת צבי סימן י"ד בקהל שטוים בהכ"ג בקבלנות ע"י א"י והא"י רוצה לבנות בשבת ואם לא יעיכוהו אפשר שיתבטל הבנין ועכ"פ הפסד יותר משני מאות ר"ט שיצטרכו לשלם לו בחנם בכדי להכשיר נזקו משכירות פועליו והבית שם מחוז' שבת בשם בה"ע[2] שאם יש חשש שיתבטל כו' וכ"כ בפ"מ וכתב דאף שבת בשאלה שאין זה ברור שיתבטל אם יפסידו מ"מ יש לחוש שלא יתנו נדבה יותר וא"כ ממילא יתבטל וגם יש לד היתר שקנו קרקע מהא"י ועדיין לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש היתר שיתכרו הכל הקרקע והצריך לבנין לא"י עד שיוגמרו הכתלים רק אחר שיוגמרו הכתלים והגג אז יחזרו ויקנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת משום דהכתלים והגג אין היכר שהוא לבהכ"ג אבל בבנין התקרה ושאר עניינים שייכר שאין עושין כן בבנין הדיוט רק לבנין בהכ"ג אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא היכר לכל ולכן אחר גמר הכתלים והגג לא יעשו בשבת ע"ש: [ג] לפסול האבנים כו'. וכתב בדגול מרבבה שאם הא"י מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו שהישראל עשה עמו קבלת על הכל והברירה עוד בד הא"י לסתת אבנים

שערי תשובה

ויש מקומות שנוהגין היתר לשכרו ליקח הזבל מרחוב אף שעושה בו בשבת וכתב המ"א דטעמם דבשל רבים ליכא חשדא אבל בשכיר יום פשיטא דאסור (יא)[3] והאחרונים השיגו על טעמו ודעתם דאין נ"מ בזה הענין בין רבים ליחיד וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דבמקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל ע"ש טעמו דיש ח"ה בדבר וכדלקמיה. והנה אפילו אם נאמר דבשל רבים ליכא חשדא מ"מ הסכים (יב) המ"א שאין להתיר לבנות בהכ"ג בשבת בקבלנות כי בזמנינו שאין האומות שכנינו מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם איכא ח"ה אם נניח אנחנו לעשות ביום שבת ויו"ט (יג) ומ"מ כתבו כמה אחרונים דאם יש חשש ח"ו שיתבטל הבנין בהכ"ג לגמרי מותר להניח לאינו יהודי לבנותו כשהוא בקבלנות ובלבד שיהיה מפורסם לכל שהוא בקבלנות: **ב** (יד) לפסול האבנים וכו'. ודוקא כשאבנים וקורות הם של ישראל ונתנם לאומן אינו יהודי לסתתם ולתקנם אבל אם האינו יהודי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל והברירה עוד בד האינו יהודי לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו אפילו עושה זה לצורך ישראל אם אינו בביתו של ישראל אף שהוא מפורסם שעשה זה לצורך ישראל מותר שזה לא נקרא עדיין מלאכת ישראל כ"כ הדגמ"ר וכבר קדמו בתשובת הרדב"ז בחלק שני סימן נ"ו אך שמסיים שם דאם היה האינו יהודי מסתת אותם בשבת סמוך לבנין אין נכון הדבר משום מראית העין שלא יאמרו שכירו הוא: (טו) דלצורך מחובר הוא. כדי לשקעם בהבנין ע"כ תשבוהו כמחובר וצריך למחות בידו (יד) אם הוא בתוך התחום (טו) אפילו עושה רחוק מהבנין: (טז) ואם עשו כן. עיין לקמיה[3] מש"כ בזה: (יז) ויש אומרים דאם אינו וכו'. הי"א (טז) קאי אכולהו דהיינו אף מחובר גמור לא אסרו בקבלנות אלא בתחתא דמסתתא שם הישראל נקרא עליו אבל בידוע לנו שאינו מפורסם הבנין על שם ישראל לא אסרו בקיבולת והא דצריך הרמ"א הי"א על סיתות אבנים משום דבבנין ממש אין מצוי זה: (יח) שרי. היינו (יז) שאינו צריך למחות בא"י אם יעשה מלאכתו בשבת (יח) ובלבד שלא יאמר לו שיעשה בשבת. וכ"ז דוקא אם הא"י עושה בביתו או שיהיה עכ"פ רחוק מהבנין כדי שלא יהיה מינכר שהוא של ישראל וכנ"ל ומשמע (יט) בכמה אחרונים דבסברא לן לדינא בהי"א הזה לענין סיתות האבנים ואפשר דגם המחבר מודה ליה בזה אך לענין מחובר גופא אפילו אם הבנין עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו ג"כ (כ) אין להקל דיש לחוש לשכניו או לבני ביתו שיודעים שהוא שלו ויתשדהו וכמש"כ לעיל בסק"ו:

משנה ברורה

בשבת וכתב המ"א דטעמם דבשל רבים ליכא חשדא אבל בשכיר יום פשיטא דאסור (יא)[3] והאחרונים השיגו על טעמו ודעתם דאין נ"מ בזה הענין בין רבים ליחיד וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דבמקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל ע"ש טעמו דיש ח"ה בדבר וכדלקמיה. והנה אפילו אם נאמר דבשל רבים ליכא חשדא מ"מ הסכים (יב) המ"א שאין להתיר לבנות בהכ"ג בשבת בקבלנות כי בזמנינו שאין האומות שכנינו מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם איכא ח"ה אם נניח אנחנו לעשות ביום שבת ויו"ט (יג) ומ"מ כתבו כמה אחרונים דאם יש חשש ח"ו שיתבטל הבנין בהכ"ג לגמרי מותר להניח לאינו יהודי לבנותו כשהוא בקבלנות ובלבד שיהיה מפורסם לכל שהוא בקבלנות: **ב** (יד) לפסול האבנים וכו'. ודוקא כשאבנים וקורות הם של ישראל ונתנם לאומן אינו יהודי לסתתם ולתקנם אבל אם האינו יהודי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל והברירה עוד בד האינו יהודי לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו אפילו עושה זה לצורך ישראל אם אינו בביתו של ישראל אף שהוא מפורסם שעשה זה לצורך ישראל מותר שזה לא נקרא עדיין מלאכת ישראל כ"כ הדגמ"ר וכבר קדמו בתשובת הרדב"ז בחלק שני סימן נ"ו אך שמסיים שם דאם היה האינו יהודי מסתת אותם בשבת סמוך לבנין אין נכון הדבר משום מראית העין שלא יאמרו שכירו הוא: (טו) דלצורך מחובר הוא. כדי לשקעם בהבנין ע"כ תשבוהו כמחובר וצריך למחות בידו (יד) אם הוא בתוך התחום (טו) אפילו עושה רחוק מהבנין: (טז) ואם עשו כן. עיין לקמיה[3] מש"כ בזה: (יז) ויש אומרים דאם אינו וכו'. הי"א (טז) קאי אכולהו דהיינו אף מחובר גמור לא אסרו בקבלנות אלא בתחתא דמסתתא שם הישראל נקרא עליו אבל בידוע לנו שאינו מפורסם הבנין על שם ישראל לא אסרו בקיבולת והא דצריך הרמ"א הי"א על סיתות אבנים משום דבבנין ממש אין מצוי זה: (יח) שרי. היינו (יז) שאינו צריך למחות בא"י אם יעשה מלאכתו בשבת (יח) ובלבד שלא יאמר לו שיעשה בשבת. וכ"ז דוקא אם הא"י עושה בביתו או שיהיה עכ"פ רחוק מהבנין כדי שלא יהיה מינכר שהוא של ישראל וכנ"ל ומשמע (יט) בכמה אחרונים דבסברא לן לדינא בהי"א הזה לענין סיתות האבנים ואפשר דגם המחבר מודה ליה בזה אך לענין מחובר גופא אפילו אם הבנין עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו ג"כ (כ) אין להקל דיש לחוש לשכניו או לבני ביתו שיודעים שהוא שלו ויתשדהו וכמש"כ לעיל בסק"ו:

ביאור הלכה

בחידושי רע"א הביא שגם בתשובת מהר"י הלוי הסכים ג"כ לאיסור אך דעתו בעצמו שם להתיר היכא שמנהג המקום הוא לשכור בקבלנות והנה בקיבולת דשדה אם נתפרסם שזה הא"ש דרכו בקבלנות או שמנהג המקום כן לא טוכל למחות בד המקילין שבלא"ה יש כמה ראשונים שס"ל דבשדה מותר קיבולת משום דיתלו באריסות ונהי דאנן קי"ל להחמיר בזה בסתימת השו"ע אלידך רבוותא מ"מ באופן זה נראה דיש לנרף דעתם להקל אמנם בקיבולת דבית שדעת ר"ת להקל יחידאה הוא בזה וגם הוא בעצמו חזר בזה כמו שכתב רבינו יונתן יש לעיין אם יש להקל אפילו בנתפרסם וכנ"ל. אח"כ מצאתי בא"א כלל ג' שגם דעתו להחמיר בזה וש"כ נ"ע למעשה והנה מה שכ' במ"ב דקיבולת נקרא אם כל הבנין הוא רק בקבלנות אבל לא כשהאדריכל בלבד הוא קבלן ושאר שכירים שתחתיו הם לפעמים שכירי יום כ"כ האחרונים וכ"ל דכונה[3] הוא דאותו בעה"ב דרכו לשכור לפעמים בעצמו את השכירים שתחתיו לשכירי יום ולכן לא נקרא תו שם קבלנות על הבנין אבל אם הדרך הוא תמיד שאין בעה"ב יודע כלל מכל עסק רק שהוא שוכר האדריכל והאדריכל בעצמו דרכו לשכור לפעמים שכירי יום תחתיו תו הוי זה ג"כ בכלל קבלנות: * לא ישקעם בבנין. הנה בטור כתב דאסור לשקעם בבנין והא דלעניין בית כתב הטור בסימן תקמ"ג וממנו העתיק המחבר בס"ג דרק נכון להחמיר מיהת בתו"ש דהכא שרוצה לשקעם בבנין משום בלבתחילה וממ"א בסק"י משמע דג"ז משום כדיעבד דיש הפסד עי"ז ולענ"ד נראה דבכונה שיהה המחבר מלשון הטור ולא כתב בלשון אסור וכונתו דרק נכון להחמיר

שער הציון

(יא) מ"ר ותו"ש וש"מ: (יב) וכ"כ בס' ב"מ ושו"ר: (יג) בה"ט ותו"ש והובאו בש"מ[2]: (יד) מוכח מרי"ו ותשובת רדב"ז ח"ו סימן נ"ו ע"ש: (טו) הה"ת דלבו"ע אסור אם הוא קרוב לבנין ע"ש: (טז) עו"ש ומ"ר וכן משמע מהגר"א וכן מוכח בכל בו גופא עי"ש גם בפ"מ בא"א אות י"ג מלבד לומר כן ע"ש: (יז) כ"מ בכל בו גופא: (יח) דלא עדיף מתלוש לקמן בסימן רנ"ב: (יט) עיין בב"ח דס"ל דגם המחבר מודה באינו מפורסם וכן משמע בפרישה דהלכה כהכל בו אך שהאחרון דברי הם לענין סיתות אבנים וכן מוכח בח"א לענין סיתות אבנים דאם אינו מפורסם שרי ואף שראיתי עוד לאיזה אחרון שמחמיר אף לענין סיתות אבנים נ"ל שאין לחוש לזה דבלא"ה הרי"ו והסה"ת מפקפקים בענין סיתות אבנים כיון דבאמת הוא תלוש וגם הב"מ מי"שב שיטתם ע"ש: (כ) עיין בפמ"ג אות י"ג וכ"ל בדור כמו שכתבתי דכן הוא דעת מ"א בסק"ד וא"ר שם ושאר אחרונים וכן משמע בתוספות שבת ובלבו"ש והגר"ז לאסור משום דלא פלוג:

הגהות ותיקונים: א) בה"ט: ב) דהכוונה: ג) ס"ק כ': ד) בש"ת:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: בקצת המקומות נוהגין היתר שהקהל שוכרים נכרים בקבלנות לפנות הזבל מן הרחוב' והנכרי עושה לעצמו אפילו בשבת ואין חוששין למראית העין וכו'. (והטעם כתב משום שנתפרסם הדבר, וראה בקונטרס אחרון שם) . וכיבוד הרחוב אינו נקרא על שם הישראל כ"כ ואין בו חילול השם לכן נוהגין להתירו אף שלא בשעת הדחק ומ"מ במקום שאין שם מנהג אין להקל אף בכיבוד הרחוב. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ו' כתב לאסר גם בסיתות אבנים, גם במקום דאינו מפורסם דהוא של ישראל.

(כל טו): **ג** [ד]אם בנו א"י לישראל בית בשבת (יט) באיסור (ו) (כ) נכון להחמיר (כא) שלא יכנסו בו: הגה מיהו אם התנה ישראל עם א"י שלא לעשות לו מלאכה בשבת * והא"י עשאה (כב) בעל כרחו למהר להשליס מלאכתו אין לחוש (מרדכי ריש פרק מי שהפך ורמ"י ירושה וב"י וע"ל סימן תקמ"ג):

ד [ה]מלאכת פרהסיא אפי' במטלטלין כגון ספינה (כג) הידועה לישראל * דינה כמו מלאכת מחובר:

ה [ו]אם שכר א"י לשנה או לשתים (ז) [ד] (כד) שיכתוב לו (כה) או שיארוג לו בגד הרי זה כותב ואורג בשבת כאלו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד שהוא עושה בכל עת שירצה והוא

ד טור בסי' תקמ"ג מהא דמ"ק י"ב ה ס' התרומה א) ו רמב"ם פ"ר מהלכות שבת

שערי תשובה

אחרות ולהחזיק אלו לעצמו אעפ"י שמפורסם שהוא לצורך ישראל מותר שהו לא נקרא עדיין מלאכת ישראל ע"ש: *[ד] שיכתוב לו. עבה"ט וכתב בנו"ב מהדורא תניינא שבשאל מגבר מ' היושב בשבת בחמ"ט אם יוכל לעשות חותם שיוכל לדפוס בו דוגמת חתימתו ממש ויוסף בשבת יוכל להדפיס חתימתו על הכתבים שהוא צריך לחתום אחר לו וע"ש מ"ש בענין כתב שלהם ובשו"ת בית אפרים

באר היטב

תקמ"ד ס"א ודוק: (ו) נכון להחמיר. וב"ח כתב דבקבלנות יש לסמוך על ר"ת ומותר בדיעבד וה"ה בשתיקן התנים דמותר לשקעם מ"א ט"ז [ובס' אליהו רבה הוכיח כמשמעות הב"ח דנכון להחמיר כדעת ש"ע]: (ז) שיכתוב לו. זהו דעת הרמב"ם וע"ל כוונת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד שבכל עת שצריך השר לכתוב

מחויב לו לכתוב ובעת שאין צריך יושב בטל לכך מותר לכתוב בשבת שהוא עושה בכל עת שירצה שהרי הישראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת. והיש מי שאוסר הוא הראב"ד דס"ל דישראל מרויח במה שעושה בשבת

ביאור הלכה

בה ולא כדעת הטור וכן מוכח מהגר"א בביאורו: * והא"י עשאה בעל כרחו. עיין במ"ב סוף ס"ק כ"ב במה שהבאנו בשם הא"ר והסברנו טעמו דה"ל להתנות מתחלה ולכאורה יש להבין דאיה מע"ג כ"ב דמשמע שם דרק לרשב"א אמרינן ליה לא"י ולית אבל לרשב"ג א"י לא ליתי ולכך אוסר שם בשטור[ב] לו מרחלו בתחלה שבודאי לא ישמע לו אח"כ כשיאמר לו שלא יחממנו בשבת וא"כ ה"ג לענין קיטולת פשע במה שלא התנה מתחלה עמו לבבסוף לא ליתי וכן משמע מרש"י מו"ק י"ב ע"א דפירש דמקבלי קיטולת בתוך התחום אסור היינו שאסור ליתנו לו בקיטולת כי עבדי ליה בשבתא אלמא דלא סמכינן על מה שימתנו אח"כ אם לא שיתנה עמו מתחלה והו גם לרש"י בודאי שכי זהו מאחרנו בבבת א"ר ומ"מ לדינא ל"ע דמהרמב"ם [וכן מהשו"ע שהעתיקו דבריו בס"ח] משמע דקיטולת מותר למסור לו לכתחלה אלא דכשיגיע יום שבת ימתנו ולא יעתנו לעשות מלאכה ובענייני מרחץ גם הרמב"ם כתב דאסור להשכיר לו כלישנא דגמרא וע"כ לריך לחלק דלענין מרחץ שהוא שכור לא"י לגמרי ס"ל לרשב"ג דלא ליתי לנו לשבות ביום השבת משא"כ בקיטולת: * דינה כמו מלאכת מחובר. עיין בסימן רנ"ב ס"ג דכתב שם המחבר על דין זה יש להחמיר ולאסור משמע דלאו מדינא כ"כ והוא סותר להך דהכא ס"כ המ"א בסימן רנ"ב סק"י וגם הגר"א בביאורו שם כתב דסותר להך דהכא ולדינא משמע מאחרונים [התו"ש והגר"ז והמ"א] דתפסו להך

וכן בא"ר נתקשה על עיקר הדין של המרדכי וע"כ אין להקל בזה אלא (כו) יראה למחות לו ולמנעו מפעולתו וכתב הא"ר דמ"מ נראה שא"ל ליתן להם מעות כדי שיפסקו כיון שבכך התנה מתחלה וגרלו לכך עכ"ד ומשמע מלשונו דאם לא התנה מתחלה אין די במחאתו בלבד אלא צריך לפזר ממעותיו כדי שיפסקו ונראה שטעמו דפשע דה"ל להתנות מתחלה (כז) וצ"ע לדינא: **ד** (כג) הידועה לישראל. אין מיירי שעושה אותה ברשות ישראל דא"ה אפילו היה דינו רק כמטלטלין דעלמא ג"כ היה אסור כדמוכח בסימן רנ"ב ס"ב דאף במטלטלין אסור אם עושה אותה ברשות ישראל אלא מיירי שלא בביתו ועיין במ"א ושארי אחרונים דדוקא אם עושה את הספינה במקום גלוי ומפורסם דאם בלינעה אין להחמיר גם כדמוכח בסימן רנ"ב ס"ג: **ה** (כד) שיכתוב לו. כתב מ"א כונת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או חייט מיוחד שבכל עת שצריך השר לכתוב מחויב לו לכתוב ובעת שאין צריך לו יושב ובטל ולכן מותר לכתוב או לארוג בשבת שהוא עושה בכל עת שירצה שהרי הישראל אין אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת (כח) אבל אם שכרו לארוג לו תמיד בשבת זו או לכתוב לו תמיד אסור אף להרמב"ם לכתוב לו בשבת אף שאין מדקדק עליו על ביטול איזה יום מ"מ הרי מרויח הישראל בעשייתו ומהט"ז משמע (כט) דגם בכה"ג משוב להרמב"ם קבלנות כיון שאינו מקפיד עליו אם יבטל איזה יום דאם הוא מקפיד עליו אלא יש בטל אסור לכו"ע דהוי כאלו לוהו לעשות ביום השבת. עוד כתב הט"ז דאם שכרו לגמור ספר או בגד תוך זמן (ל) הוא כמקפיד והיינו בשידוע דא"א לגמור אם לא שיעשה גם בשבת ואף שאם יאנוס עצמו ויש בגילה יוכל לגמור בחול אעפ"כ הוי זה כמלוה לו לעשות בשבת [כן ביאר הפ"מ כונתו והסכים עמו נגד הא"ר]: (כה) או שיארוג לו ה"ז וכו'. כל"ל:

שער הציון

(כא) כן משמע מט"ז בסעיף זה דסתם וכתב דאפילו נעשה באיסור גמור אין אסור מדינא רק נכון להחמיר והנה"ר דשכ"ה סי"ד התם משום דגנאי הוא שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת בשבילו וכמו שכתב הט"ז שם בשם י"ג [ונוטה שם מדעת המ"א בשם הרמב"ם דה"ה בכל פרהסיא] בשם הר"ן וכן משמע קצת דעת הא"ר בסימן זה: (כב) הם הב"ח בתחלת סימן רמ"ד והט"ז והמ"א וש"א: (כג) מ"א: (כד) מ"ר וח"א בדעת השו"ע וי"מ מזה לדידן לענין שכירי יום גבי אחרים: (כה) עיין בא"ר שדעתו דמטלטלין בבית ישראל דינו כקרקע: (כו) פשוט דבמחאה לבו"ע מהני אפילו בקרקע דמאי הו"ל למיעבד ולא הקשה המ"א אלא משום דביאורו הוא כמו שפירשנו וכמו שכתב המ"א בעצמו לקמן בסימן תקמ"ג סק"י: (כז) עיין בה"ל: (כח) וכ"כ התו"ש והמ"א: (כט) וכן משמע מא"ר בהט"ז: (ל) ולא המיר הרמב"ם אלא כשאין עליו לגמור המלאכה ואין מקפיד על בטולו:

הגהות ותיקונים: **א)** צ"ל ספר תורת האדם: **ב)** להשכיר:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: אבל נכרי שכיר יום שבנה בשבת נכון להחמיר שלא יכנוס בו שום ישראל לעולם וכו'. ב) בשו"ע הרב סעיף ט' בהג"ה שם הביא שהרב חזר בו ופסק כהט"ז.

הלכות שבת סימן רמד

(כו) שלא יחשוב עמו יום יום ˡולא יעשה המלאכה (כז) בבית ישראל * (כח) ᵐויש מי שאוסר בשוכר א״י לזמן: הגה ודוקא שסכרו (כט) למלאכה מיוחדת כגון בגד לארוג או ספר לכתוב אבל כשסכרו (ל) לכל המלאכות שיצטרך תוך זמן הסכירות * (מ) לכ״ע אסור (ב״י * וכמו שיתבאר סוף סימן רמ״ז): ו ᵗיהודי הקונה מכס (לא) ומשכיר לו א״י לקבל מכס בשבת מותר (לב) אם הוא (ע) [ה] בקבולת דהיינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים (לג) אתן לך כך וכך: הגה וכן יוכל להסכיר המכס לכל

באר היטב

דשמא יצטרך גם למחר לכתוב ולא יוכל לעשות שייסס כאחד: (מ) לכ״ע אסור. דקרוב הדבר לודאי שיצטרך למחר למלאכה אחרת וא״כ מרויח ישראל במלאכת הנכרי בשבת. וה״ה אם שכרו לכתוב לו תמיד זהו פשיטא דאסור לכתוב לו בשבת מ״א: (נו) בקבולת. דאז שרי מדינא. ואע״ג דיש חילוק בין קיבולת שאין ישראל קובע מלאכתו לא״י בשבת כמ״ש ר״ס רנ״ב ובמכס קובע לו דוקא בשבת מ״מ שרי משום פסידא. ומה״ט שריגן הכא אע״ג דהוי בפרהסיא. וא״ל למה לא התירו נמי במרחץ בסי׳ רמ״ג משום פסידא. דלא התירו אלא בהפסד גדול עי׳ ט״ז. יהודי שסכר המלח מותר להסכיר לו פועלים בקבולת שאם יעשו לו כך וכך מלח יתן להם כך וכך רש״ל

משנה ברורה

(כו) שלא יחשוב עמו. ר״ל שלא ידקדק עליו אם מבטל איזה יום ממלאכתו: (כז) בבית ישראל. דבזה אפילו קבלנות גמורה אסור כדלקמן בסימן רנ״ב: (כח) ויש מי שאוסר. הוא דעת הראב״ד והנה לדעת הט״ז הנ״ל ניחא בפשיטות טעם הראב״ד דס״ל דאף שאינו מקפיד על ביטולו מ״מ הרי הישראל מרויח על ידו ולדעת המ״א הנ״ל ג״כ ניחא דס״ל להראב״ד דהישראל מרויח במה שעושה בשבת דשמא יצטרך גם למחר לכתוב ולא יוכל לעשות שייסס כאחד: (כט) למלאכה מיוחדת. דבזה אפשר שלא יגיע לישראל ריוח עי״ז שהוא עושה בשבת כגון שלא יצטרך הישראל אריגה או כתיבה כ״כ (לא) אבל אם לכל המלאכות קרוב הדבר לודאי שיצטרך למחר מלאכה אחרת וא״כ מרויח הישראל במלאכת הא״י בשבת ולכך אפילו אם לא יתשוב עמו יום יום אסור: (ל) לכל המלאכות. ומטעם זה יש למחות ביד הספרות כשעושין מלאכת אדוניהן בשבת אפילו כשעושין שלא בבית ישראל ושלא בצווי בעליהן דהא הם שכורין לכל המלאכות וכ״ש כשעושין בבית ישראל דזה אסור אפילו בשכור למלאכה מיוחדת וכנ״ל. ועיין בט״ז סק״א דמבית בשם רבינו שמחה דהוא אוסר להספרה אפילו לעשות מלאכת עצמה בבית בעליה והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה והא״ר הביא בשם סה״ת דמלאכת עצמה מותר ודעתו שגם רבינו שמחה מודה לזה ע״ש בדבריו והפמ״ג יישב דברי הט״ז ע״ש ועיין בספר ח״א כלל ס״ד דלתקן הספרה בגדיה לכו״ע מותר בבית בעה״ב שהוא ביכר שמלאכת עצמה היא עושה וע״ש עוד מה שכתב בענין זה ועיין מה שכתבנו בס״ק ל״ה: ו (לא) ומשכיר לו א״י. הלשון אינו מדויק כי הכונה הוא ששוכר את הא״י [אחרונים]: (לב) אם הוא בקיבולת. דאז שרי מדינא כמו בעורות לעבדן בריש סימן רנ״ב דמותר ליתן לו קודם שקיעת החמה אם הוא בקיבולת משום דאדעתא דנפשיה קעביד ואע״ג דאסור שם לקבוע לו מלאכתו בשבת ועוד דהוי מילתא דפרהסיא שהעסק היה ידוע לכל שהוא של ישראל וכמו שהיה עושה הא״י עתה בבית ישראל דמי דאסר שם מ״מ התירו כאן משום פסידא דאדם נהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לגבות בעצמו וידוע לידי איסורא דאורייתא דשמא יכתוב פתקא כדרך המוכסים [בית יוסף] ולפ״ז משמע דבמכס שאין כותבין כגון אותן שלוקחין מיני מאכל בנמכס אסור אפילו ע״י א״י דלא יבא לידי איסור דאורייתא אפילו אי לא שרינן ליה אבל הט״ז ומ״א (לג) מסקי דאפילו באופן זה שרינן ע״י א״י משום פסידא. מיהו בעצמו אסור לקבל אף המכס של מיני מאכל אפילו אם לא הובא מחוץ לתחום ולא שייך בו חשש לידה ומחוכר משום ממונא חפצא וכמ״ש סימן ש״ו [מ״ר]. יהודי שסכר בשול המלח מן הסר (לג) מותר להסכיר לו פועלים בקיבולת שאם יעשה לו כך וכך מלח יתן לו כך וכך ואע״פ שהכלים והעצים הם של ישראל שרי [ובלבד (לד) שלא יביאו עצים מרשות הישראל בשבת שכל קבלנות אינה מותרת אא״כ מסר להם מע״ש כל מה שרואה למסור לצורך המלאכה ויוציאום מרשותו מע״ש] אבל אין היתר לשכור א״י על שבת ואודם דמ״מ מרויח הישראל במלאכתו ואין לו היתר אלא בקבלנות [מ״א]: (לג) אתן לך כך וכך. דהיינו שאין מזכיר לו יום השבת כלל אלא בסתמא אם

שערי תשובה

חלק אה״ע מבואר בענין זה באופן: [ה] בקבולת. עבה״ט וכתב בפנים מאירות מ״א סימן ל״ח שוכרי אורלאנד״ם קוזילו״ם מן הסר דהיינו לאפור עפר ולהמיר ממנו ברזל ושורפים ונורפים העפר בתנורים אם תמיד תוקב וכתב שלענין העפר יש היתר בקבלנות דהיינו מעשר עצלות עפר אתן לכם כך אבל בהתכת העפר אין היתר אלא שיתכור קודם שבת לא״י כל תחיכות הגדולות בסך קצוב והפועל ירצה לעצמו החתיכות הקטנות בשבת בפרעון מוצו ורשות ביד ישראל שיקח אם״כ בפרעון מוצו החתיכות קטנות שראוים למכור בשוק וכן בהתוך זכוכית בהו״ט ימכור קודם שבת כל מה שיש לו בהו״ט דאז בדיליה טרח ואחר שבת יקבל ישראל הזכוכית שעשה הפועל בדמי המכר ע״ש ועיין באשל אברהם בשם נחלה ליהושע ועיין לעיל סימן רמ״ג ס״ק ג[א]) וכתב בדבר שמואל סימן קל״ב על בנין פילאטווי דהיינו מיבור כלים וגלגלים שהאומנים טווים ושוחרים את המשי ופועלים שכירים מתעסקים בו לפועלים בעד שכירותם כ״כ[ב]) ליצורות משי לשנה כו׳ ע״ש. ובמה״ב כתב

ביאור הלכה

דהכא לעיקר וכן משמע שם במ״א גופא ע״ש: * ויש מי שאוסר. עיין בא״ר שדעתו להורות כהדיעה הראשונה ומ״מ לכתחילה טוב ונכון לצאת גם דעתו[א]שכן גם המ״מ נשאר אצלו דין של הרמב״ם בע״ע וגם הלבוש כתב דמשתבר דעת הראב״ד אלא דמשמע דלבוש מפרש פלוגתייהו כדעת הט״ז ונראה דבאופן שמירי המ״א לכו״ע מותר לדעת הלבוש: * לכו״ע אסור. הגה אף שנרשם ע״ז ב״י המעיין בב״י גופא יראה דלא פסיקא ליה הגה רק לגבי הרמ״א בעצמו כן וכ״כ בדגול מרבבה: * וכמו שיתבאר סוף סי׳ רמ״ז. היינו בסעיף ו׳ שם דאם היה שכיר שנה אסור לשלחו ע״ש באגרת דאם היה מתשיב בקצן גם בע״ש היה מותר כמו שכתב שם בס״א ומ״מ אינו מיושב דאם היה מושב המתבר ד״ז אלא קצן גם בד׳ וה׳ היה אסור לדעתו בס״א ע״ש וע״כ דהשו״ע מסתפק בזה ולכן לידד להקל עכ״פ אלא בע״ש ומנן

ז ה״ה שם בשם הרשב״א ח הראב״ד שם ט מרדכי פ״ק דשבת בשם רבי ממיר

שער הציון

(לא) מ״א: (לב) טעם הט״ז דאפילו בדרבנן מקילינן ע״י א״י משום פסידא אלא יבוא לידי איסור חמור מזה דהיינו ע״י עצמו ועיין בתו״ש שתירולו אינו ברור שחלוי בפלוגתא בסימן ש״ל ס״ב ע״ש וטעם המ״א דהכא מותר אפילו למאן דאית ליה בסימן ש״ז ס״ה וסי״ט דלא שרינן שבת דשבת במקום פסידא משום דבענינו הוא כמניל מידו שלא ישתקע ממונו ביד א״י: (לג) מ״א בשם רש״ל וקיצר מאד בהעתקתו דלהמו״ש והמתה״ש אין מותר בזה אא״כ לא קבע לו מלאכתו בשבת דזה לא מקרי פסידא כמו לגבי מכס ע״ש ברש״ל ומפמ״ג משמע דבכונה שינה המ״א העתקתו וסובר דדמי בזה למכס ומשום פסידא ולדידיה נראה לכאורה דאפילו אם שכרו לאודם ג״כ שרי משום פסידא ומפני שכמה אחרונים קובעים כמהרש״ל לכן העתקתי את דברי החיי אדם לדינא אף דנראה דהפמ״ג פליג עליה: (לד) הגר״ז וגם הוא קמה כרש״ל הנ״ל:

הגהות ותיקונים: א) א׳: ב) כו״כ:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ט׳ הביא רק דעת המתירים, ובקונטרס אחרון שם כתב: השו״ע הביא סברת הרמב״ם בסתם וסברת הראב״ד בלשון יש מי שאומר [שאוסר] מכלל דס״ל דהעיקר כהרמב״ם ובפרט להקל בד״ס. ב) בשו״ע הרב סעיף י״ד התיר ג״כ במכס של מיני אוכלים, והטעם דהוי שבות דשבות במקום מצוה.

השבתות לא״י (לד) והא״י יקח הריוח של שבתות לעצמו ולא מיישינן שיאמרו לגורך ישראל הוא עושה * דבמקום פסידא כה״ג (לה) לא חששו (כ״י) וישראל הממונה על מטבע של מלך (י) (לו) דינו כדין הממונה על המכס ואע״פ שמשמיעים קול בשבת בהכלאת המטבע (הגהות מיימוני פ״ו וע״ל סימן רנ״ב) ויזהר (לז) שלא יצא הישראל אצל הא״י בשבת כשעוסק

* (יא) [ו] במלאכתו במטבע או בקבלת המכס (מרדכי פ״ק דשבת):

שערי תשובה

שבשו״ת זרע אמת האריך בזה וכתב איזה תיקון יעשה שיהיה מותר עפ״י הדין ע״ש ועיין בשו״ת מהרי״ט להלון סימן ס״ו שכתב להתיר המאסגאנ״ס דהיינו מקום שעושין הטורים כיון שידוע המנהג לעשות בקטלא וכן הוא בענין הבנין ומריגת בגדים אם מנהג המדינה שלא לשכור יום ויום רק בקטלא שרי וע״ש לענין עישון הכוורת שיאמר למה אתמול לא עשבת בפני הכוורת ולא היית מפסיד שכרך וע״ש בסימן רמ״ה להתיר אמירה לא״י לעשות מעשה שעושין להחזיר הלירען שברחו מהכוורת למקומן ע״ש. ועיין בהלק״ט דדין א״י טוה בביתו והוא בחזקת ישראל ע״ש וכתב בשו״ת ר״ב מהדורא תניינא סימן ל״ח ישראל שיש לו פחמי״ק של קאלטין וכל הכלים של ישראל וגם הבית שלו אך שעומד ברחוב א״י והפועלים הם בקבלנות והעלה להתיר כיון שמפורסם לכל שהפחמריק דרכו להיות בקטלא ועומד בין א״י והביטול הפסד רב שיעערך לשלם לפועלים בחנם אך יזהר היהודי שלא יבא לבית ההוא

בשבת ע״ש ועיין ברדב״ז חלק ב׳ סימן י״ג מי שלקח מכס הלאמי״ט ולרוץ לקנות שוורים לעשות סוקאר ואם לא יעשו מלאכה בשבתות ויו״ט יופסד הכל ע״ש אופני ההיתר ועיין בתשובת לחמי תודה סימן ג׳ וסימן ד׳ ועיין בבני דוד הלכות שבת באחד שיש לו תנות שמתעסק במלאכת הספרות והרך ליקח לו מסייע ולוקח בעל התנות החלי ממה שמשתכר זה מותר דהוי כפריסות ואפילו אם אח״כ הותנו שזה יתן כ״כ[8] שכר לבעל התנות והמותר הכל לעצמו מותר אעפ״י שהתנות עד היום בחזקת ישראל הוא והוא מתעסק בה בחול מ״מ ליכא חשדא כיון שדרך ליתן החלי ונתותן החלי גופא שרי וא״כ פשיטא דגם זה שרי ע״ש: [ו] במלאכתו. עיין בה״ט ועיין בשו״ת בית אפרים סי׳ כ׳ פורשי מכמורת של דגים שהמצודה פרוסה מע״ש ומתמלאה בשבת ואם

ביאור הלכה

אשיטה הרא״ש שם וכבר העירו האחרונים בזה: * דבמקום פסידא וכו׳. הקשה מ״א דהלא משוש שכר שבת לא מקילינן אפילו במקום פסידא כדמוכח בסימן רמ״ג בתור ומרחץ דשם איכא לפעמים פסידא יותר ממכס ע״ש ותירץ דמ״מ באותו היום יש פסידא במכס דמשביחין לכל יום בפ״ע ור״ל משא״כ במרחץ דשם הוא רק מניעת הריוח וע״ש עוד מה שתירץ בסוף הסעתקנוהו במ״ג ומשמע דבעצם הענין לא פסיקא ליה להמ״א לפי המסקנא שלו אם מקילינן כלל משוש פסידא לענין שכר שבת אבל הט״ז בסימן רמ״ה סק״ו[2] סובר בהדיא דבמכס שהוא עסק גדול [וכן גבי מטבע] לא אסרינן משוש שכר שבת דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לידי איסור יותר גדול וכן דעת התוספות שבת ג״כ דבהפסד גדול מקילינן לענין שכר שבת ג״כ ועיין בביאור הגר״א דמשמע מיניה דמה שכתב הרמ״א דבמקום פסידא כה״ג וכו׳ הוא ג״כ מירוץ מה שלא חששו כאן לשכר שבת ומשמע מזה דהוא סובר ג״כ כהט״ז ותוספת שבת הנ״ל דיש בזה שכר שבת אך שהתירו משוש פסידא [ומה שכתב הא״א דזה דומה למי שידע שיאמר לו אחורה וכו׳ עיין בתו״ש שהקשה דבעינינו אין יכול הישראל להקנות לו דהוי דשלב״ל וגראה דזה היה סברת הגר״א ג״כ ומה שישבו הפמ״ג קצת היה נראה לו לדוחק) נמצא לפ״ז דהט״ז והתו״ש והגר״א כולם בחדא שיטתא קיימי וכן משמע בלבוש ועיין בא״ר שגם בתשובת רי״ו לחלון משמע כן וע״כ יש להקל בזה אך לדברי כולם משמע דבשכר יום אין להקל בשום גוונא:

* במלאכתו. עיין במ״א דאפילו אם השכירו לא״י לשבתות ואין לו עסק בכך אפ״ה אסור שלא יאמר לגרמו הוא עושה:

באר היטב

סי׳ ק׳. עי׳ יד אהרן מה שמביא בשם ס׳ נחלת יהושע וכס׳ דת ודין סי׳ ו׳: (י) דינו כדין. ומותר ליתן כסף לאיזו יהודי לתקן לו מעות כיון שאין כאן שמיעת קול שהוא של ישראל ואין לחוש כיון שהאיזו יהודי עביד בשכרו הג״מ מ״א: (יא) במלאכתו. לא מבעי׳ כשהמכס הוא לישראל אלא אפי׳ השכירו לאיזו יהודי לשבתות ואין לו עסק בכך אפ״ה אסור שלא יאמרו לגרמו הוא עושה. כתב הט״ז הא דאסור ליצד שם שהיינו כדי לידע מה היא ההתעסקות שעושה האיזו יהודי וכדי לקבל ממנו חשבון ע״ז למחר אבל אם איזו יוצד שם אלא כדי לשמור את האיזו יהודי שלא יגנוב מותר ובזה ניחא מה שנהגו מחזיקי ריחיים מהשר להושיב שם ישראל אפי׳ בשבת רק יזהרו

משנה ברורה

מגבה כו״כ אתן לך סך כו״כ א״כ לא הוי שכיר יום וגם לית כאן שכר שבת כלל שכבר שכר מהשר המכס של כל השנה עם השבתות בכלל [פמ״ג]: (לד) והא״י יקח וכו׳. ר״ל דבזה ג״כ מדינא שרי דא״י כי עביד אדעתא דנפשיה עביד וכתב המ״א דגם משוש שכר שבת לית בזה אף שהוא משכירו לשבת לחוד משוש דהרי הוא כאלו קנה ממנו המכס [וה״ל כאלו יודע שיבאו לו א״י סחורה בשבת ומכרה בע״ש לא״י שהוא יקבלה ממנו בשבת דפשיטא דשרי] וכן גבי מטבע מוכר לו הורמנא בעלמא מה שיש לו מהמלך וכל הריוח יקח הא״י ואין בזה רק משוש מרחית העין שיאמרו שהוא עושה לגורך ישראל שישראל שכרו לכמוב בשבת ולקבל המכס וזהו שכתב הרמ״א ולא חיישינן וכו׳ דבמקום פסידא וכו׳ ולא הזכיר כלל משכר שבת ועיין בבה״ל: (לה) לא חששו. דע דמשמע מכל הפוסקים דלא התירו אפי׳ במקום הפסד גדול אלא באופן זה שצייר השו״ע דהיינו או בקיבולת או שמשכיר לו את גוף הריוח דבכל זה העובד גלוים אדעתא דנפשיה קעביד אבל בשכיר יום ממש אסור בכל גווני ומזה תדע שאותן האנשים המחזיקים בית משקה שלוקחין מע״ש איזה א״י בביתן על יום השבת לעסוק במכירת המשקה (לה) שלא כדין הם עושין דאף אם נחשוב מניעת ריוח יום השבת להפסד גדול מ״מ הלא לא התירו בשכיר יום ממש וגם דאולי הוא רק בכלל מניעת הריוח כמו שכתבו האחרונים לענין תנור ומרחץ ועכ״פ אין להתיר אלא באופן שציירו השו״ע והרמ״א או (לו) שיקנה לו מע״ש כל הדברים שנותן לו למכור (לז) ואף דעכ״פ עדיין העסק נקרא על שם ישראל זה מותר משום פסידא ולפי מה שכתבנו לקמיה בשם הט״ז יהיה מותר בזה לישראל ליצד מרחוק ולשמור שלא יגנוב הא״י מהעסק אך שיזהר שלא יתערב בהעסק ושלא ידבר עמו כלום מענינים הם והוא דבר שקשה ליזהר שלא לדבר כלום כשיושב שם אך העולם נוהגין להתיר והנה להם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [תו״ש] והבוטח בה׳ ואינו מתפש לדלי קולות על שבת אשריו: (לו) דינו כדין וכו׳. וע״כ מותר ליתן הכסף לא״י מבעוד יום בקיבולת שאם יעשה לו מן הכסף כו״כ יתן לו כו״כ או שישכיר לו הישראל הריוח שיעלה מזה בשבת להא״י וכנ״ל (לח) משוש פסידא: (לז) שלא ישב הישראל. שהשכיר לו או שלומו וכתב הט״ז דמה שאסור ליצד שם היינו כדי לידע מה היא ההתעסקות שעושה הא״י וכדי לקבל

הימנו

שער הציון

(לה) דאפילו למאן דשרי שבות במקום הפסד לקמן בסימן ש״ה[2] היינו כשאין לו עצה אחרת אבל בזה הלא יכול לתקן הדבר מע״ש וכמו שכתוב בשו״ע או שיקנה לו מבע״י: (לו) היינו במשיכה ובכסף וע״פ הדחק בכסף בלבוד שיתן לו מקצת מעות ע״ז: (לז) כן משמע ממ״א סקי״ח במ״כ לענין מכס היכא שמשכיר לו ע״ש: (לח) והיינו אפילו אם הוא מילתא דפרהסיא ידוע שישראל שכרו מהמלך. ושלא במקום פסידא כגון בא״ש אחר שיתן כסף לא״י ע״ז אינו מותר אפילו בקבלנות אא״כ עושה הא״י בביתו כדי שלא יהיה אם הישראל נקרא ע״ז כן מוכח מאחרונים:

הגהות ותיקונים: א) כו״כ: ב) סק״ג: ג) ש״ז:

הלכות שבת סימן רמה

רמה ישראל וא״י שותפין איך יתנהגו בשבת. ובו ו׳ סעיפים:

א ע״ג כ״ב ושם בתוס׳ ב הרא״ש שם

א *ישראל וא״י * שיש להם (א) שדה או תנור או מרחץ או [2]רחיים של מים (ב) בשותפות או שהם שותפין בחנות בסחורה (ב) אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף (ג) שיהיה שכר השבת לא״י לבדו * (ד) אם מעט (ה) ואם הרבה ושכר יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו

באר היטב

שלא ידברו כלום בהעסק עכ״ל. והיד אהרן חולק עליו דבכל גווני אסור ליתן שם ע״ש. אין לישראל לקבל דבר מאכל במכס אפי׳ לא הובא מחוץ לתחום ואין בו משום לידה ומחובר מ״א ע״ש. ועי׳ בתשובת מהר״א ששון סימן קנ״ז. ובספר דת ודין סי׳ ו׳. ובספר משנה למלך בפ״ו מהלכות שבת ובתשובת פנים מאירות סי׳ ל״ח:

(א) בשותפות. דע ההיתר גמור הוא באם הישראל שים לו שדה בשותפות עם הא״י שיתנו מתחלה קודם שלוקחין השותפות טול אתה בשבת ואני בחול אם רב או מעט. ובשעת חלוקה יטול הא״י שכר שבת וישראל יטול יום א׳ כנגדו הן רב או מעט. אבל אם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה אומר טול אתה בשבת ואני בחול זהו ודאי אסור. ואם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה לקח האינו יהודי בשבת בלא אמירת ישראל זה נקרא לא התנו וחלקו סתם ובעי׳ הוא בגמרא ולא איפשטא ופסק הרא״ש לקולא והרמב״ם לאומרא דפירש בגמרא דאמר ואם באו לחשבון אסור זה קאי אלא התנו וחלקו סתם. אבל אם התנו ובשעת חלוקה חולקין בשוה כמ״ש בסעיף ב׳ זה ודאי מותר אף להרמב״ם דאל״כ ליפרש הרמב״ם ואם באו לחשבון אסור אפי׳ אהתנו רק דחלקו בשוה אלא ודאי דמותר. לפ״ז אם אומר בשעת חלוקה שקילנא בשבת בו״ן זוזי ואת בחד בשבת ק׳ זוזי מלא לי דכתב ב״י בשם הגאונים דאסור הרמב״ם לא פ״ל הכי אלא בכל לד יש היתר אחר התנו ורש״י ג״כ כהרמב״ם ס״ל ט״ז. ומ״א בס״ק ב׳

משנה ברורה

הימנו חשבון ע״ז לאחר דזה אסור משום מצוה חפצך כדלקמן סימן ש״ו ס״א אבל אם אינו יושב שם אלא כדי לשמור את הא״י שלא יגנוב מן המכס מותר ומזה ניחא מה שהגהו מחזיקי רחיים מהשר להושיב שם ישראל אפילו בשבת רק יזהרו שלא ידבר כלום בהעסק עכ״ל וכ״כ[א](לט) שארי אחרונים:

ישראל וא״י וכו׳. דע ההיתר גמור הוא באם הישראל יש לו איזה עסק או מלאכה בשותפות עם הא״י שיתנו מתחלה קודם שלוקחין בשותפות עבור עתה[ב] בשבת ותקח כפי מלאכתך הן רב או מעט ואני אעבוד כנגדך יום אחד בחול ואטול כפי מלאכתי ובשעת חלוקה יטול הא״י שכר עבור השבת והישראל יטול יום א׳ כנגדו הן רב או מעט אבל אם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה אומר לא״י טול אתה כנגד עמלך בשבת ואני בחול זהו ודאי אסור ואם לא התנו מתחלה ובשעת חלוקה חלקו סתם בשוה זהו בעיא בגמרא ולא אפשיטא ופסק הרמב״ם לאומרא והרא״ש לקולא והמחבר סתם כהרמב״ם והרמ״א פסק בהג״ה כהרא״ש במקום הפסד גדול. ואם התנו קודם שבאו להשתתף כנ״ל ובשעת חלוקה נתרצו לחלוק בשוה זהו מותר אף להרמב״ם וכמש״כ בס״ב זהו עיקרי הדיונים שבסעיפים הראשונים ויתר הפרטים וגם טעמיהן יבואו לקמיה: **א** (א) שדה או תנור וכו׳. טעם הדברים אלו דבעינן התנו דאל״ה כיון דמתחלה בשעת עשיית השותפות היה מוטל המלאכה על שניהם יחדו ולהכי אם אח״כ יאמר להא״י עשה אתה לבדך בשבת וטול לך כל הריוח של שבת ואני אעשה לבדי יום אחד בחול כנגדו ואטול אותו לעצמי הריוח של אותו יום הו״ל כאלו מעמיד את הא״י לפועל בידים כאלו אומר לו עשה אתה עבורי בשבת ואני אעשה נגד זה עבורך בחול והוי שלוחו ממש [תוספות] ולפ״ז אם שותפו הא״י בעצמו אינו עושה כלום רק שא״י אחרים הבאים לאפות מסיקין בו בתנור של השותפות ונותנים סך מה בשכרם יכול הישראל לקבל משותפו שכרו המגיע לו לפי חלקו אפילו אם לא התנו ובלבד שלא יקח ממנו משכר שבת לבדו אלא יקח ממנו סתם בהבלעת שאר ימים כדי שלא יהיה שכר שבת ולא חיישינן משום מראית העין שיאמרו לגורך ישראל הוא עושה כיון שידוע שיש לא״י חלק בו [מ״א וש״ל]: (ב) אם התנו מתחלה. הטעם דכיון שהותנו[ג] בתחלה (א) לא הוטל על הישראל כלל מעיקרא לעשות בשבת ואין הא״י שלוחו: (ג) שיהיה שכר השבת וכו׳. וגם שדה (ד) צריך שיאמר לו תעמול לזרוע ולחרוש בשבת ואטול בשעת קצירה כנגד עמלך בשבת ואני לו שלוחו אעמול בחול ואטול ג״כ כנגד יום שלי: (ד) אם מעט וכו׳. דכיון דאינם מחשבין זה כנגד זה ליטול בשוה א״כ אינם שותפים כלל ביום שבת וביום א׳ רק בשאר הימים (ג) ולאפוקי אם מתנה עמו בשעת התנאי שלבסוף יבואו לחשבון שיהיה השכר לשניהם בשוה דאסור דעל כרחך הוא עמו כשותף גם ביום השבת: (ה) ואם הרבה. ואם אח״כ בשעת חלוקה באו לחשבון לומר כמה נטלת אתה מרובה ואני מועט נחלוק המותר שיהיה לשניהם בשוה דעת המ״א לפסוק

שער הציון

(לט) הגר״ז וח״א ושלמן שלמה ואפשר דגם המ״א בסק״כ שכתב הטעם שלא יאמרו לגרכו הוא עושה ג״כ מודה היכא דיש לחוש לפסידא וכ״כ בספר תו״ש ע״ש: (א) רש״י: (ב) ב״י ומ״א: (ג) רמב״ם ויו״ד לל״ד סי״ג וכפי מה שביאר הש״ך שם את דברי הרמב״ם ע״ש וגם הט״ז שם סובר כן לדינא וכן משמע פה בביאור הגר״א בד״ה אם מעט:

ביאור הלכה

* שיש להם שדה או תנור וכו׳ בשותפות. היינו שהוא של שניהם בעצם או שקבלוהו מאחד להתעסק בו בשותפות [גמרא בע״ג כ״ב וכן איתא בס״ג]: * אם מעט ואם הרבה. נראה דה״ה אפילו לא פירשו כן בפירוש דמסתמא כן הוא ולא בא רק לאפוקי אם מתנה עמו שלבסוף יבואו לחשבון משני הימים דאסור וכמו שכתבתי בס״ב וכן משמע מלשון הגמרא בע״ג כ״ב ישראל וא״י שקבלו שדה בשותפות לא יאמר ישראל לא״י טול חלקך בשבת ואני בחול ואם התנו מתחלה מותר ולא הזכיר כלל בברייתא שיאמר הן רב

הגהות ותיקונים: א) במשבצות זהב: ב) אתה: ג) שהתנו:

ליקוטי דברי הרב: א) בשעה״צ כאן ציין להגר״ז, ובשו״ע הרב סעיף י״ז כתב להתיר לשמור רק כשיש חשש להפסד מרובה.

(ו) מותר (ז) ואם לא התנו בתחלה כשיבואו לחלוק נוטל א״י שכר השבתות כולם והשאר חולקים אותו [ג]ואם לא היה שכר השבת ידוע יטול הא״י לבדו שביעית השכר וחולקים השאר: הגה ויש מתירין השכר בדיעבד אפי׳ לא התנו * (ח) וחלקו סתם (הרא״ש פ״ק דע״א ורבינו ירוחם מי״ב) וג״ל דנהפסד גדול יש לסמוך עלייהו וי״א שכל זה לא מיירי אלא בשותפות שכל אחד עוסק (ב) [א] (ט) ביומו (ב״י) אבל כשנייסה עוסקים ביחד כל ימי החול ובשבת עוסק הא״י לבדו מותר לחלוק עמו כל השכר דא״י (י) אדעתא דנפשיה קא עביד (יא) ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת כיון שאין המלאכה מוטלת עליו לעשות ומ״מ לא יטול שכר שבת אלא (יב) בהבלעה עם שאר הימים (ר״ן (פ״ק דשבת) סוף פרק כל כתבי״):

ב [ד]היכא שהתנו בתחלה אם אח״כ בשעת חלוקה (יג) נתרצה הא״י לחלוק בשוה מותר: ג [ה]היכא

ג הרמב״ם שם בפ״ו ד מהל״י שבת לדברי הפוסקים לאומרא ה ב״י מדברי המוס׳ דע״ג כ״ב

שערי תשובה

[א] ביומו. עיין בה״ט ועיין מה אפרים בדברים ברוריים בפי׳ דברי הט״ז לא כ״כ. ועי׳ ב״ח ובית אהרן. אם הם אין עושין כלום רק שהאינו יהודי מסיק התנור ואופין בו ועותנין שכירות. אע״ג דהישראל אסור לקבל השכירות משום שכר שבת מ״מ רשאי לחלוק סתם בהבלעה מ״א ע״ש. [ויש שם טעות סופר במ״א שכתוב אפילו התנור ליתסר ול״ל אפילו התנו ולא התנור ע״ש ובא״ר במה שהשיג על מ״א במה שכתב דאייר בהבלעה]: (ב) ביומו. כיון דהישראל עושה נגד מה שעשה האינו יהודי בשבת ה״ל האינו יהודי שלומו בשבת וה״ה בשישראל מחויב לעסוק הכל והאינו יהודי מתעסק

ביאור הלכה

אז מעט וכן משמע מלשון השו״ע יו״ד רל״ד סי״ג גבי ערלה דדין אחד הוא עם עניננו להרמב״ם בכל הפרטים ובשניהם העתיק המחבר את לשונו ממש ולא הזכיר כלל שיתנה הן רב אז מעט אע״כ כמו שכתבנו דלדה הרמב״ם רק לאפוקי שלא יתנה עמו שיטולו לחשבון וכלל הענין בלשון קצרה וכמו שכ׳ הש״ך שם דמה העתיק הרמב״ם את סיפא דברייתא דאם בא לחשבון אסור: * וחלקו סתם. עיין מ״ב וכל הדברים הוא מברייתא שם בגמרא כ״ב ע״א ומפירש״י שם ועיין במ״א שהביא מרי״ו וז״ל ומסתמא נקט הא״י בשבת בלא אמירת ישראל בעיא ולא אפשיטא ולקולא ואח״כ הביא פירש״י ע״ז ע״ש ועיין בפמ״ג ולבו״ש שפי׳ להרי״ו כיון שלקח הא״י מתחלה מעצמו סתם אפילו אמר לו ישראל אח״כ אתה נטלת את יום השבת ואני אטול כנגדו יום החול ג״כ מותר אבל לרש״י אסור זה ע״ש ולענ״ד נראה דהרי״ו לא כיון לזה כי״ע שברי דהישראל אסור לו להזכיר של שבת בשעת חלוקה אפילו אם כבר נטל הא״י של שבת בתחלה עיין בשה״מ ובטור ברש הסימן ומה לן לומר שהרי״ו יחלוק על כולן אלא כונת רי״ו הוא לבאר האבעיא שא״י נטל כנגד יום השבת הן רב אז מעט והישראל כנגדו יום חול שמתחלה הוטל על שניהן יחד. ודע דכל הסעיף הזה מיירי שהישראל והאינו יהודי הם שותפים בגוף התנור והמרתך אבל אם אין לא״י חלק בגוף התנור רק שהוא מקבל חלק בריוח בשביל שהוא אופה ומסיק התנור י״א דלא מהני זה אפילו בשמתנה בתחלה טול אתה חלקך בשבת ואני יוסי אחד בחול דכיון שגוף התנור הוא של ישראל הו״ל כמשכיר לו תנורו על שבת שיסיק לו בשביל זה השכר[ב] יוסי אחד של חול ואסור ליטול שכר שבת ועיין במ״א שמסיק דיש לחוש להתמיר כדעה זו ודוקא בתופן זה שהוא שלא בהבלעה (ו) אבל אם הוא בהבלעה כגון שאומר לאופה טול אתה ב׳ וג׳ ימים ואני ב׳ וג׳ ימים שרי כשהתנה זה בתחלת השותפות (ז)[ב] ויש מתחרטים שסוברין דלא בעינן בזה שלא לא״י חלק בגוף התנור מעיקרא כיון שהוא בהבלעה: (ט) ביומו. דאז כיון דהישראל עושה כל יום מ׳ הו״ל הא״י כשלומו לעשות כל יום השבת בשבילו ולכך בעינן שיתנה מעיקרא וכנ״ל (מ) וכתבו האחרונים דה״ה אם הא״י נתן מעות לישראל להתעסק בהם בחול ובשבת מתעסק הוא דאסור לישראל לקבל ממנו שכר מן הריוח שנולד בשבת אא״כ יתנה הישראל עמו מעיקרא שלא יהיה מוטל עליו יום השבת כלל דאל״ה כיון דהמלאכה הזאת מוטלת על ישראל והא״י עושה שליחותו אסור: (י) אדעתיה דנפשיה קעביד. בשביל חלקו (ט) דה״ל כאריס דמותר מדינא וכנ״ל בריש סימן רמ״ג דכיון שהוא לוקח בפירות עביד אדעתיה דנפשיה וחלק הישראל נשבח ממילא וה״ה כאן אלא דשם אסור בתנור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא וכאן ליכא מ״ע דהכל יודעין שיש לא״י חלק בו: (יא) ואין הישראל נהנה וכו׳. ר״ל דהנאתו הוא רק הנאה דממילא אבל אין הא״י עושה מלאכתו בשבילו להנותו דליהוי כשלומו בזה כיון דאין מוטל כלל על ישראל בזה לעשות בשבת דהא בחול מחממין שניהם ובשבת אין הא״י יכול לכופו שיעסוק עמו משו״ה בודאי אדעתיה דנפשיה עביד: (יב) בהבלעה. דאל״ה מחזי כשכר שבת: ב (יג) נתרצה הא״י. ר״ל שעלה לפי מה שהתנו הן רב אז מעט על חלק השבת יותר מיום אחד החול של ישראל ובשעת חלוקה נתרלה לחלוק בשוה אפ״ה לא אמרינן דאיגלאי מלתא למפרע דהא״י היה שלומו למלאכת שבת אלא מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה הא״י כיון דהתנו מתחלה שיהיה יום השבת שייך לו לבדו ודוקא שרינו

שער הציון

(ד) הוא דעת רש״י ותוספות בע״ג כ״ב ע״א והטו״ז בסק״ב כתב דהרמב״ם ג״כ סבר בזה להקל וכ״כ הב״ח שם ביו״ד דלהרמב״ם שרי בזה [והוא סותר מ״ע למה שכתב בסימן זה דהרמב״ם מודה בזה להראב״ד וכ״כ הפמ״ג] וכן לפי מה שמפרש הש״ך שם את דברי המחבר אפשר דהוא סבר ג״כ כהב״ח בזה וכ״כ המו״ש אבן הט״ז שם מתמיר בזה והוא סותר לדבריו שבאבן בסק״ב וכ״כ בתו״ש ועיין פמ״ג בא״ז שישבו קצת בדוחק: (ה) נראה דבזה יכול הישראל להכריח להא״י שיחלקו בשוה ובפ״ב הוא דוקא ע״י רצונו וכמ״ש בא״ז שם: (ו) מ״א: (ז) עיין בא״ר סק״א ופסק״ח ובפמ״ג סק״ג ובית אפרים. ומה הא״י נוטל חצי הריוח בכל יום עבור אפייתו אף להמ״א לא בעינן דוקא שיתנה מעיקרא אם הוא בהבלעה דהא הוא כאריס ממש ולכן אם נתפרסם שהוא אינו שכיר יום דאז ליכא משום מראית עין כנ״ל בסימן רמ״ג שרי: (מ) שבנה״ג ועו״ש ומ״א: (ע) ר״ן ומ״א:

הגהות ותיקונים: א) וסוף פ״ק דעבו״ז: ב) התנור:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ פסק כהמג״א דאסור, ועיין בקו״א שם דכתב דבשדה אפשר להקל. ב) ובשו״ע הרב סעיף ״ב פסק כהמג״א דבעינן התנה (מתחלה) ואז מותר בהבלעה.

שלא התנו בתחלה יש תיקון ע"י (יד) שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר ויחזרו ויקנוהו בשותפות ויתנו בשעת הקניה ואם נשתתפו בחנות ולא התנו יחזור כל א' ויטול חלקו ויבטלו השותפות ואח"כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה ואם קבל*) הקרקע לעשות בו מלאכה בשותפות יבטלו השיתוף וימחלו זה לזה ואח"כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. הגה * (טו) ואם ירצה להסכיר לא"י חלקו (יג) בשבת או לשכרו בקבולת שרי וכמו שנתבאר לעיל סוף סי' רמ"ד לענין מכס ומטבע דשרי וכ"ש כאן דשרי עם שותפות הא"י: ד [1]יכול ישראל ליתן לא"י (ד) מעות להתעסק בהם ואע"פ שהא"י נושא ונותן בהם בשבת חולק עמו כל השכר בשוה (טז) מפני שאין מלאכה זו מוטלת על ישראל לעשותה (יז) שנאמר שהא"י עושה שליחותו (יח) וכן אין העסק ניכר ממי הוא. הגה ודוקא בכה"ג שא"י נושא ונותן לחוד עם המעות אבל אם כל א' עוסק ביומו וישראל צריך לעסוק נגד מה שעסק הא"י בשבת (יט) אסור (כ"י בשם גאון) וישראל שיש לו משכון מן הא"י ע"ל סימן שכ"ה סעיף ב' וג': ה [2]מותר לישראל ליתן סחורה לא"י למכור (כ) אם קצץ לו שכר (כא) ובלבד שלא יאמר לו מכור בשבת * [3]תנור שלקחו ישראל משכון מא"י וקבל עליו הא"י שמה שיעלה שכר התנור יתן

ו הרמב"ם שם פ"י ותשובת רב שרירא גאון ז שם בתשו' הגאון ומרדכי פ"ק דשבת בשם סמ"ג ח תוספות ורא"ש בסוף פ"ק דע"ג

באר היטב

בשבת. כתב ב"י בשם ר"י ואם אין לאופה א"י חלק בגוף התנור רק שישראל אומר לו מתחלה עול אתה לעצמך כך וכך ימים ובתוכו שבת כדי שתסיקנו גם בחול דמותר ג"כ בהתנו. וכתב המ"א דדוקא לומר לאופה ב' ג' ימים דהוי שכיר שבת בהבלעה זהו מותר בהתנו אבל לומר עול אתה בשבת כדי שתסיקנו בחול אסור אפילו בהתנו דהוי כמשכיר תנורו בשבת ונוטל שכר שבת ע"מ שיסיקנו בחול דלא דמי כשיש לא"י חלק בו ה"ל שלו לגמרי בשבת עמ"א: (ג) בשבת. ט"ז חולק וכתב שאין לסמוך על היתר זה להשכיר לו לשבתות לחוד שלא בהבלעה דהיתר זה לא מצינו רק במכס דלעיל מטעם פסידא כמש"ל ע"ש. ועמ"א: (ד) מעות. ואם האינו יהודי נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק האינו יהודי בשבת ודאי אסור כיון דמלאכה זו של שבת היתה מוטלת על הישראל לעשותה ה"ז הא"י שליחותיה קא עביד שכנה"ג ע"ש. כשיש יום השוק בשבת אסור ליתן לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו בשבת כמ"ש סי' ש"ז ס"ג ע"ש ודלא כמו שעושין הסוחרים בספינה שמוסרים הפשתן שלהם כשבאים לאיזה מקום לאינו יהודי למכור בשבת וזה איסור גמור:

משנה ברורה

שרילו של א"י שיהיה החלוקה בשוה היה בשתתא שלא ע"י עשיית חשבון מריוח שני הימים אבל אם בא ע"י עשיית חשבון (י) שהישראל אמר לא"י בשעת חלוקה את שקלית בשבת ק' זוזי ואנא שקילנא ביום החול נ' זוזי מלא לי החסרון ועי"ז נתרלה הא"י להשליש לו כבר כתבתי לעיל בס"ק ה' שיש דעות בזה: ג (יד) שיחזיר המוכר להם. ובס"מ איתא שצריך עתה קנין מחדש להקנות להמוכר ולא סגי בזה שיחזיר לו הדמים והשטר מכירה ועיין שם סימן קפ"ט וקצ"ד לענין קנין הא"י: (טו) ואם ירצה וכו'. עיין במג"א וט"ז (יא) שנתקשו בזה מאד דלמה יהיה מותר ואינו דומה לסימן רמ"ד דשם שרי (יב) משום פסידא דווקא ותירץ המג"א בתקנא דהכא איירי שמשכיר לו את חלקו בשבת בהבלעה דהיינו שמשכיר לו כל ימי השבתות שלו עם ב' וג' ימים מימי החול דתו ליתא כאן משום שכר שבת ומה דשרי בקיבולת מיירי ג"כ שלא ייחד לו שבת בהקיבולת אלא בשתתא כל איתת שתעשה בעצמך ותרויה לי כו"כ אתן לך כו"כ ועיקר רבותא דהרמ"א דקמ"ל דלא חיישינן בזה למראית עין שיאמרו לגורך ישראל הוא עושה כיון שידוע שיש לא"י חלק בו ומש"כ כמו שנתבאר (יג) כונתו כמו שם דלא חששו למ"ע וכ"ש הכא דליכא מ"ע כלל כיון שהוא בשותפות עם הא"י וכן הט"ז מסיק לדינא דאינו מותר בזה אלא בהבלעה ואעפ"כ יזהר שלא לדבר עם הא"י בהעסק בשבת כמ"ש האחרונים בסוף סימן רמ"ד: ד (טז) מפני שאין וכו'. שאם היה מוטלת עליו אסור מדינא כמ"ש בס"א שאם לא התנה שאסור: (יז) שנאמר וכו'. ומשום מיחזי כשכר שבת ליכא דהרי הוא בהבלעה ועיין לקמן סימן ש"ז ס"ג וס"ד ומה שכתבתי שם בתשנה ברורה: (יח) וכן אין וכו'. ר"ל דמשום מראית העין שיאמרו הבריות שהא"י שכירו הוא ליכא ג"כ דהלא אין העסק ניכר של מי הוא שאם היה ניכר (יד) ונקרא על שם ישראל היה אסור כמ"ש סימן רמ"ג ס"א גבי מרתן ע"ש. ומ"מ כ"ז (טו) אינו מותר אלא כשלא יאמר לא"י שיתעסק בהם בשבת אלא שהא"י בעצמו עושה כן וכמו שכתב כעין זה בס"ה: (יט) אסור. אם לא שהתנה עמו בזה קודם שנשתתף עמו וכנ"ל בס"א: ה (כ) אם קצץ וכו'. דאז אמרינן אדעתיה דנפשיה עביד ואינו כשלוחו: (כא) ובלבד וכו'. ואם יום השוק הוא בשבת אפילו בתחלה אסור דהוי כאלו אמר מכור לי

שער הציון

(י) וכן להיפוך אם ריוח יום החול היה יותר מיום השבת והא"י אמר לישראל מלא לי כן איתא בתשובת הגאונים שהובא בב"י: (יא) וכן הגר"א בביאורו נשאר בצ"ע בזה ומשמע ג"כ דס"ל דלא שרינן שלא במקום פסידא ולא ביאר דעתו אי ס"ל כהט"ז דבעינינו לא שייך להתיר כלל משום פסידא: (יב) עיין בט"ז דבעינינו אינו דומה כלל למכס דשם שאני שהוא עסק גדול ומדם בהול על ממונו ולכך שרינן משום פסידא משא"כ בזה לא שרינן שלא בהבלעה אפילו במקום דא"א לו לבטל השותפות ודעת המ"א לא בריבא דעתו בזה לפי המסקנא היכא דא"א לבטל השותפות עיין באחרונים תו"ש ופמ"ג ולבו"ש: (יג) לבו"ש והוא קצת דוחק: (יד) כן מוכח מבאור הגר"א ופשוט: (טו) תו"ש:

הגהות ותיקונים: א) קבלו:

הלכות שבת סימן רמה רמו

לישראל ברבית (קצוצה) מעותיו (כב) מותר ליטול שכר שבת לפי שהוא ברשות הא״י ואין לישראל חלק בו וגם אין הישראל אומר לו לעסוק בשבת וא״י כי קא טרח בנפשיה טרח לקיים תנאו: ו * (כג) ᵗאם אפו א״י בתנורו של ישראל בשבת * על כרחו (כד) ונתנו לו פת בשכר התנור * אסור ליהנות ממנו:

ט מרדכי פ״ק דשבת א רמב״ם פ״ו מה״ש וכדעת הרי״ף ב הרא״ש בסס ר׳ יונה אלא דשבת י״ע וכן נראה מפירש״י סס

רמו דיני השאלה והשכרה לא״י בשבת. ובו ה׳ סעיפים:

א (א) ᵃמותר להשאיל ולהשכיר כליו לא״י ואע״פ שהוא עושה בהם מלאכה בשבת מפני שאין אנו מצווים על שביתת כלים ᵇוי״א דכלים שעושין בהם מלאכה * כגון מחרישה (ב) וכיוצא בה אסור

שערי תשובה

שהמו״מ של ישראל כגון שהוא ע״י השגת מירות מהמלכות ע״ז ומפורסם שישראל ההוא השיגו אסור אף שהוא אמירה מע״ש שיעשה בשבת שבת ג״כ אסור כמ״ש הב״י לענין מכס אך כיון שהוא בקבולת ואין כאן רק משדא י״ל מה״מ יתשדוהו שאמר לו כן בשבת ולכן יש כאן מקום היתר ומ״מ אין זה להקל רק במקום הפסד שיש לאוש שאם יהיה סגור בשבת יפסיד המירות וגם שישכיר גוף החנות לא״י דכי מעייל לדנפשיה קא מעייל דשכירות ליומא ממכר וגם באופן המותר שאון משכרו יקח דבר קנוב מהמכירה וגם בחול לא ישב שם יהודי לפייע עמו במכירה ע״ש. ועוד כתב שאין לאוש מחמת שהמתעסק צריך לכתוב בפנקס מה שמוכר דהוי איסור דאוריתא כמ״ש הב״י לענין מכס יש לחלק דכאן אין לו הכרח שיכתוב ביום השבת ועוד דכלאי

ביאור הלכה

תנור ופשוט: * אם אפו וכו׳. עיין במ״כ שכתבנו דאפילו אם לא היה האפיה בע״כ ג״כ בהבלעה מותר בדיעבד ואף דמהב״ח לא משמע שם בחחלה כן מ״מ מסוף דבריו שם שכתב דאין מי שחולק על הורחת ר״נ גאון משמע בהדיא כמו שכתבנו דהלא שם היה ברצון וכן משמע שם משאלי אחרונים שכולם העתיקו דבריו להלכה דהיכא דאיסורו הוא רק משום מראית העין בדיעבד שכרו מותר וה״ג כיון שהשכירו לשנה אז לחודש איסורו הוא רק משום מראית העין כנ״ל בריש סימן רמ״ג והפמ״ג שם בחות ה׳ בא״א דייק מראש דברי הב״ח דאם היה האפיה ברצונו בדיעבד אסור אף אם היה בהבלעה משום דמיחזי כשלוחו ולא ידעתי כוונתו דמסוף דבריו שם וכן משאר האחרונים מוכח בהדיא כמו שכתבנו: * על כרחו וכו׳. עיין בב״ח שם שכתב דלדברי רש״י וש״מ שפי׳ הטעם דאם נאו לחשבון אסור משום דמיחזי כשלוחו לא שייך אם היה בע״כ ורק רבינו גרשון סובר דהטעם משום דמיחזי כשכר שבת וטעם זה שייך נמי אף בבע״כ ונמצא לפי דבריו דין זה הוא לאו אלימא דכ״ע ול״ל דעל עיקר דין זה אין רש״י חולק דגם הוא מודה לסברת ר״ג דהיכא דאסור משום שכר שבת אסור אף בבע״כ ולכך אתם השו״ע את דינו בלי שום חולק ומה שהוצרך רש״י לבאר הברייתא דאם נאו לחשבון אסור משום דמחזי כשלוחו סברתו הוא דהלא הישראל עשה בעצמו יום חול כנגד מה שעשה א״י ביום השבת ואין זה שכר שבת גמורה אלא דע״ז שמחזי הא״י כשלוחו בפעולתו בשבת נמצא מה שנעשל הישראל אח״כ הוא כשכר שבת וכן משמע בהדיא ברש״י [שם בע״ג דף כ״ב] ד״ה אסור כמו שכתבנו משא״כ בעצינו דהוא שכר שבת גמור גם רש״י מודה דבכל גווני אסור אף בדיעבד אם לא היה בהבלעה: * אסור ליהנות. עיין בבגדי יש בעל המרדכי שאומר שם לאחד דדוקא לכתחלה אסור לו לקבל שכר שבת אבל בדיעבד אם קבל אין ההנאה מזה אסור ע״ש ראיתו לזה ומלשונו דשו״ע לא משמע כן וגם ראיתו יש קצת לדחות ואכ״מ להאריך בזה אוצ״ע: * כגון מחרישה. י״ל דבא לאורויי דדוקא בדברים שעושה בהם מלאכה דאוריתא אבל בעושה בהם מלאכה דרבנן מותר כיון דלא מיחזי

הרמ״א בסימן ש״ו לסמוך עליו לענין כתב שלהם ע״ש ועיין לעיל סימן רמ״ד ס״ק ז״ᵃ) בשם הג״כ שמחמיר בענין כתב בדפוסין שלהם ע״ש ועיין בבר״י בשם ה״ר שלמה סלמי הובאה בספר שערי ישועה בח״י מי שיש לו אוצר חומץ והשר מכריחו שלא יהיה סגור בשבת בע״ש אחר חצות יאמר לאינו יהודי כל אשר תמכור מכרים אלו אני נותן לך בסך פלוני מהיום אני נותן לך שכר פלוני אם תרצה מכור אותם היום ואם היום אחר יומיר מסך הכרים ימכרם האינו יהודי היום אחר ויקבל שכרו משלם והרב מהר״י זיין בעהמ״ח שערי ישועה חלק עליו וכתב דאין לו תקנה אא״כ יראה לו זמן או קודם שבת או אחר שבת שיוכל האינו יהודי למוכרם באותו זמן וכיון שהרואה לו זמן מותר הישראל ליקח ממנו מה שנשאר בידו אחר שבת ע״ש:

משנה ברורה

לי בשבת [אחרונים לקמן בסימן ש״ז ע״ש עוד בזה]: (כב) מותר ליטול וכו׳. היינו אפילו שלא בהבלעה ואין צריך להתנות כלום: ו (כג) אם אפו א״י. עיין בב״ח סוף סימן רמ״ג שכתב דאיירי דלא אפו בו רק בשבת וע״כ אף שבע״כ אפו בו אם יקבל את הכבר נוטל שכר שבת אבל אם אפו בו עוד אחר ימים מותר לקבל מהם שכר שבת ג״כ בהבלעה ועיין במאור הלכה דזה מותר אפילו לא היה האפיה בע״כ דאף דעשה איסורא במה שהרשה להם וכנ״ל בריש סימן רמ״ג מ״מ בדיעבד אין לאסור שכרו דהאיסור בזה הוא רק משום מראית העין וכמ״ש בסוף סימן רמ״ג במ״ב ס״ק ט״ז: (כד) ונתנו לו פת. לאו דוקא דה״ה אם נתנו לו מעות אסור לו לקבל מהם ועובדא היה בפת [מ״ר]:

א (א) מותר להשאיל וכו׳. הוא דעת הרי״ף והרמב״ם וס״ל דהא דתניא לא ישכיר כליו לא״י בע״ש ובד׳ וה׳ מותר הוא מטעם שביתת כלים דאסור ואתיא כב״ש דס״ל אדם מצווה על שביתת כליו כמו על שביתת בהמתו אבל ב״ה ס״ל שביתת כלים אין אדם מצווה עליו וממילא מותר להשאיל ולהשכיר כליו אפילו בע״ש ואפילו כלים שעושין בהם מלאכה (ה) ומ״מ גם הם ס״ל דכל הכלים אין היתר להשכיר רק בהבלעה אבל לא על שבת לחוד אפילו אם משכירם בחחלת השבוע דזה הוי שכר שבת וכמ״ש אח״כ לפי הי״א דע״ז לא מצינו מי שמקיל והי״א הוא דעת הרב רבינו יונה דהך ברייתא לא אסרה משום שביתת כלים אלא ככו״ע אתיא (ב) והטעם דכשמוסר בע״ש את הכלים שעושין מלאכה בהן והא״י יעשה בהן מיד בשבת נראה כמו שעושה מלאכתו בשליחותו של ישראל וזה אסור דאמירה לא״י שבות ואע״ג דבסימן רנ״ג ס״ב איתא דשרי ליתן עורות לעבדן עם משיכה דא״י אדעתיה דנפשיה קעביד כיון דקנץ לו דמים שאני

התם שאין ריוח לישראל במה שהא״י עושה בשבת אבל בשכירות כלים ידוע הוא שאם יתנה עם הא״י שישבות בהכלים בשבת לא יתן לו שכירות כ״כ הילכך כיון שיש ריוח לישראל במה שהכלים נשכרים אצל הא״י בשבתא ועושה בהן מלאכה בשבת מחזי כשלוחו של ישראל לזה משא״כ כשמוסר לו בד׳ וה׳ מותר דלא מיתחזי כולי האי כשלוחו: (ב) וכיוצא בה. כגון ריחיים וכל כלי אומנות [הרא״ש] ועיין בפמ״ג דה״ה כלים שאין עושין בעצמן מלאכה כגון גיגית שהשכר נעשה בה (ג) או קדרה שמבשלין בה וכל כה״ג כיון שע״פ הא״י עושה בהן מלאכה מחזי כשלוחו של ישראל ולא בא הרר״י למעוטי אלא כשמשכיר לו חלוק וטלית וכה״ג איזה כלי שאין עומד לעשות

שער הציון

(ה) ב״י וט״ז וש״פ: (ב) ט״ז ומבואר בא״ש וב״י באורך כמו שהעתקנו: (ג) עיין בגמרא י״ח:

הגהות ותיקונים: א) ד׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף י״ט פסק כהשו״ע בפשיטות דשכר שבת אסור ליהנות ממנו עולמית בין לו בין לאחרים.

להשכיר לא״י בע״ש וביום הה׳ מותר להשכיר לו [ג]ובלבד שלא יטול שכר שבת אלא (מ) (ג) בהבלעה כגון שישכיר לו לחודש או לשבוע (ד) [ד]ולהשאיל לו מותר אפילו בע״ש. הגה * וכן עיקר כסברא האחרונה * ומותר להשאיל לו בע״ש (טור[א]) וסמ״ק ותוספות פ״ק דשבת) אע״ג שמתנה שא״י יחזור וישאיל לו * (ה) ולא אמרינן בכה״ג דהוי כשכירות (הגהות מיימון פ״ו): ב [ה]אסור להשאיל (ו) שום כלי לא״י בשבת (ז) [ו]ואפילו בע״ש אם הוא סמוך לחשיכה כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאיל (ח) קודם חשיכה [ז]מפני שהרואה סבור שישראל (ט) צוהו (ג) להוציאו: ג (י) * אסור להשכיר או להשאיל * בהמתו לא״י (יא) כדי שיעשה בה (ג) מלאכה בשבת שאדם מצווה (יב) על * שביתת בהמתו. הגה אבל יכול להשכירה או להשאילה ולהתנות שיחזירנה לו קודם השבת אבל לא מהני אם מתנה

ג אם במוספות והרא״ש ושאר פוסקים ד סמ״ג וסמ״ק וסה״ת והגה״מ פ״ו בשם המוספות ה שם ושבת י״ח ו כר״ע אלינע דב״ה ז סמ״ג והתרומה ח טור שם

באר היטב

(מ) בהבלעה. אבל ליטול שכר שבת לחוד אפילו בכלי שאין עושין בו מלאכה אפילו בחדר לדור בו אסור כמ״ש סי׳ ש״ו ס״ד מ״א: (ג) להוציאו. ואם העיר מוקפת חומה דמותר לטלטל בכולה יש להקל בעת הצורך עמ״א וט״ז: (ג) מלאכה בשבת. דזה אסור

משנה ברורה

לעשות בה מלאכה דמותר להשכיר לו אפילו בע״ש: (ג) בהבלעה. אבל (ד) ליטול שכר שבת לחוד אפילו בכלי שאין עושין בו מלאכה או שמשכיר לו חדר לדור בו אסור לכו״ע וכמו שיתבאר לקמן בסימן ש״ו ס״ד: (ד) ולהשאיל לו וכו׳. דכיון שאין דיום לישראל במלאכת הא״י לא יאמרו שלומו הוא לזה וע״כ מותר להשאיל לו אפילו ליום השבת לחוד אפילו כלים שיעשה הא״י מלאכה בהן: (ה) ולא אמרינן וכו׳. היינו שאע״פ שאינו משאילו חנם כ״א בשכר שישאילנו אח״כ מ״מ כיון דלא הוי בדרך שכירות ממש לומר אתן לך כך כדי שתשאילני כלי שלך שרי [נ״ל] ועיין בה״ל: ב (ו) שום כלי. היינו אפילו כלים שאין עושין בהן מלאכה (ה) ואסור אפילו לדעה ראשונה: (ז) ואפילו בע״ש אם הוא וכו׳. ואסור אז אפילו למכור לו או ליתן לו במתנה וכמו שמבואר לקמן בסימן רנ״ב ס״א וע״ש במ״ב מש״כ בזה: (ח) קודם חשיכה. היינו קודם שתשקע החמה (מגיד משנה): (ט) צוהו להוציאו. לאחר לר״ה (ו) ואפילו לדידן דלית לן ר״ה גמורה אסור דאמירה לא״י שבות הוא אפילו במילי דרבנן (ז) וא״כ אם העיר מוקפת חומה דמותר לטלטל בכולה והא״י ג״כ דר שם שרי להשאילו כלים שאין עושין מלאכה בהן (ח) ולמכור לו (ט) ולהשכירו אסור אף בזה שלא יאמרו שמכר והשכיר לו בשבת (י) ואם הוא כלים שעושין בהן מלאכה אפילו להשאילו אסור אא״כ יוציאם מפתח ביתו קודם השבת שלא יאמרו בשלימותו של ישראל עושה מלאכה בשבת: ג (י) אסור להשכיר וכו׳. אפילו (יא) ביום ראשון ואפילו בהבלעה: (יא) כדי שיעשה וכו׳. ל״ל שמא יעשה בה (הגר״א וכן מוכח מהש״ע גופא): (יב) על שביתת בהמתו. דכתיב למען ינוח שורך וחמורך וגו׳ ואע״ג דהשכיר הבהמה לא״י הא קי״ל דשכירות לא קנינא והו״ל בהמתו של ישראל ומצווה על שביתתה (יג) וי״א דלמומרא אמרינן דשכירות קנינא וע״כ אם ישראל שכר בהמה מא״י מצווה על שביתתה (יג) ונכון להחמיר כיון דהוא

מדאורייתא דקי״ל דשכירות לא קנינא. ודוקא מלאכה אבל לרכוב הא״י על בהמת ישראל אין להקפיד דהי נוטא את עצמו כמ״ש סי׳ ש״ה סעיף כ״ב ע״ש. ואם הישראל שכר מא״י בהמה מצווה על שביתתה דשכירות קנינא לחומרא. ואם חזר והשכירה לא״י שרי

ביאור הלכה

רק כעובר על שבות דשבות (מידושי רע״א): * וכן עיקר וכו׳. ועיין בד״מ שטעמו דסמ״ג וסמ״ק וסה״ת ותוספות ועוד כמה ראשונים ס״ל דהבריתא דלא ישכיר כליו בע״ש אחיא כב״ע וזהו שכתב כסברא אחרונה ר״ל שלא כסברא ראשונה דדחי לגמרי הברייתא ואף דלדידהו אסור בע״ש אפילו בכלים שאין עושין בהן מלאכה לענין זה תפס להקל כשיטת רבינו יונה משום שכן הוא גם דעת רש״י והטור ומחידושי הרשב״א כתב שזה הוא שיטה המחוורת והנה בדפוסים ראשונים היה מצויין אחר מיצת בסברא אחרונה תוס׳ וסמ״ג וסמ״ק וסה״ת ותמהו ע״ז איזה מאחרונים ולדידן ניחא בפשיטות ובדפוסים שלנו שבזו הדבר למאד שהעתיקו זה אח״כ ובאמת אין מזכר כם כלל דין הגה״מ: * ומותר להשאיל לו בע״ש. עיין במ״א דאפילו כלים שעושין בהם מלאכה ועיין במידושי רע״א דכלים שאין עושין בהם מלאכה אפילו בשבת מותר להשאיל לו באופן זה דלא מקרי שכר שבת ופשוט דמיירי בעיר המוקפת חומה וכדלקמן: * ולא אמרינן וכו׳. עיין במ״ב במש״כ בשם הב״י וגראה דלפי טעם זה אפילו אם מתנה שהא״י ישאיל לו על יום אחד יותר אסור[ב] ע״ש והעתיקו הא״ר ופמ״ג. ומ״מ לדינא יש לעיין דהנה ראיתי בא״ר שהביא בשם מלבושי יו״ט שהשיג על מה שכתב בב״י הטעם כיון דלא הוי בדרך שכירות ממש לומר אתן לך וכו׳ דהבג״מ שממנו מקור הדין זה מוכח דאפילו בדרך שכירות באופן זה ג״כ שרי עכ״ל. והנה ע״כ מוכרחין אנו לומר דטעם הביתר הוא כמו שכתב הגר״א במאורו דכאן לא שייך הטעם שכתב הרא״ש באיסור שכירות לא״י משום דיש ריוח לישראל (וכמו שהעתקתי במ״ב סק״א ע״ש) ולפ״ז במתנה שיתן לו הא״י אח״כ בשביל זה אח כליו על יום אחד יותר הרי יש לו ריוח עי״ז ול״ע:

* אסור להשכיר. אם מכר בהמתו לא״י וקבל לו דמיס ומסרו לו בהבהמה לנסות אם ימצא בה מוס יחזירה לו ואם רוצה בה יחזיק במקומו כ״ז שלא גילה הלוקח דעתו שאינו חפץ בה הוי בחזקת הלוקח ולית ביה משוס שביתת בהמתו (מידושי רע״א בשם הר״ן פ״ק דע״ז) ועיין בספר תוספות יום טוב שהקשה ע״ז מירושלמי מפורש: * בהמתו לא״י. היינו בהמה גסה אבל בהמה דקה שאינו מצוי לעשות בה מלאכה לא חיישינן לזה וכן איתא בגמב״ס בהדיא. ודע עוד שלא החזר בגמב״ס לחלק בבהמה גסה גופא בין סוס לשאר בהמות כמו שהזכיר לענין מכירת בהמה גסה בבסוס מותר והטעם בשם הוא רק גזרה מפני משם שמא יצא לשאלה ושכירות בגמרא משא״כ בשאלה ושכירות גופא דהוא נוגע לאיסור דאורייתא בודאי יש לחוש שמא יטעינו באיזה משא או שמא ימשוך בו בקרון ובפרט במקומותינו שהסוס מיוחד ג״כ למשא [ולא כמו במקומותם שהחמור מיוחד הוא למשא והסוס רק לרכיבה] בודאי פשוט דאסור להשכיר אפילו סוס וכן מלאתי בעו״ש שהביא כן לדינא בשם הרלב״ח וכן הביאו הא״ר בלי שום חולק וכן כתב הכנה״ג ומה שהביא הבה״ט דלרכוב הא״י על בהמת ישראל אין להקפיד וכו׳ אין הכונה ג״כ דלכך מותר להשכיר סוס רק שמירי בענין האמור בסימן ש״ה סב״ב ע״ש ועיין בפמ״ג ומשמע שלא ראה מה שהביא הכנה״ג והעו״ש והא״ר בשם הרלב״ח בפשיטות: * שביתת בהמתו. וה״ה מיות ועופות שלו ואפילו על מיעים שבים (כפ״ה דב״ק והוא במידושי רע״א)

ג״כ

שער הציון

(ד) מ״א וש״א: (ה) דכן איתא גם בגמב״ס והוא בב״י: (ו) מ״א וט״ז: (ז) מ״א וט״ז אך המ״א כתב דיש להקל בזה רק לענין הצורך משום דמשם גם לטעם הרמב״ם ע״ש והט״ז הקיל בזה בפשיטות ומא״ר משמע דס״ל כט״ז ע״ש: (ח) מ״א בסימן רנ״ב והעתיקו הפמ״ג בענינו: (ט) פמ״ג בסימן זה: (י) פמ״ג בסימן רנ״ב: (יא) הסכמת הפוסקים: (יב) מ״א בשם הג״א: (יג) ואף דלכאורה

הגהות ותיקונים: א) טור וסמ״ג וסמ״ק: ב) בא״ר ובפמ״ג כתוב מותר:

הלכות שבת סימן רמו

ם הריב"ש בתשובה י הגהות מרדכי פ"ק דשבת והגאונ

עם הא"י שתנוח בשבת כי (יג) אין הא"י נאמן (ד) על כך. (סמ"ג וסה"ת ומרדכי פ"ק דשבת) ᵗוראם השאילה או השכירה לא"י והתנה עמו להחזירה לו קודם השבת ועיכבה בשבת (ה) (יד) יפקירנה (טו) בינו לבין עצמו קודם השבת 'או יאמר (ו) (טז) בהמתי קנויה לא"י (יז) כדי שינצל מאיסורא דאורייתא: הגה ואם רוצה יכול להפקירה לפני ג' בני אדם כדין שאר הפקר ואפילו הכי אין שום אדם יכול (ז) לזכות בה (יח) דודאי אין כוונתו רק כדי להפקיע מעליו איסור שבת (טור) ודוקא בשבת אבל בי"ט (יט) אין אדם (ח) [א] מצווה על שביתת בהמתו בי"ט (נ"י סי' ש"ה בשם שבולי הלקט):

שערי תשובה

[א] מצווה. עיין בה"ט ועיין ביד אפרים בביאור דברי המג"א בזה ובמה"כ האריך ג"כ בענין שביתת בהמתו ביו"ט ומסיק להתמיר ואפילו ביו"ט שני

באר היטב

ממ"נ מ"א: (ד) על כך. ואין בכלל זה מה שמוסרין בהמה לרועה דמירתת להשתמש בהן כמ"ש סי' ש"ה סכ"ג: (ה) יפקירנה. דד"ת הפקר בפ"ע הוי הפקר. אבל לכתחלה אסור להשכירה ע"ד שיפקירנה בשבת. וגם במכירה אין היתר אלא כשמוכר כל ימי השבת ולא בשבת לחוד. עיין תשובת נמת לדק סי' ל"ה. וב"ח מתיר לכתחלה להפקיר בפני ג'. וט"ז כתב דאפילו דיפקיר בפני ג' אין היתר ברור בזה לכתחלה אלא יש היתר כפי הדרכים שזכר בסעיף ה': (ו) בהמתי. ודוקא בפניו צריך לומר כדי שיתכוון לקנות מ"א. (וגם' אליהו רבה פסק דאפי' בינו לבין עצמו מהני כדעת ש"ע בדיעבד עכ"פ): (ז) לזכות בה. כתב ט"ז שמעתי בשם רב א' שסמך ע"ז להתיר להלוות ברבית על משכון דרך מכירה אע"פ שאינה מכירה ממש כגון שחייב להחזיר לו אפ"ה מותר שלא עשה מכירה זו אלא כדי להפקיע איסור רבית כדרך שאמרינן כאן לענין שבת. ואני אומר אלילה לעשות כן בישראל דכל שאין כאן מכירה הוי שם הלואה עליו דאסור וכאן הוי הפקר כראוי רק שלזמן הוא דהיינו ביום השבת ובשבת עצמו הוי הפקר גמור משא"כ במשכון הנ"ל שגוף הענין צריך להיות נמכר שיעשה הלוקח בו מה שלבו חפץ וזה אינו שם ע"ש: (ח) מצווה. ומש"ש פ"ה דמילה מולק ומוסר ויש להתמיר

משנה ברורה

אסור דאורייתא (יד) ואם שכרה מא"י וחזר והשכירה לא"י שרי ממה נפשך. ואם קנה בהמה מא"י או מכר לא"י במשיכה לחוד או בכסף לחוד הוי שפיקא דדינא ואזלינן לאומרא לענין שביתת בהמה [תו"ש]: (יג) אין הא"י נאמן. ומירתת נמי לא מירתת לעשות בה מלאכה כיון שהוא ברשותו ע"י שאלה או שכירות לא נתפס עליו כגנב עי"ז משא"כ בישא בשמתנה שיחזירנה לו קודם שבת כבר כלה השאלה והשכירות קודם השבת ועי' לקמן סי' ש"ה סכ"ג [אחרונים]: (יד) יפקירנה וכו'. וזהו דוקא בדיעבד שכבר התנה עמו ועיכבה בשבת (טו) אבל לכתחלה אסור להשכירה ע"ד שכשיגיע יום השבת שיפקירנה ואפילו אם יפקירנה בפני שלשה אינן הכל יודעים מן ההפקר ואתי לידי תשדא שיאמרו בהמתו של ישראל עושה מלאכה בשבת (טז) ואף במכירה אין היתר אלא כשמוכר בהמתו לא"י במכירה גמורה על כל ימי השבוע ולא כשמוכר לו על יום השבת לחוד מפני תשדא וכנ"ל והב"ח מתיר לכתחלה להשכיר ע"ד שיפקירנה בפני ג' דכיון דג' יודעים מיפרסמא מילתא ולא יבא לידי תשדא ובשעת הדחק אפשר שיש לסמוך על דבריו ובסוף הסימן נבאר מ"ה: (טו) בינו לבין עצמו. שאז אינו מצווה על שביתתה כיון שאינו שלו שכבר הפקירה (יז) ואע"ג דהפקר בעינן שיהיה בפני שלשה זהו מדרבנן אבל מדאורייתא אפילו בינו לבין עצמו סגי והכא שכבר השכירה והתנה עמו שיחזירנה ועיכבה די בזה כדי להגלל מאיסורא דאורייתא ועיין בב"י שיש פוסקים שסוברין דגם בכאן אף שהוא דיעבד בעינן דוקא תלתא וע"כ אעוד ליזהר בזה לכתחלה אם יש באפשרי ועכ"פ יזהר להפקירה בפני אחד (יח) דרבים מגדולי הפוסקים סוברים דאף דאורייתא אינה הפקר עד שיפקירה עכ"פ בפני אדם אחד ואפילו בפני אחד מאנשי ביתו די בזה: (טז) בהמתי קנויה להא"י. עיין במ"א שדעתו דדוקא אם אומר לו בפניו בהמתי קנויה לך שאז מתכוין הא"י לקנותה והיא נקנית לו באמירה זו כיון שהיא ברשותו וקנינא ליה חנירו אבל אם אומר כן שלא בפניו לא קנאה הא"י כלל. ואפילו אם זיכה לו ע"י ישראל אחר ג"כ לא מהני כמבואר בח"מ סימן רמ"ג סי"ד (יט) וכן הסכים הפמ"ג ושאר אחרונים כהמ"א ופשוט דאפילו באומר בהמתי קנויה לך בעינן שיהיה לזה ג"כ פסיקת דמים דאל"ה אין זה מכירה כלל וכ"כ בח"א בכלל נ"מ: (יז) כדי שינצל וכו'. ר"ל אבל לכתחלה אין לסמוך להשכיר ע"ד שיפקיר כשיגיע יום השבת או שיקנהו אז להא"י שהפקר וההקנאה אינן מפורסמין ויש כאן תשש מראית העין וכנ"ל ועיין בסוף הסימן: (יח) דודאי אין כונתו. ר"ל שבודאי (כ) לא היה בדעתו שישאר הפקר לעולם כ"א ליום השבת בלבד כדי להפקיע מעליו איסור שבת ולאחר השבת יחזור לרשותו אבל ביום השבת גופא בודאי הוא הפקר גמור [וגם זה מקרי בשם הפקר וכדאיתא בגמרא דאפילו הפקר ליום אחד הוי הפקר] (כא) ואין צריך לחוש שמא יזכה בה אחר בשבת גופא שבודאי הא"י לא ינחנו כ"ז שהיא ת"י למלאכתו: (יט) אין אדם מצווה וכו'. דשביתת בהמתו ילפינן ממה דכתיב למען ינוח שורך וחמורך" כמוך והאי קרא בשבת כתיב ואפ"ה לא ישכיחם אלא בהצלעה דלא יהיה שכר יו"ט והנה מהרש"ל חולק ע"ז ודעתו ביו"ט ושבת שוין הן בזה כמו בכל מלאכות ועין במג"א שהאריך בזה ומביא דהב"י בסימן תל"ה הביא דעות הראשונים בזה ומלדד

שער הציון

משמע מהמג"א דהוא אפק גמור להג"א כבר הביאו כמה אחרונים דלא משמע שם כן שכתב רק שטוב ליזהר הואיל שיש מפי גאון וגם ביו"ד בסימן קנ"א בסופו כתב שם הרמ"א רק שיש להתמיר אבל לא שהוא אפק גמור וע"כ כתבתי רק שנכון להתמיר: (יד) מ"א: (טו) ט"ז ועוד כמה אחרונים: (טז) מ"א בשם הל"ל: (יז) ב"י בשם הרא"ש: (יח) עיין בח"מ סימן רע"ג דבן הוא דעת המחבר שם להלכה רק הרמ"א כתב שם בשם י"א דדי מה"ת בהפקר בינו לבין עצמו וכמה אחרונים דחקו עצמן במה שהמחבר סתם פה כדעת הרא"ש ועיין בתו"ש שהיכרח דהכונה בשעת הדחק יראה עכ"פ לשאת דעת הרא"ש: (יט) ואף שהא"ר דחק לישב דברי השו"ע לא נהירין דבריו כלל וכן הביאו הפרמ"ג וכן כתבו כל האחרונים: (כ) כן משמע מב"י וכ"כ עו"ש דבשבת גופא הוי הפקר גמור דאל"ה לא היה מועיל להפקיע איסור שביתת בהמתו דהא עדיין בהמתו היא ע"ש וכן הסכים הט"ז ע"ש שהאריך ודחה מי שרוצה לפרש בענין אחר ואף שהמ"א מלדד לפרש דברי הרב כדעת הלבוש לא סתמתי כן שכמה אחרונים חמהו עליו בזה הלא המה המאמר מרדכי והחמד משה והבית מאיר וגם הא"ר והפמ"ג לידדו בסוף לדינא כהט"ז והעט"ש דבענין שיהיה הפקר גמור דאל"ה לא נקבע איסור שבת וכ"מ עוד בביאור הגר"א דליום השבת הוי הפקר גמור וכן הבה"ט והגר"ז לא הזכירו דברי המ"א כלל: (כא) עו"ש ומאמר מרדכי:

הגהות ותיקונים: א) וגו':

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ט' כתב: יפקירנה הישראל בינו לבין עצמו שבודאי מפקיר בלב שלם כדי שינצל מאיסור של תורה.
ב) עיין בשו"ע הרב סעיף ט' דמביא דברי המ"א ומסבירו באופן אחר.

הלכות שבת סימן רמו

ד [ב]ישראל שהשכיר שוורים לא״י לחרוש בהם וחורש בהם יש מתירים (כ) אם קבל עליו הא״י אחריות מיתה וגזלה וגנבה ויוקרא וזולא וי״א דכיון שאין הא״י יכול למכרה אם ירצה נקראת (ט) [ג] בהמת ישראל (כא) (ועיין למטה נסי׳ זה): ה [ל]אם ישראל וא״י שותפין בבהמה מותר לעשות בה א״י מלאכה בשבת ע״י שיתנה (י) עם הא״י (כב) בתחלה כשקנו אותה שיטול הא״י בשבת וישראל ביום חול (כג) ואם לא התנו מתחלה אסור (כד) אע״פ שהתנו אח״כ מואם ילוה אותה לא״י בהלואה גמורה שיהא רשות בידו להוציאה אם ירצה שלא ברשות ישראל (כה) ויזקוף הדמים על הא״י ואחריות השוורים על הא״י מותר [מ]ויש מתירים אפי׳ לא יהא רשות ביד הא״י (כו) להוציא[א] ע״י שיזקוף הדמים על הא״י במלוה ויחזור הא״י ויעשם אפותיקי (פי׳ אפו תהא קאי כלומר לא יהיה לך פרעון אלא מזה) לישראל או (כז) יהרהנם (פי׳ משכון בלשון ישמעאל רהן) אצלו (כח) ובלבד שלא יאמר לו מעכשיו [נ]ויש מתירים (כט) ע״י שיזהיר[ב] את הא״י שלא יעשה בה מלאכה

ב הג״מ פ״ו בשם סמ״ק וסמ״ג והתרומה בסי׳ קמ״ח ל הריב״ש בתשובה מ תשובת רשב״ל נ שם ס״י בשם רבו הר״ר יעקב מ״ר

באר היטב

כדבריו מ״ל: (ט) בהמת ישראל. ישראל שיש לו שום ובא המושל המכירו להשאילו או להשכירו והוא אינו יכול למאן נגדו מפני איבה ימכרנו לו בדבר מועט ואז יוכל המושל לעשות בו כרצונו ואם אח״כ יחזור ויתן לו השום וגם השכירות מתנה בעלמא יהיב תשובת שבות יעקב ח״ב סי׳ ל״ט ע״ש והמחבר יד אהרן חולק עליו וכ׳ ול״נ שאם הא״י יכול למוכרו אף שמכרו לו בדבר מועט מותר ואם אינו יכול למוכרו אסור שנקראת בהמת ישראל בכל מקום. וכ״כ בתשובת למח לדק ע״ש ויותר טוב שיפקירנה: (י) עם הא״י וכו׳. ואז מותרין אח״כ לחלוק בשוה כמ״ש סי׳ רמ״ה ס״ק א׳. ועמ״א:

שערי תשובה

יש להחמיר ע״ש: [ג] בהמת ישראל. עיין בה״ט ומ״ש בשם ש״י ע״ש שהביא דברי הל״ל וכתב דאין כאן הערמה אלא מכירה גמורה. וגם כתב דהל״ל מיירי במקנה הקוסים לעבדו על יום או יומים להפקיע איסור שבת

משנה ברורה

ומלדד שם לאיסור (כב) וע״כ יש להחמיר ובאיסור הגר״א ג״כ האריך בזה ומסיק דהעיקר כדעת מהרש״ל הנ״ל וגם לקמן בסימן תל״ה ס״ג מפרש (כג) הגר״א מה שכתוב שם בשו״ע דאין מוציאין משא על הבהמה ביו״ט הטעם הוא משום שבות בהמתו: ד (כ) אם קבל עליו וכו׳. דעי״ז הוי הבהמה כמו של א״י ומותר לחרוש בה בשבת ואע״פ שמחזירה בעין אם לא יקרה לה כלום מ״מ השתא ברשות הא״י קאי לגמרי (כד) כיון דגם ליוקרא וזולא ברשותו היא: (כא) ועיין למטה וכו׳. היינו דשני יש מתירין הכתוב שם וגם הג״ה שבסוף הסימן מוכח דס״ל כדעת המתירין ועיין במה שנכתוב שם: ה (כב) בתחלה כשקנו וכו׳. דנמצא דלא קנויה הבהמה לישראל כלל ביום השבת (כה) ואז אח״כ מותרין אפילו לחלוק בשוה ואין בזה משום שכר שבת כמ״ש סימן רמ״ה ס״ב (כו) וגם דאז אפילו אם אחריות שייחס בשוה כל ימות השבוע בין בחול ובין בשבת מותר: (כג) ואם לא התנו מתחלה. אלא לאחר שנשתתפו אמר לו טול אתה בשבת ואני כנגדו[ג] בחול (כז) אף אם נאמר שאין איסור בזה מחמת שביתת בהמתו כיון שיש לא״י חלק בה וע״כ של ישראל עושה מלאכה מ״מ אסור דהא בכל זה הוא נוטל יום אחד כנגד יום השבת והוי שכר שבת שלא בהבלעה: (כד) אע״פ שהתנו אח״כ. מלשון זה משמע דכ״ש דאם לא התנה כלל דאסור וכב״י מלדד לומר דאם אף לאחר שנשתתפו לא התנה לומר טול אתה וכו׳ אלא חולקין סתם השכר כל השבוע בשוה דשרי דהא נוטל שכר שבת בהבלעה ואיסור דשביתת בהמתו ס״ל דאין כאן איסור דהא הא״י עושה בע״כ בשבת מחמת שלקו שיש לו [ואף דעשה זה איסור מתחלה כשנשתתף שהיה לו לחוש שיעשה בהבהמה מלאכה בשבת והו״ל להתנות מתחלה טול אתה וכו׳ ע״ש בב״י]. (כח) אמנם מלשון השו״ע משמע דלא רצה לסמוך ע״ז למעשה. ודע דאפילו לפי דעת הב״י הנ״ל דאין בזה משום שביתת בהמתו אין להתיר לחלוק סתם אח״כ (כט) אלא במקום הפסד גדול לפי דעת הרמ״א לעיל ברמ״ה ס״א בהג״ה ומשמע במ״א דיש לסמוך ע״ז: (כה) ויזקוף הדמים. היינו שאם אותה בדמים כפי מה שהיא עכשיו ואם תמיקר או תוזל יהיה הכל ברשותו (ל) ואפ״ה התנה ג״כ שיהא רשות בידו להוציאה דס״ל כדעת היש אומרים הנ״ל בס״ד דבעינן שיהא הא״י יכול למכרה: (כו) להוציא[א] על ידי וכו׳ במלוה. ומיירי ג״כ (לא) שהלוה אותה לא״י ושם אותה בדמים וכנ״ל והדמים זקוף עליו במלוה אלא דבא להוסיף דאף דעי״ז שעשה אותה הא״י אפותיקי לישראל מו אין לו רשות למכרה (לב) אפ״ה שרי: (כז) יהרהנם אצלו. פי׳ אע״פ שייחס ביד הישראל למשכון שיהיה יוכל להפרע מהם כשלא יתן מעות עבורם ואח״כ נוטל אותם הא״י ועובד בהם אפ״ה שרי דאכתי גוף הבהמה ברשות א״י הוא: (כח) ובלבד וכו׳ מעכשיו. היינו אפילו אם אמר לו אם לא אתן לך המעות לזמן פלוני יהיו שלך כיון דלא אמר לו מעכשיו יהיו שלך לא קנאם הישראל למפרע כשלא יפרענו הא״י ואין לו עליהם עתה רק שעבוד בעלמא: (כט) ע״י שיזהיר וכו׳. ואע״פ שאין לו

שער הציון

(כב) גם בספר תו״ש לקמן בסימן ש״ד בסק״ה הביא דלמ״ד אין מצווה על שביתת בהמתו ביו״ט משום דלא אתקש יו״ט לשבת אלא לענין ל״ט מלאכות ותולדותיהן ולא לענין שביתה ומתמר דרק לאו יש בזה ה״ה דאין מצווה על שביתת עבדו [וכ״כ הפמ״ג שם] וא״כ לדעת המחבר שם דבפסק דמת ביו״ט ראשון לא יתעסק בו עבד ערל והוא כדעת בה״ג המובא בב״י בסימן תקכ״ו ע״ש ע״כ דס״ל דגם על שביתת בהמתו מצווה ביו״ט וכ״כ בספר אבן העזר וע״כ אין להקל: (כג) עיין שם שבדברי מסיר קושית המו״ט וגם דוחה מה שרלה המ״א לומר דבמשא ביו״ט לא שייך שביתת בהמתו: (כד) אבל בלא יוקרא וזולא לא עדיף משואל דגם הוא חייב באונסין ואפ״ה אסור להשאילו לא קניא וכנ״ל בס״ג: (כה) מ״א בשם הרלב״ח: (כו) ג״ש שם: (כז) אף דבמ״א בשם הריב״ש והרלב״ח משמע דקפידא ליה כן בפשיטות מ״מ המעיין בב״י במש״כ בשם הרילב״ח בסוף סימן רמ״ה יראה דהרילב״ח אינו סובר כן וגם הוא מתמיה אפילו אם התנה מתחלה טול אתה וכו׳ דלא מהני ואף בזה אין השו״ע סובר כוותיה אך בלא התנו ס״ל להשו״ע כוותיה דאסור משום דעובר בזה על שביתת בהמתו ולהכי השמיט השו״ע דברי הריב״ש [כ״כ בספר מטה יהודה ובספר מחצית השקל ג״כ כ״כ דשו״ע לא ס״ל כן והוא מדאמר אע״פ שהתנו אח״כ]: (כח) מטה יהודה ומחצית השקל הנ״ל: (כט) מ״א בשם הד״מ לעיל: (ל) הגר״א: (לא) וכ״ש אם מכר אותם לו במכירה גמורה וחקף הדמים עליו במלוה דשרי: (לב) הב״י כתב דדעה זו אמיא כהמתירין לעיל בס״ד וכ״כ הגר״א אבל המל״מ וא״ר ותו״ש כתבו דאפילו האוסרים שם מודו דשרי דהתם אין לו רשות למכרה מחמת שהיא בהמת ישראל עדיין אבל הכא לגמרי הוא ברשות הא״י רק מכח מה שמשכנה אין לו רשות למכרה ולהכי שרי לכ״ע:

הגהות ותיקונים: א) להוציאה: ב) שיזהיר ישראל: ג) כנגדך:

בשבת ואם יעבור ויעשה תהיה אחריות עליו ואפילו מהאונסים (ל) ויכתוב כן (יא) בערכאותיהם דהשתא אם בא לעשות[א] מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל שהרי קנאה הא״י להתחייב באונסיה: הגה וכל זדי היתרים אלו (לא) הלכתא מיהו ויכול לעשות (לב) איזה מהן שירצה ואפי׳ אם הבהמה כולה של (יב) [ג] ישראל (לג) דינו כאלו היתה בשותפות הא״י * (לד) רק שיפרסם שעשה דרך היתר:

שערי תשובה

אבל כה״ג לא ע״ז ולענ״ד נראה עיקר כהפ״י דהני טעמי דהל״ל שם לא שיימי בזה ע״ש: [ג] ישראל. עיין בה״ט ומ״ש אבל לדבר מצוה להוליך אתרוגים מוכר הוא מדברי הל״ל שם שכתב להקל בזה ע״י היתר מכירה. ועיין בגו״ר כלל ג׳ סימן ט״ו אנשים שיש להם סוסים ובני נכר מבחוץ בסוסים אלו להם מיס מן היאור אם אפשר למתות צריך למתות בהם ואם לא״א למתות רק השמיע להם האיסור משום מצות תוכחה כתב לדליק בזה ועיין סי׳ תר״ס:

באר היטב

(יא) בערכאותיהם. לפרסומי מילתא: (יב) ישראל. אם הסוסים של ישראל וגם האיש יהודי הוא עבדו ומוליך סחורתו אין היתר במכירה דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכתו אא״כ הוא מושכר לו רק ליקח עם הסוסים אז שרי להרמב״ם כמ״ש סי׳ רמ״ד ס״ה. ועכ״פ אסור לומר לו לך בשבת כמ״ש סי׳ רנ״ב. כתב הב״ח ואלו שיש להם סוסים ועגלות ומוליכין משאות בשבת בשכר ומוכרין בכוונה לא״י כדי להפקיע איסור שבת עוברים על דברי חכמים (יא) בערכאותיהם. לפרסומי מילתא: (יב) ישראל. אם הסוסים של ישראל וגם האיש יהודי הוא עבדו ומוליך סחורתו אין היתר במכירה דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכתו אא״כ הוא מושכר לו רק ליקח עם הסוסים אז שרי להרמב״ם כמ״ש סי׳ רמ״ד ס״ה. ועכ״פ אסור לומר לו לך בשבת כמ״ש סי׳ רנ״ב. כתב הב״ח ואלו שיש להם סוסים ועגלות ומוליכין משאות בשבת בשכר ומוכרין בכוונה לא״י כדי להפקיע איסור שבת עוברים על דברי חכמים

ורלוי לקונסם עיין למה לדק סי׳ ל״ה אבל לדבר מצוה להוליך אתרוגים מוכר:

ביאור הלכה

ג״כ מצוה על שמיתם: * רק שיפרסם שעשה דרך היתר. הגה בבנה״ג המא בשם מהר״ם אלשקר בשם רבינו יוסף גאון דאסור לבר ישראל שיעשה הערמה עם הא״י וכו׳ שימכור לו בהמה וסיים ע״ז וכל הדברים יגעים ואין אני רואה דרך ישרה שיטור לו האדם בזה ומ״מ מקומות שנהגו להתיר ומכרו על אותן המתירין הנם להם לישראל וכל בעל נפש יחוס לעצמו עכ״ל וכ״כ הרלב״ח והביאו בא״ר וגם הלמה לדק בסימן ל״ה לוות ע״ז שבאלתו נפש מוכרין סוסיהן בכוונה כדי להפקיע מהם איסור שבת וכתב שם וז״ל דענגוטים ישראלים שיש להם עגלות וסוסים ומוליכין משאות בשכר אין היתר למכור לא״י הסוסים או להפקיר אותם כדי להוליך המשאות בשבת ובפרט אם הישראל תמיד עם הסוסים וגם בימות החול הם נוסעים בעצמם ומזונותיהם עליו והא״י אינו אלא שכירו לשנה והכל נקרא על שם ישראל ואיכא מראית עין אך לדבר מצוה דרכים כגון להוליך אתרוגים ולזכות רבים שיקיימו מצוה בשעתה וצריכין למהר הליכתם מותר ע״י הפקר דבמקום מצוה אין להתיר עכ״ל ובא״ר כתב ג״כ להתיר בזה ומתמה על המ״א שלא הביא דברי הל״ל אך בא״א סק״ט מלבד להתיר וכתב כיון דאין משכירו לתרשה וכדומה רק להוליך משאות וכו׳ יש לסמוך אהפקר או מכירה לשבת או בהמתו קנויה לו וכ״ש מכירה גמורה דמותר בבה״ג אך י״ל דלא מהני היתר מכירה רק בד׳ וה׳ לא בע״ש ע״ש שהאריך וכ״כ בתו״ש כוותיה. והנה בעינינו לענין שוורים שמיוחדין לתרשה שהיא מלאכה דאורייתא לכ״ע והעסק נקרא על שם ישראל והאיש יהודים הם שכירים אצלו לבד נראה שגם הוא מודה להל״ל דהיכא דהעסק נקרא על שם ישראל קשה להקל בזה. ובשאר אתרוגים שראיתי יש שמלדדין להקל וסוברין דכל שעושה שטר עמהם ומפרסם הדבר ליכא משום מראית העין [שו״ת שו״מ מהד״ק ח״ב סימן ס״ז] ויש שמחמירין בזה [והוא בספר טוב טעם ודעת בסימן קס״ג וח״ל בגידון מכירת בהמה למלאכה בשבת דהוי איסור תורה ובשל תורה לא מהני המכירה דהוי הערמה ע״ש] וע״כ אין להקל בענין זה כ״כ כ״א בשעת הדחק וגם אז יראה שיהיה השטר עשוי כד״ת ע״פ הוראת מכס ובפרסום כמו שכתב רמ״א. והבוטח בה׳ ומקיים לגון התורה למען יטוב שורך ומאורך וגו׳ כפשטיה ואינו עושה שום מחבולות לענין שבת אשריו ובודאי הקב״ה יתן לו עבור זה הצלחה מנכסיו בשבת ימי המעשה:

משנה ברורה

לו לא״י רשות למכרה אפ״ה שרי (לג) ופתם בזה כדעת המתירין לעיל בס״ד דהכא נמי מיירי שקבלה עליו ברשותו (לד) לענין יוקרא וזולא: (ל) ויכתוב כן. לפרסומי מילתא שלא יבוא לידי חשדא: (לא) הלכתא גינהו. והיותר טוב שבכל ההתירים שיקנה אותם (לב) לו בחול במכירה גמורה ויתן לו אופפגא״ב ע״ז ויתר הדמים יזקוף עליו במלוה ויעשם אפותיקי לישראל שיהיה בטוח במעותיו והנכון שיעשה ענין המכירה בפני דייני העיר כדי שיעשה כד״ת וגם שיפורסם הדבר שלא יהיה חשש מראית העין: (לב) איזה מהן שירצה ואפילו וכו׳. היינו דאף קבלת אחריות בלחוד שכתב המחבר לבסוף דבריו מהני גם בזה אף דאין לו רשות לא״י למכרה כיון דעומדת ברשותו לענין יוקרא וזולא ופתם בזה כדעת הים מתירין בס״ד (לו) ויותר טוב שיעשה מכירה גמורה וכנ״ל בסל״א[ב] כדי לצאת גם דעת המחמירין שם כי לדבריהם יש בזה חשש דאורייתא. ואם קשה לו לעשות כל אופני ההיתר האלו והוא שעת הדחק כגון מי שיש לו שדות וא״א לו להשכיר באריסות לא״י אם לא יתן לו גם שוורים לחרוש בהם ולא יוכל למצוא שלא לחרוש בו בשבת יש לסמוך ע״ד הב״ח הנ״ל שמתיר ע״י שיפקירם בפני ג׳ קודם השבת ויפורסם הדבר ולא יבוא לידי חשד וההפקר צריך להיות בלב שלא אבל בלא שעת הדחק אין לסמוך על ההפקר וכמ״ש לעיל בס״ב ס״ק י״ד וכן הסכים בד״מ בהליל: (לג) דינו כאלו היתה וכו׳. והנה כ״ז הוא כשמכירה או משאילה לו לעשות מלאכת עצמו אבל לעשות מלאכת ישראל בשבת אין היתר כלל אפילו אם מכרה[ב] לו הבהמה במכירה גמורה שהרי מ״מ עושה הא״י מלאכת ישראל בשבת בשבילו ולפ״ז אם הסוסים הוא של ישראל וגם הא״י הוא שכירו לכל המלאכות שיצטרך הישראל אין היתר במכירת הסוסים לו דהרי אסור לו להניח לעשות מלאכתו אא״כ הוא מושכר לו רק למלאכה זו ליטע עם הסוסים להוליך לו סחורה בכל עת שיצטרך בשנה זו אז שרי להרמב״ם כמ״ש סי׳ רמ״ד ס״ה. ואפילו באופן זה אסור לומר לו שיטע בשבת אלא דאם הוא נוטע מעצמו א״ל למנעו מזה [אחרונים]: (לד) רק שיפרסם וכו׳. עיין בבה״ל שהבאנו דאין כדאי להתיר ע״י כל ההתירים אלא בשעת הדחק ולאפוקי מאלו האנשים שמוכרים בכוונה

שער הציון

(לג) הגר״א ואף דא״ר כתב דהכא לכ״ע שרי דמטעם שהחירו מירתא ע״ש מדברי השו״ע לא משמע כן: (לד) כ״כ במידושי רע״א וכ״כ בספר שולחן עו״ר שנים וכן משמע מהגר״א [מדכתב דדעה זו ס״ל כהמתירין לעיל בס״ד והחם הטעם משום דגם יוקרא וזולא ברשותיה דא״י הוא] ודאא כא״ר שנידד לומר דגם מאוסקין לחוד מהני ע״ש בחידושי רע״א: (לה) והיה אם מקנה אותם לא״י אחר: (לו) עיין במ״א שכתב דדעת המחבר שלא להקל באחריות כ״א ע״י שותפות [כונתו דשלא בשותפות יש לחוש לדעת המתמירים בס״ד ומה דהקיל בשותפות אפשר משום דליקר לזה גם דעת הריב״ש דס״ל דבשותפות כיון דבע״כ של ישראל הוא עושה לית בזה משום שביתת בהמתו ומיושב בזה קושית הלבושי שרד והא״ר עליו מהא דכתב הב״י לעיל בסוף סימן רמ״ה ע״ש שכתב דדעה זו ס״ל כדעת הים מתירין שבס״ד דאמנם דאף דהריב״ש בעצמו בודאי סובר כן דהוא הלא לא ס״ל כסברת הריב״ש אבל המחבר לא סמך לסוק למעשה כהריב״ש אלא בגידון השותפות ומטעם הריב״ש וכמ״ש ולכן סתם ולא הכריע בס״ד להיתרא] ורמ״א הכריע להקל וע״כ כדי לצאת גם דעת הב״י טוב לעשות כמו שכתבנו אמנם מהגר״א בסעיף זה משמע כהים מתירין הנ״ל ס״ל להשו״ע בשתי עצות האחרונות ובעיקר הדין נתן הגר״א טעם לשתי הדעות שבסעיף ד׳ ע״ש:

הגהות ותיקונים: **א)** לעשות בה: **ב)** בסקל״א: **ג)** מכר:

הלכות שבת סימן רמז

רמז דין א״י המביאים כתבים בשבת. ובו ו׳ סעיפים:

א *שולח אדם (א) אגרת ביד א״י ואפי׳ בע״ש (ב) עם חשיכה והוא (ג) שקצץ לו דמים (ג) ובלבד שלא יאמר לו (ד) שילך בשבת ואם לא קצץ אי (ה) לא קביע (ג) בי דואר (פי׳ מיש ידוע שכל כתב אליו יוכל והוא משלמו למי ששלחו אליו) במתא (ו) אסור לשלוח (ז) אפי׳ מיום ראשון (ח) ואי קביע בי דואר במתא משלחן אפי׳ בע״ש [2]והוא שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית (ט) הסמוך (ד) * לחומה: הגה (י) ויש מתירין אפי׳ לא קצץ (יא) ואפי׳ לא קביע בי דואר במתא אם משלמו (ה) ביום ה׳ או קודם לכן ויש לסמוך עלייהו אם נריכים לכך: **ב** * [1]אם התנה עמו שיתן לו שכרו אע״פ שלא פירש כמה יתן לו דינו כקוצץ דסמכא דעתיה דא״י ובדידיה קא טרח אבל בסתם

א שצת י״ט הרי״ף והרא״ש שם והרמב״ם שם ה״ו מהל׳ שבת. ב לפירוש הרמב״ם שם * (דהיינו תומת העיר שנשתלח משם לן הכ״י לא הכריע בין פרש״י להרמב״ם ובכ״מ פי׳ דבריו בענין אחר ע״ש) ג הרשב״ל בתשובותיו

באר היטב

(א) שקצץ. דאז בדידיה קא טרח ולא בשביל ישראל. וה״ה בכל מלאכות בעינן קצץ כמ״ש סי׳ רנ״ב. (ובס׳ אליהו רבה השיג על מ״א בזה והעלה בכתב א״י או כלי ומעות אפילו בלא קצץ מותר כיון דליתן לן ר״ה בזמן הזה ע״ש): (ב) שילך בשבת. גם נריך שיוליאו מפתח ביתו של ישראל קודם חשיכה. ואסור לומר ראה שתהא שם ביום א׳ או ב׳ וידוע שא״א לו להיות שם אא״כ שילך בשבת ואפילו

משנה ברורה

בכונה את שווריהן לא״י כדי שיעשה בהן מלאכה בשבת והמלאכה נקראת על שם ישראל ואף דאין למחות ביד המקילין בזה שיש להם ע״מ לסמוך מ״מ כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לעשות זה כ״א בשעת הדחק וע״פ הוראת חכם. ישראל שיש לו סוס וכא המושל המכירו להשאילו או להשכירו והוא אינו יכול למאן נגדו מפני איבה ימכרנו לו בדבר מועט ואז יוכל המושל לעשות בו כרצונו ואם אח״כ יחזור ויתן לו הסוס וגם השכירות מתנה בעלמא יהיב ליה [תשו׳ שבות יעקב ועיין בשע״ת שהסכים ג״כ עמו נגד היד אהרן]:

א (א) אגרת. ה״ה (ב) בכל מלאכות בשותפין לו ואין שהות לגמרו קודם השבת בעינן דוקא שיקנוב לו דמים בעד מלאכתו דאז אדעתיה דנפשיה קעביד ולא בשביל ישראל וכדאיתא לקמן בסימן רנ״ב ס״ב אלא נקט אגרת לאשמועינן דאי לא קצץ ולא קביע בי דואר במתא אסור כדמסיק והטעם כמו שכתבנו לקמיה אבל שאר כלים וחפצים או מעות אם שולח ביד א״י בע״ש הדין כמו בכל מלאכות ולכך אפילו אם לא קצץ (ג) אם יש שהות ביום להגיע למקום מי שנשתלח לו מותר ולא חיישינן שמא לא ימצאנו בביתו וילטרך לחפש אחריו בשבת: (ב) עם חשיכה. היינו (ג) בעוד שהשמש זורח וגם נריך שיצא האי״ מפתח ביתו של ישראל קודם השבת [רמב״ם]: (ג) ובלבד וכו׳. ואם האי״ אמר מעצמו שילך בשבת (ד) ליתן לן בה כיון שהישראל לא אמר לו זה וא״י אדעתיה דנפשיה קעביד בשביל שכירותיה: (ד) שילך בשבת. וה״ה שלא יאמר לו ראה שתהא שם ביום ב׳ או ג׳ וידוע שא״א לו להיות שם אלא א״כ ילך בשבת דזה הוי כאלו א״ל לך בשבת [אחרונים]: (ה) לא קביע בי דואר וכו׳. היינו שאינו קבוע תמיד הבי דואר באותה העיר שנשתלח שם אלא הולך לפעמים למקום אחר אסור (ה) דשמא לא ימצאנו הא״י וילטרך ליתן לאחריו בשבת (ו) ולכך החמירו כולי האי ומשום זה בעינינו דכיון שכתב ידו של ישראל נושא ויכר מעשה ישראל יאמרו בשבת נתן לו להולך וא״כ אם נכתב האגרת בכתב א״י שרי להולך אפילו בע״ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע שם מבעוד יום לבית ראשון הסמוך לחומה וכמו שהתרנו לעיל בשולח שאר כלים וחפצים ע״י א׳: (ו) אסור לשלוח. כתב עו״ש ונראה דכל זה מיירי כששולח ע״י הא״י ליד הבי דואר אבל כשאדם משלח אגרת על ידו לאחרינו אין לחוש שמא לא ימצאנו בביתו שילך אחריו בשבת ושרי אפילו בע״ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע שם מבעוד יום וכן נוטה דעת מהר״ר אברהם מפראג המובא בב״ח וע״ש שהאריך ומסיק להקל בזה ודעת הט״ז ומ״א דגם בשולח אגרת לאחרינו ג״כ יש חשש זה ובפירוש ר״ח שיצא עתה לאור מוכח כהעו״ש עיין שם (ז) ומיהו אם אמר לא״י שילך בשם וימסור לבני ביתו של אותו האיש אם לא ימצאנו לכו״ע שרי אפילו בע״ש ובלא קצץ כל שיכול להגיע לבית ראשון הסמוך לחומה של העיר שהאיש שם: (ז) אפילו מיום ראשון. ואם הוא דרך קרוב כגון מהלך יום אחד ונראה דאף אם הוא משלחו ביום ב׳ וג׳ שרי שאף שלא ימצאנו בביתו יש לו שהות הרבה ללכת [מ״א]: (ח) ואי קביע בי דואר. היינו (ח) שהאיש הממונה ע״ז קבוע שם תמיד (ע) ובכלל זה הוא מה שקורין עכשיו פאשט מייסטער שרגיל להיות במקומות גדולים שהוא עומד על המשמר בעתים ידועים לקבל כתבים ולשלחם להשייכים לכתבים ההם: (ט) הסמוך לחומה. לעיר שנשתלח שם (י) כלומר לבית ראשון מבפנים: (י) ויש מתירין וכו׳. טעמייהו דכיון שלא אמר לו ישראל בהדיא שילך בשבת אין לאסור כ״א סמוך לשבת דגרתה כשלוחו של ישראל זה ואמירה לא״י שבות אפילו אמר לו בע״ש לעשות מלאכה בשבת אבל מופלג מן השבת קצת לא מחזי כאומר לו עשה מלאכה בשבת ולפיכך אין לאסור כ״א ביום ע״ש [הרא״ש]: (יא) ואפילו לא קביע. (יא) ודאי שלא יוכל להגיע לשם קודם שבת ג״כ שרי לדעה זו דכיון שהוא מופלג מן השבת לא מחזי כשלוחו וכנ״ל:

ביאור הלכה

* אם התנה עמו שיתן לו שכרו. כ״ל כראוי לו או כפי מה שיתפשר עמו

שער הציון

(א) מ״א: (ב) פמ״ג בביאור המג״א והא״ר רצה לחדש דאפילו באין שהות מותר בס ומתה עליו הפמ״ג דמנין לו זה וכ״כ המו״ש והגר״ז בהמ״א ואם קצץ אפילו עם חשיכה מותר אם לא פירש לו שילך בשבת כמ״ש כאן ובסימן רנ״ב: (ג) א״ר בשם רי״ו והוא נוטע מהמשנה שבת י״ח דכ״ה מתירין עם השמש וכמו שפירש״י שם וכ״מ מהגר״א: (ד) ב״י: (ה) רש״י: (ו) מ״א בשם פוסקים: (ז) פמ״ג: (מ) מוכח ממ״א: (ט) ט״ז: (י) מ״א ואם הבי דואר ידוע לו שהוא בקצה האחר של העיר אפילו אם העיר מוקף חומה אפשר לדרך שיגיע לשם מבע״י. פמ״ג: (יא) מ״א:

ד סס בגמרא לפי׳ הר״ן סס ה מהר״י אלגאזי ו סס ז׳ סס

(יב) אע״פ שיש בדעתו שיתן לו שכר אסור דלא סמכא דעתיה ובדישראל קא טרח: ג (יג) [ד]אם שכרו לימים דבר קצוב בכל יום בהליכתו ובחזרתו אלא שאינו מקפיד עמו מתי ילך אם הוא (יד) בע״ש אסור דכשיוצא בשבת נראה כאלו התנה עמו כך: ד אם [ה]הא״י מוליך הכתב בחנם אפי׳ נתנה לו בע״ש מותר (טו) שהרי הא״י מאליו הוא עושה זה ואינו אלא להחזיק טובה לישראל מפני מה שקיבל ממנו והוה ליה כאלו קצץ: הגה ויש חולקים וסבירא להו דכל שעושה בחנם (ו) אסור (טז) וטוב להחמיר אבל במקום שהא״י מתמיל עם הישראל לומר שילך לו בחנם ודאי דעתו על הטובה שיקבל[א] ממנו וסכי (ב״י): ה [ו]אם הא״י (יז) הולך מעצמו למקום אחר וישראל נותן לו אגרת מותר (יח) בכל (ז) גוונא: ו [ז]מי שיש לו שכיר א״י * לשנה או יותר (יט) אסור לשלחו (ח) ע״ש באגרת:

הגה ומיהו אם לא שכרו רק לשליחות אגרת יש מתירין (כ) כמו שנתבאר לעיל סימן רמ״ד:

באר היטב

אם הוא דרך קרוב כגון מהלך יום א׳ ומשלמו ביום ב׳ או ג׳ שרי שאף שהוא ימצאנו בביתו יש לו שהות הרבה ללכת מ״א: (ו) אסור. ט״ז חולק ע״ש. (וכס׳ אליהו רבה פוסק לאיסור ע״ש): (ז) גוונא. אפילו לא קביעי כי דומר במתא דאף דלא ימצאנו בביתו לא ילך

ביאור הלכה

וכמו שבירמי בבה״ל בסימן רנ״ב ס״ב: * לשנה וכו׳. הטעם דאף שהוא קונן לו שכרו עבור כל השנה מ״מ לא משביען זה בקצץ דעיקר טעמא דקצילה מהני משום דאין לישראל נפקא מינה מזה דאם לא יעשה ביום זה יעשה ביום אחר והא״י אדעתא דנפשיה עביד למהר להשלים מלאכתו אבל בענין זה שהוא שכור לכל המלאכות קרוב לודאי שיצטרך למהר למלאכה אחרת וא״כ מרויח הישראל במלאכת א״י בשבת והרי הוא כשלומו לזה ולפ״ז היה לו להמחבר לאסור אפילו מיום ראשון לשיטתו לעיל בס״א בלא קצץ אלא דמשום דסברא זו דזה לא משוב בקצץ לא פסיקא ליה כ״כ כדאיתא בב״י לעיל בסימן רמ״ד וכאן בסימן זה ולכן סתם בזה אינו מתירין המגבר בס״א בהג״ה ולא אסר אלא בע״ש:

ב (יב) אע״פ שיש בדעתו. ר״ל לא מבעיא (יג) אם הא״י מסתפק כלל אם יתנו לו שכר דאסור אלא אפילו אם הישראל מבין ממנו שמצפה לשכר מאתו או ממי שנשתלח לו אפ״ה אסור כיון שהישראל לא הבטיחו עדיין: ג (יג) אם שכרו לימים. ר״ל דאף שהתרנו לעיל בקצץ אפילו בע״ש היינו כשהוא קונן לו סך קצוב בעד פעולתו דאז אדעתיה דנפשיה עביד ולא מיינכר כלל שהמלאכה הנעשית בשבת הוא בשליחות ישראל אבל כששכרו לימים שקונה לו שכר בעד כל יום אף שאינו מקפיד עליו מתי ילך (יג) ואדעתיה דנפשיה עביד פעולתו גם זה [ולפיכך עדיף מלא קצץ כלל ומותר בד׳ וה׳ אף לדעת המחבר] מ״מ כששוכרו בע״ש אסור דכיון שיולא תיכף בשבת נראה כאלו

התנה עמו כך ובשליחותו הולך מאחר שנתן לו שכר בעד היום: (יד) בע״ש. אבל ביום ה׳ מותר ולדעת הרמ״א לעיל בהג״ה אפילו לא קצץ כלל מותר ביום ה׳: ד (טו) שהרי הא״י מאליו וכו׳. פי׳ (יד) דאין הישראל כופה אותו על כך אלא מעצמו הוא מתרצה להולך האגרת ותלינן שמה שנתרצה הוא מפני הטובה שקיבל ממנו מכבר ואדעתיה דנפשיה קעביד: (טז) וטוב להחמיר. הנה מלשון זה משמע דרק טוב לחוש לדעה זו וכן בע״ז משמע דעתו כדעה הראשונה אבל בד״מ סימן רנ״ב משמע דדעתו הוא כהיש חולקין (טו) וכן בלבוש ובא״ר בסימן זה משמע דאסור בחנם[א] וע״כ מהנכון שיקנוב לו עכ״פ איזה דבר מועט עבור זה והוי כקצץ כיון שקיבל עליו שיהיה זה שכרו וכ״כ בח״א: ה (יז) הולך מעצמו. ואם יודע שמרבה הדרך בשבילו אסור [ב״י]: (יח) בכל גווני. היינו אפילו לא קצץ ליתן לו שכר אלא בחתמא דקיי״ל בס״א דאסור לשלוח על ידו בשליחותו אלא שמעצמו הולך בשליחותו כי דומר דמיישינן שמא לא ימצאנו בביתו וילך אחריו בשבת אפ״ה שרינן כאן (טז) כיון שאין הא״י הולך בשליחותו אלא שמעצמו הולך בשם בודאי אם לא ימצאנו לא יחפש אחריו (יז) ודוקא אם יש שהות להגיע שם מבעוד יום אבל אם אין שהות להגיע שם מבעוד יום אסור אף זה דאף דהליכתו בשביל עצמו הוא מ״מ מה שנושא המכתב הוא בשביל ישראל. ודע דליתן לו (יח) בשבת אסור לכו״ע אפילו בהולך מעצמו ואפילו קצץ לו שכרו מבעוד יום עבור זה וע״כ אסור ליתן אגרת על הפאלט בשבת [ומע״ש מותר דעל הפאלט הוי תמיד קצץ דאף אם אינו משלם כאן מ״מ יצטרך לשלם מי שנשתלח לו] אפילו במקום שיש עירוב ואפילו ע״י א״י אסור דבר זה [ולא מהני קצילה על שבת גופא] אך במקום הפסד גדול יש להתיר בכה״ג דהוי שבות דשבות במקום פסידא דמותר ושלא במקום הפסד יש להתיר אפילו בע״ש שלא ליתן לא״י האגרת שהוא יתן אותו על הפאלט בשבת ואפילו בקצץ שהרי מייחד מלאכתו על שבת [מ״א בכלל ג׳ ע״ש]: ו (יט) אסור לשלחו. דמה שהוא שכירו לשנה לא נחשב כקצילה ודינו בכל הפרטים כמבואר לעיל בס״א בלא קצץ אלא דבזה מקילינן דאין אסור אלא בע״ש והטעם כמו שביארנו בבה״ל: (כ) כמו שנתבאר לעיל. היינו דעה הראשונה שם בס״ל דזהו נחשב בקצץ ע״ש הטעם. ומ״מ אסור לומר לו שילך בשבת כנ״ל בס״א:

הגה

שער הציון

(יב) א״ר ופמ״ג ומתורץ בזה דלא תקשי מס״ד דהמחבר מתיר בחנם היינו כשאינו מסתפק כלל אם יקבל שכר דאז בודאי עושה זה בשביל טובה שעברה: (יג) א״ר וש״א דמתרצי דהמחבר חשש לדעת הר״ן להתיר בע״ש עיין שם בא״ר: (יד) תו״ש ומתורץ בזה קושית המ״א ע״ש: (טו) ועיין בביאור הגר״א בסימן רנ״ב דפלוגתייהו לענין בחנם אליבא לי מותר לא[ב]קצץ ביום ד׳ וה׳ וממילא לפי מה שמקילין לעיל לענין ד׳ וה׳ אין שום מקור להיתר בחנם מהירושלמי: (טז) מ״א וש״א: (יז) מ״א וכן הסכימו הא״ר וש״א לדינא ואף שראיתי בבאור הגר״א שמייסד שיטת הש״ע [וקושית המ״א אפשר דיש לתמוה כמ״ש בס׳ תוס׳ שבת] מ״מ קשה להקל כי ראיתי בתחרוצים שהביאו שבתשובת מהר״ם סי׳ ר״ב מבואר בהמ״א וע״כ לדינא צריך לתפוס כן אף לשון הש״ע דתוק לפי ביאורו: (יח) מ״א כאן ובסימן רמ״ו ע״ש:

הגהות ותיקונים: א) שקיבל: ב) בלא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ט׳ מביא דעת השו״ע ודעת היש חולקים ומסיים: וטוב להחמיר כדבריהם, והיינו כהט״ז.

הלכות שבת סימן רמח

רמח דין המפליג בספינה וההולך בשוירא בשבת. ובו ד' סעיפים:

א [א]מותר להפליג בספינה (א) אפי' בע"ש אם הולך לדבר (ב) מצוה (ב) [ב]ופוסק עמו (ג) שישבות ואם אח"כ לא ישבות אין בכך כלום [ג]אבל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה (ד) פחות משלשה (ג) ימים (ה) קודם השבת: הגה אבל קודש (ג) ג' ימיס שרי (ו) אפי' בספינה שמושכים אותה ע"י בהמות (ז) אפי' אין בגופה המיס (ד) י' טפמיס (מהרי"ק שורש מ"ה) (ח) ואפי' במקוס שיצטרך הישראל

א שבת י"ע ב שם וכמ"ן רמב"ם פפ' כ"ד וכרבינו יחזקאל ג שם ושם

באר היטב

ובד' ה' מותר כיון די"א דזה מקרי קצת כמ"ש סימן רמ"ד מ"א: (א) מצוה. אבל בשבת אסור דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות עפ"ג. [וכמ' אליהו רבה חולק על מ"א מה והוכיח דלדבר מצוה מותר אפילו בשבת. והטור דוקא לכתחלה קאמר שיפסוק עמו שישבות ואם אינו אפשר מותר בלא פיסוק ע"ש]: (ב) ימיס. דהיינו ביוס רביעי בשבת אסור עיין סעיף ד'. וה"ה בי"ט שני אין מפליגין עיין יד אהרן שהאריך ובחות יאיר סי' קי"ב: (ג) ג' ימיס. היינו ביוס ג': (ד) עשרה. דה"א יש איסור תחומין קמ"ל

משנה ברורה

הגה קודש שנכנוס בגיאור דברי השו"ע נעתיק לשון הברייתא הנאמר שם בגמרא דף י"ט ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימיס קודש לשבת בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי ופוסק עמו ע"מ לשבות ואינו שובת דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך ומצוי לגידון [שהוא מהלך יוס אחד] אפילו בע"ש מותר ע"כ לשון הברייתא. והנה הרבה טעמים נאמרו ע"ז בפוסקים (א) י"א הטעם שמא יצטרך הישראל לעשות מלאכה בעצמו בשבת משוס פיקוח נפש דמקוס סכנה הוא (ב) או שיעשה הא"י בעל הספינה עצורו מלאכה בקשירת הקלע ושאר חילוליס (ג) או משוס איסור תחומין כמבואר בב"י בתריכות והרי"ף ס"ל דאי משוס תשש מלאכה או תחומין ודאי היה אסור אף קודש ג' ימיס וגם לדבר מצוה לא היה מותר אלא דעיקר האיסור משוס ביטול מצות עונג שבת דכל ג' ימיס הראשונים יש להם צער מחמת נענוע הספינה שגופו משתבר וכדכתיב יתוגו ויגועו כשכור וגם מחמת קרחון העולה מן הימיס המלוחין ואין רוחו חוזרת לבוא עד אחר ג' ימיס שהורגל בה וכמ"ש ס"ב (ד) וי"א דהטעם שאסרו להפליג בספינה הוא מפני שנראה כאילו לף ושט ע"פ המיט בשבת וזהו אסור לכו"ע מפני גזירה שמא יעשה חבית של שיטין וכדלקמן בסימן של"ט וקודש ג' ימיס שרי דע"י שהוצרך להפליג זמן הרבה קודש שבת אית ליה היכרא ולא יבוא לעשות חבית של שיטין ואותן הפוסקים הנ"ל דס"ל דהטעם הוא משוס מלאכה או משוס תחומין מה שחילק הברייתא לדידהו בין תוך ג' ימיס לקודש ג' ימיס הוא משוס דשלשה ימיס קודש שבת מקרי קצת שבתא וחל עליו להזהר שלא יבוא לידי חילול שבת אבל קודש ג' ימיס דהס מקרי בתר שבת העבר עדיין לא חל עליו אזהרת שבת הבאה ושרי להפליג בהס ואז אף אם יצטרך אח"כ לבוא לידי חילול שבת משוס פיקוח נפש שרי. והנה המחבר אף שנמשך בס"ב אחר הרי"ף שהעתיק פירושו מ"מ גם הוא ס"ל כהפוסקים דקודש ג' ימיס שרי אף במקוס שיצטרך אח"כ לבוא לידי חילול שבת ע"י מלאכה וכמ"ש ס"ד [ועיין במה שכתבנו שם] אלא דס"ל דאף (ה) אי לא היה בו שוס תשש מלאכה ותחומין [כגון שהיא כולה של א"י דכשנעשה בה מלאכה מסתמא אדעתיה דא"י נעשה וגם היא במקוס שעמוק יותר מעשרה טפחים דאין בזה משוס איסור תחומין להרבה פוסקים וכדלקמן בסימן ת"ד ע"ש] אפ"ה אסור משוס ביטול עונג שבת לחוד. ועתה נבוא לבאר בעז"ה את דברי השו"ע: **א** (א) אפילו בע"ש. היינו אף דבודאי לא יקיים עונג שבת עי"ז כמ"ש המחבר בס"ב אפ"ה מותר כיון דלצורך מצוה הוא וקי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה ולא מבעיא אם הספינה הולכת במקוס שהמיס עמוקיס יותר מעשרה טפחים דמותר ואין לחוש ליציאת חוץ לתחוס דקי"ל אין תחומין למעלה מעשרה טפחים אלא אפילו יש מקומות שהמיס מועטין פחות מעשרה טפחים ג"כ מותר לגאת בע"ש בספינה כיון שהוא לדבר מצוה [מ"ר]: (ב) ופוסק עמו וכו'. כתב המ"א דבשבת אסור להפליג אפילו לדבר מצוה דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות ולא יצא[א] וש שמלדייס דאפילו בשבת שרי לדבר מצוה ועיין בשע"ת סוף סימן זה ובח"א בלל ד': (ג) שישבות. בין אם הוא מפליג מע"ש[ב] בין מקודש כיון שהוא תוך ג' ימיס הסמוך לשבת [ט"ז]. בספר עו"ש נסתפק אם א"א לו לפסוק כגון שהא"י אומר לו שלא ישבות וכה"ג אי מעכב או לא (א) והסכימו רוב האחרונים דהפסיקה הוא רק למצוה בעלמא ואינו מעכב: (ד) פחות מג' ימים. דהיינו ביוס רביעי בשבת אסור [מ"א בשם הרבה אחרונים][ג]אבל הגר"א הביא בשם הרבה ראשונים דהג' ימיס נחשבין עם השבת גופא וביוס רביעי מותר ועי"ש שכתב שכן מוכח בתוספתא וירושלמי: (ה) קודם השבת. וה"ה (ב) קודש יו"ט דיו"ט ושבת שוין (ג) וכן ביו"ט שני אין מפליגין: (ו) אפילו בספינה וכו'. ר"ל דלא נימא דדמי להליכה בקרון דאסור ליסע בשבת אפילו אם יש בהקרון קודש ג' ימיס ועיין בס"ב בהג"ה דלפי מה שרגילין למשוך הספינות בבהמות בהרות אפילו בתוך ג' ימיס (ד) מותר להפליג אלא דנקט קודש ג' ימיס משוס שאר ספינות [הגר"א]: (ז) ואפילו אין בגובה וכו'. דהו"א דאסור משוס תחומין קמ"ל דלא והטעם כיון שהתחיל קודש ג' ימיס וכמש"כ לקמיה: (ח) ואפילו במקום וכו'. הטעם כמו שכתבנו למעלה דשלשה ימיס קודש השבת שייכים לשבת הבא וחל עליו להזהר שלא יבוא לידי חילול שבת וכשילא בתוך הזמן הזה הרי הוא כאלו מתנה לחלל עליו את השבת אבל קודש לזה שייכים לשבת שעבר וכיון שהפליג בהיתר אין לו להמנע מחמת שבת הבא שאז אם יארע לו סכנה ויצטרך לחללו משוס פיקוח נפש

שער הציון

(א) הוא שיטת הרא"ה: (ב) הרמב"ן: (ג) שיטת הר"ח: (ד) הוא שיטת התוספות: (ה) דלא כל הפוסקים סוברין כהרא"ה ולכך התיר הרמב"ן בספינה שושמה ל"י עיין בר"ן וב"י: (ו) אף דמהמ"א סק"א משמע דהוא לעכובא הא"ר סובר דאין קפידא בזה וכן מוכח מהש"ך יו"ד סוף סימן רפ"ו ע"ש[ד]וכ"כ הגר"ז ובפרט דהטור פוסק כרשב"ג דאין צריך לפסוק עמו כלל ולאו יחידאה הוא מה כי בר"א שזכינו עתה לאורו כתוב בהדיא ג"כ דהלכה כרשב"ג נגד רבי דהלכה כרבי מתתיהו ולא מאבו ול"ע על פסק השו"ע דפסק כהרמב"ם נגד הטור מה והלא בח"מ סי' ר"ל סע"ז פסק בהדיא שם להלכה כרשב"ג נגד רבי דאין צריך לחשוב עמו וגם על הרמב"ם נופא קשה דשם פסק כרשב"ג נגד רבי והכא פסק להיפוך וצ"ע אח"כ מצאתי מקצת מזה בפמ"ג: (ג) דכל הטעמים הנאמרים בספיתה שייך גם ביו"ט: (ג) מ"א בשם פוסקים: (ד) וכן הקשה בחדושי רע"א וקושיתם הוא משוס דסתם בהמות המושכות ספינה הוא בנהר ולא בימים ואף דאופן ההיתר לקמן הוא דוקא בלמעלה מיו"ד מ"מ הקשה שפיר דתחלת דברי רמ"א מיירי ג"כ בלמעלה מיו"ד:

הגהות ותיקונים: א) בע"ש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ח' וט' פסק כהמג"א, ואפילו לדבר מצוה אסור לילך בספינה אא"כ נכנס לספינה קודם ג' ימים שלפני השבת. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: ויום ד' בכלל האיסור, וכהמג"א. ג) בשו"ע הרב סעיף א' כתב אם אי אפשר בקל למצוא ספינה לאחר השבת להפליג בה, יש להקל בשעת הדחק.

(ט) לעשות אח"כ מלאכה בשבת להוליך הספינה (ריב"ש סימן קנ"ג[א]) [ו]ואם הוא דרך מועט כמו מצור לצידון * שאין ביניהם כי אם מהלך יום אחד מותר להפליג בע"ש (י) בבקר (יא) מפני שאפשר שיגיע (ה) שם קודם השבת [ז]ומקום שנהגו שלא להפליג בע"ש כלל אפי' דרך מועט אין מפליגין: **ב** [ח]הא דאין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת הטעם משום עונג שבת שכל ג' ימים הראשונים יש להם צער (ו) ובלבול [ט]ודוקא למפליגים בימים המלוחים אבל בנהרות אין שום צער למפליגים בהם ולפיכך מותר להפליג בהם (יב) אפילו בע"ש (יג) [י]והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעומקם עשרה טפחים [יא]אבל במקום שידוע לנו (יד) שמקרקע (ז) הספינה לקרקע הנהר פחות מעשרה טפחים (טו) אסור (לגמ' חוץ (מ) לתחום) משום איסור תחומין: הגה וכן בספינה שיטרח היטראל לגמ' (טז) לידי מלאכה בשבת אסור (יז) ליכנס בה ג' ימים קודם השבת אפילו הם נהרות הנובעים והיא למעלה מעשרה (ריב"ש סי' קנ"ג[א] מהרי"ק) אבל (יח) אין איסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשבת הנהר ולא דמי להליכה בקרון (ט) שאסור[ב]: **ג** (יט) [יב]היכא דמותר להפליג מע"ש אם נכנס בספינה מע"ש וקנה בה (י) (כ) שביתה אע"פ שמפלגת בשבת מותר (כא) [יג]והוא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה: הגה וי"א דאפילו יצא מן הספינה שרי (כב) דמאחר שקנה בה (כג) שביתה מע"ש מותר אח"כ ליכנס בה בשבת ולהפליג. יש[ג] (כד) שעושין (יא) קידוש בספינה ואח"כ מוזרים לביתם ולנים שם

ד שם ה הרמב"ם פרק ג' מהא דמי משן פסחים דף ג' ו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ז הרמב"ם בתשובה ח בתשובת הרמב"ם ט ב"י גם לדעת הרי"ף והרא"ש י טור בשם הה"ג כ תוספות בעירובין מ"ג והרא"ש שם וגם בתשובה והרשב"א בתשובה

באר היטב

דלא והטעם כיון שהתחיל בהיתר: (ה) שם. כלומר כשיש רוח טוב הולכין ביום ג' אע"פ שעכשיו אין רוח טוב שרי להלוך בע"ש ב"י ד"מ: (ו) ובלבול. ולדבר מצוה שרי דהעוסק במצוה פטור מן המצוה: (ז) הספינה. פי' אע"פ שהמים עמוקים יו"ד אם הספינה משוקעת במים והוא יושב למטה מיו"ד נמצא מהלך למטה מיו"ד ואפילו יושב למעלה אסור כיון שהספינה רחבה ד' כמ"ש סי' ת"ד ע"ש עמ"א: (מ) לתחום. ותוך התחום שרי ולא גזרינן שמא יצא חוץ לתחום מ"א: (ט) שאסור. דבקרון אסור שמא ירד מן הקרון וילך באיסור וזה אין שייך כאן ט"ז. ומ"א כתב דבקרון אסור משום שמא יתחוך זמורה אבל הכא בהמות הולכות למרחוק ולא שייך שמא יתחוך זמורה: (י) שביתה. ואפילו חל י"ט ע"ש שרי לקנות שביתה עפי' תי"ו: (יא) קידוש. לפרסומי מילתא. ובעי דוקא שיבא שם בין השמשות מ"א. כתב משפטי לדק נתפשט המנהג בזמנינו להפליג בספינה בשבת ואין להתיר כשהספינה הולכת בשבל

ביאור הלכה

* שאין ביניהם וכו' יום אחד. וה"ה אם יש ביניהם מהלך שני ימים מותר שהוא קודם ג' ימים אבל מ"מ כל מה שיכול לעשות שלא יצטרך בעצמו לחלל את השבת כגון ע"י א"י וכדומה פשיטא דמחויב לעשות כן: (י) בבוקר. דאם ימשך שעה ושתים על היום אסור דלא יגיע לשם קודם השבת [בי"ח]: (יא) מפני שאפשר וכו'. ר"ל כשיש רוח טוב הולכין ביום אחד (ה) לכן שרי להלוך בע"ש לפי שאפשר שיהיה רוח טוב: **ב** (יב) אפילו בע"ש. ואין צריך לפסוק עמו שישנות ולענין להפליג בשבת עיין בס"ג: (יג) והוא שלא וכו'. לכאן (ו) דתחומין הוא ואפילו תחומין די"ב מיל קי"ל דבימים ונהרות אין בהן איסור דאוריתא לד"ה שאין דומין לדגלי מדבר לפיכך מלינן בשפיקו להקל ואמרינן דעמוק עשרה טפחים מקרקע הספינה לקרקע המים ואין תחומין למעלה מעשרה: (יד) שמקרקע הספינה. פי' אע"פ שהמים עמוקים עשרה אם הספינה משוקעת במים שאין בין קרקע הספינה לקרקע המים י"ט לא מצטיע אם הוא יושב בספינה למטה מיו"ד נמצא מהלך למטה (ז) מיו"ד אלא אפילו אם הוא יושב בספינה במקום גבוה שהוא למעלה מיו"ד מקרקעית המים ג"כ אסור כיון שהספינה רחבה ארבעה ויתא להילוך כעומד למטה דמיא (מ) ויש מחירין כשהוא יושב למעלה מיו"ד טפחים (טו) ואין רגליו תלויות למטה מיו"ד טפחים (י) ויש לסמוך על דבריהם כשהוא צריך לכך: (טו) אסור לצאת וכו'. היינו (יא) בכל הג' ימים שקודם שבת אם יודע שיזדמן לו שם בשבת מקום ההוא ולצטרך לעבור עליו על איסור תחומין אבל קודם לזה מותר וכמו שכתוב בס"א בהג"ה: (טז) לידי מלאכה. אפילו מלאכה דרבנן [אחרונים]: (יז) ליכנס בה שלשה ימים. הטעם כמו שכתבנו למעלה בסק"ח: (יח) אין איסור במה שהבהמות וכו'. ר"ל דאם לא היה איסור אחר כגון בנהרות הנובעים ולמעלה מעשרה וגם לא יצטרך היטראל לעשות מלאכה שם אין לאסור ליסע בספינה היכא שהבהמות מושכות הספינה דיהיה דומה כאלו יושב בקרון והבהמה מושכת אותו דאסור לא אמרינן הכי (יב) דהתם הטעם שמא יתחוך זמורה להנהיגה אבל הכא הבהמות הולכות בדחוק ממנו וע"כ מותר אפילו בתוך ג' ימים: **ג** (יט) היכא דמותר וכו'. פי' דהמחבר לא קאמר לעיל להתיר אפילו בנהרות הנובעים ולמעלה מעשרה אלא להפליג בע"ש אבל בשבת לא וכאן אחי לאחורי דלפעמים אף בשבת מותר להפליג בהם: (כ) שביתה. היינו (יג) שיבא שם כל בין השמשות עד שתחשך: (כא) והוא שלא יצא. דאל"ה (יד) אסור ליכנס בה בשבת מפני שנראה כשבת ע"פ המים וזה אסור כמ"ש סימן של"ט: (כב) דמאחר שקנה בה וכו'. היינו דעי"ז הו"ל הספינה כביתו ואינו נראה כשבת כשנכנס בה בשבת (טו) ואפילו לדעה זו אינו מועיל הקנין שביתה אלא שיהיה מותר לכנוס בהספינה בשבת אבל כשמגיע אח"כ ליבשה אסור לו לזוז מד' אמותיו כמ"ש בסימן ת"ד [ואם הגיעה הספינה לעיר המוקפת מחיצות עי"ש בהג"ה] (טז) אבל אם לא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה מותר אח"כ לילך במקום שיגיע ליבשה עד אלפים לכל רוח והני מילי כשהיתה הספינה לעולם למעלה מעשרה טפחים וכמבואר שם (יז) ובספינה גופא מהלך את כולה אפילו אם יצא מבערב כביתו אחר שקנה שביתה כיון שבשבת באויר מחיצות מבעוד יום ואם לא קנה שביתה כלל מבע"י עיין לקמן בסי' ת"ה ס"ז במ"ב כי שם באורנו כל פרטי הדינים האלו: (כג) שביתה מע"ש. ואפילו אם חל יו"ט ע"ש שרי לקנות שביתה ואין בזה משום הכנה מיו"ט לשבת [מ"א] ואינו מועיל לזה הקנין שביתה שקנה מעיו"ט ועיין בסימן תט"ז באיזה אופן אין בו משום הכנה: (כד) שעושין קידוש

שער הציון

(ה) אחרונים: (ו) ב"י: (ז) מ"א: (מ) הרא"ש: (ט) הגר"ז: (י) הגר"ז ע"ש: (יא) הגר"א: (יב) מ"א וש"א: (יג) אחרונים: (יד) הרא"ש וש"פ: (טו) מ"א: (טז) אחרונים מסימן ת"ד: (יז) מ"א מסימן הנ"ל:

הגהות ותיקונים: א) ק"א (וסימן י"ז וי"ח): ב) (מהרי"ק): ג) בשו"ע הגירסא וי"א שעושין: ד) בס"ק כ"ו:

הלכות שבת סימן רמח

ולמחר חוזרין לספינה ומפליגין * וכן נהגו בקצת מקומות ומין למחות (ר"ן פ"ק דשבת וריב"ש סי' י"ז קנ"ח[א]
קנ"ב) ועיין לקמן סי' של"ט וס"ד: ד [ל]היוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים שהם צריכים (כה) לחלל
(יג) שבת כי מפני הסכנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם שלשה ימים קודם שבת אסורים
לצאת * (כו) וביום ראשון ובשני ובשלישי (יג) מותר לצאת (כז) ואם אח"כ יארע לו סכנה ויצטרך
לחלל שבת מפני פקוח נפש מותר ואין כאן חילול (יד) (כח) [מ]והעולה לא"י אם נזדמנה לו שיירא
אפילו בע"ש כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרוש * (כט) ופוסק עמהם לשבות ואם אחר שיהיו במדבר
לא ירצו לשבות עמו (ל) יכול ללכת עמהם (לא) חוץ לתחום מפני (טו) פקוח נפש (לב) ואם נכנס
לעיר אחת בשבת מהלך את כולה ואפילו הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס לעיר מותר (לג) דכיון

ל הריב"ש בתשובה לפי' הרא"ה שם מ רשב"ן בתשובה

באר היטב

ישראל דלכ"ע אסור ואין לחלק באיסור זה בין י"ט לשבת אפילו מ"ט שמי ואפילו בלינעא אסור וכ"כ מהר"א ששון עיין כנה"ג וע"ת[ב] ומ"א: (יב) שבת. אפילו באיסור דרבנן ריב"ש סי' י"ח: (יג) מותר. ומהריב"ל כתב כיון דידע בודאי שיחלל שבת אסור וכ"כ הרדב"ז

משנה ברורה

קידוש. גם לדעת זו (יח) בעינן שיבא שם (יט) כל בין השמשות לקנין שביתה (כ) אלא שסוברין דלכתחלה נכון לעשות שם ג"כ קידוש ולאכול מעט כדי לפרסם הדבר שקנו שם שביתה ולא יצאו לתשדם: ד (כה) לחלל שבת. אפילו באיסור דרבנן [מ"א בשם הריב"ש]: (כו) וביום א' וב' וג'. כבר נתבאר הטעם משום דהם נקראים על שם שבת העבר ואין צריך להזהר עתה אלא יצוא לידי חילול שבת הבא ובכנה"ג כתב בשם הריב"ל דכשידע בודאי שיצא לידי חילול שבת אסור אף בכה"ג וכ"כ הרדב"ז ועפ"ז קומכין עכשיו שמסכנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת כדי שלא יהיה איסור למפרע על מה שיצא: (כז) ואם אח"כ יארע וכו'. ר"ל כיון דממילא נסבב הדבר לבטול ובאונס של פיקוח נפש אין כאן חילול. ופשוט דלכו"ע אסור לו להבטיח לשייריא בעת שישתתף עמם שיסייעם באיזה עשיית מלאכה בשבת ואפילו מלאכה דרבנן אף שע"ז תתבטל הספינה שלו שלא ירצו להשתתף עמו ואפילו אם הוא דבר מצוה דהרי הוא מתנה בהדיא לחלל את השבת: (כח) והעולה לארץ ישראל. י"א (כא) דה"ד כדי להתישב בה וי"א דאפילו ע"מ להחזיר[ב] דלהלוך בה הילוך ד"א נמי הוי מצוה (כב) ובפרט לפי מה שהקיל רמ"א בסוף הסימן בהג"ה ודאי דגם זה הוא בכלל דבר מצוה: (כט) ופוסק עמהם לשבות. והפסיקה הוא לעיכובא ואם לא יתרצו בזה לא ילך עמם וכמו שבארתי בבה"ל: (ל) יכול ללכת וכו'. אם מתירא (כג) להתעכב במדבר שמא יפגשו בו חיות רעות או יפגעו בו לסטים ויגזלו ממנו בהמתו ולא יוכל ללכת ברגליו ויסתכן או יקחו ממונו ולא יוכל להחיות את עצמו במדבר או שיקחו ממנו מלבושיו בזמן הקור כולם הוא בכלל ספק פיקוח נפש ומותר לילך עמהם: (לא) חוץ לתחום. וה"ה (כד) אפילו חוץ לי"ב מיל נמי שרי עד שיגיע למקום שאין שם שום משש סכנת נפשות ויפרד מהם ושבות שם ויש לו משם אלפים[ד] לכל רוח [אחרונים]: (לב) ואם נכנס וכו'. דכיון (כה) דבאונס יצא חוץ לתחום מפני פיקוח נפש וגם מתחלתו ברשות נפק ע"כ לא הוי כשאר יצא חוץ לתחום דאין לו אלא ד"א וכתב המ"א דדוקא כשהלך לדבר מצוה גמורה ולא כשהלך לתחורה דאף דדעת ההג"ה שגם זה מקרי צורך מצוה מ"מ לענין שיהיה יכול להלוך בתוך כל העיר (כו) וכן במה שכתב המחבר ואפילו וכו' יש לו אלפים[ד] לכל רוח אין לסמוך ע"ז כיון שהרבה פוסקים חולקין ע"ז: (לג) דכיון דלדבר מצוה וכו'.

כנה"ג מ"א וכן נוהגין: (יד) והעולה לא"י. דוקא להתישב שם. וי"א אפילו על מנת להחזיר[ב] כיון דאפילו מהלך ד"א בא"י מצוה הוא כנה"ג: (טו) פקוח נפש. פן יגזלו ממונו או בהמה או מלבושים בימות הקור מקרי פקוח נפש רמ"ג[ד] מ"א:

ביאור הלכה

ביום ה' (מ"ר): * וכן נהגו בקצת מקומות וכו'. והנה כ"ז אינו בהרות הנוגעין דוקא דאדברי המחבר קאי הרמ"א [ולפנא שליין המליין בשם הר"ן דהוא שיטת הרמב"ן שם ואפשר שליין רק מה דהוכר שם לענין קידוש אבל לא לכל דבריו שם]. ובאיזה מקומות נתפשט המנהג להפליג ע"י קנין שביתה אפילו בים הגדול בשבת ולא חיישי לטעם עוגב שבת אבל במ"ל כתב דאין להקל נגד רוב הפוסקים [הבאתי המ"א בסוף הסימן] ומ"מ במקום שנהגו היתר בזה אין למחות וכמו שכתב בב"י דיש להם על מי שיסמוכו והוא שיטת הרמב"ן דס"ל דטעם איסור הפלגה בספינה הוא דוקא בספינה שרובה ישראל דאז הא"י העושים מלאכה בספינה הוא בשאין אבל לא כשרובה א"י ולפ"ז אם הספינה יושביה ישראל בודאי אסור וכ"כ המ"א בסוף הסימן:

* וביום ראשון ושני ושלישי מותר לצאת. הוא ע"פ שיטת הרא"ה המבואר בב"י ע"ש והלילה השייך ליום ד' מקרי תוך ג' ימים לשיטה זו:

* ופוסק עמהם לשבות. עיין במ"ב שכתב דהפסיקה הוא לעיכובא דלא מינעינא לדעת המ"א בסק"א דסובר דגם בהפלגה בספינה הפסיקה הוא לעכובא בודאי גם בזה הוא לעכובא דהלא דין זה דסעיף ד' נלמד משם ואפילו לדעת שאחרונים דס"ל דהפסיקה אם אינה מעכבת נראה דהכא אין להקל בזה כלל דבלא"ה מפקפקים הרבה פוסקים [עיין בת' הריב"ל והרדב"ז בחלק רביעי סימן ע"ז ובתו"ש] על דין זה דסעיף ד' שבתמו המחבר והרמ"א לעיל בס"א בהג"ה והוא נוגע משיטת הרא"ה שהוא תמוה דהאיך התירו בשביל דבר מצוה לגרום את עצמו לחלל שבת בידים ואפילו בתחלת השבוע אם הוא יודע שיצטרך לעשות מלאכה בשבת האיך התירו דבר זה והמעיין בריב"ף יראה שהוא תמיה אפילו לענין תחומין בהפלגת הספינה שהוא דרבנן האיך התירו אפילו מיום הראשון [ועיין בב"י דפירש שכן הוא דעת הריב"ף בחתת להתמיר אם לא שהספינה הוא למעלה מעשרה] ואפילו במקום דבר מצוה ובהי לענין הפלגת הספינה בים שהוא דרבנן תפסינן לדינא להקל בג' ימים הראשונים כמו שכתב הרמ"א או לדבר מצוה תוך ג' ימים אבל לענין מלאכה גמורה האיך התירו דבר זה. והנה הרא"ה למד את דינו מהאי בריתא דאין מפליגין פחות מג' ימים וכו' אבל לפי מה שפירשו אחרי הרבה ראשונים לבריתא זו [והם הריב"ף והרמב"ם והרמב"ן והמוסכמות בשם ר"י והרשב"ם] אין שום מקור לדינו כלל שיהא מותר בתחלת השבוע לירד לאיזה עניין שיבא בנפשו לחלול שבת וכבר האריך בזה הרדב"ז נגד דברי הריב"ש שהביאו לרז"ה לדינא וע"כ מסיק דאם יודע בודאי שיבא בנפשו לחלול שבת[א] אסור אף בתחלת השבוע וגם הריב"ל סובר כמותו והעתיקם המ"א בסק"ד וכתב שם דאפילו לדבר מצוה אין שום טעם להתיר מה שיודע בודאי שיבא בנפשו לחלול שבת [ועיין בא"ר ואין בהם כדי ישוב על עיקר הקושיא שהקשה הרדב"ז בנפש דכי משום שהוא דבר מצוה וכו' ע"ש] וע"כ נראה ברור דהפסיקה בזה אפילו בדבר מצוה הוא לעיכובא דאם לא יפסוק עמו בודאי יבא לחלול שבת ולא דמי להפלגתו בספינה

דכתבנו בס"ב דהפסיקה אינה לעכובא דשם הוא למעלה מעשרה היינו דוקא שם בלמטה מעשרה אפילו אם נקל גם בלמטה מעשרה דאינה רק מדרבנן לכ"ע אפילו י"ב מיל וכמו שכתב הרמב"ם משא"כ בזה שהוא מבואר אח"כ מלאתי שגם בספ"ג בא"א בסק"ו מלמד כן בשם הלבוש כמו שכתבתי:

שער הציון

(יח) מ"א וש"א: (יט) אחרונים: (כ) ב"י: (כא) מ"א: (כב) פמ"ג: (כג) מ"א בשם רמ"ג וש"א: (כד) ב"י: (כה) ב"י: (כו) פמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) ק"א: ב) ועו"ש: ג) לחזור: ד) שו"ת הר"מ גיאלאנטי סימן ק"י: ה) חסר תיבת אמה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב: אבל אין למחות ביד המקילין.

דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח: הגה י"ל כ"מ שאדם הולך (לד) (טז) [ח] לסחורה או לראות פני חבירו חשוב הכל דבר מצוה ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל וע"כ נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפליגת הספינות (לה) והליכת (יז) שיירא תוך ג' ימים כי חשובים[א] הכל לדבר מצוה (לו) ואין למחות בידן הואיל ויש להם על מי שיסמוכו:

א סוכה מ"ד וכמ"כ דאמרי הכי"ו ב) והרא"ש והרמב"ם בפ' ג' ב בית יוסף

רמט דינים השייכים לערב שבת. ובו ד' סעיפים:

א * [א]אין הולכים בע"ש (א) יותר (ח) מג' פרסאות כדי שיגיע (ב) לביתו בעוד היום גדול * ויוכל (ג) להכין צרכי סעודה לשבת בין שהולך לבית אחרים בין (ג) שהולך לביתו (ד) [ב]וה"מ כשהוא בישוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת אבל אם במקום שהוא שם א"א לו להכין צרכי שבת או

שערי תשובה

[ח] לסחורה. עיין בה"ט ועיין שו"ת חות יאיר שכתב שאין להתיר אפילו אם אין הספינה הולכת בשמלו ואפילו ביו"ט של ר"ה דיש מצוה להשליש מנין ולתקוע ולהתפלל ברבים אין להתיר ומשמע שם דאם אין הספינה הולכת בשמלו[ב] קלת לד היתר ע"ש וגם מטאר מדבריו במקום שיש רפסודות קורות מסודרות על שתי ספינות גדולות הולכות כל היום מעבר לעבר ומעט מזעיר שיכיר מעשה ידי אדם ההעברתם אם היהודי מכירו ואינו אומר לו דבר ועובר עליו לתמין בשבת אין איסור ולא מחלפי בספינה אחרת מלד שינוי גדול ומעשיה ושמה שלא נקראת ספינה סתם רק בחבור מלת גשר ע"ש וכשו"ת עבודת הגרשוני סימן קכ"ג כתב בענין גשר הפורחת (נראה שהוא הענין שכתב החו"י שכתב שם שהגשר מתגלגלת מעצמה ויש שם מלת גדול והסכן יתפור בו למען ילך בקל ובמהירות) אין להתיר רק אם רופא צריך לילך לחולה אפילו שאין בו סכנה וכן אם נקרא אל המושל הגדול משום דרכי שלום וא"ל קניית שמיתה ממש רק קצת קניית שמיתה ע"ש. ואמנם בשו"ת שב יעקב סימן ט"ז כתב להתיר לעבור על הגשר הפורחת לדבר מצוה אלא שכתב שדיבר להלכה ולא למעשה ובתשובת הג"מ זיסקינד רוטנברג סימן מ' וסימן ב' מתיר ג"כ ובספר נתיב חיים כתב לקנות שמיתה מבע"י ולצאת ידי הכל צריך לשהות שמיתה ובכתב שכן נהגו בכמה מקומות בתשכנז לעבור בהר בספינה לצורך מצוה עפ"י הורים ומורים ע"ש. ועיין בבר"י סימן של"ט שהרבה מתמירין ולכן היכא שאין צורך מצוה כ"כ יש להתרחק מזה וכל ההתירים הללו הם כשהוא בתוך התחום דוקא כמ"ש בשב יעקב ע"ש:

באר היטב

(טז) לסחורה. אפילו יש לו מזונות והולך לסחורה להרווחה. ולגבות מעות מא"י שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מיקרי פסידא ודאית מ"ל וי"ל הלו'. ועיין במ"א סי' שלט ס"ק י"ג. אי רשאי לילך בספינה קטנה או גדולה בשבת כדי להשליש מנין ולהתפלל עם הצבור עיין הרדב"ז ח"א סי' מ"ז ובתשובת חות יאיר סי' קי"ב ובתשובת עבודת הגרשוני סימן קכ"ג ובתשובת מהר"ם רוטנבורג סי' א' ב' וע"ל סי' ל' ס"ק י"ב: (יז) שיירא. וע"ל דבשיירא אין להקל מ"א:

(א) מג' פרסאות. ואם הוא יושב בעגלה או רוכב על הסוס יוכל ללכת יותר ומ"מ יזהר שיוכל להגיע בעוד היום גדול ב"מ:

(ב) להכין. ובמדינות הללו רוב בני אדם מכינין בריות ולכן אין

ביאור הלכה

* אין הולכין בע"ש וכו'. לכאורה נראה אם הולך לדבר מצוה מותר ליל עד סמוך לערב ממה דאיתא בסימן רמ"ח ס"א ע"ש אף שגם שם מתבטל מעשה שבת כמ"ש בס"ב ואולי דבענינו תמיהא דלא הכין כלל ועיין לקמן בסימן ר"נ בבה"ל מה שנכתוב שם ומ"מ נראה דיש להקל בהליכה יותר מג' פרסאות בענין זה אם הוא משער שיגיע בעוד יום גדול:

* ויוכל להכין וכו'. עיין בעו"ש שתמיר בענין זה אפילו במולין מזונותיו עמו דלא פלוג תכמים בזה לגישא בתרא דגמרא וכן מוכח בב"י שהעתקתי דבריו במ"ב סק"ה אבל בא"ר חולק עליו ומלדד להקל בזה ע"ש:

מעות מא"י שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מקרי פסידא ודאית [מ"א] והא"ר מיקל בזה דלא גרע מהולך לסחורה וע"כ מותר להפליג עבור זה בתוך ג' ימים ועיין לקמן בסימן שלט במ"א סקי"ג ובמ"ב שם: (לה) והליכת שיירא. ודעת מ"א בשם כמה פוסקים דבהליכת שיירא אין להקל: (לו) ואין למחות וכו'. אבל במקום שלא נהגו להקל (כז) אין כדאי לבתחלה להקל דכמה פוסקים סוברים דבענין מצוה גמורה:

א (א) יותר מג' פרסאות. מתחלת (ח) היום והוא קרוב לשליש היום כפי מהלך אדם בינוני י' פרסאות ביום ובנוסע בעגלה או רוכב על סוס דנוסע במהרה יוכל ליסע הרבה יותר מג' פרסאות (ב) עד שליש היום ומהב"ח משמע להקל בנוסע בעגלה ליסע אחר חצות היום ובלבד שיעמוד לשבת (ג)[א]בעוד היום גדול בכדי שיוכל להכין צרכי שבת: (ב) לביתו. היינו למקום ששובת שם: (ג) שהולך לביתו. ואף שהוא מכוין שבביתו יהיה לו יותר עונג שבת מ"מ אסור שמא לא ידעו כלל מביאתו (ד) ולא הכינו בשבילו. ובמדינות אלו רוב בני אדם מכינים לצרכי שבת בריות ולכן אין נזהרין בזה כלל בין כשהולך לביתו או להתארח בבית אחרים [ממ"א בשם אגודה] (ה) ובהרבה אחרונים ראיתי שכתבו דמ"מ צריך ליזהר לבתחלה שלא ילך או יסע עד סמוך לערב מפני שכמה פעמים נכשלים עי"ז ובאים לידי חילול שבת כי בעל אופניים או אפילו בביתו כשבא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו ומחללין שבת וגם כמה פעמים יאחרו דלא יגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שתשכה ממש וכמה חילול שבת יש בהולאה והכנסה וילילה מחוץ לתחום ושביתת בהמתו ולכן כל זה יזיש האדם ללבו וימהר לשבות (ו) אפילו בכפר ולא יסיתנו היצר לומר עוד היום גדול והדרך טוב (ז) אך אם אירע שהלך עד תשיכה והיה בבה"ש בתוך תחום עיר מותר להלוך בתוכה כבסימן תי"ו ולריך לירד מעגלה וסוס עיין סימן רס"ו ושם יבואר אי"ה: (ד) וה"מ כשהוא וכו'. ר"ל במקום שכולו הג' פרסאות כ"כ הלבוש

משנה ברורה

אבל אם יצא מתחלה לדבר הרשות אף שעתה היה מותר לו ללכת עמהם חוץ לתחום מפני פ"ל מ"מ כיון שעבר מתחלה על דעת תכמים במה שיצא חוץ ג' ימים הרי הוא כשאר יולא חוץ לתחום לאין לו אלא ד"א ואם יצא קודם ג' ימים אפילו לדבר הרשות כיון דהשתא היה צריך לצאת מפני פיקוח נפש יש לו אלפים אמה לכל רוח כמ"ש בסימן ת"ז [מ"א]. עוד כתב דאם הלך חוץ ג' ימים מפני שסבר שמותר לילך חוץ ג' ימים הו"ל שוגג ויש לו אלפים אמה לכל רוח וכ"כ ש"א: (לד) לסחורה. אפילו יש לו מזונות והולך לסחורה להרוחה. ולגבות מעות מא"י שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מקרי פסידא ודאית [מ"א] והא"ר מיקל בזה דלא גרע מהולך לסחורה וע"כ מותר להפליג עבור זה בתוך ג' ימים ועיין לקמן בסימן שלט במ"א סקי"ג ובמ"ב שם: (לה) והליכת שיירא. ודעת מ"א בשם כמה פוסקים דבהליכת שיירא אין להקל: (לו) ואין למחות וכו'. אבל במקום שלא נהגו להקל (כז) אין כדאי לבתחלה להקל דכמה פוסקים סוברים דבענין מצוה גמורה:

א (א) יותר מג' פרסאות. מתחלת (ח) היום והוא קרוב לשליש היום כפי מהלך אדם בינוני י' פרסאות ביום ובנוסע בעגלה או רוכב על סוס דנוסע במהרה יוכל ליסע הרבה יותר מג' פרסאות (ב) עד שליש היום ומהב"ח משמע להקל בנוסע בעגלה ליסע אחר חצות היום ובלבד שיעמוד לשבת (ג)[א]בעוד היום גדול בכדי שיוכל להכין צרכי שבת: (ב) לביתו. היינו למקום ששובת שם: (ג) שהולך לביתו. ואף שהוא מכוין שבביתו יהיה לו יותר עונג שבת מ"מ אסור שמא לא ידעו כלל מביאתו (ד) ולא הכינו בשבילו. ובמדינות אלו רוב בני אדם מכינים לצרכי שבת בריות ולכן אין נזהרין בזה כלל בין כשהולך לביתו או להתארח בבית אחרים [ממ"א בשם אגודה] (ה) ובהרבה אחרונים ראיתי שכתבו דמ"מ צריך ליזהר לבתחלה שלא ילך או יסע עד סמוך לערב מפני שכמה פעמים נכשלים עי"ז ובאים לידי חילול שבת כי בעל אופניים או אפילו בביתו כשבא סמוך לשבת מוסיפין לבשל בשבילו ומחללין שבת וגם כמה פעמים יאחרו דלא יגיע למלון ולביתו מבעוד יום עד שתשכה ממש וכמה חילול שבת יש בהולאה והכנסה וילילה מחוץ לתחום ושביתת בהמתו ולכן כל זה יזיש האדם ללבו וימהר לשבות (ו) אפילו בכפר ולא יסיתנו היצר לומר עוד היום גדול והדרך טוב (ז) אך אם אירע שהלך עד תשיכה והיה בבה"ש בתוך תחום עיר מותר להלוך בתוכה כבסימן תי"ו ולריך לירד מעגלה וסוס עיין סימן רס"ו ושם יבואר אי"ה: (ד) וה"מ כשהוא וכו'. ר"ל במקום שכולו הג' פרסאות כ"כ

שער הציון

(כז) מ"ר: (ח) רמב"ם: (ב) פמ"ג: (ג) מ"א: (ד) גמרא: (ה) ב"ח ופרישה ומ"ז ומ"א ושלחן ערוך סעיף ט"ו ועיין בא"ר שמפקפק על דברי אגודה ואף דאין אנו יכולין לאמרו שכבר נהגו להקל כאמור שלא להקפיד על שיעור ג' פרסאות מ"מ יראה לבא למקום שבתתו בעוד יום גדול: (ו) ב"ח ומ"ז: (ז) מ"ר ופמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) חושבים: **ב)** יש קצת: **ג)** הרי"ף:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' הוסיף: (ומ"מ לא יהלך יותר מכדי שיעור שהוא מהלך ג' פרסאות של אדם בינוני המהלך ברגליו דהיינו ד' שעות וד' חומשין משעות בינונית שהן כ"ד למעל"ע עסי' תנ"ט).

(ה) שאינו מקום יישוב בטוח מותר לילך אפי׳ כמה פרסאות [ג]ואם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת מותר לילך (ו) כמה פרסאות בכל גוונא: **ב** * (ז) [ד]אסור לקבוע (ח) בערב שבת סעודה ומשתה * [ה]שאינו רגיל בימי החול * ואפילו היא (ט) סעודת (ג) אירוסין * מפני (י) כבוד השבת (יא) שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל האיסור: הגה וסעודה שזמנה ע״ש כגון (יב) ברית מילה * או (ל) פדיון הבן (ה) * (יג) מותר כו׳ נ״ל וכן המנהג פשוט: (יד) ולאכול ולשתות

ג מדברי הרמב״ם שם וכ׳ ירושלמי בתו״ל ד מהא דגיטין ל״ח ה הרב המגיד ברמב״ם פ׳ ל׳

באר היטב

[ג]זהרין בזה מגודה מ״ח: (ג) אירוסין. וה״ה סעודת נשואין ב״ש. וכ״ע דבפי׳ תמ״ד ס״ז כתב דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא אפילו בע״פ כ״ש בע״ש דקיל טפי ועו״ק דבפי׳ תקמ״ו כתב דמותר ליתא ערב הרגל ועו״ק כיון דאירס בע״ש ה״ל זמן סעודה בע״ש וברוקח פי׳ למ״ד הבא הירושלמי הזה וכ״ל דה״פ אסור ליארס בע״ש הלא דאתמר סעודת אירוסין פי׳ אם אירס קודם לכן אסור לעשות בע״ש סעודת אירוסין אבל לארוס מותר ר״ל מותר לארוס בע״ש שמא יקדמנו אחר ואז מותר ג״כ לעשות סעודה מ״א ע״ש ועיין פי׳ תמ״ד ס״ז. ועיין תשובת חות יאיר סי׳ ע׳ מה נקרא

משנה ברורה

הלבוש ועיין בא״ר: (ה) שאינו וכו׳. דעמידה בדרך (ח) אינו מקום בטוח דכל הדרכים בחזקת סכנה ולכן אפילו יש עמו לדה כדי לרכי שבת מותר לו ליסע משם (ט) עד שיבוא למקום בטוח: (ו) כמה פרסאות. ומ״מ יזהר שלא יתאחר לבוא עד סמוך לערב וכנ״ל בסק״ג: **ב** (ז) אסור לקבוע. ואיתא בגמרא דהיתה משפחה בירושלים שקבעה סעודתא בע״ש ונעקרה: (ח) בע״ש. וה״ה בעיו״ט דיו״ט נמי מצוה לענגו וכבדו (פמ״ג): (ט) סעודת אירוסין. פי׳ אם אירס קודם לכן אסור לעשות הסעודה בע״ש דאף דסעודת אירוסין היא מצוה מ״מ היה לו להקדימה אבל אם אירס בע״ש (י) מותר לעשות הסעודה דכיון דאירוסין שריא בע״ש משום שלא יקדמנה[ב] אחר ממילא שרי הסעודה לזה ג״כ ותשובה כמו סעודת מילה ופדיון הבן שזמנה קבוע. וכן אם היו (יא) הנשואין[א] בע״ש מותר לעשות הסעודה ג״כ (יב) ומ״מ לכתחלה טוב[ג] וכן אם אפשר לדחות הסעודה למחר או יום אחר אפילו באירס בע״ש. ודע דכ״ז בסעודת אירוסין אבל בסעודה שעושין בשידוכין שלנו לא הוי סעודת מצוה כ״כ[ד] בפמ״ג בסימן תמ״ד ולפ״ז אין לעשותה בע״ש אפילו אם נגמר השידוך באותו יום ומה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים (יג) לא מקרי סעודה: (י) כבוד השבת. וש״ש שכתבו הטעם (יד) שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת: (יא) שיכנס לשבת וכו׳. שאף שאוכלה בבוקר כיון שהוא מרבה בסעודתו שלא כרגילותו שוב לא יאכל בלילה לתיאבון: (יב) ברית מילה. אפילו (טו) אם אינה בשמיני לילדתו כגון שהיה חולה בשמיני ונדחית מ״מ מקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה הוא דאסור להיותו ערל אפילו יום אחד (טז) וכן בפדיון הבן אפילו עבר[ד] זמנו מ״מ כיון שמן הדין אפילו אחר ל׳ יום כל שעתא ושעתא רמיא חיובא עליה לפדותו ממילא מותר לעשות ג״כ הסעודה: (יג) מותר. דהיא ג״כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת (יז) ומ״מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר בסימן תרל״ה ס״ב לענין סעודת פוריס ע״ש (יח) ובדיעבד[ה] יכול לעשותה אפילו ממנחה ולמעלה: (יד) ולאכול

שמזלזל בזה כבוד שבת שעושה ע״ש שוה בזה לימי השבת: * או פה״ב. וה״ה בסיום מסכתא: * מותר. עיין במ״א שהיא בשם הלבוש דאם אפשר לקיים

שער הציון

(ח) ב״י: (ט) כן משמע בב״י וכן מוכח בספר עו״ש ועיין בבה״ל במה שכתבנו בשם א״ר דמצדד להקל במוליך מזונותיו עמו: (י) מ״א והגר״א וש״א: (יא) דאף דלהירושלמי אסור משום שאין שייך בזה שלא יקדמנה[ב] אחר שכבר נתקדשה[ג] הבנלי חולק ע״ז וקי״ל כבנלי כן משמע מהמ״א וכן איתא בבאור הגר״א להקל ובפרט בזמנינו שהמנהג לקדש בשעת הנשואין לכ״ע שרי דלא גריע מסעודת אירוסין וכמש״כ בא״א סי׳ תמ״ד ומה שכ׳ כגון שהיו הנשואין בע״ש הוא פשוט וכן מוכח בפמ״ג: (יב) כי הא״ר מתמיה בזה אם אפשר עי״ש וטוב לכתחלה לחוש לדבריו: (יג) מ״א בפי׳ תקנ״א סק״י וה״ה לענינו: (יד) מ״א בשם ר״ת: (טו) מ״ח: (טז) נ״א בשם כמה פוסקים דלא כמ״ח: (יז) אף דבב״מ שהובא במ״א מזכר דמצוה להתחילה קודם שעה עשירית לאו דוקא הוא דלא עדיפא סעודה זו מסעודת פוריס וכמ״ש וכ״כ בח״ח: (יח) כ״ח:

הגהות ותיקונים: א) סי׳ רס״ב: ב) יקדמנו:

הערות והערות: 1) עיין במ״ב סימן תט״ו סק״ב ובסימן תמ״ד סקכ״ד:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ח׳ כתב: (אבל בנשואין נמשכת מצות הסעודה ג׳ ימים אחר החופה וכו׳) ולפ״ז אף אם נשא ביום ה׳ יכול לעשות הסעודה בע״ש. ב) ובשו״ע הרב סעיף ו׳ לא כתב דנכון לדחות הסעודה למחר. ג) ובשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב: וטוב שלא לאכול בסעודה זו אלא מנין מצומצם לבד מן השייכים לסעודה וכו׳ וראה בקו״א שם. ובמשנ״ב לא כתב מזה. ד) ובשו״ע הרב סעיף ח׳ כתב: שאין עושין פדיון הבן בערב שבת אם זה שלא בזמנו, וכתב בסוגריים (שלא יפדנו בלא סעודה של משתה).

בלי קביעות סעודה (טו) אפי׳ סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצוה להמנע * (טז) מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול * (יז) מט׳ שעות ולמעלה: ג [1]דרך אנשי מעשה (ו) (יח) להתענות בכל ע״ש: ד [2]אם קבל עליו להתענות בע״ש (יט) צריך להתענות עד צאת הכוכבים * (כ) אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתן:

ו טור מהא דעיטומן מ״א ומנומר מרוקלמי פ״ב דתענית
ז תענית י״ח לדעת הרמ״ם שם וכ״כ

באר היטב

להתקיים שניהם מדהה סעודת שבת לבוש. וב״ח כתב דמצוה להתחיל קודם שעה עשירית. ושל״ה כתב מורי מהר״ם מלובלין היה סמדק

ביאור הלכה

לקיים שמיהו מוטב ואם לאו מדהה סעודת שבת ור״ל דלא יוכל לקיים בגילה כלל מפני אכילה גסה ואפ״ה אין לו למוש לזה כיון שהוא עוסק עתה בסעודת מצוה ויקיים למחר הג׳ סעודות כמ״ש בסימן רע״ד וכן ביאר הפמ״ג כונתו ומ״מ לדינא יש לעיין מה טובא דהלא סעודת שבת בגילה היא חובה מצד הדין משא״כ בסעודת ברית מילה ופדה״ב אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא כלל וא״כ אם משער שע״י אכילתו יתבטל לגמרי מסעודת גילה[א] לו למנוע מזה ומהשו״ע אין שום ראיה כלל דהשו״ע לא אתיר רק אם עי״ז לא תהיה אכילתו בגילה לחיאטון אבל עכ״פ לא יתבטל מהמצוה לגמרי [וגם אם טעם איסור קביעת סעודה הוא משום דמזלזל בשבת מה לא מיתסר אזלול כלל כיון שהוא קובע סעודת מצוה אז אם הטעם משום דעי״ז אין הכנה לצורך שבת יש לומר דבסעודת מצוה לא אתמירו מה ומכו דמסתמא יכין עכ״פ כפא הברסנא לכבוד שבת] משא״כ אם עי״ז יהיה בגילה אכילה גסה דלא נשאבה אכילה כלל מסתברא דיש לו למנוע מלאכול הרבה כדי שלא יבוא לזה. אח״כ מצאתי בעט״ז שדעתו ג״כ דיזהר מלאכול כ״כ באופן שיבא לידי בטול סעודה בגילה ואף שהוא מתמיר בתכילה כדי שבעה שאין מקור לזה עכ״פ לאכול ולשתות באופן שיוכל לבוא לידי בטול סעודה לגמרי בגילה בודאי יש לו ליזהר. ודע דמה שהביא המ״א בשם הב״ח דמצוה להתחיל קודם ט׳ שעות הוא מפורש לקמן בסימן תרל״ה בהג״ה לענין סעודת פורים וביותר מזה ע״ש [ולפלא שהביא זה מהב״ח] וכן מוכח שם בהגר״א דפשיטא ליה דבר זה ע״ש ונוכל ללמוד מענינו לשם דבדיעבד יוכל לעשות סעודת פורים אפילו ממנחה ולמעלה. כתב הד״מ בשם הא״ז מצוה לאכול סעודת שבת לחיאטון ומאחר דעיקר הסעודה הוא לחם לכן אסור לאכול גרמיז״ל בשבת קודם הסעודה משום דשוב לא יוכל לאכול עיקר סעודת שבת לחיאטון והד״מ אולק עליו דהא אנן קי״ל דאוכל והולך אפילו אם המנחה ולמעלה עד שתשקע מ״כ ש״מ דלא מיישינן אלחיאטון והמג״א הסכים עם הא״ז דהני דקי״ל כר׳ יוסי דמותר לאכול אחר המנחה [ולא קי״ל כר׳ יהודה דס״ל דאסור לאכול ולשתות מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול] הוא רק משום דאין להחמיר עליו מבעוד יום משום דשם דלחיאטון אבל כשהגיע זמן סעודת שבת גם ר׳ יוסי מודה דמצוה לאכול לחיאטון [עיין תוס׳ פסחים ל״ט ע״ב שהוא נגד סברת זו דבודאי יהיה זהיר בזה ע״ש אבל מכמה פוסקים משמע דלא ס״ל כהתוספות] וא״כ כיון שעיקר הסעודה הוא לחם אין לאכול גרמיז״ל או שאבי מיני מזונות כה״ג קודם כדי שיהא תאב לאכול וכמו מן המנחה ולמעלה לר׳ יהודה [זהו כוונת המג״א בברור בעז״ה ואח״כ מצאתי בחמלת השקל שגם הוא ביאר כמש״כ דמבעוד יום גם להמ״א מותר ועיין בפמ״ג] ובמקומות דנוטלין לידים קודם סעודה שעל הכוס בשינוי דאסור לאכול קודם המוציא כדי שלא יהיה הפסק רב בין נטילה להמוציא וע״ש עוד שהקשה דהוא גרם ברכה אחינה לריכה וגם דאסור להקדים ברכה במ״מ קודם לברכת המוציא. והנה במקומותינו שהמנהג שאין נוטלין לידים קודם קידוש נהגו העולם להקל בשחרית כדעת הד״מ ואוכלין מיני מזונות לאחר קידוש קודם הסעודה ועיין בשו״ע של הגר״ז שיישב המנהג וכתב שאין למחות ביד המקילין ומ״מ יש אנשי מעשה שמחמירין לעצמן במקום דאפשר כדעת המג״א ומיכף אחר הקידוש נוטלין לידים ומברכין על הפת ואוכלין הכל בתוך הסעודה וכ״כ בספר שלחן עלי טטים ועכ״פ לכ״ע נכון להדר שלא למלא כרסו משאר אכילות קודם סעודת הפת:* מלקבוע סעודה וכו׳. היינו לאכול פת כדי שביעה כרגילותו בחול אבל מעט להשקיע רעבונו אינו בכלל קביעת סעודה לענין זה: * מט׳ שעות ולמעלה. עיין במ״ב והטעם דאף שצריך לחשוב שעות ומניות היינו בשאין היום קצר הרבה אבל בשהיום קצר מאד ובודאי לא יהיה תאב לאכול בגילה אחר אכילתו הסעודה הרגילה לא עדיף ד״ז מאם היה איסטניס דאיתא לקמן בסימן מ״ע ס״ג ובסימן תע״א ס״א בהג״ה דמתמרינן בה ונהי דשם לגבי מלה תמוה מעניינו היינו דלית בה חיובא אבל עכ״פ מצוה איכא ואף שבאמת גם איסטניס א״ל להתענות בע״ש כ״א מצד מדת חסידות היינו תענית גמור משא״כ בנידון דידן דהוא רק בהקדמה בעלמא בודאי מצוה לעשות כן: * אם לא וכו׳. ונראה פשוט לדעת המחבר אם חיוב התענית היה עליו מכבר ורצה לפרוע בתענית ע״ש אינו יוצא בזה כיון שלא השלימו כדין וצריך לנוס יום אחר. ודע דאפי׳ לדעת המחבר דלא העמיק בפיס דעת הר״מ אפילו לי״א ומשמע דס״ל דזה לא מקרי השלמה כלל במה שקיבל שבת בתפלתו היינו דוקא במי שקיבל על עצמו תענית ומסתמא היתה כונתו לשם תענית דדינו הוא עד לאת הכוכבים וממילא מוכרח הוא להשלימו אבל בא״ל בכון עשרה בטבת שחל בע״ש ומשמע בב״י דמלבד להורות כהפוסקים דס״ל דהאי מתענין ומשלימין דקאמר הגמרא היינו אם ירצה להשלים רשאי והאי סוגיא קאי שם גם אח״כ כדמוכח שם אבל מדברי הרמ״א דלא הזכיר בהגהתו את דעתם וכתב שם דבא״כ יש משמע דשם כדעת הרוקח ולאבי״ר המובא בב״י דס״ל דצריך להשלים ועיינתי בד״מ שכתב שגם דעת התא״ו כן עיי״ש [ומש״כ בשם הר״ן לא מצאתי שם בענין שום ראיה לזה] ואח״כ כתב שכן הוא דעת מהרי״ל דבא״כ יש לים ונראה בשו״ע בשם מהרי״ל בתשובה סימן ל״ג היינו שבשם אחיה וז״ל סוף דבר אחר תפלת ערבית הוי שפיר השלמה בערב שבת ותענית יחיד אבל בא״ג בעומר היה פה תענית קריאה בשביל גזרה ולא רציתי להחיר לאכול ביום אף כי היה בע״ש

שער הציון

(יט) ט״ז וא״ר לקמן בסי׳ תע״א לגבי ע״פ ושם יש איסור והכא עכ״פ מצוה איכא כמו לענין סעודה הרגיל בה בחול ועיין בט״ז בענינו דבסעודה ומשתה אם קונבע עצמו לשתות אוסר כל היום מפני שיוכל להבטל ע״ז מסעודת שבת אף בשביה לבד בתופן זה בודאי יש להחמיר מט׳ שעות ולמעלה עכ״פ: (כ) פסחים ק״ז: (כא) פמ״ג בסימן תע״א ע״ש:

הגהות ותיקונים: א) מ׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ו׳ פסק כהמג״א דיעשה הסעודה אף אם לא יוכל לאכול בליל שבת ויאכל למחר ג׳ סעודות.

הגה * (כא) וי"א דלא ישלים אלא מיד שיוצאים מב"ה יאכל (טור ומרדכי ס"פ בכל מערבין בשם הר"מ והגהות מיימוני פרק ג' מהל' תענית) לכן (כב) בתענית יחיד לא ישלים וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית (ז) ובתענית צבור ישלים והכי נהוג (מהרי"ל). [ח]ואם הוא (א) [א] תענית חלום צריך להתענות (כג) עד צאת הכוכבים:

הטור *) כלומר מקום הגה זו ח טור והגה"מ פ"ג מהלכות תענית

באר היטב

להתענות בע"ש אם לא שאם אוכל ביום אינו תאב לאכול בלילה: (ז) ובת"ל ישלים. משמע דבת"ל לא מהני תנאי דלאו בדידיה תליא מילתא וכ"מ סי' תקע"ב: (ח) תענית חלום. נראה דגם הי"א מודים דבתענית חלום יש להשלים דהא אפילו בשבת עצמו מתענין אחרוניים ועיין שכנה"ג ויד אהרן. וכ"ל דאם מתענה בכל ע"ש והשלים פעם ראשון צריך לנהוג כן לעולם וה"ה מי שמתענה תעניתים הכתובים בסי' תק"פ וה"ה ער"ח שאל להיות בע"ש וכ' סיון שאל בע"ש מ"ח. ולענין יארצייט בע"ש כתב הב"ח דאם בתחלה כשהתחיל להתענות אירע יום ו' יזהר שיקבל עליו שלא ישלים דיא"ל הוא כמו נדר וכיון שלא השלים בתחלה שוב א"צ להשלים אבל אם אירע בתחלה בימות החול והשלים נעשה כנדר וצריך להשלים אף אם יחול אח"כ ביום ו' עכ"ל ונמצא למדין אם חל פעם הראשון היא"ל ביום ו' אם לא השלים אז א"צ להשלים כל ימיו אם חל היא"ל ביום ו'. ואם השלים אז אז שאל היא"ל ראשון באמצע השבוע דאז חייב להשלים מדינא אז צריך להשלים כל פעם שאל יא"ל שלו ביום ו'. וט"ז חולק וכתב דלא מיקרי דרך נדר אא"כ דעתו שינהוג כן לעולם ע"כ המיקל לא הפסיד ובפרט מי שמלטער ע"ש ועי' ביו"ד סי' ת"ב ס"ק י"ב מש"ש. והעולם נהגו כהב"ח ועיין בתשובת נחלת שבעה סי' כ"ז[ב]:

שערי תשובה

[א] מ"ח. עיין בה"ט ועיין בשו"ת חוט השני כשאירע היא"ל בתחלה בע"ש א"ל להשלים כשאירע אח"כ ג"כ בע"ש אבל כשאל בחול צריך להשלים. וע"ש דאף כשאל בחול בתחלה י"ל דלא ישלים כשאל בע"ש דמסתמא לא היה קבלתו על ע"ש כו' ועיין בשו"ת נחלת שבעה סימן נ"ח שכתב ג"כ דאף שאל בחול מ"מ כשאל אח"כ בע"ש א"ל להשלים וכאשר עשה היא"ל הראשון שאירע בע"ש כן יעשה כל ימיו וכמ"ש מי"ד סימן ת"ג דלא כיש טוענין לפרש שהכל תלוי היא"ל הראשון שלאחר י"ב חודש דליתא אלא על יא"ל הראשון שאירע שאל בע"ש קאמר ועיין בא"ר ובמשבצות זהב כתב להקל כשאל הראשון (ר"ל שלאחר יב"מ) בע"ש ודעתו שאף אם יאירע בחול לא ישלים כי בזמניו הדורות תלושים ע"ש:

משנה ברורה

(כב) אפילו עוד היום גדול וכן אם התנה להתענות (כג) רק עד אחר מנחה גדולה מהני תנאו: (כא) וי"א דלא וכו'. המי י"א ס"ל (כד) דבן בתענית יחיד ובן בת"ל כגון עשרה בטבת שאל בע"ש לא יתענה רק עד שיגא מבהכ"נ דאז כבר קבלו שבת בתפלה שמתפללים (כה) מפלג המנחה ואילך [הוא מי"א שעות חסר רביע ואילך והשעות הן זמניות ועיין לקמן סימן רס"א] ומקרי עי"ז השלמת התענית מה שמתענה עד אחר קבלת שבת וה"ה בעינו"ע עד אחר קבלת יו"ט [ובחול גם לי"א לא מקרי השלמת התענית עד לאת הכוכבים] ומכריע הרמ"א דבתענית יחיד דהיינו שיחיד גזר על עצמו תענית לסמוך על הי"א דלא ישלים ומ"מ לכתחלה טוב יותר שיפרש כן בשעת קבלת התענית ובדיעבד אין זה לעיכובא ובת"ל אמירא מזה וצריך להשלים כדין (כו) ואפילו תנאי לא מהני דלאו בדידיה תליא מילתא (כז) ובצור שגזרו על עצמן תענית מחדש בשביל איזה ענין לא אמירא כ"כ ומהני תנאי: (כב) בתענית יחיד וכו'. תענית יחיד נקרא מי שקיבל על עצמו להתענות בע"ש זה או שדרכו להתענות בכל ע"ש או ערב ר"ח שאל בע"ש [היינו אותם אנשים שאין אומרים יו"כ קטן ביום ה' שלפניו דאלו האומרים מתענין ג"כ ביום ה'. א"ר בסי' מי"ח] או שמתענה יום שמת בו אביו ואמו או כ' סיון או שמתענה תענית חלום בסימן תק"פ. כתב מ"א דאם מתענה בכל ע"ש (כח) והשלים פעם ראשון צריך לנהוג כן לעולם וה"ה בכל הנ"ל דמסתמא כ"ז[א] שלא התנה בפירוש שאין דעתו להשלים תמיד אמרינן דדעתו לנהוג כן לעולם. ולכתחלה (כט) יותר טוב שלא ישלים בפעם ראשון כשאל בע"ש וכמו שכתב הרמ"א וכדי שלא יצטרך להשלים תמיד ואם בתחלה כשהתחיל להתענות יום שמת בו אביו ואמו או ער"ח ושאר תעניתים הנ"ל אל בחול (ל) ובחול הלא משלימין וע"כ (לא) יש פוסקים דס"ל דאפילו כשאירע אח"כ בע"ש ג"כ צריך להשלים עד לה"כ דמסתמא דעתו להתנהג כן תמיד אם לא כשהתנה בפירוש שאין דעתו להתנהג כן לעולם (לב) וש מולקין ע"ז וס"ל דמסתמא לא קבל על עצמו להשלים אף בע"ש וע"כ מי שמלטער יוכל לסמוך על המקילין ולאכול תיכף אחר יציאתו מבהכ"נ אף שהיום גדול: (כג) עד צאת הכוכבים. ואפילו הי"א הנ"ל מודו בזה שהרי אפילו בשבת עצמו יכול להתחיל ולהתענות ת"ח וכדלקמן בסימן רפ"ח וכ"ש שישלים עד הלילה. והגה יש מהפוסקים שחולקין וסוברין דגם בתענית חלום די להמתין עד שיגא מבהכ"נ ערבית דבזה מקרי השלמה אבל (לג) האחרונים הסכימו עם הש"ע דאין להקל בזה דכיון שהוא מפני הסכנה לבטל ולבער חלום רע שמא לא יועיל לבטלו אם לא ישלים עד הלילה:

ביאור הלכה

בע"ש נגד נאומו שהתנו ובחול הוי השלמה בגמר שקיעה דהיינו בה"כ כמו שנהגו עכ"ל ומ"מ ק"ק על הרמ"א אמאי לא הזכיר בהגהתו כלל את דעת הפוסקים המובא בב"י דס"ל דההשלמה חלוי בלילה וביותר שגם מהרי"ל גופא בתשובה סימן קנ"ז כתב וז"ל ותענית יחיד בע"ש מנהג דילי עד אחר תפ"ע כדברי מהר"מ אבל תענית צבור לעצמי אני מחמיר להשלים ככמה רבותא גדולי אשכנז דמתמירי ולעצמה אני אומר דעביד כמר עביד והכל לש"ש עכ"ל ומש"כ בסימן ל"ג שלא התיר היינו שלא התיר בפירוש אבל לא התמיר ג"כ ומלשון הרמ"א בהג"ה לא משמע כן ואולי משום דנהגו העולם כדעת מהרי"ל שהגיע לעצמו וכן הוא דעת הריקא ולאמי"ה ותא"ו וכ"ל כתב כן:

* וי"א דלא ישלים. עיין במ"ב להאי י"א אין נכון להמתין מעת בוא מבהכ"נ עד לה"כ אם תאב לאכול ומתעכב מחמת התענית. ודע דמדברי הרא"ש שהובא בב"י משמע דמיקר משקעה אמה והוא כבר קיבל עליו שבת אף שלא התפלל עדיין מקרי ע"ז ג"כ השלמה. וע"ל דהאי י"א וכן שבת הרא"ש הוא רק במי שקבל התענית שלא בלשון נדר רק בסתם קבלת תענית אבל מי שאסר על עצמו לאכול יום א' בלשון נדר לכ"ע אסור עד שאשאל שאז כלה היום ועיין ביו"ד סימן רע"ו וסימן כ"כ ס"א:

שער הציון

(כב) עו"ש: (כג) כן מוכח לקמן בסימן תקפ"ב במ"א ס"ק י"ג[א]: (כד) אחרונים: (כה) אבל קודם לזה אף שקיבל שבת קודם תפלת ערבית אחר מנחה לא מהני ואסור לבטוח אז פמ"ג: (כו) מ"א וש"א: (כז) א"ר וכן משמע ממ"ח: (כח) אף לדברי הט"ז יש לדון בזה הרבה אחרונים קמתו כהמ"א: (כט) אחרונים: (ל) עיין בפמ"ג ומש"א משמע כמו שכתבנו אך מי שמלטער יש להקל תיכף אחר יציאתו מבהכ"נ אף שהיום גדול: (לא) רש"ל וד"ח ודה"ח ומ"א: (לב) ט"ז וא"ר ופמ"ג וש"א: (לג) הב"ח ומ"א וא"ר:

הגהות ותיקונים: א) ב': ב) נ"ח:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ג כתב והוא שבשעה שהשלים פעם ראשונה היה בדעתו לנהוג כן לעולם, או שהשלים ג' פעמים ולא התנה שיהא בלי נדר.

רנ הכנת הסעודות לשבת. ובו ב׳ סעיפים:

א טור ושבלי לקט מהל׳ דרך חקלת שבת ק״ז ב שם ק״ט

א (א) [א] * (א) אישכים בבוקר (ב) ביום ששי להכין צרכי שבת ובאפי׳ יש לו כמה עבדים

שערי תשובה

[א] ישכים. עיין בה״ט וכתב בר״י שאם הוא דבר שאולי לא ימצא ביום ו׳ והדבר לצורך עונג שבת יותר טוב לקנותו ביום ה׳ מלבטל המצוה כמו

באר היטב

(א) ישכים. ויותר טוב לקנות ביום ו׳ מביום ה׳ ויאמר על כל דבר שקונה זה לכבוד שבת כתבים. ומצוה להכין לרכי שבת מחד

בשבתא כי גם הלל מודה בזה ד״מ עמ״א. ויחזור בתשובה בכל ע״ש. כי דומה לעה״ב מי שטרח בע״ש וכו׳. וש לפנות קודי עבדים

ביאור הלכה

* ישכים בבוקר. עיין הטעם במ״ב והוא מרש״י וטור והנה הט״ז המיא הטעם מה דהמיא בב״י בשם תנחומא דכתיב והיה אין והיה אלא מיד שנאמר והיה כי קם הפלשתי ועיין בפמ״ג שכתב דאפשר דלטעם זה צריך להיות ההשכמה יותר בהקדם דהיינו אפילו קודם ק״ש ותפלה אם אפשר אך שיראה שלא יעבור עי״ז זמן ק״ש ותפלה ולאפוקי לטעם רש״י וטור דהכנה דומיא דהבאה הלא הבאה היתה בבקר והיא זמן ג׳ שעות על היום וכדאיתא בברכות כ״ז ע״א מקרא דוילקטו אותו בבוקר בבוקר [ומה שכתב בפמ״ג ד׳ שעות ט״ס] והנה אחתו העתקנו במ״ב אחר ק״ש ותפלה דוקא כי העולם לא הגו כוותיה דהפמ״ג [אך זה יש לדחות דאפשר שסומך כ״א על אנשי מיתו שהם מכינין מיכף כשקמים לצרכי שבת אבל כשאין לו מי שיכין עצומו אפשר דאה״נ דצריך להשכים קודם ק״ש ותפלה להוצאת שבת] גם המעיין בספר סדר היום שהביאו המ״א בסוף סימן רנ״א יראה להדיא דעתו דדוקא אחר ק״ש ותפלה אם לא שלא ימצא לקנות אח״כ ואפילו בזה כתב שיראה לקנות ק״ש מקודם ונראה בפשיטות דלטעמו אפילו בשיטתו דס״ל דהוא דאוריתא הלא ק״ש הוא תדיר ותדיר קודם ומיירי דבמעט זמן של הקריאה לא יאחר הקנייה. והנה אף דנוכל לייסד סברת הפמ״ג דס״ל דלהתנחומא דליף מוהיה אין והיה אלא מיד גילתה לנו התורה דהכא שאני מ״מ למעשה אין לסמוך ע״ז כלל דאפשר דאפילו להתנחומא שנותה אז התורה ההכנה מיד שהיה יום השני אין שום ראיה לזמננו דהלא יהוא דשבת ניתן להם בהבית קודם קבלת התורה ולא היה אז עדיין עליהם מצות ק״ש ולכן אל עליהם מצות הכנה ביום השני מיכף כשקם ממטתו משא״כ אח״כ שנצטוו על ק״ש בזמן קימה והיא מצוה תדירה בכל יום היא קודם ומה דאמר רב חסדא ישכים להוצאת שבת ויליף מקרא דוהיה היינו לצרכי להקדים כל מה שיוכל וע״כ אפילו אחר קבלת התורה שנצטוינו על מצות תדיריות בכל יום והיא מצות ק״ש יזרז את עצמו לזה מיכף אחר שיקיים ק״ש [וגם תפלה דלדעת הרמב״ם היא דאוריתא וגם מחמת סמיכת גאולה לתפילה] דגם זמן ק״ש מקרי השכמה וכדכתיב ויגש הפלשתי השכם והערב ואחז״ל כדי לבטלם מק״ש שחרית וערבית אלמא דג׳ שעות על היום הוא בכלל השכמה עדיין וממילא מה דמצוינו את עצמו מיכף אח״ז להוצאת שבת לא נפיק מכלל זה [וגם דלכאורה נראה דהאי דרשא דר״ח הוא אסמכתא בעלמא] [וכבר העיר בזה הפמ״ג בסוף סימן רנ״א מדג׳ סעודות ס״ל לכמה פוסקים דהוא מדרבנן] דהלא כתב הרמב״ם דעיקר עונג שבת הוא מדברי קבלה ואיך יהיה הכנה לזה מדאוריתא בע״ש בבוקר אבל בחמת יש לדחות הכל דאף דעונג הוא מדברי קבלה אבל עכ״פ סעודה בשבת וההכנה לזה מבעוד יום הוא דאוריתא לכמה פוסקים עיין מיה ב׳ ע״ב ברש״י והרע״ב וא״כ אפשר דגם השכמה לזה בבוקר הוא מה״ת] וגם מה שכתב בסדר היום דאם הבטר מתפללין לא יפרוש מן הבטר פליאה היא איך יתחה לדבריו תפלה בבטר

הטעם מה דהמיא בב״י בשם תנחומא דכתיב והיה אין והיה אלא בנבקר דכתיב ולקטו אותו בבבקר אף הכנה על שבת תהיה מיד בבקר והיינו מיד אחר ק״ש ותפלה אך אם הוא רגיל ללמוד אחר התפלה איזה שעור קטוב (ג) אז שלומד עם רבים אל יבטלנו וכמש״כ בסוף סימן רנ״א (ב) ואם דרך המקום ההוא למכור בבבקר ולא ימצא לקנות אחר למודו לא יקבע למודו אלא אחר הקניה ואם רגילין למכור בבוקר השכם קודם התפלה ולא ימצא לקנות אחר התפלה יקנה ואח״כ יתפלל אך יראה לקרות ק״ש מקודם כיון שבבר הגיע זמנה ואין זה בכלל מה שאמרו אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזו חפצי שמים היא: (ב) ביום ששי. והוא יותר טוב משיקנה ביום ה׳ שהוא מינכר יותר שהוא לכבוד שבת אם לא בדבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח וכדומה יש לקנות ביום ה׳ אך אם הבשר שמוצא ביום ה׳ הוא כחוש ויש ספק שימצא ביום ו״ו שומן[א] וטוב ימתין על יום ו׳ [אחרונים] ומסתברא דבימים הקרים כל מה שיכול להקדים ההכנה ביום ה׳ עדיף. וטוב שיאמר (ג) על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כי הדבור הוא פועל הרבה בקדושה. ואע״פ שהכין בהשכמה (ד) מצוה היא לכתחלה שיוסיף גם בין השמשות ורמז לדבר שנאמר והיה משנה [כלומר שיכינו שנית]. כתיב בתורה זכור את יום השבת לקדשו ודרשו ז״ל שתהא זוכרו מאחד בשבת נזדמן לך חלק יפה תהא מתקנו לשבת ואמרו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת היה מוצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה אוכל הראשונה ומניח השניה על שבת נמצא שהאכילה היא כדי שתשאר היפה על שבת אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר ברוך אדני יום יום יעמס לנו ברכנו. והסכימו (ה) הרבה פוסקים שגם הלל מודה שכדברי ב״ש עדיפא טפי אלא שהיה בוטח בה׳ שבודאי יזמין לו לשבת מנה יפה משאר הימים וכדי לחזק מדת בטחונו היה נוהג כן אבל בשאר כל אדם שאין בטחונו חזק כ״כ גם הוא מודה דכשמאי עדיפא טפי (ו) ופשיטא בדבר שאינו שכיח לקנות כשיזדמן לו דבר שלא יהיה נפסד אז יניח אותו לשבת. מצוה (ז) לבעוס מכל תבשיל בע״ש (ח) כדי לתקנן יפה כהוגן ועיין בספר שלחן שלמה דהטעימה בשבת מכל מין בודאי

משנה ברורה

א (א) ישכים בבקר וכו׳. דכתיב והיה ביום השני והכינו את אשר ילקטו וגומר הכנה דומיא דבאה והבאה המן הלא היתה לאחר בבקר דכתיב ולקטו אותו בבבקר אף הכנה על שבת תהיה מיד בבקר והיינו מיד אחר ק״ש ותפלה אך אם הוא רגיל ללמוד אחר התפלה איזה שעור קטוב (ג) אז שלומד עם רבים אל יבטלנו וכמש״כ בסוף סימן רנ״א (ב) ואם דרך המקום ההוא למכור בבבקר ולא ימצא לקנות אחר התפלה יקנה ואח״כ יתפלל אך יראה לקרות ק״ש מקודם כיון שבבר הגיע זמנה ואין זה בכלל מה שאמרו אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזו חפצי שמים היא: (ב) ביום ששי. והוא יותר טוב משיקנה ביום ה׳ שהוא מינכר יותר שהוא לכבוד שבת אם לא בדבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח וכדומה יש לקנות ביום ה׳ אך אם הבשר שמוצא ביום ה׳ הוא כחוש ויש ספק שימצא ביום ו״ו שומן[א] וטוב ימתין על יום ו׳ [אחרונים] ומסתברא דבימים הקרים כל מה שיכול להקדים ההכנה ביום ה׳ עדיף. וטוב שיאמר (ג) על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כי הדבור הוא פועל הרבה בקדושה. ואע״פ שהכין בהשכמה (ד) מצוה היא לכתחלה שיוסיף גם בין השמשות ורמז לדבר שנאמר והיה משנה [כלומר שיכינו שנית]. כתיב בתורה זכור את יום השבת לקדשו ודרשו ז״ל שתהא זוכרו מאחד בשבת נזדמן לך חלק יפה תהא מתקנו לשבת ואמרו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת היה מוצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה אוכל הראשונה ומניח השניה על שבת נמצא שהאכילה היא כדי שתשאר היפה על שבת אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר ברוך אדני יום יום יעמס לנו ברכנו. והסכימו (ה) הרבה פוסקים שגם הלל מודה שכדברי ב״ש עדיפא טפי אלא שהיה בוטח בה׳ שבודאי יזמין לו לשבת מנה יפה משאר הימים וכדי לחזק מדת בטחונו היה נוהג כן אבל בשאר כל אדם שאין בטחונו חזק כ״כ גם הוא מודה דכשמאי עדיפא טפי (ו) ופשיטא בדבר שאינו שכיח לקנות כשיזדמן לו דבר שלא יהיה נפסד אז יניח אותו לשבת. מצוה (ז) לבעוס מכל תבשיל בע״ש (ח) כדי לתקנן יפה כהוגן ועיין בספר שלחן שלמה דהטעימה בשבת מכל מין בודאי

שער הציון

(א) מ״א[ב] בשם סדר היום ומה שכתב המ״א אח״כ ולימוד הישיבה אין ר״ל שע״כ צריך לבטל דא״כ קותר את עצמו גם זה ליתא בסדר היום דשם מוכח דהיא דאפילו בשביל מצוה עוברת אין לבטל מ״ת דרבים אלא הכוונה דהבעה״ב שרוצה לילכם בתוך הישיבה ואין לו בביתו מי שיכין עבורו אין לו לילכם דה״ל דבר שאין לו קצבה אבל להרב הלומד עמהם לא שייך זה: (ב) מ״א וש״ל: (ג) (ד) מ״א: (ה) או״ז וד״מ וב״ח ומ״א וש״ל: (ו) ח״א וכן משמע בא״ר: (ז) מ״א: (ח) מ״ר ובשו״ת משמע דעכם הטעימה היא מצוה:

הגהות ותיקונים: א) שמן: ב) בסימן רנ״א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב: ומ״מ אם הציבור מתפללין אל יפרוש מהם. ב) ובקונטרס אחרון אות א׳ כתב שללמוד עם רבים הוא מותר רק אם זה לימוד שיש בו קיצבה.

לשמשו * ישתדל (ג) להכין (ג) [ג] בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים ור"ז היה מדליק האש ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול (ד) [1]ומהם ילמד כל אדם ולא יאמר לא אפגום כבודי * כי זה הוא כבודו שמכבד השבת: הגה ויש להשמיט (ג) הסכין בע"ש (ה) כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו וב"י בשם ספר חיי עולם): ב [2]ירבה בבשר ויין ומגדנות (ו) כפי יכלתו:

ג נשון הטור ד מדברי הרמב"ם פרק ל' מה"ש

רנא שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה. ובו ב' סעיפים:

א * (א) [א]העושה (ג) מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה אינו רואה (ב) סימן ברכה [2]יש מפרשים

א פסחים ל' ב טור והמרדכי בשם רבי מאיר

באר היטב

שבבית. מוצאות חיים. ומצוה לטעום מכל התבשילין בע"ש האר"י ז"ל: (ב) בעצמו. וה"ה בכל מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו: (ג) הסכין. מדכתיב והכינו את אשר יביאו הך את גרמז בו סכין מלשון לאתים ומזמרות: (ד) מלאכה. ופרקמטיא שרי מ"א: בקידושין בעשה דר"א ור"י שהיו מסובים במשתה בנו של ר"ג בני עומד ומשקה עליהם וכו' מצינו גדול ממנו שמשמש כו' ואמנם בחוות יאיר סי' ר"ה כתב דדוקא תשמיש של בזיון אסור משא"כ מה שעושה לכבד אחרים וע"ש דשקיל וטרי בהא דר"י מצלת ציר כבודו ועי"ש שהיו לפי כבודו שהא פלוגתת הרמב"ם והרא"ש לענין השבת אבדה אם בעל נפש יכול להחמיר להשיב אף שאינו לפי כבודו וע"ש דרבנן לא קפדי ומטפלים בעצמם בעשיית סוכה וכן בשאינת מיס דרך ר"ה למצת מצוה וכן אין ממעיט מלטפל בחטורת קבריס בחפירה וכל צרכיו. וגם הגא שם דר"י בר אלעזר מרקד אחתא ע"ש ועיין בבאר יעקב חלק א"מ דמייתי מקידושין גבי ר"י אשכחיה לר"ג דעבד מעקה וכן הא דהלכו לאחליו של אמאוס ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג. ובמה"ב האריך בזה והביא דברי מהרי"ט בקידושין שכתב שר"נ רלה לעשות מעקה בעצמו שהיא מצוה עשה וחייב לברך עליו ואמרינן מצוה בו כו' ע"ש ועיין בברכות בהא דר' אמי ורבי אסי קטרי גננא לר"א כו' ע"ש ועיין בתוספות פרק מליאת האשה גבי הלל פעם אחד לא מצא עבד לרון לפניו כו' ע"ש:

שערי תשובה

הבאר במקום שאפשר שלא יהיה ביום ו' וכיוצא ע"ש: [ג] בעצמו. עיין בה"ט בשם כוונות האר"י ז"ל הזעה שאדם מזיע בצרכי שבת הם סגולה למחיקת העונות כמו הדמעות ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת ע"ש וכה"ג כתבו לענין עשיית המצות בע"פ ועיין בתוספות שבת שכתב בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו רמי ליהר גם בסעודת ברית מילה ותחונה ע"ש והנה מצינו יאיר סי' ר"ה כתב דדוקא תשמיש של בזיון אסור משא"כ בזה שעושה לכבד אחרים וע"ש דשקיל וטרי בהא דר"י מצלת ציר כבודו וע"ש שהיו פלוגתת הרמב"ם והרא"ש לענין השבת אבדה אם בעל נפש יכול להחמיר להשיב אף שאינו לפי כבודו וע"ש דרבנן לא קפדי ומטפלים בעצמם בעשיית סוכה וכן בשאינת מיס דרך ר"ה למצת מצוה וכן אין ממעיט מלטפל בחטורת קבריס בחפירה וכל צרכיו. וגם הגא שם דר"י בר אלעזר מרקד אחתא ע"ש ועיין בבאר יעקב חלק א"מ דמייתי מקידושין גבי ר"י אשכחיה לר"ג דעבד מעקה וכן הא דהלכו לאחליו של אמאוס ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג. ובמה"ב האריך בזה והביא דברי מהרי"ט בקידושין שכתב שר"נ רלה לעשות מעקה בעצמו שהיא מצוה עשה וחייב לברך עליו ואמרינן מצוה בו כו' ע"ש ועיין בברכות בהא דר' אמי ורבי אסי קטרי גננא לר"א כו' ע"ש ועיין בתוספות פרק מליאת האשה גבי הלל פעם אחד לא מצא עבד לרון לפניו כו' ע"ש:

משנה ברורה

היא מצוה ורמז לזה טוענמיה חיים זכו: (ג) להכין בעצמו וכו'. דמצות כבוד שבת מוטל על כל אדם וכדכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד (ט) ומצוה בו יותר מבשלוחו וה"ה בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו ועיין בבה"ל. כתבו הספרים יהרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ע"ש כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאלו מקבל פני המלך ית"ש ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בגלוי הסתבות של חלאת העונות (י) ויש לפנות קודי עכבים שקורין שפי"ן וועב"ש מהבית בע"ש [א"ר] וכ"ש שריך לכבד הבית מהאבק והעפר מבעוד יום וזהו הכל בכלל כבוד שבת וידמה בדעתו כאלו יבוא אליו להתאכסן אלך ב"ו כמה מכבד הבית ומליא המטות וכ"ש שבת מלכתא [ס"א]: (ד) ומהם ילמוד כל אדם. היינו אפילו התשוב ביותר (יא) ובפרט בימים הקבריס ומכ"ש כשרואה שכבר הוא סמוך לשבת שאז הוא מחוייב לעסוק בכל כחו ורמיתי אנשי מעשה גדולי תורה שהיו מכבדין הבית בעצמן בימים הקבריס כדי שלא יתחלל שבת וזהו חיוב גמור על כל אדם דמאי שבא דאין לו מי שיכין או שהשליח אין לו פנאי: (ה) כי זה הוא וכו'. ובספרי מסמיך לה אקרא ודעת כי שלום אהלך זו השמחת הסכין כי אם קהה הסכין יוכל לבוא לפעמים לידי קטטה מ"ו: ב (ו) כפי יכלתו. עיין לעיל בסימן רמ"ב שם מבואר כל הפרטים בזה:

א (א) העושה מלאכה. ופרקמטיא (ג) שרי ומ"מ משמע מהגמרא (ב) זמן סגירת המגורות הוא קודם זמן הדלקת הנרות ועיין בבה"ל ולקמן בסימן רנ"ו בס"ב סק"ג: (ב) סימן ברכה. מאותה מלאכה דגמרא הוא רק דאין משמתין אותו אבל איסורא יש כי אמה לנו להשוות פלוגתא בין המירושים וכן משמע בר"ן ר"פ הנ"ל ע"ש וכבר הביאו בפמ"ג והנה

שערי תשובה

בשבת בזה שיך בזה לומר מצוה שיוכל לעשות ע"י אחרים אין מבטלין אפילו לזמן מועט והכל הלא יוכל לעשות ע"י שלוחו דעדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי י"ל דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו כגון שיפסיק באמצע הלמוד לילך לגמול אבל עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה ההיא משא"כ בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו א"ל דדוקא לענין כבוד שבת אמרינן כן דאמירא משא"כ לענין שאר מצות אם הוא מ"מ ונוגע לביטול תורה וצ"ע: (י) זה נכלל במה שכתב הרמב"ם פ"ל הלכה ה' צריך לתקן בימו מבעו"י מפני כבוד השבת: (יא) ח"א: (ג) מ"א: (ב) זמן הסגירה הוא בתקיעה שניה והדלקה הוא בשלשים [שבת ל"ה]:

(ג) (ג) מנחה גדולה * [ג]ויש מפרשים מנחה קטנה: הגה ודוקא כשעושה המלאכה דרך קבע אבל אם עושה אותה (ד) דרך ערמי לפי שעה ולא קבע עליה שרי (כ"י בשם מ"ז) ולכן מותר לכתוב * אגרת שלומים וכל כיולא בזה (ד"ע): ב * [ד]לתקן בגדיו וכליו לצורך שבת מותר כל היום: הגה וה"ה בגדי חבירו אם הוא לצורך שבת * (ה) ואינו נוטל עליו (ג) שכר (כ"י) [ה]וה"ה למי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו: הגה אבל אסור (ו) לכתוב לחבירו בשכר (מרדכי פ' מקוש שנהגו) * ומסתפרין כל היום * אפי' (ז) מספר

ג רש"י שם בגמרא לגי' ר"ת מזרחי ד טור בשם אבי העזרי ושאר פוסקים ה שם בשם אבי הרא"ש

באר היטב

(ג) מנחה גדולה. היינו משש ומחצה ופסקו הט"ז ומ"א כמ"ד מנחה קטנה ע"ש:(ג) שכר. ואם הוא אינו עני ורוצה להוציא השכר שיטול משנה ברורה

ביאור הלכה

(ג) מנחה גדולה. היינו משש ומחצה ופסקו הט"ז ומ"א כמ"ד מנחה קטנה ע"ש:(ג) שכר. ואם הוא אינו עני ורוצה להוציא השכר שיטול משנה ברורה

והנה הט"ז כתב דאין בו איסורא רק דאין בו סימן ברכה ולדידיה מוכרחין אנו לומר דפליגי ב' המירושים הנ"ל והלכה כד"ם להקל ונפרט דהוא מירושא בתרא ס"ל אף למירושא קמא דגמרא אף דקאמר לשון איסור היינו דאין רוח חכמים נוחה הימנו אבל לאו איסור גמור אך לפנ"ז אנא זכר מדברי הרמב"ם וש"פ הנ"ל. והנה לענין פרקמטיא כתב המ"א דאינו בכלל מלאכה ושארי האחרונים [הר"ס[א]] ומו"ם וח"מ] אלקו ע"ז בראיה ועיין בפמ"ג שמירת דכותא המ"א היינו דאין צריך להחמיר בזה לכ"ע ממנחה גדולה אבל לענין מנחה קטנה דינו כמו שאר מלאכה וכמו שכתב בעצמו בסק"ד שמה שאמר הגמרא דמקיעה שויה היתה לבטל העיר ואנוחתה היינו בזמן מנחה קטנה וכן משמע במהר"ם דלענין סגירת החנויות שזה הזמן כמו לענין שאר מלאכות אך הקיל שם לענין פרקמטיא בלישנא ע"ש [ובדברי נדהה ראיה הנתיב חיים ובלא"ה אינה ראיה לפי מה שכתב הרמ"א בהג"ה והוא נוצע מא"ז דדוקא אם עושה מלאכה בקבע כדי להשתכר וכו' ורמיתו שם הוא ממה שהקיל במשנה לשרות דיו ע"ש עם תשכה וכן שאר הדברים שהביא שם במשנה שב"ש סוברין דוקא כדי שיעשו מבעוד יום וז"ה מתירין עם תשכה עיי"ש ועיין בפרישה שהקשה ממשנה זו ועי"ש מה שתירץ לפי שמתחיל רק עם תשכה והמלאכה נעשית מאליה בשבת ולפנ"ז האיך מתירין ב"ש בכדי שיעשו וגם ב"ה מודו זה אך האמת הוא מה שתירץ האו"ז הנ"ל והנה העולם נהגו להקל לענין סגירת החנויות ונראה שקומכין על דברי הט"ז הנ"ל דלית בו איסורא בכל גווני: * ויש מפרשים מנחה קטנה. עיין במ"א שמסכים לדעה זו וח"מ משמע מייה דפועלי שדה צריכין לשבות במנחה גדולה ומבאר בזה מה שכתב הרמב"ם דתקיעה דשופר שמרמז על הפועלים שיפסקו מלאכתן [כבשבת ל"ה] צריך להיות במנחה והנה בזמנינו לא נהגו ככה ופשר הטעם הנ"ל הוא כדי שיצאו לעיר וישיגו צרכי שבת ובזמנינו כ"א מהפועלים אנשי ביתו מכינין צרכי שבת וכעין שמצינו לענין מה שאמרו חז"ל מת בעיר כל בני העיר אסורין במלאכה שכתבו הפוסקים שהוא כדי שישתדלו להכין כל עניינו וע"כ במקום שיש בעיר חנותות מיוחדות לצרכי המת שוב מותרין הכל. ומ"מ כל י"ש ירא לפסוק ממלאכתו שבשדה עכ"פ בזמן מנחה קטנה [אם לא שהוא דבר אחדוד דאז לא עדיף ממוה"מ] ורבים מחמירים אף במלאכתו שבבית: * אגרת שלומים. עדיפא הו"ל לכתבה דאפילו שריית דיו וקמיצים או לידת חיה ועופות דזה בודאי אסור בחוה"מ כל שאינה צורך המועד ג"כ מותר בע"ש שכן מוכח בחו"ז שממנו נוצע הדין: * לתקן בגדיו וכו'. ה"ה לתפור בגדים מחדש [מ"ר ופמ"ג] אף דהוא מלאכה גמורה ובע"פ אסור בזה כמבואר בסימן תס"ה לענין ע"ש מקילינן ע"ש בדבריהם ומשמע מדבריהם דאפילו לתפור מעשה אומן מותר ובבאור הגר"א הביא המקור על דין תיקון בגדים מתוה"מ דשם מותר רק מעשה הדיוט ומשמע דדעתו דגם כאן כן הוא ומשארי אחרונים לא משמע כן: * ואינו נוטל עליו שכר. ואם הוא רואה שאם לא יביא לו הבגד על שבת יפחות לו משכירותו מכפי מקח הנהוג בזה או שמכאן ולהבא לא יתן לו להשתכר אפשר דהוא בכלל דבר האבוד וכענין מה דאיתא לענין חוה"מ בסימן תקנ"ט סי"ג עוד עוד טעם להתיר דדעת הר"י בע"פ דאם התחיל בזמן ההיתר יוכל לגמרו אפילו אחר חצות אך רבו החולקים עליו ולכך פסק השו"ע בסימן תס"ח ס"ט[ב] בהג"ה דלא כוותיה וזהו בע"פ אבל בע"ש דקילא מע"פ אם הוא שעת הדחק דיהיה לו עליו תרעומות אם לא יביא לו על שבת נראה לי דיוכל לסמוך על דעת הר"י דיוכל לגמרו אפילו אחר זמן מ"ק אפילו בשכר ואף שהמלאכה הרבה פרטי קולא בענין זה מי שהוא בע"מ ידע ה' ירחם לכתחלה לזרז עצמו שלא יבא למדה זו שיצטרך לעשות עד סמוך לשקיעת החמה אם לא מי שהשעה דחוקה לו וכמו שכתבנו במ"כ: * ומסתפרין כל היום וכו'[א] עיין בביאור הגר"א שמפקפק בזה מאד ולפי דעתו יש ליזהר ממנחה ומעלה אפי' בחנם כי היא תמיד מלאכת אומן ע"ש: * אפילו מספר ישראל. אגב דאיירינן בענין תספורת ראיתי להזכיר ענין אחד מה שאיזה מהמון נכשלין בו בעו"ה והוא בענין איסור הקפת פאת הראש וכמו שאבאר כי ידוע דעל איסור הקפת פאת הראש יש ג"כ לאו בתורה והוא הלאו דלא תקיפו פאת ראשכם וי"א דפאת הראש תמוך עוד מפאת זקן דעובר על הלאו אפי' אם מעבירים במספריים כעין תער דהיינו סמוך לבשרו ושיעור הפאה הוא מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם וכל רוחב השערות שבמקום זה לא תגע בו יד להעבירם מצד שהוא הכל בכלל פאת הראש ומשם ולמטה מתחלת פאת הזקן וכמבואר כ"ז בש"ע יו"ד סימן קפ"ח ע"ש גם אחד המקיף ואחד המיקף הוא בכלל לאו זה וכמבואר שם ובעו"ה מצוי שמעבירין את הפאות עד סמוך לבשרן ממש ואין משיירין כלל ויש בזה משש דאורייתא והיה לבם לשייר עכ"פ קצת מן הקצת ויותר מזה יש מהבחורים שבעת שהספר מספר ראשו הוא מגלח לו השער שאצל אזנו והוא מחמת שמוטעין שהושמין שפאת הראש נקרא רק מה שאנו קורין פאה ולא כן הוא כאשר כתבנו והוא לאו גמור דאורייתא נד"ה וגם זה הלאו הוא אפילו על המיקף וכנ"ל ועכ"כ אפילו אם המספר הוא מ"י יש לישראל להזהירו שלא יגע בו כלל במקום ההוא וגם במרחץ מותר להפסיק את המספר שלא יגלח במקום ההוא אם יהיו דבריו נשמעין לו וכמבואר לעיל בסימן

שער הציון

(ג) ט"ז וכן דעת המ"א כמ"ד מ"ק וכ"פהפמ"ג[1]:(ד) דהנה המ"א הקשה הא פועלי שדה צריכין לפסוק בתקיעה דאשורה וכן פועלי בית ע"כ ממנחה קטנה ולמעלה ומיכן הסירושלמי מיירי מדינא אבל לאחר שתקנו על ידי התקיעות לשבות מהמלאכה אה"נ דצריך לשבות ור"ל שבה"ש יעבה לו עצור זה משכרו שבכרו ליום [עיין בתוס' מ"ס] ודומק ותו"ש כתב דנראה דמה שהצריכו לפסוק ממנחה ולמעלה היינו בעושה מלאכת עצמו אבל לא בעושה מלאכת אחרים ודבריו נכונים אבל נראה דכ"ז בדיעבד שנשכר ליום קמתא אבל לכתחלה מוטל על הפועל שלא לשכור א"ע ליום שלם בע"ש כ"א עד זמן מנחה קטנה: (ה) א"ר בשם ד"מ: (ו) וכן אפילו בעצמו כבר הכין רק שצריך כדי ליתן לשכירו לצרכי שבת ג"כ שרי: (ז) שלמן שלמה:

הגהות ותיקונים: א) הא"ר: ב) ס"ה:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן תרכה סק"ב מש"כ בשם הפמ"ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: אבל מותר לספר את ישראל כל היום אפילו מעשה אומן ואפילו בשכר.

הלכות שבת סימן רנא רנב

(ד) [מ] ישראל (כל בו וב"י) * (ח) ויש לאדם למעט קלת (ה) בלמודו בע"ש (ט) כדי שיכין לרבי שבת (ש"ג פי"ו דשבת ירושלמי פ"ק דתענית):

רנב דין מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בע"ש כדי שיהיו נגמרים בשבת. ובו ז' סעיפים:

א מותר להתחיל במלאכה בע"ש. סמוך לחשיכה אע"פ שאינו יכול לגומרה מבעוד יום והיא נגמרה מאליה בשבת כגון (א) לשרות דיו וסממנים במים והם נשרים כל השבת ולתת אונין (פי' אגודות) (ב) של פשתן לתנור כדי שיתלבנו ולתת (ג) צמר לתוך היורה [2]שאינה על האש והיא טוחה בטיט שאם היא על האש (ד) אסור (מ) [מ] שמא יחתה (פי' יגלה ויעור הגחלים במחתה) ואפי' אינה על האש אם אינה טוחה בטיט אסור (ה) שמא יגיס בה בכף [3]והמגיס בקדרה אפי' אינה על האש (ו) חייב משום מבשל [7]ומותר לפרוס (ז) מצודות חיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת ומותר

א שבת י"ז ב סס בגמרא י"ח ג לפי' רש"י סס ד סס בגמ'

באר היטב

לצורך שבת מותר דהא אפי' בחול המועד מותרות כל המלאכות עד"ז ט"ז: (ד) ישראל. והאר"י ז"ל היה נזהר שלא לגלח אחר המנחה אפילו בע"ש מ"א: (ה) בלמודו. לכן אין קובעין ישיבה בקונסטנטינ"א בע"ש כנה"ג. ובסדה"י כתב דאם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלו ולמוד הישיבה מיקרי דבר שאין לו קצבה ופירוש רש"י על הסדרא שרי ואם לא ימצא אח"כ לקנות אזי לא יקבע הלמוד בבוקר ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה אזי יקנה ואח"כ יתפלל שזו מצוה עוברת וגם היא דאורייתא ובלבד שיקרא ק"ש קודם. ואם הלימוד מתפללין לא יפרוש מהם ואם הכין ביום ה' יכול ללמוד כדרכו ע"כ:

(מ) שמא יחתה. נשאלתי משורפי יין שרף מתבואה וסמוך לשבת לא נגמר היין שרף אי חייב לעקור הכיסוי מהיורה ולהפסיד ממונו או כיון דיש"ש הולך ממילא ואינו עושה שום מעשה מ"ב אין משש אסור בזה העלה בתשובת פנים מאירות סי' פ' דאינו מחוייב

שערי תשובה

[מ] ישראל. עיין בה"ט ועיין בבר"י סימן רל"ב המ"ל ל' מהר"י נמה הרב ז"ל היה נוהג שלא להספיד אחר חצות שהוא עת מנחה גדולה ואף בע"ש היה נזהר מאד. וכתב הבר"י דמשמע מזה דאם יש לאדם סבה לגלח תוך השבוע אינו חייב להמתין עד ע"ש עכ"ל. ועיין במש"כ סימן ר"ס שכתב דודאי מצוה להספיד בבקר בע"ש כדמשמע בזוהר דף ה' וכמ"ש בא"ר וכן לקון הספרים אך אם יש צורך להספיד ביום ה' או לקון הספרים שהוא ערב חג שבועות או שיום ו' ר"ח ונוהגים איסור או דבר אחר אין לחוש ומ"ש האחרונים שלא לעשות ביום ה' וגם מה שנוהגים להמתן אזה דבר אחר נטילת הספרים אין לחוש לזה ע"ש:

[מ] שמא יחתה. עיין בה"ט וע"ש בפמ"א הטעם כיון דהכיסוי של יורה היא טוחה בבצק ופי התנור סותמים וזורקין היטב בטיט ואם פותחין סתימת התנור מתקלקל הי"ש ובזה שרינן לקמן סימן רכ"ד ולכן לכ"ע שרי הכא שלא ליקח הכסוי להספיד ממונו ע"ש ולכן אין ללמוד מזה היתר לענין

משנה ברורה

היינו (ח) אפילו אם הספר נוטל שכר והטעם דגרמה לכל שעושה המספר לצורך שבת ולכן שרי ולא דמי לתיקון בגדים שאסור בנטילת שכר דהתם אין מיכר בפעולה שהוא לצורך שבת משא"כ בזה וע"כ יש ליזהר מלגלח לא"י. כתב המ"א שהאר"י ז"ל היה נזהר שלא לגלח אחר מנחה אפילו בע"ש (ט) ובאמרו כונתו דמ"ש אחר מנחה היינו אחר שהגיע זמן מנחה אבל לא מיירי שהתפלל מנחה והיינו דקאמר אפילו בע"ש דר"ל לא מיבעיא בחול קודם שהתפלל מנחה אלא אפילו לצורך שבת שהוא מצוה ג"כ לא היה מגלח אחר שהגיע זמן מנחה ולא התפלל (י) והעולם שאינם נזהרים בזה אפילו אחר שהגיע זמן מנחה קטנה י"ל דכיון שקורלין לבהכ"נ לא חיישינן שיעבור עי"ז זמן התפלה: (ח) ויש לאדם וכו'. לכן אין קובעין (יא) ישיבה באיזה מקומות בע"ש ובספר סדר היום כתב דאם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלו ופירש"י על הסדרא מקרי דבר שיש לו קצבה וע"כ לא גזרינן שמא ימשוך[2] עד הלילה ואם לא ימצא אח"כ לקנות אזי לא יקבע הלימוד בבוקר ועיין לעיל בסי' ר"ל שהארכנו בזה בבה"ל: (ט) כדי שיכין. ואם (יב) יש לו משרת שיכין בשבילו אין צריך וכ"ש אם הכין ביום ה' בודאי יוכל ללמוד כדרכו. מיהו מ"מ צריך לתקן איזה דבר לכבוד שבת ואפילו יש לו כמה עבדים כמ"ש בסימן ר"נ:

א (א) לשרות דיו וכו'. ובשבת אסור (מ) משום מגבל שמערב הדיו והמיס יחד וי"א דאסור (ב) משום לובן אפ"ה כיון שמתחיל בזמן המותר בע"ש וממילא נגמר הפעולה בשבת שרי וכן בכל הי דקחשיב יש בהן איסור דאורייתא כשעושה אותם בשבת אפ"ה כיון שמתחיל בע"ש שרי: (ב) של פשתן לתנור. אפילו אין טוח ביסויו בטיט אפ"ה לא חיישינן שמא יגלה הכיסוי ויחתה בגחלים (ג) דכיון דהרוח קשה להן לא חיישינן שמא יגלהו: (ג) צמר לתוך היורה. והיא קולטת הלבן: (ד) אסור שמא יחתה. היינו אפילו (ד) יש זמן שיקלוט עין הלבן מבעוד יום אפ"ה אסור שמא יחתה כדי לקלוט היטב: (ה) שמא וכו' והמגיס וכו'. הגה אף דהמחבר השוה הגסה ביורה להגסה בקדירה (ה) אינו שוה לגמרי דבקדירה אם היא מבושלת כל צרכו אז לית ביה איסורא ואלו ביורה אסור בכל גווונא להגיס בה כמבואר לקמן בסימן שי"ח סי"ח וע"כ אסור לתת צמר ליורה רותחת סמוך לחשיכה כשאינה טוחה אף שיש שהוא לקלוט הלבן מבע"י שמא יגיס משמשיכה: (ו) חייב משום מבשל. דע"י הגסה בקדירה רותחת מתקרב הבישול במהרה: (ז) מצודות חיה וכו'. ובשבת (ו) אם הוא

שער הציון

(מ) מ"א ואף דבביאור הגר"א מפקפק בזה מכמה טעמים כל האחרונים העתיקו דברי המ"א לדינא דבע"ש קילא לענין זה ומ"מ לענין גילוח לא"י בודאי יש להחמיר דהמ"א בעצמו אף שמתחלה מקפקף לגמרא מעשה הדיוט בע"ש מותר אף שלא לצורך שבת בצפוף מסיק דמפורסם מעשה אומן הוא [וכ"כ הגר"א] וגם אפילו מעשה הדיוט גמור דעת הגר"א דאינו מותר כ"א לצורך שבת וכמו שכתב בד"ה וה"ה בגדי: (ט) מ"ר ומחה"ש ופמ"ג: (י) פמ"ג: (יא) כ"ה: (יב) כנה"ג וע"ש ומו"ש: (מ) גמרא י"ח ע"א: (ב) רמב"ם הובא בסימן ש"כ בא"א: (ג) גמרא: (ד) כן מוכח מביאור הגר"א סימן ש"ח סי"ח דאל"ה אכמי קשה לתני דמודה ר"ה לב"ש משיקלוט העין באינה עקורה: (ה) אחרונים: (ו) מוספות:

הגהות ותיקונים: א) פ"ה: ב) ימשך:

הלכות שבת סימן רנב

* למכור לא״י ולהטעינו סמוך לחשיכה (ח) ובלבד ה״שיצא מפתח ביתו * (ט) מבעוד יום: הגה ויש מתירין שיוליא הא״י בשבת (י) אם ייחד לו הא״י מקום מבעוד יום שבת ישראל (ב) (יא) ויש להחמיר (מרדכי פ״ק דשבת) וע״ל סי׳ שכ״ה: ב ומותר * (יב) ליתן בגדיו לכובס א״י ועורות לעבדן (פי׳ האומן שמעבד ומתקן העורות) (יג) סמוך לחשיכה (ג) * (יד) אם קצץ לו דמים או שעושה אותם (טו) בטובת

ה שם וכרמ״ ענקיא אליגא דב״ה ו שם ט״ז ז שם פוס׳ שם י״ט והרא״ש והרמב״ם בפרק ו׳ מה״ש

באר היטב

ליקח הכיסוי מהיורה להפסיד ממונו ואין בו שום נדנוד איסור ע״ש: (ב) ויש להחמיר. ועי׳ סי׳ רמ״ו ס״ב דבשאלה יש להקל אבל במכירה יש להחמיר אפילו בעיר המוקפת חומה וא״י דר בעיר דהא כשיודע שהוא מוכרו לו יאמרו שמכרו לו בשבת משא״כ בשאלה ובפרט בשחורות דאין דרך להשאיל כלל פשיטא דאסור ואפשר דבא״י אנס יש להקל כשייחד לו מקום מ״א. וט״ז כתב ראיתי מורין לאיסור אף בחפץ של א״י וכן מסתבר כיון שאסור משום הרואה סבור שנתן לו ע״מ להוליא אין לחלק כי הרואה אין מכיר של מי החפץ ע״כ אין להתיר אלא לצורך גדול והפסד ואם הא״י אנס יש להתיר אפי׳ בלא ייחד לו מקום דבכה״ג לא גזרו ע״ש. ועי׳ בתשובת

ביאור הלכה

* למכור לא״י ולהטעינו. היינו להטעין לו על חמורו [רש״י שם] אף אם מכר לו מקודם וה״ה להגביה המשאוי על כתפו [משנה שם] או ליתן לו מתנה והלואה ע״ש בגמרא: * מבעוד יום. ואם הא״י השאיר החפץ אצלו ובא בלילה ללקחו נראה דיש להקל בשעת הדחק ליתן לו אפילו אם אינו אנס דכיון שהאיסור הוא רק משום מראית עין אין להחמיר בזה שהוא רק חשד איסור דרבנן במקום שאין רואין כמו שכתבנו בסוף סי׳ ש״א ס״ק קס״ה אבל [מס׳ תו״ש וכ״כ בעו״ש בסי׳ שכ״ה]: * ליתן בגדיו וכו׳. עיין במ״ב דה״ה לכל מלאכות ועיין בב״י דמסיק דאין חלוק בין אם הא״י עושה גמר מלאכה בכלי ובין אם הא״י עושה כל הכלי בשבת כגון שנתן לו ישראל עצים ועשה כלי או מטוה ועשה בגד וכן אין חלוק בין אם העצים והמטוה הוא של ישראל או שבקשהו שיעשה הכל משלו ע״ש: * אם קצץ וכו׳. עיין במ״ב מה שכתבנו בזמה״ז כלים לכובס וכו׳ כ״כ מ״א וא״ר אך סתם המ״א דבריו מאד ולא פירש אם ר״ל שלא התנה כלל וכדעת הגמ״ר מפני שאין עושין בחנם א״כ למה התנה ע״ז בזמה״ז וגם למה סיים דאטו בכל פעם יקלון עמו ואם נפרש דבפעם ראשונה קלן עמו וקמ״ל דדי בזה וכמו שביאר הט״ז אבל לא יתפרש מה שהתנה ע״ז בזה״ז וע״כ נראה שר״ל שהבטיח ליתן לו שכר אך שלא פירש כמה יתן ומה שהקשה בא״ת דהא קי״ל ברמ״ז דלא בעינן קבלה בהדיא ר״ל דעד כאן לא שרינן ברמ״ז שלא פירש כמה יתן לו אלא בהבטיחו שיתן לו שכרו כראוי או שיתפשר עמו [וכן מוכח בתשובת הרשב״א שהביאו ב״י בסימן רמ״ז ע״ש וזהו שכתוב בש״ע שם ס״ב שיתן לו שכרו היינו כראוי לו וכן משמע בח״א אך שסתר עצמו קצת בדבריו במ״ש או שהדבר ידוע שלעולם וכו׳] ולכך סמכא דעתיה דא״ר וסבר שיתן לו שכרו משלם ודינו כקצץ אבל אם אמר לו הישראל סתם שיתן לו שכר אין דינו כקצץ דהא אין הא״י יודע כמה יתן לו ושמא יתן לו דבר מועט ולכן כתב המ״א דבזמן הזה שכלים לכובס קצבתן ידוע ולא יסבור הא״י שיתן לו דבר מועט לכן אפילו אם אמר לו סתם שיתן לו שכר ג״כ שגי והוי כמו שקצב לו בפעם אחד ששוב בודאי נוכל לסמוך ע״ז תמיד וזהו שסיים דאטו בכל פעם וכו׳ ומה שכתב עיין ב״י בשם הגמ״ר ר״ל שהוא הקיל ביותר מזה ואולי דכונת המ״א לענין כיסה לפי שקצבתן ידוע לכל אפילו אם לא התנה עמו כלל שגי שסמך שיתן לו כפי הקצבה הידועה [משא״כ בעורות דלא״י וסבר שיתן לו דבר מועט ולא כדברי הגמ״ר דמקיל גם בעורות לעבדן] וא״ע למעשה. ודע דאף שהמ״א בכלל ג׳ דין ג׳ העמיק לדינא דעת הגמ״ר דכל דבר הידוע שלעולם נותנין שכר על מלאכה זו דינו כקצץ קשה מאד לסמוך ע״ז למעשה דהרי כל הראשונים [והס הרמב״ם והטוש׳ בדף י״ט ע״א והרא״ש והר״ן והרשב״א בחדושיו והמ״מ והאו״ז והמאירי] כולם כתבו בהדיא בכל מלאכות ואף בעורות לעבדן וכליס לכובס דבדאי אין עושין בחנם ואפ״ה בעינן קצץ וע״כ הטעם כמו שכתבנו למעלה דמפני שאין הא״י יודע כמה יתן לו ושמא יתן לו דבר מועט ע״כ לא סמכא דעתיה לעשות בשביל

שער הציון

(ז) גמרא: (מ) לעיל בסימן רמ״ו ס״ב: (ט) הוא טעם הרמב״ם והובא בט״ז סק״ב: (י) מ״א וא״ר ומו״ש וש״א אך מא״א כלל ס״ב דין ט״ז משמע דבמקום צורך גדול יש להתיר למסור לו במקום שיש עירוב ולפמוך אטעם הראשון: (יא) ט״ז ומו״א ומו״ש וש״א: (יב) ט״ז: (יג) ט״ז וש״א: (יד) א״ר בשם אחרונים ע״ש: (טו) עיין בה״ל:

ליקוטי דברי הרב: א) ובקו״א (שבשו״ע הרב) סעי״ק ב׳ כתב להתיר רק בהפסד מרובה אבל לא לצורך גדול.

הלכות שבת סימן רנב

הנאה * [ח]והוא * שלא יאמר לו (טז) לעשות בשבת [ט]וגם שיעשה הא"י [י]המלאכה (יז) בביתו: הגה (יח) ואם לא קצץ * אסור (ד) * (יט) בע"ש ועל"ל סי' רמ"ז (כ) דיש חולקין אם עושה לו (כא) בחנם דהיינו בטובת הנאה (כב) * [יא]ואם ראהו עושה[יב] * בטובת הנאה צריך לומר לו שלא יעשה בה בשבת: הגה ואפילו נתנם לו (כג) כמה ימים לפני שבת: ג (כד) [יב]ואם היתה מלאכה מפורסמת (כה) וידוע שהיא של ישראל ועושה אותה במקום מפורסם * טוב להחמיר (ה) [ג] ולאסור: ד (כו) [יג]כל שקצץ (כז) אע"פ שיעשה הא"י מלאכה בשבת מותר לישראל ללבוש הכלי בשבת עצמה דכל שקצץ אדעתיה דנפשיה

ח רמב"ם שם וסמ"ג והתרומה וש"פ ט ליענוי לעיל סי' רמ"ד סעיף ה' י רוקח בשם הירושלמי סוף פ"ק דשבת כ ג"ז ליענוי שם בסעיף ד' ל הר"ן אהא דשבת י"ט

באר היטב

וכ"כ בתשובת פנים מאירות סימן ל"ח: (ד) בע"ש. אע"כ יש שהות לעשותה מבע"י. ובד' וה' מותר אפי' מלאכה שאין יוכל לגמרה קודם שבת ואינו דומה לשולח אגרת בפי רמ"ו[ב] עמ"א: (ה) ולאסור. פי' שאם רואהו עושה בשבת צריך למחות בידו אפי' קצץ עמ"א:

משנה ברורה

אדעתיה דנפשיה קעביד: (טז) לעשות בשבת. וכן אם אמר לכותם ראה שאני צריך להם במו"ש כגון ברולה ליסע מיד במו"ש ג"ז אסור אפילו בקצץ דכיון שא"א לגמרו אע"כ יעשה בשבת (טז) הו"ל כאלו אומר בפירוש שיכנס בשבת והוי כשלוחו [אחרוניס]: (יז) בביתו. ר"ל שלא בבית ישראל דאז מחזי כאלו הוא עושה בשליחות ישראל וכתב הח"א דבבית ישראל אסור אפילו אם הוא דבר שמנהג כל בני העיר ליתנו בקבלנות ולא אתו למתשדיה בשכיר יום (יז) ג"כ אסור מטעם זה דיאמרו שלוהו לעשות בשבת: (יח) ואם לא קצץ. היינו שלא התנה עם הישראל אודות שכרו והא"י מלפה לתשלום שכר אסור ולא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שהישראל לא הבטיחו בהדיא: (יט) בע"ש. דכשנותנו לו בע"ש מחזי כאלו נותנו לו ע"מ שיעשה בשבת וכשקצץ דאדעתיה דנפשיה קעביד לא מחזי כאלו אומר לו כן וכתבו הפוסקים דכשיש שהות לגמרה מבע"י מותר אפילו בע"ש ואפילו לא קצץ לכו"ע ומה שדייק הרמ"א בע"ש דבד' וה' שהות מופלג מן השבת מותר ליתן לו אפילו שאין יכול לגמרה קודם השבת כיון שלא אמר לו שיעשה בשבת: (כ) דיש חולקים וכו'. וס"ל דדינו כלא קצץ ואדעתיה דישראל קעביד ואסור בע"ש ועיין בד"מ דמסכים להיש חולקין ועיין במש"כ לעיל בסימן רמ"ז במ"ב סקט"ז: (כא) בחנם. אם לא שהא"י בעצמו מתחיל עם הישראל לומר שיעשה לו בחנם אז ודאי דעתו על הטובה שקיבל ממנו מכבר ודינו ככצץ [לעיל בסימן רמ"ז ס"ד בהג"ה]: (כב) ואם ראהו עושה וכו'. אף שהמחבר הקיל למעלה ליתן לו אף בטובת הנאה מבע"י ואין לו לחוש מה שיעשה בשבת אפילו אם הוא יודע שיעשה כיון שאינו מצוהו ע"ז וכמ"ש לעיל בסימן רמ"ז במ"ב סק"ג מ"מ כשבא לביתו ומצאו שעושה מחזי דמדעתיה עביד כיון שאינו מקבל שכר ע"ז ולריך לומר לו שלא יעשה (יח) אבל אם התנה עמו מתחלה ליתן לו שכרו אף שלא פירש לו סך יודע ג"ל למחות בידו דבעדידתיה קעסיק: (כג) כמה ימים. ר"ל דבזו הנתינה לא"י היה לבו"ע מותר וכנ"ל אפ"ה צריך למחות בשרואהו. ודע דאם היה הא"י (יט) שכיר יום אצלו בימי החול והוא רואה עתה ג"כ לעשות מלאכתו בביתו בגיעה צריך ליגע ולמחות בידו כיון שנודע לו אע"פ שאין עושה לפניו. כתב מ"א דאם מצוה לא"י לעשות לו מנעלים ורואהו עושה בשבת אפי' לא קצץ ג"ל למחות בידו דהא אכתי לא נקרא שם ישראל עליהם ואי בעי הא"י מוכרם לאחר ולזה יעשה מנעלים אחרים וא"כ לאו בדידיה קעסיק: ג (כד) ואם היתה וכו'. דעורות לעבדן וכלים לכותם סתמן אין ידוע שהוא של ישראל וע"כ אפילו אם הוא מעבד וכותם במקום גלוי אין למחות בידו כשקצץ אבל אם היתה המלאכה ידוע שהוא של ישראל וגם הוא עושה אותה במקום גלוי לכל צריך למחות בידו שלא לעשות בשבת דהרואה אינו יודע שקצץ ואתו למתשדיה בשכיר יום וכנ"ל בסימן רמ"ד ס"א וע"ש בס"ד דדעת השו"ע שם דמדינא אסור בזה וע"ש בגה"ל ד"ה דינו: (כה) וידוע שהיא וכו'. ולפ"ז החלוקים שביכרים שהם של ישראל והא"י מכבסן ע"ג הגהר שהוא מקום גלוי ומפורסם צריך למחות בידו כשרואהו בשבת [מג"א][8]אבל בתו"ש כתב דלא שייך בזה תשדא דלא נודע של מי הוא והמ"א הקיל בזה עוד מטעם אחר דכיון שידוע שמנהג כל בני העיר ליתן כלים לכותם בקבלנות ע"כ אפילו אם הא"י מכבסן במקום מפורסם מותר דאין בזה תשדא משום שכיר יום וכעין מה שכתב בסימן רמ"ג ס"ב וה"ה בכל הכלים שדרך ליתנן בקבלנות ואין איסור בזה אלא כשעושה בבית ישראל דשם לא מהני שום היתר וכמ"ש למעלה בס"ק י"ז: ד (כו) כל שקצץ וכו'. ובאופן שלא היה איסור בהנתינה שהיה בזה ג"כ שארי הפרטים שצריך לקנילה וכנ"ל בס"ב: (כז) אע"פ וכו'. ולא דמי

שערי תשובה

אחר היכא דלא שרק או לא קבי ליה זיקא ועיין ביד אפרים מ"ש בדברי הסמ"א בענין ההיתר דהנך טיפות שמזיעה בחיים הו"ל מולד ע"ש: [ב] ולאסור. עיין בה"ט ועיין במג"א בחלוקים ידועים של ישראל והא"י מכבסן ע"ג הגהר צריך למחות בידו כו' וכתב בגחיב בחיים שנכון שלא

ביאור הלכה

בשביל שכרו ועושה אדעת ישראל ומחזי כשלוחו וע"כ הקיל המ"א אלא בכלים לכותם שהיה בחנם הקבנה ידוע: * והוא שלא יאמר וכו'. זהו אסור אפילו בנותן לו כמה ימים מקודם וכמ"ש במ"ב בסימן רמ"ז: * אסור בע"ש. הרמ"א אזיל לשיטתו בסימן רמ"ז ס"א בהג"ה דמתיר בלא קצץ ביום ה' [מ"א והגר"א] ועיין במ"א דאף שהמחבר הרמ"א שם שלא בעת הצורך בהמחבר בזה הקיל ע"ש טעמו וכן משמע מהא"ר וש"ל דיש להקל בזה בד' וה': * ואם ראהו עושה וכו'. עיין מ"ב מש"כ דאם התנה וכו'. דין זה פשוט לכ"ע דהוא בכלל קצץ וכנ"ל ברמ"ז ויש מאחרונים [שלחן עלי שטים המילו בחדוש רע"א וכפ' אמור מרדכי] שמקילין עוד יותר דכל שעושה בשכר אף שלא התנה עמו כלל [וזהו לא קצץ המזכר בכ"מ] אודות השכר אם היה זה בדרך היתר דהיינו שהיה כמה ימים לפני שבת או שמבר לו בע"ש והיה שהות לגמרו קודם השבת א"ל למחות לו כשרואה שעושה בשבת דכיון שעושה עכ"פ בשכר אמרינן בעבידתיה קעסיק: * בטובת הנאה. ואם הא"י התחיל בעצמו לומר שיעשה לו טובה לפמש"כ הרמ"א לעיל בסימן רמ"ז דזהו דינו בקצץ וכן מד"מ בעניננו משמע בלאורה דבאופן זה אין להתמיר אבל לדעת המחבר פשוט דאין לחלק בזה דהא לדידיה בכ"ג[ב] בחנם מותר לבתחלה למבור דהוא בכלל טובת הנאה ואפ"ה בשרואהו בשבת צריך למחות וא"כ הא"ה בזה וכן משמע מבמימת הפוסקים שלא חילקו בזה אא"כ מלאתי בחדושי רעק"א בס"ד שמתמיר בזה[ב]בהדיא: * טוב להחמיר ולאסור. פי' שאם עושה בשבת צריך למחות בידו אפילו קצץ אבל לבתחלה רשאי ליתן ולא חייביגן שיעשה בשבת [מ"א] ועיין בסמ"ג בסק"ו דאם הוא יודע ודאי שיעשה

שער הציון

(טז) וע"כ אסור אפילו כמה ימים קודם: (יז) ודאיתי בחיה מקומות ששוכרין להם א"י בקבלנות לנער את פשתיהן בחלרן ומנערין גם ביום השבת ולא יפה הם עושין דאף אם הוא מנהג כל העיר בקבלנות שלא ברשות ישראל לעולם אסור וע"כ יראה להקנות להם הפשתן בע"ש שיהיה שלהן לגמרי: (יח) ב"י וכ"מ וכפי מה שפירשו בו הא"ר ותו"ש וש"א להסיר מעליו קושית המ"א וגם המ"א מודה לזה דזהו דינו בקצץ וכנ"ל בסימן רמ"ז ס"ב: (יט) מבואר בכמה מקומות דאדעתיה דישראל קעביד בשכיר יום:

הגהות ותיקונים: א) בשו"ע הגירסא ראהו עושה מלאכתו בשבת, אם היה עושה בטובת הנאה: ב) בבה"ג: ג) רמ"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ח' פסק כהמג"א דצריך למחות. ב) וראה מ"ש הרב בשו"ע סעיף י'.

פ שבת י"ח

קא עביד: הגה * (כח) ויש אוסרין לנוכשו כל שידוע * שהא"י גמרו בשבת (הג"א פ"ק דשבת ומהרי"ל וב"י בשם רוקח) ולריך להמתין במו"ש (כט) בכדי שיעשה (מ"ז) והכי נהוג לכתחלה אם לא * שצריך אליו בשבת * שאז יש להקל (ל) ואם יש לתלות שנגמר (ו) [ג] בע"ש מותר בכל ענין (הגהות מלפפי) ודוקא אם שגר לו הא"י לביתו אבל אסור (ז) (לא) ליקח כלים * (לב) מבית האומן * בשבת ויו"ט (מרדכי פ"ק דיו"ט ומ"ז והגמ"י פ"ב מהל' יו"ט והג"א פרק אין לדין) וכל זה בכלים שעשה לישראל (ב"י) * (לג) אבל א"י שעושה מנעלים על המקח (מ) * מותר לישראל המכירו ליכך וליקח ממנו בשבת ולנועלם ובלבד (לד) שלא יקנון עמו דמי המקח (הג"א פ' אין לדין): ה ומותר (לה) לפתוח מים לגנה והם נמשכים

שערי תשובה

לנכשם ע"ש והבימו מה"ב: [ג] בע"ש. עיין בה"ע וכתב בתמיה המיים דה"ה כלי פשתן שנתן הא"י תחת המכבש בשבת שרי דהא יכול לנוכשו בלא זה ע"ש: לצורך שבת אסור ב"י. ואפי' ע"י א"י אסור להבימו מ"א ע"ש: (מ) מותר. עמ"א שהעלה דלכתחלה אסור לילך וליקח ממנו אם לא

ביאור הלכה

בשבת במקום מפורסם אסור ליתנו לו אם לא בספק שמא לא יעשה בשבת ועיין לעיל בסימן רמ"ד בס"ג בבה"ל ד"ה והא"י: * ויש אוסרין ללבשו וכו'. עיין מ"ב וטעמם שייך בכל מלאכות שהא"י עושה כדאיתא במשנה קכ"ב עשה בכם ליכד בו וכו' דאיירי להיש אוסרין אפילו בקנץ וכדאיתא בפוסקים וכן מוכח בגאור הגר"א לקמן בריש סימן רע"ו: * שהא"י גמרו בשבת. ודוקא אם הוא מלאכה דאורייתא אבל אם הוא מלאכה דרבנן אין להחמיר [פמ"ג בשם הא"א בסימן תקט"ו]: * שצריך אליו בשבת. היינו שאין לו בגד לשבת כ"א זה ולא הוי כמו לצורך המועד האמור במוב"מ [ח"מ]: * שאז יש להקל. עיין בא"ר שהמה דבאן משמע דקומץ על המחבר דהעמיק שיעת הר"ן דלא מיישינן לגהה ממלאכת שבת הואיל וקנץ ולקמן ברע"ו ס"א בהג"ה העמיק זה לדינא בלי שום מולק והמ"א בסקי"א נתכוין לחלק דקוביתו ולחלק בין הבא להתם וכמו שכתבתי במ"ב אך ק"ק על הרמ"א אם דשבק טעם ש"ל שהוצא במ"א והבית טעם דנהגה שמקילין בו בעת הצורך בקציצה. עוד קשה לי לפי תירוץ המ"א למה אסרינן שם במשנה קכ"ב גבי כבש וגבי מילא מיס הלא בשמתא אייר סיפא זו ג"כ אפילו בקנץ דומיא דרישא גבי גר דמיירי בכל גווני לפי הכרעת רמ"א והלא בזה הוא דומיא דלבשה דמכוין הא"י רק להבלים פעולתו. ואולי יש לומר דמיירי הסיפא בגווא דאמר הפמ"ג איסור גבי לבשה לכ"ע דהיינו היכא שמינכר מלאה שהוא עושה לצורך ישראל ובענין זה כתב המאירי בפ"ק דשבת בד"ה יש שואלים וכו' ע"ש במה שתירץ בשם הגאונים שגם הם סובריס בהר"ן בכלים לבובם ועורות לעבדן דמותר בקנץ לנכשו בשבת ואעפ"כ אוסר גבי כבש וגר ע"ש: * מבית האומן. עיין במ"ב דאפילו מישראל אסור ואם הוא לצורך שבת יש לעיין לפי מה שכתב הגמ"י וכן הר"ן סו"פ מקום שהנהגו דהטעם הוא מפני מראית העין דיאמרו שנתן לו לתקנם במועד אפשר דבשבת ויו"ט לא מיישינן לחשדא זו באומן ישראל וכן לטעם רש"י שם דהוא משום טורח כבר כתב הב"י וכן בא"ר דלצורך שבת לא מיישינן משום טורח אך לפי מה שכתב התו"ש ופמ"ג דלכך אסור להבית אף ע"י א"י משום עובדא דחול ושם הלא אייר אף לצורך שבת משמע דאסור גם בזה וצ"ע: * בשבת ויו"ט. ואם אינו מאמינו שיונה אצלו עד לאחר שבת הנה לענין חוה"מ מבואר הדין בסוף סימן תקל"ד ע"ש ולענין שבת אינו מבואר בפוסקים ונראה דאם גם הוא צריך להבגד לצורך שבת יש להקל בזה שיבאו בלינעה לתוך בימו: * אבל א"י שעושה וכו'. עיין במ"ב דהמ"א וכן שאר הרבה אחרונים מולקין ע"ז וס"ל דאין בזה שום יתרון משאר אומן כיון שהולך אצלו ולפ"ז אפילו יודע ודאי שנגמר אצלו בערב שבת אז אסיה אומן ישראל ג"כ אסור: * מותר לישראל וכו'. הגה בב"י הביא בשם הג"א שהי דעות אי יש בזה משום מוקצה אם גמרן ביו"ט

באר היטב

(ו) בע"ש. וע"ל דאם היה המבעל מתוקן מע"ש רק שתקנו והחליקו בשבת שרי דהא היה יכול לנוכשו בלא"ה מ"א: (ז) ליקח. אפי' (מ) מותר. עמ"א שהעלה דלכתחלה אסור לילך וליקח ממנו אם לא

משנה ברורה

(כ) למה שמבואר (כא) בסימן רע"ו ס"א בהג"ה דא"י שהליק הגר בשבת ישראל אפילו אם היה על ידי קציצה אסור להשתמש לאורה דהכא אע"ג שהישראל נהנה בלבשתו ממלאכת שבת מ"מ א"י לא עבד בשבת בשביל הנאת ישראל רק אדעתיה דנפשיה לתבר להשלים פעולתו משא"כ התם הדלקתו בשבת היה כדי שישתמש בו הישראל עכשיו (כב) ולכן אסור. ולפ"ז גם בענינו אם הישראל אמר לא"י סמוך לחשיכה מדוע לא גמרת מלאכתי והשיב לו אעשה זאת למענך בשבת אה"נ דאפילו לדעת המחבר אסור לנכשו בשבת כמו גבי גר [פמ"ג]: (כח) ויש אוסרין וכו'. טעמם דאסור לישראל להנות מהמלאכה בשבת בכל גווני כיון שמ"מ נעשה המלאכה בשבילו: (כט) בכדי שיעשה. כדי שלא יהנה ממלאכת שבת (כג) ולפ"ז בשני ימים טובים של גליות אם עשה הא"י בראשון מותר בתחלת יום שני בכדי שיעשה ממ"נ דאם היום ראשון קודש השני חול ואם היום ראשון חול גדולי מותר ואין חילוק בכל זה בין מי שנעשה בשבילו בין לאחרים ובספר א"ר הקיל לאחרים בקצת: (ל) ואם יש לתלות וכו'. דהא יש מתירין בכל ענין (כד) ואם היה המבעל מתוקן בע"ש רק שתקנו והחליקו בשבת שרי דהא היה יכול לנכשו בלא"ה וכמש"כ סימן רנ"ג ס"א בהג"ה ד' (כה) וה"ה כלי פשתן שנתן הא"י תחת המכבש בשבת שרי ג"כ מבואר (לא) ליקח כלים. ואפילו יודע ודאי (כו) שנגמר קודם שבת ויו"ט ואפילו אם הוא (כז) לצורך שבת והטעם מפני מראית העין דיאמרו שבשבת עשאו ומדעת ישראל ואיתא בלבוש דאפילו אם לא יבאם בידו אלא יכבשם שם בבית הא"י ג"כ אסור מבואר זה וכתב המ"א אפשר דאפילו ע"י א"י אסור להבימו (כח) דעובדא דחול הוא: (לב) מבית האומן. ואין חילוק (כט) בין ישראל לא"י: (לג) אבל א"י שעושה וכו'. דהא אדעתיה דנפשיה עבד בשבת ואיסור דהנאה מבית האומן ס"ל להרמ"א דלא שייך בזה אף שהוא הולך אצלו משום דכיון שהכל יודעים שהא"י רגיל לעשות לעצמו בשביל מקח זו ליכא משום מראית העין שיאמרו שגזה לו לעשותם והמג"א (ל) ושארי הרבה אחרונים חלקו על דבריו וס"ל דגם בזה אסור לילך אצלו וליקח ממנו כמו משאר אומן אלא אחר שהבית לבית ישראל מותר לנכשו דמסתמא לא אדעתיה דישראל עבד אם הוא עיר שרובה א"י כמ"ש בסימן תקט"ו אך אם הא"י הוא מנוני שאינו אומן אפשר דיש להקל אגם בזה מפקפקים התו"ש והפמ"ג דהוי עכ"פ עובדא דחול: (לד) שלא יקצוץ עמו. דהיינו שלא יכיר לו סכום דמיס דאל"ה הוי בכלל מקח וממכר אע"פ שאינו משלם לו עכשיו: ה (לה) לפתוח וכו'. היינו שפותח מים סמוך לחשיכה משפת המעין שילך

שער הציון

(כ) מ"א: (כא) גם בב"י שם כתב כן: (כב) היינו אפילו אם התאכסן הישראל בביתו של א"י דבבית ישראל בלא"ה לא מהני קציצה וכנ"ל בס"ב וכמבואר הכל באחרונים בסימן רע"ו: (כג) מ"א וש"א: (כד) מ"א: (כה) בתיב מיס: (כו) אחרונים: (כז) ב"י ומ"א וש"א: (כח) פמ"ג ותו"ש ואף שראיתי בא"ר ותמד משה שמקילין ע"י א"י להבימו יש עוד הרבה אחרונים שהעתיקו לאיסור והוא המא"מ והגר"ז ושלמה וסוברין המ"מ והגר"ז דמ"ע שייך גם בזה ע"ש ע"כ הנתחי ספיקא של המג"א כמות שהוא: (כט) דעיקר ראיה ר"ל גאון המובא בב"י הוא ממה דקי"ל דאפילו בחוה"מ אין מבאין מבית האומן וכ"ש בשבת ויו"ע ושם הלא אייר בישראל כמו שכתב הב"ח: (ל) תו"ש ובאור הגר"א ופמ"ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ג פסק כהמג"א שמותר.

והולכים בכל השבת (לו) ולהניח (לז) קילור (סס של רפואה שנותנין על העין) עבה על העין אע"פ (לח) שאסור להניחו בשבת (לט) ולתת מוגמר תחת הכלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת (מ) ואפי' מוגמר מונח בכלי דאין אדם מצווה על שביתת כלים ולתת שעורים בגיגית (מא) לשרותן (מב) [1]וטוענין בקורת בית הבד והגת מבעוד יום על זיתים וענבים (מג) והשמן והיין היוצא מהם * מותר (וע"ל סי' ש"כ סעיף ג') (מד) וכן * בוסר (מה) ומלילות שריסקן מבעוד יום מותרים המשקים היוצאים מהם [2]ומותר (מו) לתת חטים לתוך רחיים (מז) של מים סמוך לחשיכה: הגה ולא חיישינן * להשמעת קול שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת ויש אוסרים ברחיים (מח) ובכל מקום שיש לחוש

ג סס י"ע ממשנה ו' פ"ב דעדיות וכו' ישמעאל פ סס וכרבה ר' חנגאל והסכמת התוס' והרא"ש סמ"ק וסמ"ג וש"פ

משנה ברורה

שילך לגינה להשקותה: (לו) ולהניח. היינו אף שנשאר מונח בשבת ועי"ז מתרפא והולך וה"ה שמותר להניח אז תחבושת על המכה [גמרא]: (לז) קילור עבה. דקילור רך ולגול אף בשבת גופא מותר להניחו כשהיה שרוי מבע"י כדלקמן בסי' שכ"ח סכ"א ע"ש: (לח) שאסור וכו'. שמא ימרח: (לט) ולתת מוגמר. לבונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף [רש"י]: (מ) ואפילו מוגמר וכו'. וכ"ש כשהמוגמר מונח על האדן דשרי: (מא) לשרותן. דבשבת אסור וכדלקמן בסימן שו"ו סי"א ע"ש: (מב) וטוענין וכו'. ואפילו לא נתרסקו מקודם מותר לטעון כיון שמתחיל הפעולה קודם שתשקע החמה וכי"ל אך לענין שמן ויין היוצא מהן כתב המ"א דאין מותר רק אם הוא טוען בעוד היום גדול שיוכל להתרסק קודם שבת ע"י טעינת הקורה וא"כ אפילו שחיט להו אח"כ בידים בשבת ליכא חיוב חטאת ולכן המשקין היוצא מהן מותר דאין מקום לגזור משום שחיטה אבל אם יטעון סמוך לשקיעה ממש דלא יתרסקו קודם השבת ע"י הקורות אסור המשקין היוצא מהן גזירה שמא יסחוט: (מג) והשמן והיין היוצא וכו'. פי' אף מה שיוצא בשבת ולא גזרינן שמא יסחוט כמו שגזרו במשקין שזבו מזיתים וענבים שלא נתרסקו וכדלקמן בסימן ש"כ ס"א דהתם יש חיוב חטאת אם יסחוט ע"כ גזרו אפילו בזבו מעצמן אבל הכא שכבר נדרסו ע"י הטעינה ובלא"ה זב מעצמו אינו שיוצא עפי ע"י הסחיטה בידים זה אין איסור אלא מדרבנן ע"כ זב מעצמו בשבת שרי לגמרי וזה הטעם הוא ג"כ בבוסר ומלילות שריסקן ועיין בבה"ל דאין להתיר[א] כ"א בשבדכן ג"כ קודם השבת ודיבה הוא יותר מריסוק: (מד) וכן בוסר. ענבים בתחלתן כשהן דקים מוציא מהן משקה לטבל בו בשר לפי שהוא חזק וקרוב להתמיר: (מה) ומלילות. שבלין שלא בשלו כל צרכן מרסקן וטוענין באבנים ומשקה זב מהן ומטבל בו: (מו) לתת חטים וכו'. וה"ה (לא) שמותר אז בעצמו לפתות ג"כ את המסגרת של המים שע"ז טוחנין הריחיים: (מז) של מים. ולא של בהמה דאדם מצווה על שביתת בהמתו: (מח) ובכל מקום. כלל בזה כל כיוצא בזה המשמיע קול דאוושא מילתא ואיכא זילותא לשבתא וכמו שכתב בד"מ ואם הריחיים של א"י בודאי שרי לתת לתוכה מבעוד יום וה"ה אם השכירו לא"י ואם הישראל מסר לא"י התבואה מבעוד יום אז אף אם הא"י טוחן אותם בשבת שרי בקצת דא"י אדעתיה דנפשיה עביד רק שלא יעמוד ישראל אצלו דמחזי כשלוחו כמ"ש סוף סימן ש"ז ולצורך הפסח מותר לישראל להיות עומד שם לראות שלא יתחמץ (לב) וכן [3]מותר להושיב שומר שלא יגנוב הא"י ובלבד שלא ידבר עמו בשום עסק וכמו שכתבנו לעיל בסוף

מקרי מעשה ממש אף שאינו מקרב האש גבי הפת אינה הפת גבי האש והאש פועל פעולתו בסוף אפ"ה חייב וה"ה בעיינו אף שהחמיצה ממילא אחי בסוף אפ"ה חייב ועיין באבן העזר שם עוד ראיות לזה. והנה כ"ז מיירי שהמסגרת של המים היה פתוח והוא נותן החטים לתוך האפרכסת ומתחיל מיכף אחר נתינתו להטחן [ואם יש תחתיה עוד תבואה אחרת יש לעיין אם יש בה חיוב חטאת אפילו לדידהו ואינו דומה לנותן שמן לגר דקי"ל דחייב

ביאור הלכה

ומשמע דס"ל להרמ"א להלכה כדעת המחיר ועיין בסימן שכ"ה ס"י[א]) בבה"ל מה שנכתוב שם דלא יסחוט להך דהכא: * מותר וכן וכו'. הנה מדקתני המחבר משמע דס"ל כשיטת הפוסקים דאפילו בשלא נדרכו הענבים מקודם וכן בוסר ומלילות שריסקן אפילו הם מחוסרין עדיין דיבה [כי אלשם דברים יש ריסוק ודיבה ושמיקה ריסוק בתחלה ואח"כ דן אותם באיזה כלי ואח"כ שוחק אותם יפה] מותר היינא מהן ומה דלקמן בסימן שכ"א סי"ט מחמיר במחוסר דיבה שם הוא משום שעושה הפעולה בידים בשבת ע"כ אסור משא"כ לענין המשקין היוצא מהן [וכ"כ המא"מ והגר"א בביאור דעת המחבר] אבל בא"ר כתב דלהלכה יש לתפוס כאידך פוסקים [היינו סה"ת וסמ"ג וסמ"ק והעור] דאינו מותר המשקה היוצא כ"א בשנידוכו קודם השבת וכן משמע בבאור הגר"א שמלבד כן וע"כ אין להמיר משקין היוצא מבוסר ומלילות אא"כ דכן מבעוד יום וכן ע"י טעינת קורה צריך שיהיו מרוסקין קודם הטעינה דאז תמשב הטעינה כדיבה עיין ב"י: * בוסר ומלילות. עיין מ"א שהקשה דלמה השמיט הטור שום המוזכר בגמרא ותירץ דשום אינו חייב עליו חטאת אם סחטו אפילו אם לא נתרסק מבעוד יום דמה"ת אינו חייב אלא על זיתים וענבים בלבד ולכן לא גזרו בו על משקין היוצאין ממנו ומה שמזכר בסימן שכ"א סי"ט שום הייני לענין לגמור שחיקתו בידים אבל בזה דמיירי לענין משקין היוצאין בכוחה השמיט שום ולפלא דמה יענה במירוץ ג' של המוס' שפירשו פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא לענין שיחתו שיגמר הסחיטה ויאכל אח"כ בשבת ושם איתא בהדיא שום שריסקו ומצאתי שכבר הקשה כן במהרש"ם ונשאר בקושיא גם דאיתי בבאור הגר"א שכתב בהדיא דה"ת לשום שריסקו וטעם הדבר נראה דאף דאין איסור דאורייתא על סחיטת השום מ"מ אסור המשקין היוצאין אם לא נתרסקו ומה שכתבו התוס' אח"כ כל היכא דליכא חיוב חטאת המשקין מותרין הייני היכא שכבר נגמר מבעוד יום מן התורה מלאכת הסחיטה שוב ליכא למגזר שמא יסחוט דכסחוט דמיא אבל במקום שלא הותחל כלל הסחיטה מבעוד יום לא חלקו לענין משקין היוצאין מן דבר שאיסורו מן התורה לדבר שאיסורו מדרבנן ומדע דהא תוחים ורמוזים ג"כ אין איסור סחיטתן אלא מדרבנן ואפ"ה אסור משקין היוצאין כשהכניסן למשקין והטעם דבעת שגזרו על משקין היוצאין מזיתים וענבים גזרו על כל דבר העומד לסחיטה קצת כזיתים וענבים וא"כ בעיינו נמי דעומדים קצת למשקה כתותים ורמוזים דמיא וזהו כונת התוס' מה שכתבו דיותר עומדים למשקה משאר פירות וא"ל דהם כתותים ורמוזים וזהו הטעם ג"כ במלילות [ומה שכתב המ"א דבמלילות יש ג"כ איסור דאורייתא כבר נדחקו האחרונים בזה עיין בד אפרים ובחמד משה] אח"כ מצאתי בעונ"ה במאירי בפ"ק דף י"ח וי"ט כמו שכתבנו: * להשמעת קול. עיין במ"א שמלבד לומר דנתינת חטים לתוך רחיים של מים בשבת ליכא חיוב חטאת דהטחינה אח"כ ממילא אתי והיא רחיא לזה מתוספות ד"ה ד"ה ולימא וכל האחרונים דחו ראיתו וכן בסמ"ג וסמ"ק שלפנינו לא נמצא שום רמז לזה וכן ברמב"ם פ"ח אין הוכחה לזה הנכתבו האחרונים [היינו הא"ר והא"ר הטור והדגמ"ר והמ"מ] למה שמביא המ"א בענמו דאיה מדברי התוס' דף י"ז ע"ב לענין מלודה דפורס מלודה ובשעת פריסתו נכנס החיה לתוכה ונלכדה דחייב אף דאתי ממילא וכן כשאופה בתנור אף שהאפיה ממילא אתי לבסוף מ"מ ומשמע דס"ל להרמ"א להלכה כדעת המחיר ועיין בסימן שכ"ה ס"י[א]) בבה"ל מה שנכתוב שם דלא יסחוט להך דהכא: * מותר וכן וכו'. הנה מדקתני המחבר משמע דס"ל כשיטת הפוסקים דאפילו בשלא נדרכו הענבים מקודם וכן בוסר ומלילות שריסקן אפילו הם מחוסרין עדיין דיבה [כי אלשם דברים יש ריסוק ודיבה ושמיקה ריסוק אפילו הם מחוסרין דיבה ואח"כ דן אותם באיזה כלי ואח"כ שוחק אותם יפה] מותר היינא מהן ומה דלקמן בסימן שכ"א סי"ט מחמיר במחוסר דיבה שם הוא משום שעושה הפעולה בידים בשבת ע"כ אסור משא"כ לענין המשקין היוצא מהן [וכ"כ המא"מ והגר"א בביאור דעת המחבר] אבל בא"ר כתב דלהלכה יש לתפוס כאידך פוסקים [היינו סה"ת וסמ"ג וסמ"ק והעור] דאינו מותר המשקה היוצא כ"א בשנידוכו קודם השבת וכן משמע בבאור הגר"א שמלבד כן וע"כ אין להמיר משקין היוצא מבוסר ומלילות אא"כ דכן מבעוד יום וכן ע"י טעינת קורה צריך שיהיו מרוסקין קודם הטעינה דאז תמשב הטעינה כדיבה עיין ב"י: * בוסר ומלילות. עיין מ"א שהקשה דלמה השמיט הטור שום המוזכר בגמרא ותירץ דשום אינו חייב עליו חטאת אם סחטו אפילו אם לא נתרסק מבעוד יום דמה"ת אינו חייב אלא על זיתים וענבים בלבד ולכן לא גזרו בו על משקין היוצאין ממנו ומה שמזכר בסימן שכ"א סי"ט שום הייני לענין לגמור שחיקתו בידים אבל בזה דמיירי לענין משקין היוצאין בכוחה השמיט שום ולפלא דמה יענה במירוץ ג' של המוס' שפירשו פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא לענין שיחתו שיגמר הסחיטה ויאכל אח"כ בשבת ושם איתא בהדיא שום שריסקו ומצאתי שכבר הקשה כן במהרש"ם ונשאר בקושיא גם דאיתי בבאור הגר"א שכתב בהדיא דה"ת לשום שריסקו וטעם הדבר נראה דאף דאין איסור דאורייתא על סחיטת השום מ"מ אסור המשקין היוצאין אם לא נתרסקו ומה שכתבו התוס' אח"כ כל היכא דליכא חיוב חטאת המשקין מותרין הייני היכא שכבר נגמר מבעוד יום מן התורה מלאכת הסחיטה שוב ליכא למגזר שמא יסחוט דכסחוט דמיא אבל במקום שלא הותחל כלל הסחיטה מבעוד יום לא חלקו לענין משקין היוצאין מן דבר שאיסורו מן התורה לדבר שאיסורו מדרבנן ומדע דהא תוחים ורמוזים ג"כ אין איסור סחיטתן אלא מדרבנן ואפ"ה אסור משקין היוצאין כשהכניסן למשקין והטעם דבעת שגזרו על משקין היוצאין מזיתים וענבים גזרו על כל דבר העומד לסחיטה קצת כזיתים וענבים וא"כ בעיינו נמי דעומדים קצת למשקה כתותים ורמוזים דמיא וזהו כונת התוס' מה שכתבו דיותר עומדים למשקה משאר פירות וא"ל דהם כתותים ורמוזים וזהו הטעם ג"כ במלילות [ומה שכתב המ"א דבמלילות יש ג"כ איסור דאורייתא כבר נדחקו האחרונים בזה עיין בד אפרים ובחמד משה] אח"כ מצאתי בעונ"ה במאירי בפ"ק דף י"ח וי"ט כמו שכתבנו: * להשמעת קול. עיין במ"א שמלבד לומר דנתינת חטים לתוך רחיים של מים בשבת ליכא חיוב חטאת דהטחינה אח"כ ממילא אתי והיא רחיא לזה מתוספות ד"ה ד"ה ולימא וכל האחרונים דחו ראיתו וכן בסמ"ג וסמ"ק שלפנינו לא נמצא שום רמז לזה וכן ברמב"ם פ"ח אין הוכחה לזה הנכתבו האחרונים [היינו הא"ר והא"ר הטור והדגמ"ר והמ"מ] למה שמביא המ"א בענמו דאיה מדברי התוס' דף י"ז ע"ב לענין מלודה דפורס מלודה ובשעת פריסתו נכנס החיה לתוכה ונלכדה דחייב אף דאתי ממילא וכן כשאופה בתנור אף שהאפיה ממילא אתי לבסוף מ"מ

שער הציון

מטוס

(לא) ואף דאם יפתח בשבת גופא נראה דאף להמ"א חייב חטאת דהוי כמו שנתנו בידים וכמו שבארנו לקמיה אפ"ה הלא לב"ה דקי"ל כוותייהו לא גזרינן אטו שבת: (לב) אף דבמ"א לא משמע כן האחרונים הסכימו להמיר:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל ס"ד בבה"ל ד"ה יש אוסרין:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב: וכן הבוסר והמלילות שריסקן מבעוד יום מותרים וכו'. ב) בשו"ע הרב סעיף י"ד לא הזכיר כלל מענין שום וראה שם בקונטרס אחרון ס"ק י"ב. ג) ובקו"א (שבשו"ע הרב) ס"ק י"ג כתב דמשמע דמותר רק בהפסד מרובה, ומסיים: ולפ"ז יש לומר דלא בעי ה"מ, וצ"ע, ועיין לעיל סימן רמ"ד מ"ש בזה.

ע סס י"ל פ לפי הרמב"ם בסוף פי"ט מה"ש וכתב הכ"י ואפשר שזה היה דעת הרי"ף והרא"ש

להשמעת (ט) קול (טור ותוספות והרא"ש פ"ק דשבת וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והגה"מ פ"ו ותשובת מהרי"ו סי' ק"ל ואגור) * והכי נהוג לכתחלה מיהו (מט) במקום פסידא יש להקל כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגע"ר מערב שבת אע"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת (ג) כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור ועיין לקמן סי' של"ח): ז "לא יצא אדם ערב שבת * סמוך לחשיכה (נא) במחטו (י) * (נב) בידו ולא בקולמוסו * (נג) שמא ישכח ויוציא אבל מותר לצאת (נד) בתפלין סמוך לחשיכה לפי שאינו שוכחן: ז * מצוה למשמש אדם (יא) (נה) בכליו (נו) בערב שבת סמוך לחשיכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת:

באר היטב

בא"י חנוני שאינו אומן כלל אפשר דמותר ע"ש ועכ"ח: (ט) קול. ואיכא זילותא דשבת. ואם הרחיים של א"י פשיטא דשרי ליתן לתוכה מבע"י ואם הישראל נותן לא"י החטים מע"ש אפי' הא"י טוחנו בשבת שרי כמ"ש ס"ב ובלבד שלא יעמוד הישראל אצלו דאז מיחזי כשלוחו אבל אם השעה צריכה לכך כגון סמוך לפסח רשאי הישראל לשמור הרחיים שלא יתחמץ דהא שבות דשבות הוא דהא אפי' נותן הישראל להרחיים בשבת ליכא חיוב חטאת עד שיטחון ברחיים של יד וכ"מ מתוס' דף י"ח ע"א ד"ה ולימא מר כו' דטעמא דב"ש

ביאור הלכה

משום מבעיר אף דבגא"ה ג"כ דולקת דאפשר דהתם דולקת יותר בטוב ע"י הוספת השמן וגם אפשר דהפתילה גופא מוכשת עתה מן השמן הזה משא"כ בענינו ואפשר לאידך גיסא דכיון דהרחיים טוחנין ובודאי יבוא גם לתבואה זו דומה לאפיה ובשול אף שאינו אוכל אף כיון שיהיה נאפה ונתבשל לבסוף חייב הרודה הפת בתנור והנותן הקדרה על האש וכ"ע) אבל אם פותח מסגרת המים בשבת נ"ל דאף להמ"א חייב דהלא מיכף מתחיל להטחן והוא עושה מעשה ממש שעל ידו מסבב גלגל המים והרחיים והוא דומה כאלו הוא עצמו היה מסבב הרחיים בכחו דחייב וכעין דאמרינן בסנהדרין דאי אשקיל עליה בדקא דמיא אם בכח דאשון הוא חייב דכחו כגופו דמי וה"נ המים הראשונים שיצאו מכחו שהניעו הגלגלים עכ"פ הועילו בודאי שיטחן בגרונגרת על ידם ועיין ס"ק דף ס' דלענין שבת אמירה מלענין זיקין. ולאיתי להתפארת ישראל שכתב דרחיים של רוח נ"ל דלכ"ע ליתא היא חיוב חטאת אם טוחן התבואה לתוך האפרכסת דהרי התראת ספק הוא שמא יפסוק הרוח באמצע ולא נהירא דאפילו אם יפסק הרוח מיכף מ"מ יטחן בודאי בגרונגרת והרבה יותר ע"י הרחיים גופא כידוע שכל דבר שדוחפים בכח אפילו אם יפסק כח הדוחף יהיה מתנענע מעצמו עוד במקצת: * והכי נהוג. ובבאור הגר"א הביא דאיה להיש אוסרים הזה דקי"ל כרבה דחייב להשמעת קול ורמיתו זו הובאה ג"כ בדשב"א ומ"מ משמע בד"מ דהיכא דנהוג להתירא אין לאסור בידם: * סמוך לחשיכה. עיין בסמ"ג שמגדל שהוא אני שעה קודם בה"ש כמו סמוך למנחה וכ"כ בהר שלום והנה בירושלמי איתא דהאי סמוך לחשיכה הוא סמוך למנחה וכ"ל למנחה קטנה והנה כל הפוסקים לא האמרו הירושלמי זולת בפיר"ח ובעכ"פ הנכון להחמיר כסמ"ג ובה"ש וגם מהגר"א מוכח דהאי סמוך אינו עם שקיעה ממש: * בידו. עיין במ"ב דנקט בידו לאפוקי אם תחובה לו בבגדו ואפילו בחוטן מקרי שלא כדרך הוצאה וכמו שמסיק בב"י דהלכה כר"מ וכמו שפסק לקמן בסימן ש"א סי"ב. והגר"א פסק בבאורו דהלכה כר"י דבאומן אפילו תחובה לו בבגדו חייב בשבת וממילא יהיה אסור לו לצאת סמוך לחשיכה אפילו תחובה בבגדו ומצאתי שגם המאירי והרע"ב פסקו כר"י. עוד כתב הגר"א דכל הדברים אמורים אי גזרינן גזירה לגזירה הוא רק סמוך לחשכה אבל עם חשכה [היינו שסמוך לשקיעה ממש] אסור אף בדבר שבשבת גופא הוצאה דרבנן [ואח"כ מצאתי שגם הפמ"ג התעורר בזה במקצת] ובתפלין שמותר הוא אפילו עם שקיעה ממש ועיין לעיל בסימן כ"ט: * שמא ישכח ויוציא. עיין במ"א סקכ"ד מה שנתקשה בזה בשם התוס' ועיין בחדושי המאירי שישב זה: * מצוה וכו'. לשון זה איתא

בגזרינן וכו' וקשה דמ"מ לימא גבי רחיים נמי משום גזירה אלא ע"כ אפי' נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת עכ"ל מ"א ע"ש. ולא דק בזה דלא מצי למימר משום גזירה דא"כ קשיא ריש"א דברייתא מוגמר אמאי שרי וכ"כ המהרש"א ע"ש ודוק. [וכן כתב אליהו רבה תמה בזה על מ"א ופיים מ"מ לדינא נ"ל דמותר לשמרו אף אלא במקום מצוה כדלעיל ס"ב רמ"ד]: (י) בידו. ובבגדו שרי מ"א ועט"ז: (יא) בכליו. ויתיר תגורו ויקח כל התלוי בו. ד"מ כל בו. ואפי' לדידן דליכא ר"ה מצוה למשמש דשמא יש אצלו דבר המוקצה מ"א:

משנה ברורה

סימן רמ"ד [אמרוניס]: (מט) במקום פסידא וכו'. הטעם (לג) דאז יכול לסמוך אדעה דאשונה שמקלת ליתן מבע"י אבל בשבת אסור ליתן אפילו ע"י א"י (לד) ואפילו הוא שכירו ועיין לעיל בסימן רמ"ג במ"ב סק"י דיעשה שטר מכירה לא"י דהוא מוכרו לו על שבת: (נ) כי הכל יודעים וכו'. ולא יתבדהו שהעמידו בשבת והנה מוכח כאן דאסור להעמידו בשבת ואפילו לומר לא"י להעמידו בשבת וכותבו לשם מצוה לידע זמן ק"ש ותפלה ג"כ ל"ע דאפשר דיש בו מלאכה ד"ת ולא הומר ע"י א"י אפילו במקום מצוה [פמ"ג ע"ש שהאריך עוד] ועיין לקמן בסימן של"ח במ"ב מה שכתוב בזה: ז (נא) במחטו. וה"ה כשאותז (לא) שאר חפץ בידו: (נב) בידו. וה"ה כשיש לו שאר חפץ מונח לו בכיסו דדרך הוצאה היא וחייב בשבת ואסרו לצאת בו מביתו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויוציא משמתשך (לו) אבל מותר לצאת לר"ה סמוך לחשיכה במתכו התחובה לו בבגדו [במקום (לז) שאין דרך להוציא כן בחול] וכל כיו"ב בענין שאם היה יוצא בו בשבת פטור מדאורייתא כמבואר לקמן בסימן ש"א ואף שעכ"פ מדרבנן אסור לא גזרו חז"ל גזירה לגזירה ולפ"ז האידנא דליכא ר"ה אלא כרמלית שרי לצאת בחפץ שבידו סמוך לחשיכה [היינו קודם שקיעה] דלא הוי אלא גזירה לגזירה [מ"א] מיהו לדעת הרבה פוסקים והמחבר מכללם גם בזה"ז איכא ר"ה כמו שמוכח בסימן שמ"ה [תוספות שבת] ולפי מה שכתב הגר"א בבאורו אסור סמוך לשקיעה ממש אפילו לכרמלית: (נג) שמא ישכח ויוציא. היינו שישכח ויוציא את החפץ משמתשך מרשות לרשות או יעבירנו ד"א בר"ה: (נד) בתפלין. ר"ל בתפלין (לח) שברשאו ולא גזרינן שמא ישכח מלסלקם עד שחשיכה ויצטרך אז לפנות ויסירם מעל עצמו וישאם ד"א בר"ה כמ"ש סי' ש"א ס"ז לפי שמסתמא אינו שוכחם ברשאו שמצוה למשמש בהם ואסור להסיח דעתו מהם אבל אם אומחן בידו אסור לצאת בהם סמוך לחשיכה כמו שאר חפצים דמסיח דעתו מהם ושכח ויוציאם משמחשיכה מרשות לרשות או שישאם ד"א: ז (נה) בכליו. בבגדיו בכל מקום שדרכו להשמשם בו כגון בכיסין התפורין לו (לט) ואף בחגורו במקום שהמנהג להניח בתוכו חפציו דשמא לדידן ליתא לר"ה אלא כרמלית דאינו אלא איסור דרבנן הלא איכא בברורי בקל וכו"ל:

לר"ה אז שמא יש דבר מוקצה ויטלטלנה בשבת: (נו) בע"ש. נראה דה"ה (מ) בשבת אם הוא רוצה לצאת חוץ לעירובו והוא רגיל לצאת בכיסו דבר המותר לטלטל שצריך למשמש מתחלה:

שער הציון

הגה

(לג) מ"א: (לד) לעיל בסימן רמ"ג במ"א סק"ב: (לה) הגר"ז ופשוט: (לו) כ"י ומ"א: (לז) מ"א בסימן ש"א סקי"ט: (לח) כ"ח ומ"א וש"א דלא כב"י: (לט) מ"א וש"א ולא שייך כאן ספיקא דרבנן לקולא דדבר מצוי המוצל מעות ושאר דברים ועוד דהא איכא לברורי בקל [פמ"ג והגר"ז]: (מ) דאפילו אם יימא דלדידן ליתא לן ר"ה אלא כרמלית דאינו אלא איסור דרבנן הלא איכא לברורי בקל וכו"ל:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ח התיר לצאת בזמננו שפשט המנהג כהאומרין שעכשיו אין לנו רה"ר גמורה אלא כרמלית.

רנג דין כירה ותנור ליתן עליה הקדירות בע"ש. ובו ח' סעיפים:

א [א]כירה שהיא עשויה כקדירה (א) ושופתין על פיה קדירה למעלה ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות (ב) אם הוסקה בגפת (ג) שהיא פסולת של זיתים (ד) או בעצים אסור * (ה) ליתן עליה * תבשיל (ו) מבעוד יום * [ב]להשהותו עליה (ז) אא"כ נתבשל כל צרכו * והוא (ח) מצטמק (פי' הולך

א שבת ל"ד ב ר' הושעיא ורבנה בר בר חנה לדעת הרי"ף שם וכן דעת השאלתות והרי"י בר"לוי והרמב"ם בפ"ג מה"ש

משנה ברורה

הנה מפני שהסימן הזה רבו פתרותיו וכדי שלא יבלבל עיני הקורא בו אמרתי להעתיק מספר מחלית השקל פתיחה קטנה אליה מעיקרי הדינים שלה כדי שירוץ הקורא בו. דע שיש ענין שהיה וענין חזרה. שהיה מקרי שנותן תבשיל מע"ש ע"ג כירה לא דרך הטמנה ומניחו עומד ע"ג כירה ובשבת נוטל מהכירה. וחזרה מקרי כשהניחם מע"ש ע"ג כירה ובשבת נוטלו מהכירה ורוצה להחזירה שנית ע"ג כירה [זהו עיקר דין חזרה לכו"ע אבל יש עוד ענין חזרה שנוטלו מע"ש שמוך לתשיכה ומחזירו כמבואר בס"ב בהג"ה] ופליגי תנניה ורבנן דתנניה ס"ל אם התבשיל כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי הוא בחצי בשול [וי"א כשליש בשול] מותר להשהותה ע"ג כירה אפילו אם אינה גרופה מן הגחלים ואינה קטומה [היינו שמכוסה הגחלים באפר] וחכמים ס"ל דאסור אם אינה גרופה וקטומה אא"כ נתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו. ובריש פרק כירה תנן כירה שהסיקוה כו' בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר ומצעי להש"ס האי לא יתן דתנן ר"ל לא יהה אלא אם כן גרוף וקטוס ואתיא כרבנן דתנניה או לא יתן ר"ל לא יחזיר אבל שהיה מותרת אפילו אינו גרוף וקטוס ואתיא כתנניה ולא איפשיטא האי בעיא. ופסקו הרי"ף והרמב"ם והטומדים בשיטתם לשהות תנן וכרבנן דתנניה דאפילו לשהות בעינן ע"ג גרופה וקטומה. והתוספות פסקו להחזיר תנן אבל לשהות מותר אפילו על אינה גרופה משנתבשל כמאכל בן דרוסאי וכתנניה. וזן השאי דעות שהובאו בשו"ע בסימן זה דעה ז' היא דעת הרי"ף והרמב"ם והי"א שמביא המחבר בסוף ס"א הוא דעת רש"י ותוספות הנ"ל זהו מה שבארנו בקצרה ומעתה נבוא לבאר את דברי השו"ע בעז"ה:

א (א) ושופתין על פיה. גם בתוכה יש מקום להעמיד הקדרה (ב) ומותר להשהות במצטמק ורע לו אלא משום דרוצה להשמיענו איסור במצטמק ויפה לו אפי' על פיה: (ב) אם הוסקה וכו'. משום (ג) דכל הני עבדי גחלים ומיישנין שמא יחתה בהם: (ג) שהיא פסולת של זיתים. (ג) וי"א דה"ה פסולת של שומשמין דגם הם בכלל גפת הנזכר במשנה וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"ג לענין הטמנה: (ד) או בעצים. וה"ה (ד) פחמין (ה) וגלגי בהמה גפה: (ה) ליתן עליה. וה"ה אם היה נתון (ו) צריך לסלק כשהגיע זמן תשיכה אם לא נתבשלה כל צרכה או שמצטמק ויפה לו: (ו) מבעוד יום. היינו ליתנו (ז) קודם שקיעת החמה להשהותו עליה לצורך (ח) הלילה: (ז) אא"כ נתבשל וכו'. היינו דכיון שכבר נתבשלה לגמרי עד שאם תתבשל יותר תצטמק ורעה לא חיישינן לחיתוי ומותר ליתנה אז לכתחלה: (ח) מצטמק ורע לו. פי' כל דבר (ט) שאדם עצב כשיבש ונתכווץ מחמת רוב הבשול וכן יפה לו היינו שהוא שמח מזה: ויפה לו ועי"ש ברש"י ובגליון הש"ס בשם הערוך מה שפירש על בשר טרוף. עוד שם בגמרא דמיס חמין מצטמק ורע להן ובגיליס מצטמק ויפה להן כן כתב הרמב"ן במלחמות וכמו דאיתא בהדיא בסוף סוגיין ועיין בפמ"ג שם דמקשה מירושלמי פס"ק דאיתא שם דבשר בגל ובילה מצטמק ורע לו ונזמק מאד ליישבו ובאמת פשוט דמיס מצטמק ויפה לו כפשטא דסוגיין דבבלי הנ"ל וכמו דאיתא ג"כ בירושלמי בפרק כירה בשם ר' יוסי והאי דספ"ק הטעם דהלא

ביאור הלכה

ג"כ בטור והנה בגמרא איתא חייב אדם למשמש וכו'. ונראה דלהכי שינו הלשון משום דהיה קשה להו דבמתניתין לא אסרו לגמרי אלא סמוך לתשיכה אלא אם אוחז דבר האסור לגמרא בו בשבת וגם שם הלא לא שיצטרך למשמש פן יש לו איזה דבר שאסור לגמרא בו בשבת ובזה משמע דלפ כשיושב בביתו סמוך לתשכה ג"כ חייב למשמש ולזה שינו הלשון וכתבו מצוה דהאי חייב אינו אלא מצוה משא"כ שם איסורא הוא אבל לפי מה שמחלק הגר"א דמה דנקט חנניה עם תשכה לאו היינו סמוך לתשכה דמתניתין דעם תשכה הכונה סמוך לשקיעה ממש אחי שפיר כל מה שהקשינו דסמוך לשקיעה ממש מיוצא אינא למשמש ואף כשיושב בביתו וברמב"ם נמי איתא חייב למשמש עם תשיכה בלשון הברייתא ואח"כ מצאתי בספר נהר שלום שגם הוא נחית לחלק בין ההיא דחנניה להיא דמתני' וכמו שכתב הגר"א:

* ליתן עליה. היינו על גב הכירה וגבה נקרא עובי דפנות הכירה וכ"ש נגד אלא הכירה מלמעלה. ואפילו אם היא מכוסה בכסויה ומעמידה על הכיסוי כ"כ רש"י בדף ל"ז והטור לקמן בסעיף זה [עי"ש בב"י וב"ח וכן הסכים המ"א בס"ק כ"ב בהכ"מ] אך מדברי הרמב"ם בפ"ג ה"ד שכתב אין משהין אותו ע"ג האש בשבת וכו' עי"ש משמע לכאורה דע"ג כיסוי אין בכלל על גבה דאפשר דהוא כמו שאם כפה הגחלים באפר דאמרינן דמקמתן שוב הסיח דעתו ממנה ולא אתי לאתויי ועיין בדין י"ג שכתב ואם טח פי התנור בטיט וכו' דמשמע דאף במכוסה יש חשש מיתוי התם שאני שעומדת בפיס משא"כ הכא שעומדת מלמעלה ע"ג הכיסוי אפשר כיון שכיסה את הכירה והעמידה* מלמעלה כבר הסיח דעתו מלבשל ואעפ"כ צ"ע בדעתו: * תבשיל. וה"ה חמין שלא הותמו כל צרכן לדעה זו דפסק דלא כחנניה [גמרא]: * להשהותו עליה. לצורך הלילה כן הוא לשון הטור ואם כונתו לצורך מחר[א] פוסקים שמתירין דלא חיישינן שיבא לחתות וכמו בחייתא [מ"ר ע"ש] ועיין בסימן רנ"ד ס"ה בהגר"א שם ובמ"א שם סק"כ ובא"ר ריש סימן זה דמדינא אין לסמוך ע"ז דדוקא בחייתא שא"א לאכלו אבל כזה שאפשר לאכלו חיישינן שימלך לאכלו ויחתה אלא שבדיעבד יש לסמוך ע"ז רק שלא יהא רגיל לעשות כן וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"א בהג"ה לענין הטמנה וכן משמע בפמ"ג רנ"ד בא"א סק"כ: * והוא מצטמק ורע לו. בגמרא ל"ז ע"ב איתא כל מבשיל דאית ביה מותא [קמח] מצטמק ורע לו לבר מליפתא דאע"ג דאית ביה מותא יפה לו וה"מ דאית ביה בשרא וגם לא בעי ליה לאורחין הא לית ביה בשרא או דקבעי ליה לאורחין מצטמק ורע לו [דע"י הליטוק מתפרך הבשר ואין ניכר ואין דרך כבוד לתת לאורחין כך] ועיין בפמ"ג במ"ז רנ"ט שביאר דאפילו לית ביה מותא ג"כ רע לו בלית ביה בשרא אבן מסוגיא דברכות מ"ד ע"ב משמע דהליטוק יפה ללפת אף בעצים לחוד [דלא מיבעיא לשמואל דסבר שם כן בהדיא דריבוי עצים מעלי לה ואפילו לרב ור"י שם דזכרו בשר ויין היינו דזה ג"כ מהני ואח"ל דסברי דצריך ג"כ בשר ויין היינו לעשותה יותר יפה כדי לשבר כח הלפת לגמרי אבל כ"ע מודו דהליטוק יפה לה כדי לשבר כחה אף בלא בשר וגם בירושלמי פרק כירה איתא דרשאי לפתות מצטמק ויפה לו וגם דומק דר"ג שהוא תלמידיה דשמואל יסבור דלא כוותיה] וע"כ דכונת הגמרא דומק היינו דאית ביה מותא אך מרש"י בשבת משמע קצת בהפמ"ג ושם ליישב. עוד איתא שם בגמרא לפדא [מאכל מתאנים] דייסא ותמרא מצטמק ורע לו והיינו אפילו בלא מותא. ובדף ל"ח שם כרוב ופולין ובשר טרוף מצטמק ויפה לו ועי"ש ברש"י ובגליון הש"ס בשם הערוך מה שפירש על בשר טרוף. עוד שם בגמרא דמיס חמין מצטמק ורע להן ובגיליס מצטמק ויפה להן כן כתב הרמב"ן במלחמות וכמו דאיתא בהדיא בסוף סוגיין ועיין בפמ"ג שם דמקשה מירושלמי פס"ק דאיתא שם דבשר בגל ובילה מצטמק ורע לו ונזמק מאד עוד איתא שם בגמרא לפדא [מאכל מתאנים] דייסא ותמרא מצטמק ורע לו והיינו אפילו בלא מותא. ובדף ל"ח שם כרוב ופולין ובשר טרוף מצטמק ויפה לו כפשטא דסוגיין דבבלי הנ"ל וכמו דאיתא ג"כ בירושלמי בפרק כירה בשם ר' יוסי והאי דספ"ק הטעם דהלא יפה לו הלמוק רק האדם עצוב מזה מחמת דצריך לאורחין שרי וכדאיתא בגמרא:

שער הציון

(א) גמרא: (ב) ר"ן: (ג) רש"י והברטנורא והמחבר העתיק לשון הטור ופי' המשנה להר"ש ועיין בחדושי רע"א: (ד) כל בו: (ה) ב"י שב"מ מרמב"ם אף שבירושלמי שלנו משמע להיפוך [וכן הוא גירסת הכל בו] נראפתו לא היה כן: (ו) כן מוכח לקמן: (ז) דלאח"ז הוא בכלל ספק חשכה ואפילו מי אסור ליתן ועיין לקמן סימן רס"א בבה"ל: (ח) טור ועיין בבה"ל: (ט) מ"א בשם המלחמות ע"ש ונראה דדייק לפרש כן להשמיענו דאפילו התבשיל בעצם יפה לו הלמוק רק האדם עצוב מזה מחמת דצריך לאורחין שרי וכדאיתא בגמרא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק דאסור להשהותו בין לצורך הלילה ובין לצורך מחר, וראה בסי' רנ"ז סוף סעיף א' דבדיעבד אפשר לסמוך על המקילים ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

ג סס י"ח[א] ד סס ל"ז ה סס

וחסר) ורע לו דליכא למיחש שמא יחתה (ט) או שהיה (ח) חי (י) שלא נתבשל (יא) כלל דכיון שהוא חי * מסיח דעתו ממנה עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו ואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו חיישינן (יב) שמא יחתה ואסור להשהותו עליה אא"כ גרף דהיינו (יג) שהוציא ממנו כל הגחלים או קטם דהיינו (יד) שכסה הגחלים (ג) באפר למעט חומם [ג]ואם נתן בה חתיכה (ג) חיה מותר כאלו היתה כולה חיה דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה [ד]ואפילו אינה גרופה (פי' שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פי' שכסה הגחלים באפר) * (טו) מותר (ד) לסמוך לה (טז) קדירה (יז) בסמוך חוצה לה [ה]ואם הוסקה בקש או בגבבא * (יח) מותר לשהות עליה * (יט) אפילו אינה לא גרופה ולא קטומה: הגה שתי כירות המתאימות זו אצל זו ולופן של חרס ביניהם האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה מותר לשהות על הגרופה וקטומה

באר היטב

(ח) חי. פי' אז שרי ליתנו סמוך לחשיכה ממש אבל אם נתנו מבע"י אסור לכבר נתבשל קצת קודם שבת ולריך לסלקו משחשכה אא"כ נתבשל כל לרכו קודם שבת עפי' רנ"ד: (ג) באפר. וא"ל לקטוס עד שאינו ניכר שם אש כלל רק בקטימה כל שהוא סגי ר"ן ב"י. ואפי' הובערה אא"כ שרי כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי: (ג) חיה. דוקא חתיכת בשר אבל ירק לא מהני ב"י: (ד) לסמוך

ביאור הלכה

דהלא שם מיירי בגלי שמונת אגודרי ומתחרך ע"י הנימוק וכמו שכתבו הראשונים וכ"כ בפני משה ובגליון הש"ס שם. וכל שאינו יודע בברור אם הוא מוכ"ל או יפה לו ראוי להחמיר בו [א"כ בסימן שי"ח ופמ"ג ברנ"ט] ועי"ש עוד כ"ז כתבנו לפי דעה זו ועיין מה שנכתוב אי"ה לקמן לדעה השניה: * מסיח דעתו ממנה עד למחר. נראה דאפילו אם התנור חומו רב ויכול להתבשל בחיזו שעות בגילה במשך הזמן תעפ"כ אם אין דרכן של ב"א להמתין בסעודתם כ"כ בודאי אסורים מסח דעתיה מיניה ולא אתי לתחויי וכן מורה לשון הרמב"ם בדין י"ד[ב] שכתב גמ' עסקיות ותורמוסין מפני שאין צריכין בישול רב ודעתו עליהן לאכלן לאלתר משמע הא גמ' קידרא מיתא *שלא יוכל לאכול לאלתר בזמן שדרך ב"א אוכלין לא גזרו חכמים כיון שאין דעתו לאכול אז: * מותר לסמוך לה. עיין מ"ב מש"כ בשם י"א והוא דעת המ"א לפי מה שבארו רע"ב ותמה על הדגמ"ר איך רולה להתיר בחזרה ובאמת אתפלא על תמיהתו הלא בברייתא דשתי כירות מפורש שם בסיפא דמותר גם חזרה וא"כ לפי הש"ד דגמרא דהוא בכלל קטימה ממילא מוכח דגם חזרה מותר ואף דמדתי שאני התם דכיון דמידלי שליט ביה אוירא למסקנא דשרינן קטימה לא צריך להאי שיוויא [ומצאתי במלחמות שגם הוא מייתי ראיה מהסיפא] ואח"כ מצאתי בתו"ש שגם הוא הקשה מהסיפא הנ"ל ונדחק דלפי המסקנא אין זה בכלל קטימה אבל עכ"פ אין שום תמיה כלל על הדגמ"ר הנ"ל דהוא סובר כמו שכתבנו וגם בתוד"ה מהו אתא דחזרה מותר אפי' לדעה ראשונה ומש"כ במ"ב דאפילו בקטימה לכתחלה יש מקילין הוא בספר בית מאיר ע"ש. וגם קצת סמך לזה מהרא"ש פ' כירה סימן יו"ד מה שכתב דאצל המדורה שרי משום דדמי לסומך ע"ש: * מותר לשהות עליה. וה"ה להחזיר אפילו בשבת דבגרופה וקטומה דמיא [גמרא] ועיין בפ"ב דין החזרה בגרופה וקטומה: * אפילו אינה לא גרופה. יש לעיין דבש"ס ופוסקים נקטו לשון שהסיקוהו בקש וגבבא דמשמע דהיה אחר ההיסק ולהכי בעלים אסור משום שמאירים אחריהם גחלים ואיכא למיחש משום מיתוי משא"כ בקש שאינם מאירים אחריהם גחלים ולפ"ז אפשר דאם הניח הרבה קש שבוער זמן רב אפשר דאסור להשהות עכ"פ בשעה שבוער או אפשר דהש"ס אורחא דמלתא נקט שהיה דרכם להעמיד הקדרה אחרי ההיסק אבל ה"ה בשעה שמסיקים גמי מותר והטעם דבשעה שבוער בלא"ה אין לחוש

וכנ"ל: (יז) בסמוך חוצה לה. היינו אפילו אם היד סולדת בתקוס ההוא: (יח) מותר לשהות עליה. וה"ה בתוכה דכיון דבגרופה דמיא (כב) ומבעוד יום הוא נותנו לתוכה מה לי תוכה מה לי על גבה: (יט) אפילו אינה וכו'. לפי שאין בה משש מיתוי שבלבת

שער הציון

(י) אחרונים: (יא) ממ"א וש"א: (יב) משמעות דברי רב האי גאון מובא בבשב"א פ"ק דשבת וגם הרשב"א לא פליג עליה בזה ע"ש: (יג) אבל אם נתבשל קצת אפילו פחות ממאכל בן דרוסאי אסור כ"כ הט"ז וכן משמע ממ"א דלא בהב"ח וכן מורים דברי הרמב"ם והמלחמות והרשב"א והר"ן. והמאירי בהט"ז עיין בס: (יד) רוב הפוסקים: (טו) ת"ר ותו"ש: (טז) רמב"ן ור"ן ע"ש הטעם: (יז) הגה בתוספות איתא לחד תירוצא דבאופן זה אינו אותר רק בנתבשל כ"ל ומצטמק ויפה לו אבל בנתבשל קצת אסור כיון דהובערה ובמ"א לא העתיק זה משום דפסיקא דרבנן הוא דאולי אתירוצא קמא [פמ"ג] ולא צריך לזה דהרמב"ן מסיק דהוי כקטומה לכל מילי וכן משמע בחדושי הר"ן והריטב"א: (יח) אי' רע"א בבוגת המ"א: (כ) דגמ"ר בבאור דברי המ"א וכן הסכים לדינא בספר בית מאיר וכ"כ בחדושי הר"ן בשם הרא"ה וכ"כ בתוס' ל"ז בד"ה מהו: (כא) ב"מ הנ"ל וגם בספר דגמ"ר לדעה השניה אבן בחדושי הר"ן מתמיר מה: (כב) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) י"ח: ב) י"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ' מביא דעת המקילין אמנם סיים דבמקום שאין שום צורך כ"כ טוב לחוש לדבריהם, להחמיר.

הלכות שבת סימן רנג

* (כ) אע"פ שמוסיף הכל משאינה גרופה וקטומה (גמ' פרק כירה) (ה) (כא) [1]ותנור אפילו הוסק בקש וגבבא אסור אפילו לסמוך לו (כב) [2]אפי' אם הוא גרוף וקטום. הגה (ו) כ"ז (כג) שהיד סולדת בו (הגהות מרדכי) (כד) וכ"ש שאסור לשהות בתוכו או על גבו. [3]וכופח (כה) שהוא מקום שפיתת קדירה אחת אם הוסק בקש או גבבא (כו) דינו ככירה בגפת או בעצים (כז) דינו כתנור (כח) (והתנורים שלנו דינם ככירה) (ר"ן ר"פ כירה וכל בו וכן משמע מפירש"י) (כט) [4]ואם שכח ושהה אם הוא תבשיל שבישל כל צרכו מותר (ל) אפי' הוא מצטמק ויפה לו ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בישל כל צרכו (לא) אסור (ז) (לב) עד מוצאי שבת ואם עבר ושהה אסור בשניהם: הגה * עד בכדי שיעשו (הגה"מ ורמב"ם) * ואם (לג) החזירה (ח) מ"י בשבת * (לד) דינו כשכח

ו סס נ"מ ז ממשמעות הגמרא סס לדעת כל הפוסקים ח סס ט סס לפי' הר"ף והרמב"ם

באר היטב

לה. אפי' בשבת כמו שכתב רמ"א סוף סימן זה: (ה) ותנור. מתוך שקצר למעלה ורחב למטה נקלט חומו למוכו טפי מכירה:

(ו) כ"ז שהיד סולדת בו. עי' סעיף ה' בהג"ה: (ז) עד מוצאי שבת. לכל אדם כמ"ש הטור וכ"כ בד"מ מ"א: (ח) מ"י. לצורך

משנה ברורה

השלהבת כלה גם הגחלת [כל בו]: (כ) אע"פ שמוסיף הבל. פי' כירה הגרופה והו"א דלהוי כאינה גרופה קמ"ל דלא אמרינן הכי ואפילו בשבת מותר להחזיר עליה: (כא) ותנור. היינו בתנור שלהם שעשויות כירה אך מתוך שקצרות למעלה ורחב למטה נקלט חומו למוכו טפי מכירה לכך החמירו בו יותר מכירה: (כב) אפילו אם הוא גרוף. מפני שהגרוף אינו גורף אלא רוב האש עצמה וא"א שלא תשאר ניצוץ אחד ובתנור שחומו רב חיישינן שמא יתחה כדי שיצערו אותם הנילוות. והנה מלשון המחבר משמע דס"ל כדעת הטור דאפילו בקש ובגבבא אסור בגרוף וקטוס וכן הוא דעת ה"ר יהונתן המובא בחידושי הר"ן אבל מלשון הרמב"ם משמע דבקש *ובגבבא אינו אסור בתנור כ"א באינו גרוף [מ"ר] וכן הוא דעת הכל בו וחידושי הר"ן (כג)[א] ויש להקל בזה: (כג) שהיים"ב. אבל אם אין היש"ב מותר ליתן אפילו על גביו[ו] אפילו בשבת[ב] ואפשר דאפילו אין גרוף וקטוס מן הגחלים ג"כ שרי כיון שהמקוס שמעמיד שם הקדרה אין היד סולדת בו [מ"א]: (כד) וכ"ש שאסור וכו'. ודוקא בלא נתבשל כ"ל או במצטמק ויפה לו (כד) אבל במצטמק ורע לו מותר וכן בקידרא חיישא ואפילו (כה) באינו גרוף וקטוס: (כה) שהוא מקום וכו'. הוא עשוי כעין כירה אלא דכירה הוא מקום שפיתת שתי קדרות וכופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת לפיכך נפיש הצליה מכירה שהמקוס לר והמוס מתקבץ בו ביותר וזוטר הצליה מדתנור: (כו) דינו ככירה. ואפילו (כו) לא גרף את הקש ולא קטס: (כז) דינו כתנור. שאפילו גרף וקטס אסור בין בתוכה בין ע"ג (כז) בין בסמיכה: (כח) ותנורים שלנו. שפיהם (כח) מן הצד ועוד (כט) שרחבים ביותר אין חומם רב כ"כ וע"כ דינו ככירה ונספר תפארת שמואל הביא בשם רש"ל שחולק ע"ז וסובר[ד] דשויס *הם לדינא ע"ש (ל) ועכ"פ בתנור של נחתומין שמסיקין בו תדיר וחומו רב טוב להחמיר לדונו כתנור: (כט) ואם שכח ושהה. וכ"ש אם (לא) שגג בדין: (ל) אפילו הוא מצטמק ויפה. ואפילו הוא בתוך התנור (לב) והטעם דלא נהנה ממנו כ"כ כיון דבלא"ה היה ראוי לאכילה שנתבשל כ"ל וע"כ בדיעבד מותר: (לא) אסור. (לג) לכל אדם וכ"ש לבני ביתו דאסור כיון דנתבשל בשבילם: (לב) עד מוצאי שבת. בהגהות אשר"י מבואר דגם בכאן הוא בכדי שיעשה כמו בעבר ושהה ומלשון הרמב"ם לא נראה כן[ד] [פמ"ג]: (לג) החזירה א"י. לצורך ישראל: (לד) דינו כשכח. דמה שנעשה ע"י א"י בתוך מה שנעשה ע"י ישראל בשוגג וע"כ אפי'* אם

שער הציון

(כג) דיש לצרף לזה ג"כ דעת הרמ"ך המובא בכ"מ דמקיל לגמרי בגרופה וקטומה בתנור אפילו בגפת ועצים והכי דקי"ל כהפוסקים שמחמירין בזה מיהו בקש ובגבבא יש להקל: (כד) ב"י: (כה) פמ"ג: (כו) רוב הפוסקים דלא כבוד: (כז) כן משמע בש"ע ועיין בכ"מ ברמ"ך: (כח) ב"י: (כט) משפיתת קדרה אחת והוא מכל בו: (ל) דבאמת לטעם הר"ח שכתב מפרק לא יחפור דאמר שם בתנור דידן ככירה דמיא אין הטעם משום בתנור דידן הוא מן הצד רק מטעם דשל נחתומין הוא היסק גדול ע"ש ברש"י ותוספות וא"כ יש להחמיר עכ"פ בתנורינו בשל נחתומין וגם בבאור הגר"א לא כתב משום דהוא מן הצד רק מפרק לא יחפור משמע דמה שהוא מן הצד ליכא מעליותא כלל וכן משמע בח"מ סימן קנ"ה דתנורים שלנו חמיס משלהם וע"כ נראה דיש להחמיר בכ"פ בנתחמין: (לא) רא"ש ד' ורמב"ן: (לב) אמרוניס: (לג) מ"א וא"ר ותו"ש ואף הרמ"א כתב דאם יימא דהלכה כר"מ ממילא יאכל בשוגג יאכל מהדין מה ג"כ דלאחריני מותר וכהגמ"ר וא"כ לפי מה שהכריע הגר"א לקמן בסימן ש"ח דהלכה כר"מ ממילא מותר לאחריני מ"מ לא טוכל להקל בזה דהגר"א בעצמו בסוף הסעיף הוסיף דאסור לכל אדם ודלא כהגמ"ר עי"ש: (לד) הגר"א:

הארות והערות: 1) עיין לקמן במ"ב ס"ק צ"ב בענין בתוכה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: אסור אפילו לסמוך לו אם היד סולדת שם אפילו הוא גרוף וקטום ואפילו הוסק בקש או בגבבא. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' לא כתב דאפשר דאפילו אם אין גרוף וקטום מותר. ג) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: והתנורים שלנו שפתחם מן הצד אין הבלם וכו' ולפיכך הרי דינם שוה לכירה לכל דבר. ד) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: אם עבר ושהה אפילו בשוגג וכו' אסור בין לו בין לאחרים עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו.

(ט) ושהה (הג"מ) * (לה) ואם החזירו (י) ישראל דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי) (לו) ואם מצטמק ורע לו מותר שהרי לא נהנה מן האיסור (צ"י וע"ל ריש סי' רנ"ז) (לז) וי"א שכל שנתבשל (לח) כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו) או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו מותר להשהותו ע"ג כירה: הגה (לט) או אפי' (מ) ע"ג תנור (המגיד[ג]) פ"ג והגהות מרדכי ומיימוני פ"ג וריש פ' כירה וצ"י) אפי' הוסק בגפת ועצים אפי' אינה גרופה וקטומה ולא הוזכרה גרופה וקטומה והוסק בקש וגבבא * אלא כשהתחיל להתבשל (מא) ולא הגיע למאכל בן דרוסאי וכן לענין אם נטל הקדרה מעליה (מב) ובא להחזירה עליה בשבת. ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל (מג) ולא הגיע למאכל ב"ד (מד) אסור ואצ"ל אם עבר ושהה: הגה * ונהגו להקל כסברא האחרונה [ב]וכל זה בענין שהה שהקדרה יושבת * (מה) על כסא של ברזל או ע"ג אבנים ואינה נוגעת בגחלים אבל (מו) הטמנה ע"ג גחלים לד"ה אסור: הגה וי"א דאפי' אם הקדרה עומדת ע"ג האש ממש (מז) כל זמן *(מח) שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה (מט) ושרי וכן המנהג * רק שמזהירים לנתקן קצת קודם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו משם ואם לא נתקן מן האש ונמצאו ע"ג האש בשבת (נ) יש להסירו משם (יא) ע"י א"י ואם ליכא א"י (נא) מותר לישראל להסירו משם ויזהר שיקחנו משם בנחת ולא יגענע הגחלים

י לפי' רש"י ור"י כ עוד ולא"ם שם והר"ן בשם הגאונים והמגיד בפ"ג מהל' שבת לדע' הרמב"ם והגהות שם ופפר התרומה ופפר המצות

באר היטב

ישראל והתבשיל מצטמק ויפה לו: (ט) ושהה. דלא נהנה ממנו כ"כ כיון שכבר היה ראוי לאכול: (י) ישראל. ובשבת אפי' בשוגג דינו כעבר ושהה ואסור אם מצטמק ויפה לו. ומיהו נ"ל בזה דלאחרים שרי מ"א. [ובס' אליהו רבה אוסר גם לאחרים במצטמק ויפה לו לדעה זו ע"ש]: (יא) ע"י א"י. בתשובת רמ"א סי' ק"ב מתיר לפתוח התנור בגיל שבת והא"י חוזר וסותם אם נתבשל המאכל

ביאור הלכה

הרמ"א הכא כ"א במצטמק ויפה לו: * ואם החזירו ישראל. ומיירי באופן שהחזרה אסור לד"ה דאל"ה אין להתמיר כדיעבד וכעין שכתב המ"א בסקי"ד ע"ש: * אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע וכו'. עיין בחדושי רע"א שכתב דדין זה אינו ברור דיש פוסקים שסוברין דאפילו גרופה וקטומה לא מהני בזה: * ונהגו להקל כסברא האחרונה. עיין בב"י שהאריך הרבה באלו השמי דעות והעתיק דברי הרא"ש שכתב דמפני שישראל אדוקים במלות עונג שבת ובודאי לא ישמעו לנו ע"כ הגה להם ע"ש משמע מזה דרק משום זה לא רצה למחות וכן הב"י גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בסתמא והדעה השניה בשם י"א משמע ג"כ דעתו נוטה להתמיר אך מ"מ אין בנו כח למחות במקילין שכבר נהגו העם בהי"א וכמו שכתב הרמ"א וע"כ לפ"ז לכתחלה *בודאי עוד ליזהר שיהיה מבושל כ"א קודם משבה ונפלקו מן האש אך אם אירע שנתאחר הדבר כגון שבאו אורחים קודם שקיעת החמה והוצרך לבשל איזה תבשיל עבורם יכול להעמיד על הפטפוט לבשל אף שלא יתבשל עד השקיעה רק בחצי משול מגי ויניחנו עומד על הפטפוט עד שיגמר בשולו ומותר לסלק ממנו בגילה דהא אין עומד על הגחלים: * על כסא של ברזל. שעומדת בתוך הכירה או בתוך התנור ועי"ז אין הקדירה נוגעת בגחלים. ודע דכירות שלנו שהן מחוברות בגוף עם התנור לכ"ע רק דין כירה יש להן ועיין לעיל במה שכתבנו לענין תנורים שלנו: * רק שנזהרים לנתקן וכו'. ושרי בזה אפילו

משנה ברורה

אם מצטמק ויפה לו מותר כיון שנתבשל כל צרכו ואין נהנה ממנו כ"כ: (לה) ואם החזירו ישראל. בשבת (לו) אפילו בשוגג דינו כעבר ושהה במזיד ואסור אם מצטמק ויפה לו והטעם דמחמרינן בחזרה טפי מבשהיה משום דקעביד מעשה ועיין במ"א שפסק דלאחרים שרי בזה מאחר שהיה מבושל קודם כ"ל והיה שוגג.[א] ודע* דדין זה הוא אפילו לשיטת הרמ"א דפוסק בסוף הסעיף דהי"א דבשהיה מותר כמאכל בן דרוסאי הכא בחזרה שויס הם לדינא דהא לכו"ע בחזרה אסור אפילו אם נתבשל כל צרכו: (לו) ואם מצטמק ורע לו מותר. ר"ל (לו) אע"ג דלכתחלה אסור בחזרה אפילו אם מצטמק ורע לו בדיעבד מותר אפילו להחזיר[ב] במזיד שהרי לא נהנה כלל: (לז) וי"א שכל וכו'. ס"ל דכיון שנתבשל שראוי לאכול ע"י הדחק הו ליכא למיחש שמא יתחה דכיון שראוי לאכילה למה יתחה בחנם ולכך שרי אפילו בחינה גרופה וקטומה ואין צריך לזה אלא כשעדיין לא הגיע למאכ"ד או כשבא להחזירה בשבת (לז) דמחזי כמבשל אם אינה גרופה: (לח) כמאכל בן דרוסאי. (לח) י"א חצי משול וי"א שליש משול והשו"ע לקמן בסימן רנ"ד ס"ב סתם חצי משול (לט) ובמקום הדחק אפשר דיש להקל: (לט) או אפילו וכו'. דלא מפלגינן בין תנור לכירה (מ) אלא מה שאסור בכירה שאינה גרופה משום חשש מיתוי אסרינן בתנור אפילו בגרוף דמשום חוט התנור תשבינן ליה כאינו גרוף וכנ"ל אבל מה שהתירו בכירה אפילו באינה גרופה דלא אתי לתחות משום דכבר נתבשל גם בתנור מותר: (מא) ולא הגיע. וה"ה (מא) בתוך התנור והכירה: (מב) ובא להחזירה. עיין לקמן בס"ב: (מג) ולא הגיע. דבהגיע לדעה זו מותר אפילו לכתחלה וגראה לענין דיעבד יש להורות דלמאכ"ד הוא שיעור שלים שרבו העומדים בשיטה זו עיין בא"ר: (מד) אסור. היינו (מב) אפילו לאחרים עד מו"ש ואם בענין בזה בכדי שיעשה עיין לעיל בס"ק ל"ב: (מה) על כסא של ברזל. כענין פטפוט של שלש רגלים והגחלים מונחים תחתיו: (מו) הטמנה ע"ג גחלים. הכי ס"ל להמחבר דאם שולי הקדרה נוגעין בגחלים מקרי הטמנה וממילא דאסור אף בנתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"ז: (מז) כל זמן וכו'. ואפילו אם הקדרה עומדת בתוך התנור והתנור סתום לגמו בכלל הטמנה היא וכדלקמן בסימן רנ"ז סוף ס"ה[ב] ע"ש: (מח) שהיא מגולה וכו'. היינו שאין מכסה עליה בבגדים מלמעלה ועיין לקמן ברנ"ז ס"ה[ב]: (מט) ושרי. היינו דהוא רק בכלל שהיה ושרי בשנתבשל מבעוד יום כמאכ"ד לפי מה שנהגו כסברא אחרונה: (נ) יש להסירו משם וכו'. דקשה לישראל ליזהר שלא יגענע הגחלים בעת נטילתו את הקדרה: (נא) מותר לישראל וכו'. ודוקא כשעומדת הקדרה ע"ג גחלים אבל הגחלים מונחים סביב הקדרה אסור לישראל להסירו משום שע"י נטילתו בודאי יתחה בגחלים ואסור דעי"ז מבעיר

שער הציון

(לה) מ"א ושארי אחרונים: (לו) הגר"א: (לז) רש"י והר"ן ובספר היטר איתא דלכך בעינן גרופה משום דכשנוטלה מן האש פעמים שמצטננת קצת וחיישינן שמא יתחה בחזרתו: (לח)(לט) עיין בא"ר: (מ) מבואר בראשונים: (מא) ר"פ כירה ואף דשם מיירי בכירה פשוט דה"ה בתנור: (מב) כנ"ל באות ל"ג ע"ש וכ"כ הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) החזיר: ב) ס"ח: ג) צ"ל מיימוני פ"ג והגהות מרדכי פרק כירה וב"י:

ליקוטי דברי הרב: א) וכן כתב בשו"ע הרב סעיף כ"ד ובקו"א שם אות ט' סיים: וצ"ע לדינא. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב כהשו"ע ולא כרע"א. ג) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: וכבר נתפשט המנהג להקל כסברא הראשונה. (ואמנם משמעות "מנהג" הוא לכתחילה, (ראה קו"א בסי' רנ"ד אות ב').

ומז אף אם יענענו קנה דבר שאין מתכוין הוא ושרי (מרדכי ר"פ כירה והגמי"י פ"ז[א]): ב * [ל]כירה (נב) שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה (נג) [מ]אפי' בשבת * מותר להחזירה (נד) [נ]כל זמן שהיא (יג) רותחת: הגה (נה) [ס]ועודה בידו (טור) * ולא הניחה ע"ג קרקע: הגה * (נו) ודעתו (יג) להחזירה (טור) (נז) [ע]ודוקא על (יד) גבה (נח) אבל לתוכה אסור (נט) [פ]ובתנור אסור להחזיר אפי' הוא גרוף וקטום (ס) וה"ה לכופף אם הסיקו בגפת ועצים: הגה * (סא) ודוקא שהתבשיל מבושל כל צרכו (ב"י) ואז מותר

ל' שם ל"ו ב שם ל"מ ג טור וכ"ל בס"ג כשם הר"ר יונה פ שם ולפיכך קמל דמקיקי משמי' דאבי ע שם ל"ז פ טור והרמב"ם

באר היטב

כמב"ד אבל אסור לומר לו לעוות בעיטו. וכ' בדרשות מהרי"ל פעם א' הטמינו בתנור לצורך שבת ונכנה האש וקראו לא"י בגיל שבת והוציא הקדרות והדליק האש והטמין שבת והסיר מהרי"ל ז"ל המסין לאותה שבת והזהיר מלעשות עוד[א] דאיסורא קא עביד עכ"ל וכתב

משנה ברורה

התחתונות ומכנה העליונות ואף שאין מתכוין לזה פסיק ריישא הוא ואפילו ע"י א"י[א] מחמירין בזה עיין במ"א וא"ר ומ"מ נראה דלצורך שבת (מג) יש לסמוך ע"ד המקילין ע"י א"י ודין פתיחת התנור וסתימתו ע"י הא"י יתבאר בסוף סימן ר"ט[ב] ע"ש במ"ב: ב (נב) שהיא גרופה וקטומה. אבל אינו גרוף וקטוס אסור אפילו במלטמק ורע לו וכן בתנור אפילו גרוף וקטוס [אחרונים]: (נג) אפילו בשבת וכו'. דלא חיישא דלא התירו חכמים אלא כשנטל מע"ש ומחזיר בע"ש סמוך לחשיכה קמ"ל דמותר ליטול ולהחזיר (מד) אפילו בשבת גופיה (מה) ואפילו כמה פעמים: (נד) כ"ז שהיא רותחת. פרט זה אינו דומה לכל המזכרים בסעיף זה דבהם הטעם הוא דלא התירו חכמים חזרה כ"א באופן זה אבל בזה הטעם הוא דכיון שנסתלק מרתיחתו דהיינו שאין היד סולדת בו יהיה בו שום איסור בישול וכדלקמן בסימן שי"ח ס"ד (מו) ולפי מה שפסק הרמ"א שם סט"ו בהג"ה נהגו להקל אם לא נגטנן לגמרי: (נה) ועודה בידו. ר"ל שלא הסיר הקדרה מידו מעת נטילתה מן הכירה עד שעה שיחזירנה (מז) ולאפוקי אם הניחה ע"ג מטה או ספסל וכדומה לזה בינתים הוי כמו שהניחה ע"ג קרקע בינתים וזה אסור לכו"ע דבטלה לה השהיה הראשונה ושוב כשמחזיר ומניחה ע"ג הכירה הו"ל כמושיב לכתחלה ע"ג הכירה בשבת וחכמים לא התירו אלא חזרה אבל לא להושיב לכתחלה אף שכבר נתבשלה כל צרכה ואין בה מן הדין משום איסור בישול מ"מ כיון שמעמידה במקום שדרך לבשל שם תמיד (מח) נראה כמבשל לכתחלה בשבת: (נו) ודעתו להחזירה. הטעם ג"כ כנ"ל שעי"ז לא בטלה עדיין השהיה הראשונה שהשהה אותה על הכירה מבעוד יום כיון שהיה דעתו להחזיר (מט) עד שלא תצטנן אבל אם נתחלה כשנטלה לא היה דעתו לזה ושוב נמלך להחזיר תיכף אסור אף שלא הניח ע"ג קרקע בינתים דהו"ל כמושיב לכתחלה בשבת ועיין במאור הלכה שהבאתו הרבה מהראשונים[ב] שמקילין בעודן בידו אפילו אין דעתו להחזיר וכן מקילין בדעתו להחזיר (נ) אף שבינתים הסירן מידו ונראה שבעת הצורך יש לסמוך ע"ז: (נז) ודוקא על גבה. היינו (נא) על עוני דפנותיה מלמעלה או ששם כיסוי על חללה והעמיד הקדירה על הכיסוי (נב) ואפילו אם חלה הקדירה לתוך אויר הכירה וקצת דפנותיה בולטין מלמעלה כדרך הקדירה שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה ג"כ בכלל ע"ג הוי ולא מקרי תוכה אלא כשיושבת הקדירה על קרקעית הכירה: (נח) אבל לתוכה אסור. דליכון שהוא מעמיד לתוכה כדרך שמבשלין בה תדיר ונראה כמבשל [רשב"א ור"ן] (נג) ואותן הכירות שאין להן תוך וחלל אלא הן פשוטות ותוכן וגבן אחד מותר להחזיר להן דאין עליהן שם תוך ואם יש אם בכירה עיין סימן שי"ח סט"ז[ג]: (נט) ובתנור. אפילו הוסק בקש או בגבנא וכו'. (ס) וה"ה לכופף וכו'. דהלא לא הותרה חזרה (נד) לכו"ע אלא בגרופה ובתנור וכופף שהבשר רב לא מהני גריפה וכדלעיל בס"א: (סא) ודוקא שהתבשיל וכו'. קאי אריישא דאמר אפילו

שער הציון

(מג) דבאמת הלא הוא רק פ"ר דלא ניחא ליה ואיסורו רק מדרבנן לכ"ע וכדמוכח בבאור הגר"א אח"כ המ"א מצאתי אכ"כ המ"א בסוף סימן רנ"ט ע"ש: (מד) ואין *אחוק בין כשנטלה מהכירה מבעוד יום ובין בשבת גופא לדעה זו ועיין לקמיה בהג"ה בשם הר"ן: (מה) ר"מ ורי"ף ור"ת בספר היראה: (מו) מ"א ומו"ש וש"א: (מז) מ"א לדעת הרמ"א ולא הזכרתי פינה ממיחם למיחם שזכר המ"א משום דבלא"ה יש דעות שמקילין במיחם שני עיין בתוס' ור"ג ע"כ לפנינ"ד פשוט דיש לסמוך על המקילין בנעיא זו: (מח) ר"ן ורשב"א: (מט) א"ר בשם הלבוש ונראה שטעמו דאם יהיה דעתו להחזיר אחר שיצטנן אין מתבשבו מועלת כלום אחרי שאסור לעשות כן וכדלעיל והוי כאין דעתו להחזיר ונראה דאם מיושב להחזיר עד שלא יצטנן לגמרי ג"כ די לפי מה דקי"ל בהרמ"א בזה וכמ"ש המ"א בס"ק י"ט: (נ) היינו על גבי ספסל וכדומה אף דיש מהם שמקילין אף בהיא ע"ג קרקע כיון שהיה דעתו להחזיר קשה לפסוק נגד שתיהם הש"ע לקמן בסעיף ג' ע"ש: (נא) רש"י בדף ל"ז ובטור: (נב) ב"י ומ"א וש"א וקצת פלא שהשמיטו הפוסקים מה דאיתא בירושלמי שבת ג' עפסים בעומק הכירה מלמעלה למטה נקרא ע"ג ובוותר נקרא תוכה ר"א שם עד המרץ שעשוי בכירה [ולא בחכל הירושלמי רק בחדושי הרמב"ן וחדושי הר"ן אח"כ מצאתי בתראה הפרים שיישב קצת דבר זה]: (נג) שה"ג ע"ש שמוכח כמו שהעתקנו הטעם: (נד) היינו אפילו להי"א דמיקל בס"א לענין שהיה דלא בעינן גרופה

הגהות ותיקונים: א) פ"ו: ב) רנ"ט: ג) סט"ו סקצ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב: ומ"מ מותר לומר לגוי ליטלה. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב: ואפילו לענין להחזיר ע"ג הכירה אם לא היה בדעתו להחזירה או שכבר הסירה מידו או שפינהו לקדרה אחרת טוב להחמיר. וראה גם בסעיף י"ד מ"ש.

נפ"ג מהלכות שבת ושאר פוסקים

להחזיר (סב) ואפילו לכירה אחרת אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפי' לאותה כירה (מיימוני פ"ג) (סג) וי"א דכל זה אינו אסור רק (סד) כשנטלו מן הכירה (טו) מבעוד יום ולא החזירו עד שהשכה אבל אם לקחו משם משהשכה אפי' הניחו (ר"ן פ' כירה וכל בו) (סו) וכן נוהגים להקל *נתנורים שלנו שיש להם דין כירה וקומכים עצמם על דברי המקילין (סז) וטוב להחמיר (סח) מיהו אם (טז) נלטנן לכ"ע אסור (ב"י) וי"א דאם הוציא מאכל מן התנור (סט) אסור להניחו בכרים (יז) ובכסתות (הגה"מ פ"ז") (ע) י"א דכל שהוא סמוך לחשיכה (עא) או סמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדידן (הגהות מרדכי) (עב) אם הוא סמוך כ"כ שאם נלטנן הקדירה מי אפשר להרתיחה מבעוד יום דינו כמו (יח) בשבת

באר היטב

ובכירות שלנו שהן פשוטות תוכה וע"ג אחת הן ומותר ש"ג. ואם יש אש על הכירה עי' סי' ש"ח סי"ד וט"ו: (טו) מבע"י. דאז בטלה הטמנה הראשונה והוי כמטמין לכתחלה בשבת משא"כ בנוטל בשבת: (טז) נלטנן. היינו לגמרי דשייך בו אח"כ בישול אדש ועי' סי' ש"ח. כתב הט"ז במקום דמותר להחזיר כאן מותר אפי' לסמוך פי התנור בדף אחר אחר המזיר דסתימת הדף לא מיקרי הטמנה וכל זה באין גחלים בוערות בתנור אבל יש שם גחלים בוערות זה

משנה ברורה

אפילו בשבת מותר להחזירה ע"ג כירה כשהקדירה רותחת ולזה איתר דדוקא כשהוא מבושל כ"ל אבל אם לא נתבשל כ"ל שייך אחריו עוד בישול ועיין במה שנכתוב לקמן בסימן ש"ח ס"ד במ"ב שם: (סב) אפילו לכירה אחרת. ואפילו (נה) אם הבלה מרובה מראשונה מ"מ לא הוי רק בכלל חזרה ושרי אבל אם היתה בתחלה טמונה בדבר שאינו מוסיף הבל ובשבת נא להושיבה לכירה או להיפוך מכירה להטמנה אסור דזהו פעולה חדשה ואין טומנין משהשיכה אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל וכדלקמן בסימן רנ"ז: (סג) וי"א דכל זה וכו'. פי' הא דבעינן דוקא עודה בידו גם דעתו להחזיר אבל גרוף וקטוס (נו) לכו"ע בעינן: (סד) כשנטלו מן הכירה מבע"י וכו'. דכיון שלא היה הנטילה בשבת נראה חזרתו כפעולה חדשה והוי כנותן לכתחלה ומבשל משו"ה מלרכינן עכ"פ עודנה בידו וכה"ג כי היכי דליהוי הכירא שאינו אלא חזרה: (סה) ע"ג קרקע. ואפילו (נז) לא היה דעתו להחזיר והטעם שהרי הכל ידעו דכבר עמדה הקדירה בכירה ונתבשלה כבר: (סו) וכן נוהגים להקל בתנורים וכו'. היינו (נח) שמחזירים לתוך התנור בשבת מה שנותר להם אחר שלקחו מן הטשאליט"ט° לאכילה כדי שלא יצטנן: (סז) וטוב להחמיר. כי הרבה פוסקים חולקין על הר"ן ועוד כי הב"י קובר שגם הר"ן לא היתר אלא ע"ג כירה ולא בתוכו וגם המ"א בס"ק ל"ה מלדד כהב"י ע"ש ומי עדיפא תנור שלנו מכירה ומ"מ נראה שיש זכות על המנהג כי כבר נתבאר בפוסקים שאין לאסור חזרה אא"כ יש חוש שהקדירה יהיה נעשה (נט) רותחת מן החוש וזה אין מצוי כ"כ ע"כ אין לפקפק בזה ועיין לקמיה בס"ק ש"ח ואח"כ מצאתי בלבוש כדבריו: (סח) מיהו אם נצטנן. היינו אם נלטנן לגמרי וכמ"ש למעלה והטעם דשייך אח"כ עוד בישול אדש ועיין לקמן במ"א[1] סקל"ו שכתב דאפילו בדבר יבש אמין בו מרק דלא שייך בו בישול ג"כ אסור דכיון שכבר נלטנן בטלה השהיה הראשונה והוי כנותן עתה מחדש בתוך התנור זה אסור בכל גווני וכ"ז כשמניחו עתה במקום שע"י החוש (ס) יהיה היד סולדת בו. כתבו האחרונים דבמקום שמותר להחזיר מותר אפילו לסמוך פי התנור בדף אחר החזרה דסתימת הדף לא מקרי הטמנה מיהו אם ע"י סתימת פי

מתרגם: °ממין

נחזרה מודה וכמו שכתב המחבר שם בהדיא: (נה) מ"א בשם הרמב"ם: (נו) טו"ז: (נז) תו"ש: (נח) אבל ליתן לתוכו מאכלים שלא הטמינו בו לכ"ע אסור בכל גווני: (נט) היינו שהיש"ב: (ס) כמו שכתב הרמ"א בס"ה וכנרסת הגר"א שם: (סא) משא"כ לענין שהיה בעינן שיגרוף כל הגחלים לתוך ע"ש וכנ"ל בריש הסימן: (סב) ד"מ ומ"א: (סג) היינו מה דאיתא שם דמכירה להטמנה אסור והוא מירושלמי ס"פ במה טומנין וכ"כ הגר"א מקורו מזה ולפלא מה שהביא בא"ר שיש מקילין בזה והלא ירושלמי מפורש הוא: (סד) ע"ש וש"א: (סה) ט"ז וש"א: (סו) מ"א ומו"ש:

הגהות ותיקונים: א) פ"ד:

הארות והערות: 1) עיין לקמן בבה"ל ס"ה ד"ה ובלבד, בענין דינו של המ"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ב כתב: וי"א שכל שהוא סמוך לחשיכה כ"כ שאם היתה הקדרה צוננת לא היה אפשר להרתיחה מבוע"י אסור להחזירה לכירה זו ולא לכירה אחרת אף שעכשיו היא רותחת אלא ע"ד שמותר להחזיר בשבת וכו', והמנהג להקל לגמרי כסברא הראשונה ומ"מ במקום שאין שם צורך כ"כ טוב להחמיר. ב) ובשו"ע הרב סעיף כ"ב כתב דיש אוסרים סמוך לחשיכה כמו בשבת עצמו, משמע שצריך דעתו להחזיר ושלא יניחנו ע"ג קרקע.

(עג) עצמו ויש מקילין בזה והמנהג להקל אך (עד) טוב להחמיר במקום שאין צורך כל כך ודוקא (עה) ע"ג כירה ממש * אבל לסמוך אפילו סמוך לאש (עו) במקום שהיד סולדת בו שרי אפילו (עז) סמוך (יט) לחשיכה (הגמ"ר והגמי"י) (עח) ובתנור אין (כ) חילוק בין להחזיר עליו או לסמוך אצלו ודוקא במקום שהיד סולדת אבל אין היד סולדת שם שרי אפי' בשבת כמו שיתבאר לקמן סי' ש"ת: ג [צ]המשכים בבוקר וראה שהקדיחה תבשילו וירא פן יקדיח יותר יכול להסיר ולהניח קדירה (עט) ישנה (כא) * (פ) ריקנית (פא) על פי הכירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה ע"ג הקדירה ריקנית * ויזהר (פב) שלא ישים קדירתו ע"ג קרקע (פג) ושתהיה רותחת (וכבר נתבאר שנוהגים להקל אף אם נתנה על גבי קרקע): ד [ק]יש למחות ביד (פד) הנוהגים להטמין מבע"י קומקום של מים חמין ונותנים אותם לתוך הקדירה

צ הגהות מהרמי"ל סס ק נ"י רפ"ג דנ"ב בשם ר"י

באר היטב

לחשיכה מ"א ועי' ס"ק כ"ו מש"ש לענין תנורים שלנו: (יט) לחשיכה. אפי' נעטון לגמרי דאל"כ אפי' בשבת שרי ועי' סי' ש"ת:

משנה ברורה

וקטומה וכמ"ש ס"א: (עג) עצמו. ודוקא אחר שנגמר כל משול הקדירה ומניחה לעמוד על הכירה עד הערב לשמור חומה בזה הוא דמתמרינן אם נעלה שלא להחזירה לשאינה גרופה (סז) אבל כ"ז שלא נתבשל כל לרכה נוטלה ומחזירה בכל גווני דלא שייך למיגזר דיחזיר גם בשבת דזהו מבשל בשבת ופשיטא דמזדהר בהכי אפילו אי שרית להחזיר מבע"י (סח) ויש מתמירין גם בזה משום לא פלוג: (עד) טוב להחמיר. ולפ"ז (סט) אין ליטול הקדרה מכירה ולתנו ע"ג תנור שאינו גרוף וקטוס סמוך לחשיכה דאף דתנור שלנו דינו ככירה הא בכירה גופיה יש להחמיר (ע) לדעה זו ואם הוא גרוף וקטוס מותר אף בשבת: (עה) ע"ג כירה ממש. היינו דבזה יש אוסרין חזרה סמוך לחשיכה וכנ"ל: (עו) במקום שהיש"ב. דאי אין היד סולדת בו אפילו בשבת שרי [ב"י]: (עז) סמוך לחשיכה. היינו אפילו נעטון לגמרי ואי לא נעטון לגמרי אפילו בשבת שרי וכמש"כ בסימן שי"ח סט"ו בהג"ה: (עח) ובתנור אין חילוק. היינו בתנור של זמן התלמוד [וכבר כתוב זה בשו"ע בס"א אלא דשם מיירי לענין שהיה וכאן מיירי לענין חזרה] אבל תנורים שלנו שפתוחים מן הצד הם ככירה [אחרונים]: ג (עט) ישנה.[1] אבל (עא) חדשה אסור דמתלבן ע"י החוט ונעשית כלי גמורה עי"ז (עב) ובקדרות שלנו שכבר נגמר תיקונן ונעשיתן בתנור של יוצרים אפשר שיש להקל במקום הדחק: (פ) ריקנית. דאם יהיה בה תבשיל (עג) אסור להשימה על הכירה מחמתה גופה: (פא) ע"פ הכירה. דהו"ל כירה כגרופה וקטומה שהרי הקדרה קותמת את פי הכירה וממילא מותר אא"כ להשיש עליה הקדרה שהתבשיל בתוכה וכדלעיל דחזרה ע"ג גרופה וקטומה מותר (עד) ולפ"ז ה"ה גם בתנורים שלנו כשהאש בתוכה ג"כ שרי ליתן למעלה ע"ג מעזיבה שעל התנור כיון שהמעזיבה מפסיק בין הקדרה ובין האש וה"ה כשנותן לתוך הקאלכלין שבתנור אבן במהרי"ל איתא דלריך להפסיק שם על המעזיבה באיזה עץ או דף (עה) להכירא ושיש הקדירה עליה וכן משמע בסוף הסימן ברמ"א ועיין במ"א בסוף סימן רנ"ט בדיני שהיה והטמנה שהעתיק ג"כ כמהרי"ל ומשמע שם דע"י היכר דבר *המפסיק מותר אפילו ליתן לכתחלה בשבת ועיין בחידושי רע"א שם (עו) וכ"ז כשהתבשיל עדיין חם שלא נעטון דאל"ה אסור משום בישול אם יוכל להתחמם שיהיה היד סולדת בו: (פב) שלא ישים וכו'. וכדלעיל בדיני חזרה: (פג) ושתהיה רותחת. עיין לעיל במ"ב סקנ"ד דנהגו להקל אם לא נעטון לגמרי: ד (פד) הנוהגים להטמין. ר"ל שמכינין מבעוד יום מים חמין פן יצטרך לערות אותן לתוך התבשיל ודעת השו"ע למחות בזה דפעמים אחד היד סולדת בו והשני אין היד סולדת בו וכשמערה אחד לחברו מתבשלים זה עם זה ועיין (עז) באחרונים שכתבו דלפי מה שיבואר לקמן בסימן שי"ח סט"ו בהג"ה דאמן נוהגין כהפוסקים דאם לא נעטון לגמרי אפילו בדבר לח אין בו משום בישול עוד מ"כ אפילו אם אחד אין היד סולדת בו ויתחמם ע"י התערובות ג"כ שרי וכן הוא מעשים בכל יום שנותנין לתוך הקערה קטניות ומערין עליהן מכלי ראשון רותח של בשר וא"כ כיון (עח) שהקטניות בכ"ש והעירוי הוא מכ"ר הו"ל

(כ) חילוק. היינו בתנור שבזמן התלמוד אבל כבר כתב הש"ע דתנורים שלנו הם ככירה: (כא) ריקנית. דבריקנית חדשה לכ"ע

ביאור הלכה

אבל לפי מה שביארנו שם דיש הרבה לאשויים שקוברין בשבתבשל כמאב"ד מו לא שייך בישול כשהיא רותחת יותר זה הדין ג"כ לענין חזרה ומ"מ קשה להקל דהוא נוגע בענין דאוריתא: * אבל לסמוך אפילו סמוך לאש וכו'. ר"ל וכ"ש סמוך לכירה ודע דאפילו חזרה בשבת מותר וכמו שהוכחנו לעיל בס"א בבה"ל כדעת האחרונים המקילין בזה אך ג"כ בתנאי שלא נעטון לגמרי דאם נעטון לגמרי ועתה יוכל לחזור לכיר סולדת בו יש חשש בישול: * ריקנית ע"פ הכירה. ואם הקדרה גדולה שקותמת את פי כל הכירה אסור דע"י מכבה את חוט האש שבכירה: * ויזהר שלא ישים וכו'. דאם הניחן ע"ג קרקע אין ע"ז שם חזרה כשרוצה להניחה אח"כ וכתבלא הגהה דמיא דאסור אפילו ע"פ כירה גרופה וקטומה ואפילו הרמ"א מודה דהגהה בשבת לכתחלה אסור. ולכאורה קותר המחבר א"ע דלקמן בס"ה העתיק לדינא את דברי הרשב"א שהובא בב"י בשם הר"ן פרק כירה שכתב בשמו שם דמותר ליתן לכתחלה בשבת דאף שהקדירה התחתונה עומדת על האש כיון שהיא מפסקת ומעמיד הקדירה עליה אין דרך בשול בכך ועדיפא מכירה גרו"ק והוי כמעמיד נגד המדורה דמותר אף בשבת אם היה מבושל כ"ל [ועיין לקמן בסימן שי"ח סט"ו ובהג"ה פרטי דין זה] ומצאתי בדגול מרבבה שנדחק בזה וכתב דאפשר דהמחבר סתם עצמו על סברת הר"ן דסיון שאין פאנדי"ש דרכו לאפותו ע"ג כירה יש להקל בזה ע"ש והוא דוחק גדול דהמחבר לא ס"ל כלל שיטת הר"ן לדינא וכמ"ש המ"א וכן מוכח מבאור הגר"א בס"ה דטעם הש"ע דס"ל כשיטת הרשב"א הנ"ל עי"ש אח"כ מצאתי בספר"ג שישב זו הקושיא בטוב טעם והוא דבסעיף ה' שאירי בעומדת ע"ג קדרת חמין או מבשיל לא נחשב כלל כעומד ע"ג כירה ולהכי מותר אף ליתן לכתחלה בשבת משא"כ בענינו שהקדירה ריקנית ועומדת רק לאפות את חוט כירה שלא יהיה כ"כ חוט נעשית הכירה ע"ז רק כשאר כירה גרופה וקטומה דאסור ליתן עליה בשבת מבשיל לכתחלה ובאמת אם היה עומד שם מבעוד יום קדירה שיש בה מבשיל היה מותר ליתן עליה לכו"ע קדירה זו אף בשבת לכתחלה:

שער הציון

(סז) רא"ש וטור: (סח) סמ"ג וסיעתו: (סט) מ"א: (ע) אבל להיש מקילין בלית חזרה בע"ש רק שהיה מותר אף בלא גרופה אם הוא מבושל כל צרכו ומצטמק ויפה לו לדעה שניה הנ"ל בסס"א ולדעה ראשונה שם עכ"פ במצטמק ורע לו שרי [פמ"ג]: (עא) לקמן בסימן תק"נ ע"ש: (עב) תו"ש ומה שכתבתי דדוקא במקום הדחק משום היש אוסרין הנזכר שם ובפרט בענין שבת החמורה ועיין בפמ"ג: (עג) הגר"א: (עד) מ"א: (עה) שאינו חפץ בחוט הרבה ולא יבא לחתות באש שלמטה לחתם התנור: (עו) מ"א: (עז) מ"א וש"א: (עח) דאף שהקטניות הוא דבר יבש וכו' לכ"ע אין בשול אחר בשול אפילו נעטון לגמרי מ"מ ע"פ רוב יש בו מרק ג"כ [פמ"ג]:

הארות והערות: 1) עיין סימן רע"ד במ"ב סקכ"ב, בענין כלי מתכת:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף כ"ב סתם לאיסור, במקום שאין צורך כ"כ. **ב)** בשועו הרב סעיף כ"ו כתב כהמהרי"ל.

ר הרי"ן פ"ג דשבת בשם הרשב"א

בשבת כשהתבשיל מצטמק (וע"ל סי' שי"ח): ה מותר לתת (פה) על פי קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מע"ש (פו) כל צרכו כגון (כב) פאנדי"ש וכיוצא בהן לחממן לפי (פז) שאין דרך בישול בכך (פח) אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים ע"ג המיחם ודאי אסור. הגה והי"ה (פט) שאסור להניחו ע"ג כירה אפי' גרופה וקטומה דלא התירו אלא חזרה וכדרך שנתבאר. ויש מתירין (צ) ליתן תנור שאפו בו מבע"י דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבע"י לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש לבישול (כל בו) * ובלבד שלא נצטנן (צא) לגמרי ויש מחמירין (צב) בזה (צג) ואם החוש כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור ועיין לקמן סימן שי"ח (צד) וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו אסור לומר לאינו יהודי לעשות לכן אסור לומר לאינו יהודי * (צה) להחם הקדירה אם נצטנן ואם עשה כן אסור לאכלו

באר היטב

אסור דמלבנה מ"א: (כב) פאנדי"ש. עי' סי' שי"ט[א] סעיף ט"ו:

ביאור הלכה

* ובלבד שלא נצטנן לגמרי. עיין במ"א שכתב ואפילו בדבר שאין בו מרק דלית ביה משום בשול אסור אם נצטנן דהו"ל כמניח כירה לכתחלה בשבת דאסור דלא התירו אלא חזרה ע"ל וכוונתו דהלא קאי על פאנדיש הכתוב למעלה דהוא דבר שאין בו מרק דמה קי"ל דאין בשול אחר בשול אפילו בצטנן לגמרי וכנ"ל בסקפ"ו ולזה תירץ דאסור בזה משום דהו"ל כמניח כירה לכתחלה ומידש בזה דין חדש אבל בביאור הגר"א כתב ובלבד כנ"ל וכ"ל דהטעם כמו שכתב ברש ס"ב דבעינן שיהא רותחת דוקא וכמו שפירש הגר"א שם הטעם דאם נצטנן יהיה עוד בשול ע"ש וכן משמע להמעיין בד"מ שכתב דבדבר לוגן מוהגין כהב"י ומוסשין להחמיר ומזה נובע דברי הרמ"א בהג"ה זו וידוע דטעם הב"י שמחמיר משום דבעינן שיהא רותחת וכמו שהקשה הב"י בעצמו בתחלה וטעם שיהא רותחת הכתוב בס"ב הלא מיאר שם הב"י בעצמו דאל"ה יהיה שייך עוד בשול ע"ש מכל זה מוכח שהפירוש הוא כהגר"א ומה שהוקשה להמ"א הלא קאי על פאנדי"ש דהוא דבר יבש פשוט דהרמ"א כלל בהיש מתירין גם דבר שיש בו מרק וע"ז קאמר ובלבד: * להחם הקדרה. ואפילו דבר יבש שנתבשל מבבר ונצטנן בבשר] ולכו"ע לית ביה משום בישול אף אם נצטנן לגמרי כמ"ש סימן שי"ח סט"ו: (פז) שאין דרך בשול בכך. ר"ל (פד) דאף דקי"ל שאסור ליתן לכתחלה בשבת על הכירה אפילו נתבשל כ"ל והוא דבר אם וגם הכירה גרופה וקטומה התם הטעם משום דגרמא כמבשל בשבת דדרך בישול בכך אבל הכא אין דרך בישול בכך ע"י הפסק קדירה ואין גרמא כמבשל (פה) ואם יש בה הרבה שומן שנקרש יש להחמיר משום גולד שמיטת השומן כמ"ש סימן שי"ח סט"ז בהג"ה ע"ש: (פח) אבל להטמין וכו'. ר"ל דאם קדרת החמין או המיחם היה מכוסה מלמעלה בבגדים (פו) אפילו אם אין אש תחתיה ג"כ אסור להטמין הפאנדיש תחת הבגדים משום איסור הטמנה (פז) דקי"ל דאסור להטמין בשבת אפילו הוא עדיין רותח ומצטמק כל צרכו ואם ואפילו בדבר שאין מוסיף הבל: (פט) שאסור להניחו. והגה לכתחלה בשבת אסור אפילו הוא עדיין רותח ומצטמק ורע לו [הגר"א]: (צ) ליתן לתוך וכו'. היינו שנותן בשבת בתוך בתוך התנור התבשיל שנתבשל כדי שיתחמם דאף שבתוך התנור והכירה קי"ל דאפילו גרוף וקטוס אסור להחזיר דאינו מותר רק על גבה הכא אחר שלא הטמינו *בו תמין לשבת רק אפו בו מבעוד יום אין בו למחר רק חוס מועט (פח) ואין גרמא כמבשל עי"ז ומשמע דאם היה טמון בו תמין מבערב דנפיש הבליה דתנור היה אסור ליתן בו בבקר התבשיל שנתבשל כדי להתחמם וכ"ז הוא להכל בו אבל בד"מ וכן מהרמ"א לעיל בס"ב בהג"ה מוכח דנוהגים להקל להחזיר לתוך התנור בכל גווני אלא שמסיים שם דטוב להחמיר: (צא) לגמרי. דאם (פט) היה התבשיל מצטנן לגמרי קי"ל דיש בו עוד משום בישול ואסור להניח אפילו בתנור כזה דשמא יגיע התבשיל עד שיהיה היד סולדת בו: (צב) בזה. טעמם (ג) דחזרה לתוך התנור לעולם אסור בין אם החוס שבתנור רב או מעט (גא) דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים (גב) ומיהו דוקא כשיש חוס בתנור שהיד סולדת בו דאל"ה אין עליו שם תנור שהוסק כלל: (צג) ואם החום כ"כ וכו'. ל"ל (גג) שאם החוס וכו'[א] דאל"ה אפילו להיש מחמירין שרי וכן סתם הרמ"א לעיל בסוף ס"ב בהג"ה: (צד) וכל הדברים וכו'. היינו (גד) אפילו דברים שאין בהם רק איסור דרבנן: (צה) להחם הקדרה. אפילו (גה) אם לא יתנה על גבי האש או הכירה ממש דשוב אין בזה משום איסור חזרה אעפ"כ אסור

שער הציון

(עט) מעצמו שיעץ לבשוף ליתן הקטניות לתוך הרוטב שבקערה ולא להיפוך והיינו דדרך הקטניות ליתן ע"י כף כמ"ש המ"א בסימן שי"ח סקמ"ד [ובחנוס נדחקו בדבריו] עוד כתב המ"א שלא להגיס בכף ולא העתקתי יען דשם בסק בטו"ז והרבה אחרונים שאין צריך ליזהר בזה רק הרחקה יתירה בעלמא: (פ) דבלא מרק לא שייך בו בשול אפילו בצטנן לגמרי וכנ"ל [מ"א]: (פא) ב"י בשם הר"ן: (פב) גז"ש: (פג) מ"א: (פד) עיין בחדושי הרשב"א ובבאור הגר"א: (פה) מ"א ומפי' שי"ח: (פו) דאם היה אש גם הקדרה שלמטה אסור להשהותה תחת הבגדים וכדלקמן בסימן רנ"ז ס"ה[ב] וכ"כ הפמ"ג: (פז) לקמן בסימן רנ"ז ע"ש: (פח) דאף שיש חוס שהיד סולדת בו מ"מ אין דרך לבשל בתנור כזה שחומו הוא רק מאפיה דאחמול: (פט) עיין בבה"ל: (צ) מ"א: (צא) ב"י: (צב) כדלקמיה: (צג) הגר"א וכן נראה דאל"ה א"כ היה משמע דלעולם אסור בכל גווני ואין טעם לזה וכבר הקשה באחת כן הפמ"ג וגם דאם יימא דלהמחמירין והוא דעת הב"י אסור אפילו אין היד סולדת בו לא ידקדק דאיתו ע"ז מה שכתב דלא נתנו חכמים דבריהם לשעורים ומה נתינה לשעורים הוא זה הא בכמה מקומות מבואר האלוק בזה א"ז דהכלבו שמיקל מיירי אף באופן זה שהים"ב ואפ"ה שרי משום דחומו מעט וע"ז הקשה דלא נתנו דבריהם לשעורים ואף דשאר אחרונים לא נתנו לזה העיקר כהגר"א: (צד) הגר"א ע"ש דאיסור אחיה לא"י הוא אפילו באיסור דרבנן: (צה) אלא ע"ג התנור וכל כיולא בו הוא סולדת האור:

הגהות ותיקונים: א) שי"ח: ב) ס"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו"ע הרב בסעיף כ"א כתב בסגריים (אבל לענין להחזיר לתוך הכירה או לתוך התנור אפי ה שלנו אין חילוק בין היס"ב לאין היס"ב).

(צו) אפי׳ נוגן (ב״י והרשב״א בתשובה) אמנם אם לא נגמטן כ״כ (צז) שעדיין רחויים לאכול אם חממו אותו האינם יהודים (צח) מותרין לאכול (צט) לכן נוהגין שהאינם יהודים מוציאים הקדירות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבין אותן אצל תנור בית החורף או עליו (כג) ומבערת השפחה אח״כ התנור ההוא וע״י זה הקדירות חוזרים ונרתחים אבל ע״י ישראל (ק) אסור (כד) [א] בכה״ג (תרומת הדשן) אבל אם הקדירות (קא) עדיין חמין (קב) מותר (כה) להעמידן (קג) אצל (ט) תנור

באר היטב

(כג) ומבערת. פי׳ כיון דאסור אמירה לא״י להחם אם כן אסור לומר לא״י להעמיד התבשיל שנתקרר על התנור שהוסק ולכן נוהגין שהאינם יהודים נותנין התבשיל שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק מ״א. וט״ז חולק על היתר זה וכתב שאין לבעל נפש לסמוך על היתר זה ע״ש באורך: (כד) בכה״ג. דה״ל כאחד נותן הקדירה ואחד נותן האור דהראשון פטור אבל אסור משא״כ באמירה לא״י דשרי דהא עיקר כוונתו להחם הבית דשרי כמ״ש ס״ס רע״ו. ומזה נ״ל היתר שאם נתן הא״י מים לתוך הקדירה הקבועה בתנור ונתחממו שמותר הישראל ליהנות מהם להדיח בהם כלים ואפשר דאפי׳ נתן הא״י המים אחר שהסיק התנור דשרי אבל ישראל אסור ליתן המים אפילו קודם שהסיקו מיהו כשהכלים מלוכלכים בשומן נ״ל דאסור לשפוך רותחים עליהם. וכשם מהר״פ מ״כ שמותר כיון שאינו מכוון אלא לצלצל ול״ג שיניח הכלי תוך המים ולא יערה עליהם מ״א: (כה) להעמידן. אפי׳ ישראל: (כו) תנור. אבל עליו

משנה ברורה

אסור משום איסור בשול כיון שנגמטן לגמרי כמ״ש סי׳ שי״ח ס״ד וסט״ו בהג״ה ע״ש. ומ״מ כתבו המג״א וש״א דבדיעבד יש להתיר התבשיל (ט) באופן זה שלא העמידו על האש ממש כ״א על התנור מאחר דיש פוסקין שמתירין אפילו לישראל לעשותו לכתחלה כמו שכתוב שם בסט״ו בהג״ה: (צו) אפילו צונן. אף דלא נהנה ממלאכת א״י (ז) מ״מ קנסוהו שימתין עד לערב בכדי שיעשה הואיל ונעשה מלאכה ע״י זוויו (לח) ואם עשה הא״י כן מעצמו בשביל ישראל שרי לאכול צונן כיון שאין נהנה ממלאכתו כלל ולא היה רוצה בכך א״כ לאו כל כמיניה לאסרו על ישראל (לט) מיהו אם ישראל רואהו צריך למחות בידו: (צז) שעדיין ראויים לאכול. ולכן אע״ג (ק) שנהנה מהחמים שרי בדיעבד כיון שהיה יכול לאכול בלא החמים (קא) ואפילו העמידו הא״י ע״ג האש ממש בצוויו אעפ״כ אין לאסור התבשיל בדיעבד: (צח) מותרין לאכול. ואפילו חימם הא״י תבשיל לא היה מתחלה רשאי לאכול ממתם בציוויו אעפ״כ לא נאסר הבשר כי הוא היה רשאי לאכול אף בצונן: (צט) לכן נוהגים. אלעיל קאי ופירושו אם ליכא שום איסור כיון שאסור לומר לא״י להחם לכך נוהגים שהא״י נותן התבשיל (קד) שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק אם ליכא שום איסור כיון שאין בתנור ומה שמסיק אח״כ את התנור עיקר כוונתו אינו אלא לחמם בית החורף דשרי [דהכל מודים הם אצל ליבה וכמ״ש בסוף סימן רע״ו] ולא לחמם את התבשיל ואף דהוי פסיק רישא לגבי התבשיל שנתחמם ממילא מ״מ באמירה לא״י דהוי שבות דלית בו מעשה לא מתחרינן כולי האי[א] ושרי אף בפסיק רישא. ודע דכ״ז באייבלי״ך[ב] שבתנור בית החורף שלנו שאין דרך לבשל בתוך מלמעלה ע״ג התנור לכך נוכל לומר דאין עיקר כונת הא״י בהסיק רק לחמם הבית ולא לבשל הקדירות שעומדות מלמעלה ע״ג התנור אבל התנורים שקורין ענגלים״ע קיכי״ן[ג] שדרך הכל לבשל בתוך על גביהן מלמעלה איסור גמור יש בזה להעמיד המאכל לחמם ע״י הא״י אפילו קודם הסקה דדומי כונת הא״י בהסקה אח״כ גם בשביל בשול הקדירות [ספר טוב טעם ודעת מהגאון מהרש״ק בסימן קע״ה וכ״כ בשו״ת בית שלמה ח״א סימן נ״ה וכ״כ בשו״ת שואל ומשיב מהדו״ג מ״ג סימן ג׳ שחלילה לעשות כן ועיין בה״ל]: (ק) אסור בכי האי גוונא. ר״ל להושיב הקדירות אצל תנור בית החורף או עליו אפילו קודם הסיסק (קב) דהו״ל כאחד נותן הקדירה ואחד האש דהראשון פטור אבל אסור משא״כ באמירה לא״י דשרי דהא עיקר כונתם לחמם הבית דשרי (קו) ומזה נראה היתר שאם נתן הא״י מים לתוך הקדירה הקבוע בתנור ונתחממו שמותר הישראל ליהנות מהם להדיח בהם כלים ואפילו לכתחלה מותר לצוות לו בזה דק״ו הוא דהא בתבשיל כשנותנו ע״ג התנור כונתו לחממו ואפ״ה שרי כש״כ כאן שאין כונתו לחמם המים אלא שלא יצקע הקדירה ואפשר דאפילו נתן הא״י המים[ד] אחר שהוסק שרי ג״כ מטעם זה (קז) ומ״מ לומר לא״י נראה לאסור אחר שהסיקו אבל ישראל אסור ליתן המים לתוך הקדירה (קח) אפילו קודם שהסיקו הא״י. והא דמתירין להדיח כלים במים שנתן הא״י להקדירה (קט) דוקא כשאינם מלוכלכים בשומן דאל״ה אסור לשפוך הרותחים עליהם משום שממתה השומן והוי נולד כמ״ש סימן ש״כ סי״ד אלא יניח הכלי תוך המים ולא יערה עליהם (קי) דזה שרי משום דלא קעביד מעשה: (קא) עדיין חמין. אפילו (קיא) אין היד סולדת בהן: (קב) מותר להעמידן. אפילו ישראל ואפילו (קיב) לאחר שהוסק: (קג) אצל

מתרגם: °תנור חימום שמבשלים ג״כ עליה, **שער הציון** °°תנור ממדינת ענגלאנד תנור

(ט) דאם העמידו ע״ג האש יש בזה איסור לכ״ע משום חזרה ואסור אף בדיעבד כשעשה זה ע״י הא״י ואף דזה הוא רק איסור דרבנן אין לחלק בזה כיון שהוא נהנה מגוף המלאכה שעשה הא״י כ״כ הפמ״ג [בבאור דברי המרדכי שהובא במ״א] וכן הסכים הגר״א בבאורי לדינא שאיסור דרבנן ע״י א״י אסור בדיעבד ולא כדמשמע ממ״א שדעת המרדכי להתיר בדיעבד איסור דרבנן ע״י א״י: (ז) ב״י בשם רשב״א: (לא) א״ר ותו״ש: (לב) ד״מ: (ק) כן מוכח מהגר״א: (קא) שלחן עלי שטים: (קב) מגודה: (קג) מגודה: (קד) לעוש וע״ש ומ״א ומ״ר ותו״ש ולא כבו״ז ואף שהגר״א ג״כ החמיר בנגמטן לגמרי מ״מ הטיהב להקל ככל אלו הגדולים בודאי אין לחמות: (קה) תה״ד: (קו) מ״א וש״א: (קז) א״ר: (קח) מ״א ונתן טעם דהוי פ״ר ואינו יודע מה שייך פ״ר בראשון הנותן הקדירה יותר הו״ל לומר משום דהוי כאלו אחד נותן המים ואחד נותן האש דהנותן המים פטור אבל אסור: (קט) מ״א וש״א: (קי) אחרונים: (קיא) א״ר: (קיב) דהא הטעם הוא משום חזרה:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו״ע הרב בסעיף כ״ב כתב אבל מותר לומר לגוי שיניח שם את התבשיל ואח״כ יסיק התנור לחמם הבית ונרתח התבשיל מאליו וכו׳ ומ״מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו במקום שאין שם צורך כ״כ. ב) ובשו״ע הרב בקונטרס אחרון אות י״א כתב שאם א״י נתן מים לתוך הקדירה הקבוע בתנור אחר שהוסק התנור אסור, ורק מותר אם הא״י נתן מים קודם שהוסק התנור.

בית החורף מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה (קד) כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה * (קה) וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפי׳ הניחה ע״ג קרקע וה״ה * לסמוך לתנור שאינו גרוף וקטוס הואיל והקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו וכן המנהג פשוט להתיר וע״ל סי׳ שי״ח:

רנד דיני תבשילין המוכנים מע״ש כדי להגמר בשבת. ובו ט׳ סעיפים:

א שבת י״ח **א** * אעפ״פ שבשר חי (א) מותר להשהותו ה״מ בקדרה * (ב) אבל בצלי (ג) שאצל

באר היטב

אסור כיון שאינו גרוף וקטוס. ובתנורים שלנו שרי ליתן אפי׳ האש בתוך התנור כיון שיש מעזיבה המפסיק בין האש וכ״כ מהרי״ל אם הוגם עץ או דף על התנור מותר להניח עליה קדירה. ונקוט האי

ביאור הלכה

הפמ״ג. ובברכי יוסף מצאתי בשם אחד מן האחרונים שמצדד אפילו בדבר שיש בו מרק להקל להחם ע״י א״י אם נצטנן אם אינו נותן ע״ג האש או הכירה ממש שסותם על הפוסקים שסוברים דאין בשול אחר בשול אפילו אם נצטנן וצ״ע אם יש לסמוך ע״ז דמסיתן זה לא משמע כן אך אם הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר דיש לסמוך על זה: * וכבר וכו׳. עיין בבית מאיר שנתקשה מאד מה ענין הנחה ע״ג קרקע לכאן ולפי מה שכתבנו ניחא: * לסמוך וכו׳. הנה לפי מה שבאר הדגמ״ר בריש הסימן את דברי המ״א בסק״ה מוכח דהרמ״א קאי על סמיכה לכתחלה בשבת וחזו דוחק אחד דמאי קאמר הרמ״א וה״ה לסמוך דמאי שייך סמיכה לכתחלה לענין הנחה ע״ג קרקע ועוד דהאי ענינא קאי לענין חזרה שמוציאן בשבת בנקר מן התנור שהטומינם ומושיבן אצל תנור בית החורף בעודם חמין ויותר נכון כמו שמפרש בחדושי רע״א שם דהרמ״א מיירי לענין חזרה וע״כ שמפרש דברי הרמ״א כמו שבארנו:

* אע״פ וכו׳. כדי שיתבאר לך היטב דברי המחבר והרב נאלו השתי סעיפים אקדים דברי התו״ס שהעתיק דברי הגמרא והפוסקים בקצרה. גרסינן בש״ס י״ח ע״ב והשתא דאמרת כל מידי דקשיא ליה זיקא לא מגליא ליה דגדיא בין שריק [שטח פי התנור בטיט סביב] ובין לא שריק שפיר דמי דברחא והיינו עז ושריק נמי שפיר דמי דברחא ולא שריק רב ירמיה אסר ור״א שרי וכתבו הפוסקים דקי״ל כר״י וקפריך הגמרא ולר״א דשרי והתנן אין עולין בשר בגל ובילה אלא כדי שיעלו מבעוד יום וקמשני התם בגמרא אגומרי ע״כ [וכתבו המפרשים דר״י נמי מודה לתירוץ זה לפי המסקנא] וכתבו התוס׳ והרא״ש דבגלי חיירי ולהכי ברחא ולא שריק אסור אפילו מי [אף דבקדרה חיישא מותר ליתן לכתחלה סמוך לאשכה] משום דבגלי בלא קדרה מתבשל מהרה שיהיה רתוי לאכילה בלילה ושמא יתחה. והנה לדעת הרמב״ם והמחבר עיקר הטעם דשרי בגדי בין שריק ובין לא שריק משום שאינו צריך רק לחמימות מעט לכך לא חיישינן שמא יתחה אשם יתחה יתחרך ולכך אפילו הוא חוץ לתנור סמוך לגחלים ליכא למיחש שמא יתחה מטעם זה מיהו היינו דוקא אם הוא סמוך לגחלים אבל אם הוא מונח על הגחלים ממש אף בגדי אסור דכיון שהוא מונח על הגחלים ממש בודאי אינו חושש על מה שיתחרך כי חפץ הוא שילה מהרה בחזה אופן שיהיה אך בשמונח על הגחלים ממש ונצלה מבע״י כמב״ד שרי גם לדעה ראשונה דברש״י רע״ג דש״ל דגבי תבשיל לא מהני כמב״ד כמו שנתבאר שם אבל בלי המונח על הגחלים ודאי שרי כשהוא כמב״ד דבכה״ג ודאי לא יתחה אחר מב״ד שחושש לפסידא דלי שלא יתחרך כיון שכבר נצלה כמב״ד. ובבשר שור ועז ס״ל לרמב״ם והמחבר דשרי כשהוא טוח בטיט והוא בתוך התנור לחתוי לא יפתח התנור לחתוי דאם יפתח התנור מכנס הרוח ויתקשה הבשר ויפסד ולכן אם הלני מונח בקדרה כגון לי קדר דאז אינה מתקשה אם הוא מי לגמרי שרי כמ״ש רש״י רע״ג אבל אם נתבשל קצת אסור אפילו הוא לי קדר כיון דאינו מתקשה יש לחוש פן יפתח התנור ויתחה. ולפ״ז הא דמשני התם בבשרא אגומרי היינו כגון שמונח על הגחלים ממש כמ״ש ס״ב דבכה״ג אין חושש למירוץ רק שילה מהרה ולכך לא שרי אלא בכמב״ד דוקא וכשהגיע למב״ד שרי לכ״ע אף לדעת הרמב״ם והמחבר ברש״י רע״ג וכמ״ש. כל זה הוא לדעת המחבר כאן אבל לדעת הרא״ש והטור שהביא הרב בהג״ה עיקר טעמא דשרי בגדי חשוש דקשיא ליה זיקא ולא מגליא ליה אל התנור ומה שרי אף כשפי התנור מכוסה ואינו טוח בטיט אבל בברחא לא שרי אלא דוקא כשהוא טוח בטיט סביב הכיסוי בכה״ג הוא דליכא למיחש לחיתוי דלא קרמ כולי האי לסתור הטיחה שסביב פי התנור ומה״ט שרי אפילו הוא בקדרה ואינהו מפרשי דהא דמשני התם בבשרא אגומרי היינו שהתנור אינו מכוסה כלל אלא הוא פתוח לגמרי ולהכי אסור אפילו בגדי מיהו כשהוא כמב״ד אז שרי גם לדעה ראשונה דברש״י רע״ג ואפילו אינה מונחת על הגחלים אלא סמוך לגחלים דבגלי שהוא כמב״ד ליכא למיחש שמא יתחה ומה נתבארו כלל דברי המחבר והרב עכ״ל תו״ש: * אבל בצלי וכו׳. עיין במ״ב שכתבנו אפילו התנור סתום. ודע דכ״ז הוא לדעת הש״ע שפסק כשיטת הרי״ף והרמב״ם והרא״ש דבברחא ולא שריק אסור אבל יש עוד הרבה ראשונים [ר״ה גאון ור״מ ורז״ה ורשב״ץ ופה״מ ומרדכי] פסקו כרב אחי בל״ב דברחא ולא שריק שרי וע״כ כתב הב״ח דבדיעבד אם עבר או שכח ושהה בתנור מכוסה אף שאינו טוח בטיט מותר מאחר דיש מתירין לכתחלה וה״ה כל כיוצא בזה [ב״מ ומ״א מקי״א וא״ר] ונראה דה״ה לקמן שמסיים הרמ״א והכי נהוג כפברא זו והיינו דע״ג האש שהוא מגולה אסור אף בגדי ועוד היינו ג״כ רק לכתחלה אבל דיעבד יש להקל בגדי ועוד אצל האש שהוא אף שהוא מגולה לגמרי

שער הציון

(קיג) מ״א: (קיד) מ״א: (קטו) מ״א פה ובקיצור דיני שהיה והטמנה ע״ש: (א) דלא שרי בסוף הסעיף כ״א כשהוא טוח בטיט: (ב) מ״א וש״א: (ג) הגר״א וש״א:

א) גמ׳ שבת ועיי״ש שיש קצת שינוי לשון:

כלא בדך דכל הנך שריותא המוזכרים בסימן זה אינו אלא בתבשיל חם אבל בתבשיל קר או שאר דברים קרים עי׳ סי׳ שי״ח איזה אסור משום בישול דאורייתא מ״א ועי׳ ס״ס רנ״ט בקיצור דינים:

משנה ברורה

תנור בית החורף. אבל עליו וכ״ש בתוכו אסור כיון שאינו גרוף וקטוס (קיג) ואפילו קודם היסק אסור ליתן עליו משום חשש שמא יתחה אח״כ בגחלים להרבות חומו שהקדירות שלמעלה יהיו נרתחים (קיד) והעולם נהגו היתר ליתן עליו קדרות חמין קודם היסק ויש להם ע״מ שיסמוכו וכמש״ל בחות פ״א ע״ש (קטו) אבל אחר היסק לא יניחו כן רק צריך ליתן איזה דף או עץ תחת הקדירה להכירא וכנ״ל בשם מהרי״ל: (קד) כדין גרופה וכו׳. ר״ל וכי היכא דהחם מותר להחזיר אפילו בשבת ה״נ מותר לסמוך בכירה ותנורים שלנו אף כשאינו גרוף: (קה) וכבר נתבאר וכו׳. הוא ענין בפ״ע ור״ל כי היכי דלענין חזרה על גבי גרופה נתבאר לעיל דמותר אפילו הניחן ע״ג קרקע מקודם ה״ה לענין לחזור ולסמוך אצל תנור שאינו גרוף הנ״ל אפילו אם העמידו מקודם ע״ג קרקע ג״כ מותר:

אע״פ וכו׳. עיין בביאור הלכה שהבאנו סוגית הגמרא בקיצור לבאר דברי המחבר והרב נאלו השתי סעיפים: **א** (א) מותר להשהותו. היינו שמותר ליתן לכתחלה להשהותו ע״ג כירה ותנור אפילו אם אינם גרופים וקטומים דכיון שהוא אי מסיח דעתא ממנו עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי וכנ״ל בריש סימן רנ״ג: (ב) ובבל בצלי. אפילו (ג) אם צולה את הצלי בתנור והתנור מכוסה אך שאינו טוח בטיט חיישינן שיגלה הכיסוי ויתחה שם בגחלים: (ג) שאצל האש. לאפוקי צלי קדר (ד) דינו בבקדרה ומותר להשהותו בחי גם (ג) מיעטו המחבר בזה אם נותנו ע״ג האש ממש דשם

(ו) האש (ד) אסור להניחו סמוך לחשיכה (ה) שממהר להתבשל ואתי לחתויי וה״מ (ו) בבשר שור או עז (ז) [2]אבל בשר גדי ועוף (ח) שהם מנותחים לאברים (ט) מותר דלא חיישינן לחיתוי (י) [3]שאם יחתה בגחלים יתחרך (פי׳ יפ״ל מגדר הגלי ונכנס בגדר הנשרף) הבשר שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד [4]ואם הוא בתנור וטח פיו בטיט בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או עז מותר דלא חיישינן לחיתוי [5]שאם בא לפתוח התנור ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור (יא) ויתקשה הבשר ויפסיד. הגה (יב) ואין חילוק בזה אם הוא חי גמרי או שנתבשל (יג) קצת (בי״ר) וכל זמן שחלל הגוף שלם אע״פ שאין עליו רקשו וכרעיו מקרי שלם (הגהות מרדכי) ויש מחמירין וסוברין דבתנור טוח בטיט (יד) הכל שרי * (טו) וע״ג האש מגולה * הכל אסור ובתנור שפיו מכוסה אלא שאינו טוח בטיט אז יש לחלק בין גדי ועוף לשאר בשר כדרך שנתבאר והכי נהוג כסברא זו. (טור והג״א וב״י בשם רש״י וסמ״ג וסמ״ק וסה״ת):

ב * [1]אין צולין (טז) בצל וביצה או בשר (יז) ע״ג גחלים אלא כדי שיצלה מבע״י [2]משני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי (ג) בשולו[1] (יח) אפי׳ הוא בשר גדי [3]דכיון שהניח ע״ג גחלים אינו

באר היטב

(א) האש. משמע דבגלי קדר שרי מ״א: (ב) בשולו. עי׳ בי״ד סי׳ קי״ג די״א שהוא שלש בשולו והכא פסק לחומרא משום

משנה ברורה

אפילו בבשר גדי אסור וכדלקמן בס״ב ע״ש הטעם: (ד) אסור להניחו. אם לא (ה) שיש שהות מבעוד יום להיות נגלה כ״כ שיהיה מצטמק ורע לו והוא לדעה ראשונה המבואר ברס״י רנ״ג ולדעה שניה שם סגי אם נגלה מבע״י כמאכל בן דרוסאי: (ה) שממהר להתבשל. כתבו האחרונים בסימן רנ״ג דמיני קטניות וירקות ושאר דברים רכים אפילו בקדירה ממהרין להתבשל וע״כ אפילו בחי חיישינן בהן שמא יחתה ועיין לקמן בס״ח ובה״ל שם: (ו) בבשר שור וכו׳. שהוא בשר קשה וצריך בשול ביותר וחיישינן לחתויי: (ז) אבל בשר גדי. היינו (ה) גדי הרך: (ח) שהם מנותחים. אבל אם אינו מנותח צריך בשול כשור ועז ואם יחתה בגחלים לא יתחרך הבשר וחיישינן לחתויי: (ט) מותר. בין אם הוא חי גמרי או שנתבשל קצת וכדלקמן בהג״ה: (י) שאם יחתה וכו׳. לפי טעם זה אין חילוק בין אם צולהו בתנור שפיו מכוסה או צולהו מגולה אבל האש דהכל שרי אבל יש מחמירין דלקמיה בהג״ה סוברין דאינו מותר בגדי ועוף כ״א כשצולהו בתנור שפיו מכוסה ורק שאינו טוח בטיט ואז אמרינן בגדי ועוף דקשה ליה זיקא ולא יפתח פי התנור אבל כשצולהו מגולה אבל האש גם בגדי ועוף חיישינן לחתויי: (יא) ויתקשה הבשר. ואם הוא (ו) בקדירה לא מהני כשהוא טוח בטיט לדעה זו דהא לא יתקשה ועיין לקמיה בהג״ה דמסיק דהמנהג להקל בזה דס״ל כיון שאינו מוכן לחתות שהרי סתום הוא בטיט לא יבוא לחתות: (יב) ואין חילוק וכו׳. קאי אבל גווני היתר וגווני איסור המבואריס בסעיף זה. ודע דכ״ז דוקא בענינו דמיירי לענין צלי אבל לענין קדירה או צלי קדר דג״כ דינו כקדירה יש חילוק בין אי נתבשלו קצת דבאי מקילינן ליתנו סמוך לחשיכה בין בשר שור בין בשר גדי ועוף (ז) ובנתבשל קצת אסור אפילו בשר גדי ועוף שאם יחתה דלא שייך בו ההיתר שיתרך[2] ע״י החיתוי (מ) כיון דבקדירה הוא ולריך בישול רב. ומה נקרא מבושל קצת מבואר לעיל בריש סימן רנ״ג דעה קמייתא ס״ל אם עד שיתבשל כל צרכו וכשיתבשל יותר יהיה מצטמק ורע לו והי״א אם ס״ל דמכיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי נקרא בישול גמור ומותר ליתנו ע״ג כירה ותנור שאין גרוף וקטום: (יג) קצת. דאלו יכול להגלות מבעוד יום צלי הראוי אפילו בשר שור מותר והנה לעיל בריש סימן רנ״ג מבואר שתי דעות מהו נקרא בשול הראוי וה״ה בענינו לענין צלי וכמו שכתבנו למעלה בסק״ד: (יד) הכל שרי. ר״ל (טו) אפילו בקדירה ונתבשל קצת דלא חיישינן שיפתחנו ויתחה כיון שהוא סתום בטיט ואינו מוכן לחתות וחולק בזה אדעת המחבר שמחמיר בזה וכמו שכתבנו בסקי״א והא דנקט הרמ״א בלישניה ויש מחמירין אע״ג דלענין זה הוא קולא (י) משום דבצלי דאין קיימין ביה הוא חומרא וכדלקמיה: (טו) וע״ג האש וכו׳. אין ר״ל (יא) על גבי הגחלים ממש דבזה אפילו להמחבר הכל אסור וכמו שמבואר לקמן בס״ב אלא ר״ל (יב) אצל האש ובא לאפוקי בזה אדעת המחבר דלא חילק בבשר גדי שמותר בין אם צולהו בתנור שפיו מכוסה ובין אם צולהו בגלוי אצל האש אבל לדעתו אין היתר בגדי כ״א כשצולהו בתנור שפיו מכוסה וכמו שבארתי הטעם לעיל בסק״י: ב (טז) בצל וביצה. וה״ה שאר דברים שאין נאכלין חיין וכדלקמיה: (יז) ע״ג גחלים. היינו שנוגעין בהגחלים (יג) ולאחר הצליה ימתין עד שיכבו הגחלים ואז יטלם. והנה הטעם דחיישינן בזה שמא יחתה אפילו בבשר גדי הוא כמו שמפרש אח״כ דכיון שהניחו[3] וכו׳ אבל אם יצלה בסמוך להגחלים כבר נתבאר בס״א דעת המחבר דבבשר גדי ועוף שהוא רך לא חיישינן כלל לחתויי שע״ז יתחרך הבשר ומותר ליתנו בסמוך לתשיכה אפילו אם לא יהיה נגלה מבע״י כמאכל ב״ד וה״ה בגל ובצלה ובבשר שור ועז שהוא קשה (יד) בענין שיהא נגלה כל צרכו מבע״י דוקא דאל״ה חיישינן לחיתוי כי לא יפסד ע״י החיתוי כיון שהוא אינו מונח ע״ג הגחלים ודעת הרמ״א כהפוסקים דאין חילוק (טו) בין ע״ג הגחלים או בסמוך להן בין בבשר שור או בשר גדי ועוף (טז) השיעור שיצלה מבע״י כמאכל בן דרוסאי ואם הוא טוח בטיט (יז) שרי לדידיה בכל גווני ליתנו סמוך לתשיכה דלא חיישינן שיפתוח הטיח ויחתה וכבר כתב בס״א דנהגו כסברא זו: (יח) אפילו הוא

שער הציון

(ד) מ״א וט״ז ולדעת המחבר שהוא בשיעת הרמב״ם אבל לשיטת הפוסקים שהביאם הרמ״א בהגה סגי בזה כמאכל בן דרוסאי אפילו אם נפגור בקדירה כהאוסרין ברש״ס סימן רנ״ג [מ״א בסק״ו וש״א]: (ה) דעל גרמא ולא פריק פירש רש״י אל גדול מכלל דגדי הוא רך: (ו) מ״א: (ז) מ״א: (מ) מחצית השקל: (ט) מ״א: (י) נתיב חיים: (יא) הגר״א וכ״מ בפמ״ג: (יב) היינו בסמוך לו וע״ג נקרא שנוגע בהגחלים אפילו מלדיהן פמ״ג[1]: (יג) מ״א: (יד) אם לא שנותנו בתנור ונתן פי כיסויו בטיט אז מותר ליתנו בסמוך לתשיכה וכנ״ל: (טו) אם לא שסתום פי התנור ואינו טוח בטיט אז מותר בבשר גדי דבודאי לא יפתחנו לחתות דקשה ליה זיקא: (טז) מ״א: (יז) דלהנ״י אף בזה אסור כשצולהו ע״ג גחלים כמו שכתב המ״א בסק״ט והטעם עיין בדגמ״ר:

הגהות ותיקונים: א) שיתחרך: ב) שהניח: ג) א״א סקי״ב:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן רנ״ג סקל״ח בענין שעת הדחק:

ב שם כלישנא בתרא וכנ״ל ירמיה הרי״ף והרמב״ם בפ״ג והתוס׳ ג פירוש הרמב״ם שם ד שם בגמרא ה לפירוש הרמב״ם שם ו שם ז נ״י מהא דמנחות ל״ו ומהרמב״ם פ״ה דשבת ח הר״ן וה״ה שם בפ״ג דשבת

ט הגהות מרדכי פרק דשבת י טור בשם רש"י בשם רבינו יונה והתוספות הרא"ש בריש פ"ד דשבת כ שם וכו"ל

חושש אלא שיצלה מהרה ואע"פ שיתחרך הלכך חיישינן שמא יחתה * אבל כשנצלה כמאכל ב"ד לא חיישינן דלמא אתי לחתויי אפילו אם הוא בשר שור שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יחתה להפסידו: ג ᵗאם (יט) עבר או שכח * ונצלה בשבת באיסור (ג) * (כ) אסור: ד ᵘפירות שנאכלין חיין מותר ליתנם (כא) סביב הקדירה (כב) אע"פ שא"א שיצלו קודם (ד) חשכה ומיהו צריך ליזהר (כג) שלא יחזיר הכיסוי אם נתגלה משחשיכה ושלא להוסיף עליו עד שיצולו מפני (ה) (כד) שממהר לגמור בשולם בשבת: ה ᵛאין נותנין סמוך לחשיכה פת לתנור אלא (כה) כדי שיקרמו (פי' שיעלה על פני הלחם קרום וקליפה מחמת האש) פניה (כו) המדובקים בתנור ולא חררה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו פניה שכנגד האש: הגה וכל שפורסה (כז) ואין החוטין נמשכין (כח) קרוי קרימת פנים (הגה"מ פ"ג) ופשטיד"א או (ו) פלחדי"ן צריך שיקרמו פניה (כט) למעלה ולמטה (ל) ויתבשל מה שבתוכה כמאכל

באר היטב

מומרא דשבת: (ג) אסור. ודוקא כשנתן על גבי האש שהוא מגולה אבל כשנתן לתוך התנור מכוסה אפי' בשר עז שרי בדיעבד ב"ח מ"א: (ד) חשיכה. דחשיבי כמו נתבשלו כמב"ד דהרי רואין לאכלן חיין ול"ד לבלל בס"ב דאסור דאין טוב לאכלו מי כמו תפוחים

ביאור הלכה

סמוך לגחלים שזה להתחבר בגל ובילה לבשר גדי והוא פשוט דהלא טעם של בשר גדי הוא שממהר להתבשל בגלי שאין צריך חיתוי וממילא החיתוי יקלקלהו וכ"ש בשאר דבר חוץ לבשר שהוא יותר ממהר להתבשל עפי מגדי [ורלא"ה דלענין קדירה חייתא הלא אף בגדי שרי דמסתם דעתו ממנה שלא יתבשל בערב ולענין שארי דברים חוץ מבשר לא מהני חייתא כמו שכתב המ"א בסק"ד] שהחיתוי יקלקלהו: * אבל כשנצלה וכו'. ואפילו האוסרין ברישא סימן רנ"ג לענין בשול וסברא להו דבענין שיהא מבושל כ"ל הכא לענין אלי ל"ע אגי בכדי מאכל ב"ד: * ונצלה בשבת באיסור. ואם אין השמשות ג"כ בכלל זה ומתי נקרא בה"ש עיין לעיל בסימן רנ"ג ס"א בבה"ל[א]: * אסור.

*בשבת מחוש האש ולא דמי לבשר בגל ובילה הנ"ל דאסור ליתנם אא"כ יצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי דהכא כיון שנאכלין חיין (כב) הרי הוא כמבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דיותר הם טובים אלא משאר מבשיל שנתבשל כמאב"ד ולא אתי לאתויי והא דנקט סביב הקדירה ולא נקט סתמא דמותר ליתנם על האש (כג) דבר ההוה נקט ובימיהם היה רגילות להוג כן א"ר משום דין הכסוי דנקט בסיפא דשייך בקדירה נקטיה: (כב) אע"פ שאי אפשר וכו'. ולא דמי לבלל בס"ב דאסור אע"פ שלפעמים אוכלין אותו מי מ"מ אין טוב לאכלו מי כמו תפוחים וה"ה לכל דבר שאין טוב לאכלו מי כמו תפוחי יער וכדומה אסור בבלל ובילה הנ"ל: (כג) שלא יחזיר הכיסוי. אף דמצד הקדירה (כד) אם נתגלה בשבת הכיסוי שלו שכיסוהו מלמעלה שלא יצטנן מותר לחזור ולכסותו וכן להוסיף עליו וכדלקמן ברנ"ז ס"ד שם הקדירה כבר נתבשלה מבע"י אבל הכא שהפירות מתבשלין והולכין בשבת והכיסוי הוא גם עליהן וע"י הכיסוי הוא ממהר לגמור בשולו אסור: (כד) שממהר לגמור: וכ"ש שאסור להיחם בשבת גופא סמוך לתנור כדי לצלות (כה) ואפילו אם נותנו בשביל זה קודם שהוסק אסור כדלעיל בסוף סימן רנ"ג אבל קודם חשיכה מותר ליתן אותם על תנור החם או בקאכלי"ן° [פמ"ג]. ודע דמה שהתרנו ליתן אותם לכתחילה סמוך לחשיכה היינו קודם לשקיעה ועיין בסימן רס"א דדין בה"ש: ה (כה) כדי שיקרמו פניה. מבעוד יום דמו לא חיישינן שמא יתהה בגחלים: (כו) המדובקים בתנור. (כו) והאחרונים הסכימו דה"ה דאגי אם מתקרם פניה שכנגד האש (כז) ואפשר דגם המחבר ס"ל הכי והא דנקט פניה המדובקים ס"ל דזהו יותר בקל מתקרם ואין חילוק אם הוא נאפה בקרקע התנור או בנעקי"ן ועיין לקמיה בהג"ה ועיין בביאור הגר"א שבסמוך דדוקא אם הפת דק אבל אם הוא עב אינו מתבשל מהרה וצריך שיהיה נקרם הפנים התחתון שכנגד התנור וגם הפנים שלמעלה נגד חלל התנור: (כז) ואין החוטין נמשכין. ואפילו (כח) אם היה הפת עבה נמי אגי בזה השיעור לכו"ע דכיון דאין חוטין נמשכין בודאי נקרמו פניה היטב בין למעלה בין למטה: (כח) קרוי קרימת פנים. וכ"ז (כט) בשאין גרוף וקטוס אבל בכירה (ל) או בתנור שלנו כשהוא גרוף וקטוס (לא) או כשסותם פי התנור בטיט מותר ליתן הפת בתנור סמוך לשקיעה בכל גווני: (כט) למעלה ולמטה. למעלה היינו לצד חלל התנור ולמטה לצד תחתית הכלי שנאפית בו ועיין במ"א וט"ז שכתבו דלפי דעת המחבר לעיל אגי בשנקרס במקום אחד לצד אמנם בביאור הגר"א כתב דלפי שהוא עב ואינו מתבשל מהרה לכך לכו"ע בעינן מלמעלה ומלמטה וגם הדגול מרבבה כתב דכו"ע מודים בזה אמנם מטעם אחר דכיון דפשטיד"א חלק עליון וחלק התחתון אינם מגוש אחד דהרי המולייתא שבתוכה מפריד ביניהם הוי כשני עוגות ובכל אחד צריך קרימת פנים וכ"כ בספר חמד משה: (ל) ויתבשל מה שבתוכה. היינו מה שממלאין בהפשטיד"א בשר ודגים וכה"ג דאל"כ אף שקרמו פניה

מתרגם: °תנור חימוס

שער הציון

(יח) גמרא: (יט) מ"א והגר"א לעיל ברנ"ג: (כ) ובאופני ההיתר כגון שהיא מבושלת כבר כמב"ד דשרי להי"א או שהיא מצטמק ורע לו דשרי לד"ה וכנ"ל ברנ"ג: (כא) פמ"ג וש"א: (כב) ואפי' להאוסרין ברנ"ג מודו הכא דמשום כמו גליה על האש כיון שהפירות טוגען בגחלים כ"כ הפמ"ג וש"א בבאור דברי המ"א ולהכי סתם הב"י להתירא אף שהוא מסכים יותר להאוסרין ברנ"ג ואף שבבאור הגר"א כתב דזהו דוקא לשיטת המתירין ברנ"ג הוא מפרש כפשטיה דמיירי שלא על האש ורק שנלגלן מחוש הקדירה: (כג) עיין מוספות מ"ס מ"א דנקטו סתמא אבל האש: (כד) מוספות: (כה) מ"א וא"ל ואפילו וזה יותר קושית הגאון רעק"א: (כו) ט"ז ומ"א ומ"ט ופ"ר ואהטו"ז והגר"א: (כז) עיין מ"א וט"ז: (כח) עיין בבאור הגר"א ובמגמות ע"ש ע"ב דמוכח דגם בלחם הפנים אגי בזה: (כט) מ"א: (ל) פמ"ג: (לא) היינו כדעת הרב בהג"ה לקמן ס"ה שכתב דבטוח בטיט הכל שרי:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל סימן רס"א ס"א בה"ל ד"ה ואין מדליקין:

גן דרוסאי (ג"י בשם סמ"ג והגהות מיימוני) [מ] [ל]ואם נתן אותם סמוך לחשיכה ולא קרמו פניהם (לא) אם במזיד אסור עד מ"ש (לב) בכדי שיעשו ואם (ז) (לג) בשוגג [מ]אם אין לו מה יאכל מותר לו לרדות ממנו (לד) מזון שלש (מ) סעודות * ואומר לאחרים שאין להם מה יאכלו בואו ורדו לכם מזון שלש סעודות וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (פי' ברחת ובמזרה תרגום מרדה פאל"ה בלעז) אלא בסכין וכיוצא בו שלא יעשה כדרך שעושה בחול [נ]ואם א"א לרדות בשינוי (לה) ירדה במרדה ואם נתנה בכדי שיקרמו פניה כיון דלא עבד איסורא * וצורך שבת הוא (לו) רודה כדרכו ושלא לצורך היום אסור אפילו (ט) בשינוי: הגה וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט (הג"מ) * (לז) אבל אם הוא טוח בטיט שאינו אופה לצורך שבת רק למו"ש דיש לו זמן (לח) לאפותו מותר דלא גזרינן בכה"ג שמא יחתה (כל בו): ד [ס]ואם נתנו בשבת (לט) אפילו במזיד מותר (מא) לרדות קודם שיאפה כדי שלא

[מ] ר"מב"ם בפ"ג מה"ש מדין עבסיות ותורמיסים י"ח מ שבת קט"ז נ הר"ן רפ"ק דשבת ס שם בגמרא

באר היטב

שאינן ממולאין מ"א. [ובספר אבן העוזר מייסב מה שהקשה הב"ח והט"ז ומ"א והעלה להלכה שאין לאפות פת בע"ש סמוך לחשיכה אלא כדי שיקרמו פני התחתון או העליון אבל אם נאפה בכלי צריך שיקרמו פני העליון והתחתון וגם מה שבתוכה כמב"ד]: (ז) בשוגג. והא דלא קנסינן גם בשוגג כמ"ש ס"ח שאני הכא כיון דאין לו מה יאכל שרי: (מ) סעודות. ואם יש לו פת א' מזון לג' סעודות אסור להניל בשביל לחם משנה דעיקר היתר בפת דוקא משום דחייב לאכול פת בשבת וא"כ אאר תבשילין אסור כי אם דאין לו לאכול כלל עמ"א: (ט) בשינוי. דרדייתם הפת שבות היא:

שערי תשובה

[מ] ואם נתן אותם סמוך לחשיכה כו'. וכתב בשו"ת בית יהודה שמותר לומר לא"י לאפות סמוך לחשיכה ומותר לו לרדות כדרכו ודוקא לצורך מזון ג' סעודות אבל יותר אסור אף לומר לא"י ואם הא"י מתעצל או להכעיס אינו נותנו בתנור כ"א סמוך לחשיכה אין לחוש ומותר ולא יוליכנו ישראל אח"כ

משנה ברורה

פנייה חייבין שמא יחתה בגחלים כדי שיתבשל מה שבתוכה: (לא) אם במזיד אסור. לרדות אפילו ע"י שינוי ואפילו אם אין לו מה יאכל ואפילו אם א"י רידהו אלא מדעתו (לב) אסור לו לאכול: (לב) בכדי שיעשו. היינו האכילה אבל הרדיה מן התנור פשוט דמותר תיכף ומיד"ם: (לג) בשוגג וכו'. והא דלא קנסינן גם בשוגג כמ"ש בס"ח דלא מחלקינן שם בין שוגג למזיד (לד) דכיון דאין לו פת אחר לאכול וא"א לקיים מצות ג' סעודות בלא פת שרי אבל תבשיל אין חיוב כ"כ לאכול בשבת ואה"נ דאם אין לו דבר אחר לאכול כלל כ"א אותו התבשיל בלבד שהשהה בשוגג מותר לו לאכלו שאסור להתענות בשבת כמ"ש סימן רפ"ח ולפ"ז דכל ההיתר הוא מפני שאין לו פת אחר לאכול (לד) אפילו בתנורים שלנו שמבואר לקמן בס"ז שאין בהם משום רדייה ג"כ אסור להסתפק מן הפת יותר מג' סעודות: (לד) מזון שלש סעודות. ואם בפת אחד שהוציא יש בו כדי ג' סעודות שוב אסור לרדות אע"ג דאין לו לכל סעודה ככר שלם ולחם משנה [מ"מ]: (לה) ירדה במרדה. דרדייתם הפת לא הוי שבות גמור אלא משום עובדא דחול אסור ולכך היכא דא"א לשנות וצורך שבת הוא התירו: (לו) רודה כדרכו. ובספר מ"ר[א] כתב דיש להחמיר (לה) כהפוסקים דס"ל דאפילו נתנה בהיתר צריך להיות הרדייה דוקא בשינוי: (לז) אבל אם הוא טוח. אתחלת הסעיף קאי דמותר ליתן דלא גזרינן שמא יסתור הטיט ויחתה ועיין בסעיף ז' האיך יתנהג בענין הרדייה: (לח) לאפותו. דאפילו בלא חתוי יהיה נאפה היטב ועיין במג"א שכתב דבתנורים שלנו כיון דקי"ל לקמיה בסעיף ז' דמותר לרדות מהם בשבת ולאכול אפילו יש לו הג' סעודות על שבת (לט) חייבין שמא ימלך לאכול מהפת שבתנור בשבת ויחתה בגחלים כדי שיתבשל מהרה: ד (לט) הלעיטהו לרשע ויומות קמ"ל דשרי וכ"ש כשהדיק בשוגג דשרי כדי שלא יבוא לידי איסור חטאת: (מ) לו. ר"ל דוקא הוא בעצמו מותר לרדות (לא) אבל אחרים אסורים לרדות בשבילו בין כשהדיק במזיד ובין בשוגג אפילו מי שהדיק את הפת (לב) איננו בפה שיודיעוהו דאין אומרים לו לאדם עשה חטא קל כדי שלא יבוא חברך לידי איסור חמור (מ) כיון שאמרו פשע במה שהדיק. ואפילו בתנורים שלנו שאין בהם איסור רידוי מלדד בא"ר דאסור לאחר משום דהבלק מוקלה הוא ואינו ראוי לטלטול. וכ"ז לענין אפיה אבל לענין פשוט פשוט הוא דאם אחד שכח או עבר והניח קדירה סמוך להאש צריך גם אחר לסלקו כדי שלא יבוא חבירו לידי איסור דבסילוק הקדירה אין כאן איסור כלל וממילא יש כאן מצוה לאפרושי מאיסורא: (מא) לרדות. אפילו במרדה (מא) ומ"מ א"א[א] לעשות בשינוי כגון ע"י סכין וכה"ג יעשה (מב) אך כ"ז דוקא אם לא

שער הציון

(לב) דהלא האפיה היה באיסור: (לג) מ"א בסקי"ז וס"ק כ"ג: (לד) מ"א אף דהוא פחם וכתב שאסור יותר מג' סעודות מ"מ ע"כ שהכונה דוקא האכילה אבל הרדייה גופא מותר דאל"ה במאי המיר המחבר לקמן יותר מג' סעודות וא"ל דלקמן מיירי דוקא שהדיק בהיתר דבב"י לא משמע הכי ואף דהמ"א כתב לקמן דמיירי בהדיק בהיתר נראה לי דשם אריי' קאי ולא אשו"ע ואח"ל דזהו דוחק בדברי המ"א ותאמר דס"ל דמכיון שאסור לו לאכול ממילא הרדיה ג"כ אסור ביותר מג' סעודות ולקמן מיירי השו"ע ע"כ בהדיק בהיתר דוקא מ"מ לענ"ד נראה כמ"ש דכן משמע שם בב"י וש"ע: (לה) דהרבה מוקלים על הר"ן המקיל בזה והיינו הרמ"ך שמובא בכ"מ והרמב"ן והכלבו והרא"ש שבד"מ ומנהגי הכומב מלאחי גם בר"ו בפירוש שבנתנה בהיתר צריך שינוי ורק ג' סעודות וגם במאירי כ"כ וגם מהרמב"ם אין ראיה גמורה שסובר כר"ן דבהיתר אין צריך שינוי והאי דנקט בשנתנה באיסור לרבותא דאפילו בזה מהני שינוי וגם אפשר דמש"ה נקט הגמרא שכח לאשמעינן דאף שהאפיה היה באיסור ג"כ מהני שינוי: (לו) וכי היכי דחייבינן לענין תבשיל לבתחלה שלא ליתנו סמוך לחשיכה על סמך שיאכלנו במו"ש דחייבינן שמא ימלך לאכלו בשבת ויחתה וכדלקמן ברא"ז ס"א בהג"ה ה"ג לענין פת: (לז) ב"ח: (לח) גמרא ופוסקים: (לט) כן משמע בגמרא: (מ) מ"א בשם התוספות דגם בשוגג פשע דהו"ל ליזהר שלא יבא לזה: (מא) ר"ן והרא"ש. (מב) עיין במלחמות:

הגהות ותיקונים: א) ר"ת אם אפשר:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט' פסק כהשו"ע: אבל אם נאפית בהיתר וכו' מותר לרדות במרדה כדרכו, וכשאין לו פת אחרת.

ע רמינו ירוחם נת"ג פ שנת י"ח צ לפירוש רמב"ם נפ"ג מהלכות שבת ק המגיד שם וכ"ר ר מת יוסף ממשמעות הבריתא שם ש שם

יבא לידי איסור (י) סקילה: ז [ע]בתנורים שלנו (מב) שאין בהם רדייה * מותר (מג) להוציא יותר משלש (יא) סעודות בסכין או בשום דבר (מד) שיתחוב בו ומ"מ לא יוציא ברחת משום דמחזי כעובדין דחול: ח [פ]לא ימלא אדם קדירה * (מה) עסיסות (פי' מיני קטניות הגדלות בא"י ולא בבבל) ותורמוסין ויתן (מו) לתוך (יב) התנור ערב שבת סמוך לחשיכה [נ] [צ]מפני שדברים אלו אינם צריכים בישול רב ודעתו עליהם לאכלם לאלתר ומפני כך אע"פ שלא נתבשלו כל עיקר הרי הם כשאר תבשיל שהתחיל להתבשל ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשהותו [ק]וה"ה לכירה וכופח: הגה (מז) כשאינן גרופים וקטומים ומפשר לחתות (נ"י ומ"מ פ"ג) [ר]ואם עשה כן אפילו בשוגג אסורים למו"ש (מח) עד כדי שיעשו: ט [ש]כיוצא בו לא ימלא חבית (מט) של (יג) מים ויתן

שערי תשובה

לגמיו כ"ל ע"י ל"י ע"ש: [ב] מפני שדברים אלו ל"ל בישול רב כו'. וכתב בפמ"ל מ"ל ס"ם פ"ד שיש שנותנים הסיר של עייל קמוך לאשה על כלי הנרחל ונותנין תחתיו משקה חריף שקורין שפיריטוס ונותנים פתילה ודולק כל הלילה עד למחרתו ביום השבת לוקחים ע"י ל"י הקדרה מעל האש וזה איסור גמור הוא ככירה וכופח שאינו גרוף וקטום ודמי להא דלא ימלא כו' וא"ל דלא שייך מיתוי שאין כאן גחלים אלא משקה הדולק דהא חזינן כשממרסין בתוך המשקה הלהב עולה יותר ויש לחוש לחיתוי לכן חייבים חכמי הדור למתות בידם:

באר היטב

(י) סקילה. ודוקא הוא אבל אחרים אסורים לרדות רי"ו: (יא) סעודות. ודוקא כשרוצה לאכול ממנו בשבת אבל אסור להוליא לצורך חול מ"א: (יב) התנור. ובטוח פיו בטיט שרי מ"א: (יג) מים. אע"ג דמים רחוץ לשתות חיין מ"מ אינן טובים כ"כ כפירות כמ"ש ס"ד או י"ל דהכא איירי דקא בעי לה להדחה ואז צריכין להיות חמין ולפ"ז אסור ליתן מים לתוך הקדירות שבתנורים אע"ג דמתכוין שלא תבקע הקדירה מ"מ הא קבעי לה להדחה וחיישינן שמא יחתה לכן צריך ליתנן מבע"י מ"א ועי' לעיל סי' רנ"ג ס"ק כ"ד מש"ש בשם המ"א:

ביאור הלכה

אמ"כ מלאתי שגם הגר"א רמז לזה: * מותר להוציא יותר משלש סעודות. עיין במ"א שכתב וז"ל מידי דהוי אחרריה ע"ג גחלים כמ"ש ס"ה [מ"ו] ומיירי בהדחק בהיתר כמ"ש שם עכ"ל וקשה למשמע מיניה דאי הדחק באיסור דהיינו שלא היה שהות כדי קירמת פיש לא מהני תנורים שלנו אף לענין הוצאה ואמאי נהי דאסור להסתפק מהן יותר מג"ש מפני שנאפה באיסור וכמו שהסכים המ"א לעיל בסק"ז עכ"פ ההוצאה מתנור יהיה מותר דהרי לא שייך רדיה בשלנו וכיון דצריך להוליא לצורך הג"ש ממילא הטלטול הוא לצורך שבת ומותר להוליא בשביל זה כל הפת וכמו שכתב במחב משה לענין הדחק בהיתר דאף דאין צריך לאכול מהן אלא מקצת מותר להוליא כולו דעל כל אחד נוכל לומר דחזי ליה ועוד דהמעיין בב"י יראה להדיא דמוכח דהכ"י קאי אהדחק באיסור וע"כ נלענ"ד דכונת המ"א במ"ש ומיירי היינו רמינו ירוחם מיירי באופן זה ובאמת רי"ו מיירי דוקא באופן זה דהלא הוא ס"ל שם מקודם דכל הסוגיא דשבת פת בתנור דפ' כל כתבי מיירי דוקא בהדחק בהיתר דבלא"ה אסור לעשות כלל מן הפת כדין אבשיל שבת ושיהה באיסור [וגם הרמ"ק[ב]] שהובא בכ"מ והג"א פפ"ק ס"ל כן] וכיון שאסור לעשות ממנו ממילא אסור להוליאו ולטלטלו לצורך חול וכמו שמסיק המ"א אבל לפי דעת הש"ע שפוסק כהר"ן והרמב"ם דאפי' בהדחק באיסור בשוגג התירו לו לגבי פת שיאכל ממנו ג"ש ממילא בתנורים שלנו שאין בהם איסור רדיה מותר להוליא כל הפת וכנ"ל [והב"י שכתב מיאורו על דברי רי"ו קצת מוקשה לפ"ז ויש לישב דכונתו העיקר להומיה דלהרי"ו מותר אף ביותר מג"ש ואף דהוא מיירי בהדחק בהיתר ממילא נשמע לדידן בהדחק באיסור דמותר להוליא אף יותר מג"ש דחד[ב]] שוה לשיטת הר"ן הדחק באיסור כמו לדידיה בהדחק בהיתר] אך מפני שהוא קצת דוחק בדברי המ"א וגם הפמ"ג מבאר כפשטיה לכן העתקתיו במ"ב דדוקא בהדחק בהיתר. ועכ"פ נ"ל דאפי' הדחק באיסור שמוך לאשה בשוגג והוא מקום פסידא שיתקלקל הפת דמותר להוליא כולו דבלא"ה דעת הא"ר להקל בתנוריו במקום פסידא אפילו אין בדעתו לאכול כלל משום זה אך הוא מיירי בהדחק בהיתר ומלתקיל בשהדחק באיסור וכשצריך לאכול ממנו הג"ש כנ"ל: * עסיסות ותורמוסין. עיין במ"ש דה"ה לכל מיני קטניות כ"כ המו"ש ברנ"ג וגם הפמ"ג זכר כמה פעמים דלא נזכר היתר מיימא רק בבשר שהוא קשה ומסיק דעתא ופלא דאיתי שהמ"א ג"כ נין בסק"ב וה"ה לכל מיני קטניות שממהרין להתבשל ופירשו את דבריו דר"ל ולכן אפילו בקדירה אסור ולפיז ע"ז ר"ו ועיינתי שם היטב ולא משמע מידי וקצת משמע להיפך וכן מרש"י י"מ ע"ב ד"ה אלי קדירה מיימא ע"ש והלא הרי"ו העמיק ג"כ דברי רש"י אלה וכן הרשב"א והר"ן העמיקו לשון רש"י מה ומשמע לכאורה דוקא עסקיות ותורמוסין אבל שאר מיני שאינם שאינם קשי הבשול כ"כ דינן כקדרה מיימא. ואולם לדינא אין להקל דהש"ע הפסק בשיטתו בפירוש העסקיות כפירוש הרמב"ם שהן קלי הבשול והבריתא מסייעתו דנקט להן דומיא דחמת של מים דסיפא ולפ"ז אין להקל ג"כ בכל דבר לבד מקדרה מיימא שעיינו רואות שע"י מיתוי ממהרות להתבשל אף בגילה:

משנה ברורה

יצטרך להשהות עי"ז כדי שלא יבוא ע"י השהיה לידי קרימת פיש להתחייב עי"ז: ז (מב) שאין בהם רדייה. דמלאכת רדייה שייך רק בתנוריהם שהיו מדבקין הפת בדפני התנור אבל בתנורים שלנו שהפת מונחת בשולי התנור לא שייך בהם רדייה: (מג) להוציא יותר. וכתב המ"א דהיינו כשהדחק בהיתר בתנורים שלהם היה אסור להוליא כל הפת שאין צריך לו לצורך שבת וכנ"ל בס"ה אפילו ע"י שיעור משא"כ בשלנו ששייך[ב] רדייה מותר להוליא כל הפת אף שהוא הרבה והרבה יותר מג"ש שצריך לו לשבת אבל כ"ז כשבושה לאכול מהם בשבת עכ"פ מקצת מהם דאל"כ אסור לרדות לצורך חול ואפילו טלטול בעלמא אסור כשהוא בשביל חול כמ"ש הפוסקים דאסור להביא יין בשבת לצורך מו"ש וגראה דע"י א"י שרי ובספר א"ר מקיל ע"י עצמו בתנורים שלנו במקום פסידא שיתקלקל הפת אך המ"א לא ניחא ליה מה דהרי יכול לאכול מן הפת בשבת: (מד) שיתחוב בו. וה"ה דיכול להוליא במקל דכ"ז הוא דרך שינוי וגראה (מג) דע"י א"י מותר להוליא אף ברחת [הוא הכלי שאנו מוציאין בו הפת בחול]: ח (מה) עסיסות ותורמוסין. וה"ה לשאר מיני קטניות וירקות ודברים רכים שכולם אינם דומים לבשר דקי"ל לעיל בריש סימן רנ"ג דמותר ליתנו סמוך לחשיכה כשהוא אפילו בלא מיתוי אבל אלו אינם קלים להתבשל הלילה ולסעודת מחר יתבשל אפילו בלא מיתוי אבל אלו אינם קלים להתבשל וחיישינן שמא יחתה בגחלים לצורך סעודת הלילה: (מו) לתוך התנור. היינו (מד) אפילו הוא גרוף וקטום כמ"ש בסימן רנ"ג ס"א מיהו תנורי דידן דמיא לכירה דשרי גרוף וקטום ואם הוא טוח בטיט שרי בכל ענין כפמ"ש הרמ"א בס"א בהג"ה: (מז) כשאינן גרופים. (מה) אכירה לבד קאי ונקט לשון רבים אכירות דעלמא דאלו כופח הלא מבואר ברנ"ג דכשהסיקוהו בעצים לא מהני גריפה וקטימה: (מח) עד כדי שיעשו. כדי שלא יהנה ממה שעבר על איסור דרבנן [מו"ש] ועיין לעיל בסימן רנ"ג ס"א בהג"ה דאם נתבשל מבעו"י כמאכל בן דרוסאי די: ט (מט) של מים. אע"ג דמים רחוץ לשתות

שער הציון

(מג) דבלא"ה דעת הרא"ש [והובא בד"מ ובהגר"א] והאגודה להקל בחתת ע"י שראל: (מד) אחרוניס: (מה) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל דלא שייך: ב) הרמ"ך: ג) דכך:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: אבל בתנורים שלנו וכו' ומותר להוציא מהתנור, כל הפת שנאפית בהיתר. אע"פ שיש לו פת אחרת ומ"מ לא יוציא ברחת וכו' אלא יתחוב בה סכין וכיוצא בו או יוציאה במקל.

(ג) לתוך התנור (נא) ע"ש עם חשיכה ואם עשה כן אסורים למוצאי שבת בכדי שיעשו :

רנה הכנת האש קודם הכנסת שבת ובו ג' סעיפים :

א [לא] (א) אין עושין מדורה מעצים סמוך לחשיכה (ב) עד שיצית בהן האור בענין שתהא השלהבת עולה מאליה (ג) בלי סיוע עצים אחרים ואם הוא עץ יחידי צריך שיאחוז האור (ד) ברוב עביו וברוב היקפו ואם לא הודלקה כל כך (ה) אסור ליהנות בה (לא) בשבת גזירה שמא יחתה בה ויניד העצים כדי שתעלה השלהבת (ו) וכשהודלקה (ב) כשיעור (ז) יכול (ג) להתחמם כנגדה בשבת ולהשתמש לאורה בין אם הוא ע"ג קרקע או על גבי המנורה (ח) ואפי' היא מדברים שאין עושין מהם פתילה לשבת : **ב** יא"א שבפחמין אפילו לא אחז בהם האור אלא כל שהוא שרי מפני שהם דולקים והולכים : **ג** מדורה (ט) של זפת ושל גפרית (י) ושל קש וגבבא אפי' לא אחז בהם האור אלא כל שהוא שרי וכן מדורה של קנים ושל גרעיני תמרים (יא) כשהם מפוזרים אבל אם הקנים אגודות והגרעינים בסל צריכים שיצית בהם האור עד שתהא השלהבת עולה מאליה : ויש אומרים בהיפך :

א שבת י"ט ב סס כ' וכשמואל ג סס וכר"ם ד רמב"ם פ"ג מהלכות שבת ה שבת כ"ל ו טור וכיבו ירושס בס"ג וכר' יהודה סס כ' ז סס ח לגירסת הרי"ף סס ורמב"ם פ"ג מה"ש ט לגירסת הרא"ש סס והטור

באר היטב

(לא) בשבת. פי' אפי' הודלקה אח"כ לגמרי מ"א: (ב) כשיעור. פי' קודם השבת: (ג) להתחמם. ומ"מ אין ליגע סמוך אצל זגבות האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיבערו היטב כדרך שעושין במדורה שמהפכין שלא תכבה ט"ז סי' רע"ה סק"ז[א] ע"ש:

שערי תשובה

[לא] אין עושין מדורה מעצים כו'. וכתב בר"י בשם הרב מהר"י מולכו בתשובה כתי"ר שמי שעושה מערכת עצים ומדליק מרחוק אבל אדרוך וכשמגיעה האש אצל המערכה בוערת בעצים מותר ליקח מהם או להוסיף ואין כאן לא משום מכבה ולא משום מבעיר וכ"כ הטור סימן תק"ב מדורה העשויה מעצים דקים מותר להסיר מהם כל זמן שלא אחז בהם האור

ועיין בב"י שם וה"ה הכא ובודאי דמיירי דליכא משום מוקצה ע"ש :

משנה ברורה

חיים והיה ראוי להיות דינם כפירות הנאכלים חיים לעיל בס"ד (מו) מ"מ אינם טובים כ"כ כפירות ומהני להם החימום הרבה ויש בהם גזירת חיתוי: (ג) לתוך התנור. ובתנור שלנו כשהוא גרוף וקטום או כשהוא טוח בטיט שרי וכנ"ל: (נא) ע"ש עם חשיכה. אא"כ יש שהוא שיתחממו (מז) קודם הב"ש (מח) אף שלא יתחממו כל צרכן (מט) וכן אסור ליתן מים לתוך הקדירות שבתנורים ע"ש עם חשיכה אע"ג דמתכוין רק שלא יפקע הקדירה מהחום שבתנור ולמאי יתחה מ"מ הא הדרך הוא שמדיח בהם הכלים וחיישינן שמא יחתה בהתנור כדי שיתחממו המים ולכך צריך ליתן ליתן שיתחממו במקצת מבע"י: **א** (א) אין עושין מדורה וכו'. וה"ה אם רוצה להסיק אז התנור של בית [מו"ש] ומשמע דאם יש שיעור סמוך לחשיכה שהיא שלהבת עולה מאליה שפיר דמי אף בתנור שאינו טוח בטיט. ומ"מ נראה לי דלכתחלה נכון למנוע מהיסק סמוך לחשיכה אף באופן זה אלא יראה שיהיה אף גמר ההיסק בחול דמנוי הוא שנשאר אח"כ האודים בתנור (לא) ומוכרח הוא לכבותן בסוף ע"י א"ר כדי שלא יתקרר התנור אם יתחיל עד שיבלו לגמרי ואינו נכון להביא עצמו לזה לכתחלה ואינו דומה להא שמתירין להסיק בשבת ע"י א"ר לכתחלה במדינות הקרות דהתם אין לו עצה אחרת דמה שהסיק אתמול כבר נתקרר אבל הכא הרי יכול להסיק מקודם אם לא שהיה אונס בזה: (ב) עד שיצית וכו'. דאל"ה חיישינן שמא יתחה ויניד העצים משתחשך: (ג) בלי סיוע. דהיינו (ב) שלא יהא צריך לומר הבא עצים דקים וגניח תחתיהן כדי להבעיר: (ד) ברוב עביו. שיכנס האור מבפנים בתוך עביו עד רוחו וגם שיתפשט ברוב היקפו מבחוץ: (ה) אסור ליהנות וכו'. פי' אפילו (ג) הודלקה אח"כ לגמרי וכמש"כ בסוף סימן רנ"ד בעסקיות ותורמוסין דכל שעבר על דחז"ל אסור ליהנות עד מו"ש: (ו) וכשהודלקה כשיעור. פי' מבעוד יום קודם השבת: (ז) יכול להתחמם וכו'. הט"ז בסימן ער"ה כתב דמ"מ יש ליזהר שלא ליגע בסמוך אצל זגבות האודים לפי שיש לחוש שמא יגע בהם לקרבם אצל המדורה אבל דעת הא"ר והמו"ש דלא חיישינן לזה ומותר להשתמש אפילו בסמוך להמדורה או התנור אם לא בדבר שצריך עיון רב או לקרות בנגדה דאז חיישינן שמא יטה וכדלקמן בסימן ער"ה: (ח) ואפילו וכו'. דבמדורה (ד) מתוך שהיסק רב כל אחד מבעיר את חבירו: ג (ט) של זפת וכו'. עיין בגמרא (ה) דה"ה שומן ושעוה וכל דבר הניתך: (י) של קש וגבבא. קש זבי שבלים וגבבא שגובבין משדה אחר הקלירה: (יא) כשהם מפוזרים. הטעם (ו) דכיון שאחז בהן האור קלת מבעוד יום שוב הם דולקין מאליהן אבל כשהם אגודות או בסל שוב אין השלהבת יכולה ליכנס בהן (ז) והוא דעת הרי"ף והרמב"ם ודעת הי"א שהוא דעת הרא"ש והטור הוא להיפוך דכשהם מפוזרות כל אחת מהן לא תמלא את חברתה לבערה והם כבים והולכים הילכך צריכים רוב משא"כ כשהם נאגדים יחד וכן בגרעינין:

שער הציון

(מו) מ"א בתירוץ קמא ואף דתירץ עוד תירוץ העיקר בתירוץ קמא דכן מוכח במרדכי [הגר"ז עיין שם שהביא עוד ראיות]: (מז) פמ"ג: (מח) היינו לפי מה שפסק הרב לעיל ברנ"ג דבתבשיל לא בעינן שיתבשל כ"ל וכן הוא הדין בתמין כדאיתא בגמרא והשיעור הזה עיין לעיל בבה"ל ברנ"ג בס"א: (מט) מ"א ואף דא"ר מלבד זומר דלהדחה לא חיישינן שמא יחתה כמה אחרונים העתיקו דברי המ"א להלכה ואפשר דבשעת הדחק אם שכח ליתן מקודם איכול לסמוך ע"ז אך שיתנו קודם שקיעת החמה: (א) אבל אין לאסור מפני שיעטרך בצפוף לצוות להא"י בשבת לסמוס פי התנור למעלה מקוס שהעשן יוצא וזה הוא כעין פ"ל לענין כיבו הגחלים דזה מותר ע"י א"ר כדמוכח בסימן רנ"ט ס"ז כיון שאינו עושה כיבוי ממש ע"ש: (נ) רש"י: (נא) מ"א: (נב) רש"י: (ה) וכ"כ א"ר בשם רי"ו: (ו) רש"י וע"ש דרמז דמיירי בגרעינין יבשין ומסתמא ה"ה בקנים: (ז) ומחלוקתן תלוי בחלופי הגרסאות:

הגהות ותיקונים: א) סק"ו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ו כתב" ואם עבר ונתן אפילו בשוגג ולא נתחממו שליש חימומם מבע"י אסור אפילו להדיח בהם כלים עד למו"ש בכדי שיעשו. בשו"ע הרב שם כתב: (ומ"מ אם נתנם שם קודם שהוסק התנור אפשר שיש להקל אם הי' שוגג), וזה לא הובא במשנ"ב. וראה לקמן סוף סי' רנ"ט בעיקר דיני שהיה והטמנה דכתב: גם בע"ש סמוך לחשיכה אסור לישראל וכו' כשהוסק וכו'. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב כהרי"ף והרמב"ם. ג) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב כהא"ר והתו"ש, ועיין בשו"ע הרב סימן רע"ה סעיף ו' שאסר להתחמם בסמוך לזגבות האודים.

א שבת ל"ה

רנו שש תקיעות שהיו תוקעין בערב שבת. ובו סעיף אחד:

א [א]כשהיו ישראל בישובן היו תוקעין בע"ש שש תקיעות כדי להבדיל את העם מן המלאכה: הגה ונהגו בקהלות הקדושות שכל שהוא (א) סמוך לשבת כחצי שעה או שעה שמכריז ש"ל להכין עצמן לשבת * והוא במקום התקיעות בימיהם וכן ראוי (א) לנהוג (ב) בכל מקום:

א שבת ל"ד ב לגי' רש"י וכ"כ הר"ן והרא"ש ג ר"ן מקילון לתנאי עבריה שם ל"ח

רנז דיני הטמנת חמין. ובו ח' סעיפים:

א (א) [א]אין טומנין (א) בשבת אפילו בדבר שאין מוסיף הבל (ב) [ב]אבל בספק חשיכה (ג) טומנין בו ואין טומנין (ד) בדבר (ה) המוסיף הבל (ו) אפילו מבע"י [ג]ואם הטמין בדבר המוסיף הבל

באר היטב

(א) לנהוג. וכן נוהגין לשלוח אש לבטל הבעלי מלאכות ממלאכתן

וגם ראוי לבעלי החנויות שיסגרו כמו שעה קודם שבת כי ראיתי גדולה המכשלה שלפעמים בא שר א' וממשך המו"מ עד הלילה ואשמש בראשיכם כתיב. וגם רוב העולם יש להם היתר כל עוד שלא אמרו ברכו אפי' הוא לילה ממש וזה ראיתי בעיני לכן יש להקדים אמירת ברכו ואין להמתין על אדם חשוב וגדול שעדיין

ביאור הלכה

* והוא במקום התקיעות. עיין בפמ"ג מש"כ בשם הרמב"ם. והנה כיון שהוא במקום התקיעות ע"כ אפילו כשאל ע"ש ביו"ט ג"כ יש להכריז כמו מאז שהיו תוקעין בו כמשאמ"ל ועיין בפמ"ג שכתב דיו"ט ע"ש ראוי להקדים באמירת ברכו או קבלת שבת בעוד יום גדול כפי מה שכתב המ"א בריש סימן תקכ"ז דסמוך להשיכה אסור מן התורה לבשל מיו"ט לשבת דלא שייך הואיל. ובטשלינ"ע שעומדין מבעוד יום לתוך התנור לצורך שבת יזכר לימן מבעוד יום כ"כ שיהא ראוי לאכול עכ"פ כמאכל בן דרוסאי ע"ש:

(ב) בכל מקום. כדי שלא יבואו ישראל לידי חילול שבת. ובקהלות גדולות מאד שא"א להכריז נכון מאד שימצאו אנשים המתנדבים בעשר לילך ולזרז בכל רחובות קריה ע"ד סגירת החנויות והדלקת הנרות וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חצורות קדושות המיוסדות על השבת ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים (ו) ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במלוה זו לבנים גדולי ישראל:

א (א) אין טומנין וכו'. לאחר שנתבשל התבשיל רוצה להטמינו בדבר שישמור חומו כגון בכרים וכסתות וכדומה ואסרו לעשות כן בשבת

(ב) וטעמא דשמא ימצא אז קדרתו לוגנת וירתיחה דחייב משום מבשל (ג) ואפילו למ"ד דאינו חייב משום מבשל הא כיון שנתבשל פעם אחד (ג) מ"מ איכא למיגזר שמא יממה ע"ג האש ויתחה גחלים ויתחייב משום מבעיר: (ב) אבל בספק חשיכה. עיין לקמן בסימן רס"א ס"א בהג"ה ובמש"כ שם: (ג) טומנין בו. דסתם קדרות בין השמשות (ד) רותחות הן ואיכא למיגזר הגזירה הנ"ל: (ד) בדבר וכו'. היינו לצורך שבת אבל לצורך מוצ"ש מוכח מסימן תר"ט בהג"ה שם דאין מטמינין בכל גווני כ"כ המ"א אך תמה ע"ז ומסיק דרק מומרא הוא שנהגו כן ולא מדינא ועיין בלבוש וא"ר שם מה שכתבו הא ולדידהו בודאי מותר להטמין לצורך מו"ש ואין שם אפילו מנהג להחמיר.[א] (ה) המוסיף הבל. גזירה שמא יטמין באפר אש בו גחלים ויתחה בשבת: (ו) ואפילו מבע"י. כתב הפמ"ג דאפילו

שער הציון

(א) כן מוכח מא"ר שכתב קודם מוקפת שבת וזה כולל כל הזמן שמשקיעה עד לה"כ עיין בסימן רס"א דאל"ה אין שעור קבוע לקריאת הש"ץ: (ב) ובעו"ה נתפשט המנהג בכמה מקומות שבושין עד סמוך לשקיעה וזהו מלד שרוצים עניים ולריכין המעות ליפות את השבת וזה לא נוכל לסמוה בידן וכנ"ל בסימן רנ"א אבל באמת אם אינו דחוק לזה יזהר מזה וכמו שכתבנו את השעור בבלילוף ד' מילין שאחר השקיעה יהיה לערך ב' שעות ומחצה: (ג) היינו שעה קודם השקיעה וזהו ג"כ בערך הנ"ל ומה שכתב המ"א שעה אפשר דסמכו היו נוהגין להקדים אפלא ערבית בע"ש שעה ומחצה קודם הלילה וא"כ יהיה בה' ב' ומחצה או אפשר דלדה המ"א לבטל את הרע במעוטו וכדי שילנו העולם למעט הרגלן[ב] [מחצית השקל] ולאיתי לאחר שהעתיק מהמ"א שעה קודם הלילה לענין חנויות ואותו המעתיק לא דק בלישניה כלל להמעיין בסימן רס"א ומגא"א שם והאמת כמו שפירש המחה"ש וכנ"ל וכן משמע מהפמ"ג: (ד) ח"א: (ה) ממ"א ופמ"ג וש"א ועיין בפמ"ג שדעתו דבוא דעתו שיקדימו הקבלת שבת והברכו יתחיו עד שיגיע זמן ק"ש ע"ש. ואפשר שזהו רק בחמנו אבל בימינו אם יתנהגו כן לא יפיתו לנו הרבה בזה ויבואו מבחם קודם מעריב וע"כ נהגו בכמה קהלות קדושות כעת ע"פ עצת הגדולים להקדים גם הברכו וכדי שלא יבואו לחלול שבת החמורה ועיין לקמן בסימן רס"ז בא"ר ע"ש אך מהנכון מאד שכשיבואו לבתם יחזור ויקרא"ק"ש ואף שבכל העולם לא יזהרו בזה מ"מ אין למנעם מלהקדים מעריב ויקמבו בק"ש על מה שקורין לפני המטה: (ו) וכעין מה שאמרו בשבת כ"ג ע"ב הזהיר בגר ע"ש ושם אלא היה זהיר רק בעצמו וכ"ש בזה שהוא מזהה תמיד לרבים מבני ישראל וגם אחז"ל גבי אלקנה כשהיה עולה לרגל בכל שנה היה מכוין בכל פעם לזרז את ישראל שהם ג"כ יזכו במצוה זו לעלות לרגל וא"ל הקב"ה אתה כונת לזכות את ישראל אני אוניא ממך בן שיזכה את ישראל לפני חוכה ויצא ממנו שמואל: (ח) מ"א והוא בגמרא: (ט) לקמן בסי' ש"ח סט"ו בהג"ה לדעת הש מקילין שם: (ג) מ"א בשם הרא"ש ולפ"ז אפילו הוא דבר יבש דלכ"ע אין בזה משום בישול ג"כ אסור להטמין [פמ"ג]:

(ד) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) יחזרו ויקראו:

ליקוטי דברי הרב: א) וראה בקונטרס אחרון (שבשו"ע הרב) לקמן סימן רס"א ס"ק א' שמותר להטמין רק לצורך שבת אם אין לו מאכלים. ב) בשו"ע הרב סעיף א' כתב: שעה קודם הלילה, ועיין בסימן רנ"א בקונטרס אחרון אות א' שכתב ג"כ קודם צאת הכוכבים.

התבשיל (ב) אסור אפילו בדיעבד [1]ודוקא בצונן שנתחמם (ז) או שנצטמק ויפה לו אבל (ח) בעומד (ג) בחמימותו כשעה ראשונה מותר: הגה * (ט) י"ל דאם שכח והטמין בשוגג בדבר המוסיף הבל (י) שרי (ד) לאכול (הגהות מרדכי) (וי"ל דכל זה אינו אסור אלא כשעושה לצורך לילה (יא) אבל כשמטמין לצורך מחר (ה) מותר להטמין מנע"י בדבר שמוסיף הבל (מרדכי ריש פרק כירה וב"י ס"ס רנ"ג בשם שבולי לקט) ובדיעבד יש לסמוך על זה ובלבד (יב) שלא יהא רגיל לעשות כן): ב [2]אפילו תבשיל שנתבשל כ"צ (יג) אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל ומ"מ (יד) לשום כלים על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים או כדי שלא יתטנף בעפרורית שרי שאין זה כמטמין להחם אלא כשומר ונותן כיסוי על הקדירה * (וע"ל סי' רנ"ג): ג [3]אלו הם דברים המוסיפים הבל פסולת של זיתים (טו) [4]או של שומשמין וזבל ומלח וסיד וחול בין לחים בין יבשים (טז) ותבן וזגין (יז) [5]ומוכין ועשבים * בזמן (יח) ששלשתן (ו) (יט) לחין ואלו דברים שאינם מוסיפים הבל (כ) כסות (כא) ופירות וכנפי יונה (כב) (או שאר נוצות מהרר"א בהגהות) (כג) ונעורת של פשתן ונסורת של חרשין (פי' הקש הדק

ד רמב"ן ה הר"ן שם ו שם מ"ז ז שם לדעת הטור והר"ן וכרבינו יהושפט בפ"ג וכן נראה מדברי רמב"ם בפ"ג ח לדעת הרמב"ם שם

באר היטב

לוגת וירתיחנה אבל בפק תשיכה סתם קדירות רותחות הם. ובמוסיף הבל אפי' בע"ש אסור שמא יטמין ברמץ פי' אפר עם גחלים וזה אסור דשמא יחתה בגחלים משתשיכה: (ב) אסור. פי' אפי' בשוגג ואע"ג דבשכח ושהה מתיר בסי' רנ"ג מכל מקום בהטמנה מחמירין טפי מ"א: (ג) בחמימותו. וה"ה המטמין בשבת

משנה ברורה

דאפילו אם הטמין קודם חצות בנקר מ"מ עבד איסורא (ה) כשמשהה בהטמנה זו על שבת ואינו מסלק קודם תשיכה: (ז) או שנצטמק. פי' לענין דיעבד אבל לכתחלה אסור אפילו מצטמק ורע לו כמ"ש בס"ז [אחרונים]: (ח) בעומד בחמימותו וכו'. הטעם דהא לא אהני מעשיו כלל וכתב המ"א דה"ה המטמין בשבת (ו) בדבר שאינו מוסיף הבל דשרי בדיעבד אע"ג דעשה איסורא דהא אינו אלא עומד בחמימותו: (ט) י"א דאם שכח וכו'. וה"ה אם שגג בדין וסבר שמותר (ז) גם זה שוגג מקרי: (י) שרי לאכול. טעם הי"א הוא (ח) דס"ל דהטמנה שוה בזה לשהיה דפסק המחבר לעיל בריג"ג ס"א דאם שכח ושהה אפילו תבשיל שמצטנן ויפה לו מותר לאכול. והנה דעת המ"א והט"ז והגר"א דהמחבר ס"ל דאפילו בשוגג אסור לאכול עד מו"ש ולכן סתם הדבר (ט) ומ"מ נראה דבמקום הצורך[א] יש לסמוך על דעת הי"א הזה שהרבה אחרונים מצדדים כן ובפרט אם היה נתבשל כל צרכו דבלא"ה יש מקילין לקמן בס"ז בהג"ה ע"כ אין להחמיר בזה לענין דיעבד בשוגג: (יא) אבל כשמטמין וכו'. הטעם דעיקר מה שאסרו להטמין במוסיף הבל הוא משום שמא יבוא להטמין ברמץ ויחתה בגחלים וע"כ כיון שמטמין לצורך מחר ס"ל להי"א דלא שייך גזירה זו דאפילו אם לא יגיע התבשיל למאכל בן דרוסאי (י) יתבשל ממילא כל הלילה ולא יבוא לחתות וה"ה דס"ל להי"א הזה דמותר להטמין בנתבשל כ"ל דלא יבוא ג"כ לחתות וע"כ מותר בזה אף במטמין לצורך לילה והוא כדעת היש מקילין לקמן בס"ז בהג"ה: (יב) שלא יהא רגיל. משמע דאם הוא רגיל אף בדיעבד אסור והטעם דמעיקר הדין אין להם מקום להי"א כמ"ש הגר"א ושארי פוסקים וכ"כ הרבה מקילין דלקמן אין להם מקום בדין ולכך כתב שם רמ"א דאין לנהוג כן בשארי מקומות: ב (יג) אסור להטמין בשבת וכו'. ומ"מ בדיעבד שרי וכנ"ל בסק"ז[א]: (יד) לשום כלים וכו'. היינו אפילו בגדים שמעמידין את המוס של הקדרה שלא יצטנן אפ"ה שרי כיון שאינו מכוין לזה: ג (טו) או של שומשמין. אע"ג דלענין הטמנה בתוכן שוין הן מ"מ יש חילוק ביניהן דבשומשמין (יא) וה"ה בכל הדברים המזכירים כאן דוקא להטמין לתוכן אסור אבל אם הטמין בדבר המותר כגון בקופה של למר וכה"ג מותר להניח הקופה עליהן אבל על גפת של זיתים אסור להניח דחמימי טפי ומוסיפין הבל למעלה דרך הקופה להקדרה [גמרא]: (טז) ותבן. בין (יב) אם הוא ארוך או נתתך לחתיכות דקות וזגין הוא פסולת של יקב יין: (יז) ומוכין. כל (יג) דבר רך קרוי מוכין כגון למר גפן ותלישת למר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויס: (יח) ששלשתן. משיב (יד) לתבן וזגין כחדא: (יט) לחין. דלחין יש בהן הבל הרבה יותר מיבשין (טו) ומסתימת המחבר משמע דבין לחין מחמת עצמן ובין לחין מחמת ד"א שייהם אחרונים אמנם כמה (טז) אחרונים הסכימו[ב] דדוקא לחין מחמת עצמן שהם מחממות יותר מלחין מחמת משקה שנפלו עליהן משיבשו: (כ) כסות. וה"ה (יז) כרים וכסתות (יח) וגיזי למר: (כא) ופירות. כגון (יט) חטין וקטניות: (כב) או שאר נוצות. ונקט (כ) מתחלה כנפי יונה והוא לשון התלמוד משום דהיה מצוי להם: (כג) ונעורת.

שער הציון

(ה) וגרע משהיה דעלמא שעל כירה דאפילו בנתבשל כ"ל ומצטמק ורע לו אסור וכדלקמן בס"ז [מפמ"ג]: (ו) ומשמע דבדבר המוסיף הבל בשבת אף בעומד בחמימותו אסור וע"ע [מי' רע"א]: (ז) וכמו לעיל לענין שהיה דהנאתו שם במ"ב דשוגג מקרי: (ח) הגר"א: (ט) עיין בט"ז שהוכיח דלא כהיש אומרים ואף שהא"ר השיגו עיין בפמ"ג שמיישב סברתו והמ"א סעד לדבריו ומ"מ כיון שהוא מלתא דרבנן יש לסמוך על הי"א שכמה אחרונים [והם הא"ר והח"א ושלחן עלי טעים] הטעיקו כן להלכה: (י) היינו אפילו אם יטמין ברמץ: (יא) פמ"ג: (יב) פמ"ג: (יג) רש"י: (יד) מ"א: (טו) מ"א: (טז) מ"ט ומ"ר ועט"ז ותו"ש: (יז) גמרא ר"א ומי היו מוסיפין הבל היה אסור אפילו טוגן וכדלקמן בס"ו: (יח) דף מ"ט במשנה: (יט) רש"י: (כ) הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) בסק"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו"ע הרב לא הביא כלל שיטת הי"א, וכנראה שס"ל דאפילו במקום הצורך אסור. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' פסק: אלו הם דברים המוסיפים הבל וכו', אפילו הם לחים מחמת מים צוננים שנפלו עליהם וכו'.

הנופל מן העץ כשמגריס אותו במגירה). הגה י"א דמותר להטמין (כד) בטלעים אע"פ שמוסיפין הבל דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן (תוספות ומרדכי ר"פ לא יפפור): ד [ט]אע"פ שאין טומנין בשבת אפילו בדבר שאין מוסיף הבל אם טמן בו מבע"י (כה) ונתגלה (ז) משחשיכה מותר לחזור ולכסותו. [י]וכן אם רצה להוסיף עליו בשבת מוסיף [כ]וכן אם רוצה ליטלו כולו ולתת אחר במקומו בין שהראשון חם יותר מהשני בין שהשני חם יותר מהראשון (כו) אפילו לא היה מכוסה אלא בסדין יכול ליטלו לכסותו בגלופקרין [ל]והוא שנתבשלה הקדירה כל צרכה אבל אם אינה מבושלת כ"צ אפילו להוסיף על הכיסוי אסור שתוספת זה * (כז) גורם לה להתבשל: ה (כח) [מ]אם פינה התבשיל בשבת מקדירה שנתבשלה בה (כט) לקדירה אחרת מותר (מ) להטמינו (ל) [נ]בדבר שאינו מוסיף הבל: ו (לא) [ס]מותר להטמין בשבת (לב) דבר צונן בדבר שאינו מוסיף הבל כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפיג ציננו * [ע]אבל בדבר המוסיף הבל * אפילו להטמין צונן גמור ואפילו מבע"י נמי אסור: ז [פ]כל היכא דאסרינן הטמנה אפילו בקדירה מבושלת (לג) כ"צ אסרינן (לד) ואפי' מצטמק ורע לו:

מ שבת נ"מ י סס בגמרא כ סס כרשב"ג ל טור וסמ"ג וסמ"ק והתרומה מ סס כרשב"ג נ טור ורמב"ם בס"ד מה"ש פ סס בתשובה לפי' רמב"ם סס והר"ן וכסס הגאונים ע ר"ן מפילון דאמרי טעריה סס ל"מ פ סמ"ג וסמ"ק והתרומה לד' ר"מ סס בתשובה מ"ז

באר היטב

ס"ל דוקא לחיס מחמת עצמן אסור ולא בלחיס מחמת ד"א עי' עטרת זקנים ויד אהרן: (ז) משחשיכה. אבל אם נתגלה מבע"י אסור לכסותו בשבת דה"ל כמטמין לכתחלה ועי' סי' רנ"ג ס"ב

ביאור הלכה

במ"ב והנה המ"א פסק כדעת הרמב"ם דס"ל דבכל גווני אסור ועיין בב"ח שכתב דדעת הטור שסותם כזה להחמיר משום דס"ל לדינא כדעת הרמב"ם אלא שהרבה ראשונים לא ס"ל כן משה"ה דעת כמה אחרונים להקל בזה. וג"ל דטעם הטור הוא דאף דבגמרא דילן מסתפק בזה כיון דהירושלמי פרק במה טומנין פשיטא ליה בזה לאיסור בכל גווני כוותיה נקטינן וכמו שכתב בספר יד מלאכי: * גורם לה להתבשל. כתב המ"א כשטמונה בדבר שאינו מוסיף הבל פשוט שאינו גורם בשול כלל אלא מירי בדרך שכתב בס"ם [והייט שהקדרה עומדת ע"ג כירה שיש תחתיה גחלים [קטומים דאל"ה אסור להעמיד שם להחמצר קדרה שאין מטשלת כל צרכה] ולמעלה מכוסה בבגדים בענין שאין נוגעים בקדרה וכמבואר בס"ח דמותר להטמין בדרך זה ואז גורם בשול ע"י הוספת כיסוי[א] ובספר בית מאיר חולק עליו וכתב דפשטיות הטור והש"ע משמע דמיירי בכל גווני וכ"כ בספר נהר שלום והטעם כתב בספר בית מאיר דכשמטמין דבר רותח שעומד ברתיחתו ומתבשל אף שמטמין בדבר שאין מוסיף הבל אלא מעמידו בחמימותו וברתיחתו כל שעה שמאריך ברתיחה והבישול מתבשל המאכל יותר והוספה גורם בשול וזה מוכח מפרש"י דף נ"א וגוטל את הגלופקרין אם ירא שמקדים מבשילו אף שגלופקרין אינם מוסיפין הבל עכ"ל וכן מוכח בגאון הגר"א בסדר בהב"מ והוא בתחלת ס"ב דהבית רמיה שם דאפילו נתבשלה כל צרכה מהא דס"ר ע"ם ולכן לא הענתקתי דברי המ"א להלכה: * אבל בדבר המוסיף הבל וכו'. עיין בתו"ם שכתב דבחול מותר אף שגם הוא מדברים המוסיפין הבל זהו רק לדברים ממין אבל לדברים קרים מקרר הוא: *אפילו להטמין צונן גמור וכו'. עיין בגאון הגר"א שהבית המקור מהא דשבת מ"ח דמהיה רבה לעבדא דרש גלוחא דאגם כוחא דמיס לוגנין אפומא דקומקומא דחמין

(כט) לקדירה אחרת. ואין נ"מ (ל) אם נתכוין בפירוש כדי לקרר או בסתמא לאיזה סיבה: (ל) בדבר שאינו וכו'. דבדבר המוסיף הבל אפילו צונן גמור אסור וכדלקמיה: ו (לא) מותר להטמין וכו'. ואפילו (לא) אדם חשוב שרי: (לב) דבר צונן. כגון מים (לג) או תבשיל תחת כרים וכסתות: ז (לג) כל צרכה וכו'. ולא דמי לשהיה ע"ג כירה דלכו"ע מותר במבושל כ"ל וכבסימן רנ"ג (לד) דסתם הטמנה עיקרו הוא לצורך מחר ולריך חיתוי טפי שלא יתקרר התבשיל ולכך חיישינן בכל גווני לחיתוי [אם יטמין בדמן וגזרו משום זה בכל דבר המוסיף הבל וכנ"ל] ואפילו אם מטמין (לד) לצורך הלילה לא חלקו חכמים בגזירתם (לה) משא"כ בשהיה דסתם שהיה הוא רק לצורך הלילה שהרי מניחה מגולה ולא יתקרר בזמן מועט ולא חיישינן לחיתוי בזה: (לד) ואפילו מצטמק ורע לו. ובדיעבד מותר לכו"ע

שער הציון

(כא) רש"י: (כב) פמ"ג ומא"מ: (כג) ט"ז והגר"א: (כד) אף דהב"ח מקיל בזה וכן מלמד בא"ר סתמתי כדעת הש"ע שפסק כהראשונים המחמירים בזה שבירושלמי מפורש בהדיא כן וכן משמע דעת הגר"א בגאורו וכן פסק השלמן עלי שטים והגר"ז [וגם במאירי מלאתי כן]: (כה) דגם הב"ח מודה בזה ע"ש ומוכח בגאון הגר"א דאפילו אם גילהו בין השמשות ג"כ אסור לכסותו בשבת: (כו) ירושלמי: (כז) פמ"ג ע"ש שמוכח כן: (כח) מ"א: (כט) פמ"ג במשבצות זהב וכ"כ הגר"ז ואף דלפי משנ"ב בשאל אברהם המ"א מסתפק בזה מ"מ נראה דאין להחמיר בזה אם הוא במקום הצורך דיש לסמוך אדעת המחבר בשו"ת ס"ד דס"ל דכיון שנצטנן קצת מחמימותו שאין היד סולדת בו חשוב כצונן ולאפוקי ממה שכתב הרמ"א שם בסט"ו בהג"ה דאם לא נצטנן לגמרי לא חשיב כצונן ולפ"ז אפשר דאין להקל ג"כ לענין הטמנה: (ל) כן מוכח מד"י ממה שהסכים לדעת הרמב"ם וש"פ לדינא ע"ש: (לא) מ"א: (לב) גמרא: (לג) מ"א בשם הטור: (לד) מרמ"א לעיל בס"א [הגר"ז]: (לה) ואם משהה לצורך מחר ג"כ שרי דכיון שהוא מגולה

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ח' פסק כהמג"א. ב) ראה בשעה"צ, ובאמת בקו"א (שבשו"ע הרב) סק"א מסיים בדין זה בצ"ע.

הגה * וכן עיקר (לה) ויש מקילין ואומרים דכל שהוא מי (לו) לגמרי אז נתבטל * כל לרכו מותר בהטמנה כמו (ט) בשיהוי וכמו שנתבאר לעיל סימן רנ"ג ובמקום שנהגו להקל על פי סברא זו אין למחות בידם אבל אין לנהוג כן בשאר מקומות: ח אע"פ שמותר להשהות (לז) קדירה ע"ג כירה שיש בה גחלים ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג [z]אם הוא מכוסה בבגדים אע"פ שהבגדים אינם מוסיפים הבל מחמת עצמן מ"מ (לח) מחמת אש שתחתיהם מוסיף הבל (*ומקור) [a]ומיהו (לט) כל שהוא בענין שאין הבגדים נוגעים בקדירה אע"פ שיש אש תחתיה כיון שאין עושה דרך הטמנה שרי (מ) הלכך היכא שמעמיד קדירה ע"ג כירה או כופח שיש בהם גחלים (מא) ואין שולי הקדירה * נוגעים (י) בגחלים שיהוי מקרי ומותר ע"פ הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג [b]ואם נתן על הקדירה כלי (מב) רחב שאינו נוגע בצדי הקדירה ונתן בגדים על אותו כלי רחב מותר דכיון שאין הבגדים נתונים אלא על אותו כלי רחב שאינו נוגע בצדי קדירה (מג) אין כאן הטמנה (מד) [c]וכן מותר להניח הקדירה בתנורים שלנו ע"י שיתן בתוכה חתיכה חיה (מה) והוא שלא תהא הקדירה נוגעת בגחלים ואע"פ שמכסה

צ טור ושאר פוסקים *(כל"ל על פי הכ"מ) ק טור לדעת הרא"ש והר"ן שם ר"ן לדעת רבינו יונה והרשב"א ש מדברי הרא"ש שם

באר היטב

לכלי הראשון נמי שרי דכבר אין לו דין כ"ר ואפשר אפי' בכ"ר אם נתקרר קצת שרי להטמינו מ"א ועי' סי' ש"מ: (ט) בשיהוי.

משנה ברורה

לכו"ע בטלטמק ורע לו וכנ"ל בס"א: (לה) ויש מקילין וכו'. קאי אהטמנה בדבר המוסיף הבל מבעוד יום אבל להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל (לו) אפילו מבושל כ"ל ומלטמק ורע לו אסור לכו"ע [הגר"א ופמ"ג]: (לו) לגמרי. ס"ל כיון שהוא מי אפילו אם היה מטמין ברמץ לא היה מתבטל ע"י התיחוי לגורך הלילה ועד למחר בלאו התיחוי יתבטל ולכך לא חיישינן: ח (לז) קדירה ע"ג כירה. דהיינו שמעמידה ע"ג כירה מלמעלה על פיה ואין שולי הקדירה נוגעין בגחלים שלמטה [וה"ה (לז) בכה"ג אם עומדת ע"ג כסא של ברזל בתוך כירות שלנו] וגם תהיה הקדירה מבושל כל לרכה לפי דעת המחבר שם: (לח) מחמת אש שתחתיהם. ואפילו (לח) אם מפזר אפר ע"ג הגחלים מ"מ מוסיף הבל הוא: (לט) כל שהוא וכו'. דהיינו כעין שייר המחבר בסמוך: (מ) הילכך היכא וכו'. עתה חזר לפרש בקיצור מה שכתב בתחלת הסעיף אע"פ שמותר להשהות ומה שכתב בסוף דבענין שאין הבגדים נוגעין מותר:

(מא) ואין שולי הקדירה וכו'. המחבר חזר לשיטתו בסימן רנ"ג סוף ס"א אבל לדעת הרמ"א שם בהג"ה אפילו שולי הקדירה נוגעין בגחלים ג"כ שרי כיון שהקדירה מגולה למעלה ואין טמון בבגדים: (מב) רחב. ה"ה כשנותן ע"פ הקדירה (לט) דף רחב בענין (מ) שהבגדים שמכסה מלמעלה לא יגעו בצדי הקדירה: (מג) אין כאן הטמנה. והגה כ"ז כשיש אם בכירה אבל אם אין אם בכירה כלל (מא) י"א שאין לאסור להעמיד קדירה עליה ולכסותה בבגדים דאף שאוסר הכירה שתחתיה ג"כ גדול ומוסיף הבל מ"מ שרי דדוקא ע"ג גפת וכדומה אסרו משום דראוי להטמין בתוכה וגזרו שמא יטמין ברמץ אבל הכא אין ראוי להטמין בתוך הקרקע של הכירה הלכך ליכא למיחש למידי וגם מטעם אחר י"ל דלא דמי לגפת דגפת מוסיף הבל בעצמו אבל כירה אין חומה אלא מחמת האש ובכל שעה מתקרר והולך (מב)[b] ויש שאוסרין זה להחמיר אא"כ מניח כלי או דף רחב על הקדרה מלמעלה ואח"כ מכסה אותה בבגדים כמ"ש בשו"ע ומ"מ אין למחות ביד הנוהגין להקל. ועפ"ז תדע דמה שנוהגין להעמיד קאווי או תבשיל בע"ש מבע"י (מג) על התנור מלמעלה ומכסין אותן בבגדים דאף שלא יפה הם עושין לדעת פוסקים המחמירין מפני שאוסר התנור מוסיף הבל אא"כ יניח איזה דף רחב על הקדירה מ"מ אין למחות בם דיש להם על מה שיסמוכו וכנ"ל. אמנם אם נותן חול ע"ג התנור אע"פ שאין מטמין כולו בתוכו רק שאולי הקדירה עומדים בחול ולמעלה מכוסה בבגדים ע"ג הקדירה בודאי אסור שחול הוא מהדברים המוסיפים *הבל וגזרינן שמא יטמין בו כולו. ואם כופה כלי רחבה או שנותן עליה דף רחב ומכסה בבגדים מלמעלה מותר אף שמעמידו עד תליו בחול [מ"א בכלל כ']: (מד) וכן מותר וכו'. פי' עד השמא מיירי לענין כירה ועתה בא לפרש דגם בתנור מותר ליתן קדרה מבע"י [ואף שאינו גרוף וקטוס כיון שנותן בה חתיכה חיה לא חיישינן לתיתוי והה"ה אם היא מבושלת כ"ל דאל"ה אסור משום שהיה וכנ"ל בס"ג ס"א] דאף שהקדירה כולה נתונה בתוך התנור ומכסה את פי התנור ג"כ בבגדים ובודאי מוסיף הבל ע"י חום התנור אפ"ה אין שם הטמנה ע"ז ושרי כיון שאין הבגדים נוגעין בקדירה: (מה) והוא שלא תהא וכו'. דאם היו שוליה נוגעין בגחלים ס"ל להמחבר דמחמת זה גופא מקרי מטמין בדבר המוסיף הבל ואסור והרמ"א שם בהג"ה ס"ל דעי"ז לא חשיב הטמנה ע"ש:

מתרגם: °תנור חימוס שמסיקין הבית ומתקרר הרבה ותיתוי מעט לא יועיל לו [מ"א]: (לו) דהא הטעם שמא ימלא קדרתו לוגמא וירתיחנה וכנ"ל: (לז) לעיל בסימן רנ"ג ס"א: (לח) כן מבואר בתוספות וכ"כ הפמ"ג: (לט) ב"י: (מ) פרישה: (מא) עיין מ"א סק"ח בשה שהביא מהפוסקים הטעם להמנהג ומשמע דאין למחות בזה: (מב) דעת הרא"ש בעצמו וכמבואר בטור וב"י: (מג) וה"ה אם מעמידה בגומא שנעשית על התנור או בתוך הקאכלי"ן° אך בענין שלא יהיה הגומא או הקאכלי"ל מלומלמת לפי ערך הקדירה לבד דזה ג"כ חשוב כעין הטמנה [עיין בטור ופמ"ג] אלא שיהיה קצת אויר מפסיק בין הקדירה לדופן הגומא והקאכלי"ל ואז מותר לכסות אותה אם אפילו בבגדים:

ביאור הלכה

ואסר ליה משום דמוליד חוט והוי כדבר המוסיף הבל הרי דבמוסיף הבל אסור אפילו נוגע ע"ש בדבריו ומ"מ נראין שמדע דלא הוי כמוסיף הבל ממש דאי הכי אפילו מבע"י אסור והאיך פסק הש"ע לקמן ברנ"ח דמבע"י מותר וכן מוכח בהגר"א שם בהליש דלא אסור אלא בשבת ומשמע שם דלא מקרי מוסיף הבל אלא הכונה דמשום שמוליד חוט בדבר הקר שויהו רבנן לענין זה כמוסיף הבל דיהיה אסור עכ"פ בשבת וכעין זה מיאר בדמשק אליעזר ע"ש בסימן רנ"ח: * וכן עיקר. שכן פסקו כל הפוסקים ושיטת הש"ע מקילין היא שיטה יחידאה: * כל צרכו. עיין במ"א שכתב דלדעת י"א אפילו נתבטל כמאב"ד ועיין בא"ר שתולק עליו[1] ועיין בתו"ש מה שכתב בזה ולבסוף מסיק גם הוא דבכונה נקט הרמ"א כ"ל לאשמעינן דבפחות מזה אף במקום שנהגו להקל יש למחות בידם מאחר דגם בשהיה יש דעות בזה ע"ש: * נוגעים בגחלים. עיין במ"א סקי"ח דמשמע מיניה דלדעת הרמ"א לעיל ברנ"ג סוף ס"א דסובר דאפילו כשנוגעים בגחלים ג"כ שרי הוא אפילו כשמכסה מלמעלה בבגדים ובענין שאינם נוגעין ובספר א"ר תולק עליו וסובר דכיון שהוא מכסה מלמעלה בבגדים גם הרמ"א מודה דאין להקל אלא כשאין שולי הקדירה נוגעין

ואמר לא אפילו בחול ע"ש בדבריו ומ"מ נראין שמדע דלא הוי כמוסיף הבל ממש דאי הכי אפילו מבע"י אסור והאיך פסק הש"ע לקמן ברנ"ח דמבע"י מותר וכן מוכח בהגר"א שם בהליש דלא אסור אלא בשבת ומשמע שם דלא מקרי מוסיף הבל אלא הכונה דמשום שמוליד חוט בדבר הקר שויהו רבנן לענין זה כמוסיף הבל דיהיה אסור עכ"פ בשבת וכעין זה מיאר בדמשק אליעזר ע"ש בסימן רנ"ח: * וכן עיקר. שכן פסקו כל הפוסקים ושיטת הש"ע מקילין היא שיטה יחידאה: * כל צרכו. עיין במ"א שכתב דלדעת י"א אפילו נתבטל כמאב"ד ועיין בא"ר שתולק עליו[1] ועיין בתו"ש מה שכתב בזה ולבסוף מסיק גם הוא דבכונה נקט הרמ"א כ"ל לאשמעינן דבפחות מזה אף במקום שנהגו להקל יש למחות בידם מאחר דגם בשהיה יש דעות בזה ע"ש: * נוגעים בגחלים. עיין במ"א סקי"ח דמשמע מיניה דלדעת הרמ"א לעיל ברנ"ג סוף ס"א דסובר דאפילו כשנוגעים בגחלים ג"כ שרי הוא אפילו כשמכסה מלמעלה בבגדים ובענין שאינם נוגעין ובספר א"ר תולק עליו וסובר דכיון שהוא מכסה מלמעלה בבגדים גם הרמ"א מודה דאין להקל אלא כשאין שולי הקדירה נוגעין

שער הציון

ולדעת י"א אפי' נתבטל כמב"ד כמ"ש סי' רנ"ג: (י) בגחלים. ולדברי רמ"א בסי' רנ"ג אפי' נוגעים בגחלים שרי כיון שאין טמון

ביאור הלכה

ומקור ליה משום דמוליד חוט והוי כדבר המוסיף הבל הרי דבמוסיף הבל אסור אפילו נוגע ע"ש בדבריו ומ"מ נראין שמדע דלא הוי כמוסיף הבל ממש דאי הכי אפילו מבע"י אסור והאיך פסק הש"ע לקמן ברנ"ח דמבע"י מותר וכן מוכח בהגר"א שם בהליש דלא אסור אלא בשבת ומשמע שם דלא מקרי מוסיף הבל אלא הכונה דמשום שמוליד חוט בדבר הקר שויהו רבנן לענין זה כמוסיף הבל דיהיה אסור עכ"פ בשבת וכעין זה מיאר בדמשק אליעזר ע"ש בסימן רנ"ח: * וכן עיקר. שכן פסקו כל הפוסקים ושיטת הש"ע מקילין היא שיטה יחידאה: * כל צרכו. עיין במ"א שכתב דלדעת י"א אפילו נתבטל כמאב"ד ועיין בא"ר שתולק עליו[1] ועיין בתו"ש מה שכתב בזה ולבסוף מסיק גם הוא דבכונה נקט הרמ"א כ"ל לאשמעינן דבפחות מזה אף במקום שנהגו להקל יש למחות בידם מאחר דגם בשהיה יש דעות בזה ע"ש: * נוגעים בגחלים. עיין במ"א סקי"ח דמשמע מיניה דלדעת הרמ"א לעיל ברנ"ג סוף ס"א דסובר דאפילו כשנוגעים בגחלים ג"כ שרי הוא אפילו כשמכסה מלמעלה בבגדים ובענין שאינם נוגעין ובספר א"ר תולק עליו וסובר דכיון שהוא מכסה מלמעלה בבגדים גם הרמ"א מודה דאין להקל אלא כשאין שולי הקדירה נוגעין

וטחין

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: ויש חולקין ע"ז ואומרים שאף להטמין בדבר המוסיף הבל מבע"י מותר כל שנתבשל כמב"ד וכו'. ב) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב כהמג"א.

פי התנור בבגדים כיון שאין הבגדים נוגעים בקדירה לאו הטמנה היא ושרי: הגה והטמנה שעושין במדינות אלו שמטמינים בתנור (מו) וטחין (יא) פי התנור בטיט (יב) * (מז) שרי לכ"ע (א"ז ותה"ד סימן ס"ט[א] ואגור) וכמו שנתבאר לעיל סי' רנ"ד ויתבאר לקמן סוף סי' רנ"ט (מח) ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין (יג) בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת (מט) וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת חייבין שמא אפיקורוס הוא (הר"ן פרק במה טומנין וכל בו):

רנח שמותר להשים ערב שבת דבר קר על קדירה חמה. ובו סעיף אחד:

א שבת נ"א לגירסת הרי"ף והרא"ש **א** * [א]מותר להניח מבעוד יום כלי שיש בו (א) דבר קר ע"ג קדירה חמה * (ב) שאין זה (א) כטומן בדבר המוסיף הבל:

באר היטב

בבגדים. ועמ"ש: (יא) פי התנור. היינו דוקא בפשטיד"א או במיני קטניות שממהרין להתבשל אבל בשר חי א"ל לטיחה ובמקומות שלא נהגו לטוח בטיט אסור לתת מיני קטניות או מיני בצק אלא כדי שיתבשלו במב"ד מבע"י מ"א: (יב) שרי לכ"ע. וצריך ליזהר שלא יעמיד הקדירה אצל דופן התנור דאז נראה כהטמנה דהא עיקר ההיתר שיש הפסק אויר בין הקדירה לדופן וגם הדף הסותם התנור לא יגע בקדירה מטעם זה ט"ז ע"ש: (יג) בשבת. ואם מזיק לו החמין מותר לאכול צונן מט"מ:

ביאור הלכה

בגחלים: * שרי לכ"ע. עיין בט"ז שכתב דצריך ליזהר שלא יעמיד הקדירה אצל דופני התנור דאז נראה כהטמנה וכו' עיי"ש והביאו בבה"ט ולא העתקתיו כי כמה אחרונים השיגו עליו דאין זה קרוי הטמנה כיון שמגולה משאר הצדדים [עיין בבגדי ישע ומא"מ ופמ"ג] ובפרט לפי המבואר במ"ב דאף בדרך הטמנה ממש איתא באור זרוע להקל בטוח בטיט וכ"ש בענין זה נראה דאין להחמיר בזה כלל: * מותר להניח מבע"י וכו'. ואם הקדירה המתחוממת מונחת ע"ג האש אז יש לזה דין מוסיף הבל ע"י האש וכדלעיל בסימן רנ"ז ס"ח ואסור אפילו מבע"י לכסות עליהן בבגדים מלמעלה משום הטמנה ואם אין מכסה בבגדים יש לזה דין שיהיו וצריך שיהיה הדבר קר נתבשל כמאב"ד מבעוד יום לדעת הרב לעיל בסימן רנ"ג. כן כתב המ"א והפמ"ג ועיין לקמן בסימן שי"ח בבה"ל בס"ו: * שאין זה כטומן וכו'. עיין במ"ב במה שכתבנו דאם עשה דרך הטמנה בשבת אסור אפילו אם אין הי"ב כן מוכח בר"ן בשם רבינו יונה והועתק בהגר"א ומשמע שם שכן

(ג) כטומן. ולא יפה עושים שבימות החורף לוקחים כלי עם משקה ותוחבין אותו בשבת לתוך כלי מלא מים חם[ב] שתפיג ליתו ואח"כ שותין המשקה שזהו דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו והטמנה אסור אפילו לזמן מועט. ועיקר טעם ההיתר כאן כיון שאינו טמון בתוכו ממש רק מונח עליו ט"ז ע"ש. [ובס' אליהו רבה חולק עליו ומתיר אף בכולו טמון בתוכו כיון שהוא כלי שני וא"כ אינו מוסיף הבל ובס"ו סימן רנ"ד[ג] מבואר דמותר להטמין בשבת באינו מוסיף הבל כדי שתפיג ליתו ע"ש]:

משנה ברורה

(מו) וטחין פי התנור בטיט. הגה (מד) לענין הטמנה אין צריך כלל טיח בטיט גם להרמ"א אלא דבא לומר דבטיח שרי בכל ענין אפילו אין נותן בה חתיכה חיה של בשר וגם היא עדיין בתחלת בשול דבלא טיח היה אסור בזה להניח הקדירה בתנור שאינו גרוף וקטוס משום משש חיתוי ובטיח שרי. ודע דמבואר לעיל דדוקא בבשר כשהוא חי אין בו משש חיתוי דע"י חיתוי לא יתבשל שיהא ראוי לאכול לצורך הלילה אבל פשטיד"א או מיני קטניות או מיני בצק ממהרין להתבשל ואף כשנותנן סמוך לחשיכה כשהן חיין יש בו משש חיתוי משחשיכה כדי למהר בישולן לצורך סעודת הלילה וצריך שיהיה התנור טוח בטיט ובמקומות שלא נהגו לטוח התנור בטיט אסור ליתן מיני אלו בתנור סמוך לחשיכה אם לא ניתן בהן חתיכת בשר חי אא"כ יש שהות שיתבשל עכ"פ מבע"י כמאכל בן

דרוסאי או שיכסה הגחלים באפר כמ"ש סימן רנ"ג: (מז) שרי לכו"ע. ואעפ"כ (מה) י"א דצריך ליזהר שלא יטמין הקדירה בתנור בתוך הגחלים מכל צד דקרוי הטמנה בדבר המוסיף הבל מחמת הגחלים גופא (מו) ויש מקילין גם בזה דהא טוח בטיט ולא אתי לחיתוי וכן* משמע באור זרוע (מז)[א] ועוד להחמיר לכתחלה וגם מטעם אחר פן ישארו הגחלים לותשות עד למחר ולא יוכל להסיר הקדירה משם וכדלעיל ברנ"ג ס"א בהג"ה ועכ"פ במקום שלא נהגו להטיח הסתימה בטיט בודאי אסור להטמין הקדירה בתוך הגחלים אפילו אם הקדירה כבר מבושל כל צרכה: (מח) ומצוה להטמין לשבת. אבל מי שמזיק לו החמין (מח) מותר לאכול צונן: (מט) וכל מי וכו'. ובימינו בעו"ה מצוי קלקול גדול ע"י אלו שפורשין עצמם בשאט נפש ממצות אכילת חמין בשבת שבאין בסוף ע"ז לידי איסור שמצווין לא"י שיחמו עבורן חמין בשבת וכמה פעמים יבואו ע"ז גם לידי איסור דאוריתא של שלשה אבות מלאכות והן בישול והבערה וכיבוי שמעמידין את הכלי עם עלי הטי"א על המוליאר [ובלשונו סאמאוואר"כ] בשעה שהגחלים בוערות הרי בשול ובכל פעם כשנוטל את הכלי מעליו ומחזירו אח"כ הוא עובר על מבעיר ומכבה בשעה שהכלי עומד עליו מתכבה האש במקצה והבהירו מתבערים הגחלים והעושה כן במזיד הוא פסול לעדות ולשבועה מן התורה ומכרית את נפשו מארץ החיים כי היא עבירה שחייבין עליה (מט) כרת וסקילה וכל בעל נפש לא יסור ממנהג ישראל להטמין חמין על שבת ולקיים מצות עונג שבת כאשר נהגו אבותינו מעולם ושומר מצוה וכו'. וזה לשון בעל המאור בפרק כירה כל מי שאינו אוכל חמין וכו' וצריך להזמין לבשל להטמין ולענג את השבת ולהשמין הוא המאמין וחוכה לקץ הימין ע"ש עוד:

א (א) דבר קר. ואפילו הוא (א) דבר חי ויתבשל עתה ע"י חום הקדירה שתחתיה ג"כ שרי כיון שמניח מבע"י: (ב) שאין זה כטומן וכו'. ר"ל אפילו (ג) כסה אז הכלי והקדירה בבגדים ובודאי ניתוסף חום על הדבר קר ע"י הקדירה אפ"ה שרי דלא חשיב* הקדירה

מתרגם: °מיחם

שער הציון

(מד) הוא ממ"א וס"פ ומבואר כ"ז בסי' רנ"ג ורנ"ד: (מה) ת' רש"ל סימן ס' [ואף דשם מתמיר ג"כ אם שולי הקדירה רק נוגעין בגחלים זה מבואר לעיל ברמ"א ברנ"ג דבהגין להקל וגם המ"א כתב ופוק חזי מאי עמא דבר] וכן בט"ז ובמו"ש ומא"מ משמע דדרך הטמנה אסור דאף בזה ליכא למיחש לחיתוי מ"מ שייך למגור שמא יטמין ברמץ מגולה ולא עדיף מגפת של זיתים: (מו) א"ר ומדושי רע"א והגר"ז וכן איתא באור זרוע בהדיא והקרוב אלי שאלו ראו המחמירין את דברי האור זרוע לא היו מחמירים: (מז) כי גם הפמ"ג בא"א נשאר בספק בזה: (מח) מ"א: (מט) סקילה בהתראה וכרת אם הוא במזיד בלי התראה: (א) כן משמע בב"י ופשוט: (ב) כן משמע בספר מו"ש דלפי טעם הב"י שהועתק בט"ז אפילו באופן זה שרי וכן מוכח בבאור הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) ס"ה: ב) חמים: ג) רנ"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: ואם התנור טוח בטיט סביב כיסויו מותר בכל ענין אף בהטמנה ממש (בתוך הגחלים) וכו'.

הלכות שבת סימן רנט

רנט כמה דיני הטמנה וטלטולם. ובו ז׳ סעיפים

א (א) [א]מוכין * (פי׳ כל דבר רך קרוי מוכין כגון למר גפן ותליסי למר רך של בהמה וגרירת בגדיס בלויס) שטמן בהם (ב) דרך מקרה (ג) אסור לטלטלן [ב]אלא מנער הכיסוי והן נופלות וכגון (ד) שמקצתן מגולה שאין זה טלטול אלא מצדו (ה) ואם (ג) יחדן לכך מותר לטלטלן (ו) אבל [ג]אם טמן בגיזי צמר אפילו לא יחדן לכך מותר לטלטלן וה״מ סתם גיזין שאין עומדין לסחורה * אבל אם נתנם (ג) לאוצר (ז) לסחורה צריכין יחוד ואם טמן בהם בלא יחוד מנער הכיסוי והן נופלות [ד]דהיינו לומר (ח) שנוטל כיסוי הקדירה שיש תורת כלי עליה ואע״פ שהם עליה לא איכפת לן

א שבת מ״ח כאמרי ב שם מ״ע ג שם וכרבא וכאוקימתא דרבינא תוספות והרא״ש וטור והר״ן וש״ע ד נפי׳ רש״י שם

באר היטב

(א) מוכין. מוקצין הם למלאכה ואסור לטלטלן: (ב) יחדן. פי׳

משנה ברורה

הקדרה כגפת ודומה לה המוסיפין הבל דהתם הוא מוסיף הבל מחמת עצמו (ג) אבל הקדרה אין לה הבל מעצמה ואדרבה כל שעה חומה מתמעט והולך ולהכי שרי ודוקא להניח הדבר קר מבע״י אבל להניחו בשבת על הקדרה תחת הכיסוי בגדיס שעליה שיתחמם אסור (ד) ואפילו אין החוט כ״כ שיוכל לבוא ליד סולדת בו בשבת לא התירו להטמין את הצונן אלא כדי שתפיג צינתו אבל בזה שמוליד חוט ע״י הטמנה אסור ואם אין הקדרה מכוסה בבגדיס אין איסור להניח עליו הדבר קר אלא כשיוכל לבוא לידי יד סולדת בו וכדלקמן בסימן שי״ח ס״ו. כתבו (ה) האחרונים שאסור ליקח כלי מלא מים חמין (ז) שיתחמם בתוכו (ח)אאפילו לא יוכל לבוא לידי יד סולדת בו שזהו דרך הטמנה ממש (ט) כיון שכולו טמון בתוכו (י) אבל אם חס כ״כ שיוכל לבוא לידי יד סולדת בו אז אפילו אינה טמונה כולה בתוכו שמגולה למעלה וגם אין כוונתו רק להפיג הצינה בלבד אפ״ה אסור פן ישכח עד *שיהיה היד סולדת בו ויתחייב משום מבשל וכדלקמן בסי׳ שי״ח סי״ד:

א (א) מוכין. פי׳ יבשים כמ״ש סימן רנ״ז ס״ג: (ב) דרך מקרה. לאפוקי אם רגיל להטמין בהן נפתלק מהן שם מוקצה אף שלא יחדן בפירוש ודעת הב״ח דאפילו בשני פעמים סגי[ד]לזה: (ג) אסור לטלטלם. דסתמן משודכן הם ואדם מקצה דעתו מהן מפני שעומדין לעשות מהן לבדין והן מוקצין מחמת חסרון כיס דמקפיד להשתמש בהן שאר דברים ולפיכך אפילו טמן בהם דרך מקרה עדיין הם עומדין בהקצאתן ואינם בטלים להטמנה: (ד) שמקצתן מגולה. כדי שיהיה לו מקום פנוי לאחוז הכסוי כדי שלא יצטרך לטלטל המוכין להדיא:(ה) ואם יחדן לכך. פי׳ שיחדן מע״ש להטמנה (ו) לעולם (ז) ואפילו היה היחוד רק במחשבה בעלמא לא בפה: (ו) אבל אם טמן וכו׳. אף דסתם גיזי צמר (ג) מוקצה הוא לטויה לאריגה מ״מ אין משודכן כ״כ כמו מוכין וכיון שטמן בהן (ד) כמאן דיחדן להכי דמי: (ז) לסחורה. דכיון שהם עומדים אצלו לסחורה (ה) משמע עתיד להחזירן אח״כ ג״כ לאוצר וע״כ אין מבטלן להטמנה והוי ממילא מוקצה אם לא שיחדן להטמנה מע״ש: (ח) שנוטל כסוי וכו׳. וכגון

באר היטב

לעולם: (ג) לאוצר. ודוקא כשמקפיד עליהם כמ״ש סי׳ ש״מ

ביאור הלכה

דעתו שמסייע לשיטתו זאת ע״ש ומדברי הפמ״ג במ״ז משמע דבעניננו שהוא צונן אם לא יוכל לבא ליד סולדת בו שיהא חייב משום מבשל אפילו דרך הטמנה שרי [דהא לדידיה ס״ל להב״י דמה שנוגע במיתם וטמונה בו במקצתו הוא בכלל הטמנה ואפ״ה שרי אם לא יהיה עי״ז יס״ב] ולא כדיבו יונה והגר״א אבל אין דבריו מוכרחין בדעת הב״י דהמעיין בב״י בכל האי עניגא יראה דלא מיירי דרך הטמנה אלא שמעמידו למעלה מגולה כולה ולכן מותר בשבת אם אין יד סולדת בו אבל אם היה הטמנה אפשר דגם הוא מודה לר״ן בשם רי״ו[א]. ומה שכתב בב״י הטעם דמתקרר היינו לפרש טעם דברי הטור שכתב שאין זה כטומן בדבר וכו׳ דמשמע מיניה דמנעוד יום אפילו דרך הטמנה שרי. והנה במהה״ש מאר לדעת המ״א אין צריך לפרש דהיה דרך הטמנה וכן משמע בסוף דברי הט״ז ואעפ״כ נראה לדינא אין מוכרחין לומר דפליגי אב״י דמשמע לעצמו דאפילו דרך הטמנה שרי ובפרט דהתו״ש והגר״א כתבו בהדיא כן וע״כ העתקתי דבריהם. ודע דהכא כתב הב״י הטעם דמתקרר וכמו שכתבנו במ״ב ולעיל בסימן רנ״ז הכריע הב״י בעצמו לענין העמדה ע״ג כירה קטומה דמקרי מוסיף הבל אף שמתקרר מחמת עצמו ולא כרש״י [וכבר הקשה כן בספר תאמר מרדכי]

וע״כ דשם חמירא מחמת שהוס הכירה גדול מאד:

* פי׳ כל דבר רך וכו׳. וגרירת בגדיס בלויס עיין במ״א ונראה שלא היה לפניו מה שכתוב לפניו כי באמת הוא ממליים והמ״א השמיטו זה וכנראה שבכונה השמיטו אף שכתוב זה ברש״י במשנה היינו לדינא דהטמנה אבל למה שכתוב פה שמוכין חשיבי מגזיז אמר ע״כ לא חיירי במוכין כזה שמוכן רק לעשות לבדיס: * אבל אם נתנם לאוצר לסחורה. עיין במ״א שכתב דלוקא כשמקפיד עליהם מלהשתמש בהם שוס דבר ולא העתקתיו מפני השגת התמ״ר שעוזר עליו ע״ש[ג] וכן בא״ר מפקפק עליו והפמ״ג המיטו ודע דדעת הא״ר להסכים לשיטת הרא״שויס הסוברין דמוכין דינו כגיזי צמר כ״ז שאינם עומדים לסחורה וע״י הטמנה בעלמא שרי אמחר לטלטליהו וע״ש שהביא דכן הוא שיטת הבה״ג ולענ״ד דכן הוא ג״כ שיטת הר״ח שהרי לא העתיק בדף מ״ח הסוגיא דאמרי לגבי מוכין וע״כ דס״ל כבה״ג דמאחר דקי״ל כרבא

שער הציון

(ג) כ״י: (ד) כן מוכח בבאור הגר״א פה ובסימן רנ״ז ס״ו לפי מה שהעתיק דברי הר״ן בשם רבינו יונה ע״ש היטב בר״ן וכן משמע קצת מלשון הר״ן שהובא בב״י בסוף סימן זה והוא דברי הרשב״א ע״ש בר״ן [אך יש לדחות קצת דמה שאסר להטמין תחת הבגדים היינו אם יוכל לבא לידי יס״ב ועיין] ועיין בבה״ל: (ה) מט״ז וח״א ושלמן עלי שטיס וש״א ואף מדברי הט״ז שניחי קצת וכדלקמיה והנה הא״ר בקפקר בדבר אם הכלי של מים חמין הוא כלי שני והפמ״ג מישבו: (ו) אף לדפי מה שחדש הט״ז דלזמן מועט דלא מצוי שיתקרר המים חמין מקרי זה דבר המוסיף הבל וא״כ אסור אפילו בע״ש וכ״ל בסימן רנ״ז ס״ו דאפילו מבע״י אסור במוסיף הבל וכ״כ במא״מ לדעת הט״ז והט״ז סייר בשבת דבר שרגילים אנשים לעשות נקט מ״מ לא רציתי להעתיק זה משום דהפ״ר וכן בספר שלמן עלי שטיס כתבו דאין חלוק בין זמן מועט לזמן מרובה [אך דהוא סותר לאחורה א״ע ע״ש] וכן בספר תו״ש כתב דאין דברי הט״ז מוכרחין בזה ומ״מ אם נתן בשבת ורוצה שיתחמם אסור מטעם שכתבתי לעיל בשם הגר״א דלא שרי בצונן כ״א להפיג צינתו: (ז) אבל אם כונתו להפיג צינתו לבד ובמקום שלא יוכל לבא לידי יד סולדת בו אפשר דיש לסמוך במקום הצורך על המקילין הנ״ל דס״ל דלא מקרי זה דבר* המוסיף הבל וממילא מותר להטמין הצונן בו וכנ״ל בדנ״ז ס״ו: (ח) וכנ״ל בחות ד׳: (ט) כ״כ האחרונים וכפי הכרעת הרמ״א לעיל בדנ״ג סוף סעיף ו׳ בהג״ה: (י) אחרונים: (א) מ״א ותו״ש וכ״כ רש״י בדף נ׳ והלטש כתב דסגי בשבת אחת ולחני יודע טעמו דהרי הוא דבר שאין דרכו לייחד לכך עיין בסי׳ ש״ח סכ״ב: (ב) אף שבפמ״ג כתב כאן דבעינן יחוד בפה עיין לקמן בסימן ש״ח סכ״ב בשעה״ל שבררתי שם דדי בהתשבה: (ג) רש״י: (ד) רש״י: (ה) רש״י:

הגהות ותיקונים: א) ר״י:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סימן רנ״ז קו״א ס״ק ג׳ כתב: ואפ״ה אין איסור אלא כשיכול להתחמם עד שהיס״ב, אבל בפחות מכן אף שנתחמם יותר ממה שהיה בתחילה אין זה מוסיף הבל. ב) ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב: דרך מקרה שלא יחדן לכך. (משמע דכל שלא יחדן דרך מקרה מקרי). ג) ובשו״ע הרב שם כתב: אבל הגיזין שנתנו לאוצר לסחורה (והוא מקפיד עליהן להשתמש בהן שום תשמיש אלא) שטמן בהם דרך מקרה אסור לטלטלם וכו׳ ועי׳ בקו״א שם. ד) ובשו״ע הרב בסימן שי״ח סעיף כ״ג מתיר בכלי שני.

(ט) דלא נעשית בסיס להן: ב [ה]הנותנים אבנים (ד) ולבנים סביב הקדירה * צריך שייחדם (י) לכך לעולם שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשובים לו (יא) ומשליכן הילכך אסור לטלטלן אם לא שיצניעם* ומיחדן לכך: ג [ו]הטומן בקופה מלאה גיזי צמר (יב) שאסור לטלטל והוציא הקדירה כל זמן שלא נתקלקלה הגומא (יג) יכול להחזירה (יד) ואם נתקלקלה לא יחזירנה ואפי' לכתחלה יכול להוציא על דעת להחזירה אם לא תתקלקל ולא חיישינן שמא יחזירנה אף אם תתקלקל * [ז]וי"א שאפילו טמן בדבר שמותר לטלטל אם נתקלקל הגומא לא יחזיר מפני שתצטרך הקדירה לעשות לעצמה מקום כשמחזירה ונמצא כמי שטומן בשבת: ד [ח]טמן (טו) בדבר שאינו ניטל וכיסה פיה בדבר הניטל מגלה הכיסוי ואוחז בקדירה ומוציאה: ה [ט]טמן וכיסה בדבר שאינו (ה) ניטל אם מקצת הקדירה מגולה נוטל ומחזיר ואם לאו אינו נוטל: ו י"ט שחל להיות בע"ש [י]יש מי שאוסר (טז) להטמין באבנים (יז) משום דהוי כמו בנין (יח) [כ]ויש מתירים: ז [ל]תנור שמניחים בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין (פי' מחליקין) אותו בטיט (יט) מותר לסתור אותה (ו) סתימה כדי להוציא החמין (כ) ולחזור ולסותמו ואם יש בו גחלים לוחשות (כא) מותר ע"י א"י: הגה (כב) ויש מחמירין שלא לסתור סתימת התנור הטוח בטיט ע"י ישראל אם אפשר לעשות ע"י א"י וכן אם אפשר לעשותו ע"י ישראל קטן לא יעשה

ה טוב וכשב"ל בתשובה ו שם בתשובה וכדמפרש לה רב בגמ' ר' ז לדעת הרמב"ם בפי' המשנה שם וכתב הב"י שכן נראה מתוכו ח שם ר"ל פ שם י שגלי הלקט בשם ר"י בר נתן ב שם בשם ר' בנימין ל תה"ד והמגור בשם מהר"י מולין בשם המרדכי

באר היטב

סס"ל וכמ' אבן העזר סולק דאפילו אין מקפיד עליהם אסור ע"ש: (ד) ולבנים. והי"ה עליה העומדים להסקה אסור לסתום בהן פי תנור דלא יוכל לטלטלן בשבת עי' סי' ש"מ ס"ק כ"ל. והאבנים המונחים ע"ג כירה שרי לטלטלינהו דמיוחדין לתשמיש מ"ל:

ביאור הלכה

בגיזי צמר דבהטמנה בעלמא שרי לטלטלינהו וכמדסיק רבינו[א]) שם דבאבלה הוא ה"ה נמי לגבי מוכין ונדחה הא דאמרי אמנם הרבה לאשונים פוסקין כאמרי וכמובא בב"י[א]ומ"מ במקום הדחק נראה דיש לסמוך ע"ז: * צריך שייחדם לכך לעולם. עיין בב"ח שכתב דאפילו הטמין כמה פעמים לא מהני בזה כ"ז שלא יחדן לעולם וזה גרוע ממוכין ע"ש טעמו: * ויש אומרים שאפילו טמן וכו'. הגה בא"ר וש"ל כתבו להעיקר כדעה הראשונה וכן משמע מהמחבר[ב]ובגאור הגר"א הביא ראיה מהירושלמי להיש אומרים ועיין בספר תוספות[ב]) ירושלים מה שכתב בזה:

כלי ואינם משובין וע"כ הם בכלל מוקצה דאדם מקצה דעתו מהם (ט) והאבנים או לבנים המונחים ע"ג הכירה תמיד שרי לטלטלינהו דמיוחדין לתשמיש: ג (יב) שאסור לטלטל. היינו אותם שהוקצו לאחורה וכנ"ל בס"ל: (יג) יכול להחזירה. דאזרה מותר בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל וכדלעיל ברנ"ז ס"ד: (יד) ואם נתקלקלה. שנפלו הגיזין שמכאן ומכאן למקום מושב הקדרה ולכך לא יחזירנה (י) לפי שמזיז את הגיזין שהוא מוקצה: ד (טו) בדבר שאינו ניטל. שנתן דבר מוקצה סביב הקדרה (יא) ואם טמן בדבר הניטל וכיסה פיה בדבר שאינו ניטל מפנה סביבותיה ואוחז בקדרה ומוציאה דלא נעשית בסיס להן כמ"ש סוף ס"ל ואח"כ מגער את הקדרה והדבר שאינו ניטל נופל מאליו: ו (טז) להטמין באבנים. היינו אפילו אם יחדן לכך מכבר דלית בהן משום מוקצה: (יז) משום דהוי. היינו דסידור האבנים דהוי כמו דופן הוי בכלל בנין ערלי ואסור מדרבנן ביו"ט: (יח) ויש מתירים. ס"ל דמשום כבוד שבת לא גזרו (יב) ואם אפשר להטמין בענין אחר אסור לכו"ע ועיין בא"ר שכתב שהמנהג כהיש מתירים וכ"כ הגר"ז: ז (יט) מותר לסתור וכו'. שאין זה בכלל סתירת בנין אפילו מדרבנן כיון שלא נעשה לקיום (יג) כלל: (כ) ולחזור ולסתמו. הוא (יד) עניין בפ"ע וקמ"ל דלא צריך לאיתם שמא יש בפנים גחלים לוחשות וכשיסתמנו יגרום שיכבו: (כא) מותר ע"י א"י. אבל ע"י ישראל אסור לסתום (טו) דמכבה הגחלים ואע"פ שאין מתכוין לכך אסור משום (טז) פסיק רישא אבל באמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש סוף סימן רנ"ג. ואם אינו סותמו לגמרי אפילו ע"י ישראל (יז) שרי דאינו מכבה [אגור ומהרי"ל] וכתב (יח) המ"ל דדוקא כשאינו הרבה פתוח אבל אם מניחו רק מעט פתוח יש לאסור משום מבעיר דטבע הרוח להיות מפיח דרך נקב קטן ודמי למפוח ומבעיר יותר התנור מאלו היה פתוח לגמרי. כתב הא"ר דבמקום הדחק מותר הישראל לסתום התנור אפילו בש גחלים לוחשות כי יש לסמוך על דעת תרומת הדשן שמיקל וס"ל דלא הוי פסיק רישא שיכבו הגחלים ע"י הסתימה ואם אש טוער בתוכו (יט) אף נתה"ד אסור דהסתימה גורם לאש שיכבה מהר. ודע דכ"ז לענין סתימת התנור אבל לענין פתיחת פי התנור (כ) לכו"ע אסור ע"י ישראל אם ידוע שיש גחלים לוחשות אפילו אם אינו שרוק בטיט דהרוח מבעיר את (כא) הגחלים: (כב) ויש מחמירין. טעמם דאולי כיון שטוח בטיט יש בזה קצת משום סתירת בנין

שער הציון

(ו) מ"ל וכ"כ ל"ר בשם המרדכי: (ז) מ"ל: (ח) מ"ל וש"ל: (ט) מ"ל וש"ל: (י) עיין במ"ל מה שכתב בשם התוספות ועיין בר"ש שיש בחופן אחר: (יא) מ"ל: (יב) מ"ל: (יג) ע"ז בשם המרדכי ע"ש: (יד) דלית ביה משום טוה אין רוחתא דהא בשבת אינו מעיה בטיט וגם שכמנא דאין מותר כ"ל כשכונתו לחזור ולסותמו מיקר ג"ז אינו דבכל גווני מותר לפתוח וכדמשמע בפוסקים וע"כ כמו שכתבנו: (טו) תשו' מהרי"ל סימן ס"ב: (טז) ואף דהוא פ"ר דלא ניחא ליה וכמ"ש הגר"ל אעפ"כ מדרבנן אסור וכדלקמן בסימן ש"כ סי"ח: (יז) אף דבב"י כתב רק דלמא שרי מ"מ נראה שיש לסמוך ע"ז שכן העתיקו האחרונים להתירא ובפרט לפי מה שכתב המ"ל דדוקא כשפותח[ב]) הרבה בודאי אין בו משש כיבוי ג"כ: (יח) אף דבא"ר מפקפק עליו מ"מ שאחי אחרונים העתיקו דבריו להלכה: (יט) מ"ל ומו"ש ואף דיש מפקפקין בזה מ"מ אין לזוז ממנו דבא"ה פסק השו"ע דלא כת"ה: (כ) אחרונים: (כא) ואף שלא ניחא ליה בהבערה מ"מ הלא פ"ר דלא ניחא ליה ג"כ אסור מדרבנן וכ"מ בגאור הגר"ל לעיל

הגהות ותיקונים: א) רבינא: ב) בספר תפארת ירושלים: ג) כשפתוח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב כהמחבר דמוכין אינם כגיזי צמר. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' לא הביא כלל דעת הי"א.

ישראל גדול ואם א"א יעשה גדול ע"י שינוי קלת והכי נהוג (ת"ה סי' ש"ה[א] ואגור) וג"ל הא דמותר לחזור לסתום התנור היינו ביום דכבר כל הקדירות מבושלות כל צרכן אבל בלילה אסור להטמנתו (כג) דיש לספק שמא הקדירות עדיין אינן מבושלות כל צרכן (כד) אסור לסתום התנור (כה) דגורם (ז) בישול כמו שנתבאר סימן רנ"ז סעיף ד' (כו) ואפי' ע"י א"י אסור כמו שנתבאר לעיל ס"ס רנ"ג. (ושאר דיני חזרה בשבת ע"ל סי' שי"ח):

באר היטב

ב"י בשם המרדכי: (ז) בישול. ואפילו בדיעבד אסור התבשיל וע"י א"י יש לפקפק ולהתיר בדיעבד עיין תשובת רמ"א סי' ק"ב וע"ל סי' רנ"ג ס"ק י"א. וכתב בשל"ה ואם עדיין לא תשכה אע"ג דמדינא מותר לומר לא"י מ"מ יש ליזהר משום לא פלוג ועסי' רס"א ס"א:

דיני שהיה והטמנה בקיצור

כללא דמילתא בזמן הזה אין לנו שום הטמנה כיון שמגולה למעלה.

אך להרב"י נראין שלא תהא הקדירה נוגעת בגחלים וא"כ הו"ל שהו בבשר נראין ליתנו מי סמוך לחשיכה ממש או שנתבשל כמב"ד קודם שחשיכה ובלי ועוגה ופשטיד"א לא מהני מי ובעינן שיתבשל כמב"ד קודם שבת. ובתנור טוח בטיט הכל שרי. ואם יש גחלים לוחשות אין לפותחו כ"א ע"י א"י ואם הגחלים סביב הקדירה לא יקח הישראל הקדירה כ"א א"י. ואם הקדירה עומדת על הגחלים שרי אם א"א בענין אחר. וה"ה בגיל שבת ולהיות מבשיל אם אבל התנור שרי אפילו הוסק כבר. ועל התנור נהגו היתר אם לא הוסק עדיין. ואם נתן לבנה או ד"א על התנור ואח"כ נותן הקדירה עליו שרי אפילו הוסק. ובתבשיל קר אפילו קודם שהוסק אסור אפילו לסמוך כ"א ע"י א"י קודם שהוסק. ולאחר שהוסק אפילו

ע"י א"י אסור כ"א לצורך חולה או קטן שאין לו מה לאכול. ודבר שאין בו רוטב אפילו קר כחם דמי. ואם לא נלטנו לגמרי אפילו יש בו רוטב נהגו להקל. ואם מניחו במקום שאין יכול להתחמם עד שהיש"ב מותר לסמוך אבל תנור אבל לא עליו אא"כ יש דבר המפסיק. וה"ה לתוך הקכלי"ן בעינן דבר המפסיק אבל ע"ג לבזבז שסביב התנור ה"ל סמיכה וה"ה במיני משקין ופירות דינא הכי. וע"ג קדירה הקטנה בתנור נמי דינא הכי אבל לתת לתוכן קנקן עם משקין פשיטא דאסור. וישראל אסור ליתן מים לתוך הקדירה ההיא אפילו קודם שהוסק. אך אם נתנו א"י קודם שהוסק שרי ליהנות מהם וגם אם נתן ישראל ע"ש סמוך לחשיכה אסור כמ"ש ס"ס רנ"ד. אסור לכרוך בשבת קדירה עם מאכל חם בכריס ובכסתות אבל אם פינן לקדירה אחרת מותר לכרוך קדירה ההיא:

משנה ברורה

בגין ולכך יש להחמיר היכא דאפשר: (בג) דיש לספק. היינו אפילו אם אינו יודע שכן הוא יש לו לחוש לזה מסתמא [מהה"ש]: (בד) אסור לסתום התנור וכו'. דע"י סתימת פיו ואפילו בלא טיחה בטיט מוסיף חום ומתבשל במהרה ואסור (בה) אפילו אם התנור גרוף וקטוס מן הגחלים. ואם התנור אינו גרוף וקטוס מן הגחלים אסור לישראל לסתמו אף אם הקדרות כבר מבושלות כ"ל מבעוד יום (בג) דבלילה מסתמא עדיין לא נתאכלו הגחלים ולוחשות הן ויש חשש כיבוי ע"י הסתימה: (בה) דגורם בישול. ואפילו בדיעבד אסור התבשיל כדין מבשל בשבת עיין לקמן בסימן[ב] ש"מ ס"א (בד) והוא שלא הגיע עדיין למאכל בן דרוסקאי [רמ"א סימן ק"ב ע"ב] דבהגיע[א] אין לאסור בזה (בה) בדיעבד: (בו) ואפילו

בו יבואר כל עקרי הענינים של שהיה והטמנה בקיצור ממ"א ותוספת שבת ושארי אחרונים

כללא דמילתא בזמן הזה שאנו מניחים הקדרות בתוך התנור מגולות ואין אנו עושין שום הטמנה סביב דופנותיהן א"כ אין לנו רק דין שהיה ולא הטמנה בדבר המוסיף הבל ואף אם העמידה על הגחלים כיון שמגולה למעלה לא מקרי הטמנה כמ"ש רמ"א סוף סימן רנ"ג ס"א בהג"ה ולפיכך אם נתבשלו כמאכל בן דרוסקאי מבעוד יום [היינו כחצי בישולו וי"א שלש בישול] מותר להשהותן אע"פ שאין התנור גרוף ולא קטוס ובשר אם נותנו מי בקדירה סמוך לחשיכה ממש [דהיינו קודם שקיעת החמה] הרי זה ג"כ מותר אבל צלי ומיני בצק ומיני קטניות ופשטיד"א לא מהני מי וצריך שיתבשל כמאב"ד קודם שבת אך אם נותן בהם חתיכת בשר חי סמוך לחשיכה אפילו הם בתחלת בישולם ג"כ מותר ובתנור טוח בטיט הכל שרי. ואם יודע שיש בו גחלים לוחשות אין לפתחו כ"א

ע"י א"י ולא ע"י ישראל דמבעיר האש ע"י פתיחתו והוי פסיק רישא ואם הגחלים סביב הקדירה לא יקח ישראל הקדירה כ"א א"י ואם הקדירה עומדת על הגחלים שרי ע"י ישראל אם א"א בענין אחר אך שיזהר שיקחהו משם בשבת ולא יגענע הגחלים. וה"ה בגיל שבת כשלוקח הקדרה מן התנור ג"כ צריך ליזהר בכל זה וע"כ נזהרים סמוך לחשיכה כשמשהין הקדרה המבושלת לגיל שבת בתנור לנתקן קצת קודם השבת מן האש כדי שיהיה אח"כ יכול להסירו משם בלי שום חשש. ומותר להניח בשבת תבשיל חם שנתבשל כל צרכו סמוך לתנור על הלבזבז שלו אפילו הוסק התנור ואינו גרוף וקטוס דסמיכה לא אסרו בזה ועל התנור נהגו העולם היתר אם לא הוסק עדיין אבל אם הוסק ויש אש בתוכו לא ואם נתן לבנה או ד"א על התנור להפסק ואח"כ נותן הקדרה עליה שרי. וכ"ז בתבשיל חם קצת אבל

שער הציון

בסי' רנ"ג סוף ס"א בהג"ה ע"ש: (כב) כ"מ מא"כ: (כג) כ"מ מת' רמ"א סימן ק"ב ואף דהוא אינו חולק שם על התה"ד הלא בשו"ע פסק המחבר דלא כת"ה וגם הרמ"א לא השיג עליו: (כד) ועיין בפמ"ג שהקשה ע"ז לפי מאי דקי"ל סימן ש"מ ס"ד דאפילו בתבשל כמאב"ד יש בשול א"כ יהיה אסור אף אחר שהגיע למאב"ד ובשאר בב"ע ומ"מ נ"ל שאין לחוש דיעבד אחרי שיש דעות בעיקר הדין עיי"ש בסימן ש"מ בב"י וגם נוכל לצרף לזה דעת הגר"א שפוסק בסימן ש"מ כר"מ דמבשל ממש בשוגג יאכל ודוע דאומר מותר נמי בכלל שוגג הוא: (כה) אבל לכתחלה הלא כתב הרמ"א פה בעצמו דתלוי בתבשלו כל צרכן ועיין בט"ז סימן רנ"ז סק"י ולא דק כ"כ: (כו) ואינו דומה לזה שהתיר המחבר הסתימה ע"י א"י בגחלים לוחשות דהתם עיקר הכיבוי הוא רק פ"ל דלא ניחא ליה: (כז) פמ"ג: (כח) פשוט: (כט) מ"א ותו"ש בשם השל"ה:

הגהות ותיקונים: **א)** ס"ה: **ב)** בתשובת רמ"א:

ליקוטי דברי הרב: **א)** ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: אבל אם יש להסתפק שמא לא נתבשלו עדיין כל צרכן וכו' ואפילו בדיעבד אסור התבשיל.

רס דיני הכנסת שבת. ובו ב׳ סעיפים:

א שבת כ״ה מהא דר״י בר אילעאי
ב מרדכי שם ושבלי הלקט ג כל בו

א [א] * (א) [א]מצוה (א) (ב) לרחוץ הגה * (ג) כל גופו ואם א״א לו ירחוץ (טור) פניו ידיו (ד) ורגליו * בחמין (ה) בע״ש [ב]ומצוה * לחוף הראש [ג]ולגלח (ג) [ד] הצפרנים (ו) בע״ש.

שערי תשובה

[א] מצוה לרחוץ כו׳. וכתב במה״ב בשם האר״י ז״ל שמהגו לרחוץ תחלה פניו ואח״כ ידיו ואח״כ רגליו כסדר האמור דוקא דלא כמו שיש רוחצין הידיים ואח״כ הפנים ע״ש: [ב] הצפרנים. עיין בה״ט ובמה״ב כתב שאף שכל האחרונים כתבו דברי המג״מ שלא יקוץ צפרני ידיו ורגליו ביום אחד אין לחוש לזה בשסדר הכוונות ממהר״ם וויטל שהעתיק מטהרת יד הקודש מר אביו מהרש״ו ז״ל כתב שרביו האר״י ז״ל יום השבי היה נוטל צפרני ידיו ורגליו כו׳ ע״ש ולענין נטילת צפרנים בע״ש בחוה״מ עיין לקמן סי׳ תקל״ב ומבואר שם דבשו״ת נ״ש מתיר למי שרגיל בע״ש ועיין [ג] לרחוץ. אחד אנשים ואחד נשים: [ד] הצפרנים. כתב בצוואת ר״י חסיד שלא ליטול הצפרנים ולא לגלח בר״ח. וכתב כנה״ג אפי׳ אם חל ר״ח בע״ש אין להסתפר מפני סכנה ויש להסתפר ביום ה׳ שלפניו. ועיין בסי׳ תל״ג ס״ג. ובמג״מ במשלי כתב שאין לקוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד ואין לקוץ אלא בע״ש או בעי״ט. והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה׳ ומן הידים ביום ו׳ ובשאר ימים אין לקוץ כלל. ומטו״מ כתב בשם ס׳ הגן שלא ליטלן ביום ה׳ מפני שגדלין בשבת. וכתב הט״ז דלפ״ז גם בגילוח שערות אין לעשות ביום ה׳ ע״ש.

באר היטב

(א) לרחוץ. אחד אנשים ואחד נשים: (ב) הצפרנים. כתב בצוואת ר״י חסיד שלא ליטול הצפרנים ולא לגלח בר״ח. וכתב כנה״ג אפי׳ אם חל ר״ח בע״ש אין להסתפר מפני סכנה ויש להסתפר ביום ה׳ שלפניו. ועיין בסי׳ תל״ג ס״ג. ובמג״מ במשלי כתב שאין לקוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד ואין לקוץ אלא בע״ש או בעי״ט. והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה׳ ומן הידים ביום ו׳ ובשאר ימים אין לקוץ כלל. ומטו״מ כתב בשם ס׳ הגן שלא ליטלן ביום ה׳ מפני שגדלין בשבת. וכתב הט״ז דלפ״ז גם בגילוח שערות אין לעשות ביום ה׳ ע״ש.

ואינו מוכרח דהא אנשי משמר היו מסתפרין ביום ה׳ ועוד אמאי המלך מסתפר בכל יום הא אין לו שער עיין יד אהרן ובשכנה״ג. השוקף צפרניו חסיד קודרן לדיק זורקן רשע נדה י״ז [והטעם דקודם החטא של אדם הראשון היה מלבושו לפורן וכשחטא נתפשט

ביאור הלכה

* מצוה וכו׳. ומשמע בגמרא דאפילו מי שטורחו אומנותו יש לו לבטל כדי לקיים רחיצה בחמין דמבואר שם הגמרא מר״י בר אלעאי אך שם בדידיה לא מזכר כ״א פניו ידיו ורגליו: * כל גופו. עיין בא״ר שמפקפק בדין הטור וכ״ל דאם לא השיג בבית המרחץ מים חמין רק מושטין מוטב שירחץ בהן פניו ידיו ורגליו דהוא מבואר בגמרא בהדיא: * בחמין. ובפוסרין יש לעיין כיון דבגמרא מזכר חמין ופוסרין אין בכלל זה וכמו שהבאתי בשע״ת לקמן בסימן שכ״ו לענין איסור רחיצה בחמין בשם הכ״ב אך על ההיא דהכ״ב גופא יש לעיין הרבה וכמ״ש שם אבל בלונו בודאי לא יצא מה ידי המצוה אך אם לאחר שנשתטף בלונו נתחמם היטב ע״י הבל הזיעה שהעלה על עצמו לכאורה הוא בכלל רחיצה בחמין ורחיצה ממה דאיתא לקמן בסימן שכ״ו ס״ד דלא יטמטם אדם בלונו ויתחמם כנגד המדורה וכו׳ ומצא כרוחץ כל גופו בחמין ואפשר דשם מפני שהוא להחמיר ולא להקל: * לחוף הראש. בב״ח העתיק בחמין ובאמת לא מזכר חמין בהפוסקים ובכל מידי דמהני למיתף הראש שגי ובמגמרא היה דרכם ע״י איזו נתר וכדומה וכדאיתא בשבת נ׳ ע״ב ברש״י ד״ה חופף עי״ש:

מהחוס אפשר שיש להקל אך שיזהר ליתן עכ״פ קודם שקיעת החמה וכמו שכתבתי בסוף סימן רנ״ד ע״ש. אסור לכרוך בשבת קדרה עם מאכל חם בכרים וכסתות אם הוא תחלת הטמנה אבל חזרה מותר. וכ״ז דוקא אם הוא בתותה קדרה שנתבשל בה אבל אם פינה לקדרה אחרת מותר לכרוך הקדירה היא:

א (א) מצוה וכו׳. מפני כבוד השבת ומ״מ (א) אין זה חובה גמורה והמקיימה מקבל עליה שכר ושאינו מקיימה (ב) אינו נענש עליה. ומאד יש ליזהר שלא יבוא ע״י מלות הרחיצה לחשש חילול שבת ובעו״ה הרבה נכשלין בזה בימי החורף כשהימים קצרים שיושבין כמעט עד שחשיכה ואף אם גמר את עצם הרחיצה בהיתר ג״כ מזדמן איסור לידו שפעמים הוא סורק את ראשו בסוף שהיא מלאכה דאורייתא בשבת. גם מצוי שאחר גמר כל הפעולות סותר האלוגטית מהמים שנבלע בו והוא בכלל מכבס וכמו שיבואר לקמן בסימן ש״ב. ורואי לכל מי שנגע ירחת השם בלבו למנוע את העם מזה וזכות הרבים יהיה תלוי בו וגם כדי שלא יתפשט מ״ו בעונש וכידוע מאמר חז״ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו כל מי שיש לו למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי עירו: (ב) לרחוץ. וגם (ג) על הנשים שייך מצות רחיצה ובימי החורף שהימים קצרים ואין להם פנאי יקיימו מצות הרחיצה בפניהם וידיהם ואף לאנשים די בזה כשאין להם פנאי ועיין בא״ר: (ג) כל גופו. היינו (ד) בחמין: (ד) ורגליו. וכעת אין נוהגין ליזהר בזה ואפשר דדוקא במדינותיהם שהיו רגילין לילך יחף ודרכו לרחוץ במים מפני האבק והעפר משא״כ במדינותינו וכעין זה כתב הפמ״ג לעיל בסימן ד׳ באשל אברהם סק״א עי״ש: (ה) בע״ש. וה״ה בכל זה בעיו״ט אבל ביום ה׳ לא הוי יקריה דשבת (ה) אא״כ אי אפשר לו לרחוץ בע״ש אז כל כמה דמקרב לשבת טפי מעלי וכן לענין להסתפר: (ו) בע״ש. וביום ה׳ מקפידין שלא ליטלן מפני שהצפרנים מתחילין לחזור ולגמוח ביום ג׳ לגלותן (ו) וא״כ אין זה תיקון כבוד שבת שחוזר לגמח. יש שכתבו שלא לקוץ לפרני הידים ורגלים ביום אחד ואין לקוץ אלא בע״ש או בעיו״ט והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה׳ ומן הידים ביום ו׳ [מ״א]. איתא בגמרא השוקף לפרניס חסיד קודרן לדיק זורקן רשע שמא תעבור עליהן אשה מעוברת ותפיל ולכן בבית המדרש דלא שכיחי נשי או בית המרחץ שעשו רק להרחצת האנשים לחוד מותר לזרוק. גם איתא שם בגמרא דאין בכחן להזיק רק בדוכתא דנפילי אבל אי כיש להו בחר הכי ושדי להו לאבראי ליה לן בה וכתב בפרישה סימן רמ״א מכאן דאם חתך בביתו במקום דשכיחי נשי ונפל

מתרגם: °תנור חימום שמסיקין הבית

שער הציון

(א) גמרא: (ב) ד״מ: (ג) עט״ז: (ד) דרמ״ת הטור הוא ממה דאיתא שם בגמרא נשיתי טובה זו בית המרחץ וסבר דאשבת קאי וכן משמע בחדושי מהרש״א ובבאור הגר״א ופתח מרחץ הוא של חמין: (ה) רש״ל וא״ר וש״ל: (ו) א״ר:

ליקוטי דברי הרב: א) ראה לעיל סוף סי׳ רנ״ד מ״ש בזה. ב) בשו״ע הרב סעיף א׳ כתב: מצוה לרחוץ כל גופו לכתחילה בע״ש בחמין ואם אי אפשר לו ירחץ פניו ידיו ורגליו בחמין.

הגה ואם היו שערות ראשו גדולות מצוה (ז) לגלחן (מ"ז פ' אלו מגלחין) וכשנוטל לפרניו (ח) לא יטול אותן כסדרן ויתחיל בשמאל (ג) בקמילה ובימין באצבע וסימן לזה דבהג"א בשמאלו ובדאג"ה בימין (אבודרהם וספר המוסר): ב ד כשיהיה (ט) סמוך לחשיכה ישאל לאנשי ביתו (י) בלשון רכה (יא) עשרתם (ד) (יב) ערבתם [ג] (יג) הפרשתם חלה ויאמר להם (יד) הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

וספר חיי עולם
ד שבת ל"ד
א שבת ל"ד

רסא זמן הדלקת הנרות לשבת. ובו ד' סעיפים:

א א ספק חשיכה והוא (א) * (א) בין השמשות (והיינו כדי שיעור הלוך ג' רבעי מיל (ב) אחר שקיעת החמה (טור בסימן רל"ג וכדלקמן ס"ס ב') ושיעור מיל הוא שלש שעה פחות חלק ל') (ג) אין מעשרין (ד) את הודאי * (ב) (ה) ואין מטבילין * את הכלים * (ו) ואין מדליקין את הנרות (ז) ואין מערבין

באר היטב

ממנו ולא נשאר ממנו רק לפרניס ומאחר שהאשה גרמה שנתפשט המלבוש לכך מה שנשאר מהם יש לחוש ליענש בו האשה תולעת יעקב]: (ג) בקמילה. והאר"י ז"ל היה מלעיג ע"ז ולא היה חושש לכך הכוונות וכ"כ בתשב"ץ מיהו יש ליזהר לכתחלה מ"א:

(ד) ערבתם. וכתב ב"ח דעכשיו שנוהגין לערב ערובי חצירות בעד כל השנה א"ל לומר ערבתם:

(א) בין השמשות. ואם נסתפק אם הוא בין השמשות אסור ב"ח: (ב) ואין מטבילין. ואם הוא צריך לו לשבת ואין לו אחר יכול

שערי תשובה

בע"ש דמסיים בה בלילוף עוד מצוה גורלת מצוה שלא יהיה חלילה בעט"י כמ"ש בשל"ה להזהיר ע"ז וכמ"ש דמותר אף בלא שינוי ע"ש: [ג] הפרשתם חלה. ואם שכח להפרים חלה בע"ש ועי"פ בשבת עיין לקמן בסי' תקמ"ו[א] במג"א שם כילד יעשה ועיין בפמ"א מ"ב סי' ל"ו:

משנה ברורה

ונפל מידו קצת לפרניו יכבד אותו המקום ויזיזם ממקומם ושוב לית לן בה והא"ר כתב דאפשר דדוקא כשהשליכן חוץ לחדר הוי שינוי מקום. ויש ליטול הידים אחר גילוח הלפרניס וכדלעיל בסימן ד': (ז) לגלחן. בתער או במספריס והטעם (ז) כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מגוול. יש מקומות (מ) שאין מגלחין ואין נוטלין לפרניס בר"ח אפילו חל ביום עש"ק כי כן נוה ר"י חסיד: (ח) לא יטול וכו'. בתשב"ץ כתוב שמהר"ם לא דקדק בזה וכ"כ על האר"י מ"מ יש ליזהר לכתחילה [מ"א]: ב (ט) סמוך לחשיכה. היינו קודם בין השמשות בעוד ודאי יום ושיהיה בו עוד שהות להוסיף מחול על הקודש והטעם שמאחר מלישאל עד עתה (ט) כדי שלא יפשעו וימרו עדיין יש שהות: (י) בלשון רכה. כי היכי (י) דליקבלו

* בין השמשות. ועיין מ"ב סק"א ולא הוי ס"ס דספק חסרון ידיעה אינו נכנס כלל בגדר ספק [ואפילו לענין מעשר דהוא דרבנן וכ"ש לענין הדלקה כ"כ הפמ"ג] משא"כ בין השמשות דהוא ספק לכל העולם [אחרונים] ועוד נ"ל דמש"ה לא הוי ספק דהוא משם אחד ספק יום ספק לילה: * ואין מטבילין וכו'. עיין במ"ב שכתבתי דאם הוא צריך לשבת וכו' והנה בתשובת שאגת אריה סימן נ"ו חוכך להתמיר בכלי מתכות אף בה"ש ואין דבריו מוכרחין שם וכן כל האחרונים לא חילקו בזה: * את הכלים. עיין במ"ב ועוד אפשר לומר דאיירי לענין כלים טמאים לגלות ואתא לאשמעינן בזה דבהיום ג"כ אל גזירת חכמים דאסור להטביל כלים טמאים לטהרן אף דהיום אין נראה כמתקן שאין טומאה וטהרה נוהג עתה ומה תיקון יש בהטבלה ואפ"ה אסור משום דבר שבמנין צריך מנין אחר להמירו עיין בילה ה' ע"א ומיושב בזה קושית הש"ת ע"ש: * ואין מדליקין. עיין במ"ב

ביאור הלכה

מינה ולעולם אל יטול אדם אימה יתירה בתוך ביתו שמתוך הירואה הם מחללין לאדם דבר האסור לו ובאין לידי כמה עבירות: (יא) עשרתם וכו'. דכל הני אין יכול לעשותם אח"כ בשבת לכך יזכו אודותם בע"ש: (יב) ערבתם. ובמקומות (יא) שאין דרך להניח עירובי חצרות כ"א מע"פ לע"פ וגם עירובי תחומין אין דרכו להניח אין צריך לומר זה: (יג) הפרשתם חלה.[א] וכעת אין נוהגין לישאל זה ועיין בתשובות כנסת יחזקאל סי' ק"ג[ב] שכתב טעם לזה אך בע"פ בודאי צריך לישאל ואם אל בשבת צריך לישאל בע"ש ע"ש: (יד) הדליקו וכו'. בפת"ש תחת הה"א בלשון לווי דאין שייך שאלה דהא רואה שלא הודלק [רש"י] וה"ה (יב) שיזהירם שיפקחו מלעשות מלאכה (יג) ואם הוא אז בבה"מ או במקום אחר צריך לשלוח אחר שיזהירם לזה:

א (א) בין השמשות. ואם נסתפק (א) אם הגיע הזמן לבה"ש ג"כ אסור: (ב) אחר שקיעת החמה. היינו אחר סוף שקיעה דלדעת התוספות והשו"ע נמשך מתחילת השקיעה עד סופה יותר משלשה מילין וכדלקמן בס"ב ואח"כ מתחיל הזמן דבין השמשות ועיין לקמן בס"ב סק"כ: (ג) אין מעשרין. אפילו (ב) במעשר פירות דהוי דרבנן: (ד) את הודאי. דה"ל כמתקן וה"ה (ג) שאסור להפרים חלה אף בחו"ל. וחמור חלת חו"ל יותר ממעשר דלענין מעשר אם אין לו מה יאכל בשבת תו הוי לצורך מצוה וקי"ל דלא גזרו על שבות בה"ש לצורך מצוה וכמו שפסק לקמיה ולענין חלה (ד) יש להתמיר בכל גווני שהרי חלת חו"ל יכול לאכול בלא הפרשת חלה ולשייר מעט עד אחר שבת ולהפרים מן המשויר ולכן (ה) כשחל שבת בע"פ ולא הפרים חלה מהמלה בע"ש מבעוד יום מותר להפרים אף בע"ש בין השמשות דא"א לאכול ולשייר חתיכה מכל מלה.[1] וה"ה אם לא הפרים חלה מבעוד יום מהלחם חמץ שיאכל בבוקר בשבת: (ה) ואין מטבילין וכו'. המחבר העתיק לשון המשנה [שבת ל"ד] אף שאין נוהג עתה (ו) דהמשנה איירי לענין להטביל כלים מטומאתן משום דנ"מ מזה לדידן לענין טבילת כלים חדשים הנקחין מן הא"י לדעת האומרים להטבילן בשבת כדלקמן בסימן שכ"ג ס"ז דאסור נמי לדידהו להטבילן בין השמשות והטעם (ז) משום דגראה כמתקן את הכלי דע"י הטבילה מותר להשתמש בה אך אם הוא צריך לשבת ואין לו אחר (ח) יכול לבטל[2] בין השמשות (ט) ולבבר כדין: (ו) ואין מדליקין. (ז) מקשה אפילו לצורך מצוה שיתבטל עי"ז מקשודת שבת וכה"ג דספיקא דאורייתא הוא. ואפילו בדיעבד אם הדליק או שעשה אחר איזה מלאכה בין השמשות אסור ליהנות ממנה כמו אם היה עושה אותה בשבת גופא דאסור אפילו אם עשה אותה בשוגג וכמבואר בסימן שי"ח [פמ"ג ועיין בבה"ל]: (ז) ואין מערבין

שער הציון

ע"ת

(ו) א"ר: (ז) א"ז: (ח) מ"א: (ט) רש"י: (י) גמרא: (יא) אחרונים וכהיום נמנעו מזה משום דדרך ליפול בו בקיץ תולעים: (יב) מ"א: (יג) מ"א בסימן רס"ג סק"י ע"ש: (א) ב"ח ומ"א: (ב) פמ"ג: (ג) מ"א: (ד) ע"ש וא"ר: (ה) אחרונים: (ו) עיין בעו"ש ופמ"ג: (ז) ב"י לקמן בסימן שכ"ג ע"ש: (ח) ט"ז ומ"א ועיין בפמ"ג שמשמע מיניה שבין השמשות טוב יותר שלא יחפש אחר עצות אחרות המבואחרות לקמן בסימן שכ"ג ס"ז ובהג"ה שם: (ט) פמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) תק"ו סק"ח: ב) כ"ג: ג) להטביל:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן תנ"ז סק"ו בענין עיסות מחולקות:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: ואף במדינות אלו וכו' טוב שישאל אם הפרישו חלה.

ב ר"י ג הרמב"ם בפ"ד מה"ש המלו הטור והב"י סימן שמ"ג ד הרי"ף ורא"ש והר"ן והמגי' בפ"ב בשם הרמב"ן מהא דיומא פ"א

עירובי תחומין (ח) (וע"ל סי' תט"ו ס"ב) אבל מעשרין (ט) את הדמאי (י) וטומנין את החמין * (יא) ומערבין * עירובי חצירות (וע"ל (יב) סי' שנ"ג) [2]ומותר (יג) לומר לא"י (יד) בין השמשות * להדליק נר לצורך (ג) שבת [3]וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא (טו) לצורך מצוה או שהוא טרוד (טז) ונחפז עליה: הגה וכן מי שקבל עליו שבת * (יז) שעה או ג' קודם חשיכה יכול (יח) לומר לא"י להדליק (ד) הגר ושאר דברים שצריך (מהרי"ו סי' קי"ו) (וע"ל סי' שמ"ב): ב * [ד]י"א (יט) שצריך מותר לומר לא"י בה"ש להדליק נר יא"ל מאחר שהעולם נזהרין בו חשבינן ליה כלולן דלין חילוק בין נורך גדול להפסד מרובה רש"ל ועמ"א ועסי' שמ"ב: (ד) הגר. אפילו שלא במקום מצוה

באר היטב

להטבל בה"ש אלא שיש היתר אחר ליתנו לא"י במתנה או ע"י הערמה כגון שאומר מיס כדי לשתות בו ע"ז ועיין בי"ד סי' ק"כ סט"ז: (ג) שבת. וכן כל דבר שהוא הפסד מרובה אף שאין נורך שבת ולנורך מצוה נמי מותר לומר לא"י לעשות בין השמשות וכן

משנה ברורה

ע"ת. דבגמרא (י) יש סמך לע"ת מקרא וע"כ חמיר דאפילו לדבר מצוה אסור כ"כ העו"ש ובלבוש[א] מיקל לדבר מצוה [ושמי דעות האלו נמצאים בספר מאירי ע"ש שכותב דלדעה המתרת יהיה איירי הגמרא דאוסר לערב דוקא בדבר הרשות ובמערב ברגליו דבעלמא מותר אפילו לדבר הרשות [עיין בסימן תט"ו סק"ב במ"א] דבפת הא קי"ל דאפילו מבעוד יום אין מערבין אלא לדבר מצוה [וכמ"ש בסימן תט"ו ס"א] עכ"ל המאירי]: (ח) וע"ל סי' תט"ו. ר"ל דמבואר שם דבדיעבד עירובו עירוב וע"ש במ"א: (ט) את הדמאי. דרוב עמי הארץ מעשרין הן (יא) ולא מקרי מיקון: (י) וטומנין. בדבר שאינו מוסיף הבל כמ"ש בתחלת סימן רנ"ז ע"ש שמבואר כל פרטי הדין בטעמיהן. (יב) ולשאר דברים שאסור מדרבנן חוץ מאלו דקתני פה דין בה"ש כמו שבת עצמה אם לא שהוא לדבר מצוה או שאר דוחק וכמבואר לקמן בסימן שמ"ב ע"ש: (יא) ומערבין. ויכול (יג) ג"כ לנרך ועיין בס"ד ובמה שכתבנו שם. ומ"מ לכתחלה יזהר שלא יאחר הע"ח עד בין השמשות [מ"א בסימן ר"ס סק"ג ע"ש]: (יב) סימן שצ"ג. היינו דשיתופי מבואות יש לו דין עירובי חצירות ועוד פרטי דיניס ע"ש: (יג) לומר לא"י. דאמירה לא"י הוא בכלל שבות ולא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מצוה וכדלקמן בסימן שמ"ב ע"ש: (יד) בין השמשות. המתבר אחיל לשיטתו דסברא ליה לקמן בסימן ש"ז ס"ה דבשבת גופא אסור ע"י א"י במלאכה דאוריית' אפי' אם הוא לצורך שבת וע' לקמן בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: (טו) לצורך מצוה. אף שאינה בשביל שבת וכדלקמן בסימן שמ"ב ע"ש ובמ"ב: (טז) ונחפז עליה. כתב רש"ל היינו כל דבר שאם לא יהיה נעשה הוא מלטער בשבת שרי לעשות ע"י הא"י בין השמשות אבל לבי נוקף להחמיר אם אין לו בהן שום צורך בשבת רק לצורך חול אך אם הוא הפסד מרובה או לצורך גדול שרי שבותין בבה"ש ובפרט שבות דאמירה לא"י דלית ביה מעשה וע"כ מותר לומר לא"י בין השמשות להדליק נר יא"ל מאחר שהעולם נזהרין בו חשבינן כלצורך גדול עכ"ל בקיצור:[ב] (יז) שעה או ב'. דוקא שעה או ג' (יד) אבל אחי שעה סמוך לחשיכה דאז אפשר דבכל מקומות ישראל קבלו עליהן השבת חמירא טפי ואסור אפילו לומר לא"י שיעשה מלאכה מיהו לצורך מצוה שרי. ואפילו לפי מה שפוסק המחבר לקמן בס"ד דאחר קבלת שבת אסור לעבור אפילו על שבות במקום מצוה (טו) מ"מ לענין אמירה לא"י לא מחמירין טפי מבין השמשות: (יח) לומר לא"י להדליק. אפילו שלא במקום מצוה דכיון שעוד היום גדול בודאי יש מקומות שעדיין לא קבלו עליהן שבת ועושין בעצמן מלאכה די לנו במה שע"י הקבלה נשבות בעצמנו ממלאכה. ודע דבעינינו איירינן שהגבר שבעירו קבלו עליהן השבת וחל קדושת שבת בע"כ אפילו אם אחד לא ירצה לקבל וע"כ כתב לומר לא"י וכו' ומטעם הנ"ל (טז) אבל בחיד שקבל עליו השבת אפילו לומר לישראל חברו שיעשה לו מלאכה וכדלקמן בסימן רס"ג סי"ז ע"ש הטעם במ"ב: ב (יט) שצריך להוסיף. בין בכניסתו ובין בילאתו וכדאיתא לקמן

ביאור הלכה

במש"כ בשם הפמ"ג וחולק על התו"ש דנסתפק בעשה בזמן תוספת שבת או בבין השמשות והוא הבא לאיה להחמיר לענין בה"ש ולענין תוספת שבת מלבד להקל והנה עכ"ל זמן בין השמשות ידוע שיש דעות בין הפוסקים וע' לקמן בס"ג ובמש"כ שם בשם האחרונים אין שיש לנהוג למעשה ליזהר להדליק קודם שקיעת החמה דאל"ה לכמה פוסקים הוא ספיקא דאורייתא אך בדיעבד אם עבר והדליק או שעשה שאר מלאכה אחר השקיעה בזמן דאיכא דעות בין הפוסקים יש להקל בדיעבד ליהנות ממנה ודומיא שכתב המ"א בסימן שכ"ג ס"ק י"א לענין הטבלת כלים חדשים דאם עבר והטבל דמותר להשתמש בחוכה הואיל ויש מתירין לכתחלה: * ומערבין וכו'. וה"ה דיכול להניח אז עירובי תבשילין [מ"ר בשם המרדכי]: * עירובי חצרות. היינו אפילו לדבר הרשות כן מוכח מלבוש. והטעם דכל עירובי חצרות הוא בכלל מצוה וכמ"ש בסימן שס"ו סי"ג דמצוה לחזור אחר עירובי חצרות ולא גזרו בבין השמשות והכ"מ כתב דמ"מ לא מקרי בשביל זה ע"מ מצוה אלא שהתירו מטעם שהוא טרוד ונחפז עליה [תו"ש]. ומוכח מדברי המ"א בסימן ר"ס סק"ג שמהדר למצוה טעמיס על מה שצריך לזכר על עירובי חצרות קודם בין השמשות דספיקא ליה דבבה"ש יכול לברך ג"כ כשמניח הע"ח ולא הוי כשאר דברים דקי"ל ספק ברכות להקל והטעם כ"ל דלענין ע"ח דקיל עשו הדבר כאלו הוא יום ודאי. ואם ספק לו על הזמן גופא אם הוא בין השמשות או שהוא כבר לילה יזהר שלא לברך ולענין עצם העירוב יש לבאורה להבא ראיה ג"כ להחמיר דלא אמרינן זה ספיקא דרבנן לקולא ממה שכתב הב"ח והבאתו המ"א בסק"א דספק בין השמשות [היינו אז שהוא יום או שהוא בין השמשות] הוא נידון בבה"ש וכתבו האחרונים הטעם דספק חסרון ידיעה אינו נכנס כלל בגדר ספק וע"כ לא הוי ס"ס ונידון כאלו היה ודאי בין השמשות וה"נ בענינו להיפך ויש לעיין ועיין לקמן במה שכתבנו בכללי שיעורי הזמנים אין יש לנהוג למעשה: * להדליק נר. עיין לקמן בסימן רע"ו במ"א סק"ז וע"ל דבבין השמשות אין להחמיר אם הוא מלטער מזה דהוא בכלל מה שכתב או שהוא טרוד ונחפז עליה: * שעה או ב' קודם חשיכה. לכאורה בשאי שעות קודם חשיכה הלא הוא קודם פלג המנחה ואין נקבלתו כלום וכמו שכתב המ"א בסק"י ואפילו בעצמו היה יכול להדליק ואולי דמהרי"ו קובר כסברת הב"ח שבבה"ש לקמן: * י"א שצריך וכו'. נקטו בלשון י"א משום דהרמב"ם חולק ע"ז כמו שמבואר בב"י ועיין בבאור הגר"א שפוסק כהרמב"ם [ועכ"ק שם בדבריו שכתב דמסקנת תוספות הוא ג"כ כהרמב"ם ואינו מבואר כ"כ שם בר"ה] ובמו"ק דף ד' ע"א בתוד"ה מה להלן מוכח בהדיא דסוברים דתוספת שבת הוא מדאורייתא ואולי דהיה לו גירסא אחרת בתוספות ר"ה וגם ראיתו שהבאיא ממה שאמרו בשבת דף י"ח ב"ה מתירין עם השמש אינה כ"א לפי שיטתו שפוסק כשיטת הגאונים דתיקף משנכסה החמה מעיינו הוא בכלל בהש"מ משא"כ להשו"ע אינה ראיה כלל] ובא"ר כתב דלענין דינא נקטינן כהי"א הזה משום דכל הראשונים סוברין כן [מסוגיא דר"ה ט' לקמן

שער הציון

(י) רש"י ותוס' ועיין עוד טעם במ"א: (יא) רש"י: (יב) מ"א: (יג) עיין בבה"ל (יד) מ"א: (טו) אחרונים: (טז) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) דף ט ע"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: אבל אסור לערב עירובי תחומין בביה"ש אפילו לדבר מצוה וצורך גדול והפסד מרובה. ב) עיין בשו"ע הרב סימן רס"ג סעיף י"א שכתב דאף בבין השמשות מותר להדליק רק נר אחד.

הלכות שבת סימן רסא

להוסיף מחול (ה) על הקודש ה וזמן תוספת זה הוא * (כ) מתחלת השקיעה שאין השמש נראית על הארץ עד זמן בין השמשות והזמן הזה * שהוא ג׳ מילין ורביע (כא) רצה לעשותו כולו תוספת עושה

ה המגיד שם

באר היטב

כיון שעוד היום גדול: (ה) על הקודש. והוי מ״ע דאורייתא:

משנה ברורה

לקמן בסימן רל״ג ס״ב עי״ש. ואין על הזמן הזה לא לאו ולא כרת (יז) כ״א מ״ע מה״ת וילפינן [בגמרא ר״ה ט׳] מדכתיב ביום״כ ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם ואמרינן יכול בט׳ מתענין ת״ל בערב אי בערב יכול משתתשך ת״ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום כדי להוסיף מחול על הקודש וגם ביציאתו מוסיף מדכתיב מערב עד ערב ומדכתיב תשבתו שבתכם ילפינן דכל מקום שנאמר שבות כמו שבת ויו״ט גם כן צריך להוסיף ולשבות ממלאכה. וזמן תוספת הוא ע״כ קודם בין השמשות דבנה״ש הוא ספק שמא הוא לילה וחייב עליה אשם תלוי ולא צריך קרא לאוסופי: (כ) מתחלת השקיעה. הוא דעת ר״ת וסייעתו דס״ל דשתי שקיעות הן מתחלה נכסית החמה מעיינו ושוקעת והוא הנקרא תחלת השקיעה ושוהה כדי ג׳ מילין ורביע מיל ועדיין יום הוא ומאז והלאה מתחיל השקיעה שניה שאז מתחיל להשקע האור לגמרי והוא נקרא סוף השקיעה ונמשך זמנה כדי שיעור מהלך ג׳ רבעי מיל שהוא אלף וש״ק אמות והוא בה״ש ואח״כ יוצאין ג׳ כוכבים בינונים שהם סימן לילה ונמצא שלדעתו מתחלת השקיעה עד לאת הכוכבים (יח) היא ארבעת מילין ועיין מה שכתבנו בסמוך דהרבה פוסקים חולקין ע״ז וס״ל דמיד שנתכסה החמה מעיינו הוא בה״ש שהוא ספק יום ספק לילה: (כא) רצה לעשותו וכו׳. היינו ע״י דיבור

ואמרינן שם דג׳ כוכבים בינונים הוי לילה ג״כ קשה אהבדי וע״כ תירץ ר״ת ושיעתו לחלק בין שקיעת החמה דפסחים לשקיעת החמה שבשבת שם דהא דפסחים הוא מתחלת השקיעה משקיעת גוף השמש כשנכסה מעיינו ומאז עד לה״כ ד׳ מילין ומשתשקע החמה שבשבת שם הוא סוף השקיעה שהוא כשנשקע גם אור השמש מרוב הרקיע לבד לגד המערבי ומאז מתחיל בה״ש שהיא ג׳ רבעי מיל קודם לה״כ ומהתחלת השקיעה שהוא שקיעת גוף השמש עד סוף השקיעה הנ״ל הוא יום והוא משך ג׳ מילין ורביע ומז הוא זמן תוספת שבת וכמ״ש כאן בשו״ע ובין כולם המה ד׳ מילין ועד ד׳ מילין מהתחלת השקיעה לא הוי לילה ולאי זהו שיעת ר״ת וסיעתו ועיין לקמן בסימן של״ח ס״ה במ״א משמע שם שדעתו להלכה כשיטה זו אבל הגר״א ז״ל חולק על שיטה זו והאריך בכמה ראיות דשקיעת החמה שבשבת לענין בה״ש הוא ג״כ התחלת השקיעה כמו שקיעת החמה שבפסחים שם ומיד אחר שקיעת גוף השמש מתחיל בה״ש אלינא דר׳ יהודה דפסק ר׳ יוחנן כווותיה לחומרא בשבת שם ומשך זמן בה״ש הוא ג׳ רבעי מיל וקושיא הנ״ל מירץ לחלק בין לה״כ דשבת לה״כ דפסחים לאת הכוכבים דשבת הוא זמן של לילה שהוא ג׳ כוכבים בינונים ולה״כ דפסחים הוא לאת כל הכוכבים הגדולים בלילה שהוא זמן מאוחר הרבה והוי ד׳ מילין אחר התחלת השקיעה ואע״ג שגראה לעינים שמשך בה״ש שהוא עד לאת הכוכבים הוא הרבה יותר מג׳ רבעי מיל הוא כמו שכתב הגר״א בבאורו ששעור הגמרא נאמר רק על אופק בבל או א״י ובמדינותינו שעטה יותר לפון מתאחר יותר ולכן לענין סוף בה״ש אין לנו משך זמן מפורש מן הגמרא על אופק שלנו ורק תלוי לפי הראות מתי הוא ג׳ כוכבים בינונים אבל לא גדולים ולפי שאין אנו בקיאין איזהו בינונים צריך להמתין עד קטנים כמ״ש סימן רל״ג וע״ש מה שכתבנו עוד בענין זה ולשיטת הגר״א הנ״ל מיד אחר שקיעת גוף השמש מעל הארץ הוא בה״ש גמור וכנ״ל. ובאמת שיטתו זאת לאו מדשה היא דכבר הבינו כן בתשובת מהר״ם אלשקר סימן ל״ו דמיד אחר שקיעת גוף השמש הוי בה״ש גמור והביא שם שכן כתבו בפירוש הגאונים הראשונים בתשובותיהם והמה רבינו שריראי גאון ורב האי גאון ורבינו נסים גאון גם הרב ר׳ אברהם החסיד בנו של הרמב״ם ז״ל גם כתב שם שכן משמע מהרי״ף והרמב״ם ורש״י ע״ש והביאו הש״ך לחלכה ביו״ד סימן רס״ו סקי״א לענין מלת [2]בה״ש וע״ש בפי׳ מהרלב״ח על פ״ב מהלכות קידוש החודש להרמב״ם בד״ה כלל העולה שכתב ג״כ שמהרי״ף והרמב״ם משמע דס״ל דמתחלת השקיעה [דהיינו שהחמה נתכסה מעיינו] הוי בה״ש וגם מהר״ל מפראג בחדושו על שבת פירש ג״כ ממש כשיטת הגר״א הנ״ל וגם הראב״ן ס״ל כן דתיכף כשנשקע גוף השמש ונתכסה מעיינו מתחיל זמן בה״ש עיין הגהות מרדכי בפ״ב דשבת וגם בספר סדר זמנים האריך ופסק הלכה למעשה כהגר״א ז״ל דמיד אחר התחלת השקיעה הוי בה״ש. והנה למעשה בודאי צריך ליזהר כדעת הגר״א והרבה מן הראשונים והפוסקים הנ״ל דמיד אחר התחלת השקיעה היינו משעה שהחמה נתכסה מעיינו הוא איסור גמור שלא לעשות מלאכה וא״ז להקל בזה דהוא ספק איסור שקילה לדעת כל הני רבוותא הנ״ל [ונפרט בימינו שאין העולם בקיאין בזמן בה״ש ובאופן זה לכ״ע יש להחמיר לפרוש ממלאכה מתחלת השקיעה כדאיתא בגמרא והובא בשו״ע ס״ג] ולאו דוקא לענין שבת דה״ה לכל דבר שיש בתורה שב״מ בין יום ובין לילה אזלינן להחמיר דתיכף בהתחלת השקיעה מתחיל בה״ש ומשך הזמן דבה״ש עד יציאת ג׳ כוכבים בינונים כנ״ל. ודע דבספר ירחים לרבינו אליעזר ממץ החמיר עוד יותר לענין התחלת בה״ש וס״ל דבה״ש מתחיל ג׳ רבעי מיל קודם התחלת השקיעה והובאו דבריו בגאונה ובמרדכי פ״ב דשבת ועיין בב״ח שהאריך בזה ודעתו שיש ליזהר בהתחלה לנהוג כשיטת הירחים ע״ש והביא שכן היה מנהג הקהלות מאז ועיין במ״א שהביא ג״כ את דברי הב״ח ומשמע מיניה שלחומרא משש לדברי הב״ח [אף דמעיקר הדין ס״ל למ״א כשיטת ר״ת כדמוכח לקמן סימן של״א ס״ה במ״כ שם לענין מילה ע״ש] אבל הגר״א דחה שיטת הרא״ש הנ״ל ועיין בספר סדר זמנים מה שכתב בפירוש דברי הרא״ש ומ״מ לכתחלה בודאי טוב לחוש לדברי הרא״ש ולהקדים מעט יותר בהדלקת הנרות כדי לצאת גם שיטתו וכמו שכתבתי במ״ב בקב״ג וכמו שכתב הב״ח שכן היה מנהג הקהלות מאז: *שהוא ג׳ מילין ורביע. עיין בפמ״ג דהד׳ מילין הם שעות שוות ולא זמניות א״כ לפ״ז אפילו בתקופת תמוז ג״כ

ביאור הלכה

ויומא פ״א] וכן בשו״ע לקמן בסימן רל״ג ס״ב סתם כהי״א הזה. ודע דלענין זמן בע״ש אין נ״מ כ״כ דלשיטה מתחיל האיסור מלאכה אחר שקיעת החמה ולא קודם ואדרבה להגר״א לשיעתו ממיר יותר דלדידיה שפוסק כשיטת הגאונים מיכף משתשקע החמה דהיינו משעה שנכסה החמה לעיניו[א] הוא בכלל בהש״מ ויש בזה ספק איסור קבילה משא״כ תוספת שבת אין בה כ״א עשה בעלמא וגם דחלוי בלוגו בזמן ג׳ מילין שאחר השקיעה כמבואר בשו״ע. ודע עוד דמדרבנן אפילו להרמב״ם מצוה להוסיף מעט מחול על הקודש וכדמשמע פשטיה דלישנא דהרב המגיד שהובא בב״י. ומה שהקשה בב״י דא״כ לא היה לו להרמב״ם להשמיט דין זה דהוספה בתחת כבר כללו בזה שהביא דין המקיעות שהיו תוקעין ע״ש בפרק ה׳ [כנה״ג בשם הראב״ד] וכ״כ בבאור הגר״א דאפילו להרמב״ם מצוה להוסיף מחול על הקודש מהא דתקיעות הנ״ל [ולכאורה נראה דגם במולאי שבת מצוה לכ״ע להוסיף מחול על הקודש מעט דאפוקי שבתא לא גריעא מעיולי אלא להרמב״ם יהיה זה מדרבנן ולפ״פ מדאורייתא] ולפ״ז להגר״א תמיר יותר גם בענין זה דלדידיה מצוה להוסיף עכ״פ מדרבנן מעט קודם השקיעה ואלו להשו״ע לא מתיימין כלל קודם השקיעה. ובאמת לשיטת הגאונים דקיימי בשיטת הגר״א לענין בהש״מ וכמו שנכתוב לקמיה אם יסברו כדעת הרי״ף ושאר הראשונים שצריך תוספת הא דתנן ב״ה מתירין עם השמש ע״כ לאו דוקא עם השמש ממש אלא מעט קודם משוש תוספת ויהיה זה לדידהו משאר דאורייתא: * מתחלת השקיעה. טעם לכל זה דהנה בפסחים ל״ד איתא דמשקיעת החמה עד לאת הכוכבים שיעור ד׳ מילין ובשבת [ל״ד ל״ה] איתא דמשקיעת החמה מתחיל בה״ש [לרבה אליבא דר׳ יהודה דפסקינן כוותיה] ואמר שם דמשך בה״ש אלתא רבעי מיל ואח״כ הוי לילה ואמרינן שם דג׳ כוכבים בינונים הוי לילה ג״כ קשה אהבדי וע״כ תירץ ר״ת ושיעתו לחלק בין שקיעת החמה דפסחים לשקיעת החמה שבשבת שם דהא דפסחים הוא סוף השקיעה שהוא כשנשקע גם אור השמש מרוב הרקיע לבד לגד המערבי ומאז מתחיל בה״ש שהיא ג׳ רבעי מיל קודם לה״כ ומהתחלת השקיעה שהוא שקיעת גוף השמש עד סוף השקיעה הנ״ל הוא יום והוא משך ג׳ מילין ורביע ומז הוא זמן תוספת שבת וכמ״ש כאן בשו״ע ובין כולם המה ד׳ מילין ועד ד׳ מילין מהתחלת השקיעה לא הוי לילה ולאי זהו שיעת ר״ת וסיעתו ועיין לקמן בסימן של״א ס״ה במ״א משמע שם שדעתו להלכה כשיטה זו אבל הגר״א ז״ל חולק על שיטה זו והאריך בכמה ראיות דשקיעת החמה שבשבת לענין בה״ש הוא ג״כ התחלת השקיעה כמו שקיעת החמה שבפסחים שם ומיד אחר שקיעת גוף השמש מתחיל בה״ש אלינא דר׳ יהודה דפסק ר׳ יוחנן כוותיה לחומרא בשבת שם ומשך זמן בה״ש הוא ג׳ רבעי מיל וקושיא הנ״ל מירץ לחלק בין לה״כ דשבת לה״כ דפסחים לאת הכוכבים דשבת הוא זמן של לילה שהוא ג׳ כוכבים בינונים ולה״כ דפסחים הוא לאת כל הכוכבים הגדולים בלילה שהוא זמן מאוחר הרבה והוי ד׳ מילין אחר התחלת השקיעה ואע״ג שגראה לעינים שמשך בה״ש שהוא עד לאת הכוכבים הוא הרבה יותר מג׳ רבעי מיל הוא כמו שכתב הגר״א בבאורו ששעור הגמרא נאמר רק על אופק בבל או א״י ובמדינותינו שעטה יותר לפון מתאחר יותר ולכן לענין סוף בה״ש אין לנו משך זמן מפורש מן הגמרא על אופק שלנו ורק תלוי לפי הראות מתי הוא ג׳ כוכבים בינונים אבל לא גדולים ולפי שאין אנו בקיאין איזהו בינונים צריך להמתין עד קטנים כמ״ש סימן רל״ג וע״ש מה שכתבנו עוד בענין זה ולשיטת הגר״א הנ״ל מיד אחר שקיעת גוף השמש מעל הארץ הוא בה״ש גמור וכנ״ל. ובאמת שיטתו זאת לאו מדשה היא דכבר הבינו כן בתשובת מהר״ם אלשקר סימן ל״ו דמיד אחר שקיעת גוף השמש הוי בה״ש גמור והביא שם שכן כתבו בפירוש הגאונים הראשונים בתשובותיהם והמה רבינו שריראי גאון ורב האי גאון ורבינו נסים גאון גם הרב ר׳ אברהם החסיד בנו של הרמב״ם ז״ל גם כתב שם שכן משמע מהרי״ף והרמב״ם ורש״י ע״ש והביאו הש״ך לחלכה ביו״ד סימן רס״ו סקי״א לענין מלת [2]בה״ש וע״ש בפי׳ מהרלב״ח על פ״ב מהלכות קידוש החודש להרמב״ם בד״ה כלל העולה שכתב ג״כ שמהרי״ף והרמב״ם משמע דס״ל דמתחלת השקיעה [דהיינו שהחמה נתכסה מעיינו] הוי בה״ש וגם מהר״ל מפראג בחדושו על שבת פירש ג״כ ממש כשיטת הגר״א הנ״ל וגם הראב״ן ס״ל כן דתיכף כשנשקע גוף השמש ונתכסה מעיינו מתחיל זמן בה״ש עיין הגהות מרדכי בפ״ב דשבת וגם בספר סדר זמנים האריך ופסק הלכה למעשה כהגר״א ז״ל דמיד אחר התחלת השקיעה הוי בה״ש. והנה למעשה בודאי צריך ליזהר כדעת הגר״א והרבה מן הראשונים והפוסקים הנ״ל דמיד אחר התחלת השקיעה היינו משעה שהחמה נתכסה מעיינו הוא איסור גמור שלא לעשות מלאכה וא״ז להקל בזה דהוא ספק איסור קבילה לדעת כל הני רבוותא הנ״ל [ונפרט בימינו שאין העולם בקיאין בזמן בה״ש ובאופן זה לכ״ע יש להחמיר לפרוש ממלאכה מתחלת השקיעה כדאיתא בגמרא והובא בשו״ע ס״ג] ולאו דוקא לענין שבת דה״ה לכל דבר שיש בתורה שב״מ בין יום ובין לילה אזלינן להחמיר דתיכף בהתחלת השקיעה מתחיל בה״ש ומשך הזמן דבה״ש עד יציאת ג׳ כוכבים בינונים כנ״ל. ודע דבספר ירחים לרבינו אליעזר ממץ החמיר עוד יותר לענין התחלת בה״ש וס״ל דבה״ש מתחיל ג׳ רבעי מיל קודם התחלת השקיעה והובאו דבריו בגאונה ובמרדכי פ״ב דשבת ועיין בב״ח שהאריך בזה ודעתו שיש ליזהר בהתחלה לנהוג כשיטת הירחים ע״ש והביא שכן היה מנהג הקהלות מאז ועיין במ״א שהביא ג״כ את דברי הב״ח ומשמע מיניה שלחומרא משש לדברי הב״ח [אף דמעיקר הדין ס״ל למ״א כשיטת ר״ת כדמוכח לקמן סימן של״א ס״ה במ״כ שם לענין מילה ע״ש] אבל הגר״א דחה שיטת הרא״ש הנ״ל ועיין בספר סדר זמנים מה שכתב בפירוש דברי הרא״ש ומ״מ לכתחלה בודאי טוב לחוש לדברי הרא״ש ולהקדים מעט יותר בהדלקת הנרות כדי לצאת גם שיטתו וכמו שכתבתי במ״ב בקב״ג וכמו שכתב הב״ח שכן היה מנהג הקהלות מאז: *שהוא ג׳ מילין ורביע. עיין בפמ״ג דהד׳ מילין הם שעות שוות ולא זמניות א״כ לפ״ז אפילו בתקופת תמוז ג״כ

שער הציון

(יז) ר״ן: (יח) ויש עוד זמן מועט לר׳ יוסי עד לאת הג׳ כוכבים דהא לדידיה אחר השלמת הג׳ רבעי מיל עדיין בין השמשות הוא כדאיתא בגמרא אלא שמפני שהוא זמן משהו לא חש השו״ע לכתבו:

הגהות ותיקונים: א) מעיינו: ב) במילה בביה״ש:

ו שבת ל"ד וכרבי יהודה וכדמפרש לה רבא

רצה לעשות ממנו מקצת עושה ובלבד שיוסיף * (כב) איזה זמן שיהיה ודאי יום מחול על הקודש. * ושיעור זמן בין השמשות הוא (כג) ג' רבעי מיל שהם מהלך (ו) אלף ות"ק אמות * (כד) קודם

באר היטב

(ו) אל"ף ות"ק. והוא כמו רביעית שעה קודם ל"ה. ורוב פוסקים כתבו ב' שעות קודם הלילה צריך להוסיף שהוא חלק י"ב דומיא

באור הלכה

השעות הזה אמנם בספר מנחת כהן דעתו להלכה דאפי' לשיטת ר"ת האדבעה מילין הם זמניות ומימי הקיץ מאריך יותר ולא נאמרו דברי הגמרא רק בזמן ניסן ותשרי שהימים והלילות שוין משא"כ בשאר ימים משתנה הענין לפי הזמן [אך למעשה מסיק שם שאין לסמוך על שברא זו רק להחמיר וכגון במוצ"ש ולא להקל] וכן משמע ממה שכתב המ"א בשם מהרי"ל דלענין קבלת שבת פשיטא דאזלינן בכל יום אחר שעותיו [ר"ל שמתחלק הזמן דמעמוד השחר עד לה"ק שבתורו נכלל הזמן דד' מילין ג"כ אחר שעותיו] וכן הוא גם דעת הגר"א בגאורו דכל שעורי הגמרא בין דד' מילין שהוא עד לאת כל הכוכבים לשיטתו ובין דג' רבעי מיל שהוא זמן בה"ש הכל הוא בזמן ניסן ותשרי משא"כ בזמן אחר משתנה לפי הזמן ומימי הקיץ הבה"ש מאריך הרבה יותר וכן כתב הגר"א עוד דשיעורי הגמרא לא נאמר רק באופק בכל אבל במדינותינו שנוטין לצד לפון הבה"ש מאריך תמיד יותר וכ"כ ספר מנחת כהן ומי הוא בזמנינו שיוכל לכוין הזמן בצמצום ע"כ במוצ"ש יש ליזהר מאד אפילו לדעת הגאונים והגר"א שלא לעשות מלאכה עד שיראו הג' כוכבים בינונים שזהו הסימן המובהק לילה הנאמר בגמ' בכמה מקומות [בברכות ב' ע"א ופסחים ב' ע"א ומגילה כ' ע"ב] וקודם לכן לא הוי לילה ודאי וסימן זה שייך בכל מקום ובכל זמן אך מפני שאין אנו בקיאין בבינונים צריך קטנים ובדלקמיה ועיין בסימן רל"ג מה שכתבנו אודות הכסיף העליון ושזה נתחתון מה ששייך ג"כ לענין מוצ"ש. ולדעת ר"ת צריך להמתין במוצ"ש מלעשות מלאכה עד זמן ד' מילין שהוא עכ"פ שיעור שעה ומומש מעת התחלת השקיעה שלדעתו אז זמן יציאת ג' כוכבים בינונים וכהן לכתחלה לאת דעת ר"ת וכל הני רבותא המחזיקים בשיטתו שלא לעשות מלאכה במוצ"ש עד שיעלה השעור דד' מילין ועיין מה שכתבנו לקמן בסימן רל"ג בבה"ל ד"ה עד בסוף הדבור מש"כ שם. ולענין שעות זמניות בימים האלו כים נראה דאם שהכסיף העליון ושזה נתחתון דהיינו שנשקע האודם מן כל כפת הרקיע בצד המערבי ויש ג"כ ג' כוכבים א"ל להחמיר להמתין על שעות זמניות בימים האלו כים אפילו לדעת ר"ת [דהא אנו שני הסימנים ג"כ נאמר בגמרא [שבת ל"ה] על זמן הלילה ואיתא ג"כ שם בגמ' דאמרי הוי משתכל על סימנא דהכסיף ע"ש בגמרא ומשמע דבסימן זה לבד היה משתפק ונהי דאין אנו בקיאין כ"כ כמותם עכ"פ בהצטרף ג"כ סימן בחשבון האופקים שמשתנה החמה בהלוכותיה לפי המקום והזמן ועוד אין אנו יודעין היטב חשבון הד' מילין שהוא רק סימן אחד ויש לנו במה לתלות משנאמר שאנו טוענין באנו הני סימנים): * איזה זמן. עיין במ"ב שכתבנו דלא סגי וכו' כ"כ הרא"ש בביאה פרק המביא והובא בב"י וכתבו הפוסקים דלא איתברר שעורו מן הגמרא ונראה דעכ"פ הוא פחות מכדי ג' רבעי מיל [דאל"ה ישאר קושית תוספות בר"ה דף ט' ע"א ד"ה ור"ע במה שהקשו מהא דאיתא בשבת ספק תשיכה עי"ש] ולכן אמתמי במ"ב בהח"א: * ושיעור זמן בה"ש וכו'. הנה בשבת ל"ה אמרינן הלכה כר' יהודה לענין שבת והלכה כר"י לענין תרומה וה"ה לענין מוצ"ש כמו שכתבו הפוסקים ולכאורה יש לעיין כיון דטעמו דר' יוחנן שספק כן הוא משום ספיקא דתורה אם בגמרא אפשר דלא אמתמרינן רק לענין דאורייתא דספיקו לחומרא אבל לענין כל השבותין אפילו אם נסבור דגזרו עליהן בה"ש הוא רק בבה"ש דר' יוסי אמנם מסתימת לשון השו"ע משמע דקאי גם על הא דס"א דמיירי בשבותין שהם דרבנן וכן מוכח מרמ"א בהג"ה בס"א וכעין זה משמע ג"כ ל"ה ע"ב בתוד"ה הקשה וכו' ע"ש בפוף דבריהם וכן מוכח מהרמב"ם שכתב בפ"ה מה"ש ה"ד משתקע החמה הוא הזמן הנקרא בה"ש בכל מקום ובפרק כ"ד הלכה י' בענין השבותין כתב סתם בין השמשות הרי מפורש שמשקיעת החמה שהוא בין השמשות דר' יהודה אסור השבותין האמורים בבה"ש. ואמנם בדבר דאזלינן ביה לקולא בבין השמשות ותלינן שהוא לילה כגון לענין תענית יחיד [עיין בא"ח פרק ב"מ סי' כ"ד ובסי' תקס"ב ס"א בבאור הגר"א שם] משמע מדברי הרא"ש וכן הוא ג"כ בחדושי הרשב"א בשם רבינו יונה דהוא אפילו בבין השמשות דר' יהודה ולפ"ז לענין ספיקת העומר לדעת המקילין בבין השמשות בסי' תפ"ט יהיה מותר אפילו בבה"ש דר' יהודה וכן לענין שבות בה"ש לצורך מצוה דקי"ל בסי' שמ"ב דלא גזרו עליה ולדעות האחרונים שסוברין שם דהוא אפילו במוצ"ש יהיה ג"כ מותר לפ"ז גם בבה"ש דר' יהודה אף דלר' יוסי הוא עדיין ודאי יום ולא בה"ש. אך יש לעיין לפי מה שכתב הגר"א בבאורו וכן בספר קרבן נתנאל והתפלאו שיהיה על הרא"ש במה שמיקל לענין תענית משום דהא קי"ל דלחומרא הלכה כר' יוסי וא"כ לדידיה לא הוי אפילו ספק לילה קודם לכן ואמרי קולי לא מקילינן לומר דספיקא מותר והלכה כר' יהודה דג"ז הוא ספק א"כ אפשר בענינו ג"כ לענין שבות במוצ"ש אז לא מקילינן משום ספיקא דרבנן כיון דר' יוסי אפי' ספיקא לא הוי: * קודם הלילה. לילה נקרא מה"ת לכל דבר משיראו הג' כוכבים בינונים ומפני שאין אנו בקיאין בין גדולים למינונים ע"כ צריך לפרוש ממלאכה אפילו לדעת ר"ת ג' רבעי מיל קודם שיתראו שוב כוכבים וכ"כ המנחת כהן ופשוט. ודע לפי מה שידוע שנשתנה השעור דד' מילין לפי האופק והזמן וכמ"ש לעיל ומדינותינו רגילות להראות הכוכבים קודם השלמת השעור דד' מילין לא יוכל לעשות מלאכה בע"ש עד השלמת הזמן המבואר בשו"ע אפילו לדעת ר"ת כי כבר חשך היום בשאתו הזמן והוא לילה אז עכ"פ אפשר לילה אלא יפרוש עכ"פ מלי שעה [דכלול בו זמן בה"ש

משנה ברורה

שהוא מקבלו עליו לשם תוספת שבת אז ע"י אמירת ברכו וכדלקמן בס"ד. ואם מהני לזה קבלה בלב ע"ל בסי' תר"ח ס"ג בהג"ה ובמ"ב שם. וע"ל בריש ס"י בהג"ה דמנהגנו שהאשה המדלקת נרות לשבת היא מקבלת שבת בהדלקה זו: (כב) איזה זמן. ולא סגי בהוספה כ"ש אלא שצריך קצת יותר. ושיעור התוספת עם בין השמשות ביחד (יט) עולה כמעט חצי שעה ועיין בבה"ל: (כג) ג' רבעי מיל. והוא (כ) לערך רבע שעה. והנה השו"ע הזכיר בסעיף זה דעת ר"ת וסייעתו אבל הרבה מהראשונים ס"ל וגם הגר"א הסכים לשיטתם דבה"ש מתחיל תיכף אחר תחלת השקיעה היינו משעה שהחמה נתכסה מעינינו ומשך זמנו כדי ג' רבעי מיל ואח"כ בסמוך לו יולאין הג' כוכבים בינונים והוא לילה מה"ת לכל דבר. ולפ"ז יש ליזהר מאד שלא לעשות מלאכה אחר שהחמה נתכסה מעינינו ואפילו מלאכת מצוה כגון הדלקת הנרות לסעודת שבת ג"כ יזהר מאד לגמור הדלקתם קודם שתשקע החמה דלאח"כ הוא בכלל בה"ש ועיין לעיל בסק"ו. ולכתחלה אין להמתין עד הרגע האחרון רק יקדים הדלקתם משעה שהשמש בראשי האילנות כדלקמן ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם שקיעה אשרי לו דהוא יולא בזה (כא) ידי שיעת כל הראשונים. ולענין מוצ"ש עיין בבה"ל שבארנו בשם הפוסקים דלכ"ע השעור דג' רבעי מיל משמע לפי הזמן והמקום ולא נאמר זה בגמרא אלא באופק בכל וזמנן ניסן ותשרי שהימים והלילות שוים ובמקומותינו שנוטה לצד לפון העולם מתארך הרבה יותר ע"כ יש ליזהר מאד שלא לעשות מלאכה במוצ"ש אף שנתאחר זמן רב אחר השקיעה עד שיראו ג' כוכבים קטנים וכדלקמן בסימן רל"ג ס"ב ועי"ש במ"ב ובה"ל: (כד) קודם הלילה. לילה נקרא מה"ת

שער הציון

(יט) מ"א: (כ) מ"א ולדעת החק יעקב בסימן תנ"ט ולדעת הגר"א שם הוא מעט יותר: (כא) היינו אפילו לשיטת ר"א ממץ ואפילו אם נסבור דמיל הוא כ"ד מינוט ויולא בזה מדינא גם התוספת שבת להרבה אחרונים: ותוספת

הלילה. הגה ואם רוצה * להקדים ולקבל עליו השבת * מפלג המנחה ואילך (כה) הרשות בידו (טור ומגור בשם תוס׳ פ׳ תפלת השחר) (וע״ל סי׳ רס״ז): ג * [ז] מי שאינו בקי בשיעור זה ידליק בעוד שהשמש (כו) בראש האילנות ואם הוא (כז) יום המעונן ידליק כשהתרנגולין יושבים על הקורה מבע״י ואם הוא בשדה שאין שם תרנגולים ידליק כשהעורבים יושבים מבע״י: ד [ח] אחר (כח) עניית ברכו אע״פ (כט) שעדיין יום הוא * (ל) אין (ז) [מ] מערבין ואין טומנין משום דהוא קבליה לשבת עליה [ט] ולדידן הוי אמירת מזמור שיר ליום (מ) השבת (לא) כעניית ברכו לדידהו:

ז שם ל״ה ח מרדכי ט ב״י

באר היטב

דשביעית דתוספת הוא למ״ד יום חלק י״ב משעה. ד״מ בשם מהר״ם וכ״כ הב״ח עיין ע״ת ומ״מ: (ז) מערבין. אפילו לדבר מצוה. וה״ה דאסור ליכנס למרחץ אפילו להזיע. ברכות דף כ״ו. עיין כנה״ג ובתשובת חכם צבי סי׳ י״ח: (מ) השבת. ובמדינות אלו אין נוהגין לומר מזמור ולכן עניית ברכו הוי קבלת שבת ד״מ וכ״כ בסי׳ רס״ג ס״י. ועתה נוהגין לומר מזמור ואפ״ה אין מקבלין שבת ועושין כל מלאכות עד ברכו דמעיקרא הכי קבלו עלייהו כ״ת מ״מ:

שערי תשובה

[מ] מערבין. עיין בה״ט ועיין בשו״ת חכם צבי סי׳ י״ח שכתב שסברת האוסר תמוה מאד שיהיה תמוד תוספת שבת שהוא שקבלו בראשונו ואינו אלא עשה בעלמא מבין השמשות שהוא ספק איסור שקילה כו׳ ועיין מה״ב שכתב לי״ב זה והאריך בענין זה וכתב דאם קיבלו הצבור יש להתמיר כמ״ש הב״י סעיף ד׳ אבל אם קבלו לשבת מיחיד יש להתיר כסברת רבינו יואל וכמ״ש הח״ל דמסתימת פוסקים דאשווים משמע כר״י וכן נראה דעת הש״ע לקמן סי׳ שצ״ג ואפשר דגם רבינו שמריה דאוסר מודה מיחיד אף דמהצור משמע דאוסר אף מיחיד ע״ש. ועיין בדגול מרבבה דלקמן שצ״ג מיירי דאמר שמקבל תוספת שבת א״כ אינו רק עשה משה״ה יש להקל בשבות אע״ג דהפלוגתא שבמרדכי על אחר עניית ברכו מ״מ שמן הסתם מקבל קדושת שבת ממש משה״ה השמיע דעת המקיל ע״ש:

המחבר נמשך אחר לשון הטור שם משא״כ כאן מיירי אחר עניית ברכו

משנה ברורה

לכל דבר משירתו ג׳ כוכבים ועיין בבה״ל: (כה) הרשות בידו. ונאסר בעשיית מלאכה אבל אם קיבל עליו השבת קודם פלג המנחה אין בקבלתו כלום ופלג המנחה נקרא שעה ורביע קודם הערב ועיין לעיל בסימן רל״ג דהוא שעות זמניות דהיינו בין שהיום ארוך או קצר מתחלק לי״ב חלקים וחלק ורביע קודם הערב הוא פלג המנחה. גם כתבנו שם דיש דעות בין הפוסקים אם שעה ורביע הזו[א] הוא קודם השקיעה או קודם לאת הכוכבים ע״כ לענינו בדיעבד אם קבל על עצמו לשם תוספת שבת עד שעה ורביע שקודם השקיעה יש להתמיר שלא לעשות מלאכה: ג (כו) בראש האילנות. או בראשי הגגות הגבוהים: (כז) יום המעונן וכו׳. וה״ה כשיש לו מורה שעות שהולך בטוב ויודע ע״ז אימתי הוא זמן השקיעה יכול לסמוך עליו [בדרכי יוסף בסימן של״א]: ד (כח) עניית ברכו. משום דהוא התחלת תפלת ערבית של שבת לכך הכל פורשין אז ממלאכה וכדלקמן בסימן רס״ג ס״י דהוא כמי שקבל עליו קדושת שבת בפירוש ואסור אז בכל הסייגים והגדרים שגדרו חז״ל לשבת (כט) כגון לכנוס למרחץ להזיע בעלמא וכ״ש ברחיצה בחמין (כג) וכה״ג בכל השבותין ובא המחבר להשמיענו דאפילו אותן דברים שהתירו בין השמשות כגון עירובי חצרות והטמנה (כד) דהוא בודאי לצורך שבת וה״ה כל שבות שהוא לצורך מצוה אפ״ה אסור כאן והטעם (כה) דכיון דקבל עליו שבת בפירוש אף שהוא זמן הרבה קודם בה״ש חמור מבה״ש בלי קבלה [ולפ״ז לא יצויר ההיתירא דבין השמשות הנ״ל לענין ע״ח והטמנה וכה״ג רק אם הוא במקום שאין שם צבור דאל״ה בודאי רוב הצבור קבלו כבר שבת בבין השמשות והמיעוט נמשכין אחריהן בע״כ וכמ״ש בסימן רס״ג סי״ב וי״ג ע״ש] ועיין בביאור הלכה בשם הרבה אחרונים שכתבו דדוקא ע״י ברכו שהוא קבלת שבת של ציבור אבל אם יחיד קבל עליו שבת מבעוד יום לא תמיר מבין השמשות וכן משמע ממ״א סק״ו: (כט) שעדיין יום הוא. ר״ל אפילו הוא (כו) זמן הרבה קודם בין השמשות (כז) כל שהוא אחר פלג המנחה: (ל) אין מערבין. אפילו לדבר מצוה: (לא) כעניית ברכו. דמסתמא כיון שמזכיר שבת הוי כקבלה. וכתב המ״א ועתה נוהגין לומר מזמור שיר וגו׳ ואפ״ה עושין כל המלאכות עד ברכו [והיינו כשהזמן הוא קודם בין השמשות] והטעם משום דמעיקרא הכי קבלו עלייהו ואין מתכוונים בזה לקבלה. וכ״ז בזמן המג״א אבל במקומותינו המנהג כהיום מיד שאומרים מזמור שיר מקבלין הצבור שבת עלייהו ואסור בכל המלאכות אפילו עדיין היום גדול [פמ״ג ודה״מ] וכתב בספר דרך חכמה דה״ה במקומות שנוהגין בודאי כלה הוי קבלת שבת ממש ועיין בתו״ס:

ביאור הלכה

ותוספת שבת וכמו שכתב בספר מ״א] קודם הזמן שרגילות להתרחות הכוכבים בתוכו מקום. וכ״ז לדעת ר״ת אבל בבר כתבנו לעיל דלדעת הגאונים צריך לפרוש ממלאכה מיכף אחר שקיעה דמתחיל בה״ש: * להקדים וכו׳. הגה לפי מה שכתב המחבר לקמן בסי׳ תנ״ט ס״ב מוכח דס״ל די״ב שעות היום נחשב מעמוד השחר עד לאת הכוכבים ופלג המנחה הוא שעה ורביע קודם לאת הכוכבים ס״ל אין בין דברי הרמ״א להקודם רק חלק עשרים מן השעה דלדעתה מילין הם שעה ותומש לפי דעת המחבר שם ומפלג המנחה עד הלילה הוא שעה ורביע וידוע ורביע יתר הוא על חמישית רק בחלק עשרים. אח״כ מצאתי בלבוש בסי׳ רס״ז שהעיר בכ״ז ועי״ש שדעתו בתמת שפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה ועיין במ״ב: * מפלג וכו׳. עיין בפמ״ג שכתב דמי שמקבל שבת בתוך הד׳ מילין הוא דאוסייתא ובעשה דתוספת שבת ומן הזמן הזה עד פלג המנחה הוא רק מדרבנן: * מי שאינו בקי וכו׳. הוא תלמוד ערוך בשבת ל״ה ע״ב ולפ״ז בזמננו דבודאי לא קיים לן ג״כ בשעורא דרבנן ובפרט בשבת דהוא מסור לכל בודאי החיוב ע״פ הדין לכ״ע להדליק קודם השקיעה. אח״כ מצאתי זה בשו״ע של הגר״ז שהזהיר מאד על הדבר עי״ש וכתב שם עוד דאם יהיה איזה אוגם מ״ו אלא מוכל למהר להדליק נגד שקיעת החמה אזי תצוה לא״י להדליק נרות של שבת והיא תכבה עליהן הברכה ותבא עליה ברכת טוב ותקבל שכר על הפרישה עכ״ל ועיין לקמן בסי׳ רס״ג במה שכ׳ במשנה ברורה ס״ק כ״א בשם האחרונים שדעתם דאין לאסה לברך בזמן שהא״י מדליק: * אין מערבין. היינו עירובי חצרות כמו שפירשתי במ״ב וכן מפורש במרדכי סוף פרק במה מדליקין דהדין הזה נוגע ממנו [ולפלא על הפמ״ג שרוצה לומר דהכא מיירי המחבר בעירובי תחומין] ועיין במרדכי שם שרבינו יואל חולק ע״ז ומתיר והמחבר סתם פה כדעת המתמירין בזה [וכן הרמ״א בסי׳ רנ״ג ס״ב בהג״ה סתם להתמיר] והנה בשו״ע סי׳ שצ״ג ס״ב המיא פלוגתא בזה ומשמע שם דהוא נוטה יותר לדעת המתירים

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב, סימן נ״ח סעיף ג׳ מחשב את היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים. ובסידור, מנץ החמה עד שקיעת החמה.

שער הציון

(כב) ברכות כ״ז: (כג) מ״א וש״א: (כד) מ״א: (כה) מאור הגר״א בסימן שצ״ג ושארי פוסקים: (כו) מ״א בסק״ז: (כז)דה״מ:

הלכות שבת סימן רסב

רסב לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה. ובו ג׳ סעיפים:

א מהמ״ר׳ יוסי בר מתיא שבת קי״ט ב שבת קי״ג ג שם קי״ח

א * [א]יסדר (ה) (א) שלחנו ויציע (ב) המטות [ו] ויתקן כל עניני הבית כדי שימצאנו (ג) ערוך ומסודר (ד) [ב] בבואו מבהכ״נ: הגה ויהיה שלחנו (ג) ערוך (ד) כל יום השבת וכן המנהג ואין לשנות. (טור ס״ס רפ״ט ומרדכי מימוני פכ״ט דשבת): **ב** (ה) [ג]ישתדל שיהיו לו * בגדים (ד) [ג] (ו) נאים לשבת ואם א״א לו לפחות ישלשל (פי׳ ישלשלם כלפי מטה שיהיו מרוכים כמדת העשיריס (ז) היושבים בביתם. רש״י שם) בגדיו למטה דרך כבוד: **ג** (ח) [ד]ילבש בגדיו הנאים (ט) וישמח בביאת שבת (י) כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה דרבי חנינא מעטף

שערי תשובה

[ו] ויתקן כל עניני הבית. הכנת לתקן הכל מפני המנהה קודם קלת מו מת״כ קלת ולא מיום השבת בבוקר מו לעת ערב ממש כ״כ בשבנה״ג ובר״י:

[ב] בבואו מבהכ״נ. עיין בה״ט ועיין במת״ב שכתב בשם תוספת שבת שגדול אחד מתק בנוסח שלום עליכם מרוח נאתכם לשלום והשכים עמו ולימא דהכונה שבעת שיצאו יהיה נאתם לשלום ולא שדוחה אותם מעליו ופוטרם ולפי שאינו יודע נאתם הוא גומר ואומר עכשיו ואין לתמוה דבר שנהגו ברוב ישראל אך בקשת רבון העולמים אין נאמרה ע״ם ועיין בשאילות יעב״ץ סי׳ קכ״ה ומהגין לומר רבון העולמים עד אנך תמים דרכו שאינו רק שבת לבד: [ג] נאים. עיין בה״ט ועיין בשאלתות פרשת בראשית צריך לאדם שיהיה לו ב׳ עטיפות אחד לחול ואחד לשבת כו׳ ובשאילת שלום שם ועיין בשו״ת בית אפרים סי׳ ע״ו שמקור הדברים בירושלמי פ״ה דפאה ומדרש וילקוט רות ועיין בהגמ״י הלכות שבת פרק ל׳ ועיין בפמ״א מ״ב סימן קנ״ב ובא״ר מ״ם משבת דף קמ״ז דרבנן דפומבדיתא הוו לבשי גלימי אומכי וקלא יש לדחות עפ״י דברי הירושלמי ומדרש וילקוט דלעיל דאיתא שם דדרש ר״ח צריך שיהיו לו שתי עטיפות בכו חברים לקבלה כעטיפתנו בחול כך עטיפתנו בשבת כו׳ ואם כן י״ל דהנך רבנן דשבת דקאמר דנפלי גלימייהו שלא היה להם רק עטיפת חול ועיין בשו״ת מאיר נתיבים:

ביאור הלכה

שסוברים דמה דהתירו בין השמשות הוא אפילו אם קבל עליו שבת ג״כ וכדי שלא יסתרו אהדדי מחלקים רבים מן האחרונים [הלא המה הא״ר לחד תירוצא והביאו הפמ״ג והמת״ב שהובא בשע״ת והשלחן עלי שטים] ואומרים דשם איירי בימיד שקבל עליו שבת והכא דקבלת שבת של ברכו שהוא ע״י צור תמיר טפי. ועיין בט״ז בסימן תר״ח[א]) דפוסק דמותר לערב אפילו אחר שקבל עליו שבת וכן בדה״ח מלדד לפסוק דכל שבות לצורך מצוה מותר אפילו אחר שקיבלו הצור שבת ואפילו בחלי שעה שקודם תשיכה והטעם דלא תמיר הזמן הזה מבין השמשות ובודאי לא היה דעת הצור לקבל על עצמם המוספת שיהא תמיר מבה״ש עצמו עי״ש ומ״מ המוספתא שהביאו הפוסקים ראיה ממנה להתמיר אינה מתוולת בסברתו עיין במרדכי ועיין בצאור הגר״א בסימן שצ״ג ומשמע מדבריו דהוא מלדד יותר לדעת האומרין והביא דגם דעת הרמ״א כן בסימן רנ״ג ס״ב בהג״ה. ומ״מ נראה לענ״ד דבהצטרף עוד איזה ספק יש להורות להקל בענין זה כגון שהוא שתי שעות קודם תשיכה לבמה פוסקים הוא קודם פלג המנחה ואין בקבלתו כלום ואף דמהרי״ו נקט לעיל בהג״ה שעה או ב׳ אפשר דלא נקטו רק לענין מלאכה דאורייתא של הדלקה דאל קבלתו ואין מותר רק ע״י א״י אבל לענין שבות במקום מצוה יש להקל אפילו ע״י עצמו אם הוא שתי שעות קודם תשיכה:

* יסדר שלחנו. היינו בחדר שהוא אוכל שם בודאי צריך לכסות כל השלחנות שיש שם ואפילו בימי החדרים ג״כ אפשר דראוי לעשות כן עיין בא״ר ופמ״ג: * בגדים נאים. ולענ״ד נגד לבן בשבת אם מחזי כיוהרא לא יעשה ובא״ר הביא ראיה מהגמרא דרבנן לבשו גלימי אומכי בשבת עי״ש. ובמיתו רשאי אדם לעשות מה שירצה לא בפני רבים [פמ״ג]:

באר היטב

(ו) שלחנו. האר״י ז״ל הקפיד מאד לאכול על שלחן של ד׳ רגלים דוגמת שלחן המקדש ולבדך על ב׳ מגודות של הדס בכל ג׳ קידושין ובליל שבת הניח על השלחן הכוס של בהמ״ז עם מעט יין וקלת פתיתין אבל לא לחם שלם ועסי׳ ק״פ. יפה קורי עכבים מהבית ס״ח ע״ת: (ב) בבואו מבהכ״נ. וינשק ידי אמו בליל שבת כשהיא מברכת אותו וקודו מבואר בדברי האר״י ז״ל: (ג) ערוך. רש״ל היה לו ב׳ מפות על השלחן מלבד העליונה שעל הלחם משום שכשמנערין המפה נמצא השלחן מגולה ועוד המפה תלויה מעל השלחן טפח וכשפורסה עושה אהל ולכן הניח התחתונה תמיד ואז הוי מוסיף על אהל ערלי ושרי מע״מ ועיין סי׳ שע״ו סי״ח: (ד) נאים. והאר״י ז״ל כתב יש ללבוש ד׳ בגדי לבן מלבוש העליון (ח) עד מו״ש אחר הבדלה: (ט) וישמח בביאת שבת. וכל המרבה לכבדו הן בגופו הן בתכילה ושתיה הרי זה משובח ועיין בסימן רמ״ב. בזהר ומקובלים הזהירו מאד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חו״ש ובפרט בין איש לאשתו וכן מוכח בגיטין [דף נ״ב ע״א] גבי הנהו בי תרי דהוו מיגלו בהדי הדדי עי״ש [מו״ש]: (י) כיוצא וכו׳. בקצת מקומות נוהגין לצאת מבהכ״נ לעזרה ואומרים בואו וגלא וכו׳ [כנה״ג] (ט) ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו׳ (י) ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול (יא) נהגו שלא לקבל את השבת ביום״כ אחל בשבת (יב) רק שאומרים מזמור שיר ליום השבת קודם ברכו ואפילו

שער הציון

(א) עיין ב״ח: (ב) ר״ח מ״א: (ג) עיין במ״א ושו״ע הגר״ז: (ד) מגודה ופ״ר: (ה) רש״ל: (ו) האר״י: (ז) רש״י: (ח) מגודה: (ט) פמ״ג: (י) כנה״ג: (יא) כנה״ג: (יב) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) ת״ר:

הלכות שבת סימן רסב רסג

וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא. ר׳ ינאי אומר בואי (ה) כלה בואי כלה: הגה ולבים עצמו כנגדי שבת (יא) מיד אחר שרחץ עצמו וזהו כבוד השבת וע״כ לא ירחץ לשבת אלא (יב) סמוך לערב שילבים עצמו מיד. (הגהות מרדכי החדשים):

רסג מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן. ובו י״ז סעיפים:

א (א) [א] יהא זהיר לעשות (א) [ב] נר (ב) יפה [ב] ויש מכוונים (ג) לעשות * (ד) ב׳ פתילות (ה) אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור: הגה ויכולין (ג) (ו) להוסיף ולהדליק ג׳ או ד׳ נרות וכן נהגו. המשה

א טור מהא דרב הונא שבת כ״ג ב טור והכלבו בפ׳ כ״ד

באר היטב

והתמתון והאחור והחלוק כנגד ד׳ אותיות הוי״ה. כתב בס״מ אל יקח אדם ילד בשבת עד שיעיש תחלה כר בחיקו. מהרי״ל היה לו עליית מיוחד לשבת וכפלו[א] במו״ש ובאגודה סי׳ קמ״ב כתב שילך בנגדי שבת עד מו״ש אחר הבדלה ובכוונות כתב דאף אבל ישנה בגדיו: (ה) כלה. ויש למקבלי שבת לאתא לעזרת בהכ״נ כנה״ג. ואנו נוהגין לעמוד לעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול. אין מקבלין שבת ביום כפור שאל בשבת כי אין ביום כפור נשמה יתירה שכנה״ג: (א) נר יפה. וידלק[ב] בכל החדרים שהולך שם מט״מ עיין סעיף ו׳. ויעשה נרות כרוכים ביחד זכר לזכור ושמור בדבור אחד נאמרו וכן נוהגין בבהכ״נ ב״ח ואסור להדליק נרות של שבת משעוה הבאה מבית תפלתם עיין סי׳ קנ״ד סי״א: (ב) להוסיף. ונוהגין

שערי תשובה

[א] נר יפה. עיין בה״ט ועיין בשו״ת בית יעקב שכתב שיש נוהגין להדליק ג׳ נרות קודם קבלת שבת על הימה ומכבדין אחד שידליק ואחר הדלקה מעמיד אותם השמש לפני העמוד במקום שמתפללים וכתב שיש למתות שלא לעשות כן דאף באותו בית אין להוליכו ממקום זה למקום אחר כמ״ש בסעיף יו״ד בהג״ה ואפילו בנרות בהכ״נ ע״ש ועיין

משנה ברורה

ואפילו הנוהגין בשאר יו״ט כשחל בשבת לומר עוד איזה מזמורים בשביל שבת: (יא) מיד אחר וכו׳. וגם הנשים נוהגות קודם הדלקת הנרות לרחוץ את עצמן ולבוש בגדי שבת ואשרי להם אמנם בימים הקצרים שמתאחרים ליצא בחנות ואח״כ רוחצות ולובשות ובין כך יבואו חו״ש לספק חילול שבת לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבוא לרחוץ ולבוש וכשמתאחרת מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חול מלבוש חו״ש לספק חילול שבת ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא יצגיח בקטטת אשתו ומצוה גדולה יותר ליצא בחשך מלחלל שבת חו״ש [מ״א]: (יב) סמוך לערב. היינו כשהוא רוחץ עצמו מעט בביתו וכמו שמובא בגמרא [שבת כ״ה ע״ב] לענין ר׳ יהודא בר׳ אלעאי ע״ש אבל כשהוא הולך לבית המרחץ בודאי מהנכון להקדים עצמו כדי שלא יבוא לחילול שבת ובפרט בימי החורף כשהימים קצרים ועיין לעיל בסימן ר״ס סק״א במ״ב מה שכתבנו שם:

א (א) יהא זהיר וכו׳. הנה עיקר הדלקת הנר הוא חובה (א) משום מצות עונג שבת ומחמת (ב) הידור מצוה ירמה לעשותו יפה ועיין לקמן סי׳ רס״ד ס״ו: (ב) יפה. ואיתא בש״ס דזוכה עבור זה לבנים תלמידי חכמים דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ע״י נר מצוה דשבת בא אור דתורה (ג) ולכן ראוי שתתפלל האשה אחר שתגמור ההדלקה והברכה שיתן לה הקב״ה בנים זכרים מאירים בתורה (ד) והדלקת הנר צריך להיות בכל החדרים שהולך שם בשבת עכ״פ נר אחד אף שאינו אוכל שם כדי שלא יכשל בעץ או באבן (ה) מיהו הברכה תברך על הנר שבמקום אכילה: (ג) לעשות. ואם מעותיו מצומצמין (ו) נראה שעדיף יותר שיקנה אחד יפה ולא שיש גרועין: (ד) שתי פתילות. היינו כשהוא דולק שמן בנר (ז) ואם הדלקתו הוא בנרות עושה שני נרות. ומותר להדליק מנר לנר בין אם מדליק שיש או יותר ואין בזה משום בזוי מצוה דכולן של מצוה הם אבל אסור להדליק קיסם או נר של חול מנר של שבת משום בזוי מצוה. ונהגו להחמיר בזה אפילו אם כונתו כדי להדליק בו נר אחר של שבת ועיין בבה״ל: (ה) אחד וכו׳. ויש שמכוונין לעשות נר של שעוה משני נרות קלועים ביחד זכר למה שאמרו חז״ל דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו (ח) ומנהג הגון הוא (ט) אבל אותן האנשים שמדבקין אותן בשעת הדלקה סמוכין זה לזה שלא כדין עושין כי לבסוף מתחממות זו מזו ונוטף השעוה עי״ז וגם נכפלות ונופלות. אסור להדליק נרות של שבת משעוה הבאה מבית תפלתם של א״י אפילו באופן שמותר להדיוט כגון שבטלו הא״י אפ״ה אסור למצוה משום דמאיס [מלעיל סימן קנ״ד סי״א] ועיין בפמ״ג שכתב דאם אין לו נר אחר כ״א זה דשרי (י) ומ״מ לא יברך על זה ועיין לעיל סימן קנ״ד סי״א ובמש״כ שם: (ו) להוסיף. ויש נוהגין להדליק (יא) ז׳ נרות כנגד ז׳ ימי השבוע ויש עשרה כנגד עשרת הדברות

ביאור הלכה

* שתי פתילות. עיין במ״ב בסק״ב דמדליקין מנר לנר. כן איתא בסימן תרע״ד בב״י בשם בעה״ת ומש״כ דנהגו להחמיר ע״י קיסם אף דבסי׳ תרע״ד כתב בסתמא דנהגו להחמיר גם בשבת שלא להדליק מנר לנר כבר כתב שם הפמ״ג דהמנהג להחמיר הוא ע״י קיסם בלחוד אבל מנר לנר ליתא מנהג וגם בימינו ראינו שהמנהג להדליק מנר לנר וכן בס״א כתב שבשבת מדליקין מנר לנר. אולם בעיקרא דדינא יש לעיין היאך מותר מדינא להדליק מנר לנר בנר של שבת בשלמא בנר חנוכה אף דעיקר מצוה הוא נר אחד והשאר הוא רק למהדרין מ״מ כיון דההידור הזה הוא נזכר בגמרא הו״ל נר של מצוה ומותר מדינא רק דנהגו להחמיר מחמת זה כדאיתא שם בהג״ה אבל בשבת לא נזכר כלל בגמרא שתי נרות כ״א דעצם ההדלקה הוא חובה ואנו עושין בעצמנו לרמז בעלמא ובפרט אם מדליק יותר משתים מנ״ל דמותר להדליק מנר לנר אפשר דזה הוי כמו אם רוצה להדליק נר של חול בחנוכה [היינו יותר מהשמנן הקלוב] דבודאי אסור מדינא ובספר התרומה שכתב דמותר אפשר דמירי כששני בע״ב דרין בבית אחד דלכל אחד יש מצות הדלקה אך מסתימת לשונו לא משמע כן. ואולי משום דלכל מה דמיתוסף אור יש בו יותר שלום בית ושמחה יתירה הכל הוא בכלל עונג שבת ומקרי נר של מצוה וכעין שכתב המ״א לקמן בס״ק ט״ו ועדיף זה מנר חנוכה דמחמירין בו משום דהשאר אינם רק להידור אבל זה אין לחתך דלא מקרי עדיין נר של מצוה כ״ז שלא ברכה עליה דז״א דאם ההדלקה הוא שלא לצורך שבת היתה צריכה לכבותה ולחזור ולהדליקה ובהדלקתו א״ו דהדלקתה הוא לצורך שבת אלא שלא קבלה עליה שבת עדיין כ״ז שלא ברכה וא״כ בודאי הוא בכלל נר של מצוה וע״כ בחירונו הנ״ל

שער הציון

(א) תוס׳ בשבת כ״ה ע״ב: (ב) ב״מ: (ג) אחרונים: (ד) מ״א וש״א: (ה) לקמן בסימן זה: (ו) כי זהו מימרא דר״ה לפי׳ הטור: (ז) ב״מ: (ח) ב״מ ומ״א ודה״מ בלא כעו״ש: (ט) בסימן תרע״א ס״ד בהג״ה וע״ש במ״א סק״ד בשם הד״מ: (י) כן מוכח לפי טעמו ע״ש: (יא) מ״א:

הגהות ותיקונים: א) וקיפלו: ב) וידליק:

(ג) [ב] * ששכחה פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה (ז) ג׳ נרות (מהרי״ל) כי יכולין להוסיף על (ח) דבר המכוון נגד דבר אחר ובלבד שלא יפחות (אשר״י ומרדכי מס׳ ר״ה ור״פ י״ט): **ב** [1]אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת. אפי׳ * (ט) אין לו (ד) מה יאכל שואל * (י) על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת הוא: **ג** (יא) [2]הנשים (ה) מוזהרות בו יותר (יב) [3]מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי (ו) הבית. [4]אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת

ג לשון הרמב״ם בפ״ה מה״ש מהל׳ דינ שבת כ״ה ד שבת נ״ל ה הרמב״ם שם ו שבת כ״ד

שערי תשובה

בבר״י סימן תרע״ה באורך בענין זה: [ב] ששכחה. עיין בה״ע וכתב בשיורי ברכה בשם מהר״ר שמואל שער אריה בהגהות כת״י שכתב ע״ז דיותר טוב לעשות מי ששכחה שתפיק לעניה אחת שמן להדלקה ע״ש אבל המנהג להוסיף נר וכדברי מהרי״ל ומ״ש אשה היולדת כתב בשיורי ברכה על דברי כנה״ג בשם חכם אחד שיש לפקפק בזה דהדלקה במקומה בעינן עם אחריס בשלחן אחד לא תברך מ״א עיין ס״ח. אשה היולדת מדליק הבעל את הנרות בשבת ראשון ומברך מנהגים מט״מ ושל״ה. ובימי נדותה האשה מברכת בעצמה ע״ל סי׳ פ״ח. ובכנה״ג כתב שיש להביא הנר לפני היולדת ותברך היא בעצמה. ואשה ששכחה ולא ברכה על הדלקה אם נזכרת קודם זמן איסור הדלקה תברך עוד אבל לאחר זמן איסור הדלקה לא תברך כנה״ג בשם מהר״י ברונא ועיין תשובת נחלת שבעה סי׳ ח׳. ואשה שהגיע זמן טבילתה בליל שבת טוב יותר שבעלה ילליך ויברך ויש נוהגות שהולכת לביתה בין חפיפתה לטבילה ומדליקה ומוזרת לטבילה. וכ׳ א״ז שמעתי שקצת נשים נוהגות ע״פ זקני הגאון ז״ל שמדליקות בבית הטבילה. ועיין תשובת מהרי״ל סי׳ כ״ג: (ד) מה יאכל. פי׳ וצריך לקנות במעות שבידו לאכול דולאי אכילתו קודם לנר שבת. ומיהו אם יש לו לחם לאכול דיו. ונר קודם ליקח משאר מאכלים מ״א: (ה) מוזהרות. ואפילו אם ילדה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת ב״ח. מון אם היא יולדת. עפ״ק ג׳ מש״ש: (ו) הבית. ועוד מפני שהאשה כבתה נרו של עולם. ומכל מקום האיש יתקן הנרות.

באר היטב

להדליק ז׳ נרות כנגד ז׳ ימי השבוע וכ״כ האר״י ז״ל: (ג) ששכחה. ואם שכחה כמה פעמים צריכה להוסיף בכל פעם כדי שתהא זהירה בכבוד שבת. ואם נתנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה א״ל להוסיף. וקומת ג״כ תברך דהא נהנית ג״כ ממאורות מ״מ אם יש לה בעל פקח יברך הבעל. מיהו אם אוכלת

ביאור הלכה

והא״כ כתב בשם פעמים רזא שבוע שיהיה נר מיוחד להדליק בו תמיד כל הנרות של שבת: * ששכחה וכו׳. עיין בפמ״ג דה״ה אם לא שכחה לגמרי רק שחסרה נר אחד ממה שהיתה רגילה מתחלה ולא נהיגא דכל זה הוא רק מנהג והכו דלא לוסיף עלה: * אין לו מה יאכל. עיין במ״א ונעיתי מפירושו דהוא דחוק מאד בלישנא ע״כ פירשתי במ״ב דהכונה שהוא מתפרנס מקופת הצדקה ולאות שהוא כן דהנה דין זה וגם דינא דסימן תרע״א ס״א לענין נר מצוכה שייהס מלשון הרמב״ם וממקור אחד נתלבו כמו שבאר הגר״א שם וכאן ושם כתב בהגיא כן ברמב״ם אפילו אין לו מה יאכל כי אם מן הצדקה ומסתמא ה״ה בענינו. ומה שכתב שם שואל הייגו ג״כ שהוא שואל על הפתחים כמו בענינו וכמו שכתב הא״ר שם דאל״ה היה לו לומר לשון זה כמו בד׳ כוסות ע״ש. ומה שכ׳ עוד במ״ב דמצות לחם קודם לכל עיין בפמ״ג דלחם כדי שביעה בעינן ולא בכזית [וי״ל אם הוא רעב דאל״ה בודאי יוצא בשעור קטן וכדאמרינן בגמרא לעולם יקדם אדם שלחנו בע״ש אע״פ שאינו צריך אלא לכזית ועיין לקמן בסימן רצ״א ס״א ובמה שכתבנו שם] ולאיה לדברי הפמ״ג מהא דהביא המ״א ברש סי׳ רצ״א בשם ס״ח דאין לאכול הסעודה לשמיש אלא יהיה שבע כדי לקיים סעודה ג׳ ומזה למד דה״ה לענין מצות נר אבל יש לדחות דמצות נר חמיר יותר מסעודה שלישית דעליה אמרו חז״ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ולא על הדלקת הנר וכמו שפסק השו״ע דשואל עליה על הפתחים דהיא עיקר סעודת עונג שבת ואין זה בכלל מה שאמרו עשה שבתך חול וכמו שכתב המ״ב. ורלאיה בדה״ח שהעתיק דפת כדי שביעה של שלש סעודות קודמת לנר והנה דבריו נובעים מדברי הט״ז בסי׳ תרע״ח שכתב שם דפת של שלש סעודות שהם מדאורייתא קודמת לנר מצוכה ומזה למד דה״ה לנר שבת אבל באמת הסכמת רוב הפוסקים דהוא מדרבנן ואסמכתא אקרא והפמ״ג מיקן זה דלפי שיש בזה אסמכתא אקרא אמיר יותר מפתח דרבנן ע״ש אבל מ״מ סוף סוף בע״ג בזה דהלא ראינו דאחשבו רבנן לנר שבת ומצוכה משום שלום בית ופרסומי ניסא יותר מסעודה ג׳ דהלא בשביל נר שבת ומצוכה צריך לשאול על הפתחים כדי להשיגה ובשביל סעודה ג׳ אינו מייב לזה וכמו שכתב המ״א לעיל בסי׳ רמ״ב ע״ש ולזה רמז המ״א פה בס״ק ה׳ ובפרט מה שכתב הדה״ח דשלש סעודות כדי שביעה קודם יותר מנר שבת לענ״ד פשוט דאין להתמיר בזה בסעודה ג׳ דדי בכביצה ויותר מעט [ועיין בסימן רל״א] והשאר יוצא לנר של שבת: * על הפתחים. ועיין

שער הציון

(יב) של״ה: (יג) מ״א: (יד) מ״א וכ״כ בק״נ בפרק ע״פ: (טו) עיין בה״ל: (טז) מ״א: (יז) מוכח ממ״א: (יח) מ״א: (יט) פשוט: (כ) מ״א: (כא) פמ״ג:

משנה ברורה

הדברות (יב) ואין צריכין להיות כולן על השלחן: (ז) ג׳ נרות. מיירי בשהיתה רגילה בשנים ואם היתה רגילה מתחלה בשלשה צריכה להדליק כל ימיה ד׳ (יג) ואם שכחה כמה פעמים צריכה להוסיף בכל פעם עוד נר אחד יותר והכל משום קנס כדי שתהא זהירה בכבוד שבת וע״כ אם נתנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה א״ל להוסיף. כתב הא״ר דבאשה עניה יש להקל בששכחה שתוסיף כל ימיה מעט שמן בנר ואם היא מדלקת נרות תדליק תמיד נר אחד מעט יותר ארוך מבתחלה: (ח) דבר המכוון. ר״ל ששתי נרות הוא מכוון כנגד זכור ושמור וכנ״ל: **ב** (ט) אין לו וכו׳. אין הכונה דאין לו כלל מה יאכל דזה מוטב שיחזור על הפתחים כדי לקנות לחם לשבת (יד) דיקיים בזה מצות קידוש וגם עיקר סעודת שבת אלא הכונה שאין לו לאכול משל עצמו (טו) שהוא מתפרנס מקופת הצדקה אפ״ה צריך להשתדל להשיג ג״כ נר לשבת. ומי שיש לו מעות מצומצמין מצות אתה לסעודת שבת קודם לכל ונר (טז) לשבת קודם ליקח משאר מאכלים דאף דשאר מאכלים ובשר הוא ג״כ בכלל עונג שבת מ״מ נר עדיף יותר משום שלום בית וכדלקמן. ומיהו (יז) משום נר די נר אחד לחוד והשאר יוצא על מאכלי שבת כדאמרינן בגמרא דאפילו עני צריך לעשות דבר מועט לכבוד שבת. ועיין במה שכתבנו לעיל בסימן רמ״ב במ״ב: (י) על הפתחים וכו׳. דהוא (יח) עיקר עונג סעודת שבת (יט) ומיהו אין צריך לזה רק בשביל נר אחד: **ג** (יא) הנשים מוזהרות. ואפילו אם ילדה הבעל להדליק בעצמו (כ) האשה קודמת (כא) אם לא שיש הרבה נרות יכול הוא ג״כ להדליק. וכשהיא יולדת בשבת ראשונה מדליק הבעל ומברך. ובימי נדותה האשה מברכת בעצמה [אחרונים]: (יב) מפני שמצויות. ועוד טעם מפני שכבתה נרו של עולם שגרמה מיתה לאדה״ר. ומ״מ אטוד שהאיש

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב - וגם ידלק בשאר החדרים שאין אשה מדלקת שם.

ולקידוש היום (יג) נר שבת (ז) קודם וכן אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנוכה נר שבת קודם (יד) משום שלום הבית דאין שלום בבית בלא נר (ומאם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולקנות נר חנוכה ע"ל סימן תרע"ח) : ד * ' לא יקדים (ח) למהר להדליקו * (טו) בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת * וגם (טז) לא יאחר "ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול (יז) ולקבל עליו שבת מיד רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה (יח) ולמעלה שהוא *) שעה ורביע * קודם (יט) הלילה: הגה וע"ל סימן רס"ז ומאם היה הנר דלוק* (כ) מבעוד

ז מם ח תוספות והרא"ש והמרדכי מהא דרב אלי אם בעי"ם ברכות כ"ז *) (דהיינו בשעות זמניות י"ב שעות אפילו ביום אחרון וכדאיתא בפי' רא"ג בהג"ה)

באר היטב

כתבים. (ז) קודם. ונר אחד סגי וכן בחנוכה מ"א: (ח) למהר.

משנה ברורה

יתקן הנרות [כתבים]: (יג) נר שבת קודם. ואע"ג דקידוש דאורייתא מ"מ על היין דרבנן דמן התורה יוצא בתפלה וכמו שנכתוב בסימן רע"א ועוד דהא יכול לקדש על הפת: (יד) משום שלום הבית. ואם יש לו נר אחד (כב) סגי ויוצא המותר לקידוש או לנר חנוכה. וגם לחנוכה בנר אחד סגי. ואם יש לו נר אחד לשבת ונר אחד לחנוכה ויש לו עוד מעט מעות נ"ל דטוב יותר לקנות עוד נרות לחנוכה להיות מן המהדרין וכמו שבארתי בבה"ל. כתב המ"א דאשה קומא ג"כ יכולה לברך על נר שבת דהא נהנית ג"כ מהמאורות ומיהו אם יש לה בעל שהוא פקח הוא יברך ואם אוכלת בשלחן אחד עם אחרים שברכו והדליקו לא תברך דהא עיקר הטעם שכולם מברכין משום שמתה ימירה שיש ע"י גיבוי הנרות כמ"ש בסעיף מ' והא ליכא שמתה גבה: ד (טו) בעוד היום גדול. היינו כשהוא זמן הרבה קודם תוספת שבת וזמן תוספת שבת להשו"ע הוא מעט קודם סוף השקיעה ועיין בבאור הלכה. ועיין בסימן רס"א במ"ב ס"ק כ"ג דמסקינן שם דמי שפורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם השקיעה אשרי לו דהוא יוצא בזה ידי כל הראשונים: (טז) לא יאחר. היינו היכא שהוא מדליק בצמצום בסוף זמן המותר והטעם משום דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן ועיין לעיל בסימן רס"ב סקי"א במ"ב: (יז) ולקבל עליו וכו'. היינו שיפרוש עצמו מכל מלאכות האסורות: (כג) ואפילו מאותם דברים שהם אסורים מדרבנן: (יח) ולמעלה. אבל קודם פלג המנחה (כד) אין קבלתו קבלה אף בדיעבד ועיין בסימן רס"א ס"ק כ"ה במ"ב: (יט) הלילה. היינו צאת ג' כוכבים ודעת הלבוש והגר"א דפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה. ולכו"ע שעה ורביע זו (כה) היא שעה זמנית דהיינו שמתחלק כל יום לי"ב חלקים לפי שעותיו בין שהוא ארוך או קצר להשו"ע מתחלק מעה"ש עד צאת הכוכבים[א] ולהלבוש והגר"א מזריחת השמש עד השקיעה: (כ) מבעוד היום גדול. אפילו אם היה אחר פלג המנחה ומיירי שהיה דלוק לענין אחר אבל אם הדליק לצורך שבת אף שלא קבל עליו שבת בהדלקתו מ"מ אין צריך לכבותו אף דלכתחלה לא היה לו להדליק כ"כ מקודם שאינו ניכר שמדליקין לצורך שבת לעיל בסימן רל"ג בבה"ל] דפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה. * מבעוד וכו'. עיין במ"ב והוא מחדושי רע"א ואף שבעל דה"ח לא כתב כן מ"מ מסתבר טעמא דהגאון רע"א דלא יקדיס היינו רק לכתחלה דומיא דלא יאחר דהוי רק לכתחלה ואם נולה להתמיר לכבות ולחזור להדליק כדי שתהיה ההדלקה בזמנה ולא יעבור על לא יקדיס יש שכרו בהפסדו דתהיה ברכתו הראשונה לבטלה. וכ"ז כשהיה ההדלקה אחר פלג המנחה אבל אם הדליק קודם פלג המנחה לצורך שבת אפילו אם קבל עליו שבת מאותו הזמן אין הדלקתו מועילה כלום אף דיעבד ולהדליק ולברך כ"כ בספר עולת שבת. ועיין במה שכתבנו מקודם אימתי הוא

ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין המינוקות לבתיהם קודם ברכו כדי

ביאור הלכה

ועיין בסימן תרע"א דמוכר כסותו והי"ה הכא [פמ"ג]: * לא יקדים. לפי מה דמבואר לקמן בס"י בהג"ה דהמנהג דאשה כשמדלקת מסתמא מקבלת שבת בה א"כ תוכל שפיר להקדים עד זמן פלג המנחה אם לא כשמתנית שאינה מקבלת שבת בה * בעוד היום גדול. הוא בריימא שבת כ"ג ע"ב דתניא אם ובלבד שלא יקדיס ושלא יאחר והקדמה נקרא היכא שמקדים הרבה קודם זמן התוספת ואיחור נקרא היכא שמדליק בצמצום עם זמן התוספת משום דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן וזמן התוספת הוא תלי באמצי רבבי דלדעת השו"ע לעיל בסימן רס"א הוא מעט קודם סוף השקיעה וכשמדליק זמן הרבה קודם לזה הוא בכלל לא יקדיס [ואפילו אם הוא בתוך שעור ד' מילין המבואתין לעיל ואף דמבואר לעיל בהמחבר דיכול להוסיף עד התחלת ד' מילין היינו בשקיבל עליו שבת מאותו הזמן ועשה אותו לתוספת וזהו מה שכתב המחבר אם רצה לעשותו כולו תוספת עושה היינו לכל ענייני שבת ולא לענין הדלקה בלבד ובכאן הלא אירי בלי קבלה] ולדעת הגאונים דמתחלת השקיעה הוא זמן בה"ש א"כ זמן התוספת הוא זמן מועט קודם לזה וכוונת הברייתא דלא יקדיס הוא זמן הרבה קודם לזמן הזה וכ"ז בשלא קבל עליו שבת בהדלקה דהיינו שלא בדל מ"ע ממלאכה אחר הדלקה אבל אם קבל עליו שבת יוכל להקדיס עד פלג המנחה: * וגם לא יאחר. עיין במ"א סק"י במה שכתב משם מהרי הקדמונים ולא העתקתיו משום דכהיום אין שייך זה דהם היו זהירים לומר ברכו הרבה קודם בה"ש שהוא הוא קבלת שבת כמו שבזמננו נוהגין לומר לכו נרננה ולכה דודי כי אפילו בחול היה מנהגם להתפלל מבעוד יום וכנ"ל בסימן רל"ג והעם היו זהירים להדליק קודם לזה ומנהה היו מקדימים קודם לזמן הדלקה משא"כ בהיום דדרך האנשים להתפלל מנחה בבהמ"ד עם דמדומי חמה [עיין ברכות כ"ט ע"ב ולעיל בסימן רל"ג בבה"ל] בודאי צריכה האשה להדליק מקודם ולא תמתין עד שיתפללו העם מנחה ולפלא על הבה"ט שהעתיק דבר זה אם לא שנאמר דגם בזמנו היו נוהגין להתפלל ברכו מבעו"י גדול ולפי מה שכתב לעיל בסימן רס"א סק"ו גם בזמן הזה לא יעוילו דבריו: * קודם הלילה. עיין במ"ב ועיין בסימן רס"א במ"א שהביא בשם הב"ח דיש לחוש לדעת הר"א ממיץ ולפרוש עצמו ממלאכה שתי שעות קודם הלילה ומשמע מיניה דלא חשש לדעת השו"ע שפסק דלא יקדיס יותר משעה ורביע ולמעשה בודאי יש לסמוך על הב"ח והמ"א דיוכל לקבל עליו שבת שתי שעות קודם הלילה דלף דבסימן זה סתם הרמ"א ולא חלק על המחבר בסימן רס"א ס"א בהג"ה העתיק שם בשם מהרי"ו ע"ש משמע דס"ל דעל שתי שעות קודם הלילה תלה הקבלה ובפרט דדעת הלבוש והגר"א הנ"ל [ועוד פוסקים שקיימי בשיטתייהו וכמ"ש אח"כ מצאתי בפמ"ג בעיינינו שהעתיק ג"כ את דברי המ"א הנ"ל לדינא: לעיל בסימן רל"ג בבה"ל] דפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה.

שער הציון

(כב) מ"א: (כג) מוכח מברכות כ"ז ע"ב ע"ש: (כד) מ"א בסימן רס"א בשם רי"ו: (כה) בסימן רל"ג סי"א בהג"ה:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו"ע הרב מחשב את היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים. ובסידורו מנץ החמה עד שקיעת החמה:

הלכות שבת סימן רסג

ם המוס׳ בשם כ״ה והרא״ש שם והרמב״ם בפ״ה וש״פ והר״ן והמרדכי וכ״כ עמרס וסמ״ק ורבי יהושפ י מרדכי והגהות מיימוני בשם הירושלמי כ שם בתוספות ועור בשם י״א ל מרדכי שם

היום גדול יכנו וימזור וידליקו לנורך שבת (טור): ה (ט) [ג] * (כא) ᵗכשידליק יברך בא״י אמ״ה אקב״ו (כב) להדליק נר של שבת אחד האיש ואחד האשה (כג) ᵘגם ביו״ט צריך לברך להדליק (כד) נר של יו״ט. ובי״ה בלא שבת ᵛיש מי שאומר שלא יברך * (כה) וע״ל סימן תר״י: הגה יש מי שאומר שמברכין (כו) קודם ההדלקה ויש מי שאומר שמברך (י) [ד] * (כז) אחר ההדלקה (מרדכי סוף ב״מ) וכדי שיהא עובר לעשייתו לא יהנה ממנה עד לאחר הברכה ומשימין היד לפני הנר אחר הדלקה ומברכין ואח״כ מסלקין היד וזה מקרי עובר לעשייה וכן המנהג (מהרי״ל[א]): ו * (כח) ˡבחורים

שערי תשובה

כדלקמן סעיף יו״ד ע״ש ועיין לעיל ס״ק מ״ז בשם בית יעקב וכתב בתשובת נחלת שבעה סימן מ׳ אשה שהדליקה ב׳ נרות על דעת שתברך וע״י טרדת שבת נשתפקה אם ברכה וכתב לחלק בין אם הדליקה בזמנה ע״ש ואין נלענ״ד והראיה שהביא מטעה בוכתבתם אין הנדון דומה כלל והעיקר בזה כל שהדליקה מפלג המנחה ולמעלה משמשמ לשם מצות שבת הדליקה וברכה ואפילו אם ספק לה מ״ל להדליק גר בברכה ואם משופקת אם הדליקה קודם פלג המנחה או אחר כך יש לה לחזור ולהדליק לשם מצוה בלא ברכה ועיין בא״ר מ״ש בזה: [ג] כשידליק. עיין בה״ט וכתב בפמ״א מ״א סימן ס״ט שטעות הוא בידי המהגיס לעשות גר מיוחד לשבת ומדליקין בבהכ״נ ומברכין דהוי ברכה לבטלה אם לא שהשמש לא יליק שוב גר תחלה עד שידליק הוא בברכה דשייך בזה שלוש בית שלא יכשלו זה בזה משתחך ואח״כ ידליק השמש שאר הנרות ע״ש וכ״כ בשו״ת מקום שמואל סימן י״ח דאף שיש קונין מצות הדלקת נרות בממון הרבה מ״מ אין לברך ע״ש: [ד] אחר הדלקה. עיין בה״ט ובגרול מרבבה הסכים להלכה דלא כהמג״א כיון שאין נוסח הברכה שזה שבשבת אומרת של שבת וביו״ט אומרת של יו״ט לא שייך לא פלוג ולכן אין ראיה מסימן קנ״ח דשם כן נוסח הברכה וכן מ״ש התוספות בעבילת גר כן הוא וסיים בה שנ״ל להורות כאם הגאון דריסה והיא אשה אשר נשאה לבה בתכתה ע״ש וכן בתמ״ב הסכים לזה

באר היטב

שידליקו ולא ידליקו קודם ש״ג: (ט) כשידליק יברך וכו׳. טוב שיהיה לה נר מיוחד להדליק בו מדי שבת בשבתו. עטרת זקנים בשם פענח רזא. ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שיתן לה הקב״ה בנים זכרים מאירים בתורה מט״מ. כתב מהר״ש כשיש חופה ע״ש ומאחרים בה עד אחר שקיעת החמה והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה אז תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה ואח״כ בחשיכה תפרוס ידיה על הנרות ותברך או תאמר לא״י להדליק אחר החופה והיא תברך ע״ש. וכתב המ״א שדבריו תמוהים. ומיהו בדיעבד אם שכחה מלברך עד שחשיכה יש לסמוך אמהר״ש ועס״ק ג׳ מש״ש. ומ״מ סגי בנר א׳ מ״א ע״ש: (י) אחר הדלקה. דאם תברך קבלה לשבת ואסורה להדליק וא״כ ביו״ט תברך ואח״כ

ביאור הלכה

הוא זמן פלג המנחה: * כשידליק יברך. ואם נשתפקה אם ברכה או לא א״ל לברך דספק ברכות להקל ועוד דסרכא נקטא ואתיא [נחלת שבעה והיס״ח]. ואם ידעה בודאי שלא ברכה משמע מא״ר דיש להקל לברך כל זמן שהוא שעת היתר להדליק וכהמ״א בס״ק י״א דסומך בדיעבד על מהר״ש אך אם הוא זמן איסור פליג על מהר״ש: * וע״ל סימן תר״י. עיין במ״ב ועי״ל דכונת המחבר להורות טעם על מה דס״ל שאין לברך כי נקטן בסימן תר״י ס״א כתב המחבר דמקום שנהגו להדליק מדליקין ומקום שלא נהגו להדליק אין מדליקין ע״כ אף דמנהגנו הוא להדליק אפ״ה אין לברך דאמנהגא לא מברכין וזה הטעם אינה מקבלת שבת בהדלקה או אינם דק״ל נקמן דאין צריך להתנות משמע בה״ח דאפ״ה ידליקו ויפרסו ידיהם ואח״כ יברכו משום דלא פלוג וכדעת המ״א אבל מדברי הגאון רע״א בחדושיו ומדברי מ״א מוכח דבזה יברכו ואח״כ ידליקו: * בחורים וכו׳. עיין במ״ב כ״כ העולת שבת והתו״ש והפמ״ג והמ״א וש״א ובה״ח משמע שהוא מפרש בחורים ממש אבל לא מי שיש לו אשה ואמתא עם כל הפוסקים הנ״ל אחד מי כן דייק לשון הש״ע להמעיין בו דדוקא אם הוא אבל אשתו נפטר בברכתה ועוד כי מקור הדין הזה הוא ממרדכי בשם המהר״ם ודין זה הובא בתשב״ץ קטן [שחיברו רבינו שמשון בר צדוק תלמיד מהר״ם] ג״כ בשם המהר״ם ושם מבואר בהדיא ככל הפוסקים הנ״ל. ועתה נסביר טעם סעיף זה וסעיף הסמוך לו [ויבואר בדברינו היטב טעם דברי המ״א בס״ק י״ד] והוא דכשיש לאיש כמה חדרים צריך להדליק בכל החדרים משום שלוש בית ע״כ אם ואין צריך לברך זמן (לג) על ההדלקה מיהו במקום שנהגו אין למחות בידן: (כד) נר של יו״ט. ואם חל יו״ט בשבת (לד) אומר של שבת ושל יו״ט: (כה) וע״ל סימן תר״י. דמביא שם המחבר דעת הפוסק המצריך לברך דסבירא ליה דגם יום״כ אף שאין בו אכילה ושתיה ואין שייך עליו מצות עונג אפילו הכי שייך בו משום שלוש בית: (כו) קודם ההדלקה. כשאר כל המצות שמברכין עליהן עובר לעשייתן: (כז) אחר ההדלקה. ס״ל דאם תברך הוי כאלו קבלה לשבת בפירוש ושוב אסורה להדליק וא״כ ביו״ט דלא שייך זה לכ״ע תברך ואח״כ תדליק ודעת המ״א דלא פלוג (לה)ᵍ אבל הרבה אחרונים ס״ל כמ״ש מתחלה: ו (כח) בחורים. היינו שש

שער הציון

(כו) מהר״ש בשם מהר״מ: (כז) מ״א וש״א: (כח) א״ר ופמ״ג: (כט) תדושי רע״א וכן מוכח בהה״מ דסובר כן ודלא כמ״א דסומך בדיעבד על מהר״ש הנ״ל: (ל) הגאון רע״א וכן מוכח מא״ר ופמ״ג: (לא) א״ר ופמ״ג ואף דא״ר מגמגם שם קצת בזה דאפשר דהוא בכלל לא יקדיש מ״מ לפי מה שהסכימו הפוסקים דהנוהגים לקבל שבת ב׳ שעות קודם לאת הכוכבים יפה הם נוהגים וכ״כ הפמ״ג בסימן זה בסק״ט[ב] שוב אין משש בזה ועיין בבה״ל ד״ה קודם הלילה: (לב) פמ״ג: (לג) שע״ת ומחדושי רע״א בשם שאילת יעב״ץ: (לד) מ״א בהלכות יו״ט: (לה) דגמ״ר ורע״א ושע״ת ומ״א:

הגהות ותיקונים: א) מהר״י ווייל אות כ״ט: ב) בא״א סק״י:

ליקוטי דברי הרב: א) עיין במכתב הגר״ז המובא בשו״ע הרב סי׳ רס״א בסמוך לסעיף ו׳. והביאו הביה״ל לעיל סי׳ רס״א ס״ג ד״ה מי שאינו בקי. ב) ובשו״ע הרב סעיף י״א כתב שצריך שהבעל יקבל אז שבת, דאל״כ עליו אח״כ לכבות הנר ולהדליקו סמוך לקבלת שבת, וראה שם עוד כמה עצות כדת מה לעשות, ובמשנ״ב לא מובאים. ג) ובשו״ע הרב סעיף ח׳ פסק כהמג״א דלא פלוג.

ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת (כט) בחדרם (ל) ולברך עליו אבל מי שהוא אצל אשתו (לא) א"צ להדליק בחדרו (יא) ולברך עליו לפי שאשתו מברכת בשבילו: ז [מ] אורח (לב) שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו צריך (לג) להשתתף (לד) בפרוטה: ח [נ] ב' או ג' בעלי בתים אוכלים במקום א' י"א (לה) שכל אחד מברך על מנורה (יב) שלו (לו) [ס] ויש מגמגם בדבר [ע] ונכון ליזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה אבל אינו (לז) אין נוהגין (לח) כן: ט [פ] המדליקין בזויות הבית (לט) ואוכלים (יג) (מ) בחצר אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה (מא) הוי ברכה (יד) לבטלה: י לבה"ג כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה [צ] ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה [ק] וי"א שאם תתנה קודם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו מועיל [ר] וי"א שאינו מועיל לה [ש] ויש חולקים על בעל ה"ג ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית שכיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכתם ולדידן כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כברכו לדידהו: הגה (מב) והמנהג שאומה (טו) אשה המדלקת (מג) מקבלת שבת בהדלקה אם לא (מד) שתתנה (טז) תחלה ואפילו תנאי בלב סגי (מרדכי) אבל שאר בני

מ בהגהות מרדכי ג מלא בתשו' מהכמאים ם מ"ז ע ד"ע פ מגודה צ שבלי הלקט ק הגהת מי' בפ"ה בשם רבי מאיר והמרדכי בפ"ב דשבת ר כלבו בשם הרי"ף ש תוספות והרא"ש פ"ב דשבת ורבי יהודה בת"כ והמגיד בשם הרמב"ן והרשב"א

באר היטב

מדליק כ"כ בס"ם הדרישה בא"ע בשם אמו. וכתב המ"א אבל אין תכמה לאשה וכו' דלא חלקו חז"ל ע"ש: (יא) ולברך עליו. אבל להדליק צריך שלא יכשל בעון או באבן ועמ"ש ס"ק א' מ"א: (יב) שלו. דכל מה דמתוסף אורה יש בה שלוס בית ושמחה יתרה להנאת אור[א] בכל זוית וזוית. וכתב של"ה דמ"מ לא יברכו שנים במנורה א' שיש לה קנים הרבה. ועיין בא"ז. [ובס' אליהו רבה בשם זקנו הגאון ז"ל התיר לברך שנים אף במנורה א' ע"ש]:

משנה ברורה

(לו) שיש להם נשים אלא שהולכין חוץ לביתם ואף שאשתו מדלקת בביתו אינו נפטר בברכת אשתו כיון שיש לו חדר מיוחד במקום שמתאחרת שם וכ"ש אם אינו נשוי דמחויב להדליק: (כט) בחדרם. אפילו החדר מיוחד (לז) רק לגון שם ואוכלים בבית אחר: (ל) ולברך עליו. דהדלקת נר חובה משום שלוס בית אבל יכשל בעון או באבן וצריך להיות הנרות ארוכים שידלקו עד שיבואו לביתם בלילה ובלא"ה הוי ברכה לבטלה [דה"מ]. ועל הילדים שמתאכסניים הרבה בע"ב בחדר אחד ואין הבעה"ב עמהם בחדרם (לח) חל עליהם חובת הדלקה בברכה אפילו אם נשיהם מדליקין בביתם ע"כ ישתתפו כולם וילדיק אחד ויברך ויכוין להוציא כולם בברכתו וגם הם יכוונו לצאת בברכתו ואם הבעה"ב ג"כ עמהם בחדרם אין צריך להשתתף עמו בפריטי כיון שנשיהם מדליקים בביתם וכדלקמן בס"ו: (לא) אין צריך וכו' ולברך עליו. אבל (לט) להדליק צריך אפילו אינו אוכל שם כדי שלא יכשל בעון או באבן: ז (לב) שאין לו חדר מיוחד. הא אם היה לו חדר מיוחד צריך להדליק ולברך אפילו אם מדליקין עליו בביתו וכנ"ל בס"ו: (לג) להשתתף. וכריש סימן תרע"ז (מ) הביא המג"א בשם תשובת רש"ל דגם הבחורים צריכין להשתתף ומסיק שם דאפשר[1] דהיינו דוקא כשאוכל בפ"ע אבל אם סמוך על שלחן בעה"ב הרי הוא בכלל ב"ב ע"ש: (לד) בפרוטה. וה"ה (מא) אם הבעה"ב מקנה לו חלק בנר שלו במתנה וכמ"ש לקמן בסימן תרע"ז לענין נר תמידה: ח (לה) שכל אחד מברך. דכל מה דמתוסף אורה יש בה שלוס בית ושמחה יתירה להנאת אורה בכל זוית וזוית: (לו) ויש מגמגם. טעמם דבלא"ה יש שם אורה מרובה מנרות שהדליק הראשון: (לז) אין נוהגין וכו'. אלא

שער הציון

(לו) עיין בבה"ל: (לז) אחרונים: (לח) א"ר ופמ"ג וש"א: (לט) מ"א: (מ) כ"ז כתב המו"ס וש"א גם לענינו: (מא) אחרונים: (מב) א"ר: (מג) מ"א: (מד) א"ר ומו"ס ודלא כמ"א דכתב בלשון אפשר: (מה) דה"ח ושאר אחרונים סתמו כזה: (מו) ב"ח: (מז) מ"ב ומ"א: (מח) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) אורה:

הארות והערות: 1) שם במ"ב סק"א השמיט המ"ב תיבת דאפשר: 2) עיין סימן תרע"ט במ"ב סק"א ובשעה"צ אות ב' מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב: ואפילו לפי דעתם לא יברכו שנים במנורה א' וכו'.

ת ב״י מד״ הטור א מרדכי סוף״ב דשבת וריב״ם ב שבלי הלקט ג ברכות כ״ז ד כ״ל ושכן נראה מדברי רבי יונה ה הרא״ש סס והרשב״א סס ומלמידי ר״ יונה סס וכ״ו מרדכי סס״ב דשבת בשם הגאונים

הבית מותרין במלאכה עד ברכו (מה) ועיקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן אבל לא בשאר (יז) (מו) הנרות שבבית (מ״ז) (מז) ולריך להניח הנרות במקום שמדליקין (מח) לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פ׳ ב״מ): **יא** [ח]אע״פ שלא התפללו הקהל עדיין אם קדם היחיד והתפלל של שבת (מט) מבע״י חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה (נ) ואפי׳ אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת: **יב** (נא) [א]אם רוב הקהל קבלו עליהם (יח) שבת המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם: **יג** [ב]אדם שבא לעיר בע״ש וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת אע״פ שעדיין היום גדול אם היו עליו מעות או שום חפץ (נב) מניחו (יט) ליפול: **יד** [ג]אם ביום המעונן טעו צבור וחשבו שחשיכה והדליקו נרות והתפללו תפלת ערבית ש״ש ואח״כ נתפזרו העבים וזרחה חמה (נג) א״צ לחזור ולהתפלל ערבית [ד]אם כשהתפללו היה (נד) מפלג המנחה ולמעלה * ואם יחיד הוא שטעה בכך (נה) צריך הוא לחזור ולהתפלל תפלת ערבית [ה]ולענין עשיית מלאכה בין צבור בין יחיד מותרים דקבלת שבת היתה בטעות * [ו]וי״א (נו) שאותם (כ) שהדליקו נרות * אסורים בעשיית מלאכה ושאר אנשי הבית מותרין

באר היטב

אין להתנות כ״א לצורך מ״א: (יז) הנרות. ומ״מ מברכין עליהם ואפילו מדליק בחדרים כמ״ש ס״ו. ומיהו דוקא כשיש לו חדר מיוחד ולא בירך על נר אחר וכמ״ש ס״ו אבל אותן המדליקין בבית האכסדרה אין מברכין אפילו לא בירך על נר אחר שאין זה מצוה המוטלת עליו וגם אין משתמשין שם לצורך אכילה אבל במקום שמשתמשין לצורך אכילה צריך לברך עמ״א. וטוב ליזהר לכתחלה להדליק במקום אכילה. ומיהו נ״ל דדי כשעומד נר א׳ שם מ״א ע״ש: (יח) שבת. ואם רוב הקהל לא היו בבהכ״נ אין נמשכין אחר המעוט וכן בעיר שיש בה בתי כנסיות שם מ״ג: (יט) ליפול. פי׳ שהולך לחדר עיין סי׳ רס״ו סי״ב: (כ) שהדליקו וכו׳. עיין

ביאור הלכה

הוא בביתו אבל אשתו והיא מברכת במקום אחד הוי כאלו הוא היה המברך וממילא נפטרו כל החדרים שהוא מדליק בהברכה וכמו לענין בדיקת חמץ דמברך במקום אחד ועל סמך זה הוא בודק כל החדרים משא״כ אם הוא אינו בביתו ויש לו חדר מיוחד לעצמו אין יפטר בהברכה שברכה שם אשתו במקום אחר ואף דהוא אינו אוכל שם עכ״פ משום שלום בית חייב להדליק ולברך משא״כ בס״ז דאין לו חדר מיוחד א״כ הסברא דמשום שלום בית אין שייך שם שהרי בלא״ה יש שם אורה ולא נשאר עליו כ״א במה שיש מצוה על כל איש ישראל הדלקת נר בשבת וזה יוצא במה שאשתו מדלקת שם בביתו ע״כ אין צריך להשתתף אז בפריטיו: * **ואם יחיד וכו׳.** היינו אפילו התפלל אז מנחה קודם פלג המנחה ואע״ג דבכל ע״ש מותר באופן זה להתפלל ערבית קודם הלילה וכדלקמן בסימן רס״ז דקיי״ל [ברכות כ״ז] דעביד כמר עביד וכו׳ אפ״ה כיון שהוא נוהג תמיד כרבנן ובטעות התפלל היום שסבר שכבר חשכה לכן צריך לחזור ולהתפלל ומשום טעם זה אפילו אם אירע מעשה זה בחול נמי דינא הכי כ״כ המ״א וא״ר ותו״ש ופמ״ג ולא כעו״ש שכתב דוקא אם התפלל אז מנחה אחר פלג המנחה. וכן מה שכתב בריש דבלבור אין צריך לחזור אייר בכל גווני דהיינו אפילו התפללו באותו היום מנחה אחר פלג המנחה אף דהוי תרתי דסתרי לא מטרחינן לבורא משום זה וכ״כ בעו״ש: * **וי״א שאותם שהדליקו וכו׳.** עיין הטעם במ״ב משום דהדלקה היא מעשה לכן עדיפא והוא מהב״י ולפ״ז אם היו מקבלין על עצמן שבת ע״י אמירה דהיינו ע״י מזמור שיר ליום השבת והיתה בטעות שאח״כ נתפזרו העבים וזרחה החמה היו מותרים לכ״ע במלאכה אבל לפי מה שהסביר הגר״א בבאורו טעם הי״א נראה דגם זה אסור להי״א דהוא הסביר הטעם של הי״א דס״ל דקבלה בטעות הוי קבלה ומתפלה אין ראיה דתפלה בטעות אינה כלום ואפילו בלבור רק משום דלא מטרחינן להו לחזור ולהתפלל לכן הקבלה שבאה ע״י התפלה ג״כ אינה כלום משא״כ בקבלה דהדלקה עכ״ד א״כ לפ״ז במזמור שיר אז בשעת קבלה בע״פ דינו כמו בהדלקה. ודע דבטעם הגר״א מיושב קושית העו״ש המובא בא״ר ע״ש: * **אסורים וכו׳.** עיין

משנה ברורה

תגאי וכנ״ל: (מה) ועיקר הדלקה וכו׳. היינו (מט) דיברך עליהן ולא על שאר הנרות לפי שעיקר המצוה לכתחלה הן הנרות שאוכלין לאורן וראוי שתהא הברכה עליהן ואפילו על נר אחד סגי [מ״א]. מיהו אם יש הרבה נשים ואין לכל אחת שלחן בפני עצמה (נ) יכולה לברך על הנרות שעומדים בבית בשאר מקומות כגון על הנרות שדולקין על המנורה התלויה באמצע הבית וכה״ג דכללא נקטינן דבכל מקום שמדליק כדי לעשות שם איזה תשמיש אוכא משום שלום בית ראוי לברך: (מו) הנרות שבבית. היינו בעה״ב שיכול להדליק על השלחן ולברך עליו אבל באורחא (נא) אם יש לו חדר מיוחד לעצמו אפילו אינו אוכל שם מדליק שם נר ומברך עליו וכנ״ל בסעיף ו׳: (מז) וצריך וכו׳. היינו (נב) אפילו אם יתנה בפירוש שאינו מקבל שבת עד שיהיו הנרות על מקומם: (מח) לא וכו׳. היינו (נג) שאסור להדליק במקום שאין משתמשין בו ולהניח הנר במקום שמשתמשין בו משום דקי״ל הדלקה עושה מצוה וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו שאינו מקום חיובא לא מהני הדלקתו כלום אף שמניח אח״כ במקום חיובא (נד) וצריך לכבות ולחזור ולהדליק אבל אם הדליק בבית במקום שמשתמשין בו מותר לטלטלם אח״כ ולהניח במקום אחר בכל הבית הוי מקומם. והלבוש מחמיר אף בזה (נה) ובמקום הצורך יש להקל. כתב הח״א הנשים שמדליקין בסוכה בחג ומטלטלין לתוך הבית לא יפה הן עושין: **יא** (מט) מבע״י. היינו מפלג המנחה ולמעלה וכדלעיל בסי׳ רס״א ס״ב בהג״ה: (נ) ואפילו וכו׳. ואף בהדלקה י״א דמהני תגאי וכדלעיל בס״י בתפלה שאני כיון שהזכיר בה קדושת שבת: **יב** (נא) אם רוב הקהל. ואם רוב הקהל לא היו בבהכ״נ אין נמשכין אחר המיעוט ואין בעיר שיש בה בתי כנסיות הר אין אחת נמשכת אחר חברתה ואפילו אם באחת רוב אבל אם עושה מנין בביתו אפי׳ מנין קטן בטל אצל הרוב [דה״ח]: **יג** (נב) מניחו ליפול. פי׳ שהולך לחדר ומניחו ליפול שם להלניעו וכמ״ש סימן רס״ו סי״ב וע״ש במ״ב ובה״ל: **יד** (נג) אינם צריכים. דלא מטרחינן לבורא אף שבטעות היתה: (נד) מפלג המנחה ולמעלה. דקודם פלג המנחה אפילו לבור נמי מחזירין (נו) דלאו זמן תפלת ערבית היא כלל. וזמן פלג המנחה עיין לעיל בסימן רל״ג: (נה) צריך הוא וכו׳. כיון שבטעות התפלל שסבר שכבר חשכה (נז) וה״ה בחול נמי דינא הכי כיון שהוא נוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו כרבנן והיום בטעות התפלל: (נו) שאותם שהדליקו. אף (נח) אם לא התפללו אבל בלא הדלקה (נט) אף שהתפללו תפלת שבת כיון שבטעות היתה לא שמה קבלה

שער הציון

(מט) לבוש: (נ) עו״ש: (נא) מ״א: (נב) מ״א דא״ר בלא״ה אסור וכדלקמן בסוף סעיף י״ד: (נג) מ״א בשם המרדכי וכן מוכח מבאור הגר״א שרמז המקור להמרדכי: (נד) בשם איתא בגמרא ולא עשה כלום: (נה) ח״א: (נו) ב״י: (נז) מ״א וא״ר ופמ״ג וש״א ולא כעו״ש ועיין בבה״ל: (נח) כן איתא במרדכי: (נט) כ״כ הב״י ועיין במ״א בשם מהר״ם טיקטין וש״פ והגר״א הסכים להב״י:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ט כתב דגם ביחיד שלא היה בבית הכנסת שרגיל להתפלל בו והם קבלו בה שבת, אם רוב העיר לא קבלו עדיין שבת אפשר להתירו במלאכה.

ז שכלי הלקט בשם הגאונים ח מ"ה סימן ד' ובכתבי סימן קנ"ג שמלא בתשובה וכן הורו כמה גדולים ט מרדכי פפ"ב דשבת והג"מ פ"ה י שם בת"ה ובכתבי סימן קנ"ג כ רשב"ל בשם הגאונים:

ו וי"א שאותו נר שהודלק לשם שבת אסור * (נז) ליגע בו ולהוסיף בו שמן ואפי' אם כבה אסור לטלטלו: **טו** ח מי ששהה להתפלל מנחה בע"ש עד (נח) שקבלו הקהל (כא) שבת (נט) לא יתפלל מנחה באותו בהכ"נ אלא ילך חוץ לאותו בהכ"נ ויתפלל תפלה * של חול ט והוא שלא קבל שבת עמהם (ס) אבל אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל תפלת חול אלא יתפלל ערבית (סא) שתים: **טז** י אם בא לבהכ"נ סמוך לקבלת הצבור שבת (סב) מתחיל להתפלל מנחה ואע"פ שבעודו מתפלל יקבלו הצבור שבת אין בכך כלום (סג) הואיל והתחיל בהיתר: **יז** כ י"א שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה (סד) מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו (כב) [ה] מלאכה. הגה ומותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת (סה) וכ"ש במו"ש. מי שמאחר להתפלל במו"ש או שממשיך סעודתו בלילה מותר לומר לחבירו ישראל שכבר (סו) התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו (סז) ומותר ליהנות ולאכול (כג) [ו] ממלאכתו כן נ"ל:

באר היטב

ט"ז שכתב דלא קי"ל כי"א אלו ולא כי"א שמביא אחר כך: (כא) שבת. דהיינו אמירת ברכו לדידן כמ"ש ס"ס רס"א: (כב) מלאכה. דהא אי בעי לא היה מקבל שבת עליו וכל שיש לו היתר מותר אמירה כמ"ש סי' ש"ז ס"ח: (כג) ממלאכתו. וכ"כ בתשובתו וכ"פ הב"ח דלא כלבוש דאוסר אא"כ בירך והסיח דעתו מהשבת. ולא ידעתי מה מועיל בה"מ למלאכה מ"א וכן פסק הט"ז בתשובה באורך ע"ש ועיין יד אהרן מ"ש על הט"ז. ובתשובת זרע אברהם מא"ח סי"ט. וזה פשוט דאם אמר המבדיל וכו' הכל שרי כמ"ש סי' רל"ט סעיף יו"ד. אך נ"ע אם יוכל אח"כ לומר רצה בבה"מ די"ל דוקא כשמתפלל תפלת חול לא יאמר רצה אבל כשאומר המבדיל לאוד רשאי לומר רצה עמ"ש ס"ס קפ"ח:

שערי תשובה

מטעם דכמה פוסקים דאשונים סוברים גם בטבילה לבדך קודם ואף שהגיגים עפ"י בה"ג לבדך אחר כך י"ל דהכי קיבלו דלפ דבטלוה לטבילותא טוב לבדך בהיותו טהור אבל מה טפי עדיף לבדך ביו"ט קודם הדלקה ע"ש ועיין בשאילת יעב"ץ סי' ק"ז דמה שהגיגים לבדך זמן בשעת הדלקת נר יו"ט אין זה יסוד מיהו אין למחות בידם בחזקת היד ע"ש: [ה] מלאכה. עיין בה"ט ועיין בב"י שדין זה מחלוקת הרשב"א בשם התוספות והר"ן ובשו"ת פני יהושע הנדפס אצל יו"ד סימן ג' בסופו כתב שזה תלוי במחלוקת הפוסקים לענין שלד"ע אם בעינן שליח בר חיובא ע"ש ומ"ש ע"ז בספר בית מאיר בא"ח ע"ס סימן ה': [ו] ממלאכתו. עיין בה"ט ועיין בתשובת כ"ח סימן ק"י שכתב המיקל כרמ"א שהוא כהרשב"א לא הפסיד והמחמיר כהר"ן קדוש יאמר לו ותע"ב גם הר"ן לא נחלק אלא באמירה אבל אם מבכו עשה מעצמו מותר לאותו שמשכה סעודתו ליהנות ממנו אליבא דכ"ע ע"ש. ועיין בשו"ת מים רבים סימן נ"ב בשם הרב מהר"י אשכנזי שהסכים לבטם מחמת הירושלמי שהביא הרשב"א סימן תשל"ט ע"ש ובבר"י כתב שאין הכרח והעיקר כדברי מור"ם ע"ש:

משנה ברורה

קבלה וטעם הי"א דסברא להו דקבלה שהיא ע"י הדלקה עדיפא דאית בה מעשה (ס) ועיין באחרונים שהביא" בשם כמה מגדולי הפוסקים דס"ל דקבלת צבור בטעות אפילו רק ע"י תפלה שמה קבלה רק שמה אין המיעוט נמשכין אחר הרוב כיון שבטעות היתה הקבלה ואין להקל נגד אלו הפוסקים. ובמקום הדחק יש לסמוך על דעה קמייתא שבשו"ע: (נז) ליגע בו וכו'. היינו אפילו אחר שלא הדליק עדיין ולא קבל שבת כ"כ הא"ז וכתב המ"א הטעם דאזל לשיטתיה דקבלת צבור בטעות שמה קבלה וא"כ הוקלה הגר למצותו וכיון שהוקלה לבעלים הוקלה לכל וגם אסור ליגע בו דמיישינן שמא ישתמש בו. ולצורך מצוה יש להקל [דה"ח]. כתב הפמ"ג מי שהדליק נר שבת בעוד היום גדול והתנה שלא לקבל שבת אפ"ה הוקלה הגר למצותה ואסור להשתמש בו משמים חול ואפילו אחרים אסורים דמוקלה לבעלים אסור לכל: **טו** (נח) שקבלו וכו'. היינו באמירת ברכו (סא) או במזמור שיר ליום השבת כל מקום לפי מנהגו וכדלעיל בסי' רס"א ס"ד ע"ש: (נט) לא יתפלל וכו'. היינו אפילו עוד היום גדול ומשום (סב) שאחרי שהקהל קדשו היום לא יעשנו חול אצלם: (ס) אבל אם ענה. היינו (סג) שענה ברכו ועשהו בעצמו קודש בעניית ברכו ואין יעשנה אח"כ חול ומשו"ה אין ליה תקנתא: (סא) שתים. היינו מתחלה בשם שבת ואח"כ שניה לתשלומי מנחה ואם הפך לאפשר דלא הואיל ועדיין יום הוא וזמן מנחה כ"כ הפמ"ג בסימן זה ועיין לעיל בפמ"ג במ"ז סימן ק"ח סק"ח: **טז** (סב) מתחיל להתפלל. מנחה ולא ימתין עד שיענה ברכו דאם שוב לא יוכל להתפלל אח"כ מנחה: (סג) הואיל והתחיל בהיתר. ואע"פ (סד) שהיה יודע שלא יוכל לגמור אפילו תני התפלה קודם ברכו מ"מ מקרי התחיל בהיתר לפי שאיסור זה שלא להתפלל תפלה של חול אצל המתפללים של שבת אינו אלא חומרא בעלמא ומ"מ (סה) טוב יותר באופן זה שיצא לחוץ בהכ"נ ויתפלל שם: **יז** (סד) מותר לומר. דכיון (סו) שלחבירו מותר אין איסור אמירה שייך בזה. ועפיש זה מיירי כשיש שהות הרבה עד בה"ש דאם הוא סמוך לבין השמשות בודאי קבלו רוב אנשי העיר שבת והמיעוט נגרר אחריהן בע"כ וכדלעיל בסי' ב ולא שייך דין זה. כשמגיע סמוך לבין השמשות (סז) אל יתמינו לומר מזמור שיר ליום השבת [או שאר מאמרים] הנוהגים לומר בשביל קבלת שבת] בשביל איזה אנשים העוסקים בצרכם בענייניהם ומשהין לבוא לבהכ"נ: (סה) וכ"ש במו"ש. פי' דהא בע"ש בכר קבל שבת וא"א לחזור ואפ"ה שרי וכ"ש במו"ש דכל שעה ושעה אם רוצה מתפלל ומבדיל מכ"ש דמותר לומר: (סו) התפלל והבדיל. היינו (סח) שהבדיל בתפלה דהם מותר לעשות מלאכה וכדלקמן בסימן רל"ט אף שלא הבדיל על הכוס: (סז) ומותר ליהנות. והלבוש אוסר אלא א"כ בירך והסיח דעתו מהשבת (סט) והאחרונים הסכימו עם השו"ע. ואם אמר המבדיל בין קודש לחול באמצע סעודתו לכו"ע שרי כמ"ש בסוף סי' רל"ט דאפילו הוא בעצמו מותר אז במלאכה אך נ"ע אם יכול אח"כ (ע)[א] לומר רצה בברכת המזון כיון שעשה מחמלה לחול. כתב הפמ"ג במו"ש אין היחיד נגרר אחר הרוב אע"פ שכולם לא התפללו ולא הבדילו יכול הוא להבדיל ולעשות מלאכה משיגיע הזמן:

מדבר

שער הציון

(ס) מ"א וא"כ וש"א: (סא) דה"ח: (סב) ב"י: (סג) ב"י: (סד) ב"י ומ"א וש"א דלא כט"ז: (סה) עיין א"ר: (סו) ט"ז: (סז) מוכח מפ"ם שהובא במ"א: (סח) מ"א: (סט) ט"ז ומ"א וא"ז וש"א: (ע) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) שהביאו: ב) מזמורים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסימן קפ"ח סעיף י"ז כתב שיש להסתפק בזה, (ולפמ"ש כאן אין כאן ספק דלא גרע מהזכרת ר"ח) ולפיכך שב ואל תעשה עדיף וכו'.

רסד דיני הפתילה והשמן. ובו י׳ סעיפים:

א [א]אין עושין פתילה * לנר של שבת [ב]בין נר שעל השלחן בין כל נר שמדליק בבית * (א) [ג]מדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרך סביביו * והשלהבת קופצת כגון צמר ושער וכיוצא בהם אלא [ד]מדבר שהאור נתלה בו כגון פשתן נפוצה ובגד שש [ה]וצמר גפן (ב) וקנבוס וכיוצא בהן: הגה ואם הדליק בדברים (ג) המסורים * (ד) אסור להשתמש לאורו (תשובת הרשב״א סי׳ קע״ח) וי״א דאם יש נר אחד מדברים המותרים (ה) מותר להשתמש לאור (א) האחרים וכן דבר שאפשר (ו) בלא (ב) נר (ז) מותר לעשות אפילו אצל גרות האחרים ולצורך שבת * יש להקל (ח) בדיעבד (הגהות מרדכי פ״ק ופ״ב דשבת): **ב** [י]כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו אם נתכוין להעבות (פי׳ לעשותה עבה) הפתילה [יא]כדי להוסיף אורה (ט) אסור * ואם נתכוין (ג) להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה (י) מותר ומטעם זה מותר לכרוך דבר שמדליקין בו * על גבי גמי או קש כדי ליתן הפתילה בעששית: הגה נותנין גרגיר (יא) של מלח וגרים (יב) של פול ע״פ הנר בע״ש כדי שיהא דולק יפה בשבת (מיימוני פ״ה וטור): **ג** [יב]אין מדליקין נר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה ולפיכך

א שבת כ׳ ב טור והרא״ש והמרדכי ורוב הפוסקים וכל גדולי ליפא ג שם כ״א ד שם כ׳ ה תוספות שם כ״ז ורא״ש פ״ב והר״ן שם והרמב״ם פ״ה ושאר פוסקים ו שם כ״א ז המגיד שם פ״ה לגירסת הר״ף והרמב״ם שם ח שבת כ׳ וכ״א

באר היטב

(א) האחרים. אפילו הגרות עומדים בחדר אחר דכיון שיש במקום א׳ גר כשר יזכור ולא יטה גם במקומות אחרים: (ב) גר.

ביאור הלכה

* לנר של שבת. אבל ליו״ט מותר כל הפתילות והשמנים חוץ משמן שרפה ע״ש בגמרא כ״ד ע״א ולכאורה בעטרן גם ביו״ט אין מדליקין לפי מה דקי״ל לעיל בסימן רס״ג ס״ה דביו״ט נמי מברכין על הדלקה אלמא דביו״ט נמי מותר וא״כ שמא ישמנו ויצא ולענין נרי מצאתי בפמ״ג בסי׳ זה שמסתפק בזה: * מדבר שהאור וכו׳. הש״ע איירי בנר של פתוט [שקורין לאמפ] אבל באמת ה״ה בנר של שעוה וחלב שאנו עושין ג״כ אין עושין בהן פתילות הפסולות וכמו שפסק המ״א לקמן בסקי״ג: * והשלהבת קופצת. ומיישבין שמא יטה ע״כ אפילו אין לו פתילות ושמנים אחרים כ״א אלו הפסולים ועי״ז יבטל מצות הדלקה נראה דאסור מטעם זה בכל עיטרן דטעם איסורו הוא רק משום שמא ישמנו ויצא אין להניח הודאי מפני הספק כ״כ הפמ״ג: * אסור להשתמש. עיין בפ׳ הרשב״א הטעם כיון דכל איסור הדלקה הוא מפני שמא יטה א״כ גם עתה לענין להשתמש שיך שמא יטה ולכאורה בחלב מהותך דבאמת הוא נמשך אחר הפתילה רק מטעם גזרה שאינו מהותך יש לעיין לענין דיעבד: * יש להקל בדיעבד. עיין במ״ב דעת המ״א ולטעמיה חזיא דס״ל דהדין הראשון של הי״א איירי אפילו בחדר אחר לכך כתב דאם יש וכו׳ מותר אפילו שלא בשבת הדחק אבל לפי מה שבאר הגר״א דקולת הי״א הוא טובא מנר מנוכה דמותר להשתמש לאורם כשהשמש עומד אצלם ושם הלא עומד אצלם ממש ואפ״ה כתב הרמ״א דדוקא לצורך שבת וע״כ משום דשם נר מנוכה גופא לא בריר הדין לפי דעת רש״י והר״ן כמו שכתב הגר״א וע״כ הכא לענין שבת מחמירין אם לא לצורך שבת או דס״ל להרמ״א כמש״כ הא״ר דיש לחלק דלא דמי לאמ דסימן רע״ו ולסימן תרע״ג גבי נר מנוכה דהכא יש חשש שמא יטה אף שיוכל לראות בנר הכשר דאדם רואה שכל הגרות ילקו יפה משא״כ התם דבהגאה תליא מלתא וכיון שיוכל להשתמש אצל אחר לא חשינא הגאה: * ואם נתכוין להקשות וכו׳ מותר. עיין במ״ב בשש״כ דכיון שאינו מכוין לפתילה וכו׳ הוא מלשון הנשים ומש״כ במ״א סק״ה דכשמכוין להקשות לא גזרינן שמא יטה ליטנא קייטא הוא דהול״ל לא גזרו שמא ידליק בו לאדו וכמו שכתב בנרכי יוסף וא״ל בשיש בדבר שמדליקין בו מעוטא וא״כ אין נמשך אחר הפתילה [עיין בתוספות כ״א ד״ה שמתם דנקטו רבינא ע״ש וא״ל דה״ה מעוטא] אפילו בלהקשות אין להקל שמא יטה אם״כ מצאתי בספר תו״ש כעין זה: * ע״ג גמי או קש. עיין מ״א שכתב דגמי או קש כיון דלא חזי לפתילה בעייהו ליכא למגזר שמא ידליק בו בעייה ע״כ אפילו נתכוין להעבות הפתילה שרי עכ״ל ומדברי רבינו ירוחם נ״כ מ״ב משמע דאסור בזה לדעת רש״י

משנה ברורה

א (א) מדבר וכו׳. הטעם בפסול פתילות ושמנים שאין מאירין יפה ומיישבין שמא יטה הכלי שינוח השמן שבתוכו אל הפתילה כדי שידלק יפה ומייב משום מבעיר: (ב) וקנבוס[א] והא״ר כתב דנכון להחמיר לכתחלה בקנבוס אם אפשר בחמר: (ג) האסורים. דין פסול פתילות (א) ודין שמנים: (ד) אסור להשתמש. אפי׳ תשמיש (ב) שאין לריך עיון שמא יטה דאלו בדבר שלריך עיון אסור לעשות בשבת לאור הנר אפילו בנר יפה כנסימן ער״ה והט״ז לקמן בסימן תרע״ג כתב דבעיינינו אפילו בש אחר עמו שרואה אותו אפילו הכי אסור דא״א ליזהר שלא יטה: (ה) מותר להשתמש. אפילו הגרות עומדות בחדר אחר דכיון שיש במקום אחד נר כשר יזכור ולא יטה גם במקומות אחרים כן פירש במ״א ובא״ר[ב] כתב שכונת הרמ״א (ג) היינו דוקא באותו חדר עצמו ועיין בביאור הגר״א בד״ה וי״א דאם וכו׳ מדהה עיינינו לנר חנוכה להי״א הזה ושם הלא אינו מותר להשתמש לנר חנוכה כ״א כשהנר כשר עומד אצלם ולא בחדר אחר הרי דמפרש בהא״ר וכן בספר קרבן נתנאל מחמיר כשעומד בחדר אחר: (ו) בלא נר. כגון (ד) לשכב בחדר או למשוך יין מן המרתף (ה) והיינו דרך כלי [שקורים הא״ן או ליבע״ר בל״א] אבל לא דרך גרזא: (ז) מותר לעשות. הא״ר פירש דוקא כשיש עכ״פ נר אחד כשר בבית שע״ז מותר אפילו בחדר אחר אבל (ו) שארי אחרונים פירשו דאפילו אין נר[ג] כשר כלל מותר להי״א הזה: (ח) בדיעבד. ואם יש נר אחד כשר ועומד אצלו נר פסול כתב המ״א דמותר להשתמש אפילו שלא לצורך שבת דלא יהא אלא נר אחד בלאוד וכמ״ש סימן רע״ו ס״ד עי״ש ועיין בבה״ל. והיינו דוקא לענין להשתמש כשכבר הדליק ומטעם דכיון דיש לו נר כשר שמדליק יפה תו לא אתי להטות אצל אין להקל מטעם זה להדליק לכתחלה נר כשר עם פסול [פמ״ג ולבו״ש]: **ב** (ט) אסור. אף דעתה ע״י הכריכה האור נאחז ומאיר יפה ולא אתי להטות אפ״ה אסור (ז) גזירה שמא ידליק בו לבדו: (י) מותר. אפילו (ח) מדליק שנייהם יחד דכיון שאין מכוין לפתילה להדליקו לא גזרו בו: (יא) של מלח. (ט) לפי שהמלח גולל את השמן שממשך אחר הפתילה: (יב) של פול. כדי (י) להניח הפתילה עליו. ובתוספתא

כגון למשוך יין מן המרתף: (ג) להקשות. אפילו מדליק שנייהם יחד דכשמתכוין להקשות לא גזרינן שמא יטה:

פ״ב

שער הציון

(א) רשב״א: (ב) מ״א: (ג) ואין כונת הרמ״א לפסוק בהגהת מרדכי רק בהאגודה ע״ש בא״ר ומה שנרשם בפנים הגהות מרדכי אינו מהרמ״א: (ד) מרדכי: (ה) א״ר בשם ג״מ: (ו) מובא ממ״א וכ״כ בתו״ש וכן מובא מהגר״א ולשון גרות האחרים דמוק קצת לפ״ז: (ז) רא״ש: (ח) מ״א: (ט) רש״י שבת ס״ז ע״ב ד״ה טול: (י) לבוש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב: אבל עושים מצמר גפן וקנבוס וכו׳. ב) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב בהמג״א שאם יש במקום אחד נר כשר יכול להשתמש לאור נר הפסול בחדר אחר ויכול לסמוך על דבריהם בדיעבד. ג) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב דדבר שאפשר לעשותו בלא נר מותר לעשותו לאור נר הפסול אע״פ שאין לו שום נר כשר בשום מקום וכו׳, ולצורך השבת יש לסמוך ע״ז בדיעבד. ד) ובשו״ע הרב בסעיף ד׳ פסק בהמג״א. ה) ובשו״ע הרב לא חילק בין רוב למיעוט.

הלכות שבת סימן רסד

אין מדליקין (יג) בזפת ולא (ד) בשעוה ולא בשמן העשוי מצמר גפן ולא באליה * (יד) ולא בחלב
וכן [ט] אין מדליקין * בעטרן מפני שריחו רע (טו) ויניחנו (ה) ויצא * ולא (טז) בצרי מפני שריחו נודף
שמא (יז) יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה: ד [י] אפי׳ נתן * (יח) מעט שמן זית בשמנים
אלו שאינם נמשכים ואז נמשכין (יט) אין מדליקין (ו) בהם: ה (כ) [כ] חלב (ז) מהותך (כא) וקרבי
דגים א״מ בהם * ואם נתן בהם מעט מאחת משמנים שמדליקין בהם (כב) מותר להדליק בהם:
ו [ל] שאר כל השמנים * חוץ מאלו מדליקים בהם [מ] ומ״מ שמן זית מצוה מן (מ) (כג) המובחר:

ט שבת כ״ד וכ״ה י שם כ״ל בעיל ובפשטה כ שם ובפירוש הרי״ף והרמב״ם בפ״ה ל שם כ״ד ובתמיס מ שם בתוס׳

באר היטב

(ד) בשעוה. פי׳ שיניחנו בגר ויניח הפתילה לתוכה. אין מדליקין בשמרי שמן שלטי גבורים. ובחמאה יש להחמיר ליתן בתוכה מעט שמן. אבל יש ליזהר להדליק בשמן דוקא כדאיתא בספר חסידים שהאריך ימים בשביל זה. ועוד לפעמים טופף מהחמאה למאכל בשר. ולפעמים מדליקין שומן אף שעדיין מלוכלך מהחמאה ועובר על לאו דבשר וחלב. ואם אין לו שמן כתב בתשב״ץ דיסחוט אגוז לתוך החלב: (ה) ויצא. וחובה לאכול בשבת אצל הגר. עוד יש ט״א מפני שהוא נדבק בכותלי הבית ומבעיר הבית ומייסינן שמא

משנה ברורה

פ״ב איתא מעשה העושה כן כדי שיהא שוהה ודולק: ג (יג) בזפת וכו׳. היינו שיניחם בגר ויתן הפתילה בתוכם כמו שעושין בשמן אבל גרות כעין שלנו מבואר בס״ז דשרי. אין מדליקין בשמרי שמן דהוא עב (יא) ואינו נמשך היטב אחר הפתילה: (יד) ולא בחלב. ושומן הבהמה הוא ג״כ בכלל חלב לענין זה כמו שבררנו בביאור הלכה ולענין חמאה (יב) יש לעיין אך לפי מה שידוע דדרך להתיך החמאה והשומן קודם שמדליקין בו יש עצה לזה דהיינו שיתן לתוכם מעט משמנים הכשרים ומהני בודאי וכדלקמן בס״ה אך מ״מ לכתחלה טוב ליזהר מלהדליק בהן אם יש לו שמנים אחרים כי לפעמים נשאר בגר שומן ונותן חמאה ומבשלן ועובר על איסור בישול בשר וחלב וגם על איסור הנאה אם לא בשומן עוף דקי״ל דאין בו משום בישול והנאה: (טו) ויניחנו ויצא. וחובה לאכול בשבת אצל הגר: (טז) בצרי. הוא שמן אפרסמון וריחו טוב מאד: (יז) יסתפק ממנו. ויש עוד טעם אחר בש״ס מפני שהוא עף ונדבק בכותלי הבית ומבעיר את הבית ואדם בהול על ממונו ויבוא לכבות וכתב המג״א דמזה למדנו שלא יסתום התנור בעצים שלא יבוא לידי חילול שבת עי״ז: ד (יח) מעט וכו׳. אבל (יג) אם היה רובו משמנים הכשרים ומיעוט מהפסולים בטל ברוב ומותר:[א] (יט) אין מדליקין. דגזרינן (יד) דילמא אתי לאדלוקי בעייהו: ה (כ) חלב מהותך. שהתיכו אותו על האור או שהוא חלב מחוי ממעי הבהמה והוא שעדיין לא נקרשו אבל אם נקרשו הר״ן אוסר אפילו בנתינת שמן לתוכו וכתב הא״ר דכן עיקר אח״כ מצאתי בחידושי הרמב״ן והרשב״א והריטב״א שפסקו כן והביאו ראיה מירושלמי: (כא) וקרבי דגים. (טו) שנימוחו. ושמן גלול שעושין מגלגל עינו של דג או מבשרו (טז) מותר אפילו בעייה: (כב) מותר וכו׳. דלפי (יז) עיקר הדין היה מותר בחלב מהותך לפי שנמשך אחר הפתילה שפיר אצא בדבנן גזרו בו אטו שאינו מהותך וכשהוא בתערובות לא גזרו בו דה״ל גזירה לגזירה:
ו (כג) המובחר. דהוא נמשך אחר הפתילה טפי מכולהו ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשאר שמנים שאורן גלול והם קודמין לגר שעוה וגר שעוה קודם לגר של חלב דאורה גלול ויפה [מעה משה] וע״ל דכ״ז לפי ענין הגר דבגר אצלנו [שקורין סטרין[°]] שגלול בודאי יותר מן השעוה ואינו רגיל להטות בו אפילו בחול זה עדיף מגר שעוה ואולי אף מכל השמנים דהרי בודאי לא אתי להטות ועיין מה

מתרגם: °גר משמן מזוקק

שער הציון

(יא) אחרונים: (יב) כולו מא״ר ופמ״ג: (יג) פמ״ג בדעת עצמו ומש״כ דמדעת הרמב״ם משמע שאין לחלק אינו מוכרח: (יד) רש״י: (טו) גמרא: (טז) גמרא: (יז) א״ר: (יח) גמרא:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב בסעיף ז׳ לא מחלק בין רוב למיעוט.

וכפר תו״ש ג״כ מפקפק מה לדעת הרמב״ם: * ולא בחלב. עיין בספר א״ר ופמ״ג דמסתפקים לענין חמאה ושומן הבהמה אם הוא בכלל חלב ול״נ דאיה ברורה לענין שומן דהוא כחלב לזה והוא משבת כ״ו ע״א בגמרא קומכוס אומר כל היוצא מן הבשר אין מדליקין בו וכו׳ קומכוס היינו מ״ק א״ב דרב ברונא אלמא דהת״ק נמי מודה לקומכוס דליכא ביניהו רק דרב ברונא ולקומכוס בודאי שומן כחלב דהוא יוצא מן הבשר ובודאי ליכא מאן דפליג מה דאלמ״ה לימא שומן א״ב וגם מת״ק גופא איכא דאיה דלא קאמר רק ומדליקין בשמן דגים וכפירש״י דקמ״ל אע״ג דדמי לחלב ולא קאמר יותר רבותא דאפילו בשומן כו״ל אח״כ מצאתי בחדושי רע״א על משניות בשם ספר ב״ד דסובר ג״כ דשומן טהור דמי לחלב: * בעטרן. הוא פסולת דזיפתא [שבת כ׳ ע״ב] דהיינו לאחר שיולא הזפת מן הענ זב ממנו ע״י האור פסולת גלול בשמן ונקרא עטרן והוא נמשך אחר הפתילה אלא מתוך שריחו רע ביותר לפיכך גזרו בו שמא יניחנו ויצא אבל נפט והוא מין שמן שריחו רע אך אינו כמו עיטרן לא גזרו בו לבד בנפט לבן אמרו חז״ל [בשבת כ״ו] להדליק בו אפילו בחול מפני שהוא עף ומבעיר את הבית ומייה על התפארת ישראל דאוסר להדליק בנפט נפט שריחו רע וכתב דגם הטור סובר כן מה יעשה בשמן ער״ה סי״ב ע״ם וכן איתא להדיא בתוספות כ״ה ע״ב ד״ה מתוך ע״ש. ונמצא לפ״ז שהשמנים שלנו שדרך העולם להדליק בו [שקורין גאז] שריחו רע במקצת מדליקין בהם בשבת אף דבעת הכבה ריחו רע ביותר אעפ״כ אין לחוש לזה דשם לא שייך שמא יניחנו ויצא וכן איתא להדיא בירושלמי לענין קרבי דגים ע״ש: * ולא בצרי וכו׳. ומה אפילו יש לו גרות אחרות בלתו אסור אף לדעת המ״א בסק״ד כ״כ הפמ״ג: * מעט שמן זית. ל״ד שמן זית דה״ה ע״י משהו אחר שמנים ג״כ נמשך אחר הפתילה וכדלקמן בס״ה אלא לרבותא נקטיה: * ואם נתן בהם מעט. ואם אפילו מעט שמן אין לו כתב בתשב״ץ דיסחוט אגוז לתוך החלב המהותך כי שמן אגוזים הוא ג״כ משמנים הכשרים וכדאיתא במשנה כ״ד ע״ב: * חוץ מאלו. ושמן של איסור הנאה כגון של ערלה וכדומה אסור לגר שבת אלא שייך מצות לאו ליהנות ניתנו דעיקר המצוה משום עונג הוא ודמי ליציאת סוכה כ״כ הפמ״ג וע״ש עוד מה שכתב

ז (כד) כ׳כרך (ט) זפת או שעוה או חלב (כה) סביב הפתילה מדליקין בהם: ח ס׳המדליק (כו) צריך שידליק * רוב מה (י) שיוצא (כז) מן הפתילה מהנר: ט ע״א״צ להבהב הפתילה (פי׳ ענין הבהוב יפול על דבר שאינו נשרף לגמרי וגם לא קיים לגמרי) (אל תאכלו ממנו גא תרגום יונתן מהבהב): הגה (כח) ומ״מ נהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהיה מחורכת ויאחז בה האור יפה (טור): י פ׳אין מדליקין (יא) (כט) בסמרטוטין אפי׳ מחורכין:

ג שם כ׳ וכפירש״י והרי״ף והרא״ש ושאר פוסקים פ שם ע שם כ״ח וכר״ע פ ר״י בח״ב בשם התוספות

רסה דין כלים הנתנים תחת הנר. ובו ד׳ סעיפים:

א א׳אין נותנין כלי מנוקב מלא שמן ע״פ הנר כדי שיהא נוטף בתוכו גזירה שמא יסתפק (א) ממנו (ב) ויתחייב משום מכבה ואם חברו לו בסיד או בחרסית מותר דכיון שהוא כלי אחד בדיל מיניה משום איסור שבת: ב ב׳לא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן (ג) ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת גזירה שמא יסתפק (ד) ממנו*): ג ג׳אין נותנין כלי בשבת תחת הנר (ה) לקבל שמן הנוטף * מפני שהוא מבטל כלי (ו) (ו) מהיכנו ומותר ליתנו מבע״י (ז) והשמן הנוטף

א שבת כ״ט וכמ״ק ב שם *)נכ מה אם חברו בסיד או בחרסית מותר כדלעיל סעיף ה) ג שם מ״ב

באר היטב

בשעוה שלנו לא דהא עיינו רואות שאורן גלול. ועיין סימן רע״ה: (ט) זפת. ואם כרך שמן פסול ופתילה פסולה יחד אסור טור: (י) שיולא. וה״ה נר של שעוה צריך להדליק רוב היולא ש״ג: (יא) בסמרטוטין. אין מדליקין על השלחן נר ישן של חרס רש״ל פ״ה:

(ח) מהיכנו. שקודם לזה היה הכלי ראוי לטלטלו ועכשיו בשבת עושהו מוקצה אבל מותר לתת תחת נר של שעוה כיון דאפשר לנער האיסור מתוך הכלי לא חשיב מבטל כלי מהיכנו עיין סי׳ רע״ז ס״ג. וכ׳ מהרי״ל דישים כלי מבע״י תחת השלחן ובשבת אחר אכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו ע״י הסרת השלחן מ״מ שרי כיון שאינו מבטלו בידים בשבת ועוד דהא אין אנו נהרסים מלהשים כלי בשבת על השלחן תחת הנר אע״פ שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה״ג אין מתכוונים כשמסיר השלחן אגא להגלת השלחן שלא יפול עליו הנר: (ז) והשמן הנוטף. ואם לא נטף לתוכו שמן כלל (ט) לא נאסר הכלי לטלטל

ביאור הלכה

בה: * רוב מה שיוצא. ע״כ יו״ט שאל להיות ע״ש אין מדליקין בתחיכות בגד ג׳ על ג׳ מלומלמות דכיון דאדליק בה פורתא ה״ל שבר כלי דאין עליה עתה שם בגד וכלי ואסור שוב להדליק בה כמש״כ סימן תק״א אא״כ קפל הבגד לפתילה מעיו״ט דנתבטל ע״ז מתורת כלי [מ״א בשם הגמרא]:

* מפני שהוא מבטל וכו׳. עיין במ״כ שכתבנו מפני שהוא כסותר הכלי טעם זה איתא ברמב״ם וברש״י בפרק מי שהחשיך ובדף מ״ב פי׳ רש״י מפני שהוא כקובע לו מקום ומתברו בעיט ודמי למלאכה וכתב הפמ״ג דאפילו כלי שמלאכתו לאיסור אף דמתחלה היה ג״כ עליה קצת שם מוקצה אעפ״כ אסור להעמידה לקבל שמן הנוטף דמתחלה היתה הכלי מה שנכתוב לקמן בסימן ער״ה: ז (כד) כרך זפת וכו׳. דלא אסרו בכולהו אלא אם היו נתונים בכלי ונותן הפתילה בתוכם כמו שעושין בשמן שאז אין נמשכים אחר הפתילה אבל בזה נמשך שפיר עם הפתילה שבתוכו: (כה) סביב הפתילה. דוקא אם הפתילה כשרה (יח) אבל אם היא פסולה לא מהני הכריכה סביב לה: ח (כו) צריך שידליק. כדי שיהא הלהב עולה יפה מיד שיסלק ידו כמו שהיה הענין בהדלקת המנורה [לבוש]: (כז) מן וכו׳. וה״ה בנר (יט) שעוה וחלב: ט (כח) ומ״מ נהגו. ואף (כ) בנר הכרוך בענין שלנו עושין כן. וזה (כא) יעשה האיש מתחלה ויהיה תועלת שלא תשהה האשה בהדלקתה בהגיע זמנה: י (כט) בסמרטוטין. היינו (כב) בלאי בגדי פשתן הגסים ומטעם שאין האור נאחז יפה בהן ועיין בפמ״ג. אין מדליקין על השלחן (כג) בנר חרס ישן דמאיס אא״כ הסיקו באור ואם הוא של זכוכית או של חרס מצופה שרי שאינו מאוס כ״כ. ובאיש עני שאין לו ודאי מותר ממה שיתבטל מנר שבת דהוא חובה [פמ״ג]:

א (א) ממנו. דכיון שהוא בכלי אחר שאין הנר בתוכו לא בדיל מיניה (א) וכיון שהקלהו לנר המסתפק חייב משום מכבה: (ב) ויתחייב וכו׳. ואפילו להפוסקים שסוברין דעל סתם כיבוי אין בו חיוב חטאת אבל כשהוא מכבה כשצריך להפחמים וכדלקמן בסימן של״ד סכ״ז (ב) אפ״ה גזרו בזה רבנן הך גזירה: ב (ג) ראש הפתילה. ר״ל קצה השני מהפתילה שאינו דולק יתן בהקערה לשאוב השמן ומד״א (ג) כיון דהפתילה מונחת גם בקערה יהיה בדיל מניה קמ״ל דאפ״ה גזרינן: (ד) ממנו. וגם בזה (ד) אם חברו בסיד או בחרסית מותר: ג (ה) לקבל שמן. אבל (ה) מותר לתת תחת נר של שעוה או של חלב שאושש שמא יפול ודליק *מה שתחתיו ומניח שם כלי שיפול על הכלי ומטעם דכיון דאפשר לנער מיד האיסור מתוך הכלי כמש״כ סימן רע״ז לא חשיב מבטל כלי מהיכנו ולא דמי לשמן שאינו רוצה לנערו ולהפסידו. ולהעמיד כלי (ו) תחת הפחם שברלאש הפתילה שיפול לתוכו אסור (ז) אם לא במקום הפסד ואע״ג דלאחר שכבו יכול לנערם מן הכלי מ״מ חשיב בטול כלי מהיכנו לפי שעה עכ״פ כיון שא״א לנערם מיד: (ו) מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו אוסרו בטלטול מחמת השמן שבתוכו שהוא מוקצה מחמת איסור כמש״כ בסימן רע״ט וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו מפני שדומה כאלו סותר הכלי ומשברה. ואם יש בכלי דבר המותר (ח) מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב ההיתר אם הוא בענין שמותר לטלטל בשבילו כמו שכתב בסוף סימן ש״י עי״ש. עוד עלה אחרת כתב בתשובת מהרי״ל והסכים עמו המ״א דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו ע״י הסרת השלחן מ״מ שרי כיון שאינו מבטלו בידים בשבת ועוד דהא אין אנו נהרסים מלהשים כלי בשבת על השלחן תחת הנר אע״פ שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה״ג אין מתכוונים כשמסיר השלחן אגא להגלת השלחן שלא יפול עליו הנר: (ז) והשמן הנוטף. ואם לא נטף לתוכו שמן כלל (ט) לא נאסר הכלי לטלטל

שער הציון

(יח) מ״א וש״א: (יט) מ״א וא״ר: (כ) מ״א: (כא) אחרונים: (כב) מ״א: (כג) רש״ל בתשובה ותו״ש: (א) רש״י: (ב) מ״א: (ג) רמב״ם ואחרונים: (ד) אחרונים: (ה) הג״א וא״ר: (ו) מ״א: (ז) פמ״ג: (ח) מ״א: (ט) מ״א:

הלכות שבת סימן רסה

(ג) (ח) אסור להסתפק ממנו (ט) בשבת. הגה ואסור ליגע בגר דולק כשהוא תלוי אע"פ שאינו מטלטלו ואין בו משום מוקצה בנגיעה בעצמה מ"מ אסור * (י) פן יתנדנד קצת מנגיעתו (ג) * (יא) ויטה (א"ז): ד (יב) [ד] נותנים כלי תחת הנר (יג) לקבל נצוצות מפני שאין בהם (יד) ממש ואין כאן ביטול כלי מהיכנו * אבל לא יתן * לתוכו מים (טו) אפי' מבע"י (טז) מפני שמקרב זמן כיבוי הנצוצות [ה] ומ"מ מותר ליתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת [ו] * כיון (יז) שאינו מתכוין לכבוי אלא להגביה השמן. הגה * (יח) וי"א אפילו * מתכוין לכיבוי שרי מאחר שאין המים בעין אלא תחת (ד) השמן לא הוי אלא * גרס כיבוי וכן נוהגין (סמ"ג):

ד שם מ"ז בשם הגאונים בשם רב צמח גאון

באר היטב

המ"א שהורלה זו ברורה ויש לסמוך עליה ע"ש. ואם יש בכלי דבר היתר דלא אפשר לגערו מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב היתר כמ"ש בסי' ש"י ס"ח ע"ש: (ב) אסור. ואם לא נטף לתוכו שמן לא נאסר הכלי לטלטל במחשבה בעצמה ש"ג: (ג) ויטה. וכגר של שעוה לא חיישינן כמ"ש סי' רע"ז ס"ג: (ד) השמן. כתב המ"א ומדברי כולם למדנו דאסור ליתן מים לתוך הקנה שעומד בו גר שעוה כדי שיכבה כשיגיע עד המים דהא מתכוין לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש עיי"ש [אמר המגיה שמעתי מכמה גדולים שנהגו ליתן מים לתוך הקנה ע"י א"י בע"ש]:

שערי תשובה

[א] כיון שאינו מתכוין לכיבוי. ולפ"ז אפי' בשבת[א]) כשמדליק א"י לצורך מולה ובא"ר מולק ע"ז ע"ש ובממ"ב כתב דבמקומות שנוהגים להדליק בעששיות ונותנין תחלה מים ואח"כ שמן ובשקורין א"י עושה כן מעצמו כמנהג העיר מותר כו' וכן ראיתי מעשה בארץ הצבי ע"ש:

משנה ברורה

לטלטל במחשבה בעצמה. ובא"ר כתב דאם נטף שמן לתוכה מבע"י מתקיים מחשבתו שחשב עליה ומקרי עי"ז כלי שמלאכתו לאיסור אף אם אח"כ נשפך השמן וכמו אם הניח מעות על הכלי מבע"י אף שנטלו מבע"י מ"מ הוי מיוחד לאיסור והוי מוקצה ועיין בפמ"ג: (ח) אסור להסתפק. ובראה אפילו יש שמן היתר הרבה בכלי מבע"י והניחה אז לקבל שמן הנוטף מ"מ אסור להסתפק דדבר שיש לו מתירין לא בטיל [פמ"ג וע"ש עוד]: (ט) בשבת. שכבר הוקלה השמן בין השמשות ומיגו דאיתקצאי בין השמשות לגר איתקצאי לכולי יומא. וגם (י) הכלי אסור בטלטול ע"י השמן שנעשה בסיס לה: (י) פן יתנדנד וכו'. משמע מזה דבלא חשש הטייה אין לחוש משום איסור טלטול מוקצה ע"י הנדנוד וכתב המ"א דמיירי שדבר היתר מונח עליו ורוצה ליקח ממנו והוי טלטול מן הצד דמותר כמש"כ סימן שי"א ס"ח אבל ליגע בו ממש אסור במנורה תלויה אפילו אין הגר דולקת בתוכה ועיין בביאור הלכה: (יא) ויטה. השמן אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר או כאשר ירתקהו יתחייב משום מכבה (יא) ועיין בסימן רע"ז ס"ג דגר של שעוה לא חיישינן לזה: ד (יב) נותנים כלי. אפילו (יב) בשבת: (יג) לקבל ניצוצות. שלהבת (יג) הנוטפת מן הגר כדי שלא יודלק מה שתחתיו: (יד) ממש. גילולות שמיד הן כבין ומותר לטלטל את הכלי אף אחר שנפלו לתוכו ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אף לשעה מועטת מיהו האפר של גילולות אסור לטלטלן דהוי נולד [מ"א וע' בא"ר]: (טו) אפילו מבע"י. ואע"ג דבשאר מלאכות קי"ל דשרי להתחיל אותו מבעוד יום והמלאכה נגמרת בשבת כמ"ש רסי' רנ"ב ולא גזרינן שמא יתחיל לעשות כן בשבת שאני התם דהכל יודעין שהוא מלאכה ולא יטעו לעשות כן בשבת אבל הכא יש לחוש שמא יחשוב שאין בזה שום איסור ויעשה כן בשבת ויש לחוש שמא יגביה הכלי עם המים נגד הגילולות ויכבה אותן [תוספות סוף פירה וע"ש עוד טעמים והעתיקן המ"א]: (טז) מפני שמקרב וכו'. כתב הא"ר בשם או"ה כשיש סכנת דליקה ח"ו מותר ליתן כלי מלא מים לקבל הגילולות ולפ"ז אם רואה גר שנכפף ויפול על השלחן רשאי להעמיד תחתיו כלי מלא מים ועיין בפמ"ג שמפקפק בעיקר דינו של האו"ה וראה דיש להקל במקום הדחק ע"י קנון: (יז) שאינו מתכוין. וע"כ *מים לתוך הקנה שעומד בו גר שעוה או חבל כדי שיכבה כשיגיע עד המים (טו) אסור לכו"ע דהא מתכוין לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש וממ"מ במקום צורך יש להתיר בזה לסמוך על הפוסקים דס"ל דדוקא כשהמים בכלי אחר אסור

ביאור הלכה

מותר לטלטלה עכ"פ לצורך מקומה ועכשיו אסור לגמרי: * פן יתנדנד. עיין במ"ב מה שכתבתי בשם המ"א והעתיקו דברי כמה אחרונים אמנם בא"ז שמתנו נוגע הדין של הרמ"א מצאתי[א] דאפילו נוגע ממש במנורה תלויה מקרי טלטול מן הצד ע"ש ועתה מיושב דברי הד"מ כפשוטו. [ומה שכתב המ"א בשם הד"מ בשם א"ז דמיירי שדבר היתר מונח וכו' אינו בד"מ שלפנינו וע"ש הוא במג"א ונראה להגיה כמו שכתב היד אפרים ע"ש]: * ויטה. עיין במ"ב דבשל שעוה לא חיישינן והוא מהמ"א ועיין בא"ז שמחמיר אף בגר של שעוה ועיין בסימן רע"ה דדעת הגר"א דגר של שעוה ג"כ חיישינן להטייה ויש לחלק מהטייה דשם דהוא עושה בכוונה ס"ל דשייך ג"כ בשעוה אבל הכא דאין מתכוין להטות רק דע"י הנדנוד יבא להטייה אין זה פסיק רישא לגבי שעוה דאפשר שלא יבא לזה ותדע דאל"ה יהיו דברי הטו"ע בסימן רע"ה ס"א וסימן רע"ז ס"ג סתרן אהדדי לדברי הגר"א: * אבל לא יתן וכו'. ואפילו אם עבר ונתן יסלקנו. פמ"ג בשם רש"י: * לתוכו מים. ואפילו אם ירצה להעמיד הכלי עם מים קודם שמדליק השמן מצדד המג"א להחמיר: * כיון שאינו מתכוין וכו'. ובגר"ש כתב עוד טעם דבשמן אין כיבוי כלל דאפילו לא יתן* לתוכה מים כשיכלה השמן תכבה הפתילה וכתב המ"א דלפ"ז אף בשבת מותר ליתן מים בעששית אם מדליקה א"י לצורך חולה[ב]ובגא"ר חולק ע"ז ע"ש [ולשאר פוסקים גם המ"א מודה דאסור כדאיתא בא"ר ולפלא על השע"ת ואולי חסר איזה תבות בדבריו שצריך לכתוב מתחלה דברי הגא"ש]. ומקומות שנוהגין להדליק בעששית מע"ש ונותנין תחלה מים ואח"כ שמן וכשקורין א"י בשבת להדליק לצורך חולה עושה כן מעצמו כמנהג העיר מותר [מח"ב ושע"ת]: * וי"א וכו'. עיין במ"א שהשיג על רמ"א שלא נמצא כן בסמ"ג ומ"מ מפני זה לא נדחו דבריו לפי מה שכתב הגר"א דדין זה תלוי לפי שני המירוצים של התוספות ולפי תירוץ הראשון דתלוי הענין בנופל האש לתוך המים הדין דמותר ועיין במ"א סק"ח בשם המ"מ שזה התירוץ נראה בעיניו לעיקר אמנם בחדושי הרשב"א משמע דעששית מקרי נופל להדיא לתוך המים ורק משום שאין מתכוין שרי וצ"ע: * מתכוין לכיבוי. פי' שמתכוין שאחר שיכלה השמן יתכבה תיכף ולא יתקלקל הכלי כ"כ הט"ז ובא"ר בשם המלבושי יו"ט פי' שכשהשמן קרוב למים מתכבה הגר אף שיש עדיין קצת שמן וקמ"ל דאפילו מתכוין שיתכבה בשביל זה שרי: * גרס כיבוי. ואף דבסימן של"ד קי"ל דגרס מיבוי שרי דוקא במקום פסידא זהו בשבת עצמה אבל לא גזרינן בכה"ג ע"ש אמנם שבת [מו"ש]:

שער הציון

(י) א"ר: (יא) מ"א: (יב) גמרא: (יג) רש"י: (יד) מ"א: (טו) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) ר"ל דמותר ליתן מים בעששית

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב כהמג"א. ב) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: ולפי טעם זה יש מי שאומר שאף בשבת מותר ליתן מים לעששית אם מדליקה נכרי לצורך חולה.

רסו דין מי שהחשיך לו בדרך. ובו י"ג סעיפים:

א [א]מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיה עמו מעות ויש לו * (א) חמורו וגם יש עמו א"י לא יניח כיסו על (ג) חמורו מפני שהוא מצווה * על שביתתו אלא * (ב) נותן (ג) כיסו (ג) לא"י להוליכו לו ולמו"ש לוקחו ממנו [ב]ואפי' לא נתן לו שכר על זה (ד) [ג]ואע"פ שנתנו לו משחשיכה מותר [ד]אבל אם מצא מציאה (ה) אינו יכול ליתנה לא"י אא"כ באה לידו מבע"י דהשתא הויא ככיסו:

ב (ו) [ה]אם אין עמו (ג) אינו יהודי מניחו על חמורו וכדי שלא יהא חייב (ז) משום (ד) מחמר (פי' מנהיג את החמור) אי איכא עקירה והנחה (ח) [ו]מניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת דלאו עקירה

א סנח קנ"ג ב רמב"ם פ"ו מה"ש ג שם והרא"ש ורבי ירוחם בשם הפוס' ד שם בגמר' וכלישנא קמא ה שם במשנה ו שם בגמר'

באר היטב

(א) חמורו. ואם החמור של א"י ישיחנו עליו דאין מלווה על שביתתו ואם שכרו מהא"י י"א דמלווה כמ"ש סי' רמ"ו ס"ג. ודוקא כששכר החמור אבל אם שכר הא"י שיוליכנו למקום פלוני א"כ לא שכר החמור דהרי הא"י חייב במזונות ובאחריות החמור ולא שכר דוקא חמור זה מן הא"י א"כ פשיטא דאינו מלווה על שביתתו מ"א:

(ג) לא"י. ואם הוא משא כבד נ"ל דיתן החמור לא"י או יפקירנו כמ"ש ס"ס רמ"ו ובלבד שלא יהא מחמר וכמ"ש ס"ב מ"א:

(ד) מחמר. פי' המנהיג חמור טעונה וחייב אי עביד עקירה והנחה. והא דלא קאמר משום שביתת בהמתו משום דאתא

ביאור הלכה

* חמורו. עיין במ"ב והוא ממ"א והפמ"ג בסק"א מבדד דאפילו שכר חמור מא"י ג"כ טוב יותר ליתן על חמור של א"י מלעבור על איסור דאמירה לא"י שבת דשכירות קניא לחומרא הוא רק חומרא בעלמא. אך כ"ז באופן שלא יהיה מחמר וכסק"ו כתב דאפשר דאפילו אם הבהמה היא של ישראל חברו טוב יותר שיתן על החמור [דלפני עור לא שיך כלום דחברו אינו יודע כלל ואנוס הוא] והא"י שיש עמו יחמר אחריה. ומש"כ עוד במ"ב אבל אם שכר את הא"י שיוליכנו וכו' פשיטא דאינו מלווה וכו' א"ל בזה להניח עליו כשהוא מהלך וכדלקמן בס"ב דשם אין עמו א"י והוא בעצמו המחמר ע"כ צריך ליזהר בזה אפילו הבהמה של חברו כדי שלא יעבור על איסור דמחמר משא"כ בענינו דאינו בשם עמו א"י הא"י יהיה המחמר: * על שביתתו. ואע"ג דליכא הכא משום שביתה דהא פסק בס"ב כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו הימנה אפ"ה כיון דבמלאכה גמורה הוא מלווה על שביתתו לא"י יהיב ליה ולא לחמור. הר"ן: * נותן וכו'. עיין במ"ב במש"כ דיראה להקנות החמור להא"י מבע"י כד"ת. ואעתיק בזה מה שכתב הא"א בכלל נ"מ ס"ה וז"ל צריך ליזהר שהיה המכירה ע"פ ד"ת דהיינו הסופים במשיכה ולפחות במסירה ומשיכה דוקא בסימנא או בחצר של שניהם ואם נתן בעל האכסניא רשות לשניהם להשתמש שם הוי כחצר של שניהם ומסירה אינו קונה שם אלא דוקא בר"ה כמבואר בח"מ סימן קנ"ז קנ"ח וגם יתן לו הא"י כסף כמבואר ביו"ד סימן ש"כ די"א דמשיכה אינו קונה בא"י וי"א דכסף אינו קונה ולכן צריך דוקא שניהם ויהיה מתנה עמו שמקנה לו בכסף זה שנותן לו אוי"ף גא"ב° ויזהר שיפסוק דמים של כל סוס וסוס דבלא פיסוק דמים אינו נקנה לו לא כמו שעושין האומרים לא"י אני מוכר לך הסוסים דזה אינו קנין כלל אלא צריך לפסוק דמים של כל אחד ואחד לבדו ויתן לו אוי"ף גא"ב והשאר יזקוף עליו במלוה וגם לא יתנה עמו שמוכר לו בשבת לבד אלא מכירה חלוטה וע"ש עוד שמסיים לפי מה שידוע שרוב הסוחרים וכפרט בעלי עגלות אינם בעלי תורה להיות בקי בדינים יותר טוב להורות להם שיפקירו הבהמות ויפקירו בפני ג' בני אדם מע"ש ויתנו שאפילו כשיקח בידו בליל שבת אינו רואה לזכות בו עוד אלא שיהיה הכל של עד מוצ"ש. ודע דמה שכתב ואפילו לא וכו' הא"ר מבעוד יום טוב יותר שיתן שכר: (ד) ואע"פ שנתנו וכו'. נקט לשון דיעבד משום דלכתחלה ע"כ צריך ליתן (ז) מבעוד יום משום איסור מוקצה: (ה) אינו יכול. דכיון דלא טרח בה לא חייס עלה ולא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה אפילו אי לא שרית ליה ליתן לא"י: **ב** (ו) אם אין עמו. וה"ה (ח) אם אינו מאמין לא"י: (ז) משום מחמר אי איכא. מנהיג חמור טעונה קרויה מחמר ואיסורו הוא מן התורה מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך וקבלו חז"ל דר"ל מלאכה שנעשית בשותפות ע"י אדם ובהמה דהיינו שהיא טעונה איזה דבר והוא מחמר אחריה ומנהיגה ע"י קולו וכיולא בו. ואין עובר על זה אלא כשהיא עושה עקירה והנחה על ידו דלא תעשה כל מלאכה כתיב ובלא זה לא מקרי מלאכה (ט) וכן ה"ה לענין איסור שביתת בהמה ולפיכך מניח הכים עליה לאחר שכבר עקרה ללכת דלא נעשית העקירה על ידו: (ח) מניחו וכו'. ואפילו

מתרגם: °דמי קדימה

שער הציון

(א) ממ"א וש"א: (ב) גמרא: (ג) א"ר ומו"ש דלא כמ"א: (ד) אחרונים: (ה) עיין בבה"ל: (ו) מ"א: (ז) הגר"א: (ח) מ"א בשם סה"ת: (ט) רשב"א:

ליקוטי דברי הרב א) ועין בבה"ל ד"ה "חמורו" דמביא פמ"ג דאפילו שכר חמורו מא"י ג"כ טוב יותר ליתן על חמור של א"י מלעבור על איסור דאמירה לעכו"ם, וגם הרב בקונטרס אחרון אות א' כתב כהפמ"ג.

הלכות שבת סימן רסו

היא * וכשהיא עומדת נוטל הימנה (ט) ולאחר שתחזור ותעקר רגלה יניחנו [ז] וי"א שצריך ליזהר מלהנהיגה בקול רם כל זמן שהכיס עליה: הגה והוא לא ירכב על החמור אלא ילך ברגליו ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני שמתירא מן הלסטים או שאר סכנה (י) ואפילו הוא חוץ התחום יכול לישב על החמור ולרכוב. (ריב"ש וכ"י בשם תשב"ץ): ג [ח] היה עמו חמורו וחרש שוטה וקטן יניחנו על החמור ולא יתננה (יא) לאחד מאלו: ד [ט] היה עמו חרש ושוטה יתננו לשוטה לפי שאין לו דעת (יב) כלל: ה [י] שוטה וקטן יתננו לשוטה שהקטן יבא לכלל דעת [כ] חרש וקטן * יתננו (יג) למי שירצה: ו [ל] וי"א שכשנותנו לאחד מאלו מניחו עליו (יד) כשהוא מהלך ונוטלו ממנו כשהוא עומד: * הגה ודוקא כשנותן להם משחשכה אבל כשנותן להם (ה) (טו) מבע"י מותר בכל ענין: ז (טז) [מ] אם אין עמו שום אחד מכל

ז הרמב"ם שם [3]
ח שם בגמרא
ט שם י שם כ שם בעיא ולא איפסקא הלכתא בהדיא ופסק הרי"ף והרא"ש דעבדי כמר עבד
ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים
מ שם בגמרא

באר היטב

לאשמועינן אפי' אין הבהמה שלו צריך ליזהר בכך וכ"ש אם הבהמה שלו דאיכא תרתי מחמר ושביתת בהמתו ר"ן וריב"ש: (ה) מבע"י

משנה ברורה

ואפילו אם אין הבהמה שלו צריך ליזהר בכך (י) דאיסור מחמר שייך אפילו בבהמת אחרים וכ"ש אם הבהמה שלו דאיכא תרתי מחמר ושביתת כלים[א]: (ט) ולאחר שתחזור וכו'. ואם מעצמה אינה מתחלת לילך הוא יכול לזרזה שתתחיל לילך אם אין עליה אוכף ומשוס כיון שבתחלת הילוכה אין שום דבר מונח עליה אין שייך בזה איסור מחמר. וכ"ז כשהבהמה היא לבדה אבל אם היא מושכת בעגלה כשיגעור עליה בקול להתחיל לילך אחר שעמדה הוא עובר על איסור מחמר ואין לו שום עצה להמלט מאיסור זה דאפילו אם הפקיר הבהמה ואינו עובר על איסור שביתת בהמתו הלא עכ"פ עובר על איסור מחמר וכנ"ל (יא) וע"כ אם קשה לו לעמוד במקומו ירחה לשלוח למקום הסמוך ויבא משם א"י שיבא העגלה למלון ויפקיר הבהמה שלא יעבור על שביתת בהמתו ומה יסולק מכל מכשולים. וכ"ז כשהוא בתוך התחום אבל למי שהתשיך חוץ לתחום אין לו היתר כלל אם לא במקום סכנה: (י) ואפילו וכו'. פירוש ואז אין איסור כשילך ברגליו אלא דוקא אם רוכב אפ"ה יכול לרכוב מחמת סכנה וכ"ש כשהוא חוץ לתחום דיעשה איסור בלא"ה בהליכתו בודאי יוכל לרכוב ולהגלל מהם ועיין בב"י דיש סברא דעוב לרכוב שם מלילך ברגליו אך הוא דחה אותה שם עי"ש (יב) ואפילו לפי סברא ההיא דוקא לענין רכיבה אבל כשהבהמה מושכת בקרון אפילו אם הקרון גבוה יו"ד לבו"ע טוב יותר שילך ברגליו משישב בקרון כי ע"י הישיבה עובר על איסור שימוש בבעלי חיים וגם על תחומין משא"כ אם ילך ברגליו לא יעבור רק על תחומין ולבד כל אלה מצוי ע"י הישיבה בקרון לעבור על איסור מחמר ובמקום סכנה הכל שרי. כתב הפמ"ג יש ליזהר כשעומדת בשבת בר"ה עגלה ריקנית עם סוסים שלא להגביה קול ויהיה כמחמר אפילו בהמת אחרים וכמ"ש למעלה וכ"ש עגלות נמוכין בימי החורף שקורין שליטי"ן דאין בהן עשרה: ג (יא) לאחד מאלו. שהן (יג) בני אדם כמותו ואתי לאחלופי באדם אחר המחוייב במצות: ד (יב) בלל. אבל חרש (יד) דעתא קלישתא אית ליה: ה (יג) למי שירצה. דכל אחד יש לו מעלה בפני עצמו וכנ"ל: ו (יד) כשהוא מהלך. וכנ"ל בבהמה בש"ב והטעם כדי שלא יעשו החש"ו איסור דאורייתא על ידו (טו) ואע"פ שאינו מצווה על שביתתם כמו בבהמה מ"מ הרי אסור להאכילם איסור בידים וכדלקמן בסימן שמ"ג לענין קטן וה"ה לחרש ושוטה כמו שנתבאר שם: (טו) מבעוד יום. דאז אינו נקרא זה מאכיל בידים כיון דעתה עדיין לית ביה איסורא (טז) ומה שיעמוד החש"ו אחר שחשכה ואחר כך חוזר ועוקר רגליו הלא מעצמו עושה זה וא"ל למחות בידו כשעושה איסור ע"כ אין צריך ליטול הכיס מעליו כשעומד אבל בבהמה שהוא מצווה על שביתת בהמתו וגם שהוא מחמר אחריה ע"כ אף שהיא עליה מבע"י חייב ליטול הימנה כשעומדת משחשיכה להשתמש מיס וכיוצא בזה ולהחזיר ולהניח עליה אחר שכבר עקרה רגליה ללכת כדי שלא תעשה עקירה והנחה בכיס שלו בשבת ויעבור על איסורי תורה והמ"א[ב] מצדד להחמיר אף מבעוד יום וגראה דבכרמלית יש להקל: ז (טז) אם אין עמו וכו'. דשבות חמור הוא מאד דילמא לא יצמצם בשעורו ויבוא להוליך ד' אמות בר"ה ובקושי גדול התירו חז"ל דבר זה משום פסידא ומפני שאדם בהול על ממונו וכנ"ל ולכך לא התירו חז"ל אלא

ביאור הלכה

אי"ו וכו' ע"ש ומש"כ במ"ב או עכ"פ מיני לבדן עצמו עיין לעיל בסימן רמ"ו בשו"ע ובבאור הגר"א שם דמה יצא עכ"פ לדעת הרא"ש ולכתחלה יזהר מה מאד שיהיה הפקר עכ"פ בפני אחד ולא מיני לבדן עצמו לדעת הרמב"ם והמ"מ[2] בסימן רע"ג ס"ז אפילו מן התורה לא הוי הפקר מה: * וכשהיא עומדת. משמע מפשטא דלישנא דהיינו לאחר שעמדה והרמב"ם פסק כשהיא רוצה לעמוד לא קודם שתעמוד כדי שלא יהיה לא עקירה ולא הנחה וכן העתיק בלבוש אך הרשב"א בחידושיו כתב על דברי הרמב"ם שאינו נראה כן [תו"ש]: * יתננו למי שירצה. כתב הפמ"ג יראה לי דהיינו דוקא שאינו בנו אבל בנו קטן שהוא בר חינוך מדרבנן יתננו לחרש ושוטה ומסתפק שם דאפשר אפילו אם החרש ושוטה הוא בנו שאינם בר חנוך כמו קטן: * הג"ה ודוקא וכו' מותר בכל ענין. מלשון זה משמע דאפילו אם יחזור החש"ו ויעמוד משחשיכה א"ל שוב ליהיר ליטול ממנו כמו בבהמה למעלה והטעם הוא כמו שבארתי במ"ב וכ"כ בלבוש וקשה לי דא"כ אפילו אם נתן על החש"ו משחשיכה אמאי פסק הש"ע דיטול ממנו כשהוא עומד דהיינו משוס כדי שלא יעשה אח"כ החש"ו עקירה על ידו הא במה שנתנו עליו בפעם ראשונה כשהוא מהלך סגי כיון דתחלת נתינתו על החש"ו בהיתרא היתה שלא עשה עקירה ע"י שנתנו עליו כשהוא מהלך ומה שיעשה עקירה אדשה אחר עמידתו הלא מעצמו עושה דבר זה ודמי להא דנתנו עליו מבעוד יום ובדוחק יש לחלק דנתנו עליו מבעוד יום עדיין לא הגיע זמן איסורו בשת הנחיה ע"כ לא דמי כלל למאכיל איסור בידים משא"כ בנתנו משחשיכה שהגיע זמן איסורו בתחלת נתינתו עליו לכן אף דנתנו כשהוא מהלך צריך עכ"פ ליהיר ליטול ממנו כשעומד כדי שלא יעשה עקירה בהכיס אח"כ. ומ"מ אכתי קשה אמאי מותר מבע"י הא תנן [בשבת קי"ח] קטן שבא לבבות אין שומעין לו מפני שבמיתתו עליך והיינו מפני שידע שיהא לאביו בכך והוא עושה דבר זה לרצונו לכך אסור וא"כ בעיינו שנתן לקטן הכיס כשהוא מהלך מאי הוי אמאי מותר לו להניחו אח"כ לעקור הכיס כשעמד משחשיכה מי עדיף מאלו בא הקטן מעצמו משחשיכה ליטול הכיס ולהניחו למקום המשתמר היה צריך אביו למחות בידו כשיודע שיבא לאביו בכך וכ"ש בעיינו שנתן לו ע"ד זה מבע"י [וחולי י"ל דמה שאמרו שאסור בקטן העושה ע"ד אביו הוא רק[1] מד"ס כיון שאינו מצוהו בפירוש

ז הרמב"ם שם
ח שם בגמרא
ט שם י שם כ שם בעיא ולא איפסקא הלכתא בהדיא ופסק הרי"ף והרא"ש דעבדי כמר עבד
ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים
מ שם בגמרא

שער הציון

(י) רמב"ן ורשב"א ור"ן וריטב"א וריב"ש ועיין בא"א שכתב דאין לנכף דעת הא"מ שהבא בא"ר אפילו לפניף: (יא) ח"א: (יב) פשוט: (יג) גמרא: (יד) גמרא: (טו) לבוש: (טז) לבוש:

הגהות ותיקונים: א) בהמתו: ב) והשו"ע בחו"מ: ג) בפרק כ':

הארות והערות: 1) עיין סימן שלד בשעה"צ אות נ"ד:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ג' פסק כהרמב"ם שנוטל לפני שעמדה. ב) בשו"ע הרב סעיף י' אסר גם בנותן להם מבעוד יום.

ג ר׳ יהושפט מ״ל בשם יש מפרשים ם שם במשנה ע שם קנ״ד

אלו יטלטלנו (יז) פחות (יח) פחות (ו) מארבע אמות ודוקא כיסו או מציאה (יט) שבאה לידו * אבל אם לא באה לידו לא: **ח** י״א דדוקא מי שהחשיך לו בדרך שהיה סבור שעדיין יש שהות (כ) ביום אבל מי שיצא מביתו (כא) סמוך לחשכה ושכח והוציא לרה״ר (כב) לא התירו לו בשום אחד מהדרכים האלו: **ט** (כג) °הגיע לחצר החיצונה המשתמרת נוטל (כד) מעל החמור כלים הנטלים ושאינם נטלים מתיר את החבלים והשקים נופלים ״ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראוים בשבת לכלום לפי שהם (כה) מאוסים ואם יפלו לארץ ישברו מניח תחתיהם כרים וכסתות. ודוקא במשאות קטנים (כו) שיכול * (כז) לשמטן

באר היטב

מותר. המ״א הנית דבר זה בל״ע: (ו) מד״ל. כתב הט״ז דבר פשוט שזה אין מועיל אלא טלטול בר״ה או כרמלית שהאיסור הוא משום טלטול ד״א ע״כ מהני זה אבל מרה״י לכרמלית וכ״ש לרה״ר דהאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות דאסור אפילו בחצי אמה אינו מועיל זה וכ״כ רש״ל בתשובה סי׳ נ״א. ע״כ לא יפה עושים אותן שנושאין תינוק למול בפחות פחות מד״א דמ״מ יש איסור מה שמוליאין מרה״י לרחוב שהוא כרמלית אלא יוציאנו ע״י א״י מרשות לרשות ואח״כ יטלטלנו בפחות מד״א וכתב ב״י בשם רי״ו בהיתר

ביאור הלכה

לזה והכא מפני הפסד התינוק ואח״כ מצאתי שכ״כ בשה״ג בשם ריא״ז אך הוא יש לו בענין זה שיטה אחריתא ע״ש] ואולי דזהו טעם האומריס שהוצא במ״א ומ״מ נ״ל דאפילו לדברי המ״א יש להתיר בכרמלית עיין יומות קי״ד ע״א בגמרא דמשני בכרמלית דרבנן ולשיטת הרשב״א דכתב דזה מותר אפילו למיספי ליה בידים: * אבל אם לא באה לידו לא, עיין בפמ״ג שמוכח מדבריו דדוקא פחות פחות מד״א ע״י אדם אחד הוא דאסור אבל מחברו לחברו אף שכ״א מוליך פחות מד״א וע״ד כן עושין שרי כמבואר בשמ״ט ס״ג ובט״ז שם סק״א דבאופן זה לא גזרו על פחות מד״א. ודע דהוא דוקא במא דבר שמותר לטלטלו אבל אם מצא דבר שאסור לטלטלו אסור עכ״פ משום מוקצה וכדמוכח בסוף הסימן ע״ש במקור הדין: * לשמטן. עיין במ״ב שכתבתי דיש מתירין במקום הפסד מרובה אפילו לבטל לכל היום הוא מדברי המ״א וכתב דהמגיד משנה כ״כ וכ״כ בש״ג בשם הריא״ז וכ״כ ברש״י בהדיא ולפיכך מצדד להקל כמותם נגד הר״ן האומר שהוא יחידאה בזה ומה דאסרינן להניח כרים וכסתות תחת משאות גדולות כתב דהיינו משום איבול לפורקן בנחת ולא יבא לידי הפסד ואם א״א לפורקן אה״נ דמותר להניח כרים וכסתות אף במשאות גדולות ומשמע ממ״א דלאו דוקא בענינו דה״ה דבעלמא מותר לבטל כלי מהיכנו במקום הפסד מרובה והגם דאין מבואר זה בהדיא ברש״י והש״ג מ״מ מוכיח כן המ״א מדעתם וכמו שבאר בספר דגמ״ר ע״ש [אבל לפי מה שבאר הריטב״א בחדושיו על האי סוגיא ע״ש שוב אזדא ראיית הדגמ״ר וכדלקמיה] ובספר קרבן נתנאל כתב דאין הדין עם

פחות מד״א לרוץ ליש בכל פחות מד״א שאל״כ אעפ״י שעומד חייב. ונראה דזהו אם א׳ נושא לבד אז צריך ליש אבל אם א׳ נותן לחבירו בפחות מד״א א״ל ליש שום א׳ בכל א׳ הוי מעשה חדש עכ״ל ט״ז. ועי׳ בתשובת עבודת הגרשוני סי׳ קי״ד דמתיר אם לעני העומד בתוך בכרמלית ובעל הבית פושט ידו לתוך ויטול העני ממנו ע״ש א״כ לפ״ז ה״נ מועיל הושטה שתקח אשה אחרת מידה ומנהג ישראל תורה שאין עושין זה ע״י א״י רק לעשות ע״י הושטה מרה״י לכרמלית ועי׳ יד אהרן סי׳ שמ״ז שחולק על עבודת

משנה ברורה

אלא דוקא כשאין לו שום אחד מכל אלו הדרכים: (יז) פחות וכו׳. וזה אינו מועיל אלא לענין טלטול בר״ה או בכרמלית שהאיסור הוא משום טלטול ד׳ אמות ע״כ מהני זה אבל מכרמלית לרה״י או לרשות הרבים וכ״ש מר״ה לרה״י דהאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות דאסור אפילו בחצי אמה אינו מועיל זה [ט״ז וש״א] ע״כ בענינו כשבא סמוך לביתו שהוא רה״י (יז) יזרוק הכים כלאחר יד לביתו כדי שלא תהוי הכנסה גמורה ואפילו אם עשה הנחה כשבא סמוך לביתו (יח) ג״כ התירו להכנים לביתו כלאחר יד משום הפסד. כתב הט״ז לא יפה עושין אותן שנושאין תינוק למול בפחות פחות מד״א דמ״מ יש איסור מה שמוליאין מרה״י לרחוב שהוא כרמלית אלא יוציאנו ע״י א״י מרשות לרשות ואח״כ יטלטלנו בפחות מד״א ולבהכ״נ יכניסו ג״כ ע״י א״י ולהמ״א לקמן בסימן של״א סק״ה אין לעשות כן דהא אפשר למול בביתו: (יח) פחות מד״א. ויעמוד לפוש בינתים רגע אחד להפסיק ביניהם והנחת גופו כהנחת חפץ (יט) ואע״ג דאינו עומד בינתים לצורך עצמו לנוח קצת אלא כדי שלא יעביר ד״א בבת אחת אפ״ה מקרי עומד לפוש (כ)[1]ויש מתמירין שצריך דוקא ליש בינתים או להניח החפץ ע״ג קרקע. כתבו האחרונים דפחות פחות מד״א יותר עדיף שיהיה ע״י שניים משיהיה ע״י אחד ובזה לכו״ע א״ל ליש שום אחד ולא לעמוד לפוש דבכל אחד הוי מעשה חדש: (יט) שבאה לידו. היינו מבע״י וכנ״ל בס״ל: **ח** (כ) ביום. שקלא אומש חשיב: (כא) סמוך לחשיכה וכו׳. הטעם (כא) דפושע הוא כיון דבעת היציאה היה סמוך לחשיכה היה לו לחוש שמא ישרה ויטלטלנו בר״ה (כב) אבל כשיצא מבע״י שרי ע״פ הדרכים הנ״ל: (כב) לא התירו לו וכו׳. ר״ל שיעשה כפי המבואר לקמן בסי״ב בהג״ה דיתיר מגורו בשוק והוא עופל ואומר לא״י לשמרו[2] ובספר א״ר הבא דעת הרשב״א המובא על הי״א הזה וס״ל דגם בזה יש לסמוך על כל הדרכים הנ״ל וכתב דיש לסמוך עליו: **ט** (כג) הגיע לחצר. הקשה המג״א דהא כי קאי הבהמה פורחת לפני הפתח מעייל מר״ה לרה״י וכמ״ש סי״א וא״ל דגבי בהמתו לא החמירו כ״כ ועיין בפמ״ג שנדחק מאד בתירוץ זה ויש מתרצים דיזהר ליטול מהבהמה תיכף בצואה לחצר בעודה מהלכת כדי שלא תהיה הנחה ע״י הבהמה (כג) או יזהר ליטול ממנה קודם שנכנסה לחצרו ולא יניח עליה עד לאחר שעקרה רגליה לכנוס לחצר כדי שלא תהיה העקירה על ידה ואף שאח״כ עומדת בחצר והוי הנחה ליה לן בה דכל דבר שבחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה: (כד) מעל החמור. ואפילו (כד) הם יותר מטו״ו אמין שרי משום לער בע״ח אבל בלא״ה אסור לפנות מן העגלה כלל כמש״כ סוף סימן של״ג: (כה) מאוסים. ואע״ג דמוקצה מחמת מיאוס מותר (כה) היינו היכא דחזי לכסויי ביה מנא אבל הכא לא חזי לכסות שאם יפלו ישברו: (כו) שיכול וכו׳. ולא נאסרו (כו) מטעם״ בכים לדבר האסור כיון שלא היו עליהן בה״ש: (כז) לשמטן. ואע״ג (כז) שקודם שיסיפיק לשמטם כולם בנחת שלא ישברו הכלים הרי הם מבוטלים מהיכנם בשותה שעה ע״ז אפ״ה התירו חכמים לעשות כן כדי שלא יהיה הפסד ע״י השמירה וכתבו הרבה פוסקים דדוקא כלים שיש הפסד מרובה בשמירתן

שער הציון

(יז) ב״ח ומ״ר: (יח) מוכח מגמרא שם לפי גרסתנו ע״ש: (יט) ד״מ וש״ל: (כ) רי״ו והמאו הט״ז: (כא) לבוש: (כב) מ״א: (כג) מהרש״ל: (כד) מ״א: (כה) מ״א: (כו) מ״א ועיין בה״ח: (כז) הרשב״א והר״ן:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל סימן ש״י סעיף ז׳ ד״ה מטה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ט״ז כתב: אבל מי שיצא מביתו סמוך לחשיכה וכו׳ לא התירו לו שום אחד מהדרכים האלו אפילו לומר לנכרי וכו׳. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף כ״ה דלא גזרו על ביטול כלי מהיכנו במקום הפסד מרובה. **ג)** בשו״ע הרב סעיף י״א כתב וטוב לחוש לדבריו במקום שאפשר.

הלכות שבת סימן רסו

מתחתיהן אבל אם הם גדולים שאינו יכול לשמוט הכרים מתחתיהן אסור להניחם תחתיהן מפני שמבטל כלי (ז) מהיכנו (פי' מהתשמיש שהיה מוכן לו) * אלא פורקן בנחת שלא ישברו * ולא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח: י (כח) פ חשכה לו בדרך ותפלין בראשו או שיושב בבה"מ בשדה וחשכה לו מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו מניחן שם: יא צ היתה חבילתו מונחת על כתפו וקידש עליו היום (כט) רץ תחתיה עד ביתו ודוקא רץ אבל לילך לאט לא כיון דלית היכירא אתי למעבד עקירה והנחה (ל) דזמנין (מ) קאי ולאו אדעתיה אבל רץ אית ליה (לא) היכירא וכי מטי לביתיה * כי היכי דלא קאי פורתא ואשתכח דקא מעייל מרה"ר לרה"י זורק לה (לב) כלאחר יד דהיינו שלא כדרך זריקה כגון מכתפיו ולאחריו: יב ק י"א (לג) דדוקא בחבילה התירו לעשות כן אבל לא בכיסו ר וי"א * (לד) דה"ה (ט) לכיסו: הגה ומי ששכח כיסו עליו בשבת אם הוא בביתו * (לה) יכול לילך עמו לחדר להתיר חגורו וליפול שם להניעו ואם הוא

פ מיה ט' ו' צ שבת קנ"ג ק הר"ן שם בשם הרמב"ן ר המגיד בפי"ג בשם הרמב"ן והגהות בפ"ג בשם סמ"ק וכ"כ בסמ"ג ורמב"ן יהודה המיל לשון כ' הסברות ולא הכריע

באר היטב

הגרשוני וכתב דבר קשה להתיר דהרי מלינו בכמה דברים שאסרו גזרה לגזרה דאמרינן כולה חדא גזרה היא ע"ש וכ"כ המ"א סימן שמ"ח ס"ק ד' ע"ש ועיין בט"ז סי' שמ"ט ס"ק ג' ובמ"א סי' של"א ס"ק ה': (ז) מהיכנו. ואין לבטל כלי מהיכנו

משנה ברורה

בשבילתן אבל חתיכות זכוכית רחבות שאינו כלים שאין הפסד כ"כ בשבילתן דהם עשויים להתקן לחתיכות קטנות ולית בזה רק הפסד מועט אסור להניח כרים תחתיהן לפי שמבטלן עכ"פ מתשמישן לשעתן וכן מסיק המ"א לדינא דיש להורות שאין מבטלין כלי מהיכנו אפילו לפי שעה אלא במקום הפסד מרובה. ולבטל כלים מהיכנו *לכל היום במקום הפסד מרובה יש מתירין ב ויש אוסרין ועיין בבה"ל: י (כח) חשכה לו. היינו דנעשה בה"ש וא"א לו לישא אותם בידו לביתו מפני קדושת שבת ולהשאיר אותם שם בדרך או בבה"מ א"א מפני חיון התפלין דבתי מדרשות שלהם היה בשדה מקום שאין משומר מפני הגנבים ע"כ התירו לו חכמים לנשאם עליו דרך מלבוש עד ביתו אך צריך לכסותם שלא ירגישו שהוא נושא עליו התפלין בשבת: יא (כט) רץ תחתיה. דכל כמה דלא עמד לפוש אין כאן עקירה בשבת (כא) ודוקא בשאין עמו א"י ולא בהמה ולא מש"ו וגם במקום שאין יכול להוליכו פחות פחות מד' אמות כגון שמתירא מליסטים שיגזלוהו או שיש מים רחב ד"א ועיין מה שכתבתי בסמוך לדידן דלית לן ר"ה גמורה אפשר דשרי בכל ענין: (ל) דזמנין דקאי. ואם עמד לתקן המשא פטור דזה לא מקרי הנחה: (לא) היכירא. דעביד שינוי בהליכתו וע"י כן יזכור שבת ולא יעמוד: (לב) כלאחר יד. דהיינו שמהפך אחוריו כלפי החלר וזורקו מכתפיו כן הוא ברוקא דכלאחר יד ליכא איסורא דאורייתא ומשום הפסד מבלתו התירו לו דבר זה: יב (לג) דדוקא בחבילה. שהיא כבדה ואין דרך לרוץ במשא כבד ואית ליה היכירא אבל בכיס (כט) שהוא קל אין היכר גדול: (לד) דה"ה בכיסו. והיינו במקום שא"א בהגף דרכים המזכרים לעיל. והמיקל בהי"א לא הפסיד [ט"ז] וכתב המ"א בשם הש"ג דלדידן דלית לן ר"ה אפשר דלכו"ע שרי בכל ענין: (לה) יכול לילך וכו'. לכיון שהמוקצה בידו יכול לילך עמו לכל מקום שירצה והגר"א בבאורו א התמיר בזה ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה בשם הלה"מ ואם יתיר חגורו תיכף ויפול המעות יוכל להביא לידי הפסד אפשר שגם להגר"א מותר עיין במ"א ס"ק י"ד וסק"כ:

אפי' לפי שעה רק בהפסד מרובה. ולבטל כלי לכל השבת בהפסד מרובה יש פלוגתא בין הפוסקים עמ"א: (מ) קאי. ואם עמד לתקן המשאו פטור רמב"ם: (ט) לכיסו. היינו במקום שאין יכול להוליכה פחות פחות מד"א כגון שמתירא מלסטים. ולדידן דאין

ביאור הלכה

המ"א דרש"י וש"ג בשם ריא"ז הם יחידים בזה [ומדברי המ"מ אין הכרע עיין בלחם משנה שם] והרי"ף והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והר"ן כולהו ס"ל דאיסור בטול כלי מהיכנו אין נדחה אפילו במקום הפסד מרובה [וכן מבואר ג"כ בחדושי הריטב"א ע"ש] ולפי מה שבאר הריטב"א בחדושיו ע"ש היטב גם רש"י וריא"ז יודו דבעלמא אין נדחה איסור בטול כלי מהיכנו אפילו במקום הפסד מרובה וכן בספר אבן העזר מסכים דלא כהמג"א ובאמת קשה מאד להקל בזה דפשטות הסוגיא שם דקמקשה והא קמבטל כלי מהיכנו מוכח דאסור בה"מ ואין לדחוק כתרוץ המג"א משום דאפשר לפורקו בנחת דלמה לא מתרץ דמיירי בשא"א לפורקו בנחת ועוד דמה יענה במה דפריך הגמרא בדף קכ"ח ע"ב והא קמבטל כלי מהיכנו ומשני קסבר צער בע"מ דאורייתא וכו' הא אפילו אם יסבור דצער בע"ח הוי רק מדרבנן ג"כ מותר לבטל כלי מהיכנו בהפ"מ ע"ש בגמרא: * אלא פורקן בנחת. ומ"מ אסור לסמוך עליה כשפורק דהוי משתמש בב"ח [מ"א]:

* ולא יניחם וכו'. בלשון הרמב"ם איתא ונעולם לא יניח וכו' והיינו אפילו אם לא יכול לפרוק בנחת מ"מ יראה שלא יהיה מונח על הבהמה משום צער בע"ח ומשמע מדברי הגר"א דבאופן זה מותר להניח תחתיהן כו"כ אף דהוא מבטל כלי מהיכנו וכשיטת רש"י שם בגמרא ע"ש והא דאוסר בשו"ע מתחלה במשאות גדולות מיירי בשאפשר לו לפורקן וכמו שמפרש המ"א אבל לפי מה שבארו הרמב"ן והרשב"א בחדושיהם אסור להניח תחתיהן כרים וכסתות בכל גווני וכדי להסיר הצער מהבהמה יתיר החבלים ויפלו השקין עם הכלים אע"פ שישברו: * כי היכי דלא קאי וכו'. בגמרא איתא בזה הלשון ס"ש כי מטא למיתה א"א דלא קאי פורתא וקא מעייל מר"ה לרה"י ומשני דזריק לה כלאחר יד וזה כונת הש"ע כי היכי וכו' ומשמע מהגמרא דכיון דאמ"כ זורק כלאחר יד שוב אין לנו לחוש אפילו אם יעשה הנחה בטוח סמוך לביתו מאחר דבתחלת הפעולה לא היתה עקירה שהיתה החבילה מונחת עליו מבעוד יום וכן דעת המי"ט הובא בא"ר ומ"מ יש מחמירין שלא יעמוד לפוש ומה דאמרו א"א דלא קאי פורתא זה לא הוי הנחה לגמרי רק נראה כהנחה: * דה"ה לכיסו. ועיין בט"ז וא"ר שפסקו כהי"א הזה. ולכאורה הי"א הזה ס"ל כהי"א דס"א ורמיה דהקיל אפילו ריצה שהיא קולא גריעא מהכל [דהרי לא מקילינן לה כ"א בא"א בכל היתרים דלעיל וכדאיתא במ"א בשם סה"מ] וכ"ש דמקילינן בכל הג"ל אבל זה אינו דא"כ לא הי"ל להמחבר לסתום למעלה אלא האמת נראה דהי"א הזה שמקיל קאי רק אמי שהתשיך לו בדרך דהוא קרוב לאוכל ושם שיצא מביתו סמוך לנשכה שהוא קרוב לפשיעה ולכן

אפילו שכח לבסוף לא מקילינן ליה וזהו טעם הג"ה שבסמוך וכן משמע מבאור הגר"א וזה יתורץ קושית הט"ז אח"כ מצאתי שכ"כ בספר הר שלום: * יכול לילך. עיין במ"ב מה שכתבנו בשם הגר"א ובה"ח מכריע דבכרים שיש עליה תורת כלי והיא לא נעשה בשיש להמעות כיון שהיתה בשכחה* ומותר

שער הציון

(כח) א"ר בשם סה"ת: (כט) מ"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב כהרמ"א. ב) בשו"ע הרב סעיף כ"ה נראה דסמך על היתירים בהפסד מרובה.

ש הרא״ש והר״ן בפ״ק דמגילה ושאר פוסקים

(לו) בשוק אסור להטילו לגימו רק מתיר מגורו בשוק והוא נופל ואומר לא״י (י) [א] (לז) לשמרו ואם מטילו אין לחוש (אגודה מסכת מילה ב״י סימן ש״ט) וע״ל סי׳ ש״י אם הכים תפור בבגדו מה דינו:

יג * ״מצא ארנקי בשבת * (לח) אסור (יא) ליטלו אע״פ שירא * פן יקדמנו אחר:

רסז דיני התפלה בערב שבת. ובו ג׳ סעיפים:

א טור ב בשם מהא דר׳ יוסי שבת קי״ח ג בשם בשם פוסקים והרא״ש מהא דרב אלי של שבת בע״ש ברכות כ״ו[א])

א [א] [א]בתפלת המנחה בע״ש * (א) אין נופלין על פניהם: **ב** (ב) [ב]מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול * (ג) [ג]ובפלג (ד) המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית

שערי תשובה

[א] לשמרו. עיין בה״ע ועיין ש״י מ״ב סימן כ׳ כתב דמהני תקנה זו דרילה תחתיו בפרט מה״ז דאין לנו רה״ר וע״ש דעיקר החלוק הוא אם אפשר לשמור ע״י א״י או לא ע״ש:

[א] בתפלת המנחה כו׳. כתב מה״ב בשם תלמידי האר״י ז״ל שאף הנוהגים להניח תפלין במנחה אין להניח בע״ש ועיין לעיל סי׳ כ״ה:

באר היטב

לנו ר״ה גמורה אפשר דלכ״ע שרי בכל ענין ש״ג מ״א: (י) לשמרו. ואם מתירא דהא״י יקחהו בשוק רשאי לרון כמש״ל מ״א ועי׳ בתשובת שבות יעקב מ״ב סי׳ ד׳: (יא) ליטלו. ואסור לומר לא״י ליטלו כמ״ש סס״א. כתב הבאר היטב אשר לפני וג״ל דמותר לומר לא״י לשמרו ע״ש ולדידי נ״ע הוא. [ובספר אליהו רבה התיר לומר לא״י ליטלו כיון דעדיין לא זכה בו ישראל והרמב״ם התיר לגמרי ע״ש]:

ביאור הלכה

ומותר לטלטלה לצורך מקומה לכן אם היה בידו יכול להוליכו לתיבה אבל דבריס המוקצין בגופן כגון מעות ואבנים שאין להם שום היתר טלטול אפי׳ לצורך גופו או מקומו ונטלו בידו אסור ליך עמהן למקום אחר רק יזרוק אותן מיכף מלבד איזמל של מילה אף שהוא מוקצה ממחת אסרון כיס ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו מ״מ כשהוא בידו יכול להניחו באותו חדר במקום שירצה דאי יצטרך להשליך האיזמל מידו ישאר מיימנע ולא מהיל:

* מצא ארנקי וכו׳. ואם עבר והגביהו ילאה עכ״פ אח״כ לטלטלו פחות פחות מד״א ולבסוף יזרקנו לאחריו כדי שלא יהיה הנאה: * אסור ליטלו. עיין במ״ב דאפילו אם יעמוד אחתיו אסור משום מוקצה ואם הוא מקום שרוב ישראל דרין בו ומגביהו כדי להחזירו אח״כ לבעליו היתרא דפחות מד״א בודאי לא שייך בזה לכ״ע דאין בהול בזה כיון שהוא רק להחזירו לבעליו אך לענין איסור מוקצה יש לעיין ועיין בסימן תקפ״ו אכ״ב ובבאור הגר״א שם: * פן יקדמנו אחר. וע״י טלטול ברגל יש להקל:

* אין נופלין וכו׳. עיין במ״ב מש״כ בשם הפמ״ג ועיין בבאור הגר״א שכתב מקור לדין השו״ע ממו״ק כ״ז לענין זקיפת המטה בע״ש וע״ש בתוספות ד״ה מן המנחה ובר״ן שם הסכים דהוא ממנחה קטנה ומ״מ אין לזח מדברי הפמ״ג שכן מבואר ביו״ד סימן ת״א סעיף ו׳ בהג״ה: * ובפלג וכו׳. עיין במ״ב במש״כ וי״א דבלבור וכו׳ הוא מדה״ח שכתב דבלבור יש להקל מטעם כיון דבשאר מקומות נוהגין להקל בזה גם בחול וכמש״כ המ״א בסימן רל״ה מטעם שברחא לאפסה פַּעֲמַיִם ולקבלם עכ״פ יש להם לסמוך על האי טעמא בערב שבת עכ״ל. ומה שכתבנו שאין לסמוך וכו׳ הוא משום דכל האחרונים לא הזכירו קולא זו וטעמם הוא כיון דאנן נהיגין בשאר ימות החול להתפלל בחצות כדין משום שאין לקולא זו מקור מן הש״ס אין נסמוך על קולא זו בשבת. ומה שכ׳ דבבה״ש יש לסמוך להקל בשעת הדחק עיין בסימן תפ״ט סק״ו במ״א לענין ספירה ועיין לעיל בסימן רס״א בבה״ל ד״ה ושעור זמן. אך לענין ק״ש שהוא דאורייתא בודאי צריך מן הדין לחזור ולקראה בשעה שהוא ודאי לילה וכנ״ל בסימן רל״ה ס״א:

משנה ברורה

(לו) בשוק. או במקום (ל) שלא עשו ברחוב ההוא שיתופי מבואות. ודוקא כשאין מתירא מן הא״י שמא יקחהו (לא) אבל אם ירא שמא יקחו אותו הא״י רשאי לרון עמו לגימו שלא לעמוד כלל כדי שלא יעשה עקירה באמצע הדרך ובתנאי כשמזכר כשהוא מהלך ולא עמד לפוש שלא עשה עקירה כלל בתחלת ריצתו וגם כשבא סמוך לגימו יזרקנה מיכף כלאחר יד לגימו וכנ״ל: (לז) לשמרו. ואם מתירא לסמוך עליהם רשאי לצוותם (לב) להוליך לגימו ועלה זו טוב יותר בשאפשר לו מכל האופנים הנ״ל ועיין בח״א כלל נ״ד ס״ד: יג (לח) אסור ליטלו. אפילו אם יעמוד אחתיו ולא יעבור ד״א (לג) אפ״ה אסור משום מוקצה ולא שייך להתיר משום פסידא כיון שעדיין לא זכה בה וכתב המ״א דאפילו לא״י אסור לומר ליטלו ובספר א״ר[א]מקיל ע״י א״י והביאו הפמ״ג וכן בחידושי רע״א מיקל ג״כ ע״י א״י אך דהוא לא הקיל כ״א בהגבהה ע״י הא״י דהוא רק טלטול בעלמא אבל לא לצוותו להוליך לגימו אך אם הא״י בעצמו מביאו לבית ישראל נראה דאין למנעו לכו״ע וכנ״ל:

א (א) אין נופלין. מפני שהוא סמוך להכנסת שבת כ״כ הלבוש וכתב הפמ״ג ונראה דה״ה כשמתפללים מנחה גדולה אחר חצות נמי אין נופלים ע״פ וכן מי שאוכל פת אחר חצות ג״כ אין לומר על נהרות בבל כ״א שיר המעלות ועיין בה״ל: **ב** (ב) מקדימין. משום (א) דהוי נהיגי עלמא לקבל עליהם שבת מכי פתח הש״ץ ברכו וכדלעיל בסימן רס״א ס״ד לכך מהנכון להקדים להתפלל ערבית כדי להקדים הקבלת שבת (ב) וה״ה דיכול לקבל עליו שבת קודם תפלת ערבית: (ג) ובפלג וכו׳. משמע מדברי המ״א דאפילו הנוהגין להתפלל מעריב בזמנה מותריס להתפלל בליל שבת מבע״י ובלבד שיהיה מפלג המנחה ואילך דכיון דמלותה להוסיף מחול על הקודש וכבר קבל שבת עליו יכול לסמוך על דעת הסוברים דהוי כלילה לענין תפלה אך הנוהג כן יזהר עכ״פ בע״ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי [היינו דלדעת ר׳ יהודה בגמרא זמן מנחה הוא עד סוף היום וזמן מעריב הוא בערב] (ג) וי״א דבלבור יש להקל להתפלל מעריב מבע״י אף אם התפלל מנחה אחר פלג המנחה (ד) וכ״ל שאין לסמוך על זה רק כשהוא מתפלל מעריב עכ״פ בזמן השמשות ובשעת הדחק אבל לא כשהוא עדיין ודאי יום וק״ש יחזור ויקרא כשהוא ודאי לילה ועיין בבה״ל: (ד) המנחה יכול וכו׳. אבל קודם פלג המנחה אין יכול להדליק ולקבל שבת (ה) ואפילו אם בדיעבד התפלל תפלת שבת צריך לחזור ולהתפלל.

שער הציון

(ל) פמ״ג: (לא) מ״א: (לב) דאפילו ריצה מותר וכ״ש זה: (לג) הרא״ש בב״מ ע״ש: (א) ב״ח: (ב) ב״ח ומ״א: (ג) הה״ח: (ד) עיין בבה״ל: (ה) מוכח ממ״א סימן רס״א סק״י בשם ר״ו:

הגהות ותיקונים: א) כ״ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף כ׳ כתב: אסור אפילו לומר לנכרי ליטלו.

הלכות שבת סימן רסז רסח

(ח) [ג] (ה) ולאכול (ו) מיד (וע"ל סי' רל"ג כילד משערין שיעור פלג המנחה): ג [ד] בברכת השכיבנו (ז) אינו חותם בה שומר עמו ישראל אלא כיון שהגיע לובצל כנפיך תסתירנו (ח) אומר (ט) [ג] ופרוס סכת שלום עלינו ועל ירושלים עירך בא"י (ט) הפורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים:

ד טור ע"פ המדרש ושכן מיתה מירושלמי

רסח דין הטועה בתפלת השבת. ובו י"ג סעיפים:

א (א) [א] אומר ויכלו בתפלת ערבית: **ב** * [ב] אם טעה והתחיל תפלת החול (ב) גומר אותה (ח) ברכה שנזכר בה שטעה ומתחיל (ג) של שבת ל"ש נזכר בברכת אתה חונן [ג] ל"ש נזכר בברכה אחת

א שבת קי"ט
ב ברכות כ"ב
ג הרא"ש ור"י שם

באר היטב

(ח) ולאכול מיד. כתב בשל"ה בשם ס"ח דמ"מ צריך לאכול כזית בלילה כדי לקיים ג' סעודות בשבת וכ"כ הב"ח סי' תע"ב. אבל בתוס' ורא"ש משמע דיוכל לגמור הסעודה מבע"י וכ"כ הח"ה. ומ"מ טוב להחמיר מ"ח. והט"ז ס"ק רל"ח כתב דכיון דתוספת מחול על הקדש דאורייתא הוא ע"כ יצא שפיר אפי' גמר קודש הלילה ע"ש. ועכ"פ הנוהגים להתפלל ערבית בע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע חצי שעה סמוך לזמן ק"ש אסורים להתחיל לאכול אלא נפקי בק"ש דיממא מ"ח. וע"ל סי' רל"ה ס"ק ג' משש"ש בשם המ"ח: (ב) ופרוס. משמע דח"ל כי אל שומרנו וכו' ושמור לאתנו וכו' וכתב הטור הטעם שבשבת א"ל שמירה שהשבת שומר ונוהגין לומר הפסוק ושמרו בני ישראל וגו' לומר שאם ישמרו שבת א"ל שמירה ע"כ. ואנחנו נוהגים לומר כי אל שומרנו וגו' ושמור לאתנו וגו' דאנו יודעין שאין אנו בחזקת שומרי שבת כראוי ע"כ צריכים להתפלל על השמירה אלא דאין מסיימין ט"ז ע"ש:

(ח) ברכה. דבדין הוא דבעי לגלוי י"ח בשבת אלא משום טרחא לכבוד שבת לא אטרחוהו רבנן וכיון שהתחיל גומר. ומי ובמת"ב העתיק בפתיחה ופרוס סוכת רחמים ע"ש וע"ש בשם האר"י דבשבת אין להתפלל בעיים קגורות וטוב להתפלל מתוך הספר:

שערי תשובה

[ג] ולאכול מיד. עיין בה"ע ומ"ש ועכ"פ הנוהגים כו' עיין בד אפריס ומצא פירוש אמתי בדברי המג"א בזה: [ג] ופרוס. עיין בה"ט ובסדור מהר"י עמדן כתב אלא לומר והוא רחוק בשבת וי"ט בספר"ז ובקדושת ובא לציון ע"ש שהאריך. ומה"נ כתב שבעה"ק ירושלים יש קהלא קדישא המתנהגים עפ"י מנהג רבינו האר"י ז"ל בדקדוק וגם הם נהגו לאמרו וכן בחברון ובכל ארץ ישראל ומלכות מצרים ואיטליא ובכל המקומות אומרים אותו והטור ושאר פוסקים לא כתבו רק אלא לאמרו בערבית דליל שבת אבל בספר"ז וסדר קדושה י"ל שהוא דרך שבת והמג"א לא כתב רק דיש מקומות דאין אומרים אותו ע"ש ועיין בתשובת הרשב"א סי' ת"ע והמח"כ שם כתב עוד תמיה שהרי לפני פרשת תמיד כל העולם אומרים יה"ר שתמחול לנו כו' והא ודאי תפלה ותחנה הוא ולא שת לבו לזאת לבטלו כו' ע"ש. ולענ"ד שזה היה"ר אין לאמרו בשבתות ויו"ט וכמדומה שכן נוהגים ועיין בהלק"ט ח"ב סימן קע"ב וכתב בש"ל בשם מהר"י פרוק בשם מהרש"ו בשאומר ופרוס כו' צריך לקום לקבל תוספת שבתא יתרה מבחינת הלילה. וע"ש בש"ל סי"ל ופרוס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים כו' ובסדורים נגררו אחר האבודרהם והלבוש שלא הזכירו ירושלים בתפילה אך הטור והשו"ע כתבוהו ועיין בשירי ברכה בשם הרדב"ז בספר מגן דוד שא"ל ופרוס סוכת רחמים ושלום ושלא לחתום הפורס סוכת רחמים ושלום רק סוכת שלום לבד וכן הוא בשו"ע וכתב בש"ל ואבודרהם ולבוש

משנה ברורה

ופלג המנחה י"א דהוא שעה ורביע קודם הלילה וי"א דהוא שעה ורביע קודם השקיעה ועיין לעיל בסימן רס"ג ס"ד ובמש"כ שם במ"ב: (ה) ולאכול. הטעם דכיון דקבל עליו שבת והוסיף מחול על הקודש נתשב כשבת לענין זה דיכול לקדש ולאכול מיד (ו) ויוכל לגמור סעודתו מבע"י (ז) וש מולקין וסוברין שיהר למשוך סעודתו עד הלילה ויאכל כזית בלילה (ח) וטעמם דכיון דהג' סעודות יצפינן ממה דכתיב אכלוהו היום כי שבת היום לה' וגו' בעינן שיקיים אותם ביום שבת עצמו (ט) ולכתחלה נכון לחוש לדבריהם: (ו) מיד. ואם לאחר שהתפלל מעריב אין עד הלילה חצי שעה (י) יש ליהר שלא להתחיל לאכול אלא יתפיל עד הערב ויחזור וקרא ק"ש בלא הברכות ואח"כ יאכל הואיל ולהרבה פוסקים לא יצא ידי חובת ק"ש קודם הלילה (יא) [א] מיהו הנוהג להקל בזה אין למחות בידו דיש לו על מי לסמוך. וכ"ז לענין היתר אכילה אבל לענין ק"ש גופא דהוא דאורייתא אין לסמוך ויזהר לקרותה בלילה לצאת ידי חובת ק"ש: ג (ז) אינו חותם. דבשבת א"ל שמירה כי השבת בעצמו הוא השומר אותנו: (ח) אומר ופרוס. ר"ל דגם כי אל שומרנו וכו' לא יאמר דלא כמנהגנו והאחרונים יישבו המנהג: (ט) הפורס סוכת וכו'. ואם שכח ואמר שומר עמו ישראל תחת הפורס סוכת שלום אם נזכר תכ"ד יאמר מיד אחר תיבת לעד הפורס וכו' ואם שהה כדי דבור [הוא כדי[1] שיאמר שלום עליך רבי ומורי] מעת שסיים תיבת לעד א"ל לאמרו ולא יחזור עוד הפעם. המנהג לומר אחר סיום הברכה [ו]ושמרו בני ישראל וגו' ובמועדים ודבר משה וגו' בר"ה תקעו וביום"כ כי ביום הזה וגו' [פמ"ג]:

א (א) אומר ויכלו. דאמר רב המנונא כל המתפלל ואומר ויכלו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית אל תקרי ויכולו אלא ויכלו פירוש הקב"ה והוא. ומ"מ בדיעבד אם לא אמרו אין מחזירין אותו וכ"ש בדידן דאומרים בקידוש ויכלו [פמ"ג]. בנוסח אתה קדשת צריך להפסיק מעט בין לשמך ותכלית כדי שלא יהיה כחוזר למעלה מ"ו וכן בויכלו יפסיק בין אלהים ובין את [מ"ר]. המנהג לומר בליל שבת ויעוזו בה וביום ויעוזו בו ובמנחה ויעוזו בם [שכנה"ג ע"ש הטעם]: **ב** (ב) גומר וכו'. הטעם הוא דבדין הוא דבעי לגלוי י"ח ברכות בשבת כמו בחול ולהזכיר קדושת היום בעבודה כמו בר"ח וחוש"מ ורק משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן ותקנו ברכה אחת אמצעית לשבת ולכן בדיעבד שהתחיל הברכה גומרה שהיא ראויה לו מן הדין ואח"כ מתחיל הברכה המיוחדת לשבת: (ג) של שבת. וה"ה בכל זה (ח) לענין

שער הציון

יו"ט

(ו) מ"א לדיעא והט"ז לקמן בסוף סימן רל"ח: (ז) ס"ח וב"ח לקמן בסי' תע"ב בשם מהרל"ב מפרשא: (ח) מ"ר ותו"ש: (ט) מ"א וש"ח: (י) מ"א: (יא) עיין בדה"ח שכתב דיש לסמוך על הט"ז בסימן רל"ד[א] ע"ש אלא לפי מה שכתב היד אפרים בסימן זה להסביר דברי המ"א דטעמו משום דכיון דבכל יום הוא יהיר להתפלל מעריב בזמנו ומנחה אחר פלג אלמא דלא ס"ל כר"י ורק היום משום דמצוה להוסיף מחול על הקודש מותר להתפלל מבע"י א"כ אין שייך זה לק"ש דמה לכו"ע לא נפיק ידי חובת ק"ש במה שקרא קודם אפשר דגם הט"ז יודה בזה: (א) מ"ר:

הגהות ותיקונים: א) רל"ה: ב) כ"א:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן תפ"ז סק"ד לענין תוך כדי דיבור, ובשעה"צ שם אות ג':

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב (המתפלל ערבית בזמנה כל ימות החול, ובע"ש מתפלל מבע"י) וכו' אסור לו להתחיל לאכול כחצי שעה סמוך לצאת הכוכבים (אא"כ הוא שעת הדחק) וכו'. וראה מ"ש השעה"צ מהיד אפרים. ובמשנ"ב לא חלק בין שעת הדחק.
ב) בסידור כתב שהנוהגים שלא לומר בחחול ברוך ה' לעולם אמן ואמן, גם בשבת לא יפסיקו ב"ושמרו", אבל בשו"ע הרב סעיף י' כתב שהנוהגין לומר ושמרו יש להם על מה שיסמכו.

הלכות שבת סימן רסח

משאר הברכות בין בערבית בין בשחרית מוסף ומנחה (ד) ו׳וי״א (ג) דבמוסף (ה) פוסק אפילו באמצע ברכה: ג ה״אם היה סבור שהוא חול והתחיל אדעתא דחול ומיד (ו) כשאמר תיבת אתה נזכר קודם שאמר חונן הוה ליה התחיל בשל (ג) [ל״] חול וגומר אותה ברכה אבל אם היה יודע שהוא שבת * (ז) ושלא בכוונה התחיל תיבת אתה אפילו אם הוא בתפלת שחרית שאינה פותחת באתה אינו גומר ברכת אתה חונן (ח) דחשבינן ליה כטעה בתפלת שבת בין זו לזו: הגה דהרי יכול לומר אתה קדשת לו (ד) אתה אחד (מרומת הדשן סימן י״ד): ד ׳מי שהתפלל תפלה (ט) של חול בשבת ולא הזכיר של שבת (ה) (י) לא יצא ׳ואם הזכיר ש״ש בתוך י״ח אע״פ שלא קבע ברכה לשבת (ו) יצא: הגה במוסף אפילו לא אמר (יא) רק ונעשה לפניך את חוקותיו בתמידי יום ובקרבן מוסף יצא. (כ״י בשם הרא״ש פרק מי שמתו): ה ח״טעה והתפלל של חול בשבת ולא הזכיר של שבת אם עקר רגליו חוזר לראש ואם (יב) לא עקר (ז) רגליו אע״פ ששיים תפלתו אינו חוזר אלא (יג) לשל שבת.

ד ר׳ יונה והרמב״ם בפ״י מהלכות תפלה וסמ״ק [א] בסי׳ י״ט ה מ״ה סימן י״ד ו רמב״ם בפ״י מה״ם וסמ״ג סי׳ י״ט מהא דר׳ אושעיא שבת כ״ד ז כ״י ח סמ״ק סי׳ י״ח והגהות מיימוני בפרק י׳ מה״ת

שערי תשובה

[ל] חול. עיין בה״ט ועיין בשו״ת חתן בית יהודה סי׳ ז׳ תשובה מהגאון בעל של״ה שבת ולא התפלל ערבית של שבת יתפלל שחרית שתיס ואומר בשביהם ישמח משה כי נוסח אתה קדשת לא שייך כ״כ בשחרית כו׳ ע״ש. וכתב מה״ב מי שאמר חונן אתה חונן ולא גמר הברכה רק חיכף אמר ברכה אחרת של שבת וכשגמר ברכת שבת נזכר שהדין הוא שכשאמר אתה חונן יגמור הברכה א״ל לחזור ולומר ברכת אתה חונן רק יאמר רצה כדרכו. ועיין בהלק״ט ח״ב סימן ל״א באחד שנתשך בתפלת שבת והתחיל אתה חונן ונתשך עד ברכת השנים ונזכר שהיה שבת ונתן דעתו שהיו ימות החמה ושאל ופסק שיחזור עד שיאמר ברכת השנים כתיקונה ואח״כ הולך לשל שבת עכ״ד וכתב בתה״ב דמה שכבר אמר של שבת מודה הרב שא״ל נתתפק אם ספק לו אם הזכיר של שבת אם צריך לחזור: (ז) רגליו. דהיינו שרגיל לומר אחר תפלתו תחנונים עי׳ סי׳ קי״ז ס״ה

באר היטב

שאירע לו כן ידאג כל השבת דהוא סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשובה של״ה: (ג) דבמוסף. שהרי אין תפלת י״ח בחול במקום מוסף ע״כ ליכא לתימר דמיבעי ליה לגלויי י״ח: (ג) חול. ודוקא בשחרית אבל בערבית ומנחה דגם תפלת שבת מתחיל באתה גומר בשל שבת מ״א ע״ש. ל״ל לעבדך באמת שבת קדשך אוהבי שמך ס״ח סי׳ תתפ״ב. ובשבה״ג כתב מנהג לומר בליל שבת וינוחו בה וביום וינוחו בו ובמנחה וינוחו בם: (ד) אתה אחד. ומ״מ אינו גומר לא אתה קדשת ולא אתה אחד אלא יאמר ישמח משה ושפיר קאמר אתה הקב״ה ישמח משה במתנת חלקו ל״ח אות מ״ו: (ה) לא יצא. וה״ה[ב] מוס טוב שני תה״ד: (ו) יצא. בכל בו

ביאור הלכה

משוס דתבת אתה שייך ג״כ לשבת וכדמוכח בפ״ב[ד]: * ושלא בכונה וכו׳. עיין במ״ב שכ׳ שנכשל בלשונו והוא אתה״ד ע״ש ומש״כ אבל אם אמר וכו׳ כ״כ האחרונים וכן מוכח בתה״ד שז״ל אבל אי לא בכונה התחיל תבת אתה דידע היה ששבת הוא וליתיה לאתקיל ליה לפי הרגלו הה״ג לא אקרי כונה לדבר טעות וא״כ אפילו בשמת משה שאינה פותחת באתה מ״מ תשביון ליה כטעה בתפלה של שבת כן זו לזו דתבת אתה נמי התחלה דתפלת שבת היא ואע״ג דהרגל של חול גורם הטעות מ״מ לא אקרי בשביל כך התחלה דתפלת חול כיון דידע דשבת היא עכ״ל אבל קשה כיון שנכשל בלשונו אפילו אם אמר אתה חונן אאי הוי וכי זה אקרי התחיל בתפלת חול ועיין שטעות כ׳ ע״א בגמרא מ״ד ליתנא דאתקיל ליה ע״ש משמע דכשנכשל בלשונו לא נתשב לדבר כלל ואפשר משוס דשם בעינן פיו ולבו שוין גם יש לחלק דשם הלא לא רצה לומר כלל אמי אוכל אלא שאוכל רק שנכשל בלשונו ואמר שאי אוכל לכך אין זה דבר כלל משא״כ הכא שבדעתו היה לומר אתה חונן ומחמת הרגל לשונו רק שזה גופא היה בלא דעת שלמה ולא נתכוין מה לשם תפלת חול לכך הכא עדיף ומ״מ קשה הלא התה״ד הביא ראיה לדינא הנ״ל וז״ל וכעין זה איתא במרדכי פ״ק דברכות דהיכא דידע דיו״ט הוא ונתקל בלשונו ואתם בשל שבת א״ל לחזור לראש הברכה אלא אחר בתוך כדי דבור ואותם בשל יו״ט [והובא זה לקמן בסימן תפ״ז ע״ש] אלמא כה״ג לאו טעות מקרי עכ״ל התה״ד ושם מבוה מקדש השבת אינם שייכים כלל ליו״ט כמו תבת אתה ששייך לקדשת ואפ״ה לפי דבתיבת אתה אינו מיכר שהוא לשם אתה חונן דהרי יכול לומר אתה קדשת ואתה אחד וזהו כונת הרמ״א שסיים דהרי יכול לומר וכו׳ וע״כ דינו כמו שאם היה מתחיל עתה בזמן תפלת שחרית אתה קדשת או אתה אחד ונזכר באמצע הברכה דפוסק ומתחיל חיכף ישמח משה וה״ל כשאומר אתה הוי כאומר אתה קדשת ופוסק ומתחיל ישמח משה ולא הוי כאומר אתה חונן לגמור הברכה: ד (ט) של חול בשבת.[א] ואם ספק לו אם התפלל של חול או של שבת ג״כ צריך לחזור דמסתמא התפלל של חול כמו שהוא רגיל [ל״ר בסי׳ תכ״ב וס״ל]: (י) לא יצא. וה״ה (ג) ביו״ט ואפילו ביו״ט שני: (יא) רק ונעשה וכו׳. ר״ל שאמר באחת מן הברכות יהי רצון שנעשה לפניך וכו׳ וכ״ש אם אמר הנוסח של המוסף בהלכה רק שחיסר הפסוקים של הקרבנות דיצא [אחרונים]: ה (יב) לא עקר רגליו. עיין לעיל בסימן קי״ז ס״ה ובמ״ב שם: (יג) לשל שבת. ואפילו נזכר קודש מודיס (ד) לא יכולל אותה

משנה ברורה

יו״ט: (ד) וי״א דבמוסף וכו׳. דסבירא להו דבמוסף לא שייך כלל תפלת י״ח ברכות דלא בחול א״ל רק שבע ברכות ולכך פוסק אפילו באמצע ברכה וטעם הדעה קמייתא דבדיעבד גם במוסף אם התפלל י״ח ברכות ורק הוסיף בה ונעשה לפניך חוקותיו בתמידי יום ובקרבן מוסף יצא וכדאיתא בפ״ד לכך גם לה שייך בדיעבד הברכה של חול: (ה) פוסק אפילו וכו׳. וכן פסקו (ב) האחרונים משוס ספק ברכה לבטלה: ג (ו) כשאמר תיבת אתה. עיין בב״י דסבירא ליה דאפילו בערבית ומנחה איכול לסיים באתה קדשת ואתה אחד מ״מ כיון שכונתו היתה לתפלת חול מקרי התחיל בשל חול וגומר ברכת אתה חונן והמ״א חולק עליו וס״ל דדוקא בתפלת שחרית שאינו מתחיל בתיבת אתה ומיירי בדבורו שהוא לשם חול אבל בערבית ומנחה כיון דלא מיירי בדבורו לא מקרי ע״י זה התחיל בשל חול ואמר אתה קדשת ואתה אחד וכן דעת[ב] הפמ״ג והדה״מ:[ג] (ז) ושלא בכונה. ר״ל שנכשל בלשונו מחמת הרגלו דחול אבל לא נתכוין לשם תפלת חול לכך לא חשבינן לה כהתחיל תפלת חול. ודוקא אם התחיל רק תיבת אתה אבל אם אמר אתה חונן שמוכח שהוא לשם חול אע״ג שהיה רק מחמת שנכשל בלשונו גומר כל אותה הברכה ועיין בבה״ל: (ח) דחשבינן ליה וכו׳. לומר וכו׳ וע״כ דינו כמו שאם היה מתחיל עתה בזמן תפלת שחרית אתה קדשת או אתה אחד וזכר באמצע הברכה דפוסק ומתחיל חיכף ישמח משה וה״ל כשאומר אתה הוי כאומר אתה קדשת ופוסק ומתחיל ישמח משה ולא הוי כאומר אתה חונן לגמור הברכה: ד (ט) של חול בשבת.[א] ואם ספק לו אם התפלל של חול או של שבת ג״כ צריך לחזור דמסתמא התפלל של חול כמו שהוא רגיל [ל״ר בסי׳ תכ״ב וס״ל]: (י) לא יצא. וה״ה (ג) ביו״ט ואפילו ביו״ט שני: (יא) רק ונעשה וכו׳. ר״ל שאמר באחת מן הברכות יהי רצון שנעשה לפניך וכו׳ וכ״ש אם אמר הנוסח של המוסף בהלכה רק שחיסר הפסוקים של הקרבנות דיצא [אחרונים]: ה (יב) לא עקר רגליו. עיין לעיל בסימן קי״ז ס״ה ובמ״ב שם: (יג) לשל שבת. ואפילו נזכר קודש מודיס (ד) לא יכולל אותה

שער הציון

(ב) הב״ח וא״ר וש״ל: (ג) מ״ל: (ד) מוכח מה״ל:

הגהות ותיקונים: א) וסמ״ג: ב) צ״ל וה״ה ביו״ט וה״ה ביום טוב שני: ג) ת״ד: ד) בס״ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ט׳ כתב: אבל אם הוא מסופק וכו׳, יש להסתפק אם צריך לחזור ולהתפלל. ב) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב כהמ״א. ג) בשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב - מי שטעה והתחיל תפילה של חול בשבת סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשובה.

הלכות שבת סימן רסח

(וש"ל שסכה של שבת בשחרית עיין סימן קכ"ו): **ו** [ט] הטועה בתפלת שבת והחליף של זו בזו (יד) אינו חוזר (טו) [ו] וי"א שאם החליף של * (טז) מוסף באחרת או * (יז) אחרת בשל מוסף חוזר: **ז** [כ] חוזרים לומר ויכלו משום י"ט שחל להיות בשבת (יח) שאין אומרים אותו בתפלה וגם להוציא למי שאינו יודע ואומרים אותו בקול רם (מ) * (יט) ומעומד: **ח** [ל] ואומר ש"צ ברכה (כ) אחת מעין שבע [מ] ואין היחיד אומר אותה. הגה מיהו אם היחיד רוצה להחמיר על עצמו יכול לאמרה בלא פמיהה (כא) ובלא תפיהה וכן נוהגין הצבור לאמרה עם ש"ל (כב) בלא פמיהה (טו) ותפיהה (אבודרהם וכל בו): **ט** * [נ] יו"ט שחל להיות בשבת (כג) אינו מזכיר (י) של יום טוב בברכה מעין שבע (פי' אל עליון קונה וכו'): **י** [ס] א"א ברכה מעין שבע (כד) בבית (יא) חתנים ואבלים (כה) דליכא טעמא דמאחרין לבא שיהיו ניזוקין: **יא** [ע] אף בשבת שאחר יו"ט אומרים ברכה מעין שבע: **יב** (כו) [פ] אין

מ שגלי הלקט בשם ר' בנימין י' שם כ' תוס' והרא"ש בפ' ע"פ והמרדכי שם ופ' ט"ז דשבת והתרומה ל' טור מהא דשבת כ"ז[א]

מ שם בשם מי העזרי והמרדכי פ"ב דשבת ופמ"ג בפי' י"ט בשם ר"י ג' שבת כ"ז[א]

מ מהר"י אבוהב בשם מ' הנהגות[ב] ע ריב"ש בתשובה ובשם ס' המנהיג פ עור ע"פ מעשה מספר תפילים

באר היטב

וסי' תכ"ג סס"ל: (מ) ומעומד. לפי שבזה אנו מעידים על הקב"ה במעשה בראשית ודין העדים בעמידה. וכתב הט"ז יחיד המתפלל אין חוזר לומר ויכולו דאין עדות ליחיד ואם ירצה יחיד לאמרו לא יתכוין לשם עדות אלא כקורא בתורה ע"ש ועמ"ל: (נ) ותפיהה. דהיינו שיתחיל מגן אבות ויסיים זכר [למעשה בראשית]: (י) של יו"ט. דאפי' בשבת לא אמרינן ליה אלא משום סכנת מזיקין שבתי

משנה ברורה

בעבודה לומר רצה גם במנוחתנו ביום השבת דלכתחלה צריך לומר ברכה לקדושת היום ובדיעבד יצא: ו (יד) אינו חוזר. שעיקר ברכה רביעית (ה) היא רצה במנוחתנו וזה נאמר בכל הברכות של שבת ודוקא כשסיים הברכה אבל אם מזכר באמצע ברכה פוסק: (טו) וי"א וכו'. האחרונים (ו) תמהו על מה שכתוב בלשון וי"א דכו"ע מודים בזה: (טז) מוסף באחרת. ואפילו אם האחרת ג"כ מענין השבת כגון יעמת משה וכה"ג (ז) כיון שלא נזכר בה מענין קרבן מוסף של שבת וכ"ש אם ה"א תפלה אחרת לגמרי ודינו כדלעיל דאם עקר רגליו חוזר לראש ואם לא עקר רגליו (ח) חוזר לתכנת שבת ובתב הח"א דאם נזכר אחר שסיים הברכה האמצעית קודם שהתחיל רצה יאמר ועשה לפניך קרבן מוסף ויצא בזה ועיין בבה"ל מש"כ עוד בזה: (יז) אחרת בשל מוסף. היינו שאחר הנוסח תכנת שבת וכונתו היתה לשם שחרית ואף שהזכיר בהברכה מענין שבת אעפ"כ חוזר (ט) כיון שאחר מוסף תוך תפלתו ושקר לפני המקום ודינו ג"כ כדלעיל דאם עקר רגליו חוזר לראש ומתפלל תפלה אחרת כהוגן לשם שחרית (י) אבל של מוסף לא יתפלל עוד כי כבר יצא בתפלה הראשונה ידי מוסף אף שכונתו היתה לשל שחרית. ואם נזכר קודם שעקר רגליו בכל מקום שהוא עומד אפילו באמצע ברכה מג' אחרונות פוסק באמצע ומתחיל יעמת משה ועיין בבה"ל: ז (יח) שאין אומרים אותו וכו'. ותבב שבת זה תקנו לכל השבתות: (יט) ומעומד. לפי שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית ודין עדים בעמידה ועמדו שני האנשים (יא) ווטוב לומר אותה ביחד (יב) בצבור *דעדה שלמה בעינן להעיד להקב"ה ועכ"פ יהיה בשנים. ויחיד המתפלל (יג) י"ל דאינו חוזר לומר ויכלו דאין עדות ליחיד (יד) וי"א דיחיד יכול לומר אבל אין צריך עמידה וטוב שגם היחיד יאמר אבל לא יתכוין לשם עדות אלא כקורא בתורה. כתב מטה משה אם שכח לומר בבהכ"נ יאמר אותו שבקדוש מעומד והמנהג לומר אותו שבקדוש מעומד אף אם אמרו בבהכ"נ [פמ"ג]: **ח** (כ) אחת מעין שבע. הוא מה שהש"ץ אומר אחר התפלה בא"י או"א וכו' קונה שמים וארץ וכו' (טו) ונתקנה משום סכנה מזיקים שבתי בנסיות שלהם היו בשדה ולפעמים בא"א מאחרים לבוא לבהכ"נ ושארו יחידים בבהכ"נ בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כדי שבעוד שש"ל מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם וגם האיחרא לא יזיק תקנה ממקומה: (כא) ובלא חתימה. דהיינו שמתחיל מגן אבות עד (טז) זכר למעשה בראשית בלבד: (כב) בלא פתיחה וחתימה. כי עיקר התקנה היה שהש"ץ יברך אותה ע"כ נראה פשוט שמה שנוהגין באיזה מקומות שהש"ץ אומר בקול רם עד קונה שמים וארץ ואח"כ אומר בלחש לא יפה הן עושין אלא אחר שסיימו הקהל יתחיל הוא מגן אבות בקול רם: **ט** (כג) אינו מזכיר וכו'. כי לא תקנוה אלא בשבת ואפילו בשבת (יז) אינו חובה מלד הדין רק שתקנוה משום סכנה וכנ"ל ומה דתיקון תיקון ואין להוסיף עליה: **י** (כד) בבית חתנים וכו'. פי' (יח) כשמתפללין בביתם במנין וכ"ש אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית אבל כשיש קבועות על איזה ימים (יט) ויש ס"ת אצלם וכמו מיירדים דומה לבהכ"נ קבוע ואומרים שם ברכה זו ט"ו. ובשכנה"ג

ביאור הלכה

לא מקרי טעות והוי כאלו לא אמר התבות כלל וה"נ בה"ג וצ"ע: * מוסף באחרת. עיין במ"ב דאם לא עקר רגליו חוזר לתכנת שבת והנה בדה"א כתב דכל היכי שנזכר באמצע איזה ברכה מג' אחרונות חוזר לתכנת שבת ובמ"א כלל כ"ח מצדד לומר דכל היכי שטעה ולא הזכיר של מוסף בקדושת היום אז יאמר בעבודה כשיאמר והשב את העבודה יאמר ועשה לפניך בתמידי היום ובקרבן מוסף ע"ש טעמו: * אחרת בשל מוסף. עיין במ"ב במש"כ דאם נזכר קודם שעקר רגליו וכו' ומתחיל יעמת משה הוא פשוט דמתחיל ממקום שטעה ולאיתי בה"ח שפוסק דאפילו אם נזכר באמצע תפלת מוסף דחוזר לראש התפלה ופלא הוא דהלא כתב לעיל אבל דיני יעלה ויבא דאפילו אם אמר דבר שהוא שקר מוחלט באמצע התפלה דינו כשם וחוזר לראש הברכה או בג' אחרונות אחרונות לרצה וכן ברור ובודאי יש איזה ט"ס בדבריו: * ומעומד. עיין במ"ב שכ' דלכתחלה יהדר אותה לומר ביחד הוא ממ"א דלכתחלה טוב להדר לצאת גם דעת הח"ק דס"ל דצריכין להעיד באחד דוקא ובאמת קי"ל בח"מ סימן כ"ח דאין צריכין להעיד ביחד. עוד שם דלכתחלה טוב בעשרה ומטעם זה המתפלל בלחש יתכר לשיים תפלתו* כדי שיאמר ויכלו עם הקהל [פמ"ג]: * יו"ט שחל להיות וכו'. קאי על כל יו"ט לבד מיו"ט מ' של פסח שחל להיות בשבת דא"א אותו דלא נתקן

שער הציון

(ה) מ"א: (ו) עיין במ"א וא"ר ועיין בבאור הגר"א ובשמת אדם: (ז) מ"א: (ח) דה"ח: (ט) מ"א: (י) מ"א וכפי מה שבארו הפמ"ג והלב"ש: (יא) מ"א: (יב) ט"ז: (יג) ט"ז: (יד) א"ר לפי הטעם משום יו"ט שחל להיות בשבת: (טו) גמרא: (טז) מ"א: (יז) גמרא: (יח) ט"ז: (יט) א"ר:

הגהות ותיקונים: א) כ"ד: ב) המנהגים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובקו"א שבשו"ע הרב סק"ב כתב שמהראוי להקפיד לעמוד דוקא, אע"פ שאין שם עדה שלמה והכי נהוג עלמא. ב) ובשו"ע הרב סעיף ט"ו פסק כהמג"א.

(יב) לדבר בשעה שאומרים ויכלו ולא בשעה שאומר ש״צ ברכה מעין שבע: יג [ז]אם התפלל של חול ולא הזכיר של שבת * או שלא התפלל כלל * (כז) ושמע מש״ץ ברכה מעין שבע מראש (יג) [ב] ועד סוף * (כח) יצא:

צ טור בשם רב משה גאון

רסט דין הקידוש בבית הכנסת. ובו סעיף אחד:

א טור ב בשמים ק״מ ג ר״ן ומתב״ם בשמו והמגיד בפ׳ כ״ט והרשב״מ בשמו׳ ד כ״י לדעת התוס׳ והרמ״ם שם בשמים והטור ור׳ יהודה

א [א]נוהגין לקדש בבהכ״נ ואין למקדש לטעום מיין הקידוש אלא (א) מטעימו (מ) לקטן (ב) [ב]דאין קידוש אלא במקום סעודה (וע״ל סי׳ רע״ג) ומעיקרא לא נתקן אלא בשביל אורחים דאכלי ושתי (ג) (ג) בבי כנישתא (ד) להוציאם י״ח [ג]ועכשיו אע״ג דלא אכלי אורחים בבי כנישתא לא בטלה התקנה זהו טעם המקומות שנהגו לקדש [מ] בבהכ״נ [ד]אבל יותר טוב להנהיג (ה) שלא לקדש (ג) בבהכ״נ וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו (ד) (ו) לעמוד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

שערי תשובה

לחזור ע״ם וכתב עוד בשם אורח לדיק סימן יו״ד מי שטעה והתפלל של שבת בתפלת יו״ט ובמלמע ברכת שבת מזכר יפסיק ויאמר תפלת יו״ט ואם בשבת במקום תפלת שבת התחיל לומר אתה בחרתנו וכו׳ שהוא תפלת יו״ט פוסק ואומר תפלת שבת ולא הפסיק ג׳ הראשונות וע״ם שם מולקים ומת״ב הכריע שלא כהמולקים ע״ש: [ב] ועד סוף. ובמור וקציעה כתב דתפלת ערבית בשבת ויו״ט חובה ומת״ב כתב דמנה״ג ורמב״ם ורא״ם משמע דאף של שבת רשות אך לדברי התקוים דף כ׳ גראה דדוקא של חול רשות וכן משמע בכמה לשונות בזוהר ע״ם וע״ם במת״ב שכתב טעה בליל שבת ויו״ט והתפלל של יו״ט ושכח שבת ושמע ברכה מעין ז׳ מהש״ך יצא לפי פסק הש״ע דדין זה ע״ם ועיין לקמן במג״א סימן רפ״ח דהמתענה ת״ח מותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי כו׳ ועיין בש״ל שאף הנוהגים לומר אחר סיום י״ח יהיו לרצון קודם אלהי נצור מ״מ בשבת אין לומר יהיו לרצון קודם אלהי נצור דלא שייך בתפלת שבת לומר יהיו לרצון כו׳ הואיל ואין בה שאלת צרכיו עכ״ל ולפענ״ד אין זה מוכרח דגם בשבת יש בקשות רלה במנוחתנו כו׳ ושפיר שייך יהיו לרצון כו׳ וע׳ בית אפרים. בטוסה הברכה מעין ז׳ ל״ל ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות בלי הפסק ע״ש: [ב] בבהכ״נ. עיין בחשל אברהם בשם הש״ג יעקב ועיין בשו״ת הר״ם בן הרשב״ץ סימן נ״ג ובחוט המשולש חלק ג׳ סימן ל״א[א]ע״ש[1]:

באר היטב

כתב דבמקום שאין בהכ״נ קבוע בספר תורה אין לאמרו ע״ם: (יב) לדבר. כתב בס״ח מעשה בחסיד א׳ שראה לחסיד לאחר מותו ופניו מוריקות א״ל למה פניך מוריקות א״ל מפני שהייתי מדבר בוילכו בשעה שהליבור היו אומרים אותו ובברכת מגן אבות ומתגדל ולא הייתי נזהר ליטול הלפרנים בע״ש. כתב במט״מ פעם אחד שכח ר׳ קלוניומוס לומר ויכלו ונזכר בתוך הסעודה ולקח כוס בידו ואמר ויכלו עד לעשות ע״ש: (יג) ועד סוף יצא. משוס דתפלת ערבית רשות. וטוב לאמרה עם הש״ץ. ואם כבר אמרה הש״ץ צריך להתפלל ז׳ ברכות דיחיד אסור לאמרה. ואם אמרה מיחיד יצא וא״ל להתפלל ז׳ ל״ם מ״א:

(מ) לקטן. ואם אין קטן טועם המקדש ויאמה כשיעור ב״ח ועמ״א. [ונספר אליהו רבה כתב דבטעימה בעלמא סגי ע״ש ראייתו]: (ג) בבי כנישתא. היינו בבית הסמוך לבית הכנסת דבבית הכנסת אסור לאכול תוספות מ״א: (ג) בבית הכנסת. וא״א בשם כמה גדולים כתב שלא לבטל כי הרבה גאונים יסדוהו. ומהרי״ל היה נוהג לקנות יין לקידוש ולהבדלה בבהכ״נ. מותר לקטנים להאכילן בשבת בשחרית לפני הקידוש דהא י״א אפילו גדול מותר כמו שכתב הראב״ד ואסור לענות הקטנים מ״א: (ד) לעמוד. הטעם בכל בו דמעלי לעייפות הברכים:

ביאור הלכה

אלא משוס מזיקין ובפסח הוא ליל שמורים [סימן תפ״ז]: * או שלא התפלל כלל. וי״ם אם מיסר משיב הרוח: * ושמע משיב. עיין במ״ב מש״כ ולא יאמר מיחיד הוא ממ״א ולא העתקתי מש״כ דבדיעבד יצא כי הא״ר[א]מולק ע״ז ובפרט לפי מה שהסכים הגר״א בס״ט[ב] דברכה זו לא נתקנה ליחיד: * יצא. וכ״ז מהני בשבת לאוד אבל ביו״ט שאל להיות בשבת אין יוצא בברכת מעין שבע הואיל ואין מזכיר יו״ט בברכת מעין שבע [א״ר]:

משנה ברורה

מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו [פי׳ בחלוס] ופניו מוריקות א״ל למה פניך מוריקות א״ל מפני שהייתי מדבר בוילכו בשעה שהיה הלבור אומרים ובמגן אבות ומתגדל עכ״ל: יג (כז) ושמע מש״ץ וכו׳. משוס (כ) דתפלת ערבית רשות מקילינן בה: (כח) יצא. ולכתחלה (כא) יש ליזהר לומר עם הש״ץ מלה במלה מן תחלת הברכה עד סוף בא״י מקדש השבת ואם כבר אמר הש״ץ צריך לחזור ולהתפלל ולא יאמר מיחיד ברכת מעין שבע. גם נכון הדבר שאם מזכר קודם שאמר מהש״ץ הברכה הא״ל שלא יאמרנו עוד רק יתפלל עוד הפעם תפלת שבע כסדר [כי יש חולקין על עיקר הדין הזה עיין בטור]:

א (א) מטעימו לקטן. הגה י״א שיזהר ליתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך אבל המ״א כתב בשם הפוסקים דמותר ליתן אפילו לקטן שהגיע לחינוך (היינו כבר שית כבר שבע כל חד לפוס חורפיה) ואדרבה אם יתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך יהיה ברכת המברך לבטלה דהא לא הגיע לחנכו בברכה. ואפילו לפי מה שמבואר לקמן בסימן שמ״ג דאסור להאכיל בידים לקטן אפילו דברים שאסורים מדרבנן הכא שרי מפני כמה טעמים עיין במ״א וה״ה דמותר להאכיל לקטנים בשבת בשחרית לפני קידוש ואסור לענותו. כתבו האחרונים דאם אין קטן שהגיע לחינוך בבהכ״נ אזי (מ) ישתה כשיעור רביעית שיהא משוב במקום סעודה כמש״כ סי׳ רע״ג ס״ה ויולא בזה ובברך אח״כ ברכה אחרונה ויתשוב בדעתו ללאת בקידוש זה ומ״מ יכול אח״כ לחזור ולקדש בביתו ולהוליא בני ביתו וכמ״ש סימן רע״ג ס״ד: (ב) דאין קידוש וכו׳. היינו דאין המקדש יולא בקידוש זה כיון שאינו במקום סעודתו משו״ה אסור לו לבעוט בלוס עד שיקדש במקום סעודתו: (ג) בבי כנישתא. עיין לעיל בסימן קנ״ח ס״א במ״ב מש״כ בזה: (ד) להוציאם י״ח. ולע״ג דהמקדש עצמו לא יצא (ב) מוליא את האחרים כמ״ש סימן רע״ג דבקידוש יכול לברך לאחרים אע״פ שאינו אוכל עמהם: (ה) שלא לקדש וכו׳. ובמדינתנו (ג) נוהגין לקדש בבהכ״נ בשבת ויו״ט בלבד[2] בגיל ג׳ של פסח אין לקדש בבהכ״נ [בפ״ז עי״ש]. (ד) ומהדרין אחר יין ונוהגין לקנות בדמים המלוה מי שיתן יין לבהכ״נ לקידושא ולהבדלתא ואין לבטל המנהג כי הרבה גאונים יסדוהו כמ״ש הרשב״א: (ו) לעמוד. ואמרו הראשונים שזה מועיל לעייפות הברכים:

שער הציון

פרק

(כ) ב״י: (כא) דה״ח: (א) כ״כ כמה אחרונים והא״ר כתב דבטעימה בעלמא סגי וכבר השיגו בדה״ח ע״ש: (ב) תו״ש: (ג) מ״א: (ד) ובפמ״ג מקשה דבבהכ״נ אפשר דוקא אין:

הגהות ותיקונים: א) ל״ב: ב) בס״ח: ג) מלבד:

הארות והערות: 1) עיין גם באור זרוע סי׳ תשנ״ב אות ט׳:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף י״ח פסק כהמג״א דיחיד אם אמרה יצא י״ח. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ג׳ כתב שמותר להאכיל את הקטן קודם קידוש בין של לילה בין של יום ואסור לענותו שלא אסרו להאכילו איסור בידים אלא כשהמאכל אסור מצד עצמו כגון טריפה וכיוצא בה, אבל כשהמאכל מותר מחמת עצמו אלא שהוא הזמן האסור באכילה מותר להאכיל לקטן.

הלכות שבת סימן ער רעא

ער לומר משנת במה מדליקין. ובו ב׳ סעיפים:

א [א] נוהגים לומר (א) פרק (ת) במה מדליקין [ב] והספרדים אומרים אותו (ב) קודם תפלת ערבית והוא הנכון: **ב** [ג] יש שאין אומרים אותו ביו״ט (ג) שחל להיות בע״ש [ד] ויש שאין אומרים אותו בשבת (ד) של חנוכה. הגה ומין נוהגין כן בחנוכה ובשבת של חול המועד אין אומרים אותו (מנהגים) וכן ביו״ט שחל להיות (ב) [ת] (ה) בשבת אין אומרים אותו (מהרי״ל הלכות סוכה):

רעא דיני קידוש על היין. ובו י״ז סעיפים:

א [א] כשיבא לביתו (א) ימהר (ת) לאכול * (ב) מיד: **ב** [ב] נשים חייבות בקידוש אע״פ שהוא מצות

באר היטב

(ת) במה מדליקין. כדי שלא יאחר לבוא לבהכ״נ יסיים תפלתו בעוד שאומרים אותו. ולכן אין אומרים אותו בשבת מוה״מ שאין מאחרין כ״כ דאין עושין מלאכה כ״כ מנהגי מהרת״ק. וכתב הב״ח שיאמרוהו אחר הקידוש דעיולי יומא מקדמינן וכ״מ בטור מ״ת: (ב) בשבת. וכן ביו״כ שחל בשבת ת״ת אותו שבנה״ג: (ת) לאכול מיד. היינו לקדש כדי שיזכור שבת בכניסתו. כתב במיקוני שבת שיקדש קודם לילה כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדים וסמאל מושל עליו ובסוף יום ו׳ מזל צדק ומלאכו

משנה ברורה

א (א) פרק במה מדליקין. לפי שיש בו דין הדלקה וג׳ דברים שצריך אדם לומר בתוך בימו ע״ש עם תשבה: (ב) קודם תפלת ערבית. שבמקומותם מקדימין להתפלל ערבית וע״י קריאת פרק זה שיקרא מקודם ידע במה מדליקין ויזכור הג׳ דברים ויזהיר עליהם (ת) וע״כ כתב הטו״ע דהוא הנכון דלאחר תפלת ערבית מאי נ״מ. ובמקומות שנוהגין לאמרו אחר תפלת ערבית כתב במנהגי מהרת״ק (ג) הטעם כדי שלא יאחר אדם מלהתפלל יהיה לו שהות להתפלל בעוד שיאמרו במה מדליקין ולכן אין אומרים אותו בשבת מוה״מ לפי שאין מאחרין כ״כ בזוה לבהכ״נ לפי שאין עושין בהם מלאכה. כתב הב״ח שיש לומר ג״מ אחר קידוש דעיולי יומא עדיף ומקדמינן ליה ובמקומותינו המנהג לומר במה מדליקין קודם וכתב בפרישה הטעם דגר בימו וקידוש היום גר בימו עדיף וכדלעיל בסימן רס״ג: **ב** (ג) שחל להיות בע״ש. לפי (ג) שאין יכול לומר עשרתם שאין מעשרין ביו״ט וכן ביו״ט שחל בשבת (ד) משום לא פלוג: (ד) של חנוכה. מפני שנזכר בה פסול שמנים שהם אסורים בשבת ולא בחנוכה: (ה) בשבת. וכן ביוה״כ שחל בשבת אין אומרים אותו [אחרונים]:

א* (א) ימהר לאכול וכו׳. היינו (ת) לקדש כדי שיזכור שבת בעת תחלת כניסתו דכל כמה דמקדמינן ליה טפי עדיף ומכיון שקידש צריך לאכול מיד כמבואר בסימן רע״ג ס״ג בהג״ה ואם אינו תאב לאכול יכול להמתין מלקדש עד שירעב שכבר זכר את השבת בתפלתו בבהכ״נ ויולא בזה המ״ע דאורייתא להרמב״ם וכדלקמן [ממ״ת בשם הרמ״ע] ומ״מ נראה דהיכא דיש בזה משום שלום בית או שיש לו בביתו משרתים או שאר אורחים ובפרט אורח עני לא יאחר בכל גווני דכיון דהם מוטלים עליו לא יוכל לעכבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר: (ב) מיד. ומ״מ מהנכון לקרות ק״ש מקודם אם מספתק שבבהכ״נ לא קראה בזמנה ועיין לעיל בסימן רס״ז במ״ב סק״ו. כתב הרמב״ם פכ״ט מהלכות

שערי תשובה

[ת] בשבת. עיין בה״ט ועיין בשלמי חגיגה בשם בית דוד שכתב שמעתי שאין אומרים לכה דודי ביו״ט שחל בשבת משום שנראה כמיום ליו״ט שאומרים פני שבת נקבלה דמשמע ולא פני יו״ט. ונראה דאין להקפיד דשבת מ״ל קידוש ב״ד וממילא קאתי הלכך צריך לצאת לקראתו לקבלו כיון שהוא בא אליו מעצמו אבל יו״ט שבא אליו ע״י קידוש ב״ד נמצא שאנו מביאין אותו וא״כ מה צריך לצאת לקראתו לקבלו וא״כ אין שום ביזוי מה כו׳ ע״ש. ונראה דמ״מ בליל יוה״כ אין לאמרו וכ״כ לעיל[א] סימן רס״ב שאין מקבלין שבת בליל יוה״כ שאין שם נשמה יתרה ומשמע דביו״ט שפיר מקבלין שבת וכדברי הב״ד:

ביאור הלכה

* מיד. ואפילו קודם תשבה כ״כ הט״ז ואזל לשיטתיה בסימן רל״ד[ב] סק״ג אבל לפי מה שכתב המ״א בסימן רס״ז והבאתיו שם במ״ב סק״ו יש להסמיר בתוך זמן תפי שעה דקודם לילה משום חובת ק״ש דלא נפיק במה שקרא מקודם בבהכ״נ להרבה פוסקים ובפרט לדידן דנוהגין בכל יום להתפלל מעריב בזמנו ולהתפלל מנחה אחר פלג המנחה וכמש״כ היד אפרים שם. וכ״ז בתוך תפי שעה אבל קודם שהגיע הזמן דתפי שעה מותר לקדש ולאכול בשבת ע״י קידוש זה דיולא בו ידי קידוש כל שהוא מפלג המנחה ולמעלה וכמבואר שם בסימן רס״ז ס״ב. ומ״מ לפי מה שהתעורר שם המ״א להקשות לדידן דמתפללין מעריב בזמנו ומנחה אחר פלג המנחה אלמא דלא ס״ל כר״י האיר אנו יוצאין בזה ואף שמיישב זה ע״ש מ״מ לכתחלה יותר טוב למנוע מזה כנלענ״ד. ואולדות דברי הט״ז הנ״ל לענ״ד לולא דבריו הייתי אומר דאין כונת הטור כלל במה שאמר מיד לזרז לדבר זה רק שבא הטור לומר דבהגיע זמן חיוב קידוש היינו אחר שהוא בלילה שאז מתקדש היום מצוה לעשות דבר זה מיכף ולא לאחר דלשון זכרהו על היין בכניסתו משמע מיכף משמתקדש היום וכן משמע ברש״י פסחים ק״ו ע״ש אבל לא בא לומר שמצוה לזרז עצמו לקדש משום שהוא קבל מעצמו עליו השבת וגם הרשב״א שהביא הט״ז שכתב שמותר באותו הזמן לקדש ומותר לאכול אח״כ אף משתתשך הלא לא מצינו בהרשב״א שיהא מצוה לזרז על אותו הזמן. ולאיתי בפרישה שגם הוא הרגיש שאין שדברי הרשב״א ראיה ותירץ דכיון דמותר לקדש ממילא מצוה להקדיש משום זכרהו על היין בכניסתו ולענ״ד דבר זה אינו מוכרח כלל ומאיה מברכות כ״ז ע״ב דאמרינן שם דרבי גלי של שבת בע״ש וכבנם למרתן לחזיא [והיינו קודם שגזרו על הזעה כדאיתא שם] ולא ושנה לן פרקין ועדיין לא תשבה ולכאורה למה זכר דשנה לן פרקין וע״כ דהוא להרגות שתפלתו היתה זמן הרבה קודם תשבה כי עוד נשאר זמן אחר התפלה לבנם למרתן ולשנות הפרק לתלמידים ומדלא הזכיר שגם קידש ואכל קודם שבנם למרתן וע״כ דלא קידש מתחלה וש״מ דלא צריכין לזרוז כ״ז שלא הגיע עדיין זמן חיובא ואפשר דיש לחלק[א] בין מעט קודם תשיכה ובין הרבה אף דהוא ג״כ אחר פלג המנחה. ואין להמא ראיה לדברי הט״ז מלשון הרמב״ם פכ״ט הלכה י״א שכתב יש לו לאדם לקדש על הכוס ע״ש וכו׳ דהתם הכוונה דיכול לקדש כדמוכח ממה שכתב בסוף וכן מדליל וכעין זה יש בפ״ו[ב] מהלכות תפלה הלכה ד׳ ויש לו וכו׳ ע״ש בכסף משנה אבל אין הכוונה דמצריך לעשות כן לכתחלה. ומ״מ אף שאין לי ראיה מן הרמב״ם להט״ז מ״מ מצאתי און לי מלשון הרמב״ם הנ״ל להסברא שכתבתי לחלק להט״ז בין מעט קודם תשיכה ובין הרבה כי הרמב״ם סיים וכתב בהלכה הנ״ל אמצות זכירה היא בין בשעת כניסתו ובין קודם לשעה זו כמעט משמע שם״ל

שער הציון

(ת) כ״י: (ב) מ״ת: (ג) טור: (ד) תו״ש: (ה) מ״ת ופמ״ג:

הגהות ותיקונים: א) בבה״ט סק״ה: ב) רל״ה: ג) בפ״ג ה״ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב: ואף אם יצא מביהכנ״ס מבע״י יש לו לקדש מיד, דכיון שהוסיף נחול על הקודש ה״ז אצלו כניסת השבת ויש לו לקדש מיד סמוך לכניסתו, (ולא חלק בין מעט קודם חשיכה להרבה). * ובשו״ע הרב סימן רע״ד סעיף ד׳ כתב: טוב לברך על ב׳ אגודות של הדס קודם קידוש של לילה וכו׳ (וצ״ע מדוע כתבו שם), ובמשנ״ב לא הזכיר מזה כלל.

א טור ב כ״י ג טור ד מהרי״ל אסיהל בשם הא״ם בסי״ל

א טור מהא דזכרהו על היין כו׳ בפסחים ק״ו והרמב״ם בפ׳ כ״ט והרא״ש מהא דברכות כ״ז ב ברכות כ׳

עשה שהזמן גרמא (פי׳ מצות עשה התלויה בזמן) משום * (ג) דאיתקש זכור לשמור והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה

ביאור הלכה

שם״ל דאפילו לרבנן דר״י מותר לקדש מעט זמן קודם תשיכה ומקרי דבר זה שכבר הגיע זמן חובת המצוה של קידוש לכו״ע וע״כ ממילא נכון להקדים לומן זה משא״כ בזמן הרבה קודם אף שהוא אחר פלג המנחה ומותר לסמוך על שיטת ר״י לא מצינו אפילו לר״י שיהא נכון להדר אחר זה ולכך נכנס רבי לזמנן ושנה פרקו מקודם ומה אמי שפיר מה שכתב הרמב״ם חיבת כמעט והפמ״ג נדחק מה ע״ש בנלענ״ד להסביר סברת הט״ז. ועתה נבא לבאר במקצת עיקר מצות קידוש. הנה קידוש היום הוא מ״ע דאורייתא לכל הפוקקים ממה דכתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתב הרמב״ם בפרק כ״ט מהלכות שבת דהמ״ע נוהל לקיים בחירת שבתו של יום וקידושו בלבד ומה דמקדשין על הכוס הוא רק מד״ס בלבד שבה שיטתו עוד בכמה פוסקים דלשונם וכתב המ״א דלפ״ז בתפלה בלבד שבה מכר קדושם היום מקיים המ״ע והבית עוד ראיה לזה מדאמר בברכות ל״ג ע״ב כשנתפקדו המגדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס או לא והשיבו כי קידושא מה קידושא אע״ג דמקדש בלומתא הדר מקדש אכסא אף הבדלה נמי אע״ג דמבדיל בתפלה הדר מבדיל אכסא ועיין בחדושי רע״א שהבית דמדברי הר״ן בסוגיית דבר תעבוה וגר בימו מוכח דס״ל דקידוש על היין או על הפת הוא דאורייתא [וכן מוכח ג״כ מדברי הרשב״א שם בהאי סוגיא ע״ש] וכן הבית שם עוד דמדברי הרא״ש בפרק ערבי פסחים מוכח ג״כ דס״ל דבתפלה בלבד אינו יוצא בדאי וכיותר ס״ל דאפילו בקידוש גמור שלא במקום סעודה מיקף ג״כ אין יוצא מה״מ ולדעת רבינו יונה שם בקידוש גמור יוצא הט״ע דאורייתא אפילו שלא במקום סעודה [וצריך להבין איך יפרנס הרא״ש והר״ן והרשב״א את מה שאמר הגמרא מה קידושא אע״ג דמקדש בלומתא וכו׳ ומ״ש לומר דה״ק מה קידושא אע״ג שקידש בתפלה צריך לקדש עוד הפעם על הכוס והייט מדכתיב זכור וקי״ל זכרהו על היין או על הפת דהוא ג״כ במקום יין ואם לאו אינו יוצא כלל ידי קידוש אף הבדלה נמי דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וע״כ אע״ג דאבדיל בלומתא צריך להבדיל על הכוס ואם לאו אינו יוצא כלל ידי הבדלה ולדעת רבינו יונה ג״כ איתא דהגמרא מביא ראיה בבלומתא בלבד אינו יוצא ידי הבדלה כלל כמו שאינו יוצא שם כלל בקידושא דבלומתא]. עוד ראיתי לעורר בדין זה דהא איתא בפסחים קי״ז ע״ב אמר רב אחא בר יעקב וצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום כתיב הכא זכור וגו׳ וכתיב התם לשמן תזכור וגו׳ [ואף דבכל ליבה צריך להזכיר ג״כ יצ״מ שם יש לו רשות להזכיר כל הלילה והבא לענין קידוש מקדיד הכתוב שחבור אבל קידוש] והובא מימרא זו בר״ח שלפנינו וגם בר״ף ורא״ש ור״ש וא״כ איך יוצא מצרים כלל [ובתפלה שחרית דאיתא בהגהת מרדכי כהן שהבית בשם הכלבו הטוסתא זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים] ואף שברש״ב כתב שם לצריך להזכיר יצ״מ בלומתא ועל הכוס אבל בטוסתא תפלתנו לא מזכר יצ״מ כלל ואיך כתב הט״א דיוצא בה ועל הרמב״ם לא קשה כלל דמה שאמר דיוצא בחירת דברים הייט כשמזכיר בה גם יציאת מצרים וכמו שכתב בהרא״ם מצוה ל״ח[א]) ומשמע ג״כ דס״ל דהוא דאורייתא ולא אסמכתא בעלמא מדכתב שם זה בבאור הט״ע [אך לפלא מה שהשמיט זה ברמב״ם גופא ול״ע] אבל על הט״א ושאר אחרונים שהעתיקו דברי הלבה קשה איך העלימו עין מזה ושמעתי שבספר מעמת מינוך ג״כ הפליא בה על הט״א ומתמה זה מסיק להלבה דלא כוותיה ולענ״ד יש לישב דברי הט״א לדברי הרא״ש דהוא דס״ל דאפילו בלומתא יוצא בקידוש בשבת פ״ו ע״ב ע״ש אי דקשר דיוצא מן התורה במה שהזכיר יציאת מצרים סמוך לתפלה דהשכינו בגאולה מריבתא דמיא כמו שאמרו חז״ל ולא צריכים שיזכיר דוקא בקידושא גופא אבל מ״מ הוא דוחק דהא מפסיק בג׳ רשותות ואולי אפשר לומר דכיון שמזכיר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת וגו׳ מיקר דהשכינו שהיא גאולה דריבתא די בה מן התורה שיש בה שבחו של היום שבת ואף שלא הזכיר עדיין קדושת היום וברמב״ם מזכר דבר הקידוש זה הלא יחסר מיקר אחר ג׳ רשותות ובדאי הט״ע במה שהפסיק בג׳ רשותות דהוא שבחו של הקב״ה בין שבת שבת לקידושו זהו הנ״ל לישב דברי הט״א מפני חומר הקושיא אבל מ״מ לדינא ס״ע דאולי כוונת הגמ׳ שיזכיר יצ״מ בתוך הקידוש ובוטמה תפלתנו לא מצינו זה ומפני כל הטעמים הנ״ל כתבנו בפיסים שיש לפקפק בה הרבה וגם בדה״ת כתב דלכתחלה יש לחוש לגדולי הפוסקים שם״ל דאין יוצא ד״ת בתפלה ומה שעוברתי עוד בפיסים דהבדלה קי״ל דמצות צריכות כוונה וכו׳ לזה התעורר בעל חו״ם ע״ש ומה שכתבתי עוד דאפילו יאמר עם הקטן מלה במלה ג״כ אין כדאי הוא משום דהבלה כיון שאינו יוצא בהקידוש כלל צריך להיות כוס לפניו ואפשר לומר דכיון שהוא קוטע בדעיזומו על הכוס שעומד לפני המיטוך די בה וכעין שכתב בשע״ת לקמן בסימן רל״ו בשם הגהות יש נוהגין ע״ש דגם שם אינו מכוין לצאת בברכתו ומאי מגרע לן בענינו שהוא קטן אבל מדברי הטו״ש בסימן זה משמע דכל שלא הגיע לי״ג שנה אינו מועיל אפילו אם יאמר עמו מלה במלה ובתשובת הגרע״א שאחיה בסמוך משמע דאינו קובר כל עיקר דברי השערי תשובה בשם הגהת יש נוהגין הנ״ל ולכן כתבתי דיכון לנטע אפילו בחופן זה. ודע עוד דאם הוא נער בן י״ג שנה אף דכתב הט״א דלא תשביע ליה בגדול כיון שאין יודע לו שהבית שמי שערות מ״מ אם האיש כבר התפלל נראה דיכול הנער להוציאו מכח ס״ס אחד דשמא הבית שמי שערות ועוד דפן יצא האיש בתפלה דאף לפי סברתנו דטושען שמא לא כוון לצאת ועוד שאני טעמים הנ״ל מידי ספיקא לא נפקא: * דאיתקש זכור לשמור. עיין במה שכתבנו בס״ב דאם אינה יכולה לקדש בעצמה תאמר עמו מלה במלה זה רמז הט״א במה שפיש וכתב ועיין סי׳ קל״ג דשם כתב כן בהדיא ומה שכתבנו עוד דנכון שיהיה היין או הפת לפניה בעת הקידוש הוא כדי לצאת דעת הגאון רע״א בתשובתיו סימן ז׳ דמוכח שם״ל דאם אינה יוצאת בקידושו אין לה קידוש על הכוס וח״ל שם דאף

שער הציון

(ב) דה״ח וכתב שם דוקא אם הקטן לא התפלל עדיין אבל אם התפלל אין יכול להוציא הגדול בכל גוונא דהוא מרי דרבנן והגדול הוא חד מדרבנן והט״א בהלכות ברכות כלל ה׳ דין כ״ג חולק ע״ז ע״ש: (ג) מ״א ומתבגרת דאפילו אם כבר התפלל עדיין מ״מ עיקרו הוא מה״ת ועיין בפמ״ג שמפקפק קצת בדין הט״א:

הגהות ותיקונים: א) קנ״ה:

הלכות שבת סימן רעא

איתנהו בזכירה (ד) ומוציאות את (ב) האנשים (ה) הואיל וחייבות מן התורה (ו) כמותם:
ג [ג] אם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהכין צרכי (ג) סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקידוש היום * (ז) מוטב שיקנה יין לקידוש הלילה ממה שיכין צרכי הסעודה או ממה שיקנה

ג פסחים ק"ה

באר היטב

דקיאל והם שני מלאכים מ' רע ומ' טוב לכן יקדש בנדק או ימתין עד שיעבור ממשלת מאדים ויקדש. ואם אינו תאב לאכול יכול להמתין שכבר זכר אותו בכניסתו בבהכ"נ. מ"ע מ"מ. [ובספר המיוחד פ' יתרו משמע שנהגו שלא לקדש בבית עד תשיכה]. כתב הרמב"ם פכ"ע קידוש היום דאורייתא בלא יין ורבנן תקנו על היין וכ"כ התוספות בסוכה דף ל"ח. ול"נ דמדאורייתא בקידוש שאומר בתפלה סגי וקידוש במקום סעודה רבנן תקנוהו. ודע דהקידוש

משנה ברורה

בעשה דזכור גם נשים מצוות (ד) ופשוט דקטן אינו מוציא את האשה דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ואפילו אם הוא בן י"ג שנה חייבין שמא לא הביא שתי שערות דבמילי דאורייתא לא סמכינן אחזקה דמכיון שהגיע לכלל שנים הגיע לכלל שתי שערות (ה) עד שיתמלא זקנו כמ"ש בח"מ סימן ל"ה ולכן תקדש האשה לעצמה ואם אינה יודעת לקדש בעצמה תאמר עמו מלה במלה מראשו ועד סופו ולא תכוין לצאת בקידושו (ו) ובאופן זה כיון שהיא אומרת הקידוש בעצמה נכון שיהא פת או יין מונח גם לפניה בעת הקידוש ולא תסמוך על מה שהגער אותו הכוס או הפת בידו כיון שאינה יוצאת בקידוש שלו ועלה זו מועילה אפילו אם הוא קטן ביותר. וכ"ז בשלא התפללה האשה תפלת ערבית (ז) אבל אם התפללה לדעת המ"א הנ"ל כבר יצאה ידי קידוש דאורייתא בזה יש לסמוך על נער בן י"ג שנים שיוציאה אח"כ בקידוש דהיינו שיכוין להוציאה. כתב בספר מ"ר שני אנשים אם רוצים להוציא בני ביתם לא יקדשו כאחת דתרי קלי לא משתמעי: (ד) ומוציאות את האנשים. וכן הסכימו (ח) הט"ז ומ"א והגר"א וש"א ומ"מ יש להחמיר לכתחלה שלא תוציא אשה אנשים שאינם מבני ביתה דזילא מילתא [מ"ר והה"מ]: (ה) הואיל וחייבות וכו'. ולכן (ט) יכולה להוציא אפילו היא כבר יצאת ידי קידוש וכמו בנשים לקמן בסימן רע"ג ס"ד דלענין קידוש אנשים ונשים שוין. ודע דכשאחד מוציא לחבירו ידי קידוש צריך לכוין להוציאו והשומע צריך לכוין לצאת לכן מהנכון שיזכיר בעה"ב לבני ביתו שיכוונו לצאת ועיין לקמן בסימן רע"ג במ"ב סק"ל מה שנכתוב שם: (ו) כמותם. אך לענין זמן יש חילוק דבאים זמן חיובו מן התורה כשהוא בן י"ג (י) ובאשה כשנעשית בת י"ב דאז היא מתחייבת בכל המצוות: ג (ז) מוטב שיקנה וכו'. דקידוש הוא מ"ע דאורייתא ולהכין צרכי סעודה הוא מצות עונג מדברי קבלה וכדכתיב וקראת לשבת עונג ואע"ג דהמ"ע של זכור נוכל לקיים בחצירת דברים של קדושת שבת בלבד ועל היין אינו אלא מד"ס וכנ"ל במ"ב סק"ב אפ"ה כיון דעיקר קידוש הוא מן התורה גם יין שלו קודם לכל והסכימו (יא) האחרונים דכ"ז דוקא כשיש לו פת לצורך הלילה ולצורך היום אבל כשאין לו פת מוטב שיקנה לו פת ויקדש עליו דהא חייב לאכול פת בלילה וכן למחר ביום השבת. ואם יש לו לקידוש לילה ואין לו לקידוש היום ולכבוד היום אף דמסתבר דכבוד היום עדיף מקידוש היום מ"מ

ביאור הלכה

בי"ט הוא דרבנן מ"מ יש לו כל דין קידוש של שבת. ואם אין לו אלא כוס א' של שבת קודם מ"ח: (ב) האנשים. רש"ל וב"ח פסקו דאין מוציאות את האנשים ואין דעת הט"ז כן. דקטן אינו מוציא האשה ואפילו בן י"ג שנה שמא לא הביא ב' שערות לכן תקדש האשה לעצמה או תאמר מלה במלה עמו ע"ל סי' קצ"ג ס"ח: (ג) סעודה. דוקא כשיש לו פת אין לו פת מוטב שיקנה פת ויקדש עליו דהא אין קידוש אלא במקום

דאף שאם תהא יוצאת בקידוש לעצמה שוב ליכא קידוש על היין ל"ל דלענין קידוש על הכוס שהוא דרבנן סמכינן על חזקה דרבא הביא ב' שערות ובגמי דאורייתא יוצאות באמירתן ואח"כ פקפק מאד ע"ז וכתב כיון דמברכת לעצמה לא שייך לומר דיוצאת ג"כ בשמיעה דאם בתא לומר דיוצאת בשמיעה דשומע כעונה א"כ ברכתה שבפיה לבטלה [וע"ש עוד מה שכתב לתרץ על ההיא דמ"א בסימן קל"ג] וע"כ כתבנו דנכון שיהיה היין או הפת לפניה דעי"ז מקדשת בעצמה קידוש גמור ועיין מה שכתבתי לעיל בשם השע"ת ואף שהוא נדחק אח"כ וכתב אולי יש לומר בזה דאומרת לעצמה רק נוסח הקידוש בלי פתיחה וחתימה ומדאורייתא יוצאת בזה דאין חיוב ברכה מדאורייתא רק להזכיר את יום השבת ולגבי דרבנן סמכינן דהביא ב"ש ויוצאת בשמיעתה זהו דוחק לחלק הברכות לחצאין וגם לא אדע ליזהר בזה וע"כ העתקתי אופן הפשוט. ואולם קצת נוכל לייעץ באופן אחר דתאמר עמו רק פרשת ויכלו בלבד ומסתבר דיוצאת בזה ידי קידוש דאורייתא ואח"כ כשנותנת הברכה יוצאת בזה גם מצות קידוש על הכוס אך לפי מה שכתבנו לעיל דילפינן מגז"ש דצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש וא"כ בוילו ליכא עדיין יציאת מצרים. והנה ראיתי בחדושי רע"א שמסתפק דאולי יוצא המ"ע באמירת שבת בלבד ולפלא דהרי הרמב"ם כתב דבעינן זכירת שבת וקידוש: * מוטב שיקנה יין וכו' ממה שיכין צרכי הסעודה. עיין במ"ב במה שכתבנו בשם האחרונים דכ"ז דוקא כשיש לו פת ונראה דאם ריפתא מכבא לו יותר מיין יותר טוב שיקדש אריפתא ויקנה צרכי סעודה שיקיים שתי המצות ממה שיקנה לו יין לקידוש ויאכל פת לבד דלא מיבעיא לדעת הב"י דסבר לקמן בסימן רע"ב דאם ריפתא מבכא לו יותר מיין דיכול לקדש תמיד אריפתא וכן פסק בה"ח בודאי דהכא יעשה כן וכמו שכתבנו ואפילו לדעת רמ"א שם דסובר דאם יש יין בעיר לא יקדש על הפת מודה הכא דהא טעמו דחשש לדעת ר"ת שם אבל דסבר דהלכה כר"ת וכדמוכח בד"מ האחרון ודוקא שם בזה שיקדש על היין לא נפיק מיניה חורבא אבל הכא דיתבטל עי"ז מצות עונג שבת מודה דאין אנו צריכין לחוש לדעת ר"ת ויקדש על הפת. ועוד כתבנו במ"ב בשם המ"א דקידוש שחרית וצרכי סעודה דשחרית מוטב שיקנה לקידוש וסעודה יקיים בפת לבד דיקיים בזה כבוד יום ולכאורה הלא מצות עונג הוא מ"ע מדברי קבלה וכדאיתא ברמב"ם ובפת מרבה אין מקיים מצות עונג וכדמוכח בשבת קי"ח ע"ב ובמה מיעכר כבוד היום בכך ואולי דכוותו עם כפא דהרסנא והשאר ליין:

שער הציון

(ד) מ"א וש"א ועיין בדגמ"ר דאם האשה כבר התפללה תחיובה מו לא הוי רק מדרבנן יכול הקטן שלא התפלל להוציאה ואם התפלל דתו הוי תרי דרבנן אבל הקטן תליא בפלוגתא ע"ש ואולם דעת התו"ש להחמיר אף שכבר התפללה והקטן לא התפלל דמי יודע אם האשה כונה לצאת בתפלה ידי קידוש: (ה) לאו דוקא אלא כל שיש ריבוי שער בזקנו [מ"מ]: (ו) עיין בה"ל: (ז) דהוי ספק פיקוח וכמו שכתבתי בבה"ל ע"ש: (ח) ולא כרש"ל וב"ח שמתמיהין בזה: (ט) עיין בפמ"ג בפתיחה שמסתפק בזה דאולי אשה אע"פ שמחויבת אינה בכלל ערבות שתוכל להוציא כשיצאת כבר ונשאר[1] בספק וגם הדגמ"ר הלך בשיטה זו שאינה יכולה להוציא אבל הגרע"א בחשובה סימן ז' וכן בחדושיו תולק על הדגמ"ר והאריך להוכיח בראיות דאשה במה שמחויבת מן התורה היא בכלל ערבות כאיש ויכולה להוציא ע"ש: (י) לקמן בסימן תרע"ז ס"כ: (יא) מ"א וט"ז לקמן בתרע"א וא"ר ומו"ש אך מה שכתב שם הט"ז דלאם משנה הוא דאורייתא דעת המ"א אינו כן וכמו שכתבנו התו"ש והפמ"ג:

הארות והערות: 1) עיין סי' תרפ"ט ס"א בה"ל ד"ה ונשים, לענין קריאת המגילה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב שלכתחילה אין להורות כן לשואל הלכה למעשה, ולא מחלק בין בני ביתה לאין בני ביתה. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ח' כתב שאם אין לו פת לחם משנה היא קודמת ליין של קידוש הלילה, משמע שאפילו הפת לחם משנה קודם ליין וכן אומר בקונטרס אחרון סק"ב להדיא.

(ח) יין לצורך היום [ת] והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה היינו דוקא (ט) בשאר צרכי סעודה אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקידוש כבוד לילה (י) קודם לכבוד יום: ד (יא) [ד]אסור (ד) לטעום כלום (יב) קודם שיקדש (יג) [ה]אפי׳ מים ואפי׳ אם התחיל מבע״י (יד) [ו]צריך להפסיק (טו) שפורס (ה) מפה ומקדש [ז]ואם היו שותים יין (ו) תחלה אינו אומר אלא קידוש בלבד (טז) בלא ברכת (ז) היין (יז) [ח]ואח״כ מברך ברכת המוציא [ט]ואם אין לו יין ומקדש על הפת אינו מברך (ח) המוציא [יו״א] שאף כשמקדש על היין (יח) אינו מברך (ע) המוציא: ה [כ]שנים שהיו שותים (יט) ואמרו בואו ונקדש קידוש היום נאסר עליהם לשתות (כ) עד שיקדשו (כא) ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיקדשו (כב) אע״פ שאינם רשאים צריכים לחזור ולברך תחלה בפה״ג ואח״כ ישתו: הגה אם שכח לקדש עד

ד שם ק״ו ה טור ורשב״א והגהות כשם ר״י ו שם ק׳ וכרב יהודה אמר שמואל ז טור בשם הימושלמי וכ״פ הרי״ץ גיאות ח הרי״ף והרא״ש ט טור לדברי הרא״ש י שם בשם הרי״ץ גיאות כ רמב״ם פ״ד מה״כ

שערי תשובה

[ת] והא דתניא כבוד יום קודם כו׳. וכתב בש״ס דגיטין שקורא מגר על שלין מזהריס בזה ואדרבה מוסיפין בגיל שבת כו׳ ואמי גדלתי בעצמי שלא לאכול דגים בגיל שבת שהוא דבר חשוב ומקרוב ואז אפילו יעשו בשבת כמה מעדנים לא יבוו לסעודת שחרית שיש בה דגים עכ״ל והמילו מה״ב

מפה ומקדש כיון שהתחיל בהיתר כדין כל תפלת ערבית ע״ז: (ו) תחלה. ר״ל שהיו שותין ג״כ יין תחלה עם פת: (ז) היין. לפי שברכת היין הוא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק משא״כ בברכת המוציא הוי הקידוש הפסק לפיכך צריך לברך שניה. וה״ה דא״ל לברך על יין שבתוך המזון דהא אחר שתיה הכוס של קידוש לא הוי הפסק ודלמא לא יברך המוציא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק: (ט) המוציא. דא״ל דקידוש לא הוי הפסק וכיון דהפסק ברכות להקל ודלמי לא יברך

משנה ברורה

אפשר דדי לו בפת והמותר יקנה לו יין לקידוש היום [מ״ת] ועיין בבה״ל: (ח) יין לצורך היום. היינו לצורך קידוש היום והטעם דקידוש הלילה עיקרו הוא מדאורייתא וקידוש היום הוא רק מדרבנן ואע״ג דבלילה יוכל לומר ברכת קידוש אריפתא ומיום כשלא יהיה לו על מה לקדש ישאר בלי קידוש מ״מ כיון דבמקום שיש יין אין מקדשין אריפתא דלילה עדיפא: (ט) בשאר צרכי סעודה. כגון (יב) שיש לו מעט מיני מגדים טוב יותר שייחסם לצורך סעודת היום ובספר יש של שלמה קורא מגר על שאין מזהריס בזה ואדרבה מוסיפין בגיל שבת: (י) קודם לכבוד יום. היינו בין לצרכי סעודה דיום ובין לקידוש שעושין ביום וכמ״ש ברים הסעיף: ד (יא) אסור לטעום. וחזו רק איסור דרבנן והטעם כיון דמיום של הקידוש חל עליו מיד בכניסת שבת ואפילו לא קבל עליו שבת בהדיא (יג) דכיון שנעשה ספק תשיכה ממילא חל עליו שבת ואם קבל עליו שבת אפילו עדיין יום גדול דינא הכי (יד) ואם רוצה לקבל שבת מבע״י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית אח״כ בלילה רשאי שיהיה חלי שעה[א] קודם זמן מעריב כדלעיל בסימן רל״ה ס״ב [ת״ר]: (יב) קודם שיקדש. ואפילו (טו) אין לו אלא כוס אחד יקדש עליו ויברך בהמ״ז בלא כוס [היינו אפילו למאן דס״ל בהמ״ז טעונה כוס לעיל בסימן קפ״ב ס״ב] ולא יאכל קודם שיקדש: (יג) אפילו מים. ושרי (טז) לרחוץ פיו במים כיון דאינו מכוין להנאת טעימה: (יד) צריך להפסיק. ואע״ג דהתחיל בהיתר (יז) שאני הכא דהקידוש שייך לסעודה ולכתחלה איתקון שיקדש קודם סעודה ובמקום סעודה: (טו) שפורס מפה. לכסות (יח) הפת עד אחר הקידוש ואח״כ יסירנה כי היכי דתתראה דאתא הסעודה השתא ליקרא דשבתא ואף אם לא יש עדיין לאכול ג״כ דינא הכי דצריך פריסת מפה בעת הקידוש וכדלקמן בס״ט (יט) אלא דקמ״ל בזה דאף שהוא בתחלת אכילתו די בפריסת מכה: (טז) בלא ברכת היין. דכיון דמיך כבר בתוך הסעודה בתחלת שתיתו שוב

באר היטב

סעודה מ״א ועי׳ ט״ז סי׳ תרע״ח: (ד) לטעום. נ״ל דשרי לרחוץ פיו כיון דאינו מכוין להנאת טעימה. ואם רוצה לקבל שבת מבע״י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית בלילה דשאי מ״א ע״ש ועי׳ ס״ר רס״ז: (ה) מפה. ופשוט דא״ל להתפלל ערבית אם הוא פורס מפה ומקדש כיון שהתחיל בהיתר כדין כל תפלת ערבית ע״ז: (ו) תחלה. ר״ל שהיו שותין ג״כ יין תחלה עם פת: (ז) היין. לפי שברכת היין הוא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק משא״כ בברכת המוציא הוי הקידוש הפסק לפיכך צריך לברך שניה. וה״ה דא״ל לברך על יין שבתוך המזון דהא אחר שתיה הכוס של קידוש לא הוי הפסק ודלמא לא יברך המוציא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק: (ט) המוציא. דא״ל דקידוש לא הוי הפסק וכיון דהפסק ברכות להקל ודלמי לא יברך

שער הציון

(יב) רש״י: (יג) מ״א: (יד) מ״א: (טו) מ״א בשם ש״ל: (טו) אחרונים: (יז) מ״א בשם הר״ן: (יח) מ״א בסק״ז ובסק״כ: (יט) גמרא שם ולא בעינן שיעקור השלחן לגמרי ויקבענו מחדש לכבוד שבת: (כ) מ״א: (כא) אחרונים: (כב) מ״א וש״א: (כג) הגר״ז: (כד) מ״א: (כה) מ״א והגר״ז וח״א ודע דעו״ש וט״ז דעתם שאף בכוס של קידוש גופא צריך לחזור ולברך בפה״ג וכן משמע דעת מהרי״ק לפי מה שמאמרו הגר״א לקמן בסימן רל״ט ס״ג ע״ש ואף המחבר שם לא מצינו שיחלוק עליו בזה לענינו לענין קידוש דצריך לכו״ע להפסיק ולכן צריך ליזהר לכתחלה שלא לבוא לידי כך וכמ״ש בפנים: (כו) א״ז:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל יותר מחצי שעה

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף י״א כתב - ומ״מ כל בעל נפש יש לו ליזהר לכתחלה שלא לבוא לידי כך, ויפסיק סעודתו ויברך ברהמ״ז קודם שיגיע זמן קידוש היום.

הלכות שבת סימן רעא

לאחר שברך ברכת המוציא ומזכר (כג) קודם (י) שאכל (כד) יקדש על הפת (כה) ואח"כ יאכל אכל בהבדלה (כו) יאכל תחלה דהרי אין מבדילין על הפת (הגהות אלפסי ומרדכי פב"מ): ו (כז) ל אם גמר סעודתו וקידש היום קודם שברך בהמ"ז מברך בהמ"ז על כוס ראשון ואח"כ אומר קידוש היום (כח) על כוס שני מ וצריך להזכיר (כט) של שבת בבהמ"ז אע"פ שמברך קודם קידוש: הגה וי"א דאינו מזכיר של שבת דאזלינן (ל) בתר תחלת הסעודה וכן עיקר כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ח ויש מחלוקת (לא) אם יטעום מכוס של ברכת המזון קודם שיקדש גם אם צריך (לב) לאכול מעט אחר הקידוש כדי שיהא הקידוש במקום סעודה (לג) נ וי"א דאף בגמר סעודתו אינו מברך בהמ"ז תחלה אלא פורס מפה (לד) ומקדש ומברך (יא) המוציא (לה) ואוכל מעט ואח"כ מברך ברכת המזון. הגה והכי נהוג (לו) להוציא את

ל טור בשם הרי"ף מהא דפסחים ק"ב וכן כ' הרמב"ם בפ' כ"ע מהלכות שבת מ הרא"ש שם ג טור בשם י"א והרא"ש

באר היטב

גם המוציא ט"ז וכ"ד אחרונים: (י) שאכל. פי' שלא אכל עדיין פרוסת המוציא. ומ"מ צריך להביא לפניו לחם משנה ולא הוי הפסק מ"מ. וכ' ט"ז נראה פשוט דגם לאחר שאכל קצת הוי כן שיקדש ולא יצטרך לברך שנית המוציא ואפי' לאותה דעה דסעיף ד' דצריך לברך המוציא היינו כיון שאכל כבר מצע"י אבל כאן שבירך המוציא אחר שנכנס שבת ולא זכר כאן קודם שאכל אלא משום סיפא דבהבדלה לא יבדיל קודם האכילה כיון דאין מבדילין על הפת ה"ל הבדלה הפסק בין המוציא לאכילה אלא יאכל פרוסת המוציא תחלה ואח"כ צריך להפסיק ולהבדיל ע"ש ועמ"א: (יא) המוציא. קשה הא בס"ד הביא דעה דא"ל לברך המוציא.

משנה ברורה

(כג) קודם שאכל. היינו קודם שטעם פרוסת המוציא (כז) דלאחר שטעם יקדש על היין אם יש לו משא"כ קודם זה צריך לקדש על הפת אע"פ שיש לו יין דאל"כ יהיה בורא פה"ג הפסק בין ברכת המוציא לאכילה מיהו צריך להביא לפניו עוד לחם משנה (כח) וזה לא מקרי הפסק דהוי מצורך סעודה וכדלעיל בסי' קס"ז ס"ו: (כד) יקדש על הפת. ר"ל שיאמר ברכת אשר קדשנו (כט) ולא יאמר עתה ויכלו רק בתוך הסעודה: (כה) ואח"כ יאכל. ואם נזכר לאחר שאכל קצת בין כשאין לו יין (ל) ואומר ברכת אשר קדשנו על הפת ובין כשיש לו יין ומקדש על היין כשאוזר לאכול את הפת (לא) א"ל לברך שנית המוציא: (כו) יאכל תחלה. פי' פרוסת המוציא כדי שלא תהיה הברכה לבטלה (לב) ואח"כ צריך להפסיק ולהבדיל ועמ"ש המ"א בריש סימן רל"ט דלהפוסקים הבדלה דרבנן א"ל להפסיק אלא גומר סעודתו ואח"כ מבדיל: ו (כז) אם גמר סעודתו. ומיירי (לג) ג"כ שנטל ידיו למים אחרונים וקודם שהתחיל בבהמ"ז ראה שקידש עליו היום דהה"ל דתחלה מברך בהמ"ז על כוס ראשון דמכיון שנטל ידיו צריך לברך מיכף [ועמ"ש סימן קע"ט] אבל אם לא נטל ידיו גם הדעה ראשונה ס"ל דפורס מפה ומקדש מקודם ולא יברך בורא פה"ג בעת הקידוש אם שתה יין מקודם באמצע הסעודה וכנ"ל בס"ד (לד) ואפילו אמר הב לן ונברך ג"כ מקדש מתחלה כיון שלא נטל ידיו עדיין אך מה צריך לברך בפה"ג בעת הקידוש כיון שאמר הב לן ונברך וכנ"ל בסימן קע"ט ס"א: (כח) על כוס שני. אבל אין אומר שניהם על כוס אחד דאין עושין מצות מצילות [גמרא]: (כט) של שבת. דאזלינן בתר השתא כיון דבשעה שהוא מברך כבר נתקדש היום (לה) ומ"מ פשוט דלכו"ע אם לא הזכיר של שבת אינו מחוי: (ל) בתר תחלת הסעודה. שהיה בזמן חול וכ"ז דוקא כשלא אכל משהשכה מאומה אבל אם אכל מעט גם משהשכה לכו"ע צריך להזכיר של שבת [מ"א וש"א]: (לא) אם יטעום. דאית דס"ל דמברך בפה"ג וטועם מיכף כמו בכל כוס של בהמ"ז ולא חשיב טועם קודם קידוש (לו) משום דהכוס שייך לסעודה שהיה קודם חובת קידוש (לז) וממילא שוב א"ל לברך לדידהו בפה"ג על כוס שני של קידוש רק ברכת אשר קדשנו בלבד ואית דס"ל שאינו טועם ממנו משום דאסור לטעום קודם קידוש (לח) וממילא אינו יכול לברך עליו בפה"ג אלא מברך תחלה בפה"ג על כוס של קידוש ומקדש ושותהו ואח"כ שותה כוס זה של בהמ"ז בלא ברכה: (לב) לאכול מעט. די"א (לט) כיון שאכל בתחלה הוי קידוש במקום סעודה ושוב א"ל לאכול (מ) וי"א נחשב לחוץ לסעודה כיון שהיתה של חול וצריך עתה בשבת לאכול עכ"פ מעט: (לג) וי"א דאף וכו'. ס"ל (מא) דע"כ צריך לאכול מיד אחר הקידוש כדי שיהא נחשב למקום סעודה דסעודה שאכל מתחלה אינה מועלת לזה וכנ"ל וכיון דע"כ צריך לאכול בהמ"ז שבינתים לחה לי ודינו כמו המקדש באמצע סעודתו הנ"ל בס"ד שפורס מפה ומקדש: (לד) ומקדש ומברך המוציא. ולא דמי לדלעיל בס"ד די"א דא"ל לברך המוציא דהכא שאני (מב) דהא מיירי שנטל ידיו למים אחרונים וכנ"ל וכבר נסתלק לגמרי מזה לכו"ע מאכילה ראשונה וכדלעיל בסימן קע"ט ס"א ומטעם זה גם בפה"ג צריך לברך על הכוס של קידוש ואינו יולא בברכת בורא פה"ג שברך על היין ששתה מתחלה בתוך הסעודה ואם לא נטל ידיו דינו כמו לעיל בס"ד [אחרונים]: (לה) ואוכל מעט. היינו כזית עכ"פ (מג) כדי שיהא נחשב למקום סעודה [פמ"ג]: (לו) להוציא את נפשו וכו'. היינו (מד) דאם יעשה כדעה ראשונה יפול בספיקות אם להזכיר שלא שבת ואם יטעום מכוס בהמ"ז ואם צריך לאכול אחר הקידוש ואף דעתה אינו יולא ידי דעה ראשונה דס"ל דצריך לברך בהמ"ז מיד (מה) הא עדיפא דאם יעשה כדעה ראשונה יש חשש ברכה שא"ל

שער הציון

(כז) אחרונים: (כח) מ"א: (כט) אחרונים: (ל) דברכת המוציא א"ל לברך לכו"ע וכדלעיל בס"ד דמקדש על הפת בתוך הסעודה א"ל לברך המוציא: (לא) הט"ז כתב דבזה כו"ע מודים דא"ל לברך שנית המוציא והפמ"ג כתב לדעת המ"א תליא זה בפלוגתא דלדעה ראשונה בס"ד הנ"ל גם בזה צריך לברך שנית המוציא על הפת שאוכל אחר שקידש על היין דהקידוש הוי הפסק וכן הסכים המאמר מרדכי ולהלכה אין נ"מ דבכר לעיל בס"ד גופא פסקו האחרונים כסי"א וכ"כ הפמ"ג: (לב) מ"א ועיין בחדושי רע"א דמפקפק בזה: (לג) מ"א וש"א וגם הגר"א בד"ה ומבבר שכתב כסברא הראשונה שבס"ד ג"כ אפשר דסובר כן בהמ"א דדעת הרי"ף דוקא בגמר ידיו והגר"א נתן לפרושי רק דעת הי"א דהוא דעת הרא"ש דלדידיה בכל גווני צריך לברך המוציא אף בלא נטל ידיו: (לד) מ"א ותו"ש אך דבמ"א כתב זה רק בדרך אפשר: (לה) עיין פמ"ג ולדידי ברור דלא שייך זה הטעם דצריך לחזור משום דלא קני בלא אכילה פת: (לו) הגר"א: (לז) מ"א: (לח) מ"א: (לט) ר"ן לדעת הרי"ף ועיין בהגר"א שכ"כ תוס' ק' ע"א ד"ה ר"י: (מ) הרא"ש: (מא) הרא"ש: (מב) מ"א וש"א: (מג) ולענין שיהיה זה ידי שעור סעודת שבת משמע בסימן רל"א ס"א דבעינן שיהיה כביצה ועיין מ"א ואו"ר שם: (מד) אחרונים: (מה) ומה מיושב מה שפקפק זה הגרע"א בחדושיו:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ג כתב ואם עבר והתחיל לברך, לא יזכיר של שבת בברכת המזון.

נפשו מפלוגתם סברא לאסורה: ז אע"פ שאסור לו לטעום קודם קידוש (לז) [ס]אם טעם (יב) מקדש: ח [ע]אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד (לח) יש לו תשלומין למחר (לט) כל היום: הגה ואומר כל הקידוש של לילה (ב"י) (מ) מלבד (יג) ויכלו (אורח") [ס]יים בסס מוספות): ט [פ]צריך שתהיה מפה על השלחן תחת הפת ומפה אחרת פרוסה (יד) (מא) על גביו: י [צ]מקדש (מב) על כוס מלא יין (מג) שלא יהיה פגום [ק]וטעון (מד) כל מה שטעון כוס של בהמ"ז (מה) [ר]ואומר (טו) ויכלו מעומד ואח"כ אומר בפה"ג ואח"כ קידוש: הגה ויכול לעמוד בשעת הקידוש (מו) ויותר טוב ליסב (כל טו) ונוהגים ליסב (מז) אף בשעה שאומר ויכלו רק כשמתחילין עומדין קצת לכבוד הסס כי מתחילין יום הששי ויכלו השמים וגרמז הסס בר"ת. וכשמתחיל (מח) יתן עיניו בנרות (מהרי"ל וסכל טוב) ובשעת הקידוש בכוס

ם פסחים ק"ז ע סס פ סס בתוס' וכ"כ ס' התרומה והטור צ הרי"ף מהא דפסחים ק"ו וכ"כ רמב"ם בפכ"ט ותוס' בברכות נ"ב ק רמב"ם סס ר נ"י לדעת הרמב"ם

באר היטב

וצ"ל דהכא איירי בנטל ידיו ואז אפי' בפה"ג נמי צריך לברך ואם לא נטל הדין כמ"ש בס"ק ט': (יב) מקדש. פי' כל אימת שנזכר אפי' בלילה ט"ז מ"א דלא כב"ח: (יג) ויכלו. לפי שבלילה היתה גמר מלאכת הש"י: (יד) על גביו. בטור בשם הירושלמי שלא ירלה הפת בשמו שאין מקדשין עליו אלא על היין ולפ"ז אם מקדש

משנה ברורה

שא"ל לדעה שניה שיצטרך לברך בהמ"ז ב"פ [פמ"ג]: ז (לז) אם טעם מקדש. פי' כל אימת שנזכר אפילו בלילה ולא נימא שיתפין עד למחר בבוקר קודם האכילה כדי שיהיה הקידוש קודם הטעימה [אחרונים] ומשמע (מו) בפוסקים דלאו דוקא טעימה בעלמא אפילו אם עבר ואכל ושתה ג"כ צריך לקדש אח"כ: ח (לח) יש לו תשלומין וכו'. ופשוט דבעינן שיהיה ג"כ מקום סעודה כמו בלילה: (לט) כל היום. עד בין"ש ובביה"ש (מז) מלבד הפמ"ג דיאמר הנוסח של קידוש בלי הזכרת שם ומלכות בפתיחה וחתימה ע"ש: (מ) מלבד ויכלו. לפי שבלילה היתה גמר מלאכת הש"י: ט (מא) על גביו. בטור בשם הירושלמי שלא ירלה הפת בשמו שאין מקדשין עליו אלא על היין והוא יש לו דין קדימה בשארי מקומות ולפ"ז אם מקדש על הפת א"ל לכסות עליו מפה אבל לטעם אחר שכתב הטור שהוא זכר למן שהיה מונח בקופסא על למעלה וטל למטה ממילא גם במקדש על הפת צריך לכסות במפה וכן נוהגים ומשמע בפמ"ג (מח) שלכל הטעמים די במקדש על היין שיהיה מכוסה עד אחר שגמר הקידוש (מט) וכן בשחרית צריך ג"כ להיות הפת מכוסה עד אחר הקידוש מטעמים אלו ובח"א משמע לטעם זכר למן טוב שיהיה מכוסה עד אחר ברכת המוציא. כתב בא"ר והה"ש כשמקדש על הפת יניח ידיו על המפה ועל הלחם משנה בשעת הקידוש וכשיגיע להמוציא יגלה הלחם משנה ויניח ידו עליהם ויברך המוציא וכשיגיע להשם יגביה שניהם למעלה עד שיגמור השם ואח"כ יניחם ואחר גמר המוציא יחזור ויכסה במפה ויניח ידו עליהם עד שיגמור הקידוש: י (מב) על כוס מלא. דכוס של קידוש והבדלה הוא בכלל שאר כוס של ברכה דצריך שיהיה מלא וכנ"ל בסימן קפ"ג ס"ב בהג"ה ואם אינו מלא ואין לו כוס

שער הציון

(מו) כן הוא ברמב"ם פכ"ט מהלכות שבת ע"ש: (מז) והיינו כשהתפלל דחשש לדעת הא"א דיולא בתפלה מדאורייתא ותו הו"ל שפיקא דרבנן ואם לא התפלל יברך ברכה גמורה דהו"ל שפיקא דאורייתא ע"ש וצ"ל דאף דהוא זמן הבדלה ואסור לטעום ואין יטעום מן הכוס ואין יאכל שיהיה הקידוש במקום סעודה צ"ל דאיירי כשהוא בתנא סעודה שלישית א"ל דקידוש שמקורו מדאורייתא דומה לאיסור הטעימה שקודם הבדלה שהוא דרבנן: (מח) עיין במ"א לטעם מימי סעודה די עד אחר הקידוש וכן לטעם הירושלמי כן וגם לטעם זכר למן בודאי די בזה עיין בפמ"ג שמקיל יותר לטעם זה: (מט) כן משמע בא"ר ממה שהביא בשם המרדכי דרק טעם הג' לא שייך בשחרית: (נא) דהנה על דברי רמ"א רמז הגר"א לעיין בברכות מ"ג תוה"ה הוליל וסיים דכן עיקר ובתוספות תמה שם על מנהגנו שאין אנו לא יושבין בשעת הבדלה [וה"ה בשעת קידוש] ומרלו שם את המנהג דקביעתנו כדי לצאת הוי כמו ישיבה לדידהו ומ"מ קיימו ע"ז דעוד ונאה למבדיל וגם לשומעים שישבו וכו' ומסתפקנא אם כונת הגר"א כמו שתמהו התוס' מתחלה דהשיבה הוא לעכובא או כמו שקיימו לבסוף אך מלקמן סימן רל"ו ס"ו משמע שם לכאורה בנאמרו דצריך מדינא ישיבה ע"ש וע"ש בב"י דהסכים למסקנת התוס' וע"כ דכונתו הוא רק לכתחלה וצ"ע בכונת הגר"א: (נב) עיין בסימן קס"ז סי"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ז כתב: ולפרוס מפה לכסות הפת עד אחר קידוש.

הלכות שבת סימן רעא

של ברכה וכן נראה לי (מט) ע"ל סימן קפ"ג סעיף ד': **יא** ש אם אין לו אלא כוס אחד מקדש בו בלילה ואינו טועם ממנו שלא יפגימנו ח אלא (נ) שופך ממנו לכוס אחר וטועם יין של קידוש (טז) (נא) מהכוס השני ולמחר (נב) מקדש במה שנשאר בכוס ראשון א ואם לא היה בו אלא (נג) רביעית בצמצום ונחסר ממנו בלילה מוזגו למחר להשלימו לרביעית (נד) והיינו דוקא כשיש לו כוס אחר להבדלה שאל"כ (נה) מוטב (נו) שיניחנה (יז) להבדלה שא"א בפת משיקדש עליו ולא יהא לו יין להבדלה ואם יש לו שני כוסות מצומצמים אחר מזיגה יקדש בלילה באחד ויבדיל על השני ולא יקדש ביום (נז) דקידוש הלילה עדיף: **יב** (נח) ב אחר שקידש על כוס נוטל ידיו ומברך ענט"י ואם נטל ידיו קודם קידוש גלי דעתיה * (נט) דריפתא (ס) חביבא ליה ולא יקדש על היין אלא על הפת: הגה (סא) וי"א דלכתחלה יש ליטול ידיו קודם הקידוש ולקדש על היין (הרא"ש ומרדכי פרק ע"פ

ש ר"י בח"א ת סס ורא"ש בפ"ה דברכות בסס הירושלמי

א ב"י לדעת הטור בסי' רל"ו ב טור בסס רב עמרם והר"ן בפי' דברי הרי"ף מהא דפסחי' ק"ו והרמב"ם בפ' כ"ע (כל"ל להטור

באר היטב

(טז) מהכוס השני. ומ"א כתב דטועם מכוס הראשון ואח"כ מוסיף עליו מהכוס השני ע"ש. [ונספר אליהו רבה דהה דברי מ"א בשתי ידים על מה שהקשה על ב"י מתוס' פסחים ע"ש]: (יז) להבדלה. התוס' והאגודה חולקין ע"ז וסוברים דקידוש עדיף

משנה ברורה

סגולת רפואה לעינים שכהו על ידי פסיעה גסה מיהו אין מדקדקין בזה כ"כ [א"ר]: (מט) וע"ל סימן קפ"ג. היינו דשם מבואר זה שיתן עיניו בכוס של ברכה שלא יסיח דעתו: **יא** (נ) שופך ממנו וכו'. כשיעור (נג) מלא לוגמיו: (נא) מהכוס השני. ובמ"א הסכים לדעת המוספות דכוס של חובה צריך להיות הטעימה דוקא מכוס שיש בו רביעית יין וע"כ הנכון שיעשה כך ישפוך מתחלה מהכוס הראשון לתוך כוס אחר ויחזר שיטאר בו רביעית יין ויטעם מהכוס הראשון כשיעור מלא לוגמיו ואח"כ ישפוך היין שבכוס אחר לתוך כוס זה דבזה נתקן פגימתו וכדלעיל בסימן קפ"ג סעיף ו"ו ויוכל לקדש עליו אם יש בו עתה רביעית יין [ואף דבא"ר דחה דבריו וסובר דכעצת השו"ע עדיפא טפי עיין בתו"ש שישבו]: (נב) מקדש במה שנשאר. מלשון זה משמע דמקדש בזה הכוס גופא ואף דלעיל בס"י כתב דצריך להיות הכוס מלא (נד) זהו רק למצוה ואין מעכב אם אין לו ופשוט דאם יש לו כוס אחר קטן מזה צריך לשפוך היין לתוכו כדי שיהיה מלא: (נג) רביעית בצמצום. לאו דוקא (נה) אלא ה"ה אם אפילו יש לו יותר מזה אלא דאחר טעימת מלא לוגמיו לא ישאר לו כשיעור רביעית אלא דנקט הכי לרבותא דאפילו בזה יש לו תקנה ע"י מזיגת מים ומיירי כשהיה היין חזק שאחר המזיגה יוכל לקדש עליו ועיין לקמן בסימן רע"ב ס"ה: (נד) והיינו דוקא וכו'. קאי אדלעיל שכתב דכשיש לו כוס אחד מקדש בו בלילה ואשמעינן דהיינו דוקא וכו': (נה) מוטב וכו'. זה מיירי השו"ע שהכוס הוא שיעור מצומצם וממוזג כבר דאל"ה הלא יכול לקדש בלילה ולמוזגו להשלימו גם להבדלה וכנ"ל: (נו) שיניחנה להבדלה. וי"א דקידוש ב הלילה עדיף מהבדלה ואפילו לדעת השו"ע אם יש לו שכר להבדלה מוטב לקדש על היין דהא לכו"ע מבדילין אשיכרא כמ"ש בסימן רל"ו ס"ב וקידוש אשכרא הרבה פוסקים אוסרים וגם על הפת מחמיר ר"ת ולכן אפילו בשחרית (נו) טוב יותר שיקדש על היין אם יש לו שכר להבדלה (נז) מיהו מה שנהגו לקדש בנהכ"נ וגם להבדיל זה בודאי ההבדלה שהוא להוציא רבים ידי חובתן עדיף מקידוש שאינו אלא מנהג כמ"ש סימן רס"ט [מ"א וש"א]: (נז) דקידוש הלילה עדיף. וכדלעיל בסימן זה ס"ג ועי"ש בא"ר סק"ח. המ"א הביא בשם שכנה"ג דטוב לקדש על כוס גדול שישיר מאותו הכוס לקידוש היום ולהבדלה והיינו שיתקננו בכל פעם שלא יהיה פגום ויקח בשחרית ובהבדלה כוס קטן מהקודם כדי שיהיה מלא אבל הא"ר אפקפק בזה המנהג וכן במאמר מרדכי ממאן בזה וכתב דטוב יותר לעשות כמנהגו: **יב** (נח) אחר שקידש וכו'. ולא קודם (נט) כדי שלא יפסיק בהקידוש בין נט"י להמוציא (נט) אבל בני ביתו שאינם מקדשין בעצמן אלא יוצאין בשמיעתן מבעה"ב יוכלו ליטול ידיהם קודם: (נט) דריפתא וכו'. ודוקא הכא דאיכא ג"כ חשש הפסק שמקדש על היין אחר נטילה וכמו שכתבנו בס"ק ג"ח (ס) אבל בעלמא היכא דלא נטל ידיו מותר לקדש על היין אף דריפתא חביבא ליה יותר מיין ועיין לקמן בסימן רע"ב ס"ט בהג"ה במה שכתבנו שם: (ס) חביבא ליה. היינו דלכך נוטל ידיו שהוא רעב וממהר לאכול פת: (סא) וי"א דלכתחלה וכו'. דס"ל דאין הקידוש מקרי הפסק כיון שהוא טורח סעודה ולכך יקדש על היין ושתה הכוס ואח"כ יברך המוציא ובצע הפת וכיון דאינו הפסק ס"ל לרמ"א דטוב לנהוג כן לכתחלה משום דכשאין לו יין ומקדש על הפת בע"כ צריך ליטול ידיו קודם הקידוש (סא) וע"כ טוב לנהוג כן תמיד בתופן אחד. ולמזוג את הכוס בתמין אחר הנטילה קודם המוציא ודאי אין לעשות כן לכו"ע כיון דצריך לדקדק יפה שימזוג כדרכו שלא

שער הציון

יחסר

(נג) דבפחות מזה לא יצא וכדלקמיה בסי"ד וכ"כ התוס' בהדיא בפסחים ק"ה ע"ב ד"ה ש"מ והא"ר מסתפק דכיון שרוצה שיטאר למחר לקידוש ביעבד די בכל שהוא ולא בהירא כלל וגם בתו"ש והגר"ז כתבו בפשיטות דדוקא כמלא לוגמיו: (נד) כן מצדד במא"מ בבאור השו"ע וכ"כ הגר"ז בהדיא דמלא הוא רק למצוה וכן נראה: (נה) תו"ש והגר"ז: (נו) ובשלחן ע"ש כתב דמ"א הפריז בזה על המדה ויוכל לעשות בזה כמו שירצה ושאר אחרונים העמיקו דברי המ"א: (נז) אינו מבואר במ"א כונתו אם אפילו יש לו שכר להבדלה מ"מ טוב יותר להבדיל על היין וקידוש בלילה לא יעשה כלל או קאי רק אתחלת דבריו דמיירי בשאין לו שכר ויש לו רק כוס אחד של יין דבנהכ"נ כו"ע מודו דיימנו להבדלה אבל אם יש לו שכר יבדיל על השכר ויקדש על היין וצ"ע: (נח) מ"א: (נט) שם: (ס) מחצית השקל בשם ב"י בסי' רע"ב וכן פסק בהה"מ: (סא) א"ר:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ב כתב כהמג"א וסיים : וטוב לנהוג כן. **ב)** בשו"ע הרב סעיף כ"א פסק כהשו"ע דהבדלה קודמת ויקדש על הפת.

ורשב"א והגה"מ פכ"ט והטור) וכן המנהג פשוט במדינות אלו (סב) ואין (יח) לשנות רק (יט) (סג) בליל פסח כמו שיתבאר סי' תע"ג: יג * (סד) [ג]צריך לשתות מכוס של קידוש (סה) כמלא לוגמיו (סו) [ד]דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו * (סז) והוא (סח) רובו * של (כ) רביעית:

מינו מפכים בה לדעת אמרו) ג מפסי' ק"ו ד תוס' והרא"ש מהא דיומא פ'

באר היטב

לקידוש היום ולהבדלה שכנה"ג ע"ש: (יח) לשנות. כ' הט"ז נ"ל אע"פ שכ' רמ"א ואין לשנות מ"מ מי שחרד לדבר ורוצה לעשות כדעה ראשונה וליטול ידיו אחר הקידוש אין לומר עליו כל המשנה

ביאור הלכה

זה הטעם [מהה"ש]: * צריך לשתות וכו' כמלא לוגמיו. ואפילו בדיעבד הוא לעכובא כדאיתא בגמרא והאי דנקט ליצא דלכתחלה נראה דצא לאמוציא דאפילו לכתחלה די בזה ולא בעינן שיסתה כל הכוס כמו לקמן לענין ד' כוסות בסימן תע"ג ס"ט באחרונים שם בשם המופקים והטעם כמו שכתב הב"ח שם ע"ש וכן מוכח בפסחים ק"ז ע"א בגרירתא שם מטעמא אין כל שהוא ר' יוסי ב"ר יהודא אמר מלא לוגמיו משמע דהכל אלכתחלה קאי: * והוא רובו וכו'. עיין במ"ב וכן סתם השו"ע לעיל בסימן ק"ל והוא שיעור המוז' וש"פ אבל בסימן תרי"ב ס"ט העתיק המחבר דשעורו הוא פחות מרביעית והוא כדעת הר"ן המובא שם בב"י דמגמרא דפרק יום הכפורים לא שמעינן אלא דכמלא לוגמיו הוא פחות מרביעית ומימה למה לא הביא המחבר כאן דעת הר"ן אפילו בשם י"א [תו"ש] ואפשר לומר דשם דמיירי לענין מיזג מטאת נקט השעור דהוא מייב לכו"ע [דלענין איסורא אפילו כל שהוא אסור מן התורה] אבל הכא לענין קידוש דשיעור הטעימה הוא מדרבנן סתם אתוז' ושארי פוסקים דדי בכזב רביעית לאדם בינוני דהוו שעורו. ודע דמלשונם משמע דנקטן לפי קטנו אף שהוא בן י"ג שנה ולא בעינן אפילו רוב רביעית וכ"כ בדה"מ דנקטן לפי קטנו והטעם כמו לענין יום"כ דודאי מייב באדם קטן אפילו פחות מרוב רביעית אם הוא כמלא לוגמיו דידיה דמיתבא דעתיה עי"ז ולענ"ד יש לעיין בזה דמסתימת הגמרא והוא דשתה רובא דכאן משמע דפחות משעור זה אינו יוצא בכל גווונא והא דהזכיר הגמרא השעור דמלא לוגמיו יש לומר דלאשמועינן דבאדם גדול הוי השעור יותר מרוב רביעית כמ"ש המ"א ואינו ראיה מיום"כ דשם טעם החיוב הוא משום יתוב דעתיה כדאיתא בגמרא משא"כ לענין קידוש אפשר דתקנת חכמים הוא כך שישתה דוקא רוב הכוס שהוא מקדש עליו וכ"ש לדעת הר"ן שדעתו דכמלא לוגמיו באדם בינוני הוא פחות מרביעית בודאי י"ל דבכל אדם אפילו קטן ביותר מלא לוגמיו דידיה הוא לא פחות מרוב רביעית אך דמדברי הגמרא יש לדחות קצת דדוקא לענין ד' כוסות רוב כוס הוא לעכובא אפילו באדם קטן ולא לענין קידוש *דעלמא וא"ע בכ"ז. ודע דלענין קטן ממש כשמקדש משום מצות חינוך בודאי יש לסמוך להקל דדי במלא לוגמיו דידיה שהוא פחות מרוב רביעית. ודע עוד דמה שכתבו הפוסקים דבגדול כמלא לוגמיו הוא כמלא לוגמיו דידיה וכמו לענין יום"כ משמע ביומא פ' לדעת ב"ה שם דהלכה כווותייהו דהוא דוקא מרווח ולא דחוק ע"ש ובענינו לענין יותר מרביעית אין נ"מ מזה כמ"ש במ"ב דדי ברביעית בכל אדם וכ"מ רק לענין פחות מרביעית:

* של רביעית. עיין במ"ב והגה הגאון בלי"מ פרק ערבי פסחים דף ק"ט כתב שטרח ומדד שעור קמח לחלה ע"פ שעורו של הרמב"ם פ"ו מבכורים שהוא שעורו של רב אסלא בגמרא ע"פ אשבון מ' סאה שהפילו מ"ג ביצים מן המיס כמ"ש בטוש"ע א"ח סי' תנ"ו והיה הכלי הראשון מחזיק שני פעמים כפי שעור הזה ע"כ שפט הגאון ז"ל שע"כ הביצים נתקטנו במאתים ממה שהיו בימים הקדמונים וא"כ כל שעורנו הן בשתיית רביעית שאנו משערים בילה ומחצה וכן שעור חלה של מ"ג ביצים וכן אכילת כזית מצה ומרור שאנו משערים כחצי ביצה הכל הוא הטעמה ולריך להיות בכפל ע"ש שהאריך להוכיח דשעורי האצעות לא נשתנו מכפי מה שהעתיק הרמב"ם וע"כ דרק הביצים נתקטנו. ולענ"ד אף דקושיתו היא קושיא גדולה ומסורה על שעורנו אבל לנגד שיטתו יש ג"כ קושיא חמורה והוא דהנה בסוגיא דיומא דף פ' מוכח דשעור כמלא לוגמיו משני הבדדים באדם בינוני הוא יותר מרביעית ע"ש בתוד"ה ה"ג וכ"כ הר"ן וש"פ ומי ס"ד דשעור רביעית בזמננו הוא כפלים דהיינו שעור ג' ביצים שלנו א"כ כמלא לוגמיו באדם בינוני משני הבדדים הוא יותר מג' ביצים [דהא הוכיח הבל"ח דאף בזמננו לא נתקטן האדם באצעותיו ממה שהיה מקודם וא"כ פשוט דכה"ג ביתר אבריו] וזה כבר בזמנתי וגמיתי בכמה אנשים בינוניים המלא לוגמא שלהם משני הבדדים ועלה לכל היותר רק עד שני ביצים בינוניים בקליפה שלהם הרי דביצים שלנו לא נתקטנו כ"כ רק אזה שעור קטן לבד [אז אפשר דהאמת הוא כפי שיטת הר"ן שהובא בב"י

שער הציון

(סב) הגר"א בבאורו וכ"כ המאמר מרדכי דהעיקר כדעת השו"ע [ולדידהו אפילו בדיעבד אם כבר נטל ידיו צריך לקדש על הפת] וכן מבדד ג"כ הט"ז בעיקר הענין בתחלת דבריו [ולזה רמז הגר"א במ"ש וכ"ד הט"ז] אלא שלבסוף משמע מדברי הט"ז דמדינא מי שנוהג כדעת המחבר שפיר עביד ומ"מ בדיעבד אם כבר נטל ידיו יש לסמוך על הרמ"א דיוכל לקדש על היין וכן הכריע ג"כ הח"א דלכתחלה יקדש על היין קודם נטילה ובדיעבד שנטל ידיו יוכל לקדש על היין: (סג) כ"מ מט"ז בסוף דבריו וכ"כ הח"א וכנ"ל: (סד) גמרא: (סה) תוס' ביומא ולהרא"ש דסי"ד דשתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו ע"כ טעמא אחריני דמ"ל חלקו כבוד לכוס של מובה דיצטרך מלא לוגמיו דוקא [תו"ש]: (סו) אפילו להמחמירין דלקמן בסימן תע"ג ס"ט דבכאן השעור מלא לוגמיו של האדם לכו"ע ולא לפי הכוס וכן מוכח בהדיא בר"ן בפרק ע"פ ד"ה אם טעם ע"ש: (סז) מ"א ושארי אחרונים:

ידו על התחתונה מ"ו אלא הוא יוכל לומר אעשה כדברי הכל: (יט) בליל פסח. משום שמפסיקין הרבה בהגדה: (כ) רביעית. היינו באדם בינוני ובגדול לפי גדלו ומ"מ לא בעי טפי מרביעית

משנה ברורה

יחסר ושלא יומיר הוי היסח הדעת: (סב) ואין לשנות. (סג) וכמה אחרונים כתבו דטפי עדיף לכתחלה לקדש על היין קודם נט"י וכדעת המחבר דמה יולא מדיוא לכל הדעות ובכמה מקומות נהגו כדבריהם (סג) מיהו אם כבר נטל ידיו קודם קידוש בזה יש לעשות כהרמ"א דאעפ"כ יקדש על יין:[א](סג) בליל פסח. משום שאז מפסיקין הרבה באמירת הגדה עד הסעודה. כתב בדה"מ אם מקדש על הפת להוציא גם השומעים צריכין השומעים שיכוונו לצאת גם בברכת המוציא דאם לא יכוונו לברכת המוציא רק יכוונו לצאת בקידוש היום וברכת המוציא רוצין אח"כ לברך בעצמן בשעת אכילה עושין איסור דמהפכין סדר הקידוש ע"ש ולפ"ז צריכין ג"כ ליזהר ליטול ידיהם בשוה עם הבעה"ב כשמקדש על הפת דאל"ה איך יכוונו לצאת בברכת המוציא שלו: יג (סד) צריך לשתות וכו'. ואם לא (סד) לא יצא: (סה) כמלא לוגמיו. דבעינן (סה) שיעור משוב שתתישב דעתו עי"ז: (סו) דהיינו וכו'. ר"ל ולא בעינן שיהא מלא פיו ממש משני הצדדים: (סז) והוא וכו'. ושיעור זה די (סו) אפילו אם היה הכוס גדול שמחזיק כמה רביעיות: (סח) רובו של רביעית. היינו (סז) באדם בינוני מחזיק שיעורו כך אבל באדם גדול ביותר משערינן כמלא לוגמיו דידיה לפי גדלו ומ"מ לא בעי לשתות טפי מרביעית. ודע דשיעור רביעית הוא כמעט מלא שתי קליפות מביצה בינונית של תרנגולת והוא שיעור ביצה ומחצה עם הקליפה לוג הוא ששה ביצים כדאיתא בגמרא וממילא רביעית הלוג הוא ביצה וחצי [מ"א ופמ"ג בסי' ר"י ובמ"י הלכות פסח וש"א] ויש מחמירין מאד בענין השיעורין והוכיחו דהביצים נתקטנו בזמנינו למחצית ממה שהיה בימי הגמרא וע"כ שיעור רביעית הוא בכפלים וכן נ"מ מזה לענין כזית מצה דהוא כחצי ביצה כמבואר בסי' תפ"ו ועיין בבה"ל מה שכתבנו בענין זה דנכון לחוש לדבריהם לענין קידוש של לילה ועכ"פ יראה לכתחלה שיחזיק הכוס כשני ביצים והשתיה אף שהכוס גדול די שישתה כמלא לוגמיו דידיה. ודע עוד דהשיעור של מלא לוגמיו צריך לשתות בלי הפסק הרבה בינתים

נב"י

(סג) אם כבר נטל ידיו אין לברך על הפת [ולכן אם אפילו בדיעבד אם כבר נטל ידיו צריך לקדש על הפת] וכן מבדד ג"כ הט"ז בעיקר הענין בתחלת דבריו [ולזה רמז הגר"א במ"ש וכ"ד הט"ז] אלא שלבסוף משמע מדברי הט"ז דמדינא מי שנוהג כדעת המחבר שפיר עביד ומ"מ בדיעבד אם כבר נטל ידיו יש לסמוך על הרמ"א דיוכל לקדש על היין וכן הכריע ג"כ הח"א דלכתחלה יקדש על היין קודם נטילה ובדיעבד שנטל ידיו יוכל לקדש על היין: (סג) כ"מ מט"ז בסוף דבריו וכ"כ הח"א וכנ"ל: (סד) גמרא: (סה) תוס' ביומא ולהרא"ש דסי"ד דשתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו ע"כ טעמא אחריני דמ"ל חלקו כבוד לכוס של מובה דיצטרך מלא לוגמיו דוקא [תו"ש]: (סו) אפילו להמחמירין דלקמן בסימן תע"ג ס"ט דבכאן השעור מלא לוגמיו של האדם לכו"ע ולא לפי הכוס וכן מוכח בהדיא בר"ן בפרק ע"פ ד"ה אם טעם ע"ש: (סז) מ"א ושארי אחרונים:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב בסעיף כ"ג מוסיף: ולכתחלה טוב ליזהר שאפילו השפיכה בלבדה מהקנקן לכוס תהיה קודם נטילת ידים.

הלכות שבת סימן רעא

יד [ה] אם לא טעם המקדש וטעם (סט) אחד מהמסובין כמלא לוגמיו (פי' מלא פיו) יצא (ע) ואין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמיו ומ"מ מצוה מן המובחר (עא) שיטעמו (כא) כולם * [ו] וי"א (עב) דכיון שבין כולם טעמו כמלא לוגמיו יצאו דשתיית כולם מצטרפת לכשיעור [ז] והגאונים סוברים * שאם לא טעם המקדש לא יצא וראוי (עג) לחוש לדבריהם (עד) ודוקא בקידוש אבל בשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר: **טו** [ח] קידש וקודם שטעם (עה) הפסיק (כב) בדיבור חוזר ומברך בפה"ג (עו) ואין צריך לחזור ולקדש * [ט] וה"ה אם (כג) [כ] נשפך הכוס קודם שיטעום ממנו

ה הרא"ש שם בפסחים ו הריטב"א בפ"ו דעירובין בשם התוס' ז מור בשמם ח שם בשם הגאונים ט דברי עצמו לפי טעמו בב"י

באר היטב

ב"ח מ"א. וע"ל סי' ק"ל ס"ג מ"ש בשם הט"ז: (כא) כלם. אבל א"ל להם מלא לוגמיו ט"ז. ומיהו מי שיש לו יין מעט מוטב שיטעום א' כשיעור וייגע השאר למחר לקידוש או להבדלה מ"א: (כב) בדיבור. כתבו תוס' בברכות דף מ' אם שם בין קידוש לשתיה צריך לחזור ולברך מי לאו מלתא דשייכא לסעודה עכ"ל משמע אע"ג דאינו שייך לקידוש כיון דשייך לסעודה לא הוי הפסק מ"א: (כג) נשפך. אבל אם לקח בידו כוס של מים בחשבו שהוא יין וברך עליו בפה"ג וקידש צריך לחזור ולברך בפה"ג ולקדש שנית על כוס של יין פסקי מהרא"י סי' קט"ז וכן הסכים הט"ז ואילך דאם היה יין בשעת הקידוש על הספסל או על השלחן מוכן לשתות אז ודאי א"ל לא בפה"ג ולא קידוש אלא ישתה המוכן לפניו ע"ש. והמ"א כתב דאם דעתו לשתות יין יותר א"ל לברך

שערי תשובה

ועיין לקמן סימן תקפ"ג שרש"ל לא אכל דגים בר"ה שהיו מבישים עליו ע"ש. וא"כ מי שחביב עליו מין מאכל אחר יש לו להניחו על סעודת שבת: [כ] נשפך. עיין בה"ט וכתב הרדב"ז בחשובתו ח"ג סימן תל"ז שאם קידש שכשבור שהוא יין ונמלא מומן צריך לחזור ולקדש והביאו מהריק"ש ומת"ב:

משנה ברורה

(סח) דהיינו שלא ישהה מתחלת שתיה לרשומה עד סוף שתיה אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית (סט) ועכ"פ לא יפסיק זמן רב כדי אכילת פרס ואם הפסיק בכדי אכילת פרס אף בדיעבד לא יצא וצריך ליזהר בזה כשמקדש בשחרית על יי"ש שאז מצוי להכשל בזה: **יד** (סט) אחד מהמסובין. דכיון שהמסובין שמעו מתחלה את הברכה והוא כוון עליהם להוציאן מהני טעימתן לכולם (ע) אבל אם שתה אחר שלא כוון עליו בברכה ואותו האחר בירך ממדש משמע שאין יוצאין בטעימתו ודינו כאלו נשפך הכוס לקמן: (ע) ואין שתיית וכו'. דבעינן (עא) שיטעום בעצמו או אחד מהמסובין שיעור הנאה שתתייצב דעתו עליו וכדלעיל בס"ק ס"ה: (עא) שיטעמו כולם. היינו (עב) טעימה בעלמא וא"ל מלא לוגמיו רק לאחד וכתב המג"א דמי שיש לו יין מעט (עג) מוטב שיטעום אחד כשיעור והמסובין לא יטעמו כלל כדי שישאר הנותר למחר לקידוש או להבדלה: (עב) דכיון שבין כולם וכו'. היינו בדיעבד אבל לכתחלה (עד) לכו"ע צריך שיטעום המקדש כשיעור [מ"א]: (עג) לחוש לדבריהם. היינו ליזהר לכתחלה ובדיעבד (עה) הסכימו הרבה אחרונים דאפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו (עו) אך שלא ישהה ע"י שתיית כולם יותר מכדי אכילת פרס: (עד) ודוקא בקידוש. שהוא (עז) ד"ח ואסמכו אקרא לקדש על היין: **טו** (עה) הפסיק בדיבור. ואם הפסיק (עח) בדברים השייכים להסעודה וכש"כ בדברים השייכים לקידוש לא הוי הפסק בדיעבד וא"ל לחזור ולברך: (עו) וא"צ לחזור ולקדש. דההפסק אינו מגרע אלא ברכת בפה"ג מפני שאם

שערי תשובה

בב"י בסימן תרי"ב דמלא לוגמיו מצד אחד הוא פחות מרביעית ולא קיים לן בשעורו כמה ע"ש וא"כ אפשר דהוא יותר מרוב רביעית והוא כשעור מילה וממילא משני הצדדים הוא כשעור שני ביצים] וע"כ צע"ג בענין השעורים שכאשר נגע בחתיכה אנו רואים ששני השעורים סותרים היינו השעור רביעית ששיער רב חסדא [בפסחים ק"ט] ע"פ חשבון מ' סאה למקוה והוא מוסכם להלכה בפוסקים ולפי מה שמדד הגל"ח וגם הגאון חתם סופר [בתשובה קכ"ז או"ח] הוא מחזיק ג' ביצים בינוים שלנו עם הקליפה ולפי מה דמוכח בגמ' דיומא הנ"ל לא יחזיק לכל היותר כ"א שני ביצים. ולמעשה נראה דלענין דאוריתא כגון כזית מצה גליל פסח גודלו יש להחמיר כדבריהם וכן לענין קידוש של לילה דעיקרו הוא דאוריתא ג"כ נכון לחוש לכתחלה לדברי הגל"ח הנ"ל וכן בחתם סופר מחמיר ג"כ לענין רביעית [ומיהו לענין קידוש שחרית ולשאר כוס של ברכה יש לסמוך על מנהג העולם שנוהגין כמבואר במ"א ופמ"ג וש"ג] ועכ"פ יראה לכתחלה שיחזיק הכוס כשני ביצים עם הקליפה וכנ"ל. ודע עוד דאפילו לדברי הגל"ח שהכוס צריך להחזיק כג' ביצים שלנו מ"מ לענין שתית הכוס גודלו יש לסמוך להקל שלא ישתה אלא כמלא לוגמיו דידיה אף שלא יעלה כ"א עד קרוב לשלש הכוס וכמו שפסק בה"ח דלכל אחד כמלא לוגמיו דידיה משערינן ואף שפקפקנו לעיל בענין זה על דבריו מ"מ תרי מומרי לא עבדינן וע"כ מי שאין לו יין כ"כ ישתה רק כמלא לוגמיו דידיה והיותר ישייר עד למחר ובשחרית יכול לקדש על כוס של[א] קטן מזה וכמ"ש למעלה: * וי"א דכיון שבין כולם טעמו וכו'. עיין בא"ר שמצדד להכריע להלכה כדעה זו משום דסברת רשאונה היא רק סברת הרא"ש מעצמו ע"ש ולא נהירא דהרי התוספות ביומא דף פ' כתבו בשם ר"ת הטעם של מלא לוגמיו לגבי קידוש משום יתומי דעתא ומשום זה הסכימו שם וכן בפסחים ק"ז בתוד"ה אם טעם בלאדם גדול נשתנה השעור משום דכל אחד ואחד מיתבא דעתיה במלא לוגמיו דידיה וכמו לענין יום"כ וא"כ ממילא לפי טעם זה ודאי דס"ל ג"כ הרא"ש [וכן מדברי המחבר: * וה"ה אם נשפך הכוס. נראה דאפילו אם לא נשפך לגמרי כיון שלא נשתייר בו מלא לוגמיו צריך להביא כוס אחר:

ביאור הלכה

לדעת הגאונים המובא בטור דס"ל דדוקא המקדש בעצמו צריך לשתות מלא לוגמיו בודאי בדיעבד אבל המסובין] ומה שהזכיר הריטב"א בשם התוס' אינו בתוס' שלפנינו דמוכח מהם דאיפכא וגם המחבר סתם הדעה הראשונה בסתמא משמע שסובר שכן עיקר להלכה. וע"כ אף שאין למהות בזה המקילין דיש להם ע"מ לסמוך מ"מ לכתחלה נכון ליזהר בזה מאד ובפרט שהמ"א כתב דגם הי"א שסוברים דמהני צירוף הוא רק לענין דיעבד וכן בה"ח ושלחן ע"ש וא"ל לא הקילו רק בדיעבד.[א] ודע דבה"ח כתב דבדיעבד מהני צירוף כל המסובין אפילו לא טעם המקדש כלל: * שאם לא טעם המקדש. היינו שסוברים דבעינן שיטעום המקדש בעצמו כמלא לוגמיו והנה המחבר כתב דלאור לשון לדבריהם וכן העתיקו הרבה אחרונים להלכה דלכתחלה יש ליזהר בזה אך בא"ר מפקפק בזה מצד שהרבה ראשונים פליגי עליהו וגם די"א דהגאונים לא ס"ל כך ומ"מ אין לזז מדברי המחבר: * וה"ה אם נשפך הכוס. נראה דאפילו אם לא נשפך לגמרי כיון שלא נשתייר בו מלא לוגמיו צריך להביא כוס אחר:

שער הציון

(סח) תו"ש וש"א: (סט) עיין בהגר"א סי' תרי"ב שהסכים דבשתיה נמי שעור הפסק כא"פ כמו באכילה: (ע) כן משמע מא"ר: (עא) רא"ש והגר"א: (עב) ט"ז וש"א: (עג) ואף דמלוה מן המובחר שיטעמו כולם מוטב שידחה זה ולא ידחה טעימה כשעור מלא לוגמיו לאחד דדבר זה הוא לעכובא לכמה גדולי ראשונים וכמו שכתבתי בבה"ל ועוד טעם עיין במג"א: (עד) וכן מוכח מגמרא לפי מה שמאר הגר"א דלהי"א הזה הא דקאמר בפסחים ק"ח ע"ב והוא דאישתי רובא דכסא קאי אכולם יחד ומ"מ לא קאמר הגמרא רק דבדיעבד יצא משמע אבל לא בכתחלה אבן דברי הגר"א נע"ג דהא איתא בריטב"א גופא [דהוא בעל דעה זו כדאיתא בב"י] דלענין ד' כוסות לא מהני צירוף והש"ס דהתם הלא אד' כוסות קאי: (עה) א"ר ושלחן ע"ש ודה"ח ומ"א ובהגר"א לא הזכיר כלל הדעה של י"א הזו ומשמע דלא ס"ל כן להלכה ועיין בבה"ל: (עו) פשוט דלא עדיף משאם היה מקדש בעצמו: (עז) לבוש: (עח) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל על כוס קטן

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סע' כה פסק כהמחבר דאין שתית שנים מצטרפת (ולא חילק בין דיעבד לכתחלה) וכן כתב: והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש עצמו כמלא לוגמיו לא יצא אע"פ שטעמו המסובין כל אחד מלא לוגמיו, וראוי לחוש לדבריהם לכתחלה.

יביא כוס אחר (עז) ומברך עליו בפה"ג (עח) וא"צ לחזור (עט) ולקדש: **טז** (פ) לא יטעמו המסובין קודם שיטעום המקדש. אם הם זקוקים לכוסו ששופך ממנו לכוסות שבידם ריקנים (פא) או פגומים [ג] אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים רשאים לשתות קודם שישתה המקדש: **יז** [2]א"צ לשפוך מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסובין אא"כ היו (כד) פגומים (פב) שאז צריך לשפוך לכל כוס *) וכוס (פג) כדי שישתו כלם מכוס שאינו פגום:

ערב על איזה יין מקדשים. ובו י' סעיפים:

א (א) * (א) [א]אין מקדשין * על יין * (ב) שריחו רע אע"ג דריחיה וטעמיה חמרא ולא על יין

שערי תשובה

[ג] אבל אם היו להם כוסות כו'. וכתב בפמ"א מ"ב סימן ה' סעיף שמברכין על כוס של קידוש יחד דרכם להמתין שאחד מברך בפה"ג וחברו עונה אמן ושוב מברך השני בפה"ג אין לרשאון לענות אמן דהוי הפסק בין ברכה לטעימה ואסור לעשות כן ע"ש והבאתי דבריו לעיל[א]:

ביאור הלכה

* אין מקדשין וכו'. עיין מש"כ במ"ב בשם הרמב"ן דאפילו בדיעבד לא יצא וכן המ"א ג"כ בספר ברכי יוסף אך שכתב דלדעת הריטב"א דסובר דיין אדוש הוא מצוה בעלמא אע"ג דבגמרא השיב לו רבא להתמיר אפשר דה"ה בזה וכאמת לא דמי להדדי כמו שכתב בעצמו שם אך לענ"ד יש לעיין בזה וכי משום הקריבהו גא לפתחך יהיה פסול דיעבד הלא שם שתו בהמה כחושה לקרבן יש בזה ג"כ משום הקריבהו גא לפתחך וכדפירש"י במנחות ס"ד ואפ"ה בודאי יצא בדיעבד בקרבן בזה דמבחר נדריך הוא רק מצוה לכתחלה וה"נ לענין קידוש וא"ל דא"כ לפי דבריו יהיה גא כשר גם בנסוך היין בדיעבד כמו לענין קרבן וא"ל דאה"נ א"כ יהיה גא כשר בקידוש אף לכתחלה וכדמשמע בתחלת הסוגיא דמה דכשר התם בדיעבד כשר בקידוש לכתחלה י"ל דדוקא בנסוכים שהתמירה התורה בניסוך היין מעשה אחר ס"ל להגמרא דדבר שאינו אסור שם רק לכתחלה בקידוש כשר לגמרי דקידוש אינו תמיר כמו נסוך היין אבל בזה שהפסול לכתחלה בנסוך היין הוא משום הקריבהו גא לפתחך משתברא דצריך להתמיר לכתחלה אף בקידוש ואה"נ דבדיעבד גם בנסוך היין אינו פסול וכ"ש בקידוש וע"ש בברכי יוסף מה שכתב עוד בזה: * על יין וכו'. עיין בחדושי רע"א שמתפקק לפי מה דאיתא בב"י דלדעת הרמב"ן דאין מקדשין על יין לבן אפ"ה מבדילין משום דלא גרע משכר אפשר דה"ה בכל הני דסימן זה אף דאין מקדשין אפשר דמבדילין וכעין זה הביא בבה"ט בשם ש"א ולענ"ד לא דמי כלל דהתם הטעם דכשר להבדלה דאף דאין ע"ז שכ יין מ"מ לא גרע משאר חמר מדינה דכשרין להבדלה ואיירי שהיין לבן הוא חמר מדינה וכמו שאמר הגר"א משא"כ בזה שהטעם הוא משום הקריבהו גא לפתחך מה חלוק יש בין קידוש להבדלה וכן מצאתי בברכי יוסף בשם הבית יהודה לאסור וכן מה דמסתפק ר"ע[ב] שם אי מותר לקדש בשחרית על יין שריחו רע מטעם זה ג"כ דלא גרע משכר ג"כ לענ"ד אין להסתפק בזה דבודאי אסור וכנ"ל: * שריחו רע. עיין במ"ב דהיינו שחריה קצת ואם אין המ"א אם קידש שחרית על שכר ונשפך הכוס א"צ להביא אחר כי י"א שדי במה שמברך המוציא על הפת[א]והגרע"א בחידושיו חולק ע"ז:

טז (פ) **לא יטעמו המסובין.** היינו אף שהיו להם כוסות בפני עצמן לשתיה: (פא) **או פגומים.** פגום נקרא כשטעם מי[ד] מהמשקין מתחלה ומצוה בעיף שאחר זה דכשהכוסות של המסובין פגומין מצוה שישפוך המקדש מעט מכוסו לתוך כוסן שבזה יתקן כוסן שלא יהיה פגום והומיל שהם זקוקין לכוסו צריכין להמתין עליו שיטעום מתחלה: **יז** (פב) **שאז צריך לשפוך.** היינו (פח) קודם שישתה המברך: (פג) **כדי שישתו כולם וכו'.** אע"ג דשתיית כל המסובין לא מעכבא כדלעיל בסי"ד מ"מ מצוה לכתחלה (פט) שישתו מכוס שאינו פגום:[ב]

א (א) **אין מקדשין.** אפילו (ב) אין לו יין אחר ואפילו בדיעבד אם קידש משמע מדברי הרמב"ן שהובא בב"י דלא יצא ועיין בבה"ל. ואם מותר להבדיל על היין כזה עיין בחדושי רע"א שמתפקק בזה ול"נ פשוט הדבר לאיסור כיון שהטעם הוא משום הקריבהו גא לפתחך אמ"כ מצאתי בברכי יוסף שכ"כ בשם ספר בית יהודה. ופשוט דה"ה על השכר שריחו רע אין מקדשין: (ב) **שריחו רע.** היינו

באר היטב

שנית בפה"ג וה"ה בנשפך ע' סימן ר"ט ס"ב בהג"ה וס"ס ר"ו. ואם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס א"צ להביא אחר דהא י"א דדי בפת כמ"ש סי רע"ב עמ"א וט"ז באורך: (כד) פגומים. ע"ל סימן קפ"ב ס"ד: (א) אין מקדשין. אם הוא

משנה ברורה

בין ברכה לטעימה (עט) אבל הקידוש כבר יצא שהיה על הכוס כדין ושתנה עתה אחר הברכה: (עז) ומברך עליו. דעל אותו הכוס לא היה דעתו מתחלה (פ) ואם היה דעתו בתחלה בשעת ברכה לשתות יין יותר א"צ לברך בפה"ג אלא יאמר בזה וכי משום הקריבהו גא לפתחך דיעבד אלא שם שתו בהמה כחושה לקרבן יש בזה ג"כ משום הקריבהו גא לפתחך וכדפירש"י במנחות ס"ד ואפ"ה בודאי יצא בדיעבד בקרבן בזה דמבחר נדריך הוא רק מצוה לכתחלה וה"נ לענין קידוש וא"ל דא"כ לפי דבריו יהיה גא כשר גם בנסוך היין בדיעבד כמו לענין קרבן וא"ל דאה"נ א"כ יהיה גא כשר בקידוש אף לכתחלה וכדמשמע בתחלת הסוגיא דמה דכשר התם בדיעבד כשר בקידוש לכתחלה י"ל דדוקא בנסוכים שהתמירה התורה בניסוך היין מעשה אחר ס"ל להגמרא דדבר שאינו אסור שם רק לכתחלה בקידוש כשר לגמרי דקידוש אינו תמיר כמו נסוך היין אבל בזה שהפסול לכתחלה בנסוך היין הוא משום הקריבהו גא לפתחך משתברא דצריך להתמיר לכתחלה אף בקידוש ואה"נ דבדיעבד גם בנסוך היין אינו פסול וכ"ש בקידוש וע"ש בברכי יוסף מה שכתב עוד בזה: * על יין וכו'. עיין בחדושי רע"א שמתפקק לפי מה דאיתא בב"י דלדעת הרמב"ן דאין מקדשין על יין לבן אפ"ה מבדילין משום דלא גרע משכר אפשר דה"ה בכל הני דסימן זה אף דאין מקדשין אפשר דמבדילין וכעין זה הביא בבה"ט בשם ש"א ולענ"ד לא דמי כלל דהתם הטעם דכשר להבדלה דאף דאין ע"ז שכ יין מ"מ לא גרע משאר חמר מדינה דכשרין להבדלה ואיירי שהיין לבן הוא חמר מדינה וכמו שאמר הגר"א משא"כ בזה שהטעם הוא משום הקריבהו גא לפתחך מה חלוק יש בין קידוש להבדלה וכן מצאתי בברכי יוסף בשם הבית יהודה לאסור וכן מה דמסתפק ר"ע[ב] שם אי מותר לקדש בשחרית על יין שריחו רע מטעם זה ג"כ דלא גרע משכר ג"כ לענ"ד אין להסתפק בזה דבודאי אסור וכנ"ל: * שריחו רע. עיין במ"ב דהיינו שחריה קצת ואם אין המ"א אם קידש בשחרית בפ' ז' דברכות ובשם הריטב"א כ' שם *) (קודם שישתה המברך ואז לא יטעו קודם שישתה המברך כ"י בשם הרא"ש ותוס' פ"ו דברכות)

א כ"ב כ"מ

טז (פ) לא יטעמו המסובין. אם הם זקוקים לכוסו ששופך ממנו לכוסות שבידם ריקנים (פא) או פגומים [ג] אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים רשאים לשתות קודם שישתה המקדש: **יז** [2]א"צ לשפוך מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסובין אא"כ היו (כד) פגומים (פב) שאז צריך לשפוך לכל כוס *) וכוס (פג) כדי שישתו כלם מכוס שאינו פגום:

ערב על איזה יין מקדשים. ובו י' סעיפים:

א (א) * (א) [א]אין מקדשין * על יין * (ב) שריחו רע אע"ג דריחיה וטעמיה חמרא ולא על יין

באר היטב

שנית בפה"ג וה"ה בנשפך ע' סימן ר"ט ס"ב בהג"ה וס"ס ר"ו. ואם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס א"צ להביא אחר דהא י"א דדי בפת כמ"ש סי רע"ב עמ"א וט"ז באורך: (כד) פגומים. ע"ל סימן קפ"ב ס"ד: (א) אין מקדשין. אם הוא

משנה ברורה

בין ברכה לטעימה (עט) אבל הקידוש כבר יצא שהיה על הכוס כדין ושתנה עתה אחר הברכה: (עז) ומברך עליו. דעל אותו הכוס לא היה דעתו מתחלה (פ) ואם היה דעתו בתחלה בשעת ברכה לשתות יין יותר א"צ לברך בפה"ג אלא יאמר בזה וכי משום הקריבהו גא לפתחך דיעבד אלא שם שתו בהמה כחושה לקרבן יש בזה ג"כ משום הקריבהו גא לפתחך וכדפירש"י במנחות ס"ד ואפ"ה בודאי יצא בדיעבד בקרבן בזה דמבחר נדריך הוא רק מצוה לכתחלה וה"נ לענין קידוש וא"ל דא"כ לפי דבריו יהיה גא כשר גם בנסוך היין בדיעבד כמו לענין קרבן וא"ל דאה"נ א"כ יהיה גא כשר בקידוש אף לכתחלה וכדמשמע בתחלת הסוגיא דמה דכשר התם בדיעבד כשר בקידוש לכתחלה י"ל דדוקא בנסוכים שהתמירה התורה בניסוך היין מעשה אחר ס"ל להגמרא דדבר שאינו אסור שם רק לכתחלה בקידוש כשר לגמרי דקידוש אינו תמיר כמו נסוך היין אבל בזה שהפסול לכתחלה בנסוך היין הוא משום הקריבהו גא לפתחך משתברא דצריך להתמיר לכתחלה אף בקידוש ואה"נ דבדיעבד גם בנסוך היין אינו פסול וכ"ש בקידוש וע"ש בברכי יוסף מה שכתב עוד בזה: * על יין וכו'. עיין בחדושי רע"א שמתפקק לפי מה דאיתא בב"י דלדעת הרמב"ן דאין מקדשין על יין לבן אפ"ה מבדילין משום דלא גרע משכר אפשר דה"ה בכל הני דסימן זה אף דאין מקדשין אפשר דמבדילין וכעין זה הביא בבה"ט בשם ש"א ולענ"ד לא דמי כלל דהתם הטעם דכשר להבדלה דאף דאין ע"ז שכ יין מ"מ לא גרע משאר חמר מדינה דכשרין להבדלה ואיירי שהיין לבן הוא חמר מדינה וכמו שאמר הגר"א משא"כ בזה שהטעם הוא משום הקריבהו גא לפתחך מה חלוק יש בין קידוש להבדלה וכן מצאתי בברכי יוסף בשם הבית יהודה לאסור וכן מה דמסתפק ר"ע[ב] שם אי מותר לקדש בשחרית על יין שריחו רע מטעם זה ג"כ דלא גרע משכר ג"כ לענ"ד אין להסתפק בזה דבודאי אסור וכנ"ל: * שריחו רע. עיין במ"ב דהיינו שחריה קצת ואם אין המ"א אם קידש בשחרית בפ' ז' דברכות ובשם הריטב"א כ' שם *) (קודם שישתה המברך ואז לא יטעו קודם שישתה המברך כ"י בשם הרא"ש ותוס' פ"ו דברכות)

א כ"ב כ"מ

גופא ודק כשנשפך מכוסו לכוסן בעינן שישפוך קודם שישתה בעצמו כמו שכתב הרא"ש: (א) שאר אפרים:[ב]

הגהות ותיקונים: א) סימן קס"ז סקי"א: ג) צ"ל רע"א: ד) צ"ל מישהוא ה) צ"ל מכוס פגום:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ז פסק כהמ"א. ב) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: יש נזהרין שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה וכו' ובמשנ"ב לא הביאו כלל. ג) ובשו"ע הרב סימן ק"ז סעיף ה' כותב: ויותר טוב ליתן כוס לפני כל אחד ואחד אם אפשר, לפי שכוס המברך הוא פגום לאחר ששתה ממנו המברך.

הלכות שבת סימן ערב

(ג) מגולה [ב] אפילו האידנא (ג) דלא קפדינן אגילוי. הגה ומין מקדשין על היין דריחיה חמרא (ד) וטעמיה חלא (טור): **ב** (ה) [ג] יין (ג) מגתו מקדשין עליו (ו) וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום: **ג** [ד] מקדשין על יין שבפי החבית אע"פ שיש בו (ז) (ד) קמחין. הגה וש מוסרין לקדש עליו אלא יסננו תחלה להעביר הקמחין. (הגהות מרדכי פרק המוכר פירות וכ"י בשם א"ח ותוס') ועל יין שבשולי החבית אע"פ שיש בו שמרים ועל יין שחור * ועל יין (ח) מתוק ועל יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא (ט) ומ"מ (ה) מצוה לברור יין טוב לקדש עליו: **ד** [ה] מקדשין (י) על יין לבן

ב טור בשם הרי"ז גיאות ג שם ד שם ה טור והריטב"א ותוס' שם שכן נראה דעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם

באר היטב

בע"ש במקום שיש בו יין ויודע שבשבת לא יהיה לו יין כגון שאינו יכול להוליכו לביתו יקדש מבע"י על היין ושתה ואסור אח"כ לעשות מלאכה ש"ל בשם גאון מ"א עמ"ש סי' רס"ז: (ב) מגולה. ואם עמד שעה מועטת מגולה אין קפידא אח"כ גמר ריחו וטעמו מ"א. בתשובת באר עשק סי' ק"ט מתיר לברך ולקדש ולהבדיל על פתם יינם שתקנת הברכות

משנה ברורה

היינו (ב) שמסריח קצת (ג) מחמת שמונח בכלי מתוח ואף דמברכין עליו בפה"ג אפ"ה לקדש אסור משום הקריבהו גא לפחתך וגו': (ג) דלא קפדינן אגילוי. משום שאין מצוין אצלנו נחשים אפ"ה אסור משום הקריבהו גא לפחתך (ד) מיהו אם עמד שעה מועטת מגולה אין להקפיד האידנא כ"ז שלא גמר טעמו וריחו וכתב הח"א דדוקא במקום שהיין מיוקר ולא קפדי כולי האי בגילוי מועט אבל המקדש על השכר יהיה זהיר מזה (ה) וגראה דבאין לו אחר אין להקפיד בדיעבד גם בשכר כמו ביין: (ד) וטעמיה חלא. דבתר (ו) טעמא אזלינן וכחלא דמי ולכך לקמן בס"ג בטעמיה חמרא מקדשין עליו אע"ג דריחו חלא (ז) וטעמי' חלא נקרא כל שבני אדם נמנעין לשתותו משום חמצותו וכמ"ש סימן ר"ד ס"ד וכתבו האחרונים (ח) לחתם העתיק הרמ"א דין זה (ט) דגם בפה"ג אין מברכין עליו כדאיתא שם וכ"ש שאין מקדשין: **ב** (ה) יין מגתו. ומ"מ (י) מצוה מן המובחר ביין ישן (יא) והיינו כשכבר עבר עליו מ' יום: (ו) וסוחט אדם. בזה (יב) אשמועינן רבותא טפי אף שהוא חדש לגמרי שזה מקרוב שסחטו קודם השבת אפ"ה מותר לקדש עליו: **ג** (ז) קמחין. היינו (יג) נקודות לבנות (יד) אבל אם יש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו וכ' הא"ר בכשהסיר[א] הקרום אין להחמיר: (ח) מתוק. מדסתם משמע בין שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי וע"ז איין מתוק מאד ובין שהיין מתוק מאד מחמת הפירות עצמן שהיין הזה הוא גרוע ופסול לנסכים ואפ"ה כשר לקידוש ועיין בה"ל: (ט) ומ"מ מצוה וכו'. היינו אף דמקדשין אכל הני אף לכתחלה מ"מ מצוה מן המובחר לברור יין טוב (טו) וע"כ טוב שלא יקח מסתם יין שבמרתף לקידוש עד שיראה מתחלה אם אינו מקולקל: **ד** (י) על יין לבן וכו'. ולכו"ע מצוה לכתחלה (טז) לחזר אחר יין אדום אלא דאם אין לו אדום (יז) או שאינו משובח ס"ל לדעה זו דמותר

מעיקרו לא מפסלינן לענין קידוש אע"ג דמאיס אבל א"כ למה להגמרא להביא ראיה על יין כושי דכשר לקידוש משום דגבי נסכים כשר בדיעבד תיפוק ליה דבריאתו היא כך ולא נשתנה כלל א"ו דכל הימי דלא נשתנה למעליותא פסול לקידוש הימי דפסול לנסכים וא"ל א"כ למה להש"ס לאותקמי על יין שריתו

שער הציון

(ב) טור: (ג) רשב"ם ודע שמה שהעתיק הנה"ע בשם השער אפרים יין שמסריח קצת אחר החמיצ אין זה דין חדש דהיינו הך דפירשב"ם שכתבנו וכמו שכתב שם בהדיא ולכך לא העתקתיו בפנים ובאיזה ספרי בה"ט כתוב יין שמריח וכו' ט"ס הוא כי שם כתוב יין שמסריח ואם אין מסריח רק שנקלט בו ריח אחר ע"י החמיצ ל"ע ואולי דגם בזה שייך הקריבהו גא וועיין בה"ל: (ד) מ"א ואף דהוא כתב ואפשר וכו' הלב"ח ובלחן עלי שטים וח"א הסליטו ד"ז: (ה) דבמ"א משמע דמלבד מדינא להקל אפילו במקום שהיין מצוי בשפה מועטת וגם דהלא דין זה קאי על שהרית דבעלה אין מקדשין אשכר וכדלקמן בס"ט וטוב יותר לקדש ע"ז משאשר בלי קידוש כלל: (ו) טור ובבאור הגר"א הסכים לדעת התוס' דהוא דבר שאינו דיין דטעמיה חלא כ"ש דריחו נעשה חלא מקודם: (ז) מ"א וש"א: (ח) מ"א וכן מובא מהט"ז וכ"כ הפמ"ג: (ט) והסכימו מ"א וט"ז וש"א דאפילו לא עלה עליו קרום לבן דלא הבה"ש שלא להקל לענין ברכת בפה"ג: (י) מ"א וש"א: (יא) פמ"ג: (יב) ולשון הגמרא דסותא ומקדש אפשר דאחי לאשמעינן עוד רבותא דמותר לקדש מבע"י והיינו מפלג המנחה ולמעלה שאז מותר לסחוט ולקדש מיכף וכדלמרינן ברכות כ"ז ע"ב: (יג) פמ"ג: (יד) ב"מ ומ"א וש"א: (טו) ב"מ וט"ז: (טז) כ"י בשם ירושלמי: (יז) טור בסימן תע"ב:

הגהות ותיקונים: א) אות ג':

הארות והערות: 1) אולי צ"ל היה בו ריח הכלי, וכן איתא בהג"ה על משניות מנחות פ"ח מ"ו:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו"ע הרב סעיף ג' כתב: ומ"מ אם יש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו, לפי שמן הסתם כבר פג בו טעמו וכו'. (משמע אף אם הסיר הקרום).

והרמב"ן פוסלו לקידוש אפי' בדיעבד (יא) אבל מבדילין עליו ומנהג העולם (יב) כסברא ראשונה: ה יין חי אפי' אם הוא חזק דדרי (פי' שכאוי למזוג) על חד תלת מיא מקדשין עליו ומ"מ (יג) יותר טוב למזגו ובלבד שיהא מזוג (יד) כראוי: הגה ויינות שלנו יותר טובים הם בלא מזיגה (טור): ו (טו) יין צמוקים * (טז) מקדשין עליו. (והוא שיש בהן (ו) [ח] (יז) לחלוחית קצת בלא שרייה) (טור): ז השמרי יין או חרצנים שנתן עליהם מים אם ראוי לברך עליהם בפה"ג מקדשין עליו (יח) (וע"ל סי' ר"ד סעיף ה'): ח * מקדשין (יט) על יין מבושל ועל יין (כ) שיש בו דבש ויו"א (כא) שאין

ו טור בשם הה"ג מהא דברכות נ"ח ז כ"נ נ"ו ח שם ט הרא"ש שם וש"פ י טור בשם בעל העיטור על פי הירושלמי והרא"ש והמוס' שם בנ"נ והר"ן וש"פ כ ה"ר שמעיה בשם רבינו שלמה וה"ר גיאות וכ הא' והרמב"ם

שערי תשובה

[ח] לחלוחית. עיין בה"ט ועיין בבכור שור דף קכ"ח ע"ג שכתב שברך ליהנה שלא יתן כ"כ מים שיהיו הצמוקים אחר שנתגדלו אחד משלשה

ביאור הלכה

שריתו רע לוקמי במתוק מחמת עצמו י"ל דלא רצה הגמרא לפרש דמימרא דרב זוטרא משמיה דרב יהיה דלא כרבינא דס"ל בגמרות שם דאפי' במתוק מחמת עצמו כשר בדיעבד לנסכים כמו שכתבו התוס' שם. ודע דבטור לא מזכר שם סתם מתוק רק יין הליסטוון ופי' ע"ז שהוא מתוק והגה בפי' רשב"ם ור"ן איתא שהוא מתוק ותלש מאד ולא מזכר שהוא מאים משמע ג"כ דבמתוק זה שמחמת עצמו לא מיירי כלל:

* מקדשין עליו. עי' במ"ב במש"כ בשם הבכור שור והגה המו"ש המליץ לדחות דבריו דכח הצמוקים שונתן במים עדיף טפי מיין המתערב במים וע"כ אף אם הוא יותר משמה נגד הצמוקים אעפ"כ שם יין עליו ע"ש והוא דוחק וכן בהגר"א בסעיף ז' לענין חרלפים שנדלכו בגרגו ולא בקורה שאין להם דין שמרים כלל (וכצמוקים דמיא) מוכח שם דאם יש במים שמה פעמים נגד כל החרלפים אין ע"ז שם יין וכמו יין עצמו שנתערב בשמה לפי דעת הרשב"א ג"כ ה"ה בצמוקין וכן בשע"ת ובדה"ח ובהגהות הגאון ר' ברוך פרענקיל כולם הביאו דברי הבכור שור להלכה. והגה לכאורה היה לנו לשער שמה פעמים מים נגד לחלוחית היולא מהם ולא נגד כל הצמוקים ואפשר מפני שלא ידענו כמה נפך מיינה שמכו להקל לשער כאלו היה כל גופם יין ודוחק אח"כ מלאתי בתשובות משכנות יעקב סימן נ"ו שדעתו נאמת להחמיר לשער נגד לחלוחית היולא מהם ולא נגד כל הצמוקים וגם דעתו שם שיהיה הלחלוחית אחד מד' במים וכענין שאמרו כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא ע"ש והגה אף מי[א] שחנגו ד' שהיכולת בידו בודאי מצוה לברור יין טוב ויפה לקידוש כדי ללאת ידי כל החששות וגם כדי לקיים מצוה מן המובחר מ"מ אחרי שיש פוסקים שהחזיקו בשיטת הרא"ש והטור המובא ביו"ד קכ"ג ס"ח בהג"ה [וכמו שהבאתי בשה"ל] דבטעם יין לבד מקרי יין אף שאין בהם כדי מזיגה אין לנו להחמיר יותר ממה שהעתיקו כמה גדולים דברי הבכור שור שיהיה הצמוקים מעט יותר מאחד משלשה במים. והגה דרשתי את עושי היין ולפי מה שהעיטו לפני אופן עשייתן יש בתחם יין שיעור הזה ויותר אף לפי מה שכתב בעל דה"ח המשערין את הצמוקים כפי שעת נתינתן במים ולא אחר שנתנפחו: * מקדשין על יין מבושל.

מקרי [עיין ביו"ד סימן קכ"ג ס"ח בהג"ה] מ"מ כל י"ש יזהר בזה דכבר נפסק ביו"ד סימן קל"ד ס"ה ולעיל בסימן ר"ד ס"ה בהג"ה דבטלו באחד משלשה במים ותחם יין שלנו יש בו בודאי שיעור הזה ויוכל לקדש עליו ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם תשו' משכנות יעקב: (יז) לחלוחית קצת. ר"ל שאם אינו יולא מהם שום לחלוחית אף אם ידרכוס ברגל או יעצרוס בקורה אלא ע"י שריה בלבד אין מקדשין עליו ואפילו בורא פה"ג אין מברכין עליו: ז (יח) וע"ל סימן ר"ד. דשם מבואר איזה שמרי יין וחרצנים שמברכין עליהם: ח (יט) על יין מבושל וכו'. ס"ל דע"י כל זה אין משתנה היין לגרעותא (כא) והי"א ס"ל דמשתנה לגריעותא (כט) ואפילו בפה"ג אין מברכין עליהם אלא שהכל: (כ) שיש בו דבש. כעין קונדיטון שנעשה מיין ודבש ופלפלין (ל) ואפילו אם נשתנה טעמיה ויחיה ע"ז: (כא) שאין מקדשין עליהן. אפילו אם נתן בו דבש כל שהוא [רמב"ם] ואותן החנשים שמשימין מי דבש ביין למתק או משימין שם צוקער יש להחמיר לפי דבריו [פמ"ג]: לקדש

באר היטב

מקתם יין שבמרתף ט"ז: (ו) לחלוחית. אבל אם הם יבשים לגמרי שאפי' ע"י דריכה לא יצא מהן לחלוחית כלל פסולים ריב"ש

משנה ברורה

לכתחלה לקדש על לבן: (יא) אבל מבדילין עליו. אם (יח) הוא חמר מדינה שם שהכל שותין אותו והטעם דלא גרע משכר דקי"ל לקמן בסימן רל"ו ס"ב דמבדילין עליו אם הוא חמר מדינה (יט) וה"ה דמטעם זה מותר לקדש עליו בשחרית לכו"ע לפי מה שכתבו האחרונים לקמן בס"ט דבשחרית נוהגין להקל לקדש על כל משקה שהוא חמר מדינה: (יב) כסברא ראשונה. ובא"ר משמע דיין שהוא לבן יותר מדאי נכון לחוש לדעת הרמב"ן שלא לקדש עליו אלא בשעת הדחק (כ) שאין לו אדוש: ה (יג) יותר טוב למזגו. היינו (כא) שהוא מצוה מן המובחר: (יד) כראוי. היינו שלא יחלישנו יותר מדאי. והמברכין על היין שאין בו אלא מחיקות בעלמא וטעמו כמים מברכים לבטלה ואינם יוצאין ידי קידוש [ח"א] ועיין מה שכתבנו לקמיה: ו (טו) יין צמוקים. היינו שנעשה היין מענבים שנטמקו (כב) דין שנטמקו מחמה או ע"י תולדות האור אף לענין נסכים אין מבדילין מהן לכתחלה מ"מ לקידוש כשר. ואופן שייתן (כג) הוא שלוקח הצמוקין וכותשן ונותנין עליהם מים ותוסס אז נקרא יין אחר שנשתהו ג' ימים: (טז) מקדשין עליו. כתב בספר בכור שור דלפי מה שמבואר לעיל בסימן ר"ד ס"ה בהג"ה דאחד משלשה יין במים (כד) ודאי בטל ואין מברכין עליו בפה"ג אף בכאן צריך ליזהר ליתן לצמוקים כ"כ במים עד שיהיו הצמוקים מעט יותר (כה) מאחד משלשה נגד המים דאל"ה (כו) תהיה הברכה לבטלה ולא עדיף מאלו היו כל הצמוקים יין [וכתב דמשערינן את גודל הצמוקים כמו שנתהוו אחר שנפחו ע"י המים ולא כשעת נתינתן במים אבל בד' אפרים בסימן ר"ד נתפקפק עליו בזה וכן בדרך החיים תולה עליו בפשיטות בזה וסובר דמשערינן הצמוקין כפי עת נתינתן למים ולא כפי נפיחתן אח"כ דנפיחתן הוא רק ע"י המים שנכנסו בם] והגה (כז) יש פוסקים שסוברים דכ"ז שיש בו טעם יין יין

לכתחלה לקדש על לבן: (יא) אבל מבדילין עליו. אם (יח) הוא חמר מדינה שם שהכל שותין אותו והטעם דלא גרע משכר דקי"ל לקמן בסימן רל"ו ס"ב דמבדילין עליו אם הוא חמר מדינה (יט) וה"ה דמטעם זה מותר לקדש עליו בשחרית לכו"ע לפי מה שכתבו האחרונים לקמן בס"ט דבשחרית נוהגין להקל לקדש על כל משקה שהוא חמר מדינה: (יב) כסברא ראשונה. ובא"ר משמע דיין שהוא לבן יותר מדאי נכון לחוש לדעת הרמב"ן שלא לקדש עליו אלא בשחרית דלא גרע משאר משקין דעלמא אך לא יברך עליו בפה"ג בשם הרלב"ח ובדמוכח לעיל בר"ד בהגה"ה שם דאף דכן איתא בה"ג וכ"כ הגר"א: (כב) ט"ז ביו"ד קכ"ג בשם הרלב"ח ובתשובת משכנות יעקב סימן נ"ו הוכיח מהרי"ף דצריך לבחוט הצמוקים ג"כ ולא בשריה לבד כדי שיצא הלחלוחית מגוף הצמוקים ובאופן זה לא בעינן תסיסה ג' ימים כלל ע"ש [וכענין שאמרו אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום] וזה הביג על כמה אחרונים שסוברין היפך זה ולענ"ד י"ל דכיון שכותש אותם היטב ושוהה ג' ימים בתסיסה אז נקלטו כל גוף לחלוחית הצמוקים במים שעתהה אף בלי סחיטה. ולכתחלה בודאי נכון ליזהר בזה: (כד) ומיירי ביין מי מבואר להמעיין שם ובגאון הגר"א דהוא דעת הרשב"א ביו"ד סימן קל"ד ס"ה: (כה) היינו אם שהה חלקים מים וחלק אחד מלבר לצמוקין אסור: (כו) ומ"מ נראה דאם הוא חמר מדינה שם שמזיגת הכל הוא באופן זה יוכל לקדש עליו בשחרית דלא גרע משאר משקין דעלמא אך לא יברך עליו בפה"ג בהגה"ה שם דאף דכן איתא בה"ג וכ"כ הגר"א: (כז) ט"ז עיין בחדושי רע"א שהביא דמתשב"ץ מוכח שמקיל ג"כ בזה ואין בידי הספר לעיין בו ונראה שהיא התשובה שהביא לקמן בחס"כ בב"י וטעמו דס"ל הלצמוקין מהפך כח המים לין [ובאמ"ל בסימן ק"מ ובמשכנות יעקב סי' נ"ו מולקין עליו ע"ש בדבריהם] ואח"כ מלאתי בכנה"ג בשם תשובת הרא"ש שמקילין ג"כ והביאו בע"ת ע"ש אבל בסוף דברי כנה"ג סיים שזה תליא במחלוקת הרא"ש והרשב"א שהביאם הב"י ביו"ד סימן קכ"ג לענין יין מזוג ע"ש: (כח) תו"ש: (כט) טור ע"ש: (ל) ב"י וש"א:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל שמי:

מקדשין עליהם. הגה והמנהג (כב) לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק (כג) שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור): ט [ל]במקום שאין יין (ז) [ג] מצוי י"א * (כד) שמקדשין על שכר (כה) ושאר משקין (כו) חוץ מן המים [מ] וי"א שאין מקדשין (כז) [נ] ולהרא"ש בלילה לא יקדש על השכר אלא (כח) על הפת ובבקר יותר (כט) טוב לקדש (ל) על השכר שיברך עליו (לא) שהכל קודם ברכת המוציא שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי ודברי טעם הם. הגה וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש * ואם יין בעיר (לב) לא יקדש על הפת ומי שאינו שותה יין משום נדר (לג) יכול

ל הרא"ש נדעת הר"י בשם הרמב"ם ושכן הסכימו רוב הגאונים מהא דפסחים ק"ג ם רמב"ם בפר"ט והמגיד בשם הר"ן גיאות ושכן עיקר

והגהות בשם רש"ם והגאונים וה"ג ואלפסי ורא"ה והר"מ והמרדכי בשם ר"ת נ שם בפסחים

באר היטב

ס"ט: (ז) מצוי. אבל במקום שהיין מצוי ודאי יברך על היין אפי' ביום אלא דמ"מ אם היין ביוקר כגון במדינות אלו אין מהדרין אחר היין כיון שאין חיוב גמור כמו שיש חיוב בלילה ומש"ה לא נהגו אפילו גדולים במדינתנו לברך על היין ביום ודאי מברך גם

שערי תשובה

במים דאז ודאי הוי ברכה לבטלה עכ"ל. ועיין לעיל סימן ר"ב ומ"ש שם בד אפרים על הברכה בזה: [ב] מצוי. עיין בה"ט וכתב בר"י בשם הפר"ם סימן תרע"ח דמי שהוא במקום שאין לו פת ויין לא מצי לקדושי ודלא כהרב מהר"י מולכו שם בזה ועיין במג"א לעיל סימן רע"א ועיין המכריע בסימן ע"א שכתב דהיכא דליכא סעודה לא מחייב בקידוש והיינו

טעמא דלא מקדשינן ביו"כ ואפילו אל בשבת כו' והנכון דנפיק י"ח בקידוש שבתפלה שמברך מקדש השבת ע"ש והמיאו בשיורי ברכה וכתב ג"כ בשם ספר הנמים כמ"י שער ג' מבית מטוחה יש מהגדולים שכתב כו' ויש מי שכתב שאין מקדש אא"כ יטעום כזית וזה נראה עיקר עכ"ל ועיין בשו"ת שפת אמרי סימן ס' שהעלה דקידוש על היין לאו דאורייתא וע"ש סימן ס"ג דיו"ט הסמוך לשבת בין מלפניו ובין מלאחריו ואין לו רק רביעית אחד של יין של שבת קודש וכמ"ש לעיל[א] ס"ק ג' מדברי המג"א ודוקא של ליל שבת אבל קידוש של יו"ט בין של יום ובין של לילה כיון דכולהו דרבנן ויו"ט מקרי מקודש לגבי שבת כיון דאקרי מועד ושבת תדיר שקולים הם והרשות בידו אז לקדש היום אז להניחו על קידוש היום בין שהוא שבת בין שהוא יו"ט ע"ש ועיין מ"ש לחלוק על רש"י במ"ש דשבת קודם טפי מיו"ט והוא המיא דאיה מזמנים דף ל' ודבריו ל"ע. ולענין אם מקדשין על י"ש עיין בתשובת בית יעקב סימן נ"ז ועיין בא"ר שהמיא מסם הפרישה שאף ביום אין לקדש על י"ש ומי דבשם אפילו בקידוש של יום. וכתב הא"ר לדינא אף שהוא אחר מדינה אין לקדש אא"כ יכול לשתות בהרבה פעמים אלא לוגמיו אלא בהפסק בינתים ע"ש ועיין לקמן סי' רפ"ט מ"ש בזה. ועיין לקמן סימן רפ"ג[ב] שאם אפשר שיאמלו לו יאמין עד חצות לילה ובברי"י כתב בשם מהר"י מולכו שאם אפשר שיאמלו לו לאחר יאמין עד לאחר ובראה שאם יודע ודאי שיאמלו לו לאחר יש לו להאמין אם אינו מצטער ואפשר דגם המג"א מודה בזה ולא מיירי רק במסופק שמא לא יאמלו לו עוד כלל.

ואם מצטער מותר לאכול אף בידוע שיאמלו לו לאחר ושוב נראתי כן בסימן רפ"ט ע"ש:

משנה ברורה

(כב) לקדש עליו. וע"כ מותר לבשל המאוקין ולסנן היין ולקדש עליו [מ"א] ויש מחמירין דלא נקרא יין עד שיהיה חוסס ג' ימים אחר בישול המאוקין [ספר החיים]: (כג) שאינו טוב וכו'. דאם הם (לא) שוין יש לחוש לדעת היש אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש ולענין ברכה כבר נפסק לעיל בפשיטות בסימן ר"ב ס"א דמברכין עליו בפה"ג: מ (כד) שמקדשין על שכר. ודוקא (לב) במקום דהוי אחר מדינה דהיינו שאין יין מצוי בכל העיר (לג) בשנה הזו ועיקר שתייתן הוא משכר ושאר משקין ואם[א] יש שם יין אלא שהוא ביוקר מקרי[ב] מצוי ואם אין יין ישראל מצוי אעפ"פ שיין א"י מצוי לא מקרי מצוי עי"ז: (כה) ושאר משקין. וחלב ושמן (לד) אין בכלל זה דהא אינו אחר מדינה דאין רגילין לשתותו למשקה ומ"ש חוץ מן המים ר"ל אף אם שתיית כל המקום ההוא הוא רק מים אפ"ה אין דינו לקרותו אחר מדינה עי"ז ואודות יין שרוף עיין לקמיה: (כו) חוץ מן המים. עיין לקמן בסימן רל"ו ס"ב במש"כ שם במ"ב: (כז) ולהרא"ש וכו'. גם הרא"ש ס"ל כהי"א הראשון אלא (לה) דכיון שהפת בא לצורך סעודת שבת תשיב עטי משכר לקדש בו בלילה (לו) ולדינא יש ליזהר לכתחלה שלא לקדש בלילה על שום משקה חוץ מן היין או פת אם אין יין בעיר וכדלקמיה דהרבה גדולי הראשונים מחמירין שאינו יוצא בזה ידי קידוש וגם המחבר לא הכריע בזה להלכה: (כח) על הפת. ומיירי (לז) ידיו עליו עד גמר הקידוש כמ"ש סי' תפ"ג והטעם דכמו שצריך לאחוז בידו הכוס של קידוש כך צריך לאחוז הפת בידו כשמקדש על הפת: (כט) טוב לקדש. היינו דבזה הוא יותר טוב מעל הפת כמו שמפרש הטעם אבל יין במקום שהוא מצוי ודאי יברך עליו אפילו ביום וכדמוכח בסימן רפ"ט ס"ב (לח) ומ"מ במדינתנו שהיין ביוקר (לט) ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין לא נהגו אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכו"ע וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה (מ) ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר: (ל) על השכר, ואם (מא) חביב לו יין שרוף יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתנו שהוא אחר מדינה (מב) אך שיזהר ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית ובדיעבד אז בשעת הדחק שאין יכול לשתות כמלא לוגמיו ואין לו יין ושאר משקין אפילו שתיית כל המסוגין מצטרפין למלא לוגמיו וכדלעיל סימן רע"א סי"ד. ולענין מי דבש ושאר משקים עיין בזה שכתבנו לקמן בסימן רל"ו במ"ב: (לא) שהכל. וזהו הברכה שהוא מוקיף קודם הסעודה הוא היכר שהוא לכבוד השבת משא"כ אם יברך על הפת אין כאן היכר כלל (מ"א): שהרי בבוקר אין אומרים נוסח הקידוש: (לב) לא יקדש על הפת. כדי לחוש לדעת ר"ת שסובר דאין מקדשין על הפת כלל [מ"א]. ודע דאפילו להרא"ש ויתר הפוסקים דנקטינן כוותייהו דמותר לקדש על הפת (מג) ג"כ מודו דבמקום שיש יין בעיר אין מקדשין על הפת דעיקר מצוה הוא על היין אך דלדידהו[ג] אם הפת חביב לו יותר מיין (מד) אז מותר לקדש על הפת אפילו יש לו יין וכן פסק בהה"מ ואפשר שע"ז סומכין העולם להקל בזה: (לג) יכול לקדש עליו וכו'. ונמ"א הכריע דאסור בזה לקדש ע"מ שישתו אחרים כיון שהם יודעים

שער הציון

(לא) עיין בא"ר מה שכתב בשם האגודה: (לב) מ"א: (לג) מ"א: (לד) שע"ת בסימן רל"ו בשם הברכ"י: (לה) טור: (לו) מ"א: (לז) מ"א: (לח) ט"ז: (לט) עיין בא"ר: (מ) מ"א וט"ז וש"א: (מא) מ"א וש"א: (מב) אחרונים: (מג) הגר"א בגאונו ע"ש: (מד) בב"י:

הגהות ותיקונים: א) בבה"ט סימן רע"א: ב) רפ"ט בבאה"ט סק"ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב: וכל שאין יין הרבה גדל סביבות העיר כמהלך יום אף שמצוי הרבה יין אצל החנוני וכו' והרי הם חמר מדינה. וראה בקו"א שם. ב) ובשו"ע הרב שם כתב: ואף במקומות שהיין גדל שם ובשנה א' לקה היין ואינו מצוי כ"כ וכו' הרי משקים אלו חמר מדינה בשנה ההיא, וי"ח וכו' ומנהג העולם כסברא הראשונה. ג) וראה מ"ש בביה"ל. ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: אבל מי שאינו שותה יין מחמת ששונאו יש לו לדחוק את עצמו לשתות ממנו בקידוש של לילה ולא יקדש על הפת וכו'.

לקדש עליו ויטמו אחריס המסובין עמו ואם אין אחריס עמו יקדש על הפת ולא על היין (לד) או ישמע קידוש מאחריס. (הגהות מיימוני פרק כ"ט דמחזור אחר יין ותשובת מיימוני סוף הפלאה סי' ד' דיקדש על הפת לכן נ"ל החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחריס): י °ברכת יין של קידוש (לה) פוטרת יין (לו) שבתוך הסעודה °ואינו טעון ברכה לאחריו (לז) דבהמ"ז פוטרתו בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (לח) (וע"ל סי' קע"ד סעיף ו'):

רעג שיהיה הקידוש במקום סעודה. ובו ז' סעיפים:

א °אין קידוש אלא (א) במקום (א) סעודה ובבית אחד מפנה לפנה °חשוב מקום אחד שאם קידש (ב) לאכול בפנה זו (ג) ונמלך לאכול (ד) בפנה אחרת אפי' הוא טרקלין גדול א"צ לחזור ולקדש: הגה * (ה) ומבית לסוכה תשוב כמפנה לפנה (מרדכי פ' ע"פ) °וי"א (ו) שכל שרואה מקומו (ז) אפילו מבית לחצר א"צ לחזור ולקדש °וי"א שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר ש"ד (וע"ל רש סי' קע"ח) °והוא שיהיו שני המקומות (ח) בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא

ם טור ומוס' בפ"ז דברכות ובפ"ו דפסחים והרא"ש שם ברא"ש הפרק ע שם בשם אביו הרא"ש ר"פ ע"פ א פסחים ק"א וכשמואל הרי"ף והרא"ש והתוספות והרמב"ם בפכ"ט ב שם לגי' הרא"ש והתוספות והרמב"ם שם ס טור בשם רב שר שלום ד טור והמגיד שם בשם הגאונים ה לפי' המוס' והרא"ש

באר היטב

ביום על היין ולמי עושה מצוה מן המובחר ט"ז. כתב המ"א וע"ל דאין מקדשין על היין שרוף אא"כ במדינות שרוב שתית ההמון הוא יין שרוף בכל יום עי' סי' קפ"ב ועי' סי' קע"ד ובתשובת נחלת שבעה סימן נ"ה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף. וכ"כ בהלק"ט ח"א סי' יו"ד:

(א) סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג במקום ענג שם תהא הקריאה

ביאור הלכה

* ומבית לסוכה. עיין במ"ב ודע דא"כ והגר"א ומאמר מרדכי השיגו על רמ"א המקיל במבית לסוכה וס"ל דסוכה כיון שהיא עשויה מחילה בפני עצמה תשובת כמחדר לחדר וצריך לחזור ולקדש אם לא היתה דעתו לזה מתחלה [ובספר דגול מרבבה ותו"ש יישבו קצת את קושיתם שהקשו עליו] ומיהו בעל הה"מ העתיק לדינא את דברי הלבוש שמיקל עוד יותר בענין זה והלבוש אפילו כשהסוכה עשויה חוץ לביתו שמחילת הבית מפסקת מיהו א"ל לחזור ולקדש אפילו לא היתה דעתו לזה מתחלה דמסתמא כיון דדרך הוא לילכם לסוכה כשפוסקין הגשמים לכן אע"ג דלא אתני כאתני דמי. ואם הסוכה עשויה בחצר דהוי לגמרי בית אחר מוכח מדה"מ שם שם"ל דבענין ג"כ שיהא מהבית מקום הסוכה כן מוכח מהפמ"ג שהביא [ובשאר אחרונים לא ראיתי לאחד שיתפוס דברי הלבוש לדינא] וע"כ טוב

א (א) במקום סעודה. דכתיב (ב) וקראת לשבת ענג במקום ענג שהוא הסעודה שם תהא הקריאה של קידוש: (ב) לאכול בפנה זו וכו'. וכ"ש (ג) אם קידש על דעת לאכול בפנה אחרת דשפיר דמי: (ג) ונמלך לאכול וכו'. ומ"מ (ג) לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקידש דהא יש מחמירין גם במפנה לפנה (ד) אם לא שהיתה דעתו בעת שקידש לאכול בפנה אחרת אז מסתברא דאין להחמיר בזה: (ד) בפנה אחרת. אבל אם נמלך לאכול בחדר אחר אף שהוא בתוכו בית צריך לחזור ולקדש כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקידש: (ה) ומבית לסוכה וכו'. כגון שירדו גשמים וקידש בבית ואח"כ פסקו הגשמים ורוצה לאכול בסוכה וה"ה להפך שקידש בסוכה וירדו גשמים ורוצה לאכול בבית בכל זה אין צריך לקדש שנית ומיירי שהסוכה בתוך הבית שהוסר היציע ואין שם הפסק מחילה אחרת רק מחילת הסוכה וע"כ ס"ל דכיון שאין מחילת הסוכה עשויה לתשמיש אלא לשם מצוה היה חשיב כמפנה לפנה בלא מחילה דקי"ל דאפילו לא היתה דעתו מתחלה לכך א"ל לקדש שנית אבל אם הסוכה עשויה מחוץ לבית שמחילות הבית מפסיקות הו"ל כמחדר לחדר דכשאין דעתו מתחלה צריך לקדש שנית אם לא שרואה את מקומו הראשון וכדלקמן זה הוא באור דברי רמ"א לפי מה שביארו המ"א ומפני שיש פוסקים החולקים על כל זה וכמו שנתרחי בבה"לב ע"כ טוב כשרואה לעקור אחר קידוש את דירתו לסעודה[א] שישתה מתחלה (ה) רבעית יין במקום ההוא דאז חשיב ע"ז במקום סעודה וכדלקמן ולכו"ע אין צריך שוב לקדש שנית: (ו) שכל שרואה מקומו. שכיון שיכול במקום הסעודה לראות את המקום שקידש (ז) אפילו דרך חלון ואפילו רק מקצת מקומו חשיב הכל כמקום אחד: (ז) אפילו מבית לחצר. וה"ה (ז) מבית לבית אם רואה מקומו ואין שביל היחיד הקבוע ביומות החמה וביומות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת הי"א הזה (ח) רק לענין דיעבד בשעת הדחק שלא יכול לסעוד במקום הקידוש אבל בלא"ה יזהר מאד שלא להקל מבית לבית ע"י ראיית המקום כי יש אחרונים שמחמירין אפילו דיעבד: (ח) בבית אחד. היינו

שער הציון

(מה) דלא תקשה מה שאמר בתחלה ואם אין אחריס עמו: (מו) לבוש וג"מ מזה דאפילו אם קידש קודם נט"י כמנהגנו אף דבהבדלה י"א דאינו פוטר רק אם הבדיל אחר נטילה וכבסימן קע"ד ס"ד הכא שאני. עו"ש וכ"כ הפמ"ג: (מז) מ"א בסימן קע"ד ומו"ש: (מח) טור: (מ) רשב"ם: (נ) כ"מ מב"י ואחרונים: (ג) אחרונים והיש מחמירין הוא דעת הר"ן: (ד) עיין במ"א סק"א דמשמע דס"ל מדנקט המחבר לשון דיעבד דלכתחלה אסור ובאמת אינו ראיה דאפשר דלרבותא קאתי וכמו שכתב בגאור הגר"א וכ"כ בחדושי רע"א ע"ש ובפרט דאפילו מחדר לחדר דעת הרמ"א לקמן דנקטינן לעיקר דאם היתה דעתו לזה מתחלה א"ל לקדש שנית ודי לנו אם נחמיר שם לענין לכתחלה ולא בתפנה לפנה: (ה) ואם עוקר מקומו מסוכה לבית מחמת הגשמים יוכל לאכול כזית פת בסוכה דאז חשיב במקום סעודה עי"ז וכדלקמן: (ו) מ"א: (ז) הה"מ: (ח) כן כתב הגר"ז ובה"מ משמע דאפילו בדיעבד אין להקל ע"י ראיית מקום מבית לבית אם לא שהיתה דעתו לזה מתחלה וטעמו דאז יש לצרף לזה דעת ר"נ גאון וכמבואר בא"ר דשיטתו היא אפילו מבית

הגהות ותיקונים: א) אולי צ"ל לסוכה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב פסק כהרמ"א, וראה שם בקו"א סק"ב דכותב דאף המג"א חזר בו. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' פסק כהמג"א, ולא כהשיטות שמביא הביה"ל בין להחמיר בין להקל, וגם לא כתב שטוב שישתה רביעית ואח"כ יעקור.

* (וכן עיקר): ב [י] אם קידש בבית אחד ע"מ לאכול שם (ט) ואח"כ נמלך לאכול (י) במקום אחר צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכול שם: ג [יא] אם קידש ולא סעד * (יא) אף ידי קידוש לא יצא. הגה וצריך לאכול במקום קידוש * (יב) לאלתר * (יג) או שיהא בדעתו (ג) [ל] לאכול שם מיד (יד) אבל בלאו הכי אפילו אכל במקום קידוש אינו יוצא (מהרי"ו מולין) ואם היה בדעתו שלא לאכול (טו) שם מיד

ו ב"י מהא דרב הונא שם בשם רבינו נסים דף ק"ל ז ב"י מהא דאמי שם

באר היטב

של קידוש: (ג) לאכול שם מיד. ר"ל שהיה בדעתו לאכול שם מיד ואירעו אונס שלא אכל אלא לאחר זמן אבל עכ"פ היה נשאר במקום קידוש יצא וא"ל לחזור ולקדש ומש"כ אבל בלא"ה וכו' ר"ל אם לא היה בדעתו לאכול מיד כגון שדעתו היה להפסיק ד"ברים אחרים והפסיק אפי' אכל אחר זמן במקום קידוש אינו יוצא: לקדש בנהכ"נ מפני האורחים האוכלים בבתים שממוכים לבהכ"נ והוא"ל ואינו יכולים שם ה"ז קידוש במקום סעודה כ"כ בעל ההשלמה וכן נמצא בתשובת שאלה להרי"ף ע"ש (עיין בט"ז סימן קנ"א וכתוס' שבת סימן רס"ט) ולפ"ז צ"ל דמ"ש בשו"ע דצריך שיהיו שני המקומות בבית אחד היינו שאם הוא בבית אחד אפילו במקום שרוצה לאכול רחוק ממקום הקידוש שאפילו באותו בית לא היה יכול

שערי תשובה

[ל] לאכול. עיין בה"ט ועיין בגו"ר בכלל ג' סימן כ' דלכתחלה יש לסעוד מיד אך בדיעבד אם שהה עד שעברה הנאתו דכוס קידוש א"צ לחזור ולקדש והמחמיר לחזור ולקדש הוא ברכה לבטלה ע"ש ועיין במח"ב בשם ספר הבחיים כמ"י שאם קידש במקום אחד ודעתו לאכול בבית אחר קרוב נשם שהיה יכול לשמוע משם דברי המקדש באותו מקום שקידש הרי זה מקום סעודה אע"פ שאינו עומד במקום סעודתו בשעת הקידוש ולכן נהגו

משנה ברורה

היינו (ט) תחת גג אחד אע"פ שאין רואה מקומו: ב (ט) ואח"כ נמלך. ולא אכל כאן כזית אבל אם אכל כזית יצא כדלקמן בס"ה: (י) במקום אחר. היינו אפילו בחדר אחר שבאותו בית כיון שלא היתה דעתו לזה מתחלה וכדלעיל בס"א: ג (יא) אף ידי קידוש וכו'. קמ"ל (י) דלא תימא דוקא אם רוצה לאכול במקום אחר הוא דלא מהני הקידוש להתיר לו באכילה כיון שלא קידש במקום סעודה אבל אם אינו רוצה לסעוד אח"כ בכלל יצא עכ"פ ידי קידוש קמ"ל: (יב) לאלתר. ולא יפסיק אפילו (יא) זמן קצר. כתב בשכנה"ג דאם מאיזה סיבה קם מדוכתיה וילא לחוץ ואח"כ חזר למקומו אין צריך לחזור ולקדש מחמת שילא לחוץ כיון שלבסוף היתה הסעודה במקום הקידוש ע"ש (יב) ויש חולקין בזה וע"כ לכתחלה יזהר בזה מאד אך בדיעבד ובפרט כשהיה צריך לעשות צרכיו נראה ודאי דאין להחמיר לקדש שנית דהרי זה כדברים שהם צרכי סעודה: (יג) או שיהא. מלשון או מבואר דמעיקרא לא מיירי כשהיה בדעתו בפירוש בשעת קידוש לאכול לאלתר אלא בסתמא ואפ"ה יצא כיון שאכל לאלתר והדר אשמועינן דאם היה בדעתו בשעת קידוש זה אפילו אם אירעו אח"כ אונס ולא אכל מיד אלא אח"כ ג"כ יצא [ואם יצא גם ממקומו בינתים דעת (יג) כמה אחרונים שצריך לחזור ולקדש] וה"ה כשהיה טרקלין גדול והלך מפנה לפנה לאכול שם או כשקידש בחדר זה על מנת לאכול מיד בחדר אחר שהוא תחת גג אחד או מארעא לאגרא ועל ידי ההליכה גופא נשתהה איזה זמן ג"כ אין צריך לחזור ולקדש: (יד) אבל בלא"ה וכו'. היינו שלא היתה דעתו לאכול מיד כגון שדעתו (יד) להפסיק בדברים אחרים והפסיק (טו) אפילו היה ההפסק אח"כ מחמת אונס אף שאכל אח"ז במקום קידוש לא יצא. ונראה דאם היה ההפסק מחמת הדברים שהם צורך סעודה לא חשיב הפסק: (טו) שם מיד. פי' לענין שינוי מקום היינו רק לענין דחדר לחדר לענין ברכה מקרי שנוי מקום גם לענין קידוש הוא שנוי מקום ומפנה לפנה חשיב במקום אחד אבל במה דקי"ל לענין ברכה דמפסיד ברכתו מפני יציאתו לחוץ בגבד אף שחזר דהטעם הוא מפני היסח הדעת בגבד מה שאמי קידוש דבודאי לא הסיח דעתו ודמי לדברים שטעונין ברכה לאחריהם במקומם וכנ"ל] וכן כל הנדונים הנ"ל שהעתיקו דברי המ"א להלכה סמכו את דין דיציאה לחוץ על נידון דשהתה מחמת אונס ומשמע דרק באופן זה המחיצו בדיעבד ולא ביציאה לחוץ ואח"כ מצאתי בקונטרס פתח דבר שהאריך והרחיב בדבר הזה מאד והוא מגדל להלכה דלא כהשכנה"ג והמ"א בשם ספר נחלת צבי תלמיד הב"ח שדעתו בהדיא דכשיצא לחוץ וחזר לביתו הוי ג"כ בכלל שנוי מקום לענין קידוש מ"מ נ"ל שאין להחמיר בזה בדיעבד נגד השכנה"ג והיד מלאכי דפשיטא להו ולדידהו הוי ברכה לבטלה כשיקדש שנית וגם כל הנדונים הנ"ל שהעתיקו דברי המ"א משמע ג"כ דס"ל כשכנה"ג דלא שהה וכמ"ש למעלה ובפרט דעיקר קידוש במקום סעודה הוא רק דרבנן ובודאי כדאי לסמוך עליהם בשעת הדחק שלא לחזור ולקדש שנית אך לכתחלה בודאי יש ליזהר בזה: * או שיהא וכו'. עיין במ"ב שכתב דאם אירע לפפוקי נפשיה מידי פסיקא ולעשות כמו שכתבתי במ"ב: * וכן עיקר. ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן אלא במקום דוחק דהא המ"א בסק"א מחמיר לכתחלה אפילו במפנה לפנה ונהי דשם כתבנו דמסתברא דאין להחמיר בזה [עיין בשה"ל] מ"מ לענין מחדר לחדר בודאי נכון לחוש לכתחלה לדעת הר"ן שמחמיר בזה מיהו אם גם רואה מקומו נראה דיש להקל אפילו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקידוש: * אף ידי קידוש וכו'. עיין במ"ב ועוד י"ל דכונת המחבר להעתיק מימרא דשמואל בגמרא דאף ידי קידוש לא יצא וכ"ש ידי יין ומיירי הגמרא שם שהוא רואה לסעוד אח"כ במקום אחר ולשמות יין בסעודה ע"ש: * לאלתר. עיין במ"ב במש"כ בשם שכנה"ג והובאו דבריו גם בספר יד מלאכי ופשיטא ליה לבעל שכנה"ג ד"ז כ"כ עד שכתב דישתקע הדבר ולא נאמר היפך זה. והנה במ"א סק"ה בסופו כתב דאם יצא ממקומו בינתים צריך לקדש שנית כנ"ל והנה משלמן עני שטיס והה"מ וס"א משמע דמפרשים אותו כפשטיה דאם יצא ממקומו אף שחזר צריך לקדש שנית וכן מבואר ביותר בהדיא בהגר"ז [אך בסו"ס ומתה"ס משמע דמפרשים את דברי המ"א כשלא חזר למקומו אלא שאכל שם ובא לאשמועינן דאף שהיה זה נאותם שלא היה לו גר במקום הראשון ולגבי שהיה חשיב זה במקום סעודה כיון דלכתחלה היה בדעתו שלא לשהות וכמ"ש שם מקודם אפ"ה לגבי שינוי מקום אין נ"מ בזה] וכדי שלא יתלקו אהדדי נראה דהמ"א לא קאי רק אדסמיך ליה דמיירי שם מקודם דשתהה מחמת אונס דא"ל לחזור ולקדש מפני שלא היתה דעתו לזה מתחלה וע"ז סיים דאם יצא ממקומו בינתים צריך לחזור ולקדש והיינו משום דבלא"ה כבר נשתהה אבל מטעם יציאה לחוץ לחוד גם הוא יסבור כשכנה"ג דלא חשיב שינוי כיון דבסוף קעד במקום קידוש וסמך לזה ממה דקי"ל דדברים הטעונין ברכה לאחריהם במקומם שאם יצא וחזר א"צ לחזור ובנדון מטעם דלקביעה קמא הדר והרי שם אפילו אם יברך במקום שיצא ג"כ מתקיימת המצוה דבהמ"ז ואפילו הכי כיון דלכתחלה המצוה לחזור למקומו אמרינן דלא הסיח דעתו ממקומו הראשון וא"צ לחזור ובברך וכ"ש בזה דאינו יוצא ידי קידוש אא"כ יחזור ויסעוד במקום הקידוש וגם דאם לא יחזור איגלאי מילתא דשתה מתחלה שלא כדין דאין קידוש אלא במקום סעודה פשיטא דלא הסיח דעתו ממקום הראשון [ומע"ג דלפי' המוס' פסחים ק"א ד"ה אבל מדמיין קידוש לברכה מקום לענין קידוש הוא שינוי מקום ומפנה לפנה חשיב במקום אחד אבל בזה דקי"ל לענין ברכה דמפסיד ברכתו מפני יציאתו לחוץ בגבד אף שחזר דהטעם הוא מפני היסח הדעת בגבד בזה שאמי קידוש דבודאי לא הסיח דעתו ודמי לדברים שטעונין ברכה לאחריהם במקומם וכנ"ל] וכן כל הנדונים הנ"ל שהעתיקו דברי המ"א להלכה סמכו את דין דיציאה לחוץ על נידון דשהתה מחמת אונס ומשמע דרק באופן זה המחיצו בדיעבד ולא ביציאה לחוד ואח"כ מצאתי בקונטרס פתח דבר שהאריך והרחיב בדבר הזה מאד והוא מגדל להלכה דלא כהשכנה"ג והמ"א בשם ספר נחלת צבי תלמיד הב"ח שדעתו בהדיא דכשיצא לחוץ וחזר לביתו הוי ג"כ בכלל שנוי מקום לענין קידוש מ"מ נ"ל שאין להחמיר בזה בדיעבד נגד השכנה"ג והיד מלאכי דפשיטא להו ולדידהו הוי ברכה לבטלה כשיקדש שנית וגם כל הנדונים הנ"ל שהעתיקו דברי המ"א משמע ג"כ דס"ל כשכנה"ג דלא שהה וכמ"ש למעלה ובפרט דעיקר קידוש במקום סעודה הוא רק דרבנן ובודאי כדאי לסמוך עליהם בשעת הדחק שלא לחזור ולקדש שנית אך לכתחלה בודאי יש ליזהר בזה: * או שיהא וכו'. עיין במ"ב שכתב דאם אירע לבית מהני דעתו ובספר אבן העזר לעיל בסימן קע"ח מחמיר דראית מקום לא מהני כלל מבית לבית ואפילו דעתו לזה מתחלה ומ"מ נראה דבדיעבד מפני משום ברכה לבטלה יש לסוף לדעת הי"א שלא לחזור ולקדש אפילו אם לא היתה דעתו לזה מתחלה כי בספר שלמן עני שטיס העתיק את דברי הי"א להלכה וגם הגר"ז הנ"ל: (ט) אחרונים: (י) תו"ש: (יא) מ"א בשם מהרי"ל: (יב) עיין בבה"ל: (יג) המ"א כפי מה שהעתיקו דברי אח"כ ע"ש והלה"מ והמ"א והגר"ז אך המו"ס והמחבית שקל לא הביאו דבריו כך וכמו שבארתי הכל בבה"ל וע"כ לא בארתי דין זה כולי האי: (יד) מ"א: (טו) דה"מ:

שער הציון

(ג) ונמלך ואכל יצא (נ"י סוף הסי'): ד [ח]יכול אדם (טז) לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל (יז) עמהם דלדידהו הוי מקום סעודה [ט]ואע"ג דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה (יח) עמהם כיון דהאי בפה"ג הוא חובה לקידוש כקידוש היום דמי ויכול להוציאם אע"פ שאינו נהנה: הגה (יט) ואפילו בקידוש של יום (ד) בשחרית בשבת מותר לעשות כן (רמ"ו ירושה וב"י בשם הרי"ף והרא"ש והטור סי' תפ"ד) * (כ) והוא שאינם יודעים ואם עדיין לא קידש לעצמו יזהר שלא יטעום עמהם שאסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודתו: ה * [כ]כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה אפי' אכל דבר (ה) (כא) מועט או שתה כוס יין שחייב עליו (ו) (כב) ברכה יצא ידי קידוש

ח הרא"ש בר"פ ערבי פסחים בו ר"ה כ"ט י הרא"ש ר"פ ע"פ ורי"ו בח"א והגהות מיימוני בפכ"ט כ טור בשם וכ"י אפילו לדעת תוס' והרא"ש

באר היטב

(ג) ונמלך ואכל. ר"ל שהיה בדעתו לאכול בבית אחר ונמלך ואכל במקומו מיד יצא: (ד) בשחרית. ובשאר אכילות בשבת לא יברך להם המוציא ואם מקדש על היין לאינו בקי אינו יכול לברך המוציא ט"ז ע"ש: (ה) מועט. היינו כזית: (ו) ברכה. פי' ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונה משמע מדברי רמ"א וב"י דהיינו ששתה כשיעור כמה שטועם כוס של קידוש ומש"ה פסקו דבמילה בשבת שרי למוהל לשתות אם שותה כשיעור. ולבוש וב"ח וט"ז כתבו דבעי שישתה

ביאור הלכה

אח"כ דין זה כתבו המ"א בהדיא וכ"כ הגר"א ומקורם הוא מהא דר"ה דאם היה נשאר במקומו עד שימלו גר לוקח לא היה צריך לחזור ולקדש עבור השהיה וע"כ משום דמעיקרא בשעת קידוש לא היתה דעתו להשהות וקשיא דלמא שאני התם דהשהיה היתה בדברים שהם צורך סעודה אבל בדברים שאינם צורך סעודה י"ל כיון דעכ"פ הפסיק בין הקידוש לסעודה לא מהני מה שהיה דעתו לכתחלה בשעת הקידוש שלא להפסיק כי היכי דלא מהני לענין שני מקומות אף שהשני היה אח"כ רק ע"י אוכא וכמעשה דרב הונא. ודע עוד דלא נוכל למ"לף ממעשה דרב הונא רק על המשך זמן מועט אבל לזמן מרובה אין שום ראיה מהש ואפשר דמש"ה דייק הח"א וכתב שהוצרך לשהות איזה זמן אך בשאר אחרונים לא הוזכר לשון זה. ודע עוד דמה שכתבתי במ"ב או כשקידש בחדר זה וכו' או מאריכא לאיגרא וע"י ההליכה וכו' כן מוכח בחגור שכתב שם וז"ל אפילו באותו מקום וכו' וכו' [הכל כמו שכתוב אצלנו בד"מ] אבל אם היתה דעתו לאכול שם מיד אפילו אם היה הולך לדרך גדול ומתון כך שוהה עד שמגיע לשם תשיב מקום סעודה לפי הירושלמי ואפילו בטרקלין גדולים תשיב מפנה לפנה מקום סעודה עכ"ל והנה מש"כ בדרך גדול אין לו שום באור ועיין בד"מ שכוון קצת לתקן זה וכתב שהה בדרך זמן גדול אבל א"כ מה שסיים לפי הירו' אין לו שום באור וגראה שיש ט"ס קטן דבמקום שכתוב דרך גדול צ"ל דרך גג והשתא א"ש מה שסיים לפי הירושלמי דהיינו מה שהובא בפוסקים בשם הירושלמי דסוכה שמותר בסוכתו ערבה עליו לקדש בתוך ביתו ע"מ לעלות ולאכול בסוכה אף שנשתהה ע"י עליתו לגג לא תשיב שהיה וה"ה מחדר לחדר דאין אחד להו עם מאריכא לאיגרא כדמוכח בפוסקים והמעיין האמתי יראה שכוונתו האמת בעז"ה בדברי החגור ולפ"ז לא נזכר כלל בחגור דין שהיה להיתר מחמת שמתחלה היתה דעתו שלא להשהות דשאני הכא דהשהיה היתה בעליה שהוא לצורך הסעודה ולא תשיב שהיה כלל: * והוא שאינם יודעים. עיין במ"ב וכן נראה לענ"ד דבדיעבד מועיל בכל גווני דכל הברכות אע"פ שיצא מועיל אפילו לבקי כידוע להמעיין בסימן ח' ס"ה בחאחרונים שם ובהג"א סס"ג דר"ה ובר"ן על המשנה דאין פורסין את שמע ומש"כ בב"י פה לע"ג ונראה דמש"ה מיד הפר"ח בסימן תקפ"ה ופסק דבכל גווני יוצא ונראה דכונת הטור הוא למצוה בעלמא לכתחלה: * כתבו הגאונים וכו'. ובספר מעשה רב כתב שהגר"א אף בקידוש היום לא היה מקדש אלא

(כג) עכ"פ שיעור כזית דהאי שחייב עליו ברכה אחרוהה קאי: (כב) ברכה. היינו כשיעור רביעית שחייב עליו ברכה אחרונה ומתם המחבר כאן כדעת הפוסקים לברכה אחרונה צריך שיעור רביעית דוקא [מידושי רע"א לעיל בסימן ק"ל ס"ג] והפמ"ג מצדד דאפילו אם נאמר בעלמא לברכה אחרונה אין צריך רביעית לענין שיהיה נקרא במקום סעודה לא תשיב בפחות מרביעית יין: וגומר

שער הציון

(טז) הגר"ז והה"ח וש"א הרבה דלא כלבוש: (יז) מ"א וש"א ועיין לעיל סי' קפ"ז סי"ט דאפילו קטנים שאינם ב"ב: (יח) כל הפוסקים: (יט) מרדכי הנ"ל וש"א דלא כלבוש: (כ) וממילא אז אינו יכול לקדש בשחרית אף אם ירצה ליתן הכוס לאחרים דאין קידוש אלא במקום סעודה אבל לא דהוא פטור ממצוה: (כא) אחרונים: (כב) בין מפני שאינו אוכל עמהם אז שכבר יצא [כ"מ בב"י]: (כג) מ"א וא"ר וש"א:

הארות והערות: 1) עיין סי' ק"צ ס"ד בה"ל ד"ה מהמסובין, לענין דברי המחבר:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ו' כתב כהשו"ע דיכול להוציאם רק באינם יודעים לברך בעצמם.

הלכות שבת סימן רעג

במקום סעודה (כג) וגומר סעודתו (כד) במקום אחר ודוקא אכל לחם (כה) או שתה יין אכל אכל (ז) [ב] (כו) פירות לא. הגה ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשמות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שופין (כז) כשיעור (ב"י) אבל נהגו ליתן לתינוק (הגמי"י פרק כ"ט): ו * (כח) [ל] ואם קידש בביתו ושמע (מ) שכנו (כט) ושלחנו ערוך לפניו יוצא בו דשפיר הוי מקום סעודה * (ל) [מ] וכגון שנתכוין השומע לצאת ומשמיע (ע) להוציא: ז [נ] י"א שאין מקדשין אלא לאור הנר [ס] וי"א שאין הקידוש תלוי בנר

[ל] טור ור"י מ"ל ומ"ק והגהות מיימוני פכ"ט ם שם מהל דר"ה כ"ט ג רל"ם בר"פ ע"פ בשם י"ל ומרדכי מהל דמי ק"ל ם טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכ"כ הגהות פ"ה

באר היטב

כשיעור רביעית דינא ידי קידוש במקום סעודה]: (ז) פירות לא. ומיני תרגימא מה' מיניס ינא דהא עכ"פ תשיבי טפי לסעודת שבת מיין. ושכר אף על גב דהוי חמר מדינה לא ינא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין מ"א. לפ"ז נ"ל דכ"ש בקאווי"י דלא ינא: (מ) שכנו. ואפילו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמעו ואפילו הוא אינו אוכל וכמ"ש סי' רס"ט מ"א ע"ש: (ע) להוציא. ובזמן הזה שהש"ץ אינו מקדש אלא משום מנהג לא ינא השומע אא"כ

משנה ברורה

(כג) וגומר סעודתו. עיין לעיל בסימן קע"ח ס"כ בהג"ה דלכתחלה לא יעקור ממקומו בלי ברכת המזון אך בדיעבד כשעקר א"ל לברך בהמ"ז מקודש אלא אחר גמר הסעודה: (כד) במקום אחר. ושם (כד) א"ל לברך עוד על הכוס קודש שיסעוד הא כבר ינא ידי קידוש: (כה) או שתה יין. וכ"ש (כה) אם אכל מיני תרגימא מה' מיניס דינא דהם תשיבי טפי לסעודת שבת מיין (כו) אבל שכר ושאר משקין אפילו אם היו חמר מדינה אין יוצא בם במקום סעודה דלא סעיד הלב כמו יין. ועיין בחדושי הגרע"א ובמו"ש שהוכיחו דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"י כוס יין וע"כ נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק: (כו) פירות לא. דה' מיניס נקרא מזון ויין קובע הלב אבל שאר דברים (כז) אפילו אכל מהם הרבה אינו חשוב סעודה כלל וע"כ מה שנוהגים ליתן לתינוק חתן או מילה ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים אין לו לעשות שם כלל ולא קבי במה שהמקדש שותה כל הכוס אף שהוא מחזיק רביעית זהה מהני רק לשותה עצמו אבל לא לאחרים [אחרונים] והנה בשלטי גבורים כתב דאף בפירות די דכל סעודת שבת נחשבת קבע אך דעת הטור ושו"ע עיקר [מ"א] אך אם חלש לבו קצת ואין לו עתה מחמשת המיינים לסעוד אחר הכוס (כח) דעת איזה אחרונים דיש לסמוך על הש"ג בשחרית אבל בלילה בודאי אין לסמוך עליו דשאר פוסקים לא ס"ל כוותיה: (כז) כשיעור. דהיינו שיעור רביעית (כט) וי"א שאינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה אפילו יש שיעור רביעית רק צריך לשמות יין מלבד הכוס של הקידוש: ו (כח) ואם קידש. וה"ה (ל) דאפילו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו הדר (לא) בבית אחר [מ"א] ואם שכנו (לב) אינו יודע בעצמו לקדש מהני הקידוש שלו אפילו הוא אינו אוכל בעצמו וכדלעיל בס"ד ועיין מה שכתבנו שם בסק"כ! עוד כתב המ"א דה"ה כשמקדש על הפת שיכול לברך להם המוציא: (כט) ושלחנו ערוך. נראה דלאו דוקא אלא ה"ה כשרוצה לערוך השלחן לאכול לאלתר ג"כ מהני כיון שהיה דעתו לזה בשעת הקידוש וכנ"ל בס"ג בהג"ה: (ל) וכגון שנתכוין וכו'. לאו דוקא בענין זה דה"ה בכל שמקדש לאחרים דינא הכי (לג) וכשהש"ץ מקדש במיהמ"ד (לד) בזמנינו לא ינא השומע אפילו אם יתכוין לצאת והוא רוצה לסעוד שם אח"כ אא"כ

שערי תשובה

לשמוע: [נ] פירות לא. עיין בה"ט ועיין בגו"ר בלל ג' סימן י"ד שמפקפק במה שאוכלים פת בסנין במקום סעודה וכתב כיון שהבאנוים הקילו בשמחת כוס לא בבר בפת בסנין וע"ש וכ' בר"י בהאידנא נהוג עלמא בפשיטות לאכול פת בסנין אחר קידוש היום ויום ולבבן מעין ג' ואחר זמן סועדים. אך מה שנוהגים ליתן לבת חתן או מילה ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים וקפוות אין לו לעשות שם כלל ולא פבי במה שהמקדש ישתה כל הכוס דלדעת הבאנוים תשיב כסעודה דהיינו לשותה עצמו אבל לא מהני לאחרים ע"ש:

ביאור הלכה

במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא מו יין: * ואם קידש וכו'. עיין במש"כ בא"ח דאפילו לכתחלה וגם דה"ה כשמקדש על הפת וכו'. וקשה דלקמן בסימן רל"ו בסק הש"ע בס"ו בהבלה אומר מיושב והטעם כתב שם בבאור הגר"א משום הסיבה [דבעינן קביעות כשהוא להוציא אחרים] ושיבה דיקן כמו הסיבה דידהו והאיך יכול להוציא שכנו כשהוא בבית אחר ואפילו הרמ"א שם בס"ל דמותר בעמידה הלא מבואר הטעם בב"י דכיון שקונעין עצמן לצאת ידי הבלה קובעים נמי לבפה"ג ע"ש הרי דעב"פ בעינן שיקבעו יחד ולא כשזה בבית זה ושכנו בבית אחר דלא שייך ע"ז שם קביעות בלל ולענין דיעבד לא קשה מידי דבבר בסק לעיל בסימן קס"ז סי"ג דבדיעבד יכול להוציא אפילו בלי קביעות בלל כי קשה לי אליבא דהמ"א דכתב דאפי' לבתחלה יכול לקדש בשביל שכנו [ומהסוגיא דשם בפסחים ק"א דאיתא שם לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלי ושתו וגנו בבי כנישתא אין רואה לפי מה שמיבן הר"ן שם בתירוצא קמא דאורחין מוחרין לאכול בבהכ"נ מקופת הצדקה] אם לא שנתחוק עצמנו דכיון שמכוין השומע לצאת מקרי קביעות אפילו אם הוא בבית אחר: * וכגון שנתכוין וכו'. עיין בסימן רי"ג ס"ג בחדושי רע"א שם שהעיר לפי מה שחידש המ"א בסימן ס' דמצוה דרבנן א"ל כונה לצאת יתנה הדין שם וא"כ לכאורה נראה דה"ה בענינו לפי מה דפסק המ"א בסימן רע"א דמדאורייתא יוצא בתפלה א"כ ממילא יהיה יוצא בדיעבד אם רק נתכוין לשמוע אף אלא כוון לצאת ידי המצוה ואולם לפי מה שכתב התו"ש והגרע"א בסימן זה בבסתם אמרינן שאין מכוין לצאת בתפלה משום דמצות קידוש הוא במקום סעודה ויתא הכל. וגם עיקר דינא דהמ"א מוכח בסימן רי"ג ס"ג דהשו"ע לא ת"ל לחלק בזה וכן במגן גבורים בסימן ס' מפקפק בדברי המ"א מאד וכן מהאר"א מוכח דלא ס"ל

שער הציון

(כד) מ"א: (כה) מ"א: (כו) מ"א וש"א: (כז) אחרונים: (כח) מ"א וכתב שכ"כ הא"ר: (כט) הוא דעת הלבוש ורבו אחרונים העומדים בשבתו ומ"מ בקידוש של שחרית יש לסמוך על המקילין אם אין לו יין כ"כ אבל בקידוש של לילה אין להקל מה[1]אפילו אם ישתה עוד כוס אחד בלילה מלבד זה ג"כ יש לעיין אם נסמוך ע"ז דכמה ראשונים מוכיחים ע"ז כמו שכתב בחדושי רעק"א: (ל) מ"א: (לא) אף דמהתוספות ק"א ד"ה דאכלי ושתי לא מוכח כ"א בחדר אחר מ"מ נראה דה"ה בבית אחר לגמרי דמאי שנא וכ"מ בתחה"ש ובהגר"ז וע"ש מה שכתב עוד בזה. ודע דלפי מה דמסקו התוספות שם דמחדר לחדר מהני דעתו לכתחלה וכן פסק הרמ"א לעיל בס"א אין לנו מקור לסעיף זה מהגמרא והמחבר דפסק כן בפשיטות נראה משום דס"ל דמסתברא הכי: (לב) א"ר: (לג) מ"א: (לד) היינו דהיום הוא מכוין רק משום מנהג:

הארות והערות: 1) עיין סק"ט הטעם (ר"מ):

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ז' וט' הביא ב' השיטות אם די ברביעית אחת או שצריך רביעית נוספת ולא כתב שבלילה א"א לצאת ביין לבד חובת מקום סעודה וכתב דיש לסמוך על דבריהם במקום צורך כמו מילה וקידוש דביהכ"נ, אבל בדאפשר טוב שישתה עוד רביעית שלימה מלבד רוב רביעית של קידוש. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ח' כתב אבל אם אכל פירות אפילו הרבה אינו יוצא ידי חובת קידוש במקום סעודה ואינו מחלק דביום יצא.

ואם הוא נהנה בחצר יותר מפני האויר או מפני הזבובים (לא) מקדש בחצר ואוכל שם אע"פ שאינו רואה הנר שהנרות לעונג נצטוו (י) ולא לצער * (לב) והכי מסתברא:

רעד דיני בציעת הפת בשבת. ובו ד' סעיפים:

א [א]בוצע על (א) שתי (ת) [ת] ככרות (ב) (שלמות) שאוחז שתיהן (ג) בידו (ד) ובוצע (ג) (ה) [ב]התחתונה: הגה ודוקא בלילי שבת (ד"ע) אבל ביום השבת אז בלילי יו"ט בוצע על העליונה (כל בו והגהות מיימוני פ"ח מהלכות חמץ ומצה) והטעם הוא על דרך הקבלה: **ב** [ג]מצוה לבצוע בשבת (ו) פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה (וע"ל סי' קס"ז): **ג** [ד]אין המסובין רשאין (ז) לטעום עד

שערי תשובה

[ת] ככרות. עיין בה"ע ועיין בשו"ת מ"ל סי' ס"ב וסימן ס"ג ודעתו בלחם מסך מלוי בפלוגתת הרמ"ם והר"י ז"ל דלהרמ"ם אם המסרון אינו יותר מחלק אחד ממ"ח לא מקרי חסרון ולהר"י אפילו בחסרון מועט נמי לא מקרי שלם. ואם עדיין לא נחתך ממנה רק לפי שנשרף ונחרך הוא עומד לחתוך האריך בזה בשער אפריס דלא אמרינן כחתוך דמי אפילו יותר מחצבע ויוצאין בו ועיין בח"מ וב"ש בהא"ע סימן קכ"ג. והמ"ל נראה שמסכים לדברי זקנו השער אפריס ובשו"ת מקום שמואל סימן מ"ה כתב ג"כ בענין זה ולא ניחא ליה למימר דהעומד לחתוך לאחוך בלא כחתוך אלא כיון דאיכא אינשי דאכלי אף שנשרף ונחרך לאו עומד לחתוך קרינן ביה (וע"ש שכתב דראוי הוא לאכילה לעשות מורי"ם כמ"ש הרמ"ם בפרק כל שעה כו' ע"ש וזה לא נהירא דמכל מקום כיון דלאו אורחיה למיכל פת חרוך כל צרכו שפיר קרוי עומד לחתוך מן העונה הזאת הראוי לאכילה) וכתב בשו"ת שבסוף ספר מנחת יעקב סימן י"ב בלחם שעשתה לחמים לבנוד שבת ושכחה מליטול חלה קודם אפיה ונטלה אח"כ אם מותר ליקח זו ללחם משנה וכן אם מחמת איסור הצריכו קליפה או נטילה מחלת שבת כיון דאין מפרישין רק חחיכה קטנה ומצד ההכרח ולא מחמת שהמצוה בחיה עליו עושה אותה פרוסה והביא ראיה מעירובין דף פ"ח ע"ש שכתב שיש שפקפקו עליו בזה ועיין בשו"ת הר הכרמל סימן ב' הסכים לדברי החולקים ועיין במג"א לענין לבצוע על פת הבאה בכיסנין כשקובע עליו יוצא אבל אין להניחה ללחם משנה ובזה מיירי הט"ז ע"ש וכתב במח"ב שהטהגים עפ"י האר"י מסדרין על השלחן י"ב ככרות קטנות לכל סעודה שבה על גבי שבה כמין שני סגולין ולוקחין ב' האמצעים ובוצעין מאחד. ובא"ר כתב בשם השל"ה בשחרית מ' כו' וליתא ולא מי שאינו יודע הכוונות אם רוצה לישר מעשיו בלופן שנוהגים מאדי דרזין ולבו לשמים שיהא חשוב לפני ה' כאלו כוון הא מלחא מעלייתא היא וכמ"ש בעל סימן כ"ה עיין שם. ועיין בחגרת הרמ"ז שאף ביום טוב שחל בשבת יש לסדר הי"ב לחמים שגם לחם הפנים היו מסדרין ביו"ט שחל בשבת. וכתב שאין לבטל הסדר בכל יו"ט שעושין ג' סעודות לאפוקי שבת ולאשה השנה או ע"פ שחל בשבת כו' ע"ש ולא ידעתי מקום למה דמשמע מדבריו שאין מקיימין ג' סעודות בשבת ור"ה. וגם לא ידעתי

ביאור הלכה

כן וכבר בארתי זה שם בבה"ל: * והכי מסתברא. עיין בב"י ולפי הגראה דהכרעתו בשו"ע קאי רק אפיפא שהוא נהנה בחצר יותר דאל"ה הרבה גדולים ראשונים ס"ל דעיקר הסעודה תלויה בגר וממילא צריך להיות הקידוש שם דאין קידוש אלא במקום סעודה:

משנה ברורה

אא"כ נתכוין הש"ץ להוציאו: ז (לא) מקדש בחצר ואוכל שם. אבל לא יקדש בבית ויאכל בחצר וכדלעיל בס"א: (לב) והכי מסתברא. והיינו (לה) במצטער הרבה דאל"ה צריך לאכול דוקא במקום גר. ועיין בפמ"ג שמלדד דיותר טוב[א] שיקדש בבית ויאכל מעט ואח"כ יגמור סעודתו בחצר ועיין בסימן רס"ג ס"ט מה שכתוב שם מענין זה:

א (א) שתי ככרות. זכר למן דכתיב לקטו לחם משנה (ת) וגם ביו"ט צריך לבצוע על שתי ככרות. וגם הנשים (ב) מחויבות בלחם משנה שהיו ג"כ בגם המן. ואם יוצא בלחם משנה בפת הבאה בכיסנין עיין לעיל בסימן קס"ח ס"ז שם במ"ב[ו] ובה"ל: (ב) שלמות. ועוגה שנשרפה קצת ועדיין לא נחתך ממנה יש אומרים דיוצאין בו לענין לחם משנה עיין בש"ת (ג) אם אין לו פת שלמה אינו מעכב ויכול לקדש אפילו על כזית פת ונכון להוג שזה שבועע יכוין לפטור בברכת המוציא כל המסובין וגם יאמר להמסובין שיכוונו לצאת בברכתו כדי שכולם יצאו בלחם משנה וכשמוציא אחרים יאמר ברשות רבותי אע"פ שהוא הבעה"ב או הגדול והוא מדרך ענוה: (ג) בידו. בשעת המוציא: (ד) ובוצע וכו'. שהרי לא נאמר לחם משנה אלא בלקיטה. ורש"ל ושל"ה נהגו לחתוך שניהם כפירוש הרשב"א וכן הסכים הגר"א ואם מקפיד על ההוצאה עושה ג' חלות גדולות וג' קטנות ובכל סעודה בוצע אחת גדולה ואחת קטנה והעולם נוהגין כהשו"ע. כתב הפמ"ג אם אין לו בשבת פת ישראל כ"א פת א"י מותר לאכול ממנו ועי"ש עוד: (ה) התחתונה. הב"ח תמה דאין מעבירין על המצות והט"ז תיקן זה ונהג להניח התחתון קרוב אליו יותר מן העליון ונמצא שבוצע תחלה בתחתונה (ד) או לוקחין העליונה בשעת ברכת המוציא ומניחין אותה למטה ובוצעין עליה. ועיין לעיל בסימן קס"ז ס"א בהג"ה שלא יחתוך בכבר עד אחר הברכה כדי שיהיו הבכרות שלמות ע"ש (ה) והמדקדקים רגילים לרשום בסכין קודש ברכה: **ב** (ו) פרוסה גדולה. ולא מחזי כרעבתן כיון שאינו עושה כן בחול ודאי כונתו שחביב עליו המצוה ורוצה לאכול הרבה: **ג** (ז) לטעום וכו'. היינו אע"פ שנתן הבוצע לפני כל אחד ואחד את חלקו וכנ"ל בסימן קס"ז סעיף ט"ו עי"ש:

לחם

שער הציון

(לה) מ"א וש"א: (א) רמב"ם וש"פ: (ב) אחרונים: (ג) ח"א: (ד) מ"א: (ה) מ"א:

הארות והערות: 1) לא נמצא שם (ר"מ):

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: אבל אם מצטער הרבה וכו' יכול לקדש ולאכול בחצר וכו', ולא כתב שיעשה הקידוש בבית ויאכל מעט וכו'.

א שבת קי"ז כרב כהנא כפי' רש"י ורמב"ם בפ"ו מה"ש ב בלבו בשם ים טהרנים והב"י בשם גדולים ושכן נכון ג שם וכו' זרא לפי פי' רש"י ובברכות ל"ט ד בברכות מ"ז

הלכות שבת סימן רעד ערה

שיטעום הבוצע [ה] ואם יש לפני כל אחד (ח) לחם משנה יכולים לטעום אע"פ שעדיין לא טעם הוא: ד (ט) [ו] סעודה זו ושל (ג) [ז] שחרית אי אפשר לעשותה בלא פת:

ערה דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א [א] אין פולין (פי' לנער את הכנים מהבגדים מרגוס בערבי הקדם פליטי) (א) * (א) ואין קורין בספר * לאור הנר [ב] ואפילו אינו מוציא בפיו שמא יטה * [ג] ואפי' הוא גבוה עשר קומות שאינו יכול ליגע אליו שלא חלקו חכמים בדבר [ד] ומטעם זה יש לאסור אפי' הוא (ב) [ח] (ב) בעששית או קבוע

ה ר' יוחנ והרא"ש סס וכר"פ ע"פ והתוספות סס ו המוס' והרא"ש סס מהא דאמרי ק"א א שבת י"ח ב ר"י מהא דהגהות אשרי ג סס י"ב ד טור בשם רבי פרץ וממ"ק

באר היטב

הכרכות של שבת י"ב בכל סעודה: (ג) שחרית. ויכול לקיים ג' סעודות ביום השבת דהיינו אם יש קצת אוכל לדמות הסעודה של ליל שבת עד למחר ובלבד שיקדש היום[א] וצריך לשתות יין אחר הקידוש כמ"ש סי' רע"ג ס"ה מ"א ע"ש ועיין סי' רצ"א ס"א: (א) ואין קורין. וה"ה שאין בודקין הלילית מט"מ רש"ל: (ב) בעששית. ואם היא סגורה במפתח מותר וכן עשה

שערי תשובה

לתנות קדוש י"ב לחמיס בג' סעודות וצ"ע: [ב] שחרית. עיין בה"ט ועיין בגו"ר כלל ג' סימן י"א שאין ללמוד ממעשה לומר דשבת קודש ולא כמהר"י חאגיז ועיין בבר"י ומה"ב בסימן רמ"ב וכאן בשם זרע אמת שלחמיס הנלוטים במי מלים יש נוהגים לבלוע עליהם בשבת כיון שקובעים עליהם ומברכין ברכת המזון לאם הוא ומברכין המוציא ועיין סימן קס"א בדין גלוס במי מלים דבלא"ה איכא דעות דמברך המוציא ועיין לעיל סימן רע"ג:

[ח] בעששית. עיין בה"ט ועיין בא"ר בשם נתן המפתח לאחר ואמר לו שיזהר שלא יתנגו לו ביום השבת יש קצת מקום להקל ובמה"ב כתב שיש להחמיר גם זה:

משנה ברורה

(ח) לחם משנה. ר"ל ואז אע"פ שהוא מוציאם בברכתו יכולים לטעום קודם לו אבל אם אין לפני כ"א לחם משנה (ו) אע"פ שכל אחד ככרו שיאכל ממנו הוא לפניו כולם צריכים לסמוך על הבוצע שיש לפניו לחם משנה ואינם רשאים לטעום קודם לו: ד (ט) סעודה זו וכו'. ר"ל אפילו לדעת המקילין לקמן בסימן רל"א ס"ה לענין סעודה שלישית שאין צריך לעשותה דוקא בפת (ז) בחלו שתי סעודות מודו כו"ע דהם עיקר כבוד השבת (ח)[א]אם יש לו אוכל שאינו יכול לקיים סעודת ערבית ידחה הסעודה עד למחר שיאכל ג' סעודות ביום ובלבד שיקדש בלילה ויאכל מיד אחר הקידוש כזית מחמשת המינים או שישתה רביעית יין כמ"ש בסימן רע"ג:

א (א) ואין קורין וכו'. וה"ה (ט) שאין בודקין הלילית וכל כה"ג דבר צריך עיון שמא יטה הנר להבא השמן לפי הפתילה כדי שילבק יפה: (ב) בעששית. ואם היא סגורה במפתח (ג) יש

ומאחר דברות שלנו כיון שהם סתומים ואין רש רע נשמע מהם עדיף יותר מנר של נפט וחלב שבחמנם שהיה הלאמ"פ מלמעלה פתוח לרוחה ורימו ודף למרחוק עכ"פ הלא נפיש נהוריה ונעשה זה לאחר מועיל דלא יבא להטות כדמשמע בב"י וגם הלא הוא דבר מחוסם מעצמו ולא אמי לאסתפוקי מיניה אבל אמ"כ דאיתי שאין כדאי לסמוך ע"ז מדא דפסק השו"ע לקמן בסי"ב כדעת הרמב"ם דאפילו בנפט אסור בדבר שצריך עיון רב דמיישינן שמא יטה וקריאה לפי הנר הלא נחשב לכו"ע לדבר שצריך עיון הרבה ואפילו לדעת שאר הראשונים המקילין שם שם הלא כתב הרמב"ן שם בהדיא בחדושיו דדוקא לענין בדיקת הכולו לפי הנפש משום נקיות ולא לענין שאר דברים ובאמת דעת הראב"ן היא דעת ירושלמי שם דלא מצאתי לשום פוסק שיסבור דיהיה מותר לקרות אפילו נר של נפט וכ"ש נר של חלב ושמעתי על אנשי מעשה שכותבין על חמיכת נייר בחותיות גדולות שבת היום ואסור להדליק ומדבקין מבעוד יום הנייר במקום (הסרייפל°°) ונראה שע"ז בודאי יש לסמוך להקל אדא דדעת מהרש"ל דסגורה במפתח מותר והי"ה בקשור משונה וכמו שכתב בתמלית השקל ולא"כ בנדון דידן שקשור הנייר על הנר במקום הטייה לא גרע מזה גם כיון שבכל שעה רואה לעינו איסור בהדלקה בשבת דמי קצת לקריאת פרק במה מדליקין המבואר בש"ז דמותר ועוד דדמי למי שמבקש מחברו שיזכירנו דפסק בס"ג דמותר ועיין במה שנכתוב לקמן בסוף סעיף ג'. אמנם אחר כתבי כל זה מצאתי בספר מסגרת השלחן שהאריך בענין זה של לעוד לפני הלאמפי"ן והבא"ש שם מתחלה דעת האוסרין כמו שכתבנו אך בסוף מסיק בשם כמה גדולים שנדדו להתיר אפילו לדעת הרמב"ן הנ"ל מטעם דלא אמר שמא יטה כ"א בפתילה ובנר בלבד שזה דרכו בחול לאחר שהדליק קצת רחש הפתילה שוב אינו דולק כ"כ כמו בתחלה הלכך צריך להטות השמן אל הפתילה או למשוך הפתילה קצת לחוץ אבל הלאמפי"ן שלנו דרכן הם שדולקין מעת שמתחילין להדליק אותם עד סוף הדלקה בדרך אחד ואין האור מתמעט כלל חוץ בסוף כשנשאר מעט נפט בשולי הכלי אז מתמעט אורו ואז אינו מועיל שם יסבב הפתילה לחוץ כי מיכף חוזר ומתמעט בבתחלה ויותר מתמעט לפי שעושה פחם בראש הפתילה וקודם לכן אין חשש שמא יסבב להרבות האור דמסתמא תקן בע"ש שילבק האור כ"כ כפי הצורך שלו ואם היה רצונו לעשות האור גדול יותר אז היה עושהו מיד גדול יותר וכו' והלכך היכא דנותנים הרבה נפט בלאמ"פ ושוטין האור רק כדרך שדרכו לעשותו בחול כשרואה לעמוד שוב אין חשש שמא ירצה להרבות אורו ע"ש שהאריך בסברא זו ומסיק שם דכן ראוי לנהוג שימשוך בע"ש הפתילה לחוץ שיהיה אורו רב כדרכו בחול ואז אין חשש שמא יתקנו בשבת עכ"ד בקצרה. והנה אף שאין היתר זה ברור מ"מ יש לסמוך להקל לענין מ"ש שלא לבטל ובפרט אם הוא לומד בביהמ"ד אצל נר של נפט נוכל לנרף דעת האו"ז שמתיר בצטר וס"ל דכל בצטר הו"ל כתרי בחד עיונא ואף דלא קי"ל הכי מ"מ יש לנרף דעתו בצירוף הסברא הנ"ל להתיר. וכ"ז כתבנו אם ח"א לו בתופן אחר אבל לבחלה בביתו טוב וכהן שיעשה בתופן ההיתר לכו"א וכמו שיעלנו מתחלה בראש דברינו: * ואפילו הוא גבוה וכו'. עיין ט"ז החלוק בין דבר הנאסר שעליו אמרינן דלא פלוג משא"כ לענין אדם הקורא אחרינן דלא

שער הציון

(ו) לבש בסימן קס"ו: (ז) תוספות: (ח) עיין במ"א ואף שהוא כתב קצת אוסם לא העתקתי מפני דברי ממד משה ע"ש שמסיק כן לדינא וכן להפמ"ג דין זה של המ"א יש לפקפק בו ע"ש: (א) עיין בב"ח ומ"א ומ"ר וכתב בתמלית השקל דע"י קשר משונה דמי לקבורה בתפתח:

הגהות ותיקונים: א) פי' בלילה

מתרגם: °מנורת נפט °°יד העשוי לסובב הפתילה

ליקוטי דברי הרב: א) ראה בשעה"צ. ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: אם יש קצת אונס וכו'.

בחור שבכותל *(ג) [ה]וכן בנר (ד) של (ג) שעוה: ב [ו]ודוקא אחד (ד) אבל (ה) שנים קורין ביחד שאם בא האחד להטות (פי׳ להטות הנר כדי שיגיע השמן לפתילה) (ו) יזכירנו חבירו והוא שקורין בענין אחד שאז ישגיח האחד במה שיעשה חבירו אבל * בשני ענינים לא: הגה וי״א דנשי ספרים אפילו בענין אחד (ז) אסור (כ״י) (ח) ולכן אסור לומר (ה) פיוטים בלילי י״ט שהל להיות בשבת (ט) בנהכ״נ וכן נהגו (מרדכי וסה״ת וסמ״ג והגהות): ג [ז]אם יש אחר עמו * אפי׳ אינו קורא (י) ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה מותר וה״ה אם אומר כן (יא) לאשתו: ד [ח]אדם חשוב (יב) שאין דרכו בחול (ו) להטות מותר בכל גוונא: ה * [ט]במדורה אפילו עשרה (יג) אין קורין [י]משום * דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה ועוד שזנבות האודים סמוכים להם אין זה מכיר כשבא חבירו (יד) להבעיר (ז) ולחתות:

ה כ״י ו שם בגמרא
ז עוד שבלי הלקט
ח שם בגמרא
ט שם י רש״י שם

באר היטב

מהרא״ש ומהר״ם ותלמידיהם וכ״כ בהגמ״י. וב״ח וט״ז וע״ת אוסרים משום דלא פלוג ע״ש. אסור לקרות לאור הנר אפי׳ ביום במקום האפל הלק״ט ח״ב סי׳ כ״ז: (ג) שעוה. ב״ח כתב בשם רש״ל דנהגו להקל לבדוק כלים ולילית ולקרות ההגדה בנר של שעוה דליכא למיחש שמא יטה. ולמצ״ן מקיל בנר של חלב כיון דמאים עיין סעיף י״ב: (ד) אבל שנים קורין. אבל אין פולין אם לא שאחד מפלה והשני משמרו ט״ז וב״ח: (ה) פיוטים. וה״ה הזמירות שאומרים בבית אם לא מי שרגיל קלת. ושאר התפלה מותר לקרות בסידור לאור הנר שהתפלה מלויה בפי הכל: (ו) להטות. פי׳ שברור הוא אבל מסתמא לא ט״ז: (ז) ולחתות.

ביאור הלכה

דלא נאסר על איש כזה מעולם וע״כ יש חלוק בין אדם חשוב לאינו חשוב ובין ענין אחד לב׳ ענינים וכדלקמן ולפ״ז פשוט דאם הוא גדול בשמי ידיו לו שהיו ידיו קשורות מאיזה סבה דמותר לקרות לאור הנר: * וכן בנר של שעוה. עיין במ״א בשם רש״ל ואם עומד נר של שמן ונר של שעוה וחלב סמוכים להדדי אין להתיר אפילו לדעת רש״ל ואפילו לדעת המ״א שמקיל לעיל בסימן רס״ד בעומד נר כשר אצל נר פסול כ״כ בספר תו״ש ופמ״ג ע״ש הטעם. אך בנר שמן ונר שקורין (סטאמרין°) נראה דמותר לקרות לפני הנר שמן כ״ז שהסטאמרין דולק: * בשני ענינים לא. אפילו הוא בספר אחד ונסתפקתי אם מהני בזה באומר אחד לחברו תן דעתך עלי דאפשר כיון דכל אחד טרוד בענינו לא יעיין עליו היטב וכן כה״ג לענין שני ספרים בענין אחד לדעת הי״א המובא בהגה״ה [ועיין בלבוש בס״ג ויש לדמות] ואולי יש להקל בזה במקום הצורך: * אפילו אינו קורא. נקט לשון אפילו משום דיש דעה שסוברת להיפוך והוא דעת בעל התרומה שסובר דדוקא בקורא מקילינן אבל באינו קורא לא מהני אפילו באומר תן דעתך עלי אבל באמת לפי דעת הטור והמחבר דין זה נלמד במכש״כ וכמו שכתב בטור וב״י דבודאי יעיין עליו יותר כשאומר לו תן דעתך עלי ולפי מה שנסתפקנו לעיל בשני ענינים מהני באומר לו תן דעתך עלי ויחל בפשיטות לשון המחבר: * במדורה וכו׳. ולא דמי להא דמקילינן לעיל בסימן רנ״ה ס״א לענין להשתמש נגד המדורה דמותר אפילו נעשית המדורה מדברים שאין עושין מהן פתילה בשבת ומטעם דכל עץ מבעיר חברו ולא צריך לתמוה הכא לענין קריאה דצריך עיונא טפי אדרבה מדורה תמיד יותר שחבירו לא יראה להזכירו בטוח לחתות: * דהואיל ויושבין רחוקין. לכאורה ע״כ דקורין בב׳ ספרים וא״כ אפילו לאור הנר אסור וכנ״ל בהג״ה (סטאמרין) ידוע דאין צריך להטייה כלל לעולם וכ״ש דלא שייך בו שמא ימתוט דאורו גדול מאד ואין צריך כלל לזה: ב (ה) שנים קורין. אבל (ד) אין פולין אם לא שאחד מפלה והשני משמרו שזה ודאי מותר: (ו) יזכירנו חבירו. (ה) ודוקא לענין קריאה שהוא מלאת דמצוה התירו בזה אבל לא לענין רשות כ״כ המ״א ומדברי הט״ז סק״ג משמע שהוא חולק ע״ז: (ז) אסור. שכל אחד מעיין בספרו ואינו משגיח במה שעושה חבירו: (ח) ולכן וכו׳. ואפילו לדעת המקילין לעיל בנר של שעוה וחלב הכא בנהכ״נ דשכיחי רבים יש להחמיר בכל גוונא שלא לומר הפיוטים משום לא פלוג דלפעמים יהיה גרוע שמן ואיכא חשש איסור שמא יטה [תו״ש פמ״ג] ומש״כ לומר פיוטים ה״ה (ו) הזמירות שאומרים בשבת בבית אם לא מי שרגיל קלת בהם וכמ״ש ס״ט מו (ז) שאומר לחבירו תן דעתך עלי שלא אטה: (ט) בבהכ״נ. פי׳ (ה) אפילו שם דיש רבים חיישינן להטייה וכ״ש יחיד בביתו דאסור לאור הנר אבל שאר התפלה מותר לקרות בסידור לאור הנר והטעם שתפלה מלויה בפי הכל וא״ל עיון רב והוי כמו דאשי פרשיות בסעיף י׳: ג (י) ואומר לו. דוקא (ט) באומר לו אבל בסתמא אפילו יש בני בית הרבה חיישינן שלא יסגיחו עליו ויבוא להטות: (יא) לאשתו. כלומר שלא תאמר דאשה דעתה קרובה אצלו ואינה משמרתו: ד (יב) שאין דרכו וכו׳. פי׳ (י) שברור הוא שאין דרכו אף בעת הלמוד אבל מסתמא לא אמרינן כן דיש גם באדם חשוב שדרכו להטות בחול וכדאיתא בגמרא לענין ר׳ ישמעאל בן אלישע שהיה משיש עצמו על דברי תורה בהדיוט. וכתב הפמ״ג ועכשיו אין להתיר באדם חשוב כי כמה פעמים רואינו שמתוך עיון שוכחים ומטים ומוחטים. ומ״מ (יא) בהצטרף לזה ג״כ שהיה נר של שעוה וחלב נראה דאין להתמיר בזה: ה (יג) אין קורין. ר״ל אפילו בענין אחד דלאור הנר שרי ועיין בע״ת דאם ביקש לאחד שיתן דעתו עליו שלא יתחה דמותר והכילו הא״ר: (יד) להבעיר ולחתות. כתב הט״ז נ״ל דאע״פ שמותר

מתרגם: °נר משמן מזוקק

שער הציון

(ג) והובא בפמ״ג ואף דהמחזיק נרבה בזה בשל דנרים שומעין להקל: (ד) ט״ז וח״ל: (ה) פמ״ג: (ו) מ״ל: (ז) פמ״ג : (ח) ט״ז: (ט) ע״ת: (י) ט״ז: (יא) עיין בא״ר ופרישה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב כהאוסרין. ב) ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב כהמ״א ולעת הצורך יש להקל. ג) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב שאדם חשוב מותר ולא חלק בין זמננו לזמן קדום.

ו [ב] תינוקות של בית רבן קורין לאור הנר מפני (מ) (טו) שאימת רבן עליהם: ז [ל] מותר (טז) לקרות במה מדליקין לאור הנר שהרי הוא מזכיר איסור שבת ואין ישכח: ח [מ] נוהגים לקרות בליל יו"כ במחזורים מפני שאימת יוה"כ עליהם: ט [נ] ליל פסח שחל להיות בשבת מותר לקרות ההגדה בספר משום דהוי כעין ראשי פרקים (יז) דאין ע"ה שלא שגורה בפיו (ט) (יח) קצת: י [ס] הרב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות [ע] בפיו בספר וקורא כל שאר הפרשה על פה וראשי פרשיות לאו דוקא אלא *כל שיודע הפרשה ע"פ ובקצת צריך לראות בספר שרי שמאחר שאינו מעיין בספר תמיד אית ליה היכירא ולא אתי להטויי: יא [פ] כלים הדומים זה לזה (יט) וצריך עיון להבחין ביניהם *אסור לבדקן לאור הנר ואפי' להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם הם דומים אסור לבדוק: יב [צ] שמש שאינו קבוע אסור לו (כ) לבדוק כוסות וקערות לאור הנר מפני שאינו מכירן בין בנר שמן זית בין בנר של נפט *(פי' מין זפת לבן וריחו רע) (כא) שאורו רב. הגה ויש מתירין (כב) בשל נפט אפילו בשמש שאינו קבוע (טור וכ"י בשם הפוסקים) *אבל שמש קבוע מותר לו לבדוק * (כג) לאור הנר כוסות מפני (כד) שא"צ עיון הרבה ואם היה נר של שמן זית

ב שם י"ל וי"ג ל טור בשם ס' המצות והיינו סמ"ק מ שם בשם בעל התרומות נ שבלי הלקט בשם ר' בנימין פ שבת י"ל וי"ג ע ר"י מפירש"י ושכן נראה מדברי הפוסקים פ שם בגמרא י"ג צ שם לדעת רמב"ם בפ"ה לפי גרסתו בגמרא סמ"ש המגיד שם והכ"מ והב"י

באר היטב

מטעם זה נ"ל אעפ"י שמותר להתחמם נגד המדורה כמ"ש ס"ס רע"ו מ"מ אין ליצא בסמוך כמש"ל סי' רנ"ה ס"ק ג' ע"ש: (מ) שאימת רבן. אפילו שלא בפני רבן שרי ט"ז מ"א: (ט) קצת.

משנה ברורה

שמותר להתחמם נגד המדורה כדאיתא קוף סי' רע"ו מ"מ אין ליצא בסמוך אצל זגוגית האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיצערו היטב כלרך שמהפכין חגוגית האודים (יב)[א] ויש שכתבו דלא חיישינן שיגוע לזה: ו (טו) שאימת רבן. שאין פושטין יד לגוס דבר ואפילו (יג) בחול אלא ע"פ רבן ולא אחי לאצלוי ומשמע מסתימת הש"ע שסובר כהרשב"א דאפילו אין רבן עמהן שרי דכל שעה מתירלאין שיגוע רבן ולא יבו ובא"ר[ב] הביא הרבה פוסקים שחולקין ארשב"א: ז (טז) לקרות במה מדליקין. משמע דדוקא במה מדליקין שסם מזכר עניני איסור הדלקה ואין ישכח ודליק אבל שאר הלכות שבת לא: ט (יז) דאין ע"ה וכו'. ואם הוא ע"ה שלא למד מעולם ואין שגור בפיו כלל בלי סידור ואין לו שם שום אדם שיבקשהו שיתן דעתו עליו שלא יטה מ"מ אפשר ג"כ דיש להקל שלא לבטל מצות הגדה שהוא מן התורה אפילו אין לו רק נר של שמן [פמ"ג]: (יח) קצת. ומטעם זה יש להתיר למשכים בשבת לבהכ"נ ומתפלל לאור הנר הדולק שם מבע"י לפי שהתפלה ושארי דברים שהוא אומר ודאי שגורים בפיו יותר מן ההגדה בפסח אבל לגמוד שם אסור כיון שצריך עיון [ט"ז]: יא (יט) וצריך עיון. ברמב"ם איתא וצריך עיון רב ועיין בבה"ל דיש לסמוך ע"ז לפני נר של שעה[ד] ואבל דבלא"ה יש מקילין וכנ"ל בסק"ד: יב (כ) לבדוק. ר"ל (יד) לבדוק כוסות הדומין זה לזה ולידע איזה מהן להניחן על השלחן ושמש שאינו קבוע אינו מכירן וצריך לזה עיון הרבה ע"כ חיישינן שמא יטה והר"ן כתב שהבדיקה היא לראות אם הם נקיים ושמש קבוע מפני שהוא בקי בהם מכבר יודע איזה כלי אינו נקי כ"כ: (כא) שאורו רב. ר"ל אע"פ שאורו ריב אפ"ה חיישינן שמא יטה כיון שהוא שמש שאינו קבוע: (כב) בשל נפט. טעמם דלהטייה לא חיישינן לפי שאורו רב ולא צריך לזה ולשמא יתפקע לא חיישינן משום דמאים ובשמן זית וכן בשאר שמנים לבו"ע אסור ולעת הצורך יש לסמוך על דעה זו[ג] כי כן דעת (טו) הרבה לאסורים וכ"כ בספר שלחן עני שטיס: (כג) לאור הנר. של נפט ולענין שאר שמנים עיין בבה"ל: (כד) שא"צ עיון וכו'. ואע"ג דאפילו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אמרו הכא התירו משום נקיות [ר"ן והרמב"ן והריטב"א בחידושיהם

ומטעם זה יש להתיר למשכים בשבת לבהכ"נ ומתפלל לאור הנר הדולק שם מבע"י לפי שהתפלה ושאר דברים שהוא אומר ודאי שגורים בפיו יותר מן ההגדה בפסח אבל לגמוד שם אסור כיון שצריך עיון [ט"ז]: יא (יט) וצריך עיון. ברמב"ם איתא וצריך עיון רב ועיין בבה"ל דיש לסמוך ע"ז לפני נר של שעה[ד] ואבל דבלא"ה יש מקילין וכנ"ל בסק"ד: יב (כ) לבדוק. ר"ל (יד) לבדוק כוסות הדומין זה לזה ולידע איזה מהן להניחן על השלחן ושמש שאינו קבוע אינו מכירן וצריך לזה עיון הרבה ע"כ חיישינן שמא יטה והר"ן כתב שהבדיקה היא לראות אם הם נקיים ושמש קבוע מפני שהוא בקי בהם מכבר יודע איזה כלי אינו נקי כ"כ: (כא) שאורו רב. ר"ל אע"פ שאורו ריב אפ"ה חיישינן שמא יטה כיון שהוא שמש שאינו קבוע: (כב) בשל נפט. טעמם דלהטייה לא חיישינן לפי שאורו רב ולא צריך לזה ולשמא יתפקע לא חיישינן משום דמאים ובשמן זית וכן בשאר שמנים לבו"ע אסור ולעת הצורך יש לסמוך על דעה זו[ג] כי כן דעת (טו) הרבה לאסורים וכ"כ בספר שלחן עני שטיס: (כג) לאור הנר. של נפט ולענין שאר שמנים עיין בבה"ל: (כד) שא"צ עיון וכו'. ואע"ג דאפילו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אמרו הכא התירו משום נקיות [ר"ן והרמב"ן והריטב"א בחידושיהם

ביאור הלכה

וי"ל דטעם זה קמי אליבא דפוסקים המקילין בענין אחד אפילו בשני ספרים וקמ"ל דבמדורה אסור וטעם השני שכתב ועוד שזגוגית וכו' קמי אליבא דכ"ע ור"ל דע"כ אפילו הם סמוכין זה לזה וקורין בענין אחד ובספר אחד ג"כ אסור [ע"מ]: * כל שיודע. פשוט דה"ה אם יודע איזה קוגיא ומסכת כה"ג: * אסור לבדקן. מסתימת הפוסקים משמע דמה לא מפלגינן בין בדיקת שמש קבוע לאינו קבוע כמו לענין בדיקת בשמן דבמקום ואפילו ע"י עצמו אסור והטעם כתב המ"א בשם הר"ן וכ"כ הרמב"ן והריטב"א בחידושיהם דרק שם הקילו משום נקיות וברמב"ם וכן בטור משמע דדין זה תלוי בדין הסמוך ואין איסור בדיקה כ"א בשלרין עיון רב להבחין ביניהם ואז אסור אפילו ע"י עצמו דדמי לשמש שאינו קבוע ול"ל דבגר של שעוה ואבל יש לסמוך על דעת הרמב"ם והטור להקל בשאינו צריך עיון רב דבלא"ה הב"ח בשם רש"ל מקיל בגרות הללו: * פי' מין זפת וריחו רע. כל"ל ותבת לבן ט"ס הוא דנפט לבן אין מדליקין בו בחול וכ"ש בשבת כדאיתא בשבת כ"ו ע"א ועיין בחידושי רע"א על משניות פ' במה מדליקין שכתב ג"כ בשם ספר ב"ד על הא דכתב הרע"ב זפת לבן דתבת לבן ט"ס הוא: * אבל שמש קבוע וכו'. עיין במ"א שהביא בשם הירושלמי דמתפחל אדם מה שבכוס ומה שבקערה לפני אור הנר ואינו פושט אית דאמר מפני שהוא לשעה ואית דאמר מפני הנקיות ומפני הסכנה וא"מ לקנב מיזרין [דהיינו לנקוט לפני הנר ירק האוכל מן הפסולת] דלמאן דאמר מפני הנקיות מותר [ובודאי אנן לא קי"ל כמ"ד מפני שהוא לשעה דהא פסק בבגלי אפילו להבחין בין הבגדים אסור]. והנה מדברי הר"ן שהובא במ"א בדברי הרמב"ן והריטב"א שהביאו ראיה לדברי הש"ע מן הירושלמי הלא משמע דכ"ז לא הותר רק בשאינו צריך עיון הרבה דאל"ה לא מקילינן מפני הנקיות וכן משמע מדברי המ"א שהעתיק להירושלמי אחר דברי הר"ן דקאי בשמש קבוע ובשו"ע הגר"ז מקיל בזה אפילו בשצריך עיון הרבה: * לאור הנר. של נפט וכתב בספר שלחן עני שטיס דה"ה לשאר שמנים וטעמו דלא חיישינן לשמא יתפקע רק בשמן זית ולענ"ד בב"י לא משמע כן דלא ממעטינן רק נפט מזה משום דהוא מאים אבל שאר שמנים דומין לשמן זית וגם

שער הציון

(יב) א"ר ומו"ש: (יג) רש"י: (יד) מ"א: (טו) הרי"ף והרא"ש ומוס':

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: (ומטעם זה אם כשמתחממים אצלה לא ישבו בסמוך לזגבות האודים) . ב) ובשו"ע הרב סעיף ז' פסק דאפילו אין רבן שם מותרים, שאימת רבן עליהם. ג) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים. ד) בשו"ע הרב סעיף י"א מתיר באין צריך עיון רב.

(כה) אין מורין לו לבדוק ואע"פ שהוא מותר גזירה (כו) שמא יסתפק ממנו: הגה נהגו (י) לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום (כז) ביזוי מצוה וכ"כ הרוקח:

רעו דיני נר שהדליק א"י בשבת. ובו ה' סעיפים:

א שבת קכ"ג ב תוס' ורא"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה והגהות פ"ו ה טור ושבלי הלקט בשם ר"מ והמרדכי בפ"ק

א א"א"י (א) שהדליק את הנר בשביל ישראל * (ב) אסור לכל (ג) * ב"אפי' למי שלא הודלק בשבילו: הגה ואין מילוק בזה (ד) בין קנב לו שכר או לא קנב (ה) או שעשאו * בקבלנות או בשכירות דהומיל והישראל נהנה ממלאכה עצמה בשבת אסור בכל ענין (הג"א פ"ק דשבת וב"י בשם סמ"ג וסה"ת) ג"אבל אם הדליקו * לצרכו ד"או לצורך חולה ישראל אפי' * אין בו סכנה הגה או לצורך (ו) קטנים דהוא כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פ"ק דשבת) מותר (ז) לכל ישראל (ח) להשתמש לאורו ה"וה"ה לעושה מדורה (ט) לצרכו או לצורך חולה * ויש אוסרים במדורה משום דגזרינן שמא ירבה (א) בשבילו (י) לכסות. הקשה ב"י בפי' שכ"ה גבי מילא א"י מים לבהמתו מחלקינן בין מכירו או לא וכאן לא חילק. ותירץ דמה אפילו לא מכירו מעולם עכשיו שיושב אצל אש שלו הוי כמכירו. וכ"ת

באר היטב

שצריך לעיין היטב אבל למה שהתרנו [לעיל ס"ק ג'] בנר של שעוה אין כאן איסור ט"ז ע"ש: (י) לכסות. והוא סכנה גדולה אפילו בלא נר של שבת:

ביאור הלכה

בטור לא נזכר שמן זית רק שמן שמשא: * אסור וכו'. היינו לעשות לפני הנר דבר שלא היה יכול לעשות בלא נר [א"ר] ולגמוד או לאכול בפני הנר ג"כ בכלל זה לאיסור [מ' ריב"ש סימן שפ"ז בשם הרמב"ן]: * אפילו וכו'. ודוקא במלאכה ד"ת כענין הדלקה הא במלאכה דרבנן שרי לאחר וע"כ פסקינן דמי שהוא בשבילו מותר לשתוש דמותר לאחר דתחומין דרבנן ואפילו חוץ לי"ב מיל די"א דהוא דאורייתא אפ"ה שרי לאחר כמ"ש המ"א בתקט"ו אות י"ח דאין מפורש בטורה. ומעבר ד"א בר"ה דהלכתא גמירא לה כדאמרינן בפרק הזורק אם עשה א"י בשביל ישראל אפ"ה אסור לכל ישראל ליהנות מזה דהלמ"מ פירוש דקרא הוא והוא בכלל הוצאה כמ"ש הר"ן בפרק כלל גדול במשנה אבות מלאכות ע"ש דאל"כ אין עונשין מהלמ"מ וכיון שהוא פירושו דקרא מורה שבכתב הוי וכדכתוב בהדיא דמיא וכן אם עשה מלאכת הנעשה בשביל ישראל דהא אמרינן בגמרא דסברא הוא מה לי הנעשה מה לי הוצאה ועל כן ככתוב בהדיא דמי [פמ"ג]: * בקבלנות. ר"ל אף דקבלנות כתבו בסימן רנ"ב ס"ב דמותר הכא לענין הדלקה אסור משום שנהנה וכו' וע"ש במ"א סקי"א מיהו בדבר ישראל בלא"ה אסור בקבלנות כמבואר שם בסימן רנ"ב ורמ"א כאן קמ"ל אף אם הישראל במלון אצל הא"י [פמ"ג ובב"ש] ועיין בק"נ שרצה לתפש זכות על האנשים שנוהגין להתיר לעצמן ע"י קצילה ובאמת זה אינו דבדבר ישראל בלא"ה לא מהני קצילה וכנ"ל בסימן רנ"ב וגם רמיזתו מדברי הרא"ש אינה ראיה כלל דהרא"ש לא קאמר רק דאם הא"י האכיל מעצמו לבהמת ישראל א"י הישראל למחות בידו ומשום דאין הישראל עושה שום פעולה בזה אבל לא שיהא מותר הישראל בעצמו ליהנות ממעשה הא"י שעשה בשבילו וכוון להצלים פעולתו בשבת ועיין בסימן רנ"ב במ"א סקי"א ותדע דהא הב"י וגם הרמ"א הסכימו בסימן זה דלא מהני קצילה ולהגן בסימן שכ"ה העתיקו דברי הרא"ש בלי שום מולק ע"ש בסעיף י"ג וע"כ כמו שכתבנו: * לצרכו. ואם הא"י הדליק איזה קיסם או נר משמן פסול המבואר בסימן רס"ד אסור להשתמש לפניו דלא עדיף משאם היה של ישראל דמיירינן בו שמא יטה וכ"כ הפמ"ג. כתב הא"ר א"י שרצה לתקן נר של ישראל [דהיינו למחוט הפתילה] וכבה בידו וחזר והדליקו נ"ל דמותר דזה הוי כמו לצרכו כיון שנכבה בידו ע"ש. ולבקש לא"י למחוט בודאי אסור: * אין בו סכנה. ומיש בו סכנה אפילו הדליק ישראל בשבילו מותר לכל להשתמש לאורו דגר לאחד גר למאה [כן מוכח מבאור הגר"א]: * ויש אוסרים וכו'. ולדבריהם אפילו אם נעשה בשביל חולה שיש בו סכנה אסור לשאר אנשים להתחמם נגדה משום חשש דשמא ירבה

בחידושיהם]: (כה) אין מורין לו. ר"ל אם בא לפנינו לישאל אין מורין לו לכתחלה ואם עשה מעצמו אין מוחין בידו: (כו) שמא יסתפק. ואע"ג דלענין הדלקה לא אסרו משום זה (טז) שאני הכא דע"י שהוא מתקרב לגר ביותר לבדוק חיישינן טפי: (כז) ביזוי מצוה. קשה דבלא"ה אסור משום סכנה דאתי לידי נכפה כדאיתא בפסחים קי"ב ונראה לחלק בין בקטן לגדול [א"ר]:

א (א) שהדליק. וה"ה (אא) לכל מלאכה שיעשה הא"י בשבת בשביל ישראל דאסור לכל ליהנות מזה ועיין לעיל בסימן רנ"ב ס"ב לענין קבלנות: (ב) אסור. מדרבנן דאם יהא מותר ליהנות (ג) יאמר לו להדליק: (ג) אפילו וכו'. ולא דמי למי שהוא בשבילו מתוך לתחוש בשבת דמותר לאחר וכדלקמן בסימן שכ"ה סעיף ח' דתחומין דרבנן (ג) וכן כל איסור דרבנן שעשה א"י בשביל ישראל מותר לאחר שלא נעשה בשבילו: (ד) בין קצב. היינו מע"ש וקמ"ל דלא אמרינן בעינינו א"י אדעתא דנפשיה עביד כדי לקבל שכרו הנקצב לו וכדלעיל בסימן רנ"ב ס"ב לענין קבלנות: (ה) או שעשאו וכו'. הוא פירוש למה שאמר מתחלה בין קצב ע"ז אמר בין שהקצבה היתה בקבלנות או בשכירות (ד) וקבלנות מקרי היכא שנשכרו סתם להדליק לו נר בעת שיצטרך (ה) וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב ושכירות מקרי כשנותן לו בכל יום כך וכך: (ו) קטנים. היינו אם צריכים הרבה (ו) אבל בלא"ה לא: (ז) לכל ישראל. דלא שייך כאן גזירה שמא יאמר לו להדליק בשביל חולה שהרי מותר לומר אף לכתחלה וכדלקמן בסימן שכ"ח סי"ז: (ח) להשתמש לאורו. אפילו (ז) הוא מכירו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו דגר לאחד גר למאה (ח) וכ"ז אין חילוק בין אם הא"י הדליק הגר בביתו או בבית ישראל: (ט) לצרכו וכו'. דמותר לכל ישראל להתחמם אפילו הוא מכירו משום דמדורה קטנה נמי מתממת הרבה אנשים והוי כמו גר דגר לאחד גר למאה והי"א ס"ל דבמדורה גזרינן שמא ירבה ולא דמי לגר משום דלפי ריבוי אנשים שמסובין אצל המדורה צריך להוסיף ולהגדיל המדורה (ט) ואם הסיק הא"י התנור לצרכו כו"ע מודים דרשאי הישראל

שער הציון

(טז) ב": (א) מוכח שם בגמרא וכ"פ כל הפוסקים: (ב) רשב"א: (ג) א"ר ופמ"ג: (ד) מ"א: (ה) מחצית השקל ומו"ש: (ו) מטה יהודה וכ"כ הגר"א: (ז) גמרא: (ח) אחרונים: (ט) מ"א וא"ר: (י) מ"א לפי דעת הב"ח וכן הסכים הא"ר לדינא ועיין בספר ממד משה ומטה יהודה שהסכימו לתירוץ קמא של הב"י דבשאינו מכירו שרי לכ"ע:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בקונטרס אחרון אות ה' כתב דבמקום שאין צורך יש לחוש לדעת הב"י והט"ז ודלא כהב"ח. ב) בשו"ע הרב סעיף י"ג כתב דסכנה יש גם לקטנים.

הלכות שבת סימן רעו

מיהו (יא) אם עשה מ״י (יב) בבית ישראל (יג) מדעתו (יד) אין הישראל צריך (ב) לצאת מע״פ שנהנה מן הגר או המדורה (טור): **ב** [1] ישראל וא״י * שהסבו יחד והדליק א״י נר * (טו) אם רוב א״י מותר להשתמש לאורו ואם רוב ישראל או אפי׳ * (טז) מחצה על מחצה אסור * [2] ואם יש הוכחה (יז) שלצורך (ג) א״י מדליקה כגון שאנו רואים (יח) שהוא משתמש לאורה (יט) אע״פ שרוב ישראל מותר. הגה י״מ דמותר לומר לא״י להדליק לו נר (כ) לסעודת (ד) שבת משום דסברא ליה דמותר (כא) אמירה לא״י אפי׳ במלאכה גמורה (כב) במקום מצוה (ר״ן ס״פ ר״מ דמילה בשם העיטור) שעל פי זה

[1] שם בגר״א
[2] מעובדא דשמואל

באר היטב

תירץ דמסתמא כשיושב אצל האש שלו הוי מכירו מקודם דאין הא״י מניח לישב איש נכרי אצל האש אבל אם ידוע שאין מכירו שרי ועיין ט״ז. וכתב המ״א וכ״ל דאם הסיק התנור כ״ע מודו דרשאי הישראל ליכנס לבית החורף דחימום לאחד חימום לאחה והוי כמו נר דשרי: (ב) לצאת. אבל מחויב למחות מכאן ולהבא כיון שהעניים של ישראל והוא רואה ושותק אדעתא דישראל קא עביד

משנה ברורה

(יא) אם עשה וכו׳. היינו דוקא אחר שכבר עשה הא״י ומה יש לו לישראל לעשות לא הטריחוהו לצאת מהבית בשביל זה (יא) ויזהירו על להבא שלא לעשות כן (יב) אבל אם נזדמן לישראל שראה בעת שהא״י רוצה להדליק בשבילו או לעשות המדורה צריך למחות בידו (יג) אפילו אם היה זה בביתו של א״י ג״כ צריך למחות כיון שהגר והעניים של ישראל (יד) ואפילו אם דעת הישראל לצאת אח״כ לחדר אחר שלא יהנה מהגר (טו) ג״כ צריך למחות וכ״ש בבית ישראל (טז) ואם הא״י עושה בע״כ חייב לגרשו מביתו מפני חילול השם שיתפדהו שעושה הא״י בשליחותו כיון שהוא בבית ישראל (יז) ואין חילוק זה בין אם הא״י עושה בחנם או שקבל עמו שכר בקיבולת כיון שהוא עושה בבית ישראל: (יב) בבית ישראל. לאו דוקא דה״ה אם שבת במלון אצל א״י בשבת כביתו הוא ולא הטריחוהו לצאת ממנו [ב״י]: (יג) מדעתו. היינו (יח) שלא צוהו הישראל אע״פ שעושה הא״י בשבילו לא הטריחו אותו לצאת מהבית אע״פ שבע״כ הוא נהנה (יט) רק שאסור להשתמש לאורו (כ) דבר שלא היה יכול לעשות בלא נר או להתחמם נגד המדורה אבל אם צוהו מתחלה צריך לצאת אח״כ שרוצה לעשות מדת חסידות כ״כ הא״מ בשם הב״י ובמידושי הרשב״א [a]משמע שהוא מתמיר בזה עי״ש: **ב** (טו) אם רוב א״י. דמסתמא (כא) אדעתא דרוצה קעביד (כב) ואפילו אם אח״כ נתרבו ישראל ונתוספו עליהן או שהלכו להן הא״י וכן להיפוך ברוב ישראל: (טז) מחצה על מחצה. הטעם משום דליכא למיקס עלה דמלתא אם בשביל א״י עביד או בשביל ישראל עביד וי״א משום דבמחצה על מחצה מסתמא לשם שניהם נעשה: (יז) שלצורך א״י. ר״ל לצורך עצמו וכדמסיים לבסוף וה״ה (כג) אם יש הוכחה שהדליק בשביל איזה א״י אחר. ואם אנו יודעין שעשה גם בשביל ישראל אסור כ״כ הא״מ ועיין בבה״ל שהארכנו בזה: (יח) שהוא משתמש. היינו (כד) מיד: (יט) אע״פ וכו׳. דמסתמא (כה) כשהדליק מתחלה נמי העיקר אדעתא דידיה עביד ונר לאחד נר לרבים: (כ) לסעודת שבת. היינו (כו) שיושב בחשך ואין לו שום נר בעודתו (כח) אף שעדיין לא בירך בהמ״ז (כט) או שיש לו נר אחד פשיטא דאסור לגוות לא״י להדליק לו דהוי שבות שלא במקום מצוה מיהו אם יש לו שום נר ועבר ולוה לא״י להדליק לו נר אחר שרי ליהנות ממנו בעוד שהנר הראשון דולק כמ״ש בסעיף ד׳: (כא) אמירה לא״י. אבל שבות דישראל עצמו לכו״ע אסור (ל) אפילו במקום מצוה: (כב) במקום מצוה. ולבנות בהכ״נ בשבת ע״י א״י כתב המ״א ואם הא״י עושה בע״כ חייב לגרש הא״י מביתו ואפילו בקבולת כגון שבכרו לכל השנה אסור דה״ל קבולת בביתו של ישראל כמ״ש סימן רנ״ב ס״ב הגמ״ר מ״ש: (ג) א״י. ואם עשה לצורך שניהם אסור כמ״ש סי׳ תקט״ו סס״ו: (ד) שבת. פי׳ שיושב בחשך ואין יכול לאכול סעודת שבת אבל אם כבר אכל פשיטא דאסור כמ״ש רסי׳ זה. וה״ה אם יש לו נר א׳ אסור לומר לא״י להדליק. ואם הדליק

ביאור הלכה

[ב״י] ולעת הצורך יש לסמוך אדעה הראשונה וכן סתם המחבר בסוף הסימן להקל: * שהסבו יחד והדליק וכו׳. לכאורה נראה דא״י המדליק אינו נחשב לחשבון הרוב שהוא מדליק על השלחן על דעת המסובין אצלו ועיין: * אם רוב א״י. כתב במאירי לא כל הרבים שוים שאם יש אדם חשוב כ״כ שהרבים מוכיחים שבשבילו נעשה הולכין אחריו ולכאורה מדברי התוספות שבת קכ״ב ד״ה אמר לא משמע כן דהם כתבו סברא זו לאחי וידוע דהלכה כרבא דחולק עליו בזה וס״ל דאף שהיה ר״ג נשיא ושר בספינה אפ״ה נר לאחד נר למאה ואולי דזה שהוא משתמש בעצמו בהכנס שעשה דאמרינן בזה דהעיקר עשה אדעתיה דנפשיה כדפירש״י סברא זו אינמא יותר ממה דאמרינן בעצמא דהעיקר אדעתיה דרוצא קעביד: * מחצה על מחצה וכו׳. עיין במ״ב דהטעם משום קפיקא והוא מפירש״י בשבת קכ״ב והעתיקו בב״י ולפ״ז בס״א דפסק לגרסו מותר היינו בשם הוכחה וכגון שראינו שהוא משתמש תיכף לאורו וכה״ג אבל אם היה פסק אם לגרסו או לגורך ישראל אסור וכ״כ הפמ״ג ואף דבאמת זה תלוי לפי הסיעות בשבת קנ״א ע״א ע״ב ורש״י בשבת קכ״ב אזיל בזה לפי גרסא ראשונה ולפי גרסא אחרונה דס״ל לרש״י שם דהוא העקרית הטעם בתחלה על מחלה משום דמסתמא לשם שניהן נעשה אבל לענין קפיקא יש להקל וחזו שהעתקתי הטעם השני בב״ב מ״מ לענין דינא יש להתמיר בקפיקא שכן סתם המחבר בסימן שכ״ה ס״ט וסט״ז ובסימן תקט״ו ומ״מ נ״ל דבהלטרף לזה עוד איזה פסק יש להקל ולסמוך על שיטת רש״י וסיעתו המקילין בזה: * ואם יש הוכחה. עיין במ״ב שהעתקנו בשם המ״א דאם עשה בשביל שניהן אסור ועיין המ״א ע״ז כמ״ש בסימן תקט״ו סס״ו ור״ל דאיתא שם בהג״ה דאם לוקט בשביל שניהן אסור ולכאורה למה לא הביא המ״א מקומם מסימן שכ״ה ס״ו דאיתא שם בהדיא דאם ליקט ולד בשביל ישראל וא״י צריך להמתין וכו׳ וי״ל דהו״ל דהתם משום דליכא הוכחה דהעיקר בשביל הא״י אימא בשביל הישראל אבל הכא דאיירינן דהדליק בשביל עצמו ובשביל הישראל אימא דהעיקר אדעתא דנפשיה עביד וסברא זו מוזכרת בפירש״י [שבת קכ״ב] לכן הביא המ״א דאיה כי היכי דשם פסק הרמ״א דאם יודע שלוקט בשביל שניהן אסור וכ״ל אף ברוב א״י [וכדמוכח שם להמעיין] אף דבעצמא אמרינן מאן דעביד אדעתא דרובא דאסור

שער הציון

(יא) מ״א: (יב) הגר״א וכ״כ המ״א בסקי״ד ומש״כ המ״א בסק״ד מיירי שלא ראה בפעם ראשון עד אחר הדלקה כ״כ הא״ר: (יג) הגר״א: (יד) כ״מ במרדכי ובהגר״א: (טו) ודוקא אם אינו עושה בקבולת אבל כשנהנה אסור בכל גווני [הגר״א ופמ״ג וש״א]: (טז) (יח) מ״א: (יט) פמ״ג: (יט) מ״א: (כ) א״ר: (כא) גמרא: (כב) פשוט: (כג) מוכח מטור: (כד) פמ״ג: (כה) רש״י: (כו) מ״א: (כז) כ״מ מפמ״ג דכל הסעודה משובה סעודת מצוה: (כח) כ״מ ממ״א והוא פשוט ויש לעיין אם יש לו כוס לבהמ״ז ועיין לעיל סימן קפ״ג ס״ד ונותן בו עיניו וכו׳. ולפי מה דמסיק הרמ״א בדאיתי יש להתמיר בזה: (כט) מ״א וכל האחרונים דלא כע״ש: (ל) עיין בסימן ס״ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב: ואם רוצה לעשות מדת חסידות יהפוך פניו מאור הנר וכו׳.

ח טור והגהות מיי׳ כפ״ו מ שם והמרדכי והמרדכי כפ״ק

נהגו רמ״ס להקל בדבר לצוות לא״י להדליק נרות לצורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה (כג) ואין מוחה בידם וי״ש להחמיר במקום (כד) שאין (ה) צורך גדול (כה) דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו (כו) וע״ל סי׳ ש״ו״: ג [״]אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו (כז) לילך עמו והדליקו הנר אע״פ שגם הם (כח) צריכים לו אין זה לצורך הא״י כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל: הגה ומותר (כט) לומר לא״י (ל) לילך עמו ליטול נר לנוק (ו) כנר הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר (לא) בעלמא (רמי ירוחם והגהות מרדכי פ״ק דשבת והגהות מיימוני פ״ו): ד [״]אם יש נר בבית ישראל ובא א״י והדליק נר אחר

באר היטב

מותר ליהנות כמ״ש ס״ד מ״א: (ה) צורך גדול. ושל״ה החמיר אף לצורך גדול ושכן ראה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה במו״ש אפילו בחתונה עד שאמרו הקהל ברכו וכן נהג הגאון הר״ש

ביאור הלכה

עביד וכדאיתא בגמרא וע״כ דגמרא אירי במקומא אבל בידוע שעשה גם בשביל המועט אסור א״כ ה״נ אף דאמרינן אם יש הוכחה מותר והייט משום להעיקר אדעתיה דידיה עבד ולא אזלינן בתר האחרים אפילו היו רובא הייט דלא ידעינן שעשה בשבילם אבל אם ידעינן שעשה גם בשבילם אסור בכל גווני. [הג״ה והנה בפריסה הקשה למה מועיל הוכחה והלא בירושלמי מסיק ר׳ יוחה דלצרכו ולצורך ישראל אסור ולפי המ״א לא קשיא מידי דדעת הירושלמי דמתחלה שהפך שמואל פניו הייט משום דידע דלצרכו הדליק ואח״כ כשראה שקרא הא״י שטרו לאור הנר הבין דגם לצורך עצמו הדליק וע״כ סבר ר׳ יוחה דכיון שידע שמואל דלצרכו הדליק מה יועיל שגם לצורך עצמו הדליק משא״כ בעינינו דלא ידעינן כלל שהדליק בשביל האחרים ישראל רק מצד הסברא דאדעתא דרובא קא מדליק לכן אמרינן דכיון שיש הוכחה שהדליק בשביל עצמו לא אמרינן כלל דהדליק אדעתא דאחרינא ע״כ]: והנה בנשמת אדם דחה ראיית המ״א וכסברתנו הנ״ל משום דהעיקר אדעתיה דנפשיה עביד וסברא זו עדיף יותר ממה דאמרינן בעלמא אדעתא דרובא עביד והראיה דמועלת אפילו ברוב ישראל וכמו שפסק המחבר לכך אפילו אם עשה בפירוש גם בשביל האחרים מותר אמנם באמת ראיית המ״א ראיה אלימתא היא דהלא דברי הרמ״א שם נובע מהסמ״ג כמו שמצוין שם והובא בב״י והסמ״ג קאמר ע״ז בהדיא כמו שמפורש בירושלמי והייט ההיא מעשה דשמואל וכמו שהעתיק בביאור הגר״א שם והלא שם משמע בירושלמי בהדיא לדעת ר׳ יוחה דאף לצורך עצמו ולצורך ישראל אסור. ובהכי נדחה נמי מה שראה הא״ר לדחות ראיית המ״א וכתב דשם שאני משום שאא״כ נר ובאמת ז״א דבירושלמי מיירי בנר. ובלא״ה דברי הא״ר מרפסן איגרא דהלא מה שאוסר שם הרמ״א הייט עד הערב בכדי שיעשו וכמפורש שם בס״ג דבאותו יום אפילו ברוב א״י אסור משום מוקצה וכמפורש שם בס״ב והיכא דהאיסור הוא רק משום שאא״כ אינו אסור רק עד הערב וכמו שפסק המ״א בסימן שכ״ה סוף ס״ק כ״ח והסכים עמו שם ג״כ הא״ר מה אלא ודאי משום עצמות הפעולה שנעשה גם בשביל הישראל וא״כ אפילו בנר נמי. והנה כ״ז כתבנו להסביר ראיית המ״א דדאיתו נכונה היא אמנם בעיקר הדין יש לעיין טובא דאף שמדברי הרמ״א שהעתיק דברי הסמ״ג משמע שפוסק כדעת ר׳ יוחה בירושלמי דלצורך עצמו ולצורך ישראל אסור בחידושי הרשב״א על שבת ס״פ כל כתבי מוכת בהדיא שדברי רבי יוחה נדחה מפני הקושיא שהקשה עליו בירושלמי וכן מוכח בפסחא דקונג״א סוף פרק כל כתבי בהדיא מעשה דשמואל דסבר כראית הירושלמי להיתר [והייט בהדליק לצורך עצמו ולצורך ישראל בהדיא מעשה דירושלמי וכן משמע מפירש״י שם דהיה שם שמואל והא״י ועיין בתוספות שם] ולא כדחיית ר׳ יוחה דשם אם לא שנתחוק ונאמר דעובדא אחריתא הוי וכן פסק בספר חמד משה להקל בהדליק הא״י לצורך עצמו ולצורך ישראל אך מה נעשה שמדברי הרמב״ם בפי׳ המשנה ובהלכותיו מוכח שאוסר גם בזה ומה שראה הא״מ לדחות זה דבריו דמוקין. ומ״מ נראה דהסומך להקל בהדליק לצורך עצמו ולצורך ישראל כדברי הרשב״א וכפשטא דסוגיא דידן מין[א] למחות

כשהיו סועדים אצלו סעודה ג׳. [והקשה בס׳ אליהו רבה הא בין השמשות לא גזרו משום שבות וא״ל דלא התירו אלא בע״ש ולא במוצאי שבת ובמ״א מסתפק בזה בסי׳. שמ״ב]: (ו) כנר. ואין

משנה ברורה

לאסור אפילו לדעת העיטור ועיין בפמ״ג שמסיק משום דהוי מצוה שאינה עוברת שיכול לבטלו בחול ועיין בסימן רמ״ד במ״א שהוא אוסר לעשות דבר זה אף בקבלנות (לא) אם לא שיש משם שמא יתבטל מ״ז עי״ז בנין הבהכ״נ לגמרי דאז יש להקל בקבלנות ואפשר דאף ע״י שכירות מותר בכה״ג אם לא ירצה הא״י בקבלנות [פמ״ג]: (כג) ואין מוחה. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [צ״ח ומ״א]: (כד) שאין מוחה. ושל״ה החמיר אף לצורך גדול ושכן רואה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה במוצאי שבת אפילו בחתונה עד שאמרו הקהל ברכו וכן נהג הגאון הר״ש כשהיו סועדים אצלו סעודה שלישית ובפמ״ג מצדד להקל להדליק ע״י א״י במו״ש לצורך מצוה אף כשהוא עדיין בין השמשות וכ״ש בערב שבת בין השמשות לצורך מצוה דבוודאי מותר כדלקמן בסימן שמ״ב עי״ש: (כה) דהא רוב וכו׳. ומ״מ מותר לומר לא״י לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רמ״ס לידי מכשול וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להמיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים [מ״א בשם המ״מ] וכעין זה דעת הפמ״ג לעיל בסוף ס״ק כ״: (כו) ועיין לקמן. ר״ל דשם ג״כ מבואר דלא כבעל העיטור: ג (כז) לילך עמו. דוקא נקט (לב) אבל אם משלחם בשליחותו שילכו בעצמם והדליקו את הנר להאיר להם אין זה מקרי לצרכו אף שעיקר הליכתם הוא בשבילו כיון שאין גופו נהנה מהנר בעת ההלקה ומותר אא״כ לישראל להשתמש אצל הנר וכעין זה כתב הט״ז בסוף הסימן וז״ל נ״ל אותו הנר שמדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה שאכלו לא מיקרי לצורך ישראל כיון שאין גוף הישראל נהנה ממנו אלא כלים שלו מודחים והיא חייבת להדיחם לצרכה היא מדלקת ומותר אא״כ ישראל להשתמש לנר זה (לג) אף צרכי גופו כיון דבעת הדלקת הנר הדליקה לצרכה. ומותר לסייע להשפחה גם בהדחת הכלים לפני נר זה דאף שמצדד הפמ״ג להחמיר בזה היינו כשהישראל ידיח לבדו את הכלים אחר שהדליקה השפחה הנר ומשום דמחזי שהדליקה לצרכו משא״כ בזה אמרינן דהעיקר אדעתא דנפשה קעבדה וכנ״ל בס״ב: (כח) צריכים לו. ר״ל וא״כ הוא הוכחה שלצרכו הדליק וכדלעיל בס״ב: (כט) לומר לא״י. ואין להמיר (לד) אלא לבני מורה דילמא אתי למיסרך ולהקל יותר: (ל) לילך עמו. כגון שרואה שילך עמו למשוך יין מן המרתף או להביא לחם וכה״ג ואין חילוק (לא) בין נר של שעוה וחלב או של שמן אך בנר של שמן נכון להחמיר שלא לומר לא״י שילך עמו במרוצה כי אי אפשר שלא יתקרב עי״ז השמן להפתילה או יתרחק

וי״ש בזה משום מכבה ומבעיר אם היה הישראל בעצמו עושה זה ע״כ אין לומר זה לא״י: (לא) בעלמא. ר״ל (לו) הואיל דהוא רק

שער הציון

(לא) בחא״מ וש״א בסימן רמ״ד: (לב) פשוט: (לג) פמ״ג: (לד) רדב״ז ומ״א: (לה) אף שהגרע״ק בחידושיו מפקפק מאד בשל שמן מ״מ סתמתי להקל כי הא״ר ופמ״ג ועוד אחרונים [עיין בסימן רע״ז בבה״ל] הסכימו להמ״א דלא הוי פסיק רישא גם בשל שמן כי יכול לילך בנתת חהו שסיימתי דנכון להחמיר וכו׳: (לו) מ״א והגר״א:

הגהות ותיקונים: א) ש״ז ס״ה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב: וכן אם יש הוכחה שמדליק לצורך ישראל ולצורך נכרי אע״פ שהרוב נכרים אסור.

הלכות שבת סימן רעו

(לב) מותר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק * (לג) אבל לאחר שיכבה הראשון אסור להשתמש (ז) לאור השני * וכן אם נתן שמן בנר הדולק (לד) מותר להשתמש עד כדי שיכלה השמן שהיה בו כבר ואח"כ אסור. הגה (לה) ומותר (לו) למחות בא"י שבת (לז) להדליק (מ) נר או להוסיף שמן (טור): ה ' בארצות קרות מותר לא"י (לח) לעשות מדורה בשביל הקטנים (לט) ומותרין הגדולים להתחמם בו ואפי' בשביל הגדולים (מ) מותר אם (ט) הקור (מא) גדול (מב) שהכל חולים (מג) אצל הקור (מד) ולא כאותם שנוהגים היתר אע"פ (מה) שאין הקור גדול ביום ההוא*) :

*) הגהות מרדכי בשם תשובת רבי ישראל והגמי"י פ"ז וכשם ר' י"ט ושאר פוסקים *) (משנה"ל דיני מלאכת מיט יהודי בעד ישראל בפי' שב"ה ודיני אמירה לא"י בפי' ז"ז ופי' של"ה ודין שמיתת העבד בסימן ש"ד)

באר היטב

להמיר אלא לבני תורה דילמא אתי למיקרב רבב"ז מ"א: (ז) לאור השני. עיין ט"ז שהעלה דלצורך גדול דהיינו שעונג שבת תלוי בזה המקיל בנרות אפילו אחר כיבוי הראשון ובמדורת אש ג"כ ולא חיש לשמא ירבה כמ"ש ס"א יש לו על מי לסמוך ע"ש. אותו נר

משנה ברורה

רק איסור מוקצה ומוקצה שרי ע"י טלטול מן הצד כמש"כ בסימן ש"א וכיון דאי בעי ישראל שקיל ליה בעצמו ע"י טלטול מן הצד כגון באמורי ידיו או בין אצילי ידיו וכי"ב כשמניח הא"י באיסורא *ליה לן בה ועיין לקמן סימן רע"ט במ"א סק"ט דלטלטל את הפתילה ע"י הא"י כדי שלא יגנב או שלא יפסד אסור ורק טלטול כשהוא צריך לו גופא וכנ"ל בסק"ל או כשצריך למקומו מותר וכ"כ בהה"ח: ד (לב) מותר. ר"ל אף דעתה ע"י הגר הזה שהדליק בשביל ישראל נתגדל האור יותר אפ"ה מותר ומיירי כשהיה יכול מתחלה במקום הזה עכ"פ ליהנות קצת לאור הגר הראשון ולכן שרי ובלא"ה אסור. ועיין לעיל סוף סק"כ דלכתחלה אומר לא"י להדליק אסור בכל ענין: (לג) אבל וכו'. וכן אם היתה מדורה שנדלקה מע"ש ובא א"י והוסיף עצים בשבת בשביל ישראל אסור להתחמם כנגדה לאחר שיכלו העצים הראשונים[2] וקודם שיכלו (ז) יש להתיר לעת הצורך: (לד) מותר וכו'. אף דע"י נתינת השמן ניתוסף האור וכן אם עשה שאר תיקון בהנר בשביל ישראל שע"ז ניתוסף האור אף דבודאי איסור גמור לכתחלה לצוות לא"י לזה אפ"ה מותר להשתמש לאורו כיון דבלא"ה היה יכול מתחלה קצת להשתמש לאורו: (לה) ומותר. דסל"ל להתמיר בזה כדי שלא לדבר בענין הדלקה כלל [ב"י]: (לו) למחות. ומכיון דמיתה בו (לח) והרלה לו דלא ניחא ליה שיעשה בשבת בשבילו אפילו אם אח"כ עשה המלאכה מצוה כאלו עשה המלאכה לגרמו ומותר להשתמש לאורו (לט) ואפילו אם היה הגר של ישראל בבית ישראל. וכ"ז כשלא יעריס בתחתו [מ"א]: (לז) להדליק וכו'. דוקא כשהגר של א"י אצל כשהגר של ישראל צריך למחות בו כשרואה שרואה להדליק גר או להוסיף שמן בשבילו וכנ"ל בס"ק י"א עי"ש [מ"א]: ח (לח) לעשות מדורה. וה"ה להסיק תנור בית החורף: (לט) ומותרין הגדולים. ר"ל כיון דהעיקר נעשה בשביל הקטנים וכנ"ל בס"א אבל אם נעשה בשביל שניהן בימד פוסק השו"ע לקמן בסימן שכ"ה ס"ו דאסור: (מ) מותר. ר"ל אפילו (מ) לומר בפירוש בשבת להסיק: (מא) גדול. דבלא"ה אין דרך הגדולים להלטער כ"כ: (מב) שהכל חולים. ומ"מ (מא) להסיק אחר מנחה בשבת שיהא למו"ש אסור (מב) מאחר דכבר נתחמם בבוקר ואע"פ שכבר נתקרר אינו קר כ"כ שיהא האדם נחשב כחולה אבל קרירות זה ולכן חייבים למחות בא"י שלא להסיק עוד עד אחר צאת הכוכבים וא"מ (מג) הכל תלוי לפי הקור ולפי בית החורף: (מג) אצל הקור. ולריך (מד) להכין מבע"י הפתמים שיהיו מזומנים בשבת לפני הא"י כי אסור לישראל לטלטלם בשבת ולהכינם לפניו: (מד) ולא כאותם וכו'. וא"מ אין למחות בהם דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [ב"י]: (מה) שאין הקור גדול. ועכ"פ (מה) יזהרו שלא לומר לו בשבת להסיק או לעשות המדורה אלא יקבלו עמו בקבלנות שיסיק לו כל ימות החורף בעת שיהיה קר ואז אף אם הא"י יסיק כשאין הקור גדול אפשר דהו"ל כאלו עשה מדעתו ול"ל לגאת מביתו וכמ"ש בס"א ועש"ב בא"ר סקי"ג:

שער הציון

(לז) הדעה קמייתא שבפעיף א' ובפרט דהב"ח מקיל לכו"ע: (לח) ב"ח וא"ח: (לט) פא"ג: (מ) כ"מ בב"י וב"ח: (מא) ב"ח: (מב) משמע דאם לא נתחמם שרי [פא"ג] ובא"ח משמע דאין דין זה ברור אצלו: (מג) ע"ת: (מד) מטה יהודה: (מה) מ"א:

ביאור הלכה

בידו. ואגב דאיירינן בהיתא דהגהת הרמ"א הנ"ל אכתוב מה שנ"ל בזה. והוא. דהרמ"א כתב שם דאם ליקט בשבל שניהן אסור והיינו אף ברוב א"י וכדמוכח שם ומצוין ע"ז ב"י סמ"ג ולענ"ד דהב"י לא סבר כן אלא סובר דברוב א"י אף אם ידוע שליקט בשבל שניהן אמרינן[1] להעיקר אדעתא דרובא עבוד והסמ"ג איירי רק בליקט לשני אנשים א"י וישראל או להרבה אנשים והיה בהן מחלה על מחלה דאל"ה למה כתב הב"י דהסמ"ג לא איירי ברוב א"י יפרש דאיירי הסמ"ג בליקט בפירוש לצורך שניהן דאמשמע ליפניה וכן משמע קצת בחדושי הרשב"א סוף פרק כל כתבי ע"ש דהמעוט נחשב כאלו לא נעשה בשבילן כלל: * אבל וכו'. ולא דמי למה דאיתא בס"א דאם הדליק א"י הנר לגרכו דמותר הישראל להשתמש לאורו ושם הלא בודאי מותר להשתמש אף לאחר שהשלים הא"י גרכו וכמו שכתבו האחרונים דשאני התם דלא נעשה איסור בהדלקה משא"כ מה שכל ההיתר הוא משום שלא נהנה ע"י מעשה הא"י ולכן אסור אח"כ כשנהנה עי"ז. וכן במדורה נמי אסור משום זה כשהוסיף הא"י עצים בשבת לאחר שנכבו העצים הראשונים וכמש"כ בס"ב. ודע דדעת הט"ז הוא דהפוסקים המקילין במדורה הוא אפילו לאחר שיכבו העצים הראשונים וכן בנרות הוא אפילו לאחר שיכבה הנר הראשון ולא קי"ל כוותייהו ובמקום הדחק שאנו בזה עוגג שבת המקיל יש לו על מי לסמוך ולא העתקתי דבריו בס"ב משום דהב"י ומ"א פליגי עליה וסברי דליכא מאן דמתיר במדורה וכן בנרות לאחר שיכבה הנר הראשון שנעשה בהיתר ומה שהיתה הנחה קיימת דבמדורה א"א לידע מתי כלו העצים הראשונים לא סברי כוותיה וכן בספר מטה יהודה כתב דאין לנו בזה אלא בספק הש"ע. ובאמת לענ"ד לע"ג על דברי הט"ז דהמא דאיה מהגה"מ לדבריו בענין מדורה שהתירו תלמידי מהר"ם להתחמם בה שהוסיפו העבדים עצים בשבת ומשמע שם דאפי' לאחר שכלו עצים הראשונים אלמא דאזלי בתר המחלה ולאו דאיה היא כלל וכמעט דאיה להיפוך דטעם ההיתר הוא להמעיין שם משום דבברי הכל מוליס אצל הקור ולא גזרו רבנן בזה באמירה לא"י אפילו לבתחלה: * וכן אם נתן וכו'. ר"ל דבעצמית אלו [שקורין לאמפ] דדרך הוא לכבות הפתילה קודם שנותנין בו השמן מחדש א"כ הוי עתה הדלקה חדשה בשבל ישראל ואסור להשתמש כלל לאורה. שוב נ"ל דזה דוקא אם עשהו בגוזה ישראל אבל שלא בגוזה ישראל אף דעשהו שמדלקת השפתה כדי שתדיש כלי האכילה לא מיקרי לצורך ישראל ט"ז: (מ) נר. דוקא כשהגר של א"י אבל כשהגר של ישראל צריך למחות כמ"ש בס"ק ג': (ט) הקור גדול. ב"ח אוסר להחם בית החורף ב' פעמים בשבת כי די בפעם א' והכל לפי הקור ולפי בית

שער הציון

(נ) הדעה קמייתא שבפעיף א' ובפרט דהב"ח מקיל לכו"ע: (לא) ב"ח וא"ח: (לב) פא"ג: (מ) כ"מ בב"י וב"ח: (מא) ב"ח: (מב) משמע דאם לא נתחמם שרי [פא"ג] ובא"ח משמע דאין דין זה ברור אצלו: (מג) ע"ת: (מד) מטה יהודה: (מה) א"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ראה בהערה הקודמת. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ד הביא שיטת המתירין, ומסיים: ובמקום צורך גדול וכו' יש לסמוך על דבריהם להקל בד"ס.

רעז שלא לגרום כיבוי הנר. ובו ה׳ סעיפים:

א (א) [א]נר שמונח (ב) אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת (א) * (כדרכו) (רמב״ם פ״ה ומרדכי פ׳ כ״ג וז״י בסס סמ״ג) (ג) * שמא יכבנו * (ג) הרוח אבל לנעול הדלת כנגדו (ד) מותר (ת״ה סי׳ כ״ט)[ב] והי״ה בחלון שכנגד הנר שעל השלחן (מרדכי פכ״ב וז״י בסס מוספות וטור) [ב]ואם הוא (ה) קבוע בכותל שאחורי הדלת אסור לפתוח הדלת (ו) ולנעלו כדרכו שמא תהא הדלת (ג) נוקשת עליו ותכבנו אלא פותח ונועל בנחת [ג]ואם הוא קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו (ז) מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו אסור לפתחו ולנעלו: הגה וכנר (ח) של (ד) שעוה מותר לפתוח ולנעול * אע״פ שהוא קטוע בדלת (נ״י): **ב** [ד]אסור לפתוח הדלת (ט) כנגד המדורה [ה]שהיא קרובה קצת אל הדלת (י) ואפי׳ אין שם אלא רוח מצויה אבל אם היה פתוח כנגדה (יא) מותר לסגרו ואין בו משום מכבה: **ג** (יב) [ו]שכח אסור לפתחו ולנעלו כדרכו אבל בנחת שרי ובדלת לא שייך בסיס לדבר האסור דבטלה לגבי הבית מ״א: (ב) שמא יכבנו. ודוקא כשמונח נגד פתיחת הדלת ממש וקרוב אל הדלת וכמ״ש ס״ב ב״ח: (ג) נוקשת. פי׳ כשפותח הדלת נוגע בנר שלאחוריה ריב״ש: (ד) שעוה. נראה פשוט דאם הוא בענין שיש לחוש שיכבה לגמרי אפילו של שעוה אסור ט״ז:

א נר שבת ק״כ וכרמי״) לפירש״י ב הרא״ש בסס פי׳ ר״ח וכ״כ רמב״ם בפ״ה ג סס בסס ר״י ותוספות סס ד סס בגמרא ובאמרי ה סס בתוס׳ ו סס בגמ׳

באר היטב

התורף עיין ע״ת. וכתב המ״א ואפשר לומר כיון שסוכר הא״י להסיק כל ימות התורף ואף אם הא״י מסיק בשאין הקור גדול הו״ל כאילו עשה מדעתו וא״ל לצאת מביתו כמ״ש סס״א ועכ״פ יזהרו שלא לומר בשבת להסיק:

(א) כדרכו. ט״ס הוא דאעפ״י שפותח בנחת מ״מ הרוח מנשב ואסור והג״ה זו נ״ל בסוף הסעיף כשקבוע בדלת עצמה וכו׳

ביאור הלכה

לצורך ישראל יש לדון בו להקל לפי מה שכתב הא״ר [והבאתיו לעיל בס״א] דא״י שרצה למחוה ובכבה בידו וחזר והדליקו למוחר להשתמש לאורו משום דהוי כמו לצרכו כיון שבכבה בידו א״כ ה״ה בעיננו שכבה אותו בידים ועליו להדליקו שנית. ולפ״ז יהיה מותר בעיננו להשתמש עד כדי שיכלה השמן לגמרי דהרי ההדלקה היתה בהיתר אם לא שעשהו בצווי ישראל דאז אסור לגמרי להשתמש לאורו:

* כדרכו. עיין במ״ב מש״כ בסס המ״א והנה אף דבמו״ש ומטה יהודה שסתמו כהמ״א לדינא דאם הנר הוא נגד פתיחת הדלת ממש אסור אף בנחת והס הא״ר ושלחן עלי טעים והח״א והגר״ז וגם מדברי הגר״א שרמז לעיין במ״א משמע דס״ל כוותיה ועיין בסמוך דבמקום שאין רוח מנשב מבחוץ יש לסמוך להקל בשפותח בנחת: * שמא יכבנו. לכאורה קשה דהא אמרינן בגמרא דהוא פסיק רישא ולכן אסור בזה אף שאינו מכוין לכבות חולם לפי מה שפירש שם המהרש״א דלא הוי פסיק רישא ממש רק קרוב לפס״ר ניחא הלשון: * הרוח. עיין במ״ב מש״כ דיש מקילין והוא הא״ר והמטה יהודה שהסכימו לדברי המהרי״ל והרמ״א שסוברים שם דכשאנו רואין שאין רוח אין לחוש שיבשב באותו רגע רוח מבחוץ ומ״מ החמירו הא״ר והמטה יהודה בעיננו מטעם אחר דפתיחת הדלת גורם שיבא עי״ז רוח והבילו[א] לאיה לדבריהם מן הריב״ש וע״כ כתבנו דיש להקל בזה כשפותח הדלת בנחת לאט לאט: * אע״פ שהוא קבוע. הגה לא התנה הרמ״א בזה דדוקא בשכח וכדלקמיה לענין טבלא ומשום דהדלת בטלה לגבי הבית ולא לגבי הנרות ולא נעשה בסיס בכל גווניא וכמו שכתבתי במ״ב סק״ז וכ״כ המרדכי וכן העתיקו כמה אחרונים להלכה וכתבון הרשון של התוספות [שבת ק״כ ע״ב בוד״ה פותח ע״ש] ועיין בספר שיורי קרבן שתמה דבירושלמי מבואר להדיא בזה דדוקא בשכח ואפשר משום דבירושלמי מבואר דרב פתר לה בשכח וגם דלייט על מי שעושה כן ותלמודא דידן לא העתיק רק מה דלייט ומה דפתר לה בשכח לא העתיקו ולא העתיקו הדין דבסיס רק בנר שעוה אסור: **ב** (ט) כנגד המדורה. מפני שהרוח המנשב גורם להבעיר המדורה יותר ואע״פ שאינו מכוין בזה מ״מ (ט) פסיק רישא הוא: (י) ואפילו וכו׳. ר״ל אף דע״י רוח מצויה אין דרך המדורה להבעיר יותר אפ״ה אסור (י) דגזרינן אטו שאינה מצויה. ואם אין שם רוח כלל מותר [מ״א בסימן תקי״ד סק״ט][ב] ואם ע״י דפיקת הדלת עושה רוח מצויה משמע בחדושי הר״ן דאסור: (יא) מותר לסגרו. ואע״פ שהרוח היה מבעירה אין בו משום מכבה שאינו עושה כלום אלא עולר הרוח ואם תכבה תכבה: **ג** (יב) שכח נר. מבעוד יום שלא מדעת ואפילו אם הניחו על הבטלה בכוונה אך לא היה דעתו שישאר שם בשבת ואח״כ שכחו שם (יא) הוא ג״כ

שער הציון

(א) ב״ח ומ״א וש״א: (ב) עיין בבה״ל: (ג) עיין בבה״ל: (ד) פמ״ג לפירוש המ״א שהביא בסס הריב״ש וש״א דסברי כוותיה: (ד) הב״ח ומ״א וא״ז והגר״א ועיין ט״ז והוא הדבר שהעתקנו בסס הפמ״ג: (ה) גמרא: (ו) ב״ח ומ״א וא״ר דלא כט״ז: (ז) מרדכי: (ח) ט״ז: (ט) רש״י: (י) גמרא: (יא) מ״א בסי׳ ש״ט תקי״ו:

הגהות ותיקונים: א) וכרב: ב) נ״ט: ג) סק״י (וע״ש שע״צ ל״ד)

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף א׳ אוסר, שמא יבוא הרוח מיד כשיפתח.

נר * (יג) על הטבלא * (יד) מנער את הטבלא והוא נופל אפי׳ אם הוא דולק רק שלא יכוין לכבותו. הגה וטוב לעשותו * (טו) ע״י (ה) מ״י במקום שמ״ל כ״כ (כל בו) [1] ובלבד שיהא נר של שעוה וכיוצא בו (טז) או שלא יהא בו שמן אבל אם יש בו שמן * (יז) א״א שלא יקרבנו אל הפתילה ונמצא מבעיר [2] ואם הניחו עליה (יח) מדעת אסור לנערה שהרי הטבלא (ו) היא בסיס (פי׳ דבר הנושא דבר אחר תרגום ואת כנו רת בסיסיה) לדבר האסור. הגה ומ״מ מותר ליגע בטבלא * הואיל ואינו מטלטל הנר וה״ה שמותר ליגע (ז) (יט) במנורה שבבהכ״נ * והנרות דולקות עליו ובלבד שלא יגענע (מרדכי פכ״כ[3]):

[1] תוס׳ והרמ״ם והכ״ן סס המגיד בפרק י״ב ד׳ סס בגמ׳

באר היטב

(ה) אינו יהודי. ואז אפילו בשל שמן שרי דפסיק רישיה שרי על ידי אינו יהודי מ״מ: (ו) היא בסיס. כתב הב״ח הנרות שאנו מניחין על השלחן דעתנו ליטול ע״י א״י ודינו כשכח ולא נעשה בסיס עפי׳ ש״ט ס״ד. ובפרט אם הוא במקום הפסד שנפל על המטפחת אין להחמיר כלל. וכתב הט״ז וא״כ דאם נפל ניצוץ מן הנר על המטפחת או אפי׳ הנר עצמו מותר לכ״ע לגער מקום ההוא דהא ודאי שם לא שייך לומר הניחו דהא בשבת נפל.

משנה ברורה

ג״כ בכלל שוכח: (יג) על הטבלא. וה״ה בכ״ז בזמננו לענין השלחן עם הנרות [אחרונים]: (יד) מנער וכו׳. כשצריך להטבלא ואע״ג דאפשר שיכבה הנר ע״י הנפילה (יב) אפ״ה מותר דלא הוי פסיק רישיה וקי״ל דדבר שאין מתכוון מותר וכתב במאירי דדוקא אם הוא מנערו בנחת [דהיינו שמטה הטבלא ומורידו לארץ ואח״כ הוא מנערו] דאל״ה הוא פסיק רישיה וכן משמע במהרי״ל והביאו הא״ר: (טו) ע״י א״י. ואז [יג] אפילו בנר של שמן שרי דבמקום שאין מתכוין שרי ע״י א״י אפילו הוא פסיק רישיה ומשמע במהרי״ל דאם אין מ״י מזומן יראה לעשות ע״י קנון: (טז) או שלא וכו׳. ר״ל שדולקת רק הפתילה וכבר כלה השמן: (יז) אי אפשר וכו׳. ודוקא בנעור אמרינן דהוא פסיק רישיה אבל טלטול בעלמא את הטבלא או השלחן ממקום למקום (יד) שרי אפילו מונח עליו נר של שמן דלא הוי פסיק רישיה ודוקא אם הוא מטלטלו בנחת: (יח) מדעת. בשימן ש״ט יתבאר שיש מחלוקת אימת נקרא מדעת אם בעינן דוקא שיניחו ע״ד שיהיה שם כל השבת או אפילו רק בכיסתו לחוד. והנה הנרות שאנו מדליקין על השלחן דעתנו לטלו למחר ע״י מ״י ולדעת הי״א המקילין שם אין דינו כמניח ולא נעשה השלחן והמפה בסיס לאיסור וכתב הב״ח דאם נפל נר של שעוה או חלב על השלחן ואין מ״י [או (טו) קטן] מזומן לפניו שרי לנער בעצמו דבמקום פסידא סמכינן על המקילין הנ״ל דלא מקרי מניח כיון שהיה דעתו לסלק למחר (טז) ואם היה מונח על השלחן בין השמשות גם בכרות ושאר דברים (יז) שצריך לשבת פשיטא דהם אשורים יותר מן הנר (יח) דהיינו מן שלהבת הנר הדולקת ונעשה בסיס לגמייהו וכמו שכתוב בשימן ש״ט ס״ח דהיכי דהוא בסיס להיתר ולאיסור והיתר אשוב יותר דהוא בטיל לגבי ההיתר ושרי לכו״ע לנער (יט) ואם מ״מ לנער במקום זה משום פסידא דהיינו שיפסיד איזה דבר ע״י הפלת הנר במקום זה רשאי לטלטל השלחן למקום אחר ולנערו שם. ואם צריך למקום שעומד השלחן להושיב שם איזה דבר רשאי לטלטל השלחן ואפילו בעוד שהנרות דולקות עליו כיון שהיה מונח עליו הלחם הצריך לשבת לא נעשה בסיס לאיסור ומזה נודע המנהג שהנשים נזהרות ליתן כבר הצריך לשבת על השלחן קודם הדלקת הנרות ומנהג נכון הוא שיהא (כ) מותר לטלטל את השלחן כשיהיה צריך לו (כא) ורק אם הנר הוא של שמן יזהר מאד לטלטל השלחן בנחת כדי שלא יצא נקרב השמן לפתילה או לרחק. ועיין בפמ״ג שמצדד לומר דלאחר שכבו הנרות אינו רשאי לטלטל השלחן עם המנורה שעליה דהא יכול לנערה מתחלה והוא שהיתה של מתכות וליכא פסידא בגיעורה: (יט) במנורה שבבהכ״נ. היינו בקטועה על מקום אחד אבל אם היא תלויה אפילו ליגע בה אסור שבקל יגענע ואפילו כשכבר כבו הנרות

שער הציון

(יב) גמרא: (יג) מ״א: (יד) פמ״ג: (טו) הוספתי מיבת קטן ממהרי״ל הנ״ל: (טז) מ״א: (יז) אחרונים: (יח) אחרונים והמ״א אזיל בה לטעמיה לקמן בשימן רע״ט סק״ה ע״ש ואע״ג דלפי סברת הריב״ש שם נדחה דברי המ״א מ״מ מתמתי כמותו משום דהרבה אחרונים העתיקו דבריו להלכה: (יט) כ״ז ממ״א וש״א: (כ) הה״מ וח״א וש״א ועיין בספר מעשה רב דמחמיר בזה וגראה דטעמו משום דחשש לסברת הריב״ש דלקמן ומנהג העולם להקל בהמ״א וש״א: (כא) פמ״ג:

הארות והערות: 1) עיין בה״ל ד״ה על הטבלא

מתרגם: °עמוד לפני המתפלל או הלומד להניח עליו ספריו

ט שבת מ"ה י' סס ממשנה קכ"ח

ד ט מותר להניח נר של שבת מבע"י ע"ג אילן וידלק שם בשבת (כ) דליכא למיחש דלכשיכבה לשקליה מיניה ונמצא משתמש במחובר (כא) אבל אין מניחין נר של יו"ט ע"ג אילן דשקיל ומנח ליה ונמצא משתמש באילן: ה י מותר לכפות (כב) קערה ע"ג (מ) * הנר בשבת * (כג) כדי (כד) שלא יאחוז האור בקורה:

רעח שיכול לכבות הנר בשביל החולה. ובו סעיף אחד:

א שבת כ"ט ו' א * (א) א מותר * (ב) לכבות הנר * בשביל שיישן * (ג) החולה שיש בו סכנה:

באר היטב

היא תלויה אפילו ליגע בה אסור שבקל יגענע ט"ז עסי' ש"מ: (מ) הנר. עסי' ש"י ס"ו. ולריך שיגיע מעט אויר תחתיה דאל"כ

ביאור הלכה

של שמן אבל אם נפרש דמותר אפילו במנורה תלויה וכמו שכתבנו למעלה [ומסימן ש"מ אין ראיה להיפך דהתם הכונה במכוין לגדוד ממש ועיין מ"ר בסימן רס"ה] ע"כ דמיירי רק בנר של שעוה דאל"ה היה אסור אפילו נגיעה בעלמא מטעם פן יבא ע"י הגגיעה לגדוד ויטה השמן אל הפתילה ויתחייב משום מעביר וכלעיל בסימן רס"ה בהג"ה וכמו שכתב הא"ר בשם הג"ן שוב מיינתי במרדכי פרק כ"כ ומשמע שם דמיירי בקטועה בהטי"ז דכתב שם שהמיר ליגע במעמד שלפני ארון הקודש וכו' ע"ש: * הנר. כתב המוספפת שבת דנר של חלב יש ליזהר משום הזיעה שעולה למעלה אל הקדרה כדאיתא ביו"ד סימן ק"ה: * כדי וכו'. עיין במ"ב ואם הקערה נוגעת בקורה עי"ז משמע בלבוש [לפי מה שביארו הא"ז] דאסור וטעמו מהא דלקמן סימן ש"י ס"ו דכתב שם המחבר ובלבד שלא יגע בו וכמו שכתב שם המ"א בשם התה"ד דאם הנגיעה היא לצורך דבר המוקלה אסור והכא נמי הלא היא לצורך הקורה וכן משמע ממ"א בסק"ט אלא לפי מה שפסק שם הגר"א דנגיעה מותר בכל גווני א"כ גם בענינו מותר:

* מותר וכו'. עיין במ"ב מה שהעתקתי בשם הרמב"ם והוספתי תיבת החולה משום דמוכח דמהמעיין בלישניה דאמולה קאי והנה בפמ"ג משמע שלא ראה דברי הרמב"ם אלו. ודע דמה שכתב הרמב"ם בשא"א להוליאו ר"ל היכא דמושיבים פן ע"י טלטולו יכבד עליו החולי יותר וכדלקמן בסימן תרי"ח ס"א [ועיין במאירי על שבת בסוגיא זו ומשמע לכאורה דהוא סובר דהסוגיא מיירי בשאפשר להפסיק בהמיקה ואפ"ה מותר בחולה שיש בו סכנה אף לר"י ויש לדחות קצת ע"ש] וגראה דלהרמב"ם אם אפשר לעשות עצה אחרת לבד דאיסורא איכא גם חיוב חטאת איכא דאל"ה ליקחי הגמרא שם בחופן זה ולכך קחני פטור ולא מותר ע"ש. ומ"מ יש לעיין לדינא דאפשר דזה דוקא לדעתו דס"ל מלאכה שאא"ל חייב עליה אבל להפוסקים דפטורי אפשר דמותר לכתחלה בחולה שיש בו סכנה בכל גווני ואין להביא ראיה לסברתו ממה דלא משני הגמרא דהכרייתא דר' אושעיא דאמיא כר"ש מייירי בחולה שיש בו סכנה כמתניתין ושם לו עצה אחרת ולהכי אסור דאפשר דהגמרא יותר רבותא קמ"ל דאפילו בחולה שאין בו סכנה אסור לכתחלה ומ"מ לדינא נראה להתחיר לכו"ע היכא דיש לו עצה אחרת להסחיר האור ע"י כפייתא כלי וכיולא בזה כי באיסור כביה אף היא מלאכה שאא"ל מ"מ מפני שהיא קרובה מאד לאיסור תורה לא רצו להקל בה וכמו שכתב הפמ"ג דלהכי אסרו בגמרא אף לר"ש בחולה שאין בו סכנה ובשאר שבותים קי"ל דמותר ליטראל לחלל אף בחולה שאין בו סכנה ובפרט בדבר שלהרמב"ם חייב חטאת וכמו שכתבנו למעלה האיך נבוא אנחנו להקל לכתחלה: * לכבות וכו'. עיין במ"ב דה"ה להדליק כ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות שבת ועיין בסימן שכ"ח במ"א סק"ז מש"ב שם לדעת רש"י ואפשר דאפילו לרש"י ג"כ יש להתיר ההדלקה כדי לראות איזה דבר הלריך לו וגם שדעת החולה ממיישב בזה עיין לקמן סימן ש"ל במ"א סק"ב לענין יולדת ויש לעיין לפ"ז למה אמרו שם בגמרא אם היתה צריכה לנר וכו' אפילו בסתמא נמי דהיא בחולה שיש בו סכנה ובשו"ע איתא שם בסתמא ומדליקין לה הנר ועיין שם בבה"ל ומ"מ נראה דאפילו לדעת הרמב"ם אין מותר רק להדליק הנר כדי שלא יבא החולה בחשך אבל להטות הנר כדי שיאיר יותר בטוב אסור כי שבת לא הותר רק מה שהוא הכרח לו ועיין בסימן שכ"ח סע"ז: * בשביל שיישן וכו'. לכאורה לא היה לו לתנות כלל בחולה שיש בו סכנה רק בחס ע"י מניעת השינה יבא לידי סכנה שרי וא"ל אסור וכן ראיתי לאחד שכתב כן ומשמע שהוא מפרש כן דברי הגמרא והש"ע אבל לענ"ד לשון הגמרא והשו"ע הוא כפשוטו ממש והטעם משום השינה יפה לחולה כמו שאחז"ל לכן תירו לו הכביה בשביל זה בסתמא דעלול להתרפא עי"ז וגם עכ"פ לחיות חיי שעה יותר בשביל זה דגם ע"ז יתן שבת לדחות [עיין בסימן שכ"ט ס"ד וכ"כ הא"ר וחו"ש] ובלתי השינה אפשר שיבבד עליו החולי ויסתכן יותר. ומיהו אפילו בחולה שאין בו סכנה אם הרופא אומר שע"י מניעת השינה יתגבר עליו החולי יותר ואפשר שיבא עי"ז לידי סכנה גם זה שרי והשו"ע קמ"ל דבחולה מסוכן גם בסתמא שרי: * החולה שיש וכו'. אבל בשביל חולה שאין בו סכנה אסור לכו"ע וכ"ל וכמו איתא בגמרא ואין להקשות ממה דאיתא לקמן בסימן ש"ל בפופו דהתירו לכבות בר"ה אף גחלת של עץ בשביל שלא יזוקו בה והטעם משום דהוא משא"ל כדאיתא בגמרא

שער הציון

(כב) רש"ו שבת קכ"א ע"א: (כג) רמב"ם בפי"ב מה"ש: (כד) כן מוכח ממטה יהודה: (כה) ועיין רש"ל וט"ז ובה"ט: (כו) מ"א ולזה נתכוין רש"י בד"ה ע"ג הגר שהוסיף רש"י ובלבד שלא יכבה. מטה יהודה הנ"ל: (מ) גמרא וכמו שפירש"י שם בדף ל' ע"א ע"ש דה"ה לשאר פטורי דמתניתין וכשידוע לו שהוא רק סכנת נגבי בלבד אסור לו לחלל שבת ולכבות עיין לקמן בסימן שכ"ט סק"ה במ"א ובסימן של"ד סכ"ו בהג"ה:

הגהות ותיקונים: א) בסק"ו: ב) להדליק:

הלכות שבת סימן רעט

רעט דיני טלטול הנר בשבת. ובו ז׳ סעיפים:

א [א] נר שהדליקו בו באותה שבת (א) אע״פ שכבה אסור (ב) [ג] לטלטלו [ב] וכן * (ב) מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותה שבת אסור (ג) לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת: **ב** [ג] נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו * (ד) אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור [ד] ויש מי שהתיר ולא נראו דבריו. הגה וי״ל דמי שהוא (ה) איסטניס והגר (ו) מאיס עליו מותר (ז) להוליאו דהוי לדידיה כגרף של רעי

א שבת מ״ד וכרבי מאיר הרי״ף ורא״ש סס ורמב״ם פכ״ה ב סס וכפ״ק רמב״ם פ״ה ג וכן נראה מדברי הרמב״ם בפכ״ה ומדברי ר״י בת״כ ומדברי הרא״ש והגהת מצרי פ״ג דשבת ד מרדכי סס והאגור בשם רבי יעקיה

באר היטב

(א) לטלטלו. ואם יש אימת א״י מותר לטלטלו אחר שכבה ש״ג. ולרש״י משמע דוקא במקום שכבה אבל שלא במקום שכבה

שערי תשובה

[א] לטלטלו. עיין בה״ט וכתב בנר״י בשם אדמת קודש מ״ב מי שאם בעייני ויגדל הכאב ואור הנר מזיק לו אעפ״כ אסור לטלטלו להעמידו

משנה ברורה

והרגוהו ואין לו עצה להסתיר את האור ג״כ מותר לכבות וכתבו (ב) האחרונים דה״ה בשביל החולה שהוא קפק שכבה ג״כ מותר לכבות (ג) אבל בשביל חולה שאין בו שכנה אסור לכבות לכו״ע ואפי׳ להפוסקים דס״ל דאין על כיבוי חיוב חטאת משום דהוי מלאכה שאין צריך לגופה אפ״ה אסור מדברי סופרים ולכך נקראת מלאכה שאין צריך לגופה שהרי א״ל לתכלית המלאכה כי א״ל לכיבוי בשביל עצמו אלא שהוא מכבה מפני איזה עניין כגון כדי שישן החולה או שהוא חם על השמן שבנר שלא ידלק כולו עכשיו או שהוא חם על חרס הנר שלא יתקלקל מפני חוזק ההדלקה או שמכבה עכיס דולקים מפני שחם עליהם או שמכבה את הדליקה מפני שחם על ממונו כ״ז מקרי אינו צריך לגופו שהרי אינו מכוין לתכלית המלאכה עצמה וכן הדמיון בשאר מלאכות כגון החופר גומא וא״ל אלא לעפרה שהמלאכה היא הגומא וחייב בית משוש בונה ובשדה משוש חורש וכיון דא״ל לגומא הוי מלאכה שאין צריך לגופה. ואין לך כיבוי הצריך לגופו אלא כשהוא מכבה עכיס כדי לעשות מהן פחמין דהלא זה צריך לגוף המלאכה שהרי א״א לעשות פחמין אם לא שיכבה וכן כשהוא מכבה את הפתילה מפני שצריך להבהבה שיהא נאחז בה האור יפה כשיחזור וידליקנה. וכ״ז שכתבנו הוא לדעת הרבה פוסקים והרמב״ם פוסק דמלאכה שאין צריך לגופה חייב עליה ואפילו להפוסקים הנ״ל (ד) איסור כיבה תמוה משאר איסור דרבנן כיון דיש בו לד חיוב לכו״ע:

א (א) אע״פ שכבה וכו׳. והיינו (א) אפילו לא נשאר בו שמן כלל (ב) והטעם דכיון דביה״ש היה אסור בטלטול לפי שנעשה הנר והשמן והפתילה בכיס בשלהבת שהוא דבר האסור בטלטול ומיגו דאיתקצאי לביה״ש איתקצאי לכולי יומא וזהו הנקרא בגמרא מוקצה מחמת איסור דקי״ל דיה לאיסורא. אם יש אימת א״י עליו ע״י הנר [כמו שהיה בזמן האמוראים שהיתה אומה אחת שהיו מקפידין ביום חגם על ישראל שמדליקין נר באותו היום וכל כה״ג] מותר לטלטלו לאחר שכבה [ש״ג וכן הסכים בספר תו״ש דהלא כמ״א ומפמ״ג משמע שאם ירא שיכהו (ג) או שאר הפסד ממון לכו״ע שרי]: (ב) מותר השמן שבנר. וה״ה מותר הנר העשוי מחלב ושעוה (ד) שהדליקו בו באותה שבת וכבה [אחרונים]: (ג) לטלטלו ולהסתפק ממנו וכו׳. דהואיל והוקצה בתחלת כניסת השבת דהיינו שבביה״ש כשהיה דולק היה אסור להסתפק ממנו שבנר חייב משום מכבה וכדלעיל ברסי׳ רס״ה (ה) איתקצאי לכולי יומא שלא להסתפק ממנו אף אחר שכבה וכיון שאסור ליהנות ממנו כל יום השבת ממילא אסור ג״כ לטלטלו דאינו ראוי לכלום ומלבד זה בטלטול גופא הוקצה בין השמשות שנעשה הכל בכיס להשלהבת וכדלעיל בריש סק״א: **ב** (ד) אפילו לצורך וכו׳. ולא דמי לשאר כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו וכמו דאיתא בסימן ש״ח ס״ג דהכא כיון דבביה״ש היה אסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו דהיה בכיס להשלהבת וכנ״ל (ו) מיגו דאיתקצאי לביה״ש לגמרי איתקצאי לכולי יומא לגמרי (ז) ואין חילוק בכל זה בין הנר שהדליקו בו השמן ובין המנורה שהדליקו בה הנרות דגם הוא נעשה בכיס להנרות: (ה) איסטניס. והכ״ח ומ״א פסקו דאף מי שאינו איסטניס אם הוא אומר שמאוס עליו שרי לסלקו מעל השלחן (ח) ומשמע בב״ח דלא הקיל אלא בנר של חרס שהוא מאוס בודאי וכדלקמן בס״ו (ט) וה״ה של עץ אבל של מתכת לא מאיס ובדה״ח משמע דיש להחמיר אבאינו איסטניס וכדעת ההג״ה: (ו) מאיס עליו. היינו שאינו יכול לסבול שיהא מונח אצלו לאחר שכבה או למחר ביום: (ז) להוציאו. היינו כשהוא מונח במקום ישיבתו שרי להוליאו משם אבל אם הוא מונח במקום אחר גם האיסטניס אסור לטלטלו

שער הציון

[ב] תו״ש ופמ״ג: (ג) גמרא: (ד) עיין בח״א בשם התוספות וכן בכמה מקומות וכעין זה העתקתי בבה״ל בשם הפמ״ג: (א) דהאיסור הוא גם על הנר גופא: (ב) מ״א וש״א: (ג) וסייס הפמ״ג ע״ז ועדיין צ״ע ונראה שכונתו דאפילו באופן זה ג״כ אינו מתורץ כ״כ מימרא דרב דאמר כדאי הוא ר״ש וכו׳ דמשמע דלר״י דאית ליה מוקצה מחמת איסור אסור והא לקמן בסימן שא״ד ס״ב ס״ל לדעה ראשונה שם דמוקצה בחמרוים שם דמוקצה בחמרוים פסיקא אין איסור לטלטל אך לפי מה שכתב המ״א שם דדוקא במקום שהדבר בהול דחיישינן שיבא לידי איסור דאורייתא אם לא נתירו בטלטול אבל אם לא בהול לא אפשר לישב קצת: (ד) דאם לא הדליקו באותה שבת מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו וכדלקמן בסימן ש״ח בס״ב ס״ק לד׳: (ה) מ״א בשם הר״ן: (ו) ב״י: (ז) אחרונים: (ח) מחה״ש: (ט) כ״מ בגמרא מ״ד דשל עץ נמי מאיס:

הערות והערות: 1) ע״ש שהביא ממו״ק שמחמיר בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ג׳ קונטרס אחרון אות א׳ כתב כהדה״ח להחמיר באינו איסטניס.

(ג) (ח) והמחמיר לא הפסיד (מרדכי ריש פילה): ג [1]לטלטל נר ע"י שנותנין עליו לחם בשבת (ג) (ט) אסור ואם נתן עליו (י) הלחם מבע"י [1]יש מי שמתיר לטלטלו בשבת (ד) (נ) ע"י לחם זה ואין לסמוך עליו: ד (יא) [1]אם התנה מע"ש על נר זה שיטלטלנו משיכבה מותר לטלטלו אחר שכבה: הגה וי"א דלא מהני תנאי וכן נוהגין במדינות אלו (יב) ודין התנאי ע"ל סי' (ה) תרל"ח (הג"א פרק כירה ור"י מ"ב וכל בו) ונוהגין (יג) לטלטלו ע"י א"י ואין בזה משום איסור אמירה (ו) לא"י הומיל והמנהג כך (יד) הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי כנ"ל: ה [1]נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה החיה ונתרפא החולה (טו) מותר (ז) (טז) לטלטלו אם כבה (יז) וה"ה למדליק בשבת (מ) (יח) בשוגג וכבה שמותר לטלטלו: ו * [1]נר שלא הדליקו בו באותה שבת ' אפילו הוא של חרס דמאיס ואפילו הוא

ה הרא"ש שם בפכ"א דשבת ור' יהודה וכל בו בשם מהרי"ל נרפא ו הריב"ש בתשובה ז הר"ן בפ' כירה והרמב"ם ע"פ הירושלמי והרשב"א בתשובה ח הרשב"א בתשובה ט שבת מ"ד וכרבי מאיר י שם קנ"ז וכר"ש

שערי תשובה

בבית אחר ע"ש: [נ] ע"י לחם. עיין בה"ט ועיין בתשב"ץ ח"א סי' קל"ז ובר"ש סימן מ"ז ובחוט המשולש בתשובת מהר"ש דוקן סימן זה מ"ש בזה כמה דיינים בענין תנאי ועיין בד' אפריים מ"ש בזה ועיין בשו"ת הר הכרמל סימן כ"ב:

באר היטב

אסור עמ"א: (ג) והמחמיר. ט"ש וא"ל והמיקל לא הפסיד ב"ח עיין ט"ז [ובס' אליהו רבה מקיים גירסת הישנה דפירושו המחמיר לא הפסיד ממנות עוגג שבת ע"ש]: (ג) אסור. כיון דאתקנאי בבה"ש: (ד) ע"י לחם זה. דהוי הנר בסים לדבר האיסור ולהיתר כמ"ש סי' ש"י וא"כ אפי' בשעה שהוא דולק היה מותר לטלטלו. ואין לסמוך עליו לפי שהשמן שבנר חשיב יותר עליו מן הלחם לפי שצריך לו וא"כ בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הנר והוי בסים לאיסור לחוד וא"כ אפי' לאחר שכבה אסור: (ה) תרל"ח. ר"ל דשם נתבאר שיעשהו קודם בה"ש אבל הכא אינו יכול לומר אינו בודל כל בה"ש דהא בה"ש הוא דולק ומש"ה לא מהני תנאי: (ו) לא"י. ואע"ג דבסי' רע"ז ס"ג מתיר לומר לא"י וכו' היינו דוקא גופו שרי משום דהא אי בעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הנר שלא יגנב וזה אסור אפילו בטלטול מן הצד כמ"ש סי' ש"א וש בו איסור אמירה מ"א. ואם אין שם א"י מותר לטלטל מן הצד ע"י ישראל המנורה שהדליקו בה בשבת בשים לצורך למקומה ט"ז בסי' ש"א ס"ט ע"ש: (ז) לטלטלו. דאין מוקצה לחצי שבת אא"כ היה מוקצה בה"ש: (מ) בשוגג. ה"ה במזיד שרי דלא מיקרי דחיה בידים

ביאור הלכה

ש"ט סק"א פקפק נגדו משום דלא דמי למיית אבן ע"פ החבית דשם לדעת הה"מ דלא נעשה בסים אי בעי מעבר בבה"ש גופא ולא אתקנאי כלל משא"כ בנר לא שייך זה דהא צריך לו בלילה דגר בשבת מותר ומנו דאתקנאי בבה"ש וכו' וכ"ז הולרכנו אפילו לענין נר של שעוה ואבן אבל בנר של שמן בודאי אתקנאי הנר להשמן בבה"ש לכו"ע דהא לא שייך בו כלל נעור אז דהא אסור לנערו משום כבוי כדלעיל בסימן רע"ז [א"ר ומאמר מרדכי וכן מוכח בגמ' מ"ד דאפילו במנורה זוטרא דעומד ומצפה מתי יכבה השמן ג"כ ס"ל לר"י דקי"ל כוותיה דאסור כל השבת והיינו אפילו לצורך גופו ומקומו דאל"ה אפילו לר"ש אסור וכמו שכתב בבאור הגר"א]: * נר שלא הדליקו בו באותה שבת וכו' מותר לטלטלו. עיין בא"ר דוקא לצורך גופו ומקומו דלא עדיף משאר כלי שמלאכתו לאיסור וכתב בא"ר דדוקא אם נשתמש בו פ"א שהדליקו בו פ"א בחול אז בשבת שעברה הא אם לא הדליקו בו מעולם רק יום אחד אחרון להדלקה הוא בכלל כלי שמלאכתו[1] להיתר עדיין דהזמנה לאו מלאכה

משנה ברורה

לטלטלו ממקום למקום לכו"ע [אחרונים]: (ח) והמחמיר לא הפסיד. ל"ל (י) והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד: ג (ט) אסור. הטעם דהא מ"מ כבר אתקנאי בבה"ש דעדיין לא היה בו אז לחם ומיגו דאתקנאי בבה"ש וכו': (י) הלחם. היינו (יא) אם הלחם הוא חשיב אצלו יותר מהשמן וה"ה אם מניח שאר דבר חשוב דאז אמרינן כיון דהנר נעשה בסים לאיסור דהוא השמן ולהיתר והיתר חשוב טפי ולכך שרי כמ"ש סימן ש"י ומ"מ סיים המחבר שאין לסמוך ע"ז והטעם דכיון דהמנורה עיקר עשייתה בשביל השלחנות לכן נעשית תמיד טפל ובסים להשלחנות ולא ללחם ושאר דברים אחרים אף שהם חשובים יותר [מ"א]: ד (יא) אם התנה וכו'. משום דגר עשוי להכבות משו"ה מהני בה תנאי אבל בשאר בסים לדבר האסור אף לדעה ראשונה לא מהני תנאי להתנות כשיתלק הדבר איסור מן הבסים שיהא מותר להשתמש [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן תקי"ח בבה"ל: (יב) ודין התנאי ע"ל וכו'. היינו לענין שיעשהו קודם בה"ש כמבואר שם אבל הכא אינו יכול לומר אפילו לדעה ראשונה אינו בודל מהנר כל בין השמשות כמו התם דהא בה"ש הוא דולק ועכ"כ אסור לטלטלו [מ"א] ומדברי הגר"א בביאורו דכתב דסברא הראשונה ס"ל כגירסת הרי"ף שם בגמרא דף ל' משמע לכאורה דמהני ג"כ באומר אינו בודל כידוע שיטת הרי"ף שם: (יג) לטלטלו ע"י א"י. היינו אפילו אם אינו צריך לו לצורך גופו ומקומו רק שלא יגנב או שלא יפסד [אחרונים]: (יד) הוי כאלו התנה. ר"ל דלטלטלו ע"י א"י מצרפינן לזה הדעה ראשונה דמהני מהני. ואם העמיד עששית על השלחן ודעתו היה שילקח כל היום כולו [כמו יא"ל וכדומה] וכבה בזה לא שייך לומר הוי כאלו התנה אפשר לאסור לטלטלו אף ע"י א"י [פמ"ג] והיינו דוקא כדי שלא יגנב אבל לצורך גופו ומקומו (יב) שרי ע"י א"י בכל גווני: ה (טו) מותר וכו'. דאין מוקצה לחצי שבת דדוקא אם איתקנאי בה"ש שהוא בתחלת כניסת השבת הוא דאמרינן דאיתקנאי לכולי שבת אף לאחר שכבה אבל לא בזה (יג) שהולך מע"ש לחיה (יד) וחולה שיש בו סכנה שהיה מותר בתחלת השבת לטלטלו לא איתקנאי לכולי שבת לאחר שנתרפא החולה אלא על זמן שהוא דולק בלבד וכ"ש אם הולך בשבת גופא לצורך חיה וחולה דלא היה דולק כלל בה"ש בודאי לא איתקנאי לכולי יומא: (טז) לטלטלו אם כבה. היינו דוקא לצורך גופו או מקומו דלא עדיפא משאר כלי שמלאכתו לאיסור [אחרונים]: (יז) והוא הדין וכו'. הכל מטעם הנ"ל דאין מוקצה לחצי שבת שיאסר אף לאחר שכבה: (יח) בשוגג. נקט בשוגג דלא

שער הציון

(י) ב"ח ומ"א והגר"א ועיין בהגר"א דמשמע דלפי דעת הגר"ה לאו כל אדם יכול לומר איסטניס אני אלא מי שידוע שהוא איסטניס: (יא) מ"א בשם הריב"ש ומו"ש ולמסקנא דריב"ש דהוי כאלו אתני אפשר דאפילו השמן משוב יותר מותר לטלטל אחר שכבה אך מביאור הגר"א שרמז לדף מ"ז לא משמע דמשום תנאי אלא משום בסים להיתר ולאיסור וע"כ בני משוב יותר: (יג) אחרונים: (יד) כ"כ הפמ"ג וש"א דאפילו הולך מע"ש לחיה וחולה ג"כ שרי לטלטלו ואמה על המג"א דמשמע מדבריו היפך זה ולענ"ד דגם המ"א מודה לזה וכונת המ"א דג"ז מקרי מוקצה לחצי שבת הומיל ובתחלת השבת היה מותר לטלטל וגם זה כונת הרשב"א להמעיין היטב בדבריו: (יד) כ"כ הפמ"ג דאלו הולך בשביל חולה שאין בו סכנה אסור לטלטל אף לאחר שכבה ע"ש הטעם:

הארות והערות: 1) עיין סי' שי"ג ס"א בה"ל ד"ה שיהא מש"כ בזה.

הלכות שבת סימן רעט רפ רפא

של נפט דמסריח (יט) מותר (ט) לטלטלו דמוקצה מחמת מיאוס (כ) מותר: ז (כא) [כ] מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה דחיישינן שמא תפול (י) ותתפרק ויחזירנה (כב) ונמצא (יא) עושה כלי [ל] ואפילו אם אינה של פרקים אלא יש בה חריצים סביב (כג) ודומה לשל פרקים (יב) אסור לטלטלה:

כ שם מ"ה ומ"ו וכו' יומן לדעת הרא"ש והטור שם
ל שם מ"ז

רפ תשמיש המטה בשבת. ובו ב' סעיפים:

א [א] תשמיש המטה (א) מתענוגי שבת הוא לפיכך (א) עונת תלמידי חכמים (ב) הבריאים (ג) מליל שבת לליל שבת: **ב** * [ב] מותר (ב) לבעול לכתחלה בתולה בשבת ואין בו (ד) משום חובל ולא משום צער לה:

א טור בשם הרמב"ם פרק ל' מהל' דעות ע"ב
ב שם ר'

רפא שלא יכרע בולך אנחנו מודים. ובו סעיף אחד:

א [א] אין לשחות בולך לבדך אנחנו מודים שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים. הגה ונוהגים שבשבת (א) מלחרין יומר לבא לבהכ"נ מבחוץ משום דבתמיד של ימות המול נאמר בבקר ואצל שבת נאמר

א ר' יונה בספר"ה דברכות

באר היטב

אלא"כ הדליקו מע"ש מ"א ע"ש [וע"ת אוסר במזיד ע"ש]: (ט) לטלטלו. דוקא לוכרך גופו או מקומו כמ"ש סי' ש"ח ס"ג: (י) ותתפרק. קשה האיך משתמשים אנו בכוסות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא חיישינן לזה ולפי מ"ש הטור בסי' שי"ג דבכוס אין דרך להדקו בחוק ושרי ניחא ט"ז: (יא) עושה כלי. אע"ג דאין בנין בכלים שאני הכא דהוי כעושה כלי מחדש: (יב) אסור לטלטלה. ואם דרכה להיות רפויה שרי מ"א עיין סי' שי"ג ס"ו וסי' תקי"ט ס"ב:

משנה ברורה

דלא אייתי בדשיעיא ובאמת (טו) אפילו הדליקו במזיד ג"כ מותר לטלטלו אחר שכבה לוכרך גופו או מקומו הואיל ולא היה מוקצה בתחלת כניסת השבת: ו (יט) מותו לטלטלו. ואף דהוא כלי שמלאכתו לאיסור מ"מ (טז) לוכרך גופו ומקומו מותר וכמ"ש סימן ש"ח ס"ג: (כ) מותר. הואיל (יז) ואיכא תורת כלי עליה (יח) וחזי לכסויי בה מגא: ז (כא) מנורה וכו'. אפילו היא חדשה שלא הדליקו בה מעולם: (כב) ונמצא עושה כלי. עיין בט"ז ועיין לקמן סימן תקי"ט ס"ב. ואם דרכה להיות רפוי שרי כמ"ש סימן שי"ג ס"ו וע"ש מה שכתבנו בא"ר [1] לענין כוסות של פרקים: (כג) ודומה וכו'. משום דמיתלף בשל פרקים. ודע דלפי המתבאר בסעיף זה אסור לטלטל גרות שלנו [שקורין לייכטע"ר] אף שלא הדליקו בו מעולם דהרי הם עשויין של פרקים ומש"כ בס"ו מיירי בגרות שלא היו עשויין פרקים:

א (א) עונת וכו'. ויהיה זהיר (א) לקיים עונתו (ב) מצוה לאכול בוש בע"ש או בליל שבת והי"ה אחר דברים המרבים זרע עיין סי' תר"מ. כתב בס"ח סימן ש"ך דשומים מבטלים תאוה רק שומים צלויים מרבים זרע. עוד כתב כל דברים מלוחים ממעטים וכן קטניות. ועדשים מבשלים בשמן מלוחים מרבים [מ"ר]: (ב) הבריאים. לאפוקי חלושי כח (ג) אינם חייבין רק לפי כחן: (ג) מליל שבת וכו'. היינו לבד ליל טבילה. וצריך להזהר שקודם שיגיע הלילה חייב להרחות חבה יתירה ואהבה עם אשתו וא"ל לומר שלא ירגיל בוש קטטה בע"ש [ב"מ]: **ב** (ד) משום חובל. דדם מיפקד פקיד דהיינו שדם בתולים אינו מובלע בכותלי בית הרחם אלא כנוס הוא שם כמופקד ומובלע בתוך הכלי וזה פתחו שיצא הדם מתוכו. והנה י"א דבמקום שנתפשט המנהג להתחיר בזה אין להקל להם אבל הט"ז כתב חלילה לעשות איסור בזה ובבירור שמעתי שהחסידים גאוני העולם נהגו בעצמם היתר בזה ע"כ אין חשש חומרא בזה כלל והמחמיר אינו אלא מן המתמיהין. ועיין לקמן סימן ש"ט סקי"א בא"ר דלכתחלה ראוי ליחדן אחר המופה יחוד

גמור קודם השבת די"א דמופה שלנו לא מקרי מופה וא"כ כשיחיחדו אח"כ בשבת יהיה אח"כ כקונה קנין בשבת:

א (א) מאחרין. ומ"מ צריכין ליזהר שלא לעבור זמן ק"ש ובברא"י [מגילה כ"ג] משמע שגם בשבת מצוה למהר לקרות ק"ש כוונתן

שער הציון

(טו) מ"א ומו"ש והגר"ז דלא כע"ת: (טז) מ"א ואף דהוא ליין על שרגא דנפטא ה"ה על פתם נר סובר דהוא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור וכן מוכח בהדיא מדבריו בסימן ש"י סק"ה ע"ש [וא"ע על הפמ"ג שרצה להעמיס בו כונה נגד שיעתו] וכן מוכח מהגר"א שם בס"ה [2] שהוא סובר כן במנה שיחדה למעות דהוא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור אע"ג דאין עושה בה מעשה וממילא ה"ה גמי נר וכן כתב בהדיא בנאורו כאן בס"ב גמי נר דהוא כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לוכרך גופו ומקומו דוקא וכמו שכתבו התוספות בהדיא בדף ל"ו ע"א ד"ה הא ר"ש [3] וכ"כ הגהת אשרי"י בס"פ כירה וכן פסק בא"ר דנר שהוא מוקצה מחמת מיאוס אינו מותר כ"א לוכרך גופו ומקומו דהוא הוא כלי שמלאכתו לאיסור: (יז) גמרא: (יח) גמרא: (יט) טור: (כ) והוא מתקנת עזרא: (כ) ע"ת וא"ר בסי' ר"מ:

הגהות ותיקונים: א) בס"ז: ב) ר"י: ג) סקמ"ה:

הארות והערות: 1) עיין סי' שי"ג מ"ב סקמ"ה לענין אם אין דרכן להתפרק:

*) (מש"נ דגב קרבן מוסף כמיב שזמנו כל היום כבר כתב מהרי"ל ישוב לזה בהלכות שבת ע"ש)

*) וביום השבת דמשמע מימור (מרדכי פרק כ"כ) ונוהגין להרבות בזמירות של שבת כ"מ לפי מנהגו * (ב) ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו מלבד אם לא אמר גאל אשר שבת וכו' (א) [ב] (ג) מחזירין אותו יש להאריך (ג) (ד) ולהגעיס בזמירות ואין למחות (ה) במאריך בהם אע"פ שהמוסה מכוון משום ביטול תורה (א"ז) ומ"מ בשבת ויו"ט לא יאריך יותר מדאי כדי שיאכלו קודם שעה שמיה כדלקמן סי' רפ"ח:

רפב קריאת התורה והמפטיר בשבת. ובו ז' סעיפים:

א מגילה פרק כ' **א** (א) (א) *מוציאין ס"ת (ב) וקורין בו (ג) (ג) שבעה (ד) ואם רצה להוסיף (ג) (ה) מוסיף. הגה והי"ה ביו"ע מותר להוסיף על מנין הקרואים (רמב"ם פ' י"ב מה"ת ותשובת מהר"ם וב"י) וי"א

שערי תשובה

[א] מחזירין אותו. עיין בה"ט וכתב בבר"י בשם מכתם לדוד אם שכח לומר נשמת ואמר ישתבח כבתול יאמר נשמת אחר ישתבח ולא אחר התפלה ע"ש וכשמ"ח כתב שאם אחר לגא לבהכ"נ ידלג נשמת ולא מפסוקי דזמרה רק לענין המזמורים שמוסיפין בשבת אע"פ שגם הם שגבו במעלה מ"מ נשמת עדיף ע"ש ועיין בש"ת בדקדוק התבות בזמירות שבת ליסרים נאוה תהלה הבו"ן בקמ"ן והאל"ף נחה. אבל לבתך נאוה קודש הבו"ן בפת"ח והאל"ף נעה בפת"ח. כי נעים נאוה תהלה הבו"ן קמוצה והאל"ף נחה. וכתב בשם אבודרהם בנמזמור רננו ירחו מה' כל אחרן בשני יודי"ן בתחלה. ירחו את ה' קדושיו ל"ל הרי"ש בשו"א והאל"ף נחה להבדיל בינו ובין ירחו משרש רחה עיין רד"ק. כל טוב הטי"ת בחול"ם. ולא יאשמו האל"ף בשו"א גם והשי"ן בשו"א נע. ויהי נועם ה' בספרים המדויקים הישנים הוא בחדני. מחדש עד בהמה בקלא ספרים כתוב ועד בוא"ו וטעות הוא. וכן כתוב בקלא ונתן מרלש לנחלה וט"ס ול"ל נחלה רק לקמן בכל"ח אימא לנחלה. בנוסח נשמת ובריומיו הבי"ת* (דגושה) ובשו"א והרי"ש בחיר"ק. מ"ש בסדורים ושוררו נכון לדלגו. ואין לומר ובשובע רק ובשבע הש"ן והב' קמוצים ע"ש. ועיין בד אפרים שהטוהגים לומר וכל עין לך תלפה ואומרים הטי"ו בשו"א והלל"י בפת"ח והוא עטות ול"ל המי"ו בחיר"ק והלל"י בשו"א שאינו מלשון אעבוך לך ואלפה שהוא ענין תוחלת ותקוה רק מלשון הבטה כמו עיניו בגוים תצפינה וכה"ג טובא ע"ש. וכתב מהר"י לחמ ש"ל דעת ותבונה סובבים הודו ולא אותו. ועיין בגן המלך סימן ג"ב כתב יש נוסחא לומר שרפים ואופנים ותיות הקודש וכן הכריע האבודרהם וגם הוא ז"ל ליבד לומר כן שהוא בהדרגה ממעלה למעלה אך בתקוני זוהר הנוסחא שרפים ותיות ואופני הקודש וקבלת רשב"י תכריע ע"ש ועיין בש"ת מאיר נתיבים סימן ו' שכתב בשם גן המלך נהיפך וליתא שהרי סיים וקבלת רשב"י תכריע ואפשר כונתו על מ"ש לבדד מסברא דנפשיה וע"ש שכתב שאלו ואלו דברי אלהים חיים ואין לשבש הנוסחא האחרת ע"ש ועיין בש"ת שכתב וכתב הרב זלה"ה שא"ל בתפלת שחרית זכר למעשה בראשית כי אם בערבית ובמוסף ע"ש:

*) ל"ל רפויה

ביאור הלכה

* ובכל דבר וכו'. עיין במ"ב מש"כ ואפילו נשמת הוא מד"מ ואם נזכר כשהתחיל יאמר כבתך מתברא שעד שלא אמר בא"י אל מלך וכו' יחזור לנשמת ויאמר כבתך וכמו בזכרנו ומי כמוך ועיין בא"א בלל י"ב דין ו' ואם איחר לבוא לבית הכנסת יותר טוב שידלג מפסוקי דזמרה ולא ידלג נשמת וכמו שכתב בחיי אדם בלל י"ב דין ו' עיין שם והעתקתי לעיל בסימן נ"ב במשנה ברורה סק"ד[א]) ולא כשע"ת שכתב בסי' זה בהפכו: שנשאר בזה בלא"ע]. כתב הח"א מ"מ נ"ל שלא ידלג לכתחלה הנוסח דלגאל אשר שבח אז הכל יודוך כדי להתפלל בלבור שהרי כ"ז נזכר בהבר ש"מ שנוסח ברכה כך היא: (ד) ולהגעים. היינו לאמרם (ג) בנגון שיש בו נעימה כעין שעושין בפסוקי דזמרה אבל לא להאריך הרבה וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה ותיבה מחברתה. וביותר מצוי קלקול ע"י הנגונים בסיום הברכה כשעונין הקהל אמן לפעמים עונין קודם שיסיים ממש הברכה ולפעמים מאריכין בניגון אחר סיום התיבה ועונין בהפסק גדול אמן [פמ"ג]: (ה) במאריך בהם. (ד) ומ"מ יש ליזהר מאד שלא לעבור זמן ק"ש ותפלה עי"ז:

א (א) מוציאין וכו'. יש לומר בריך שמיה בפתיחת הארון (א) בין בשבת ובין בחול. והנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימין (ב) ואפילו אם הוא איטר יד אין לשנות בזה: (ב) וקורין בו וכו'. והיא מצוה מד"ס והיא תקנה קדומה ממשה רבינו ע"ה וכמ"ש בסימן קל"ה עי"ש במ"ב: (ג) שבעה. הנה בזמן המשנה היה המנהג שהראשון שבקרואים היה מברך הברכה לפניה והאחרון היה מברך הברכה לאחריה והאמצעים כולן היו יוצאין בברכתן ואח"כ בזמן הגמרא התקינו שכל אחד יברך לפניה ולאחריה כמו שנהוג היום: (ד) ואם רצה. וי"א שהיום שכל אחד מהקרואים מברך לפניה ולאחריה וכ"ל (ג) אין כדאי להוסיף להרבות בברכות אך במקום הצורך כגון תפוצה או ברית מילה (ד) וכל כה"ג אין לחוש לזה: (ה) מוסיף. ונכון (ה) שלא להוסיף הרבה מפני טורח הצבור (ו) ובמקום שיש לחוש לתרעומות

באר היטב

בועלים והמתמיר הוא מן המתמיהין ועיין בשבנה"ג ובעו"ש: (א) מחזירין אותו. היינו שיאמר אחר התפלה משא"כ בשאר הזמירות שאינן אלא רשות אם לא רצה א"א כלל מ"א: (ב) ולהגעים. דוקא בנגון שיש בו נעימה כעין שעושין בפסוקי דזמרה וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה. ומ"מ יזהרו לקרות ולהתפלל בזמנו ב"ח. אל אדון ב' תרוזות הראשונות בני ה' תבות והשאר בני ד' תבות וב' אחרונות בני ו' תבות. זוהר והאר"י ז"ל:

(א) מוציאין ס"ת. וי"ל בריך שמיה בין בשבת בין בחול האר"י ז"ל והנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימין. מסכת סופרים: (ב) שבעה. הטעם שאם יקרא לאדם אחת ולא בא לבהכ"נ כל ז' ולא שמע ברכו יאזין אזנו לשמוע ז' פעמים ברכו ולא י"ח ועיין כנה"ג מ"ש בשם המבי"ט: (ג) מוסיף. והרשב"ץ כתב דעבשיו דכולן מברכין אין להוסיף משום ברכה שא"ל וכן ראוי לנהוג. והגאון מהר"ש מיקן בפרלא שלא לקרות יותר מעשרה חוץ ממפטיר מפני

משנה ברורה

כותיקין: (ב) ובכל דבר כו'. היינו כל דבר שמוסיפין בשביל שבת (א) ואפילו נשמת: (ג) מחזירין אותו. אין הכונה שמחזירין אותו לברכת יוצר אור (ב) אלא לאחר תפלת ח"י יאמר כך בלי ברכה ויתחיל משבח נותנים וכו' משא"כ שאר זמירות אם שכח אין חיוב לאחרן אחר התפלה. ואם נזכר קודם שאחר בא"י יוצר המאורות שלא אחר לגאל אשר שבח אפשר דיש לחזור ולהתחיל מלגאל אשר שבח[א]פמ"ג ע"ש

שער הציון

(א) כן איתא בד"מ: (ב) מ"א ומש"כ ויתחיל וכו' דלגא"ה אמאי יהיה קאי: (ג) מ"א ותו"ש: (ד) אחרונים. ומוטב להתפלל בחידי מלכות ולהתפלל שלא בזמנו: (א) ס"מ ופמ"ג וש"א ולשון מ"א דחוק מה: (ב) כנ"ל דהא הטעם משום שהתורה נתנה בימין שנא' מימינו אש דת למו וא"כ אין לחלק מה וכדלעיל בסימן [ג'] מ"א סק"ח: (ג) עיין במ"א ומשמע מסוף דבריו שהוא קצת מסכים לזה: (ד) פשוט: (ה) א"ז והוא בנאה"ע עיין שם: (ו) פשוט וכן המנהג ומשום ברכה שא"ל לא שייך דהא הברכה נתקנה בצבור מפני טורח הצבור וכמו שכתב הפמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) סק"ה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ב' כתב: ומ"מ אם נזכר בתוך התפילה אפילו קודם שסיים ברכת יוצר לא יחזור לראש הברכה בשבילו, הואיל ואינו אלא מנהג בעלמא (וה"ה שלא יאמר אותו לבדו במקום שנזכר כיון שאינו שייך שם).

הלכות שבת סימן רפב

דמיו"ט (ו) אין (ד) להוסיף (ר"ן פרק הקורא) וכן נהגו במדינות אלו (ז) מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה גם בכל יו"ט (ח) אין המפטירין ממנין הקרואים כדלקמן: ב [ב] מותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך (ט) אין בכך כלום: הגה ויש אוסרים (מרדכי סוף מגילה) וכן נהגו במדינות אלו (ה) (י) חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים ונהגו בספרא הראשונה: ג [ג] הכל עולים (ו) (יא) למנין שבעה אפילו אשה (ז) (יב) וקטן (יג) שיודע למי מברכין אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור: הגה ואלו דוקא מלטרפים למנין הקרואים אבל לא שיהיו (יד) כולם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש) ודין עבד כנעני כדין אשה אבל אם (טו) אמו מישראל מותר לעלות (הגהות מיימוני פי"ב מהל' תפלה) ואסור לקרות (טז) בראש מגולה ואין איסור לקרות ע"ה בכבד עשיר וגדול הדור לפני ת"ח כי אין זה בזיון לת"ח רק כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים (א"ז)[1] וממזר (יז) מותר לעלות לפ"ת (מהר"א מפראג) וע"ל סימן קל"ו מסדר הקרואים: ד (יח) [ד] נוהגים (יט) לקרות שבעה

ב הריב"ש בתשובה ג שם בגמרא ד טור ואמי שפיר כן ומ"ד מפטיר עולה וכן למ"ד אינו עולה שם במגלה

באר היטב

טורח הצבור א"ז ועיין בתשובת גנת ורדים סי' נ"ג ובהלק"ט ח"ב סי' קל"ג ועיין יד אהרן: (ד) להוסיף. וי"ט בשבת לכ"ע מותר להוסיף לבוש. וכשחל יוה"כ בשבת אין להוסיף משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימין במילי דכפרה לכן טוב שלא לשנותם.

משנה ברורה

איזה אנשים כשלא יקראו להם לתורה א"ל לדקדק בזה. כתבו האחרונים דבשבת שקורין ב' פרשיות יש לקרות מנין חצי הקרואים מהשבעה בכל סדרה דהיינו שקורא לראשי לקרות מנין חצי הקרואים ב' ג' פסוקים עכ"פ (ז) ואין לחוש במה שיוסיף על השבעה בסדר ב' כיון דאין שום חיוב מן הדין להוסיף: (ו) אין להוסיף. וכשחל יו"ט בשבת (ח) לכו"ע מותר להוסיף על שבעה כמו בשאר שבתות השנה דכי בשביל שיתוסף בו קדושת יו"ט גרע ממנו המעלה דשאר שבתות (ט) אך כשחל יוה"כ בשבת טוב לכתחלה שלא להוסיף על שבעה משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים במילי דכפרה: (ז) מלבד בשמחת תורה. דכדי שיזכה כל אחד לקרוא בתורה בעת סיום התורה חוקמי חדינא כרוב הפסוקים שמתירין להוסיף ביו"ט: (ח) אין המפטירין וכו'. ר"ל דלמפטיר קורא פרשה בפני עצמה בתובת היום (י) ומזה ממילא ג"כ ראיה דנקטינן לדינא כדעה א' דביו"ט מותר להוסיף על מנין הקרואים וכדלקמן: ב (ט) אין בכך כלום. ומ"מ (יא) אינו עולה מן המנין (יב) אם לא שהוסיף לכל הפחות[א] שני פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין וכמ"ש בסוף סימן קל"ז: (י) חוץ מבש"ת. י"א (יג) דה"ה בתתוה אבל מנהגנו שלא לקרוא לזה מה שקרא כבר אחד (יד) אף בתתוה לבד בש"ת נוהגין כרמ"א [פמ"ג]: ג (יא) למנין שבעה. אבל לא למנין שלשה [מ"א] ובעולת שבת כתב עוד דה"ה למנין דה"ו שיש בר"מ ויו"ט ויוה"כ ג"כ אין עולה: (יב) וקטן. ואף אם אין שם כהן אלא קטן קורין אותו [רי"ט ורדב"ז] ודעת המ"א שאין אנו מחוייבין לקרותו דמ"ע דוקדשתו לא נאמר על כהן קטן דהא כתיב כי את לחם אלהיך הוא מקריב (טו) וקטן לאו בר עבודה הוא וכן נוהגין בימינו שבשאין בנהכ"נ כהן שהוא בן י"ג שנה קורין ישראל במקום כהן ואפילו יש שם כהן קטן. ויותר מזה נוהגין בהיום שאין קורין קטן כלל לשום עליה אפילו אם כבר נשלם מנין הקרואים אלא למפטיר [אחרונים]. כתב המ"א בשם מסכת סופרים שהנשים אע"פ שאין חייבות בת"ת בא"ת חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים ואין נוהגות ליזהר בזה ואדרבה יש מקומות שנוהגות הנשים לצאת חוץ בעת הקריאה: (יג) שיודע למי מברכין. ומ"מ (טז) אין יכול להיות מקרא את העולים דהיינו שהוא יקרא בקול רם בפ"ת והעולים אומרים אחריו בלחש וכל הצבור יהיו יוצאים ידי חובתן בשמיעה ממנו עד שיגיע שתי שערות [ומשהוא בן י"ג שנה (יז) בחזקה שהגיע שתי שערות לענין זה] ומ"מ כשאין שם קורא אחר ותתבטל הקריאה לגמרי מסתפק הפמ"ג דאפשר דיש להקל באופן זה אפילו אם לא הגיע עדיין שתי שערות וכן דה"ת בהלכות קה"ת מיקל[ג] ג"כ בשעת הדחק: (יד) כולם. או (יח) רובם: (טו) אמו מישראל. דאז הו"ל ישראל מעליא וחייב בכל המצות: (טז) בראש מגולה. היינו (יט) אפילו הוא קטן. וכן קטן שהוא פותח דהיינו שבגדיו קרועים וזרועותיו (כ) וכתפיו מגולין (כא) אסור לקרותו לתורה [מגילה כ"ד ע"ב]: (יז) מותר לעלות. שהרי הוא חייב בכל המצות שבתורה כשאר איש ישראל: ד (יח) נוהגים. מה שנהגו למכור ששי בפני עצמו יש קצת סמך מהזוהר שלא לך [מ"א] ואחרון מוכרים בפ"ע דאחרון חביב שמסיים בו [פמ"ג] ומ"מ א"ו להתקוטט בעבור זה שכל אותיות התורה הם כולם קדושים וטהורים וכלכתיב אמרות ה' אמרות טהורות וגו': (יט) לקרות שבעה וכו'. דהנה מן הדין קי"ל דמפטיר עולה למנין שבעה והיה יכול לגמור הפרשה דהיינו הסדרה עם המפטיר שהוא השביעי ואח"כ לומר קדיש ואך כדי לצאת גם דעת האומר בגמרא (כב) דאין מפטיר עולה למנין שבעה וע"כ מהנכון הוא (כג) לקרות שבעה קרואים קודם שמתחיל המפטיר וכדי להודיע לכל שהמפטיר אינו

שער הציון

(ז) ט"ז וכתב הפמ"ג דכן הוא ג"כ מנהגנו ודלא כלבוש: (ח) לבוש וש"א: (ט) מ"א: (י) ד"מ: (יא) מ"א: (יב) מהה"ש אם לא במקום דלא אפשר בענין אחר[א] דע"כ צריך לקרות לרביעי מה שקרא כבר משום ספיקא דיומא וכגון ההוא דסעיף ו' לקמן ע"ש [פמ"ג]: (יג) מ"ב והובא ג"כ בבאה"ט: (יד) וה"ה כשיש חיובים ג"כ אין להקל מה כ"מ ממ"א: (טו) ובחדושי הגרע"א דחה זה דהא בע"מ מצוה לקדשו בספרי[ב] אע"ג שאינו רואי ג"כ לעבודה: (טז) מ"א בשם פוסקים ועיין בפמ"ג שהקשה דהא איתא במשנה דקטן קורא בתורה והיינו מסתמא דהוא עצמו יכול לקרות הפרשה שלו ואמאי אסרו להיות מקרא ולפיכך מפקפק הפמ"ג בענין דין הזה ולענ"ד לא קשה מידי דהתם איצטרופי בעלמא שהקילו להצלים למנין ז' לעלות לתורה הקילו ג"כ שיכול לקרות משא"כ מה להיות מקרא הקטן לכל הפרשיות לפני העולים אסור כמו שאסור שיהיו כל העולים קטנים וכדלקמיה ומ"מ העתקתי את הספק שלו בפנים כי גם דין זה שהעתיק הרמ"א בשם הר"ן והריב"ש אינו דין ברור: (יז) פמ"ג ומתה"ש: (יח) ר"ן על המשנה דקטן קורא בתורה ולפלא על פמ"ג שנתפתק מה ואשתמיטתיה דברי הר"ן אלו: (יט) ד"מ והובא במ"א: (כ) הגר"א בסימן נ"ג סי"ג: (כא) וכ"מ לדידן לענין מפטיר: (כב) טעמו דמה שהוא קורא בתחלה קודם שמפטיר בגיגא הלא אינו אלא מפני כבוד התורה שלא יהיה כבודה וכבוד הגיגא שוה אם יקרא בגיגא לבדו כמו שקראו מתחלה העולים הראשונים בתורה לבדה: (כג) ומה

הגהות ותיקונים: א) כגון בקריאת פרי החג בימי חוהמ"ס, דע"כ (עיין בפרמ"ג א"א סק"ג): ב) בספרא פרשת אמור: הובא בחינוך מצוה רס"ט, ע"ש במנחת חינוך:

הארות והערות: 1) עיין בה"ל סוף סי' קל"ה ד"ה ואם היא:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ד' כתב דצריך לכל הפחות ג' פסוקים. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ד' כתב - ובמקצת מקומות אף בשבת חתונה. **ג)** בשו"ע הרב סעיף ה' נראה דאפילו בדיעבד לא היקל.

ה מיב"ש בתשובה

(כ) ולגמור עמהם הפרשה ואומר קדיש וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי: הגה (כא) וכן נוהגים ביו"ט שאין מפטיר ממנין הקרואים אבל בחול שאסור להוסיף על מנין הקרואים השלישי הוא מפטיר וביום שמוליאין ב' ספריס (כב) או ג' המפטיר קורא באחרונה וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין (מ) * (כג) או בד' פרשיות שמוסיפין באחד וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגילה) (כד) אע"פ שיש חולקים (כה) ואומרים קדיש (כו) קודם שעולה (ט) המפטיר ואין חילוק בזה בין הוסיפו על מנין הקרואים או לא ובין מוליאין ס"ת מ' (י) או ג' (נ"י בשם הר"ר ישעיה והרא"ש וביבינו ירוחם): ה * (כז) "אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה וכבר אמר ש"צ קדיש אחר קריאת

באר היטב

חיינא לשמוע קריאת התורה וכ"כ במ"ס: (מ) או בד' פרשיות. זולת פ' זכור שהוא לכ"ע מדאורייתא עיין סימן תרפ"ה. ולאיתי נוהגין שאין קטן מפטיר במרכבה ביום מ' של שבועות ולא בז' של פסח ומטה משה כתב שאין להפטיר בשבת שובה. וכתב המ"א וא"ל דכל זה בקטן שהגיע לחנוך שיודע לחתך האותיות בטוב ולא

ביאור הלכה

* או בד' פרשיות. עיין במ"ב מש"כ בשם המ"א דבשאר מפטיר ג"כ דוקא בקטן שהגיע לחנוך ויודע לחתוך האותיות וכו' ולענ"ד יש לעיין אם אינו יכול הקטן לומר מלה במלה עם הש"ץ מתוך הכתב עיין סימן קל"ט ס"ב ובסימן קל"ה ס"ד ונהי דבגדול לא נהגו לדקדק בזה עיין באחרונים שם מ"מ למה צריך להקל כ"כ בקטן לגבב כל הקולות להדדי [ובפרט בפרשת המוספין וכל הד' פרשיות הלא בחמת יש חולקים וס"ל דקטן אינו יכול להיות מפטיר בפרשת המוספין וכל הד' פרשיות שהמפטיר עולה לפרשה בפ"ע ואף דהרמ"א לא הכריע כוותייהו נגד המרדכי והר"ן והלא הרמ"א הסכים שם אף בגדול לדעת המחבר דבעינן שיהיה יכול לקרות מלה במלה עם הש"ץ מתוך הכתב] ומהירושלמי שמקיל ביודע למי מברכין אין ראיה דאפשר דמיירי ביודע לקרות מתוך הכתב דבמיהס היו רגילין יותר בכתב ס"ת ומדע דאל"ה האיך יתרץ המחבר דאוסר באינו יכול לקרות מתוך הכתב את הירושלמי הזה ומי עדיפא קטן מגדול אלא ודאי כמו שכתבנו ועכ"פ נלענ"ד דבפרשיות המוספין וכל הד' פרשיות אין כדאי להקל לקרות קטן למפטיר אם אינו יודע לקרות מלה במלה עם הש"ץ מתוך הכתב ובחדושי רע"א מצאתי שכתב שבתשובת פרח שושן העלה לעיקר דקטן לא יקרא בד' פרשיות ומשמע בכל גווני: * אם לא נמצא וכו'. וביום שמוליאין ב' ס"ת וקראו ז' בראשונה ושניה למפטיר ואין נמצא שם מי שיודע להפטיר אסור לקרוא לשביעי בס"ת שניה משום פגמו של ס"ת ראשונה אבל אותם הקודמים י"ל דשרי ועיין סימן קמ"ד ס"ד יע"ש וא"ע [פמ"ג]: * דקיי"ל[א] מפטיר וכו'. ואף להגמרא מיירי היכי דשייר להמפטיר פסוקים שלא קראן מתחלה ולכך עולה למנין ובזה הלא כבר קראן מתחלה ומבואר לעיל בסוף סימן קל"ז דכשחוזר עם אחד מה שכבר קרא לאחר אינו עולה מן המנין הכא שאני כיון דלא אפשר בענין אחר שכבר פיס הפרשה שייך לשבת זו וכמבואר שם דהיכא דלא אפשר עולה למנין:

כאותם שמניחים קטנים הרבה לומר ההפטרה ועיין משובת ב"ח סי' קנ"ח ובכנה"ג ובפרח שושן כלל ג' סי' ח': (ט) המפטיר. היינו בשבת אבל בחול שהמפטיר ממנין הקרואים אומרים קדיש אחר המפטיר דלא קדיש עד שנשלם המנין: (י) או ג'. כתב לבוש שבשבת שקורים שתי פרשיות שיש לקרות מנין חצי הקרואים בכל

משנה ברורה

אינו ממנין העולים (כד) תקנו ג"כ שהנכון לכתחלה להפסיק בהקדיש בין קריאתו לקריאת שאר העולים וממילא מוכרח לגמור הסדרה מתחלה כדי שלא יפסיק בקדיש באמצע הקריאה ואח"כ לחזור עם המפטיר עכ"פ ג' פסוקים ממה שקרא השביעי או האחרון: (כ) ולגמור עמהם הפרשה. וה"ה דיכול להוסיף עוד על השבעה אך העיקר אשמועינן (כה) דנהגו שלא להשליש בהמפטיר את הפרשה ואח"כ לומר קדיש אלא יאמר קדיש קודם קריאת המפטיר וממילא מוכרח לגמור כל הסדרה מתחלה קודם אמירת הקדיש וכמש"כ בסקי"ט: (כא) וכן נוהגים ביו"ט. ר"ל (כו) שגם ביו"ט אף דמדינא היה מותר המפטיר להיות מן המנין תמשה מ"מ נוהגים ג"כ שאין המפטיר מן המנין אלא קורא בפני עצמו בפרשה של חובת היום והקדיש אומר מקודם ומ"מ יוצא בזה אף למ"ד דעולה מן המנין שהרי רוב הפוסקים סוברים דמותר להוסיף וכנ"ל בס"א: (כב) או ג' וכו'. כגון ר"ח טבת שחל בשבת שצריך לקרות פרשת השבוע ופרשת ר"ח וענין של תעוכה או בש"ת שצריך לקרות פרשת וזאת הברכה וברא"ש ופרשת המוספים בכל זה המפטיר בלבד קורא באחרונה וכן כשמשליכין המנין או שמוסיפין על המנין הכל עולים בשני ספרים הראשונים: (כג) או בד' פרשיות. ואע"פ שפרשת זכור היא חובה מן התורה שישמענה כל אדם מישראל והקטן שאינו מחויב בדבר אינו יכול להוציאם י"ח (כז) מ"מ הרי עכשיו הש"ץ קורא ומשמיע לצבור ומוציאם ידי חובתן ויש מתמירין בדבר שלא לקרותו[א] לקטן לפרשת זכור וכן לפרשת פרה שי"א שגם היא מדאורייתא וכן הסכים בא"ר ודה"מ. וביום א' של שבועות שקורין המרכבה למפטיר וכן בשביעי של פסח שקורין השירה ובשבת שובה ג"כ נוהגין שאין קורין אותו לכתחלה למפטיר ובתשובת פרח שושן העלה לעיקר דהקטן לא יקרא בד' פרשיות והביאו בחידושי רע"א. ואמנם גם בשאר מפטיר ג"כ דוקא בקטן שהגיע לחינוך שיודע לחתוך האותיות בטוב ולא כאותן שמניחים קטנים הרבה לומר ההפטרה [מ"א] ועיין בבאור הלכה: (כד) אע"פ שיש חולקים. היינו (כה) דהחולקים ס"ל דוקא בשבת שקורא המפטיר מה שכבר קרא השביעי אז נוכל לקרות לקטן משא"כ בכל אלו שקורא המפטיר פרשה אלא קראו מתחלה: (כה) ואומרים קדיש. לא חידש זה כלום על המחבר רק לאשמועינן מה שייש לבסוף דאין חילוק וכו' אלא בכל פעם אומרים הקדיש קודם המפטיר דוקא: (כו) קודם שעולה המפטיר. היינו בשבת (כט) אבל בחול שהמפטיר ממנין הקרואים אומרים קדיש אחר המפטיר [דהיינו אחר שמכניסין הס"ת להיכל] ולא קודם דאין אומרים קדיש עד שנשלם המנין (ל) ובחוה"מ פסח וכן בחוה"מ סוכות אומרים קדיש אחר שקרא הרביעי דאז כבר נשלם מנין הקרואים: ה (כז) אם לא נמצא וכו'. וה"ה

שער הציון

יש אף למ"ד מפטיר עולה למנין שבעה דהרי מותר להוסיף בשבת לכ"ע וכנ"ל: (כד) רבנן סבורי דבתר תבר הגמרא עיין בתוס' ורא"ש: (כה) הכל תמצא בתוס' ומרא"ש: (כו) ומ"מ לא דמי לגמרי לשבת שם המפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי או האחרון משא"כ בזה והטעם שם הקדיש לא נוכל לומר באמצע ומוכרח לגמור מקודם הסדרה וע"כ ממילא מוכרח המפטיר לחזור אותן הפסוקים שקראו כבר משא"כ בזה שיכול לומר קדיש בין גמר הקריאה שבס"ת זו לס"ת אחרת: (כז) אבל אם אין הש"ץ קורא אין הקטן בעצמו יכול לקרות [פמ"ג וכן סובר הגר"ז]: (כח) ד"מ ועיין בט"ז ולפי הגראה שלא היה לפניו: (כט) מ"א: (ל) פמ"ג בשם המ"א בסימן ת"ץ

הגהות ותיקונים: א) בה"ל זה שייך לסעיף ו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב דקטן יכול לעלות אפילו בד' פרשיות, ובסי' רפ"ד ס"ח כתב: ויש נוהגים סלסול וכבוד במרכבה של יחזקאל שמפטירין בעצרת וכו' ובשירת דוד כשמפטירין אותה בד' של פסח וכו' שלא יפטיר אלא גדול, ויש נוהגין כן גם בשבת שובה.

הלכות שבת סימן רפב רפג רפד

הפרשה זה שרוצה להפטיר (כח) צריך לחזור ולקרות ויברך על קריאתו תחלה (יא) וסוף: הגה אבל אם לא אמר קדיש (כט) יפטיר מי שעלה (יב) לשביעי (ל) אם יודע ואם יש אחרים שיודעים להפטיר (לא) לא יפטיר (לב) מי שעלה כבר (א"ז): ו [1] אם טעה ש"צ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש (לג) א"צ לקרות עוד אחר (לד) אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי *[א] דקי"ל מפטיר עולה למנין שבעה: ז [1] קרא הפרשה בתפלת שחרית בשבת (לה) ודילג (יג) פסוק אחד (לו) חוזר וקורא הוא ושנים עמו ואפילו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא:

ו עוי' בשם הר"מ מרוטנבורג ושאר פוסקים והשבלי לקט בשם מסכת סופרים ז הגהות מיימוני פ"ב[2] מה"מ מהא דמ"ש פ"א[3]

רפג למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת. ובו סעיף אחד:

א [א] מה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספים מפני (א) שאין בה אלא שני פסוקים:

א תוס' ורא"ש בפ' הקורא את המגלה עומד ומרדכי והר"ן בפ' בני העיר

רפד דיני הפטרה וברכותיה. ובו ז' סעיפים:

א (א) [א] מפטירין (א) (ב) בנביא מענינה של פרשה ואין פוחתין מכ"א פסוקים אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי כגון עולותיכם ספו על זבחיכם: הגה ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים ג"פ לכל א' מן

א מגלה כ"ג

באר היטב

סדרה. וכתב ט"ז ונראה דהיינו מנין ז' אבל לא מה שמוסיפים דבזה אין שום חיוב מן הדין: (יא) וסוף. וה"ה בשבת של חזון אפילו נמצא מי שיודע להפטיר רק שלא ידע לקונן כנהוג דינא הכי ריב"ש. ואפילו יש אחרים היודעים לקונן רשאי הרב לומר כיון שדרך הרב לעולם לאמרו מותר לכתחלה לעלות שלשי ומפטיר ול"ל דלא יעלה לשלשי כמ"ש רמ"א מ"א. אם קראוהו בהכ"נ אחרת

משנה ברורה

וה"ה בשבת של חזון אפילו נמצא מי שיודע להפטיר בנביא רק שלא ידע לקונן כנהוג ג"כ דינא הכי: (כח) צריך לחזור ולקרות. ואפילו (לא) השביעי רוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות כיון שהפסיק בקדיש הנכנסים לא ידעו שזה המפטיר קרא מתחלה בתורה ואיכא בזיון לתורה כדאמרינן בגמרא דהמפטיר צריך שיקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה [היינו דאי המפטיר יפטיר בנביאים ויברך עליו ולא יקראו בתורה הרי אנו משוים דברי הנביאים לתורה בקריאה וברכה לכן צריך לקרות המפטיר בתורה תחלה ומזה יראו שהתורה עיקרית] ומ"מ (לב) נכון יותר בענינו שהפסיק בקדיש שיקרא המפטיר אחד מן הקודמים ולא השביעי: (כט) יפטיר מי שעלה וכו'. היינו שיפטיר בנביא (לג) וא"ל לחזור ולקרות בתורה אלא מה שקרא בשביעי בסיום הפרשה [או כשהוסיפו מי שקרא באחרון] עולה גם למפטיר דהא קי"ל דהמפטיר עולה למנין שבעה וכדלקמיה בס"ו (לד) והקדיש יאמר אחר קריאת הפטרה וברכותיה. כתב הפמ"ג דה"ה בכל מפטיר כשאבא לומר הקדיש מקודם וזכר אחר שכבר קרא המפטיר בתורה לא יאמר הקדיש עד לאחר קריאת הפטרה וברכותיה: (ל) אם יודע. ואם השביעי אינו יודע ויצטרך לעלות למפטיר אחר מהקודמים (לה) אז בכל גווני צריך לחזור ולקרות ולברך בתורה לשם מפטיר: (לא) לא יפטיר. ובשבת חזון במקום שהמנהג שקוראים הרב למפטיר לא יקראוהו מקודם לשלשי [מ"א ותו"ש] ועיין בא"ר: (לב) מי שעלה כבר. אם קראו לאדם לתורה בבית הכנסת אחרת וזדמן לו אותה הפרשה שקרא היום צריך לחזור ולברך [אחרונים]: ו (לג) א"צ לקרות וכו'. כ"ל שא"ל לקרות עוד שבעי מלבד המפטיר לאחרי שאמר קדיש בסיום הפרשה אינו קורא אח"כ רק לשם מפטיר לבד כמו שרגיל תמיד וגדמנה לו אותה הפרשה צריך לחזור ולברך מ"כ: (יב) לשביעי. ואמר קדיש אחר ההפטרה מ"א: (יג) פסוק א'. ה"ה תיבה א' וע"ל סימן קל"ז ועיין מ"א מענין הנהגת התיבות. כתב בספר הכוונות דהעולה שני הוא המעולה שבקרואים:

(א) בנביא. הטעם שפעם אחת גזרו גזרה שלא לקרות בתורה ותקנו לקרות בנביאים מענינה של פרשה כ"א פסוקים כמו אלו היו קודם שאמר הקדיש (לז) אז צריך לקרות אחד לשביעי ממה שקרא כבר ויסיים הפרשה עמו ויאמר קדיש ואח"כ יחזור לקרות איזה פסוקים למפטיר כמו שרגיל תמיד: (לד) אלא יקרא וכו'. וא"ל (לח) לחזור ולומר קדיש: ז (לה) ודילג פסוק אחד. ה"ה תיבה אחת אלא שדיבר בהוה: (לו) חוזר וקורא. ויברך לפניה ולאחריה על הג' פסוקים ועיין לעיל סימן קל"ז ס"ג שם מבואר כל פרטי דין זה:

א (א) שאין בה. ואין קורין בתורה פחות מג' פסוקים וכדלעיל סימן קל"ז ולהלטרף עמה פסוקים שלא מענינו של יום אי אפשר והתוס' כתבו עוד טעם לפי שצריך להפטיר בנביא בכל שבת מענינו של יום ואי קרינן בשל שבת א"כ יהא צריך להפטיר בדסליק מיניה

והיינו מענייני שבת וא"כ יהיו כל ההפטרות מענין אחד:

א (א) מפטירין. כתב הלבוש תמהני על שלא ראיתי נוהגין לכתוב ההפטרות כדין ספר כי היה נ"ל שאין יוצאין בלא בקריאת ההפטרה בחומשים הנדפסין כיון שאין נכתבין בכל הלכות הס"ת או מגילה והט"ז ומ"א יישבו המנהג וס"ל דאף שהוא ע"י דפוס וגם על הנייר ושלא בגלילה מותר לענין זה ומ"מ דעת המ"א[א] דצריך לקרות ההפטרה (א) מתוך (ב) נראה שלם הנדפס ולא מתוך הפטרה לבד הנדפסת בחומש וכן ג"כ דעת הא"ר ע"ש ומ"מ אם אין להם רק הפטרה הנדפסת בחומש (ג) יש לסמוך להקל שלא לבטל קריאת הפטרה אך לכתחלה בודאי ראוי וגכון שיהיה לכל לבור בגיאים* שנכתבין בקלף כדין שאז גם השמות נכתבים בקדושה משא"כ כשהוא על הנייר הנדפס [עיין בא"ר] וכן הנהיג הגר"א בקהלתו וכעת נתפשט זה בהרבה קהלות ישראל (ד) ואשרי חלקם: (ב) בנביא וכו'. והטעם

שער הציון

סק"ד: (לא) מ"א וש"א: (לב) עיין בב"י שהריב"ש קנה מסופק בזה שהשביעי רוצה להפטיר: (לג) לבוש וש"א: (לד) מ"א וש"א: (לה) מסקנת הא"ר: (לו) ד"מ ושכנה"ג ומאמר מרדכי: (לז) כדי לצאת גם דעת האומרים דאין המפטיר עולה למנין שבעה: (לח) לבוש וכדעת הרא"ש בטור ע"ש: (א) ובתו"ך הילוועים הנדפסין ע"י המיגין מוטב יותר שיקרא ההפטרה בחומש ולא בס: (ב) אף דבפמ"ג כתב תנ"ך לא דוקא הוא: (ג) כן משמע בתוס' שבת: (ד) דבעיקר הדין יש לדבר מה הרבה עיין בא"ר ומיהו אין לסמוך בזה בכלל עם לעשות לה' שקשה לכל לבור לכתוב גדיאים

הגהות ותיקונים: א) הבה"ל נמצא בעמוד הקודם: ב) פי"ב: ג) פי"א:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: אבל בהפטרה א"צ שיהא הנביא שמפטירים בו ספר שלם וכו'.

ב שבת כ"ד וכרב גילל תוספות ג הרא"ש והר"ן בשם ר"י ד הרא"ש בסוף ברכות ה מגילה כ"ג ו תשובת הריב"ש

הקרואים אבל ביו"ט שקורין ה' שני בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה) ולא נתקנה ההפטרה * רק בלבוד אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קל"ט) * (ג) אבל בלאו הכי * אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה אבל בלא ברכה שרי (ב"י): ב [2]אם חל ר"ח בשבת (ד) אין המפטיר מזכיר של ר"ח כלל [3]וי"א שאע"פ שאינו מזכיר בחתימה של ר"ח מזכירין אותו בתוך הברכה שאומר את יום המנוח הזה ואת יום ר"ח הזה והמנהג כסברא הראשונה: ג (ה) [7]צריך לכוין לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה (ו) אחריהם (ב) אמן ויעלו לו להשלים מנין מאה ברכות שחיסר מנינם בשבת: ד [8]קטן[1] יכול להפטיר: הגה ואם קראו למפטיר (ז) מי שאינו יודע לומר ההפטרה יכול אחר לאמרה (ח) אבל לכתחלה אסור לעשות כן: ה [9]אם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרה הבא לסיימה לא יתחיל ממקום שפסק הראשון אלא צריך לחזור להתחיל ממקום שהתחיל הראשון (ט) כמו בס"ת: הגה (י) ושניס (יא) לא יאמרו ההפטרה (ג) בפעם אחת * דתרי קלי לא משמעי (ריב"ש סימן ל"ז[2]):

באר היטב

קורא"ים בתורה כ"א פסוקים ג"פ לכ"א מהז' שקראו בתורה ולכן יברך המפטיר ז' ברכות נגד ז' שקראו בתורה ומה שקורין בנביאים ולא בכתובים מפני שלא תמצא שם מעין ענין פרשת התורה. כתב הלבוש תמהני על שלא ראיתי נוהגין לכתוב ההפטרות כדין ספר כי היה נ"ל שאין יוצאין כלל בקריאת הפטרה בחומשים הנדפסים

ביאור הלכה

* רק בצבור. ואם התחילו ההפטרה בעשרה ויצאו מקצתן אפ"ה מותר לגמרה עם ברכותיה אבל אם יצאו מקצתן קודם שהתחילו ההפטרה אף שבעת קה"ת היו עשרה אין מפטירין להפטרה בנביא אחר הוא [כ"מ ממשנה מגילה כ"ד ע"א והובא בפמ"ג]: * אבל בלא"ה וכו'. ואע"פ שהתלת התקנה היתה על קריאת הפטרה אפילו בלא קריאת ס"ת וכמ"ש במ"ב עכ"ז שנתבטלה הגזרה לא תקנו לברך על הפטרה כ"א אחר קריאת ס"ת [פמ"ג]: * אסור לקרות עם הברכות וכו'. עיין במ"ב דאם קראו כבר ונזדמנו להם שהיא פסולה וכו'. ואם מתחלה ידעו שהיא פסולה ולא היה להם אחרת וקראו בה בלא ברכה ורק כדי שלא תשתכח ענין קריאה בספר וכמ"ש המג"א בסימן קמ"ג ס"ב משמע מפמ"ג דאפ"ה צריך אח"כ להפטיר ולברך על ההפטרה אבל בחדושי רע"א משמע דבאופן זה הוי כלא קרא כלל[1] ואין להפטיר אח"כ בברכה וכן מסתברא: * דתרי קלי וכו'. עיין במ"ב סקי"א ועיין בשער אפרים שער ט' סל"ג שכתב וז"ל עיקר הדין הוא שזה שעלה למפטיר הוא בלבד יאמר ההפטרה והצבור יאמרו ג"כ אחריו בלחש ובמדינותינו נהגו שהכל אומרים ההפטרה עם המפטיר ביחד בקול רם והוא מסקורן ידיעה וכבר בטל המנהג ולכתחלה יש לנהוג שהמפטיר יאמר ההפטרה בקול רם בקריאת בס"ת והצבור יאמרו אחריו בלחש ובכ"פ טוב שיהיו עשרה עומדים סמוך להמפטיר שישמעו לקול האומר

ע"ב והט"ז ומ"א מולקים עליו ומתירין לקרות ההפטרה בחומשים הנדפסים ע"ש. אם אין עירוב שיכולין להביא חומש בשבת יו"ד ומפטירין בבית ששם החומש ואין קורין בע"פ מ"א: (ב) אחר. ואין לענות אמן אחר שכל דבריו אמת ולדק שאינו מיוס ברכה: (ג) בפעם א'. היינו בקול רם אבל מחויב לקרות בלחש:

משנה ברורה

והטעם מפני שפ"א גזרו גזירה על ישראל שלא יעסקו בתורה וקראו בנביאים שבעה וברכו עליהם כנגד השבעה שהיו צריכים לעלות ולקרות בתורה ולא היו קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים והרי בין כולם כ"א פסוקים לכך אע"פ שהגזירה בטלה מנהגא לא בטל ומשו"ה תקנו שהמפטיר יקרא בנביא לא פחות מכ"א פסוקים ויהא קורא בתורה תחלה מפני כבוד התורה וכמ"ש בסימן רפ"ב במ"ב בקב"ח ויברך המפטיר ז' ברכות [דהיינו שתי ברכות שמברך המפטיר על התורה לפניה ולאחריה (ה) ואחת על הנביא לפניה ואחרא לאחריה] כנגד ז' שקראו בתורה: (ג) אבל בלא"ה. כגון שלא היה להם ס"ת לקרות בה (ו) ואם קראו בס"ת ונמצאת אחר הקריאה שהיא פסולה אפ"ה מפטירין אחריה ומברכין הברכות לפניה ולאחריה ועיין בבה"ל. אם אין עירוב שיכולין להביא הנביא לו החומש בבה"כ להפטיר (ז) הולכין עשרה ומפטירין בבית שמונה שם ובברכת הפטרה ג"כ דהרי מ"מ קראו בתורה תחלה אע"פ שלא היה בתורתו מקום: ב (ד) אין המפטיר וכו'. דאלמלא שבת אין נביא בר"ח וקריאת הנביא הוא רק משום שבת: ג (ה) צריך לכוין. וע"כ מצוה על העולים שיברכו בקול רם

כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן: (ו) אחריהם אמן. דע"י עניית אמן תשוב כאלו היה מברך לעצמו. אין לענות אמן (מ) אחר אמת ולדק שאומרים בברכות שאחר הפטרה שאין זה סיום ברכה וכן אין לענות אמן (ט) אחר הנאמרים באמת שנאמר בברכה שלפני ההפטרה דזהו ג"כ ברכה אחת עם מה שאמר[2] אח"כ בא"י הבוחר בתורה (י) דזו היא חתימתה: ד (ז) מי שאינו יודע וכו'. היינו שקראו מתחלה הקטן בתורה לשם מפטיר ואח"כ נמצא שאין יודע לומר ההפטרה וכן בגדול כה"ג (יא) יכול אחר לומר ההפטרה וברכותיה דאף שהקטן שהמפטיר יקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה מ"מ בדיעבד אמרינן שגם זה איכא כבוד לתורה שיכיר הדבר שקראו בתורה בתחלה לשם מפטיר שהרי הפסיק בקדיש מקודש והפמ"ג כתב דאם יכול עכ"פ לומר מלה בתלה כשהקרין אותו טוב יותר שהוא בעצמו שקרא בתורה לשם מפטיר יאמר אח"כ ההפטרה וברכותיה ג"כ: (ח) אבל לכתחלה וכו'. היינו שאין קורין למפטיר מי שלא ידע אח"כ לקרות ההפטרה ג"כ. וזמנינו שהמנהג בכמה מקומות לכתוב נביאים על קלף והגלילה כש"ת וא"כ הקורא בנביא הוא מוציא כל הצבור בקריאת ס"ת (יב) ולכן אפילו לכתחלה מותר לקרות למפטיר אפילו מי שאינו יודע לקרות בנביא בעצמו דהוא יאמר כל הברכות והש"ץ יקרא ההפטרה כמו שקורא בס"ת [ח"א]: ה (ט) כמו בס"ת. ולענין ברכה לפניה יש דעות בריש סימן ק"מ ע"ש הטעם וה"ה הכא ועיין בפמ"ג שכתב דספק ברכות להקל ועיין במה שכתבנו בסימן ק"מ בבה"ל. ועיין שם בס"א בהג"ה דאפילו במקום שהש"ץ קורא בס"ת ג"כ הדין דצריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון וה"ה כאן: (י) ושנים וכו'. גם לא יהיה נקרא ההפטרה ע"י שנים דהיינו שאחד יקרא פסוק אחד והב' שותק עד שמסיים הפסוק ואח"כ קורא השני פסוק אחר כי המפטיר שקרא בתורה צריך שיקרא הוא לבד כל ההפטרה [עט"ז]: (יא) לא יאמרו. עיין במ"א דדוקא בקול רם אבל בלחש

שער הציון

מותר

בקלף כדין אבל בודאי הצבור שהיכולת בידם יש להם לכתוב נביאים כדין ובפרט בימינו שמפזרין הרבה כסף על תכשיטי בה"כ שאין נחוץ כ"כ וכותבים לש"ש כדי לקיים "זה אלי ואנוהו" בודאי מצוה להתנאות בכתיבת נביאים הקדושים: (ה) דברכת אשר בחר בנביאים טובים וברכת בא"י הבוחר בתורה וכו' ברכה אחת היא כמ"ש הפוסקים: (ו) ג"י: (ז) מ"א: (מ) טור: (ט) אחרונים: (י) ולכך אין בה מלכות: (יא) פמ"ג בצאור דברי המ"א וכן משמע מהגר"א וש"א שכן פירוש השו"ע: (יב) ועיין בסימן רפ"ב בבה"ל לענין אם הקטן אינו יכול לומר מלה בתלה עם הש"ץ מתוך הכתב:

הגהות ותיקונים: א) מגילה דף כ"א: ב) שנאמר:

הערות והערות: 1) עיין סי' רפ"ב ס"ג לענין קטן למנין ז':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' פסק דיאמרו הפטרה עם ברכותיה, ויכול להיות שאינו מחלוקת, דעיין בבדי השלחן שאין ברור כוונת הרב, דאפשר דמיירי באופן שנמצא טעות באמצע הקריאה.

הלכות שבת סימן רפד רפה

ו (יב) ז אין המפטיר מפטיר עד שיגמור (ד) הגולל לגלול הס"ת: ז ח בשבת שהפרשיות מחוברות מפטירין בהפטרת פרשה (יג) שניה: הגה (יד) וע"ל סי' תכ"ח * ונהגו להזכיר (טו) אחר קריאת התורה נשמות המתים ולברך העוסקים בצרכי (ה) צבור כ"מ לפי מנהגו (שבולי הלקט והגהות מרדכי פ"ק דשבת) ונוהגין לומר יקום פורקן ואין בזה משום איסור תחנה בשבת. וג"כ נוהגין לומר אב הרחמים (טז) ובכל יום שא"א בו נו"ל אין אומרים אותו וכן כשיש חתונה או מילה ויש מקומות שא"א אותו (יז) כשמברכין (ו) *) המדש מלבד (ז) (יח) בימי הספירה והולכים בכל זה אחר המנהג:

רפה לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. ובו ז' סעיפים:

א א אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב (א) לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע (ב) שנים מקרא ואחד (ג) [ג] תרגום אפילו עטרות (ג) (ג) ודיבן: **ב** ב אם למד

ז סוטה ל"ט ח הרמב"ם בסוף סדר התפלות והמלבי פרק בני העיר והגה"מ בפי"ג מה"מ ושבלי הלקט *) (ופפי' בר"ח אב שאינו דומה לר"ח סיון שאז אומרים א"ה על הגזרות שהזכיר ביולר בשם מהרש"ל)

א ברכות מ' (א) ב הרא"ש שם

באר היטב

(ד) הגולל. כתב בש"ל בשם הגאונים שאין לסלק ספר ההפטרה עד אחר הברכה כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר וכ"כ במט"מ: (ה) צבור. ברגליס שנוהגין לומר מי שברך לקברניס יאמרו קודם אשרי שלא להפסיק בין קדיש לאשרי מ"א וע"ל סימן רל"ב: (ו) המדש. ואין מזכירין נשמות רק למי שנקבר באותו שבוע מהרי"ל: (ז) בימי הספירה. ואפילו חל מילה בשבתות ההם אבל בשחל ר"ח בשבת א"א אותו עמ"א:

(א) תרגום. כתב של"ה שיקרא כל הפרשה ב"פ ואח"כ התרגום עליה וכ"כ רש"ל אבל הל"ח פסק דיקרא כל פסוק ב' פעמים והתרגום עליו וכן כתב בהגהת י"ג בשם האר"י וקדה"י וכ"כ בכתביו וכ"כ בספר גנזי ומלוה ובספר משנת חסידים והפסוק האחרון יאמר אחר התרגום כדי לסיים בתורה. ומי שהוא בקי בטעמים ונקודות בע"פ מצוה לקרות בס"ת מהרדב"ז והאר"י ז"ל תלמיד א' היה לפניו החומש וקרא לפניו. ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמו"ת בדבור. ויקוץ הפסרנים קודם שמו"ת. ועיקר המצוה לקרות אחר חצות ואחר שקרא יצא המרחץ ויטבול. הכוונות: (ג) ודיבן. ר"ל אע"פ שאין בו תרגום וה"ה לאונן ושמעון צריך לקרותו

משנה ברורה

מותר לומר שבזה לא יטריד לחבירו שלא יוכל לשמוע (יג) וגם נכון לכתחלה לעשות כן לקרות בלחש מתוך הספר עם הקורא ועיין בפמ"ג דמשמע דיראה לקרות מלה במלה עם הש"ץ כדי שיליית להקורא ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם שער אפריס ועיין בספר מעשה רב שכתב דהא דכתב המ"א שיראה לקרות בלחש מתוך הספר עם הקורא היינו דוקא כשהקורא קורא מתוך החומש אבל כשקורא מתוך הגליון יקרא הוא לבד וכולם יהיו שומעין וע"ש עוד שכתב דאם יקראו הכל בקול רם עם הקורא תהיה ברכת הקורא ברכה לבטלה: ו (יב) אין המפטיר וכו'. היינו שאין רשאי להתחיל לומר

ההפטרה עד שיגמור וכו' והטעם כדי שגם הגולל יתן לבו למה שיאמר המפטיר שחובה היא על כל אדם לשמוע פרשת ההפטרה כמו פרשה שבש"ת וברש"י שם משמע שצריך להמתין עד שיוגלל הס"ת במטפחותיה (יד) אין לסלק מעל השלחן ספר הנביאים או החומש שקורין בו המפטיר עד אחר הברכה כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר: ז (יג) שניה. שבה מסיימין את הקריאה: (יד) וע"ל סי' תכ"ח. לענין הפטרת אחרי וקדושים כשהן מחוברות ויתר דיני הפטרה: (טו) אחר קריאת התורה. לאפוקי אחר אשרי לא יאמר שום דבר דהקדיש שאומרים לפני העמוד קודם תפלת י"ח הוא קאי על אשרי שאמר בתחלה וע"כ אין להפסיק ביניהם ויהללו שאומרים אין [1]הפסק. ומה שנתרבב המנהג שכשיש חולה אוחז החזן הס"ת בידו לאחר אשרי ואומר מי שברך ומפסיק הרבה בין אשרי לקדיש שלפני העמוד שלא כדין הוא [פמ"ג]: (טז) ובכל יום שאין אומרים וכו'. ואם חל ט"ב בשבת אע"פ שאין אומרים ל"ל[2] אומרים א"ה כ"כ א"ר בפי' תקנ"ז[3] והפמ"ג בסי' תקנ"ט כתב שג"כ מזכירין בו נשמות אותן שמזכירין בכל שבת (טו) אבל בשבת שמברכין בו אב או בשבת שחל בו ר"ח אב גופא א"א אב הרחמים ואין מזכירין בו נשמות: (יז) כשמברכין החודש. ואין מזכירין בו נשמות ואפילו במקום שאומרים אב הרחמים כגון בימי הספירה אפ"ה אין מזכירין בו נשמות רק למי שנפטר באותו שבוע [מ"א] והפמ"ג[4] כתב כלבמה[5] שאין מזכירין אז נשמות כלל: (יח) בימי הספירה. משום שהיו הגזרות באותו זמן (טו) ואפילו חל מילה בשבתות ההם דאיכא תרתי לטיבותא אפ"ה אומרים אותו בימי[6] המדש ויכן כשמברכין המדש אייר דאית ביה נמי תרתי לטיבותא [וה"ה (יז) אם יש מילה בניסן דאיכא ג' לטיבותא ג"כ אומרים אותו דאין חילוק בין תרתי לטיבותא ובין ג' לטיבותא] אבל כשחל ר"ח אייר בשבת אין אומרים אותו וכ"ש שאין מזכירים בו נשמות (יח) וכן בכל המדש ניסן אף בימים שלאחר הפסח דהוא תוך הספירה ג"כ אין מזכירין בו נשמות אבל אה"ר אומרים בו כיון שהוא בימי הספירה:

א (א) לקרות לעצמו בכל שבוע. היינו שלא יקדים לקרות קודם אותו שבוע וגם לא יאחר לצרך להשלים פרשיותיו עם הצבור וכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו [גמרא]: (ב) שנים מקרא. אבל לא יקרא אחד מקרא ואחד תרגום ויכוין לשמוע מהש"ץ אלא צריך לקרות ב"פ מקרא תוך ממה ששמע מהש"ץ אם לא שקרא אז ג"כ בפיו ועי' במ"א סק"ח שכ' בשם לחם חמודות דבדיעבד יוצא פ"א במה ששמע מהש"ץ (א)[1]רש אחרונים שמחמירין אפי' דיעבד. ובענין הקריאה יש דעות בזה בין אחרוני' י"א שיקרא כל פסוק ב"פ ותרגום עליו וי"א שיקרא כל פרשה ב"פ[2]ואח"כ התרגום היינו שיקרא כל פרשה פחותה או שמומה ב"פ ואח"כ התרגום ובמ"א ובשע"ת מלדיש כדעה ראשונה ובספר מעשה רב אימתא שהגר"א נהג לומר התרגום אחר כל פרשה פחותה או שמומה או אחר מקום שקראה יותר הפסק ענין ולעניד כמר עניד ולעניד כמר עניד. (ב) מי שהוא בקי בנעים[3] ובנקודות בע"פ טוב להדר לקרות בס"ת גופא: (ג) ודיבן. ר"ל אע"פ שאין בו תרגום

שערי תשובה

[ג] תרגום. עיין בה"ט שכתב שמצוה לקרות אחר חצות וכתב בק"א לתמ"ב שיש שכתבו כן בשם גורי האר"י ז"ל ואין האמת כן כי בסדר הכוונות שסידר מהר"ש ווידאל מכת"י מר אביו מהרח"ו כתב שרבינו האר"י ז"ל יום

ביאור הלכה

ההפטרה וגם יש שמוסיפין על המנהג ועושין שהות בתמידת ההפטרה שלא שאחר שסיים המפטיר והתחיל הברכות אין רוצים להפסיק מתמידת ההפטרה ולא יפה הם עושים שאם אומרים בקו"ל אינם שומעים קול דבריה מברכות המפטיר ולפעמים גורמים שגם אחרים הסמוכים להם אין שומעים ואף אם מנמיכים קולם מ"מ הם בעצמם אינם שומעים לכן יש לנהוג שמיד שישמע שהמפטיר סיים ההפטרה ומתחיל הברכות אע"פ שהוא עדיין לא סיים ישתוק עד שיסיים המפטיר הברכות ואח"כ יסיים הוא אמירת ההפטרה גם המפטיר יהיה זהיר שלא להתחיל הברכות עד שיפסוק קול ההמון לגמרי עכ"ל: * ונהגו להזכיר וכו'. בספרי כפר לעמק ישראל אנו חתיים אשר פדיתה

שער הציון

(יג) תו"ש: (יד) מ"א: (טו) באר הגולה ומו"ש ועיין בא"ר: (טז) מ"א: (יז) אחרונים: (יח) פמ"ג: (א) עו"ש פרשה ושכה"ג: (ב) רדב"ז:

הגהות ותיקונים: א) דף ח': ב) צו"צ: ג) תקנ"ד ס"ק י"ח: ד) בפמ"ג ליתא תיבת שכדומה: ה) בטעמים. ו) אין זה.

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ד כתב: ויש מקומות שאין אומרים כשמברכין החודש ואין מזכירין נשמות אלא למי שנקבר באותו שבוע. ב) וכן כתב הרב בסעיף י"ד שאומרים אב הרחמים בשבת מברכין אייר. אבל בסידורו משמע שאין אומרים לבד משבת מברכין סיון וכן מובא בסוגריים בסי' תכ"ט סעיף ח', שבשבת מברכין אייר אין אומרים א"ה. ג) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב שבשעת הדחק יש לסמוך על השיטה המקלת בשמיעה מהש"ץ. ד) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כותב שהמנהג לקרוא כל פסוק ב"פ מקרא ופעם א' תרגום זה יותר נכון. ובשו"ע הרב שם כתב: ופסוק האחרון טוב לכופלו ולחזור כדי לסיים בתורה והוא לא מוזכר במשנ"ב.

הפרשה (ד) בפירוש רש״י (ה) חשוב כמו תרגום [ג]וירא שמים יקרא * (ו) תרגום וגם (ג) [ב] פירוש רש״י: ג (ז) [ד]מיום ראשון ואילך (ח) חשוב עם הצבור: ד [ה]מצוה מן המובחר (ט) שישלים אותה * קודם שיאכל (ד) בשבת ואם לא השלים קודם אכילה * [ו]ישלים אחר אכילה (י) עד המנחה [ז]וי״א

וסמ״ג ומרדכי סס ג כ״ד סס התוספות וכל״ס ה סס ע״פ מדרש ו כלנו כסס ר׳ פרץ ז הגהות כפ׳ י״ג מה״ת כסס הר״מ

שערי תשובה

הששי מיכף ומיד אחר תפלת שחרית היה הולך למקום שיש ס״ת וקרא שמו״ת וע״ש במס״ג שאין לקרות שמו״ת בשמורת יום הששי כי כתבו גורי האר״י שאין לקרות תרגום בלילה גם כתב שהעיקר לקרות כל פסוק שמו״ת ולא כמ״ש לקרות כל פרשה קטנה ע״ש: [ב] פירוש רש״י. עיין בה״ט וכתב בנר״י שבש״ש קדושין פ״ג כתב אם אינו יכול ללמוד שיאמר יקרא פירוש רש״י ולא תרגום ע״ש אבל לפי מ״ש חכמי האמת יש קפידא בתרגום

ביאור הלכה

אלו המתים מכאן שהמתים צריכין כפרה וקבעו בשבת שהכל נמצאים בגהכ״נ והחי יתן אל לבו [נ״י והוצא בהגר״א]:

* תרגום וגם פירש״י. הנה בב״י כתב בשם סמ״ג שדן לפני רבותיו שהפירוש מועיל יותר מן התרגום והוכאו דבריו ג״כ במרדכי והגה״מ בפי״ב מהלכות תפלה וכתב הב״י ע״ז וז״ל מיהו כתבו סמ״ג והגהות דאין נראה לר״י ור״ע ורבי נטרונאי שכתבו שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני ע״כ וירא שמים יצא את כולם ויקרא תרגום וגם פירש״י עכ״ל הב״. והנה המעיין בתוס׳ והרא״ש יראה דס״ל דדוקא לשון לעז שאין פירוש מספיק גריעא מתרגום אבל פירוש התורה שמפרש את הענין והמלות [וע״פ יסודות של חז״ל] וכמו פירש״י לא גריעא מתרגום ובסמ״ג ייכר להדיא להמעיין שם שחסר שם איזה תבות וקאי רק אלשון לעז לחוד וב״ה שמצאתי כן בהדיא בהגה״מ כשהעתיק דברי הסמ״ג כתב וז״ל וי״מ דה״ה ללעז ולא נראה לר״י וכו׳ משמע דרק אלעז פליג וגם ר״ג אפשר דמודה בזה דהפירוש שמפרש את הענין יותר מתרגום חשיב טפי מתרגום אף שניתן בסיני ופלא הב״י בעלמו הביא הגה״מ ואמתי כתב הב״י בשם הגהות דאין נראה לר״י הלא הר״י לא קאי רק על לשון לעז [ואולי דמה שכתב הב״י דאין נראה לר״י הוא רק שיגרא דלישנא דהגה״מ נקט וכונתו רק על רב עמרם ורב נטרונאי וס״ל להב״י דלהר״ע ור״ג שכתבו דהתרגום זכה מפני שניתן בסיני א״כ ממילא דהוא עדיפא מכל פירוש שבעולם אף שבהסמ״ג לא משמע קצת הכי]. היולא מדבריו דאין לנו פוסק מפורש שיסבור דהתרגום חשוב טפי מפירש״י ומ״מ נראה לדינא לנהוג כהב״י דאף שפירש״י מפרש את הענין יותר מתרגום אבל מפני שיש כמה תיבות וגם כמה פסוקים שאין עליהם פירושו של רש״י וא״כ לא נשאר לו שם כ״א מקרא לבד והתרגום מפרש כל פסוק וכל תיבה: * קודם שיאכל. המ״א המא דעות[א] דמספר הכונות משמע דלכתחלה ישלים בע״ש ורק כשהיה אנוס ישלים בשבת ובב״י ומגיד משרים משמע דלכתחלה יתחיל בע״ש וישלים בשבת ועיין מה שכתבנו במ״ב בסס האור זרוע ותר״י והגר״א: * ישלים אחר אכילה. ומה שלוה רבי שיגמרו הפרשה קודם הסעודה הוא רק משום (ח) חשוב עם הציבור. כמה אחרונים כתבו (יג) דמן המובחר הוא לקרותה בע״ש ועיין בשע״ת ובספר מטה יהודה כתב לאם הוא קורא מתחלת השבוע והלאה הוא ג״כ בכלל מצוה מן המובחר וכמו שכתב בב״י דמוכח כן מדברי הרמב״ם וכן בספר מעשה רב כתב בהנהגת הגר״א שהיה נוהג תיכף אחר התפלה בכל יום לקרוא מקצת מהסדרה שיש מקרא ואחד תרגום ומסיים בע״ש: ד (ט) שישלים אותה וכו׳. וכדאיתא במדרש שלוה רבי את בניו אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו את כל הפרשה. ומ״מ פשוט (יד) דאין לעכב מחמת זה התפילה עד אחר חצות וכדלקמן בסימן רפ״ח דזהו רק מצוה בעלמא ולכתחלה מהנכון אם לא קרא שיש מקרא ואחד תרגום בע״ש להשכים בשבת בבקר ולקרא השמו״ת קודם הליכתו לבהכ״נ [כן איתא באור זרוע ריש הלכות שבת וכ״מ בתר״י ריש ברכות ע״ש]: (י) עד המנחה. דממנחה ולמעלה מתחילין הלבור לקרות פרשת שבוע הבא:

באר היטב

ג״פ עיין טו״ז: (ג) פירש״י. היינו מי שיכול להבין אבל מי שאינו בר הכי ודאי ראוי לקרות בפי׳ התורה שיש בלשון אשכנז כגון ספר לאינה ורמינה וכיוצא בו כדי שיבין ענין הפרשה ולפי חכמי הקבלה משמע דוקא תרגום. מי שאין בידו תרגום יקרא ב״פ מקרא ואח״כ כשיהיה לו תרגום יקרא. סדה״י: (ד) בשבת. היינו

משנה ברורה

(ג) וה״ה ראובן ושמעון וכי״ב צריך לקרותו ג״פ[ד] (ד) ויש מחמירין דבעטרות ודיבן שיש בו תרגום ירושלמי צריך לקרות שם התרגום: ב (ד) בפירוש רש״י. שהוא מפרש את המקרא כמו שמפרש התרגום ויותר ממנו (ה) אבל אם קראה בשאר לעז שהוא מפרש רק את המלות לחוד לא יצא י״ח במקום תרגום לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא: (ה) חשוב כמו תרגום. וע״כ יוצא במה שקורא שני פעמים מקרא ואחד פירוש רש״י[א](ו) ואותן פסוקים שאין עליהם פירש״י יקרא אותן ג״פ. (ז) מי שאינו בר הכי שיבין את פירש״י ראוי לקרות בפירוש התורה שיש בלשון אשכנז בזמנינו כגון ספר לאינה ורמינה וכיוצא בו המבארים את הפרשה ע״פ פירש״י ושאר חכמינו ז״ל הבנויים על יסוד התלמוד: (ו) תרגום וגם פירש״י. כי התרגום יש לו מעלה שניתן בסיני (ח) וגם הוא מפרש כל מלה ומלה ופירש״י יש לו מעלה שהוא מפרש את הענין ע״פ מדרשי חז״ל יותר מהתרגום ובאמת כן ראוי להזהר לכל אדם שילמוד בכל שבוע הסדרה עם פירש״י לבד התרגום כי יש כמה פרשיות בתורה ובפרט בחלק ויקרא שא״א להבינם כלל ע״י תרגום לחוד (ט) מי שאין בידו תרגום רק החומש לבד יש לו יקרא שני פעמים מקרא ואח״כ כשיזדמן לו תרגום יאמר. לא יקרא פסוק המאוחר קודם המוקדם אלא יקרא כסדר. לא יקרא התרגום תחלה ואח״כ מקרא (י) אלא יקרא לכתחלה שיש מקרא מקודם ואח״כ תרגום. אם אפשר לו שלא יפסיק בשמו״ת על שום דבר הוא (יא) טוב ויפה מאד וכן ראיתי מהמדקדקים עושין כן וכן ראוי לבעל נפש לעשות [שכנה״ג בשם סדר היום וכ״כ ש״א]: ג (ז) מיום ראשון ואילך. כיון (יב) שמתחילין במנחתא דשבתא לקרות פרשת שבוע הבא נתשב שוב הקורא בקורא עם הציבור וא״כ מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך לאו דוקא הוא:

(ג) מ״א בשם הטור: (ד) עיין בטור: (ה) טור: (ו) כנה״ג בשם רמ״מ: (ז) ע״ז: (ח) דאל״ה ודאי פירש״י עדיף כמו שבארתי בבה״ל: (ט) מ״א בשם סדה״י: (י) ד״ח על הרא״ש ע״ש שכתב דבדיעבד יוצא אף בקורא תרגום נאמנע כדמוכח בלבוש בהדיא: (יא) נ״ל דזה הוא אף בין פרשה לפרשה אבל נאמנע עניינא מן הדין אסור להפסיק וכמו שאחז״ל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים ואפשר שלזה כוון הבה״ט שכתב ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמו״ת בדבור: (יב) תוס׳ והרא״ש ומרדכי והגהת מיימוני והאור זרוע ובודאי לדעתם יוצא מן המנחה ולמעלה וכן הוא בהדיא בתוספות וכ״כ בד״מ ודעת כלנו שהוא בד״מ יחידאה הוא ועיין בסמ״ג: (יג) ומה שכתב המחבר בס״ד דמן המובחר הוא שישלים וכו׳ היינו למעוטי אח״כ: (יד) אז שיש לו אורחים נמיתו שמתאים לאכול:

הגהות ותיקונים: א) בזה דעות:

ליקוטי דברי הרב **א)** ובשו״ע הרב בקונטרס אחרון אות א׳ כתב שצריך לקרות הפרשה ג׳ פעמים ופעם אחת פירוש רש״י, מפני שיש הרבה תיבות שאין בהם פירוש רש״י. **ב)** ובשו״ע הרב בסעיף א׳ כתב בסוגריים שעטרות ודיבן שיש בו תרגום ירושלמי צריך לקרותו.

הלכות שבת סימן רפה רפו

(יא) עד רביעי בשבת ח ו״א (ה) (יב) עד שמ״ע (דהיינו נשמתא תורה (יג) שאז משלימים הצבור): ה * ט יכול לקרות הפרשה שמו״ת * (יד) בשעת קריאת (ו) [ג] התורה (טו) (וע״ל סימן קמ״ו): ו (טז) י מלמדי (ז) תינוקות (יז) א״צ לחזור ולקרות הפרשה בשבת: ז (יח) כ א״צ לקרות (ח) [ד] פרשת יו״ט: הגה וכן מ״ל לקרות ההפטרות (מרדכי ה״ק) ומ״מ (יט) נהגו לקרות (ט) ההפטרה ובשבת של תחנה יקרא ההפטרה (כ) של שבת ולא שוש (י) אשיש (פסקי מהרא״י סי׳ ק״ח):

רפו דיני תפלת מוסף בשבת. ובו ה׳ סעיפים:

א א זמן תפלת מוסף * מיד (א) אחר תפלת השחר ב ואין לאחרה * יותר (ב) מעד סוף ז׳ שעות

ח הגהות כשם ר׳ שמחה (וקיים שם שהעושים כן נרכים לחזור שמו״ת וכתב הב״י שפשוט הוא) ט מרדכי בשם מ״ז שראה כן מרבו ר׳ יהודה החסיד ומהר״ר אברהם י שם והגהות כפ׳ י״ג מה״ת בשם מ״ז כ כתבי הר״י סי׳

ק״ע וס״ה סי׳ כ״ג א תוספות והרא״ש ורבי יונה רפ״ד דברכות ורמב״ם בפ״ג מה״ת ב ברכות כ״ח ברבי יוחנן וברבי יהושע בן לוי]

באר היטב

אם היה אונס גדול בע״ש. הכוונות: (ה) עד שמ״ע. פי׳ שיש לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום ולא כאותן שקורין המקרא לאחר: (ו) התורה. ואם שמע פעם א׳ משי״ן וקרא פעם א׳ יצא אבל אין לסמוך לכתחלה על השמיעה ל״ח מ״א ועיין ט״ז: (ז) תינוקות. דוקא בימיהם שהיו לומדים פי׳ המקרא עם התינוקות אבל אם לומד פירוש המלות לאחר לא יצא ומ״מ די שיקרא עוד פעם א׳ מקרא דזה עולה לו במקום מקרא מ״א: (ח) פרשת יו״ט. להא כבר קרא כל התורה מדי שבת בשבתו ובערב ש״ת יקרא וזאת הברכה. הכוונות: (ט) ההפטרה. פעם א׳ מקרא וא׳ תרגום ועיין שני לוחות הברית: (י) אשיש. ובד׳ פרשיות יקרא ההפטרה דד׳ פרשיות:

שערי תשובה

ולכן אם אין שהות ללמוד שיהיה ילמוד תרגום ע״ש: [ג] התורה. עיין בה״ט ובמה״ב כתב בשם הרדב״ז בתשובת ד״פ אם שמע שמו״ת מאחר אפילו בלי אונס יצא ונלבד שיכוין בשמוע מלה במלה ע״ש: [ד] פרשת יו״ט. עיין בה״ט ועיין בבר״י כתב בשם האר״י ז״ל ביום הושענא רבא יקרא פרשת וזאת הברכה שמו״ת. ובשם מהר״מ זכותא בתשובה כתב דבאו״ל שעושין ב׳ יו״ט יקראנה ביום הו״ר ומ״מ אם קראה ביום שמיני עצרת לא הפסיד ע״ש:

משנה ברורה

(יא) עד רביעי בשבת. דג׳ ימים הראשונים שייכין עדיין קצת לשבת שעבר וכדלקמן בסימן רל״ט ע״ו לגבי הבדלה לכן בדיעבד יכול להשלים: (יב) עד שמיני עצרת. היינו בא״י ששם עושין שמ״ע רק יום אחד וגומרין הציבור אז הש״ת ולכן בדיעבד מקרי (טו) עד יום ההוא משלים פרשיותיו עם הציבור אבל לכתחלה לכו״ע לא יאחר יותר מיום השבת: (יג) שאז משלימין הציבור. ויש לו (טז) לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום ולא כאותן שקורין מקרא לחוד כיון שחסר לו גם התרגום: ה (יד) בשעת קה״ת. ובסימן קמ״ו במ״א סק״ה הביא בשם השל״ה שמתמיר זה אלא הכל צריכין לשמוע הקריאה מפי הש״ץ וכן הוא דעת הגר״א שהובא בספר מעשה רב לצריך לשמוע כל תיבה ותיבה ולראות בחומש ולא יסיע להקורא כלל ומשמע שאפשר העיקר כדעת השבלי לקט בשם רבו והר״מ שהובא בהגהות מיימוני ובב״י שם דרק בין גברא לגברא מותר. ומ״מ נראה דלקרוא בלחש מלה במלה עם הש״ץ אין להחמיר בזה כיון שמכוון אז גם לשמוע כל תיבה מפי הש״ץ והמ״א הביא שם בשם מטה משה דלכתחלה נכון לעשות כן (יז) וכ״כ כמה אחרונים: (טו) וע״ל סימן קמ״ו. דשם מסיק המחבר בס״ב דנכון להמדקדק בדבריו לכוין דעתו לשמעם מפי הקורא והוא משום דחשש ג״כ לדעת הפוסקים שהבאתי למעלה: ו (טז) מלמדי תינוקות. דוקא בימיהם שהיו לומדים פירוש המקרא עם התינוקות ולכן יוצאין בזה גם ידי תרגום וכדלעיל בס״ב אבל אם לומד פירוש המלות לחוד לא יצא ידי תרגום אלא השני פעמים מקרא דבולאי קרא עם התינוקות שני פעמים ולכן צריך לומר תרגום בעצמו [מהה״ש וכן מלבד הפמ״ג]: (יז) אין צריכין וכו׳. מכאן שיגון הטעמים אינו מעכב לגבי שמו״ת [פמ״ג]: ז (יח) אין צריך. ר״ל שאין צריך לקרות לעצמו שמו״ת דהא (יט) כבר קרא כל התורה מדי שבת בשבתו וביום הו״ר יקרא שמו״ת פרשת וזאת הברכה ואם קרא ביום שמ״ע לא הפסיד [שע״ת]: (יט) נהגו לקרות ההפטרה. טעם המנהג שמא יקראוהו למחר למפטיר־ והא בקי ורגיל בה משל״כ בפרשיות של יו״ט ששם החזן הוא הקורא [מ״א]: (כ) של שבת ולא וכו׳. ר״ל שיש מנהג באיזה מקומות (יט) שקורין בצבור לבד הפטרת הסדרה עוד איזה פסוקים מהפטרת שוש אשיש [משום דכתיב בה כמתן יכהן פאר וגומר] וקמ״ל דבשעה שקורא לעצמו ההפטרה אין צריך לקרות אלו הפסוקים (כ) משום דהוא מנוי ושגור בפי הכל ובקי בהן בלא זו הקריאה. ובד׳ פרשיות יקרא הפטרה דד׳ פרשיות:

ביאור הלכה

דמייש דלמא אגב רוב טעותא שבת משתמיט ולא יגמור [אור זרוע]: * יכול לקרות הפרשה וכו׳. עיין בא״ר שכתב דהוא מצוה מן המובחר ופלא הוא דהלא המחבר בעצמו סימן קמ״ו ס״ב סובר דהמדקדק בדבריו לא יעשה כן והוא מטעם שהביא שם בב״י דכמה ראשונים חולקין ע״ז אלא דיוכל לסמוך מי שרוצה להקל על המקילין ע״ש אבל חלילה דימא דהוא מצוה מן המובחר ומה שהביא מב״ח סוף סימן זה ג״כ אין שום ראיה להמעיין שם [אם לא דימא דכונת הא״ר הוא בין גברא לגברא] ומצאתי שכבר תפס עליו בכל זה בספר מאמר מרדכי ומסיק דלא כוותיה ועיין מה שכתבתי במ״ב בשם השל״ה והגר״א שסובריס שיש ליזהר שלא לעשות כן: * בשעת קה״ת. עיין לעיל בסימן קמ״ו במ״א סק״ה במה שכתב בשם הש״ה ועיין שם בש״ה שכתב דהכי מוכח במו״ז ובבה״ל שם כתבנו דמאו״ז לא מוכח מידי והבאתו סמוכות לדבריו מדברי הבלבו והגה״מ דש״ל דאין להקל בלא עשרה דציתי לפ״ת וה״ה לענייננו ע״ש אך כ״ז לדעת האו״ז בשם הר״י חסיד אבל לפי דעת השב״ל והר״מ לא נ״מ מידי זה דבכל גווני צריך לשמוע קריאת ס״ת מפי הש״ץ דוקא וכמו שכתבנו במ״ב:

* מיד אחר תפלת השחר. עיין בלבושי שרד בסימן זה דמשמע מיניה דאף שזמנה אחר תפלת השחר אף אם התפלל בהשכמה כותיקין מ״מ יותר טוב לכתחלה לאחר דהא קרבן מוסף דשבת אמרינן בגמרא דזמן הקרבתו היה בשש והתפלות הלא הם נגד הקרבנות. וע״ז דלא מיבעיא אם התפלל שחרית בצבור בודאי אין נכון שהוא יתחלק מהם להתפלל אח״כ מוסף בימידי [ואפילו אם יראו כולם להפסיק ולהתקבץ פעם שנית למוסף ג״כ אין כדאי עיין בבא״ח ברכות רפ״ז דמטעם זה התירו הראשונים להקדים תפלת מעריב אף שלא בזמנו כי טורח לבצבוץ שנית אם לא שלא יבוא מבה״מ ויעשקו בתורה בתוך כך] ואפילו אם התפלל גם שחרית בימידי ג״כ אין כדאי לאחר כ״כ עד סמוך לחצות ולא נוכל לדמות עניין זה לקרבנות דאיתור התפלה כ״כ מבטל מצות עונג שבת ועד חצות מצוה לקמן בסימן רפ״ח בהדיא דאסור להתענות: * יותר מעד סוף וכו׳. ומשמע דעד שם ומתלה

א (א) אחר תפלת השחר. כמו קרבן מוסף שזמנו לכתחלה אחר התמיד: (ב) מעד סוף וכו׳. דעיקר זמן

שער הציון

(טו) פמ״ג דלא כתו״ס: (טז) כ״י: (יח) אלבוש וד״ח ושלחן עני סעיס: (יט) מ״א: (יט) ב״י קמ״ד והובא בפה״ח ומהגר״א משמע לכאורה דקורין רק שוש אשיש וע״ש דא״כ למה יקרא לעצמו הפטרה של שבת: (כ) הגר״א וכוון לתרץ בזה מה שפקפק המ״א דאם לא יחזור לעולם שמא יקראוהו ולא יהא רגיל בה ד״א דכיון שהוא מנוי בפי הכל ממילא רגיל בה. ולא העתקתי מש״כ המ״א דיקרא הפטרה פ״א תרגום דבמקומנו אין המנהג בזה:

הערות והשרות: 1) עיין לקמן סי׳ תרס״ט מ״ב סק״ד:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף י׳ כתב דקורין רק שוש אשיש ולא של שבת.

ג טור בשם רשב"ם ותוס' והרא"ש וי"א בפרק ד' דברכות ד תענית כ"ז ה ברכות ג' ו שם כ"ח ותלא כרב הונא ז שם וכתב"ק ח תוס' והרא"ש שם בשם הר"י ור' יונה והרשב"א ט טור בשם הרמב"ם פ"ג מה"ת

ואם התפלל אותה אחר שבע שעות נקרא פושע ואעפ"כ יצא י"ח מפני שזמנה כל היום [1]ואם שכח ולא התפלל עד שעבר כל זמנה (ג) אין לה תשלומין (ד) [2]ויש בה נשיאת כפים: הגה ואם התפלל אותה קודם תפלת שחרית (ה) יצא (א"מ בשם הרשב"א ור"י פ' תפלת השחר): **ב** (ו) [3]כל יחיד חייב להתפלל [ח] תפלת המוספין בין אם יש צבור בעיר או לא: הגה ואח"כ [ט] חוזר הש"ץ התפלה כמו בשאר תפלות (ב"י בשם שבולי לקט): **ג** [4]מותר (א) [ג] לטעום קודם תפלת המוספין דהיינו * (ז) אכילת (ב) פירות או אפילו (ג) (ח) פת מועט אפילו טעימה שיש בה (ט) כדי לסעוד הלב אבל סעודה (ד) אסור: **ד** [5]היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספין כגון שאיחר מלהתפלל תפלת מוסף * עד ו' שעות (ומתלה טור) שהוא זמן תפלת מנחה צריך להתפלל (י) של מנחה [ד] תחלה ואח"כ של מוסף: הגה ומיהו אם הקדים של מוסף (יא) יצא (ב"י בשם הרשב"א) [6]וי"א דהיינו דוקא שצריך עתה להתפלל שתיהן (יב) כגון שרוצה לאכול ואסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה אבל אם א"צ עתה להתפלל מנחה יכול להקדים של מוסף: הגה ומיהו (יג) אם הגיע מנחה קטנה יתפלל מנחה (ה) תחלה (הר"י והרא"ש בשם ירושלמי) [7]ויש מי שהורה שאין עושים כן בצבור

שערי תשובה

[ח] תפלת המוספין. עיין במג"א סימן רל"ג כשמפסיק במכירת המלות צריך לטעול ידיו שנית לתפלת המוספין אם לא שיודע שלא הסיח דעתו ועיין בשערי אפריים שער יו"ד סעיף מ"ז: [ט] חוזר הש"ץ התפלה כו'. העוהגים לומר קדושת כתר בשבת יאמרו עמך ישראל כו' וברי"ח יאמרו ועמך ישראל כ"כ גן המלך סימן קל"ד בשם הרב המפיק מוהר"ר דוד גרשון ועיין מ"ש בזה בבר"י ובמח"ב. וכתב בש"ל של"ל תמידים כסדרן מלת תמידים במ"ש בבסוף ומה שנדפס בגו"ן בסוף הוא טעות ע"ש: [ג] לטעום. עיין בה"ט ועיין בא"ר דאם אין לו יין ופת רק פירות ואלים למה דשאי לטעום קודם קידוש קודם מוסף ע"ש ואי לא אלים למה אין להקל: [ד] תחלה. עיין בה"ט וכתב בית יהודה מי שתפלת המוספין בצבור לפניו וקראוהו למול הבן יתפלל מוסף בצבור ואח"כ ילך למול אם לא שיש לחוש שתאחר המילה מזמנה ע"ש. וגלאה דבמקום שמלין בבהכ"נ ורבים ממתינים עד אחר

ביאור הלכה

יכול לאחר ואח"כ להתפלל ולכאורה לדע' המחבר לקמן בדעה א' הלא יוצרך להתפלל מנחה מקודם ותהיה התפלה שלא כסדר הקרבה אף אם יתפלל מוסף ג"כ בתוך שבע וי"ל דמ"מ פושע לא מקרי כיון שעיקר התפלה לא איחר זמנה אבל לכתחלה בודאי נכון ליזהר שלא יבא לזה לדעה זו ועיין ברש"י ברכות כ"ח ד"ה מתפלל והשו"ע סתם כדברי הרמב"ם: * אכילת פירות. היינו אחר קידוש ועיין במ"ב דאם אין לו מה' מינים לאכול אחר הקידוש ירלה עכ"פ לשתות כל הכוס של יין ואפילו בהכן שצריך לשתות כפיו במוסף ג"כ מותר לשתות רביעית יין שלנו דבודאי יש בו ג"כ מיס ועיין לעיל בסימן קכ"ח סל"ח מה שכתבנו שם במ"ב אודות יין שרף. * עד שש שעות ומחצה. ואם איחר עד סמוך לשבע ממתפק הפמ"ג דאולאי בזה בכל גווני מוסף קודם

באר היטב

(א) לטעוס. היינו כשמקדש אבל בלא קידוש אסור כמ"ש סימן רע"א ע"ת: (ב) פירות. אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה ואכילת פירות לא מהני כמש"ל סי' רע"ג ס"ה י"ל שיטתה כוס יין אחריו כמ"ש שם: (ג) פת מועט. אפי' כביצה כמש"ל סי' רל"ב ס"ג מ"א. והבאר היטב אשר לפני כתב נ"ל כזית ומרמז עיין סימן רע"ג ס"ה כוונתו דשם סגי כזית לעניין דלהוי קידוש במקום סעודה א"כ סבור הוא דה"ה כאן נמי לא יאכל אלא כזית ולא דק: (ד) אסור. והב"ח כתב להתיר אפילו לקבוע סעודה קודם מוסף אם מקדש והט"ז אוסר מדינא לקבוע סעודה קודם מוסף ע"ש: (ה) תחלה. ואם אין שהות להתפלל שחיהם יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין מ"א:

משנה ברורה

(א) זמן הקרבת המוסף היה לכתחלה עד סוף שבע: (ג) אין לה תשלומין. כיון (ב) שנזכר בה קרבן מוסף וקרבן מוסף אין לה תשלומין משא"כ שארי תפלות שלא נזכר בהם קרבן כלל יש להן תשלומין כמ"ש סימן ק"ח: (ד) ויש בה נשיאת כפים. היינו דנושאין כפיס במוסף כמו בשחרית וכנ"ל בסימן קכ"ט וע"ש בסימן קכ"ח סמ"ד בהג"ה דבכל מדינותינו אין נוהגין לישא כפיס בשבת כלל: (ה) יצא. דקרבן מוסף זמנו מתחלת היום עד הערב (ג) אלא דאסור להקדיס שום קרבן לכתחלה לקרבן תמיד של שחר[א] דגדיעבד יצא: **ב** (ו) כל יחיד וכו'. דלא תימא דהואיל דהוא במקום הקרבת הקרבן לא הוטלה המצוה רק על הצבור שבעיר ולא על היחיד קמ"ל דלא אמרינן הכי: **ג** (ז) אכילת פירות. ואע"ג דלאחר תפלת שחרית (ד) כבר נתחייב בקידוש ואסור לאכול ולשתות מקודם ואין קידוש אלא במקום סעודה י"ל דדי כשיטתה כוס יין אחר הקידוש דגם זהו מקרי סעודה כנ"ל סי' רע"ג ואח"כ יאכל הפירות או כשאין לו יין כ"כ (ה) יש לסמוך על הפוסקים דס"ל דדי כשיטתה כל הכוס יין של קידוש שמתחזק רביעית דזהו מקרי ג"כ קידוש במקום סעודה: (ח) פת מועט. דהיינו (ו) כביצה דכ"ז הוא בכלל אכילת ערלי (ז) וכ"ש אם אוכל מיני תרגימא מחמשת המינים דשרי: (ט) כדי לסעוד הלב. דהיינו שאוכל פירות הרבה (ח) דאכילת פירות לא מקרי קבע (ט) וגראה דאם אכל לבו יכול גם פת לאכול עד שתתישב דעתו אף שהוא יותר מכביצה. כתב בא"ר והוכא בשע"ת דאם אכל לבו ואין לו יין ולא שאר דבר לקדש עליו רשאי לאכול פירות וה"ה מיני תרגימא מה' מינים קודם מוסף אף בלי קידוש אבל בלא"ה אין להקל: **ד** (י) של מנחה תחלה. שהוא תדיר: (יא) יצא. דהא דתדיר קודם הוא רק למצוה ולכתחלה ולא לעיכובא בדיעבד: (יב) כגון שרוצה לאכול. לפי מה דמסיק הרמ"א לעיל בסימן רל"ב ס"ב בהג"ה אין לאסור לאכול קודם מנחה כשהגיע זמן מנחה גדולה אלא בסעודה גדולה וסעודת שבת לא מקרי סעודה גדולה [כ"א סעודת נשואין או ברית מילה] ולא חיישינן שמא יפסע ונפרט האידנא דקומכין על קריאה לבהכ"נ למנחה א"ל להתפלל עתה מנחה: (יג) אם הגיע וכו'. ואם הוא סמוך לערב ואין לו שהות להתפלל שתיהן יתפלל

שער הציון

(א) לטעוס: (ב) ב"י: (ג) מנחות מ"ט והוכא בהגר"א: (ד) מ"א וב"ח: (ה) היינו בקידוש של שחרית עיין לעיל ברע"ג בחחרונים דהרבה ס"ל כהב"י ורמ"א דבזה מקיים במקום סעודה ובשחרית בודאי יכול לסמוך עלייהו: (ו) מ"א: (ז) אחרונים וסתמו ולא באתו עד כמה יקרא בזה אכילת ערלי ועיין בסימן תרל"ט לגבי סוכה מה שכתבנו שם בזה וה"ה הכא: (ח) לקמן בסימן תרל"ט: (ט) עיין במ"א מה שכתב בשם הב"ח דס"ל דמדינא קודם מוסף מותר לקדש ולסעוד ואף שהמ"א מפקפק עליו בזה והט"ז ועוד אחרונים חולקין עליו בהדיא וסוברין כדעת השו"ע הכא כיון דאלא לבו יש להקל עיין בשו"ע סימן פ"ט ס"ד ובמ"א בלל ט"ז דין א' ובקודם מוסף בודאי אין להחמיר:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב בסעיף ג' כתב שאף קרבן מוסף שהקריבהו קודם תמיד של שחר פסול, ומ"מ בתפילה לא החמירו כ"כ.

להקדים תפלת מנחה לתפלת מוסף כדי (יד) שלא יטעו: **ה** [ה] ' בשבת ויו"ט אין אומרים ברכו אחר קדיש בתרא (טו) (וע"ל סי' קל"ג):

רפז נחום אבלים ובקור חולים בשבת. ובו סעיף אחד:

א (א) א יכולים (מ) לנחם אבלים בשבת [מ] * וכן יכולים לבקר את החולה ב ולא יאמר לו (ב) כדרך שאומר לו בחול אלא (ג) אומר לו שבת היא מלזעוק (ד) ורפואה קרובה לבא ג ורחמיו מרובים ושבתו בשלום: הגה וי"מ דאין צריך לומר ורחמיו מרובים וכו' וכן נהגו (רמב"ם פרק כ"ד):

רפח דין תענית ודין תענית חלום בשבת. ובו י' סעיפים:

א * א אסור להתענות בשבת (מ) * (א) עד ו' שעות: הגה ואפילו לומד (ב) ומתפלל אסור (מרדכי פ"ק דשבת): **ב** ב י"א שאדם שמזיק לו האכילה דאז עונג הוא לו שלא לאכול (ג) לא יאכל: הגה וכן מי שיש לו עונג אם יבכה כדי שילך (ג) (ד) הצער מלבו מותר לבכות בשבת (אגור בשם שבולי לקט):

באר היטב

(מ) לנחם אבלים. בשבת דף י"ב איתא בקושי התירו לנחם אבלים בשבת ע"כ לא יפה עושין אותן שכל ימות השבוע אין הולכין רק בשבת מ"מ: (ב) ורפואה. ולאבל יאמר שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבא ט"ז בשם ב"ח:

(מ) עד ו' שעות. ולשם תענית אפי' שעה א' אסור מהרי"ל. וא"כ שלא כדין עושים קצת קהלות שמתענים בשבת עד חצות על הגזרות מ"מ. וכן הש"ך דמנגן ואין יוצאין מבהכ"נ עד אחר שם ובפרט בחורף ומכ"ש ביו"ט מלבד בר"ה עסי' תקפ"ד סס"ק: (ב) הצער מלבו. וט"ז כתב דדוקא מחמת רוב דבקותו בהקב"ה בא אליו לבקרו מצוה קא עביד ואין לו למנוע מלבכות בשבת ויו"ט. ומי שהוא רך הלבב ומיצר על יסורי החולה אין לו לילך בשבת לבקר לעונג ניתן ולא לצער:

משנה ברורה

יתפלל מוסף דמנחה יש לה משלומין בערבית משא"כ במוסף ובספר דגול מרבבה חולק עליו מהירושלמי שמפורש להיפוך וכן הקשה עליו בספר בית מאיר ובחידושי הגרע"א מייאשבו בדוחק: (יד) שלא יטעו. פי' בשאר ימים להתפלל מנחה קודם מוסף אפילו קודם חצות: **ה** (טו) וע"ל סי' קל"ג. ברמ"א דשם נתבאר היטב דין זה:

א (א) יכולים וכו'. אמרינן בגמרא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת (מ) וע"כ לא יפה עושין אותן שכל ימי השבוע אין הולכין רק בשבת: (ב) כדרך שאומר לו בחול. דמצטער ומעורר הבכי דאסור בשבת: (ג) אומר לו וכו'. אבקור חולים קאי (ב) ובנחום אבלים יאמר לו שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא (ג)[א] ויש מקילים דרשאי לומר המקום ינחמך. כתב בפמ"ג אם בא האבל לבהכ"נ אחר אמירת מזמור שיר ליום השבת שוב לא יקרא השמש אלא גדר האבל דאין להזכיר אבילות בפרהסיא ומ"מ ליל בעצמו לו לומר[א] שבת היא מלנחם וכו' רשאי:

א (א) עד ו' שעות. דגם בחול האוכל אחר ו' שעות הוי כזורק אבן לחמת ע"כ נקרא כמו תענית בשבת. ולשם תענית (מ) אפילו שעה אחת אסור וע"כ שלא כדין עושין מקצת קהלות שמתענים בשבת (ב) עד סמוך לחצות על הגזרות ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף מותר להתאחר יותר משש שעות [פמ"ג]: (ב) ומתפלל אסור. ולפ"ז הש"ך שמנגן ואין יוצאין מבהכ"נ עד אחר שם שלא כהוגן הוא ובפרט בחורף שהימים קצרים ומכ"ש ביו"ט מלבד בר"ה [ב"ח] וגם"ר"מלא סמך להקל בלומד ומתפלל להתאחר עד אחר חצות ובנגדי יצא שעל המרדכי פ"ק דשבת כתב ג"כ שמותר ללמוד ולהתפלל עד חצות: **ב** (ג) לא יאכל. וכמעט קרוב לאיסור האכילה כיון שמשער שיזיק לו [פמ"ג ותו"ש] והיינו אם גם כזית קשה לו לאכול ועיין לקמן בסימן רל"א ס"א בהג"ה: (ד) הצער מלבו. כתב הט"ז היינו דוקא אם מחמת רוב דביקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות שכן מלינו ברע"ק בזוהר חדש שהיה בוכה מאד בחמרו

שער הציון

(מ) מ"א וש"ל: (ב) ט"ז וש"ל: (ג) מ"א בשם דרישה: (מ) מ"א וש"ל וכ"כ הגר"א בס"ד: (ב) פמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) לומר לו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב שמותר לומר כדרך שאומרים בחול. וכשיטה השנייה המובאת במשנ"ב. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק כהמחבר שאסור להתענות עד חצות אפילו בעוסק בדבר מצווה. ג) ובשו"ע הרב בקונטרס אחרון אות א' בסופו כתב דצריך עיון גדול דאישתמיטתיה דברי הירושלמי שהביא הרא"ש דבכה"ג פשיטא דמנחה עדיפה דתדירה, אף לדחות לגמרי. ד) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב דלהתענות לגמרי לד"ה אסור מן התורה.

א שבת י"ב וכנ"ה ב שם ג עוד וכשבת אינ ירושלמי שם שבת לפרס דברי הת"ק ב"י לד' הטור

א ירושלמי בפ"ג דתענית והרי"ף ורמ"ם בתשובה בפ"ק דשבת ב אגור בשם שבולי הלקט ע"פ אגדה הר"ש שהיה בוכה

ג הג"מ בפ"ח מה"ת ד בכרכות ל"ח ה סס ו הרשב"ם

ג [ג]אדם המתענה בכל יום (ה) ואכילה בשבת * צער הוא לו מפני שינוי וסת (פי' דבר קבוע) י"א שראו כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת מטעם זה וכן אמרו שכך היה עושה הר"י החסיד ז"ל:
ד (ו) [ד]מותר להתענות בו (ג) (ז) ת"ח כדי שיקרע גזר דינו [ה]וצריך להתענות * (ד) (ח) ביום ראשון כדי שיתכפר לו * מה שביטל עונג שבת [ו]ואם תשש כחו ואינו יכול להתענות ב' ימים רצופים לא יתענה ביום א' ויתענה אח"כ: הגה וכ"ש אם היה ביום ג' (ה) (ט) חנוכה (י) או ר"ח או פורים או יו"ט אפילו יו"ט שני של גליות שאין להתענות (יא) עד אח"כ * וי"א מי שיש שינת אהרים ואם לו חלוש רע יתענה (יב) מחצי (ו) [ח] היום (יג) עד חצי הלילה ואז יבדיל (יד) וביום הראשון יתענה כאלו התענה כל

שערי תשובה

[ח] היום. עיין בה"ע ועיין בתוספת שבת אם אירע בשבת הסמוך ליו"ע ועכ"פ בלהרים הסמוך ליו"ט שני יש להקל להתענות יום אחד לבד לכפרה ועיין באשל אברהם בשם בית יהודה באם חלם בע"פ אחר חצות לא יתענה בלילה משום מצות מצה וכ"כ בד אליהו סימן ל"ג ועיין במח"ב בשם דבר משה. מי שחלם בלהרים ביום ראשון של ר"ה יתענה מחצי היום עד חצי הלילה ואח"כ יקדש ויסעוד ויתענה יום ב' תענית אלם וכן יעשה כל ימיו

באר היטב

מותר לבכות וכ"ה מצוי במתפללים בכונה אבל כדי שיצא הצער מלבו לא ע"ש [ובאליהו רבה התיר]: (ג) תענית חלום. ואם תברו ראה עליו חלום רע אין להתענות בשבת שכתב"ג ע"ל סימן ר"כ. ויבלה כל היום בתורה ובתפלה ויוכל לומר חטאתי עויתי פשעתי. קדה"י. כתב הט"ז דאם הרהר ביום ואחלם בלילה אין לו להתענות בשבת ע"ש ועיין בתשובת חתן בית יהודה סימן ג' ובשבות יעקב סי' ל"ד: (ד) ביום ראשון. ואם ביום ראשון הוא תענית חובה צריך להתענות יום אחר מ"ב סי' ל"ג ובש"ג פ"ג דשבועות כתב דא"ל תענית אחר ויש להורות כמ"ש המ"ב וכן פסק הע"ת וכ"מ בסי' תקס"ח ס"ה ע"ש. וכנה"ג פסק כהש"ג מטעם ספק נפשות להקל וכ"פ הט"ז ע"ש שכתב דאפילו אם התענה בעיו"כ א"ל למיתב תענית לתעניתו אפילו לא התענה ביו"כ מחמת אונס ועיין בס' הלכה ברורה מה שהשיג עליו. ובתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ט' הליץ בעדו ע"ש. וע"ל דאם יום ראשון הוא יום ראשון של סליחות עולה לו לד"ה אם אינו רגיל להתענות כל שנה דהא אינו חובה כמ"ש סי' תקפ"א אבל מי שיש לו מנהג להתענות ביום ראשון צריך למיתב תענית לתעניתו ביום אחר מ"א ועיין בשכנה"ג: (ה) חנוכה. אבל שאר ימים שאין מתענין בהם כגון יומי דניסן או סיון או א"ח יש להתענות בהם וה"ה בין יוה"כ לסוכות כנה"ג בשם הרא"ש[א] הלוי סימן ד' ובדרישה העתיק בשם רמ"א דביום שאין אומרים תחנון אין מתענין. ובר"ח ניסן וה"ה ר"ח אב מתענין עסי' תקע"ג וסי' תק"ף וה"ה בע"פ מ"א. ולענין כשמתענין באותן הימים על תענית חלום ודאי לא בעי למיתב תענית לתעניתו אבל בחו"ה ויו"ט שני צריך למיתב תענית לתעניתו שכנה"ג ע"ש וכ"כ ע"ת: (ו) היום. ואינו מתפלל עננו עסי' תקס"ב מ"א. ובחול בכה"ג א"ל להתענות מלאחי:

ביאור הלכה

בשם תענית אסור מ"מ כיון דהוא רק מעוט היום לא מכרחינן[ב] בשביל זה להשלים שאר רובו של יום בתענית: * צער הוא לו וכו'. ר"ל אפילו אם יאכל מעט דאל"ה אין לו למעוט מחמת זה: * ביום ראשון. ואם אקלע החלום בח"ל א"ל להתענות יום אחר דעולה לו יום זה [אחרונים]: * מה שביטל עונג שבת. וה"ה אם היה יו"ט אחל בשבת והתענה בו תענית חלום די ביום אחד לבד [פמ"ג וש"א]. ועיין באחרונים שכתבו דעל הא דסעיף ב' וג' א"ל למיתב תענית לתעניתם: * וי"א מי שישן שינת צהרים לשם תענית אסור מ"מ כיון דהוא רק מעוט היום לא מכרחינן[ב] בשביל זה להשלים שאר רובו של יום בתענית: * צער הוא לו וכו'. ר"ל אפילו אם יאכל מעט דאל"ה אין לו למעוט מחמת זה: * ביום ראשון. ואם אקלע החלום בח"ל א"ל להתענות יום אחר דעולה לו יום זה [אחרונים]: * מה שביטל עונג שבת. וה"ה אם היה יו"ט אחל בשבת והתענה בו תענית חלום די ביום אחד לבד [פמ"ג וש"א]. ועיין באחרונים שכתבו דעל הא דסעיף ב' וג' א"ל למיתב תענית לתעניתם: * וי"א מי שישן שינת צהרים

משנה ברורה

באמרו שיר השירים באשר שידע היכן הדברים מגיעים וכ"ה מצוי במתפללים בכונה אבל אתם לבכות כדי שיצא הצער מלבו לא ע"ש אבל בא"ר ותו"ש התירו כיון שע"י בכיתו יראה לו: ג (ה) ואכילה וכו'. אבל כשאין לו צער (ג) אף שמתענה על עונות ומחמת תשובה אסור: ד (ו) מותר להתענות. ואם תבירו ראה עליו חלום רע בשבת וסיפר לו לא יתענה אבל אם אירע כן בחול יתענה [כנה"ג מ"ב ומ"א וא"ר עיין שם] ועיין לעיל בסימן ר"כ במ"א סק"ב דמי שחלם לו חלום קשה על חבירו יתענה והביאו כאן גם הא"ר ע"ש ומשמע שהחולם בעצמו יתענה כיון שהוא בחול ואולי דשם מיירי שאינו רוצה לספר לו לצערו: (ז) תענית חלום. וגם (ד) יבלה כל היום בתורה ובתפלה ויתכפר לו ובסדר היום כתב[ד] דיוכל להתודות על עונותיו כשמתענה כמו בחול. ועיין לעיל בסימן ר"כ במ"ב דעובדות ומניקות אין להורות להן להתענות אפילו בחול אלא יתנו פדיון נפשם לצדקה ובפרט אם הן חלושות בודאי אין להן להחמיר על עצמן. כתב הט"ז אם הרהר ביום ואחלם לו בלילה מענין ההרהור אין לו להתענות בשבת דההרהור גרם זה ולא הרגיזהו מן השמים: (ח) ביום ראשון. ואם ביום ראשון (ה) הוא תענית חובה כגון י"ז בתמוז וכדומה או אפילו תענית יחיד שנהג בו חובה כגון שיש לו מנהג קבוע תמיד להתענות יום ראשון של סליחות אינו עולה לו כיון שאף אם לא היה מתענה בשבת היה מתענה יום זה ולריך ליתן יום אחר (ו) ויש חולקין ע"ז וס"ל דאף תענית חובה שהוא ביום ראשון עולה לו ויכוין ביום התענית חובה שיהיה לו כפרה על מה שהתענה ביום השבת (ז) ומי שקשה לו התענית יכול לסמוך על המקילין דעולה לו: (ט) חנוכה וכו'. דוקא אלו הימים שמדינא אסור להתענות בהם אבל אם יום ראשון הוא יום שאיסור התענית בו (ח) אינו אלא מנהג כגון יומי דניסן או סיון או אסרו חג או בין יוה"כ לסוכות וכה"ג יכול להתענות בהם תענית לתעניתו וגם אם התענה בהם תענית חלום א"ל למיתב אח"כ תענית לתעניתו אבל המתענה תענית חלום בר"ח וחנוכה ופורים ויו"ט שני של גליות וחוה"מ צריך למיתב תענית לתעניתו [אחרונים]: (י) או ר"ח. ודוקא שאר ראשי חדשים (ט) אבל בר"ח ניסן דעת המ"א דיכול להתענות בו מפני שהוא תענית לדיקים עסי' תק"פ ובתו"ש[א] חולק עליו דהא כתב המ"א שם לקמן דמי שאינו רגיל להתענות תענית לדיקים ואירע לו איזו צרה ח"ו אל יתענה בו: (יא) עד אח"כ. ולריך בכל זה להקדים (י) כל מה שיכול: (יב) מחצי היום. ואעפ"כ (יא) אינו מתפלל עננו אח"כ: (יג) עד חצי הלילה. ויש מקילין (יב) שלא יתענה רק עד הלילה ויש לסמוך ע"ז כשהיה יו"ט במוצאי שבת [א"ר] ואם חלם לו בתחלת הלילה ונגער השל"ה החמיר שלא לעשות גם בלילה והביאו המ"א בסי' תקס"ד והא"ר לידד להתיר שהתענית אינו מתחיל רק כשיאיר היום: (יד) וביום ראשון יתענה. ואפילו (יג) אם חלם לו אחר שכבר קיים סעודה

שער הציון

ג'

(ג) ב"י וא"ר וש"פ: (ד) א"ר: (ה) מ"א וא"ר הסכימו למ"ב ודלא כע"ז ודקה לאיותיו: (ו) ע"ז ושארי אחרונים שהסכימו עמו: (ז) הגר"ז: (ח) מ"א בשם כמה אחרונים ותו"ש וכן הסכים הגר"ז ודלא כדרישה וא"ר: (ט) ואף שבמ"א נזכר ג"כ ר"ח אב וע"פ לא העתקתי כדבר נכתב דלא יוכלו לחול ביום ג' [תו"ש ופמ"ג]: (י) כן מוכח מבאור הגר"א ד"ה ביום ראשון: (יא) מ"א: (יב) מי"ט הוא בא"ר ע"ש: (יג) מ"א וש"א וזהו שכתב אם יצא ידי סעודה:

הגהות ותיקונים: א) הר"ש: ב) מצרכינן:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סקכ"ב ובשעה"צ שם משכ"ב בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: ואפילו בר"ח ניסן ור"ח אב יכול להתענות.

הלכות שבת סימן רפח

יום השבת (מ"כ): **ה** [ז] י"א שאין להתענות ת"ח בשבת אלא על חלום שראהו תלת זימני [ח] וי"א שבזמן הזה אין להתענות ת"ח בשבת שאין אנו בקיאים בפתרון חלומות לידע איזה טוב ואיזה רע [ט] והעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים (טו) שעל שלשה חלומות מתענים בשבת ואלו הן הרואה (ז) (טז) ס"ת שנשרף (מ) או יוה"כ בשעת נעילה (ט) או (יז) קורות ביתו * (יח) או [ב] שיניו שנפלו וי"א הרואה יוה"כ אפילו שלא בשעת נעילה וי"א הרואה שקורא בתורה וי"א הרואה שנושא אשה והא דרואה שיניו שנפלו דוקא שיניו אבל הרואה לחייו שנשרו חלום טוב הוא דמתו היועצים עליו רעה ונ"ל (יט) שהחלומות שאמרו בפרק הרואה (כ) שהם (י) רעים (כא) גם עליהם מתענין בשבת: **ו** [י] המתענה בשבת אומר עננו (כב) אחר סיום תפלתו בלא חתימה וכוללו באלהי נצור: הגה וימר אחר תפלתו רבון העולמים גלוי וכו' כמו בחול (מ"ז הלכות תענית): **ז** [כ] אם הקדימה לאכול הוא ענוג לו כגון שנתעכלה סעודת הלילה יקדים ואם האיחור ענוג לו כגון שעדיין לא נתעכל יאחר: הגה וכן מי שיש לו סעודות כל יום כמו בשבת (כג) ישנה בשבת * (כד) להקדים (יא) או לאחר (גמ' פכ"כ וטור): **ח** [ל] אין מתענין (כה) על שום צרה (יב) (כו) מהצרות כלל: **ט** אין צועקים ולא מתריעין בו על

באר היטב

(ז) ס"ת. ה"ה תפלין מ"א: (מ) או יה"כ. בס' קרבן מנחה סי' שפ"ו כתב ואני כשרואה יוה"כ עושה יו"ט דרמז שמתכפרין לו עונותיו וכ"ש בשעת נעילה ע"ש: (ט) או קורות. וברבה פ' מקץ איתא שפתרו לאשה שתלד זכר וכן היתה לה: (י) רעים. ועל הפסד ממון לא יתענה בשבת ס"ח סימן תתס"ת. כתב של"ה שאף באלו הג' חלומות אין להתענות בשבת אא"כ נפשו עגומה עליו וכשיתענה ימלא נחת רוח לאפוקי אם הוא אדם אלא קפיד בחלום רע או שהתענית קשה עליו ומלטער יותר בתעניתו ממה שמלטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת (ריב"ש) וכשם של"ה כתבו האחרונים שאף באלו הג' היה רגיל (טו) על הרוב לפקוק שלא להתענות בשבת אלא יתענה ב' ימים בחול נגד יום השבת ויום ראשון שאחריו: (טז) ס"ת. וה"ה (טז) תפלין שיש בהן פרשיות שבתורה אבל גמיאים וכתובים משמע דלא [פמ"ג] ומש"כ שנשרף לאפוקי (יז) אם רואה שנפל מידו: (יז) קורות ביתו. ובמדרש רבה איתא שפתרו לאשה שתלד זכר וכן הות לה: (יח) או שיניו. ואם היה לו כאב שיניים לא יתענה כמו שכתב הט"ז במהרהר [שע"ת]: (יט) שהחלומות שאמרו. ופשוט דגם בזה דוקא אם נפשו עגומה עליו וכדלעיל: (כ) שהם רעים. ולא יתענה (יח) על חלומות שהם הפסד ממון אלא דוקא על דברים שמחללין עליהם שבת: (כא) גם עליהם וכו'. וצריך האדם (יט) לדקדק שהרבה דברים הולכים אחר השם בלשון כגון שורא שיורא ע"ש בגמרא: **ו** (כב) אחר סיום תפלתו. היינו (כ) קודם יהיו לרצון. כתבו האחרונים דמותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' יהי רצון וכו' דאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או פרנסה ודומה לו שיש צער לפניו אבל חרטת עונות טוב לומר בכל יום (כא) כיון שאינו בלשון וידוי: **ז** (כג) ישנה בשבת. כדי שיהיה מינכר שהוא לכבוד שבת: (כד) להקדים או לאחר. פי' (כב) שעה מועטת אבל לאחר הרבה אין נראה שיהא רעב בשבת: **ח** (כה) על שום צרה. היינו אפי' (כג) על אותן שמלטער בסמוך שזועקין ומתחננין עליהן: (כו) מהצרות. כשיש מאורע ולריך

שערי תשובה

למי שלבו נוקפו ע"ש ועיין בשיורי כנה"ג דמ"ש הרמ"א למיתב תענית על תענית חלי יום השבת נכון לעשות כן ומ"מ מי שאינו רולה למיתב תענית לתעניתו בזה אין מתיאדן אותו ועיין במת"ב בשם הפר"ח במי שחלם ליל שבת והתענה בשבת ומו"ש היה יו"ט ואלם ג"כ והתענה נתפקק הפר"ח אם צריך למיתב תענית לתעניתו ב' ימים ועיין באבל אברהם בשם בית דוד באם חלם חלום רע על חברו וכתב מת"ב בשם אהל יוסף שאם חלם בשבת חלום רע על חברו לא יאמר לו ע"ש וכן נ"ל עכ"ל: [ב] שיניו שנפלו. וכתב במטה יהודה ואם היה לו כאב שיניים לא יתענה כמ"ש האחרונים

באר הלכה

ג' אחר חצי היום וא"כ אפילו בלא החלום אי בעי שלא לאכול עוד הרשות בידו מ"מ כיון שהתענה בשם תענית עבירה היא בידו וצריך למיתב תענית ע"ז: **ה** (טו) שעל ג' חלומות מתענין. ואף באלו הג' (יד) אין להתענות בשבת אא"כ התענית עונג לו כגון שנפשו עגומה עליו וכשיתענה ימלא נחת רוח לאפוקי אם הוא אדם בלא קפיד בחלום רע או שהתענית קשה עליו ומלטער יותר בתעניתו ממה שמלטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת (ריב"ש) וכשם של"ה כתבו האחרונים שאף באלו הג' היה רגיל (טו) על הרוב לפקוק שלא להתענות בשבת אלא יתענה ב' ימים בחול נגד יום השבת ויום ראשון שאחריו: (טז) ס"ת. וה"ה (טז) תפלין שיש בהן פרשיות שבתורה אבל גמיאים וכתובים משמע דלא [פמ"ג] ומש"כ שנשרף לאפוקי (יז) אם רואה שנפל מידו: (יז) קורות ביתו. ובמדרש רבה איתא שפתרו לאשה שתלד זכר וכן הות לה: (יח) או שיניו. ואם היה לו כאב שיניים לא יתענה כמו שכתב הט"ז במהרהר [שע"ת]: (יט) שהחלומות שאמרו. ופשוט דגם בזה דוקא אם נפשו עגומה עליו וכדלעיל: (כ) שהם רעים. ולא יתענה (יח) על חלומות שהם הפסד ממון אלא דוקא על דברים שמחללין עליהם שבת: (כא) גם עליהם וכו'. וצריך האדם (יט) לדקדק שהרבה דברים הולכים אחר השם בלשון כגון שורא שיורא ע"ש בגמרא: **ו** (כב) אחר סיום תפלתו. היינו (כ) קודם יהיו לרצון. כתבו האחרונים דמותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' יהי רצון וכו' דאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או פרנסה ודומה לו שיש צער לפניו אבל חרטת עונות טוב לומר בכל יום (כא) כיון שאינו בלשון וידוי: **ז** (כג) ישנה בשבת. כדי שיהיה מינכר שהוא לכבוד שבת: (כד) להקדים או לאחר. פי' (כב) שעה מועטת אבל לאחר הרבה אין נראה שיהא רעב בשבת: **ח** (כה) על שום צרה. היינו אפי' (כג) על אותן שמלטער בסמוך שזועקין ומתחננין עליהן: (כו) מהצרות. כשיש מאורע ולריך

משנה ברורה

לאחר.

שער הציון

(יד) של"ה ומ"א וא"ר וברכי יוסף דלא כב"ח וט"ז: (טו) נראה שטעמו היה דשמא אין נפשו עגומה עליו אבל בודאי נפשו עגומה מודה וכן משמע בשלחן ערוך שטרס ובמ"א לא כתב כן ע"ש: (טז) מ"א: (יז) מ"א בשם ס"ח: (יח) מ"א: (כ) עיין בסימן ר"כ בטור וב"י ד"ה דלריך לחתום ג"כ ומהי דאמרו מחמירין בזה עכ"פ אחר יהיו לרצון לא שייכא לתפלה כלל: (כא) ובעיינו אפילו היה בלשון ודוי ג"כ שרי וכמ"ש במ"ב סק"ו: (כב) מ"א ופמ"ג: (כג) ב"י:

ז מרדכי פפ"ק דשבת בשם מהר"ם ח טור סי' תקפ"ח בשם רב עמרם ורבינו קלונימוס ושכן כתב אבי העזרי ם ב"י טור בשי' ר"כ בשם בה"ג ואבי הרא"ש ב טור לישב הא דרב דשמואל בלהקדים או לאחר שבת קי"ע בלא פליגי ל טור וכתב הב"י שאולי כן היה לפניו נוסחתו בהרמב"ם

שום צרה [מ]חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא בשופר וכן [נ]עיר שהקיפוה אנסין
או נהר וספינה המטורפת בים [ס]ואפילו על יחיד הנרדף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה [ע]זועקין
ומתחננין בתפלות בשבת אבל אין תוקעין [פ]אא"כ תוקעין לקבץ העם לעזור לאחיהם ולהצילם (וע"ל
סי' מקע"ו סי"ג): [צ]נרדף (כז) מפני רוח רעה שאמרו ל"ד דה"ה לכל חולה שיש בו סכנת היום
זועקים ומתחננין וכן נהגו לומר מצלאים בשבת על חולים המסוכנים סכנת היום: הגה וכן מותר
לברך החולה (יג) [ג] (כח) המסוכן בו ביום (ליקוטי מהר"י ברי"ן וב"י בשם הר"ן פ"ג דתענית):

רפט סדר סעודת שחרית של שבת. ובו ב' סעיפים:

א [א]יהיה שלחנו ערוך (א) ומטה (ת) מוצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה (ב) [ב]ויברך על
היין בפה"ג והוא נקרא (ג) (ג) קידושא רבא [ג]ואחר כך יטול ידיו (ד) (וע"ל סי' רע"ת סעיף י"ב
בהג"ה) [ד]ויבצע על לחם משנה כמו בלילה (ה) ויסעוד * [ה]וגם זה הקידוש צריך שיהיה במקום סעודה
(ו) ושלא יטעום קודם לו כלום כמו בקידוש הלילה [ו]ומיהו לשתות מים בבוקר קודם תפלה מותר
מפני שעדיין (ז) לא חל עליו * חובת קידוש: הגה וע"ל כל דיני קידוש סי' רע"ת ער"ב רע"ג:
ב (ח) [ז]במקום שאין יין מצוי הוי שכר ושאר משקין חוץ מן המים (ט) חמר מדינה ומקדשין עליו
[ח]ואם אין לו שכר ושאר משקין * (י) אוכל בלא (ג) [ת] קידוש:

שערי תשובה

במהרהר ועיין בחנוך בית יהודה סימן ג' ובדבר משה סימן כ"ב:
[ג] המסוכן. עיין בה"ט ועיין בשו"ת נחלת שבעה סימן ל"ט שעשה מעשה
לברך החולה בשבת בנהכ"נ אע"פ שהחולה לא היה שם בעיר רק בישוב
שהיה רחוק מהלך שעה ויותר ולולא בלקוטי מהרי"ל שכתב שאין לברך
כשאינו בעיר דשמא מת או הברית ע"ש[א] מגיטין דאפילו הביאו זקן או חולה
נותנו לה בחזקת שהוא קייס. וגדול אחד כתב להעמיד דברי מהרי"ל והוא
חוזר והשיב לו ע"ש מסימן ע"ז עד סימן פ"ח ומ"ש הבה"ט מדברי המג"א
לומר שבת היא מלעוזק עיין בא"כ. ועיין בשערי אפרים שער יו"ד סעיף
מ"ד ובפתחי שערים שם ש"ל שבת היא מלעוזק ורפואה קרובה לבא
וברמביו המרובים ירחם עליו השמא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן ע"ש:
[ת] קידוש. עיין בה"ט וכבר כתבתי בזה לעיל סימן רע"ב ס"ק ז'[ב] ועיין
בשו"ת הלק"ט ח"ב סימן קע"א שגם דעתו שא"ל להתענות עד למחר
ולענין אם מקדשין על י"ש ע"ש בבה"ט ס"ק ז' ובש"ת שם לענין קידוש של
יום והאידנא נהוג עלמא לקדש ביום על י"ש ואין לעשות כן אלא כשיכול

באר היטב

(יג) המסוכן. אבל שאינו מסוכן ביומו אסור לברכו כ"כ מהרי"ו
שהסכימו כל הרבנים וכ"כ ב"ח. ולברך המקשה לילד לכ"ע
מותר שהעיוק הוא לדיק ויכריע כל העולם לכף זכות מהר"י
על הסמ"ג. ול"ב דקטנים אינם נכנסין למנין להא אינן בני
עונשין מ"א. ויש לומר בתוך מי שברך לחולה שבת היא מלעוזק
וכו' עמ"א:
(א) מולעת. היינו מע"ש או שיש בה בשבת אבל בלא"ה אסור
ו מנוס הסדין על המטה ולא יזיז הכסת באר שבע דף ק"ד
ועסי' ש"ב ס"ג מש"ש בשם המ"א ועיין סי' שט"ו ס"ד. כתב
הבאר היטב אשר לפני וטוב ללמוד תורה במקלת יום שבת קודם
אכילה ע"ש ומדברי רמ"א סי' רפ"ח ס"א לא משמע כן ועי' יד
אהרן סי' רפ"ח בהגהת ב"י: (ב) קידושא רבא. וזה הקידוש
אינו כלל דאורייתא רמב"ם פכ"ט: (ג) קידוש. פי' כשיש לו פת
אומר המוציא על הפת ואסור לאכול דבר אחר קודם לכן ואם אין לו פת אוכל ד"א בלא קידוש. ומשמע בהרא"ש דה"ה בקידוש

ביאור הלכה

* וגם זה הקידוש וכו'. עיין לעיל בסימן רע"ג מה שכתבנו שם מה נקרא
מקום סעודה: * חובת קידוש. ומי שהותר לו לאכול ולשתות קודם
תפלה כגון שהוא לרפואה וכדלעיל סימן פ"ט ס"ג פשוט דלריך[1] לקדש
מתחלה: * אוכל בלא קידוש. ומ"מ אם הביאו לו משקה באמצע סעודתו
יקדש עליו [אחרונים]:

משנה ברורה

אדם לרחמים מותר לבקש וליפול על פניו ביחיד [מ"א]: י (כז) מפני
רוח רעה. שבכגון בו רוח שד ורע והולך שמא יטבע בנהר או
יפול וימות או שהוא חולה ממיני המלאים [ר"ן]: (כח) המסוכן
בו ביום. אבל מי שאינו מסוכן לא וכשעושין מי שברך לחולה
שאין בו סכנה אומר שבת היא מלעוזק ורפואה קרובה לבוא.
ולברך המקשה לילד בודאי מותר להא בכלל מסוכנת היא וכן היולדת בתוך שבוע ראשון ג"כ נראה דלכו"ע אין להחמיר:
א (א) ומטה מוצעת. היינו מע"ש או כדי שיישן בה בשבת או שהוא בחדר שדר שם ואיכא חיזון אם לא יניע המטות אבל בלא"ה אסור
[אחרונים] ומה שכתב ומפה פרוסה עיין לעיל ברע"ת מ"כ סקמ"ת: (ב) ויברך וכו'. יש נוהגין לפתות מתחלה פסוק ושמרו בני
ישראל וגו' או זכור את יום השבת עד ויקדשהו ויש מהמון שפותחין מעל כן ברך וגו' ושלא כדין הוא דכל פסוקא דלא פסקיה משה אמן לא
פסקינן: (ג) קידושא רבא. ונקרא בלשון זה (ת) שהוא כמו שקורין סגי נהור מפני שזה הקידוש אינו כלל דאורייתא רק שתקנוהו לכבוד שבת
ואסמכוהו אקרא כדאיתא בגמרא: (ד) וע"ל סימן רע"א סי"ב וכו'. היינו דשם מבואר בהג"ה דטוטלים לידים קודם קידוש ועיין שם במ"ב
דכמה אחרונים כתבו שם דטוב יותר לנהוג כדעת המחבר: (ה) ויסעוד. כתב ברוקח סימן נ"ד אחר שאכלו כל צרכן יש מזמרים
זמירות ושבח להקב"ה. וטוב ללמוד תורה במקלת קודם אכילה [א"ר]: (ו) ושלא יטעום קודם לו וכו'. וגם הנשים שייכים בענין זה
דכל מילי דשבת אינם ואשה שוין [אחרונים]: (ז) לא חל עליו וכו'. דקידוש אין שייך אלא בזמן הסעודה ומשום קודם התפלה לא שייך
במים וכדלעיל בסימן פ"ט: **ב** (ח) במקום שאין יין מצוי. משמע דבמקום שהוא מצוי אין לקדש על השכר ושאר משקין ועיין לעיל
בסי' רע"ב סקכ"ט במ"ב מה שכתבנו שם דנוהגין להקל בזה בשחרית במדינותינו ומ"מ מצוה מן המובחר על היין הוא ולענין י"ש ע"ש בד"ה
על שכר: (ט) חמר מדינה. ומשקה שאינו חמר מדינה (ג) הסכימו הרבה אחרונים דאין מקדשין אפילו בשחרית (ג) דדומיא דקידוש
הלילה מקנוה ופרטי הדין של חמר מדינה מבואר לקמן בסימן רל"ו במ"ב לענין הבדלה וה"ה כאן: (י) אוכל בלא קידוש. פי' כשיש לו

שער הציון

(ת) הר"ן והה"מ: (ב) פרישה ושלמן ע"ש והה"ח ומטה יהודה וכתב[ב] דגם דעת הטור כן ולולא כהב"י שכתב דדעת הטור להקל בזה ומה שלא הזכיר הטור
דבעינן חמר מדינה סמך על מה שכתב לעיל בסימן רע"ב ע"ש וגם המחבר בעצמו לא רצה לסמוך לדינא על מה שכתב בב"י לדעת הטור וסתם להחמיר:
(ג) ורק דלענין עיקר הקידוש שיוכל לקדש על חמר מדינה הקילו בשחרית ומשא"כ בלילה וכמו שכתב המ"א בסק"ב:

הגהות ותיקונים: א) ע"ש שהביא ראיה כן: ב) ב': ג) כתב:

הארות והערות: 1) עיין סימן רפ"ו סק"ט לענין אם חלש לבו לפני מוסף:

רצ בשבת ישלים מאה ברכות בפירות. ובו ב׳ סעיפים:

א [א] (א) אירבה בפירות ומגדים ומיני ריח כדי להשלים (ב) מנין מאה ברכות. הגה ואם רגיל בשינת (ג) [ב] להריח (ג) אל יבטלנו (ד) כי עונג הוא לו (טור): **ב** אחר סעודת שחרית (ה) קובעים מדרש לקרות בנביאים (ג) (ו) ולדרוש בדברי אגדה (ז) ואסור לקבוע (ח) סעודה באותה שעה: הגה ופועלים וכ״ב שאינן עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מת״ח העוסקים בתורה

א מנחות כ״ג[ב]
ב מהא דאיתא במדרש תנחומא פ׳ ויקהל ג ניטין נ״ח

באר היטב

הלילה אם אין לו פת אוכל בלא קידוש. ומ״מ נ״ל דאם מצפה שיביאו לו יתמין עכ״פ עד חצות לילה אבל בקידוש היום א״ל עמ״ח: (א) להריס. ולא יאמר גלך ויאכל כדי שיוכל לעשות מלאכתנו בגיל מו״ש שמראה בזה שגם ויאכל בשביל ימות החול ס״ח סי׳ רס״ו: (ב) ולדרוש. ואין להניח הדרשה בשביל סעודה ג׳ שמתו בניו של ר״מ מאותו חטא רוקח [ובס׳ א״ר כתב דוקא שלא ירגיל לאכול סעודה ג׳ באותה שעה אבל באקראי שנמשכה הדרשה כ״כ אין לבטל סעודה ג׳ משום זה. וכ״כ רוקח דלא כמ״א]. וע״ל שהדרשה תהא להורות לעם את חקי האלהים ולהכניס יראת אלהים בלבבם ולא כמו שנוהגין עכשיו מ״א:

שערי תשובה

לשתות מלא לוגמיו בלי הפסק בינתים כמש״ל סימן ער״ב בשם הא״ר ואם אין לו יין ואינו יכול לשתות מלא לוגמיו כאחד יש לו ליתן לשתות מכוס זה גם לאחד מהמסובין או לב׳ עד שבטעימת כולם יהיה מלא לוגמיו וכמש״ל סימן רע״א דעת י״א ובא״ר כתב שראה שכן עיקר ע״ש וא״כ אפ״כ יש להזהר שאחד יקדש על כוס שיש בו רביעית ויוציא גם האחרים ושמו גם האחרים מכוס זה שיהיה בין כולם מלא לוגמיו או שהמקדש ומוציא אחר ישתה בכמה פעמים בלא הפסק מלא לוגמיו וכמ״ש סימן ער״ב ועיין בבית יעקב סימן נ״ז אבל מה שנותנין לפני אחד כוס קטן שאין בו רביעית והוא מקדש עליו בפני עצמו אין זה נכון ועיין לעיל סימן ר״י. ולענין קידוש במקום סעודה בקידוש של יום עיין לעיל סימן רע״ג דשרי אף אם אוכל אחריו פת כיצאין אבל מיני תרגימא וקאווע לא מהני וגם בשבת כוס לא מהני רק כשהמקדש עצמו ישתה ע״ש ועיין בבר״י דמספר הכוונות שסידר

מהר״ש וויטל מוכח דקידוש היום הרב היה אומרו מיושב וכן נהגו רבנן קדישי בעה״ק ירושלים תוב״ב:

[א] ירבה בפירות כו׳. עיין באשל אברהם מתשובת מהר״ש גלאנטי ובבר״י סימן מ״ז כתב שבספר הזכרונות אלק עליו והסכים לדעתו ולא כמהר״ש הלוי ועיין בתג״א לעיל סימן רט״ו שהביא דברי השל״ה ובנה״ג בשם ספר הזכרונות ועיין מ״ש אא״ז בת״ש סימן י״ט מ״מ אין להביא לפניו מיני פירות ולברך על כל אחד בפ״ע לפי שיכוין אלא להוציא האחד בברכה זו דכה״ג ברכה לבטלה הוא כו׳ ואין ראיה מסי׳ קע״ד ע״ש: *[ב] להריס. עיין בה״ט ועיין בא״ר בשם ס״ח שאין לומר כן אפילו אפץ לכתוב תורה במו״ש אלא יאמר כי שבת היום וע״ש בשם של״ה ירבה כו׳ אדרבה חייב אדם לחדש תדושי תורה כמ״ש בזוהר דבמו״ש בחזרת נשמה יתרה למקומה שואל אותה הקב״ה מה חדוש אמרה בתורה כו׳ ובמת״ב כתב בשם דעת מכמה בשם האר״י שאם מחדש בתורה מעטרין לאביו באותו עולם לכן נסמך ביבוד למלות שבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה. וכתב בבר״י שכתבו בשם האר״י שהיה יש ב׳ או שלש שעות בשבת. וכתב מח״ב שרבים מקיימים מנהג האר״י ומי יתן אם יקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו כי קודש הם ע״ש:

משנה ברורה

לו פת [ואפילו (ד) תתיבת פת ולא פת שלם] אומר המוציא על הפת ואחור לאכול דבר אחר קודם לכן (ה) לדעת קצת פוסקים ואם אין לו גם פת (ו) אוכל בלא קידוש ואין לו לבטל מצות עונג שבת בשביל זה ובלילה אם אין לו תתיבת פת יין ושאר משקין לקדש עליו ויש לו תבשיל ופירות וכיוצא בו (ז) י״א דאם מצפה שיביאו לו איזה דבר לקדש עליו יתמין איזה שעות ועכ״פ א״ל להמתין יותר מחצות ואם הוא אדם חלש (ח) א״ל להמתין ויאכל מה שיש לו בלא קידוש ויסמוך על מה שהזכיר קדושת היום בתפלה ולכשיביאו לו אח״כ בלילה פת או יין אומר עליו כל נוסח הקידוש ויסעוד כזית עכ״פ:

א (א) ירבה בפירות וכו׳. וגם בגיל ש״ק עוד שיעלים בם המאה ברכות: (ב) מנין מאה ברכות. כי בכל יום מברך אדם מאה ברכות וכדאיתא לעיל בסימן רמ״ו[א] ס״ג עי״ש במ״ב ועתה שנחסר לו כמה ברכות שבתפלת שבת יש רק ז׳ ברכות וע״כ ישתדל להשלימם: (ג) אל יבטלנו. ומ״מ (ד) לא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת״ח שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענגו ביותר וכדלקמיה בהג״ה אין הפי׳ שיבלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. כתבו הספרים בשם הזוהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה: (ד) כי עונג וכו׳. אבל (ג) לא יאמר נלך ויאכל כדי שיוכל לעשות מלאכתנו במו״ש שמראה בזה שגם ויאכל בשביל ימות החול: **ב** (ה) קובעים מדרש וכו׳. דאיתא במדרש אמרה תורה לפני הקב״ה רבש״ע כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו אני מה תהא עלי אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך [טור]: (ו) ולדרוש וכו׳. והעיקר יהיה אז ללמד לרבים את חוקי האלהים ואת תורותיו להורות הלכות שבת והאסור והמותר גם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים את האדם לירא שמים וכדאיתא בילקוט ר״פ ויקהל אמר הקב״ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת וכו׳ להורות לישראל איסור והיתר וכו׳ ולא כמו שנוהגין עכשיו [ב״ח ומ״א: (ז) ואסור לקבוע וכו׳. בגמרא איתא בחלת מילי נחתי בע״ב מנכסייהו וחד מנייהו דקבעי סעודתא בשבתא בעידן די מדרשא והענין כדאיתא בירושלמי [הובא בב״י רפ״מ] לא ניתנו שבתות ויו״ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה מפני שכל יתות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי לפיכך אסור לו לפנות עצמו מד״ת ולקבוע סעודתו בשעה שדורשין בבהמ״ד דברי תורה ברבים אלא יקדים אותה או יאחר אותה. וזהו תוכחת מגולה לאותן האנשים שמטיילין בעת ההיא בשוקים וברחובות כי אפילו סעודת שבת שהיא מצוה אסור אז מפני בטול תורה וכ״ש לטייל ולהרבות אז בשיחה בטלה שאסור: (ח) סעודה באותה שעה. ולאכול בלי קביעות סעודה כמו שרגיל בימות השבת[ב] (ג) נראה שמותר וכנ״ל בסימן רמ״ט ס״ב לענין ע״ש עיין שם. והנה כיון שהטעם שאסרו אז״ל קביעות סעודה אז הוא מפני שיתבטל עי״ז מתורה וכנ״ל ממילא נשמע דמכ״ש שצריך ליזהר אלא יגרוס עי״ז ביטול ת״ת

שער הציון

(ד) דה״ח: (ה) הרא״ד: (ו) מ״א: (ז) מ״א והוא ממ״א ואף דיש דעות באחרונים בענין זה ויש דס״ל דצריך להמתין עד למחר לא נהירא דבהבדלה גופא שהמקור הוא מהתם יש בכל״ו שתי דעות והוא מלתא דרבנן וגם הוא נוגע לשנוי בית עיין בסימן רס״ג: (ח) מ״א: (א) מ״ר: (ב) מ״א בשם ס״ח:

(ג) דהא הגמרא שם בניטין כלל הני תרי ענינים בהדדי וכשם ששם פירשו דדוקא סעודה שרגיל בה בשבת כן ה״ה בזה:

הגהות ותיקונים: א) בסי׳ מ״ו: ב) החול: ג) מ״ג:

*[ב]

הלכות שבת סימן רצ רצא

כל ימי השבוע והת"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתיה קצת דהרי הם מתענגים בלמודם כל ימי השבוע (כ"י סי' רפ"ח בשם ירושלמי):

רצא דין שלש סעודות. ובו ו' סעיפים:

א שבת קי"ח ב טור והר"ן בשם בה"ג רמב"ם בפ"ל מהלכות שבת ד טור ה תוס' והרא"ש והמרדכי שם והגהות בפ' כ"ט

א (א) [א]יהא זהיר מאד לקיים סעודה שלישית [ב]ואף אם הוא שבע יכול לקיים אותה (ג) (ב) בכביצה [ג]ואם א"א לו כלל לאכול (ג) אינו חייב לצער את עצמו [ד]והחכם עיניו בראשו שלא ימלא בטנו בסעודת הבוקר כדי (ד) ליתן מקום לסעודה שלישית: הגה ומי שלא אכל (ג) [ה] בליל שבת יאכל (ו) שלש סעודות ביום השבת (הרא"ש פרק ע"פ): **ב** [ה]זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו (ז) משש שעות ומחצה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית: הגה י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת (ח) דאז מחזרות הנשמות לגיהנם (ט) וע"כ אין לאכול סעודה שלישית בין מנחה למעריב אלא יאכל אותה קודם מנחה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק ע"פ) וי"א דיותר טוב להתפלל (י) מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגמ"ר והגמי' פ"ל ואגור) (יא) וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו ומ"מ

שערי תשובה

[א] בליל שבת. עיין בה"ע ועיין בבר"י שמסופק אם מחויב לאכול פת בשמא רק בסעודה א' וב' סעודות אחרות למ"ד סעודה ג' לא בעי פת ה"ה בזה הגך ב' סעודות לא בעי פת וכן אם טעה בהם י"ל דאינו חוזר עיין לעיל סימן קפ"ח ובגן המלך סי' ל"ח ובמת"ב חזר והכריע בזה דבסעודת המלוויים בעי פת ומ"מ אם טעה לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו לכל סעודה לשבעה ס"ח סי' תרס"א. וע"ל דמ"מ אם נמשכה סעודת הבוקר עד אחר חצות יחלק לב' כמ"ש ס"ג דהא מ"מ ישבע כשאוכל שתי מ"א. ועפי' תמ"ד ס"א דאפי' קודם חצות יחלקנה לשתים דהא י"א דיולא בזה ע"ש [וכפ' אליהו רבה חולק על מ"א במה דפסק לחלק סעודת שחרית לשתים גם לענין אם נמשכה סעודת שחרית עד לאחר חצות ע"ש באריכות פלפול עמוק בזה]: (ב) בליל שבת. ה"ה מי שלא

באר היטב

(א) בכביצה. לאו דוקא אלא יותר מעט מכביצה דכביצה מיקרי אכילת עראי כמ"ש סוף סי' רל"ב מ"א. [וכפ' אליהו רבה חולק עליו וכן משמע במרדכי כו' דהא לא עדיפא מליל שבת דאמרינן לעולם יסדר אדם בליל שבת אפי' א"ל אלא לבזית]. מי שיש לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו לכל סעודה לשבעה ס"ח סי' תרס"א. וע"ל דמ"מ אם נמשכה סעודת הבוקר עד אחר חצות יחלק לב' כמ"ש ס"ג דהא מ"מ ישבע כשאוכל שתי מ"א. ועפי' תמ"ד ס"א דאפי' קודם חצות יחלקנה לשתים דהא י"א דיולא בזה ע"ש [וכפ' אליהו רבה חולק על מ"א במה דפסק לחלק סעודת שחרית לשתים גם לענין אם נמשכה סעודת שחרית עד לאחר חצות ע"ש באריכות פלפול עמוק בזה]: (ב) בליל שבת. ה"ה מי שלא

משנה ברורה

דרכים כגון מה שמצוי בעו"ה לאיזה אנשים שמזרזין להעולם בשבת בקיץ אף שעוד היום גדול להתפלל מנחה ולקיים הסעודה ג' וגורמים שכל אנשי בהמ"ד יפסיקו מלמודם וכבר אחז"ל [בשבת קי"ח] אמר ר' יוסי יהא חלקי ממושבי[א] בהמ"ד ולא (ד) ממעמידי בהמ"ד אם לא שלא ישאר זמן להתפלל מנחה ולקיים הסעודה שלישית ביום כדין אז בודאי נכון לזרז לזה. (ה) אין להמשיך הדרשה שיבטל עי"ז סעודה שלישית:

א (א) יהא זהיר מאד. וכדאיתא בגמרא חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת ואסמכוהו אקרא דכתיב ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה ותלתא היום כתוב בקרא זה ואחז"ל כל המקיים שלש סעודות בשבת נילול משלש פורענויות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג שנאמר וגו'. ואף לעני העובר ממקום למקום צריך ליתן לו כל הג' סעודות בשבת וכדאיתא ביו"ד בסי' ר"נ ועיין לעיל בסימן רמ"ב במ"ב דאף בשביל סעודה שלישית כשמשיג באיזה מקום לגוות צריך לגוות: (ב) בכביצה. לאו דוקא אלא מעט יותר מכביצה דכביצה מקרי עדיין אכילת עראי כמ"ש סוף סימן רל"ב ולא חשיב סעודה [מ"א] (א) וי"א שאפילו בכזית יוצא ידי הסעודה ונכון להחמיר לכתחלה אם אפשר לו: (ג) אינו חייב וכו'. דהסעודה לעונג ניתנה ולא לצער:

שער הציון

(ד) ממונים לעת האוכל לומר הגיע עת לעמוד ולאכול [רש"י שם]: (ה) פמ"ג ומה שהעתיק המ"א בשם הרוקח עיינתי שם היטב ומוכח דהכונה שהם היו קובעין סעודתא בעידן בי מדרשא ונענשו מפני שהיה להם לאחר הסעודה או להקדימה: (א) עיין בא"ר ומחצית השקל: (ב) מ"א: (ג) עיין בשע"ת: (ד) מ"א ומו"ש וש"א ולא כא"ר ומה שלא העתקתי סוף דברי המ"א משום דלפי מאי דפסק הרמ"א לעיל בריל"ב ס"ב בהג"ה סעודה קטנה מותר בכל גווני ע"ש וסעודת שבת אינו מקרי סעודה גדולה וכל האחרונים נדחקו בדבריו אלה: (ה) דהא אין פסקינן לעיל ברל"ב דסעודה קטנה שרי אפילו סמוך למנחה קטנה:

הגהות ותיקונים: א) ממושיבי:

הארות והערות: 1) עיין סי' קפ"ח במ"ב סקכ"ו מש"כ בשם הפרמ"ג:

מין לשמות מיס * מן (יב) הנהרות אבל בבית שרי וכ"ש שאר משקין דשרי (הגמי"י פ"ל) וי"ל דאין אסור אלא מוך י"ב מודש על אביו ואמו (אגודה ומרדכי פ' ע"פ) וי"ל דאיסור זה של שתיית מיס אינו (יג) רק בע"ש (תוספות והרא"ש ומרדכי בשם ר' משולם והגמי"י): ג ' אם נמשכה סעודת הבוקר עד שהגיע זמן המנחה יפסיק הסעודה (יד) ויברך (ג) [כ] בהמ"ז ויטול ידיו ויברך ברכת המוציא ויסעוד ונכון הדבר שאם לא היה עושה כן מאחר שנמשכה סעודת הבוקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכול אח"כ (טו) אלא אכילה (ד) גסה: הגה (טז) אבל מי שיודע שיפסר (ה) לאכול * (יז) אחר שיתפלל מנחה עם הצבור * לא יעשה סעודה שלישית קודם מנחה מיהו אם עשאה יצא: ד (יח) ' א"צ לקדש בסעודה שלישית ח אבל צריך לבצוע על (ו) שתי ככרות: הגה ואם סועד הרבה פעמים בשבת צריך לכל סעודה ב' ככרות (אבודרהם ומיימוני) * ולפחות לא יהיה לו בסעודה שלישית (יט) פחות מכזית אחד (כ) שלש (טור ומרדכי פ' כ"כ) ומזה פשט המנהג להקל לבצוע בסעודה שלישית רק בכזית א' שלש אבל יש להחמיר (כא) ליקח שיש: ה (כב) ט צריך לעשותה בפת (כג) ' וי"א שיכול לעשותה בכל מאכל העשוי (כד) מאחד מחמשת

ו טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ בשבו' ז שם בשם אביו הרא"ש ור"י בה"ל בשם הרמ"ה והמרדכי בפ' ע"ו דשבת ובמשובה להרמב"ם סימן ר"י ורבינו יונה ח טור בשם אביו הרא"ש והרמב"ם בפ' ג' והגהות שם והמרדכי פט"ו דשבת ורבינו ירוחם בח"ל ובמשובה

לרמב"ן בסימן ר"י והמגיד בשם גאון ט טור בשם ר"י תוס' ביומא ע"ט ובוכה כ"ו וסמ"ג י טור בשמם והרא"ש שם בשובה בשם התוספתא

באר היטב

אבל בליל י"ט יאכל ג' סעודות ביום. וה"ה שאומר הקידוש של לילה מ"א: (ג) בהמ"ז. ויתתין מעט בינייהם שלא ליטול מיד אחר בהמ"ז וכן נוהגין להפסיק בד"ת או בטיול קצת ב"ח בשם מהרש"ל: (ד) גסה. כי כל זמן האכילה האלטומכא פתוחה משא"כ אחר הסעודה נסתמת: (ה) לאכול. ואפי' אל יו"ע במו"ש אם יודע שיוכל לחזור ולאכול קודם שעה עשירית לא יחלק סעודת שחרית לשתיים מ"א: (ו) שתי ככרות. וכן נוהגים כל הירא"ים ואין לקדש על היין רק בתוך הסעודה יבדך על היין וישתה. ספר הכוונות ע"ש קודו:

שערי תשובה

בבהמ"ז לא יחזור כמו בסעודה ג' ע"ש באורך: [כ] בהמ"ז. עיין בה"ט ועיין בד"ל אליהו סימן ט"ו דלכתחלה הצריך להמתין אחר מנחה לאכול סעודה ג' ע"ש ועיין בגן המלך ס' נ"ח הסועד סעודה יתרה בשבת ושכח ולא הזכיר שבת אין צריך לחזור ולברך:

משנה ברורה

(יב) הנהרות. ס"ל לדעה זו דמה דאיתא במדרש הנ"ל דאין לשתות מים בין השמשות היינו דוקא בשותה מן הנהרות: (יג) רק בע"ש. שמפרשים מה דאיתא במדרש הנ"ל בשבת בין השמשות היינו בין השמשות של ליל שבת: ג (יד) ויברך בהמ"ז וכו'. וכתבו האחרונים שאח"כ יקום וילך מעט בינתים והנאחרים במקומן[א] לא יצאו ידי חובתן דהוי כסעודה אחת. וכתב הב"י דלא ידרוש ברבים לעשות כן להפסיק סעודתן כיון שקודם חצות אין רשאין להפסיק אין הכל בקיאין בזה: (טו) אלא אכילה גסה. כי כל זמן האכילה האלטומכא פתוחה משא"כ אחר הסעודה ולא חיישינן שגורם ברכה שא"ל כיון שמוכרח לעשות כן משום סעודה ג' שהיה כדין וזהו מה שמסיק רמ"א אבל מי שיודע וכו' כדי לצאת מחשש ברכה שאינה צריכה: (טז) אבל מי שיודע. היינו שמשער בנפשו שלא תהיה לו אכילתו אכילה גסה: (יז) אחר שיתפלל מנחה. ואפילו אם חל יו"ט במו"ש שאי אפשר לו לאכול סעודה שלישית בסוף היום כנהוג שהרי רחוי לו להמנע מלקבוע לו סעודה בעיו"ט כמו בע"ש מ"מ אם יודע (יז)[ב] שיוכל לו לאכול עכ"פ כשיעור בילה ויותר וכנ"ל בס"א לא יחלק סעודת שחרית לשתים דהא י"א דאסור לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה. כתב מ"א בשם ס"ח מי שיש לו מזון ב' סעודות מצומצמות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו כל סעודה לשבעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשבעה (ז) ומ"מ אם נמשכה סעודת הבקר עד אחר[ב] חצות יחלקנה לשתים וכמ"ש בסעיף זה דהא מ"מ יש בזה כשאוכל שתיה אבל לכתחלה אין להמתין עד אחר חצות משום זה דמבטל במקלת עונג שבת: ד (יח) א"צ לקדש. דהיינו לברך על היין קודם הסעודה (מ) דאיתקש יום ללילה לענין קידוש מה לילה קבע בחד זימנא אף ביום כשתקנו חכמים לקדש קבע נמי בחד זימנא (ט) בבוקר אבל שתי ככרות צריך לכל הסעודות שאדם קובע ביום השבת אותו: (יט) פחות מכזית אחד. דביום ששי ירד המן לכל אחד שני עומרים ומכל עומר עשו ב' ככרות הרי ד' לב' עומרים אבל אחד בע"ש ואחד בליל שבת ואחד בבוקר הרי נשאר לו רק אחד שלם לסעודה ג': (כ) שלם. ואם אין לו די בפרוסה שהיא כבילה וכנ"ל בס"א דאע"ג דחצות לחם משנה אין לו חצות סעודה מיהא קיים [אחרונים]: (כא) ליקח שנים. וכן ראוי לנהוג לכתחלה כי הסברא הראשונה (י) היא העיקר. וטוב[ד] (יא) להדר לברך לכל היין תוך הסעודה [תיקוני שבת]. ואם אין לו לחם משנה לכל אחד מהמסובין נכון לנהוג זה שבועא יכוין לפטור בברכת המוציא כל המסובין וגם יאמר להמסובין שיכוונו שיצאו בברכתו כדי שכולם יצאו בלחם משנה [מ"א]: ה (כב) צריך לעשותה בפת. כיון דילפינן ג' סעודות מג' פעמים היום דכתיב גבי מן צריך לעשותה בפת. וגם מצוה לכתחלה להרבות במעדנים כפי יכלתו [אחרונים]: (כג) וי"א שיכול לעשות בכל וכו'. ולכו"ע למצוה מן המובחר בפת ושני ככרות וכנ"ל בס"ד אבל דפליגי לענין דיעבד אם יצא בזה [מב"ח]: (כד) מאחד מחמשת וכו'. שמברכין עליהם

שער הציון

(ו) עיין בבה"ל: (ז) מ"א וש"א ולא הבתקתי מה שכתב המ"א דיחלק לשנים אפילו קודם חצות כדי לצאת עכ"פ דעת איזה פוסקים דס"ל דאף מה מקיים סעודה ג' דהוא מומרא דאתי לידי קולא דלפסק השו"ע דאינו יוצא קודם חצות ממילא היא ברכה שא"ל ועיין בא"ר: (מ) רא"ש: (ט) וי"ל פשוט דאם לא היה לו כוס בנקר צריך להדר לקדש קודם הסעודה בסעודה שלישית דומיא דקידוש של לילה דאם לא קידש צריך לקדש כל היום כולו וכנ"ל בבע"א ס"ח: (י) הגר"ז וכתב הפמ"ג שכן המנהג בהיום: (יא) לצאת מה דעת הרמב"ם שפוכר כן עיין בכ"מ:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ג' כתב שטוב להפסיק מעט אחר בהמ"ז בד"ת או בטיול קצת וכו', ולא כתב שהנשארים במקומם לא יצאו ידי חובתן. **ב)** ראה בה"ל כאן, ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: ואפילו אם חל יו"ט במוצ"ש שא"א לו לאכול סעודה ג' בין מנחה למעריב שהרי מצווה להמנע מלקבוע סעודה בעיו"ט וכו', מ"מ אם יודע שיוכל לאכול, קודם שעה עשירית אין לו לחלק סעודת הבוקר לשתיים. **ג)** ראה שהע"צ אות ז' ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב (ומ"מ אפילו כשאוכל בבוקר טוב לו שיחלקנה לשתיים וכו'). **ד)** ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב שבסעודה ג' א"צ לקדש על היין.

הלכות שבת סימן רצא רצב

מיני דגן [כ]רי״א שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת כבשר ודגים אבל לא בפירות [ל]רי״א דאפילו בפירות יכול לעשותה וסברא ראשונה עיקר שצריך לעשותה בפת אא״כ הוא שבע ביותר. הגה מו במקום שמ״מ לו לאכול פת כגון בערב פסח אחל להיות בשבת (כה) שאסור לו לאכול פת לאחר מנחה כדלקמן בהלכות פסח (מהרי״ל ה״פ): ו * [מ]נשים (כו) חייבות בסעודה שלישית:

רצב דין תפלת מנחה בשבת. ובו ב׳ סעיפים:

א [א]במנחה (א) (אומרים אשרי ובא לציון (מ) [מ] (ב) ואני תפלתי וגו׳) (טור) (ג) [ב]ומוציאין ס״ת וקורין (ג) [ג] (ד) ג׳ אנשים י׳ פסוקים מפרשה הבאה [ג]ואפילו חל יום טוב להיות בשבת קורין בפרשה הבאה (ה) ולא בשל יו״ט: **ב** [ד]אומרים (ג) (ו) צדקתך [ה]ואם חל בו יום שאילו היה חול

והג״ה פרק ל׳ כ סס נתוס׳ ל הכ״ן בפי״ז דשבת בסס י״מ ורבינו יונה בפ״ז דברכות ושבולי לקט בסס ר״י בר׳ יהודה מ הר״ן והמרדכי בפרק ט״ז דשבת בסס ר״מ

א טור ע״פ המדרש ושבלי לקט בסס רס״י ב בב״ק דף פ״ב ומגלה ל״מ ג רוקח סי׳ ש״כ מהמ דרב גיהל שבת כ״ד ד טור ובסס רב שר שלום ה סס בסס מנהג אשכנז

שערי תשובה

[מ] ואני. עיין בה״ט ועיין במה״ב שכתב שנהגו לעמוד בתמירת פסוק זה וכ״כ בעמק ברכה ובהגהת בנו בעל של״ה המ״מ הזוהר וכתב שמן הראוי והמתויב לעמוד בו ע״ם ועיין בס״ל בסס ספר הכוונות דזמן עטיפת ציצית בתפלת המנחה הוא אחר קדיש דקדושה ובא לציון אחר שיאמר הש״ץ ואני תפלתי כו׳ כדי שיתעטף בציצית בעת רצון וכתב בנגיד ומצוה שאין לכסות הציצים בטלית גם מגליס המלא מעט הטלית ע״ם. וע״ם ש״ל בריך שמיה בהוצאת ס״ת ואדרבה אז הוא עיקר זמן התמידה אלא שהאר״י היה אומרו אף בשחרית והאומר גם בחול לא הפסיד ע״ם: [ב] ג׳ אנשים. עיין בה״ט שהמג״א כתב דבמקום שאין ס״ת לא יאמרו ואני תפלתי והא״ר מולק בזה וכתב דמשום שלא להפסיק כו׳ י״ל ואני תפלתי קודם הקדיש שאחר ובא לציון כו׳ ועיין ביד אפרים בפירוש דברי המג״א ועיין בס״ל הביא לשון מהרש״ו ז״ל וכתב שאין חלוי בס״ת ואפילו המתפלל בביתו ביחיד צריך לאמרו וגרתה מדבריו שצריך שתקדיש אמירת ובא לציון ופסוק ואני תפלתי להולאת הס״ת וכתב בסס מטה יהודה לאמרו אפילו ביחיד והס״ל כתב דמנהגן תורה עפ״י סוד הדבר וגם עפ״י הפשט ע״ם. וכתב בא״ר בסס מהרי״ל כשהיה מאחר לבא עד שסיימו קריאת התורה היה מתפלל עם הצבור ואח״כ קרא הפ׳ ע״ם ועי׳ בט״ז בסס הב״י ש״ל יום מנוחה וקדושה כו׳ שהרי אומר יונתן בן כו׳ ועיין בס״ל שכתב שר״ל מה שאמר יעקב ובניו יונתן בן כו׳ וכ״נ מהא״ר ע״ם אבל בברכת או״א לבה כו׳ אומרים במנחה וינותן בס וכמבואר בסי׳ רס״ח ע״ם ועיין בס״ל של״ל בעמק ישראל עפ״י סוד כידוע לי״ח וכ׳ מהריק״ם אם נמצא טעות בס״ת במנחה מוציאין אחרת וה״ה בב׳ וה׳ ע״ם וכ׳ מח״ב לאותן שנוהגין להוציא אחרת אף בדבוק בעלמא ה״ה בשבת במנחה וב׳ וה׳ מוציאין:

באר היטב

(מ) ואני תפלתי. לפי שישראל אומרים לפני הקב״ה אעפ״י שאתינו אנו מתפללין לא כשאר אומות ט״ז. ובמנחה של יו״ט מ״מ אותו כיון דאין קורין בתורה ב״י ש״ל וא״כ אפשר דבמקום שאין ס״ת מ״מ אותו מ״מ. ואין נוהגין כן: (ב) ג׳ אנשים. ומ״מ קדיש על התורה שאין כאן במה להפסיק בין קדיש זה לקדיש שקודם י״ח. ואפי׳ במנחה בתענית שמפטירין אין כאן הפסק להפטרה שייכא אל הקריאה והקדיש שלפני י״ח קאי אקריאה ואעפ״י שמפסיקין בין הקריאה לקדיש עד שיגאל ס״ת לא תשיב הפסק עכ״ל הגמ״ל וכ״כ בלקוטי פרדס וכ״מ בלבוש וכתב הריב״ש סימן שכ״מ דבמקום שאין ספר תורה אין אומרים קדיש שלפני י״ח. וכתב המ״מ וז״ל שלא יאמרו ג״כ ואני תפלתי כמש״ל וגם כדי שלא להפסיק בין הקדיש שאחר ובא לציון לתפלת י״ח. ול״ל שיאמרו ואני תפלתי ויאמרו קדיש עליו דפסוק מ׳ לא תשיב הפסק או יאמרוהו קודם הקדיש וכ״כ בסידור מהרר״ה שלעולם לא יתחילו י״ח בלא קדיש שלפניו ע״כ: (ג) לדקתך. דמתו בו יוסף משה ודוד וב״ח האריך להוכיח שלא מת משה בשבת רק בע״ם ולא נגנז עד שבת במנחה בשעתא דעת רצון וכמ״ש בזוהר ואנו אומרים לדוק הדין עליו בזמן שנגנז וי״מ דאומרים לדקתך

ביאור הלכה

מלכה דסעודה זו תשיבא הרבה יותר מסעודת מלוה מלכה אף שגם היא מצוה ויש אנשים שחושבין להיפך וטועין בזה: * נשים חייבות וכו׳.וגם[1] חייבות במצות בחלק משנה [ב״י]:

משנה ברורה

עליהם בורא מיני מזונות וטעם בעה זו כיון דאין דרך לאכול סעודה ג׳ לתיאבון סגי בהכי וזהו ג״כ טעם שאר הדעות שמקילין בזה [תו״ש]: (כה) שאסור לו וכו׳. ע״כ יקייס (יב) אותה במיני

טיגון שעושין ממלה כתושה או בבשר ודגים או פירות: ו (כו) חייבות בסעודה שלישית. דלכל (יג) מילי דשבת אים ואשה שוין כמו שנתבאר בסי׳ רע״א ועוד שגם הם היו בנס של המן ועל כולם אמר אכלוהו היום דמזה נלמד חיוב ג׳ סעודות בשבת: **א** (א) אומרים אשרי ובא לציון וכו׳. ומפסיקין בקדיש קודם ואני תפלתי. ואמירת ובא לציון במנחה הוא במקום סדר קדושה דחול

ובשבת שמאריכין הרבה בשחרית ומוסף הניחוה עד מנחה [כל בו]: (ב) ואני תפלתי. הוא על פי המדרש שאמר דוד לפני הקב״ה רבש״ע אין אומה זו כעו״ג ששותין ומשתכרים ופוחזים ואנו לא כן אע״פ שאכלנו ושתינו ואני תפלתי וגו׳ (מ) אבל במנחה של יו״ט מ״מ אותו כיון דאין קורין בתורה (ג) שהוא עת רצון עי״ז ומיהו בשבת נהגו לאמרו אף במקום אין ס״ת וכן אפילו ביחיד [אחרונים]: (ג) ומוציאין וכו׳. הוא מתקנת עזרא כדאיתא (ג) בגמרא: (ד) שלשה אנשים וכו׳. במנחה (ד) מ״מ קדיש על הבימה לעולם [היינו בין בשבת בין בתענית] רק לפני העמוד קודם תפלת י״ח וקאי נמי אס״ת דאי יאמרו מיד על הבימה א״כ לפני העמוד לא יאמרו קדיש כי אין במה להפסיק בין הקדישים [והללו פסוק אחד לא הוי הפסק ואף שאומרים מזמור לה׳ האדץ אין זה מעיקר הדין] ולעולם ראוי להסמיך הקדיש לתפלת י״ח משא״כ בשחרית יש הפסק באמירת אשרי בינתים ולפ״ז כשאין ס״ת בשבת במנחה לא יאמרו רק פ״מ קדיש אחר אשרי ובא לציון ופסוק ואני תפלתי יאמרו אז קודם הקדיש כדי שלא יהא הפסק בין קדיש להתפלה [א״ר וש״א]: (ה) ולא בשל יו״ט. דהא הקריאה איננה בשביל יו״ט דהא במנחה ביו״ט אין קורין: **ב** (ו) צדקתך. דמתו בו יוסף משה ודוד ולכן נהגו שלא לקבוע אז מדרש כי מכם שמת כל המדרשות בטלים וב״ח האריך להוכיח שלא מת משה בשבת רק בע״ם ולא נגנז עד שבת במנחה בשעתא דעת רצון וכמ״ש בזוהר ואנו אומרים לדוק הדין עליו בזמן שנגנז וי״מ דאומרים לדקתך

שער הציון

(יב) מ״מ: (יג) ב״י בסס הפוסקים: (מ) מ״מ: (ב) ב״ח: (ג) מגלה כ״מ: (ד) מ״מ ופמ״ג וש״מ:

הארות והערות: 1) עיין סי׳ רע״ד מ״ב סק״א הטעם:

הלכות שבת סימן רצב רצג

לא היו אומרים (ז) בו במנחה נפילת אפים אין אומרים צדקתך. הגה (ח) ונהגו שלא לקבוע (ד) מדרש (ט) בין מנחה למעריב (טור) אבל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף וכ"מ לפי מנהגו:

רצג דיני ערבית במוצאי שבת. ובו ג' סעיפים:

א (א) * מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף מחול על הקודש: **ב** [ב] צריך ליזהר (ב) מלעשות מלאכה * (ג) עד * שיראו [לא] * (ד) ג' כוכבים קטנים [ג] ולא יהיו מפוזרים

באר היטב

בע"ש מת ולא נקבר עד שבת במנחה ואנו אומרים לדוק הדין עליו בזמן שנקבר. וי"א דאומרים לדקתך להצדיק הדין על הרשעים שחוזרין לגיהנם כמו"ש: (ד) מדרש. ובמרדכי כתב שלא ללמוד כוונתו שלא ללמוד בחברותא אבל שיש שיש לומדים בבתיהם כמ"ש ביו"ד סי' שמ"ד סעי"ח לכן המנהג לדרוש קודם המנחה ואם נמשכה עד סמוך להשיכה שלא יוכלו לקיים סעודה ג' אזי לא יאמרו פרקים או שיר המעלות מ"א:

שערי תשובה

[לא] ג' כוכבים קטנים. ועיין לעיל סימן רל"ה מ"ש שם ועיין בדגול מרבבה דאף כשרואה ג' כוכבים שאינם רופפים וממתין מעט אחרי כן מותר לעשות מלאכה דעיקר טעם רופפים משום תוספת מחול על הקודש

משנה ברורה

לדקתך להצדיק הדין על הרשעים שחוזרין לגיהנם כמו"ש: (ז) בו במנחה וכו'. פי' בין שיוש השבת הוא ר"ח (ה) בין שיוש א' שאחריו הוא ר"ח וא"כ אלו היה חול לא היו אומרים במנחה נפילת אפים שכבר חל במקצת יום שלאחריו ולכן גם עתה א"א לדקתך: (ח) ונהגו. ואינו איסור (ו) אלא מנהג לזכרון בעלמא והטעם כנ"ל בסק"ו (ז) ודוקא שלא ללמוד בחברותא אבל שיש שיש לומדים בבתיהם כמ"ש ביו"ד סימן שד"מ סי"ח לענין נשיא שמת: (ט) בין מנחה למעריב. היינו (ח) כשהוא סמוך לחשיכה ולכן המנהג לדרוש קודם מנחה ואם נמשכה הדרשה עד סמוך לחשיכה אזי לא יאמרו פרקים או שיר המעלות כדי שיוכלו לקיים סעודה ג' בזמנה [מ"א] ונא"ר אינא בשם מלבושי יו"ט שראה לרבו מהר"ל דפראג כמה פעמים שדרש בין מנחה למעריב. וע"כ נראה דבזמנינו אין למנוע זה כידוע שמלוי בעו"ה באיזה מקומות שעוסקין אז כמה אנשים בבהמ"ד בשיחה בטלה ובודאי טוב יותר לשמוע אז דברי מוסר כדי שלא יבואו לזה:

א (א) מאחרין וכו'. היינו אף דאין הדין סגי במה שיעבכ מלעשות מלאכה עד הזמן המבואר בס"ב (א) מ"מ לכתחלה ראוי ונכון וכן מנהג כל ישראל לאחר את התפלה כדי שיתוסף יותר מחול על הקודש. המנהג לומר קודם מעריב המזמור אלהים יחננו [תהלים ס"ז] ועוד מזמורים כנזכר בסידורים. ואם יחול ת"ב במוצאי שבת אין מזמרין דאז אין זמן תגינה. וכן כשיחול יו"ט במו"ש ג"כ אין המנהג לומר. כתב הפמ"ג דאפשר משום דאין אומרים תחנה בשבת ויו"ט משא"כ בכל שבת יוכל לאמרו משאשכה קודם מעריב. ועיין לעיל בסימן מ"ט בשם חות יאיר דתהילים מותר המורגל בו לומר בעל פה ומה טוב ויפה המנהג הזה א' כדי לגוות שבת שנקראת כלה מלכתא בשירות ותשבחות וכדאיתא במדרש ועוד כי עי"ז נתאחר המעריב ונתוסף מחול על הקודש וגם כדי שלא יבואו לדבר בדברים בטלים אח"כ מלאחי בכנסת הגדולה סימן רל"ה כעין מה שכתבתי: **ב** (ב) מלעשות מלאכה. עיין לקמן בסימן רל"ט ס"י: (ג) עד שיראו. וקודם לכן אסור משום ספק יום ומדינא סגי בג' כוכבים בינונים אלא (ג) שאין אנו בקיאין בזה ושמא הן גדולים הנראין ביום לכן אנו מצריכין קטנים: (ד) ג' כוכבים קטנים. עיין לקוטי פר"ח על יו"ד שכתב דאם הרקיע מזהיר כעין אורה של יום אז לא נתשב אותו הזמן רק בה"ש והביאו הגאון רע"א בחידושיו ביו"ד סימן רס"ב עי"ש ובבאור הגר"א בלקוטיו שם כתב דאם נסתלק האדמימות מן כל כפת הרקיע באותו זמן אז אינו מוכרח אין אנו מוששין במה שמזהיר. ודע עוד דבספר תפארת ישראל בפ"ב דשבת מצריך ג' קטנים לבד ג' בינונים ולא ידעתי מקורו ואולי דטעמא שמא אנו טועין בדבר וגדולים

שער הציון

(ה) מ"א: (ו) א"ר בשם המהרי"ג: (ז) מ"א: (ח) כן מוכח מהגר"א שכתב דלכן נהגו לומר פרקי אבות בקיץ אף דהוא ג"כ בכלל מדרש לפי שבקיץ מתפללין בעוד יום גדול והוא עדיין זמן בה"ש. ונראה דהוא נתן טעם רק על המנהג אבל הרמ"א בעצמו משמע מלשונו טעם אחר לזה ואפשר משום דאין שונין אותו בדרך אחר למוד רק באמירה בעלמא: (א) ב"ח ופמ"ג: (ב) ב"י ומ"א:

* מהא דרבי יוסי שבת ק"ח ב' ר' יוחנן בתחלת ברכות מהא דשבת ל"ה ג' הר"ן שם בשבת ע"ש הירושלמי

א) בסק"ו: **ב)** ס"ז: **ג)** רל"ז: **ד)** מאמר שני פ"ה ד"ה ונ"ל:

הארות והערות: 1) מאמר שני פ"ה ד"ה ונ"ל:

(ה) אלא רצופים ואם הוא יום מעונן ימתין (ו) עד שיצא הספק (ז) מלבו: ג [ד]מי שהוא אנוס
* (ח) כגון שצריך להחשיך על התחום לדבר מצוה (ט) יכול להתפלל של מו"ש מפלג המנחה ולמעלה
(ח) (י) ולהבדיל מיד [ה]אבל לא יברך על הנר וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים.
הגה ונוהגים לומר והוא רחום [ב] וברכו במריכות נועם כדי להוסיף מחול על הקודש (מ"ז):

ד ברכות כ"ז לפירוש הטור בשם רב האי והתוס' ורא"ש והמרדכי שם ה טור

רצד דיני הבדלה בתפלה. ובו ה' סעיפים:

א ברכות ל"ג ופסחים קי"ב

א * (א) [א]אומרים הבדלה (ב) בחונן הדעת * ואם טעה ולא הבדיל משלים תפלתו
(ח) ולהבדיל מיד. ומ"מ ימתין עם הק"ש עד לאת הכוכבים מ"ח.
ורש"ל וב"ח אוסרים דשמא יקל גם כן במלאכה וגם הוא דבר תמוה לרבים:

שערי תשובה

וכיון שהמתין מעט הרי הוסיף ע"ש: [ב] וברכו במריכות נועם. וכתב בהלכות גדולות סוף הלכות ציצית ומצויה ליה לאינשי לאוגודי (ר"ל להאריך ולהמשיך) בברוך ה' המבורך באפוקי שבתא כי היכי דנתגיל מהיזקא דהאי שבתא ע"ש והביאו בבר"י ושם כתב שראה מבוארת יד הקודש מהרח"ו בשם

באר היטב

רבינו האי גאון ז"ל קבלה דמנסי שיש הלכה כשמושך אדם ומאריך באמרו ברוך ה' המבורך באפוקי שבתא עכ"ל:

ביאור הלכה

הגה"ש מאריך תמיד יותר ואין לנו סימן אחר לגילה זולת הכוכבים. וראיתי לאנשים המהדרין בתוכה לאחת דעת הגר"א להדליק הנרות בהקדם אחר שקיעה שטוענין בדבר ומזרזין עצמן גם במו"ש בעוד שלא חשך היום לגמרי וקומכין עצמן על שיעת הגר"א דהנה"ש אינו אריך כ"כ כידוע אבל הוא טעות דג' כוכבים צריך לכו"ע [ואין אנו בקיאין בביטוים וצריך קטנים וכמו שפסק בש"ע] דזהו הסימן המובהק לגילה כדאיתא ברכות דף ב' ושבת ל"ה ומגלה כ' וקודם לכן הוי ספק גילה: * כגון שצריך להחשיך וכו'. מדברי המ"א משמע דכדי שלא יתפלל בדרך במהלך בלבד מותר לו להקדים להתפלל בביתו ולא העתקתיו משום דהרי בסק"ה כתב דימתין לקרות ק"ש עד לה"כ ולא יסמוך גאולה לתפלה וכבר כתב בעצמו בסימן פ"ט דהעולם קומכין עכשיו אמ"ד דסמיכת גאולה לתפילה עדיף מתפלה מעומד וכ"כ בספר תוספת שבת:

* אומרים הבדלה בחונן הדעת. עיין במ"ב מה שכתבנו לענין אם שכח ולא התפלל ערבית והטעם בזה דהנה המעיין בהרדב"ז ירא דהוא סובר דבכל גווני אינו צריך להזכיר אתה חוננתנו בשחרית והמ"א סובר דבכל גווני צריך להזכיר והיינו בתפלה שניה שהיא להשלמה וכמו שפירשו התו"ש והפמ"ג [דלפירוש הגרע"א שהוא בתפלה ראשונה יקשה אמאי אמרו בגמרא דטעה ולא הבדיל בתפלה אינו חוזר מפני שאומרה אח"כ על הכוס ומשמע דיוצא בזה ואמאי יאמרנה ג"כ עוד בתפלת שחרית דהא עיקר תקנתא הוא בתפלה וכקושית המ"א ועוד דאמאי כתב השו"ע בס"ב דאם סובר שאף למחר לא יהיה לו כוס צריך לחזור ולהתפלל ואמאי הא יוכל לקיים מצות הבדלה בתפלת שחרית דהא עיקר תקנתא בתפלה היה ועדיף מכוס אלא ע"כ דעיקר הבדלה נתקן בתפלת ערבית ולא בתפלת שחרית ואהי דקודם שהתקינו להבדיל על הכוס [וכדאיתא בגמרא] ע"כ היה הדין דאם לא הבדיל במו"ש בתפלה או שלא התפלל ערבית כלל היה צריך להבדיל בתפלת שחרית אבל לאחר שנתקן על הכוס אין שייך שם הבדלה בתפלת שחרית כלל אלא דסברת המ"א דכיון שהוא מתפלל בשחרית תפלה שניה בשביל ערבית יש לה דין תפלת ערבית וצריך להזכיר בה הבדלה] ועיין בא"ר דשאר בע"ע אם בהרדב"ז או בהמ"א דקושית המ"א שהקשה על הרדב"ז איננה קושיא להמעיין בהרדב"ז גופא וכמו שהעיר כבר הבר"י יוסף [והאמת שלא היה לפניו ספר הרדב"ז כ"א מה שהעתיקו העו"ש בקצרה] וע"כ נראה לענ"ד להבריע כמו שכתבתי דאם לא הבדיל מאתמול כלל שיש עליו עדיין עצם המיוב וכמו שכתב הרא"ש בפרק מי שמתו לענין אונן ע"ש היטב יזכיר עתה בתפלה והיינו בתפלה שניה וכמו שהבראתי מדברי השו"ע דבתפלה ראשונה אין להזכיר כלל אבל אם כבר הבדיל בלילה על הכוס שכבר יצא בעצם המצוה אין כדאי להזכיר עתה בתפלה דאולי לא נתקן השלמה לדבר שיכול לצאת בו מצד אחר וכמו שכתב הרדב"ז: * ואם טעה ולא הבדיל וכו'. ה"ה מיו"ט שחל במו"ש אם לא אמר ותודיענו אינו חוזר מפני שמזכיר אח"כ הבדלה על הכוס של קידוש ואם טעם אז אחר התפלה קודם שאמר הקידוש של יקנה"ז ג"כ צריך להחזיר" לראש התפלה כמו במו"ש דכי משום שאכל גם

משנה ברורה

וגדולים הם לכך אנו צריכין עוד כוכבים הגדולים מהם ומזה אנו יודעין שעכ"פ הם אינם גדולים ולפי מה שכתב בשערי תשובה סימן רל"ה בשם המעטה יהודה והבנרכי יוסף ע"ש ניחא דברי התפארת ישראל בפשיטות אולם שארי אחרונים לא הזכירו ד"ז [ואפשר דאם בשארי מקומות הרקיע מעונן ולא יכול לראות עוד כוכבים יש להקל לכו"ע] וג"ל דלפי מה שכתב הגר"א דבעינן שיסתלק האדמימות מן כל כפת הרקיע באותו צד ששקעה החמה ואז מועיל הג' כוכבים (ג) נראה דמועיל אז בג' כוכבים קטנים לבד: (ה) אלא רצופים. משום מוספת שבת. וה"ה כשראה ג' כוכבים קטנים שאינם רצופים וממתין מעט אחרי כן מותר לעשות מלאכה דעיקר טעם הרצופין משום מוספת וכיון שהמתין מעט הרי הוסיף [דגול מרבבה]: (ו) עד שיצא. מה שלא זכר השו"ע שימתין השיעור ד' מילין מעת תחלת השקיעה לפי מה שפסק לעיל בסימן רס"א ס"ב דאפשר דמיירי דלא נודע לו גם זמן השקיעה משום הענן: (ז) מלבו. ואם יש לו מורה שעות שהולך בטוב ויודע בבירור שהיה אתמול בזה הזמן לילה ע"פ הדין דהיינו ג' כוכבים קטנים נראה דיוכל לסמוך ע"ז וכ"כ בברכי יוסף דיוכל לסמוך על מורה שעות: ג (ח) כגון שצריך וכו'. היינו שהולך מביתו מבע"י עד סוף התחום ויושב שם עד הערב כדי שמיד שיחשך ילך לדבר מצוה הנחוץ לו (ד) ומיירי ששם לא ימצא לו כוס להבדיל עליו: (ט) יכול וכו'. ומ"מ כתבו (ה) האחרונים דאין לעשות כן לדבר תמוה הוא לרבים גם שמא יבואו להקל במלאכה (ו) ובפרט בימינו דנוהגין לעשות תמיד כרבנן שמתפללין מנחה עד הערב ובודאי מדינא אסור להקדים מעריב במו"ש ואף דבע"ש יש שמקילין היינו משום דמצוה להוסיף מחול על הקודש משא"כ במו"ש: (י) ולהבדיל מיד. ומ"מ (ז) ימתין מלקרות ק"ש עד לה"כ:

א (א) אומרים הבדלה וכו'. ואפילו אם מזמן שהבדיל על הכוס מקודם (א) מ"מ צריך להבדיל בתפלה ג"כ. ואי עיקר מצות הבדלה היא דאורייתא או דרבנן עיין במה שנכתוב לקמן ריש סימן רל"ו: (ב) בחונן הדעת. וקבעוה בברכה זו (ג) מפני שאסור לתבוע צרכיו קודם הבדלה. מנהג פשוט לומר אתה חונן וכו' עד לאנוש בינה ואח"כ אתה חוננתנו וכו' וחננו מאתך וכו' [אחרונים]

שער הציון

(ג) דהא כששלים בה"ש דר' יהודה והיינו בשהכסיף העליון והשוה לתחתון מתחיל תיכף בה"ש דר"י [לפי מה שכתב הגר"א או עד כדי מ"ט אמה הוא לערך חצי מיטון להשו"ע] וכמו דאמרינן בגמרא שם והיינו שני כוכבים ביטוים וכמעט תיכף יוצא הכוכב השלישי וכדמוכח שם דהוא שם דהוא עין וממילא הו אין להסתפק שמא גדולים הם: (ד) מ"א וש"א: (ה) רש"ל וב"ח ומ"א וש"א: (ו) פשוט: (ז) מ"א וש"א: (ח) גמרא: (ב) מ"א בשם ירושלמי

הגהות ותיקונים: א) לחזור:

הלכות שבת סימן רצד רצה

(א) [א] (ג) ואינו חוזר מפני שצריך להבדיל על הכוס (ב) * (ד) ואם טעה קודם שהבדיל על הכוס * צריך לחזור ולהבדיל (ג) בתפלה: **ב** [ב]טעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס בלילה * (ה) וסובר שאף למחר לא יהיה לו (ו) צריך לחזור (ד) ולהתפלל: **ג** [ג]תשעה באב שחל להיות באחד בשבת טעה ולא הבדיל בתפלה א"צ לחזור ולהתפלל כיון שמבדיל על הכוס במוצאי ת"ב: **ד** [ד]במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל מיד (ז) כשסיים הברכה אין לו לחזור אע"פ שלא פתח בברכה שלאחריה: **ה** [ה]במקום שאמרו שאינו חוזר אם רצה להחמיר על עצמו [ו]אם סיים תפלתו (ה) (ח) רשאי אבל אם עדיין לא סיים תפלתו (ט) אינו רשאי לחזור:

ב טור כסס הר"י
ג סס ד טור כסס
מביו הרא"ש ה טור
וכדעת ר"מ ו סס
וכדעת מביו הרא"ש

רצה הבדלה שעושה ש"צ. ובו סעיף אחד:

הגה (א) ואומרים (א) [א] ויהי נועם (ב) וסדר קדושה בארוכות כדי לאמר סדר קדושה שאז מוחרים

באר היטב

(א) ואינו חוזר. ועכ"פ אסור במלאכה עד שיאמר המבדיל כמ"ש סס' רל"ט ואם שכח להתפלל מתפלל שחרית ב' ואינו מזכיר אתה חוננתנו רדב"ז כנה"ג ומ"א הנית בל"ע ע"ש: (ב) ואם טעם. כל"ל: (ג) בתפלה. פי' יחזור ויתפלל ויבדיל בתפלה. מע"ג דקי"ל טעם מבדיל עי' ט"ז ובהרא"ש: (ד) ולהתפלל. וכ"ל דאם

שערי תשובה

[א] ואינו חוזר. וכתב בר"י בסס דבר משה אוכן במו"ש שאינו חייב בתפלה יוסף לאמר אחר הקטורה כשמתפלל שחרית לא יאמר אתה חוננתנו בתפלתו ע"ש:

[א] ויהי נועם. עיין בה"ט וכתב בס"ל שכתב מהרש"ו שי"ל ויהי נועם כולו בעמידה ועכ"פ פסוק זה של ויהי נועם יאמר בעמידה שהכוונה עתה כו'

נזכר קודם ש"ת יאמרנה בש"ת אבל כשיש לו כוס לא יאמר בש"ת אבל רק מתחילין יוסב בסתר בנה"ג. וכופלין הפסוק אחר ימיס וגו' ועיין במט"מ שהאריך בזה. ומתחילין ואתה קדוש לפי שאין גאולה בלילה וגם ואני זאת בריתי וגו' אין אומרים

(א) ויהי נועם. עיין בבה"ט שטעה בהבדלה גופא[ב] וע"כ לענין מלאכה עכ"פ אין להחמיר בדיעבד לחזור ולהתפלל אחר שלא הזכיר בהבד"ל בתר"י והרא"ש ויש לסמוך בזה על הרמב"ם: * צריך לחזור ולהבדיל בתפלה. אפשר דדוקא אם לא הבדיל עדיין על הכוס ואם לפיכו לשאל אז הדין דיחזור ויבדיל בתפלה ואח"כ על הכוס אבל אם עבר והבדיל על הכוס אחר שטעם שוב אין צריך לחזור ולהבדיל בתפלה כיון שמ"מ כבר יצא מצות הבדלה [פמ"ג] ובדה"ח בסס דאין חילוק בזה: * וסובר שאף למחר לא יהיה לו. ואפילו לדעת הפוסקים לקמן בר"ל ס"ו דזמנו בדיעבד עד סוף יום ג' הכא לא סמכינן ע"ז דכולי האי איכא למיחש דלמא לא יהיה לו [מל"מ] ועיין בפרישה ובחדושי רע"א מה שכתבו עוד בזה. ועיין בדה"ח שכתב אפילו אם מצפה שיהיה לו כוס למחר בלילה ג"כ אינו מועיל ולכאורה הלא בס"ג סמכינן ע"ז ואולי משום דשם א"א לו להקדים קודם תשוב הכל כזמן מוצ"ש גופא וכן משמע בבאור הגר"א לקמן בסימן רל"ט ס"ו ע"ש:

משנה ברורה

(ג) ואם התחיל מאתה חוננתנו ואילך יצא. אם שכח להתפלל מתפלל שחרית שמיס[א] ואינו מזכיר אתה חוננתנו לא בראשונה ולא בשניה (ד) בד"א כשכבר הבדיל מאתמול על הכוס אבל אם לא הבדיל כלל דיש עליו עדיין חיוב מצות הבדלה יזכיר אתה חוננתנו בשחרית בתפלה שניה שהיא להשלמה ואח"כ צריך להבדיל ג"כ על הכוס כדלקמן סימן רל"ט ס"ו: (ג) ואינו חוזר מפני וכו'. היינו (ה) דלכתחלה מצוה להבדיל בין בתפלה ובין בכוס והכא בדיעבד סומך עצמו על מה שיבדיל אח"כ על הכוס (ו) ומ"מ אסור לעשות במלאכה עד שיבדיל בכוס (ז) או שיאמר עכ"פ המבדיל בין קודש לחול וכמ"ש סוף סימן רל"ט: (ד) ואם טעם וכו'. ומע"ג דקי"ל בסימן רל"ט ס"ה דאם טעה ואכל קודם הבדלה יכול להבדיל אח"כ (ח) מ"מ כאן דטעה גם בתפלה קנסינן ליה וצריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל בתפלה: **ב** (ה) וסובר שאף למחר וכו'. דאם מצפה שיהיה לו למחר יוכל לסמוך ע"ז שיבדיל למחר על הכוס וכדלקמן בר"ל ס"ו וא"ל להחזיר התפלה: (ו) צריך לחזור ולהתפלל. היינו כשעקר רגליו [או כשסיים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו דהיינו ג"כ כעקר רגליו וכדלעיל בסימן קי"ז ס"ה ע"ש] חוזר לראש ואם לא סיים עדיין תפלתו (ט) חוזר לברכת אתה חונן מיהו אם

זכר קודם שומע תפלה לא יחזור אלא יאמר אתה חוננתנו בשומע תפלה דכשמבדילין בתפלה אומרים אבינו מלכנו החל עלינו וכו' דהוא בקשה והוי מעין שומע תפלה דהוא כולל כל הבקשות מיהו אם יש לו כוס ישמוך על הכוס ולא יאמרנה בש"ת כיון דעיקרה הוא שבח ולא שייך כ"כ לשומע תפלה [מ"א וש"א]: **ד** (ז) כשסיים הברכה. היינו שהזכיר השם של סיום הברכה דבזה מקרי כאילו כבר סיים [אחרונים]: **ה** (ח) רשאי. בתורת נדבה[ו] (י) ועיין לעיל בסוף סימן ק"ז דאין להתפלל נדבה אלא מי שמכיר עצמו זריז וזהיר וסיכוין: (ט) אינו רשאי. כיון דאינו צריך לחזור הוי הפסק [טור]:

א (א) ואומרים ויהי נועם. ונוהגין לכפול פסוק אחר ימיס [טור ע"ש הטעם] ופסוק ויהי נועם (א) צריך לאומרו מעומד. ויש מקומות שא"א ויהי נועם בדיעבד אבל רק מתחילין יוסב בסתר וגו': (ב) וסדר קדושה. היינו שמתחילין מואתה קדוש ואין אומרים ואם לעיון גואל לפי שאין גאולה בלילה ולכן גם ואני זאת בריתי אין אומרים לפי שאומרים הם להדדי בספר ישעיה [ט"ז] וש"ש שאומרים בארוכות היינו (ג) בנעימות קול כדי שיתארך מעט יותר ולעכב לרשעים מלחזור לגיהנם דעד שישלימו ישראל סדריהם

באור הלכה

קודם קידוש אימגורי אימגור [פמ"ג]: * ואם טעם קודם שהבדיל. עיין בא"ר ובחדושי רע"א שהביאו בשם הרשב"א דה"ה אם עשה מלאכה אז קודם הבדלה [והיינו בשלא אמר המבדיל מתחלה] ונספר קובן על הרמב"ם מפקפק בדין זה של הרשב"א למעשה והביאו בפתחי תשובה ע"ש והיינו מפני שהרמב"ם לא הביא דין זה של הטוש"ע כלל ומשמע דלא מפרש כן אח מה שאמר הגמרא דטעה בזו וזו כמו שמפרשים הרשב"א והרא"ש ותר"י [וכן מפירוש רש"י משמע דלא מפרש כן וכן בספר אור זרוע פירש בו פירוש אחר ע"ש דהיינו שטעה בהבדלה גופא][ב] וע"כ לענין מלאכה עכ"פ אין להחמיר בדיעבד לחזור ולהתפלל אחר שלא הזכיר בהבד"ל בתר"י והרא"ש ויש לסמוך בזה על הרמב"ם: * צריך לחזור ולהבדיל בתפלה. אפשר דדוקא אם לא הבדיל עדיין על הכוס ואם לפיכו לשאל אז הדין דיחזור ויבדיל בתפלה ואח"כ על הכוס אבל אם עבר והבדיל על הכוס אחר שטעם שוב אין צריך לחזור ולהבדיל בתפלה כיון שמ"מ כבר יצא מצות הבדלה [פמ"ג] ובדה"ח בסס דאין חילוק בזה: * וסובר שאף למחר לא יהיה לו. ואפילו לדעת הפוסקים לקמן בר"ל ס"ו דזמנו בדיעבד עד סוף יום ג' הכא לא סמכינן ע"ז דכולי האי איכא למיחש דלמא לא יהיה לו [מל"מ] ועיין בפרישה ובחדושי רע"א מה שכתבו עוד בזה. ועיין בדה"ח שכתב אפילו אם מצפה שיהיה לו כוס למחר בלילה ג"כ אינו מועיל ולכאורה הלא בס"ג סמכינן ע"ז ואולי משום דשם א"א לו להקדים קודם תשוב הכל כזמן מוצ"ש גופא וכן משמע בבאור הגר"א לקמן בסימן רל"ט ס"ו ע"ש:

שער הציון

ויש עוד טעם בגמרא מפני שהיא ברכת חכמה [היינו להכיר להבדיל בין קודש לחול] קבועה בברכת חכמה: (ג) עיין בב"י די"א דלכתחלה רואי להיות כן ועכ"פ בדיעבד לכו"ע הלא יש בה גם מענין הברכה: (ד) עיין בבה"ל: (ה) בגמרא: (ו) מ"א: (ז) א"ר: (ח) מר"י: (ט) אחרונים: (י) פמ"ג: (א) אחרונים: (ב) טור בסס ר"ע:

הגהות ותיקונים: א) ק"ד:

הארות והערות: 1) עיין סי' ק"ח סקל"ג משו"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) עיין בבה"ל. ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק דצריך להזכיר אתה חוננתנו בשחרית בתפלה שניה אף אם הבדיל במוצ"ש על הכוס. ב) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: ואם שכח (ועשה מלאכה באיסור או) טעם מאומה קודם שיבדיל על הכוס צריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל בתפלה וגם על הכוס וכו'.

א טור

רשעים לגיהנם (טור) וכמן שאין אומרים ויהי נועם (ג) כגון שחל יו"ט (ב) [ב] בשבת אין אומרים (ד) סדר (ג) קדושה * אבל אומרים (ה) ויתן לך (כל בו) : א [א]מבדיל ש"צ כדי להוציא (ו) מי שאין לו יין: הגה ונהגו לומר ולהזכיר (ד) אליהו הנביא (ז) במו"ש להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה (טור):

רצו דיני הבדלה על היין. ובו ח' סעיפים:

א ברכות נ"ב וכו' יהודה אליבא דב"ה ב פסחים ק"ה בענין כוס של ברכה וה"ה להבדלה ועיין בסימן קפ"ב מדיני כוס פגוס

א (א) [א]סדר (א) הבדלה יין בשמים נר הבדלה וסימנך יבנ"ה [ב]וצריך ליזהר שלא יהא הכוס

(ב) פגום: הגה ונהגו לומר קודם הבדלה שבושים בבית הנה אל ישועתי וגו' כוס ישועות אשא וגו' ליהודים היתה אורה וגו' לסימן טוב ובשעת הבדלה (ג) יתנו עיניהם (ב) בכוס ובנר ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ קודם שסייס בפה"ג (ד) כדי שלא יהיה הכוס (ג) פגום (ה) ונעשה השפיכה דאמרינן כל מה שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה ועושין כן לסימן טוב בתחלת השבוע גם (ו) שופכין (ד) מן הכוס

שערי תשובה

הנקרא נועם ה' מסוד תוספת שבת לכל שבת הבאה כו' וגם כתב שפסוקים של ויתן לך היה האר"י אומרם בעת הבדלה בביתו: [ב] בשבוע. עיין בה"ט וכתב בבר"י שראה קצת גדולים שהיו אומרים בלחש בעצמם ויהי נועם אף בשבוע שחל יו"ט כי ע"ד האמת מוכרח אמירת ויהי נועם בכל מו"ש עיין בסימן תצ"א וכתב שאפילו במו"ש שחל בחוה"מ הוא כן ע"ש. ועיין בשאלתות פ' בראשית וכתב בשאילת יעב"ץ סימן י"ט אם חל פסח בשבת אין לומר ויהי נועם במו"ש שלפניו אך כשחל יו"ט אחר השבת[א] אף אם הוא נוס כפור י"ל ויהי נועם במו"ש שלפניו והביאו הבר"י ובש"ל כתב דטעמו משום איסור מלאכה בע"פ וכתב שבמדומה לי שבמקומות אלו אומרים אף כשחל פסח בשבת ע"ש. ועין בתשו' כנה"ג[ב] בתחל שלא אמר במו"ש פ' זכור מפני ימי הפורים שאחריו וכתב שזה טעות ע"ש:

עיין ט"ז: (ב) בשבוע. אפי' ביום ו' ט"ז: (ג) קדושה. דויהי נועם שייך למלאכת המשכן ועל ידו שרתה שכינה וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ט"ז: (ד) אליהו הנביא. עמ"א:

(א) הבדלה. הרמב"ם פכ"ט כתב דהבדלה היא דאורייתא כמו קידוש וי"א שהיא מדרבנן מ"מ שם וע' סוף סי' זה: (ב) בכוס. פי' העוניס אמן טור: (ג) פגום. כתב הט"ז דאין לזה פירוש ע"ש. ומ"א כתב דכך פירושו שיש פגם וביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו קודם שישתה ולכך שופכין קודם סיום הברכה. ומט"מ כ' דלא ישפוך בשעת ברכה אלא בשעה שמוזג שיפכנו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ וכ"כ בבל"ה והגהת י"ל וכ"כ הט"ז.

באר היטב

ורש"ל וב"ש כתבו לבטל השפיכה לגמרי משום ביזוי משקה וכמ"ש סימן קע"א. ולדידן ל"ל דדבר מועט אין קפידא מ"א: (ד) מן הכוס.

ביאור הלכה

* אבל אומרים ויתן לך. ואח"כ מבדילין [וכ"כ בלבוש] ובמנהגים משמע [א]דמבדילין קודם ויתן לך וכ"ה בכלבו והמנהג בהיום דמאחרין הבדלה [בפמ"ג] ועיין ברש סימן רל"ח בשה"ל שם:

ביום וי"ו דבעינן שבל השבוע יהיה ראוי למלאכה משום דכתיב בו ומעשה ידיהו כוננה עליהו וגו'. ודוקא יו"ט גמור (ה) אבל פורים או ע"פ שחל בימי החול אין לנהוג מלומר ויהי נועם במו"ש שלפניו: (ד) סדר קדושה. דויהי נועם שייך למלאכת המשכן שבו ברך משה לישראל בשעה שסיימו מלאכת המשכן ועי"ז שרתה שכינה וזהו שמסיימין פסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ולכך בזמן שאין אומרין ויהי נועם אין אומרים ממילא כל סדר קדושה [ט"ז]: (ה) ויתן לך. שהם פסוקים של ברכה בתחלת ימי השבוע: א (ו) מי שאין לו יין. דמי שיש לו יין יותר טוב שיבדיל בביתו כדי להוציא את כל בני ביתו ועמ"ש ברל"ו ס"ז במ"ב: (ז) במו"ש. דאיתא בעירובין [מ"ג] מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי יו"ט מפני הטורח [שמיחין לרבי שבת והולכין להקביל פניו רש"י] וע"כ אנו מתפללים כיון שעבר השבת ויכול לבוא שיבוא ויבשרנו [טור] ועיין בא"ר שכתב דהמדקדקים אומרים גם שאר פזמונים ושירים כאשר הם מצויים אצלנו ולאו ליהר לומר רבש"ע וכו' החל את וכו' כי הוא בירושלמי[ב] וטור סימן רל"ט.

יש מקומות שמדליקין נרות (ו) במקום אופל דעי"ז זכה שאול למלוכה:

א (א) סדר הבדלה וכו'. הנה הרמב"ם סובר דמצות הבדלה היא ד"ת כמו קידוש והוא בכלל זכור את יום השבת לקדשו שצריך לזכור אותו ולקדשו בין בכניסתו ובין בילאתו בהבדלה לומר שהוא מבדיל בקדושה בראשה ובסוף משאר ימים (א) וי"א שהוא מד"ס ואסמכוהו אקרא. ולריך להיות ג"כ בכוס כמו בקידוש (ב) ואם הבדיל בתפלה לכו"ע הבדלה על הכוס דרבנן: (ב) פגום. היינו (ג) שאם שתה אחד מן היין מתחלה נפגם להבדלה וכמו לענין קידוש לעיל בסימן רע"א ס"י ע"ש במ"ב ועיין (ד) באחרונים בסימן קפ"ג שאם הכוס בעצמו פגום אין להקפיד עליו אם אין לו אחר: (ג) יתנו עיניהם בכוס. היינו (ה) המבדיל וגם השומעים העונים אמן כדי שלא יסיחו דעתם: (ד) כדי שלא יהיה וכו'. היינו (ו) דמשום זה אינו שופך קודם שמתחיל הברכה כדי שלא יבבר תחלת הברכה על כוס פגום שאינו מלא (ז) ואחר סיום הברכה ג"כ לא יוכל לשפוך שיש ביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו אחר ברכה קודם שתיה ולכן שופכין קודם סיום הברכה ועיין לקמיה: (ה) וטעם השפיכה. (ח) והאחרונים הסכימו דלא ישפוך בשעת ברכה כלל אלא בשעה שמוזג שיפכנו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ וגם זה יש למעט בחלק הנשפך משום הפסד משקין: (ו) שופכין מן הכוס. היינו לאחר שתיה. ושתית הכוס תהיה בישיבה דאין שותין מעומד לכתחלה. ונהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה. כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואינו משקה ממנו בני ביתו [מ"א] ונראה שהטעם כדי שיוכל

שער הציון

(ג) הגר"א בבאורו: (ד) טור וט"ז: (ה) שע"ת ופמ"ג ובפמ"ג הסכים דאע"פ[ב] שחל בימי החול ג"כ יש לומר במו"ש שלפניו וגם בשע"ת מבדד בבסוף כן: (ו) אחרונים: (א) הרה"מ בשם יש מפרשים ובספר אורחות חיים ובאבודרהם בשער ג' בשם מ"כ. ודע דהסמ"ג והתנון העתיקו ג"כ כדעת הרמב"ם והמ"א בסימן רל"ט כתב דדעת התוספות שבת ט' ע"ב ג"כ דהוא דאורייתא אך יש לדחות כמ"ש במ"ב שם ועיין בחדושי רע"א שהוכיח מהתוס' שטעות כ' ע"ב מחד תירוצא ליפוך: (ב) ברכות ל"ג: (ג) ב"י והגר"א: (ד) מ"ר ופמ"ג: (ה) הה"ח: (ו) ט"ז בשם הלבוש: (ז) מ"א: (ח) ט"ז ומ"א ומ"א וש"א:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל בשבת: ב) דבערב פסח: ג) סימן נ"ה: ד) ברכות פ"ה ה"ב:

ליקוטי דברי הרב א) והרב בסידורו כותב שאחר הבדלה אומרים ויתן לך.

הלכות שבת סימן רצו

לאחר הבדלה ומכבין בו הנר ורוחצים בו עיניו משום מיצוב (ה) המצוה: **ב** [ג] ואין מבדילין (ז) על (ו) הפת [ד] אבל (ח) על השכר מבדילין * אם הוא (ט) חמר מדינה [ה] וה"ה לשאר משקין (י) חוץ מן המים. הגה (יא) וטוב יותר להבדיל על כוס פגוס של יין מעל שכר (אבודרהם) (יב) ונהגו להבדיל במוצאי פסח (ז) [ב] על שכר ולא על יין משום (יג) דחביב (מ) עליו. וביו"ט שחל להיות במו"ש שיש בו קידוש שהוא נאמר על הפת [ה] י"א שאגב הקידוש (יד) מבדילין ג"כ עליו [ו] וי"א שיותר טוב לומר הקידוש והבדלה שניהם על השכר. (הגה (טו) והסכלת לשונה עיקר): **ג** אם אין לו יין (טז) ולא שכר ושאר משקין [ז] י"א (יז) שמותר לו (ט) (יח) לאכול [ח] וי"א שאם מצפה (יט) שיהיה לו למחר (כ) לא

ג טור בשם רבי עמרם והתוס' ד פסחים ק"ז בעובדא דאמיתר ה טור בשם הגאונים ו שם בשם מהרי הרא"ש ז תוספות ברכות נ"ג נחד מירושלמי הא דאמיתר פסחים ק"ז וכ"י

נפ"ד דברכות והאגור בשם שבלי הלקט ח הרא"ש בשם כ"י ובתוס' שם נ"ב וכ"י לדעת הגאונים

באר היטב

היינו לאחר שתיה כמש"ל משום הפסק: (ה) המצוה. נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה ועי' בשל"ה הטעם. כתוב בשל"ה כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כולו ואין משקה ממנו בני הבית. וצריך לישב ולשתות מע"מ: (ו) הפת. ול"ד לקידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה פת מענין סעודה הוא אבל אינו מענין הבדלה: (ז) על שכר. דוקא במקום דהוי שכר חמר מדינה אבל בארץ אשכנז אסור דהא אפי' אין לו יין כלל אסור להבדיל על השכר כ"ש היכא שיש לו ואינו חביב עליו מ"א: (ח) עליו. ולמי שאין חביב עליו כמו יין יבדיל על היין ט"ז. אם מותר יין שמסריח קצת להבדלה עיין בתשובת שער אפרים סי' י"ח וע"ל סי' רע"ב ס"ק ד': (ט) לאכול. דדי לו בהבדלה שבתפלה ובתשובת מהר"מ כתב שיאמר המבדיל בלא כוס:

משנה ברורה

שיוכל לברך ברכה אחרונה דכשיתה רק מלא לוגמיו יש פסק ברכה אחרונה וכמבואר לעיל סימן ר"י: **ב** (ז) על הפת. ול"ד לקידוש (ט) דשאני קידוש שהוא במקום סעודה והוי מענין הצריך לקידוש משא"כ הבדלה: (ח) על השכר מבדילין. אם (י) אין לו יין ואם יש לו יין הוא קודם לכל המשקין [או"ז] וחז"ל הפליגו ג"כ בגודל המצוה ואמרו המבדיל על היין או שומע מאחרים שמבדילין הקב"ה קורא אם קדוש ושוא סגולה שנאמר והיתם לי סגלה מכל העמים ואומר ואבדיל אתכם מן העמים [טור]: (ט) חמר מדינה. עיין לעיל בסימן רע"ב ס"ט במ"ב ובה"ל שם מהו חמר מדינה ומה שכתב ה"ה לשאר משקין היינו משקין (יא) שרגילין לשתותו אבל משקין שרגילין בפסח כגון מי לקרין אינו חמר מדינה כיון שאין רגילין לשתותו כל השנה וה"ה כל כיוצא בזה ואפילו מי דבש לא הוי חמר מדינה אלא במדינות שרגילין לשתותן אבל במקום שאין שותין אותו אלא לפרקים לא הוי חמר מדינה וגרע משכר. ועל י"ש אין כדאי להבדיל דהא כתב המ"א דכוס הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואין משקה ממנו בני הבית ומי"ש קשה לקיים זה אך כשאין לו משקה אחר יכול להבדיל עליו ואך שיזהר לשתות ממנו עכ"פ כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית וא"ל לא יצא. כתב בשערי תשובה בשם הברכי יוסף דעל אבל ושמן אין להבדיל שאין רגילין לשתותו למשקה: (י) חוץ מן המים. אף אם רוב שתיית המדינה הוא מן המים (יב) משום דלא משיב. ועל קוו"ם ובארטע מוכח מע"ז בסימן קפ"ב וא"ר שם דאף בשעת הדחק אין מברכין דאף שההמונים שותין אותן מ"מ לא משיבי וכמו מים הוא [ואף דעת המ"א שם דהעתיק דעת רש"ל להקל בשעת הדחק היינו דוקא גבי כוס בהמ"ז שאין בו משום ברכה לבטלה וכדמוכח בתשובת רש"ל משא"כ בהבדלה. ובמ"א כתב דבשעת הדחק יש להבדיל על משקה קוו"ם ולא ידעתי טעמו ואולי מיירי בשנעשה משקה משוב כעין משקה שכר וגם זה דוקא אם עיקר שתיית ההמון הוא מהמשקה הזה דאל"ה לא הוי חמר מדינה]: (יא) וטוב יותר וכו'. והמ"א מגדל דבמקום שהשכר הוא חמר מדינה (יג) יש לומר דעדיף מכוס יין פגוס ועיין בביאור הגר"א שכתב ג"כ דדינא דהרמ"א הוא דוקא כשהשכר אינו חמר מדינה: (יב) ונהגו להבדיל. ודוקא במקום שהשכר הוא חמר מדינה (יד) אבל בארץ אשכנז דלא הוי חמר מדינה לא מהני מה שהוא חביב ואסור להבדיל עליו: (יג) דחביב עליו. שלא שתהו כל ימי הפסח: (יד) מבדילין ג"כ. ר"ל אף דבעלמא אין מבדילין על הפת כדלעיל הכא אגב קידוש שהוא העיקר אומרים כל היקנה"ז על הפת: (טו) והסברא ראשונה עיקר. טעמו משום דהרבה ראשונים ס"ל דאין מקדשין על השכר וכדלעיל בסימן רע"ב ס"ט ע"ש לכך טוב יותר לעשות כל היקנה"ז על הפת ומ"מ נראה דמזה ידקדק לכתחלה לתפש אחר יין אפילו אם הפת חביב לו יותר מיין (טו) דכתה גדולי ראשונים סברי דאין אומרים המבדיל על הפת אפילו במו"ש שהוא יו"ט ואך אם לא ימצא יין הפת עדיף משכר: **ג** (טז) ולא שכר. וה"ה אם (טז) יש לו שכר אלא שאינו חמר מדינה: (יז) שמותר לו וכו'. ומ"מ נראה (יז) שיתפלל תחלה ויאמר הבדלה בחונן הדעת ואעפ"כ כשיגיע למחר כוס חייב להבדיל כדין וכדלקמן בסימן רל"ט וש"ש ברוגים לומר שיאמר עתה ברכת המבדיל בלא כוס (יח) ואין להורות כן: (יח) לאכול. והא דאמרינן בגמרא דאמיתר איקלע לאתרא ולא היה לו על מה להבדיל ולן בתענית עד למחר (יט) ס"ל לדעה זו דמתמיר על עצמו היה: (יט) שיהיה לו למחר. היינו בנקר אבל בערב אינו מחויב להמתין כ"כ (כ) ואפשר דאפילו יותר מחצות היום אינו מחויב להמתין: (כ) לא יאכל. ואפילו במוצאי שבת

שערי תשובה

[מ] וה"ה לשאר משקים. וכתב הברי"ר דלא אתי למימר כגון חלב ושמן וביצה רק למימר דשאר משקים שהם חמר מדינה מותר לאפוקי מיש אף דשתיית המקום ההוא מים אין דינו לקרותו חמר מדינה ע"ש: [ב] על שכר. עיין בה"ט ועיין בשו"ת חיונה בית יהודה סימן ט' שעל משקה לאקרץ

שער הציון

(ט) אחרונים: (י) לבוש והפ"מ: (יא) מ"א בסימן קפ"ב סק"ג[א]: (יב) רשב"ם: (יג) ובא"ר ותו"ש דמו' לאיומיו ומסתברא דשקולין הן: (יד) מ"א: (טו) הרי"ף והרא"ש והטור ועיין בפרישה וא"ר ועכ"פ לכתחלה בודאי מצוה לדקדק בזה: (טז) א"ר וכ"מ מהגר"א: (יז) מ"א: (יח) פמ"ג וכ"מ מד"מ: (יט) ב"י וע"כ כתב בד"מ דממדת חסידות לכו"ע יש להתענות: (כ) כן מגדל הגר"ז ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) סק"ב:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ט' פסק כהמ"א

יאכל (כא) עד למחר שיבדיל [ט]ואם אין לו אלא כוס אחד (כב) ואינו מצפה שיהיה לו למחר מוטב שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו בהמ"ז ואח"כ יבדיל עליו ממה שיברך ברכת המזון בלא כוס לדברי האומרים דבהמ"ז טעונה כוס ולדברי האומרים דאינה טעונה כוס לא יאכל עד שיבדיל ומיירי שכוס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום וכבר היה מזוג כדינו שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתיה שאל"כ לד"ה מבדיל תחלה (כג) ושותה ממנו מעט (כד) ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו בהמ"ז: ד [כ]מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהבדלה (כה) יקנה להבדלה משום דקידוש אפשר בפת: ה [ל]אם אין ידו משגת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבדלה (כו) נר חנוכה קודם: ו [מ]אומר הבדלה (כז) מיושב: הגה וי"א מעומד (מגודה וכל בו ומגור) (כח) וכן נוהגין במדינות אלו (כט) [נ]ואוחז היין (י) בימין וההדס בשמאל ומברך על היין ושוב נוטל ההדס בימין (ל) והיין בשמאל (לא) ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו: ז [ג] [ס]אפי' שמעו (לב) כל בני הבית הבדלה בבהכ"נ (לג) אם נתכוונו שלא לצאת מבדילים בבית: ח [ע]נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות

מ פמחים ק"ה ע"מ' ר"י המלו הרא"ש שם י הרא"ש רש פ"ם דברכות כ טור ל מהא דשבת כ"ז לענין קידוש היום מ מוס' בברכות מ"ג נ מרדכי בשם רא"ה מהא דברכות מ"ג וכמה הגל מ כ"י לדעת הר"ן בפס"ג דר"ה ע ר"י

שערי תשובה

וואסער וכדומה אין מבדילין ע"ש: [ג] אפילו שמעו כו'. וכתב בבר"י סי' רל"ה בשם מהר"י זי"ן מי ששמע מש"ך בפס"ג ונתכוין לצאת בברכה זו ושאר הברכות לא רצה לצאת בברכת הש"ך ואומרה בעצמו לכתחלה אין לעשות כן שצריך לאחוז הכוס בידו ובדיעבד יצא כיון שכוון להבדיל על היין שלפניו שהוא הכוס שבידו הש"ך והבר"י כתב דאיה שלכתחלה צריך להיות הכוס אחוז בידו משו"ת מ"ל לענין חורם מזיר וכמ"ש בש"ת לעיל[1] ע"ש ומהר"י זי"ן המיא מדברי המ"א סימן תרי"ט לענין ברכת שהחיינו דיוה"כ וכתב דמהמ"ז דסי' קפ"ג שכתב שנכון שב"א יברך לעצמו אין ראיה דהתם הטעם כמ"ש הרא"ש דהברכה ארוכה כו' ולכן כתב שכל שיכול להפטר בברכת הש"ך ואומר בעצמו הוי ברכה שאינה צריכה אף בלא טעם שאין כוס בידו ובבר"י חלק עליו והמ"א מתשובת מהרשד"ם והמב"ט וכתב כיון דבש"ע לעיל סימן ו' פסק שלא כדבריהם וכן המנהג א"כ גם כאן מצי לברך כל הברכות ויכוין שלא לצאת ומה גם למ"ש המג"א סימן תרי"ט. וכ"כ בהגהות יש נוהגין לענין קידוש שיאמר רק בלשם מתחלת הברכה בא"י אשר קדשנו עד הסיוס ויסיים קודש המקדש לענות אמן כמ"ש סימן נ"ט ע"ש ולכאורה זה סותר למ"ש מהר"י זי"ן ובר"י דמשמע שדעתו לעשות כן לכתחלה אף שאין כוס בידו רק בידי המקדש וכוון במה שכיון בפס"ג ונראה דהתם כדיעבד דמי דטריחא להו שב"א מב"ג יקדש לעצמו על כוס בפ"ע. ולכן גם בהבדלה אף שדרך הנעה"ב להבדיל ולהוציא כל הב"ב שפיר דמי כשאומרים ב"ב ברכת המבדיל על סמך הכוס שבד הנעה"ב המבדיל ואף מהר"י זי"ן מודה לזה ודוקא בש"ך שרגיל לכוין להוציא השומעים משא"כ בהבדלה בבית זמנין דמשתלי ולאו אדעתיה לכוין להוציא האחרים ולכן מוטב שיאמרו כ"א בפ"ע ברכת המבדיל ולסמוך על כוס שבד הנעה"ב וש"ד או שיסמכו הכל על הנעה"ב שיוציא אותם בכל הברכות דמסתמא הנעה"ב מכוין להוציא כל הב"ב והעומדים שמה לשמוע ברכת הבדלה כמו הש"ך בבהכ"נ ויש נוהגים שאם הנעה"ב מבדיל מכוין שלא לצאת בברכת הבדלה ומברך בשמים ונר בעת שמבדיל בעה"ב ואח"כ מהדר אחר כוס ומברך עליו בורא פרי הגפן ואומר עליו ברכת המבדיל. ולדידי חזי לי דאע"ג דברכת המבדיל עושה כתיקונה לכתחלה מ"מ משנה הסדר ומטעם שנעשו מכמיס בסדר הבדלה לומר יענ"ה כדאיתא לעיל ולכן

באר היטב

(י) בימין. וכן בכל ברכה של מצוה ראוי לו שבימין יאחזנו:

משנה ברורה

ליו"ט ג"כ לא יאכל אם אין לו כוס [מ"א] ומיירי בשאין לו פת ג"כ דאם יש לו פת הלא הכריע רמ"א לעיל בס"ב דיכול להבדיל על הפת [אחרונים]: (כא) עד למחר שיבדיל. וש (כא) להחמיר כסברת אחרונה הזו (כב) אם לא באדם חלש שקשה לו התענית יכול לסמוך אדעה ראשונה: (כב) ואינו מצפה וכו'. אבל אם מצפה שיהיה לו למחר עוד כוס יבדיל עכשיו על כוס זה ובאמילה יתמין עד למחר כדי שיברך על הכוס למ"ד דבהמ"ז טעונה כוס מיהו המ"א ברש סי' קפ"ב חולק ע"ז דבשביל כוס בהמ"ז שלא יהיה לו אינו מחויב למנוע עצמו מלאכול: (כג) ושותה ממנו מעט. היינו (כג) כמלא לוגמיו: (כד) ומוסיף עליו. היינו שיחזגנו במים: ד (כה) יקנה להבדלה. דין זה מובא ג"כ לעיל בסי' רע"א סי"א דרך אגב ועיין שם במ"ב סקנ"ו: ה (כו) נר חנוכה קודם. משום (כד) דפרסומי ניסא עדיף ועוד (כה) דעיקר מצות הבדלה נוכל לקיים בתפלה: ו (כז) מיושב. מיירי כשמוציא לאחרים ידי חובתן וע"כ כיון דאחד פוטר חבירו יש להם לכולם לעשות[1] קביעות ובמעומד לא הוי קביעות והי"א ס"ל דכיון שהוא הולית המלך אין מלוין אלא מעומד ולענין הקביעות סגי כשמזמנין הכל ועומדין ומכוונין כדי לצאת וס"ל דמתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי ברכת הבדלה מהני גמי קביעות זו לצאת בברכת היין [נ"י]: (כח) וכן נוהגין וכו'. ויקנה"ז לכו"ע (כו) טוב לברך מיושב כמו בשאר קידוש לעיל בסימן רע"א ס"י בהג"ה: (כט) ואוחז היין בימין.

שער הציון

(כא) א"ר: (כב) הגר"ז: (כג) א"ר: (כד) ב"י: (כה) טור: (כו) א"ר: (כז) וכמו שאמרו דסודרו על הכוס: (כח) פמ"ג ומש"כ בשו"ע ומחזיר היין לימינו היינו לאחר שברך במ"ה: (כט) פמ"ג: (ל) עיין בה"ל: (לא) פמ"ג: (לב) הרה"מ בפכ"ט מהלכות שבת:

הגהות ותיקונים: א) סימן ק"צ סק"ג:

הארות והערות: 1) עיין סי' קס"ז סי"א בה"ל ד"ה בלא, לענין מקצתן מסובין: 2) של ימינו, כרמ"א לקמן רח"צ ס"ג:

הלכות שבת סימן רצו רצז

בקידוש [פ] ויש מי שחולק. הגה ע"כ * (לה) לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה (לו) מן (יא) האנשים:

[פ] סא"ח

רצז דיני בשמים להבדלה. ובו ה' סעיפים:

א (א) [א] מברך על (א) [א] הבשמים אם יש לו [ב] ואם אין לו (ב) אין צריך לחזור אחריהם:
ב [ג] אין מברכין על בשמים (ג) של בית הכסא ולא על של מתים (ודוקא) הנתונים (ד) למעלה ממטתו של מת ולא על בשמים (ה) שבמסיבות עובדי כוכבים דסתם מסיבתן לעבודת כוכבים. הגה ואם בירך על בשמים אלו לא יצא וצריך לחזור ולברך על (ב) אחרים (ב"י בשם א"מ): **ג** [ד] שקים מלאים בשמים

[א] ברכות נ' ב הרא"ש מהא דאור שם נ"ג וש"פ ג שם נ' וי"ב וי"ג ד הרשב"א בשמו'

באר היטב

(יא) האנשים. עפי' רל"ט ס"י בהג"ה דיאמרו המבדיל בלא ברכה ויעשו מלאכה ועמ"א:

(א) הבשמים. כתב בשבנה"ג שמותר לברך על פלפל כתוש וכ"כ הט"ז בי"ד סי' קי"ח. וכ"כ המג"א וכ"כ בפרח שושן כלל א' סי' י"ג וכ"כ ע"ש. והש"ך בנקודות הכסף חולק וכתב דאין מברכין [וכן הסכים בס' אליהו רבה ע"ש]. וכתב הע"ש דה"ה על זנגביל שקורין אינגב"ר ומי יכול לברך עליו ודוקא ומי בכתוש אבל כשהוא שלם אינו מריח כ"כ. וכתב ע"ז דה"ה על עשבים שיש להם ריח טוב אפי' הם יבשים. וטוב שיניח בתוכם חתיכה שקורין פיזו"ס כדי שיברך במ"ב מ"א ע"ש. מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים דכיון שבאת השמה יתירה בגיל שבת אינה הולכת עד מו"ש משא"כ ביוה"כ שכהנ"ג: (ב) אחרים. ואין כאן ברכה לבטלה דהא מותר לאדם לברך כמה פעמים ביום על הריח שמריח בכל

משנה ברורה

(לג) ס"ל דהבדלה כיון שהיא בחול אינה תלויה בעניני דיני שבת והיא בכלל שאר מצות שהזמן גרמא דנשים פטורות: (לה) לא יבדילו לעצמן. והב"ח כתב אפילו למ"ד שפטורות מ"מ יכולות להמשיך על עצמן חיוב ולהבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב שג"כ פטורות ואפ"ה מברכות כמבואר לקמן בסימן תקפ"ט (לד) ומסיק המ"א דהעיקר כדברי הב"ח. והנה לפי מה שכתב המ"א לעיל בסק"ד דנהגו הנשים שלא לשמוע מכוס הבדלה א"כ בלאו כל הטעמים האיך תבדיל בעצמה והלא אינה יכולה לשתות הכוס וכ"כ בעל דרך החיים אלא כונת המ"א להקל בשאין לה ממי לצאת דאז בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה כדי שלא לבטל מצות הבדלה: (לו) מן האנשים. ואם האנשים כבר הבדילו לעצמם או שנתכונו לצאת בהבל"ל לא יבדילו כדי להוציא הנשים אם אין שם זכרים גדולים או קטנים ששומעין ממנו דלהיש חולקין הוא ברכה לבטלה [מ"א וש"א] והנה בספר זכור לאברהם בערך הבדלה וכן בספר ברכי יוסף הביאו כמה פוסקים דס"ל דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים מ"מ למה לנו להכניס עצמן בחשש שפק לענין ברכה אחרי דהיא יכולה להבדיל בעצמה וכמו שכתבנו בס"ק הקודם ועיין מה שכתבנו בביאור הלכה לענין ברכת הנר אם אשה חייבת בס[ז] כשמברכת לעצמה:

א (א) מברך על הבשמים. והברכה הוא (א) בורא מיני בשמים על איזה מין שהוא אף שבאול צריך לברך על כל מין בברכתו [דהיינו על עני בשמים בורא עני בשמים ועל עשבי בשמים בורא עשבי בשמים וכדלעיל בסימן רט"ז ועי"ש עוד כמה פרטים בזה] מ"מ במו"ש מברכין על הכל בורא מיני בשמים כדי שלא יטולו לטעות ההמון עם שאין הכל בקיאין בכל ברכה המיוחדת אבל בברכה זו יוצא על הכל וכמש"כ שם בס"א[ב] ומ"מ לכתחלה (ב) טוב יותר שיקח לבשמים דבר שברכתו בורא מיני בשמים כגון המוסק שקורין פיז"ס (ג) או נעגילע"ך[ג] שגם זה להרבה אחרונים ברכתו הוא בורא מיני בשמים (ד) מותר לברך במ"ב על פלפלין שקורין ענגילש"ע פעפע"ר שגם זה הוא בכלל בשמים אבל בסתם פלפלין יש דעות בין הפוסקים והוי ספק ברכה (ה) וכן זנגביל שקורין אינגבע"ר: (ב) א"צ לחזור אחריהם. שאין מברכין עליהם אלא להשיב הנפש שהיא כואבת מיאיאת השבת. כתבו (ו) האחרונים שאף מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים במו"ש משא"כ ביוה"כ אף כשחל בשבת אין צריך לברך במוצאי יוה"כ: **ב** (ג) של בית הכסא ולא וכו'. דכל זה לאו לריחא עבידי אלא לעבורי ריח הסרחון: (ד) למעלה ממטתו. אבל נתונים לפני מטתו מברכין שאני אומר לכבוד חיים הם עשויים [ירושלמי]: (ה) שבמסיבת עובדי כוכבים. היינו שמסובין לאכילה לעבודה אבל אם לא היו מסובין כלל מותר לברך על בשמים שלהן וכן מסיק הט"ז להלכה בסימן רל"ח סק"ה ומ"מ כתב לבסוף דטוב לכתחלה לחוש לדעת רבינו יונה דס"ל דסתם בשמים של עובדי כוכבים עומד לבסוף למכרן לע"ג ואין לברך עליהן אם לא במקום שנראה שאין עומד לע"ג כגון שהוא תגר

שערי תשובה

מי שרולה לחזור אחר כוס לעשות המלוה כתקנה ימתין גם עם בשמים וגר לסדר אותם על כוס ועיין לקמן סימן רל"ח מי שאין לו כוס כו' משמע דמש לו אין לברך על הנר כשרואה וכן על הבשמים רק יעשה כסדר:

[ג] הבשמים. עיין בה"ט ועיין בבר"י ובמח"ב ובק"א שם מסיק להלכה דבשעת הדחק אפילו אינו כתוש ובפלפל כתוש מקרוב יכול לברך עליו אך יברך בורא מיני בשמים וכ"כ בפרח שושן וע"ש שהביא מדברי הכלבו והאורחות חיים בזה ומ"ש בהגהות בה"ט בשם הא"ר ע"ש שגם הוא כתב שיש

ביאור הלכה

ידי הבדלה במה שאחר מברך עליו אם לא שקבל עליו הזהירות בתורת חומרא ולא בתורת איסור: * לא יבדילו לעצמן. עיין במ"א שכתב דפשוט דרשאים לברך לעצמן על הבשמים ועל הכוס דברכת הנהנין הם והא דלא נקט המ"א ברכת הנר דברכת הנר לאו ברכת הנאה הוא דלא נתקן על הנאת האור דא"ה היה צריך לברך בכל פעם כשרואה האור וכמו שהביא ב"י בשם הרא"ש ומסתפקנא אפילו למ"ד דנשים חייבות בהבדלה אם חייבות בברכת הנר דבשלמא הבדלה אף שהוא זמן גרמא נכללת במצוה דזכור שהיא שייכא לשבת וכמש"כ הרמב"ם ואפילו למ"ד דרבנן דומיא דקידוש תקנוה משא"כ נר שנתקן על בריאת האור במו"ש שאינה שייכא לשבת כלל והיא זמן גרמא מנ"ל דחייבות וא"ל כיון שנקבעת בברכת הבדלה חדא דינא להו דז"א דהא יכולין לברך אותה בפני עצמה ג"כ וגם אין מחויב לחזור אחר האור כדלקמן בסימן רל"ח ס"א ואולי כיון דלכתחלה מצוה לסדרן ביחד חדא דינא להו ויותר נכון לומר דאינה חייבת בברכת הנר לכו"ע:

מתרגם: °ליפורן

שער הציון

(לג) פמ"ג: (לד) ויכולין לסמוך ע"ז למעשה דבלא"ה הפר"ח וכן הרב יעב"ץ הסכימו להדעה הראשונה: (א) מ"א בשם של"ה וא"ר וש"ל: (ב) מ"א וש"א: (ג) מ"א וש"א: (ד) א"ר והובא בחדושי רע"א וגם הח"א מסכים לזה: (ד) מ"א: (ה) א"ר ומ"א בכלל ס"א: (ו) מ"א ודה"ח וש"א:

הגהות ותיקונים: א) בה: ב) בס"ב:

ה טור ו׳ סס לדעתו ושכן הורה לו אביו הרא״ש

שמשימים הא״י תוך קנקני היין אע״פ שמותר (ג) (ו) להריח בהם (ז) אין מבדילין (ד) עליהם: ד ״נהגו לברך (ח) על ההדס כל היכא דאפשר: הגה וי״א דאין לברך על הדס היבש דאינו מריח רק על שאר בשמים (טור בשם הר״ר אפריס והר״א מפראג) וכן נהגו במדינות אלו ונ״ל דיש להניח גם הדס (ט) עם הבשמים (י) דאז עושין כב״ע: ה (יא) ״מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אא״כ נתכוין (יב) להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך (יג) או להוציא מי שאינו (ה) [ב] יודע:

רצח דיני נר הבדלה. ובו ט״ו סעיפים:

א נרכות ב׳ סס נ״ג

א (א) אמברך על הנר (ב) בורא מאורי האש אם יש לו (ג) ב״וא״צ לחזור אחריו וה״מ במוצאי

שערי תשובה

לאלק בין שלש לכתוב אלא שאין בידי להקל בספק ברכות ע״ש ומ״ש הבה״ט שיניח אחיכת פיוא״ס עין במגן אברהם שכתב עור הידי ועיין מ״ש מה בשע״ת סימן רי״ז. ומ״ש המתענה בשבת כו׳ כ״כ ג״כ בגו״ר כלל מ׳ סימן מ׳ ומח״ב כ׳ כן בשם ספר הפרדס בש״י תלמיד תלמידו של הרשב״א זצ״ל וכתב בר״י בשם מהר״י פראגי בתשובה בש״י שאבל ב״מ לא יברך על הבשמים במו״ש ולאיה מבשמים ביום ת״ב במילה ובר״י כתב ע״ז שאינו מוכרח ופוק חזי מה עמא דבר אך בשיורי ברכה שם כתב שבכנה״ג הביא כן משם אבודרהם וכ״כ הרב מוהר״ר יצחק לוי ואלי״ר שהביא ג״כ ראיה מת״ב וכתב לאף הש״ך ביו״ד סימן רס״ה דמגמגם במילה בת״ב מודה הכא ע״ש ועיין לעיל סימן רי״ז ובטו״ז כאן דאין מברכין על ריח שבכלי שהיו בו בשמים ועיין במח״ב הביא דברי הג״ל ועמק ברכה וכתב דמן הסתם לא יברך אם לא שרואה שבאולי הכלי יש אבק משיורי הבשמים כמו שרגילות בתיבות שמשימין בהם בשמים כו׳ וכ״כ בעבודת הגפן ועיין ביד אפריס מ״ש בזה ועיין סימן ר״ע דין אם פתח הברכה לומר מאורי האש ופיים בטורא מ״ב ומ״ש בש״ת סס: [ב] יודע. עיין בה״ט ועיין שבות יעקב ח״ב סימן כ׳ שדעתו בהש״ע שיכול להוציא מי שאינו יודע ועיין בשו״ת פרי האדמה ח״ג דף ע״ג:

באר היטב

פעם: (ג) להריח בהם. שאין היין נותן בהם טעם אלא אדרבה הם נותנים טעם ביין: (ד) עליהם. דמאיס לגבוה: (ה) יודע. ט״ז חולק וכתב דוקא להוציא בני ביתו הקטנים כדי לחנכם במצות הוא דשרי אבל לא להוציא מי שאינו יודע דל״ד לקידוש והבדלה שהן חובה אבל זה אינו אלא מנהג ע״ש. ומ״א כתב דמי שהבדיל כבר ובא להבדיל לאחרים יריח הוא עצמו פעם אחרת ובזה יוצא ידי הספק ע״ש:

שערי תשובה

ברכה ובכתב דמן הסתם לא יברך אם לא שרואה שבאולי הכלי יש אבק משיורי הבשמים כמו שרגילות בתיבות שמשימין בהם בשמים כו׳ וכ״כ בעבודת הגפן ועיין ביד אפריס מ״ש בזה ועיין סימן ר״ע דין אם פתח הברכה לומר מאורי האש ופיים בטורא מ״ב ומ״ש בש״ת סס: [ב] יודע. עיין בה״ט ועיין שבות יעקב ח״ב סימן כ׳ שדעתו בהש״ע שיכול להוציא מי שאינו יודע ועיין בשו״ת פרי האדמה ח״ג דף ע״ג:

משנה ברורה

תגר שדרכו למכור אותם לאנשים הרבה או שדרכו לשוש הבשמים לתכשיל שלו אז אין איסור לברך עליהם אפילו לדעת ר״י: ג (ו) להריח בהם. שאין (ז) היין נותן בהם טעם כי אין דרך שריחו הבשמים מהיין אלא אדרבה הם נותנים טעם בהיין (מ) ועוד שאין מכוון המריח ריח היין אלא ריח התבלין: (ז) אין מבדילין עליהם. דמאיס (ט) הוא לגבוה. אכתב הט״ז כאן ועיין בסימן רי״ז דאין מברכין על ריח שבכלי שנבלע בו ע״י הבשמים שהיו בו מקודם. ואם רואה שבשולי הכלי יש אבק משיורי הבשמים כמו שרגילות בתיבות שמשימין בהם בשמים מותר לברך [אחרונים]: ד (ח) על ההדס. פי׳ דשל לולב כיון דאיתעביד ביה חדא מצוה ליעביד ביה מצוה אחריתא ודוקא בשאר ימות השנה (י) ולא בסוכות דהוקלה למצותו ומש״כ כל היכא דאפשר היינו כל היכא (יא) שיש בו עוד ריח קצת מצוה לכתחלה להדר אחריו וכ״כ בזוהר וסמך לדבר ותחת הסרפד יעלה הדס וסמיך ליה שומר שבת מחללו וגו׳ והי״א ס״ל דכיון שנתיבש ונישל ממנו עיקר הריח אין לברך עליו: (ט) עם הבשמים. ואם אין לו יכול לברך (יב) גם על עשבים שיש להם ריח טוב וכנ״ל בסק״א: (י) דאז עושין כבו״ע. עיין בט״ז שכתב על מה דאיתא בטור בשם רבינו אפריס שהיה לו זכוכית מיוחדת שהיו בה מיני בשמים והיה מברך עליהן דאף דלהלכה יש לנדד דיכול לברך במ״ב גם על הבשמים שהיו מונחים בבית לצורך תבשיל כיון שבוטלין עתה *בידו להריח בהן וכ״כ בספר תוספת שבת בפשיטות מ״מ רבינו אפריס עשה זה למצוה מן המובחר שייחד אותם מתחלה לשם ריח מצוה וכך נוהגין רוב העולם שמיחדין כלי לזה וקורין אותו הדס ע״ש שהיו מניחין שם בדורות הראשונים הדס כדי להריח: ה (יא) מי שאינו מריח. היינו שאין לו חוש הריח: (יב) להוציא וכו׳. וצריכין שיריחו תיכף אחר ברכתו: (יג) או להוציא וכו׳. כל (יג) האחרונים מוקמין ע״ז וסוברין דוקא להוציא ב״ב הקטנים הוא דשרי שמוטל עליו כדי לחנכם במצות אבל לא להוציא מי שאינו יודע דכיון שהוא אינו חייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן דאף דבעצם קידוש והבדלה יכול להוציא לאחרים אע״פ שאינו חייב בדבר כגון שיצא מכבר שאני התם שהן חובה על כל איש ישראל וכל ישראל ערבים זה בזה משא״כ בזה שהוא רק מנהג החכמים ואין צריך לחזור אחריו וכדלעיל בס״א הוא דומה לכל ברכת הנהנין שאינו יכול להוציא אחרים בברכתו אם אינו נהנה אז בעצמו וכדלעיל בסימן קס״ז סי״ט וע״כ ה״ה (יד) מי שהבדיל כבר רש לו חוש הריח וחזרך על הבשמים ובא להבדיל פעם אחרת בשביל אחרים יריח עוד בעצמו פעם אחרת כדי שיוכל עוד הפעם לברך בח״ב. ודע דמה שנוהגין איזה אנשים שאין רוצין לצאת בברכת הנר והבשמים שאומר המבדיל ונברכין אותן לעצמן בשעה שאומר המברך ברכת המבדיל אלא כדין הם עושין דכיון שהם יוצאין בהבדלה צריכין להטות אזנם ולשמוע ברכת ההבדלה ולא לברך אז ברכה אחרת ולבד כ״ז מצוה יותר לצאת כולם בברכתו דברוב עם הדרת מלך ולא לברך כ״א בפני עצמו וכדלקמן בסימן רל״ח סי״ד אם לא שהוא רחוק אז מן האור ולא יוכל להשתמש לאורה דאיתא אז בברכת המברך וכדלקמן בריש ס״ד ובאופן זה לא יכוין לצאת בברכת הנר אלא יאחר אותה לאחר הבדלה כשיהיה סמוך אצל האש:

א (א) מברך על הנר וכו׳. משוש דתחלת בריתו הוי במו״ש כדאמרינן בפסחים דף נ״ד במו״ש נתן הקב״ה דעה באדה״ר וטמן ב׳ אבנים זו בזו ויצא מהן אור והא דמברכין במוצאי יוה״כ אף כשאינו חל במו״ש מפני שהוא (א) כעין הבדלה שכל היום היה אסור להשתמש בזה האור אף לאוכל נפש ולא כמו בשאר יו״ט ועכשיו מותר (ב) ולכך דעת הי״א דצריך לחזור אחריו כמו להבדלה: (ב) בורא מאורי האש. דכמה נהורא איכא בנורא לבנה אדומה וירוקה ואם אמר מאור האש דעת הב״ח דלא יצא אפילו בדיעבד. ואם אמר בורא מאורי האש לשון עבר יצא: (ג) וא״צ לחזור

שער הציון

(ז) ט״ז והגר״א: (ח) הגר״א: (ט) ב״י בשם הרשב״א ומ״א והגר״א: (י) אחרונים: (יא) ב״י: (יב) ט״ז וא״ר וש״א: (יג) ט״ז ומ״א וא״ר ותו״ש והה״מ וכן הגר״א הביא ב״ע אם דין השו״ע ודלא כשטו״ש שהוכא בשע״ת: (יד) מ״א וא״ר: (א) ב״י בשם הרשב״א והגר״א: (ב) ב״י הג״ל והגר״א ואף דבשבת

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב דרק לכתחילה אין לוקחים בשמים אלו וכמו שביאר טעמו בקונטרס אחרון אות א׳.

שבת [ג] אבל במוצאי יוה"כ י"א שמחזר (א) אחריו: הגה (ד) מי שאין לו כוס להבדיל כשרואה האש מבדך עליו וכן הנשמים (טור): **ב** [ד] מצוה מן המובחר לברך (ב) (ה) על אבוקה [ה] ויש מי שאומר שאם אין לו אבוקה צריך להדליק (ו) נר אחר (ז) לצורך הבדלה חוץ מהנר המיוחד להאיר בבית. הגה * (ח) ונר שיש לו שמי פתילות מיקרי (ג) אבוקה (מגודה): **ג** (ט) [ו] נוהגים להסתכל (ל) [א] בכפות הידים ובצפרנים: הגה ויש לראות בצפרני יד ימין ולאחוז הכוס ביד שמאל ויש (י) לכפוף האצבעות לתוך היד (יא) שאז רואה בצפרנים עם הכפות בבת אחת ולא יראה פני האצבעות שבפנים (זוהר פ' בראשית ובפ' ויקהל): **ד** [ז] אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו (יב) [ח] דהיינו שיהיה סמוך לו בכדי (יג) שיוכל

באר היטב

(א) אחריו. להורות שיוס זה קדוש משאר יו"ט שנאסר להבעיר אור: (ב) על אבוקה. ודוקא של שעוה ס' הכוונות. ולא יקח עץ שמו קי"ן בל"א להבדלה מפני שריחו רע ס"ח ועי' כנה"ג: (ג) אבוקה. ובגר של שעוה אם קלועים ביחד משונים אבוקה אבל כל א' בפני עצמו לא משיב אבוקה מ"א: (ד) בכפות. ב"י בשם ש"ל כתב כך הוא המנהג תחילה מכנים אצבעותיו לתוך ידו ומחשיך תחתיהן ואח"כ פושטן ומגלה אור במקום חושך ומברך שכך נאות מהאור עכ"ל. וכוונות כתב להחזיר אחורי האצבעות מקום הצפרנים כנגד האור ולא יראה אגודל חוצה ולא כי"מ להחזיר פנימות האצבעות לכפותם וזה כמ"ש רמ"א וש"ל דמש"ה נוהגין

משנה ברורה

לחזור אחריו. שאין מברכין אלא לזכר שנברא האור במו"ש וכנ"ל וע"כ יוכל לברך על הכוס אפילו בלא נר ומתי שיזדמן לו אח"כ שיראה אש ויהנה לאור יברך ברכת מאורי האש ואך דוקא בליל מו"ש ולא יותר דעבר זמנו וכדלקמן בסי' רל"ט ס"ו: (ד) מי שאין לו כוס וכו'. ואם משער שיזדמן לו כוס בלילה ורוצה ללמוד קודם שיבוא לידו הכוס (ג) מלדד הגרע"א בחידושיו שלא יברך עתה על הנר וטוב יותר שיסדרם על הכוס: **ב** (ה) על אבוקה. שאורה רב וטוב להבד שיהיה של שעוה [מ"א בשם כונת האר"י] עוד כתב בשם ס"ח דלא יקח עצי דמשחן שקורין קי"ן בל"א מפני שריחו רע ונראה דהיינו אותן שנשמע מהן ריח רע של זפת והנה לעיל בסימן רס"ד איתא דגם בגר של זפת גופא מדליקין בליל שבת וכן בעיטרן שבודאי ריחו רע אפ"ה היו מדליקין בו אי לאו משום שמא יניח וילא באמצע הסעודה ובודאי לא עדיף אור הבדלה שאין צריך לחזור אחריו מגר שבת שהוא מובה ואולי דכונת הס"ח שאין זה מן המובחר אף שאורו רב מפני ריחו הרע אבל לא גריע משאר גר שאינו אבוקה גם בפמ"ג (ד) כתב שאם אין לו גר אחר יכול לברך עליו: (ו) נר אחר. משום (ה) היכר שהוא בשם מצוה ונראה דמיירי בחופן שאינו יכול לקרב את הנר הזה לגר שבביתו דאל"ה הרי יכול לקיים מצות אבוקה: (ז) לצורך הבדלה. וכ"ז הוא רק למצוה בעלמא ולא לעיכובא [מאמר מרדכי]: (ח) ונר שיש לו ב' פתילות. סתם (ו) גר שבגמרא ופוסקים היינו גר של שמן וקמ"ל (ז) דכיון שאורותיהן מגיעין זה לזה למעלה הוי אבוקה וכגר שלנו אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה ואינה חשובה אבוקה (ח) אך אם מפריד ביניהם שעוה או חלב כגון מה שעושין משעוה שהגרות קלועים יחד או שמדביק יחד שמי גרות להדדי בעת הברכה זהו ג"כ חשיב אבוקה (ט) ומשמע מדברי המ"א שיראה שיגיעו המאורות להדדי דאז חשיב אבוקה: **ג** (ט) נוהגים להסתכל וכו'. הטעם דהא (י) בעינן שיוכל להכיר לאורו בין מטבע למטבע וכדלקמיה ולכך נוהגים להסתכל בצפרנים לראות אם יוכל ליהנות לאורו ולהכיר בין מטבע למטבע כמו שמכיר בין צפורן לבשר ועוד שהצפרנים הן סימן ברכה שהן פרות ורבות לעולם וגם מסתכלים בכפות ידיס שיש בשרטוטי היד סימן להתברך בו: (י) לכפוף האצבעות. היינו (יא) הד' אצבעות על גב האגודל: (יא) שאז רואה וכו'. ויש נוהגין לפשוט אח"כ הד' אצבעות ולראות מאחריהם על הצפרנים[א] [מ"א בשם ס' הכוונות]: **ד** (יב) דהיינו שיהיה סמוך. ואפילו אם הוא עומד חוץ לבית כל שהאור גדול שיוכל להכיר במקום שעומד מקרי דבר זה נהנה לאורה ויכול לברך [גמרא]: (יג) שיוכל להכיר. וע"כ אם הוא יולא בברכת הבדלה מאחריס ורוצה לצאת גם בברכת במ"ה יקרב עצמו אצל האש כשיעור זה כדי שיהיה יוכל לצאת גם בברכת מאורי האש ועיין מש"כ לעיל

באר הגולה

[א] בכפות. עבה"ט וכתב מה"ב שבסדר הכוונות שסידר מהר"ש וויטל כתב לכפוף ראשי אצבעותיו הימנים אל תוך כפו הימנית ואגודל מכוסה מתחתיהם ויהיו כפופים נגד פניו של האדם המברך וגם יהיו נכפפין לפני הגר ויסתכל בצפרניו לבד ולא בתוך פני האצבעות והאריך בזה ע"ש:

שערי תשובה

[ג] הרשב"א והמגיד פכ"ע ד' פסחים ק"ג ה' סא"ח בשם המוס' ו' טור בשם פרקי ר"א ורבי עמרם וש"פ ז' ברכות כ' ח' שם כ"ג

ביאור הלכה

* ונר שיש לו ב' פתילות וכו'. ע' במ"ב במש"כ דגר שלנו אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה וכו' כ"כ הלבו"ש והפמ"ג ולפ"ז לפני העששית של זכוכית שלנו [שקורין לאמפ°] אף שהיא מאירה מאד יותר מכמה גרות אפ"ה היא רק פתילה עבה ואינה חשיבא כאבוקה אמנם מדברי אגודה עצמו יש לומר דכונתו להיפך דלא מיבעיא אם האור גדול ביותר כמו עששית שלנו דזה מקרי אבוקה ממש אלא אפילו אם האור הוא קטן כיון שהיא משמי גרות חשיבא אבוקה אמנם מלא אחר נראה דיש למנוע לכתחלה מליקח את העששית של זכוכית בשביל אבוקה דהרי מי שלוקח אבוקה הוא כדי לקיים מצות מן המובחר [דמדינא סגי בגר קטן יחידי] וכדאיתא בגמרא וסו"ע ומצוה מן המובחר נראה דודאי ליתא בזה דהרי דעת הש"ע לקמן בסוף הסימן דאין לברך במ"ה על הגר הטמון באספקלריא וכפשטות לשון הירושלמי ומהי דדעת האחרונים לפסוק כהרשב"א שמקיל בזה מ"מ יש כמה ראשונים דקיימי בשיטת הב"י ומצוה מן המובחר בודאי ליתא בזה ועיין בסוף

מתרגם: °מנורת נפט

שער הציון

ג"כ היה אסור להשתמש באור ואפ"ה אין צריך לחזור אחריו אתם הלא מותר לברך גם על האור שלא היה במציאות כלל בשבת אלא הוציאו עתה מן האצבים וכדלקמן בס"ח ולא שייך בו הבדלה משא"כ במוצאי יוה"כ שאין מברכין על אור היוצא מאצבים כ"א על אור ששבת מבע"י וכדלקמן בסי' תרכ"ד ושייך בו הבדלה שכל היום אסור ועכשיו מותר וזה התירון איתא בפרישה וגם הגר"א רמז לזה ומ"א תירץ בחופן אחר בסק"ב ולפי הגראה שאשב שזהו כונת הרא"ש המובא בב"י אבל הגר"א לא פירש כן: (ג) ואף דלבסוף מסתפק בזה מדברי הכלבו המנהג כמו שכתב מעיקרא דהרי נוהגין העולם לאמר[ב] ויתן לך אלא הגר קודם שמדליקין: (ד) אבן מה שכתב בפמ"ג דעשם הס"ח הוא משום הקרינהו גא לפתחך לא נהירא כלל דמ"ש משבת ובעט"ז כתב מפני שבמו"ש צריך ריח עוב וגם לע"ז[ג] מסתברא דהס"ח לא קאמר רק למצוה מן המובחר: (ה) הגר"א: (ו) ט"ז ולבושי שרד: (ז) דהגר"א ליין שבת כ"ג ע"ב וע' פירש"י שם: (ח) לבו"ש ופמ"ג: (ט) בסוף סק"ד ועיין בחידושי רע"א: (י) טור: (יא) מ"א בשם הכוונות:

הגהות ותיקונים: א) לעט"ז: ב) לומר:

ליקוטי דברי הרב: א) ובסידור כתב: יביט בד' צפרניו והמה יהיו כפוים על האגודל ולא יראה האגודל.

להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת: ה * (יד) [ט]אין מברכין על הנר (טו) שלא (ה) שבת ממלאכת עבירה לאפוקי אור שהודלק (טז) (ו) לחיה ולחולה שכיון שלא הודלק לעבירה מברכין עליו אבל (יז) אם הדליקו אינו יהודי (יח) בשבת כיון שאם היה מדליקו ישראל היה עובר לא שבת ממלאכת עבירה מיקרי ואין מברכין על אור (ז) (יט) של עבודת גלולים (טור): ו [י]אינו יהודי (כ) שהדליק במו"ש מישראל (כא) או ישראל מא"י (מ) מברכין עליו (כב) אבל א"י שהדליק מא"י (ט) (כג) אין מברכין עליו [כ]ובמוצאי יוה"כ (י) (כד) אין מברכין על נר שהדליק ישראל מא"י (וע"ל סי' תרכ"ד סעיף ה'):

מ סס נ"ב וג"ג
י סס כ המגיד בסס הרמב"ם בפכ"ט מה"ש

באר היטב

לכפות האלבעות לתוך היד כמ"ש רמ"א ואח"כ פושטן אותן ורואין מאחוריהן לצאת ידי שייהס מ"ח: (ה) שבת. ואפילו בדיעבד לא יצא מ"א: (ו) לחיה ולחולה. אם אין בהס סכנה דוקא ע"י א"י ואם יש בו סכנה אפילו ע"י ישראל. [ובס' אליהו רבה פסק דאם אין בו סכנה אף שהודלק ע"י א"י אסור ע"ש שהיא ראיה לזה וכן משמע מלבוש ואם הדליק א"י ממדורה שלו לחיה או לחולה מברכין עליו דלא גזרו אלא כשהוא במו"ש ביד א"י וכ"מ בתוס' ברכות דלא כשו"ת מ"ע]: (ז) של עבודת גלולים. דוקא כשהשלהבת קשורה בגחלת של עבודת גלולים אבל אם ישראל הדליק נר מנר של עבודת גלולים שרי דשלהבת אין בו ממש. יש"ש סוף פילה וע' יו"ד רסי' קמ"ב: (ח) מברכין. דעל תוספת דהתירא הוא מברך: (ט) אין מברכין. בגמ' פרכינן אי אתוספת דהתירא קא מברך א"ה א"י מא"י נמי ומשני אין ה"נ

ביאור הלכה

הסימן מה שכתוב בזה: * אין מברכין על הנר שלא שבת וכו'. עיין במ"ב דאפילו בדיעבד לא יצא והוא מהמ"א וכתב בחדושי רע"א לדייק לחזור ולברך בפה"ג[א] כיון דברכת מאורי האש שבירך לא יצא ממילא הוי הפסק בין בפה"ג

בהס סכנה (יד) דוקא ע"י א"י אבל ע"י ישראל כיון שאסור לו להדליק בשבת עבירה אבל כשיש בהס סכנה אפילו ע"י ישראל וכ"ש ע"י א"י ואין מילוק בין אם הדליק להחולה ממדורת ישראל או ממדורה של עצמו כיון שהוא לצורך ישראל ובהיתר הודלק: (יז) אם הדליקו א"י. היינו (טו) אפילו לצורך עצמו: (יח) בשבת. ואפילו אם אין אנו יודעין תלינן שמסתמא הדליקו בשבת [ב"ח (טז) וכן מוכח בגמרא]: (יט) של עבודת גלולים. ואפילו (יז) אם לא הודלק רק במו"ש דהטעם משום דהודלק לכבוד ע"ג (יח) ואסור ליהנות ממנו ודוקא כשהשלהבת קשורה בנר או בגחלת של ע"ג דכיון שהגחלת יש בו ממש והשלהבת קשורה בו חל האיסור גם על השלהבת ולכן אין לברך עליה אבל אם ישראל הדליק נר מנר של ע"ג שרי לברך עליה דזה אין כאן ממש של איסור רק השלהבת לחוד והשלהבת אין בו ממש [מ"א בסס רש"ל] ועיין בפמ"ג שמצדד דמ"מ לכתחלה אסור לישראל להדליק נרו מנר של עבו"ג אלא דאם הדליק רשאי לברך עליה עי"ש: ו (כ) שהדליק במו"ש מישראל. וקמ"ל זה אף דאין מברכין על אור שהדליק הא"י מא"י אחר אף במו"ש דהודלק בהיתר וכדלקמיה (יט) התם משום דגזרינן אטו א"י ראשון שהוא הדליקו בשבת שלא יבוא לברך על אורו אבל הכא לא שייך זה ולכן מותר (כ) ומיירי שלא הדליק הא"י הנר במסיבת א"י אחרים דאל"ה אמרינן סתם מסבת עובדי גלולים לעבודת גלולים ואסור לברך על הנר וכדלעיל בסימן רל"ז ס"ב לענין בשמים: (כא) או ישראל מא"י. היינו אפילו אם הא"י הדליק הנר שלו (כא) בשבת אפ"ה שרי דהא ע"י הדלקת הישראל ניתוסף אור של היתר על מקצת האור אשר בו מן האור הראשון ועל התוספת של היתר הוא מברך: (כב) אבל א"י שהדליק וכו'. ולא אמרינן זה דאתוספת אור של היתר שהדליק א"י זה במו"ש הוא מברך דגזרו אטו א"י ראשון ואף דגם על הנר של הא"י הראשון היה אפשר מן הדין לברך עליו דהא ניתוסף במו"ש עליו אור של היתר [דמטעם האש להיות ניתוסף עליו תמיד אור חדש] גזרו תכמים אטו עמוד ראשון דהיינו שיבוא לברך סמוך לאשיכה מיד בעוד שלא ניתוסף ההיתר [גמרא] וכתב המ"א (כב) דבדיעבד יצא בזה וא"ל לחזור ולברך כיון דאינו אלא משום גזירה וכ"כ (כג) ב"ח: (כג) אין מברכין עליו.[ב] אם הוציא הא"י האש מעציס ואבנים במו"ש מותר לברך ברא מאורי האש על אותו האש דלא שייך למיגזר כאן אבל אם הדליק הא"י נר מזה האש יש לנדד להתחיר דאתי למיתלא ולהתיר גם נר שהודלק בנר שלא שבת [א"ר ודה"ח דלא כרמ"ע]: (כד) אין מברכין על נר וכו'. מפני שאורו של א"י נעשה בו מלאכה שהודלק ביוה"כ ואף

שער הציון

(יב) מ"א ועיין בפמ"ג שכ"כ הרשב"א והי"ה בכל הנך דמתניתין ע"ש מה שכתב בזה: (יג) כן מוכח מהגמרא נ"ג היה מהלך חוץ לכרך ולחה תיעוק וכו': (יד) מ"א וט"ז בסק"ה ועיין בא"ר שחולק וס"ל דאף ע"י א"י אין מברכין באין בו סכנה ותו"ש וח"א מסכימים עם הט"ז ומ"א כיון דלכתחלה מותר לגוות לא"י בזה ע"ש ומה שכתבנו ואין חולק וכו' הוא כפי מה שמסיק הא"ר דלא כהמ"א בסס הרמ"ע וגם המאמר מרדכי והלבה"ח מסכימים עם הא"ר: (טו) כל הפוסקים: (טז) מדקאמר סס מאי תירא תיעוק אפילו גדול נמי משמע דאי הוי קמני גדול הוי ניחא והכא לפי הס"ד לא מיירי הגמרא בסמוך לאשיכה ואפ"ה אם בדקו ונמצא א"י אסור ולא אמרינן שמא הדליקו עכשיו: (יח) ט"ז וכל הפוסקים: (יח) פי' המשניות להרמב"ם: (יט) גמרא: (כ) ב"י וט"ז וש"פ: (כא) גמרא וזה הסכימו האחרונים שמותר אפילו אם הא"י הדליק הנר שלו במסיבה כיון דאין מברך על נרו כ"א על נר של ישראל והשלהבת שהודלק ממנו אין בו ממש וכדלעיל במ"ב סקי"ט וע"ש מה שכתבנו בסס הפמ"ג וה"ה הכא דלכתחלה אסור להדליק מנר של מסיבת א"י: (כב) הגה בסו"ע הגר"ז העתיק דברי המ"א לדינא ומפרש דלהמ"א אפילו בא"י ראשון כיון שהוא אחר עמוד ראשון אבל הוא דוחק והתו"ש מפרש דברי המ"א דקאי רק אא"י שהדליק מא"י אבל הנר ראשון שהודלק בשבת אין לחלק בין עמוד ראשון לעמוד שני אפילו לענין דיעבד וכ"נ להכריע למעשה מאחר שהפמ"ג מפקפק על עיקר דינו של המ"א ע"ש: (כג) הא"ר ותו"ש

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: שצריך לחזור ולברך על אור ששבת אם יש לו, ולא כתב שיברך גם פרה"ג. ב) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב ויש אומרים בהיפך דהוציא מעצים ואבנים אסור, ומנר מותר, וטוב לחוש לדברי שניהם.

הלכות שבת סימן רצח

ז [ל] היה הולך חוץ לכרך וראה (יא) אור אם רובן א"י אין מברכין עליו (כה) ואם רובן ישראל או אפילו מחצה על מחצה מברכין עליו: **ח** [מ] אור היוצא מהעצים ומהאבנים (יב) (כו) מברכין עליו אבל במוצאי יוה"כ אין מברכין עליו: **ט** [נ] גחלים הבוערות כ"כ שאילו מכניס קיסם ביניהם הוא נדלק מברכין עליהם והוא שעשויים (כז) להאיר: **י** [ס] אור של כבשן בתחלת שרפת הלבנים אין מברכין עליו שאז אינו עשוי להאיר ואחר שנשרפו אז עשוי להאיר ומברכין עליו: **יא** * (כח) נר בהכ"נ (כט) [ע] אם יש שם אדם חשוב (לא) [א] מברכין עליו ואם לאו אין מברכין עליו [פ] וי"א בהיפך [צ] ואם יש שמש (יג) שאוכל שם [ב] מברכין עליו והוא (לא) שלא תהא לבנה זורחת שם: **יב** [ק] אין מברכין על נר (יד) של מתים (לב) שאינו עשוי להאיר הילכך מת שהיו מוליכין לפניו נר אילו הוציאוהו ביום והוציאוהו בלילה בנר (לג) אין מברכין עליו: **יג** [ר] סומא (טו) (לד) אינו מברך: **יד** [נ] (לה) [ש] היו ישובים בבה"מ והביאו להם אור (לו) אחד מברך לכולם: **טו** (לז) [ת] נר בתוך חיקו או בתוך פנס

[ל] סס בגמרא נ"ג [מ] פסחים נ"ד [נ] ברכות נ"ג [ס] סס ע סס לפי' התוס' בסס כ"מ [פ] לפירוש רש"י סס צ סס בגמרא ק סס ר' וג"ג ר טור בסס אבי העזרי וס"פ ש. סס בגמרא נ"ג בפיה הלל ת ירושלמי סס

באר היטב

(יא) אור. ויכול להשתמש לאורו כמ"ש ס"ד: (יב) מברכין עליו. לפי שגם תחלת בריית האור היה במו"ש ע"י אדה"ר שהקיש אבנים זה בזה ואין שייך זה ביו"כ: (יג) שאוכל. פי' בעת הסמוך לבהכ"נ כמ"ש ס"ש סימן רל"ט וא"ל דהחלונות פתוחים לבהכ"נ מ"א: (יד) של מתים. וה"ה נר של חתנים מ"א ובנאר היטב אשר לפני יש סס ערבוב ע"ש: (טו) אינו מברך. דוקא על הנר אינו מברך אבל

משנה ברורה

(כד) ואף דבמו"ש מברכין על נר זה התם הטעם שהוא מברך על תוספת שלהבת של היתר שיתוסף ע"י הדלקת הישראל והתוספת הזה כיון שהוא נולד עכשיו הו"ל כאור היוצא מעצים ואבנים במו"ש דמותר לברך עליו משא"כ במוצאי יוכ"פ מבואר לקמיה בס"ח דאין מברכין על אור היוצא מעצים ואבנים: ז (כה) ואם רובן ישראל. ותלינן שהאור הוא של ישראל (כה) ומיירי שהוא קמוך כ"כ שיכול להשתמש לאורו כמ"ש ס"ד: ח (כו) מברכין עליו. לפי שגם תחלת בריית האור היה במו"ש ע"י אדה"ר ע"ד זה שהקיש אבנים זה בזה וזה אין שייך במוצאי יוה"כ שלא היה אז תחלת בריתו וטעם ברכתו הוא לפי שכל היום היה אסור לו להשתמש באור ועכשיו הותר לו לכן אין לברך (כו) אלא באור ששבת דהיינו שהיה דלוק מבע"י ושבת כל יוה"כ שלא היו יכולין להשתמש בו ועכשיו הותר: ט (כז) להאיר. אבל אם עשויין כדי להתחמם אין מברכין עליהן שאפילו על הנר אין לברך אם אין עשוי להאיר וכדלקמיה בסי"א: יא (כח) נר בהכ"נ. ונר (כז) של בהמ"ד שבמינו מסתברא דתלוי לפי המקום אם לומדים שם ומדליקין בשביל זה הרי נעשה להאיר: (כט) אם יש שם אדם חשוב. אז (כח) נעשה להאיר וכשאין אדם חשוב נעשה לכבוד השכינה והי"א ס"ל להיפך דכשיש אדם חשוב ולא להאיר ודליכא אדם חשוב שרי דנעשה להאיר (כט) מיהו אם יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך הבדלה ודאי שרי לכו"ע בכל ענין. איתא בב"י דבאלעזיתו נוהגין להדליק בבהכ"נ נר מיוחד כדי להבדיל עליו. כתב בספר א"ר דמדתלינן כאן באדם חשוב ש"מ דכל כי האי גוונא כגון שמדליק נר בביתו לכבוד אדם חשוב שבא אליו אין מברכין עליו: (ל) מברכין עליו. שעשוי להאיר לאכילתו (ל) ומיירי שאוכל בבית הסמוך לבהכ"נ והחלונות פתוחים לו דבבהכ"נ אסור לאכול כמ"ש סימן קנ"א. איתא בבא"ש והעתיקו האחרונים דהאידנא אין מברכין כלל על נר של בהכ"נ שאין מדליקין בו רק לכבוד שהרי דולקין הנרות אף ביום והכונה על אותן (לא) שדולקין לפני העמוד שהם רק לכבוד אבל אותן שלוקחין כ"א בידו להאיר מברכין [דה"ח] וכמה אנשים נכשלין בזה שלוקחין מנרות של העמוד על הבדלה ואין נכון לעשות כן ואולי כשרולה לנרף מהן לאבוקה אין להקפיד. ונראה פשוט דעל נר יאר"צייט אין לברך שאינו עשוי להאיר רק לזכר נשמת המת: (לא) שלא תהא לבנה. שאם יש לבנה א"ל השמש לאור הנר ולא נעשה אלא לכבוד השכינה: יב (לב) שאינו עשוי להאיר. רק שמדליקין אותן לכבוד המת: (לג) אין מברכין עליו. כיון (לב) שגם ביום היו מוליכין לפניו א"כ הוא לכבוד אע"פ שצריכין לו עתה בלילה. וכתב המ"א דה"ה על נר שמדליקין לכבוד המתן אין מברכין: יג (לד) אינו מברך. דהא בעינן שיאותו לאורו עד שיהא יכול להכיר בין מטבע למטבע וכדלעיל בס"ד ובקומתא לא שייך זה ועיין בפמ"ג[א] דנשאר בל"ע אם יכול להוציא אחרים בברכה זו כיון שהוא בעצמו פטור מן הדבר וכ"ז דוקא בברכת במ"ה אבל שאר הבדלה אומר [מ"א וא"ר וש"א]: יד (לה) היו יושבין וכו'. מיירי שהבדילו מבבר ולא היה להם אז אור בסמוך להם שיהיו נאותין ועתה נזדמן להם אז שיודעין שלא יהיה להם כוס בלילה דאי מצפין שיהיה להם כוס מוטב שיתמינו בברכת הנר ויקדרו על הכוס וכמש"כ לעיל בסק"ד: (לו) אחד מברך לכולם. ואע"ג דצריכין כולם לשמוע ולשמוע ברכתו והוי בטול בהמ"ד וא"כ היה טוב יותר שיברך כ"א לעצמו אפ"ה הא עדיפא משום ברב עס* הדרת מלך [גמרא]. כתבו (לג) האחרונים דאפילו מי שבבר מיבן במ"ה יכול לחזור ולברך להוציא ב"ב: טו (לז) נר בתוך חיקו. היינו שהיתה

שערי תשובה

(ב) היו יושבים כו'. וכתב בר"י בסס מהר"י פרלאגי בתשובה כת"י מי שבבר מיבן בורא מ"א[ב] יכול לחזור ולברך להוציא ב"ב דאפילו ר"א דפליג

ביאור הלכה

לטעימה: * נר בהכ"נ. ונר שהוא עשוי לכבוד ולהאיר עיין בפמ"ג שכתב דאין לברך עליו ומצאתי שכ"כ גם בתר"י אבן ברש"י נ"ג ד"ה בסוף וד"ה כל מת וכו' משמע שאין סובר כן. נסתפקתי נר שנדלק בתחלה לכבוד ולבסוף משתמש בו להאיר לבד אם יוכל לברך עליו ואין להביא ראיה מאור הבבשן שמברכין עליו בסופו משום שעשוי להאיר דשאני התם שעושה פעולה חדשה בשביל זה כמו שפירש"י בגמרא ע"ש ומ"מ יש לנדד דיכול לברך כיון שהיא עתה רק להאיר דבנר של שבת שהמצוה היא הדלקה כמו שאנו מברכין ואנו להדליק אם אזלינן בתר תחלת הדלקה שאם הודלקה אלא לצורך שבת רק לענין אחר צריך לכבותה ולאחזור ולהדליקה כמו שמבואר בסימן רס"ג ס"ד בהג"ה [ע"ש בחדושי רע"א] משא"כ הכא אלא בענין כלל אדליקנה לצורך הבדלה וכדאיתא בגמרא עשאית דולקת והולכת כל היום לאו"ש מבדיל עליה וכן על נר של א"י שהדליק מישראל וכ"ז מפני שהברכה נתקנה על בריאת האור שהיתה במו"ש ורק דבעינן שיהא האור עשוי כדי להאיר [וכמו שהיה אלא דהא"ר שהיה החושך ממשש והולך ונטל שני רעפים והקישן

שער הציון

ודה"מ והגר"ז: (כד) ט"ז: (כה) מ"א: (כו) וה"ה באור שהולך ממנו אפילו שיש בו עדיין מקצת מהאור ששבת: (כז) אף דבגמרא מזכר גם נר של בה"מ לא מיירי באותן שמדליקין לצורך הלימוד כ"א בהנרות שמדליקין בהמנורות שהוא לפעמים רק לכבוד: (כח) ב"י: (כט) א"ר ומו"ש: (ל) מ"א ומו"ש: (לא) וכ"כ בספר מנחת שמואל: (לב) טור: (לג) שע"ת בסס הברכ"י ודה"מ:

הגהות ותיקונים: **א)** ציון ס"ק (ל) להמ"ב אינו במקומו: **ב)** כאן מקום ציון ס"ק (ל) להמ"ב: **ג)** ר"ת מאורי האש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סי' רצ"ז סעיף ט' הביא ב' שיטות בזה וסיים: וטוב לחוש לדבריהם שלא להכנס בספק ברכה לבטלה.
ב) בשו"ע הרב בסימן רצ"ז סעיף ט' נסתפק בזה, וכתב דטוב לחוש ולא יוציא אחרים.

(פי׳ כלי שנותן בו הגר שלא תכבה) * או בתוך אספקלריא רואה את השלהבת (לח) ואינו משתמש לאורה משתמש לאורה (לט) ואינו רואה את השלהבת אין מברכין עליה עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש (טז) [ג] לאורה:

רצט שלא לאכול ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל. ובו י׳ סעיפים:

א פסחים ק״ה **א** אסור לאכול שום דבר או אפילו לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים (מ) * (א) משתחשך עד

שערי תשובה

בשמים שעיקרו להנאת הגוף אבל בגר דהוא מלוה מודה ע״ש: [ג] לאורה. עבה״ט ועיין בגו״ב[א] סימן כ״מ מ״ש על דברי הג״מ[ב] בזה:

המדקדקים שמדליקים נרות במקום אופל דעי״ז זכה שאול למלוכה. וכתב לדה לדרך יש לכל אדם במו״ש להדליק נר יותר משאר לילות החול: (מ) משתחשך. ואפילו בספק משיכה מ״מ וב״ח וט״ז כתב דשרי להתחיל הסעודה בספק משיכה אבל בודאי משיכה יש למחות

ביאור הלכה

זה אבל זה ע״ש בפסחים ג״ר] מאי הוי אם בתחלה לשם כבוד הולנקה כיון שעתה עומד האור רק להאיר ומ״מ למעשה ל״ע ומוב שיכבנה ויחזור וידליקנה: * או בתוך אספקלריא וכו׳. אספקלריא מקרי דבר המזהיר שאור השלהבת נראית מתוכה ואפ״ה אין מברכין וכמבואר דעתו בב״י דתמה על הרשב״א שמקיל בעשיית כשרואה השלהבת מתוכה דהוא נגד הירושלמי דתמיר באספקלריא שהוא עשיית והנה המ״א העתיק דברי הרשב״א דס״ל דעשיית דומה כאלו רואה השלהבת ודברי הירושלמי דתמיר באספקלריא מפרש דמילי מילי קתני [עיין במתה״ש] והעתיקו האחרונים היינו הא״ר והא״מ וט״א את דברי המ״א אבל לענ״ד יש לעיין מה טובא לדינא ולעתיק בזה לשון הברייתא היתה לו נר עמודה בתיקו או בפנס או שראה שלהבת ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת אינו מברך עד שיראה שלהבת ויתמש לאורה והירושלמי הוסיף לאחר תיבת פנס ״או בתוך אספקלריא״ והנה המעיין בלשון הירושלמי יראה דדוחק גדול הוא לפרש כדברי המ״א ופסעות דברי הירושלמי מוכח בהדיא דס״ל להתמיר באספקלריא אפילו נשתמש לאורה וכדעת הב״י ולא כהרשב״א וכן בד״מ האחרון העתיק דברי הב״י לאיסור משום דכן הוא בירושלמי וגם בשיטה מקובצת לברכות מצאתי שכתב דמהירושלמי משמע דלא כהרשב״א שמקיל בעשיית אך יש לומר דטעם הרשב״א שמקיל בזה הוא משום דסמך עצמו על ראיותיו בחדושיו לברכות שהקשה דאין לפרש דפנס היינו עשיית [וכפירש״י] שנראית השלהבת מתוכה דזה מקרי ראיה ממש וכמו גבי ערוה בדף כ״ה ע״ב דאמר שם דאסור לקרות ק״ש כנגד ערוה בעשיית משום דערוה נראיה אלי רחמנא והא מתחזיא הרי דזה מקרי ראיה וא״כ בענינו ג״כ מקרי רואה השלהבת ועוד מוכח שם דמאי הקשה הגמרא מלשון הברייתא אספקלריא המובא בירושלמי ומה דהמיר פנס אינו עשיית כ״א פנס של ברזל העשויה בנקבים קטנים אבל לענ״ד יש לתרץ פירש״י דאינו קושיא מערוה לכאן דבענינו לענין ברכת במ״ש שתקנו חז״ל לברך על בריית האור לא תקנו אלא כשהאור הוא גלוי בלי כיסוי ולא טומן וכעיקר ברייתו שהוא בגלוי וזה דמוה בלשון הברייתא שאמרה היתה לו נר עמודה בתיקו או בפנס וגם מה שהקשה הרשב״א קושיא שניה נגד פירש״י אינו קושיא כלל דהא הברייתא מיירי באופן אחר [ופירוש הברייתא הוא כך דמתחלה הזכיר עמודה בתוך תיקו שאינה נראית כלל וממילא בודאי לא נשתמש לאורה ג״כ ואח״כ הזכיר בתוך פנס וכפירש״י דהיינו עשיית [והירושלמי הוסיף אספקלריא דלא נעשה בפנס דשל ברזל דוקא] ולפי דרוחה השלהבת דרך הזכוכית וגם נשתמש לאורה אפ״ה אסור מפני שהאור אינו בגלוי ואח״כ הוסיף רואה השלהבת ולא נשתמש לאורה כגון דמרתקא ואח״כ הוסיף נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת כגון דקיימא בקרן זוית דלא שהאור במקומה הוא בגלוי אפ״ה כיון שהוא אינו רואה אותה אינו מברך ומה דהוחכר בגמרא ר״י מברך אדבי אדא דיילא מיירי שהיו האלונות פתוחין שם וכן באידך] היולא מדברינו כיון דאין לנו שום ראיה נגד פירש״י שפנס הוא עשיית וגם בא״ח שהובא בב״י פסק לנרך להולית האור מהזכוכית קודם שמברך וכן בד״מ האחרון העתיק דברי הב״י לדינא ולא כהרשב״א וכן בשו״ע לא הגיה עליו כלום משמע דס״ל כוותיה וגם בשיטה מקובצת לברכות משמע דס״ל לאיסור וכן בבאור הגר״א הביא דברי השו״ע על מקומו וכתב מקורו מן הירושלמי וגם בתו״ש השמיט דברי המ״א בכאן מה שאין דרכו כן בכל מקום וע״כ נראה דאין להקל בזה ואף שאין בנו כח למחות ביד המקילין בזה דיש להן על מי שיסמוכו מ״מ לכתחלה בודאי נכון להתמיר בזה שיקח בעת הברכה הזכוכית מלמעלה לדעת האוסרין למעלה יש בזה חשש ברכה לבטלה ומה שהוחכר שם בגמרא נ״ג עשיית שהיתה דולקת והולכת לאו״ש מברכין עליה מיירי ג״כ באופן זה שיוציאה מן הזכוכית הברייתא משמיענו שם רק דזה מקרי שבת ממלאכה וכמו שכתב בספר מנחת שמואל ועיין לעיל בבה״ל ברש הסימן: * משתחשך. עיין במ״ב שהוא אפילו מספק[ב] משכה כ״כ הא״מ והב״ח והמאמר מרדכי האריך בזה והסכים ג״כ לדינא עמהם ולא כדעת הט״ז שמגדד להקל לסמוך

שער הציון

(מ) מ״מ וב״ח וש״ל ולא כט״ז ועיין בבה״ל: (ב) כיון שהוא דבר מלוה יכול לסמוך על שיטת הרא״ה וגם הרא״ש אפשר דסובר כן. אפשר עוד דאחי ספק עשה דרבנן ודוחה ספק איסור דרבנן וגם מהטעמים שכתבנו בבה״ל וגם העולם נוהגין להקל בזה: (ג) דנראה דיכול לסמוך בזה על דעת השו״ע לעיל ברא״ת דעדיין לא התחיל זמן בה״ש: (ד) ולאחר זה אסור

הגהות ותיקונים: א) מהדו״ת: ב) המג״א: ג) בספק:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף כ״א הביא בתחילה השיטה דיכול לברך ואח״כ כתב בסוגריים. (ויש חולקים)

שיבדיל אבל אם היה (ב) יושב ואוכל (ג) מבעוד יום וחשכה לו (ג) (ד) א"צ להפסיק (אפילו משמיה) (נ"י) ואם היה (ה) יושב ושותה וחשכה לו * צריך להפסיק (ו) [ב] וי"א דה"מ בספק חשיכה אבל בודאי חשיכה אפילו היה יושב ואוכל פורס מפה ומבדיל וגומר סעודתו: הגה והמנהג פשוט כסברת הרא"שונה: **ב** (ז) היו (ג) שותים ואמרו בואו ונבדיל אם רצו לחזור ולשתות קודם הבדלה [ג] א"צ לחזור ולברך * [ד] ויש מי שחולק (ח) בדבר: **ג** * (ט) כשמפסיק להבדיל * [ה] א"צ לברך בפה"ג

ב סמ"ג מ"ע פ' נ"ט לדעת הרי"ף ומהר"י קולון בשרש נ"ו ג רמב"ם פפ"ד מהלכות ברכות ד מהרי"ק לדעת הרי"ף וסמ"ג ואפי' לדברי התוס' ה' נדעת הטור בפי' רע"ל והרא"ש אפי' לדעת הרי"ף

באר היטב

בידו ע"ש. ואם התפלל ערבית מבע"י אסור לאכול עד שיבדיל מ"א: (ב) מ"ל להפסיק. ואם התפלל תוך הסעודה אסור לאכול עד שיבדיל. וכתב בשלטן ארבע שאם מפסיק נראה כמגרש המלך.

משנה ברורה

אלה עליו חובת הבדלה (ה) ואסור לאכול עד שיבדיל על הכוס: (ב) יושב ואוכל. ואפילו רק התפלה בעלמא שבירך ברכת המוציא מבע"י ונשתהה לאכול עד שחשכה [אחרונים]: (ג) מבעוד יום. דוקא בזה שהתחיל לאכול בהיתר (ו) אבל אם התחיל באיסור פוסק ומבדיל אך בלא"ה צריך לפסוק משום ק"ש של ערבית שהיא לחורייתא (ז) אם התחיל לאכול בתוך חצי שעה שקודם לה"כ וכדלעיל בסימן רל"ה ואין לסמוך על קריאת השמש לבהכ"נ [ואפילו במקום שדרך לקרות] אלא אם רגיל ליל לבהכ"נ במו"ש [מ"א וש"א]: (ד) א"צ להפסיק. ואפילו לק"ש ותפלה מ"ל להפסיק באמצע סעודתו כיון שהתחיל מבע"י דהיה בהיתר ואין להחמיר בזה להפסיק שאם היה מפסיק באמצע נראה כמגרש המלך ודומה לזה דלשו במרילתא זכור ושמור שמרהו ביציאתו כאדם שאינו רואה שילך אוהבו מאצלו כ"ז שיכול. ואם הפסיק תוך הסעודה והתפלל כתב המ"א דאפשר דהלה עליו חובת הבדלה (ח) ואסור לאכול עד שיבדיל: (ה) יושב ושותה וחשכה לו. היינו שיצא לשתות מבע"י ולא בתוך הסעודה וחשכה לו ואפילו אם רק נעשה (ט) ספק חשיכה צריך להפסיק (י) דשמיה לאו דבר חשוב הוא שתועיל התחלתו מבע"י: (ו) וי"א דה"מ וכו'. קאי על מה שכתב בדעה קמייתא דבהתחיל מבע"י אין צריך להפסיק אפילו כשנעשה ודאי חשיכה ולדעה זו צריך להפסיק אבל לענין לכתחלה אין נ"מ בין דעה זו לדעה קמייתא (יא) דאף לדעה קמייתא אסור להתחיל לאכול אפילו בספק חשיכה: **ב** (ז) היו שותים. היינו (יב) בתוך אכילתן והתחלת אכילה היתה מבעוד יום ולכך ס"ל להדעה קמייתא דכיון שלא היו צריכין להפסיק אף שחשכה וכדלעיל בס"א האמירה שאמרו בואו ונבדיל אין מזיק לזה (יג) ורשאין לאכול ולשתות וא"צ לחזור ולברך שלא הסיחו דעתם ע"י אמירה זו אבל כשהיו עוסקים בשתיה לבד צריך להפסיק כשחשכה וכדלעיל (יד) אם אמרו בואו ונבדיל לכו"ע הסיחו דעתם מהשתיה ואם רוצים לשתות עוד [אע"פ שאינם רשאים] צריכים לחזור ולברך: (ח) בדבר. ס"ל דכיון שאמרו בואו ונבדיל צריכין לחזור ולברך (טו) והעיקר כדעה קמייתא: **ג** (ט) כשמפסיק להבדיל. היינו (טז) אפילו אם היה קבוע

* א"צ לברך וכו'. וגם ברכת המוציא מ"ל לברך לכו"ע כשחזר לגמור סעודתו אחר הבדלה אחרי דמדינא לא היה צריך להפסיק באמצע הסעודה להבדיל

שער הציון

להתחיל לאכול בסעודה גם משום ק"ש ותפלה דאסור בדל"ה בסמוך לה [דה"ח ע"ש עוד]: (ה) ואף אם הבדיל בתפלה אסור וכדמוכח בספרים קי"ז[2] וזהו לדעת המ"א אבל בפמ"ג כתב שאין דינו מוכרח בל"ד לקידוש דע"י הקבלה הוא שבת ואסור במלאכה שמתקדש היום אלא ולכן חל חובת קידוש משא"כ בהבדלה דעדיין לאו חול הוא לשום דבר ועיין בס' בנין עולם בסימן זי"ן והובא בפ"ת החדש דגם לענין קידוש הוא מספק: (ו) ואף דהמ"א כתב דהוא דוקא למ"ד הבדלה דאוריתא אבל למ"ד דרבנן מ"ל לפסוק מכיון שכבר התחיל לאכול ע"ש בספר נהר שלום הקשה עליו דלא דמי לשאר דבר שהוא מדרבנן דהתם הטעם משום שמא יבוא לבד משא"כ בזה אין הטעם משום שמא יבוא ולא יבדיל אלא דקודש קידוש והבדלה הטעימה אסור בעצמותה ולכן אפילו טעימה בעלמא אסור מ"כ מסברא דאפילו בדיעבד צריך להפסיק וכן בדה"מ מתמיה עליו ע"ש: (ז) תו"ש ודה"מ וכן מוכח ממ"א ועיין לעיל בסימן רל"ה בדברי הטו"ז ובמש"כ שם בבה"ל: (ח) ועיין בפ"ר שכתב דאין זה מוכח ועכ"פ במה שאמר בתוך הסעודה תיבת ברוך המבדיל אין קודם לחול כדי שיוכל להבליג בר וכדומה וכדלקמן בסוף הסימן מזה לבד בודאי לא חל עליו חובת הבדלה ומותר לגמור סעודתו: (טו) תי' רע"ל וש"א דלדעת המ"א שהעתקנו לעיל בפנים: (י) רש"י: (יא) מ"א וש"א דלא כטו"ז: (יב) ט"ז ממקצתו והמ"א בשם הכ"מ והתו"ש והגר"ז וכן משמע מהגר"א בביאורו: (יג) כ"מ מהטו"ז וכ"כ הגר"ז דלא כמהה"ש והוא פשוט דאי לא היו רשאין שוב לאכול ע"י האמירה היה חל עליהם שוב חובת הבדלה והיו צריכין לחזור ולברך וכדלעיל ברע"ל ס"ה כשאמרו בואו ונקדש ע"ש: (יד) אבל אם לא אמרו בואו ונבדיל האיסור בלבד אין עושה הספק והיסח הדעת וכדלעיל ברע"ל אקב"ב במ"ב בשם הט"ז: (טו) עיין בבה"ל: (טז) אחרונים:

הגהות ותיקונים: **א)** בשו"ע משתחשך: **ב)** ק"ז:

ו לדעת מהרי"ק ז הרמב"ם בפכ"ט ח ה"ה סס מ פסקי ק"ה י סס ק"ו כרבא לגירסת המוספות והרא"ש ב הרי"ף והגאונים לפי גירסתם ל סס לענין אור ומכ"ם לנשמים מ עור בשם הה"ג

על כוס של (ד) הבדלה * (י) [1]וי"א שצריך: ד כשהיה אוכל וחשכה שאמרנו שא"צ להפסיק [2]גומר סעודתו (יא) ומברך בהמ"ז (ה) (יב) על הכוס ואח"כ מבדיל עליו (יג) [3]ואם יש לו שני כוסות * (יד) מברך בהמ"ז[4] על אחד ומבדיל על אחד: ה (טו) [5]טעה ואכל קודם שהבדיל יכול להבדיל אח"כ: ו [6]שכח ולא הבדיל במו"ש (טז) מבדיל עד סוף יום ג' [7]וי"א שאינו מבדיל (יז) אלא כל יום ראשון ולא יותר ודוקא בפה"ג והמבדיל בין קודש לחול (יח) אבל על הנר ובשמים [8]אינו מברך אלא במו"ש [9]ויש מי שאומר דהא דקי"ל טעם מבדיל ה"מ היכא דהבדיל בליל מו"ש אבל אם לא הבדיל בלילה כיון שטעם שוב אינו מבדיל: הגה והעיקר (יט) כסברא הראשונה ומי שמתענה (כ) ג' ימים

באר היטב

כיון שלא אכלו רק שותים וא"ל דמיירי כאן שאכלו תחלה ואח"כ שתו ועיין ט"ז ומ"א: (ד) הבדלה. וכן דעת הט"ז וב"ח. ומ"א כתב דיש ליזהר שלא להבדיל באמצע הסעודה. גם יש מחלוקת אם

ביאור הלכה

להבדיל כן מוכח לעיל ברע"א ס"ד ע"ש ומה שכתב המ"א בסוף סק"ו דיש מחלוקת אם מברך אח"כ המוציא הוא תמוה מאד וכבר תמהו עליו האחרונים בזה: * וי"א שצריך. הגה בב"י וכן בב"ח ומ"א דחקו עצמן ליישב טעם הי"א דבקידוש ק"ל ברע"א ס"ד דא"ל לחזור ולברך בפה"ג והמ"א אסיק דטעם הי"א הוא כמו שכתבתי במ"ב ובבאור הגר"א כתב דהי"א לא האמיר לחזור ולברך בפה"ג רק כשאמרו מתחלה בוא ובבדיל והי"א הזה חזיל לשיטתו בס"ב דס"ל שם בבוא ובבדיל דצריך להפסיק [דשם הוא דעת מהרי"ק בפי דבריו וכן בזה] וממילא לדידן דס"ל שם כדעה קמייתא א"ל לחזור ולברך אף כשאמרו בוא ובבדיל [והגה כ"ז כשהוא באמצע סעודה אבל כשהיו עוסקין מתחלה בשתיה בבד ואמרו בוא ובבדיל נראה דלכו"ע צריך לחזור ולברך דלא מצינו שיפלוג עליו דעה הראשונה בזה והגה משמע מזה דהגר"א סובר כדעת הט"ז ברע"א ס"ד לענין ברכת בפה"ג על כוס של קידוש כשאמרו בוא ובקדש ועיין מה שכתבנו לעיל בשם התו"ס] וא"כ ממילא לפ"ז אין להאמיר לדבריו מה שכתב המ"א שיש ליזהר שלא להבדיל באמצע סעודה וגם שארי אחרונים הקשו על המ"א בזה דהמהרי"ק לא כתב זה אלא לשיטתו בס"א דס"ל דבודאי משכה צריך להפסיק וכמבואר בדבריו [וכ"כ המחה"ס] וא"כ ממילא לדידן דהמנהג כסברא ראשונה בס"א דאין מפסיקין וכמו שכתב המ"א בשם רבינו בחיי בודאי אין צריך לברך בפה"ג על הכוס. היוצא מכ"ז דהמבדיל באמצע הסעודה פשוט וברור דא"ל לברך ברכת בפה"ג על הכוס אם בדיך מתחלה על היין ומ"מ הואיל ופיק מפומיה דהמ"א וגם כמה אחרונים העתיקו דבריו לכן כתבתי במ"ב דעוד לכתחלה ליזהר בזה שלא להבדיל באמצע הסעודה: * מברך בהמ"ז על אחד. ובוודאי כמש"כ במ"ב ומתפלא וא"כ מבדיל על האחר אבל בדיעבד שאין לו אלא כוס אחד ואינו יכול לשתות ממנו עד אחר הבדלה משמע מב"ח וא"ז

הכוס: ה (טו) טעה ואכל וכו'. וה"ה (כה) אם חזר ואכל אף דעבר במזיד מ"מ צריך להבדיל אח"כ בלילה אלא אורחא דמילתא נקט וכן מה שכתב אח"כ בס"ו שכח ולא הבדיל (כו) ה"ה בחזיד ולא הבדיל: ו (טז) מבדיל עד סוף וכו'. דכל אלו הג' ימים (כז) שייכים עוד לשבת העבר ומכאן והלאה שייכים לשבת הבאה (כח) ומ"מ לכו"ע לכתחלה יקדים להבדיל ביום א' דזריזין מקדימין למצות (כט) וגם דאסור לו לאכול קודם שיבדיל כיון דבידו הוא להבדיל. כתב בחידושי רע"א בשם ספר לשון חכמים (ל) דבמוצאי יו"ט אין להבדלה תשלומין בשבת שייך לומר דהג' ימים דאשונים שייכים עוד לשבת שעבר משא"כ ביו"ט ומ"מ הגרע"א מצדד שם דכל יום א' שאחר יו"ט יכול להבדיל ע"ש: (יז) אלא כל יום ראשון. דלא ס"ל הסברא הנ"ל אך ביום הראשון הטעם הוא דהיום הולך אחר הלילה של מו"ש: (יח) אבל על הנר וכו'. דברכת על האור משום דנמו"ש הוא זמן בריאתו ועל הבשמים נמי משום כדי להשיב נפש הכואבת ביציאת נשמה יתירה וכ"ז לא שייך ממו"ש ואילך [עו"ש]: (יט) כסברא הראשונה. ואחרוייהו יש אומרים קאי [א"ר]: (כ) ג' ימים וג' לילות. עיין (לא) באחרונים שכתבו דה"ה אם מתענה ב' ימים וב' לילות ואפילו יום אחד ולילו אף דיכול לקיים מצות הבדלה בעצמו אחר מעגית מ"מ יותר טוב שישמע במו"ש הבדלה מאחרים דקרובי אבדלתא לשבת עדיף טפי דלא הוא עיקר מצות הבדלה והא דנקט ג' ימים משום סיפא דבאין אחרים יכול להבדיל מבע"י וזהו דוקא בג' ימים דיעבור הזמן

משנה ברורה

מתחלה לשתיה בבד דמחוייב להפסיק אפ"ה א"ל לברך עתה בפה"ג שנפטר בברכת בפה"ג שבירך על שתיה הראשונה ואל"ל אם קאי באמצע אכילתו שא"ל מן הדין להפסיק ורולה עתה להבדיל על היין שבמוך הסעודה אם כבר בירך בפה"ג על היין שבמוך הסעודה אז שלפני הסעודה וכן אם מבדיל על השכר בתוך הסעודה א"ל לברך שהכל אפילו אם לא בירך כלל שהכל מתחלה שברכת המוציא פוטרת אותה: (י) וי"א שצריך. ס"ל (יז) דכוס של הבדלה הוא ענין בפ"ע ואין שייך לסעודה (יח) והעיקר כדעה א' (יט) ומ"מ טוב ליזהר לכתחלה שלא להבדיל בסעודה לא על השכר ולא על היין אם כבר בירך מתחלה על היין ואם הוא מוכרח להפסיק ולהבדיל כגון שהיה עוסק מתחלה בשתיה בבד לא יברך דהעיקר כדעה א': ד (יא) ומברך וכו'. היינו למ"ד בהמ"ז טעונה כוס ועיין סימן קפ"ב ס"א: (יב) על הכוס. ואינו טועמו (כ) עד אחר הבדלה כדי שלא יפגמנו: (יג) ואם יש לו שני כוסות וכו'. (כא) הטעם דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד (כב) וריש"א דאין לו כ"א אחד שאני: (יד) מברך בהמ"ז. ומותר (כג) לשתות מהכוס אף שהוא קודש הבדלה דכוס של בהמ"ז שייך לסעודה. וכ"ז למי שנזהר תמיד לברך על כוס אבל למי שמברך לפעמים בלא כוס לפי שסומך על הפוסקים שס"ל דאין בהמ"ז טעונה כוס אסור לו לשתות עתה מהכוס של בהמ"ז קודש הבדלה [מ"א וש"א] וכתב הח"א דזה דוקא אם הוא כבר ודאי משיכה (כד) אבל אם הוא ספק משיכה נראה דיכול לשתות מכוס של בהמ"ז אף מי שאינו נזהר תמיד לברך על

(יז) מ"א: (יח) א"ר וש"א: (יט) מ"א ושניהי קנת מלשונו ועיין בבה"ל: (כ) מא"מ: (כא) מבואר בהה"מ: (כב) גמרא: (כג) מ"א: (כד) וטעמו ע"ש דסומך בזה על הט"ז וא"ר בס"א דמותר להתחיל בספק משיכה וטעם זה רפוי לפי מה שפירנו לעיל דכמעט כל הראשונים אוסרין בזה אלא דיש לדקדק לזה דעת התו"ס שכתב דאין דברי המ"א מוכרחין דלכו"ע מלוה מן המובחר עכ"פ מיהו איכא לברך על הכוס וכדלעיל בסימן קפ"ב ס"א בהג"ה ולכן יוכל לטעום אף מי שאינו נזהר לברך על הכוס: (כה) כ"כ הרמב"ם בפ' כ"ט מהלכות שבת הלכה ה': (כו) ג"ז מוכח מהרמב"ם שם בהלכה ד' להמעיין: (כז) גמרא: (כח) ג"ז מוכח מהרמב"ם שם בהלכה ד' שכתב ומבדיל למחר ומבדיל והולך עד סוף יום ג': (כט) כן מוכח בגמרא ק"ז בעובדא דאמיתר ובר"ף שם ע"ש: (ל) ועיין בסימן תל"א בשע"ת: (לא) מ"ר וש"א:

הגהות ותיקונים: א) כאן צ"ל ציון אות (ה) של הבה"ט: ב) על אחד:

וג׳ לילות (כא) ישמע הבדלה (ו) מאחריס ואם אין אחריס אלו * יכול להבדיל (ז) בשבת (כב) מבע״י ולשתות * (כג) ולקבל אח״כ התענית עליו (ת״ה סי׳ קנ״ט א״): ז [1] המבדיל על היין (כד) על (ח) שלחנו אפילו הבדיל קודם שנטל ידיו פוטר היין שבתוך המזון שא״צ לברך עליו [2] וי״א דלא פטר (כה) אא״כ נטל ידיו קודם שהבדיל: הגה (כו) ואם הבדיל (ט) תחלה צריך לברך אחריו ברכה מעין ג׳ (מוס׳ ומרדכי פרק כילד מברכין): ח (כז) כשפוטר היין שבתוך המזון שא״צ לברך עליו [3] גם א״צ לברך ברכה אחרונה על כוס של הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד (כח) וסבור שיביאו לו יין יותר והבדיל על

באר היטב

(ו) מאחריס. וכסי׳ תקנ״ח ס״י משמע דמותר ליתן לאחריס לשתות וכ״כ בשל״ה: (ז) בשבת מבע״י. אחר שהתפלל מעריב עסקי רל״ג. ומותר לאכול אח״כ וה״ה בחול מותר לאכול אחר מעריב מבע״י עמ״ח: (ח) שלחנו. נראה פשוט דבאותו חדר

משנה ברורה

הזמן ולא יוכל לקיים הבדלה כלל משא״כ בשני ימים דלא יעבור הזמן טוב יותר שימתין ויבדיל בסוף שני ימים משיבדיל מבע״י: (כא) ישמע הבדלה מאחרים. וה״ה דיכול להבדיל בעצמו ויתן לאחריס לשתות וכדלעיל בסימן רע״ב ס״ט אך המ״א שדי בזה שם נרגא דזה אינו מותר רק דוקא כשאחריס בעצמן אין יודעים לברך ולכן עצה זו עדיף טפי: (כב) מבעוד יום. היינו אחר פלג המנחה ותפלת ג״כ מעריב מקודם וכדלעיל בסימן רל״ג ס״ג ואפ״ה מותר לאכול ולשתות אח״כ (לג) ולא אמרינן דכיון דאבדיל כבר קיבל עליו את התענית ואסור בשתיה משום דעיקר התענית אינו מחמת חובה (לג) כמ״ב אלא מחמת נדרו ונדרים הולכים אחר לשון בני אדם ובלשון ב״א גם אחר שהבדיל מקרי יום והתענית אינו מתחיל אלא מתחלת הלילה (לד) ואפשר שגם בין השמשות שהוא ספק לילה אבל לא מקודם (לה) וה״ה כשמקבל עליו תענית של לילה ויום בשאר ימי החול ג״כ אין חל עליו חובת תענית מבע״י אף שכבר התפלל ערבית: (כג) ולקבל אח״כ. אין הכונה שיקבל תענית ממש (לו) דהא כבר קיבל עליו היום במנחה כדרך כל תענית שצריך קבלה במנחה שלפניו (לז) ואי מיירי שיש עליו נדר מכבר להתענות כל ג׳ ימים שאחר שבת ג״כ א״ל עתה קבלת תענית כלל אלא ר״ל שיקבל אח״כ בדעתו שיתחיל התענית מעתה ועיין בבה״ל: ז (כד) על שלחנו. לאו דוקא ולא בא למעט אלא חדר אחר דשם הוי ההבדלה מידי אחרינא אבל (לח) באותו חדר תשוב על שלחנו דהא בדעתם לשתות אח״כ בסעודה שיאכלו שם אחר זה: (כה) אא״כ נטל ידיו. שנט״י היא התחלת קביעות הסעודה ושייכא לסעודה והא דמותר להבדיל ולא תשיב הפסק בין נטילה להמוציא עיין בסימן קע״ד במ״א סק״ו: (כו) ואם הבדיל תחלה. הגה זו היא מסקנת דעת הי״א דס״ל דמה שהבדיל קודם הנטילה אע״פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה תוך המזון אח״כ ומשו״ה צריך לברך מחדש תוך הסעודה על היין וע״כ חייב לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה (לט) ולהלכה ודאי יש לפסוק ספק ברכות להקל ופטור מברכה אחרונה ובתוך הסעודה ג״כ פטור לברך על היין כדעה הראשונה ועיין לעיל בסימן קע״ד ס״ד ובמש״כ שם במ״ב: ח (כז) כשפוטר וכו׳. היינו דאז ודאי אמרינן (מ) דשתיה חדא היא והבהמ״ז פוטר גם לכוס הבדלה מברכה אחרונה ואפילו אם מברך בהמ״ז אלא כוס הבהמ״ז עצמו פוטרו אבל אם אין לו יין על תוך המזון וגם אין לו כוס לבהמ״ז שיפטור גם אותו דרך אגב בברכה אחרונה שלו אז י״א דאינו נפטר בבהמ״ז וצריך לברך ב״א על כוס הבדלה וזהו תמצית ביאור דברי השו״ע: (כח) וסבור שיביאו וכו׳. דאל״ה (מא) הלא מבואר ברל״ו ס״ג די״א דיאכל קודם הבדלה ואח״כ יברך בהמ״ז ויבדיל על כוס אחד ע״ש ועוד דאל״ה עדיף טפי לברך ברכה אחרונה תיכף אחר שתיית

שער הציון

(לב) תה״ד ומ״א: (לג) דבו אין יכול להבדיל מבע״י כשאכל מ״ב ביום ס׳ דאי יבדיל יהיה אסור לו לשתות דנתשב כקבלה וכדלקמן בסימן תקנ״ו במ״א: (לד) תו״ש ועיין לקמן בסימן תקפ״ב בבה״ל: (לה) מ״א: (לו) מ״ר: (לז) מ״א: (לח) ט״ז וש״א: (לט) ט״ז וכן הכריע המחבר בעצמו לעיל וע״ש עוד מה שכתב המחבר והשמיטו הט״ז וכונה כמו שכתב התו״ש ועיין מש״כ שם: (מ) מ״א ופמ״ג: (מא) פרישה ופמ״ג:

הגהות ותיקונים: א) קנ״ד:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף י״ב כתב שישמע קידוש מאחרים וקודם שיטעם יעשה הבדלה ואח״כ יאכל סעודתו. ב) לפי הבנתי בשו״ע הרב סעיף י״א נראה שאין זה קושי׳ דההבדלה היא על מוש״ק שאז ההבדלה בין קודש לחול. ג) ובשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב שיבדיל עליו מיד קודם שישתה ממנו אחר ברכת המזון.

ג הרא״ש בפ״ז דברכות ורש״ש פ״ד דפסחים פ״ב תוס׳ שם מ״ב ע הרא״ש בר״פ ע״פ

אותו כוס ואח"כ לא הביאו לו יותר ובירך בהמ"ז בלא כוס * [פ]יש מי שאומר (כט) שצריך לברך ברכה אחרונה על כוס (י) של הבדלה: ט [צ]אם רוצה (ל) לסעוד תיכף להבדלה צריך ליזהר שלא יביא לחם לשלחן קודם הבדלה ואם הביא פורס עליו מפה ומכסנה לפי שהוא מוקדם בפסוק (לא) וצריך להקדימו אם לא יכסנו: י [ק]אסור לעשות (לב) שום מלאכה (לג) קודם שיבדיל [ר]ואם הבדיל בתפלה מותר אע"פ שעדיין לא הבדיל על הכוס ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפלה (לד) [ש]אומר (יא) [ת] המבדיל (לה) (בין הקודש ובין החול) (לו) בלא ברכה ועושה מלאכה: הגה וכן נשים (לז) שאינן מבדילין (יב) בתפלה יש ללמדן שיאמרו המבדיל בין קודש לחול קודם שיעשו מלאכה (כל בו) וי"א דכל זה במלאכה גמורה כגון כותב ואורג (לח) אבל הדלקת (יג) הנר בעלמא או הוצאה מרשות לרשות א"צ לזה (ר"י ני"ב חי"ט) (לט) ומזה נתפשט המנהג להקל שמדליקים נרות מיד שאמרו הקהל (יד) [ב] ברכו אבל (מ) העיקר כסברא ראשונה וי"א לדלות מים בכל מו"ש כי בארה של מרים

פ טור צ שם בשם ר"מ מרוטנבורג ק שבת ק"ן ר טור בשם רב עמרם ורש"י שם והרב המגיד בשם הגאונים ושכן הסכימו האחרונים וש"פ ש שם בגמרא לפירוש רש"י

שערי תשובה

[ת] המבדיל. עיין בה"ט ועיין בא"ר שיש לחוש ולומר בתוך המבדיל בין קודש לחול וכו' בין קדושת שבת כו' ברוך המבדיל בין קודש לקודש ע"ש: [ב] ברכו. עבה"ט ועיין במח"ב סימן תר"א שכתב בשם האבודרהם דבמולאי יו"ט אין אומרים אליהו הנביא וע"ש מ"ש בשם תלמידי רבינו יהודה החסיד ז"ל בטעם אמירת אליהו במו"ש ועיין בא"ר להבית יין מיו"ט לחבירו מתיר בספקי מוספות כשאחרו הקהל ברכו כיון שאינו אלא משום הכנה ואף בשלא התפלל וגם אז לא אמר בא"י המבדיל כו' ע"ש:

ביאור הלכה

ביו"ט שחל במו"ש אחרי שזו הבדלה הוא על של ימי החול] וכמו דאמרינן בגמרא [ק"ו ע"א] דאין להבדיל רק עד יום ג' משום דאח"כ כבר עבר השבת קודש שעבר ותו מקרי יומא דקמי שבתא דלהבא וע"כ אין לומר המבדיל בין קודש לחול דכבר עבר הקודש וא"כ ה"נ בעינינו איך יאמר המבדיל בין קודש לחול כיון דעתה הוא קודש וכבר עברו ימי החול ולע"ג: * יש מי שאומר שצריך וכו'. ואם הבדיל בתוך הסעודה אפשר דלכו"ע לא"צ לברך ברכה אחרונה דבהמ"ז פוטרו [פמ"ג]:

באר היטב

חייב לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה. ולהלכה ודאי ספק ברכה להקל ט"ז ע"ש: (י) של הבדלה. ול"ד לקידוש שא"צ לברך ברכה אחרונה דבהמ"ז פטרתו הבדלה שאני לורך סעודה טור עמ"א: (יא) המבדיל. וא"מ אסור לאכול עד שיבדיל על הכוס אבודרהם ר"ן. וכיו"ט שחל במו"ש אומר המבדיל בין קודש לקודש מהרי"ו מ"א: (יב) בתפלה. כיון דתפלת ערבית רשות אינה דקבלו עליהו בחובה והנשים לא קבלו עליהו בחובה. ואם לא יודעת בתשובת גנת ורדים כלל ג' סי' כ"ה מתיר לשתות טיטו"ן קודם הבדלה דלאו מלאכה היא ועי' בפרח שושן כלל ג' סי' ב': (יד) ברכו. היינו בנשים כיון שאין מבדילות בתפלה וגם אינן בקיאות לומר המבדיל ונהגין להדליק אחר ברכו אבל אנשים אסורים עד אחר שהבדילו בתפלה וכן המנהג פשוט. ובזוהר במדבר מחמיר שלא להדליק עד אחר סדר קדושה אבל טלטול הנר שרי אחר שהבדיל בתפלה. ויש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם שיאמרו המבדיל מפני שעושין מלאכות גמורות שמבעירין עצים ואש מחממין מים מ"א ע"ש. מהרי"ל היה מקפל הטלית שלו בכל מו"ש כדי להתעסק במצוה בהתחלת ימי החול. ויש לומר ק"ל פעמים אליהו הנביא הוא קודם ההבדלה. ואין לומר שוס פסוקים ולא פרשת ושלח

משנה ברורה

שחיית הכוס ולא להמתין לברך אותה אחר שיסעוד ויברך בהמ"ז: (כט) שצריך לברך. ואף דגבי כוס קידוש פסק השו"ע לעיל בסימן רע"ב ס"י דא"צ לברך ברכה אחרונה אחריו בכל גווני דבהמ"ז פוטרתו קידוש שאני שהיא לורך סעודה דאין קידוש אלא במקום סעודה משא"כ הבדלה. והנה הי"א הזה הוא דעת הטור שתילק בסברא זו שכתבנו ועיין במ"א שהוכיח דהרא"ש לא ס"ל לחלק בזה וכן בביאור הגר"א דעתו כהמ"א וע"כ נראה שאם גילה בזה וכן בביאור הגר"א דעתו כהמ"א וע"כ נראה שאם לא בירך קודם הסעודה לא יברך אח"כ: ט (ל) לסעוד תיכף. אבל (מב) אם אינו מועד תיכף א"צ לכסותו דלא שייך קדימה בזה: (לא) וצריך להקדימו. אף (מג) דבכאן אין להקדימו דאסור לאכול קודם הבדלה מ"מ כיון שבעלמא הדין נותן להקדימו וא"כ הוי ביזוי לפת שיקדים לו דבר אחר לכן יש לכסותו: י (לב) שום מלאכה. ואפילו חפצים האסורים מדברי סופרים [א"כ]: (לג) קודם שיבדיל. היינו אפילו משתתשך כיון שלא הבדיל עדיין חל במקצת קדושת שבת עליו ואסרו חז"ל במלאכה: (לד) אומר המבדיל. בלבוש איתא אומר ברוך המבדיל בין הקודש ובין החול וא"מ אינו נקרא זה ברכה כיון שאין אומר בה שם ומלכות ומה שדי בלשון זה לענין עשיית מלאכה (מד) שהוא להכירא בעלמא לגוות את המלך: (לה) בין הקודש וכו'. וא"ל לומר כל הלשון של הבדלה (מה) וא"מ לענין אכילה לא מהני עד שיבדיל הבדלה גמורה על הכוס (מו) וגם בתפלה: (לו) בלא ברכה וכו'. וכיו"ט שחל במו"ש ורוצה לעשות מלאכת אוכל נפש ולא הבדיל עדיין בתפלה (מז) אומר ברוך המבדיל בין קודש לקודש בלא שם מלכות[א] ומותר במלאכה (מח) אבל לענין טעימה אסור אפילו הבדיל בתפלה שאמר ומודיענו עד שיקדש כדין: (לז) שאינן מבדילין וכו'. היינו (מט) שרובן לא נהגו להתפלל במוצאי שבת: (לח) אבל הדלקת הנר וכו'. הטעם (נ) כיון דמלאכתה בלא הבדלה מותר במלאכה רק תקנת חכמים הוא שצריך להבדיל מקודם הקילו במלאכה שאין בה טורח: (לט) ומזה נתפשט המנהג וכו'. עיין מ"א שמפקפק מאד על מנהג זה וכן בב"י דמנין לנו לחלק בין מלאכה למלאכה וגם רבינו ירוחם אפשר שלא כוון להקל מזה רק אחר שהבדיל בתפלה וע"כ מסיק דיש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל בין קודש לחול קודם שיעשו שום מלאכה ומכש"כ אותן שמבערות עצים ואש ומחממות מים דהוי מלאכה שיש בה טורח ולכו"ע אסור (נא) וכ"כ שארי אחרונים: (מ) העיקר כסברא הראשונה. ובעל נפש

שער הציון

(מב) ב"י: (מג) מ"א: (מד) רש"י: (מה) מ"א: (מו) אחרונים אם לא שהתפלל וצכה להבדיל דאז די בכוס לבד וכנ"ל בסימן רל"ד: (מז) מ"א ואף דא"ר הביא בשם פ"ת שיאמר כל הנוסח של הקידוש ואך שלא יאמר שם ומלכות הטו"ש ושלמן ע"ש והגר"ז כולן העתיקו לדינא כמ"א בשם מהרי"ו וע"כ אין להחמיר: (מח) פשוט: (מט) מ"א: (נ) עו"ש: (נא) תו"א וא"א ודה"ח מחמיר עוד יותר מה דאף לאחר שהבדיל בתפלה אין מותר רק להדליק הנר וכדומה לא מלאכה שיש בה טורח ואף דהט"ז מצדד להקל כהי"א לדינא אין לסמוך ע"ז דדי לנו במה שהקיל השו"ע לילך אחר המנהג להקל במלאכה אחר

הגהות ותיקונים: א) ומלכות:

הלכות שבת סימן רצט ש שא

סובב כל מו"ש כל הבארות ומי שפוגע בו ויש"ה ממנו יתרפא מכל תחלואיו (כל בו) ולא ראיתי למנהג זה וע"ל סימן רס"ג מי שמוסיף מחול על הקודש אם מותר לומר לאחר שהבדיל לעשות לו מלאכה:

ש שיסדר שלחנו במוצאי שבת. ובו סעיף אחד:

א [א] לעולם (א) יסדר אדם (א) [א] שלחנו במו"ש (ב) כדי ללוות (ג) את השבת אפילו אינו צריך אלא לכזית: א שבת קי"ט

שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים. ובו נ"א סעיפים:

א (א) [א] אין לרוץ בשבת [ב] אא"כ הוא לדבר מצוה כגון לבהכ"נ או כיוצא בו: הגה (ב) ואסור לפסוע א שבת קי"ג ב ברכות ו'

באר היטב

ולא פטוס הקטורת כנודע מהאר"י ז"ל רק אם יש לו דרך ליסע ימר פרסא וישלם. כתב הרשב"א בתשובה מה ראו חז"ל שקבעו לברך על האור במו"ש מטעם שהיה תחלת בריתו יותר משאר בריות זה ביום פלוני וזה ביום פלוני. תשובה לפי שנאסר בשבת ובמו"ש חוזר להתירו כאלו נתחדש ומשום כך מברכין עליו ביו"כ מפני שביום נאסר ועתה נעשה היתר:

(א) שלחנו. פי' בפריסת מפה על השלחן ושאר מיני הנוהגים אצלו בערכת השלחן משום כבוד שבת והזמירות יזמר אחר הבדלה עי' ט"ז. ויהדר לאכול מין מאכל שתאב עליו יותר אף שהוא ביזוק. ובזמנינו שמאחרין כ"כ בסעודה ג' שאין יכולים לאכול במו"ש יכולין לקיימה בפירות מ"א. ובא"ז כתב שמעתי שאם ממשיך הסעודה ג' עד לאחר חשיכה א"צ לאכול עוד סעודה ד' במו"ש:

שערי תשובה

[א] שלחנו. ענה"ע וכתב במת"ב בשם מהרש"א בגדולת שבת דף קי"ט דטוב לעשות דבר מחודש למו"ש דבעי סעודה בתנפי נפשה ולא משיריים וכ"כ הרמ"ע בתלפיסי זוטא דר' אבוה לזרוזי לבריה הוא דעביד ע"ש וכתב בשם מלמידי האר"י שהנפש יתירה אינה הולכת לגמרי עד אחר סעודת מו"ש לכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש עד אחר סעודת מו"ש ע"ש וגם כתב שמי שא"א לו לאכול פת לפחות יאכל פת כיסנין ויכוין לצוות השבת ולהשאיר ברכה בסעודות חול ויאיר לשם קדושת שבת. וכתב בשם מהר"מ זכותא בתשובה סימן ל' שקיבל בשם האר"י ז"ל שאסור לומר וידוי במו"ש עד שיעבור תצות לילה כי ע"א יש קדושת שבת ע"ש. ועיין בא"ר בשם של"ה מי שמפסיק מבע"י יטרים להכין סעודה זו לאחרים גם ילמוד דינים ומאמרים השייכים לסעודה זו ע"ש:

משנה ברורה

נפש (נב) יעשה כמ"ש בדרכי משה בשם אור זרוע וכן איתא בזוהר (פ' במדבר) שלא להדליק נר עד אחר סדר קדושה אבל חזן הכנסת מותר להדליק נר אחר שהבדיל בתפלה או אחר ברוך המבדיל בין קודש[א] לחול (נג) משום כבוד הצבור שיושבין בחושך וטלטול הנר שרי לכו"ע [מ"א] ולהביא יין ביו"ט שני (נד) אחר שחשכה אף שלא התפלל עדיין וגם לא קידש אפ"ה שרי דהא אין בזה משום מלאכה רק משום הכנה מיו"ט לחבירו וכיון שנתקדש היום שרי. מהרי"ל (נה) היה מקפל הטלית שלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במצוה מיד:

א (א) יסדר אדם שלחנו וכו'. היינו (א) לפרוס מפה על שלחנו דרך כבוד וכן שאר דברים הנהוגים אצלו בערכת השלחן אבל אינו מחוייב לבשל תבשילין ולהכין יותר ממה שצריך לאכול. (ב) ומשמע בגמרא דיקבע סעודה זו על הפת לכתחלה כמו בשאר סעודות של שבת (ג) וגם משמע דטוב לכתחלה להדר אותה בשאר או בשאר תבשילין אם יש לו ואם אין לו או שחושש לאכילה גסה כגון בקיץ שמאחרין בזמנינו לאכול הסעודה ג'[ב]סמוך לערב יקיימה במזונות או עכ"פ בפירות: (ב) כדי ללוות וכו'. דכשם שצריך לכבד השבת בכניסתה כן צריך לכבדה ביציאתה (ד) כשם שאדם מלוה את המלך בצאתו מן העיר ומטעם זה נראה (ה) שטוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת השבת ואם אינו תאב עדיין לאכול (ו) מהנכון עכ"פ שלא יעסוק במלאכה בקבע עד שיקיים סעודה זו ועיין בשע"ת דמשמע דאינו כדאי בכל גוונא לאחרה יותר מחצות. ואמרו הקדמונים דאבר אחד יש באדם ונסכוי שמו וזה האבר (ז) נשאר קיים בקבר עד עת התחיה ואפילו אחר שנרקבו בו כל העצמות וזה האבר אינו נהנה משום אכילה כ"א מסעודת מלוה מלכה. ודע דמ"מ סעודה זו אינה חובה עליו כמו הג' סעודות של שבת דשם אסמכוהו אקרא (ח) וזה רק מצוה בעלמא וע"מ (ט) היכי דא"א לו לקיים כולם: (ג) את השבת. ומטעם זה יש נוהגים להרבות גרות במו"ש יותר מימי החול ונוהגים ג"כ לומר פיוטים וזמירות אחר הבדלה [אחרונים]:

א (א) אין לרוץ בשבת. שנאמר וכבדתו מעשות דרכיך ודרשו שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול שדרך האדם למהר ולרוץ אחר עסקו (א) ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה דטוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו (ב) אלא דבשבת איכא נמי איסורא משום מעשות דרכיך: (ב) ואסור וכו'. וה"ה (ג) שאסור לקפוץ: יותר

שער הציון

שהבדיל בתפלה או באמירת המבדיל לחוד דהרבה ראשונים מפקפקין בזה כמ"ש בב"י וגקיל עוד יותר דגם הבדלה בתפלה לא צריך ויותר מזה מסתבר להמעיין בר"ו גופא דגם הוא לא הקיל בזה כ"א אחר שהבדיל בתפלה וגם אז אינו מותר כ"א בהדלקה וכדומה ולא בשאר מלאכה וכמו שכתב עליו המ"א: (נב) מ"א: (נג) א"ר בשם הרא"ן: (נד) א"ר בשם פ"ת ובשע"ת אך הדברים שם מגומגמין קצת: (נה) מ"א בשמו: (א) ט"ז ומו"ש: (ב) דהא סתם סידור שלחן משמע על הפת ועוד דהא אמר שם מתחלה דיסדר שלחנו בע"ש ושם שלא ודאי בפת ועוד דאמר שם בסמוך פת סתם במו"ש מלוגמא ומשמע דאמיתא זו קאי: (ג) מ"א: (ד) רש"י: (ה) דהא דרך ליה הוא בעת היציאה ולא אחר שכבר יצא והוא הסיח דעתו ממנו שהלא עסק בקבע במלאכה מקודם: (ו) וכמ"ש מתחלה וכ"מ בשע"ת: (ז) וטעם לזה איתא בא"ר לפי שאבר זה לא קיבל הנאה מעה"ד דאדם אכלו בע"ש והוא אין לו הנאה ממאכל כ"א במו"ש לפיכך לא נגזר עליו להכלות אפילו ע"י המיתה: (ח) וכ"כ הגר"ז: (ט) וכן היכא דיש לו בשר או דגים וכדומה בלאוס מוטב ליפות בהן יותר את השלם סעודות: (א) מ"א: (ב) מתה"ש בשם המהרש"א: (ג) רמב"ם וש"פ ועיין ברש"י שבת קי"ג ע"ב ד"ה מותר משמע דבקפילה אינו אסור לרב הונא כ"א בשהאמת המיס רחב שא"א לעבור עליו אם לא ע"י קפילה וממילא ה"ה לדידן לכאורה בסתם קפילה יהיה מותר אבל מש"פ לא

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ט כתב: ומ"מ צריך ליזהר להדליק אחר שיאמר הציבור ברכו. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ג' כתב: ואין צריך להקדים סעודה ג' בשביל שיאכלו סעודה זו כראוי, שסעודה זו אינה חובה כל כך אלא מצוה מן המובחר בלבד.

(ג) יותר (ל) מאמה נפסיעה אחת (ד) אם אפשר לו בפחות (מ"ז והג"מ פרק מי שהוציאוהו):
ב [ג]בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם (ג) (ה) מותר (ו) וכן לראות * כל דבר שמתענגים בו
(ז) (וכן מותר (ג) לטייל ב"י): ג [ד]היה הולך והגיע לאמת המים יכול (ח) לדלגו ולקפוץ עליה * אפילו
אם היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קודם שיעקור שניה ומוטב שידלג (ט) ממה שיקיפנה
מפני שמרבה בהלוך ואסור לעבור בה שלא יבא לידי סחיטה: ד [ה]היה הולך לדבר מצוה כגון
* להקביל (י) פני (ל) רבו (יא) או פני מי שגדול ממנו בחכמה * יכול לעבור בה ובלבד שיעשה
שינוי כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו [ו]כדי שיזכור ולא יבא לידי סחיטה (וע"ל סי' תרי"ג
סעיף ה' (יב) ובס"מ בהג"ה) [ז]ואסור לעבור בסנדלו דכיון דאינו יכול להדקו ולקשרו יפה חיישינן
דלמא נפל ואתי לאתויי אבל במנעלו מותר: ה [ח]ההולך לדבר מצוה מותר לעבור במים אף בחזרה
(יג) כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא: ו [ט]ההולך (ה) (יד) לשמור פירותיו מותר לו (טו) לעבור
במים בהליכה [י]אבל לא בחזרה: ז * (טז) [כ]כל היוצא בדבר שאינו תכשיט [מ] (יז) ואינו דרך

ג טור בשם ספר התרומה ד שבת קי"ג ה יומא ע"ז ו לפי הרמ"ם והר"ן ז שם בגמרא ח שם ט שם י טור בשי' תרי"ג כ לשון הרמב"ם בפי"ט מה"ש ממון דברי הגמרא פ"ו דשבת

שערי תשובה

[מ] ומינו דרך מלבוש. וכתב בר"י בשם מהר"י מולכו דלא חשבינן דרך מלבוש אלא מה שדרך לבושו בחול וכתב ליישב קצת מקומות שלא נראה משם כן ע"ש. ועיין לקמן סעיף י"ד בעטרת זקנים שאסור לצאת במטפחת לרפואה מ"מ: (ד) רבו. ואיש ואשה שוין בזה. ואם הרב צריך

ביאור הלכה

* כל דבר שמתענגים בו. עיין במ"ב וכן פירשו הרבה אחרונים והנה בטור מפיים ומותר לראות ועיין בב"י שכתב דהני שתי מיבות מיותר הוא ומשו"ה השמיט בשו"ע אלו המיבות ובספר תמר משה מישבו דה"ק דוקא דבר שמתענג בו ומותר לראות לאפוקי דבר האסור לראות כגון ליכך בנתי תרטיאות וכה"ג אסור גם בשבת ליכך ולראות דבודאי לא הותר דבר איסור משום עונג שבת: * אפילו היא רחבה. מלשון זה משמע דכ"ש אם האמת המים הוא קצר דשרי לקפוץ ולא ידענא טעמו דהא בס"ב כתב דקפילה אסור ואולי דבאמת המים כיון שיכול לפעמים ליפול בתוך האמה התירו לקפוץ עליו בכל גווני ודמי זה למה דאמר בגמרא במסקנא כיון דלא אפשר שפיר דמי דבולהו בכלל לא אפשר הוא: * להקביל פני רבו וכו'. עיין במ"א שמחלק בין רגל לשבת דבשבת רק מצוה וברגל מיוצא והוא דוחק גדול להמעיין בהש"ס ועיין בפי' תקנ"ד אלא בפיר"ש שלפנינו בר"ה ט"ז מבואר שם להדיא דגרס שם בגמרא אי מרחקי אינו ממייב כ"א ברגל ואי מקרבי מיחייב אפילו בחודש ושבת ע"ש ועוד יותר מבואר שם בריטב"א שכתב דר' יאלק אפשר קלה האחרון ובאמת הקבלה הוא כפי קירובו לרבו כי אם הוא בעיר חייב לראותו בכל יום ולא פגי בלא"ה ואם הוא חוץ לעיר במקום קרוב פעם אחת בשבוע או בחודש וזהו הענין בשונמית ואם הוא במקום רחוק יש לו לראותו פעם אחת ברגל עכ"פ עי"ש שהאריך: * יכול לעבור בה. היינו אפילו כשהוא לבוש ואפילו הוא עד לוארו במים [גמרא שם] ודוקא היכא דלא רדיפי מיא. גז"ש: * כל היוצא וכו'. כללי דיני הוצאה מסימן זה

[מ] מאמה. פי' שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכף הרגל הוא ג"כ חצי אמה עמ"ש: (ג) מותר. אפילו לכתחלה מ"מ:
(ג) לטייל. אפילו כוונתו להתחמם אבל לרוץ אסור אם עושה להתלמיד שרי ג"כ ט"ז: (ה) לשמור. דשמירת ממונו ומי קצת

משנה ברורה

(ג) יותר מאמה. פי' (ד) שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכף רגל אחת הוא ג"כ חצי אמה וזהו באדם בינוני ששיעור פסיעה בינונית שלו הוא אמה (ה) ואדם הגדול ביותר כפי שיעור פסיעה שלו: (ד) אם אפשר וכו'. דבאי אפשר מבואר בס"ג דשרי: ב (ה) מותר. אפילו (ו) לכתחלה שזהו עונג שלהם: (י) וכן לראות. פי' (ז) שכל אדם מותר לרוץ כדי לראות דבר שמתענג בו: (ז) וכן מותר לטייל. אפילו (ח) אם כונתו להתעמל ולהתחמם משום רפואה מ"מ שרי כיון דלא מוכחא מילתא שעושה כן לרפואה אבל אסור לרוץ כדי שיתחמם לרפואה כיון דמוכחא מילתא ואסור משום שחיקת סממנין (ט) ויש מחמירין אפילו בטיול אם כונתו להתעמל לרפואה: ג (ח) לדלגו ולקפוץ. דילוג (י) מקרי שמפסיק רגליו בראשה וקפילה הוא היכי שקופץ שתי רגליו בב"א: (ט) ממה שיקיפנה. והיכי דא"א בדילוג וקפילה מותר לו להקיף (יא) אבל לעבור בה אסור דיש בזה חשש סחיטה ולא התירו לו אם לא בגוונא דס"ד וס"ו: ד (י) פני רבו. וה"ה פני אביו [גמרא] ועיין במג"א שכתב דאיש ואשה שוין במצות הקבלת פניס (יב) וגראה דאשה היינו דוקא בראשות בעלה: (יא) או פני מי שגדול. לאפוקי הרב אבל תלמידו דאסור ואם הוא תלמיד שצריך לו רבו באיזה דבריס הן מצד חדודו

באר היטב

(ג) יותר מאמה. פי' שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכף הרגל הוא ג"כ חצי אמה עמ"ש: (ב) מותר. אפילו לכתחלה מ"מ:
(ג) לטייל. אפילו כוונתו להתחמם אבל לרוץ אסור אם עושה להתלמיד שרי ג"כ ט"ז: (ה) לשמור. דשמירת ממונו ומי קצת

שער הציון

משמע הכי ועיין בבה"ל שכתבנו דאפשר דגם רש"י מודה לאיסור: (ד) מ"מ: (ה) פשוט וגראה דזה כונת הש"ס במה שאמר בשבת קי"ג אם יכול להניח את רגלו ולא קאמר קטמא שיעור אמת המים הוא דוקא חצי אמה כשיעור בין רגל לרגל אלא דבאמת תלוי בכל אחד לפי רגל שלו ובאדם גדול השיעור דיכול להניח את רגלו וכו' הוא יותר מאמה: (ו) מ"מ: (ז) ב"ח וא"ר וט"מ ומאמר מרדכי דלא כט"ז וכן משמע מביאור הגר"א ודע דפירושו של מ"א דמוהו בספר ט"מ ובספר מאמ"ר והפמ"ג נדחק מאד בשונו: (ח) מג"א ותו"ש ונלטש משמע קצת שמתמיר בזה ולשון התוספתא שהובא בב"י משמע כהמ"א: (ט) א"ר שמלבד כהלבוש אף דראיתו מהתוספתא אינה מוכרחת להמעיין אמנם ברמב"ם פכ"א מהלכות שבת הלכה כ"ח משמע קצת כוותיה ואם כן וכונתו כדי שיהיה אחד לאסול ממג"א משמע קצת דשרי אבן בני מיתא בהליה לאיסור ואף דטעמו משום דריצה גופא לא אסיבא עדיין תעונג וא"כ לפי מה דקוברים הרבה אחרונים בזה דלא כהט"ז ממילא שרי גם בזה כיון דהריצה הוא לצורך אכילה שהיא עונג שבת מ"מ אינו מבורר להיתר דאפשר דמה שהוא עושה פעולות כדי שיהא אחד לאחול הוא בכלל לרפואה: (י) הגר"א: (יא) א"ר וש"א: (יב) דהלא פני אביו דומה לפני רבו ולא עדיף מצות קבלת פניס משאר עניני כיבוד דאשה פטורה כשיש לה בעל: (יג) מהרש"ל וד"ח שם בפי' תרי"ג והט"ז ומ"א שם במקצתו: (יד) מ"א ובמוס' יסניס ביומא ע"ז ע"ב כתבו דמשום הפסד ממון לא גזרו משום סחיטה: (טו) ט"ז: (טז) גמרא:

הוציאו

מלבוש (יח) והוציאו כדרך שרגילין להוציא אותו דבר (ו) (יט) חייב וכל תכשיט שהוא רפוי שאפשר לו בקל ליפול (כ) אסור לצאת בו ואם יצא פטור ואשה לא תצא בתכשיטים (כא) שדרכה לשלפם (פי' להסירם מעליה) ולהראותם: הגה ועיין לקמן סימן ש"ג סעיף י"ח אם אסור אפילו בחלר או בבית ל הלכך לא יצא איש (כב) לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס (פי' מגן) (כג) ולא *) באלה ולא ברומח ולא בכלים שאינם תכשיט ואם יצא חייב חטאת (כד) ולא בשריון ולא בקסדא (פי' כובע של ברזל) ולא במגיפים[ב] (פי' אגפלאות של ברזל) ואם יצא (כה) פטור שהם דרך מלבוש (כו) [מ] ולא יצא בתפלין מפני (כז) שצריך להסירם כשיכנס לבית הכסא [נ] ולא יצא (כח) קטן במנעל גדול דלמא נפל ואתי לאתויי אבל יוצא הוא בחלוק גדול [ס] ולא יצא במנעל אחד אם אין לו מכה ברגלו דלמא מחייכי עליה ואתי לאתויי אבל אם יש לו מכה ברגלו [ע] יצא * (כט) באותו (ז) שאין בו מכה: ח * (ל) [פ] לא יצא במחט התחובה לו (לא) בבגדו בין נקובה (לב) בין שאינה נקובה [צ] ואם יצא (לג) בנקובה חייב

ל שבת ס"ג (*פי' כמו מקל של ברזל בארוך אמה ואלי ובראשו כדור מרוך) מ שבת ס' וס"ל נ שם קס"ל ס שם ס' ע שם ס"ל ובמ"ל בר רב הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק י"ט פ שם י"ל צ הרי"ף

משנה ברורה

מלוה הוא עפי' רמ"ח: (ו) חייב. פי' כרת במזיד ועפי' שמ"ה ס"ז דזה אינו בזה הזמן: (ז) שאין. וט"ז אוסר גם בזה ע"ש:

ביאור הלכה

הוציאו דרך מלבוש (יז) הרי לא הוציאו כדרך כל המוציאין שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאין אותו בידיס ולא דרך מלבוש: (יח) והוציאו כדרך וכו'. היינו שלא בשינוי: (יט) חייב. דע (יח) דכל מקום שנאמר בהלכות שבת חייב אם עשה במזיד[א] חייב כרת ובשוגג דהיינו ששכח שהוא שבת או שלא ידע שמלאכה זו אסורה חייב חטאת [ועיין לקמן סימן של"ד סכ"ו בהג"ה איך ינהג בזמה"ז] ואם שכח איזה דבר אחלו והוציאו בשוגג לר"ה אינו חייב עליה דמלאכת מחשבת אסרה תורה דהיינו שמוציאו בכונה אלא שאינו יודע שהיום שבת או שמלאכה זו אסורה ודיני ר"ה עיין לקמן בסימן שמ"ה ס"ז ובמש"כ שם: (כ) אסור לצאת בו. דילמא נפיל ואתי לאתויינהו ד"א בר"ה: (כא) שדרכה לשלפם. וחייבין דילמא בתוך כך אתיא לאתויינהו ד"א בר"ה: (כב) לא בסייף. ואפילו (יט) אם הוא חגור בתחתיו מפני שדרך הוצאה הוא כך בחול: (כג) ולא באלה. דומה למקל ורחשו עגול כמו כדור [ערוך]: (כד) ולא בשריון. מלשון ושריון קשקשים (שמואל א' י"ז): (כה) פטור שהם וכו'. ומ"מ (כ) אסור משום מרחיק העין שיתשדהו הרואים שרואה להלחם בהם בשבת וגם (כא) אפילו בחדרי חדרים אסור וכמ"ש בסמ"ה ע"ש: (כו) לא יצא בתפלין מפני וכו'. ומשמע דבביתו אין איסור להניח תפלין ודוקא במניחן שלא לשם מצוה אבל לשם מצוה אסור כנ"ל בסימן ל"א ועי"ש במ"ב סק"ה: (כז) שצריך וכו'. והיינו דילמא אתי לאתויי ד"א ומשמע דבלאו האי טעמא (כב) לא היה אסור לצאת בהם אף דקיי"ל שבת לאו זמן תפלין (כג) מפני שהם דרך מלבוש ועיין לקמן בסימן ש"ח סס"ד בהג"ה ובמ"ב שם ולעיל בסימן ל"א בבה"ל: (כח) קטן במנעל גדול. היינו אדם שהוא קטן במנעל שהוא גדול לו: (כט) באותו שאין בו מכה. הטעם משום דמו לא מחייכי עליה דידעי שאי אפשר לו לנעול המנעל בהרגל שבה המכה דמכתו מוכתת עליו ועיין בבה"ל: ח (ל) לא יצא. סעיף זה מיירי אפילו בפתח אדם שאינו אומן ועיין לקמן בסי"ב: (לא) בבגדו. אבל אם הוציאה בידו (כד) חייב בכל ענין האיש והאשה בנקובה ובשאינה נקובה: (לב) בין שאינה נקובה. דמחט (כה) לא הוי מכשיט לאיש בכל גווני ולכן יש איסורא לכו"ע: (לג) בנקובה חייב. ס"ל לדעה זו דבאיש דינו כמו באשה לקמן בש"ג ס"ט דנקובה הוי דרך הוצאה [ומה דלקמן בסי"ב מבואר דאפילו באומן פטור מבואר שם במ"ב] אבל באינה נקובה פטור (כו) דלאו דרך הוצאה היא להוציא כשהוא תחוב בבגדו כ"א בידו ומש"כ וי"א בהיפך טעמם דס"ל (כז) דבאיש מחט נקובה לאו דרך הוצאה היא כשהיא תחובה בבגדו (כח) שגגתי הוא לו שיאמרו עליו שהוא מהאי טעמא: (כז) הגר"א וש"פ: (כח) ואפילו אם הוא חייב ס"ל

שער הציון

(יז) רש"י בדף ס"ב: (יח) מ"א: (יט) מ"א: (כ) רש"י ס"ד: (כא) תו"ש והוא בפמ"ג: (כב) עיין במ"ש אקי"ב בסוף דבריו וכן הסכים הגר"א דמדינא אין איסור להניחן שלא לשם מצוה: (כג) בגמרא איתא האי טעמא דמשום זה פטור לכו"ע מחטאת ביאר בהן לר"ה: (כד) הסכמת כל הפוסקים ופשוט דבלי דרך הוצאה הוא לכל דבר ולא כמי שגבה מה: (כה) הגר"א: (כו) היינו אף דבאיש מחט שאינה נקובה ג"כ לא הוי מכשיט אפ"ה פטור מהאי טעמא: (כז) הגר"א וש"פ: (כח) ואפילו אם הוא חייב ס"ל

הגהות ותיקונים: א) ובלי התראה: ב) הביא ראיה: ג) במגפיים:

* ובשאינה נקובה פטור [ק]וי"א (מ) בהפך: ט [ר]לא יצא בטבעת (לד) שאין עליה חותם
* (לה) ואם יצא חייב ואם יש עליה חותם (לו) לרש"י פטור ולר"ת ולהרמב"ם מותר (לז) [ש]דאינו
תכשיט אלא לאיש אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה אסור גם לאיש. (לח) (וע"ל סימן ש"ג) סי"ח):
י [ת]טבעת שקבוע בה אבן וכן אם כתובים בה אותיות אין עליה חותם מיקרי שלא נקרא חותם
(לט) אא"כ (מ) חקוקים בה אותיות או (ט) צורות: יא [א]דבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו כגון
מפתחות נאות של כסף כמין תכשיט (מא) אסור שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא * [ב]ויש
מתירים (מב) אם הוא של (י) כסף: הגה ומ"מ (מג) אסור לצאת בחיק: הגה ומ"מ (מג) אסור לצאת בחיק של בתי עיניים שקורין בריל"ן

ורמב"ם שם ק"ח רש"י ורא"ש ר"ת שם ס"ג וכעולא ש ירושלמי לדעת הרז"ה ורא"ש וש"פ ת"ת כל בו
א עור לדעת י"מ הירושלמי כך והביאו הרא"ש שם ב שם

באר היטב

(מ) בהפך. אבל בידו חייב בכל ענין מ"א ועט"ז: (ט) צורות. שאינם בולטות דאל"כ אף בחול אסור כמ"ש בי"ד סי' קמ"א ס"ה:

(י) כסף. וה"ה נדן של כסף דרגילין להתקשט בו מ"ב. ואם יש בו סכין פשיטא דאסור מ"א:

ביאור הלכה

שאינה נקובה פטור אבל אסור ולפ"ז בנקובה דעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י והרא"ש והטור כולם שוים לפטור ועולה לפ"ז שפיר דלא תקשה מהיא דסי"ב וכמו שהתעורר ע"ז המ"א גופא בסקי"ט ומה שמירץ שם אינו מרווח וכמו שהקשה עליו בספר ממד משה והר שלום ובפמ"ג: * ובשאינה נקובה פטור. ואם נריך לו המתר לחבר שפתי המלבושים זה לזה יש לעיין אם מותר לאיש ועיין לקמן בסימן ש"ג ס"ט דלענין אשה מותר במתר שאינה נקובה במעמדת קישורים ועיין שם בטעם המ"א משום דהוא לצורך הלבישה וא"כ לכאורה ה"ה בחיש ואולם לדעה השניה דס"ל דבחיש חייב בשאינה נקובה אפשר דאין להקל מחמת זה בשאה שאני דבשאה בשאינה נקובה לכו"ע פטור וכמו דלא מקילינן מחמת זה בשאה לענין נקובה כן ה"ה בחיש לענין שאינו נקוב דבשניהם יש חיוב חטאת ויש לחלק דשם אין דרך להעמיד במחט נקובה משום דמיתליף משא"כ בשאינה נקובה י"ל דהוא דרך לבשה וצ"ע: * ואם יצא חייב. עיין בב"י בשם רמינו ירוחם והסכים עמו דלהיום שדרך האנשים לצאת בחול בטבעת שאין עליה חותם הוא בכלל תכשיט ופטור אבל אסור ועיין לקמן בסימן ש"ג סי"א שם העתיק דעת הר"ן לענין זה בשם יש מי שאומר משום דהוא עצמו ס"ל כר"י הנ"ל: * ויש מתירים בשל כסף וכו' אבל אם המפתח וכו' ויש שכתבו וכו'. מלשון זה משמע דמפתח של ברזל ומהשה שקטע ומחובר בסוף המגורה וכמו שפירשו האחרונים גרוע דרכו בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה גם בידיהו אסור משום דלא פנוג רבנן ואסרוהו גם בחיש: (לח) וע"ל סימן ש"ג סי"ח. היינו (לב) דשם נתבאר המיך לנהוג בזה בזמנינו ומשמע שם דאין למחות בחיש הנושא אותם ובחידושי רע"א כתב שם דבעל נפש יחוש לעצמו שלא לצאת בטבעת (לג) כלל: י (לט) אא"כ וכו'. דיכול למחוש בה אגרות: (מ) חקוקים. וה"ה אם האותיות על הטבעות בולטות דיבוא אח"כ על השעוה שוקע ג"כ מקרי טבעת שיש בה אותם (לד) אלא דנקט חקוקין משום צורות דבבולטין לפעמים בצורות אסור אף בחול להשהותה בביתו כגון שהיא צורה שלמה של אדם וכדאיתא ביו"ד סימן קמ"א ס"ה (לה) ויש שפירשו דהאי צורות לא איירי בצורות אדם כלל או כגון שהיה רק פרצוף מצד אחד דזה לכו"ע רשאי לעשות בין בולט ובין שוקע ומה דנקט חקוקין אורחא דמלתא נקט: יא (מא) אסור וכו'. היינו אפילו אם כונתו עתה לחלות על צואר לתכשיט ולנוי אסור מפני הרואה (לו) והיינו אפילו לדעת ר"ת והרמב"ם לעיל בס"ט דמתיר בתכשיט לאיש (לז) או דמיירי שהמפתח קבוע היטב בשלשלת שעל צואר ואין בקל למשלף אותו ולאחוי אפ"ה אסור מפני מראית עין: (מב) אם הוא של כסף. דכיון דאין דרך לעשות מפתח מכסף הרי עיקרו נעשה לתכשיט ואע"פ שגם משתמשין בו מ"מ עיקרו לתכשיט עשוי ומותר (מג) כשמוציאו לשם תכשיט אבל אם הוא עשוי מברזל ונתשת אע"ג דעשוי לנוי כעין תכשיט אסור לצאת בו דעיקרו לתשמיש עשוי שכן דרך כל המפתחות לעשות מברזל ונתשת [לבוש]. והנה אף דמדברי השו"ע משמע דדעתו כהדעה ראשונה מדקבעה בסתמא מ"מ אין למחות בזה אחרי דכתב הד"מ בשם האגור דבאשכנז נוהגין כהמתירין בשל כסף: (מג) אסור לצאת בחיק. היינו חיק של כסף וקבוע בשלשלת ולתלות על צואר לתכשיט דאז שמוציאם בידו

שער הציון

לר"מ [דפסק המחבר כוותיה בסי"ב] דפטור אם יולא תחובה בנגדו משום דגם הוא אינו בחול כ"א כשהולך במקום שרוצה להודיע שהוא חייב אבל כל שאינו הולך למקום זה אינו רוצה שתהיה המתנה תחובה בנגדו שידעו הכל שהוא חייב ולפעמים גם הוא לגמרי יחשב אותה [חמד משה] וכ"ז בחיש אבל בחשה לכו"ע דרך הוצאתה היא כן להיות תחובה בנגדה שכל אשה דרכה ותומנתה לתפור ולתקן בגדי בתה וע"כ אינה בושה כדבר וכמו שכתב התו"ש וש"פ: (כט) חמד משה וש"ל: (ל) אחרונים: (לא) גמרא: (לב) עיין שם בחידושי רע"א שמפרש כונת הרמ"א זה באופן אחר אבל בד"מ האריך משמע להדיא כדברינו: (לג) ועיין ברמב"ם פי"ט מה"ש שכתב ג"כ שאף דמדינא מותר לחיש לצאת בטבעת שיש עליה חותם נהגו העם שלא לצאת בטבעת: (לד) מ"א וכ"מ מהגר"א ואף דבשוקע אסור לחתום בה דיבוא על השעוה בולט וכמבואר שם ביו"ד ע"כ דסובריס דלעפ"כ תכשיט מקרי כיון דמותר להשהותה ויש עליה עכ"פ שם חותם ובספר חמד משה מפקפק ע"ז מאד דכיון דאסור לחתום בה אאמי מקרי טבעת של חותם דהטעם דהוי תכשיט משום דראוי לחתום בה אגרת בחול אלא מיירי בשאר צורות וכמו שכתבנו במ"ב: (לה) חמד משה הנ"ל וכ"כ בא"ר ובמאמר מרדכי והר שלום: (לו) ט"ז סק"ו ע"ש ולהט"ז ע"כ מיירי בשזה המפתח דרך ליכך בו החיש לבד דאל"ה בעשוי לחיש ולאשה הרי סתם המחבר בס"י[א] לאיסור ויותר נראה שזה קאי אפילו למאי דאיתא לקמן בס"ג סי"ח דהאידנא מקילינן לענין תכשיט אפילו דאשה ולזה רמז הא"ר בס"ק כ"ד: (לז) ב"י: (לח) דאלו הוציאו להשתמש בו בזמני אסור

הגהות ותיקונים: א) בס"ט:

אע"פ שהתיק הוא של כסף (מד) דהבתי עיניס בעצמם הם משוי (נ"י) ואם המפתח של נחושת וברזל אפילו מחובר וקבוע בחגורה אסור (מרדכי פרק במה אשה וב"י בשם תשובת הרשב"א) ויש שכתבו שנוהגין * (מה) כזה (יא) להתיר (נ"י בשם תשובת אשכנזית הרי"ף והאגורה וכן משמע בא"ז): **יב** [ג]לא יצא החייט (מו) במחט התחובה לו בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו (מז) ואם יצא (יב) פטור: **יג** (מח) [ד]לא יצא הזב (יג) (מט) בכיס שעושה להצילו מזיבתו שלא יטנף בה וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא תתלכלך בדם נדותה [ה]אסורה לצאת בו אם לא

באר היטב

(יא) להתיר. ודוקא כשקבוע בראש החגורה ועשו כמין זענקי"ל אבל כשקבוע באמצע חגורו אסור ב"ח. ואם תלוי המפתח בשלשלת כסף מותר עיין ט"ז: (יב) פטור. דאין דרך הוצאה בכך אבל בידו ובמקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים חייב עמ"א: (יג) בכיס.

משנה ברורה

בידו בלא"ה אסור אפילו תכשיט גמור [אחרונים]: (מד) דהבתי עינים בעצמם הם משוי. וה"ה (לט) בגדן של כסף אף אם הוא עשוי להתקשט בו אם יש בו סכין ולא אמרינן הסכין יהיה בטל לגבי הבגד שהוא של כסף או בתי עיניס לגבי התיק אלא אדרבה הסכין והבתי עיניס הם עיקר (מ) דהא אין אומרים נעשה בתי עיניס לתיק אלא נעשה תיק לבתי עיניס וה"ה בגד לסכין. והנה כ"ז מיירי לענין לשאת התיק של הבתי עיניס עם הב"ע שבתוכו על צואתו לתכשיט ולשאת הבתי עיניס גופא על חוטמו במקום שאין עירוב בודאי אסור בלא"ה דילמא יפלו מעליו ואתי לאתויי ד"א [ח"א]: (מה) בזה להתיר. ודוקא (מא) כשהוא מחובר וקבוע בראש החגור ועשו כעין זענקעל [הוא (מב) כעין קרס או (מג) מה שאנו קורין שפרלאנקעס°] לחגור בו דאז אמרינן כיון שהחגורה מדובק בברזל של המפתח והם כחמיכה אחת אע"פ שהברזל עשוי ג"כ כעין מפתח לנעול בו בטל המפתח לגבי החגורה אבל כשקבוע ומחברו באמצע חגורה אסור דאין המפתח בטל לגבי החור דאין שייך להאזור כלל (מד) וע"כ אותן האנשים שמורין לעצמן היתר לשאת בשבת מחמת שתלוי המפתח בברזל הקבוע בחגורה וכ"ש במה דתלוי רק בקשר של קיימא הוא טעות דאין היתר בלא אם המפתח גופא עשוי מתחלתו כעין זענקעל דוקא דאז בטל לגבי החגורה. ואם המפתח (מה) הוא של כסף והוא קבוע בחגורה באמצע אף דבזה אינו גוף אחד עם החגורה מ"מ יש מתירין־מלד שהוא תכשיט ויש אוסרים וכנ"ל בסי"ל. ולשאת את המורה שעות [אוהר, זייגער°°] בבגדיו חוץ לעירוב (מו) אסור לכו"ע שאין שייך ע"ז שם תכשיט כיון שאינו דרך מלבוש (מז) והמוציאו לר"ה חייב חטאת ואפילו אם הוא מחובר לרביד הזהב שנושא על צואתו שהוא תכשיט ג"כ (מח) אסור גמור הוא דהמורה שעות יש לו תשיבות בפ"ע ואינו בטל לגבי רביד: **יב** (מו) במחט התחובה וכו'. כל אלו הם שנותנים בני האומנות לסימן מאיזו אומנות הם בלאתם לשוק כדי שיכירום: (מז) ואם יצא פטור. דאין דרך הוצאה בכך אלא בידו (מט) דאפילו אומן דוקא כשהוא רוצה להכריז על עצמו שהוא אומן אז מוציא בכך אבל לא בשאר פעמים והא דפסק המחבר לעיל בס"ח בדעה ראשונה דבמחט נקובה המתובה לו בבגדו חייב אפילו כל אדם (נ) שם מיירי שתחובה בצד במקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים וכאן מיירי כשתחובה במקום שאין דרך הוצאתו לגמרי בכך רק לאומן כשרוצה להראות שהוא אומן לכן לא מקרי דרך הוצאה אפילו אומן כר"מ דס"ל הכי בגמרא ובביאור הגר"א לעיל בסימן רנ"ב בסופו פסק דהלכה כר"י דאומן־חייב ועיין בספר חמד משה שהוא מגדל דגם דעת הרי"ף והרא"ש מטין כן: **יג** (מח) לא יצא הזב וכו'. דדרך (נא) הוצאה הוא לאיש זה בחול ואעפ"כ לא מקרי זה בשם מלבוש דהוא עשוי רק להצילו מטינוף וכל אצולי מטינוף משוי הוא אם לא שהוא מלבוש גמור וכדלקמן בסי"ד: (מט) בכיס. וה"ה (נב) אם קושר מטלית בפתילה של כובע כדי לקנח

מתרגם: °טבעת עם וו °°מורה שעות

שער הציון

וכמו שביארתי בבה"ל: (לט) מ"א בשם המ"כ: (מ) ב"י: (מא) מ"א וט"ז וש"א: (מב) פמ"ג: (מג) מחה"ש: (מד) ט"ז ופשוט: (מה) ואם הוא של ברזל ותלוי בשלשלת של כסף באיזה קרס בסופו דעת הט"ז דהמתירין מתירין גם כזה דהכסף תכשיט והמפתח בטל לגבייהו והתו"ש חולק עליו ואוסר דכיון דהמפתח הוא תשמיש בפ"ע וגם אין גוף אחד עם השלשלת אינו בטל לגבייה: (מו) ח"א: (מז) זכרו ת"מ: (מח) עיין בבה"ל: (מט) רש"י: (נ) מ"א: (נא) גמרא ולהרמב"ם דפסק במשא"ל דחייב גם כזה חייב וכ"פ בחבורו: (נב) בה"ט בשם ש"ג:

כשם הר"מ וכ"כ הרא"ש ומה"ג ומה"ק וש"ע ג שבת י"א וכר"מ רמב"ם פי"ט ד שם ה שם

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט' פסק שפטור אבל אסור. ב) בשו"ע הרב סעיף ח' התיר אף הוא של כסף וקבוע באמצע החגורה.

ס"ד לפירוש המוס' סס ו טור ז סס ס"ה וכרבי יוסי ח כן מאמרו ר"י בס"ה ט סס במשנה ס"ז וכפי פירוש רש"י י תוספות והרא"ש ור"י וכן משמע מד' רש"י סס כ סס במשנה וכפי פירוש רש"י

יהא סינר עשוי כעין (נ) מלבוש * אבל אם קושרתו כדי (נא) שלא יכאב לה (יד) הדם ולא תצטער מותר לצאת בו: **יד** [י]דבר שהוא דרך מלבוש אפי' (נב) אם אינו לובשו אלא משום אצולי טינוף מותר לצאת בו בשבת: הגה ולכן מותר לנטות נגד מפני הגשמים או כובע על ראשו אבל אסור לאשה ליתן (נג) נגד על (טו) לעיפה מפני הגשמים (נד) דאין זה דרך (נה) מלבוש (הגהות מיימוני): **טו** [י]אין הקיטע יוצא בקב שלו דהיינו שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו [ח]ואינו עושה זה להלך בו שעל כל פנים צריך הוא למקלו אלא כוונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל (נו) כיון דאינו צורך הילוכו אסור: **טז** קיטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על [כ]כסא וכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדחף לפניו ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלוים וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת אין יוצאים בהם בשבת דאיידי דתלוים ולא מנחי אארעא זמנין דמשתלפי אבל בכסא (נז) וספסלים הקטנים שבידיו מותר לצאת. קטע בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארכבותיו ועושה [כ]סמוכות של עור לשוקיו (נח) יוצא בהם בשבת: הגה וכן מותר לנאת במנעל (נט) של עץ * שהרגל נכנס בו וליכא למיחש שיפול (ר' יהושע מ"ה) (ס) וכן בפנטני"ש דמשתלפי במהרה וממילא (רשב"א סימן תר"ז) (טז) (סא) ויש מחמירים ואוסרים (מגור) ולא ילך מדש יחף בשבת (סב) במקום שאין דרך ליל

באר היטב

וה"ה אם קושר מטלית בפתילה של כובע כדי לקנח בו עיניו כמו כן אסור ש"ג: (יד) הדס. שלא יפול על בשרה ותתייבש עליה ונמצא מצערה תוס': (טו) לעיפה. פתא ט"ז דוקא על הלעיף לחוד

ביאור הלכה

לו ג"כ תשיבות גדול ולא גרע מאצולי משי לקמן בסל"ח דאמרינן דמשיבי ולא בטלי וכ"ש בעניננו. והארכתי בכל זה להוליא מדעת גדול אחד שכתב להקל בזה אגב שיטפיה ולא הבין לדבריו שוס טעם ורחיה ויותר אתפלא שכתב שם בעצמו שהאחרונים אסרו דבר זה וגם החכם צבי מכללם ואין חלק עליהם בסברא בעצמה. היולא מדבריו דבכל גווני אין לד להקל בזה ובפרט לדעת כמה פוסקים יש גם בזמנינו דין ר"ה גמורה כמבואר לקמן בסי' שמ"ה ע"ש במ"ב ובה"ל ויש בזה תשש חיוב חטאת דדרך הולאה הוא בכך ומצאתי בקש"ע שגם הוא כתב כדבריו דאין להתיר אפילו ברגיל זהב והבין שגם הגאון מהר"ל העלער הורה כן: * אבל אם קושרתו וכו'. אבל בלא קשירה לא מתקיים ובסימן ש"ג סט"ו מבואר דבמוך שהתקיעה נדחה בתוכו מקום שרא אף בלא קשירה שם[א] מתקיים אבל הכא לא מתקיים בלא קשירה כיון שאינו תלוי רק לפניה [מ"א ומו"ש]: * שהרגל נכנס בו. ר"ל אע"ג דבגמרא משמע דבשל עץ גזרינן דילמא משמטיו מרגלו מפני שאין מהודק היינו בזמנם שהיה קשור העיקר בשוק ולא היה הרגל נכנס בו משא"כ בשלנו. ולענין סנדל של שעם לפי הרי"ו בודאי מותר לנאת בו לכו"ע אפילו לאמן דאוסרים בשל עץ.

משנה ברורה

לקנח בו עיניו אסור: (נ) מלבוש. מלפניה ומלאחריה (נג) כעין מכנסים בלא שולים דכיון דדרך מלבוש הוא מותר בכל גווני וכדלקמן בסי"ד אבל כשהיא לפניה לבד או שהיא מאחריה בלבד וקושרתו בלצועות לפניה בכה"ג לא מקרי מלבוש ואסור: (נא) שלא יכאב. היינו (נד) שלא יפול על בשרה ויתייבש עליה ונמצא מצערה ולכן מותר דכיון שכונתה בשביל צער אפילו בלא עי"ז מטינוף ג"כ דרך מלבוש הוא (נה) כשאר מלבושים שהם עשויים להגנת הגוף ומותר: **יד** (נב) אם אינו לובשו וכו'. ר"ל שלובשו מלמעלה על בגדיו כדי שלא יטנפו אעפ"כ מותר ומה שסייס אח"כ בהג"ה נגד מפני הגשמים או כובע וכו' היינו ג"כ אפילו שמושיף לבוש נגד מלמעלה לבגדיו רק מפני הגשמים ובלתי זה לא היה הולך בו כגון שהוא נגד עב וגם מאד כשק וכן כובע היינו שלובש מלמעלה כובע גדולה על כובעו כדי שלא יטנף אעפ"כ שרי כיון שהוא דרך מלבוש [ב"י בסוף סימן ש"א וכ"כ ש"א]: (נג) בגד על צעיפה. היינו אם אינו דרך מלבוש (נו) רק שמונח על ראשה לבד כמו בחתיכת בגד פשתן קטנה אבל אם מתעטפת בו (נז) גם קלת מגופה הוי דרך מלבוש ושרי אף שהוא לאצולי טינוף כמש"ל ואפילו אם הוא בגד גרוע בשק וכדלקמן בסכ"א ושרי אף לעשירות כיון דלעניות חזי משיב גם לעשירות מלבוש: (נד) דאין זה וכו'. ואם (נח) כונתה שלא יפערו אותה הגשמים שרי בכל ענין אף שממילא נלנת עי"ז מטינוף בגדיה ובלבד שתקשרנה יפה: (נה) מלבוש. וע"כ אסור לאיש לנטות הכובע בפאטשיילע° [מ"א]: **טו** (נו) כיון דאינו וכו'. היינו (נט) דע"כ חיישינן דילמא משתליף מרגלו ואתי לאתויי ד"א: **טז** (נז) וספסלים הקטנים שבידיו. היינו שנשען עליהם בעת שנדחף לפניו ושרי (ס) דהוא דומיא דמיגר עם מקל בסעיף י"ז: (נח) יוצא בהם בשבת. דלא שייך כאן דילמא משתליף: (נט) של עץ. היינו אע"ג שאין בו עור כלל אפ"ה מקרי מנעל ועיין בביאור הגר"א ובפמ"ג שהקשו מהא דלקמן סימן תרי"ד ס"ב דמשמע דדוקא במחופה עור מלמעלה אבל של עץ לבד לא חשיב מנעל ועי"ש בביאור הגר"א מה שתירץ בזה לישב דעת השו"ע לחלק בין שבת ליום כ"ל אבל מ"מ לדינא משמע דמלבד בהרמב"ן דשל עץ[א] לבד לא חשיב מנעל אף לענין שבת: (ס) וכן בפנטני"ש. היינו מה שקורין בלשונו פאנטאפי"ל°° דאע"ג דמשתלפי במהרה וממילא [היינו ע"י חלילה בידים ובלא התרת קשר] מ"מ כיון (סא) דמחופה עור הוא מהודק קצת ולא חיישינן דילמא יפלו ואתי לאתויי: (סא) ויש מחמירים. היינו (סב) בפנטני"ש ומטעם דילמא משתליף והט"ז לקמן בס"מ כתב דלא חיישינן לזה (סג) דהא אין דרך לילך יחף בר"ה והתו"ש מפקפק קצת בדבריו ע"ש וגראה דבמקום רפש בודאי אין להקל אך לכו"ע אם שכח ויצא בהן לר"ה (סד) א"ל להסירן אבא מהלך בהן עד שמגיע לביתו (סה) וכן הדין בכל הני שאסורין משום דאתי לאתויי: (סב) במקום שאין דרך וכו'. ובד"מ משמע (סו) דאפילו במקום שדרכם לילך יחף בחול בשבת יבלי

מתרגם: °מטפחת °°נעלי בית

שער הציון

(נג) [מ]רדכי: (נד) מ"א בשם התוספות: (נה) אחרונים: (נו) מ"א ותוספת שבת ועיין לקמיה: (נז) הגה במ"א ותוספת שבת מזכר פתם דעיטוף פני ומשמע דרק הגהה בעצמה אסור אבל עיטוף אף ראשה בלבד ג"כ שרי אך בפמ"ג משמע דכונת המ"א שיהיה מעוטף ג"כ קצת מגופה ואפשר דכונתו להשוות דעת המ"א עם הט"ז ובמ"א דאתי דאתי שיהיה מעוטף גם רוב גופה ולא ידעתי מניין לו גם בב"י לא משמע כן: (נח) מ"א: (נט) הגר"א ותו"ש ולא כיש מי שרוצה לומר דהוי משוי[ל] (ס) הרא"ש: (סא) מ"א: (סב) כן משמע בד"מ: (סג) ובמקום שדרך איזה אנשים לילך יחף משמע בפמ"ג ובתו"ש דגם הט"ז מודה דלהם מחמירין יש להחמיר: (סד) מ"א והטעם משום כבוד הבריות [תו"ש]: (סה) מ"ר: (סו) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) דשם: ב) חסר תיבת "הגהות":

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב פסק דמותר, ויש מקומות שנוהגין להחמיר, ואף למחמירים אם שכח ויצא אינו צריך להסירם ברה"ר. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב כמו הח"א רוב גופה. ג) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב דדעת המחבר דהוי משוי.

הלכות שבת סימן שא

יחף ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחול בלתי דבר אחר שיזכור על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו (כל בו): **יז** [ל] חיגר * שאינו יכול לילך (סג) בלא מקל מותר לילך בו אפי׳ אינו קשור בו * (סד) אבל אם אפשר לו לילך זולתו (סה) ואינו נוטלו אלא (יז) [ג] להחזיק עצמו (סו) אסור (וחולה שעמד מחליו (סז) דינו כחיגר): **יח** [מ] סומא (סח) אסור לו לצאת (יח) [ג] במקל: **יט** מי שהוא אסור (סט) וכבלים (פי׳ כעין טבעות גדולים שקוגרים בהם הרגליים) ברגליו [נ] מותר לצאת בהם: **כ** (ע) אין יוצאים [ס] באנקטמין [ע] והוא כמין חמור שעושים הליצנים ונראה כרוכב עליו והוא נושאו והולך ברגליו [פ] ולא בקשרים והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בטיט [צ] ולא בפרמי והם כמין צורת פרצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות: **כא** [ק] אין יוצאים (עא) בתיבה וקופה

ל תוס׳ סס וכ״כ הרא״ש והרי״ן והמרדכי וס״פ מ מלה כ״ה ג טור והמרדכי וסמ״ג וש״פ ם שבת ס״ו בתשובה ע פי׳ רבי אהרן סס בגמרא פ לפי׳ רב״א) פפא סס וכפירש״י צ לפירוש רבה[2] בר רב הונא סס והרמב״ם בפי״ט סס ק תוספתא בתחילה הרי״ף והרא״ש

באר היטב

אין צריך להסירן. וט״ז מתיר בכל ענין: (יז) להחזיק. כ״ל דאם הולך במקום שיש חשש שיפול כגון מחמת שירדו גשמים והמקום משופע או בחורף על המים הנגלדים שקורין אייז״ז מותר לצאת במקל דבעית לילך סס ט״ז: (יח) במקל. כיון שיוכל לילך בלא מקל. וזקנים שמנענעים גופם אסורים לצאת במקלות כדי לילך דרך ישר אבל אם הזקן כל כך שאי אפשר לילך זולת המקל מותר לצאת שהמג״א לא כ״כ רק לישב הטור מקושית הב״י אבל דעת הרי״ף והרמב״ם דבשבת לא שייך זה דבמקום שיש עירוב אפילו אין רגים צריכים מותר ולכן כתב דבעיר המוקפת חומה ויש עירוב בחופן שאין איסור הוצאה מותר להנשא בכפה שקורין פאטשעז״א שטוענין אותו בין שני ידיהם ואפילו אין רגים צריכים לו ע״ש ובנו״ב מ״ת סימן כ״ח שהזכרתי לעיל ס״ק י״ז[2]:

שערי תשובה

קשורה שמיב הרגל בחשבון כי זה דרך מלבוש כמו הוזי״ן בענדי״ל °° כו׳: [ג] להחזיק. עבה״ט ועיין בשו״ת נו״ב מ״ת סימן כ״ח דבראוב שיש שם קצת אי״ז אם אין המקום משופע אין מבואר בט״ז להתיר וגם על גוף דברי הט״ז כתב הא״ר שאין דבריו מוכרחים ומ״מ העושה כזאת אין לקרותו מחלל שבת ואם הוא עיר מעוברת והאדם הנושא אותו דרכו בכך מותר לא מיבעיא אם הוא מקל תפארה אלא אפילו מקל של עץ פשוט דלא שייך בו מכשיר ע״ש: [ג] במקל. עבה״ט ועיין במג״א מ״ש בס״ק כ״ז לישב הטור שבתב יוצאין בכפה כו׳ מיירי במקום שיש עירוב ועיין בשו״ת נו״ב מ״ב שהמג״א לא כ״כ רק לישב הטור מקושית הב״י אבל דעת הרי״ף והרמב״ם דבשבת לא שייך זה דבמקום שיש עירוב אפילו אין רגים צריכים מותר ולכן כתב דבעיר המוקפת חומה ויש עירוב בחופן שאין איסור הוצאה מותר להנשא בכפה שקורין פאטשעז״א שטוענין אותו בין שני ידיהם ואפילו אין רגים צריכים לו ע״ש ובנו״ב מ״ת סימן כ״ח שהזכרתי לעיל ס״ק י״ז[2]:

משנה ברורה

כדי שיזכור שהוא שבת ובב״ח איתא דגם יש בזה משום עונג שבת (סז) וה״ה דביו״ט צריך ליזהר בזה דעונג שבת ויו״ט שוין ועיין סימן ב׳ דגם בחול מדת נגיעות הוא אלא לילך יחף: יז (סג) בלא מקל מותר. דכיון דאינו יכול לילך כלל בלא מקל (סח) הו״ל כמעבל דידיה: (סד) אבל אם אפשר וכו׳. וכן (סט) זקן ההולך בביתו בלא מקל וכשיוצא לחוץ נשען על מקלו מחמת תשות כחו ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו אע״פ שגופו מתנענע אסור דהוי המקל אצלו כמשוי כיון דבביתו הולך בלי מקל אבל אם הזקן כ״כ דא״א לו לילך כלל בלי מקל מותר: (סה) ואינו נוטלו וכו׳. וכשאדם הולך במקום שיש חשש שיפול מחמת שירדו גשמים והמקום משופע או שהולך בחורף על המים הנגלדים [שקורין אייז״ז°] ומפחד שמא יפול מותר ג״כ לצאת במקל דדמי לחיגר [כ״כ הט״ז] ואליבא דרבא כתב עליו דאין דבריו מוכרחים (ע)[א] וגם בעוד אחרונים דאיתי שדעתם שאין להתיר בזה רק במקום שיש עירוב: (סו) אסור. ואפילו הוא מקל תפארת שנושאו לכבוד (עא) אסור דאף שהוא מכשיט לא הותר לישא מכשיט בידו וע״כ מה שנהגו החשובים לצאת במקל שבידם אסורים לצאת בהם בשבת חוץ לעירוב אבל תוך העירוב מותר אם נושאו לכבוד (עב) או שיש בו צורך קצת אבל בלא צורך כלל (עג) איכא זילותא דשבת: (סז) דינו כחיגר. היינו דאלו ג״כ אם יכול לילך בלי מקל [נ״י בסימן תקכ״ב]: יח (סח) אסור לו לצאת. היינו (עד) חוץ לעירוב והטעם דעצם הליכתו אפשר לו לילך בלי מקל ואינו נוטלו אלא לישר פסיעותיו: יט (סט) וכבלים וכו׳. דמחשב לו (עה) כמו מלבוש דדרך הליכתו הוא כן ובטלים הם לגבי הגוף שהוא לבוש בהן (עו) ולא חיישינן דילמא נפיל מרגליו ואתי לאתויי דמקמתא כיון דאסור בהם בודאי הם בחוזק על רגליו ולא יפלו: כ (ע) אין יוצאין באנקטמין וכו׳. וכלל זה הטעם (עז) מפני שאין זה דרך מלבוש (עח) ואם הוליא בזה וכן בקב הקיטע הנ״ל פטור (עט) מפני שלא הוליא כדרך המוליאין: כא (עא) בתיבה וכו׳. כגון שרוצה להגן על עצמו מפני הגשמים והטעם

מתרגם: °קרס °°שרוך (גומי) של המכנסים

שער הציון

(סז) פמ״ג: (סח) רא״ש מלה כ״ה: (סט) מ״א וש״ח ומ״ש אבל אם הזקן וכו׳ כ״כ הא״ר וש״א: (ע) תשובת גור אריה מ״א סימן סמ״ך וגם הפמ״ג הקשה על רא״ש הט״ז מלבתף דשרי התם היכא דבעיתא דהתם מיו״ט הוא רק משום זילותא משא״כ בשבת דיש בו משום איסור משוי מנ״ל להקל מפני דבעית [ומה שמירץ דהכא הוא רק איסור משום דאתי לאתויי ז״א כמו שהבאתי בבה״ל בשם אור זרוע] וגם הגאון ר׳ יוסף שאול בהגהותיו כתב דכונת הט״ז גופא להתיר הוא רק דוקא חוץ העירוב: (עא) מ״א ואף דא״ר שדי נרגא בראיית המ״א ומלבד די״ל דכיון דבזה דרך התכשיט הוא כך לישא בידו מותר לכתחלה מ״מ קשה להקל בזה אחר דכמה אחרונים העתיקו דברי המ״א ועוד הלא בזה המקל עשוי לתכשיט ולהשתמש וכמו שכתב המ״א וע״ז לא השיב הא״ר כלום: (עב) מ״א ותפארת ישראל: (עג) כ״כ המ״א וגם המ״א ותפ״י ועוד אחרונים ואף שראיתי בשע״ת שהביא בשם נו״ב וגם בא״ר דאפילו אם אינו מכשיט מותר חוץ העירוב ולא אמרינן דהוי זילותא דשבת בנרכי יוסף בשם הרדב״ז אינם בהדיא דאפילו חוץ העירוב איכא זילותא וע״כ בודאי הנכון לנהוג כמ״ש הא״ר דיהיה עכ״פ צורך קצת: (עד) דלא גרע ממה שהתירו אחרונים בשאר כל אדם חוץ העירוב אם יש בו צורך קצת: (עה) מ״א בשם המרדכי והנה מקורם הוא ממה שאמרו שבת ס״ג ע״ב ועשו להן כבלים והטילו שלשלת ביניהן ואפ״ה לא מחייב עליהן חטאת במתניתין רק איסורא בעלמא דילמא שלפא ומחוא והכא לא שייך זה וכמו שכתב כ״ז בביאור הגר״א ולענ״ד לא אבין דהתם השלשלת תשמיש אדם הוא שהוא צורך הגוף שלא יהיו בתוליה נושרות וכדפירש רש״י שם וע״כ לא הוי כמשא משא״כ מה דלו בעצמו אין צורך כלל בזה ומ״מ יש לישב דין זה [כיון שסתמו כן הרבה ראשונים להלכה] מהטעם שכתבתי במ״ב ואולי דגם כונת המרדכי לזה: (עו) שם: (עז) רמב״ם פי״ט מה״ש: (עח) שם עי״ש ומשמע דאחרוייהו קאי: (עט) כן פירשו

הגהות ותיקונים: א) רבא בר פפא: ב) רבא: ג) ב׳:

ליקוטי דברי חרב א) בשו״ע הרב בקונטרס אחרון אות ו׳ פסק לאסור, דלא כהט״ז.

ומחצלת אבל יוצאים (יט) (עב) בשק ויריעה וחמילה (עג) (פי׳ בגדים גסים): **כב** * יוצאים (עד) במוך וספוג שעל המכה לפי שהם מרפאים הילכך הוי כמו תכשיט וכן בקליפת שום ובצל או (עה) באספלנית ומלוגמא ורטיה שעליה ואם נפלו מעליה (עו) לא יחזירנה וכ״ש שלא יתנם בתחלה אבל אסור (כ) לכרוך חוט או משיחה (עז) על המכה לצאת בו דכיון שאינם מרפאים הוו משוי אבל באגוד שכורך על הרטיה שלא תפול מעליו יכול לילך בו (עח) וקושרו ומתירו: **כג** שהבנים יוצאים בזגין (פי׳ כמין פעמוטים קטנים) (עט) * ᵗהארוגים להם בכסותם אבל אם (פ) אינם ארוגים לא: הגה ולא מהני הא דמחובר לכסות (פא) רק בדבר * שדרכו להיות מחובר שם מיבר שם דבר (פב) שאין דרכו בכך לאחר גזרו אינו אריג (פה) כיון שהוא גוי לבגד לא הטריחו חז״ל להפסיד אותו ולהתגנות: (פב) שאין דרכו בכך

ר שם ופסק ש שבת ס״ו ת שם ס״ז וכרבא שם *) (בשלטי גבורים כתב והוא שהפרס במלבוש ב׳ תכיפות דהוי כאלו אריג וכ׳ טעם על זה ע״ש)

באר היטב

בו. ופשוט מה שנהגו החשובים לילך במקל שבידם אסורים לצאת בהם בשבת אבל במקום שיש עירוב נ״ל דמותר אבל אינ בעלמא שאינו נושא לכבוד אפי׳ במקום שיש עירוב אסור דאיכא זילותא דשבת מ״א ע״ש [וכמ״ל אליהו רבה דמה רמ״ת מ״א ודעתו להקל ע״ש]: (יט) בשק. מפני שדרך לצאת בו מפני הגשמים ולכן אף בלא גשמים נמי שרי הרא״ש: (כ) לכרוך חוט. דאינם בטלים

ביאור הלכה

אין שם מגעל ותכשיט על המקל וכן בחוט זרוע כתב בהדיא דהוי כמשוי: * יוצאים במוך וספוג. עיין במ״ב והנה השו״ע העתיק כל זה הלשון דסעיף זה מלשון הטור וגראה דהטור שסיים ע״ז לפי שהם מרפאים וגע״כ מיירי התוספתא לדבריו בספוג ומוך ישנים [עיין לקמן בשכ״ח סכ״ג] שהם מרפאים הוא אזיל לשיטתיה דס״ל דדבר שאינו מרפא אע״ג דמגין על המדם מלגער הוי משאוי כדמוכח לקמן בסכ״ח [וכמו שמאר המ״א שם] דהוא ג״כ מלשון הטור ולדידיה ע״כ מיירי הברייתא בשנתנו כבר מבע״י ולא נפל דאל״ה אסור להחזיר בשבת משום רפואה אבל לפי דעת הרמב״ם דאף בדבר שאינו מרפא אלא שמועיל כדי שלא ישרט המכה ג״כ מותר לצאת בו וכמו שכתב הגר״א בביאורו בסעיף זה מיירי התוספתא זו גם במוך וספוג חדשים שאינם מרפאים אלא שמועיל כדי שלא ישרט המכה וכדלקמן בסימן שכ״ח ס״ג[א] ע״ש דג״כ מותר לצאת בו וגם מותר להחזיר אותם לכתחלה בשבת ובתוספתא נאמת לא סיים בספוג ומוך דאם נפל לא יחזיר כמו בגיאן וזה סעד לשיטת הרמב״ם דמותר לצאת אפילו באותם שאינם לרפואה אלא למנוע נער והברייתא כולא דין יציאת מוך וספוג בכל גווני דהיינו אפילו בחדשים שאינם מרפאים וע״כ לא קיימה דלא יחזור[ב] כמו בגיאן דהא אין זה משום רפואה: * שדרכו להיות מחובר. וע״כ מותר לצאת בכיסין התפורים בהבגד לגבי הרטיה משא״כ בחוט או משיחה דמשיבי ואינו בטיל לגבי המוך וספוג ובגיאור הגר״א כתב דלדעת הרמב״ם אינו אסור בחוט ומשיחה כ״א כשכורכו על המוך וספוג (פד) לצאת בו [דמשום דחשיבי לא בטל] אבל (פה) על המכה ממש אפילו היה כרוך חוט ומשיחה או שאר דבר תשוב מותר לצאת בו דאף דאינו מרפא מ״מ הרי מועיל שלא ישרט המכה וע״כ לא הוי משוי והבא לדיה לדבריו מלשון התוספתא ומשמע מינה שהוא סובר כן להלכה וכן משמע דעת כמה אחרונים וכמו שאכתוב לקמן בסכ״ח במ״ב ע״ש: (עח) וקושרו ומתירו. דהלא בגאר אין זה משוי שלא לבני מלכים. ולכן (פו) לא חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי ואפילו אם הם זגין של זהב שאינו עשוי אלא לבני מלכים (פז) ג״כ לא חיישינן דילמא מחייבי עליה ואתי לאתויי בידו כיון שהוא ארוג: (פ) אינם ארוגים לא. ואפילו (פח) הם קשורים להכסות (פט) וכ״ש בזוג שבגאר דאסור לצאת (צ) דחיישינן דילמא מיפסק מהכסות או מגואר ואתי לאתויי וכ״ש אם הם של זהב דחיישינן דילמא מחייבי עליה (צא) להחזיקו כיוהרא דאינו עשוי אלא (צב) לעשירים ואתי ליטלן ולאתויי ביד וכתבו בתוספות בשם הריב״א (צג) דאפילו בגים קטנים (צד) שאינם עשירים אסורים לצאת בזוג של זהב שאינו ארוג בכסות או התלוי בגואר דחיישינן דילמא מחייבי עלייהו וא״א שלא ישמע אביהם ויטלם ובמון כך אתי לטלטלם ד״א בר״ה והביאם המ״א וא״ר: (פא) רק בדבר וכו׳. דהיינו כגון זוג שהדרך היה בזמניהם להיות בכל הבגדים לגוי לכך שרי באריג שלא גזרו אטו אינו אריג (פה) כיון שהוא גוי לבגד לא הטריחו חז״ל להפסיד אותו ולהתגנות: (פב) שאין דרכו בכך

שער הציון

האחרונים [שלחן ע״ש והפמ״ג] ובאמת בקב הקיטע לפי מה דמסיק ביומא ע״א ע״ב דכו״ע מגעל הוא בלא״ה פטור בקב קיטע אלא משמע דהרמב״ם ס״ל כהפוסקים דס״ל כריב״ג בשבת ס״ו דמגעל של עץ לאו מגעל הוא: (פ) בגמרא דף ס״ב ע״א: (פא) הרא״ש: (פב) מ״א וא״ר ותו״ש והנה בביאור הגר״א משמע דהוא סובר הפירוש בהטור כהב״ח דדוקא על המכה מ״מ לדינא משמע דגם הוא מסכים כן ע״פ שיטת הרמב״ם: (פג) האחרונים הנ״ל וגם לדעת הגר״א אליבא דהרמב״ם שמסכים כוותיה ג״כ הכי הוא: (פד) היינו הילילה בם אסור אבל הכריכה גופא אינו איסור כי אין החוט והמשיחה מרפא ולענין מוך וספוג עיין לקמן בסימן שכ״ח סכ״ג: (פה) וכן מלבד ג״כ בספר נהר שלום בפירוש הרמב״ם: (פו) שבת נ״ח ע״א והיינו אפילו בבגים גדולים לפי מה דמסיק הגמרא בדף ס״ז דמיירי באריג בכסותו וכן מוכח בירושלמי פ׳ במה אשה שם: (פז) גמרא וגם בזגל זהב מיירי שם בדפירש״י שבשה וגם בתוספות נ״ש ע״א ד״ה מאי שנא: (פח) מ״א בקל״ד: (פט) גמרא נ״ח וגם בירושלמי שם: (צ) ומתמת טעם זה אפילו בבני מלכים אסור וזה טעם הב״ח שאסר באין אריג לכל: (צא) רש״י: (צב) כן מוכח בירושלמי שם דבני מלי לאו דוקא וה״ה בני עשירים: (צג) היינו דאף בבדידהו ליכא למיחש דילמא יופסק ואתי לאתויי דהרי הוא קטן והאיסור לא ספינן ליה בידים אפ״ה אסור: (צד) ובפמ״ג מסתפק דאפשר דאפילו בקטנים עשירים אסור משום דלא פלוג ולא משמע הכי בירושלמי: (צה) תוספות והובא במ״א:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל סכ״ג: ב) יחזיר:

הלכות שבת סימן שא

פרק במה מדליקין

ואומן עגולים ירוקים שגזרה המלכות שכל יהודי ישמר מ׳ מהן בכסותו (פג) מותר לנתן בהן אפילו אינו תפור בכסותו רק מחובר שם קצת (מ״ז) וכן מותר לנתן במטפחת שמקנחין בו האף שקורין (כא) פצולי״ט (פד) אם מחובר (פה) לכסות והא דמותר לנתן בזגין המרוגין * דוקא שאין בהם עינבל ואין משמיעין קול (הגהות אלפסי סוף פרק במה מדליקין): **כד** יוצאים במיני עשבים (פו) [א] שקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה: **כה** (פז) [ב] אין יוצאין בקמיע שאינו מומחה ואם הוא מומחה (פח) יוצאין בו (פט) לא שנא [ג] אתמחי גברא ולא קמיע כגון שכתב (צ) לחש אחד בשלש אגרות ורפאו

א שם ס״ו במשנה ב שם ס׳ ג שם ס״ל וכרב פפא

באר היטב

לגבי ספוג כמו אגד של סמרטוטין מ״א: (כא) פצולי״ט אם מחובר לכסות בתפירה ולקלת פוסקים בתפירה שתי תכיפות (עי׳ כנה״ג ובאר שבע) אז בטל לגבי בגד אבל באותן שמתברין הפצולי״ט בחגור בקשר שאסור להתירו לכסות. וכ׳ הב״ח דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפירה שתי תכיפות (עי׳ כנה״ג ובאר שבע) אז בטל לגבי בגד אבל באותן שמתברין הפצולי״ט בחגור בקשר שאסור להתירו

משנה ברורה

בכך, היינו (לו) דגזרו מחובר אפו אינו מחובר ועיין במרדכי שם שסייס דאפשר דבכלל משוי הוא וחיוב חטאת נמי יש בזה דאינו בטל לגבי הבגד כיון שאין דרכו בכך (לז) וכן משמע בתשובת הרשב״א שהובא בב״י שכל דבר שאין צורך להבגד ואין תשמיש להבגד אינו בטל לגבי הבגד והרי הוא כאלו מוליאן לבדו בלא הבגד וחייב: (פג) מותר לצאת בהן. דחשיב מלבוש (לח) כיון שדרך לצאת בו כל ימי השבוע (לט) ולא חיישינן דילמא יתבייש ושקיל ליה ואתי לאתויי שאימת מלכות עליו (ק) גם לא חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי כמו בזגים שאינן מרוגים שאין זה תשיב[ד]:(פד) אם מחובר וכו׳. כאן בעינן (קא) שיהיה מבע״י תפור היטב להכסות (קב) או עכ״פ שיהיה תפור בשני תכיפות דאז הוי כמו אריג יחד וכנ״ל בריש הסעיף [דאלו״ה חיישינן דילמא מיפסק ואתי לאתויי (קג) כמו בזגים ואע״ג דהוא דבר שאינו לא מלבוש ולא תכשיט מ״מ לא תשיב כמשי (קד) דדרך היה בזמניהם לתפור כן להכסות הלכך בטל הוא לגבי בגד ולפ״ז בזמנינו שאין דרך להיות הפאלייע״ט תפור בהבגד לא בטיל הוא לגבי בגד ואסור וכ״כ בספר זכרו תורת משה ובספר מעה אשר ויש שכתבו (קה) לפי שהפאלייע״ט הוא דבר שאינו תשוב בטל הוא לגבי הכסות כשתפור בו] וקשירה בעלמא להכסות אז להחגור אפילו קשרו מבע״י (קו) בקשר של קיימא ג״כ אסור לנתן בו כיון שאינו חוגר עצמו בהפאלייע״ט ומי שרוצה להיות הפאלייעט עמו ולא תפרו להכסות מבע״י אין לו היתר שיעשה עתה ממנו כעין חגורה לחגור בו כיון שיש לו חגורה ואגורה ע״ג חגורה אסור כדלקמן בסעיף ל״ו אלא יחבר ראש הפאלייע״ט בראש החגורה בעינבה ויהיה כחגורה ארוכה ויחגור עצמו בו כל זמן שהולך ברחוב [ט״ז וש״א] ויש (קז) מאחרונים שמפקפקין בזה וסוברין דקשר שאינו של קיימא לא מהני לזה וע״כ לכתחלה טוב לעשות עצה זו גופא מע״ש ויקשרנו בקשר של קיימא להחגורה בראש דיתשב כחגורה ארוכה לחגור בה בשבת: (פה) לכסות. דוקא לכסות אבל אם תפרו לחגורה אינו מועיל דאינו בטל לגבי חגורה אא״כ יתפרנו בראש החגורה ויחגור עצמו בו וכנ״ל ועיין לקמן בסעיף ל״ו ל״ז מה שכתבנו במ״ב מענין זה: **כד** (פו) שקושרים אותם בקשרים. דהוא ג״כ בכלל (קח) קמיע מומחה כדאיתא לקמן בסכ״ה דאחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין (קט) ותכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו ועיין לקמן בסכ״ה מתי נקרא קמיע מומחה: **כה** (פז) אין יוצאין וכו׳. ועיין לקמן סימן ש״מ במ״ב ס״ק קכ״ט מה שכתבנו שם: (פח) יוצאין בו. ודוקא כשהוא מוציאו דרך מלבוש דאז שרי משום דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו אבל לא יאחזנו בידו ויעבירנו ד״א [גמרא] : (פט) לא שנא וכו׳. כלל ההפרש בין איתמתי גברי לאיתמתי קמיע הוא זה דאיתמתי גברא לא נקרא אלא ע״י שריפא ג׳ בני אדם מחולי אחת בשלש איגרות שהיה כתוב בכולן לחש אחד ואפילו לכל אחד רק פ״א ואז נעשה גברא זה מומחה אף לשאר אנשים שיש להם חולי זה אם יכתוב לחש זה דהלא נתחזק בשלשה בני אדם שהוא מומחה לרפואות בלחש זה [אבל לשאר לחשים לא נעשה מומחה (קי) לעולם דלא איתמתי רק על לחש זה שכבר נתברר המתאתו] ומומחה קמיע כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת וריפא בואתה אגרת (קיא) ג׳ פעמים שע״ז נעשה אגרת זו מומחה שכל אדם מחולי זה שיש האגרת הזה יתרפא ודוקא אותה אגרת בעצמה אבל אם יהיה כתוב הלחש הזה גופא באגרת אחרת לא מהני דלא איתחזק הלחש הזה כ״א באגרת הזו. ואפילו אם יכתוב אותו גברא בעצמו שכתב האגרת הראשון ג״כ לא מהני דהלא לא איתמתי גברא בשלש אגרות: (צ) לחש אחד. אבל כתב ג׳ לחשים לא איתמתי גברא (קיב) כלל ע״ז שהרי כל לחש לא הועיל

מתרגם: °מטפחת °°כובע המחובר למעיל

שער הציון

(לו) כ״מ בתו״ש שם: (לז) והובא בט״ז: (לח) אור זרוע: (לט) (ק) כן משמע בגיאור הגר״א וכן מוכח באור זרוע: (קא) הגר״א ולכאורה משמע דמולק על המ״א או אפשר דגם ב׳ תכיפות הוא בכלל זה: (קב) מ״א בשם ב״ח: (קג) הגר״א ומשמע מיניה דס״ל דהוא נקרא דבר תשוב ולכן לא דמי לעגולים ירוקים [ובזה מתורץ קושית המ״א] אך דא״כ יקשה למה לא תשוב כמשי וזה כתב הגר״א מיקר כיון דדרך להיות מחובר והמ״א לא ניחא ליה לומר דזה נקרא דרך להיות מחובר מה שבני אדם עושין כן בשביל שבת וע״כ אנו מוכרחין לומר דזה נקרא דבר שאינו תשוב ובטיל לגבי הכסות וכמו שכתב הט״ז בשם הש״ג ומ״מ פסק הב״ח דבעינן שיהיה תפור עכ״פ בב׳ תפירות וזה הקשה מעגולים ירוקים וע״ז מיקר דמ״מ עגולים ירוקים בטלים טפי לבגד משא״כ בזה אף דגם הוא דבר שאינו תשוב מ״מ אינו בטל לגבי בגד רק כשתפור אליו אך ע״פ האמת סברת המ״א והט״ז אמור[ה] מאד אמאי נקרא פאלייעט דבר שאינו תשוב ומי גרעיא מחוטי משי לקמן בסל״ח אבל לפי מה שכתב הגר״א כנ״ל ניחא הכל: (קד) הגר״א: (קה) ט״ז: (קו) כ״כ הפמ״ג בגיאור דברי המ״א בשם הב״ש [אך כתב שהא״כ הבית שמהט״ז בשם הב״ח משמע דלא ס״ל כן ובמו״ש כתב שגם הם מודים לזה] וכן מוכח מהגר״א דדוקא תפור היטב: (קז) עיין בתו״ש ובית אהרן ובשו״ע הגר״ז אבל הפמ״ג החזיק דברי הט״ז וכן בספר מעה אשר ובספר שלחן עלי שטים דעתם כהט״ז: (קח) הגר״א: (קט) רש״י: (ק) היינו אפילו אם כתב כמה לחשים בכמה אגרות ואיתמתי עליהן אפ״ה לא מהני ללחשים אחרים: (קיא) ואין נ״מ בין שריפא באגרת זו ג׳ אנשים או לאיש אחד ג״פ בכל גווני הוי רק איתמתי קמיעא: (קיב) היינו אפילו לאותן

הגהות ותיקונים: א) תמוה: ב) חשוב:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב בסימן של״ח סעיף א׳ מתיר כהמ״א, וכאן סתם הדברים לאיסור במשמיע קול.

שלשתם שלשה בני אדם שאיתמחי גברא לאותו לחש (צא) בכל פעם שיכתבנו [ד]אבל לא לשאר לחשים וגם אין הקמיע מומחה אם יכתבנו אחר [ה]לא שנא אתמחי קמיע ולא גברא כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת * (צב) וריפא בו ג׳ פעמים שאותה אגרת מומחה (צג) לכל אדם וכ״ש אי איתמחי גברא וקמיע * [ו]כגון שכתב לחש אחד בג׳ אגרות וכל אחת (צד) הועילה לג׳ אנשים (צה) או לאדם אחד שלשה פעמים * איתמחי גברא ללחש זה בכל אגרת שיכתבנו * ואתמחו אגרות הללו לכל אדם: הגה * ודוקא שנאו (צו) ב׳ המחאות (כב) בימד אבל אם איתמחי גברא תחלה ואח״כ עשה קמיע וריפא ג״פ (צז) לא תלינן בהמחאת הקמיע (כג) רק בהמחאת הגברא שכבר אתחזק (הג״א וכן משמע מתוס׳ מהמיאור שכתב ב״י) [ז]אבל אם כתב (צח) ג׳ קמיעים לאדם אחד ורפאו ג׳ פעמים לא איתמחי * (צט) לא גברא (ק) ולא קמיע. ומותר לצאת בקמיע מומחה ל״ש הוא (כד) (קא) של כתב

ד סס כתוס׳ וכ״ש
וכ״ן ה סס בגמרא
ו סס בעיא דרב
פפא ולא איפשטא
ז סס בגמרא

באר היטב

בשבת איסור גמור הוא דאדרבה אמרינן דהחגורה בטל לגבי הפטולי״ט ע״ש. וכ׳ ט״ז מי שרוצה להיות הפטולי״ט עמו אין לו היתר שיעשה ממנו כעין חגורה כיון שיש לו חגורה בלאו הכי וחגורה ע״ג חגורה אסור אלא יחבר ראש הפטולי״ט בראש החגורה בקשר שאינו של קיום ויהיה כחגורה ארוכה ויחגור עצמו כל זמן שהולך בהרחוב עכ״ל. והיד אהרן כ׳ על הט״ז שדבריו המה

ביאור הלכה

משמע שמסכים לדברי הרמ״א ע״ש: * וריפא בו ג׳ פעמים. היינו אפילו לאדם אחד כמו שכתבו הפוסקים ולא אמרינן בזה מזליה דחולה גרם כמו לקמן לענין תלת קמיע לחד גברא דיותר יש לתלות בהמחאת הקמיע מבמזליה דחולה: * כגון שכתב לחש אחד וכו׳. עיין במ״ב מה שביארנו מה נקרא מומחה גברא ומומחה קמיע לדעת השו״ע והוא כשיטת התוספות והרא״ש והרי״ו וחלקו על שיטת רש״י דמפרש דכשנותן שלשה מיני קמיעים לשלשה בני אדם מחלישים אחרים נעשה הגברא מומחה לכל שכל קמיע שיתן יועיל ולדידהו בלופן זה לא נעשה מומחה כלל ולא נקרא מומחה גברא רק בשריפא בשלשתם בלחש אחד ואינו נעשה מומחה רק לאותו לחש. וכן במומחה קמיע דלדעת רש״י אם לחש זה ריפא ג׳ בני אדם מחולי אחד נעשה לחש זה מומחה שכל מי שיכתבנו לחולי זה מותר לנתן בו והם סוברים דדוקא אגרת קמיע זו גופא שריפאה לג׳ בני אדם אבל אם יכתוב הלחש הזה על קמיע אחרת לא נקרא קמיע מומחה ואסור לנתן בו. והנה הב״י אף שהבין דהסמ״ג וסמ״ק והתרומה קיימי בשיטת רש״י תפס לעיקר בשו״ע כהתוספות והרא״ש ורבינו יהושם שחלקו עליו והנה מצאתי בפיר״מ שלפנינו בפירוש בעיא דרב פפא מבואר שמפרש כשיטת רש״י וכן הבין בחידושי הר״ן בשם רבינו יהונתן בהדיא [ע״ש שהסביר טעם הדבר ויתורץ בזה קושית התוספות על שיטה זו] וכן במאירי בהדיא וכן בהגהת אשר״י סובר כשיטת רש״י וכמו שהבין בדברי משה ומאחר שר״מ ורש״י ורבינו יהונתן וסמ״ג וסמ״ק והתרומה והמאירי והג״א קיימי בחדא שיטתא נהקל והוא מלתא דרבנן דאינו חייב חטאת בכל גווני כדאיתא במשנה[א] נראה דיש לסמוך להקל בעת הצורך וגם הב״י גופא לו היה לפניו פירוש ר״מ ורבינו יהונתן לא סתם כן בשו״ע להחמיר: * איתמחי גברא ללחש זה וכו׳. דע דשיטה זו דשו״ע היא שיטת התוספות והרא״ש וכמו שכתבנו למעלה ולדידהו אפילו אם כתב כמה לחשים וכל לחש הועיל כמה פעמים לכמה אנשים אפ״ה אין נעשה ע״ז מומחה לשאר לחשים אם לא אחרים שלא נתחזק בהן עד עתה: * ואתמחו אגרות הללו לכל אדם. ואין להקשות מאי נ״מ דאיתמחו האגרות ג״כ הלא משום איתמחי גברא לבד נמי מותר כל אדם ליקח אותן האגרות וכמ״ש במ״ב ס״ק ל״ח י״ל דנ״מ אם אבד גברא המחאתו דכגון שכתב עוד ג׳ פעמים הלחש הזה ולא הועיל דמ״מ מותר ליקח אותן האגרות שמכבר מצד איתמחי קמיע דהרי רפאה כל אגרת ג׳ פעמים והם לא אבדו המחאתן [ט״ז בשם התוס׳]: * ודוקא שבאו וכו׳. עיין בבאור הגר״א מה שהקשה ע״ז ושאר בל״ע: * לא גברא. עיין במ״ב דהטעם משום דאמרינן מזליה דחולה גרים ואף דלענין המחאת קמיע כגון שריפא בקמיע אחת לאדם אחד ג׳ פעמים לא תמוהים: (כב) בימד. כגון שריפא באגרת א׳ לראובן ועוד אגרת לשמעון ועוד לשמעון ואח״כ ריפא באותה אגרת ללוי בלו ב׳ המחאות יחד: (כג) רק בהמחאת הגברא. וצ״מ אשם הפסיד הרופא המחאתו כגון שכתב ג׳ אגרות ולא הועילו אז גם הקמיע אסורה משא״כ כשבאו שניהן בימד אז שבאה המחאת קמיע תחלה אז אע״פ שהפסיד הרופא המחאתו המחאת קמיע במקומה עומדת: (כד) של כתב

משנה ברורה

הועיל כ״א לאדם אחד: (צא) בכל פעם שיכתבנו. אפילו לאדם אחר (קיג) וה״ה דיכול כל אדם מאותה חולי ליקח בעצמו וישא אותן האגרות הראשונות שכבר כתב מומחה גברא זה דכיון דגברא נתחזק במומחה על לחש זה מאי נ״מ אם יכתבנו מחדש או ישא מה שכתב כבר: (צב) וריפא בו ג׳ פעמים. אפילו רק לאדם אחד: (צג) לכל אדם. פי׳ (קיד) שכל אדם שיש לו אותה החולי מותר ליקח בעצמו וישא אותה אגרת אף שלא רפאה אלא לאדם אחד שהרי נתחזקה בהמחאתה ג׳ פעמים אבל אם יכתוב לחש זה באגרת אחרת אסורה אפילו אם אגרת הראשונה רפאה שלשה בני אדם דלא נתחזקה רק אותה האגרת אבל אגרת לא איתמחי לאגרת אחרת: (צד) הועילה לג׳ אנשים. דאי לא הועילה כל אחת רק לאדם אחד לא הוי אלא איתמחי גברא ולא הקמיע וכדלעיל בריש הסעיף אבל כיון שהועילה כל אגרת פעם אחת לג׳ אנשים גם האגרת נתמחתה: (צה) או לאדם אחד ג״פ. גם זה הא דלייר ג״פ כדי שיהיה גם איתמחי קמיע וכנ״ל: (צו) שתי המחאות ביחד. כגון שכתב (קטו) אגרת וריפא לראובן ג׳ פעמים ועוד אגרת לשמעון ג׳ פעמים ועוד אגרת וריפא לשמעון עוד ב׳ פעמים [ועדיין לא איתמחי גברא לפי שלא ריפא ג׳ אנשים וגם לא איתמחי קמיע] ואח״כ ריפא באותה אגרת השלישית גם ללוי ונמצא שבאו שתי המחאות בימד [מ״א]: (צז) לא תלינן וכו׳. וצ״מ (קטו) אשם הפסיד הרופא המחאתו כגון שכתב עוד ג׳ אגרות ולא הועילו אז גם הקמיע שנתן מכבר שריפא ג׳ פעמים אסורה דעדיין לא נתמחתה משא״כ כשבאו שניהן בימד אז שבאה המחאת הקמיע תחלה אז אע״פ שהפסיד הרופא המחאתו המחאת הקמיע במקומה עומדת: (צח) שלשה קמיעים לאדם אחד. היינו שלש אגרות אף שהם לחש אחד: (צט) לא גברא. דהיינו שאינו יכול לכתוב אגרת אחרת אף בלחש זה (קיז) דכיון שלא ריפא בהג׳ אגרות רק לאדם אחד אמרינן מזליה דחולה גריס וכתב המ״א דאף החולה בעצמו אסור לצאת בהאגרות שרפאוהו מכבר כיון שנקראו קמיע שאינו מן המומחה (קיח)[ב] וש״א מפקפקין בזה: (ק) ולא קמיע. דקמיע לא איתמחי רק כשאגרת אחת רפאה ג׳ פעמים: (קא) של כתב. ואם הוא

שער הציון

הלחשים גופא שריפא אין עליהם שם קמיע מן המומחה: (קיג) ט״ז: (קיד) מ״א: (קטו) הגה ליור זה יהיה תירוץ למה שכתב בפנים לאדם אחד שלש פעמים ומה שכתב בפנים דכל אחת הועילה לג׳ אנשים יהיה בדרך זה דהיינו שאגרת אחת ריפא לראובן שמעון לוי ועוד אגרת יהודה יששכר זבולן ועוד אגרת יששכר זבולן הקודמין [ועדיין לא איתמחי גברא לפי שלא ריפא באגרת זו עדיין לאיש אחד וגם לא איתמחי קמיע] ואח״כ גם לבנימין ונמצא שבאו שתי המחאות בימד: (קטו) מ״א: (קיז) גמרא: (קיח) פמ״ג ולבושי שרד ע״ש:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב לא הביא כלל שיטת רש״י. ב) ובשו״ע הרב סעיף כ״ז מציין בסוגרים כשיטת המג״א, אבל כתב דין זה לחומרא רק לענין קמיע רביעית, ומסתמא דלענין קמיעות הראשונים שהועילו לחולה זה מודה דמותר לו לצאת בהם.

הלכות שבת סימן שא

או (קב) של עיקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה ולא שנכפה כבר ותולהו לרפואה אלא אפילו לא אחזו החולי אלא שהוא ממשפחת נכפין ותולהו שלא יאחזנו שרי וקושרו ומתירו ברה"ר ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויצא בו לרה"ר שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט וזה אסור דלאו תכשיט הוא: **כו** [ח] נאמן (קג) לומר הרופא על עצמו שהוא מומחה: **כז** [ט] יוצאין (קד) בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת ואין בו משום דרכי האמורי [י] וכן בכל דבר שהוא משום רפואה אבל אם עושה מעשה (קה) ואין ניכר בו שהוא משום רפואה אסור משום דרכי האמורי אבל (קו) [כ] כל לחש מותר [ל] ולא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים [מ] ויש מי שחשש (קז) בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי: **כח** [נ] מי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושר עליה מטבע להגין שלא ינגף ברגלו (קח) וגם הוא (כה) מרפא (קט) מותר לצאת בו: **כט** [ס] היוצא בטלית מקופלת על כתפיו (קי) דהיינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה שוליה על כתפיו (קיא) חייב חטאת אבל אם אינה מקופלת על כתפיו אלא משולשלת ברחבה (קיב) למטה מכתפיו שרי [ע] שמאחר שהוא מתעטף בטליתו ומתכסה בה כתפו וגופו אע"פ שמתקצר קצת מלמטה מותר (קיג) [פ] ועפ"ז מותר (כו) להתעטף בטליתו תחת הגלימא (קיד) ולהביאו לבהכ"נ*):

ח ירושלמי שם וכתבתיהו הרא"ש והכר"ן והמרדכי פ בכלל ס"ז וכרבי מאיר לג' שנורפין בריאה ר"מ י שם כלומר ורבא כ הרא"ש ל' ר"ן שם והרשב"א שכן נראה מהתוס' פ שם בשם ר"י ג שבת ס"ה פ שם קמ"ז ע שבלי הלקט בשם ר"ח פ רוקח

*) (ולע"ד שכאן שייך הגה שלאחר שעיף זה וכן הוא בב"י)

באר היטב

כתב. ואם הוא מכתבי קודש אסור לצאת בה אא"כ מחופה כמ"ש ס"ז מ"א: (כה) מרפא. משמע דאם אינו מרפא אלא שעושה כדי

משנה ברורה

הוא מכתבי הקודש (קיט) אסור לצאת בה לר"ה אא"כ מחופה בעור (קכ) או ד"א דאל"ה מייסינן דילמא יצטרך לפנות ויסירם מעליו ואתי לאתויינהו ד"א (קכא) ואם הוא חולה שיש בו סכנה אי שקיל מייה דאז אין צריך להסירם בכל גווני מותר לצאת: (קב) של עיקרין.

של ערשי סימנין[א]: **כו** (קג) לומר. וה"ה שנאמן (קכב) על הקמיע לומר שהיא מומחית דלא מצדינן ליה שיכוין להכשיל: **כז** (קד) **בביצת** החרגול. הוא חגב ועיין בגמרא למאי עבדי כל דברים אלו ומסיק היו אלו דברים (קכג) שאיתמחו לרפואה ויש להם דין קמיע מומחה ושרי לצאת בהן כשהן תלויין עליו: (קה) ואין ניכר בו משום רפואה. היינו שאין ניכר (קכד) שיהיה לרפואה והא דמותר בדברים הנ"ל כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה (קכה) מצד הסגולה הוי כניכר: (קו) כל לחש מותר. ואפילו אי עדיין לא אתמחי ואין אנו יודעין שמרפאין (קכו) אפ"ה מותר בחול דכיון דידעינן שיש לחשים שמרפאים אמרינן שמא גם זה ירפא והוי קצת כמו ניכר כיון שרגילות שהלחשים ירפאו ואין איסור אלא באותן שידענו שאין מועילים: (קז) בכל קמיע שאינו מומחה. הקשה בביאור הגר"א הא מנן דאין יוצאין בקמיע שאינו מומחה משמע הא בחול ש"ד ועיין בלבושי שרד שנדחק ליישב. ואם החולה[ב] הוא דבר שיש בו חשש סכנה נראה דלכו"ע שרי בכל גווני: **כח** (קח) וגם הוא מרפא. הוא מלשון הטור (קכז) ומשמע מזה דבדבר שאינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף ברגלו אסור ואזל לטעמיה בסכ"ב עי"ש אבל בא"ר הביא בשם (קכח) כמה פוסקים[א] דאפילו אם אינו מרפא אלא שעושה כדי להגין מצער ג"כ מותר לצאת בו וכ"כ בתו"ש בשם מהרש"ק ועיין לעיל בסעיף כ"ב מה שכתבנו בשם הגר"א דדעת הרמב"ם הוא ג"כ הכי (קכט) וע"כ אם חתך אצבעו בשבת וכורך חתיכת בגד עליה שלא ישרט בצבעו (קל) מותר לצאת בו מיהו יותר טוב שיכרוך על המקום הזה באיזה סמרטוט דהה מצדד הפמ"ג (קלא) דלכו"ע שרי לצאת בו דלא חשיב ובטיל לגבי המכה (קלב) מיהו בכל גווני צריך לרחוץ מקודם הדם שבאצבעו כדי שלא יצטבע עי"ז: (קט) מותר לצאת. ודוקא בשקשר את המטבע לפיסת רגלו (קלג) מבע"י באיזה סמרטוט דלא חשיב ובטיל אבל אם קשר אז בדבר שהוא חשוב אסור לצאת בשבת וכנ"ל בסכ"ב: **כט** (קי) דהיינו שלאחר וכו'. וכ"ש (קלד) כשהסירה לגמרי מעל עצמו וקיפלה ונתנה על כתפו דחייב: (קיא) חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש והו"ל משוי: (קיב) למטה מכתפיו. היינו (קלה) אפילו אם אינו מכסה בה רוב גופו ויש מחמירין בדבר דבעינן שיהא מכסה בה רוב גופו: (קיג) ועפ"ז מותר וכו'. כונתו באופן זה שמתקצר קצת מלמטה דכיון שעכ"פ מעוטף הוא עד למטה מכתפיו ואע"ג שמגביה שוליו מלמטה שרי דלהתעטף כל גופו בו כמו בבהכ"נ קשה לעשות כן כשהולך בר"ה אף שילבש גלימא עליו מלמעלה: (קיד) ולהביאו לבהכ"נ. כאן שייך הג"ה דסעיף שאחר זה [באר הגולה ושו"ש ולפירוש הגר"א שנכתוב לקמן ההגהה על מקומה עומדת]:

שער הציון

(קיט) פמ"ג: (קכ) יו"ד רפ"ב גליון רש"א שם: (קכא) גמרא והובא בפמ"ג: (קכב) פמ"ג ותו"ש: (קכג) פמ"ג: (קכד) הרא"ש שם: (קכה) כן מוכח ברמב"ם בפי' המשנה: (קכו) לבושי שרד: (קכז) מ"א: (קכח) רי"ו וש"ג ומהר"י[ב] וגם בפי"ג משמע דדעת המחבר הוא כן וע"ז כתב הגרע"א בחידושיו דדברי הש"א האלו סותר להא דבסעיף י"ג: (קכט) שם בתו"ש: (קל) וכן משמע מהגר"א לעיל בסכ"ב דאפילו דבר חשוב מותר כיון שמועיל שלא ישרט אך הוא סובר בסוף סימן זה דלדעת הרמב"ם ורבינו יונה אינו מותר לצאת בהן כ"א בשיצא בהן שעה אחת מבעוד יום ומ"מ נראה דאם בכרתבוט אפשר דיש להקל לצאת בו אף דדעת הגר"א שם בהדיא גם לענין סמרטוט כן הא"א והפמ"ג והש"א מקילין שם: (קלא) ולא כמו שכתב הש"א דבדבר חשוב לכו"ע אסור ומשלוקמס הוא רק בסמרטוט גם בהגר"א משמע לעיל דמותר לכרוך על המכה לדעת הרמב"ם אפילו בדבר חשוב כדי שלא ישרט המכה וכמו שכתבתי מתחלה: (קלב) תו"ש: (קלג) שם: (קלד) דבה חייב אפילו לדעת ר"ח עיין בב"י: (קלה) כ"כ בא"ר ולבושי שרד וכן משמע ממקורו של

הגהות ותיקונים: א) סממנין: ב) החולי: ג) ומהרי"ל:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ל"ד פסק דאם אינו מרפא אסור אבל בסעיף י"ח התיר אפילו במקום דהוי כדי שלא יסרט. ב) בשו"ע הרב סעיף ל"ג כתב - וכל בעל נפש יחוש שלא לצאת בקמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי (במקום שאין שם צורך כ"כ).

הלכות שבת סימן שא

ל * [צ]מותר לצאת בר"ה * (קטו) בטלית סביב הצואר: הגה * אע"פ שמניח לד ימין על כתפו של שמאל דדרך לגבשו כך ולא הוי אלא להתנאות וטרי (נ"י): **לא** [ק]היוצא מעוטף בטליתו * וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו אם (קטז) נתכוין לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו אסור ואם קבצם להתנאות בה כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר [ר]וה"מ בטליתות שלהם שהיו יריעה אחת מרובעת (קיז) אבל מלבושים דידן כשהוא לבוש בהם (קיח) ומוציא ידיו מתוכה מותר לתפוס קצתם בידו ולהגביה כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא (כז) יעכבוהו ללכת: **לב** [ש]היוצא במעות הצרורים לו בסדינו (קיט) חייב: הגה אבל בבית (קכ) מותר * אם צריך לו ואפילו אינן צרורים

צ משומת הרשב"א ק שם בגמרא לפי' רמב"ם בפי"ע ר כן פי' הב"י לדעת כל הפירושים שהביא ש שם בגמ'

באר היטב

ע"ש: (כז) יעכבוהו. כ' מהרי"ל הני נשי שמפשילין ומקפלין בגדיהן תחת זרועותיהן להגביהם שלא יטנפו שוליהן אסורים דנעשים באמצע כמרזב אך יכולים להגביה בידן בלי שום קיפול עכ"ל ועי' ט"ז באורך. הנשים שחוגרות ואח"כ מגביהין קצת

ביאור הלכה

עדיין: * מותר לצאת בר"ה וכו'. עיין במ"ב במה שכתבנו בשם המ"א ותו"ש דהוא מתשובת הרשב"א ומבואר שם דמידי במדינות שנהגו לצאת כן וכן כתב בנהר שלום וש"א והנה הט"ז יצא לידון בדבר החדש בסל"ד דלדעת רש"י והטור כשלוקח טלית מקופל וכורך אותו סביב צואריו שרי בכל המקומות ומפרש דבאופן זה מותר בסודר המקופל על כתפו לקמן בסל"ד ובאופן זה מתיר השו"ע כאן לענין טלית וזה עדיפא לשיטתו מסכ"ט עי"ש טעמו אבל האחרונים לא העתיקו דבריו למעשה ומשמע דלא ס"ל מילוקו וגם הוא בעצמו כתב בסוף ס"ק כ"ד דהרמב"ם אוסר גם בזה ולמעשה יש להחמיר כדבריו [ועוזר בו ממה שכתב בסקי"ט בסופו דיש לסמוך להקל וכבר עמד ע"ז בא"ר] ולכן לא העתקתי דיוקו בסעיף זה: * בטלית סביב הצואר. עיין במ"א דמשמע דאפילו בטלית מצוה ועיין בפמ"ג שהתעורר דיהיה איסור בשביל הציצית דאפילו אם נאמר דדרך לבישה הוא מ"מ אינו חייב בציצית בהליכה זו דהוא אינו עתה כסות הגוף והוי הציצית משוי וי"ל דציצית נוי הן לבגד ודומיא דלילה דמותר לילך אע"ג שאינו חייב אז בציצית וכמ"ש המ"א בסימן י"ג ולא דמי לסעיף ל"א דדעתו עליהן להצלים ע"ש: * אע"פ שמניח וכו'. עיין במ"ב במש"כ בשם הגר"א והנה מקור דברי הרמ"א לפי דיוקו הוא מדברי המוס' ולע[1] דלפי המבואר בתוס' שם אינו מותר רק בשהניח לד אחד של ימין על כתף שמאל דהיינו לד העליון שלפניו אבל כשהניח שני לדדין של ימין על כתף שמאל זהו מרזב המבואר שם בגמרא לאיסור: * וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו. עיין במ"ב והגר"א בדיוקו נראה שמפרש דברי השו"ע דהוא העתקת לשון הרמב"ם באופן אחר שכפל שוליה והגביהה ואחזה כך בידו או על כתפו ונעשה כעין מרזב בפנים ואמרו רבנן להוציא כך כשאינו מכוין להתנאות משום דלאו דרך מלבוש הוא כ"כ: * אם צריך לו. עיין במ"ב די"א דהיינו שיכא שלא יגזלוהו ולכאורה לפי מאי דמסקינן לקמן דמותר במקום פסידא להוציא המעות שלא כדרך הוצאה א"כ למה בעי רמ"א כלל הכא מנוקבים אפילו לענין להוציאם בידו מי חמיר

ע"ש: (כז) יעכבוהו. כ' מהרי"ל הני נשי שמפשילין ומקפלין בגדיהן תחת זרועותיהן להגביהם שלא יטנפו שוליהן אסורים

ביאור הלכה

עדיין: * מותר לצאת בר"ה וכו'. עיין במ"ב במה שכתבנו בשם המ"א ותו"ש דהוא מתשובת הרשב"א ומבואר שם דמידי במדינות שנהגו לצאת כן וכן כתב בנהר שלום וש"א והנה הט"ז יצא לידון בדבר החדש בסל"ד דלדעת רש"י והטור כשלוקח טלית מקופל וכורך אותו סביב צואריו שרי בכל המקומות ומפרש דבאופן זה מותר בסודר המקופל על כתפו לקמן בסל"ד ובאופן זה מתיר השו"ע כאן לענין טלית וזה עדיפא לשיטתו מסכ"ט עי"ש טעמו אבל האחרונים לא העתיקו דבריו למעשה ומשמע דלא ס"ל מילוקו וגם הוא בעצמו כתב בסוף ס"ק כ"ד דהרמב"ם אוסר גם בזה ולמעשה יש להחמיר כדבריו [ועוזר בו ממה שכתב בסקי"ט בסופו דיש לסמוך להקל וכבר עמד ע"ז בא"ר] ולכן לא העתקתי דיוקו בסעיף זה: * בטלית סביב הצואר. עיין במ"א דמשמע דאפילו בטלית מצוה ועיין בפמ"ג שהתעורר דיהיה איסור בשביל הציצית דאפילו אם נאמר דדרך לבישה הוא מ"מ אינו חייב בציצית בהליכה זו דהוא אינו עתה כסות הגוף והוי הציצית משוי וי"ל דציצית נוי הן לבגד ודומיא דלילה דמותר לילך אע"ג שאינו חייב אז בציצית וכמ"ש המ"א בסימן י"ג ולא דמי לסעיף ל"א דדעתו עליהן להצלים ע"ש: * אע"פ שמניח וכו'. עיין במ"ב במש"כ בשם הגר"א והנה מקור דברי הרמ"א לפי דיוקו הוא מדברי המוס' ולע[1] דלפי המבואר בתוס' שם אינו מותר רק בשהניח לד אחד של ימין על כתף שמאל דהיינו לד העליון שלפניו אבל כשהניח שני לדדין של ימין על כתף שמאל זהו מרזב המבואר שם בגמרא לאיסור: * וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו. עיין במ"ב והגר"א בדיוקו נראה שמפרש דברי השו"ע דהוא העתקת לשון הרמב"ם באופן אחר שכפל שוליה והגביהה ואחזה כך בידו או על כתפו ונעשה כעין מרזב בפנים ואמרו רבנן להוציא כך כשאינו מכוין להתנאות משום דלאו דרך מלבוש הוא כ"כ: * אם צריך לו. עיין במ"ב די"א דהיינו שיכא שלא יגזלוהו ולכאורה לפי מאי דמסקינן לקמן דמותר במקום פסידא להוציא המעות שלא כדרך הוצאה א"כ למה בעי רמ"א כלל הכא מנוקבים אפילו לענין להוציאם בידו מי חמיר

ל (קטו) בטלית סביב הצואר. ואין זה סותר לסעיף הקודם דמיירי במדינות שנהגו לצאת כן בחול בנחיסה ולכן מותר אפילו במקופל ומונח סביב הצואר דדרך מלבוש הוא שם והוא כעין סודר שהתיר השו"ע לקמן בסל"ד [מ"א ותו"ש] ומש"כ בהג"ה אע"פ וכו' (קלו) מקומה שייך לסוף סכ"ט וכנ"ל ובביאור הגר"א (קלז) משמע שמפרש דמש"כ בשו"ע בטלית שסביב הצואר היינו ששני לדי העליון היה מקובן ומונח סביב הצואר אבל שוליה התחתון שמאחוריה היה משולשל למטה ולזה סייס הרמ"א (קלח) דאע"פ שמניח לד ימין על כתפו של שמאל ג"כ שרי משום דדרך לגבשו כך והוא להתנאות. ולפי פירושו שייך דין זה גם במדינתנו: **לא** (קטז) נתכוין לקבץ כנפיו וכו'. היינו שנטל (קלט) שני הקצוות שלפניו ולאחריו לצד ימין וכן של לד שמאל וקיפלן והגביהן על ידו או על כתפו (קמ) ולא דמי לסכ"ט דהתם כל שולי הטלית שלאחריו מקופלת ומונח על כתפו משא"כ הכא דרק הקצוות מוקפלין ומונחין על כתפיו להכי רק איסורא איכא ולא חיובא וגם תלוי בכוונתו: (קיז) אבל מלבושים דידן. הטעם דאכתי נשאר עליו עכ"ל הבגד דרך מלבוש (קמא) ומשמע באחרונים דאעפ"כ אין להקל אלא במגביה קצת אבל לא להגביה הרבה ולתתם תחת הזרוע דנעשה כמרזב: (קיח) ומוציא ידיו מתוכה. משמע (קמב) דכשאינו מוציא ידיו מתוכן כגון מענטל"ק של נשים או שול מאנטו"ל של אשכנזים° אסור להגביהם דלאו דרך מלבוש הוא ומ"מ נראה (קמג) דאין להחמיר אלא להגביה הרבה אבל לא מעט כדי שלא יתלכלך דעדיין דרך לבישה הוא: **לב** (קיט) חייב. דדרך הוצאה היא (קמד) וה"ה כשיוצא לחוץ במעות הצרור לו בכיסו התחוב בבגדו אבל בבית אז תוך העירוב דלית ביה משום איסור הוצאה שרי בתופרה לקמיה: (קכ) מותר. להיות לבוש בסדין הזה (קמה) אם צריך לו להסדין

ביאור הלכה

עדיין: * מותר לצאת בר"ה וכו'. עיין במ"ב במה שכתבנו בשם המ"א ותו"ש דהוא מתשובת הרשב"א ומבואר שם דמידי במדינות שנהגו לצאת כן וכן כתב בנהר שלום וש"א והנה הט"ז יצא לידון בדבר החדש בסל"ד דלדעת רש"י והטור כשלוקח טלית מקופל וכורך אותו סביב צואריו שרי בכל המקומות ומפרש דבאופן זה מותר בסודר המקופל על כתפו לקמן בסל"ד ובאופן זה מתיר השו"ע כאן לענין טלית וזה עדיפא לשיטתו מסכ"ט עי"ש טעמו אבל האחרונים לא העתיקו דבריו למעשה ומשמע דלא ס"ל מילוקו וגם הוא בעצמו כתב בסוף ס"ק כ"ד דהרמב"ם אוסר גם בזה ולמעשה יש להחמיר כדבריו [ועוזר בו ממה שכתב בסקי"ט בסופו דיש לסמוך להקל וכבר עמד ע"ז בא"ר] ולכן לא העתקתי דיוקו בסעיף זה: * בטלית סביב הצואר. עיין במ"א דמשמע דאפילו בטלית מצוה ועיין בפמ"ג שהתעורר דיהיה איסור בשביל הציצית דאפילו אם נאמר דדרך לבישה הוא מ"מ אינו חייב בציצית בהליכה זו דהוא אינו עתה כסות הגוף והוי הציצית משוי וי"ל דציצית נוי הן לבגד ודומיא דלילה דמותר לילך אע"ג שאינו חייב אז בציצית וכמ"ש המ"א בסימן י"ג ולא דמי לסעיף ל"א דדעתו עליהן להצלים ע"ש: * אע"פ שמניח וכו'. עיין במ"ב במש"כ בשם הגר"א והנה מקור דברי הרמ"א לפי דיוקו הוא מדברי המוס' ולע[1] דלפי המבואר בתוס' שם אינו מותר רק בשהניח לד אחד של ימין על כתף שמאל דהיינו לד העליון שלפניו אבל כשהניח שני לדדין של ימין על כתף שמאל זהו מרזב המבואר שם בגמרא לאיסור: * וקיפלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו. עיין במ"ב והגר"א בדיוקו נראה שמפרש דברי השו"ע דהוא העתקת לשון הרמב"ם באופן אחר שכפל שוליה והגביהה ואחזה כך בידו או על כתפו ונעשה כעין מרזב בפנים ואמרו רבנן להוציא כך כשאינו מכוין להתנאות משום דלאו דרך מלבוש הוא כ"כ: * אם צריך לו. עיין במ"ב די"א דהיינו שיכא שלא יגזלוהו ולכאורה לפי מאי דמסקינן לקמן דמותר במקום פסידא להוציא המעות שלא כדרך הוצאה א"כ למה בעי רמ"א כלל הכא מנוקבים אפילו לענין להוציאם בידו מי חמיר

מתרגם: °שא"ל של נשים או מעיל של אשכנזים המיוחד ללבת לביהכנ"ס

שער הציון

הגר"א והט"ז החמיר לקמן דבעינן שיהא מכסה בה רוב גופו והגר"ז העמיק כדבריו: (קלו) דמאי רבותא הוא להמיר באופן זה יותר רבותא הוא להמיר כשאינו מענטף כלל רק מונחת כך על כתפו סביב צואריו ואם בא לומר דדוקא באופן זה היה לו לומר בלשון אע"פ: (קלז) שהרי הוא מרמז על תוספות שם ד"ה מהו ומפורש שם כן להמעיין: (קלח) היינו דלא מיבעיא אם אינו מניח לד ימין על כתף שמאל דשרי דאף שהוא מקבל מלמעלה סביב צואריו לצד ימין ולצד שמאל את הטלית ומונח על כתפו מ"מ הלא מאחוריו משולשל הטלית על גופו ואינו נקרא עדיין בזה בשם מרזב המבואר בגמרא לאיסור [ולא כדעת רבינו יונה שהובא בר"ן שאוסר בזה] אלא אפילו אם מניח לד ימין על כתף שמאל ג"כ שרי כן מוכח בתוספות שם אף[2] דבאלו דדוקא בשהיה לד אחד של ימין מונח על כתף שמאל אז שרי והרמ"א פתם בזה וצ"ע: (קלט) טור: (קמ) כן משמע בב"י דלהרמב"ם יש חילוק בין טלית מקופלת להך דהכא וא"כ בשו"ע שהעתיק לשון הרמב"ם ע"כ ל"ל כמו שכתבנו. והט"ז דמשמע מיניה דענין אחד הוא עם הנ"ל הקשו עליו באחרונים: (קמא) מ"א ותו"ש ופמ"ג וקיומם הוא מדברי מהרי"ל וכן משמע קצת מלשון השו"ע אף שבב"י לא משמע כן: (קמב) כן מסיק המ"א בשם מהרי"ל וכן הסכים בספר שלחן ע"ש והנה הט"ז החמיר אפילו במלבושים שלנו אלא להגביהם אפילו קצת [במקום שאין עירוב] כדי שלא יתלכלך שלא כדעת השו"ע והקשה כמה קושיות על השו"ע אבל כל האחרונים יישבו את קושיותיו והסכימו דהדין עם השו"ע [עיין במאמר מרדכי ובא"ר ומגהר שלום ובשלחן ע"ש וגם המ"א בשיטתם] ולפיכך לא העתקתיו לדינא: (קמה) א"ר ופמ"ג לפי פירוש הט"ז וכן נלענ"ד לפי פירוש הגר"א דגם ריש"א דלרורים מיירי ג"כ במנוקבים והוא הלא משמע דב"ל דבמנוקבים לא שייך כלל שם מוקצה מדהכיא רמיה מהא דפורפא [ואולי גם הוא מודה להמ"א ואחיי לדידיה בשנקבה לתלותו בצואר בתו] וא"כ די בשנרוך לו להסדין לבד אבל להמ"א דיש עדיין קצת עליהם שם מוקצה מוכרחין אנו לומר כפירוש המו"ש דהאי אם צריך לו היינו שירא להניחו שם שלא

הארות והערות: 1) עיין שעה"צ אות קל"ח: 2) בה"ל ד"ה אע"פ:

הלכות שבת סימן שא

(קכא) רק שהם (כח) מנוקבים: **לג** (קכב) [ח] אסור לצאת בשבת במעות או בכסף וזהב התפורים בבגדו. הגה (כט) ויש מתירים (קכג) במקום פסידא שירא שיגזלו ממנו אם יניחם בבית ואין מהם (אגור ואיסור והיתר המרוך) וכן נוהגין להקל (קכד) אם צריך לצאת אצל אם יוכל להיות יושב בבית ולא לצאת (קכה) לא יצא ובמקום שא"ל לו ויוכל להניחם בבית (קכו) יש להחמיר[א]: **לד** [א] יוצא אדם בסודר (קכז) המקופל על כתפיו (קכח) אעפ"י שאין נימא כרוכה לו על אצבעו * (קכט) [ב] ואם אין הסודר חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו אא"כ קשר שני ראשיו למטה מכתפיו זה עם זה: **לה** (קל) [ג] לבדים הקשים אסור להביאם בר"ה או בכרמלית כשהוא מעוטף בהם ואם אינם קשים הרבה (קלא) מותר: **לו** [ד] מותר לצאת בשבת בשני מלבושים זה ע"ג זה בין לצורך חבירו [ו] בין שהם שני חלוקים [ז] בין שהם שני סרבלים (פי' סרבל כסות העליון) [ח] בין שהם שתי חגורות זו ע"ג זו ואפי' אין מלבוש

ת כ"י וכן מצא אחר כך בתשובת מהר"ם א שם בגמרא ומסכמים ב רמב"ם פי"ט מדין הבלנין כל' מ"ח בר אבא ג"ר יוחנן שם ג מהא דמי פדיא בעובדא דרב קמ"ו ד עוד ה רוקח ו כ"י ממה שכתבו התוס' והרא"ש גמ' קמיגמא קמ"ז ע"ב ז עוד בשם ספר המצות וס"פ ח כ"י. לדעת הרי"ף והרמב"ם

באר היטב

הבגד ומוגרות שבית למטה אותו חלק המקופל הוי כמרזב ועל זה י"ל מוטב שיהיו שוגגים: (כח) מנוקבים. פי' זהובים אדומים וה"ה מטבע כסף ששייך שיתלה אותם על צואר בתו לתכשיט ט"ז. מהרי"ל ז"ל התיר לשאת אצלו בשבת מטבעות מנוקבים כל שהוא בשעת הסכנה אך לא יוציאם חוץ לעירוב וי"א שהתיר בכה"ג גם

משנה ברורה

(קמו)[א] וי"א דהאי אם צריך לו היינו שירא להניחו שלא יבואו לגזלו אבל משום צריכות הסדין בעצמה לא הותר לו לטלטל: (קכא) רק שהם מנוקבים. זהובים אדומים או מטבעות כסף (קמז) דאין עליהו שם מוקצה עי"ז דראוי לתלותו בצואר בתו לתכשיט ועיין בביאור הגר"א שכתב דזה קאי גם אריש דהיינו בצרורים בסדינו בעי ג"כ מנוקבים וטעמו דאי לא היו מנוקבים (קמח) היה אסור לטלטל גם הסדין דנעשה בסיס להמעות שצרר בתוכו מע"ש: **לג** (קכב) אסור לצאת וכו'. ולא בטלי לגבי בגד כמו שאר דבר התפור בתוך הבגד (קמט) משום דתפורים ולא בטלי (קנ) ומ"מ ליתא בהו חיובא כמו בצרורין למעלה אלא איסורא משום דלאו דרך הוצאה היא: (קנא) במקום פסידא. (קנא) היינו בתפורים בתוך בגדו מע"ש וטעמא דכיון דליתא ביה אלא איסור דרבנן משום דלאו דרך הוצאה היא וכנ"ל וכ"ש (קנב) בזמן הזה דלהרבה פוסקים ליתא לן ר"ה דאוריתא הקילו במקום פסידא דאדם בהול על ממונו ואם לא נתיר באופן זה יבוא לעבור על איסור תורה דיבוא לתפור בקרקע ולהטמין וכה"ג (קנג) וכתבו האחרונים דה"ה אם לא תפרן מבעוד יום יוכל להוציאן בשבת ע"י שינוי אחר שיהיה שלא כדרך הוצאה דהיינו שיניח המעות בין בגדו לבשרו (קנד) או בנעלו (קנה) ומ"מ לכתחלה טוב יותר לתפור בבגדו מבעוד יום: (קכד) אם צריך לצאת. כגון שירא שאם ישב בבית כל היום ירגישו בו שהוא שומר מעותיו ויבואו לגזלו: (קכה) לא יצא. היינו חוץ לעירוב כשהוא לבוש בהבגד: (קכו) יש להחמיר. שלא לבוש הבגד (קנו) דמיישינן שמא יצא בו: **לד** (קכז) המקופל על כתפו. אע"ג (קנז) דבטלית אסור במקופל כמ"ש בסוכה שרי (קנח) דסודר דרך לישמו כך בחול לקפלו על כתפיו (קנט) וכ"ז מיירי במקומות (קס) שדרך איזה אנשים לילך כן לפעמים: (קכח) אע"פ שאין נימא וכו'. דאיכא למ"ד בגמרא דבעינן דוקא שיהא נימא יוצא מהסודר וכרוכה על אצבעו להחזיקו שלא יפול מכתפיו אבל לא קי"ל הכי: (קכט) ואם אין הסודר וכו'. והיינו (קסא) שהוא קצר ואין בו שיעור כדי לתפות ראשו ורובו לכך צריך לקשור שני ראשיו למטה מכתפיו (קסב) והוי כמו אצבעו ושרי אע"פ שקצרה אבל אם יש בהסודר שיעור כדי לתפות ראשו ורובו אז אף אם מקפלו על כתפיו שרי וכמ"ש בריש הסעיף דמקרי מלבוש ודרך לישמו בכך ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: **לה** (קל) לבדים הקשים וכו'. שאין דרך מלבוש מלבדים הקשים והוי כמשוי ואסור ומשמע ברמב"ם דאפילו (קסג) אם הם דקין אסור כיון שהוא קשה: (קלא) מותר. להביאם דרך עיטוף אפילו בר"ה ומשמע ברמב"ם דדוקא אם הם גם דקים כמו הבגדים: **לו** (קלב) בין לצורך חבירו. אע"ג שאין לו

שער הציון

יגזלוהו ועיין בבה"ל: (קמו) תו"ם וכן הוא ג"כ לדברי המ"א וכנ"ל: (קמז) פמ"ג לפי פירוש הט"ז ודעת המ"א דלהסיר לגמרי שם מוקצה בעינן שיחדה לתלותו וכבר משום שירא שלא יגזלוהו הקילו[ב] ודעת הא"ר ומי"ט כט"ז ודעת הגר"א כתבנו בזה בתחלה[ב]: (קמח) וכן משמע מסקנת הפמ"ג במ"ז אות כ"ב מלקמן סימן ש"י ס"ז: (קמט) ב"י: (קנ) משנת מהר"ם המובא בב"י: (קנא) מ"א וט"ז וכן מוכח בב"י וד"מ והגר"א ועיין בא"ר דאתר למלוא עוד קולא לפי הפוסקים דממינו ליתא לן ר"ה לאוריתא ולא העתקתיו משום דכל הפוסקים הנ"ל לא ס"ל כוותיה בזה ועיין מה שכתוב לקמן בסימן של"ד ס"ב: (קנב) עיין במ"א ועיין בחידושי רע"א בשם הלבוש וכן משמע בהגר"א דלדעת הים מתירין בתפור הוא אפילו במקום שים ר"ה: (קנג) ט"ו ופמ"ג וש"א: (קנד) מ"א: (קנה) פמ"ג: (קנו) לקמן סימן ש"י ס"ז בהג"ה: (קנז) היינו לפי זמן הגמרא אבל לפי המבואר בתשובת הרשב"א בזמנו היה דרך לקפל אפילו בטלית ומצבאר זאת בס"ל: (קנח) ב"י ומ"א והגר"א ומו"ם והט"ז כתב דלדעת הרמב"ם אסור בלאחר בסודר שהוא מקופל ועטופו על כתפו והגמרא דקאמרה דיוצאין בסודר שעל כתפיהן ר"ל שהוא נמשך גם על רוב גופו אבל זהו דוקא וגם כל הפוסקים האלו לא ס"ל כוותיה: (קנט) פמ"ג: (קס) כ"מ בגמרא דמשום דעינן שיוצאין בעת הרילה כמ"ש בערוך מוכר כל אדם: (קסא) ב"י דלדעת הרמב"ם ע"ש והעתיקו גם התו"ש: (קסב) רמב"ם. ורש"י פי' דעעם הקשירה הוא כדי שלא יפלו משמע דלדידיה סיכיתא משוב מלבוש בלא"ה ואחל לשיטתיה דכתב דהוא סודר גדול אבל הרמב"ם מפרשו בשאין בו שיעור ראשו ורובו ועי"ש הקשירה שם מלבוש עליו: (קסג) וסברתו דאם הם עבין הרבה [דבעבין קצת בודאי מותר דהלא יוצאין בסגוף עבה ובשק עבה כמבואר ברמב"ם

הגהות ותיקונים: א) [או"ה]: ב) לעיל אות קמ"ה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ל"ט התיר רק במקום חשש פסידא. **ב)** בשו"ע הרב בקו"א אות י' מתיר גם באינם נקובים משום דהוי טלטול כלאחר יד במקום דהוה הפסד מרובה.

מפסיק ביניהם: הגה (קלג) ויש אוסרים (ל) שתי חגורות (קלד) זה על זה אע"כ מלבוש מפסיק ביניהם (מ"ז ותוספות ומרדכי פרק במה אשה) (קלה) וכן ראוי לנהוג ומותר ללבוש (קלו) שני כובעים זה על זה (מ"ז) (קלז) וכן שני אנפילאות (אגור): לז [מ]מותר לצאת בשבת (קלח) בבתי ידים (קלט) הנקראים גוואנטי"ש ויש מי שמחמיר להצריך * שיתפרם מע"ש בבתי ידים של מלבושיו (קמ) או שיקשרם בהם בקשר של קיימא * יפה (לא) (קמא) וראוי לחוש לדבריו: לח [ד] [נ]היוצא בשבת בטלית שאינה מצוייצת (קמב) כהלכתה (קמג) חייב [ל]מפני שאותם החוטים חשובים הם אצלו * (קמד) ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית [מ]ואם היא מצוייצת כהלכתה (קמה) אע"פ שאין בה תכלת מותר

מ שנלי הלקו בתחלתו י שם בסופו מחמיר וכ"כ האגור כ שנת קמ"ו ל לפירוש התוספות ורמב"ם פי"ט מ ניימתיו לעיל בסי'

שערי תשובה

[ד] היולא בשבת בטלית כו' ואם היא מצוייצת כו'. עיין בתשובת הרי"ף סימן רל"ט וזקן אהרן סי' קל"ד ובתשו' רדב"ז ד"פ סי' תרי"ח שיש להקל לצאת אפילו בלי שבת כיון שזה דרך מלבושו בחול כו' ע"ש ועיין בשאגת אריה סימן נ"ח בנפסק לו ליצית בר"ה וחבירו רואה חייב להגיד לו שיפשוט

ביאור הלכה

המקופל על כתפיו: * שיתפרם וכו' או שיקשרם בהם בקשר של קיימא. עיין בט"ז שהקשה דכשיהיו תלויים ע"י קשר ולא יהיו על ידו הרי יש משוי עליו ומה יועיל לו במה שהוא קשור הרא ולאי לא בטיל אגביה דבגד וכו' ובביאור הגר"א הקשה ביותר מזה דאפילו תפירה מאי מהני מ"ש מטלית שאין מצוייצת ובזיוצא וכמ"ש בסל"ח ופל"ט ורא"מ בא"ר שתירץ דכיון שקושר בקשר יפה מחזי כבית יד ארוך ואין ע"ז שם משא ולהכי מהני ועוד ראיתי בספר נהר שלום וכן בתו"ש שכתבו דאף דע"י קשירה בודאי אינו בטיל לגבי הבגד ידיש מ"מ הא נע"ע לבוש בהן דרך מלבוש ורק משום משאא דשמא יצטרך להסירם ויתאם בידו וכיון שהם קשורים אף אם יוציא ידו מהם לא יפול לגמרי דיומם שמא יטלם בידו רק שיהיו תלויין עליו והוי אגא כדרך הולאה ופטור ולכן לא גזרינן בזה [ואע"ג דלפ"ז גם בקשר שאינו של קיימא היה ראוי להתיר דתו ליכא משאא דשמא יוציאו בידו אפשר דחשבו שמא יותר הקשר כמו שהביא הפמ"ג] וט"ז והגר"א דלא ניחא להו בחירוץ אי משמע דס"ל דדרך הולאה הוא: * יפה. וה"ה דמותר לחברם בקרסים [לא"כ]: * ודעתו עליהם עד שישלים. זהו דעת הראשונים דמפרשי מה שאמר בגמרא הני תשיבי היינו משום דדעתו להשליש ועוד יש הרבה ראשונים

באר היטב

תפורים אסור ע"ש. ובלא פסידא אסור ללבוש הבגד ע' סי' ש"י סק"ז: (ל) שתי חגורות. ואם צריך להם שרי ט"ז: (לא) ולאו לחוש. ועכשיו נהגו להקל כיון שאין לנו ר"ה וטוב להחמיר ב"ח. וכ' הט"ז וא"ל דדוקא בהענטש"ך יש חשש זה דכשצריך להוציא יד

משנה ברורה

שוש הגאה בזה אפ"ה לא מחזי כמשוי (קסד) כיון דדרך מלבוש הוא: (קלג) ויש אוסרים שתי חגורות. ולא דמי לשני מלבושים שדרך אדם ללבוש אותן מפני הקור אבל תרי חגורות מה הגאה יש ואין דרך לחגור ומשוי הוא (קסה) ומשמע בפוסקים דלכו"ע אין איסורו אלא מדרבנן כיון שעכ"פ דרך לבישה הוא אלא דאסור משום דמחזי כמשוי (קסו) וכ"ש לחגור פאנייליק"ע° על החגורה דאין דרך לחגור בכך דאסור והמ"א כתב דבזה אפילו לדעה ראשונה אסור דכיון שאין דרך לחגור בזה בחול מיינכר לכל שמעריס להוציא ואפילו בכרמלית אסור ובט"ז סקי"ד נתן עצה שיחבר ראש הפאנייליק"ע בראש החגורה בעניבה דאז יהיה נראה כחגורה ארוכה ויחגור גם בהפאנייליקע ולפי המבואר לקמיה יכול לחגור את הפאנייליקע ע"י הפסק מלבוש דהיינו אם החגורה היא למעלה יחגרנה על המכנסים (קסז) אבל אסור לקשור את המטפחת סביב הרגל שאינו דרך מלבוש כלל אלא יעשה כע"ל או יכרוך אותה סביב הלואר (קסח) בדרך מלבוש: (קלד) זה על זה. והיכא שנוהגין לחגור אונטע"ר גארטיל ואיבע"ר גרטי"ל°° דהיינו התחתון אין נאה ושוטין כן שהוא טוב לחגור בשני על הראשון או שהשני הוא קצר (קסט) שרי [פמ"ג] וכן בח"א מצדד דאין לאחות בזה במדינות שנוהגין כן. (קע) כתבו האחרונים דמה שנוהגות קצת נשים לחגור בחגורה ועוד חוגרין בחגורה על הבגד הרחב מלמטה ושע"י כך הוגבה בגד הרחב מן הארץ ושוטין כן שלא יתלכלך הבגד בעת שיש טיט ורפש ג"כ שרי כיון שצורך הוא לכך: (קלה) וכן ראוי לנהוג. ע"כ שלא"ף מאנטו"ל°°° שתפור בו המיינא אם רוצה לחגור חגורה על השלא"ף מאנטו"ל יתיר המיינו התפור בו ומ"מ לא הוי משאוי דבטל הוא לבגד אחרי שתפור בו וכדלעיל בסק"ג משא"כ אם יחגור בשניהם הוי החגורה כמשאוי [פמ"ג]: (קלו) שני כובעים. שכן דרכו בחול לשוס כובע גדול ע"ג כובע קטן [מ"ז]: (קלז) וכן שני אנפילאות. על כל רגל (קעא) דהוי כשני סרבלים: לז (קלח) בבתי ידים. והטעם (קעב) שהם מלבוש גמור שעשויין להגין מפני הקור ויש מי שמחמיר הוא (קעג) משום דלפעמים צריך למשאם בידו להסיר ממנו כגה או פרעוש העוקצתו וחייסינן שמא ישכח ואתי לאתויי ד"א בר"ה: (קלט) הנקראים גוואנטי"ש. זו היא מה שאנו קורין הענטשי"ך°°°° אבל מה שאנו קורין ארבי"ל שמוחב בו שתי ידיו דעת הט"ז דשרי לכו"ע דבהאי שוב ליכא למיחש שמא יסירנה מידו ואתי לאתויי ד"א אם יעשה כך הרי הוא לבוש לידו השנית ולא מיקרי משוי (קעד) ויש דס"ל דאדרבה זה חמיר טפי שבקל נופל מידו ואתי לאתויי ד"א ועוד שרגילין לשאתו לפעמים כך ביד וע"כ לפי מה שכתב השו"ע דראוי לחוש בגוואנטי"ש ראוי לחוש גם בזה [פמ"ג]: (קמ) או שיקשרם וכו'. דתו ליכא למיחש שמא יוציאם בידו: (קמא) וראוי לחוש לדבריו. ועכשיו (קעה) נהגו להקל ואפשר משום דכיון שלהרבה פוסקים אין לנו ר"ה מדאורייתא בזה"ז דנגזור דילמא אתי לאתויי ומשמע מדברי (קעו) האחרונים דאף שאין למחות ביד המקילין מ"מ ראוי לכל בעל נפש להחמיר: לח (קמב) כהלכתה. עיין לעיל בסימן י"ג ס"א במ"ב שם מבואר כל פרטי הדין הזה: (קמג) חייב. לא בשביל הטלית דאע"ג דאינו מקיים עשה דציצית מ"מ אינו חייב בשביל זה מחמת שבת (קעו) דהא מלבושיה הוא אלא בשביל הוצאת החוטין: (קמד) ודעתו עליהם. ר"ל הלכך (קעח) לא בטלי אגב הטלית כמו דבטלי הרצועות לגבי כילה לקמן בסל"ט: (קמה) אע"פ שאין בה תכלת. דקי"ל

מתרגם: °מטפחת קטנה °°חגורה תחתונה, וחגורה עליונה °°°מעיל שינה°°°°בתי ידיס

שער הציון

שם] לא היו מחיירין אפילו בברכין והיה אפשר לומר דהרמב"ם לא קאמר רבין ודקין כ"א לענין כר וכסא דבאינה דקה אין צורת מלבוש עליה כ"א שם כר משא"כ בלבדין אפשר דבכל גווני שרי אבל מכ"מ משמע דמשוה פירוש הרמב"ם עם פי' רש"י וחד דינא אית להו: (קסד) עירובין ל"ה ע"ב: (קסה) סה"ת והובא בא"ר ופמ"ג וכן משמע בעירובין הנ"ל ועיין בר"ן פרק כ"כ במשנה ר"י אומר י"ח כלים ע"ש משמע שם מנין לבאורה דס"ל דהוי דאורייתא ויש לדחות: (קסו) פמ"ג: (קסז) אחרונים: (קסח) מ"א: (קסט) לבאורה לפ"ז אמרא ע"ג המיינא אמאי אסר בגמרא ניחא דהעליון הוא לנוי אים בו חוטי זהב אך אפשר דהתם לא היה המנהג כן לכל. ודע דבדברי הח"ל והפמ"ג ניחא מה שכתב המ"א ס"ק מ"ט טוב שלא תחגורנה למה ליכא חיובא בזה [ודוחק לומר דדבריהם קאי רק אלבא דהמתירין דלא משמע כן בב"י] ולדבריהם ניחא: (קע) ט"ז. וא"ר ותו"ש החליטו כן אף דבט"ז מפקפק בזה: (קעא) ד"מ: (קעב) ב"י: (קעג) שם: (קעד) מי"ט וא"ר: (קעה) ב"ח ומ"א הביאו שקילר בהעתקתו: (קעו) ב"ח וט"ז ומי"ט וא"ר ופמ"ג וח"ל: (קעז) רש"י: (קעח) גמרא:

הלכות שבת סימן שא

לצאת בשבת (וע"ל סי' י"ג): **לט** (קמו) [1] כילה (פי' יריעה כעין אהל) שיש בה רצועות שמותחין אותה בהם מותר להתעטף בה ולצאת לר"ה ואין הרצועות חשובות כמשאוי שמבוטלות אגבה [2] הילכך מותר לצאת ברצועות (קמז) התלויות באבנט אע"פ שאין המנעלים קשורים בהם דלא חשיבי ובטלי אגב האבנט [3] אבל אם הם (קמח) של משי חשיבי ולא בטלי ואסור (קמט) אם אין המנעלים קשורים בהם וה"ה [4] לכל דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד מחובר כגון לולאות ואינו חשוב מותר לצאת בו ואם חשוב הוא (קנ) אסור לצאת בו: **מ** *) [5] כובע (קנא) שהוא מתפשט להלן מראשו טפח אסור להניחו בראשו אפילו בבית (קנב) משום (לג) [ה] אהל: **מא** לצאת בשבת בכובע שבראשו

ר"ג ג שבת קל"ט ם שם בתו' והרא"ש ע הרא"ש שם ור"י בת"ה פ טור בשם ספר המנות צ שם קל"מ ועיטופין ק"ב לגי' ר"מ ור"כ התוס' בשם ר"מ והרמב"ם בפכ"ט וכ"כ הרב המגיד

שכן עיקר *) (ופי' בתוס' בשם ר"מ בכובע מזק שאינו נכפף)

באר היטב

אחת מהם אז נושא את ההענטשי"ך שאלך בידו השנית ויש משש שיעביר ד"א אצל בערבי"ל שלנו ששני הידים מתחממים בו ואף אם יצטרך להוציא יד אחת הרי הערבי"ל לבוש לידו השניה שעדיין בתוכה וגם לא חיישינן דלמא נפל דהא אוחזו בידו ואין כאן משש כלל וכבר נהגו להקל ילך בערבי"ל בכל מקום ואפילו לומר שכולם יעשו שלא כדין אצל ודאי בהענטשי"ך ראוי ליזהר כמ"ש כאן וראוי לחוש וכו' ע"ש וע' בספר פני יהושע סי' ט"ז שנטה דעתו להתיר אפי' בהענטשי"ך שהיו כל אחד בידו אחד ע"ש וע' בשכנה"ג: (לד) אהל. ובסעיף שאח"ז מיירי שאין בו טפח. וכובע שקורין בריטלי"ך [6] בל"א אע"פ שמתפשט להלן מהראש טפח מ"מ כיון דאינו קשה ונכפף למטה אין בו משש איסור והיינו כשאין בו נייר קשה ע"ת. והט"ז כ' עוד היתר משום דלא מתכוין רק לכסות ראשו ומסייס ע"כ נ"ל דמי שמלערין אותו הזבובים בשבת והוא אינו לבוש בבריטי"ל [7] ולוקח הבריטי"ל להגין מפני הזבובים דבזה יש איסור

משנה ברורה

דקי"ל תכלת אין מעכב את הלבן: **לט** (קמו) כילה. הוא כעין טלית שראוי להתעטף בה ויש בה רצועות תלויות בה (קעט) וע"י הרצועות מותחין אותה באהל ולא אמרינן הך רצועות לאו צורך עיטוף הוא שאין הרצועות עשויות אלא לנטותה באהל והויין משאוי בשעה שמתעטף בה: (קמז) התלויות באבנט אע"פ וכו'. שדרכן היה (קפ) לקשור ראש הרצועה האחת במנעלים ולמתוח אותן למעלה וראש השני היה קושר באבנטו ופעמים שהולך בלא מנעלים כגון ביה"כ או מפני רוב החום ונשאר הרצועה תלויה באבנט: (קמח) של משי. היינו הרצועות (קפא) ואבנט שתלוי בשפתו כמו חוטין מוחהבים לא שייך כלל לדין זה דנוי החגורה הוא ושרי: (קמט) אם אין וכו'. דאם היו קשורים בהם הוו בכלל משמש לבגד ומותר בכל גווני: (קנ) אסור לצאת בו. שכיון שאין משמשת כלום לבגד מחמת שנפסק ראשו אחד הרי הוא משוי ואינו בטל לגבי הבגד כיון שהוא חשוב ועיין בח"א בכלל נ"ו ובנ"א שם שכתב דלפי מה שכתב המחבר בסל"ח דחוטי ציצית חשיבי אע"ג דהן חוטין בעלמא מפני דדעתו להשליש עליהן ה"ה גבי לולאות אימתי מותר לצאת בהן כשאינו חשוב דוקא בשאין דעתו להשליש מלד השני וע"כ כתב דצריך אדם ליזהר כשנפסק לו רצועה מרצועות בגדיו שקושר בו שתי הצדדים ומלד אחד נשאר הרצועה וכן זוג קרסים שנפסק קרס אחד אפילו שהן משיחה או חוט ברזל בעלמא ואין חשוב כלל אצלו הרצועה והקרס מ"מ אסור לצאת באותו בגד כיון שדעתו להשליש ולתקן לד שנפסק וזה ישאר במקומו וא"כ הוא חשוב אצלו ואינו בטל לבגד ואף אם אין דעתו להשליש עליהם אז כיון שאין חשוב בטל לבגד ומותר לצאת בו: **מ** (קנא) שהוא מתפשט. ולוקח (קפב) כשהיה מתרגם: °מגבעת עם שוליים רחבים מאוד °°מגבעת °°°שירע"ס

שערי תשובה

מעליו ואין נדחה מפני כובד הבריות ועיין לעיל סימן י"ג מ"ס בזה: [ה] אהל. עיין בה"ט ועיין בשו"ת פני יהושע אלק או"ח סימן ט"ז מהגאון מוהר"ר מאיר ז"ל אביו של הש"ך בענין הבריטלי"ך [8] ומלדד ג"כ בסוף דבריו להיתר מטעם שרק קצת ויכול ליהדק וגם מתחלה לא נעשה בשם אהל ע"ש ועיין בשו"ת נו"ב מ"ת סימן ל' [1] בענין נשיאת פערעסל"ל בשבת והוא כלי העשוי להגין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והוא מאהיל על ראש האדם ויש לו בית יד וקרסים ולולאות לפתחו ולמתחו ולקבלו כרצונו וכתב שאם הוא מעריך מע"ש יש לדון בו ולומר שאין דומה למה שפלפלו לענין בריטלי"ך דהתם אין בו תורת אהל כ"א כשמשימו על ראשו משא"כ בפערעסל"ל שהוא ערוך מאתמול ועתה כשמניחו על ראשו אינו עושה אהל אדם. ויש לדון בו לאיסור ולהיתר אך כיון שאינו יודע אם ערכו מאתמול יש לאסור בודאי מדרבנן משום מראית עין ובפרט בדור הזה דנפיצי שאינן בני

שער הציון

(קעט) רש"י: (קפ) שה"ל: (קפא) פמ"ג: (קפב) ט"ז ומ"א וש"א: (קפג) גמרא: (קפד) אחרונים והט"ז מיקן עוד דמיירי שלבשו בע"ש דלא עשה אהל בשבת: (קפה) מ"א: (קפו) מ"א וכתבתי זה בשם אפשר דכן מזכר בזה הלשון בהגהת מיימוני ע"ש: (קפז) אחרי שהוא דרך לבישה: (קפח) וכן משמע ג"כ ממה שהביא הרא"ש בשם הב"ח: (קפט) שלקן עלי שעיס: (קנ) ועיין לעיל סימן ח' ס"א*) ובאחרונים שם דאדרבא מצוה לכתחלה לכסות גם ראשו

הגהות ותיקונים: א) ס"ב:

הארות והערות: 1) עיין בשו"ת חת"ס או"ח סימן ע"ב:

* (קנג) העשוי להגין מפני החמה [ק]יש מי שאוסר משום דחיישינן שיגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד"א (קנד) ברה"ר אא"כ הוא מהודק בראשו [ר]או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו מראשו [ש]או שהוא קשור ברצועה תחת גרונו דבהכי ליכא למיחש למידי: **מב** [ו] [ת]המוצא תפילין בשבת בבזיון במקום שאין משתמרין אם יש סכנה (קנה) שגזרו שלא להניח תפלין מכסן והולך לו ואם אין סכנה [א]אם יש בהם רצועות שבכך ניכר (קנו) שהם תפלין ולא קמיעות (קנז) והן קשורות שיכול ללבשן מכניסן (קנח) זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן כלן [ב]ואם היו רבים (קנט) שלא יספיק ללבשן ולהכניסן זוג זוג יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם ואם ירא להחשיך מפני לסטים מוליכם פחות פחות מד"א או נותנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה: **מג** [ג]המוצא ס"ת בשדה אם אינו שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו (לשון הרמב"ם ובסכנה מניחו והולך לו) ואם היו (קס) גשמים יורדים מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו:

ק) סס נגי' רש"י וכ"כ הר"ן ר הגהות פרק כ"ב בסס ת"ו ש תוס' סס בעירובין ת עירובין ל"ה א סס ל"ז וכרבי יהודה כלוקימתא דרבא ותני אבוה דשמואל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפי"ט ב סס במשנ' ל"ה ובגמרא ל"ז וכר"ש ג הרמב"ם סס פי"ט וכ"כ ה"ה שהוא מהמוספתא פ"ש

שערי תשובה

תורה (גראה שר"ל וכשרואים כשזה עושאו בשבת לא ידעו להבחין בין ערוך מאתמול או לא ובזוס השבת יערכנו ואתי לידי משא איסור סקילה) אבל אם לא היה ערוך מאתמול ופותחו בשבת א"כ עושה המחיצות בשבת ולאי אסור וכתב שזה מקרוב הובא למדינתנו וכשראיתי שהתחילו להקל בו גם בשבת מחיתי בהם ולרשתי בתוקו פעם בנהכ"נ שהוא איסור גמור ומושבני לאיסור סקילה ומאז ועד עתה אני מוחה בקהלתנו וכתב בסוף דבריו דרך כלל תפשנו על כל לדלי הפערעסא"ל ולא מצאתו לד היתר ע"ש ועיין בבר"י סימן שט"ו כתב בשם מכתם לדוד אומבריל"א העשויה להגין מחמה ובשם מעורות אסור לעושאה בשבת ויו"ט וכ"ש לפתחה אבל לומר לא"י שישאנה להגין עליו שרי ע"ש ועיין בשיורי ברכה שם: [ו] המוצא תפלין. ועמג"א דאשה אסורה להכניס ועיין בשו"ת יד אליהו סימן ט' שהכם אחד חולק על המג"א מה והוא הסכים להמג"א ובענין ההכנסה כתב שיכוין בשם תכשיט ע"ש:

ביאור הלכה

דמפרשי הני תשיבי משום דהן חוטין של מצוה א"ע של תכלת כפירש"י וע"מ בזה לכמה ענינים עיין בג"א בלל ג"ו ואכ"מ להאריך: * העשוי להגין מפני החמה. הנה בסעיף מ' מיירי ג"כ בכובע בזה דאל"ה לא היה שם שייך בו משום אהל וכן מבואר בהדיא בר"י"ף ובשארי ראשונים אלא דקמ"ל הכא דאף לדעת היש מי שאוסר דהתשאת היא רק משום שמא יפול ואתי לאתויי ג"כ לא אסרינן אלא בכובע בזה ומטעם שכתבנו במ"ב בשם ב"י ואחרונים: יפול ואתי לאתויי ד"א (קנב) וכן בבריטי"ל° שהמנהג בו להקל וכנ"ל אם נושאו כובע קטן תחתיו יזהר שלא יצא בו בר"ה דהא סתמא אינו מהודק ובודאי חיישינן בו דילמא נפיל ואתי לאתויי כיון שלא יהיה בגילוי הראש: (קנד) בר"ה. בט"ז משמע דאפילו חוץ לעירוב יש להחמיר בזה ועיין לקמן סימן ש"ג סי"ח ובמש"כ שם במ"ב: **מב** (קנה) שגזרו שלא להניח. והוא יראת ג"כ להוליכן בידו פחות פחות מד"א וכדלקמיה דכשירגישו בו אתי לידי סכנה: (קנו) שהם תפלין ולא קמיעין. דאי אין בהן רצועות (קנג) אמרינן דשמא קמיעין הן דטרח אדם לפעמים לעשות קמיע כעין תפלין (קנד) וי"מ שא"ל לשמרן ולהחשיך עליהן כלל ועיין סימן י"ח במ"א שכתב דבזמנינו אין מצוי לעשות קמיע כעין תפלין וע"כ אפילו בחלו שאין להם רצועות (קנה) צריך עכ"פ לשמרן ולהחשיך עליהן: (קנז) והן קשורות. ר"ל שברצאם יש קשר ש"ר וכן בשל יד אם מתוקן כראוי לפי מדתו [ולא גדול יותר] שיהא יכול לנשאו ואם אינן קשורות (קנו) ובשבת הלא אסור לעשות קשר מ"כ לא יוכל להכניסן דרך לבישה זוג זוג (קנז) צריך להמתין עד שתחשך ולהכיאם: (קנח) זוג זוג. ר"ל תפלין אחד של יד על היד וכן אחד של ראש על הראש מכניס עד מקום המשתמר וחוזר ואח"כ חוזר ומכניס בחופן זה זוג אחר ואף דקי"ל שבת לאו זמן תפלין הוא מ"מ כדרך שהוא נוהג בחול לאו בכלל משוי הוא אלא תכשיט (קנט) ועל בל חוסיף אינו עובר כיון דאינו מכוין בלבישתו לשם מצוה. כתב המ"א דאשה המוצאת תפלין אסורה להכניסן בשבת אף דרך מלבוש דכיון דאינה רגילה להניחם בחול הו"ל משוי לגבה ויש מאחרונים חולקים עליו וס"ל דכיון דמדינא דגמרא אין עליהן איסור זה רק דלכתחלה אין נכון להניחן לא מקרי משוי לגבה ועיין בשער המלך פי"ט מהלכות שבת שמצא בשיטה כ"י דהראב"ד והרשב"א חולקים בזה. עוד כתב המ"א לשיטתו דאם יצאה אשה בטלית מצוצית [היינו טלית של מצוה שאין רגילין לנשאה כ"א לשם מצוה בלבד] חייבת חטאת דכיון דאין אשה רגילה לילך בטלית זה הוי משוי לגבה (קנט)[א] וגם בזה יש חולקים עליו: (קנט) שלא יספיק. היינו כיון שמבע"י בלא"ה לא יספיק העת להמיא כולן (ר) לא ילבש כלל אלא ימתין שם עד הלילה וישמרם ויביאם: **מג** (קס) גשמים יורדים. שתתקלקל הס"ת התירו לו להתעטף וחוזר ומתעטף בבגדים מלמעלה ונכנס שזהו כבודה שלא תתקלקל בגשמים: גמיס

מתרגם: °מגבעת עם שוליים רחבים מאוד

שער הציון

בעת התפלה: (קנא) חו"ש וש"ת: (קנב) הט"ז [אך שהוא הזכיר אפילו חוץ לעירוב] וכן הפמ"ג מצדד ג"כ הכי משום דדרך לשאתו בידו לפעמים ולכן לא הנתקתי דברי המ"ב שהובא במ"א בקב"ב: (קנג) מ"א: (קנד) דלבשן בלא"ה אין יכול שאין להם רצועות: (קנה) מחה"ש: (קנו) וגם עיניה אין יכול לעשות דאף דקי"ל דעיניה לאו קשר הוא לענין שבת אפ"ה לענין תפלין ס"ל לכמה פוסקים דעיניה פסול אפילו אם יעשה כענין תמונת הקשר של דל"ת ויו"ד [עיין בב"ח ובא"ר בשם רש"ל שעל הסמ"ג ובש"א] וממילא הו"ל התפלין משוי אם יעשה שלא כמצותו: (קנז) כ"מ מהגר"א ומכמה אחרונים לפי דעת הטוש"ע: (קנא) גמרא: (קנט) עיי"ש בשער המלך: (ר) כ"מ שם:

הגהות ותיקונים: א) ס"ז בה"ל ד"ה טפח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף מ"ה ונ"ב פסק כהמג"א לגבי טלית ותפילין.

הלכות שבת סימן שא

מד [ד] הבא להציל כליו מפני הדליקה * לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף * ופושט וחוזר ולובש * ומוציא: **מה** [ה] מי שנשרו כליו (קסא) במים (קסב) הולך בהם * ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה (קסג) ולא ישטחם לנגבם מפני מראית העין שלא יחשדוהו שכבסן בשבת (קסד) [ו] ואפילו (לג) * (קסה) בחדרי חדרים שאין שם רואים (קסו) אסור [ז] ולא אסרו אלא לשטחן בשבת אבל אם שטח מע"ש כלים המכובסים (קסז) אינו חייב לסלקן בשבת: **מו** * [ח] בגדים (קסח) השרויים במים (קסט) אסור לנגבם (קע) סמוך לאש. הגה (קעא) ואסור לטלטלם שמא יבא לידי סחיטה והוא (קעב) שמקפיד על מימיו (מרדכי פרק חמישי) ואסור לילך בשבת במקום שיוכל להחליק וליפול במים שמא יסרו כליו ויבא לידי סחיטה: **מז** [ט] לא ישטח אדם את כליו בשבת אפילו מן הזיעה: **מח** (קעג) [י] מסתפג אדם (קעד) באלונטית (פי' נגד שמסתפגין בו לאחר שרוחצין) (קעה) ומביאה בידו

ד שבת ק"כ וכמ"ק סרי"ף ורל"ש ורמב"ם ה שם כי"ב קמ"ו ו שם כי"ל ור"ש בברייתא סרי"ף והרל"ש והרמב"ם בפ' כ"ב וש"פ ז הרשב"ל בתשובה ח מרדכי סוף פ"כ דשבת ט תוס' פ"ז י שבת קמ"ז רבי מייל בר אבא ל"ר יוחנן הרי"ף והרל"ש והרמב"ם

באר היטב

משנה ברורה

מה (קסא) במים. כן (רל) ע"י מי הגשמים או שנפל בנהר ונתלחלחו כליו: (קסב) הולך בהם וכו'. שלא אסרו על האדם הבגדים שלובש אותן (רב) ואפילו אם נשרו כליו לבד הוא לובשן מתחלה ומהלך בהם ומסתכר (רג) דהיינו דוקא אם אין לו בגדים אחרים: (קסג) ולא ישטחם. עיין מ"א שמלבד לומר דדוקא כשנשרה במים אבל אם נפלו מים מועטים עליהם מותר לשטחן לליבא למיחש בזה שיחשדוהו שכבסן אבל (רד) הרבה אחרונים סוברים דאין לחלק בזה: (קסד) ואפילו. ובגדים המלפפים בהם תיבוקות שקורין ווינדלין מותר לשטחן בביתו שיתנגבו ואפילו בחמה בחצר דכיון דיש עליהם גם לותא הקטן וא"כ מוכח שלא כבסן וליכא חשדא ואפשר אפילו אין עליהם לותא אם לא נשרה כולן בהמי רגליס דהכל יודעין שדרך התינוקות להשתין ובלבד שלא ישטחן נגד התנור במקום שהיד סולדת בו וכדלקמיה [מ"א]: (קסה) בחדרי חדרים. הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דדוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאוריתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שיסברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושארי אחרונים: (קסו) אסור. ע"כ אלונטית שמביאו בע"ש כשהוא לה מבית המרחץ ישטחנו לנגבו מבעוד יום (רה) ולא יתמין עד אחר שקיעה ועיין לקמן בסימן שמ"ב דמוכח שם דאם הוא צריך לו למחר לצורך שבת (רו) יש להקל לשטחו בבה"ש אך שיזהר שלא יסחטנו: (קסז) אינו חייב לסלקן. אפילו הם שטוחין נגד העם והטעם דעיקר החשד אינו אלא כששוטחן בשבת דאז יש רגליס לחשדו דכבסן היום דאם כבסן מאתמול היה שוטחן מאתמול כי לא יאמרו שנשרו במים שאין הכל יודעין זה [לבוש]: **מו** (קסח) השרויים במים. אפילו (רז) שריה מועטת: (קסט) אסור לנגבם וכו'. אע"ג דאפילו בחמה אסור וכנ"ל התם משום מראית העין לחוד הוא וקמ"ל הכא (רח) דנגד האש יש איסור תורה משום מנשל ומשום מלבן [דדרך להתלבן ע"י התנור כדאמרינן שבת כ"ז האוזן של פשתן שיתלבנו] וגם דאסור מחמת זה לנגבן (רט) אפילו כשהוא לבוש בהם אם הוא עומד נגד האוש (רי) במקום שהיד סולדת בהם: (קע) סמוך לאש. וה"ה (ריא) דאסור להניחן על התנור במקום שהיד סולדת בהם והעולם נוהגין בזה בעו"ה שמניחין בתורף בגדים לחים על תנור אם לנגבן. ובמקום שאין היד סולדת בהם מותר לנגבן והוא שלא יניחם (ריב) דרך שטיחה (ריג) דאם שוטחם כדרכם אסור בכל גווני וכנ"ל בסעיף הקודם: (קעא) ואסור לטלטלם. ודוקא כשנשרו במים מרובין אבל כשבא עליהם מים מועטים לא חיישינן שיבוא לידי סחיטה וכדלקמן סימן ש"ב ס"ט בהג"ה: (קעב) שמקפיד. היינו רולה שיהיה בהם מים אבל המטלטלים ששרויים תמיד במים אין לחוש ומותר בטלטול: **מח** (קעג) מסתפג אדם וכו'. משמע ממ"א דבזה"ז טוב להסתפג בדבר שאין מקפיד על מימיו ובביאור הגר"א משמע דסתם אלונטית הוא דבר שאין מקפיד על מימיו: (קעד) באלונטית. אפילו כל גופו לאחר שרחץ את עצמו במים לוגיס וכדלקמן בסימן שכ"ו: (קעה) ומביאה בידו. לתוך ביתו במקום שיש עירוב ואף דמבואר לעיל בהג"ה דאסור לטלטל דבר עוד היתריס בברייתי"ל וע"ש: (לג) בחדרי חדרים. דוקא במקום

ביאור הלכה

* לובש כל מה שיכול ללבוש. לכיון דדרך מלבוש הוא שרי: * ופושט וחוזר וכו'. עיין לקמן בסימן של"ד ס"ח שהמא המתבר דיש חולקין ע"ז והכא סתם בזה ועיין במאור הגר"א שהכריח דהעיקר כהך דהכא: * ומוציא. עיין לקמן שם מה שכתבנו במ"ב: * ואינו חושש וכו'. ויזהר שלא יערבו מן המים שנישור הוא ג"כ בכלל סחיטה וכדלקמן בסימן ש"ב ס"ח: * בחדרי חדרים. ועיין במ"ב במ"כ בשם התוספות והרא"ש ודברי התוס' הם בפרק אע"פ דף סמ"ך ד"ה ממעכן ואף דלאו מילתא דפסיקא הוא דהר"ן בפ"ק דיו"ט מיכן מיכון אחר על קושית התוספות וגם מהסוגיא דשבת ס"ה משמע דרב סייל בכל מילי וכמו שכתב המ"א בעצמו מ"מ נראה דיש לסמוך ע"ז לדינא משום דיש כמה פוסקים [הר"ן גאון ורז"ה וספר התרומה] דלא ס"ל כלל הא דרב ונהי דבעיקר דינא דרב אין לסמוך עליהם דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והסמ"ג והר"ן כולם פסקו כווותיה דרב וכמו שכתב הב"י עכ"פ באיסור דרבנן יש לנכף זה דעת המקילין הנ"ל שלא לאסור מפני מראית העין כ"א נגד העם ולא בחצרו: * בגדים השרויים וכו'. סתם בגדים משמע אף בשל צמר פמ"ג ור"ל דלא חיישא דליבון זה הוא דוקא בשל פשתן שדרך

שער הציון

(רא) ב"ח וש"א: (רב) ב"ח ופמ"ג ומלאתי במאירי שגם הוא מגדל כן ע"ש: (רג) דאל"ה הלא מבואר לקמן בהג"ה דבגדים השרויים במים אסור לטלטלם ומהמשנה עצמה אין ראיה להקל דמיירי נמי כשהוא בדרך ואין לו אחרים לנגבם א"ל דמשמע פשטיות הלשון דאל"ה הו"ל לומר ובשם ואינו חושש: (רד) הא"ר ושלחן ע"ש וכן משמע מח"א וש"ש שלא חילקו בזה: (רה) עיין לעיל בסימן רס"א בבה"ל ד"ה חדרים. ועיין במ"ב במ"כ בשם התוספות והרא"ש ודברי התוס' הם בפרק אע"פ דף סמ"ך ד"ה ממעכן ואף דלאו מילתא דפסיקא הוא דהר"ן בפ"ק דיו"ט מיכן מיכון אחר על קושית התוספות וגם מהסוגיא דשבת ס"ה משמע דרב סייל בכל מילי וכמו שכתב המ"א בעצמו מ"מ נראה דיש לסמוך ע"ז לדינא משום דיש כמה פוסקים [הר"ן גאון ורז"ה וספר התרומה] דלא ס"ל כלל הא דרב ונהי דבעיקר דינא דרב אין לסמוך עליהם דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והסמ"ג והר"ן כולם פסקו כווותיה דרב וכמו שכתב הב"י עכ"פ באיסור דרבנן יש לנכף זה דעת המקילין הנ"ל שלא לאסור מפני מראית העין כ"א נגד העם ולא בחצרו: * בגדים השרויים וכו'. סתם בגדים משמע אף בשל צמר פמ"ג ור"ל דלא חיישא דליבון זה הוא דוקא בשל פשתן שדרך

(רו) ומ"מ נכון ליזהר לשטחו בלי נגיעה: (רז) מ"א: (רח) א"ר: (רט) א"ר בשם מהר"ל מפרלגא והביאו בחידושי רע"א: (רי) מ"א ועיין בא"ר שמסתפק דאפשר דאפילו כונתו בעמידתו רק לחמם את עצמו ולא לנגבן יהיה אסור משום פסיק רישא: (ריא) פמ"ג: (ריב) דמסתברא דאיסור מראית העין הוא דוקא כששוטחן דאז יאמרו שכבסן דדרך לשטחן אחר הכביסה וכן משמע בא"ר. וכל דברינו בפנים הוא רק בשעה שפושטן מעליו וצריך הוא להניחו דאז מותר להניחו במקום שאין היש"ב דלאח"כ אסור בלא"ה משום איסור טלטול וכדלקמיה בהג"ה ס"ל דמיירי בדבר שאין מקפיד על מימיו או בשבאו עליו רק מים מועטים דלא חיישינן שיבוא לסחוט: (ריג) וכפמ"ג שכתב דמפה שנשרה במים אסור לשטוח

ולא חיישינן שמא יבא לסחוט [ב]ולא ימסור לבלנים שהם חשודים על הסחיטה: **מט** [ל]מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם (קעו) חוץ לנהר ד"א: **נ** [מ]יוצאים בפשתן סרוק וצמר מנופץ שבראשי (קעז) בעלי (לד) חטטין (פי' בעלי גגעים) אימתי בזמן (קעח) *) שצבען וכרכן * (קעט) או שיצא בהם שעה אחת מבע"י: **נא** (קפ) [נ]מותר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה (קפא) בידו או בזרועו וכן (לה) בסמרטוטין (פי' חתיכות בגד בלוי) * (קפב) הכרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה:

ב) שם בגר"א בלי ר"ל ל) ר"ש בתלק י"ל מ) שבת נ' *) (פי' בשמן רש"י וכן העתיק הכ"י) נ כל ע בשם הרא"ש וכתב וכלבד שיצא שעה אחת מבע"י

שב דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת. ובו י"ג סעיפים:

א [א]המנער טלית (א) (א) חדשה (ב) שחורה * [ב]מן הטל שעליה חייב שהניעור יפה לה כמו כיבוס * והוא שמקפיד * עליה שלא ללבשו בלא ניעור: הגה וכ"ש שאסור לנער בגד שנשר במיס או

א שבת קמ"ז ב לפי' התוספות והרא"ש והר"ן וש"פ בשם ר"ת

באר היטב

שיאשדוהו שעושה איסור דאורייתא אסור בחדרי חדרים עמ"א: (לד) חטטין. שמיחין פשתים שיהא נראה כשער: (לה) בסמרטוטין. היינו שיצא בה שעה אחת מבע"י ט"ז. ומ"א כתב אפי' לא יצא בה שעה אחת מבע"י ע"ש ועי' סעיף כ"ב. ובתשו' דבר שמואל סי' מ"ח הורה לד איסור לצאת בשבת באותם כלים שמשימים

ביאור הלכה

להניחן בתנור להתלבן וכדאיתא במשנה שם ובפרע איסור ביטול בודאי שייך בכל הבגדים. ועיין בסימן ש"ב ס"ט בבה"ל ד"ה מותר: * או שיצא בהן וכו'. עיין במ"ב מש"כ דלענין טלטול מותר אף בשחיצב ולענין לצאת עיין בב"י דזה תלוי בשיטת הראשונים דלהרא"ש ותוספות מותר ולר"ן ורמ"ו יונה והרשב"א המובא בב"י בסימן ש"ח אסור משום דלא מוכחי מלתא ומתזי כמוליא בשבת וכתב הגר"א דגם דעת הרמב"ם הוא כן. ודע דהב"י כתב בשם התוספות דל"ד יצא בהן שעה אחת מבע"י דה"ה אם יצב בהן ועיין בביאור הגר"א בסימן ש"ח סכ"ד שכתב לדעת אלו הראשונים המתמירין דלא מהני מיצב ה"בבלא מהני יצב לענין הוצאה: * הכרוכים על היד. עיין במ"ב מש"כ בשם המ"א וא"ר וכן בא"א העתיק לענין סמרטוטין דלא משיבי להקל והגר"א כתב דלדעת המחבר בסעיף הקודם גם בזה בעינן שיצא בהן שעה אחת מבע"י וכ"כ הט"ז אלא דהגר"א מיבר לנו דמה שלא הזכיר המחבר בס"ז הפרט זה הוא לפי שיטת שארי הראשונים דלענין שיהא נחשב כמלבוש לענין הוצאה לא בעינן שיצא בהן שעה אחת מבע"י והגמרא שהזכירו לענין פיקורין הוא משום דבלא"ה אסור משום טלטול וא"כ המחבר שהזכיר פרט זה בס"ע שהוא מעתיק מזה לשון הרמב"ם שם"ל דהגמרא מיירי לענין הוצאה וכאן המחבר קורא מזה דברי עצמו ולפ"ז בודאי אין להקל בזה נגד שיטת רש"י והרמב"ם ורבינו והר"ן והרשב"א דכולם בחדא שיטתא קיימי דטעם האיסור הוא משום הוצאה וגם בעינינו בעינן בעינא בהן שעה אחת מבעוד יום ומ"מ למעשה נ"ע אחרי שהמחבר סתם בזה להקל:

* מן הטל שעליה. כתב בא"ר בשם אגודה דה"ה שלג וו"ל דאם עדיין השלג לא נמס כלל מותר דהוא כעין נוצות המבואר לקמן בהג"ה משום דעומדין מלמעלה ולא נכנסין בתוכו אך יזהר לנער בקל דאף אם היה נמס קצת ולא מינכר לא יפול כ"א ממשות השלג העומד מלמעלה ועיין מה שכתבנו במ"כ[א] בשם הש"ג: * והוא שמקפיד. הטעם דעי"ז מקרי יפוי בהבגד ואם מנער בשביל אחר והוא מקפיד והאחר אינו מקפיד לכאורה יש להסתיר כיון דלהמנער הוי יפוי והוא עושה המלאכה ויש לדחות כיון דהבגד אינו מתיפה לבעל הבגד לא חשיבא מלאכה ואפשר דזה היה המעשה בבומתא דרב יוסף עיי"ש בגמרא קמ"ז ולפיכך היה אדם מחפש למיתבה ליה ורב יוסף השיב דמותר דאחולין בתר בעל הבגד וכן אם היה להיפוך הוא אסור לפי זה ול"ע: * עליה. הגה בגמרא קמ"ז איתא אמר רב הונא המנער עליתו בשבת חייב חטאת ולא אמרן אלא בחדתי אבל בעתיקי ליתא לן בה ולא אמרן אלא בחוכמי אבל בחיורי וסומקי ליתא לן בה והוא דקפיד עליהו עולא איקלע לפומבדיתא חזא לרבנן דקא מנפצי גלימייהו אמר קא מחללי רבנן שבתא א"ל רב יהודא נפוצו ליה באפיה אנן לא קפדינן מידי עכ"ל הגמרא והנה מלשון הגמרא דקאמר והוא דקפיד משמע לכאורה דאפילו בחדתי וחוכמי לא אמרינן מסתמא הוא מקפיד עליהם אלא דוקא בידוע שקפיד וכן מוכח ממ"א סק"ג שהיה מפרש כן אבל א"כ קשה מאי טעמא דעולא דהיה אומר בפשיטות על הרבנן דקא מחללי שבתא ובשלמא חדתי וחוכמי ראה עולא אבל

הגהות ותיקונים: א) סק"ד

שער הציון

על התנור בקאכלי"ן במקום שהיש"כ האי ליתא דלטטות לאו דוקא וכמו שכתבנו: (ריד) אך טעמו הוא משום דסתמו הוא דבר שאין מקפיד על מיומיו: (רטו) אחרוניס: (רטז) מידוש מהרש"ל: (ריז) מ"מ: (א) מ"א וש"א והרמ"ה מה לא מעלה ולא מוריד ולא כמו בס"ג דלקמן [פמ"ג]: (ב) ב"י:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ס' הלשון ג"כ: ומותר לו ג"כ להביא המטפחת בידו מבית המרחץ לביתו. ב) ובשו"ע הרב סימן ש"ח סעיף נ"ז כתב: אבל לצאת בהם לרה"ר יש אוסרים וכו' אא"כ הניחם בראשו פעם אחת וכו'. משמע הנחה בלבד והוא ישב כזה מהני אף לדעת האוסרים. ג) ובשו"ע הרב סעיף ס"ג כתב: מותר לתלות מצנפת בצוארו למי שיש לו מכה בראשו או בזרועו ולצאת בו לר"ה וכו'.

שירדו עליו * (ג) גשמים ודוקא בנגד (ב) (ד) חדש שמקפיד עליו (כל בו) * י"א (ה) דאסור לנער בגד

באר היטב

(ב) חדש. לפי שמתקנר במים ואיסור זה שייך בכל הבגדים בין שחור בין שאר נעשים ספר הזכרונות ע' ע"ת:

משנה ברורה

ומש"כ שמקפיד עליה הטעם דאז חשיבא הנעור כמו הכיבוס אבל אם אין דרכו להקפיד ולובשו לפעמים בלי נעור מותר לנער (ג) אף לכתחלה: (ג) גשמים וכו'. ובזה (ד) אין חילוק בין שחור לשאר בגדים כמו בטל לעיל דדוקא שם שהוא מועט אין מקפיד לנער אלא באוכמי אבל בכאן שהמים מרובין הדרך להקפיד לנער בכל הבגדים ויש בזה משום סחיטה: (ד) חדש שמקפיד עליו. ר"ל (ה) דמסתמא הוא מקפיד עליו לנער לפי שמתקנר ע"י מים. ואפילו אם הבגד ישן צריך ליזהר מלנערו מן המים בחוזק בענין שיצא לידי סחיטה באותו הנעור כידוע כשהבגד בלוע ממים הוא נסחט יפה ע"י הנעור [ש"ג והביאו הא"ר]: (ה) דאסור לנער. הוא דעת רש"י וסייעתו דסברי דהא דאמרינן בגמרא אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב חטאת דהיינו כשמנער טליתו מן האבק והעפר שנגלע בו וחייב משום מלבן (ו) ודוקא בחדתי ובאוכמי אבל בעתיקי או בחיוורי וסומקי לית לן בה כמבואר שם וכמו לעיל בענין טל וכונת הרב נמי דוקא בחדתי ובאוכמי והאי דנקט בלשון איסור לאשמעינן דאם אינו מקפיד אפילו הלוקט יבלת ש"מ דהוא מפרש דבחדשה ושחורה אמרינן דמסתמא דרכו עליהו דהוי כמלבן עכ"ל הרי מוכח דמפרש כדברינו [הן אמת שראיתי בחידושי מהרש"ל שפירש של"ל וקפיד עליהו אבל קשה מאד לשבש כל הראשונים שכתבו כולם בלשון הזה וכן בספר יראים להרא"ם שממנו נובע כל לשון הסמ"ג בענין הזה כתוב ג"כ דקפיד עליהו] ובספר יראים להרא"ם ובשבולי הלקט ובכל בו ובמרדכי סוף פרק חבית כולם כתבו בהדיא בלשון הסמ"ג ומוכח מזה שפירשו כולם הסוגיא כדברינו דמסתמא קפיד וכמו שהוכחנו מלשון רש"י והא דקאמר והוא דקפיד היינו למעוטי היכא דלא קפיד ואפשר עוד לפ"ז דאם שאפילו בחיוורי וסומקי[1] א"ג"כ דרכו להקפיד שלא לנערו אפילו בלי נעור יהיה אסור גם שם לנער ולא שרי הגמרא אלא במסתמא ובזה אתי שפיר דברי רבינו חננאל [שיצא כעת לאור סביב[1] הס"ם] להמעיין בו היטב דבלא"ה מוקשים מאד שסותר את עצמו ע"ש וממילא מוכח מניה ג"כ כדברינו דבחדתי ואוכמי אמרינן דמסתמא דרכו להקפיד. ודע עוד דמפר"ח שהבאתו למעלה האיר ה' עיני והבנתי את דברי בה"ג דהנה בבה"ג כתב וז"ל מנער אדם טליתו כדרך יהודה ישב לו זרע פשתן או תבשיל על כסותו מותר לקלפו [והובאו דבריו במ"א] ולכאורה מאין יצא לו לבה"ג הדין דזרע פשתן ולמה סמיך אותו לענין מנער אבל לפי"ח הנ"ל שהבה המעיין שם יראה שהוא מפרש מה דאמר בגמרא חזא טלא עליה היינו דבר טיוטא [ובה"ג מפרש במאירי ובחידושי הר"ן שיצא מקרוב לאור] וזהו כולל כל דבר שמטנף בו הבגד וע"ז השיב לו רב יוסף נפון ושדי משום דאתן לא קפדינן ומזה יאירו דברי בה"ג שמתחלה כתב דמותר לנער טליתו כדרך יהודה והיינו משום דאתן לא קפדינן ואח"כ רמז בדינו על המעשה דאמי ורב יוסף המוזכר בגמרא ולפ"ז כל טעם היתר מה הוא ג"כ רק משום דאתן לא קפדינן כמו לענין נעור טלית גמלא לפ"ז אפ"ס הוא אינם שהוא מקפיד שלא לנערו כ"ז שלא יקלוף ממנו הזרע פשתן או התבשיל שנתיבש על בגדיו יהיה אסור גמור אף לדברי בה"ג שלא[2] לקלפו בשבת ודינו ממש בכל פרטיו כמו לענין נעור מן הטל דהא הגמרא מסמיך להו להדדי למימרא דרב הונא ומשמע דדינם אחד וכי היכי דהעמיקו השו"ע והג"ה הדין לענין נעור מן הטל והעפר דאסור ואף דרב יהודה ורב יוסף השיבו דאתן לא קפדינן משום דזה תלוי לפי המקום והזמן דיש שמקפידין ויש שאין מקפידין כן ה"ה בענין זה והאחרונים לא פירשו בדברי בה"ג כל הצורך. ואין להקשות לפי דברי בה"ג אמאי פסקינן דטיט שע"ג בגדו מגררו בליפורן מאי עדיף דבר זה מזרע פשתן או תבשיל על כסותו י"ל דאה"נ דלבה"ג מיירי שלא בחדתי או באינו מקפיד א"נ והוא העיקר[2] דטיט שע"ג בגדו אף דמגררו בליפורן אין מעביר הכתם לגמרי רק דמגרר עובי הטיט מלמעלה וכ"ש לפי מה שכתבו דמיירי בטיט לח בודאי הכי הוא לפיכך לא הוי בכלל מלבן ושרי בכל גווני משא"כ בענין זרע פשתן ותבשיל שנתיבש על בגדיו ס"ל לבה"ג דע"י מה שקולפו עובר ממילא ג"כ הכתם מאתו ולכן אינו מותר רק באופן שמותר נעור הטלית והוא שלא בחדתי או באינו מקפיד:

* גשמים. עיין במ"ב במ"ש דבזה אין חילוק וכו' כ"כ הרבה אחרונים וגם הגר"א מבלבל לפי דעת הבלבו אך שסיים שבסמ"ג חולק ע"ז ע"ש וא"ל דאף הסמ"ג מודה למה שהבאתו במ"ב בשם הש"ג ע"ש: * י"א דאסור לנער וכו'. משמע מלשון הרמ"א דלדעה הראשונה דמפרשי הענין בנעור מטל לית מה אפילו איסורא. ולאיתי בשלטי הגבורים שהקשה על מה שכתב הרא"ש על פירש"י דלא נהירא דעל הנעור מעפר יהיה שייך בו ליבון והלא הרא"ש בעצמו פסק דלכסכוסי סודרא אסור [וכן פסקו הטוש"ע לקמן בס"ה] מפני שמכוין לאתאו והוי כמלבן משמע דכל אולודי חיוורא באיזה ענין שיהיה אסור והכא פסקו כולם דלא שייך ליבון בעפר ואמאי הא אולודי חיוורא הוא דמכוין בנעורו לאתאה הבגד שתשך תאנו מן העפר שעליו עכ"ל ול"נ דע"כ לא דמי כלל לכו"ע האי ענינא לכסכוסי סודרא אפילו לשיטת רש"י דאל"ה הלא שם לא מחלקינן כלל בהבגד וגם אי קפיד או לא ובכל גווני אסור משא"כ בענינא דידן הלא מבואר בהדיא בגמרא דאי לא קפיד שרי לכתחלה וכן בחיוורי וסומקי וע"כ משום דבענינו אינו עושה שום פעולת האתאה רק שמנערו מן האבק והעפר שהוטל עליו לכן לא חשבינן זה לאתאה רק כשקפיד ע"ז ובדאוקמי דבזה האבק לבד ג"כ מכהה תראיתו משא"כ בכסכוסי סודרא דעושה האתאה בידים להוליד לבניות על הבגד אסור בכל גווני וא"כ לפ"ז ניחא אפילו לדעת הרא"ש והטור והמחבר לקמן בס"ה דאינן סותרים אהדדי. היינא מכל זה דאפילו לדעת המתירים הוא דוקא באינו עושה שום פעולה כלל כ"א ניעור בעצמא מן האבק שעליו אבל אם מכסכס ומשפשף את הבגד להסיר ממנו הכתמים כדי ליפותו לכו"ע יש עכ"פ איסורא מה דלא גרע מכסכוסי סודרא דלקמן ובכל מיני בגד אסור ועיין לקמן בבה"ל[3] ד"ה דהוי ומה דמשמע לקמן בסימן של"ז ס"ב בהג"ה דמותר לכבד בגדים במכבדות שאינן עשויות מקשמים היינו להעביר את הביצוטות או את האבק כדמוכח בדרכי

שער הציון

(ג) גמרא: (ד) עיין בבה"ל: (ה) מ"א והגר"א וש"א ועיין בפמ"ג מה שכתב מה: (ו) ומה ג"כ מקרי חדתי כל שלא נשתמש בה כ"כ ועדיין היא בחידושה:

הגהות ותיקונים: א) תיבת "שלא" מיותר: ב) סעיף ז':

הערות והערות: 1) עיין לקמן שעה"צ אות ז': 2) עיין לקמן שעה"צ אות מ"א:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב דבלבנה או אדומה אף אם מקפיד מותר לנערה.

הלכות שבת סימן שב

מן (ג) האבן שעליו אם מקפיד עליו (ו) וטוב * לחוש לדבריו (רש"י ומ"ז) אבל (ז) מותר להסיר (ד) הנוטות מן הנגד נשבת (מ"ז) * וע"ל סימן של"ז: ב * (ח) [2]הלוקט יבולות שע"ג בגדים [3]כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה חייב (ט) משום מכה בפטיש (י) והוא (ה) שיקפיד עליהם [4]אבל אם הסירם דרך עסק (יא) פטור: ג [1]מקפלים כלים בשבת (יב) לצורך שבת (יג) ללבשם בו (ו) [מ] ביום ודוקא (יד) באדם (אחד) ובחדשים שעדיין (טו) לא נתכבסו (טז) ולבנים (יז) ואין לו להחליף ואם חסר אחת מאלו התנאים אסור [1]ויש מי שאומר דלקפלו שלא

ג שם ע"ה ד ל' הרמב"ם בפ"ו[א] ה שם לפי' הגמרא ו שם ק"ג ז מרדכי שם ועוד כתב הב"י

שערי תשובה

[מ] ביום. עיין בה"ט ועיין במ"ב דלף אם מדור המטות בין שני בתים ובתים מבית שאוכלים בו לבית שיושבים בו שרי להציע בחדר שאוכלים בו

בגדיו בקולים מפרישן ומתמהמה כדי שלא יקרעו ואם נקרעו אינו חייב שהרי לא נתכוין מ"מ: (ה) שיקפיד עליהם. פי' שמסירם בכוונה כדי ליפות הבגד ב"י. וקסמים הנשארים מהאריגה דינן כיבלת טור. וכן' הזכרונות כתב אפי' אינו מקפיד אסור. יש לו זרע פשתן או מבשיל על כסותו מותר לקלפו ה"ג מ"מ: (ו) ביום. ולכן אסור לקפל הטלית אע"פ שמלות ציצית כל היום ויוכל להתעטף בו מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו הוי כמו שיש לו להחליף ש"ל. אין מציעין המטות משבת למו"ש משנה ורמב"ם. וכ' המ"מ וע"ל דמטה העומדת

ביאור הלכה

בדרכי משה ובאופן דשרי כגון בישן או באינו קפיד אבל לא נשפשף להסיר בזה הכתמים דזה אסור אפילו בד כמו בנסכומי קודרא וכ"ש בכלי כגלעי"ד ברור: * לחוש לדבריו. היינו אפילו בד דיעור היינו בד וכ"ש ע"י כלי שקורין בלרש"ט או מטעלנק"ע [מ"ל] ועל"ש עוד שכתב בשם יערת הדבש דלפי שלא ידענו עד כמה נקרע חדש לכן צריך ליזהר בכולם ושארי אחרונים לא הזכירו דבר זה דאין אנו בקיאין והמתמיר תבוא עליו ברכה והמיקל יש לו על מה לסמוך וטוב שיעשה ע"י שינוי כלאחר יד אך לכתחלה בודאי נכון ליזהר שלא לבוא לזה וכמו שכתבנו במ"ב: * ועיין לקמן סימן של"ז. ר"ל דאפילו באופן המותר להסיר ממנו האבן כגון בנגד ישן או אינו מקפיד או בענין הסרת הנוטות שמתיר כאן בכל גווני מ"מ אסור להסירם ע"י מכבדת העשויה מקסמים דקים כדי שלא ישברו [מאמר מרדכי] וכתב בספר תפארת ישראל דכהיום נהגו לאסור אפילו ע"י מכבדת העשויה משערות וכ"כ ביערת הדבש ע"ש הטעם ואינו מותר אלא בד: * הלוקט יבולות. הפמ"ג נסתפק אי דוקא כשלוקט כל היבלת[ב] שיש שם או אפילו מיבלת אחד חייב אף שנשאר שם עוד וע"ל להבית רואה ממה דאיתא בגמרא פרק הבונה אבר בכלי צורה כל שהוא חייב והחיוב הוא משום מכה בפטיש משמע מבפרק כלל גדול דף ע"ה ע"ב וכן הוא ברמב"ם פרק יו"ד ח"ל הגר אפילו מקצת הצורה חייב הרי

בכונה כדי ליפות הבגד ולא כמתעסק ע"פ שלא היה נמנע מלגבשו אם לא היה מסירם חייב משום דהכא הוי מלאכה טפי מהאי דסעיף ז' ולכן אינו פטור אלא במתעסק. כתב הרמב"ם המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הלבן הנתלה בה דרך שהאומנין עושין חייב משום מכה בפטיש ואם אינו מקפיד מותר עכ"ד ופירוש מקפיד לענין זה ג"כ (יב) כל שכוונתו כדי ליפות וכמו לענין יבלת: (יא) פטור. בספר הזכרונות כתב דאיסור יש בזה. כתוב בהלכות גדולות יש לו זרע פשתן או מבשיל על כסותו מותר לקלפו (יג)[א]ונראה דאם הוא בגד חדש ושחור אינו מותר לקלפו רק באינו מקפיד ואם הוא לא מקנאו בשמרטוט וכדלקמן[ב]: ג (יב) לצורך שבת. דאם אין מקפלים רגילים שמתקמטים: (יג) ללבשם בו ביום. ולכן (יד) אסור לקפל הטלית אע"פ שמלות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו אסור (טו) אם לא במקום שנהגו להתעטף בטליתות בשנתה: (יד) באדם אחד. אבל לא בשני בני אדם משום דבשניים מתפשטין הקמטים ונראה כמתקן מנא (טז) ואם מקפל על הספסל דינו כמקפל בשניים: (טו) לא נתכבסו. לפי שכל שלא נתכבסו הם קשים ואין ממהרין לקמוט ואין משוב הקיפול תיקון כ"כ עד שיהיה נראה כמתקן מנא: (טז) ולבנים. דבלבועים הקיפול מתקן יותר: (יז) ואין לו להחליף. אבל אם יש לו להחליף (יז) בגד אחר לשבת

שערי תשובה

(ג) האבן. היינו דוקא בשאור ודבש מ"א: (ד) הנוטות. ובספר הזכרונות דבש לאיסור הקורע אבל מלאכה לפיכך מי שנסתבכו לו

באר היטב

משנה ברורה

איסורא לית בה: (ו) וטוב וכו'. עיין בא"ר שכתב דמדינא יש איסור בזה כי (ז) הרבה ראשונים סוברין כשיטת רש"י ע"ש ומ"מ נראה דיש לסמוך על דעה ראשונה להקל ע"י אינו ופרטו דאיכא לפעמים משום כבוד הבריות בזה. וטוב ליזהר כשבא אחרית בשבת לבה"מ להניח כובעו ובגדיו במקום שימור כדי שלא יפלו לארץ ויעלו אבק עליהם ויבא לחילול שבת: (ז) מותר להסיר וכו'. שאין זה דומה לגידון (מ) שאין הנוטות תחובין בתוכו כמו המיס והעפר אלא עומדין מלמעלה (ט) ולכן מותר אפילו בחדש ומקפיד עליו: ב (ח) הלוקט יבולות. לשון יבלת שפירושו גבשושית וה"ה קשין וקסמין דקין שנארגו בבגד בלי מתכוין (י) דינן כיבלת. כתבו האחרונים דה"ה דאסור להסיר השלג [שקורין שטריגיווארנע] שעושין החייטים בתחלת התפירה כדי לחבר התחוכים ואפשר דחיוב גמי יש בזה שדרך האומנין להסיר בעת גמר מלאכה: (ט) משום מכה בפטיש. כל העושה דבר שעי"ז נגמר המלאכה חייב משום מכה בפטיש שכן דרך האומן להכות בפטיש על הכלי אחר שנגמרה להשוות עקמימותה: (י) והוא שיקפיד עליהם. פירוש (יא) שמסירם

מתרגם: °תפר עומד

שער הציון

(ז) הספר ירמיה להרא"מ וסה"ת ושטולי לקט ע"ש ודע דבסמ"ג כתב שגם הר"א פירש כרש"י והמיאו הב"ח ומה שהביא התוספות שר"ת פירש בענינו מן הטל דוקא כתוב שם בסמ"ג בשם ר"ת וכן מצאתי בפירוש ר"מ שלפניו [שיצא בעת מחדש בעזה"ר] שכתוב שם בהדיא שמיעור הוא מן העפר וע"ל דטעות סופר נפל בדפוס שהחליפו ר"ת בר"א ועל מה דאיתא בגמרא חוזא דאיכא טלא עליה משמע שהוא מפרש דבר טיוף וכן ראיתי בחידושי הר"ן ובמאירי שם מפרשים שפירשו כן: (מ) לגזוז. (ט) עיין בתג"א שהביא בשם ספר הזכרונות שחשש בזה לאיסור דחשבו כמו גיעור מן התבן ועיין בביאור הגר"א שנראה שמסכים לדעת הרמ"א להיתרא ונראה מירושלמי והוכיח שגם רש"י סובר כן וע"כ סתמתי להקל. והנה ראיתי הגר"א מירושלמי מצאתי בחו"ז שנדפס מקרוב ובג"א ראיתי שמתמה על הרמ"א שהעתיקו להיתר והלא לדעת הרמב"ם שמתמיר בתנער חדש ושאור מן הצהוב הלבן הנתלה בה גם בזה כן והנה הדין דלנער והלבישים מן הקוליס דמותר העתיקו הרמב"ם ג"כ אף דשם נכנסין בתוך עומק הבגד ולא תלקו כלל אם הבגד חדש או לא וע"כ דזה אינו בכלל תיקון מנא וכ"ש בזה שהנוטות עומדים מלמעלה והלי דלהוב לבן הנתלה בבגד בעת חידושו שמנערו כדי ליפות הבגד שאני שהוא מלאכה שהאומנין עושין אותה בעת גמרו והיא מלאכה חשובה וכן מורה לשון הרמב"ם שכתב ע"ז כמו שהאומנין עושין: (י) רש"י ושוור: (יא) ב"י ומ"א והגר"א דלא כט"ז שכולם פירשו שכונת הרמב"ם הוא כך ומ"מ בעיקר הדין לא נוכל לברר כי בתו"ז וברי"ו ראיתי שהעתיקו לענין זה ג"כ כהטור דתלוי באם היה נמנע מלגבשו מחמת זה: (יב) כ"כ הגר"א בביאורו ואף לדעת הב"י שמסתפק בזה מ"מ לכתחלה בודאי יש להחמיר דהוא פסיקא דאורייתא: (יג) עיין בבאור הלכה[ב] שמיאתי דבר זה: (יד) מ"א: (טו) מ"ר: (טז) מ"ר כשם הירושלמי: (יז) דבבגד חול לא מקרי יש לו להחליף וראיה מדקאמר שם בגמרא של בית

הגהות ותיקונים: א) בפ"י: ב) היבלות: ג) ס"א ד"ה עליה בא"ד ד"ה ודע: ד) בסעיף ט':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' לא חלק בין בגד חדש ושחור לשאר הבגדים.

כסדר קיפולו הראשון (יח) מותר בכל ענין (יט) ונראין דבריו: ד [ח] מכבש (הוא כלי שכובסין בו בגדים מאחר הכביסה והם שתי לוחות זה על זה והבגדים מייבסים) של בעל הבית מתירין אותו ליטול ממנו בגדים (כ) לצורך השבת (ז) ושל אומן אסור מפני שהוא תחום (כא) בחזקה והתרתו דומה לסתירה: ה [ט] חלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרככו (כב) מותר לעשותו בשבת שאינו מתכוין אלא לרככו * (כג) אבל סודר אסור (כד) מפני שמתכוין לצחצחו והוי כמלבן: הגה (כה) וכובעים * ושאר (מ) כלי פשתן * דינן כסודר (ב"י בשם ש"ל): ו [יט] שעל רגלו * (כו) (או על מנעליו) (ב"י ור' ירוחם מי"ג) מקנחו בכותל אבל לא בקרקע דלמא אתי לאשווויי גומות [כ] ויש מי

באר היטב

בחדר שדר שם ואיכא בזיון ודבר מגונה שיעמוד כך מותר להניעו דלצורך שבת הוא. ובס' ב"ש משמע דאף זה אסור וע"ל סי' רפ"ט ס"א. ומציעין המטות מלילי שבת לשבת ומ"מ טוב יותר להניעו מע"ש. מגודה: (ז) ושל אומן. ואפי' היה מותר מע"ש אסור לשמוט

משנה ברורה

(יח) אע"פ שאין יפה כזה לא התירו לו לקפלו וכ"ש אם אין דעתו לנוהג כלל בו ביום דאסור וכנ"ל בסקי"ג. ומ"מ ביו"ט שחל בע"ש מותר לקפל טליתו כשפושטו אם היא חדשה ולבנה אף שאין דעתו לנהגו בו ביום והיינו כשעשה עירובי חצירות דאלי"ה הרי אסור לו להכין לצורך מחר כ"כ בא"ר אבל בחידושי רע"א הוכיח דאף בלא הניח ע"ת שרי אם היא סמוכה לשבת: (יח) מותר בכל ענין. שאין לקיפול זה שום קיום (יט) ואין כאן מתקן כלל ולפיכך מותר אפילו אין בו אחד מאלו הד' פרטים (כ) ואפילו אין דעתו לנהגו בו ביום: (יט) ונראין דבריו. וכן סתמו האחרונים לדינא. ומ"מ מי שרוצה להחמיר על עצמו (כא) שלא לקפל כלל ודאי עדיף [מחה"ש]. מציעין (כב) את המטות (כג) מלילי שבת לשבת ולכתחלה טוב יותר שיניע מע"ש אבל אין מציעין משבת למוצאי שבת ומ"מ אם המטה עומדת בביתו והוא דבר מגונה ובזיון לשבת שיעמוד כך מותר להניע דמקרי לורך שבת [מ"א וש"ל]: ד (כ) לצורך השבת. אבל שלא לצורך שבת לא (כד) וה"ה דאין כובסין בו בגדים שהוא לורך חול: (כא) בחזקה. ואם היה מותר המכבס קצת מע"ש (כה) י"א דאעפ"כ אסור להחיר כולו ולשמוט כליו משם (כו)[א] ויש מקילין אבל אם היה מותר כולו לכו"ע מותר לשמוט כליו משם [חדושי רע"א]: ה (כב) מותר וכו'. אבל (כז) אסור לגבגב ע"י כלי כמנהג וכן אסור לעשות (כח) קמטים בבגדים המכובסים ע"י כלים העשויים לכך: (כג) אבל סודר אסור. (כט) בין לשפשף מבפנים בין לשפשף מבחוץ: (כד) מפני וכו'. כי הוא מקפיד על ליבוטו וזיהורו של סודר יותר מכתונת דשם אמרינן דאינו מכוין אלא לרככו [רש"י] ונראה (ל) דאם מתכוין בחלוק לצחצחו אסור כמו בסודר: (כה) וכובעים. היינו של פשתן והטעם שהחמירו בכלי פשתן מפני שהם קשים קשה מאד רחיצתן וריכוכן זהו ליבונו (לא) ומ"מ בחלוק מותר אפילו בשל פשתן מפני שהוא מלבוש תחתון ואינו נראה מבחוץ מתכוין לרככו: ו (כו) או על מנעליו. ולא דמי למה דאיתא בס"ח אין מגרדין מגעל בין חדש בין ישן והיינו אפילו יש טיט על גביו וכוונתו להסיר הטיט וכמו שכתבנו שם דשם לא אסרינן אלא נגב סכין שע"י הגרירה ממתק העור משא"כ בקינוח בכותל או בקורה אין הכרח שיהיה ממתק עי"ז [ב"י] וכתב הט"ז ולפ"ז הא דיש בחגר שלפני פתחי בתי כנסיות על הקרקע ברזל אחד והוא חד למעלה ושם מקנחין המנעלים קודם שיכנס בבהכ"נ אסור לעשות כן בשבת דזה דומה לגב הסכין ואסור לכו"ע וכו' עי"ש. והמ"א מחמיר[ד] אפילו היה הברזל עב ורחב בראשו ולא היה

שער הציון

כ"ג לא היו מקפלין וכו' ואם איתא דנגד חול הוא בכלל יש לו להחליף כו"ע נמי יש להם בגדי חול ג"כ: (יח) אחרונים: (יט) לנוח: (כ) כן כתבו הא"ר וש"ם וח"י ועוד הרבה אחרונים ובאמת שכן מוכח במרדכי ולאיתי בס"א שהחמיר בזה ולא ידעתי טעמו ואולי טעמו דבזה חשש לדעה הראשונה: (כא) היינו עד שיושלמו כל הפ"פרטים: (כב) היינו כדי ליתן עליהם [הר"מ] או כדי להסב עליהם למחר ואיתא בתוספתא מציעין עשר מטות שאם ירצה מסב באחת מהן: (כג) כתב בחידושי רע"א שמותר להניע מיו"ט לשבת אף אם לא הניח עירובי חצירות: (כד) משנה קמ"א וכפירש"י ע"ש: (כה) מ"א בשם המ"מ: (כו) מ"ר וגם הגר"א כתב דלשו"ע שהעתיק הטעם כפרש"י מותר בזה: (כז) מ"א וכן מוכח מלקמן סי' תקמ"א ס"ג בהג"ה דדוקא בחוה"מ מותר: (כח) מ"א: (כט) כן מוכח ממיאור הגר"א בס"ז: (ל) עו"ש וכן מוכח בספר יראים במלאכת מלבן: (לא) מ"ר בשם מי"ט וכ"כ במיאור הגר"א וגם רש"י התיר בהדיא בחלוק של פשתן:

הגהות ותיקונים: א) הד' פרטים:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב: ואפילו אם היה מותר כבר מע"ש אסור לשמוט ממנו בגדיו ללבשם בשבת וכו'. ולא מביא החילוק של רע"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"ב כתב: וי"א שלא התירו אף החלוק אלא כשהוא של צמר או של משי אבל של פשתן וכן כל שאר כלי פשתן אסר לשפשפם אפילו מעט בידיים כדי לרכבם וכו', ונכון לחוש לדבריהם כיוון שהוא דבר שאין בו צורך כ"כ. ג) ובשו"ע הרב סעיף י"ב לאחר שהביא דעת המקילים והמחמירים כתב: ונכון לחוש לדבריהם וכו' ומנהג העולם להקל לשפשפם בידיים וכו'. ד) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב כהט"ז וס"ל דאם הוא עב ורחב בראשו מותר.

בשם הכל ט טעם למקום שנהגו היתר וע"ש ח שם קמ"א וכמ"ש ט שם ק"מ י שם קמ"א וכרב הר"ף בשם הה"ג ומהב"ש בפל"א כ הר"ף בשם י"א

שאוסר (כז) אף בכותל: הגה ויש מי שמתיר (כח) בשניהם (הרא"ש) וה"ה דמותר להסירו (כט) במעט (ט) (חרס (ל) הראוי לטלטל) (רבי ירוחם מי"ג): ז * לטיט (לא) שעל בגדו (לב) משפשפו מבפנים דלא מוכחא מלתא לאתחזויי כמלבן אבל לא בחוץ (לג) דדמי למלבן (לד) ומגררו (י) בצפורן [ב]ויש מפרשים דה"מ לח (לה) אבל יבש אסור * (לו) דהוי (יא) טוחן: ח * (לז) [ג]אין מגרדין (לח) (בסכין

ל' שם ס טור בשם ר' פרץ שהביא תוס' נ שם בגמ'

באר היטב

בידים אבל בש"ל אוסר וכן הסכים בס' אליהו רבה ע"ש]: (ט) חרס. וזה לכ"ע שרי: (י) בצפורן. וה"ה בסכין אפי' בחודו ב"י ד"מ: (יא) טוחן. נ"ל דוקא בש ממשות טיט על הבגד אבל

ביאור הלכה

משש טוחן וכן כתב הפמ"ג וכתב שבטיט שעל רגלו יש להקל לקנח בכותל אפילו בטיט יבש משום לערא דגופא. וה"ה דמותר לרחוץ טיט היבש שע"ג רגלו יחף במים ולא הוי כגיזול דכלאחר יד הוא ובמקום לערא לא גזרו: * טיט שעל בגדו. עיין במ"ב שכתבנו דאין חילוק וכו' כן הכריע הב"ח וגם המ"א מדסתם השו"ע ולא הזכיר דעת הש"ל בשם ר"ת שהובא בב"י ולא דמי לדלעיל בס"ה בהג"ה דהכא שמולכלך בטיט בכל דבר חשיב תיקון א"י ל משום דשם הוא לחומרא חשש לדעתו ואף דא"ר מפקפק על דברי המ"א בביאור הגר"א מוכח דלפי מה שאנו פוסקין לעיל בס"ה דסודר אסור לכסכסו ממילא אסור בענינו בכל גווני: * דחוי טוחן. עיין במ"ב מש"כ בשם הט"ז שהתיר לגרר כדי להסיר המראה לבד ולענ"ד דין זה לא בירא כלל דהא דמשום טוחן בודאי ליכא הרי עכ"פ מה הגירוד הוא מכוין ליפות הבגד שלא יהיה עליו רושם הלכלוך ובודאי לא גרע זה מכסכוסי סודרא המבואר לעיל בס"ה דאסור מפני שמכוין לנחלצו והוי כמלבן וה"נ בענינו והגמרא שהתיר לגרר בציפורן היינו להעביר הטיט משא"כ מה שאין טיט וכונתו רק לנחלצ הבגד וליפותו שלא ישאר עליו שום רושם כלל הוא דומה ממש לס"ה הנ"ל וכן מוכח בביאור הגר"א שכתב דמה שהתירו בענינו לכסכס מבפנים הוא משום שיש עליו טיט ובודאי כונתו משום טיט משא"כ למעלה בס"ה לענין כסכוסי סודרא שאין טיט ובודאי כונתו לנחלצו ע"ש וא"כ לענין דינו של הט"ז שאין טיט וכונתו רק לנחלצ הבגד בודאי דאסור ויותר מזה דאפילו לשיטת שארי פוסקים המבואר בב"י דס"ל דאפילו בסודרא מותר לכסכס שם טעמייהו דס"ל שמתכוין רק לרככו ולא לנחלצו וכמובאר בדבריהם משא"כ בענינו שמתכוין ליפות הבגד לכו"ע אסור. ונראה עוד לדעת רש"י דמחייב חטאת במגער הטלית מן האבק שעליו גם בזה יש חיוב חטאת כיון שהוא מכוין לנחלצה וזה נראה דאפילו אם איננה שחורה וחדשה ושם שאני שהאבק בעלמא אינו מקלקל מראיתה כ"א בשחורה וכמו שכתב רש"י שם וגם דוקא בחדתי דבאופן אחר אין דרך בני אדם להקפיד משא"כ בענינו דדרך בני אדם להקפיד בכל גווני כשיש עליו רושם לכלוך מטיט ולזאת ממילא זה שמעביר הרושם ומלחצלו הוי בכלל מלבן: * אין מגרדין. עיין בב"י שהביא דעת הכל בו שכתב דדוקא בטיט היבש לפי שמתקנו בגירתו אבל טיט לח מגררין שאין בו תיקון בכך. וכתב עליו הב"י דלפי דברי ר"פ והוא הי"א המובא לעיל בשו"ע בס"ז ע"כ אייבי הבריתא דס"ל דמגרדין בטיט לח ואפ"ה מגרר שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומטעם זה יש להתיר למי שחלוק שלו מטונף קצת ואין שם ממשות לזאת והוא יבש יוכל לגרר בצפורן ולהסיר המראה כדי לגרר בצפורן ולהסיר המראה כדי שיתפלל בנקיות עכ"ל הט"ז ולענ"ד יש לעיין בזה טובא דנהי דמשום טוחן ליכא הרי עכ"פ מכוין בזה ליפות הבגד ולחצלו שלא ישאר עליו שום רושם לכלוך והוי כמלבן ועיין בביאור הלכה שהארכנו בזה ודע עוד דפשוט (מה) דאפילו לדעת הט"ז אינו מותר רק לגרר בצפורן או לכסכס מבפנים אבל לכסכס מבחוץ אסור בכל גווני: ח (לז) אין מגרדין. אפילו (מו) היה עליו טיט וכונתו להסיר הטיט דפסיק רישא הוא: (לח) בסכין. היינו (מז) אפילו בגב הסכין וע"כ נכון ליזהר שיעשה

משנה ברורה

מאם אין שם אלא מראה הטיט והוא מגרר שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומטעם זה יש להתיר למי שחלוק שלו מטונף קצת ואין שם ממשות לזאתה והוא יבש יוכל לגרר בצפורן ולהסיר המראה כדי

שער הציון

(לג) מאמר מרדכי: (לד) פמ"ג ויד אפרים וש"א: (לה) כי שיטת הכלבו המובא בב"י להקל בטיט לא בכל גווני וכן המאירי ואף דהב"י ממאן לדעת הכל בו מ"מ בקינוח בנחת בודאי יש לסמוך ע"ז ובפרט כי כן הגה מהרי"ל וכמו שהובא באחרונים ועיין בקרבן נתנאל שגם הוא התיר בטיט לח וכן משמע בא"ר לחד תירוצא וכ"ש בענינו שמקנח בנחת בודאי אין להתמיר: (לה) פשוט דהיא כקוראה אך דוקא אם היא אבן גדולה שלא יתנדנד ע"י קינוחו: (לו) מ"א וא"ר: (לז) פשוט: (לח) הב"ח וא"ר המיא עוד לאשונים שסוברים כן: (לט) הרי"ף בשם בעל הלכות והרמב"ם והרמב"ן וגם המ"מ כתב שכן עיקר ונוסף זה כל הראשונים המתירין בשניהם היינו הרז"ה והרא"ש והמאירי ורבינו ירוחם והטור: (מ) עיין בבה"ל: (מא) רש"י ולא דמי למה דמתחייבין במגער טלית חדשה מן האבק שעליו לשיטת רש"י דהתם מלחצא הבגד עי"ז והוא תיקונו משא"כ כאן שאינו רק שמסיר הטיט ורושם הלכלוך עדיין נשאר עליו והדרך להעבירו ע"י מים וזה סרה קושית הגרע"א שנשאר בג"ע על רש"י בגליון הש"ס: (מב) במ"א העתיק דאפילו בחודו ובאמת בב"י איתא רק בדרך אפשר וכבר העיר בזה הפמ"ג: (מג) מ"א וא"ח וכ"מ בהגהת סמ"ק ודע דמה שכתוב בטור ור"פ הבית מוקפתא תפסנוה ולא מלאתוה בתוקפתא שלנו ונראה של"ל ור"פ הבית מוקפתא כי כן איתא בהגהת סמ"ק [שהוא מרבינו פרץ כידוע] ובכלבו שדין זה הוא מתוקפתא דרבינו יהודה: (מד) דהוי מלאכה שאין צריך לגופה ומשום כבוד הבריות שלא ילך בבגדים מלוכלכים שרי דהוי שבות דשבות [אחרונים]: (מה) דהט"ז לא חידש רק דאין בזה משום טוחן ומ"מ לא עדיף מטיט לח דגם שם לא שייך טוחן ואפ"ה אסור לכסכס מבחוץ משום דמחזי כמלבן וה"נ בענינו: (מו) ב"י: (מז) גמרא:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ז כתב בפשיטות דמותר אפילו בחודו. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף י"ח פסק כהט"ז דמותר. **ג)** בשו"ע הרב סעיף י"ד כתב דמן הדין מותר בשניהם, אלא שלכתחילה טוב לקנח בקורה או בכותל של עץ.

או בלפורן) מנעל בין חדש בין ישן מפני שקולף (יב) העור והוי ממחק: ט * (לט) מותר ס זמכיס ל"ד וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בס"פ תולין
ליתן מים ע"ג מנעל (מ) לשכשכו * אבל לכבסו דהיינו (מא) שמשפשף צדו

באר היטב

שיתפלל בנקיות ט"ז: (יב) העור. מהרי"ל היה מקנח מנעליו

משנה ברורה

(מח) שיעשה הברזל שלפני בהכ"נ שמקנחין בו המנעלים עב ורחב ולא חד ועיין לעיל בס"ק כ"ו. ולקנח בכותל שרי וכנ"ל בסעיף ו': ט (לט) מותר וכו'. הנה כדי לבאר את דברי אלו השני סעיפים צריך להקדים הקדמה קטנה וזו היא. א) המלבן (מט) הוא מלאכות מלאכות ולבון שייך בין בגמר ובין בפשתן ובכל שאר מינים שדרכן להתלבן ולבון מקרי בכל דבר שדרך הגמר והפשתן להתלבן עי"ז [ומה שהגיון (נ) שמניח תחיכת פשתן לאחר מריגתו[1] בחמה וזורק עליו מים כדי שתתלבן גם זה הוא בכלל מלבן] ושיעורו בחוט שהוא ארוך ד' טפחים. ב) המכבס בגדים הוי תולדת מלבן וחייב וכן הסופטן שהסחיטה ג"כ מלארכי כיבוס היא (נא) וה"ה לכיבוס שייך בעורות הרכין (נב) וי"א אף בקשין אך יש חילוק בין עורות לבגד דבעורות לא מקרי כבוס עד שיהיה כיבוס גמור (נג) ובבגדים קיי"ל דשרייתן במים זו היא כיבוסן וחייב משום מכבס ל"ש בבגדים לבנים ולא שנא צבועים [אחרונים]. ג) והנה בהא דקי"ל דשרייתן היא כיבוסן יש דעות בפוסקים (נד) י"א דדוקא כשיש איזה דבר לכלוך על הבגד דהשרייה מעביר הלכלוך אבל אם אין שם לכלוך (נה) ואפילו הושחר מחמת לבישה לא מקרי כבוס ע"י שרייה לבד אם לא שמכבסן ממש או שסוחט את מימיהן וא"מ אסור לשרותן מדרבנן גזירה שמא יבוא לסחיטה (נו) וי"א דאפילו אין עליהם לכלוך כלל אמרינן דשרייתן היא כיבוסן אך כ"ז דוקא אם הוא דרך כבוס אבל אם הוא (נז) דרך לכלוך כגון שבטל ידיו במים ומקנחן במפה ואפילו אם היו המים טופחים הרבה על ידיו וע"י קינוחו הוטפח המפה אפ"ה לא שייך בזה שרייתו היא כיבוסו דדרך לכלוך הוא (נח)[2] ויש מחמירין עוד שאם היו המים מרובין אפילו כשהוא דרך לכלוך אמרינן שרייתו היא כיבוסו ועכ"כ הס סובריס דכשנוטל ידיו ורוצה לנגבן במפה ירא לנער ידיו עד שלא ישאר עליהם רק מעט מים ואז מותר ועתה נבוא לבאר את הסעיפים: (מ) לשכשכו. ר"ל כשיש על מנעל איזה דבר לכלוך (נט) נותן עליו מים עד שיכלה הלכלוך וזה נקרא שכשוך: (מא) שמשפשף וכו'. כדרך (ס) המכבסים. והנה מלשון זה משמע דסתם כיבוס

בברזל העשוי לפני בהכ"נ והיה עב ורחב לגרר בו השוליים מהטיט.

ביאור הלכה

השמיטוה הרי"ף והפוסקים ס"מ דבכל גווני אין מגרדין עכ"ל עי"ש. והנה כל דבריו לשיטת ר"פ אבל כל עיקר דינו של ר"פ לא בראיה כ"כ ולא המיאה בשו"ע רק בשם י"א ולשאר פוסקים אפשר דס"ל ג"כ כהכלבו. ולאמיתי בנ"ח שהשיג על הכל בו וכתב ומימה גדולה הלא רש"י פי' דטעם הבריתא משום דהוי ממחק ולפ"ז בודאי אפילו בטיט לא אסור שקולף העור והוי ממחק ואיך הוא מפרש דלא כפי' רש"י ולהמיר מה שאסור לפי' רש"י ולכל הפוסקים עכ"ל. ובאמת הרעיק עליו דמרגמב"ם משמע נמי שאינו מפרש טעם האיסור משום ממחק שכלל אותו בפכ"א[3]) בדיני כיבוס ולינון שמתקן את הבגד והעור ולא בדיני ממחק [ולדבריהם אמי שפיר מה שכלל הבריתא טיט שע"ג מנעלו וע"ג בגדו בחדא מחתא] ואפילו לרש"י ויתר הפוסקים שהעמיקו הטעם דממחק נוכל לומר ג"כ דטעם זה לא שייך כ"א בטיט יבש דבעי לגרר בחוזק ויבוא לידי קילוף העור משא"כ בלח ואח"כ מצאתי בעו"ה במאירי כדבריו שכתב דבשם שלריך גרירה וכיפור לא מהני ליה אין גורדין במנעל חדש וכ"ש במנעל יפן שהוא קולפו מחתלה ומתלא ממחק ע"ש הרי אף דהמאירי ס"ל ג"כ הטעם כפירש"י אפ"ה לדינא ס"ל ג"כ כהכלבו ויש לסמוך על דבריהם היכא דיש עוד לד להיתר כגון בקיטות בנחת או בכותל אפילו לדעת המחמירין: * מותר. עיין מ"ב שכתבנו דמה שנוהגין שמניחין תחיכת פשתן בחמה וכו' גם זה הוא בכלל מלבן כ"כ בספר תפארת ישראל והנה לכאורה יש סתירה לזה ממה דאיתא במשנה שבת קמ"ו מי שנשרו כלי בחמים שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ואפילו האוסרין שם לא אסרו אלא משום מראית העין ולא אסרו משום דמתלבן ע"ז ואף דאינו מתכוין שיתלבן רק שיתנגב מ"מ פסיק רישא הוא ודוחק לומר דהמשנה איירי דוקא בכלים שאינן של פשתן דהמשנה שתמא קאמר והיה אפשר לומר דלא הוי ליבון ע"ז אלא בכלי פשתן חדשים שדרך ללבנו בחופן זה אבל בבגדים ישנים אף שהן של פשתן אין דרך ליבון בחופן זה כ"א ע"י כביסה וסחיטה אבל לפ"ז א"כ אפילו כשהוא מנגבן שמוך לאש לא יהא בו משום ליבון כ"א בחדשים דבחופן זה מיירי אוזן של פשתן משיתלבנו [הנזכר בשבת י"ז ע"ב במשנה עיין שם ברש"י] ובמרדכי ס"פ תולין [והובאו דבריו לעיל בסימן ש"א סמ"ו ע"ש] משמע דאף בבגדים כשהוא מנגבן שמוך לאש יש בו משום ליבון ג"כ דאינו מתלבן שם כלל בין ישנים לחדשים ונע"ק מ"מ בעיקר הענין נראה דהדין עם התפארת ישראל כיון דהוא עשוי להתלבן ע"י פעולה זו וע"כ צריך לתרץ המשנה כמו שכתבנו. ודע עוד דאיתא בירושלמי פרק כלל גדול על המשנה המלבן רב כהן בשם רבנן דקיסרין אמיינטון חייב משום מלבן וע"ש בק"ע שלא פירש בו כלום והאיר ה' עיני ומצאתי בערוך ערך אמיינטון וז"ל במדרש שה"ש בספקא נפש תעופנה לא ולמד מן אמיינטון הזה שאינו מתגהן אלא בחור פירוש

בלשון יוני ורומי מין אבן הנעורת ונאמרת לבגד ובהיותה מלוכלכת מנקיין אותה בחור עכ"ל הערוך והשתא נה נכוונים דברי הירושלמי דאשמועינן רב כהן דמה שמנקיים אותה בחור הוא בכלל ליבון כיון דדרך ליבונה בהכי וכמו שאר דברים שמיטהרים ומתכבסים ע"י מים כן זה ע"י האש. והנה מן הירושלמי הזה נ"כ מייתא לדברי תפארת ישראל הנ"ל: * אבל לכבסו דהיינו שמשפשף. דין זה כיבוס במנעל לא הוי כ"א ע"י שפשוף הוא ממה שאמר רבא בזבחים [דף נ"ד] כל כיבוס דלית בה כסכוס לא שמיה כיבוס והא דאמר רב חייא בר אשי הוי קאימנא קמיה דרב ושכשכי ליה מסאני שכשוך אין כסכוס לא [כן נראה עיקר הגרסא בזה כמובא בשאלתות דהא קאי על דברי רבא דאינו אסור אלא בנכסכוס] וכו' עי"ש ופי' רש"י כסכוס היינו שמשפשף לדו על לדו כדרך המכבסין והובא בנ"י וכן פסק כאן בשו"ע. וא"ע דמהרי"ף והרא"ש והרמב"ם משמע דכיבוס בלא שפשוף ג"כ אסור כהרי"ף בפרק תולין לא המיא כלל מימרא דרבא כל כיבוס דלית בה כסכוס לא שמיה כיבוס והעתיק סתמא אידך מימרא דרבא הנזכר שם בסוף הסוגיא דכיבוס במנעל אסור וכן הרא"ש ומשמע דכל כיבוס אסור[4]אלא בלא שפשוף. וכן הרמב"ם בפכ"א[3]) לא הזכיר כלל שלא יהא כ"א בנכסכוס כ"א סתם וכתב דמנעל אסור לנכסו. אמנם דבריהם צריך ביאור דהא מסוגיא דזבחים משמע בהדיא דכיבוס בלא כסכוס לאו כלום הוא ולא מצינו שחזר רבא מזה. והנלע"ד בזה דהנה דעת הרמב"ם מלבד זה צריך ביאור דהנה בסוגיא דזבחים שם משמע דבעור קשה אי בר כיבוס הוא תלוי במחלוקת רבנן ואחריס והרמב"ם פסק שם בהלכות מעשה הקרבנות כרבנן דקשין לאו בר כיבוס הוא ובעי גרידא[2]) כדם חטאת וכאן בהלכות שבת סתם דבריו ומשמע דאין חילוק בין רכין וקשין וכבר עמד בזה הלח"מ ועוד משמע בהדיא מדבריו דאף בקשין יש בו איסור כיבוס דכתב מנעל ומגדל קשה הוא כפי' רש"י ברים פרק מלוה תלוה וא"כ הרמב"ם סותר לדברי עצמו ע"כ נראה לי ביאור הדברים הוא כך דהנה הרמב"ם המיא דין זה דכיבוס במנעל אסור בפכ"א[3]) בין השטותים ומשמע דסובר דהוא איסור דרבנן ומפרש דמימרא דרבא כל כיבוס דלית בה כסכוס לא שמיה כיבוס לפי המסקנא היינו לענין כיבוס דאורייתא

שער הציון

(מח) כן מוכח מע"ז: (מט) רמב"ם פ"ע הלכה י': (נ) כ"כ בספר תפארת ישראל ועיין בבה"ל: (נא) זבחים ל"ד והעמיקוהו רש"י וכמה ראשונים: (נב) שאלתות פ' מצורע: (נג) כ"כ כל הפוסקים ולפלא על הרמב"ם שלא העמיק בהלכות שבת מימרא דרבא זרק סודר למים חייב[3]וא"ע: (נד) ספר התרומה ומו"ז ועוד כמה פוסקים: (נה) הרא"ש: (נו) רשב"ש וסייעתו: (נז) טור בשם ר"ת: (נח) ספר יראים להרא"ש: (נט) קמ"ג עמוד ב' במשנה: (ס) רש"י בזבחים הנ"ל:

הגהות ותיקונים: א) בפכ"ב הי"ח: ב) בפכ"ב: ג) גרידה:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"א ס"ב ס"ק קס"ט מש"כ בזה: 2) עיין לקמן סק"נ ושעה"צ אות ס"ח: 3) עיין סימן שי"ט סעיף י' בה"ל ד"ה משום, מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט פסק דרק עם שפשוף אסור.

ע שבת קמ"ב * זה על זה * (מב) אסור [ע]אבל בגד * שיש עליו (מג) לכלוך אסור אפילו
פ הגהות פכ"ב בשם (מד) לשכשכו (מה) דזהו כבוסו אלא [פ]בקל ולא בדוחק פן יסחוט: מקנחו בסמרטוט

ביאור הלכה

דאורייתא כמו בדם חטאת שם אבל מדרבנן אסור אף בלא בסכום ויצא לו זה מהא דמבי הגמרא שם בסוף הסוגיא דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת אמר ליה רב פפא והא אמר רב חייא בר אשי זמנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דרב ושכיבי ליה מקמאי במיא בשבוע אין כיבוס לא [כן הוא בגרסתנו וכן הוא בר"י ורא"ש וכן משמע מפשטיות הסוגיא] הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברש כך אמרו שבשבוע מותר כיבוס אסור ומלשון זה משמע דשתם כיבוס אסור אף בלא בסכום וגם רבא דש"ד להתיר לכתחלה ע"כ היינו בלא בסכום דבבסכום אין סברא להתיר דשתם מנעל הוא בין רך ובין קשה וכמו שנבאר להלן וברך בודאי אין סברא להתיר בסכום לכו"ע ורבא היה אזל לטעמיה דאמר לעיל דכבוס בלא בסכום לאו כלום הוא וסבר דמותר לגמרי וכמו דאמר שם מעיקרא שבשבוע אין בסכום לא ומשמע דאיתו אסור אלא בסכום ואמר לו ר"פ דהא חזיין דרב לא התיר כ"א שבשבוע בעלמא שאינו נוגע ידיו כלל לבסם וכדאיתא במשנה נותן עליו מים עד שתכלה אבל כבוס בידים משמע דאסור עכ"פ מדרבנן אף בלא בסכום ע"ז השיב רבא דברים שאמרתי טעות הן בידי ואינו מותר כ"א שבשבוע בעלמא אבל כבוס אסור עכ"פ מדרבנן ולפ"ז אתי שפיר דהרי"ף המיא מימרא זו לבד ולא המיא המימרא לענין בסכום דאיסור דרבנן יש אף בלא בסכום וכידוע דאיתו מושב הרי"ף להמיא המיוחים וכן לא המיא לחלק בין עור רך וקשה דלענין איסור דרבנן אין חילוק וכמו דמשמע מדברי רבא ור"פ דלא חלקו בזה וגם דאל"ה הוי ליה לרבא לאוקים מימרא דידיה בקשין ולא לומר טעות הן בידי ולכן כתב הרמב"ם ג"כ דאפילו סגדל שהוא קשה שבשבוע מותר וכבוס אסור מדרבנן וכן הרא"ש והטור שתמו וכתבו דכבוס אסור ומשמע שתם כבוס אפילו בלי שפשוף וכן לא חלקו בין רך וקשה והיינו כדברינו דאיסור דרבנן יש אפילו בקשה ואף דהגמרא בש"ד היה סבור דאפילו בסכום מותר בקשין לרבנן דאחרים כדאמר שם מעיקרא אי בקשין כאחרים ומשמע דלרבנן מותר בקשין אפילו בסכום היינו לפי הש"ד דרבא דלית איסורא דרבנן כלל לענין שבת והיה מדמה לגמרי לענין בכוס דשם חטאת וממילא היכא דלית בו כיבוס מדאורייתא כגון כבוס בלא בסכום ברכין או אפילו בסכום בקשין לרבנן לית ביה איסורא כלל לענין שבת אבל לפי המסקנא דהוכיח ליה ר"פ דבכוס בלא בסכום אף דלא שמיה כבוס מדאורייתא אסור עכ"פ מדרבנן מו אין לחלק בין קשין ורכין ולעולם אסור מדרבנן ונוכל לומר דכל זה נכלל במה שהשיב רבא דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי וכו' שקאי על כל הסוגיא הנ"ל [הג"ה ומי לאו דמסתפינא הוי אמינא מלתא חדתי דלפי המסקנא חזר רבא גם ממה דאמר ברש הסוגיא דכיבוס בלי בסכום בעור ליה בו איסורא דאורייתא דלפי מה שחידש לו ר"פ שבשבוע אין בכבוס אסור דאורייתא ג"כ וגם ע"ז אמר דברים שאמרתי לכם טעות הן בידי דבבכבוס בלבד יש איסור דאורייתא ג"כ דלא הותר כ"א שבשבוע לבד משא"כ בנבד דאפילו בשבוע בעלמא יש איסורא דאורייתא דשרייתו זהו בטיבו ומה שבלל הרמב"ם דין דבכבוס בעור בפכ"א[א] דמיירי בעניני שבתין משום שרצה לכלול גם סנדל שהוא קשה ובו ליא ביה איסור כיבוס דאורייתא לפי מה שפסק בהלכות מעשה קרבנות והשמיענו דעכ"פ איסור דרבנן יש בזה ודאי"ה אל"ה היה לו לרבא לתרץ דאיהו אייר בקשין] ובדברינו מיושב היטב דברי הכלבו מה שכתב בענין זה ועיין בשמת חדש בכלל כ"ב אות ד' שנשאר עליו בל"ע ולפי דברינו ניחא בפשיטות. ודע דכל זה לדעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור אבל דעת רש"י והר"ן בפרק טיטל דף קמ"ב ע"ב ד"ה נותן משמע דבקשין אפילו איסור דרבנן ליכא ומ"מ למעשה נראה שאין להקל אפילו בקשין כי כל הראשונים הנ"ל פתמו לאיסור ולא חלקו בזה ועוד דדעת השאלתות בפרשת מצורע סימן קפ"ח[ב] דיש איסור כביסה מה"ת בקשין כמו ברכין מי הוא פוסק כאחרים: * זה על זה. עיין לעיל בבה"ל שבתנו דמשמע מדעת הרבה פוסקים דאיסור דרבנן יש אף בלא שפשוף ואפילו לענין איסור דאורייתא דבעינן בכבוס דהיינו שפשוף וכמה שכתב המחבר שמשפשף זה על זה והעמיק זאת מפי' רש"י בזבחים שמפרש כן הא דבכבוס דאיתא שם נראה לומר דאף אם אינו משפשף זה על זה רק שמופף היטב במים אם מקום הלבלוך ומדיומו שיהא נקי ג"כ בכלל שפשוף הוא והראיה דבגמרא משמע שם דבעור קשה ג"כ יש בו בכבוס וכמו שמבואר שם לדעת אחרים ובקשה לא שייך לשפשף לדו על לדו ובשאלתות פרשת מצורע משמע בהדיא דהבכבוס הוא בקשה ע"י שפשוף והדחה היטב כמו שכתבנו ואין צריך לדו זה על זה דוקא [והנה בספר העמק שאלה המיא הגיראם בכא"י ובני למתפייהו ובני למדכיהו וע"ל פשוט דפירוש של למדכיהו היינו לטהר לותם ע"י והוא לשון תרגום כידוע ומתחלה ג"כ הגיראם ואדיך מידך והוא ג"כ מלשון טהרה] וממילא ה"ה ברכין לכו"ע ג"כ זהו בכלל שפשוף. והנה הרבה מדברינו ממה שכתבנו בענין זה ומאמר הקודם ד"ה אבל מצאתי בענו"ה בספר העמק שאלה וגם הוא הסכים לדהרבה ראשונים אסור כבוס אף בלי שפשוף: * אסור. עיין במ"ב דחיובא נמי איכא כדמוכח זבחים ל"ד והנה הרמב"ם פסק בפ"ט הלכה י"א וז"ל הסומכו הבגד עד שיוציא את המים שבו ה"ז מייב שהמיטה מלרכי כיבוס היא וכו' ואין המיטה בשבת וה"ה בעור שאין מייבין על המיטתו עכ"ל ועיין במ"מ למקורו הוא משנת קכ"ח ומשמע דהוא מפרש קושיית הגמרא דהוא משום איסור כיבוס ועל עור לא ליין שוס מקור ורמיתי בנשמת אדם שאמה על הרמב"ם כיון דהמיטה הוא תולדה דכיבוס וכיבוס הלא שייך בעור כדמוכח בגמרא הנ"ל מנ"ל להרמב"ם דאין מייבין על המיטתו וז"ל דלא לו להרמב"ם זה ממה דאמרו רבה ורב יוסף בסוגיא הנ"ל אין המיטה בשבת והטעם מפני שהוא קשה והרי כיבוס שייך אף בשק העשוי משער וכדאיתא במשנה זבחים ל"ג ע"ב דאחד הבגד ואחד השק טעונין כיבוס ואפילו אותן הסוברין דעור קשה לאו בר כיבוס הוא אפ"ה בשק מודו דאיתא בברייתא ל"ד שם [וידוע דשם שק כולל אף דבר העשוי משער השוורים והעזים וכדאיתא בתוספות שבת כ"ז ע"א ד"ה ועולה וברמב"ם פ"א מהלכות כלים הלכה י"ב] וע"כ משום דשער לא מקרי דבר קשה לד"ה ושייך בו כיבוס ומ"מ לענין המיטה אמרינן דלא שייך בהו וכנ"ל בגמרא וע"כ הטעם דהמיטה לא שייך אלא בדבר שהוא רך ביותר וממילא ה"ה בעור הרך אף דשייך בו כיבוס אין שייך בו המיטה וכן מוכח מהרמב"ם דזהו טעמו מדכלל לתרוייהו בחדא מתתא וגם בדברי הרמב"ם ניחא מה שאמרה המשנה דבעור הרך נותנין עליו מים עד שתכלה ולא גזרו משום שמא יסחוט וע"כ משום דהמיטה לא שייך בה מדאורייתא ובבגד דאסור ליתן עליו מים דקאמר בגמרא משום דשרייתו זהו כיבוסו יכול היה לגרוס משום חשש דהמיטה אלא האמת אמר דמיובא נמי יש בזה ובהכי מסולק קושיית הנ"א סי' שם עי"ש. היוצא מדברינו דשם כיבוס שייך מן התורה אפילו בשער ובעור כדמוכח בזבחים הנ"ל אבל המיטה לא שייך בתרוייהו מדאורייתא לדעת הרמב"ם כ"א מדרבנן וכן פתם השו"ע לקמן בסימן תקכ"ו ס"א בהג"ה דבעור ליכא המיטה. אך קשה לי אסוגיא דשבת נ' ע"ב דמשמע שם דהיה מותר לכו"ע לחוף השערות בשבת בתר וחול אם לא מעשה חשש הארת השער ומסתמא הדבר הזה מעורב עם מים ואמאי לא אסרו מעשה כיבוס וע"כ דס"ל להגמרא לחלק בין שער תלוש לשער מחובר דבשער מחובר על גוף האדם לא שייך בו שם כביסה וא"כ מאי קמקשה הגמרא בדף קכ"ח ותיפוק ליה משום המיטה הא המיטה משום כיבוס הוא לדעת הרמב"ם וכיון דאין כיבוס אין המיטה ואולי דזהו גופא מה דמשני הגמרא אין המיטה בשער והיינו משום דהוא מחובר לגוף האדם אבל לשון הרמב"ם שהעתיק דין זה ממנו כדמשמע בס"מ דוחק גדול לאוקמי דוקא בחופן זה וז"ע: * שיש עליו לכלוך. הנה מפשטא דלישנא משמע דסובר כדעה הראשונה המובא ברא"ש דבבגד שאין בו לכלוך לא אחרינן ביה שרייתו זהו כיבוסו וכן מיאנו המ"א אולם בספר תו"ש וכן בביאור הגר"א משמע דהמחבר ג"כ ס"ל לנפשיה כדעת היש אומרים [דכן מוכח לקמן בסימן של"ד סכ"ד דכתב שם ודברי סברא שניים נראים והטעם הוא כמו שכתב בב"י שם דהוא שיטת רשב"ם דס"ל דאפילו

שער הציון

(סא) כן מוכח שם בגמרא: (סב) רש"י בשבת הנ"ל וכ"ם מי רגליים ולותה: (סג) מ"א וכן מוכח מהשו"ע:

הגהות ותיקונים: א) בפכ"ב: ב) פ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב ואסור גם בעור (מד"ס אבל מן התורה אינו חייב אף אם סחטו אח"כ).

הגה ונגד * שאין עליו לכלוך מותר (מו) לתת עליו מים מועטים (מז) ולא מרוסים שמא יסחוט (כ"י בשם סמ"ג וסמ"ק וסה"ת והרא"ש פ"ק דיומא) (מח) ויש אוסרים בכל ענין. (ב"י בשם הטור סימן של"ד וסי' שי"ט ותוספות פרק כל כתבי והגהות פ' כ"ב): י הרוחץ ידיו (מט) טוב (נ) לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו קודם שיקנחם במפה: הגה ויש שכתבו דאין לחוש לזה * דלא אמרי' שריית בגד זהו כצוצו בכי האי גוונא דאין זה רק (נא) דרך (יג) לכלוך וכן נוהגין (טור וב"י ואגור) ולכן מותר (יד) (נב) לנגב ידיו בבגד שהטיל בו חיצוק (טו) (נג) מי רגליים (טז) [ב] (נד) כדי לבטלם שאין זה רק דרך לכלוך בעלמא (טור) אבל אסור ליתן (יז) (נה) מים ממש על

מרדכי פרק ע"ז דשבת בשם הר"מ ובעלי הלקט בשם ספר ירמיה

באר היטב

והב"ח מחמיר עמ"א וט"ז: (יג) לכלוך. ומ"מ נ"ל דבדבר שמקפיד על מימיו אסור שמא יבוא לידי סחיטה וכמ"ש סי' ש"א ס"ג וסעיף מ"ו: (יד) לנגב. וטוב שלא ליקח ילד בחיקו בשבת אם לא על כר ס"ח סי' רס"ז. הרוחץ ילד במים לא ישים הבגד במים ס"ח סי' רס"ד: (טו) מי רגליים. אבל כשיש צואה עליו אסור להעבירו בנגוב הידים וכמ"ש ס"ט מ"א: (טז) כדי לבטלם. עמ"ש המ"א וע' בתשו' חכם צבי סי' ק"ב: (יז) מים ממש. ואפי' ליטול ידיו

שערי תשובה

לבטוד שבת אבל אם דרכן לעצור שם לא: [ב] כדי לבטלם. עיין מהריק"ש שיש מחירין שאשה מרחץ ידיה על מ"ר של חיצוק להעבירם שיוכלו להתפלל וא"ל שטוב לעשות כן ע"י אינו יהודי לחוש לדברי האוסרים ע"ש והמאמר בר"י ומנג"א כתב ג"כ בשם הב"י שאפילו ליטול ידיו עליהם אסור שזהו כצוצן ועיין בא"ר שכתב להתיר בזה וזה דוקא על הבגד אבל מ"ר שעל הארץ נוהגים היתר לשפוך מים לכתחלה ואין זה דומה למ"ש המג"א סימן שכ"ג שאסור לבטל איסור בשבת ויו"ט משום מתקן דהתם מתקן ההיתר משא"כ כאן אינו מתקן דבר אלא שע"ז הוי כאין שם מ"ר וכמקיר גרף של רעי דמי וכה"ג כתב שם לענין הדחת כוס וא"ל דהתם הוא מסלקו ממנו ע"י ההדחה

משא"כ כאן דכאן ג"כ ע"י נתיצת המים כמאן דליתא ניהו וכהוסרו משם ומ"מ אין זה תיקון להם. ועיין בשו"ת ח"ל שכתב להוכיח מהך דכתבו מותר לנגב ידיו דלפחות מרבעים מ"ר א"ל רבעית מים ע"ש ולעיל סימן ע"ז הבאתי דינו בזה:

משנה ברורה

זהו כיצוצו והוי בכלל מלבן ומייב משא"כ מנעל אף דשייך בו כיצוצ מ"מ שריתן אין זה כיצוצן אא"כ מכבס ממש וכנ"ל: (מו) לתת עליו מים. דשריה לא הוי כיצוצ אלא כשיש עליו לכלוך ומ"מ אסור במרוסים משום חשש דשמא יסחוט. ודע דאם מכוין בנתיצת המים לכבסו אפילו במים מועטין אסור [כן מוכח בהדיא בספר התרומה וכן משמע ג"כ בסמ"ג אא"כ מצאתי שכ"כ בא"ר בסימן ש"א ס"ק ע"ז]: (מז) ולא מרובים. ואם הוא (סד) דבר שאין מקפיד על מימיו ומניחו כמה זמן עם המים לא גזרינן שמא יסחוט זה כמ"ש סימן ש"א סמ"ו: (מח) ויש אוסרין. ס"ל דמה דאמרינן שריתן זהו כיצוצן הוא אפילו בבגד שאין עליו לכלוך ולכן אפילו במועטין אסור משום כיצוצ (סה) ומ"מ אם נתיצת מים על הבגד הוא דרך לכלוך שרי כמ"ש בסעיף יו"ד בהג"ה (סו) ויש לחוש לדעה זו להתיר בשל תורה: י (מט) טוב וכו'. אבל מדינא (סז) שרי לשמי דעות הנ"ל בהג"ה לקנח במפה וכמ"ש בהג"ה: (נ) לנגבם בכח. הוא כדי לצאת גם דעת הי"ש מתמירין שכתבנו למעלה בסס"ק ל"ט דס"ל דבכל גווני אמרינן שרייתו זו היא כיצוצו אף שהוא דרך לכלוך אלא דאם הוא מעט מים סוברין דאין בזה משום חשש כיצוצ (סח) אך משום דאין אנו בקיאין איזה מיקרי מעט לכן כתבו דמנהג כשר שינגב ידיו בכח: (נא) דרך לכלוך. שידיו מלוכלכות ומטנף בהם את המפה ודוקא במפה וכיוצא בהן שאין דרך להקפיד על המים הטפוחים אבל לנגב בבגד שדרך להקפיד בחול על מימיו הבלועים בו אסור מטעם שמא יבוא לידי סחיטה וכמש"כ סימן ש"א סמ"ו כ"כ המ"א ועיין בפמ"ג שהכריע דדוקא במים מרובים אבל במים מועטים כמו שמצוי ע"י סיפוג הידים לא חיישינן לסחיטה כלל וכ"פ הא"ר ותו"ש להקל בסיפוג הידים ע"ש טעמייהו אבל אם נשפך מים על השלחן וכיוצא בו לכו"ע אסור לקנחו בבגד שמקפיד עליו אם הוא מים מרובים שמא יבוא לידי סחיטה: (נב) לנגב ידיו. שטוטל ידיו במים ומנגבם בהבגד: (נג) מי רגלים. אבל כשיש עליו צואה (סט) אסור להעבירו אפילו ע"י ניגוב הידים דאע"פ שהוא דרך לכלוך מ"מ כיצוצ הוא דהבגד היה מלוכלך יותר מקודם ועתה מעבירו משא"כ מי רגליים אין מאיס כ"כ וגם שם אין מחירין אלא משום דכותנתו רק כדי לבטלן ולא לכבס וללבן הבגד: (נד) כדי לבטלם. ותוכל להתפלל ולברך. וכגון שהמי רגליים מועטים כמו שדרך התיוק להטיל בבגדיו שמעוטף בו ואין נוחל לבגד האם כ"א טיפת דבר מועט וסגי ליה לבטלו בקינוח ידיים [ב"י] ועיין לעיל בסימן ע"ז במ"ב סק"ז: (נה) מים ממש. ואפילו ליטול ידיו עליהם אף דבעשיש שופכים מ"מ כיון שאין בהם לכלוך חזו לכיצוצ ואף דאין מכוין

ביאור הלכה

דאפילו בדבר שאין בו לכלוך אמרינן שרייתו זהו כצוצו והא דכתב לקמיה בסעיף יו"ד טוב לנגבו ומשמע דמדינא אין צריך היינו משום דהוא דרך לכלוך דאפילו דעת הי"א מודה להקל בזה] והא דנקט יש עליו לכלוך ליאנא דמתיתין נקט ומשום סיפא דמקנחו. והנה לדינא עיין בביאור הגר"א שכתב דהכוונ כדעה ראשונה אם אינו מתכוין לכבסה ובא"ר משמע ג"כ שדעת רוב ראשונים כהדעה הראשונה ומ"מ כיון שיש כמה ראשונים שמחמירין בזה וכן הוא דעת הטור בסימן שי"ט ובסימן של"ד לפי מה שמאתרו הב"י בודאי יש לחוש ולהחמיר באיסור תורה וכן משמע בחליהו ועוד אחרונים: * שאין. אבל כשיש עליו לכלוך אפילו דרך לכלוך כגון לנגב ידיים שם אסור לדעה זו כיון שיש עליו לכלוך מכבר כ"כ הפמ"ג וכן משמע בעולת תמיד ומ"מ לענ"ד לא בירא הדבר כ"כ די"ל דדרך לכלוך לכו"ע שרי ועיין: * דלא אמרינן וכו'. ואפילו אם היה איזה לכלוך על המטפחת שרי הואיל והיגוב דרך לכלוך הוא [פמ"ג]. והנה לענין רחיצת חיצוק ביו"ט במים שמנין שבחול דרך הוא להליע מתחתיו המטפחת [הווינדלע"ן]בעריבה שרוחצין אותו בה שא"א לרחוץ חיצוק קטן אלא זה וביו"ט הלא יש בזה איסור כיצוצ דשורה אותם במים אך א"א לרחוץ אלא זה יש להתיר באופן שיהיו הווינדלע"ן נקיים מכובסים דלדעה הראשונה אין בהם משום כיצוצ ואף לדעת הי"ש אוסרין אף בנקיים אפשר דדרך לכלוך הוא ואף אם נימא דאין זה דרך לכלוך מ"מ כיון דנקיים הם בודאי אינו רוצה כלל בכיצוצן וכל מונעו רק כדי להליע תחת חיצוק והוי הכיצוצ מלאכה שאינ"ג דאינו אסור לכתה פוקקים אלא מדרבנן וחיצוק זה הוי כחולה שאין בו סכנה אם הוא רגיל בראיה דיש להתיר איסור דרבנן בשביל ומעטם זה אין לאסור משום שמא יסחוט כיון דריינין ליה כחולה ובלבד שיזהר אלא יסחוט. והנה הפמ"ג רצה להתיר בשעת הדחק אף במלוכלכים

שער הציון

(סד) מ"א וש"א: (סה) מ"א וכ"מ בטור: (סו) עיין בבה"ל בשם א"ז: (סז) מ"א: (סח) כ"כ בספר ירמיה הנ"ל: (סט) מ"א ותו"ש ושא"ר דלא כא"ר:

(נו) המי רגליס כדי לבטלס (הגהות מיימוני פכ"ב ומו' פ' ח' שרליס): יא [k]מי שנתלכלכה ידו בטיט * מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרה (נז) ובמפה הקשה העשויה לאחוז בה קוצים אבל לא במפה שמקנחים בה ידים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לכבס המפה: יב [l]אסור לנגב כוס שהיה בו מים * (נח) או יין במפה * (נט) משום (ס) דאתי לידי (יח) סחיטה: יג [m]אין מסתכלין בשבת במראה של מתכת (סא) שהיא חריפה כאיזמל (פי' כעין סכין קטן חד וחריף) דחיישינן שמא

k רמב"ם נפ' כ"ג וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא ר תשב"ן בשם הר"מ ור"י בחי"ג ש שבת קמ"ט וכמ"ק הרי"ף

באר היטב

עליהם אסור וזה כיבוסו ב"י: (יח) סחיטה. וג"ל דבמרטוט המיוחד לכך שרי דלא גזרינן שמא יסחוט. ועוד נ"ל דדוקא בכוס שהוא לר מ"א דלא אתי לידי סחיטה אבל שפסל מותר לקנח ודוקא בדבר שאין מקפיד על מימיו מ"מ. [ובס' אליהו רבה הביא דבר זה בל"ע ע"ש. ודע דסחיטה של מים הוי תולדה דמלבן או לובע כמו שכ' הב"י ס"ס ש"כ]:

ביאור הלכה

משום דהוי מלאכה שאינ"ג דאין כוונתו בשביל הכיבוס רק להציע תחת הקטן ולא נהירא דמלובלים ניחא ליה הכיבוס ובמזל דעתו שיסחטם אחר רחיצת הקטן וינגבם והיו מכובסין מ"כ כוונתו בשביל כיבוס ג"כ ואין זה מלאכה שאין צריכה לגופה ומ"מ ע"י מ"א יש להתיר בתינת הווינדלע"ן למים ואפילו אם הם נקיים ומכובסים טוב שיתנם לתוך המים ע"י מ"א אם באפשר בכלי"ד. ועיין לעיל מה שכתבנו בסימן ש"מ סמ"ה וסמ"ו אודות ביגוכן: * מקנחה בזנב הסוס. כתב בספר תו"ש דהייגו שאינם מחוברין בבהמה דאל"כ הא ק"ל דאסור לטלטל בע"ח אפילו מקצתו עכ"ד ולענ"ד יש לעיין מה שלא הוזכר זה בשום פוסק וגם לשון התוספתא איגו מיושב כ"כ דשם נזכר ג"כ בזנב שועל או בשער שועל ואי אמרת דגם זנב מיירי במלוש מ"כ הכל תדא מלתא היא ומה שהקשה משום איסור טלטול אפשר דלא אסרו רק גופן דבעלי חיים ולא בשערן שהוא מחובר להן דלא תשיב כגופן בזה וצ"ע: * או יין. עיין במ"ב מש"כ ודעת הרבה אחרונים וכו' הלא המה הא"ר ותו"ש ומחצית השקל ועוד אחרונים וגם הגר"א כתב דמה שכתב המחבר או יין הוא רק לדעת הרמב"ם דלדעת ר"ת [וכן פסק המחבר לקמן בסימן ש"ל סכ"ד עי"ש] מותר אף בין כמו בשאר משקין: * משום וכו'. עיין במ"ב ולכאורה קשה הא קי"ל לעיל בס"ט בהג"ה דבמים מועטים לא חיישינן שיבוא לסחטו ועל מהר"מ בעצמו לא קשה כ"כ דאפשר דהוא אין מחלק בין מרובים למועטים לענין משום סחיטה [וכן מצינו שאין מחלק בזה לענין שרייתו זו היא כיבוסו עיין בטור] אבל על השו"ע דס"ל סברא זו לתה אחר בכל גווני [מדלא חלק הרמ"א בזה] ובאמת מטעם זה המיר הרדב"ז ודקדקתי היטב בדברי המ"א ומצאתי שהוא רמז לזה בתירוצו השני שכתב מ"ג י"ל דה"ק כיון שהכוס לר וכו' וכ"מ בס"ט בהג"ה היינו ר"ל דשם מבואר דבמים מועטים לא חיישינן שבא יבוא לסחיטה וכמו שהקשינו וע"כ נד מתירוץ הראשון וקאמר דס"ל דכיון שהוא לר בודאי יבוא בעת הביגוב לסחיטה מ"כ לפי תירוץ זה בכוס רחב או בקערה לא חיישינן כלל שיבוא לסחיטה כיון שהמים מועטין ומותר לנגב אפילו במפה שמקפיד עליו ולכן שפיר יש לסמוך בכוס רחב או בקערה על דברי הרדב"ז שכ' במ"ב שגם השו"ע מודה לו. ונראה לזה כוון הגר"ז והמ"א שהעתיקו דינא דשו"ע רק לענין כוס לר שהם אחזו התירוץ השני של המ"א שהוא אמת לדינא וכמו שהוכחנו [ורליתי בחזה אחרוני זמגינו שהעתיקו דינא דשו"ע לאיסורא אפילו בכוס רחב אם הוא מנגב בדבר שמקפיד עליו והעתיקו ג"כ תירוץ השני של המ"א דבכוס לר הוא פסיק רישא ואסור בכל גווני ולא הבינא שאחזו התבל בב' ראשין דלפי תירוץ הראשון של המ"א אפילו בכוס לר לא אמרינן דהוי פסיק רישא ומותר בדבר שאין מקפיד עליו מדקאמר המ"א כיון שהכוס לר ולא כתב דמיירי בכוס לר משמע דגם בתירוץ הראשון מיירי בכוס לר דסתם כוס הוא לר ולפי תירוץ השני דוקא בכוס לר אבל בכוס אפילו בדבר שמקפיד עליו כיון שהמים מועטים] והנה מדברי הגר"א שדוחק עצמו לתרץ דמה שאסר השו"ע יין הוא רק לדעת הרמב"ם אף שהשו"ע בעצמו אין סובר כוותיה בסימן ש"ל סכ"ד ולא ניחא ליה בתירוצו דהמ"א כיון שהכוס לר הוא פסיק רישא משמע דס"ל דאף בכוס לר אין בו פ"ר וכדעת המ"א בתירוצא קמא וא"מ דבדבר שאינו מקפיד עליו גם בכוס לר שרי המים מועטים ואיך חייבינן לסחיטה קשה גם לדבריו ואולי דמיירי בנגב כוסות הרבה ולשון כוס שנזכר בשו"ע הוא לאו דוקא ודוחק ואולי דסובר להלכה דגם במועטין יש משם סחיטה ועיין במה שפי' בהא דאלוגטית בסימן ש"א טעם חדש משם דאינו מקפיד] וכן בדברי הרדב"ז לא נזכר נ"מ בין כוס לכוס[a] וע"כ נראה דבשעת הדחק אין לחמות

שער הציון

(ע) מ"א בשם ס"ת: (עא) כן מאמרו האחרונים וכן מאר הגר"א ע"ש: (עב) מ"א: (עג) ואף דלכאורה משמע מרדב"ז דאף במיוחד אין להקל מטעם שיסחטנו בין כלי לכלי כדי שיהיה ראוי לנגב עוד בה שם קלי על מפה קטנה ע"ש:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ג פסק שבכוס צר אסור.

הלכות שבת סימן שב שג

ישיר בה נימין המדולדלין ואפילו אם הוא (סב) קבוע בכותל ת אבל מותר להסתכל במראה
* (סג) שאין בה (סד) חשש זה אפילו אינה קבועה:

שג דיני תכשיטי אשה. ובו כ"ז סעיפים:

א א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות (א) שבראשה מפני (ב) שצריכה להסירם בשעת (ג) טבילה חיישינן (ג) שמא תוליכם ד' אמות ברה"ר ב ואם הם (ד) קלועות בשערה מותר ג ויש מי שאוסר ד ואם הם (ה) מעשה אריגה מותר שא"צ להסירם בשעת טבילה. הגה ובלבד (ו) שלא יהיו (ב) מטונפות או מוחזקים דאז (ג) מסירן כדי שלא יתטנפו במים (טור והרא"ש וסמ"ג): **ב** ה מותר לצאת בחוטין שבצוארה (ז) שהם רפויים וא"צ להסירם בשעת טבילה ו אבל בקטלא שבצוארה אסור מפני שצריכה להסירם בשעת הטבילה (ח) לפי שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעלת בשר וחיישינן דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר ז ולא תצא בטוטפת והוא כמין ציץ ומגיע מאוזן לאוזן ולא בשרביטין והוא ג"כ ציץ ואינו מגיע אלא עד לחיים שכורכתו על ראשה

באר היטב

(א) טבילה. כ' הבאר היטב אשר לפני ואם הבתולה אסורה מפני גזירה זו נ"ע כי הבתולות אסורות לטבול כמ"ש ביו"ד סי' קפ"ג ע"ש. ולא ידעתי למה מסופק בבתולה טפי מבזקנה דאין שייך נמי

משנה ברורה

כדרכו בחול: (סב) קבוע בכותל. שלא יוכל להסיר בה ג"כ אסור דלא חלקו חכמים במראה של מתכות בין קבוע לשאינה קבוע: (סג) שאין בה וכו'. כגון במראה של זכוכית כעין שלנו וה"ה במראה של מתכות כשאינה עשויה חריפה והטעם כיון דאינה עשויה כלל להסיר בה נימין לא גזרו כלל עליה ולא חיישינן שמא כשיראה במראה שהן מדולדלין ילך אחר מספרים כדי להעבירם (עד) דאדהכי והכי מדכר שהוא שבת: (סד) חשש זה. עיין ביו"ד סימן קנ"ו באיזה אופן מותר להסתכל במראה:

א (א) שבראשה. אכולהו קאי ולאפוקי חוטין שבצואה כמ"ש בס"ב:
(ב) שצריכה להסירם וכו'. היינו דלמא מתרמי טבילה של מצוה ומוכרח להסירם מפני תפילה ואתיא לאתויינהו ד"א. ועיין באחרונים שכתבו דלא פליג רבנן בתקנתא (ג) ואפילו זקנה ובתולה לא חלא: (ג) שמא תוליכם. ודוקא (ב) בדברים קטנים כאלו הוא דחיישינן כיון דאף בחול לפעמים היא נושאתן בידה אבל דברים שהם עיקר מלבושים לא חיישינן להכי דאין דרכה ליכן בלעדם ובודאי תלבשם אחר הטבילה: (ד) קלועות בשערה מותר. דהא ליכא למיחש דלמא אתיא לאתויינהו דהא אסורה לסתור קליעת שערה כמ"ש בסי"ו וטעם היש מי שאוסר הוא דדלמא כשתתרמי לה טבילה של מצוה תסתור הקליעה ע"י א"י ותוליא החוטין ואתיא אח"כ לאתויינהו [ט"ז] ועוד טעמים אחרים עיין בב"ח ובבאור הגר"א: (ה) מעשה אריגה. דהני לא מיהדקי שפיר ולא חיילי ועיין יו"ד סימן קל"ח דסתם שם בס"ג דדוקא כשמעשה אריגה היו חלוקים אז א"ל להסירם: (ו) שלא יהיו מטונפות. דכשהחוטין מטונף בטיט ורפש (ג) המים ממחים את הטיט ומלכלך בשרן בעלייתן מן הטבילה וע"כ דרכה להסיר מתחלה וכיון דשקיל לה משום טנוף אתיא לאתויינהו וכן כשהחוטין מוחזקין ג"כ מסירתם קודם הטבילה כדי שלא יתטנפו החוטין מהמים ואתיא אח"כ לאתויינהו (ד) וי"א עוד דמחויינת בכ"ז להסיר קודם הטבילה משום תכילה כיון שמקפדת עליהן: **ב** (ז) שהם רפויים. שאינה מהדקן בחזק (ה) שאינה חונקת עצמה משא"כ בקטלא (ו) שהיא לועגה רחבה כדלקמיה בסעיף זיי"ן ואינה חונקת והא דלא אסרו בחוטין משום דלמא שלפא ומחוא דזה אינו שייך אלא בדבר שהוא מכשיט: (ח) לפי שהיא מהדקת. היינו דמשו"ה יש בזה משום תכילה ואף דלקמיה בס"ז משמע דטעם האיסור הוא משום דהוי דבר משוב וחיישינן דלמא שלפא ומחוא (ז) התם מיירי בדפויה סביב לוארה ואפ"ה אסור משום שלפא ומחוא והכא כשמהדקת כדי שתראה בעלת בשר ממילא לא שלפא מעליה שאז לא תראה בעלת בשר ואפ"ה אסורה (ח) משום דלריכה להסירה משום תכילה:

שער הציון

(עד) גמרא שם: (א) בה"ט ופמ"ג: (ב) מ"א בשם התוספות: (ג) רש"י ודעתו דמשום תכילה א"צ להסיר כיון דעיילי בהו מיא: (ד) הוא דעת רבותיו של רש"י שם"ל דאע"ג דעיילי בה מיא כיון שמקפדת עליהן להסירן ממילא חיילי ומחויינת להסירן ופשטיה דלישנא דהרמ"א כאן משמע דס"ל כדעת רש"י ולא כרבותיו ושם ביו"ד קל"ח ס"ד בהג"ה סתם כדעת רבותיו [וכבר התעורר מזה הגר"א בביאורו] ומפני זה דחק המ"א בסק"ה דהכונה כאן ג"כ משום תכילה אבל פשטיה דלישניה דהרמ"א לא משמע כן וכן משמע בביאור הגר"א: (ה) גמרא: (ו) ברש"י: (ז) ע"ז בשם התוספות: (ח) ומטעם זה אסור בעינינו אפילו איננה מכשיט [נ"מ]:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ב' כתב דהטעם הוא דמקפדת עליהם שלא יטנפו.

ולא"ש ומנ"ש בפרק כ"ג וש"פ ת שם בזוקקים הנ"ל

א שבת נ"ז במשנה ובגמרא **ב** טור בשם ר"ת והרא"ש והר"ן שם ג רש"י שם ד שם בגמרא ה שם כרב יוסף אבינא דרב הונא ו שם במשנה ובמפרש לה רבינא שם ז שם במשנה ובפרש לה רמי

ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן * והוא שאינם תפורים בשבכה (ט) דחיישינן דלמא שלפא לאחוויי ואתי לאתויי ד"א ברה"ר [ח]אבל אם תפורים (י) ליכא למיחש להכי ומותר: הגה וי"ל דנתולה שאינה מושמת לגילוי ראשה אפילו תפורה בשבכה אסור דחיישינן שמא תסירה עם השבכה ואתי לאתויי (מ"ז):
ג (יא) [ט]לא תצא בכיפה של צמר דהיינו חוטי דעמרא 'דגדילין ועבידי כי הוצא (פי' ככלים העשוים מעלי לולבי הדקלים שהם נאריגה משא"כ איצטמא העשויה כמין לבד כדאיתא בגמרא שם) ורחבים כשתי אצבעות (יב) כשיעור ציץ [כ]ולא באיצטמא דהיינו (יג) מטלית שתולין בו חוטין של צבעונין ותולין אותו לכלה להפריח ממנה הזבובים: ד [ל]לא תצא בעיר של זהב ופירש"י שהוא (יד) תכשיט עגול ומציירין בו כמין עיר ויש באמצע לשון (טו) שמחברים אותו למלבוש [מ]ור"ת פי' שהוא כעין עטרה לראש: ה [נ]כלילא והוא תכשיט שמניחתו על פדחתה מאוזן לאוזן וקושרתו ברצועות התלויות מותרת (ד) לצאת בו * (טז) בין שהיא עשויה מחתיכות של זהב חרוזות בחוט בין שאותן חתיכות קבועות במטלית: ו [ס]רסוקיא דהיינו חתיכת מעיל רחבה אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקושרן בהם ולהדקן סביבותיה דמהדק שרי ואם אין לו רצועות (יז) אסור: ז [ע]לא תצא (יח) בקטלא דהיינו בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרה סביב צוארה והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר בזהב: ח [פ]לא תצא (יט) בנזמי האף [צ]אבל יוצאה (כ) בנזמי האוזן: הגה מפני שאוזניה מכוסות ונמקוס שנוהגין לגלות האוזניים שבאוזן היכא דדרך להוציאם משם (מ"ז): ט [ק]לא תצא במחט נקובה ואם יצאה (ה) (כב) חייבת ושאינה נקובה [ר]אם מעמדת בה (כג) קישוריה (כד) מותרת לצאת בו ואם אינה מעמדת בה קישוריה

אהרו שם ח שם ס"ד בגמרא ט שם נ"ז בגמרא כטול וכמפרש לה רבי אהרון י הרי"ף שם כ שם כ"ג ל שם בגמרא מ שם נ"ע נ שם כשמואל וכרב אחי דמתני לקולא פ שם בגמרא וכפי' רש"י ע שם בגמרא נ"ז וגמ' נ"ט ולכאורה מ' שבפירוש רש"י פ ושם צ רש"י שם והתוס' ורא"ש וש"פ ק שם ס"נ ר הרא"ש וכרב אחא שם ס'

באר היטב

(ד) לצאת. דאין דרך לצאת בה אלא אשה משונה ולא שלפא ומחוייא אבל תכשיטין שכל הנשים רגילים בהן אף משונה אסורה ש"ג:

(ה) חייבת. ע' מגן אברהם וט"ז באורך [ובספר אליהו רבה הביא דבר זה בלשון עיון]:

ביאור הלכה

* והוא שאינם תפורים וכו'. הגה העתיק מה לשון המשנה בדף נ"ז ובדף ס"ד ע"ב ובטוטפת ובשרטיטין הקטנים שם ומפרש דהיינו קשורין ועיין בפמ"ג: * בין שהיא עשויה וכו'. עיין בב"י שהוכיח דהרי"ף סובר כן מדסתם מה להתירא ולא הזכיר החילוק בדאיכא וכן דעת הרמב"ם וע"כ פסק כן בהלכה אף דהרא"ש והר"ן והטור כתבו בהדיא לאיסור בדאיכא והנה בפיר"ח שלפניהו כתוב בהדיא ג"כ לאיסור ע"ש טעמו וכן בפירש"י ד"ה כלילא וגם המעיין בפירוש הרי"ף ובהר"ה יראה דאין ראיה כלל ממנו שהוא סובר להתירא וכמו שהאריך מה בכנה"ג ע"ש וע"כ יש להסתפק[א]אם יש להקל בחרוזות בחוט נגד כל הני רבותא הנ"ל שכתבו בהדיא לאיסור:

(ט) דחיישינן וכו'. דמיני תכשיט הם: (י) ליכא למיחש להכי. שאינה נוטלת השבכה מראשה בר"ה (ט) כדי שלא תתגלה שערה: ג (יא) לא תצא וכו'. עיין לקמן בריש סי"ח: (יב) כשיעור ציץ. והוא תכשיט וחיישינן דילמא שלפא ומחוייא: (יג) מטלית. וזה אינו לא תכשיט ולא מלבוש (י) והוי כמשא שתולין אותו רק להפריח מפני שאם יעמוד לה זבוב על פניה היא מתביישת לגרשו: ד (יד) תכשיט עגול. ואף (יא) שאין דרך לילך בה אלא אשה משונה מ"מ חיישינן גם בה דילמא אתיא לאחוויי שהשיב טפי מכלילא לקמן: (טו) שמחברים אותו. אינו חבור גמור (יב) ויכולין לשלפה וכיון שהוא תכשיט חיישינן דילמא שלפא ומחוי וזה הטעם הוא גם לפירוש ר"ת:

ה (טז) בין שהיא עשויה וכו'. הטעם דמאן דרכה למיפק בזה אשה משונה והיא לא שלפא ומחוייא [גמרא] וכתבו (יג) הפוסקים דבשאר תכשיטים שכל הנשים רגילות בהן אף משונה אסורה לצאת בהן דלא פלוג רבנן בתקנתם: ו (יז) אסור. דחיישינן שמא יפול ואתי לאחוויי: ז (יח) בקטלא. משום דילמא שלפא ומחוייא ועיין לעיל בתה שכתבנו בסק"ח: ח (יט) בנזמי האף. דאף דתכשיט הוא דילמא שלפא ומחוי ואתיא לאחוויי ד"א: (כ) בנזמי האוזן. דטריחא לה מילתא למישלף ואחוויי מפני שאוזניה מכוסות בקישורים: ט (כא) לא תצא וכו'. היינו (יד) אפילו כשהיא תחובה בנגדה דדרך הולאה היא באשה לכו"ע ולענין איש עיין לעיל בש"א ס"ח: (כב) חייבת. דהוי משוי (טו) ואפילו מעמדת בה קישוריה ותוחבת המחט בצעיף או סוגרת בה מפתחי חלוקה דאין דרך להעמיד ולסגור בנקובה ולכן הוי משוי ודרך הולאתה כך בחול ליתן מחטים תחובים בצעיפה או בנגדה: (כג) קישוריה. דהיינו קישורי צעיפה או סוגרת בה מפתחי חלוקה וכיו"ב: (כד) מותר. יש מאחרונים (טז) שכתבו דדוקא כשהמחט אינו עשוי להתקשט בו ואז מותר מטעם שכיון שהיא משמשת לה לצורך לבישה הרי היא כבית יד להמלבושים אבל אם עשוי להתקשט בה כגון שראשה אחד עב ועשוי כעין תכשיט אסור מדרבנן להעמיד בה הקישורים דילמא שלפא ומחוייא לחברתה (יז) וי"ל דבכל גווני שרי דכיון דלגנייעות עבידא לא שלפא ומחוייא שלא יתגלה שערה ולבה וכן מלבד הגר"א בביאורו דעיקר טעם האיסור במעמדת קישוריה משום דלגנייעות עבידא וע"כ אין[ב]למחות

שער הציון

(ט) רש"י: (י) עיין ב"ח שכתב דהוא משא ומ"מ נ"ל דלאו משא גמור היא דהא חד דינא הוא עם כפה של צמר דמותר לחצר וכדאיתא בגמרא נ"ז ולקמן בסי"ח איתא דמותר בכבול שהוא כיפה של צמר אף בחצר שאינה מעורבת וה"ה באיצטמא וכדאיתא בביאור הגר"א שם וע"כ דלאו משוי גמור הוא וברי"ף נ"כ לא כתב בהדיא שהוא משוי רק שאינה תכשיט: (יא) תו"ש וכן איתא בבשב"א: (יב) לבוש: (יג) לבוש: (יג) תוספות והרא"ש וכן המיא המ"א בשם ש"ג: (יד) כל הפוסקים ולא כב"ח שיצא לידון מה בדבר החדש וכן מרושלמי על המשנה דלא תצא במחט משמע ג"כ דבאשה חייבת בתחובה בנגדה: (טו) ב"י וט"ז ומ"א ומו"ש דלא כב"ח וכן הוכיח כן בביאור הגר"א ואף דהא"כ כתב שהש"ג כתב בשם הרא"ש וטור דאף בנקובה מותר וע"כ נשאר מה בל"ע האמת דבראש וטור לא זכר כלל דין זה ואדרבה מהרא"ש משמע להיפך דהא כתב דבמחט שמעמדת בו קישוריה הוי כמחט שתוגרת בה שערה ובתוגרת בה שערה לא זכר בגמרא להתירא רק בתינה נקובה וכמו שהוכיח הגר"א ובפרט דברבינו ירוחם ופמ"ג כתב בהדיא לאיסור וגם הב"ח לא כתב רק דאינו חייב אבל איסורא בודאי יש מה: (טז) מ"א וט"ז לפירוש התוספות וכתב המ"א דכן הוא ג"כ דעת הסמ"ג והתרומה כהתוספות: (יז) ב"י ולבוש [ובפירוש רש"י] וא"ר בשם הרבה רשאים ע"ש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ח' פסק שמותר לצאת בחרוזות בחוט. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"א כתב להחמיר כהתוספות.

(כה) אסור: י שלא תצא בטבעת שיש עליה חותם (ו) ואם יצאה (כו) חייבת חוכשאין עליה חותם (כז) לא תצא ואם יצאה פטורה: יא * (כח) אלא תצא בכוליאר והוא תכשיט (כט) שקושרת בו מפתחי חלוקה ולא בכובלת (ל) והוא קשר * (לא) שקשור בה בושם שריחו טוב: יב באם חסר אחת משיניה ומשימה אחר במקומו באם הוא של זהב לא תצא בו דכיון שמשונה במראה משאר שינים דלמא מבזו לה ושקלה ליה וממטיא באבל של כסף שדומה לשאר שינים מותר וכ"ש שן דאדם: יג הלא תצא במנעל הקרוע למעלה דמחכו עלה ואתיא לאתויי ולא במנעל חדש (לב) שמא לא יבא למדתה אא"כ נסתה ללכת בו (לג) מאתמול שהוא למדתה (לד) אבל (ז) איש מותר שאין מקפיד כ"כ: הגה (לה) ונשאר מלבושים אין למוש אפילו בשעה (כל בו): יד יוצאת (לו) בחוטי שער בין שהם עשוים משערה או משער חברתה (לז) ואפילו משער בהמה (מ) (לח) ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה: טו חיוצאת בקשר שעושין (לט) לרפואת קיטוף עין הרע שלא ישלוט ובומך (מ) הקשור ומהודק (מא) באזנה ובמוך (מב) שבסנדלה (מג) הקשור בסנדלה ובסנדל ומנעל הסתומים (מד) מכל צד אפילו אינו קשור מותר ובמוך שהתקינה לנדתה: הגה שלא

ש שם ס"ב ת שם נ"ז
א שם ס"ב ב שם ס"ד וכמכמים ג שם בגמ' ד הרא"ש שם ה שם בברייתא קמ"א ו שם ס"ד בגמ' ז שם בברייתא ח שם נ"ז ולאמי ט שם ס"ד בגמרא וגמרא ס"ה י טור בשם סמ"ג וס"פ לפי הב"י שם כ שם ס"ד בגמרא

באר היטב

(ו) ואם יצאה. עי' סי' ש"א ס"ט ויו"ד דין זה בדאור: (ז) איש. כ"ה כתב להתיר לצאת במנעל שלנו עם התבן שבו

משנה ברורה

ביד הנוהגין להקל בזה (יח) וכ"ש מחט שאינה נקובה שלנו [שקורין שפילקע] אף שראשה אחד עב אין עשוי כעין תכשיט כ"כ ואפשר דלכו"ע שרי וע"כ נודאי יש לסמוך להקל להעמיד הה הקישורים: (כה) אסור. לצאת בה (יט) כשהיא תחובה בצעיפה או בנגדה (כ) אפילו אם היא מתקשרת בה כגון שראשה עב ועשוי כעין תכשיט דאין בו חיובא דאורייתא אפ"ה אסור מדרבנן דילמא שלפא ומחוא (כא) וכ"ש דאם אינו עשוי כעין תכשיט דנחשב משא ואיכא חטאת. (כב) ודע עוד דבזה שאינו עשוי כעין תכשיט אפילו אם צריכה לה המחט לאיזה צורך שיהיה כגון לחלוק בה שערה וכיוצא בהן מ"מ הרי הוא משוי גמור שאין אדם יכול לצאת בכל החפצים הצריכים לו כשאינן לא מלבוש ולא תכשיט: י (כו) חייבת. דאין דרך אשה לצאת עליה בטבעת שיש עליה חותם וע"כ לא הוי כתכשיט (כג) ומ"מ דרך הוצאה היא בכך על אצבעה לצעצועים עותן לה הבעל בטבעתו בחול להצניע בקופסא ומניחה באצבעה עד שמוציאתו לשם: (כז) לא תצא. דילמא שלפא ומחוא ובדיעבד פטורה (כד) לפי שהוא תכשיט לאשה ועיין לעיל בסימן ש"א ס"ט הדין לענין איש: יא (כח) לא תצא בכוליאר. נמשנה איתא דעל כוליאר חייבת חטאת ועיין לקמיה: (כט) שקושרת בו וכו'. פי' (כה) דרכו של הכוליאר לכך אבל עתה איזה סוגרת בו מפתחי חלוקה אלא טוענת כך עליה ומשו"ה חייבת חטאת דלא חשיב תכשיט אלא משוי דאינו אלא להראות עושר אבל אם גם עתה סוגרת בו מפתחי חלוקה מותר לכתחלה דהוי תכשיט (כו) ולא שייך דילמא שלפא ומחוא דא"כ תגלה בשרה ועיין בבה"ל: (ל) והוא קשר וכו'. ואשה שריחה רע (כז) טוענת עליה (כח) ואינה חייבת עליו מפני שהוא תכשיט אבל לכתחלה אסור דילמא שלפא ואתיא לאתויי: (לא) שקשור בה בושם. וה"ה (כט) שלא תצא בצלוחית של שמן אפרסמון (ל) הקבוע על זרועה: יג (לב) שמא לא יבוא וכו'. ושלפא ליה ואתיא לאתויי: (לג) מאתמול. אפילו רק שעה אחת [גמרא]: (לד) אבל איש מותר. אתרוייהו קאי [כ"ה בסימן ש"א וש"פ]: (לה) ובשאר מלבושים וכו'. דליכא (לא) למיחש בהן דילמא שלפא אותן וכמו שכתבנו לעיל בסק"ג: יד (לו) בחוטי שער. שמהדקמן (לב) על ראשה ואין זה פאה נכרית המבואר לקמן בסי"ח דאסורה לצאת בה לר"ה דהתם יש בה משוי תכשיט אבל הכא הוא רק מוטין בעלמא: (לז) ואפילו משער בהמה. ולא אמרינן (לג) דמאיס ואתי למשלפא: (לח) ובלבד שלא תצא וכו'. הטעם (לד) בכל זה משוי דמחייבא עלה ואתיא לשלופי ולאתויי: טו (לט) לרפואת קיטוף וכו'. נראה משוי דזמנם היה זה בדוק לרפואה (לה) והוי כקמיע מומחה ולא שייך בזה שליף ומחוי שאינו דבר של נוי: (מ) הקשור ומהודק. דאל"ה חיישינן דילמא נפיל ואתי לאתויי: (מא) באזנה. והוא עשוי לצלוע ליתה של צואת האזן: (מב) שבסנדלה. לתענוג וגם בזה הא דבעינן קשר משוי דילמא נפיל ואתי לאתויי משא"כ במוך לנדתה (לו) אפילו אם יפול לא שקלתיה כלל משוי דמאיס: (מג) הקשור בסנדלה. משמע מלשון הטו"ע (לז) דבזה לא בעינן מהודק וכ"כ בחו"ש: (מד) מכל צד. לאפוקי (לח) פנטינ"ש ° שלנו יש

מתרגם: °נעלי בית

שער הציון

(יח) מ"א: (יט) דבדה אפי' הוציאה מלבוש גמור חייבת חטאת: (כ) אחרונים וכ"כ בביאור הגר"א בד"ה אסור דבדיוק נקט המחבר אסור ולא חייב ועיין בט"ז: (כא) כל הפוסקים: (כב) תוס' והרא"ש ור"ן והעתיקם הגר"א וש"א: (כג) גמרא: (כד) שם: (כה) פרישה וכ"כ הד"מ בשם המרדכי וכן איתא בסמ"ג וכן משמע בב"י בהלכה דמחט שאינה נקובה שהכניס לזה וכן הסוס' ב"ב קנ"ו ע"ב ג"כ סוברים כן: (כו) ג"ז שם במרדכי: (כז) רש"י: (כח) גמרא: (כט) גמרא: (ל) רמב"ם פי"ט: (לא) ד"מ וכן משמע מציון הגר"א ע"ז: (לב) ולא דמי לחוטי לאר ופשטן דאסרינן בא"א דהתם הטעם משום חציצה והכא לא שייך חציצה דשער ע"ג שער לא חייבי [גמרא]: (לג) גמרא: (לד) ב"י: (לה) נ"ז ע"ב גמרא ולכאורה קשה מכאן אשיטת ר"י דס"ל דאפילו לחש אחד בגמרא אחרת אין מועיל והברייתא מדמי להדדי קמיע של כתב וקמיע של עיקרין ולימדן הגמרא דאירי שאותן הסממנים גופייהו עדיין לא נתמתו בזה ועיין: (לו) גמרא: (לז) אף דברי"ף איתא בהדיא בזה דבעינן גם מהודק מ"מ נראה דאין להחמיר בלדעת רש"י לא בעינן מהודק כלל גם במוך שבאזנה וכמו שכתב הגר"א וגם ברמב"ם לא מזכר מהודק ואח"כ מצאתי בפירושו על המשנה שכתב בהדיא דבין באזנו ובין בעקיבו בעינן קשר מהודק וע"כ נ"ע: (לח) סמ"ג:

יפול דס עליה (ט) (מה) וצערנה (נ"י כשם הפוסקים) [ל]אפילו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חיישינן דלמא שקלה ליה אפילו יש לו (מו) בית יד (מז) [מ]ובפלפל ובגרגיר מלח ובכל בושם שתתן לתוך פיה (מח) ובלבד (מט) שלא תתנם לכתחלה בשבת (נ) ואם נפל לא תחזיר (י) [נ]ובבתי שוקיים (נא) שקושרים (נב) במשיחה סביב שוקיה אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם ולא חיישינן שמא ישתלשלו למטה * [ס]ויוצאה (נג) באצעדה שמניחין בזרוע או בשוק והוא (נד) שתהא דבוקה לבשר ולא תשמט * [ע]ויש מי שאוסר בשל זרוע: טז [פ]בכל מה שיכולה לצאת (נה) יכולה להתירו ברה"ר ולא חיישינן דלמא מתיא ליה: יז [צ]יש אוסרים להביא מפתח אפילו (נו) בחצר הבית (נז) כי אם בידו אבל לא בחגורתו שמא ישכח ויוציאנה לרה"ר: יח * [ק]כל שאסרו חכמים לצאת

ל אם בגמרא פ"ה מ אם סימ"ד ג טור בשם ר"י וש"פ פ רמב"ם בפי"ט מהל' דרך יוסף אליעזר דרך יהודה בפי' מרים פ"ג ע ה"ה ממשמעות פי' רש"י שם פ מוספות נ"ז ולא"ם והר"ן שם

ל ר' יהודה בתו"ת בשם רמב"ן ורשב"א והר"ה בפי"ט בשם הרשב"א ק שם ס"ד וכרב הר"ף והרמב"ם בפי"ט

באר היטב

דמחכו עלה ואתיא לשלופי: (ט) וצערנה. ואם מכוונת שלא יפול הדס על הבגדים ויטנפם אסור כמ"ש סי' ש"ל סי"ג. ט"ז:

ביאור הלכה

אפילו כל שהוא ואם אין בה כשם כלל מיירא על הקשר גופא ולא אמרינן דהוי תכשיט מפני שקלטו הרים [גמרא]: * ויוצאה באצעדה וכו'. עיין במ"א ס"ק י"ג שהלה דין זה בשיטת המוספות ורש"י שזכרו הפוסקים בס"ט ואלאעדה קאי המ"א כמו שכתבו האחרונים והנה לפ"ז קתם הטו"ע בדעה הראשונה שיהא[א] העיקר כשיטת המוספות ונאמת שם בב"י משמע דס"ל כפירש"י וכבר אמה ע"ז בתו"ש שם שאמנם בלא"ה דברי המ"א אלו ממוהיס מאד דהנה הוא תלה דין זה בשיטת המוספות שס"ל דמירים לאו תכשיט הוא וס"ל דה"ה אצעדה לדידהו ונאמת לא דמי כלל דמירים הוא בכלל טבעת הכלים שמשמש להנאי שוקיים ולכך לא מקרי תכשיט והוי טהור וה"ה שיולא בה בשבת משא"כ אצעדה שמיית בזרוע דהוא טמא כדכתיב בקרא וע"כ דהוא תכשיט למה תלה בה בשבת וכבר נתעורר ע"ז הפמ"ג וגם דברי השו"ע הלא הוא מועתק מרמב"ם ושם משמע בהדיא דהוא תכשיט והאמת הברור הוא כמו שמסיק הפמ"ג דטעם ההיתר הוא כמו שמשמע ברמב"ם על אצעדה שמיתה בזרועה ושוקה שהתירם הוא מפני שהוא מתכשיטין שאין דרכה להראותו לברות וע"ל שמירי שהאצעדה מונחת על בשר זרועה ממש תחת הכתונת [וכן משמע קצת ממה שסיים והוא שתהא דבוקה וכו'] ולכך ס"ל להרמב"ם דלא חיישינן שתשלוף להראות דלא תתגלה זרועה שגם זה אינו מדרך לגיעות וכמו בשוקה והי"א ס"ל דדוקא בשוקה אמרינן דלא שליף ומחוי ולא בזרועה ולפ"ז אין שייך כלל פלוגתת הסעיף זה להא דס"ט הנ"ל: * ויש מי שאוסר בשל זרוע. הנה הרב המגיד כתב דכן מוכח מרש"י דלא הותר אלא בטירים שעל בתי שוקיים דלא שלפא ומחוי שלא יפלו הבתי שוקיים משא"כ בזרוע והנה לפי מה שכתבנו למעלה דהרמב"ם מיירי באצעדה שעל בשר זרוע ממש לענ"ד אפשר דגם רש"י מודה לסברת הרמב"ם אמנם אח"כ ראיתי בביאור הגר"א וחולק[ב] על הרה"מ לאידך גיסא שכתב דלפי סברת רש"י באצעדה שעל בתי שוקיים ג"כ אין מותר דלא תתירינן אלא בטירים שעל בתי שוקיים ומטעם הנ"ל משא"כ באצעדה שעל שוקה ממש אפשר דשלפא שלא בפני בני אדם ומחוי אח"כ לברות זהו כוונתו: * כל שאסרו וכו'. ביאור טעמי מלוקי הדעות בקלרה דהנה מתמימין מוכח דכל התכשיטין אסורין אפילו בחלר חוץ מכבול ופאה נכרית דמותרת בחלר כדי שלא תתגנה על בעלה ור' עגיי בר שמון מקילין מטעם זה ולא[ג] בזרוע: (נד) שתהא דבוקה וכו'. דאם היא (מז) רפויה חיישינן שמא תפול ואתיא לאתויי: טז (נה) יכולה להתירו. כגון תגורתה וכה"ג והטעם דכל הדברים שרגילין להסירן אסרו חז"ל לאחת בהן מבימה כשהיא לבושה בהן דשמא כשתסירנה אח"כ בר"ה תשכח שהוא שבת ואתיא לאתויי אבל דברים שמותרת לאחת בהן מבימה משום שאינה רגילה להסירן מותרת לקשור ולהתיר בר"ה דממ"ג אם תהיה זכורה שבת בשעת התרה לא אתיא לאתויי ואם לא תהיה זכורה שבת אפילו אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל [מוספות]: יז (נו) בחצר הבית. היינו אפילו בחלר המעורבת (מח) ודעה זו היא הדעה האמיה דסי"ח שבאמוך שם"ל דכל שאסרו לאחת בו דרך מלבוש בר"ה אסור לילך בו אפילו בבית ובחלר המעורבת: (נז) כי אם בידו וכו'. היינו דבמה שבתיר לו להוציאו בידו לחלר לא שייך שמא ישכח ויוציאנו גם לר"ה דא"כ לא יהא רשאי שום כלי לבטלו בבית ובחלר שמא ישכח ויוציאנו (מט) אבל

(י) ובבתי שוקיים. דלא שלפה כיון שהוא לגיעות ולכן יש אוסרים בשל זרוע:

משנה ברורה

יש חשבא בחינו קשור דילמא נפיל ואתי לאתויי: (מה) וצערנה. אבל (לט) אם אינה עושה אלא בשביל אגולי טעוף להגיל בגדיה שלא יטנפו אסור וכמ"ש סימן ש"ל סי"ג: (מו) בית יד. להמוך שלה דיכולה לאחוז להמוך בבית יד (מ) קמ"ל דאפ"ה מאיס למשקליה: (מז) ובפלפל ובגרגיר מלח. פלפל ורים הפה ומלח לחולי השיניים: (מח) ובלבד וכו'. האי ובלבד (מא) לא קאי אלא אדסמיך ליה מה שנותנת לתוך פיה אבל אריחא לענין מוך לא דאם אפילו לכתחלה מותר בשבת (מב) ודעת כמה אחרונים דה"ה דמותר ליתן תבן לכתחלה בשבת בתנעלים שלנו הסתומים מכל צד (מג)[א] וכוון להחמיר בזה אם לא בעת הצורך: (מט) שלא תתנם וכו'. דבכל רפואה גזרו משום שחיקה סממנים ח"ל משום דמחזי כאלו מערבת להוציא משא"כ בתוך הנ"ל מוכחא מילתא דלריכה לכך ולא מתחזי כמערבת להוציא [ח"ל]: (נ) ואם נפל לא תחזיר. הטעם (מד) משום דמחזי כאלו מערבת להוציא וכנ"ל וי"א[ב] דעיקר הטעם הוא רק משום דזה דומה כנתינה לכתחלה ויש לגזור גם בזה משום שחיקת סממנים ולפי טעם זה אין לאסור להחזיר כ"א בנפלה ע"ג קרקע ולא בנפלה ע"ג כלי כמבואר לקמן בסימן שכ"ח סכ"ה לגבי רטיה שנפלה עי"ש וכן משמע דעת הגר"א בביאורו: (נא) שקושרים וכו'. אפילו (מה) אם המשיחה הוא דבר נוי ג"כ לאו בכלל תכשיט הוא דיומא דשלפא ומחוי דהוא לוכך להמלבוש וכבית יד של הבגד דמי (מו) וגם בודאי לא שלפא שלא יפלו הבתי שוקיים: (נב) במשיחה. בשבולי הלקט ובשאלתי ראשונים איתא במשיחה או בדלועה ובזה ניחא מה שסיים ולא חיישינן שמא ישתלשלו ואמשיחה ולדועה קאי וכן מוכח בסמ"ק: (נג) באצעדה שמניחין בזרוע. עיין בבה"ל דמיירי שמניחה ומהדקה על בשרה ולא על הכתונת מלמעלה וע"כ מותר דלא חיישינן שתשלוף ותחוי דלא יתגלה זרועה וזה הטעם הוא ג"כ על שוקה והי"א ס"ל דדוקא בשוק זרועה [ג] בזרוע: (נד) שתהא דבוקה וכו'. דאם היא (מז) רפויה חיישינן שמא תפול ואתיא לאתויי: טז (נה) יכולה להתירו. כגון תגורתה וכה"ג והטעם דכל הדברים שרגילין להסירן אסרו חז"ל לאחת בהן מבימה כשהיא לבושה בהן דשמא כשתסירנה אח"כ בר"ה תשכח שהוא שבת ואתיא לאתויי אבל דברים שמותרת לאחת בהן מבימה משום שאינה רגילה להסירן מותרת לקשור ולהתיר בר"ה דממ"ג אם תהיה זכורה שבת בשעת התרה לא אתיא לאתויי ואם לא תהיה זכורה שבת אפילו אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל [מוספות]: יז (נו) בחצר הבית. היינו אפילו בחלר המעורבת (מח) ודעה זו היא הדעה האמיה דסי"ח שבאמוך שם"ל דכל שאסרו לאחת בו דרך מלבוש בר"ה אסור לילך בו אפילו בבית ובחלר המעורבת: (נז) כי אם בידו וכו'. היינו דבמה שבתיר לו להוציאו בידו לחלר לא שייך שמא ישכח ויוציאנו גם לר"ה דא"כ לא יהא רשאי שום כלי לבטלו בבית ובחלר שמא ישכח ויוציאנו (מט) אבל

שער הציון

(לט) אחרונים: (מ) רש"י: (מא) א"ר בשם כמה אחרונים וכן מלבד ג"כ בביאור הגר"א ולא כמ"א שמסתפק בזה: (מב) ב"ח וא"ר וכן משמע קצת גם מפמ"ג: (מג) מ"א בשם הגהת סמ"ק: (מד) עיין מ"א לבעטם זה אסור גם ע"ג כלי אך בזמנינו דלכמה פוסקים אין לנו ר"ה גרלה דיש לסמוך בטעם שני: (מה) לפירוש המוספות ד"ה מירים [שבת ס"ג ע"ב]: (מו) רש"י שם: (מז) כ"מ מרמב"ם: (מח) מ"א וא"ר והגר"א: (מט) הרה"מ והר"ן פרק במה אשה בשם הרמב"ן

הגהות ותיקונים: א) שהיא: ב) דחולק:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב שמותר ולא כתב שנכון להחמיר. ב) ובשו"ע הרב שם כתב כהשיטה הראשונה משום שגראית כמערמת. ג) ובשו"ע הרב סעיף כ"א מתיר בין בשל זרוע ובין של שוק.

הלכות שבת סימן שג

בו לרה"ר אסור (נח) לצאת בו לחצר שאינה מעורבת (יא) (נט) חוץ מכבול ופאה נכרית דהיינו (ס) קליעת שער שקלעה בתוך שערה [ר]וי"א דכל שאסרו לצאת בו אפילו להתקשט בו בבית אסור וכ"ש לצאת בו לחצר המעורבת (סא) חוץ מכבול ופאה נכרית [ש]וי"א שהכל מותר לצאת בו בחצר אפילו אינה מעורבת [ת]והאידנא נשי דידן (סב) נהגו לצאת בכל תכשיטין [א]ויש שאמרו דמדינא אסורות אלא שכיון שלא ישמעו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות [ב]ויש שלמדו עליהם זכות לומר שהן נוהגות כן ע"פ סברא אחרונה שכתבתי שלא אסרו לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מעורבת * והשתא דלית לן רה"ר גמור הוה ליה כל רה"ר שלנו כרמלית ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר. הגה וי"א עוד טעם להתיר דעכשיו שכיחי תכשיטין ויוצאין בהם אף בחול וליכא למיחש דילמא שלפא ומחוי כמו בימיהם שלא היו רגילים לצאת בהן רק בשבת ולא הוו שכיחי (תוס' פרק כ"ב והגהות אלפסי פרק במה אשה) (סג) [ג]ומיהו טבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש דתנן בה חייב חטאת (סד) אף בכרמלית אסור אפילו לדידן והוא הדין כל מאי דאתמר ביה חיוב חטאת [ד]ויש מי שאומר שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם (סה) ה"ז להם כתכשיט ושרי ולפי זה אפשר דכיון שנהגו עכשיו הנשים לצאת בטבעת שיש עליה חותם (סו) הרי הוא להן כתכשיט ושרי (סז) [ה]ומ"מ צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במחטים שהן צריכות להעמיד קישוריהן ולא יותר * כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו: יט [ו]צריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו (סח) מחט שניטל חודה או עוקצה לשום בצעיפים אא"כ ניטל מע"ש חודה ועוקצה (ימהה) לשם כך (וע"ל סי' ש"מ סי"א): כ [ז]הבנות קטנות שנוקבים אזניהם כדי לתת בהם נזמים כשיגדלו וכדי

ר מ"ש יוסף ממשמעות רש"ל שהני המגיד בפי"ט ומהרלי בפ"ד דשבת בשם ר"י ש טור והתוספו' בשם ר"ת ס"ד ת תוס' שם בשם רבינו שר שלום א שם בתוס' והרא"ש והר"ן שם ב טור בשם בעל התרומו' וסמ"ק בשם תוס' בשם רבינו ברוך ג בשם התרומות ד הר"ן ע"פ סברת ר"ת והמלו הנ"ל בסי' ש"ל ה מהר"י אבוהב ו מהרלי בפ' ד' בשם ר"י ז שם ס"ה במשנה

באר היטב

(יא) חוץ מכבול. שלא תתגנה על בעלה:

משנה ברורה

במה שנתיר לו להוציאו דרך מלבוש דהיינו כשהוא תלוי בחגורתו מצוי הוא כשאדם הולך במלבושו שוכח והולך לכל מקום שהוא רגיל אף בר"ה ואינו פושטו באמצע וזהו הטעם גופא של הדעה שניה דסי"ח שם"ל דכל תכשיט שאסרו לצאת בו לר"ה דרך מלבוש אסור להתקשט בו גם בבית ובחצר: יח (נח) לצאת בו לחצר וכו'. היינו מבית לחצר (נ) וה"ה שלא להתקשט בהן בחצר גופא כשאינה מעורבת משום דדמיא לר"ה אבל להוציא לחצר המעורבת שרי וכ"ש בבית: (נט) חוץ מכבול וכו'. היינו כיפה של צמר שבעניף ג' (נא) וה"ה אינטמא הכפוב שם והטעם שהתירו תכשיטים אלו כדי שלא תתגנה על בעלה אם לא תתקשט כלל: (ס) קליעת שער. תלוש שנוברתה (נב) על שערה מלמעלה כדי שתראה בעלת שער: (סא) חוץ מכבול וכו'. דמותר (נג) בכל חצר כדי שלא תתגנה על בעלה וכנ"ל. ועיין בביאור הגר"אשמלבד כדעה ראשונה: (סב) נהגו לצאת. היינו (נד) אפילו בר"ה שלנו ואח"כ חוזר המתבר לבחר אודות המנהג הזה דיש שאמרו דמדינא אסורות דאפילו אם נתיר בחצר שאינה מעורבת הלא ר"ה שלנו אפילו אם נאמר דאין עליו דין ר"ה מחמת שאין שיש רבוא בוקעין בו בכל יום כדגלי מדבר הלא לא גריעא עכ"פ מכרמלית שבזמן הש"ס ולא מצינו בגמרא שום דעה שמתיר בכרמלית ויש שלמדו זכות דכיון דהשתא ליתא לן ר"ה כלל לכמה פוסקים וליכא למגזר אטו ר"ה דמיא האי כרמלית שלנו לענין זה לחצר שאינה מעורבת ושריא זהו ביאור דברי השו"ע להמעיין בב"י אף שהלשון דחוק קצת: (סג) ומיהו וכו'. ר"ל דהתם כשנושא כשהוא לבוש אין בו משום משא ולית ביה רק איסור דרבנן אפילו בר"ה גמור משום דילמא שלפא ומחוי ולכך הקילו בשלנו משא"כ בזה: (סד) אף בכרמלית. וה"ה דאפילו בחצר אסור [הגר"א]: (סה) הרי זה וכו'. ובחידושי רע"א כתב דאף שאין למחות בזה שיש לו על מי לסמוך מ"מ בעל נפש יחוש לעצמו שלא לצאת בטבעת כלל (נה) והיינו חוץ לעירוב: (סו) הרי הוא להן וכו'. היינו לפי מה שכתב בחלה ע"פ סברא אחרונה דבתכשיט מותרת: (סז) ומ"מ וכו'. ר"ל אפילו לכל הסברות המקילין היינו רק בדבר שהוא תכשיט ולא בדבר שאינו תכשיט ולפיכך מה שהתיר בס"ט מחט להעמדת הקישורים לא יהיו יותר מחטין בצעיפה מכדי הצורך להעמדת הקישורים דמחט שאינה מעמדת הקישורים אינה תכשיט כלל וכמו שבארנו שם בס"ט: יט (סח) מחט שניטל וכו'. מיירי במחט שאינה נקובה שיש לה קשר עב בראשה [שקורין שפילק"ע] והוא נקרא עוקץ וע"י שניטל ממנה או שניטל חודה נתבטל ממנה שם כלי ועיין במ"א שחולק על המחבר וס"ל דהני דבמחט נקובה נתבטל שם כלי ע"י שניטל חודה או חורה וכדלקמן בסימן

ביאור הלכה

משמיה דר' ישמעאל בר' יוסי פליג וס"ל דכולם מותרים בחצר ככבול ופסק הרמב"ם ועוד הרבה לאסורים כרב דס"ל כתנא דמתניתין אף בזה גופא יש תלוקי דעות דהרמב"ם וסייעתו ס"ל דדוקא בחצר שאינה מעורבת דדמיא לר"ה אבל בחצר מעורבת וכ"ש בבית לא אמרו כלל להתקשט וזהו דעה לאשונה המזכר בשו"ע ודעת הרמב"ן וסייעתו דאפילו בחצר מעורבת אסור וה"ה בבית וזהו דעת ה"י הראשון ודעת התוספות דהלכה כר' עניני בר ששון דכל התכשיטין שרי בחצר אף שאינה מעורבת וזהו דעת הי"א השני ויתר ביאור דברי המחבר בארתי במ"ב מס"ק ס"ב והלאה: * והשתא דלית לן ר"ה גמור. הנה המחבר בסימן שמ"ה ס"ז כתב שם כדעה הראשונה דגם בזה"ז איכא ר"ה וע"כ דהכא משמיה די"א הוא דכתב כן ויש לא ס"ל והמ"א בסימן י"ג וסימן שמ"ה כתב בשם המחבר שפסק כן דבזה"ז ליכא ר"ה ולית[ת] [תוספות שבת] ועיין במה שכתבנו שם בסימן שמ"ה בבה"ל. ויש לעיין לשיטה זו למה אין תוקעין שופר בר"ה בשבת בזמנינו כיון דליכא ר"ה ולא שייך שמא יעבירנו ד"א: * כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו. משמע דאין סומכין על היתרים הללו כ"כ ורק שלא למחות להן משום דמוטב

שער הציון

והרשב"א: (נ) הרה"מ: (נא) הגר"א והוא ברייתא נ"ז ע"ב ע"ש: (נב) רש"י ולשון השו"ע שכתב שקלעה בתוך שערה הוא ל"ד לפי המבואר לעיל בס"א לדעה ראשונה דאפילו לצאת בחוטי פשתן וחוטי צמר לר"ה מותר עי"ש הטעם וכן משמע מפמ"ג: (נג) דלשיטה זו במקום שאסור יש לאסור בכל גווני משום שאדם רגיל ליגע כך לר"ה ושייר רק מקצת אלו המלבושים כדי שלא תתגנה מ"כ יש להתיר בחלו אף בחצר שאינה מעורבת וכן משמע מבאור הגר"א דלדידהו מיירי הגמרא בכל חצר וכ"כ הפמ"ג: (נד) ב"י: (נה) דבתוך העירוב דהוי כחצר המעורבת בודאי יש לסמוך אדעה ראשונה דהיא דעה סתמית:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ג כתב שיש להחמיר כסברא השניה ובעת הצורך אפשר לסמוך על הסברא הראשונה.

שלא יסתמו הנקבים נותנים בהם קסמים (סט) מותר לצאת בהם וה״ה אם נותנין חוטים באותם נקבים שמותר לצאת בהם אם אינם צבועים * [ח]אבל הם (ע) צבועים אסור: **כא** [ט]יוצאת אשה רעולה והוא שמעטפת כל ראשה (עא) חוץ מהפנים*): **כב** (עב) [י]פורפת (פי׳ קושרת) בשבת על האגוז ועל האבן (עג) [כ]שיחדתו לכך ויוצאת בו אבל על המטבע אסור לפרוף בשבת דלאו בר טלטול הוא (עד) ולא מהני בה יחוד [ל]ואם (עה) פרפה עליו מע״ש מותר לצאת בו בשבת: **כג** [מ]אם היתה צריכה להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו אם לר״ה (עו) אסור ואם לכרמלית מותר: **כד** [נ]יוצאה (יב) (עז) באבן תקומה (פי׳ הערוך אבן ידועה שכשהיא על אשה לא תפיל) ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל (עח) ואפילו לא נתעברה עדיין: **כה** [ס]אסור לאשה שתעביר בשבת (עט) סרק על פניה * משום צובע ומטעם זה אסורה (פ) [ע]לכחול בשבת ומטעם זה

ובפי׳ רש״י ח״ס מהא דאמרי דשמואל מ״ס במשנה (*כן הוא בעוד שלפנינו אבל ברש״י ובערוך מון מהעיניים) י״ס במשנ׳ כ״ס בגמרא ופי׳ רש״י שם ל״ד רמב״ם בפי״ט לעוקם הטור וב״י בשם פפרי הרמב״ם המדפיס מ״ס בגמרא בעיא ולא נפשטה ומיקו דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא הרי״ף והרא״ש ג״ס ס״ו פ״ס ס״ה ע״ס ל״ד במשנה

באר היטב

(יב) באבן תקומה. פי׳ הט״ז שהוא שטערי״ן שו״ס שנושאים נשים מעוברות:

ביאור הלכה

שיהיו שוגגין וכו׳ [אחרונים]: * אבל אם הם צבועים אסור. עיין במג״א שכתב אע״ג דנזמים מותר כמ״ש ס״ח שאני מוטין דקל יותר ליטלם [תוספות] ולפי משל״כ שם בהג״ה י״ל דהכא מיירי בגתולה דוקא עכ״ל והנה לדברי זה המ״א רמז ג״כ הגר״א לעיל בס״ח בהג״ה לפ״ת משמע דבגתולה יש להקל אפילו בחוטין ודעת התוספות דבחוטין שקל להסירם יש לאסור אפילו בגתולה ועיין בפמ״ג שנשאר בל״ע מי נתפוס בהתוספות מו״ר בהמ״א. והנה דברי התוספות לכאורה מוקשים מאד אחרי דבתחלת דבריהם כתבו בעצמם אבל נזמי האוזן שרי כדפירש בקונטרס אלמא דגם הם מודים לפברת רש״י שכתב דמפני שאזניה מכוסות בקישורים עריתא מילתא למישלף ואחוי ומה זה דקמסיימי שאני מוטין דקל יותר ליטלם מה נ״מ בזה מזה נשמע דטעם נזמי האוזן דשרי מפני שמהודק וקשה להסירם וחכו אלא בפירש״י אבל באמת הנכון שלפירשם היה הגירסא ברש״י טעם לנזמי האוזן דמותר מפני שהוא מהודק ויתא דברי התוספות בפשיטות וכן איתא בהדיא בסמ״ג טעם לנזמי האוזן דמותר בשם רבינו שלמה [דיוקא בכל מקום בסמ״ג שהוא על רש״י] משום דמהודקין היטב וכן ברבינו יהודה נתיב י״ב חלק י״א איתא ג״כ טעם לנזמי האוזן דמותר מפני שיש טורח לשלפן וא״כ לפ״ז בחוטין צבועין דקל ליטלם מעל האוזן חייבין דילמא שליף ומחוי ואין חילוק בין בתולות לגתולות וא״כ לפ״ז להשלשה רבותא הכ״ל והם התוספות והסמ״ג וי״ו אין להקל אפילו בגתולה לגאת בחוטין לבעוניים:

* משום צובע. עיין במ״ב שכתבו דאינו אלא מדרבנן והוא מהמ״א ועיין בא״ר שהביא דיש מהראשונים שפסקו דהלכה כר״א דפוקסת [וה״ה גודלת וכוחלת דאיתא בר״] חייבת חטאת ועוד כתב אח״כ דזה לעצמה אבל

בסימן ש״ח סי״א (נו) במחט שאינה נקובה לא נתבטל שם כלי ממנה עד שיבטלו שניהם דהיינו חודה ועוקלה ומ״מ לענין יחוד מע״ש לכו״ע מהני אפילו במחט נקובה ויבטלו שניהם: **כ** (סט) מותר לצאת בהם. דאורחא (נז) בהכי ולאו משוי הוא: (ע) צבועים אסור. דהשובין הן ודילמא שלפא ומחוי ועיין במ״א שמלדד לומר דאפילו בצבועין אין לאסור כ״א בגתולה שדרכה להיות אזניה מגולות אבל בגתולה שדרכה להיות אזניה מכוסות בקישורין אין דרכה להיות שלפא ומחוי דטריחא לה מילתא וכמו לענין נזמים לעיל בס״ח ועיין בביאור הלכה שביארתי דלדעת כמה ראשונים גם בגתולה אסור בחוטין צבועין: **כא** (עא) חוץ מהפנים. בערוך וברש״י איתא (נח) חוץ מהעיניים וקמ״ל דגם זה דרך מלבוש הוא: **כב** (עב) פורפת וכו׳. והיינו (נט) שמתעטפת בטלית שיש בראשה האחד רלועה וקושרת אבן או אגוז בראשה השני וכורכת הרלועה באבן או באגוז שלא יפול הטלית מעליה (ס) ולא מחזי כמי שמתכוונת להוליא האבן או האגוז דנודע לכל שהיא צריכה לכך משא״כ בגרגיר מלח דבסט״ו שאין הכל יודעים שהיא צריכה לכך ולכן יש אומרים שם דמשו״ה אסור: (עג) שיחדתו לכך. מבעוד יום דאל״ה גם האבן מוקלה כמו מטבע (סא) וכתבו האחרונים דמיירי כשהאבן עגולה דאורחא בהכי לפרוף עליו לכך מהני בה יחוד אפילו רק לשבת אחת אבל אם אינה עגולה לא מהני בה יחוד לשבת אחת

כמ״ש סימן ש״ח סכ״ב אא״כ יחדה לכך לעולם וזה מהני אפילו במטבע וכדלקמיה: (עד) ולא מהני בה יחוד. היינו לשבת אחת *אבל אם יחדה מע״ש לענין זה לעולם גם במטבע מהני דשוב אזל מיניה איסור טלטול [תו״ש וחדושי רע״א]: (עה) פרפה עליו מע״ש. דמעשה (סב) מועיל לבטל מיניה שם מוקלה: **כג** (עו) אסור. מדרבנן (סג) לעשות כן אף שהוא דרך מלבוש ואין דרך הוצאה בכך מפני שנראה כמערמת להוציא בשבת. ודע דאלו שתי הסעיפים אף דמיירי בשאה ה״ה באיש [א״ר]: **כד** (עז) באבן תקומה. היינו מה שאנו קורין שטערי״ן שו״ש שנושאין נשים מעוברות [ט״ז] ובביאור מהרש״ל על הסמ״ג כתב המעתיק שמלא שהוא אבן חלק וחלול בתוכו ואבן קטן בתוך החלל כעיגבל בזוג וכן בגרא והביאו בא״ר והמנהג ששוקלין איזה דבר כנגד האבן תקומה שהוא ג״כ מועיל וזהו שכתב ובמשקל ששקלו כנגדו ואיתא בש״ש והוא דאיכוון ותקל דהיינו שנמלא החפץ מאליו מכוון למשקל האבן ולא חיסרו ממנו או הוסיפו עליו לכוונו אז יש לו סגולה זו והטעם בכל זה להמיר משוס דהוא כקמיע מומחה: (עח) ואפילו וכו׳. אלא (סד) שאוששת שמא תתעבר ותפיל [גמרא]: **כה** (עט) סרק. הוא נצע אדום ובתוספתא איתא שלא תקנה פניה בנגד שיש בו סרק ומשמע אע״ג דלא מתכוונת לגביעה פסיק רישא הוא וטעם הדבר (סה) כיון דאשה דרכה בכך ליפות את עצמה ע״י גביעת פניה מחזי שפיר לגופה אבל איש שאין דרכו בכך לא מקרי גופה כמ״ש סוף סימן ש״ך דמותר לאכול תותים ושאר פירות הגופעים אע״ג דגופה פניו וידיו בעת האכילה ומ״מ אפילו הענבת סרק ע״פ אשה ג״כ אינו אלא דרבנן דאין גביעה מדאורייתא על עור האדם ועיין בבה״ל: (פ) לכחול.

עייהס

שער הציון

(נו) אף דעכשו דינו מה שחולק על המחבר אינו ברור כוותיה להקל בנשבר העוקץ [דלכאורה פשוט דגם בזה שייך סברת הגמרא דדרך לזרוק בין הגרוטאות ואפשר גם בנשבר מודה ומה שהביא רמיה מסה״מ המעיין שם ירמה שיש לדחותה בקל] מ״מ אחר שכתבה אחרונים העתיקו דברי המ״א לדינא לא רציתי לנטות מהכרעתם: (נז) רש״י: (נח) וכן הסכים הגר״א דזה הוא רעולה: (נט) רש״י: (ס) מ״א ותו״ש בשם התוספות: (סא) מ״א בסימן ש״ח בקמ״ג והביאוהו פה התו״ש וחדושי רע״א: (סב) מ״א ועיין בלבושי שרד שכתב דאע״פ שהסירה מהבגד מותרת לפרוף בשבת כיון שפירפה פעם אחד מע״ש דמעשה מועיל ונעשה המטבע כמו כלי או מלבוש : (סג) גמרא שם: (סד) ואפילו אם לא הפילה עד עתה שוש עוכר. שם בגמרא ורש״י ע״ש: (סה) מ״א וכ״כ בתו״ש ומ״מ נראה דגם אשה מותרת לאכול תותים ושאר פירות הגופעים דדוקא בסרק על פניה שהוא דרך גביעתה לגוי משא״כ באכילת תותים שהפ״ר הוא רק לשפתיה

הלכות שבת סימן שג

אסורה (פא) [ל]לטוח על פניה בצק דכשנוטלתו מאדים הבשר: **כו** [צ]אסור (פב) לקלוע האשה שערה בשבת (פג) [ק]ולא להתיר קליעתה [ר]אבל יכולה לחלוק שערה: הגה (פד) ויש אוסרים לחלוק שערה דהיינו לעשות השיטי"ל (רש"י וא"ז) וכן נהגו לאסור לעשות ע"י כלי אבל באצבע נעלמא נהגו להקל: **כז** (פה) [ש]אסור לסרוק במסרק בשבת ואפילו אותו שעושים (יג) משער חזיר (פו) שא"א (פז) שלא יעקרו שערות. אבל מותר * לחוף (פח) ולפספס ביד (נ"י):

פ רש"י בפי' המשנה בשם י"מ צ שם במשנה ק מוסיפות נ"ז והרא"ש שם ר מוס' פ' והרא"ש והר"ן שם ש כל ט ומשונה הריב"ש

באר היטב

(יג) משער חזיר. הריב"ש מתיר לתקן מעט שער ראשה בכלי העשוי משער החזיר אבל במסרק אסור וכ"ש אם היה לה כלי

משנה ברורה

עייהס: (פא) לטוח על פניה. ויש שנוהגין דבר איסור להחליק שערותיהם בחלב מהותך ומעורב במיני בשמים שקורין בלשונו פומאד"ה ומושמני להם מחטאת דנראה שיש בזה משום ממרח ורמוי להזהיר בני ביתו ע"ז [מאמר מרדכי]: **כו** (פב) לקלוע. (סו) מדרבנן משום דדמי לבנין [(סז) וכדדרשינן על הפסוק ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אל האדם ושכן בברכי היס קורין לקלעיתא בניתא] אבל הקולע בימין בחלוש חייב משום אורג כמ"ש הרמב"ם והכא בשער לא חשיב אריגה משום דהוא מחובר בראשו (סח) ועוד דאין קופה להתקיים שעומדת לפתירה [מ"א וש"א בשם התוספות א)]. והנה כ"ז במחובר והקולעת שער פאה נכרית [שקורין פארוק] אף דאין בזה משום בונה אסור עכ"פ משום אורג דאף אם נימא דאין קופה להתקיים (סט) עכ"פ מדרבנן מיהו אסור (ע) ומ"מ נראה דאין כדאי למחות במקום שלא יסמעו לנו: (פג) ולא להתיר קליעתה. דדמי (עא) לסומר: (פד) ויש אוסרין לחלוק שערה. משום משש תלישה והדעה ראשונה דמקלת ס"ל כיון דאינה מתכוונת לזה ונאו פסיק רישא הוא: **כז** (פה) אסור לסרוק. משום תלישת שער הגוף דהוי (עב) תולדה דגוזז: (פו) שא"א וכו'. וע"כ (עג) אף אם אינו מכוין לתלישת השער ג"כ אסור (עד) דהוי פסיק רישא ובגמרא איתא דכל הסורק להשיר נימין המדולדלין [היינו שנתלשו קצת ועדיין לא נעקרו לגמרי] מתכוין כדי להפריד היטב שערותיו (עה) וא"מ מזה דאפילו במסרק רך [כגון בארש"ט רכה] אפילו פסיק רישא ג"כ אסור אם לא באופן שאין מכוין להשיר הנימין הנ"ל. כתב בספר ישועות יעקב ראיתי אנשים מקילים לסרוק ראשם בשבת וכמעט נעשה הדבר כהיתר אצלם ואוי לעינים שכך רואות לעבור בשאט נפש לחלל שבת בידים ומהראוי לכל חכם בעירו להזהיר ע"ז אולי ישמעו ויקחו מוסר עכ"ד ומה שמשיבין שמוכרח לתקן שערותיו כדי שלא יתגנה בפני חבריו הלא יכול לעשות באופן ההיתר כנ"ל וגם כדלקמיה בסקפ"ז ומלבד כ"ז הלא יכול לחוף ולפספס שערותיו ביד ולמה יעבור איסור חמור כזה בידים: (פז) שלא יעקרו שערות. ומ"מ (עו) מותר לתקן מעט את שער הראש בכלי העשוי משער חזיר דדוקא לסרוק אסור בו דמשיר שער אבל לתקן מעט שרי ובמסרק אסור אף בזה (עז) ונהגו שיהיה הכלי העשוי משער חזיר מיוחד לשבת (עח) כדי שלא יהיה מחזי כעובדין דחול: (פח) ולפספס ביד. היינו (עט) שמבדיל בידיו שערותיו זו מזו. וברמב"ם (פ) איתא חופף על שערו בידו וחוכך בצפרניו ואף אם נפל שער ע"ז אינו חושש שהרי אין כונתו להשיר ואפשר שלא ישיר ועיין לקמן בסימן שכ"ז ס"ט ויו"ד ובמ"ב שם שלא יחוף בדבר שמשיר שער ולאי אלס

ביאור הלכה

העשוי משער החזיר אבל במסרק אסור וכ"ש אם היה לה כלי לחברתה לכו"ע מיבמת ונ"ן ש"ס[ב] פרק המניח ודעתו דרשב"א שם שיטתו כרבנן ולענ"ד שגג בזה דשם אליבא דר"א קאמר כדמוכח שם בסוף דברי וכן איתא בתוספתא בהדיא דהוא משמיה דר' אליעזר והטעם בזה כמו שפירש רש"י דלעצמה פטורה שאינה יכולה לבנות יפה ומה שהביא ראיה מריש"ז ג"כ לא ראיה היא כלל דאפשר דריש"ז ס"ל כהראשונים דס"ל דהלכה כר"א אבל לרבנן בוודאי דאף לחברתה פטורה וזה טעם הרמב"ם שפסק כרבנן ופסק בקפמא דבאלו הדברים גדולת ופוקפת וכן בכוחלת יש בזה איסור ולא חילק דלאחריה חייב חטאת ג"כ: * לחוף ולפספס ביד. איתא בש"ס דפוקפת אסור משום שבות דדמי לבנין כמו גוזלת ופרש"י בשם רבותיו דהיינו שמתקנת שערה במסרק או בידיה וכתב הריב"ש שאין כונת רש"י בזה בקריקה דזה אסור משום גוזז ועוד שלא אמרו פוקפת במסרק אלא הוא תקון אחר בעשה במסרק ואפשר שהוא התקון שעושין הנערות שאחר שראשן היה קרוח יפה ואין בו משש של השערת נימין רוחלין המסרק בשמן ערוף במים ומעבירין המסרק על ראשן להדביק השערות זו בו ולהשיבן על הראש וזה דומה לבנין עכ"ל משמע דבאו"ח שרי לעשות זה התקון אחר שכבר היה הראש קרוח יפה ואינו עושה רק להשיב השער [כ"ז ממ"א ועיין בסקכ"ב במ"א שכתב בעצמו לדעת הריב"ש דאפילו לתקן מעט השער במסרק ג"כ אסור אך י"ל דשם מיירי שלא היה הראש עדיין קרוח יפה וע"כ אף בתקון מעט תולש שער במסרק):

שער הציון

שבה גם בשה ירשה דאין דרך נמיעתה בכך דלא מצינו להפוסקים שם שחילקו בזה בין אשה לאיש כנ"ל אף לשון המ"א דחוק קצת לפ"ז: (סו) רמב"ם וסייעתו ולהפוסקים דפוסקים כר"א יהיה בזה חיוב ג"כ: (סז) גמרא: (סח) ר"ל ואיתא בריש פרק הבונה דבעינן דוקא שהיה מלאכתו מתקיימת וגם לענין כמינה ק"ל דבעינן דוקא שיכתוב בדבר המתקיים אף בריש פרק הבונה איתא שם במשנה כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב משמע לכאורה דאפילו אם מתקיימת רק על יום השבת לחוד וכן משמע לענ"ד ברמב"ם פ"ט הי"ג ע"ש היטב והמשנה כללא כיל זה הכלל וכו' וע"ש אנו נריכין לומר דמה שהמשנה פוטרת בכתב שאינו של קיימת כגון במשקין ומי פירות היינו משום שאינו מתקיים כלל אפילו על יום השבת אבן ברש"י שם איתא במשנה דהאי בשבת אעושה מלאכה קאי א"כ משמע מניה דבעינן שיהיה מתקיים תמיד ולא די ביום השבת לחוד ובעינינו אינו יודע דאולי הוא מתקיים על יום השבת והמוספות ס"ל כרש"י אז התוספות ס"ל כהרמב"ם ואפילו על יום השבת אינו מתקיים ולכך פטור: (סט) וכמו בכותב דאם כתב בדבר שאינו מתקיים איסורא מיהו אינא: (ע) עיין ב"י בשם הכל בו ובבה"ג ולכאורה הכא גם בבה"ג מודה: (עא) ובקליעה תלושה יש איסור לפותרה משום דדמי לתולדת בונה[ב] עיין ברמב"ם בסוף פרק משיבי בהלכה כ': (עב) ריב"ש[ג] וע"ש דאפילו למ"ד בעלמא משא"ל פטור הכא חייב דבמשכן היו גוזזים עורות תחשים אע"פ שלא היו נריכין לגמר וכ"כ בחידושי הר"ן שבת נ"ד בשם הראב"ד אמנם מוספות שם ס"ל דאליבא בפלוגתא ואמנם איסורא לכו"ע יש בזה: (עג) מ"א: (עד) ואפילו למ"ד דפ"ר דלא ניחא ליה שרי כמ"ש סוף סימן ש"כ מ"מ כיון שהוא רוצה בהפרדת השערות וזה א"א זולת השרת השערות הוי כפ"ר דניחא ליה [ריב"ש]: (עה) מ"א: (עו) הריב"ש ועיין במא"מ שגם הוא מודה להמחבר דלא כמהר"ש וכן משמע בריב"ש ע"ש: (עז) מ"א בסימן שכ"ז: (עח) פמ"ג שם ובמאמר מרדכי כתוב שזה שכלי הוא כלי קטן שאינו עומד לסריקת השערות ע"ש: (עט) רש"י: (פ) פ"ה מהלכות מזרות שמפרש שחופף היינו בידו ומפספס היינו בצפרניו:

הגהות ותיקונים: א) דף צ"ד ע"ב: ב) צ"ל שלטי גבורים אות ג' סוף פרק המצניע: ג) פוצע (ובלשון הרמב"ם בוצע):

הערות והערות: 1) עיין סימן ש"מ ס"א בה"ל ד"ה וחייב, מש"כ בזה:

דש על איזה עבד מצווה על שביתתו. ובו ג׳ סעיפים:

א (א) אדם מצווה (ב) על שביתת (ג) עבדו שמל וטבל לשם עבדות *) וקבל עליו מצות (ג) הנוהגות בעבד אבל אם לא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח (ד) הרי הוא כגר תושב ומותר לעשות מלאכה בשבת (ב) (ה) לעצמו (ו) אבל לא (ג) לרבו (ז) ואסור לכל ישראל לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל [ואפילו מי שאינו רבו (ח) ואם לא קבל עליו שום מצוה אלא עדיין הוא כותי גמור דינו שוה לקבל עליו שבע מצות [ולפי״ז צרכי חולה שאין בו סכנה דקי״ל אומר לא״י ועושה * וכן מת ביו״ט ראשון דקי״ל יתעסקו בו עממין אסור (ט) לומר לעבד ישראל אפילו הוא עובד עבודת גלולים דכיון דמלאכת העבד אסורה מן התורה לא הותרה בדבר שאין בו פקוח נפש * (י) [ויש חולקים ומתירים בזה [ומ״מ (יא) אם היה עושה מלאכת רבו שלא מדעתו וניכר שאינו עושה לדעתו מותר וא״צ להפרישו (אפילו קבל עליו שבע מצות) (יב) ולישראל

*)הדיוט בעבדיו אינם שייכים לזמן הזה עוד.

א לשון רמב״ם בספ״ב מה״ש
ב הרב המגיד שם ומהרי״ל בשם הרשב״ם ג המגיד בשם הרשב״ם וכן נרא׳ מדברי הסמ״ג והתרומה והג״מ בפרק קמא דשבת וטור לדעת הב״י ד הרמב״ם והרמב״ן וה״ה לדעת הב״י ה הרשב״ם בתשובה

באר היטב

משער חזיר מיוחדת לשבת דשרי וכ״כ המ״מ בסי׳ שכ״ז ס״ג ע״ש: (ג) עבדו. כמו על שביתת בהמתו. ופשוט דאסור לומר למומר לעשות לו מלאכה וכן לגדוקי אסור עמ״מ: (ד) לעצמו. כגון תפירת בגדיו וכיוצא בזה: (ג) לרבו. אפילו מלאכה שהיא מדרבנן

ביאור הלכה

* וכן מת ביו״ט ראשון וכו׳ אסור לומר לעבד ישראל. עיין בסימן תקכ״ו בב״י שדעת הרמב״ן שם לגדל להתיר בעבד שלא מל וטבל ושיטה זו דשו״ע אתיא כדעת בה״ג שם [תו״ש ע״ש שרצה להעמיס זה בכונת השו״ע במה שסייס ויש חולקים ומתירים בזה. עיין במ״ב דלא אסרה התורה בלא קבל עליו השבע מצות אלא לרבו ולא לאחר ונראה דזה דוקא אם דמי המלאכה לוקח לעצמו אבל אם יתנם לרבו נחשב זה כמלאכת העבד מוטל גם על רבו שהוא מצווה עליו למנעו מעשות מלאכה אפילו לצורך עצמו של העבד ועוד כתיב קרא ויעבס בן אמתך והגר ודרשו חז״ל דקאי על עבד הקנוי לישראל קנין הגוף אבל לא מל וטבל רק קיבל עליו ז׳ מצות בני נח (א) דגם לזה צריך רבו למנעו מלעשות מלאכה עבורו בשבת וה״ה דאסור מן התורה לכל ישראל לצוות לו לעשות מלאכה עבורם בשבת אבל לעצמו מותר עבד כזה לעשות מלאכה בשבת כיון דשבת אינו נכלל תוך ז׳ מצות בני נח ודינו כגר תושב דאינו מוזהר על השבת ומ״מ אסור מה״ת לישראל לצוות לו לעשות מלאכה עבורו וכדכתיב ויעבס בן אמתך (ב) והגר. ועבד הקנוי לישראל קנין הגוף ולא מל ולא טבל וגם לא קיבל עליו אפילו ז׳ מצות בני נח זה נחלקו הפוסקים אם גם ע״ז מצווים אנו על שביתתו וכמו שיתבאר: (ב) על שביתת עבדו. דמצוה על רבו לשמרו ולמנעו מעשות מלאכה אפילו לצורך עצמו וכנ״ל. ומותר להשכיר עבדו לא״י בימי החול אם מתנה עמו שלא יעשה בו מלאכה בשבת ולא דמי לבהמתו דמבואר לעיל בסימן רמ״ו ס״ג דאסור להשכירה לא״י בכי האי גוונא דאין הא״י נאמן על כך דהכא הא״י לא יעשה מלאכה בע״כ של עבד ויש לעבד נאמנות ע״ז [פמ״ג]: (ג) הנוהגות בעבד. דהיינו כל המצות שהאשה חייבת: (ד) הרי הוא כגר תושב. גר תושב מקרי כל שקבל עליו לקיים שבע מצות בני נח (ג) ושלא לעבוד ע״ג אפילו בשיתוף: (ה) לעצמו. היינו מלאכת עצמו (ד) כגון תפירת בגדיו ותיקון מנעליו וכיו״ב או שעושה להשתכר (ה) כדי שיהיו לו מזונותיו בריוח יתר על הספקת מזונו: (ו) אבל לא לרבו. היינו אפילו לא יהנו רבו בהדיא על המלאכה ג״כ אסור דמסתמא על דעת רבו הוא עושה והזהירה התורה ע״ז למנעו וכדכתיב ויעבס בן אמתך והגר וכנ״ל בסק״א. ואפילו (ו) מלאכה דרבנן אסור ג״כ לעשות בשביל רבו (ז) ויש מקילין בזה אם לא הזהירו רבו בהדיא ע״ז כיון שהוא רק מלאכה דרבנן: (ז) ואסור לכל ישראל. היינו (ח) מן התורה דכיון דכבר קבל עליו שבע מצות לכו״ע הוי דינו כגר תושב דאסרה התורה לישראל לעשות מלאכה על ידו: (ח) ואם לא קבל. ר״ל דה״ה ג״כ אם לא קבל עליו שום מצוה אפ״ה כיון שהוא עבד ישראל הקנוי לו קנין הגוף ס״ל לדעה זו דדינו שוה לקבל עליו שבע מצות ואסור לעשות מלאכה בשביל שום ישראל וכנ״ל: (ט) לומר לעבד ישראל. דדוקא אמירה לסתם א״י שאינו אלא שבות התירו בדברים אלו אבל בעבד א״י של ישראל שמוזהרין עליו מן התורה אין לו היתר אלא בפיקוח נפש: (י) ויש חולקים ומתירים בזה. היינו (ט) זה שהעבד הוא נכרי גמור ואפ״ה ס״ל לדעה ראשונה דהוא שוה לקבל עליו שבע מצות דאסור אפילו לישראל אחר לומר לו לעשות לו מלאכה וע״ז חולקים וס״ל דזה לא אסרה התורה אלא לעשות מלאכה בשביל רבו וכדכתיב ויעבס בן אמתך אבל לשאר אינם ישראל לא עדיף משאר א״י דעלמא דאינו אסור רק מדרבנן וממילא לצורך חולה אפילו אין בו סכנה מותר: (יא) אם היה עושה וכו׳. היינו דאף דמבואר לעיל שמצווה על שביתת עבדו בין כשקבל עליו ז׳ מצות ובין כשלא קבל עליו שלא יעשה מלאכה עבורו היינו דוקא בדיעבד ליה במלאכה זו דאז אמרינן דמסתמא עושה על דעתו וע״כ מחויב להפרישו מזה משא״כ כשניכר שאין עושה לדעתו הוי כמלאכת עצמו ואינו מוטל עליו למנעו: (יב) ולישראל אחר וכו׳. דדוקא גבי רבו שהוא עבדו אמרינן דמסתמא כל מה שהוא עושה על דעת רבו עושה משא״כ

שער הציון

(א) אבל לא דמי לגמרי למל וטבל דהתם מצווה רבו אף למנעו ממלאכת עצמו: (ב) דהאי והגר ע״כ אגר תושב קאי דאגר נדק איכא קרא אחרינא וגרך אשר בשעריך [נכתבות מ״ה ע״ב]: (ג) פמ״ג: (ד) מ״א בשם כלבו: (ה) כ״מ בכל בו וכ״כ הלבושי שרד דאי על מזונות גופא שמרויח האדון מזה הא בעינן דוקא שיתנה מע״ש על זה וכדלקמן בס״ב: (ו) מ״א בשם רדב״ז: (ז) תו״ש ועיין במהה״ש שישב דעת הרדב״ז: (ח) מ״א וא״ר וכן משמע מהגר״א: (ט) עו״ש ועיין במ״א שפקפק על ביאורו ואפ״ה הסכים עמו הגר״א וכן בספר נהר שלום להמ״א הדומה גדול יותר וכמו שהקשה בעצמו:

הלכות שבת סימן דש

אחר שאינו רבו אפי׳ עושה לדעת ישראל (יג) מותר כל שאין שם אמירת ישראל (יד) ובלבד שלא יהנה ישראל בשבת מאותה מלאכה * (טו) ׳וי״א שכל שלא קבל עליו ז׳ מצות ב״נ כיון דא״י גמור הוא אין רבו מוזהר עליו ולפי זה צרכי חולה שאין בו סכנה וכן צרכי מת ביו״ט ראשון מותר לומר להם לעשותו: הגה (טז) וכל עבד שמצווה על שביתתו (יז) אסור לגמרי בחותם שעשה לו רבו להרמות בו שהוא עבדו ואם הוא של טיט מותר לגמרי בחותם בו כשתלוי בצוארו (יח) אבל (ד) לא בכסותו (יט) ובשל (ה) מתכת בכל ענין אסור (טור) ואם העבד עשה החותם לעצמו אפילו בשל טיט (כ) בכל ענין אסור (המגיד פי״ט): ב ׳והיכא דמותר העבד לעשות מלאכה לעצמו (כא) אם אמר לו האדון שיעשה לעצמו ויזון עצמו ביום השבת (כב) כיון שהתנה עמו מבעוד יום (כג) עושה הוא לצרכי מזונותיו ובלבד בצנעה שלא

ו הרמב״ם והרמב״ן לדעת מהרי״ל ז ג״י בשם הריעב״ל והרמ״ה בפ״ד

באר היטב

רדב״ז מ״ל סי׳ מ״ז וע״ש סי׳ מ״ט והיד אהרן הקשה עליו ע״ש: (ד) לא בכסותו. דכשיפול יקפל כסותו ויניחו על כתפו שלא ירגה רבו ודומה לטולית מקופלת שחייב חטאת טור: (ה) מתכת. כיון שהוא חשוב חייבין דילמא נפל ואתי לאתויי. משמע ברמב״ם דאין

משנה ברורה

משא״כ בזה אף שהוא עושה לדעת ישראל כל שלא צוהו ומתחיל (י) העבד או (יא) הגר תושב לעשות מאליו (יב) אמרינן דהעיקר אדעתיה דנפשיה עביד להרוויח לבסוף ממלאכתו ואינו אסור אא״כ מצוהו לעשות וכנ״ל בסק״ז: (יג) מותר. ועיין סימן רנ״ב סוף ס״ב (יג) דלפעמים צריך למתות מדרבנן: (יד) ובלבד שלא יהנה.

רנו ואסור ול״ע: * וי״א שכל וכו׳. עיין במ״ב דלמעשה יש להחמיר כסברא הראשונה כ״כ בא״ר ומ״מ לענין ישראל אחר אפשר דיש לדון זה לפ״ש אחד דשמא הלכה כ״א הזה שהוא דעת הרמב״ם והרמב״ן והרה״מ וגם דשמא הלכה כהיש חולקין למעלה שדעתם [כפי מה שאיתא העו״ש והגר״א והנהר שלום] דלישראל אחר בודאי מותר אך אין הפ״ם הזה

והיינו (יד) מדרבנן דלא עדיף העבד משאר אינו יהודי דעלמא שעשה מלאכה לדעת ישראל שאסור לישראל ליהנות מאותה המלאכה בשבת וכנ״ל בריש סימן רע״ו: (טו) וי״א שכל וכו׳. פ״ל דלא הזהירה התורה על עבד של ישראל לענין שבת אלא בדש עליו עכ״פ קצת מצות דהיינו שבע מצות בני נח וכמבואר בב״י ע״ש ועיין בא״ר שהביא בשם כמה פוסקים דלמעשה יש להחמיר כסברא הראשונה. אסור לומר לנוכרי וקראים לעשות לו מלאכה בשבת ויו״ט דעובר משום לפני עור [פמ״ג]: (טז) וכל עבד וכו׳. אי קאי גם אעבד שלא מל וטבל עיין בחו״ש ופמ״ג: (יז) אסור לצאת וכו׳. הגה מתחלה סתם הדבר ואח״כ ביאר דאם יש בו תרתי למעליותא דהיינו שהחותם היה של טיט והוא תלוי בצוארו מותר לגמרי בחותם בו (טו) דלמאי ניחוש לה דלשמא ישכיחנה בידו ויבאינה ד״א בר״ה בודאי ליכא למיחש דאית עליה אימתא דרביה שיאמר שהסירה כדי להרמות שהוא בן חורין ולשמא יפסק ושבר החותם מתלוי בר״ה ואתי לאתויי אא״כ לביתו ג״כ ליכא למיחש דלמאי יבאנו דחותם שבור של טיט לא חזי למידי ואם כדי להרמות לרבו שהוא כפוף לו ואוחז בידו החותם של עבדות זה אינו סימן כלל על עבדות כ״א כשתלוי בצוארו או בכסותו אבל אי אית ביה חדא למעליותא שהיה תלוי החותם בכסותו או שהיה החותם של מתכות שהוא חשוב אסור לגמרי בחותם בו (טז) לר״ה וכדלקמיה: (יח) אבל לא בכסותו. דילמא מיפסק החותם מתלוי ומירתת מרבו שיאמר שהסירו כדי להרמות לכל שהוא בן חורין ויקפל טליתו כדי שלא יתראה מקוס החותם ושאנו על כתפו ודמי הטלית על כתפו כמשאוי: (יט) ובשל מתכת וכו׳. דכיון שהוא חשוב וקפיד עליו רבו שלא יאבד חייבין דילמא מיפסק ואתי לאתויי ד׳ אמות בר״ה: (כ) בכל ענין. היינו אפילו כשהוא תלוי על צוארו והטעם דכיון שהוא עשה לעצמו אינו מירתת מרבו כשיסירנו וחייבין דילמא שקיל ליה בידיה ויבאינו ד״א בר״ה: ב (כא) אם אמר לו האדון וכו׳. שאם יגלה שלא לזונו ושיחזור העבד על הפתחים הרשות בידו וא״כ עושה העבד לעצמו: (כב) כיון שהתנה עמו מבע״י. לאפוקי להתנות בשבת דאסור. ואם לא אמר ליה כלל אלא העבד עושה מעצמו ורוצה ליזון ממנו הבא באליהו רבא בשם ספר משאת בנימין דמותר כיון שאין הישראל אומר לו שיעשנה ובלבושי שרד בריש סימן זה משמע דאין להקל בזה: (כג) עושה הוא וכו׳. ר״ל (יז) אפילו בבית רבו כיון שהוא בצינעא וכדמסיים וכ״ש (יח) אם מרוחק אבל אינו יהודי (יט) אבל לא יעשה לגורך ישראל אחר אפילו בצינעא דהא מ״מ עבד ישראל הוא:

שער הציון

(י) בין שקבל עליו ז׳ מצות ב״נ או לא: (יא) תו״ש ופשוט ועיין בחידושי רע״א שהביא בשם הרשב״א שמסתפק להקל בזה בגר תושב אפילו אם הוא שכיר שלו כל שלא צוהו הישראל לכיון שאינו קנוי לו אמרינן דאדעתא דנפשיה עביד כיון שאין כונה מ״י בעבד ובתו״ש משמע שמופס בזה להקל אבל בהגר״א משמע שמופס להחמיר מדכתב דלרביה אדעתא דרביה עביד כמש״ש בס״ו ושם מיירי בשכיר: (יב) הגר״א ומ״מ במצוהו גם הגר״א מודה דאסור מדאורייתא וכדמוכח בדברי בד״ה דאסור לכל ישראל שכתב שם דומיא דגר תושב עי״ש: (יג) מ״א: (יד) מ״א ופשוט: (טו) כל זה וכן בס״ק י״ח י״ט כ׳ הכל מבואר בפוסקים: (טז) ולענין מלר עיין בב״מ שמיקל והא״ר מולק וע״ש מש״כ עוד בזה ועיין בפמ״ג: (יז) כ״מ בבאור הגר״א בשם הגמ״ר ע״ש: (יח) ויש לעיין אם שם ג״כ לרבים שיהא בצינעא דבשלמא אם עושה בבית רבו צריך בצינעא דאל״ה יסברו שהוא מלאכת רבו משא״כ בזה ואפשר דגם בזה צריך צנעא שלא יסברו שהסירו לא״י: (יט) כנ״ל ברש הס״ב דאסור לכל ישראל לומר לעבד ישראל לעשות מלאכתו ואף דזה סילקו מעליו בשבת מ״מ הרי עדיין בכלל עבד ישראל הוא כנ״ל פשוט ואם לא קבל עליו השבע מצות תליא בפלוגתא אם ישראל אחר מותר להשתמש בו וכמו שכתב המחבר

הגהות ותיקונים: א) הס״א:

יהא בדבר חשש רואים: **ג** * (כד) [ח]א"י גמור (כה) שהוא שכיר (כו) אין רבו מצווה על שביתתו:

שה במה בהמה יוצאה בשבת. ובו כ"ג סעיפים:

א (א) [א]בהמה יוצאת במה שמשתמרת בו אבל אם אינה משתמרת בו אז הוי נטירותא יתירתא (ב) ביותר והוי משאוי [ב]וכן כל דבר (ג) שהוא לנוי ולא לשימור לא תצא בו (ד) הילכך [ג]נאקה יוצאת בזממא דפרזלא שהוא טבעת של ברזל ונוקב חוטמו ומכניסו בו וחמרא לובא (ה) בפגא

דיגמות ח נ"י מדברי מהרי"ל ומדברי הגהות מרדכי פי"ד

א שבת נ"ל במשנה ורש"י שם ב שם נ"ב וכרב ג שם במשנ' וגמרא נ"ל

ביאור הלכה

מתהפך: * א"י גמור וכו'. כתב המ"ל אם קבל עליו מצות הנהוגות בעבד והוא שכיר נ"ל דאין רבו מצווה על שמיתתו כשעושה לעצמו [פי' דאם עושה לישראל אחר בודאי אסור מן התורה דלא גרע מגר תושב בעצמו] דלא הזהירה התורה אלא על עבד הקנוי קנין עולם אבל העבד אסור לעשות מלאכה אפילו לעצמו דהא קבל עליו מצות הנהוגות באשה עכ"ל ועפ"ג כיון שאין קנוי לו הלא בודאי אין גירות לאדאין ומאי מהני קבלתו למצות הנהוגות בעבד הלא קי"ל בנכורות בפרק עד כמה [דף ל'] א"י שבת לקבל עליו ד"ת חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו [ודע דמה דאיתא שם ר"י בר"י אומר אפילו דקדוק אחד מד"ס היינו מה שדקדקו בביאור התורה וכענין דאיתא בסנהדרין פ"ח ממשה טועטפות לדברי סופרים חייב וכן משמע ברמב"ם פי"ד מהלכות איסורי ביאה שהעתיק כר"י בר"י דס"ל דלא לאפלוגי אתא אלא לבאר והשמיט בהלכותיו תיבת מד"ס] ודוקא בעבד שגופו קנוי ויש עליו שם עבד גילתה לנו התורה דבאיזה זה די אם יקיים רק מצות הנהוגות באשה משא"כ באדם דעלמא אין לנו בתורה רק או גר תושב או ישראל גמור וזה שלא רצה לקבל עליו כל התורה מסתברא דאין מדרגתו אלא כגר תושב בעצמו ומצד ליה להמ"ל שיהיה עדיף מגר תושב דהוא אסור לשבות בשבת וזה יהיה מהני קבלתו שיהיה מחויב לעצמו להזהר במצות שבת כישראל וא"כ לפ"ז יצא אים שיוצא מכלל גר תושב בהרבה מצות יותר כפי קבלתו ולכלל ישראל לא בא וגם בכלל עבד אינו ומנ"ל זה ועיין ביו"ד סימן קכ"ד בביאור הגר"א סק"ה דאין מלין אותו עד שיקבל עליו כל המצות וא"כ באיש כזה אין מלו אותו קודם שקיבל עליו כל המצות כיון דאינו עבד רק שכיר בעלמא ובלא מילה ובטבילה קי"ל דאינו בכלל ישראל כלל ומנ"ל שיהיה מחויב לקיים המצות מחמת קבלתו ועיין ביבמות מ"ז[א] דאמרינו לא נכנסו לברית אלא במילה ובטבילה וכו' ולא די במה שקבלו על עצמן מתחלה לקיים כל התורה שענו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. אחר כתבי כ"ז התבוננתי שאפשר לקיים דבריו דס"ל להמ"ל ג"כ דאינו בר ישראל כלל ובכלל גר תושב הוא והכל כאשר כתבנו אלא דס"ל דגר תושב גופא אם רצה לקבל עליו בעת מתלת גילוחו עוד מצות מלבד השבע בני נ"כ הנה קבלתו שמחויב אח"כ לקיים אלא דמה דנקטו שבע רצותא אשמועינן דאף ששבע מצות מחויב לקיים כל בן נח ומאי רצותייהו אפ"ה הנה הקבלה ובכלל גר תושב הוא לענין שמצוין להתיחס וכ"ש אם קבל עליו יתר מצות בודאי מהני ולא תקשה ע"ז דאיך ישמור שבת והלא גר תושב ג"כ אסור לשמור שבת כדמוכח ביבמות מ"ח ע"ב בתוד"ה הנה גר וכו' דזהו בפתח גר תושב שלא קבל עליו רק שבע מצות בנהכל וא"כ הוא לענין שאר מצות כא"י גמור משא"כ כשקבל עליו עוד מצות בתחלת גירותו ובכללם היה ג"כ שבת בודאי יכול לקיימם ומחויב לקיימם ומה דאיתא בנכורות דא"י שרצה לקבל כל התורה חוץ מד"א אין מקבלין אותו היינו לענין לעשותו ישראל גמור אבל לא לענין גר תושב. וקצת סמך מצאתי לדברי המ"ל ממה דאיתא בע"ג דף ס"ד ע"ב איזהו גר תושב דתכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצות בני נח ואחרים אומרים כל שקיבל עליו כל המצות חוץ מאיסור גזילות אלמא דלאחרים בודאי אלה קבלתו על כל המצות [ומ"מ אינו בכלל ישראל כיון שאיר דבר אחד וכמו שכתבנו למעלה] וה"ה דלתכמים אם קיבל אלה הקבלה דכל דאיכא למעט בפלוגתא טפי עדיף זהו הנלע"ד בשוב דבריו:

משנה ברורה

ג (כד) א"י גמור. אבל אם קבל עליו השבע מצות אלא הוא גר תושב ואסור לעשות מלאכה לישראל אף למי שאינו רבו וכנ"ל. ועיין ברמב"ם פי"ד מהל' איסורי ביאה דאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג וכן עבד שאינו רוצה לקבל עליו מצות (כ) כ"א ז' כמו גר תושב ג"כ אין מקבלין אותו בזמן שאין היובל נוהג והראב"ד שם חולק ע"ז עי"ש: (כה) שהוא שכיר. ואפילו אם הוא שכיר לכמה שניס מ"מ הרי אינו קנוי לו קנין עולם וע"כ אפילו אם הוא עושה מלאכת רבו אינו אסור מדאורייתא שאינו בכלל עבדו והמלאכות המותרות לכתחלה ע"י א"י מותר גם על ידו. וכתב ב"י שמהרי"ל נסתפק באותן העבדים והשפחות עו"ג שאם רצו להמיר דתם וליכנס לדת ישמעאל יוצאים לחירות אפשר שאע"פ שהם עתה קנויות קנין עולם שמחמת זה הם משונים רק כשכיר עובד גלוים בעלמא ול"ע (כו) ודעת האחרונים להחמיר בזה מפני שיש בזה חשש איסור תורה (כב) וכ"ש אם הוא במקום שאין לו רשות לפי דייניהם להפקיע עצמו בהמרת דתו שבזה ודאי אסור לעשות מלאכה בשבת לישראל: (כו) אין רבו מצווה. במקום (כג) שהמלך יר"ה גזר שאין שום אדם חוץ מדתם יכולין לקנות עבד ואמה העבדים והשפחות יכולין להעביר[ב] אם בשבת דהויין כשכיר בעלמא [רשד"ם וריב"ן] אבל יש חולקים וס"ל דאף עתה גופן קנוי לישראל ועבשיו שפורעים כרגא בעד העבדים והשפחות לכו"ע גופן קנוי ואסורים במלאכה וכן לקולא (כד) דהיינו שיכול ממזר לישא שפחה ועבד ממזרת:

א (א) בהמה יוצאת וכו'. דהנה כתיב (ו) למען ינוח שורך וחמורך וגו' הרי הזהירה התורה שגם בהמת ישראל תנוח בשבת ולאו דוקא בהמה ה"ה עופות וכל בעלי חיים ולכן דוקא כשאלא בדבר שהוא לה לשמירה (ב) הוי תכשיט ואורחא (ג) והרי הוא כמלבוש לאדם ולאו משוי הוא אבל בדבר שאינה משתמרת בו הוי משוי ואסור וה"ה כשאלא במה שהיא שמירה יתירה לפי ענינה דלאו אורחה בהכי ג"כ בכלל משוי הוא ואסור: (ב) ביותר. דוקא (ד) בשמירה יתירה הרבה אבל אם רק מעט יותר ממה שצריכין לא הוי משא דאי אפשר לצמצם: (ג) שהוא לנוי. עיין לקמיה בס"ק י"ב: (ד) הילכך וכו'. נקט והולך בתחלה הבהמות החזקות שצריכות שמירה ביותר ולא די להם בשמירה קלה כגון נאקה שהיא גמלא נקבה לבנה שצריך לשמירתה דוקא זממא דפרזלא בחוטמה (ה) ולא די לה בפגא דפרזלא וכ"ש באפסר ואסורה לגמרי בהם ואמרא לובא [הוא חמור הבא ממדינת לוב] בפגא דפרזלא (ו) אבל לא בזממא דזה הוא לה נטירותא יתירתא: (ה) בפגא דפרזלא. היינו בפרומבא הכתוב בס"ג ודוקא חמרא לובא אבל חמור אחר לא דהו"ל אלו נטירותא יתירתא וכמו שכתוב לקמיה בסעיף ג' (ז) ואיתא בגמרא דחמרא

שער הציון

בס"ב[ד]:(כ) אבל עבד שרצונו למול ולטבול ולקבל עליו מצות שהאשה חייבת גם בזה"ז נוהג: (כא) ברכ"י בשם כנה"ג ותשובת בית יהודה ואף לכאורה הוא ס"ס דשמא הלכה כדעת הי"א שבסוף ס"א ושמא תשגיחו אותו רק כשכיר כיון דלע"ע גופו קנוי לו יש לו דין עבד לכל דבריו: (כב) ע"ז: (כג) מ"א בשם הכנה"ג: (כד) כנה"ג: (א) רמב"ם ותוספות: (ב) רש"י: (ג) לבוש: (ד) הסכמת הפוסקים: (ה) ממשנה דתני נאקה בחטם משמע למעוטי פרומבא וכן מוכח לפי הס"ד דנטירותא יתירתא ס"ד וע"כ המשנה דנקט חטם קאי למעוטי גם פרומבא דאסור בנאקה ולא מלינו לפי המסקנא דפליגי בזה: (ו) רי"ף: (ז) הגהות מיוחות כמה פוסקים:

הגהות ותיקונים: **א**) מ"ו (כריתות ט.): **ב**) להבעיר: **ג**) בס"א:

דפרזלא דהיינו בריג"א (מ) (ו) והגמל באפסר שהוא קבישטר"ו (ז) [ד]ופרד וחמור (ח) וסוס יוצאים באפסר או ברסן (ט) שהוא פרינ"ו (י) אבל לא בשניהם (יא) [ה]ומותר לכרוך חבל האפסר (יב) סביב צוארה ותצא בו [ו]ומותר לטלטל (יג) האפסר וליתנו עליה [ז]ובלבד (יד) שלא ישען עליה: **ב** [ח]אם קשר חבל בפי הסוס הרי זה משאוי (טו) לפי (ג) שאינו משתמר בו: **ג** (טז) [ט]לצאת חמור בפרומביא (פי' רסן של ברזל) אסור: **ד** (יז) [י]כל בהמה שעסקיה רעים אע"פ שאין בנות מינה צריכות לאותה שמירה והיא צריכה מותר לצאת בה: **ה** [כ]בעלי השיר (יח) כגון כלבים של ציידים (יט) וחיות קטנות שיש להם כמין אצעדה סביב צוארן וטבעת קבועה בה ומכניסין בה רצועה ומושכין אותם בה מותר שיצאו (כ) בשיר הכרוך על צוארן (כא) ויכולים למשכם בהם: **ו** [ל]אילים יוצאים לבובים והוא עור שקושרים להם תחת זכרותם שלא יעלו על הנקבות והרחלות יוצאות שחוזות והוא שקושרין אליתן כלפי מעלה כדי שיעלו עליהן הזכרים ויוצאות כבונות והוא שקושרים בגד סביבן לשמור הצמר שיהיה נקי והעזים צרורות והוא שקושרים (כב) ראשי דדיהן (כג) [מ]ודוקא כשקושרים אותם כדי שיצטמקו דדיהן ולא יחלבו דאז מהדק שפיר אבל אם קשר כדי לשמור חלבן שלא יפול לארץ אסור דלא מהדק שפיר (כד) וחיישינן דלמא נפל ואתי לאתויי: **ז** (כה) [נ]חמור יוצא במרדעת (פי' (כו) כמין אוכף קטן שמניחין על החמור כל היום כולו כדי שיתחמם) והוא שתהא קשורה לו מע"ש (כז) ושאר כל הבהמות אסורות (כח) [ס]ולא יצא באוכף אעפ"י שקשור לו מע"ש:

ד שם נ"ג ה שם וכרב הונא ו תוס' שם והרא"ש ז הרא"ש שם ח רמב"ם בפ"ג מה"ש ט סמ"ג והתרומ' וב"י לדעת כל הפוסקים י ה"ה בפ' כ' כתוקימתא דרבינא נ"ב כ שם נ"א במשנ' ובפרש"י שם ל שם וב"ג מ כר' יהודה במשנ' וכרב שם נ"ד הרי"ף והרמב"ם נ שם במשנה ובגמרא נ"ג ס שם בגר"א וכמ"ק

באר היטב

(מ) והגמל. עט"ז ומ"א: (נ) שמינו. דנשמט מפיו ולא דמי לאפסר

משנה ברורה

דתמרא לוגא יולא אף באפסר דגם בזה משתמר: (ו) והגמל באפסר. אבל לא בזממא דפרזלא שהוא לו שמירה יתירה ובפגא דפרזלא מסתפק המ"א (מ)[א] והט"ז פסק לאיסור: (ז) ופרד וחמור. ל"ל (ט) וכן פרד וחמור דהיינו שגם הם יולאים באפסר אבל ברסן שהוא פרומביא אסורים לצאת וכמו שכתב בס"ג לענין חמור וה"ה פרד: (ח) וסוס יוצא וכו'. כל"ל (י) דאלו חמור אסור ברסן: (ט) שהוא פרינ"ו. היינו (יא) בריג"א הנ"ל שהוא פרומביא ובלשונו (יב) קורין לו"ס° ואפסר הוא מה שקורין אברי"ך: (י) אבל לא בשניהם. דדי לה באחד והשני משוי הוא ואם עקביו רעים שאין משתמר באחד מותר לצאת בשניהם יחד והכל לפי הענין. [מרדכי]: (יא) ומותר וכו'. דוקא באלו שמותרים לצאת באפסר מותר גם לכרוך סביב צוארה החבל היולא ממנה אם הוא ארוך אבל פרה (יג) אסורה לצאת באפסר וכן לכרוך חבל סביב צוארה לפי שהיא משתמרת בלא"ה וכדלקמן בסי"ז ע"ש: (יב) סביב צוארה. מרש"י ור"ן משמע דאע"ג שכרוך בחוזק סביב צוארה שאין אדם יכול להכניס ידיו בין אפסר לצואר שהרי עוד לימשך כשירלה אפ"ה שרי משום דהיא גוי ואע"ג דכל גוי אסור וכנ"ל ברישא הסעיף וכדלקמן בסוף סי"ז היינו דוקא בגוי דלאו אורחיה בחול לאפוקי דבר (יד) שדרך כל אדם לעשות כן בחול לגוי לבהמה לאו משאוי הוא אבל התוספות וכן רבינו ירוחם ס"ל דגוי אסור בכל ענין והכא מיירי בדפוין ומקרי לשמירה דהא יכול לאחוז בחבל כשתרלה לברוח וכ"ש אם יצא קצת מן החבל תלוי סביב צוארה דשרי ופסק הב"ח בהתוספות לחומרא: (יג) האפסר. וכן הרסן דמוכן הוא לבהמה ואינו מוקצה: (יד) שלא ישען עליה. ר"ל כשנותן בראש הבהמה יזהר שלא ישען בראשה דהוי משתמש בבע"ח: **ב** (טו) לפי שאין משתמר בו. דנשמט הוא מפיו (טו) ולא דמי לאפסר שקשור בראשו ואינו נשמט: **ג** (טז) לצאת וכו'. נתבאר בס"א דדוקא תמרא לוגא

מתרגם: °רסן של ברזל

שער הציון

(מ) עיין בא"ר שמצדד להתיר ואין ראיתו מגמרא מוכרחת כלל אך הביא בשם סמ"ג שדעתו להתיר ובאמת נראה דתלוי הענין באם דרך הגמל לצאת בחול בפרומבא לשמירה ואז מותר לצאת בשבת דומיא דסוס: (נ) הגר"א ור"ל דאלעיל קאי וכן הוא דעת המ"א: (י) מ"א וכן דעת הגר"א: (יא) הגר"א: (יב) מ"א: (יג) גמרא: (יד) ר"ן: (טו) ט"ז: (טז) גמרא: (יז) גמרא: (יח) עיין בתוספות שם ד"ה כאן דמשמע דלדעת התוספ"ן ס"ל דהוי משוי ואולי הוא רק לר' יוסי: (יט) כן מוכח שם דעת הגר"א לדינא וכן מוכח מהגמרא שם ותמה על הש"ע שלא הזכיר זה שם בפירוש: (כ) גמרא: (כא) רש"י ולפ"ז הוי דאוריי"תא ובתוספות כתבו דכשקושר בשבת מחזי כמתכוין להוליא המרדעת וגם דמחזי כמתכוין להוליא הבהמה למקום רחוק: (כב) א"ר ותו"ש ופמ"ג

מותר בו: **ד** (יז) כל בהמה וכו'. וע"כ אפילו פרה שסתמה אינה צריכה שמירה וכדלקמן בסוף סי"ז אם היא (טז) מורדת מותרת לצאת בחבל סביב צוארה: **ה** (יח) כגון כלבים וכו'. וה"ה דסוס יולא בשיר [משנה שם]: (יט) וחיות קטנות. היינו אלו דאורמייהו בהכי בחול אבל אחמ"ל דסגי לה בחבל קטן בעלמא וזה הוא לה עטירותא יתירתא [כ"מ בגמרא שם]: (כ) בשיר הכרוך. ר"ל שהרצועה התלויה בשיר כרוך על צואדן וכנ"ל בס"ק י"ב: (כא) ויכולין למשכם בהם. היינו שאם רוצה (יז) יוכל למשוך אותה ע"י הרצועה התלויה ועיין לקמן בסע"ז: **ו** (כב) ראשי דדיהן. בשביל החלב כמו שיתבאר וטעם כל אלו דאע"פ שאין נעשין להם לשמירה אלא לברות מ"מ כיון שנעשין לשמירת גופן לשמרן מפני הצער אלא יהיו מוכחשים או מפני צמרן ובריאותם וטובתם הוי להו כמלבוש לאדם ולא למשא הוא להם ומותרין לצאת בהן [לבוש]: (כג) ודוקא כשקושרין אותן. ואפילו אם קישר בשביל זה כיס על דדיהן ג"כ שפיר דמי [גמרא ע"ש]: (כד) וחיישינן דלמא נפיל וכו'. אבל בלא"ה משמע דהיה מותר ולא הוי משוי (יח) דמשיב מלבוש במה שאומר בזה את חלבו וכמו רחליס בבונות דשרי מפני שאומר בזה את צמרן. ועיין לקמן בסעיף י"א דאוסר לעזים לצאת בכיס שבדדיהן שתלוי עליה כדי שלא יסרטו דדיהן בקוצים (יט) מיירי התם שהיו צריכין עוד להחלב ולא הדקוה שפיר כדי שלא יצטמק החלב ולכן אסור: **ז** (כה) חמור יוצא במרדעת. דמלטער (כ) בגיהה דתמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה ונתשב כמלבוש ודוקא כשקשורה מע"ש (כא) דאז גלי דעתו מאתמול שצריכה לך אבל אם קשרו בשבת (כב) אסור לצאת בו כיון דלא גליא דעתו מע"ש שיהא לה למלבוש: (כו) כמין אוכף קטן. עיין בלבושי שרד שנ"ל כמין אוכף גדול: (כז) ושאר וכו'. לפי שאין הליגה קשה להן והוי המרדעת משוי: (כח) ולא יצא באוכף. דאין האוכף מועיל לו

והוי

באר הגולה

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק כהט"ז לאיסור משום דאין דרכם בכך. (וראה שעה"צ דאפשר דאין בזה מח').

ע סס לטולהו אמולמי פ הרא״ם בסס הירושלמי צ נ״י ממשמעות הגמרא נ״ד וכדברי הסמ״ג שהביא הטור ק סס נ״ג ר הגהות פכ״ב בסס סמ״ק ש סס נגמ׳ וכשמואל תוס׳ והרי״ף וס״פ ת סס נגמ׳

א סס בנרי״ם ב כפי׳ השני שברש״י

*) (נ׳ הגמרא ולוב הפוסקים קשיין)

ח (כט) [ע]מותר ליתן מרדעת על החמור (ל) מפני הצנה [פ]ובלבד (לא) שלא יקשרנו בו מפני שכשקושר צריך ליקרב אליו ונמצא משתמש בב״ח אבל על (ג) הסוס כיון דלית ליה צער צנה (לב) אסור ליתן עליו מרדעת כלל * (לג) [צ]ולהסיר מרדעת בשבת בין מן החמור (לד) ובין מן הסוס אסור כיון דלית ליה צער אם לא יסירנה * ואוכף אסור (לה) בין ליטול בין להניח בין לחמור בין לסוס: **ט** [ק]אוכף שע״ג החמור שבא מן הדרך ונתיגע וצריך להסירו לצננו (לו) לא יטלנו בידו אלא [ר]מתיר החבל מתחתיו ומוליכו ומביאו בחצר והוא נופל מאליו: **י** [ש]אין תולין לחמור טרסקל (פי׳ כלי של ערבה קלופה ומכוסה בעור) (לז) בצוארו ליתן מאכל בתוכו שיאכל משם [ת]אבל עגלים וסייחים שצוארן קטן ומצטערים לאכול ע״ג קרקע שרי בחצר אבל (לח) אין יוצאים בו: **יא** [א]לא יצא הסוס (לט) בזנב שועל שתולין בין עיניו שלא תשלוט בו עין הרע ולא בזהורית שעושים לו לנוי (מ) ולא עזים בכיס שבדדיהם שקושרים אותם [ב]שלא יסרטו דדיהם בקוצים ולא פרה בחסום שבפיה שחוסמים פיה שלא תרעה בשדות אחרים ולא כל בהמה (מא) בסנדל שנועלים ברגליה שלא תנגף אבל יוצאה באגד שע״ג מכה *) ובקשקשים שע״ג השבר והם לוחות שקושרים להם סביב העצם הנשבר בהן ובשליא שיצאה מקצתה ותלויה בה (ד) * (מב) ופוקק זוג שבצוארה ומטייל בה בחצר אבל (מג) לא

באר היטב

שקשור בראשו ואינו נשמט ט״ז: (ג) הסוס. ובשעה שהקור גדול ואנו רואים שמזיק להסוס וכן בימות החמה שהזבובים רבים ומצערים להסוס מותר להניע מרדעת עליו ובלבד שיהא נזהר שלא יסמוך עצמו על הבהמה בשעת הכיסוי ט״ז: (ד) ופוקק. דגבי

ביאור הלכה

* ולהסיר מרדעת בשבת וכו׳ ובין מן הסוס. המחבר סתם כזה כדעת הסמ״ג ועיין בביאור הגר״א שכתב דדעת רש״י[א] דמן הסוס [וכן ה״ה מכל הבהמות] מותר להסיר המרדעת וכן האוכף דדוקא מן הסמוך דאית ליה קרירות ביותר ויצטנן ממילא אפילו אם לא נסיר מעליו משא״כ בשאר בהמות ותלוי כ״ז בפירוש הסוגיא הסוגיא שם וכתב הגר״א דפשטא דשמעתין משמע כדברי רש״י: * ואוכף אסור וכו׳ בין לחמור בין לסוס. ודעת הא״ר להורות כהטור דמתיגע אוכף על החמור מותר כמו מרדעת אבל מהגר״א משמע שמסכים עם השו״ע: * ופוקק זוג וכו׳ אבל לא תצא בו. עיין במ״א שהמא״ר ראיה דמה שאסרו בבהמה משום משוי בכרמלית שרי מדאמרינן בגמרא דכל שבחבירו אסור בבהמה מותר לכתחלה ועיין בתו״ש שהקשה ע״ז דהתם משום פסידא דכים התירו דהלא אמרו דאם יש פ״י יתנו לו דוקא ולא על הבהמה וכן הקשה ג״כ בספר נהר שלום ועיין במחה״ש שישב בדוחק וגם בלא״ה ראיה זו קלושה מאד דבאמת בכל ענין דאורייתא מצינו דגזרו בכרמלית משום דמיחלף בר״ה גמור וגם שבתא בהמתו הלא דאורייתא היא משא״כ בדבר שאין המלאכה נחשבת כלל למלאכה כגון שהיא בלא עקירה והנחה וכן שמז״ל אסרו זה לגבי אדם בבהמה לא גזרו זה ולדעת המרדכי ה״ה לענין מי נוטף פ״ע כיון דאינה נחשבת משוי כלל לא גזרו בבהמה וגם אם נימא דלהמרדכי ה״ה לענין כרמלית ג״כ יש לעיין מה דבהסמ״ג מוכח בהדיא בתה שכתב לענין זוג דמה שאסור בבהמה משום משוי שייך אף בכרמלית [אח״כ מצאתי שגם התו״ש הביא זה] אח״כ מצאתי בספר שלחן עלי שטים שפוסק בהדיא לאיסור בכרמלית וכמו שמצדד בספר תו״ש וגם דעת הגר״ז לאסור בכרמלית. היולא מדברינו דאפילו בכרמלית גמור יש הרבה אחרונים שמחמירין וכ״ש דבר״ה יש ליזהר בזה מאד אפילו בר״ה שלנו שאין שאיס

אלו הטעם (לג) לפי שאין בהם צורך לשמירת גופן והוי משאוי לבד מסנדל שנועלים ברגלי הבהמה דהטעם משום דלמא נפל ואתי לאתויי וכן בכים שבדדי העזים משמע מהגר״א דהטעם ג״כ משום שאינו מהודק יפה ואיישינן דלמא נפל הכים ואתו בעליהן לאתויי: (מ) ולא עזים וכו׳. עיין לעיל בסקכ״ד מה שכ׳ שם: (מא) בסנדל וכו׳. ונראה (לד) שאין בכלל זה הברזל שקובעין ברגלי הסוסים מלמטה דכיון שקבוע במסמרים לא חיישינן דילמא נפלי: (מב) ופוקק וכו׳. היינו שסותם העיגול דלמא ר״ה אסור (לה) משום דמשמיע קול: (מג) לא תצא בו. משום דמחזי כמוליכו בשוק למכור [גמרא] ומשמע דבאלו לא שייך זה כגון בחתולים ועופות וכה״ג שאין דרך להוליכן למכור בזוג מותר כשפקוק ובסמ״ג משמע דאסור אף באלו לגמרא משום משוי ועיין במ״א וא״ר. ודע דכל הנך דאמרינן בבהמה דאסור לגמרא בר״ה משום משוי בחצר שרי (לו) ואפילו אם אינה מעורבת ולענין כרמלית יש דעות בין האחרונים

שער הציון

דלא כלבוש: (כג) לבוש״ם: (כד) רש״י: (כה) לבו״ש: (כו) פמ״ג ע״ש: (כז) ט״ז: (כח) רש״י: (כט) לבוש שרד: (ל) רש״י ותוספות: (לא) גמרא שם: (לב) תוספות: (לג) רש״י: (לד) אח״כ מצאתי שכ״כ בשבולי הלקט: (לה) רש״י: (לו) כן מוכח מן הראיה שמביא המ״א לדין זה מהתוספות דלדידהו

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף י״א פסק כהמחבר דאסור בין בחמור בין בסוס וכו׳.

תצא בו לרה"ר אע"פ שהוא פקוק [ג]בין אם הוא בצוארה בין אם הוא (מד) בכסותה: **יב** [ד]לא תצא בחותם בין שהוא בצוארה (מה) בין שהוא בכסותה: **יג** [ה]אין הגמל יוצא במטולטלת והוא כמין כר קטן שנותנים תחת זנבו (מו) [ו]אפילו היא קשורה לו בזנבו אא"כ היתה קשורה בזנבו (מז) ובחטוטרתו או בשליתה: **יד** [ז]לא תצא שום בהמה לא עקוד ולא רגול [ח]פי' עקוד שקושר (מח) ידה אחת עם רגלה ורגול היינו שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על ג' רגלים: **טו** (מט) [ט]לא יקשור גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכולם נמשכים על ידו אבל [י]אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו מותר [כ]ויש מי שאוסר גם בזה ולא התיר אלא להוציא בהמה אחת לבדה והוא מושכה בחבל: **טז** המוציא בהמה והוא מושכה באפסר [ל]צריך ליזהר שלא יצא ראש החבל מתחת ידו (נ) טפח למטה דדמי כמו שנושאה בידו ולא מתחזיא מאפסר הבהמה [מ]וגם לא יניח הרבה מן החבל בין ידו לבהמה כדי שלא יכביד (נא) עד שלא יגיע בטפח הסמוך לארץ [נ]ואם הוא ארוך יכרוך אותו סביב צוארה: **יז** (נב) [ס]אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו מע"ש ולא בזוג ואעפ"י שהוא פקוק (נג) ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרים סביב צוארו שלא יחכך מכתו ולא ברצועה שברגלו (נד) והוא כמין טבעת עבה שעושים מקש וקושרים ברגלי הבהמה שפסיעותיה קצרות ומכה רגליה זו בזו ועושים לה זה להגין שלא תכה זו בזו ואין התרנגולים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן ולא ברצועה שקושרים ברגליהם (נה) כדי שלא ישברו הכלים ואין האילים יוצאים בעגלה שתחת אליותיהם שעושים להם כן כדי שלא תהא האליה נגררת בארץ ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנים בחוטמיהם כדי שיתעטשו ויפלו תולעים שבראשיהם ולא העגל בעול קטן שנותנים על צוארה (נו) ולא בזמם שמניחים בחוטמו של עגל כדי שלא יינק ולא פרה בעור שנותנים על דדיה שלא יינקוה השרצים ולא ברצועה שבין קרניה (נז) [ע]בין אם היא לשימור בין אם היא לנוי ולא תצא פרה או שור בחבל שבצוארה לפי (נח) שא"צ שמירה [פ]אבל עגלים (נט) מותרים לפי שהם

ג סס נ"מ ד סס ה סס נ"ד ממשנה וכפירוש רש"י ו סס בגמרא ז סס במשנה ח סס בגמ' ט סס במשנה י כן נראה מדברי הר"ן ור' ירוחם בחלק ט"ז[א] והרמב"ם בפ"ל כ כן נראה מדברי העור יא סס כשמואל מ סס בבריתא נ טור מדין כריכת חבל האפסר בסעיף ס' ונסס ליתתיו ס סס במשנה ע סס בגמ' כרב פ מהא דעגל מ רב הונא נ"ב

משנה ברורה

המחרוזים (לז) יש מתירים (לח) ויש אוסרים ולענין ר"ה שלנו בודאי יש ליזהר דיש בזה קפק איסור תורה כמו שבארתי בבה"ל. ובדבר שהמשש הוא משוש דלמא נפיל ואתי בעליו לאתויי אף המתירים הג"ל מודים דאסור בכרמלית. ובדבר שהטעם הוא משוש דמחזי כמוליכו למכור אף במבוי המעורבת אסור כיון דשכיחי שם רבים כ"כ מ"א. והפמ"ג נכון הבית מאיר מפקפקין בדין זה: (מד) בכסותה. עושה (לט) לסוסים מעילים שלא יטנפו: **יב** (מה) בין שהוא בכסותה. דאף שהוא אלוג או תפור בכסותה דליכא למיחש דילמא מיפסק ואתי לאתויי (מ) אפ"ה אסור דגזרו אריג אטו אינו אריג: **יג** (מו) אפילו היא קשורה. דשמא נפיל ואתי לאתויי אבל כשקשורה בשניהם (מא) מיהדק שפיר ולא נפל וכן בשליתה כיון דכאיב לה לא מינתמא לגמן ולגמן: (מז) ובחטוטרתו. כמין חטוטרת יש לגמל על גביהם: **יד** (מח) ידה אחת וכו'. דמכל זה (מב) יש לער גדול לבהמה (מג) ומשוי הוא לה (מד) ויש שכתבו משוש דילמא נפל החבל ומייתי לה. ודוקא ידה אחת (מה) אבל כשקשורים שני ידיה או שתי רגליה כדי שלא יברחו כדרך שעושין לסוסים כשרוצין מותר לגמא בהן דנטירותא הוא לה ולא הוי משוי וכנ"ל ברש הסימן: **טו** (מט) לא יקשור וכו'. משוש דמחזי כמגן דאזיל למכרס לשוק ומהאי טעמא (מו) אפילו היו קשורין מע"ש ג"כ אסור למשכן ודעת יש מי שאוסר וכו' הוא דס"ל דגם זה שייך הטעם הנ"ל ועיין בא"ר שהביא דהיא רק דעת יחידאה וכל הפוסקים מולקין עליה ואין לחוש לה: **טז** (נ) טפח למטה. ומ"מ (מז) אם הוליא ב' טפחים אלא אחד מתחת ידו לא עשה איסור אא"כ הוליא ג' טפחים אלא דלמעשה יש להחמיר לכתחלה שלא יצא אפילו טפח אחד מידו [גמ']: (נא) עד שלא יגיע. ל"ל עד שיגיע והטעם דכשיגיע סמוך לארץ (מח) לא תהא נראה כאלו הבהמה נמשכת בה דיהיה מותר מחמת שהוא נטירותא דבהמה אלא כמשאוי בעלמא: **יז** (נב) אין חמור וכו' ולא בזוג וכו'. כגר מוצא לעיל בס"א[ב] ובסוף סי"א ושנאו משוש איך דנשנה הכל במשנה אחת בגמרא: (נג) ולא בסולם וכו'. טעם (מט) כל אלו [לבד מאלו שנבאר בהדיא טעמם] משוש דחיים עלייהו ואי נפיל אתי לאתויי: (נד) והוא כמין טבעת וכו'. זהו פירש"י ובריא"ף פירש עוד דכשנקע פרסה של רגל הבהמה קושרין אותה ברצועה כדי שתחליש ותחזור לכמות שהיתה וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה: (נה) כדי שלא ישברו. כתב הס"א דאם קשרן לרגליהן כדי שלא יוכלו לברוח (נ) שרי לגמא בהן בכל מה שדרך לעשות לשמירתן הוי לה כמו מלבוש וכ"כ בספר נזר ישראל בשם תשובת מאמר מרדכי: (נו) ולא בזמם. בביאור הגר"א משמע דבזה הטעם הוא דהוי כמו משוי דדמי לחסום שבפי הפרה שבפעי' י"א דשם הטעם משוש משוי: (נז) בין אם היא לשימור. דזה הוי נטירותא ימירתא לפרה והוי משוי וכנ"ל בס"א: (נח) שאינה צריכה שמירה. והוי משוי ואם טבעה לברוח נתבאר בס"ד דמותר: (נט) מותרים. אפילו החבל כרוך סביב צוארן דיוכל לתפסם בהחבל אם

שער הציון

בגמרא אסור בחבל רק בשאינה מעורבת וכמו שכתבו בדף ק"ד ע"ב ואפ"ה כתבו דבבהמה שרי ודע דמה שהעתקתי בפנים הוא מהמ"א וש"א ואף דבא"ז כתב בהדיא דנ"ל דכל שאסור משוש משוי אף בחבל אסור לא אמרתי כן משוש דבסה"מ וסמ"ג ומידושי הר"ן הנדפס מחדש מוכח דס"ל דבחבל שרי כדעת המופסקים: (לז) מ"א ושלמן שלמה וגם המחבר"ש מגדל כדבריהם: (לח) תו"ש ושלמן ע"ש והגר"ז: (לט) רש"י: (מ) מוכח ממופסקים: (מא) רש"י: (מב) מ"א: (מג) לטש: (מד) הגר"ז ולטו"ש ולדידהו קשה אמאי מותר כשקשורים שני ידיה ואפשר דשם יותר מהדק שפיר: (מה) כ"כ הס"א וכן הוכיח הקרבן נתנאל מדברי ר"ה גאון המובא בעבודה וכוון בזה להתיר מדברי הא"ז שגם הוא הוכיח בזה להתיר מדברי ר"ה גאון הנ"ל: (מו) רמב"ם והמ"ל ג"כ הס"א ר: (מז) מ"ר בשם הגמרא והעתיקו ג"כ דין זה הרי"ף והרא"ש: (מח) רש"י: (מט) רש"י ומרמב"ם בפירוש המשנה משמע דמטעם משוי הוא: (נ) וק"ק דמרש"י משמע דהטעם בכ"ז משוש דילמא נפלי ולא משוש משוי וא"כ אפשר דאף בזה שיוש לזה אך מדברי אור זרוע הנ"ל שהוא מיקל בקשורין שני רגליהם של

הגהות ותיקונים: **א)** צ"ל נחיב י"ב חלק י': **ב)** בס"ז:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ד כתב כהמ"א.

מורדים בקל: הגה הבהמה יוצאה בקמיע מומחה לבהמה אבל לא בשאינה מומחה (ס) אע"פ שהיא מומחה לאדם (ב"י ור' ירוחם מ"י ורמב"ם פ"ב[א]): יח (סא) [ז]אין רוכבין ע"ג בהמה (סב) [ח]ולא נתלים עליה [ט]ואפי' בצדה אסור להשתמש אבל צדי צדדין כגון שדבר אחד מונח על צדה (סג) והוא משתמש בו מותר [י]ואם עלה עליה (סד) אפי' במזיד ירד משום צער ב"ח * (סה) [יא]ומטעם זה פורקין משאוי שעליה כיצד עושה * מכניס ראשו תחת המשאוי ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו: הגה ואסור ליסב על (ה) קרון (סו) שהא"י מנהיגו בשבת משוס (סז) שמשתמש בבהמה * גם שלא יתמוך זמורה (תוס' והרא"ש ר"פ מי שהוציאוהו ומרדכי פ"ק דשבת והגהות עירובין וב"י בשם סמ"ג): יט [יב]בהמה שנפלה לאמת המים (סח) אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסם במקומם (סט) מביא כרים וכסתות (ע) ונותן תחתיה משום (ו) צער ב"ח אע"פ שמבטל כלי מהיכנו*).דין קירוד בהמה בשבת כמו ביו"ט

צ ביאה ל"ו במשנה ק מהל' דעירובין ק' לענין אילן ר שבת קל"ה ש ומב"ם בפ' כ"א מה"ש ת שבת קנ"ד

א שם קבם (*שזהו מדרבנן ופער ב"ח

באר היטב

במבוי המעורב אסור ע"ש: (ה) קרון. ואם בורחין בשבת מפני סכנת נפשות טוב ליסב בקרון אם גבוה עשרה מלילך ברגליו כי ישיבה בקרון אין בו רק איסורא דרבנן אבל אם מהלך ברגליו יש משם איסור דאורייתא למאן דס"ל איסור תחומין דאורייתא וכ"ש אם נושא כסף וזהב אלא דעדיף יותר ליסב בקרון מלילך ברגליו. ונראה דאם הקרון אינו גבוה עשרה טפחים איכא משום איסור תחומין ע"ת וכ"כ הרלב"ח וכ"כ מבכנים ראשו וכו'. ומטעם זה וכו' מבכנים ראשו וכו'. כ"ז איתא ברמב"ם פכ"א וכן בעור והגה לפי מה שפוסק המחבר לקמן בסימן שי"א ס"ח בהרא"ש דטלטול בגופו שרי בכל גווני א"כ אפילו בלא סבבת בער בעלי חיים היה לו להתיר להכניס ראשו תחתיהן אם לא שנאמר דהרמב"ם יסבור דטלטול בגופו שייה טלטול אבל זהו דוחק דא"כ למה סתם שם המחבר לדינא בהרא"ש מה אחרי דהרמב"ם והר"ן פליגי עליה ועוד הלא הטור גופא פוסק שם דטלטול בגופו מותר וע"כ נ"ל דהטור והמחבר קיצרו בהעתקת כל דברי הרמב"ם בסימן זה וסמכו על מה שהעתיקו סוף דבריו בבר בסימן רס"ו ס"ט ע"ש והמעיין ברמב"ם שממנו נוטעים אנו הדברים יראה שיש לייסב כ"ז בפשיטות שנקט לשון זה משום מה דמסיים שם בסוף דבריו בהלכה יו"ד דאפילו אם השקיט גדולים ומלאים כלי זכוכית שאי אפשר להיתן שיפלו דישתברו אפ"ה לא יתתן שם על הבהמה ופורק אותם בנחת משום צער ב"ח וע"ז כלל בתחלה בדין ט"ת דבכל גווני צריך לפרוק מעל הבהמה היינו אפילו פריקה ממש משום צער ב"ח ואח"כ המחיל לבאר בדין יו"ד שיש כמה פרטים מה דהיכא דאפשר לסלקם שלא ע"י טלטול ממש אסור לטלטלם בידים: * מכניס ראשו וכו'. וזה מותר אפילו להר"ן דס"ל בעלמא דשייך איסור טלטול אפילו ע"י גופו וכמש"כ הב"י בסוף סימן ש"א הכא מותר משום צער בעלי חיים [מ"א]: * גם שמא יחתוך זמורה. בתוספות רפ"ד דעירובין לא כתבו גם דחד טעמא הוא כמ"ש בפ"ה דיו"ט וא"ל דה"ק דלפ להאומרים דאין כאן שמא יחתוך זמורה כיון שהא"י מנהיגו אסור משום שמשתמש דלא פלוג ועוד אסור ולא מקרי לדי נדרין (ס) דהכל כלי אחד הוא: יט (סח) אם המים עמוקים וכו'. דאם אין עמוקים ויכול לפרנסה במקומה שלא תמות (סא) אין מתירין לו להניח כרים וכסתות לבטל כלי מהיכנו: (סט) מביא כרים וכסתות וכו'. וה"ה דיכול להניח שאר כליס תחתיה כדי שתוכל לעלות ונקבו כרים וכסתות לרבותא (סב) אף דלא יהיו רחוים להשתמש בהן עי"ז בעוד שעליהן לחות המים אף לכשתעלה הבהמה אפ"ה מותר דאחי לצר בע"ח דהוא דאורייתא [ממה דהזהירה התורה מצות פריקת המשא מעל הבהמה] ודאי איסור ביטול כלי מהיכנו שהוא רק מדרבנן אגזרו שלא לבטל בשבת כלי ממה שהיא מוכנת: (ע) ונותן תחתיה. אבל אסור להעלותה בידים דכל בעלי חיים הם מוקצים ואע"ג דאיכא צער בע"ח אסור דאין לנו לדמות גזירות הכמים זה לזה [מ"א ותו"ש שכן מוכח מרמב"ם]*

ביאור הלכה

רבוא בוקעים בו ואין להקל אפילו בשעת הדחק דהרי הרבה גדולי הראשונים ס"ל דגם באין שנים רבוא שייך ר"ה דלא בעינן שיהא דומה לדגלי מדבר וכדאיתא לקמן בסימן שמ"ה וא"כ לדידהו הו"ל איסור דאורייתא של שבת בהמתו אף בר"ה שלנו: * ומטעם זה וכו' מבכנים ראשו וכו'. כ"ז איתא ברמב"ם פכ"א וכן בעור והגה לפי מה שפוסק המחבר לקמן בסימן שי"א ס"ח בהרא"ש דטלטול בגופו שרי בכל גווני א"כ אפילו בלא סבבת בער בעלי חיים היה לו להתיר להכניס ראשו תחתיהן אם לא שנאמר דהרמב"ם יסבור דטלטול בגופו שייה טלטול אבל זהו דוחק דא"כ למה סתם שם המחבר לדינא בהרא"ש מה אחרי דהרמב"ם והר"ן פליגי עליה ועוד הלא הטור גופא פוסק שם דטלטול בגופו מותר וע"כ נ"ל דהטור והמחבר קיצרו בהעתקת כל דברי הרמב"ם בסימן זה וסמכו על מה שהעתיקו סוף דבריו בבר בסימן רס"ו ס"ט ע"ש והמעיין ברמב"ם שממנו נוטעים אנו הדברים יראה שיש לייסב כ"ז בפשיטות שנקט לשון זה משום מה דמסיים שם בסוף דבריו בהלכה יו"ד דאפילו אם השקיט גדולים ומלאים כלי זכוכית שאי אפשר להיתן שיפלו דישתברו אפ"ה לא יתתן שם על הבהמה ופורק אותם בנחת משום צער ב"ח וע"ז כלל בתחלה בדין ט"ת דבכל גווני צריך לפרוק מעל הבהמה היינו אפילו פריקה ממש משום צער ב"ח ואח"כ המחיל לבאר בדין יו"ד שיש כמה פרטים מה דהיכא דאפשר לסלקם שלא ע"י טלטול ממש אסור לטלטלם בידים: * מכניס ראשו וכו'. וזה מותר אפילו להר"ן דס"ל בעלמא דשייך איסור טלטול אפילו ע"י גופו וכמש"כ הב"י בסוף סימן ש"א הכא מותר משום צער בעלי חיים [מ"א]: * גם שמא יחתוך זמורה. בתוספות רפ"ד דעירובין לא כתבו גם דחד טעמא הוא כמ"ש בפ"ה דיו"ט וא"ל דה"ק דלפ להאומרים דאין כאן שמא יחתוך זמורה כיון שהא"י מנהיגו אסור משום שמשתמש דלא פלוג ועוד בהמה שנפלה לאמת המים אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסם במקומם וכו'. דאם אין עמוקים ויכול לפרנסה במקומה שלא תמות דאם אינו יכול לפרנסה אפילו בשעת הדחק אסור לבטל כלי מהיכנו דאפילו אם יש דעות דס"ל דאפילו אם לא שנאמר דהרמב"ם יסבור דטלטול בגופו שייה טלטול אבל זהו דוחק דא"כ למה סתם שם המחבר לדינא בהרא"ש מה אחרי דהרמב"ם והר"ן פליגי עליה ועוד הלא הטור גופא פוסק שם דטלטול בגופו מותר וע"כ נ"ל דהטור והמחבר קיצרו בהעתקת כל דברי הרמב"ם בסימן זה וסמכו על מה שהעתיקו סוף דבריו בבר בסימן רס"ו ס"ט ע"ש והמעיין ברמב"ם שממנו נוטעים אנו הדברים יראה שיש לייסב כ"ז בפשיטות שנקט לשון זה משום מה דמסיים שם בסוף דבריו בהלכה יו"ד דאפילו אם השקיט גדולים ומלאים כלי זכוכית שאי אפשר להיתן שיפלו דישתברו אפ"ה לא יתתן שם על הבהמה ופורק אותם בנחת משום צער ב"ח וע"ז כלל בתחלה בדין ט"ת דבכל גווני צריך לפרוק מעל הבהמה היינו אפילו פריקה ממש משום צער ב"ח ואח"כ המחיל לבאר בדין יו"ד שיש כמה פרטים מה דהיכא דאפשר לסלקם שלא ע"י טלטול ממש אסור לטלטלם בידים: * מכניס ראשו וכו'. וזה מותר אפילו להר"ן דס"ל בעלמא דשייך איסור טלטול אפילו ע"י גופו וכמש"כ הב"י בסוף סימן ש"א הכא מותר משום צער בעלי חיים [מ"א]: * גם שמא יחתוך זמורה. בתוספות רפ"ד דעירובין לא כתבו גם דחד טעמא הוא כמ"ש בפ"ה דיו"ט וא"ל דה"ק דלפ להאומרים דאין כאן שמא יחתוך זמורה כיון שהא"י מנהיגו אסור משום שמשתמש דלא פלוג ועוד

משנה ברורה

אם יבראו וכו"ל בס"א: (ס) אע"פ שהיא וכו'. מפני (נא) שהאדם יש לו מזל ומלאך המליץ עליו מלמעלה ומזלו מסייע לו שיועיל לו הקמיע משא"כ לבהמה: יח (סא) אין רוכבין וכו'. גזירה (נב) שמא יתמוך זמורה מן המחובר כדי להגיבה דמייב ע"ז משום תולש דהוא תולדה דקוצר: (סב) ולא נתלים עליה. דכל (נג) שמוש בבעלי חיים[1] כללו בכלל רכיבה ואסרו (נד) ואפילו במקום דליכא למימש שמא יתמוך זמורה כגון במדבר דליכא זמורה אז לשפשף את המיוקר על גב הבהמה כדי לשעשע אותו ג"כ אסור דלא פלוג רבנן במילתייהו: (סג) והוא משתמש בו. היינו שסומך את עצמו (נה) בלא אותו דבר אבל אם משתמש על גב אותו דבר המונח על לדה הרי הוא כמשתמש על לדה ממש וכמו שכתב בהג"ה לקמן לענין קרון ע"ש גמ"כ: (סד) אפילו במזיד ירד. ולא (נו) כמו גבי אילן דאם עלה במזיד קי"ל לקמן בסימן שכ"ו ס"א דלא ירד עד מו"ש משוס קנסא הכא ירד משוס צער בעלי חיים: (סה) ומטעם זה פורקין. היינו (נז) אפילו המשוי הוא מוקצה ומ"מ לא רצו להקל מטעם צער בעלי חיים לסלקו בידים כיון דאפשר לסלקו שלא בידים: (סו) שהא"י מנהיגו. דאם ישראל בעצמו מנהיגו (נח) יש בלא"ה איסור תורה משוס מחמר: (סז) שמשתמש בבהמה. ולא נקרא לדי נדרין מפני שהעגלה מחוברת בלדי הבהמה (נט) כיון שהוא משתמש ע"ג העגלה ודינו כמו על לדי הבהמה ממש וכנ"ל בס"ק ס"ג וגם להשתמש על דף היוצא חוץ לעגלה מאחוריה ג"כ אסור דלא פלוג: (סח) אם המים עמוקים וכו'. דאם אין עמוקים ויכול לפרנסה במקומה שלא תמות (סא) אין מתירין לו להניח כרים וכסתות לבטל כלי מהיכנו: (סט) מביא כרים וכסתות וכו'. וה"ה דיכול להניח שאר כליס תחתיה כדי שתוכל לעלות ונקבו כרים וכסתות לרבותא (סב) אף דלא יהיו רחוים להשתמש בהן עי"ז בעוד שעליהן לחות המים אף לכשתעלה הבהמה אפ"ה מותר דאחי לצר בע"ח דהוא דאורייתא [ממה דהזהירה התורה מצות פריקת המשא מעל הבהמה] ודאי איסור ביטול כלי מהיכנו שהוא רק מדרבנן אגזרו שלא לבטל בשבת כלי ממה שהיא מוכנת: (ע) ונותן תחתיה. אבל אסור להעלותה בידים דכל בעלי חיים הם מוקצים ואע"ג דאיכא צער בע"ח אסור דאין לנו לדמות גזירות הכמים זה לזה [מ"א ותו"ש שכן מוכח מרמב"ם]*

שער הציון

הבהמה כדי שלא תברח ולא חיש דילמא נפלי ממילא גם בתרגולת צריך להיות כן: (נא) גמרא: (נב) גמרא ויש עוד טעם דירושלמי מפני שבת בהמתו אבל אין לקמן בסכ"ב דחי טוא"ל א"ע ולא גזרו בבהמה וע"כ לריבין לטעם הבבלי ועיין בב"י ולבוש שמתרלים לטעם הירושלמי: (נג) אחרוים: (נד) הגה"מ פ"ד[2] דעירובין ומ"א: (נה) מ"א בשם הר"ן ועיין במאמר מרדכי שהאריך בענין זה ומלבד ג"כ כן להלכה: (נו) אחרוים: (נז) מ"א וש"א: (נח) ואם בהמה היא שלו עובר גם על שבת בהמתו ע"י הקרון ואפילו אם רק שכורה לו יש דעות דס"ל דשכירות קניא לאומרא: (נט) מ"א בסק"א ובסק"י כתב עוד טעם כיון דמ"ש הבהמה מוליכתו עם הקרון הו"ל בכלל שמוש בבע"ח ואסור בכל גווני וכתב זה אפילו אם לא נקטר בשיטת הר"ן המבאר בסק"ח ומיושב מה שהקשו האחרוים עליו עיין בלבו"ש: (ס) מ"א דלא בטל אורות וגם מרש"י קנ"ה ע"א ד"ה וכי סליק וכו' על שליחת הסולם משמע בהמ"א דאל"ה אמאי אסור להניח הסולם על הדקל הלא יעלה רק על השליחות אלא ע"כ דמקרי הכל כלי אחד: (סא) גמרא: (סב) מ"א בשם הרמב"ם:

הגהות ותיקונים: א) פ"כ: ב) פ"א:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"ב סי"א בה"ל ד"ה מקנחה, לענין שימוש בשער של בע"ח:

הלכות שבת סימן שה

(מרדכי פ״ב דמילה) (וע״ל סי׳ תק״ג[א] ס״ב): **כ** (עא) [ב]מותר לומר לאינו יהודי (ז) לחלוב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים שהחלב מצערה (עב) [ג]והחלב אסור בו ביום (עג) [ד]רי״א שצריך לקנותו מן האינו יהודי * בדבר מועט שלא יהא נראה (מ) [ה] כחולב לצורך ישראל: **כא** [ה]גבינות שעושות השפחות (ט) מעצמן מחלב של ישראל (עד) מותר כיון שאינו אומר להן שיעשו: **כב** [ו]מי שיש לו נער אינו יהודי ורוכב על הבהמה בשבת כשמוליכה להשקותה א״צ למונעו (עה) שהחי נושא את עצמו אבל צריך למונעו שלא יתן עליה (יא) בגדיו (עז) ולא שום דבר: **כג** [ז]מותר (יא) למסור סוס או פרד או חמור לרועה אינו יהודי * ואע״פ שהאינו יהודי משתמש בהם בשבת אין בכך כלום

(מרדכי שם ס״ב) ב (מ״ש ומרדכי שם ס״ב) ג טור וכל בו בשם הגהות הר״פ ד שם בשם ר׳ יונה וה״מ מרוטנבורג והגהות מרדכי דקדושין בשם התוס׳ ה הג״מ בשם הר״מ וה״ה בחלב ו טור ומרדכי פ״ק דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון דאמרי׳) ב (מ״ש ומרדכי שם ס״ב) ג טור וכל בו בשם הגהות הר״פ ד שם בשם ר׳ יונה וה״מ מרוטנבורג והגהות מרדכי דקדושין בשם התוס׳ ה הג״מ בשם הר״מ וה״ה בחלב ו טור ומרדכי פ״ק דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון

באר היטב

לא״י להעלותה ואסור להעלותה בידיס אפילו אם תמות: (ז) לחלוב. וה״ה דמותר לומר לא״י להמרות האווזים פעם א׳ ביום משום צער ב״מ דאין יכולין לאכול תשובת רמ״א סי׳ ע״ט. ומשמע שם דאי ליכא א״י שרי ע״י ישראל. וטוב לעשות ע״י קטן מ״א. כתב הרמב״ם החולב לתוך כלי חייב לתוך אוכל פטור וחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל דהוי מוקצה עיין סי׳ תק״ה: (ח) כחולב. כתב הלבוש דוקא בשומר לו בשבת לחלוב אבל אם עושה מעצמו א״ל. ולה טול החלב לעצמך ולקנותו ממנה דכל מה שעושה אדעתא דנפשה קא עביד שכרת מתחלה ע״ש. וכתב מ״א וטוב לחלוב לתוך המאכל כדי שיהא שבות דשבות ע״ש. ועיין מהרמ״ע מפאנו סי׳ קי״ב: (ט) מעצמן. המ״א הביא דבר זה בל״ע ע״ש ועיין סי׳ רע״ו ס״א: (י) בגדיו. אבל באוכף ליכא קפידא. כתב הרלב״ח אם הבהמה יולאת מעצמה לחוץ ומשאה עליה שלא ע״י אדם אין הנערה״ב צריך למונעה ומ״א כתב דבש״ס משמע היא מעצמה אסור ע״ש: (יא) למסור. ומשמע אפילו בשבת עצמו מותר ובתשובת ר״מ אלשקר סמ״א אוסר בשבת עצמו והתיר ביום ו׳ ובקצת מקומות שנהגו מלד החומרא ופריסות שלא למסור לרועה גם בע״ש מנהגו הוא ואסור להתיר להם אבל אם בטעות נהגו כן מודיע להם שהיו טועים בדבר והיתר גמור הוא עיין ע״ת וכנה״ג:

משנה ברורה

ועיין בא״ר[ב] שהביא דיש פוסקים שמקילים אף להעלותה בידיס אם א״א ע״י כריס וכסתות (סג) וע״י א״י לכו״ע מותר להעלותה וזה עדיף יותר מהנתת כריס וכסתות ושאר כליס תחתיה: **כ** (עא) מותר לומר. וה״ה דמותר משום צער בע״ח לומר לעו״ג להמרות האווזות שהורגלו כבר בהמראה ואין יכולין שוב לאכול בעצמן אבל אין מותר רק פ״א ביום דשוב ליכא צער בע״ח [תשובת רמ״א] (סד) ומשמע שם דאי ליכא א״י שרי בהמראה ע״י ישראל ואע״ג דאסרינן לקמן בסימן שכ״ד ס״ט להמרות האווזות בשבת הכא שאין יכולין לאכול בעצמן מותר משום צער בע״ח וטוב לעשות ע״י קטן. כתב הרמב״ם החולב לתוך כלי (סה) חייב לתוך אוכל (סו) פטור [ומ״מ איסורא יש בכל פטורי דשבת פטור אבל אסור] והחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל כיון דהבהמה איבה ראויה לאכילה הוי מוקצה [מ״א]: (עב) והחלב אסור וכו׳. משום משקין שזבו מפירות העומדים[ג] לסחיטה דקי״ל בסימן ש״כ ס״א דאסורין והא נמי להא דמיא: (עג) וי״א שצריך וכו׳. ס״ל דאמירה לחלוב לא הותר כלל כ״א כשהא״י חולב לצורך עצמו והישראל קורה אחר השבת ממנו בדבר מועט[א] והעולם נוהגין כסברא הראשונה דמשום צער בע״ח שרי אמירה לא״י לחלוב בין לא״י מן השוק ובין להשפחות שנשכרות לכל השנה למלאכתו ואין למחות בידם ומ״מ טוב שיחלוב הא״י לתוך אוכל דהו״ל שבות דשבות [מ״א]: **כא** (עד) מותר כיון וכו׳. היינו דמסתמא אדעתא דנפשה קעבדה (סז) ועיין באחרונים שהשיגו ע״ז דכיון שנוטלת החלב של ישראל ורואה הישראל ושותק מסתמא אדעתא דישראל קעבדה שיודעת שניחא ליה בזה ואפילו אם היתה עושה זה אח״כ בבית א״י מחוייב למחות בידה וכ״ש שהיא עושה זה בבית ישראל ועיין בביאור הגר״א שגם הוא הקשה ע״ז עוד מטעם אחר עי״ש ובא״ר ובפמ״ג הסכימו דכונת השו״ע הוא רק אם עשתה לפעמים דרך מקרה שמותר (סח) אחר השבת ליהנות מהם אבל אם היא עושה כן תמיד מחוייב למחות: **כב** (עה) שהחי וכו׳. ר״ל דאין חל ע״ז שם משא שיהיה צריך למנעו מפני שביתת בהמתו (סט) ואף דמאי דאמרינן מי נושא א״ע היינו רק מדאורייתא אבל מדרבנן אסור וע״כ אסור לאדם ליתן תיבוק בשבת לא גזרו שבות זה בבהמה: (עו) עליה בבגדיו. אבל באוכף ליכא קפידא (ע) דבטל לגבי הרוכב: (עז) ולא שום דבר. ואם נשאר איזה דבר עליה מע״ש והיא רוצה מעצמה לצאת לחוץ (עח) בעליה צריך למנעה שלא לצאת מפני מצות שביתת בהמה אבל אם אין עליה שום דבר

שערי תשובה

[לא] כחולב. עיין בה״ט ובתשובת מהרמ״ע סימן קמ״ב[ב] כתב שבהמת ישראל שמחלית חלבה לאדם אינו יהודי צריך להפקירה או שהאינו יהודי יקבל אחריותה כל שבת ועיין במג״א לעיל סימן רמ״ו ובא״ר כאן ובשאלת יעב״ץ מ״ב סימן ע״ז שתמה עליו וכתב להתיר בפשיטות ובמח״ב סי׳ רמ״ו האריך הרבה להעמיד דברי הרמ״ע ומ״מ כתב לבסוף דהמקיל לא הפסיד ובלבד שלא יהנה מחלבה או יקנה אותה בדבר מועט כמ״ש בש״ע כאן סי׳ ש״ה ע״ש:

ביאור הלכה

דזה שמא יתמוך ג״כ שייך כאן[ד]: * בדבר מועט. היינו אפילו בתפוח וכיו״ב ואפילו אינו שוה פרוטה: * ואע״פ שהא״י משתמש וכו׳. הנה לפי מה שבאר האחרונים דברי השו״ע הטעם דמירתת ע״כ מה שכתב השו״ע שהא״י משתמש בה היינו אאין לו לחוש שמא ישתמש בה דכיון דשלא מדעת ישראל הוא ואינו מקבל שכר ממנו מירתת ודוקא לא ישתמש בה וכן מה שכתב לבסוף דאם רואה הוא לאו דוקא דה״ה כשנודע לו אבל לפי מה שכתב הטעם בביאור הגר״א ע״ש משמע דאף אם יודע שעושה בו מלאכה אין לו לחוש לזה ומה שאסור בראיה הוא מפני דמיחזי כאלו בלאנו הוא עושה ועל דעתו וכנ״ל בסימן רנ״ב ס״ב והנה סעיף זה מדייק היטב לדבריו אבל ל״ע א״כ נסתר בזה הבית דסימן רמ״ו ס״ג שאסרו בחשיר ומשאיל אפילו אם מתנה שתנות בשבת ואולי הטעם משום דלא פלוג בשכירות וכעין זה כתב בא״ר:

שער הציון

(סג) א״ר: (סד) מ״א: (סה) משום מפרק דהוא תולדה דדש: (סו) דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי: (סז) מ״א ותו״ש וש״א: (סח) איני יודע דלפ״ז מאי רבותא דמותר אחר השבת הלא אפילו אם לוה בהדיא לא״י לעשות לו מלאכה בשבת בסימן ש״ז ס״כ דמותר לערב אחר בכדי שיעשו ואי דבהא מותר מיד הכל טעמא מאי דהלא מדבשבת אסור מסתמא חשבינן דהוא לצורך ישראל וקי״ל בסימן רע״ו שכתבו שם כמה פוסקים דאם עשה א״י מעצמו בשביל ישראל ג״כ אסור לערב עד בכדי שיעשה: (סט) כ״י ומ״א: (ע) פריסה בשם רש״ל וא״ר וש״א: (עא) מ״א וכן הסכים הא״ר וכתב דגם

הגהות ותיקונים: א) תקכ״ג: ב) קי״ב: ג) [לשון הגר״א]:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף כ״ט פסק דצריך שיטול הנכרי את החלב לעצמו או יחזור ויקנה החלב מהנכרי בדבר מועט, ובעבדו ושפחתו השכורים לו פסק סעיף ל״א דאין צריך לקנות מהם. **ב)** בשו״ע הרב סעיף כ״ו כתב דיש לסמוך על דעתם במקום הפסד מרובה. **ג)** בשו״ע הרב סעיף ל״ב אסר מטעם נולד, ואפילו בחולב לתוך האוכל דאין כאן גזירת משקין שזבו.

כיון דשלא מדעת ישראל הוא עושה (עח) ואינו ממתין לשכירות ממנו ואם רואהו משתמש בה בשבת מוחה בידו*): הגה (עט) וכ"ש דאין לחוש (פ) שהרועה יוציא אותם (יב) חוץ לתחום דהא תחומין דרבנן (הגמ"ר דקדושין):

שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת. ובו י"ד סעיפים:

א [א]ממצוא חפצך חפצך אסורים [ב]אפי' בדבר שאינו עושה שום מלאכה כגון (ח) * (א) שמעיין נכסיו לראות מה צריך למחר או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת בלילה למרחץ * [ג]וכן (ב) אין מחשיכים על התחום לשכור פועלים. [א]הגה * וה"ה[ב] דאסור (ג) [ח] לטייל למצוא סוס או ספינה או קרון לצאת בו (מרדכי ס"פ מי שהחשיך) [ד]אבל מחשיך על התחום * (ג) להביא בהמתו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהא קרוב למקום הפועלים לשכרם ממו"ש והטעם דכל דבר שאסור לעשותו בשבת (ג) אפילו הוא איסור מד"ס אסור להחשיך בשבילו: (ג) להביא בהמתו. דלפ שהיא עומדת עתה מחוץ לתחום וא"א להביאה בשבת מ"מ לא

*) (דין רביה למי שחשבה לו חוץ לתחום כפי' רש"י. תשלום דיני הבהמה כפי' שנ"ב דיני מאכל הבהמה כפי' שכ"ד)

א שבת קי"ן
ב עירובין נ"ח נ"ט
ג שבת שם מתשבה
ד שם בברייתא קנ"א

שערי תשובה

[ח] לטייל. עיין בה"ט ועיין שאלת יעב"ץ דהנהגים שלא לטייל במקום קטן הסומרים בכל יום יפה עושים ויש סמך בפסחים דף נ"א לא יושבים על מיל הוי דרבנן עמ"א:

באר היטב

(יב) חוץ לתחום. כתב בלבוש נ"ע במה שנוהגין למסור שוורים לא"י להוליכן ולפעמים מוליכין אותן חוץ לי"ב מיל ומפסר דס"ל דגם י"ב מיל הוי דרבנן עמ"א:

(ח) שמעיין. ודוקא היכא דמינכרא מילתא כמ"ש סי' ש"ז ס"ט: (ג) לטייל. נ"ל דזהו ג"כ דוקא היכא דמינכרא מילתא מ"א:

ביאור הלכה

* שמע[ן] נכסיו וכו' או לילך וכו'. היינו אפילו חוץ התחום כן הסכימו כל האחרונים. והנה במ"ב העתקתי דדוקא היכא דמינכרא מילתא והוא מהמ"א ושאני אחרונים שהסכימו כולם כן ודלא כמ"א שהתמיר בזה בכל גוונ'. והנה לאיתי בגשמת אדם שם שהאריך בזה וכתב דדין זה של מ"א תליא בפלוגתא דזהו רק להרמב"ן והרשב"א והריטב"א אבל הרמב"ם והסמ"ג משמע דלא ס"ל כן אלא לילך ולעיין בנכסיו הוא עשייתא תפליו ממש ואסור בכל גווני ומה שהקשה שם בעירובין [נ"ח ע"ב] מברייתא דלא יהלך אדם בסוף שדהו וכו' לא הקשה אלא מסיפא שם וע"ז תירץ התס מוכחא מילתא אבל הא לילך ולעיין בשדהו לא בעינן שיהא מינכר מילתא דוקא דבכל גווני אסור ובאמת אפילו אם לו יהי כדבריו בדעת הרמב"ם והסמ"ג הלא הוא מילתא דרבנן ונוכל לסמוך להקל על כל המי רבותא הנ"ל דמקילין בהדיא וגם הר"ן בפרק שואל ד"ה לא יעייל כתב בהדיא ג"כ כמותם וגם ברש"י בעירובין נ"ע ד"ה מוכחא מילתא מוכח בהדיא דס"ל כפסקות הסוגיא דקושית הגמרא שם הוה קאי על שניהם ועל שניהם תירץ התס מוכחא מילתא הרי דגם בהולך בסוף שדהו לידע מה היא צריכה לא אסרינן אלא משום דמוכחא מילתא ודלא כנ"א. [ומה שכתב דמהטוש"ע משמע ג"כ דמתמירין בכל גווני לא ידעתי ראייתו דהלא דין זה נוגע מהא דאיתא בגמרא לא יהלך אדם בסוף שדהו לידע מה היא צריכה ומשמע שם ברש"י ד"ה מוכח[ב] דבשעומד ומתבטל על עניין שדהו הוא בכלל מוכחא מילתא ומינה דהא שפסק הטוש"ע לאסור לעיין בנכסיו הוא ג"כ באופן כיו"ב דמסתמא מינכר מלתא וכסתימת לשון הגמרא התס מוכחא מלתא אבל אם באמת אין ניכר כלל מותר] וגם המעיין בהרמב"ם והסמ"ג שם גופא אין הוכחה דפליגי אבל הני רבותא הנ"ל דמקילין בהדיא ולמה לן לעשות פלוגתא ביניהם וע"כ סתמתי כדעת כל האחרונים שהעתיקו כדברי הא"מ: * וכן אין מחשיכין וכו'. גמרא ק"נ ועיין לקמן בסימן ש"ז ס"ט בא"מ סקי"ג דכאן אסור אפילו היכא דלא מינכר מלתא שהוא בשביל זה והטעם ע"ש והרבה אחרונים כתבו דטעם האיסור הוא משום דהשכרה גופא מסתמא מורה שהוא מוסב לעשות דבר שהוא אסור בשבת: * וה"ה דאסור לטייל. אפילו הם עומדים בתוך התחום דדין זה הוא המרדכי מהא דאסור לעיין בנכסיו ברש הסעיף: * להביא בהמתו. היינו שלא תאבד וכדומה אבל אם הוא מביאה כדי לעשות בה מלאכה או ליסע בה בודאי אסור ואפילו היא עומדת תוך התחום וכדלקמיה[ד]

משנה ברורה

דבר (עב) אפילו אם היא רוצה לצאת חוץ לתחום אין מחויב למנעה מזה (עג) ורק להוציאה בידים חוץ לתחומה אסור: **כג** (עח) ואינו ממתין לשכירות ממנו. ר"ל דלכך מותר למסור לכתחלה בשבת דהרועה מירתת להשתמש בה בשבת שלא יענש ע"ז בדייניהם כיון שלא מסרה לו למלאכה כלל אבל להשכיר ולהשאיל לא"י אסור אפילו אם מתנה עמו שתנוח בשבת וכדלעיל בסימן רמ"ו ס"ג דכיון שהשכירה לו למלאכה אינו מירתת כ"כ כי יאמר בלבו בעד יום השבת אראה להוסיף לו לפי ערך המגיע ליום וכן בשאלה הוא חושב שיעשה לו טובה כנגדו עבור זה משא"כ בזה שמסרה לו רק לרעות אותה אז מירתת לעשות בה מלאכה כלל אף שרוצה לשלם לו כיון שאינה עומדת לכך (אחרונים) ואפ"ז מה שכתב המחבר דאם רואהו וכו' ה"ה כשנודע לו שעושה בה מלאכה צריך למחות בידו: (עט) וכ"ש דאין לחוש וכו'. ואפילו (עד) אם הוא רואה אין צריך למחות דדוקא להוציאה בידים אסור וכנ"ל. וכ"ז כשהא"י מוציאה מעצמו אבל לצוותו בשבת להוציאה חוץ לתחום לרעות שם עיין בפמ"ג שמסתפק בזה ונכון להחמיר וכ"כ בח"א ומטעם זה אם מוליכין שוורים למקום אחר למכור (עה) אסור למסור להם בשבת אפילו אם קצץ עם הא"י כבר על זה העניין קודם שבת דהוי כמתנה עמו להוליך חוץ לתחום אבל למסור לו בע"ש אפילו אם יוליכנה בשבת חוץ לשלש פרסאות שרי: (פ) שהרועה יוציא וכו'. (עו) וש מחמירין בדבר שלא למסור[א] לו בשבת (עז) והעולם נוהגין כהיום היתר בדבר:

א (א) שמעיין נכסיו. ודוקא (ח) היכא דמינכרא מילתא כגון שעומד אצל שדהו הצריכה חריסה או קצירה וכיו"ב דמינכר הדבר שעומד שם לעיין בצרכיה וכן לילך ולהחשיך על פתח המדינה כיון שדרך שהמרחצאות שם חוץ למדינה סמוך לפתח המדינה ניכר שצורך המרחץ מחשיך אבל אם לא מינכר מלתא הוא בכלל הרהור בעסקיו דמותר: (ב) אין מחשיכין וכו'. היינו (ג) לקרב עצמו

שער הציון

דעת הרלב"ח אינו מנגד לזה: (עב) א"ר: (עג) אפילו אם לגבי המוציא לא היה זה חוץ לתחום: (עד) לבוש ועט"ז: (עה) מ"א וכ"ש אם מוליכין את השוורים חוץ לי"ב מיל דבודאי נכון להחמיר בזה שלא למסור להם דהא י"א די"ב מיל הוא דאורייתא וגם הר"מ אלשקר מחמיר בזה. והנה בפבדת הח"א נדחה ממילא מה שמתפקק בא"א לענין מסירת השוורים והנה אף דממ"א משמע דלא ס"ל כפבדת הח"א מ"מ נראה דאין להקל עיין בכנה"ג בשם מהרלנ"ח: (עו) מהר"מ אלשקר וכדעת ר"ה גאון המובא בב"י: (עז) כנה"ג ולא ידעתי כונתו אם אפילו כשידוע שיוציאנו חוץ לתחום או דמיירי בפחמא: (ח) מ"א וש"א ועיין בה"ל: (ב) רש"י: (ג) א"ר וש"א:

הגהות ותיקונים: א) בשו"ע מקומו של הרמ"א הוא בסוף הסעיף: ב) נראה שכאן מקום ציון ס"ק (ו) למ"ב: ג) מוכחא מילתא: ד) וכדלעיל:

ליקוטי דברי חרב א) בשו"ע הרב סעיף ל"ח כתב דטוב לחוש לדבריו.

הלכות שבת סימן שו

(ד) [ה]וי"א שאם אין הבהמה יכולה לילך ברגלים כגון שהוא טלה קטן אינו רשאי להחשיך (ה) דאינו רשאי (ג) להביא (ו)[א] דאסור לטלטל בע"ח שהם מוקצים: ב [ו]היתה בהמתו עומדת חוץ לתחום (ז) יכול לקרות לה כדי שתבוא: ג * [ז]מחשיכין על התחום (ח) לעשות צרכי כלה או צרכי מת להביא לו ארון ותכריכין [ח]ויכול לומר לחבירו שיחשיך (ט) כדי שיביא לו ויכול לומר לו (י) לך למקום פלוני (יא) למחר ואם לא מצאת במקום פלוני לך למקום פלוני לא מצאת במנה קח במאתים [ט]ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח כלומר [י]שלא יאמר לו (יב) סך ידוע שלא להוסיף עליו [כ]וכן אם לקח ממנו בשמונה (יג) לא יאמר תן לי עוד בשנים ואהיה חייב לך עשרה: הגה ומס מ"מ לו אמ"כ יזכיר לו סכום מקח מותר (יד)[ב] בכל ענין דהא נרכי מצוה הוא (הגמ"ר פ"ה) ומ"ש אוסרים [ג] בכל ענין וכן עיקר (נ"י בשם הר"ן ומרדכי פ' כירה והג"מ פ"מ ופכ"ו): ד (טו) [ל]השוכר את הפועל * לשמור זרעים או ד"א (טז) אינו נותן לו שכר שבת לפיכך (יז) אין אחריות שבת עליו (יח) היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה שכיר שבוע * נותן לו שכר שבת לפיכך אחריות שבת עליו [מ]ולא יאמר תן לי של שבת אלא אומר תן לי שכר השבוע או החודש (ומס שכרו לחודש * והתנה (יט) לשלם לו (ד) כל יום

ה שם בתוס' נגירס' הספרים שהמילו בתוס' שם ו שם בבריתא ליישב גי' התוספתא דאין מחשיכין ז שם במשנה ח שם בבריתא ט שם וכו' יוסי וכו' יהודה ולא פליגי י לפי' ה"ה בפכ"ד מה"ש ב לפי' הר"ן ל בב"מ נ"מ מ הרי"ף והרא"ש פרק כ"ג דשבת

באר היטב

(ג) להביא. וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו אבל בהמה גדולה אם היו ב"ש טורגנין היה מביאה מחוץ לתחום

משנה ברורה

מיקרי זה מחשיך בשביל דבר האסור (ד) כיון שאם היו טורגנין [הם סכות השומרים] סמוכים זה לזה בתוך שבעים אמה וד' טפחים היה מותר להביאה אפילו היה נמשך באופן שבעים אמה וד' מקום העיר משום דכל זה שייך להעיר וכיון שיש לה תקנתא ע"י טורגנין לכך מותר להחשיך אפילו בלא טורגנין דלא אסור החשכה אלא בשביל דבר שא"א למנוע תקנתא להאיסור: (ד) וי"א שאם וכו'. כו"ע (ה) מודים בזה ונקט לשון וי"א מפני שכן דרך המחבר במקום שלא נמצא דין זה מפורש בשאר פוסקים: (ה) דאינו רשאי להביא. ר"ל אפילו (ו) היו מחיצות שלמות היה אסור עכ"פ משום מוקצה ונמצא שהוא מחשיך בשביל דבר האסור לעשות בשבת ואסור: (ו) דאסור לטלטל[ב] וגם זה אין איסור משום ממונא אפילו אלא כשאיכר הדבר שמתכוין לצרכיו (ז) לו כשמחשיך עצור זה בסוף התחום אבל אם אינו איכר רק כהולך לטייל אבי אף שדעתו בהילוך זה למנוע סוף וכדומה [אחרונים]: ב (ז) יכול וכו'. (ח) ולא גזרינן דלמא יצא בעליה חוץ לתחום כדי להכניסה לתוך התחום. ואם אינה שומעת לו לנוח (ט) מותר להכניסה ע"י א"י אבל אסור להכניסה ע"י ישראל אפילו ישראל אחר שאין בעליה שאצלו הוא בתוך התחום דקי"ל הבהמה והכלים כרגלי הבעלים הן לענין תחומין וע"כ כיון שיצאת חוץ לתחום שלה אסור לכל ישראל להזיזה בידים מד"א שלה: ג (ח) לעשות וכו' או צרכי מת. המי לעשות אצרכי מת נמי קאי דמחשיך כדי לתקנן ולהביאן מהר ואפ"ה מותר דחפצי שמים הוא דבשביל ההצלה בעולמא פשיטא דמותר להחשיך [גמרא]: (ט) כדי שיביא לו. היינו (י) כדי שיתקנן שם ויביא לו וכנ"ל: (י) לך למקום פלוני וכו'. פי' ילך שם ולקנות דאסור לומר בשביל דבר הרשות ובדבר מצוה שרי (יא) אבל הליכה גרידא אפילו לדבר הרשות שרי לומר כמ"ש סימן ש"ז ס"ח: (יא) למחר. אבל בשבת עצמו אסור אף שהוא לדבר מצוה: (יב) סך ידוע. לפי (יב) שאין בקליה שום מצוה רק הנאת ממונו ולכך אסור: (יג) לא יאמר לו תן לי וכו'. ר"ל (יג) שלא יאמר לו א"י השליח הזה שיתן לו נרכי המצוה הזו עוד בשביס ויהיה חייב לו בסך הכל עשרה שלירוף סך זה אין בו צורך למצוה: (יד) בכל ענין. אפסוס מקח קאי דס"ל דכיון דהוא דרך מקח וממכר ממש לא התירו בשום גווני אפילו לצורך מצוה: ד (טו) השוכר את הפועל. מיירי ששכרו לימים שבעד כל יום שישמרנו יתן לו כך וכך והוא שמר גם בשבת וקאמר שא"ל לשלם לו עבור יום השבת ועיין בעור דמוכח שאפילו אם הוא מוצה ליתן לו אסור לו להשכיר ליקח השכר אא"כ הוא נותן לו דרך מתנה [פמ"ג]: (טז) אינו נותן וכו'. מדרבנן (יד) גזירה משום מקח וממכר: (יז) אין אחריות וכו'. שאם (טו) אירע בהן קלקול בשבת אינו חייב לשלם: (יח) היה שכיר שבת. היינו של כל השבוע ביחד וע"כ נותן לו שכר שבת ור"ל שאפילו אם יחזור הפועל בתוך הזמן אינו מנכה לו שכר השבתות מזמן שעבר הואיל והוא בהבלעה עם שאר הימים [וזהו דקמפיים המחבר שיוכל הפועל לומר תן לי שכר עשרה ימים דמיירי שחוזר הפועל בחמצע בשוע שני] וממילא מחויב לשמור גם בשבת ואם אירע הפסד חייב לשלם ונראה דאפילו אם לא אירע בו הפסד אך שלא שמר ביום השבת יכול לנכות לו משכרו מידי דהוי אם לא שמר יום אחר ועיין בבה"ל: (יט) לשלם לו כל יום וכו'. היינו שהתנה (טז) עמו שישלם לו לפי חשבון הימים והלשון הזה מורה שיוכל הבעה"ב לחזור

ולכן מותר להחשיך עליו: (ד) כל יום. והמלוים ברמת לריכים להלוות בענין שאם יפרע בחמצע השבוע יפרע מכל השבוע כולו

ביאור הלכה

בהג"ה: * מחשיכין על התחום וכו' להביא לו. ולהמ"ל בשבת אסור אפילו ע"י א"י [אחרונים] ועיין לקמן ס"ט מה שנכתוב שם: * לשמור הזרעים. עיין בב"מ נ"ח ע"א דדוקא בשקנו מידו הא לאו הכי אין דין שמירה בחמוצר לקרקע ואפילו אם היה שכיר שבוע או חודש אינו חייב בחמוצר לקרקע כשנגנב: * נותן לו וכו'. עיין מ"ב שבתב[ד] דיכול לנכות לו משכרו אם לא שמר בשבת כנ"ל פשוט ואף דבמ"א כלל ס' דין ח' משמע דכשיגנב לו אם לא ישמור בשבת הו לא מיחשב בהבלעה לא הירא כלל ולאיתו שהמ"ל מכתובות ס"ד ע"ב תוד"ה מחזי אינה ראיה כלל דהתם הלא יכול לחזור מקטטתו בחמצע וע"כ בודאי תקנו שיתחשב לכל יום ויום בפ"ע משא"כ בענינו שהשכירו לחודש שלם וכי משום שיגנב לו בשלא ישמור איזה יום יתחשב כשכיר יום ובודאי כן הוא הדין דמי שהוא שכיר חודש לו שבוע אם יחסר איזה יום מהפעולה יכול לנכות לו דהא קבל עליו לשמור חודש לו שבוע שלם ואעפ"כ מקרי השכר שבת שלו בהבלעה כנ"ל ברור: * והתנה לשלם לו וכו'. עיין בב"מ דהיינו שהתנה עם הפועל שישלם לו לפי חשבון הימים שהלשון הזה מורה שיהיה יכול לשלקו בחמצע וכו' כן מוכח בד"מ להמעיין שם ובלתי בא"ר שכתב דלו נראה דאין יכול לשלקו בחמצע השבוע[א] כיון שהשכרו לחודש ולא אמר לו אלא לשלם לו בכל יום כו"כ ולא בפוס עכ"ל והנה מזה נראה שחשב שבועות הרמ"א הוא דממה שהבטיח לו לשלם בפוס כל יום ולא בפוס שבוע או חודש כשאר שכירות שאינה משתלמת בחמצע

שער הציון

(ד) אחרונים: (ה) מ"ר ומו"ש ומאמ"ר: (ו) מהה"ש: (ז) דזה הוי כמו ביכר ובדלקמן בס"ז ס"ט ע"ש: (ח) גמרא נ"ד[ו] ע"ב ע"ש: (ט) פמ"ג ואף דבסוף סימן ש"ה מסתפק הפמ"ג לענין חוץ לתחום בידים ע"י א"י נראה דיש להקל הכא משום פסידא: (י) אחרונים: (יא) אחרונים: (יב) הרה"מ והוא בב"י: (יג) מאמ"ר וכ"מ בלבוש: (יד) רש"י כתובות ס"ד: (טו) רש"י ב"מ נ"ח: (טז) עיין בבה"ל:

הגהות ותיקונים: א) נראה שציון ס"ק (ו) של מ"ב מקומו לעיל בתחילת הגהת הרמ"א: ב) ציון ס"ק (יד) למ"ב אינו במקומו: ג) כאן מקום ציון ס"ק (יד) להמ"ב: ד) נראה דצ"ל לטייל וקאי ארמ"א דלעיל: ה) שכתבתי: ו) נ"ג:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב בסעיף ט' הביא שבאופן שנתחייב ליתן לו שכר בכל יום, שהוא יכול לחזור בו, וממילא הוי שכר שבת.

כך וכך * (כ) מקרי שכיר יום) (ר"ן ס"פ מע"פ) (כא) או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים: ה [נ]אסור לשכור חזנים (כב) להתפלל בשבת (כג) [ס]ויש מי שמתיר: הגה ואם שכרו (ה) [ב] (כד) לשנה מן לחודש לכ"ע שרי (ד"ע): ו (כה) [ע]חפצי שמים מותר לדבר בהם כגון (כו) חשבונות של מצוה (כז) ולפסוק (ו) צדקה (כח) ולפקח על (ז) עסקי רבים (כט) ולשדך התינוק ליארס

ורמב"ם פפ"ז ושאר פוסקים ג מרדכי פ"פ מע"פ בשם ר' כרוך והטור בפי' תקפ"ה פ שם מרדכי בשם ר'

שמואל והכ"י מהא דפסחים נ"ד אין בו סימן ברכה הא מיקורא ליכא ע שבת ק"ג וכתוטות ה'

שערי תשובה

פפסלים כו' ע"ש: [ב] לשנה. עיין בה"ט ועיין בהר הכרמל סימן ב' חזנים המסבנים בעיירות כו' וטעם ההיתר שכתב שם לא נהירא ועיקר הטעם שסמכו על המתירין והחושש לדברי האוסרים לא יקלוב בתפלה ומה שלוקח בשם מהרי"ל שהשכיר לשבת לבד עיין שיורי כנסת הגדולה שהתיר למילדת לקחת שכר שבת ועיין ע"ת: (ו) לדקה. ואסור ליתן דבר במתנה לחבירו ביו"ט ובשבת אא"כ לצורך מצוה מרדכי וכתב מ"א ופשוט דלצורך שבת שרי וצ"ע מה שנוהגין ליתן במתנה כלים לחתן הדורש בשבת ומה שקצת מחיירים ליתן כך וכך מעות אסור דדוקא לגבוה שרי. ואסור ליתן משכון אם לא לצורך שבת ע"ש: (ז) עסקי רבים. ולא הותר אמירה לא"י ושבות אמר בשביל עסקי רבים לבד הפקות והתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בלרבי

באר היטב

אז לא יפרע כלל אותו שבוע ולא יחשוב לימים מגן אברהם עיין שם: (ה) לשנה. פירוש שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחדש בשבת אחת והוא הדין לשבוע. וצ"ע כתב שנוהגין להקל וכן העידו

ביאור הלכה

אלא בשופה מוכה שיכול לסלקו בכל יום ויום וע"כ שכיר יום הוא וע"ז שפיר פליג הא"ר דלמה לן לומר שיוכל לסלקו באמצע וחזר ממה שהשכירו בתחלה לחודש טוב יותר לומר שלא חזר כלל וכן שהתחייב עצמו לשלם לו בסוף כל יום להפועל וכשאר חיובים שהאדם יוכל להמשיך על עצמו ובענין שאמרו מתנה ש"ח להיות כשואל אבל באמת נראה לי פשוט דבאופן זה גם הרמ"א מודה לא"ר וכונת הרמ"א הוא כמו שכתב בד"מ וכמו שהעתקנו במ"ב: * מקרי שכיר יום. וכ"כ בבד"ה בשם שב"ל וכתב עליו ואין נראה כן מדברי הפוסקים ואפשר דלא ראה דברי הר"ן שכתב הטעם שאם יסלקו באמצע השבוע א"ל לשלם לו בעד השבוע כולו אלא בעד הימים שעברו ולכן מקרי שכיר יום והוי שכר שבת עכ"ל המג"א ומשמע מדבריו דדין זה שבשב"ל הוא הוא דברי הר"ן ומה שהשיג עליו הב"י משום דלא ראה דברי הר"ן ועכ"ד אין נריך כלל לומר כן על מכן הב"י דבאמת דין שבשב"ל דין אחר הוא

באמצע השבוע יפרע לו הרבית מכל השבוע זה כולו אז לא יפרע לו כלל הרבית עבור שבוע זה האחרון: (כ) מקרי שכיר יום. ובספר שבות יעקב חולק[א] וס"ל דמהר"ן אין ראיה לדין זה דבעינינו אף שלפי דבריו יוכל לאחזר ולסלקו באמצע השבוע מ"מ מסתמא לא יחזור בו באמצע והוי שכיר חודש ומקרי אח"כ השכר שבת בהבלעה ושרי וגם בספר א"ר מצדד דיש ספק בדין זה ע"ש טעמו: (כא) או יאמר וכו'. ומה שנוהגים הסוחרים לשכור יהודי בע"ש לשמור העגלות מן הגנבה הדבר קשה אין הסוחר עובר על לפני עור כיון שיודע שודאי יקבל שכר שבת ולכן ראוי שיתנה עם השומר שישמור גם ביום ע"ש ובמו"ש איזה שעות ואז הוי כשכר שבת בהבלעה ושרי [מ"א]: ה (כב) להתפלל בשבת. משום שנוטל שכר שבת: (כג) ויש מי שמתיר. ס"ל דבמקום מצוה לא גזרו רבנן על שכר שבת בזה (יח) ומ"מ אינו רואה סימן ברכה ובכ"ז ה"ה לשכור מוקע. ומ"מ אסור (יט) לשכור החזן או התוקע בשבת ויו"ט גופא רק מע"ש: (כד) לשנה וכו'. פי' (כ) שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחודש או לשבוע בשת אחת (כא) ועיין באחרונים שכתבו שנוהגים להקל לשכור לשבתות לחוד (כב) והחושש לדברי האוסרין לא יקלוב בתפלה ומה שלוקח אח"כ י"ל שאוא דרך מתנה (כג) ומילדת בודאי מותרת ליקח שכר שבת: ו (כה) חפצי שמים וכו'. דבמיב אם תשיב משבת רגלך ממצוא חפצך וגו' ודרשו חפצך אסורין חפצי שמים מותרין: (כו) חשבונות. ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה [מ"א]: (כז) ולפסוק צדקה. לענייים אז לבהכ"נ. ולנדב איזה חפץ על בהכ"נ ג"כ נוהגין העולם להקל ואע"ג דאמרינן אין מעריכין [היינו לומר ערך פלוני עלי] ואין מקדישין בשבת וכדאיתא לקמן בסימן של"ט (כד) היינו דוקא הקדש מזבח אז לבדק הבית אבל הקדשות דידן מותר דאין שם הקדש עליהן אלא חולין הן (כה) ומ"מ לכתחלה נכון ליזהר כשמקדיש איזה חפץ ידוע בשבת כגון ס"ת או עטרה לס"ת שיקדישנו בפיו מע"ש אפילו בינו לבין עצמו ואז אפילו מביאו בשבת לבהכ"נ אינו אלא מפרסם ההקדש שהקדיש מע"ש. ולפסוק מעות לצדקה ולא חפץ ידוע (כו) מותר אפילו לכתחלה בשבת לכו"ע דהטעם דאסור להקדיש הוא משום דהוי כמקח וממכר שמוליא החפץ מרשותו לרשות אחר וזה אין שייך במעות (כז) וה"ה כשאינו מיחד החפץ בשבת רק שאומר בפה אני מנדר ס"ת אף שיש לו בביתו מותר לכו"ע דהא עדיין לא יצאה מרשותו שלא ייחד דוקא לזו: (כח) ולפקח על עסקי רבים. לעיין ולחקור לדברי רבים הוי כצורך מצוה. ומותר (כט) אפילו לילך לבתי טרטיאות שמתכנסין שם הא"י כדי לפקח בשביל הרבים. וכתבו הפוסקים דלא הותר אמירה לא"י לעשות מלאכה ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים דרק הפקות והתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בלרבי יחיד משום ודבר דבר זה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן ש"ז ס"ה ולעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: (כט) ולשדך התינוק. ל"ל (כט) התינוקת: אז

משנה ברורה

באמצע השבוע ולא יצטרך לשלם לו בעד כל השבוע אלא בעד הימים שעברו ע"כ מיקרי שכיר יום ואסור לו לקבל שכר שבת לבסוף אפילו אם משלם לו עבור כל החודש ביחד ועיין לקמיה בסק"כ וכתב המ"א דכן הדין במשכיר חדר לחבירו לחודש והתנה עם השוכר שישלם לו לפי חשבון הימים ג"כ אסור לו ליקח שכר שבת והטעם כנ"ל וה"ה אותן המלוים ברבית לא"י לשנה או לחודש (יז) לריבים ליזהר שלא להתנות עם הלוה בסתמא שישלם לו לפי חשבון הימים שיחזיק המעות ת"י להלשון הזה מורה שכל אימת שישלם לו ואפילו אם ישלם לו באמצע השבוע יחשב לו הרבית לפי חשבון הימים ולפ"ז נחשב כל יום ויום בפ"ע וא"כ יצטרך לבסוף לגבות לו שכר כל השבתות אלא יתנה עמו שאם ישלם לו

באמצע השבוע יפרע לו הרבית מכל השבוע זה כולו אז לא יפרע לו כלל הרבית עבור שבוע זה האחרון: (כ) מקרי שכיר יום. ובספר שבות יעקב חולק[א] וס"ל דמהר"ן אין ראיה לדין זה דבעינינו אף שלפי דבריו יוכל לאחזר ולסלקו באמצע השבוע מ"מ מסתמא לא יחזור בו באמצע והוי שכיר חודש ומקרי אח"כ השכר שבת בהבלעה ושרי וגם בספר א"ר מצדד דיש ספק בדין זה ע"ש טעמו: (כא) או יאמר וכו'. ומה שנוהגים הסוחרים לשכור יהודי בע"ש לשמור העגלות מן הגנבה הדבר קשה אין הסוחר עובר על לפני עור כיון שיודע שודאי יקבל שכר שבת ולכן ראוי שיתנה עם השומר שישמור גם ביום ע"ש ובמו"ש איזה שעות ואז הוי כשכר שבת בהבלעה ושרי [מ"א]: ה (כב) להתפלל בשבת. משום שנוטל שכר שבת: (כג) ויש מי שמתיר. ס"ל דבמקום מצוה לא גזרו רבנן על שכר שבת בזה (יח) ומ"מ אינו רואה סימן ברכה ובכ"ז ה"ה לשכור מוקע. ומ"מ אסור (יט) לשכור החזן או התוקע בשבת ויו"ט גופא רק מע"ש: (כד) לשנה וכו'. פי' (כ) שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחודש או לשבוע בשת אחת (כא) ועיין באחרונים שכתבו שנוהגים להקל לשכור לשבתות לחוד (כב) והחושש לדברי האוסרין לא יקלוב בתפלה ומה שלוקח אח"כ י"ל שאוא דרך מתנה (כג) ומילדת בודאי מותרת ליקח שכר שבת: ו (כה) חפצי שמים וכו'. דבמיב אם תשיב משבת רגלך ממצוא חפצך וגו' ודרשו חפצך אסורין חפצי שמים מותרין: (כו) חשבונות. ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה [מ"א]: (כז) ולפסוק צדקה. לענייים אז לבהכ"נ. ולנדב איזה חפץ על בהכ"נ ג"כ נוהגין העולם להקל ואע"ג דאמרינן אין מעריכין [היינו לומר ערך פלוני עלי] ואין מקדישין בשבת וכדאיתא לקמן בסימן של"ט (כד) היינו דוקא הקדש מזבח אז לבדק הבית אבל הקדשות דידן מותר דאין שם הקדש עליהן אלא חולין הן (כה) ומ"מ לכתחלה נכון ליזהר כשמקדיש איזה חפץ ידוע בשבת כגון ס"ת או עטרה לס"ת שיקדישנו בפיו מע"ש אפילו בינו לבין עצמו ואז אפילו מביאו בשבת לבהכ"נ אינו אלא מפרסם ההקדש שהקדיש מע"ש. ולפסוק מעות לצדקה ולא חפץ ידוע (כו) מותר אפילו לכתחלה בשבת לכו"ע דהטעם דאסור להקדיש הוא משום דהוי כמקח וממכר שמוליא החפץ מרשותו לרשות אחר וזה אין שייך במעות (כז) וה"ה כשאינו מיחד החפץ בשבת רק שאומר בפה אני מנדר ס"ת אף שיש לו בביתו מותר לכו"ע דהא עדיין לא יצאה מרשותו שלא ייחד דוקא לזו: (כח) ולפקח על עסקי רבים. לעיין ולחקור לדברי רבים הוי כצורך מצוה. ומותר (כט) אפילו לילך לבתי טרטיאות שמתכנסין שם הא"י כדי לפקח בשביל הרבים. וכתבו הפוסקים דלא הותר אמירה לא"י לעשות מלאכה ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים דרק הפקות והתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בלרבי יחיד משום ודבר דבר זה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן ש"ז ס"ה ולעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: (כט) ולשדך התינוק. ל"ל (כט) התינוקת:

שער הציון

(יז) כנ"ל ביאור דברי המ"א דגם הוא מודה דאם הלוהו בפחות על שנה או חודש ולא הזכיר אז כלום לפי חשבון הימים ואח"כ בעת התשלומין אירע ששלם לו באמצע השבוע דשרי ולא יצטרך לנכות לו עבור השבתות שעברו משום דכיון דמתחלה הלוהו על שנה או חודש שלם לא הוי שכר שבת ומה שמקבל ממנו אח"כ באמצע מחילה בעלמא הוי גביה וכמש"כ הא"ר והמ"א מיירי באופן שבתבנו [ובזה יותר מה שהשיג הא"ר עליו] ותדע דהא קאי על דברי הטו"ע דמיירי ג"כ בהתנה: (יח) אחרונים: (יט) מ"ז בשם הב"י בסימן תקפ"ה: (כ) מ"א: (כא) בה"ט בשם ב"ח וכן העיד בשם מהרי"ל וכן בביאור הגר"א משמע שמצדד ג"כ הכי: (כב) שע"ת: (כג) ש"ר בשם כנה"ג: (כד) מ"א וח"א והגר"ז: (כה) שהט"ז דעתו מדינא להתמיר בזה ויש אחרונים סוברין כמותו. ועכ"פ לכתחלה בודאי נכון ליזהר בזה ומ"מ בדיעבד לכו"ע בכל גווני מה שעשה עשוי וכדלקמן בסימן של"ט [מ"ז]: (כו) כ"מ בט"ז: (כז) פמ"ג בא"ז: (כח) גמרא: (כט) גמרא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' פסק דהוי כשכיר יום, וכמחבר.

הלכות שבת סימן שו

* וללמדו ספר (ל) או אומנות * פ ודוקא לדבר אם רוצה להשתכר (לא) אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור: הגה י"א דבמקום שנוהגין ליתן לקורא בתורה מי שברך ונודר לצדקה או לחזן לאסור בשבת לפסוק (לב) כמה יתן (מ"ז) והמנהג להקל דהא מותר (לג) לפסוק (מ) לצדקה: ז * צ מותר (ט) למדוד בשבת (לד) מדידה של מצוה (לה) כגון למדוד אם יש במקוה מ' סאה ולמדוד אזור מי שהוא חולה וללחוש עליו כמו שנוהגות הנשים מותר ק דהוי מדידה (לו) של מצוה: ח [ג] (לז) ר הרהור בעסקיו מותר

פ טור בשם הר"מ מרוטנבורג וש"פ צ טור בשם אבי העזרי ומהר"ם מרוטנבורג ק שם בשם מהר"ם ר שם

באר היטב

יחיד משום ודבר דבר וזה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים. מ"מ ועיין סי' ש"ע ס"ד. ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה ס"ם כתובות דף ה': (מ) לצדקה. כתב הט"ז אם בא לו בלבו ביום שבת להקדיש ס"ת ולא קודם לכן לא יקדישנה בשבת וכן אסור להביא חפץ לבהכ"נ להקדישו אם לא חשב עליה קודם לכן אלא יחזיקנה בידו ויקדישנה בידו עצמו וא"כ כבר יצאה לרשות גבוה אלא שמפרסם זה בשבת ע"ש והיד אהרן כתב ול"נ דאפילו הקדישו בלבו אסור להקדישו בשבת דדבריס שבלב אינן דבריס ולא יצא לרשות גבוה ע"ש ומ"א כתב דהקדשות דידן מולין בינהו ויש לכל ישראל חלק בהן א"כ לא יצא מרשותו דיש להמקדיש חלק ג"כ בו לפ"ז מותר להקדיש ס"ת ביום שבת דאין בזה איסור יוצא מרשות לרשות ע"ש. כתב רש"ל פ"ה דבילה הכרזת מצות מי שיתן יותר הוא יזכה בה דמי טפי למקח וממכר והמחוור בעיני כמו שנהגו חסידי אוסטריי"ך דכל מה שהוציא מפיו ליתן נותן לצדקה אפילו קנה תבירו המצוה א"כ הוי רק בקנילת דמיס לצורך מצוה וכל י"ש יזהר בזה. וכן אסור לקנות מקומות בהכ"נ ואתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן וכן לקנות שופר או אתרוג ביו"ט אסור ועי' סי' תקפ"ו סכ"א ועי' ח"מ סי' ע"ג אם נשבע לפרוע בז' בניסן ואירע בשבת מה יעשה. ומ"א כתב ג"ל דאם יש לו מעות יתננה לו ע"י א"י. ואם אין לו מעות יאמר לא"י לשוס דהיינו שיאמר זה הכלי שוה כמו זה ולמחרת ישומו אותו ע"ש: (ט) למדוד. וה"ה למדוד חור אם יש

שערי תשובה

אח"כ י"ל שהוא דרך מתנה וחיבה ועיין בעורי זהב סימן תקפ"ה: [ג] הרהור בעסקיו כו'. עיין שאילת יעב"ץ סימן קס"ג שהרהור מתוך הכאב אסור וכן קריאת גאזעטין שיש בהם ידיעה ממשא ומתן וכן לצבא במקום הנתוח המלאות

משנה ברורה

(ל) או אומנות. דהוא נמי עוסק במלאה דאם אין לו אומנות עוסק בגזל: (לא) אבל לשכרו וכו'. כנ"ל (ל) בס"ג בהג"ה כדעת הש"ס אוסרים שם: (לב) כמה יתן. אלא יאמר סתם אמור בעבורי מי שברך: (לג) לפסוק צדקה. ואפילו החזן עשיר כיון שנותנין לו זה כדי שיתפלל לפני העמוד הוי צורך מצוה. ובענין הכרזת מצות בבהכ"נ יש אוסרין ויש מתירין דלא שייך מקח וממכר אלא בחפץ הנקנה ובמקום שנהגו היתר אין למחות בידן. וקנייה מקומות בבהכ"נ וכן קנייה אתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן שקונין אותם לאכילה או להריח לכו"ע אסור וכן לקנות שופר או אתרוג ביו"ט מן המוכר אתרוגים אסור [מ"א וש"א] ועיין לקמן בסימן שכ"ג ס"ד. והנה מקח וממכר אחד בפה ואחד במסירה אסור גזירה שמא יבוא לכתיבה. וגם אסור ליתן מתנה לחבירו דדמי למקח וממכר שהרי יוצא מרשותו אלא דבמתנה מותר כשהוא לצורך שבת ויו"ט כמש"כ סימן שכ"ג ס"ז וכן לצורך מצוה וכן אסור ליתן משכון לחבירו אא"כ הוא לצורך מצוה או לצורך שבת [מ"א בשם הפוסקים] וכתב עוד דלפ"ז מה שנהגו ליתן כלים במתנה לחתן הדורש אינו נכון מיהו מה שמחיימין קצת ליתן לו דמיס אפשר לשרי כיון דבידו לחזור ועיין בא"ר: ז (לד) מדידה של מצוה. ואע"ג דלא הותר שבות אפילו במקום מצוה וכמ"ש לעיל בס"ק כ"ח (לא) שאני מדידה דלא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כעובדא דחול ולהכי שרי במקום מצוה: (לה) כגון למדוד וכו'. וה"ה (לב) דמותר למדוד חור שיש בכותל המפסיק אם יש בו פותח טפח להביא הטומאה מהחדר שהמת בו למדר הסמוך לו ואע"ג שיכולין הכהנים לצאת ממנו מ"מ כיון שמודד שעורי תורה לא מחזי כעובדא דחול. וה"ה דמותר למדוד כדי לשער שיעור ששיש לבטל איזה איסור דכיון דהוא להתלמד ע"ד הוראה לא הוי כעובדין דחול [פמ"ג]: (לו) של מצוה. דמדידה רפואה היא ורפואת הגוף מצוה היא וגזירת שחיקת סממנין לא שייך בזה אלא בדפואה שיש בה ממש כגון משקה או אוכל [א"ר]: ח (לז) הרהור בעסקיו מותר. דכתיב ודבר דבר אלא מורה בודאי גורמת עונות הרבה וגם פרצת הדת בכללו מ"ו: * ודוקא לדבר אם רוצה להשתכר וכו'. הגה מזה הלשון משמע דלשכרו סתמא אף בלי הזכרת סכום אסור ומסוף הדבור משמע להיפך דדוקא בהזכרת סכום אסור ועיין בביאור הגר"א שליין ע"ז כנ"ל בס"ג בהג"ה וכן בב"י תלי זה בהנ"ל משמע לכאורה ג"כ דדוקא בהזכרת סכום אסור אבל: * מותר למדוד וכו'. עיין במ"א מה שכתב לענין אם אחד נשבע לחבירו לשלם ביום

ביאור הלכה

דז"ל בבה"ה כתבו בשבולי הלקט שאם יאמר כך וכך תתן לי בחודש שיבוא כך ליום הוי נמי כשכר שבת ואין נראה כן מדברי הפוסקים שכתבתי בסמוך עכ"ל היינו דהשב"ל סובר דמה שמייס שיבוא כך ליום הוי חזרה ממה שאמר מתחלה שבכרו לחודש והב"י סובר דמה שמייס שיבוא כך ליום חשבון בעלמא הוא דקמתשב הפועל כמה ירויח לכל יום וס"ל להב"י דזה דמי למי שאומר תן לי שכרי של עשרה ימיס דאף שבה מרמז על שכר יום השבת ג"כ אפ"ה כיון דלא תבעו בהדיא השכר של כל יום ויום בפ"ע שרי ה"ג בענינו דבודאי לבסוף כשיתבענו יתבע ממנו עבור כל החודש או השבוע מה שיכפת לן דתשב בחלמא כמה מגיע לו עבור כל יום ויום וזהו שמיים הב"י וכתב ואין נראה כן מדברי הפוסקים שכתבתי בסמוך אבל דין של ד"מ שהוכיח מהר"ן דין אחר הוא דז"ל כתב הר"ן ס"פ אע"פ אם שכרו לחודש אם התנה עמו שישלם לו לפי חשבון הימים מקרי שכיר יום והוי שכר שבת שהרי יוכל לחזור בחלמא החודש ולכן לא מקרי שכר חודש עכ"ל ולשון זה קאי אשוכר שהוא התנה עם הפועל שישלם לו לפי חשבון הימים ומורה זה שיוכל לסלקו [אבל הפועל א"ל להתנות דבלא"ה הפועל יכול לחזור אפילו בחצי היום כמ"ש הפוסקים] וס"ל דכיון שיוכל הבעה"ב לסלקו בחלמא א"כ הוא לו רק כשכיר יום וגם הב"י אפשר דאין חולק ע"ז אך מ"מ עיקר דינו של ד"מ שהביא לסברתו ראיה מהר"ן אינו מוכרח דהתם י"ל שהתקנה היתה לכתחלה לכל יום ויום בפ"ע וכמו שכתב בספר מאמר מרדכי ע"ש ועיין בתו"ש: * וללמדו ספר או אומנות. דע דתנאים אינפלגו בזה הענין בגמרא דיש סוברין דצריך האב ללמד לבנו תורה וגם ללמדו אומנות [וה"ה אם מלמדו שידע לשחוט כ"כ בשה"ג] והתנא ר' נהוראי אמר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד לבני אלא תורה בלבד שכל אומניות שבעולם עומדות לו לאדם בעת ילדותו ולעת זקנותו מת מוטל בארעב אבל תורה עומדת לו לאדם בילדותו ובעת זקנותו כשהוא חלש שנאמר וכו' ומ"מ גם זה שמלמד לבנו אומנות צריך לכו"ע ללמדו מתחלה וגם בעת שהוא עוסק במלאכתו תורה וירא"ה שמיים דאל"ה ימאס במלאכתו גופא כמה ענינים מאיסור גזל וגם עוד תקלות רבות ופרצת הדת לגמרי מ"ו ובפרט בימינו שהכל מתפזרין במקומות הרבה אשר אין עם ישראל שומרי דת התורה מצוין שם אם לא יהיה קטוע בנפשו מנעוריו ידיעת התורה ושמירת המצות עלול מ"ו שיתלל שבת במלאכות גמורות שיש בהן חיוב סקילה. ואפילו בלמוד התורה שידוע שהיא מגני [מן היסורים] ומצלי מן החטא אמרו כל תורה שאין עמה מלאכה [וה"ה איזה עסק ג"כ הוא בכלל מלאכה וכנ"ל בשם שה"ג] סופה בטלה וגורמת עון כ"ש בלמוד המלאכה

שער הציון

(ל) הגר"א: (לא) מ"א: (לב) מ"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ו כתב דלא יפה הם עושים משם האיסור של ודבר דבר. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב אבל אסור לשכור מלמד (בשבת ואפילו) להזכיר לו סכום מעות (אסור) שזהו שבות גמור.

ומ"מ משום עונג שבת (לח) מצוה שלא יחשוב בהם כלל (לט) [ש]ויהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה: **ט** (י) (מ) [ת]אסור לומר לא"י שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבואו להספידו אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו (מא) ודאי (יא) שרי: **י** [א]להחליף משכון לא"י בשבת (מב) מותר אם הוא מלבוש ויוציאנו לא"י (מג) דרך מלבושו (מד) (וע"ל סי' שכ"ה): **יא** (יג) [ב]מותר (מה) לקנות בית (מו) בארץ ישראל מן הא"י בשבת וחותם ומעלה בערכאות: הגה שלהם * נכתב שלהם (מז) דאינו אסור רק מדרבנן ומשום ישוב א"י לא גזרו (א"ז): **יב** [ג]מותר (יג) להכריז בשבת (מח) על אבדה (מט) אפילו היא דבר שאסור לטלטלו: הגה ומותר להתיר (יד) (נ) חרמי לצור בשבת

נגמרא ש טור ור' יונה בתוספת המשנה ע"פ המכילתא ת מרדכי פ"ג דשבת וש"פ
א ר"י בתי"ב בשם המפרשים ב בב"ק פ' וגיטין מ' ג הרשב"א בתשובה

באר היטב

בו פותח טפח אם הטומאה בתוכו לשם ועמ"א: (י) אסור. אפילו א"ל מע"ש לעשות בשבת אסור ודוקא לומר לעשות אחר השבת מותר כמ"ש בס"ג: (יא) שרי. אפילו להשכיר[ב] עיין מ"מ ס"ס רנ"ד: (יב) מותר. ובמ"ל בשם הרא"ש והריב"ש דאסור לקנות אלא כשקנה מע"ש מותר לומר לא"י לכתוב בשבת וסוריא כא"י

ביאור הלכה

פלוני ואירע בשבת והעתקתיו לקמן בסימן ש"ז סי"א ע"ש: * בכתב שלהם. עיין במ"ב ומפני שדין זה הוא נ"מ לכמה דברים אמרתי לבאר דבר זה. הנה הרמ"א העתיק בשם או"ז דכתיבה אחרת חוץ מכתב אשורי הוא רק מדרבנן ועיינתי שם באו"ז בהלכות שבת וראיתי שכתב שם דלא מקרי כתב מדאורייתא כ"א כתב אשורי וכתב יוני ועיקר יסודו בגה ע"פ הירושלמי לפי ראורו וכאשר נראה לקמן ואף שבעיינו מסתעף מזה הסברא תומרא דלא מקילינן אפילו ע"י א"י כ"א בכתבא דידהו ומטעם זה העתיק הרמ"א את דבריו כדי לחוש לשיטתו מ"מ כדי שלא להוציא מזה תקלה לכמה עניינים אני מוכרח להרחיב הדברים בזה ובאמר שכל הפוסקים חולקים ע"ז. הנה בשבת ק"ג איתא במשנה דהכותב בכל לשון חייב וזה מורה בהדיא דהכותב בכל לשון ממש דאי כותב המשנה רק לרבות כתב יוני לא הי"ל לומר בכל לשון [ואף שאין צריך ראיה לזה מ"מ כדי לברר הדבר לא אמנע מזה הנה במגילה ח' ע"ב איתא במשנה אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותו"מ אינו נכתבין אלא אשורית דשבו"א אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית] וראיתי באור זרוע שהביא שם ראיה לשברתו מהא דאיתא בירושלמי שם מהו בכל לשון אפילו אלף אלפא [ובאור זרוע שם הגירסא עוד איתא ביונא וע"ש הוא ול"ל בית ביתא וכן איתא במשנה בשקלים פ"ג דבלשון יונית הוא אלפא ביתא גמלא] ומדנקט הירושלמי אפילו אלף אלפא בית ביתא משמע דוקא כשכתבו בכתב שלנו או בכתב יונית אבל בכתב אחר לא חשיבא מלאכה ובאמת פירושו בירושלמי תמוה מאד אחד דהא תנן במשנה בכל לשון ואיך יפרש לנו הירושלמי דהכוונה או אשורית או יונית ועוד לפי פירושו מהו אפילו אלף דקאמר הירושלמי הי"ל לומר אלפ"א בית"א גמל"א ועוד דלפי פירושו הירושלמי קותר את עצמו תוך כדי דיבור דהא איתא שם במשנה הכותב שתי אותיות בין משם אחד בין משתי שמות בין משתי סימניות בכל לשון חייב א"ר יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם וכו' וקאמר ע"ז בירושלמי שם מאן תנא סימניות ר' יוסי היא [כי הירושלמי ס"ל דסימניות הוא מלשון סימן ור"ל שני סימנים בעצמא המורים על איזה ענין וכמו שפירש רב האי גאון הובא במגיד משנה ע"ש בקרבן עדה וע"ז קאמר דר' יוסי היא דס"ל דחיוב כותב הוא משום רושם ואפילו על שתי שריטות בעצמא חייב] ואח"כ קאמר מהו בכל לשון אפילו אל"ף אלפ"א ואם הפירוש כדבריו א"כ המשנה קותר את עצמו דרישא משתי סימניות דר"י ומה שאמר בכל לשון והכונה על אשורית ויונית נאו ר' יוסי היא דלר' יוסי ודאי חייב בכל לשון דלא גרע מרושם בעצמא דמחייב ר' יוסי וגם דדברי הירושלמי דבתר זה מבאר את דברי ר' יוסי ע"ש ואיך נאמר דבתחלה מיירי לר' יוסי ובסוף לר' יוסי ובאמצע מפסיק הירושלמי וקאמר שלא אגיבא דר' יוסי ובפרט דהמשנה

לדבר זה רמב"ם ועמ"א. כתב הג"א פ"ב דמ"ק כילד הוא עושה מראה לו כיסים של דינרים והא"י חותם וכו'. וכתב המ"א משמע דאסור ליתן לו מעות: (יג) להכריז. ונהגו להכריז אבדת אינו יהודי בשבת מפני דרכי שלום מגן אברהם: (יד) חרמי לצור. והוא הדין נידוהו בחלוס מתירין לו בשבת מהרדב"ז ח"א סימן

משנה ברורה

לבור אסור הרהור מותר: (לח) מצוה שלא יחשוב וכו'. ומכ"ש אם יש לו ע"י ההרהור עדדת הלב ודאגה דיחסר בזה עיין בב"י: (לט) ויהא בעיניו וכו'. ולדאיתא במכלתא פ' יתרו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים אלא שבות כאלו כל מלאכתך עשויה: **ט** (מ) אסור לומר וכו'. דדוקא לומר לו לעשות אחר השבת מותר משום דהוי ערכי מלוה וכמש"כ בס"ג אבל לא שיעשה או ילך בשבת וכן אפילו א"ל מע"ש לעשות בשבת אסור אף שהוא לצורך כלה או מת [מ"א בשם הר"ן]: (מא) ודאי שרי. אפילו (לג) לשכור א"י רק שיוכן כמה פרסאות בשבת להביא קרוביו במו"ש ג"כ שרי כדי שלא תטרף דעתו עליו: **י** (מב) מותר. לאפוקי מהפוסקים שסוברים דזה מחזי כמשא ומתן: (מג) דרך מלבושו. הא לאו הכי (לד) אסור דכיון שהוא ממושכן לישראל הוי כאלו היא של ישראל ואסור משום מראית עין דמחזי שהישראל נותנו להוליאו: (מד) וע"ל סימן שכ"ה. בס"ג בהג"ה דטוב שהא"י יקח המשכון בעצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל: **יא** (מה) לקנות בית. וכילד הוא עושה (לה) מראה לו כיסים של דינרים והא"י חותם ומעלה בערכאות (לו) אבל אסור ליתן לו מעות להביא: (מו) בא"י. וסוריא כא"י לדבר זה כ"כ הרמב"ם ועיין במ"א מה שכתב בזה: (מז) דאינו אסור וכו'. ר"ל הכתיבה זו היא מדרבנן והוי שבות דשבות ש"ל א"י ומשו"ה התירו משום ישוב א"י ועיין בבה"ל שביארנו דדעת אור זרוע דעת יחידאה היא ואין לה שום מקום בס"ס וכל הפוסקים חולקין ע"ז וס"ל דאף בכתב שלהם הוא איסור מדאורייתא דבכל לשון חייב כדאיתא במשנה [שבת ק"ג] ואפ"ה התירו בכאן ע"י א"י משום ישוב א"י ואף דהמחבר פסק לקמן בסימן ש"ז ס"ה דמלאכה דאורייתא אסור ע"י א"י אפילו לצורך מצוה זה עדיפא ולפ"ז אסור לומר לא"י בשבת לכתוב מכתב אפילו לצורך מצוה אם לא שהוא ג"כ צורך גדול אפשר דיש להקל ועיין לעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה: **יב** (מח) על אבדה. שמי שיודע בה יבוא ויגיד (לז) דהשבת אבדה מצוה ולומר למי שיודע ממנה שישיבנה גם זה הוא בכלל חפצי שמים ושרי (לח) ונהגו להכריז גם על אבדת א"י מפני דרכי שלום ובמקום סכנה פשיטא דשרי וכתבו האחרונים

דה"ה דמותר להכריז בשבת על גנבה: (מט) אפילו וכו'. שלא יוכל המשיב להשיב היום אפ"ה מותר כדי לפרסם הענין בשבת שהוא זמן כנופיא לרבים: (נ) חרמי*) צבור. וה"ה (לט) אם נדויהו בחלוס מתירין לו בשבת דצורך שבת הוא דלא ליתהי בגידויו

*) כ"ז שכתב כאן אינו רק בזמנם שהיה מותר להתיר ע"פ חוקי המדינה:

שער הציון

(לג) מ"א וש"א: (לד) מ"א לקמן בסימן שכ"ה ס"ג: (לה) הג"א בשם או"ז והוא ירושלמי דמו"ק פ"ב ומה שכתב המ"א בשם הריב"ש ג"כ דחה אותה הא"ר ע"ש: (לו) מ"א וש"א: (לז) ב"י: (לח) אחרונים: (לט) כנה"ג[א]:

הגהות ותיקונים: א) רדב"ז: ב) לשכור:

הלכות שבת סימן שו

אע"פ שאינו לצורך שבת הותיל והוא יום (טו) כנופיא לרבים (נא) הוי כעסקי רבים דשרי לדבר בם ד תשובת הריב"ש והסכים הר"ן ה ב"י מדברי התוס' בשבת ד' ועירובין ל"ט וגיטין מ"ח ובשאר
(לגור) (נב) אבל (טז) אין מחרימין בשבת כי אם מדבר שהוא לצורך שבת *) (לגודה פכ"ג):
יג [ד] (נג) להכריז בשבת על (יז) קרקע הנמכר שכל מי שיש לו זכות עליו יבוא ויגיד (נד) וא"ל
יאבד זכותו אסור: הגה וכן אסור (יח) (נה) להכריז יין בשבת דהוי כמקח וממכר (מהרי"ל): יד המי

*) והאידנא אין מקום עוד לחרמין בפקודת המשרה:

באר היטב

קי"ח ועיין שכנה"ג: (טו) כנופיא. ומה שהיו נוהגין בירידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שמוחרם משוס חובתיו הוי כעסקי רבים ואין כח לשוס מורה לבטל זה שנהגו להקל לפני כמה גדולים ב"ח: (טז) אין מחרימין. וחכם היה רשאי לנדות בשבת לכבודו דברי ריבות סי' ש"ה. ומותר היה לנדות למי שחילל שבת רשד"ש סי' מ' [ובס' אליהו רבה אוסר כי אם לצורך שבת ע"ש] וכ"כ בס"ח סי' ת"ט: (יז) קרקע. ה"ה להשכיר בית או לקנות כנה"ג: (יח) להכריז. ובלבוש כתב דנוהגין להכריז אפי' בסכוס מקח

שערי תשובה

ידו בחכמת הרפואה אסור בשבת ע"ש: [ד] להכריז. עיין בה"ט ועיין בשו"ת כנה"ג סי' ט"ז ללמד זכות מה שנהגו להכריז בית וחנות ופורעין לשמש

משנה ברורה

בגידויו: (נא) הוי כעסקי רבים. משמע (מ) דאם הוא לצורך יחיד להתיר לו מה שהחרימוהו הלבור היה אסור כשאינו לצורך שבת אבל ממה שכתב בנדה הבית בשם רבינו ירוחם וכן מתשובת הרשב"א שהובא לקמן בב"י בסימן שמ"ח משמע דאפילו לצורך יחיד מתירין לו משום דבחול לא יוכל לקבץ הקהל בקל שיתירו לו וכן מלדדים האחרונים להלכה. כתב בב"ח סוף סימן ש"ז דמה שנוהגין בירידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שמוחרם משום חובתיו הוי כעסקי רבים לדולא זה היו נפסדין החובות וכל משא ומתן ואין כח לשוס מורה לבטל זה שנהגו להקל מפני[א] כמה גדולים: (נב) אבל וכו'. והמ"א הוכיח דדין החרם והתרתו שוה דליחיד אסור להחריס אם עבר עבירה אם לא שחילל שבת דהוי כמו לצורך שבת ולצורך צבור מותר אפילו אינו לצורך שבת דאם לא יתרימו בשבת לא יתאספו ביום אחר ויתבטל הדבר ובספר מ"ר מלדד דאף לצורך רבים אין כדאי להחריס ביום השבת משום דכתיב בו ברכה ועיין בספר זכור לאברהם בהלכות שבת אות מי"ח שהביא משם כנה"ג דהמנהג הפשוט הוא להקל וכדברי המ"א הנ"ל. ובתשובות דברי ריבות איתא דחכם יכול לנדות בשבת לכבודו: יג (נג) להכריז בשבת. ולהכריז שיש בית למכור או להשכיר (מא) בקושטנטינא נוהגין היתר אבל בתשובת הגאונים סימן קמ"ה אוסר אפילו בשל הקדש ויתומים: (נד) וא"ל יאבד וכו'. דוקא בכה"ג אסור דהוי כדן את הדין אבל אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבוא ויגיד אע"פ שיש תקנה בעיר שאם לא יגיד בטלה זכותו מ"מ אינו כדן את הדין ומ"מ לכתחלה אין לנהוג כן דהוי כדבורא דחול אך אי איכא דוכתא דנהיגי כך לא מחזין בהו שיש מקוס לומר (מב) דהוי כלרבי רבים אך שהוא עניו מתמיה [ריב"ש]: (נה) להכריז יין. היינו להודיע שיש אצל פלוני ופלוני יין למכור וכתב המ"א דדוקא במקוס שסכיח יין טובא אבל במקוס שאין מצוי כ"כ הוי הכרזה על (מג) יין לורך מצוה בשביל קידוש. ומ"מ אסור להזכיר סכוס מקח בכל גווני וכ"ל בס"ג בהג"ה ורש"ל כתב דיכריז קודם ברכו ואם שכח להכריז עד אחר ברכו

ביאור הלכה

סותרת מ"ע וכמו שכתבנו ועוד דלמה יתמנה עניני שבת מגיטין ושאר שטרות דאיתא בהדיא בגיטין י"ט דהוא בכל לשון ונפסק כן בא"ע סי' קכ"ו וגם שם כתיב וכתב לה אלמא דדרך כתיבה היא וע"כ דיש פירוש אחר בדברי הירושלמי וכ"ל דכונת הירושלמי הוא דמתחלה קאמר משני סימניות מני ר' יוסי היא ואח"כ קאמר מהו בכל לשון ר"ל מהו הרבותא כיון דאפילו רובם בעלמא חייב ולא גרע איזה לשון שהוא מרובם בעלמא לכך קאמר אפילו אל"ף אלפ"א ר"ל דמתחלה היה כתוב אל"ף בי"ת והוסיף אות א' בכל חיבה ונעשה אלפא ביתא והו"א דזה גרע ולא אהני בהוספתו כלום וקמ"ל דחייב דכתיבה הוא בכל לשון ולפי הלשון יוצי אל"ף לאו חיבה כלל עדיין עד שהשלימו בזה האות האחרון וכן בבי"ת השלים עוד אות א' ונעשה ביתא ואף דבעינן שיהא שתי האותיות נהגין ונקרין זה עם זה ס"ל להירושלמי דגם זה הוא בכלל אחרי ששתי האותיות סמוכות ולפי הירושלמי משמע דאירי המשנה דגוף הכתב היה אשורי אלא שהלשון הוא יוצי והרבותא הוא כנ"ל אבל באמת פשיטא דאפילו אם היה גוף הכתב נמי של יוצי או של כל לשון ג"כ חייב וכמו דקי"ל לענין גיטין בא"ע בסימן קכ"ו דבכל כתב ובכל לשון כשר ואף דהתם כתיב בקרא וכתב [הג"ה עוד נוכל לומר דכונת הירושלמי הוא לרמז על מה שכתב רבינו ירוחם בתיב י"ב חלק י"ד דאם כתוב[ב] אות אחד מלשון זה ואות אחד מלשון אחר חייב ולא הביא לזה שום מקור ואפשר שהוא מפרש הירושלמי דקאמר אפילו אל"ף אלפ"א כפשטיה דהיינו אות אחד כתב התמונה בכתב שלנו ואות אחד כתב התמונה בכתב יוצי וה"ה בלשון אחר ולאיתי עוד פירוש על הירושלמי בגליון הש"ס ולא נהירא דא"כ הי"ל לומר אפילו אל"ף אל"ף ועוד דמשמע בגמרא שלנו דגלטורי בעלמא אינו בכלל לשון] היינא מדברינו דעל כל כתב של כל אומה חייב מן התורה ולך נא ראה שכל הראשונים ס"ל כן דהרמב"ם פי"א מהלכות שבת כתב בהדיא דהכותב בכל כתב ובכל לשון חייב וכן מוכח מפירש"י במתניתין דעל כל כתב ולשון חייב וכן האלפס והרא"ש והרוקח העתיקו המשנה דבכל לשון חייב כלורתה ולא הגיהו עליה כלום מדברי הירושלמי ולפי פירוש האו"ז היה להם להאמר להורות דדוקא יוצי ולא כתב אחר [ולבד זה מוכח כן בהדיא מדברי הרא"ש בפרק החובל[ג] דעל כתב שלהם יש ג"כ איסור דאורייתא אלא דמשוס יאוב א"י התירו לומר לא"י] וכן פירש הר"ן בהדיא במתניתין דעל כל כתב של בצעיס לשון חייב וכן כתב במאירי ג"כ בלשון הזה של הר"ן וכן מוכח מרבינו ירוחם בתיב י"ב חלק י"ד וכן מוכח מתוספות גיטין ח' ע"ב בענין לדוקא בית מא"י דכתב שלהם הוא ג"כ איסור דאורייתא אלא דמשוס יאוב א"י התירו בזה אמירה לא"י [ורלתיה זו הביא ג"כ המ"א בסימן ש"מ] וכן מוכח ברשב"א בב"ק פ' החובל[ד] ובריטב"א פרק ר"א דמילה כדעת התוספות הנ"ל וכן מבעל העיטור מוכח כדברינו דהוא הבית מהאי סוגיא דכותבין עליו אונו דמלאכה דאורייתא מותר ע"י א"י במקוס מצוה וכן מוכח עוד מכמה פוסקים שהעתיקו המשנה הנ"ל כלורתה וכן המ"א בסימן ש"מ תמה על דברי הרמ"א כאן ע"ש במה שמאריך ומתמיה על דברי הגה"מ שכתב כעין זה. ובגאר עוד בתוספת נופך דאין לפטור בכתיבת שאר לשונות מטעם דאפילו בלשה"ק יש פוסקים שסוברין דשעטנ"ז ג"ך פטור ומכ"ש בשאר לשונות דאין להם שום תמונת אשורי חדא דאנן פסקינן לעיל בסימן נ"ו דאין הזיונין מעכב וממילא חייב בשבת בכל גווני ואפילו הפוסקים שסוברין דבכתיבה אשורית אם חסר הזיון פסול וממילא פטור לענין שבת היינו דוקא בכתיבת סת"ם שאני ואפילו לדעת הריב"א דסובר דגם גמי גיטין בעינן שיהיו האותיות מוזיין הלא גם הוא מודה דבלשון אחר ג"כ כשר ולא שייך שם לומר דחסר זיון כיון דדרך הכתב זה הכי הוא וכדאיתא במשנה [גיטין פ"ז

שער הציון

(מ) מ"א: (מא) וטעמם דהוי בכלל גרבי רבים: (מב) וכן משמע מהגר"א בביאורו: (מג) ובשאר מקוס פשיטא דאסור [מ"א] ובא"ר כתב דאפילו אם אין צריך לקידוש מ"מ לורך שבת ולורך רבים ניכח ולענ"ד הדין עם המ"א דבין מנכר לבל שהוא לורך מצוה אבל בסתם משקה הוי הכרזה זילותא בשבת:

הגהות ותיקונים: א) לפני: ב) כתב: ג) מרובה סימן ט"ו: ד) מרובה:

ששלחו לו (נו) שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל (יט) [ה] מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא אפילו (נז) חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי ב"ד גוזרין עליו[א] (נח) (וע"ל סי' שכ"ח סעיף י)*):

מקומות דלמירוצא בתרא מצוה רבה שמי

*) ותשלום דיני השייכים לענין זה בסי' שלח"ז)

שז דיני שבת התלוים בדבור. ובו כ"ב סעיפים:

א [א]ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול [ב]הלכך אסור לומר דבר פלוני (מ) [מ] (א) אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר [ג]ואפילו בשיחת

א שבת קי"ג
ב עיר ג טור בשם הירושלמי ומוס' שם

שערי תשובה

המכריז ע"ש: [ה] מצוה. עיין בה"ט ובשבות יעקב ח"א סימן ט"ז חולק על הנחלת שבעה ובא"ר כתב להקל באיסור דרבנן. וע"ש בשבות יעקב במי שרוצה למסור וזה הולך למנוע אותו אלא יאסור אסור לחלל שבת עבור זה ע"ש ונראה שאם הוא ודאי שיגיל אין להחמיר שאף אם הוא עפקי ממון יוכל לבוא לידי נפשות ומכ"ש אם זה עושה מעצמו ויש ספק אם ישמע ש"ל הנה להם מוטב שיהיו שוגגין כו' ולכתוב כתב בקשה בעפקי ממון ע"י אינו יהודי בשבת כתב בבר"י בשם הרמ"א מתיר לילך חוץ לתחום בשביל אביו וע"ע דהא לא עדיף מצוה דאסור לילך חוץ לתחום מ"א. ובתשובת בית יעקב סי' קט"ו מתיר לברוח בשבת חוץ לתחום אם אנס רוצה לתבשו בתפיסה אם יש לחוש שמא ימות בתפיסה אפילו על עסקי ממון ואין חילוק בזה בין יחיד לרבים ע"ש:

[מ] אעשה. עיין בה"ט ובא"ר חולק דלדבר מצוה מותר וכן נראה דעת הבר"י ומ"ש בשם שו"ת הב"ח עיין בשאילת יעב"ץ סימן קס"ב בה"ג ובתב בר"י

(מ) אעשה. אפילו דבר מצוה ס"ח סי' רס"ו. אסור לעבב עובד כוכבים בשבת בשביל החוב אבל יוכל לומר בחול לשופט מדוע לא עבבת עובד כוכבים בשבת אגודה. ובתשובת הב"ח סי' קמ"ו מתיר מי שיש לו חוב אצל האנס ובשבת נודע לו שהאנס ילך מן העיר ואפשר שלא ישוב עוד מותר לילך בשבת לקבול עליו אצל הסר שיפרענו ע"ש. אסור לעבב נכסי ראובן ביד שמעון רשד"ס חו"מ

ביאור הלכה

פ"ז] גט שכתבו עברית ועדיו יוונית וכו' וכמו שכתב כל זה במרדכי בהלכות קטנות ע"ש. היולא מדברינו דכל הראשונים אזלי בחדא שיטתא כפשטא דמתניתין הנ"ל דעל כל כתב וכל לשון חייב ודברי האו"ז והגה"מ פ"א מהלכות תפלין שהביאו בשם רבינו יואל דעת יחידאה היא ונדחית מכל הני רבותא הנ"ל ועיין לקמן בסימן ש"מ בפמ"ג שמיישב קצת שיטת רבינו יואל המובא בהגה"מ מקושית המ"א דבכל לשון חייב ודחק הפמ"ג דהוא יפרש המשנה דבכל לשון היינו רק לענין הלשון לבד אבל גוף הכתב אפשר דבענין דוקא אשורית ע"ש ולא ראה דברי רבינו יואל בעל שיטה זו המובא באו"ז דמפרש שם בהדיא בכונה בכל לשון לענין גוף האותיות ומרבה בזה רק יומי ועוד דמ"ש מגיטין דכתיב בה וכתב ומוכח בגיטין י"ט וכן בפסק בשו"ע אבן העזר[ב] קכ"ו דנכתבת בכל כתב וה"ג לענין שבת וכנ"ל בשם כל הראשונים אח"כ מצאתי בנו"ב מ"ת סימן ל"ג שגם הוא כתב כדברינו שכל כתב הוא מן התורה וסיים שבע"פ האור זרוע הוא יחיד בדבר ולא מצינו לו חבר:

המ"א ל"ע אם הבת קטנה ורוצים להוציאה מכלל ישראל אם יעשה הגדול חטא בשביל דהא קי"ל דאין ב"ד מצווין להפרישה מאיסור אז דילמא מידי דהוי אפקוח נפש שמחללין על הקטן דאומרים אבל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה ה"נ כן ובא"ר (מט) דעתו[ד] להקל דאם לא יחמיל להצילה תשאר כן גם בגדלותה: (נח) וע"ל סימן שכ"ח ס"י. בהג"ה דאיתא שם דמי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו שבת כדי להצילו ואין סתירה לכאן דהתם מיירי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה פ"א ולהכי (נ) אפילו אם היא עבירה גדולה כגון לעבוד ע"ג אין צריך לחלל שבת כדי להצילו דמחלל שבת ג"כ כעובד ע"ג משא"כ כאן שתשאר מומרת ותחלל שבת לעולם. כתב כנה"ג דלכתם חוץ לתחום בשבת לנקוס נקמת אביו מרוצחים מותר ותמה עליו המג"א וש"א דהא לא עדיף משאר צורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום עבורה:

א (א) אעשה למחר. ודוקא (מ) אם הוא דבר שאסור לעשותו בשבת (ב) ואפילו אם הוא רק איסור דרבנן. יש שכתבו (ג) דאפילו דבר מצוה כגון כתיבת ס"ת וכה"ג אסור לומר אעשה למחר אבל בא"ר וכן במאמר מרדכי וברכי יוסף חולקים עליהם וסוברים דכל[א]לדבר מצוה שרי ומ"מ נכון לכתחלה להחמיר כשאין צורך לזה בדבורו היום [עיין בתו"ש] ואם מתירא שיתרשל בדבר אז לכו"ע שרי

באר היטב

ואפשר דמשביעין ליה אפלי שמים לצורך קידוש ולפי מ"ש בס"ג אין זה היתר מ"א ובבש"ל פ"ה דבילה סי' מ' כתב דיכריז קודם ברכו ואם שכח עד אחר ברכו לא יזכיר סכום מקח ע"ש ושאר משקין פשיטא דאסור מ"א: (יט) מצוה. דתשאר מומרת לעולם משא"כ בסי' שכ"ח ס"י בהג"ה שיעשה פעם א' באופן עבירה עט"ז ומ"א. וע"ל סי' ש"ה ס"ק ה' מש"ש בשם נחלת שבעה. ובכנה"ג בשם הרמ"א מתיר לילך חוץ לתחום בשביל אביו וע"ע דהא לא עדיף מצוה דאסור לילך חוץ לתחום מ"א. ובתשובת בית יעקב סי' קט"ו מתיר לברוח בשבת חוץ לתחום אם אנס רוצה לתבשו בתפיסה אם יש לחוש שמא ימות בתפיסה אפילו על עסקי ממון ואין חילוק בזה בין יחיד לרבים ע"ש:

משנה ברורה

לא יזכיר סכום מקח: יד (נו) שהוציאו בתו. אורחא דמלתא (מד) נקט וה"ה אחר רשאי לחלל שבת כדי להצילה מהאיסור הגדול (מה) וכ"ז מיירי שהוציאוה א"י מביתו באונס וע"כ התירו לו לשוס לדרך פעמיו להצילה דקי"ל אם אינו פושע חייב לעשות איסורא זעטא כדי שלא יעשה חבירו איסורא רבא אבל אם פשעה אין לו לאביה לחלל שבת עבורה דאין אומרים לו לאדם חטוא כדי שיזכה חברך (מו) ודוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור (מז) דרבנן דעת הא"ר דיש בזה איסור דאורייתא לאיזה פוסקים (מח) וה"ה אם יצטרך לחלל שבת ע"ז באיזה מלא"ט מלאכות ג"כ שפיר דמי דבאשר חמר את הדת לגמרי תחלל שבת ותעבוד עבודת גלולים כל ימיה ואם הוא יחלל שבת פ"א נקרא איסורא זעטא נגד זה. כתב

(מד) ע"ת ומי"ט וא"ר וג"ל דנקט בתו משום קיפא דאי לא בעי[ב]לייפינן ליה שלא להתעלם ממנה כי הוא גואלה וקרובה: (מה) ע"ת ומ"א וש"א: (מו) אף דממ"א סימן רנ"ד משמע דאפילו איסור דרבנן אין לעבור עבירה כשפשעה בעצמה מסתברא דבאיסור[ג]דרבנן יש לסמוך אחד מירוצא בתוספות שם דלמצוה רבה יש להקל אפילו כשפשעה מתחלה והכא אין מצוה רבה גדולה מזו אולי תחזור בה וכן הסכים הא"ר והמיא גם הפמ"ג: (מז) כגון ללמד אחריה חוץ לתחום אלפים ואלר שבתות: (מח) ב"י ומ"א וש"א: (מט) ואפילו אם היה בדעתו פתוי קטנה אונס הוא: (נ) ובפמ"ג מסתפק דאפשר דוקא מלאכה גמורה אבל בתחומין ד"כ מילין דאין בו לכו"ע רק לאו מותר לדחותה מפני עבירה גדולה: (א) כדלקמן בס"ת: (ב) הרא"ש בפכ"ג סימן וי"ו: (ג) מ"א וכנה"ג:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל ואי לא בעי כייפינן ליה: ב) העזר:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק דאפילו לדבר מצווה שאסור לעשותה בשבת אסור, אלא כשיש צורך למצווה בדיבור זה. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף כ"ט כתב: אם אינו בתו אלא בן או בת איש אחר אע"פ שאינו קרובו וכו' כופין אותו להשתדל בכל מה שאפשר. **ג)** ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: לחלל שבת באיסור דברי סופרים מותר (אפילו לאחרים) כיוון שהוא לא פשע, משמע שאם פשע אסור לחלל אפילו באיסור דרבנן. **ד)** בשו"ע הרב סעיף כ"ט מתיר לחלל שבת ג"כ על קטנה.

(ב) דברים בטלים אסור להרבות: הגה וכ"ל שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא (ג) עונג להם (ד) מותר (ג) [ב] (ה) לספרם בשבת כמו בחול אבל מי שאינו מתענג אסור לאמרם (ו) כדי שיתענג בהם חברו (ת"ה סי' ס"ל): ב * (ז) [ד]אסור לשכור פועלים [ה]ולא לומר (ג) לא"י (ח) לשכור לו פועלים (ט) בשבת [ו]אע"פ שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לא"י לעשותו * [ז]ואפילו לומר לו קודם חשכה*) לעשותו בשבת אסור [ח]אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר (י) אע"פ שמבין מתוך דבריו (יא) שרצונו שיעשנה בשבת הבאה: ג * [ט]אסור ליתן לא"י מעות (יב) מע"ש לקנות לו בשבת (יג) [י]אבל יכול לומר לו קנה

ד שם במשנה ק"ל ה מהא דאינו יהודי שבת לכבות וכו' קכ"ל ו ומב"ם בפרק ז' ז הרא"ש בפ"ז דב"מ והכ"ן בשם רבינו פעדר' ומרמ"ם בפ"ו ופ"ח ממ"ק וסמ"ג והגהות בפ"ו

ט רא"ש שם ור"י פי"ב וס"פ י הגהות מרדכי פ"ק דשבת והג"מ פ"ו

באר היטב

סימן ק"ה: (ב) לספרם. ואסור לספר איזה דבר שמצטער בו ס"מ סי' ק"י. והשמר מלדבר כי אם בלשון הקודש בשבת תע"ב כי מחלליה נאמר על מי שמדבר גם כן דברים בטלים בשבת עיין זוהר ובספר הכוונות וקבלתי אדם המבקר לחברו בשבת לא יאמר לו כדרך שאומר בחול כגון לפרא טבא אלא יאמר לו שבת שלום או שבת טוב לקיים זכור את יום השבת של"ה: (ג) לאינו יהודי. ואסור לומר לאינו יהודי שיאמר לאינו יהודי אחר לעשות לו מלאכה הגאון מוהר"ר גרשון ז"ל בשו"ת חות יאיר סימן מ"ט ובסימן נ"ג דעת חות יאיר להקל וכ"ש בשבות ע"ש. בדבר שאינו אלא אומרא בעלמא

שערי תשובה

בשם רבינו ז"ל אסור לקרות בספר בשבת כדי להכיר מקום הלרין הנהה להגיה אותו לאחר אבל אם מכוין לקרות ואם יאמלא טעות יגיה לאחר מותר: [ב] לספרם. עיין בה"ט ועיין בשו"ת מים רבים סימן ל':

משנה ברורה

שרי לזרוז נפשיה דאמירה לגבוה הוי כנדר [שם בתו"ש]. (ד) אסור לעכב האינו יהודי בשבת בשביל המוב דזהו הכל בכלל ממלוא חפצך אבל יכול לומר אח"כ בחול לשופט מדוע לא עכבת הא"י בשבת כדי שיבין ויעכבנו לשבת הבאה כשיזדמן לו ובמשובת הב"ח סימן קמ"ו מתיר מי שיש לו חוב אצל אחים ובשבת נודע לו שהוא ילך מן העיר ואפשר שלא ישוב עוד מותר לילך בשבת לקבול עליו אצל השר שיפרענו דבמקום פסידא לא גזרו. אינו יהודי שהיה תפוס אצל השופט בשביל יהודי שהיה חייב לו יוכל לומר להשופט שיקבל ערבות מאינו יהודי וויתר התפוס אבל לא יאמר לו שיכתוב בערכאות [אחרונים]. כתב בא"ר סימן רמ"ד אם אינו יהודי חייב לו וירא שמא יסע בשבת יכול להתראות אליו כדי שיתן בשבילו לחברו הא"י. ואסור לעכב נכסי רשובן ביד שמעון בשבת [אחרונים]: (ב) דברים בטלים. היינו שאין בהם זכר לעשיית מלאכה ולעסקים כלל וגם אין בהם דברי גנאי וקללות רשם דאל"ה אפילו מעט אסור: (ג) עונג להם. ואסור לספר בשבת (ה) איזה דבר שמצטער בו: (ד) מותר וכו'. ומ"מ יזהר מלהמשיך הרבה בזה דאף בדבר שהוא עונג גמור כמו אכילה ושתיה ושינה מבואר בסימן ר"ל ובב"י בסימן רפ"ח דאין להמשיך הרבה דלאלו שאינם עוסקים בתורה בימות החול ניתן שבת עיקרו לד"ת ואפילו לת"ח היגעים בתורה כל ימות השבוע ג"כ איתא באחרונים שלא ידבו בו יותר מדאי משום בטול תורה: (ה) לספרם וכו'. לאו משום חסידים היא והשמר מלדבר דברי חול קדוש יאמר לו. ואנשי מעשה נזהרים ביותר מזה שלא לדבר בשבת אפילו דברים הכרחיים כ"א בלשון הקודש [ונראה שטעמם הוא למגדר מלתא כדי שלא יבואו לשיחה בטלה] כ"כ בא"ר. איתא בשל"ה קבלתי אדם המבקר לחברו בשבת בשחרית לא יאמר לו כדרך שאומר בחול לפרא טבא רק יאמר לו שבת טבא [בלשון קודש או בלשון חול כמנהגנו היום] כדי לקיים זכור את יום השבת: (ו) כדי שיתענג וכו'. דאין לו לעבור על ודבר דבר בשביל חברו (ו) ואם הוא מתענג במה שהם מתענגים אפשר דיש להקל: ב (ז) אסור וכו'. סעיף (ז) זה וכן הסעיפים דלקמן מה שאסור הוא משום ממלוא חפצך דהכל בכלל עשיית חפציו: (ח) לשכור לו פועלים. וה"ה כל דבר שאסור לישראל לעשות מצד הדין אסור לומר לא"י לעשותו (ט) אבל בדבר שאינו אלא מנהג ואומרא בעלמא שרי לומר לא"י לעשותו: (ט) בשבת. ואפילו (ט) אם יאמר לא"י שישכור לו פועלים אחר השבת ג"כ אסור [מ"א]: (י) אע"פ שמבין וכו'. ר"ל אפ"ה מותר כיון שאינו אומר לו בפירוש רק דרך רמז ולא דמי למה שכתב הרמ"א בהג"ה בסכ"ב דאפילו דרך רמז לעשות בשבת אסור התם כשמרמז לו (י) בשבת גופא ע"ז ממיר טפי: (יא) שרצונו שיעשנה וכו'. ומ"מ לא יהנה הישראל מאותה מלאכה עד אחר השבת כדין א"י שעשה מלאכה לצורך ישראל א"י מיירי בדבר שאין גוף הישראל נהנה ממנו כגון שכבר יש בר ואש והא"י מוסיף דאל"כ הא אפילו אם הא"י הדליקה מעצמו אסור לישראל ליהנות ממנו [אחרונים]: ג (יב) מע"ש וכו'. וה"ה (יא) דאפילו מתחלת השבוע אסור כיון שייחד לו על שבת וכנ"ל בס"ב ואפילו (יב) קצת לא מהני בזה אלא נקנו מע"ש משום סיפא דאם אומר לו קנה לעצמך אפילו מע"ש מותר: (יג) אבל יכול וכו'. מקור דין זה נלמד מהא דלקמן סימן תמ"ח ס"ד לגבי חמץ ועיין בב"ח ובא"ר שמלדיים שם דאפילו אם מבטיחו שיקנה ממנו אח"כ ג"כ מותר כיון דעכשיו אקונה לעצמו: מע"ש

ביאור הלכה

* אסור לשכור פועלים ולא לומר וכו'. היינו אפילו אם לא יקנה להם

סכום הסכירות ויגמור עמהם המקח אלא שידבר הא"י עמהם מענין הפעולה ושאם רוצים להשתכר עצמם ג"ז אסור [משובת חו"י סימן מ"ט ע"ש שהביא ראיה לזה מסימן ש"ו ס"ו דגם זה לא הותר אלא בחפצי שמים ע"ש]: * ואפילו לומר וכו' לעשותו בשבת אסור. ואפילו קצת לא מהני כזה כיון שמיחד לו הפעולה על השבת וכדלעיל בסימן רמ"ז ובסימן רנ"ב והנה הס"ח בחלק או"ח סימן סמ"ך מגדל לומר דדוקא לומר לא"י שיעשה בעצמו מלאכה בשבת אסור אף בחול לומר לו אבל לשכור לו פועלים דזה הוי אמירה דאמירה דהיינו שהישראל אומר לא"י שיאמר לפועלים לעשות לו מלאכה בשבת אין איסור בזה כשאומר לו בחול [ומיירי במלאכה שא"ל למחות כשרואה את הא"י עושה מעצמו בשבת וכמו שנתבאר בסוף הסעיף בס"ב] והוא מלתא חדתי ומתשובת הרשב"א המובא בב"י בסעיף זה מוכח להיפוך ע"ש: * אסור ליתן לא"י מעות מע"ש וכו'. ועיין בסמ"ג שמתפקח לאסור אפילו

שער הציון

(ד) (ה) אחרונים: (ו) עיין ט"ז סוף סק"א במה שכתב מזה אין משש וכו' והאחרונים לא העמיקו דבריו אלו ומ"מ אפשר דיש להקל באופן שכתבתי: (ז) רש"י: (ח) מ"א וש"ל: (ט) עי"ש בא"א על דין זה ראיה מתופפות: (י) פמ"ג בשם הלבוש ומ"א לקמן בסכ"ב וכ"כ הגר"א בסעיף זה דלא כט"ז: (יא) מ"ר וש"ל: (יב) ד"מ:

הגהות ותיקונים: א) השבת (שו"ע דפוס קראקא):

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י' כתב דאף להלוות לו מעות בכדי שיקנה בשבת מותר.

לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת: ד * [ב]מותר לתת לא״י מעות (ד) (יד) מע״ש לקנות לו (טו) ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת: הגה וכן מותר ליתן לו נגדיס למכור ונלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (ב״י בשם סמ״ג) (טז) מי ששכר א״י להוליך (ה) סחורתו ונא הא״י ולקחה (יז) מבית ישראל בשבת אסור והיו (ו) עושין[א] (יח) העושה (רבינו ירוחם מי״ב): ה [ד]דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת (יט) אלא משום שבות מותר לישראל לומר לא״י לעשותו בשבת (כ)והוא[ו] שיהיה שם (כא) מקצת חולי [ג] או יהיה צריך לדבר (כב) צורך הרבה או מפני מצוה כיצד אומר ישראל לא״י בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה או * להביא מים דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו המצטער (כג) [ה]ויש אוסרין: הגה ולקמן סי׳ תקפ״ו[ז] פסק להתיר וע״ל (ז) סי׳ רע״ו דיש מקילין (כד) אפילו במלאכה דאורייתא וע״ש ס״ג[ח]: ו [ז]אסור לחשב חשבונות אפילו אם עברו כגון כך וכך

ב מרדכי פ״ק דשבת בשם סמ״ג ומס״ק ל״ל טור בשם רמב״ם בפ״ו מה״ש והרב המגיד שזה מוסכם מהגאונים והגהות מרדכי בשם רא״ה מ״ש בשם התוס׳ בגיטין מ׳ ובב״ק פ׳

ג שבת ק״ן

שערי תשובה

[ג] או יהיה צריך לדבר צורך הרבה. וכתב בשאילת יעב״ץ מ״ב סימן קל״ט לגדד להתיר למסור לא״י פאקיט מרגליות והא״י השליח ימסור בשבת לפאס״ט אף שהאיש יהודי צריך לכתוב ע״ש ובשו״ת זרע אמת מתיר לשלוח לאיש יהודי ליכך לפני ערבאות להשתדל לגבות חוב מהאיש יהודי אם הוא הפסד מרובה הגם שהעש״ג יכתבו בכתב שלהם כיון שאם לא יעשה כן היום יפסיד ועיין בפירוש שיכבסם בשבת וכן לענין אם נתן לו מעות בע״ש לקנות וא״ל שילך לדרכו בשו״ש וע״ל סי׳ רנ״ב ס״ב. ובס״ח כתב דאל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א״א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי כנה״ג. וכתב עוד הט״ז נ״ל מה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ״מ לא יהנה ישראל ממנו באותו שבת דעכ״פ עשה בשביל ישראל ע״ש: (ה) סחורתו. אפי׳ יחד לו מקום וקנן ע״ל סי׳ רנ״ב ס״א מיהו אם האינו יהודי לקחה מבית ישראל קודם השבת אע״פ שמפליג בשבת שרי מ״א: (ו) עושין*) בזמון שהיתה יד ב״ד תקיפה.

ביאור הלכה

כשאין נותן לו מעות כיון דאומר לו שיקנה בשבילו: * מותר לתת לא״י וכו׳ ובלבד וכו׳. עיין במ״ב סקי״ד דדוקא בשקנן לו שכר עבור זה ואם היה אפשר לו לקנות ולמכור מבעוד יום מותר אפילו בלא קנן וכמו שמותר באגרת לעיל ברמ״ז אם יכול להגיע בלא הסמוך לאותה מבעוד יום אף שהוא הולך אח״כ בשבת [הגר״א וכתב דבאופן זה מיירי השו״ע ולכן לא הזכיר דוקא בשקנן]: * להביא מים דרך חצר שלא עירבו. וה״ה דרך כרמלית וכן מוכח ביו״ד סימן רס״ו ס״ו[ד] דדוקא בר״ה אסור וכן הסכים בא״ר בשם כמה פוסקים ודלא אם כן מזכיר בפירוש יום השבת (טז) וכן אם אמר לו הישראל רצה שאני צריך לילך לדרכי בשו״ש הוי ג״כ כמזכיר יום השבת בפירוש. כתב הט״ז דמה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ״מ לא יהנה הישראל ממנו באותה שבת דעכ״פ עשה בשביל ישראל דאף שמיירי בזה שקינן לו שכר כדלעיל בסקי״ד לא מהני (יז) אבל הא״ר והתו״ש מוקמין עליו. כתב בס״ח אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת כי א״א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונתו שרי: (טז) מי ששכר וכו׳. דאף (יח) שקנן לו שכר עבור זה ולא יחד לו שיוליכנו בשבת וא״י אדעתא דנפשיה נוקח בשבת אפ״ה אסור כיון שלוקח מבית ישראל בשבת וכדלעיל בסימן רנ״ב ס״א. ובעיינינו שהסחורה היא של ישראל (יט) אפילו יחד לו מקום והניח שם הסחורה לא מהני: (יז) מבית ישראל בשבת. אבל (כ) אם לקחה קודם שבת אע״פ שמפליג בשבת מחוץ לתחום שרי (כא) כיון שקנן לו שכר ואדעתא דנפשיה כמו שנתבאר בסימן רנ״ב: (יח) העושה. לפי עשרו בממון או *) במלאכות אם אין לו ממון ואם טעה וסבר שמותר אין עושין אותו ונאמן לומר שוגג הייתי [אחרונים]: ה (יט) אלא משום שבות. אבל דבר שאיסורו מה״ת אסור ע״י א״י אפילו לדבר מצוה כדלקמן בסימן שא״ז ס״ו (כב) וע״כ אסור לומר לא״י להדליק נר כדי ללמוד ולהתפלל: (כ) והוא שיהיה שם וכו׳. דכיון שהאיסור אינו אלא מדרבנן ואיסור אמירה לא״י הוא ג״כ רק מדרבנן והוי שבות דשבות לא גזרו באופנים אלו: (כא) מקצת חולי. דאלו בחולי ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפילו ישראל עושה שבות לאד דעה כמ״ש סימן שכ״ח ס״ז (כג) ודע שאין מדמין דבר לדבר בענין השבותין ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים דלגבי מילה לא התירו שבות דאמירה לא״י במקום מלאכה דאורייתא כמ״ש סימן שא״ז ס״ו וגבי לוקח בית בא״י מותר כמ״ש סימן ש״ו ס״א[ה]: (כב) צורך הרבה. עיין במ״א שמסיק דדוקא במקום הפסד גדול אבל בלא״ה אין להקל כלל (כד) ובא״ר מפקפק אפילו באופן זה ועיין בסי״ט לענין סחורה הנפסדת ע״י גשמים: (כג) ויש אוסרין. דס״ל דוקא במילה שרי הגמרא שבות דשבות [כגון להביא דרך חצר שאינה מעורבת האיזמל ע״י א״י למול בו] משום דהיא עצמה דחיא שבת אבל לא לצורך מצוה אחרת ועיין בלבוש ובא״ר דהלכה כדעה א׳: (כד) אפילו במלאכה דאורייתא. ע״י א״י במקום מצוה מיהו כבר כתב רמ״א לעיל דיש להתחיר בזה (כה) וכן עיקר כי דעה זו היא רק דעת ירושלמי והרי״ף והרא״ש והרמב״ם ועוד

*) וכהיום אין נוהג זה[ו].

באר היטב

שרי לומר לאינו יהודי הרכ״ך מ״א: (ד) מע״ש. ואם יום השוק בשבת ואינו בגמלא לקנות אלא בו אסור. וה״ה כשיום השוק בשבת אסור ליתן לו דבר למכור. וכתב הט״ז וא״ל דבכל הני דמתירין [ב״ה עם השמש] כגון נותנין כלים לכובס וכו׳ יש איסור אם נותן לו הכלים סמוך לשבת וא״ל ראה שאני צריך להם במו״ש דה״ל כאומר בפירוש שיכבסם בשבת וכן לענין אם נתן לו מעות בע״ש לקנות וא״ל שילך לדרכו במו״ש וע״ל סי׳ רנ״ב ס״ב. ובס״ח כתב דאל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א״א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי כנה״ג. וכתב עוד הט״ז נ״ל מה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ״מ לא יהנה ישראל ממנו באותו שבת דעכ״פ עשה בשביל ישראל ע״ש: (ה) סחורתו. אפי׳ יחד לו מקום וקנן ע״ל סי׳ רנ״ב ס״א מיהו אם האינו יהודי לקחה מבית ישראל קודם השבת אע״פ שמפליג בשבת שרי מ״א: (ו) עושין*) בזמון ואם אין לו במלאקות ואם טעה שסבר שמותר אין עושין אותו ונאמן לומר שעשה בשוגג ר״א שסון סי׳ קנ״ז: (ז) סי׳ רע״ו. שם ס״ב

*) בזמן שהיתה יד ב״ד תקיפה.

משנה ברורה

ד (יד) מע״ש לקנות לו. ודוקא (יג) בשקנן לו שכר עבור זה דאז עושה אדעתיה דנפשיה דבלא״ה אסור וכמבואר בסימן רמ״ה ס״ה ועיין בבה״ל: (טו) ובלבד שלא יאמר וכו׳. ואם (יד) יום השוק שם בשבת ובאותו מקום אינו מצוי לקנות כ״א ביומא דשוקא כמו שרגיל בעיירות קטנות הו״ל כמזכיר לו יום השבת בפירוש בין שמבקשו לקנות עבורו או שנותן לו למכור (טו)[א] ואפילו בתחלת השבוע אסור ובמקום שמצוי קצת גם בשאר ימים אין איסור אלא רצה שאני צריך לילך לדרכי במו״ש הוי ג״כ כמזכיר יום השבת בפירוש. כתב הט״ז דמה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ״מ לא יהנה הישראל ממנו באותה שבת דעכ״פ עשה בשביל ישראל דאף שמיירי בזה שקינן לו שכר כדלעיל בסקי״ד לא מהני (יז) אבל הא״ר והתו״ש מוקמין עליו. כתב בס״ח אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת כי א״א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונתו שרי: (טז) מי ששכר וכו׳. דאף (יח) שקנן לו שכר עבור זה ולא יחד לו שיוליכנו בשבת וא״י אדעתא דנפשיה נוקח בשבת אפ״ה אסור כיון שלוקח מבית ישראל בשבת וכדלעיל בסימן רנ״ב ס״א. ובעיינינו שהסחורה היא של ישראל (יט) אפילו יחד לו מקום והניח שם הסחורה לא מהני: (יז) מבית ישראל בשבת. אבל (כ) אם לקחה קודם שבת אע״פ שמפליג בשבת מחוץ לתחום שרי (כא) כיון שקנן לו שכר ואדעתא דנפשיה כמו שנתבאר בסימן רנ״ב: (יח) העושה. לפי עשרו בממון או *) במלאכות אם אין לו ממון ואם טעה וסבר שמותר אין עושין אותו ונאמן לומר שוגג הייתי [אחרונים]: ה (יט) אלא משום שבות. אבל דבר שאיסורו מה״ת אסור ע״י א״י אפילו לדבר מצוה כדלקמן בסימן שא״ז ס״ו (כב) וע״כ אסור לומר לא״י להדליק נר כדי ללמוד ולהתפלל: (כ) והוא שיהיה שם וכו׳. דכיון שהאיסור אינו אלא מדרבנן ואיסור אמירה לא״י הוא ג״כ רק מדרבנן והוי שבות דשבות לא גזרו באופנים אלו: (כא) מקצת חולי. דאלו בחולי ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפילו ישראל עושה שבות לאד דעה כמ״ש סימן שכ״ח ס״ז (כג) ודע שאין מדמין דבר לדבר בענין השבותין ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים דלגבי מילה לא התירו שבות דאמירה לא״י במקום מלאכה דאורייתא כמ״ש סימן שא״ז ס״ו וגבי לוקח בית בא״י מותר כמ״ש סימן ש״ו ס״א[ה]: (כב) צורך הרבה. עיין במ״א שמסיק דדוקא במקום הפסד גדול אבל בלא״ה אין להקל כלל (כד) ובא״ר מפקפק אפילו באופן זה ועיין בסי״ט לענין סחורה הנפסדת ע״י גשמים: (כג) ויש אוסרין. דס״ל דוקא במילה שרי הגמרא שבות דשבות [כגון להביא דרך חצר שאינה מעורבת האיזמל ע״י א״י למול בו] משום דהיא עצמה דחיא שבת אבל לא לצורך מצוה אחרת ועיין בלבוש ובא״ר דהלכה כדעה א׳: (כד) אפילו במלאכה דאורייתא. ע״י א״י במקום מצוה מיהו כבר כתב רמ״א לעיל דיש להתחיר בזה (כה) וכן עיקר כי דעה זו היא רק דעת ירושלמי והרי״ף והרא״ש והרמב״ם

*) וכהיום אין נוהג זה[ו].

שער הציון

(יג) מ״א וא״ר וש״א: (יד) עו״ש ומ״א וט״ז וא״ר: (טו) א״ר ולבושי שרד וחלקו על המ״א שמיקל בזה: (טז) ט״ז: (יז) ורא״מס מלעיל סימן רנ״ב ס״ד ע״ש ואף להי״א שם אפשר דדוקא בשעשה הא״י מלאכה ד״ש ולא בקנין ומכירה [א״ר] אך בשקונה מיני מאכל אפשר דיש להתחיר דמסתמא כונת הא״י שיהנה ממנו מיד וכמש״כ המ״א בריש סימן תקנ״ו ע״ש והתו״ש העתיקו פה [אך הוא העתיקו בשמו זה לדיגא ונאמת לא פשיעא ליה שם בזה ע״ש]: (יח) מ״א ותו״ש וש״א: (יט) מ״א וא״ר ותו״ש: (כ) מ״א וא״ר ותו״ש: (כא) תו״ש ופמ״ג דבלא קליה אף זה אסור: (כב) מ״א: (כג) מ״א בשם המ״מ: (כד) ומה שכתב צורך הרבה אפשר דוקא בדבר שהוא לער הגוף כמו שמסיים לרחוץ בו המצטער: (כה) ט״ז וש״א לעיל בסימן רע״ו ע״ש:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל וראוי לענוש (ומה שאיתא בפנים הוא מהצנזור): ב) סעיף כ״א: ג) ס״ב: ד) ס״ה: ה) הג״ה זו מחמת הצנזור:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סימן של״ד מ״ד סק״ח משי״כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ט׳ כתב: (אבל בד׳ וה׳ מותר ליתן לו מעות וכו׳).

הוצאתי על דבר פלוני (כה) ודוקא שעדיין שכר הפועלים (מ) (כו) אצלו אבל אם פרעם כבר (כז) מותר: ז °מותר לומר (ט) (כח) לחבירו הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב (כט) אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו °אבל לא יאמר לו היה נכון עמי לערב: ח (ל) °יכול לומר * לחבירו לכרך פלוני (י) אני הולך למחר °וכן מותר לומר לו לך עמי לכרך פלוני למחר כיון שהיום יכול לילך ע"י (יא) (לא) בורגנין (לב) °וכן כל כיוצא בזה שיש בו צד היתר לעשותו היום יכול לומר לחבירו (לג) שיעשנו למחר °ובלבד שלא יזכיר לו שכירות אבל בדבר שאין בו צד היתר לעשותו היום אפילו אם אין בו אלא איסור דרבנן כגון שיש לו (יב) (לד) חוץ לתחום פירות מוקצים כיון שא"א לו להביאם היום * אסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר °וכן אסור לו להחשיך בסוף התחום כדי שימהר הלילה (לה) לילך שם להביאם: הגה * (לו) וכן לא יאמר מעשה דבר פלוני למחר

פ שם רב אשי בפי' המשנה ע רמב"ם בפל"ד פ שבת שם צ שם בתוס' ופ"פ ק טור ורש"י שם ר שם והרא"ש שם ש שם במשנה

באר היטב

פסק רמ"א דיש להחמיר ע"ש. ודע שאין מדמין דבר לדבר בענייני השבותים ואין לך כח להתיר אלא מה שאמרו חכמים ועמ"א: (מ) אצלו. פי' אם מסופק אם יש עדיין אצלו ט"ז: (ט) לחבירו. ה"ה לא"י ע' מ"א: (י) אני הולך. ודוקא בל' זה מותר אבל אסור לומר שילך בקרון שקורין בל"א פאהרי"ן°או רייטי"ן

משנה ברורה

ועוד כמה גדולי רשבונים חולקין עליה ואף לענין מילה מגדד המ"א לקמן בסימן של"א לסמוך על דעה זו ועיין בא"ר שם. ודע דמה דק"ל אמירה לא"י שבות (כו) הוא אפילו אם אומר לא"י שיאמר לא"י אחר לעשות לו מלאכה בשבת [הגאון מו"ה גרשון בעל עבודת הגרגשוני] והחות יאיר בסימן נ"ג מגדד (כז) להקל בזה וכ"ש בדבר שאינו אלא משום שבות ועיין בספר החיים שכתב דבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המקילין ועיין לעיל בסה שכתבתי ס"ק י"א דשייך גם כן הכא: ז (כה) ודוקא שעדיין וכו'. דהא בעי למידע כמה צריך ליתן להם והו"ל חשבונות שצריכין (כח) ואסור מטעם ודבר דבר וכו"ל בריש הסימן: (כו) אצלו. ואפילו (כט) אם אח"כ נתברר לו ע"פ חשבונו שאין מגיע להם ממנו כלום מ"מ כיון דמתחלה לא נודע לו דבר זה והיה נצרך לחשבון לכך יש בו איסורא אבל אם גם מתחלה היה יודע שאין מגיע להם ממנו כלום הוי חשבונות של מה בכך ושרי (ל) ואם החשבונות האלו יש בהן צורך לחבירו ואושב החשבונות האלו לצרכו אסור: (כז) מותר. כתב הרמב"ם חשבונות שאין בהם צורך מותר לחשבן כילד כמה שאין תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דינרין הוצאנו בחתונת בנינו כך וכך חיילותיו של מלך וכיוצא באלו שהן שיחה בטלה שאין בהן צורך כלל עכ"ד ופי' המגיד משנה דרמז לנו שיש למנוע מזה מלד שיחה בטלה שאין שיחה בטלה רצוי לירלאי חטא וגם בביאורי רש"ל כתב שאפילו בחול אינו יפה כ"כ לת"ח דהוי כמושב לגיס ומבטל בהן לימודו [ג"ר]: ז (כח) לחבירו. והה"ה (לא) לא"י: (כט) אע"פ שמתוך כך וכו'. כיון שאינו מפרש בהדיא רק בדרך רמז (לב) לצורך מו"ש הו"ל רק בכלל הרהור דמבואר לעיל בסימן ש"ו ס"ח דשרי ולא יאמר לו היה נכון עמי לזהו (לג) דבור ממש: ח (ל) יכול לומר. דהנה מבואר בריש הסימן דדבר שאסור לעשות בשבת אסור לומר שיעשה זאת למחר וקאמר הכא דאף דבשבת אסור לילך מחוץ לתחום מ"מ מותר לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון דעל עצם הליכה אין איסור אלא שמתוסר בורגנין (לד) מיהו אסור לומר אני רוכב למחר או שילך בקרון שקורין בל"א פאהרי"ן° כיון דדבורו הוא דבר האסור בעצם ואין מועיל עצה לזה רק יאמר אני הולך למחר: (לא) בורגנין. פי' סוכות של שומרים שבי"ז יוכל לילך בשבת אף כמה מילין אם הם מובלעים זה לזה בתוך שבעים אמה וד' טפחים כמבואר בסימן של"ח: (לב) וכן כל כיו"ב וכו'. כגון שיאמר לחבירו שיביא לו למחר מחוץ לתחום פירות שנתלשו מבבר שאין עליהם איסור מוקצה אף דל"א להביאם היום מטעם איסור תחומין ומשום איסור רשויות אפ"ה מותר לומר (לה) כיון שיש בו לד היתר דאלו היה מחילות היה יכול להביאם: (לג) שיעשנו למחר. ולעשותו היום (לו) אסור אפילו לא"י לומר ואפילו בדיעבד אם הביא מחוץ לתחום אסור להשתמש מהם וכדלקמן בסימן שכ"ה ס"מ: (לד) חוץ לתחום פירות מוקצים. כתבו (לז) האחרונים דלאו דוקא בסוף התחום אלא ה"ה בתוך התחום כיון דל"א להביאם משום איסור מוקצה אלא דמשום קיפא נקט הכי דלהחשיך אינו אסור אלא בסוף התחום וכדלקמן בס"ט: (לה) לילך שם להביאם. היינו אלו הפירות שהם מוקצים אבל פירות שאינם מוקצים (לח) כיון שמותר לומר לחבירו שיביאם לו למחר השבת מותר גמי להחשיך בשבילם [גמרא]: (לו) וכן לא יאמר וכו'. קאי (לט) על מה שכתב בתחלה דאסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר וקמ"ל דלא נימא דדוקא כשמדבר עם חבירו ומתיעץ עמו הוא דאסור כיון שיש לו צורך בדבורו אבל לדבר בינו לבין עצמו שאין לו צורך בכך שרי קמ"ל כיון דהוא דבר האסור לעשות בשבת אף כשמדבר בינו

מתרגם: °לנסוע או לרכוב

שער הציון

(כו) בה"ע: (כז) ואין רשיה לזה ממה שאסרו לומר לא"י לשכור לו פועלים ע"ש שמאריך בזה: (כח) רש"י כתובות ה': (כט) ט"ז וש"א: (ל) ט"ז וכן הסכים הט"ש דלא כפ"ר: (לא) אחרונים: (לב) דרמז לצורך שבת גופא שעשה הפ"י מבואר לקמן בסכ"ב בהג"ה דאסור: (לג) ב"י: (לד) ט"ו, ומ"א וש"א: (לה) גמרא: (לו) מ"א וש"א: (לז) מ"א וט"ז וא"ר ומו"ש דלא כב"ח: (לח) עיין בא"ש שכתב טעם זה: (לט) ולענ"ד שבשגגה נרשם ההג"ה הכא

(הרא"ש פ' השואל וע"ל ריש הסימן) אבל יכול להחשיך בסוף התחום כדי למהר לילך שם לשמרם (לז) שאפילו היום היה יכול לשמרם אם הם היו בתוך התחום ואם לא כוון להחשיך אלא לשמרם יכול (לח) אף להביאם: **ט** [ח]מותר להחשיך (לט) לתלוש פירות ועשבים מגנתו וחורבתו שבתוך התחום ולא אסרו להחשיך אלא בסוף התחום (מ) משום (יג) דמינכרא מילתא: **י** [א]מותר לומר לחבירו (מא) שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי: **יא** [ב]השואל דבר מחבירו לא יאמר לו הלויני דמשמע * (מב) לזמן מרובה (מג) ואיכא למיחש (יד) שמא יכתוב * אלא יאמר לו השאילני [ג]ובלשון לעז שאין חילוק בין הלויני להשאילני צריך שיאמר (טו) (מד) תן לי: הגה וכשלוה בשבת ואינו רוצה להאמינו (מה) ימיח משכון אצלו אבל לא יאמר לו הילך משכון דהוי כעובדא דחול *) (נ"י בשם א"ח) כשם שאין לוין בשבת (מו) כך אין פורעין בשבת (מאסר"י סי' קט"ו[ד]): **יב** [ד]זימן אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב כמה זימן וכמה מגדים הכין להם (מז) אסור (טז) [ד] לקרותו

ת ה"ה בפ' כ"ד בשם הטוס'
א גמרא שם קנ"א
ב שם משנה קמ"ח
ג הר"ן בשם הטוס' ופמ"ג (*דין הלואת י"ט ושבת אם ניתנה ליתנה בפי' מקב"ה)
ד שם במשנה

שערי תשובה

לעיל ס"ק ל' ובסי' ש"ו ס"ק י"ט[ב] ע"ש ועיין לקמן[ג] ס"ק כ"ה: [ד] לקרותו. עיין בה"ט ועיין בש"ת שבת יעקב מ"ג סימן כ"א שכתב שעפ"י ישוב המג"א למנהג אין מיושב מה שנוהגין כן גם בפעודת הרשות וגם קשה משבת דף קמ"ט כו' ומסיק דבעה"ב אסור לקרות הקרואים מתוך הכתב אפילו לדבר מצוה כיון שאפשר בלא זה וכ"כ בתשובת הב"ח סימן קכ"ז והמנהג שהשמש קורא מתוך הכתב דעל השמש מעיקרא לא גזרו אפילו לדבר הרשות שיש

באר היטב

דאפי' דבר שיש בו היתר בשבת אסור לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת עסי' שכ"ה ס"ח וס"י דאפי' בדיעבד אסור עמ"א: (יג) דמינכרא. נ"ל פשוט דמותר להחשיך כדי לילך בלילה ודו"ק: (יד) שמא יכתוב. ובמקום שנהגו שאסתם הלואה אינה למ"ד יוס רק רשאי לתבוע לאלתר כמו במדינתנו רשאי לומר הלויני. ומשמע בגמרא דוקא יין ושמן ודבש[ד] שהוא צורך שבת שאינו צורך שבת

ביאור הלכה

אסור להניח משכון מ"א ע"ש וע"ל סי' ש"ו ס"ק ו': (טו) תן לי. ומותר ג"כ לסייס ואתן לך ט"ז: (טז) לקרותו. מה שנוהגין שהשמש קורא לפעודה מתוך הכתב אסור ב"ח ושכנה"ג וט"ז ומ"א מתירין. והלייכי"ן שמשלחין אחר השכר והיין בין שעושין מן הכתב

משנה ברורה

תשאר קושית הטופפות בשבת ק"ג ע"א ד"ה מה ע"ש: * לזמן מרובה. עיין במ"א שכתב דבמקום שנוהגין וכו' כמו שכתבתי במ"ב וק"ק דהא הגמרא מקשה דבשאלה ממי היה לנו לאסור אלא קפיד המלוה עליה ואמי למכתב ומשני דהכירא הוא במאי דמצרכינן ליה לומר השאילני דוקא וא"כ הכא לא שייך זה וכמו בלשון לעז שאסרו מטעם זה וכמו שכתב הגר"א: * אלא יאמר לו השאילני. עיין בסמ"ג שמתפפק אם אומר לו השאילני לזמן מרובה אם

בשביל השמירה: **ט** (לט) לתלוש פירות וכו'. ומיירי שאינו עומד אצל הגינה דאל"ה הרי מנכר מילתא ע"י עמידתו שרוצה לעשות בה איזה דבר במו"ש וכדלעיל בסימן ש"ו ס"א ע"ש במ"ב סק"א: (מ) משום דמינכרא מילתא. אבל בתוך התחום לא מינכרא מילתא על מה הוא מתשיך ולא דמי למש"כ סימן ש"ו ס"א דאסור לעיין בנכסיו כגון לילך בתוך שדהו וכדומה לזה לראות מה צריך לעשות למחר ואפילו אם היא בתוך התחום אסור שם (מג) דהתם מינכרא מילתא בכל גווא שהוא מתשב לעשות בה איזה פעולה כגון שהוא סמוך לזמן מריסה או לזמן קצירה או לזמן ריכוס השדה וכדומה וזה אסור (מד) משום ממלוא תפלך ולכן אסרו ג"כ בגמרא לטייל על פתח המדינה כדי לנאת משתשכה למרחץ הסמוך לה [שהיה מנהגם להעמיד המרחץ אצל שער העיר בסופה] הכל מטעם זה משא"כ בעינינו לא מינכרא מילתא (מה) אלא כשמתשיך בסוף התחום שאז נראה שמתשיך כדי לעשות אח"כ במו"ש דבר שהיה אסור לעשותו בשבת (מו) ומ"מ אינו אסור אלא כשכוונתו באמת לזה אבל אם כונתו להתשיך כדי לילך אח"כ בלילה מותר דעצם ההליכה אינו דבר איסור כדלעיל בס"ח: י (מא) שמור לי. היינו אפילו היום (מז) וקמ"ל דלא נימא דהוי כמו ששוכרו: **יא** (מב) לזמן מרובה. דקסם הלואה ל' יוס ויש לחוש שמא יכתוב המלוה הלואתו לזכרון (מח) אבל שאלה דזמנה לאלתר אין חשש שמא יכתוב. ובמקום שנוהגין שאסתם הלואה רשאי לתבוע לאלתר כמו שנוהגין במדינתנו רשאי לומר הלויני [מ"א][א]ועיין בבה"ל שאין זה ברור: (מג) ואיכא למיחש וכו'. כתב הפמ"ג בשם הרשב"א דבלשון הלואה לא מהני אפילו אם מתנה עמו שמלוהו רק לזמן מועט דלא פלוג רבנן עוד כתב הפמ"ג דאפילו אם לוה ספריס שהוא דבר מצוה ג"כ לא יאמר לשון הלואה: (מד) תן לי. ומותר (מט) ג"כ לסייס ואחזור ואתן לך: (מה) יניח משכון אצלו. ודוקא יין ושמן ודבר שהוא צורך שבת (נ) אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח עליו משכון: (מו) כך אין פורעין. היינו אפילו אם לוה ממנו כדי יין ושמן לזמן מרובה אסור לפורעם בשבת דבשם שבהלואה גזרינן שמא יכתוב (נא) כך בפרעון גזרינן שמא ימחוק הכתב מן הפנקס (נב) והמוסקפות כתבו דאם אומר בלשון חזרה ולא בלשון פריעה מותר דאינו היה הכירא ולא אתיא דבר זה לידי מחיקה. וכ"ז דוקא בדבר שהוא מאכל וצורך שבת אבל בלא"ה אסור בכל לשון [אחרונים]: **יב** (מז) אסור לקרותו. בגמרא איתא שני טעמים אחד שמא ימחוק מן האורחין ומן המגדים דהיינו שלפעמים רוצה שלא הכין להם כל צרכם ומתחרט שזימן אורחים יותר מן הראוי ומוחק מן הכתב כדי שלא יקראם השמש

שער הציון

וצ"ל אחר תיבת לאחר וכמו שבארנו: (מ) ב"ח: (מא) כן מוכח מהגמרא: (מב) רש"י: (מג) מ"א בשם הפוסקים: (מד) מ"א בשם רש"י דיש בזה עצם איסור ולא מטעם תשלא לבד: (מה) אף שהמ"א הקשה ע"ז מערובין דמוקמא שם דאפילו בפוף התחום לא מינכרא מילתא כבר תירצו הא"ר והחו"ש וגם החמד משה דלא דמי לשם והעמידו דברי השו"ע על מקומו וגם לדינא אלא גם המ"א מודה דאסור וכמו דאיתא בהדיא בגמרא אלא דמחולקים בטעם הדבר: (מו) בה"ט ופשוט ואף דברינו ירוסם נתיב י"ב מלק כ' בתחלתו משמע לכאורה היפך זה שם הוא ע"ש כדמוכח להמעיין שם: (מז) אף דבעלמא קיי"ל שמור לי ואשמור לך שומר שכר: (מח) רש"י והרי"ף והרא"ש וכן נפסק בח"מ: (מט) ט"ז וש"ך: (נ) מ"א וש"ך: (נא) תו"ש: (נב) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) ריב"ש סימן קנ"ו: ב) ה': ג) בבאה"ט: ד) ודבר:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב: במקום שנוהגין שסתם הלואה יכול לתבעו לאלתר רשאי לומר הלויני.

בשבת [ה]אפילו אם הוא כתוב ע"ג כותל (מח) גבוה הרבה משום גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות דהיינו שטרי חובות וחשבונות *) דאפילו לעיין בהם גלח קריאה אסור (הרא"ש ור"ן פ' השואל וטור) [ו]אבל אם (מט) חקק בכותל (נ) חקיקה שוקעת מותר [ז]אבל בטבלא ופנקס אפילו אם הוא חקוק אסור לקרותו: **יג** שטרי הדיוטות [ח]דהיינו (נא) שטרי חובות וחשבונות ואגרות של (נב) שאלת שלום אסור לקרותם (נג) ואפי' לעיין בהם בלא קריאה אסור: **יד** [ט]לקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה כתוב בה (נד) מותר ולא יקרא בפיו אלא יעיין בה ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום * (נה) טוב ליזהר (יז) [ה] (נו) שלא יגע בה: **טו** [י]כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של ב"א של מעשים כגון מלחמות דוד וגלית וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני אסור

*) נ"ל ואפילו ואכתב אורמין קמי דעו"ש וכן איתא ברא"ש ור"ן]

ה סס בגמרא קמ"ט ו ר' יהודה בש"ן ז הרי"ף והרא"ש סס ח בפרש"י סס וקנ"ז ט מופקות סס שכן משמע מירושלמי והמרדכי פ"ק דשבת ומק"ג וש"פ י שבת קמ"ט

באר היטב

וכן של אבר אסור כנה"ג: (יז) שלא יגע בה. ומנהג פשוט ליגע בו דרמז לכרוך ע"פ גלותיתו. וז"ל רמ"מ אם הוא תמוס או קשור אומר לאינו יהודי איני יכול לקרותו כ"ז שאינו פתוח ולא יאמר לפתחה. והמנהג כשהאינו יהודי מביא הכתב מניחה על הקרקע או על השלחן תחלה שלא יעשה ישראל המקבל גמר ההוצאה דהיינו האינו יהודי העקירה וישראל הנחה עכ"ל. וכ' הט"ז ואין זה נ"ל דבר"ה דאוריתא אמרינן דאסור מדרבנן אבל בכרמלית אין איסור בזה ע"ש

שערי תשובה

לחוש לחורבה ותקלה כעובדא דבר קמא לכך התירו לזמן מתוך הכתב שלא יטעה כן י"ל לתרץ המנהג ע"ש ועיין בשערי אפרים שער י' סעיף ל"ג ובפתחי שערים שם: [ה] שלא יגע בה. עיין בה"ט ועיין שו"ת ח"ל סימן ל"ע בסופו שכתב על מ"ש הפר"ח בי"ד סימן קי"ח דאסור אפילו ע"י אינו יהודי וכתב שאסר את המותר וגם נשא ונתן עם הפר"ח בעצמו פא"פ ולא

משנה ברורה

השמש וכן במיני מגדים ג"כ מתנחש לפעמים למעטם ועוד טעם שמא יבוא לקרות גם בשטרי הדיוטות וזה אסור כדלקמיה בסי"ג. ומה שנוהגין שהשמש קורא מתוך הכתב לסעודה (נג) יש מחמירים דגהי דלשמא ימחוק ליכא למיחש אלא כשבעל הסעודה בעצמו קורא ומטעם שכתבנו מ"מ הלא איכא למיגזר משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות אך כשהסעודה היא של מצוה יש להקל (נד) הקריאה להשמש דהוי בכלל חפצי שמים דשרי כמ"ש סימן ש"ו ס"ו וכ"ש דמותר לשמש להכריז כרוז בבהמ"ד מתוך הכתב אמנם בשערי תשובה הביא לייחס המנהג להקל להשמש לקרות מתוך הכתב[א] אפילו לסעודת הרשות דעל השמש מעיקרא לא גזרו כדי שלא יטעה ויבא לידי חורבן ותקלה כעובדא דקמא ובר קמא: (מח) גבוה הרבה. שאינו (נה) מגיע לשם למחוק: (מט) חקק בכותל. דמשום שמא ימחוק ליכא דחקיקה כיון שהיא שוקעת קשה להמחק ומשום שמא יקרא בשטרי הדיוטות נמי לא גזרינן דלא מיחלף בשטר [דאף דאם כתב בכותל גבוה אסור משום שמא יקרא התם מכתיבה לכתיבה מיחלף אבל הכא מחקיקת הכותל לא אתי לאחלופי בכתיבת השטר] אבל טבלא ופנקס שהם מטלטלים מיחלף בשטרי הדיוטות: (נ) חקיקה שוקעת. אבל בולטת אסור דגזרינן שמא ימחוק ואפילו גבוה הרבה שאינו מגיע לשם למחוק משום לא פלוג וכמ"ש סימן ער"ה. והפתקאות שטולמין הקונים שכתוב בהן מע"ש כסוס היין והשכר שלוקחין שלא כדין הוא דאסור לקרות בהן בשבת כ"כ בא"ר וגראה דאם כתב בהן רק סימנא בעלמא שרי: **יג** (נא) שטרי חובות וחשבונות. י"א משום (נו) ממלוה תפלך (נז) וי"א משום שמא ימחוק: (נב) שאלת שלום. משום (נח) דמיחלף בשטרי הדיוטות: (נג) ואפילו לעיין בהם. דא"א כשמעיין שלא יש"א ויתן בעניני השטרות [לבוש] ומיירי כשיודע מכבר מה כתיב בה וכדמוכח לקמיה: **יד** (נד) מותר. דשמא (נט) יש בה דבר שהוא צורך הגוף ואינו דומה לשטרי הדיוטות שהם רק צורך ממונו והנה אף דיש שאוסרים גם באופן זה כמבואר בב"י סמך בזה להקל באופן שלא יקרא רק יעיין בלבד (ס) דבעיון בלבד ג"כ יש מתירים בשטרי הדיוטות: (נה) טוב ליזהר וכו'. משום מוקצה שהוא ממון לתחום [דמלבד זה אין שם מוקצה עליהן אף דאינו כלי (סא) דהלא ראוי לצור ע"פ גלותיתו] אלא יפתחנו הא"י והוא יעיין בה ואף דדבר שהוא ממון לתחום קי"ל דאסור ליהנות ממנה מי שהוא בשבילו ואף הכא הלא הקריאה והעיון הנאה היא לו (סב) התם טעמו משום גזירה שמא יאמר לא"י שיבא לו ממון לתחום אבל הכא באגרת לא שייך לומר כן שאינו יודע מי ישלח לו (סג) וגם י"ל דלא חשיב הנאה כיון שאינו נהנה מגופה של מלאכה: (נו) שלא יגע בה. (סד) והאחרונים הסכימו דאין בזה משום מוקצה כלל כדקיי"ל בסימן תקט"ו דדבר הבא מתוך לתחום אין בה איסור מוקצה אפילו למי שהוא בשבילו דאסור ליהנות ממנו הואיל וראוי לישראל אחר ליהנות ממנה (סה) ואם מקפיד על אגרת להשמש בו כדרך הסוחרים המניחים אגרת המסחר במקום המונע שלא יאבדו הם מוקצים ואסור לטלטלם. כתבו האחרונים (סו) נהגו שלא לקבל האגרת מיד הא"י המביא בשבת אלא אומרים לו שיניח ע"ג

קרקע

ביאור הלכה

מותר: * טוב ליזהר שלא יגע בה. אבל הקריאה או עכ"פ העיון מותר כמבואר בב"י ורק על הנגיעה מחמיר לכתחלה דטוב ליזהר משום מוקצה ועיין בביאור הגר"א [וכן בשערי אחרונים] דמסקי דעל הנגיעה אין להחמיר דאין בזה משום מוקצה וכמו שכתבתי במ"ב אבל על עצם הקריאה או העיון מפקפק הגר"א מאד הלא נהנה מי שהוא בשבילו מתוך לתחום ואף שמייאב לבסוף דהשו"ע יסבור כהפוסקים דס"ל דעצם האיסור אשאינו ליהנות בשבת מי שהוא בשבילו אינו מטעם שלא יהנה ממלאכת שבת כ"א מטעם שלא יאמר לא"י להביא לכתחלה בשבת וזה לא שייך כאן וכמ"ש במ"ב ע"ש בהגר"א אבל נמצא לפ"ז דאין זה יהיה תלוי בנאשלי רבבי. היוצא מדבריו דעל הנגיעה אין להחמיר כלל אבל על הקריאה והעיון[ב] נכון מאד להחמיר מי

שערי תשובה

(נג) ב"ח ושיר כנסת הגדולה: (נד) מ"א וש"א ועיין בשע"ת בשם השבות יעקב ובפמ"ג דמשמע דלנעה"ב אין להקל הקריאה מן הכתב אפילו בסעודת מצוה ועיין בכנה"ג דאוסר להש"ץ לקרות מתוך הכתב המתים שמתו באותה שנה לעשות להם השכבות ולפי מה שמתרץ הפמ"ג קושית הא"ר דלא התירו בדבר מצוה רק במקום דלא שייך החשש שמא ימחוק לכאורה יש להחמיר בענין זה אף להמ"א דזה נמי שייך הגזירה שמא ימחוק לפעמים כשנשלמה שנתו וכפ' שערי אפרים מצדד קצת להקל: (נה) ואף דקי"ל כרבה בענין הטייה דאפילו גבוה הכר י' קומות שאינו מגיע לשם להטות אסור לקרוא לפניו דלא פלוג אפ"ה לא רצה השו"ע לנקוט טעם זה דשמא ימחוק ומשום לא פלוג ונקט יותר הטעם דשמא יקרא וכו' דשייך טעם זה בעצם [תו"ש]: (נו) הרא"ש בשם ר"י: (נז) רמב"ם בפכ"ג: (נח) הרא"ש: (נט) הרא"ש: (נט) מוספות וש"פ: (ס) ואף דהשו"ע סתם מתחלה להחמיר בענין הכא בגירוף שניהם יש להקל: (סא) מוספות: (סב) הגר"א וש"א: (סג) הגר"א בשם מ"א תקט"ו: (סד) מ"א והגר"א וש"א: (סה) מ"א [בשם הרא"ש] וח"א: (סו) ואף דהט"ז מפקפק בזה אין קושיא

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ג מביא טעם ההיתר לשמש לקרוא מתוך הכתב לצורך סעודת מצוה. ב) ובשו"ע הרב סעיף כ"ו פסק שמותר לקרוא בשבת אם אינו יודע מה כתוב בה.

לקרות בו (נז) בשבת: **טז** [כ]מליצות ומשלים של שיחת (יח) (נח) חולין ודברי חשק כגון ספר עמנואל וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בהם בשבת ואף בחול אסור (נט) משום מושב לצים * ועובר משום אל תפנו אל האלילים לא תפנו (ס) אל מדעתכם ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע ומי שחיברן ומי שהעתיקן (סא) וא"צ לומר המדפיסן * מחטיאים את הרבים: הגה ונראה לדקדק הא דאסור (סב) לקרות בשיחת חולין וספורי מלחמות היינו דוקא אם כתובים בלשון לעז (סג) אבל בלשון (יט) הקודש (סד) שרי (וכנ"ל מלשון שכתבו המוספות פרק כל כתבי וכן נהגו להקל בזה): **יז** [ל]אסור ללמוד בשבת ויו"ט זולת בד"ת ואפילו בספרי חכמות אסור (סה) [מ]ויש מי שמתיר [נ]ועפ"פ סברתו (סו) מותר להביט (כ) באצטרלו"ב בשבת (ולהפכה ולטלטלה כדלקמן סי' ש"מ): **יח** [פ]לשאול מן השד (סז) מה שמותר בחול מותר בשבת: **יט** (סח) סחורה הנפסדת בשבת ע"י גשמים או ד"א או אתי בידקא (פי' נחל או אגם מים) [ע]דמיא ומפסיד ממונו או שנתרועעה חבית של יין והולך

וכפירוש רש"י כ הרא"ש שם בשם ר' יונה ותוס' בשם רבינו יהודה קט"ז ל רמב"ם בפירוש המשנה בפרק שואל מ רמב"ן ורשב"א נ רשב"א ס ר"י בה"ה מהא דמנהלין ק"א ע בעל ה"ג וכן הא' הסכמת הרא"ש בפ"ב וכן הסכים הב"י כיון דאיסורא דרבנן הוא

באר היטב

וע"ל סי' רס"ו ס"ז מש"ש: (יח) חולין. ואין בכלל זה יוסיפון וספר יוחסין ודברי הימים של ר"י כהן שמהם ילמדו דברי מוסר וירא"ה וכן שבט יהודה: (יט) הקודש. ודברי חשק ועמנואל אפי' בלה"ק אסור וכל שאסור לקרות אסור לטלטל. ובעוה"ר אפי' הירא"ם קורא"ם הקורנ"ט בשבת ואין אים שם על לב. וגם מותר לטלטלו [ע' בא"ה ע"ס קל"ו] וכן אגרת שלומים לה"ק שרי לקרות מ"א וט"ז: (כ) באצטרלו"ב. הוא כלי של חוזי כוכבים. וכן לעיין בספרי הרפואות עטרת זקנים: (כא) לשאול. ז"ל רי"ו לשאול מן

ביאור הלכה

שהובא בשמו אם לא לצורך גדול דאז יש לסמוך על המקילין: * ועובר משום אל תפנו וכו'. בגמרא איתא אסור להסתכל בדיוקנאות וכתבו התוספות בשבת והרא"ש דדוקא בדיוקנא העשויה לשם עבודת כוכבים אבל לגוי שרי וכן משמע דעת שארי הפוסקים (א"ר) ויש מתירין גם זה [תוס' בע"ג דף נ'] וכתב המ"א דדוקא הסתכלות אסור לדידהו אבל רואה בעלמא שרי לכו"ע: * מחטיאים את הרבים. אחז"ל כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה והעונש האמור בגמרא על המתלוצץ שמזונותיו מתמעטין ויסורין באין עליו ונופל בגיהנם בודאי נאמר גם עליהן שאפילו מי ששומע ושותק אמרו שעליו נאמר זעוס ד' יפל שם וכ"ש מי שהיא לבמה

משנה ברורה

קרקע או ע"ג שלהן כי חושש שמא טרם שיעמוד לפוש יטול הישראל האגרת מידו ונמצא שהישראל יעשה גמר ההוצאה מרשות לרשות שהא"י עשה עקירה וישראל הנחה. ואם האגרת היא תחומה (סז) אומר לא"י איני יכול לקרותו כ"ז שאינו פתוח וממילא יבין הא"י ויפתחהו ולא יאמר לא"י בהדיא לפתחו אם לא לצורך גדול ועיין לקמן בסוף סימן ש"מ בבה"ל[ב]: **טו** (נז) בשבת. גזירה (סח) שמא יקרא בשטרי הדיוטות: **טז** (נח) חולין. ואין בכלל זה יוסיפון וספר יוחסין ודברי הימים של ר"י כהן ושבט יהודה שמהם ילמדו דברי מוסר וירא"ה וע"כ אפילו כתובים בלעז שרי:

(נט) משום מושב לצים. וכ"ש ההולך לטרטיאות וקרקסיאות [והם מיני שחוק כדאיתא בעבודת כוכבים דף י"ח] ושאר מיני תחבולות וגם בפורים אין מותר רק השחוק שעושים זכר לאחשורוש [מ"א] ובעו"ה כיום נעשה דבר זה כהפקר אבל איזה אנשים ילך לבית טרטיאות והכתוב לוח ואומר אל תשמח ישראל אל גיל וכו' וגם איכא בזה משום מגרי יה"ר בנפשם ואחז"ל כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר וגו' ויסורין באין עליו שנאמר ואתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם [ע"ש בגמרא עוד]: (ס) אל מדעתכם. אל אשר אתם עושים מדעת לבבכם [רש"י ע"ש]: (סא) וא"צ ל המדפיסן. וכן מוכרי ספרים הסומרים בעניים כאלו וממליצין אותם לקונים לקרות בהם הם בכלל זה ועיין בספר ממנה חיים בתשובה מ' שהאריך בענין זה מאד ואחז"ל גדול המחטיא לאדם יותר מן ההורגו שההורגו הוא רק בעוה"ז והמחטיאו הוא גם בעוה"ב: (סב) לקרות בשיחת חולין וכו'. ובדברי חשק שהוא מגרה יה"ר לבו"ע אסור (סג) אפילו בלה"ק וכל שאסור לקרותו אסור אפילו לטלטלו [ע"ז]: (סג) אבל בלשון הקודש וכו'. דהלשון בעצמו יש בו קדושה ולומד ממנו ד"ת ולפ"ז גם אגרת שלוש הכתובה בלה"ק שרי לקרות דיש ללמוד ממנו הלשון וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה אך שטרי חובות ומשכנות גם לחרמ"א אסור אפילו בלה"ק [פמ"ג]. וגם מותר לטלטלו אע"פ שכתוב בלשון לעז (ע) דיכול ללמוד ממנו דיני גט. ולענין קריאת נייטונג"ן בשבת אף שבתשובת שבות יעקב מקיל בזה הרבה אחרונים אוסרין (עא) מפני שיש בהם ידיעה מעניני משא ומתן: (סד) שרי. אבל האגודה והט"ז והב"ח ועוד (עב) הרבה אחרונים חולקין ע"ז ואוסרין וכן הוא ג"כ דעת הגר"א ולפ"ז גם באגרת שלוש אין נ"מ בין לשון לעז ובין לשה"ק: יז (סה) ויש מי שמתיר. וכן (עג) נוהגין להקל וכתב בא"ר דירא שמים ראוי להחמיר בזה כי הרמב"ם והר"ן אוסרים: (סו) מותר להביט באצטרלו"ב. הוא כלי של המוזיס בכוכבים (עד) דמה לי להבין התכמה מן הספר או מן הכלי: יח (סז) מה שמותר וכו'. ר"ל דיש דברים (עה) שאסורים אף בחול מפני שהם בכלל כשוף ויש דברים שאסורים מפני הסכנה לדעת ר' יוסי כדאיתא בגמרא וע"כ אמר דדברים המותרים בחול מותר אף בשבת ועיין במ"א ושארי אחרונים שהסכימו דדוקא משוס רפואה שרי אבל בלא"ה אסור (עו) משוס ממונא חפלך: יט (סח) סחורה הנפסדת וכו'. ומסיים ע"ז דיכול לקרות לא"י והיינו אפילו אם יצטרך זה לעשות מלאכה דאוריתא כגון להוליא מרה"י לר"ה וכה"ג דאלו טלטול מוקצה בעלמא או מרה"י לכרמלית אפילו לצוות לא"י בהדיא שיעשה זה ג"כ מותר לפי המבואר לעיל בס"ה

מתרגם: [כ]כתבי עת

שער הציון

דהרבה רשאים קורין דגם בזה"ז יש ר"ה וטוב לצאת ידי הכל: (סז) אגודה הובא במ"א ולצורך גדול יש לסמוך אמה שכתוב בשע"ת בשם א"ר וס"ל: (סח) רש"י: (סט) אחרונים: (ע) מ"א בשם ד"מ ועיין בפמ"ג דאם מקפיד לצור ע"פ לוחות משמע מניה דאסור לטלטל: (עא) תשובות יעב"ץ והובא בשע"ת סימן ש"ו" וכ"כ בספר זר ישראל בשם שלחן עלי שטים וכלכלת שבת ויקוד יוסף שכולם מתמירין ואוסרין לקרות: (עב) השל"ה והמי"ט והבאר שבע והמאיר הא"ר: (עג) לבוש ושלחן עלי שטים והגר"ז: (עד) מ' רשב"א: (עה) כגון ע"י מעשה וכדאיתא ביו"ד סי' קע"ט סט"ז ע"ש: (עו) רש"י בגמרא

הגהות ותיקונים: א) סק"ג: ב) סעיף י"ג ד"ה הנייר:

לאיבוד (סט) מותר לקרות אינו יהודי אע"פ שודאי יודע שהאינו יהודי יציל הממון. (ולכסות סמוכה לו פירות לו ד"ל מפני הגשמים ע"ל סי' של"ח סעיף ז') וכן מותר לומר לאינו יהודי (ע) כל המציל אינו מפסיד כמו בדליקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד (כב) (עא) [פ]ויש מי שאומר שלא התירו אלא בדליקה דוקא (וע"ל סי' של"ד): **כ** [צ]ישראל שאמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת מותר לו ליהנות בה לערב (עב) בכדי (כג) שיעשו: **כא** [ו] (עג) [ק]אסור לומר לאינו יהודי (עד) בשבת * הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך ואפילו אין מזונותיו עליו: הגה אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הגהות מרדכי פ"ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה): **כב** [ר]כל שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה כגון לומר לאינו יהודי [ש]להדליק לו נר בין השמשות [ת]או (עה) אם היה טרוד והוצרך לעשר בין השמשות *): הגה כל דבר שאסור לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת (עו) אסור (כד) לרמוז לו לעשותו אבל מותר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (א"ז). אינם יהודים המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והאינו יהודי נותנו לשם ומודדים ומוציאים ש

מת בפר' ז"ז ועוד לקמן בפר' ש"ל דין היתר נדרים והיתר מרמי הקהל בפר' שמ"ל ודיני פיאה גדולה בפר' שכ"ב ודין לומר מלא לי כלי זה בפר' שכ"ג)

באר היטב

השב משוס רפואה וכו'. והרב"י דילג משוס רפואה ונתן מכשול מ"ל: (כב) ויש מי שאומר וכו'. והמיקל לא הפסיד מ"ל: (כג) שיעשו. ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כמ"ש סי' שכ"ה סי"ד וס"ס תרס"ד: (כד) לרמוז. וה"ה שאסור לומר לו דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה פסקי רקנ"ט סי' נ"ט. וא"כ אסור לומר לאינו יהודי שיקנה חוטמו כדי שיבין שיעשה אחר השבת מותר כמ"ש ס"ז אבל כשעושה בשבת אסור דהא אפי' אינו יהודי עשה מלאכה בעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו כמ"ש סי' שכ"ה כ"ש לרמוז לו דלא כהב"מ. ועמ"ש סי"ד בשם רמ"מ דהתם אין אומר שוב לאינו יהודי רק שא"ל שאינו יכול לקרותו עכ"ל מ"ל. והיד אהרן פסק כהב"ח וכתב דהא הסרת הפחם אינו אלא איסורא דרבנן אפי' לישראל עצמו א"כ מותר לרמוז לאינו יהודי שיקיר הפחם כגון שיאמר לו שיקנה חוטמו וזה יבין ויסיר הפחם. וכ"כ הכנה"ג שרבו מהרימ"ט לפעמים היה צריך לרמות איזה דבר בספר והנר לא היה מאיר יפה היה אומר הנר אינו מאיר והיתה השפחה מבינה

שערי תשובה

מלא מעצה ועיין בשאילת יעב"ץ סימן ק"מ שהתיר לפתוח אגרת חתומה וכך קיבל מאביו הגאון ז"ל וכ"כ בא"ר להתיר וכתב דמהרי"ל מתיר בהלכות יו"ט אפילו ע"י ישראל ע"ש ועיין בהר הכרמל סימן נ' ולדינא פוק חזי מה עמא דבר ע"י אינו יהודי מתירין ולישראל אסור ומכ"ש אם הוא חותם שיש עליו אותיות בכתב אשורית: [ו] אסור לומר כו'. ועיין בשו"ת כ"ח החדשות סימן ב' ברופאים ההולכים לחולה אינו יהודי אם אינו עושה בית לעשות פיקטוזין באצבעו או לשון וכיוצא רק מלוהו לעשות בעצמו שמן ומרקחת או סעלבא מותר אך דוקא אם מצוהו לעשות בשלו אבל אם הישראל צריך ליתן לו ימכור לו קודם שבת במכירה גמורה השמן כו' ואח"כ יצוה לעשות לעצמו או ע"י עבדו ע"ש. ועיין בק"א שם שכ"כ בשם הריטב"א בשם הרמב"ן:

משנה ברורה

בס"ה אם יש בזה הפסד גדול: (סט) מותר לקרות וכו' וכן מותר. דמתוך (עז) שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אפילו באופנים אלו אתי להגיל בעצמו ולעשות מלאכה דאורייתא: (ע) כל המציל וכו'. ולומר לו (עא) בלשון טוכא אם תגיל לא תפסיד אסור [א"ר שהביא זה מש"ג וכן משמע ביו"ד רכ"ח ס"ח]: (עא) ויש מי שאומר וכו'. והמיקל (עב) לא הפסיד וכן פתח המחבר לקמן בסי' של"ד סכ"ו (פ) ולקרות לא"י להראות לו ולא לומר לו לכו"ע שרי: **כ** (עב) בכדי שיעשו. ולא קודם (פא) כדי שלא יבוא לומר לא"י לעשות מלאכה בשבת ואם היה בפרהסיא שידעו בו רבים שנעשה בשביל ישראל אסור לעולם אפילו עשה הא"י מעצמו בשבילו [מ"א בשם הרמב"ם] וכדלקמן בסימן שכ"ה סי"ד וע"ש מה שכתבנו דעת הט"ז בשם הר"ן בענין זה: **כא** (עג) אסור לומר לא"י וכו'. דסיון (פב) שאומר דבר שאומר לא"י לעשות בשביל עצמו הוא אינו יכול בעצמו לעשות הוא בכלל אמירה לא"י שבות ואסור (פג) אף על פי שאינו מתהנה הישראל כלל במלאכה זו ואעפ"כ מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו כגון שיאמר לו קח בשר שלך ובשל אותו לצרכך וכה"ג (פד) דסיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל והא"י עושה אותה ג"כ רק בשביל עצמו לא גזרו עליו איסור דאמירה לא"י: (עד) בשבת. עיין בא"ר שהוכיח מתוספות והרא"ש דאף בע"ש אסור ליתן לא"י ולומר לו שיבשל בשבת לעצמו: **כב** (עה) אם היה טרוד. עיין לקמן בסימן שמ"ב במ"ב: (עו) אסור לרמוז וכו'. דגם זה הוא בכלל אמירה לא"י כיון שע"י רמיזתו עושה בשבת (פה) וה"ה שאסור לומר לו בשבת איזה דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה (פו) וע"כ אסור לומר לא"י שיקנה חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר (פז) אך כשאומר הרמיזה לא"י שלא בלשון צוי כגון שאומר (פח) הנר אינו מאיר יפה או אינו יכול לקרות לאור הנר הזה שיש בו פחם ושומע הא"י ומתקנו שרי דאין זה בכלל אמירה ואין לאסור מטעם שנהנה ממלאכה שעשה הא"י

שער הציון

פ הרשב"א בחידושי ומב"ג ותרומה צ הרמב"ם בפ"י ק הרא"ש בפ"י דב"מ ר טור בסימן שמ"ב מהא דעיוזין נ"ב והרמב"ם בפ"ו מהלכות עיוזין ש שם בשם ר"י ת שם בהרמב"ם *) (דין חלינת הבהמה ע"י אינו יהודי בפ' ש"ה דין אמירה לאינו יהודי בשביל

סנהדרין ק"מ: (עז) רש"י כתובות ע' ע"ב: (עח) ומה שכתב הא"ר דבדליקה מותר לומר אם תכבה בלשון נוכח לענ"ד הלא הגמרא בכתובות ע' ע"ב משוה דין דליקה ונדר בהדי הדדי ונדר מבואר ביו"ד דאסור בלשון נוכח ע"ש: (עט) לבוש ומ"א וש"א: (פ) עו"ש וא"ר: (פא) הגר"א: (פב) חוס' ב"מ ל' ד"ה אסוש: (פג) מסקנת הש"ך ביו"ד סי' רל"ז סק"ד בכמה לשונות ע"ש וכ"כ הגר"א בסימן זה והמ"א נדחק רק לפברת הגמ"ר אבל לדינא פשוט דהאמת כמסקנת הש"ך והגר"א: (פד) כ"מ בג"א פרק השוכר את הפועלים והביאו הש"ך שם והגר"א בסימן זה וכן כתב הא"ר בשם מ"ב: (פה) מ"א בשם רקנט"י: (פו) מ"א וא"ר בס"ג[א] ומאמר מרדכי ותמו דאית הב"ח והט"ז שמקילין בזה וכ"כ הח"א: (פז) מ"א: (פח) כנה"ג בשם מהרמ"ט:

הגהות ותיקונים: א) בס"ז:

מי שמתיר משום דאינו יהודי (עז) במלאכת (כה) עצמו עושק ואינו של ישראל (עח) עד אחר המדידה ושיחשוב עמו אח"כ וכן מ"י העושים גמיות בשבת והישראל (עט) רואה ויקנה אותם ממנו דמ"מ הא"י אדעתא דנפשיה קעביד ואע"פ שהישראל עומד (כו) [ז] בעדר מודש או מדשים (פ) ואדעתא למכרם לישראל קא עביד שרי:

שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת.[1] ובו נ"ב סעיפים:

א (א) [א]כל הכלים נטלים בשבת * חוץ ממוקצה מחמת (ב) חסרון כיס כגון [ב]סכין של שחיטה [ג]או של מילה ואיזמל של ספרים וסכין של סופרים שמתקנים בהם (ג) הקולמוסים כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר אסור לטלטלו בשבת [ד]ואפילו לצורך מקומו או (ד) לצורך גופו: הגה ואפי' תחומים נגדן עם שאר סכינים אסור (ה) (ה) לטלטלו (מהרי"ל) וה"ה לקורנס של בשמים

א שבת שם קכ"ד[א] משנה וגמרא
ב לפי' תוספות שם
ג הרא"ש שם
ד הרא"ש בתשובה וכ"ש מדברי הטור ורמב"ם בפ' כ"ה

שערי תשובה

[ז] בעדר. עיין בה"ט ובנו"ב מ"מ[ב] כתב השוכרים שוורא"ג וקונים גם הגמיות הנעשים בשבת מותר גם מחמת איסור גמיות אעפ"י שהאינו יהודי נותן הקיבה תוך האגב בשבת אין[ג] הישראל עושה כלום ומ"מ[ד] אלו השוכרים שדעתם לקנות הגמיות הם מדאיים קיבה משלהם וכיון שכבר יש לישראל חלק קצת בגמיות אין קפידא מחמת איסור גמיות אינו יהודי אעפ"י שהאינו יהודי מעשים אותה. ועי' בפר"ח יו"ד סי' קט"ו וע"ל סי' רמ"ג[ה] בשם גו"ר:

באר היטב

וחותכת ראש הפתילה ע"ש: (כה) עצמו. אינו יהודי שהגיא חפציו בשבת לבית ישראל אפי' האסורים בטלטול שרי לומר לו לפנותו לאיזה מקום שירצה ואין כאן שבות דשבות כיון שהם ביד האינו יהודי. ואם התנואה של ישראל אסור לומר לאינו יהודי לפנות וה"ה בכל דבר המוקצה דה"ל שבות דשבות עמ"א. אינו יהודי תפוס אצל השופט שהיה חייב ליהודי יוכל לומר להשופט שיקבל ערבות מהאינו יהודי ויניח התפוס אצל לא יאמר לו שיכתוב בערכאות דרשות מהר"ם עיין סי' שכ"ה ס"ג: (כו) בעדר. ואפי' אם האינו יהודי אינו עושה הגמיות כ"א בשבת אם הישראל מקבלם בחובו ואם לא יקבלם יפסיד חובו שרי כמ"ש רמ"ד ס"ו כ"ש כאן ס"ג מ"א: (א) לטלטלו. פי' אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו דה"א הואיל ותחוב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל דאסור אבל

ביאור הלכה

* חוץ ממוקצה מחמת ח"כ וכו'. בגמרא תניא עוד כמה דברים שהוא ג"כ בכלל זה כגון סיכי זיירי ומזורי [הם כלי אורגין] ומסר הגדול [הוא מגירה גדולה שקוצין בה קורות] ואתד של מחרשה והעתיקם הרי"ף דהו"ל שבות דשבות ואין מותר כ"א לצורך מצוה או קצת חולי וכו"ל בס"ה [מ"א והטו"ז לקמן בסימן ש"ח סק"ז חולק ע"ז ודעת הא"ר בהמ"א ועיין בסמ"ג מה שכתב תודות זה ובמה שכתבנו בסימן רע"ט ס"ד בהג"ה במ"ב]: (עח) עד אחר המדידה ושיחשוב וכו'. ר"ל קודם המדידה (פט) והחשבון אינם שלו. א"י שהגיא חפציו בשבת לבית ישראל אפילו הם אסורים בטלטול כיון שבגיא לישראל ביד א"י אבל אם לא יומר לו לפנותן לאיזה מקום שירצה [מ"א בשם המ"מ]: (עט) רואה ויקנה וכו'. ר"ל דאע"פ שהישראל עומד בעת עשיית הגמיות ובעת תלינת האגב (ל) כדי שיוכל אח"כ לקנותם ממנו אפ"ה שרי דבעת העשייה הא"י אדעתיה דנפשיה קעביד: (פ) ואדעתא למכרם וכו'. ואפילו (לא) אם הא"י אינו עושה הגמיות כ"א בשבת אם הישראל מקבלם בחובו ואם לא יקבלם יפסיד חובו שרי דבעת העשייה עדיין הם שלו:

הנה קודם שנגמר סימן זה אקדים פתיחה קטנה. הנה איסור טלטול מוקצה שגדרו חז"ל כתב הרמב"ם בפ"ב כ"ד וז"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו בגיאים ולו שלא יהא הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיתת השבת כשיתת החול שנאמר ודבר דבר ק"ו שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעייניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפניה לפנה או מבית לבית או להגיע אבנים וכיוצא בהם שהרי הוא בטל ויושב בביתו וינקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטלה טעם שנאמר בתורה למען ינוח ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומנויות אלא בטלים כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים ממצא שלא שבת שבתה הגיכרת לפיכך שבתה בדברים אלו היא שבתה השוה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר עכ"ל. והראב"ד נתן טעם שהוא גדר להולאה שאם נתיר לטלטל כל דבר יבוא עי"ז גם להוציא מרה"י לר"ה. ודע דמכאן עד ס"ס שי"ב נתבאר ד' חלקים של מוקצה. חלק אחד מוקצה מחמת חסרון כיס דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגום ולא יתקלקל. חלק ב' דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים וקנים ומעות ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובע"ח וגרוגרות וגמוקים שמונחים במקום שמתיבשים וכל כיוצא בזה דלא חזי ומקרי מוקצה מחמת גופו. חלק ג' כלי שמלאכתו לאיסור בסעיף ג'. חלק ד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר מוקצה ואפילו הוסרו בשבת כיון שהיה עליו בין השמשות מגו דאתקלאי לבית"ש אתקלאי לכולי יומא [ויש עוד ב' חלקים מוקצה אחד דבר שהיה בין השמשות מחובר או מחוסר לידה וזה יתבאר בהלכות יו"ט. שנית מוקצה מחמת מצוה כגון עצי סוכה ונויה ויתבאר אי"ה בהלכות סוכה]

ובאור דיניה אלו מכאן עד סוף סימן שי"ב כ"כ הב"י ולכן המעיין בסימנים אלו יבין כל דין איזה חלק מוקצה הוא:

א (א) כל הכלים וכו'. ר"ל אפילו כלי שמלאכתו לאיסור ניטל עכ"פ לצורך גופו או מקומו וכדלקמן בס"ג: (ב) חסרון כיס. ר"ל שמחמת [א]שלא לטלטלם ומקצה אותם מדעתו: (ג) הקולמוסים. וה"ה שאר דברים שמקפיד עליהם שלא להשתמש בהם תשמיש אחר כדי שלא יתקלקלו (ד) כגון מגרה גדולה שמנסרין בה את הקורות או סכין של רצענים או נייר חלק שעומד[ב] לכתיבה כמו שכתבו הפוסקים וכל כה"ג: (ד) לצורך גופו. דהיינו שצריך לגוף הדבר למלאכה אחרת של היתר: (ה) לטלטלו. פי' (ב) אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו דהו"א הואיל והוא תחוב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל דאסור אבל הנדן עם הסכינים שרי לטלטל אף שהוא ג"כ בתוכו דהא נעשית בסים לאיסור ולהיתר (ג) ומותר[ג] לנער ג"כ את הסכין הזה מתוכו ואם

שער הציון

(פט) ולכך לא מחזי כקונה קנין בשבת ובנ"י איתא בהגיא עד אחר שיתשוב עמו: (ל) עיין ש"ך יו"ד סוף סימן קט"ו דמולק על רמ"א שם דמתיר כה"ג הגמיות לאכלן אך המנהג יעקב מבסים עם הרמ"א וכן בנו"ב מ"מ[ב] והגיא בחכמת אדם כלל ס"ז: (לא) מ"א בשם הש"ג: (א) גמרא: (ב) מ"א: (ג) בפי' ש"י:

הגהות ותיקונים: א) קכ"ג: ב) סי' ל"ז: ג) ואין: ד) מ"מ: ה) רמ"ד ס"ק ו':

הארות והערות: 1) עיין סימן תק"א מ"ב סקכ"ג ושעה"צ אות ל"א, ובסימן תק"ח סק"ח, לענין שימוש והנאה במוקצה: 2) עיין סימן ש"ט ס"ג וסימן ש"י ס"ח, ובשו"ע הרב כאן סעיף ה' דאם אפשר לנער הסכין שלא יפסד צריך לנערה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב "והוא מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם" וכלשון השו"ע, משמע דאף שאינו מקפיד שלא לטלטלו כיון שמקפיד שלא להשתמש בהם. עיין בשה"צ סימן ש"י ס"ק י"ט. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ו' הוסיף בו עוד טעם והוא דכיון שמקפיד עליו שלא להשתמש בו אין עליו תורת כלי כלל.

(ו) שמקפידים עליו שלא יתלכלך: הגה והיה כלים המיוחדים לסחורה (ג) (ז) ומקפיד עליהם (ב״י בשם מיימוני פ״ה והמגיד פכ״ז[8]): ב [a]כל כלי אפי׳ הוא גדול (ג) (ח) וכבד הרבה לא נתבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו (ט) ולא מפני כבדו: ג * [1]כלי (י) שמלאכתו (ד)[1]לאיסור מותר לטלטלו (ומש (ה) (יא) נשתמש לאיסור בגין השמשות כגון גר שהולך ע״ל סי׳ רע״ט) (יב) בין לצורך גופו כגון [1]קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים * קורדום לחתוך בו דבלה בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם [b]ומותר לו ליטול משם (יג) ולהניחו באיזה מקום (ו) [ח] שירצה [c]אבל מחמה (ז) לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא (יד) שישבר (טו) או יגנב שם (טז) אסור: הגה כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו (יז) אבל בנגיעה בעלמא שאינו מגדנדו שרי ולכן מותר ליגע במנורה שבנית הכנסת שנרות דולקות עליו (יח) או בתנור שדולק בו אש וכן מותר (יט) ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה (מרדכי פ׳ כל הכלים ורש״ בילה ורמ״ו ירושה מי״ג והמגיד פכ״ה ות״ה סי׳ ס״ז

ה עירובין ק״נ ו שבת קכ״ד בשבה כדמפרש לה רבא ז שם במשנה כדמפרש לה רבי מאיר ח״ר יוחנן קכ״ג ח הרב המגיד בפכ״ה בשם המפרשים ט שבת

באר היטב

הנדן מהסכינים שרי לטלטלו דהא נעשה בשים לאיסור ולהיתר עסקי׳ ש״י: (ב) ומקפיד. אבל אם אינו מקפיד עליו שרי עסי׳ ש״י ס״ב: (ג) וכבד. וה״ה אבן גדולה או קורה גדולה אם יש תורת כלי עליה מותר רמב״ם: (ד) לאיסור. כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת: (ה) נשתמש. פירוש שהיה מונח עליו דבר האסור דנעשה בשים לדבר האסור אבל אם עשה מלאכה בקורנס בשיטה דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו: (ו) שירצה. דכיון שהוא בידו רשאי לטלטלו יותר. וע״ל דאפי׳ שבת מלטלטלו יותר מ״א. איתא בשבת דף קכ״ז שמותר לטלטל מוקצה בדרגליו דרך הילוכו מ״ח: (ז) לצל. ואם חושב עליו לתשמיש מותר לטלטלו אפי׳ עיקר כוונתו מחמה לצל ירושלמי פ״ה

שערי תשובה

[ח] שירצה. עיין בהה״ע[7] סימן רס״ו שדעתו דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שמותרת כלי עליו ורשאי עכ״פ לטלטלו לצורך מקומו לכן כשבאו לידו יכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה אבל במוקצה גמור אפילו בא לידו מע״ש

משנה ברורה

הסכין הזה חשוב יותר מסכינים דהתירא אסור אז לטלטל הנדן כלל עיין סוף סי׳ ש״י: (ו) שמקפידים עליו. ואם הוא אינו מקפיד לא הוי לדידיה מוקצה מחמת חסרון כיס [מ״א]: (ז) ומקפיד עליהם. שלא להשתמש בהם כדי שלא יתקלקלו (ד)[a]אבל אם אינו מקפיד עליהם אף שהם מיוחדים לסחורה (ה) ונתנם בחוצר ג״כ שרי לטלטל: ב (ח) וכבד הרבה. וה״ה (ו) אבן גדולה וקורה גדולה אם יש תורת כלי עליה (ז) דהיינו שמיוחדים לתשמישי שרי לטלטלן (ח) וכלי מותר אפילו אינו רגיל לטלטלה בימות החול מ״מ לא אמרינן דמפני כבדותה הוא קובע לה מקום ומקלה אותה מדעתו מלטלטלה. ונראה דאם בימות החול (ט) הוא זהיר[b] להניעה ממקומה כדי שלא תפסד ותתקלקל (י) ממילא הוא בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלה: (ט) ולא מפני כבדו. ואפילו אם הוא משוי של כמה בני אדם [עירובין ק״נ]: ג (י) שמלאכתו לאיסור. כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת (יא) ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג״כ בכלל זה: (יא) נשתמש. פי׳ שהיה מונח עליו בין השמשות דבר איסור וכדמסיים כגון גר שהולך לנעשה בו בשים לדבר האסור (יב) אבל אם עשה מלאכה בקורנס בשיטה דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו: (יב) בין לצורך גופו. ומיירי (יג) שאין לו כלי היתר לתשמיש זה דאל״ה אין לו להשתמש בכלי זה: (יג) ולהניחו באיזה מקום. דכיון שהוא בידו שנטלה לצורך גופה או מקומה רשאי לטלטלה יותר וכתב המ״א דה״ה אם שכח ונטלה בידו (יד) רשאי לטלטלה יותר[2] אף שהנטילה היה שלא לצורך גופה ומקומה ועיין (טו) באחרונים שהכריעו דהאי היתרא לא שייך אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו כגון מעות וחבנים וכיוצא בהן ובביאור הגר״א בעיל סימן רס״ו סי״ב חולק על המ״א וס״ל דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל בראשות וכן משמע בר״ן ריש פלה ע״ש ועיין לקמן סימן של״ח ס״ה במ״ב[3] לענין אחזמל ע״ש ס״ח דטלטול* מוקצה בגופו אפילו לצורך דבר המוקצה מותר דזה לא נקרא טלטול כלל (טז) ולפ״ז אם מונח איזה דבר מוקצה על המדף מותר לחפוץ בדרגליו כדי שלא יצוה להפסד: (יד) שישבר. דהיינו שיתבקע בחמה: (טו) או יגנב שם. דהוא דומיא דמחמה לצל.[3] וע״י א״י ל״ל דשרי בכל זה [פמ״ג]: (טז) אסור. ואם חושב עליו גם לתשמיש (יז) מותר לטלטל אפילו עיקר כוונתו מחמה לצל: (יז) אבל בנגיעה בעלמא וכו׳. עיין בסימן ש״י ס״ו ובמ״א שם דהיכא דהנגיעה היא לצורך דבר המוקצה כגון שכופה כלי על המוקצה לשמרה צריך ליזהר שלא ליגע בה[4]והגר״א שם בביאורו פסק כהרב המגיד דנגיעה בכל גווני שרי אם לא יצוה לגדוד ע״י הנגיעה וכ״כ בדה״מ: (יח) או בתנור וכו׳. היינו אפילו בתנור המיטלטל ומותר ליגע אפילו בשעה שדולק בו האש: (יט) ליקח דבר היתר. היינו אפילו כשהדבר

שער הציון

(ד) ב״י ומ״א: (ה) כן מוכח לעיל בסימן רנ״ט במ״א סק״ד וא״ר שם ובסימן זה סעיף המ״א ולא ביאר כונתו: (ו) מ״א בשם הרמב״ם: (ז) תו״ש ופמ״ג: (ח) א״ר ופמ״ג: (ט) עיין בביאור הגר״א שכתב טעם על המחבר שפסק דלא כרש״י שם״ל בשבת קכ״ב דמפני כבדותה אדם קובע לה מקום וכ״ז שייך רק בסעיף: (י) היינו אפילו בגוונא דלא הוי פסיק רישא שתתקלקל ע״י הטלטול: (יא) כן מוכח בדה״ח ממה שכתב לענין קדירה ע״ש ועיין בבה״ל: (יב) כן מוכח בשבת קכ״ד ע״א בגמרא דמשני מקלות אפשר כדר״א הרי דאף שמוכנין היו לזה מע״ש דקרון ומלקון היו ומש כלי שמלאכתו להיתר הוא אפ״ה אסור כיון דשלא לצורך הוא והבלקמן וכ״ש בזה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור: (יד) ולדידיה אפילו במוקצה מחמת חסרון כיס דינא הכי וכמו שכתב בסימן של״ח לענין אחזמל מילה [פמ״ג]: (טו) אה״ע ודה״ח וש״ח: (טז) מ״א ואף דהוא כתב לבסוף דיש אוסרין מ״מ הלא בשו״ע סתם כן לקמן להקל ודלא כדעה זו וכ״פ בדה״ח: (יז) מ״א בשם הירושלמי:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל מיימוני פכ״ה והמגיד פכ״ו: ב) באהרונ״ז: ג) מלהגיעה: ד) סק״י וסק״כ: ה) צ״ל במ״א, ובסי׳ ש״י ס״ג במ״ב סקט״ו:

הערות והערות: 1) עיין סימן רע״ט ס״ו בה״ל ד״ה נר, ובסימן שי״ג ס״א בה״ל ד״ה שיהא, לענין אם רק ייחד אותו להדלקה: 2) עיין סימן תמ״ו ס״א בה״ל ד״ה שלא, משכ״ב בזה: 3) עיין לקמן סימן שט״ז מ״ב סקל״ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב דזה דווקא ״בדבר שהוא כלי ממש״ אבל דבר שאינו כלי ממש אלא שיש עליו תורת כלי מחמת שראוי להשתמש בו איזה תשמיש וכו׳ אם הכניסן לאוצר לסחורה ביטל תורת כלי שהיו עליהן ואסור לטלטלן אע״פ שאינו מקפיד כלל עליהן וכו׳ אא״כ חזר וייחדו לתשמיש לעולם, ועיין בזה בקו״א סי׳ רנ״ט סק״א. עיין לעיל סי׳ רנ״ט ס״א בבה״ל ד״ה אבל, דגם דעת המשנ״ב ככה. ב) ובשו״ע הרב סעיף י״ג מביא שיטת המג״א להתיר, ודעת החולקים ומסיים: וראוי לחוש לדבריו אא״כ במקום הפסד״ד, ועיין בקו״א סי׳ ש״א סק״י דאף שהתירו לטלטל במקום שירצה אעפ״כ אסור לעמוד לפוש וכו׳, שלזה אין גדול שיכול לעמוד כל היום. ג) ובשו״ע הרב סי׳ ש״י סעיף מביא ב׳ הדעות, ובסימן תצ״ה סעיף ט״ו סתם לחומרא. ד) ובשו״ע הרב סעיף כ״א כתב ״כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר מותר לטלטלו וכו׳, הואיל והוא מיוחד ג״כ למלאכת היתר.

ביאור הלכה

ורא״ש ובכולהו הטעם דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום: * כלי שמלאכתו לאיסור. אפילו איסורו הוא רק מדרבנן [פמ״ג] ועי״ש עוד לענין קנא״ק האל״ן בית קיבול ושן מקוע ע״י שרוף ווחנים שם אגוזים כדי לשברם האריך בזה ולבסוף לידד להקל: * קורדום לחתוך וכו׳. במשנה חשיב שם עוד מגירה לגור בה את הגמיה ועוד כמה דברים ע״ש והנה רש״י פירש שם שהוא סכין אלא פגימות ומשמע לכאורה דמגירה ממש אין חילוק בין גדולה לקטנה דבכולהו מקפיד אלא יפגמו ומיחד להו מקום והוא בכלל מסר הגדול שנזכר שם במשנה אבן מפירוש המשניות להרמב״ם משמע דמגירה קטנה הוא רק בכלל כלי שמלאכתו לאיסור וע״ע בטעם הדבר. ודע דבתב[1] הפמ״ג והעתקתיו במ״כ[2] דכלי שרוב מלאכתו לאיסור הוא ג״כ בכלל כלי שמלאכתו לאיסור והבית רואה ראיה מרשב״א לענין קדירה ע״ש ולענ״ד היה נראה דזה דוקא אם עיקרה הוא רק למלאכת איסור וגם לפעמים משתמש בה להיתר ולענין זה יש ראיה מקדירה דמשמע מרשב״א דהיא כלי שמלאכתו לאיסור דעיקרה נעשה לתבשיל אבל אם דרך הכלי להשתמש בה לשניהם ורק שלאיסור משתמשין בה יותר מגלן דמקלה דעתיה מייה דהלא עשויה למלאכת היתר

קכ"ד י סס ב הגיב המגיד לדעת הרמב"ם בסס הרשב"א בפכ"ה מ' הל"ן פרק כל הכלים מ רל"ם בתשובה ושכן נראה לראב"ן ג שבת קכ"ד במשנה וכמ"ק

וכל בו סוף דיני שבת) וכן מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מיקרי טלטול (תשובת מהרי"ו[א]): ד * [כ]כלי (כ) שמלאכתו (מ) להיתר מותר לטלטלו אפי' אינו אלא לצורך הכלי שמא ישבר או יגנב (כא) [ב]אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלה. (כב) [ל]כתבי (ט) [ג] הקודש ואוכלין מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך (י) (כג) כלל: הגה (יא) ותפלין אין לטלטלם (כד) כי אם לצורך (תרה"ד ועיין בב"י) ושופר אסור לטלטלו (כה) כי אם לצורך גופו או מקומו (הג"א סוף פרק במה מדליקין): ה [מ]יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי' מחמה לצל (כו) ע"י (יב) ככר או תינוק: ו * [נ]כל הכלים שנשברו (כז) אפי' בשבת מותר (כח) לטלטל שבריהם ובלבד שיהיו ראוים (יג) * לשום מלאכה * כגון שברי עריבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך אבל אם אינם ראוים לשום מלאכה לא: הגה ואם נשברו במקום שיכולים להזיק כגון (יד) זכוכית שנשברה על השלחן או (כט) במקום שהולכין מותר לטלטל[ו] השברים כדי לפנותן (ל) שלא יוזקו בהם (כל בו והגהות

שערי תשובה

ושכח כשהגיע שבת צריך להניחו מיד ע"ש: [ג] הקודש. עיין בה"ט וכתב בא"ר דמגילה נראה שדינה ככתבי הקודש ועיין לקמן סימן תרפ"ח שכתב

(י) כלל. וכוסות וקערות ולוחיות[ב] וסכין קטן שב"ג השלחן מותרין ג"כ אפי' שלא לצורך כלל שבת"ג: (יא) ותפלין. עי' ט"ז ומ"א דאין לטלטלם כ"א לצורך גופו ומקומו וע"ל סי' כ"ט מש"ש: (יב) ככר. וה"ה אם נתן בה דבר אחר המותר לטלטל מ"א. והט"ז כתב דאין להקל בזה ע"ש ועפ' ש"א ס"ה: (יג) לשום מלאכה. ולמ"ד נולד אסור בעי שיהא ראוי למלאכתו ראשונה. וה"ה אם אינו יהודי עושה כלי בשבת אסור לטלטלו לדעה זו עפ' תל"ה: (יד) זכוכית. ושל חרס אסור לפנותו אפי' דורס עליהן ומשברן

ביאור הלכה

דמילה: (מ) להיתר. וה"ה כשמלאכתו לאיסור ולהיתר: (ט) הקודש. ונייר חלק הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כיון דעומד לכתיבה ש"ג:

ג"כ וצ"ע: * כלי שמלאכתו להיתר. עיין במ"ב לענין קדירה ומ"מ נראה דאף כשפנוה מהתבשיל ועומדת בבית מותר לטלטלה ולסלק לצד חוץ דהוי כגרף של רעי עיין בשבת קכ"ד לענין קערה וכן משמע במתירי: * כל הכלים שנשברו וכו'. עיין בפמ"ג במ"ז סקי"ד שמלדד דזה הדין קאי אף על כליס שמלאכתן לאיסור שמותר לטלטלן לצורך גופן ומקומן דגם בזה סגי כשהם רוויין לשום מלאכה: * לשום מלאכה וכו'. כתב המ"א דלפי מה שכתב בסימן תל"ה די"א דנולד אסור בשבת בענין כשנשבר בשבת שיהא ראוי למלאכתו הראשונה דוקא כגון שברי עריבה לנוח לתוכן מקפה ושל זכוכית לנוח לתוכה שמן אבל הרבה אחרונים [הב"ח וט"ז וא"ר וחו"ש][ד] כתבו דכיון דעדיין ראוי לשום מלאכה לאו נולד הוא ובכלל מוכן הוא אך אם ח"י עשה כלי בשבת זה ודאי נולד הוא ואסור לטלטלו לדעה זו : * כגון שברי עריבה וכו'. ואז אפילו מחמה לצל מותר כללי שמלאכתו להיתר ובאינם ראוים לשום מלאכה אפילו

משנה ברורה

מוקצה תלוי וע"י לקיחת ההיתר מתנדנד מ"מ שרי דזה מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר [פמ"ג]: ד (כ) שמלאכתו להיתר. וה"ה (יח) אם היה מלאכתו לאיסור ולהיתר ג"כ לא מקצה דעתו מניה (יט) וקדרה שמלאכתה הוא לבשול ורק לפעמים משתמשין בה למים ולפירות היא בכלל כלי שמלאכתה לאיסור אם לא שיש בה מהתבשיל: (כא) אבל שלא לצורך כלל. היינו אם כל היום לא יצרכנו כלל אבל אם יצטרך לו באותו יום והוא מטלטלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו שרי [ט"ז]: (כב) כתבי הקודש. פי' כל הספרים שמותר לקרות בהן ועיין בס"ת בענין מגילה ופמ"ג מצדד כהאליהו רבה דמגילה גמי בכלל זה: (כג) כלל. וה"ה (כ) כוסות וקערות ולוחיות וסכין שב"ג השלחן דתדירין בתשמיש לא חלה עליהם תורת מוקצה כלל וכאוכלין וכתבי הקודש דמי[א] וע"כ מותרין לטלטלן אפילו שלא לצורך כלל (כא) ויש מחמירין אפילו בכליס אלו: (כד) כ"א לצורך. היינו כדי שלא יגנבו או שלא יתקלקלו בחמה וכיוצא בזה והט"ז ומ"א מחמירין וסוברין דתפלין מקרי כלי שמלאכתו לאיסור דהרי אסור להניחן בשבת וכנ"ל בסימן ל"א וע"כ אין לטלטלן כ"א בצריך לגופן [היינו כדי שישמרוהו מהמזיקין] או למקומן ומ"מ במקום הדחק[ב] יש להקל כדעה הראשונה וכמו שכתבנו בסימן ל"א בבה"ל ע"ש: (כה) כי אם וכו'. דהרי הוא מיוחד לתקיעה דהוא אסור בשבת וע"כ מקרי כלי שמלאכתו לאיסור. ולולב[ג] אסור לטלטלו (כב) אפילו לצורך גופו ומקומו דאין עליו שם כלי כלל: ה (כו) ע"י ככר או תינוק. לאו דוקא ככר הוא הדין אם נתן שאר חפץ המותר במוקה והנה דעה זו היא דעת הרא"ש אבל (כג) הרבה מהראשונים חולקין ע"ז וס"ל דלא התירו ככר ותינוק אלא למת בלבד לטלטלו על ידיהם וכדלקמן בסימן שי"א ס"א אבל לא בשאר דבר מוקצה אף שהוא כלי וכן הכריעו (כד) הרבה אחרונים וכ"ז דוקא אם יש בתוך הכלי שאר דבר שאינו מיוחד לה אבל אם מונח שם דבר המיוחד לה (כה) כמו שום במדוכה ששוחקין בה או שמונח בקדירה קצת מהתבשיל לכו"ע מותר לטלטל הכלי אגב המאכל: ו (כז) אפילו בשבת וכו'. ר"ל (כו) ולא אמרינן כיון דמאתמול כלי זו לאו להאי מלאכה קאי הו"ל נולד: (כח) לטלטל שבריהם. שברי כליס (כז) הם מתלב ב' שבמוקצה משום דכשנשברו דמי לערורות והוי מוקצה מחמת גופו אלא כיון שבאו מכלי לא בטיל שם כלי מהם כ"ז שראויים לשום דבר כגון לכסות משא"כ בערורות דלעי"פ שראויים לכסות לאו מנא הם כמבואר בסעיף שאח"ז: (כט) במקום שהולכין. בביתו או[ד] בחוב ובדלקמן בסי"ח: (ל) שלא יוזקו בהן. אבל (כח) אם הוא של חרס אסור לפנותן דאין מלוי כ"כ היזק ואע"פ שבשהוא דורס עליהן משברן מ"מ [ה]מותר לדבר שאין מתכוין הוא. ודוקא לפנותן בידיס אסור אבל מותר לדחותן ברגליו דטלטול מוקצה בגופו מותר וכדלקמן בסימן שי"א ס"ח:

שער הציון

(יח) מ"א בשם ש"ג: (יט) פמ"ג מהרשב"א: (כ) ש"ג וש"א ואף דבאחרונים מוחכר סכין קטן שעל השלחן ל"ד הוא ולישנא דגמרא נקטו ועיין בדש"י שם דהטעם משום דהני תדירין בתשמיש לגבי לחם ובשר ואוכלין שמותכין בו א"כ שייך זה בכל סכין ולא נקט הגמרא סכין קטן רק לאפוקי סכין גדול שמקצין בו בשר כמ"ש רש"י דהוא בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס והוא נקרא שם סכינא דלשחטא ואף להתוספות שפי' באופן אחר מ"מ אפשר לומר גם לדידהו דכל סכין שב"ג השלחן הוא בכלל סכין קטן כיון שעומד רק לאכילה תדיר לא גזרו ביה: (כא) כן משמע מהרמב"ם בפרק כ"ה: (כב) תו"ש ודה"ח וא"א דלא כט"ז: (כג) בעל השלמה והמאור והרשב"א והכל בו: (כד) הט"ז והגר"א ודה"ח ומ"מ לחב בהגר"ז דבהפסד מרובה יש להקל: (כה) גמרא: (כו) גמרא: (כז) לט"ש: (כח) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) מהרי"ל: ב) וצלוחיות:

הערות והערות: 1) עיין סימן תקי"ח ס"ג בה"ל ד"ה אלא, לענין אם יוכל לטלטל השברים טלטול מן הצד: 2) עיין סימן תרנ"ג שעה"צ אות ג' לענין המים שהלולב בתוכו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ז פסק דשלא לצורך כלל אסור, וכמחמירין שמביא המשנ"ב. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"ט כתב: אסור לטלטלן אפילו לצורך עצמן וכו' אבל לצורך גופן כגון בשביל שישמרוהו מן המזיקין או לצורך מקומן מותר לטלטלן כדין כלי שמלאכתו לאיסור. ג) ובשו"ע הרב סעיף כ"ח לא התיר רק אם זה היזק רבים. ד) ובשו"ע הרב סעיף כ"ח כתב הטעם דאין איסור בשבירת חרס אא"כ מתכוין בשבירתו שע"י זה הא ראוי לאיזה תשמיש שאז אסור משם תיקון כלי. ה) ובשו"ע הרב סעיף כ"ד כתב: וכל הכלים שנשברו **בשבת** וכו' אלא מעין מלאכה אחרת וכו' ה"ז נולד שנעשה כלי חדש ומותר בשבת ולא ביו"ט.

הלכות שבת סימן שח

מרדכי וכ"י בשם מרחות חיים): ז (לא) [5]חתיכת חרס * (לב) שנשברה (טו) [6]בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי מותר לטלטלה [5]אפי' במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה * [7]ואם זרקה * לאשפה * מבע"י אסור לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי: הגה ואפילו חזי לעני הואיל והקנוהו הבעלים שלו אע"פ שהם עשירים דמוקצה לעשיר הוי מוקצה לעני כמו שיתבאר סוף הסימן (ר"ן פרק במה אשה) ודוקא חתיכת חרס (לג) משום דאתיא משברי כלי [8]אבל דבר (לד) שאין בו שייכות כלי כגון (טז) [ג] צרורות או אבנים אע"פ שראויים לכסות בהם כלי אסור לטלטלם: הגה וכל דבר שאינו כלי כלל אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו כ"ש לצורך מקומו (מרדכי פ"ק דיו"ט): ח [9]כל הכלים הנטלים בשבת (יז) דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים (לה) בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשבת: ט [10]דלת

באר היטב

דבר שאין מתכוין הוא מ"מ: (טו) בחול. ה"ה בשבת כמ"ש ס"ו עמ"מ וט"ז: (טז) צרורות. פשוט דה"ה חתיכות עץ שאינו כלי אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום ברים לדלת אם לא שעשה בו קצת תיקון מעשה קודש שבת ורבים נכשלים בזה אבל ע"י אינו יהודי שרי בכל איסור מוקצה כמ"ש בסי' רע"ו ס"ג לענין טלטול בר ט"ז. ופתילה שלימה מקרי כלי ושברי פתילה מקרי צרורות וא"כ מותר לטלטל בר שלם של חלב או שעוה לצורך גופו ולצורך מקומו כמ"ש ס"ג עמ"מ : (יז) דלתותיהן. ודלתות של בית אסור

שערי תשובה

הפר"מ שאסור לטלטלו והביאו בה"ט שם: *[ג] צרורות. עיין בה"ט ועיין מג"א שכתב שטועים הם שאינו מותר לטלטל בר שלם אלא כשצריך לו לדבר המותר ואפילו מיבש מאתמול ואפילו ע"י קטן יש להתמיר ע"ש. ובמור וקציעה כתב דהמג"א כתב לפי טעותם אבל לדינא כיון דלא חזי למאכל

משנה ברורה

ז (לא) חתיכת חרס וכו'. הש"ע הוסיף בכאן לבאר שני דברים דשייכי לסעיף הקודם אחד דמה שנזכר שם דסגי במה שיהיה השבר ראוי לכסות בה מהני אפילו במקום שאין מצויים כלי לכסות בה (כט) דהיינו בכרמלית או בר"ה כגון שנטלו לקנות בה מנעלו מטיט והטעם דכיון דאיכא תורת כלי עדיין על השבר בחבר (ל) גם בר"ה אין שם מוקצה עליה שיש דאם זרקה לאשפה מבעוד יום שוב שם מוקצה עליה ואסור לטלטלה: (לב) שנשברה בחול. וה"ה (לא) שנשברה בשבת כמ"ש ס"ו אלא דנקט בחול משום קיפא דזרקה לאשפה מבעוד יום דאם זרקה בשבת שרי לטלטלה אפילו כשנשברה מבע"י [וכן הדין לענין שרי מחצלת בסי"ב] כיון שבין השמשות היה עדיין על השבר תורת כלי: (לג) משום דאתיא. היינו כיון דמעיקרא היתה כלי גמורה עדיין תורת כלי עליה כל שהיא ראויה לשום מלאכה: (לד) שאין בו שייכות וכו'. וכגון (לב) עשבים של ברזל וטבלא וכן בקעת [היינו חתיכת עץ] כיון שאינו כלי אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום ברים לדלת או לסמוך בו איזה דף שיבש עליו אם לא שיעשה בו קצת מעשה תיקון קודש השבת להוכיח שעומד להשתמש בו או שייחדנה מע"ש לעולם להשתמש בו וכמ"ש לקמן בסי"ב ורבים נכשלין בזה [אחרונים]. פתילה נקראת כלי (לג) ואפילו גדלקה קצת ממנה בשבת שעברה [דאם לדקה בה"ש בשבת זו הוקצה לכל השבת כדלעיל בסימן רע"ט] או בחול ודינה ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בגר הרי הן כצרורות ואבנים שאסור לטלטלן אפילו לצורך גופן ומקומן* (לד) וכן בר שלם של שעוה או חלב ואפילו גדלקה כבר בחול או בשבת שעברה כל שהיא עדיין ראויה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ומכאן מרגלא בפומא דאינשי דמותר לטלטל בר שלם של חלב או שעוה כדי שלא תפסד הבר או ליתנה לא"י שדליקנה לעצמו וטועין הן שאינו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אלא כשצריך למקומה של הכלי או שצריך הישראל לגופו של הכלי להשתמש בו דבר המותר בשבת כגון קורנס לפצוע בו אגוזים וכדלעיל בס"ג ובספר מור וקציעה[A] מתמיר דאפילו בר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטל שאין עליו שם כלי כלל דלא חזי לאכילה ולתשמישים: ח (לה) בין נתפרקו בחול. פי' ולא מבעיא נתפרקו בשבת דמותר דמוכנין הן ע"ג אמיתן כי עייל שבתא אלא אפילו בחול מותר (לה) משום דאכתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי וע"כ מותר לטלטלן (לו) אפילו מחמה לגל אפילו כשאין ראוין למלאכה אחרת כלל וכ"ז בדלתות הכלי דבכיסוי כלי משובין (לז) אבל בדלתות הבית או החלונות אע"פ שראוין לאיזה תשמיש וכלי משובין מ"מ כיון שלא הוכנו לכך אסורים בטלטול* (לח) דשתמן עומדין להתחבר עם הבית ולכן אסור בין נתפרקו בחול ובין בשבת**. ודלתות של לול תרנגולין (לט) בדלתות הבית משובין גם לענין איסור טלטול. כתב המ"א כלים המוקצים שנשברו בשבת אע"ג דעכשיו אין מוקצים אסורים ור"ל כגון שהיה מוקצה מחמת חסרון כיס דכשנשברה שוב אין מקפיד שלא לעשות בהם שום תשמיש אחר א"כ עכשיו אינם מוקצים וכה"ג אפ"ה אסורים

באור הלכה

לצורך גופו ומקומו אסור [וכן מצדד הפמ"ג בכמה רחיות עי"ש]: * שנשברה בחול. עיין מ"ב ומ"מ לדעת הי"א בסימן תכ"ה דגולד אסור בשבת מחמירין איזה אחרונים [הב"ח וט"ז וא"ר] כשנשברה בשבת אלא לטלטל בר"ה מקום שאין מצויין כלים לכסות ע"ש טעמם ולדעת המ"א הנ"ל גם בחבר אסור לדעה זו וכנ"ל אך כ"ז אם המרכ היא קטנה שאין ראוי למלאכתו הראשונה כלל אבל אם הוא ראוי כגון שברי עריבה לצוף לתוכן מקפה וכה"ג וכנ"ל זה לכו"ע לאו גולד הוא ומותר לטלטל בר"ה אפילו כשנשברה בשבת כן מוכח בגמרא: * ואם זרקה וכו'. היינו אפילו כשהיא עדיין ראויה למלאכתו הראשונה וראויה מלקמן סי"ב גם שרי מחצלאות דשם ראוי למלאכתו הראשונה כדאיתא בגמרא ואפ"ה אסור כשזרקה [ולא אמרינן דזה תשיב ככלי אלא דשם אינו נעשה מוקצה מזרקתו משום דבטלה דעתו כדמוכח בתוס"ה מחצלת ע"ש]: * לאשפה. נראה דלאשפה לאו דוקא דה"ה אם זרקה מפתח בימו לרחוב ואורחא דמילתא נקט דאין דרך לזרוק לרחוב מקום הילוך ב"א ואפשר דאם הניחו אחורי הדלת ג"כ בכלל אשפה הוא לענין טלטול כמו לענין טומאה לדעת ר"י ור"ע בדף כ"ט [אך הרמב"ם פסק שם כר"א היפך ממה שפסק בפי' המשנה דהלכה כר"] אך לפי מה שפירש"י שם ד"ה ומקולי מטלניות יש לדחות: * מבע"י. ואם המוצא אינו יודע אם זורקה בע"ש או בשבת אפשר דיש להקל עיין בחידושי רע"א דלא בריר לי מילתא בזה וכ"ז אם הוא מוצאה באשפה אבל אם הוא מוצאה בר"ה או בכרמלית אלא במקום האשפה בודאי יש להקל אחר דשמא לא זורקה כלל מבית לימא שבטלה בזה רק אחד שבר כלי במקום הזה גם דשמא היום זורקה וכן מוכח בגמרא בשמעתא דרבא דשקל חספא בר"ה לכפר בו מנעליה דרבא ולא חשש שמא

ם שם ע שם שמות פ שם וכרבא צ שם ק רמב"ם בשב"ה ומרדכי בפ"ק ד"ט וכ"נ מדברי הטור ר שבת קכ"נ בשבנה וגמ' ש שם

שער הציון

(כט) גמרא: (ל) רש"י: (לא) ד"מ ומ"מ ותוספפת שבת והגר"א דלא כב"י: (לב) מ"א: (לג) תו"ש ומחה"ש והוכיח כן מהה"ד וכ"כ גם הגר"ז ולא כדמשמע בהה"ח דבר שאינו שלם מקרי צרורות: (לד) מ"א: (לה) ט"ז בשם התוס': (לו) רמב"ם: (לח) רע"א: (לט) א"ר בשם אגודה:

הארות והערות: 1) עיין סימן רע"ט מ"ב סק"ב ושע" צ אות ג' לענין דינו של נר: *[טו]

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ל"ג כתב וכן נר שלם של שעוה או של חלב וכו'. נקרא כלי שמלאכתו לאיסור וכו'. ובאמת כן הכריע המשנ"ב בעצמו, ראה סימן רע"ט בשעה"צ סק"ד.

נגמרא ת סס קכ״ו
במשני וגמ׳ וכמ״ק
לפי׳ הר״ן לדעת
הרי״ף והרמב״ם
נפכ״ה וה״ה סס
כשס הרשב״ל
א סס ממשנה קכ״ב

של שידה תיבה ומגדל יכולים (לו) ליטלה מהם ואסור להחזירה גזירה (לז) שמא יתקע (לח) ושל לול של תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר (לט) דכיון (יח) דמחובר לקרקע (מ) אית ביה בנין וסתירה: י [ח]כסוי (מא) בור ודות * (מב) אין ניטלים אא״כ יש להם בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי ושל כלים אפילו הם (מג) מחוברים (יט) בטיט יכולים ליטלם אפילו אין להם בית אחיזה * (מד) והוא שתקנם ועשה בהם מעשה (מה) והכינם לכך או שנשתמש בהם מבע״י וכסוי חביות* הקבורות בקרקע לגמרי צריכות בית אחיזה: יא (מו) *מחט שלמה מותר לטלטלה ליטול בה את

באר היטב

רמב״ס: (יח) דמחובר. וא״כ גם החלונות אסור ליטול או להחזיר

ביאור הלכה

מזרקה מבע״י: * אין ניטלים. עיין במ״ב שכתבנו בשם המ״א דהכונה אפילו בטלטול בעלמא וכן מוכח משמע קכ״ה אמר רבינא כמאן מטלטלינן האידנא משמע מזה דכיסוי בור ודות אפילו בטלטול אסור וכן מוכח מהרמב״ם והר״ן וכ״כ בלבושי שרד ובפלא על הפמ״ג שכתב במ״ז להיפוך [ובמשל אברהם מסתפק בזה] וכ״כ בהה״מ כדברינו אך האמת שדחקו להפמ״ג דלמה יאסר בטלטול אחרי דמורת כלי עליו ולענ״ד נראה פשוט דאחרי שבור ודות הם ענין קרקע השוו כיסוי בור ודות לדלתות הבית וכבר ידוע מה שכתב הרמב״ם בדלתות הבית דאע״פ שהם כלים מ״מ אסורים בטלטול לפי שלא הוכנו לטלטול ר״ל שהם עומדים רק למלאכתן להתחבר עוד להבית ולא להשתמש בהן וה״נ בענינו הם עומדים רק לכיסוי הבור ולא להשתמש בהן. והנה הרב המגיד כתב שם על דברי הרמב״ם וז״ל אבל רש״י כתב בר״פ כל הכלים ואינו דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן שאינן כלי עב״ל הרה״מ ומשמע דאלו היה על הדלתות שם כלי גם הם היו מותרים בטלטול וע״ל שמוגיא זו גופא הוכיח הרמב״ם את דינו בדלתות היינו מדלאסרו כיסוי קרקעות בשאין להם בית אחיזה אף שאומת כלי עליהן וע״כ דבדבר דשייך לקרקע דלא אז כיסוי לא שייך שם כלי להבטל ממנה שם מוקצה וכן משמע דעת הר״ן להדיא דבשאין להם בית אחיזה אף שיש תורת כלי עליהם אסור והנה לדעת רש״י הנ״ל בדלתות וגם בכיסוי קרקעות יהיה מותר בטלטול היינא דתורת כלי עליו אף כשאין לו בית אחיזה והסוגיא שאוסרת אייבי רק ליטלה מן הבור והא דקאמר לעיל דף קכ״ה כמאן מטלטלינן האידנא וכו׳ ל״ד הוא והכונה לטלטלה מן התנור א״ל דהכונה אפילו היכא שנתפרקה מן התנור בשבת דזה אסור אם היה אסור ליטול מן התנור משום מיגו דאיתקצאי לביה״ש אבל כ״ז הוא דוחק קצת ולכך הוכיח הרמב״ם מזה להתמיר גם בדלתות וכנ״ל: * והוא שתקנם וכו׳. עיין בביאור הגר״א שכתב דזה קאי על אלו שאין להם בית אחיזה וטומנו דאלו היה להם בית אחיזה הרי זה גופא הוא הכנה שיהיה כיסוי להכלי ומה צריך עוד דבשלמא לדעת רש״י דתורת כלי היינו שיהיה ראוי לתשמיש לד״א ויתא אבל לפי מה שפסק הש״ע כדעת התוספות דדי במה שיהיה מוכן לכיסוי דבזה נגד הוסר מעליהן שם מוקצה הלא די במה שיש להן בית יד לאחוז בו לכסות אבל ראיתי בא״ר שהקשה ע״ז מגמרא מפורשת קכ״ו ריש ע״ב דמשמע שם דאף שיש להן בית אחיזה בענין שיהיה תורת כלי עליהן ואולי לדעת הגר״א קאי ר׳ יוחנן רק על סיפא דמילתא דר״י בפתם כלים והא דמביא הגמרא ריש המשנה הוא כמו שהיה כתוב מיבא ומיכו׳ והרבה איתא בענין זה בש״ס א״נ דהגמרא אייבי רק בשיש להן בית אחיזה בתולדה וכמו שמוכר במפרשים סברא זו אבל זהו דוחק ויותר טוב כמו שכתבנו:

משנה ברורה

משוס מיגו דאתקצאי לביה״ש איתקצאי לכולי יומא: ט (לו) ליטלה. דאין בנין וסתירה בכלים: (לז) שמא יתקע. בחד מ״ר בחזקה (מ) ומייב משוס מכה בפטיש דהו״ל גמר מלאכה (מא) וי״א דיש גם בכלים משוס בונה היכא דהוא עושה ע״י תקיעה דהוא מעשה אומן: (לח) ושל לול וכו׳. הוא (מב) בנין העשוי לתרנגולין: (לט) דכיון דמחובר לקרקע וכו׳. ומחייב משוס בונה וא״כ גם החלונות אסור ליטול ולהחזיר דמחוברין הם ואפילו ע״י א״אאסור משוס שבות [ט״ז לקמן בסימן ש״ג ע״ב מה שנכתוב בזה]: (מ) אית ביה וכו׳. נ״ל דלול דהכא מייבי כגון שבנאה מתחלה במחובר לקרקע דאם היתה מתחלה כלי בפ״ע אלא שמיבדה אח״כ לקרקע דינו כמ״ש בסעיף יו״ד בכלי המחובר לקרקע בטיט ע״ש כ״כ בספר תו״ש אבל בפמ״ג כתב דשאני התם דהוא כיסוי בעלמא אבל הכא דיש ליר להדלת חמיר טפי ואפילו בשיש בית אחיזה להדלת אסור ע״ש: י (מא) בור ודות. בור (מג) בחפירה ודות בבנין והוא ג״כ בתוך הקרקע (מד) אלא שלמעלה קצת גלוי: (מב) אין ניטלים. אף (מה) שתקנם ועשה בהם מעשה המוכיח שעומד לכסות או שמשתמש בהם תמיד לזה דבזה הוסר מעליהם שם מוקצה וכדלקמן בסכ״ב אפ״ה אסור כאן דכיון דהם כיסוי קרקעות (מו) הוי כבונה אם מכסה אותם או כסותר אם טוטל הכיסוי משא״כ בשיש להם בית יד לאחוז בם מוכח דהוא כלי ומשקל ואהדורי עביד ולא הוי כבונה וסותר ועיין במ״א שביאר דמה שכתב המחבר אינם ניטלים היינו דאסורים אפילו בטלטול בעלמא אפילו אם נתפרקו כבר מע״ש מן הבור וכ״ש דאסור ליטלם מן הבור והטעם דכיון דהם עומדים ומוכנים לכיסוי קרקעות אינם מן המוכן לטלטל אף שתורת כלי עליהם: (מג) מחוברים בטיט. ר״ל שהכלי מחובר לקרקע בטיט מלמטה ואף דבעלמא מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע הכא כיון דכיסוי אינו מחובר בגיר להכלי והכלי מגולה למעלה לא מחזי כבונה משא״כ בכיסוי חביות הקבורות בקרקע כיון דהם טמונות כולן בקרקע גזרו דבנן אטו בסוי בור ודות: (מד) והוא שתקנם וכו׳. קאי על כל כיסוי כלים: (מה) והכינם לכך. היינו שהכינם לכסות הכלי וה״ה אם לא עשה בהם מעשה כלל רק שיחדו מע״ש לכסוי ג״כ סגי דבכל זה הוסר שם מוקצה וכדלקמן בס״כ גבי חביות [תו״ש]: יא (מו) מחט וכו׳. הוא מחט מיוחד לתפירה והוי ככל כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטל לצורך גופו דהיינו ליטול הקוץ (מז) או שנוקב בה את המורסא להוציא ממנה ליחה (מח) וה״ה שמותר לתחוב בה את המלבושים לחברן בעת הדחק ואם הוא במקום שאסור לגאת בו בשבת כבר מבואר לעיל בסימן ש״ג סעיף ט׳ דאסור ועיין בסעיף י״ח ובמה שכתבנו

שער הציון

(מ) רש״י: (מא) ר״ן לפי׳ הרי״ף והרמב״ם: (מב) רש״י: (מג) רש״י בעירובין ק״ב: (מד) פמ״ג: (מה) עיין בפמ״ג וכפי מה שכתבתי מוכח מלשון הרמב״ם והר״ן וכ״כ הלבושי שרד ולפי מה שביאר המ״א דכונת השו״ע הוא לענין טלטול מוכח כדברינו גם מלשון השו״ע: (מו) רש״י ועיין בפמ״ג שכתב דכונת רש״י הוא דגרמה כבונה ולא בונה ממש כיון דאין בכיסוי ליר כ״א מונח כך למעלה: (מז) כן מוכח בשבת ק״ז ע״א ע״ש: (מח) ש״ג סעיף י״ח וי״ט ע״ש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סימן שי״ג סעיף י״ז כתב דלהסוברים שסותר על מנת לבנות אינו חייב אא״כ דעתו שבנין האחרון יהיה יותר טוב מן הראשון, הרי אפשר להתיר שבות דשבות במקום שמצטער ולכן א״צ למחות במקילין, אבל כל אדם יחמיר לעצמו. **ב)** במשנ״ב משמע דאם אינו בתוך הקרקע רק כולו למעלה מהקרקע דינם כמו כיסוי כלים, אבל בשו״ע הרב סעיף ל״ז מבואר דאם הוא בנין על גבי הקרקע דינו ככיסוי קרקעות ורק תנורים שבימי הש״ס שהם כלים ולא בנין דינם ככלים, אם לא שהם קבורים לגמרי בקרקע.

* (מז) הקוץ [ב]ניטל חודה או (כ) חור שלה אסור * (מח) [ג]וחדשה שלא ניקבה עדיין מותר: **יב** (מט) [ד]שירי מחצלאות (נ) מותר לטלטלם דחזי לכסות בהו טינופא (נא) [ה]ואם זרקן לאשפה מבע"י אסור לטלטלם: **יג** * [ו]שירי מטליניות שבלו אם יש בהם (נב) ג' אצבעות על ג"א (נג) מותר לטלטלן * וא"ל אסור (נד) [ז]ויש מתירין אפי' אין להם ג' על ג' ובלבד שלא יהיו (נה) טליתות של (כא) מצוה: **יד** * (נו) [ח]מנעל חדש מותר לשמטו מעל הדפוס אע"פ שמלאכתו לאיסור (נז) כיון דשם (כב) כלי עליו [ט]מותר לטלטלו לצורך מקומו: **טו** [י]סנדל שנפסקה (נח) רצועה הפנימית עדיין תורת כלי עליו ומותר לטלטלו (נט) נפסקה החיצונה בטל מתורת כלי (כג) ואסור לטלטלו [כ]ואם הוא (ס) בכרמלית מותר לכרוך עליו (סא) גמי (כד) לח שהוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגלו

באר היטב

בטיט: (כ) חור. ואם יחדה מבע"י לאיזה תשמיש הוי כלי ושרי ט"ז. וכליס מוקצים שנשברו בשבת אע"ג דעכשיו אין מוקצים אסורים לטלטל מ"א בס"ק י"ח: (כא) מצוה. שאדם בודל מהם מלהשתמש בהם תשמיש מגוונה: (כב) כלי. על הדפוס: (כג) ואסור לטלטלו. ומנעלים שלנו עדיין חזי ללבשה ומותר לטלטלן מ"א: (כד) לח. ותוטו או משיחה אסור דילמא מבטל ליה והוי קשר של קיימא מ"א:

משנה ברורה

שכתבנו שם: (מז) הקוץ. וה"ה שמותר לטלטלה לצורך מקומה וכ"ש שמותר לטלטלה אם מלאה מונחת (מט) במקום שיכולין ליזוק בה אגשי[א]ביתו דבזה אפילו בטיטל חורה שאין עליה שם כלי כלל ג"כ מותר לטלטלה: (מח) וחדשה וכו'. דזימנין (ב) דנמלך עלה ואינה נוקבה ומשוי לה מנא כמות שהיא לנטילת הקוץ אבל בטיטל חורה או עוקבה בטל מינה שם כלי דאז דרך לזרוק אותה בין שברי מתכות. ואם יחדה מבעוד יום לאיזה תשמיש הוי כלי ומותר לטלטלה כדין כל כלי שמלאכתו להיתר [פמ"ג]: **יב** (מט) שירי מחצלאות. שנפרדו (נא) מן מחצלת ישנה ובין שנפרדו מע"ש (נב) ובין שנפרדו בשבת: (נ) מותר לטלטלן. אפילו (נג) אין בהם ג' על ג' ואפילו מחמה לצל מותר: (נא) ואם זרקן לאשפה. דבטלה מהיות עוד כלי. ובמחצלת שלמה (נד) אפילו זרקן לאשפה מותר דבטלה דעתו אצל כל אדם: **יג** (נב) ג' אצבעות וכו'. דיש בזה קצת חשיבות דחזיין[ג] לעניים ועין באחרונים שכתבו לענין (נה) אסור לטלטלן דלהם לא חשיבי שירי מטליניות (נו) אא"כ יש בהם ג' טפחים על ג' טפחים לדעה זו: (נג) מותר לטלטלן. היינו כ"ז שלא זרקן לאשפה: (נד) ויש מתירין[ד] דחזי לקנח בו מידי והוי כשירי מחצלאות: (נה) טליתות של מצוה. לפי שאדם בודל מהם מלהשתמש בתשמיש מגוונה וע"כ בעינן בדידהו שיהיו ג' אצבעות על ג' אצבעות והיינו לעניים וכנ"ל: **יד** (נו) מנעל חדש. נקט חדש לרבותא אף שהוא מהודק על הדפוס שפיר ואינו יכול לשמטו מעליו (נז) אא"כ מטלטל גם הדפוס בידיס אפ"ה שרי דאף שהוא כלי שמלאכתו לאיסור שעל ידו מתקנים המנעלים מ"מ הלא צריך למקומו דהיינו המנעל שהדפוס מונח בו וכ"ש כשהמנעל ישן (נח) שהוא רפוי ויכול לשמוט המנעל מעליו בלי טלטול הדפוס בידיס דשרי: (נז) כיון דשם כלי וכו'. לפי טעם זה ה"ה דמותר לשמוט הדפוס מתוך המנעל בין שהוא תקוע בו בחוזק (נט) ובין ברפוי והא"ר מפקפק ברפוי דלמה יטלטל הדפוס טוב יותר שישמיט המנעל מעליו אחרי שהוא רפוי ולא יטלטלו בידיס וכמקום שקשה להשמיט המנעל בודאי אין להחמיר: **טו** (נח) רצועה הפנימית. שהסנדל (ס) יש לו שני תרסיות [הוא מקום קביעת הרלועות] אחד מבחוץ ואחד מבפנים בין שתי רגליס כשנפסק הפנימי ראוי לתקנו ואע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא מיהו לגד פנים לא מתחזי ע"כ עדיין שם כלי עליו אבל כשנפסק החיצונה אינו הגון שוב לתקנו (סא) ודרך לזורקו לאשפה ע"כ בטל מינה שם כלי. ואין חילוק בין נפסקה בשבת בין נפסקה מבע"י: (נט) נפסקה החיצונה וכו'. וכ"ז בסנדלים שלהם (סב) אבל במנעלים שלנו אע"פ שנפסקה עדיין חזי ללבשה ומותרת כלי עליה דדוקא במנעלים שלהם שהיו פתוחים לגמרי מלמעלה ולדדיו של עץ או של עור קשה והרלועה נקשרת ע"ג הרגל ואם נפסקה לא היה יכול לנועלו (סג) משא"כ בשלנו: (ס) בכרמלית. ר"ל דשם אין נשמר ע"כ התירו לו לכרוך כדי שלא יאבד: (סא) גמי לח. ותוטו או משיחה דעת המ"א דאסור דלמא מבטל ליה התם והוי קשר של

שער הציון

(מט) כן מוכח בגילה כ"ח בענינא דשפוד ונפסק לקמן בסימן תקי"ח ס"ש. וכן משמע לעיל ברמ"א בסעיף וי"ו: (נ) גמרא: (נא) רש"י: (נב) ואפילו לפי מה שכתב המ"א בס"ק ט"ו דלמ"ד גולד אסור אסור כשנשבר בשבת הכא שרי דזה מקרי מעין מלאכה דאשורה דאתיא בגמרא: (נג) מוכח ברמב"ם והביאורים האחרונים: (נד) כן משמע בתוד"ה אם זרקן: (נה) לפעו"ד דהגיהן בקופסא אפילו לעשיריס מותר ועיין שבת כ"ט ע"א בגמרא: (נו) ואפשר דזה אפילו זרקן לאשפה מותר לפי מה שכתבו התוספות בשבת כ"ו ע"ב דג"ט על ג' טפחים חשוב כלי כד' וה' אמות וידוע מה שכתבו התוספות דבגלימא אפילו זרקן לאשפה מותר לטלטל ואפשר לדחות דרק לענין טומאה חשוב ג"ט על ג"ט כד' וה' אמות ולא לענין טלטול: (נז) מוכח ברש"י שם וכ"כ הא"ז: (נח) שם: (נט) ט"ז: (ס) רש"י: (סא) מו"ש ולבו"ש: (סב) מ"א וש"א: (סג) ואם נפל שולי המנעל מתחתיו פשוט דגם בשלנו

הגהות ותיקונים: א) סקאים:

ליקוטי דברי הרב א) ראה דף ק"ה ע"ב מחלוקת ג'. ב) ובשו"ע הרב סעיף ל"ח פסק דאם א"א להוציאו כי אם על ידי הוצאת דם אסור להוציא בשבת, משם דהוי פסיק רישי' ואסור. ג) ובשו"ע הרב סעיף מ"א כתב דדוקא כשהן של עני, ועשיר שגר בבית העני מותר, עיין משנ"ב ס"ק ק"ע. ד) ובשו"ע הרב בסעיף מ"א כתב: והעיקר כסברא הראשונה.

ב סס קכ"ג וכרבי ג סס ד סס קכ"ח ה ה"ה בפכ"ו בסס הרמב"ם ו סס בגמרא ולפי' רמב"ם בפכ"ו ז ה"ה סס בסס הרלא"ד וקלת מפרשים והר"ן בסס רלא"ד ח שבת קמ"ח וכרבנן ט סס בגמ' י סס קי"ב בגריימא וכר"י כ סס

ל ובחצר שהוא נשמר שם (כה) (סב) אסור: **טז** [מ]חלוק שכבסו אותו (סג) ותחבו בו קנה[א] ליבשו (סד) יכול לשמטו מעל הקנה (סה) אבל ליקח (כו) הקנה מתוכו אסור לפי שאינו כלי ואם תחבו בו (סו) כלי מותר ליטלו מתוכו אפילו הוא מלאכתו (סז) לאיסור [נ]כירה שנשמטה אפילו (סח) אחת מירכותיה אסור לטלטלה: הגה (סט) וכן ספסל ארוך שנשמט מ' מרגליה כ"ש שתיס * דאסור (ע) לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה אפילו נשברה (כז) מבע"י (פרומת הדשן סי' ע"ל) (עא) אל"כ יש[ב] עליה כך פעם אחת קודם השבת (ב"י ס"ס ש"ג) * (עב) גם אסור להכניס הרגל לשם משוס (כח) בגין (ב"י שם): **יז** [מ]לבנים שנשארו מהבנין מותר לטלטלם דמעתה לא קיימי לבנין אלא (עג) למזגא (פי' לסמוך ולשבת עליהן) עלייהו ואם סידרן זה על זה גלי אדעתיה שהקצן לבנין (עד) ואסור לטלטלם: **יח** (כט) * (עה) [ק]רקע המונח בר"ה מותר לטלטלו (עו) פחות מד' אמות ובכרמלית

ל' שם וכרב יוסף הרא"ף והרא"ש מ שבת ק"מ נ שם קל"ש וכרב פ שם קכ"ד ומלה נ"ב ע שבת מ"ב

באר היטב

(כה) אסור. ואם רבים שם וגנאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות מ"ל: (כו) הקנה. ואם מיוחד לכך שרי מ"ל: (כז) מבע"י. הטעם שמא יתקע. ולפ"ז דוקא בנשמט יש חשש זה אבל בנשבר לא שייך שמא יתקע אלא צריך לעשות רגל אחר ולזה לא חיישינן ורמ"ל דנקט נשבר לאו דוקא אלא נשמט קאמר. ותו נ"ל דאם נשמט הרגל כבר ואין כאן אותו רגל כלל אלא הספסל

ביאור הלכה

שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו: * דאסור לטלטלה ולהניחה וכו'. וה"ה דאסור לטלטול אסור ג"כ אלא כמו גבי כירה אלא לרבותא נקט דמוכח בתה"ד שהובא בב"י בסימן ש"ג ע"ב ומ"מ נראה דבעת שנשמט הרגל ממנה וירא שלא יפול הספסל וחזק לאדם מותר לטלטלו ולפנותו משם וכ"ל בס"ו בהג"ה וממילא דמותר אז לסמכו על ספסל אחר וישב עליו אך שיזהר שלא יטלטלנו מישיבתו: * גם אסור להכניס וכו'. עיין במ"ב במש"כ אפילו אם לא יתקענה וכו' הוא מט"ז ופשוט ומש"כ דאסור רגלי הספסלין דרכן להיות מהודקין הוא בב"י סוף סימן ש"ג וע"כ דין זה שהבאתי במ"ב בשם המ"ל לא[ב] בריר"ל לענ"ד כ"כ דמנלן דחלוק באדם זה שאינו דרכו להיות רפוי דילמא חלוש בדעלמא וע"כ אין ראיה מה שהביא המ"ל מסימן ש"ג ס"ו: * קרע המונח וכו'. עיין במ"ל שהביא בשם הריב"ש דדוקא קרע שאינו נראה וכו' וה"ה אבן גדולה הנראה לעיניה אסור לטלטלה והשיג ע"ז המ"ל משפוד של עץ המטומר בסימן תקי"ח דמותר בטלטול ולא אבן קושיתו דבאמת שפוד עשה חד מלמעלה כדי לתלות עליו הבשר אבל והוא ג"כ בעין קרע. וקושיא שניה שלו כבר תירצה בתו"ש ע"ש וכתב המג"א בסוף דבריו

עומד כך בלא רגל אין איסור לסמוך אותו על ספסל אחר דכאן אין שייך שמא יתקע כנלע"ד בזה שהוא מומרא דרבנן בפרט במקום שהוא צורך שבת ט"ז: (כח) בגין. ואם הוא לעולם רפוי שרי כמ"ש סי' ש"ג ס"ו: (כט) קרע. דוקא קרע שאינו נראה וכן גחלת של מתכת אין חומה ניכר אף בתר דאזיל סומקא יש בה כח לשרוף ריב"ש סי' מ"ל וע' סי' תקי"ח ס"ג ועמ"ל [במה שמתמה על

משנה ברורה

של קיימא (סד) אך לענוג אותו בעניבה לכו"ע מותר: (סב) אסור (וכו'.)משוס[א]מוקצה וכנ"ל אלא יניחו שם ואם רבים שם (סה) וגנאי לו לילך בלא מנעל שרי משוס כבוד הבריות [מ"ל]: **טז** (סג) ותחבו בו קנה. היינו מע"ש וגם מיירי שנתייבש קצת מבע"י דאם היה טופח ע"מ להטפיח בגין השמשות אסור לטלטל החלוק כל השבת דמיגו דאתקצאי לגיה"ש וכדלעיל בסי' ש"ל סמ"ו בהג"ה איתקצאי לכולי יומא: (סד) יכול לשמטו וכו'. לכאורה הלא מטלטל עי"ז גם הקנה ובסי"ד מוכח דהיה אסור לשמוט המנעל מפני דמטלטל עי"ז הדפוס אי לאו דדפוס היה כלי וקנה לאו כלי הוא י"ל דהכא מיירי שיכול לשמוט הכמותא בלי טלטול הקנה עמו [מ"ר]: (סה) אבל ליקח וכו'. ואף שכבר נשתמש בו מבע"י עדיין לא נעשה כלי בכך דלא היה דרכם ליחודי קנים להכי [ר"ן] ולפ"ז לדידן דדרך ליחד קנים לתלות עליהן שרי בהכי [אחרונים]: (סו) כלי. כגון (סו) קנה המיוחד לאיזה משמש: (סז) לאיסור. דהלא הוא צריך למקומו של הכלי דהיינו החלוק: (סח) אחת מירכותיה. והוא (סז) כעין רגליס והטעם דגזרינן שמא יתקע הרגל לשם בחוזק לחברה וחייב משוס מכה בפטיש או משוס בנין לאיזה פוסקים וכ"ש אם נשמטו שתים מירכותיה דאין לה עמידה כלל (סט) בודאי חיישינן שמא יתקע לה הרגליס:[ב](סט) וכן ספסל וכו'. הכל מטעם הנ"ל ודוקא בנשמט דאפשר לחברו וע"כ אסרו אפילו בטלטול משוס שמא אחי ליתקע אבל אם נשבר רגל אחד דלא שייך בו שמא יתקע אלא צריך לעשות רגל אחר ולזה לא חיישינן ע"כ מותר בטלטול (סט) ורמ"ל דנקט לקמיה אפילו נשברה לאו דוקא הוא אלא נשמט קאמר. גם אם נשמט אותו הרגל מכבר ואין כאן אותו הרגל כלל אלא הספסל הוא בלא רגל אין איסור לסמוך אותו על ספסל אחר דכאן לא שייך שמא יתקע [ט"ז וש"ל]: (ע) לטלטלה ולהניחה. ומישיבה לחוד אם אינו מטלטל פשיטא דמותר [מ"ר]: (עא) אא"כ ישב וכו'. דכיון שישב עליה כך פ"ל בלי רגל שוב לא יתקע: (עב) גם אסור להכניס. היינו (ע) אפילו אם לא יתקענה בחוזק משום חששא שמא אחי לתקוע דפחס רגלי הספסלין דרכן להיות מהודקין וחיישינן לזה וכ"ז אפילו בישב על הספסל כבר פ"ל קודם השבת דבלא זה אסור הספסל אפילו בטלטול.

*כתב המ"ל דאם דרך הרגל להיות לעולם רפוי אלו מותר להכניסו ברפיון ועיין בבאור הלכה. וכ"ז ברפוי ממש אבל רפוי ולא רפוי אסור [ב"י בסי' ש"ג]: **יז** (עג) למזגא עלייהו. והוי תורת כלי עליהו (עה) דכל דראוי למידי ושומד לכך תורת כלי עליה וכמו נסרים ועורות לקמן בסכ"ה כ"ו (עב) ומותר לטלטל אפילו מחמה לגל כדין כלי שמלאכתו להיתר. ומשמע דל"ל מהשבה מע"ש למזגא עלייהו [מ"ר] (עג)[ד]וש מחמירין בזה. כתב הפמ"ג אם נשברו הלבנים כל שראוי למידי הוו כדין שברי כלים בסעיף וי"ו וזיי"ן ע"ש: (עד) ואסור לטלטלם. אפילו לצורך (עד) גופו ומקומו דליכא תורת כלי עליהן ודייהו כדין אבנים המטומר לקמן בסכ"ב דלא מהני מהשבה מע"ש לזה: **יח** (עה) קרע המונח וכו'. דעת הריב"ש המובא במ"ל דאם היה הקרע גדול אסור לטלטלו דבנקל יכול להזהר ממנו שלא יוזק כיון דנראה לכל ועיין במ"ל שהקשה עליו ובתו"ש מישבו ומלדד להורות כמותו ועיין בספר שלחן עלי שטים דבטלטול מן הצד מותר גם זה: (עו) פחות פחות וכו'. עד שיסלקנו לגדי ר"ה מקום שאין דורסין בו רבים ומשמע במ"ל דדוקא אם לא היה

הקרע

שער הציון

בטל שם כלי עיין בגמרא: (סד) פמ"ג: (סה) וי"מ מזה גם במנעלים שלנו לענין אם נפל שוליו מתחתיו וכנ"ל: (סו) גמרא: (סז) רש"י: (סח) רש"י לדעת הת"ק ע"ש ובאחרון[ב] ובמאירי פירשו דבשתים מו אין שם כלי עליה לכו"ע: (סט) לכאורה לפמש"כ הערוך דבנשמטו שתי ירכות לכו"ע מו ליכא שם כלי עליה ואסור אפשר דנקט הרמ"ל נשברה לענין שתי רגליס ואפשר דלענין הספסל כיון דראוי לסמוך אותה על הספסל אחר עדיין היא ראויה לשום מלאכה וכנ"ל בפ"ו: (ע) ט"ז: (עא) פמ"ג: (עב) פמ"ג: (עג) תו"ש: (עד) פרישה וש"ל:

הגהות ותיקונים: א) חסר תיבות "לתלות בו": ב) ובערוך:

ליקוטי דברי הרב א) משמע מהמשנ"ב שבנפסקה הפנימית מותר אף בחצר, אבל בשו"ע הרב סעיף מ"ד כתב טעם האיסור משום שמא ימלך ויבטלנו והוא מרמ"ך המובא במג"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף מ"ז כתב דרק לצורך גופה אסור, משמע דלצורך מקומה מותר (תהילה לדוד ס"ק כ"ב). ג) ובשו"ע הרב סעיף מ"ז פסק כהמג"א. ד) ובשו"ע הרב סעיף מ"ח לא כתב דצריך מחשבה מע"ש.

מותר לטלטלו להדיא משום דחיישינן שמא יוזקו בו רבים (עז) ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות*): **יט** * [פ]סולם של עלייה (עח) שהוא גדול ועשוי להטיח בו (עט) גגו אסור (פ) לטלטלו אבל של שובך [צ]מותר לנטותו ממקום למקום אבל לא יוליכנו משובך לשובך כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבוא לצוד: **כ** [ק]חריות (פירוש ענפיס) של דקל (פא) שקצצם (ל) לשריפה מוקצים הם (פב) ואסור לטלטלם ישב עליהם מעט מבע"י (פג) מותר (פד) לישב עליהם בשבת וכ"ש (פה) אם קשרן לישב עליהם או [ר]אם חשב עליהם מבע"י לישב עליהם (פו) אפילו בחול: **כא** * (פז) [ש]אבל נדבך של אבנים אע"פ שחשב עליו מבע"י אסור (פח) לישב (עליהם) (פט) אא"כ

*)(וכן נחלת בר"ה עיין בסי' של"ד) פ מלה ע' בסמיכה ובגמרא צ בכ"ש סס לענין י"ע והרמב"ם בפכ"ו ובטור ק שבת ר' בברייתא בכרא"ג וכר"א הר"ף והרא"ש והרמב"ם

בפרק כ"ה ר סס וכשמואל ר"ג סס וכסס רב האי ור' יונה וכ"כ הרא"ש והרמב"ם בפכ"ה ש הרמב"ם סס מעובדא דר' וכר' אמי שבת

באר היטב

משונת הריב"ש ומה שהעלה להלכה אבל בס' אליהו רבה דמה דבריו ע"ש גם מה שהעלה במ"א דלא התירו אלא בדבר שלא היה מונח מע"ש לא נהירא דקון משמע דמונח בע"ש): (ל) לשריפה. משמע דסתמא לא אסירא. ומזורה שיש בראשה עקמומית כעין מזלג

משנה ברורה

הקון מונח שם מע"ש דאל"כ היה לו לסלקו מע"ש[א] אבל הא"ר חולק עליו וס"ל דאפילו מונח שם מע"ש מותר ליטלה בשבת: (עז) ובמקום הזיקא דרבים וכו'. והא דאיתא לעיל בס"ו בהג"ה דאם יש שברי זכוכית בבית מותר לסלקו ולפנותו אף שסתם בית אין מלוי בו רבים כ"כ שם הוא רק איסור מוקצה ואיסור טלטול ד"א בכרמלית או בר"ה פחות מזה חמור מזה [כן מגדל הפמ"ג]: **יט** (עח) שהוא גדול וכו'. אבל סולמות שבבית שעשויין לטלטל מזויין לזורך לאיזה תשמיש לא אחי למימר להטיח גגו הוא צריך ומותר לטלטלו כדי להוציא על ידו איזה דבר מן העליה או להעלותו ועיין לקמן בסימן תקי"ח בט"ז שכתב דאפילו אם הסולם הוא גדול ג"כ מותר: (עט) גגו. שגגותיהן אינן משופעין וצריכין להטיחן בטיט כדי שיזובו מימיהן למטה: (פ) לטלטלו. עיין בפמ"ג דלפי דעת הרמב"ם אפילו לצורך גופו ומקומו אסור: **כ** (פא) שקצצן לשרפה. משמע (עה) דסתמא לא אסירי ועיין לקמיה מש"כ דעניים שלנו סתמא עומדים להסקה. (עו) איתא בש"ס דזמורה שיש בראשה עקמימות כענין מזלג שראוי לתלות עליו דלי ומלאות בו מע"פ שחשב עליו מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היא קשורה בדלי מע"ש דחישינן שמא תהא ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום ומגלא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש (עז) ואם הוא קשה משמע דשרי אפילו אם רק יחד הזמורה לכך מע"ש. ואם הוא מחובר לקרקע אפילו הוא קשה לליכא חשש שמא יקטום אפ"ה אסור להשתמש בה אא"כ היא קשורה בדלי משום מוקצה דבמחובר לקרקע לא מהני מחשבה להוציאה מתורת מוקצה אך דבמחובר לא שריין אפילו בקשורה אלא כשהזמורה הוא פחות מג' טפחים סמוך לאחר דאל"ה אסור משום מחתם בחלון כמו שכתוב בסימן של"ו: (פב) ואסור לטלטלם. היינו טלטול ממש (עח) אבל לישב עליהם כשאין מזיזן ממקומן ולא שרי ואפילו כשמזיזן ע"י ישיבתו (פב) ומגלד המ"א להקל דטלטול מן הגד הוא[ו] כל זמן שאין מזיזן בידיים ומגאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה[ב] רק שכתב דבמקום שאין צורך רואי לפרוש מזה: (פג) מותר וכו'. ואע"פ שלא חישב עליהם מבע"י דבזה ישב (פ) גלה דעתו דליישיבה קיימא והוסר מעליהם שם מוקצה: (פד) לישב עליהם. היינו אפילו לטלטלם כדי לישב עליהם: (פה) אם קשרן וכו'. או אם חשב[ג] ר"ל דבזה שעשה מעשה מבעוד יום או שחישב בדעתו בהדיא ליישיבה בודאי ביטל מעליהם שם מוקצה: (פו) אפילו בחול.[ד] והא"ר הביא בשם כמה ראשונים שס"ל דמחשבה לא מהני אא"כ חישב לישב עליהם בשבת: **כא** (פז) אבל נדבך וכו'. והטעם (פח) דחריות איכא דקיימי ליישיבה ואיכא דקיימי לעניים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקצצן לשרפה ומפני כך מחשבת ישיבה מוציאה ממחשבת שריפה אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי ליישיבה לפיכך אין מחשבה מועילה לעשותה כלי וצריך מעשה להוציא שהן ליישיבה ובענין זה המעשה הוא הסידור (פב) וא"כ בעניים שלנו שאין עומד בשום פעם ליישיבה אלא להסקה נמי בענין שיעשה בהם מעשה מבע"י וכמו שכתב בסעיף כ"ב לענין בקעת דלא מהני במה שיחדה לשבת זו: (פח) לישב עליהם. פירש המ"א דהיינו לטלטלם בשבת כדי ליישב עליהם אבל ישיבה לחודא שרי בכל ענין וכנ"ל[ח]: (פט) אא"כ למדום וכו'. מלשון המחבר משמע דבזה שסדרם מבעוד יום כדי ליישב עליהם הוא בכלל מעשה גמורה[ט] ומותר

שוב

שער הציון

(עה) מ"א: (עו) הרמב"ם והעתיקו המ"א: (עז) תו"ש: (עח) כ"כ המאירי גם על חריות ע"ש: (עט) בסוף סקמ"א ע"ש: (פ) רש"י: (פא) מ"א בשם המ"מ ובקצת תיקון לשון: (פב) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) בס"ק פ"ב:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"ב שעה"צ אות ל"ה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף מ"ט השמיט דברי המג"א, וכהא"ר. ב) ובשו"ע הרב סעיף נ"ב לא כתב שראוי לפרש מזה במקום שאין צורך. ג) ובשו"ע הרב סעיף נ' משמע דמחשבה לחול היינו בייחדן לישב עליהם בחול עד שיצטרך לפנותם, אבל מה שחשב עליהם לישב פעם אחת בחול לא מהני, משא"כ ייחוד לשבת סגי במה שחשב לישב עליהם פ"א. ד) ובשו"ע הרב סעיף נ' סתם להיתר כהשו"ע. ה) ובשו"ע הרב סעיף נ"ב כתב דסידור אבנים מועיל לטלטל לצורך ישיבה, ולטלטל שלא לצורך ישיבה אלא לצורך מקומם או לצורך אחר אסור בכל עניין, ו) ובשו"ע הרב בסימן תקי"ח סעיף ו' כתב אפילו לטלטל מקצתו אסור.

למדום (פי׳ סדרוס): הגה וי״ל דדין אבנים כדין (לא) חריות (צ) וכן עיקר (מרדכי פ׳ במה טומנין והמגיד פ׳ כ״ה בשם הרי״ף וכן יש לפרש הרא״ש): **כב** [n]אסור לכסות פי חבית באבן (צא) או בבקעת או לסגור בהן את הדלת או להכות בהן בברזא (פירוש הקנה שמשימים בחבית להוציא היין ממנו) אע״פ שחשב עליה (צב) מבע״י אסור אלא אם כן יחדה לכך (צג) לעולם (צד) אבל יחדה לשבת זה בלבד לא וה״מ בדבר שאין דרכה ליחדה לכך כגון הני דאמרן אבל בכל מידי דאורחיה בהכי כגון לפצוע בה אגוזים * ביחוד לשבת אחת (צה) סגי [x]ויש מי שאומר (צו) דלא שנא [y]וי״א שצריך שיעשה* בה שום מעשה של תיקון מבע״י (וע״ל סימן רנ״ט (צז) דמיחוד סגי): **כג** [z]מותר לחתוך ענף מן הדקל מבע״י ומותר להניף בו על השלחן בשבת (צח) להבריח (לב) (צט) הזבובים כיון (ק) דלצורך חתכו עשאו כלי גמור: **כד** [a]פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה (קא) [b]אם חשב עליהם מבע״י לתתם על המכה [c]או שישב בהם שעה אחת מבע״י (קב) או שצבען בשמן [d]דגלי דעתיה דלמכה קיימי או שכרכן במשיחה ליתנם על המכה (קג) בשבת תו לית בהו משום מוקצה ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו *) (במכה) (קד) [e]וי״א דלא סגי במחשבה לחוד: **כה** (קה) [f]עורות יבשים (קו) בין של [g]אומן בין של בעה״ב מותר לטלטלן: הגה (קז) וי״ל דוקא עורות בהמה גסה דחזי ליצא עליהם אבל מבהמה דקה אסור (לג) (קח) אא״כ חצא ליצא עליהם מבע״י (רש״י פ׳ ג״ט): **כו** [h]נסרים של בעה״ב מותר לטלטלן (קט) ושל אומן אסור אא״כ חשב עליהם מבע״י ליתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר: **כז** [i]עצמות שראויים לכלבים וקליפים [j]שראוים למאכל בהמה (קיא) ופרורים שאין בהם (קיב) כזית מותר להעבירם מעל השלחן אבל אם

קכ״ה ת רשב״ל בתשובה והמיל הר״ן בפי״ד[a]) דשבת א שבולי הלקט בשם ר׳ יצחק ב מרדכי סוף פט״ז דשבת ור״י ג שם בשם״ל ד שבת נ׳ בברייתא ה כשמואל שם ו שם אית״א יצא אבל הכ״ל כתב דה״ה יצא ז רש״י שם *(וכן הוא בטור) ח ר״ן ור״י שם ט שם במשנה מ״ט לפי׳ ר״ת י כר׳ יוסי שם כ שם בברייתא ל שם במשנה קמ״ג וכרב נחמן שם בגמ׳ מ לפי׳ התוס׳ שם

באר היטב

שרי: (לא) חריות. עיין מגן אברהם: (לב) הזבובים. וה״ה שיתלוש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית עט״ז: (לג) אבל אבא לאייס על התיבוקות שיכם בהם. אבל אסור לומר לאינו יהודי א״כ. ואם נתן לאורר לסחורה גריכים יחוד ע״ס רנ״ט:

ביאור הלכה

משנה כלל ועי״ש שסייס של״ע בכל זה: * ביחוד לשבת אחת סגי. זו היא דעת הר״ן שלמדה מדין חריות ע״ש ולפ״ז אפילו אם לא יחדה כלל רק שפעע בה אגוזים מבעוד יום סגי כמו בחריות אם יצא עליהן מבע״י כמו שכתב בסעיף כ״ב דבעינן דוקא יחוד לעולם וכן משמע דעת ש״א: **כב** (צא) או בבקעת וכו׳. וה״ה אם רולה לסמוך בקורה את הדלת ג״יכה יחוד כמו בבקעת ואז איכא תורת כלי עליה [אחרונים]: (צב) מבעוד יום. לעשות הפעולות האלו בשבת וכ״ש אם לא חשב רק שעשה הפעולות האלו מבעוד יום (פג) ולא דמי לחריות הנ״ל בס״כ דשם איכא חריות דקיימא ליצאה אבל הכא אין דרך כלל להזמין אבן או בקעת להשתמש בהן וע״כ בעינן שייחד לעולם מערב שבת להשתמש בהן איזה תשמיש ואז הוסר מעליהם שם מוקצה: (צג) לעולם. ואם (פד) היה רגיל בימות החול להשתמש בהן איזה תשמיש סגי[a] אפילו לא יחדן בפירוש. והאי יחוד שכתוב בשו״ע (פה) נראה דאפילו במחשבה בעלמא ולא בעינן שיפרש בפה: (צד) אבל יחדה וכו׳. אא״כ עשה בהן מעשה המוכיח שעומדין להשתמש: (צה) סגי. ולא דמי לסכ״א דשאני התם שאין האבן עשויה ליצא עליה משא״כ הכא דאורחא בהכי להכי מהני ביחוד לשבת אחת ועיין מה שכתבנו לעיל סי׳ ש״ג סק״כ: (צו) דלא שנא. ר״ל דבשייסה בעינן יחוד לעולם: (צז) דביחוד סגי. היינו מה שמבואר שם ס״ב דאפילו באבנים סגי ביחוד לעולם. ולענין מידי דאורחיה בהכי נראה[b] דבמקום הצורך יש לסמוך להקל דסגי ביחוד לשבת אחת: **כג** (צח) להבריח וכו׳. נראה (פו) דה״ה לאייס על התיבוקות אבל אסור לומר לא״י בשבת שיתלוש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית אא״כ הוציאו מן המכבדת מבע״י ויחדו לכך: (צט) הזבובים. ובלבד (פז) שיזהר שלא יהרגם בעת ההברחה: (ק) דלצורך חתכו. לאו דוקא כשחתכו לצורך דה״ה כשחתכו לשרפה והוי מוקצה ואא״כ יחדו לכך מבע״י כיון דאורחיה הוא בהכי יחוד לשבת זו וכנ״ל בסכ״ב [תו״ש ופמ״ג]: **כד** (קא) אם חשב וכו׳. הטעם הכל כנ״ל בחריות ס״כ דכיון שחשב[b] אפילו יצא הוסר מעליהם שם מוקצה: (קב) או שצבען. פי׳ טבלן בשמן תרגום וטבל בצבע[c]: (קג) בשבת. לפי מה שכתוב לעיל בס״כ ה״ה אם תשב ליתנם על המכה בחול: (קד) וי״א וכו׳. עיין מ״א[d] שהקשה על המחבר ודעתו דלכו״ע סגי במחשבה ובא״ר ייצא קושיתו ע״ש: **כה** (קה) עורות יבשים. זה מותר לדעה זו אפילו בדקה ולהיש דלא חזי ליצאה אסור בשייסה (פח) אא״כ חיצא עליהן ליצאה מבעוד יום ודעה ג׳ ס״ל דאין חילוק דבין בגסים (פט) ובין בלחים שרי בגסה אבל בדקה בעינן חיצא בין בלחים ובין ביבשים: (קו) בין של אומן. אף דסתמייהו עומדות אצלו למכירה אפ״ה לא אחרינן בהן דקפיד עלייהו מלהשתמש בהן: (קז) ויש אומרים דוקא וכו׳. והעיקר (ל) כדעה הראשונה דהלה רק ביבשים ואז מותר (לא) בין בעבודים ובין שאינם עבודים: (קח) אלא א״כ חשב. ואם (לב) נתן לאורר לסחורה גריכין יחוד* דוקא וכמו שכתב רפי׳ רנ״ט: **כו** (קט) ושל אומן אסור. דנהו קפיד האומן שלא יתקלקלו. ונסרים של קוחרים שנתנום לאורר אפשר דאסור ג״כ לטלטלם דקפדי עלייהו ג״כ שלא יתקלקלו ויתעקמו כמו אומן אע״ג דלא החליקן בריהיטי [פמ״ג]: **כז** (קי) עצמות וכו׳. אפילו אם נתפרקו מן הבשר בשבת דמבעוד יום לא היה מוכן לכלבים (לג) אפ״ה שרי וכ״ש אם נתפרקו מבע״י: (קיא) ופרורין וכו׳. היינו שמפני קטנותן סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות: (קיב) כזית. עיין לעיל סימן ק״פ ס״ד ובמש״כ שם:

שער הציון

(פג) מ״א: (פד) כ״מ מהפוסקים לעיל בסימן רנ״ט: (פה) אף דבפמ״ג הגריך לעיין לעיל בסימן רנ״ט ושם כתב להתמיר בזה מ״מ נ״ל ברור כמו שכתבתי דהרי בשב״א מייתי ראיה לדבריו ממכנים מלא קופתו עפר המבואר בסל״ח ולא ראיתי לאחד מן הפוסקים שיאמר שם דבעינן שייחד בפה: (פו) ט״ז: (פז) ד״מ: (פח) נ״ל וכן הסכים הא״ר: (פט) מ״א: (ל) א״ר: (לא) גמרא: (לב) מ״א: (לג) כן מוכח מב״י ומ״א

הגהות ותיקונים: א) בפ״ד: ב) וצבע:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף נ״ב כתב אבל שאר עצים וכו׳ אע״פ שישב עליהם פעמים רבות בחול וגם חשב עליהם שיהיו עומדים לישיבה גם בשבתות וכו׳ לא ידד עליהם תורת כלי וכו׳ אא״כ עשה בהם מעשה רב להכינם וכו׳. ב) ובשו״ע הרב סעיף נ״ג כתב דבדבר דאורחיה די אם יחדה אף לשבת זו, ולא כתב רק ״במקום הצורך״. ג) עיין המחלוקת בס״ק פ״ה. ד) בשו״ע הרב סעיף נ״ו כתב כהמ״א.

הלכות שבת סימן שח

(קיג) אין הקליפים (קיד) ראוים למאכל בהמה אסור לטלטלם אלא (לד) * (קטו) מנער את הטבלא והם נופלים (קטז) [ו]ואם יש פת על השלחן מותר להגביה הטבלא ולטלטלה עם הקליפים שאינם מאכל בהמה שהם בטלים אגב הפת [ז]ואם היה צריך למקום השלחן אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראוים למאכל בהמה מותר להגביה ולטלטלם: **כח** (קיז) [ח]חבילי עצים וקש (לה) (קיח) שהתקינן למאכל בהמה אפילו הם [ט]גדולים הרבה מותר לטלטלן: **כט** [י]כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף המצויים מטלטלים אותו ואם אינו ראוי אלא למאכל חיה ועוף (קיט) שאינן מצויים [יא]אם יש לו מאותו מין חיה או עוף מותר לטלטל מאכל הראוי לאותו המין וא"ל אסור: הגה (קכ) ולפי זה מותר לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר (קכא) מע"ש אם ראויים לכלבים דהא כלבים (לו) מצויים * (נ"י דלא כהר"ן): **ל** * [יב]גרעיני תמרים (קכב) במקום שמאכילים אותם לבהמה מותר לטלטלן ואדם* חשוב (קכג) צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן (קכד) אלא דרך שינוי: **לא** [יג]בשר (לז) [ד] חי[יד] אפילו תפל שאינו מלוח כלל מותר לטלטלו משום * (קכה) דחזי לאומצא

באר היטב

(לד) מנער. והוא הדין שמותר לגרוס על ידי סכין מן המפה כיון דלא נגע בהם הוי ליה טלטול מן הצד ט"ו. וקשה דבסימן שי"א ס"ק כ' אוסר הט"ז לדחוף דבר שהוא מוקצה על ידי קנה ע"ש: (לה) שהתקינן. וקש שלנו סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה מגן אברהם: (לו) מצויים. ואם אין מצויים אסור: (לז) חי. ואם הוא בשר דלא חזי לאכול אי אסור לטלטל וה"ה אפר דברים כגון שומן צונן [אבל בספר אליהו רבה העלה כללא דמלתא אף שאינו ראוי לאכול אי כיון דראוי לכלבים שרי]. וכתב ש"ג בשר אינו יהודי שנשחט היום שרי בטלטול ועי' סי' ש"י ס"ב בהגה"ה. ואסור להדיח בשר שחל יום ג' להיות בשבת כדי שלא יאסר לבשל אפי' ע"י אינו יהודי דאפשר לאכלו גלי מ"א בסי' שכ"א ס"ק ז' ע"ש ובא"ז בשם הגאון ז"ל הורה להתיר בשעת הדחק אפילו

משנה ברורה

(קיג) אין הקליפים וכו'. כגון קליפי אגוזים ובצים וכל כה"ג: (קיד) ראוים וכו'. וה"ה בעצמות שהם קשים שאינם ראויים אפילו לכלבים אין אם נתפרקו בשבת או מבעוד יום אבל כ"ז הוא דוקא אם נתפרקו לגמרי לאפוקי אם נשתייר (לד) מקצת בשר על עצמות מותר לטלטל אותם אגב הבשר: (קטו) מנער את הטבלא. הוא דף המונח על השלחן כדי לשום עליו הלחם וה"ה מפה הפרוסה וטעם ההיתר הוא כיון דלא מטלטלו בידים. וה"ה אם מעבירה[א] ע"י דבר אחר כגון שהוא מגרר אותם ע"י סכין מן המפה דמותר (לה) אם הוא צריך להשתמש במקום שמונח שם העצמות והקליפין דזה מקרי טלטול מן הצד ושרי אם הוא לצורך דבר המותר וכדלקמן בסימן *ש"א ס"מ. ואם נתקבצו הרבה יחד ומאוס עליו להניחן כך על השלחן מותר להעבירן בידים דהוו ליה לדידיה כגרף של רעי [כן משמע בגמרא ע"ש]: (קטז) ואם יש פת. ואפשר שאפילו לכתחלה מותר להניח פת כדי להגביה הטבלא אם קשה ליה הניעור עיין במ"א ופמ"ג: **כח** (קיז) חבילי עצים. היינו (לו) שהם רכים דחזו למאכל בהמה: (קיח) שהתקינן. היינו (לז) שהזמינן אבל בלא הזמנה (לח) אפילו הם חבילות קטנות אסור לטלטלן וטעמא דסתמא עומדין להסקה ולכך אף שחזו למאכל בהמה אסור. כתב המ"א קש שלנו סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה ועיין בתוספות שבת דזה תלוי במנהג המקומות ולפ"ז במקומות שחבילי תבן סתמן עומדין לבנין לכסות הגגות הם מוקצה וצריך הזמנה: **כט** (קיט) שאינם מצויים. אבל (לט)[ג]רוב בני אדם ומה דעשירים מגדלין אותו המין בביתיהם לא נחשב מצוי: (קכ) ולפ"ז וכו'. ר"ל לפי מה שנתבאר שכשהוא ראוי לחיה ועוף המצויים אף שאין לו מאותו המין מותר לטלטל גם זה מותר לטלטל: (קכא) מערב שבת. וכ"ש אם נתפרקו בשבת דהיה עומד בכניסת שבת לאכילת אדם (ק) דבודאי מותר לטלטל. ואם אין כלבים מצויים באותו המקום (קא) גם באופן זה אסור לטלטל: **ל** (קכב) במקום וכו'. אבל מקום שאין דרך להאכילם לבהמה אסור לטלטלם אע"ג דחזו לבהמה: (קכג) צריך להחמיר וכו'. הטעם (קכ) משום דיש מקומות שאין מאכילין אותם אפילו לבהמה (קג) וגם דלא חזו לבהמה רק ע"י הדחק ע"כ אדם משוב צריך להחמיר: (קכד) אלא דרך שינוי. כגון (קד) לזורקן בלשונו או לטלטלן אגב פת: **לא** (קכה) דחזי לאומצא. היינו שיש בני אדם שדעתם יפה וכוסמין בשר מי [שאין איסור באכילתו משום דם אחר מתרגם: [ה]שזיפים שהוא

שער הציון

והו דעת כל הפוסקים לגד להמחמירים לקחת בסימן תל"ה ס"ד בהג"ה לענין טולה יש להחמיר בזה: (לד) ריא"ז והמאירי ופשוט: (לה) פמ"ג במ"ז ומיושב קושית הגה"ט: (לו) כן מוכח מב"י דאפילו ברכים בענין הזמנה: (לז) רש"י קכ"ח: (לח) כת"ק שם וטיין בפי' ר"ח: (לט) רמב"ם ומוכח מהגמרא: (ק) גם להר"ן: (קא) מ"א: (קב) מ"א: (קג) לבוש ועו"ש: (קד) מ"ר בשם רי"ו:

הגהות ותיקונים: א) סק"א: ב) של"ז סק"ד ע"ש:

הערות והערות: 1) עיין סימן שכ"ה מ"ב סקט"ז לענין קמח ועיסה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ס' אוסר, ובהלכות פסח סימן תמ"ד סי"ג סתם להתיר. ב) ובשו"ע הרב סעיף ס"א פסק דמנערה במקומה. ג) ובשו"ע הרב סעיף ס"ד הלשון "במקום שדרך סתם בני אדם לגדל וכו'", (ועיין במנחת יצחק ח"ג סי' ט"ז). ד) ובשו"ע הרב סעיף ס"ז הלשון "חזורקן בלשונו לאחוריו".

ביאור הלכה

וכנ"ל בסעיף כ': * מנער את הטבלא. עיין לקמן בסימן ל"ז[ב] במ"א דמן הארץ מותר לכבד בכנף של חוט. ודע דבמשנה איתא מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואיתא במלחמות דהיינו שמטלטלה עם הקליפין שעליה עד מקום המנוח ומנערה שם ומשו"ע משמע וכן מסמ"ג המובא בב"י לאסור הגביה הטבלא אלא לנערה במקומה והדבר הזה תלוי בשני תירוצים המובא בדשב"א בחידושיו[ב] ע"ש: * ב"י דלא כהר"ן. כ"ז הוא לפי מה שמאר דעת הר"ן בד"מ אבל לפי מה שכתב הב"ח והגר"א גם הר"ן מודה בזה וכ"כ בספר מאמר מרדכי וכתב עוד דמ"ש בד"מ דרמים חולקים על סברא זו שכתב הר"ן לדעת הרי"ף והרמב"ם דכל שהוא מאכל לחיה ועוף המצוים אף שאין לו מותר ע"ש לא מצא מי שיאמוך בזה וגם בשו"ע לא הגיה הרמ"א כלום אדעת המחבר: * גרעיני תמרים וכו'. ועיין גרעיני אתר פירות אפשר דמודה השו"ע למה שמשמע ברמב"ם דסגי שיהיה עכ"פ ראוי למאכל בהמה דז"ל בפכ"ו כל הקליפין והגרעינין הראוין למאכל בהמה מטלטלין אותן ושאינן ראוין אוכל את האוכל וזורקן[ד] לאחריו ואסור לטלטלן וגרעינין של תמרים שאני משום דאינן נאכלין אף לבהמה כ"א ע"י הדחק כמ"ש בלבוש ולפיכך התמיר בזה שיהא דרך אותו המקום להאכיל לבהמה אף הרמב"ם כלל כל הגרעינים בחדא מחתא. וגרעיני תפוחים ואגסים בלא"ה אפשר דיש להקל דהם ראוין אף לאכילת אדם ולפעמים אוכלים אותן ביחד עיין בר"ף לענין תמרי אתמיתא וכ"ש גרעיני הפירות [שקורין פלומען[ה]] שיש בתוכן אוכל בודאי מותר לטלטל לד"ה אף שאין בדעתו לאכלן: * דחזי לאומצא. עיין מ"ב שהרבה אחרונים מקילין גם בבשר בהמה ואף שאין טעמם שזה דעתם הט"ז דלדידן דפסקינן כר"ש אף אם נימא דלא חזי כ"כ

ג רא"ש בפ' לפי' הכ"ש ס ב"י ומטאר בפי' ש"ט ע שם במשנה קכ"ו פ שם בגרייתפא קכ"ח וכמ"ק צ שם במשנה לפי' רמב"ם בפכ"ו כמ"ש הר"ן בשם ק שם פשוט בגמרא קכ"ח ר שם קמ"ג ש שם קכ"ט

ולמשמיש הו"ל כאבנים וכרוכות ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור ע"ש: [ד] מי. עיין בה"ט ועיין לקמן סימן שכ"א[א] שכתבתי בשם ט"ב מה"ת שמתיר ג"כ ובפרט

ת שס
א שס ב עור כשס הרמב"ם בפכ"ו וכ' ה"ה שהוא מוסף' בפ' ט"ו ג ל' רמב"ם שס ממשנה וגמרא דשבת קכ"א כפי גירסת הרי"ף ד עור מהא דמלה ט"ו ה שס כ"א

* [ח]וכן אם הוא תפוח (פי' מסריח רש"י) מותר לטלטלו משום דראוי לכלבים: **לב** (קכו) [א]דג מלוח מותר לטלטלו ושאינו מלוח אסור (קכז) מפני שאינו ראוי: **לג** [ב]קמיע (קכח) שאינו מומחה אע"פ (קכט) שאין יוצאים בו מטלטלין אותו: **לד** [ג]כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים (קל) וכיוצא בהם אם היו בחצר (קלא) שישובים בה מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא (קלב) ואפי' בלא כלי ואם היו בחצר (לא) (קלג) שאינו דר שם (לב) (קלד) אסור להוציאם ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה (קלה) מותר לכפות עליה כלי: **לה** [ד]אע"פ שמותר (קלו) להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים (מ) אסור להחזירם (קלז) אא"כ נתן (קלח) לתוכם (מא) מים: **לו** * [ה]אין עושין גרף של רעי לכתחלה דהיינו להביא דבר שעתיד לימאס * (קלט) כדי להוציאו

באר היטב

ע"י ישראל ועיין בס' עדות ביעקב סי' ח': (לא) שאינו. ואם מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים מ"א: (לב) אסור. ואם הוא מלא ומי אפשר לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות מ"א: (מ) אסור. ונעודו בידו מותר להחזירו מ"א: (מא) מים. ודוקא כשהן ראויין לשתיית בהמה כשהן בגרף דאל"כ אף המים גרף הן ב"י:

ביאור הלכה

לאומצא מ"מ שרי וטעם הגר"א וכן מלדד הא"כ ג"כ בתירוצו השני דכל בשר חזי לאומצא [וכן בספר מאמר מרדכי ובספר קרבן נתנאל הסכימו ג"כ כן] מ"מ הלא לדינא כולם שרים דאפילו בשר בהמה שרי לטלטולי והראיות שהביא המ"א מכמה ראשונים דחו בספרי אחרונים דאין מוכח כלל מהם והעיקר דגם בשר בהמה חזי לאומצא כמו בשר עוף וכדמשמע מסתימת הרמב"ם והשו"ע [ומה דמשני שאני בר אוזא דחזי לאומצא ר"ל דבזה אפילו לר"מ חזי לאומצא אפילו בתפוח] ולכך קממנו דבמקום הדחק נוכל לסמוך עליהם. והנה נקמן לענין שומן צונן קממנו בהמ"א דאסור בטלטול אף דבדין הראשון קממנו להקל בהט"ז משום דהרשב"א גופא שממנו העתיק הגר"א וכן שארי אחרונים דחזי לאומצא שייך בכל בשר כתב בהדיא בטעם דדג תפל בהסכמת המ"א דבדר לדידיה לא חזי משום כלבים לא שרינן דמאי דחזי ליה אח"כ מקלה ליה מכלבים וממילא גם בשומן אסור וכן הוא דעת הרז"ה בס"פ נוטל ע"ש וכן הוא דעת הרה"מ [בפכ"ו ע"ש מה שכתב בדין ט"ז לענין הרדל] וכן הוא דעת הר"ן ג"כ ע"ש מה שכתב בטעם דדג תפל וקאי אף לדעת ר"ש כמו שפסק הרי"ף בהדיא וכ"כ הריטב"א בחידושיו וכ"כ במאירי וע"כ אף דהתוספות בחד תירוצא והטור כתבו דטעם דג תפל משום דאינו ראוי לכלבים משמע הא אם היה ראוי לאכילת כלבים אף דלא קאי לזה היה מותר ולפ"ז גם בשומן צונן אינו אסור בטלטול דהא ראוי הוא לאכילת כלבים לא נוכל לסמוך ע"ז למעשה משום כל הראשונים הנ"ל: * וכן אם הוא תפוח. היינו אפילו אם נתפח בשבת וכדעת ר"ש *בגמלה שנתגמלה בשבת [אחרונים]. בהמת א"י שנשחטה אפילו בשבת שרי לטלטלה מידי דהוי אגמלה שנתגמלה בשבת דשרי לטלטלה כדלקמן בסימן שכ"ד [מ"א ע"ש עוד]: * אין עושין גרף וכו'. עיין בביאור הגר"א דס"ל דדעת השו"ע הוא דאפילו במקום הפסד אסור לעשות לכתחלה ולא הותר כ"א במה שמביא בסעיף שאח"ז שהוא מביא עצמו אל הגרף: * כדי להוציאו. עיין מ"ב והוא מהמ"א ומ"ש דבר שיהיה בולאי אח"כ מאוס כן עיין לקמן בסימן של"ח סוף ס"ח. בגמרא איתא דעבכר מת הנמצא (קו) מותר להוציאו בידים מטעם גרף של רעי: (קלא) שישובים בה. היינו שדרים בה כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל והתירו לפנותו משום כבודו וה"ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים [מגן אברהם]: (קלב) ואפילו בלא כלי. קמ"ל (קז) דלא תימא דלא התירו לטלטל רק אגב כלי: (קלג) שאינו דר שם. בין שהוא חצר אחרת (קח) או שהוא חצר שאחורי בתים או שהוא מונח באשפה שבחצר דאז אסור לטלטלם: (קלד) אסור להוציאם. דהא לא חזי למידי והוא מוקצה כאבן. וה"ה הגרף ועביט בלא רעי ומי רגליס ג"כ אסור כיון שהוא מקוס שאין דר שם [מ"ר]. ואם הוא מלא ומ"א לפנות עליו (קט) מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות: (קלה) מותר לכפות. משמעינן בזה (קי) דלא תימא דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר היטל: **לה** (קלו) להוציא גרף וכו'. גרף ועביט שניהם של חרס אלא של רעי נקרא גרף ושל מי רגלים נקרא עביט וה"ה אם הוא של עץ ועיין לעיל בסימן פ"ז לענין אם הוא של מתכות והנה גרף ועביט אע"פ שהוא כלי מ"מ הוא בכלל מוקצה מחמת גופו משום (קיא) דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה ממחמת מיאוס דקי"ל בר"ש סימן ש"י דמותר דגרף הוא כאבן ודומיהן וכך להוציאן ממקום שדר שם התירו (קיב) משום כבודו אבל להחזירן צריך מיס דאז מטלטלן ע"י המיס: (קלז) אלא אם כן וכו'. כתב המ"א דבעודו בידו מותר להחזיר אף בלא מיס ועיין בלח"ר ובפמ"ג שמפקפקין בזה: (קלח) לתוכם מים. ודוקא (קיג) כשהם ראוים עדיין לשתיית בהמה דאל"כ אף המיס גרף הן. והנה מדסתם השו"ע משמע דאפילו א"ל להוליא בו צואה ומי רגליס שרי להחזירו ע"י מיס (קיד) ויש מתמירין בזה כמ"ש בב"י ועיין בספר א"ר שמכריע דאם הוא מקוס המשתמר לא יכניסנו שלא לצורך: **לו** (קלט) כדי להוציאו.

משנה ברורה

שהודם כשאוכלו כשהוא חי כמ"ש ביו"ד סימן ס"ז] והנה ממ"א מבואר דדוקא בזמן הרך כגון יונה ובר אווזא אבל בשר בהמה אינו חזי לכוס ואסור לטלטלו אבל בט"ז פוסק דאפילו בשר בהמה טפל[א] מותר לטלטלו ע"ש וכן הא"ר מסכים לדינא בהט"ז דאפילו בשר בהמה מותר לטלטלו ובביאור הגר"א חולק ג"כ על המ"א משום דאמרינן הכל בשר רואי לאכול באומצא ע"ש וע"כ אף שראיתי בהרבה אחרונים שהעתיקו דברי המ"א לדינא במקוס[א] הדחק יש לסמוך על המקילין: **לב** (קכו) דג מלוח. בין המין שקורין הערינ"ג ובין כל המינין שכיון שהוא מלוח ראוי לאכול ע"י הדחק כמו בשר דחזי לאומצא וה"ה דג מעושן [תוספות שבת]: (קכז) מפני שאינו ראוי. הט"ז פירש דהיינו שאינו ראוי אף לכלבים דאם היה ראוי לכלבים אף דאינו עומד לאכילת כלבים מותר לטלטל אבל המ"א כתב דדבר העומד לאכילת אדם ואינו ראוי לאכול כך עד מו"ש אף דראוי הוא לאכילת כלבים מקלה אינש דעתיה מייה משום דלא קאי לכלבים ולפ"ז שומן צונן של בהמה דאינו עומד כך לאכילת אדם אסור לטלטלו וכן פסקו (קה) האחרונים: **לג** (קכח) שאינו מומחה. ומה נקרא קמיע מומחה נתבאר לעיל בסימן ש"א סכ"ה: (קכט) שאין יוצאין בו. היינו לר"ה אבל לכרמלית שרי דאף לר"ה ליכא חיוב חטאת דדרך מלבוש הוא ולא אסור רק מדרבנן וממילא בכרמלית שרי לפי מה שנוהגין האידנא כסברא אחרונה לעיל בסימן ש"ג סי"א כ"כ בספר אליהו רבה וכן לידד ג"כ בספר חו"ש להורות כמהרש"ל שמיקל בכרמלית ודלא[ג]כמ"א ובספר שלחן עלי שטיס פסק ג"כ דמותר לצאת לכרמלית בסתם קמיע שלא בדקוהו ולא הועיל אבל בקמיע שאינו מומחה ודאי אף לכרמלית אסור: **לד** (קל) וכיוצא בהם. בגמרא איתא דעבכר מת הנמצא (קו) מותר להוציאו בידים מטעם גרף של רעי: (קלא) שישובים בה. היינו שדרים בה כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל והתירו לפנותו משום כבודו וה"ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים [מגן אברהם]: (קלב) ואפילו בלא כלי. קמ"ל (קז) דלא תימא דלא התירו לטלטל רק אגב כלי: (קלג) שאינו דר שם. בין שהוא חצר אחרת (קח) או שהוא חצר שאחורי בתים או שהוא מונח באשפה שבחצר דאז אסור לטלטלם: (קלד) אסור להוציאם. דהא לא חזי למידי והוא מוקצה כאבן. וה"ה הגרף ועביט בלא רעי ומי רגליס ג"כ אסור כיון שהוא מקוס שאין דר שם [מ"ר]. ואם הוא מלא ומ"א לפנות עליו (קט) מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות: (קלה) מותר לכפות. משמעינן בזה (קי) דלא תימא דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר היטל: **לה** (קלו) להוציא גרף וכו'. גרף ועביט שניהם של חרס אלא של רעי נקרא גרף ושל מי רגליס נקרא עביט וה"ה אם הוא של עץ ועיין לעיל בסימן פ"ז לענין אם הוא של מתכות והנה גרף ועביט אע"פ שהוא כלי מ"מ הוא בכלל מוקצה מחמת גופו משום (קיא) דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה ממחמת מיאוס דקי"ל בר"ש סימן ש"י דמותר דגרף הוא כאבן ודומיהן וכך להוציאן ממקום שדר שם התירו (קיב) משום כבודו אבל להחזירן צריך מיס דאז מטלטלן ע"י המיס: (קלז) אלא אם כן וכו'. כתב המ"א דבעודו בידו מותר להחזיר אף בלא מיס ועיין בלח"ר ובפמ"ג שמפקפקין בזה: (קלח) לתוכם מים. ודוקא (קיג) כשהם ראוים עדיין לשתיית בהמה דאל"כ אף המיס גרף הן. והנה מדסתם השו"ע משמע דאפילו א"ל להוליא בו צואה ומי רגליס שרי להחזירו ע"י מיס (קיד) ויש מתמירין בזה כמ"ש בב"י ועיין בספר א"ר שמכריע דאם הוא מקוס המשתמר לא יכניסנו שלא לצורך: **לו** (קלט) כדי להוציאו.

שער הציון

(קה) דה"מ והתו"ש והגר"ז והמ"א והש"ש: (קו) והובא בר"ו נתיב ד' מ"א ע"ש כתבת ע"ז דדוקא אם הוא במקוס שמאוס בעיניו: (קז) גמרא: (קח) מ"א: (קט) מ"א ומ"א: (קי) עיין שבת מ"ג לענין כופין קערה על הנר וה"ה בזה דהוא סיפא דמשנה: (קיא) לטש: (קיב) רש"י מלה ל"ו: (קיג) מ"א בשם הרשב"א: (קיד) טעמייהו דלא התירו ע"י כבר ותיקון אלא

הגהות ותיקונים: א) תפל:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ס"ח פסק דבשר קשה אסור לטלטלן. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ע"ד כתב כהמג"א דבעודם בידו מותר להחזיר אף בלא מים אבל טוב להחמיר. ג) ובשו"ע הרב בסעיף ש"א כתב כהמ"א, שאפילו בכרמלית אסור.

הלכות שבת סימן שח

לכשימאס [יו]אם עבר ועשאו מותר להוציאו: **לז** [יז]במקום (קמ) דאיכא פסידא מותר (מג) להכניס מטתו אצל גרף של רעי (קמא) ולקבוע ישיבתו שם כדי להוציאו: **לח** [יח]מכניס אדם מבע"י מלא קופתו (קמב) עפר ומייחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת כגון (קמג) ליטול ממנו [יט]לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה אבל אם לא ייחד לו קרן זוית * (קמד) בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו. הגה ולכן מותר ליקח פירות (קמה) הטמונים בחול כי אין אותו עפר מוקצה (נ"י סקי' שי"ח בשם שבולי לקט): **לט** (קמו) [יא]אסור לטלטל בהמה חיה ועוף ואעפ"י כן (קמז) [יב]מותר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו [יג]ובעודם עליו (מג) (קמח) אסור לטלטלו: **מ** (קמט) [יד]כל בהמה חיה ועוף מדדים אותם (מד) (קנ) בחצר דהיינו שאוחז בצוארם ובצדדים ומוליכן (קנא) אם צריכין הבע"ח לכך ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ דמוקצין הם ואסור לטלטלן חוץ מתרנגולת שאין מדדין אותה [טו]מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל (קנב) [טז]אבל דוחים אותה

באר היטב

(מג) להכניס. אפילו הוא בחצר מקום שאין דירה שם ב"י:

משנה ברורה

בגמרא משמע דאפילו אם לא עשה כדי להוציאו אלא דבר העשוי לבסוף לבסוף להוציאו ג"כ אסור שאף שהתירו להוציא הדבר המאוס מ"מ לעשות לכתחלה דבר שיהיה בודאי אח"כ מאוס לפניו ויוציאנו אסור והא דנקט השו"ע כדי להוציאו משום שיפא נקט דבדיעבד אין לאסור אף שהכניסו באופן זה: **לז** (קמ) דאיכא פסידא. היינו שיבא לידי הפסד אם ישאר הגרף שם שיגנב שם או שאר קלקול עי"ז והוא מונח בבית בשיזה חדר מקום שאין דר שם או שמונח בחצר במקום שאין דריסת רגלו שם דאל"ה היה מותר להוציאו וכנ"ל בסל"ד: (קמא) ולקבוע ישיבתו. כגון מטתו לשכב עליה או שיכנים שלחנו ואכל שם דעי"ז נחשב כאלו דירתו שם וממילא מותר להוציא הגרף אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני [נ"י וש"פ]: **לח** (קמב) עפר. ומערה בביתו על האדן [רש"י]: (קמג) ליטול ממנו. ובענין שאין בו משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק או מיחוה דמיקר כשנוטל החול נופל לתוך הגומא ומותמה כן כתב בתו"ש מלקמן סימן תל"ח ועי"ש[א] במה שכתבנו בזה: (קמד) בטל וכו'. אפילו (קטו) אם בעת שהכניס הקופה לבית היה כונתו לכסות צואה ורוק מ"מ כיון שפזרו בתמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית והוא מוקצה ואסור ולפ"ז אסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו לאיזה דבר: (קמה) הטמונים בחול. ואם טמון בעפר שהוא מוקצה עיין לקמן סימן שי"א סעיף מ' וע' מה שכתוב שם: **לט** (קמו) אסור לטלטל וכו'. דהם בכלל מוקצה (קטז) כעצים ואבנים דהא לא חזו. ואפילו אם יכול להגיע להפסד על ידם כגון שהעוף פורח ע"ג הכלים ויכול לשברם אפ"ה אסור לתפסם בידים ואפילו אם הוא מורגל בבית מכבר דמו אין בו משום חשש לידה כמבואר בסימן שע"ז (קיז) אפ"ה ליטלם בידים אסור משום מוקצה אלא יפריחנה מעליהם וכמבואר בסימן של"ד (קיח) במ"א בסק"ג דאיסור טלטול מוקצה הוא אפילו במקום הפסד: (קמז) מותר לכפות וכו'. ואין בו משום חשש ביטול כלי מהיכנו על אותו זמן שהם עליו דהא יכול להפריחם בכל שעה: (קמח) אסור לטלטלו. ואם היו עליו בה"ש (קיט) אסור אע"פ שירדו דמיגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולי יומא: **מ** (קמט) כל בהמה חיה ועוף. (קכ) אין גדולים אין קטנים: (קנ) בחצר. אבל לא בר"ה דגזרינן שמא יגביהם ויעבירם ד"א ויתחייב חטאת דגבי בהמה לא אמרינן חי נושא את עצמו. ועיין בטור דס"ל דבכרמלית נמי אסור לדדות כמו בר"ה וכן פסק הלבוש דלא כב"י שמגדד להקל[ב] בזה ומ"מ נראה דבעגלים גדולים* מותר לדדות בכרמלית עיין בר"ן שהובא בב"י: (קנא) אם צריכין וכו'. ומשום לער בע"ח[ג] דאל"כ אסור לעשות כן בכל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כולו כך אין מטלטלין מקצתו כמ"ש סימן שי"א ס"ז גבי מת שלא יזיז ממנו אבר: (קנב) אבל דוחין אותה. אפילו אם אינו לצרכה כדי להאכילה אלא לתועלתו כדי שלא יבוא לידי הפסד ממון כגון שברחה מן הבית (קכא) לחוץ וה"ה אם ברחה

שער הציון

לחם בגבד וע"כ מה שהתירו ע"י מים היינו כשצריך לו להוציא בו עוד צואה או מי רגלים והא דהשמטתי מה שכתב המ"א לפנות עליו לבמה אפשר דאפילו בלא מים שרי להחזיר משום כבוד הבריות וכמו שכתב בעצמו בסקט"ו וכבר עמד בזה בתיב חיים: (קטו) כן מוכרח מרש"י ד"ה מכנים וכו' דאילו שהכנים לכפות בו ואפ"ה אם לא יחד אמרינן דבטל למדרס הרגלים ואסור כמו שכתב רש"י ד"ה והוא ע"ש: (קטז) אתרוויס: (קיז) ע"ז וש"א: (קיח) וכ"ש אם התו"ש והדה"מ וש"א: (קיט) גמרא והובא במ"א וש"א: (קכ) אף דהר"ן ס"ל דגדולים מותר לדדן אפילו בר"ה כבר כתב בב"י מדשמתמו הרמב"ם והטור משמע דלא ס"ל כן ולכן אמם ג"כ פה להחמיר וכן משמע בפמ"ג: (קכא) ואפילו אם ברחה לר"ה ג"כ שרי לדחותה ועיין לקמן סימן שע"ז סי"ב במ"ב

הגהות ותיקונים: א) בסי"ז:

הערות והערות: 1) עיין סימן ש"ה מ"ב סקע"א ובה"ל סימן י"ח ד"ה מטעם, לענין צער בע"ח:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף פ' כתב דכרמלית הוי כרה"ר, ואסור לדדות שום בהמה חיה ועוף. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ע"ג פסק להחמיר דאף לפנות עליו אינו מותר בלי מים.

ו הרמב"ם בפכ"ה ז' שם בעובדא דאמרי וכרבא וכפי' התוס' וה"ה בפכ"ה ח' שבת ג' ב' שם ברש"י יה"ה בפכ"ה מהא דשבת קכ"ח בגר"ייתא ב' שם במשנה ל' שם בגמ' מ"ג ב' שם קכ"ח במשנה ובגמרא נ' כאמרי שם וכפי' רש"י ם שם במשנה

מאחוריה בידים כדי שתכנס: **מא** [ע]האשה מדדה את בנה (קנג) [פ]אפי׳ ברה״ר [צ]ובלבד * (קנד) שלא (מה) תגררהו אלא יהא מגביה רגלו אחת וניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור וניח רגלו שהגביה שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת: **מב** [ק]דבר שהוא מוקצה (קנה) מותר ליגע בו ובלבד שלא יהא מנענע אפי׳ מקצתו (וכבר נתבאר ס״ג): **מג** [ר]מותר לטלטל מוקצה ע״י נפיחה (וכבר נתבאר רים סימן זה): **מד** [ש]כלי שנתרוועע (קנו) לא יטלו ממנו חרס לכסות בו או לסמוך בו: **מה** [ת]אסור לשחוק בשבת ויו״ט (קנז) בכדור: הגה (מו) (קנח) ויש מתירין והגו להקל (תוס׳ פ״ק דביצה): **מו** [א]אסור לשאת תחת אציליו זרע התולעים שעושין המשי מפני שאסור בטלטול ועוד

ע סס נמשנה
פ סס בברייתא
צ ר״ן סס ור׳ יהושע נתיב נ״ח ס״ח
ק הר״ן בפי׳ רכ״ג בשם הרמב״ם
ר מהרי״ל נתשובתו
ש רמב״ם בפכ״ו מהל׳ דמנופת
המבית שבת קכ״ד
ת מגור בשם שטלי הלקט א תשובת הרשב״א

באר היטב

אבל בר״ה אסור עיין סימן שט״ז בסי״ב מאלו הדינים: (מה) תגרלהו. וקטן כ״כ שצריך לגררו אם נשאו חייב והמוליא תינוק וכים תלוי בצוארו חייב אבל המוליא גדול המלובש בכליו

ביאור הלכה

* שלא תגרדהו. עיין במ״ב שכתבתי בביאורו מפני שנושאתו כ״כ רש״י ואף דהמ״א כתב זה בשם הר״ן הנה אף שהר״ן כתב כן במשנה לדברי רש״י מ״מ אינו הכרח שהר״ן גופא יסבור כן [וכן נמצא כמה פעמים] ובפרט שמהר״ן גופא בד״ה אבל אם היה גורר וכו׳ משמע דהוא בעצמו סובר דגרירה אינו אסור אלא מדרבנן דאל״ה למה לו לומר שם דבקטן כזה שגורר שהי רגליו לא מודו ליה רבנן לר״ג תיפוק ליה דמדרבנן בלא״ה אסור אפילו לר״ג אם נאמר דגרירה הוא כמו נשיאה ממש א״ו דגרירה אינו אסור אלא מטעם שלא יבוא לישא אותו אל כתפו וע״כ לר״ג לא מחמירינן בזה כמו בנמדד לרבנן ומשו״ה הוצרך הר״ן לומר דבקטן כזה שגורר שהי רגליו לא מודו רבנן לר״ג ולישא אותו הוא אסור דאורייתא וע״כ התחילו רבנן אף בגרירה [ואף שהא״ר כתב שיש לו שני פיאורים בדברי הר״ן ומסתפק בזה כבר הכריע בספר מראבי מרדכי כדברינו דגרירה לדידיה הוא מדרבנן] ולכך דשמתי על טעם זה כ״כ רש״י ומה שכתבתי דיש מקילין בזה הוא מדברי הר״ן הנ״ל דמה שאסרו גרירה הוא בקטן שאינו יכול לילך בעצמו בכל שאז חייב כשנושאו ולכך אסרו גרירה כדי שלא יבא לישאנו על כתפו ולפ״ז לדעת הב״י שמתיר לדדות בהמה ואיה בכרמלית אין להחמיר בו בגרירה בכרמלית [וב״ש דאין להחמיר בגרירה בכל לדעתו למי שיכול לדדות בעצמו] אבל לישא אותו על כתפו והיינו למי שאינו יכול לדדות בודאי גם בכרמלית אסור כיון דבר״ה הוא אסור דאורייתא ממש [לרוב הפוסקים כמו שכתב הפמ״ג] לישא אותו ממילא בכרמלית הוא אסור דרבנן ואף דדעת המוספות בשבת ק״ל ע״א משמע דאפילו בקטן בן ח׳ ימים הוא רק אסור דרבנן דחי נושא את עצמו בלא כמה גדולי הראשונים פליגי עליהו והם הרמב״ן בחידושיו בריש פרק ר״א דמילה והרשב״א והר״ן והמאור [הוא סובר דאפילו יכול לדדות חייב כשנושאו] והמאירי כולם סוברים דקטן שאינו נוטל אחת ומניח אחת הוא אסור דאורייתא להנושאו כ״ז דברינו אמי שאינו יכול לדדותו. ואפילו למי שיכול לדדותו דס״ל לכמה פוסקים דהנושאו הוא אסור דרבנן ג״כ אין להקל בכרמלית כיון דמדרבנן נשיאת אחי הוא כמו שאר דברים ממש שוב אין מילוק בזה בין כרמלית לר״ה [ואינו דומה למה שאסרו מטעם גזירה כמו לקמן בסימן ש״ב ס״א דלא יעמוד אדם ברה״י ויוציא לחצר לר״ה ושאתה שם ובכרמלית מותר דהתם הוא רק מטעם גזירה דמישקין שמא יבאם אליו ויבוא לעבור על איסור דאורייתא ובכרמלית לא גזרו משא״כ בעניננו בעת שאסרו לישא בכרמלית לא מילקו בענין ואסרו בו כל דבר שאסור לישא אותו בר״ה] כן מוכח מהמ״א בריש ס״ק ע״א דאפי׳ בקטן שיכול לדדותו יש על נשיאתו איסור דרבנן דהא המחבר שכתב שלא תגרדהו קאי על מי שיכול לדדותו ואפ״ה משמע מהמ״א דנשיאתו אסור בכרמלית וכ״כ הט״א והגר״ז ובפרט לדעת המאור והמאירי גם בקטן שיכול לדדותו יש איסור דאורייתא בר״ה להנושאו כל זמן שאינו יכול לילך בעצמו לגמרי וממילא צריך להחמיר בכרמלית:

פטור ואם נושא כפות או חולה חייב והנושא מת הוי מלאכה שא״צ לגופה רמב״ם עמ״א: (מו) ויש מתירין. עיין סי׳ תקי״ח ס״א שהט״ז ומ״א אוסרים ע״ש:

משנה ברורה

ברחה מן הבנים אבל בלא הפסד ממון אפילו הדמיה אינו נכון כיון שאינו לצרכה [נ״ח וא״ר]: **מא** (קנג) אפילו בר״ה. דהא אפילו תגבינהו פטורה דחי נושא את עצמו ולית בזה אלא איסורא דרבנן והוי גזירה לגזירה ואם נושא כפות או חולה חייב דזה לא שייך שנושא את עצמו. והנושא מת הוי מלאכה שא״צ לגופה עיין סימן רע״ח: (קנד) שלא תגררהו. מפני שנושאתו (קכב) כ״כ רש״י משמע דס״ל דהוי כמו שנושאו וא״כ אפילו בכרמלית אסור ויש שמקילין בזה אבל לישא אותו על כתפו גם בכרמלית אסור לכו״ע ויש מהמון שנכשלין בזה שנושאין קטנים על כתפיהם וטעותן הוא מפני שהקטן יכול לילך בעצמו ושגגה היא (קכג) דאיסור דרבנן יש בכל אופן אפילו בכרמלית וא״מ טוב למנוע מלומר להן שבודאי לא יסמעו לנו ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. וקטן שאין יכול לילך בעצמו בכל (קכד) חייב לרוב הפוסקים כשנשאו בר״ה. וע״י א״י שרי לדידן* דאין מלוי אצלנו ר״ה [פמ״ג]. המוליא תינוק וכים תלוי בצוארו חייב אף שהתינוק יכול לילך בעצמו דאין בו איסור דאורייתא דחי נושא את עצמו מ״מ חייב משום כים דכים אינו בטל לגביה שהוא אין צריך לו אבל המוליא גדול המלובש בכליו פטור דבגדיו טפלים לו ועליו אינו חייב דהוא נושא א״ע ולית ביה אלא איסורא דרבנן [רמב״ם והובא במ״א]: **מב** (קנה) מותר ליגע בו. עיין לעיל במ״ב סקי״ז: **מד** (קנו) לא יטלו ממנו. ר״ל שלא יתלוש ממנו דבמעשה התלישה הוא בכלל תקון כלי וכמו שיתבאר בסימן ש״מ[א] שכל דבר שמתקנו בשבת לאיזה תשמיש יש בו משום תקון כלי. וה״ה (קכה) אם כבר נפל החרס והוא מתקנו להסיר בליטותיו ועוקליו כדי שיוכל לכסות בו וכה״ג דאסור והוא בכלל מכה בפטיש כמ״ש רש״י אבל ליקח החרס שנשבר מהכלי ולכסות בו מגף בלי שום תיקון ודאי שרי כמבואר לעיל סעיף ו״ו: מזה (קנז) בכדור. בין אם היא של ניר או של עץ שאין שם כלי עליו ואינה נעבר על איסור דאורייתא ובכרמלית לא גזרו משא״כ בעניננו בעת שאסרו לישא בכרמלית לא מילקו בענין ואסרו בו כל דבר שאסור לישא אותו בר״ה] כן מוכח מהמ״א בריש ס״ק ע״א דאפי׳ בקטן שיכול לדדותו יש על נשיאתו איסור דרבנן דהא המחבר שכתב שלא תגרדהו קאי על מי שיכול לדדותו ואפ״ה משמע מהמ״א דנשיאתו אסור בכרמלית וכ״כ הט״א והגר״ז ובפרט לדעת המאור והמאירי גם בקטן שיכול לדדותו יש איסור דאורייתא בר״ה להנושאו כל זמן שאינו יכול לילך בעצמו לגמרי וממילא צריך להחמיר בכרמלית:

שער הציון

ובה״ל לענין סגירת הדלת אחר שהכניסה בפיה: (קכב) עיין בה״ל: (קכג) מ״א וא״ר והגר״ז: (קכד) כ״כ הפמ״ג ותפשתי ומצאתי שכן דעת הרמב״ן והרשב״א והר״ן דאיסור בזה כבהמה דמי וחייב לרבנן ודעת המאור דאפילו לר׳ נתן חייב בזה אם״כ מצאתי במאירי שג״כ פשיטא ליה בזה לחיוב: (קכה) לבו״ש: (קכו) ד״מ וש״א: (קכז) פשוט:

הגהות ותיקונים: א) סי״ג:

הארות והערות: 1) עיין סימן תקי״ח מ״ב סק״ט משיב בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף פ״א כתב כהאוסרין. ב) ובשו״ע הרב סעיף פ״ג כתב ״ויש מתירין לשחוק בו בר״ה״ והוא ט״ס ״ילו ובקצות השולחן הגי׳ ״בשבת ברה״י וביו״ט אפילו ברה״ר״.

הלכות שבת סימן שח

שהוא מוליד (קנט) בחומו: **מז** [ב]יש אוסרים (קס) לטלטל בגד שעטנז (מז) (קסא) [ג]ויש מתירים: **מח** [ד]מותר לטלטל מניפה בשבת (קסב) להבריח הזבובים: **מט** [ה]מכבדות שמכבדים בהם הקרקע (מח) (קסג) מותר לטלטלם: **נ** [ו]הרשב"א מתיר לטלטל *) האצטרלו"ב בשבת וכן ספרי החכמות (קסד) [ז]ולדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר: **נא** [ח]מה שמורה על השעות שקורין רילוז"ו בין שהוא (קסה) של חול בין שהוא (קסו) של (מט) [ה] מין אחר (קסז) יש להסתפק אם מותר לטלטלו (וכבר פשט המנהג (קסח) לאסור): **נב** (קסט) [ט]מוקצה (נ) לעשירים הוי מוקצה ואפילו עניים (קע) אין מטלטלין:

ב ר"י נמו"ג והמרדכי בשם מ"ז ג שם ד' כלנו ה רמב"ם שם ו כ"כ בתשובה *)(פי' כלי העשוי להצין מתוכו חכמת המכונה) ז ל"ימתי בסי' ש"ז ח תשובת מהרי"ל בשם מהר"ר פיידים בם הר"ן מהא דקרטין מי רבי שבת מ"ז

באר היטב

(מז) וש. רש"ל שפ"מ דבילה אוסר לטלטלו כ"מ לצורך גופו או מקומו ובאגודה אוסר אפילו לצורך גופו או מקומו: (מח) מותר. ולמ"ד אסור לכבד הבית הוי כלי שמלאכתו לאיסור ב"י ש"ג: (מט) מין אחר. כגון שרוטין בגל: (נ) לעשירים. כתב הט"ז הכלל הוא דמה שרואי לעניים והוא בביתו של עני הוי מוקצה לעשירים כיון דלדידהו לא חזו אלא דמי שהוא בביתו של עני גריר בתר הבית אפילו עשיר אבל מוקצה לעשיר והוא בביתו אסור לכל העניים כאלו זרקו כבר לאשפה ע"ש:

שערי תשובה

לרחוק ידיו ע"ג הבשר: [ה] מין אחר. עיין בה"ט ולענין טלטול זיינרלי"ך אסור וכ"כ במור וקציעה וכתב שם לענין אם מותר לדחוק בריפטור אוהר לידע ע"י הקשקוש באיזה שעה עומד יש לגדל דהשמעת קול היינו שיר או קול גדול כו' ומ"מ לא מלאני לבי להתירו כו' עכ"ל. וע"ש שמתיר לטלטל קנה המדה של אמה שמודדין בה כגון במקום מקל ומשענת או לדחוף איזה דבר וכיוצא בו וכן לצורך מקומו מותר ע"ש. ונראה דמדת אמה של אומנים כגון מייטים וטוגים דקפדי עליהו אסורים בטלטול:

משנה ברורה

של"ח לענין שמיקת אגוזים ומ"מ אין למתות בגשים וקטניס דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין: **מז** (קנט) בחומו. ר"ל שע"י החום יוצאים התולעים מן הזרע ואע"ג דאין מכוין לזה מ"מ פסיק ריש"א הוא (קכח) ומלאכת מחשבת הוא: **מז** (קס) לטלטל וכו'. מפני שאסור לגבשו ומוקצה הוא ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור [מ"ר וש"מ]: (קסא) ויש מתירין. שמ"מ מלבוש הוא ותורת כלי עליו (קכט) והעיקר כסברת הרשאוה וע"כ משכוות של מ"י אסור לטלטלן בשבת [פמ"ג ע"ש]: **מח** (קסב) להבריח הזבובים. ככל כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו ועיין מש"כ לעיל בסכ"ג: **מט** (קסג) מותר לטלטלם. אפילו מחמה לצל והמחבר אזיל בשיטתו דס"ל בסימן שכ"ז ס"ב דמותר לכבד קרקע המרוצף מ"כ הוא בכלל כלי שמלאכתו להיתר אבל לפי מה שפסק הרמ"א שם דאפילו מרוצף אסור מ"כ הוא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור (קל) ואין לטלטלו כ"א לצורך גופו ומקומו: **נ** (קסד) ולדעת הרמב"ם. היינו מה שכתוב לעיל בסימן ש"ז סי"ז דאסור ללמוד בשבת בספרי החכמה וכן להביט באסטרלו"ב [הוא כלי שחוזין בו הכוכבים] אפשר לדידיה ה"ה דאסורים בטלטול ועיין בביאור הגר"א שדעתו דאפילו להרמב"ם מותר בטלטול וגם בענין לימוד מלבד כשיטת הרשב"א ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן ש"ז סי"ז: **נא** (קסה) של חול. הוא כלי שממלאין בו חול והחול יוצא דרך נקב מתחתיתו ועשויה קוין קוין לשער בו השעות: (קסו) של מין אחר. כגון שהוא עשוי חוליות חוליות להכיר בו השעות כשהלל מגיע לאיזה חוליא: (קסז) יש להסתפק. דדמי למדידת הזמן או הלל והוי בכלל כלי שמלאכתו לאסור וכ"כ במור וקציעה וכתב שם לענין אם מותר לדחוק בריפטור אוהר לא מלאני לבי להתירו כו' עכ"ל. וע"ש שמתיר לטלטל קנה המדה של אמה שמודדין בה כגון במקום מקל ומשענת או לדחוף איזה דבר וכיוצא בו וכן לצורך מקומו מותר ע"ש. ונראה דמדת אמה של אומנים כגון מייטים וטוגים דקפדי עליהו אסורים בטלטול: לאסור דמדידה בשבת אסור כשאינה של מצוה ואפילו אם הוא לומד על ידו מ"מ עיקר המדידה אינה מצוה מיהו כשצריך לו לגופו או מקומו בודאי שרי דהא כלי הוא: (קסח) לאסור. ובזי"געו° שלנו יש להתיר [פמ"ג ומהה"ש וש"א] ודוקא הקטנים שקורין טאשי"ן אוה"ר°° אבל הגדולים שקורין וואנ"ד אוה"ר°°° אסור לטלטל ואפילו אותן כלי שעות העומדין בתיבה על הקרקע יש להחמיר בטלטול אם לא לצורך מקומו [שע"ת]: **נב** (קסט) מוקצה לעשירים. ר"ל שהוא דבר שהוא גרוע בעיני העשיריס ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם ומקניס אותם מדעתם כגון (קלא) שיני מטלניות שהם פחותים משלשה טפחים על שלשה טפחים דלא חזיין רק לעייס לאיזה טלאי ולא לעשירים ע"כ נאסר לעשירים אף בטלטול: (קע) אין מטלטלין. שכבר הוקנה מדעתו של בעה"ב העשיר (קלב) ואין חילוק בין עניים שבביתו בין עניים שחוץ לביתו דאזלינן בתר מי שהוא בעליו והא דאיתא לעיל בסי"ג דאם יש בהן ג' אנבעות על ג' אנבעות מותר לטלטלן היינו דוקא כשהם של עני ואז מותר גם העשיר לטלטל אותן ועיין בט"ז שמסיק דדוקא כשהעשיר דר בבית העני שאז הוא נגרר אחריו אבל עשיר דעלמא אסור לטלטל כיון שמ"מ אינו ראוי לו שהוא פחות מג' טפחים על ג' טפחים. עוד כתבו הפוסקים דמה שפסק המחבר דמוקצה לבעה"ב הוי מוקצה לכל הוא דוקא בדבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גרועותא כנ"ל אבל דבר שאינו ראוי לבעליו מחמת איסור (קלג) כגון שנדר מכבר לא נעשה מוקצה בשביל זה הואיל דמותר לאחרים ואף הוא עצמו מותר לטלטלו ואם אסר על כל העולם אז אסור לכל לטלטלו: והאבן

מתרגם: °מורה שעות °°מורה שעות קטן המונח בכיס °°°מורה שעות התלוי על הקיר

שער הציון

(קכח) רשב"א: (קכט) מ"ר וש"א: (קל) מ"א ותו"ש ושארי פוסקים דלא כלשון דמתיר לטלטל לבו"ע וכן משמע מביאור הגר"א בהמ"א: (קלא) מ"ר לעיל בסי"ג ומרדוש רע"א שם ולהי"א שם יעויין זה הדין בטליתות של מצוה: (קלב) ע"ז ומ"א ותו"ש דלא כב"ח וש"ג: (קלג) מ"א בשם התוס' דלא כר"ן וכ"פ הפמ"ג:

טש טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת. ובו ה' סעיפים:

א [א]נוטל אדם את בנו (א) והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן והוא שיש לו (ב) געגועין (פי' שיש לו עצמן כשאינו עם אמו) עליו שאם לא יטלנו יחלה (ג) אבל אם אין לו געגועין עליו לא ואפי' כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן אבל אם דינר בידו ואפי' לאחוז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו אסור דחיישינן דילמא נפיל (ד) ואתי אבוה לאתויי * [ב]וי"א שלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק (ה) עם דינר בידו אבל לאחוז התינוק בידו אע"פ שדינר ביד התינוק אין בכך כלום: **ב** [ג]כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מותר לטלטלה שהרי (ו) נעשה (ח) כדופנה (ז) [ד]וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאות בה מים אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה (ח) ואם לאו אסור: **ג** [ה]כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה אם הם פירות רטובים כגון תאנים וענבים יטול אותה (ג) (ט) כמו שהיא שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו (י) אבל אם הם פירות שאינם נפסדים (יא) ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם [ו]וה"מ כשא"צ אלא לפירות או לכלכלה אבל אם היה צריך (יב) למקום הכלכלה מטלטלה כמות שהיא: **ד** (יג) [ז]שכח אבן ע"פ חבית או מעות על הכר מטה חבית (יד) על צדה והאבן

א משנה שבת קמ"ח וגמ' שם ובפירש"י שם ב הר"ן כשם הרמב"ן ג משנה שם וגמרא מוקימת' דרב שם קמ"ב ד שם קכ"ה במשנה ושם בגמרא ה שם קמ"ב בגמרא מוקימתא דר' יוחנן ובגירסת הרמב"ם שם בפרק כ"ה וה"ה שם ו ב"י ממשמעות הגמרא ז משנה שם וגמר'

באר היטב

(א) כדופנה. כיון דהדקה שוויה דופן ואם לא הדקה לא מ"מ: (ב) כמו שהיא. דנעשה בשים לאיסור ולהיתר. ואין מטריחין אותו ליטול הפירות מתוך הסל בידו אבל אם הפירות מונחים בשליס קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו מתוך הכלכלה תוס':

ביאור הלכה

* וי"א שלא אסרו וכו'. בב"ח כתב דנקטינן לחומרא כסברא הראשונה אבל בא"ר כתב[א] דיש לסמוך על דעה זו משום סכנת חולי וגם דרמב"ן

משנה ברורה

א (א) והאבן בידו. ומיירי שהוא (א) בחצר דאין בה אלא משום איסור טלטול ולכך לא אסרו בזה משום נערא דתינוק כדלקמן אבל בר"ה ודאי אסור משום איסור הוצאה דכשנושא את התינוק הוי כאלו נושא את האבן בידו [גמרא]: (ב) געגועין עליו וכו'. ולכך (ב) לא אסרו טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי (ג) וא"ת יצליך האבן מידו כמ"ש ס"ג לצרך לנער האבן מהכלכלה י"ל שיעקר התינוק ויבכה. ואם נפל האבן מיד התינוק (ד) אסור להגביהו וליתנו לו דזהו טלטול בידים אלא יוריד התינוק מעל כתפו ויגביה התינוק את האבן ויחזור ויטלנו: (ג) אבל אם אין וכו'. דמה שמטלטל להתינוק עם המוקצה (ה) הוי כאלו הוא עצמו מטלטל להמוקצה ואסור: (ד) ואתי אבוה לאתויי. ר"ל ונמצא מטלטל המוקצה בידים וזה לא התירו (ו) אפילו במקום שנוגע לחשש חולי הבן כיון דלא הוי חשש סכנת נפש: (ה) עם דינר בידו. ר"ל דאז יוכלו לטעות ולומר (ז) דכשם שהתירו בשביל התינוק ליטלנו כשהדינר בידו אף שממילא מתטלטל גם הדינר כך מותר ליטול את הדינר עצמו בידו (ח) אחר שנפל וליתנו ליד התינוק: **ב** (ו) נעשה כדופנה. ומיירי (ט) שהדקה יפה להכלכלה (י) או שקשר אבל בלא"ה לא נעשה כדופנה: (ז) וכן דלעת. היינו דלעת יבשה וחלולה שממלאין בה מים ורק מפני שהיא קלה ונפה ע"פ המים (יא) תולין בה אבן כדי להכבידה: (ח) וא"ל אסור. שהדלעת עצמה מוקצה (יב) שנעשית בשים לדבר האסור: **ג** (ט) כמות שהיא. אף שיש אבן בתוכה (יג) דנעשית הכלכלה בשים לאיסור ולהיתר וההיתר חשוב יותר ובטל האיסור לגבה והוי כאלו אינו בשים רק להיתר ואע"ג דממילא מיטלטל גם האבן שרי לטלטל הכלכלה ולהגיעה למקום שירצה (יד) ואין צריך לנקב הפירות מתוך הסל בידו כן יפלו לארץ אבל אם הפירות מונחים בשליס קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו מתוך הכלכלה: (י) אבל אם הם וכו'. כיון שיוכל באיזה עצה לתקן שלא יטלטל האבן לא הקילו בזה אף שהוא בשים לאיסור ולהיתר וכן אם יכול לנער האבן לבד מתוך הכלכלה ולהשליכו ג"כ מחוייב בזה וכמבואר לקמן בסימן ש"י ס"ח בהג"ה: (יא) ינערם וינער וכו'. ר"ל ואח"כ (טו) יחזור ויניחם לתוך הכלכלה אם רוצה להגיעם לשלחן ואך יזהר שלא יתפזרו אחת הנה ואחת הנה דאל"ה אסור לנקבו לוחם ולהניחם אח"כ בתוך הכלכלה משום עובדא דחול וכמבואר לקמן בסוף סימן של"ה [חו"מ]: (יב) למקום הכלכלה. דאז א"א לנער דשמא יפול האבן למקום שצריך אליו (טז) לכך יכול ליטלנו כמות שהיא עם האבן ולטלטלה עד מקום שירצה וינער לוחם שם לו יניחנו כמות שהיא: **ד** (יג) שכח אבן וכו'. דבמנין בכוזה ע"פ החבית הרי החבית גופא מוקצה ואסור להטותה דנעשית בשים להאבן וכדלקמיה: (יד) על צדה. ומיירי בשצריך ליקח מהיין שבתוכה וכן בכר כשצריך לשכב עליו ולכן התירו לטלטל המוקצה בלופן זה שאינו מטלטלו להדיא רק ע"י ניעור אבל אם אינו צריך להם כלל רק שחושש משום פסידת המוקצה גופא שלא יגנבו אפילו ניעור אסור (יז) כ"כ מ"א בשם רי"ו ואם מטה החבית והכר בגופו ולא בידו מותר

שער הציון

(א) חו"ש והוא מרש"י: (ב) רש"י: (ג) תוספות: (ד) מוכח מהסוגיא בפשיטות: (ה) גמרא: (ו) רש"י: (ז) מ"א והוא מהר"ן ע"ש: (ח) כנ"ל כונת המג"א להמעיין: (ט) מ"א בשם הגמרא והוא קכ"ה ע"ב בעניינא דקירויה וה"ה הכא [פמ"ג]: (י) דגם שם בעניינא דקירויה והיא הדלעת אינה כיון דהדקה ואפ"ה כתבו המפרשים דהיינו שקשרה יפה וה"ה הכא ומשתברא דאפילו סתם הידוק יפה להאבן בתוכה הפחיתה ג"כ מהני כמו קשירה וה"ה התם ג"כ מהני סתם הידוק יפה אלא דשם אין מצוי כ"כ הידוק יפה בלי קשירה: (יא) ונתשב האבן ע"י ההידוק כמו דופן הדלעת [גמרא] ולפ"ז היה משמע לכאורה דוקא כשהאבן נתון בתוך הדלעת ולכאורה המשנה האבן שבקירויה אבל לא כשהוא תלוי על הדלעת מבחוץ אבל לשון הש"ע שהוא בטל אגבה משמע דבכל גווני בטל: (יב) רש"י ור"ן וכן מוכח בגמרא והוא בפמ"ג: (יג) מ"א: (יד) חו"ש ע"ש: (טו) רש"י: (טו) חו"ש: (יז) ואין סתירה זה מלקמן סימן ש"י ס"ח דכתב שם המ"א בשם הב"ח בפקי"א דאי איכא הפסד במוקצה[ב] ע"י הניעור [כן איתא בב"ח שם] א"ל לנער אלא מטלטלה להיתר עם המוקצה בחד זוה גרע מסתם ניעור דעלמא וכ"ש הכא יש לחלק דשם עיקר הטלטול בשביל דבר ההיתר משא"כ בזה ודאי לאחי דק"ל בעלמא בטלטול מן הצד אינו מותר כ"א לצורך דבר ההיתר ולא בשביל דבר האסור ואעפ"כ דין זה לא בריר כולי האי דאפשר[ג] בניעור

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק כהמחמירין. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' מצריך שיהא הפסד בדבר המותר ועיין בסי' רע"ז סוף סעיף ו' במוסגר שכתב אפילו ההפסד בדבר האסור. ג) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב שאם חושש שיגנבו המעות אסור אפילו לנערה שלא התירו טלטול ע"י דבר אחר אלא לצורך דבר המותר.

נופלת (ג) ומנער הכר (ד) (טו) והמעות נופלים ואם היתה החבית בין החביות (טז) בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה * (יז) יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה * ואם הניחם עליהם מדעתו (ה) (יח) ע"ד שישארו שם (יט) בכניסת השבת (כ) [ח]אסור להטות ולנער (כא) [ט]וי"א דאפילו הניחם שם ע"ד שישארו שם (כב) בכניסת השבת * כדי שיטלם

ח כפירש"י בשבת נ"ל ט שם בתוס'

באר היטב

(ג) ומנער. ומותר ללמוד על השלחן שמעות מונח עליו מלד אחר אע"פ שדרך לנענע בלמוד לא חיישין שינענע המעות מהרי"ל:

(ד) והמעות. ואם עושה כן לצורך המעות שלא יגנבו אסור ב"י:

(ה) ע"ד. ואם הניחם בכוונה בחול ולא היה דעתו שישאר שם

משנה ברורה

(יח) מותר אפילו באופן זה: (טו) והמעות נופלים. ויכול לבטלו אח"כ הכל כיון שנתבלק ממנו המוקצה. ומ"מ מותר ללמוד בשבת על השלחן אפי' בעוד שיש עליו מעות אז שאר דבר מוקצה מלד אחר דאע"ג דדרך לנענע עם למודו (יט) מ"מ לא הוי פסיק רישא [מהרי"ל]:

(טז) בענין שאינו יכול וכו'. שאושש שלא יפול על החבית ושברם:

(יז) יכול להגביהה וכו'. דהרי הוא רק בטלטול מן הלד כיון שאינו מטלטל המוקצה להדיא רק עם ההיתר וכותנו ג"כ בשביל שהוא צריך להיתר וכנ"ל ודבר זה שרי כדלקמן בסי"א ס"ח ואפ"ה ברישא כשהיה אפשר לו בנעור צריך ליעור דוקא: (יח) ע"ד שישארו וכו'. אבל אם הניחם בכונה בחול ולא היה דעתו (כ) בפירוש שישאר שם בשבת ואח"כ שכחם שם מקרי שוכח [כתבי מהרא"י] ודעת הב"י דאפילו הניחם בע"ש כל שלא היה דעתו (כא) בפירוש שישאר שם בכניסת שבת ובפי"ש שכחו לסלק גם זה הוא בכלל שכח. והנה בעיקר דין בסים מסיק במ"א דלא מקרי בסים אא"כ הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתישב עליו בטוב אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התיבה כה"ג לא תשיב מניח אלא שוכח ומותר לבטלו חפץ המותר אחר שניערו המוקצה מעליו [ומ"מ התיבה גופא לכו"ע הוי בסים לדבר איסור אם המוקצה תשוב יותר ואסור לבטלה דהא עכ"פ דעתו היה שיהיה מונח המוקצה בתיבה. מ"א] (כב) ולפ"ז מה שנוהגין בשבת להסיר המפה העליונה מעל השלחן אחר שמסיר הא"י המנורה מעליה כדין עושין לפי שא"ל שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השלחן ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שא"א לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום ולפיכך לא נעשית המפה בסים להמנורה שעליה שתאסר בטלטול [ובמפה (כג) התחתונה א"ל לכל זה דהלא בזמננו הדרך להניח עליה הלחם ביה"ש ונעשית בסים לזה דהוא חשוב יותר] ויש מחמירין (כד) בכל זה [א]ובמקום הצורך נראה דיש להקל דכמה אחרונים סוברין כוותיה דהמ"ל. (כה) קינה של תרנגולת ויש שם בילה שיש בה אפרוח שאותה בילה אסורה בטלטול אף שלא ידע מצא"י שיהיה[ב] שם הבילה מ"מ כיון שדרך הוא בכך הוי כמינה ולא הוי כשוכח ונעשה הקינה בסים להבילה וכן בכל מקום כיולא בזה בדבר שדרכו להיות המוקצה (כו) עליו בודאי הוי כמינה: (יט) בכניסת השבת. היינו כל זמן בין השמשות: (כ) אסור להטות ולנער. דנעשה החבית והכל בסים [היינו כן ומקום מושב תרגוס לכנו לבסיסיה] להמוקצה שעליהם והם גופא מוקצה: (כא) וי"א דאפילו וכו'. ס"ל דלא נעשה בסים כלל כיון שחשב לסלק מעליו המוקצה אח"כ. ובמקום פסידא יש לסמוך על דעה זו [אחרונים]. ודע דאפילו לדעה זו (כז) מסתברא דדוקא כשחשב בהדיא לסלק אח"כ המוקצה בשבת [ע"י ניעור או ע"י א"י] או דבר (כח) שדרכו בכך לסלק המוקצה אח"כ אבל אם חשב בסתמא שיהיה מונח עליו המוקצה בשבת לכו"ע נעשה בסים אף דלא חשב בהדיא שיהיה מונח עליו כל השבת: (כב) בכניסת השבת. וה"ה אפילו אם חשב שיהיה

שער הציון

קיל עפי ומרי"ו שהבית המ"א אין ראיה דהוא לא הזכיר שם ניעור ואפשר דמיירי לענין טלטול הכר ממש עם המעות אך מלשון הגמרא דאמר שם לא שנו אלא לצורך גופה וכו' משמע דהמ"א דהא זה אינו מקרי לצורך גופה אח"כ מצאתי בספר בית מאיר שגם הוא מתמיה על המ"א כדבריהם דמרי"ו לא מוכח דין זה: (יח) פשוט כמבואר לקמן בסימן שי"א ס"ח דבגופו אפילו לצורך דבר האסור מותר: (יט) נראה דמיירי באופן דהניעור של המעות לא הוי הפסד לו ולכך אם היה זה פ"ר היה אסור משום דאפשר לנער לארץ אבל אם יהיה לו הפסד ע"י ניעור אף פ"ר שרי וכמו לענין חבית כשהיתה עומדת בין החביות דהא גם בזה אין כונתו בנענועו בשביל המעות אלא בשביל הלימוד דהוא דבר ההיתר וכמו בעלמא לענין טלטול מהלד ודע דמשמע ממהרי"ל דהוא סובר דפסיק רישא בדרבנן אסור ועיין בסימן שי"ד במ"א סק"ה: (כ) כנ"ל ברור בדעת מהרא"י דמיירי שלא בפירוש רק בסתמא דאם ר"ל שהיה דעתו לסלק בכניסת השבת בודאי גם הוא מודה דאף אם היתה בע"ש מותר באופן זה א"ו דמיירי בסתמא וס"ל דבע"ש אפילו בסתמא חשיב כאלו כוון שישאר גם בשבת אבל בשאר ימי החול צריך שיכון בפירוש שישאר על כניסת שבת והב"י תלק עליו דהנהה בע"ש ג"כ דינא הכי דכן משמע מרש"י ע"ש בב"י אמנם מלשון הרמב"ם משמע יותר כדעת מהרא"י דסתמא מהני[ב] עכ"פ בע"ש: (כא) דאם היה דעתו בפירוש בודאי כו"ע סוברין דנעשה בסים: (כב) הגר"ז: (כג) פמ"ג ומור וקציעה: (כד) הוא הע"ז דמשמע דס"ל כמהרא"י מה ולדידיה משמע בפמ"ג דמפה עליונה אסור במקום העמדת המנורה ובלבו"ש משמע דע"ז מתמיר בכל המפה ועיין בדה"ח שמעתיק דמקום העמדת המנורה יש להחמיר והוא נוטע מפמ"ג שנשאר בעיקר דין דהמ"א בפ"ע למעשה ולענ"ד כמו שכתבנו דהבית מאיר והגר"ז פוסקין לגמרי כהמ"א וכן בספר מור וקציעה מלדד כוותיה ובפרט דמוקצה הוא דבר של דבריהם ושומעין להקל ובלאו כל זה במפה בודאי אין להחמיר וכמו שהוכיח הבית מאיר מדברי רש"י בדף נ"א[ב] שכתב נוטל הכסוי וכו' ואע"ג שהן עליה לא איכפת לן דלא נעשית בסים להן שאין עשוי אלא לכסות הקדירה ועיין בשאור ב"י על דברי רש"י זו וה"נ במפה ממש כן הוא שאינה עשויה אלא לכסות השלחן והנר שהיתה עליה לא להניחו על המפה נתכוון אלא להאיר על השלחן וע"ש שתירץ מה שהקשה ט"ז: (כה) מ"א וש"ל: (כו) ר"ל מלמעלה ואין סתירה לדין מ"א הקודם דהתם אף אם דרכו להניח שם בתיבה גם דברים המוקצים מ"מ אין הכרח שהם יונחו על הדברים המותרים: (כז) דהרי בגמרא נזכר פתם דבמנין נעשה בסים ופירושו שיתשוב שיהיה מונח עליו בשבת וכמ"ש לעיל והם מידשו דבדעתו לסלק אח"כ המוקצה מעליו בשבת גופא דהיינו שלא יהיה מונח עליו כל היום לא נעשה בסים אבל כל שלא חשב בהדיא לסלק בשבת שם בסים עליו כנ"ל פשוט: (כח) כגון לענין הטמנת הקדירה דלא נעשית בסים לגיזי צמר שטמונה בה וכמ"ש הפוסקים:

הגהות ותיקונים: א) בס"ה: ב) נראה דצ"ל לא מהני: ג) מ"ט: ד) שהיה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' פסק להקל ולא כתב רק בעת הצורך (ומביאו בשה"צ). ב) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב דבצריך למקומו מותר לשיטה זו אף לטלטלן.

בשבת מותר להטות ולנער בשבת ולא אסרו אלא במניחם ע"ד שישארו שם (ו) כל השבת: הגה (כג) ומז (ז) אפילו מיטו האיסור משם אסור לטלטל הכלי דמאחר שנעשה בסים לדבר האסור למקצת השבת (ח) אסור כל השבת כולה (כד) וכן בכל מוקצה וכן איתא לקמן סימן ש"י. אם אדם הניח (כה) דבר מוקצה על של חבירו (כו) לא אמרינן דנעשה בסים לדבר האסור דאין אדם אוסר של (ט) חבירו (כז) שלא מדעתו (מ"ז): ה (כח) 'הא דלא שרי אלא להטות ולנער דוקא בצריך לגוף החבית והכר אבל אם צריך למקום החבית והכר (כט) ולא הספיק לו ההטייה והניעור (י) יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם. (וכן הוא לקמן סי' ש"י):

שי דיני מוקצה בשבת. ובו ט' סעיפים:

א שבת ק"מ ב שם מ"ה ג שם בעיא ונפשטה ד שם בעיא ונפשטה ה בפירש"י שם וכ"כ הרי"ף ורא"ש ומב"ש

א (א) (א) *עץ שתולין בו דגים * אע"פ שהוא מאוס מותר[1] לטלטלו דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כרבי שמעון דשרי: **ב** (ב) [2]אין שום אוכל (ג) תלוש הראוי לאכילה מוקצה לשבת דתמרים ושקדים ושאר פירות העומדים (ד) לסחורה מותר לאכול מהם בשבת (ה) [3]ואפי' חטים שזרעם (ו) בקרקע ועדיין (ז) לא השרישו (ח) וביצים שתחת התרנגולת מותר לטלטלן [7]וכן תמרים הלקוטים (ט) קודם בישולן וכונסין אותם בסלים והם מתבשלים מאליהן מותר לאכול מהם קודם בישולן אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם (י) במוקצה ליבשן אסורין בשבת משום מוקצה שהן מסריחות קודם שיתיבשו דכיון שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם [8]וכיון דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו

באר היטב

בשבת ואח"כ שכחם מקרי שוכח מהרמ"ל סי' קל"ג: (ו) כל השבת. ובמקום פסידא יש לסמוך ע"ז ב"ח: (ז) אפילו. זה קאי גם אדעה ראשונה דאפילו לא הניחו אלא לכניסת שבת ונוטלו אח"כ אסור כל השבת ט"ז: (ח) אסור. לפ"ז כשמעמידין המנורה עם הגרות על המפה שעל השלחן יש לאסור לטלטל המפה ההיא בכל השבת ולא שמענו ולא ראינו אלא אם אדם מזהר בזה וכ"ע ע"ז ע"ש: (ט) חבירו. ואם עושה לטובת חבירו יש להסתפק דמסתמא ניחא ליה עמ"א: (י) יכול. היינו בשוכח: (א) עץ. עי' סי' ש"ח סט"ז:

ביאור הלכה

* אע"פ שהוא מאוס מותר לטלטלו. עיין בפמ"ג שמסתפק אם דוקא לצורך גופו או מקומו או אפילו מחמה לצל ועיין מה שכתבנו לעיל בסי' שיהיה מונח עליו כל היום עד איזה זמן קודם שקיעת החמה ואח"כ לסלקם ג"כ לא מקרי בסים לדידהו ואם נמלך אח"כ לסלק המוקצה מקודם מותר לנער דכיון דאינו על כל יום השבת לא חל שם בסים

משנה ברורה

כלל אבל אם תשב לסלק בין השמשות הוי כמי שחשב על כל היום דביה"ש ספק לילה [פמ"ג]: (כג) ואז אפילו ניטל וכו'. זה קאי גם אדעה ראשונה דאפילו לא הניחו אלא לכניסת שבת וניטל אח"כ מ"מ אסור הכלי כל השבת: (כד) וכן בכל מוקצה. כגון גרוגרות וצמוקים שנתייבשו בשבת ועשו ראויים לאכילה אפ"ה הוו מוקצה לכל השבת כיון דאתקצאי ביה"ש: (כה) דבר מוקצה וכו'. ואפילו (כטו) אם הדבר מוקצה הוא ג"כ של חבירו: (כו) לא אמרינן וכו'. היינו דמותר לטלטל הכלי (ל) כשלריך לה אחר שיעבר המוקצה ממנה: (כז) שלא מדעתו. אך אם עשה כן לטובת חבירו ומן הסתם ניחא ליה בזה כגון שנטל ראוכן כלי והעמידו מבע"י תחת הנר בבית שמעון כדי שיפול הנר לתוכו ולא תהיה דליקה ונפל הנר לתוכו (לא) קודם ביה"ש והיה בתוכו עד אחר ביה"ש נעשית הכלי בסים להנר ואסור לטלטלה כל השבת אף לאחר שנסתלק הנר (לב) כ"כ הרבה אחרונים ובדה"ח מלבד דאם היה בדעתו לסלק אח"כ המוקצה בשבת נוכל לערף בזה דעת הי"א הנ"ל דבזה לא מקרי בסים כלל: ה (כח) הא דלא שרי וכו'. אשוכח קאי דבמנין הרי החבית גופא נעשית בסים ומוקצה הוא: (כט) ולא הספיק לו וכו'. דלריך שיהיה לו אותו המקום פנוי לגמרי:

א (א) עץ וכו'. עץ זה (א) הוי כלי כיון שמיוחד לתלות דגים אלא משום דמאיס דריחו רע הוי לר' יהודא מוקצה מחמת מיאוס ואנן קי"ל כר"ש דשרי: **ב** (ב) אין שום אוכל וכו'. דבדבר שאינו אוכל (ג) אף לר"ש יש מוקצה לפעמים כגון מוקצה מחמת חסרון כיס וכמ"ש בסימן ש"א ס"א (ג) וכן בדבר שאינו כלי כגון מעות וגרוטות ואבנים וכיו"ב: (ג) תלוש. דבדבר שהיה מחובר מבע"י ג"כ לכו"ע הוי מוקצה שאין דעתו עליו מאתמול ועיין בב"י: (ד) לסחורה. דאע"ג דעומדים לסחורה (ד) דעתו עליהם לאכול מהם כשירלה: (ה) ואפילו חטים שזרעו וכו' וביצים וכו'. ר"ל דאע"ג (ה) דדחינהו בידים מלהשתמש בהן מ"מ כיון דחזיין ללקטן ולאכול לא הוו מוקצה ללכשיהיו מוקצה בעינן שני פרטים דחינהו בידים ולא חזו וכמש"כ בסוף הסעיף: (ו) בקרקע. ועיין במאירי שכתב דדוקא כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר ועיין לקמן בסימן ש"א ס"ח ובמ"ב שם ס"ק כ"ז: (ז) לא השרישו. דאי השריש (ו) היה חייב משום עוקר דבר מגידולו: (ח) וביצים שתחת התרנגולת. ר"ל שהושיב התרנגולת על הביצים מבע"י (ז) כדי לגדל אפרוחים: (ט) קודם בישולן. דאפילו כשהכניסו בסלים (ח) עדיין איכא דאכיל להו הכי משא"כ בגרוגרות וצמוקין כשהניחן ליבשן ונשתהו מעט שוב אין ראויין לאכילה עד שיתייבשו ובודאי הסיח דעתו מהם. איתא בגמרא דדוקא גרוגרות וצמוקין (ט) אבל שאר פירות שהעלה לגג ליבשן אין בהם משום מוקצה דהם חזיין לאכילה אף קודם שיתייבשו: (י) במוקצה. רחבה שאחורי הבתים קרוי מוקצה. ואפילו היה אוכל מן הענבים עד שחשכה והותיר והניחן במוקצה או העלן לגג ליבשן לעשות אותן צמוקין

שער הציון

(כטו) הגר"ז ופשוט: (ל) דאל"ה אף המעוט אסור וכמ"ש למעלה לענין חבית: (לא) הגר"ז דאל"ה לא נעשית בסים לכל השבת כולה: (לב) מ"א והעתיקוהו התו"ש והגר"ז והח"א: (א) לבו"ש וש"א: (ב) ב"י והגר"א: (ג) הנ"ל: (ד) תו"ש וש"א: (ה) גמרא: (ו) הגר"א וש"פ: (ז) מא"מ וש"א: (ח) רש"י פילה דף מ' ע"ב: (ט) והוכא זה בב"י וש"פ:

הארות והערות: 1) עיין סימן רס"ו סקכ"ה לענין היכא דלא חזי לכסויי מנא:

הלכות שבת סימן שי

(יא) הוי מוקצה: הגה י"ל * (יב) דאין הכנה שייך * (ג) בשל אינו יהודי (יג) ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. (כל בו סי' ל"ה וכ"מ בהר"ן סוף פכ"ב וירושלמי): **ג** (יד) [1]בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות (טו) אם אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום (ג) חזר להיתרו אבל דבר שהוקצה בין השמשות (טז) אסור כל היום: **ד** [1]גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצים וכשהגיע בה"ש כבר נתייבשו והם ראויים לאכילה (יז) אע"פ שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתייבשו ואח"כ נודע להם שבה"ש כבר היו יבשים מותר: **ה** [2]גרוגרות וצמוקים (יח) דחזו ולא חזו דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא דלא אכלי ליה אי אזמניה נפיק ליה מתורת מוקצה ואי לא לא אבל אם (ד) אינם ראויים והזמינם הזמנה (יט) לאו מלתא היא: **ו** [3]כל

כפ' כ"ו ו מ"ה כ"ו בעיא ונפשטה להיתר כלישנא בתרא וכ"פ הרא"ש והר"ן והרשב"א ז שם בגמ' בתרא ח שם בגמ' מ שבת מ"ג

באר היטב

(ב) בשל א"י. פי' בדבר תלוש אבל במחובר שלקטו א"י בשבת אסור לכ"ע ועיין סי' שכ"ה ס"ה: (ג) חזר. כתב הט"ז ה"נ באיזמל שמל בשבת היה בה"ש מוקצה מחמת חסרון כיס כמו סכין של סופרים דאדם מקפיד הרבה שלא להשתמש באותו איזמל מידי אחרינא שלא יתקלקל וכ"ש שאין אוכל עמו דהוא נגד טבע בן אדם ע"כ אעפ"י שעומד למחר למלאכת מילה מ"מ אחר גמר צורך שלו חוזר לאיסור טלטול

משנה ברורה

למוקין אפ"ה שם מוקצה עליהן [גמרא] דהשתא כיון דהניחן לייבשן אשם דעתיה מינייהו: (יא) הוי מוקצה. היינו אפילו בטלטול אסורין דהרי הן כאבנים ועפר: (יב) דאין הכנה וכו'. ר"ל דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקלאי בין השמשות (י) ולא הוזמן מבע"י בא"י לא שייך זה דאין הא"י מקלה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל (יא) אבל דבר דאסור בבין השמשות משום מחובר או משום שהיה ממוסר לידה ותלשו הא"י או נדו בשבת אף שהדבר הוא של א"י לכו"ע אסור וכן באיסור טולד ג"כ הכי: (יג) ואפילו גרוגרות וכו'. ר"ל דאף שהעלה הא"י מבע"י לייבשן ודמיין בידים מ"מ לא חל עלייהו שם מוקצה ועיין בספר בית מאיר שמפקפק בזה מאד כיון דדמייה בידים ולא חזי לאכילה אטו משום דא"י הוא נותן דעתו יותר לזה וע"ש שמאריך בזה והגר"ז סובר ג"כ כהבית מאיר וע"כ מפרש דמיירי השו"ע דוקא בגרוגרות וצמוקין דחזו ולא חזו וכדלקמן בס"ה דפוסק השו"ע שם דמהני הזמנה בזה פסק הכלבו דבא"י אפילו אי לא הזמין מהני דאינו מקלה מדעתו אבל אי לא חזו לגמרי דקי"ל דאפילו הזמנה לא מהני בישראל בזה אין נ"מ בין ישראל לא"י: ג (יד) בין באיסור אכילה וכו'. האי בין הוי רבותא טפי ברישא לענין איסור אכילה וי"ל דלא מיבעיא לענין טלטול בעלמא בודאי אמרינן דאין מוקצה לחלי שבת ומותר לטלטלו אחר שנסתלק מעליו שם מוקצה (יב) אלא אפילו לאכלו מותר: (טו) אם אירע בו דבר וכו'. כגון (יג) שירדו גשמים על הצמוקים ונתפחו עד שאינן ראויין לאכילה ואח"כ שזפתן השמש ונתיבשו עד שנעשו ראוין חזר להיתרו והטעם דאין שם מוקצה לחלי שבת כיון שביה"ש היה ראוי. כתב הט"ז איזמל שמל בו בשבת אין לטלטלו אחר המילה דהא מוקצה הוא מחמת חסרון כיס דהא אדם מקפיד אלא להשתמש בו דבר אחר ודלא כהמקילין לטלטל אותו מטעם דאין מוקצה לחלי שבת דהא בין השמשות ג"כ היה מוקצה מחמת חסרון כיס ואין לטלטלו אז לשום דבר וע"כ אע"פ שעומד למחר למלאכת מילה מ"מ אחר גמר צורך שלו חוזר לאיסור טלטול של בין השמשות ע"כ יניעו באותו אדר שהוא חל שם והמ"א בסימן של"א סק"ה מסכים עמו ג"כ בעיקר הדין אך דעתו שיש להתמיר שבעוד שהאיזמל בידו לא יניחנו מידו עד שיניחנו במקום המשתמר או שיוליכנו לביתו דכל מוקצה שהוא מטלטלו לאיזה מקום שירצה וכדלעיל בסימן ש"ח ס"ג. ואם הוא ג"כ פורע וצריך להניח האיזמל מידו כתב הא"ר שיקבל אחר מידו והוא יוליכנו שם למקום המשתמר. ומ"מ בדיעבד אם הניחו מידו ויש חשש שלא יגנב שם מגדר הא"ר דיש לסמוך על רמ"א וש"ך דסוברים דמותר[1] לטלטלו והביאו התכמת אדם בהלכות מילה: (טז) אסור כל היום. דעיקר הכנה (יד) מבעוד יום בעי כדכתיב והיה ביום השני והכינו את אשר יביאו וזה הלא בתחלת כניסת היום הוקלה מלהשתמש בו: **ד** (יז) אע"פ שלא ידעו. ר"ל והו"א דמחמת זה חל עלייהו שם מוקצה דהוקלה מדעתם אלו הפירות בשבת זו קמ"ל דלא אמרינן הכי דהרי הוא לא הסיח דעתו מהם אלא כדי שיתיבשו והרי כבר נתיבש והוכן מבע"י [רש"י]: **ה** (יח) דחזו ולא חזו. היינו שנתיבשו קצת על הגג מבעוד יום: (יט) לאו מילתא היא. דהרי הם (טו) כאבנים ועפר. כתבו הפוסקים אימתי אמרינן דאתקלאי בין השמשות דוקא דברים שגמרו בידי שמים כגון גרוגרות דאין נגמרין אלא ע"י חום החמה ושמא יהיה יום ענן בשבת ואשם דעתיה מנייהו אבל דבר שנגמר בידי אדם כגון תמרים שנתן עליהם מים בע"ש (טו) אף דבודאי אינם ראוים בבין השמשות לא התמרים ולא המים דהא לא קלטו טעם התמרים שיהו ראוין לשתיה וגם התמרים לע"ע לא חזיין אפ"ה לא אשם דעתיה

שער הציון

(י) כן משמע מהגר"א ולפ"ז פשוט דאבנים ומעות וכיוצא בזה אין נ"מ בין של א"י לישראל דהלא אלו אפי' הזמנה מבע"י לא מהניא וזהו שכלל הגר"א וכתב וכן כל כיוצא בזה. אך לע"ק מ"ש מתיר הרמ"א בגרוגרות וצמוקים הלא שם ג"כ הזמנה לא מהני כדלקמן בס"ה ואולי דגם הוא יפרש בחזו ולא חזו: (יא) כל הפוסקים: (יב) הרא"ש ותוספות: (יג) רש"י בגמרא: (יד) (טו) רש"י שם: (טז) כ"כ המאמר מרדכי והחמד משה ולבושי שרד לייש דברי הכלבו מהשגת הב"י דהקשה פשיטא דשרי ואמרו דדבר זה הו"א דהוא כגרוגרות וצמוקין דהא דמיין בידים ולא חזי קמ"ל דזה מקרי גמרו בידי אדם וכמו שכתבנו:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"ח סעיף ל"א בה"ל ד"ה וכן, לענין בהמת עכו"ם שנשחטה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב בסימן של"א סעיף י' התיר לטלטלו כל זמן שהוא בידו.

הלכות שבת סימן שי

דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו מפני שאוסר הכלי בטלטול (כ) ונמצא מבטל כלי מהיכנו (כא) אבל מותר לכפות עליו כלי ובלבד (ה) (כב) שלא יגע בו: ז * [2]מטה שיש עליה מעות או אפילו אין עליה עתה (כג) והיה עליה ביה"ש אסור לטלטלה דמיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא: הגה (כד) ואפי' לצורך גופו או לצורך מקומו (ג"י) וה"ה לכל דבר היתר שמונח עליו (ו) איסור אבל אם אין עליה עתה מעות וגם לא היה עליה בין השמשות מותר לטלטלה אפי' יחדה למעות * והניחם עליה מבע"י כיון שסילקן קודם בין השמשות: הגה (כה) ויש אוסרין בייחד לכך והניח בהם אע"פ שסילקן מבע"י (טור בשם ר"ת) ולכן אסור לטלטל כיס של מעות אע"פ שהוציא המעות ממנו מבע"י (כו) אא"כ עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד וכן נוהגין (הגה"מ פכ"ה) (כז) מיהו לצורך גופו (ז) או לצורך מקומו מותר וכן בכיס התפור בבגד הואיל ועיקר הבגד עומד לגנוש אם הוציא המעות משם מותר (ח) לגנוש הבגד (כח) דהכיס בטל אצלו (כט) אבל אם שכח בו מעות

י טור (ואע"ג דמותר ליגע במוקצה הכא אפילו קטי וכן הוא בירושלמי ובלבד שלא יגע בכילה והמילו הרא"ש בהשגות בפכ"ה והרא"ש בפ"ק דכילה עיין ב"י מ"ש בשם ה"ה וה"ה בפ' ש"ז כ שבת מ"ד ולא כרב הרי"ף ורמב"ם וכ"כ ר' יהודה בח"ג שכן עיקר

באר היטב

ואינם רואים ובשבת נעשים רואים דמותרים בשבת: (ה) שלא יגע. אע"ג דמוקצה מותר בנגיעה כמ"ש סי' ש"מ סמ"ב היינו שהנגיעה היא לצורך דבר המותר אבל הכא הנגיעה היא לצורך דבר המוקצה ב"י ת"ה או י"ל דמ"ש כאן ובלבד שלא יגע בו היינו בדבר

ביאור הלכה

ס"ק כ"ז] [פמ"ג]: * מטה שיש עליה. משמע אפילו לא היו המעות עליה בין השמשות אסור לטלטלה בעודן עליה ומשכחת לה שהניחן מ"י או פיזוק המעות בשבת לדעת ישראל ואם מותר לגער אז המעות מעליה עיין בסימן ש"מ סק"ג במ"א שהביא[1] דעות בזה ועיין בסימן רס"ה סק"ב במ"א משמע *שדעתו נוטה[2] דלא נעשה בכיס כיון שלא היו עליה בין השמשות ומותר לגער: * והניחם עליה מבע"י וכו'. בחמת היה יכול להשמיענו יותר רבותא דאפי' הניחם עליה בשבת ואח"כ סילקם ממנה כיון שלא היו עליה בין השמשות אף שמיוחדת היתה למעות ג"כ שרי אלא דנקט לשון זה לאפוקי מדעת ר"ת האוסר דהוא מיירי בשהניח עליה מבע"י ואח"כ סילק ממנה דאפילו באופן זה אסור הואיל והיתה מיוחדת לזה ולהכי נקט המחבר ג"כ הך לישנא:

שמגענע אותו כמ"ש סי' רס"ה ס"ג ע"ש ועיין סי' תקי"ג ס"א במ"א: (ו) איסור. פי' בהיות בכוונה ע"ל סי' ש"ט ס"ד: (ז) לצורך גופו. ומ"א מחמיר: (ח) לגנוש. אפילו בר"ה מ"א:

משנה ברורה

דעתיה מנייהו על יום השבת שיהא מוקצה מחמת זה דהא בידו להשהותן עד למחר שיקלטו טעם התמרים: ז (כ) ונמצא מבטל וכו'. והוי כסותר הכלי[1] [טור]: (כא) אבל מותר לכפות. היינו דלא כר' יצחק דס"ל דאסור לטלטל שום כלי אלא בשביל דבר המותר לטלטל: (כב) שלא יגע בו. ואע"ג דמותר ליגע במוקצה כדלעיל בסימן ש"מ ס"ג[2]הכא אבילה קטי וכדי שלא יענגע אותה אבל דבר שאינו מתנדנד ע"י הנגיעה שרי [בה"ג והגר"א והביא ראיה לזה וכ"כ בדה"ח ודלא כמ"א וט"ז]: ז (כג) והיה עליה ביה"ש. ומיירי (יז) שהיה דאי בשכח הלא אף בעודן המעות עליה מותר לגערן וכ"ש שלא נעשית המטה בכיס לכל השבת וכדלעיל בסימן ש"ט ס"ד:

(כד) ואפילו לצורך גופו. דדין הכיס (יח) כאותו המוקצה שעליו וכיון דמעות הוי מוקצה מחמת גופו דאסור אפילו לצורך גופו ומקומו גם דין המטה כך הוא: (כה) וי"א בייחד לכך. טעמו דהוא גריע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון שיחדה בהדיא לזה מסתמא מיחד לה מקום ומקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר זולת זה [וא"ש אם לא הניח בה עדיין מעות כלל רק ביחוד בעלמא אין שם מוקצה עליה דהזמנה לאו מילתא היא] וע"כ דינה כמוקצה מחמת חסרון כיס כ"כ הפוסקים וכתב המ"א ולפ"ז אפילו לצורך גופו ומקומו אסור[3] ונשאר בתימה על הרמ"א שכתב לשיטה זו דלצורך גופו או מקומו מותר דליתא והביא ראיות לזה וכן בפרישה ובאור הגר"א מסכימים לדבריו ועיין מה שכתבנו לקמיה: (כו) אא"כ עשה וכו'. דמעשה זו מבטל המחשבה ביחוד והמעשה שעשה בה מעיקרא שהניח בה מעות [הגר"א]: (כז) מיהו לצורך גופו. עיין בס"ק כ"ה מה שכתבנו בשם המ"א ושארי אחרונים שתמהו ע"ז וס"ל דלשיטה זו אסור בכל גווני ומ"מ לדינא מסכים בספר א"ר דאף שהכיס מיוחד למעות כל שאין דרכו להקפיד להניח בו דברים אחרים אינו בכלל מוקצה מחמת חסרון כיס רק כשתם כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו או מקומו וכן הסכים (יט) בספר בית מאיר ע"ש: (כח) דהכיס בטל אצלו. ר"ל וע"כ מותר (כ) לגאת בו אפילו לר"ה ולא אמרינן דהכיס הוי משאוי [נ"א] עוד כתב דאפילו אם נסבור למעלה בדעת ר"ת דאף לצורך גופו ומקומו אסור וכמו שכתבנו בס"ק כ"ה וכ"ז מ"מ הכא שרי ליתן בתוך הכיס וליטול ממנו (כא) דהא חזינן דלא קפיד עלייהו בחול להניח בו גם דברים אחרים: (כט) אבל אם שכח. כונתו העיקר לברר לנו דהואיל ויש עדיין מעות בהכיס אסור לגנשו שמא ישכח וילא וכדמסיים לבסוף ורק לטלטל מותר. ודע עוד (כב) דלאו דוקא שכח דאפילו אם הניח מעות בכוון מבע"י ודעתו היה שישאר שם כל השבת אף בהכיס נעשה בכיס להמעות מ"מ מותר לטלטל הבגד אף בעוד שהמעות מונח בכיס דהבגד לא נעשה בכיס הואיל ואינם על עיקר הבגד [ומ"מ (כג) אסור להכניס ידו בהכיס דעכ"פ הכיס נעשה בכיס להמעות ואפילו לאחר שהוסרו המעות המוכרח דהרי עכ"פ ביה"ש אתקצאי הכיס להמעות] (כד)[4] ומ"מ אם אפשר בניעור ירקה לגער מתחלה (כה) דיש שסוברין דאף שהמעות אינם על עיקר הבגד ג"כ צריך לגער קודם שיטלטל הבגד

שער הציון

בין

(יז) כל הפוסקים: (יח) לבו"ש: (יט) ועי"ש שהוא הקיל עוד ביותר מזה שכתב שם דמחמת חסרון כיס נקרא כל שדרך להקפיד ולייחד לו מקום כסיכי זיירי ומזורי [שבת קכ"ג] וכיס המיוחד למעות הלא אין דרך להקפיד לייחד לו מקום וע"כ הוי דינו רק כשאר כלי שמלאכתו לאיסור ע"י: (כ) דלענין טלטול בלא"ה שרי לדעת הרמ"א שכתב מתחלה דלצורך גופו מותר [מ"א]: (כא) ואף דהמ"א בעצמו כתב לקמן בסק"ז והעתקתיו במ"ב סקכ"ט דאסור להכניס ידו בהכיס התם הלא אירי שהיה המעות מונח ביה"ש בהכיס משא"כ מה שבשבת אין מונח בו מעות כלל רק מלא שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס זה כתב המ"א כיון דחזינן דאינו מקפיד להניח בו גם דברים אחרים אינו בכלל זה: (כב) מ"א וכתב דמה דנקט הרמ"א שכתב תשוש לבתחלה אין להניח מעות שמא ישכח וילא [ובעניי לא ידעתי מקור לזה] ולענ"ד משוש דרצה להשמיענו לדיוקא דהיכא דהמעות על עיקר הבגד כגון שהכיס תפור לאחרו אפילו שכח צריך לגער מתחלה קודם שמטלטל הבגד: (כג) מ"א: (כד) א"ר: (כה) מ"א בשם הרמב"ם:

הארות והערות: 1) עיין סימן רס"ה בה"ל ד"ה מפני, עוד טעם. : 2) עיין סימן רס"ו מ"ב סקכ"ו משכ"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י' הביא שיטה נוספת, וז"ל: מ"מ כאן שהנחת הכלי על המוקצה לצורך המוקצה אסור אפילו נגיעה ע"י הכלי. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ד לא כתב שצריך לגער אם אפשר. ג) בשו"ע הרב סעיף י"א מתיר לגער כשלא היה עליה בין השמשות, כהכרעת המ"א ד) בשו"ע הרב סעיף י"ב כתב כהמ"א.

מותר לטלטל הבגד דלא אמרינן דכל הבגד נעשה בטיס למעות (ל) הואיל (לא) ואין המעות על עיקר הבגד אבל אין לוכשו בשבת דמיישינן (ט) שמא יצא בו כדלעיל סי׳ ש״א סל״ג (נ״י סי׳ ש״ט) וע״ל סימן רס״ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו (נ״י): ח [כ]לכלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר מותר לטלטלו כגון מחתה (לב) שיש עליה מבע״י אפר שמותר (י) לטלטלו לכסות בו רוק או צואה ויש עליה ג״כ שברי עצים שהם אסורים בטלטול מותר לטלטל המחתה כמו שהיא [ד]וכגון שדבר המותר (יא) (לג) חשוב מדבר האסור אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר בטל אצלו ואסור לטלטלו (לד) [י]וטעם היתר טלטול זה משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה אפילו אי שדי ליה (יב) מהמחתה או אם צריך (לה) למקום המחתה (כמו שנתבאר לעיל סי׳ ש״ט) ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה לא יטלטלנה כמו שהיא אלא (יג) (לו) ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המחתה: הגה וכן אם יוכל לנער האיסור לחוד יערנו ולא יטלטלנו עם היתר (נ״י בשם תשובת הרא״ש) וכל זה לא מיירי אלא שהיה היתר עם האיסור מבעוד יום אבל אם היה (לז) האיסור עליו (יד) לבד לא

[ל] שם מ״ז בם טור מהא דאמרי שם ובפירוש התוס׳ שם בשם ר״ת ג דלא״ש בתשובה

באר היטב

(ט) שמא. מיהו יכול לנער משם את המעות ועמ״א שהעלה דאם הניח בתוך הכיס מעות מדעת אסור להכניס ידו בו דעכ״פ הכיס נעשה בטיס. עוד העלה אם כיס מלא מעות קשור בבגד אסור לטלטל הבגד כיון דהכיס הוא כלי בפני עצמו וה״ה כשיש מעות בתיבה שתוך השלחן דאסור לטלטל השלחן אא״כ יש עליו גם דבר המותר ע״ש [וכ״כ אבן העזר העלה להלכה דאפילו אפשר לנער מעות מן הכיס יכול לטלטל בגד שהכיס תפור בו אפילו בשכח מעות בכיס וכ״ש במניח בכוונה פשיטא דשרי]:

משנה ברורה

בין בהניח ובין בשכח וכמו שנכתוב לקמיה: (ל) הואיל וכו׳. כלומר דהכיס אינו תפור לארכו בבגד אלא פיו לבד תפור והוא כולו תלוי [נ״י] דאם היה הכיס כולו תפור בבגד (כו) אמרינן דכל הבגד נעשה בטיס ואף דהכא מיירי בשכח מ״מ עכ״פ היה צריך לנער מתחלה המוקצה וכדלעיל בסימן ש״ט ס״ד משא״כ כשהכיס תלוי אין צריך אפילו ניער מתחלה (כז) ויש מחמירין וסוברין דגם בזה צריך ניער מתחלה: (לא) ואין המעות וכו׳. כתב המ״א דוקא כשפה הכיס תפור להבגד אז אמרינן דהוא בטל לגבי הבגד וכן כשיש מעות תוך תיבה שבשלחן [שקורין טישקעסטיל] ועשוי בענין שא״א להוציאו לגמרי מן השלחן וע״כ נתבטל לעיקר השלחן אבל כשכיס מלא מעות קשור לבגד הוא כלי בפני עצמו ואינו בטל לגבי הבגד וכן התיבה אם יכולין להוציאו לגמרי מן השלחן וא״כ כל אחד ואחד כלי בפ״ע ולא נתבטל לגבי השלחן וממילא אסור לטלטל הבגד והשלחן שהרי הם נעשים בטיס להמעות כשהניח את המעות בס מע״ש ע״ד שיהיו שם בשבת [אם לא שמונח על השלחן דבר היתר שחשוב יותר (כח) ונעשה השלחן בטיס לו וכדלקמיה בס״מ] ואם *שכח ליטלם מע״ש עכ״פ צריך מדינא ניער מתחלה. אך אם יש בתוכם רק איזה פרוטות בטלים לגבי הבגד והשלחן דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות [מ״א]. עוד כתב הנ״ל דוקא כשהתיבה שבשלחן הוא מיוחד תמיד למעות או שאר דבר מוקצה אבל כשהתיבה התלויה בשלחן עשויה תמיד להניח בה לחם וסכינים ואירע שהניח בה מעות אפילו אין בה לחם וסכינים אע״ג דהטישקעסטי״ל ודאי אסור לטלטל אבל מותר לטלטל השלחן שהרי גם הטישקעסטי״ל הוא בטיס כלי שמלאכתו להיתר וא״כ נעשה השלחן בטיס לאיסור ולהיתר ול״ע וע״ש עוד מה שכתב בענין זה: ח (לב) שיש עליה מבע״י וכו׳. לאפוקי (כט) אם הוסק בשבת דאסור

(י) לטלטלו. אבל אפר שהוסק בשבת אסור לכו״ע דהוי דבר חדש וג״ל דאם נתערב אפר שהוסק בשבת באפר של אתמול בטל ברוב מ״א: (יא) חשוב. ואע״ג שלכל העולם הוא חשוב אם אינו חשוב לדידיה לא מיקרי חשוב וה״ה אפילו עי׳ ס״ס ש״ח: (יב) מהמחתה. ודוקא אם צריך לאפרו או אם צריך למקום המחתה כנ״ל ט״ז: (יג) ינער. ואי איכא הפסד בניעור א״ל לנער כמ״ש סי׳ ש״ט ס״ג ב״ח: (יד) לבד. נראה דהיינו מע״ש ונעשה בה״ש בטיס לדבר איסור אז לא מהני מה שיניח בשבת דבר

(טו) אם הוא יכול לנער הרמב״ם ועיין במדושי רע״א שהוכיח מהמופפות והרשב״א דהם ס״ל כסתימת השו״ע דא״ל ניעור בזה: (כו) מ״א וש״א: (כז) הוא מה שהביא בשם הרמב״ם ועיין במדושי רע״א שהוכיח מהמופפות והרשב״א דהם ס״ל כסתימת השו״ע דא״ל ניעור בזה: (כח) ועיין בפמ״ג שמסתפק לענין אי מהני דבר זה גם לענין תיבה שהא מותר לטלטלה דאפשר דבענין דוקא שיהא דבר היתר מונח בתוכה ונשאר בל״ע ולהכי דקדקו וכתבנו ונעשה השלחן בטיס לו: (כט) מ״א וש״א: (ל) בית מאיר ותו״ש ולבו״ש וח״א ועיין בח״א שכתב דבין שבביהם תשובין או אינם תשובין: (לא) מ״א וא״ר וש״א: (לב) אחרונים: (לג) נ״י ולא העתקתי מה שכתב המ״א בסק״ט[א] דלדברי התוספות א״ל לזה דכמה אחרונים מפקפקין עליו בזה עיין בספר תמד משה ובתו״ש ובא״ר: (לד) ט״ז וש״א:

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) בסק״י:

מהני מה שהניח אלו ההיתר נשנת (נ"י נשם משונת הרשנ"ל): ט °תיבה שיש בה דבר המותר לטלטל ומעות אם המעות אינם עיקר מותר לטלטלה כמו שהיא על פי התנאים שנתבארו במחתה:

שיא דיני מת בשבת ושאר טלטול מן הצד. ובו ט' סעיפים:

א אמת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה אם יש (א) ככר או תינוק מטלטלו (ג) (ב) על ידיהם ואם אין לו ככר או תינוק [2]אם יש לו שתי מטות מטלטלו ע"י שיהפכנו (ג) ממטה למטה דהוי טלטול (ג) מן הצד [3]ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור * וכל זה (ג) (ד) באותו רשות [4]מת (ה) המוטל בחמה מטלטלו מחמה לצל באותו רשות ע"י ככר או תינוק ואם אין לו ככר או תינוק * [5]לא יטלטלנו כלל אפילו להפכו ממטה למטה [6]דטלטול מן הצד (ד) (ו) שמיה טלטול (וע"ל נסי' זה ס"ו מאי תקנתיה): **ב** [7]מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים

ס הגהות פכ"ו נשם הכ"ם מהא דשנת מ"ז (אם מותר לנטות פירות או לנטיס מפני הדלף או ליתן כלי תחת הדלף ע"ל סימן שנ"ח ותקנ"ה)

א שנת מ"ג ב שם וכו"' כן לקים ג גרלה מדברי רש"י שם ומדברי רמנ"ם נפכ"ו והר"ן והרא"ש ד שם

ה שם וכרב ו תוס' והרי"ף ורא"ש (ועיין לקמן סעיף מ) ז רמנ"ם פכ"ו

באר היטב

היתר ג"כ עליו אבל אם נשנת הוגת עליו דבר איסור הוא"ל ובה"ש לא אתקנאי הוי ליה מוקלה לחני שנת וקיי"ל אין מוקלה לחני שנת אלא שכ"ז שהאיסור עליו אסור בטלטול ע"כ מותר להניח דבריס של היתר משונים מן האיסור ומטלטלם כנ"ל ט"ז:

(א) על ידיהם. פי' שמניחו אצלו ומטלטלו עמו עי' מ"ש סימן ש"ח סמ"א. מה שנוהגין שאין מטלטלין את המת כי אם ע"י ככר או

ביאור הלכה

* וכל זה באותו רשות. עיין במ"ב סק"ד במש"כ משמע מזה וכו' כן מאר המ"א את דעת המחבר וכן משמע במאור הגר"א שמפרש כן דעת המחבר שפוסק כהרמב"ם שלא הותר מפני כבוד הבריות רק כשהמיס מתבזים עי"ז וכמש"כ בריש ס"ב ומש"כ במ"ב אבל הרבה אחרונים הם הלבוש והבי"ת והטו"ז והא"ר וכן הפמ"ג בא"א מלבד ג"כ הכי בנפשו ובאמת מדברי המחבר עצמו בסוף ס"ב שכתב וה"ה אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה בספינה וכו' וכן כל כיוצא בזה מוכח להדיא דה"ה לענין שריפת המת דלא בעא מזה [ומה שדחה המ"א דשם הוא בזיון גדול הוא דחוק למאד דנהפוך הוא וכמו שכתב התו"ש] וע"כ אנו מוכרחין לומר באמת משני אלה או דהרמב"ם בעצמו יודה לענין דליקה במת דמותר להוציאו לרשות אחרת וכמו שכתב התו"ש והפמ"ג ומה שכתב המחבר באותו רשות הוא כמו שכתבתי במ"ב או דהמחבר בעצמו חזר[1] מזה לבסוף והחזיק בסעיף ב' את שיטת רש"י לדינא וכמו שכתב הגר"א בהדיא בביאורו דמה שכתב בסוף ס"ב וה"ה אם הוא בבזיון וכו' הוא לפירש"י דהוא היפך משיטת הרמב"ם שהחזיק המחבר בה בס"א. ולענין דינא בודאי יש להקל דאפילו אם נימא דהרמב"ם מחמיר בזה הלא מכמה גדולי האחרונים מוכח דפליגי עליה והם רש"י ור"ן והטור וכמו שהביא בב"י וכן המרדכי דמוכח דס"ל דדליקה עדיף יותר ממחה והוהו דהמגיע דמחיר לכרמלית בדליקה בודאי מותר וגם התוספות בשם ר"ת בפרק המגיע דף ל"ד והרמב"ן בתורת האדם דמתירים להוציאו לכרמלית אפילו במחמה לגל ודליקה בודאי לא גריע מזה וכמש"כ המ"א בעצמו דדליקה ומחה שוין הן ועוד כמה לאחרונים שהביאם בא"ר וגם דכרמלית הוא דבר של דבריהם ובודאי שומעין להקל: * לא יטלטלנו כלל. ואפילו לדעת רמ"א דמיקל בסמוך להוציאו לכרמלית משום כבוד הבריות מ"מ לענין טלטול באותו רשות לכו"ע אסור בלא ככר ותינוק משום דהוא אלא היכי דהוא מוכרח לזה א"א בענין אחר משא"כ לענין טלטול אפשר לתקוני ע"פ רוב ע"י ככר ותינוק ולכך לא פלוג אפילו היכא דאין לו וי"א משום דאיסור טלטול תמיר מאיסור הוצאה לכרמלית [תו"ש

היתר ג"כ עליו אבל אם נשנת הוגת עליו דבר איסור הוא"ל ובה"ש לא אתקנאי הוי ליה מוקלה לחני שנת וקיי"ל אין מוקלה לחני שנת אלא שכ"ז שהאיסור עליו אסור בטלטול ע"כ מותר להניח דבריס של היתר משונים מן האיסור ומטלטלם כנ"ל ט"ז:

(א) על ידיהם. פי' שמניחו אצלו ומטלטלו עמו עי' מ"ש סימן ש"ח סמ"א. מה שנוהגין שאין מטלטלין את המת כי אם ע"י ככר או

ביאור הלכה

* וכל זה באותו רשות. עיין במ"ב סק"ד במש"כ משמע מזה וכו' כן מאר המ"א את דעת המחבר וכן משמע במאור הגר"א שמפרש כן דעת המחבר שפוסק כהרמב"ם שלא הותר מפני כבוד הבריות רק כשהמיס מתבזים עי"ז וכמש"כ בריש ס"ב ומש"כ במ"ב אבל הרבה אחרונים הם הלבוש והבי"ת והטו"ז והתו"ש והא"ר וכן הפמ"ג בא"א מלבד ג"כ הכי בנפשו ובאמת מדברי המחבר עצמו בסוף ס"ב שכתב וה"ה אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה בספינה וכו' וכן כל כיוצא בזה מוכח להדיא דה"ה לענין שריפת המת דלא בעא מזה [ומה שדחה המ"א דשם הוא בזיון גדול הוא דחוק למאד דנהפוך הוא וכמו שכתב התו"ש] וע"כ אנו מוכרחין לומר באמת משני אלה או דהרמב"ם בעצמו יודה לענין דליקה במת דמותר להוציאו לרשות אחרת וכמו שכתב התו"ש והפמ"ג ומה שכתב המחבר באותו רשות הוא כמו שכתבתי במ"ב או דהמחבר בעצמו חזר[1] מזה לבסוף והחזיק בסעיף ב' את שיטת רש"י לדינא וכמו שכתב הגר"א בהדיא בביאורו דמה שכתב בסוף ס"ב וה"ה אם הוא בבזיון וכו' הוא לפירש"י דהוא היפך משיטת הרמב"ם שהחזיק המחבר בה בס"א. ולענין דינא בודאי יש להקל דאפילו אם נימא דהרמב"ם מחמיר בזה הלא מכמה גדולי האחרונים מוכח דפליגי עליה והם רש"י ור"ן והטור וכמו שהביא בב"י וכן המרדכי דמוכח דס"ל דדליקה עדיף יותר ממחה והוהו דהמגיע דמחיר לכרמלית בדליקה בודאי מותר וגם התוספות בשם ר"ת בפרק המגיע דף ל"ד והרמב"ן בתורת האדם דמתירים להוציאו לכרמלית אפילו במחמה לגל ודליקה בודאי לא גריע מזה וכמש"כ המ"א בעצמו דדליקה ומחה שוין הן ועוד כמה לאחרונים שהביאם בא"ר וגם דכרמלית הוא דבר של דבריהם ובודאי שומעין להקל: * לא יטלטלנו כלל. ואפילו לדעת רמ"א דמיקל בסמוך להוציאו לכרמלית משום כבוד הבריות מ"מ לענין טלטול באותו רשות לכו"ע אסור בלא ככר ותינוק משום דהוא אלא היכי דהוא מוכרח לזה א"א בענין אחר משא"כ לענין טלטול אפשר לתקוני ע"פ רוב ע"י ככר ותינוק ולכך לא פלוג אפילו היכא דאין לו וי"א משום דאיסור טלטול תמיר מאיסור הוצאה לכרמלית [תו"ש

תינוק שיהיה שם מצוי"ו אין להם על מה שיסמוכו נאר עשק סי' נ"ב וכ"כ בתשובת דבר שמואל: (ב) ממטה. ומותר לטלטל אמ"כ המטה אפילו מת בה"ש: (ג) באותו. פי' אפי' באותו רשות צריך לאפש אחר היתר שזכר ולא אתי לדיוקי דברשות אחר אסור ט"ז ועיין מ"א ויד אהרן: (ד) שמיה. ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקלה ט"ז וע"ל סי' ש"ח בס"ק ל"ד מש"ש:

משנה ברורה

שבת אלא כל זמן שהאיסור מונח עליו אסור בטלטול ע"כ מותר להניח עליו דבר של היתר[א] שהשוב יותר ומטלטל הכל ביחד אם אי אפשר לו לגער האיסור משם:

א (א) ככר או תינוק. וה"ה (ג) שאר אפן שמותר לטלטל והטעם שהגריכו לכל זה ולא התירו לטלטלו להדיא כמו שמפיים לבסוף (ב) משום דכל מה שאפשר למעבד בקצת היתר טפי עדיף: (ב) על ידיהם. והיינו (ג) שמניח עליו או אצלו ומטלטלו עמו ולא מיינכר כ"כ טלטול המוקלה אף שגם המת הוא מוקלה מפני שמטלטל שניהם כאחד ולא התירו ע"י עלה זו דככר או תינוק אלא למת בלבד מפני בזיון המת אבל לא בשאר דבר מוקלה כאבן וכיו"ב וכמ"ש לקמן בס"ה: (ג) מן הצד. ואע"ג דטלטול מן הצד ג"כ שמיה טלטול כשמטלטלו לצורך דבר המוקלה כמ"ש ס"ח מ"מ בדליקה התירו (ד) מטעם דאדם נהול על ממו ומי לא שריא ליה אחי לכבוי. ולענין טלטול המטה אחר שסילק המת ממנה תלוי בזה אם היה חי בי"ה"ש לכו"ע מותר לטלטל אמ"כ המטה [2]לא נעשית בסיס למת כיון דלא אתקנאי בי"ה"ש אך אם מת בע"ש[3]הרא"ש אוסר והמאור מתיר ואם היה דעתו מתחלה שיהיה מונח המת עליה כל השבת ואח"כ סלקוהו ממנה לכו"ע נעשית המטה בסיס ואסור לטלטלה [תו"ש]: (ד) באותו רשות. משמע מזה (ה) לרשות אחר אסור להוציא בכל גווני (ו) אבל הרבה אחרונים הסכימו דאפילו לרשות אחרת שלא ערבו עם זה או לכרמלית שרי להוציא מפני בזיון המת ולענין אם צריך לזה ככר ותינוק תליא בשתי דעות המבואר בס"ב (ז) ויש מאחרונים שכתבו דגם דעת המחבר הוא כן ומה שכתב באותו רשות ר"ל דמה שכתבנו מילתא דפסיקא דצריך לבתחלה ככר או תינוק הוא דוקא באותו רשות אבל כשמוציאו לרשות אחר [כגון שהדליקה הוא בכל החצר והוכרח להוציאו משם] אז לאו מילתא דפסיקא הוא די"א דאדרבה דבוא להוציאו בלא ככר ותינוק כדי למענו באיסור הוצאה ומבואר בס"ב: (ה) המוטל בחמה. מיירי שעדיין לא הסריח אלא שהושם פן יסריח ולכך המיר המחבר דדוקא באותו רשות מותר להוציא ואזל לטעמיה בריש ס"ב (ח) אבל לדעת רמ"א בהג"ה שם דהביא דעת רש"י וטור גם במוטל בחמה שהוא קרוב להסריח נמי שרי להוציא לרשות אחר וכן פסק הב"ח להקל: (ו) שמיה טלטול. ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה

דבר

שער הציון

(א) כל הפוסקים: (ב) נ"י: (ג) אחרונים: (ד) גמרא: (ה) (ו) עיין בבה"ל: (ז) הגהת הלבוש וכ"כ במאמר מרדכי: (ח) הגר"א ומו"ש וכ"כ המאמר

הארות והערות: 1) עיין לקמן שעה"צ אות י"א מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"א אינו כותב שצריך להניח עליו דבר של היתר, אלא מותר לטלטלה אם צריך למקומה. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק כהמאור.

הלכות שבת סימן שיא

ממנו: הגה וי"א דאפילו לא הסריח עדיין אלא (ה) שקרוב להסריח (ב"י בשם טור ורש"י ור"ן) (ז) מותר להוציאו לכרמלית ואם היה להם מקום לצאת בו (ו) אין מוציאין אותו אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם [ח]וי"א שלא התירו להוציאו לכרמלית (ח) אלא ע"י ככר או תינוק [ט]ויש מי שאומר שכל שמוציאו לכרמלית (ט) מוטב להוציא שלא בככר ותינוק כדי למעט בהוצאה * [י]ויש מי שמתיר להוציאו (י) אף לרה"ר (ז) (יא) ע"י תינוק אבל לא ע"י ככר [יא]וה"ה אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה בספינה והיו הא"י מתאספים שם וכן כל כיוצא בזה: הגה (יב) וה"ה דמותרים לומר (ח) לא"י לטלטלו כמו ע"י ככר ותינוק (מרדכי וב"י בשם שבולי לקט) ואסור לטלטל מת ע"י ככר ותינוק (ט) (יג) לצורך כהנים או דבר אחר אבל ע"י א"י ים מתירין (טור יו"ד סי' שע"ב ותשו' מהרי"ל סי' ס"ה) (וכן ראיתי נוהגים (יד) לצורך מצוה או תמונה): ג * [יא]יש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מכלים

ח טור וכ"כ רש"י שם ט טור בשם הרמב"ן וכתב' בספר תורת האדם שכן נראה מד' הרמב"ם פכ"ו י שם בשם הרמב"ן כ מרדכי בפ"ג דשבת ל הרמב"ן שם

באר היטב

(ה) שקרוב. ומותר לזלף חומץ ע"ג בגדיו של המת בשביל שלא יסריח למו"ש ויכולים להתעסק עמו ד"מ: (ו) אין. ולדעת הטור אם הוא קרוב להסריח אפילו יש להם מקום לצאת מותר להוציאו כדי שלא יסריח: (ז) ע"י. דוקא כשהוא גדול קצת כמ"ש סי' ש"מ סמ"א וסיים הט"ז שר"ח אוסר גם הש"ע היה לו לסיים כן ע"ש: (ח) לאינו יהודי. דוקא לכרמלית אבל לר"ה אסור ע"י אינו יהודי מ"א. וכתב א"ז מעשה שנפל בית א' בעו"ה על נפשות מישראל ותינוק א' מת היה תחת הבית והתיר א"א מהר"ו לקנוב דמים עם האינו יהודי לפנות עד שימצא התינוק מטעם כיון דקנב אדעתא דנפשיה קא עביד: (ט) לצורך. וטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים ומ"מ אין הכהנים יכולים לכוף לקרובו שיוציאוהו אפילו צריכים ליכנס לבהכ"נ דהוא מצוה אם לא בנפל ב"ת. ומ"מ נ"ל דאם יש כהן חולה שאינו יכול לצאת מביתו כופין את הקרובים להוציא המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא מ"א ועיין מ"ש ביו"ד סי'

משנה ברורה

דבר שהוא מוקצה [ט"ז] אך אם דחיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר וכדלקמן בס"ח ועיין לעיל בסימן ש"ח במ"ב ס"ק קט"ו: ב (ז) מותר להוציאו. דגדול כבוד הבריות (ט) שדוחה ל"ת דדבריהם ומש"כ ואם היה להם מקום הוא דעת הרמב"ם (י) וטעמו דס"ל דעיקר היתר מפני כבוד המיתה שהמיתה מתבזה ג"כ ע"י שהמת נסרח ונתבזה ולכן בש"ש להם מקום לצאת משם דתו ליכא כבוד המיתה אין מוציאין אותו (יא) לבד ממת שבא בספינה האמור בסוף הסעיף שם הוא בזיון גדול למת כשהא"י מתאספין סביבותיו ותשש לכבודו משא"כ הכא ליכא בזיון כ"כ למת כיון שמונח במקום שאין רואין ועוד כיון שכבר הסריח. ודע דלדעת הש"ש אומרים הנ"ל שמקילין בקרוב להסריח (יב) אפילו יש להם מקום לצאת מותר להוציאו מפני שלא יסריח: (ח) אלא ע"י ככר. דהוצאה דא"א לתקוני שרי (יג) אבל טלטול דאפשר לתקוני ע"י ככר מתקיים: (ט) מוטב להוציא. עיין בא"ר שהכריע כדעה הראשונה משום שהרבה פוסקים סוברין כמותה. ומ"מ נ"ל כשאין לו ככר ותינוק מותר להוציא אף בלא ככר ותינוק דאף לדעה הראשונה אין הכרע שהוא לעיכובא עיין במ"א סק"ח ובא"ר סק"ז: (י) אף לר"ה. טעמו דהו"ל מלאכה שא"ל לגופה דהא אין צריך למת ולית ביה רק איסור דרבנן לר"ש דקיי"ל כווותיה ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות אבל הדעה ראשונה ס"ל דלא התירו אלא כרמלית (יד) דלית לה עיקר בדאורייתא משא"כ כזה דשם מלאכה עליה אלא שאין צריך לגופה (טו) לא התירו אף במת ועיין בט"ז וכן בא"ר דהלכה כדעה ראשונה משום דהרבה פוסקים סוברין כמותה ובפרט דמלאכה שא"ל לגופה ג"כ לא בירדא דהוא פטור עליה דיש שפוסקין כר' יהודה דמחייב עליה עיין בסוף סימן של"ד: (יא) ע"י תינוק. דוקא (טז) כשהוא גדול קצת דשייך בו מי נושא את עצמו ולית ביה בעלמא רק איסור דרבנן ובמת לא גזרו משא"כ בקטן ביותר [עיין סימן ש"ח סמ"א ובמ"ב שם] הוא שוה לכבר (יז) ומיירי על הוצאתם גופא: (יב) וה"ה דמותרים וכו' כמו ע"י ככר ותינוק. כ"ל כמו שהתירו בישראל ע"י ככר ותינוק התירו ע"י א"י אף בלי ככר ותינוק וממילא משמע קצת מלשון זה דדוקא לכרמלית אבל לר"ה לאסור לרוב פוסקים ע"י ישראל אף ע"י ככר ותינוק אפילו ע"י א"י אסור וכ"כ במ"א (יח)[א] ובא"ר מצדד בשם כמה פוסקים שסוברין להקל גם בר"ה: (יג) לצורך כהנים. שיהיו יכולים להיות בבתיהם שהיו תחת גג אחד עם המת דלא יותר טלטול המת ע"י ככר או תינוק אלא לצורך המת. וכתבו האחרונים דטלטול מן הצד דהיינו להפכו ממטה למטה שרי לצורך הכהנים אפילו שלא ע"י ככר ותינוק דהרי הוא טלטול מן הצד לצורך מקומו דשרי וכדלקמן בס"ה. ומ"מ אין בזה וכן במה שמתיר הרמ"א ע"י א"י הוא דוקא אם הקרובין רולין דמשום בזיון המת ליכא בזה דמה לו כשמטהרין אותו בבית זה או בבית אחר אבל אין יכולין לכופן להוציאו מן הבית שמת שם [אם לא במקום שהמנהג לשאתו מיד במקום שמטהרין אותו יכול לכופן] ואפילו היה בהבי"נ תחת גג אחד עם המת והכהנים מעוכבין עי"ז לילך לבהכ"נ דהוא מצוה משום דזהו כבוד הקרובים שיטהרו ויעשו לרכי המת בביתם אם לא בנפל דליכא משום כבוד י"א דיכולין לכופן להוציא מן הבית בשביל הכהנים וע"פ האופנים המבוארים למעלה [כ"ז מתבאר מדברי הרמ"א וש"א ועיין מה שכתב המ"א עוד בענין זה]: (יד) לצורך מצוה. דשבות דשבות לצורך מצוה שרי וכדלעיל בסימן ש"ז

ביאור הלכה

בשם הפוסקים]: * ויש מי שמתיר להוציאו אף לר"ה ע"י תינוק וכו'. עיין בפרישה שהקשה דהלא זו היא דעת הרמב"ן והוא בעצמו הלא סובר מתחלה דאפילו לכרמלית אין כדאי להרבות בהוצאה וא"כ כ"ש לר"ה וע"ש שנדחק מאד בישובו ועיין בספר מאמר מרדכי שהאריך מאד בזה ומביא מדברי הא"א גופא דזה כתב הרמב"ן רק לשיטת רש"י אבל לדידיה גופא אה"נ דיוציאו בלא ככר ותינוק: * יש מי שאומר שאם נתן וכו'. אף דהמחבר כתב יש מי שאומר אין כונתו בזה שאחרים חולקין ע"ז כמו בש

שער הציון

מרדכי ע"ש דלא כדמשמע קצת מהמ"א בסק"ד דאפילו הי"א דבסמוך שהביא הרמ"א ג"כ מודים בזה דאסור עי"ש שהאריך בזה: (ט) גמרא: (י) מ"א: (יא) מ"א אבל בדאיתא הגר"א איתא דהאי דינא דספינה הוא רק לפירש"י ולפ"ז ע"כ לחזור בו הב"י ממה שכתב בלא"ה הסעיף: (יב) מ"א והגר"א ודלא כא"ר: (יג) תוספות ל"ד והר"ן: (יד) ב"י: (טו) בין ע"י ככר ותינוק בין שלא ע"י ככר ותינוק [א"ר]: (טז) מ"א: (יז) מ"א ואף דבט"ז משמע דהוא פטור על התינוק בכל גווני מב"ח ולבוש מוכח דהם סוברים ג"כ כהמ"א [א"ר]. ודע דבכל הסימן היכי שנזכר תינוק מותר אפילו קטן ביותר דלא גרע מכבר שמותר: (יח) ובגלאה דבר"ה שלנו יש להקל ע"י א"ז ונוכל לגרף לזה גם דעת הרמב"ן שמתיר אפילו ע"י ישראל לר"ה משום דהו"ל משאל"ל ונהי דמה לא

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף ו' פסק לאיסור, וכדעת המג"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ד' כותב כהמ"א בדאפשר אבל באי אפשר יש מתירין להוציאו לכרמלית.

הלכות שבת סימן שיא

(י) (טו) שהוא לבוש חשוב כנותן ככר או תינוק: ד * [מ]יש מי שאומר שלא הצריכו ככר או תינוק אלא למת (יא) [לא] ערום אבל אם הוא (טז) בכסותו א"צ ככר או תינוק: ה [נ]אם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה כיון דלצורך (יז) דבר המותר הוא [ס]לא התירו לטלטל ע"י ככר או תינוק אלא (יב) במת בלבד (יח) אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל: ו [ע]מת המוטל בחמה [פ]ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו באין שני בני אדם ויושבים מב' צדדיו חם להם מלמטה (יט) זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה חם להם מלמעלה זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו זה (יג) (כ) זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו נמצאת מחיצה עשויה מאליה שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת: ז [צ]מותר (כא) לסוך המת (ולהדיחו) (יד) ולשמוט הכר (כב) מתחתיו כדי (כג) שלא יסריח ובלבד

מ מרדכי בפ"ג דשבת בשם רבי אפרים נ ר"י מגר"מ מ"ל פ שבת קמ"ב וכרב אחי ע שם מ"ג פ לשון הרמב"ם בפכ"ו צ שם קנ"ל במשנה

שערי תשובה

[לא] ערוס. עיין בה"ט ועיין בשו"ת אבן האסם סימן ל"ל בענין זה:

באר היטב

שע"ב ס"ק ל': (י) שהוא. ה"ה שאר כלים שמלאכתן להיתר גמרא סוף פרק נוטל: (יא) ערוס. והא שהצריכו גבי דוד המע"ה שמת בשבת לטלטלו ע"י ככר או תינוק והא דוד לא היה ערוס דאמרינן איפכא דרגא מתוחה ומת ושמעתי דבגדי דוד היו מוקצין דאסור לכל אדם ללבשן דשורפין על המלכים של"ה ט"ז מ"ל: (יב) במת. ע"ל סי' ש"ח ס"ה ועיין ט"ז: (יג) זוקף. ומסירה אח"כ ב"י. ואם הוא מתירא שלא יסריח המת ויצטרכו לגאת שרי לפרוס עליו מחצלת בענין שאין עושה אהל דהוי לצורך המיס עירובין דף מ"ד: (יד) ולשמוט. נ"ע על מה שנהגו האידנא להגביה המת מעל הכרים ע"י ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח לכן צריך למחות

ביאור הלכה

מי שאומר שכתב בפעיף שאחריו שהשיג עליו בב"י דידוע דרכו בדבר שאינו מוצא בפוסקים אחרים בפירוש לכתוב בלשון זה לפעמים דבאמת הכל מודים בזה ודבר פשוט הוא כיון שאינו לבוש המת עתה בהן הוא כשאר כלי שמלאכתו להיתר: * יש מי שאומר וכו' אלא למת ערום וכו'. עיין בב"י שהקשה ע"ז דליהוי הכסות בטל לגבי ועיין במ"ל שישבו דהכסות אינו בטל ממילא כיון שעתיד להפשיטו ולענ"ד[א]יש לפקפק בדין זה טובא מדא דאמרו הגמרא בערטילאי עפקינן [אם לא שנדחוק דאיירי שלבשוהו מבע"ש התכריכין ולא היה פנאי לקברו] ועוד דבגמרא קמ"ב איתא בהדיא דהמוציא אדם שהוא לבוש בבגדים דפטור אף על הבגדים מפני שהבגדים טפלים לו וכבר הקשה כן בא"ר וש"ם מה שדחה בשם מהר"ל דדוקא באדם מי אבל באדם מת הרי הוא עתיד להפשיטו מעליו ע"כ לא בטלי לגבי והם ככבר ותינוק וכעין מה שכתב המ"א אבל כ"ז דחוק מאד דהלא כסותו בודאי בעת שהוא לבוש בה צריך לה לתשמיש גופו יותר ממטתו שהוא מושכב בה אחר מיתתו [דא"ל לו לשכב ערום] ואפ"ה גם במטתו אף בבודאי עתיד לסלקו ממנה לבסוף אפ"ה מוכח בגמרא דכל זמן שמוכב בה אם רוצה לבטלנו צריך ככר או תינוק או שיהפכנו ממטה למטה דלהוי בטלנו מן הלד ולא התירו משום המטה גופא [דהא היא לא נעשית בתים כמש"כ הרא"ש והמאור] אלא ודאי אף דעתיד לסלקו ממנה אעפ"כ כ"ז שמוכב עליה משיבה טפלה לו ובטלה לגביה וא"כ כ"ש בגבדיו כ"ז שהוא לבוש בהן טפלין לו ובטלין לגביה כיון שהוא צריך להן עתה ולא נחשב ככבר ותינוק: שהרי כשאם להם מלמטה הביאו מטה ואמרו שגם המחצלת הביאו מתחלה רק בשביל עצמן: (כב) זוקף מטתו ונשמט וכו'. ר"ל שזוקפה (כג) ומסירה והוא נשמט מתחת המחצלת (כג) והמחצלאות הם קשים וחזקים ונשארים ממילא כאהל על המת. ועיין במ"ל דאם הוא מתירא שלא יסריח המת (כד) ויצטרכו לגאת שרי לפרוס עליו מחצלת אך שיהיה בלא עשיית אהל: ז (כא) לסוך המת ולהדיחו. סיכה הוא בשמן והדחה במים והיינו במים קרים והטעם בכל זה שהתירו דזהו (כה) לאו בכלל טלטול אלא נגיעה בעלמא כיון שאין מזיז בו אבר: (כב) מתחתיו. אבל אסור לשמוט המת (כו) מע"ג הכר דהוא טלטול ממש והעולם נוהגין להגביה אותו מעל הכרים ע"י ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח (כז) ויש למתות בידם (כח) רק לשמוט הכרים מתחתיו מותר ובמקלת מקומות נוהגין להעביר עיניו ולישר אבריו שלא יתעקמו ואומרים דאיתא בזוהר שהיא סכנה ואף דבר זה אין לו שרש ע"פ הדין דבמשנה איתא דאין מעלימין עיניו של מת וכן שלא יזיז בו אבר וכל הראשונים סתמו כן וכמו שפסק בשו"ע מ"מ במקום שנהגו אין למחות כיון שיש להם סמך ע"פ הזוהר (כט) אך באמת בזוהר לא נזכר סכנה כ"א לענין עיניו[ב] וא"כ ליישר האברים אין להם שום סמך ובא"ר כתב דבמקום שנוהגין להקל בזה משום שחוששין שלא יתעקמו ויהיה בזיון למת יעשו כמ"ש במרדכי שמניח ככר [או שאר דבר שמותר לטלטל וכו"ל] על אותן האברים ודוחק עליו עד שיפשטו אבריו: (כג) שלא יסריח. ע"י חום הכרים וכסותות. ומותר לזלף חומץ

ע"ג

שער הציון

קי"ל כוותיה עכ"פ ע"י א"י ובר"ה שלנו יש להקל: (יט) פמ"ג: (כ) מ"א וש"ל: (כא) אחרונים: (כב) מ"ל: (כג) תו"ש ומחה"ש: (כד) ובא"ר משמע דבלא טעם שיצטרכו הסיים לגאת מן האהל ג"כ שרי בשביל המת לבד [לדידן דקי"ל שלא כר' יאחק דאמר אין כלי מיטל אלא לצורך דבר היתול] ובתו"ש מייאב זה ע"ש: (כה) רש"י: (כו) פשוט וכן כתב שם בהדיא בפי' המשנה להרמב"ם ולשון הטור מה מוקשה תאב ואולי דע"ש הוא: (כז) מ"א וא"ר וש"ל: (כח) לכאורה במשנה קנ"ל משמע דגם זה אינו מותר רק בשביל שלא יסריח וכ"מ בשו"ע: (כט) מ"ל:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב: אבל מת שהוא לבוש בבגדו וכו' א"צ להניח עליו כלום וכו'. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב: ועכשיו נהגו להעצים עיניו בשבת ולהזיז אבר שלא יתעקם ואומרים שיש סכנה בדבר ואין למחות בידם.

(טו) (כד) שלא יזיז בו שום אבר ואם היה פיו נפתח והולך קושר את הלחי בענין שלא יוסיף להפתח אבל לא כדי שיסגר מה שנפתח או קצתו שאם כן היה מזיז אבר ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת: ח [ק]טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר הלכך [ר]צנון שטמן בארץ (כה) ומקצת עליו מגולים (כו) [ש]ולא השריש (כז) וגם לא נתכוין (טז) לזריעה נוטלו (כח) [ת]אע"פ שבנטילתו (יז) מזיז עפר ממקומו [א]ואע"פ שהוסיף מחמת לחות הקרקע מותר: הגה (כט) ואפי' הניחו שם מבע"י להיות שם כל השבת (יח) דאין באוכלין משום בסים לדבר האסור (כל בו) (יט) (ל) [ב]וטלטול *בגופו אפי' לצורך דבר האסור מותר הילכך [ג]קש שעל המטה (לא) דסתמו (כ) מוקצה להסקה (לב) מבענעו בגופו ואם הניח עליו מבע"י כר או כסת מבענעו אפילו בידו (לג) שהרי הכינו מבע"י לשכב עליו (לד) (וכן אם משב לשכב עליו) (ר"ן ס"פ במה טומנין): ט (כא) [ד]הפירות הטמונין

ק תוס' שם מ"ג ור"ף והרא"ש שם ר כלאים פ"ג[א]) ש תוס' שם בשבת כ' ת שם בגמרא ולא כהגר רבנו דאמרי שם

א שם בתוס' ב הרא"ש שם ג שם קמ"א משנה וכפי' רש"י ד שם קכ"ג

באר היטב

בידם רק לשמוט הכר מתחתיו. אפילו בכבר או מיונק אסור לטלטלו ולרחצו אא"כ היה מטונף מטיט ולוחה עד שמאוס בעיני רואיו. אפי' לרחוץ לאינו יהודי שיעשה אסור אא"כ קצץ מע"ש הרד"ך מ"א. ודוקא במים קרים: (טו) שלא. כתב מי"ט שנוהגין בק"ק קראקא ובשאר קהלות שמזיזין אבר אבל אינו יתעקם ומעצימין ואומרים שיש סכנה בדבר כדאיתא בזוהר על הפסוק ויוסף ישית ידו על עיניך ואין למחות א"ז[ב]: (טז) לזריעה. ומ"א מתיר אפילו נתכוין לזריעה אם לא השרש וכ"כ יד אהרן: (יז) מזיז. דבשדה לא אתי לאשווי

משנה ברורה

ע"ג בגדיס של המת בשביל שלא יסריח למועלי שבת ויוכלו להתעסק בטהרתו [אחרונים]: (כד) שלא יזיז וכו'. ואם היה המת (ל) מלוכלך בטיט ולוחה עד שמאוס בעיני רואיו מותר לטלטלו ע"י ככר ומיונק ולרחצו במים בידו ולא ע"י מפה משום שמיטה אבל בלא"ה אסור בכל זה ואפילו ע"י א"א אסור: ח (כה) ומקצת עליו מגולים. דאי לא היו העלין מגולין כלל הרי בע"כ מזיז עפר בידים ואסור. ואפילו (לא) אם ירלה לאחוז מחט או כוס דרך העפר בענון וליטלו וכמו בס"ט ג"כ אסור דגרלה כעושה גומא [מ"מ] (לב)[א]אים מקילין ע"י תחיבת מחט וכוס: (כו) ולא השריש. דאי השרים אפילו אם היה גם גוף הענון מגולין מלמעלה ג"כ אסור להזיז ממקומו משום תולש: (כז) וגם לא וכו'. דאם היה נתכוין לזריעה אף שלא השרים אסור כיון שמתחלה היה רולה בהשרשתן וטמונין בקרקע כדרך הזריעה ועיין במ"א שהקשה ע"ז מהא דקי"ל בגמרא [והובא לעיל בסימן ש"י ס"ב] דחטין שזרען בקרקע ועדיין לא השריש דמותר לנקטן ולאכלן ומ"מ[ב]אין לזוז מפסק המחבר דכן נמצא בכמה ראשונים [הרוקח והרמב"ן בחידושיו והמאירי] [ג]וההיא דלעיל מירן המאירי דמיירי בשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר: (כח) אע"פ שבנטילתו וכו'. כ"ל דמ"מ רק טלטול מן הצד הוא וכונתו הוא בשביל לקיחת הענון דהוא דבר המותר. כתבו האחרונים דההיתר דלקיחת הענון מהארץ מיירי כשטמונין בשדה דאי בבית אסור שמא יבא להשוות א"כ הגומות שבקרקע הבית שנעשה ע"ז [ואף אם הם טמונין בחול ועפר שמונחין בקרקן זוית והכניסן לעשות בו לרביו מותר להוציאן ואפילו לא היה מגולה כלל מלמעלה וכמו

שער הציון

(ל) מ"א וס"א וש"א: (לא) ב"י בשם המ"מ והעמיקוהו גם הלבוש והט"ז לדינא: (לב) עיין במ"א שהקשה על המ"מ מירושלמי ועיין בא"ר שכתב שאין מוכרח מירושלמי ומ"מ כתב לבסוף שדעת הרא"ז ג"כ כהמ"א להקל בזה: (לג) מ"א והביאו גם המו"ש וכן הסכים הגר"א [דאל"ה אין נ"מ לענין בסים בין אוכלין לשאר דבר] וכן כתב ג"כ המאמר מרדכי ומה שם על הט"ז שרולה לחדש בסק"י דגם הרמ"א ס"ל כהתוספות דבד"מ לא משמע הכי וע"כ השמטתי את שיטתו ובפרט דהוא מלאת דרבנן: (לד) הגר"א בשם הר"ן ועיין בב"י הר"ן שם: (לה) כן מוכח בגמרא וכן משמע בהגר"א וכ"כ בתו"ש: (לו) דהא הר"ן ליף זה מחישב דמהני במרוח ושם מהני אפילו בדרן מחמלה לשם עלים. ודע דלשון וכן שכתב הרמ"א אינו מדוקדק כ"כ דבגמרא מוכח דחשב עדיף מהניח ולא חשב [תו"ש]:

הגהות ותיקונים: א) פ"א מ"ט: ב) ר"ת אליהו זוטא על לבוש (אות ט). ובא"ר ג"כ הביאו וחלק עליו:

הארות והערות: 1) עיין סימן של"ו מ"ב סק"מ ושעה"צ אות ל"א מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב ולעניין הלכה בד"ס הלך אחר המיקל, וכהמקילין. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב: צנון תלוש הטמון בארץ ומקצת עליו מגולין נוטלו בהם ומוציאו וכו' והוא שלא השריש וכו' אף אם נתכוין לזריעה כשטמנו שם וכו' ואף אם הוסיף מחמת לחות הקרקע אין בכך כלום כל שלא השריש והצנון לא נעשה בסיס להעפר שעליו וכו'.

(לה) בתבן או בקש (לו) המוקצים (לז) יכול לתחוב בהם מחט או (כב) כוש ונוטלם והקש ננער מאליו: הגה ואם טמונים בחול (לח) ובעפר ע"ל סימן ש"ח סעיף ל"ח:

שיב הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת. ובו י' סעיפים:

א [א]משום כבוד הבריות התירו לטלטל (א) (א) אבנים לקנח [ב]ואפי' להעלותם לגג עמו * דהוי טרחא יתירה מותר [ג]ומי שיש לו (ב) מקום (ג) מיוחד לבית הכסא יכול להכניס עמו אבנים לקנח (ג) מלא היד ואם אין לו מקום קבוע מכניס עמו (ד) כשיעור בוכנא קטנה (ה) [ד]ואם ניכר באבן (ו) שקנחו בו (ז) מותר להכניסו אפי' הוא גדול הרבה או אפי' הם הרבה ממלא היד מותר ליטול כולן דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך: הגה י"א דוקא בחלר מותר לטלטל אבנים (רש"י ס"פ המוציא יין ור' ירוחם נתיב י"ב מי"ו) (ח) וי"א דאפילו מכרמלית לרה"י נמי שרי * דהא נמי אינו רק איסור דרבנן ומשום

א שבת פ"א ב סש בעיא ופסקה ג סש כר' יעקב ד סש כרב ששת וכמו שפי' התוס' והרי"ף

באר היטב

כתבתי בשם הט"ז דאם גמר בדעתו בברור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם דאסור אפילו בטלטול מן הצד: (כב) כוש. וגבי לגון לא התירו בזה דמחזי כעושה גומא משא"כ בקש הרב המגיד ט"ז:

(א) אבנים. מן השדה ולא מן הגדר עיין מ"א: (ב) מיוחד. ואם יש לו בהכ"ס סמוך לביתו שאין שום אדם אחר נכנס לשם אסור להכניס בשבת אבנים דה"ל להזמינם מאתמול הג"א והג"מ

ביאור הלכה

* דהוי טרחא יתירה. עיין בביאור הגר"א דלהכי השמיט המחבר טעם התוספות שם ד"ה מהו להעלותם משום דס"ל כשאר הפוסקים דלא אילקו בין קובע לו מקום לאין קובע דאפילו היכא שקובע לו מקום ג"כ שרי ומ"מ אפשר דגם להגר"א אם המקום הוא קבוע שאין שום אדם יכול לגנוב שם ואפילו מב"ב דאסור וכמו שסובר הגהת אשר"י והעתיקו המ"א דהא כתב בעצמו מתחלה דהשו"ע העתיק כפירש"י ומפרש"י שם גופא ד"ה הכא משמע דגם הוא סובר כהגהת אשר"י הנ"ל: * דהא נמי אינו וכו'. ואף שיש בזה שני איסורין דרבנן טלטול מוקצה וגם מכרמלית לרה"י אפ"ה בו פירות ומותר לטלטל התבן בהדיא: (לח) ובעפר. היינו בעפר שהוא צובר בבית בהשתמש בו דאין עליהם שם מוקצה. והנה לפי מה שנתבאר בסימן זה דטלטול מן הצד לצורך דבר האסור אסור מדע לבכון (מג) דמה שנוהגין איזה אנשים למכור בשבת ולקבל המעות בכלי או ע"י בגד או גורר בסכין מלבד הרעה הגדולה של מקח וממכר בשבת כמה סמיות עיניים יש בזה דאף בשמיעת דזהו טלטול מן הצד הלא הוא בשביל דבר האסור שהוא המעות ואין שום ספק שהוא איסור גמור:

א (א) אבנים. וה"ה לצורות או שאר דבר כה"ג דלאו בר טלטול הוא: (ב) מקום מיוחד. פי' שהמקום קבוע לו לבהכ"ס דכיון שקבוע לו לבנות שם תמיד א"כ אפילו אם ישתיירו לו אבנים ערבית יוכל לקנח בהם שחרית וע"כ התירו לו להכניס מלא היד ולא הוי טלטול שלא לצורך (ג) ואף דאותו המקום אינו מיוחד לו לעצמו ואפשר שיקחו אחרים את האבנים לקנח לית לן בה דמה לי הוא מה לי אחר ואפשר ג"כ שיצטרך לו אח"כ בעצמו ולהכי שרי ומש"כ אח"כ ואם אין לו מקום קבוע היינו שהולך פעם למקום זה ופעם הולך למקום אחר וע"כ אסור להכניס יותר ממה שצריך לו ודאי לפעם אחד דהיינו כשיעור בוכנא קטנה דאם יכניס יותר ויתייר (ד) נמצא שטלטל תחלה שלא לצורך וכתב המ"א בשם הפוסקים דהא דמתירין בבהכ"ס קבוע להכניס שם אבנים בשבת היינו דוקא בשאינו מיוחד לו לעצמו אלא נכנסין גם אחרים שם דלא היה לו להכין מע"ש דתשש שמא יטלוהו אחרים ובפרט אם הוא בבהכ"ס שבשדה דטרחא הוא להכין מע"ש דרחוקה היא אבל אם היה סמוך לו לביתו וגם מיוחד לו לעצמו דאין נכנסים אחרים לשם (ג) ואפילו מבני ביתו אין להתיר להכניס שם אבנים כלל דהיה לו להכין מאתמול[ג] והא"ר מצדד להקל בזה בכל גווני וכדעת הלבוש והטעם משום דלא מסיק אינש אדעתיה להכין שם אבנים מע"ש: (ג) מלא היד. ואפילו (ד) ד' וה' אבנים [רש"י]: (ד) כשעור בוכנא קטנה. ברי"ף ורא"ש כשעור ראש בוכנא קטנה שדכין בו את הבושם וכן משמע בטור: (ה) ואם ניכר וכו'. משמע מלשון זה (ה) דאם אינו ניכר אף שידוע שקינח בו אסור ליקח ממנו מלא היד אם אין לו מקום קבוע (ו)[א]וש מקילין בזה דכיון שידוע שקינח בו הוי כניכר: (ו) שקנחו בו. היינו מע"ש (ז) ומיירי כשלא יחדן מע"ש בפירוש לכך דאם יחדן אפילו לא קינח בהן מעולם מותר להכניסן (ח) כמה שירצה וה"ה נייר חלק (ט) שמקפיד עליו דיש בו משום מוקצה ג"כ מהני יחוד מע"ש דע"י הוסר מעליו שם מוקצה ומותר להכניס לבהכ"ס כמה שירצה ואם לא יחדן אינו מותר להכניס שאינו קבוע (י) רק כפי צרכו לפעם זה בלבד (יא) ואסור לקרוע הנייר בשבת וכמבואר לקמן בסימן ש"מ סי"ג ע"ש במ"ב: (ז) מותר להכניסו. עיין לעיל בסימן ג' סי"א במ"ב שם: (ח) וי"א דאפילו

שער הציון

(מ) תוספות ריש פרק כירה: (מא) ט"ז הנ"ל: (מב) ט"ז: (מג) ח"א בכלל ס"ז ובמיתי קצת מלשונו ומה שכתב שם בא"א כ"כ הפמ"ג ג"כ והעתקתיו בסימן ש"ח במ"ב ס"ק קט"ו ע"ש: (א) מ"א וא"ר וכן משמע מהגר"א ודלא כב"ח דמתמיה מיכול אחר ליכנס לשם: (ב) מ"א ואף דיכול להועיל בזה לאחרים אין מתירין בשביל זה לבד לכתחלה וגם דהא האחרים יכולין להמיא בעצמם: (ג) דהלא המ"א הביא זה בשם הג"א והג"א הבי סברא ליה כדמוכח בב"י בסוף הסימן: (ד) ואפילו אם היו האבנים גדולות יותר מכבילה כיון שבן כולם אין יותר ממלא היד דכי טורטעי יכנים לשם ומש"כ בגא"ש ובתוספות ד"ה אמר ר"ש דאפילו גדולה יותר מכבילה מותר בים עליה עד דוקא כלל בזה אפילו לא היה לו מקום קבוע לבה"כ דשם לא שרי כמלא היד וכן מוכח בר"ן שם: (ה) ממ"א וש"א: (ו) א"ר ומגמרא לא משמע כן ואפשר דהוא מיירי רק באבנים קטנים עיין בש"ג: (ז) ש"ג וא"ר וכדלעיל בסימן ש"ח סכ"ב דבדבר שדרכו בכך לפעמים די בימות אפילו לשבת אחת בדעה הראשונה דהיא העיקרית: (ח) לכראש בוכנא מותר אפילו היה עליהן שם מוקצה וכמש"כ ברש הסימן: (ט) דאם סתמא אין בו משום מוקצה דהא עומד לכסות פי הפך [פמ"ג] ומשמע מזה דהוא פליג על מה שכתב בתו"ש דאפילו נייר גם צריך יחוד: (י) כמו שהתירו באבנים כראש בוכנא בכל גווני וכן משמע בא"ר: (יא) פמ"ג:

הגהות יתיקונים: א) ס"ק קי"ח:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק דצריך שיהא ניכר. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: והוא שייחדן לכך לעולם, אבל ייחוד לשבת א' אינו מועיל כמו שיתבאר בסימן רנ"ט וש"ח. (ועיין בסימן ש"ח משנ"ב ס"ק צ"ז ובליקוטי דברי הרב שם) . **ג)** ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב כהמ"א.

הלכות שבת סימן שיב

כנוד הכריות המירוהו (מוספות פרק לולב הגזול והגהות מרדכי הזורק): **ב** אם ירדו גשמים (ט) על האבנים [ה]ונטבעו אם (י) רישומן ניכר מותר ליטלן כדי לקנח [ו]ואין בזה משום (יא) סותר ולא משום טוחן: **ג** [ז]צרור שעלו בו עשבים (יב) מותר (ג) לקנח בו (יג) ולא חיישינן שמא יתלשו [ח]דאף אם יתלשו ליכא איסורא דדבר שאין מתכוין הוא: **ד** [ט]לא יטלטל * רגב אדמה לקנח בו מפני (יד) שאינה ראויה לקינוח לפי שהיא נפרכת [י]אסור לקנח בחרס * אפילו בחול * משום סכנה שלא ינתק שיני הכרכשתא (פי' המעיס התלוים בפי טבעת): **ה** [כ]היו לפניו בשבת צרור ואזני חרס חלקים דכיון (טו) דחלקים הם (טז) ליכא משום סכנה מקנח באוזן החרס שהוא ראוי לכסות בו פי הכלי [ל]צרור ועשבים (יז) יקנח בעשבים אם הם לחים (יח) אבל ביבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתכין את הבשר: **ו** [מ]מקנחין בשבת בעשבים לחים אפי' הם מחוברים ובלבד (יט) שלא (ד) יזיזם ומשום משתמש במחובר ליכא [נ]דלא אמרו אלא באילן אבל לא בירק: **ז** [ס]היה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות שרפואתו למשמש בפי הטבעת שממשמש שם בצרור והנקב נפתח לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחול דהיינו שאוחז הצרור בכל היד (כ) משום (ה) השרת נימין אלא ממשמש כלאחר יד [ע]דהיינו שיאחז הצרור בב' אצבעותיו (כא) וממשמש: **ח** [פ](כב) למשמש בברזא בפי הטבעת דינה כצרור שלא יאחזנה אלא בב' אצבעותיו [צ]ואסור לצאת בברזא (כג) אפילו תחובה

ג עירובין ל"ד ם שבת פ"ח ממרח דרבנן ע סס בפירוש רש"י פ טור בשם תשובת הר"מ מרוטנבורג צ סס ק"ב בגרייתא

באר היטב

מ"ח: (ג) לקנח. אפילו מונח על הארץ מותר ליטלו. והתולש עשבים מהצרור חייב לכ"ע ועיין סי' של"ו ס"ה: (ד) יזיזם. שהם מוקצים: (ה) השרת. ואע"ג דמקנחין בחרס ולא חיישינן משום השרת נימין בממשמש בצרור הוי פסיק רישיה מוס'. לא ימשמש

משנה ברורה

דאפילו מכרמלית וכו'. (יב) וכן עיקר [ג"ר] וי"ה דידן (יג) אף שלהרבה פוסקים דינו ככרמלית מ"מ אין להקל: **ב** (ט) על האבנים. היינו (יד) שהכניסן מתחלה לקנח בהן ואח"כ ירדו עליהן גשמים ונטבעו בקרקע או בטיט: (י) רשומן ניכר. היינו (טו) שניכרין למעלה מן הקרקע ולא נטבעו בקרקע לגמרי: (יא) סותר ולא משום טוחן. ר"ל אפילו אם היה זה באיזה רצפה שבחצר והו"א דיש בזה משום סתירה הרצפה שזה שנוטל האבן או הטיח"א דטוחן בנטילתו את העפר שסביבו קמ"ל דשרי: **ג** (יב) מותר לקנח בו. מדקתם (טז) משמע דאפילו מונח על הארץ מותר ליטלו ואף דיש בזה עכ"פ לכו"ע איסור תלישה מדרבנן דמחזי כתולש הכא משום כנוד הכריות לא גזרו ועיין במה שנכתוב לקמן בסימן של"ו ס"ה וס"ח במ"ב ובה"ל: (יג) ולא חיישינן וכו'. ר"ל דאף דבתלישה יש בו איסורא דאורייתא לכו"ע וכדלקמן בסימן של"ו ס"ו[א] אפ"ה לא חיישינן שיהיה נתלש כיון שאינו מתכוין לזה ולאו פסיק רישא הוא: **ד** (יד) שאינה ראויה לקינוח. ר"ל (יז) וע"כ איסור טלטול בדוכתיה קאי: **ה** (טו) דחלקים הם. דבאינם חלקים יש חשש סכנה בדבר (יח) מוטב יותר לקנח בצרור אף שהוא מוקצה: (טז) ליכא משום סכנה וכו'. ואף (יט) דעדיין יש בזה חשש כשפיס וכדלעיל בסימן ג' מ"מ לא התירו משום זה לקנח בצרור שהוא מוקצה כיון שיש לו חרס לקנח שאין בו משום מוקצה וכדמפרש וכפרט לפי מה שכתב רמ"א שם דהאידנא לא חיישינן זה לכשפיס: (יז) יקנח בעשבים. דלא הוי מוקצה: (יח) אבל ביבשים וכו'. אלא (כ) יקנח בצרור אף דהוא מוקצה. אימא בגמרא מותר לפנות אחורי הגדר דשדה חבירו ומותר ליטול צרור לקנח אפילו בשבת (כא) והיינו מן השדה אבל לא יטול מן הגדר אפילו בגדר עב דאין עושה נקב דגרמה כסותר: **ו** (יט) שלא יזיזם. היינו (כב) שלא ישמוט אותם ממקום חיבורם משום תלישה: **ז** (כ) משום השרת נימין. דהוא בכלל תולש ואע"ג דאינו מכוין לזה (כג) פסיק רישא הוא ע"י המשמוש. לא ימשמש בצרור של הקיזוח להחליקו אלא ישרט בשרו כדרך שהוא עושה בחול (כד) משום ממחק אלא כלאחר יד: (כא) וממשמש. נתחת [ב"י בשם רי"ו והכי איתא לקמן בסוף סימן שכ"ח]: **ח** (כב) למשמש בברזא. פי' של עץ וה"ה בפתילה [שקורין לעפי"ל°] שמכניסין בפי הטבעת וכמו שמבואר בסוף סימן שכ"ח [ג"ר]: (כג) אפילו תחובה וכו'. שכיון (כה) שמכניסה תדיר כדי לחזור ולהוציאה אינה בטלה אצל הגוף והרי זה כמוציא בפיו ומרפקן דאסור מד"ס (כו) אבל דבר הבלוע בגוף מותר לצאת בו כגון לבלוע

מתרגם: °פתילת רפואה

שער הציון

(יב) עיין בא"ר שכתב דמ"מ אין להקל בזה כשיש לו בה"כ לעצמו שאין אחר נכנס לשם ואף שדעתו לעיל להקל כשהוא רק משום טלטול מוקצה בלבד בזה תמיר טפי: (יג) תו"ש: (יד) כ"מ ברמב"ם פכ"ו מה"ש ה"ד דעל אלו אבנים קאי וכן משמע לשון הגמרא: (טו) א"ר בשם רי"ו: (טז) מ"א וש"א: (יז) כ"מ ברש"י וטור ומרי"ף ורמב"ם משמע קצת דהאיסור הוא מפני שקרובה להתפרך ר"ל ומצא דיש בזה משום עתידה: (יח) גמרא: (יט) ב"ח ומ"א: (כ) כ"מ בגמרא: (כא) מ"א וא"ר ותו"ש דלא כמהרש"ל ועיין בשיטה מקובצת ב"ק פ"א מש"כ בשם המאירי: (כב) א"ר ותו"ש וש"א דלא כמ"א: (כג) מ"א בשם התוס' ולשיטת הערוך ע"כ דהגמרא סבר דהוא פ"ר ואיתא ליה או דהוא יסבור כפירוש הר"א שהובא בתוס' והרא"ש: (כד) משום ממחק הכי איתא בהג"ה ומה שהביא[ב] בשם ר"ח משום כתישה לכאורה אינו מובן דמאי שייך כתישה בצרור ואם ניחא דמיירי בצרור של עפר הא איתא לעיל בס"ד דאין מקנחין בדגב אדמה אבן לפי מה שכתבנו בבה"ל בשם המאירי דבדגב קשה שאינה עשויה להתפרך מותר ניחא דאמשמושינן דע"י משמוש הצרור להחליקו יכול להתפרר: (כה) מ"א בשם הטור וגרמא ממ"א דתדיר לאו דוקא הוא אלא העיקר תלוי אם הוא דבר שדרכו להוציא אח"כ ורק במרגלית התיר שאין דרכו להוציא בעצמו כלל אח"כ: (כו) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) ס"ה: ב) בראי"ש שבת דף פ"א:

(ו) כולה בגוף: **ט** [ק]אסור לפנות * (כד) בשדה (ז) ניר בשבת שמא יבוא לאשוויי גומות * [ר]ואם היה שדה חבירו אפילו בחול אסור מפני שדש נירו ומקלקל: **י** (כה) [ש]אבנים גדולות שמצדדין אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא מותר (ח) (כו) לצדדן ואע"ג דבנין עראי הוא לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות:

ק סס מימרא דרב הונא ר סס בגמרא ש בילה ל"ל מימריה דרב נחמן

שיג טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת. ובו י' סעיפים:

א (א) [א]פקק החלון כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון יכולים לסתמו * אפילו אם אינו קשור * (ב) ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין * (ג) [ב]והוא שיחשוב עליו * מע"ש לסתמו בו (ג) [ג]וקנה (ד) שהתקינו להיות נועל בו (ה) א"צ שיקשרנו בדלת [ד]ומ"מ דמי לבנין יותר מפקק החלון ולא סגי במחשבה שיחשוב עליו מאתמול וצריך (ו) שיתקננו לכך [ה]לרש"י היינו שיתקננו לשם כלי שיהא ראוי לשום תשמיש * שיהא ראוי להפך בו זיתים או לפצוע בו אגוזים

א שבת קכ"ה במשנה וכחכמים וכדמפרש לה ר' אלא סס קכ"ו ב תוס' סס וה"ה בפפ"ב ג סס בגרייתא וכרשב"ג ד סס וכר' יוחנן ה סס בפרש"י

שערי תשובה

[א] פקק. עיין בה"ט וכתב בר"י שבשו"ת בית יהודה מ"ב סימן כ"ע הסכים להמג"א גם כתב דלירים ומנעולים של ברזל שבפקק החלון משיבי כמתוכר דלא כט"ז ושכן הסכימו בפמ"א מ"ב סי' ל"ג ודבר שמואל סי' רכ"ג כו' ע"ש:

באר היטב

בגרור של הקינות להחליקו כדרך שהוא עושה בחול משום כמיסה אלא כלאחר יד טור: (ו) כולה. ומותר לבלוע מרגלית או זהב ולגאת בו לר"ה מ"א: (ז) ניר. פי' חריסה לאשורה ועומד לזריעה: (ח) לצדדן. ומ"מ לעשות כמין אהל אסור בילה דף ל"ה מ"א.

[וכן' אליה רבה פוסק דמותר משום כבוד הבריות דמשם לא משמע מידי וכ"כ הלבוש וכ"מ בטור סי' שט"ו]:

(א) פקק. ואפילו על ארובה שבגג שרי דמוסיף על אהל ערלי שרי תוס'. הר"י הלוי פסק דקודם שימות המת מותר לסתום החלון אלא תכנס הטומאה לבית אבל אחר מיתתו אסור לסתמו דהוי כמתקן ודעת המ"א להתיר אפילו אחר שמת ע"ש. ולומר לאינו יהודי לסתמו הוי שבות דשבות עיין סי' ש"ז ס"ה ועיין בתשובת מהרי"ל סי' ס"ט: (ב) וקנה. שתחבו אצל הדלת בכותל

ביאור הלכה

דמשום זה אינה בגמרא דעדיף יותר לקנה בגרור אף שהוא מוקלה מלקנה בחרס אף שיש עליו חוטא כלי: * בשדה ניר וכו'. עיין בט"ז שכתב דהוא חריסה לאשורה ועומד לזריעה והוא מפי' רש"י שם בגמרא ומשמע דבסתם שדה אלא נחרש עדיין אז בחריסה שייה שלאחר הזריעה לא חיישינן לאשווי גומות ואף דעלם איסור לאשווי גומות שייך בכל גווני [דלא נזכר בשום מקום בגמרא ופוסקים ר"מ בזה] מ"מ לא גזרו שמא יבא להשוות גומות רק בשדה ניר והטעם כמ"ש במ"ב דבחריסה לאשורה אלו בה רגבים וע"ל שזהו כוונת הפמ"ג במ"ז סק"ג דאל"ה דבריו מוקשים מאד: * ואם היה וכו'. עיין בפמ"ג דבשדה חבירו אסור גם בחריסה שייה שלאחר הזריעה ובב"ק דף פ"א ע"ב משמע דאלוי בירידת הטל ע"ש:

* אפילו אם אינו קשור. ובקשור א"ל אפילו מתשבה. ב"ח וא"ר: * ולא אמרינן וכו'. עיין במ"ב ואם אינו עומד לסתום אלא לעתים רחוקות אסור כמוסיף על אהל קבוע כ"כ המ"א בסק"ז והפמ"ג וע"כ בעינן שיהא הפקק קשור ותלוי מבעוד יום: * והוא שיחשוב וכו'. עיין בב"י דכן הוא מפקנת הרא"ש ודלא כהר"ן דבעי שיהיה תורת כלי כמו בקנה לקמיה אמנם מלאתי דהרבה ראשונים ס"ל כוותיה הלא המה הרמב"ן במלחמות והרשב"א בחידושיו במסקנתו והרא"ש בספר ירחים שלו וע"כ ל"ע למעשה: * מע"ש לסתמו בו. היינו דכיון דהכינו לכך נית מה איסור טלטול ובלא"ה אסור משום טלטול אבל משום בנין לא שייך בפקק החלון כלל כ"כ הב"ח וכן הפמ"ג ולפ"ז מה שכתב השו"ע לסתמו בו הוא לאו דוקא דה"ה אם הכין במחשבה לאיזה דבר שיהיה סגי וכן מאר הפמ"ג [וכתב עוד דאם הוא כלי אף אם הוא כלי שמלאכתו לאיסור כגון דף שעורכין עליו דהוא מותר לגורף גופו תו א"ל אפילו מחשבה] וכן משמע בהרא"ש דהטעם הוא משום איסור טלטול ובמאור הגר"א כתב דטעם השו"ע הוא כרש"י דאל"ה אגרלה כמוסיף על הבנין: * שיהא ראוי להפך וכו'. ואפילו אם יחד רק לזה מ"מ אפילו רק פ"א דבר ירדה עליהם תורת כלי ולא צריך תו אפילו מחשבה ודע דהא דבעינן דעתו מע"ש היינו דוקא בדבר שדרך לבטלו אם אבל דבר שאין דרך לבטלו לעולם אלא לפי שעה כגון בגד וכי"ב מותר לסתום בו אפילו לא היה דעתו עליו מע"ש [מ"א]: (ד) שהתקינו וכו'. היינו (ג) שתחבו אצל הדלת בכותל [ולא (ד) שסוגר בו את המסגרת או ב' תלאי דלת] וע"כ דמי קצת לנגר המבואר לקמיה דלא מהני ליה מחשבה: (ה) א"צ שיקשרנו וכו'. ל"ל נמי א"ל וכו': (ו) שיתקננו לכך. (ה) היינו דכיון

שער הציון

(כז) רש"י ועיין בה"ל: (כח) רש"ל בש"ם והמאו בא"ר ולאימו מדקאמר הגמרא אבנים של בה"כ אבל לפי מה שפי' רש"י שם בבילה אין הכרח לזה:
(ח) מ"א: (ג) כן מוכח מהר"ן ופתם השו"ע לדינא כוותיה לעיל בסימן ש"ם ס"י: (ג) מ"א: (ד) פמ"ג: (ה) ב"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ו כתב: ומ"מ לעשות כמין אהל עם גג אסור אע"פ שהוא אהל עראי. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: אפילו הוא דבר שאין עליו תורת כלי כלל וגם לא פקק בו מעולם בחול וכו' אם חשב עליו וכו' ה"ז מותר. ג) ובשו"ע הרב סעיף א' הלשון: והותר בטלטול כשאר כל הכלים.

(ז) ולר"ת [1]א"צ שיהא ראוי לדבר אחר אלא כיון שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך סגי. הגה (ח) ומיקרי (ט) ע"י כך כלי שמלאכתו להיתר (י) ומותר לטלטלו כמו שנתבאר לעיל סי' ש"מ ס"צ[א] (נ"י והרמב"ם) [2]ונגר שהוא יתד שנועלים בו ותוחבין אותו באסקופה למטה ודומה טפי (יא) לבנין לא סגי בהכי * ואין נועלים בו אא"כ * יהא קשור וכיצד יהא קשור * אם יש בראשו גלוסטרא דהיינו שהוא עב באחד מהראשים וראוי לכתוש בו (יב) שדומה לכלי סגי אפילו אם קשור * (יג) בחבל דק שאינו ראוי להיות ניטל (יד) בו (טו) [3]ואפילו אם אינו קשור בדלת עצמו אלא (טז) בבריח הדלת [4]ואפילו אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל באויר אלא כולו מונח בארץ (יז) [5]ואם אין בראשו גלוסטרא אם הוא קשור בדלת עצמה סגי אפי' בחבל דק שאינו ראוי לינטל בו ואפי' כולו מונח בארץ ואם אינו קשור בדלת אלא בבריח צריך שיהא (יח) הקשר אמיץ שיהא ראוי לינטל בו ואפי' הכי א"צ שיהא תלוי אלא אפי' כולו מונח בארץ מותר (יט) שאין אסור אלא כששומטו ומניחו בקרן זוית: **ב** * (כ) [6]כל נגר שאמרנו מיירי שהאסקופה גבוה וכשנועץ אותו במפתן אינו נוקב בארץ (כא) אבל אם (כב) נפחתה

ו סס בטופפות ז עירובין ק"ל בטוס וכו' יוסי וכדמפרש סס בגמ' ק"ב הרי"ף ומס"ס הרא"ש סס ח סס בטוס' מ טור י סס בטוס וכו"ל וכדמפרש לה רבא סס כ סס בברייתא וכו"ל וכפירוש רש"י

משנה ברורה

דכיון שתקנו יש עליו תורת כלי ויוצא מתורת בגין רק דלרש"י בעינן דוקא שיהא ראוי לשום תשמיש אחר ולר"ת א"ל שיתקנו אלא לנעול בו דבר גמי יש תורת כלי עליו ויוצא מתורת בגין: (ז) ולר"ת וכו' [1]ולעת הצורך (ו) יש להקל כר"ת דכן סתם הש"ע לעיל בסימן ש"מ ס"י: (ח) ומקרי וכו'. דמלאכת הנעילה הוא להיתר: (ט) עי"כ וכו'. אבל (ז) קנה שמוקצין בו זיתים אע"פ שנועלין בו מקרי מלאכתו למיסור כיון שעיקרו עשוי לכך הולכין אחר רוב תשמישו: (י) ומותר לטלטלו. היינו אפילו אלא לצורך גופו ומקומו רק לצורך קנת וזהו שליין רמ"א כמו שנתבאר לעיל בסימן ש"מ אבל בעינינו דמיירינן לענין לנעול בו דהוא לצורך גופו מותר כיון שיש עליו תורת כלי אפילו עומד למסוק בו זיתים: (יא) לבנין. ר"ל שנראה (מ) כשאר גגרים ויתדות שנועץ בכותל דיש בזה משום בנין ולכך בעינן שיהא קשור: (יב) שדומה לכלי. היינו דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין (ט) דנראה לכל דלפי שעה משימו שם: (יג) בחבל דק. משמע דעכ"פ קשור מיהו בעינן וכן פסק הט"ז דהקשירה הוא לעיכובא ומצפר אליה רבא כתב דלעת הצורך יש לסמוך על המקילין ע"י גלוסטרא כיון שהוא כלי[ב] אף בלי קשירה כלל אבל בביאור הגר"א משמע דמצדד לדינא כהט"ז ואם הגגר ממוצר לדלת ומושכין אותו ותוחבין בחור מותר לכו"ע אף בלי קשירה [מ"א]: (יד) בו. שאם רוצה לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק: (טו) ואפילו אם אינו וכו'. והו"א דאינו מינכר כ"כ דהוא רק לגעילה: (טז) בבריח הדלת. לו (י) במזוזה שאחורי הדלת: (יז) ואם אין בראשו וכו'. משום דכיון דאין על הגגר תורת כלי בעינן שיהיה יותר היכר שיהא עומד רק לגעילה דלא יהיה נראה כבונה: (יח) הקשר אמיץ. ובגא"ה אסור (יא) אפילו אם הגגר תלוי באויר ואינו נגרר כלל בארץ: (יט) שאין אסור וכו'. קמי אלעיל שכתב דמותר אפילו בחבל דק וע"ז סיים וכתב שאין אסור אלא כששומטו היינו שאינו קשור כלל וכששומטו ממקום החור שנועל שם הדלת מניחו בקרן זוית דאז אינו נראה כמוכן לנעול והוי כבונה: **ב** (כ) כל נגר. היינו אפילו (יב) יש בראשו גלוסטרא והוא קשור ועיין בביאור הלכה: (כא) אבל אם וכו'. ואם עשה לו בית יד [הוא כמו גלוסטרא דלעיל ודומה למקבת שכותשין בו בשמים אך לעיל מיירי דהגלוסטרא היה בו ממילא ובאן מיירינן דעשה אותו בידים] מוכח דכלי הוא ותו לא מחזי כבונה דאין דרך לשקע כלי בבנין שנעשה בו מעשה לעשותו כלי שרי ואפילו אינו קשור כ"כ ב"י והביא ראיה מן הרי"ף והגר"א כתב בביאורו דלדעת רש"י והטור לא מצינו היתר בנקמז דהיינו נפחתה האסקופה[ג] אפילו ע"י עשיית בית יד: (כב) נפחתה האסקופה וכו'. ואם מתחלה עשה חלל בקרקע מקום שהגגר יהיה ראשו שם ואינו מוסיף נקב בארץ (יג) אין איסור וזה יהא מה שברוב הבתים עושין נקבים בחומה אצל הדלת מבאן ומבאן ותוחבין הבריח לשם שהולך מקצה זה לזה ולא אמרינן דהוי כבונה דמה לי שנכנס בחומה או למטה בארץ אלא משום שנעשה מתחלה לכך נקבים בחומה ע"כ אין איסור ועוד נראה דכיון שעושין טבעת של ברזל באמצע הבריח ובו אוחזין בשעת פתיחה ונעילה ומושכין את הבריח זה הוי כעשה לו בית יד דמותר אפילו

ביאור הלכה

ג"ל דלא מקרי עדיין כלי שמלאכתו לאיסור כיון שלא היה עדיין רק הזמנה בעלמא דזה ומלאתי בא"ל בסימן רע"ט אות ב' שמלדד ג"כ כמ"ש וע"ש עוד מה שמתלק מזה: * ואין נועלים בו אא"כ וכו'. מיהו בקשור א"ל אפילו מתשבה שיתשב עליו מבעוד יום. ב"ח וא"ר: * יהא קשור. אבל במתשבה בעלמא שתישב עליו מע"ש מיכא איסור דאורייתא לדעת רש"י דס"ל דהלכה דנגר המונח אסור אף במקדש אבל לדעת הרא"ש שם [עירובין ק"ב ע"א] דס"ל דהלכה כר"י דמונח מותר אף[ד] במקדש ומשום דכיון דמתוקן מאתמול להכי לאו בונה הוא [וכדפירש"י בשבת קכ"ו ע"א] א"כ איסור זה הוא רק מדרבנן ובפרט לדעת ר"ת עיין בשבת קכ"ו ע"א תוד"ה והמונח וכ"ז בגגר שאין בראשו גלוסטרא אבל יש בראשו גלוסטרא אפשר דלכו"ע הוא רק מדרבנן כיון דתירא כלי עליו. שוב ראיתי בביאור הגר"א שכתב דלדעת רש"י מותר ע"י גלוסטרא אף בלי קשירה כלל ואעפ"כ שפיקתנו נשאר במקומו אליבא דטוש"ע דאוסרים בלי קשירה אפילו ע"י גלוסטרא אם בעצמה יסברו במונח כדעת רש"י הוא מדאורייתא אפשר דאעפ"כ בכאן בגלוסטרא הוא מדרבנן: * אם יש בראשו גלוסטרא. היינו ממילא אבל אם עשה גלוסטרא לראשו משמע בב"י דזה לכו"ע מותר אפילו בלי קשירה בלא כיון דעשה בו מעשה שמוכיח עליו שהוא כלי לא מחזי כבונה כלל ויותר מזה שזה מותר אפילו בנקמז [היינו כשהגגר נכנס בחור האסקופה נוקב תחתיו בארץ המבואר בסעיף ב' לאיסור, וזה מותר] ומביאור הגר"א מוכח דס"ל דלדעת הטור אין לחלק בזה בלא דהא ס"ל דדין בית יד הוא דין אחד דגלוסטרא דמתיתין וכ"ש דאין להתיר בזה בנקמז לדידיה רק לדעת הרי"ף ע"ש ועיין מה שכתבנו בסמוך: * בחבל דק. ועיין במ"ב בשם הט"ז והגר"א ואף דהגר"א כתב בסמוך דלהטור מותר ע"י גלוסטרא אף באינו קשור היינו באינו קשור בדלת אלא בבריח אבל עכ"פ קשור מיהו בעינן דאל"ה קותרים דברי הגר"א אהדדי שכתב בהדיא דכן מוכח בטוש"ע דבעינן קשור ובזה ניחא מה שסיים אח"כ דלרש"י מותר אפילו באינו קשור בלל היינו דלדידיה מותר אפילו אינו קשור בלל לא בדלת ולא בבריח: * כל נגר. עיין במ"ב כן הוא לפי מה שמבואר בב"י ולפי מה שכתב הגר"א בביאורו אפשר דלדברי הרי"ף יש בראשו גלוסטרא אף בנקמז

שער הציון

(ו) כן משמע ממ"א וכן בא"ר: (ז) מ"א וש"א: (מ) רבינו יהונתן: (נו) מב"י: (י) רבינו יהונתן: (יא) הגר"א: (יב) ב"י ומה שכתבתי והוא קשור ג"כ מוכח שם דהא כתב דהאבעיא דעשה לו בית יד קאי אנקמז דמיירי בה הגמרא מעיקרא ושם איתא בהדיא דאפילו אינו נשמט אסור: (יג) ובא"ר מפקפק

הגהות ותיקונים: א) ס"ד: ב) תיבת "אף" מיותר:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: וקנה וכו' אא"כ תקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך. והיינו כר"ת. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' וה' משמע דלא סגי בלא קשירת חבל. ג) ובשו"ע הרב סעיף ז' פסק דאם יש בית יד שרי אף בלא קשירה.

ל׳ שם ק״ל מגשנה וכפירוש רש״י מ שם בגמרא וכרבא ג שם כדמפרש ליה רבא ם טור ומדברי הרא״ש שם בשם הראב״ד ע שם בגמרא דלא אלמנה ואיכא תרי ליטי בפירושו ופסק הטור כשניהם להחמיר פ פוקפו׳ שם והטור *(ואם מותר לפלג תרי״מ הסנויות נקמן בפי׳ תקי״ט) צ שם ק״כ בגר״א

האסקופה בענין שכשמכניס הנגר בחור נוקב (ג) תחתיו בארץ * הוי בנין ואסור לנעול בו: ג [1]רחבה שאחורי הבתים * שאין נכנסים ויוצאים בה (כג) תדיר אם עשה דלת לפתחה או שתולה בה מחצלת של קנים וכן פרצה (כד) שגדרה בקוצים כעין דלת [2]אם יש להם ציר (פי׳ ליר נוקבין הדלת וקובעים בו עץ חד כדי להכניסו בארץ[א]) לחזור לכאן ולכאן) או אפי׳ אין להם עתה ציר אלא (כה) שהיה להם ציר נועלים בהם (כו) אפי׳ הם נגררים בארץ רק שקשרם ותלאם לנעול בהם ולא חשיב כבונה שניכר בהם שהוא דלת כיון שהיה להם ציר: הגה וכ״ש אם יש להם ליר עדיין ונלבד שלא יחזיר הליר למקומו כדרך שיתבאר לקמן סי׳ תקי״ט (ב״י) אבל אם אין להם ציר ולא היה להם ציר אין נועלים בהם [3]אא״כ היו * (כז) גבוהים מן הארץ (כח) [5]ופתח העשוי לכניסה תדיר נועלים בו אפי׳ לא היה לו ציר מעולם (כט) והוא נגרר: ד (ל) [7]דלת העשוי (לא) מלוח אחד או שאין לה אסקופה התחתונה (לב) וכשפותחים שומטין אותה ועוקרים אותה (ד) אין נועלים בה [8]אפי׳ יש לה ציר: הגה אבל דלת העשויה מקרשים הרבה שרי (לג) אע״פ שאומטים אותה כשפותחה אם יש לה אסקופה וה״ה במקום שנועלים בקרשים הרבה (לד) ויש חקיקה למעלה ולמטה שמכניס בהם הקרשים (לה) שדינם כדלת (לו) הואיל (ה) ואינן לוח אחד בכל הדלת (ב״י): ה [9]שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד ויש

באר היטב

דמי לנגר קלת אבל קנה שמוסקין בו זיתים אעפ״י שנועלין בו מ״מ מקרי מלאכתו למיסור כ״מ ברמב״ם: (ג) תחתיו. ואם מתחלה עשה חלל בקרקע מקום שהנגר יהיה ראשו שם שאינו מוסיף נקב בארץ אין איסור. עוד נ״ל דאם עושין טענע של ברזל באמצע

ביאור הלכה

דהיינו נפתחה האסקופה: * הוי בנין. בגמרא איתא משום דמחזי כבונה: * שאין נכנסים ויוצאים בה תדיר. עיין במ״ב ועיין בתו״ש דמלבד דבפתח העשוי לילכם בפתוח מלי יוס הוי כפתח העשוי ליכנס בה תדיר: * גבוהים מן הארץ. עיין במ״ב והנה בגמרא אדם כלל ל״ט הרמיב הדברים בענין זה וכתב דמה דאיתא במשנה דבענין שיהיו גבוהים מן הארץ יש מחלוקת הראשונים בביאורו ע״ש היטב בכל דבריו ובאמת ביאורו שיצא לחדש בענין זה ועי״ז נשתנה ההלכה בהא״ת הוא מלאת חדתי וכמעט כל הראשונים לא פירשו כן הלא המה הרי״ה והריטב״א שהאיסר בעצמו שפירשו בהדיא כמו שכתבנו במ״ב וכן רש״י במשנה מוכח ג״כ בהדיא שמפרש כן וגם האור זרוע העתיקו וגם הרמב״ם בפי׳ המשנה משמע דמפרש ג״כ שיהיה קשור והוא ממש כענין פירוש התוספות בדף קכ״ו ע״ב [ולפלא שכתב הג״א דמהרמב״ם בפירוש המשנה משמע כדבריו דבגבוה מן הארץ מהני אע״פ שאין קשור כלל דאדרבה מוכח שם להיפוך בסוף דבריו ע״ש] ומה שכתב הג״א דמהרי״ף והרא״ש והרע״ב והטו״ע משמע הפשטיות כדבריו לענ״ד לא ראיתי בזה שום ראיה לדבריו דהלא העתיקו כולם רק לשון המשנה וכי היכי דמפרשי הרי״ה והריטב״א ושאר הראשונים לשון המשנה יפורשו ג״כ דבריהם ומהרמב״ם בחיבורו ג״כ אין הוכחה כ״כ להמעיין ובפרט שבפירוש המשנה שלו משמע בהדיא דמפרש שיהי׳ קשור ולא נשאר קצת לדבריו כ״א מדברי

אפילו באינו קשור אפילו בנפתחה האסקופה [ט״ז וש״א] ונראה דאפילו לדעת הגר״א שמחמיר לעיל בעשה לו בית יד לדעת רש״י והטור יש להקל בזה מפני לירוף טעם הראשון של הט״ז: ג (כג) תדיר. ר״ל וע״כ (יד) אין עשוי להפתח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם ומחזי כמוסיף על הבנין ע״י נעילתו אם לא באופנים המבואריס פה דאז מנכר שהם דלת: (כד) שגדרה בקוצים. היינו שסתמה בחבלות של קוצים העשויה כעין דלת ופעמים שהוא פותחה וזולה עתה לנועלה: (כה) שהיה להם ציר. היינו (טו) שביכר שהיה להם ליר: (כו) אפי׳ וכו׳ רק שקשרם ותלאם. ר״ל שקשרם ותלאם שם מבע״י כדי לנעול בהן וע״כ מותר לנעול בהן בשבת (טז) אלא שכשהן פתוחין הן נגררות בארץ ורק כשהוא נועלן מגביהן וזוקפן על האסקופה מ״מ כיון שהן קשורות ומחוברות שם מבע״י ויש להן היכר ליר לא מחזי כבונה בשבת: (כז) גבוהים מן הארץ. ר״ל (יז) שהיו קשורות ותלויות מבע״י בענין שאף כשפותחן אינן נגררות בארץ ואפילו הן גבוהין מן הארץ רק כמלא יתמא [גמרא] והטעם שאוב אינו נראה כבונה בנעילה זו אף אם אין להם היכר ליר הואיל שאף כשהן פתוחין הן מחוברין

הנברים וכו׳ אחוזין בשעת פתיחה ונעילה הוי כעושה לו בית יד ומותר אפילו אין קשור ותלוי ט״ז עיין שם: (ד) אין. וה״ה בפקק חלון אם אין עשוי לפתוח אלא לעתים רחוקות הוי כאהל קבוע. הרא״ש סוף עירובין: (ה) ואינן. והב״ח מיקל אף בלוח א׳ אם

משנה ברורה

וקבועין שם היכר שאין נגררות בארץ: (כח) ופתח העשוי וכו׳. שכיון שמשתמשין בה תדיר (יח) הכל יודעין שלדלת היא עשויה ולא מחזי כבונה: (כט) והוא נגרר. בארץ כשפותחה והנה מלשון המחבר משמע (יט) דעכ״פ קשור מיהו בענין אבל מלשון הג״ה בס״ד משמע דס״ל דאפילו אינו קשור כלל שרי אם יש לה אסקופה מלמטה ויש להקל בזה [עיין בהגר״א שכתב שכן הוא דעת הרי״ף והרמב״ם ובפרט שכן סתם הרמ״א]: ד (ל) דלת העשוי וכו׳. היינו (כ) לפי שאין לה תקוני הדלת כשאר דלתות הוי כסתימה בעלמא ונראה כבונה ומיירי כאן (כא) אפילו בפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר: (לא) מלוח אחד או שאין וכו׳. ודעת הרמב״ם דלא אסור אלא בתרתי לריעותא דהיינו שהוא מלוח אחד וגם אין לה אסקופה. ובפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר מצדדים (כב) האחרונים דיש לסמוך על שיטתו להקל: (לב) וכשפותחין וכו׳. משמע מזה (כג) דהוא מיירי בשאינה קשורה אבל אם היא קשורה ותלויה אף שנגררת בארץ כשפותחה שרי אף שאין לה תקוני דלתות כראוי והיינו משום דכאן מיירי בפתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר: (לג) אע״פ ששומטין וכו׳. היינו שאינה קשורה כלל ואע״ג דברים ס״ג בדלת של רחבה שגם היא מסתמא עשויה כשאר דלתות ואפ״ה מתמרינן שיהא קשור ותלוי מבע״י הכא מיירי בפתח שהוא עשוי לכניסה ויציאה תדיר וכנ״ל וס״ל דמה לא בענין קשר[ב] כלל וכמ״ש בסקכ״ט [הגר״א]: (לד) ויש חקיקה. ר״ל דהחקיקה נחשבת כאסקופה: (לה) שדינם כדלת. ר״ל דאע״ג דהקרשים אינם מחוברים והוא מכנים כל קרש בפני עצמו אפ״ה לא נחשב כדלת של לוח אחד: (לו) הואיל ואינן וכו׳. כבר כתבנו לעיל דהאחרונים מצדדים להקל

שער הציון

אף

קלת בזה עי״ש וכן בפמ״ג: (יד) ב״י בשם הראב״ד: (טו) מ״א: (טז) הגר״ז וכן מוכח ברש״י במשנה: (יז) כן מוכח מהרי״ה והריטב״א והובא בג״א ועיין בבה״ל: (יח) לשון: (יט) וכ״כ הגר״א בכוונת המחבר ובדעת הג״ה כותב המחבר ג״כ כמו שכתבנו: (כ) רש״י: (כא) כן מוכח בב״י וכ״כ הגר״א בדעת הרי״ף והרמב״ם: (כב) מ״א וא״ר: (כג) הגר״א לפי גרסת הרי״ף שגרס שאינה נגררת ומיירי לדידיה בעשויה לכניסה ויציאה ומשמע לפ״ז דבקשורה אף

הגהות ותיקונים: א) צ״ל ״באדן״: ב) קשור:

הלכות שבת סימן שיג

להם שני צירים אחד למעלה (לז) ואחד למטה אם יצא התחתון כולו ממקומו אסור להחזירו (לח) שמא יתקע אבל אם יצא מקצתו דוחקו עד שמחזירו למקומו כיון שהעליון נשאר במקומו בקל יכול להחזיר התחתון (לט) [ק]אבל כשיצא העליון אסור (מ) אפי׳ לדוחקו ולהחזירו למקומו: ו [ר]מטה (מ) של פרקים (מא) אסור להחזירה ולהדקה ואם תקע חייב חטאת (מב) [ש]ואם היא[1]* (דרכה להיות) רפויה מותר לכתחלה (ונלכד (מג) שלא יהדק) (מד) [ת]וכוס של פרקים מותר (מה) לפרקו ולהחזירו בשבת (מו) [א]ויש מי שאומר (ז) (מז) שדין הכוס כדין המטה: הגה ואם דרכו (מח) להיות מהודק *אע״ג דעכשיו רפוי אסור (מיימוני פכ״ה[2]) והגהות אשיר״י וכל בו וכן נראה דברי הטור): ז [ב]קורה שנשברה מותר לסמכה (מ) בארוכות המטה (מט) שהם כלי לא כדי שתעלה דא״כ הוי ליה בונה אלא כדי שלא תרד יותר [ג]והוא שיהיו רפויים שיוכל ליטלם כשירצה אבל (נ) אם מהדקם שם אסור: ח [ד]ספסל שנשמט אחד מרגליו אסור (נא) להחזירו למקומו. ולהניח אותו צד השמוט על ספסל אחר

ק הרא״ש נסתפק בזה והטור פסק לחומרא וכתב ה״ה בפכ״ב שכן נראה מדברי רמב״ם ר שבת מ״ז ש שם וכרשב״ג בברייתא ת טור לדעתו ור׳ יהושפט בשם ר׳ פרץ בפ״ד

א טור בשם מהר״ם מרוטנבורג והכלבו בסוף הלכות שבת ב שבת קנ״א במשנה

ג שם מ״ג כלמפרש לה רב הונא ורמב״ם בפכ״ה ד ב״י מדברי תרומת הדשן סימן ע״א

באר היטב

עשוי לכניסה ויציאה תדיר והרמב״ם מיקל טפי מ״א: (ו) אפילו. מזה יש ללמוד דיש למחות מה שנוהגים בסעודות לסלק החלון על ידי אינו יהודי בשבת וזה איסור גדול כיון שהישראל חייב חטאת אסור באינו יהודי משום שבות וכ״ש אותן שלוקחין הקווטירי״ן מן החלונות ואפילו ישראלים רגילים לעשות כן ואינם יודעים שיש בזה חיוב חטאת ע״ז: (ז) שדין. והר״ה השטענד״ר° שבבהכ״נ שמניחים עליו ספרים אגודה. וכתב המ״א דכוסות שלנו העשוי בחרליס

משנה ברורה

(כד) אף בלות אחד כיון שיש לו אסקופה והוא עשוי לכניסה ויציאה תדיר: ה (לז) ואחד למטה. ויש חור בתפתן שהליר נכנס לתוכו וכנגדו יש למעלה חור אחד שהליר העליון הוא בתוך החור: (לח) שמא יתקע. בחוזק בסכין ובתדות שלא יוכל עוד לנתת משם והוי מכה בפטיש (כה) ואפילו היכי שהחור הוא בתמנע פתח התיבה דלא שייך למגזר כ״כ שמא יתקע אפ״ה אסור דגזרינן בתמנע אטו מן הצד (כו) ואפילו בצירים שלנו שהם מברזל אסור להחזיר דלתי הכלים דגזרינן שמא יראה שהליר אינו תקוע יפה ויחבר אותו במסמרים: (לט) אבל כשיצא העליון. דעי״ז הוא טופל לגמרי (כז) גם הדמיקה אסור כמו חזרה: ו (מ) של פרקים. היינו שעשויה פרקים בשביל בעלי אומנות שיוכלו לשתת אתם בדרך וכשבאין על מקומם מחזירין פרקיה יחד ומושיבין אותה: (מא) אסור וכו׳. גזרה שמא יתקע בתדות ומסמרים דהוי גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש (כח) וי״א דכיון שעושה בזה כלי גמור חייב משום בונה ועיין בסימן שי״ד ס״א והגהר״א שם: (מב) ואם היא דרכה וכו׳. דשוב אין לחוש כלל שמא יבוא לתקוע: (מג) שלא יהדק. ורפוי ואינו רפוי (כט) אסור: (מד) וכוס של פרקים. שיש כוס שמפרקין אותו מעל רגלו: (מה) לפרקו ולהחזירו. כשהוא (ל) רפוי והטעם דאין דרך להדק כ״כ בחוזק שיהיה חשוב כמו תקיעה וע״כ אין לחוש שמא יתקע והיש מי שאומר ס״ל כיון דעכ״פ דרך להדק (לא) גם ברפוי אסור כמו בתמנע של פרקים. כתב המ״א דכוסות שלנו העשויים בחרליס סביב [כמו אלו שיש ברו״ף סמוך לרגלם] ומהודקים בחוזק (לב) לכו״ע אסור וכיסוי הכלים אפילו אם עשויים כך שרי דהתם אין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד וכ״כ הט״ז (לג) ואפילו הכלים שאסור לפורקן ולהחזירן מ״מ לטלטלן שרי ולא גזרו אלא בתמנע שדרכה להתפרק כמש״כ ס״ס רע״ט וכל כיולא בו אבל דבר שאין דרכו להתפרק שרי בטלטול: (מו) ויש מי שאומר וכו׳. ולכתחלה יש להחמיר כדעה זו אך אם הוא לצורך שבת יש לסמוך אדעה ראשונה [אחרונים]: (מז) שדין הכוס. וה״ה (לד) השטענד״ר° שבבהכ״נ שמונחים עליו ספרים אם הוא של פרקים: (מח) להיות מהודק. ר״ל להיות (לה) מהודק ותקוע בחוזק שזה אף הטור דהוא דעה ראשונה מודה דאסור: ז (מט) שהם כלי. ואם אינו כלי רק עץ בעלמא (לו) כמו מקל אע״פ שמוכן הוא לטלטל מ״מ אסור לסמכו תחת הקורה דדמי לבונה כ״כ מ״א אבל הא״ר ותו״ש חולקים עליו ומתירים[ב] בכל דבר שאם כלי עליו לענין טלטול כיון שהוא עושה רק כדי שלא תרד יותר (לז) ועיין בסמ״ג: (נ) אם מהדקם וכו׳. הטעם דמבטל כלי מהיכנו שאינו יכול שוב ליטלו משם בשבת ואם אינו תמוך בחוזק כ״כ שרי [מ״א וש״א]: ח (נא) להחזירו למקומו. ואפילו

מתרגם: °עמוד

שער הציון

בדלת אלמנה שרי אך לפי גרסתנו דגרסי דלת הנגררת והיינו בקשורה ואפ״ה אסור א״כ אפשר דאף בעשויה לכניסה ויציאה תדיר ג״כ אסור בדלת אלמנה: (כד) וה״ה להיפך נאין לה אסקופה ועשויה מלוחות הרבה: (כה) מ״א: (כו) מ״א ושארי אחרונים ועיין במתניתא השקל במש״כ בשם התו״ש: (כז) ואם הוא מדאורייתא אז מדרבנן תלוי בשיטת רש״י ותוספות ע״ש ועיין ברמב״ם פכ״ה[2]) הלכה כ״ה: (כח) מ״א: (כט) ב״י מ״א: (ל) כן פירש הט״ז ולישנא דהטור שכתב דשרי בכל ענין נ״ע לפי פירושו: (לא) ע״ז: (לב) והיינו אפילו להדקו ברפוי מטעם שמא יהדק בחוזק והנה מלשנא דהמ״א מוכח דכשיהדק בחוזק ע״י השרו״ף הוא אסור כמו תוקע ממש וע״כ אסור אפילו להטור בכל גווני ומהט״ז נראים סק״ז משמע דס״ל דאפילו ע״י שרו״ף בחוזק הוא רק איסור דרבנן וא״כ ממילא לדעה ראשונה דהוא דעת הטור שרי כשמהדקו ברפוי ועיין בספר מאמר מרדכי שמאריך בענין כלי של שרו״ף ומגדל להקל ומ״מ מסיק דלמעשה יש להחמיר כהמ״א אך בעיקר הדין משמע שם דס״ל דע״י שרו״ף הוא רק איסור דרבנן בכל גווני ע״ש: (לג) מ״א וא״ר ושלחן ע״ש וש״א: (לד) מ״א בשם אגודה: (לה) דאסתם הידוק הלא הדעה ראשונה דהוא הטור ס״ל דשרי ומה שהגיה הרמ״א ברש הסעיף דדוקא בשדרכה להיות רפויה שרי נקט הכי דבזה לכו״ע שרי אבל באמת לדעת הטור אפילו אם דרכה להיות מהודק קצת ג״כ שרי כשעושה רפוי כיון שאין דרך להדקו בחוזק דגזור משום תקיעה: (לו) פמ״ג: (לז) היינו שהוא מגדל לגדילהו אפילו במהדקו שרי במקל דלא שייך שם ביטול כלי מהיכנו כל שאין שם כלי עליו ועע״ד דבר חדש

הגהות ותיקונים: א) פכ״ב:

הערות והערות: 1) עיין סימן ש״ח סקע״ח ובה״ל שם, לענין אם דרכו רק לאדם פרטי לעשות רפוי:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף כ״א הלשון: גזירה שמא יתקע בחוזק, משמע כשיטת הכל בו. (אבל בסעיף כ׳ כתב הלשון גבורה ואומנות כהסמ״ג). ב) ובשו״ע הרב סעיף כ״ג כתב: אבל בדבר שאינו כלי אע״פ שהוכן לטלטל אסור.

הלכות שבת סימן שיג שיד

(נב) [ה]יש מי שמחמיר לאסור (נג) (וע"ל סי' ש"מ[א]): ט (ט) [ו]התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע (נד) בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדת בונה: י [ז]חצר שנתקלקלה במימי גשמים יכול לזרות בה תבן (נה) ולא חשיב כמוסיף על הבנין ובלבד שישנה שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה [ח]שיהפכנה ויביא תבן על שוליה דהיינו על ידי שינוי (נו) אבל (י) ביד אסור:

ה סס מ"ה ו רמב"ם בפרק י מה"ש מהא דגרי מלגנות המעה שבת מ"ז ז עירובין ק"ד ח כפירוש התוספות סס

שיד דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א [א]אין בנין וסתירה בכלים [ב]וה"מ (א) שאינו בנין ממש [ג]כגון חבית: הגה * (ב) שאינה מחזקת (מ) (ג) ארבעים סאה (מ"ה סי' ס"ה) שנשברה ודיבק שבריה בזפת (ד) יכול לשברה ליקח מה שבתוכה [ד]ובלבד (ב) שלא יכוין (ה) לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח דא"כ הוה ליה (ו) מתקן מנא אבל אם היא שלמה * (ז) אסור לשברה אפי' בענין (ח) שאינו עושה כלי [ה]ואפי' נקב בעלמא אסור

א סס קכ"ג וכרמב"ם ב הרא"ש בעירובין פהא דרב ושמואל ל"ה ג שבת קמ"ז ממשנה ד הכי מוקי לה בגמרא ל"ג ה שבת סס במשנה

באר היטב

אסור לסמכו תחת הקורה דדמי לבונה מ"מ: (ע) התוקע. וכן התוקע העץ בתוך הקרדום וכן המפרק עץ תקוע חייב משום סותר אם מתכוין לתקן רמב"ם מ"מ: (י) בין. וע"י אינו יהודי שרי אם יש בו טורח הרבה ככל מידי שהוא שבות דשבות ט"ז. וכתב ב"ח דוקא תבן אבל דבר דמבטל ליה התם אסור דאיכא משום אשווי גומות וכתב מ"מ נ"ל דוקא הכא שבא לתקן החצר אסור דדמי לבנין אבל בע"א

ביאור הלכה

* שאינה מחזקת וכו'. עיין בבה"ל[ב] דבמחזקת אסור אפילו בחבית רעועה כזה ועיין בא"ר שבחא דדעת הרשב"א דבחבית רעועה כזה אפילו מחזקת ארבעים סאה אין שייך בה אם סתירה ובראה דיש להקל[א] ע"י א"ר דבלא"ה הוא איסור דרבנן דהרי הוא מקלקל: * אסור לשברה וכו'. עיין במ"ב דלפ"ז שהוא מקלקל מדרבנן מיהו אסור כן מתבאר מדברי הרמ"א וש"ל. ודע דלפ"ז דמדעת רש"י משמע דבמקלקל הימי שהוא לצורך שבת מותר לכתחלה תוספות ורא"ש ור"ן פליגי עליה [מ"א] וי"מ מזה גם לענין שאר מלאכות ואפשר דגם רש"י מודה בשאר מלאכות ותדע דלענין סתירת מגדל גדול שהוא בכלל אהל מוכח מרש"י עירובין ל"ד וכן מוכח מהגמרא אם במקצת דאסור לכו"ע לשברו וליקח ממנו העירוב לאכלו אף שהוא ג"כ לצורך שבת ואפילו להפוסקים דס"ל דאף כלי שלם מותר לשברו וליקח ממנו האוכל טעמייהו רק משום דס"ל דאין שייך אם סתירה כלל בכלים אבל לא משום אסור דאיכא משום אשווי גומות ודוקא הכא שבא לתקן החצר אסור דדמי לבנין אבל בענין אחר (מג) כמו שנהגין לפזר חול בבוקר בבית כדי לכסות הרוק שרי דהא שרי לכסות הרוק באפר כמש"כ סוף סימן ש"י כיון שאינו מכוין לבנין: (נו) אבל ביד אסור. משום דהוא עובדא דחול. וע"י אינו יהודי שרי אם יש בו טורח הרבה ככל מידי שהוא שבות דשבות [ט"ז]:

א (א) שאינו בנין ממש. אבל (מ) בנין גמור וסתירה גמורה שייך גם בכלים ולכן דוקא בדיבק שבריה בזפת יכול לשברה דאין זה סתירה גמורה אבל אם היתה שלמה הוי סתירה גמורה ואסור (ב) אפילו בכלי קטן וכתבו האחרונים לקמן בס"ט דהני חביות קטנות של מרקחת אסור להסיר החשוקים [שקורין רייפין] כדי ליקח מה שבתוכה ולא דמי לחבית שמדובקת שבריה בזפת דהתם דרכה מתחלה לעשות כן והוי ככלי שלמה אך ע"י א"י בודאי יש להתיר וכדלקמיה בס"ז ובקשור ע"י חבלים אפילו ע"י ישראל יש להתיר: (ב) שאינה מחזקת. דאלו היא מחזקת מ' סאה הו"ל כאהל ואית ביה משום בנין וסתירה (ג) אפילו בנין וסתירה כל דהו: (ג) ארבעים סאה. היינו אמה על אמה ברוס ג' אמות עם עובי הדפנות בלא עובי הלבנים [הוא כמו זר סובב אבל שפתה] והרגלים [מ"א בשם הרמב"ם]: (ד) יכול לשברה. עיין בפמ"ג שמלבד דהיתר השבירה הוא אפילו שלא במקום שמדובק בזפת: (ה) לנקבה *נקב יפה. וה"ה אם אמתי רחבה מלמעלה (ד) ומכוין ליפות השבירה שתשאר עוד כלי: (ו) מתקן מנא. עיין בט"ז דמשמע דאפילו *אם הנקב הוא נקב קטן שאינו עשוי להכניס ולהוציא ג"כ אסור עכ"פ מדרבנן אפילו בחבית כזו שהיא רעועה ואם הוא נקב גדול שעשוי להכניס ולהוציא יש בו איסור תורה (ה) וכן משמע בביאור הגר"א: (ז) אסור לשברה וכו'. מטעם סתירה ואף דבעלמא קי"ל דסותר אינו חייב אלא כשהוא ע"מ לבנות דאל"ה מקלקל הוא מדרבנן מיהו אסור ובביאור הגר"א הסכים להפוסקים דס"ל[ב] דאין *סתירה בכלים אפילו כשעושה שבירה בכלי שלמה אם לא כשעושה אותה כלי ע"י השבירה דאז חייב עכ"פ לכו"ע משום מכה בפטיש: (ח) שאינו עושה כלי. ר"ל (ו) שאינו עושה נקב לפתח אלא שוברה ואח"כ כתב רבותא טפי דאפילו נקב בעלמא ר"ל נקב שאינו יפה לפתח

שער הציון

הוא ולא הזיקא דכיון שגזרו איסור שלא לבטל כלי מהיכנו לא פלוג במלתייהו ואסרו כל דבר שהיה מתחלה מותר לבטלו והוא גורם בפעולתו שיהא אסור לבטלו: (לח) עיין בב"י: (לט) עיין בהרה"מ שמקורו מהא דמלבנות המטה שבת מ"ז וכן נ"ל הגר"א ושם כלי הוא: (מ) שם בגמרא ק"ב ע"ל שופתא בקופינא דמרא וכו' ע"ש: (מא) מ"א וב"ח וש"א: (מב) נלמד מסימן שע"ב סי"ו: (מג) פמ"ג: (מד) מתבאר מדברי הב"י ע"פ שיטת התוספות והרא"ש ע"ש: (מה) מ"א: (מו) כן פירשו האחרונים לפי שיטת הרמ"א ועיין בבה"ל: (מז) כן משמע מרש"י ביצה ל"ג ע"ב ד"ה והתנן ופסוק: (מח) בסעיף זה ד"ה ואפילו כו' ע"ש בגמרא: (מט) לבושי שרד:

הגהות ותיקונים: א) סעיף ט"ז: ב) במ"ב כאן:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף א' לא הביא הרשב"א, ולא מביא ההיתר ע"י א"י. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: אבל אם היא שלימה אסור לשברה אפילו בענין שאינו מתקן לה פתח נאה מפני שסתירת בנין גמור אסורה אף בכלום, ועוד גזירה שמא יתכוין לנקבה נקב יפה שיהא לה לפתח נאה.

לנקוב בה מחדש [1]ואפי' יש בה נקב חדש (ט) אם להרחיבו אסור: הגה (י) ובלבד שיתכוין לכך (מרדכי פרק תפיס) [1]ואם היה סכין (יא) תקוע מע"ש בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף: הגה ודוקא שהוציאו ג"כ (ג) פעם אחת מבע"י אבל אם לא הוציאו מבע"י אסור דהוי פסיק רישא (יב) דעושה נקב ופתח לחבית (תה"ד סי' ס"ד) כלי שנתרועע אם מותר ליטול ממנו חרס ע"ל סי' ש"מ סמ"ד: ב [2]היה בה (יג) נקב ונסתם אם הוא למטה מן השמרים אסור לפתחו דכיון שהוא למטה וכל כובד היין עליו צריך סתימה מעליא (יד) וחשיב כפותח מחדש למעלה מן השמרים (טו) מותר לפתחו: ג (טז) [3]במקום נקב ישן (יז) נוקבין אפי' במקדח (פי' כלי מיוחד לנקוב) כגון שנשברה (יח) הברזא

באר היטב

בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה רשד"ס ס"ה: (ג) פעם. עיין ט"ז שהאריך והעלה דלצורך גדול ואין שם ברזא יש לסמוך

משנה ברורה

לפתח דאית ביה מרחי לטיטתא שאינו שוכר החבית וגם שאינו פתח אפ"ה אסור. כתב הרמב"ם פכ"ג העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא כגון נקב שבגול התרנגולים שהוא עשוי להכניס האוכל ולהוציא ההבל חייב משום מכה בפטיש [הוא שם הכולל לכל גמר מלאכה שהוא תולדת אב מלאכה זו שהאומן מכה בפטיש על הכלי בשעת גמרה להשוות עקמימותו] לפיכך גזרו על כל נקב אפילו עשוי להוציא או להכניס בלבד שמא יבוא לעשות נקב שחייבין עליו ועיין במ"א שביאר דאפילו הוא לול שאינו מחובר לקרקע דלית ביה משום בונה על עשיית הנקב אפ"ה חייב משום מכה בפטיש שהוא גמר מלאכת הלול וכתב עוד בפרק יו"ד כל העושה דבר שהוא גמר מלאכה ה"ז תולדת מכה בפטיש וחייב. העושה (ז) נקב כל שהוא בין בעץ בין במתכות (מ) בין בבגדים בין בכלים ה"ז תולדת מכה בפטיש וחייב (ט) וכל פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא אין חייבין על עשייתו עכ"ל. אימתא דאם תקע מקמר בכותל [לתלות עליו] חייב משום מכה בפטיש. העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה [אחרונים]: (ט) אם להרחיבו אסור. היינו אפילו אם אין מרחיבו כ"כ שיהיה עשוי להכניס ולהוציא על ידו אפ"ה אסור עכ"פ מדרבנן [גמרא]: (י) ובלבד שיתכוין. בא לבאר בזה רק דעת המחבר דדוקא כשמתכוין להרחיב אבל אם אינו מתכוין אע"ג דהוי פסיק רישא שיתרחב ע"י פעולתו שרי וכמו שסייס המחבר בעצמו אח"כ אבל דעת הרמ"א גופא אח"כ בהג"ה דאפילו אם אינו מכוין להרחיב אסור אם הוא פסיק רישא והיה לו לכתוב זה שם בשם י"א אך שרגה לפתוח כן להלכה ועיין מה שכתבנו שם: (יא) תקוע. היינו (י) שהיה תקוע בחוזק וע"י הוצאתו והכנסתו פסיק רישא הוא שיתרחב הנקב (יא) אפ"ה כיון דעיקר איסורו הוא רק מדרבנן ס"ל דשרי כיון שאינו מתכוין לזה (יב) ודעת הרמ"א לחלוק עליו דדוקא כשהוציאו פעם אחת מבעוד יום דעי"ז נתרחב קצת דהו לא הוי פסיק רישא אבל בלא"ה אסור דפסיק רישא הוא דאף דהוא פתח שאין עשוי להכניס ולהוציא דאיסורו הוא רק מדרבנן וכ"ל ס"ל דפסיק רישא אסור אף במלאכת דרבנן ועיין לקמן בסי"ב דבכותל שהוא מחובר גם המחבר מודה דאסור להוציא הסכין שהיה תקוע בו מערב שבת [וה"ה בחבית שנתחזק הרבעים שאה דיוצא ג"כ משום כלי דהוי כאהל] דשם במתכוין להרחיב הנקב חייב משום קודח דהוי תולדה דבונה ולכן אפילו אם אינו מכוין עכ"פ פסיק רישא הוא. והנה לענין עיקר הדין הסכימו המ"א וא"ר והגר"א והגרע"א דפסיק רישא אסור[1] אף במלאכת דרבנן ומ"מ הכא מלדדים המ"א והגר"א דמדינא אף בכותל שרי היכא שאין מתכוין כיון שא"ל להגומא (יג) והוי מלאכה שאינ"ג (יד) וגרע משאר איסור דרבנן דאסור היכא שהוא פסיק רישא כיון שהוא ג"כ מקלקל וגם הוא כלאחר יד וממילא נעשה הגומא בכותל ע"י הוצאת הסכין שמתרחב הגומא וכדלעיל בסימן ש"ל ס"ח גבי לגון ע"ש אלא שהעולם נהגו בו איסור להוציא דגרלה כעושה נקב בכותל וגם הט"ז מלדד כן בעיקר הדין אף בכותל ומ"מ סייס דאין בידו להקל נגד התה"ד והשו"ע והרמ"א שפסקו כולם בסוף הסימן להחמיר לענין כותל [וכן הוא ג"כ דעת (טו) הפ"ר כהשו"ע והרמ"א דאפשר דעימא ליה שיהא הנקב מרווח לחזור ולתחוב בו הסכין ובאופן זה בודאי לבו"ע אסור] אלא לענין חבית דעיקר איסור הוא רק מדרבנן יש לסמוך היכא שהוא צורך גדול על דעת המחבר שמתיר להוציא הסכין בשבת כיון שאין מתכוין להוסיף הנקב אפילו היכא שלא הוציאו מעולם מתחלה: (יב) דעושה נקב ופתח. ר"ל דאף דמבואר בסי"ב דהיכא שהסכין היה תחוב בדבר תלוש מותר להוציאו בשבת בכל גווני דלא שייך שם משום בונה הכא שאני דיש בו משום מתקן פתחא ואף שאין עשוי להכניס והוציא עכ"פ מדרבנן אסור: ב (יג) נקב ונסתם. אפילו היה אותו מקום (טז) מקום הברזא שסתמו ועשאו במקום אחר ועתה רוצה לפתחו: (יד) וחשיב כפותח מחדש. וע"כ אסור לעשות שם אפילו נקב קטן שאין עשוי להכניס והוציא על ידו: (טו) מותר לפתחו. אפילו (יז) הוא נקב גדול דאותה הסתימה לא משיבה סתימה כלל: ג (טז) במקום נקב ישן. בין שהנקב ההוא היה גדול או קטן (יח) ובלבד שלא ירחיבו יותר ממה שהיה מתחלה: (יז) נוקבים אפילו במקדח. דלא משיב סתימה כלל כיון שהוא למעלה מן השמרים וכנ"ל (יט) ולכן מותר לנקוב במגופה שסותמין בה הכלי זכוכית [שקורין שטופק"י°] אפילו בכלי המתוקן לכך: (יח) הברזא. נקט דבר ההוה (כ) וה"ה אם היה הנקב במקום אחר שנסתם:

מתרגם: °מכסה מעין גופר

ו"ל

שער הציון

(ז) ומיירי שהוא מכוין בזה לאיזה תועלת דאם הוא דרך השחתה ה"ז בכלל מקלקל ויש בזה רק איסור מדרבנן: (מ) עיין בלבושי שרד: (ט) נראה דרק אכלים קאי דהנקב שעושה להם יש עליהם שם פתח כדאיתא בגמרא ולכן בענין שיהא עשוי להכניס ולהוציא דומיא דפתח אבל בשאר דברים לא בענין רק שיהיה דרכו של אותו דבר לעשות בו נקב כזה לאיזה משמש והמ"א קילר בלשון הרמב"ם ומשמע קצת דאכולהו קאי ולא נהירא לענ"ד: (י) תה"ד שהובא בב"י: (יא) כן משמע בב"י וכן מוכח בהגר"א שזה הוא דעת הב"י וכן משמע מלשון המחבר בסי"ב דדוקא במחובר בענין דלה ושלפה מבעוד יום: (יב) כן מוכח בד"מ דאפילו בחבית קטנה דעתו להחמיר וכן משמע בהגר"א: (יג) ועיין בהגר"א שכתב דהעיקר כמ"ש מ"א בסימן ש"ל וקקל"ו בשם הרמ"ע דמשמע דאין ע"ז שם מלאכה כלל: (יד) כן מיאר האחרונים סברת המ"א: (טו) ואף דהוא מלדד להחמיר בחבית בהרמ"א ע"ש טעמו מסתבר דיש לסמוך על הברעת הט"ז וגם מהמ"א משמע להקל בחבית: (טז) כן מוכח מלקמן ס"ד בהג"ה: (יז) מרדכי וב"י: (יח) עו"ש וא"ר וש"א: (יט) מ"א ופשוט: (כ) ואדע דלא אסרו בגמרא אלא נקב מדש ובשו"ע הגר"ז כתב דיש להקל במקום צורך גדול[2]:

הגהות ותיקונים: א) עיין בשו"ע הרב, ונראה דזה קאי על מ"ב סקי"ט:

הארות והערות: 1) וכ"כ בסימן שט"ז סקי"ח ובשעה"צ אות כ"א, וכן הוכיח בשעה"צ סימן של"ו אות ל"ט:

(יט) יוי"א דלא שרי לנקוב נקב ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה מהודקת יפה אבל בחבית של עץ שמהדקים מאד העץ שסותמים בה הנקב וחותכים ראשו ע"ד שלא להוציאו ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור: ד [כ]ברזא שבחבית ואין אדם יכול להוציאה מותר ליקח ברזא אחרת ולהכות באותה ברזא לצורך לשתות יין בשבת: הגה ונ"ל שלא יהיה הברזא הראשון נגד השמרים כמ"ש ס"ב (כ"י בשם שבולי לקט): ה (כ) [ל]מותר ליתן קנה חלול (בחבית *) או ברזא) להוציא יין (כא) אע"פ שלא היה בו מעולם [מ]אבל ליתן עלה של הדס בנקב שבחבית שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם לא דגזרינן שלא יתקן מרזב ליינו שיפול היין לתוכו וילך למרחוק דכשלוקח העלה ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב ולא דמי לברזא או קנה שאינו עושה בו שום מעשה: הגה ויש מתירים אפילו בעלה של הדס * (כב) במקום שיש לו הרבה קטומים ואין לחוש שמא יקטוס הראש"ש ס"פ חבית וטור): ו (כג) [נ]מותר להתיז (ד) [א] ראש החבית (כד) בסייף (כה) דלאו לפתח מכוין כיון שמסיר ראשה (כו) [ס]אבל לנקבה בצדה בין של חבית בין של מגופה אסור אפי' ברומח שעושה נקב גדול ואינו דומה לפתח דכיון דהוי מצדה (כז) ודאי לפתח מכוין [ע]וליקוב המגופה למעלה (כח) מותר דלאו לפתח מכוין שאין דרך לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל המגופה: ז (כט) [פ]חותמות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל שהכיסוי שלהם קשור בהנו בחבל (ל) יכול להתירו (לא) או לחתכו בסכין (לב) או להתיר קליעתו [צ]ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו [ק] אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע

שערי תשובה

[א] רא"ש החבית. עיין בה"ע וכתב מה"ב שהעידו לו שהגאון מוהר"ר אברהם יצחקי עשה מעשה והתיז רא"ש קנקן פתוח וחתום בדבק בסכין ע"ש: [ב] אבל פותחת כו'. ועיין בתשובת מהר"י הלוי אמיו של הע"ז שמותר לומר לא"י לפתוח מקצר הדלת שבחדר בכלי אומנות דלא גזרינן שישבר הכלי או

באר היטב

להמיר אפילו בלא הוציאו מע"ש ע"ש ועמ"ש: (ד) רא"ש. אפילו בחבית שלמה אפילו להמיז גוף החבית עם המגופה ט"ז מ"א. [כתב רש"ל דוקא משום אורחים מותר וכן משמע בש"ס]. בתוספתא פ"ע קורע אדם העור מעל פי חבית של יין ונ"ל שלא יכוין לעשות

ביאור הלכה

דמקלקל הוא וכן מוכח מדעת הרמב"ם פ"א מה"ש הלכה ג' וי"ז דמקלקל פטור אבל אסור בכל המלאכות והיו מכין אותו מ"מ ולא מצינו שום שבת שיהיה מותר ע"י ישראל משום שהוא לצורך שבת [ומלאתי שברא זו ג"כ בתחרומים וע"כ פשוט דאין להקל בזה כלל]: * במקום שיש לו הרבה קטומים. כן פירש הטור מה שאמר בגמרא א"ב דקטיס ומנחי אבל בר"ח משמע דהיינו שמונח בתוך החבית מבעוד יום ואפ"ה לרב יחיד דס"ל משום דהוא כמרזב אסור למשון היין דרך שם ולרב אשי אין אסור אלא ליתן לכתחלה

משנה ברורה

(יט) וי"א דלא שרי וכו'. זו היא דעת הכל בו ועיין בא"ר שכתב דשאר פוסקים פליגי ע"ז ופסק כמותם וכן פסק בנתלת לבי אבל בפמ"ג וח"א משמע דיש לחוש להחמיר כדעת הי"א: ה (כ) מותר ליתן וכו'. שהרי עומד ומיועד לכך ואינו מתקן כלי ומ"מ נראה (כא) דאסור לתקוע היטב בחזקה מחדות דיש בזה* משום גמר מלאכה: (כא) אע"פ וכו'. ואע"ג (כב) שאינו יודע אם יגיע למדתו אפ"ה מותר ועיין בב"י שכתב שנראה מדברי הרמב"ם שאע"פ שהקנה עצמה אינה מתוקנת כל צרכה ומחברה שוב מיקון אפ"ה מותר להכניסה ולא חיישינן שמא יתקנה: (כב) במקום שיש לו. דע דהמחבר שכתב טעם האיסור מפני שנראה כעושה מרזב ורמ"א מסיים ואין לחוש שמא יקטוס הוא פלוגתא דאמוראי בגמרא מ"א טעם האיסור שמא יעשה מרזב וח"א גזירה שמא יקטוס העלה מן הענף ליתנו לחבית ואמרינן מאי בינייהו דקטיס ומנחי [היינו שהיו לו (כג) הרבה קטומים מוכנים מע"ש לזה ולכך אין לחוש שמא יבוא לקטוס] למ"ד משום מרזב אסור אף בבה"ג ולמ"ד שמא יקטוס שרי ופסק הרא"ש והטור כמ"ד שמא יקטוס: ו (כג) מותר להתיז. דאין בזיון וסתירה בכלים (כד) ומיירי בחבית גרועה שמדובק שבריה חפת ולא בשלמה וכמבואר הכל לעיל בס"א ואם ירצה להתיז רק ראש המגופה לבד אפילו בחבית שלמה שרי דלא מקרי שבירה כיון שאינה מתוכרת לחבית: (כד) בסייף. דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל לצורך גופו: (כה) דלאו לפתח מכוין. אלא (כה) להרחיב מולא שפתיה שיוכל נקל ליקח מה שבתוכה. ודוקא כשהוא עושה זה מפני האורחים [א"ר בשם רש"ל] ומותר ג"כ לקרוע העור מע"פ חבית של יין ונ"ל שלא יכוון לעשות זיווק [פי' כעין מרזב] (תוספתא): (כו) אבל לנקבה בצדה וכו'. דנקב הרי הוא כעושה פתח לחבית (כו) ואפילו נקב קטן שאינו עשוי להכניס ולהוציא ג"כ אסור מדרבנן בין במגופה ובין בחבית אלא דיש מילוק ביניהם לענין מגופה אינו אסור (כז) בנקב כזה אלא כשעושה הנקב מצדה של מגופה אבל כשמנקב למעלה הראש המגופה למשוך משם את היין מותר וכדלקמיה אבל בחבית אסור (כח) בכל מקום שעושה בה נקב ומה שנקט השו"ע בצדה משום מגופה נקט: (כז) ודאי לפתח מכוין. דאי אינו מכוין לפתח אלא להרחיב מולא היין (כט) היה לו לפתוח את המגופה אבל כשנוקב במגופה למעלה ע"כ אלו לפתח מכוין שאין דרך לעשות שם פתח שלא יפלו עפר ולכלוכות: (כח) מותר. אפילו (ל) בחבית שלמה. שרי שאין המגופה מיוחד לחבית וכנ"ל בבקב"ג ומתבארת דבזה לבו"ע מותר ואפילו שלא מפני האורחים: ז (כט) חותמות שבכלים. הוא לשון סגירה כלומר שהכיסוי שלהם סגור בבגדי בקשרי בגדים: (ל) יכול להתירו. דלאו קשר של קיימא הוא שהרי להמיר תמיד הוא עשוי: (לא) או לחתכו בסכין וכו'. ולא מקרי סותר משום דלאו סתירה גמורה היא זו ואינו אסור בכלים לבו"ע משא"כ בשבירת פותחת של עץ ומתכת דהוי סתירה גמורה ושייך אף בכלים: (לב) או להתיר קליעתו. עיין בבה"ל[א] דלדעת הרמב"ם יש איסור בזה:

שער הציון

(כא) עיין שבת קכ"ב ע"ב רש"י ד"ה גזירה: (כב) רש"י ור"ן ולא חיישינן שמא יבוא לתקנה: (כג) אבל אם אין לו אלא אחד יש לחוש שמא יתקלקל אותו האחד כן משמע מן הטור ואבל בב"מ[א]בתב דדוקא בהרבה הוא דשרי ולא בשנים וג' וכן נראה שהוא דעת הרב [תו"ש]: (כד) מ"א וש"א: (כה) רש"י והנה בגמרא איתא לענין יפה קמיכוין והרמב"ם כתב כדי להראות נדבת לבו וזהו קעד לדברי רש"ל: (כו) מ"א בשם תוספות וש"פ: (כז) אבל בנקב שעשוי *להכניס ולהוציא משמע ממ"א דאסור גם במגופה מלמעלה מדרבנן וכן משמע בר"ן: (כח) מ"א וא"ר ומאמר מרדכי וש"א דלא כע"ז: (כט) בגמרא אם וכן ליין הבר"א: (ל) אחרונים:

הנהות ותיקונים: א) ס"ח ד"ה חותלות:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"א הלשון: לא אסרו במקום שיש לו הרבה עלין קטומים וכו' שאף אם יתקלקל אחד או שנים הרי יש לו עוד, ואין חוששין שמא יתקלקלו כולם. ב) בשו"ע הרב סעיף ח' כתב - ויש להקל במקום צורך גדול.

ולשבר דבכלים נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה [ד]ומטעם זה (לג) אסור להסיר הצירים שקורים גונזי"ש שאחורי התיבות אם נאבד המפתח [ד]ויש מתירים (לד) בזו (ה) ושבירת פותחות (לה) של תיבות (לו) שיש מתיר [ת]ויש אוסר [א]ויש להתיר (ו) (לז) ע"י א"י: ח * (לח) [ב]חותלות (פי' מיני כלים) של תמרים וגרוגרות (לט) אם הכיסוי קשור בחבל מתיר וסותר שרשרות החבל וחותך אפילו בסכין [ג]ואפי' גופן (ז) של חותלות שכל זה כמו (מ) ששובר אגוזים או שקדים כדי ליטול האוכל שבהם: ט (מא) [ד]מותר להפקיע ולחתוך (מב) קשרי השפוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים: י [ה]חותמות שבקרקע כגון דלת של בור שקשור בו חבל יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא שהרי עומד להתיר * אבל לא (מ) מפקיע וחותך (מג) משום סתירה ודוקא כשעשוי לקיים על מנת (מד) שלא להסירו בשבת אבל אם אינו עשוי לקיים (ט) כלל מותר [ו]ומטעם זה מותר להתיר דף שמשימין אותו לפני התנור ושורקין אותו בטיט שאינו עשוי לקיום (וע"ל סי' רנ"ט): יא [ז]אסור (י) ליתן

ק מרדכי שם בשם ר' פרץ ר שם בשם ה"ר יעקב מקיטון ש טור בשם סמ"ק בשם ה"ר אליעזר ת בשם הר"י א שם ב שבת קמ"ו כפרש"י ג כלנו ד מרדכי פ"ב דע"ז בשם אבי העזרי ושכן דאה שעשה כן הר"מ ומביו רבי יואל מפרנ ה בילה נ"ל ונ"ב ו (מרדכי בפ' תבית ות"ה סי' ס"ה) ז שבת קמ"ו במשנה

באר היטב

זינוק פי' מרזב: (ה) ושבירת. עיין ט"ז: (ו) ע"י. ורש"ל פ"ד דבילה ס"ט כתב דוקא בהפסד מרובה או נתפז הרבה לצורך מצוה אבל בסכין או במחט שרי לפתוח מ"א: (ז) של. אבל כלי גמור אסור מ"א: (ח) מפקיע. פי' מתיר קלינעתו: (ט) כלל. וחביות קטנים של מרקחת אסור להסיר החשוקים שהרי עשוים לדבק שבריס זה בזה ויש להתיר ע"י אינו יהודי ובקישור חבלים אפילו של שעוה ביו"ט כדי להדביקם בגמורה דהוי ממרח ובס' זכרונות ע"י ישראל מותר כנה"ג מ"א: (י) ליתן. ואסור לחתם הגרות אוסר ליגע בשעוה בשבת וביו"ט שמא יבא למרח [וכתב רא"ן

שערי תשובה

שיני המנעול דלא שבית ובפרט כשהוא אומן ע"ש ובמה"ג הביא בשם תשובת זרע אמת שחלק עליו ואסר ע"ש ואיקלע עובדא שאחרון הקודם היה סגור ולא יכלו לפותחו להוציא ס"ת והורה להביא אינו יהודי אומן אם יוכל לפתוח בלי שבירת שום דבר ואם האומן אומר דלא קבי בלא שבירת שיני המנעול הורה להביא ס"ת מבהכ"נ אחר לכבוד הקהל ע"ש:

משנה ברורה

(לג) אסור להסיר הצירים. דכשבירת פותחת דמיא ויש בזה משום סתירה וכן המחזיר (לא) דלת הכלי על צירה יש בזה משום בנין: (לד) בזו. ס"ל דלא דמי לשבירת פותחת (לב) וסתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר. ודע (לג) דלכו"ע אסור לקבוע הצירים או מנעול[א] במסמרים להכלי דהוי תיקון מנא ועיין בח"א שכתב דאפילו ע"י אינו יהודי אסור דהוי מלאכה דאוריתא: (לה) של תיבות. וה"ה שאר כלים: (לו) יש מתיר. ס"ל דאין שייך שם סתירה כלל בכלים וכמו שביארתי לעיל בס"א במשנה ברורה דיש רא"שונים שסוברין כן ואף דהמחבר סתם מתחלה בסעיף זה גופא בשבירת פותחת לאיסור אפ"ה הביא כאן דעת היש מתירין כדי לסמוך עליהן להקל עכ"פ ע"י א"י וכמו שמסיים אח"כ וכדאיתא בב"י: (לז) ע"י א"י.[א] ויש שכתבו דדוקא בהפסד מרובה או שנתפז הרבה לצורך מצוה. וכ"ז בשבירת הפותחת אבל לפתוח אותו בסכין או במחט גדול שרי אפילו דלת של בית [אמרוים]: ח (לח) חותלות. כלים עשויים מכפות תמרים כמין סלים ומניחים בתוכן תמרים רעים להתבשל: (לט) אם הכיסוי וכו'. בחמת כל האי דינא היינו הך דס"ז וקטיה משום סיפא לאשמועינן דבזה אפילו גופן של חותלות מותר לשבור כמו שמפרש הטעם: (מ) ששובר אגוזים. ודוקא הני (לד) דלאו כלים גמורים הן דאינם עשוים אלא שיתבשלו התמרים בתוכן אבל כלי גמור כגון סתם המחבר בריש ס"ז לאיסור ומחלת שמופריס בו פירות מסתפק הפמ"ג אם דמי לחותלות: ט (מא) מותר להפקיע וכו'. דפסיקת המוטו מותר כדבר תלוש כנ"ל בס"ז ואין בו משום מלאכת מחשב שאינו מקפיד על המדה. כתבו הפוסקים המבקע עצים לחמיכות גדולות (לה) איסורו הוא רק מד"ס משום עובדא דחול והמבקע לחמיכות קטנות חייב משום טוחן ואם מקפיד הוא על המדה חייב משום מחתך אפילו בחמיכות גדולות: (מב) קשרי השפוד וכו'. וה"ה (לו) פירות שקשורים או תפוריס יחד בחוט מותר להתיר או לחתוך החוט: י (מג) משום סתירה. דכיון שהוא מחובר לקרקע יש בו משום בנין וסתירה: (מד) שלא להסירו בשבת. אלא במוקצי שבת אבל אם אין דעתו להסירו אף במוקצי שבת גם להסירו אסור דהוי קצת קשר של קיימא [פמ"ג ומידושי

שער הציון

(לא) ע"ז וכ"כ בב"י: (לב) מ"א: (לג) מ"א וגל"פ דאף הט"ז בסק"ם שמצדד לומר דלדעת המקילין בהסרת הציר גם להשיס הדלת של הכלי על הציר מותר מ"מ מודה ג"כ דלקבוע הציר במסמרים אסור דזהו בכלל שמא יתקע בחוזק דלכו"ע חייב חטאת בזה כמבואר בט"ז ומה שמסיים המ"א אבל זה מקלקל הוא ר"ל דמלשון המחבר שכתב להסיר הציריס שאחורי המיבה יש מתירין משמע דהסרת הציר גופא מן הכלי ג"כ מותר וע"ז כתב הטעם דמקלקל הוא [ומה שכתב מתחלה שא"צ לשבור שום דבר היינו בעצם הכלי] ולא כדעת תיזה אחרוניס שכתבו דהמ"א פליג בזה על הט"ז שמתיר לדעה זו בשיטת ציריס דלענ"ד פשוט דהמ"א לא מיירי בזה כלל אלא מיירי בקביעת הציר להכלי: (לד) מ"א: (לה) וע"כ מי שאנשוהו א"י לחתוך עצים בשבת מוטב שינקע אותם לחמיכות גדולות ולא יגבר אותם דעל נסירה חייב משום טוחן כדאיתא ברמב"ם ובלח"מ עיין שם: (לו) מזר ישראל בשם

הגהות ותיקונים: א) מנעול:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ז כתב: ויש לסמוך על דבריהם לענין אמירה לנכרי אם הוא לצורך השבת.

ביאור הלכה

הבלה בחבית בשבת: * חותלות של תמרים וכו' וסותר שרשרות החבל. כן הוא לשון הטור והוא פירוש על מה שאמר שם בגמרא מפקיע וכן פירש"י שם ועיין בחידושי רע"א שנשאר ע"ז בצ"ע מהא דהבית המ"א בסוף סימן ש"ז בשם הרמב"ם דהפותל חבלים חייב משום קושר והסותר חייב משום מתיר ואף דהוא סותר שלא ע"מ לבנות יהיה עכ"פ אסור מדרבנן דהוא סותר קשר של קיימא והבה על פירש"י והטור אין קושיא דהם לא יסברו בזה כהרמב"ם אבל על הרמב"ם קשה דלמה התירו כאן להפקיע ולענ"ד דהרמב"ם יפרש מה שאמר בגמרא מפקיע היינו דמנתק וקורע וע"כ מותר דלא עדיף ממה שהתירו לחתוך אפילו בכלי [ואין שייך לאסור מחמת קורע גופא דהוא אסור מדרבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור דאין שייך שם זה אלא בקריעת הבגד דשייך בו קורע ע"מ לתפור ולהכי גזרו רבנן אפילו בשלא ע"מ לתפור משא"כ בזה] וכעין דאיתא בשבת כ"א מבלאי מכבסי בהנים ומהמיניהם היו מדליקין ומהן היו מפקיעין שפירושו שם שהיו קורעין וכמו שפירש"י שם אבל לסתור גדילת החבל אימא לך דאסור דהוא בכלל מתיר קשר של קיימא: * אבל לא מפקיע וחותך. עיין רש"י עירובין ל"ה ע"א ד"ה ובעי דס"ל דגזירה דרבנן הוא ולא סותר ממש ולשיטת התוספות שם אין

(מה) שעוה או שמן עב בנקב החבית לסתמו מפני שהוא (מו) ממרח (פי' הערוך סיכה משיחה טיחה מריחה שיעה עניין מ' הוא) [ח]אבל בשאר דברים דלית בה משום מירוח (הוא"ל ואין היין יוצא מז) (נ"י) (מז) מותר [ט]ואם היה היין יוצא דרך הנקב (יא) (מח) אסור לסתמו 'ואפילו ליתן בו שום בדרך הערמה (מט) לומר שאינו מכוין אלא להצניעו שם (נ) ואם הוא (יב) ת"ח מותר לו להערים בכך: יב [כ]סכין שהוא תחוב בכותל (נא) של עץ מבע"י (נב) אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר מחובר אבל אם הוא תחוב בספסל * וכן בכל דבר תלוש מותר להוציאו: הגה * ואם דלה ושלפה מבע"י אפילו בכותל (נג) שרי (נ"י):

שטו דברים האסורים משום אהל בשבת. ובו י"ג סעיפים:

א (א) [א]אסור לעשות אהל בשבת ויו"ט אפילו הוא עראי (ב) [ב]ודוקא גג אבל מחיצות (ג) מותר * ואין מחיצה אסורה [ג]אא"כ נעשית (ד) להתיר סוכה או להתיר טלטול: הגה אבל מחיצה הנעשית

[ח] שם כרב דאמר הרי"ף והרא"ש [ט] כ"י מדברי רש"י בפי' סתימת השום לקמן י שם קל"ט בעובדא דלוכלא מרבנן ורב הונא שמיה כ תרומת הדשן סי' ס"ד [א] שבת קכ"ה מימרא דר' יוחנן [ב] בפי' רש"י שם [ג] שם בתוס' בשם ר"ם הרא"ש והר"ן

באר היטב

בסי' ש"פ דאלב ושומן דינו כשעוה]: (יא) אסור. ולסתום בעץ מותר. בדה"ב מ"א: (יב) ת"ח. נ"ל דאף דהאידנא דאין לנו ת"ח וכ"מ בבסי' של"ט מ"מ בדין זה שרי הוא"ל והרמב"ם ס"ל דהערמה זה מותר לכל אדם. ופשוט בשעוה דאם מרח חייב חטאת או בשמן דגזרינן אטו שעוה אפילו לת"ח אסור להערים אפילו בהגהה בעלמא מ"א. כתב הרמב"ם הבוה ע"ג כליס פטור דמה שנתנו קרשים על גבי אדנים לא הוי בנין בכליס לאדנים בקרקע הס:

ביאור הלכה

זה מוכרח: * וכן בכל דבר תלוש. כלל בזה אף חביית שאינה מחזקת ארבעים קאה שהיה תקוע בה סכין מבע"י דמותר להוציאו וכדמוכח בב"י אך הרמ"א פליג עליו לעיל בסוף ס"א בהג"ה: * ואם דצה ושלפה. עיין במ"ב דהיינו אחזר ודלה מבעוד יום וכמו שבירתי למעה בשעה"ל. ודע דאפילו לדעת המולקין על הש"ע וס"ל דמדינא אין איסור בכל גווני להוציא הסכין מן הכותל וכנ"ל בבקי"א במ"ב היינו דוקא לענין הוצאה מן הכותל דהסדק נעשה ממילא וכדאיתא בדף קי"ג דהגומות ממילא עבידן אבל לתחוב אותו בתוך הכותל דהוא עושה הסדק בידים בודאי לכו"ע אסור אם לא בהורחב עדיין מקוס מושבו ולפי מה שכתבנו במ"ב אין מותר לתחוב בכותל עד שכבר נתחב שני פעמים בחול:

* ואין מחיצה אסורה וכו'. לכאורה יש להקשות מהא דאיתא בגמרא נ"ב אבנים של ביה"כ מותר לגדן ביו"ט ומפיק שם הטעם דאף דממילא

וס"ל דאפילו אם אין היין יוצא דרך שם ג"כ אסור ליתן שוס דבר בתוך הנקב לסתמו משום דהוי כעין בונה אלא דע"ג הנקב מלמעלה דלית ביה משום בנין אינו אסור כ"א בדבר שמתמרח: (מא) מדרבנן מפני דמחזי כמתקן ודוקא כשסותמו בדבר שאין דרך לסתום בו (מב) כמו בגלרור קטן או בקיסם אבל מותר לכ"ע לסתום (מג) בעץ בחרוש כמו שהוא דרך תמיד לסתום בו: (מט) לומר שאינו מכוין. כיון דבאמת (מה) מכוין הוא לסתמו: (נ) ואם הוא ת"ח. דכיון שהוא ת"ח (מו) אין לחוש בו שאם נתירנו ע"י הערמה יבוא לעבור על איסור דרבנן זה אפילו בלי הערמה וכתב המ"א דאף דקי"ל דהאידנא אין לנו דין ת"ח מ"מ לענין זה אין להחמיר ע"ש (מז) [א]ויש שחולקין עליו: יב (נא) של עץ. נקט של עץ דבכותל של לבנים מצוי כמה פעמים (מח) שאין שורותיהם מדובקים זה לזה ואז מותר להוציא אפילו אם לא היה דלה ושלפה מבעוד יום: (נב) אסור להוציאו. דע"י הוצאתו כיון שהיה מתחלה תקוע קצת בחוזק א"א שלא יתרחב הסדק שם ועשיית נקב כל שהוא בכותל מחובר יש בו משום קודח דהוא תולדה דבונה (מט) ואף דאין מתכוין לזה כמעט פסיק רישא הוא ועיין לעיל בבקי"א במ"ב מה שכתבנו דעת אחרונים בזה: (נג) שרי. להוציאה (נ) ואף לחזור ולתחוב אותו בכותל דכיון דכבר נעץ הסכין בכותל מבעוד יום והוציאו והדר נעצו כבר הורחב מקום מושבו ומו לא הוי פסיק רישא אבל אם לא חזר

ונעצו מבעוד יום (נא) נראה דאסור לתחוב אותו בכותל דעדיין לא נתרחב במה שהוציאו פעם אחת מן הכותל:

א (א) אסור לעשות אהל וכו'. דהעושה אהל קבע כגון שפורס מחצלת או סדינין וכיו"ב לאהל ועושה אותן שיתקיים אף דאין זה בנין ממש חייב משום בונה דעשייתו אהל הוא תולדת בונה והסותרו חייב משום סותר וגזרו על אהל ערלי משום אהל קבע וכן על סתירת אהל ערלי משום סתירת אהל קבע [רמב"ם] ופרטי דיני אהל קבע יבואר לקמיה: (ב) ודוקא גג. ואף כשאין מחיצות מחתיו כגון (א) לפרוס מחצלת על ד' קונדיסין (ג) דרך ערלי להגין מפני החמה והגשמים: (ג) מותר. דעיקר אהל הוא הגג שמאהיל עליו ולכן גזרו בו משום אהל קבע משא"כ מחיצות ערלי לחוד לא נחשב כאהל כלל: (ד) להתיר סוכה וכו'. כגון שהיה

שער הציון

כלכלת שבת: (לח) מ"א בסימן זה וסימן תקי"ד: (לט) אחרונים: (מ) ב"ח וא"ר וש"א: (מא) גמרא שם: (מב) לשון הרמב"ם ומשום דאין דרך לסתום החבית בקיסם: (מג) ב"י: (מד) תו"ש ובדבריו מיושב מה שנדחק המאמר מרדכי דאמאי מותר בגזרו: (מה) כן מוכח מהרמב"ם ובב"י משמע דהרמב"ם מתיר אפילו אם באמת אינו מכוין להצניעו ולא ידעתי מנ"ל: (מו) גמרא: (מז) מי"ט הובא בא"ר: (מח) כן מוכח בגמרא במסקנא דבסכינא דביני אורבי מותר אפילו לא דלה ושלפה ועיין בב"י שהעתיק מן הפוסקים הטעם כפירושנו: (מט) כ"כ בתה"ד: (נ) רש"י בדף נ' ע"ב: (נא) דהלא הפוסקים הוסיפו דבר זה משמואל דבדלה ושלפה כבר נתרחב הנקב ומו לא הוי פסיק רישא ושם בגמרא דשמואל אימא דלה ושלפה והדר דלה משמע דלה ושלפה לחוד אסור לתחוב אותו בשבת ואף דיש לדחות דנקט הכי לרוחתא דבפעם ראשונה שדלה אסור אפילו להוציאה ולא אמרינן דהגומות ממילא עבידן [וכמו למסיק הגמרא בשמת הכי לקמן קי"ג] אבל לענין הרחבת הגומת אפשר דבפעם אחת שתחבה והוציאה די לכו"ע ושרי להכניסה בשבת מפירש"י ד"ה סליקוסתא משמע כמו שכתבנו בפנים: (א) רש"י וכ"כ הלבוש וש"א ואף שאין מחיצות מחתיו חשוב אהל כיון שפורס לגל וכמבואר לקמן בסעיף ג' במ"ב: (ב) דאם

הגהות ותיקונים: א) ימרח בעת הדיבוק:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"א סעיף י"ט בה"ל ד"ה תע"ב, מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ' כתב כהמג"א דלענין זה יש ת"ח אף בזמן הזה.

*(ה) לצניעות בעלמא שרי (טור) ולכן מותר לתלות וילון לפני הפתח אע"פ (ו) שקבוע שם (מ"ז ב"י) (ז) וכן (מ) פרוכת לפני ארון הקודש (ח) ובלבד שלא יעשה אהל בגג טפח (ב"י וכל בו) (ט) וכן מותר לעשות מחיצה לפני החמה או הצנה או נפני הגרות שלא יכבה אותן הרוח (מרדכי ריש פ' כירה) אבל אסור לעשות מחיצה (י) בפני אור הנר כדי שישמש (ב) מטתו (ד"ע)

באר היטב

(מ) פרוכת. זהו פשיטא דשרי כיון שיש בלא"ה דלת לארון והפרוכת אינו תלוי אלא לצניעות עב"י. וע' בתשו' פנים מאירות סי' ל' שכ' דאפי' אין דלתות לארון הקודש מותר ע"ש. וג"ל פשוט דמותר לתלות בשבת קדישים המצויירים לנוי אע"פ שקבועים שם כיון שאין עשויים שם למחיצה מ"א: (ב) מטתו. כיון דבא להתיר האיסור דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים. ובהלק"ט מ"ב סי' ר"ו והט"ז סי' תקי"ד ס"ק ב' מתירין ע"ש. ועכ"פ זהו פשוט שיכול לכסות הספרים בבגדים שני כפויים דאין זה מיקרי מחיצה. וכן מותר לו לכפות כלי על הנר כמ"ש סי' ש"י ס"ו ט"ז. וכתב המ"א וא"ל לדקדק מל' המרדכי שכתב שמהר"ם עשה בכל לילה מחיצה י"ט גבוה לפני הספרים וכו' משמע אע"פ דהספרים היו עומדין מגולין למעלה מהמחיצה שרי דה"ל כאילו הוא ברשות אחר וכמ"ש סי' ע"ט ס"ב ולכן אסור לעשותה בשבת דבזה עושה רשות בפ"ע וגם צריך לקשור שלא יהא הרוח מגיד אותו כמ"ש סי' תר"ל ס"י אבל בשאולה המחיצה נגד כל הספרים שאין מגולין כלל פשיטא דאפי' אין גבוה י' שרי מידי דהוי אכיסוי בעלמא ולכן מותר לעשותו בשבת דאין עשויה למחיצה אלא לכיסוי ולניעותא והי"ה בגר נמי דינא הכי אם עושה מחיצה גבוה י' והאור נראה למעלה מהמחיצה אסור לעשותו בשבת עפי' ר"מ סי"א אבל אם תולהו שלא יראה הגר שרי דה"ל כיכיסוי בעלמא. ופשוט דאם היה

משנה ברורה

(ג) שהיה לה רק שני דפנות ועשה מחיצה ערלי לדופן ג' כמבואר לקמן בסימן תר"ל דאז חשיב הך מחיצה כבנין דעל ידה נתכשרה הסוכה וה"ה כשמתרת אותה המחיצה לבטלה על ידה במקום שאסור לבטלה דכיון דחשבינן לה מחיצה לענין היתר הבטלה חשיב בנין: (ה) לצניעות בעלמא. כגון (ד) להפסיק בין אנשים לנשים כששומעין הדרשה: (ו) שקבוע שם. ר"ל (ה) שאינו עשוי להסיר משם אלא תלוי שם תמיד אפ"ה חשיב מחיצת ערלי כיון שהוא נע ונד ברוח מצויה וגם אינו מעכב לעוברים דרך שם אבל לאברה למעלה ולמטה ומן הצדדים בענין שאין נזוז ממקומו אסור משום בנין (ו) דסתימת קבע הוא: (ז) וכן פרוכת. זה (ז) פשיטא דשרי

*דכיון שיש בלא"ה דלת לאה"ק א"כ הפרוכת אינו תלוי רק לצניעות בעלמא (ח) וכמה אחרונים מקילין אפילו אם אין דלתות לארון הקודש וכמו וילון אבל הפתח וכנ"ל. (ט) מותר לתלות בשבת קדישין המצויירים על הכותל לנוי (י) ואפילו לקבעם שלא יהיו נזוזים ממקומם ג"כ שרי כיון שאין עשויים כלל למחיצה: (ח) ובלבד שלא יעשה וכו'. עיין קעיף י"ב: (ט) וכן מותר וכו'. פשוט דכל זה במחיצת ערלי אבל לעשות מחיצת קבע (יא) שיתקיים כן אסור [מו"ש]: (י) בפני אור הנר וכו'. דכיון דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים מקרי מחיצה המתרת. וכתב המ"א דהיינו דוקא אם עושה מחיצה גבוה יו"ד טפחים והנר גבוה ונראית למעלה דמאפיל בטליתו ומשמש כדמשמע בסימן ר"מ סי"א בהג"ה [ובשל"ה משמע דאף בחופן זה יש ליזהר מאד וע' בא"ר שם] דכיון שהנר נראית א"כ ההיתר בזה הוא רק משום דיש ע"ז שם מחיצה שגבוה יו"ד ומשבינן עי"ז להנר כעומד בחדר אחר ואז צריך שיקשרנה ג"כ שלא תגיד אותה הרוח דאל"ה אין שם מחיצה עלה ולכן אסור לעשותה בשבת דחשיבא מחיצה המתרת אבל אם המחיצה מכסה את כל הנר עד שאין נראית דאין צריך שתהיה המחיצה גבוה עשרה דוקא כיון שהנר מכוסה א"כ ההיתר בזה לאו משום מחיצה אלא מחמת כיסוי בעלמא

*ולכן אף שהיתה המחיצה גבוה עשרה נמי מותר לעשותה דלא חשיבי מחיצה המתרת דאינו רק משום כיסוי בעלמא וכן לענין לשמש ולעשות צרכיו בפני הספרים אם המחיצה גבוה עד שאין הספרים נראין מותר לעשותה דלא חשבינן לה כמחיצה המתרת רק ככיסוי בעלמא ולכן לא בענין אז ג"כ שיהיה קשור לגד מטה [ועיין באחרונים שפירשו דבריו דמ"מ בענין כשעושה אותה בשבת שיהיה על הספרים עוד כיסוי דאז יהיה נחשב כאלו מונחין בכלי תוך כלי]. והנה אף (יב) שיש אחרונים שמפקפקין על חילוקו וסוברין דכיון דסוף סוף ע"י המחיצה הותר עתה לשמש ולעשות צרכיו חשיבא מחיצה המתרת ואסור לעשותה מ"מ נראה דבשעת הדחק (יג) יש לסמוך

שער הציון

עושה עיניה שיתקיים זמן הרבה חשיב אהל קבע כיון שיש רוחב טפח וחייב חה"ת [בא"ח סק"א ובמ"ז אות מ' הוסיף דאפילו בלא קשר כל שהוא פורס לזמן מרובה הוי אהל קבע]: (ג) גמרא: (ד) מרדכי: (ה) ב"י וכ"כ המ"א וש"א ומדברי הגר"א משמע דהוא מפרש להשו"ע שטעמו משום דפסק כמו שכתב רש"י בשבת קל"ח ע"א ד"ה מותר לנטותו דכיון דהוא מחיצת ערלי אין שם אהל עליה [ולא"ל כמו שפירש בעירובין ע"ש] וא"כ לא צריכין מו לטעמא דהב"י ומ"מ אפשר דגם הגר"א מודה דאם קושרה למעלה ולמטה ומן הצדדים דאסור דאפשר דאז חשיב סתימה קטנה וצ"ע: (ו) ועיין בפמ"ג דמשמע מיניה דהוא מה"ת דתוספת קטנ בהאל קטנ אסור מה"ת ומ"מ נראה דזה דוקא אם דרך הילון שזהה שם כמה ימים בסתימה זו אבל אם הדרך הוא להפתח תמיד לא חשיב סתימה קטנ מה"ת ואפשר דאף מדרבנן אין איסור בזה דמאי גרעא מפקק החלון ונפרנ אם יש שם אסקופה להפתח עיין לעיל בסימן שי"ג ס"ג בסופו: (ז) מ"א: (ח) בה"ט בשם פנים מאירות והגר"ז: (ט) מ"א וש"א: (י) מהה"ש ולט"ש: (יא) ולקשור וילון בעגיבה שלא תגיד הרוח משמע ממ"א דלא חשיב בזה מחיצת קבע שמפרש גבי מחיצה של הספק בפני הנר דצריך לקשור שלא יהיה הרוח מגידו ואפ"ה שרי אם לא משום שהוא מחיצה המתרת וגבי וילון כתב בב"י דאם מתברה מכל הצדדין שלא יהיה הרוח מגידו חשיב קבע [ומצאתי שעמד בזה עליו שם הפמ"ג וכתב וי"ל] ולפי מה שכתבתי מקודם דדוקא אם עשויה להיות עומד כן כמה ימים ניחא בפשיטות דהכא הוא רק לפי שעה א"ל דשם שעשויה לסתום פתח של בגין קבוע תמיד עפי: (יב) מ"ל וח"מ ומא"מ. והגר"ז העתיק דברי המ"א: (יג) דלו יהי דדעת המרדכי שהמיתו הרמ"א הוא לאסור בכל גווני הלא דעת הרמב"ם ועוד כמה ראשונים שהבא המ"א הוא להתיר בזה וטעמם אפשר דס"ל כשיטת רש"י דאפילו מחיצה המתרת מותר אבל זהו דוחק כי ראיתי כמה ראשונים שדחו שיטתו ויותר טוב לומר דס"ל דלא חשיב עי"ז מחיצה המתרת כיון שיוכל לכפות כלי על הנר וכן לענין ספרים הלא יכול לכסותם וכענין שכתב הט"ז בסימן

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב כהמג"א ולאו דוקא בשעת הדחק, וציינו בשעה"צ.

וכן לפני ספרים כדי לשמש או לעשות צרכיו * אם לא * (יא) שהיה מבע"י טפח שאז מותר להוסיף עליה בשבת (מרדכי ר"פ כירה): ב [1]עצים שתוקעין ראשן האחד בדופן (ג) הספינה (יב) וכופפין ראשן השני בדופן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם לצל אם יש (יג) ברחבן טפח או אפי' אין ברחבן טפח אם אין בין זה לזה ג' טפחים (יד) חשיבי כאהל ומותר לפרוס עליהם בשבת [2]מחצלת דהוי ליה תוספת אהל עראי ושרי (טו) ומטעם זה מחצלת פרוסה כדי טפח מותר לפרוס שאר המחצלת בשבת [3]וטפח שאמרו (טז) חוץ מן (ד) הכריכה: ג * (יז) [4]מטה כשמעמידים אותה (יח) אסור (ה) להניח

ומ"ש ד עירובין ק"ב מסמיה דרב אשי וכתבו הרי"ף בפ' י"ז דשבת ה סס גם מסמיה דרב ו הריטב"א בסס התוס' שדקדקו מלי רש"י ז שבת קל"ח בריש"ות דמנקיט אחרי מהא דגוד

באר היטב

מחיצה בולטת מן הצד לפני הספרים רחב טפח מותר לתלות סדין לפניו דה"ל תוספת אהל עכ"ל ועי' בהה"ע סי' כ"ה מש"ם: (ג) הספינה וכו'. מה שיש נותנין חשוקים של עץ על עריסת

ביאור הלכה

חשיבא טפי דלאו משום מחיצה איתיגן עלה כ"א משום גזרת אלטבא עיין שם בגמרא: * אם לא וכו'. עיין במ"ב סקי"א מה שכתבנו בשם הח"ל וע"ש בגשמת אדם כלל מ"ד אות ה' שמצדד דבמקום שיצרו של אדם תוקפו והנכרות דולקים ויש לחוש מ"ו למושל"ל אז שישמש לאור הנר דאיכא סכנה שמותר אז לסמוך על הפוסקים שהביא המ"א בסק"ג שמתירין לעשות מחיצת ערבי לזה ומותר להעמיד הפארווא"ן[1] אף שלא היה נפשטו מע"ש וע"ש שכתב הטעם דלדידהו לא חשיב זה מחיצה המתרת כלל מפני שיכול להסתיר הנר בעצה אחרת כגון ע"י כפיית כלי וע"ש שהוא מתיר כשיצרו תוקפו אפילו אם אור הנר נראה למעלה מהמחיצה אבל בלא"ה אבל בלא"ה אלילה להקל בזה: * שהיה מבעוד יום טפח. במ"א איתא טפח בולט מן הצד והיינו שמוסיף אח"כ ברחבה אבל בב"י הביא בשם המרדכי שהיה כורך המחיצה לצד מעלה ונותנה על המוט ומשייר בה רוחב טפח ואח"כ בשבת פושטה לצד מטה ונתו"ש הקשה ע"ז דבטפח למעלה לא חשיב עדיין מחיצה כלל דאין קרוי מחיצה רק בעשרה אבל הפמ"ג כתב דע"כ בכל גווני מותר וכ"כ הגר"ז ולבושי שרד: * מטה וכו'. עיין במ"ב במש"כ דאם עשה איזה דבר משהו וכו' ובין בגג חייב

(יג) ברחבן טפח. שרוחב העץ היה עגול טפח[2]) (יח) ואפילו רק באחד מהן (יט) וכן מה שכתב אם אין בין זה לזה וכו' *היינו ג"כ אפילו רק במקום אחד ואמרינן לבוד והוי כאלו היה ג' טפחים מכוסה במקום אחד: (יד) חשיבי כאהל ומותר וכו'. דלוקא לעשות אהל ערבי מתחלה אסור אבל אם נעשה כבר מותר להוסיף עליו ובזה כיון שהיה בעץ אחד רוחב טפח דהוא שיעור אהל או שהיה פחות מג' טפחים בין זה לזה דהוא שיעור לבוד והוי כמו העליים מחוברים יחד בשיעור ג' טפחים חשוב נעשה אהל מכבר: (טו) ומטעם זה וכו'. ר"ל דהכא נמי כיון דהיה טפח פרוסה מבע"י מותר אח"כ לפרוס עוד דאינו אלא מוסיף על אהל ערבי אבל בלא"ה אסור ואף דלקמן בס"ג אמרינן דאינו אסור משום אהל ערבי אלא כשעושה גם מחיצות תחתיו שאני הכא שעושה להדיא בשביל אהל לגל או להגן מפני הציבה והגשמים וכמו שכתבתי לקמיה בס"ג: (טז) חוץ מן הכריכה. היינו שאם היתה מחצלת פרוסה לשם גג וכרכה מע"ש דנרין שתשאר טפח פרוס כדי שיהיה מותר לפרוס הכל וכנ"ל אין רוחב העיגול של הכריכה עולה בשיעור טפח דהכריכה אינה חשובה פרוסה על הגג לאהל אלא נרין שישייר טפח פרוס לבד מרוחב העיגול של הכריכה [ב"י]. (כ) יש מהאחרונים שכתבו דאפ"ה לפרוס המחצלת כשהיא כרוכה על איזה דבר ששייך בו אהל להדיא אסור משום אהל דדוקא בזה שהיה פרוס מתחלה וכרכה לא מחזי בזה כמשייר לאהל אבל לתחנה כך כשהיא כרוכה על דבר אחר אסור: ג (יז) מטה וכו'. הנה כדי שנבין היטב את דברי הסעיף אקדים הקדמה קצרה. והוא דאף דלענין בנין קבע אף אם עשה איזה דבר משהו להוסיף על הבנין בין במחיצות ובין בגג חייב וכ"ש אם עושה את כל הגג מ"מ לענין אהל ערבי לא אסרו בעושה את הגג לחוד אם לא שעושה את הגג כדי להגן מפני החמה והגשמים וכיו"ב דאז הוא קלת בבחינת אהל אבל בלא"ה לא אסרו (כא) כ"א בעושה גם המחיצות ערבי שתחתיו בשבת גם לא אסרו כ"א בשעשה כסדר מתחלה המחיצות ואח"כ הכיסוי דאז דומה קלת לאהל קבע אבל אם עשה להיפך לא אסרו ויש פוסקים שסוברין דבענין שיהיה נרין ג"כ לאור שתתחיו וכוותייהו פסק המחבר לקמן בסעיף זי"ן : (יח) אסור להניח וכו'. דקדוק כתב לשון זה דדוקא להניח אסור דהוי בזה כמתחיל

מתרגם: °מחיצה מתקפלת

שער הציון

תקי"ד לענין יו"ט דס"ל שם דלא חשיב מחיצה המתרת הואיל ומדינא יוכל לבטל עי"ש וכיון דמחיצת ערבי הוא רק איסור דרבנן בודאי נוכל לסמוך עליהם בשעת הדחק. והנה בבה"ט העתיק בשם הלבו"ט והט"ז שמתירין לעשות מחיצה ולא קרב זה אל זה דהלבו"ט מתיר אפילו בשבת והט"ז אינו מתיר כ"א בזמן הדחק. *ביו"ט ובכר הסיג עליו המאמר מרדכי עי"ש והנה ביו"ט בודאי יש לסמוך על הט"ז וגם הח"ר מצדד שם כמותו אך לענ"ד דגם בשבת יש להקל וכמו שכתבתי ועיין בבה"ל שהעתקתי בשם נ"א שהוא הקיל ביותר מזה: (יד) אחרונים: (טו) רש"י: (טז) מ"א: (יז) מ"א: (יח) הגר"ז ופשוט: (יט) פשוט: (כ) ט"ז והעתיקו הפו"ש והם כתבו הטעם משום דלחומרא חיישינן לדעת רש"י דמשיג אהל זה והח"ר כתב דיש להקל בזה משום דאפשר דגם רש"י מודה לדעת השו"ע וכמש"כ הב"ח ובאמת כן הוא ג"כ דעת הגר"א בביאורו דמרש"י מוכח דקובר ג"כ כהשו"ע וכתב דכן מוכח ג"כ מהגמרא והיינו מדקאמר ושייר טפח אבל המאמר מרדכי כתב דמה לכו"ע אסור דעיקר הטעם דלא חשיב אהל אבל אם עשה בשביל אהל וכמש"כ הריטב"א והיינו דוקא באותו מקום שהיה מונח אבל על מקום אחר מחוץ שפיר דנעשה לאהל ולפ"ז גם הגר"א יוכל לסבור לדיעת הכתו"ו וכ"מ בח"א בסבבת המאמ"ר: (כא) לאפוקי אם היו המחיצות קבועין מעיקרא בזה המקום ואפילו אם היו ד' מחיצות כמו שייר השו"ע לענין דפיס מחוברין ודלא כנתיב חיים שרלא לחדש דבר' מחיצות אפילו אם היו עשויין מתחלה אסור דהרי הטור ייר ד' דפנות ואפ"ה מוכח בהדיא בסימן תק"ב בדבריו שם דדוקא כשעושה גם המחיצות בשבת וכן בדברי

הגהות ותיקונים: א) צ"ל שרוחב העץ העגול הוא טפח. (ובחזו"א "שרוחב העץ העגול היה טפח והקיפו ג' טפחים"):

(יט) הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים אלא ישים הקרשים תחלה באויר ואח"כ הרגלים תחתיהם (כ) [n]וה"מ כשהרגלים הם * (כא) דפים מחוברים כמו (כב) דפני התיבה אבל רגלים של * מטות שלנו

ח טור בשם הפוס' שם

משנה ברורה

כמתחיל לעשות מחיצות להאהל ואסור כשמניח אח"כ הקרשים למעלה (כג) אבל אם היו מונחים מבבר בזה המקום מותר להניח הקרשים עליהם וכנ"ל בשקי"ז אך אם המטה רחבה ביותר אסור לדעת המ"א בשקכ"א אפילו באופן זה וע"ש בפי"ג מה שנכתוב בזה: (יט) הרגלים תחלה וכו'. דהוא (כג) כדרך בנין דהרגלים הם מחיצה והקרשים של הכיסוי הוא כמו גג ונמצא כעושה אהל בשבת וע"כ צריך לשנות לאחוז הקרשים של הכיסוי באויר ואח"כ לתת מתחתיו הרגלים דהוא (כד) שלא כדרך בנין: (כ) והני מילי וכו'. הטעם דבאהל ערלי בזה (כה) שאינו מתכוין בעשייתו לשם אהל שתחתיו אלא לתשמש אחר על גביו מלמעלה ורק ממילא נעשה כמו אהל למטה לא אסרו אלא כשעושה גם מחיצות תחתיו. והיכא שפורס סדין או מחצלת לשם אהל כגון להגן מפני החמה והגשמים (כו) או כדי שיהיה ראוי להשתמש תחתיו באיזה דבר אסור אף בלא מחיצות והחיא דסעיף ד' בסופו. כתב המ"א דלסתוס נקב שהעשן יוצא [שקורין קוימ"ן°] בכר של תבן וכיוצא בו אפשר דאסור דכיון שיש לאותו המקום מחיצות בפ"ע הוי כעושה אהל בתחלה ואינו דומה למה שהתרנו בסימן ש"ג לסתוס הארובה שבגג מטעם דהוא רק הוספת אהל ערלי התם הארובה אינו מחזיק אלא מקצת הגג אבל כאן הנקב שהעשן יוצא מחזיק כל רוחב המחיצות שסביב לה והוי ע"י סתימת הכר (כז) כגג על המחיצות ולפ"ז פשוט דאם הנקב הוא בכותל מן הצד מותר לסתוס בכר דהוא רק תוספת מחיצה בעלמא [פמ"ג]. עוד כתב דבלע"ך°° שעשו בקוימ"ן וקבוע שם מותר לסתוס בו בשבת ויו"ט דהוא"ל דקבוע שם הוי כלתא ועיין בחו"ש שכתב דמה דמסתפק המ"א הוא דוקא כשהחור שהעשן יוצא הוא מחזיק *ג' טפחים דאל"ה אמרינן לבוד והוי כסתום ושרי וכעין מה שכתוב למעלה בסעיף ד' [אך הפמ"ג לא פשיטא ליה דבר זה כל כך ע"ש ומ"מ נראה דהסומך על התו"ש לא הפסיד דבלא"ה דבר זה רפוי הוא אבל המ"א גופא דאפשר דהמחיצות שתחתיו לא חשיבי מחיצות לענין זה הואיל שעשויות מכבר]. ונראה דכל זה כשאינו מונח אז גחלים לוחשות בהתנור דאל"ה בכל גווני אסור לישראל לסתוס את החור למעלה דע"י סתימתו גורם כיבוי להגחלים ואף דאינו מכוין לזה פסיק רישא הוא וכעין מה שכתב בסימן רנ"ט בסופו ובסימן רע"ז ס"א: (כא) דפין מחוברין. בסימן תק"ב כתב הב"י דבעינן שיהיו המחיצות מגיעין עד לארץ [אך אם סמוך לארץ פחות מג' שם אין הדופן מגיע אמרינן זה לבוד וע"ש במגן אברהם ובשארי אחרונים זה] ולענין תיבה שיש לה שולים גם מלמטה [כמו תיבה שקורין שלא"ף באנ"ק°°°] עיין בפי"ג מה שנכתוב בזה: (כב) דפני התיבה. כתב הט"ז דאף דבטור איתא ד' דפין מחוברין לאו דוקא הוא דבמטה שדרך להשתמש באוירה מתחת מועלים וכיו"ב אסור אפילו כשיש לה רק שני דפין משני לדדין המגיעין לארץ דבשמיים לבד חשיב אהל עם מחיצות (כח) וכ"כ ש"א אבל בשלחן דמתיר השו"ע הוא אפילו כשיש לו מעט מחיצות ואינו אסור אלא כשיש לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה דאז חשיב אהל בהתחת הדף מלמעלה משום דבלא"ה אמתו אינו עומד להשתמש באוירו לא חשיב אהל וכדלקמיה בס"ז] וע"כ צריך שיהיה לו ד' דפין מכל הצדדין כמו תיבה (כט) דאז ראוי להשתמש באוירו (ל) וש מאחרונים שמצדדין להקל בהשלחן להניח עליו הדף מלמעלה אפילו כשיש

מתרגם: °ארונא עשן °טס של ברזל °°°קפסל שיבה

שער הציון

המוספות ביצה ל"ב נזכר בהדיא לענין מטה דדוקא כשעושה גם המחיצות בשבת ולא נזכר שם שום נ"מ בין כשהיו ב' מחיצות או ד': (כב) תוספות שם ובכמה מקומות והר"ן [וכ"מ בטור סימן תק"ב] וכ"כ הגר"א וכ"מ מפמ"ג סק"ד בא"ז: (כג) רש"י: (כד) רש"י ורי"ף: (כה) מ"א בשם הרא"ש דאהו המיוק ממחצלת דסוף פ"ב דכלי נעשה האהל ממילא ושם כותבו לגל [ואף דברא"ש נזכר עוד טעם דהתם הוא בנין תשוב לרוחא דמלתא כתבו אבל בטעם זה לבד סגי ולפיה מהניא לכובע קשה שיולאת מראשו טפח שאסור משום אהל וכמו שכתוב בסימן ש"א סעיף מ"ס אף שהוא בלא מחיצות והובא לפיה זו בכמה אחרונים] וכ"כ הט"ז ומו"ש ופמ"ג והגר"א וש"א דאם פורס לגל לכו"ע ג"כ מחיצות ולכא כנ"מ שנתקשה בזה ולא נחית לחילוק זה ע"ש: (כו) פשוט דדוקא כשאינו פורס בשביל תשמיש שלמטה באוירו אז שרי בלא מחיצות: (כז) ואף שהמחיצות עשויות מכבר ולא נחשב לענין אהל ערלי כמחיצה וכמו שכתבו התוספות דמטעם זה מותר להחזיר קדרה ע"ג כירה מחיצות אפשר דהכא כיון דכונתו בסתימתו לסתוס הנקב עדיף טפי *מקדרה ע"ג כירה ומבבא זו רמז המ"א בדבריו הקצרים: (כח) הגר"ז וח"א: (כט) פמ"ג לדעת הט"ז: (ל) עיין בא"ר ובהגר"ז סימן תק"כ. והנה לדעת הט"ז ע"כ יפרש מה שכתב הרמ"א שם וי"א דבשלחן אף מגיעות לארץ מותר דוקא בשתי מחיצות אבל לפ"ז יהיה משמע דלדעה ראשונה אסור בזה

ם הר"ן וה"ה בשם הרשב"ץ י שם בשמם מהגה דטרפקל כ מלה ל"ג

וכן רגלי השלחן (כג) מותר (ו) בכל גוונא: ד * (כד) [ט]מטה שהיא מסורגת (פי' נתרגת) בחבלים אם יש בין חבל לחבל (כה) ג' טפחים אסור לפרוס עליהם סדין משום דעביד אהלא וכן אסור לסלק בגד התחתון מעליה משום דקא סתר אהלא (כו) ואם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מע"ש כשיעור טפח מותר לפרוס בשבת על כל המטה: ה * [י]כסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח וכשמסירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל (כז) מותר (ז) לפתחו * (כח) לכתחלה: ו [כ]כשמסדרים חביות זו ע"ג זו אחת ע"ג שתים אוחז בידו העליונה ויסדר התחתונות תחתיה אבל

באר היטב

כפורת אם אינה קבועה בצירים אסור להניח עליה בשבת אע"ג דאינה קבועה כלל ואינה עשויה אלא לפתח בעלמא אסור כמ"ש סי"ג מ"א: (ו) בכל גוונא. דאין אהל בלא מחיצות אע"ג דמתגלת אסורה בלא מחיצות כמ"ש בס"ב התם עיקר כוונתו לעשות אהל לגל אבל בנין ערלי כזה לא מקרי אהל בלא מחיצות הרא"ש פ"ד

ביאור הלכה

בגמרא ל"ב משמע דלא צריך מחיצה הלא דעתו אם דקוניא זו אזלא רק אליבא דר' יהודה ואליבא דר"ש מותר לגמרי וכן דעת הריב"א והאור זרוע וכמו שהביא בד"מ אלא שאין אנו סוברין כמותם כזה מפני שדעת הרי"ף והרמב"ם והתוספות והרא"ש אינו כן וכמו שכתבנו הפוסקים וע"פ בדבר שמקילין התוספות והרא"ש וסייעתם יש להקל.[א] ומ"מ לכתחלה נראה שטוב *לחוש לדברי הרשב"א וסייעתו להחמיר אם לא בשעת הדחק. ודע דכל זה שהארכנו הוא רק בגג שאינו עשוי לגל וכהיא דקרשים של המטה וכה"ג שעשוי רק להשתמש מלמעלה על גבו אבל בגג העשוי לגל או להגן מפני הגשמים בודאי לכו"ע יש כזה איסורא וכמו שכתבנו במ"ב סק"כ ועיין לקמן במה שכתבנו בענין נשיאת אמבריל"ו: * מטה שהיא וכו'. עיין במ"ב ודע דאפילו אם יש לה מחיצות [וה"ה לדעת הרשב"א דמתמיר אפילו כשאין לה מחיצות] ג"כ יש עצה בפריסת הסדין אף שיש ג"ט בין אבל לאבל דהיינו שיאחזו האנשים הסדין או הכר בצור ויכנים אחר את המטה תחתיה ויכין שהוא שלא כדרך בנין לעשות תחלה הגג ואח"כ יכנים תחתיה מה שלמטה מהגג המירו באהל ערלי וכדלעיל בס"ג: * כסא וכו'. ומטות שלנו המתוברת ועומדת אם היא זקופה או מוטה על צדה מותר לנטותה לישבה על הרגליה דלאו מידי עביד אלא ליתובי בעלמא [רש"י וטור וש"פ] ועיין בפמ"ג שמסתפק לענין מיצה המחזקת ארבעים סאה אם מותר לכפותה על אוכלין ומשקין דאפשר דכיון שיש עליה שם אהל וכדלעיל בסימן ש"ד ס"א בהג"ה תמיר טפי ע"ש [וספיקתו הוא רק לפירש"י דלפירוש התוס' שם כל הבריתא זו משום אהל אתנייה וע"כ בשיש לה מחיצות ואעפ"כ המירו במטה לזקפה משום דליתובי בעלמא עביד]: * לכתחלה. ולפ"ז נראה לכאורה דה"ה *במטות של ברזל שלנו שעשויין מקופלין ומסוכין לכותל וכשרוצין ליתן עליהן פוסטן דמותר לפוסטן בשבת דהא עביד וקאי מבע"י ואין עושה שום מלאכה רק שפוסטן אך זהו שגגה דהכא הא אירי שגם הגג והוא העור שעל הכפא ג"כ קבוע בו מכבר ועל כן גם הגג הלא עביד וקאי כדאיתא בשו"ע וכמו שכתבו המו' בהדיא בשבת קל"ח ע"א ד"ה כפא דפרט זה הוא לעיכובא ומשא"כ בשאר המטות שפורסין עליה עתה הסדין בשבת אחר פשיטה והוא נעשה כסדר האהל שמתחלה המחיצות ואח"כ הגג דאסור אך אם השליבות של המטות סמוכין זה לזה שאין ביניהן ג"ט דכלבוד דמיא אפשר דיש להקל מטעם דגם הגג כאלו נגמר כבר מבע"י. גם יש לכאורה לדון בזה להקל מטעם שאין לה מחיצות וכבר פסק השו"ע לעיל בס"ג מתנאי המטה דבעינן שיהיו לה מחיצות ועכ"פ שתי מחיצות וכפי מה שבארתי במ"ב בס"ק כ"ב אך גם בזה יש לפקפק מאד דלפי מה שבארנו לעיל בבה"ל בד"ה דפין דבעינינו לא בעינן שיהיו המחיצות גבוהות י' ודי במחיצות כל דהו א"כ הרי יש להמטה שתי מחיצות בשולי המטה אחת מצד רחשה ואחת מצד מרגלותיה ואף שאין בינם לאחר יש להשגיח אולי אין בינם לאחר ג' טפחים וכלבוד דמיא לפי מה שכתב הב"י בסימן תק"ב ופסק המ"א שם כוותיה בסק"ט אך לכל אלו הדברים יש עצה דאפילו אם יש בין שליבה לשליבה ג' טפחים וגם אם יימא דהמחיצות שבצד רחשה ומרגלותיה משוטות מחיצות לענין זה ג"כ יש עצה דהיינו שמתחלה יפרסו אנשים את הסדין ויאחזוה באויר ואח"כ יפשוט אחד את המטה ויעמידה תחת הסדין וזה שרי כיון שהוא שלא כדרך בנין וכמו שפסק השו"ע לעיל בס"ג. אך מ"מ עכ"פ דין הפשטת המטה זו רפיא בידי דמלינו בכמה מקומות שאסרו חז"ל משום טרחא דשבת [עיין בסימן שכ"ד ס"ט ובסימן של"ג] וזה נמי אפשר דיש בפשיטתו משום טרחא ול"ע [ואם יש בזה

שער הציון

אפילו בשלחן ומדברי הט"ז לא משמע כן דהוא כותב דלכו"ע בשלחן לא מהני שתי מחיצות ול"ע: (לא) וגם מיירי שהעמיד עתה אותה בשבת במקום הזה כדי לפרוס עליה וכן מדוקדק לשון הטור דאם שעל השלחן מהודק ותקוע בחוזק וכמו שמצוי בכמה שלחנות אסור משום בנין ואפילו אם עתה אינו תוקע בחוזק אם דרכו תמיד להיות מהודק ותקוע בחוזק ג"כ יש ליזהר בזה וכמו לענין ארוכות המטה אם עשויה להתחבר עם הרגלים בחוזק וכמבואר הכל בסימן ש"ד[א] ס"ו לענין מטה של פרקים ע"ש: ד (כד) מטה שהיא וכו'. ולפי המבואר לעיל בס"ג (לא) ע"כ מיירי הכא בשיש לה מחיצות המגיעות לארץ אבל במטה שלנו מותר בכל* גווני: (כה) שלשה טפחים. דאל"ה אמרינן לבוד וכסתום מעיקרא דמיא וכו"ל בס"ב וע"ש בס"ג ואפילו אם רק במקום אחד היה* פחות מג"ט ג"כ סגי: (כו) ואם היה וכו'. גם זה הטעם משום דמותר להוסיף על אהל ערלי בשבת: ה (כז) מותר לפתחו. דהא (לב) עביד וקאי מבע"י אלא שפוסטו ומיישבו כדי ליישב עליו (לג) ומה"ט שרי (לד) להעמיד המופה ולסלקה וה"ה הדף שקבוע בכותל שבביהכ"נ שמניחין עליו ספרים מיהו בדף בלא"ה שרי דהא (לה) אין כונתו במה שפוסטו את הדף לשם אהל וא"כ אין עליו שם אהל ערלי כיון שהוא בלא מחיצות [מו"ש]: (כח) לכתחלה. ומטות של ברזל שלנו שעשויין מקופלין וסמוכין לכותל אם מותר לפוסטן בשבת

דמילה. ולפ"ז אפשר דאסור לסתום הכיריס שלנו בכסא עבה שמשימין על המוט דהוי בנין משוב כיון שכוונתו לסתום הנקב ולא הוי מוסיף דשרי רסי' ש"ג דהכא יש לו מחיצות בפ"ע וה"ל אהל בפ"ע ועמ"ש סוף הסי' וסי' תר"מ ס"ד בהג"ה ועסי' ש"א סעיף מ' מ"א: (ז) לפתחו. דלא עביד מידי אלא ליתובי בעלמא רש"י. ומה"ט

משנה ברורה

כשיש לו ד' מחיצות מכל צד דמסתמא ג"כ לאויר שתחתיו אם לא* שדרכו להשתמש שם אך לשון השו"ע שכתב וכן רגלי השלחן משמע דבשלחן אם היו מחיצות היה ג"כ צריך להתיר וע"כ נכון בודאי לחוש לדברי הט"ז לאחוז הדף באויר וכיוצא בזה מדברי הפמ"ג דכל זה דוקא כשמטלטל הרגלים ממקום למקום כדי להניח עליהם הדף שלמעלה דאז נחשב כשמעמידן לצורך זה כאלו התחיל בעשיית האהל אבל אם עומדין במקום אחד אפילו להט"ז מותר להניח עליהם הדף אף שלהרגלים יש להם מחיצות מכל צד* וכמו שכתבנו לעיל בסקי"ז ובסקי"ח גבי מטה: (כג) מותר בכל גווני. דרגלי המטות ושלחנות שלנו אין להם מחיצות. ונראה דכל זה כשהיה רפוי אבל אם הדף שעל השלחן מהודק ותקוע בחוזק וכמו שמצוי בכמה שלחנות אסור משום בנין ואפילו אם עתה אינו תוקע בחוזק אם דרכו תמיד להיות מהודק ותקוע בחוזק ג"כ יש ליזהר בזה וכמו לענין ארוכות המטה אם עשויה להתחבר עם הרגלים בחוזק וכמבואר הכל בסימן ש"ד[א] ס"ו לענין מטה של פרקים ע"ש: ד (כד) מטה שהיא וכו'. ולפי המבואר לעיל בס"ג (לא) ע"כ מיירי הכא בשיש לה מחיצות המגיעות לארץ אבל במטה שלנו מותר בכל* גווני: (כה) שלשה טפחים. דאל"ה אמרינן לבוד וכסתום מעיקרא דמיא וכו"ל בס"ב וע"ש בס"ג ואפילו אם רק במקום אחד היה* פחות מג"ט ג"כ סגי: (כו) ואם היה וכו'. גם זה הטעם משום דמותר להוסיף על אהל ערלי בשבת: ה (כז) מותר לפתחו. דהא (לב) עביד וקאי מבע"י אלא שפוסטו ומיישבו כדי ליישב עליו (לג) ומה"ט שרי (לד) להעמיד המופה ולסלקה וה"ה הדף שקבוע בכותל שבביהכ"נ שמניחין עליו ספרים מיהו בדף בלא"ה שרי דהא (לה) אין כונתו במה שפוסטו את הדף לשם אהל וא"כ אין עליו שם אהל ערלי כיון שהוא בלא מחיצות [מו"ש]: (כח) לכתחלה. ומטות של ברזל שלנו שעשויין מקופלין וסמוכין לכותל אם מותר לפוסטן בשבת

הגהות ותיקונים: א) שי"ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב פסק דאם יש לו אפילו רק ב' מחיצות הוי אהל, (אבל אין לה מחיצות מותר אף לכתחילה ודלא כהבה"ל).

* (כט) לא יסדר (מ) התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן: ז [ל]מותר להניח ספר (ל) אחד מכאן וא׳ מכאן וא׳ על גביהן: הגה (לא) הואיל ומ״ל (ט) לאוסר שמתיהן (טור ור״ן ר״פ תולין והמגיד פכ״ב): ח * (לב) [מ]כל אהל (לג) משופע * (לד) שאין בגגו * טפח ולא בפחות מג׳ סמוך לגגו רוחב טפח הרי זה אהל עראי והיעושה אותו לכתחלה בשבת (י) (לה) פטור: ט (לו) [ג]משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסננן ומותחין פיה לכל צד חשוב עשיית אהל ואסור (יא) לנטותה:

ל טור בשם הרבב״ל בשם המוס׳ והר״ן בשמם שם בגלה מ שנת קל״ח רמב״ם בפ׳ כ״ב ג שם קל״ז במשנה אפילו לר״מ

באר היטב

שרי להעמיד המופה ולסלקה. וה״ה הדף שקטע בכותל שבבהכ״נ שמניחין עליו ספרים מ״ל וכ״כ בטל אורות: (מ) התחתונות. דעמיד אהל וכתב הט״ז דה״ל דה״ג צריך לאוסר שביניהם ע״ש: (נ) לאוסר. מזה הטעם נמי שרי לפרוס מפה על השלחן וקנוות המפה תלויות למטה מן השלחן מכל צד דאין בזה משום אהל אסור

משנה ברורה

עיין בבה״ל שהארכנו בזה: ו (כט) לא יסדר וכו׳. משום דעביד כעין אהל כשמסדר אח״כ העליונה מלמעלה שהוא בגג על המחיצות ואף דבאהל צריך לאוסר שמחציו בין המחיצות הכא נמי צריך לאוסר שביניהם שהיו מתעפשין אלו לא היה אוסר ביניהם [אחרונים]: ז (ל) אחד מכאן וכו׳. והיינו דוקא כשצריך ללמוד משניהם או שהספר התחתון מונח שם כבר דאל״ה אף שהוא רואה כדי להגביה הספר העליון ללמוד בו יש בזיון לספר התחתון ואף בחול אסור [ט״ז] אבל במ״א סימן קנ״ד מצדד להתיר וכן בח״א בכלל ל״א סמ״ח כתב דיש להתיר: (לא) הואיל ואין צריך וכו׳. מזה הטעם (לו) נמי שרי לפרוס מפה על השלחן וקנות המפה תלויות למטה מן השלחן מכל צד ואפילו אם מגיעות סמוכות לארץ דאין בזה משום אהל כיון דמ״ל לאוסר שחתם השלחן ועוד כיון שמה שמונח על השלחן אין בו משום אהל שאין שם חלל בינו לשלחן מותר בזה היוצא ממנו: ח (לב) כל אהל וכו׳. היינו אפילו (לג) עשאו לקבע שיתקיים כמה ימים מ״מ כיון שאין בגגו טפח לא חשיב רק אהל עראי: (לג) משופע. וה״ה אם עשה הגג בשוה ג״כ אין חייב מחמתו אא״כ רוחב טפח דבלא״ה לא חשיב אהל והא דנקט משופע משום סיפא לאשמעינן דדוקא אם לא היה בפחות מג׳ סמוך לגגו רוחב טפח דהיינו שאינה מתרחבת טפח עד לאחר שירדה ג׳ טפחים הא אם מתרחבת טפח בתוך ג׳ הוי כאלו היה בגגה טפח: (לד) שאין בגגו טפח. אבל אם יש בגגו טפח חשיב אהל קבע וחייב (לה) שכן מצינו אהלי עומאה טפח ודוקא (לו) שעשאו לקבע אבל לעראי כגון שפרס מחצלת ע״ג ד׳ עמודים אף שיש בגגו כמה טפחים איסורו רק מדרבנן: (לה) פטור. היינו מחטאת אבל אסור מדרבנן גזירה אטו אהל קבע ועיין במ״א שכ״ז הוא לדעת הרי״ף והרמב״ם אבל לדעת רש״י והרא״ש כיון שאין בגגו טפח לא חשיב אהל כלל ומותר לכתחלה והשו״ע סתם כדעת הרי״ף והרמב״ם וכן הוא ג״כ דעת ר״ח ובפמ״ג מצדד דגם רש״י והרא״ש מודו לדעת הרמב״ם בזה כיון שעשאו לקבע שיתקיים זמן כמה ימים: ט (לו) משמרת וכו׳. ונראה (מ) דעשוי כמין שק שקורין לוגין זא״ק והוא רחב ופתוח למעלה וסתום וחדוד למטה ומכניסין קלה החדוד בתוך הכלי והקלה העליון הרקב מסננים בשפת פיהו את הכלי ונמצא הוא גם לכלי ועשוי כאהל לאסור מדרבנן (מא) אבל לתלות המשמרת כשהיא שטוחה על איזה יתד ובלי כלי מחציה מותר דאפילו אהל עראי לא חשיב דמ״ל לאוסר שחתם השלחן ועוד כיון שמה שמונח על השלחן אין בו אהל מותר גם היוצא ממנו וכמ״ש בסימן קדין היוצא חוץ למטה ושמעתי מי שמחמיר בזה והוא מפריז על מדותיו ט״ז ועפי׳ רס״מ: (י) פטור. אבל אסור וע׳ סעיף י״א: (יא) לנטותה. כי הוא אהל על חלל הכלי ועמ״א ובכנה״ג ובית אהרן:

ביאור הלכה

בזה מפני כבוד האורחים שנתארחו אצלו מבואר בסימן שנ״ג דאז לא חיישינן לעראי ויעשה העצה שכתבנו מחחלה] אך אם יש לו מטה אחרת לשכב בודאי אין נכון לפשוט המטות אלו דלא עדיף מקיפול הכלים דאסרו חז״ל היכא דיש לו להחליף וכמבואר לעיל בסימן ש״ג ס״ג: * לא יסדר וכו׳. עיין במ״ב ואע״ג דדבר שאין מתכוין שרי היינו כשעושה איזה דבר ואינו מכוין שיצא הדבר הזה מה שהוא יוצא על ידו כגון שהוא גורר ספסל ע״ג קרקע ואינו מתכוין שיעשה חריץ ע״ז משא״כ כאן שמתכוין לעשות מה שהוא עושה [מוס׳ וש״פ]: * כל אהל וכו׳. נ״ל דלהכי נקט הרמב״ם בלשון כל משום דכלל בזה שני הקצוות דהיינו אפילו עשאו לקבע שיתקיים כמה ימים כיון שהוא פחות מטפח חשיב רק אהל עראי ופטור ולהיפך אפילו אם לא עשאו לקבע יש איסורא משום לא פלוג וטעמו הוא שהולך בשיטת הרי״ף רבו דפירש טלית כפולה בשאין בגגה טפח וס״ל דהא ודאי אין דרך לעשותו לקבע ואפ״ה יש איסורא ועיין בפמ״ג ולענ״ד נראה כמו שכתבתי וכן משמע ממ״א דס״ל דהרמב״ם חולק עם הרא״ש והיינו בענין אהל עראי בפחות מטפח: * שאין בגגו. עיין בר״ן שכתב דבכילה שיש בגגה טפח אהל קבוע הוי וחייב והמעיין בלשון הרי״ף יראה שכן הוא דעתו שכתב ומפני כך[א]) וכו׳ משמע הא אם היה כשיעור טפח היה חייב וצ״ע בכולה עם כילה ענין אחד הוא כדמוכח בגמרא וכן איתא בר״מ בהדיא שכל דברי הרי״ף לקוחים ממנו כאשר יראה המעיין ומ״מ נ״ל דאם היה כרוך עליו חוט או משיחה גם להרי״ף פטור מחטאת ויש בזה רק איסורא [וכמו בשאין בגגה טפח אזל ליה חד דרגא ע״י חוט ומשיחה שבלא חוט ומשיחה יש איסורא ובחוט ומשיחה מותר כן בשיש טפח שיש חיובא ע״י חוט ומשיחה הוא רק איסורא ואף דמן הסברא יש לחלק בזה דדוקא לענין דרבנן שייך חוט ומשיחה אבל לא לענין דאורייתא אבל ע״כ אנו מוכרחין לומר דלענין כילה ס״ל לר״מ כן] ולאיזה זה דהר״מ בעצמו פירש בחחלת הסוגיא קל״ח במימרא דאבי דאמר אם כילה פטור אבל אסור דכילה הוא שיש בגגה טפח והלא הוא בעצמו כתב בסוף העמוד דחייב חטאת אי״ז דהחם כונתו בשיש עליו חוט ומשיחה והר״ח היה מוכרח לפרש כן דהא הברייתא דומיא דגוד קתני ובגוד אמר אבי בעצמו בעמוד ב׳ לפי פירוש הר״מ אם ע״ש דאפילו אין עליו חוט ומשיחה אסור באדם אחד ואי בשאין בגגה טפח הא קי״ל דאם כרך עליו חוט ומשיחה מותר וע״כ פירש דאם אירי בשיש בגגה טפח וכן מוכח מדברי הרמב״ם שהועתק דבריו בשו״ע סעיף י״ב דגבי כילה נחשב כאהל עראי עכ״פ כשיש עליו חוט ומשיחה אף שיש בגגה טפח: * טפח. והנה ע״ד בשיטת אמבריל״ו [הוא הגאות הנושאין על ראשן מפני החמה והגשמים ובלשונו קורין אותו פלראפש״ל[○]] רבו פאחרונים בזה בספריהם ובדרך כלל יש הרבה והרבה שמחמירין ואוסרין אבל לפורסן בשבת מטעם אהל [הלא המה בספר מכתם לדוד ובספר מאמר מרדכי ובח״א ובראשם הגאון בעל נודע ביהודה כמו שמובא בשע״ת בסימן ש״א סעיף מ״ם ע״ש] וכמו שכתבו הפוסקים דכל היכא דמתכוין לשם אהל דהיינו להגן מפני החמה והגשמים אפילו בשביל הגג לבד בלא מחיצות ג״כ יש איסור וזה הפאראפש״ל נמי הלא מתכוין להגין מפני החמה והגשמים ואינו דומה לכפה ערקאל המבואר בסעיף ה׳ לחיתר דהתם אינו עושה שום מעשה בשבת רק שמרחיב ופושט הקמטין שהיו בו מאתמול משא״כ כזה שצריך לקשור אותו בלצועות ולהדקו אח״כ מתחתיו בחוט של בחל כמנהגנו

מתרגם: ○שירע״ס

שער הציון

(לו) ט״ז ושאר אחרונים: (לז) אחרונים: (לח) ר״מ והר״ה לענין גובה המחיצות נמי שיעורו טפח כמו לענין אהלים וכמו שכתבו הפוסקים: (לט) רמב״ם בפרק כ״ב הלכה כ״ז ומה דמחייב הרי״ף לגבי כילה עיין בנו״ב מ״מ סימן ל׳: (מ) פרישה ומ״ר: (מא) כן מוכח מט״ז ומ״ר ופרישה הנ״ל

הגהות ותיקונים: א) ברי״ף כתב ״ומפני שאין בגגה וכו׳ ולפיכך פטור אבל אסור״

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף י״ד כתב ואע״פ שגם בלא מחיצות אינו אסור משום אוהל, כאן אוסרו כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול משום זלזול שבת.

ס סס קל"מ והרמב"ם סס וכפי' הרי"ף ע סס ובעירובין ק"ג והרמב"ם סס
פ הרמב"ם סס וע'

ל (לז) °טלית (יב) כפולה שהיו עליה חוטין שהיתה (יג) תלויה בהם מע"ש מותר (יד) לנטותה (לח) ומותר לפרקה (לט) וכן (טו) הפרוכת: יא (מ) ^כילת חתנים שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה רוחב טפח (מא) הואיל שהיא (טז) מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר לפרקה ^הוא שלא תהא (יז) משולשלת (מב) מעל המטה טפח: יב (מג) ^הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך ליזהר

במ"ש ה"ה סס בסס הרשב"א והמ"ו הכ"י צ ל' הרמב"ם סס לפי פירושו הא דגות בשבת סס

באר היטב

(יב) כפולה. שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ב"י ומ"מ ועפ"מ אבל אי איכא בו טפח לא מהני חוטין מ"א: (יג) תלויה בהם. פי' שמולה אותו על המוט מקופל: (יד) לנטותה. פי' שע"י החוטין מושך אותה והוי כמוסיף על אהל ערלי: (טו) הפרוכת. פי' אף הפרוכת שרי אע"פ שלא היו עליה

ביאור הלכה

כמנהגנו כדי שלא יתמוטט הגג ממנו דאסור וכן מצדד ג"כ הפמ"ג בא"א סק"מ ע"ש שכתב שקושרין בלולעות וכדומה ונפרט לפי מה שכתב הרמב"ם בפכ"ב הלכה כ"ח ח"ל ומותר להניח מטה וכסא וטרסקל ואע"פ שיעשה תחתיהן אהל שאין זה דרך עשייתו אהל לא קבע ולא ערלי [שהוא מפרש כסא וטרסקל שני דברים הם וטרסקל הוא כמין סל וכן הוא ג"כ גירסת הר"ח והרי"ף] בודאי אין שום ראיה להקל מזה לענינו והפוך הוא דיש ראיה לאיסורא מדבכתב במטה וכסא מפני שאין זה דרך אהל וכו' משמע מזה *הפפרשפ"ל° שפרישתו דרך אהל הוא אסור וגנו"ב כתב דלדעת הרי"ף שכתב הר"ן דכולה שבגגה טפח הוא בכלל אהל קבע ומייב והמ"ו המ"א יש מה משש מיזב מקילה [ודברי הר"ן באמת לא מלתא חדתי הוא שכן הוא בהדיא בדברי רבינו חננאל שיצא זה מקרוב לאור ומתוכו מתבאר היטב כל דברי הרי"ף והרמב"ם שבענין זה שסובבים והולכים כל דברהם ע"פ שיטתו ת"כ הרי"ף לא יחידאה הוא בזה] ואף דיש שדומין את דבריו וס"ל דגם להרי"ף לית בהו מיזבא מ"מ מדי איסורא לא נפקא להרבה פוסקים בין בשבת בין מו"ט וע"כ השומר נפשו ירחק מזה מאד. וכ"ז שכתבנו הוא לאו דוקא הוא דשרי בזה אע"פ שלא היו עליה חוטין משום דאין אהל אלא העשוי כעין גג. והנה לפי מה שהביא בעל מגדול עוז בשם רבינו חננאל וכן הוא בפיר"ח שלפנינו שיצא מקרוב לאור דבפרוכת נמי צריך שיהיו חוטין כרוכין עליה מע"ש לתלות בה יותר עוד לומר דהרמב"ם בעל הלכה זו (מז) נמי ס"ל כהר"ח ואפי' שפיר מלת וכן כפשטיה וכן מוכח מבימור הגר"א דהוא מפרש כן. אך לדינא אין נ"מ בזה דמוכח מהמור וש"פ דמותר לתלות בכל גווני וכן מוכח מהרמ"א לעיל בס"א בהג"ה דכיון שלא נעשית להתיר אין שום איסור עליה. כתב מ"א דמחילה העשויה להתיר שפסק השו"ע לעיל בס"א דאסור לעשותה בשבת הוא אפילו כשהיו חוטין כרוכין עליה מע"ש (מח) ויש שמקילין בזה: יא (מ) כילת חתנים. עץ אחד עומד לראש המטה גבוה מהמטה וכן עומד עץ במרגלות המטה ומוט נתון עליהם ופרוש על המוט וילון גדול ושני ראשין יורדין מכאן ומכאן כמין אהל ע"פ כל המטה: (מא) הואיל שהיא מתוקנת. פי' שהכינה לכך מבע"י ולכן שרי בזה אע"פ שלא היו חוטין כרוכין עליה מע"ש אבל (מט) אם איננה מתוקנת אסור כמו שפסק השו"ע בס"א דאפילו אהל שאין בגגו טפח אסור לעשותו בשבת אא"כ היו חוטין כרוכין עליה מע"ש וכנ"ל: (מב) מעל המטה טפח. הטעם דכיון שהיא משולשלת מעל המטה טפח מקיפה לאחר כלות השיפוע הו"ל האי טפח מחילה וכל השיפוע שממעל למטה נחשב לגג והוי אהל ממש (נ) מיהו מטה דידן שאין כילה עליה שפורסין עליה סדין אע"פ דנחית מפוריא טפח ליתא לן בה והטעם דהא מה שמונח על המטה לא מקרי אהל כיון שאין אלו מחמיו: יב (מג) הנוטה פרוכת. כ"ז הוא לשון הרמב"ם וס"ל דאף שמסתמא יש עליה חוטין מבע"ש שהיא תלויה בהן דאל"ה אסור לתלותה לדעתו כמו שכתב השו"ע בס"א^א אפ"ה (נא) צריך ליזהר בזה:

בשעה

שער הציון

מתרגם: °שירע"ס

וכן הוכיח הגר"א לדינא ולא כמ"א: (מב) אחרונים: (מג) רי"ף: (מד) אחרונים: (מה) כ"ז לדעת הרי"ף והמ"א סובר כמ"ש בב"י וכן מוכח ממגיד משנה דהרמב"ם סובר גם בעלית כפולה כהרי"ף ולהכי סתם כן להלכה אף דבב"י הוכיח שרש"י והרא"ש סולקים ע"ז ובמ"ז אות יו"ד מצדד דבעלית כפולה דעת הרמב"ם ג"כ כהרא"ש דמהני בה חוטין אף כשהיה בגגו רוחב טפח: (מו) עיין במא"מ שהטעם שמותר להחזירו לאחזו כמו שהיה מתחלה וכוון בזה לתרץ קושית העו"ש דלמאי מותר לסותרו ולא אסור לסתור אף אהל ערלי כמבואר ברמב"ם ולא אחרי שבארנו הלא בגמרא בכילי דר"ה מוכח דמותר לסותרו לגמרי ולהשליכו לארץ ושם מיירי ג"כ כשהיו חוטין תלויין מע"ש כדאיתא בתוספות ובגא"ש וע"כ אנו מוכרחין לומר דס"ל דאהל ערלי בזה שהותר לתקנו בשבת מתמת שהיו לו חוטין כרוכין מע"ש לא גזרו חכמים על אחיתו: (מז) שכן כל הפעיפים הללו דהיינו מי"ת ויו"ד וי"א וי"ב שהוא הכל מלשון הרמב"ם המעיין בפיר"ח שבדף קל"ח בגמרא יבין שכל הלכה זו הכל אאב הרמב"ם מהר"ח [וכן כל העיקרים שנמצאים בהרי"ף בהלכה זו ג"כ הכל מר"ח רבו] ואף שלפ"ז יקשה מאד על המ"מ שביאר את דברי הרמב"ם במה שכתב רש"י שאין אהל אלא העשוי כעין גג שלפ"ז בודאי מותר אף אלי חוטין אבל וכי בטבל זה נוצל את דברי הרמב"ם מפשוטו ודברי המ"מ בחמת נ"ע: (מח) תו"ש: (מט) מ"א וש"א לדעת הרי"ף[1] והרמב"ם ואף לדעת רש"י והרא"ש מותר אפילו בחינה מתוקנת כיון שאין בגגה טפח מ"מ כיון דהעתיק המחבר בסעיף זה וכן בס"ח דברי הרי"ף והרמב"ם משמע דכן הוא דעתו ואין לזוז מזה: (נ) מ"א בסס הפוסקים: (נא) והרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דכשיהיה הכפל רוחב טפח אז לא מהני חוט או משיחה משא"כ

הגהות ותיקונים: א) בס"י:

הארות והערות: 1) עיין לעיל ס"ח בה"ל ד"ה כל:

הלכות שבת סימן שטו

שלא יעשה אהל (מד) בשעה שנוטה לפיכך אם היא פרוכת (יח) גדולה (מה) תולין אותה (יט) שנים אבל אחד אסור ואם היתה * (מו) כילה שיש לה (כ) גג אין מותחין אותה ואפילו עשרה (מז) שא"א שלא תגבה מעט מעל הארץ * ותעשה אהל עראי: יג * [ק]בגד ששוטחין * (מח) ע"פ החבית לכסות לא ישטחנו על פני כולו משום (כא) [א] אהל אלא יניח קצת ממנו מגולה [ר]וה"מ

ק שם קל"ט והרמב"ם שם ר ר"ן שם וה"ה בשם הרשב"א

באר היטב

מטה דידן שאין כילה עליה אע"ג דנחתי סדינים מפוריא טפח לית לן בה מ"מ ר"ן רשב"א ועט"ז ס"ק ח': (יח) גדולה. עי' בגינת ורדים כלל ג' סי' כ"ו: (יט) שנים. דיכולין לתלותה כאחד שלא תתקפל וא"ל דמטעם זה נהגו קצת ליזהר שלא לתלות הפרוכת בשבת מ"א: (כ) גג. צ"ל שתפורה כעין שפה סביבה: (כא) אהל. ואע"ג דשרי להמזיר הקדירה ע"ג כירה בשבת ולא חיישינן משום אהל הואיל והמחיצות כבר עשויות י"ל הואיל והכונה רחבה יותר מדאי נעשה כאהל ר"ן ותוס'. וכתב הט"ז דלפ"ז דבכלי שייך בו משום אהל כשמכסין וא"כ צריך ליזהר בחיבות קטנות שקורין שקאטלי"ן שיש להם כיסוי שאינה מקושרת שם רק בשעה שצריך לה מושך הכיסוי כולה ואח"כ מחזירה שצריך ליזהר שלא להמשיך כל הכיסוי בשעה שפותחו דהוי סותר אהל וכן בשעה שמחזירו עושה אהל ולפי מ"ש המוס' דוקא בכונה אסור לפי שהוא רחב הרבה אין לאסור זה אבל לפי מ"ש כל שהוא צריך לכסותו אסור

שערי תשובה

[א] אהל. עיין בה"ט ועיין בגן המלך סימן נ"ז כתב דדוקא יין שצריך לאויר שבחבית כדאמרינן במנחות שלא היה ממלא החבית שיהא ריחה נודף אבל חביות של שמן ושל דבש אע"ג דאית בהו כמה טפחים חסרים שרי לכסות דהא מ"ל לאויר החסר שיש בחביות אלו ע"ש:

משנה ברורה

(מד) בשעה שנוטה. כלומר דבשעה שעוסק בחלייתה (נב) דרך הוא *שמתקפלת מעט מרחבה ואם יהיה הכפל טפח הו"ל אהל: (מה) תולין אותה שנים. דשניים יכולין לתלותו כולו כאחד שלא תתקפל (נג) ומשא"כ אחד (נד) ומטעם זה יש נמנעין קצת שלא לתלות הפרוכת בשבת: (מו) כילה. היינו יריעה פרוסה מלמעלה על איזה דבר ועשויה כעין עלית כפולה שבירכו בס"י ומיירי בשכרוך עליה חוט או משיחה מבע"י דומיא דפרוכת דמיירי בה מעיקרא דצריך לדעת הרמב"ם שיהיה עליה כרוך חוט מבע"י וכ"ל בסעיף יו"ד ולהכי מסיים שיש לה גג היינו שיהיה עכ"פ הגג רוחב טפח וכ"ש היכא שהגג רחב הרבה דאי אין לה למעלה רוחב טפח הלא קי"ל דמותר לפורסה לכו"ע בשכרוך עליה חוט או משיחה מבע"י: (מז) שא"א וכו'. ר"ל דלא יתמח היכא שהכילה היא רחבה שכל אחד יקשור רק זוית הכילה להכתליס ונשאר אמצע הכילה מונח על הקרקע ואין שם אהל עליה קמ"ל: יג (מח) ע"פ החבית וכו' משום אהל. ואע"ג דשרי להחזיר הקדירה ע"ג כירה ולא חיישינן משום אהל הואיל והמחיצות כבר עשויות [ונראה לזה שאין כונתו לאהל שלא שממילא נעשה אינו אסור אלא אם יעשה מחיצות ג"כ וכנ"ל בס"ג בא"ר] יש לומר הואיל והכונה רחבה יותר מדאי נעשה כאהל [מ"א בשם תוס' וא"ר] ולפ"ז מה שכתב בשו"ע חבית היינו נמי ברחבה הרבה וכתב המ"א בסק"ו דה"ה בחיבה רחבה שיש עליה כיסוי אם אינו קטוע בגיריס אסור להניח עליה בשבת ותיבה שאינה רחבה כ"כ מותר לכסותה ואין זה משום משש אהל הואיל והמחיצות כבר עשויות. (נה) והיכא שמטלטלה ממקום זה להעמידה במקום אחר ושם מכסה אותה אסור בכל גווני דהוי ע"י העמדתו *כלומר עושה המחילה עם הכיסוי בימד ולכן צריך ליזהר בסעודות גדולות שמניחין שלחנות על חביות צריכין ליזהר שיהפוך לד החבית מה שכתב מתחלה שיש לה גג ואפ"ה כתב דיעשה אהל ערלי משמע מזה כמו שהוכחנו לעיל[א] לדעת הר"ח דאפילו בגג רחב טפח אם יש חוט או משיחה הוא רק אהל ערלי: * בגד וכו'. עיין לקמן בסימן ש"כ במ"ב מקמ"ב דבגד שאינו עשוי לכך יש לחוש שמא יבוא עי"ז לידי שמיטה ואפילו אם אינו מכסה כולה אסור אלא מיירי הכא בבגד העשוי לכסות בו שאינו מקפיד עליו אם נשרה בהמשקה שבתוך החבית והכי איתא בגמרא מ"ח ע"א ולא כט"ז שכתב דמיירי הכא בבגד שאינו מיוחד לכך וכבר הקשה עליו זה בספר נתיב חיים ע"ש: * ע"פ החבית וכו'. עיין במ"ב סוף ס"ק מ"ח מה שכתבנו בשם הח"א דלענין מטה שקורין [שלא"פ בלא"ק°]ולענ"ד אפשר עוד לומר דאף שבעת שהחמיצה אחר שפירק הדף מעליה היא בכלל כונת שאסרו אין לכסותה כולה

ביאור הלכה

מפני חשש אהל דאיסורו הוא בכל מקום שנושאו ולפעמים יש בזה עוד איסור הוצאה והכנסה לכו"ע והוא כשנושאו במקום שאין עירוב: * כילה שיש לה גג וכו'. הנה כמה אחרונים נתקשו במאשורו מאי קאמר עיין בלבושי שרד ועיין במ"א במה שמפרש ע"ז וגם זה דחוק מאד דמאי נ"מ שתפורה שפה סביבה וגם יהוא שהרמב"ם דרכו לברר ולהעמיק דברי הש"ס להלכה אבל לא להמציא סברות חדשות במה שלא נזכר כלל אבל לפי מה שהאיר ה' עיניו בפיר"ח בסוגיא זו שממנו הועתקו כל הדינים האלו של הרמב"ם כמו שיראה המעיין נכון את דברי הרמב"ם שם ג"כ כתוב דבר זה של הרמב"ם ושם כתוב גג רחב טפח ועתה נכון שגם כונת הרמב"ם כן הוא ועתה נבאר את דברי הר"ח [וממילא יבואר ג"כ דברי הרמב"ם] במה שמפרש על דברי אבי דאמר וכילה אפילו עשרה בני אדם אסור להיינו בגג רחב טפח דיקשה עליו הקושיא שהקשה הלחם משנה על הרמב"ם ונשאר בקושיא דאפילו אין גג רחב טפח תעשה אהל ערלי ויאסר אבל באמת ניחא דאיתא שם מקודם בגמרא גוד בכסכסיו מותר לנטותו בשבת ופירש הר"ח דהיינו שתלוי עליו החוטין שמותחו בהן וקאמר רב לא שנו אלא בשני בני אדם אבל באדם אחד אסור וע"ז קאמר אבי דכילה אפילו עשרה בני אדם אסור וע"כ היינו בחד גווני דמיירי בגוד דהיינו בחוטין ואפ"ה אסור בכילה ומי דמיירי הסוגיא בכילה שאין בגגה רוחב טפח אמאי יהיה אסור וע"כ פירש הר"ח דמיירי שיש לה גג רוחב טפח ולהכי אסור אף שיש לה חוטין ואזיל הר"ח לשיטתי' דס"ל בריש הסוגיא דברוחב טפח לא מהני חוטין [ורש"י דס"ל בריש הסוגיא דחוטין מהני בגג רחב טפח ע"כ דמיירי הכא בשלא היו חוטין כרוכין עליה מבע"י וע"כ מוכרח לפרש גוד בכסכסיו שלא כפירוש ר"ח דהיינו חוטין] ומעתה יבואו דברי הרמב"ם ג"כ על נכון ויוסר קושית הלח"מ דמתחלה כתב הטוטה פרוכת וכו' דלדידיה יהוא בפי"ב [שהעתיק המחבר הלשון ממנו] דס"ל דפרוכת אסור לנטות כ"א כשיש לו חוטין תלויין מע"ש וע"ז קמסיים דאבל אחד אסור ולמד דינו מגוד בכסכסיו דגם שם ע"י חוטין מותר ואפ"ה באדם אחד אסור [או דהוא מפרש גוד היינו פרוכת כמו שבאר הר"ן לדברי הרמב"ם] ואח"כ קאמר דכילה שיש לה גג היינו שהגג רחב טפח [דאל"ה לא נחשב גג] דאז לא מהני חוטין וכדקאמר אבי דאי אין לה גג רחב טפח בודאי חוטין מהני כנלענ"ד ברור בעזה"י: * ותעשה אהל עראי. הנה לפי לפירוש רש"י והרא"ש והטור דס"ל דתמיד מהני חוטין או משיחה שוב אין לחוש לזה: (נג) לבו"ש והוא מהמ"א וכתב עוד ואע"ג דלא מהדק [היינו שאותו מקום שמתקפל אינו קשה שיהיה נחשב זה המקום כגג וכמש"כ המג"א בשם הרמב"ם בסימן ש"א סקנ"א] מ"מ כיון שמכוין לעשות מחילה לנטות את הפרוכת גרע טפי: (נג) ואע"ג דאינו מכוין לזה וע"כ אנו מוכרחין לומר דס"ל דפסיק רישא הוא והוא דוחק ולולא דמסתפינא הו"א דאולי מיירא הכא הוא מיירא דרב בגמרא [לפירוש הר"ן דגוד היינו פרוכת] ויתכן משום דרב חזיל לשיטתיה [בדף כ"ב] דס"ל דבר שאין מתכוין אסור אבל לפ"ז יקשה על הרמב"ם שפסק כן להלכה והלא אין קי"ל דבר שאין מתכוין מותר: (נד) פמ"ג בא"ז לדעת התוספות שהוא בא"ח:

הגהות ותיקונים: א) ס"ח בה"ל ד"ה שאין:

כשהכובא (פי׳ כלי) (מט) חסרה טפח אבל אם אינה חסרה טפח מותר דאין כאן אהל:

שטז צידה האסורה ומותרת בשבת. ובו י״ב סעיפים:

א שנת ק״ו שם נמשנה ב שם נגמ׳

א * (א) [א]הצד צפור [ב]דרור (ב) למגדל שהוא נצוד בו (ג) ושאר צפרים וצבי לבית או לביבר * (ד) שהם (ה) נצודים בו חייב ואם אינו נצוד בו (ה) פטור אבל אסור:

באר היטב

יש איסור גם בשקאטלי״ן אם יש חלל טפח ולא ראיתי נזהרין בזה אבל לפי הנלע״ד עיקר דלא אסרו מכמיס בכיסוי משום אהל אלא אם אין מיומד לכך כהיהיא דכוכא שטוטל בגד מעלמא ומכסה על המכמיס משא״כ בכיסוי המיומד לכך ודרכו בכך תמיד לא מיחזי כעביד אהלא ומש״ה בחזרת קדירה ע״ג כירה שרי דדרכו תמיד בכך וכן בכל כיסוי כלי שאין עושה מחילות בשבת רק הכיסוי לחוד

ביאור הלכה

כולה מצד שהיא רחבה יותר מדאי ועעשית כאהל מ״מ כיון שבעת שהוא מכסה אותה בהכיסוי למעלה כבר מיבר לפרקיה ונתקררה ברחבה מו הוי בכלל סתם מעה שמשמע מהתוספות בילה ל״ב דהיכא דמחילותיה עשויות מכבר ועומדות על מקומן מו אין בכיסויה משום משש אהל:

* הצד צפור דרור וכו׳. עיין בפמ״ג דלפור דרור הם הקטנים ביותר הדריס בענפי אילן ומשוררים ומרוב קוטנה של הלפור נשמעת מזוית לזוית וקשה לתופסה אבל מורים ובני יונה הם בכלל שאר לפרים שזכר המחבר ע״ש. ודע שמה שמתה הא״ר למה לא הזכיר הרי״ף והרמב״ם הנ״מ בין לפור דרור לשאר עופות כבר ביבר המ״א בסימן תצ״ז דהרמב״ם זכר זה בתחק לשונו והרי״ף אלא הזכירו סתם על מה שכתב הכלל דמחוסר צידה פטור וכו׳ דבה״ג השמיט עוד כמה מאמרים שם בגמרא מטעם זה: * שהם נצודים. עיין במ״ב שכתבתי דשיעור צידה הוא היכא דמטיא ליה בשתיה אחת ואע״ג דבסימן תצ״ז איתא בשו״ע השיעור לאם ל״ל הבא מצודה ונצודנו ל״ק דכבר כתבו הפוסקים דאידי ואידי חד שיעורא הוא וע״כ אפילו בעופות שייך שיעור זה וכ״כ רש״י ר״פ אין לדין וכ״כ האו״ז וכן הוא דעת הרמב״ם שהביא בפ״ב דיו״ט השיעור דהבא מצודה ונצודנו ובפ״י דשבת הביא השיעור דמטיא ליה בחד שתיה אלמא ס״ל דחדא שיעורא הוא וכ״כ הרב המגיד שם וכ״כ המאירי בפי״ג דשבת ובפ׳ אין לדין וכ״כ רי״ו ושאר מפרשים וכ״מ מהטור בהלכות יו״ט תצ״ז דכלל מיה ועוף בחדא מחתא ודעת התוספות ר״פ ח״ל והרשב״א שם דקונרין דהבא מצודה ונצודנו שיעור אחד הוא דעת ימידאה הוא ולכך לא הבאתי דעתם. ודע עוד דבגמרא איתא דאם איבא ביבר או בית עוקבי [פיאות להשמט רש״י] הוא בכלל ביבר גדול וכתב שם ר״ח דהני אוקימתא כולהו הילכתא ניהו וכן העתיקם הרי״ו ולריך טעמא על הרמב״ם שהשמיט זה ואולי ס״ל להרמב״ם דשיעורא דשמואל [בבילה כ״ד] דהבא מצודה ונצודנו אין לחשוותו רק עם הני תרי שיעורי קמייתא דתלוי בהביבר לפי גדלו וקטנו משא״כ לפי סברא דעוקבי דינא הוא דאפילו אם הביבר קטן שאין לריך להבא מצודה עכורו ג״כ הוא בכלל מחוסר לידה עדיין וכיון דהגמרא מביא מימרא דשמואל בתחרוגה ש״מ דלית הלכתא כהאי לישנא ועיין במאירי ס״ל דבכלל בתה שכתב הרמב״ם בהלכות יו״ט[א] שאין זו לידה גמורה וכו׳ לריך לדוף וכו׳ וה״נ בזה. עוד אמרתי להבא פה מה שיש לבאורה להתפקח בענינו אם הכנים עוף בבית והללת פטומה או החלון פתוח או ביבר שאינו מקורה אפשר הליכא אפילו איסור דרבנן דזוקא היכא דהללת נעולה דהחיה והעוף ניצודין עכ״פ במקצת רק לריך עוד לדליפה והשתלות משא״כ היכא דפתוח עדיין לא נצודה כלוס ומלשון הרמב״ם שכתב הכניסה לטרקלין ונעל משמע דבריהו ויש לדחות

היס לתוך ספל של מים חייב (ה) דהוי לידה אבל אם עקרו והבריחו לתוך בריכת מים לא הוי לידה (ו) שגם שם נשמט לאורין ולסדקין ועיין לקמן במ״ב סקל״ג. הלד אחי (ז) אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה: (ה) פטור אבל אסור. על כל הסעיף קאי וע״כ לפור דרור שנכנס לבית דרך הפתח או החלון אע״ג שאינו ניצוד שם מ״מ אסור לגזור הפה והחלון. ובזמן הקור שיש לער ביהם או לער אחר כתב הח״א דמותר לנעול אם אין כונתו רק להניל מן הקור ואינו רולה כלל בלידת הלפור כיון דאין בו לידה דאורייתא

מתרגם: °ספסל שינה

שער הציון

(נו) וכמ׳ קש״ע דסה קלת את דבריו דהרי הוא בכלל ממעלה למטה דלא אסרו אז״ל ואפשר דהח״א ס״ל דדוקא ממעלה למטה מפני שהוא דרך שינוי כמו שפירש״י שם בילה ל״ג משא״כ בזה: (נז) רמב״ם ורש״י והתוספות והטור: (נח) כמו שכתבו התוספות דדוקא בכובא שהיא רחבה יותר מדאי: (נט) ואם היתה מכוסה מע״ש אפילו במקלת מותר לכסותה כולה בשבת דאוקופי על אהל ערלאי אבל ע״ל בס״ב: (א) מ״א וש״א: (ב) ט״ז וא״ר והגר״א וש״א: (ג) ע״ז וא״ר והגר״א וש״א: (ד) מ״א בסימן זה ולקמן בסימן תצ״ז מיבר שעוד הרבה פוסקים סוברים כן ולא כתבו בתוכם משאת בנימין: (ה) רמב״ם: (ו) רש״י בפרק אין לדין: (ז) רמב״ם:

הגהות ותיקונים: א) בהלכות שבת פ״י הל׳ י״ט: ב) דאל״כ: ג) שהוא אינו:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף כ׳ כתב שיש להחמיר בחבית, והמקילין אין למחות בידם, אבל בגיגית שהיא רחבה יותר מדאי אסור.

ב * (ו) [1]הצד צבי (ז) ישן או סומא חייב חיגר * או חולה (ח) או זקן (ט) פטור: הגה המשסה כלב ג שם בברייתא
(ג) אחר מיה בשבת * (י) הוי לידה (כלבו) וי"א אף בחול אסור לצוד בכלבים משוס (ג) מושב לציס (א"ז): ד שם בברייתא
ג [2]כל שבמינו נצוד חייב עליו * (יב) אין במינו נצוד פטור אבל אסור (יג) הלכך זבובים אע"פ שאין וכתבתים וכ"כ הרמב"ם בפ"י

באר היטב

שלו שהוא נאסר בה מ"א: (ג) אחר מיה. כ"כ הכל בו. וז"ל הרמב"ם המשלח כלבים שיצודו לבאים וברח הבאי מפני הכלב והיה הוא רודף אחר הבאי או שעמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפסו חייב והי"ה בעופות עכ"ל משמע דאם לא עשה בעצמו מעשה פטור והכל בו לאיסורא בעלמא קאמר מ"א. [ובס' אליה רבה הוכיח דהוי איסור דאורייתא. וכ' בתשובת ר' י"ט סי' רמ"ה דאה בבי ואמר לו תא ניח תא ניח ולא עשה בו מעשה ולא הכניסו למקום המשתמר ויצא שם עד הערב אין כאן בית מיחוש כיון שלא נגע בו]: (ג) מושב. ואינו זוכה לשמחת לויתן ד"מ א"ז וכ"כ

משנה ברורה

דאורייתא אע"ג דהוי פסיק רישיה בדרבנן אבל בשאר מיה ועוף דשיין בו לידה דאורייתא בית אסור אע"ג שאינו מכוין כלל דהוי פסיק רישיה: ב (ו) הצד צבי. ה"ה שאר מיניס [כ"כ א"ר ועיין בבה"ל]: (ז) ישן או סומא. דהני (מ) דרכן להשמט כשמרגישין יד אדם וע"כ כשלבו הוי לידה ממש משא"כ בחיגר ודכוותיה שאין יכולין להשמט (ט) ואפילו אם החיגר יכול להלך קצת עכ"פ הרי יכול להגיעו בשחיה אחת ע"כ חשיבי כיצודין ועומדין: (ח) או זקן. וה"ה קטן [רמב"ם וכן איתא בירושלמי וקטן מקרי קודם שיכול לרוץ כ"כ המאירי]: (ט) פטור. אבל אסור וע"כ כשמוצא לפעמים ארנבת חולה מוטחת על הדרך (י) אע"פ שאינה יכולה לזוז ממקומה אסור ליקח אותה דהוי לידה מדרבנן וי"א דחייב ועיין בבה"ל ובלא"ה אסור ליקח אותה משום מוקצה: (י) הוי צידה. היינו (יא) אם לא עשה בעצמו מעשה כלל רק בזה ששיסה את הכלב והכלב תפסו הוי רק לידה מדרבנן ואם עשה בעצמו ג"כ מעשה לזה כגון שברח הבאי מן הכלב (יב) והיה עיף ויגע והיה הוא רודף אחריו והשיגו הכלב עי"ז הוי לידה גמורה ואפילו אם רק עמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפסו הוי ג"כ תולדה דלידה ומיחייב (יג) שכן דרך הציידים: (יא) מושב לציס. ואינו זוכה לשמחת לויתן [ד"מ] ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה: ג (יב) אין במינו נצוד. ואפילו (יד) אם הוא נדן לאיזה צורך ג"כ לא חשיב לידה: (יג) הלכך זבובים. ודבורים (טו) משמע בב"י דהוא בכלל דבר שבמינו ניצוד אבל שאר פוסקים פליגי עליה וכן משמע מהגר"א סק"ו. וחגבים טהורים לדעת רש"י הוא דבר שבמינו ניצוד והרמב"ם אין סובר כן. ודגים הוא בכלל דבר שבמינו ניצוד

דרך לידה בכך דדרך לידה לגולה אחר שנלדה או להכניסה למקום משומר: * הוי צידה. עיין במ"ב ועיין במ"א שכתב דכותא הרמ"א הוא רק לאיסורא בעלמא מפני שלא עשה מעשה והאחרונים ממהו עליו דלא מצינו בסימן זה שיכתבו הפוסקים דהוי לידה והכוונה יהיה לאיסורא א"ו דהכונה לחיובא אך הוא מיירי היכא דעשה מעשה וכמו שכתב המ"א בשם הרמב"ם וכן מוכח בכלבו להדיא שממנו מקור הדין אך הרמ"א קיצר בזה. ואם תפסו הכלב בלא הפיוט שלו ואח"כ לקח הוא מיד הכלב לבהורה ג"כ פטור מחטאת דכבר ניצוד ועומד ע"י הכלב דומיא דמאי דאיתא בתוספתא דאם לדו אחד ונתנו לחבירו השני פטור: * אין במינו נצוד פטור אבל אסור. גם בהאיא עניגא דס"ב פטור אבל אסור הוא כמו שמוכח מדברי המ"מ שם ומכמה אחרונים [עיין בפרישה ובמ"א] ולא מיאר המחבר בהדיא דסגיך על מה שכתב בס"א דפטור[2] אסור הוא וה"ה בכל דבר השנוי שבת פטור לבר מהיכא דמוכח בהדיא והא דהזכירו כאן משום דרצה לסמוך לו הדין דזבובים. והנה אם חגבים מקרי דבר שבמינו ניצוד תליא בפלוגתא דרש"י והרמב"ם ופלוגתא דבריתא דאיתא שם ת"ר הלד חגבין גזין לרעין יחושין בשבת חייב דברי ר"מ וחכ"א כל שבמינו ניצוד עליו וכו' היינו חגבין וכדומה שבמינו ניצוד חייב ושארי מיניס פטורים [רש"י] והרמב"ם יפרס דכל אלו אין במינן ניצוד ולכך כלל בחיטורו ופטר חגבין לרעין ויחושין מטעם זה ע"ש ולפי זה הא דתניא שם אח"כ בגמרא הלד חגבים בשבת הטל פטור וכן היה[2] ר' יהודה אומר אין חייבין אלא על דבר שדרכו לצודו הלד חגבים בשבת הטל פטור בשבת חייב ולפי הידוע בכמה מקומות דחכמים דר"מ הוא ר' יהודה [עיין כתובות נ"א ע"ב] א"כ הבריתא הנ"ל פלוגתא דר"מ ור"י הוא ואעפ"כ מחייב ר"י על חגבים בשבת השרב ומה דקאמר דבר שדרכו לצודו ר"ל שאומרים הבא מצודה וצודנו [ברש"י פ' אין לדין ע"ש] לאפוקי בשבת הטל דיצודין ועומדין הן [אך מה דמחייב רש"י לרבנן בגזין קשיא מירושלמי הזה ומצאתי בא"ר] ויש לדחוק להרמב"ם דכותא

ביאור הלכה

דכותא דאפ"ה פטור ובתוספתא תניא הלד לבי לחצר שיש לה ב' פתחים פטור ומשמע אבל אסור בכל פטורי דשבת דקי"ל בהו לאיסור ואין להקשות מביצה ל"ו והוכא לקמן בס"ד עי"ש בבה"ל דאם היתה חור גדול מותר ואפילו במתכוין שם שאני שהבטורים היו שם מכבר וכיון דגם עתה הם יכולים לצאת לא עשה כלום משא"כ הכא דמקודם היו בחוץ והוא הכניסן בידים לפנים וכבין לידה הוא ועיין בא"ר מה שכתב בשם מהרי"ט בהלון והוכא בבה"ט[א] משמע דשרי בכל גווני בבטורים ואפשר לבי שיש במינו ניצוד שאני: * הצד צבי וכו'. עיין בא"ר שכתב דה"ה שאר מיניס וכן משמע מרמב"ם וסמ"ג וסמ"ג בתבו שתמת דיקן אי קומת חייב ולע"ק ממה דאיתא בגמרא דחגבים בשבת הטל פטור ופי' רש"י משום שאז עייפים מתעוררות והרי הם כיצודין ועומדין וע"כ דיש מיניס שכשהם קומין לא עבידי לרבוי: * או חולה. ובגמרא מקשה והתניא חולה חייב ומשני לא קשיא כאן בחולה מחמת אשתא כאן בחולה מחמת אוכלא [עייפות] ועיין בט"ז דרוצה לבדל דהמחבר יסבור כרש"י דדוקא בחולה מחמת אוכלא [היינו שאינו יכול לזוז ממקומו מחמת עייפות כן פירש"י שם] אז חשיב כיצוד אבל בחולה מחמת אשתא חייב ובאמת מדשתם המחבר משמע דאיירי בשתם חולה וס"ל כהר"ח דהבריתא דפוטרת איירי מחמת אשתא [כ"כ הרב המגיד בשמו ולפלא שבר"ח שלפניהו כתוב להיפך] וכן כתב הגר"א[א] ומילא מחמת אוכלא חייב אך אפשר דלהר"ח ג"כ אם אינו יכול לזוז ממקומו מחמת עייפות ס"ל כרש"י דחשיב כיצוד והוא איירי בשאינו עיף כ"כ ובב"י משמע דהר"ח איירי בכל גווני ואינו יודע טעמו למה עדיף מחיגר וזקן וא"ל דהטעם כיון דהעייפות ממילא נסתלק לבסוף לא דמי לחיגר וזקן ולא חשיב כיצוד ועומד וע"כ חייב הלודה אותו דז"א דחגבים בשבת הטל יוכיח דפסק הבריתא דפטור הלודו אז משום שעייפים מתעוררות וחשיבי כיצודין אף שממילא יסתלק מעליהם העורון גם בא"ר משמע שסובר כמו שכתבתי דאם אינו יכול לזוז ממקומו מחמת עייפות לכ"ע פטור וכ"מ מתמלית השקל וג"א. ודע דנסתפקתי לרש"י דס"ל בהדיא דעייפות כזה חשיב כיצוד וע"כ פטור הלודהו אח"כ איך הדין אם רדף[1] אחר איזה חיה ועוף כדי לצודו עד שעשהו עיף שאינו יכול לזוז ממקומו או שהכהו באיזה דבר עד שנעשה חיגר אם חייב עבור זה גם משום לידה אף שלא תפסו בידו או אפשר אין לדון דכבר לידה נטולה אחר שנלדה אם הבריחה לתוך הבית אינו חייב אלא אם כן הכניסה לתוך מקום המשתמר ויצא שם עד הערב אין כאן בית מיחוש כיון שלא נגע בו (ג) מושב. ואינו זוכה לשמחת לויתן ד"מ א"ז וכ"כ

(ח) גמרא: (ט) פמ"ג: (י) ח"א: (יא) מ"א: (יב) כן פירש הפמ"ג לדברי הרמב"ם: (יג) הוספתי סברא זו דאל"ה תקשי על הרמב"ם למה מחייב בעמד בפניו והבהילו לו יהי שהיה אדם לודה הבאי והוא הבהילו בדאי לא היה הוא מיחייב משום לידה בעבור שעמד והבהילו לבאי ואינו רק מפייע לצידת חבירו וגרע מזה אינו יכול וזה אינו יכול דשם עושה עצם המלאכה משא"כ הכא דהוא רק גרמא לזה ואפילו אפשר דפטור אבל בבבריתי איתא קצת ועיין ב"ק דף ס' לענין זורה: (יד) תוס' ור"י וריטב"א וש"פ: (טו) ומה דקאמר שם בגילה דף ל"ו ע"ב מ"ד דבר שבמינו ניצוד וכו' ר"ל קמ"ל דדבורים נמי במינן ניצוד אבל מדברי הגר"א שליין דמסוגיא זו מוכח

שער הציון

דכותא

הגהות ותיקונים: א) בשע"ת אות ג': ב) דפטור אבל אסור:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"ח ס"ק קמ"ג לענין צידה ע"י לחש: 2) עיין לקמן ס"ז בה"ל ד"ה נחשים, מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק דמחמת עייפות פטור אבל אסור מד"ס, ומחמת חום שנולד לו בגופו חייב. מפני שהם עשויים להשמט כשמרגישים יד אדם ומחוסרי צידה הן.

*)(נלע"ד שמקוס הג"ה זו שייך לאמר סעיף ד' כי מדין המתיבה וכו' לעדו דין זה) ה שם מ"ג ו מרדכי שם והמוס' ונעל התרומה וה"ה בפכ"ה ז שנם ק"ו במשנה

במינו נצוד אסור לצודן: הגה * *)ולכן שזטומים בו בשבת דהוי פסיק רישיה שיצודו שם שאם יפתח הכלי ליטלם משם (ד) יברחו (טור): בו הדטורים לעשות דבש) * ובלבד שלא יכוין כי היכי דלא להוי פסיק (ה) רישיה: ה

באר היטב

במ"ר פ' שמיני: (ד) יברחו. והב"ח פסק להחמיר וכן עיקר מ"ש. וט"ז העלה הא דיש להקל דוקא בפסק אם יש שם זטומים וא"ל לדקדק אחר זה ויכול להסגיר המיבה בלי בדיקה אם יש שם

ביאור הלכה

דכונת הירושלמי הוא במה שאמר וכן היה וכו' היינו לומר דבשאר מין שאין דרכו לצודו ג"כ פוטר ר"י ומה דקאמר אח"כ הלד מגבים וכו' הוא מימרא בפני עצמה ולא בדברי ר' יהודה דלדידיה פטור בהגבים אף בשעת הסרב משום דאין במינו ניצוד: * ולכן יש ליזהר[א] הגה הט"ז מיבש כאן דבר בעצין פסיק רישא והוא. דבשם דהיכא דמספקא לן אם יעשה האיסור או לא אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר לר"ש כגון בגרירה מטה כפא ופסל דספק הוא אם יעשה מדין ע"י הגרירה כמו כן ה"ה היכא דמספקא לן אם יש איסור בהמעשה שעשה והוא אינו מתכוין להאיסור נמי מותר לר"ש ולכן מותר בנעילת המיבה דשמא אין בה עתה זטומים ולולא דברי הסברא להיפוך דאם האיסור יעשה בתולדה ע"י המעשה [היינו הנעילה] אך פסק הוא אם יש כאן איסור [היינו דבר הניצוד] הו"ל ספיקא דאורייתא ושם בגרירה שאני דמספקא לן על דבר אחר היינו הארץ הנסבב ע"י פעולתו ולכך מותר דבר שאינו מתכוין דאפשר שלא יעשה הארץ משא"כ בנעינו דספק הוא על עצם הנעילה אם יש בה מעשה לידה הוי כשאר ספיקא דאורייתא [ומצאתי בחידושי רע"א ביו"ד סימן פ"ז ס"ו בהג"ה שמגדל ג"כ מתחלה כסברתנו]. ולכאורה יש להבין דאיך רמיה להט"ז מתוספות כתובות ו' דהבאתי מתחלה רמיה לשיטת הערוך דפ"ר דלא ניחא ליה מותר מהא דקוכה ל"ג דמתעטין עצי הדס ביו"ע ופריך והא מתקן מנא [היינו שמכשיר ההדס לצאת בו] ומשני כגון שלקחן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופריך והא פסיק רישא הוא ומשני כגון דאל"ל הושענא אחריתא אלמא כיון דלא ניחא ליה בהאי תקון שרי ודמו התוספות וכן אמור זרוע בהלכות שבת סי' ר"ט וז"ל הומיל וא"ל הושענא אחריתא שרי אפילו[א] לר"ש דשמא נעולם לא יהא צריך לשניה ואשתמש דלא תקון כלי ולא פסיק רישא הוא אבל לר"י אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מלתא דכלי עבד עכ"ל הרי מוכח דגם בספק אם יש על הפעולה הזו גופא איסור ג"כ הוא בכלל דבר שא"מ דמותר לר"ש ויש לדמות דשם עכ"פ אלוי הדבר בענין דלהבא שמא יצטרך לה ויהיה תקון למפרע ע"י המיעוט הזה אז לא יצטרך ולא יהיה תקון ודמי קצת להאי דגרירה כפא ופסל דספק הוא אם יעשה מדין ע"י גרירתו או לא אבל בענינו אנו דנין על הפעולה שעושה עכשיו והדבר אלוי בספק דלשעבר אם עושה בזה מעשה איסור דהיינו אם יש שם דבר הניצוד או לא הו"ל כשאר ספיקא ובענינו לענין זטומים אין נ"מ בזה דהכא בלא"ה אינו אלא איסור דרבנן דהו"ל דבר שאין במינו ניצוד וא"כ הוא ספיקא דרבנן וא"מ בעצמא היכא דהוא ספיקא דאורייתא כגון ארוזה לנעול הדלת ומספקא ליה אם יש שם צבי וכדומה שנכנס מתחלה לתוכו אפשר דהוא בכלל ספיקא דאורייתא אף שאינו מכוין להצידה. אבל מצאתי ראיה לדברי הט"ז מדברי הרמב"ן במלחמות פרק כירה בתחלת המיחס שפיגהו וכו' ומקשה הגמרא הלא מצרף וקאמר ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר והקשו הראשונים הא מודה ר"ש בספק רישא ומיהו הרמב"ן דלהכי אינו אסור לשפוך מים לאיסור ולא חיישינן למצרף דשמא לא הגיע לצירוף אע"פ שנתחתם הרבה שהמים מגעו אותו ושמא כבר נצטרפה[ב] ע"ש וכן מיבש המאירי שם הרי דגם בדבר התלוי בספק דלשעבר ג"כ אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר כדברי הט"ז וא"ל דטעם הרמב"ן משום ספק ספיקא דא"כ אמאי אצטריך הגמרא לומר דר"ש היא אפילו לר"י יהא מותר אלא ע"כ דס"ל להגמרא דזה לא נכנס בכלל ספק ספיקא ומ"מ מותר מה כשאינו מתכוין וע"כ כדברי הט"ז הנ"ל: * ויש מקילין. עיין במ"ב מש"כ בשם הב"ח ומ"א והכרעת הט"ז להקל בשיש ספק אם יש שם זטומים ובפרט אם יש בהמיבה אוכלים לפי מה שכתב הפמ"ג בסק"ו דבמיבה שיש אוכלין ומסקין דבודאי לא ניחא ליה הזטומים שיטעמו את האוכלין והוא פ"ר דלא ניחא ליה יש לצדד יותר להמיר ע"ש בודאי אין להחמיר אם הפרים הזטומים ברחה אותם ועיין מה שכתבתי בס"ו בבה"ל מענין זה: * ובלבד שלא יתכוין[ד] לצודו. עיין במ"ב במה שציירתי שהיתה פריצת המחצלת מלמעלה שלא בדוחק ע"ש כ"כ המאירי ועיין בא"ר שתמה על הט"ו דלפי מה שכתב לקמיה וגם הוא בענין שאינו מוכרח וכו' דהיינו שיכוונו הדטורים להשתמש ממקום לידתם ואפילו אם היה מתכוין לצודם ג"כ שרי דהרי מ"מ אינם ניצודים לצאת והוכיח זה מגמרא ע"ש וא"ל דהכונה במש"כ הט"ו וגם הוא בענין וכו' היינו שיש שם בכוורת חור קטן וכמ"ש התוספות והובא בב"י דבכי האי גוונא לא שרי כ"א לר"ש ודוקא בשאינו מתכוין אבל חור גדול אם היה בכוורת אפילו במתכוין שרי דהרי מ"מ אינם ניצודים כלל: * ונעל אחד וכו'. מיירי שהמיא אינו גדול דמטא ליה בחד שחיה וכנ"ל בפמ"א דאל"ה

פטור

שער הציון

דבר שאין במינו ניצוד אסור משמע דהוא מפרש כפשטיה וע"כ דדטורים אין במינו ניצוד וזה שכתבתי דכן משמע מהגר"א: (טז) טור: (יז) מ"ר: (יח) ר"ל משום דהוי מרי דרבנן משו"ה מותר באינו מכוין אע"ג דהוי פסיק רישיה [פמ"ג]: (יט) ט"ז: (כ) מ"א וש"ל: (כא) מ"א ולא כתב"ד המובא שם במ"א בסימן ש"ד סק"ה וגם מדברי הגר"א בסימן זה שמשמע שגורם בגמרא אמי ומסברא וס"ל דדטורים אין במינו ניצוד ע"כ ג"כ דס"ל דלא כתה"ד: (כב) מ"א בשם התוספות: (כג) רש"י: (כד) פמ"ג:

(יד) שלא לסגור. אלא (טז) יתן סכין או שוס ד"א בין הכיסוי להמיבה בענין שיוכלו לצאת משם (יז) וכן אם יש חור קטן במיבה אף שאינו נראה להדיא להזטומים אפילו הכי מותר דמו לא הוי פסיק רישיה: (טו) תיבה קטנה. אבל מיבה גדולה אסורא ליה לרמ"א דלכו"ע שרי דאפילו אם היה אדם עומד בתוכה לא היה יכול לתפסה בחד שמיה (יח) וגם הוא דבר שאין במינו ניצוד: (טז) ויש מקילין. הוא דעת הטור דס"ל דאע"ג דבש"ס איתא להדיא גבי כוורת דטורים דאם מכסה אותו בחופן שאין בו נקב אסור משום פסיק רישיה וכדלקמן בס"ד מ"מ זטומים שאני דלא מקרי לידה כלל (יט) דלרוב קטנותן מצוי שכשפותח הכלי טורחין הכל משש מש"כ בכוורת דטורים שהיא מלאה מהם והם גדולים קצת א"א שלא יתפוס אחד מהם ולכך משיב לידה עי"ז והב"ח פסק להחמיר כדעה הראשונה וכן המ"א כתב דכן עיקר וע"כ יש לראות להפריח הזטומים ועיין בט"ז שהכריע דמכיון שהפריח הזטומים שראה בעיניו אז אין צריך לעיין ולדקדק אולי יש שם עוד איזה זטומים כיון דזה לא הוי אלא ספק פסיק רישיה במילתא דרבנן דהוא דבר שאין במינו ניצוד אין להחמיר כל כך: ד (יז) פורסין מחצלת. בתמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [גמרא]: (יח) בענין שאינו מוכרח. כגון שלא יהדק המחצלת על הכוורת כ"כ כדי שיוכלו הדטורים עכ"פ לצאת בדוחק או שיש בכוורת איזה חור קטן ויכולים לצאת משם (כ) ואע"ג שאין נראה להדיא להדטורים עי"ז אפ"ה שרי דקי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר אבל כשאין בו חור כלל אז הוי פסיק רישיה (כא) ואסור אפילו[ב] במילתא דרבנן. הפורש מלודה (כב) ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה חייב חטאת אבל אם נכנסה אח"כ לתוכה פטור אבל אסור וכתב המג"א דמכאן מוכח שיש ליזהר שלא להעמיד בשבת המלודה לצוד בו עכברים וכ"כ בספקי מוספות שבת י"ז: ה (יט) שנכנס לבית. (כג) מאליו וכ"ש אם הכניסו לבית ונעל בפניו דחייב: (כ) ונעל וכו'. היינו שסתם הלת (כד) ואפילו בלא מנעול[ב] כיון שאין הלבי

יש ליזהר (יד) שלא לסגור (טו) מיבה קטנה או לסתום כלים (בה"ת ומרדכי ס"פ כירה ואגור) * (טז) ויש[ו] מקילין בתקוס ד (יז) [ה]פורסין מחצלת ע"ג הכוורת (מקוס שמתכנסים לצוד [ו]וגם הוא (יח) בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים [ז]צבי (יט) שנכנס לתוך הבית * (כ) ונעל אחד בפניו

זטומים וכ"ש אם יפרים פעם א' ולא חיישינן שמא שאמרו עוד אבל אם רואה בודאי שיש שם זטומים יפרים מה שנראה בעיניו ואין משש יותר עכ"ל וע"ש: (ה) רישיה. אע"ג דדטורים אין במינו ניצוד

משנה ברורה

[אחרונים]: (יד) שלא לסגור. אלא (טז) יתן סכין או שוס ד"א בין הכיסוי להמיבה בענין שיוכלו לצאת משם (יז) וכן אם יש חור קטן במיבה אף שאינו נראה להדיא להזטומים אפילו הכי מותר דמו לא הוי פסיק רישיה: (טו) תיבה קטנה. אבל מיבה גדולה אסורא ליה לרמ"א דלכו"ע שרי דאפילו אם היה אדם עומד בתוכה לא היה יכול לתפסה בחד שמיה (יח) וגם הוא דבר שאין במינו ניצוד: (טז) ויש מקילין. הוא דעת הטור דס"ל דאע"ג דבש"ס איתא להדיא גבי כוורת דטורים דאם מכסה אותו בחופן שאין בו נקב אסור משום פסיק רישיה וכדלקמן בס"ד מ"מ זטומים שאני דלא מקרי לידה כלל (יט) דלרוב קטנותן מצוי שכשפותח הכלי טורחין הכל משש מש"כ בכוורת דטורים שהיא מלאה מהם והם גדולים קצת א"א שלא יתפוס אחד מהם ולכך משיב לידה עי"ז והב"ח פסק להחמיר כדעה הראשונה וכן המ"א כתב דכן עיקר וע"כ יש לראות להפריח הזטומים ועיין בט"ז שהכריע דמכיון שהפריח הזטומים שראה בעיניו אז אין צריך לעיין ולדקדק אולי יש שם עוד איזה זטומים כיון דזה לא הוי אלא ספק פסיק רישיה במילתא דרבנן דהוא דבר שאין במינו ניצוד אין להחמיר כל כך: ד (יז) פורסין מחצלת. בתמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [גמרא]: (יח) בענין שאינו מוכרח. כגון שלא יהדק המחצלת על הכוורת כ"כ כדי שיוכלו הדטורים עכ"פ לצאת בדוחק או שיש בכוורת איזה חור קטן ויכולים לצאת משם (כ) ואע"ג שאין נראה להדיא להדטורים עי"ז אפ"ה שרי דקי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר אבל כשאין בו חור כלל אז הוי פסיק רישיה (כא) ואסור אפילו[2] במילתא דרבנן. הפורש מלודה (כב) ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה חייב חטאת אבל אם נכנסה אח"כ לתוכה פטור אבל אסור וכתב המג"א דמכאן מוכח שיש ליזהר שלא להעמיד בשבת המלודה לצוד בו עכברים וכ"כ בספקי מוספות שבת י"ז: ה (יט) שנכנס לבית. (כג) מאליו וכ"ש אם הכניסו לבית ונעל בפניו דחייב: (כ) ונעל וכו'. היינו שסתם הלת (כד) ואפילו בלא מנעול[ב] כיון שאין הלבי

הגהות ותיקונים: א) תיבת "אפילו" מיותרת: ב) מנעול: ג) נצרפה: ד) יכורן:

הארות והערות: 1) עיין סימן של"ז שעה"צ אות ב' ואות ו' מש"כ בזה: 2) וכ"כ בסימן שי"ד סקי"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ד' ג"כ כותב: שכיון שהדבר ספק אם ישנן שם אין כאן פסיק רישי'. וראה לעיל בקו"א סי' רע"ז. ושם האריך בדין הט"ז. (ושם מובא כבר ראיית הביה"ל מהרמב"ן במלחמות פרק כירה). ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב הטעם דהואיל ודרכן של דבורים להיות בכוורות הוי מקום צידתם, ודומה לצד ארי לכיפה שלו דאסור אף שאינו יכול ליטלו משם בידיו שלא יברח חייב מפני שזהו מקום צידתו.

* חייב נעלו שנים (כא) פטורים * (כב) אין אחד יכול לנעול ונעלו שנים (ו) חייבים: הגה ואם הפתח כבר
(כג) מגופף מותר לנעלה במנעול (ר"ן פרק המורג והמגיד פ"י): ז * [ח]ישב אחד על הפתח ומלאו
(כד) יכול השני לישב בצדו ואפי' אם עמד הראשון * (כה) והלך לו השני פטור [ט]ומותר והראשון
(כו)[א] חייב: ז * [י]הצד * נחשים בשבת או שאר רמשים המזיקים אם לרפואה [ב] חייב (כז) ואם

באר היטב

וכ"כ מהרש"ל וב"ח וא"כ ליכא איסור דאורייתא ואפ"ה אסור פסיק רישיה. ואם יש בו חור קטן אך אינו גרמה שרי דלא הוי פסיק רישיה תוס' בילה ועי' במהרש"ל שם. הפורש מלודה ובשעת פרישתו נכנס היה לתוכה חייב אבל אם נכנס אח"כ לתוכה פטור

משנה ברורה

יכול לברוח: (כא) פטורים. דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה וגומר ודרשינן בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה וא"כ כיון שכל אחד בפני עצמו יכול לנעלו הרי כ"ל אינו עושה אלא מקצתו: (כב) אין אחד יכול וכו'. מורחיה הוא לנעול בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדא [רש"י] (כה) ואם אחד יכול לעשות בעצמו והשני אינו יכול ועשוהו שניהם זה שיכול חייב דמסייע אין בו ממש והוי כאלו עשה הכל לבד וזה שאינו יכול פטור (כו) אבל אסור: (כג) מגופף. פי' סתום באופן שאין הנר יכול לברוח ע"כ מותר לנעול דהמנעול רק שמירה הוא ולא לידה דכבר נילוד ועומד (כז) וכן כשהיה הנר קשור בבית מותר להניף את הדלת ואפילו אם ניתר הנר אח"כ א"ל לפתוח הדלת כדי שילא כיון דבהיתר סתם הדלת: ז (כד) יכול וכו'. ואפילו (כה) אם כונתו בשביל הנר שרי כיון דכבר נולד ע"י הראשון: (כה) והלך לו. ומיירי (כט) שבעת שהלך הראשון לא זז השני ממקומו כלל וכגון שהליכתו היתה לתוך הבית (ל) או שהשני ישב בתוך חלל הפתח ונפנים להבית והראשון ישב בתוך חלל הפתח לחוץ ונמצא כשהלך הראשון נשאר הוא על מקומו וע"כ מותר לו לכתחלה לישב עד שתחשך (לא) אף שהוא מתכוין בשביל הנר כיון דאינו עושה מעשה מחדש אלא הוא שומר להנר שכבר נילוד דאם היה להיפוך שהשני ישב מבחוץ והראשון נפנים א"כ היה צריך השני לקום ממקומו בעת שהלך הראשון לחוץ וממילא נתבטלה לידת הנר וכשחוזר השני לישב על מקומו למלא את הפתח הרי הוא חייב משום לידה. אסור לנעול את ביתו כדי לשמור כלי ביתו אם יודע שיש בני ביתו (לב) אע"פ שאין מתכוין לידת הנר דהוי פסיק רישיה ואסור מן התורה (לג) וכ"ש אם מתכוין בשביל שיהיה. ישב אחד על הפתח ולא מלאהו וישב השני ומלאהו השני חייב שעל ידו נעשה הלידה. (לד) נכנסה לו לפור תחת כנפי כסותו אף דכבר נילוד ועומד הוא מ"מ אסור לו ליקח בידו (לה) משום מוקצה דבע"ח אלא יושב ומשמרו עד שתחשך או אם יש לו בית הולך ומניחו שם. (לו) מותר לפתוח את הבית בפני הנר או לפרוק אותו ממלודתו ובלבד שלא יטלטלנו: ז (כו) חייב. דמקרי (לז) דבר שבמינו נילוד: (כז) ואם בשביל וכו'. היינו (לח) אפי'

אבל אסור שאינו יודע אם יוד אם לאו מוספות דף י"ז. וכ"ל דמה"ע אסור להעמיד בשבת המלודה לגוד בו עכברים מ"א: (ו) חייבים. ואם אחד אינו יכול ואחד יכול היכול חייב והשני הוי מסייע ואין בו ממש ופטור רמב"ם פ"ח. מותר לפתוח הבית

ביאור הלכה

פטור אבל אסור ולפ"ז יש ליזהר מאד באם קנה עוף קודם השבת ועדיין לא הורגל העוף בהבית ואירע שנכנס בשבת לתוך הכלוב שלו [הוא מקום המיוחד לסגור בו העופות] שלא לסגור את דלת הכלוב דהה נחשב לידה גמורה שאם המקום קלר ומטא ליה בחד שהיה משא"כ כשהוא בבית ועיין לקמן בסי"ב ובמ"ב שם: * חייב. ודוקא כשידע בעת העילה שבני ביתו אבל אם אח"כ נודע לו שיש שם בני פטור דזה דומה לנתכוין להביה מלוש וחתך מתוכר דאנוס הוא ואפילו אם נתכוין אח"כ שלא לפתוח הדלת עד הערב משום הבני גם כן אין איסור בדבר וה"ה בשב על הפתח ולא ידע שבני בתוכו ואח"כ נודע לו שיש שם בני מותר לו לישב ולשמור עד שתחשך מפני שקדמה[1] לידה לתחשבה [הרמב"ן בליקוטיו] ועיין בחידושי הרשב"א שם שמגדל ג"כ לבסוף בהרמב"ן וכן מוכח בהדיא בהתוספתא כרמב"ן מדקאמר הא למה זה דומה וכו' ועיין בשבת ק"ז ע"א בגמרא ולפלא קצת על הרשב"א שמסתפק לכתחלה בזה: * אין אחד וכו'. ואפילו אם היה בעל כח גדול אלא שעושה באופן שהוא לבדו לא היה יכול לעשותו כגון שעושה באצבע אחת שלרך לסיועת האחר נמי מקרי אינו יכול וחייב [תו"ש בשם התוספות פרק המניע וכ"כ הרשב"א והרמב"ן ע"ש]: * ישב אחד על הפתח וכו'. נסתפקתי בישב על הפתח בשגגת שבת או שגגת מלאכה [דבמזיד מבואר לקמן בסי"ח פ"א דאסור לו לעולם ליהנות מזה] ואח"כ נודע לו אם מותר לו לישב עד שתחשך דמאי דהוה הוה ולא יתקן האיסור במה שיסתלק ומדברי התוספתא שהובא בהרמב"ן והרשב"א אין ראיה לזה ע"ש אבל מדברי הרמב"ן שהבאתי בתחלה ובפרט מדברי הרשב"א שכתב בהדיא טעם ההיתר לישב ולשמור עד שתחשך מפני שלא עבר איסור דאורייתא במה שישב מתחלה משמע דבעינינו אסור לישב כשנודע לו:

* והלך לו. עיין במ"ב שהעתקנו דברי התוי"ט לדינא שכן סוברין רוב האחרונים ובמעבו כולם ולא כהמ"א שכתב דהיכא שכבר נילוד פ"א חו לא שייך בו לידה ומותר לסגור הדלת לדידיה אם מכוין לשמור ביתו ולא לגוד העוף דאל"ה גם להמ"א אסור כן כתב בספר נהר שלום ולפ"ז אם קנה עוף מחדש קודם השבת ועדיין לא הורגל העוף בהבית ואירע שנפתח הדלת אסור לסגרו אח"כ דנחשב ע"ז לידה גמורה ויש בזה איזב מעטא [ל"ר] ואפילו אם מכוין בסגירתו הדלת לשמור ביתו לבד פסיק רישא הוא וכמ"ש במ"ב מקכ"ו[2] וכ"ש אם מתכוין לשמור העוף שלא יצא מן הבית [ודוקא כשהבית קלר דמטא ליה בחד שהיה אבל אם הבית גדול אז שהעוף כבר מורגל בבית ובא הוא מעצמו לערב למקומו דאין בלידתו לכו"ע רק איסור דרבנן וכדלקמן בסי"ב י"ל כה"ג לא גזרו על פתיחת[3] הדלת אחרי שכבר נילוד קצת פ"א [פמ"ג]. ובאמת אי אפשר ליזהר בזה כלל ע"כ כדי להבגל ממילא שבת ראוי ליזהר כשקונה עוף מחדש קודם השבת והבית שדרכן להבית כגון נחש וע"ע ועקבד בחדייב [עיין שבת קכ"א ע"ב] אפשר אפי' הוא היה מתכוין בלידתו לרפואה ג"כ פטור כיון דמלה לבערו מן העולם כדי שלא יהרוג בני אדם וכדלקמן בס"י דומה למה דאמרינן ביומא ע"ד בתיקוף הטובע בנהר פורש מלודה ומעבלהו ואע"ג דקמכוין[2] למיתלד דגים ומ"ה בחי' רע"א ובר"ן ס"פ המורג ויש לדמות הבהא קמיכוין רק לרפואה ולא לתועלת שניהם א"כ דומה למה דאמרינן בפסחים כ"ה לא אפשר וקמיכוין אסור ע"ש ברש"י וגם בסוף הסוגיא לענין שטיחת אבידה דעלם השטיחה הוא כראוי והיינו מן התורה כמו שכתבו הפוסקים וא"כ ה"ה הכא אף דעלם הפעולה הוא מצוה במקום שרגילין להבית אדם מ"מ גרע במה שהוסיף בכוונתו ועיין: * נחשים וכו'. עיין במ"ב דזה הוא דבר שבמינו נילוד כ"כ האחרונים מדחייב בשלד לרפואה

שער הציון

(כה) מ"א בשם הרמב"ם: (כו) פמ"ג: (כז) מ"ל בשם הר"ן: (כח) הרמב"ן בליקוטיו על שבת: (כט) תו"ט וא"ר ומחמד משה ותוספות חדשים וש"ל דלא כמ"א ועיין בא"ר שכן הוא מפורש בהתוספתא וכן פירוש הר"ן יורה ג"כ בהתו"ט כמו שכתב הפמ"ג ע"ש ומרש"י אין ראיה כמו שכתב הת"מ הנ"ל: (ל) תו"ח: (לא) מוכח מרמב"ן שם: (לב) ר"ן וריטב"א דלא כרשב"א וכן פסק הא"ר ותוספות שבת: (לג) שם ועיין מה שכתבתי בספרי אהבת חסד[3] בפרק ז' בתיב החסד אות ג'[4] שבירתי שם מן הש"ס דפסחים כ"ה ע"ב בסוגיא דלא אפשר וקמיכוין דזה בודאי אסור מן התורה ואולי דגם להרשב"א אינו מותר רק כשעיקר כונתו בשביל אמירת בינו ומה אתי שפיר לישנא דהירושלמי שהובא בהרשב"א והר"ן ושם בפסחים מיירי שמכוין לשניהם בשוה אולם לדינא אין דעת הפוסקים להקל בזה בכל גווני עיין בספר א"ר ובחידושי רע"א שהבא ראיה מהא דס"ג הנ"ל גבי זבובים אף שאין דעתו רק לכפות הכלי: (לד) גמרא: (לה) פמ"ג וש"ם: (לו) מ"א בשם המ"מ: (לז) עיין בפמ"ג וכל האחרונים כתבו דמקרי דבר שבמינו נילוד: (לח) דאל"ה לא

הגהות ותיקונים: א) ציון ס"ק (כו) למ"ב מקומו בתחלת ס"ז: ב) כאן מקום ציון ס"ק (כו) למ"ב: ג) סקכ"ה: ד) סגירת: ה) ב':

הערות והערות: 1) עיין סימן שי"ט שעה"צ אות ה' לענין בורר קדמה למחשבה: 2) עיין סימן שכ"ח שעה"צ אות י"ז משכ"ב בזה: 3) עיין סימן שי"ח סקי"ג לענין בישול, ועיין בספר מחנה ישראל (מבעל המ"ב) סימן ל"א ס"ג בהג"ה שם משכ"ב בזה באורך:

ב שם בשבת במשנה

בשביל שלא ישכנו מותר: ח * (כח) [כ]שמונה שרצים האמורים בתורה הצדן חייב * (כט) והחובל (ל) בהם אע"פ שלא יצא מהם דם אלא נצרר תחת (ז) [מ]העור

שערי תשובה

[מ] העור. עיין בה"ט ועיין בשו"ת מ"ת אפרים סימן כ"ג באורך בענין זה ובשו"ת דברי רש"י והרמב"ם שלכאורה הוא נגד הש"ס בחולין ע"ש:

(ז) העור. י"ל דחובל חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש ואע"ג דאין דישה אלא בגדולי קרקע ואינו חייב

ביאור הלכה

לרפואה ולאיתי בס' חמד משה שמתה על הרמב"ם למה השמיט המשנה דעדיות הלד נחש לרפואה חייב וז"ל בפשיטות דסיון דהרמב"ם ס"ל דמלאכה שאין צריך לגופה חייב עליה ובכל שקלים ורמשים שמינן ניצודין כתב בהדיא דאפילו לדן שלא לצורך או לשחק בהן חייב מ"מ אפילו לד הנחש שלא לרפואה ג"כ חייב אם לא שדעתו היה בצידתו בשביל שלא ישכנו זה מקרי להרמב"ם כמו מתעסק בעלמא דאפילו ר"י מודה דפטור כיון שאינו מתכוין לצוד כלל רק להבריח מעליו אבל כל שמתכוין לצוד אפילו שלא לצורך כלל חייב הואיל שנתכוין לצוד ולד כמש"כ הרמב"ם להדיא בפ"י הלכה כ"ז והמשנה דקתמרה לרפואה נחמת ס"ל כר"ש כדאיתא בגמרא שם ומה ניחא לי ג"כ מה שהקשו הפוסקים על הרמב"ם דס"ל דהלכה כר"י למה פסק דאם בשביל שלא ישכנו מותר נגד גמרא מפורשת דקתמר דאמרת המשנה כר"ש ונדחק המ"מ דס"ל להרמב"ם דשמואל פליג אדרב מזה ולפי דברינו ניחא דס"ל להרמב"ם דעיקר דאית הגמרא דהמשנה ס"ל כר"ש מדקתמרה אם לרפואה אבל הסיפא*) בחמת אחיא ככו"ע כנ"ל. גם מה שהביא הגמרא"ל דאם מרפא אחיא כר"ש דמשא"ל פטור והרמב"ם פוסק דמשא"ל חייב ואעפ"כ העתיק המשנה כצורתה והמ"מ נדחק דשמואל פליג על רב מזה ג"כ נוכל לומר באופן זה בהקדם לשון הרמב"ם בפרק יו"ד מהלכות שבת ח"ל בהלכה י"ז המפים שאין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאין עושין שהם מתכוונין לרפואה להרחיב פי המכה הרי זה חייב משום מכה בפטיש אזו היא מלאכת הרופא ואם הפיקה להוציא ממנה הליחה שבה הרי זה מותר עכ"ד וז"ל דבוגתו הוא דבשהוא מכוין לעשות לה פה הוא מרחיב פי המכה כדרך שהרופאים עושין ואז הוא בכלל מכה בפטיש דהוא גמר מלאכה אבל אם מנקבו המורסא רק להוציא הליחה אינו מרחיבה ע"כ אין זה בכלל גמר מלאכה כלל וזה הוא כונתהמ"מ[1] להעניין בו וע"כ דין זה דלהוציא ממנו ליחה אחיא אפילו לר"ש[2] והוכחת הגמרא דהמשנה כר' יהודה[3] הוא רק מהרישא דמשנה דקתמרה אם לעשות לה פה משמע שהוא מכוין בהרחבתו פי המכה לעשות לה פה כדרך שהרופאין עושין ואז הוא מלאכה הצריכה לגופה אבל אם מרחיב פי המכה ואינו מכוין לעשות לה פה אלא להוציא ליחה הוא פטור משום דהוי משא"ל כר"ש דאל"ה ליתני המשנה אם עושה לה פה חייב דהוי משמע אפילו כשאינו צריך לזה אבל הא דלהוציא ליחה פטור ומותר אחיא ככו"ע דאין זה בכלל מכה בפטיש כשאינו מרחיב פי המכה ודחקו להרמב"ם כל זה משום קושית הה"ג המובא בתוספות דף ג' דשמואל גופא ס"ל דמשא"ל חייב והכא פסק דמותר בצידת נחש ומפים מורסא ומירוק ר"מ דשמואל קאמר זה רק אליבא דר"ש ולזה לא ס"ל משיב ליה לדוחק. עוד י"ל דטעם הרמב"ם שהשמיט המשנה דס"ל דנחש הוא דבר שאין במינו ניצוד והמשנה אחיא כהני תנאי [בשבת ק"ו וק"ז] דס"ל דאפילו אין במינו ניצוד חייב וא"כ לדידן דפסקינן דבר שאין במינו ניצוד פטור מ"כ פטור בכל גווני והוא רק איסור דרבנן ומתילא כשבוגתו שלא ישכנו לא גזרו רבנן וע"כ פוסק הרמב"ם דמותר לכתחלה ולאו מלתא חדתא היא דגם רש"י ס"ל ברש פרק מ' שרצים דנחשים ועקרבים הוא דבר שאין במינו ניצוד דמה שצודין אותן כדי להרגן להבריחן מבני אדם זה לא מקרי צידה ודומיא דהלד פרעוש ומה שצודין אותו לפעמים לרפואה ס"ל להרמב"ם דזה לא מקרי צידה משום דא"כ זבובין ויתושין שגם הם מועילין לרפואה כדאיתא בשבת ע"ז ע"ב ואפ"ה איתא בתוספתא ובגמרא ק"ז ע"ב דמקרי דבר שאין במינו ניצוד ואין להקשות מהא דאיתא בשבת קכ"א בשנאה אר"י מעשה בא לפני ר' יוחנן בן זכאי בערב ואמר מושבני לו מחטאת ובפשוטו דר' יהודה קאזיל לשיטתו דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הרי דעקרב וה"ה נחש הוא דבר שבמינו ניצוד דאל"ה הלא יהא פטור מחמת זה ובפרט לפי המבואר בהדיא בתוספתא פי"ג דר"י גופא פוטר דבר שאין במינו ניצוד ויש לדחות דיוקא מה דאיתא בשבת ק"ז ע"ב דר"א ור' יהושע פליגי בדבר שאין במינו ניצוד אי חייב או פטור וזה היה ספק לו לריב"ז רבים ולכך ניחא מה שאמר מושבני דמשמע שהיה בדרך ספק אצלו והק' ליה ר"י לת"ק אין מיקל לכתחלה לכוף על עקרב הלא ריב"ז היה ספק לו בענין הזה לחייב חטאת ונהי דאנו סוברין בדבר שאין ניצוד פטור אבל מ"מ יהא אסור מדרבנן: * שמונה שרצים וכו'. עיין במ"ב שכתבתי טעם החילוק משום דניצודין לצורך עורן הוא דבעלה חייב בכל השמונה מטעם דאין דרכן להזיק ומתמייהו ניצודין לצורך משא"כ לענין חבלה הוא דוקא אותן שיש להן עורות ולא כל השמונה משא"כ לדברי התוספות ע"כ גם בצידה לר"י אינו חייב בכל הש' ואמאי קאמר מתחלה הלד אחד משמונה וכו'. [ומגב אבאר מה דאיתא שם בגמרא מאן ת"ק ר' יהודה וכו' הא אמרינן שם לקמיה מאן תנא הלדן שלא לצורך פטור ר"ש הוא דלר"י דס"ל מלאכה שאא"ל חייב גם בשאר שקלים ורמשים שלדן לצורך חייב א"כ אמאי פטר ר' יהודה בשרצים שאין להם עורות לדעת הר"ן אמאי דוקא אלו הש' וע"כ דכונת הגמרא דהאי תנא ס"ל כר"י דאזל בתר גישתא ולא ר"י ממש: * והחובל. דעת הרמב"ם דחובל חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש דמיש בשמפרק מתחת העור כמפרק תבואה מקשיה דמי ואע"פ

שער הציון

היה סובר ר"י אמר רב [בשבת ק"ז ע"ב] דלר"י חייב וכ"כ הא"מ וכ"מ מהרמב"ם בהלכות שבת פ"י והובא בב"י ולא כמו שכתב בא"מ בטעם א' דהא דמותר בצידה הוא משום דסיון דרבים ניחוקים בו משיב ליה בסכנת נפשות [מהר"ם]: (לא) רמב"ם ועיין בספר נהר שלום שכתב להכניסם בתוך כלי כדרך שאר צידה אין נכון כדי שלא יצאו להשדו שהוא אדם לגרבו ומוכיח לדיון מלשון הרמב"ם עיין שם: (מ) כן איתא ברמב"ם: (מא) א"ר וש"א: (מב) מ"א בשם רוב הפוסקים: (מג) כ"מ ממגיד משנה דלפי דעתם לא בעינן שיעורא:

הגהות ותיקונים: א) הרישא: ב) לר"י: ג) כרבי שמעון:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"ח סק"ד, ושעה"צ אות ס"ה בענין המ"מ:

באר היטב

מפני הצד אי לפרקו ממלודתו ובלבד שלא יטלטלנו מ"מ. ונכנסה לו לפור תחת כנפיו יושב ומשמרה עד שתתשך גמרא ועמ"א: במקום שאין רגילין הנחשים להמית ואין רגין אחריו אלא עומדין במקומן דבזה אסור ליגע להרגן בס"י אפ"ה לגודן שרי (לט) דהיינו שכופה עליהם כלי או שקושר אותן והטעם דהא הוי מלאכה שאין צריך לגופה דהא אינו צריך לגוד אלא שלא ישכנו ואם היה יודע שיעמוד ולא יזיקנו לא היה לד וקי"ל דמלאכה שאינו צריך לגופה פטור אבל אסור מדרבנן והכא משום הזיקא אפילו איסור דרבנן ליכא (מ) ואפי' להרמב"ם דמחייב בעלמא במלאכה שא"ל לגופה מודה בזה (מא) וכתבו דטעמא משום דס"ל דזה לא מיקרי מלאכה כלל והוי כמתעסק בעלמא כיון שאין רצונו בעצם הצידה כלל ואדרבה כונתו להבריח אותם מעליו: ח (כח) שמונה וכו'. דהנה מתחלה ביאר המחבר דין צידה בחיה ועוף דבאותן המיני מתמייהו ניצודין לצורך ועכשיו ביאר המחבר דין צידת שרצים דבהו יש חילוק דבאותן המיני שיש להן עורות והוא הא' שרצים האמורים בתורה המולד והעכבר והצב וגומר יש צידה דמסתמא לדן ג"כ לצורך זה אם לא שכונתו היתה בהדיא שלא לצורך ופטור משום דהו"ל מלאכה שאינו צריך לגופה אבל שאר שרצים אין להן עורות ומתמייהו ניצודין שלא לצורך אם לא שכונתו היה בהדיא לאיזה צורך ואז הוא חייב אם הוא דבר שבמינו ניצוד: (כט) והחובל. טעם לחיוב חבלה הוא (מב) מפני נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש (מג) וע"כ אפילו יצא הדם כל שהוא אז נגרר הדם כל שהוא חייב: (ל) בהם. נקט חבלה בשרצים משום

משנה ברורה

הלכות שבת סימן שטז

(לא) חייב ושאר (מ) שרצים (לב) אינו חייב החובל בהם אלא אם כן יצא מהם דם והצדן לצורך חייב (לג) לשלא לצורך * או סתם (ט) פטור אבל אסור * (לד) מ"ולהרמב"ם חייב:

ל' סס בתוספות
מ סס בפ"י וכתב הר"ן דלטעמיה אזיל

באר היטב

עד שיגע דס כגרוגרת ממקום למקום וי"ל משום נודע וי"ל מפני נטילת נשמה שבאותו מקום ולזה הסכימו רוב המפרשים. ובחובל באדם או בבהמת חבירו דרך נקמה הרמב"ם מחייב שעושה נחת רוח ליצרו והראב"ד פוטר ע"ש ועי' במ"ל סי' רע"ח מש"ש

משנה ברורה

דנהו יש שרצים שאין להם עור ואינו חייב עד שיגע הדם כמו שמסיים המחבר אבל כ"ש דיש חיוב חבלה בבהמה חיה ועוף (מד) שבולם יש להם עור וחייב אפילו בנגרר (מה) וכ"ז מיירי כשצריך לדם החבלה לכלבו או לאיזה עניין (מו) או לבשר שנגרר בו הדם להאכיל לכלבו עם דמו דאל"ה הוא בכלל מקלקל ופטור (מז) ויש מן הפוסקים שסוברין דלפיכך חייב בנגרר הדם לאין זה בכלל קלקול אלא תקון שדרך העולם להכותם כדי להמליצם שיהא נוח להכבש. ואם עשה חבלה באדם דרך נקמה או בבהמה חיה ועוף של חבירו באופן זה ויצא הדם או נגרר דעת הרמב"ם שחייב בזה בכל גווני (מח) כי אינו בכלל מקלקל והטעם מפני שמיישב את דעתו בדבר זה ויוה ילרו והומיל וחמתו שוכבת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב וה"ה בקורע בחמתו והראב"ד פוטר עי"ש. ולכו"ע איסור יש בזה דכל המקלקלין בכל מלאכות שבת אף שפטורין מחטאת מ"מ אסורין (מט) וע"כ יזהר מאד שלא להכות אוס חי בשבת הכאה שיכול לבוא לידי חבורה כי עכ"פ איסור יש בדבר לכו"ע והעולם נכשלין בזה וכן אסור לחוך שאין שע"י החיכוך מוציא דם שנבלע בבשר וא"כ עושה חבורה [מ"א בסימן שכ"ח ס"ק ל"ד א]. ואם הוא מקיז דם לאדם לרפואה כשאין בו סכנה אז בבהמה חייב לכו"ע דהוא בכלל מתקן וגם הוא מלאכה הצריכה לגופה דהא רוצה עתה בחבלה זו כדי להתרפאות. ולפי זה הוצאת השן הוא מלאכה דאוריתא דהוא בכלל חובל לרפואה [כ"כ מ"א בסימן שכ"ח סק"ג והפמ"ג והח"א ועיין בבה"ל ובמאמר מרדכי משמע דהוצאת השן רק איסור יש בו ולא חיוב חטאת דחבלת הדם הנעשה עי"ז א"ל לגופה וכ"מ מהגר"ז]: (לא) חייב. דנגרר היינו שנאסף ונקבץ במקום אחד (נ) ושוב אינו חוזר ונבלע בהבשר וע"כ חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש וכנ"ל: (לב) אינו חייב. הטעם (נא) דקי"ל חבורה החוזרת לא שמה חבורה וע"כ שאר שרצים שעורן רך ממש כבשר בהרה נגרר בו הדם וישוב אח"כ לקדמותו לפיכך אינו חייב עד שיגע דם משא"כ ח' שרצים שאין עורן רך אין נגרר בו הדם עד שנתהוה חבורה גמורה שאין חוזרת לקדמותו ויש לחייבו אף בנגרר משום נטילת נשמה שבאותו מקום: (לג) שלא לצורך. כגון (נב) לשחק וכה"ג ופטור משום דהוה ליה מלאכה שאין צריך לגופה. הלד דגים מן הנהר אפילו נתנו מיכף בתוך כפל של מים שלא יומות חייב משום לידה ואם הניחו עד שמת (נג) חייב גם משום נטילת נשמה ולאו דוקא מת אלא אפילו אם הניחו עד שיבש כרותב סלע בין שנפיריו ועדיין הוא מפרכס והחזירו בתוך המים חייב ג"כ משום נטילת נשמה דשוב אינו יכול לחיות [ואמרינן (נד) בגמרא דלאו דוקא יבש ממש אלא כשזב ריר משם ונמשך האצבע שם כשמניחו עליו] וא"כ צריך ליזהר (נה) שלא יהוה לא"י ליטול דג מן החבית של מים ולהניחו בידשה אעפ"פ שיראה שמא ימות ויפסדו המים דלא מקילינן איסור דאוריתא ע"י א"י במקום הפסד (נו) אם לא שיטהו ליתן אותו מיכף בתוך בריכה אחרת של מים וטלטול בע"ח שהוא איסור דרבנן מקילינן ע"י א"י בזה: (לד) ולהרמב"ם חייב. אפילו שלא

וה"ה בקורע פליגי. וג"ל דחובל לרפואה חייב לכ"ע עפי' שכ"ח מ"א: (מ) שרצים. כיון שעורן רך במהרה נגרר הדם אע"פ שאין שם חבורה: (ט) פטור. דהוי מלאכה שא"ל לגופה. העלה דג מן הספל של מים והניחו עד שיבש כשלא בין שנפיריו חייב משום

ביאור הלכה

ואע"פ שלא יצאו לחוץ מ"מ נעקרו ממקום חבורה ולפ"ז בעינן שיצא דם כשיעור גרוגרת ממקום למקום לענין חיוב חטאת כמו בדם גם אם חבל לאחר מיתה ויצא דם חייב [כ"כ הפמ"ג והוכיח זה מגמרא] וי"א דחיובא דחובל הוא מחמת נטילת נשמה שבאותו מקום שחבל כי הדם הוא הנפש וא"כ לא בעינן שיעורא ורוב הפוסקים הסכימו לזה היינו רש"י בפרק אלו טרפות דף מ"ו [ועיין בפרק מ' שרצים במשנה ברש"י שם ומשמע דבחולין חזר רש"י והסכים לטעם זה] והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והמאירי וגם התוספות בפרק מ' שרצים הסכימו לטעם זה עיקר ומ"מ פעמים שחייב אף משום נודע כגון שנטבע העור כשיעור לבעה ע"י הדם שנתקבץ מתחתיו מן החבלה ויש לו איזה צורך בגביעה זו כן הכריע הרשב"א בחידושיו ומיאר בזה הירושלמי דקאמר דנגרר הדם חייב משום נודע ע"ש ונראה דמה שכתב המ"א וי"ל דחובל לרפואה והוא הקזת דם חייב לכו"ע ור"ל דהוא בכלל מתקן אף להראב"ד וגם דהוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה כיון שהוא צריך להתרפאות ע"י חבלה זו וכמו שביאר הפמ"ג היינו לשיטת רוב הפוסקים דחיוב חובל הוא מפני נטילת נשמה וע"כ לא איכפת לן במה שדם החבלה ניתן לתוך ויוצא לאיבוד וכמו שחייב בשותה משום נטילת נשמה לכו"ע אף שהדם יוצא לאיבוד משום שעיקר כונתו לשתיה בלומר שהמלאכה צריך לה לגופה משא"כ לדעת הרמב"ם דחיוב חובל אינו משום נטילת נשמה רק משום מפרק הדם ממקומו ומשיב כדם א"כ בענינו הוא בכלל מלאכה שאין צריך לגופה כיון שאין צריך להדם וכענין מה שכתוב בסימן ש"ל ס"ח לענין חבב המצער להשתה שמותרת להוציא בידיה החבב על האדם מטעם שהוא מלאכה שאין צריך לגופה ששם איסורה לחבוב בתוך כלי הוא ג"כ משום מפרק שהיא תולדה דדם כדאיתא בבתוספות ס' וע"כ כמו שכתבנו. ודע עוד דלכאורה לפי מה דפסק המחבר לקמיה דהלדן שלא לצורך פטור א"כ ע"כ דס"ל מלאכה שא"ל פטור א"כ אמאי מחייב בחובל הא הוי מלאכה שא"ל ואפשר דס"ל להמחבר דסתם חבלה הוי מלאכה הצריכה לגופה וכמו שכתב המ"א בסימן רע"ח בשם רש"ל לחד תירוצא ע"ש. א"כ כיון דמיירי המחבר בשצריך לדם החבלה לאיזה עניין כי היכי דלא להוי בכלל מקלקל וכמש"כ במ"ב א"כ הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה עיין בתו' שבת ק"ו ד"ה בחובל ע"ש וכ"ש לפי מן הפוסקים שהעתקתי במ"ב והוא המאירי נודאי הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה לפברתו כמו שכתב בהדיא שם ע"ש. ודע דמה שכתבתי במ"ב דכל המקלקלין וכו' היינו אפילו אם היה מקלקל וגם מלאכה שא"ל ומאן דפוטר במלאכה שאין צריך לגופה אפ"ה איסור יש בזה ולראיה משבת ק"ה ע"ב בקורע על מתו דאוקמא הגמרא למתניתין בשת דעלמא דהוי בכלל מקלקל וגם מלאכה שא"ל לכו"ע עיין בתו"י ותוספות שם ואפ"ה שנה המשנה בלשון פטור דהוא איסור בכל פטורי דמתניתין הוא איסור כדאמרינן בשבת ק"ז: * או סתם. לכאורה לפי מה שכתב המ"א הטעם בשם הר"ן המעיין בר"ן ירלה שמחלק דבמ' שרצים שאין דרכן להזיק ע"כ קמחייבו ניודין לאיזה צורך משא"כ בשאר שמחייבו ניודין שלא לצרכן רק כדי שלא יזיקו והוה מלאכה שא"ל ע"ש א"כ היה צריך להיות מותר לכתחלה מטעם זה דומיא דמה שהקיל המחבר בס"ז לענין רמשים המזיקים ואמאי כתב דפטור אבל אסור ואפשר לומר דמה שכתב המחבר בס"ז רמשים המזיקים היינו דוקא דומיא דרמשים ועקרבים שנשיכתן קשה מאד ולכן אמירו חז"ל האיסור דמלאכה שא"ל משא"כ בזה ולא דמי לפרעוש דבס"ט דג"כ נשיכתו קלה אבל מ"מ הלא עומד על בשרו ועוקצו משא"כ הכא אם לא בהשכר רק אחריו להזיקו דבזה בודאי מותר לנודו ואפשר אפילו להורגו וכדלקמן בס"י ועיין מה שכתבתי לקמיה עוד ישוב ע"ז: * ולהרמב"ם חייב. לכאורה לפי מה שכתב המ"א הטעם בשם הר"ן וכ"ל קשה אמאי כתב הטו"ע ולהרמב"ם חייב הלא

שער הציון

(מד) כן מוכח בשבת דף ק"ח: (מה) כ"כ הרמב"ם שפסק כר' יוחנן לגבי ר' אבהו תלמידו: (מו) פמ"ג: (מז) המאירי בשבת ק"ו: (מח) ולענין אי חבלה הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה עיין בבה"ל וקורע בחמתו אפילו לדעת הרמב"ם דהוא מתקן תלוי זה בדין מלאכה שא"ל אם חייב או פטור ולהרמב"ם לשיטתו דס"ל מלאכה שא"ל חייב: (מט) שאפילו במפיס מורסא שהמירו חז"ל משום צערא אפילו הכי הזהיר המ"א בסימן שכ"ח בקל"ב שיראה שלא יבא לידי חבורה וכ"ש בענינו: (נ) רש"י שבת ק"ז ע"ב: (נא) פי' המשנה להרמב"ם וכ"מ מרש"י שם ד"ה מנין וזהו כונת המ"א ד"ה ואאר והב"י והטו"ז העתיקו פי' הר"ן [פמ"ג]: (נב) דזהו גם כן בכלל שלא לצורך כן מוכח מהרמב"ם: (נג) מתירי. ואם העלה אותו מן הספל של מים שהוא ניצוד ושומד שם והניחו עד שנתייבש כשלא חייב משום נטילת נשמה לגד [גמרא וכפירוש רש"י שם ע"ש]: (נד) שם ופלא על הרמב"ם שהשמיט מימרא זו: (נה) מ"א: (נו) כן

הגהות ותיקונים: א) ל"ג:

דפסק כפ"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה מייב דלא כר"ש נ שבת ק"ז בגרייתא וכרבי יהושע ם שם במשנה ע טור מהא דרב אסי שם

ט (י) פרעוש (לה) הנקרא ברגו"ת בלשון ערב (לו) [1]אסור (יא) לצודו (לז) [2]אא"כ הוא על בשרו (יב) ועוקצו * (לח) [3]ואסור (יג) להרגו: הגה ואף * (לט) לא ימללנו בידו שמא יהרגנו אלא יטלנו

באר היטב

(יב) ועוקצו. משמע דאם הוא על בשרו ואינו עוקצו או שהוא על חלוקו מבפנים אסור לצודו אבל י"א דמותר ליטלו מעל בגדיו מבפנים מ"א. וט"ז כתב לענין הלכה כל שאפשר לו להפילו לארץ בלי נטילה ביד בקלות יש לעשות כן אם היא על חלוקו מבפנים אבל אם הוא לבוש בגדי שוקים וקשה לו להפיל הפרעוש אם לא יטלנו ביד תחלה הסומך על המקילין לא הפסיד וכן אנו רואים מרוב העולם שעושין כן עכ"ל ע"ש: (יג) להרגו. וההורגו חייב. ובתשובת חות יאיר סי' קס"ד אוסר לזרקו במים ע"ש:

משנה ברורה

לצורך כל שנתכוין למלאכה דס"ל מלאכה שאינו צריך לגופה חייב עליה (נז) ורוב הפוסקים פוסקים כדעה הראשונה דפטור מחטאת (נח) משום דבעינן מלאכת מחשבת ואסור מדרבנן: ט (לה) הנקרא ברגות. היינו השחורה הקופצת: (לו) אסור לצודו. אף דהוא דבר שאין במינו נילוד עכ"פ אסור מדרבנן וכנ"ל בס"ג ואילטוריך לאסמעינן לאפוקי מדעת אייזה מן הפוסקים דסברי דאף זו היא בכלל מאכולת (נט) שמותר לצודה ולהרגה ואם הוא ספק לו בגילה אם הוא כנה או פרעוש (ס) מותר לצודה (סא) ואסור להורגה (סב) ומותר לפלות הבגדי' מפרעושים בשבת אך יזהר שלא יטלה בידו דהוא בכלל לידה רק יפיל מעליו: (לז) אא"כ הוא וכו'. היינו דמשום צערא דעקיצה לא גזרו רבנן על איסור לידה ומותר לצודו ולהשליכו וזהו שכתב עוקצו [מ"א וכ"כ הגר"א דהאי עוקצו דוקא הוא] (סג) ויש מקילין גם כשהוא על חלוקו מבפנים ליטלו בידו ולהשליכו פן יבא לידי עקיצה ואם אפשר לו להפילו לארץ בלי נטילה ביד בודאי נכון להחמיר זה: (לח) ואסור להרגו. הטעם דמתלקינן בין פרעוש לכנה הוא דכל מלאכות דשבת ממשכן ילפינן להן (סד) וילפינן מיתה כל בע"מ לחיוב משחיטת איליס מאדמים שהיו במשכן בשביל עורותיהן ולאו דוקא ע"י שחיטה דה"ה ע"י הכאה וחניקה או נחירה וכל כי האי גווא כיון שבא עי"ז נטילת נשמה חייב ואמרינן מה איליס מאדמים שפרים ורבים אף כל שפרים ורבים לאפוקי כנה דאינה בהה מזכר ונקבה [1]אלא בהה מן הזיעה לא חשיבא בריה (סה) אבל פרעוש אע"פ שגם היא אינה פרה ורבה מ"מ כיון שהוייתה מן העפר יש בה חיות כאלו נברא מזכר ונקבה וחייב עליה משום נטילת נשמה ואפילו אם הפרעוש עוקצו אסור להרגו: (לט) לא ימללנו. להחיש כמו שלא יחזרו אליו ועיין בספר א"ר מה שכתב בזה:

ביאור הלכה

הלא גם הוא מודה בהא דס"ז דהוא מותר לכתחלה ומטעם זה הוי בכלל מתעסק בעלמא כיון שכונתו רק להבריח אותו מעליו שלא יזיקנו וא"כ בעינינו דסתם שרצים ניצודין כדי שלא יזיקו היה צריך להיות מותר לכתחלה וכן הקשה הגרע"א בחידושיו אמנם לאחר העיון נ"ל שאינה קושיא כלל דהא כל טעם הרמב"ם שמתיר בהא דקעיף ז' אף דבעלמא ס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב הוא משום דהוי בכלל מתעסק בעלמא להגלל מנשיכתו וזה שייך רק כשמכוין בעת הלידה כשביל זה משא"כ כשצודן סתמא או אפילו שלא לצורך הואיל ומ"מ נתכוין לצוד לא יתבטל שם לידה בשביל דסתמייהו דהני שרצים ניצודין בשביל שלא יזיקו וכשאעיין היטב תמצא כל זה בלשון הלא של הרמב"ם שז"ל בפ"י הלכה כ"א אחד שמונה שרצים האמורין בתורה ואחד אחר שקצים ורמשים שיש למינן לידה הלד ל' מכולן בין לצורך בין שלא לצורך או לשחק בהן חייב הואיל ונתכוין לצוד ולד שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה עכ"ד ובדין כ"ה כתב דמשים המזיקים כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אע"פ שאינם ממיתין הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת והוא שיתכוין להגלל מנשיכתן וכו' ע"ש הרי דמצריך כונה דוקא אפילו באותן המיתים שדרכן להזיק ובודאי סתמא ניצודין כדי שלא יזיקו וע"כ משום דשם מתעסק אינו מונח על זה כ"ז שלא כוון בפירוש. גם בדברינו יוסר הקושיא שהקשינו לעיל על השו"ע אמאי כתב דפטור אבל אסור והא מתחלה כתב בס"ז דבשביל שלא ישכנו מותר וה"ל כדומיה אבל לפי דברינו ניחא דלא הקילו רק כשנתכוין בשביל שלא ישכנו אבל לא כשנתכוין לצוד אף לידה שלא לצורך היתה הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואסור עכ"פ מדרבנן: * ואסור להרגו. עיין במ"ב דכתבנו דחייב ע"ז משום נטילת נשמה כ"כ המ"א וכן משמע בב"י דהוא ס"ל לדינא דשחורה הקופצת שלנו הוא הפרעוש האמור בגמרא דחייב עליה לד"ה וכן משמע מבאור הגר"א [ולא כפמ"ג דלא לומר דמחבר ספוקי מספקא ליה] ומה שכתב בלשון אסור ולא קאמר דההורגו חייב משום דכונת המחבר הוא דאפילו באופן דעוקצו ורוצה להרגו משום זה כדי שלא יעקצנו עוד אפ"ה אסור כמו שכתב בב"י בהדיא ובאופן זה בודאי אינו צריך לגופו של הפרעוש והו"ל מלאכה שאינ"ל ולרוב הפוסקים פטור מחטאת אבל מ"מ איסורא יש לכו"ע כ"ז משמע מבאור הגר"א והוא פשוט ומה שאמר בגמרא דפרעוש חייב עליה לד"ה היינו כשצריך להן לאיזה דבר דבזה אפילו ר' יהושע דפוטר בלידה מודה בהריגה דחייב אבל כשאינו צריך להן כלל מליא בבלוגתא דמשא"ל וצע"כ מוכרחין לומר כן דהרמב"ן כתב בהדיא דדעת הרי"ף כר"ש ומ"מ הבי"ף הרי"ף בלי נטילה ביד בקלות יש לעשות כן אם היא על חלוקו אסור להרגו כ"כ הב"י ולא דמי לידה דמקילינן בעוקצו אסור להרגו היינו לפי שאין במינו נילוד וליכא איסור דאורייתא כלל בזה משא"כ בהריגה דכשצריך לגופה חייב לכך לא מקילינן משום צערא בעלמא אפילו כשאינו צריך לה:[2]* לא ימללנו. ועיין במ"ב והנה בספר א"ז מצדד להקל במלילה וכעין זה כתב ג"כ בספרו א"ר והיינו כשעוקצו דאל"ה אסור לנקמו בידו משום לידה וגם יאחר שלא ימללנו בדוחק דיצוח לידי הריגה וכדפירש"י על הא דאמרו ובלבד שלא יהרוג ע"ש והנה אף דא"ר הביא שהר"ן הוא מהמקילין במלילה וכן הרמב"ן והרשב"א והריטב"א מ"מ למעשה נראה שאין להקל בזה אחרי דדעת רש"י והתוספות והרא"ש ורבינו ירוחם בהדיא להחמיר בזה וכמו שכתב הא"ר בעצמו וגם הרמ"א הביא זה לפסק הלכה ורמ"א הא"ר שהביא מקבת הר"ן [וכן שאר הראשונים הנ"ל דקיימי בשיטתיה] דאמיר אפילו לר"א מלילה בכנים ולא גזרו אטו הריגה לענינו אין ראיה כ"כ דאפשר דבכנים משום מאיסותא הקילו עפי דבר שאין בו משם דאורייתא ותדע דאמן מקילינן אפילו הריגה בכנים משום שבא מן הזיעה ואינם פרים ורבים ואלו בשאר

שער הציון

מלבד הפמ"ג וכן בג"א ע"ש: (נז) מ"ר וכן בהגר"א: (נח) חגיגה יו"ד: (נט) רשב"א וש"פ: (ס) כן משמע מע"ת ופמ"ג בא"א ע"ש: (סא) דהוא משם דאורייתא דהוהרג פרעוש חייב [ועיין בפמ"ג שכתב בשם הגאון ר"מ דהיה מנסה אם עומדת שרי דדרך השחורה לקפוץ] ואף דהוא מלאכה שא"ל אפשר משום דעיקרו הוא מדאורייתא ומ"מ בראש שאין מצוי שם פרעושים כמו שכתבו הפוסקים יש לעיין בזה: (סב) כן מוכח מרא"ש: (סג) ע"ז ועיין בא"ר שמלבד לפסוק כהט"ז בשם הוא על בשרו דמצוי לבא לידי עקיצה ולענין על בגדיו מבפנים הביא בשם ספר יראים דירא שמים יפרוש והנה באמת יש בזה פלוגתא דרבותא עיין בב"י בזה מן הפוסקים ולבד זה הריטב"א בחדושיו והר"ן ג"כ מן המקילין על בגדיו מבפנים ולעומת זה דעת האור זרוע וספר התרומה [כפי מה שמובא ממנו בספר שבה"ל בסימן קכ"ה] והרוקח הוא מן המחמירין דאפילו על בשרו כ"ז שאינו עוקצו אסור ע"כ מהנכון להחמיר לכתחלה ואין למחות ביד המקילין: (סד) גמרא ומש"כ ולאו דוקא וכו' הוא מהרמב"ם: (סה) רמב"ם ור"ן:

הארות והערות: 1) עיין לקמן בה"ל ד"ה להרגה, בא"ד והנה. : 2) עיין לקמן סקמ"ו:

הלכות שבת סימן שטז

בידו וזרקנו (ר׳ ירושם נתיב י״ב מ״י) [פ]אבל כנה * (מ) מותר * (מא) להרגה [ע]והמפלה בגדיו מכנים (יד) [כ] * (מב) לא יהרגם אלא מוללן בידו וזורקן (מג) [ק]אבל המפלה ראשו מותר להרגם:

פ סס בגרייתא וכנ״ה צ סס בגרי׳ וכמ״ק ק טור

באר היטב

(יד) לא יהרגם. כיון שמלויים סס פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג״כ פרעושים ומ״מ נ״ל דמותר לזרקן במים מ״ל. לא יקח אדם הכנים מעורות שועלים וכדומה משום שהוא מנתק מן הגמר ס״ת סי׳ רס״מ ועסי׳ ש״מ ס״ב מש״ם. בלילה שאינו יודע אם כנה או דמשום גזרה הוא בכה״ג אין לגזור וגם כי דברי התו״י מ״ש דאפשר שמלגו מ״מ הא הוא מתכוין שימותו אינו מוכרח דבשאינו מולל רק זורקה כך למים אפשר שמלגו רק שעכ״פ ע״י שהוא הרבה קרוב שלא תחזור עליו לעבר וכן מלאתי בגר״י מישוב דברי המ״א ממ״ש עליו בקרבן

שערי תשובה

[כ] לא יהרגם. עיין בה״ט ואפשר שגם התו״י שבפ״ק שלפני זה מודה בכאן שאינו רק משום גזרה וגם כי דברי התו״י אינם מוכרחים ועיין בגר״י שכתב להשיג על התו״י דר״ת ס״ל דמשום ערבא לא גזרו וגם כי הש״ג כתב דהני נמי יש להם על מה שיתמוכו שלהרמב״ן והרשב״א שתורה הקופצת שלנו אינו הפרעוש שבש״ס ואמנם הא״ר כתב שתלילה להקל וכ״ז בפרעוש אבל בכנה דמשום גזרה הוא בכה״ג אין לגזור וגם כי דברי התו״י מ״ש דאפשר שמלגו מ״מ הא הוא מתכוין שימותו אינו מוכרח דבשאינו מולל רק זורקה כך למים אפשר שמלגו רק שעכ״פ ע״י שהוא הרבה קרוב שלא תחזור עליו לעבר וכן מלאתי בגר״י מישוב דברי המ״א ממ״ש עליו בקרבן

משנה ברורה

(מ) מותר וכו׳. בכל מקום שמולאה (סו) בין על בשרו או על בגדיו דרך מקרה: (מא) להרגה. הטעם כנ״ל. ורמשים שהויתן מן הגלים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא בהן כגון מולעים של בשר והתולעים שבתוך הקטניות ההורגן פטור (סז) [ואסור מדרבנן] אבל רמשים שהן פרים ורבים (סח) מזכר ונקבה או שהויתן מן העפר כמו הפרעושים ההורגן חייב [רמב״ם] ודוקא התולעים שנתהוו מן הפירות אחר שנתלשו אבל אותן הגדלים בפירות במחובר יש בהן איסור דאורייתא להרגן דמקרי שרץ גמור [כ״כ מ״א לפי מה שביארו הפמ״ג ובבה״ל בדרכי הפטור מפירות תלושין דוקא כשנתהוו אחר שנתעפשו]: (מב) לא יהרגם. דכיון שמלויים סס פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג״כ פרעושים. ומ״מ מותר לזרקן במים [מ״א] דהריגה גופא אינו אלא גזירה (סט) ולא גזרו בזה אבל בפרעושים דיש בהן משום דאורייתא אסור גם בזה דהוא כמו הריגה ממש. (ע) לא יקח אדם הכנים מעורות שועלים וכדומה משום שהוא מנתק מן הגמר והוי פסיק רישיה: (מג) אבל המפלה וכו׳. דבראש אינו מלוי פרעושים ולא שייך לגזור בשביל וכתב הט״ז דה״ה במפלה על בשרו ג״כ מותר להרגם דשם ג״כ אינו מלוי שיתפש אחר פרעושים ולא

* להרגה. עיין במ״ב שהעתקנו בסקנ״א דברי המ״א לדינא ועיין בפמ״ג שתמה עליו למה תמייב בזה הלא גם זה לאו בריה הוא דיניקתו מעפוש הפרי ודוחק לומר דמחובר תשיב הויתו מן העפר ע״ש ובאמת לפי מה שמבואר ברמב״ם פ״ב ממ״א דהתליע במחובר תשיב ערב השורץ על האדם אף שלא פירש דעל האדם נבראת ע״ש מ״כ אין זה דוחק כלל אך לשונו מגומגם עדיין מה שכתב דמקרי שרץ גמור אינו הנולד מן הגלים ומן הפירות שהבאישו לאו בכלל שרץ הוא [עיין רמב״ם סה״מ מלוה קע״ז] ובעיקרא דדינא אני מתפלא על הפמ״ג שהתליע לומר דאף אלו שנולדים בפירות במחובר לאו בריה הוא דיניקתו מעפוש הפרי ור״ל דאף אלו שנולדים מן הגלים ואינם פו״ר ובאמת זה אינו דהמעיין בסה״מ ל״א קע״ח יראה להדיא דאלו הנולדים מן הפירות יש בכתם לפרות ולרבות אף שתחלת בריאתם לא הוי מזו״נ והם בכלל שרץ השורץ על האדם לבד אלו שנולדו מן הפירות אחר שהבאישו ואף דברי המ״א קשים להולמם מאי אירא דנקט אלו הנולדים בפירות במחובר הלא המ״א קאמר דבריו לפי דעת הרמב״ם ושם משמע דאף אלו שנתלשו בפירות אחר שנתלשו יש בכתם לפרות ולרבות כיון שלא נתהוו מעפושי הפירות ומש״כ הרמב״ם תולעים שבתוך הקטניות כ״ל אחר שהבאישו וכמו שמוכח מריש דבריו. והנה באמת לפי מה שהתליעו המפרשים והמ״א מכללם לדעת הרמב״ם פרעוש אינה פרה ורבה א״כ איך סובר הרמב״ם דפרעוש הנאמר בגמרא הוא השמורה הקופצת שנתהוה מן העפר והלא אינה גמר בהדיא דהיא פרה ורבה וזו היא תימה שאין עליה תשובה ומזה גופא הוכיחו הרמב״ן והרשב״א דפרעוש הנאמר בגמרא הוא מין אחר ודוחק גדול הוא מה שתילו עליו דכיון דנתהוו מן העפר תשיב כפרה ורבה דלשון הגמרא לא משמע הכי ע״כ נלענ״ד דדעת הרמב״ם בענינו הוא דקאזיל לשיטתיה בספר המצות שם דאף המיניס שלא נתהוו מזכר ונקבה ג״כ יש בכתם לפרות ולרבות [דהיינו ע״י הטלת ביצים] וכמו שאמר שם בהדיא לענין המיניס הנולדים בפירות ומרעיס דיש בכתם לפרות ולרבות ומ״כ ה״ה אותם שנתהוו מן העפר ולא אמעטינו לדידי׳ אלא אותם שנתהוו מן העיפושים דנקראים בכלל רומש על האדם ולא שורץ לשון ריבוי וכמו שכתב הרמב״ם שם בסה״מ ולפיכך בענינו ג״כ דקדק הרמב״ם וכתב רמשים שהויתן מן הגלים ומן הפירות שהבאישו וכיו״ב והוא כמו שאמר שם דאלו המיניס אינם פו״ר ומ״כ לדידיה פרעוש שלא נתהוה מן העיפוש ג״כ פו״ר אף שתחלת בריאתו לא הוי מזו״נ כ״א מן העפר [ומה שאמר בחולין קכ״ז אוליא עכבר שתליו בשר ותליו אדמה שאין פרה ורבה אין אנו מוכרחין לומר בשבל זה דבל מה שנולד מן האדמה אין פרה ורבה] והנה המעיין בספר המצות שם בהשגות הרמב״ן בשורש ט׳ יראה דהוא חולק על הרמב״ם וסובר דכל מין שלא נתהוה מזו״נ אין בכתם לפרות ולרבות מלד הטבע ולפי שיטתו אלא בענינו על הרמב״ם לענין פרעוש וסובר דע״כ כיון שנתהוה מן העפר אינו פו״ר והגמרא דקאמר דפרעוש פו״ר ע״כ מין אחר הוא אבל הרמב״ם דסובר דפרעוש הוא המקובל בידינו שהיא השמורה הקופצת שנתהוה מן העפר והגמרא קאמר דהיא פו״ר טוכל לומר דמזה למד הרמב״ם דבריו בסה״מ שם דאף אלו המיניס שלא נתהוו מזו״נ ג״כ יש בכתם לפרות ולרבות ועוד לדעת הרמב״ן דאלו המיניס שאין הויתן מזו״נ א״א בשום אופן ע״פ חוקי הטבע להיות אח״כ פו״ר אין שקיל וטרי הגמרא לענין כנים ומקשה על דברי רב יוסף הלא בודאי הדין עם רב יוסף ומברייתא יש לו להקשות הלא כינה אינה נתהוה מזו״נ כ״א מן הזיעה וגם מגופה לקוגית ניחא יותר לדעת הרמב״ם דקאמר שם ר״י ע״כ לא פליגי אלא בכינה דאינה פו״ר אבל בשאר שקלים ורמשים דפו״ר לא פליגי ולפי דעת הרמב״ן אף בשאר שקלים ורמשים מגויסים הרבה שאינם פו״ר כגון הנתהוים מן העפר או הנולדין מן הפירות או מן העיפושים אבל לדעת הרמב״ם נוכל לומר דהוא כולל הכל לבד הנולדין מן העיפוש וכנ״ל וגם מתו״כ גופא משמע קצת כהרמב״ם דמתחלה הוא מרבה התולעים הנולדים בעקרי הזיתים וגם את שפרשו לארץ וחזרו ואח״כ אמר דרומש על האדם מרבה אף שאין פו״ר ולדברי הרמב״ן דאלו המיניס שלא נתהוו מזו״נ אין פו״ר הלא מקבל קמא גופא מוכח דאפילו אין פו״ר ולמה צריך קרא ימירא לזה ומה שהביא הרמב״ן ראיה ממה דאיתא בברייתא דתרגומא דספרא מארבעה אין ביאתה מולדת י״ל דוקא תרגומא דטבע הבריאה להולד מזו״נ ולכן ביאתה שולדה שלא מזכר אין בכתם להתרבה ממנה זו״נ משא״כ אלו הפרעושים וכדומה להם שדרך טבע בחלת בריאתן בכל יום להולד שלא מזו״נ גם בכתם להולד אח״כ שלא ע״י זכר. היוצא מדברינו דאף אלו המיניס שתחלת בריאתם לא הוי מזו״נ כגון אלו הנולדים בזרעים ובפירות אין בתלוש ובין במחובר אעפ״כ יש בכתם לפרות ולרבות והחורגם מיב ולא נתמעט אלא כינה הנולדת מן הזיעה או הנתהוה מן הגלים ומן הפירות אחר שהבאישו: * לא יהרגם.[ר]עיין במ״ב הטעם וכתב בהגהות הגר״א לאמאר אבל רש״י והרמב״ן והר״ן [וכן הריטב״א] והה״מ לדעת הרמב״ם מתירין והר״ל הרא״ש

שער הציון

(סו) עור: (סז) לאם משנה ומ״ר ולא כמ״א: (סח) וה״ה מביני זכר ונקבה כן מוכח בשבת ק״ז ע״ב: (סט) מפמ״ג ותו״ש וש״א שישבו מה שהשיג הא״ר על המ״א: (ע) מ״א בשם ס״ת:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף כ׳ כתב: וזורקן (אפילו למים) ובמ״מ שם (מ״א עיין בהרא״ש וצע״ג).

ר שם קכ"ח וכו' יהושע ב"ל וכפירוש התוס' ש שם בגמרא ת שם
א שם ק"ז במשנה ב גמרא שם נעיל מיניה ג ה"ה בפ"

י כל חיה ורמש (מד) שהם נושכים וממיתים ודאי [ר]נהרגים בשבת אפילו אין רצין (מה) אחריו ושאר מזיקין * כגון נחש ועקרב מקום שאינם ממיתין (מו) אם רצין אחריו מותר להרגם ואם לאו אסור [ש]אבל מותר (מז) לדורסם לפי תומו * (מח) ואפי' (טו) במתכוין אלא שמראה עצמו כאלו אינו מכוין: **יא** [ת]לא ישפשף ברגליו רוק (מט) ע"ג (טז) קרקע משום משוה גומות * אבל מותר לדרסו לפי תומו שאינו מתכוין למרח ולהשוות גומות (נ) ואע"ג דממילא ממרח הוא כי לא מכוין * (נא) שרי משום (יז) מאיסותא: **יב** (נב) [א]חיה ועוף שברשותו (נג) [ב]מותר (נד) לצודן [ג]והוא

באר היטב

פרעוש אל ימיתנה ס"ח שם. התולעים שגדלים בפירות במחובר אסור להרוג דמקרי שרץ גמור מ"ש: (טו) במתכוין. וכתב המ"ש וכ"ל דוקא בנחש ועקרב שעל פי הרוב הם ממיתין ולכן אף במקום שאין ממיתין מותר לדרסן מפני חשש סכנת נפשות אבל דבר שאין ממית לעולם פשיטא דאסור לדרסו להרמב"ם. ואותן אנשים שהורגין השממית [שקורין שפי"ן בל"א] נ"ל דאיסור גמור הוא דהא אינה

ביאור הלכה

יחיד לגבייהו ובמילתא דרבנן כגלגל"ד וכ"ש שהרא"ש בעצמו כתב שנהגו להקל עכ"ל וכן מוכח בשבולי לקט סי' קכ"ד[א]) דלא הבא כ"א בהיא ברייתא דרשב"א וכן מוכח באור זרוע הלכות ערב שבת שכתב דברייתא דב"ה פליגא אאידך ברייתא וכן מוכח דעת המאירי ע"ש וכתב דלא חיישינן לפרעושים שאינו מצוי לפנות מהם דמיד הם טורפים וכן בנה"ג וסמ"ג לא הביאו כ"א דינא דברייתא מוכח מכ"ז דלא ס"ל הא דהרא"ש אח"כ מצאתי בא"ר שגם הוא הבא שהרבה לאשונים מתירין בזה[א]וע"ז אמרו העולם להקל וח"מ סייס דיהא שמים יש לו להתמיר כדעת הרא"ש והטור: * כגון נחש ועקרב. בגמרא איתא דכשנזדמנו לו נחש ועקרב בשבת [כ"א ברי"ף ורא"ש] בידוע שנזדמנו לו להרגן וקאמר ע"ז שם דמיירי בשנשופין בו [ופירש"י כן דרך הנחש שהוא עושה כעין שריקה כשרואה שונאו וכוונו] והעתיקו זה הרי"ף והרא"ש וע"כ מיירי שאין רצין אחריו וקמ"ל עולא דזה הוי כרצין לו אולי דאף ברצין אין מותר רק בנשופין בו וכן כך וכן כך אתפלא על מה שלא העתיקו הרמב"ם והטו"ע את זה: * ואפילו במתכוין. עיין במ"ב בשא"ל וכו' ולהרמב"ם ע"כ נ"ל דמיירי שיש חשש פיקוח נפש ברצין וכמ"ש במ"ב לכך אף בשאינו רצין שרי לדורסן לפ"ת כיון דיש חשש סכנת נפשות כ"כ המפרשים וכעין זה כתב המ"ש וז"ל דוקא בחשש ועקרב שע"פ הרוב הם ממיתין ולכך אף במקום שאין ממיתין מותר לדורסן מפני חשש סכ"נ אבל דבר שאין ממית לעולם פשיטא דאסור לדרסו להרמב"ם עכ"ל משמע דדעתו לדידן בכל מזיקין אף שאין ממיתין שרי וכמו שכתבנו במ"ב. ושממית לפי מה שכתב המ"ש שאינה מזקת משמע לכאורה דאפילו לדורסה לפי תומו במתכוין כשהיא מוזקת על הארץ אסור ובפמ"ג משמע דשרי לדידן לפי תומו מלבד לפי דעת הרמב"ם ולא יתעלם ממנו לו: * אבל מותר וכו' שאינו מתכוין וכו'. כוון המחבר לבאר דהאי לפי תומו אינו כבפעיף הקודם והטעם עיין בב"י: * שרי משום מאיסותא. עיין במ"ב בשא"ל וכו' ולהא דאפילו בביתו כשהוא מרוקף וכו'

מזקת ואף שיש לחוש דיפול לתוך המאכל מ"מ מילתא דלא שכיח הוא ויכול לכסות המאכלים וגם אחד מאלף שהיא מסוכנת במאכל לכן יש למחות בידם עכ"ל: (טז) קרקע. משמע דע"ג רצפה שרי לדברי המתירין כיבוד במרוקף עפי' שו"ז ס"ב. וע"ג ספסל לכ"ע שרי מ"ש. וכתב מהרי"ל דמותר להעמיד רגלו עליו ובלבד שלא ישפשף וכ"כ הגמ"י: (יז) מאיסותא. נ"ל דהאידנא דליכא דקפיד

משנה ברורה

גזרו בזה כ"א במפלה את בגדיו: י (מד) שהם וכו'. כגון (עא) כלב שוטה וכה"ג: (מה) אחריו. ואפילו (עב) בורחין מלפניו: (מו) אם רצין וכו'. לדעת הרמב"ם דמחייב בידם עכ"ל: (טז) קרקע. משמע דע"ג רצפה שרי לדברי המתירין כיבוד במרוקף עפי' שו"ז ס"ב. וע"ג ספסל לכ"ע שרי מ"ש. וכתב מהרי"ל דמותר להעמיד רגלו עליו ובלבד שלא ישפשף וכ"כ הגמ"י: (יז) מאיסותא. נ"ל דהאידנא דליכא דקפיד

מירוח אלא כשממרח איזה דבר ע"ג חבירו וכונתו שיתמרח אבל כאן רוצה שיהיה נגלע: (נ) ואע"ג דממילא וכו'. כלומר (עח) דלפעמים ממרח ואיכא למיחש שמא ישכח ויכוין ויעשה גומות כמש"כ סימן ש"ב ס"ו מ"מ הכא שרי משום מאיסותא: (נא) שרי משום מאיסותא. אע"פ שבעת שדורס על הרוח מצוי שמשפשף ג"כ מעט אעפ"כ התירו משום מאיסותא (עט) כיון דלא משפשף הנה והנה ולא הוי פסיק רישא. ודוקא כשהוא בדרך הלוכו אף שהוא מתכוין לדרוס על הרוח אבל אינו מתכוין למרחו (פ) אבל אסור לילך למקום הרוח כדי לדרוס עליו דזה אינו נקרא לפי תומו אלא ילך ויליג רגלו על הרוח ויזהר שלא ישפשף כלל דזה מותר בכל גוונא. כתב המ"א האידנא דליכא דקפיד ברוח משום מאיסותא צריך ליזהר שלא יהיה שום שפשוף כשדורס עליו רק יליג רגלו על הרוח. ובליתה היולאת מן הפה או מן החוטם ודאי איכא מאיסותא ושרי לדרסן לפי תומו ובנהכ"י אפילו ברוח שרי לדרוס עליו לפי תומו דנוהגין בו כבוד וכדלעיל בסימן ל' ס"ג ונראה דאפילו בביתו כשהוא מרוקף אין להתמיר ברוח יותר מבליתה: **יב** (נב) חיה ועוף שברשותו. כולל (פא) כל מיני בע"ח שהרגילין בבית ונעשו בני תרבות: (נג) מותר וכו'. היינו אפילו בחוץ והטעם כיון שהם בני תרבות והורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב (פב) וגוזה לתפסן לכן אף כשיצאו מן הבית הרי הן כגילודין ועומדין ולא שייך בהם גידה: (נד) לצודן. ובלבד (פג) שלא יטלם בידו שכל בע"ח הם מוקצים אלא רודף אותם עד שיכנסו למקום לר ונועל בפניהם:

שער הציון

גדול

(עא) בגמרא נקט שם עוד ד' דברים ולאו דוקא דה"ה בכל דבר הממית לפי המקום והזמן [הגר"א]: (עב) פמ"ג והוכיח כן מהרמב"ם והנה מהרמב"ם משמע דדוקא כשנראו עכ"פ לפניו אבל לא נחפש אחריהן ואפשר דדוקא לפי דעתו דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליהן משא"כ לדידן ואם היה במקום שרבים מצויין לכאורה גם להרמב"ם שרי: (עג) כ"מ ונראה שזה כוון המחבר במה שחפש כגון נחש ועקרב להעמיד הדין אף לדעת הרמב"ם והפמ"ג רצה לדחוק עצמו דהמחבר חזר מדבריו בפנים ולא נזהיר וכ"כ בספר חו"ש כמו שכתבנו בפנים וזהו שדקדק המחבר בדבריו בריש הפעיף שכתב בלשון ודאי וכו': (עד) לבוש: (עה) ח"ר בשם או"ה: (עו) מ"א ותו"ש וש"ל והפמ"ג מפקפק בזה: (עז) מ"א: (עח) עו"ש ותו"ש ושלחן ע"ש וכן מלבד בפמ"ג דלא כתו' דכתב דאפילו פסיק רישא שרי בזה: (עט) תו"ש: (פ) ח"ר ודריסה: (פא) עיין בביאור הגר"א דטעם המחבר דפוסק כהג"מ בסוף דבריו לכוונת המשנה פטור ומותר וידוע דהמשנה כוללת כל מיני בני תרבות עיין בר"ן פרק אין לדין ובתשובת מ"ב סי' מ': (פב) כן מוכח בגילה כ"ד בתירוץ לדב מרי וכר"ן וש"פ דמטעם זה לא מיקרי גידה אבן בבא"ש נזכר התירוץ לאשון דתלי במזונותן עליך: (פג) ע"ז ותו"ש וש"ל:

הגהות ותיקונים: א) קכ"ה: ב) של"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ' כתב: אבל אסור להורגן בידיו.

שלא ימרודו אבל אם הם מורדים אסור * לתפסם ᵃאפי׳ בחצר אם החצר (נה) גדול (נו) שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה. הגה * וי״ל (נז) * לאסור (נח) * לגוד * חיה ועוף שברשותו ואם

מהל׳ שבת בפס הירושלמי וכ״פ הרשב״ל ד פס

משנה ברורה

(נה) גדול. אבל (פד) אם האחר קטן דבגמ״ה אין צריכין להם מצודה אפילו איסור דרבנן ליכא: (נו) שאם וכו׳. היינו (פה) שעכשיו שנתגדלו בין אנשים אין צריכין להם מצודה כי יצאו מעצמן לביתם לערב ומ״מ כיון שמרדו ואין נוח לתפסם והאחר גדול מחזי כעין לידה ואסור על כל פנים מדרבנן: (נז) דאסור. היינו כשהם בחוץ (פו) או בפנים בבית גדול שיש בו שיעור לידה דהיינו שלא יכול להשיג בשתיה אחת וכנ״ל בריש הסימן ופסקו האחרונים כהי״א הזה. ואם יצאו העופות לחוץ ומושם שלא יגנבו אותן אף לאסור לתפסן בעצמו בידים מ״מ אם תיגוקות קטנים צדין אותם א״ל למתות בידן גם דמותר*) לומר לא״י שיצוד אותן דהוי שבות דשבות כ״כ הט״א וכתב עוד דמותר לעמוד בפני העוף שלא יברח כדי שממילא יחזור לבית גם הבית הט״א בשם האגודה דמותר לדחות העוף מאחריו שיכנס לבית אם הבית גדול שאין יכול להשיגו שם בשתיה אחת דאין כאן לידה גמורה (פז) ובח״א כתב דאם דרכו של אותו העוף שאין נשמט מן היד כמו שיש מן התרנגולות שחיכף היא יושבת כשרוצין לתפסה ואין צריך לרדוף אחריה דבהו אין איסור לידה כלל לכו״ע אם הורגלה כבר בבית ומותר להכניסה ע״י דחיה או לרדפה אף לבית קטן או לגלוד שלה וכן יש להקל: (נח) לצוד. ולפ״ז יש ליזהר שלא להכניס העופות בשבת מן הבית [כשהוא גדול ומחוסר לידה שם] למקום הכלוב שלהם ששם המקום צר ומקרי לידה גמורה. ואם הוא מתכוין להכניסם לכלוב רק כדי שלא יעשו היזקות בבית אפשר שיש להקל ועיין בביאור הלכה. ואם היו עופות מדשים שלא הורגלו בבית יש בזה איסור בכל גווניא ואפילו אם נכנסו בעצמן לכלוב אסור לנעול הדלת של הכלוב דפטור אבל אסור בחיה ועוף שברשותו וכן בירחים כתב במסקנתו דהאי אסור קאמר וכן בהגהת מיימוני במסקנא דעתו נוטה להתיר אלא שבאלו האדנעה לא מזכר בהדיא אווזין ותרנגולין רק סתם דחיה ועוף שברשותו פטור אבל אסור ומוכל לומר דהמשנה איירי בחיה ועוף מדבריהם שגדלן בביתו ונעשו בני תרבות דע״ז גזרו רבנן שיהא שייך בהם שם לידה משא״כ אווזין ותרנגולין שהם מיתים ובאין לכלובן לערב הרי הם כפרה וסוס דלא שייך בהם לידה כלל וכמו שכתב המאירי בפ׳ שמונה שרצים בשם יש מן הפוסקים שסוברין כן וכן מצדד הגר״א בביאורו) לבד מהרא״ש בפרק א״ל דמשמע מדבריו דבאווזין ותרנגולין שבאין לכלובן לערב ומזונותן עליך לא שייך לידה כלל וכתב שם דגם דעת בעה״ע כן [איברא דמדעת בעה״ע אין שום ראיה דאף בשבת ליכא בהם שם לידה כלל דהוא לא כתב דבריו רק לענין יו״ט וכמה ראשונים סוברים לחלק בזה וצע״ק] וגם הרשב״א בפרק א״ל כתב דהאי פטור ומותר הוא כדעת הרא״ש הנ״ל ולבדם כולם מחמירים וכנ״ל לכן מהנכון להחמיר לכתחלה כדעת רוב הפוסקים הנ״ל אם לא במקום שהתרנגלת לא עבידא לאשתמוטי מן היד וכמו שכתבתי בס״ב בשם הט״א: * דאסור וכו׳. עיין במ״ב בד״ה לצוד במש״כ ולפ״ז וכו׳ ואפילו אם היו העופות בתוך הכלוב ונפתח הכלוב יש ליזהר שלא יפגירנו כיון שהוא מכוון בזה לגודם שלא יצאו חוצה וכן משמע בספר זכור לאברהם בשם מחזיק ברכה ז״ל בפתוח ונסגור לול של תרנגולים בשבת אסור אבל מותר להאכיל העופות אשר בלול כיום ש״ק ע״י א״י ואם הא״י בעצמו יפגור לית לן בה עכ״ל וגראה דמיירי שהבית גדול או שהלול עומד בחצר דאם הבית קטן מותר לסגור הלול ואפילו אם הבית גדול יוכל ג״כ להאכילם בענין שלא יפתח הלול לגמרי שיוכלו לברוח: * לצוד. עיין במ״ב במש״כ ואם הוא מתכוין וכו׳ הטעם דזה הוי מלאכה שאין צריכה לגופה דרוב הפוסקים ס״ל כר״ש ודומיא דמאי דפסק המחבר בסעיף ז׳ דאם מתעסק בשביל שלא יבכו דמותר ומטעם דאינו צריך לעיקר לידה כמו שפירש רש״י שם בגמרא ק״ז ע״ב והר״ג דכומתיה ולא נשאר לנו רק האיסור דרבנן שם בזה [דשם דמקילינן לגמרי משום דבמקום הזיקא לא גזרו משא״כ הכא דהוא הפסד בעלמא עיין לעיל בס״ב] וגם הלא הוא דבר שאינו ממוסר לידה להוא ג״כ רק מדרבנן כיון דהוי תרי דרבנן אפשר שיש להקל במקום הפסד ודומיא דמה דפסק המשנה בסימן בסימן ז׳ דאם מושש שלא יגנבו ואיכא הפסד מקילינן דחיית התרנגולת לבית שהוא לידה כלאחר יד במקום דיהיה האיסור לידה רק מדרבנן כגון שהורגלה לבוא לביתה [ולפי מה שכתבתי לעיל בסעיף ז׳ בבה״ל דגם הרמב״ם סל״ל בעצמא מלאכה שא״ל לגופה חייב מודה שם משום דלא הוי לדעתו זה בכלל משא״ל רק בשם מתעסק בעצמא כיון שכונתו רק להבריחו מעליו ולא לגודו וכל לומר דה״ל דבוותיה] וגם נוכל לגרף לזה דעת הגר״א דפוסק כהמקילין לענין אווזין ותרנגולין שברשותו כשבאין לכלובן לערב [אמנם גוף דברי הגר״א שמחלק בין אווזין ותרנגולין לשאר חיה ועוף להקל בהן לכתחלה משום דלא עבידי לרבויי לא ידעתי מאומה עיין בביאה כ״ד דגם אווזין ותרנגולין עבידי לרבויי ואם כונתו דלכלובן לא עבידי לרבויי א״כ ע״כ דשאר חיה ועוף שברשותו לגמרי עבידי לרבויי וזה אינו דא״כ היה חייב מטעם כמו ביוני שוקד דג״כ באין לכלובן לערב ואפ״ה חייב האומר מטעם זה וא״ע אך עיקר דינו של הגר״א שמחלק בין אווזין ותרנגולין לשאר חיה ועוף שברשותו יצאו במאירי בשם איזו רשאונים שסוברין כן לחלק בין בייתים למדבריים שנדלן ונעשו בני תרבות ונרחי לברר הסוגיא הנ״ל לשיטתם] אך בעופות מדשים שלא הורגלו לבוא לביתן דיש ליזהר בזה בכל גווניא כי שם אם יכניסם לכלוב שהוא מקום צר כדי לשמרם שלא יצא לחוץ הוא איסור לידה דאורייתא לפי מה שכתבו האחרונים דבהו שייך לידה דאורייתא וא״כ אף כשיכניסם רק בשביל שלא יזיקו דהוא בכלל משא״ל יש בזה עכ״פ איסור דרבנן לדוב הפוסקים דס״ל דבמתעסק שלא יבכו הוי בכלל מלאכה שא״ל לגופה ועיין לקמיה מה שכתבנו אודות דין האחרונים והיה נ״מ גם בזה: * חיה ועוף שברשותו. הגה דבר זה שכתבנו במשנה ברורה לענין קניית עוף חדש וכו׳ דין זה המציאו הראשון בעל משאת בנימין ואחריו נמשכו כל האחרונים מהא דמשני בגמרא כ״ד דלפיכך אין באווזין ותרנגולין משום לידה אף דאומרים להם

ביאור הלכה

הטעם דהא״ר חולק על המ״א וסובר דרוב וליתה שוין להקל וכן משמע בדרישה ונהי דהאחרונים סתמו כהמ״א עכ״פ בראפה דבגמ״ה איכא דעות המקילין וכמש״כ בס״ב ס״ק מ״ט יש לסמוך עליהם וגם דהוי בענין גזירה לגזירה דהיינו מרוצף אטו אינו מרוצף ואינו מרוצף שמא יסכה ויכון להשוות גומות וכמש״כ בס״ב בס״ק הקודם ועיין פמ״ג בא״א אות כ״ד : * לתפסם. ל״ד לתפסם דהא אפי׳ לא מרדו אסור לתפסם דמוקצים וכדלעיל בסי׳ ש״מ אלא ר״ל לצודן להכניסן למקום אר שנגודים בו ועומדים בו ומוכנים לתפסם ועי״ל דהאי לתפסם ר״ל לדדותם בצוארם ובגדדיהם שלא בהגבהה מן הארץ דשרינן לעיל בסי׳ ש״מ סל״ט וס״מ [מאמר מרדכי]: * וי״א וכו׳. עיין במשנה ברורה שכ׳ בבית גדול שיש בו שיעור לידה ועשה לדבריהם דהלא שיטה זו דאיתם ממשנה דחיה ועוף שברשותו פטור דהוא כלל פטורי דשבת דהוא אסור כדאיתא בהגמי״י וכ״כ בביאור הגר״א והמשנה ע״כ בביבר גדול מיירי דאל״ה אפילו אינו ברשותו פטור וכן מוכח מהרמ״א דבכי האי גוונא מיירי וכן מוכח בהדיא בהגמי״י ובספר יראים וכ״כ הפמ״ג דאף לדעת רמ״א דמחמיר היינו בחצר גדול ודברי הע״ש והט״ז הם אלא בדקדוק ועיין במ״א סקכ״ו דבתחלת דבריו רצה לפרש דברי הגמי״י דאוסר בשבת אפילו ביבר קטן והקשה דדבריו סותרין אהדדי אבל לפי המסקנא שלו אין הגמי״י קאי כלל אביבר קטן אפילו בתחלת דבריו וכמו שכתב בלבושי שרד שם ועיין בר״ן בבילה שם על האי סוגיא ויטותר בזה דברי הגמי״י. ודע דכונת הרמ״א להחמיר אפילו באווזין ותרנגולין כדמוכח בדרכי משה ע״ש. והנה בעיקר הדין אי הלכה כדעת המחבר או כהרמ״א כבר כתבנו במ״ב האחרונים פסקו כי״א הזה ובאמת כן ראוי לפסוק כי מוכח כן מהרבה ראשונים אלא המה הרמב״ם בפ״י מה״ש דכתב בהדיא באווזין ותרנגולין פטור וידוע הכלל דכלל בריש ה״ש דפטור שלו הוא אסור וכן הרמב״ן במסכת שבת אפילו לחיזוק בתרא שם בעכ״פ בשבת אסור וכן הראב״ן המובא בשלטי הגבורים וכן האגודה בפרק האורג (המיוחס המג״מ) [וכן הרוקח אע״פ שהחיר ביו״ט אווזין ותרנגולין מ״מ בהלכות שבת כתב שאסור לכתחלה בחיה ועוף שברשותו וכן רמינו ירוחם בהלכות שבת כתב

שער הציון

(פד) ולגבי עוף בענין שהיה ג״כ מקורה: (פה) הגר״א וכן מוכח בספר יראים: (פו) עיין בבה״ל: (פז) עיין שם שהוכיח בראיות בג״א כדבריו וסתמתי

הגהות ותיקונים: א) מותר:

(יח) [ג] לדן פטור (הגהות אלפסי) (נט) אבל פרה וסוס (ס) וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו אם לדן חייב חטאת וכן עיקר (המגיד פ"י). תחול (סא) דינה כשאר חיה ואסור לתפסה בשבת*) (הגהות אלפסי):

הגהות בשם ר' ברוך *)(ועוד מדיעים אלו נתבארו בפי' ש"ס פעיף מ')

שערי תשובה

נתגלל במה דמיירי מהש"ס די"ל דמיירי בחול והא"ר כתב דמיירי בשבת רשאו ובברי"י כתב די"ל דהמג"א סבר דלאו פ"ר הוא דאפשר שיצאו מהמים וגם אינו מכוין להמיתם רק להחליש כחם שלא יקפצו עליו פעם אחרת ע"ש. ולכן נראה דגם בלילה דמסופק אם כיה או פרעוש שלא ימיתנה מ"מ אפשר דאם מצטער שחחרים עליו שרי להשליך למים בלי מלילה ועיין בא"ר מ"ש בי"ל לענין מלילת פרעוש[א] בחו"י דלענין לחמות לאשתו אם אינו משער שתשמע בקולו יסתוק וכ"כ בבר"י כיון דבלא"ה לפי מ"ש הש"ג יש להם על מה שיסמוכו וכן מיכא דעת ר"ת ע"ש: [ג] לדן. עיין בה"ט וע' בשו"ת מהרי"ט להלון סימן רמ"ה לרעין שיצאו מהכוורת מותר לאינו יהודי להעמיד בגדם מטה משום במי לימון ולבר להם דברים טובים עד שיקבלו במטה ולקחת המטה עמהם וליתנו בכוורת מבלי שיסתוס פתח הכוורת ואפי' לישראל אפשר דשרי ע"ש:

ביאור הלכה

להם הבא מצודה ונצודנו מחמת דבלין לכלובן לערב ור"ל שהם בלין מעצמן לכלוב ונוח לתפסן שם לפיכך הרי הם כנצודין וכפירש"י שם ואפילו אם לדן בחוץ ומזה הוצא דיו דאם הנעוף לא הורגל עדיין בהבית ולא יצוא לכלובו לערב שיך בו איסור לידה והיינו כשלדו מבחוץ [דאם לדו בפנים תלוי באם הוא בית גדול או קטן] ולכאורה לפ"ז אם אין לו כלוב בביתו לתרנגולים והבית הוא גדול דלא מטא ליה בחד שתיה ח"כ ממילא אין נצודים בשם ואף בעוף שהורגל לבוא לביתו יהיה שיך בו לידה דאורייתא כשלדו מבחוץ [ועל תוך הבית לא איירי דאפשר דכיון שהוא תוך הבית אף שהבית גדול דבעצמא שיך בו איסור לידה אינו שיך לומר שם הבא מצודה לכיון שהורגל בו אפשר שבוא לתפסו שם כך וקושית הגמרא מתחלה לא היה כ"א על מה שמשע מסמא דבריתא דאפילו הלדן בחוץ פטור] ודוחק לומר דהבריתא איירי דוקא במי שיש לו כלוב בבית ועוד האיך פסיק הגמרא ואמר הני בלין לכלובן וכו' לימא הכא במאי עסקינן כשבלין לכלובן לערב וגם חתול יוכיח דמשמע מהפוסקים דיש לו דין חיה ועוף שברשותו אם גדלה בבית ונעשית בת תרבות והרי חתול במקומותינו אין דרך לעשות לה כלוב ויש לדחות דכונת הגמרא דלפי שהורגל מעצמו לבוא לביתו בערב אין זה בכלל מחוסר לידה ומה שאמר לכלובן דבר ההוה נקיט וכל חיה ועוף שברשותו הם בכלל הזה אף שאין לו שום כלוב בביתו ומה שפירש"י שם ונוח לתפסן שם לאו דוקא כשהיא בכלוב דה"ה כשבאת בבית שהיא מורגלת בו נוח לתפסה ולא הוי בכלל מחוסר לידה וזהו הטעם מה שפסק המשנה חיה ועוף שברשותו פטור ולא חילק בין יש לו כלוב עכורם או לא ומה שהקשה הגמרא שם בתחלה והרי אוזן ותרנגולים וכו' היה על מה שפטורה הבריתא בלדן מבחוץ וכמש"כ בתחלה. גם בח"א לא הזכיר כ"א התנאי שחוזר לביתו בערב. ודע עוד דאם קנה עוף מחדש ועדיין לא הורגלה לצאת ולבוא לבית כי לא הניחוה לצאת חוצה ואם תצא מן הבית לא תדע לחזור לבעלמה רק בחוץ הבית הורגלה לבוא לכלובה לערב ג"ל פשוט דבחוץ הבית יש לה דין חיה ועוף שברשותו ואין בה לידה דאורייתא אבל אם יפר שאר עופות חדשים שלא הורגלו לבוא לביתו. עוד אמרתי להבית בכאן מה שהקשה בספר חמד משה על דברי המ"ב ומ"א לענין עוף חדש וז"ל הח"מ שם בסי' תל"ז מה שכתב המ"א דאותן שקנה מחדש ולא הורגלו וכו' נ"ב לי כלל דמ"מ בחין לכלובן לערב ומזונותן עליו ואם לא יבואו לכלוב זה יבואו לכלוב אחר. ול"נ שאין קשה כלל על המ"ב ומ"א דגם הם מודים דאם קנה עוף מחדש אבל אחד בעירו במקום קרוב אין בה לידה דאורייתא למי ומי שילודה כשהיא בחוץ דאף שלא הורגלה לבוא לביתה החדש עכ"פ הורגלה לבוא לכלובה הישן אם יעיפוה וכנלודה ובנלודה ובומדת דמיה ומדע דאמנו שברשותו פטור אייר דוקא כשלדן הבעה"ב ולא אחר והא ודאי ליתא אלא ודאי כיון שהחיה ועוף הוא ברשות איזה אדם הוא כנלודה ושוב אין בה לידה דאורייתא לכל ולא מיעטו מכלל זה אלא שור שמרד [וכן מוכח לשון הירושלמי בשבת פרק ז' שרצים על המשנה דחיה ועוף שברשותו הלדן פטור לא אמרו אלא שברשות אדם הא אם אינו ברשות אדם חייב ח"ר יוסי הדא אמרה שור שמרד הלדו בשבת חייב ואף דאמרו שם בגיליה דוקא כשמוזונתן עליו כונת הגמרא הוא כיון דזה המין מזונותיו על האדם הוי ליה בעלי תרבות וכבהמה הוא [עיין בר"ן וברש"י] ולא שיך בו לידה] וא"כ ה"נ בענינו אף שקנה אותה ממנו אדם אחר מ"מ הוא כנלודה ובומדת כיון שיש לה מקום שרגילה לבוא שם לערב ואם לידה עתה בחוץ הבעה"ב הראשון היה פטור אף שקנה אחר ממנו א"כ ה"ה הבעה"ב השני וכל אדם. ולא איירי המ"ב ומ"א כ"א בשקנה אותה במקום רחוק שלא תכיר את מקומה הראשון לבוא בעצמה. וכתבתי זה לעורר לב המעיין ועדיין אינו ברור למעשה. והנה קשה לי לפי מה שהקשו האחרונים האי דינא ל"ל להתוספתא פי"ג דשבת לחלק בין אוזן ותרנגולין לשוי שובך ויוני עליה ליפלוג בחוזן ותרנגולין גופא בין אותן שהורגלו לבוא אלא ובין אם קנה אותם מחדש וי"ל דניחא ליה יותר לאשמועינן רבותא ביוני שובך אף דהם ג"כ בלין לכלובן לערב וכדאמרינן בגילה שם אפ"ה חייב:

שער הציון

כמותו לדינא משום דהגר"א מצדד ג"כ להקל בחוזן ותרנגולין בלא עבידי לרבויי ע"ש: (פח) מ"א בשם רא"ש וכן כתב במיאור הגר"א ובש"א: (פט) הגר"א מגמרא דגילה ס"ד: (צ) רש"י שם: (צא) דאל"כ אינו חייב חטאת רק איסורא בעלמא ודומיא דאוזן ותרנגולים דג"כ קשה לתופסן לפעמים בלי מצודה או איזה תחבולה ואפ"ה משמע שם בגמרא דאינו חייב חטאת מחמת דבלין לכלובן לערב ע"ש: (צב) מגמרא הנ"ל וכ"כ האחרונים: (צג) דהוי שבות[ב] במקום פסידא: (צד) מוכח ממ"א בשם אגודה ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) עיין: ב) שבות דשבות:

הלכות שבת סימן שיז

שיז דין קשירה ועניבה בשבת. ובו ז׳ סעיפים:

א * [א]הקושר (א) קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב כגון (ב) קשר הגמלים *[א]) (ג) וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצענים (ד) בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקושר קשר ש״ק ואינו מעשה אומן [ב]פטור: הגה ויש מולקים שסמיכ״ל להו (ה) לכל קשר ש״ק אפילו של הדיוט חייבין עליו (רש״י והרא״ש ור׳ ירוחם וטור) וי״א שכל קשר שאינו עשוי להתיר (ו) באותו יום עצמו מקרי

א שבת קי״ח גמרא וגמרא קי״ג ב הרי״ף שם וכ״כ הרמב״ם פפ״י

משנה ברורה

בגמרא אמרינן דיש כאן ג׳ חלוקות אחד חייב חטאת ואחד פטור אבל אסור ואחד מותר לכתחלה ולשיטת הרי״ף והרמב״ם והמחבר דסתם כותייהו דינא הכי דאם הוא קשר של קיימא כגון שדרכו שיהיה כך לעולם [דהיינו שאינו קולב זמן בדעתו להתירו והוא קשר שעשוי להתקיים תמיד] והוא ג״כ מעשה אומן חייב חטאת ונתבאר לקמן בסוף הסעיף בהגה מה הוא מעשה אומן ואם הוא קשר של קיימא ואינו מעשה אומן מעשה אומן ואינו קשר של קיימא פטור אבל אסור אינו מעשה אומן ואינו קשר של קיימא מותר לכתחלה ודעת רש״י והרא״ש וש״פ דלא תלי כלל בענין הקשר אם הוא מעשה אומן אלא דעיקר החילוק הוא דאם הוא קשר של קיימא דהיינו שדרכו שישאר כך לעולם וכנ״ל חייב חטאת ואפילו אם הוא מעשה הדיוט ואם אין דרכו לקושרו רק לזמן פטור אבל אסור דדמי קצת לשל קיימא ואפילו אם הוא מעשה הדיוט ואם דרכו להתירו באותו יום מותר לכתחלה אפילו הוא מעשה אומן דאין שם קשר עליו וי״א דכל מי שדרכו להתיר בתוך שבעה ימים הוי כמו שדרכו להתיר באותו יום ומעתה יבואו דברי המחבר והרב על נכון: **א** (א) קשר של קיימא. (ה) ואפילו לא מיהדק שפיר ויוכל להתירו באחת מידיו חייב כיון דלא יהיה ניתר מעצמו: (ב) קשר הגמלים. שמוקבין לגמל בחוטמו ונותנין בו טבעת של רצועה וקושרין אותה ועומדת שם לעולם וכשרוצה לקושרו רצועה ארוכה באותה טבעת וקושרין בה ופעמים שמתירה ואותו קשר הראשון הוא קשר הגמלים שהוא קשר של קיימא: (ג) וקשר הספנים. גם הוא כמין טבעת שעושין מן רצועה בנקב שבראש הספינה ואותו קשר מתקיים תמיד וכשרוצה להעמידה קושר רצועה באותה טבעת ומעמידה בה וכשרוצה להתירה מתיר הרצועה ונוטלה ואותו קשר הראשון של הטבעת הוא קשר הספנים: (ד) בשעת עשייתן. היינו הקשר שקושר בתוך המנעול[ב]: (ג) שלא מוכל הרצועה לגאת והוא קיים לעולם: (ה) דכל קש״ק וכו׳. היינו שאין דרכו להתירו לעולם וכנ״ל. ודעה זו פליגא אמחבר גם בשאינו של קיימא והוא מעשה הדיוט והיה דעתו שיתקיים הקשר איזה זמן (ג) דלהמחבר מותר ולדעה זו פטור אבל אסור דדמי קצת לקשר של קיימא וע״ז קאי הני תרי י״א שהביא הרמ״א לדעה הראשונה כל קשר שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו מקרי של קיימא במקצת ואסור לכתחלה ולדעה שניה כל שמתירו בתוך שבעה ימים לא מקרי של קיימא כלל ומותר לכתחלה: (ו) באותו יום עצמו. אלא למחר אבל אם עשוי להתיר בגיל מ״ש לא מקרי של קיימא כלל ומותר לכתחלה ומיהו אם קושר בגיל ש״ק ועשוי להתיר ביום שבת עצמו אע״ג דאין ממש באותו יום מ״מ י״ל דשרי לכל פחות מכ״ד שעות ביומו

ביאור הלכה

* הקושר וכו׳. דע דקשר שאינו של קיימא שאין חייבין עליו מקרי כשהקשר עשוי אלא להתקיים בתמידות [היינו שדרכו של הקשר הזה להתירו ואין מתקיים בתמידות וכמה דלייר בגמרא קטרא דקטרי בזמנא] ואפילו אם הוא עשוי באופן חזק שלא יכול להתירו באחת מידיו מקרי בין לדעת הרי״ף והרמב״ם ובין לדעת הרא״ש קשר שאינו של קיימא כיון שדרכו של הקשר הזה שלא נקיימו בתמידות ולאיה ממאי דתניא בתוספתא [והרי״ף הוא לדעת ר״מ כמו שכתב הדרכי משה] דכל קשר של קיימא שיכול להתירו באחת מידיו או קשר שאינו של קיימא שאין יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו. ודע עוד דמה דפוסק בשו״ע דקשר[ד]) ומעשה אומן חייב הוא אפילו אותו הקשר לא מיהדק שפיר ויכול להתירו באחת מידיו וכמו שכתבנו במ״ב וכן פסק בדרכי משה כי רבנן פליגי על ר״מ שאמר דיכול להתירו באחת מידיו פטור [וכמו שכתב בספר ירמיה וכן מוכח מפירוש המשניות ולהרמב״ם[ד]) והרע״ב שהם פליגי] וסברי דחייבין והלכה כמותם וכמו שפסקו כל אלו הפוסקים הנ״ל ומוכח בגמרא דקשר כזה לא מיהדק וע״כ באופן דהוי מעשה אומן דאל״ה לא מיחייבי לדעת הרי״ף והרמב״ם הרי דמעשה אומן נקרא אפילו לא מיהדק שפיר ולפ״ז לכאורה נ״ע על הט״ז שכתב דמעשה אומן נקרא כשהקשר חזק מאד ואפשר דכונתו שהוא חזק מאד היינו שלא יהיה ניתר בשום אופן מעצמו כדרך האומן היודע לאופן תיקון עשייתו ומעשה הדיוט הוא כשהקשר אינו עשוי בטוב שיוכל לפעמים במשך הזמן להיות ניתר מעצמו וא״כ אמאי פליג הרא״ש על הרי״ף בסברא זו י״ל דהרא״ש ס״ל דכיון שהוא עושה אותו כדי שיתקיים לעולם מצד הוא שעושה אותו שלא יהיה ניתר מעצמו ומה שיקרה לפעמים שהוא ניתר אין בטל עי״ז שם קשר קיימא ממנו. אך זה אתפלא על הט״ז שכתב דלדעת הרא״ש הטור הכל תלוי בדעת האדם הקושר לחוד דאם יתכוין שישאר כן לעולם הוי קש״ק ואם לזמן הוא פטור ואסור ואם דעתו להתירו ביומו מותר לכתחלה ע״ש ולפ״ז אפילו בקשר הגמלין והספנין גופא לו בקטרי דאושכפי אם דעתו בעת הקשר להתירו ביומו אין עליו שם קשר כלל אפילו עשהו אושכפי בעצמו ולפענ״ד נע״ג זה דגראה דקשר שדרכו של העולם לעשותו בקביעות לא אזלינן בתר מחשבת הקושר לבטל שם קשר ממנו ומה דמצייר הגמרא במנעל בקשר דרבנן ובסנדל בקטרא דקטרי אינהו היינו באותן האנשים שדרכן שאין עושין הקשר שלהן בקביעות רק לפי שעה וזה דמי לענין מיוחא לסנדל דעפקי מה מי תרי דמוכח שם דלא מקרי קשר והיינו אפילו אם עשהו חזק כעין קטרא דאושכפי כדמוכח שם בגמרא ע״ש ברש״י ומטעם דלאנשים כאלו אין דרך של הקשר הזה להתקיים משא״כ בענינו לענין אושכפי שדרך כל העולם שעושין קשר ע״ז בקביעות והוא ג״כ עשהו חזק כראוי לא אזלינן בתר דעתו שהוא אושב להתירו ביומו ויתבטל ע״ז שם קשר ממנו ומדרבנן לא מיבעיא לי דאסור בזה וכמו שהביא המ״א בשם הכל בו וכ״כ בספר ירמיה דקשר אפילו שאינו ש״ק שדרכו של האדם להמלך לפעמים שישאר כך אסור ובראה דבענין שלנו שדרך כל העולם לעשותו לקביעות לא אזלינן בתר דעתו ומדאוריתא אסור ואח״כ מצאתי שכן כתב בספר בית מאיר שבראה לו כן ברור וזה יתורץ קושית הפמ״ג למה אין עושין ציצית בשפת יתשוב שלמ״ש יתירו מיד עי״ש שנדחק בזה מאד ולדבריו שיטת וגם קושית הגרע״א שהקשה על סוגיית דעירובין ק״ג גבי ניתא במקדש דהוא לדבר מצוה יתשוב להתירו בתוש״ק ולדבריו דהוא איסור דאוריתא ניחא וכאשר תעיין

היטב בדברי רש״י בכמה מקומות בסוגיא זו דף קי״ב תמצא בדבריו אך לענין איסור ואפילו בחבל דגרדי איתא בגמרא דבזרו חז״ל שמא יבוא להתיר בחבל דעלמא וכ״ש בזה: *[ה]) וקשר וכו׳. עיין ברמב״ם פ״י מהלכות שבת שהעתיק כמה ציורים לדין זה והוא נוטע ממשנה דרש פרק ואלו קשרים דז״ל שם קושרת אשה מפתחי חלוקה אע״פ שיש לו ד׳ פתחים [כ״ל ויכולה לפושטה ולנוטשה בלחוק אף שם לא תתיר אח״כ אלא קשר אחד והו״א דאד קשר בטולי מבטלה ולא תתירנו. גמרא] וחוטי סנבה אע״פ שהיא רפויה [סנבה נקרא מה שהיא לוכשת מלמעלה על השער לכסות והרבותא היא דהו״א כיון שהוא רפוי משלף שלפא לה מלמעלה ולא תתיר הקשר ויהיה ממילא קשר של קיימא קמ״ל דאשה חסה על שערה שלא תנתק ותתרת

שער הציון

(א) עיין בה״ל: (ב) רש״י: (ג) פמ״ג:

הגהות ותיקונים: א) ציון כוכב זה לבה״ל אינו במקומו: ב) המנעל: ג) של קיימא: ד) להרמב״ם: ה) שייך לע״ב על וקשר שאינו של קיימא וכו׳.

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב שזה פטור אבל אסור, כל שאינו עשוי להתיר ביומו לדעת המחבר.

ג שם בגמרא ד ג׳ הרמב״ם שם ה שבת קנ״ז ו שם במשנה ושם בפי׳ רש״י ז רמב״ם פ״י וכתב ה״ה שהוא

של (מ) קיימא (כל בו והגה״מ פ״י) ויש מקילין[1] לומר דעד שבעה ימים (ב) לא מקרי של קיימא (טור ומרדכי) (וע״ל סימן שי״ד ס״י)[א] וקשר * שאינו ש״ק ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה: הגה וכן לענין התרתו * (ז) דינו כמו לענין קשירתו (טור) (ח) [2]כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר (ט) חבל בדלי * או שקשר רסן בהמה ה״ז פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימא. וכל קשר (י) שאינו של קיימא אם קשרו קשר אומן הרי זה אסור (יא) [3]ולצורך מצוה כגון (יא) שקושר למדוד אחד משעורי התורה (יב) מותר לקשור [4]קשר (יג) שאינו של קיימא: הגה [מ] וי״מ (יד) דיש ליזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה דאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אומן דאפילו בשאינו של קיימא אסור לקשרו וה״ה להתירו וכן נוהגין (הגהות אלפסי פרק אלו קשרים) ומ״מ נראה דבמקום צערא אין לחוש ומותר להתירו דאינו אלא איסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו והא דבעינן ב׳ קשרים זה על זה היינו כשקושר ב׳ דברים ביחד אבל אם עשה קשר * בראש אחד של חוט או חבל בדלי * (טו) דינו כשני קשרים (סמ״ג): **ב** (ד) (טז) [5]נשמטו לו

שערי תשובה

[מ] וי״מ דיש ליזהר כו׳. וכתב בר״י בגלוותיו פשט המנהג לקשור שני קשרים בתגורתו אשר בתמניו שאינו של קיימא והוא של הדיוט ולית דחש לה אלא מישותא דמישותא דבטילן במישותייהו ע״ש:

באר היטב

(מ) קיימא. ופטור אבל אסור ואינו חייב אא״כ עשוי להתקיים לעולם או זמן ארוך עב״י ובט״ז: (ב) לא מקרי. ומותר לכתחלה ועי׳ ט״ז שאין דעתו כן: (ג) ולצורך מצוה. אפי׳ הוא מעשה אומן שרי אם א״א בענין אחר מ״א: (ד) נשמטו. אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא וה״ה בסרבל או במכנסיים דלא מבטל ליה התם ועשוי להכנים ולהוציא תדיר לא הוי מתקן מנא ב״י ס״ס זה ע״ש. וכתב המ״א וא״כ אסור להכניס משיחה לשם דמבטל ליה התם וט״ז

ביאור הלכה

ומתרת אומן] ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש ונעלות יין ושמן אע״פ שיש לו ב׳ אזנים [היינו האזנים שכופלין לתוכו וקושרין ובאמת מהן יכול להוציא היין והו״א דאד מיניהו בטולי מבטל ליה ולא יתירנו. שם] וקדירה של בשר אע״פ שיכולה להוציא הבשר ולא תמיר הקשר עכ״ל וכל אלו הדברים מזכירים שם במשנה להתירא לכתחלה ולהרמב״ם הטעם דכל אלו הדברים אינם נעשים קשר אומן רק קשר הדיוט וגם עשוי להתירו הא אם עושה אלו הדברים בקשר אומן [היינו בקשר אמיץ שלא יהיה ניתר מעצמו בשום אופן] אף שדרכן להתיר בכל יום ג״כ היה איסור[ב] לכתחלה ולרא״ש וש״פ אין מילוק בזה דקשר כזה אין עליו שם קשר כלל: * שאינו של קיימא ואינו מ״א וכו׳. כ״ז הוא לשון הרמב״ם והיינו אפילו אם הוא עשוי לאיזה זמן ולשיטת הרא״ש דוקא כשאינו של קיימא כלל וכנ״ל בהג״ה: * דינו כמו וכו׳. עיין בב״י שכתב הנה הרא״ש כתב דיראה לו שאינו מחויב במתיר כ״א במתיר ע״מ לקשור קשר של קיימא דומיא דלגזון אלא שהיה במשכן וכתב הב״י ע״ז דמדרבנן אף להרא״ש אסור בכל גווני. ודע דהרבה פליגי על הרא״ש בזה רש״י בפ׳ כלל גדול דף ע״ד ע״ב בד״ה שרי אד וכמו שהאילו התוספות בשמו בדף ע״ג ד״ה הקושר וכן הרמב״ם בה״ש הלכה ח׳ המפריד את הפמיל וכו׳ ע״ש וכמו שכתב בספר מעשה רוקח וכן בספר תפארת שמואל על הרא״ש כתב דהרמב״ם והסמ״ג פליגי ע״ז ע״ש היטב דדבריו נכונים מאד ולפי דבריו שם יוכל הר״מ לפטור ג״כ כרש״י בזה ואחלה הוכחת התוספות הנ״ל שכתבו דלהר״ח בענין מתיר ע״מ לקשור וגם מהירושלמי אין שום ראיה. והנה בעיקר הדין נ״ע לי על דברי הרא״ש דאף דאם יימא דבענין זה דומיא דמשכן הלא גם בקורע לאיתא במשנה בהדיא דבענין ע״מ לתפור ומשום דבמשכן כן היה כדאיתא בגמרא ואפ״ה קי״ל דה״ה בקורע ע״מ לתקן וכמו שמוכח בסוף סימן ש״מ ע״ש וע״כ הטעם משום דיון שיש תיקון ע״י קריעתו בקורע ע״מ לתפור דמי מ״ה ה״נ בשיש תיקון ע״י התרתו הקשר כמתיר ע״מ לקשור דמי. וגם לפי דברי מאי מקשה בדף קי״ב הכריחות אהדדי בהיתר לרועות מנעל ליתא הא דמתי מייב במתיר ע״מ לקשור והא דמתי אסור במתיר שלא ע״מ לקשור אלא ודאי דמלאכת מתיר הוא ענין בפני עצמו וחייב אפילו שלא ע״מ לקשור: * או שקשר רסן בהמה. ומה דאיתא לעיל דקשר הגמלים חייב מיירי שבעל הגמל עשה הקשר להוא מעשה אומן וכאן בחדש דענינא שהוא מעשה הדיוט: * בראש אחד של חוט. וה״ה של חבל סמ״ג שם ועי״ש בבאורו מהרא״ש דבראש אחד [ובמרדכי פרק ואלו קשרים איתא בהדיא הכי] ומה דאיתא בגמרא והוא שקשרן ואינו מושב המשנה רק מלאכת חופר מפרש מהרא״ש דמיירי בשקשר שני ראשי החוט יחד: * דינו כשני קשרים. עיין בב״ג מש״כ דזהו מעשה אומן ואף דבסמ״ג שם לא איירי כלל מענין מעשה אומן כי הוא לא העתיק במלאכת קושר שיטת הרמב״ם דמעשה אומן מ״מ

משנה ברורה

מקרי [סמ״ג]: (ז) דינו כמו וכו׳. ר״ל דאם הוא קשר שחייבין על קשורו חייבין על התירו וכל שהוא פטור אבל אסור אם מותר לכתחלה גם בהתירו כן הוא [רמב״ם] וכל קשר שמותר להתירו אם אינו יכול להתירו מותר לנתקו אם הוא לצורך ואין לעשות כן בפני ע״ה שלא יבא להקל יותר[2] [אחרונים בשם הגרא״ם]: (ח) כיצד נפסקה וכו׳. אלעזר אמר בשל קיימא ואינו מעשה אומן דפטור אבל אסור: (ט) חבל בדלי. המלוי שם (ד) ע״פ הנאר לשאוב בו מים: (י) שאינו של קיימא. היינו אפילו בשעשאו להתיר באותו יום עצמו אסור לדעה זו כיון שעשהו מעשה אומן: (יא) שקושר למדוד. היינו שקושר שני חבלים ביחד כדי שיוכל למדוד בהם שיעור מקוה: (יב) מותר לקשור וכו׳. היינו (ה) אפילו הוא מעשה אומן דאל״ה אפילו בלא מצוה שרי ומיירי בשא״א בענין אחר דאל״ה יעשהו מעשה הדיוט או עניבה לבד וימדוד בו ולא יצטרך להתיר איסור דרבנן: (יג) שאינו של קיימא. היינו (ו) אפילו הוא עשוי לזמן. כתב בספר בית מתיר שמה שהעתיק השו״ע דמותר במקום מצוה הוא רק לדעת הרמב״ם והטור אבל לרש״י והתוספות וברטנורה שם מצדד דקשר[א] האסור אסור אפילו במקום מצוה ע״ש: (יד) דיש ליזהר וכו׳. פי׳ כיון (ז) דלרי״ף ורמב״ם אסור לכתחלה באומן אפילו כשמתיר בו ביום ואין אנו בקיאין מהו קשר של אומן (ח) ומסתברא דכל קשר שקושרין אותו הדק היטב הוי של אומן לכך אנו מזהירים בכל קשר שהוא של שני קשרים דשני קשרים הוי קשר אמיץ ומש״כ שום קשר ר״ל אפילו אומן קשרים המבוארין לקמן בסימן זה דמותר לקשור ולהתיר היינו דוקא בקשר אחד: (טו) דינו כשני קשרים. דאז מתהדק שפיר ומקרי קשר של אומן: **ב** (טז) נשמטו וכו׳. אבל במנעל חדש (ט) אסור

שער הציון

(ד) רש״י: (ה) מ״א: (ו) כי להרמב״ם בודאי אין חילוק בין ליום אחד או לזמן וכנ״ל ולהטור שם״ל בעלמא כהרא״ש דלזמן יש איסור דרבנן ס״ל להטור דזה התירו משום דהוא מלאכת דמצוה: (ז) מ״א והגר״א כי להרא״ש מותר אפילו בקשר אומן אם אינו עשוי להתקיים: (ח) מ״א בשם ש״ג: (ט) מ״א וש״א:

הגהות ותיקונים: א) חסר כאן כוכב ציון לבה״ל (הבה״ל נמצא בעמוד הקודם): ב) אסור:

הערות והערות: 1) עיין לקמן ס״ד בה״ל ד״ה שאינם, לענין להקל במקום הצורך: 2) עיין לקמן סקס״ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ פסק כהמחבר דקשר שאינו נקרא של קיימא מה״ת אלא מד״ס מותר לקשרו לצורך מצוה.

מהתוספתא ח שבת מ"מ ם סס קי"ג במשנה

רצועות מנעל וסנדל או (ה) שנשמט (יז) רוב הרגל מותר להחזיר (יח) הרצועות למקומן ובלבד (יט) שלא (ו) יקשור: הגה * ודוקא שיוכל להחזירו (כ) בלא (ז) טורח אבל אם צריך טורח לזה אסור דמיישינן שמא יקשור (תוס' והרא"ש פ' במה טומנין): ג [n]מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס (כא) שאינו קשר של קיימא אבל אין (מ) פותחין אותו מחדש (כב) דמתקן מנא הוא: הגה אפילו כבר נפתח רק שחזר (ט) האומן (כג) וקשרו או תפרו בימד כדרך שהאומנים (כד) עושין (ר' ירוחם מי"ד) ולכן אסור (כה) לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאומנים עושין אע"ג דהתפירה אינה של קיימא דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה ש"ק (הגמ"ר פ' במה טומנין) וש מתירין בתפירה שאינה ש"ק ואין להתיר בפני ע"ה (נ"י): ד [o]קושרין (י) (כו) דלי (כז) במשיחה או באבנט וכיוצא

באר היטב

ספי' זה כ' לפי הגרמה אפי' דעתו לבטלו אם אין איסור כיון שאין אם שום קשר לא באבנט ולא במכנסיים ע"י זה ע"ש: (ה) שנשמט. כ' הט"ז לא ידעתי פירושו ע"ש: (ו) יקשור. פי' שלא יעשה קשר גרשתו שלא ישמט דהוי קשר של קיימא כמ"ש סס"ל: (ז) טורח. הט"ז ומ"ל כתבו דט"ס הוא בהגה זו ע"ש וכ' המ"ל וא"כ גרצועות שלנו במנעלים ומכנסיים דרגילין לקשור גרשתן אפילו בעתיקין אסור להכניסן עמ"ש ספי' זה: (מ) פותחין. והפותח חייב חטאת משום מכה בפטיש אבל משום קורע אינו חייב אא"כ עושה ע"מ לתפור ב"י ועיין כ"מ: (ט) האומן. ואינו יכול להתירו אא"כ מתך החוטים אסור רי"ו וכתב הש"ש פ"ד דבילה סי' ט' אבן הכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתירו שרי לכ"ע לנתקן שהרי אינה עשויה אלא להתירו בכל זמן שרוצה ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעה עכ"ל וכ"כ הב"ח וכ' המ"ל ומ"מ נ"ל דאם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא משבת לשבת אסור עמ"ל: (י) דלי.

משנה ברורה

ליתן הרצועות בשבת אפילו אם הנקב רחב דמתקן מנא וה"ה בסרבל או במכנסים חדשים אסור להכניס שם רצועות או משיחה דמבטל ליה התם ומקרי מתקן מנא אבל אבנט שרי להכניסו אפילו במכנסים חדשים דלא מבטל ליה התם[a] והוא עשוי להכניס ולהוציא תדיר: (יז) רוב הרגל. שמנעלים שלהם היו עשויים פרקים ומחוברים ע"י הרצועות וכשנשמט חלק המנעל שעל רוב הרגל ממקומו מחזירו ומהדקו מחדש ע"י הרצועות [כן משמע מא"ר] וש מפרשים שנשמט מנעלו מרוב רגלו ע"י שאין מהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר [פמ"ג]: (יח) הרצועות למקומן. ודוקא אותן הרצועות אבל רצועה חדשה שלא היתה שם[b] מתחלה אסור דמקרי מתקן מנא [מ"ר]: (יט) שלא יקשור. פי' שלא יעשה קשר גרשתו שלא ישמט דהוי קשר של קיימא כמ"ש סוף ס"ל: (כ) בלא טורח. דהיינו שהנקב רחב [c](י) והאחרונים השיגו ע"ז דאפילו הנקב רחב אסור במקום שרגילים לקשור דמיישינן שמא יקשור ובמקום שהנקב צר אפילו במקום שאין רגילין לקשור אסור לצרוך טורח (יא) וא"כ הרצועות שלנו במנעלים ובמכנסים דרגילין לקשור גרשתן אפילו אם הנקב רחב אסור להחזירן ועיין בבה"ל: ג (כא) שאינו קשר של קיימא. שאינו עשוי להתקיים (יב) רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו (יג)[a] וש מתירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה: (כב) דמתקן מנא הוא. ואיב (יד) משום מכה בפטיש דהוא גמר מלאכה: (כג) וקשרו. בטוב עד שאינו יכול להתירו אא"כ יתתך החוטים או יתקן ולכן משיב עצה כפמיתה מחדש ואסור משום תיקון מנא ובספר יש"ש כתב דכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר שרי לכו"ע לנתקן שהרי אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שירצה ולא מקרי קשר ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעה א"כ ל"ל דס"ל להש"ש דדוקא כשחזר האומן וקשרו אסור לנתק אבל שאר קשירות שרי כ"כ מ"א [והטעם אפשר דכשקשרו האומן בשעת מלאכה יש בזה משום מכה בפטיש כשחותכו ומנקבו אא"כ דהוא גמר מלאכה אבל שאר קשירות שנקשרו אחר שכבר נגמר הבגד אין שייך בזה משום מכה בפטיש כשמנתקו אא"כ] ואם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא משבת לשבת (טו) אסור לנתק כמו דאסור להתיר ומ"מ אם דרכו לעשות עניבה וכלא כוונה נקשר דינו ככקשר שעשוי להתיר בכל יום [מ"א]: (כד) עושין. שתופרין אותו עד שנגמרה מלאכתו: (כה) לנתק או לחתוך. והטעם גרמה משום דהוא משיב כקורע ע"מ לתקן.[b] כל קשר שהוא עשוי לזמן ולא לתמידות ואפילו אם הוא קשר אמיץ יש להקל ע"י א"ר לקשור ולהתיר אם הוא לצורך הרבה דהוי שבות דשבות [אחרונים]: ד (כו) דלי וכו'. סעיף זה מיירי כשקושר דלי לבאר שיהיה נשאוב בו מים וה"ה כשנפסק חבל שעל הדלי גופא דבמשיחה ואבנט מותר ובחבל אסור אם לא (טז) בעניבה וכדלקמיה ואפילו אם יתשוב לקשרו שם רק לפי שעה (יז) ג"כ אסור: (כז) במשיחה או באבנט. דהוא משיב ואינו מבטלו שם והוי קשר שאינו של קיימא אבל בחבל אפילו חבל דגרדי דהוא משיב ג"כ אסור דגזרינן אטו חבל דעלמא דאינו משיב ודרכו לבטלו שם והוי של קיימא

שער הציון

(י) מ"א ועוד הרבה אחרונים ומה שכתב הט"ז בסוף הסימן להיפוך כבר תמהו והשיגו עליו: (יא) מ"א וט"ז וש"א: (יב) לבוש: (יג) ט"ז: (יד) רש"י ועיין בסוף סימן ש"מ בבה"ל ד"ה ולא מה שכתבנו שם בסוף הענין אודות זה: (טו) גמרא: (יז) עיין בבה"ל בתחלת הסימן שהאריכו דקשר שדרכו להיות קיים אין מועיל מחשבתו להתיר ועיין במ"א בסוף הסימן בשם הכלבו:

הגהות ותיקונים: א) נראה שכאן מקום ציון אות (י) לשעה"צ: ב) אות (י) הזה מקומו למעלה בסקט"ז:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: שרוב פעמים מתירין אותו ביומו מיד אחר הכביסה. (משמע לכאורה דמותר אף אם לא עשוי להתיר באותו היום). ב) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: ואף שהקורעו אינו חייב אא"כ עושה ע"מ לתפור, מ"מ מדברי סופרים אסור בכל עניין. ולדעת המשנ"ב יש איסור דאוריתא (עיין בבה"ל ד"ה דינו סעיף א'). ג) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב שבמנעל חדש אסור ליתן הרצועה בשבת, ועיין בקצוה"ש סימן קמ"ו בבדי השלחן סק"ג שכותב שמהרב משמע שרצועה חדשה במנעל ישן מותר.

בו * אבל לא (יח) [ב]חבל וה"מ בדליים הקבועים בבור [ג]אבל דליים שלנו * (כח) שאינם קבועים בבור אינו קשור של (יב) קיימא: ה * [ל]עניבה מותר דלאו קשר הוא: הגה ואפילו אם עשה (יג) קשר אחד למטה (כט) נוהגין בו היתר (מגור): ו [מ]קושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא [נ]אפילו (ל) בב' (יד) ראשי הפתח ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור: ז [ס]מטלטלין חבל (לא) של גרדי (פירוש אורג) לקשרו באבוס ובפרה (לב) ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח ראש השני קיים אבל (לג) חבל דעלמא לא וה"מ לקשרו באבוס ופרה [ע]אבל אם היה קשור באבוס ורוצה לקשרו בפרה או אם היה קשור בפרה ורוצה לקשרו באבוס (לד) מותר בכל חבל:

באר היטב

ומיירי שאינו מעשה אומן מ"מ: (יח) בחבל. דמבטל ליה תתם והוי של קיימא ואפי' חבל גרדי גזרינן אטו חבל דעלמא [ובכ' אליה רבה מתיר בחבל גרדי ולא גזרינן וכ"פ סה"ת]: (יב) קיימא. שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה עמ"מ: (יג) קשר. וכתבו האחרונים הא דנוהגין היתר בקשר אחד למטה היינו דוקא כשעשוי להתיר בו ביום דאינו מעשה אומן אבל אם היא לקיימא או באין עשוי להתיר ביומו כגון בלולב וכיולא בו אסור לעשות קשר למטה אלא עניבה ורשאי לעשות ב' עניבות זה ע"ג זה ולא קשר כלל וכן יש לנהוג: (יד) ראשי. וה"ה ב' חבלים זו למעלה מזו ולא

ביאור הלכה

שיטת התוספות והרא"ש לדינא: * אבל לא בחבל. נקט חבל סתם להורות דאפילו חבל דגרדי אסור וכדבנן דר' יהודה בגמרא קי"ג שכן פסק הרמב"ם ע"ש במ"מ וכן משמע דעת המ"מ גופא וכן פסק הרי"ו והרע"ב ורלא"י בספר מ"ר שכתב דבסה"ת שוסק כר"י ולא מצאתי שם מזה מאומה וגם ממרדכי אין ראיה מוכרחת לזה: * שאינם קבועים. עיין מ"א שהעתיק בשם התוס' שאינו עשוי לעמוד שם זמן מרובה והנה משמע לפ"ז דלדעת הכלבו שהובא לעיל בס"א בהג"ה דיותר מיום אחד מקרי של קיימא קלת ואסור לכתחלה גם זה אסור ומ"מ למעשה אין להתיר בזה דלשון זה הועתק גם בהרבה ראשונים והם הרשב"א והר"ן והריטב"א והרב המגיד וטולם הסכימו בזה ומזה סעד גדול להקל במקום הצורך[א] דאפילו יותר מיום אחד לא מקרי של קיימא כלל עדיין: * עניבה מותר וכו'. ר"ל אפילו מהדקו יפה ודעתו שיתקיים כן תמיד עיין בריש פרק ואלו קשרים בגמרא. ואגב אגפא עוד דין אחד שראיתי בתרמ"ס והעתקתי במ"ב[ב] לענין עשיית קשר ממאכל בהמה וז"ל הרמב"ם שם כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לא הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר עכ"ל ויש להקשות דלכאורה סותר את עצמו דלקמיה בהלכה ו"ו כתב דמותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה ומקור הדין כתב הרה"מ דהוא נובע משבת קנ"ז דאיתא שם ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת והלא שם איתא דקשרו את המקידה בגמי וע"ש ברש"י דהכוונה בגמי לא וא"כ לדברי הרמב"ם הנ"ל אין שם קשר ע"ז כלל וכנ"ל וא"כ מאי ראיה מייתי שמותר לעשות קשר שאינו של קיימא מדאורייתא [היינו להרמב"ם אפילו הוא מעשה אומן] לדבר מצוה וע"כ נ"ל דס"ל להרמב"ם דלא כרש"י אלא דהמעשה היה בגמי יבש שאינו ראוי שוב למאכל בהמה וס"ל דבגמי יבש יש בו משום קשר עכ"פ מדרבנן היכא דעושה מעשה אומן ואפשר עוד דאית ביה ג"כ איסור דאורייתא היכא דעושה ג"כ קשר של קיימא ולרש"י שכתב דהמעשה היה בגמי לח דחזי למאכל בהמה אפשר דס"ל באמת דלא היה שם קשר כלל ע"פ דין ואפילו קשר דרבנן וכמו שפירש"י דלא מבטל ליה ומה שאמר אח"כ מדבריהם למדנו שקושרין בשבת היינו גוף הדין דקשר שאינו של קיימא כלל מותר לכתחלה ולא מיירי בקשר שהוא של קיימא קלת דאסור בעלמא מדרבנן ולהתירו כאן משום צורך מצוה וכן לידד בספר בית מאיר לדעת רש"י וכמו שכתבתי בשמו במשנה ברורה[ג]. והנה לפי מה שביארנו ומילנו דברי הרמב"ם יקשה מאד דברי הא"א דמתחיל בס"א בדברי הרמב"ם ומסיים דבריו לשיטת רש"י ועיין בסימן שכ"ד ס"ד בהג"ה דמוכח דגם בחולי בהמה יש קושר ומתיר וכן משמע מלשון רש"י שבת קנ"ז ע"ב ד"ה בגמי וכן משמע דעת הרמ"ך המובא בכ"מ בפרק עשירי מהלכות שבת ע"ש:

שער הציון

המבטל

(יח) מט"ז ומ"א ושארי אחרונים: (יט) מ"א ושארי אחרונים: (כ) תוספות: (כא) ב"י בשם הכלבו וכ"כ בספר ירמיס להרא"ם ודברי הכלבו נובע משם: (כב) כן איתא בספר ירמיס בהלכות והפמ"ג לא עיין שם לכן נסתפק בזה בא"א[ד] ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) סקל"ד: ב) סקי"ג: ג) סק"כ:

הערות והערות: 1) עיין סימן שכ"ד סקי"ב משכ"כ בזה: 2) עיין סימן שי"ד סקל"ב ובה"ל ס"ח ד"ה חותלות, משכ"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' משמע שלצורך הרבה יש להקל לעשות על ידי נכרי.

י כלישנא בתרא דתוס' וכ"כ רמב"ם בפ"י כ ה"ה שם בשם הרשב"א בשם התוספות ל שם בברייתא בתחכמים תוס' בעירובין ל"ז והרמב"ם בפ"י וש"פ מ שם קי"ל בתשנה נ שם בגמרא קי"ב

ם מיתרא דר"י שם קי"ג וכפי' הרמב"ם שם בפרק י ע שם בגמרא

הלכות שבת סימן שיח

שיח דין המבשל בשבת. ובו י״ט סעיפים:

א * (א) *המבשל (ב) בשבת (לו שעשה * (ג) אחת משאר מלאכות) (טור) (ה) במזיד אסור לו (ד) לעולם ולאחרים (ה) מותר (ג) למוצאי שבת מיד (ג) [ה] (ו) ובשוגג אסור בו ביום

א מולין ט״ו וכתובות ל״ד ונב״ק ע״ל וכר״י הר״ף והגאונים ורמב״ם

באר היטב

שערי תשובה

[ה] ובשוגג.עיין בה״ט ומ״ש וה״ה בשוכח הוא מתשובת מהר״ם מינץ סימן

החבל בפחילתו בלא קשירה שנמלאת מלאכתו מתקיימת וכן המפריד הפחול חייב משום מתיר והוא שלא יתכוין לקלקל בלבד ושיעורו כשיעור הפותל ועב״י ועמ״ש סס׳ ש״ג:

(ה) במזיד. ומשמע ברשב״א סי׳ קע״ה שהקדרה אסורה ג״כ. ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדרה כ״כ הרשב״א שם ועי׳ בתשו׳ שבות יעקב מ״ב סי׳ כ״א וגדולה מזו כ׳ שאפי׳ היתה קדרה חדשה שלוו לו הרופאים שיעשו התבשיל בכלי חדש אפ״ה מותרת הקדרה ועיין רש״י בפ״ק דחולין שכ׳ לדעת ר״מ בשוגג יאכל בו ביום אפילו הוא עצמו ובמזיד אסור אפילו לאחרים בו ביום ולמו״ש מותר אפילו לו ע״ש ובפ״ק אלו נערות פי׳ להפך בדעת ר״מ בשוגג יאכל אפילו בו ביום במזיד לא יאכל לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים הרי שכ׳ דלר״מ במזיד לא יאכל הוא לעולם וזהו הפך ממה שפי׳ בפ״ק דחולין וע״ע. ועי׳ בפירוש המשנה להרמב״ם פ״ב דתרומות ודוק: (ג) למו״ש מיד. דדוקא באיסו יהודי שעושה בעינן בכדי שיעשה דחייסינן שמא יאמר לו לעשות אבל ישראל לא יסמע לו תוס׳ חולין דף ע״ו. ואם היה מו״ש יו״ט אסור דאין שבת מכין ליו״ט לקוטי מהרי״ו סי׳ ב׳. ואם נתערב אותו דבר באחרים עמ״א: (ג) ובשוגג.

משנה ברורה

א (א) המבשל וכו׳. אחד המבשל את המאכל או את הסממנין או הממתק את המים [ר״ל אף דמים ראוי לשתיה בלא בישול וה״ה חלב מ״מ חייב כיון דמשתבח ע״י הבישול] ואחד האופה את הפת הכל ענין אחד הוא [דאפיה הוא מענין בישול אלא שאפיה הוא בפת ובישול הוא בשאר דברים]. המתיך אחד ממיני מתכות כל שהוא או המתמתם את המתכות עד שתעשה גחלת (א) ה״ז מולדת מבשל [שהרי בחימומו הוא מרככו שיהא ראוי לתקנו ולעשות ממנו כלי והרי הוא מרפה דבר הקשה] וכן הממסס את הדונג [שעוה] או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהן ה״ז מולדת מבשל וחייב וכן המבשל כלי חרסה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל [דקודם שמתחזק הכלי ונלרף בהכבשן ונעשה חרס כראוי (ב) מתבשל בה טיט של הכלי] וכן (ג) הנותן חתיכת עץ בתנור כדי שיתייבש וידוע שמתחלה הוא מתרפה ויוצא ממנו הלחלוחית חייב משום מבשל כללו של דבר בין שרפה גוף קשה באש (ד) או שהקשה גוף רך ה״ז חייב משום מבשל [רמב״ם בפ״ט] וע״כ יש ליזהר מאד שלא להניח עצים לחים על התנור ליבשן אחר שקיעת החמה דהוא משש דאורייתא. היה בשר ע״ג גחלים אם נגלה עליה גמורה כשיעור גרוגרת חייב ואפילו הגרוגרת אינה במקום אחד אלא מתלקט משנים ושלשה מקומות ג״כ חייב ואפילו אם לא היה עליה גמורה רק כמאב״ד ג״כ חייב אלא דבזה שאינו עליה גמורה צריך שיהיה הבשר עלוי משני הצדדים של הבשר דוקא וא״ל פטור [כן כתב (ה) הרמב״ם שם בהלכה ה׳] וכ״ז הוא לענין חטאת (ו) אבל איסורא יש בכל גווני וכן מה שכתב הרמב״ם מתחלה לענין עליה השיעור גרוגרת הוא ג״כ רק לענין חיוב חטאת אבל איסור דאורייתא יש בכל גווני כדקי״ל אלי שיעור אסור מן התורה [שבת ע״ד גמ׳ וכש״י שם]:(ב) בשבת. וכל שיש שפק פלוגתא בזה אי הוי בכלל מבשל או לאו אז בשאר מלאכות בה״ג אין לאסור בדיעבד דכל האיסור הזה הוא רק מדרבנן שקנסוהו ופקיקא דרבנן לקולא [פמ״ג בשוה יו״ד וכענין זה כתב המג״א בסימן שכ״ג סקי״א ועיין בסקל״ב ועש״ק]: (ג) אחת משאר מלאכות. ואם היא מלאכה דרבנן עיין בביאור הגר״א שהאריך להוכיח דלכו״ע אם עשה אותה בשוגג אין לאסור בדיעבד ליהנות ממנה ועיין בבה״ל: (ד) לעולם. ליהנות מאותה מלאכה דקנסוהו רבנן ומ״מ (ז) מותר לו ליהנות מדמיה של המלאכה. כתב המג״א בשם הרשב״א דגם הקדירה שמבשל בה בשבת אסורה לו לבשל בה מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדרה: (ה) מותר למו״ש מיד. ואפילו למי שנתבשל בשבילו (ח) דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית ע״י א״י בשביל ישראל משום דקל בעיניו איסור דאמירה לעו״נ ויבוא לעשות כן פעם אחרת כדי שיהיה מוכן לו כמו״ש מיד אבל דבר שנעשה ע״י ישראל בידיים ודאי ליכא למיחש דעי״ז שאחר למו״ש מיד יבא פעם אחרת לומר לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה (ט) ועוד שהישראל לא ישמע לו דאין אדם חוטא ולא לו. (י) אם היה במו״ש יו״ט אפילו בישל בהיתר כגון שבישל בשבת לחולה[א] מ״מ אסור לבריא גם ביו״ט ראשון דאין שבת מכין ליו״ט. אם נתערב (יא) בשבת אותו דבר שנתבשל (יב) במזיד באחרים דעת המ״א דאינו מתבטל ואסור לו (יג) בשבת ליהנות מזה בכיון דלמו״ש יהיה מותר לאחרים מקרי דבר שיש לו מתירין דאינו בטל אפילו באלף ומה שכתב ביו״ד סוף סימן קי״ב[ב] היפוך זה ודחק המ״א ליישבו ועיין בחות דעת שס[ג]שמולק עליו וכ״ז להמבשל בעצמו אבל לענין אחרים לכו״ע מקרי דבר שיש לו מתירין: (ו) ובשוגג.

ביאור הלכה

* המבשל בשבת או שעשה וכו׳. ואם הוא מלאכה דרבנן עיין בפמ״ג שכתב דאם דינא אית להו ובשוגג צריך להמתין עד מו״ש ע״ש דראיתו משבת ל״ק ע״א דאמר שם מבשל הוא דקעביד מעשה אבל אי הוי אלא קעביד מעשה וכו׳ ולא אמר משום דהוא דרבנן ולפלא דשם לא הגמרא לומר דאפילו במזיד מותר בו ביום מטעם זה כדאיתא שם בהדיא ימזיד אין שום אחד מהפוסקים שיקל בו ביום אפילו באיסורא דרבנן ולכן הוצרך הגמרא לטעם זה ותפשטי ומלאתי בביאור הגר״א שכתב ומסיק להלכה דאפילו לדעת השו״ע שפסק כר׳ יהודה היינו בדאורייתא אבל במלאכה דרבנן הוא סובר דלא קנסו שוגג אבו מזיד והכיא לזה סוגיות מפורשות וכן פסק הרמב״ם דהמבטל כלים בשבת בשוגג יסתמם בהן במזיד אל יסתמם בהן עד מו״ש [אך זה צריך לעיין דכתב שם הגר״א דבמלאכה דרבנן ר״י סבר כר״מ ומשמע שם דבין לענין שוגג ובין לענין מזיד וכן משמע מהרמב״ם שפסק בבטול דבמזיד לא יסתמם בהן עד מו״ש ומשמע דבמו״ש מותר אפילו לו ואמאי הא לדברי הרמב״ם דפסק כר״י דבמלאכה דאורייתא במזיד אסור לעולם גם בדרבנן צריך להיות במזיד כן דהא ר״י סובר דלא קנסו שוגג אבו מזיד בדרבנן אבל במזיד גופא לא מלינו בגמרא שיחלוק ר״י בין דרבנן לדאורייתא ול״ע] שוב מצאתי שגם בח״א כתב דנ״ל דבשוגג באיסור דרבנן מותר אפילו לו בו ביום וכבר קדמו[ד] הגר״א בביאורו: * אחת משאר מלאכות.

שער הציון

(א) ובפי״ב כתב דהמתמם את הברזל כדי לצרפו במים ה״ז מולדת מבעיר ומיקן בלא״מ דתרתי איתנהו דמתחלה כשנעשה הברזל רך חייב משום מבשל ואח״ז כשנעשה גחלת בוערת חייב משום מבעיר שהרי נעשה דבר השורף: (ב) כן איתא בפיר״ח ע״ד ע״ב ע״ש: (ג) הוא פירש״י שם ובר״ח איתא דינו של רש״י ודינו של הרמב״ם בביאור המימרא האי מאן דשדא וכו׳ ע״ש ולדינא גם הרמב״ם מודה לפירוש רש״י: (ד) ר״ל כיון שהקשה מסתמא מתרפה תחלה וחייב על הריפוי כן מוכח בגמרא ופיר״ח שם: (ה) עיין בא״מ מה שהביא בשם הרשב״ד בענין זה והא״ר השיגו דגם הרשב״ד מודה בכ״ז. אך על עיקר הדין שהוכיח בגמרא דעל כמאב״ד בענין מבשי הצדדין דוקא יש לעיין במה דהוכיח בפ״ט[ב] ובמ״א שם בסקל״ב דעירוי מבשל כדי קליפה ומבואר שם בחזה אחרונים דהוא כמאב״ד והלא הוא רק בלב אחד דלא עדיף מעל גבי גחלים ואפשר משום דמ״מ איסורא דרבנן יש אבל הוא דבר חדש ול״ע בכ״ז: (ו) שבת דף ג׳: (ז) ב״ק ע״א דמעשה שבת מותר בהנאה: (ח) ע״ז: (ט) מ״ח: (י) מ״א ובפמ״ג ע״ש: (יא) אבל אם נתערב במו״ש[ג]מתבטל לכו״ע מטעם הכתוב ביו״ד שם: (יב) אבל בשוגג לכו״ע הוי דבר שיש לו מתירין במו״ש ואינו בטל: (יג) אבל במו״ש מותר ליהנות לכו״ע

ה

הגהות ותיקונים: א) ק״ב בהג״ה: ב) בס״י:

א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ מביא גם ויש אומרים שאין הכנה שייך בזה וכו׳, ויש לחוש לסברא הראשונה. ב) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב אבל אם נתערב בשבת כיוון שבו ביום חל עליו שם דבר שיש לו מתירין לגבי אחרים שאין בטל להם ברוב חל עליו שם דבר שיש לו מתירים גם לגבר המבשל ונאסר לו התערובות הזה לעולם. ג) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב ששיעור הביטול הוא ברוב וביו״ד סימן ק״ט מבואר דרק כשנתערב מי במינו וגם הוא יבש ביבש סגי ברוב וצ״ע מדין משקין שזבו בסימן ש״ב וברב שם סעיף ד׳ ששיעורו בס׳. ד) ובשו״ע הרב סעיף א׳ משמ כהגר״א. ה) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב שנאסר התערובות לעולם.

(ז) גם לאחרים ולערב מותר גם לו מיד (ומס אמר לא״י לעשות לו מלאכה בשבת ע״ל סימן ש״ז סעיף כ׳): **ב** [2]השוחט בשבת לחולה בין שחלה מאתמול בין (ח) שחלה היום (ט) מותר הבריא לאכול ממנו (ד) (י) חי (בשבת) אבל המבשל (או עשה שאר מלאכה) לחולה (יא) אסור (בשבת) לבריא או לחולה (יב) שאין בו סכנה דחיישינן (יג) שמא ירבה בשבילו: הגה ואפי׳ מישל ע״י אינו יהודי (יד) אסור (ה) [ב] בשבת (תוספות פ״ק דגיטין ור״ן פ׳ אין מעמידין) ומס קלן פירות מן המחובר לחולה בשבת אפי׳ היה חולה (טו) מבע״י אסור לבריא בשבת משום (טז) שגדל (ו) והולך בשבת ויש בו משום מוקצה (ב״י בשם מ״ח): **ג** [3]כשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל (יז) בתולדת האור כגון ליתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה (יח) * ואפילו בתולדת חמה כגון בסודר שהוחם בחמה אסור גזירה אטו תולדת האור וכן אסור (ז) [ג] * (יט) להטמינה (כ) בחול או באבק דרכים שהוחמו

שערי תשובה

כ״מ ועיין בשער אפריס סימן כ״ח ובשטת יעקב מ״ב סימן קמ״ח ולעיל סימן ק״ח ועיין בבר״י: [ב] בשבת. עיין בה״ט ועיין בסימן קי״ג בט״ז ובבה״כ שם ובעניין הכליס רגלין להורות הכשר לכ״מ ע״י הגעלה ג״פ כמבואר ביו״ד שם: [ג] להטמינה. עיין בה״ט ועיין בט״ז מ״ת כ״ג דמליח כרוחה דלגי הוא מד״ת לענין שמבליע כמו כלי אבל ליחשב כמו כלי לענין איסור בישול בשבת או לאסור הפסח שמלחו משום כלי מחמת ד״א לא ע״ש:

באר היטב

אם עשה ע״פ הוראת חכם מקרי שוגג. והה״ה בשוכח בגה״ג רד״ך: (ד) חי. וכלא מליחה טוב. וע׳ ביו״ד סי׳ ס״ז ס״ג דהדחה מיהו בעי ועסי׳ שכ״ה סי״א: (ה) בשבת. אבל במו״ש מותר מיד ש״ך וטעמו דכיון דהאינו יהודי בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשו מ״א. ועיין ביו״ד סימן קי״ג ס״ק י׳ כתבתי בשם אחרונים דאסור אפילו לחולה עצמו במו״ש ע״ש: (ו) והולך. ומיירי בפרי שלא נגמר בישולו [ב״י] אבל בנגמר בישולו לא אמרינן שגדל והולך מ״א עיין שם: (ז) להטמינה. אפילו מבע״י עיין סי׳ רנ״ז ס״ג וכתב רש״ל בתשובה סי׳ ס״א דמותר לגלות על גג רותח מחמה דלא מיחלף בתולדת האור ע״ש וכתב המ״א דדבריו אינם מוכרחים וגם בספר טל אורות חולק עליו ובירושלמי איתא בהדיא דאסור. כתב הרמב״ם המבשל בחמי טבריא פטור דהוי כתולדת חמה. וכתב הר״ן דאסור להעמיד מאכל ע״ג

שערי תשובה

שגג (יד) בדין (טו) או שכח כ״ז בכלל שוגג הוא: (ז) גם לאחרים. הגה בגמרא פליגי בענין שוגג ומזיד ר״מ ור׳ יהודה ודעת השו״ע הוא דעת ר׳ יהודה שכן הסכימו הרי״ף והרמב״ם והגאונים והגר״א הסכים בגאורו לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו כר׳ מאיר דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מו״ש ובשוגג מותר גם לו מיד. [8]ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשל בשוגג: **ב** (ח) שחלה היום. ולא אמרינן דהבהמה היא מוקצה מחמת איסור דאיתקצאי בבה״ש מחמת איסור שחיטה שבאותו פעם לא היה חולה עדיין שיהיה דעתו עליה לשחטה דהא אנן קיי״ל כר׳ שמעון דליש לו מוקצה אלא היכי דדחיה בידים כגון בר שהדליקו עליו באותו שבת דדחיה בידים שלא להשתמש בו באותה שבת כיון שהדליק בו אבל גבי בהמה לא דחיה בידים ועיין עוד בב״י: (ט) מותר הבריא וכו׳. הטעם כיון דעיקר השחיטה לצורך החולה (טז) דאי אפשר לבזיה בשר אלא שחיטה ולא שייך בזה שמא ירבה בשבילו: (י) חי בשבת. (יז) וכלא מליחה דאסור למלות בשבת והדחה בעי משום דס בענין משא״כ דס הבלוע בו ליכא איסור כ״ז שלא פירש: (יא) אסור בשבת. אבל במו״ש (יח) מותר מיד ולא בעינן לזה בכדי שיעשה. וטעימה אם התבשיל יפה בשביל החולה מותר גם בשבת: (יב) שאין בו סכנה. דגם הוא (יט) כבריא לענין זה שאסור מן התורה לבשל עבורו ע״י ישראל וחיישינן שאם נתירו לאכול מזה שמא ירבו בשבילו. ליתן בשר לתוך הקדרה וזהו איסור דאורייתא כשמרבה בשבילו אפילו הוא מרבה בפעם אחת קודם שיתן הקדירה על האש וי״א דהוי דרבנן כיון שהוא בפעם אחת עיין ב״י [מ״א ועיין בספרי אהבת חסד[1]] בפ״ז שמיררנו ראיה מהגמרא דהעיקר כדעה הראשונה]: (יד) אסור בשבת. לבריא ליהנות ממנו (כ) אבל במו״ש מותר מיד וטעמו דכיון דהא״י בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשו וגם[2]בלא גזרו בזה משום[2] בישולי א״י [הגר״א]: (טו) מבעוד יום. ר״ל והיה בדעתו מבע״י לקנות הפרי בשבת אפ״ה אסור מפני שאין הכנה מועלת כלל במחובר כיולא בזה שהוא גדל והולך בשבת (כא) אבל פרי שנגמר בשולו ושוב אין גדל והולך מועלת בו הכנה אע״פ שהוא מחובר אבל חולה שנחלה היום אסור בכל גווני ליהנות לבריא משום מוקצה דמחובר: (טז) שגדל והולך. עיין במ״א שמקשה לדיבטל הגידולים בעיקר שהוא הרוב של היתר ויהא מותר לבריא כשנחלה מבע״י ובביאור [3]הגר״א מלדד ג״כ כן להלכה: ג (יז) בתולדת האור. והמבשל בו מייב לפיכך המניח פירות או מים על התנור או נתון [הקאלכלין°] לאחר שהוסק התנור ונתבשלו שם (כב) חייב ומדרבנן אסור להניח אפילו קודם שהוסק וכדלקמיה. וכל דיני בישול המזכרים בסימן זה (כג) שייכים גם בדבר שנתבשל ע״י תולדת האור: (יח) ואפילו בתולדת חמה. ואפילו בדיעבד אסור ואפשר דלאחר שבת מותר אף למבשל עצמו [מידושי רע״א][3]: (יט) להטמינה וכו׳. ואפילו מבע״י דמוא הוא דבר המוסיף הבל כמבואר לעיל בסימן רנ״ז ס״ג ואסור להטמין בו אפילו מבע״י כמבואר שם [הרא״ש] ובחידושי רע״א (כד) המא בשם הרשב״א דמותר להטמין בו מבע״י[4] דכל שהוחם בע״ש מן החמה מלטנן לגמרי בליל שבת: (כ) בחול. ואפילו אם לא יטמין אלא

ביאור הלכה

כתב בח״א כלל ט׳ דוקא בדבר שנעשה מעשה בגוף הדבר שנשתנה מכמות שהיה כמבשל וכיו״ב אבל[2] המולים מרשות לרשות שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה אם בשוגג מותר[1] אפילו לו ואפילו בו ביום ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד מו״ש מיד ומ״מ יש להחמיר בכל איסורי תורה כמו מבשל עכ״ל. ודע דלדעת השו״ע דפסק כר״י דבשוגג מותר ליהנות במו״ש זהו בכל מלאכות דמזכר הקנם שקנסו חז״ל שלא ליהנות בו ביום עד מו״ש אבל בנוטע בשבת וה״ה בזורע דבלה״ה אין יכול ליהנות לאחר שוגג שזה למזיד דבשביהם לריך לעקור הנטיעה כן איתא בהדיא בגיטין נ״ד[2] ע״ב בדעת ר׳ יהודה ע״ש: * ואפילו בתולדת חמה וכו׳. עיין במ״ב דלהשהות על תולדת חמה מותר ובחידושי רע״א מלדד דגם על תולדת אור מותר להשהות דלא גרע מכירה גרופה דמותר כיון דלא שייך שמא יחתה: * להטמינה בחול. עיין בפמ״ג דאפילו אם הבילה גלויה כ״ל ג״כ אסור להטמינה דאיסור הטמנה הוא אפילו

משנה ברורה

בידים ועיין עוד בב״י: (ט) מותר הבריא וכו׳. הטעם כיון דעיקר השחיטה לצורך החולה (עז) דאי אפשר לבזיה בשר אלא שחיטה ולא שייך בזה שמא ירבה בשבילו: (י) חי בשבת. (יז) וכלא מליחה דאסור למלות בשבת והדחה בעי משום דס בענין משא״כ דס הבלוע בו ליכא איסור כ״ז שלא פירש: (יא) אסור בשבת. אבל במו״ש (יח) מותר מיד ולא בעינן לזה בכדי שיעשה. וטעימה אם התבשיל יפה בשביל החולה מותר גם בשבת: (יב) שאין בו סכנה. דגם הוא (יט) כבריא לענין זה שאסור מן התורה לבשל עבורו ע״י ישראל וחיישינן שאם נתירו לאכול מזה שמא ירבו בשבילו. ליתן בשר לתוך הקדרה וזהו איסור דאורייתא כשמרבה בשבילו אפילו הוא מרבה בפעם אחת קודם שיתן הקדירה על האש וי״א דהוי דרבנן כיון שהוא בפעם אחת עיין ב״י [מ״א ועיין בספרי אהבת חסד[1]] בפ״ז שמיררנו ראיה מהגמרא דהעיקר כדעה הראשונה]: (יד) אסור בשבת. לבריא ליהנות ממנו (כ) אבל במו״ש מותר מיד וטעמו דכיון דהא״י בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשו וגם[2]בלא גזרו בזה משום[2] בישולי א״י [הגר״א]: (טו) מבעוד יום. ר״ל והיה בדעתו מבע״י לקנות הפרי בשבת אפ״ה אסור מפני שאין הכנה מועלת כלל במחובר כיולא בזה שהוא גדל והולך בשבת (כא) אבל פרי שנגמר בשולו ושוב אין גדל והולך מועלת בו הכנה אע״פ שהוא מחובר אבל חולה שנחלה היום אסור בכל גווני ליהנות לבריא משום מוקצה דמחובר: (טז) שגדל והולך. עיין במ״א שמקשה לדיבטל הגידולים בעיקר שהוא הרוב של היתר ויהא מותר לבריא כשנחלה מבע״י ובביאור [3]הגר״א מלדד ג״כ כן להלכה: ג (יז) בתולדת האור. והמבשל בו מייב לפיכך המניח פירות או מים על התנור או נתון [הקאלכלין°] לאחר שהוסק התנור ונתבשלו שם (כב) חייב ומדרבנן אסור להניח אפילו קודם שהוסק וכדלקמיה. וכל דיני בישול המזכרים בסימן זה (כג) שייכים גם בדבר שנתבשל ע״י תולדת האור: (יח) ואפילו בתולדת חמה. ואפילו בדיעבד אסור ואפשר דלאחר שבת מותר אף למבשל עצמו [מידושי רע״א][3]: (יט) להטמינה וכו׳. ואפילו מבע״י דמוא הוא דבר המוסיף הבל כמבואר לעיל בסימן רנ״ז ס״ג ואסור להטמין בו אפילו מבע״י כמבואר שם [הרא״ש] ובחידושי רע״א (כד) המא בשם הרשב״א דמותר להטמין בו מבע״י[4] דכל שהוחם בע״ש מן החמה מלטנן לגמרי בליל שבת: (כ) בחול. ואפילו אם לא יטמין אלא יגלגלה

מתרגם: °תנור חימוס

שער הציון

דמתבטל אז [אחרונים ביו״ד ק״נ]: (יד) רמב״ן במלחמות פ׳ כירה: (טו) מ״א: (טז) גמרא: (יז) מ״א: (יח) פמ״ג: (יט) כן הוא בביאור הגר״א ולפ״ז אפילו אין עו״ג לבשל עבורו ג״כ אסור לאכול אזה ועיין בפמ״ג שמפקפק בזה: (כ) מ״א וש״א: (כא) מ״א: (כב) מ״א: (כג) פמ״ג: (כד) ולפ דאול מקרי מוסיף הבל היינו בתבשיל רותח אבל לא בתבשיל לוגן כדאיתא בפ״ב

הגהות ותיקונים: א) נ״ג: ב) ברע״א מסיים ״וצ״ע לדינא״:

הארות והערות: 1) עיין סימן שט״ז מ״ב סקכ״ה ושעה״צ אות ל״ג, משכ״כ בזה: 2) עיין סימן שכ״ח מ״ב סקס״ג ובשעה״צ אות מ״א משכ״כ בזה: 3) עיין בה״ל סימן ת״ה ד״ה מ״ט אנוסים, לענין אם לא נהנה ממעשה שבת:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף א׳ פסק דבשוגג אסור עד מוצ״ש ולא חילק בין במקום צורך לשאינו צורך. ב) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ פסק דיש בזה משום בישולי עכו״ם. וראה סי׳ שכ״ח במשנ״ב סקס״ג דאף הוא פסק שם דיש בזה משום בישולי עכו״ם ואפילו לחולה עצמו אסור לאכול מזה במוש״ק. ג) ובשו״ע הרב סעיף ו׳ כתב כהרמ״א דאסור. ד) ובשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב: וכן אסור לגלגלה ע״ג חול וכו׳ ואסור להטמינה בהם אפילו מבעוד יום. ה) וכן היא שיטת שו״ע הרב בסימן ת״ה ס״ט, וסימן תנ״ד סעיף י״ב.

מכח חמה (כא) ד[1]אבל בחמה עצמה כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן ה[2]מים בחמה כדי שיחמו מותר: ד [3]תבשיל שנתבשל כל צרכו * (כב) יש בו משום (ח) (כג) בשול (כד) * אם נצטנן: הגה (ט) וי"ל דוקא אם מצטמק (כה) ויפה לו (רמ"ו ירושלמי פ"ג) ואם לא נתבשל כל צרכו [3]ואפילו נתבשל (כו) כמאכל ב"ד * שייך בו בשול * (כז) אפילו בעודו רותח (כח) וה"מ שיש בו בשול אחר בשול בתבשיל שיש בו (כט) מרק (ל) [4]אבל דבר (לא) שנתבשל כבר (לב) והוא יבש (לג) מותר (י) לשרותו בחמין בשבת ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת [5]אין שורין (לד) אותו בחמין בשבת

ד אם נ"ט ה אם קמ"ז במשנה ו טור והרא"ש מדברי רש"י בפ' שמא יתיתי ל"ד ז לדעת הטור וכן משמע מדברי רמב"ם בפ"ט ח אם קמ"ה במשנה ומפרש לה בגמרא כגון תרגולתא דר' אחאי ט אם במשנה

באר היטב

חמי טבריא אבל מע"ם מותר ולהניח בתוכו אסור כמ"ש סי' שכ"ו ס"ג: (ח) בישול. והוי יודע שכל דיני האסורים משום בישול אפילו ליתן על הכירה או התנור קודם היסק אסור כמ"ש סי' שי'

משנה ברורה

(כה) יגלגלה בשבת ע"ג חול החם כדי שתלה ומי אסור דגזירה אטו מולדת האור (כו) וע"כ אסור לגלות בילה על גג רותח מחמה. המבשל בחמי טבריא (כז) פטור מחטאת דהוי כתולדת חמה (כח) אבל חייב מכח מרדות דאיסור יש בזה (כט) הלכך אסור להעמיד מאכל ע"ג חמי טבריא בשבת אבל להשהות עליהן מע"ם מותר ולהניח בתוכן אסור משום הטמנה בדבר המוסיף הבל כמ"ש סימן שכ"ו ס"ג: (כא) אבל בחמה עצמה. ולא גזרינן אטו אור (ל) דחמה באור לא מיחלף: ד (כב) יש בו וכו'. וכל דיני האסורין משום בשול (לא) אפילו ליתן על הכירה[2] להתנור קודם היסק אסור כמ"ש סימן רנ"ג[3]: (כג) בישול. וע"כ אסור (לב) מן התורה להניח התבשיל הזה בשבת במקום חם (לג) שהיד סולדת בו ולערב אותו בתבשיל[4]רותח בכלי שני יש להקל [אחרונים]: (כד) אם נצטנן. היינו שאין היד סולדת בו אף שהוא קצת חם עדיין (לד) אבל אם היד סולדת בו אף שנצטנן מרתיחתו לא שייך בו בישול עוד דבכלל רותח הוא ואין בישול אחר בישול [ודוקא לענין להחזירו לתנור כשהוא גרוף מן הגחלים או שהם עמומין אבל לתנור כשאינו גרוף וכ"ש על האש ממש אסור להחזיר לכו"ע אפילו רותח גמור וכדלעיל ברנ"ג] וכ"ז הוא דעת המחבר אבל הרמ"א לקמן בסט"ו בהג"ה כתב דכל זמן שלא נצטנן לגמרי יהגו להקל (לה) דאין בו משום בישול וע"ש: (כה) ויפה לו. אבל אם מצטמק ורע לו מותר להניח סמוך למדורה אפילו במקום שהיש"ב ועיין[1] בב"ח שפסק כסברא הראשונה דאין חילוק בזה וכן משמע (לו) במאור הגר"א: (כו) כמאכל ב"ד. וה"ה יותר עד שיגמר בישולו שייך בו בישול (לז) מן התורה: (כז) אפילו בעודו רותח. ופשוט דאפילו ע"י א"י אסור לגמור הבישול (לח)[1] וגרלה דבדיעבד אין לאסור התבשיל דיש לסמוך על הפוסקים שסוברים דכיון שנתבשל כמאכל ב"ד שוב אין בזה משום בישול: (כח) והני מילי וכו'. ר"ל הא דאמרן דבנצטנן שייך בישול בכל גוונא: (כט) מרק. דבדבר לח כיון שאזל חמימותו ונצטנן בטל ממנו שם בישולו הראשון: (ל) אבל דבר וכו'. היינו (לט) בתבשיל כל צרכו: (לא) שנתבשל כבר. דוקא שנתבשל אבל אם לא נתבשל אלא נשרה מע"ם בכלי ראשון שהיש"ב (מ) אסור לשרותו בחמין שהיש"ב בשבת (מא) דאע"ג דאין כאן תוספת בישול מ"מ כ"ז שלא נתבשל ממש אלא היה בכלי ראשון ויתוסף בו קצת בישול[2] כשמניחו פעם שני בחמין (מב) ויש מקילין בדבר ודעת הפמ"ג דהמקילין מיירי בדבר שדרכו וטבעו קל להגמר בישולו אף בכלי ראשון שהוסר מן האש אבל דבר שאין דרכו להתבשל לגמרי בכלי ראשון לכו"ע אסור (מג) וטוב להחמיר בכל גוונא ע"ש (מד) וכ"ז לענין לשרותו בכלי ראשון אבל לשרותו בכ"ש אף שהיש"ב יש להקל בכל גוונא כיון שבע"ש נשרה בחמין שהיש"ב: (לב) והוא יבש. ר"ל שהריקו המרק ממנו: (לג) מותר לשרותו. אפילו (מה) בכלי ראשון רותח כדי שיהיה נימוח שם ויהיה דבר לח[1]דאין בישול אחר בישול אבל לא יתנו (מו) לכ"ר שעומד על גבי האש: (לד) אותו בחמין. שהיד סולדת בהן (מז) ואפילו אם לא יניחו שם עד שיהיה נימוח ואפילו בכלי שני אסור לשרות

שער הציון

דבי"ב דחמימי חיים ודקרירי קריר [הרשב"א שם] עוד כתב דתולדת חמה מותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל: (כה) מ"א: (כו) מ"א ותו"ש וכן משמע בחי' רע"א: (כז) רמב"ם: (כח) גמרא מ' ע"ב: (כט) מ"א בשם הר"ן: (ל) רש"י: (לא) מ"א: (לב) כ"מ בהא"ש: (לג) מוכח מב"י שהוא במ"א: (לד) ב"י מ"א: (לה) אבל כ"ז כשאינו על האש ממש וכמו שכתבתי מתחלה דלא עדיף מרותח גמור: (לו) שהוכיח מגמרא דאין חילוק ודלא כט"ז שמלדד להורות כהי"א: (לז) כן משמע בבאור הגר"א וכן מוכח ברמב"ם פ"ט הלכה ג': (לח) עיין בה"ל: (לט) מבואר בפוסקים: (מ) ב"י בשם ריב הפוסקים: (מא) לבו"ש: (מב) רמב"ם אף הסו"ע אינו סובר כן: (מג) מ"א: (מד) א"ר וחו"ש ופמ"ג: (מה) מ"א וש"א: (מו) א"ר מפני דש מחמירין דעל האש יש בישול אחר בישול ועוד דש בזה בישול חשש חזרה וכדלעיל בסימן רנ"ג בא"א בקל"ו: (מז) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) סעיף: ב) או התנור: ג) ס"ה:

הערות והערות: 1) עיין לקמן סקס"ב: 2) עיין לקמן שעה"צ אות ס"ג, לענין כדי קליפה:

א) ובשו"ע הרב סעיף יע"ב כתב דאף כשלא נתבשל מקודם אין משקין מתבשלין בכלי שני. ב) ובשו"ע הרב סעיף י' כותב דאם לא נתבשל כל צרכו יש בו משום בישול אפילו בעודו רותח. ולא כתב דבדיעבד מותר. ג) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: אבל אם נצטנן לגמרי נוהגין כסברא הראשונה אפילו לעניין דיעבד. ד) ובסידור כתב דיבש שנמחה ונעשה לח יש בו משום בישול בלחלוחית המחוי כדעת הלבוש והט"ז.

ביאור הלכה

במטבל כל צרכה כמ"ש בסימן רנ"ז ס"ז: * יש בו משום בישול וכו'. הגה דין זה אף דסתם המחבר מ"מ יש בזה פלוגתא דרבוותא דדעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן דשוב אין בו משום בישול אפילו נצטנן לגמרי אך דהמחבר סתם להחמיר כדעת רש"י ורמ"ו יוהה והרא"ש והטור ועיין בסימן רנ"ג בביאור הגר"א[1]שלא הכריע בין הסיעות וכ"ז לענין להעמידו נגד המדורה אבל להעמידו על האש ממש או לתנור שאינו גרוף לכו"ע אסור עכ"פ מדרבנן אפילו רותח ממש: * אם נצטנן. עיין במ"ב דהיינו שאין היד סולדת בו ואם הוסיף לכלי שני אף אם היה עדיין יד סולדת בו יש לומר דדינו כמו נצטנן ויש בו עתה משום בישול [מפמ"ג]: * שייך בו בישול. ואף דהיה יכול לאכול ע"י הדחק מתחלה אח התבשיל וחייב על שיעור כמאכ"ד משום מבשל וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ט הלכה ה' מ"מ המסייע לגמור כל צרכי בישולו גם הוא בשם מבשל יקרא מן התורה ולפ"ז אם נטל בשבת הקדרה מן הכירה וספק לו אם כבר נתבשל כ"ל אסור לו להחזירו אף שהוא עודו בידו והכירה גרופה כל שיש חום בכירה שיוכל להתבשל יותר ע"י עמידתו שם: * אפילו בעודו רותח. כן הוא דעת הרמב"ם וטור [וכן משמע בתוספות ל"ט ד"ה כל ע"ש אך בתוספות ריש פרק כירה ד"ה חמין ותבשיל משמע דכל שנתבשל כמאכ"ד מותר להחזיר]. והנה לפלא היה בעיני מתחלה על פסק המחבר שסתם כדעת הרמב"ם הלא הרבה ראשונים חולקין ע"ז והם הרמב"ן בחידושיו ורמ"ו יוהה והרשב"א והלא"ש והר"ן והמאירי כולם פוסקין דמכיון שנתבשל כמאכ"ד שוב אין בו משום בישול ומותר להחזיר בשבת לתנור גרוף מן הגחלים אף שהוא חם ויכול לגמור הבישול עי"ז אמנם מלאתי אח"כ דגם דעת הרמב"ם לא דעת יחידאה היא דהרבה מן הראשונים שסוברין כמותו והוא האור זרוע הגדול מלדד ג"כ כן ע"ש במלאכת אופה וגם מביא שם כן בסוף דבריו בשם פירוש הריב"א ועוד מלאתי אבל

דמיחזי

רנ"ג מ"א: (ט) וי"א. והב"ח פסק כסברא ראשונה ועיין ס"ח מ"ש: (י) לשרותו. אפילו כל"ר כמ"ש סי'[2] ט"ו דאין בישול אחר בישול. ומשמע מלשון הש"ע דאם לא נתבשל מע"ם רק נשרה בחמין

אבל (יא) (לה) מדיחים אותו בחמין בשבת * (לו) חוץ מן (יב) המליח הישן ומן הדג שנקרא * קולייס האספנין שאינם צריכים בשול אלא מעט * (לז) והדחתן * היא גמר מלאכתן: הגה

באר היטב

אסור לשרותו בחמין בשבת וטוב להחמיר אם היד קולדת בחמין מ"א: (יא) מדיחים. היינו שמערין עליו מכלי שני אבל אסור לשרותו אפילו בכלי שני דמחזי כמבשל ב"ח. ול"ד לתבלין בס"ט

ביאור הלכה

רשאונים דקיימי בחדא שיטתא דעד שנגמר בישולו כל צרכו יש בו משום בשול והוא ספר התרומה והסמ"ג והגה"מ שכתבו שיזהר שלא יוסיף כיסוי משמתשך על הקדירה שלא נגמר בישולה כל צרכה מפני שמתבר בישולה ע"ז והפתיקם הטור"ע לעיל בסימן רנ"ז סעיף ד' וע"כ דסברא להו דיש בזה איסור דאורייתא דאם אין בו איסור דאורייתא יהא מותר לגמרי וכמו שכתב בב"י בסימן זה וכן משמע מפירוש הגר"א שכתב שאינו יכול לאכול כלל בלי הדחה דמגים אלמא דס"ל דיש בזה איסור דאורייתא [אך ק"ק על הרא"ש בפרק במה טומנין בתחלתו שהעתיק ג"כ הדין שלא יוסיף כיסוי אף דהוא בעצמו ס"ל דחזרה מותר בשנתבשל כמתב"ד ויש לישב דדבריו אינם רק לענין כירות אבל לא לענין קדירה גופא אבל על יתר הפוסקים הנ"ל לא נוכל לישב זה דהם כתבו בהדיא על הקדירה ע"ש] וכן לדעת רש"י ע"כ דס"ל ג"כ דיש בזה משום בישול עיין ברא"ש פרק כירה סימן יו"ד ובנ"ג שם. היוצא מדבריו דהרמב"ם ורש"י והתרומה והסמ"ג[א] והסמ"ק והגה"מ ואור זרוע והריב"א והטור כולם סוברים דיש בזה משום בישול וע"כ אין לזוז למעשה מפסק הטו"ע ובפרט דהוא דאורייתא ומ"מ נראה דבדיעבד אם החזיר הישראל הקדירה במקום שם דהיינו לתנור גרוף [ולא"ה אסור משום מזיה לכו"ע וכנ"ל בסימן רנ"ג] אין לאסור התבשיל בדיעבד וכמו שכתב הפמ"ג בס"ק יו"ד[ב]) דכל שיש ספק פלוגתא אי הוי בישול אין לאסור בדיעבד: * חוץ וכו'. עיין מ"ג מש"כ בשם הט"ז ואף דיש לומר דכונת הט"ז לאסור בחמין הוא דוקא אם מלוח הרבה שאינו יכול לאכול בלי הדחה בחמין מדסמכיה לענין מליח הישן שאינו נאכל בלי הדחה בחמין כמבואר בדברי רש"י מ"מ אין להקל דמסוף דבריו דמסתייע להא מילתא מהא דטוריא שהובא בב"י שמותר להדיחו בצונן ושם הלא רואי לאכול אף בלא הדחת חמין כמבואר אם ואפ"ה אינו מותר אלא בצונן לפי הבנת הב"י בדברי הפרדס [ועיין במחה"ש דכן מפרש הט"ז] ובאמת קשה מאד להקל לענין דג מלוח שבמקומנו [שנקרא העריג"ג] אחד ולפעמים הוא משל שנה שעברה ואולי הוא בכלל מליח הישן שנזכר במשנה ואפילו אם יהוא שהוא דג שהיה נקרא בלשונם טוריגא כמו שכתב בספר שלחן עלי שטים [ע"ש שכתב שזה היה בהעלם דעת הט"ז] וא"כ אף אם נפרש דעת הפרדס בטוריגא להקל להדיחו אף בחמין וכמו שהאריו הא"ר בשם הפרישה והתו"ש וקוליים האיספנין אשכרו להדיחו בחמין מין דג אחר הוא מ"מ הלכה אין בנו כח להכריע כן דהרבה רשאונים מפרשין דקוליים הוא טוריגא ראשון לכל הערוך בערך אספנין בשם י"א ורש"י בפרק כירה [דף ל"ט] והר"ן שם וכן בחידושיו כולם כתבו בהדיא דהוא טוריגא [ואף דרש"י בעצמו בפרק תבא כתב דהוא שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין משמע דבלא הדחה בחמין לא היה נאכל וא"כ אין זה טוריגא דהלא על טרית שאמרו חז"ל שנאכל אי מחמת מלחו כתב רש"י בברכות דף מ"ד דהוא טוריגא ע"כ אנו מוכרחין לומר דרש"י גופא פסקיו מספקא ליה בזה כי היא מחלוקת ישנה ושאמי דעות המובא בערוך] והרמב"ם בפ"ו דמסכת מכשירין פירש זה פירוש אחר עי"ש א"כ משמע מזה דהוא מחלוקת קדומה בין הראשונים בפירוש קוליים ומי יוכל להכריע בענין חיוב חטאת ומה שהקשה הפרדס דהלא טוריגא ראוי לאכול אף בלי הדחה בחמין ואמאי נחייב אהדחה משום בישול יש לתרץ דהוא כמו שאר דברים שנאכלין כמות שהן חיין ואפ"ה חייב בבישולן וכמו שנכתוב לקמן והטעם דמשתמחין יותר ע"י הבישול ומה שמי קיים להו לחז"ל דבהדחה מועטת בחמין נגמר בישולן ונשתנתו לאכילה כמו בבישול גמור וחייב חטאת וע"כ יש ליזהר מזה מאד שלא להדיחו בחמין ואפילו בעירוי מכלי שני: * וקוליים האיספנין וכו'. עיין במ"ג שבצונן מותר כן משמע בב"י וכ"כ בא"ר בשם הפרישה ובספר מעשה רוקח ושארי אחרונים ורמיתי בפמ"ג שרוצה לחדש דבר דמשום שאינו יכול לאכול כלל בלי הדחה חיובו הוא משום מכה בפטיש ומשום זה מקשה על הב"י והפרדס דאמאי מותר בצונן ונשאר בקושיא והנה בלבוש ג"כ ראיתי שכתב לענין בריית דבר קשה דחיובו הוא משום מכה בפטיש אבל באמת לא הירא דבר זה כלל וכבר תפס עליו בא"ר דברש"י ורמב"ם מבואר להדיא דחיובו הוא משום בישול ור"ל שאמאי לא חייבוהו אם משום מכה בפטיש א"ו דבאלו הענינים לא שייך מכה בפטיש וממילא דבצונן הלא שייך בו משום בישול מותר וכדברי הרמב"ם ורש"י מוכח להדיא בדף ל"ט עי"ש בגמרא דאמר אם רב יוסף גלגל המלה חייב חטאת וע"ז אמר מר בריה דרבינא אף אנן נמי תנינא כל שבח וכו' חוץ מקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן אלמא דמה חיובא נמי משום מבשל וממילא דוקא בחמין וכן איתא להדיא בספר ירחים לרא"מ והרי"ו והאור זרוע והכל בו והמאירי והר"ן שמבולם משמע להדיא דחיובא דוקא בחמין ומשום מבשל וגם לדעתם של הלבוש ופמ"ג דכל דבר שנגמר חיקונו לאכילה ע"י חיזה פעולה אף אם לא נוכל לחייבו משום מכה בפטיש א"כ אמאי אמר שם בגמרא דבילה שלחה אותה בחול ובאתה דרכים הוא רק איסור דרבנן דאינו תולדת האור נחייבנו משום מכה בפטיש ועוד אמאי אמר שם בדף קנ"ה והובא לקמן בסימן שכ"ד שווי אוכלא משוינן נחייב אותו משום מכה בפטיש כיון שהוא השוה דבר זה לאוכל א"ו דבעניינים אלו של אוכל לא שייך שם מכה בפטיש והנה הפמ"ג תולה עצמו בספר הפרדס ואומר שזה הוא דעתו דדבר שאינו יכול לאכול בלי הדחה חיובו הוא משום מכה בפטיש ואיך שהוא הלא הפרדס בעצמו כותב דבצונן מותר וגם יש הה אריכות דברים במאור דברי הפרדס ומכ"מ אח"כ מצאתי בספר נשמת אדם שגם הוא רואה לצדד דדבר שאין יכול לאכול בלי הדחה דחיובו הוא משום מכה בפטיש והקשה בעצמו מה שהקשיתי מדף ל"ט דאמר שם אף אנן נמי תנינא וכנ"ל ודחה דבעיין[ג]) מליח הישן וקוליים האיספנין היה יכול לאכול מתחלה בלי הדחה לכך לא נוכל לחייב אח"כ משום מכה בפטיש אבל ז"א דגם מליח הישן נאכל כלל וע"י הדחה לא נאכל ע"י הדחה כדאיתא בחידושי הר"ן וכ"כ בא"ז דמליח הישן מתחלה אינו נאכל כלל וא"כ כי הימי דשם חיובו הוא רק משום מבשל ולא משום מכה בפטיש ה"ה לכל דבר שאינו יכול לאכול מחמת מלחו או לצריית דבר קשה שחיובו הוא ג"כ משום מבשל ולא משום מכה בפטיש וממילא דוקא בחמין וכן משמע במאור הגר"א שטעם אחד הוא לשניהן ע"ש. היוצא מדבריו דענין מכה בפטיש בדבר אוכל הוא דבר חדש שלא נמצא בפוסקים ואדרבה יש כמה סתירות לזה וכמו שכתבנו למעלה וע"כ אין להחמיר בהדחת צונן בשום גוונא כנלענ"ד בענ"ה: * היא גמר מלאכתן. לכאורה נראה שגם זה הוא דוקא כשהיד קולדת בו דדומיא

שער הציון

(מא) מ"א: (מב) תו"ש וש"א: (ג) רש"י ורמב"ם ובספר הפרדס כתב בשר מלוח הרבה: (גא) א"ר בשם הפרישה ותו"ש ומחליט השקל בסיאור כונת המ"א: (גב) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) דבעניין: ב) מובא לעיל במ"ב ס"ק ב' ע"ש.

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב משמע דכל שלא נתבשל כ"צ איכא בו בישול דאורייתא.

* (לח) וה"ה כל דבר (יג) קשה שאינו ראוי לאכול כלל בלא שרייה (לט) דאסור לשרותו בשבת
* דהוי גמר מלאכה (הגהות מרדכי): ה * יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה

י טור בשם ר' אליעזר ממץ והסמ"ג מהא דק"ל שאין יוצאין

באר היטב

הרבה וכ"כ הב"י בסי' זה בשם הפרדס בדג שקורין טוניינא ט"ז:

(יג) קשה. וה"ה דבר מלוח שאין יכולין לאכלו כלל בלא הדחה ב"י

משנה ברורה

ואפילו בדבר שע"י שריה בלבד נעשה ראוי לאכילה שכל דבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל בשבת כמ"ש בסימן שכ"ד: (לח) וה"ה כל דבר קשה. ר"ל דבר שהוא ראוי לאכול אי בלא בישול אך שהוא יבש וקשה מאד עד שאינו ראוי לאכול כלל מחמת זה בלא שריה בחמין דאסור לשרותו ולכאורה למה צריך הרמ"א לסיים דהוי גמר מלאכה תיפוק ליה דכל דבר יבש שלא נתבשל מבעוד יום אסור לשרותו בחמין בשבת וכ"ל י"ל דרוצה להשמיענו דגם שהוא גמר מלאכתו (נג) יש איסור בשריה מדאורייתא כמו בהדחת מלית היין ועיין בה"ל: (לט) דאסור לשרותו. אפילו בכלי שני (נד) וה"ה אם הוא דבר שיהיה נעשה ראוי לאכילה ע"י הדחת חמין בעלמא גם ההדחה אסור וכ"ל לענין דג מלית. ועתה נבאר דין בישול עלי הטיי"א השייך בכמה עניינים לסעיף זה. הנה טיי"א בשבת (נה) פשוט בפוסקים דיש בו משום בישול ובמזיד יש בו איסור סקילה ובשוגג חיוב חטאת וע"כ יש ליזהר בו מאד ובעו"ה רבים נכשלים בו ומקילין לעצמן בקולות שאין בהם ממש וע"כ מוכרח אני לבאר אופני ההיתר והאיסור בזה בעזה"י. הנה לענות (נו) מכלי ראשון על עלי הטיי"א יש בזה בודאי משש אב מלאכה דקי"ל דעירוי מבשל כדי קליפה כדלקמן בסעיף יו"ד וכ"ש אם יעמידנו אח"כ על התנור או בתוך הקאלכלין° עד שיהיה היד סולדת בו בודאי יבוא לכו"ע לידי איסור סקילה עי"ז ואפילו אם ירצה ליתן את עלי הטיי"א לתוך הכלי אחר שיערה החמין לתוכה כדי שיהיה על המים שם כלי שני ג"כ אסור כדקי"ל בסעיף זה דדבר שלא נא בחמין מלפני השבת אין שורין בשבת אפילו בכ"ש (נז) וכ"ש לפי מה שנתבאר בסעיף זה דיש דברים רבים קלי הבישול שמתבשלים אפילו בהדחה מכלי שני אפשר דיש בהעלים ג"כ משש איסור דאורייתא אפילו באופן זה (נח) וע"כ הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מע"ש רותחין מכלי ראשון כדי שעי"ז יהיה נקרא הטיי"א מבושל, בתקלת דעירוי מבשל כדי קליפה (נט) ויהפך בעת העירוי את הטיי"א היטב בתוך הרותחים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה [ויותר טוב שיהיה מבושל ממש ע"י העמדה במקום שמתבשל] ואח"כ יריק את העסענס לכלי אחר כדי שיאחרו עלי הטיי"א (ס) יבשים ויהיה מותר לו לערות אח"כ בשבת עליהם מים חמין מכלי ראשון כיון שכבר נתבשלו מע"ש כדין דבר יבש בקיע"ל בסעיף זה דאין בו בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן [ואח"כ מותר לו להחזיר גם מי העסענ"ס°° אלו הצוננים לתוך הכלי זה גופא וכמו שכתבנו לעיל דדבר לח שנצטנן מותר לו ליתנו בתוך כלי שני רותח] (סא) דאם יאחר בו משקה העסענ"ס הרי קיי"ל דבלא יש בישול אחר בישול אם נצטנן אם לא שמי העסענס הצוננים הם מרובין שלא יתחממו ע"י המים שמערה עליהן למחר וכן הדין לענין קאווי" יזהר שלא יערה עליהם מים חמין מכלי ראשון אם לא שעירה עליהם מאתמול והריק את המים מעליהן והטעם ככל הנ"ל [עיין בתשובות חתם סופר סימן ע"ד ובס"ת על או"ח]. ודע דאף שהתרנו לערות חמין על עלי הטיי"א והקאווי" אם נתן עליהם מאתמול מים מכ"ר (סב) אעפ"כ יזהר שלא יעמיד את הטיי"א והקאווי" בתנור או בקאלכלין אחר ששפך עליהם מים דהא אין עירוי מבשל רק כדי קליפה וא"כ לא נתבשל אתמול רק כדי קליפה ועכשיו ע"י העמדה בתנור יתבשל לגמרי. והנה אופן זה שבארנו אף שאין למחות ביד המהגים בו מ"מ כתבו האחרונים (סג) עצה המובטרת מזה דהיינו שיתקן העסענס מע"ש לגמרי שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת ולמחר כשיצטרך לשתות (סד) יתן העסענס הצונן לתוך הכוס ששותה בו אחר שעירו המים חמין לתוכו ונעשה כ"ש וה"ה שמותר לתת^א לתוך הכוס הזה שהוא

מתרגם: °תנור חימוס °°מים שמבשלים בהם עלי טע"ה

שער הציון

(נג) אחרונים וכן משמע בביאור הגר"א: (נד) אחרונים: (נה) הגאון ר' יהונתן בספרו יערה"ד וכמה גדולים בספר עיקרי דינים והסמ"ג בסימן רנ"ג בקמ"א וכמה מקומות ובספר בנין ציון סי' י"ז ובכללכלת שבת ובספר נתיבות השלום הארוך והרחב לענין שגגת מבשל מבשל: (נו) כ"ז כתוב בסמ"ג ובשאר אחרונים הנ"ל: (נז) נה"ש הנ"ל: (נח) בלבלת שבת נתיבות השלום ובנין ציון: (נט) מה יהיה מועלת קלת להסיר תלונות הסמ"ג מה שמקשה הלא עירוי שמאתמול מבשל רק כדי קליפה ועכשיו כשיערה עליהן עוד הפעם יתהפכו העליון ויתבשל מה שלא נתבשל אתמול: (ס) ר"ל בלי מי העסענס: (סא) ובדיעבד אין לאסור[נתה"ש]: (סב) נתה"ש הנ"ל: (סג) דבאופן הראשון יש לפקפק בו מחמת תלונה סמ"ג הנ"ל וגם מחמת קושית הפ"ת החדש ע"ש וגם דהלא קי"ל בסעיף זה דדבר שנשרה מאתמול אפילו בכלי ראשון אין שורין אותו בשבת דדלמא פעם ראשון לא נגמר בשלו כ"ל ועכשיו יתוסף בישול וא"כ ה"ל מה יועיל מה שיערה מכלי ראשון מע"ש כדי שיתבשל אז כדי קליפה דילמא הכדי קליפה גופא לא נתבשל מע"ש כל צרכו ועתה כשיערה פעם שנית יתוסף בישול ובדוחק יש ליישב דהוא ס"ס דדלמא קי"ל כהרמב"ם דדבר שנשרה מע"ש מותר לשרותו בשבת דלא ניתוסף בישול בזה ואח"ל דלא קי"ל כוותיה דילמא קי"ל כהני רבותא דסברי דדבר שנתבשל כמאב"ד שוב אין בו משום בישול ומה הכדי קליפה כיון דקי"ל דעירוי מבשל כדי קליפה מקמתא נתבשל כמאב"ד לכל הפחות [דלא דמי לשריה דאסור לשרותו בשבת אף שנשרה מאתמול דהתם חיישינן דילמא השרייה דמאתמול לא בישל רק נחוץ ומבפנים עדיין לא נתבשל כלל עד שריה השנית אבל בענין כדי קליפה לא ניתוסף בישול כלל בעירוי השני דכמאב"ד כבר מקמתא נתבשל בעירוי הראשון]: (סד) ולגמרא אין לחוש דאין לגיעה באוכלין דלקמן

הגהות ותיקונים: א) סקכ"ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב דאף שלא נתבשל קודם מותר משקין בכ"ש. ב) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב שאפילו בדיעבד יש לאסור.

(מ) אם בשלו אח"כ במשקה יש בו (מא) משום (יד) [ד] בשול (מב) ואסור ליתן פת (טו) אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו [ב]ויש (מג) מתירין. הגה בכלי שני ויש מקילין (מד) אפילו (טז) בכלי ראשון (מה) ונהגו ליזהר (מו) לכתחלה שלא ליתן פת (מז) אפילו בכלי שני (מח) כל זמן (יז) שהיד סולדת בו: ו [ל]כלי שיש בו (מט) דבר חם שהיד (יח) סולדת בו מותר

נמצאל אחר אפייה בפסחים מ"ל כמרדכי בפ"ג דשבת בשם ר"מ"ה ל שבת נ"ל בריטב"א ורמב"ם בפ"ד

שערי תשובה

[ד] בשול. עיין בה"ע ועיין בגו"ר סימן ע' תשובת מהר"ם מיוון דאם אין בכ"ם אלא מים לבד אסור ליתן קאווי" שמוקה לתוכה מפני שמשמנה מרגיש המים והו"ל כלובע ופ"ר הוא וכ"ר בכ"ר ודאי מושמני לו מחטאת אבל מכיון

באר היטב

ואיתא בגמרא דאם הדיח חייב: (יד) בשול. אע"ג דאין בישול אחר בישול מ"מ יש בישול אחר לגי והי"ה שיש לגי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלא רוטב פסקי רקנטי" אבל לכ"ע אין לגי אחר לגי ודבר שנעלה מותר ליתנו אצל האש אפי' נעטנן

שער הציון

מתרגם: °חמין

בסימן ש"כ בסופו: (סה) באופן זה טוב יותר שיערה המים לתוך העטענס לצאת מזה גם דעת המושטים לצמיה ועיין מיערת הדבש: (סו) כלכלת שבת: (סז) מ"ל: (סח) תוך ממים ושמן וכדלקמן בסימן זה: (סט) ט"ז ואף דהמ"ל בסקט"ו משמע שם"ל דבלים דינו כתבלין עיין בתו"ש שדחה דמהמ"ל אין ראיה שמולן על הט"ז אלא דאי לא ס"ל כהר"ל ממין אין לאסור מה מפני דנראה כמבשל וגם לבד זה כמה גדולים העמיקו דברי הט"ז והם השלחן שלמה והחמ"ל והכלכלת שבת: (ע) מ"ל בסוף הסימן: (עא) כנה"ג והיד אהרן: (עב) מ"ל ומחה"ש:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סקצ"ד: 2) עיין סימן שי"ט ס"ד בה"ל ד"ה חייב, אות ב', משו"כ בזה: 3) עיין לקמן סקפ"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב: שום ובצל הרי הם כתבלין ומותר ליתנם בכלי שני אע"פ שהיס"ב ויש מי שמסתפק בבצל וכו' ונהגו להקל. ב) ובשו"ע הרב לא הביא דין זה.

(מא) משום בישול. דאף אם בשלו אח"כ במשקה יש בו בישול גמור ט"ז

משנה ברורה

שהוא כ"ם חלב שנעטנן אבל אסור לערות עליהם מכ"ר וכדלעיל בס"ד וכשהעטענס שלו אינו צונן (סה) הוא בודאי טוב לצאת בזה ידי כל הדעות: ה (מ) אם בשלו אח"כ במשקה. ר"ל שנתנו בקדרה כשמתבשלת עם רוטב דאם נותנו במשקים צוננים מיפוק ליה דיש בו משום בישול עבור המשקים: (מא) משום בישול. דלעע"ג דאין בישול אחר בישול בדבר יבש מ"מ יש בישול אחר לגי ואפילו עדיין רותח מחמת הגליה [אחרונים] והי"ה דלשיטה זו יש לגי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלי רוטב [מ"א] ולאו דוקא אצל האש דה"ה בכל מקום שיוכל להצלות מחוס התנור ולכן צריך ליזהר שלא להחזיר בשר מבושל בלי רוטב לתוך התנור במקום החוס שהיד סולדת בו ואפילו אם יעמידנו ע"ג קדרה המפסקת אבל לכו"ע אין לגי אחר לגי ודבר שנעלה מותר ליתנו אצל האש אפילו אם נעטנן (סו) ובלבד שלא יקרבנו ביותר כדי שלא יבוא לחתות וגם *לא יעמידנו על קרקעית התנור אלא ע"י הפסק כלי ריקניה תחתיה כדי[1] שלא יהיה נראה כמבשל ועיין לעיל בסימן רנ"ג ס"ה והי"ה באפיה כה"ג דאין אפיה אחר אפיה: (מב) ואסור ליתן פת וכו'. הוסיף בזה דין אחר והטעם דסברא ליה לדעה זו דיש דברים שמתבשלים אפילו בכלי שני מפני שהם רכים ואין אנו בקיאים וע"כ הוסיף לאסור ליתן פת האפוי דהוא רכיך אפילו בכלי שני והי"ה *לדעה זו (סז) יש להחמיר גמי (סח) בשאר דברים שלא ליתנם בכלי שני ועיין לקמן בס"ט אודות תבלין: (מג) מתירין בכלי שני. ס"ל דאין כלי שני מבשל בשום דבר: (מד) אפילו בכלי ראשון. ס"ל דאין שייך שם בישול אחר אפיה או גליה והי"ה להיפך: (מה) ונהגו ליזהר וכו'. פי' שאין נותנים לחם במרק של הטשאליע"ט° בקערה שהיא כלי שני וכ"ש שיזהר שלא לערות עליהם מכלי ראשון (סט)[א]ואותם שמותכים הבגליס ונותנין לתוך המרק בקערה[א]לא ישימו רק אחר שלא תהיה היד סולדת בו דבלחם יש קולא מחמת שנאפה כבר ואפ"ה נזהרים כ"ש בבגליס ואע"ג דאפשר דבגליס לא מתבשלים בכ"ש מ"מ י"ל דשמא הוי כמלח לגשון אחד דמתבשל כמ"ש בס"ט ע"ש דלא בקיאין אנו בימיד דמקרי רכיך ואסור והיינו כל זמן שהיד סולדת בו במרק ט"ז: (יח) סולדת. אפילו לא נתבשל כל צרכו מותר שאין כאן אלא שמירת חומו ולא יבא לידי בישול גמור ט"ז

(מב) ואסור ליתן פת. אפילו לא נתבשל כל צרכו מותר לתמרינן לעיל בס"ד דיש בו משום בישול

(נא) להניחו בשבת ע"ג קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטנן * ויכול לטוח (נב) פיו (יט) בבצק אם יש לו בצק שנלוש מאתמול (נג) אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו (כ) חם כ"כ ע"ג קדירה שהיא חמה כל כך (נד) שהעליון יכול להתחמם מחומה * עד שתהא היד סולדת בו: ז [מ]יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם ע"ג קדירה הטמונה (נה) אפי' כלי התחתון (נו)[א] על האש שרי ויש מפרשים שאם כלי התחתון[ב] על האש לעולם (כא) אסור: ח (נז) להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש [י]י"א שדינו כמניחו כנגד המדורה (נח) וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו כגון שיבש מותר להניחו ע"ג (נט) מיחם שעל גבי האש * [ס]וי"א דהוי כמניח ע"ג (כג) כירה לכתחלה ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו ואפילו אם מצטמק ורע לו ואפילו אם נותנו שם לשמור חומו (ס) וראשון נראה (כג) עיקר [ע]ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו (סא) רוטב * (סב) ומצטמק ויפה לו אסור לד"ה:

מה"ש וכפי שפיסקו ה"ה שם והכילו הב"י בפי' רנ"ג מ ר"י בס"ג הכיל בשמי הדעות ולא הכריע ג שם בשם הגדולים שכ"כ הרא"ש פ שם ע שם

באר היטב

ע"ש ועיין ס' ט"ו: (יט) בבצק. אבל בדבר המתמרח אסור כמ"ש סי' שי"ד סי"א ועיין ט"ז: (כ) חם. ובדבר יבש שרי עפ"ח: (כא) אסור. דהוי כמניח ע"ג כירה לכתחלה בשבת רי"ו וא"כ לפי מ"ש סי' רנ"ג ס"ב אם נטלו מע"ג כירה משהשיכה שרי ליתנו ע"ג קדרה ע"ש מ"א: (כב) כירה. דאפילו בדבר שאין בו משום בישול אסור להניחו ע"ג כירה דגזרינן שמא יתחה: (כג) עיקר.

משנה ברורה

בישול אפילו ברותח שאני הכא דלא יבוא עי"ז לידי בישול גמור רק שישתמר חומו בתוכו [ע"ז][א]אבל (עג) הרבה אחרונים חולקין עליו וס"ל דאינו מותר רק בנתבשל כל צרכו דיש לחוש שמא יתוסף מעט בישול ע"י החוט וכתב בספר מאמר מרדכי דבכל צרכו אפי' יהיה מצטמק ויפה לו ע"י העמדה זו ג"כ שרי: (נא) להניחו וכו' הטמונה. בבגדים מבע"י ואשמועינן (עד) דמותר להניח הכלי[ב] תחת הבגדים שכיסו בהן הקדרה ואף שאין טומנין בשבת אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל הכא כיון דעיקר *הטמנה היה מבע"י לצורך הקדרה דזה מותר (עה) ולכן אם נתגלתה הקדרה דמותר לכסותה מותר לכסות דרך אגב גם הכלי שיש בו הדבר חם: (נב) פיו בבצק. כדי שלא יצא חומו ומיירי בשאינו מוקלה כגון דצריך הבצק לתרנגולין שבביתו. ועיין במ"א דדוקא בבצק שהוא אינו בר מירוח אבל בשעוה וזפת (עו) או טיט שהוא דבר המתמרח אסור משום ממרח וכענין דאיתא לעיל בסימן ש"ד סי"א דאסור ליתן שעוה בנקב החבית לסתמו מפני שהוא ממרח והט"ז כתב (עז) דבצק נמי בר מירוח הוא אלא הטעם דאין זה משום מירוח לפי שאין מקפיד עליו לדבק אותו בטוב רק שלא יהיה מגולה לגמרי שלא יתקרר אבל אם גבי נקב החבית קפיד עליה לדבק היטב ולהחליקו סביב הנקב שלא יזוב היין החולה עכ"ד ולפי זה אף בטיט ושעוה מותר בענינו אבל להמ"א הנ"ל אסור: (נג) אבל אין מניחין וכו'. דמבשיל שנלטנן קי"ל בס"ד דיש בישול אחר בישול וע"כ אסור אפילו לא הטמינם כלל בשום דבר וה"מ בדבר לח אבל (עח) בדבר יבש אפילו נלטנן לגמרי שרי וכדלקמיה בס"ח: (נד) שהעליון יכול להתחמם וכו'. היינו (עט) אפילו אם אין בדעתו להשהות שם כ"כ חיישינן דילמא מישתלי וכדלקמיה בס"ד: ז (נה) אפילו כלי התחתון וכו'. הטעם דכיון שהקדרה מפסקת איכא היכרא טובא (פ) ואינו נראה כמבשל (פא) ומיירי שהיה הכלי מבושל כל צרכה: (נו) על האש וכו'. ס"ל דע"י קדרה המפסקת (פב) הוי כמו כירה גרופה דאסור להניח עליה לכתחלה ועיין מה שכתבנו לקמיה דהלכה כדעה הראשונה: ח (נז) להניח דבר קר. שעיף זה וסעיף זי"ן (פג) עניין אחד הוא ואלו השתי דעות שבסעיף זה הם עצמן שבסעיף זי"ן אלא דשם מיירי בדבר לח דאם היה מצטנן יש בו משום בישול לכך כתב כלי שיש בו דבר חם והכא מיירי בדבר יבש דאפילו נצטנן אין בו עוד משום בישול וכדלעיל בס"ד: (נח) וכל דבר שמותר להניחו וכו'. דהיינו כל מה שנתבאר בסעיף ד' דאין בו משום בישול כגון ביצה אפילו נצטנן ומותר לשרותו בכלי ראשון ה"ה דמותר להניחו נגד המדורה רחוק קצת דלא חיישינן לחיתוי וכמבואר בסט"ו: (נט) מיחם שעל גבי האש. ואע"ג דאפילו בכירה גרופה מן האש לא שרי בסימן רנ"ג אלא חזרה אבל להניח לכתחלה אסור כמבואר שם בס"ה בהג"ה וא"כ הכא אע"פ שהמיחם שלמעלה מפסיק בין הכלי ובין האש מאי הוי (פד) ל"ל דס"ל לדעה זו דהפסקת המיחם אפי' באינה גרופה עדיף מכירה גרופה דהתם הקדרה עומדת ע"ג כירה שהוא מקום שדרך לבשל תמיד (פה) ונראה כמבשל אבל בכאן שעומדת ע"ג קדרה שאין דרך בישול בכך ולכן שרי אף להניח לכתחלה: (ס) וראשון נראה עיקר. וכן פסק הא"ר והגר"א וקאי גם על הא דסעיף זי"ן דעניין אחד הוא וכמו שכתבנו למעלה: (סא) רוטב. דכיון שיש בו רוטב כבר פסק המחבר לעיל בס"ד דבנלטנן יש בישול אחר בישול וממילא אסור ליתנו ע"ג מיחם חם אף אינו ע"ג האש וכנ"ל בס"ו: (סב) ומצטמק ויפה לו. דע דכל לשון הסעיף הזה הוא מלשון רי"ו (פו) ואזיל לשיטתיה הנזכר לעיל בס"ד בהג"ה דדוקא במצטמק ויפה

שער הציון

(עג) אף שא"ר העתיק ג"כ דברי הט"ז ומוכח כן גם מדברי הר"ן בפי' רנ"ח בסופו לפי מה שביארו הב"י אבל הרבה אחרונים חולקין על זה והס המהר"י בן חביב והב"ח בסימן רנ"ח והע"ש והתו"ש בסימן זה וכן הסכים ג"כ בספר מאמר מרדכי וכ"כ הגר"א בס"ז וכן בסמ"ג מפקפק דאין שום ראיה לדברי הט"ז מבריתא לפי מה שפסק המחבר בס"ד ע"ש: (עד) כן נראה כונת הש"ע וכן הוא בתוספתא טומנין מיחם ע"ג מיחם משמע דגם מיחם העליון הוא בהטמנה: (עה) כן מוכח בר"ן בשם ר"י בריש פמה טומנין על הא דאמרינן מזהיר רבה ע"ש: (עו) שהוא ג"כ בר מירוח וכדלקמן בסימן תק"ז בלבוש ולעיל בסימן רנ"ט בסמ"ג ע"ש: (עז) וכ"כ א"ר ותו"ש: (עח) מ"א ומיירי בלי הטמנה דוקא וכדלעיל ברנ"ג ס"ה דבהטמנה אסור: (עט) ב"י לעיל ברנ"ח: (פ) אחרונים: (פא) עיין ט"ז ועיין בסמ"ג שכתב שדברי הט"ז ל"ע ובפרט לפי המבואר בסעיף הקודם שהרבה אחרונים חולקין על הט"ז וכ"ש בזה ועיין לעיל בסימן רנ"ג ס"ה: (פב) אחרונים: (פג) עיין במ"א שרולה מתחלה לחלק מיהם דמה שכתב המחבר דראשון נראה עיקר הוא רק בבשר ולא בלח ומס ולכך לא הכריע בסעיף זי"ן אבל הא"ר וכן בספר מאמר מרדכי וכן הגר"א בבאורו דעתם בפשיטות דענין אחד הוא והכרעת הש"ע בס"ח קאי גם על סעיף זי"ן ולדינא מסיק גם המ"א דיש להקל בהא דסעיף זי"ן כדעה הראשונה: (פד) לבוש וש"א: (פה) אחרונים: (פו) הגר"א

הגהות ותיקונים: **א)** ציון (נו) להמ"ב אינו במקומו: **ב)** כאן מקום ציון (נו) למ"ב:

ליקוטי דברי הרב: **א)** ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב כהט"ז דמותר משום שא"א לו לבא לידי בישול. **ב)** ובשו"ע הרב שם כתב: אבל אסור להטמינו תחת הבגדים.

ט [פ]כלי ראשון (פי׳ הכלי שמשתמש בו על האש) אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל (סג) כל זמן (סד) שהיד (כד) סולדת בו לפיכך אסור ליתן (סה) לתוכו תבלין [צ]אבל מלח מותר ליתן לתוכו (סו) כיון שהעבירו מעל האש דצריכא מלחא בישולא (סז) כבשרא דתורא [ק]ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה (סח) בשר מלוח אפילו הוא (כה) (סט) של שור: הגה וז״ל (ע) דגלא מלוח נמי אסור אלא דנקט מלוח דבגלוי הכי אסור משום (כו) דס שבו (עא) ויש אוסרים לתת (כז) מלח אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו והמחמיר תע״ב (מוספות ומרדכי פרק כירה) * ואם עבר ונתן מלח אפילו בכלי ראשון (עב) אפילו הוא על האש שעבד איסורא מותר המאכל (עג) דהמלח (כח) [ה] בטל ע״ג המאכל (ב״י בשם שבולי הלקט): י * [ר]אסור ליתן תבלין בקערה ולערות עליהן (כט) (עד) מכלי ראשון:

פ שבת מ״ב משנה ובגמרא שם צ שם בגמרא ובלישנא בתרא הרי״ף והרא״ש והרמב״ם בפכ״ב והתוספות ק טור והתוספות בשבת המחמיר תע״ב ר ר״ת וכן טעין דברי הרא״ש

שערי תשובה

שיש בקאו״ר מיס די סיפוקן אז ודאי בכ״ש אין לאסור כו׳ ע״ש: [ה] בטל. עיין בה״ט ועיין פמ״א סימן פ״ד אותם שמביאין בשבת מיס רותחין בכ״ר מבושלים עם טיי״א ומערה מכ״ר לתוך הקערות קטנות שיש בהם צוק״ר אין כאן משום בישול כיון שהצוק״ר כבר נתבשל בבית האומן ואין בישול אחר בישול בדבר יבש אף שהצוק״ר נימוח יש לו דין יבש ומותר ליתן הצוק״ר אף פשט דעת הרב״י משמע דדוקא כשהוא עדיין מלוח אז המלח מקייב לבישול עמ״א: (כז) מלח. כבר כתבתי בס״ק י״ז דגם בבצלים דינא הכי כיון שהם חריפים ממהרים להתבשל ועיינו רואות דהנותנין אותם בכ״ש רותח מתמתקים ממרירותם אחר שמונחים שם קצת שעה ט״ז: (כח) בטל. עיין ט״ז שחולק והעלה שאין להתיר אכילה זו בשבת אלא ימתין עד לאחר השבת ע״ש ועמ״א. וז״ל דמלח שעושין ממיס שמבשלין אותם אין בו משום בישול דאין בישול אחר בישול מ״א: (כט) מכ״ר. ואם עירה אז הקליפה

באר היטב

כיון שהקדירה מפסקת ל״ד לכירה דהתם הקדירה עומדת ע״ג האש ממש מ״מ פכ״ב ועמ״א: (כד) סולדת. עמ״א ועיין ביו״ד סי׳ ל״ד ס״ק ב׳ מש״ש בשם רש״ל: (כה) של שור. נהי דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית שבו מתבשל עור: (כו) דס. ומיירי שהודח אחר המליחה דאל״כ עדיין הוא אסור משום הדס שבמלח. ומ״מ

ביאור הלכה

לבצרא דאשורה וכ״ז לדעת הרא״ש ושו״ע ס״ד אבל לדעת המ״מ המובא בשט״ו בהג״ה שאפילו דבר שיש בו רוטב ונצטנן אין בו משום בשול כאן ג״כ מותר [הגר״א בביאורו]: * ואם עבר ונתן מלח וכו׳. ונתבלין כשנתנו לכלי ראשון אף שנתן ג״כ קצת מע״ש יש לעיין בדיעבד לענין התבשיל דהא הוי דבר שיש לו מתירין דבמלח מתיר רבינו שמתה משום דימומת מיד ואין מתבשל דצריכא מלחא בישולא וכו׳ ומתבטל מקודם שנאסר משא״כ בתבלין ואפשר דגם בכאן מתבטל קודם שנתבשל וצ״ע: * אסור ליתן תבלין וכו׳. הנה בשאר דברים חוץ ממיס ושמן כבר מבואר לעיל בס״ה[1] דיש ליזהר בתחלה אף בכלי שני אך לענין דיעבד אין להתמיר בכלי שני ובערוך מכלי ראשון נראה דיבן כמו לענין תבלין וכ״ז בדבר אלא ונאפה אבל בדבר שנאלה או נאפה אין לאסור בדיעבד אפילו הניח אותם בכלי ראשון דיש לסמוך אפוסקים המולקין על ר״א ממיץ וס״ל דאין בישול אחר אפיה ואליה

מתבשל: (סז) כבשרא דתורא. ואף שנימוח אף בכלי שני (נב) מיחוי אינו בישולו שאף בגוון אחה רואה כן: (סח) בשר מלוח. ר״ל בשר שנמלח והודח (נג) כדין: (סט) של שור. דנהי דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית שבו מתבשל [עור]: (ע) דבלא מלוח וכו׳. היינו דלא נטעה לומר דהטעם שאוסר הוא משום דהמלח מרבה הבשר ומתבשל אח״כ בכלי ראשון אלא דאפי׳ בלא נמלח כלל היה אסור לתתו מפני הלחלוחית וכנ״ל והא דנקט המחבר מלוח דאי לא היה מלוח היה אסור לתתו מפני איסור דם בכלי רותח בלא איסור שבת: (עא) ויש אוסרים וכו׳. בגמרא איכא תרי לישני בה לישנא בתרא הוי מלא לקולא דקשה להתבשל כבשרא דתורא משא״כ מותר אפי׳ בכלי ראשון כשהעבירוהו מהאש ולישנא קמא הוי מלא לחומרא דאפי׳ בכלי שני מתבשל ופסקו רוב הפוסקים כלישנא בתרא אלא מפני שיש מחמירין לכן כתב דהמחמיר תבא עליו ברכה. והא״מ במלח שחופרין אבל מלח שעושין ממיס שמבשלין אותם אין בו משום בישול לבו״ע[2] דאין בישול אחר בישול וכדלקמן בסעי״ו [מ״א וש״ב] (עב) וכן בגוקע״ר[3] מותר מהאי טעמא ליתנו בכ״ר לאחר שהעבירוהו (עה)[4] מן האש ויש (עו)[5] שמפקפקין בזה. [6] וטוב ליזהר מכלי ראשון לכתחלה: (עב) אפילו הוא וכו׳. דע״ג האש אפי׳ לפסק השו״ע אסור וכנ״ל: (עג) דהמלח בטל.[7] ואע״ג דמידי דעביד לטעמא לא בטיל (עז) שאני הכא דהוי זה וזה גורם דהכא מיירי שנמלח ג״כ מכבר בע״ש וגם מיירי דהמלח שנתן עכשיו לא היה בה כדי ליתן טעם בקדירה זולת המלח של אתמול אבל אם היה במלח של עכשיו לבדו כדי ליתן טעם אסור המאכל (עח) עד מו״ש (עט) אם נתן בהכלי כשעומד על האש וה״מ במלח שנעשה מתפירה (ק) אבל במלח שנעשה ממיס שמבשלין אין לאסור המאכל וכנ״ל: י (עד) מכלי ראשון. דאף דתבלין אין מתבשל

שער הציון

(פז) תו״ש: (פח) מב״י: (פט) מ״ר בשם הש״ך ופר״ח דלא כמ״א וכ״כ הגר״א שלא דק בכונת הירושלמי: (צ) מ״א בסקמ״ה: (צא) ר״ן וכתב הפמ״ג דאפילו אינו מעלה רתיחות מבשל: (צב) המאירי: (צג) זהו לפי מה שמאירו הרמ״א בסמוך [ולפירוש המ״א בדבריו] והנה אף דיש מפקפקין על דברי הרמ״א וסוברין דדעת המחבר הוא דדוקא כשנמלא עוד הפעם והמלח עליו [אחר שנמלח מתחלה והודח כדין] אז המלח מרבה הבשר ומתבשל לדינא אין נ״מ דבכר הכריעו האחרונים להלכה כהרמ״א: (צד) תשובת פניס מאירות ופמ״ג: (צה) כ״כ בא״ר גבי מלח ואיסורו הוא מדרבנן מפני שנראה כמבשל וה״ה גבי לוקע״ר: (צו) עיין שע״ת ומידושי רע״א ועיין בבגדי ישע שכתב דהמרדכי לא קאי על מלח שלנו ולכן לא האמרתי בכ״ס: (צז) כ״א בשם ר״ש ואף להט״ז הקשה ע״ז הא״ר והטו״ש והפמ״ג ביו״ד בשער התערובות מ״ז[8] והמא״מ והמ״מ כולם השיגו עליו וכן דעת המ״א: (צח) עיין ט״ז בסוף הדבור לשיטתו וכ״מ גם לענינו ונראה דאפילו במודח אין להתמיר יותר עיין לעיל בריש הסימן בדעת הגר״א ובמש״כ בבה״ל שם: (צט) דלאחר שהעבירו מעל האש הא קי״ל דמדינא מותר בכ״ר: (ק) כן משמע ממ״א אף לכתחלה בדאי אסור על האש וכנ״ל:

הגהות ותיקונים: א) ציון אות (צה) לשעה״צ אינו במקומו: ב) צ״ל (צה): ג) כאן מקום אות (צו) לשעה״צ: ד) ח״ג: ה) סקכ״ה: ו) במ״ב סקמ״ב:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף י״ז כתב: וטוב למנוע מלתת תבלין בכ״ר אפילו אין היס״ב וכו׳. ב) וראה בקו״א שבשו״ע הרב סי׳ רנ״ג סקי״א דהביא משם הש״ך דבגוש לא שייך כלי שני. ראה בסידור הרב שכתב שלא לשפוך בכ״ר שהיס״ב על צוקער וכתב מאחר שהצוקער נמחה יש משום בישול ולכן אין להקל במלח שלנו וכו׳ שיש אוסרים אפילו ליתן בכ״ש שהיס״ב ומחמיר תע״ב. ג) ובשו״ע הרב סעיף י״ח כתב: ומ״מ המחמיר בו כשאר מלח תע״ב. ולכאורה אף בכ״ש. וראה עוד מש״כ בסידור. ד) ובשו״ע הרב סעיף י״ז כתב: ואם עבר ונתן מלח אפילו בכ״ר אפילו הוא על האש שעשה איסור, המאכל מותר לפי שהמלח בטל נגד המאכל, וי״ח ואוסרים עד מו״ש.

יא * שאמבטי (פי׳ כלי שרוחץ בו) של מרחץ שהיא (עה) מלאה מים (ל) חמין (עו) (אע״פ שהיא כלי שני) (מוספת ורא״ש וטור) (עז) אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממן הרבה * (עח) אבל נותן הוא (לא) ממים חמין * שבזה האמבטי (עט) לתוך אמבטי אחר של צונן: **יב** [ח]מיחם שפינה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו (פ) מים צונן (לב) (מרומים) כדי להפשירן ומותר לצוק מים חמין (פא) לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין * והוא (פב) שלא יהיו [א]בכלי ראשון מפני שמתחממין הרבה: הגה (פג) ואם המים מרובים כל כך שא״א שיתבשלו (פד) רק שיפיגו ליתן אפילו בכלי ראשון שרי

וכן דעת ה״ה בפרק כ״ב ש שבת מ״ב בבריתא וכתבנו הרמב״ם בפ׳ כ״ב ת שם מ״א במשנה וגמרא

א שם בתוס׳

באר היטב

אסורה דנתבשלה בשבת ועיין מ״א: (ל) חמין. ואפילו בחמי טבריא אסור ליתן לוגין באמבטי שהומשכה מן המעין לתוכו אלא צריך ליטול מהאמבטי בכ״ש ואח״כ יתן המים לתוכה גמ׳ ועיין ט״ז: (לא) ממים חמין. ואפילו מכ״ר מותר לערות לתוך מים צוננין דהתחמון גובר על העליון ומצننו טור. ואע״ג דאסור לערות על תבלין כמ״ש ס״י דהוי כב״ר הכא שאני שמתערבין החמין עם

משנה ברורה

מתבשל בכ״ש וכ״ל מ״מ העירוי מכ״ר קי״ל דהוא מבשל כדי קליפה (קא) ואפי׳ בדיעבד אסור אם עירה להדיא עליהן (קב) שלא נפסק הקילוח: **יא** (עה) מלאה מים חמין. ואפי׳ (קג) בחמי טבריא אסור ליתן לוגין באמבטי שהומשך מן המעין לתוכה אלא צריך ליטול מהאמבטי בכ״ש ואח״כ יתן המים לתוכה אפילו המים לוגין מועטין מן החמים וכדלקמיה בסי״ב: (עו) אע״פ שהיא כ״ש. דכיון שהן לרחיצה מסתמא חיממן הרבה ומתבשלין הלוגים שמתערבין בהם אע״פ שהאמבטי היא כ״ש [טור] וזהו שכתב שהרי מחממן הרבה: (עז) אין נותנים לה מים צונן. עיין (קד) באחרונים שכתבו דדוקא מים מועטין שאפשר שיתבשלו שם אבל אם נותן הרבה כ״כ עד שהחמין נעשים פושרים עי״ז שרי וכמו לקמיה בסוף סי״ב ונראה דאם היה האמבטי (קה) כלי ראשון יש לחוש לדעת הר״ן ורבינו ירוחם שכתבו דבאמבטי אסור ליתן אפי׳ לוגן מרובים: (עח) אבל נותן וכו׳. ואפי׳ אם האמבטי הוא כ״ר מותר לערות לתוך מים לוגים (קו) אם הם מרובין על החמין ואע״ג דאסור לערות על תבלין כמ״ש בס״י דהוי כבלי ראשון זהו דוקא על דבר גוש אבל הכא שאני שמתערבין החמין עם הלוגן ומתבטל חמימותן כיון שהלוגן מרובים. וליתן תחיכת בשר רותח לתוך רוטב (קז) לוגן אסור דכיון שאינו מתערב (קח) מבשל כדי קליפה [מ״א]: (עט) לתוך אמבטי אחר. לרבותא נקט דאע״פ שהוא אמבטי לא גזרו וכ״ש לתוך כלי אחר שיש בו לוגן: **יב** (פ) מים צונן מרובים וכו׳. אבל מועטין שיוכלו להתחמם מחוס המיחם עד שתהא היד סולדת בהן אסור אבל מרובין מותר (קט) אפי׳ אם ימלא את כל הכלי במים לוגים וע״י זה יוכל הכלי לבוא לידי צירוף דהיינו כשהכלי מתכות חם ונותנין לתוכו לוגן מחזיקים את הכלי וזה הוא גמר מלאכת הצורפין שרתיחת האור מפעפעתו וקרוב להשבר והמים מצרפין פעפועין] אפ״ה שרי כיון שאין מתכוין לזה ולאו פסיק רישיה הוא דאפשר שלא יגיע הכלי ע״ז לידי צירוף. והמכוין לצרף י״א שהוא חייב מדאורייתא וי״א שהוא מדרבנן: (פא) לתוך מים צונן או צונן וכו׳. ובשניהן אפי׳ המים לוגים מועטין שעדיין היד סולדת בהן אחר התערובות ג״כ שרי כיון שהוא בכלי שני קי״ל דכלי שני אינו מבשל וכדלעיל בס״ט: (פב) שלא יהיו בכ״ר. דאם החמין הם בכלי ראשון אסור לצוק בתוכם מים לוגים (קי)[א] וה״ה דאסור לערות מהם לתוך מים לוגים מועטים שיתבשלו על ידם: (פג) ואם המים מרובין. קאי [1]לצון לתוך חמין וכן אם חמין לתוך לוגן היה הלוגן מרובים שרי. ועיין בח״א שכתב דבלוגן לחמין דוקא שאופך בשפיכה גדולה הכל בפעם אחת אבל מעט מעט אסור לערות (קיא) שהרי מבשל תיכף ומה יועיל מה שמצטנן אח״כ: (פד) רק שיפיגו צינתן. ואפי׳ חמין קלת (קיב) כעין פושרין שרי רק שלא יהיה היד סולדת בהן: רק

שער הציון

(קא) מ״א ועיין בפמ״ג: (קב) א״ר ומו״ש: (קג) גמרא: (קד) מו״ש ומאמר מרדכי: (קה) דבכ״ש יש לסמוך בזה על רש״י ור״ן שמפרשים דהגמרא מיירי בכ״ר: (קו) מ״א ופמ״ג [והטו״ז כתב שזה תלוי במחלוקת הטור והרמב״ם וכן משמע בהגר״א סוף סי״ב: (קז) היינו בצלטין גמרי לפי מה שפסק הרמ״א בסט״ו בהג״ה: (קח) ומ״מ לענין דיעבד נראה דאין לאסור הרוטב דיש לסמוך אים מקילין לקמן בסט״ו דס״ל דאין בישול אחר בישול אפילו בצלטין ובפרט שבעצם דין זה מפקפקין הב״מ והט״ז: (קט) מ״א: (קי) מ״א ופמ״ג הנ״ל ועיין בה״ל: (קיא) יש לעיין שהרי בדבר חריף קי״ל כדי שיתן על האור ויתחיל להרתיח הרי דעל האור ג״כ אינו מבשל ונראה דאשורה וגם כאן אף שמתערב תיכף בהחמין מ״מ אין מתבשל תיכף עד שיאפוף השאר: (קיב) גמרא:

הארות והערות: 1) עיין סימן שט״ז ס״ג בה״ל ד״ה ולכן, בסופו, לענין צירוף:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף כ׳ כתב: ואפילו מכ״ר מותר לערות לתוך מים צוננים וכו׳. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף כ׳ לא מביא שהצוננים מרובין על החמין, וכהט״ז.

(פה) רק שלא יהיה על האש (טור): יג [ב]מותר ליתן (פו) קיתון של מים או של שאר משקים (לג) (פז) בכלי שני שיש בו מים חמין * אבל בכ"ר אסור: יד [ג]מותר ליתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש * להפיג צנתן ובלבד שיתנם רחוק מהאש (פח) בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום [ד]עד שתהא היד סולדת (פי' מתחממת וכוים) בו (פט) דהיינו מקום שכריסו של תינוק נכוית בו אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם שתהא היד סולדת בו [ה]ואפילו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו אסור (צ) כיון שיכול להתבשל שם: הגה (צא) וה"ה בפירות או שאר דברים הנאכלים כמות (לד) שהן חיין (מרדכי פ' כירה וע"ל ס"ס רנ"ד): טו (צב) [ו]דבר שנתבשל (צג) כ"צ * והוא יבש שאין בו מרק מותר להניחו (צד) כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו: הגה (צה) ואפי' נצטנן כבר אבל אם הוא (צו) רותח אפילו בדבר שיש בו מרק מותר (צז) ויש מקילין לומר דכל שאין נותנו

ב שנת מ' בעומדא דר' יצחק בר אברהמי ג שם מ' בגרייתא ד שם בגמ' ה הר"ן שם בשם הירושלמי ובשם רי"א וש"ל ו הסכמת כל הפוסקים אפילו להתחמיריס בדבר שיש בו מרק

באר היטב

עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רואה לעשות ממנו כלי ע"ש ועמ"א: (לג) בכלי שני. ועיין ביו"ד סי' ל"ג ס"ק מ"ה כתבתי בשם הט"ז דאם שואב בכלי ריקן מן הכלי ראשון דאותו הכלי ששואב יש לו דין כ"ר לחומרא ע"ש דלא כמהרי"ל.

ביאור הלכה

ראשון אא"כ אין היד סולדת בם כי הוא נוגע באיסור דאוריתא דמבשל בשבת אך בדיעבד נראה לענ"ד דיש לסמוך על הרשב"א והר"ן שמתירין להדיח ועל משמעות פשטות לשון הרמב"ם וטור שממין לתוך צונן שרי אפילו בממין מרובין אף שסברת טעמם קשה עליו להשיג. ומה שנתהגין נמי הכי במשקה קפה"ע או טי"א שמבשלין קודם שבת מעט מים עם קאפ"ע וטי"א באופן שהוא חזק מאד בטעמו ויוסם השבת מערין עליהם מים חמין הרבה שנתבשלו בהיתר בזה יש עוד סעד להמיר מעטם היש מקילין המבואר בסעי"ו והוא דעת הרשב"א ודעמיה דס"ל דאף בלא שנצטנן אין בישול אחר בישול וכו' עי"ש לכן אין לאמות ביד אחרים העושים אבל לעצמו כל בעל נפש יחוש אף מה שלא לערות מכלי ראשון כ"ז שהיד סולדת בו עכ"ל וכן דעת הגר"א ג"כ משמע שמושם לדעת התוספות הנ"ל: * אבל בכלי ראשון אסור. נראה שאם הצונן שבכלי עליון מרובים כ"כ שא"א שיתבשל שרי דלא גרע היכא דמפסיק כלי מהיכא שנתערבו ממש כמבואר בגמרא [מס' בית מאיר]: * להפיג צינתן. ואפילו כדי להפשיר ממי מותר כיון שלא יוכל להגיע לשיעור יפ"ג [תוס' בדף מ"ח ע"א]: * והוא יבש וכו' כנגד המדורה. ל"ע הא לעיל בס"ה מבית דעת הרא"ש וע"ש במ"א לדעתו ה"ה דיש לו אחר *בישול ואין מתיר[א] הכא בסתם [מס' בית מאיר על או"ח וכן הקשה בספר

(קטו) ומ"מ מותר ליתן אלונטית וכלי עופרת סמוך לאש לחממו [היינו שיש בהכלי מבשיל שלא נצטנן ורוצה שיהיה חם] אף אם הוא קרוב כ"כ עד שיוכל הכלי להיות ניתך אם לא לשרוף האלונטית דכיון דלא ניתך ליה בהכי הוי דבר שאין מתכוין וגם מסתמא לא יבשה ויזהר הרבה ליקח אותו משם קודם שיתיך או ישרוף: טו (צב) דבר שנתבשל וכו'. הטעם דכיון שכבר נתבשל שוב אין בזה משום משם בישול ומיהו (קיז) על האש ממש אסור מדרבנן מפני שנראה כמבשל אבל בזה שמעמידו כנגד המדורה שאין דרך בני אדם בכוב פעמים לבשל כך אפי' איסור דרבנן ליכא [הרשב"א] ועיין מה שכתבנו לקמיה בשם הרא"ש שסובר דסמוך למדורה ג"כ אסור אלא צריך להרחיק קצת: (צג) כל צרכו והוא יבש. דאי לא הוי כל צרכו אפי' אם היה דבר יבש והוא רותח יש בו עוד משום בישול כנ"ל בס"ד וממילא אסור להעמידו במקום שהיס"ב ואי הוי דבר לח אפי' בכל צרכו יש בו עוד משום בישול אם נצטנן לפי מה שפסק המחבר בריש ס"ד: (צד) כנגד המדורה. נקט נגד המדורה ולא אבל המדורה להורות שצריך להרחיק קצת *מן המדורה ולכן לא חיישינן שיבוא לחתות באש דכיון שהצריכו חכמים להרחיק קצת אית ליה הכירא ולא אתי לחתוי [הרא"ש]. ורמ"א (קיח) איזה אחרונים שכתבו דמיירי שהיה עשוי מדורה בפני עצמה אבל כשמדורת עצים הוא בתוך התנור אסור להכניס שם קדירה אפי' אם מרחיק קצת מן המדורה כיון שהוא מקום שהיד סולדת בו ולא גרע ממה שמבואר בסימן רנ"ג דאסור להכניס *קדירה לכירה כשאינה גרופה דהוא אפי' אם אינו מעמידו סמוך להאש. אך אם אינו מעמיד את הקדרה על קרקעית התנור כ"א על איזה כלי המפסיק אז יש להקל וכנ"ל בסימן רנ"ג ס"ג: (צה) ואפי' נצטנן כבר. לפרש דברי המחבר גם דמיירי בנצטנן ולהכי לא המיר אלא בישם: (צו) רותח. היינו שהיס"ב: (צז) ויש מקילין לומר. פליג אמחבר דס"ל דדוקא כשהוא יבש אבל בדבר לח

שער הציון

(קיג) רש"י: (קיד) הגה גרמב"ם פ"ט ה"ג כתב דהמבשל דבר שמבשל כ"ל או שא"ל בישול כלל פטור ופשוט לענ"ד דהיינו דבר שאינו משתנה כלל ע"י הבישול ולאפוקי פירות וכה"ג שהוא משתנה ע"י הבישול ומדע דהלא מוכח בגמרא בשבת [מ' ע"ב] דמיס בו משום בישול והרי מיס ג"כ שותה אותו כשהוא מי [וש לדמות קצת דמיס לא עדיף כמו פירות עיין מ"א בסוף רנ"ד לגבי תירוצא] ומצאתי בגרבי יוסף שהוא מסתפק בזה אי חייב חה"ת או מדרבנן ועיין לעיל בסימן רנ"ז[א] סוף ס"ד ובראשונים שכתבו דיש בזה משום מבשל משמע מסתימת הלשון דהוא דאוריתא וגם בסמ"ג בסעיף זה משמע דס"ל דהוא דאוריתא וכ"כ הגר"ז וס"א: (קטו) מ"א: (קטו) עיין מ"א והא"ר והתו"ש סתמו להתירא: (קיז) כ"י בשם הר"ן: (קיח) שלמן ע"ש והמ"א מפקפק

הגהות ותיקונים: א) רנ"ד:

הארות והערות: 1) עיין סימן ק"ס מ"ב סקכ"ו, לענין שיעור יד סולדת במים לנטילת ידים, וסימן קפ"א שעה"צ אות י"ט לענין שיעור יד סולדת במים אחרונים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ד העמיד האי דינא דוקא בדבר אפוי או צלוי.

(צח) ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך לו אפילו (לה) [ו] נעטון מותר (המגיד פרק כ"ו[א]) ונהגו להקל בזה (צט) אם לא נעטון לגמרי וכמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג: **טז** [ז]מותר ליתן (ק) אינפאנדא (קא) כנגד האש במקום (לו) שהיד סולדת (קב) ואע"פ שהשומן שבה שנקרש חוזר (לז) ונימוח. הגה (קג) וכ"ש קדירה שיש בה רוטב שנקרש שכשהשומן נימוח אינו בעין (לח) (קד) דשרי (רבי ירוחם מ"ג) (לט) (קה) [ז] ויש מחמירין (ר"ן פרק ב"ט) ונהגו (קו) להחמיר מיהו (קז) במקום צורך יש לסמוך אשברא

ז רמב"ן וסמ"ג וסמ"ק ור' ירוחם וכ"כ ה"ה בפכ"א לד' הרשב"א

באר היטב

אלוגטית או כלי עופרת סמוך לאש לחממו אם הוא קרוב כ"כ שיכול להתיך שם או לשרוף עמ"ש המ"א ס"ק יו"ד בשם הרמב"ם. ויש לדחות דכאן לא ניחא ליה שישרוף או שיתיך והוי דבר שאין מתכוין מ"א ע"ש: (לה) נעטון מותר. דס"ל דאין בישול אחר בישול אפילו ברוטב ונעטון: (לו) שהיד סולדת. כתב הלבוש שיש ט"ס וכ"ל במקום שאין היש"ב דבמקום שהיש"ב אסור משום בישול. וכ"ל דל"ד דהכא כיון שנתבשל כבר והוא יבש אין בו משום בישול כמ"ש סט"ו ועיין סי' רל"ג[ב] ס"ה דאי' בהדיא כך ט"ז ומ"א: (לז) ונמוח. דלא עביד כלום בידים אלא ממילא הוא נמחה: (לח) דשרי. אבל מ"מ אסור מטעם בישול להאוסרין כמ"ש סט"ו: (לט) ויש מחמירין. משום דהשומן לף למעלה והוי בעין והוי נולד דדמי למשקין שזהו משא"כ בשאר דשרי כמ"ש סי' ש"מ ס"ט דכשנימוח אז נגד המדורה שאין כן דרך בשולו ע"ש והמנהג להקל ויש לו על מי שיסמוך בפרט במדינתנו שאין דרך לבשל תוך התנור רק הטמנת חמין לבד ומה שנוהגים לתת המרק עם הבשר בשבת שחרית לחמם היינו רחוק מחוש התנור סמוך להדף שסותמין בו ששם אינו מתחמם כ"כ שהיה היש"ב אבל במקום שהיש"ב אסור כיון שיש בו מרק ונעטון לגמרי ועיין לעיל[ד] סימן רנ"ג ס"ק ט"ז בשם הט"ז. ועיין בשו"ת כנה"ג סימן מ"ז שמותר לתת הקאווי"א שנתבשל כנגד המדורה אפילו ישראל אבל לתתו ע"ג האש אסור אפילו ע"י אינו יהודי ואפילו עושה מעצמו ע"ש: [ז] ויש מחמירין. עיין הה"ט ועיין פמ"א סימן פ"ד שחולק על המג"א וס"ל דאפילו במקום שהיש"ב אין איסור בדיעבד ובמקום שאין היש"ב מותר ליתן שם פשטיד"א אפילו לכתחלה ואפילו אם נהגו להחמיר מנהג בטעות הוא ע"ש:

שערי תשובה

בכ"ר וכמ"ש המג"א לענין המלח ע"ש ובמת"ב כתב בשם זרע אמת שמגמגם בזה ומסיק שטוב לערות הקאווי"א בכוסות ואח"כ לתת בו הצוקער ע"ש ופשוט דהיינו דווקא ברותח דכ"ל ושהיש"ב: [ו] נעטון. עיין בה"ט ועיין בר"י בשם מהר"י טולאני בתשובה כת"י מה שנהגו בקושטאנטינא שהשפחות מניחות המיליאנים והתרנגולת לחמם תוך התנור בשחרית שבת קודם אכילה ועתה ערערו ממ"ש הב"י סימן רנ"ג ע"ל מאחר שנהגו איסור כו' וע"ל היתר ממקום אחר כו' אבל אלו המיליאנים ותרנגולת שאין בהם מרק לכ"ע שרי ואין לחלק בין כנגד המדורה לחוץ התנור כיון שהתנור שלנו פתחו רק מן הצד כעין בית הוא ואין שם מדורה גרע טפי מכנגד המדורה ומנחיה בכלי אחד[ב] ומה שסותמין התנור כדי לשמור חומו עושין כדי שלא יכנס אויר קר ונעטון עכ"ל ובשו"ת מיס רמס סימן כ"א מתיר בכה"ג לסמוך אל התנור אף אם יש מעט שומן קרום אבל מרק הרבה אסור כיון שהתבשל מעצמק בשבת וגם מבואר לדעתו לאסור אף שנתבשל כ"ל ומעצמק ורע לו לחמם תוך התנור או תוך הכירה אפילו גרופה דמחזי כמבשל כיון שכן דרך בשולו ושאני סמוך לאש או נגד המדורה שאין כן דרך בשולו ע"ש והמנהג להקל ויש לו על מי שיסמוך בפרט במדינתנו שאין דרך לבשל תוך התנור רק הטמנת חמין לבד ומה שנוהגים לתת המרק עם הבשר בשבת שחרית לחמם היינו רחוק מחוש התנור סמוך להדף שסותמין בו ששם אינו מתחמם כ"כ שהיה היש"ב אבל במקום שהיש"ב אסור כיון שיש בו מרק ונעטון לגמרי ועיין לעיל[ד] סימן רנ"ג ס"ק ט"ז בשם הט"ז. ועיין בשו"ת כנה"ג סימן מ"ז שמותר לתת הקאווי"א שנתבשל כנגד המדורה אפילו ישראל אבל לתתו ע"ג האש אסור אפילו ע"י אינו יהודי ואפילו עושה מעצמו ע"ש: [ז] ויש מחמירין. עיין הה"ט ועיין פמ"א סימן פ"ד שחולק על המג"א וס"ל דאפילו במקום שהיש"ב אין איסור בדיעבד ובמקום שאין היש"ב מותר ליתן שם פשטיד"א אפילו לכתחלה ואפילו אם נהגו להחמיר מנהג בטעות הוא ע"ש:

משנה ברורה

לא שנעטון יש בישול אחר בישול (קיט) ודעה זו ס"ל דאין בישול אחר בישול בכל גווני ואפי' נעטון לגמרי: (צח) על גבי האש וכו'. דאם נותן ע"ג ממש אף שאין בו איסור דאורייתא לדידהו עכ"פ אסור מדרבנן (קכ) מפני שנראה כמבשל (קכא) וגם דאתי לאחתות בגחלים: (צט) אם לא וכו'. אף לדעת המחבר כיון שנעטון מעט מתמימותו ואין היש"ב שוב בו משום בישול וכמו שכתבנו לעיל בס"ד המנהג להקל בזה דסומכין בזה אים מקילין כ"ז שלא[א]נעטון לגמרי: **טז** (ק) אינפאנדא וכו'. הוא פשטיד"א הנזכר בכמה מקומות והוא פת כפולה הממולא בחתיכות שומן ונותנו שם כדי לחממו והטעם שמותר דכיון (קכב) שהוא יבש אף שנעטון לא שייך ביה בישול עוד וכמ"ש בסט"ו ואע"פ שהשומן חוזר ונימוח מ"מ[ב]מקרי יבש כיון שבשעה שנותנו לחממו לא נמחה עדיין: (קא) כנגד האש. *היינו ע"ג איזה כלי המפסיק דאל"כ אסור וכנ"ל בסימן רנ"ג ס"ג וס"ה: (קב) ואע"פ וכו'. ולא דמי לריסוק שלג וכרך המבואר לקמן בסימן ש"כ ס"ט דאסור מטעם גולד[ג] שמוליד המים וה"נ הרי מתחלה היה עב וקפוי ועכשיו נעשה זך ונלול דשאני הכא דלא עביד כלום בידים אלא ממילא הוא נמחה וגבי ברד ומי תניא אבל נותן הוא לתוך הכוס של יין לצננו ואינו חושש ואע"פ שנימוח כיון שהוא ממילא: (קג) וכ"ש קדירה וכו'. דמה כשהוא נימוח מתערב השומן עם הרוטב ואינו ניכר ודמי ממש להא דאמרינן אבל נותן לתוך הכוס משום דאינו ניכר כשנימוח הברד לתוכו: (קד) דשרי. היינו רק לענין איסור גולד דלא שייך בזה (קכג) אבל לענין איסור בישול הכא תמיר מדלעיל דהא רוטב הוא דבר לח ודבר לח שנעטון שייך בו בישול כמ"ש המחבר בסט"ו[ד] (קכד) וע"כ אינו מותר הכא רק אם יעמיד הקדרה במקום שאין היד סולדת בו: (קה) ויש מחמירין. ס"ל דגם בזה שייך איסור גולד (קכה) ואפי' בקדרה שהשומן מעורב עם המרק ולא דמי להא דאמרינן אבל נותן הוא לתוך הכוס דהתם אין הברד ניכר כלל כשנמחה בהכוס (קכו) אבל שומן שנמחה לף למעלה וניכר הוא (קכז) ואפי' להניחו בחמה שיהיה נמחה ג"כ אסור לדעה זו. ודע דאפי' להיש מחמירין אינו אסור כ"א כשיש (קכח) הרבה שומן על הפשטיד"א שכשיהיה נימוח יהיה זב לתוך ויהיה מינכר בפ"ע אבל אם אין על הפשטיד"א כ"כ שומן (קכט) או שמעמידו כ"כ בריחוק מקום מן החוט שלא יהיה נימוח עד שיזוב לתוך אלא מעט ממנו יהיה נימוח בתוכו לבד (קל) או אם השליך לתוך השומן שעליו מותר לחמם הפשטיד"א לכו"ע ואף שעדיין נפשר וזב מבשר[ד] שומן שבתוכו דבר מועט הוא ושרי לכו"ע (קלא) וכן מותר להחם בשבת חתיכת בשר שמן אע"פ שמקצתו זב כיון דדבר מועט הוא הנפשר לא חשיב ושרי. כתבו (קלב) האחרונים כל של מים או שאר משקין שנקרש (קלג) מלמעלה שרי לכו"ע להעמידו (קלד) במקום שלא יגיע ליד סולדת בו דהקרח כשימס יהיה מתערב תיכף תוך המשקים שתחתיו ואינו ניכר: (קו) להחמיר. ומ"מ קודם שהוסק התנור מותר להניח הפשטיד"א כיון דיש מחירין אפי' אח"כ ואין [ד]לעשות כן בפני ע"ה [מ"א וש"א]: (קז) במקום צורך יש לסמוך. היינו דאז אפי' לכתחלה מותר (קלה) שלחן עלי שטיס והגר"ז: (קלו) בדיעבד אפילו בקדרה מפסקת ע"ש: (קיט) מ"א: (קכ) הרשב"א והר"ן: (קכא) מ"א ומ"כ והריטבה ותו"ש ומאמר מרדכי והגר"ז דלא כלבוש וט"ז: (קכג) מ"א וש"א: (קכד) אחרונים: (קכה) עו"ש והגר"א: (קכו) ב"י ומ"א: (קכז) ב"י וט"ז: (קכח) אחרונים: (קכט) הגר"ז: (קל) ב"י וט"ז: (קלא) ב"י וט"ז: (קלב) מ"ז ובה"ע: (קלג) כן ביאר בא"ר דאי נקרש כולו אסור להיש מחמירין ע"ש ואין להקל אלא לצורך שבת לפי מה שמסיק הרמ"א: (קלד) דאי יכול להגיע אפילו יחזיק רק שעה קטנה אסור כנ"ל בסי"ד: (קלה) שלחן עלי שטיס והגר"ז:

הגהות ותיקונים: א) כ"ב: ב) רנ"ג: ג) ראשון: ד) בבה"ט: ה) בס"ד: ו) מהבשר:

הארות והערות: 1) ע"ש סקל"ג ושעה"צ אות ל"ה משכ"ב בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב דהגדר דלא נצטנן לגמרי הוא דאם עדיין ראוי לאכול מחמת חמימותו. ב) ובסידור החמיר בזה' ראה לעיל. ג) ובשו"ע הרב סעיף כ"ז כתב "ויש לעשות על ידי נכרי".

ח מופקפות בשבת מ"ח אעובדא דרבה ורבי זירא בני ריש גלותא והר"ן שם בר"ן בפ"ק דשבת י"ח אאוקימתא דזורה עקורה

רשעוה: יז (קח) ᵗאסור ליתן צונן (על המיחם) אפילו להפשיר כל שהמיחם חם כל כך שאילו היה מניחו שם (קט) הרבה היה בא לידי בישול דהיינו שיהיה יד סולדת בו שדין מניח ע"ג מיחם (קי) כדין מניח כנגד המדורה (קיא) ואם אינו חם כל כך (קיב) מותר: יח ᵗהאלפס והקדירה (קיג) שהעבירן מרותחין מעל גבי האור אם לא נתבשל כ"צ אין מוציאין בכף מהם * (קיד) שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל ואם נתבשל (קטו) כל צרכו מותר ליורה אע"פ שקלט העין (מ) (קטז) אסור להגיס בו (פי' לנענע אותו בכף): הגה (מא) ולכתחלה יש ליזהר * (קיז) אף בקדירה

באר היטב

במים אינו ניכר. ומשמע דאפילו בדיעבד אסור לאכול השומן דהוי נולד ומ"מ הפשטיד"א עצמה מותרת דבשומן הבלוע בה אין איסור מידי דהוי אחתיכת בשר שמותר לחמס כמ"ש הרב"י ואכתוב בסמוך. ואפשר דכיון דנאסר השומן בעין חוזר ונבלע בפשטיד"א ונאסרה כמ"ש ביו"ד סי' קי"ג ס"ג. ומ"מ יש להקל בדיעבד כמ"ש רמ"א. וי"ל דמותר ליתן הפשטיד"א קודם שהוסק התנור כמ"ש סס' רנ"ג דאפילו בנותן קדירה קודם שהוסק פטור אבל אסור וכ"ש הכא דיש מתירין ליתן אפילו אחר שהוסק לכל הפחות יש להתיר קודם שהוסק וא"מ אין להקל בפני ע"ה ויש לעשות ע"י אינו יהודי. כתב הב"י נראה אפילו למאן דמתמיר מותר להחם בשבת תתיכות בשר שמן אעפ"י שמקצתו זב כיון דדבר מועט הוא הנפסד לא משיב ושרי לכ"ע עכ"ל. וכתב מ"ז דמותר להשיס כד של יין שיש בו קרח על התנור כדי לפסד הקרח. כ' הרמב"ם פ"ט מ' נתן האור ומ' העצים ומ' הקדירה ומ' המים ומ' הבשר ומ' הגיס כולם חייבים משום מבשל שכל העושה דבר מלרכי הבישול ה"ז מבשל אבל נתן מ' הקדירה ומ' המים ומ' האור ומ' העצים ומ' הגיס ד' האחרונים חייבים אבל נותן האור לא מיחייב כיון שהאור היה מתכבה לא היה התבשיל מתבשל אם לא היה השני נותן העצים אבל בריש מיירי שהביאו שיהס האור והעצים בימד כ"מ בשם ר"י בי רב. וא"ל דמיירי שלא הניח האש הביאו ממקום אחר ונתנו פה דאלו הניחו חייב משום מבעיר ורש"י פי' דכשמוליך גחלת ממקום למקום היא מתלבה מרוח הליכתו וחייב משום מבעיר ועיין ר"ל בן חביב סי' כ"א. וכתב המ"מ וי"א שאין חיוב ההגסה אלא בהגסה דאסורה אבל משהגיס פעם א' דבלא מגיס מתבשל פטור וכ"ד הרמב"ן והרשב"א ובודאי לד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון מבושלת כל צרכו אין בהגסתו חיוב עכ"ל. וב"י סי' רנ"ג כתב בשם הכל בו דמגיס חייב משום מבשל אפילו בקדירה מבושלת כל צרכה כל זמן שהיא על האש ע"ש: (מ) אסור. דבזה יש משום לובן: (מא) ולכתחלה וכו'. והעולם נהגו היתר במיני קטניות שמוליאין אותן בכף כיון דא"א בענין אחר ויש להם על מי שיסמוכו עמ"ש סי' רנ"ג ס"ד מ"א. וט"ז כתב נלע"ד דהולאה בעלמא בלי שום היפוך בקדירה אלא ליקח תחיכה אין כאן זהירות אע"פ שלא נתבשל כל צרכו אסור אפילו בהולאה שנמצא מגיס מ"מ בנגמר כל צרכו אין להתמיר בהולאה רק שיתמיר להפוך בקדירה הרולה

ביאור הלכה

מאמר מרדכי ע"ש שנדחק לישב): * שנמצא מגיס וכו'. עיין במ"ב דכ"ש בהגסה ממש ועיין בא"א בסימן רנ"ג ס"ד שכתב דבדיעבד אם עשה הגסה בלא נתבשל כ"ל אסור התבשיל כדין המבשל בשבת ולא נהירא דמאחר דדעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן והרא"ש דאחר שנתבשל כמאב"ד תו אין בו משום בשול וממילא דכ"ש דאין בו משום הגסה אפילו לכתחלה ונהי דאין נקטינן להלכה בס"ד כדעת הרמב"ם דבלא נתבשל כ"ל יש בו משום בשול מ"מ בענין לאסור בדיעבד יש לסמוך על דעת הראשונים הנ"ל שלא לאסור ואפילו אם נאמר דאף לדעתם יש בו משום בשול עכ"פ מדרבנן וכדעת מיזו אחרונים דס"ל לעיל הכי בס"ד הלא בדרבנן כתב הגר"א לעיל דאפילו לדעת הש"ע הלכה כר"מ דבשוגג יאכל. ובלא"ה הלא דעת הגר"א לעיל בס"א דאף בדאורייתא קי"ל בשוגג יאכל ואומר מותר נמי שוגג הוא ולדעתו אם הגיס בתבשיל אפילו בלא נתבשל כמאב"ד ג"כ בשוגג יאכל וכ"ש בנתבשל כמאכל בן דרוסאי בודאי אין להתמיר בהגסה בדיעבד^א לאסור התבשיל אפילו בעומדת הקדירה על האש כנ"ל בדור: * אף בקדירה וכו'. עיין במ"ב במ"ש בשם האחרונים והם הט"ז וא"ר והמ"א והגר"ז [ולפלא שראיתי בפמ"ג שכתב דהגסה ממש במבושל כ"ל יש בו איסור דרבנן והמעיין בט"ז יראה להדיא דאין בו איסור כמבואר לקמן בסוף סימן שכ"א אלא הרחקה יתירה כתב הרמ"א הכא אבל אין בו משש איסור וכן ראיתי בכמה אחרונים שסתמו כן] ומשמע דכל המיגיס שויס להקל בזה ומא"א משמע דבשאר מיגיס חוץ מן קטניות איכול בשפוך בקל מן הקדירה לקערה ישפוך ולא יוציא בכף לכתחלה אבל אין העולם נוהגין כן: אפי' להגיס מותר וכמבואר לקמן בסימן שכ"א סוף סי"ט והרולה להתמיר יתמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכף אין להתמיר כלל בנתבשלה

שער הציון

(קלו) כן הוכיח מכלבו ולהכלבו[1] אם היה הגסה ממש יש בו חיוב חטאת כיון שהוא על האש וכמו שכתב המ"א בשמו ומה שרצה הא"ר לדחות דאפשר דמיירי הכלבו בלא נתבשל כל צרכו לא נהירא מדמסיים תיכף דלהכי מותר לשחוק בגליס בעץ הפרור בתוך הקדירה לפי שהוא אחר הורדה מן האש ולהרי שם מבושל כל צרכו כדמשמע מהתשובה שהובאה בב"י בסוף סימן שכ"א: (קלו) אבל בהולאת הכף איסורו הוא רק מדרבנן שהוא בעין הגסה כן משמע בהרא"ש ובכלבו: (קלח) וחזו טעם הר"ן [והמא"א ראיה לזה מהירושלמי ועש"ג דמהירושלמי משמע דאף בשיה בהגסה] ושעם השני הוא טעם הרא"ש בתירוץ שני ויש עוד טעם בתירוץ א' דהסממנים צריכין בישול לעולם וא"מ אם מבשל סממנים במים בלא צמר דלשני תירוצים הקודמין מותר

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סוף הסימן, ובשעה"צ אות קמ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסימן רנ"ט סעיף ח' החמיר לענין תבשיל לאחר מאכל בן דרוסאי אף לענין דיעבד.

בכל עניין (פסקי מהרי"ו): **יט** אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו (קיח) כנגד (מג) המדורה וטוחה י כל ט אפילו נצלה הצלי מבעוד יום דמכל מקום יתבשל השום והשמן:

שיט דין הבורר בשבת. ובו י"ז סעיפים:

א * [א]הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלים * ובורר מין ממין אחר א שבת ע"ד והרמב"ם בפ"ח

באר היטב

להחמיר ועיין סס' שכ"ח ועיין בפיס מאירות סי' פ"ד: (מג) המדורה. וה"ה במעבירו מהאש כל זמן שהוא רותח שהיש"כ אסור לטוח עליו שום דהא עדיין כ"ר הוא וכ"כ הפוסקים ביו"ד סי' ל"ד ס"ק כ"ח דבדבר שהוא גוש אפילו בכ"ש מבשל וכ"ש גלי ע"ש והרבה אין יודעים להזהר וכשלולין אוזא כשמוציאין אותה בעודה רותחת מושמין עליה שום וזהו איסור כל זמן שהיש"כ ט"ז. וכתב המ"א וי"ל דבשומן מותר לטוחו דאין

משנה ברורה

בתבשלה כל ברכה ואינה על האש: **יט** (קיח) כנגד המדורה. לאו דוקא (קלט) דה"ה במעביר את השפוד שתחוב עליו הצלי מהאש כ"ז שהוא רותח שהיש"כ אסור לטוח עליו (קמ) ואפילו אם היתה את"כ על הקערה שהוא כ"ש ג"כ אסור דהא כמה פוסקים סוברים דדבר גוש כ"ז שהיש"כ אפילו בכ"ש מבשל (קמא) ומ"מ בדיעבד אין לאסור כשהוא מונח בכלי שני (קמב) דסמכינן על הפוסקים דכלי שני אינו מבשל בכל גווני (קמג) וכ"ז בשום ושמן דהוא דבר חי שלא נתבשל (קמד) אבל בשומן שנקפא מותר לטוח אפילו כנגד המדורה דאין בו שום משום בישול כיון שכבר נתבשל וכמו שכתבנו למעלה בסעי"ז דדבר יבש שכבר נתבשל אין בו שום משום בישול (קמה) ומשום בולד ליכא כיון דנבלע בהבשר ואינו בעין (קמו) ובלבד שלא ירסקנו בידים רק ייחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו

(קמז) וה"ה דמותר לטוח מטעם זה בשומן אוזא שנקפא ע"ג מיני קמחים וקטניות [כגון לאקשי"ן ערביז"ן היר"ז °] שנתנוס ע"ג קערה אף שהוא רותח ורק שייחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו וכנ"ל. איתא בתוספתא אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד את התבלין ובא אחר והגיס כולם חייבים [היינו שהנותן האור חייב משום מבעיר דכשהוא מוליך גחלת ממקום למקום הוא מתלבה מרוח הליכתו והנותן העצים ג"כ חייב משום מבעיר כ"כ רש"י ואידך כולהו משום מבשל וגם מגיס נמי מטעם זה שכל העושה דבר מלרכי בישול ה"ז מבשל וכמו שכתב הרמב"ם והנותן את הקדרה מייבי בחדשה וחייב משום שמתלבן ומתחזק הקדרה ע"י שנותנה על האש. גמרא שם ועיין במגדול עוז] אחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד נתן את התבלין ואחד נתן את העצים ואחד הביא את האור ובא אחר והגיס שניים האחרונים חייבים [כן הוא הגירסא הנכונה כפי מה שהגיה הגר"א בהגהותיו על התוספתא וכן הוא לפי מה שמצא הב"י מובא בספרי הרמב"ם וא"ל עתה לשום דוחק שנדחק מהר"י מ' רב בהכ"מ ע"ש] וכתב הרב המגיד דלד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון במבושלת כל צרכו אין בהגסתו חיוב וכ"י כתב (קמח) בשם הכלבו דבשהיא על האש חייב בהגסה אפילו במבושל כל צרכו. כלי בישול שלנו שקורין סאמאוו"ר °° שהחס מע"ש אסור ליטול ממנו מים בשבת כשאינו גרוף מן הגחלים [כ"כ בספר תוספת ירושלים לעיל בסימן רנ"ג ע"ש שהביא זה בשם ירושלמי דקאמר שם דמוליאר שאינו גרוף אין שותין ממנו בשבת הטעם מפני שהוא עשוי פרקים הוא מתירא שמא יתאכל פירוקו והוא מוסיף מים] ולפ"ז יש ליזהר כשישב לשתות מן הכלי בישול שלנו קודם שקיעה ובאמצע קידש עליו היום שלא לשתות ממנו עוד:

הנה בורר הוא אחד מל"ט אבות מלאכות של שבת. וחייבין עליה ג"כ חטאת בשוגג ומיתה במזיד כמו על שאר מלאכות ובעו"ה הרבה אנשים נכשלין באיסור בורר וע"כ אראה לבאר אותה בעז"ה בכל פרטיה ואקדים לזה הסימן הקדמה קלרה. והוא. אין חל איסור בורר מן התורה כ"א באחד משלשה אופנים שאז דרך ברירה היא כן נחול. א) אם בורר פסולת מן האוכל אפילו בורר בידו ודעתו לאכול מיד (ב) ג"כ חייב שזהו דרך ברירה נחול לברור הפסולת מן האוכל. ג) אם הוא בורר בכלי שדרך לברור בה כגון בנפה וכברה חייב אפילו הוא בורר האוכל מן הפסולת ודעתו לאכול מיד שכן דרך הבורר בכלי פעמים הוא בורר האוכל מן הפסולת

ביאור הלכה

* הבורר אוכל מתוך הפסולת. עיין בפמ"ג שכתב דבדיעבד אם ברר י"ל דאסור לאותה שבת דהנה ממלאכת שבת וע"ש מה שמתפקח בכמה דברים בענין זה אולם לפי מה שכתב הגר"א לעיל בסימן שי"ח ס"א אין להחמיר בשאר מלאכות בשוגג לענין דיעבד וע"ש בבה"ל. והנה מדלא העתיק המחבר שיטת התוספות דס"ל דאוכל מן הפסולת הוא דוקא כשאוכל מרובה על הפסולת הא אם הפסולת מרובה דרך לברור האוכל ובכלל ברירה הוא משמע דלא סברא ליה כן וכן משמע לקמן בס"ד בהג"ה: * ובורר מין ממין אחר וכו'. לענין חיובא דנפה וכברה אין חילוק בין אם ברר אותו המין שהיה רולה לאכול והמין השני נשאר על מקומו או להיפוך [וכן כשדעתו לאכול שניהם לאלתר והפמ"ג מסתפק בזה ולא נהירא דמשמע מלשון הר"מ דעיקר חיובא הוא מחמת שבירר מין ממין ועיין מה שכתבנו לקמן עוד בכגון זה] אבל לענין החילא כשברר בידו אינו מותר רק כשברר אותו המין שרולה לאכול ולא להיפוך כי זה המין חשוב כאוכל והשני חשוב

מתרגם: °לומן °°מיחס

שער הציון

הנפה כשאר תבשיל שבשל כל צרכו ולטעם זה אסור כן כתב הפמ"ג: (קלט) מ"א וט"ז: (קמ) מ"א וש"ח: (קמא) פמ"ג: (קמב) ואם טח על הגלי קודם שהניחו בכלי בשום אוקר בכאוזא עד כדי שעילה ואם עח בשמן אוקר עד ששים פמ"ג ע"ש עוד: (קמג) מ"א: (קמד) דאי אינו נקפא הוי בכלל דבר לח שנשטון ושייך בו בישול: (קמה) מ"א ואף דמסיים אח"כ בא"הא"ר מלדד להקל ע"ש: (קמו) והא"ר כתב דלפי מה שמבואר לקמן בסימן ש"כ בא"א דכמה פוסקים סוברים דמותר לרסק בדר לאון הכוס ה"ה הכא דמותר לרסק וטוב להחמיר לכתחלה דגם שם מהשו"ע משמע להחמיר: (קמז) כן הוא לפי דברי המ"א ואף דבדרישה לא מזכר מעט מעט המו"ש העתיק כהמג"א והטעם דבמעט מעט נבלע מיקף ומותר אפילו להיש מחמירין הנ"ל: (קמח) ולא אדע הטעם דמאי עדיפא הנפה מבישול ממש וכל הפוסקים מודים דבמבושל כל צרכו אין בו משום בישול וכן איתא בתוספתא בהדיא ועכ"פ בדיעבד בודאי אין לאסור בזה וכדעת שאר פוסקים: (א) היינו לרוב הפוסקים וכמו שבארתי בבה"ל[א]:

הגהות ותיקונים: א) ס"ד ד"ה מתוך אוכל:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ח כתב כהמ"א דמסתפק.

(ח) (א) בנפה ובכברה חייב * (ב) בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור (ג) ואם בירר [2]בי.ו * כדי לאכול (ג) לאלתר מותר: הגה * (ד) וכל מה שבורר (ה)[1] לצורך אותה סעודה שמיסב בה מיד מקרי לאלתר (המגיד פ"ח ור"י ני"ב מ"ח וב"י וטור ורמ"ם) (ו) ואפילו אחרים אוכלים עמו שרי (תוספות פ' כלל גדול) ולכן מותר (ז) לברור (ג) הירק שקורין שלאטין * (ח) מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה (בי"י סי' שכ"ח): ב [3]הבורר (ט) אוכל מתוך הפסולת בידו להניחו אפילו לבו ביום (י) נעשה כבורר לאוצר (יא) וחייב: ג * [4]היו לפניו * שני מיני אוכלים מעורבים בורר אחד מאחד

ב תוספות וכ"כ ר"ת והרמב"ם שם ג שם מוקימתא דאמרי ד רמב"ם שם

באר היטב

(ח) בנפה. שזהו דרך בירורו: (ב) לאלתר. ודוקא אוכל מתוך

הפסולת עיין ס"ד. הר"י אבועפיא הובאו דבריו במהרי"ט להלן סי' רנ"ג[2] כתב דמדברי רש"י נראה דאפילו לאלתר דוקא כשבורר לעצמו מותר אבל לאחרים אסור ומהרי"ט להלן שם דחה דבריו וכתב דאפילו לאחרים שרי. עוד כתב שם מהר"י אבועפיא דהרמב"ם ס"ל דבורר פסולת מתוך אוכל נמי מותר לאלתר וכפי זה כתב דלהסיר הגרעה מן הכוס מותר להסירה כשהוא לאלתר. ומהרי"ט להלן שם דחה דבריו והעלה שדעת כל הפוסקים דפסולת מתוך האוכל אסור אפילו לאלתר והנוטל פסולת מתוך האוכל לעולם

ביאור הלכה

כפסולת כ"ז מיאסרו לפי דעת הרמ"א לקמן בס"ג ועיין מה שכתבנו שם[3]: * בקנון ותמחוי וכו'. ואפילו בירר בהן רק מלי שיעור גרוגרת ג"כ אסור גזירה שמא שיעור דנפה וכברה דיש בה איסור תורה דקי"ל מלי שיעור אסור מן התורה [פמ"ג]: * כדי לאכול לאלתר. ואפילו בירר רק כדי להאכיל לבהמה ועופות לאלתר ג"כ שרי [פמ"ג]: * וכל מה שבורר וכו'. עיין במ"ב ועיין בספר תוספת ירושלים שהוכיח מן הירושלמי דבעינן לאלתר ממש ודלא כהרמ"א ונראה דמ"מ אין להתמיר בזה דדברי הרמ"א יש להם מקור מן הש"ס שלנו וכמו שהביא לראיה בביאור הגר"א ע"ש: * מן העלין המעופשים. באופן בריה זו יש מיאוס דאם הם עלים מופרדים יבור לו הטובים וישיב המעופשים וכמו שכתב הא"א אבל אם הם קלמים כגון חזרת שהעלים מצחון הם המעופשים אז יסיר מולא המעופשות דהו"ל כמסיר הקליפה לאכול התוך [שיורי ברכה וכ"כ בפמ"ג דזהו לאו דרך בריה רק לתקן המאכל]: * היו לפניו וכו'. הגה הפמ"ג מסתפק דאם בירר מין אחד מתחילה ודעתו להניח שמיסב אלאחר זמן אם שייך בזה בריה דהי אוכל והי פסולת ע"ש ולענ"ד נראה פשוט מלשון הרמב"ם דס"ל דהבריה הוא שבורר מין אחד מתחילה ועי"ז הוא כל מין בפ"ע זהו עצם המלאכה אלא דאם דעתו לאכול מיכף והוא בידו הוי דרך מאכל וא"כ ק"ו הדבר ומה היכא שהניח מין אחד על מקומו שייך שם בריה וכ"ש בזה שלקח כל מין ומין ובירר לעצמו דחייב והנה הפמ"ג במ"ז סקי"ב אבא דאיתא שם דשרי לסגן החלמון מן החלבון ע"י מסננת [שהוא דומה לנפה וכברה] אף דמקרי ב' מינים והטעם משום דאין מסגן החלמון כדי לאכול כ"א ליפות מראה החרדל ומזה הוכיח שם דה"ה דמותר לברור שני מיני אוכלים אחד מתחילה אף ע"י נפה וכברה היכא דאין רוצה לאכלם עתה ולענ"ד לא דמי כלל דהתם מרוייחו אינם עומדים לאכילה לעולם דהחלבון נתערב בפסולת החרדל ואין רוצה לאכלה והחלמון יורד למטה לגוון ולא לאכילה ולפיכך אין שייך ע"ז שם בורר שאין מתקנים ע"י בירורו לאכילה לעולם אבל כשבורר שני מיני אוכלים כ"א מתחילה כדי לאכול כל מין בפני עצמו לאחר זמן הרי שפיר מתקן שמיסב ע"י בירורו ובורר גמור הוא וכמו שכתבנו: * שני מיני אוכלים. סעיף זה מיותר הוא דכבר כתב דין זה בס"א ולא נקטיה אלא משום סיפא ליטול העלין המעופשין מן הטובים דהוי בורר פסולת מן האוכל וחייב ואפילו אם אין העלין הללו פסולת גמור שראויין לאכילה ע"י הדחק אפ"ה יש איסור לברר מדרבנן דמחזי כבורר פסולת מן האוכלין: (ח) מן העלין. וה"ה כשמונח לפניו קטניות או שאר פירות ויש בהם מתולעים ומעופשים וכן פירות שנפלו לארץ ונתערבו בעפר ולכלוכות יזהר שלא יבורר בידו רק מה שצריך לאותה סעודה שרוצה לאכול מיכף ולא יותר דאז חייב וגם יזהר שיבורר דוקא האוכל מן הפסולת ולא להיפוך [פמ"ג וא"א]: ב (ט) אוכל מתוך הפסולת. דפסולת מתוך האוכל אפי' לאלתר חייב וכדלקמיה ומש"כ בידו ה"ה[4] בקנון ותמחוי: (י) נעשה וכו'. דרוב עניני בריה הוא אלאחר זמן [דלאלתר דרך מאכל הוא לברור האוכל מן הפסולת בעת האכילה] ואז הדרך לברור בכל דבר אפילו בידו וכ"ש באיזה כלי אלא דאם הוא בורר בנפה וכברה או שהוא בורר הפסולת מן האוכל דמיירי מלתא דלשם בריה הוא אפי' לאלתר חייב: (יא) וחייב. ע"כ יש ליזהר במה שנוהגין העולם להכין הבצלים בתומן לאיזה מיקון מאכל לסעודה ג' ובוררין העלין הטובים מן הכמושים

מייב אפילו בידו ולאלתר ומהריט"ץ שם המיר להסיר הגרעה מן הכוס בשבת מטעם אחר דאין בריה בלא. וגם את הגרעה ישלח דלא שייך בריה אלא מה שצריך לפשפש ולברור אבל דבר שלא למעלה כבר ברור הוא והוי ליה כמשחיל ביומא מחלבא דאין זה בורר ע"ש והיד אהרן כתב עליו דהיתר זה הוא דחוק מאד והטו"ז סי' זה ס"ק י"ד ובסי' תק"ו ס"ק ג' כתב דאין להסיר הגרעה והזבובים מן הכוס דה"ל בורר פסולת מתוך אוכל אלא יקח מן המשקה קצת עמהם: (ג) הירק. דוקא אוכל מתוך הפסולת ואפילו אין העלין הללו פסולת גמור שראויים לאכילה ע"י הדחק

משנה ברורה

הפסולת כגון שנקבי הכברה דקין והאוכל הוא גם ופעמים הוא להיפוך [ואם הוא בורר בכלי שאין דרך לברור בה פעור אבל אסור וכדלקמיה]. ג) אפילו אם הוא בורר אוכל מן הפסולת ובידו אך שדעתו לאכול לאחר זמן חייב ואינו מותר לברור כ"א באופן שיהיה בכל הג' אופנים דהיינו שיברור האוכל מן הפסולת וגם שהבריה יהיה בידו ולא בכלי וגם שיהיה דעתו לאכול מיד שאז לאו דרך בריה היא אלא דרך אכילה היא. אלו עיקרי הכללים שבסימן זה

ויתר הפרטים נבאר אי"ה בסימן הבא:

א (א) בנפה ובכברה חייב. שזהו דרך בירורו (ב) ואפילו היה בדעתו לאכול לאלתר: (ב) בקנון ובתמחוי. פירש"י קנון הוא כלי עץ שעושין כעין גזור רחב מצד אחד וקצר מצד אחד והבורר קטניות נותן אותם בצד הרחב ומנענע אותם והם מתגלגלים ויורדים דרך פיו הקצר והפסולת שאינם עגולים נשארים בכלי ותמהו היא קערה גדולה ופטור אבל אסור להוי בורר כלאחר יד (ג) דעיקר בריה אינו אלא בנפה וכברה: (ג) ואם בירר בידו. היינו דוקא האוכל מן הפסולת ולהיפך בכל גווני חייב וכדלקמן בסעיף ד' וה': (ד) וכל מה שבורר וכו'. ר"ל אפילו (ד) יאריך זמן הסעודה כמה שעות מקרי לאלתר כיון שהבריה היא סמוך לסעודה: (ה) לצורך וכו'. ואם כונתו כדי שישתייר גם אחר סעודה או על סעודה אחרת חייב חטאת [טור] אך אם ממילא נשתייר מבירורו עד לאחר הסעודה (ה) אין בכך כלום כיון שכבר בירר בהיתר: (ו) ואפילו אחרים וכו'. ר"ל דאחד יכול לברור בעד כל בני הסעודה ואין בזה משום בורר דדרך אכילה היא ואפילו אינו אוכל בעצמו כלל עמהם ג"כ שרי והאי עמו שכתב רמ"א לאו דוקא הוא [ברכי יוסף ע"ש שמוכיח כן מן התוספות וכן משמע בד"מ האריך]: (ז) לברור הירק. ודוקא באופן זה דהוי אוכל מן הפסולת (ו) אבל לא להיפך

שער הציון

(ג) בי"י בשם הפוסקים: (ג) רש"י: (ד) אחרונים: (ה) ואם בירר לאותה סעודה ואח"כ נמלך לעזבה לסעודה אחרת אף דמיום חטאת אין בזה דקדמה מעשה למחשבה מ"מ לא אריך למעבד הכי [פמ"ג] ולריך ראיה לדבריו עיין בסימן שט"ז ס"ו: (ו) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) ר"ג: ב) וכש"כ: ג) בבה"ל ד"ה ומניח:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"א מ"ב סקמ"ה, וסימן תרי"א שעה"צ אות ט', לענין סמוך לסעודה:

(ד) * (יב) ומניח (השני כדי) * לאכול מיד: הגה ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים ואסור לברור א' מחבירו אלא בידו כדי (יג) לאכלן מיד אע"פ שהחתיכות גדולות (יד) וכל אחת נכרת בפני עצמה אבל כל שהוא מין א' אע"פ שברור חתיכות גדולות מתוך קטנות (טו) לא מיקרי (ה) ברירה ואפילו היו שני מינים וברור משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או

באר היטב

אסור לברור הפסולת מ"א: (ד) ומניח. ר"ל דאותו שרוצה לאכול עתה תשוב כאוכל והשני תשובה פסולת וא"כ צריך לברור זה שרוצה לאכול עתה דהשיב כאוכל ולהניח השני אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן

ביאור הלכה

דאם ברר והניח לאחר זמן דדין זה עדיין לא נזכר כי בס"ב לא מיירי אלא באוכל ופסולת ולא בשני מיני אוכלין: * ומניח השני כדי וכו'. עיין במ"ב והגה לשון המחבר מועתק מהרמב"ם פ"ח מה"ש הלכה י"ג והם כפשטן ומנין לאחרים או בעצמו והרב מוסיף תיבת השני כדי ושיטה כונת המחבר והר"מ ז"ל להודיע לנו דאותו שאינו רוצה עתה הוא כפסולת וצריך לברור אותו שרוצה לאכול דוקא וכמש"כ התה"ד [פמ"ג] ואם דעת הרמב"ם הוא ג"כ כהרמ"א לא ברירא דיש גדולים שאינם סוברין כן עיין בספר מא"מ שהביא בשם הר"ר דוד ערלאמה בפירושו להרמב"ם שכתב דבשני מיני אוכלים אע"פ שלא אכל מה שברר אלא מה שהיה בורר בידו הניחו לבו ביום או למחרת ואכל המין הנשאר שרי דלא אסרינן זה אלא בברור פסולת גמור מתוך אוכל משא"כ הכא דהוי ב' מיני אוכלים ואל שבורר כדי לאכול לאלתר שרי עכ"ל המא"מ וכ"כ ג"כ בספר מגלת ספר לדעת הרמב"ם אמנם למעשה אין לזוז מדברי התה"ד והרמ"א שמקורן הוא מדברי הרא"ש [ודברי התוספות בד"ה היו וכו' שכתבו שבורר אותו שאינו אפן וכו' יש להסתפק אי כונתם בלאלתר או אפילו בלאחר*) זמן ופליגי לדעת הרמב"ם והסמ"ג ויתר הפוסקים דס"ל דפסולת מתוך אוכל לאלתר חייב] וגוגע בענין איסור דאורייתא: * לאכול מיד. הגה בספר ישועות יעקב הקשה בעיקר מלאכת בורר אפילו בורר פסולת מתוך אוכל אמאי חייב הרי הוא מלאכה שאין צריך לגופה דהרי אינו צריך להפסולת כלל אלא שבורר כדי לדחות המזק מעליו והרי הוא כמוצא*) את המת לקוברו ותירץ דענין מלאכת בורר הוא שהפסולת אינו ראוי לאכילה וגם האוכל אין ראוי כ"כ לאכילה עם הפסולת שבתוכו גלל כן הוא מפריד הפסולת מן האוכל וא"כ המלאכה אינה נקראת על ברירת הפסולת רק דמתקן האוכל שיהיה ראוי לאכילה וזהו מלאכה הצריכה לגוף האוכל דמשום ליה אוכל גמור ולפ"ז דוקא פסולת מתוך אוכל דאין ראוי לאכילה כלל מתחלה ומשום ליה אוכל ע"י הברירה הזאת אבל בשני מיני אוכלין כשמפריד האוכל השני מחמת שאינו רוצה לאכלו משאל"ל כיון דאוכל זה שרוצה לאכול כעת ראוי לאכילה אף אם לא נפרד האוכל השני ופרידתו הוא רק מחמת שכעת אין נפשו חשקה בו הוי משאל"ל עכ"ל וא"כ לפי דבריו יהיו דברי הרמב"ם המוכר בשו"ע ס"א לשיטתו דמלאכה שאל"ל חייב אבל לדידן דפסקינן דמלאכה שאל"ל פטור לא יהיה חייב לפ"ז בבורר אותו שאין חפץ לאכול אפילו בכלי ורק אם בורר אותו שחפץ לאכול לאלתר ובכלי או בידו ולאחר זמן וקשה דלפי דבריו אמאי העמיק הרא"ש [ויתר הפוסקים] דס"ל דמשאל"ל פטור את הדין דאותו שאינו חפץ לאכול מקרי פסולת וא"ל לומר דלהקל העמיק זה כמו שמוכח בדבריו שם וע"כ י"ל דס"ל דגם בשני מיני אוכלים המעורבים מתיפה כל מין ע"י

מתוך אוכל וכ"כ הת"ה מ"א: (ה) ברירה. וט"ז חולק וכתב דיש להחמיר אפילו במין א' ולא יברור אפילו במין א' ואפילו גדולות מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן

דאם ברירת חבירו ממנו וע"כ מיקרי מלאכה הצריכה לגופה רק כ"ז לא שייך כ"א כשהמינין מעורבין יחד כל מין בחבירו ונתקן המין ע"י ברירת חבירו ממנו משא"כ כשמונח בקערה מין אחד על מין שלמעלה כדי להגיע למין שלמטה ממנו ומסלק להמין שלמעלה ממנו לא שייך בזה תיקון שיהא נקרא מלאכה שבריבה לגופה ויותר נראה דאפילו איסור דרבנן לא שייך בזה וגם אפילו למ"ד משאל"ל חייב ג"כ יהיה מותר בזה וכדמשמע לשון הרמב"ם והטו"ע דקאמר היו לפניו וכו' מעורבים משמע אבל אינן מעורבים לא שייך שם בורר כמה שמסלק מין אחד מחבירו ואפילו אם תרצה לדחוק ולומר דבמה שאינו מסודר כל מין בפ"ע הוא בכלל מעורבין ושייך בזה שם ברירה מ"מ נראה דאין להחמיר בזה כשמסלקו מלמעלה ודעתו בברירתו כדי להניחו לאח"ז דאז אם הוא בכלל ברירה נוכל לומר דמקרי מלאכה וגם מלאכה הצריכה לגופה כיון דבהסרתו מכינו אלאח"כ לא שנא אם מכינו על יום זה או על יום אחר אבל אם אינו מוכן אודותו כלל רק שרוצה להסירו כדי להגיע למין שלמטה ממנו זה לא הוי בכלל בורר כלל ודומיא דמה שפסק הש"ע לעיל בסימן שט"ז ס"ז לענין לידת נחש דאם מתעסק שלא יכנו מותר והוא אפילו להרמב"ם דס"ל דמשאל"ל חייב וכמו שכתבו המפרשים הטעם כיון שאינו רוצה בעצם הלידה רק כדי להפרידו מעליו לא הוי בכלל מלאכה דאורייתא וה"נ בענינו שרוצה לסלקו רק כדי להגיע למין שלמטה ממנו ולענין פסולת מתוך אוכל שאני שמתיפה האוכל ע"י ברירתו משא"כ בזה שאינו מתיפה המין שלמטה עי"ז ורק משום עצם הברירה שבורר כל מין מחבירו וזה לא שייך בזה וכמו שכתבנו ראיה מלידת נחש ואף דשם יש כמה פוסקים דפליגי שם אהרמב"ם וס"ל דעיקר הטעם הוא משום דמשאל"ל פטור א"כ בענינו ג"כ נאמר כן דהיא עכ"פ מלאכה שאל"ל כיון שאינו מתיפה המין שלמטה עי"ז ואינו רוצה ג"כ בברירת המין שלמעלה בעצם רק כדי לסלקו ולהגיע למין שלמטה ממנו ואף דשם יש עכ"פ איסור מדרבנן ורק משום דבמקום הזיקא לא גזרו הפירו מ"מ נראה דבענינו אין להחמיר בזה

שער הציון

(ז) מ"א: (ח) מ"א וש"א: (ט) תו"ש ובית מאיר וחמד משה וש"א: (י) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) אי כוונתם בלאחר זמן או אפילו בלאלתר: ב) כמוציא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב דמותר לברור אפילו לאכול לאחר זמן בו ביום.

ה רמב"ם פ"ט מה' שבת

להיפך שרי הוא"ל ואינו בורר מין אחד ממתוק מבירו (תרומת הדשן סי' נ"ז) ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום כגון * (טז) שבירר שחרית לאכול (ו) בין הערבים חייב: ד * הבורר (ז) פסולת * מתוך אוכל

באר היטב

הגה בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה ע"ש: (ו) בין הערבים. היינו מסעודה לסעודה: (ז) פסולת. וביו"ט מקילינן

ביאור הלכה

דהתה"ד גופא מלדד מתחלה להקל אפילו כשנתערבו יחד היטב והוא רוצה לברר כדי להניחו לאחר זמן ומשום דלא שייך שם בורר היכא דכל מין מיכר בפ"ע ולא החמיר בזה לבטוף רק מטעם משש מיזב ע"ש וכיון דבירר בעינינו לית בזה מיזבא בכל גווני גרלה דאין להחמיר בדבר: * שבירר שחרית. עיין במ"ב כ"כ בספר תוספת שבת ובספר מעשה רוקח ועוד אחרונים ויש אחרונים והמ"א מכללם שהעתיקו לדעתן שי מיני אוכלים נשתנה הדין מן בורר אוכל מספולת ולא נקרא לבו ביום כ"א מסעודה לסעודה הא אחר שאכל הסעודה ומכין לסעודה האחרת אף שהוא עדיין זמן מופלג לה מ"מ בכלל לאלתר הוא. ויש לזיהר בזה דנוגע באיסור דאורייתא: * הבורר פסולת וכו'. זהו לשון הרמב"ם והיינו אפילו לאלתר דאי לאחר זמן אפילו אוכל מתוך פסולת חייב וכן איתא בב"י. ויש להסתפק אם שם בורר מונח דוקא כשבורר מקודם ומכין לאכול לאלתר אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר אף שעושה דבר זה קודם האכילה דזהו דרך מאכל או דילמא לא שנא אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או שישליך מן האוכל עמו ומצאתי בספר ברכי יוסף שכתב שמצאו בדבר מהר"י אבולעפיא ומהרי"ט להלון שמהרי"א מיקל ומהריטו"ץ אוסר ומעטם זה אוסר להשליך הזבוב מן הכוס אא"כ ישפוך ג"כ קצת משקה עמה [והובא בבה"ט][1] והמיר רק מטעם אחר ועיין לקמן בסט"ז בבה"ל וכתב הברכי יוסף דמסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה משמע דפסולת מתוך אוכל אפילו באופן זה חייב. ובינותי בספרים ומצאתי שהרשאונים פליגי בסברא זו דהנה בחידושי הרמב"ן מוכח כדברי מהר"י אבולעפיא הנ"ל דז"ל הרמב"ן בליקוטיו על שבת דף ע"ד בד"ה וכי מותר וכו' פי' מסברא קסבר רבה וכו' שאין דרך ברירה בכך אלא כאוכל ומצא פסולת בתחיכה שהוא אוכל ומפרש פסולת מתוך אוכל הוא שמותר הרי הרמב"ן נקט זה למילתא דפשיטא דזהו לאו דרך ברירה ורב יוסף דפליג שם על רבה הוא רק מטעם אחר כמו שכתב שם בהדיא ולשון *זה של הרמב"ן העתיק ג"כ הריטב"א בחידושיו. אמנם מדברי הרא"ש בתשובה והועתק דבריו בשו"ע לקמן בסט"ז משמע דס"ל כמהריט"ץ דלא התיר בב"מ בשם בהם תולעים לסנן לתוך פיו ע"י מפה רק מטעם דמה שמעבב בשעת שתיה את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מענין מלאכה ומותר [וי"ל דלא שייך שם ברירה בתה שמעכב ע"י פיו] ומדלא קאמר סתם דבשעת שתיה גופא אין שייך בורר אלא ודאי דס"ל כמהריט"ץ דלא שנא: * מתוך אוכל וכו'. וכ"כ הר"ן בפרק כלל גדול בשם ר"ת וכתב הרה"מ שכן הסכים הרמב"ן ושכן נראה מן ההלכות [לא ידעתי מנין לו דילמא הא דהביא הרי"ף להא דתורמוס היינו שהוא מייב לאחר זמן ואוכל מתוך פסולת אסור היינו לאחר זמן וממילא מה דקאמר גמרא אח"כ לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור היינו ג"כ בלאחר זמן וע"ז דחי הגמרא דתורמוס בפסולת מתוך אוכל דמיא ומימרא דאמיי דמתייב לאחר זמן קאי אפסולת מתוך אוכל וכן נראה מקושית מב"ש בס"ש ותולי כוונת הרה"מ הוא מדקאמר הרי"ף סתם דהבורר תורמוס חייב ולא פירש ש"מ דבכל גווני מייבי וי"ע] וכ"כ בסמ"ג וסמ"ק כ"ז המיא בב"י שם וכן נראה ג"כ מדברי הרא"ש וכ"כ הריטב"א והמאירי וראיתי בספר מאמר מרדכי שכתב על סעיף זה ח"ל מכאן נראה ברור דמה שנהגין בסעודות גדולות וכיולא לקרוע הדג מגבו ולהסיר הסדרה שבתמצע דיש ליזהר בשעת מעשות כן דהו"ל בורר פסולת מתוך אוכל דחייב אפילו בלאלתר אלא יש הסדרה שם ולא ישליכנה לתוך וכן יזהר כל אדם שלא להשליך עצמות הבשר לתוך אכילה דהיינו עצם שיש עליו קצת בשר *יאמר בו לאכול ממנו ולהשליכו אח"כ מידו [מלשון זה משמע דאף בעת האכילה גופא צריך ליזהר שלא להפריש העצמות מן הבשר ולהשליכו לתוך רק אחר שכבר קלף הבשר ואכל יכול להשליכו אבל לא ברירא דבר זה וכמו שכתבנו למעלה] ואותו שאין עליו בשר אל יגע בו אלא יאכל הבשר והעצמות ישאלו בקנכים אם יש לכם עם ילדה עכ"ל והנה אין העולם נזהרין כלל לדקדק בזה דהיינו לא מיבעיא בעת האכילה דבזה אפשר שלא נוכל לחמות בידם דיש להם על מי לסמוך וכנ"ל אלא אף קודם האכילה וכגון הנשים שמכינים המאכל לבית להשלמן ג"כ אין נוהרין כלל וקולפין העצמות מעל הבשר מקודם וא"כ נכשלין באיסור חיוב חטאת. ואמרתי להפש עליהם זכות דהיינו לא מיבעיא אם העצמות רכיכי ורחוויים ג"כ לאכילה דמצוי הוא דאף לאחר שמפרידם מחר ואוכלם דבודאי אין שם פסולת עליהם אם הם קשים והוא משום כיון דהעצמות והבשר הם בחבור אחד שייך בעינינו מה שהביא המ"א בסימן תק"י בשם הש"ש לענין לוזים וכבוטים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן דאף לענין בורר מין אחד הוא ואין שם פסולת עליו ובאיזה הענין שמתקן האוכל מתוך השומר תקון אוכל בעצמא הוא ואין שם מלאכה עליו עכ"ל [ואף שדהה המ"א דבר זה מהא דכתב הב"י בסוף סימן שכ"א בשם הירושלמי שהקולף שומים ובצלים חייב משום בורר דמייתו היה רק מה שסתם הש"ש וכתב דאין שם מלאכה עליו ומשמע אפילו שכותתו היה בזה אלאחר זמן ולזה השיג מהא דהקולף שומים וכו' אבל לאלתר גם המ"א מודה דאין שם בורר עליו כדאיתא שם בב"י גופא דלאכלן לאלתר מותר לקלוף שומים ובצלים ובזה מתורץ ג"כ דברי המ"א מהשגת הא"ר] ואף הכא נמי מיקון אוכל בעצמא הוא ואין שם מלאכה עליו אפילו בשקולף ומולך העצמות מעל הבשר ובלבד שיהיה לאלתר וכמו שם לענין קולף שומים ובצלים אף דגם שם הקליפה הוא פסולת אפ"ה קי"ל בסוף סימן שכ"א דהיכא דקולף כדי לאכול לאלתר דמותר וע"כ משום דלאלתר אין שום[2] פסולת על הקליפה אלא מיקון אוכלא בעצמא ואין דומה לפסולת דעצמא שהוא פסולת גמור שהוא נפרד מן האוכל משא"כ זה שהוא מתובר ביחד עם האוכל וה"נ בענינו היכא דכותתו לאכול לאלתר אמרינן דמיקון אוכל בעצמא הוא ואין שם פסולת עליהן כיון דעדיין לא נפרדו ומתובבים ביחד וזה דוחק לומר דדוקא שם סובר הש"ש כן משום שקליפת אגוזים הוא שומר לפרי וכן קליפת השום דז"א דהש"ש מדמה איסור ברירה לאיסור טלטול המוזכר שם בא"ש וטור ובאיסור טלטול מחלק שם הרא"ש והטור בהדיא בין עצמות לזה משום שהעצמות כבר נפרדו משמע דבלא נפרדו דינו כמו אגוזים ואין להקשות על דבריו מהא דאיתא בסימן ש"כ ס"ה דר"ת אוסר בבוסר לסחוט בתוך הקדרה של מאכל משום דבוסר בעצמו אינו ראוי לאכילה וא"כ הו"ל כבורר אוכל מתוך פסולת אלמא דאף שהבוסר בעצמו לכתחלה הוא עכס אחד שמתובר בו אוכל ופסולת ביחד אפ"ה שם בורר עליו משום דבסוף נברר אחד מתבירו וה"נ לדחות מכמה טעמי אחד דהא כתב שם בא"ר בשם בא"ש דהמקיל כדעה הראשונה דמתיר אף בבוסר לא הפסיד ואפילו לדעת ר"ת משמע בתוספות דף קמ"ד ע"ב ד"ה חולב דאיסורו הוא משום דש ולא משום בורר וע"ש בבה"ל מש"כ בזה ועיין בתבן העוור שכתב דאף הר"ן שהעתיק הא"ל כבורר אוכל מתוך פסולת ג"כ כונתו דה"ל כדש ודבר זה בודאי לא שייך בענינו. היוצא מכל הנ"ל דבעת האכילה גופא המקיל וקולף העצמות מן הבשר בודאי לא נוכל לחמות בידו ואפילו לתקן קודם אכילה בתופן זה ג"כ לדעת הרמ"א והמהרש"ל דרך אוכלא הוא אם כונתו לאכול הבשר לאלתר ויש לנרף לזה ג"כ דעת איזה מן הראשונים שהוצאו בברכי יוסף שסוברין דלאלתר מותר אף פסולת מתוך אוכל ואף דרבים המה האוסרים וכנ"ל ולכן לא פסק בשו"ע כוותייהו מ"מ בענין זה דבלא"ה יש הרבה סברות להקל וכנ"ל לא נוכל לחמות ביד הנוהגין להקל אבל לתקן דבר זה אלאחר זמן כמו שנוהגין בסעודות גדולות יש ליזהר מאד וכמו שהבאנו לעיל בשם המאמר מרדכי ודומיא

הגהות ותיקונים: א) סק"ב: ב) שם:

אפילו (יז) בידו אחת * חייב: הגה ואפילו האוכל מרובה (יח) ויש יותר טורח בברירת האוכל אפ"ה לא יברר הפסולת אפי' כדי לאכול לאלתר (כ"י): ה [1]הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהם חייב מפני שהפסולת שלהם (יט) ממתקת אותם כשישלקו אותו עמהם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב: ו (כ) [1]אין מוללין מלילות אלא מולל * (כא) בשינוי מעט בראשי אצבעותיו: הגה ואע"פ שמפרק האוכל מתוך השבלים הואיל ואינו מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול שרי (כב) ויש (מ) מחמירין (מרדכי ור"ן פ"ק דיו"ט) (כג) ולכן אסור לפרק האגוזים לוזים או אגוזים

ו שבת מימרא דמקקיים וכפי' רמב"ם בפ"ח ז מ"ה י"ב ובשבת קכ"ח וכתכמים

באר היטב

דאין ברירה ביו"ט וכ"כ ב"י מ"א ע"ש וכ"כ הש"ש פ"ק דמילה סי' מ"ב: (מ) מחמירין. דס"ל דדוקא לרכך שרי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים הוי מולדה דדש ואסור. אבל כשנתפרקו הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכ"ע עיין בסי' שכ"א. ושרביטין של

משנה ברורה

היה זמן מופלג מסעודת בין הערבים: ד (יז) בידו אחת. אף לקמן בס"ז איתא לגבפא בידו אחת מותר התם לאו דרך ברירה הוא כזה משא"כ בסתם ברירה לא מיקרי שום שינוי ע"י מה שמרר בידו אחת ויש לא גרסי כלל תיבת אחת ועיקר רבותא הוא דאפילו בידו דבאוכל מתוך פסולת מקילינן כזה היכא שכונתו לאכול לאלתר הכא חייב: (יח) ויש יותר וכו'. ר"ל דביו"ט בכה"ג צריך לברור הפסולת קמ"ל דשאני התם דמשום שמתת יו"ט הוא כדי למעט בטרחא אבל הכא דרך ברירה הוא: ה (יט) ממתקת אותם. ומבלעדי זה התורמוס מר מאד וחשיב כפסולת והפסולת אינו מר כ"כ ע"כ חשיב התורמוס כפסולת מתוך אוכל: ו (כ) אין מוללין וכו'. מלילה הוא שמולל השבלים כדי לפרק הדגן מתוכן ואסור (יא) מפני שנראה כדש: (כא) בשינוי מעט וכו'. בגמרא איתא אם ומולל בראשי אצבעותיו וזהו השינוי שאינו מולל בידו ומה דקאמר מעט היינו שלא ימלול בהם רק מעט [כן מוכח בגמרא שם. עולת שבת] וה"ה בשרביטין של קטניות שאין להוציא מהן הקטניות (יב) רק מעט ועי"י שינוי (יג) וע"ע דכל העולם נוהגין היתר וע"ל כיון שעודן לחין ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריד אוכל מאוכל אבל יבשין (יד) או שאר מיני קטניות שאין השרביטין רחוק לאכילה כגון פולין שלנו וכן השומשמין מקליפתן אסור לכו"ע בלי שנוי (טו) אף שדעתו לאכול מיד ועיין בבה"ל: (כב) ויש מחמירין. דס"ל דדוקא לרכך השבלים מותר ע"י שינוי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים אף ע"י שינוי אסור אף שדעתו לאכול לאלתר מפני שנראה כדש אבל כשנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש (טז) מותר לקלפו לכו"ע דאין זה בכלל מפרק כלל ואפי' לקלוף הרבה מותר (יז) כדאיתא בגמרא וכ"ז כשדעתו לאכול לאלתר כדאיתא לקמן בסוף סימן שכ"א ע"ש. ולרכך תפוח קשה אפשר דמותר אפי' בלי שינוי [פמ"ג]: (כג) ולכן אסור וכו'. היינו אפי' ע"י שינוי דבלי

ומיכל מייניהו ביו"ט וא"ל מולין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט ודוקא ביו"ט אבל בשבת אסור למולל כדאיתא בסוגיא שם וה"ה לענין פריכת קטניות דהרי הגמרא השוה אותם להדדי ורק ע"י שינוי יהיה מותר לדעה הראשונה וכמו שהוכיחו לזה מסוגיא דמפנין עיין בב"י והמ"א שמתה על מה שנוהגין העולם היתר בזה תמיהתו הוא אף לדעה הראשונה דהעולם נוהגין להקל בזה אפילו שלא ע"י שינוי [דא"ל דכונתו לדעה שייה דלא שייך להתפלא ע"ז דאולוי ס"ל כדעה הראשונה כאשר באמת דעת הרמ"א כן כדמוכח בדבריו ובאמת איני יודע שום תירוץ לזה דבגמרא הא"ל מוכח בהדיא דאסור לפרוך קטניות בשבת וכמש"כ רש"י בגמרא ויתר ביאור דברי הט"ז עיין בתו"ש ומסתימת הגמרא הנ"ל משמע דאין לחלק בין נתקו לא נתקו ועיין בפמ"ג שפירש בו פירוש אחר

שער הציון

(יא) רש"י בילה דף י"ב ע"ב ד"ה מוללין דס"ל דהוא רק מדרבנן ומסתברא דהוכחתו דא"ל"ה לא היו ממירין ביו"ט ולפי מה דמסיק בסוף הסוגיא דדוקא ע"י שינוי שוב אין ראיה ועיין שבת דף ע"ג ע"ב בגמרא תנא הדש והמנפץ והמנפנף וכו'. ופירש ר"ח וכן בערוך דהוא מלילות שבלים ומשמע דס"ל דהוא מדאורייתא: (יב) עיין בבה"ל: (יג) מ"א: (יד) פשוט: (טו) דלענין מפרק אין נ"מ בין מיד ללאחר זמן ואי אין דעתו לאכול מיד אפי' ע"י שינוי אסור כשאר טורד אוכל מתוך פסולת שאסור בלאחר זמן ודש ומולל אין בו משום טורד שעדיין יש לו פסולת משא"כ כזה: (טו) מ"א בשם הגמרא: (יז) בילה י"ג ע"ב דבעלה ליה כפי כפי:

הארות והערות: 1) וע"ש סקמ"ה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט' פסק כהט"ז דאם אין הקטניות מחוברות בשרביטין מותר להוציאה ע"מ לאכלם לאלתר. וראה מ"ש בסידור בענין זה, דטוב למנוע אא"כ הוציאם מקליפתם בע"ש משום חשש שיברור. ב) בשו"ע הרב סעיף ט' כתב ג"כ דיש ללמוד זכות שבעודם לחין מותר, ובסידורו כתב דאין להקל בזה כי אין זה היתר ברור.

ח סס וסס ם סס ק"מ במשנה י סס בפירוש רש"י כ סס קל"ז במשנה ל סס קל"ע במשנה וכפירש"י סס ם סס מימרא דזעירי

גדולים ממון (כד) קליפתן הירוקה (מהרי"ל) וטוב להחמיר מאחר דיכול לאכלן כך בלא פירוק: ז [n]היו לו (כה) מלילות מע"ש לא ינפה (כו) בקנון (ופירש"י כלי שרשו אחד רחב והשני עשוי כמין מרזב וותנין הקטניות ברחשו הרחב ומנענע האוכל ומתגלגל דרך המרזב והפסולת נשאר בכלי) ותמחוי (פי' קערה גדולה) (כז) ולא בשתי ידיו אלא מנפה בידו אחת בכל כחו: ח (כח) [o]אין (ט) שורין את (כט) הכרשינין (פי' הערוך וי"ה בלעז) 'דהיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסולת * דהוה ליה כבורר אבל נותנן בכברה * (ל) אע"פ שנופל הפסולת דרך נקבי הכברה: ט * (לא) [p]משמרת * אפילו תלויה מע"ש (לב) אסור * ליתן בה שמרים [l]אבל אם נתן בה שמרים מערב שבת מותר ליתן עליהם מים כדי שיחזרו (לג) צלולים לזוב: י [m]יין או מים שהם צלולים (לד) מותר לסננן במשמרת: הגה ואע"פ שיש בו (י) * (לה) קסמין דקין

באר היטב

וכן כתב הט"ז לאיסור וסיים ואפילו אם כבר נתקן מע"ש אין ליקח הקטניות מן הקליפות אלא מה שרוצה לאכול מיד ועיין סי' של"ו ס"ח: (ט) שורין. ל"ל שולין ט"ז. וכתב המ"א דה"ה אם יש פסולת ואוכל מעורבין אסור ליתנם במים כדי שיפול הפסולת למטה

ביאור הלכה

אחר וי"ע והא"ר וכן הח"א לא העתיקו לדינא כ"א דברי המ"א וכ"כ הא"ר בשם המיו"ט: * דהו"ל כבורר. ולשון רש"י מה דהו"ל בורר[1] עיין בפמ"ג שמתפקק אם יש בזה מיזע חטאת ועע"ד יש להבין ממה דאיתא בילה י"ג[2] ע"ב וב"ה אומרים בורר כברכו וכו' ר"ג אומר אף מדיח ושולה עי"ש בגמרא דהוא ממש כענינו והנה מדקאמרי ב"ה בורר כברכו וכו' מוכח דהתירו ביו"ט מלאכת ברירה גמורה ולא אסרו בנפה וכברה אלא משום דמחזי כמאן דעביד הרבה לצורך חול וכמו שכתבו הראשונים ומדר"ג הוסיף ואמר אף מדיח ע"כ דגם זה מלאכה גמורה הוא מדאורייתא וכן מיושלמי שם בבילה משמע כדברינו: * אע"פ שנופל וכו'. כן הוא לשון הר"ן ע"ש ולשון רש"י בזה אע"פ דלפעמים נופל וכו' ומשמע דס"ל דאל"ה אסור משום דהוי פסיק רישא: * משמרת. עיין במ"ב וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מה"ש הלכה י"א ונראה דהיה פסק לו כמאן הלכתא כרבה מו כר' זירא וסובר דרבה ור"ז פליגי אהדדי ולא כפירש"י וכן הוא דעת התוספות בדף ע"ג ע"ב ד"ה משום ע"ש וע"ל דהתוספות והרמב"ם מפרשין טעמיה דרבה דלא דמי למרקד דמרקד עושה כל זמן הרקדתו פעולה בפסולת ואוכל בימד שמנענע הכברה וע"ז נגרר מין אחד מחבירו משא"כ בזה שבעת הברור אין נעשה פעולה כלל בהשמרים שמונחים במקומם והיין זב מהן ע"כ דמי יותר לבורר שנוטל את האוכל והפסולת נשאר מונח במקומו דבכה"ג הוי נמי דרכו של בורר ודע דבדבריו מיושב היטב אמאי לא מייב לרבה בכל מרקד גם משום בורר ולפיכך נייד הרמב"ם מפי' רש"י ועיין בב"י מש"כ בדעת הרמב"ם והנלע"ד כתבתי אח"כ מלאתי מירושלמי פרק כלל גדול ובפרק תולין מוכח שהבדיל דמאן דס"ל משום בורר לא ס"ל משום מרקד ולא כפירש"י וכבר הקדימני הקרבן עדה מו הקושיא על פירש"י ע"ש: * אפילו תלויה. היינו מה שמתוחה ע"פ מלל איזה כלי שמסתננן בה לתלותה בשבת בוראי אסור וכדלעיל בסימן שט"ו ס"ט: * ליתן בה שמרים. בשבת אבל מותר לתת מע"ש לתוך המשמרת והיין זב ממנו בשבת [אור זרוע]: * קיסמין דקין. עיין במ"ב שכתב וה"ה אם יש בו קמחין כ"כ הא"א בסק"י בשם התניא וכתב ע"ז וכ"כ רש"י והנה המעיין בב"י יראה דסובר דמפני הקמחין אינו מותר כ"א בסודרין

גלולים הם ואין בהם דבר שצריך לברר מהם. מותר ליתן בשבת מים ע"ג שמרים שנשארו בחבית וקולטין המים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ושותין אותו [אחרונים]: י (לד) מותר. כיון דבלאו הסינון ג"כ הם גלולים ורואים לשתות לכן אין בזה משום בורר וגלולים מקרי כל שראוי לשתות כך בלי סינון (כה) לרוב בני אדם (כו)[a] ויש מחמירין דדוקא כשכולם יכולים לשתות כך ואין מסננן אלא כדי שיהיו גלולין ביותר. וכן משקה שקדים הכתושין מע"ש מותר לסננן בשבת הואיל דיכולים לשתותו כך בלי סינון [אחרונים]: (לה) קסמין דקין. איתא בשמ"ג קלת קסמין והכוונה דאלו היו הרבה אין ראוי לשתות כך לרוב בני אדם בלי סינון (כז) וה"ה אם יש בהיין קלת

משנה ברורה

שינוי לכו"ע אסור: (כד) קליפתן הירוקה. זזה דמי כמתוך השבלין אבל לכו"ע מותר לשבר הקליפה הקשה (יח) ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא וכדלקמן בסוף סימן שכ"א. לוזים ובטנים שנשתנו ועדיין הם בקליפתן משמע מדברי הפמ"ג בסימן זה שיש ליזהר לברור האוכל מתוך הקליפות ולא להיפוך ואפי' כשדעתו לאכול מיד ומשום בורר אבל לקמן בסימן תק"י הביא המ"א בשם היש של שלמה דדבר זה שקולף הקליפה מהן בכלל מיקונא אוכלא הוא ולא שייך ברירה בזה ואף שהקשה עליו המ"א כבר יישבו בספר אליה רבה והביאו הפמ"ג שם דכיון שדעתו לאכול מיד* שרי: ז (כה) מלילות מע"ש. ה"ה דאפי' אם מלל מעט בשבת וכנ"ל ג"כ מותר לנפח בידו אחת וכדלקמיה והאי דנקט מע"ש לאשמעינן דאפילו היו לו הרבה מלילות ג"כ מותר לנפח בידו אחת [רמב"ן במלחמות]: (כו) בקנון ותמחוי. גזירה (יט) משום נפה וכברה דיש בזה מיזע חטאת: (כז) ולא בשתי ידיו. דהיינו לדבק שתי ידיו כאחת וליקח בשניהם ולנפח וה"ה דמיד ליד חברתה (כ) אין נכון לדעת הרמב"ם: ח (כח) אין שורין וכו'. ה"ה אם יש פסולת ואוכל מעורבין אסור ליתנם במים כדי שיפול הפסולת למטה כגון עפר או שליף למעלה כגון תבן [מ"א]: (כט) הכרשינין. הוא (כא) מאכל בהמה וה"ה תפוחי אדמה וכל כה"ג לא יתן עליהם מים כדי להסיר האבק והעפר מעליהם: (ל) אע"פ שנופל וכו'. כיון שאינו מתכוין לכך: ט (לא) משמרת. כלי שמסננין בה השמרים והיין יורד זך וצלול: (לב) אסור ליתן וכו'. ומיזע חטאת נמי יש בזה (כב) משום בורר שנברר האוכל מהפסולת עי"ז או משום מרקד עי"ש בגמרא: (לג) צלולים. ר"ל שיהיו השמרים צלולים (כג) והמים יזובו מהם עם מקצת מן היין שנשאר בהם בו (כד) והטעם שאין בנתינת מים משום בורר שהמים שהוא נותן

שער הציון

(יח) מ"ר: (יט) רש"י ורמב"ם: (כ) והעור מיקל בזה ומלשון הגמרא משמע יותר בדעת הרמב"ם ועיין בב"י שנדחק בזה: (כא) רמב"ם בפי' המשנה ולפלא שלא העתיק הרמב"ם המשנה בהלכותיו ולפי הנראה שם שהוא מפרש המשנה בענין אחר דהיינו שע"י השריה הוא משוה אוכלא או מטרח באוכלא לכל אמורא כדאית ליה בשבת קנ"ו[b] ע"א ע"ש ובכלל הדין הזה נמה שנאמר שם: (כב) כן פסק הרמב"ם ועיין בב"י ובמש"כ בבה"ל: (כג) עיין פרישה וכמו שכתבתי מוכח בלבוש והרע"ב וש"א: (כד) לבוש: (כה) כן פי' הר"ן והובא בב"י ובכמה אחרונים: (כו) ב"ח: (כז) עיין בה"ל:

הגהות ותיקונים: א) י"ד: ב) קנ"ה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב: הואיל וראוי לשתייה לרוב בני אדם. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב כבורר. ג) ובשו"ע הרב סעיף י"א משמע שהטעם שזה מותר הוא שזה ממילא ומתברר מאליו.

* הומיל ורמויין לשמות בלמו הכי (סמ"ג). [1]אבל בסודר מים (לו) אסור * (לז) משום (יא) ליבון (לח) ויין ושאר משקין (לט) מותר ואם הם (יב) עכורים בין מים בין יין (מ) אסור לסננם (מא) [2]ולהרמב"ם במשמרת אסור ואפילו מים ויין צלולים * ואפילו בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל (יג) (מב) לא בעכורים * (מג) [3]ויין (יד) מגתו כל זמן שהוא תוסס (פי' שמרמה כרותה) טורף חבית בשמריה ונותן (מד) לתוך [4]הסודר: **יא** [5]כשמסננין היין (מה) בסודר צריך ליזהר שלא יעשה גומא[1] (בסודר) לקבל היין (מו) משום (טו) [6] שינוי: **יב** (מז) כ"מ שמותר לסנן יין בסודר [7]מותר לסננו

ג טור וכדברי הרשב"ם שכתבו הסוס' בשבת ק"כ ם טור בשם המרמ"ם פ"ח ע שם מוקימתא דזעירי לבריתא דרשב"ג פ רמב"ם שם וכתב הכ"י דס"ל דמשמרת שלמרו שם לו משמרת ממש אלא מותר לשמרו קאמר צ שם בגמרא ק שם במשנה

באר היטב

משמתי מותר הלק"ט מ"ב סי' רנ"ד: (יא) ליבון. אבל משמרת עשויה לכך ואינו מושם לליבונו טור ומ"א ובתשובת דרכי נועם מא"מ סי' ד' ובשכנה"ג: (יב) עכורים. דלא אפשר למשתי הכי כלל ב"י: (יג) לא בעכורים. ול"ע דבעכורים אף לסברא הראשונה אסור וי"ל דלדעה הראשונה עכורין קלת מותר בסודר כיון דאפשר לשמותו בלא"ה אעפ"י שרוב בני אדם אין שותין אותן וכמ"ש הב"י אבל להרמב"ם אסור. משקה שקדיש כתושים מע"ש מותר לסננן כיון שיכולין לשמותו בלא סינון הגהות סמ"ק מ"א: (יד) מגתו. ר"ל דבאומן דג"כ דרכו להשתמש ממנו אפילו אם הוא עב אין לאסור בסודר אא"כ הוא עב הרבה שאין רואי כלל להשתמש בלא סינון ט"ז: (טו) שינוי. דבסודר די בשינוי שאין עושה גומות

שערי תשובה

[6] שינוי. עיין בה"ט ועיין שם בגו"ר שכתב היתר לסנן יין שיש בו יתושים ואומן שיש בו תולעים ע"י שינוי וכתב דמנהגא דעלמא שנותנין הסודר עפ"י הכל אם התבית ושופכין לתוך הכוס אם הקערה דהוי שינוי גדול ואפילו האוסרים לסנן יין עכור י"ל דמודו בזה לכן אין למחות במי שנוהג היתר בזה ע"ש:

משנה ברורה

קלת קמחין שראויין לשמות כך לרוב בני אדם ג"כ שרי לסנן אפילו במשמרת: (לו) אסור. לסנן אפי' מים צלולין לגמרי (כח) ומיירי בשאינו עומד מוכן לכך דאל"ה דינו כמשמרת: (לז) משום ליבון. דשרייתו זהו כיבוסו כ"כ הב"י בשאור דברי הטור והמג"א והגר"א מסקי[a] דלא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוסו כיון שאין עליו לכלוך וכדלעיל בסימן ש"ב ס"ט ועיקר טעם האיסור הוא משום דיכול לבוא לידי ליבון דהיינו ע"י סחיטה משא"כ במשמרת שעשויה לכך לא יבוא לסחטו וה"ה בסודר אם היה עומד מוכן לכך וכנ"ל: (לח) ויין. מדעת הט"ז לקמן בסוף סימן ש"כ משמע דסובר דדוקא יין אדום אבל יין לבן אסור לסנן כמו מים (כט)[b] אבל הא"כ חולק עליו ע"ש: (לט) מותר. דלא שייך בהו שמא יסחוט (מ) שאין הבגד מתכבס ומתלבן על ידם (מא) ואפילו אח"ל דגם על ידם מתלבן קלת מ"מ לא מיישינן לסחיטה דאינו מושם לסחטם דאינו יכול לנקותו מריחו וחזותו ולצורך משקה הבלוע בו ג"כ אין דרך לסחטם: (מ) אסור לסננם. משום טורר בין במשמרת ובין בסודרים (מב) ומיירי בעכורים לגמרי דלא משמתי הכי כלל (מג) דאלו בעכור קלת ואפשר דמשמתי הכי אך רובא דאינשי קפדי שלא לשמותו בלי סינון אין איסור רק במשמרת אבל בסודרין דאין דרך לסנן בו מותר לסנן יין ושאר משקים: (מא) ולהרמב"ם במשמרת וכו'. וטעמו נראה משום שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ולדינא הלכה כדעה א' [מ"ז]: (מב) לא בעכורים. היינו אף בעכורים קלת דאלו בעכורים לגמרי הלא אף לדעה הראשונה אסור וכנ"ל (מד) ובזה טוב לחוש לדברי הרמב"ם: (מג) ויין מגתו וכו'. פי' שאז (מה) כל היינות עכורין ושותין אותן בשמריהן ואין כאן תיקון דבלא"ה משמתי וע"כ אפילו כשהוא טורפה ועשה עכור בלגול דמי: (מד) לתוך הסודר. זהו לדעת הרמב"ם ולדעה הראשונה אפי' במשמרת שרי: **יא** (מה) בסודר. ר"ל משקה עכור קלת (לו) אבל כשמסננין בו יין צלול דמותר לסנן במשמרת אף בסודר אין צריך שום שינוי: (מו) משום שינוי. אלא (מז) יעשה כעובדין דחול: **יב** (מז) כל מקום וכו'. בא לרבות לדעה הראשונה

ביאור הלכה

ולא במשמרת ולפ"ז דברי המ"א מוקשה מאד דמשמע מגיה דמותר אפילו במשמרת ומפני זה התו"ש והגאון רע"א ועוד אחרונים כתבו שע"ש הוא במ"א ולריך לעיין לקמן על הא דמותר בסודרים [וש כמה אחרונים שהעתיקו דברי המ"א כאשר כתוב לפנינו] אבל באמת דבר זה מוקשה מלד הסברא מאי גריעא קמחין מקמחין דקין וכי היכי דקמחין דקין שרי במשמרת ה"נ לריך להיות בקמחין ועיינתי בחגיגה ומוכח כדברי המ"א שבור דיין שיש בו קמחין מותר אף במשמרת וכן מלאתי בכלבו ומה שכתב המ"א וכ"כ רש"י היינו דהוא מפרש דלדברי רש"י קאי המשנה בגלולין והא דנקט המשנה סודרין לרבותא דאף בסודרין אין בו משום סחיטה ואח"כ מלאתי בחידושי הר"ן הנדפס מחדש שמפרש כן בהדיא את דברי רש"י. ואפשר דלפי מה שהעתקתי במ"ב קלת קמחין כו"ע מודיס בזה דלא גריעא מקמחין דקין ואין שהוא נוכל לסמוך על דעת הני תלמא רבותא הנ"ל דמתירין אף בקמחין: * הואיל וראוין וכו'. ומי שהוא מיקטנים וא"א למשתי הכי היכא שיש בו קמחין וכדומה אפשר אף דרובא דאינשי לא קפדי כלל לא אמרינן בטלה דעתו ולדידיה אסור דהוה בורר [פמ"ג]: * משום ליבון. אבל במשמרת משמע דלא שייך בו ליבון ועיין במ"א ומיאור הגר"א שהאריכו בטעם הדבר ועיין במ"ב שהתמתי להקל כדעת השו"ע ואף דמהמ"א משמע דלדעת הסוברין דאף באין בו לכלוך אמרינן שרייתו זהו כיבוסו יהיה אסור לסנן מים אף במשמרת וכבר כתבנו לעיל בסימן ש"ב ס"ט בגה"ל דיש לחוש לדעה זו מ"מ בזה הקלנו משום מימרא דזעירא דמיקל בהדיא במים גלולין לסנגם וכל הפוסקים העתיקוהו וע"כ נ"ל כמו שהסביר התו"ש דאף לדעה זו מותר לסנן מים גלולים במשמרת כיון שהוא עשוי לכך עי"ש הטעם ולהמ"א ע"כ מימרא דזעירא פליגא על מאי דקיי"ל שרייתו זהו כיבוסו עיין בחידושי רע"א שם והוא דוחק גדול: * ואפילו בסודרין כו' בצלולין. משמע דסובר דבגלולין אפילו מים מותר בסודרין וטעמו כתב הגר"א דס"ל דלא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו היכא דאינו מתכוין לכביסה והא דלא מיישינן שמא יסחוט דמיירי בסודרין המיוחדין לכך [כן כתב בסוף סימן ש"ב ע"ש] וכ"כ הרע"ב על המשנה דמסננין את היין בסודרין דמיירי בסודרין המיוחדין לכך ומשמע דאם אינן מיוחדין אף יין אסורין אך לדינא משמע דעת הרבה פוסקים וכמעט כולם דגיין לאפילו בסודרין שאינן מיוחדין לא מיישינן שמא יסחוט ועי"כ לא משש השו"ע לשיטתו ופסק סתמא דבסודרין מותר והיינו אפילו באינן מיוחדין ולדמוכח בב"י: * ויין מגתו כל זמן שהוא תוסס. עיין במ"ב והוא מפירש"י והרמב"ם מפרש טעם דבית הגתות הוא מפני שאז עדיין לא נפרשו השמרים

שער הציון

(כח) כן מוכח מטור [וכ"ש לפי מאי דמסיק המ"א לבסוף] ועיין בתו"ש שיש"ב היטב דברי הטור אף לפי פירוש הב"י ומ"מ גם לדידיה אם הסודר היה עומד מוכן לכך שרי וכמו שכתבנו: (כט) ומלאתי בספר ירמיס להרא"ש דסובר ג"כ דבסחיטת יין שייך ליבון ואעפ"כ כתב בהדיא דאין בשרייתן משום כיבוס: (ל) שיעת ר"ש וסייעתו: (לא) מוספת בשם הר"י בכתובות ו' ד"ה האי מסוכריתא ובשבת ק"א ד"ה האי ע"ש: (לב) אחרונים: (לג) ר"ן ורשב"א ומיהו מהרשב"א מוכח דדוקא באין בו שמרים כלל שעיכורו אינו מחמת השמרים ע"ש בס"מ: (לד) כי יש עוד פוסקים שסוברין כהרמב"ם בזה דהמשנה דמסננין יין בסודרין מיירי בגלולין עיין בחידושי הר"ן הנדפס מחדש ובמאירי: (לה) רש"י: (לו) פשוט: (לז) רש"י:

הארות והערות: 1) עיין בה"ל ד"ה ויזהר לענין אם הוה גומא מע"ש:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב שם כתב: אבל בסודרין אסור לסנן את המים וכו' משום איסור ליבון ששריית הבגד זהו כיבוסו, משא"כ משמרת וכו' ואינו חושש לסחטה וגם אינו חושב לליבונה. ב) ובשו"ע הרב שם כתב: אבל בוסדרין אסור לסנן את המים או יין לבן וכיוצא בהם משום איסור ליבון ששריית הבגד זהו כיבוסו.

(מח) בכפיפה מצרית (פי׳ קופה שעושין מן הגומא וממיני ערבה) * ר׳ויזהר שלא יגביה * הכפיפה משולי הכלי טפח (מט) משום שינוי: יג שכלי שמערין (פי׳ שמריקין) בו יין מהחבית (נ) לא יתן בפיו קשין וקסמין * (נא) בחזקה (נב) שאין לך (טז) מסננת גדולה מזה: יד מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקילוח ומתחילים לירד (נג) נצוצות קטנות הנשופות באחרונה מתוך הפסולת יפסיק ויניחם עם השמרים שאם לא יעשה כן הני ניצוצות (יז) (נד) מוכחי (נה) שהוא בורר. מותר להגביה החבית על איזה דבר (נו) כדי שיקלח ממנו היין היטב (רוקח הל׳ יו״ט וב״י): טו אמסננת (נז) שנתן בה חרדל לסננו מותר ליתן בה ביצה אע״פ שהחלמון יורד למטה עם החרדל

ר סס וגמרא
ש סס ת סס
א סס במשנה וכפי׳ הרמשון שכתב״

באר היטב

ר״ן אבל משוס אהל ליכא כיון שאינו רחב. וכתב הט״ז בשם מכסה בסודר את כל הכלי יזהר שלא יהיה גובה טפח ועיין סי׳ שט״ו סי״ג וכתב המ״א נ״ל דבאותו כלי העשויה כנפה שמסננין בו דינו כמשמרת הואיל ומיוחד לכך עס״י ועיין בגינת ורדים מא״ח כלל ג׳ סי׳ י״ב ודיל אהכן: (טז) מסננת. ובגלוי שרי עיין ס״י. נהגו שלא ליתן שמרים במשקה בשבת כדי להעמידן אע״פ שרואי לשתותו בשבת וג״ל דהוי תולדת בורר דעכ״פ יורדין שמרים מהמשקה בשולי הכלי דומיא דמחבץ מ״א: (יז) מוכחי. ותחלת שפייתן בשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא ר״ן. ולפ״ז אסור לערות שומן מהמאכל דהא ב׳ מיני אוכלין הם ואסור לברור א׳ מתבירו אלא בידו כדי לאכלו מיד והכא בשמערה מהכלי אסור כמו בשכר ואפשר דלא שייך בריה אלא בדברים המעורבים אבל הכא לאודא

ביאור הלכה

השמרים מן היין יפה יפה וכל היין גוף אחד הוא ע״כ לא שייך שם בריה אפילו אם יסננו וע״כ התירו בסודר. כתב הט״ז דה״ה תומן אף שהוא עב ועכור דרך בני אדם לשתותו בלי סינון וע״כ דינו כיין מגתו ומותר לסננו אבל אם הוא עב הרבה שאין ראוי לשתותו כלל אסור לסננו אפילו בסודר משום בורר. וזהו בשתים תומן אבל תומן שהתליע [ויכרים בו התולעים נגד השמש] אסור לסננו אפילו בחול [כ״כ בחכמת אדם סימן ל״ח]: * ויזהר שלא יגביה וכו׳. לטעם השו״ע דמסייע משוס שינוי אפילו אם הגביה מע״ש ג״כ אסור לשמר אבל לרש״י ויתר הפוסקים שנכתוב לקמיה דהטעם הוא משוס אהל אם התקין זה מע״ש מותר לשמר בשבת: * הכפיפה משולי הכלי וכו׳ משום שינוי. טעם זה כתב הר״ן בשם רבינו יונה ולא כרש״י דס״ל משוס אהל ובאמת קשה מאד לדמות טעם זה להרבה דאשויס כתבו ג״כ הכי הלא המה הר״ח [שכיבו מקרוב לאורו] והרמב״ם והטור והמאירי. ולענין סודר דעת הר״ן והביאו המ״א דשם לא בעינן שיהיה פחות מטפח משולי הכלי שתחתיה דדי בהשיעור שזהיר בו שלא יעשה בו גומא קודם הסינון ומשום משם אהל אין בזה דאין הכלי שתחתיה רחב הרבה וכשיטתו לעיל בסוף סימן שט״ו סב״א) והט״ז תולק עליו וס״ל דגם בסודר צריך שלא יגביהנו משולי הכלי שתחתיה טפח משוס משם אהל אז שלא יכסה בהסודר על פני כל הכלי דאז אין בזה משוס משם אהל לבו״ע ועיין מה שכתבנו לעיל בסוף סימן שט״ו: * בחזקה. מדברי הראב״ד המובא בר״ן משמע דאם אינו מהדק בחוזק ויוכלו קצת קסמין וקשין לעבור דרך שם לא אסרו בזה דלא מיחזי כמשמרת ולכן קאמר הגמרא לא נהדק אינש וכו׳ ובטור סתם הדברים ולא דאפי׳

משנה ברורה

דאפי׳ יין שהוא עכור קצת דאסור לסננו במשמרת וכנ״ל אפ״ה מותר לסננו בכפיפה מצרית שאינה עשויה לשמר בה בימות החול וכן מיס בין צלולים בין עכורים במקצת מותר לסנן על ידה: (מח) בכפיפה מצרית. ואותו כלי העשוי כנפה שמסננין בה (לא) דינו כמשמרת הואיל ומיוחד לכך ואין לסנן בה אלא יין צלול ומיס צלולים וכנ״ל ברש״י סעיף יו״ד: (מט) משום שינוי. שלא יהיה כעובדין דחול (לט) ולפ״ז מיס ויין צלולין דגם במשמרת מותר וכנ״ל ממילא מותר להגביה הכפיפה טפח ויותר ועיין בבה״ל שביארנו דהרבה דאשויס סוברין דהטעם שצריך שלא יהיה הכפיפה גבוה טפח הוא משוס משם אהל דשיעורו בטפח ולפ״ז גם כשמסנן יין ומיס צלולים דינא הכי. ודע דעניין עשיית אהל לא שייך בזה (מ) אלא כשמכסה בהכפיפה כל חלל הכלי שתחתיה אבל אם אותזה בידו אחת על הכלי שלא ע״פ כולה ושופך בידו השניה מותר אפי׳ ביותר מטפח וגם לטעם השו״ע דס״ל משוס שינוי אפשר דגם זה שינוי מקרי ובפרט אם היה צלול דאין צריך זה השינוי כלל לטעם הראשון וכמו שכתבנו: יג (נ) לא יתן וכו׳. ר״ל (מא) אפי׳ מע״ש כדי לסנן דרך בו בשבת ומיירי השו״ע ביין עכור קצת (מב) דאם הוא יין צלול ומסננו רק מפני קסמין דקין שבו אף במשמרת ממש מותר וכנ״ל בסעיף יו״ד: (נא) בחזקה. דדרך הוא לתחוב פיו בחוזק כדי שיעכבו הקסמין והטיוטפות מלעבור

ועכ״כ הוא כעין משמרת: (נב) שאין לך. בגמרא איתא דמחזי כמשמרת ופי׳ הר״ן דלאו משמרת ממש היא שהרי עוברין בה שמרים אלא כיון דאיתא קסמין וטיוטפת דלא עברי בהו דמי למשמרת עכ״ל ומש״כ השו״ע שאין לך (מג) היינו לענין דמעכב היטב עכ״פ הקסמין והטיוטפות מלעבור: יד (נג) ניצוצות. ר״ל טיפות קטנות המטפטפות כשנפסק הקילוח: (נד) מוכחי וכו׳. ר״ל דמוכח שהוא בורר מתוך הפסולת שבשולי הכלי אבל אחלת שפייתן כשעדיין אין הפסולת ניכר לאו בורר הוא: (נה) שהוא בורר. ומיירי שרוצה לשתות לאחר זמן (מד) דאם בדעתו לשתותו לאחר הלא קי״ל דאוכל מתוך פסולת כשבורר שלא ע״י כלי מותר אם בדעתו לאכול מיד וכאן אף שמערה מכלי לכלי מ״מ עיקר הבריה נעשה על ידי ידיו ואם נתן קיסמין בפי הכלי שמערה בתוכו כדי שיסתנן היטב בזה אפילו לאחר אסור אם אינו מפסיק כשמתחילין הנילוות לירד משם דחשיב כבורר ע״י כלי. ואסור לשפוך השומן מן הרוטב ואפי׳ אם לא יסירם בכף אלא ישפוך בהכלי עצמה דהוה כבורר ביד ולא בכלי וכנ״ל מ״מ אסור דהשומן מקרי פסולת לגבי הרוטב אם אינו רוצה לאכול השומן לאחר ופסולת מתוך האוכל אסור אף אם רוצה לאכול האוכל לאחר כמש״כ ברש״ס הסימן ואם שפך ביחד עם השומן גם מקצת מן הרוטב שרי [אחרונים]: (נו) כדי שיקלח וכו׳. ואע״פ שעי״ז יורד יין גם מתוך השמרים אינו חשוב כבורר כ״ז שאין הנילוות מתחילין לירד מן השמרים כמו שנתבאר: טו (נז) שנתן בה וכו׳. היינו מע״ש דבשבת אסור לסנן חרדל ע״י מסננת משוס דהפסולת שבחרדל נשאר למעלה (מה) ומיחזי כבורר כיון שאינו אוכלן וכמבואר לקמן בסימן תק״י ס״ג דאפילו

שער הציון

(לח) מ״א: (לט) פשוט: (מ) ט״ז: (מא) מידושי הר״ן: (מב) מ״א בשם ש״ג: (מג) אחרונים: (מד) ובמ״א כלל ט״ז ס״ט מחמיר אפילו כשרוצה לשתות לאחר ובמ״א לפי משקנות מ״ר ותו״ש וש״א לא משמע כן: (מה) שבת קל״ד וע״ש בתוד״ה הכא והובא זה במ״א לקמן בסימן תק״י סק״ה ולשמעתו דבריהם מניה דהרב בעל הב״ח הכא דכתב דמייב מעלת. גם דברי הפמ״ג במ״ז ס״ק י״ב מוקשה מאד דמשמע מניה להדעה ראשונה בסעיף יו״ד

הגהות ותיקונים: א) סי״ג במ״א סקכ״א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ט״ז כתב הטעם כהמחבר, ״לשנות מדרך החול״. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף י״ח כותב כדעת שאר האחרונים, ודלא כהח״א. ג) בשו״ע הרב סעיף י״ט הסכים להמ״א דמה ששופך נקרא שזהו מה שברר, ובשופך הפסולת אסור, ובסידורו כתב דמה שנשאר בידו נחשב שברר, ואם שפך הפסולת ונשאר בידו אוכל מותר.

והחלבון (נח) נשאר (יח) למעלה: **טז** [ב]מים שיש בהם תולעים מותר לשתותן (נט) ע"י (יט) מפה בשבת (ס) דלא שייך בורר ומשמר * (סא) אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתיה אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר: **יז** (כ) * [ג]המחבץ (סב) (פי' שמוציא ממה מן החלב) (סג) תולדת בורר הוא (סד) לפיכך (סה) אע"פ * שנותנים שומשמים

ב הרא"ש בתשובה ג רמב"ם פ"ח וכ' הרב המגיד שהוא מתוספתא

באר היטב

קמי ועמ"ש. כתב המ"א בסי' תק"י ס"ק י"ג נ"ל דמותר לקלוט שומן הלף על פני החלב שקורין סמעטנ"י[ה] אפילו בשבת וכשיגיע סמוך לחלב יניח קלת עם החלב וכמ"ש סי' ש"ט סי"ד ודוקא שצריך לבו ביום ואם א"ל לו רק שחושש שיפסיד ויתקלקל מותר לעשות ע"י אינו יהודי וכמ"ש סי' ש"ס ס"ה עכ"ל שם: (יח) למעלה. ולא חשיב כבורר לפי ששניהם אוכלין הם ואין נותנין אותן לתוכן אלא לתקן מראה החרדל טוב. אבל אם הם עושין אותו כדי לאכול החלמון אסור דמה שאינו רואה לאכול מקרי פסולת וה"ל בורר ב"ח ולבוש ועיין ס"ג שכתב דבמין מ' לא שייך בריה וא"ל דהכא מיתשב ב' מינים ועי' מג"א וט"ז כתב ומזה נסתייע לדברינו דאפילו

משנה ברורה

דאפילו ביו"ט אסור לברור: (נח) נשאר למעלה. ר"ל ואינו עומד לאכילה אעפ"כ לא חשיב כבורר אוכל מתוך הפסולת דאף החלמון שהוא מסנן אינו בשביל אכילה רק כדי ליפות מראה החרדל [טור] ואם הוא מסנן כדי לאכול החלמון אסור (מו) דשני מיני אוכלין מקרי ושייך ע"ז שם בריה (מז) ויש מקילין בזה[א] ונכון להחמיר (מח) וע"כ יש ליזהר מלברור החלמון מן החלבון ע"י איזה כלי כדי לטרוף אותו ולשפוך לתוך הקאווע כמו שנוהגין במקום חלב [ובענין שאין בו משום מבשל עיין לעיל בסוף סימן ש"י] דאסור משום חשש בורר אבל מותר ליקח החלמון בידו דהוי בורר אוכל לאלתר ויד דמותר (מט) וה"ה דמותר ע"י עירוי מקליפה לקליפה דזה ג"כ מקרי כבורר בידו וכנ"ל בסקמ"ד[א]: **טז** (נט) ע"י מפה. ומשום מלבן ליכא כיון דליכא לבון וכמו שכתב בסימן ש"ב ס"ט (נ) וא"כ לדעת האוסרין שם אסור ע"י מפה והיינו דוקא במים אבל יין ושאר משקין לבו"ע שרי דאין המפה מחלבן ע"י שרייתן ובא"כ כתב להקל אף במים אפילו לדעת האוסרין שם (נא) ובמקום הדחק יש להקל (נב) כיון שאינו מחבוין לבמיסה: (ס) דלא שייך בורר וכו'. והא דאינו אסור משום שמא יסחוט כיון דאינו נשרה במים רק דבר מועט מהבגד כדי הנחת פיו אינו חושש לסחיטו [ב"י ע"ש עוד] ומ"מ יש ליזהר (נג) שלא יסחה דרך בית יד מכחות שלו דבזה חיישינן יותר שמא יסחוט שמלטער בלבישתו: (סא) אלא במתקן וכו'. וע"כ כשנופל זבוב או ד"א במאכל ומשקה (נד) לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קלת גם מהמאכל או המשקה עמו[ב] ויזרוק: **יז** (סב) פי' שמוציא וכו'. וכן (נה) הלוקח חלב ונותן בו קיבה או שאר מיני חימוץ כדי לחבנו (נו) או העושה כמין כלי גמי ונותן הקוש בתוכו ומי החלב נוטפין כ"ז בכלל מחבץ דהוא תולדה דבורר ואסור אפילו ע"י א"י (נז) וכן הקולט שומן הלף ע"פ החלב [שקורין סמעטענע] גם זה הוא בכלל בורר ע"כ יזהר שכשיגיע סמוך לחלב יניח קלת עם החלב ואז שרי וכמ"ש סי"ד וה"ה להיפוך שיטול קלת מן החלב עם השומן הזה [אבל (נח) ליקח השומן בלמלוס אסור אפילו דעתו לאכול לאלתר שהרי הוא[ג] לוקח בכף] וכ"ז דוקא כשצריך לאכול (נט) בשבת דאל"כ הוי כמכין משבת לחול ואם א"ל לו רק שחושש שיפסד ויתקלקל מותר לעשות ע"י א"י כשאינו בורר בלמלוס וכנ"ל דהכנה לחול הוא איסור מדברי סופרים ומותר ע"י א"י במקוס פסידא וכמ"ש סימן ש"ז ס"ה: (סג) תולדת בורר הוא. ומכלל זה (ס) המעמיד חלב במקוס חס כדי שתעשה גבינה והלוקח הקוס ועושה גבינה חייב משום טוחנ שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשה גוף אחד דומה לבגין [רמב"ם]: (סד) לפיכך וכו'. משמע מזה דהאיסור הוא משום בורר ולפ"ז אם דעתו לאכול לאלתר שרי לחבץ בידו ועיין במ"א שהביא מהתוספתא דאיה דאיסורו הוא משום לש ולפ"ז אפי' דעתו לאכול לאלתר אסור: (סה) אע"פ שנותנים

שער הציון

שרי לסנן תרדל אף בשבת ובאמת זה אינו דאפילו ביו"ט אסור וכנ"ל: (מו) ב"ח ולבוש: (מז) טעמם דמקרי מין אחד והוא דעת הע"ש והמ"א לפי מסקנתו [וכמו שביאר המהה"ש]: (מח) מ"א: (מט) אף דהוא מתחיר ג"כ ע"י עירוי אחל לשיטתו שם בס"ט אבל כבר הכרענו לעיל בס"ב סקמ"ד[ב] דהסכמת אחרונים דסבורי דזה מקרי כבורר בידו ובפרט בעניננו הכרנה אחרונים סוברין דמין אחד הוא בודאי יש להקל: (נ) מ"א וכתה אחרונים: (נא) מ"א ומא"מ: (נב) הנה בא"ר כתב כיון שאינו נשרה כ"א דבר מועט וטעם קלוס הוא ומ"מ יש להקל מטעם שכתבנו דהסמ"ג כתב דלא אמרינן שרייתו היא כיטוסו בדבר שאינו מחבוין והגר"א בסימן ש"ב מלבד לסברא זו וכ"ש בזה שאינו רק מעט בודאי לא מתחבוין לבמיסה וגם בלא"ה רוב פוסקים סוברין דבאין בו לבלוך לא אמרינן שרייתו היא כיטוסו: (נג) מ"א: (נד) ט"ז וש"א: (נה) רמב"ם: (נו) רש"י: (נז) מ"א לקמן בסימן תק"י סק"ג: (נח) בל"ל ומה שכתב הגר"ז דאם דעתו לאכול לאלתר שרי היינו בשמערה מכלי לכלי וכן משמע ממ"א ס"ק ט"ו ע"ש אבל בכף דרך בריה הוא בדבר זה ועיין בא"א בהלכות יו"ט כלל פ"ב אות ב' והבלע"ד כתבתי: (נט) כן איתא במ"א סימן תק"י הנ"ל והוא פשוט דלא בעינן שיהיה דעתו לאכול לאלתר כיון שאין שם בורר עליו ובמ"א בדין בורר דאיתי דבר תמוה שכתב דאפילו אם מניח מעט עם השומן ג"כ אינו שרי כ"א כשדעתו לאכול לאלתר וע"ין ע"ז מ"א סימן תק"י ובאמת א"ז אינו ובהלכות יו"ט העתיק כהוגן וע"ש בא"א ולפי הנראה שהיה לו גירסא אחרת בדברי המ"א ודאיתי בא"ר ובשאר אחרונים שהעתיקו דברי המ"א כמו שכתבנו בפנים: (ס) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) בסקנ"ה: ב) סקנ"ה ובשעה"צ סקמ"ד: ג) סק"ב:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"א כתב דמין אוכל אחד הם. אף שלמעשה סעיף כ"ב כתב שאסור בנידון דידין. ב) וכ"כ הרב בשו"ע סעיף כ"ד, וראה מ"ש בסידור דלא לסמוך על זה, וכתב שם עצה אחרת, (ובשם כ"ק מרן האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זיע"א מביאים עצה נפלאה, להכניס כף תחת הזבוב ולהריד הקערה, כך שמסיר האוכל) . ג) בשו"ע הרב סעיף י"ח כתב - ואם רוצה לאוכלו לאלתר אינו צריך להניח ממנה כלום עם החלב.

ואגוזים לדבש (סו) לא יחבצם בידו (ע"ל סי' ש"מ סעיף י"ח). הגה הרוקק ברוח בשבת והרוח
* (סז) מפזר הרוק חייב משום (סח) זורה (מהרי"ל בשם מ"ז וירושלמי פרק כלל גדול):

שכ דיני סחיטה בשבת. ובו כ' סעיפים:

א [א]זיתים (מ) וענבים (א) אסור לסחטן (ב) (ע"ל סי' רנ"ב ס"ה) [ב]ואם יצאו מעצמן (ג) אסורים
אפילו לא היו עומדים (ד) [ג]אלא לאכילה [ד]ותותים ורמונים (ה) אסור לסחטן ואם יצאו מעצמן
[ה]אם עומדים (ו) לאכילה מותר ואם עומדים למשקים אסור ושאר כל הפירות * (ז) מותר (ג) לסחטן.

א שבת קמ"ג במשנה ובגמרא
ב שם ג שם כתוקימתא דשמואל דמודה ר"י בהא
ד שם בריתא כל"ה וכ"כ הרי"ף ורא"ש והרמב"ם בפרק כ"ח וסמ"ג ה שם וכו' יהודי וכדמפר' לה שם בגמ' קמ"ד

באר היטב

(מ) וענבים. ודבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בגלבד רמב"ם ועפ"ז: (ב) לסחטן. עיין ט"ז שהעלה הא דשאר פירות מותר לסחטן דהיינו בסתמא דאמרי' מסתמא הוי מכוין למתק ואע"פ שהוא נהנה ממה שיוצא משקה מ"מ עיקר כוונתו

ביאור הלכה

[שהובא במ"א] דאיתא שם נותנים מים לתוך קמח קלי ובלבד שלא יגבל יגבל נותנים שומשמין ואגוזים לדבש ובלבד שלא יגבל ועיין במ"א שהאריך בזה והנכון הוא כמו שכתבו דהאי בריתא אתיא כר' יוסי בר' יהודה ומש"כ שלא יגבל היינו שלא יגבל הרבה כ"א מעט מעט כדאיתא בגמרא שם קנ"ו דלרבי הנתינת מים לתוך הקמח אסור ולפ"ז גם מה שסיים הבריתא נותנים שומשמין וכו' ג"כ אתיא כר' יוסי בר' יהודה ולפ"ז הרמב"ם שהעתיק דין זה אזיל לשיטתו דפסק כר' יוסי בר' יהודה דנותנין מים למורסן וע"כ דעל נתינת מים אין איסור משום לש כדאיתא בגמרא שם אבל לדעת הפוסקים דפוסקים כרבי גם הנתינת שומשמין ואגוזים לדבש אסור משום לש וא"כ לדעת הי"א המובא לקמן בסימן שכ"א סי"ו ובסימן שכ"ד ס"ג גם בהנתינה יש איסור כללגע"ד: * מפזר וכו'. בתשו' ר' עקיבא איגר סי' כ' נסתפק בשופך מים מועטים מלאומית דרך חלון והרוח מפזר הטיפות א' פוטר לכאן וא' פוטר לכאן אי חייב משום זורה. והעלה לצדד הרבה להקל מדהשמיטוהו הפוסקים הירושלמי ש"מ דלא ס"ל כן אלא דמלאכת זורה הוא כעין בורר דמברר פסולת מתוך אוכל אבל בכולו פסולת אינו חייב משום זורה. ואף לדעת הרמ"א יש לצדד דהוא דוקא ברוק דכמו דאין דישה ועמור אלא בגידולי קרקע כן אין זורה אלא בגידולי קרקע ואדם נקרא ג"ק אבל לא במים דלא הוי ג"ק ועוד דלא ניחא ליה ופסיק רישא דלא ניחא ליה יש מתירים ע"ש ונספר אלפי מנשה פירש דבומא הירושלמי דהוא במעביר ארבע אמות ברשות הרבים ע"י הרוח והוא ע"ד דוגמא פי' דכמו בזורה אף דהרוח הוא מסייעתו אפילו הכי חייב

כן ברוקק דהעברתו ע"י הרוח ג"כ חייב והוא נכון:

* מותר לסחטן. עיין במ"ב שכתב דאפילו בסתמא לשם משקה ואף שהט"ז הסכים לשיטת רש"י דדוקא אם סחטן סתמא ונוכל לומר דכוונתו כדי למתק הפרי ולא לשם משקה ופירש שכן הוא דעת כל הפוסקים שהובאו בב"י המתירין לסחטן בסתמא דעת הש"ע אינו כן מדהמיר בס"ו לסחוט לימוי"ם וכבר הקשה כן הפמ"ג וגם המעיין בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א יראה להדיא דדעת הרי"ף והגאונים המתירין לסחטן הוא אפילו בשסחטן לשם משקה וכפשטיה דגמרא וממילא גם הסמ"ג והסמ"ק והרא"ש והטור שהעתיקו לשון הרי"ף ג"כ כוותם הכי וע"ש בחידושי הרמב"ן והרשב"א שהסכימו כן להלכה וכתבו שכן הוא ג"כ דעת רבינו יונה [והקושיא שנזכרה בדברי רש"י והתוספות דלפי מה דאמר הגמרא כיון דאשכחינהו הו"ל משקה א"כ אפילו בשאר פירות נמי כבר תירצו בחידושיו מרדכי שסחטן וכו' אלא מאי אית לך למימר וכו' פירש"י וז"ל והכי מפרש ר"נ וכו' ולא מתווי וכו' והיינו דאמרינן אלא כדר"א כלומר ה"ט דמייתינן לית מנסתא מפני שזה נהג כמנהגו ואשכחינהו וכדר"א דאמר מרדכי שסחטן פוסלין את המקוה בשינוי מראה והא לאו בני סחיטה נינהו דרובא דעלמא לא סחטי להו אלא כיון דאיכא מיעוטא דסחטי להו וזה נהג כמנהג אותו מיעוטא וסחטן לשם משקה וחשבו הו"ל משקין אלא בשאר פירות שאין שום אדם סוחטן למשקין אע"פ שזה סחטן בטלה דעמו אצל כל אדם ונכון הוא וכן נראה מדברי רבינו הגדול ז"ל עכ"ל וכן כתבו ג"כ הרשב"א והריטב"א וכ"ז בעלם מעיני הב"י והב"ח שדחקו עצמן לישב קושית רש"י לשיטת המתירין והמ"א בסק"א כוון מדעת עצמו לסברא זו והקושיא שהביא הב"ח מהגהות סמ"ק יש לישב בפשיטות וכמו שכתוב לקמיה] וגם בכללו משמע דמותר בשאר פירות אפילו לסחטן לשם משקה וגם רבינו יונה אע"ג שכתב בעלמא בתחלה שהי הדעות מ"מ להלכה משמע דסובר כדעת המתירין מדפסק בעלמו בסוף שמותר לסחוט לימוי"ם ולא נשאר לנו דעת המתירין רק רש"י ותוס' והגהות סמ"ק. היוצא מכל אלה דכיון דדעת הרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והרא"ש והטור ורבינו יונה והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והכלבו כולם תפסו להתיר בשאר פירות אפילו בשסחטן לשם

שער הציון

(מא) עיין במגנת בכורים שם בפירושו והאמת הוא כמו שכתבתי: (מ) רש"י והרמב"ם: (ב) רש"י: (ג) גמרא: (ד) טור: (ה) רמב"ם: (ו) עו"ש בשם הגמרא וכן הוא במתירי ולא בקרבן נתנאל: (ז) עיין בה"ל:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ט כתב: הרוקק ברוח והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה, ולהאומרים שכל מלאכה שאצ"ל פטור עליה, אף כאן פטור אבל אסור אפילו אינו מתכוין לכך אלא פסיק רישיה ולא ימות **ב)** ובשו"ע הרב סעף כ"ז כתב: נותנים שומשומין ואגוזים לדבש ובלבד שלא יחבצם בידו. וכהשו"ע כאן.

הגה * (ח) ובמקום שנהגו (ג) לסמוט מיזה פירות לשמות מימיו מחמת גמא או תענוג * (ט) דינו כתותים ורמונים ואל אם נהגו לסמטו לרפואה לבדו אין נאוש (כ"י) וכל זה דוקא לסמוט אסור אבל (י) מותר למצוץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן (יא) וכ"ש בשאר (ד) דברים (כ"י בשם ש"ל) ויש (ה) אוסרין למצוץ בפה מענבים (יב) וכיוצא בהם (הגה"מ פכ"א): ב [1]זיתים וענבים (יג) * שנתרסקו מע"ש * משקין היוצאין מהם

ו' ניימיו לעיל בסי' רנ"ב סעיף ה'

באר היטב

(ג) לסמוט. עמ"א שהעלה דוקא בענין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאילו היו סומטין אותן אבל בלא"ה אפי' בחד מקום אמרי' בטלה דעתן וא"כ הני אגסים שקורין בערני"ס בל"א אסור לסמטן מפני שבמדינות אשכנז נהגו לסמטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו ג"כ סומטין. והב"ח כתב שאסור לסמוט אלא

משנה ברורה

(ח) ובמקום שנהגו וכו'. משמע דבאותו מקום אסור ובשאר מקומות שרי (מ) אך אם דרך להוליך המשקה של הפירות ממקום למקום אסור בכל העולם וכ"ז הוא לדעת הרמ"א אבל המ"א האריך בענין זה ומסקנתו דאם נודע לנו שבאיזה מקום נהגו לסמטו למשקה ואפי' הנוהגים בזה הוא רק מקצת בני אדם מחמת שיש להם פירות הרבה ואא עיר שלמה אסור מחמת זה לסמוט בכל מקום וכן כתבו כמה אחרונים. עוד כתב המ"א דדוקא בענין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאילו היו סומטין אותם אבל בלא"ה אמרינן דבטלה דעתם ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה (ט) והני אגסים שקורין בערנע"ס בלשון אשכנז אסור לסמטן מפני שבמדינות אשכנז נהגו לסמטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו ג"כ סומטין אבל הפירות שאין הדרך כלל לסמטן בשום מקום מותר לסמטן אפילו למשקה וכנ"ל ודעת הב"ח שאסור לסמוט שום פרי אלא אם כונתו רק למתק הפרי אבל לימיו אסור וכתב שכן המנהג ועיין בבה"ל שביאר דמדינא אין להתמיר בזה אם לא במקום שנהגו להתמיר אין להקל וכן דעת המ"א וכמה אחרונים (י) ואפילו במקום שנהגו להתמיר בשאר פירות היינו דוקא כשסוחטו לשם משקה כשסוחטו בקערה לטבל בו המאכל שרי דלא מקרי משקה בזה (יא) וזיתים[1] וענבים אסור[2] אף באופן זה: (ט) דינו כתותים ורמונים. ותפוחים כהיום (יב) ג"כ דינו כתותים ורמונים דיש מקומות שנהגו לסמוט מהם הרבה (יג) אך אם התפוח מבושל וסוחטו שיצא ממנו שרי דהא סוחטו כל האוכל ממנו: (י) מותר למצוץ וכו'. מטעם דאין דרך סחיטה בפיו וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו בו (יד) ואע"ג דאסור ליונק מהבהמה אפילו בפיו כמו שמוכח לקמן סימן שכ"ח סל"ג התם יניקה מן הבהמה אינו שינוי גמור [דדרך כל בע"ח ליונק] אבל הכא דאין דרך סחיטה כלל באופן זה לא גזרו: (יא) וכ"ש בשאר דברים. כגון שנתן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותם דבבה"ח אין בסחיטתן משום חיוב חטאת דהם כמו כבשים ושלקות לקמן בס"ז (טו) וכן מותר לדעה זו למצוץ תותים ורמונים בפיו או קני לוקער: (יב) וכיוצא בהם. היינו אפילו שאר דברים המבואריס למעלה וטעם דעה זו דס"ל דלא גריע דבר זה מיונק מן הבהמה דגם שם הוא שינוי ואעפ"כ אסרו חכמים ועיין בא"ר שכתב דזיתים וענבים שסחיטתן מדאורייתא הנכון להתמיר מלמצוץ אפילו בפיו כסברת רא"שונה[3] וכשאר דברים אין להתמיר ומסתברא דאפילו זיתים וענבים אין להתמיר רק כשהוא דרך יניקה לבד דהיינו שמוצץ אותם ואינו משימם לתוך פיו אבל אם משימם לתוך פיו ומוצץ המשקה ומשליך הקרנינים לחוץ לכו"ע דרך מאכל הוא וכן משמע (טז) מפמ"ג: ב (יג) שנתרסקו מע"ש. דכיון שנתרסקו יצוד המשקה מאליו (יז) ושוב אין בזה חיוב חטאת אפילו אם יסחוט בידים ואכן לא

למתק הפרי אבל לימיהם אסור וכמ"ש ס"ז וכ"כ הסמ"ק וכן נוהגין העולם עכ"ל וכתב המ"א בודאי היכא דנהוג נהוג מ"מ נ"ל היכא דאינו סוחטו אלא לטבל בו המאכל שרי דלא מיקרי משקה כמ"ש ב"י ע"ש: (ד) דברים. כגון הנותן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותו: (ה) אוסרין. אפי' בשאר דברים ב"י הג"מ רא"ם.

ביאור הלכה

לשם משקה אין לנו נאוש לדעת המחמירין מצד הדין דיחידאי הם לגבייהו וגם דאפשר דלפי מיהודא דרב פפא גם רש"י ותוספות מודים וכמו שכתבו הפוסקים אם לא במקום שנהגו להתמיר כשיטת רש"י וסייעתו אין להקל בזה וכמ"ש המ"א בסוף סק"א: * ובמקום שנהגו וכו'. עיין במ"ב שכתבנו בשם המ"א דדוקא בענין שאם היה לכל העולם וכו' אבל בלא"ה אמרינן דבטלה דעתם והיינו אפילו בזה המקום גופא לפי מה שסובר בהתוספות וכן משמע במהר"אאלגן עיקר דיעת הרמ"א אינו ברור דאפשר דלפי המסקנא דאחשביינהו תו לא נריכינן לב"ז גם בהתוספות שוב מצאתי במחצית השקל שהקשה זה ואף שישבו קצת מ"מ אין מוכרח כלל לדיעא ובפרט שכל מקורו של המ"א הוא מדברי התוספות והמעיין בחידושי הרשב"א והריטב"א על הא דערביא אתרא מוכח דלא ס"ל כדברי התוספות ולבד כ"ז מדברי הרמב"ם שכתב דטעמא דתותים ורמונים הואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם כזיתים וענבים משמע דמטעם זה נלחוד יש לאסור בכל מקום והיינו כיון שהוא משקה ומתנן לשם משקה ועכ"פ בזה המקום שנהגו לסמוט בודאי אין להקל בכל גווני וכן משמע מסתימת הרמ"א בהגלע"ד: * דינו כתותים ורמונים. ולענין תפוחים משמע מב"י דג"כ דינו כרמונים משום דיש מקומות שסוחטין אותם למשקה אבל מביאור הגר"א משמע דס"ל דתפוחים דמי לשאר פירות [אך דבריו אם קצת מקושי הענה דהרמיה שמביא הב"י לדבריו מע"ג דף מ' דאיתא שם דרבי חם במעיו והכיאו לו יין תפוחים של א"י של ע' שנה ושתה ונתרפא עוד איתא שם בא"י אחד שהיו לו ג' מאות גרבי יין של יין תפוחים דאלמא דמנהגן היה לסמוט תפוחים הרבה ונקט רמונים וכ"ש תפוחים ע"ש בב"י אותה ראיה גופא הביא הגר"א להיפך שהביא ראיה לדרפואה לא נקרא משקה מדלא הזכירו תפוחים [לאיסור סחיטה] אע"פ שהיה בימיהם יין תפוחים לרפואה כמ"ש בע"ג עכ"ל משמע דס"ל דזה היין היה נעשה רק לרפואה ומנ"ל לומר כן דכי משום שהוא טוב לרפואה ההכרח לומר שעשה רק לרפואה דדוחק גדול הוא דג' מאות גרבי יין יהיו נעשים רק לרפואה וצ"ע] וכן הט"ז בסק"ה ס"ל דדמי לשאר פירות וטעמו משום דבמדינתנו אין נשמע שיהיו עושין יין תפוחים [וכונתו דאין נשמע כלל בזמנינו שיהו עושין יין תפוחים בשום מקום דאלו היו עושין במדינה אחרת הרי מבואר בב"י דמשום זה אסור בכל העולם והט"ז נסתייע לדבריו מן הב"י ע"ש וכן מצדד במאמר מרדכי בפירוש דברי הט"ז ועיין בפמ"ג] אבל הב"י כתב דכהיום שהמנהג בארץ אשכנז למצות מהם חביות לאפיס למשקה ואלו היו בשאר מדינות תפוחים לרוב כמו התם היו ג"כ עושין מהן משקה ולכן אסור לסמטן עכ"ד וכן נראה דאין להקל בזה בזמנינו כיון שהמנהג לסמטן וכמו שהמחיר המ"א לענין אגסים וגם הט"ז היה מודה אם היה רואה כן בזמנו: * שנתרסקו. בטור כתב שנתרסקו יפה וכונתו דבענין שיהיה נדוך היטב וכמו שכתב בעצמו לעיל בסימן רנ"ב והמחבר בכונה השמיט מידת יפה דאזיל לשיטתו שם דס"ל דאפילו במחוסר דיכה מותר המשקין היוצאין וכמו שכתב הגר"א והמא"מ שם [ובחנם התפלא הב"ח על הטו"ע] ומפני זה השמיט ג"כ בטו"ע מה שהביא הטור בשם בה"מ לענין גיגית שבוצרין אותה במקלות דבעה"מ כתב שם זה לשיטתו דאוסר בריסוק לבד כ"ז שמחוסר דיכה ע"ש בדבריו משא"כ להמחבר. ולענין דינא כבר כתבנו לעיל בסימן רנ"ב בבה"ל בשם הא"ר דאין להתיר בריסוק לבד כ"ז שמחוסר דיכה וכשיטת הטור ופה"מ: * משקין היוצאין מהן מותרין. וכ"ש חלות

שער הציון

(מ) מ"א: (ט) מ"א: (י) מ"א: (יא) פמ"ג ופשוט: (יב) מ"א וע' בבה"ל: (יג) ט"ז: (יד) מ"א ופמ"ג: (טו) מב"י ופמ"ג: (טז) במ"ז אות ב': (יז) רש"י שבת י"ח:

הגהות ותיקונים: א) אחרונה:

הארות והערות: 1) עיין שעה"צ אות כ"ג לענין תותים ורמונים:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב ס"א משמע שסובר כהבה"ל, ולא כהמ"א אע"פ שמביא המ"א בהמראה מקומות (עיין תהלה לדוד). ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב רק הלשון שנתרסקו. וכן לעיל בסימן רנ"ב יעו"ש. ג) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב והמחמיר אפילו בפת ובשר תבוא עליו ברכה. ד) בשו"ע הרב סעיף א' אסר ג"כ בתותים ורימונים.

מותרין ואפי׳ אם לא נתרסקו מע״ש [1]אם יש יין בגיגית שהענבים בתוכה אע״פ שהענבים מתבקעים בשבת בגיגית מותר לשתותו בשבת שכל יין היוצא מהענבים (ו) (יד) מתבטל ביין שבגיגית: ג [2]חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמד (טו) מותר למשוך מהם ולשתותם ואפי׳ לא נתן מים והיין מתמצה וזב מאליו (טז) מותר (ז) לשתותו: ד [3]מותר לסחוט אשכול ענבים * לתוך קדירה שיש בה תבשיל (יז) כדי לתקן האוכל * דהוה ליה משקה * הבא לאוכל וכאוכל דמי (יח) אבל אם אין בה תבשיל * אסור: ה [4]יש מי שאומר (יט) דה״ה לבוסר שמותר לסחטו לתוך האוכל [5]ור״ת אוסר[6] בבוסר * (כ) (הואיל ואינו ראוי

ז טור בשם בעל התרומות וכ״כ הסמ״ג וסמ״ק שאיסור שלא היה ניכר משולם כמו הכא מתבטל אפילו בדבר שיש לו מתירין ח שם בשם קמ״ה כרב הרי״ף ורמב״ם בפ״ת והתוס׳ שם י טור בשם ר׳ יוסף כ שם והמרדכי וסמ״ג לא הבאו אלא דברי ר״ת

באר היטב

וצ״ל כ׳ בשם רש״ל דבמשקה הנבלע בפת או בבשר כיון שהיה שם משקה עליו מקודם קרוב הוא לתערובת ולכן אסור למצוץ אותו אבל למצוץ הענבים בפיו ולהשליך החרצנים אין זה מפרק אלא כך הוא דרך אכילת ענבים. ושרי מדינא מ״מ המחמיר תע״ב עכ״ל. ומ״מ מדברי רמ״א משמע דשאר דברים קילי מענבים כמש״ל ואפשר כיון שדרך אכילתן בכך שרי מ״א ע״ש. וט״ז[1] כתב לפענ״ד נראה דבר זה דומה לדין שכתב בסי׳ שי״ט סעיף ט״ז והוא דעת הרא״ש דמותר לשתות ע״י מפה וכו׳ דכשם ששם אין איסור בורר במה שהוא עושה בפיו כך אין כאן איסור דש במה שמוצץ בפיו דמ״ש מלאכת בורר ממלאכת דש וכיון שכבר פסק בסי׳ שי״ט להקל בהרא״ש לא היה לו לרמ״א להביא כאן דעת המחמירין גם לא ראינו מי שזהר בדברים אלו רק בזה צריך ליזהר שלא יסמוט

ביאור הלכה

חלות דבש שריסקן מע״ש וילאו מעצמן דמותרין [גמרא]: * לתוך קדרה וכו׳. וה״ה תוך קערה ואף דמדברי רש״י משמע דבקערה אף שיש בה תבשיל ג״כ אסור משום דלא מוכחא מילתא דזימנין למשקין קבעי לה [כן הוא ביאורו של רש״י וכ״כ בספר מטה יהודה וכן מצאתי במאירי ודלא כאיזה אחרונים שלא הביאו דברי רש״י כן] מדברי כל הפוסקים הראשונים והם הבה״ג והרי״ף והרא״ש והרמב״ם והסמ״ג והסמ״ק והטור ורבינו יונה והמאירי משמע דאין שום חילוק בין קדרה לשאר כלי אם יש בה תבשיל והא דאילק הגמרא בין קדרה לקערה הוא משום דאתם קדרה יש בה תבשיל ואתם קערה אין בה תבשיל: * דהו״ל משקה וכו׳. מדאתם המחבר דבריו משמע דס״ל לעיקר כדעת בעל ההשלמה שהובא בב״י דאפילו באשכול העומד למשקה ג״כ מותר וכן פסק במאירי: * הבא לאוכל. אבל לתוך כלי שיש בה משקה אסור ואיזהא ומי יש בזה כ״כ הא״ר וש״א ופשוט: * אסור. ואיזהא ומי יש בזה [רמב״ם]: * הואיל ואינו ראוי. לכאורה הרי בסימן ר״ג פסק דמברכין על הבוסר פ״א וכל דבר שאין ראוי לאכול אין מברכין עליו גם בעוקצין פ״ו מ״ג[1] ס״ל לר״ע דמטמא טומאת אוכלין ואפשר דלאו דוקא לכו״ע דבהו לא היה זב היין מאליו ואינו דומה לענבים שנתרסקו ומ״מ אם נתן הנמוקים והיין לתוך משמרת או סודר מע״ש ומסתנן והולך בשבת אפ״ה מותר לשתות מאותו יין בשבת ודוקא שהסודר או המשמרת מגיע עד היין שבכלי בענין שהיכף כשילא מן המשמרת אינו ניכר כלל ובטל: ד (יז) כדי לתקן האוכל. כי השם מפרק בזיתים וענבים אינו ר״א בשלריך לסחיטת הפרי למשקה שאז משוב פריקה שמפרק המשקה מן האוכל משא״כ בזה אין זה דרך פריקתו (כא) דהוי כמפריד אוכל מאוכל ועיין לקמיה בס״ז בהג״ה דר״ת אוסר בזה אך רוב הפוסקים חולקים עליו ולכך סתם השו״ע להקל מצד הדין ומ״מ המחמיר תבא עליו ברכה כמ״ש בתשו׳ הרא״ש: (יח) אבל אם אין בה. ואפילו (כב) דעתו ליתנו אח״כ לתבשיל ג״כ אסור דבעינן שיסחטנו לתוך התבשיל (כג) ועיין בדרישה שכתב דאיזהא ומי יש בזה: ה (יט) דה״ה לבוסר. הם ענבים שלא נתבשלו כל צרכן: (כ) הואיל ואינו וכו׳. היינו דמשום זה הוי כבורר אוכל מתוך פסולת כי אותן בני אדם האוכלין אותו בטלה דעתן אצל כל אדם. ואם רוצה לאכול לאחר אותו דבר שסחטו לתוכו הבוסר מותר כדלעיל בסימן שי״ט לענין בורר דמותר באוכל מתוך פסולת אם הוא לצורך אותה סעודה דהא משום סחיטה ליכא כאן כיון שבא לתוך האוכל כ״כ הע״ש והט״ז והמ״א השיג על זה דהא דמותר שם משום שאין דרך בריה באוכל מתוך פסולת משא״כ בזה דרך בריאתו הוא דאי אפשר בענין אחר ועיין בא״ר[2] שמצדד להקל כהע״ש והט״ז ועיין בבה״ל שבתבנו דנכון להחמיר

שער הציון

(יח) פמ״ג. (יט) מ״א בשם הב״ח ומ״ר ומ״א ודלא כט״ז: (כ) מהרי״ט לאהרן בשם עוד פוסקים: (כא) רש״י והרמב״ם ובריב״ף כתב דהוי כמפרר אוכל לתוך אוכל ונראה שכונה אחת היא: (כב) כן מוכח בסמ״ג: (כג) אחגם אח״כ מצאתי בתשובת רדב״ז סימן תרפ״ו דיש בזה איסור[1] ולא חיובא כיון שדעתו ליתן לתוך התבשיל וכ״כ הסמ״ג[2] אות ה׳ וכתב עוד דה״ה בתותים ורימונים יש איסור בלתופן זה:

הגהות ותיקונים: א) פ״ג מ״ו: ב) משב״ז:

הארות והערות: 1) עיין סימן שי״ט ס״ד בה״ל ד״ה מתוך, לענין דינו של ר״ת:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב: אבל לכתחלה אסור ליתן ענבים שלמים ביין בשבת כדי שיתבקעו ויזוב יינם ואף שאינו סוחט בידיו ממש. ב) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב לאסור אפילו רוצה לאכול לאלתר, דלסחוט ולאכול אינו דרך אכילה אלא דרך מלאכה. ג) ובשו״ע הרב סעיף ו׳ כתב דרק אסור ואין חיובא וכמו תשובת רדב״ז.

(מ) * (כא) לאכול (טור): ו למותר * (כב) לסחוט (ע) לימוני״ש: ז מלסחוט כבשים (פי׳ פירות ומיני ירקות המוגמים בחומץ ובמלח כדי שלא יתקנו) (כג) ושלקות (כד) אם לגופם שא״צ למים ואינו סוחטן (כה) אלא לתקנם לאכילה אפי׳ סוחט (כו) לתוך קערה שאין בה אוכל מותר ואם צריך למימיהן מותר לסחוט (כז) לתוך קדירה (כח) שיש בה (י) אוכל אבל אם אין בה

ל תפו׳ הרא״ש וכ״י בח״ה מ״ש קמ״ה

באר היטב

מבע״י ב״י מרדכי: (מ) לאכול. ממילא הוי כבורר אוכל מתוך פסולת טור. וה״ה בשאר פירות שאינן ראוים לאכילה אסור לסחטן למימיהן מ״א. וכתב הט״ז דלפי זה אם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחטו לתוכו הבוסר מותר כדלעיל סימן שי״ט לענין בורר ע״ש וכ״כ העו״ש דיש להתיר לסחוט לצורך אותה שעודה ע״ש. והמ״א תמה עליהם דאטו מי שרי לעשות מלאכה כדי לאכול לאלתר וכ״כ הש״ג פ״ז דשבת אלא הטעם דבורר בידו לאכול לאלתר לא מקרי ברירה דהוי דרך אכילה ולהכי בקונן ובתמחוי אסור לברור אפי׳ לאכול לאלתר וכן בפסולת מתוך האוכל אסור אפי׳ לאכול לאלתר ומכ״ש דאסור לסחוט בוסר ע״ש ועיין יד אהרן:

משנה ברורה

*כדעת המ״א. אך אם הבוסר ראוי לאכול ע״י הדחק מי שקומץ על דברי העו״ש וט״ז אין למחות בידו: (כא) לאכול. וה״ה (כב) בשאר פירות שאינם ראוים לאכילה אסור לסחטן למימיהן אפי׳ לתוך אוכל (כה) ויש להתמיר כסברא אחרונה: ו (כב) לסחוט לימוני״ש. ובלשונו ליטרי״ן והיינו אפילו למשקין ואף שדרך לסחטן בחול כיון שאין דרך כלל לסחטן לצורך משקה אלא לטבל בו אוכל הוי כשאר פירות וכנ״ל בס״א. ואפילו אם הדרך לסחטן בחול לתוך מים שנתנו בהם לוקע״ר לשמות לתענוג מ״מ נוהגין העולם להקל לעשות זה בשבת ואפשר משום דלא מיתסר אלא כשדרך לשמות מי סחיטת הפרי גם בלא מערובות משקה אחר א״נ דלא מיתסר אלא כשסוחטניון מימיו לבד ואח״כ מערבין אותם אבל אם המנהג לסחטו מימיו לתוך משקה אחר ליתן בו טעם שרי [ב״י וט״ז]. (כו) ולפ״ז בזמן הזה שידוע שממלאין מציתא[2] למאות לשמות עם פאנ״ש באיזה מקומות נ״ע גדול אם מותר לסחטן בשבת לתוך משקה דאפשר דדמי לתותים ורמונים כיון דדרך לסחטן בכלים בפני עצמם *(כז) וע״כ צריך ליזהר שיסחוט מקודם על הלוקער בפ״ע דהוי כמשקה הבא לאוכל. וכן לסחטו (כח) לתבשיל ועל גבי האוכל פשיטא דשרי וכנ״ל בס״ד. ודע דהשו״ע דמתיר לסחטו לימוני״ש היינו קודם שנכבשו אבל אם כבושים במלח וש״ד דיש כבבשים ושלקות וכדלקמיה [אחרונים]: ז (כג) ושלקות. היינו (כט) ירק וכיוצא ששלקן קודם השבת ונשארו מימיהן בהן: (כד) אם לגופן. ר״ל שסוחטן (ל) ממשקה הלף עליהן והנגלע בהן כדי לתקן גופם לאכילה לבד וא״ל למימיהן כמו שדרך לסחטו הירק שקורין שאלאט״ן ° לאחר ששרו אותן במים לכן אינו בכלל מפרק כלל ואף דסוחטו לתוך הקערה ואין המשקה הולך לאיבוד מ״מ כיון שאינו מכוין בשביל המשקה אינו בכלל מלאכה (לא) וזיתים וענבים אסור בכל גווני משום דרוב העולם סוחטין אותן למימיהן: (כה) אלא וכו׳. וה״ה דמותר לכתחלה לסחטו לאקסי״ן משומן הנבלע בהן אם הוא עושה משום שאין יכול לאכלן משום שומן הרבה שבהן כ״כ בדרישה ובמ״א מיקל מטעם אחר דשומן שמפריש הוי ג״כ אוכל והוי כמפריד אוכל מאוכל: (כו) לתוך קערה וכו׳. ודוקא לצורך שבת אבל אסור לסחטו בכל גווני מו״ש [גמרא]: (כז) לתוך קדרה וכו׳. דלא גרע מאשכול דמותר וכנ״ל בס״ד: (כח) שיש בה אוכל. וה״ה (לב) לתוך המוריים דהוי מאכל אבל לתוך המשקין אסור

(ט) לימוני״ש. כיון שאין דרך כלל לסחטן לצורך משקה אלא לצורך אוכל הוי כשאר פירות עמ״ש ס״א. ואפי׳ נוהגין לסחטו לתוך מים לשמותם שרי כיון שאין דרך לשתותן לבדו ב״י. ולימוני״ש הכבושים במלח דיש כבבשים ושלקות עיין סעיף ז׳. ולענין לסחטו תפוחים נ״ל דאותן שסוחטין כדי לרכך התפוח כדרך שעושין אם התפוח קשה דשרי דהוי כמו למתק כמ״ש בס״ק ב׳ ואע״ג דשותה מה שיוצא ממנו מ״מ לא נתכוין בסחיטה לכך כיון שאינו עומד לכך ואם התפוח מבושל וסוחטו שיצא ממנו פשיטא דשרי דהא סחט כל האוכל ממנו ט״ז ע״ש: (י) אוכל. דמשקה הבא לאוכל הוי כמפריד אוכל מאוכל וה״ה לתוך המוריים דהוי מאכל סמ״ק אבל לתוך משקין

ביאור הלכה

שאינו ראוי לאכילה כלל קאמר אלא ע״י הדחק ולכן נקרא פסולת נגד מה שסוחטו וא״כ הוא מדרבנן [ממד משה]: * לאכול. עיין במ״ב סק״כ שכתבנו דאם שבאו לאכול לאלתר דעת הט״ז ועו״ש להקל מטעם דגם בבורר מקילינן בלאלתר אם הוא אוכל מתוך פסולת ועיין בפמ״ג שרמז דבתוספות אימא הטעם לענין תולבת משום דש שנוטל האוכל מן הפסולת ובענינו ג״כ הבהמה היא כפסולת וכשנוטל האוכל ממנה כדישה תשיבא וכן ה״ה לענין בוסר ולפ״ז נסתר הקולא לגמרי דבדישה אין נ״מ בין לאלתר לאח״ז ועיין בספר ממד משה שמגדל דבונת הר״ן והטור שכתבו כבורר[1] אוכל מן הפסולת ג״כ היינו דמשום זה תשיבא כדש וכמו שכתבו התוס׳ אך שקלרו בלשונם [אח״כ מצאתי בנשמת אדם שגם הוא כתב כן] ונראה שכן הוא האמת שראיתי באור זרוע שמעתיק לשון ר״ת באריכות כתוב שם ג״כ בהדיא דהוא כמו דש שמפרק האוכל מן הקש ע״ש ומה לן לומר שהטור יפלוג ע״ז ויכתוב בשם ר״ת בענין אחר ומלבד זה במלחמות כתב ג״כ דדעת הגאונים שאוסרין לחלוב בשבת לקדירה הוא משום דכדש תשיבא ע״ש ע״כ בודאי מהנכון להתמיר כדעת המג״א אף אם נסבור דאין בזה משום בורר. אך אם הבוסר ראוי לאכילה ע״י הדחק לענין בורר ליכא בזה אלא איסורא מדרבנן וכדלעיל בסימן שי״ט[2] ודש נראה ג״כ דלא שייך כ״כ באופן זה מדאורייתא דאין דומה למפרק מן הקש מסתברא דיש לסמוך להקל בשעת הדחק כדעת הט״ז ועו״ש: * לסחוט לימוני״ש. עיין במ״ב מה שכתבנו דהוא אפילו למשקין דהנה מקור דין זה הוא מתשובת הרא״ש שהובא בב״י וז״ל ושאלתם על סחיטת לימוני״ש נראה דהם בכלל שאר פירות שמותר לסחטן שאין דרך כלל לסחטו לימוני״ש לצורך משקה אלא לצורך אוכל ומותר לסחטן בשבת עכ״ל וע״כ ר״ל כיון שאין המנהג לסחטן למימיהן לכך מי שירצה לסחטן למימיהן מותר כדין שאר פירות דבוראי לא הוצרך הרא״ש להתיר לסחטן לתוך אוכל דהרי אפילו אשכול של ענבים מותר לסחטו לתוך אוכל וכ״ש לימוני״ש דהוי כשאר פירות עכ״ל ספר מטה יהודה וכן משמע ממ״א ושאר אחרונים דבונת השו״ע הוא אפילו למשקין. ודע דמה שכתבנו בסוף דבריו דמותר לסחטו לתבשיל ועל גבי האוכל היינו דמה אין צריך לתוס לתומרת הר״ח שכתבנו גבי אשכול של ענבים דלתירוץ הראשון של הב״י שהבאתי במ״ב בכל גווני אין להתמיר

שער הציון

(כד) מ״א ותו״ש: (כה) עיין בא״ר שכתב בשם שבה״ג דהסומך על סברא ראשונה לא הפסיד ועיינתי שם שראיתו הוא מדלא הכריע השו״ע משמע שאין למחות ביד המקיל ואינה ראיה די״ל להיפך מדכתב דעת המקילין ג״כ רק בשם יש מי שאומר ולא בסתמא וע״ז סיים ור״ת אוסר וגם בסמ״ג וסמ״ק וכל בו משמע דדעתם כדעת ר״ת וע״כ יש להתמיר ואח״כ ראיתי בספר שלחן עלי טעים ובשו״ע הגר״ז שהתמירו ג״כ כסברא אחרונה: (כו) מ״א: (כז) מ״א והוא מתשובת רדב״ז סימן יו״ד ואע״ג שהא״א מפקפק גם בזה מ״מ נראה דאין למוש: (כח) ב״י: (כט) ר״ח: (ל) רש״י: (לא) מ״א: (לב) מ״א:

הגהות ותיקונים: א) מ״ב סק״ז: ב) חביות:

הארות והערות: 1) עיין סימן שיט ס״ד בה״ל ד״ה מתוך, מש״כ בזה:

מתרגם: °עלי חסא

אוכל (כט) [נ]אסור (יא) * (ל) ולר"ח *) [ס]כל שהוא צריך למימיהן חייב חטאת אפילו סחט לקדירה שיש בה אוכל. (ולדבריו הסוחט משקול לקדירה * נמי אסור) (טור): **ח** [ע]הסוחט (לא) דג לצירו דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן: **ט** [פ]השלג והברד אין מרסקין אותם דהיינו לשברם (לב) לחתיכות דקות כדי שיזובו (יג) (לג) מימיו אבל נותן הוא לתוך כוס של יין או מים והוא נימוח מאליו (לד) ואינו חושש [צ]וכן אם הניחם (יג) בחמה או כנגד המדורה ונפשרו (לה) מותרים: **י** [ק]מותר (לו) לשבר (יד) הקרח כדי ליטול מים מתחתיו: **יא** [ר]צריך ליזהר בחורף (לז) שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד ואם יטול * יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהא (טו) מרסק: **יב** [ש]יש ליזהר שלא ישפשף ידיו (טז) (לח) במלח: **יג** [ת]דורס שלג (לט) ברגליו ואינו

נ סס כשמועל הרי"ף ורמב"ם בפרק כ"ל ס הרי"ף כשמועל וכו' יוחנן ע ב"י ממשמעות הגמ' סס פ שכת נ"ל ברי"תא צ הר"ן סס וכוב הפוסקים ק טור בשם אבי העזרי ר וכ"כ תוס' והרל"ם סס ש סס בשם בעל התרומות ת טור בשם הר"ם מרוטנבורג

*)כנ"ל ולא ולר"ח וכ"כ בעו"ם ובמאמ"ר וכ"ל בלבוש

באר היטב

אסור: (יא) ולר"ח וכו'. ובסימן תק"ה גבי יו"ט הכריע דמותר לחלוב לתוך האוכל וא"כ כאן אפי' לכתחלה סוחטים הכבשים והשלקות להוציא מימיהן לתוך האוכל ט"ז ע"ש: (יב) מימיו. דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים הללו. וכתב ב"י דוקא שמרסקו בחתיכות קטנות אבל לשבור חתיכה ממנו שרי ואפי' אם יזובו קצת מים ע"י זה לא נתכוין לזה ועוד שהולך לאיבוד: (יג) בחמה. ולפי מה שכתב רמ"א בסי' ש"ח סעיף ט"ז גם הכא אסור משום

ביאור הלכה

לענין לימוי"ש: * ולר"ח וכו'. עיין במ"ב שכתבנו דכל הפוסקים פליגי על הר"ם והיינו בדין הבשר לענין משקה הבא לאוכל אבל בדין הראשון שלו דפוסק דבכבשים ושלקות יש חיוב חטאת כשסחטן למימיהן יש הרבה ראשונים דס"ל כוותיה היינו הרשב"א והרוקח ואו"ז וירא"ם להרא"ם וטעמם דפסקו כר"י דקי"ל כותיה נגד רב ושמואל דסובר דכבשים ושלקות כשסחטן למימיהן חייב וטעם הרי"ף וסייעתו מבואר בהרי"ף. ודע עוד דאפילו לשיטת הר"ם דסובר כר"י מ"מ מודה דשאר פירות מותר לסחוט למימיו לכתחלה וכנ"ל בס"א [ולהכי לא הזכיר המחבר כלל בס"א דעה זו לענין שאר פירות אפילו למומרא בעלמא] שכן איתא בר"ח שבידינו בהדיא דסוחטין לכתחלה בפגעין ופירשן וע"כ טעמו משום דס"ל דכבשים ושלקות דרך לסחטן משא"כ בשאר פירות אז משום הכנעה בכבשים שם משקה עליו מקודם וכמ"ש במ"ב והגה בהגהות סמ"ק הוכיח מהא דכבשים ושלקות דאף בסחיטת פירות אסור למימיהן ובאמת מפירות ר"ח מוכח איפכא וע"כ הטעם כמו שכתבנו וכבר בארנו לעיל בבה"ל בארוכות עי"ש: * נמי אסור. האי לשון נמי לאו דוקא דכ"ש באשכול של ענבים וזיתים לקדרה דחייב לר"ח דעיקר סחיטה הוא בזיתים וענבים אלא משום דהשו"ע סתם לעיל בס"ד ולכך הזכיר הרמ"א דגם שם יש פלוגתא [טו"ז]: * יזהר שלא ידחקם וכו'. עיין מ"א שכתב דלהמתירין לרסק לתוך הכוס גם בזה שרי וטעמו משום דמעורב במי הנטילה ולא גזרו

נולד אא"כ הוא מעורב במים ר"ן מ"א: (יד) הקרח. שהרי אינו בורא מים בזה ואי משום שבירת הקרח הא גדולה מזו מצאנו שובר אדם את החבית בשביל גרוגרות וכו' מרדכי ועיין סי' שי"ד. וג"ל דבנהר או באר אסור מ"א: (טו) מרסק. עמ"א דאפי' לרסק שרי ע"ש ס"ק י"ג: (טז) במלח. לפי שמימות והוה נולד ועפי' שכ"ו ס"י. ומשמע דמותר להשליך מלח במים ואחר כך נוטל ידיו מהם כמ"ש גבי שלג וברד רק שיזהר שלא יהיה אסור מחמת מי המלח

משנה ברורה

(כט) אסור. ואע"ג דשאר פירות מותר לסחוט אפי' למימיהן וכנ"ל בס"א שאני התם שאין שם משקה על מי פירות והוי כמפריד אוכל מאוכל משא"כ הכא דהיה שם משקה עליו מקודם שנבלע ושייך בו שם סחיטה ומ"מ חיוב חטאת ליכא לדעה זו דס"ל דבר תורה אינו חייב אלא על סחיטת זיתים וענבים בלבד וכמ"ש ברש הסימן: (ל) ולר"ח וכו'. הנה הר"ח בשני דברים פליג על דעה הראשונה א) דס"ל דאם צריך למימיהן חייב אפי' בכבשים ושלקות ב) דכל היכא שצריך למימיהן לעולם חייב אפילו כשסחטן לתוך האוכל ואף בכל הפוסקים פליגי ע"ז דס"ל דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי וכנ"ל בס"ד והלכה כדבריהם ולכך הזכיר המחבר דעתם בסתמא מ"מ הביא ג"כ דעת ר"ח להורות[א]דעוד להחמיר כדבריו והמחמיר תבא עליו ברכה וכמ"ש בתשובת הרא"ש שהובא בב"י: ח (לא) דג לצירו. ר"ל שסחט דג להוציא מימו שצריך לו (לג) ומיילי בגיר שנבלע בו ממשקה דעלמא לכך דומה כסוחט שלקות למימיו דאסור וכנ"ל אבל בגיר היוצא מגופו דומה לסחוט שאר כל הפירות למימיו דמותר וכנ"ל בס"א: ט (לב) לחתיכות דקות. אבל לשבור חתיכה ממנו שרי ואפי' אם יזובו קצת מים ע"ז דלא נתכוין לזה ועוד שהולך לאיבוד [ב"י]: (לג) מימיו. דדמי למלאכה (לד) שבורא המים הללו ואסור מדרבנן א"ע[ב] גזירה (לה) שמא יסחוט פירות העומדין למשקין: (לד) ואינו חושש. כיון דלא עביד מעשה בידים לא גזרו ביה (לו)[ב] וי"ש מתירין אפילו לרסק בידים לתוך הכוס והטעם דכיון שנתערב במה שבתוך הכוס ואינו בעין לא גזרו ביה כלל: (לה) מותרים. ליהנות מהם (לז) וה"ה דמותר לכתחלה להניח כיון שממילא הוא נימוח וכמו לתוך הכוס (לח) ולדעת רמ"א בסימן ש"י סט"ז בסימן ש"י סט"ז בהג"ה גם הכא יש להחמיר דאף דנימות מאליו אסור משום גולד ואינו דומה לתוך הכוס דהתם הוא מעורב במים ואינו ניכר: י (לו) לשבר הקרח. דשבירת הקרח אינה מלאכה כלל (לט) ולא אסרו בריסוק אלא אם הוא עושה כדי שיזובו מימיו משא"כ בזה. כתב המ"א דבנהר או באר אסור דכיון דהוא מחובר לקרקע יש בו משום משא בגין וסתירה (מ)[ג] אבל הרבה אחרונים מולקין עליו וס"ל דשם מים עליהן ואין שייך בו בגין וסתירה. ולגורך שבת יש להקל: יא (לז) שלא יטול ידיו. כדי שלא יבוא לידי ליסוק ושלמן עני שטיס מיקל בזה אך שיזהר שלא ירסקם: יב (לח) במלח. הטעם כנ"ל בשלג וברד דגם בזה יתהוה מים ע"י השפשוף. והיינו דוקא במלח לבד (מא) אבל מותר להשליך מלח במים (מב) אפילו הרבה וליטול ידיו מהם אחר שנימוחו וכמו שהתירו לעיל ליתן שלג וברד לתוך הכוס אך שלא יעשה מי מלח עזין דהיינו שני שליסי[א] מלח ואחד מים: יג (לט) ברגליו. ואף אם השלג נימוח וזב עי"ז ליח לן בה (מג) כיון דהוא אינו מתכוין לזה והט"ז

שער הציון

כתב

(לג) פמ"ג וכן משמע ממ"א: (לד) רש"י: (לה) רמב"ם והשמטתי טעם דנולד דהמחבר לא ס"ל מדהתיר נגד החמה: (לו) פוסקים בשם התוספתא: (לז) רע"א: (לח) מ"א ותו"ש וש"א: (לט) ב"י והגר"א ולא הזכיר הגר"א טעם המרדכי המובא במ"א משום דס"ל דלגוזחא דמילתא כתב המרדכי דאיה זו אבל באמת עדיפא עיינו מהתם ולא שייך בו בגין וסתירה כלל כמ"ש המאמר מרדכי: (מ) א"ר ותו"ש ומאמר מרדכי: (מא) ט"ז: (מב) פמ"ג בביאור דברי הט"ז: (מג) תו"ש וכן מוכח בביאור הגר"א שגיין הטעם כמו בסעיף יו"ד:

הגהות ותיקונים: א) שליש:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"ו מ"ב סק"ל, לענין בורות:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: מותר לסחוט כבשים ושלקות לצורך מימיהן וכו'. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב: ויש להחמיר כסברא הראשונה. ג) ובשו"ע הרב סעיף י"ח כתב: אבל בנהר או באר וכו' אסור לשברו, כיון שהקרח מחובר לקרקע.

הלכות שבת סימן שכ

חושש: **יד** [א]הר"מ מרוטנבורג (מ) מתיר להטיל מי רגלים בשלג [ב]והרא"ש (מא) היה (יז) נזהר: **טו** [ג]אסור לפרוס סודר ע"פ החבית וליתן ע"ג הכלי שדולים בו שמא יבא (מב) לידי[1] סחיטה אבל בגד העשוי לפרוס עליו מותר שאינו חושש עליו (מג) לסחטו: **טז** [ד]אסור * (מד) להדק מוכין בפי פך שיש משקין משום (יח) סחיטה: **יז** * (מה) [ה]ספוג (מו) אין מקנחין בו (מז) אא"כ יש בו בית אחיזה גזירה (מח) שמא (יט) יסחוט: **יח** חבית שפקקו בפקק של פשתן (מט) לסתום *) נקב שבדופנה שמוציאין בו היין * (נ) [ו]יש מי שמתיר (נא) אע"פ שא"א שלא יסחוט והוא שלא יהא תחתיו (נב) כלי דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי פסיק רישא (פי' איסור נמשך נהכרח מדבר מה כמו המות הנמשך נהכרח מהמזת הרלאש) * דלא ניחא ליה ומותר [ז]וחלקו עליו ואמרו דאע"ג דלא

א טור בשמו ב סס בשמת מ"ח בעומלא דמי רש גלוסא וכפירוש רש"י וכ"כ הרמב"ם בפכ"ג ד סס קמ"ל ה סס קמ"ג בשנה * (פי' הנקב שפכיב הבריח) ו טור בשם הערוך וכן הסכים ר"י בת"ל להא דשבת קי"ח ז תוס' קי"ג ורל"ש סס והמרדכי בפ"כ דשבת בשם ר"י וקמ"ג והתרומות

באר היטב

הנזכר בסי' שכ"ל ט"ז: (יז) נזהר. כי ע"י השתן ודאי ימוח טוב. ול"ד לס"ט דשרי ליתן לתוך המים דהכא איהו קא עביד מעשה ועיין ט"ז: (יח) סחיטה. פי' דכשמהדק והוא לח הוא נסחט

משנה ברורה

כתב דכיון שהוא דבר שאי"א ליזהר[א] בזה לא גזרו ביה: **יד** (מ) מתיר להטיל. דומיא דדורס שלג ברגליו: (מא) היה נזהר. שע"י השתן ודאי ימוח ולא דמי לסעיף ט' דשרי ליתן שלג לתוך הכוס אע"פ שימוח דהכא כיון דעביד מעשה גרע טפי ועיין בט"ז שפסק להקל וכן הא"ר כתב להקל אם לא שאפשר בלא טורח טוב ליזהר: **טו** (מב) לידי סחיטה. שיסחוט הסודר מן המים שנגלעו בו ע"י הכלי (מד) וסוחט בגד חייב משום מלבן ומיירי שהיתה אז החבית ריקנית (מה) דאל"ה פריסת סודר בעצמה אסור משום חשש סחיטה אפילו אם לא יניח כלי לא על גבה: (מג) לסחטו. שהרי לכך עשוי ואינו מקפיד עליו אם הוא ברור במים ומיירי בענין דאין בו משום חשש אהל ועיין לעיל בסימן שט"ו סי"ג ובמ"ב שם: **טז** (מד) להדק. ומיירי (מו) כשהם לחין מן המשקין שבתוך הכלי ואפילו (מז) הם עשויין לכך נמי אסור משום דבהידוק המוכין [כל דבר רך כגון צמר גפן ומטלית וכיוצא בהן] נתוך פי הפך נא לידי סחיטה שהיא תולדת ליטון וכנ"ל (מח) ואפילו להסובריס דבשאר משקין חוץ ממים אין בו משום מלבן מ"מ אסור שיוצא המשקה הבלוע בו ונופל לתוך הפך והוי בכלל דישה כמו סוחט זיתים וענבים ואף שאינו מתכוין לזה (מט) מ"מ פסיק רישא הוא: **יז** (מה) ספוג. הוא כמין צמר נעשה לחוף היס לו כפירוש הערוך וכדלקמיה ובטבעו שסופג המים והמשקין לתוכו: (מו) אין מקנחין בו. אח (נ) הטבלא ואת הקערה: (מז) אלא א"כ וכו'. רש"י והרמב"ם פירשו דכשים לו עור בית אחיזה שיאחזנו בו אפשר לקנח בלי סחיטה אבל הראב"ד כתב דאעפ"כ א"א לו לקנח בלי סחיטה אלא דמ"מ שרי דכיון שיש לו בית אחיזה הו"ל כלוחות מלאה מים שמריח ממנה מים: (מח) שמא יסחוט. כתב בביאור הגר"א שע"ם הוא ול"ל משום סחיטה דהא אחרינן בגמרא דפסיק רישא הוא משום דאי אפשר שלא יסחוט כשאוחזו באצבעותיו בלי עור בית אחיזה וכ"כ המג"א: **יח** (מט) לסתום נקב שבדופנה. היינו שכורכין סביבות הבריח תחיכת בגד או נעורת של פשתן ופוקקים בה הנקב שבדופן החבית: (נ) יש מי שמתיר. (נא) להסיר אותה בשבת או להחזירה: (נא) אע"פ וכו'. שע"י סחיטת הבריח בהנקב או הסרתו נסחט משקה הבלוע בהנעורת: (נב) כלי. דממילא היין הנסחט הולך לאיבוד כיון שהנקב בדופן החבית בלבד אבל אם היה תחתיו כלי שטוף בה טיפת הנטיפה (נג) וכן אם היה הפקיקה בסחיטת הנקב שלמעלה

שער הציון

(מד) רמב"ם: (מה) חי' רע"א בשם הרמב"ם: (מו) עיין בה"ל: (מז) כ"מ מהרמב"ם פכ"ב מהלכות שבת הלכה ט"ו שאינו מחלק בזה כמו שמחלק אח"כ שם ע"ש וכן מוכח מהשו"ע: (מח) מרדכי: (מט) גם זה שם וכן כתב המ"א לעיל בסימן ש"ב ס"ק כ"ז ואף דבגמרא קמ"א איתא דילמא אתי לידי סחיטה אפשר דכונת המרדכי דהוא קרוב לפ"ר וכן מוכח קצת לשון השו"ע א"ל דכוונת הגמרא דחייסינן שמא יהדק היטב בענין שיהא בו פסיק רישא דמצוי הדבר ולכן אסרו להדק במוכין לא כלל אח"כ מלאתי בתו"ש שכתב כן: (נ) רש"י ומרדכי ע"ש: (נא) כן איתא בב"י: (נב) ר"ן בשם הערוך

הגהות ותיקונים: א) ניטל: ב) ראשונים:

הארות והערות: 1) עיין סימן שי"ט מ"ב סקל"ז ובה"ל ד"ה משום, מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף כ' כתב - וטוב להחמיר במקום שאפשר ליזהר בקל.

ר"ן מ"א: (יט) יסחוט. ל"ע כיון דספוג עשוי לכך לית לן למגזר שמא יסחוט כמ"ש סט"ו וסי' ש"א סמ"ח. וא"ל דוקא בספוג א"א לקיומו בלא סחיטה משא"כ בלוטיות בסי' ש"א סמ"ח מ"א ע"ש.

ביאור הלכה

ביה ואין להקל בזה דדין זה העתיקו כמה וכמה ראשונים: * להדק מוכין. עיין מ"ב דמיירי שהם לחין כן משמע במ"א וכן מצאתי בפיר"ח שבדיונו ולפ"ז לכאורה דאפילו אם אין בפי הפך כלום נמי אסור ומ"ש השו"ע שיש בו משקין משום דסתמא דמילתא אז המוכין כבר נתלחלחו עי"ז ואה"נ דאם הם יבשין עדיין מותר כנ"ל: * ספוג וכו'. ואם הוא ספוג יבש עיין בא"ר ובס' תו"ש שמלדדין להחמיר משום דלא פלוג ובדש"י קמ"ג ד"ה נוטל[א] לכאורה לא משמע כן ול"ע לדינא: * יש מי שמתיר. ביאור הענין בקצרה כי ידוע דעת ר"ת ופייעתו דיש שני עניני סחיטה היינו סחיטה ממים אינו מבוקש ליטון ולא משום דם כי המים הולכים לאיבוד ולא דמי לדם ובשאר משקין הוא ההיפוך משום ליטון אין בם דאין מלבנים בם אלא איסורא הוא משום דם דומיא דסוחט זיתים וענבים אך דוקא כשצריך למשקין הנסחט דומיא דדישה וע"כ הכא בענין זה דהחבית הוא של יין איסורו הוא רק משום דם וממילא כשהמשקה הנסחט הולך לאיבוד אין זה בכלל דישה. וזה הוא דעת הרבה מהראשונים [הרשב"א וריב"ש והרב המגיד] אך דעת הר"י ועוד כמה[ב] בפייעתו דמ"מ אסור מדרבנן. וכ"ז היה שייך אם היה מכוין לסחוט אבל באמת אין מכוין לסחוט והוא רק פסיק רישא ולא ניחא ליה בהיא סחיטה כי הולך לאיבוד מן התורה בודאי אינו מייב בכל עניני שבת בפסיק רישא דלא ניחא ליה כדאמרינן שבת ק"ג ומחלק הערוך עם יתר הפוסקים לענין איסור דרבנן דלהערוך שרי לגמרי בפ"ר דלא ניחא ליה ולשאר פוסקים אסור. והנה מדברי השו"ע נראה דמסכים ליתר הפוסקים דפ"ר דלא ניחא ליה הוא אסור מדרבנן ומ"מ סייס בסוף הסעיף טוב להנהיג וכו' והניחם על דעתם להקל בענין זה משום דהבריא אריכה ע"ש כ"כ הט"ז והמ"א כתב משום דבענינו הלא יש עוד קולא מה שהמשקה הולך לאיבוד ולא דמי לדם וכנ"ל. ודע שכל דברי הסעיף הזה הוא רק להפוסקים דשאר משקים אין מלבנים אבל להפוסקים דאין חילוק בין מיס לשאר משקין ובפרט יין דסברת הר"ן דדומה למיס לענין כבסה וכמו שכתב הב"י [ועיין בט"ז שמסכים להר"ן בין לבן] יהיה מן התורה אסור סחיטת המסוכריא משום איסור ליטון שמתלבנת המסוכריא עי"ז [ומה שכתב הר"ן דאין דרך ליטון במסוכריא עי"ז שאני הראשונים לא הזכירו סברא זו רק שכתבו משום דאין ליטון בשאר משקין עיין בסה"ת] ואין חילוק בין אם המשקה הנסחט הולך לאיבוד או לא ואין שייך זה הענין כלל לפ"ר דלא ניחא ליה דזה הוא רק אם נאמר דחיובו משום דישה. ומה שכתב המ"א בסקק"ח דחיובא ליכא לכו"ע היינו בפ"ר דלא ניחא ליה אבל בענין זה גופא הוא כמו שכתבנו: * דלא ניחא ליה. הנה בענינו לא ניחא ליה כלל בהסחיטה ואדרבה היה רוצה שלא יסחט כי הולך לאיבוד אבל באמת אפילו רק היכא שאין נהנה כלל בהפעולה שנעשה על ידו

ניחא ליה כיון (נג) דפסיק רישא הוא (כ) אסור והעולם נוהגים היתר (נד) בדבר "ויש ללמד עליהם זכות דכיון שהברזא ארוכה חוץ לנעורת ואין יד מגעת לנעורת מותר מידי דהוי אספוג (פירש הערוך ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שמים וכשעה שמריס ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום ולולי זה לא היתה ספינה נגולת מפניו) שיש לו בית אחיזה ולפי שאין טענה זו חזקה (נה) ויש לגמגם בה * טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת (כא) החבית בשעה שפוקקים הנקב (וע"ל

ח ב"י ממשמעות דברי הכל ט

באר היטב

[ובסי' אליה רבה מייאב הקושיא ע"ש]: (כ) אסור. אבל מיובא ליכא לכ"ע. כתב הרא"ש פי"ז דשבת דאפי' להערוך דס"ל דפסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר מ"מ בשאר איסורים מודה דאסור עמ"א ועיין בברכת הזבח: (כא) החבית. ואפי' למ"ד פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מ"מ הכא שרי משום דסותמו משקין תולה דדם הוא ואינה אסורה אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכים לאיבוד. פוקקים. וכתב הט"ז ומ"מ צריך שיהא ג"כ ברזא ארוכה שיהיה תרתי לטיבותא אלא דמ"מ אנו רואים מנהגנו כדעה קמייתא שסותמין ירק שלאטי"ן בשבת וע"כ משום דהולך לאיבוד מה שנסחטו. הר"ן וש"פ ביארו דיש ב' מיני סחיטה הא' הוא משום דהוי תולדה דמכבס דהיינו מלבן ומש"ה אין איסור אלא במים אבל לא בשאר משקין ולענין הלכה פסקו הטור וש"ע בסי' שי"ט דיין הוה כשאר משקין אלא דכאן כתב ב"י בשם הר"ן דיין מלבן. וע"ל לחלק דביין

ביאור הלכה

ואין לו שום נ"מ מה נקרא ג"כ פ"ר דלא ניחא ליה כיון דהוא אין מכוין להפעולה כן הוסיפו התוספות בשבת ע"ה ד"ה עפי מהא דשבת ק"ג בגמרא דקעביד באורעא דמבריה: * טוב להנהיגם וכו'. היינו בלי רוף הסברא דברזא ארוכה וכמו שכתבתי במ"ב דאל"ה הכרעת הש"ע ברישיה הסעיף דלא כהערוך. כתב הט"ז אם נשפך שכר או שאר משקים שאינם מלבנים על המפה שעל השלחן והוא רולה לנקותו עכ"פ לא ישאב משם תוך כף א' ולשפוך לתוך דאע"ג דישליכה לאיבוד מ"מ כאן בשעה שהוא שואב תוך כף אחד ולשפוך לתוך דאע"ג איסור גמור והוי תולדה דמפרק [ר"ל דיש בזה איסור תורה] ובזה הכל מודים לאיסור ולא יועיל מה שישפוך אח"כ הכף לתוך דזהו מעוות לא יוכל לתקון אלא בכסין יש היתר לדחות מעל המפה ולגרור ע"י המשקה שנשפך על המפה ויזוב לאיבוד רק שלא יגרור בכח דאל"כ עביד איסור דרבנן עכ"פ לדעה האחרונה וצריך להזהר מה שיוכל להזהר אבל אם מים או יין לבן נשפך על המפה אסור לגרור אפי' בכסין דהוי מכבס עכ"ל ט"ז:

משנה ברורה

שלמעלה שהיין הנסחט יורד לתוך החבית בכל זה (נג) הוא איסור דאורייתא להדק או להסיר הפקיקה גם לשיטה זו: (נג) דפסיק רישא הוא אסור. מדרבנן (נד) אבל חיובא ליכא בפסיק רישא דלא ניחא ליה לכו"ע. וכ"ז הוא לענין שבת דבעינן שיהא מלאכת מחשבת אבל לענין שאר איסורי תורה דעת הרא"ש דפ"ר דלא ניחא ליה לכו"ע אסור (נה) ואיסורו הוא מן התורה: (נד) בדבר. היינו שמפריזין על המדה יותר מדעה הראשונה ומקילין אפילו בים כלי מחתיה: (נה) ויש לגמגם בה. דשאני בית אחיזה של ספוג דמהני דאין שם אלא קינוח בעלמא משא"כ כאן שמהדקין הברזא בחוזק תוך הנקב יש שם ודאי סחיטה ע"כ ראוי לנהוג שלא יניח כלי מחתיו ואיך הנסחט לאיבוד ויסמוך על דעה הראשונה דהכא (נו) ומ"מ צריך שיהיה ג"כ ברזא ארוכה (נז) שיהיה תרתי לטיבותא עכ"ל הט"ז וכ"כ הא"ר ומאמר מרדכי. ודע דכל הסעיף הזה הוא בחבית של יין כמו שהזכיר השו"ע בראש הסעיף וה"ה שאר משקין אבל לא במים וטעם הדבר דבכל משקין חוץ ממים דעת כמה ראשונים דאין בהם משום ליבון ואיסור סחיטתו הוא רק משום מפרק כמו סותמו זיתים וענבים ולכן בעינן מן התורה לכו"ע שיהא צריך למשקין היוצאין דומיא דמפרק ורק מדרבנן ס"ל לדעה אחרונה דאסור וכמו שכתבתי בביאור הלכה אבל בחבית של מים איסור סחיטתו הוא משום ליבון הפקיקה דסותמו הוא תולדה דמלבן ואסור בכל גווני ודעת הט"ז דיין לבן דומה למים לענין כבוס ולדבריו השו"ע לא אירי כאן כ"א ביין אדוס שאינו מלבן ואיסורו הוא רק משום מפרק ולכך בעינן שיהא ניחא ליה בחבית דנסחטתו. אם נשפך שכר ושאר משקה על המפה שעל השלחן והוא רולה לגרור אותם בכף או בסכין כדי לנקות המפה (נח) יזהר שלא יגררם בכח כדי שלא יבוא לידי סחיטה ורק יסיר את המשקה הצף מלמעלה [ואם המשקים נטועים (נט) יזהר שלא יגטבע שאר מקומות המפה ע"י גרירתו בכפעיף י"ב*] וכ"ש אם נשפך מים על המפה

שער הציון

(נג) דהוא פ"ר דיאחא ליה דקי"ל דחייב מן התורה: (נד) מ"א וכן מוכח בשבת ק"ג בגמרא: (נה) כן משמע מהרא"ש שהביא ע"ש בגמרא וכן כתב בספר שלחן ע"ש ובמ"א: (נו) אף דמהמ"א משמע דאפילו בלא ברזא ארוכה היתכן על מנהגם ע"ש טעמו מ"מ למעשה קשה לסמוך על זה וכמו שביאר בס' שלחן עני שטיס ובספר מאמר מרדכי: (נז) השמטתי סוף דברי הט"ז דמייתי דאיתא בדברי הט"ז דבמים אף שאין בכח אסור לגרור דבעת הגזירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הגהות ותיקונים: א) כ':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף כ"ד כתב: (ומשום איסור ליבון אין לחוש וכו' אף אם הוא יין לבן וכו') ולכאורה ה"ה מים. וראה סי' שי"ט סעיף י"ג.

סי׳ ס״ח עוד מדיני סחיטה): **יט** * [ט]ליתן כרכום בתבשיל (נו) מותר ואין לחוש לו משום צובע דאין צביעה באוכלין: **כ** [י]יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצובעים (נז) צריך ליזהר (נח) שלא יגע בידיו צבועות (נט) בבגדיו או במפה משום (כא) צובע אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה דאין צביעה באוכלין:

ם שנלי הלקט בשם בעל ירלאים י שם בבעל ירלאים

שכא דיני תולש בשבת ודין טוחן ודיני תקוני מאכל או מעבד ולש. ובו י״ט סעיפים:

א [א]חבילי פיאה אזוב וקורנית (א) (פי׳ מין עשב) הכניסן (ב) לעצים אין מסתפקין (ג) מהם הכניסן (ד) למאכל בהמה (ד) קוטם ואוכל ביד (ה) אבל לא בכלי (ב) (ו) ומולל (ז) בראשי אצבעותיו: **ב** [ב]אין עושין (ג) (ח) מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך (ט) הכבשים (י) משום דדמי לעיבוד * אבל יכול לעשות ממנו (ד) מעט לתת לתוך (יא) התבשיל [ג]ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו

א ליינתיו בסימן ש״ט ס״ו ב שבת ק״ח במשנה ובת״ק וכדמפרש לה שמואל שם בגמרא ג שם

באר היטב

(כב) לובע. והרדב״ז סי׳ קל״ח כתב שחומרא יתירה היא כיון שהוא דרך לכלוך דמין זה דרך צביעה ע״ש ובכנה״ג. ועסי׳ ש״ב ס״י דיש אוסרין כיבוס דרך לכלוך כ״ש צביעה דכל צביעה היא כך לכן אין להקל מ״א ע״ש. וע״ל דבגד אדום כ״ש דאסור לקנחו דמתקן הוא מ״א ע״ש ועסי׳ שכ״ח סמ״ה וסי׳ ש״א סמ״ו [ובס׳ אליה רבה לידד להקל באדום ואפי׳ בלבן שא״א בענין אחר ע״ש]. הלובע חוט שארכו ד׳ טפחים או דבר שאפשר לטווות ממנו חוט כזה

משנה ברורה

המפה בודאי יזהר מאד בזה דסחיטת מים הוא תולדה דמלבן וכנ״ל. *הסחטו שער או עור פטור אבל אסור [רמב״ם] ולכן הטובל בשבת (ס) יזהר שלא יסחוט שערו לגמרי: **יט** (נו) מותר. וכן מותר (סא) ליתן יין אדום בתוך יין לבן ואע״פ שמתאדם [ואפילו אם מכוין לכתחלה לעשות מראה בהאחבא או בהמשקה ג״כ מסתברא דאין להחמיר כן נראה מהפמ״ג ולפי מה שכתב בא״ח נכון למנוע מזה] ומ״מ אין רשאי לעשות מראה בי״ש ודבש שיקנו ממנו [פמ״ג ע״ש טעמו וגם בלא״ה הוא עובדא דחול] וכ״ש שלא להשיס שממנים בגלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש ויש בזה משש חיוב חטאת [שם בפמ״ג]: **כ** (נז) צריך ליזהר. היינו (סב) להפוסקים לעיל בסי״ח דפ״ר דלא ניחא אסור (סג) ואע״ג דמקלקל הוא מ״מ איסורא מיהו איכא: (נח) שלא יגע. ואע״ג דלובע פניו וידיו (סד) ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצובע ול״ד לסימן ש״ג סכ״ה דאיתא שם דאשה לא תעביר סרק על פניה מפני שלובעת אשה שאני שדרכה בכך להתיפות: (נט) בבגדיו וכו׳. ובבגד אדום כ״ש דאסור לקנחו דמתקן הוא [מ״א] ויש מקילין (סה) בכל זה כיון שהוא דרך לכלוך ויש לסמוך עליהם היכא דאי אפשר לו ליזהר בזה. הלובע חוט שארכו ד״ט או דבר שאפשר לטווות ממנו חוט כזה חייב ודוקא לובע והמתקיים[א] אבל לובע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או שער על גבי בגדו או נחשת ולבנו (סו) פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו לובע כלום. העושה עין לובע כגון שנתן קנקנתוס לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטים לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק חייב [רמב״ם פ״ט] והראב״ד סובר שאינו חייב משום לובע אלא כשלובע בהלבע דבר אחר שע״י זה נגמר מלאכת הלבע אבל לבעיבת מים שהוא עין הלבע לא. ונתינת דיו וסממנים לתוך המים אסור משום לש עכ״ל בקיצור:

א (א) פי׳ מין עשב. ל״ל מיני עשבים הם. ורמוים להסקה ורמוים למאכל בהמה לפיכך הכל תולך אחר מתשבתו [מ״מ]: (ב) לעצים. ליבשן ואם הכניסן שמא שהכניסן למאכל בהמה: (ג) מהן. דמקלה דעתו מיניהו והו״ל מוקצה: (ד) קוטם ואוכל. דקלת רמוים ג״כ למאכל אדם: (ה) אבל לא בכלי. כדרך (ב) חול: (ו) ומולל. הייגו (ג) מפרק[ב] הארבעתין לאכול הזרע שבתוכן: (ז) בראשי אצבעותיו. ולא בכל היד (ד) כדרך שהוא עושה בחול: **ב** (ח) מי מלח. וה״ה (ה) אם נותן יין ומומן ושאר משקין במלח: (ט) הכבשים. יבק שכובשין אותו כדי להתקיים שכיון שנותן מי המלח כדי להתקיים דמי לעיבוד העור שהמלח מקיימו ואע״ג דקי״ל אין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ״מ מדרבנן מיהו אסור כמו שכתבו הפוסקים וכתב בספר תוספת שבת דוקא אם כונתו לתת לתוך הכבשים אבל אם אין כונתו לזה [והייגו שדעתו לחלקם לתוך התבשילין] אפילו הרבה מותר אבל[ב] א״ר אוסר וכן משמע במאירי שכתב דרך במעט התירו מפני שהיכר שאין עושה רק לצורך שעה משא״כ בהרבה יסברו שעושה לצורך חול ע״ש: (י) משום דדמי לעיבוד. ואפילו אם נותן שמן לתוך מי המלח להטעים (ו) ג״כ אסור. ואם נותן שמן להמים קודם שנותן המלח לתוכו או בהמלח קודם שנותן המים לתוכו (ז)[א]יש מקילין בזה משום שהשמן מחליש את כח המלח מלהיות עז ואין עליו שם מי מלח והא דאסרו אם הוא נותן שמן לבסוף (ח) משום דבשעה שהוא נותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד: (יא) התבשיל. או (ט) לטבול בהן פתו

ביאור הלכה

(כב) לובע. והרדב״ז סי׳ קל״ח כתב שחומרא יתירה היא כיון שהוא דרך לכלוך דמין זה דרך צביעה ע״ש ובכנה״ג. ועסי׳ ש״ב ס״י דיש אוסרין כיבוס דרך לכלוך כ״ש צביעה דכל צביעה היא כך לכן אין להקל מ״א ע״ש. וע״ל דבגד אדום כ״ש דאסור לקנחו דמתקן הוא מ״א ע״ש ועסי׳ שכ״ח סמ״ה וסי׳ ש״א סמ״ו [ובס׳ אליה רבה לידד להקל באדום ואפי׳ בלבן שא״א בענין אחר ע״ש]. הלובע חוט שארכו ד׳ טפחים או דבר שאפשר לטווות ממנו חוט כזה מייב ודוקא לבע המתקיים אבל לבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או שער על גבי בגדו או נחשת ולבנו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו לובע כלום שהעביר סרק או שער על גבי בגדו או נחשת ולבנו (סו) פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו לובע כלום. העושה עין לבע כגון שנתן קנקנתוס לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטים לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק חייב [רמב״ם פ״ט] והראב״ד סובר שאינו חייב משום לובע אלא כשלובע בהלבע דבר אחר שע״י זה נגמר מלאכת הלבע אבל לבעיבת מים שהוא עין הלבע לא. ונתינת דיו וסממנים לתוך המים אסור משום לש עכ״ל בקיצור:

(נח) שלא יגע. ואע״ג דלובע פניו וידיו (סד) ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצובע ול״ד לסימן ש״ג סכ״ה דאיתא שם דאשה לא תעביר סרק על פניה מפני שלובעת אשה שאני שדרכה בכך להתיפות: (נט) בבגדיו וכו׳. ובבגד אדום כ״ש דאסור לקנחו דמתקן הוא [מ״א] ויש מקילין (סה) בכל זה כיון שהוא דרך לכלוך ויש לסמוך עליהם היכא דאי אפשר לו ליזהר בזה. הלובע חוט שארכו ד״ט או דבר שאפשר לטווות ממנו חוט כזה חייב ודוקא לבע והמתקיים[א] אבל לבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או שער על גבי בגדו או נחשת ולבנו (סו) פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו לובע כלום. העושה עין לבע כגון שנתן קנקנתוס לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטים לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק חייב [רמב״ם פ״ט] והראב״ד סובר שאינו חייב משום לובע אלא כשלובע בהלבע דבר אחר שע״י זה נגמר מלאכת הלבע אבל לבעיבת מים שהוא עין הלבע לא. ונתינת דיו וסממנים לתוך המים אסור משום לש עכ״ל בקיצור:

א (א) פי׳ מין עשב. ל״ל מיני עשבים הם. ורמוים להסקה ורמוים למאכל בהמה לפיכך הכל תולך אחר מתשבתו [מ״מ]: (ב) לעצים. ליבשן ואם הכניסן שמא שהכניסן למאכל בהמה: (ג) מהן. דמקלה דעתו מיניהו והו״ל מוקצה: (ד) קוטם ואוכל. דקלת רמוים ג״כ למאכל אדם: (ה) אבל לא בכלי. כדרך (ב) חול: (ו) ומולל. הייגו (ג) מפרק[ב] הארבעתין לאכול הזרע שבתוכן: (ז) בראשי אצבעותיו. ולא בכל היד (ד) כדרך שהוא עושה בחול: **ב** (ח) מי מלח. וה״ה (ה) אם נותן יין ומומן ושאר משקין במלח: (ט) הכבשים. יבק שכובשין אותו כדי להתקיים שכיון שנותן מי המלח כדי להתקיים דמי לעיבוד העור שהמלח מקיימו ואע״ג דקי״ל אין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ״מ מדרבנן מיהו אסור כמו שכתבו הפוסקים וכתב בספר תוספת שבת דוקא אם כונתו לתת לתוך הכבשים אבל אם אין כונתו לזה [והייגו שדעתו לחלקם לתוך התבשילין] אפילו הרבה מותר אבל[ב] א״ר אוסר וכן משמע במאירי שכתב דרך במעט התירו מפני שהיכר שאין עושה רק לצורך שעה משא״כ בהרבה יסברו שעושה לצורך חול ע״ש: (י) משום דדמי לעיבוד. ואפילו אם נותן שמן לתוך מי המלח להטעים (ו) ג״כ אסור. ואם נותן שמן להמים קודם שנותן המלח לתוכו או בהמלח קודם שנותן המים לתוכו (ז)[א]יש מקילין בזה משום שהשמן מחליש את כח המלח מלהיות עז ואין עליו שם מי מלח והא דאסרו אם הוא נותן שמן לבסוף (ח) משום דבשעה שהוא נותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד: (יא) התבשיל. או (ט) לטבול בהן פתו

שער הציון

(ס) ס״ח והוא באחרונים: (סא) ד״מ: (סב) אגור והגר״א: (סג) כ״כ בספר ירלאים: (סד) מ״א: (סה) רדב״ז והח״ל הובאו בחידושי רע״א וכן לידד הא״ר שיש להקל במקום הדחק והעתיקו במחצית השקל: (סו) אבל איסור יש בו: (א) מ״א ופמ״ג: (ב) רש״י: (ג) (ד) רש״י: (ה) אחרונים: (ו) רמב״ם וש״פ: (ז) עו״ש ומו״ש ועיין א״ר ופמ״ג: (ח) רש״י (ט) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) המתקיים: ב) מפרק: ג) בה״ל ד״ה שיש:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב: ואפילו אם נותן בהם שמן בין נתינת המים לנתינת המלח, והשמן מעכב שאין המלח מתערב יפה עם המים, ומתיש את כחו מהיות מי מלח עזין, אעפ״כ אסור, אבל משמע מהרב שמותר לעשות כן אם זה לצורך סעודה אחת וסמוך להסעודה. **ב)** בשו״ע הרב סעי׳ ג׳ כתב כהא״ר.

(יב) אפי׳ מעט: ג [ד]אסור למלוח חתיכות (ה) (יג) צנון (יד) ד׳ או ה׳ ביחד [ה]מפני שנראה(ו) (טו) ככובש כבשים והכובש אסור (טז) מפני שהוא כמבשל [ו]אלא מטבל כל אחת לבדה (יז) ואוכלה [ז]אבל (ז) (יח) ביצים מותר למלחן: ד [ח]יש מי שכתב שמותר לטבול כמה חתיכות צנון (יט) אחת אחת לבדה (ח) ולהניחם יחד לפניו כדי לאכלם (כ) מיד זו אחר זו: ה * [ט]אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת (כא)

ד סס ה רמב״ם בפ׳ כ״ב ו סס בגמרא ז סס בחזקיה משמיה דאמרי ח מ״ה וכסס מ״ו וכ״כ משמו

ההגהות בפ׳ כ״ג[א]) ושהביא ראיה מירושלמי מ״ט שבלי הלקט בסס הגאונים

באר היטב

טבול אותה סעודה ר״ן: (ה) צנון. וה״ה כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים ובהדיא כתב הרמב״ם צנון וכיוצא בו ועיין בט״ז שהאריך והעלה דהטעם בזה הוא דמרי תנאי יש באיסור מליחה בזה בזה שדומה לעיבוד. הא׳ מטעם שהוא שוהה הרבה כדי שיצא מריריותו אחר שיזיע כדרכו ובזה אפי׳ כי מטבל חדא חדא ומיהא אסור. שנית מטעם שמולח הרבה ביחד ואז אפי׳ אינו שוהה אסור דגם בזה דומה לעיבוד אבל כל שמולח בחידות כל א׳ מכל מה שלפניו ורוצה לאכול תיכף אין איסור כלל אלא שא״א ליזהר אם מפזר מלח על כל אחד בפ״ע שלא יבא גם על חבירו המונח בקרוב לו ע״כ צריך לטבול כל א׳ בפ״ע ולאכול תיכף ולזו דוקא תיכף ממש אלא שעה מועטת שיזיע קצת לא הרבה והכי נהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא מטבל כל א׳ במלח ואוכל. ועדיין צ״ע במנהגנו שחותכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלין אותו הא

ביאור הלכה

להניחה לצורך סעודה אחרת ואזיל לשיטתיה בסק״ו והא״ר הביג עליו ועיין בשע״ל ואין הגידון דומה כ״כ דהתם הוא משום חשש עיבוד כמו שכ׳ בביאור הגר״א משא״כ בזה ורמיה בדוחה לענ״ד דהלא הדין דלהניחו אסור למלוח הוא משבולי הלקט והוא בעצמו העתיק מספר התרומה דמי מלח מועטין לצורך יומו שרי לעשות ע״ש: * אסור למלוח וכו׳. עיין במ״ב שכתבנו דכן מוכח מביאור הגר״א הוא ממה שכתב מקור לדין זה דלהניחו משום דמליחה דשם ע״ה ע״ב מיירי בכה״ג והרי שם מוכח בגמרא דמימרא דרבה בר ר״ה דיש מליחה בחולין [ונקטינן כוותיה לענין איסורא כמ״ש הגר״א מקודם בשם התוספות] מיירי שמלחה לזמן רב שבאופן זה מצוי שמולח הרבה אבל לא מסעודה לסעודה וכ״כ בפיר״ח בהדיא דרבה בר ר״ה מיירי דוקא בסכוגתו ולפת בו לדרך או לאכלו אחר כמה ימים אבל לאכלו ביומו לא ע״ש:

משנה ברורה

פתו וכן מותר לשפוך על גתמי עוף וגו׳ גלוי[א] וכן אם הוא עושה לצורך סעודה זו (י) או לצורך אחרת אבל אסור לעשות לצורך מול: (יב) אפילו מעט. מפני שנראה (יא) כעושה מוריים לכבוש בו דגים שכן דרך לעשות מוריים. כתב א״ר בשם מהר״ש שמותר להוסיף חומץ במוריים אחר[ב]) שכבר נתיבשה: ג (יג) צנון. וה״ה (יב) כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים וחוגערקעס חיין [מ״א בסק״ז] ובהדיא כתב הרמב״ם צנון וכיוצא בו ומ״מ נראה דדבר שאין דרכו לכבוש שרי [פמ״ג]: (יד) ד׳ או ה׳ ביחד. דבשכל חתיכה מונחת לבדה אין בזה משום כובש כבשים וגם לא מיחזי כמעבד אבל כשמולחם ביחד (יג) אפילו דעתו לאכלם תיכף ולא להשהותם במלחם עד שיצא מרירותם מהזיעה כדרכם ג״כ אסור. ואם משהה אותם במלחם עד שיזועו[ג]) כדרכם אפילו מולח או מטבל חתיכת צנון חדא אסור מדינא כן העלה הט״ז וכן בא״ר כתב דלמלוח צנון אסור אפילו חתיכה אחת ובמ״א בסק״ו בשם הב״ח כתב ג״כ דנהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא מטבל כל אחד במלח ואוכל. ומנהגנו שחותכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלין אותו ולכאורה הוא[ד]) דמיא זה להרבה חתיכות דאסור מדינא אפילו אם אוכל מיד ואין היתר אלא דרך טיבול כ״א בפני עצמה (יד) ונראה דכיון דאין מניחין אותו כלל להזיע אלא שופכין שם החומץ וגם מיניס אחרים לא דמי לעיבוד וכ״ש אם שופכין שם שמן תיכף שהשמן מחליש כח המלח ובקצת מקומות עושין יראי שקורין שלאטי״ן[ה]) ומולחין הירק בפ״ע תחלה ומשהין אותו כך ומסננין המים שיולאין ממנו ואח״כ מערבין אותו עם שמן זית וחומץ (טו) וזה איסור גמור ודמי טפי לעיבוד כיון שהוא ממתין עד שיקבל המלח היטב: (טו) ככובש כבשים וכו׳. זה הטעם הוא מרמב״ם ורש״י נתן טעם שע״י המלח מתקשים והוי תיקון ודמי למעבד. וכתב הט״ז דמטעם השו״ע יש ללמוד דאסור לשפוך יין ושאר משקים לכלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ דדומה לכובש כבשים דהא מתכוין שאותו המעט ששופך שם יהיה נכבש ויעשה חומץ. ויש להרן כתב דאסור משום דמחזי כעובדא דחול ע״ש ואם עושה זאת כדי להחליש כח החומץ בגבד פשוט דשרי לכו״ע. ולימן אוגערקעס חיין בתוך הכבושים שיתחמץ ג״כ פשוט דאסור לכו״ע: (טז) מפני שהוא וכו׳. אע״ג דבודאי אין בו חיוב תולדת האור מ״מ אסור מדרבנן: (יז) ואוכלה. תיכף ולזו דוקא תיכף ממש אלא שעה מועטת שיזיע קצת לא הרבה [ט״ז]: (יח) ביצים מותר למלחן. מפני (טז) שאין דרך לעשות מהן כבשים וגם אין המלח מועיל להם כ״כ: ד (יט) אחת אחת לבדה. דבזה אין נראה ככובש כבשים ומה שכתב להניחם יחד לפניו היינו שיהיו מוכנים לפניו לאכול (יז) אבל יזהר שלא יהיו נוגעות זו בזו: (כ) מיד זו אחר זו. היינו שלא ישהה אותם זמן ארוך אפילו באותה סעודה עצמה כגון מתחלת הסעודה עד סופה כדי שיזיעו הרבה שזה דומה לעיבוד אבל אם הן משתהין שעה מועטת ומזיעין קצת אין בכך כלום [ט״ז] וכ״ז לדעת השו״ע אבל המנהג שלא להשהות כלל במלח אלא מטבל ואוכל במלח [אחרונים]: ה (כא) אסור למלוח וכו׳. דהא דמתירין לעיל בביצה למלחה היינו לצורך אותה סעודה אבל למלוח הבשר ובילה כדי להניח

מתרגם: °עלי חסה

שער הציון

(י) א״ר בשם הרבה לאחרונים וכתב שגם דעת הר״ן הוא כן ודלא כמ״א ע״ש וכן בספר נהר שלום מלדד כא״ר וכן מוכח במאירי כותיה: (יא) רמב״ם ולבוש: (יב) ט״ז: (יג) ט״ז ושאר אחרונים וכן משמע בתה״ד: (יד) ט״ז ושאר אחרונים ומש״כ שמן הוא כמ״א סק״ז: (טו) ט״ז ומו״ם ומה שהביא מ״א בשם ש״ג להתיר בשלאטי״ן היינו כשנותן השמן עליהם תיכף וכן משמע בתו״ם ובפ״א דלא פליגי והבה״ט לא ירד לזה: (טז) מ״א: (יז) מחצית השקל:

הגהות ותיקונים: א) בפ״ב: ב) קודם שנתיבשה: ג) שיזיעו: ד) הא:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב בסעיף ג׳ כתב: ואפילו לעשות מי מלח וכו׳ אלא מעט לצורך סעודה אחת בלבד וכו׳ אבל לא מסעודה לסעודה. ב) בשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב - אין הטעם במה שאסור למלוח כמה חתיכות ביחד מפני שנראה ככובש כבשים, אלא משום דעד שיאכל את הראשונה תשהה השניה במלחה, וכיון שהמלח מועיל לה ה״ז דומה לעיבוד.

(ט) [ח] להניחה: ו אין למלוח ביחד הרבה פולים (י) ועדשים שנתבשלו (כב) בקליפתן: ז (כג) מותר לדוך פלפלין (כד) אפי' הרבה יחד והוא שידוכם בקתא של סכין (יא) (כה) ובקערה:

י טור בשם הרב ר"פ ב שבת קמ"ח וכרבא הרי"ף ורא"ש ומבי"ס בפכ"א מה' שבת

באר היטב

שנהגו שלא לשהות כלל במלח אלא מעט ואוכל מיד ע"ש: (ט) להניחה. משמע אפי' להניחה מסעודה לסעודה אסור אבל לגון אפי' לצורך אותה סעודה אסור [אבל בס' אליהו רבה מסופק בו]. וכתב הט"ז נראה דאין איסור ברור בזה אפי' מדבריהם אלא מלד שא"ל לזה ולמה יטריח עצמו בחנם בשבת דהלא יכול למלוח בסעודה אחרת שיאכל בו ביום נמצא לפ"ז שאם יש איזה לד שטוב לו שימלח עכשיו ממה שימלח אח"כ כגון שהוא עכשיו קלח חס ויקבל טפי המלח אין איסור בדבר עכ"ל. ועיין בתשובת פניס מאירות סי' ט"ז ובתשובת שבות יעקב ח"ב סי' י"ב. וכתב המ"א וג"ל דה"ה דאסור למלוח אוגערקע"ס אין דהא רגילין לעשות מהן כבשים ועוד דהמליחה מועלת להן והוי כלגון וה"ה כל כיולא בזה. ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' י"ב שהוה פנים להיתר מיהו כשנותן שמן תיכף שרי. בשר או דג אי אסור למולחו בשבת כדי שלא יסריח ע' סס' ת"ק דמשמע אפי' במקום הפסד אסור ב"י בשם ש"ל. והתוס' והרא"ש בחולין דף י"ד כתבו דאפי' רוצה לאכלו כך אי אסור למלחו ואע"ג דאין עיבוד באוכלין כמ"ש סס"י ת"ק מ"מ אסור דמיחזי כעיבוד לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר אי דהא מתקן ליה וכ"ש אי אסרת ליה אלא מליחה דהוי תיקון טפי. וג"ל דמותר לתת הבשר לתוך החומץ כדי לאכלו כמ"ש ביו"ד עיין סימן ס"ו ומבואר מדבריהם שמותר להניח הבשר כדי לאכלו כיון שאין האיסור בגוף הבשר אלא שמדיחו משום דס בעין שעליו שרי. ונראה דאסור להניח בשר שחל יום ג' להיות בשבת כדי שלא יאסר לבישול דכיון שאינו רוצה לאכלו בו ביום אסור להניחו כמ"ש סי' שכ"ג ס"ו ואפי' ע"י אינו יהודי אין להקל דליכא פסידא כ"כ דיכול לאכלו אלי מ"א ע"ש: (י) ועדשים. משמע אפי' לאכלם לאלתר כיון דהמליחה מועלת הוי כלגון דנראה ככובש כבשים: (יא) ובקערה. פי' או בקערה שידוכם בשולי הקערה דהוי שיעור גמור אבל במכתשת או לחתכם בסכין אסור וה"ה בכל תבלין

משנה ברורה

להניח לאחר זמן דמי (יח) לעיבוד וכבישה והנה דעת המ"א וט"ז דאפילו דעתו לאכול ביומו אם הוא לצורך סעודה אחרת יש ליזהר בזה [והיינו כשהסעודה אחרת נמשך (יט) זמן רב אחר סעודה ראשונה] א אבל הא"ר מצדד דאין לאסור רק אם בדעתו להניח לאחר שבת (כ) וכן משמע מביאור הגר"א ובפרט אם העת אם והוא עושה כן כדי שלא יסריח בודאי יש להקל לצורך סעודה אחרת (כא) דגם הט"ז [1] מתיר בזה. בשר או דג אי אסור למולחו בשבת כדי שלא יסריח ואפילו במקום הפסד אסור (כב) ואפילו רוצה למולחו כדי לאכלו אחר מליחתו אי אסור דאע"ג דאין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ"מ אסור דמתחזי כעיבוד שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו אבל מותר להניח הבשר כדי לאכלו אח"כ אי ואין זה מקרי מיקון שאין המיקון בגוף הבשר אלא שמדיחו משום דס בעין שעליו. ומ"מ נראה דאסור להניח הבשר שלא נמלח כשחל יום ג' להיות בשבת וכדי שלא יאסר אח"כ לבישול כיון שאין רוצה לאכול היום וגם אין דרך לאכול אי ניכר שעושה לצורך חול ואפילו ע"י א"י אסור להניח שאין כאן הפסד כ"כ אם לא ידיחנו שיוכל לאכול אלי כ"כ המג"א ומיירי (כג) ב ביחיד בביתו אבל בקנס המוכר לאחרים בודאי יש הפסד בזה ויכול לעשות ע"י א"י וכן באוזות פטומות שיפסיד

שער הציון

(יח) לטוש וכ"כ במא"מ ותמה על הט"ז ע"ש: (יט) פמ"ג: (כ) עיין בט"ז סוף סק"ה שמוכח כן והתיר עוד בכה"ג ע"ש: (כב) מ"א בשם כמה ראשונים ועיין בא"ר: (כג) ש"ת ע"ש: (כד) א"ר בסימן ש"ח וט"ב ומא"מ וש"א: (כה) ש"ת ועיין בפמ"ג: (כו) דאלי שיעור אסור מן התורה: (כז) פמ"ג ועיין שבת קמ"ה ע"א לענין כבשים למוכח דבריו: (כח) ט"ז וא"ר ומטה יהודה והגר"א ועוד הרבה אחרונים דלא כמ"א: (כט) עו"ש כתב דאף במדוך של עץ יש ליזהר בזה: (ל) הגה במ"א ליין ע"ז עיין סי"ב וכוונתו לדמותו לירק לגמרי ולפ"ז אפשר לעהקל בסכין בשכונתו

הגהות ותיקונים: א) סקל"ז: ב) בבאה"ט: ג) סק"ג:

הארות והערות: 1) עיין סימן תק"ה ס"ח מ"ב סקכ"ט ובה"ל שם משכ בזה: 2) עיין סימן תרכ"ח מ"ב סק"ד לענין מוליד ריחא:

שערי תשובה

[ח] להניחה. עיין בה"ט ומ"ש בשם הט"ז ע"ז כתב בשו"ת פמ"א דאדרבה היכא שעוב לו שימלח עתה ומשביח עי"ז טפי יש לאסור ע"ש ועיין בשבות יעקב שאף שלידד להתיר כתב להניחם זמן מה אסור במלח וכן בשלחני"ן וכן אם מולחן בקליפתן המרה אך אם נותן מתחלה מעט שמן יש להתיר. ומ"ש הבה"ט בשם המג"א דאסור להניח בשר בשבת שחל ביום ג' עיין לעיל סימן ש"ח א) כתב בשם אליהו זוטא בשם זקנו להתיר ועיין בנו"ב מ"ת סימן כ"ז אוזות פטומות שעיקרם הוא בשביל השומן ובלי השומן כלה ואיכא פסידא שרי לתת מים על הבשר ע"י אינו יהודי ולא מבעיא אוזות דרכן וחזי לאומלא אלא אפילו בשר בהמה ואם א"א באינו יהודי מותר לעשות ע"י ישראל ובפרט אם בלא"ה צריך לרחוץ ידיו ע"ש וכ"כ בדגול מרבבה ופיים בה שוב מלאתי בא"ר סימן ש"ח שחולק על המג"א ע"ש ובשבות יעקב ח"ג סימן כ"ב כתב דהמג"א המחמיר דוקא יחיד בביתו אבל בקנס המוכר לאחרים מודה שיכול לעשות ע"י אינו יהודי (ולפי"ז גם באוזות פטומות שיש פסידא דשומן) והמחמיר יאמר לאינו יהודי לצוות לאינו יהודי דהוי שבות דשבות ע"ש (ועיין בפר"ח ס"ס ת"ק לענין יו"ט ובנו"ב סימן נ"ב כתב להתיר ביו"ט וע"ש בפירוש דברי המג"א שכתב משום מתקן דהיינו שהוא מרבך). ועיין בחו"י סימן מ"ד הובא לעיל[2] סימן ש"ז[2] ובשבות יעקב ח"ב סימן מ"ד:

השומן אם יצלם גם להמ"א מותר ע"י א"י אפי' יחיד בביתו. ואפי' בשר בהמה הסכימו (כד) הרבה אחרונים דיש להקל להניח ע"י א"י ולא כמ"א ועיין בא"ר[1] ובתשובת נודע ביהודה שכתבו דאם אי אפשר ע"י א"י מותר גם ע"י ישראל אך אם מוחה הבשר בכלי (כה) טוב שירחוץ ידיו עליו עד שיהיה שרוי הבשר במים: ו (כב) בקליפתן. דהמליחה מועילה להם והוי ככבישה ועיבוד: ז (כג) מותר וכו'. ואם הוא שותק פלפלין ושאר תבלין במכתשת כדרכו ואפי' גרגר אחד יש בו (כו) איסור דאורייתא משום טוחן: (כד) אפילו הרבה יחד. ודוקא (כז) מה שצריך לו לאותה שבת: (כה) ובקערה. פי' (כח) אבל לא ידוך בקתא של סכינא במכתשת אף דשניה במה שדך בקתא של סכינא במ"מ במכתשת (כט) מיחזי כעובדא דחול וה"ה דדך בקתא ע"ג שלחן או בשולי כלי ע"ג שלחן דהוי מרי שיעוי אבל בבוכנא המיוחדת לכתישה אפי' ע"ג שלחן או בתוך הקערה אסור. כתב הט"ז[2] בסימן זה אין לשוס הפלפלין תוך הבגד ולכתוש בסכין עליו דהוא מוליד ריחא אמנם בסימן תקי"א אות מי"ח בט"ז משמע דחזר מזה והסכים למהרש"ל[1] דשרי משום דאינו מכוין לזה עי"ש. כתבו האחרונים דדוקא בקתא דסכינא הוא דהתירו לדוך הפלפלין אבל לחתוך אותם בסכין דק דק (ל) אסור

וכמו

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: כגון ביצה ובשר אסור למלוח כדי להניח לסעודה אחרת. ב) בשו"ע הרב סעיף ו' הביא דברי המג"א, וכל התוס' המובא במשנ"ב לא הוזכר שם. ג) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: ויש מחירין לכתוש במכתש, וטוב להחמיר במקום שאפשר. ד) ובשו"ע הרב שם כתב: ואין לשום הפלפלין תוך בגד ויכתוש בסכין עליו, מפני שמוליד ריח וכו'. ה) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב שאסור לחתכם בסכין אפילו לאכול מיד. ו) בשו"ע הרב סעיף ה' כתב: ויש לסמוך ע"ד להקל בד"ס אם צריך לכך.

הלכות שבת סימן שכא

ל הר"ה שם בשם תוספתא מ תוס' ע"ד ג הריב"ש בתשובתו ס הרשב"א בתשו' ע שבת ע"ד וכפירוש הרשב"ם הביאו הגהות בפרק כ"ל וסמ"ג והר"ן ומרדכי שם

ח [ל]אין כותתין מלח במדוך (כו) של עץ אבל מרסק הוא (כז) ביד (כח) של סכין ובעץ הפרור (כט) ואינו חושש: הגה ודוקא מלח הגס אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין מותר (ל) לחתכו בסכין כמו שמותר הפת (כל בו): ט (לא) [מ]מותר לחתוך בשר מבושל (לב) או צלי דק בסכין: הגה אבל אסור לחתוך דק דק בשר חי לפני העופות * (לג) דהואיל * ואינן יכולין לאכלו בלא חתוך (לד) קמשוי ליה אוכל (תה"ד סימן כ"ז) (לה) וע"ל סימן שכ"ד): י [נ]אסור לגרור הגבינה בשבת (יב) במורג חרוץ בעל פיפיות (לו) שקורין ראלי"ו: יא [ס]מותר להשקות (לז) את (יג) התלוש כדי שלא יכמוש: יב * (לח) [ע]המחתך הירק דק חייב משום טוחן: הגה וה"ה דאסור לאתוך גרוגרות ותרודים * (לט) לפני זקנים (ב"י בשם תוספתא) ודוקא (יד) פירות וכדומה לזה אסור אבל מותר

באר היטב

ועסי"ב. וע"ל דאין לשוס הפלפלין תוך נגד ולכתוש בסכין עליו דהא מוליד ריחא ט"ז: (יב) במורג. בל"א קורין רי"ב מייז"ן דכיון שהכלי מיוחד לכך הוי כשחיקת תבלין במכתשת דאסור (ריב"ש) וא"כ אפי' לאכול מיד אסור. וע"ל דה"ה בכלי קטן מאד העשוי כזה אסור דעכ"פ כלי הוא אבל מותר לחתכו בסכין דק דק כמ"ש ס"ט. וע"ל דאין לשוס הפלפלין תוך נגד ולכתוש בסכין עליו דהא מוליד ריחא ט"ז: (יב) במורג. בל"א קורין רי"ב מייז"ן דכיון שהכלי מיוחד לכך הוי כשחיקת תבלין במכתשת דאסור (ריב"ש) וא"כ אפי' לאכול מיד אסור. וע"ל דה"ה בכלי קטן מאד העשוי כזה אסור דעכ"פ כלי הוא אבל מותר לחתכו בסכין דק דק כמ"ש

ביאור הלכה

* דהואיל וכו'. עיין במ"ב מש"כ והוא מדברי המ"א וא"ר וכונו מה לתרץ קושית הט"ז לקמן בסימן שכ"ד ס"ז דפסק שם המחבר דשוי אוכלא מותר בשבת ולפיכך כתבו דהאיסור הוא משוס טוחן וכמו שמלרנו ולשון דקמשוי ליה אוכל שכתב רמ"א אינו מדוקדק כ"כ לפירושם: * ואינן וכו'. ואם יכולין לאכלו ע"פ הדחק בלי חתוך ל"ע קלת [פמ"ג] והגה הש"ע מיירי בדעתו להאכילם לאח"ז וכמו שכתבתי במ"ב אף דהפמ"ג בסימן זה נתפסק מה דאפשר דלא המירו כ"א בדבר הראוי למאכל אדם לקמן בסימן שכ"ד סובר כמו שכתבתי וכן משמע בביאור הגר"א דמדא"א ראיה להא דהרשב"א מהא דמשמע בשבת קנ"ה דשבת וחרובין היה מותר לחתוך לפני בהמה אי לאו משוס מיטרח באוכלא אלמא דאף בשאת שהוא מאכל בהמה מותר: * המחתך הירק דק דק. בגמרא איתא אר"פ האי מאן דפריש קילקא חייב משוס טוחן ופירש רש"י פרש מתחבו דק דק וכ"כ התוספות דמיירי בחתיכות קטנות כעין טחינה אבל בחתיכות גדולות קלת אין דרך הטחינה בכך וכ"כ הרמב"ם דק דק אך כ"ז לענין חיוב אבל לענין איסור יש ליזהר מאד מה דכבר כתב בספר ירלאים להרל"מ דשיעור דקותן לא נודע לנו וכן משמע בב"י דהצריך לענין היתר אישלאמד"א שיעשה חתיכות גדולות במקלת וגם יהיה סמוך לסעודה עי"ש: * לפני זקנים. עיין במ"א שכתב דמשמע דלפני מי שיכול

משנה ברורה

וכמו בירק לקמן בסעיף י"ב והי"ה לכל תבלין: ח (כו) של עץ. וכ"ש במדוך של אבן דהוא מיוחד יותר לדיכה (לא) ואפי' דעתו ליתן לאלתר המלח לתבשיל ג"כ אסור בשביתה כיון דהם מיוחדים לדיכה: (כז) ביד וכו'. אבל לחתכו דק דק בחורפא דסכינא אסור: (כח) של סכין. וירסק בקערה או ע"ג שלחן (לב) אבל לא במדוך ומכתשת וכנ"ל גבי פלפלין [אחרוניס]: (כט) ואינו חושש. וכ"ש דמותר (לג) לפרר המלח והפלפלין בידיו: (ל) לחתכו בסכין. היינו אפי' דק דק כמו לענין חתיכת הפת ומשוס דאין טוחן אחר טוחן ומ"מ במכתשת אף מלח זה אסור לכתוש [עו"ש ע"ש] וכתב הפמ"ג דלוקע"ר ג"כ דינו כמו מלח זה: מ (לא) מותר לחתוך. דאין טחינה (לד) אלא בגידולי קרקע (לה) ואפי' להפוסקים דס"ל דבהמה נמי מקרי גידולי קרקע לפי שהיא ניזונת מן הקרקע מ"מ אין לאסור בזה (לו) דבלא"ה יש פוסקים דס"ל דאין שייך טחינה באוכלין וע"כ* מותר לחתוך (לז) אפי' דעתו להניחו לאחר זמן: (לב) או צלי. ואפילו מי שאינו יכול לעשות (לא) מחמת שהוא קשה וע"י חתיכתו מתקנו לאכילה ג"כ שרי לחותכו לאוזלינו בתר רוחא דעלמא:

(לג) דהואיל וכו'. ר"ל דאיכא למימר דטעם הפוסקים דס"ל דאין טחינה באוכלין היינו משום דאין צריך טחינה דאי בעי אכיל ליה כמות שהוא אלא משא"כ זה דאין יכולין לאכלו כלל בלי חיתוך החיתוך[1] משוי ליה אוכל ושייך בו טחינה (לט) ומיירי בחותך ומניח שיאכלו העופות לאחר שעה אבל בחותך לפניהם שיאכלו מיד לד"ה שרי וכדלקמיה בסי"ב בהג"ה: (לד) קמשוי ליה אוכל. וש (מ)[א]מקילין בזה: (לה) וע"ל סי' שכ"ד. ס"ז והיינו דשם מבואר דשוי אוכלא שרי בשבת ומיירי בשאין חותך דק דק [מ"א לקמן]: י (לו) שקורין ראלי"ו. בל"א רי"ב מייז"ן דכיון שהכלי מיוחד לכך ה"ז דרך חול ודמי לשחיקת תבלין במכתשת וה"ה בכלי אחר המיוחד לכך וא"כ אפי' לאכול מיד אסור אבל מותר לחתכו בסכין דק דק וכמו לעיל בס"ט לענין בשר דגם זה אינו גידולי קרקע ואפי' קשה מאד שרי כיון דיכולין לעשה בקושי ושם אוכל עליה וה"ה דמותר לחתכו בקרדום או במגירה שאף שהם כלים שמלאכתם לאיסור מותר לטלטלם לצורך גופם כמו שנתבאר בסימן ש"ח [מעולת שבת ומ"א]. דבר שאינו חפץ לאכלו ולטועמו ולא להאכילו לחיזוק אסור לעשות בשיניו כדי לשחקו משוס טחינה דאע"ג דמשנה מ"מ מדרבנן אסור דדוקא לגבי מילה התירו כעין זה לקמן בשל"א ס"ז [אחרוניס]: יא (לז) את התלוש. היינו ירקות תלושין והטעם כיון דהם ראויות לאכילה ביומן מותר להשקותן (מא) משא"כ בדבר שאינו ראוי לאכילה אסור לערוה בשבילם ועיין לקמן בסימן של"ו סי"א בהג"ה ובמה שכתבנו שם במשנה ברורה. ולהשקות את המחובר (מב) יש בו איסור תורה וכלי חרס עם עשבי בושם בבית ג"כ אסור להשקותן בשבת [פמ"ג לקמן בסימן של"ו ע"ש]: יב (לח) המחתך הירק. תלוש ומדקתם (מג) משמע דאפי' בירקות שראוי לאכלן חיין ג"כ ס"ל דיש טחינה באוכלין: (לט) לפני זקנים. שאין יכולין לעשות אם לא יחתכנו דק דק ולא אוזלינו בתר רוחא דעלמא כדלעיל בס"ט לענין בשר אלי דכיון שהוא גידולי קרקע חמור יותר דעיקר טחינה בגידולי

שער הציון

לאכול לאלתר כמו התם וכן משמע בביאור הגר"א ובא"ר נשאר בזה בל"ע: (לא) אחרוניס ולא דמי לדלקמן בסי"ב דהתם הלא מיירי בסכין אבל הכא הם מיוחדים לזה: (לב) אף שבביאור הגר"א משמע דמיקל לכתוש במלא בקתא של סכינא אף במדוך מ"מ קשה להקל למעשה כי כל האחרוניס המחמירין בפלפלין אוסרין גם בזה: (לג) שבולי לקט: (לד) תה"ד: (לה) כללתי בזה מה שכתב המ"א בשם הש"ג: (לו) אחרוניס: (לח) תה"ד: (לט) פמ"ג לקמן בסימן שכ"ד: (מ) ט"ז והגר"א: (מא) מ"א והיינו אפילו הם ראויות לטלטול המוכה מ"ב ע"א במשנה דבשבת מחזירין אבל לא מוסיפין ונ"מ על התלוש לא עדיף בדבלי ממוסיפין וכן מוכח ג"כ בסימן של"ו סקי"ג במ"א דאפילו עגפים שהוכנו מחמת דמותרים בטלטול אפ"ה אסור ליתן עליהם מים והא דמותר להעמידם שם בסים עי"ש במ"ב: (מב) מ"ק ב' משוס חורש ומשוס זורע ע"ש והובא במ"א בסי' של"ו סק"ה: (מג) עו"ש

הגהות ותיקונים: א) נ"ו:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"ד מ"ב סק"כ ובה"ל שם, לענין בשר נבילה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: ולכן אסור לחתכו דק דק לפני העופות.

* (מ) לפרר לחם לפני התרנגולים (מא) דהואיל וכבר נטחן אין לחוש דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיימוני פ״ה בריית׳ וכחכמים פכ״ח ומרדכי ור״ן פ׳ כלל גדול וסמ״ג) (מב) וכל זה לא מיירי אלא בחותך ומניח אבל אם (טו) (מג) לאכלו מיד (מד) הכל (מה) שרי * מידי דהוי אבורר לאכול מיד דשרי (תשובת הרשב״א והר״ן פ׳ כלל גדול) כדלעיל סי׳ שי״ט: יג [a]אסור לרדות חלות (מו) דבש מהכוורת (פי׳ הקן שהדבורים עושים בו הדבש) מפני (מז) שדומה לתולש: הגה ודוקא אם דבוקין בכוורת (המגיד פכ״ח)

באר היטב

גדולי קרקע ושייך במינו טחינה: (טו) לאכלו. או שהתרנגולים יאכלו מיד שרי לחתוך שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחחיכות גדולות אסור אלא א״כ זהר שיהיה דבר זה סמוך לאכילתם ממש וכדלקמיה ומ״מ טוב וכוין ליזהר שלא יחתוך דק דק אלא חחיכות גדולות קצת ובפרט לפני בהמה בודאי יש ליזהר בזה וכדלקמן בסי׳ שכ״ד ס״ז דאין לטרוח בדבר שראוי לאכול בלא זה: (מב) וכ״ז לא מיירי. קאי גם על חתוך ירק דק דק המוזכר בריש הסעיף: (מג) לאכלו מיד. וה״ה דאחד יכול לחתוך לצורך אחריס והם יאכלו מיד וכדאמרינן לעיל אלא בורר [ב״ר]: (מד) הכל וכו׳. הטעם דלא שייך שם טחינה כשמחתך בסכין אלא בטוחן להניח אבל כדי לאכול מיד ודאי דשרי לא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחחיכות גדולות או קטנות א״כ הוי דרך אכילתו בכך (מה) וה״ה אם מכין הירק דק דק לפני התרנגולין שיאכלו מיד ג״כ שרי (מו) הואיל ומזונותן עליך: (מה) שרי. ויש (מז) מפקפקין *על היתר זה וגם בב״י כתב שאף מי שמכוין לאכול מיד ג״כ יזהר לחתוך לחחיכות גדולות קצת ומטעם זה כתבו (מח) כמה אחרונים ג״כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב״י (מט) ומ״מ הנוהגין לחתוך הבצלים והלגון דק דק אין לחחות בידם דיש להם על מי שיסמוכו ועכ״פ אסור לעשות עד יציאת בהכ״נ דבעינן סמוך לסעודה ממש כמ״ש בסימן שי״ט לענין בורר. והחותכים הבצלים והלגון דק דק שעה או שחיס קודם הסעודה קרוב הדבר לומר שחייב חטאת והבצלים אסורים באכילה וגם דאז אסור משום בורר עיין בסוף הסימן בהג״ה [כ״כ בח״א]. ועיין בבה״ל דבהיתר שזכר בהג״ה היינו כשחותכו בסכין אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך נראה דאסור בכל

משנה ברורה

בגידולי קרקע הוא: (מ) לפרר לחם. היינו אפי׳ להכין להם שיאכלו לאחר זמן וכדלקמיה: (מא) דהואיל. ולפ״ז לפרר תפוחי אדמה וירקות לפניהם דק דק כמו שנוהגין לפני בהמה ועופות גדולות אסור אלא א״כ זהר שיהיה דבר זה סמוך לאכילתם ממש וכדלקמיה ומ״מ טוב וכוין ליזהר שלא יחתוך דק דק אלא חחיכות גדולות קצת ובפרט לפני בהמה בודאי יש ליזהר בזה וכדלקמן בסי׳ שכ״ד ס״ז דאין לטרוח בדבר שראוי לאכול בלא זה: (מב) וכ״ז לא מיירי. קאי גם על חתוך ירק דק דק המוזכר בריש הסעיף: (מג) לאכלו מיד. וה״ה דאחד יכול לחתוך לצורך אחריס והם יאכלו מיד וכדאמרינן לעיל אלא בורר [ב״ר]: (מד) הכל וכו׳. הטעם דלא שייך שם טחינה כשמחתך בסכין אלא בטוחן להניח אבל כדי לאכול מיד ודאי דשרי (מד) שהרי לא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחחיכות גדולות או קטנות א״כ הוי דרך אכילתו בכך (מה) וה״ה אם מכין הירק דק דק לפני התרנגולין שיאכלו מיד ג״כ שרי (מו) הואיל ומזונותן עליך: (מה) שרי. ויש (מז) מפקפקין *על היתר זה וגם בב״י כתב שאף מי שמכוין לאכול מיד ג״כ יזהר לחתוך לחחיכות גדולות קצת ומטעם זה כתבו (מח) כמה אחרונים ג״כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב״י (מט) ומ״מ הנוהגין לחתוך הבצלים והלגון דק דק אין לחחות בידם דיש להם על מי שיסמוכו ועכ״פ אסור לעשות עד יציאת בהכ״נ דבעינן סמוך לסעודה ממש כמ״ש בסימן שי״ט לענין בורר. והחותכים הבצלים והלגון דק דק שעה או שחיס קודם הסעודה קרוב הדבר לומר שחייב חטאת והבצלים אסורים באכילה וגם דאז אסור משום בורר עיין בסוף הסימן בהג״ה [כ״כ בח״א]. ועיין בבה״ל דבהיתר שזכר בהג״ה היינו כשחותכו בסכין אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך נראה דאסור בכל גוונא כשחותכו דק דק דבר בבורר גופא אם בכלי המיוחד לברירה בב״ג חייב וכדלעיל בשי״ט ולפ״ז מסתברא דיש ליזהר בזה שנוהגין לחתוך בצלים דק דק עם דג מלוח וכיוצא שלא יחתכם בכלי [שקורין האק מעסער°] דאפשר דחשיב כלי המיוחד רק בסכין בעלמא וגם בלא״ה אסור משום עובדא דחול וכנ״ל בסעיף יו״ד. המפרר חחיכת עץ שנרקב ועושה ממנו פולווער°)וכן המפרר לרור עפר חייב משום טוחן [שבת ע״ד]. וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן או השף לשון של מחבת [שקורין פייל״ן בל״א] חייב משום כל שהוא. והמחתך (נ) עצים דק ועושה אותן קטנים אם דקדק מהן כדי לבשל בגרוגרת מביאה חייב [רמב״ם ומ״א בסימן שי״ד]. ואם הוא חותך לחחיכות גדולות והוא מקפיד על המדה לחתכה בכוונה בזה המקום כדרך שנוהגין חוטבי עצים חייב משום מלאכת מחתך כמבואר ברמב״ם פי״א מהלכות שבת: יג (מו) דבש מהכוורת. היינו אפי׳ לא ירצה לברור הדבש מן השעוה (נא) דזהו בכלל מפרק אלא יקח החלות עצמם מן הכורת: (מז) שדומה לתולש. כי מקום גידול הדבש הוא בכורת וחשבוהו מכמים

מתרגם: °קופין °)אבק

שער הציון

וש״א: (מד) ב״י: (מה) ר״נ: (מו) כ״מ בשם הרשב״א: (מז) מ״א בשם ש״ג: (מח) מטה יהודה וח״א וש״א: (מט) מ״א: (נ) ר״ל להבעיר האש וגם זה חיובא משום טוחן לבד [ומיירי בשאינו מקפיד על המדה דאל״ה יחשוב הרמב״ם דחייב גם משום מחתך כדאמר שם בגמרא] וכדמוכח ברש״י ובפירוש המשנה שלו אלא דהרמב״ם משמיענו דבר חדש דיש חילוק בין נוסר למחתך בענין שיעורא דבנוסר אפילו כל שהוא משום מחתך שהוא כדי לבשל צריך שיהא כדי לבשל בהן איזה דבר כמו לענין הוצאה וכמו שכתב המ״מ אח״כ מלאחי עקרן של דברים בב״א: (נא) במשנה ריש פ׳ חבית עי״ש בפירש״י:

פ שם ל״ה בריית׳ וכחכמים

צ סס קכ"ה בריימא וכו' יוסי בר' יהודה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפכ"א ק סס ברמב"ם לפי גירסתו

* אבל (מח) אם (טז) נתלשו מבע"י או * (מט) שנתרסקו מבע"י והדבש לף בכוורת מותר לרדותו בשבת (כ"י): יד * (נ) אין מגבלין (פי' (נא) נתינת מים בקמח נקרא גיבול) קמח קלי הרבה * (נב) שמא יבא לדוש (נג) קמח (יז) שאינו קלי ומותר לגבל את הקלי (נד) מעט מעט אבל תבואה שלא הביאה

באר היטב

עד אחר יציאת בהכ"נ דבעי סמוך לסעודה ממש כמ"ש סי' ש"ט אחרונים: (טו) נתלשו. משמע דבתלושין לא בעי ריסוק אבל בגמ'

ביאור הלכה

* אבל אם נתלשו מבע"י. עיין מ"ב שהעתקתי דברי מ"א שהסכימו עליו האחרונים אך שהמעתי ממנו מה שכתב או לסחט לתוך האוכל דלפי מה שכתב אח"כ דהוי כבורר אוכל מן הפסולת הו אין להקל בזה לשיטת ר"ת האוסר בבורר לעיל בסימן ש"כ ס"ה ע"ש וכן משמע בש"ע הגר"ז: * שנתרסקו מבע"י. היינו דכיון שכבר נתרסקו הו ליכא למיגזר על משקין היוצאין משום שמא ירסק ולא גזרו על מרוסק אלו שאינו מרוסק [רש"י במשנה] ועיין לעיל בסימן ש"כ ס"ג בבה"ל לענין זיתים וענבים שנתרסקו דלדעת הטור וסייעתו בעינן דוקא שיהיה מרוסק יפה שלא יהא מחוסר דיכה ואז מותר משקין היוצאין בשבת ומתברר דה"ה כאן אע"ג דאפשר לחלק קצת משום דמעיקרא אוכלא והשתא אוכלא עיין שבת י"ט ע"ב. ודע דאם יודע שהדבש הזה לף מבע"י אפילו לא ריסקן להחלות כלל מותר ליקח אותו הדבש כן משמע בב"י: * אין מגבלין וכו'. עיין מה שכ' במ"ב דדעת בעה"ת לפסוק כרבי דמיכף משמתן בו מים חייב וזו היא דעת הי"א הנזכר פה בסט"ז ובסימן שכ"ד ס"ג. ודע דנ"ל כדור דאפילו לדעת בעה"ת הזה דנתינת מים נקרא גיבול ונתן בו מים מע"ש מ"מ לא גבל אח"כ בשבת חייב ולא אמרינן דזה מקרי לישה אחר לישה ולאיה מדאיתא בירושלמי פרק כלל גדול [הובא ברוקח ואו"ז] הלש והעורך והמקלף חייב משום לש והנה מלאכת העריכה היא אחר לישה אלמא דאף שכבר מילוש העיסה מ"מ יש בזה עוד משום לישה והיינו משום דע"י העריכה מתיפה הלישה יותר וכ"ש בזה דמעיקרא בחול לא היה אלא נתינת מים לבד אף דס"ל דזהו גיבולו מ"מ אם מגבל אח"כ עושה לישה גמורה בשבת וחייב ואין להקשות ע"ז מהא דכתב הרא"ש בפ"ד דפילה סימן טו"ת על מה שאמר שם וקיטמא שרי דמיירי שנתן בו מים מעיו"ט ונתיבתו זהו גיבולו וכבר נתגבל מעיו"ט ור"ל דלכן מותר לגמר אח"כ הקיטמא ולטוח על התנור אלמא דלרבי משמתן מים בו אין חייב משום לישה אפילו לש אח"כ זה אינו דשם דאיירי באפר שהוא דבר שאינו בר גיבול בעצם אלא דחשבינן לרבי נתינת מים כמו לישה ע"כ ליכא איסורא אם עוד משום לש בשמערב האפר בהמים אחרי דעצם לישה גם עתה אין כאן והעירוב שמערב עתה האפר בהמים הלא לרבי נחשב עירוב מעת תחלת נתינת המים משא"כ בענינו דעשה אח"כ לישה גמורה בודאי חייב אח"כ משום לש אף לרבי ובע"כ צריך לחלק כן דלא מקשה על הרא"ש מירושלמי דעורך ומקטף הנ"ל: * שמא יבא. הנה בגמרא איתא דברייתא דמתיר גיבול ע"י שיגר ע"כ ר' יוסי ב"ר יהודה היא דאינו מחייב בנתינת מים [דאל"ה מנתינת מים ליחייב דבנתינת מים לא שייך שיגר] וכתב בפמ"ג דלדעת התוספות בשבת י"ח דס"ל *דבדבר דלאו בר גיבול לכו"ע חייב בנתינת מים ע"כ דקמח קלי בר גיבול הוא והותר הגיבול ע"י שיגר דמעט מעט וכתב דלפ"ז גם בקמח שאינו קלי מותר ע"י שיגר דמעט מעט לתרגולים ע"ש ורלימי בספר נשמת אדם שהשיג עליו בזה וכתב דלפי מאי דקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה בודאי גם *במעט מעט אסור מן התורה [דאין לומר משום דיש לו עיסה גדולה לגום ושוסאו במעט מעט תשיב שיגר דהא קי"ל בשבת ק"ג ע"ב דאפילו יש לו אריגה על כל הבגד ואריג ב' מוטין חייב ולא מתחשיב שיגר בזה ולא"כ ה"ה נאורג חוט אחד או בלישה פחות מגרוגרת יש עכ"פ איסור תורה בזה וכי משום דלא עוד פחות מכשיעור יתבטל האיסור מן הלישה הראשונה והיינו אפילו אם התרגולים אכלו המעט הראשון שגבל קודם שגבל עוד מעט דאל"ה מיצטרפי להדדי ויש בהם חיוב חטאת עיין שבת דף פ' ע"א] ולא הותר זה כ"א בקמח קלי דלאו בר גיבול הוא ולדעת התוספות ומייעתם דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא מפרש מה שאמר הגמרא על יד על יד דהיינו

שער הציון

(נב) מ"א: (נג) מ"א ופמ"ג וש"א דלא כא"ר: (נד) פשוט בפוסקים: (נה) מ"א ומוספת שבת: (נו) שבת י"ח: (נז) הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרז"ה והרמב"ן והר"ן בפ' מי שהחשיך והאור זרוע והרוקח: (נח) רא"ם ומפ"ג ומפ"ק והגה"מ: (נט) הרי"ף ורש"י בפ"ד דפילה ל"ב בגמרא וקיטמא שרי עיי"ש: (ס) תוספות שבת י"ח והרא"ש בפ"ד דפילה הנ"ל והאלד"ד בפ"ח מהלכות שבת והרשב"א והר"ן: (סא) כן מוכח בגמרא קנ"ו אר"מ ר"י ב"ר יהודה היא וברש"י שם וכן מוכח ברמב"ם ע"ש ובנתינת מים לבד נראה דמותר להרמב"ם בקמח קלי וכמו במורסן דמתיר הרמב"ם [והובא לקמן בסימן שכ"ד ס"ג] בנתינת מים משום דמורסן לאו בר גיבול הוא ואף לשאר פוסקים דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא ויש על גיבול[ב] איסור תורה נראה ג"כ דלא גזרו על נתינת מים לבד אלו גיבול דלא גרע קמח קלי שהוא להאכיל לאדם ממורסן שהוא להאכיל לבד לשיטה אלישית והוא הי"א המובא לקמן בסט"ז לדידהו יש להתיר בנתינת מים לבד. אח"כ מלאתי שכ"כ בנשמת אדם שאיה תלמיד טועה הגיה כן בשו"ע: (סב) כ"כ הפמ"ג ועיין בבה"ל:

הגהות ותיקונים: א) התרומה: ב) גיבולו:

הערות והערות: 1) עיין בה"ל ריש סימן שכ"ד משכ"ד בענין גיבול:

ר"פ כ"ב אי' דבעי ריסוק כמ"ש סימן ש"כ ס"ב בזיתים וענבים ועמ"א [וע' בס' אליהו רבה במה שמסיק שם]: (יז) שאינו קלי.

משנה ברורה

חכמים כמחובר: (מח) אם נתלשו. היינו (נב) שהחלות נתלשו ממקום חבורן בכורת ומונחין כך בתוכה ולא שייך בו עליהן שם מחובר ע"כ יכול לרדותן מהכורת כדי לאכול הדבש הדבוק על גבם מסביב (נג) אבל מ"מ אסור לרסקן ולהוציא הדבש מן השעוה דזהו בכלל מפרק [דדמי למוציא התבואה מקשיה] ואפי' יצא הדבש מעצמו אסור עד לערב (נד) גזירה שמא ירסק בידים: (מט) שנתרסקו מבעוד יום. היינו שריסקן להחלות ועדיין הם מחוברים בהכורת אלא שהדבש זב מהם בשבת ע"י ריסוקן מותר ליקח זה הדבש הלף דתו אין שייך להכורת (נה) אבל אסור לרדות החלות גופא כיון שעדיין מחוברים הם בכורת: יד (נ) אין מגבלין. הנה קודם שנבוא לבאר דברי השו"ע נבאר קצת ענין לישה. לישה היא אחת מל"ט אבות מלאכות ואינו דוקא ע"י מים דה"ה בדבש ושומן אוז וכל מיני משקה שילוש ונדבק על ידם! הנה בענין לישה תניא (נו) בברייתא בגמרא דשם אחד נותן קמח ואחד נותן מים האחרון חייב דברי רבי ור' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל ופסקו (נז) רוב הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה אך דעת בעל התרומות*) (נח) וסייעתו לפסוק כרבי דע"י נתינת מים נקרא גיבול* וכ"ז בקמח או עפר וטיט וחול הדק דהוא בר גיבול וכל כיוצא בהן אבל בדבר דהוא לאו בר גיבול כגון אפר וחול הגס דעת הרמב"ם (נט) וסייעתו דאף אם גבלו פטור מחטאת ורק איסורא איכא (ס) ודעת הרבה ראשונים להיפך בדבר דלאו בר גיבול אף לר' יוסי ב"ר יהודה לא בעי גיבול ומשמתן בו מים חייב דזהו גיבולו. ועתה נבוא לבאר דברי השו"ע: (נא) נתינת מים. האי לישנא לאו דוקא (סא) דהמחבר איירי פה בלישה גמורה שנותן המים ומגבל: (נב) שמא יבוא. כ"ז הסעיף הוא לשון הרמב"ם וס"ל דקמח קלי לאו בר גיבול הוא ודבר דלאו בר גיבול אינו חייב אף כשגבלו ואינו אסור אלא מדרבנן שמא יבא לבוא קמח שאינו קלי ולפיכך התירו ע"י שיגר דמעט מעט ואפי' לשאר פוסקים (סב) דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא וחייב מן התורה כשגבלו מ"מ גם הם מודו דע"י שיגר דמעט מעט שרי בקמח קלי. ודע דלהי"א המובא לקמן בסט"ז גם בענין זה אסור לגבל אפי' מעט מעט אא"כ נתן על הקמח מים מבעוד יום: (נג) קמח שאינו קלי. וזה אפי' מעט מעט אסור [מ"א]: (נד) מעט מעט. ולא הרבה

חכמים כמחובר: (מח) אם נתלשו. היינו (נב) שהחלות נתלשו ממקום חבורן בכורת ומונחין כך בתוכה ולא שייך בו עליהן שם מחובר ע"כ יכול לרדותן מהכורת כדי לאכול הדבש הדבוק על גבם מסביב (נג) אבל מ"מ אסור לרסקן ולהוציא הדבש מן השעוה דזהו בכלל מפרק [דדמי למוציא התבואה מקשיה] ואפי' יצא הדבש מעצמו אסור עד לערב (נד) גזירה שמא ירסק בידים: (מט) שנתרסקו מבעוד יום. היינו שריסקן להחלות ועדיין הם מחוברים בהכורת אלא שהדבש זב מהם בשבת ע"י ריסוקן מותר ליקח זה הדבש הלף דתו אין שייך להכורת (נה) אבל אסור לרדות החלות גופא כיון שעדיין מחוברים הם בכורת: יד (נ) אין מגבלין. הנה קודם שנבוא לבאר דברי השו"ע נבאר קצת ענין לישה. לישה היא אחת מל"ט אבות מלאכות ואינו דוקא ע"י מים דה"ה בדבש ושומן אוז וכל מיני משקה שילוש ונדבק על ידם! הנה בענין לישה תניא (נו) בברייתא בגמרא דשם אחד נותן קמח ואחד נותן מים האחרון חייב דברי רבי ור' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל ופסקו (נז) רוב הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה אך דעת בעל התרומות*) (נח) וסייעתו לפסוק כרבי דע"י נתינת מים נקרא גיבול* וכ"ז בקמח או עפר וטיט וחול הדק דהוא בר גיבול וכל כיוצא בהן אבל בדבר דהוא לאו בר גיבול כגון אפר וחול הגס דעת הרמב"ם (נט) וסייעתו דאף אם גבלו פטור מחטאת ורק איסורא איכא (ס) ודעת הרבה ראשונים להיפך בדבר דלאו בר גיבול אף לר' יוסי ב"ר יהודה לא בעי גיבול ומשמתן בו מים חייב דזהו גיבולו. ועתה נבוא לבאר דברי השו"ע: (נא) נתינת מים. האי לישנא לאו דוקא (סא) דהמחבר איירי פה בלישה גמורה שנותן המים ומגבל: (נב) שמא יבוא. כ"ז הסעיף הוא לשון הרמב"ם וס"ל דקמח קלי לאו בר גיבול הוא ודבר דלאו בר גיבול אינו חייב אף כשגבלו ואינו אסור אלא מדרבנן שמא יבא לבוא קמח שאינו קלי ולפיכך התירו ע"י שיגר דמעט מעט ואפי' לשאר פוסקים (סב) דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא וחייב מן התורה כשגבלו מ"מ גם הם מודו דע"י שיגר דמעט מעט שרי בקמח קלי. ודע דלהי"א המובא לקמן בסט"ז גם בענין זה אסור לגבל אפי' מעט מעט אא"כ נתן על הקמח מים מבעוד יום: (נג) קמח שאינו קלי. וזה אפי' מעט מעט אסור [מ"א]: (נד) מעט מעט. ולא הרבה

הלכות שבת סימן שכא

שליש שקלו אותה ואח"כ טחנו אותה (נה) טחינה גסה * שהרי היא כחול והיא הנקראת שתיתא מותר לגבל ממנה בחומץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת והוא שיהיה רך אבל (נו) קשה אסור מפני שנראה (יח) כלש * (נז) (ואפי' ברך) צריך לשנות כיצד נותן את השתיתא ואחר כך נותן את החומץ: **טו** [1]חרדל שלשו מערב שבת למחר * (נח) יכול לערבו הן ביד הן בכלי ונותן לתוכו

ר סס ק"מ מסקנא דגמרא

באר היטב

וכזה אפי' מעט מעט אסור: (יח) כלש. וי"ל דאסור להשתמש על טיט משום גיבול מ"א עסי' ש"כ סי"ד וכתב הט"ז נ"ל ללמוד דין מ' חדש דהיינו שהקמח שעושין מטחינת מלה אפויה שקורין

משנה ברורה

(סג) בין אם עושה בלילה רכה או קשה ושיעורא דמעט מעט לא בארו הפוסקים ונראה דאפי' יש בו כשיעור גרוגרת ועיין בבה"ל: (נה) טחינה גסה. ר"ל דלא שייך למיגזר דלא ליתי למיחלף בלישת קמח שאינו קלי דאינו בכלל קמח לפיכך התירו בזה ברכה אפילו הרבה: (נו) קשה אסור. ר"ל הרבה (סד) אבל מעט מעט מותר וכמו לעיל בקמח קלי: (נז) ואפי' ברך וכו'. עיין בט"ז שכתב דאסור לערוב[a] בשבת של פסח קמח שעושין מטחינת מלה אפויה ליתן בין או במי דבש אף דדמי לשתיתא שהוא טחינה גסה ושם מותר ברכה היינו ע"י שיור אבל בקמח זה אין ידוע מה נותן *אחלה בחול כדי לידע מה הוא השיור ע"כ אסור אם עושה הרבה ובא"ר כתב דאם אין ידוע יעשה שיור דמפרש בגמרא שיתן המאכל אחלה ואח"כ המשקה וכן בחק יעקב בסימן תע"ג מגדד להקל בזה וטוב להחמיר שלא לערב בכף רק מנענע הכלי עד שיתערב וכ"ז אם עושה הרבה אבל אם עושה מעט מעט מותר (סה) אפי' בעבה ובלי שיור לדעה זו דלהי"א לקמן בסט"ז אסור בעבה בכל גווני. כתב המ"א נ"ל דאסור להשתמש (סו) על טיט משום גיבול וכוונתו אפי' לרוב הפוסקים דס"ל דבדבר שהוא בר גיבול אינו חייב עד שיגבל מ"מ איסורא מיהו איכא וה"ה בעפר תיחות ובחול ואף דהוא אין מכוין לעשה מ"מ פסיק רישא הוא (סז) וכלי שרוקק בו או רוחץ בו פיו בשבת ותחתיו יש חול הדק או גם יש לעיין אם הוא אסור או מותר דאולי הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ומלאתי בספר בית מאיר דמתיר (סח) מטעם זה במקום הצורך אפי' להשתמש על טיט ונראה דיש לסמוך ע"ז (סט) במקום שהטיט אינו שלו דאז בודאי לא ניחא ליה בלישתה. כתב המ"א כשמכסה מי רגלים בחול ואפר וכשיתן מעט יהיה מתערב במי רגלים (ע) והוי כמו לישה ומנחינת מים חייב (עא) להרבה פוסקים ולכן יתן הרבה אפר וחול ואז לא ניכר כלל הלישה: **טו** (נח) יכול לערבו. במים או ביין ואפילו אם לא

מן התורה בכל מלאכות וכמו שכתבנו בסימן ש"מ בבה"ל ע"ש ולא יותר בלישה לתרנגולים כ"א באופן המבואר במורסן בסימן שכ"ד ס"ג עי"ש. ודע דבפירוש ר"ח הנדפס מחדש על שבת ראיתי דבר חדש שכתב דהא דמתירין בשתיתא ובקלי דוקא ע"י ניעור שתי וערב בלבד ולא גיבול ממש אבל מכל הפוסקים לא משמע כן: * שהרי היא כחול. משמע מזה דבחול אין שייך לישה והרמב"ם לשיטתו חזיל שכתב בפ"ח אין גיבול באפר ולא בחול הגם וכו' והרא"ש חולק וכתב ואינו כן שלא אמרו אפר אינו בר גיבול אלא שאינו מחוסר גיבול ונתחינת מים לבד חייב וכן דעת האחרונים [מ"א בשם המ"מ]: * **ואפילו ברך וכו'**. עיין במ"ב שכתבנו בשם הט"ז לאסור טחינת מלה אפויה ליתן או מי דבש והא"ר חולק עליו והנה בתוספתא איתא מפרפרין גלוסקין לפני האוכלה ובלבד שלא יגבל הא"ר יפרש דמיירי כשהיא עבה והוא עושה הרבה: * יכול לערבו. עיין במ"ב שכתב אפילו אם לא נתערבו וכו' כ"כ הא"ר ופמ"ג לדעה זו וכן הוא פשוט בפירוש השו"ע דאם נתערב מבעוד יום היינו היש אומרים שבשעיף ט"ז ועיין בב"י באורך דמוכח כן בשטיטות ומשמע דאפילו לעשות בשבת בלילה עבה התירו ג"כ באופן זה אחיין טורף בכח ובאמת לע"ג בזה האיך התירו חז"ל עכס הגיבול דהוא איסור דאורייתא ע"י השיור המועט הזה דהיינו שאינו טורף בכח וגם מרמב"ם פכ"ב משמע דאם יערוף לא הוי כ"א איסור דרבנן שאשבהו שם בהוה פרקא דמיירי מעניני השבוטין [ואולי דזהו כונת הטור והמחבר שכתבו אלא מערבו מעט מעט והוא כעין מה שהתירו בקמח קלי על יד על יד אבל מן הב"י ויתר הפוסקים לא משמע כן גם בגמרא לא נזכר דזהו דוקא על יד על יד] ואם נאמר שהוא דבר שאינו בר גיבול יהיה יותר קשה לשיטת הרבה

מלה מע"ל ורגילים לערבו עם יין או מי דבש שקורין מע"ד שזה אסור לעשותו בשבת אפי' ברכה דלפי הנראה דין קמח זה כקמח המזכר כאן טחינה גסה וכו' וכאן דמותר ברכה הוא ע"י שיור

ביאור הלכה

דהיינו ע"י שיור דבלאחר יד ונפתייב בזה מדברי רש"י אבל בחמת חלילה לנטות בזה מדברי הראשונים היינו הרי"ף כתב בהדיא דפירושו מעט מעט וכן בפירוש ר"ח וכן כתב בערוך ערך יד וכן משמע מהרמב"ם וכן בגמרא ע"ג י"ט וקובץ על יד יראה דהתם מוכח שפירושו מעט מעט וכן רש"י גופא בבילה י"ב מפרש על יד על יד מעט מעט וגם בכאן מה שכתב מעיקרא דהאי גוזלין הוא בלאחר יד ג"כ הכונה דלפי שהוא ע"י שיור דמעט מעט כדמפרש ר"ח לכך קראו בלאחר יד אך לפ"ז חזרה קושייתו על מקומה דהא קי"ל חלי שיעור אסור מן התורה [ולכאורה רציתי לתרץ דבגמרא איתא האי מימרא זו דעל יד על יד בשם ר"ח ומוכל לומר דהוא חזיל לשיטתו בדף ע"ד דס"ל שם דמותר לבדוק פחות מכשיעור ולאכול ומשום דדרך אכילה הוא בכך וכמו שכתבו התוס' שם וה"ה בלישת קמח קלי אבל בחמת זה אינו דא"כ לפי מאי דמסיק הגמרא שם לאסור לא היה להו להפוסקים הרי"ף והרמב"ם להעתיק דבר זה לדינא]. וי"ל דבחמת הדין עם הנשמת אדם דקמח בעלמא יש איסור מן התורה אף בחלי שיעור ולא הותר בקמח קלי משום זה וגם דא"כ הי"ל לר"ח לומר פחות מכשיעור כמו דאמר לעיל בדף ע"ד ולמה נקט ליטנא דעל יד על יד אלא ודאי דאף אם היה בגרוגרת ג"כ מותר בקמח קלי דגרוגרת הוא ג"כ מעט ושום פוסק לא ראיתי שיכיר דדוקא פחות מכשיעור וכן משמע בספר נתיב חיים דאפילו כשיעור גרוגרת ג"כ מותר וטעם ההיתר נ"ל לדעת התוספות משום דע"י מה שמיבשין הקליות בתנור ושוטין אותן שיהיו ראוין לאכילה הוא חשיב כמו דבר שנאפה ונתבשל ולכך אף דע"י נתינת מים שנותנין בתוכו אח"כ הוא מתגבל אין זה חשיב כמו מלאכת לישה אלא כמו תיקון אוכל בעלמא דדרך אכילתו בכך והוא חשיב כמו רוטב שנותנין בתבשיל ואין זה מלאכה דאורייתא ולכך הותר מעט* מעט דחשיב קצת שיור א"נ לצורת הגמרא מעט מעט הוא ג"כ דוקא בעת האכילה ומשום דדרך אכילה בכך ודומיא דמאי דסבר ר"ח לעיל בדף ע"ד בהתירא דפחות מכשיעור משום דדרך אכילה בכך וה"נ בזה ואף דהגמרא לא ס"ל למסקנתו שם סברתו הכא בזה בקלי אחלי וכמו שכתבנו דהוי כמו רוטב בתוך התבשיל [ומה שאמר שם בגמרא הא מני ר"י ב"ר יהודה משום דלרבי יש בזה עכ"פ איסור משום נתינת מים ונע"כ צריך לפרש הכי לפירוש הרמב"ם דס"ל דקמח קלי לאו בר גיבול הוא] אבל בסתם קמח אין טעם להתיר לישה לתרנגולים אפילו בפחות מכשיעור משום דקי"ל חלי שיעור אסור

הרבה

שער הציון

(סג) ט"ז וא"ר לשיטת הרמב"ם שהעתיקו בשו"ע אבל לשאר פוסקים גם בקמח קלי מותר כשבלילתו רכה אפילו הרבה: (סד) אחרונים: (סה) בין אם הטחינה גסה או דקה דלא חמירא מקמח קלי דמותר אפילו בעבה אם עושה מעט ורק לדעת הי"א לקמן בסט"ז גם בקמח קלי אסור: (סו) עיין בפמ"ג שמסתפק אולי אף בעיטו קשה כי יימות לבסוף: (סז) פמ"ג: (סח) דהוא פ"ר דלא ניחא ליה באיסור דרבנן: (סט) עיין שבת ק"ג ע"א בגמרא דמשני לא נריכא דקעביד באריעא דאבריה: (ע) ונראה דזה לא שייך פ"ר דלא ניחא ליה דבאמת ניחא ליה שיבלע הא"ר בתוך האפר וחול כדי שלא יהיה מיגכר: (עא) באפר ובחול הגם הלא הרבה לראשונים ס"ל דחייב מנתינת מים ואפילו בחול הדק ג"כ דעת הרא"ש ובעה"ת וסמ"ק לחיוב מנתינת מים:

הגהות ותיקונים: א) לערב:

ש סס ת טור כסס בעל התרומות

דבש ולא יטרוף לערבו (נט) בכך אלא מערבו מעט מעט: **טז** ״שחלים (פי׳ שחלים בערבי תכ״ל לשל״ל וגלעז קרישין) שדכן מע״ש למחר (ס) נותן יין וחומץ ולא יטרוף אלא מערב וכן שום שדכו מע״ש (סא) למחר נותן פול וגריסין ולא יטרוף אלא מערב: הגה * (סב) וי״ל דלא יערב בכף (סג) אלא (יט) ביד (לא״ז ומרדכי ס״פ תולין) (סד) ״וי״א דהא דשרי לערב משקה בחרדל * (סה) דוקא שנתנו מבע״י * אבל בשבת אסור לתת משקה (כ) בחרדל או בשום הכתושים (סו) משום לש: הגה ואם נותן האוכל תחלה ואח״כ החומץ או היין ומערבו באצבעו שרי דהוי (כא) שינוי

באר היטב

שבחול דרך ליתן החומץ תחלה ובשבת נותן הקמחת תחלה נמצא שהשינוי הוא גלוי לכל אבל בקמחת של מלה אין דרך ידוע מה נותן תחלה בחול כדי לידע מה הוא השינוי ע״כ אסור בשבת בכל גווני שרולה לערב בסכין או בכף הקמחת של מלה עם המשקה עכ״ל ובסי׳ תע״ג ס״ק ט״ו כתבתי דהח״י חולק עליו ע״ש: (יט) ביד. ואם נתן המשקה בע״ש מערבו בכף. מרדכי מ״א: (כ) בחרדל. וה״ה בקמחת

באור הלכה

הרבה מהרא״שוים והרא״ש גופא בפ״ד דביצה סובר כן דבמידי דלאו בר גיבול נתינת מים זהו גיבולו והכא כתב הטור דהרא״ש הסכים לדעה ראשונה דאפילו לא נתן בו משקה מבעוד יום ג״כ מותר ליתן בו בשבת גם יקשה מאד הא בגמרא איתא תרבל שלשו ואין יתהה ליבה בלא משקה ומה שתירץ הפמ״ג דאיירי שנילושה מתמלית לחותה הוא דוחק גדול. ולולא דמסתפינא *הו״א כפשוטו דמיירי שהחרבל נילוש מבעוד יום וכן במה שאמר שחלים ששחקן מיירי ג״כ שנילוש מבעוד יום ומה שממתו עתה בשבת אין עושה מעשה ליבה כלל דהא כבר נילוש ואין מיפה בהמיחוי להליבה אלא ע״י המיחוי שממתהו להחרבל עושה את החרבל רכה מאד שיהא ראוי לשתיה ואין דבר זה מקרי ליבה אלא כשהוא טורף יפה בכף יש בזה איסורא דדמי לליבה. וכ״ז שכתבנו מוכח דזהו שיטת הרמב״ם דז״ל בפ״ח הלכה י״ד חרבל שלשו מע״ש למחר ממתה ושותה אין בזה בכלי ומשמע דכל עשייתו בשבת הוא רק לעשותו רכה שיהא ראוי לשתיה ולכך אין זה בכלל ליבה כלל ואף דגם בשתיתא שהיא רכה צריך שיעור ליתן האוכל תחלה התם שאני דמערב קמחת במים ולכן אף שהיא רכה דמי לליבה מדרבנן וצריך שיעור אבל בזה הוא להיפוך ע״י המיחוי במים הוא מפריד את החלקים שנדבקו ע״י הליבה ולכך אין איסור בזה כלל אם לא כשהוא טורף בכח דמי קצת לליבה ולכן כתבה הרמב״ם בפרק כ״ב בין השבותין והגה קצת מדברי רמוזים במה שהביא בב״י בשם ספר שבולי הלקט בשם רבינו יאשיה ע״ש. היולא מדבריו שלפי דעת הרמב״ם אפילו נתן מים מבעוד יום כ״ז שלא לש אין יכול לגנוב אח״כ בשבת ותמיר דעתו מדעת הי״א שהובא בסט״ז: * וי״א דלא יערב וכו׳. עיין במ״ב מה שכ׳ ודוקא בשנתן המשקה בשבת וכו׳ הוא מדברי המ״א בשם המרדכי ובביאור הגר״א כתב שט״ס הוא במרדכי וצ״ל אם נתן וכו׳ וכ״ל דדוקא אם נתן מע״ש מותר ביד אבל אם לא נתן המשקה בע״ש גם ביד אסור והא כל דברי המרדכי קאי אליבא דמאן דס״ל נתינת מים זהו גיבולו ע״ש ולדידיה בודאי אפילו ביד אסור מפני נתינת המים שמתחלה ומפני זה הגיה הגר״א במרדכי דצ״ל אם נתן המשקה וכו׳ ומ״מ לא רציתי לגעות מדברי המ״א שבב״י וד״מ האריך משמע ג״כ כהמ״א ובאמת קושיא זו כבר הקשה בב״י על המרדכי ונשאר בצ״ע והיא קושיא חמורה מאד ועיין בדמשק אליעזר שנתקשה מאד אף לפי הגהת הגר״א. והנה על האור זרוע שהביא ג״כ הלשון הזה הכתוב במרדכי אין תימה כלל דהוא ס״ל שם בעצמו דנתינת מים לא זהו גיבולו ע״כ מותר ליתן המשקה ואולי יש לומר דצ״ל במרדכי ובאור זרוע כתב אם לא וכו׳ ובזה יהיה ניחא קושית הב״י אבל מ״מ דברי המ״א בקושית הב״ח ה״ה אם נתן המים מבעוד יום ג״כ אסור בשבת לטרוף בכף והאי דנקט אם לא נתן לרבותא דאפילו בזה מותר לערב בו מים ויין בשבת כשמערב באצבעו: * דוקא שנתנו. עיין במ״ב מש״כ בזה והוא מדברי הט״ז וכ״כ הא״ר ואף שהמ״א כתב דאם נתן בו קצת משקה מבעוד יום לא חשיב כמגובל עי״ז כותחו מעט מן המעט שכן מורה לשון התה״ד ע״ש ועוד דלמה לן לעשות פלוגתא בין המ״א ובין הט״ז ועיין באה״ט והגלעו״ד כתבתי: * אבל בשבת אסור וכו׳. ובדיעבד אין לאסור כי הרבה פוסקים מקילין כסברא הראשונה [א״כ] ומשמע בפשיטות דאם עשה ליבה גמורה בשבת בלי שינוי אסור אפילו דיעבד וכן משמע

קלי עסי׳ שכ״ד ס״ג מ״א. ופשוט הוא דאם נתנו קצת המשקה לתוכו בע״ש שנראה בו קצת גיבול מותר להוסיף עליו בשבת כפי שילבה ט״ז ע״ש. ומ״א אוסר אפי׳ נתן מעט משקה מע״ש דלא חשיב כמגבל[א] ע״י כך ע״ש ועסי׳ תע״ג ס״ה: (כא) שינוי. ודוקא ברכה אבל בעבה לא מהני שינוי ולכן כתב רמ״א כמו בשתיתא וגם כתב באצבעו כלומר ולא בכף. וכל זה אפי׳ לצורך אותה סעודה

משנה ברורה

נתערב מים בהחרבל קודם השבת (עב) ונילוש החרבל רק מתמלית לאותה אפ״ה שרי עכשיו לערב בה המשקה (עג) דע״י התמיהה לא חשיב ליבה לדעה זו עד שיגבלה והא דהמיר לערב בין ביד בין בכלי אין גיבול בזה מהם דדרך הגיבול בחרבל וכן בשחלים ושום הוא ע״י טריפה דהיינו שמערב בכח וכאן הוא מערב בנחת (עד) וזהו שסיים מערב מעט מעט: (נט) בכך. ל״ל (עה) בכח: **טז** (ס) נותן יין וכו׳ ולא יטרוף. ג״כ ר״ל בכח והטעם הכל כנ״ל וכן לענין שום וכרמב״ם[ב] כתוב שום שריסקו וכו׳ ולא יפחוק (עו) ומיירי במתוסר דיכה או שאוסר שחיקתו מפני תערובות הגריסין ועיין סעיף י״ט ובמש״כ שם: (סא) למחר נותן פול וכו׳. וברמב״ם איתא נותן לתוך פול וגריסין ע״ש. ואם הם חמיס עיין לעיל בסימן ש״ח ס״י וי״ט ובמ״ב שם: (סב) וי״א וכו׳. קאי גם על סעיף ט״ו (עז) ודוקא כשנותן המשקה בשבת אבל אם נתן המשקה מע״ש* מותר לערב בכף (עח) מעט מעט אף לדעה זו: (סג) אלא ביד. או שיעגנע הכלי עצמו [לא״כ]: (סד) וי״א דהא דשרי וכו׳. קאי גם על שחלים ושום (עט) וקמח קלי הנזכר לעיל בסי״ד והטעם דס״ל דנתינת המשקה גופא זהו בכלל גיבול ומשו״ה דוקא כשנותנו מבעוד יום ומפני שעי״ז הוי כבר כמגובל ע״כ מותר לגבל בשבת וגם להוסיף עוד משקה בשבת ולערב אך שיעשה בשיעור דהיינו בקלי שיגבל מעט מעט ונאלו הדברים שלא יטרוף בכח או שיערב ביד לדעת הגה״ה וכנ״ל: (סה) דוקא שנתנו. ואם נתן קצת משקה מע״ש מותר להוסיף בשבת לכו״ע אבל במעט טיפין לא דלא חשיב כמגובל עי״ז: (סו) משום לש. ודוקא בלילה עבה אבל בלילה רכה לא שייך בזה ליבה ומ״מ צריך שיעשה השינוי המבואר בהג״ה דהיינו שיתן האוכל תחלה ואח״כ המשקה וכן כתבו (פ) האחרונים* ההג״ה מיירי דוקא בבלילה רכה ולזה סיים כמו בשתיתא דסס

הגהות ותיקונים: א) כמגובל: ב) פכ״ב הל׳ י״ב:

שער הציון

(עב) פמ״ג ועיין בבה״ל: (עג) ב״י: (עד) דבגמרא לא נזכר כלל דהעיקור הוא דוקא מעט וכן משמע בב״י דהעיקר הוא שלא יטרוף בכח ועיין בב״ח והגלע״ד כתבתי: (עה) כן איתא בטור וב״י ע״ש ובביאור הגר״א שגרים בכח ג״כ הכוונה דבכח יוכל לטרוף בכח כדמוכח מרש״י שהביא הגר״א מקור לזה אך לדבריו דברי ההג״ה בסט״ז אין לה פירוש שהוא בעצמו הביא המקור לזה מרש״י זו וגראה שכונת הגר״א באמת להשיג על הרמ״א שהגיה זה לדעה ראשונה ס״ל ג״כ הכי: (עו) מ״א: (עז) מ״א: (עח) דהא קי״ל כר׳ יוסי בר״י ולא״כ הוא עושה עתה ליבה בשבת וצריך עכ״פ שינוי ואפילו לדעת רבי דס״ל נתינת מים זהו גיבולו מ״מ שינוי מיהו בעי עתה דהיינו שלא יטרוף בכח וכמבואר בתה״ד שהובא בב״י: (עט) מ״א: (פ) המ״א וא״ר וש״א דלא

כמו בשתיתא דלעיל (סז) וכן נוהגין להתיר על ידי שינוי (סח) ומקום שדרכו לעשות כך בחול יתן בשבת החומץ תחלה ואח"כ האוכל: יז [א]מותר לעשות (כב) (סט) יינומלין שהוא יין ישן דבש ופלפלין מפני שהוא לשתיה [ב]ואין עושין אלונתית שהוא יין ישן ומים צלולים ושמן אפרסמון * (ע) שהוא לרפואה: יח [ג]אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצוננין * שדרך (עא) לשרותו לרפואה אבל נותנו לתוך החומץ ומטבל בו * פתו. היה שרוי (כג) מאתמול מותר (עב) לשרותו בשבת ואם שתה ממנו יום חמישי ויום ששי וצריך לשתות גם בשבת (עג) [ד]מותר שכך הוא דרך רפואתו לשתותו (עד) שבעה ימים זה אחר זה הילכך מותר לשרותו בצונן וליתן (כד) (עה) בחמה מפני שהוא סכנה אם לא ישתה ממנו: יט [ה]שום ובוסר ומלילות (עו) שריסקן מע"ש אם מחוסרים דיכה אסור לגמור דיכתן בשבת * ואם אין מחוסרים אלא שחיקה מותר לגמור בשבת (עז) [ו]לפיכך מותר לגמור שחיקת

א שבת קל"ט משנה ומס מותר לפנן עי' ס"ס ש"ט ב שם ק"מ בריתא ג שם בריתא וכתנא קמא ומתני' יחידאה היא רבי יוסי ד שם בגמ' ה ליומיו לעיל בפי' רנ"ב ו טור בשם הרמב"ם בפכ"א מה"ש וכ"כ בתשו'

באר היטב

אסור מ"א ע"ס. ועי' ט"ז שהעלה דמי ששכח לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקרי"ן צריך שיעשה בשבת בגילה רבה ונותן החומץ תחלה ואח"כ הקרי"ן שלא כדרך שעושין בחול ולא יערב בכח או אוזן בכלי עצמו ומנענע אותו. וא"ע לדעת רמ"א דמצריך שינוי בחוכל במה שנוהגין לעשות בשבת נגון דק דק עם קשואין שקורין אוגערקע"ס דק דק ושופכין אח"כ חומץ לתוכו ואין עושין שום שינוי וגראה דכאן לא התמירו כמו בקרי"ן כיון דלא"א לעשות זה בערב שבת דיתקלקל טעמו של נגון ע"כ לא הצריכו שינוי כיון דעיקר עשייתו בשבת שבקוהו מעיקר הלכתא ואח"כ צריך עכ"פ שלא יערבנו בכח או ע"י הכלי כמ"ש ומן המובחר שיעשה תחלה החומץ בכלי כנלע"ד דבריס אלו. ומו"מ ז"ל הביא בשם רש"ל ששמע להקל בחרבל וקרי"ן שאנו עושין כי בזמניהן היו עושין אותו כמו עיסה משא"כ במדינתנו אין שריתו גיבולו וכתב מו"א ע"ז שאין להקל מאומד הדעת ובירק

משנה ברורה

התירו דוקא בריכה וכנ"ל ובכל זה אין חילוק בין לאותה סעודה או לסעודה אחרת [מ"א]: (סז) וכן נוהגין וכו'. היינו בחרבל ושום (פא) וה"ה בשאר מיני טיבול כשעושין אותן דק דק ומערבין אותן ביחד: (סח) ומקום שדרכו וכו'. וע"כ (פב) אם שכח לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקרי"ן° צריך שיעשה בשבת בגילה רבה ונותן החומץ ואח"כ הקרי"ן שלא כדרך שעושין בחול ויאחזו בכלי עצמו ויענענו אותו ובירק הנקרא שלאטי"ן°° (פג) אין לדקדק בכל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק אבל מה שחותכין נגון וקשואין שקורין אוגערקע"ס דק דק ושופכין חומץ או שאר דבר לח לתוכן ומערבין אותן ביחד (פד) צריכין ליזהר שלא לערב בכף בכח או יענענו בכלי עצמו וטוב להחמיר ג"כ שיתן החומץ ואח"כ המאכל. וכשחל פסח בשבת ושכח מבעוד יום ליתן המשקה לתוך החרוסת (פה) לדעה קמייתא מותר ליתן המשקה בשבת ולא יערוף בכף אלא באצבע (פו) ולדעת הי"א גם זה אסור אם לא שיעשה אותה ג"כ רכה. (פז) אסור לערוף בילים בקערה מפני מראית העין שנראה כמי שרולה לבשל בקדרה (פח) ואם היו טרופות[1] מע"ש אפשר ליש להקל ליתנם לתוך בחרש"ט°°° בכלי שני לגוון ואם היה הבחרש"ט מחומץ הרבה יש להחמיר גם בזה משום בשול: יז (סט) יינומלי"ן. היינו (פט) לערבן ולאכלן כמות שהן אבל לערוף אותן יפה ולפנינו[2] זה מטוש בשול: יז (סט) יינומלי"ן. בחרבל בסי"ו דאסור לערוף. כתב מהרי"ל אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול וכן לעשות בילים קשים עם פיטרזיל"ן בחומץ אסור דדמי להילמי [הוא מי מלח המבואר לעיל בס"ב] והמ"א משיג עליו ומלדד להקל בזה וכ"ז בחרובה אבל בחעטר שרי אפי' למהרי"ל וכמבואר לעיל בס"ב: (ע) שהוא לרפואה. וכל דבר שהוא משום רפואה אסרו חז"ל לעשות גזירה משום שחיקת סממנים (ל) ולכן אפי' היה עשוי מע"ש אסור לשתותו: יח (עא) לשרותו לרפואה. ששותין מי השריה ליוקרא דלגא [גמרא]: (עב) לשרותו. ל"ל (לא) לשתותו והטעם דזהו מאכל קצת בריאים ולא מנכר מילתא שהוא לרפואה [עו"ש] ואם הוא במקום שאין מנהג בריאים כלל בזה משמע מהרמב"ם דאסור [מ"ר]: (עג) מותר. ר"ל אפי' בשרותו וכדלקמיה: (עד) שבעה ימים. ל"ל שלשה כדאיתא בגמרא [הגר"א וש"א]: (עה) בחמה. ואי ליכא חמה (לב) אפי' באור שרי מפני הסכנה: יט (עו) שריסקן. דשלשה דבריס יש בדבריס הנידוכין להוליא מהן שמנן ריסוק ודיכה ושחיקה ושחיקה הוא יותר מדיכה ולכך קאמר דאם נידוכו היטב מבעוד יום ואינו מחוסר אלא שחיקה כנגמר מלאכתו מבעוד יום דמי ומותר לשחקו בשבת: (עז) לפיכך מותר וכו'. ומ"מ יש ליזהר שלא לערוף בכח [ב"ח ומ"א וא"ר דלא* כט"ז

הנקרא שלאטי"ן אין לדקדק בכל זה כי אינו נכנס בכלל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק כנלע"ד בדבריס אלו עכ"ל ט"ז ועס"ק ט"ו מס"ס ועס"ק כ' מס"ס: (כב) יינומלי"ן. ולא הותר אלא לערבן ולאכלן כמות שהן אבל לערוף אותן יפה ולפנינו אסור שזה טורח יותר ואומנות גדולה ותקון גדול הוא זה כ"י סס' ס"ט בשם ס"ל. כתב מהרי"ל אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול וכן לעשות בילים קשים עם פיטרזיל"ן בחומץ אסור דדמי להילמי עכ"ל וכתב המ"א וא"ע דהילמי אסור מפני שהוא ככוכש אבל זה דמי ליינומלי"ן דשרי. ומעתה שרי לד"ה כמ"ש ס"ב. אסור לערוף בילים מגולגלים בקערה דמחזי כמאן דבעי למשדינהו בקדרה רש"י דף ק"ט מ"א: (כג) מאתמול. דבלאו רפואה נמי משקה הוא ר"ן: (כד) בחמה. ואי ליכא חמה אפי' באור שרי מפני הסכנה:

ביאור הלכה

משמע בסימן שי"א ס"א ע"ס: * שהוא לרפואה. ר"ל שאינו מאכל בריאים שהוא עשוי רק לפנן לאדם מסוס בית המרפאן [גמרא ק"מ ע"ס]: * שדרך לשרותו לרפואה. בגמרא איתא הטעם שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכ"מ דאפילו אם הוא מתקרן בשריתו לשתיה בעלמא אסור מטעם זה: * פתו. ואין כאן היכר שהוא לרפואה שכל הסנה אדם נוהג בנוהל [מאירי] ומשמע מזה דאפילו הוא מתקרן לרפואה ג"כ שרי: * ואם אין וכו' מותר לגמור. היינו אפילו בדיס וכדמוכח ממה שסייס לפיכך וכו' ועיין לעיל בסימן רנ"ב בט"ז סק"ו שרלה לחוק עצמו בפי' דברי הטור דאין הכונה

בסימן שי"ד בט"ז סק"ו שרלה לחוק עצמו בפי' דברי הטור דאין הכונה

מתרגם: °ממכא, חזרת °°עלי חסא °°°מי כבישת סלק

שער הציון

כט"ז: (פא) מ"א בשם התה"ד: (פב) ט"ז: (פג) ט"ז וכ"כ הא"ר דלא כמ"א ואפשר דהמ"א איירי כשעושין דק דק: (פד) ואף דהוא ענה וענה ממתיר הי"א מפני נתינת המשקה כתב הט"ז דבלנון מפני שא"א לעשות מע"ש סמכינן אדעה קמייתא דס"ל דלא אמרינן נתינת המשקה זהו גיבולו והעמיקו ג"כ הא"ר לדינא: (פה) עיין סימן תע"ג סקט"ז במ"א: (פו) פמ"ג ע"ס שכתב שיעשנה רכה ממתא זה והוא דוחק דהא מלותה בענה כדאיתא בגמרא ואפשר דכיון דבעת העשייה היתה ענה שוב אין להקפיד בזה: (פז) מ"א בשם רש"י: (פח) פמ"ג: (פט) מ"א בשם שה"ל וש"ג וכ"כ הא"ר: (ל) פשוט: (לא) כן איתא בגמרא ובריש"ף וכ"כ במאמר מרדכי: (לב) מ"א וש"א:

הגהות ותיקונים: א) חסר תיבת "אסור":

הארות והערות: 1) עיין סימן שי"ט מ"ב סקנ"ח משכ"ב בזה:

(עח) הריפות בעץ פרור בקדירה בשבת (עט) אחר שמורידין אותה מעל האש: הגה ומותר להחליק האוכל בשבת ולא הוי בזה (פ) משום ממחק הואיל ואפשר לאכלו (כה) (פא) בלא זה ומ"מ המחמיר * במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך (פב) *)תע"ב (מרדכי ריש פ' כלל גדול). אסור (כו) * (פג) לקלוף (פד) שומים ובצלים כשקולף להניח אבל לאכול * לאלתר שרי (וע"ל סימן שי"ט) (סמ"ג והגהות מיימוני פרק כ"ב וכ"י בשם סמ"ק ותה"ד ורבינו ירוחם):

באר היטב

(כה) בלא זה. הא א"א לאכול בלא זה אסור דיש עיבוד באוכלין מדרבנן והמחליק הוי כממחק. ומותר למרח התפוחים על הלחם עמ"א: (כו) לקלוף. משום בורר וא"כ אף תפוחים אסור להניח כמ"ש סי' שי"ט ס"ג:

ביאור הלכה

לגמור בידים ובאמת זה אינו כמו שכתבנו דבבור העתיק ג"כ לשון הרמב"ם דמותר לגמור שחיקת הריפות אח"כ מצאתי שכבר השיגו הא"ר ודחה דבריו: * במאכל וכו'. איני יודע מה מלמדנו דמתחלה מיירי נמי במאכל של תפוח כדאיתא במרדכי ואפשר דבא הרמ"א להורות דהמחמיר אין לו להחמיר רק במאכל של תפוח [וה"ה בתפוחי אדמה] וכדומה שדרך הוא ליפות ולהחליק המאכל ע"י המירוח ומחזי כממרח אבל בשאר דבר מאכל אין לו להחמיר כלל והוא כעין מה שהקיל המ"א בממרח על הלחם אך הא המ"א הקיל מטעם אחר כמו שנכתוב לקמיה: * תע"ב. עיין במ"ב ועיין במ"א שכתב בשם הגהת סמ"ק דמותר למרח התפוחים גם למקוס הריקן וסיים המ"א דה"ה על הלחם וכדי לבאר דברי המ"א אעתיק לשון הגהת הסמ"ק בעצמו דז"ל שם אחר שהביא מתחלה דיש ממחק באוכלין מדרבנן כתב שם דמותר למרח התפוחים מבושלות שבתוך הפשטיד"א כיון שאינו עושה אלא כדי לשימם במקוס שאין שם עכ"ל ור"ל שאין כונתו בהמירוח לעשם המירוח רק למלא במקוס הריקן ואף דהוא פסיק רישא והסכים המ"א לעיל בסימן ש"ל דאף במלאת דרבנן אסור הכא כיון דבלא"ה יש להקל מטעם דאפשר לאכול בלא זה אין לו להחמיר כלל. ודע דאף דמשמע דלכו"ע מדאורייתא אין ממחק באוכלין היינו אם ממרח האוכל בעצמו אבל אם שותה בו פי נקב החבית וממרחו מלמעלה שייך בו שם ממחק וכמו שכתב הא"ר בסימן ש"ד בשם הראב"ן דאבב ושומן דינו[2] כשעוה: * לקלוף וכו'. עיין במ"ב והוא מהב"י בשם הירושלמי דיש בזה משום מלאכת בורר ומה שכתב הרמ"א אסור לקלוף לאו דוקא א"ע משום דרגה לאשמועינן דלאלתר אפילו לכתחלה שרי. ולכאורה יש לדקדק דכיון דקולף בכלל בורר הוא ליתסר אפילו לאכול לאלתר דהא מי שקולף תפוחים ושומים ובצלים טוטל הפסולת ומניח האוכל וכבר נתבאר לעיל בסימן שי"ט דפסולת ממוך אוכל אפילו לאלתר חייב וגראה דכיון דא"א בענין אחר ודרך אכילתו בכך לא מקרי פסולת ממוך אוכל שאינו אלא לאכול התוך וכל שהוא לאלתר שרי אבל להניח אסור בלא עדיף מאוכל ממוך פסולת [מאמר מרדכי] ואין להקשות על דברי הראשונים [הלא המה התרומה והסמ"ג והמרדכי] שהעתיקו דברי הירושלמי הנ"ל דקולף חייב משום בורר להלכה מהא דאיתא בבילה י"ג ע"ב רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי וזה לא מסתבר[1] לחלק בין קליפת שומים ובצלים י"ל דשם מיירי בדעתו לאכול לאלתר אך לפלא על הרמב"ם שהשמיט האי דינא דירושלמי לגמרי ולא הזכירו כלל ונולא דברי קדשם של הראשונים הנ"ל היה נ"ל לישב דברי הירושלמי הנ"ל בחופן נאות וממילא היה ניחא דעת הרמב"ם שהשמיטו והוא בהקדם מאי דאיתא בגמרא הנ"ל המקלף מקלף אחת אחת ואוכל [דהוי אכילת ערלי ופטור ממעשר] ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב א"ר אלעזר וכן לשנת אחי והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא כי איתמר דר"א אסיפא איתמר המוגל מגילות של חטים מנפח על יד על יד ואוכל וכו' מתקיף לה ר' אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשנת לא ומי איכא מידי וכו' ומתרץ שם במסקנא את קושיתו דכמו דמעמיד עריסה בביתו פטור משום דמלאכת אסרה תורה [היינו מלאכת אומנות] ה"ע לענין קולף הרי דס"ד דגמרא וכן ס"ל לר"א בר ממל דקולף הוא בכלל מלאכה כמו לענין מעשר ובודאי דאין לאלתר[3] לאחר זמן ונוכל לומר דזה היה דעת הירושלמי ויהיה הטעם משום בורר ושלא כדברי רש"י דהוא משום דש ועי' בתוס' אבל לפי המסקנא דבבלי דקולף פטור משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה לא הוי ע"ז שם מלאכה כלל ואפילו בדעתו לאכול לאחר זמן דומיא דמעמיד עריסה בבית דפטור בכל גווני מטעם זה וכן בכל מקוס דאיתא בש"ס פטור משום מלאכת מחשבת ודאי דבכל גווני פטור דלא הוי מלאכה כלל וא"כ ה"ה בענינו לענין קולף ובעצמא בורר פסולת מן האוכל שאני דמקרי מלאכת מחשבת דבורר מין אחד מחבירו ומה דשרי שם לאלתר דדרך אכילה בכך כנלע"ד נולא דברי הראשונים הנ"ל. ודע דדברי רבינו פרץ המובא בב"י שכתב דדוקא מעט מעט אבל קיבוץ גדול נראה כבורר מוקצה מאד מהא דסוגיא הנ"ל דרב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ודוחק לומר דכסי כסי הוא בכלל מעט מעט ואפשר דמטעם זה השמיטו הרמ"א ולא העתיקו להלכה: * לאלתר שרי. וכ"כ המ"א לעיל[2] בסק"ח ע"ש וע"ש בחידושי רע"א שהקשה דאינו ע"ז על מה שפירש"י בדף ע"ד בד"ה ולוחשב נמי כותח ונשאר בקוטא ולענ"ד י"ל בפשיטות הבגמרא איירי דקולף ביד והתם דכותח בשבת דהוא בכלי תשיבא כמו דש דעד כאן לא פטרינן בקולף כ"א משום דבעינן מלאכת מחשבת לענין שבת כמו לענין משכן וכמו שמסיק שם בגמרא והלא מלאכת כותח היה במשכן וכמו שפירש"י. ולא אחמין שלא זה מפי הגאון רע"א רק מאיזה תלמיד טועה:

שער הציון

בילה

(לג) ב"י בשם תשובת הרמב"ם: (לד) לבוש ופמ"ג: (לה) מ"א: (לו) כן משמע בהגהת סמ"ק ובמ"ג להמעיין: (לז) מ"א והפמ"ג כתב ל"ע דקליפות התפוחים רוב העולם אוכלים אותו כך בלא דחק וא"כ אף להניח י"ל דשרי אך בקליפי ריפ"ן ומעהר"ן י"ל כך: (לח) וכנ"ל בסימן שי"ט סט"ז ע"ש כ"כ הפמ"ג ולא אבין ראיתו לענ"ד ועיין לעיל[2] בסעיף ד' בבה"ל ד"ה הבורר: (לט) דא"א בענין אחר ולא הוי כבורר פסולת מאוכל [פמ"ג]:

מתרגם: °שזיפים

הגהות ותיקונים: א) חסר ציון לבה"ל: ב) אם אי אפשר: ג) סי' שי"ט: ד) לאלתר ובין לאחר זמן:

הארות והערות: 1) עיין סימן שי"ט בה"ל ד"ה מתוך:

הלכות שבת סימן שכב

שכב דין נולד בשבת, ובו ו׳ סעיפים:

א * [א]ביצה שנולדה בשבת אסורה (א) אפילו (ג) לטלטלה ואפילו נתערבה באלף (ב) כולן אסורות ויכול לכוף עליה כלי שלא תשבר [ב]ובלבד (ב) (ג) שלא יגע בה: **ב** [ג]שבת שלאחר יו״ט או לפניו * נולדה בזה (ג) (ד) אסורה בזה: **ג** (ה) [ד]פירות שנשרו (ו)[1] מן האילן בשבת (ז) אסורים בו ביום (ח) ולערב מותרים מיד: **ד** * (ט) [ה]אוכלי בהמה אין בהם (י) משום תיקון כלי (יא) לפיכך מותר לקטום (יב) אפילו בסכין קש או תבן ולחצוץ בו שיניו * אבל קיסם שאינו

א מ״ה ג׳ ברייתא ב ליתמיו לעיל בסי׳ ש״ע סעיף ז׳ וש״ס ג מ״ה ד׳ מימרא ד שם ס׳ ה שם ל״ג מימרא דרב יהודה

באר היטב

(א) לטלטלה. גזירה משום שבת שאחר י״ט שאז אסורה מדאורייתא משוס הכנה: (ב) שלא יגע. עיין סי׳ ש״י ס״ו מש״ס: (ג) אסורה.

משנה ברורה

א (א) אפילו לטלטלה. דכיון (ג) דלא חזי לאכילה (ב) כמוקצה דמיא והאי דאסורה באכילה [היינו לגומעה חיה] הוא משום גזירה שבת דמיקלע אחר יו״ט שאז בילה הנולדה בה אסורה מדאורייתא באכילה דכל בילה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא כשנאכלנה ביו״ט הכינה לשבת (ג) וזה אסור מדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וסתם ששי חול הוא להורות לנו דדוקא בחול צריך להכין לסעודת שבת וכן ליו״ט דגם הוא איקרי שבת אבל ביו״ט אסור להכין לסעודת שבת וכ״ש דבשבת אסור להכין לסעודת יו״ט וע״כ כשנולדה הבילה (ד) ביו״ט שחל יום א׳ ג״כ אסור מן התורה לאכלה דגזרה גמרה בעבי התרגולת מאתמול ונמצא דשבת הכינה ליו״ט כשנאכלנה ואע״ג דהכנה בידי שמים היא ולא בידי אדם גם זה הוא בכלל הכנה ואסור וע״כ גזרו רבנן בכל שבת ויו״ט כשנולדה שאסור: (ב) כולן אסורות. דהוי דבר שיש לו מתירין וקי״ל דדשיל״מ אפילו באלף לא בטיל והטעם דעד שעתה יאכלנה ויטלטלנה בחשש איסור יותר טוב שימתין עד שתחשך ויהיה כולם בהיתר וכן אם הוא ספק אם נולדה בשבת או מקודם ג״כ אסור מטעם זה אף דבכל דוכתא קי״ל דספיקא דרבנן להקל [לקמן בסימן תקי״ג וע״ש עוד במ״א ובמ״ב לענין אם נתערב הספק באחרות] אך (ה) אם השביס קודם עמוד השחר ומצא הבילה מונחת בהקיבה של תרנגולת מותרת לטלטלה ולאכלה דרובן אינן יולדות בלילה (ו) ותלינן דמאתמול שהיה יום חול נולדה: (ג) שלא יגע בה. היינו בהכלי וכ״ש בנגיעה בידיו והטעם דע״י שהיא עגולה היא מתגנגעת ממקומה ועיין לעיל בסימן ש״ת ס״ג בהג״ה ובסימן ש״י ס״ו ובמה שכתבנו שם: **ב** (ד) אסורה בזה. הטעם דאם נאכלנה (ז) הוי כמכין מיום אחד לחבירו ואסור וכנ״ל בסק״א וממילא כיון דלא חזיא לאכילה אסור ג״כ בטלטול: **ג** (ה) פירות שנשרו וכו׳. ואפילו (ח) אם ספק שמא נשרו בשבת ג״כ אסור. ועיין בפסחים נ״ו דאפילו אם כונתו למצוה להפקיר אותן לעניים שיאכלו אותן בשני בצורת ג״כ אסור דאף שהותר להן לאכול את העניים דמאי מ״מ לא הותר להן לעבור על שבות דשבת ויו״ט: (ו) מן האילן בשבת. וה״ה זרעים וירקות הנמצאים בגיעות אסור לאכלן (ט) ואף לטלטלן שמא נשרו בע״ש אינו מותר רק לנקט אחד אחד ולאכלו אבל לאסוף כמה פירות ביחד יש בזה איסור גמור וכדלקמן בסימן ש״מ ס״ט דכל דבר המקבץ במקום גידולו דומה למעמר וע״ש בבה״ל[2] דקרוב דיש בזה חיוב חטאת: (ז) אסורין. משום שמא יעלה ויתלוש וגם משום מוקצה דכיון דאיתקצאי מדעתיה בין השמשות דהיה אז מחוסר איתקצאי לכולי יומא: (ח) ולערב מותרין מיד. וא״ל להמתין בכדי שיעשה (י) כיון שלא נעשה בהם מלאכה לא גזרו בזה: **ד** (ט) אוכלי בהמה. ר״ל דבר שראוי לאכילה לבהמה ומשמע בגמרא דאפילו (יא) אין עומד בשבילם כגון עלים רכים שראוי להם לאכילה ג״כ לא מתקריא עליהם שם כלי: (י) משום תקון כלי. ומותר אף בטלטול דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא לכל הצורך: (יא) לפיכך וכו׳. ויש שסוברין דדוקא כגון זה שעושה ממנו כלי בתחלה לא שייך תיקון כלי אבל אם מתקן כלי העשוי כבר בדבר אוכל[2] כגון שיש נקב בכלי ונוטל חתיכת לפת וחותכו לפי מדת הנקב שייך בזה תקון כלי [ר״ן והעתיקו במ״א ועיין בנ״א דלדידיה יש בזה חיוב חטאת]: (יב) אפילו בסכין וכו׳. ואפילו הוא מקפיד על המדה אין בזה שום

שער הציון

(ג) מ״א לקמן בסימן תקנ״ו סק״ב מדברי הרי״ף והרא״ש בפ׳ א״ל ע״ש ועיין בא״א סק״א שמתפסק היכא שהתרנגולת עומדת לאכילה [או דלמ״ד מוקצה בשבת שרי] ורוצה ליתן הבילה לעוג אפשר דלא אסור בטלטול דומיא דמה שכתב המ״א בסימן תמ״ו אות ג׳ ע״ש: (ב) היינו שאסורה בטלטול אפילו כשלריך לגופה כגון לכסות בה את הכלי וכדאיתא בבילה ל׳ וכ״ש כשלריך רק למקומה: (ג) בילה ב׳ ע״ב ודע דבזה לא מועיל התיקון של עירוב תבשילין דלא אתי דרבנן ועקר דאורייתא מוספות שם ע״ש: (ד) והא דלא אסור כשנולדה ביום א׳ של חול מהאי טעמא דסעודת חול לא תשיבא כלל ולא בעיא הכנה מבעוד יום כמו דאשכחן בשבת וע״כ לא שייך לומר דהשבת הכין לה [רש״י שם והרע״ב]: (ה) שם בסי׳ תקי״ג: (ו) לאפוקי אם היה בשבת שאחר יו״ט וכמ״ש שם: (ז) ואם הוא דאורייתא או דרבנן עיין לקמן בסימן תקי״ג בט״ז ומ״א ובמה שכתבנו בבה״ל[2]: (ח) ירושלמי דפסחים והובא בתוספות פסחים נ״ו ע״ב ע״ש. ואף דשם מיירי לענין אכילה פשוט דה״ה לענין טלטול ומשוס דה״ל דבר שיש לו מתירין וכנ״ל לענין בילה דגם שם הטעם לר״י משוס פירות הנושרין. ואח״כ מצאתי שכ״כ הפמ״ג ולפלא שלא הזכיר הירושלמי: (ט) פמ״ג: (י) ב״י וט״ז: (יא) דשם מיירי לענין עלי בשמים ועיין בה״ל:

הגהות ותיקונים: א) לטלטלם: ב) במ״ב סקל״ז: ג) בשעה״צ אות ט״ז:

הערות והערות: 1) עיין סימן שכ״ד שעה״צ אות ט״ו, ובסימן שכ״ה אות כ״ו, הטעם: 2) עיין סימן שכ״ח סקנ״ב לענין מה שעושין פתילה מחתיכת לפת. ועיין סימן ש״ג שעה״צ אות ס״א לענין אם אינו מתקיים תמיד:

הלכות שבת סימן שכב

ו סס בריש״ת ז סס בגמ׳ אליבא דחכמי׳ ח שבת קמח משנה

אוכל בהמה (יג) אפילו ליטלו כדי לחצוץ בו שיניו (ד) (יד) אסור: **ה** (טו) [1]מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם (טז) לחולה (ה) (יז) ומוללו להריח בו * (יח) אחד [2]קשים ואחד רכים: **ו** המחלק לבני ביתו מנות בשבת [3]יכול להטיל גורל לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה

באר היטב

עסס׳ תק״ח מס״ש בס״ק ט׳: (ד) אסור. ואם קטמו חייב רמב״ם פי״ח. ועמ״ח: (ה) ומוללו. ל״ל וקוטמו ומוללו להריח וכו׳ בשכנה״ג חוכך להחמיר דוקא קוטם מעט כדי שיריח מותר אבל אם משבר תחיכה ממנו כדי ליתנו לאחר אסור ע״ש. וכתב

ביאור הלכה

וכו׳ אפילו ליטלו כדי לחצות בו שיניו אסור. ר״ל אפילו נטילה סתם בלי קטימה כן פירש הב״ח ועי״ל כפשטיה דלא מיבעיא לטולטלו לצורך גופו לשאר דברים דאסור אפילו לחצות שיניו הו״א דמותר משום כבוד הבריות וכמו שכתבתי בס״ב והוא גמרא ערוכה שבת פ״א ע״ב ע״ש: * אחד קשים ואחד רכים. לכאורה קשה אמאי התירו לקטוס בקשים להריח והא אינו מכוין בהקטימה לעשותה כלי שאינו רק להריח ואין שייך זה תקון כלי יאסר משום מחתך בקשים שאינם בכלל אוכלי בהמה דהרי בכל מלאכת מחתך אין הטעם משום דמה עושה כלי אלא דזה גופא הוא מלאכה כידוע ממה שאמר הגמרא שבת ע״ד ע״ב האי מאן דסליק סילתא וקפיד אמשחתא דחייב גם משום מחתך ואולי דכיון דמיירי בקוטס ביד כמו שכתבנו במ״ב סקי״ז אפילו משום מחתך ליתא דהתם מחתך הוא בכלי וכן משמע לענ״ד מהרא״ש שכתב דלהכי פטור בקוטס ביד לחצות בו שיניו משום דהוי כלאחר יד וכן רש״י ג״כ כתב דקטימה שלא בכסין תקון כלאחר יד הוא ולא תקון מעליא ואי אם מחתך שייך אפילו ביד דל מהכא אם תקון וליחייב משום מחתך אמנם בג״א דאיתי מילתא דדמיא שמלדד לומר דאם מחתך שייך אפילו ביד וקשה לדבריו אמאי התירו לקוטס בקשים ואולי דסתם קוטס להריח אינו מקפיד על המדה דאינו מכוין רק שע״י הקטימה יהיה הריח נודף יותר אבל באמת אם הוא מקפיד על המדה כגון שהמירו מבקש ממנו שיתן לו מעני בשמים שלו והוא קוטם איזה שיעור ממנו כדי ליתן לו אה״נ דיש״ר בזה לפעמים איסור דאוריתא [ומה יהיה מקום לדינו של השכנה״ג שהמה עליו הפמ״ג ע״ש] אבל סתם קוטם קיסם לחצות בו שיניו משמע מהרמב״ם דהוא מקפיד על המדה מדחייבהו אם משום מחתך עיין ברמב״ם פי״א והיינו דהוא רואה להשוותו יפה כדי שיהיה טוב לחצות בו שיניו [ועיין במ״ש שם שדעתו דגם בזה אינו חייב כ״א בקוטם בסכין ולא ביד וכדעת הרא״ש ומדלא חייבהו משום מחתך ש״מ דס״ל דשם מחתך לא שייך ביד וכמו שכתבנו ואין לנו תלונה על הג״א שהוא רואה לישב דברי הרמב״ם ע״כ הוא אומר לדבריו מלתא מדמיא ואין לו ראיה לדבריו וכמו שכתבנו ראיה לדבריו מדברי הרא״ש וכ״ש דמחתך לא שייך ביד] ועיין דיש ג״ל להכריע דתלוי מלאכת מחתך בכל אחד לפי עניני דבר שדרכו לחתכו דוקא בכלי לא שייך שם מחתך אלא בכלי ודומיא שמצינו לענין גוזז בשבת ל״ד ע״ב משום דאין דרך גזיזה ביד ודבר שדרכו להפרידו לשנים ביד [כמו שמצו לענין איזה סחורה שדרך להפרידו לשנים ע״י קריעה ביד] חייב משום מחתך אי מפרידו ע״י יד ודומיא שמצינו לענין מולג דחייב אפילו אם מולג בידו ולא בכלי וכמו שפירש רש״י בשבת ע״ג ע״ב ד״ה אין דרך ע״ש אך כ״ז דוקא אם הוא מקפיד על המדה וכמו שהעתקנו בפנים מלשון הרמב״ם. אך מה שכתבנו דתלוי בכל אחד לפי דרכו לכאורה הוא רק לענין דאוריתא אבל מדרבנן יהיה אסור בכל גווא דומיא דגזיזה דאסור מדרבנן לכו״ע אפילו המקח וממכר בשבת שפעמים שיכול לבוא לידי חיוב חטאת כגון שמוכר איזה סחורה ומחתך ממנו לפי מדתו הצריך לו דחייב משום מחתך [מ״א בכלל ל״ו]. ב) אין מלאכת מחתך שייך בחולין וכמו שכתבנו לעיל בסקי״ב. ג) אם מלאכת מחתך הוא דוקא בכלי או אפילו ביד״ עיין במה שכתבנו בבה״ל דתלוי בכל דבר לפי עניני דדבר שדרכו לחתכו דוקא בכלי אין חייב כ״א בכלי ודבר שדרכו להפרידו ביד חייב ג״כ אפילו ביד ומסתברא דאיסור דרבנן יש בכל גווני וכמו שכתבנו בבה״ל ע״ש. החותך קיסם בסכין לחצות בו שניו

חייב

שער הציון

(יג) עיין בפמ״ג שמלדד דה״ה דמותר לקוטם קיסם ביד כדי לחצות בו שיניו אם מ״א לו לחצות בו בלא זה וכפי מה שכתבנו מקודם דקטימת הקיסם ביד הוא רק משום שבת ע״ש: (יג) תו״ש ואף דבמ״א כתב אפשר לפי האמת כן הוא עיין ברמב״ם שהשמיט זה לגמרי משמע דס״ל דכיון דמטלטלינן לזה להריח ממילא מותר ג״כ לצורך: (יד) רש״ל והמיא המ״א והסכים עמו הפ״ר וגם הקרבן נתנאל דלא כנו״ז: (טו) וברכים מותר אף בכלי דהם בכלל אוכלי בהמה ומטעם זה אף לחצות בו שיניו מותר ברכין וכמ״ש רש״י שם: (טז) וכן ליתן שפיגנרא״ד בחולין מוליד ריח [פמ״ג בשם ח״ל] ועיין בחה״ט מה שהביא בשם שבה״ג שמחמיר לקטוס כדי ליתן לאחר והפמ״ג מלדד להתירו ולכן השמטתי דבר זה:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש״מ מ״ב סקמ״א ושעה״צ אות ע״ד:

חלק פלוני שלו [ט]והוא שיהיו (יט) החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם 'אבל עם אחרים אסור * (כ) כיון שמקפידין * (כא) זה על זה יבואו לידי מדה ומשקל אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה (כב) ולהטיל גורל עליהם אפילו בני ביתו ובחול אסור משום קוביא [י]וי"א דעם בניו ובני ביתו מותר להטיל גורל אפילו על מנה גדולה כנגד קטנה מפני (כג) שאין מקפידים: הגה ואסור (כד) להטיל (ו) [ל] גורל (כה) בשבת אפי' ע"י א"י (מהרי"ל):

ט הרי"ף והרא"ש ותלא כרב י' שם בגמרא כ' רמב"ם בפכ"ג וכן הכריע שם ה"ה

שכג דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותיקונן וטבילתן בשבת. ובו י' סעיפים:

א (א) [א]מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא (ב) מיוחד (ג) למדה [ב]וה"מ כשנוטל הלוקח מדה של מוכר (ג) ומוליכו לביתו ואצ"ל אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי

א מלה כ"ע משנה וכמ"ק וכדמפרש לה רבא שם ב ר"ן שם ופכן נראין ד' רמב"ם נפ"ד

באר היטב

(ו) גורל. אבל לקדש או מי שיעלה לפ"ת שרי דהרבה פוסקים ס"ל דביום הכפורים היו מעיליס גורל מי שוחט מי זורק מ"א ע"ש ועיין ט"ז ודיל אהרן: (ג) למדה. פי' שרגיל למדוד למכור בו:

שערי תשובה

(ל) גורל. עיין באה"ט ועיין בשטת יעקב ח"ג סי' כ"ד דמתיר ג"כ כיון שהוא אפן דמלוה וכן משמע בנ"ל אבל להטיל גורל על קדש של מו"ש ודלי דאסור ע"ש:

משנה ברורה

חייב בזה משום תקון כלי לדעת הרא"ש ולדעת הרמב"ם משום מחתך ואפשר דחייב לדידיה שוים: ו (יט) החלקים שוים. דבזה אין שייך שום איסור של שחיקת קוביא כיון שאין משתכר ע"י הגורל: (כ) כיון שמקפידין. ולחלק בלי גורל שרי (יז) דמסתמא אמרינן שאין מקפידין אא"כ רוצים להטיל גורל ולזה חזינן שמקפידין (יח) ואפילו אם הם שכנים ולא בני חבורה אחת דדרך פתם שכנים להקפיד אלו על אלו מ"מ לא אסרו רבנן לחלק בלי גורל: (כא) זה על זה. היינו שלא למחול לחבירו אף על דבר מועט: (כב) ולהטיל גורל וכו'. היינו דמי שיזכה בגורל יטול הגדולה ומי שיתחייב יטול הקטנה הוא בכלל שחיקת קוביא ממש. [קוביא (יט) הוא מה שמשחקין בעצים] וקוביא הוא (כ) אבל גזל מדבריהם שאין דעתו להקנותו בקנין גמור ולהכי אסור אף בחול ואף דבעה"ב עם ב"ב לא שייך גזל כלל שהרי הכל שלו מ"מ אסור דלמא אתי לסרוכי בקוביא עם אחרים (כא) ובאחרים בודאי אסור בחול וכ"ש בשבת דקוביא דמי למקח וממכר: (כג) שאין מקפידים. שהרי הוא נותן להם הכל משלו ולא שייך חשש דמדה ומשקל וגם קוביא אין כאן. ואם בניו חולקים משל עצמם (כד) אסור מנה גדולה נגד מנה קטנה [פמ"ג]: (כד) להטיל גורל. היינו אם הוא לחלק איזה דבר ואסור אפילו במקום דאתי לאיבוי אבל להטיל גורל מי יאמר קדש או מי שיעלה לתורה שרי דהא היו מפסיקין בשבת במקדש מי שוחט מי זורק [מ"א] ועיין בנזר הקודש שהביא בשם שבות יעקב ח"ג סי' כ"ד שמשמע שאינו מותר רק להטיל גורל מתוך הספר כנהוג אבל להטיל גורל ע"י פתקאות שנכתבו מע"ש שם כ"א עליו ומטילין בקלפי ומוציאין פתקא מי שיעלה לפ"ת אסור וכ"כ בספר החיים: (כה) בשבת. עיין במ"א (כג) דאפילו אם הוא דבר מצוה ולא הוי מלי למעבד מאתמול ג"כ אסור בשבת (כל) וביו"ט משמע ממ"א דשרי באופן זה ועיין בבה"ל[א]:

א (א) מותר וכו'. היינו אף דמקח וממכר אסור בשבת ויו"ט ואחד (ג) המוכר נפה או במסירה ומשיכה וכן מדידה שאינה של מצוה ג"כ אסור וכנ"ל בסימן ש"ו אפ"ה מותר לומר בלשון זה (ב) שאינו אומר בלשון מכירה מכור לי ואינו מזכיר שם מדה רק כלי זה סתם: (ב) מיוחד למדה. פי' שרגיל למדוד ולמכור בו: (ג) ומוליכו לביתו. שאין זה דרך מקח וממכר (ג) וגם לא מחזי כעובדין

שער הציון

(יז) מ"א: (יח) כן משמע ממקצת המ"א ומתוספת שבת ועיין מה שכתבנו עוד בבה"ל: (יט) מו"מ סי' ש"ע ע"ש: (כ) שם לדעת הרמב"ם ואפילו לדעת הטור שם אין נכון מצד אחר ע"ש: (כא) רמב"ם בפכ"ג: (כב) לא ידעתי מנ"ל להקל כשההפסקה הוא רשות החלקים ואולי מצד הסברא דכיון שהם אחים אף שמפיסים מ"מ אמרינן שאין מקפידים: (כג) והביא המ"א ראיה לזה ממה דמדייק המשנה מטילין חלשים על הקדשים ביו"ט ואי אינא משום דבשבת לא היה כ"א בשר עולה הלא היה בו לחם הפנים ולענ"ד אין ראיה כ"כ משום דלחם הפנים לא היה מגיע לכ"א כ"א דבר מועט מאד לכ"א כזית או כפול לא הטילו עליהם גורל וגם אפשר דוקא דנקט המשנה ביו"ט משום קיפא דאבל לא על המנות נאשמעינן דביו"ט נמי אסור: (כד) עיי"ש בדברי דנאופן זה גם לרש"י מותר והיינו ממה שהתירו להטיל חלשים על הקדשים שנשחטו ביו"ט וגם זה לא אמרן דדילמא רק על אכילת בשר קדשים שהיא מ"ע גמורה התירו אבל לא לשאר דבר מצוה ומצד הא ראשא דמשנה אמרה בפתם אפשר אם על המנות עם בניו וב"ב ולא עם אחרים והיינו מנות בשבת שהוא ג"כ דבר מצוה לאכלם ולגול מה נמי יו"ט כדמוכח בגמרא ואפ"ה אסור וע"כ דקדשים שאני ול"ע ועכ"פ בשבת ואלי אין להקל מה וכדעת המ"א ואף שהשגנו לעיל על ראיתו מ"מ דינו אמת: (ל) רמב"ם: (ב) מ"ר בשם ש"ג: (ג) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) בשעה"צ:

מהי"ט ג ה"ה בפ"ע מהי"ט בשם הירושלמי ד בלה כ"ט משנה ה שם בגר"ת מא ו פלוגתא דתנאי קמא ורשב"א ויש שם

כלי זה * (ד) אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור: הגה (ה) ויש מקילין לומר דכל שאינו מכוין למדה לגמרי (ג) (ו) שממעט או מוסיף מעט שרי (הג"א ומרדכי פרק אין לדין) וכן המנהג פשוט למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לכליו של לוקח ועוד (ז) יתבאר לך בסמוך טעם המקילין. דין הלואת שבת דינו כמו ביו"ט וע"ל סימן תקכ"ה ולעיל סימן ש"ז סעיף י"א:

ב (ח) [1]מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו (ט) (אבל לא יאמר תן לי (י) מדה פלוני) (טור): ג [2]מותר לומר לחבירו תן לי ביצים ואגוזים (יא) במנין: ד * [3]מותר (יב) לומר * לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים [4]ובלבד שלא יזכיר לו (יג) שם דמים (יד) ולא סכום מדה (טו) ולא סכום מנין לומר הרי שיש לך בידי חמשים אגוזים תן לי חמשים אחרים והרי יש לך בידי מאה: הגה * (טז) וכן (ג) בסכום דמים אינו אסור אלא בכה"ג שאומר תן לי בכך וכך דמים ויהיה לך בידי כך וכך אבל בלאו הכי שרי (יז) וכן בסכום מדה דוקא בכה"ג אסור (יח) אבל בלאו הכי

באר היטב

(ג) שממעט. ואין בו משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך בי"ט. ולכן נהגו להטיל טובעת במדה מרדכי יש"ש ד"מ. וזה

ביאור הלכה

* אבל למדוד בכלי וכו'. ומינקת שקורין ליווע"ר המיוחד למדה ומחזיק קוואַרט מותר לומר מלא לי כלי זה ושופך לכלי של לוקח [פמ"ג]:

* מותר לומר וכו'. כדי להבין היטב דברי המחבר והרמ"א אקדים בכאן הקדמה קצרה והוא כי יש ג' דברים והם שהם היינו דמים ומדה ומנין שהם סכום דמים וסכום מדה וסכום מנין והנה במנין כבר נפסק הדין בפשיטות דמנין מותר כגון לומר תן לי אגוזים במנין אבל לעשות עמו משמון הכולל בזה כגון כמה אגוזים יש לך בידי מכבר חמשים תן לי עוד חמשים ויהיה מיחד ק' זהו סכום מנין ואסור דדמי למקח וממכר ובמדה ג"כ סכום מדה וסכום דמים דהיינו שיאמר כמה דמים אני חייב מכבר כך וכך תן לי עוד כך וכך ואתחייב לך מיחד ס"ה כך וכך וכן כה"ג במדה כמה מדות אני חייב לך מכבר כך וכך תן לי עוד מדה פלונית ואתחייב לך בס"ה כך וכך זהו אסור לכו"ע דדמי למקח וממכר אך במדה או בדמים גופא דהיינו שיאמר תן לי אגוזים בפשוט ל' או בב' פשוטים דעת המחבר דאסור דהא מוכח בגמרא דאסור לפסוק דמים וכן אסור להזכיר שם מדה ורמ"א המיא בהג"ה דעת הגהת אשר"י דס"ל דמותר בדמים כהאי גוונא דאמרינן דלמימנא בעלמא הזכיר בפשוט להודיעו כמה אגוזים הוא צריך ואינו אלא כאומר לו מנין אגוזים ומצא שלא הוחזר כאן לשון מכירה בדמים אלא נתינה בעלמא כמה יתן ומה שהוחזר בגמרא דאסור לפסוק דמים היינו בדבר שאין מקחו ידוע שאין לדבר ההוא קצבה ופסיקת דמים שאז לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו דמים הוא רק להודיע לו כמה צריך ולא לפסוק לו דמים בעד המקח שהרי אינו יודע כמה יתן לו בעד שיעור זה הדמים וכתב הרמ"א בד"מ דלדעת הגהת אשר"י הזה נוכל לומר אף במדה כה"ג דלא אסור להזכיר לו שם מדה אלא בדבר שאין מדמו ידוע דהיינו שאומר תן לי מדה אגוזים או דבר אחר שאין רגילים למדדו דאז לא נוכל לומר שכונתו רק לפימנא להודיע לו כמה הוא צריך שאינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו וע"כ מה שהזכיר לו המדה היינו שימדדנו דוקא אבל איין ושכר וכיו"ב שרגילים למדדו כוונתו רק להודיעו כמה הוא צריך ולא שימדדנו דוקא וע"כ שרי ועפ"ז כתב כאן בהג"ה וכן בסכום מדה וכו': * לחנוני תן לי וכו'. היינו הך דס"ג ואפשר לרבותא נקט חנוני אף דכונתו בודאי למכירה אפ"ה שרי כיון שלא הזכיר בפירוש וכן משמע בלבוש ובגמרא איתא חנוני הרגיל אצלו ופירש רש"י דמשום שהוא רגיל אצלו מאמינו בלא פסיקת דמים: * וכן בסכום דמים וכו'. הלשון אינו מדויק כ"כ והכונה דמה שכתוב בדברי

ההיתר למוכר ועיין ס"ד: (ג) בסכום. אבל מלשון הטור והש"ע משמע דאסור להזכיר שם דמים כלל אפילו בלא סכום וחשבון מ"א:

משנה ברורה

כעובדין דחול שאף המשקה את חבירו בדרך מתנה דרכו ג"כ לפעמים להשקות בכלי המיוחד למדה: (ד) אבל למדוד וכו'. מפני שזהו דרך מקח וממכר של חול: (ה) ויש מקילין וכו'. היינו דעי"ז אין איסור על המוכר למדוד בכלי מדה שלו ולשפוך לתוך כליו של לוקח: (ו) שממעט וכו'. ואין בזה משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך וכן נהגו להטיל טובעת במדה (ד) וזה ההיתר למוכר [מ"א]: (ז) יתבאר בסמוך. היינו שמצא סמך שלפעמים מותר להזכיר אף שם מדה ועי"ש מה שכתבנו בזה: ב (ח) מותר וכו'. היינו אף שהמדינה אסור בשבת ויו"ט מ"מ מותר להזכירו ועיין לעיל סימן ש"ז ס"א דאסור לומר דבר פלוני אעשה למחר מה שאסור לעשות היום ואולי משום שהוא לצורך שבת התירו [פמ"ג]: (ט) אבל לא יאמר וכו'. ואפילו (ה) אין קונה ממנו כלל אלא שואל ממנו ואומר השאילני מדה פלונית ג"כ אסור משום מדידה דהוי כעובדין דחול וכנ"ל בסימן ש"ו: (י) מדה פלוני. או (ו) אליה או רביעית כיון שמזכיר שם מדה (ז) אבל מותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות: ג (יא) במנין. היינו שאומר לו עשרה או עשריס (מ) שכן דרך בעה"ב להיות מונה בתוך בימו לידע כמה הוא ומטל שלא יטול אלא כפי הצורך הלכך לא מוכח דמשום דמים הוא דמדבר ליה אלא להודיע כמה צריך: ד (יב) לומר לחנוני וכו'. דוקא חנוני ישראל אבל אינו יהודי אסור ליקח ממנו ביצים שמא נולדו היום ומוקלה הוא וכן ברמונים שמא נלקטו היום מן המחובר [לקמן סי' תקי"ז ס"א]: (יג) שם דמים. כגון שאומר תן לי בעד כך וכך פשוטים וכ"ש כשמזכיר לו סכום דמים דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל גם ממה שנתחייב לו מכבר פשיטא דאסור: (יד) ולא סכום מדה. (טו) עיין בבאור הגר"א שכתב דט"ס הוא וצ"ל ולא שם מדה דהיינו שמזכיר לו תן לי מדה פלונית וכ"ש סכום מדה דהיינו שעושה עמו חשבון הכולל מכמה מדות שלקח ממנו מכבר: (טו) ולא סכום מנין וכו'. דבאופן זה הוא דרך מקח וממכר אבל מנין בעלמא כבר מבואר מקודם דשרי: (טז) וכן בסכום דמים וכו'. (י) הוא פליג על המחבר דס"ל דאפילו שם דמים אסור למדכר והוא ס"ל דכמו במנין דוקא סכום מנין אסור ומנין בעלמא שרי למדכר כן הדין לענין דמים והו"ל למימר ויש אומרים אלא שכן דרכו לפעמים: (יז) וכן בסכום מדה וכו'. ר"ל דוקא סכום מדה שעושה עמו חשבון הכולל גם ממדותיו שנתחייב לו מכבר (יא) אבל שם מדה בעלמא ס"ל להג"ה דמותר למדכר דהא שהזכיר מדה הוא רק לפימנא בעלמא להודיע לו כמה הוא צריך ולא שימדדו דוקא והא דאסר בגמרא להזכיר שם מדה היינו בדבר שאין העולם רגילים למדוד אותו במדה שאז אין אומרים דלפימנא בעלמא נקטיה והמחבר לעיל דלא חילק בזה ס"ל דבכל גוונא אסור גם בזה: (יח) אבל בלא"ה שרי

שער הציון

(ד) כונתו אבל מה שהמנהג שהלוקח מזכיר שם מדה אין די בהיתר זה וגזה סיים הרמ"א ובסמוך יתבאר טעם המקילין היינו אף מה שמקילין להזכיר שם מדה: (ה) הגר"ז: (ו) לבוש: (ז) מ"א בשם הש"ג: (מ) גמרא ור"ן: (ט) וכן מוכח נמי דהא המחבר אוסר אפילו בדמים בלא סכום וכ"ש לענין מדה דהא כל מילתא של רמ"א לדומה לענין מדה מדמים ועיין בט"ז שפוסר דמדה ממיר מדמים וכיון שהמחבר אוסר בשם דמים כ"ש בשם מדה: (י) מ"א ותו"ש: (יא) מ"א ומ"ר דלא כע"ש:

הלכות שבת סימן שכג

שרי (יט) ואע"ג דאסור להזכיר דמיס כלל היינו בדבר שאין (ד) מקחו ידוע אבל בדבר שידוע רק שאומר לו כמה צריך שרי אם לא שמזכיר לו סכום (מ"ז והג"א פרק אין לדין) ואע"ג שיש מחמירין בדבר זה (כ) כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל וכסברא הנזכרת: **ה** המביא כדי יין ממקום למקום (כא) לא יביאם בסל ובקופה כדרך חול אלא יביאם (כב) לפניו (כג) או על כתפו (כד) וכיוצא בזה שישנה מדרך חול אפילו אין בשינוי קלות במשא ואם א"א לו לשנות כגון שזימן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם מותר (כה) וי"א (ה) דלמעט בהילוך עדיף ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם אחת מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה: **ו** (ו) (כו) מדיחים כלים (כז) לצורך היום (כח) כגון (ז) שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר סעודה שלישית אין

מ"לופי גירסאות וכ' הרא"ש שיש ליחסר בשניהם וכן כתב הרמב"ם שם ז שם במשנה ח שם בגמ' ל' ש תוספות שם י שבת קי"ח בריש"א

באר היטב

(ד) מקחו ידוע. פי' שאין לו קצבה ומחוסר פסיקה אז אסור לומר תן לי בפשטו או בב' אפילו טוטל מה שנותן לו דאז אין לומר שאין כוונתו אלא לומר מה שצריך שהרי אין יודע מה יתן לו. וכתב ד"מ וכ"ל דה"ה לענין מדה לא אסרו להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו ידוע אבל בדבר שמדתו ידוע רק שמודיע לחנוני כמה צריך שרי עכ"ל פי' דוקא כשאומר ד"מ תן לי מדה אגוזים או דבר שאין רגילין למדוד דאז אינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו וא"כ אין כוונתו לומר כמה הוא צריך אבל בשכר וכיוצא בו כוונתו להודיע כמה הוא צריך ושרי וזהו ההיתר לעוקא והיתר למוכר עיין ס"א וכ"ע למה לא נהגו עתה כן. וכתב בש"ג דמותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות ע"ש עכ"ל מ"א. ועיין

משנה ברורה

שרי. וזה הקולא (יב) הוא רק לעוקא שאינו עובר איסור במה שמזכיר שם מדה וכנ"ל והיתר למוכר שיהיה מותר למדדו וליתנו בכליו של לוקח מבואר לעיל בס"א שיוסיף או ימעט מעט: (יט) ואע"ג דאסור וכו'. מוזר אתחלת הג"ה וקאמר דהא דק"ל דאסור להזכיר דמיס כלל הוא בדבר שאין מקחו ידוע (יג) והיינו שאין לדבר ההוא קצבה ופסיקת דמיס שאז לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו בפשטו הוא רק להודיע לו כמה הוא צריך ולא לפסוק לו דמיס בעד המקח שהרי אינו יודע כמה יתן לו בעד שעור זה הדמיס אבל דבר שידוע מקחו אמרינן דלסימנא בעלמא נקטיה להודיעו כמה הוא צריך ונמצא שלא הוזכר כאן מכירה בדמיס אלא נתינה בעלמא כמה יתן: (כ) כבר פשט וכו'. והנה (יד) יש כמה אחרונים שסברין שיש ליזהר מדינא שלא להזכיר שם דמיס וכ"ש שם מדה בכל גוונא וכדעת המחבר (טו) ומ"מ אין למחות ביד הנוהג להקל דיש לו ע"מ לסמוך (טז) אבל ראוי ונכון מאד להחמיר בדבר שלא להזכיר שם מדה או דמיס ובפרט שיכול לעשות בהיתר שיכול לומר מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו ובדבר ששייך בו מנין יוכל לומר דרך מנין תן לי כך וכך ולא יזכיר שם דמיס כלל ולא יבואו לחשבון עד למחר. מה שנוהגין (יז) שכותבין מע"ש פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בנייר כמנין היין שלוקח אסור לעשות כן דהא אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות דהוי שטרי הדיוטות. (יח) גם עשיית הנקבים ט"ז שהאריך ומחמיר בדבריס אלו ע"ש. מה שנוהגין שכותבין פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח מחט ועושה נקבים כמנין היין שלוקח אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות כמ"ש סי' ש"ז סי"ב ב"י בשם הרא"ש ומשמע דאסור ג"כ לכתוב בפתקאות סכום מעות וכשלוקח היין מניח הפתק במקום ששם האיש כתוב דאסור לקרות בפתקאות האלו דהוי שטרי הדיוטות ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר. וגבאי לדקה אפשר דמותרין בפתקאות ומ"מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין וכן נהגו הקדמונים מ"א ע"ש: (ה) דלמעט. עיין סי' תק"י ס"ח בהג"ה דפסק כי"א: (ו) מדיחים. ואפילו יו"ד כוסות שאם יצטרך באחד שותה וה"ה שמליעין יו"ד מטות רוקח: (ז) שנשאר. משמע דאם יודע שלא יצטרך עוד אסור

משנה ברורה

בנייר ג"כ אין נכון לכתחלה וה"ה דאסור לכתוב בפתקאות מע"ש סכום מעות ולמחר בשבת כשלוקח היין מניח המוכר את הפתקא במקום ששם האיש כתוב אלא מכבר דאסור לקרות בפתקאות הללו וכנ"ל ולכן נהגו ליתן גרעין או שאר דבר על שם האיש לסימן וגבאי לדקה אפשר דמותרין בפתקאות ליתן על שם האיש לזכרון משום דהוי חפצי שמים וכמ"ש בסימן ש"ז ומ"מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין וכיוצא בזה וכן נהגו הקדמונים [אחרונים]: **ה** (כא) לא יביאם. ליתן ג' וד' (יט) כדיס בתוך קופה ליסאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות: (כב) לפניו. בידו: (כג) או על כתפו. (כ) אחד או שניס דמוכח דלצורך שבת הוא: (כד) וכיו"ב שישנה וכו'. בטור סימן תק"י איתא בזה"ל וכן כל כי"ב ישנה מדרך חול וכו' וזה הלשון מתוקן יותר: (כה) וי"א דלמעט וכו'. עיין סימן תק"י ס"ח בהג"ה דפסק כהי"א אלו וכ"ז במקום שאין רואין (כא) אבל כשנושא אותם דרך מנוי המעורבת דשכיחי בה רבים ואוושא מלתא טובא ויאמרו דלצורך חול הוא מביאם לכו"ע למעט במשא עדיף: **ו** (כו) מדיחים. אפילו (כב) עשר כוסות וא"ל אלא לאחת רשאי להדיח כולן דהואיל ורואי לו כ"א הותרו כולן וה"ה שמליעין יו"ד מטות: (כז) לצורך היום. היינו (כג) אפי' בליל שבת מותר להדיח לצורך מחר או לצורך סעודה ג': (כח) כגון שנשאר. ואם (כד) יודע שלא יצטרך עוד לאלו הכלים אסור להדיחן משום טורח (כה) ולהיפך אם יודע שיצטרך להן כגון שרוצה לאכול עוד פ"א אפילו לאחר סעודה ג' ג"כ מותר (כו) רק הכא איירינן בשתמא

שער הציון

(יב) מ"א: (יג) מ"א: (יד) עיין בט"ז וש"א בשם של"ה: (טו) א"ר: (טז) א"ר וח"א: (יז) ב"י בשם הרא"ש: (יח) מ"א ועיין תו"ש ועיין במה שכתבנו בסימן ש"מ בבה"ל בס"ה דאף לדעת הרמב"ם פטור על רשימה בעלמא: (יט) רש"י: (כ) רש"י וכן כתב הטור בסימן תק"י: (כא) אחרונים: (כב) מ"א בשם רוקח: (כג) גמרא: (כד) מ"א: (כה) תפארת שמואל: (כו) פמ"ג:

מדיחין וכלי שתיה מדיחין (כט) כל היום שכל היום ראוי לשתיה: ז [מ] * (ל) [2]מותר להטביל (לא) כלי חדש הטעון טבילה (לב) [1]ויש (מ) אוסרים (לג) [3]וירא שמים יצא את כולם ויתן הכלי לאינו יהודי (ט) (לד) במתנה (לה) ויחזור וישאלנו ממנו ואין צריך (י) טבילה: הגה ואם הוא כלי שרוי למלאות בו מים (יא) * (לו) ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה (המגיד פ"ד מהלכות יו"ט

כ קן הוכיח הרא"ש מדברי הרי"ף וכן משמע מדברי רמב"ם פ"ד מהי"ט ל רא"ש וכ"ה שם בשם הרשב"א פ כ"י

שערי תשובה

[מ] מותר להטביל כלי חדש כו'. ועיין בשאגת אריה סימן נ"ו וסימן נ"ז שהאריך מה והעלה בשבת ויו"ט אסור אבל בין השמשות של ע"ש ויו"ט אין מטבילין כלי מתכות שצריך טבילה מה"ת אבל כלי זכוכית שהוא מדרבנן מותר אבל בה"ש בשבת ויו"ט גופייהו אפילו כלי זכוכית של ד"ש אין מטבילין אותם משום דהו"ל טבילה זו שלא לצורך היום אלא לצורך מול ואסור ועיין בשו"ת בית אפריס מ"ש בדין זה על דברי אא"ז מהרש"א והש"א שהקשו על הרמב"ם מה:

באר היטב

להדיח מ"א וכ"כ מהרי"ל: (מ) אוסרים. ואם עבר וטבל יש להקל בדיעבד עמ"ש: (ט) במתנה. כיון שצורך שבת הוא ועיין סימן רס"א ס"א: (י) טבילה. אבל ביום א' יטביל בלא ברכה ט"ז: (יא) ימלאנו. וי"ל דלא יברך דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה

ביאור הלכה

המחבר שם דמים היינו דוקא סכום דמים בעלמא שרי: * מותר להטביל וכו' ויש אוסרים וכו'. טעם אלו הב' דעות הוא דבמסכת בילה דף י"א אמרינן דלכו"ע אסור להטביל כלי טמא אפילו ביו"ט ונתן רבה הטעם גזירה שמא יעבירנו ד"א ברה"ר וגזירה יו"ט אטו שבת ורב יוסף אמר הטעם שמא יסחוט וגזרינן כלים דלמא בני סחיטה אטו כלים דבני סחיטה ורב בבי נתן טעם שמא ישהה הכלי מלטבלו עד זמן יו"ט ושבת שהוא פנוי לו ממלאכה ויבוא לידי תקלה שישכח וישתמש בו תרומה קודם הטבילה ורבא נתן טעם דגזרה כמתקן כלי והרי"ף הביא רק טעם רב יוסף וטעם רב בבי וממילא לפי אלו השני טעמים מותר להטביל כלי חדש דלשמא יסחוט ליכא למיגזר דהא לא משכחת כלי חדש דצריך טבילה ויהיה שייך בו סחיטה דיהיה שייך למיגזר אטו כלים דבני סחיטה וגם שמא ישהה ליכא למימר דדוקא בכלי טמא אם ישהו וישתמש בו תרומה ואכלנו עבד איסורא שאכל תרומה טמאה משא"כ בכלי חדש גם אם ישתמש בו בלי טבילה אין המאכל נאסר ואע"ג דעבד איסורא במה שהשתמש בו בלי טבילה אפ"ה משום זה לא גזרינן שמא ישהה כיון דעכ"פ אינו אוכל איסור וגם אין איסור זה כ"א מדרבנן אפילו לדעת הסוברים דהטבילה הוא מה"ת ולכן להרי"ף מותר להטביל כלי חדש אבל הרא"ש פסק כטעמא דרבה ורבא וזה הטעם שייך גם בכלי חדש הנקח מן הא"י שצריך טבילה ואפילו כלי זכוכית דטבילתה לבו"ע הוא רק מדרבנן ג"כ אסור להם אוסרים הזה כ"כ האחרונים ואע"ג דקי"ל דכלי שנטמא בטומאה דרבנן שרי לטבלו בשבת ויו"ט שאני התם דהוא לא מיקרי מתקן כ"כ כיון דגם בטומאתו היה רואי להשתמש בו בדברים טמאים אבל כלים חדשים דלא היה רואי להשתמש בו קודם טבילה בלל שפיר הוי מתקן. והנה מדעת המחבר משמע דמסכים לדינא לדעה קמייתא ועיין בפמ"ג דנשאר בקושיא על המחבר למה הוא פותח להקל אף בכלי מתכת והלא ביו"ד סימן ק"כ סי"ד פותח דהוא דאורייתא ולפי דעת הר"מ בפכ"ג דשבת דאוסר אפילו כלים שנטמאו בטומאה דאורייתא משום מתקן גם מה יהיה אסור משום מתקן ולענ"ד אפשר דס"ל דמה לא שייך מתקן כיון דאף אם ישתמש בהכלי בלי טבילה ג"כ אין המאכל נאסר בדיעבד לכו"ע ודמי זה למה דאיתא שם דמטבילין מגב לגב ופירש שם הרמב"ם בפי' המשנה דכלי שטבלו בשם מונין דקי"ל דאסור להשתמש בה תרומה עד שיטבילנו בשם תרומה אפ"ה מותר להטביל טבילה זו ביו"ט כיון דבעצם הכלי זו טהורה ואינה להסיר הטומאה כ"א בשביל תוספת טהרה ע"כ לא מיקרי זו בשם מתקן וה"ל הטבילה בכלים חדשים אינה להסיר הטומאה כי לא נטמאה ורק בשביל שיאלה מרשות א' ונאה לקדושת ישראל הצריכה התורה טבילה וכדאיתא בירושלמי דע"ג ומן התורה אין שום איסור להשתמש בה ואפילו רבנן שאסרו להשתמש בה עד שיטבילנה עכ"פ אין המאכל נאסר לכו"ע ע"כ לא מיקרי זה בשם מתקן כנלענ"ד להטעים סברת הש"ע מפני מותר הקושיא ומה ממילא מיושב הקושיא שהקשה הש"ם על הב' וכמו שמובא בשמו בט"ז ואף דדברי הב' עדיין מוקשים קצת מ"מ דברי הש"ע עכ"פ אינם נדחים מהלכה ואפשר דבשעה שכתב את דבריו שבב' היה סובר לדינא דטבילת כל הכלים הוא מדרבנן: * ימלאנו מים. עיין במ"ב מש"כ דאינו מברך הוא ממ"א וקשה לי דא"כ נאשה נדה דקי"ל ביו"ד סימן קנ"ז דמותרת לנטול בשבת והטעם משום דנראה כמיקר ואין אחד מן הפוסקים שיאמר דוקא בלי ברכה אא"כ מצאתי קושיא זו בספר ישועות יעקב וישב משום דמנהגו לברך אחר הטבילה ע"כ בשעת הטבילה לא מיברך אבל זה דוחק דהיינו לרמ"א בסימן ר' ביו"ד אבל להמחבר שם דסתם כשיטת ריב הראשונים וכמעט כולם דס"ל דבכל טבילה מברך קודם הטבילה לבד מטבילת גר משום דלחכמי גברא לא מזי היה לו להזכיר בסימן קנ"ז בב"י שלו דלא מברך וגם אעיקרא דדינא קשיא לי האיך התירו למלאות מים על סתך זה מי עדיף מערוב דתנן בתרומות פ"א דאינו מורם משום דאינו יכול לברך אך אפשר לחוק דמיירי דצריך בשבת ואין לו אחר אבל קושיא ראשונה קשה. ולולא דמסתפינא הייתי אומר דמותר לברך בעת שמשקע הכלי בתוך המים ומטבילו וה"ה לענין נדה דמותרת לנטול אף בברכה מקודם לדעת המחבר והטעם משום דכיון דבעצם הטבילה לא מנכר מילתא כלל משום דנראה כרואה למלאות מים או בנדה משום דנראה כמיקר שוב ממילא

משנה ברורה

בסתמא: (כט) כל היום. ואם נרוח לו שלא ישתה עוד שוב (כז) אסור להדיח הכוס: ז (ל) מותר וכו'. אפילו (כח) היה לו הכלי קודם שבת ויו"ט ולדעת האוסרים (כט) אפילו הגיע לו הכלי (ל) בשבת שנתן לו הא"י במתנה אפ"ה אסור מפני שנראה כמתקן הכלי ע"י הטבילה דמתחלה היה אסור להשתמש בה ולכן אסור מדרבנן: (לא) כלי חדש. הנקח מן הא"י. והמחבר סתם ולא הזכיר בלשון כלי מייר ומשמע דאפילו כלי מתכת דהרבה פוסקים ס"ל דטבילתה הוא מן התורה וגם המחבר סתם כן ביו"ד סימן ק"כ סעיף י"ד ג"כ מותר להטביל ועיין בבה"ל: (לב) ויש אוסרים. היינו (לא) אפילו בכלי זכוכית ואפילו הוא לצורך שבת [ע"מ ואח"כ]: (לג) וי"ש וכו'. משמע דמלד הדין מסכים לדעה הראשונה ועיין בד"מ שכתב דמדינא יש לפסוק כדעת היש אוסרים וכן פסק בתשובת שאגת אריה סימן נ"ו ומ"מ (לב) אם עבר וטבל אפשר דמותר להשתמש בו כיון דיש מתירין אפילו לכתחלה. ואם יש לו ספק על הכלי אם היא צריכה טבילה נ"ל דיש לסמוך על דעה הראשונה ולהטבילה לכתחלה בשא"א לו לעשות בנקל העצות המבוארות בשו"ע: (לד) במתנה וכו'. ואע"ג דאסור ליתן מתנה בשבת כמ"ש בסי' ש"ו הכא שרי משום צורך שבת: (לה) ויחזור וישאלנו. ומ"מ לאחר השבת צריך להטבילו כיון דלבסוף יהיה נשקע הכלי תחת ידו הוא כשלו כ"כ הט"ז והביא ראיה לזה ומ"מ יטבילנו בלי ברכה או יטביל כלי אחר עמו ויברך על שניהם: (לו) ימלאנו מים. ואינו מברך דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה ופשוט דזה דוקא אם אין לו כלי אחר לצורך שבת

שער הציון

(כז) מ"א בשם מהרי"ל: (כח) מ"א: (כט) פמ"ג: (ל) ולענין יו"ט משמע בפמ"ג דמסכים להקל והשאגת אריה בסימן נ"ו אוסר גם בה ע"ש ואינו מוכרח לדינא: (לא) פמ"ג: (לב) מ"א ועיין בפמ"ג שכתב דמשמע דה"ה בכל[1] כעין זה לענין מבשל בשבת בכל דבר דאיכא פלוגתא דרבוותא אין

הערות והערות: 1) עיין סימן רנ"ג מ"ב סקצ"ה וסימן שי"ח מ"ב סק"ב מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף ח' כתב להתיר ביו"ט כשלא היה אפשר לו להטביל לפני יו"ט.

והגמ"י פכ"ג מה"ש): ח [נ]כוס (לז) ששתה בו אינו יהודי מותר (יג) להדיחו לד"ה: ט * [ס]מותר לשפשף הכלים (יג) (לח) בכל דבר (לט) חוץ מכלי כסף בגרתקן שהוא שמרי יין כשנתיבשו ונתקשו (מ) [ע]מפני שהוא ממחק לכלי כסף שהוא רך: י * [פ]אין חופפין כלים (יד) במלח לפי (מא) שהמלח נמחה כשחופף בחזקה:

נ ר"י נמ"ח פ שבת דף כ' בברייתא ע שם ופרש"י מפני שהוא פסיק רישא דמוהה מיה ר"ש פ מדרבי בשם ספר המצות

באר היטב

מ"א בשם התשב"ץ: (יב) להדיחו. דהא גוף הכלי היתר הוא והיין אוסרו וכשמסירו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי. ומשמע בשבת דף מ"ז בתוס' דאפילו יש בכוס פרורי פת ששרה בו האינו יהודי מותר לטלטלו ולא הוי בשים לדבר איסור דבטליה לגבי כוס עיין סי' ש"מ סכ"ז. אסור לבטל איסור בשבת או ביו"ט דאין לך תיקון גדול מזה כמ"ש ביו"ד סי' נ"ט ס"ו והיכא דמקלי קלי איסורא שרי כמ"ש סי' תק"ז ס"ב אבל מותר לשער ששיש אפי' נתערב בע"ש ולא נודע לו עד בשבת מ"ה סי' נ"ד. וי"ל דיבש ביבש שנתערב מותר להשליך א' בשבת דאינו אלא חומרא בעלמא

משנה ברורה

(לג) דאל"ה אסור מפני שמפסיד הברכה בידים: ח (לז) ששתה בו וכו'. יין אף שבלא הדחה אסור להשתמש בו אפ"ה לא מקרי מתקן עי"ז (לד) דהא גוף הכלי היתר הוא והיין אוסרו וכשמסירו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו דבר המאוס ואם יודע שלא ישתמש בו היום אסור להדיחו וכנ"ל בס"ו במ"ב ואפ"ה מותר לטלטל הכוס אף בלא הדחה ואפילו יש בכוס פרורי פת ששרה בו הא"י בהיין (לה) אפ"ה מותר לטלטל להכוס ולא הוי בשים לדבר איסור *דהפירורים בטלים לגבי הפת[א]. כתב בתרומת הדשן דאין לבטל איסור בשבת דאין לך תיקון גדול מזה ואף דביו"ד סימן נ"ט ס"ו בהג"ה ס"ל דאף בחול אין לבטל שום איסור להוסיף עליו עד ששיש אפילו אם הוא איסור דרבנן (לו) מ"מ נפקא מינה לענין יבש ביבש שנתערב חד בתרי דבחול יכול להוסיף עליו עד ששיש כדי לבטלו[ב] אח"כ כדאיתא ביו"ד סימן ק"ט ובשבת ויו"ט אסור משום דמקרי מתקן (לז) והיכא דמקלי קלי איסורא שרי כמ"ש בסימן תק"ז ס"ב. (לח) ומותר לשער אפילו נתערב בע"ש ולא נודע לו עד שבת. ודוקא לשער בדעת ובמראה עיניו הא למדוד לא אע"ג דמדידה דמלוה שרי הכא נראה כמתקן בעושה מעשה בידים [פמ"ג]. כתב המג"א דיבש ביבש שנתערב חד בתרי מותר להשליך אחד מהן להתיר האחרים דכיון דאינו אלא חומרא בעלמא דמדינא כל שאין נאכל לאדם אחד שרי ע"כ לא הוי זה כמתקן. סכין טריפה אם רוצה לחתוך בו לחם וכדומה בלונן דבעי הדחה דמשמע שפשוף היינו לא הדחה בעלמא אין לעשות זה בשבת דהוי כמתקן [פמ"ג עי"ש עוד]: ט (לח) בכל דבר. ואפילו בתר וחול (לט) כשייחד להם מקום מבעוד יום שאינו מוקצה [ונראה דדוקא כשהיה החול מגובל במים מע"ש או שלוקח עתה החול בלי תערובות מים או להיפך כשנותן הרבה מים שלא יתדבק כלל החול אחד לחבירו דאל"ה יש בזה משום חשש ליבה לבמה פוסקים כמבואר לעיל בסימן שכ"א במ"ב ועיין לקמן בסוף סימן שכ"ו דיוכל ליקח החול בידים רטובות] ואע"פ שאפשר דגריר והוי ממחק מ"מ הוי דבר שאין מתכוין ושרי אבל גרתקן הוי פסיק רישיה ומהרי"ל היה אוסר לשטוף את הזכוכית בשבולת שועל להאהירו ולריך טעם למה (מ) ואפשר דס"ל דדוקא להדיח הכלים שיהיו נקיים שרי אבל לא להאהירו (מא) ודוחק: (לט) חוץ מכלי כסף וכו'. ושאר כלים (מב) אפילו בגרתקון נמי שרי: (מ) מפני שהוא ממחק. וע"כ אסור להשחיז הסכין בשבת אף שלא בריחיים רק בעצן וכדומה דדומה לממחק [פמ"ג]: י (מא) שהמלח נמחה. והוא דומה (מג) לריסוק השלג והבדל המבואר בסימן ש"כ ס"ט ע"ש הטעם במ"ב וע"כ כתבו הפוסקים (מד) דדוקא לחוף בהמלח אסור אבל מותר (מה) ליתן המלח להמיס שמדיח בהם כלים ואע"ג דנמחה ממילא כמו שם דמותר ליתן השלג לתוך המיס אע"פ שנמחה ממילא ואינו חושש:

שער הציון

לאסור בדיעבד: (לג) ולא עדיף ממה דק"ל דערוס אסור לתרוס מפני שאסור לבדך: (לד) הרא"ש: (לה) מ"א: (לו) תו"ש ולא ליירתי כמו שליין המ"א לעיל בס"ו דהיינו לדעת המחבר שם משום קושית הדגמ"ר ע"ש וצריך לעיין בהה"ל גופא איך יעויר דינו לפי קושית הדגמ"ר ואין בידי לעת: (לז) מ"א: (לח) תה"ד: (לט) ב"י וש"פ: (מ) מ"א ולפ"ז להאהיר הסכינים בשבת ג"כ אסור פמ"ג: (מא) עיין בח"מ שכתב דלא נהירא דבתר וחול בודאי מלהיר ואפ"ה מותר והוא תירץ דמהרי"ל איירי שלא לצורך היום ואפילו בהדחה בעלמא ג"כ אסור: (מב) ב"י וש"א: (מג) ב"י: (מד) מ"א וש"א: (מה) רק שיזהר שלא יהיה אסור מחמת מי מלח המזכר בסימן שכ"א וכ"כ הט"ז בסימן ש"כ סק"ט:

הגהות ותיקונים: א) הכוס: ב) לבשלו: ג) רס"ח: ד) וחול:

שכד דיני הכנת מאכל לבהמה לשבת. ובו ט״ו סעיפים:

א (א) [א]אין כוברין (ב) התבן בכברה שיפול המוץ לארץ ולא יניחנו במקום גבוה כדי שירד המוץ אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס אע״פ שהמוץ (ג) נופל מאליו מותר כיון שאינו מכוין: **ב** (ד) [ב]לא ימדוד אדם שעורים לתת לפני בהמתו [ג]אלא משער באומד דעתו: **ג** * (ה) [ד]אין גובלין (ו) * (ו) מורסן לבהמה או לתרנגולים (ז) אבל נותנים בו (ח) מים * [ה]ומעביר בו תרווד או מקל שתי וערב (ח) כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרווד או המקל מותר [ו]ומנערו מכלי אל כלי כדי שיתערב [ז]ומותר לערב המורסן כדרכו בכלי אחד ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה ומערב בכלי אחד (ט) אפילו (ג) כור ואפילו כורים (י) [ח]ויש אוסרים ליתן מים ע״ג מורסן בשבת ולא אמרו שמוליך בו שתי וערב אלא כשהיו המים נתונים עליו מבע״י (יא) (וע״ל סימן שכ״ח[ט]) גמי שוס וחרדל כילד נוהגין): **ד** [ט]קשין של שבלים שקושרים בשנים או בג׳ מקומות

א שבת ק״מ במשנ׳ ב מילה כ״ט ג כן פי׳ הרי״ף קודם הגמרא שם וכ״כ הרמב״ם בפ״ל מהלכות יום טוב ד שבת קנ״ה משנה שם וכ״פ הרי״ף והרא״ש והרמב״ם בפרק כ״ח ה שם קנ״ו כלפי ו שם כ״י ז רמב״ם בפ״א ח סמ״ג וסמ״ק ובעל התרומות[א]) וכן הוא בבר״יתא שם קנ״ה ט שבת שם וכדמפרש לה רב הונא וכרב יהודה וכפי גירסת רש״י והרא״ש

באר היטב

(א) מורסן. ומעטו מעט שרי בלא שינוי לסברא קמייתא עסי׳ שכ״א סי״ד: (ב) מים. עיין ט״ז שכתב דה״ה לקמח אין

ביאור הלכה

* אין גובלין וכו׳. הנה בענין נתינת מים למורסן פליגי בזה רבי ור׳ יוסי ר״ר יהודה רבי מממיר [ולדידיה יש מיזב מטמא בזה דס״ל נתינת מים זהו גיבולו] ור׳ יוסי בר״י מיקל לכתחלה ויש סתם משנה בפרק במרא דשבת כר״י ר״ר יהודה ובפ״ק כרבי ודעת הרי״ף והרמב״ם והרא״ש לפסוק כסתמא בתרא להקל אף דבעלמא קי״ל הלכה כרבי מחבירו הכא סתמא בתרא עדיף ויש פוסקים שסוברין [היינו הרא״ש ובעה״מ וסמ״ג וסמ״ק והובאו דבריהם בהגה״מ וגם במרדכי ועיין לעיל בסימן שכ״א בבה״ל] דכיון דמולקין הסתמות אהדדי הדרינן לכללא דהלכה כרבי מחבירו ודעת המחבר בעצם הדין להקל בנתינת מים ותפס הדעה האחרונה רק בשם י״א משום הרי״ף והרא״ש והרמב״ם קיימי בזה בחדא שיטתא ובאמת כן הוא ג״כ דעת הרי״ם והרז״ה והרמב״ן במלחמות והר״ן והרוקח והא״ז ורבינו ירוחם והמאירי כולם פסקו כר׳ יוסי ר״ר יהודה. וכן ה״ה דפליגי רבי ור׳ יוסי ר״ר יהודה בנתינת מים לתוך הקמח והעפר והטיט דרבי מחייב ור׳ יוסי בר״י פוטר עד שיגבל ומ״מ יש איסור דרבנן אפילו לר׳ יוסי בר״י בנתינת מים לתוך הקמח והעפר והטיט שמא יבוא לגבל והא דהמיר במורסן לכתחלה דעת הרמב״ם משום דאפילו כי גבלו לית ביה איסור דאורייתא וכדלקמיה ולכך לא גזרו על נתינת המים וי״א דטעם ההיתר הוא משום שצריך להאכיל לבהמה ולעוף ולכך לא גזרו רבנן ולפי טעם זה גם בקמח יהיה מותר נתינת המים כשהוא צריך להאכיל לעופות וכמו במורסן ע״י שינוי [מט״ז ופמ״ג] ודע עוד דבדיעבד אם גבל מורסן דעת הרמב״ם דפטור משום דלאו בר גיבול הוא וה״ה בחפר או חול הגם וכן הוא דעת הרי״ף ורש״י בפ״ד דבילה דבאפר דאינו בר גיבול אפילו כי גבלו פטור אבל הרבה מהראשונים חולקין ע״ז [הלא המה התוס׳ בשבת י״ח והרא״ש בפ״ח דהלכות שבת והרא״ש בפ״ד דבילה והר״ן והרשב״א שם] וס״ל להיפוך כדעת אחי דבבר דאינו בר גיבול מיקל משנתן בו מים אך מורסן מיקרי מייב וע״כ בחפר או חול הגם מייב מיקל משנתן בו מים לדידהו בר גיבול ולכך פטור בעת נתינת המים ומייב כשגבלו כמו קמח. וכ״ז במורסן אבל במוץ פשוט דאינו בר גיבול לכו״ע ולדעת אלו הראשונים יש בהו חיוב חטאת כשנותן בו מים בשבת: * מורסן. עיין במ״ב שכ׳ בין רב או מעט ולא הותר מעט מעט כ״א בקלי ואף דהמ״א הביא בשם הרמב״ן במלחמות דמעט מעט מותר אפילו אלא ע״י שינוי המעיין שם היטב במלחמות בסוף המסכת ירחה דאין ראיה כלל דמה שכתב שם כולן מותרין הכוונה היינו בין לענבה בין לרבה בקלי וכ״כ בהדיא בחידושיו והטעם דלא המירו זה אלא במאכל אדם ולא לטרות בשביל מאכל בהמה א״נ דמורסן לבהמה מתאכלי אפילו אם אינו מגבל כל דרכו [היינו רק ע״י שינוי דהעברת שמי וערב] לכך לא רצו להקל בזה ע״י המירא דעל יד על יד עי״ש בחידושיו[א] אח״כ מצאתי בספר קרבן נתנאל שגם הוא הסכים דלא כהמ״א וכתב דאין מהמלחמות ראיה וכוון האמת בדברי הרמב״ן וכמו שכתבנו: * ומעביר בו וכו׳. עיין בב״י וב״ח שמגדלין לומר דאפילו מעביר כמה פעמים שמי וערב

משנה ברורה

א (א) אין כוברין. מפני (א) שהוא כמרקד: (ב) התבן. הוא מה שמתחכין (ג) הקש במוריגין ועושין כל זרע השבולת תבן ומוץ הוא מזקן המוץ ומשמועינן דאפילו זה אסור למאכל בהמה וכוברין אותו כדי שיפול המוץ ומשמועינן דאפילו זה אסור בשבת וכ״ש דאין לרקד התבואה מפסולת שלהן דזה הוא מרקד ממש ואייב: (ג) נופל מאליו. דרך נקבי הכברה: **ב** (ד) לא ימדוד. היינו בכלי המדה (ג) מפני שנראה כאלו הוא מודד למכור (ד) אבל ליקח בכלי אחר ולשער קב או קבים מותר וזהו שמסיים אלא שמשער וכו׳ ועיין בא״ר: **ג** (ה) אין גובלין וכו׳. אף דאינו בר גיבול מ״מ גזרו רבנן שמא יבוא לגבל קמח דאייב משום לש [רמב״ם] ודעת הרבה ראשונים דאף במורסן אייב משום לש ועיין בבה״ל: (ו) מורסן. ואין חילוק (ה) בין אם מגבל הרבה או מעט מעט: (ז) אבל נותנים בו מים. ואם מותר ליתן מים לתוך הקמח באופן זה עיין בט״ז שכתב דזה תליא בשיטת הפוסקים דלהרמב״ם אסור ולשאר פוסקים מותר. וכל זה לדעה קמייתא זו אבל לדעת הי״א שהובא בסוף הסעיף דס״ל דאפי׳ לתוך המורסן אסור ליתן מים משום דנתינת המים זהו גיבולו כ״ש לתוך הקמח דהוא בכלל גיבול: (ח) כיון שאינו וכו׳. אבל (ו) אם ממרס או מסבב בהתרווד נראה בלא: (ט) אפילו כור וכו׳. והוא ששיעור זה צריך לו לחלק לפניהם (ז) באותו יום השבת דאל״ה אסור לטרוח טרחא אלא לריכא: (י) יש אוסרים וכו׳. הוא דעת בעל התרומות[א]) וסייעתו דפוסקין כרבי דס״ל דבנתינת מים לחוד אייב משום גבול (מ) בקמח ובמורסן ובאפר ובכל דבר וע״כ צריך שיתן עליו המים מבעוד יום (ט) ואפ״ה אסור לגבל למחר להדיא אם לא בהולכת שמי וערב וכנ״ל: (יא) ועיין לעיל סימן שכ״א וכו׳. ר״ל דשם נתבאר דנוהגין להחמיר כסברת בעל התרומה וכתב הא״א דבשעת הדחק יש להתיר ע״י א״י שהא״י יתן המים בשבת ויגבל* ע״י שינוי הנ״ל. ואם המים היו רותחין אסור אפי׳ ע״י א״י לערות מכלי לאשון משום מבשל אלא יערה הא״י מתחלה המים לכלי שני ואח״כ ישפוך המים על המורסן. ודע דמורסן הנזכר בש״ע הוא קליפת התבואה הנשארת בגפה כשמנפין את הקמח ולענין מוץ איסור בנתינת מים ע״ש: (ג) כור. עמ״א שהעלה דלכ״ע אסור

שער הציון

(א) רמב״ם וכן הוא בירושלמי ומשמע ממאי דקבע לה בפרק כ״א ששם מיירי מעניני השבתין דהוא רק שבת ואולי דס״ל דאין דרך ריקוד בתבן ועיין בבה״ל: (ב) רש״י: (ג) רש״י: (ד) א״ר ופמ״ג: (ה) עיין בבה״ל: (ו) רמב״ם: (ז) מ״א: (מ) דף י״ח וקנ״ה ע״ש: (ט) והוא איסור שפיר

הגהות ותיקונים: א) התרומה: ב) סעיף ט״ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב: אבל אסור מד״ס לגבול מורסן וכו׳ אלא ע״י שינוי כגון לגבלו מעט מעט.

* מותר להתירן כדי שתאכל מהן הבהמה: הגה (יב) וי"א דלא שרי להתיר * רק בקשר שאינו של קיימא (הגהות אלפסי) אבל אסור לשפשף בהם בידים כדרך שעושים באוכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם דשווי אוכל בדבר שאינו אוכל מותר (יג) לעשותו אוכל אבל מיטרח באוכלא בדבר שהוא ראוי לאכילה לא טרחינן ביה להכשירו ולתקנו יותר: ה [a]עצים שקצצן מן האילן ויש מאכילים אותם לבהמה * בעודם לחים מתירין ומפספסין (לשון שפשוף) בהם [b]להאכילם (יד) שאינם ראויים בלא שפשוף: ו (ד) [l]מחתכין (טו) דלועין לפני בהמה והוא (טז) שנתלשו מאתמול: ז [m]מחתכין נבלה לפני הכלבים אפילו נתנבלה היום בין שהיתה מסוכנת (יז) בין שהיתה בריאה * [n]וה"מ בנבלה (יח) הקשה (ה) (יט) שא"א להם לאכלה בלא חתיכה אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא דמיטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן * (וע"ל סי' שכ"א אם מותר לחתכו (כ) דק דק (ו) (כא) לפני עופות): ח (כב) [o]אין חותכין שחת (פי' ירק של תבואה שנקצר טרם נתבשלה התבואה) וחרובין לפני הבהמה בין דקה בין גסה [p]משום (כג) דבלא חיתוך נמי חזי לאכילה: ט (כד) [q]אין אובסין את הגמל * דהיינו שמאכילה בידו כל כך עד שמרחיבין בני מעיה כאבוס

[a] שם בגמ' מביא יהודה כ שם קנ"ו ל' רש"י שם והרא"ש מ שבת קנ"ו בתוס' ובתו"ק הרי"ף והרא"ש הרמב"ם בפכ"ח שם נ שם בגמרא אלינא דר"י ס שם בתוס' ע שם בגמ' אלינא דר"י פ שם קנ"ה בתוס' ובגמ'

באר היטב

להכין יותר מהצורך ליום ע"ש: (ד) מתחכין. ודוקא בדלועים קשים כמ"ש ס"ז: (ה) שאי אפשר. ואפילו באכלים ע"י הדחק בלא חתיכה שרי ב"י מ"א ע"ש: (ו) לפני עופות. הט"ז הביא דברי רמ"א

משנה ברורה

הנוסרת בעת הדישה לא נזכר פה בשו"ע ועיין בבה"ל שבארנו דלענין מוץ בודאי יש ליזהר שלא ליתן המיץ בעצמו בשבת דלהרבה גדולי הראשונים מייב בזה משום לש: ד (יב) ויש אומרים וכו'. כתב בתו"ש וכן בספר בית מאיר דכו"ע ס"ל הכי ומפני שלא מצא דין זה מפורש רק במקום אחד כתב יש מי שאומר ועיין במידושי רע"א בשם מהריק"ש דדעתו דהרמב"ם חולק ע"ז. ומ"מ לדינא אין להקל דדעת רש"י והרמ"ך ג"כ דיש קושר ומתיר אף באוכלי בהמה וכמו שכתבתי לעיל בסימן שי"ז ס"ה בבאור הלכה ובמ"א כתב דגם הרמב"ם מודה דבקש ותבן יש קושר ומתיר: (יג) לעשותו אוכל. משום (י) לערא דבהמה: ה (יד) שאינם ראוים. והוי בכלל שוי אוכלא דמותר: ו (טו) דלועין. ודוקא (יא) כשהם קשים שאינם ראויים לאכול בלא חיתוך אבל כשהם רכים הוי בכלל מטרח באוכלים ואסור. ואפילו קשים (יב) לא יחתכם רק דק משום טוחן כדלעיל בסימן שכ"א סי"ב לענין חתיכת ירק דק דק (יג) וע"ש עוד דאיסור טחינה לא שייך רק אם דעתו להאכילם לאחר זמן אבל מה שדעתו להאכיל הדלועים והירקות וכה"ג לפני הבהמה והעופות *בפ"א (יד) זה לא נחשב טחינה: (טז) שנתלשו מאתמול. דאלו נתלשו היום אסור אפילו לטלטלן (טו) לכו"ע משום מוקצה: ז (יז) בין שהיתה בריאה. ובספר מ"ר מסתפק (טז)[b] בבריאה דלא היתה דעתו כלל מבע"י שתמות ויאכל ממנה לכלבים דיהיה אסור בטלטול לכו"ע משום מוקצה וכן בבאור הגר"א לא ברירא ליה זה: (יח) הקשה. ואפילו אם איננה קשה לגמרי שראוי להם לאכילה ע"י הדחק (יז) ג"כ בכלל שוי אוכלא הוא ושרי: (יט) שא"א להם וכו'. וה"ה כשהיא רכה אך שהכלבים הם קטנים דכל נבלה קשה להם [גמרא]: (כ) דק דק. דלענ"ג דעופות אין יכולין לאכול כ"א כשחתוך דק דק (יח) מ"מ אסור משום חשש טחינה ועיין בבה"ל דזה קאי דוקא על בשר מי בשר אבל לא על בשר נבלה דזה מותר אפילו דק דק: (כא) לפני עופות. ודוקא כשחותך להאכיל לאח"ז אבל כל מה *שדעתו להאכיל בפ"א שרי [פמ"ג]: ח (כב) אין חותכין שחת וכו'. אפילו (יט) חתיכות גדולות דלית בהו משום טחינה: (כג) דבלא חיתוך וכו'. ומוכח מזה (כ) דמיירי בדברים אבל בחרובין קשין שאינם ראויים בלתי חיתוך מותר דבכלל שוי אוכלא הוא (כא) וכ"ז *בחתיכות גדולות קצת אבל דקות אסור משום חשש טחינה (כב) אם מחתך להאכילם לאחר זמן: ט (כד) אין אובסין וכו'. כ"ז משום טרחא

ביאור הלכה

שפיר דמי כיון שאינו ממרח בידו ולא מסבב בהמקל: * מותר להתירן. כן הוא גירסת רש"י והרא"ש דאף בתלתא מותר להתיר[a] וגירסת הרי"ף ולא להתיר ובהגהות הגר"א כתב שדבריו נכונים מאד וכן בפיר"ח שבידינו משמע שגרס בהרי"ף אבל מיאורו הוא בדרך אחר ואולי דגם כונת הגר"א כן: * רק בקשר וכו'. עיין לקמן בסימן תרנ"א בטור והוא נובע מסוכה ל"ג ע"ב דאם הוא אגוד כאגודות של ירק לא הוי קשר של קיימא: * בעודם לחים. עיין בש"ג שכתב דאז שתמייהו עומדים לאכילת בהמה דאל"ה הם מוקצים ואסור בטלטול וכנ"ל בסימן ש"ח סכ"ח ולפי מה שפירש"י בשבת קנ"ה ד"ה זירין דאחרי דבעודן לחין ראויין לבהמה ורוב בני אדם מניחים אותם לעצים אין מיבולו עולה יפה כ"כ ועי"ש בב"י סימן ש"ח מה שכתב אודות תבילי זרדין דמשמע שם דאף שראויים לאכילת בהמה מ"מ בעינן הזמנה דוקא מבע"י ועי"ש בב"ח ופרישה אמנם מצאתי לאחד מהראשונים שדבר זה והוא בחידושי רשב"א וז"ל קשבר שוי אוכלא משוינן וכו' וקשה לי דהא תנן בפרק תפנין תבילי קש ותבילי עצים וזרדין אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן אלמא כל שאינו מתקנו למאכל בהמה מע"ש אפילו בטלטול אסורין וכ"ש דלא מטלטלינן ומשוינן אוכלא וי"ל דהתם בדלא בעי להו למאכל בהמה אלא לצורך מקומן ול"נ לצורך עצמן ליבש עליהן עכ"ל: * וה"מ בנבלה הקשה. והיכי משכחת לה בבשר פילי [גמרא]: * וע"ל סימן שכ"א אם מותר וכו'. עיין במ"א ובש"א דאסור לאיסורו הוא משום טחינה והנה אף לכאורה משמע מלשון הרמ"א דקאי אנבלה דאיירי בה לעיל אבל המעיין בתה"ד שממנו הועתק הדין לעיל והעתיקו המ"א ג"כ בסק"י יראה דרק אבשר מי בשר קאי דמפני חשיבותו אינו עומד לחיות ולכלבים כ"א לעופות ולהם אינו ראוי כ"א כשמחתכן דק דק אבל בשר נבלה רובו עומד לאכילת כלבים ולהם אין צריך דק דק ואזלינן בתר רובא ולא שייך טחינה וע"כ ברור דהרמ"א רק אבשר מי הנ"ל בשב"א קאי וקיצר בלשונו: * דהיינו שמאכילה בידו כ"כ וכו'. הנה מרש"י משמע דג"ז מיירי שאוכל

[a] שם בגמ' מביא יהודה כ שם קנ"ו ל' רש"י שם והרא"ש מ שבת קנ"ו בתוס' ובתו"ק הרי"ף והרא"ש הרמב"ם בפכ"ח שם נ שם בגמרא אלינא דר"י ס שם בתוס' ע שם בגמ' אלינא דר"י פ שם קנ"ה בתוס' ובגמ'

שער הציון

דאורייתא אפילו לשיטה זו וכמו שביארתי לעיל בסימן שכ"א בבה"ל ע"ש: (י) רש"י: (יא) מ"א: (יב) פמ"ג: (יג) מ"א ופמ"ג העתיקו בכאן: (יד) והיכא דאסרינן איזה דבר משום מטרח באוכלא אסור אף אם דעתו להאכיל לאח"ר: (טו) אינו אפילו לר"ש דמדלא לקטינהו מאתמול אקצינהו ודמינהו בידים ואפילו אם לקטן א"י בשבת לא פליג [פמ"ג]: (טז) אבל בחולה קצת מבע"י מותר לר"ש וקי"ל כוותיה: (יז) ב"י וש"ל: (יח) מ"א ומ"ר. והט"ז והגר"א מקילין בזה אבל הרבה אחרונים העתיקו דברי המ"א: (יט) ב"ח ותו"ש: (כ) עו"ש: (כא) ב"ח וכ"מ בב"י: (כב) כנ"ל בסימן שכ"א סי"ב:

[a] **ליקוטי דברי הרב:** א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: קשים של שבלים שאגדו בב' וג' מקומות מותר להתירן בשבת. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: מחתכין נבילה לפני הכלבים וכו' אפילו לא היתה חולה כלל מבעו"י, מפני שאין מוקצה בדבר שהסיח אדם דעתו ממנו אא"כ דחאו בידים וכו'.

ולא דורסין דהיינו שדורס לו מאכל בגרונו [צ]למקום (כה) שאינו יכול להחזירו אבל מלעיטין. [ק]אין מאמירים את העגלים אבל מלעיטין. איזה המראה (כו) למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה * למקום שהיא יכולה להחזיר: הגה * ודין (כז) תרנגולים ואווזים כדין עגלים (מהרי"ל): י [ר]מותר ליתן מאכל (כח) בפיהם של תרנגולים: יא [ש]אין נותנין מים ולא מזונות (כט) לפני דבורים ולא לפני יוני שובך ויוני עליה (ל) [ת]ולא לפני (ז) חזיר [א]אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולים * ויוני בייתות [ב]וכן (לא) לפני (מ) כלב שמזונותיו עליך: יב [ג]מותר * (לב) להאכיל (ט) תולעת המשי: יג (לג) [ד]מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים מחוברים (לד) ולא חיישינן שמא יתלוש מהם * אבל לא ע"ג מוקצה מפני שאיסורו קל וחיישינן שמא יתן לה ממנו בידים ודוקא להעמידה על גביו ממש [ה]אבל (לה) לעמוד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם מותר: יד [ו]נוטלים מאכל מלפני חמור (לו) ונותנים לפני שור אבל אין נוטלים מלפני שור ליתן לפני חמור מפני שנמאס ברירי השור (לז) ואין ראוי עוד לחמור: הגה (י) וש מחמירין ג"כ בשאר מיני בהמות ליקח מלפני אחת (לח) וליתן לפני אחרת שאינה מינה (מרדכי פרק תולין וסמ"ג וסה"ת): טו [ז]אסור (לט) לגרוף

צ שם וכו"י ק שם במשנה וגמ' וכו"י ר משנה שם וגמ' וכרב יהודה ש שם במשנה ת שם בברייתא

א שם במשנה ב שם בברייתא ג תשובה בשם בעל העיטור ובשם ר' אמת בר שלמה ד שבת קכ"ג ה שם ו שם ק"מ מעמה וכדמפרש לה אחי ז שם במשנה

באר היטב

בל"ע ע"ש ועמ"ש: (ז) חזיר. דאורר היהודי שמגדל חזירים ועביו"ד סי' קי"ז: (מ) כלב. אפי' כלב שאינו מגדלו בביתו מותר דמלוה ליתן לו מזונות ועיין סי' ש"ח סקי' כ"ט. יש נוהגין לתת חטין בשבת שירה לפני העופות ואינו נכון שהרי אין מזונותן עליך מ"ש ע"ש: (ט) תולעת. לפי שמזונותיו עליך שאין לו מה שיאכל כי אם מה שנותן לו האדם: (י) וש. ואין למחות ביד הנוהגים היתר

ביאור הלכה

בגרונו למקום שאינו יכול להחזיר אבל מרמב"ם משמע דכיון שמאכילו הרבה כמאכל שלשה ימים אפילו לא מתב בגרונו כלל ג"כ אסור ולפיכך נייד מפירש"י דהיה קשה ליה מאי שוב אין דורסין דנקט במשנה אבל לדידיה תרי מילי נינהו: * למקום שיכולה להחזיר. במידושי מאירי משמע קצת דדוקא ביד ולא בכלי: * ודין תרנגולים ואווזים וכו'. עיין במשנה ברורה מש"כ בשם מ"ר ונתיב חיים לאסור המראה ע"י ישראל בשבת בכל גוונא ובספר שורי ברכה כתב בשם אחד מהגדולים דהלואי לא יעשינו לעולם שעוברים על כמה איסורים וכו' ודומע שלפעמים הוושט נקוב ולאו אדעתייהו ואוי למורים כשאינם משגיחים ע"ז: * ויוני בייתות. שמגדלות אותן בבית וכ"ז מיירי כשהם שלו כן מוכח מא"ר ולענ"ד אין זה ברור דכיון שהם של ישראל ואינם אוכלין מהפקר כי היכי דמותר לבעליהן להכין להם מזונות ה"נ מותר לאדם אחר: * להאכיל תולעת המשי. עיין בב"י דהיינו שנותן לפניהם עשבים לאכול ומפזר לפניהם עלי התותים וחולתם ע"ש [וע"כ דהפזור משוי להו אוכלא דאל"ה היה הפזור אסור וכנ"ל ולשון הב"י דחוק מאד לפ"ז ולע"ק] וכתב בברכי יוסף לגרוף מתחתיהם שיורי העלים היבשים אפילו הם מתוסים שאינם ראוים לשאר בע"ח אם תולעת המשי אינם אוכלים ביום ההוא עד שיגרפו שיורי העלים מתחתם ואז הם מתחבטים בשבתם גורפין אותן כלאחר יד שלא כדרך גריפתן בחול: * אבל לא ע"ג מוקצה. עיין במידושי רע"א:

משנה ברורה

(כג) טרפא יתירה: (כה) שאינו יכול להחזירו. שתוחב לה לפניה מבית הבליעה: (כו) למקום שאינה וכו'. ומשמע בגמרא דכל שאינו מרבץ את הבהמה אין יכול לתחוב כ"כ בעומק ומקום שיכול להחזיר הוא: (כז) תרנגולים ואווזים וכו'. דהיינו שאסור לתחוב בגרונם המאכל עד שלא יהיו יכולין להחזירו. ואווזות שמפטמים אותם והורגלו בחול לאכול ע"י המראה ואין אוכלין בענין אחר מותר לומר לענ"ג להמרותן משום צער בע"ח אך לא ימרה אותן כ"א פ"א ביום אף שרגילין לאכול שני פעמים ביום כ"כ בתשובת רמ"א סי' ע"ט ומשמע שם דאי ליכא א"י שרי ההמראה אף ע"י ישראל משום צער בע"ח וטוב לעשות ע"י קטן עכ"ל המ"א בסימן ש"ה סקי"ב אבל בספר א"ר החמיר שלא להמרות ע"י ישראל וכדעת מהרש"ל האוסר בזה וכן בנתיב חיים מחמיר בזה אח"כ מצאתי במאירי ובחידושי הר"ן שנדפס מחדש על שבת (כד) משמע ג"כ דעתם כדעת האוסרין ועיין בבה"ל: י (כח) בפיהם. היינו למקום שיכולים להחזיר והוא הדין עצמו שזכר רמ"א מקודם וקצת פלא על רמ"א מה הוסיף בזה אחרי שנזכר בשו"ע בהדיא ואפשר כדי שלא נטעה בכונת המחבר. ודע דהא שמתירין למקום שיכולין להחזיר היינו דוקא אם הוא זהיר מז שלא לטלטלה דכל בע"ח הם מוקצים וכנ"ל בסימן ש"ח ס"מ ע"ש: יא (כט) לפני דבורים ולא לפני וכו'. אפילו (כה) הם שלו מ"מ אין *מזונותיהן עליו דשכיחי להו בדברא וטרחא שלא לצורך היא: (ל) ולא לפני חזיר. דאין מזונותיו עליו לפי שאסור לגדלו וכדאיתא בס"מ סימן ת"ע. ואם (כו) נפלו לו בפרעון חובו שמותר להשהותן עד שימצא למכרן בשויין מקרי מזונותן עליך ומותר ליתן להם מזונות: (לא) לפני כלב. ואפילו כלב שאינו מגדלו בביתו (כז) מותר דמלוה קצת ג"כ ליתן לו מזונות כמו שאחז"ל שהם הקב"ה עליו לפי שמזונותיו מוענין ומשהה אכילתו בעוני שלא יתעכל ג' ימים ועיין בא"ר. ולפני כלב רע אסור כמו לפני חזיר דאסור משום דאסור לגדל חזירים וכלב רע [אחרונים]. יש נוהגין ליתן חטים לפני עופות בשבת שירה (כח) ואינו נכון שהרי אין מזונותן עליך: יב (לב) להאכיל וכו'. לפי שמזונותיהן עליך שאין לו מה שיאכל כ"א מה שנותן לו האדם ודמי לאווזין ותרנגולין. ובטלטול הם אסורין כשאר בע"ח [פמ"ג]: יג (לג) מעמיד אדם בהמתו. דאיתא במכילתא למען ינוח יכול לא יניחנו תולש ועוקר כתיב למען ינוח ואין זה נוח אלא צער: (לד) ולא חיישינן. דאיסורו חמיר וחיבר ביה: (לה) לעמוד בפניה. כיון שאין קרוב לה כ"כ ליכא למיחש: יד (לו) ונותנים לפני שור. שאין השור קץ במאכל הנשאר מן החמור שאין מטיל ריר: (לז) ואינו ראוי עוד לחמור. רק (כט) ע"י הדחק ומטרח בחנם ודוקא לחמור שאינו מינו הוא קץ במאכלו מפני הריר (ל) אבל לפני שור אחר שהוא מינו אינו קץ מפני הריר ומותר לכו"ע: (לח) וליתן לפני אחרת. דשמא ימצא ריר בהאוכל ויקוץ בו ויהיה הטרחא בחנם. וכתבו (לא) האחרונים דאין למחות ביד הנוהגין היתר דיש להם על מי לסמוך (לב) אם לא במינים הידועים שמאכלם ממש ברירין היולאין מפיהם וקץ בהם המין האחר שהוא נותן לפניו: טו (לט) לגרוף

שער הציון

(כג) לבוש ותו"ש וכן משמע מרש"י ובמרמב"ם איתא הטעם דגזרו שלא יאכיל בחול שמא יבוא לידי כתישת קטניות או ליטשת קמח: (כד) דכל חילה דרמ"א הוא ממה דאמר שם בדף נ"ו[א] ודלא נקיט בלישניה מהלקיטין ליה ודלה לפרש דהוא אפילו למקום שאין יכולין להחזיר והם פירשו בהדיא דדוקא למקום שיכולין להחזיר ומה שהקשה רמ"א אמאי אמר הגמרא דלא נקיט בלישניה כבר תירץ זה במידושי הר"ן ע"ש: (כה) שה"ג: (כו) ברב"י: (כז) מ"א: (כח) מ"א: (כט) ט"ז: (ל) מאירי: (לא) ב"ח ומ"ר ומ"א ומצאתי שגם המאירי הסכים להיתר בהסמ"ק: (לב) א"ר:

הלכות שבת סימן שכד שכה

האבוס לפני שור של פטם [ח]אפילו אבוס של כלי גזירה אטו של קרקע (מ) דאתי לאשווויי גומות [ט]ואסור ג"כ (יא) (מא) לסלק התבן מלפניו לצדדין:

שכה א"י שעשה מלאכה בעד ישראל. ובו ט"ז סעיפים:

א [א]מותר (א) לזמן א"י בשבת (ב) [ב]ומותר ליתן מזונות * (ג) לפניו (ג) בחצר (ד) [ג]לאכלן ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו ודוקא שהא"י בחצר [ד]אבל אם עומד בחוץ (ה) ופשט ידו לפנים שידוע הוא שיוציאנו (ו) [ה]או ליתן לו שאר חפצים (ז) שדרך להוציא אסור אפילו אם עומד בפנים

ומחכמי' ח סס בגמ' ט סס במשנ' ומחכמי' א מיה כ"ל ס כמה אמוראי דקבר הכי וכ"ש הרי"ף ורמ"ם ומנמ"ס ב סנמ ה מוס' סס ו מה"ס ב סנמ ס"ו ג רמב"ם סס ומחב ה"ה שהוא מהירושל' ד מוסקות והרמ"ם והר"ן כרים שנמ ה מוס' סס י"ט ורמ"ם והר"ן והמרדכי סס

באר היטב

ב"ח: (יא) לסלק. מפני שיש שנמאס ואינו ראוי לאכילה רש"י: (מא) בחצר. דחשיב מזונותיו עליך דמפרנסין אותן מפני דרכי שלום ואם אין הרשות בידו לאכלו בחצר או שהוא הרבה שמ"א

משנה ברורה

האבוס. שגורפין אותו (לג) שלא יתערב העפרורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנין לפניו ויקון במאכלו: (מ) דאתי לאשווויי גומות. היינו דשם רגילות הוא שמכוין לאשווויי כדי שלא יפלו השעורים בהגומות [תוספות] ולכן גזרינן גריפה אפילו באבוס שבכלי (לד) אבל מותר לגרוף מיבה בשבת מן הפסולת המונח בה דלא שייך לגזור: (מא) לסלק התבן וכו'. דכשהוא רב (לה) רואה לסלקו כדי שלא ידרסנו השור ברעי ואסור משום דבודאי יש בו מה שנמאס כבר במדרס רגליו ולא חזי לטלטול:

א (א) לזמן א"י בשבת. אף דבין"ט אסור לזמן ל"א לאכול עמו גזירה שמא ירבה לבשיל בשבילו בלילקמן בסימן תקי"ב בשבת דאין לחוש לזה (ב) ומותר ליתן וכו'. אף דאסור לטרוח בשבת בשביל מי שאין מזונותן עליו כדלעיל בסימן שכ"ד אינו יהודי חשיב מזונותן עליו לענין (ג) שמותר לטרוח בשבילו משום דמפרנסין (ג) עניי ג"א עם עניי ישראל מפני דרכי שלום [תוס']: (ג) לפניו בחצר. כתבו (ד) הפוסקים דדוקא ליתן לפניו והוא יקחם בעצמו אבל ליתן לידו אסור דשמא יוציא לר"ה ונמצא למפרע הישראל עשה העקירה מרה"י דאסור בלילקמן בסימן שמ"ז.[א] ודעת הא"ר דמותר ליתן לו אף בידו כשהוא בחצר כיון שאין נותן לו ע"מ להוציאו דכיון דהא"י עומד בפנים כשיוצא לחוץ חשוב עושה בעצמו העקירה ויש להקל בזה כדבריו וכמ"ש בבה"ל ואם הישראל אינו מוסר לידו אלא הא"י נוקח מיד הישראל (ה) לכו"ע מותר כשלוקח ע"מ לאכול בחצר דאף כשיוצא הלא לא עשה ישראל העקירה כלל: (ד) לאכלן. אפילו אם אינו מפרש לו שיאכל ג"כ שרי דמסתמא יאכל שם אלא בא לאפוקי אם אין רשות בידו לאכלן שם או שהוא הרבה שא"א לאכלן שם אסור ליתנם לפניו דהוי כאלו נותנו ע"מ להוציא ויש בו משום מראית העין שיאמרו שמוציא בשביל ישראל ובשליחותו וכמבואר בסימן רמ"ז [מ"א בשם ש"ג וכן הוא באו"ז]: (ה) ופשט ידו לפנים. ובזה אפילו לא יתנם הישראל לידו (ו) אלא יקבלם מיד הישראל דאין עושה הישראל שום עקירה אפ"ה אסור דכיון שידוע שיוציאנו יאמרו דבשליחותו מוציא וכ"ש למסור לידו דאסור משום העקירה וכדלקמן בסימן שמ"ז: (ו) או ליתן לו. ואפילו לא יתנם לידו אלא יניח לפניו בחצר כיון שידוע שיוציא אסור דיאמרו דבשליחותו מוציא וכנ"ל אין כאן כיון שאינו נותן לו ע"מ להוציא וכדאמרא מהירושלמי כנ"ל וכ"ש בר"ה דאין לאסור אם נותן לו בידו ושהא"ר חולק עליהם ומה שסמכו דברי הם המרדכי המרדכי בשם התוספות שכתבו לאסור ליתן ביד משום עקירה פירש הא"ר דהיינו דוקא כשהא"י עומד בחוץ דאז שייך לומר דעשה הישראל עקירה מרה"י כשהא"י בפנים והוא וידו ברשות אחת מחזי אמ"כ כעושה הא"י עקירה ממדם ומותר ומשמע לאורה מדבריו דלהמרדכי אף כשנותן לו ע"מ להוציא מותר וזהו דוחק דממה שפי"ש המרדכי אמ"כ וכן לתת לו משכנו וכו' דרך מלבוש הלא יכול להכניסו בפנים ולתתן לו מוכח מזה דגם להמרדכי ס"ל דאף באופן זה אסור דאף דאין זה בכלל עקירה דיהיה אסור לישראל מעשה דעשה אלא המלאכה בעצמו מ"מ כיון דנותן לו ומוציאו מחזי כשלוחו בזה וכמו שכתבו הפוסקים ומ"מ בעיננו נלע"ד לענין מזונות כשנותן לו אתם אפי' בידו שיש להקל כהא"ר דאף לפי דעת הב"ח וש"א בפירוש דברי המרדכי מ"מ לא משמע במרדכי לאסור מעשה עקירה או מעשה דמחזי כשלוחו אלא בידוע שיוצא לחוץ דיש מתירין בר"ה דילן או מפני דרכי שלום וע"ז כתב דבתוספות כתבו [או כפי גירסת הב"ח ותו עי"ש] לאסור מעשה עקירה [ומה שכתב הב"ח ומתוך מה שכתב האו"ז נראה מבואר וכו' אינו יודע מנא ליה] וכן מוכח שם דאוסר במשכונות וכו' דהיינו באופן זה שלוקח ע"מ להוציא אבל בדבר שנותן ע"מ לאכול ומעצמו מוציא אין שום סעד כלל מש לאסור משום עקירה דלא שייך עקירה לישראל בזה וכן מחזי כשלוחו ג"כ אין שייך בדבר אכילה אלינן דמסתמא יאכל מיד כמו שכתבו הפוסקים אם לא שידוע שיוצא ומהברייתא דנקט נותנין לפניו ג"כ אין ראיה לאפסר דמשום נותנין לפני כלבים נקט בלשון זה או אורחא דמלתא נקט דכשמזמנין אותו נותנין לפניו וכן הוא לשון הרמב"ם מזמנין א"י ונותנין לפניו ובירושלמי הובא בהגה"מ והביאו הגר"א משמע בהדיא דלאו דוקא לפניו דה"ה בידו דכתב אין נותנין מזונות לעו"ג ע"מ להוציא ומשמע דרק ע"מ להוציא אסור אבל בלא ע"מ להוציא מותר ליתן לו בכל גווני דלא הזכיר לפניו כלל וע"כ קשה על האחרונים שהעתיקו בפשיטות דאסור ליתן בידו אבן מדברי הש"ג על המרדכי שהביא בשם התוספות והעתיקו הט"א משמע דאפילו במזונות אסור ליתן בידו [והנה בתוספות שלפנינו לא נמצא דבר זה ולענ"ד שהוא מדברי התוספות דף ג' ע"א ד"ה בגא ע"ש והכונה שם כשהוא עומד בחוץ ופושט ידו לפנים וה"ה כשהוא עומד בפנים ונותן לו ע"מ להוציא אבל משמעות דברי הש"ג לא משמע כן] שוב מצאתי באור זרוע שהביא דיש שהיו רוצים לדקדק מהברייתא דדוקא לפניו [אבל גם לדידהו אינו מבואר משום עקירה ונראה שדעתם היה בידו אסור משום מ"ע] והוא כתב דאין ראיה ומ"ש למעלה [ודע דהמעיין באו"ז גופא יראה בלבול דברים במה שהועתק במרדכי הי"מ הנני בשמו ומיאור כל דברי האו"ז מוכח שם בהדיא כמו שמאר הב"י במסקנתו ע"ש] ולדינא נראה דיש לסמוך להקל כדעת הא"ר דאין בזה משום עקירה וגם משום מ"ע בלא כלום

ביאור הלכה

* לפניו בחצר. עיין מ"ב מה שכתבתי בשם הפוסקים לאסור אם נותן לו בידו ושהא"ר חולק עליהם ומה שסמכו דברהם מדברי המרדכי בשם התוספות שכתבו לאסור ליתן ביד משום עקירה פירש הא"ר דהיינו דוקא כשהא"י עומד בחוץ דאז שייך לומר דעשה הישראל עקירה מרה"י כשהא"י בפנים והוא וידו ברשות אחת מחזי אמ"כ כעושה הא"י עקירה ממדם ומותר ומשמע לאורה מדבריו דלהמרדכי אף כשנותן לו ע"מ להוציא מותר וזהו דוחק דממה שפי"ש המרדכי אמ"כ וכן לתת לו משכנו וכו' דרך מלבוש הלא יכול להכניסו בפנים ולתתן לו מוכח מזה דגם להמרדכי ס"ל דאף באופן זה אסור דאף דאין זה בכלל עקירה דיהיה אסור לישראל מעשה דעשה אלא המלאכה בעצמו מ"מ כיון דנותן לו ומוציאו מחזי כשלוחו בזה וכמו שכתבו הפוסקים ומ"מ בעיננו נלע"ד לענין מזונות כשנותן לו אתם אפי' בידו שיש להקל כהא"ר דאף לפי דעת הב"ח וש"א בפירוש דברי המרדכי מ"מ לא משמע במרדכי לאסור מעשה עקירה או מעשה דמחזי כשלוחו אלא בידוע שיוצא לחוץ דיש מתירין בר"ה דילן או מפני דרכי שלום וע"ז כתב דבתוספות כתבו [או כפי גירסת הב"ח ותו עי"ש] לאסור מעשה עקירה [ומה שכתב הב"ח ומתוך מה שכתב האו"ז נראה מבואר וכו' אינו יודע מנא ליה] וכן מוכח שם דאוסר במשכונות וכו' דהיינו באופן זה שלוקח ע"מ להוציא אבל בדבר שנותן ע"מ לאכול ומעצמו מוציא אין שום סעד כלל משם לאסור משום עקירה דלא שייך עקירה לישראל בזה וכן מחזי כשלוחו ג"כ אין שייך בדבר אכילה אלינן דמסתמא יאכל מיד כמו שכתבו הפוסקים אם לא שידוע שיוצא ומהברייתא דנקט נותנין לפניו ג"כ אין ראיה לאפסר דמשום נותנין לפני כלבים נקט בלשון זה או אורחא דמלתא נקט דכשמזמנין אותו נותנין לפניו וכן הוא לשון הרמב"ם מזמנין א"י ונותנין לפניו ובירושלמי הובא בהגה"מ והביאו הגר"א משמע בהדיא דלאו דוקא לפניו דה"ה בידו דכתב אין נותנין מזונות לעו"ג ע"מ להוציא ומשמע דרק ע"מ להוציא אסור אבל בלא ע"מ להוציא מותר ליתן לו בכל גווני דלא הזכיר לפניו כלל וע"כ קשה על האחרונים שהעתיקו בפשיטות דאסור ליתן בידו אבן מדברי הש"ג על המרדכי שהביא בשם התוספות והעתיקו הט"א משמע דאפילו במזונות אסור ליתן בידו [והנה בתוספות שלפנינו לא נמצא דבר זה ולענ"ד שהוא מדברי התוספות דף ג' ע"א ד"ה בגא ע"ש והכונה שם כשהוא עומד בחוץ ופושט ידו לפנים וה"ה כשהוא עומד בפנים ונותן לו ע"מ להוציא אבל משמעות דברי הש"ג לא משמע כן] שוב מצאתי באור זרוע שהביא דיש שהיו רוצים לדקדק מהברייתא דדוקא לפניו [אבל גם לדידהו אינו מבואר משום עקירה ונראה שדעתם היה בידו אסור משום מ"ע] והוא כתב דאין ראיה ומ"ש למעלה [ודע דהמעיין באו"ז גופא יראה בלבול דברים במה שהועתק במרדכי הי"מ הנני בשמו ומיאור כל דברי האו"ז מוכח שם בהדיא כמו שמאר הב"י במסקנתו ע"ש] ולדינא נראה דיש לסמוך להקל כדעת הא"ר דאין בזה משום עקירה וגם משום מ"ע

שער הציון

(לג) רש"י: (לד) סמ"ג ומרדכי: (לה) רש"י: (מ) ואין לאסור מפני שיטלטל הישראל הכוס שיש בו פירורי פת ששרה מ"י כיון דנאסר בשתייתו דלא *נעשה בשיש הפירורין בטלי להכוס [תוספות והביאו המ"א בסימן שכ"ג ואף לפי המסקנא שם דאיסורי הנאה מתירי אפשר דריב"ל לא ס"ל כן]: (ג) דלענין ביטול ביו"ט דהוא מלאכה דאורייתא חשיב אין מזונותן עליך דאסור להרבות בשבילו כמבואר בסימן תקי"ג [תוס']: (ג) ולאו דוקא עניים דה"ה כל א"י מפני דרכי שלום [מהה"ש בשם ש"ך יו"ד סוף סימן קנ"א]: (ד) ב"ח ומ"א בשם הש"ג בשם התוספות וש"א ועיין בה"ל: (ה) הגר"ז ופשוט: (ו) לקמן

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: ומ"מ לא יתן הוא לידו ממש. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב להקל יותר, שאע"פ שידוע שיוציאן לחוץ והוא שיהיה לו רשות לאכלן שם אם ירצה ובערוך השולחן ס"ב כתב בפירוש שאם יודע שלא אכלן בכאן אסור.

(ז) אפילו אם החפצים של א"י שהרואה אינו יודע שהחפצים של א"י: הגה ואפי' (ג) (ח) בייחד לו מקום מבע"י יש להתמיר (מרדכי פ"ק דשבת): ב ᵗהיכא דאיכא (ט) משום דרכי שלום (י) או בא"י אלם (ד) מותר לתת לו או לשלוח לו ע"י א"י. (יא) וה"ה לצורך מצוה כגון להוציא (יב) חמץ מביתו בפסח (מרדכי): ג ᵘמותר להחליף משכון בשבת אם הוא מלבוש ויוציאנו (יג) דרך מלבוש כי אין זה משא ומתן וגם בישראל מותר בענין זה אם הישראל צריך ללבשו: הגה (ה) וטוב שהא"י יקח המשכון עצמו (יד) ויניח אחר במקומו (טו) ולא יגע בו הישראל שלא יהא נראה כנושא ונותן (אגודה) וע"ל סי' ש"ז בסופו מדין א"י המביא בשבת איזה דבר אם מותר לקבלו: ד ᵛפת שאפה אינו יהודי * לעצמו * בשבת * (טז) יש (ו) [א] אוסרים (יז) ᵗויש מתירים (יח) ᵘובשעת (ז) הדחק או לצורך

ו הגהות מיימ' פ"ו בשם מ"ז ז ר"י במי"ב ח טור בשם ר"מ ותשב"א בתשובה והגה"מ פ"ו שרמב"ם היה מלקה לשמלנו אותו בשבת. וש"פ ם טור בשם אביו הרא"ש בפ"ג דמלה י הגהו'

שערי תשובה

[א] אוסרים. עיין בה"ט ועיין בש"ע סימן י"ג שכתב דרבים יש"מ לא לימא ותהי עוותם על עצומתם וכל מי שיש בידו למחות בזה כו'. ולראיתי

באר היטב

במידי דשייך בו משא ומתן אבל אכילה ושתיה נוהגים להקל והטעם שהוא צורך שבת וא"א לישראל ילך אחר זה והוי כמו לצורך מצוה המזכר בסמוך עכ"ל: (ג) בייחד. די"א דשכירות לא קניא. ועמ"א שהעלה דאם החפץ הוא של אינו יהודי ואינו ממושכן כלל לישראל לכ"ע שרי ע"ש: (ד) מותר לתת. ומ"מ אסור ליתן בידו ממש כמ"ש ס"א ופשוט דאפילו הכלי של אינו יהודי לא יתנו לידו משום עקירה מ"א ע"ש: (ה) וטוב. וכתב בתגורה דה"ה אם האינו יהודי מניח המעות ונוטל המשכון ממי שרי ובלבד שלא יתשב עמו וכתב שם שנה להם להתענות למחר ורמ"א לא חש לזה כיון שרי"ו מקיל לגמרי. כתב הסמ"ע בח"מ סי' קל"א ס"ק יו"ד דאם בא אינו יהודי ליטול משכונו מישראל בשבת מותר לישראל להיות ערב ובפרט בין השמשות וכו' ע"ש ומ"א כתב ול"נ דאסור משום ממונא חפצך ועסי' ש"ו ס"ד ע"ש: (ו) אוסרים. דה"ל נולד והיש מתירין ס"ל כיון דגמרו בידי אדם לא הוי מוקצה ועיין מ"א. ועיין בתשובת שבות יעקב מ"א חא"ח הלכות שבת מי שרי לשתות הקאווי"י בשבת בבית המשתה של אינו יהודי ע"ש: (ז) הדחק. כגון שדר

ביאור הלכה

בכל גווני אלא דמסיים דאין בידו להקל מטעם זה בלבד אם נותן ע"מ להוציא רק היכא דאיכא משום דרכי שלום: * לעצמו. האי לעצמו לאו דוקא דאם היינו יודעין שהוא לעצמו אפילו בחול אסור לישראל לאכול ממנו דהו"ל פת של נעכ"ג ואסור לכו"ע כמ"ש בי"ד סימן קי"ב אם לא בשעת הדחק שאין מצוי פת אחר כלל אלא מייבי בפת שעושה למכור והיא עיר שרובה א"י דאדעתא דרובה קעבד ומה שכתב לעצמו היינו שלא אפה בשביל ישראל [אחרוניס]: * בשבת. לכאורה נראה דאם יש פפק שמא נאפה קודם מבע"י [היינו כדי קריאת פניס וכבסימן רנ"ד ס"ה] יש להקל הואיל ויש מתירין בכל ענין וכעין מה שפסק הרמ"א בסימן רנ"ג ס"ד ע"ש במ"א סקי"ג: * יש אוסרין וכו'. הנה כעין פלוגתא זו פליגי גמי הראשונים בא"י שעשה מעגלים

קניא ועדיין בדשות הישראל הוא ואיכא משום מ"ע: ב (ט) משום דרכי שלום. (י) כגון א"י שחלה ואלא אחר מאכל ישראל: (י) או בא"י אלם. ומבקש חפציו (יא) ואף שאין חשש סכנה בדבר: (יא) וה"ה לצורך מצוה. (יב) ואף דאסור ליתן לא"י אם יודע שיוציא החפצים מביתו לר"ה בשבת אף שלא שבות בשליחות ישראל וכ"ש כשהוא בשליחותו מ"מ התירו בכל אלו (יג) משום דלידין להרבה פוסקים אין לנו ר"ה דאוריתא ואינו אלא שבות דשבות והתירו במקום מצוה או מפני דרכי שלום וכה"ג (יד) ומ"מ צריך ליזהר בכל אלו שלא למסור ליד א"י דיעשה הישראל עקירה דהא אפשר לבקש להא"י שיקחנה בעצמו (טו) ואפילו אם הא"י מבקש שיתנו לתוך כליו יש ליזהר שיעמידנו בבית ואחר שיפוך הישראל לתוכו יקחנו: (יב) חמץ מביתו. כגון ע"פ שחל בשבת [מרדכי]: ג (יג) דרך מלבוש. (טז) דאל"כ אסור כשאר חפצים של ישראל כיון שממושכנין אצלו דיאמרו דהישראל נוה להוציאו וכנ"ל בסק"ח מיהו אם הא"י אלם ואינו רוצה לקחת בדרך מלבוש מותר בכל גווני וכנ"ל: (יד) ויניח אחר. כתב בתגורה ה"ה אם הא"י מניח המעות ונוטל המשכון ממי שרי ובלבד שלא יתשב הישראל עמו ולא יגע בם [מ"א ומו"ש][א] ובמ"ר משמע דהוא סובר דכשמניח מעות מחזי כמשא ומתן ולדידיה אין להקל בזה (יז) כ"א כשהא"י אלם ומ"מ נראה דאם יוכל להגיע לו מזה הפסד כגון שאין משכון שוה הכסף וכדומה יש לסמוך על המ"א ומו"ש: (טו) ולא יגע. בשוס (יח) אחד מהמשכונות לא בהיתן ולא בהתדש (יט) מיהו בישראל כה"ג יש להקל שיגע בו בישראל לא מחזי כמו"מ אלא כמשאילו (כ) ואם בא הא"י ליטול משכונו ואין הישראל מאמין לו אין ישראל אחר רשאי לערב עצורו דאסור משום ממונא חפצך: ד (טז) יש אוסרים. שמא (כא) היתה ביה"ש קמח או עיסה שאינו ראוי לכוס ואיתקנאי לביה"ש ואפילו אם נאמר דהיו אז חטים דראוי לכוס מ"מ אין רואים לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף לאחר שנעשה בו איסורא דאוריתא שנעשה לחם (כב) והו"ל נולד ויש שאוסרין מטעם אחר שמא יאמר לא"י לבשל ואע"ג דא"י שהליק נר לעצמו לא גזרינן כמ"ש סימן רע"ו במידי דאכילה דלהוט ביותר גזרינן טפי וכתב המ"א בסימן תקי"ז דמדברי המחבר שם משמע דס"ל כטעם הזה: (יז) ויש מתירין. דלא מחלקי בין מידי דבר אכילה ללאו בר אכילה כיון שמ"מ עשהו בשביל עצמו ולענין מוקצה ס"ל כיון שהיה יכולת ביד הא"י לגמרו אין ע"ז שם מוקצה[ב] ונולד. כתב ב"י בשם או"ז שלדברי הכל אם ביטל או אפה עבד ישראל בשבת אפילו לצורך עצמו ואפילו בשבת אחרת ע"ש שהביא לזה ראיה מתוספתא ועיין לקמן בסי"א מה שנכתוב בזה: (יח) ובשעת הדחק. כגון

שער הציון

הערות: 1) עיין סימן תק"א שעה"צ אות ל"ה מש"כ בזה:

שמ"ז וכ"מ מתוספות ורא"ש ריש שבת: (ז) מ"א ומו"ש וש"א. ובמאמר מרדכי ונהר שלום כתבו דהעיקר דאף כשעומד[ג] בחצר אסור ליתן לו אפילו: (ח) כ"כ המ"א ומו"ש ולשטמה אולי בידו לאסור משום עקירה וא"כ מיקל גם בזה מ"מ נכון להתמיר בזה כיון שנותן ע"מ להוציא ובפרט דלהתמ"ר ונה"ש אסור בזה בכל גווני כנ"ל: (ט) כ"כ המ"א וכדעתו דבחצר אין איסור שיקבל אפילו והא דאסור בזה הוא דמשכון חשיב כמו שלו: (י) מרדכי בשם א"ז והובא בב"י דבלא חלה אף דמפרבנסין משום דרכי שלום הלא יכול לבא לידם הישראל והישראל יכול להשיב כי אינו רשאי ליתן ממנו בשבת אבל חלה שאני [דהא יודעים דבשביל מולה ישראל מחללין שבת לפעמים]: (יא) דאם היה חשש סכנה פשיטא דשרי אף בר"ה גמור: (יב) דלא התירו לב"ה אלא עם השמש וכמ"ש בסימן רמ"ז: (יג) ב"י ואף דהרבה פוסקים ס"ל דגם לדידן אית לן ר"ה לענין שבות עי"ש ממכינן בזה על המקילין ובפרט שלא ימסרם לידו אלא יקחנו בעצמו ועיין לעיל בסימן ש"ז ס"ה: (יד) מ"א ומו"ש וש"ר והא"ר מגדל גם בזה להקל וכמ"ש לעיל מ"מ לכתחלה טדאי נכון ליזהר כמ"ש ס"א דהא אפשר לו בחופן הסיתר לכו"ע: (טו) מ"א דלא כעו"ש: (טז) מ"א ומו"ש: (יז) דהרי כתב דהרמ"א ותגורה לא פליגי ובתגורה מוכח בהדיא דמיירי בחלם ע"ש: (יח) ד"מ בשם תגורה: (יט) לבוש והעתיקו המו"ש: (כ) מ"א ומו"ש דלא כסמ"ע: (כא) הרא"ש והעתיקו הגר"א: (כב) מ"א

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: ואם הנכרי מביא המעות ונוטל המשכון מותר וכו' וטוב שהנכרי יקח המשכון בעצמו ולא יגע בו הישראל. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ו' מבואר טעם האוסרין משום מוקצה אם היתה קמח או עיסה בבין השמשות. אבל אם היתה תבואה בין השמשות ונטחנת ונאפית בשבת אין בה משום מוקצה ולא משום נולד ביו"ט. **ג)** ובשו"ע הרב סעיף ג' התיר ליתן לגוי בחצר.

הלכות שבת סימן שכה

מצוה כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא יש לסמוך (יט) על המתירים: הגה אבל אסור (כ) ליתן לו מעות מע"ש ושיתן לו הפת בשבת ולא אדעתא דישראל קא עביד (רמיו ירושם ת"ח): ה [כא"י (כא) שצד דגים (כב) או ליקט פירות לעצמו (כג) אסורים (ח) לישראל (כד) [ל]ואפילו (ט) ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו ביום אבל (כה) לערב מותרים מיד אפילו אם ודאי לקטן וצדן היום: ו (כו) [מ]אם ליקט וצד בשביל ישראל [נ]או (כז) בשביל ישראל וא"י (כח) צריך להמתין לערב (כט) בכדי שיעשו: ז (ל) [ס]ספק אם ליקטן בשביל ישראל או שידוע שליקטן בשביל ישראל (לא) ואין ידוע אם נלקטו היום אם לאו (לב) אסורים בו ביום [ע]ולערב בכדי שיעשו

באר היטב

בכפר יחידי שא"א לשאול מחבירו ב"ח. וכתב התשב"ץ ואפילו פת בעה"ב שאסור בחול מותר בשבת כדי שלא יתענה עיין סי' רמ"ב מש"ש: (ח) לישראל. אפילו לדעת המתירין בפת הנאפה בשבת בסעיף ד' היינו באפיה ומשול דמידע ידעי כ"ע דאין לך מלאכות חמורות מהם ולא אתי למעבד בידים משא"כ לידת דגים ולקיטת פירות לא משמע לאינשי שהוא מלאכה כ"כ ואיכא למיגזר שמא יעשה בידיו: (ט) ספק. וג"ל אם הביא האינו יהודי לישראל פת חם בשבת ודאי אדעתא דישראל אפה אותו מ"א ועיין סי"א:

משנה ברורה

שדר בכפר יחידי שא"א לשאול פת מחבירו [אחרוניס]: (יט) על המתירין. ומ"מ יזהר שלא לקרוא אותו לביתו לפרוע לו דמיו דהוי מקח וממכר ועיין לעיל בסימן שכ"ג ס"ד [רי"ו הובא בב"י]: (כ) ליתן לו מעות וכו'. דזה אסור לד"ה ואפילו לצורך מצוה: ה (כא) שצד דגים וכו'. וזה כו"ע מודו דאסור (כג) משום דהוא ודאי מוקצה שנצודו בשבת ולא היו מזומנים מאתמול [וכ"ש האוסרין גם בפת בס"ד] ולאו דוקא שלדן א"י (כד) דה"ה אם נצודו מאליהן בשבת בהמצודה שפרסו מע"ש: (כב) או ליקט פירות. ג"כ (כה) משום מוקצה דמחוברין היו ביה"ש (כו) וגם דגזרינן דזה שמא יעלה ויתלוש כמו שגזרו על פירות הנושרין בשבת כדלעיל בסימן שכ"ב [משום דאדם (כז) להוט אחריהן וגם בקל הוא לתולשן] וה"ה כאן שנתלשו ע"י א"י דלא גריעי (כח) דשניהן נתלשו שלא ע"י ישראל: (כג) אסורים לישראל. בין באכילה (כט) בין בטלטול: (כד) ואפילו ספק. דספק מוכן אסור ואפילו המתירין לקמן בס"ז בספק לענין מו"ש זה מודי וכדלקמיה ודוקא בספק הוא דאסור דתלינן דבו ביום נצודו ונתלשו אבל אם ניכר דנתלשו מע"ש כגון פירות שנכמשו וכן בדגים בבה"ג שרי וכדלקמן בסימן תקט"ו ע"ש בב"י: (כה) לערב מותרין מיד. דדוקא כשעשה המלאכה בשביל ישראל הוא דגזרו לאסור בערב עד כדי שיעשו כדלקמיה בסעיף שאח"ז אבל כשעשה לעצמו לא שייך למגזר [אחרוניס]: ו (כו) אם ליקט וצד. וה"ה בכל המלאכות דאורייתא שעשה הא"י בשביל ישראל ואפילו עשה מעצמו בלא צווי הישראל כדלקמן בסימן תקט"ו ע"ש בב"י: (כז) בשביל ישראל וא"י. כגון שהיה מתנה ישראל ומתנה א"י או בידוע שגם לישראל לד וליקט אף דהרוב היו א"י [מלקמן סימן תקט"ו סעיף ו' בהג"ה ועיין במש"כ לעיל סימן רע"ו בבה"ל*]:

שערי תשובה

שאחותי ורבותי הגאונים מיחו במי שהיה רוצה להתיר קטניות קלויות בתחבת אינו יהודי בשבת וכ"כ בשירי כנה"ג ואפילו בחול יש משם כמ"ש בהלק"ט וכן בפמ"א ח"ב סימן ס"ב הוסיף טעמים לאיסור ע"ש וכן בשו"ת מקור ברוך קטן סימן ב' אוסר אפילו הקאוו"י והטוי"א במים רותחין ויספון עליהם מעט בשבת מהחמין של האינו יהודי ע"ש. וגם כתב שיש מנהים לשפחות להסיק התנור אף שאין קרירות רק בשביל הקאוו"י וטוי"א הוא איסור ע"ש:

שאמרי שם פמ"ק וכן הכריע הב"י ב טור בשם הה"מ שיש אוסרין וכ"פ הטור ור"ת ושיפ ל שם מ מילה כ"ד ועירובין נ פמ"ג ותרומה ם מילה כ"ד בריתא וכו' יהושע ע הרי"ף

בשבת יעשה בידיו: (לא) ואין ידוע וכו'. אם זה נלוז בהבית דורון מייבי (לג) דבהבית דורון [או הבית למכור] תשבין כודאי תלגן בשבת דמסתמא הבית מן המשובחין שנלקטו היום ואסורין במו"ש בכדי שיעשו לכו"ע: (לב) אסורין בו ביום ולערב וכו'. והטעם דאסרו משום אף שהוא מלאכה דרבנן דספיקא לקולא (לד) משום דהוא דבר שיש לו מתירין שאפשר להמתין עד מו"ש. ואם היו שני הספיקות יחד אם תלגן בשבת וגם אם תלגן בשביל הישראל בשבת גופא אסור דהא אפילו ודאי לא בשביל ישראל לקטן אסור בשבת משום ספק מוכן

כנ"ל

שער הציון

*ולפ"ז להפוסקים בסימן תל"ה דלית להו מולד מותר באופן זה לטעם זה: (כג) ב"י והגר"א מסוגיא דמילה כ"ד ועירובין מ' וכן הוא פשוט בכל הפוסקים ולכן כו"ע מודו בזה ולא"ל לטעם הט"ז: (כד) משנה מילה: (כה) ב"י דאסור אף לדעת המתירין ומה שהקשה על הרא"ש עיין ב"ח ומבואר בכ"מ דפירות מחוברין מוקצין הן: (כו) וא"מ מטעם זה באותן פירות המוכנים לתלוש והיה דעת הא"י עליהן מע"ש דאין אסורין משום מוקצה [כמ"ש התוס' ורמב"ן במלחמות פ' אין נדרין] אפ"ה אסור מטעם זה וגם בטעם זה לחוד לא מהני לעולם כמ"ש התוס' ריש מילה ע"ש: (כז) תוס' והביאו הט"ז וא"ר והגר"א לעיל בס"ד דזהו טעם המתירין בס"ד דלא דמי לפירות הנושרין דבקל לתולשן וגם משום דאדם מתאוה להן ולהאוסרין גם שם פשוט דאסור בזה גם כן: (כח) טור וכעין זה הוא בבשב"א הובא בהגר"א בסעיף הקודם ע"ש: (כט) הגר"א מגמרא מילה כ"ד וכן הוא לקמן סימן תקט"ו ס"ב וכ"מ מס"ח: (ל) פשוט לקמן סימן תקט"ו ס"א: (לא) רש"י ור"ן: (לב) תוס' ורמב"ם וש"פ: (לג) מ"א לקמן סימן תקט"ו והביאו מו"ש בסימן זה: (לד) מ"א לקמן

הגהות ותיקונים: א) ד"ה אם יש, ובמ"ב סקל"ט

פ טור בשם סמ"ג
צ הרמ"ה דגילה כ"ה ועיינומין פ' ק' שם ר הרי"ף והרא"ש וסמ"ג והמרדכי וס"פ ש ר"י וכ"פ

* (לג) פ וי"א דלערב מותר מיד: ח צדבר (לד) שאין בו חשש צידה ומחובר אלא שהובא מחוץ לתחום אם הביאו הא"י לעצמו (לה) מותר אפילו בו ביום קואם הביאו בשביל ישראל (לו) מותר לטלטל אפי' מי שהובא בשבילו (לז) אבל לאכול אסור בו ביום (לח) למי (י) שהובא בשבילו רולערב (יא) (לט) בכדי שיעשו: הגה (מ) וי"א (יב) דאין הגילה עולה מן החשבון רק צריך להמתין כיוס ראשון בכדי שיעשו (סמ"ק ומרדכי ס"פ כ"כ) (מא) ולאחרים מותר בו ביום שוי"א דלמי שהובא

באר היטב

(י) שהובא. ואם הביאו בשביל אסורין להחליף כנה"ג. ומותר למכור למי שלא הובא בשבילו בלי ריוח אם לא כוון לכך ואם כוון אסור שכנה"ג ע"ש. ואם הובא בספינה שרי ועיין סי' מ"ד וסי' מ"ה דאסור להוציאם חוץ לד"א אם לא שהיו מע"ש בספינה ולא היו ביבשה מ"א: (יא) בכדי שיעשו. ואין צריך להמתין אלא בכדי ששהה המביא בשבת שאם הביאו רוכב על הסוס א"צ להמתין כ"כ

ביאור הלכה

על המקח ביו"ט אם מותר לנכשם והובא בהג"א פ"ג דיו"ט והנה הרמ"א סתם לעיל בסי"ב ס"ד להקל דאין בזה משום מוקצה הואיל וגמרו בידי אדם והכא לא נסתם הדין בענין זה י"ל משום דבעמינו יש עוד סברא להתמיר וכמ"ש במ"ב משום דמידי דבר אכילה הוא יש לחוש שמא יאמר לאפות או כמ"ש המ"א בשם הש"ש דדוקא בדבר שהתחיל מבע"י וגמרו בשבת בזה יש להקל מטעם דגמרו בידי אדם משא"כ בעינינו ובסימן רנ"ב מיירי נמי שהא"י התחיל המעגל מבע"י וגמרו בשבת ולהכי הקיל בזה: * וי"א דלערב מותר מיד. עיין במ"ב מש"כ בשם הא"א דאין לסמוך ע"ז כ"א לצורך מצוה וה"ה במקום הדחק ומ"מ נראה דבסתם פירות שאינו א"י אף שלא הביאו דורון לישראל יש לעיין בזה אם יש להקל דהא דעת המקילין בזה הוא דעת רש"י דפסק כשמואל לקולא וכמ"ש הב"י והגר"א וכתב שם הר"ן בשם רבינו יונה דהא דאסרו בגמרא בשם בעינו במחובר דכל שיש בעינו במחובר הוא כודאי נלקטו בשבת דרובן דרכן לנקטן ביומן אלא דהב"י בסימן תקט"ו כתב דהסמ"ג משמע דפליג על רבינו יונה ועיין במ"א שם מה שתירץ דלא יקשה על הסמ"ג מה דאיתא בגמרא דיש בעינו במחובר אסור משום דהביא

ואף דבאכילה אסורין לאותו ישראל כיון שישראל אחר מותרין אין עליהם שם מוקצה דהא ראוים לישראל אחר [הרא"ש]: (לז) אבל לאכול אסור וכו'. ואם הביאו בשביל שני בני אדם שני דברים (לח) אסורין להחליף כדי להתיר באכילה דאם יהיו מותרין יבואו לומר לא"י לכתחלה להביא להם. ולמכור לאחר שלא הובא בשבילו מותר [והיינו באופן ההיתר המבואר בסימן שכ"ג] ובלבד שלא ירויח למכור ביוקר ממה שלקח [כנה"ג]: (לח) למי שהובא בשבילו. ומבואר לקמן בסימן תקט"ו דה"ה לב"ב דאסור [וה"ה לאורחים שהיו מזומנים אצלו בשבת עיין שם במ"ב] ואם הביא הובא בספינה ישראל אסור לכל בשביל כולם הביא ובעיר שרובה א"י כתוב בשו"ע שם דמותר ועי"ש במ"א. ודע דאם הובא בספינה למעלה מיו"ד שרי דאין תחומין למעלה מיו"ד [מ"א] ועיין בסימן מ"ד דהיינו שלא היה ביבשה בין השמשות וגם לא היה למטה מעשרה פעם אחד דאם היה למטה פ"א ואינו משם חוץ לתחום אף שהיה אח"כ כל הדרך למעלה מעשרה וכ"ש אם היה ביבשה בי"ש אסור לטלטל חוץ לד"א עי"ש: (לט) בכדי שיעשו. הכל לפי הענין שנעשה מלאכה בשבת דאם הביא הא"י דרך רכיבה על הסוס צריך לשער ג"כ בתופן זה. ואם הביא ממקום רחוק הרבה ושהה ג' ימים א"צ להמתין רק יום אחד כנגד הזמן שהלך בשבת והיינו בידוע מאיזה מקום הביא (לט) אבל בשאין ידוע משערינן לעולם כמו שהבאתי חוץ לתחום: (מ) וי"א וכו'. לפי שאין רגילות להביא בגילה ממקום רחוק וא"כ אכתי נהנה הישראל במה שהביאו ביום וע"כ צריך להמתין שיעור ההנאה למחר ביום (מ) ודוקא בזה שהובאו ממקום רחוק דהוא חוץ לתחום ס"ל כן משום דאין דרך להביאו בגילה משם אבל לעיל כשהיא חוץ התחום אלא שלקטו או לדו בשבת גם לדעה זו סגי להמתין בכדי שיעשו בגילה וכתב המ"א דהיש"ש פסק כסברא ראשונה להקל וכן מסתבר דאין להחמיר בזה דהא להי"א השני מתירין לגמרי וכ"ש (מא) לצורך אורחים או שאר דבר מצוה בודאי יש להקל (מב) אבל אם היה בו גם איסור דאורייתא שלקט ממחובר חוץ לתחום יש להחמיר מ"מ לדבר מצוה יש להקל בכל גווני: (מא) ולאחרים מותר. דבתחומין דרבנן לא אסרו לאחרים רק למי שהובאו בשבילו וכן בשאר איסור דרבנן כדלקמיה בס"י

שער הציון

סימן תי"ז[ב] וכ"מ מהגר"א לדעת האוסרים וכ"כ בא"א והגר"ז וכן הוא בהדיא ברמב"ן במלחמות פרק שואל: (לה) דאף דבעלמא דבר שיש לו מתירין אסור ס"ל דזה דעיקר האיסור הוא משום גזירה לא גזרו רבנן בספיקא אף דיש לו מתירין [הגר"ז]: (לו) אבל בשאר פסיקות דאין בהם ספק מוקצה לדידהו גם בשבת גופא מותר כ"כ הב"י בסימן זה די"א הזה קאי בשיטת רש"י דמתיר בספק כשמואל וכ"כ הגר"א דדעה זו היא דעת רש"י וסייעתו דמתירין בספק ומה שאסור בשבת גופא כתב דמשום דהוא ספק מוכן כו"ע מודו דאסור בשבת וכדאיתא בהדיא בגמרא וא"ל לדידהו דהמחמירו בו משאר פסיקות וכן הוא בהדיא בסמ"ג הובא בב"י סימן תקט"ו ולכן אינו מותר בזה אלא במו"ש: (לז) דאף לדידהו שזה שבת ומו"ש וכנ"ל מ"מ אין מקילין עפי' במו"ש אבל בשבת יש להחמיר בכל הספיקות וכסתימת המחבר בס"ט אפילו בספק תמומין [אחרונים]: (לח) מ"א בשם כנה"ג ומה שהקשה ע"ז בא"ר יישבו המו"ש: (לט) לקמן בסימן תקט"ו: (מ) ט"ז ותו"ש דכן משמע במרדכי ודלא כלבוש: (מא) הגר"ז בשם תה"ד ושלא לצורך אורחים דעת הגר"ז להחמיר: (מב) דזה א"א לצרף דעת הי"א השני כיון שיש בו איסור דאורייתא וגם חוץ לתחום מ"מ לצורך מצוה או בשעת הדחק נראה דיש לסמוך על

הגהות ותיקונים: א) סקי"ט: ב) תצ"ז:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף י' כתב והעיקר כסברא בראשונה, להחמיר. ב) ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב שיש לחוש לדברי המחמירים ורק לצורך אורחים או לסעודת מצוה יש להקל.

בשבילו * (מב) מותר לערב מיד [ד]והא דשרי לישראל לטלטל אפילו כשהביאו הא״י לעצמו דוקא (מג) בתוך ד׳ אמות או בתוך העיר אם היא (מד) מוקפת חומה (מה) [א]והוא שתהא מוקפת לדירה דהיינו שישבה ולבסוף הוקפה וסתם עיירות מוקפות לדירה וסתם מבצרים אינם מוקפים לדירה (מו) (ועיין לקמן סימן תמ״ח): ט (מז) אם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום (יג) (מח) אסור [ב]ודוקא בא״י שאינו שרוי עמו בעיר אבל א״י השרוי עמו בעיר ופירות המצויים בעיר (מט) אין לחוש מספק (נ) ואפילו אם יש לא״י (יד) * שני בתים ואחד מהם בתוך התחום תולין להקל ומותר לאכול אפילו למי שהובא בשבילו: י * [ג]אינו יהודי שמילא מים לבהמתו מבור שהוא רה״י לרה״ר מותר לישראל * להשקות מהם בהמתו [ד]והוא (נא) שאין הא״י מכירו דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו ואם מילא לצורך בהמת ישראל אסור (נב) [ה]בכל מיני תשמיש (נג) אפילו ישראל אחר [ו]ואם מילא מבור רה״י (נד) לכרמלית מותר לאחר שלא מילא בשבילו: הגה וש מקילין ואומרים

הגמ״ש ת ר״ן א רמ״ש פ״ד דעירובין ב הרשב״ם לשינו׳ הרי״ף והגאונ׳ וכ״כ הר״ן בפ״ג דפלה ונפכ״ב דשבת וה״ה בפ״ב מהי״ט ג שבת קכ״ב משנה ד שם בריטב״א ה הר״ן בפ״ג דפלה ומשקנת התוספות והרא״ש ו תוס׳ שם כ״ה וכ״כ המרדכי ונפכ״ב וש״פ

באר היטב

פסק כסברא ראשונה ועמ״א: (יג) אסור. ולפ״ז אפי׳ ספק אם הובא בשביל ישראל ועיין ס״ז. והאי אסור פי׳ בו ביום אבל לערב מותר מיד כמ״ש ס״ז ס״ח מ״א: (יד) שני בתים. עיין ט״ז שהעלה דאם יש לו ג׳ בתים חוץ לתחום ואחד חוץ התחום לאסור

משנה ברורה

בס״י [ואם הביא גם דרך ר״ה עיין לקמן סי״ד[א] סקע״ה] ואפילו בתחומין די״ב מיל להסוברין דהיא דאורייתא (מג) כיון שאינו מפורש בקרא לא החמירו בו [מ״א בשם תה״ד בסימן תקט״ו]: (מב) מותר לערב מיד. דס״ל (מד) דבאיסורי דרבנן א״ל להחמיר בכדי שיעשו אף למי שהובא בשבילו ולדינא יש להחמיר כסברא ראשונה [א״ר בשם ב״ח ומהרש״ל וכתב (מה) שכן משמע מסתימת השו״ע לקמן סימן תקט״ו] וכ״ש בתחומין די״ב מיל די״א דהוא דאורייתא: (מג) בתוך ד״א. דכל דבר שיצא חוץ לתחום אסור לטלטל חוץ לד״א אף שמותר באכילה במקומם אם לא בעיר שמוקפת מחיצה דנחשב כל העיר כד״א: (מד) מוקפת חומה. וה״ה כשנתקן בצורת הפתח דחשיב גמי כל העיר כד״א וכ״ש בית ואצר דנחשב כל הביקף כד״א: (מה) והוא שתהא מוקפת וכו׳. דאם אינה מוקפת לדירה אז שהיא הא״י בשדה אין להחפץ רק ד״א ואם טלטל אותו אחר אמה או שתים שוב אין רשאי אחר לטלטלו רק עד תשלום ד״א [מ״א ותו״ש וש״א]: (מו) ועיין לקמן סימן ת״א. היינו דשם כתב לכאורה היפך זה אבל הט״ז כבר ישב שם דלא שתרי אהדדי ע״ש: ט (מז) אם הוא ספק וכו׳. ואף דספיקא דרבנן נקולא אסור בזה משום דהוי דבר שיש לו מתירין דאפשר להמתין עד ערב וכנ״ל [רמב״ן במלחמות פרק כ״ב[ב] והה״מ וכן העתיקו האחרונים]: (מח) אסור. שתם בזה כדעת הגאונים דאוסרין בספק וכן שתם בשעיף ט״ו[ג] [ודלא כדעת המתירין המובא בב״י והוא דעת הי״א שבשעיף ז׳] והנה אף דלדעתם אף במו״ש אסור בזה בכדי שיעשה מ״מ הסכימו האחרונים לענין מו״ש[א] אין להחמיר בזה דהא אפילו בודאי חוץ לתחום יש אומרים דא״ל להמתין בכדי שיעשה וכנ״ל בס״ח ע״כ בספק עכ״פ יש לסמוך על המתירין: (מט) אין לחוש מספק. שהפירות האלו הביאן חוץ לתחום דאדרבא דאמרינן (מו) כאן נמצאו כאן היו: (נ) ואפילו וכו׳. ואף דבזה יש לספק שהביא מהבית שיש לו חוץ לתחום מ״מ תלינן להקל דעד כאן לא אסרינן מספק אלא בא״י שאין לו דירה כלל בחוץ התחום חיישינן דשמא חוץ לתחום הביאו בשבת אבל בזה שיש לו בית בחוץ התחום לא מספקינן כלל שמא הביאו מחוץ דאמרינן כאן נמצאו כאן היו היינו בהבית שבחוץ התחום: י (נא) שאין הא״י מכירו. דבמכירו אף שהא״י עשה לעצמו אסור דגזרו שמא ירבה הא״י לדלות בשבילו ועיין לקמיה בס״ק ס״ו דאפילו דלה בפני ישראל אסור ואף עכ״פ בעינן שידע הא״י שהישראל צריך לאותה המלאכה דאז נוכל לומר שיכוין להרבות בשבילו במכירו וע״ש עוד מה שכתוב בזה: (נב) בכל מיני תשמיש. היינו דלא מבעיא לשתיה דעקרו עומד לכך בודאי אסור אלא אפילו שאר תשמישין נמי אסור להשתמש בם [תוס׳]: (נג) אפילו ישראל אחר. דכיון (מז) דאתעביד בהו מלאכה דאורייתא בשביל ישראל אסור לכל ישראל וכנ״ל בס״ו ואפילו לערב במו״ש יהיה אסור עד בכדי שיהיה שהות לדלות תדשים וכנ״ל: (נד) לכרמלית. דאינו אלא (מה) מלאכה דרבנן מותר לישראל אחר וכנ״ל

שער הציון

הש״ס להקל דשארי ראשונים לא כתבו זאת כלל להצריך בכדי שיעשו ביום בוקר: (מג) בר״ן פרק אין לדין כתב הטעם בשם הרמב״ן משום דתחומין אין שום לכל דמה שנזה הוא חוץ לתחומו נזה הוא חוץ תחומו וע״כ לא אסרו לאחרים: (מד) כן משמע ברא״ש בילה דלא בתחומין דה״ה בשאר איסור דרבנן: (מה) היינו מדלא הזכיר כלל שם לדעה זו וזה יש להביא קצת בשם לא רצה להקל בבא״ה הקיל שם דמותר בלילה אף שהוא יו״ט שני אבל האמת הוא כן בכל הפוסקים הרי״ף והרמב״ם והס״ה ומס״ם ומס״ג ומס״ק ומרדכי ורמב״ן במלחמות פרק שואל ולשב״א המובא בב״י סימן תקט״ו כולם פסקו להחמיר וכפשטיה דסוגיא לענין תלינן ודעת ר״י והרא״ש יחידאי ויהו לגמייהו: (מו) הגר״א בשם כמה ראשונים ומי״שב בזה דברי המחבר דלא כד״מ שנתקשה בזה: (מז) לנוח וט״ז: (מח) ופתם בזה דלא כהים מי שאומר שהובא בר״ן דדוקא בתחומין המירו לישראל אחר ולא בשאר איסורא דרבנן ודלא כהעו״ש

הגהות ותיקונים: א) סט״ו: ב) כ״ג: ג) ט״ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף י״ד כתב שיש לאסור למו״ש בכדי הבאה מחוץ לתחום. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף ט״ו כתב: אבל אם יש לו ב׳ בתים חוץ לתחום וא׳ בתוך התחום יש לחוש לרוב הבתים שהם חוץ לתחום.

ז שבת שם ברייתא
ח שם בגמרא

דלף אם הובא דרך רה"ר לצורך ישראל מותר לאדם לשתות מהם (נה) הואיל ואפשר (נו) לילך שם ולשתות (טור בשם ר"ת) (טו) (נז) ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו) וכן נהגו היתר לומר אף לכתחלה לאינו יהודי להביא שכר (נח) או שאר דברים (נט) דרך כרמלית או בלא עירוב (ס) ואע"פ שיש להתמיר בדבר מ"מ (סא) אין למחות ביד המקילין (סב) לצורך שבת (סג) ובשעת הדחק יש להקל באמירה לאינו יהודי לצורך כמו שנתבאר סי' ש"ז וכ"ש בכה"ג: **יא** [1]ליקט אינו יהודי עשבים (סד) לצורך בהמתו אם אינו מכירו (סה) מאכיל אחריו ישראל [2]שעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם דאילו להעמידם עליהן אסור דחיישינן שמא יטול בידו ויאכילנה והם מוקצים (סו) אבל

באר היטב

ע"ש: (טו) ויש מתירין. פי' בכרמלית ועמ"א שהעלה דאין להקל אלא לצורך כמ"ש רמ"א ונ"ל מותר בהמתו. ולדעת (ס) היש מקילין הנ"ל אף כשלקטן לצורך בהמת ישראל מותר כיון שיכולה לאכול במחובר (סא) אם לא שהיה בעבר הנהר שאינה יכולה לאכול משם או שהיו העשבים מועטין שאין דרך להאכיל במחובר אבל שארי פוסקים לא חלקו בזה והעיקר כמותם וכנ"ל אך אם הוא שעת הדחק שאין לישראל עשבים כתב הח"א דיכול לסמוך על דעת היש מקילין הנ"ל (סב) ומומר לא"י שיאכילנה לבהמתו אפילו אם לקטן לצורך ישראל וכן במילא הא"י מיס מן הנהר במקום שיכולה הבהמה בעצמה לילך ולשתות ואין לו מיס אחרים ליתן לה אע"ג שמלאן א"י בשביל ישראל מותר (סג) אבל לומר לא"י ללקט עשבים בכל ענין אסור דהוי מלאכה דאוריתא וכן לומר לא"י למלאות מיס (סד) מן הבור שהוא רה"י לר"ה בכל ענין אסור אך אם סביב הבור הוא כרמלית מתיר שם בכלל ק"ב ע"י א"י משום נער בעלי חיים ודוקא פעם אחד ביום ולא יותר וע"י ישראל לעולם אסור: (סה) מאכיל אחריו ישראל. דמוקצה (סה) מותר בהנאה: (סו) אבל אם

משנה ברורה

וכנ"ל בס"ת: (נה) הואיל ואפשר. דלא חשיב נהנה ממלאכת הא"י בשבת כיון דאפשר לו לירד לתוך הבור ולשתות בהיתר בלא חילול שבת דדוקא בבהמתו אסור דא"א לה לשתות מתוך הבור (מט) ובבהמה נמי אם הביא מים מנהר שאפשר לה לשתות משם גופא או שהביא (נ) מבור העומד ברה"י שהיה אפשר להכניסה שם ולהשקותה בלא חילול שבת ג"כ יהיה מותר דאף דהא"י הביא דרך ר"ה באיסור לא חשיב נהנה ממלאכת שבת כיון דאותה ההנאה היה יכול ליהנות בלא חילול שבת (נא) אבל אם בפעם הזה הביא הא"י מים לבהמתו מבור שהוא רה"י העומד ברה"ר דאלו המים א"א להשקותה בהיתר וכנ"ל אף שיש שם גם נהר שהיה אפשר להשקותה משם אסור דעכ"פ מים אלו הביא ממקום שא"א לה לשתות בהיתר: (נו) לילך שם. ואם אין הישראל יכול לילך שם מפני סכנת דרכים (נב) אסור גם לדעה זו ופשוט דה"ה להדיח כלים בהמים או לעשות בם שאר תשמישין אלא היה אפשר לעשות שם בתוך הבור דינו כבהמתו ואסור גם לדעה זו ולענין דינא העיקר כדעה ראשונה דהוא דעת (נג) כל הראשונים וכן משמע מהגר"א ותו"ש ורק לצורך גדול או לצורך שבת (נד) יש לסמוך ע"ז להקל (נה) ובמו"ש יש להתיר מיד בכל גווני: (נז) ויש מתירין. האחרונים נדחקו מאד בטעם הדבר דהא אף היש מקילין דבסמוך לא מצינו שהקילו רק לענין דיעבד אבל לא לכתחלה להתיר באמירה לא"י אפילו בכרמלית וכ"ש בר"ה וגם מה שליין המגיין ע"ז כלבו כתב המ"א דלא נמצא זה בכל בו והגר"א כתב דהוא דעת רא"ש המובא בב"י בסימן ש"ז ע"ש: (נח) או שאר דברים. (נו) היינו דבר שהוא צורך שבת קצת: (נט) דרך כרמלית.[8] ובד"מ משמע דנהגו להקל אף בר"ה דילן: (ס) ואע"פ שיש להחמיר. דמטעם שבות שבות (נז) אין

שער הציון

והמ"א שהביאו לדעה זו דהוא נגד סתימת המחבר וכבר הקשה על העו"ש בזה בספר מאמר מרדכי: (מנו) מ"א בשם מרדכי וכ"מ מתוספות: (נ) פשוט לדעה זו: (נא) מ"א בשם כמה ראשונים וכ"כ התו"ש וש"א ולא כעו"ש: (נב) מ"א וש"א ועיין א"ר: (נג) ר"י בתוספות והרא"ש והר"ן והריטב"א [והוכיחו מסוגיא דעירובין שאסור להביא אף שהיה אפשר להביא במחובר והביאם הגר"א] והמ"מ וכתב שכן הוא דעת הרמב"ם [היינו דלר"ת הא דאסור בגמרא בעשבים דוקא כשהיה בעבר הנהר שא"א לבהמה לעבור שם והרמב"ם סתמא נקט] וכן הוא דעת המאירי וכתב שכן הוא דעת בעלי התוספות וכפשטיה דסוגיא ולהמתירין אתיא להם הסוגיא בדוחק וכ"כ הרשב"א בחידושיו וכן הוא גם דעת רי"ו ונמצא דעת ר"ת ורז"ה המקילין יחידאי ניהו: (נד) דאף דהרמ"א כתב לקמיה שאין לאסור ביד המקילין לצורך שבת [בכרמלית וה"ה בר"ה דילן דהוא ככרמלית לבהמה פוסקים כמבואר בד"מ] ומשמע דלירא שמים נכון להחמיר בזה וכמו שכתבו הא"ר והמ"א היינו לענין להקל לכתחלה אין כדאי אבל בדיעבד בודאי יש לסמוך על דעת ר"ת עכ"פ בר"ה דילן דהוא ככרמלית להרבה פוסקים וכ"מ בח"מ: (נה) ח"א: (נו) כ"מ מהגר"א: (נז) אחרונים: (נח) הגר"ז: (נט) ח"ב: (ס) מ"א: (סא) תוספות ועיין בפמ"ג בכתב דה"ה אם ירא להוליכה שם שלא יגנבוה ג"כ אסור לכו"ע: (סב) וה"ה שיעמוד בפניה שלא תלך אנה ואנה ותלך לעשבים: (סג) עוד כתב שם בח"א דאם אין לבהמה שום דבר לאכול לא שבולת שועל או שאר מבואה אין למחות באלו שאומרים לא"י לקצור עשבים דמועד שיהיו שוגגין ועוד משום נער בעלי חיים אבל אם אפשר להשיג שבולת שועל אע"פ שצריך לפזר הרבה דמים ואפילו שצריך הא"י להביאן דרך ר"ה שלנו אסור לומר לקצור עשבים דהוא שבות גמור אבל להביאן אינו אלא שבות דשבות [וכ"ש דאסור היכי שיכול להוליך הבהמה ע"ג העשבים המחוברין] ואמנם בין לומר לא"י למלאות מים וכ"ש לקצור עשבים אסור יותר ממה שצריך לאמול פ"א ביום בלבד וע"י ישראל לעולם אסור עכ"ל: (סד) דבכרמלית כבר כתב לעיל בעצמו בכלל ס"ב דין מי"ת דמותר משום נער בע"ח וע"כ דכותבו הכא בכלל ס"ג שכתב לאיסור דוקא מרה"י לר"ה ואמנם באמת דבר זה אינו מבורר דלפי סברתו משום נער בע"ח למה לא הקיל מרה"י לר"ה ודומיא דחלינת הבהמות ואפשר משום דלא פסיקא ליה כ"כ סברא זו דיש בזה משום נע"ח לכך לא רצה להקל אלא בכרמלית ואמנם מסתברא דבר"ה שלנו ג"כ יש לדונו בכרמלית במקום הדחק לענין אמירה לא"י: (סה) חידושי רע"א:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב הלשון כרמלית, וכהרמ"א הכא.

* אם מכירו (עז) (סז) אסור וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו [ט]אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל אפילו מכירו (סח) מותר: **יב** [י]אע"פ שאינו מכירו (סט) אם אומר בפירוש שלצורך ישראל הוא עושה או אפילו אם אינו אומר כן אם מעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה כגון שהדליק נר בבית שישראל בו (ע) והלך לו האינו יהודי אסור: **יג** [כ]אם ליקט אינו יהודי והאכיל לבהמת ישראל (עא) אין צריך למחות בידו לפי שעה (עב) אבל אם רגיל בכך צריך למחות: **יד** [ל]עשה א"י בשבת ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו (יז) (עג) עולמית [מ]ודוקא שהקבר בפרהסיא והארון על גביו שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל

ט סס וכרבא י הגהות מרדכי פי"ד בשם ר"ת כ הרא"ש וכ"כ הטור' וש"פ ל' שבת קנ"א מ סס וכפי' הר"ן בשם הגאונים ורמב"ם בפ"ז

באר היטב

[וכפ' אליהו רבה מתמיר ג"כ וכתב יש לירא שמים להתמיר]: (טז) אסור. אפילו אלא בפניו והיינו שיודע האינו יהודי עכ"פ שהישראל יבוא להאכיל בהמתו דאז חיישינן שירבה בשבילו ט"ז. ועמ"א שהעלה דאם האינו יהודי מכירו ויודע שצריך לו אפילו באומן שעושה על המקח אסור ועיין סי' רנ"ב ס"ד. עוד העלה אפילו במכירו א"ל להמתין בכדי שיעשו כיון שאינו אלא משוס גזירה שמא ירבה בשבילו ע"ש: (יז) עולמית. והי"ה בכל מילי דפרהסיא אסור עולמית וא"ל דבקצת שרי מדינא אלא שנכון להתמיר

משנה ברורה

אם מכירו וכו'. מדשתם המחבר (סו) משמע דאף אם אלא בפני הישראל ליקט אסור אם מכירו וכן פסקו (סז) כמה אחרונים (סח) ועכ"פ בעינן שידע הא"י בשעת מלאכתו שצריך לזה הישראל המכירו דאז שייך למגזר שיכוין להרבות בשבילו (סט) ויש פוסקין המתמירין שסוברין דאפילו אם כבר עשה הא"י ולא ידע אז שהישראל צריך אסור אם מכירו דאף לאין בזה חשש שירבה בשבילו בשבת זו גזרינן דבמה שיהנה ממלאכתו ירגילו להרבות בשבילו לשבת אחרת ולעת העורך יש להקל בזה: (סז) אסור. היינו רק עד הערב וא"ל להמתין בכדי שיעשו [מ"א]: (סח) מותר. דאף להסוברין לאסור משוס שבת אחרת (ע) לא חיישינן בזה שיעשה בשביל ישראל עצמו לשבת אחרת דדוקא בדבר שיעשה לעצמו חיישינן שמא ירבה בשביל ישראל אבל לא שיעשה בשביל ישראל לבדו: **יב** (סט) אם אומר בפירוש. ר"ל ואסור אפילו אם השתמש מתחלה בעצמו ג"כ וכדלעיל בסעיף וי"ו: (ע) והלך וכו'. ולא נשתמש בו מאומה ומשמע דאם לא היה הא"י הולך היה מותר לישראל להשתמש תיכף משהדליק הנר אף קודם שהשתמש בו הא"י משוס דתלינן דמשתמש הדליק אדעתא שישתמש בו אח"כ ועיין בעו"ש ובבה"ל בס"י ד"ה להשקות: **יג** (עא) א"צ למחות בידו. (עא) מלקט ולהאכיל לבהמתו כיון שאינו עושה זה בגווי ישראל אלא מעצמו ואמרינן דלאו להנאת ישראל מכוין אלא אדעתא דנפשיה עושה כדי להרויח ולכן א"ל למחות בו וכדלקמן בסימן של"ד סכ"ה לענין דליקה שא"ל למחות בא"י כשבא מעצמו לכבות משא"כ בסי"א שהישראל בעצמו מאכיל אסור כיון שנהנה בידים וה"ה כשהא"י מאכיל בגוויו ג"כ (עב) אסור אף שליקט מעצמו מתחלה: (עב) אבל אם רגיל וכו'. דהוא (עג) רק הערמה בעצמה ואסור: **יד** (עג) עולמית. ואע"ג דבכל מלאכות שנעשה בשביל ישראל אינו אסור רק בכדי שיעשה הכא דהוא מילתא דפרהסיא וכדלקמיה היא לענ"ד דבמה שידע הא"י שצריך הישראל אינו מוכרח שיכוין בשבילו דאתו יכוין בשבילו ודוקא שצריך וגם הוא בפנינו ומן דעתו לכוין בשבילו ועיין בסוגיא שם דמקשי הגמרא ממרתן ופירש רש"י ותידוקי הר"ן דגם לאחר מקשי דחשיב אלא בפנינו אף דידע בוודאי שצריך לישראל המרתן

שער הציון

(סו) הגר"א: (סז) ט"ז וא"ר וכן משמע מהגר"א: (סח) ט"ז וא"ר וגם הא"א הסכים כן בעלם דין זה [אף דשיטתם מרוחקין עיין בפמ"ג] אך דדעתו ביותר מזה דאפילו אם בפניו ליקט אינו אסור כ"א בידע בו והט"ז וא"ר לא ביארו דעתם בזה להקל או להחמיר: (סט) ב"י לדעתו [אך מה שכתב דהמ"מ שכתב היפך זה אזיל לשיטתו קשה דהמעיין שם במגיד משנה יראה שדעתו דלכו"ע בעינן שידע שצריך לו] וכן משמע ממה שהביא ב"י בשם הגהות אשר"י בשם מו"ז דלד"ה אם בשל או אפה עבד ישראל בשבת אפילו לעורך עצמו ואפילו בשבת לאשונה וכפעם ראשונה שאין העבד יודע אם גדוניו יאכל מזה אם לאו אפ"ה אסור והעתיק שם בתו"ז הטעם מהתוספתא מפני שמרגילו לשבת הבאה ומשמע מתמימת לשון דאפילו אם לא אפה בפניו אסור ומטעם זה גופא אך לפלא על הא"ר שבסק"ט העתיק מב"י דברים אלו לדינא ובסק"ה העתיק דדוקא כשיודע שישראל צריך אח"כ להאכיל לבהמתו ואולי דבעבד ושפחה חיישינן עפי שהוא מתכוין בשביל אדונו בכל גווני: (ע) מ"א: (עא) כ"מ בהרא"ש: (עב) כן נראה לי כיון דבאמת הליקוט היה בשביל ישראל: (עג) עיין במ"א בשם הרא"ש וכן משמע ג"כ מהרשב"א מחידושיו וכ"כ רבינו יחזקאל ומה שכתב דמהשו"ע מוכח כמרדכי א"י מגליה ואדרבה אלא הלשון הזה כתוב ג"כ בטור ובקיצור פסקי הרא"ש ומוכח להיפוך:

אבל אם הוא בצנעה מותר ליקבר בו לערב בכדי שיעשו [ו]ואפילו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו אבל לישראל אחר מותר (עד) והוא שימתין בכדי שיעשו: **טו** [ז]אינו יהודי (עה) שהביא בשבת חלילין (פ״ כלי כגון חליליס שקולס מעורר הבכי) לספוד בהם ישראל לא יספוד בהם לא הוא [ח]ולא אחרים [ט]עד (יח) שימתין לערב בכדי שיבואו (עו) ממקום קרוב (עז) ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאם בשבת (עח) ימתין לערב כדי שיבואו מאותו מקום ואח״כ מותרים בין לו ובין לאחרים (עט) [י]וה״מ כשהביאם דרך רה״ר אבל אם לא הביאם אלא דרך כרמלית כיון שלא נעשה בהם איסור תורה א״צ להמתין כדי שיבואו אלא (יט) מותרים לערב מיד: **טז** (כ) * (פ) [כ]ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום (פא) חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו:

ג רמב״ם שם פ שם משנה ע הסכמות רוב הפוסקים פ טור כפי׳ תוס׳ שם וכן דעת הרי״ף והרא״ש וכ״כ הרמב״ם בפ״ו וש״פ צ טור והרמב״ם שם ק הרי״ף ורמב״ם שם

שכו דיני רחיצה בשבת. ובו י״ג סעיפים:

א שבת ל״ט בריתא וכו׳ יהודה ב מימרא שם וכשמואל שם ג שם ד שם בברייתא

א (א) [א]אסור לרחוץ (ב) [ב] כל גופו אפילו כל אבר ואבר (ג) לבד אפילו * במים שהוחמו מע״ש בין [ב]אם הם בכלי בין אם הם בקרקע (ד) [ג]ואפילו לשפוך המים על גופו ולהשתטף אסור [ד]אבל מותר לרחוץ (ה) בהם פניו ידיו ורגליו: הגה (ו) או שאר אברים כל שאינו רוחץ כל גופו (ב״י

שערי תשובה

[ב] כל גופו. עיין בהה״ט ועיין בשו״ת מ״ל סי׳ י״ח שאוסר לנשים לטבול בליל שבת בחמין ועיין בשו״ת טו״ב מ״ת סימן כ״ד וכ״ה שהוא היה מזהיר להבלנין שימנו החמין בע״ש למקוה בעוד היום גדול כדי שלכשתשך לא יהיה רק פושרין ונפושרין שרי רק בחמין אסור ע״ש וכ״כ בתפארת לבי סימן ט׳ ע״ש שכתב לישב דברי הח״ל מ״ש לענין רחיצה בהש״מ אף שקיבלו הקהל שבת ע״ש. ועיין בשו״ת חוט השני סימן פ״ג בענין טבילת נשים בליל שלא נהגו הנשים לבוא לבית שבת ויו״ט ואפשר משום שאין יודעים ליזהר ברחיצה ומקוה שאין מנהג יש להתיר רק שלא תרחץ

ביאור הלכה

המרחץ דרוב ישראל היו שם ע״ש): * ספק אם הובא מחוץ לתחום וכו׳. הגה אף דבפעיף זה״ן כתב לענין ספק די״ל דלערב מותר מיד ודוגו שהוא שיטת המקילין בספיקא כאן בפעיף זה סתם להתמיר וכן בס״ט ובסימן תקט״ו סתם ג״כ להתמיר [ביאור הגר״א לעיל בס״ז]:

* במים שהוחמו מע״ש. ומלטער אע״פ שאינו חולי כל הגוף י״ל דמותר

באר היטב

כמ״ש סי׳ רמ״ד ס״ג מ״ל: (יח) שימתין. ואם המילן דרך סרטיא שהוא מפורסם אסור עולמית כמו בקבר בפעיף י״ד רמב״ס: (יט) מותרים. עיין ט״ז שכתב דוקא לאחרים מותרים לערב מיד אבל הוא צריך להמתין כדי שיבואו ע״ש: (כ) ספק וכו׳. ופשוט דגם כאן שייכי הני תנאים שנזכרו בס״ט.ט״ז:

(ב) כל גופו. ה״ה רוב גופו כנה״ג וכתב מ״ב סי׳ ה׳ וכמדומה לי

משנה ברורה

המרחץ דרוב ישראל היו שם ע״ש): * ספק אם הובא מחוץ לתחום וכו׳. הגה אף דבפעיף זה״ן כתב לענין ספק די״ל דלערב מותר מיד ודוגו שהוא שיטת המקילין בספיקא כאן בפעיף זה סתם להתמיר וכן בס״ט ובסימן תקט״ו סתם ג״כ להתמיר [ביאור הגר״א לעיל בס״ז]:

* במים שהוחמו מע״ש. ומלטער אע״פ שאינו חולי כל הגוף י״ל דמותר

ועיין סוף סימן תרס״ד וכדברי הר״ן מלאתי עוד (עה) בכמה ראשונים וע״כ אין להתמיר בעת הצורך: (עד) והוא שימתין וכו׳. ואע״ג דלאחר לא שייך למגזר שמא יאמר לא״י בשבת לעשות כדי שיהיה מוכן למו״ש מ״מ לא חילקו בדבר שנעשית בו מלאכה גמורה בשביל ישראל. ודע דבכל המלאכות שנעשית בשביל ישראל דאמרינן דצריך להמתין בכדי שיעשו אפילו אם אמר לו לא״י שיעשה עבורו אף דעבד איסורא זה אפ״ה אין צריך להמתין במו״ש רק עד כדי שיעשו משום שלא יהנה ממלאכת שבת ולא יותר [מ״א]: **טו** (עה) שהביא בשבת וכו׳. מייר שהמילן מחוץ לתחום וגם היה דרך ר״ה שנעשה איסור תורה דאם לא היה דרך ר״ה (עו) היה מותר לאחרים לערב מיד: (עו) ממקום קרוב. דהיינו מחוץ לתחום ואם המילן דרך סרטיא גדולה שהוא מפורסם (עז) אסור לו עולמית כמ״ש סי״ד לגבי אהרן וקבר: (עז) ואם ידע בודאי וכו׳. אין להמתיר וכגון שהוא הרבה יותר מתחום (עח) ואין להקל כגון שהוא בתוך התחום ומחמת שהמילן דרך ר״ה לכך צריך להמתין עד כדי שיגיעו מאותו מקום שלא יהנה ממלאכת שבת: (עח) ימתין לערב כדי וכו׳. ר״ל אפילו הוא דבר המלוי במקום קרוב כיון שבא עתה מרחוק צריך להמתין בכדי שיבוא ממקום שבא [כ״ן]: (עט) וה״מ כשהביאם וכו׳. קאי אתוך התחום (עט) לכך מותר כשהמילן דרך כרמלית אפילו לו לערב מיד דאם היה מחוץ לתחום אפילו דרך כרמלית היה אסור לו בכדי שיגיעו ולאחרים מיד וכמו שסתם לקמן בסימן תקט״ו ס״ה ואף דעל כרמלית יש ג״כ איסור דרבנן כמו על תחומין מ״מ הקילו בו משום שאינו מתהנה כ״כ בהבאת הא״י מתוך התחום: **טז** (פ) ספק אם הובאו וכו׳. וגם כאן שייכי הני תנאים שנזכרו בס״ט [ט״ז]:

(פא) חוששין שמא וכו׳. וע״כ צריך (פ) ג״כ להמתין בערב כדי שיגיעו מחוץ לתחום:

א (א) אסור לרחוץ וכו׳. גזירה (א) שמא יבואו עי״ז להחם בשבת: (ב) כל גופו. וה״ה (ג) רוב גופו דרובו ככולו: (ג) לבד. וכ״ש אם רוחץ כדרך הרחיצה כל הגוף בחד: (ד) ואפילו לשפוך. היינו (ג) אפילו ממים שהוחמו מע״ש ואפילו הם בקרקע: (ה) בהם. היינו בחמין שהוחמו מע״ש (ד) אבל בחמין שהוחמו בשבת אסור אפילו ידיו לבד: (ו) או שאר אברים. ואפה שלובשת לבנים בשבת ויו״ט מותרת לרחוץ במקומות המטונפים בחמין שהוחמו מע״ש ויו״ט רק שתזהר לרחוץ בידיה ולא בנגד כדי שלא תבא לידי

שער הציון

סחיטה

(עד) אך בקצץ כל גווי שרי מדינא אלא שנכון להמתיר [מ״א]: (עה) המאור והרמב״ן והרשב״א בחידושיהם וכן בחידושי הר״ן בשם רבינו יהונתן: (עו) אחרונים: (עז) ט״ז ומ״א ומי״ט והגר״א דלא כלבוש: (עח) תו״ש וגם לפירוש המ״א בס״ק ל״ד מוכרח דהמחבר מיירי מחחלה בכל גווי: (עט) ב״ח ומ״א ופ״ר ותו״ש דלא כט״ז אבל מביאור הגר״א משמע שסובר כהט״ז דלו אסור אף בכרמלית בכדי שיגיעו: (פ) חידושי רע״א ואף דבספק מחוץ לתחום בעלמא שלא בא בתא כתבנו לעיל בס״ט דהסכימו האחרונים דלמו״ש מותר מיד הכא בתא חמיר טפי עי״ש בס״ט בחידושיו שכתב טעם נכון לזה: (א) מ״ש: (ב) מ״א: (ג) גמרא: (ד) מ״א בשם הפוסקים וכ״כ הגר״א:

נסס הרא"ש פרק מיונקת) וה"מ (ז) בחמי האור (ח) [ה]אבל בחמי טבריא מותר לרחוץ אפי' כל גופו יחד וא"צ לומר (ט) בצוננין [ו]והא דשרי בחמי טבריא דוקא בקרקע אבל בכלי לא דאתי לאיחלופי בחמי האור: **ב** [ז]י"א דהא דשרי בחמי טבריא דוקא כשאין המקום מקורה (י) אבל אם המקום מקורה אסור משום דאתי לידי זיעה ואסור [ג] [ח]וי"א (יא) דמותר להזיע בחמי טבריה: **ג** [ט]אמת המים שהיא חמה אסור (ג) להמשיך לתוכה אפילו מע"ש (יב) סילון (פי' ליטור מרזב וסילון דבר אחד הס) של צונן ופי הסילון (יג) יוצא חוץ לאמה ומימיו נשפכים לעוקא (פי' גומא) שבקרקע ואם המשיכו אסורים * (יד) [י]אפילו המים שנכנסו לה מערב שבת ברחיצה ובשתיה (טו) כאלו הוחמו בשבת [כ]ואם הביא סילון של מים * מעיו"ט ביו"ט כחמין שהוחמו ביו"ט (טז) ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה: **ד** [ל]לא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו (יז) ונמצא כרוחץ כל גופו בחמין אבל מותר להשתטף בצונן (יח) אחר שנתחמם אצל האש: **ה** * [מ]י"א שצריך ליזהר שלא לחמם ידיו * אצל (ג) האש אחר נטילה אם לא ינגבם תחלה יפה:

ה סס מ' ו טור בסס סמ"ג וכ"כ בסה"ת ז הר"ף בפרק כ"נ דשבת ורמב"ם בפכ"ו והי"ה סס בסס הגאונים ח כ"ן וכ"י ורמב"ן וס"פ מ סנת ל"ח מסנה וכפי' התוס' בסס ר"י והר"ן י טור לפי' התוכ' ומס"ש הנ"י כ סס ס"י ל סס מ' ברייתא מ טור וכ"כ סס

באר היטב

נגנד שלא תגע לידי סחיטה עכ"ל: (ב) להמשיך. דהוי כמטומין בדבר המוסיף הבל ודוקא אם ממשיך בצונן דרך סילון המוקף מכל לד אבל אם המשיך מע"ש צוניס לתוך חמין שיתערבו יחד שרי ולרש"י גם זה מקרי הטמנה ועיין סי' רנ"ג ס"ד וסי' שי"ח סי"א מ"א: (ג) האש. אפילו במקום שאין היס"ב אסור עמ"א:

ע"ב האדרן (ובל לרחוץ בחמי טבריא תוך המערה מתחת הקרקע ומכוסה יש לאסור ע"ש ועיין בשו"ת שם סימן כ"ה וכ"ו וכ"ז שאותן מרחצאות חמים שהם לרפואה אסור לרחוץ בהם וקרוב שבאים לידי חילול שבת דאוריי"תא ושני ת"ח מאדרן ישראל הסכימו לדבריו וכתבו כי פורץ גדר כו' ע"ש ועיין לקמן סימן שכ"א ס"ק ל"ה בסס המג"א:

שערי תשובה

שבת הם מלהזכיר מלטטול מבע"י במקום שאין מנהג זה רק כמ"ש ביו"ד סי' קל"ז ובמקום שנוהגין אין לעשות כן רק בשבת אחר אמירת ברכו שכבר נקרא שם שבת עליו אבל לא בחול אפילו אחר אמירת ברכו ע"ש: [ב] וי"א דמותר להזיע בחמי טבריא. וכ' בשו"ת מעיל צדקה במרחץ טעפלי"ץ ששם יש חמין ע"ד חמי טבריא כל שהוא נכנס ומכוין להזיע לבד ודאי דאסור וזיעה דאתי ממילא מרחיצת מים בבית המרחץ אפילו מקורה שרי כיון שהוא בנוי באויר

משנה ברורה

סחיטה ויש נשים נוהגות שאין לוגשות לבנים בשבת ויו"ט ובמקום שאין מנהג ידוע יש להתיר [אחרונים]: (ז) בחמי האור. לפיכך במקום שנוהגין להחם המקום (ה) צריך ליזהר שלא יהיה רק פושרין דאל"כ אסור לטבול בו [מ"א] ועיין בקרבן נתנאל פרק במה מדליקין סי' כ"ד[א] ובתשו' נו"ב מ"ת סי' כ"ד: (ח) אבל בחמי טבריא. וה"ה שארי מעינות חמין לא גזרו עליהן איסור רחיצה ועיין לקמן בסימן שכ"ח במ"א סקמ"ט דבמקום שאין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה אסור לרחוץ בהן בשבת וע"ש מה שכתבנו בזה: (ט) בצוננין. ועיין לקמן במ"ב בקב"ח שנהגו שלא לרחוץ בנהר: **ב** (י) אבל אם המקום. היינו דמשום שהוא מקורה נפיש הבלא ואתי לידי זיעה ע"י הרחיצה וזיעה אסור כדלקמן בסי"ב: (יא) דמותר להזיע. דלא אסרו זיעה אלא במקום שהרחיצה אסורה ולכן מותר הרחיצה אפילו במקום מקורה ויש לסמוך על דעה זו [מא"ר]: **ג** (יב) סילון של צונן. כדי שיתחממו המזון אמת המים ואסור משום דהוי כמטומין בדבר המוסיף הבל דאסור אפילו מבעוד יום וכמ"ש בסי' רנ"ז ס"א: (יג) יוצא וכו'. היינו שממשיך את הצונן (ו) דרך סילון המוקף מכל לד ואין מתערב מימיו עם החמין אבל אם פי הסילון נכנס לתוך האמה ומתערב הצונן עם החמין יחד שרי אף ברחיצה אם המשיכו מע"י. ומיירי (ז) שסתם פי הסילון שהוגה מבע"י ונתמלא בצוניס ונשאר מונח מוטמן עד ביום[ב] השבת שאז פותחין פי מולאו שיפשכו מימיו להעוקא שבקרקע והם לא הוחמו בשבת אלא מבע"י רק שהיו מוטמנים בשבת אפ"ה אסורים ככל הטמנה במוסיף הבל שאסור אף בדיעבד [בית מאיר]: (טו) כאלו הוחמו בשבת. ר"ל ואפילו לרחוץ בהן ידיו אסור וכנ"ל: (טז) ואסורים ברחיצה. ר"ל כל גופו אבל ידיו מותר כמ"ש בסי' תקי"א ס"ב: **ד** (יז) ונמצא כרוחץ כל גופו. זהו מלשון הרמב"ם ור"ל שאין לאסור מפני חמוס המים גופא דהפשר אינו בכלל בישול רק מפני חשש רחיצה וס"ל דכיון (מ) שאין זה רחיצה גמורה עשאוהו רק כחמין שהוחמו מע"ש דאין אסור אלא[ג] כל גופו כמ"ש בס"א והי"א שבסעיף שאחר זה ס"ל דדינו שוה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת דאסור אפילו לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו [ואף דסתם חמין שהוחמו בשבת הוחמו המים בהיסור והכא בענינו הלא לא היה על המים שם חימוס רק שם הפשר בעלמא אין לחלק זה דאפילו מים שרק הופשרו בשבת ואין היד סולדת בהן ג"כ אסור לרחוץ בהן אפילו אבר אחד]: (יח) אחר שנתחמם. שאין המים מתחממין כ"כ:

שער הציון

(ה) ועיין מה שכתבנו לקמן בס"ד במ"ב[ד] ובשער הציון שם ובע"ק ומ"מ יש לסמוך בעת הדחק על הק"נ וגם בספר חסד לאברהם דעתו בהכ"נ: (ו) מ"א וע"ש שכתב לדש"י ג"ז אסור אך מהשו"ע מוכח דס"ל כתוס' והר"ן וכן כתב המ"א לעיל ברנ"ג בקל"ב דלא ק"ל כרש"י ועיין בב"מ שבת: דאף רש"י מודה דזה לא היה הטמנה ומכמה דאשונים לא משמע הכי לדעת רש"י: (ז) דאם לא היה חמוס בודאי היה מותר המים שנכנסו לתוכה מע"ש ואלו תיכף לעוקא וכן מפורש בריטב"א[ד] וכן מוכח להמעיין בב"י ובהגר"א: (מ) כן כתב המ"א בטעמו ומשמע דברחיצה גמורה אף לדעת הרמב"ם אסור אפילו פניו ידיו ורגליו לבד אף שלא היה רק הפשר מים בשבת אף שעל הפשר

ואפילו

ביאור הלכה

לרחוץ [מידושי רע"א]: * אפילו המים שנכנסו לה מע"ש. עיין במשנה ברורה במ"ב בשם הבית מאיר ודע דמשמע שם מיניה דאם לא היה חמוס מוגאו ומובאו אינו אסור כ"א מה שבאין דרך הסילון בשבת ולענ"ד גם זה יש להסתפק דאחרי דהמים שבאו לסילון מיכף בעת הנחתו כבר הלבו ונשפכו להעוקא קודם השבת ומה שבאין לו אח"כ בשבת אפשר דאין שייך עליהם שם הטמנה דהרי הוא לא הטמינם דממילא באין מעצמן לסילון ואפשר שע"ז דקדקו התוספות וכתבו דהסילון מוקף מכל לד: * מעיו"ט ביו"ט הוי כחמין וכו'. תימה ביו"ט לא ידעתי מאולו וסבור הייתי לומר דהוא בא למעט זה המים שנכנסו לה מעיו"ט דלא אסור ולא כמו בשבת דאסרו אפילו המים שנכנסו לה מע"ש אבל מה שעשה שבב"י כתוב בהדיא דאסור אפילו המים שנכנסו לה מעיו"ט ול"ע: * י"א שצריך ליזהר וכו'. עיין במ"א דדעתו דאפילו להחזיק ידיו במקום שלא יוכלו המים להתחמם כ"כ עד שיהיה היד סולדת בהן ג"כ אסור לדעה זו דאלו במקום שהיד סולדת בהן אף לדעה ראשונה אסור. והנה בגמרא איתא דסכה ידה שמן ומתחממה כנגד המדורה והטעם דבשמן אין שייך גזירת רחיצה ומ"מ ע"כ אייר שאין מקרבת ידה כ"כ עד שיוכל להתחמם היטב השמן כדי שיעור שהיס"ב וכ"ז ניחא לפירוש המ"א אבל לפירוש האחרון שבב"י שטעם הרא"ש מפני עלם חמוס המים א"כ הרא"ש סותר קצת ד"ע במה שהביא אח"כ דברי רשב"ג והי"ל לפרושי עכ"פ דרשב"ג לא מיירי באופן זה: * אצל האש. ואבל כותל התנור אם הוא חם מאד ג"כ

שערי תשובה

שבת הם מלהזכיר מלטטול מבע"י במקום שאין מנהג זה רק כמ"ש ביו"ד סי' קל"ז ובמקום שנוהגין אין לעשות כן רק בשבת אחר אמירת ברכו שכבר נקרא שם שבת עליו אבל לא בחול אפילו אחר אמירת ברכו ע"ש: [ב] וי"א דמותר להזיע בחמי טבריא. וכ' בשו"ת מעיל צדקה במרחץ טעפלי"ץ ששם יש חמין ע"ד חמי טבריא כל שהוא נכנס ומכוין להזיע לבד ודאי דאסור וזיעה דאתי ממילא מרחיצת מים בבית המרחץ אפילו מקורה שרי כיון שהוא בנוי באויר

משנה ברורה

סחיטה ויש נשים נוהגות שאין לוגשות לבנים בשבת ויו"ט ובמקום שאין מנהג ידוע יש להתיר [אחרונים]: (ז) בחמי האור. לפיכך במקום שנוהגין להחם המקום (ה) צריך ליזהר שלא יהיה רק פושרין דאל"כ אסור לטבול בו [מ"א] ועיין בקרבן נתנאל פרק במה מדליקין סי' כ"ד[א] ובתשו' נו"ב מ"ת סי' כ"ד: (ח) אבל בחמי טבריא. וה"ה שארי מעינות חמין לא גזרו עליהן איסור רחיצה ועיין לקמן בסימן שכ"ח במ"א סקמ"ט דבמקום שאין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה אסור לרחוץ בהן בשבת וע"ש מה שכתבנו בזה: (ט) בצוננין. ועיין לקמן במ"ב בקב"ח שנהגו שלא לרחוץ בנהר: **ב** (י) אבל אם המקום. היינו דמשום שהוא מקורה נפיש הבלא ואתי לידי זיעה ע"י הרחיצה וזיעה אסור כדלקמן בסי"ב: (יא) דמותר להזיע. דלא אסרו זיעה אלא במקום שהרחיצה אסורה ולכן מותר הרחיצה אפילו במקום מקורה ויש לסמוך על דעה זו [מא"ר]: **ג** (יב) סילון של צונן. כדי שיתחממו המזון אמת המים ואסור משום דהוי כמטומין בדבר המוסיף הבל דאסור אפילו מבעוד יום וכמ"ש בסי' רנ"ז ס"א: (יג) יוצא וכו'. היינו שממשיך את הצונן (ו) דרך סילון המוקף מכל לד ואין מתערב מימיו עם החמין אבל אם פי הסילון נכנס לתוך האמה ומתערב הצונן עם החמין יחד שרי אף ברחיצה אם המשיכו מע"י. ומיירי (ז) שסתם פי הסילון שהוגה מבע"י ונתמלא בצוניס ונשאר מונח מוטמן עד ביום[ב] השבת שאז פותחין פי מולאו שיפשכו מימיו להעוקא שבקרקע והם לא הוחמו בשבת אלא מבע"י רק שהיו מוטמנים בשבת אפ"ה אסורים ככל הטמנה במוסיף הבל דאסור אף בדיעבד [בית מאיר]: (טו) כאלו הוחמו בשבת. ר"ל ואפילו לרחוץ בהן ידיו אסור וכנ"ל: (טז) ואסורים ברחיצה. ר"ל כל גופו אבל ידיו מותר כמ"ש בסי' תקי"א ס"ב: **ד** (יז) ונמצא כרוחץ כל גופו. זהו מלשון הרמב"ם ור"ל שאין לאסור מפני חמוס המים גופא דהפשר אינו בכלל בישול רק מפני חשש רחיצה וס"ל דכיון (מ) שאין זה רחיצה גמורה עשאוהו רק כחמין שהוחמו מע"ש דאין אסור אלא[ג] כל גופו כמ"ש בס"א והי"א שבסעיף שאחר זה ס"ל דדינו שוה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת דאסור אפילו לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו [ואף דסתם חמין שהוחמו בשבת הוחמו המים בהיסור והכא בענינו הלא לא היה על המים שם חימוס רק שם הפשר בעלמא אין לחלק זה דאפילו מים שרק הופשרו בשבת ואין היד סולדת בהן ג"כ אסור לרחוץ בהן אפילו אבר אחד]: (יח) אחר שנתחמם. שאין המים מתחממין כ"כ:

שער הציון

(ה) ועיין מה שכתבנו לקמן בס"ד במ"ב[ד] ובשער הציון שם ובע"ק ומ"מ יש לסמוך בעת הדחק על הק"נ וגם בספר חסד לאברהם דעתו בהכ"נ: (ו) מ"א וע"ש שכתב לדש"י ג"ז אסור אך מהשו"ע מוכח דס"ל כתוס' והר"ן וכן כתב המ"א לעיל ברנ"ג בקל"ב דלא ק"ל כרש"י ועיין בב"מ שבת: דאף רש"י מודה דזה לא היה הטמנה ומכמה דאשונים לא משמע הכי לדעת רש"י: (ז) דאם לא היה חמוס בודאי היה מותר המים שנכנסו לתוכה מע"ש ואלו תיכף לעוקא וכן מפורש בריטב"א[ד] וכן מוכח להמעיין בב"י ובהגר"א: (מ) כן כתב המ"א בטעמו ומשמע דברחיצה גמורה אף לדעת הרמב"ם אסור אפילו פניו ידיו ורגליו לבד אף שלא היה רק הפשר מים בשבת אף שעל הפשר

הגהות ותיקונים: א) כ"ב אות ק': ב) יום: ג) סקי"ז: ד) לא מצאנו בריטב"א כ"א ברשב"א:

הרא"ש והמרדכי ג' סס בנרייתא ס' סס קמ"א מימרא דרב יהודי ע הרא"ש סס פ' בילה י"ז משנה וכב"ה צ שנת ג' וכו' נתמיה

ו [1]אסור ליתן ע"ג בטנו כלי שיש בו מים חמין (יט) ואפילו (ד) בחול מפני הסכנה * שפעמים שהם רותחים (אבל * (כ) מותר להחם נגד ליתנו על בטנו) (טור): ז (כא) [2]הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה (כב) כשעולה מהנהר מפני שלא ישארו המים עליו ויטלטלם ד"א בכרמלית [3]לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על גופו אבל ההולך ברה"ר ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו (כג) לא הקפידו בו: ח * (כד) [4]אדם מותר לטבול (ה) מטומאתו בשבת: ט [5]מותר

באר היטב

(ד) בחול. וכשבת אסור שמא ישפכו עליו ונמצא רותח בשבת רש"י ור"ן. וי"ל דמיירי בחמין שהוחמו מעט בשבת להכי אפילו אינו רותח כל גופו אסור כמ"ש ס"ה מ"א ועיין יד אהרן: (ה) מטומאתו.

ביאור הלכה

נראה שיש ליזהר: * שפעמים שהם רותחין. עיין בפמ"ג דמשמע דאפילו הם עתה פושרים בעצמא שאין היד סולדת בהם ג"כ אסור וכן משמע קצת במ"א מדכתב בחמין שהוחמו מעט ולא יעלעג מנ"ל דהא אמרינן בגמרא ה"ד יד סולדת אמר רחבה אר"י כל שכריסו של תינוק נכוית בו והנה יעוש שכריסו של גדול אין נכוה במהרה כשל תינוק וע"כ משמע דאמרינן הכא אפילו אם רק שהיד סולדת בהן לבד מפני שלפעמים יוכל להתרמות שיהי' רותח כ"כ עד שבטנו של גדול יוכל להכוות אבל לא בפושרים גמורים: * מותר להחם בגד. עיין במ"ב שכלי מותר לכו"ע עיין ברש"י שם ולשה מבריתא דלא נקט קומקומום הם: * אדם מותר וכו'. עיין במ"א שהביא בשם מהרי"ל ותה"ד להחמיר בזה ובסוף דבריו סיים ומ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דמדרבנן הוא ור"ל דאמרינן בבילה י"ח נטמא בולד הטומאה מטמלין אותו ביו"ט והטעם משום כיון דחיוב הטבילה הוא רק מדרבנן לא מחזי כמתקן ולרוחץ דמילתא כתב כן דבהיום בטלה לטבילותא לגמרי וכנ"ל בסימן פ"ח וכ"כ בעולת תמיד [ואפשר דכונת המ"א אפילו לדעת המחמירים שסוברים דלא בטלה לתפלה] וקשה דלא דמי כלל להתם שנטמאו בולד הטומאה מן הטורה אינו טמא כלל משא"כ בזה דטמא מן הטורה וע"י הטבילה נטהר זה גופא מחזי כמתקן. ותדע דמשמע בבילה י"ז ע"ב במשנה מדבשנית בקמא דאמרי בכל הטומאות כגון טומאת שרץ וחזן וכה"ג דלדידהו לא אמרו כלל לקרות בתורה וכנ"ל בסימן פ"ח ואפ"ה משמע שם בבילה י"ח בגמרא דאי לאו משום דנראה כמיקר היה אדם אסור להטביל עצמו בשבת משום דנראה כמתקן ועי"כ משום דבטהר מטומאה הוא גופא הוא התיקון וא"כ בטומאת קרי דהוא אב הטומאה כמו [הגי"ה ואפשר לומר דש"ל דזהו דוקא בדורות הראשונים שהיה נוהג אצלם טומאה וטהרה ע"כ חשיב תיקון ע"י הטבילה לכל הטמאים שיהיו יכולין להשתמש בהרות ע"י הטבילה משא"כ בהיום שטומאה וטהרה אינו נוהג ותיקון מצד לימוד התורה אינו דאפילו בלי טבילה ג"כ מותר וכנ"ל ולבד באשה נדה שע"י הטבילה מותרת לבעלה ע"כ מחזי כמתקן בזמננו דלא נראה כמיקר. ואין להקשות דא"כ כלים שמאיס גמורים מן התורה ג"כ יהא מותר לטבול בהיום והשו"ע פסק בעל בסימן רס"א ס"א דאין מטבילין את הכלים ואכלים שמאיס קאי כדמשמע בפירוש רש"י וכ"כ הרע"ב בפי' המשנה [וגם דבכלים חדשים דעת המחבר טוטה יותר לדעת המתירין אפילו בשבת גופא וכ"ש מן השמשות וכדמשמע בסימן שכ"ג ס"ז] דשם שאני דהוא דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו וע"כ אף דנתבטל הטעם לא בטלה הגזירה שגזרו על עצלת כלים משא"כ על עצלת אדם לא גזרו אז כלל משום דנראה כמיקר ומה דהיום שאנו מוצאין עצמנו מרחיצה לא נראה כמיקר ומיכר שהוא לשם טבילה מ"מ הלא לא נראה ג"כ כמתקן ע"י הטבילה בהיום שאינו נוהג טומאה וטהרה ע"כ הג"ה]. שוב מצאתי בביאור הגר"א שכתב וז"ל אדם וכו' עיין במ"א והעיקר כמ"ש ב"י בשם כל בו ותה"ד שמוסרים וכ"כ המ"א בסימן קכ"ח ס"ק ע' ע"ש עכ"ל וג"ל דכונתו הוא למה שכתבנו והוא דחוק על המ"א שכתב דמותר לטבול לקריו וזהו שכתב עיין במ"א ר"ל דכתב דלטבילת קרי מותר לכו"ע ופיס ע"ז הגר"א והעיקר כמש"כ הב"י וכו' ור"ל דלפי הטעם שכתב התה"ד דבזמנינו כיון דנהגו להחמיר בנראה מחזי כמתקן ע"י הטבילה שוב אין לחלק בין טומאת קרי לשאר טומאות כיון דסוף סוף נטהר ע"י הטבילה מחזי כמתקן וזהו שסיים הגר"א ע"ז וכ"כ המ"א בסימן קכ"ח ס"ק ע' ע"ש ר"ל דכתב שם בהדיא דלכך לא נהגו הכהנים ביו"ט לזקוף לנשותיהן כדי שיהיו יכולין למתר לישא כפיהם בטהרה משום דלא נהגו לטבול ביו"ט ע"ש הרי דאפילו לטבילת קרי אין לטבול ומ"מ קשה לי דברי המ"א דשם דהלא אירי שם בטומאת ביו"ט

שער הציון

גופא

אין איסור ומפשטות לשון הגר"א משמע דטעם הרמב"ם משום דלא היה על הפשר שם איסור לכך ס"ל דהוא כחמין שהוחמו בע"ש דגם שם לא היה על עסק החימום איסור ולא גזרו רק על כל גופו ולפ"ז במים שהופשרו בשבת [היינו שלא היה יד סולדת בהן] אין איסור לדעת הרמב"ם רק רחיצת כל גופו: (ט) ומיירי בחמין שהוחמו מעט [היינו שאין היש"כ] בשבת ולהכי אף אבר אחד אסור כנ"ל: (י) כן משמע בגמרא לפי גירסת הרי"ף והרא"ש ולפי גירסתנו בגמרא משמע דאין לו לעצות כלל מהנהר קודם שיעבר עצמו: (יא) בפמ"ג בביאור דברי הב"י: (יב) כן מוכח בגמרא: (יג) כן מוכח בגמרא: (יד) תה"ד וש"פ:

א) י"ז ע"ב:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ה' לא הביא כלל טעם התוס' דהאיסור הוא משום רפואה אלא טעם רש"י והר"ן דהאיסור הוא משום רחיצה, וא"כ בכלי סגור יהא מותר. **ב)** ובשו"ע הרב סימן ש"א סעיף ס"א העתיק טעם של הט"ז.

(כה) לרחוץ פניו ידיו ורגליו * (כו) בדברים שאינם משירים שער מעורבים עם דברים המשירים ובלבד ק מרדכי סס
(כז) שלא יהיה הרוב מדבר (ו) המשיר: י מותר * (כח) לרחוץ ידיו (ז) במורסן: הגה דגיבול כלאחר
יד שרי * ואסור (כט) לרחוץ ידיו במלח (מגור) וכ"ש בצורית שקורין זיי"ף בל"א (בנימין זאב סי' רע"ח) או
* בשאר חלב (ח) שנימות על ידיו (ל) והוי גולד (מרדכי פ' במה בהמה וסמ"ג והגה"מ פכ"א וטור סי' שכ"א):

באר היטב

לקריו כיון דמדרבנן הוא. ומומר שרי לטבול בשבת כיון דאינו מדאורייתא מ"א ע"ש: (ו) המשיר. ודאי כ"כ הרמב"ם: (ז) במורסן. משמע דלהאוסרין בסי' שכ"ד ס"ג ה"נ אסור ואפשר דהכא כו"ע מודו דשרי כיון שאינו נותן מים עליהם אלא שלוקח אותם בידים הרטובות מ"א: (ח) שנימות. ובשב"ג כתב דים מתירין דזוקא ברד ושלג שעומדין למשקין אסור ע"ש שהאריך. ועיין

משנה ברורה

בגוון וכנ"ל א"כ מיבר דהוא משום טבילה ומחזי כמתקן וכתבו (טו) האחרונים דמ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דנתבטל התקנה ומותר בתורה ובתפלה אפילו קודם טבילה וכנ"ל בסי' פ"ח א"כ לא מחזי כמתקן ע"י הטבילה ועיין במש"כ בביאור הלכה דיש מחמירין וסוברין דאין לחלק בין טבילת קרי לשאר טומאות ומי שנוהג להקל אין למחות בידו כי רוב האחרונים סותמין להקל בזה ועכ"פ בנטמא בשבת ויו"ט גופא נראה בודאי דאין להחמיר וכן נתפשט המנהג להתיר אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה דהוא איסור גמור: ט (כה) לרחוץ פניו ידיו וכו'. היינו (טז) אפילו יש לו זקן (יז) וה"ה שער ראשו אך שלא יסתטם אחר רחיצתו: (כו) בדברים שאינם משירים שער. ר"ל שאינם ודאי משירים אף דלפעמים הם ג"כ משירים אפ"ה מותר כיון דהוא אינו מתכוין לזה אלא לנתנה עצמו בלבד וקי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר: (כז) שלא יהיה הרוב. הטעם דאז פסיק רישא הוא ואסור משום גוזז אף שאינו מתכוין לכו"ע: י (כח) לרחוץ ידיו במורסן. וה"ה פניו אף שיש לו זקן (יח) דמורסן הוא דבר שאין משיר שער ומותר לשפשף בהן ורק צריך ליזהר שלא יערב מתחלה המורסן במים משום ליבה אלא יקחם בידיו הרטובות ממים ואף דגם זה מתגבל קצת מורסן במים הטפוחות שעל ידיו אין לחוש דגיבול כלאחר יד הוא וזהו שמסיים הרמ"א ואע"פ שיש להחמיר שלא לגבל אפילו ע"י שינוי בשבת אא"כ נתן המים מע"ש כמו שנתבאר בסימן שכ"ד מ"מ כאן שאינו נותן המים ממש על המורסן אלא שלוקחו בידים הרטובות מותר לד"ה: (כט) לרחוץ ידיו במלח. הטעם כדלקמיה דע"י רחיצתו ניתם המלח וגולד דבר חדש ודמי למלאכה אבל לרחוץ ידיו במי מלח שרי לכו"ע וכמו שכתבתי לעיל בסימן ש"כ סי"ב במ"ב ע"ש: (ל) והוי גולד. ודמי לריסוק שלג וברד שנתבאר לעיל בסימן ש"כ שאסור ג"כ מטעם זה ועיין במ"א שכתב בשם ש"ג שיש מתירין בזה דס"ל דמה שאסרו" חז"ל לרסק שלג וברד הוא משום גזירת סחיטת פירות העומדין למשקין שאף השלג וברד למימיהם הם עומדים וא"כ בורית ושאר חלב שאינם עומדים למשקין מותר לכתחלה

בגוף וזה אפילו בטבילת כלים מותר ולא גזרו בזה משום דמחזי כמתקן וכלאחיתא בילה י"ח ולא יהיה חמור טומאה קרי מטבילת כלים דמותר ואפשר לומר דשם משום דהיה מוהג אגלס טומאה וטהרה והיו זהירין בטהרה לכך התירו להטבילן ולהשתמש בהן בטהרה משא"כ כהיום וכעין סברא זה נמצא בתוספות י"ח ע"ב ד"ה כל אבל מדברי הגר"א ביו"ד סימן קצ"ז משמע שאין מחלק בזה א"נ דסובר המ"א דשם שאני שכבר נטמא והתירו להטבילו משא"כ לכתחלה להיות טמא ונסמוך על שלאחר כך יהיה מותר לטבול לא וכעין זה כתב בחוד"ה ושוין וכו' ע"ש ויש לחלק. היינא מדבריו לענין טבילת קרי המ"א סותר א"ע דשם כותב שהמנהג להחמיר בזה ופה הוא מיקל ודעת הגר"א כמו שכתב המ"א לעיל בסימן קכ"ח ושאר אחרונים רובם ככולם מקילין בזה הלא המה העו"ש והא"ר והתוספת שבת והשלמן ע"ש וש"א והיינו אפילו היה יכול לטבול מע"ש ויו"ט ע"כ בודאי אין לנו למחות ביד המוהג להקל וכ"ש אם נטמא בשבת ויו"ט גופא ויותר נ"ל דאפילו הגר"א דהביא ראיה מדברי המ"א דלעיל בסימן קכ"ח לא הביא רק לראיה דאין מיבוק בין טבילת קרי לשאר טבילה אבל לענין הדין אם נטמא בשבת ויו"ט גופייהו אפשר דגם הוא מודה דאין להחמיר בזה כלל וכמו דמשמע בביאורי הגר"א ביו"ד סימן קצ"ז ע"ש וכן נתפשט המנהג להתיר אך בכ"ז יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה. ודע עוד דאם הוא טהור גמור ורוצה לטבול בשבת בשחרית משום תוספת קדושה אין בזה משום חשש מתקן מצד הדין וראיה ממה שאמרו שם בגמרא י"ט ע"א מטבילין מגב לגב ועי"ש ברש"י וכ"כ בספר תוספת שבת בסימן ר"ם משם הכתבים אך לפי מה שכתב מהרי"ל דיפה נוהגות הנשים שאינן טובלות אלא בזמנן משום חשש סחיטה נראה דגם טבילה כזו יש למנוע ודי לנו במה שאנו מקילין לטבול בשבת היכא דהוא צריך לטבילה: * בדברים שאינם משירים שער. עיין בטור שייר הרבה דברים ומקורם מהגמרא וה"ה כל כיוצא בזה אם הוא יודע שאינו משיר בודאי ונראה דבמינים שאינו יודע את טבעם ואולי הם משירים בודאי יש לאסור מצדמון בשם. והנה הרמב"ם בפרק כ"ב פרט כל הדברים המזכירים שם בגמרא להיתר ולא הזכיר נתר וחול דגם זה מוזכר שם בגמרא ברים הסוגיא דלר"ש מותר וכן בפ"ח מהלכות שבת הזכיר דמותר לרחוץ ידיו בעפר הפירות ולא הזכיר ג"כ מאומה מנתר וחול משמע דבנתר וחול ס"ל דאסור ולרין טעם ועיין בלח"מ שתמה ג"כ בזה ותירץ דס"ל להרמב"ם דר' שמעאל בגזיר דאמר דלא יחוף ראשו באדמה ס"ל דאף נתר וחול אסור דפ"ר הוא ופסק כוותיה משום דשם בגזיר מפרש בגמרא את דבריו ומה דמתירין בכלים אף בנתר וחול כדלעיל בסימן שכ"ג וכן איתא בהגהת בר"ש ורא"ש וכל הפוסקים היינו דכלים לא גריד כ"כ ולא הוי פ"ר ועכ"ג דשבת הרמב"ם שתמא דגמרא דפרק במה טומנין

גופא ובזה אפילו בטבילת כלים מותר ולא גזרו בזה משום דמחזי כמתקן וכלאחיתא בילה י"ח ולא יהיה חמור טומאה קרי מטבילת כלים דמותר ואפשר לומר דשם משום דהיה מוהג אגלס טומאה וטהרה והיו זהירין בטהרה לכך התירו להטבילן ולהשתמש בהן בטהרה משא"כ כהיום וכעין סברא זה נמצא בתוספות י"ח ע"ב ד"ה כל אבל מדברי הגר"א ביו"ד סימן קצ"ז משמע שאין מחלק בזה א"נ דסובר המ"א דשם שאני שכבר נטמא והתירו להטבילו משא"כ לכתחלה להיות טמא ונסמוך על שלאחר כך יהיה מותר לטבול לא וכעין זה כתב בחוד"ה ושוין וכו' ע"ש ויש לחלק. היינא מדבריו לענין טבילת קרי המ"א סותר א"ע דשם כותב שהמנהג להחמיר בזה ופה הוא מיקל ודעת הגר"א כמו שכתב המ"א לעיל בסימן קכ"ח ושאר אחרונים רובם ככולם מקילין בזה הלא המה העו"ש והא"ר והתוספת שבת והשלמן ע"ש וש"א והיינו אפילו היה יכול לטבול מע"ש ויו"ט ע"כ בודאי אין לנו למחות ביד המוהג להקל וכ"ש אם נטמא בשבת ויו"ט גופא ויותר נ"ל דאפילו הגר"א דהביא ראיה מדברי המ"א דלעיל בסימן קכ"ח לא הביא רק לראיה דאין מיבוק בין טבילת קרי לשאר טבילה אבל לענין הדין אם נטמא בשבת ויו"ט גופייהו אפשר דגם הוא מודה דאין להחמיר בזה כלל וכמו דמשמע בביאורי הגר"א ביו"ד סימן קצ"ז ע"ש וכן נתפשט המנהג להתיר אך בכ"ז יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה. ודע עוד דאם הוא טהור גמור ורוצה לטבול בשבת בשחרית משום תוספת קדושה אין בזה משום חשש מתקן מצד הדין וראיה ממה שאמרו שם בגמרא י"ט ע"א מטבילין מגב לגב ועי"ש ברש"י וכ"כ בספר תוספת שבת בסימן ר"ם משם הכתבים אך לפי מה שכתב מהרי"ל דיפה נוהגות הנשים שאינן טובלות אלא בזמנן משום חשש סחיטה נראה דגם טבילה כזו יש למנוע ודי לנו במה שאנו מקילין לטבול בשבת היכא דהוא צריך לטבילה: * בדברים שאינם משירים שער. עיין בטור שייר הרבה דברים ומקורם מהגמרא וה"ה כל כיוצא בזה אם הוא יודע שאינו משיר בודאי ונראה דבמינים שאינו יודע את טבעם ואולי הם משירים בודאי יש לאסור מצדמון בשם. והנה הרמב"ם בפרק כ"ב פרט כל הדברים המזכירים שם בגמרא להיתר ולא הזכיר נתר וחול דגם זה מוזכר שם בגמרא ברים הסוגיא דלר"ש מותר וכן בפ"ח מהלכות שבת הזכיר דמותר לרחוץ ידיו בעפר הפירות ולא הזכיר ג"כ מאומה מנתר וחול משמע דבנתר וחול ס"ל דאסור ולרין טעם ועיין בלח"מ שתמה ג"כ בזה ותירץ דס"ל להרמב"ם דר' שמעאל בגזיר דאמר דלא יחוף ראשו באדמה ס"ל דאף נתר וחול אסור דפ"ר הוא ופסק כוותיה משום דשם בגזיר מפרש בגמרא את דבריו ומה דמתירין בכלים אף בנתר וחול כדלעיל בסימן שכ"ג וכן איתא בהגהת בר"ש ורא"ש וכל הפוסקים היינו דכלים לא גריד כ"כ ולא הוי פ"ר ועכ"ג דשבת הרמב"ם שתמא דגמרא דפרק במה טומנין

ביאור הלכה

דמשמע מינה דהסתם משנה כולל אף בנתר וחול ואמרינן בדף פ"א עלה דהלכה כסתם משנה הזו ופסק רב' ישמעאל ועוד דלסברת הלח"מ מאי מקשה הגמרא בפרק במה טומנין ממשנה זו הי"ל לומר דהברייתא דאוסרת לחוף בהן שערו ס"ל כר' ישמעאל דפ"ר הוא וגם מפירוש הר"ח שם משמע דלפי מאי דקי"ל כר"ש אף בנתר וחול מותר לחוף את השער וכן בהגהות אשר"י כתב שם דמדינא מותר אף בנתר וחול ומ"מ לנסוף כתב שם דקשה הוא להכשיר[א] ואולי מטעם דר' ישמעאל הי"ל וא"ע למעשה: * לרחוץ ידיו במורסן. עיין במ"ב מה שכ' שלוקחים בידים הרטובות [והיינו אפילו אם הם טופח ע"מ להטפיח. דכ"ז הוא בכלל גיבול כלאחר יד] כ"כ המ"א ואף דהוא מתפחק גם בזה אם יש להתיר לדעת האוסרים לעיל בשינוי מ"מ נראה דיש להקל עכ"פ באופן זה אחרי דבמרדכי שהביאו הכ"י וכן בלבוש התירו אפילו לשפוך מעבו מים על המורסן שעל ידו דגם זה הוא בכלל שינוי גמור (ועיין בא"ר ופמ"ג) אין להחמיר עכ"פ ליקח מורסן יבשים בידים רטובות וכ"כ בספר כלכלת שבת וש"א: * ואסור לרחוץ ידיו במלח. עיין בביאור הגר"א מה שכתב ע"ז ולענין בורית אסור דקיבה כשחיה ועכ"פ מדרבנן אסור ולא כר"ת וסייעתו שהתירו בזה לגמרי. מיהו מנהג העולם לרחוץ בבורית שלנו הנעשים מחלב ורק איזה מדקדקים זהירין בזה. ואם מצוי להשיג בורית שנעשים שלא מחלב בודאי נכון לחוש לדעת המחמירין בזה:

שער הציון

(טו) עו"ש וא"ר ותו"ש ושלחן עלי שטיס: (טז) גמרא וכ"כ בעו"ש: (יז) אף דבב"ח מסתפק בשער ראשו דאפשר דנושרות מהר והוי פ"ר האחרונים השיגו עליו [המאמ"ר ובספר דברי מנחם וכ"מ במהרש"א] דלפי המשנה דמזיר דחופפין ומפסקין שוב אין לחלק בזה: (יח) כן משמע מן התוספתא

הגהות ותיקונים: **א)** להתיר (הגהת הב"ח שם)

הערות והערות: **1)** עיין סימן רנ"ג ס"ק ק', לענין להדיח כלים שמלוכלכים בשומן:

יא [י]מרחץ (לא) שסתמו נקביו מע"ש למו"ש (ט) (לב) רוחץ בו מיד [ש]אבל אם לא סתמו נקביו אע"פ (לג) שמאליו הוחם בשבת צריך להמתין לערב בכדי שיעשו לפי שאסור לעשות כן גזירה (לד) שמא יחתה בגחלים: **יב** [ח]אסור ליכנס למרחץ (לה) אפילו להזיע. (וי"ל דאפי' לענבר במרחץ (לו) במקום שיכול להזיע אסור) (רש"י וטור): **יג** [א]עיר שישראל וא"י דרים בה ויש בה מרחץ רוחצת (לז) בשבת (לח) אם רוב א"י מותר לרחוץ בה במו"ש מיד ואם רוב ישראל (לט) או אפילו מחצה על מחצה אסור למו"ש (מ) עד כדי שיוחם:

ר שבת מ' גרייפא ש הר"ן שם ת שם בגמרא

א משנה במסכת מכשירין פרק ב' ומש"ק רמב"ם פ"ו ושכן נראה דעת הרי"ף כמ"ש הר"ן א שבת קי"ח משנה ב שם מימרא דרב וכ"פ הרי"ף ורא"ש ומרב"ם בפרק כ"ח ג שם במשנ' ד שם בגרייפא וכדמפרש לה ר' יוחנן וכ"פ הפוסקים ה שם בגרייפא כרשב"ג

שכז דיני סיכה בשבת. ובו ד' סעיפים:

א [א]החושש במתניו לא יסוך (א) שמן וחומץ אבל סך הוא (ב) שמן לבדו אבל לא בשמן ורד משום (ג) דמוכחא מלתא (ד) דלרפואה קא עביד [ב]ואם הוא מקום שמצוי בו שמן ורד ודרך בני אדם לסוכו אפילו בלא רפואה מותר: הגה ונמקוס שמין נוהגין לסוך בשמן כי אם לרפואה (ד) בכל (ג) שמן אסור (בית יוסף): **ב** (ה) [ג]סכין וממשמשין להנאתו (ו) [ד]ע"י שינוי דהיינו שסך וממשמש ביחד ולא ימשמש (ז) בכח אלא ברפיון ידים: **ג** (ח) [ה]אין מגרדין (ט) בכלי (ג) (י) העשוי

באר היטב

בתשובת גאון ורדיס חא"ח כלל ג' סי' י"ד שלדד ג"כ להתיר וכתב דאין למחות ביד העושים כן ע"ש: (ט) רוחץ. שהרי לא נתחמם בשבת. ובתי חורף שמחממין מתחתיהן ועל הנקבים יש סתימה קערות ברזל או אבן נוהגין היתר לפותחו אגודה מ"א ע"ש:

(ה) דלרפואה. וכל מילי דלרפואה אסור משום גזירת שחיקת סממנים כמ"ש סי' שכ"ח: (ג) שמן אסור. ומש"ה כתב בש"ג דאסור לסוך הראש שיש בו חטטין: (ג) העשוי. ואמרי' בגמרא דאם היה לו מגרדת המיוחד לשבת שרי. ומזה נהגו הבתולות להיות להם כלי

משנה ברורה

ועיין בספר תפארת ישראל שכתב דבטורית שלנו שהיא רכה לכו"ע אסור משום ממחק וכעין מה דאיתא לענין שעוה בסימן שי"ד סי"א ע"ש וכן מצאתי בספר בדרי מנחם בשם המעש"ר בפ' כ"ג מהלכות שבת דין י"ג דהוא ממרח וממחק והוא אב מלאכה ופסיק רישא כו' והוא פשוט ויש להזהיר העם ע"ז מאד עכ"ל ולבד כ"ז משמע ברש"י דף נ' ע"ב דבטורית משיר השער וכ"כ הר"ן וכן הוא מנהג כל ישראל להתמיר בזה: **יא** (לא) שסתמו נקביו. אותן נקבים שהמרחץ מתחמם על ידיהן שהאור ניקקת מבחוץ מתחתיו ואותן בתי חורף (יט) שמחממין אותן מתחתיהן ועל הנקבים יש קערות ברזל או סתימת אבן (כ) נוהגין בו היתר לפותחן בשבת: (לב) רוחץ בו מיד. שהרי לא נתחמם בשבת. ואם סתם היה פקוק אם היה פקוק נקבו עיין לעיל בסימן שכ"ה ס"ז: (לג) שמאליו הוחם בשבת. ע"י שנתנו בו עצים בע"ש (כא) מבעוד יום: (לד) שמא יחתה בגחלים. וכיון שאסרו חז"ל לעשות כן לפיכך צריך להמתין למוצאי שבת בכדי שיעשו כדי שלא יעשה כן בפעם אחרת שלא יסתום נקבו ויבוא לידי חיתוי [תו"ש]: **יב** (לה) אפילו להזיע. מפני (כב) עוברי עבירה שהיו רוחצין בחמין שהוחמו מבעוד יום ואמרו מזיעין אנחנו לפיכך אסרו גם הזיעה ואם אינו מתכוין להזיע מותר לדעה זו (כג) אפילו אם המרחץ קטן דנפיש הבליה שבודאי יזיע: (לו) במקום שיכול להזיע. היינו (כד) שהמרחץ קטן דנפיש הבליה ומזיע אסור אע"פ שאינו מכוין לכך. ולדעה זו העולין מבית הטבילה ולובשין בגדיהן במרחץ בשבת צריכין ליזהר שלא לשהות הרבה כדי שלא יבואו לידי זיעה ובגילה שהמרחץ אם מאד א"א ליזהר בזה ולענין טבילת נשים ל"ל שסמכו בעת הצורך על דעה ראשונה: **יג** (לז) בשבת. נראה לדבריהא נקט דאף שבשבת גופא מסתמא רוחצין בו א"י כיון שבמו"ש רוחצין בו רוב ישראל כי חממוהו בסוף יום השבת אדעתא דישראל מחממי: (לח) אם רוב א"י וכו'. אין תלוי ברוב דיורי העיר (כה) אלא

בשבת הרגילין לרחוץ במרחץ זה (כו) בעת הזו של מוצאי שבת דמסתמא אדעתן מחמם את המרחץ: (לט) או אפילו מחצה וכו'. דאפילו המקילין לעיל בסימן שכ"ה ס"ז לענין ספק אם נעשה המלאכה בשביל ישראל או בשביל א"י (כז) הכא אסור דכיון דהם מחצה על מחצה בשביל שניהם נעשה: (מ) עד כדי שיוחם. ר"ל כדי (כח) שיוחמו חמין:

א (א) שמן וחומץ. הטעם דאין דרך לסוך בשניהן יחד אלא לרפואה וכל מילי דהוא לרפואה אסרו רבנן גזירה משום שחיקת סממנים דאסור מן התורה משום טוחן [אבל] בסימן שכ"ח בסימן שכ"ח (ח) ודע דבגירסתנו במשנה וכן בר"ח ורי"ף ורמב"ם איתא יין וחומץ והיינו אפילו בלא מחד מהן: (ב) שמן לבדו. דגם דרך הבריאים לסוך אותו ולא מיקרי שהוא לרפואה וכן על גבי מכה מותר לסוך בשמן מטעם זה וכדלקמן בסימן שכ"ח סכ"ב: (ג) דמוכחא מילתא. שדמיו (ב) יקרין ואין אדם סך אותו אלא לרפואה וכל מילי דרפואה אסור וכנ"ל. ואפילו ע"י א"י אסור אם מתחזק והולך בבריא וכדלקמן בסימן שכ"ח [פמ"ג]: (ד) בכל שמן אסור. ומשו"ה (ג) אסור לסוך בשמן במדינותינו הראש שיש בו חטטין (ד) וכן אם יש לו נפח בכל מקום שהוא אסור לסוך בשמן במדינותינו. ובחלב ושומן אסור בכל מקום משום דניתך ונימס והוי מולד וכדלעיל בסימן שכ"ו ס"י בהג"ה: **ב** (ה) סכין וממשמשין. היינו (ה) שסכין בשמן וממשמשין בידו על כל הגוף להנאה: (ו) ע"י שינוי. מכפי הרגיל לעשות בחול שאין דרכו אז לסוך ולמשמש ביחד: (ז) בכח. דהוא (ו) עובדין דחול ועיין לקמן בסימן שכ"ח סמ"ג במש"כ שם בבאור הלכה דלהרמב"ם מותר כל שאינו מכוין להמיא עצמו עי"ז לידי זיעה: **ג** (ח) אין מגרדין וכו'. דהוא (ז) כעובדין דחול: (ט) בכלי. אבל יכול לגרד בידיו על הבשר אך שיהר שלא יעשה חבורה: (י) העשוי לכך. אמרינן בגמרא (ח) דאם היה לו כלי המיוחד לשבת (ט) שרי וכתב המ"א

דמזה

שער הציון

ומה דנקט ידיו אורחא דמילתא כלשון המרדכי: (יט) שיש שני חדרים זע"ז ויש נקבים בתקרה התחתונה כדי שבשיפוקו התנור למטה ויתחמם החדר התחתון יכנס החום דרך הנקבים לחדר העליון ונוהגין בו היתר שאינו דומה למרחץ ששם הוחם המים וכל אשר במרחץ מן האש היפוק מתחתיו משא"כ הכא שרק חום בעלמא נכנס מן החדר ההוא ודמי למי שפותח חדר החם לחדר אחר: (כ) מ"א בשם אגודה: (כא) הר"ן: (כב) גמרא: (כג) ב"י: (כד) טור: (כה) פשוט: (כו) כנ"פ דחלוי לפי העת: (כז) ט"ז ואם יש שם שר שיש לו עבדים הרבה ואפשר שאחמוהו משאשיכה יש לתלות להקל לפי דעת המקילין הנ"ל וב"י השמיט זה דהוא פוסק כדעת המחמירין למעלה: (כח) משנה שם ומשמע דלא בעינן שיוחם המרחץ בשלימות: (א) מ"ר: (ב) רש"י: (ג) אחרונים: (ד) מ"ר: (ה) רש"י: (ו) מו"ט: (ז) רש"י: (ח) והוכא במ"א ועו"ש: (ט) היינו להתחכך בה:

הגהות ותיקונים: א) סעיף א':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב כלשון המחבר ודלא כהרמב"ם. ב) בשו"ע הרב סעיף א' אסר רק במעורבין.

הלכות שבת סימן שכז שכח

לכך אלא א"כ היו ידיו או רגליו (יא) מטונפות בטיט וצואה: **ד** (יב) [1]לא יסוך רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או הסנדל (יג) (המדשים) (מיימוני פכ"ג) מפני שהעור מתרכך ודמי (ד) לעיבוד (יד) [2]אבל סך רגלו ומניחו במנעל וסך כל גופו ומתעגל על גב העור (טו) [3]והוא שלא יהא בשמן הנישוף בגופו שיעור כדי לעבדו אפילו יש בו כדי לצחצחו מותר והוא שלא יכוין (טז) אפילו לצחצחו:

שכח דין חולה בשבת. ובו מ"ט סעיפים:

א [4]מי שיש לו (א) מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא אסור לעשות לו (ב) שום רפואה (ג) ואפי' ע"י א"י גזירה משום שחיקת סממנים: **ב** [5]מי שיש לו חולי[1] של סכנה (ד) מצוה לחלל עליו את השבת (ה) והזריז ה"ז משובח (ו) [6]והשואל ה"ז (ז) שופך דמים: **ג** [7]כל מכה של חלל דהיינו (ז) מהשינים ולפנים (ח) ושינים עצמם בכלל מחללין עליה את השבת

וכן פסקו הפוסקים ו' שם קמ"ח בריימא ז' רמב"ם בפכ"ג ושם כתב אע"פ שהם חדשים ח' שם בגמ'

א ה"ה בפ"ב מה"ש וש"פ וכן פירש הב"י דברי הטור ב' שבת ק"ט ויומא פ"ד והרמב"ם בפ"ב ג' טור יה"ה שם בשם הירושלמי ד' ע"ג כ"ח[א])

באר היטב

משער חזיר המיוחד לשבת עסקי' ס"ג מש"ם מ"ח: (ד) לעיבוד. הדורס על העור עד שיתקשה או המרכבו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהאומנין עושין חייב. השף בידו על העור המתוח בין העמודים חייב משום ממחק רמב"ם פי"ח:

(ח) שופך. ואם החולה אינו רואה כופין אותו שהוא חסידות של שטות ואם החולה אומר צריך אני לתרופה פלונית והרופא אומר אין צריך שומעין לחולה. ואם הרופא אומר שיזקקו שומעין לרופא

משנה ברורה

דמזה נהגו הנחולות להיות להם כלי משער חזיר המיוחד לשבת דמו לא מחזי כעובדין דחול ועיין לעיל בסוף סימן ש"ג במ"ב דגם בזה אינו מותר כ"א לתקן בו מעט את השערות להשכיבם (י) אבל לסרוק בו אסור אף בזה שא"א שלא יתלוש שער: (יא) מטונפות. דהו (יא) לא מחזי ע"י הגירוד כעובדא דחול: **ד** (יב) לא יסוך וכו'. דהנה עיבוד העור הוא אחד מאבות מלאכות (יב) ועיבוד הוא אם מולח את העור או שמעבדו בשאר דברים שדרך לעבדו (יג) וכן אם דורס העור ברגלו עד שיתקשה או שמרכבו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהרצענין עושין חייב דהוא תולדת מעבד (יד) וכן אם מרכך העור בשמן ג"כ מעניין עיבוד הוא וחייב ולכן צריך ליזהר מטעם זה שלא למשוח מעצמו חדש בשמן [ובא"א כתב דחיובא נמי יש בזה] (טו)[8]ויש אוסרין גם במנעל יפן ובפרט בזמן הזה דנפיסי עמי הארץ ויבואו להקל גם בחדשים בודאי יש להחמיר בכל גווני [מ"א] וכ"ש אם כונתו במשיחת השמן (טז) כדי שיהיה המנעל שחור נראה דיש לאסור לכו"ע משום חשש צביעה ועתה נחזור לענינו דמשום איסור עיבוד אסרו ג"כ לחדש שיסנג ע"י פעולתו שיתרכך העור ולכן אסור לסוך רגלו וכו': (יג) החדשים. דבשנים חו אין בו משום חשש עיבוד: (יד) אבל סך וכו'. כיון דבעת הסיכה לא נגע השמן בהעור: (טו) והוא שלא יהא וכו'. דאם יש בהשמן שיעור כדי לעבדו אסור אף דאינו מכוין לזה [גמרא]: (טז) אפילו לצחצחו. דאי מכוין בגלגולו על גבי העור או בסך רגלו ומניחו במנעל כדי לצחצח העור ע"י השמן אסור גזירה אטו היכא שמתכוין לעבדו [רש"י] וכ"ש היכא שמושח המנעל בשמן אפילו אם השמן מועט ומכוין רק כדי לצחצחו דאסור. ולצחצח המנעלים ע"י המרוח שחור [שקורין וויקסין°] כתב בספר תפארת ישראל (יז) דאם עשה אפילו ע"י א"י אסור עד לערב בכדי שיעבשו. ודע דלענין חיוב חטאת בעיבוד וכן

לענין הפשטת העור דהוא ג"כ מלאכה דאורייתא הוא אם יש בו שיעור כדי לעשות קמיע ולענין איסורא (יח) אפילו בכל שהוא. המפרק דוכסוסטוס מעל הקלף [דוכסוסטוס הוא חלק העור של לד הבשר וקלף הוא החלק של לד השער] ה"ז תולדת מפשיט [רמב"ם]:

א (א) מיחוש בעלמא והוא מתחזק וכו'. דאם כאיב ליה טובא וחלה כל גופו עי"ז אז שנפל למשכב אף שאין בו סכנה מותר לעשות בשבילו רפואה שאין בה מלאכה וכהיא דסימן שכ"ז ס"א וכה"ג וע"י א"י מותר לעשות אפילו מלאכה גמורה וכדלקמן בסי"ז וסל"ז ע"ש: (ב) שום רפואה. היינו אפילו דברים שאין בהם משום מלאכה ג"כ אסור וכדלעיל בסימן שכ"ז ס"א ולקמן בסעיף ל"ו[2] וכה"ג: (ג) ואפילו ע"י א"י. היינו (א) אפילו דברים שהוא רק משום שבות ג"כ אסור על ידו כיון שהוא רק מיחוש בעלמא: **ב** (ד) מצוה וכו'. פי' לעשות לו רפואה והטעם משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם: (ה) והזריז וכו'. עיין לקמן בסי"ב ובהג"ה אם במה שנכתוב אם במ"ב ועיין ביו"ד סוף סימן קנ"ה דבעינן שתהא הרפואה ידועה לאנשים או ע"פ מומחה [מ"א]: (ו) והשואל וכו'. פי' אותו האיש שהוא מתחסד וירא לחלל שבת בחולה זה כ"א ע"י מורה הרי הוא שופך דמים שבעוד שהוא הולך לשאול יחלש החולה יותר ויוכל להסתכן והרי הכתוב אומר לא תעמוד וגו' ובירושלמי איתא הנשאל הרי זה מגונה פי' משום שהתלמיד חכם במקומו היה לו לדרוש בפרקא לכל כדי שידעו כל העם ולא יצטרכו לשאלו ואם החולה בעצמו מתירא שיעברו עליו את השבת כופין אותו ומדברים על לבו שהוא חסידות של שטות [רדב"ז]: **ג** (ז) מהשינים וכו'. וכ"ש (ב) אם חלה מקום מושב השיניים דהיינו החיכים בודאי הם בכלל מכה שבתוך חלל הגוף: (ח) ושינים עצמם וכו'. דהיינו (ג) היכי דכאיב ליה טובא (ד) וחלה כל גופו עי"ז אף שלא נפל למשכב

מתרגם: °משחת נעליים

שער הציון

ובא"ר רצה לפרש פירוש אחר ולדחות דברי המ"א ועו"ש אבל בר"ח שלפנינו איתא בהדיא דהיינו להתחבק בה: (י) וכ"כ הפמ"ג: (יא) לבוש: (יב) (יג) (יד) רמב"ם: (טו) כלכלת שבת לדעת הראב"ד: (טז) כידוע שע"ז משתכר[1] ודרך האומנים לעשות כן: (יז) ומשמע שם דטעמו משום שיש בזה משום ממרח: (יח) מוסכם מהפוסקים: (א) הרמב"ן והרשב"א בפ' מפנין והריטב"א והר"ן בפ' ר' שרגיל והמ"מ בשמס: (ב) כן מוכח בתוספות בע"ז כ"ח דעל זה לא אסתפק הגמרא דאינם בכלל כבי ושיני דלאו אקושי נינהו ובודאי מכה של חלל מיקרי וכן בפירוש המשנה להרמב"ם יומא בדף פ"ג פירש שם החדשם בגרונו [ובגמרא איתא בפיו] דהיינו מקום המיכים ע"ש ולאלוהה להר"מ זהו מה שאמר שם בגמרא ר"י חס בלפידנא ע"ש בגמרא: (ג) גמרא שם חדשם הוא דלא הא כאיב ליה טובא ש"ד ומשמע דבזה לבד די ולא בעינן שיהא מכה על השיניים וכן מלדד הא"ר בשם הב"ח וכ"כ בתו"ש ולשון המ"א דחוק מה: (ד) כן משמע במאור הגר"א בס"ג בהג"ה ד"ה מיהו ובסי"ז בהג"ה ד"ה או דמה שאמר שם שמצטער וחלה ממנו כל גופו היינו

הגהות ותיקונים: **א)** כ"ח: **ב)** ל"ז (עיין מ"ב שם ס"ק קכ"א): **ג)** משתחר:

הערות והערות: 1) עיין מ"ב סקי"ז שאפילו בספק:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב כלשון הרמ"א חדשים. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ג' כתב דהכאב הוא מחמת מכה או שיש בהם בועא.

ה הר"ן בפ' י"ד דשבת בשם ר' יונה והרשב"א ו שם בע"ג ז רמב"ן בספר תורת האדם

* (ט) ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה אבל מיחושים אין נקראים מכה: הגה מיהו מי שמושש בשיניו * (י) ומצטער עליו להוציאו (ב) (יא) אומר (יב) לא"י להוציאו (ב"י בשם א"מ ואו"ה המרוך): ד מכה של חלל (יג) א"צ אומד שאפילו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום עושים לו * (יד) כל שרגילים לעשות לו בחול אבל (טו) כשיודעים

באר היטב

כנה"ג: (ב) אומר. ואע"ג דהישראל מסייע קיי"ל דמסייע אין בו ממש. והט"ז חולק ופסק לאיסור וכתב דהא דמסייע אין בו ממש היינו היכא דאינו יהודי התחיל במלאכה כבר ואח"כ מסייעו ישראל

ביאור הלכה

* ודוקא שנתקלקל וכו' אבל מיחושים וכו'. הגה דין זה הוא מהרשב"א בשם ר"י ומובא במ"מ ע"ש ומשמע מפתימת לשונו שם דאפילו היכי דבאיב ליה עובדא מבפנים בחלל הגוף אינם עדיין בכלל מכה של חלל כ"ז שלא נתקלקל אחד מאברים הפנימיים אולם בביאור הגר"א ממה שנין המקור על דבריהם ממה שאמרו שם בגמרא מושש הוא דלא וכו' משמע היכא דבאיב ליה עובדא מחללין ואולי יש לדחות דגבי שיניים דהם אקוסי ואין שייך בהם שם מכה כ"כ כיון דבאיב ליה עובדא יצא מכלל מיחוש ודינו כמכה של חלל משא"כ בשאר אברים פנימים כ"ז שלא נעשה מכה או בועה עדיין הוא בכלל מיחוש בעלמא וצ"ע. ומ"מ אפשר לומר דאם באיב ליה עובדא באחד מאברים הפנימיים ומטופק לו שמא נתקלקל שם בא"ה דבר ואין שם רופא בעיר לשאול דמותר לחלל שבת וליטע אחר רופא דאף במכה שאינה של חלל איתא לקמן בסוף ס"ה דאם נעשה אצל החולה ספק סכנה מחללין: * ומצטער וכו'. עיין במ"ב במש"כ דבעינן שיהא כל גופו ע"ז הוא מהמ"א ובשו"ע של הגר"ז מצדד דאפשר שיהא מותר ע"י א"י אף בלא חלה כל גופו ע"ז ע"ש ולענ"ד ג"כ יש לעיין במה שכתב המ"א דהוצאת שן הוא מלאכה דאורייתא דהא הוצל לרפואה וכ"ל דמה חייב אפילו למ"ד מקלקל בתבורה פטור דזה מתקן הוא הא הוא אינו מכוין רק להוציא השן והדם ממילא קאתי ואף דהוי פ"ר הא הוי עכ"פ פ"ר דלא איכפת ליה ואין איסורו אלא מדרבנן והנה למ"ד מקלקל בתבורה חייב חייב גם בזה כמו שכתב הגר"א בסימן של"א ס"י אבל למ"ד פטור אמאי חייב בזה ואף דע"י ישראל בודאי יש ליזהר בזה עכ"פ ע"י א"י אפשר דיש להקל אף באינו חולה כל גופו: * כל שרגילים וכו'. זהו לשון הרמב"ן בפ"ה וכתב המ"מ דמזה משמע דאע"פ שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא עכ"ל ולענ"ד נ"ע דלפי הגראה הרבה פוסקים סולקים על סברת זו דהרי רש"י כתב חולה שאב"ס אשם לא יעשו לו רפואה זו לא ימות עכ"ל משמע דיש בו סכנה פירושו המסוכן הוא אצל הרופא וכבר הביאו ב"י וכן פירש עוד בומה פ"ד ע"ב ד"ה לא ספק וכו' ע"ש וכן פירש עוד בד"ה מפקחין ע"ש וכ"כ הר"ן באלפסי בשמה מקומות כפירש"י ועוד ראיה ממתניתין חולה מאחלין אותו ע"פ בקיאין ובלא אומדנא אין מאחלין כמבואר בחומ' מפני קב"ח ע"ב ד"ה קמ"ל ובמאירי שם ובחומ' ישנים יומא שם ומבואר בכמה ראשונים דמתניתין מיירי בחולה שיש בו סכנה אלמא דצריך אומדנא אם מסוכן לו התענית אע"פ דבחול בודאי היינו נותנים לו לטעום ממאכלות היפים לחולה אעפ"כ ביו"כ בעינן אומדנא וכן פירש"י במתניתין שם ע"פ בקיאין אם יאמרו שאינו מסוכן אם אינו אוכל וממילא ה"ה לענין חילול שבת ועוד שהרי דעת ר"י שאין מאחלין אותו עד שנסתפק שמא ימות ואף לר"מ דפליג ע"ז כתב נמי אע"ג שהוא אינו אומר שימות מ"מ חיישינן שמא יתעלף ויסתכן ולא חל כלל באמירתו דהרבה פעמים אינו יודע אם הוא מסוכן אלמא דאפילו לדידיה נמי דוקא משום ספק סכנה אבל לא משום דעוב ויפה לו וכן הוא דעת התוספות ישנים בד"ה חולה ע"ש וכ"כ התוס' בפרק מפני וכ"כ המאירי וז"ל יונדע שמחללין לא סוף דבר למה שהיא נעשה לרפואה אלא אפילו במה שנעשה לישב דעתה אע"פ שבפרק אחרון דיומא המאירו שלא להאכיל אלא ע"פ מומחה מ"מ בכאן מתוך פחדה יכולה להסתכן ע"ש וכן נראה דעת הרשב"א בתשובה סימן רי"ד הנ"ל שהרי כתב דהא המסוכן מסוכן הוא אבל אכילה ביו"כ ובשבילו אינו מחלל אלא מעטה הראיה דהמא מפרק חרש דכל מסוכן מסוכן הוא אבל אכילה ג"כ אבל אי לא משום זה לא קשה ליה דשאכילתו ביו"כ וע"כ דלא מחללינן כ"א להעבר הסכנה גם מדברי הרמב"ן בעצמו אין ראיה כ"כ דהא דכתב עושין לו כל שרגילין לעשות לו בחול ממאכלים ורפואות משתברא שאין כוונתו אפילו לדבר שאינו להעבר הסכנה אלא כיון דמיירי שאין כאן בקי ואינם יודעין

שער הציון

מה דאיתא שם בגמרא כאיב ליה עובדא ומשמע דאל"ה אינו רק בכלל חשש בעלמא ולא מחללינן שבת עלוייה: (ה) כן הוכיח המ"א וכ"מ בהגר"א דהשו"ע לא קאי אתחלת לפידנא: (ו) הגר"א וכן משמע ממ"א שכתב דבעינן שיהא כל גופו ע"ז ומשתמע כאיב ליה עובדא ורמ"ת בפמ"ג שדחק עצמו לומר דמיירי דלא כאיב ליה עובדא דאל"ה אמאי אינו מותר ע"י ישראל ולא ראה דברי מו"ה שכתב בהדיא דהוא חולי שיש בו סכנה אך דהוצאת שן דאדרבה סכנתא היא: (ז) מו"ה: (ח) שם: (ט) ש"ך בנקה"כ והמ"מ ומ"ר והמ"א וכן מסיק הריטב"א בחידושיו בשם הרמ"ה: (י) אפילו לדעת המתירין בסי"ז שבות דרבנן ע"י ישראל לרפואה: (יא) דאלו צורך הרבה אפילו לדעת המתמירין שרי וכהגיה דתניא יומא פ"ג[א]) מתממין לו ממין בין להשקותו בין להבריחו:

הגהות ותיקונים: א) פ"ד:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב דכאב שניים גרידא לא הוי מכה של חלל, ורק כשהכאב בא מחמת מכה או שיש בהם בועא הוי מכה של חלל. **ב)** בשו"ע הרב סעיף ד' התיר להוציא ע"י גוי.

(טז) ומכירים באותו חולי * שממתין וא״צ חילול אסור לחלל עליו אע״פ שהיא מכה של חלל: ה [ח]מכה שאינה של חלל נשאלין בבקי ובחולה ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחילול או שיעשה אצל אחד מהם (יז) סכנת נפשות (וע״ל סי׳ תרי״ח): ו [ט]מכה שעל גב היד וגב הרגל וכן מי שבלע עלוקה [י]וכן מי שנשכו כלב שוטה [כ]או אחד מזוחלי עפר הממיתים אפילו ספק אם ממית אם לאו הרי הם כמכה של חלל: ז [ל]מחללין שבת (יח) על כל מכה שנעשית * מחמת [מ]ברזל ועל שחין הבא [נ]בפי הטבעת ועל [ס]סימטא והוא הנקרא פלונקר״ו בלעז [ע]ועל מי שיש בו קדחת (יט) חם ביותר או (כ) עם (ג) סימור: ח [פ]מי שאחזו דם (כא) מקיזין אותו אפילו הולך על רגליו

ח סס מ שבת קנ״ט
ע״ג כ״ח י יומא
פ״ד כ שבת פכ״ל
ל ע״ג כ״ל
מ כפי׳ רש״י ור״ן
נ כפירושם סס
ס סס הר״ן
ע פסחים כ״ה
פ מל״מ וכ״כ הר״ר

באר היטב

ומטעם זה כתבו בי״ד סימן קנ״ח דאשה שאירע עבילתה ביו״ט ראשון ושכחה ליטול ספריה בעיו״ט שלא תאמר לאינו יהודי שתטול ספריה ביו״ט מטעם שהיא פושטת ידיה במתכוין לזה ע״ש ועמש״ש בשם נקודת הכסף והמ״א בסימן ש״מ כתב ל״ע אם להתיר בניקור ולכן מותר לומר לאינו יהודי לתתכם ע״ש: (ג) סימור. מל׳ תסמר שערת בשרי. וגראה שהוא שאומרים בל״א שוידערי״ן ועכ״פ אין

משנה ברורה

מחללין: (טז) ומכירים באותו חולי שממתין. ר״ל שמכירים בבירור שלא יתגבר החולי יותר ע״י שנמתין עד הלילה במו״ש: ה (יז) סכנת נפשות. ל״ל (יב) ספק סכנת נפשות ור״ל דאפילו אומרים רק שמא יכבד עליו החולי ויסתכן נמי שרי וזהו שסיים הרמ״א וע״ל סימן תרי״ח דכן מבואר שם לענין אכילת יום״כ והי״כ כאן: ז (יח) על כל מכה. אפילו אינה בחלל הגוף ואפילו שלא על גב היד והרגל: (יט) חם ביותר. הוא הנקרא בל״א טיפו״ס וכדומה: (כ) עם סימור. מלשון תסמר שערת בשרי והוא הנקרא שוידערי״ן בל״א שבא הקרירות והחמימות בפעם אחת ולאפוקי קדחת המלוי שבא מתחלה הקרירות ואח״כ החמימות אין זה בכלל חולה שיש בו סכנה [אחרונים] ומ״מ ע״י א״י מותר לחלל עליו שבת: ח (כא) מקיזין אותו. אפילו ע״י ישראל דסכנתא הוא ואם אחזו דם במקצת ומנכר

לא אע״ג דבודאי טוב הוא לחולה אעפ״כ אינו מסוכן לזה עד דאסיק הגמרא דגם לחולה יש משש סכנה ע״ש ובפרט לפי דעת הרמב״ם דגם למסקנא אין מחללין לחולה וכן דוקא לחיה שהקול מזיק לה הרבה אבל שהמגיד משנה כתב דלחולה שיש בו סכנה אפילו דבר שאינו נחוץ לפק״נ נמי עבדינן ואומקמה לסוגיא דמיירי בחולה שאין בו סכנה אמנם שיטה זו קשה דא״כ לרוב הפוסקים דסברי דמסקנת הגמרא דגם לחולה עושין לו מדורה א״כ יתחדש לנו דחולה שאין בו סכנה עושין לו מדורה ע״י ישראל וזה לא נשמע משום פוסק וכ״כ בחידושי הרמב״ם המובאים בספר שמן[ב] רוקח שדעת הרמב״ם שאין עושין מדורה לחולה אפילו יש בו סכנה והוא מספר הבתים ע״ש וכן מבואר בשלטי הגבורים פ׳ מפנין ע״ש. והנה אלבד דעת המ״מ מלאתי עוד איזה פוסקים דמשמע דס״ל כדבריו וז״ל התשב״ץ ח״ר סי׳ נ״ד ואפילו הדלקה והבערה שהוא מלאכה גמורה עושין אותה בשביל חולה שיש בו סכנה אע״פ שאין עיקר רפואתו בהדלקת האור אלא שצריכין אנו לצרכי רפואתו והכי תניא בפרק מפנין אם היתה צריכה לנר וכו׳ מכאן נראה שאפילו משום יאוב דעתו של חולה אפילו אינו צריך לרפואתו אלא יאוב דעתו בלבד וה״ה שאר מלאכות שהחולה מתיאב דעתו בהם שעושין אותן בשבת עכ״ל ומשמע לכאורה דס״ל כהמגיד וכן מלאתי עוד למאירי שלהי יומא בדברי המתחיל בין להשקותו בין לרפואתו שכתב אע״פ שרחיצה זו של חיזוק אבריו אין בה צורך למהירות והו״ל לאיתר שנמתין לה כדי שלא יתחלל שבת שמ״מ ממהרת היא בחיזוק אבריו ואין משהין לה שום דבר תועלת לגמור רפואת החולה עכ״ל גם מזה משמע לכאורה דס״ל כהמגיד משנה אינה אינה דע״ע בדעתו דהרי לעיל הבאנו אותו בשיטת האומרים וכדמוכח בהדיא בדבריו בפ׳ אין[א] מפנין ואפשר דחיזוק אבריו נמי פעמים שמועיל אותו מחזקת סכנה. והנה מלאתי בתו״ז בהלכות יולדת פלוגתא בענין זה וז״ל ר׳ גרשום התיר ליולדת שילדה ז׳ ימים לפני הפסח להתפס לה חמץ בגיל פסח וה״ר אליעזר אוסר ואמר דסברת הלכה זו אינה ברחילה כי לא הותר לחלל שבת אלא בדברים שיש בהם פקוח נפש עי״ש שהאריך ולכאורה משמע מזה דסברת הר״ר גרשום דבעת המגיד אך אין ראיה לאפשר דס״ל דגם ברחילה איכא נמי פק״נ [וכן הוא דעת כמה ראשונים עיין לקמן בסי׳ של״א]. נחזור לענינו דמוכח מהני פוסקים שהבאתי למעלה הייגו רש״י ור״ת ור״י ומו״י דיומא ותוספות פרק מפנין ומאירי שם ורשב״א בתשובה והתו״ז בשם הר״ר אליעזר דכל היכא דאינו מסוכן לדבר זה אין מחללין וכן הוא משמעות הר״ן שהעתיק בפירש״י בכל המקומות וגם ממה שכתב בפ׳ ח׳ בגליס בד״ה שמא יבריא וכמו״ש למעלה וגם דעת הרמב״ן לפי מה שלמדנו משמע ג״כ דס״ל הכי ודברי ר׳ גרשום אינו מבואר בהדיא שחולק ע״ז וכנ״ל ולא נשאר לנו להקל כ״א דעת המגיד ומשמעות התשב״ץ ומשמעות המאירי דיומא [ואף שמוכרחין אנו לחלק לדבריו שלא יסתור א״ע וכנ״ל] א״ע בודאי היה מהנכון להתמיר באיסורי תורה ובפרט שהוא שלא במקום סכנה וגם ברקנט״י סימן ק״ד כתב וז״ל יש אומרים דהא דאמרינן במסוכן דוחה שבת הייגו דברים שאם לא יעשה אותן יבוא לידי קלקול גדול אבל בדברים שאין להם צורך הרבה אין מחללים את השבת ויש מתירים וגראים דברי האוסרים עכ״ל אבן בדבש״ז מ״ד סי׳ ק״ל כתב שנשאל ע״ז והשיב בקצרה שיש דעות בזה ודעתו להקל כדעת המתירים ולא הביא ראיה ע״ז ורק בסברא בעלמא ע״ש ולענ״ד העיקר כמו שכתבנו וכמו שהכריע הרקנט״י. ודע עוד דאפילו לפי דעת האוסרים הנ״ל היינו דוקא בדבר שברור לנו שלא יכבד חליו ע״י מניעת דבר זה אבל בדבר שיש משש שע״י מניעת דבר זה יחלש ויכבד חליו מחללין עליו השבת וכעין שכתב ר״ת לגבי יום״כ וכנ״ל וכן נפסק לקמן בריש סימן תרי״ח. ולפי דברי המאירי הנ״ל ביומא משמע שאם ע״י פעולת החילול הזה יתחזקו אבריו ג״כ אין למנוע דבר זה מאחו כיון שהוא חולה שיש בו סכנה:

* שממתין וכו׳. והיכי דגונת מלבו שהוא מסוכן והרופאים אמרו שרפואתו היא שישתה חלב בכל יום אפשר לחלל שבת באיסור לאוו״יתא בשביל זה וכדלקמן בסעיף ל״ג דהכי הוא מסוכן הוא אם לא יעשה לעולם אמנם בשביל פעם אחת [רשב״א כתובות מ״א[ד]] רמב״ן שבת פרק חבית ובמלחמות שם]: * מחמת ברזל. עיין תבואות שור ה׳ טריפות סי׳ מ״ד שמתפקק מי מיירי בהכאה בכח או אפילו מיתוך בנחת נמי הוי מסוכן ע״ש הגרע״א

שער הציון

(יב) חי׳ רע״א:

הגהות ותיקונים: א) חיבה זו מיותרת: ב) מעשה: ג) ס׳:

ואפילו ביום הא׳: **ט** [ז]החושש (כב) בעיניו או בעינו ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הכאב או שהיה שותת דם או שהיה בו (כג) רירא ותחלת אוכלא (פי׳ (כד) תחלת חולי) מחללין עליו את השבת: **י** [ח]כל חולי (כה) שהרופאים אומרים שהוא סכנה אע״פ שהוא על הבשר מבחוץ (כו) [א]מחללין עליו את השבת * ואם רופא אחד אומר צריך * ורופא אחד אומר א״צ [ב]מחללין * [ו]ויש מי שאומר (ד) (כז) שאין צריך מומחה (כח) דכל בני אדם חשובים מומחין קצת וספק נפשות להקל: הגה וי״ל (כט) דוקא ישראלים (ל) אבל סתם מ״י שאינו רופאין לא מחזקינן אותם כנקיאים (איסור והיתר האורוך). מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה (לא) אין מחללין עליו השבת כדי להצילו (ע״ל סימן ש״ו) (ב״י בשם הרשב״א): **יא** [ש]חולה שיש בו סכנה שאמדוהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חילול שבת שמונה ימים (לב) אין אומרים נמתין עד הלילה ונמצא שלא לחלל עליו אלא שבת אחת אלא יעשו מיד אע״פ שמחללין עליו שתי שבתות ולכבות הנר בשביל שיישן ע״ל סי׳ רע״ח: **יב** [ת]כשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה משתדלין (לג) שלא לעשות ע״י א״י וקטנים ונשים (לד) אלא ע״י ישראל גדולים [א]ובני דעת: הגה וי״א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי (לה) ובלא איחור ע״י שינוי ואם אפשר לעשות (לו) ע״י א״י בלא איחור כלל עושין ע״י א״י (א״ז) (ה) (לז) וכן נוהגים אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הא״י אין לעשות ע״י א״י (תוס׳ תרי״ח ועכ״פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפי׳ להקל מ״א ע״ש: (ה) וכן נוהגים. וט״ז חולק ע״ז וכתב דיש משם שמא אתה מכשיל לעתיד בחס שירחו עכשיו שאין עושין רק ע״י אינו יהודי יסברו לזרוק תוך הנהר מאחוריו והיה קמיעא מומחה ונשלם הזמן בשבת יכול לזרקה כיון דהנהר הוא כרמלית שבת יעקב ח״ב סי׳ נ׳ ע״ש: (ד) שאין צריך. ועכ״פ צריך שיאמר שמכיר באותו חולה כמ״ש סי׳ (ד) שאין צריך.

סס טוב צ ע״ג כ״ח ק יומא פ״ד בריתא לענין להאמינו מ״ה ומסס למדו לענין שבת ר טור בסס ר״י ש סס בגמ׳ בפי׳ המשנה ובריתא ת סס בבריתא א הרמב״ם בפ״ב

ביאור הלכה

[הגרע״א בחידושיו]: * ואם רופא אחד. והסכימו כמה אחרונים [המ״א בסס הב״ח ומ״ר ע״ש] דהיינו דוקא אם שניהם שוים אבל אם אחד מהם מופלג בחכמה שומעין לדבריו כיון להקל כיון להתמיר דכיון דבמנינם שוים הם אזלינן בתר רוב חכמה: * ורופא אחד אומר א״צ. עיין במ״ב שכ׳ בשם הרדב״ז ח״ד סימן ט״ו׳ שאם חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית ורופא אומר א״ל שומעין לחולה כמו דאמרינן לענין תענית יום״כ ולענ״ד אין הדברים אמורים אלא כשאומר מרגיש אני מוצאת באבר פלוני ע״כ יעשו לי תרופה פלונית שמועלת לחולי אבר זה וכזה ודאי שומעין לו דלב יודע מרת נפשו שייכא בכל מילי ואפילו רופא אומר שא״ל שום תרופה אין שומעין לו אבל אם המחלה ידועה והחולה אומר שתרופה זו מועלת למחלה זו והרופא אומר שאינו מועיל בזה אין סברא לשמוע לחולה לחלל שבת בחנם [ומ״מ אפשר לומר דהיכי דאומר החולה דידוע לו שטבע גופו להתרפאות ממחלה זו כשנוטל רפואה זו אפשר דשומעין לו דגם בזה שייכות קצת לומר דאדם בקי בגופו יותר ממאה רופאים] אם לא דאיכא חשש שמא תטרף דעתו עליו אם ירחה שאינם עושים כדבריו והא דאמרינן גבי מיה דעד שבעה מחללין כשאמרה בריחה ומבואר בחידושי הרשב״א דאפילו רופא אמר א״ל שומעין לה מיירי ג״כ באופן זה שהיא אומרת שבריחה תמיד בשתות או בהמילה שמרגשת חולשא בארבריה וכדומה ורופא אומר שלפי חיזוק גופה א״ל ע״כ אין שומעין לדבריו לבד יודע וכו׳ אבל כשהיא מחולקת באיזה תרופה תועיל אין סברא לשמוע לה [ועיין בשלטי הגבורים פרק מפנין ד״ה השאלתות ודוק] וכן משמע בחשובת הרשב״א ח״ד סימן רפ״ד כדבריו: * ויש מי שאומר שא״צ מומחה. דין זה הובא בטור בשם הר״י והגה מרמב״ם משמע דלא פ״ל כן דז״ל בפ״ב מהלכות שבת לפיכך חולה שיש בו סכנה עושין וכו׳ ע״פ רופא אומן של אותו מקום וכן בר״ן שלהי יומא לענין מאכילין אותו ע״פ בקיאין משמע ג״כ לכאורה דלא פ״ל כן עי״ש אך משום דהוא סכנת נפשות חשש המחבר לדעה זו כמו שסייס בעצמו [ו]וע״כ נראה דאם אפשר לעשות ע״י א״י יעשה ע״י א״י דבלא״ה יש דעות דאף אם רופא מומחה זוה לחלל והוא יכול לעשות ע״י א״י דיעשה ע״י א״י וכדלקמן בסי״ב:

באר היטב

יא [ש]חולה שיש בו סכנה שאמדוהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חילול שבת שמונה ימים (לב) אין אומרים נמתין עד הלילה ונמצא שלא לחלל עליו אלא שבת אחת אלא יעשו מיד אע״פ שמחללין עליו שתי שבתות ולכבות הנר בשביל שיישן ע״ל סי׳ רע״ח: **יב** [ת]כשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה משתדלין (לג) שלא לעשות ע״י א״י וקטנים ונשים (לד) אלא ע״י ישראל גדולים [א]ובני דעת: הגה וי״א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי (לה) ובלא איחור ע״י שינוי ואם אפשר לעשות (לו) ע״י א״י בלא איחור כלל עושין ע״י א״י (א״ז) (ה) (לז) וכן נוהגים אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הא״י אין לעשות ע״י א״י (תוס׳ תרי״ח ועכ״פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפי׳ להקל מ״א ע״ש: (ה) וכן נוהגים. וט״ז חולק ע״ז וכתב דיש משם שמא אתה מכשיל לעתיד בחס שירחו עכשיו שאין עושין רק ע״י אינו יהודי יסברו

משנה ברורה

שהוא רק מיחוש בעלמא אסור [הגר״א]: **ט** (כב) בעיניו וכו׳. ואע״ג דמשום סכנת אבר אין מחללין באיסור דאורייתא לכו״ע וכדלקמן בסי״ז עין שאני דשורייקי דעינא בלובא תליא ואיכא סכנת נפש [גמרא]: (כג) רירא. בגמרא משמע דה״ה קידחא וכן איתא ברמב״ם ולבדו [הגר״א]: (כד) תחלת חולי. (יג) וכן באמצע המחלה אבל בסוף חולי שכבר אם מחללו ליכא סכנתא ע״י סימנים הללו וכ״ש כשרוצה לעשות רפואה (יד) כדי להגביר אור עיניו דבודאי אין מחללין משום זה: **י** (כה) שהרופאים וכו׳. אפילו א״י כיון שרופא (טו) אומן הוא וכתב הרדב״ז ח״ד סימן ס״ו אם התולה אומר צריך אני לתרופה פלונית והרופא אומר א״ל שומעין לחולה אם לא שרופא אומר שאותה תרופה תזיקהו אז שומעין לרופא ועיין בה״ל מה שכתבנו בזה: (כו) מחללין. דספק נפשות להקל: (כז) שא״צ מומחה. ומ״מ דוקא כשיאמר שמכיר באותו חולי כמ״ש סימן תרי״ח וגם אינו נאמן להכחיש המומחה אפילו להקל [מ״א וא״ר]: (כח) דכל ב״א וכו׳. היינו אפילו למכה שאינה של חלל ומ״מ אם אפשר לעשות ע״י א״י טוב יותר כמו שבארתי בבה״ל: (כט) דוקא ישראלים. דכיון שהוא מצווה על שבת ואומר לחללו ודאי סומך על המחאתו: (ל) אבל סתם וכו׳. וכן עיקר [מ״ר]: (לא) אין מחללין וכו׳. דאין אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה תבדק אך אם הכפיה היה באחד מג׳ עבירות ע״ג וג״ע וש״ד והוא משער שהנאתם יתקור עצמו למיתה בשביל זה אפשר דצריך לחלל כדי שלא יבוא לזה: **יא** (לב) אין אומרים נמתין. ואין סתירה מזה להא דסוף ס״ד דהתם הלא מיירי שיודע ומכיר שע״י המתנתו עד הערב לא יגיע שום ריעותא להחולה משא״כ הכא: **יב** (לג) שלא לעשות וכו׳. הטעם כתב הרא״ש משום דזימנין דליתייהו ואתי ג״כ לאהדורי בתרייהו ומתוך כך יבוא לידי סכנה וטעם זה שייך גבי קטנים וא״י ואבל נשים אינה עושה אחר שמא יאמרו שלא ניתן שבת לדחות אף בפקוח נפש ולכך מוסרין אותה להם ויתעצלו בדבר ומתוך כך יבוא לידי סכנה או לעשות חולו זה על ידיהם [ר״מ מפי׳ המשנה פ׳ מפנין וריא״ז ותשב״ץ ח״א סימן נ״ח]. ודע דכל סעיף זה מיירי שכולם עומדים באותו מעמד אבל אי ליכא שם אנשים ויש נשים שם בודאי אין להם להמתין והם זריזות ונשכרות [תשב״ץ וריא״ז]: (לה) ובלא איחור ע״י שינוי. דכל כמה דנוכל לעשות בהיתר לא שבקי התירא ונעשה באיסור ונראה דה״ה אם ע״י השינוי מתאחר הדבר מעט רק דאין החולי בהול נמי מתאחרים מעט כדי לעשות ע״י שינוי דאינו אלא איסור דרבנן: (לו) ע״י א״י. [ב]וה״ה ע״י קטנים: (לז) וכן נוהגים. והט״ז כתב דלמו

שער הציון

(יג) מאירי מילה כב: (יד) רש״י: (טו) או״ה:

הגהות ותיקונים: א) ציון (כו) אינו במקומו: ב) כאן מקום ציון (כו) להמ״ב: ג) נ״ד: ד) ס״ו: ה) גופה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף י׳ לא כתב דלכתחלה יעשה ע״י אינו יהודי, וכהמחבר. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף י״ג כתב - ועכ״פ הרוצה לעשות ע״י נכרי יגלה לרבים באותו פעם שיש היתר לישראל עצמו, אלא שהנכרי מזומן כאן.

ור"ן): יג [ב]כל הזריז לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה ה"ז משובח אפילו אם (ו) מתקן עמו ד"א כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים (לח) וכן כל כיוצא בזה: יד [ג]היה חולה שיש בו סכנה צריך בשר (ז) (לט) שוחטים לו ואין אומרים נאכילנו נבלה אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו מאכילין אותו הנבלה: טו [ד]אמדוהו (פי' התבונו במחלתו ושיערו) הרופאים שצריך גרוגרת אחת (מ) ורצו עשרה (מא) והביאו לו כל אחד גרוגרת כלם פטורים * ויש להם שכר טוב מאת ה' (מב) אפילו הבריא בראשונה: טז [ה]אמדוהו לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עוקצין וג' בעוקץ אחד כורתים העוקץ (מג) שיש בו ג' ואם היו ב' בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחד (מד) לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו שנים: הגה ואם הדבר נהול אין מדקדקין בכך שלא יבא לידי דיחוי ועיכוב (הגהות מרדכי פ' מפנין): יז [ו]חולה שנפל

ב יומא שם ג רא"ש ביומא ותשובה כלל כ"ז ד מנחות ס"ד מימרא דרבא ה שם בע' דנפשטה ו כן פירש הר"ן בפי"ד דשבת מימרא דרב המנונא דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט

באר היטב

שיש איסור ע"י ישראל ולפעמים לא יהיה אינו יהודי מצוי וע"י זה יסתכן החולה נמה שיתמינו על האינו יהודי והאריך הט"ז בראיות ומסיים עיקרא דמילתא שלא יסגיח על האינו יהודי כל עיקר אע"פ שהאינו יהודי לפניו ואף שכתב רמ"א וכן נוהגין אין מזה ראיה דלאו מנהג ותיקין הוא זה עכ"ל ע"ש: (ו) מתקן. נפל תינוק לבור עוקר חוליא אע"פ שהוא מתקן מדרגה רמב"ם עמ"א: (ז) שוחטים. כי בנבלה יעשה עבירה בכל כזית וכזית הר"ן ע"ש. ויש להקשות על הר"ן דאמרינן ביומא מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחלה טבל ובנבלה מאכילין אותו נבלה כי פליגי בדלא אפשר מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מ"ש טבל חמור אבל תרומה חזיא לכהן ומ"ש תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוני וכו' ע"ש ולפי דעת הר"ן קשה למאן דאמר דמאכילין אותו טבל הא על כל זית וזית חייב וא"כ מוטב שיפרים ממנו תרומה ויאכילנו חולין בפני

משנה ברורה

דלאו מנהג ותיקין הוא דאף שיכול לעשות ע"י א"י מ"מ הישראל יזרז בדבר יותר ולכן אם יש אפילו ספק הצלה ויש סכנה בדירור כל הזריז ה"ז משובח: יג (לח) וכן כל כי"ב. כגון (טז) נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעלהו אע"פ שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. נגעל הצלת בפני התינוק שובר הצלת ומוציאו אע"פ שהוא מפצל אותם כמין עצים שראוים למלאכה שנעשים כמין נסרים או קסמין להצלקה אפ"ה מותר השבירה שמא יבעת התינוק וימות ולא אמרינן שאפשר לקרקש להתינוק באגוזים מבחוץ עד שיביאו המפתח. ואפילו אם היה צריך להחוליא ולהנסרים והקסמין ג"כ שרי (יז) כיון שאינו מכוין לזה: יד (לט) שוחטים לו. הרבה טעמים נאמרו ע"ז (יח) י"א משום דשבת הותרה אצל פק"נ ולכן שוחטין ביו"ט ואפילו איסור דרבנן אין מאכילין אותו במקום שאפשר לו לשחוט מטעם זה (יט) אבל הרבה ראשונים כתבו דשבת רק דחויה היא (כ) אלא הטעם הוא דשמא יהיה קץ באכילת נבילה ולא יאכל ויסתכן ובב"י הביא עוד טעם בשם הר"ן דבנבילה עובר על כל כזית ממנה וחמיר מאיסור לאו דשבת ועוד טעם עי"ש ולפ"ז בודאי מוטב לעבור ולהושיט לו איסור דרבנן משאחל שבת באיסור סקילה. והנה אם החולה אומר שאין קץ באכילת נבילה ויש מזומן לפניו אם מותר לשחוט עבורו עיין באחרונים ועכ"פ לענין קטן בודאי נראה דטוב יותר להאכילו בשר נבילה ולא ישחוט אדם עבורו בשבת. כתב בהגמ"ר אם צריך להרתיח יין עבור חולה יאמר אצל ישראל ויאסר אינו

מחמת חליו למשכב (מה) ואין בו סכנה: הגה או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אע"פ שהולך כגפל למשכב דמי (המגיד פ"ב) (מ) (מו) אומרים לא"י (מז) לעשות לו רפואה אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא (מח) [1]אפי' יש בו סכנת (מט) אבר. ולחלל עליו ישראל (נ) באיסור דרבנן בידים [2]יש מתירים (נא) אפילו אין בו סכנת (נב) אבר [3]וי"א שאם יש בו סכנת אבר עושין (נג) ואם אין בו סכנת אבר אין עושין [4]וי"א שאם אין בו סכנת אבר (נד) עושין בשינוי ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שינוי [5]וי"א אפילו יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא (נה) נסמך למלאכה דאורייתא ודברים (נו) שאין בהם סמך מלאכה עושין אפילו אין בו סכנת אבר ודברי (נז) הסברא השלישית נראין: הגה (נח) מותר לומר לא"י לעשות (י) תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (ר' ירוחם נ"י ח"ט ורמב"ן ורשב"א) וכל שאסור לעשות ע"י ישראל אפילו ע"י החולה בעצמו אסור אבל כשעושה לו הא"י (נט) מותר (יא) לחולה (ס) לסייעו קצת דמסייע (סא) אין בו ממש (נ"י): **יח** [6]הקיז דם (סב) ונצטנן עושים לו מדורה אפילו בתקופת תמוז: **יט** [7]חולה שאין בו סכנה (יב) (סג) מותר בבישולי א"י: **כ** [8]אין נותנין יין

ז טור וכ"כ הרא"ש בפ"ב דע"ג והר"ן בפ' י"ל דשבת ח טור מדברי הרמב"ם ט הר"ן בפי"ל דשבת י טור בשם הרמב"ן כ שם בשם הרמב"ם בפ"ב דשבת ל שבת קכ"ט מ ר"י בשם רמב"ם ממ"ש בפכ"א והר"ן בפ"ב דע"ג נ שבת ק"ח

באר היטב

הטעם בגבלה וכ"פ הב"ח ע"ש: (מ) אומרים לא"י. ודוקא שצריך לה בשבת עצמו רד"ך מ"א: (ט) עושין בשינוי. והיא הסברא הג' שבראים דבריו ועיין קעיף זה בב"י ובאחרונים ויבל אהרן: (י) תבשיל. ומותר להאכילו מוקצה בידים אם א"א בע"א או"ה: (יא) לחולה לסייעו. היינו שבלא"ה נמי מתעבדא אלא שמסייע קצת כגון אינו יהודי שכוחל העין וישראל סוגר ופותח העין שיכנס בו הכחול אבל אם אינו יכול לעשות בלתי הישראל אסור. ומשמע שם דאפי' במלאכה דאורייתא מסייע אין בו ממש מ"א. וכתב הט"ז כבר כתבנו דהסיוע תהיה דוקא בשעה שהאינו יהודי עוסק בה ולא שיקדים לפניו כלל עמ"א בס"ק ב'. וכתב עוד דמלשון זה משמע דדוקא להחולה הותר בסיוע קצת אבל לא לאחר ואינו יודע בה טעם לחלק ונראה דלאו דוקא קאמר לחולה אלא ה"ה באחר ע"ש: (יב) מותר. ואם נשאר למו"ש אסור לבריא ואפי' לדידיה אם הבריא

משנה ברורה

דה"ה לענין שאר מלאכות כגון בישול וכדומה אפילו אם הוא בקדרה אחת אסור לבשל ולעשות בשאר מלאכות רק מה שצריך עכשיו בלבד ואם הדבר בהול אין מדקדקין בכך וכדלקמיה [מ"א]: יז (מה) ואין בו סכנה. ר"ל סכנת מות ובין יש בו סכנת אבר או לא: (מו) אומרים וכו'. ודוקא כשצריך להרפואה בשבת עצמו (כד) הא כשא"ל לה בשבת ימתין עד מו"ש אבל כשיש סכנה אסור להמתין [פמ"ג]: (מז) לעשות לו רפואה. אפילו במלאכה דאורייתא (כה) וה"ה שאר צרכיו כגון לאפות ולבשל וכיוצא בהנה אם צריך לכך: (מח) אפילו וכו'. דלא הותר לישראל לעבור על איסור דאורייתא כ"ז שאין נוגע לפ"נ ממש: (מט) אבר. עיין לעיל בס"ו וס"ט דיש אברים שנוגע לפ"נ (כו) וה"ה כיוצא בזה כשאר האברים אם הרופא אומר שאם לא ירפאו האבר יוכל לבוא לפק"נ הרי הוא כשאר חולי שיש בו סכנה: (נ) באיסור דרבנן. היינו (כז) כל השבותים ואפילו בלא שינוי ומטעם דס"ל דבמקום חולי לא גזרו: (נא) אפילו וכו'. דאם יש בו סכנה אפילו רק לאבר אחד לכל הדעות [לבד מדעה אחרונה ע"ש] מותר לישראל לחלל עליו בכל השבותים לרפואתו (כח) ואפילו אינו חולה כלל בכל הגוף. כתב בח"א כל דבר שמותר לעשות ע"י ישראל בחולי שאין בו סכנה אפילו יכול לעשות ע"י א"י מותר: (נב) אבר. ואדלעיל בריש הסעיף קאי שהוא חולה שנפל למשכב או שמצטער הרבה וחלה מזה כל גופו (כט) אבל אם בכל גופו אינו חולה כלל רק שהוא חולה באחד מאבריו וגם באותו האבר אין סכנה לכו"ע לא שרי לחלל כ"א ע"י א"י (ל) וגם דוקא בדבר שהוא משום שבות בעצמה דאז ע"י א"י נעשה שבות דשבות ושרי במקצת חולה וכדלעיל בסימן ש"ז ס"ה: (נג) ואם אין בו וכו'. אף דהוא חולה הכולל כל הגוף ס"ל דאסור לעשות ע"י ישראל ולדעה זו השניה (כל) מ"א בשם רד"ך: (כה) רמב"ם בפ"ב מה"ש: (כו) פשוט: (כז) אפילו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא דלדעה רביעית אסור: (כח) מ"א וש"א: (כט) מ"א בשם המ"מ שהוא דעה זו וכ"כ הגר"א: (ל) מ"א ופמ"ג: (לא) הגר"א: (לב) שם: (לג) או"ה ומג"א: (לד) ולפי דבריו מיושב דלא תקשה מלעיל ס"ט ס"א ע"ש: (לה) ט"ז: (לו) עיין בביאור הגר"א שכל הפוסקים חולקין על הרמב"ם שמחמיר בזה וכן פסק הב"ח וא"ר לקמן בסימן ש"ל ס"ו: (לז) שם:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב שמותר לשיטה זו אפילו מלאכה גמורה בדרך שינוי. ובאינו חולה כל גופו ויש לו צער גדול מתיר שבות בשינוי ע"י ישראל. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף כ"א פסק כהשו"ע דמסייע אין בו ממש ודלא כהט"ז. **ג)** ובשו"ע הרב סעיף כ"ד כתב, אבל לחולה אחר אע"פ שיש בו סכנה מכל מקום אין בצינה סכנה לו שאפשר לחממו בבגדים לכן אין עושין לו מדורה אלא ע"י נכרים וכו'.

שער הציון

(סד) לתוך העין וליתנו על גביו (סה) [ס]אם פותח וסוגר העין אסור ואם אינו פותח וסוגר (סו) מותר (יג) (סז) [ע]ורוק תפל אפי' על גביו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה עביד: **כא** [פ]שורה אדם (יד) (סח) קילורין בע"ש ונותן ע"ג העין בשבת שאינו נראה אלא כרוחץ [צ]והוא דלא עמיץ ופתח (סט) [ק]ולא חיישינן משום שחיקת סממנים דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מערב שבת איכא היכרא: **כב** [ר]מעבירין גלדי המכה (ע) וסכין אותה בשמן (עא) [ש]אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח [ת]ואפילו בגמר מכה (עו) (עב) דליכא אלא צערא שרי (עג) [א]אבל אין נותנין עליה שמן וחמין (עד) מעורבים יחד (עה) [ב]ולא ע"ג (עז) מוך (עו) ליתנו עליה (עז) אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה: **כג** [ג]נותנין ספוג וחתיכות בגדים יבשים (עח) [ד]וחדשים שאינן לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה אבל לא ישנים שהם מרפאים [ה]וה"מ ישנים שלא נתנו מעולם על המכה אבל אם היו כבר על המכה אפילו ישנים שרי דשוב אינם מרפאים: **כד** [ו]נותנים עלה ע"ג מכה בשבת שאינו אלא כמשמרה (עט) חוץ (יז) מעלי גפנים שהם לרפואה. (ומין נותנין (פ) גמי על המכה שהוא מרפא) (טור): **כה** * [ז]רטיה שנפלה מעל גבי המכה על גבי קרקע

ס טור מהא דקילורין דלקמן מדברי רש"י שם ע שם בגמרא פ שם צ שם ק טור ושם בפירש"י ר שבת נ"ג בריית ש טור והמרדכי שם ת שם בגמרא א שם קל"ד וכשמואל וכפי' התוס' ב שם בברייתא ג שם בברייתא ד שם בגמ' וכפי' הרי"ף וכפירוש רש"י לפירוש הרא"ש ה שם בפרש"י

ז סמ"ג בשם הירושלמי פ"ו דשבת ז עירובין ק"ב בריית' ובת"ק וכ"כ הרי"ף שם בגירסא דידן ובפ' י"ט דשבת

באר היטב

ט"ז ועסי' שי"ח ס"ק ה' מש"ש: (יג) ורוק תפל. כל שלא טעם כלום משגיעור והוא חזק ומוכחא מילתא דלרפואה מכוין ואם רוחץ פיו במים ואח"כ מעמירם על עיניו שרי וכתב רש"ל דמי שלא יכול לפתוח העיניים יכול ללחלחן ברוק תפל דאין זה משיב רפואה אלא לפתוח עיניים מכוין וכ"כ הב"ח: (יד) קילורין. ודוקא ברכה אבל בעבה אסור וכמ"ש סי' רנ"ג[א] ס"ה: (טו) דליכא. ל"ל דליכא לצערא אלא תענוג ב"ח: (טז) מוך. אפי' חמין לחוד לא גזרינן כמ"ש סי' ש"ט ועיין סי' ש"א סעיף מ"ו מ"א: (יז) מעלי גפנים. וה"ה כל עלים שהם מרפאים וכ"ש שאסור ליתן לו"ק זאל"ב על המכה שאין בה נקב מ"א

משנה ברורה

סימן קג"ה שאני בישול א"י שאין איסורו מחמת עצמו [פמ"ג] וגם החולה (לח) מברך עליו דבהתירא קאכיל ומה שנשאר למו"ש (לט) אסור[א] אפילו לחולה עצמו כיון שאפשר לבשל לו אז ע"י ישראל. והכלים של בישול א"י צריכים הכשר[1] (מ) ואפילו כלי חרס כיון דעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן דיו אם מגעילו ג"פ ובדיעבד אם בישל בו בלי הגעלה ויש רוב בתבשיל מותר ויש מקילין דאין צריכין הכשר כלל (מא) והסומך עליהן לענין כלים שבישלו בהן לחולה בשבת לא הפסיד: **כ** (סד) לתוך העין. דכל מילי דהוא לרפואה גזרו רבנן משום שחיקת סממנים: (סה) אם פותח וכו'. כדי שיכנס לתוכו דאז מוכחא מלתא דלרפואה עושה: (סו) מותר. דאמרינן לרחילה בעלמא הוא דעביד [רש"י] והאידנא שאין דרך לרחוץ בין אצור [מ"א וש"א]: (סז) ורוק תפל. כל (מב) שלא טעם כלום משגיעור שהוא חזק ומוכחא מילתא דלרפואה מכוין דאי לרחילה מאום הוא. ואם רוחץ פיו במים ואח"כ מעמירו על עיניו שרי אף שמעורב בו רוק דאמרינן לרחילה עביד ואם לא יכול לפתוח עיניו יכול ללחלחן ברוק תפל דאין זה רפואה [אחרונים]: **כא** (סח) קילורין. ודוקא בקילור גלול שאז נראה כרוחץ אבל בעבה אסור כמ"ש סימן רנ"ג ס"ה: (סט) ולא חיישינן וכו'. ר"ל (מג) דהוא היודע דלרפואה קעביד אעפ"כ לדידיה איכא הכירא מדאצריך לשרותו מע"ש וא"ל דהא דלא מקשו בס"כ משום הוא עצמו שאני התם דכיון שדרך לרחוץ בין לתענוג בעלמא לכך ליכא משום משש כלל אבל הכא שאין עושים כן אלא לרפואה צריך הכירא [עו"ש ותו"ש]: **כב** (ע) וסכין אותה. דבומנס היה דרך הבריאים בסיכה בשמן ולא מוכחא מילתא דלרפואה עביד ועיין במש"כ הרמ"א בסימן שכ"ז ס"א בהג"ה לענין מדינותינו ומסתברא דבגמר מכה גם במדינותינו שרי בשמן: (עא) אבל לא בחלב. וה"ה אם השמן היה קרוש דדמי לחלב [מרדכי בפ' במה טומנין]: (עב) דליכא צערא אלא תענוג בעלמא. כל"ל ר"ל ואף דבנהמה אסור משום תענוג בעלמא וכדלקמן בסימן של"ב ס"ב אפ"ה באדם שרי: (עג) אבל אין נותנין וכו'. דבזה (מד) מוכח מלתא שהוא לרפואה: (עד) מעורבין יחד. וחמין לבד משמע ממ"א דשרי כמו שמן לבד: (עה) ולא ע"ג מוך. ובזה (מה) אפילו חמין לחוד דלא מנכר שהוא לרפואה ג"כ אסור משום סחיטה אבל בשמן לחוד לא גזרינן דאין דרך כבוס בשמן וכדלעיל בסימן שי"ט: (עו) לתנו עליה. וה"ה (מו) אם המוך היה נתון מקודם על המכה ג"כ אסור ליתן עליה חמין ושמן או חמין לחוד: (עז) אבל נותן וכו'. דלא מוכחא מילתא דלרפואה [רש"ל] ולפ"ז אף במדינותינו שאין דרך לסוך בשמן ג"כ שרי בזה: **כג** (עח) וחדשים וכו'. עיין בט"ז שכתב דהאי וחדשים לא קאי אספוג דהתם אפילו בישנים שרי שאינם מרפאים ודלא כדעת הטור וכ"כ בא"ר ועיין בסימן ש"א סכ"ב שהעתיק שם המחבר לשון הטור דספוג מרפא (מז) ואולי כונת המחבר שם רק אספוג לא ולא"ע: **כד** (עט) חוץ מעלי גפנים. וה"ה (מח) שאר עלים הידועים שהם מרפאים: (פ) גמי וכו'. עיין בא"ר דמלדד דאין חילוק בגמי בין לח ליבש וכן משמע בביאור הגר"א ע"ש ועיין בשבת קנ"ו[2] ברש"י ד"ה שקול דמשמע שם דגמי יבש

שער הציון

(לח) שם: (לט) אחרונים וכן מבואר ברשב"א: (מ) יו"ד סי' קי"ג סט"ז: (מא) דבלא"ה הרמ"א סתם שם כהרא"ה דאף לבריא מותר דאין ע"ז שם בשול א"י וכן דעת הנקה"כ שם ונהי דלמעשה אין להקל וכמו שכתב בתו"ש בשם כמה אחרונים דס"ל כהט"ז עכ"פ לענין הכלים יש לסמוך עליהו וכ"מ בח"א: (מב) ועיין בד"מ מ"ש בזה בשם או"ז ומש"כ המ"א דההוא רק לענין כתם אימתר לא משמע כן להמעיין באו"ז גופא: (מג) דש"י: (מד) רש"י: (מה) מ"א: (מו) גמרא ע"ש דהטעם ג"כ משום סחיטה וע"כ כתבני דגם זה אסור אף בחמין לחוד: (מז) אבל הוא דוחק דבודאי כונת הטור גם אספוג יבש אך שהוא ישן וכמו שמוכח הכא בהדיא בלשונו דס"ל שהוא מרפא וא"כ המחבר שהעתיק לשונו מסתברא ג"כ דכונתו אף בחופן זה: (מח) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) רנ"ב: ב) קי"ב:

הארות והערות: 1) עיין סימן שי"ח מ"ב סקי"ד משש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ועיין במשנ"ב סימן שי"ח ס"ק י"ד ומה שכתבתי שם, שבשו"ע הרב סימן שי"ח ס"ה אסר רק לבריא, וכאן אסר לחולה במ"ש.

(פא) לא יחזירנה נפלה (יח) ע"ג כלי (פב) יחזירנה (יט) (פג) [ח]וע"י אינו יהודי מותר להניחה אפילו בתחלה: הגה (פד) ומותר (כ) לומר לאינו יהודי לעשות רטיה על מכה או חבורה (מ"ו האלרוך) (פה) ואסור ליתן עליה אפר מקלה דמרפא כ"א ע"י אינו יהודי (מרדכי פ' שמונה שרצים): **כו** * [ט]מגלה קצת רטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה קצתה הב' ומקנחה ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח: **כז** [י]מכה שנתרפאה נותנין עליה רטיה שאינה אלא (פו) כמשמרה: **כח** (פז) [כ]המפיס שחין בשבת * כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאים עושים שהם מתכוונים ברפואה להרחיב פי המכה ה"ז חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא ואם הפיסה כדי (כא) להוציא (פט) ממנה הליחה שבה (צ) [ל]ה"ז מותר: **כט** [מ]מי (צא) שנגפה (כב) ידו או רגלו צומתה ביין כדי

ח רמב"ם נפ"ג מ עירובין שם י סמ"ג בשם ירושלמי פ"ו דשבת כ מצר' פ"ב דעדיות ולשון הרמב"ם נפ"י מה"ש ל שם דמפקיע לה שמואל שבת ק"ו מ שם ק"ט

באר היטב

ע"ש ס"ק ל"ג: (יח) ע"ג כלי. אבל הסירה במזיד אסור להחזירה ש"ל: (יט) וע"י אינו יהודי. היינו שמלטער הרבה דאם לא היה אלא מיחוש הא כתב ב"י בשם הר"ן דאסור אפי' ע"י א"י אחרונים ועיין סי"ז: (כ) לומר וכו'. דוקא כשחלה כל גופו או שיש סכנת

ביאור הלכה

אותה על המכה [ר"מ בפי' המשנה]: * מגלה קצת רטיה וכו'. מלשון זה משמע דאינו מסירה לגמרי דאי יסירנה לא יהא רשאי אח"כ להחזירה וע"כ דס"ל דלשון הברייתא בזה אחיא אפילו להס"ק ולא נר' יהודה לאוד וזהו סייעתה לדעת המתמירים שהבאתי במ"ב סקפ"ב אמנם קשה דהא דעת הב"י להקל בזה ואפ"ה העתיק בשו"ע לשון הברייתא בזה ואולי דלדידיה איירינן בזה כשאין לו חפץ להניח עליו הרטיה אם לא ע"ג קרקע ויהיה אסור אח"כ להחזיר לכך מגלה מקצת הרטיה ומקנח ודומק: * כדי להרחיב פי המכה. לאוהרה לפה חייב היינו בכלי [ומ"מ אין בו משום גוזז משום תלישת העור

(נד) ויש חולקים ומתירים בזה ואפשר דכשהסירה ע"מ לתקן יש לסמוך [illegible] להקל: (פג) וע"י א"י וכו'. ומיירי (נה) כשהיה קצת חולה ע"י המכה דאי היה רק מיחוש בעלמא אפילו ע"י א"י אסור וכנ"ל בריש סימן זה: (פד) ומותר וכו' לעשות רטיה. ר"ל אע"ג דעשיית רטיה הוא מלאכה דאורייתא של ממחק אפ"ה מותר וכדלעיל בסי"ז בהג"ה או שיש בו סכנת אבר דאי רק מקצת חולה אינו מותר לעשות מלאכה דאורייתא ע"י א"י: (פה) ואסור ליתן וכו'. אף דהוא רק איסור דרבנן (נז) מ"מ ע"י ישראל עצמו אסור בלא שינוי (נח) אפילו אם חלה כל גופו (נט) שאין בו סכנה וכדלעיל בסי"ז לפי מה דמסיק השו"ע שם: **כז** (פו) במשמרה. ולא מייתינן שינוי לידי שחיקת סממנין ומירוח (ס) שאינו בהול כ"כ אחר שנתרפאה: **כח** (פז) המפיס שחין. היינו שמנקע אותה: (פח) להוציא וכו'. ואינו מושש (סא) אם תחזיר ותסתום מיד (סב) ונוגע לעשות ע"י א"י. מותר ליטול הקוץ במחט ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דעביד חבורה ואף דהוא מקלקל מ"מ אסור הוא לכו"ע [מ"א] (סג) ואף דשאין המירו איסור דרבנן משום לערא וכדלקמיה הכא כיון דאפשר להוציא הקוץ בלי הוצאת דם אין לעבור איסורא בכדי: (פט) ממנה הליחה. ואפילו (סד) אם יש דם ג"כ שמה עם הליחה מותר דאותו הדם שבכוס שם אין בו משום חבורה ורק יזהר שלא ידחוק המכה להוציא דם מחדש [פמ"ג]: (צ) ה"ז מותר. ואע"ג דממילא נעשה פתח מלאכה שאין צריך לגופה היא והוי דרבנן ובמקום צער לא גזרו ואפילו למ"ד דמשאל"ל חייב ג"כ יש לומר דכשעושה רק להוציא הליחה אינה גמר מלאכה (סה) וא"א לבוא לידי חיוב מכה בפטיש (סו) ואותן שיש להן נקב מזרוע שקורין אפטור"א אם נסתם הנקב קצת נ"ע אם מותר ליתן בתוכו קטניות שיהיה פתוח דהכא ודאי כונתו שישאר פתוח או דילמא כיון שהיה פתוח כבר שרי וה"ה בנקב שנמכה שכבר נפתח ונסתם קצת ג"כ נ"ע בכה"ג אם מותר לפתוח עוד בשבת ומלשון השו"ע משמע דאפילו יש בו נקב ובא להרחיבו אסור. ורטיה מותר ליתן על האפטור"א כמ"ש סכ"ז ובספר ראב"ן משמע דאסור ליתן עליה רטיה ומותר לקנחה ולהוציא ליחה שבתוכה ואם יודע שמוציא דם כשמקנחה (סז) לא יקנחה בשבת (סח) דפסיק רישא הוא (סט) אבל מותר להחליף חתיכה נגד אחר על המקום ההוא שאם לא יחליף יסריח וגדול כבוד הבריות וגם יש לו צער מזה וע"ל סמ"ח במה שכתבנו שם במ"ב. (ע) ואסור לחוך שחין שע"י החיכוך מוציא דם שנבלע בבשר ואינו דומה לליחה ודם שהתרגוהו לעיל בסקפ"ט להוציא דהתם הוא כנוס משא"כ בדם שנבלע בבשר: **כט** (צא) שנגפה. שנכשלה ולקתה ומיירי (עא) שלא היה ע"י ברזל וגם שלא נגפו היד והרגל על גבן דאלו נגפו על גבן

שער הציון

(מט) ע"ז ומ"ח: (נ) גמרא: (נא) ע"ז: (נב) וה"ה אם אגודו עשוי להמיר בכל יום [פמ"ג]: (נג) מ"א בשם שב"ל והעתיקו הא"ר וכן הסכים הגר"א בביאורו שכן כתב רש"י וכיונו יהונתן ולא כהרז"ה והרע"ב ותמה על הב"י שאין מסכים לזה ע"ש וכ"כ האו"ז והמאירי להתמיר בזה ומ"מ לאו דבר ברור הוא וכמו שאכתוב לקמיה: (נד) הרז"ה והרע"ב ובאמת דברי הרע"ב נוגע מהר"מ בפי' המשנה שגם הוא כתב כן וכ"כ ג"כ הרשב"א בחידושיו על גיטה להקל בזה: (נה) מ"א: (נו) מ"ח: (נז) פמ"ג: (נח) פמ"ג ותמה על המ"א שכתב בהפכו שהוא נגד המסקנא בסי"ז: (נט) ר"ל שאין בו אפילו סכנת אבר: (ס) מ"א: (סא) רש"י: (סב) מ"א בשם אגודה: (סג) הוסיפנו זה כדי להגיל המ"א מקושית החמד משה שהקשה עליו מתוספות בשבת ק"ז ע"א דמשמע שם דאפילו אי היה ודאי חבל בבר לא אסרו לפי המסקנא אמנם דעת המ"א דדוקא היכא דא"א להוציא הקוץ בלי חבלה כגון שנתחב בעומקו דאז הוא דומיא דמפיס מורסא אבל היכא דאפשר לסור: (סד) מ"א בשם סה"ת וכ"כ סמ"ג והביאם לדינא גם הא"ר והח"א: (סה) מ"א ופיים עוד ח"ל דהוי דבר שאינו מתכוין [מ"מ] הוא ממה שפיים שם בסוף בשם ספר הבתים ע"ש [ובמנם נדחק המהרש"ם שכתב שלא נמלא במ"מ] וכ"ל שכל שאינו מתכוין לעשות פה אין ע"ז שם מלאכה כלל ולא שייך לומר ע"ז פסיק רישא הוא וכעין מה שכתב המ"א בסימן שי"ח סקל"ו בשם המגיד משנה ע"ש: (סו) מ"א: (סז) מ"א ואף שבס"ק ס"ט כתבנו דמותר להוציא ליחה אף שיש בה גם דם וד"ז הבא"א גופא בשם סה"ת התם הדם כנוס עם הליחה ולא שייך חבורה ע"ז אבל הכא מיירי שבעת קינוחו את המכה היטב דוחק הבשר ועי"ז יוצא הדם המובלע בו ולהכי אסור ואה"נ אם ע"י קינוחו לא יצא כ"א הדם הכנוס מתחלה דשרי: (סח) ואין להקשות אמאי לא נימא דהוי משאל"ל ובמקום צערא לא גזרו אפשר דהכא אין כ"כ צער אם לא יקנח או דיכול לעשות הקינוח בלי הוצאת הדם: (סט) מסקנת המ"א ולא כספר הזכרונות וכ"כ הגר"ז והח"א: (ע) מ"א והא"ר הקשה עליו אבל בבר ישבו הנ"א בפשיטות וכן העתיקו דברי המ"א שארי אחרונים: (עא) אחרונים:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף ל' כתב: דרטייה שהסירה מעל גבי המכה במזיד אפילו עודה בידו אסור להחזירה ולא מביא החולקים שמתירים. **ב)** ובשו"ע הרב בסימן ש"ח סעיף ל"ח כתב שאם א"א להוציא את הקוץ מבלי להוציא דם אסור להוציאו (ועיין בתהילה לדוד) **ג)** בשו"ע הרב סעיף ל"ד כתב - וטוב לחוש לדבריו.

להעמיד הדם (צב) אבל לא בחומץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה ואם הוא (צג) מעונג אף היין לו כמו החומץ ואסור: **ל** (צד) [1]מי שנשמטה פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן שזהו רפואתו אלא רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא: **לא** [2]צפורן שפרשה וציצין שהן כמין רצועות דקות שפרשו מעור האצבע סביב הצפורן (צה)[1]אם פרשו רובן [3]כלפי מעלה (כג) ומצערות אותו (צו) להסירן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור (צז) לא פרשו רובן ביד פטור אבל אסור בכלי (צח) חייב חטאת [5]ופירש"י כלפי מעלה כלפי ראשי אצבעותיו [6]ור"ת פי' דהיינו כלפי הגוף וצריך לחוש (צט) לשני הפירושים: **לב** (ק) [7]החושש בשיניו (כד) (קא) לא יגמע (קב) בהם חומץ ויפלוט אבל מגמע ובולע או מטבל בו כדרכו [8]החושש בגרונו (כה) (קג) לא יערענו (קד) בשמן (כו) אבל (קה) בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא: **לג** (קו) [9]גונח מותר (כז) לינק חלב מהבהמה (קז) דבמקום צערא לא גזרו רבנן (קח) [10]וי"א שאם אין לו אלא צער של רעב (קט) אסור (כח) לינק מהבהמה (קי) בשבת: **לד** [11]לא תיקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדירה * (קיא) ותניק את בנה: **לה** [12]מותר לאשה (קיב) לקלח מהחלב כדי שיאחוז התינוק

ג סס קמ"ז מסנה
ם סס ל"ד נרי"תא
ע סס נגמלא פ סס
צ סס ק סס קי"ל
מסנה וכדמפרש לה
אמי ר ברכות ל"ו
ברי"תא וכפי'
הרמב"ם נפ' כ"ל
מה"ם ש בתוספות
ס' והכילו הרי"ף
בפרק כ"ב דשבת
ת תוספות מיבמות
קי"ג בסס ר"ם
ופמ"ג א ס"ל בסס
תוספתא ב ר"ג

באר היטב

ועל גב ידו ורגלו מותר כמ"ש ס"ו: (כג) ומצערות. ואם אין מצערות אותו אסור אע"פ שהם כלפי מעלה: (כד) לא יגמע. וכ"ש שאסור לומר לא"י לעשות לו דבר ר"ן. ופשוט שלא מיירי כאן אלא במיחוש בעלמא אבל אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובשביל זה נחלש שאר הגוף שרי לעשות כל הרפואות כדלעיל ס"ג ט"ז:

משנה ברורה

או שהיה ההכאה ע"י ברזל כבר מבואר לעיל בס"ו וז' דהוא בכלל מכה שיש בה סכנה ומחללין עליהן את השבת: (צב) אבל לא בחומץ. וכ"ש ביין שרף [מ"א]: (צג) מעונג. שעור בשרו רך (עב) וכל דבר שהוא חזק קצת קשה לבשרו ונותת ומרפא: **ל** (צד) מי שנשמטה וכו'. דהיינו שילא העצם מפרק שלו [רש"י] ועיין לקמן בסמ"ז במה שנכתוב שם בשמ"כ: **לא** (צה) אם פרשו רובן. בגיפורן היינו רוב ליפורן וכגליף כתב הפמ"ג אינו יודע רוב זה מאין מתחיל ואפשר דהיינו כל שדרך בני אדם לקלוף שם אם נקלף הרוב ממנו כתלוש דמי: (צו) להסירן ביד מותר. דהיינו שפירשו רובן (עג) קרובין לינתק וכתלושין דמיא הלכך במקום צערא לא גזרו רבנן כשהוא מסירו ע"י שינוי בידו וצריך ליזהר שלא יוציא דם [פמ"ג]: (צז) לא פרשו רובן. ה"ה (עד) דאפילו לא פרשו כלל פטור ביד דאין דרך לתלוש ביד ונקטיה לאשמועינן דאפילו בזה אסור: (צח) חייב חטאת. דהוא תולדה דגזז ועיין לקמן בסימן ש"מ בבה"ל: (צט) לשני הפירושים. ולכן אפילו פירשו רובן אסור ליטלן אפילו ביד: **לב** (ק) החושש בשיניו. ואסור לומר לא"י לעשות לו איזה דבר דלרפואה ואפילו דבר שהוא רק משום שבות כיון שהוא רק מיחוש בעלמא אך אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ונעבור זה נחלש כל גופו מותר לעשות על ידו אפילו מלאכה דאורייתא וכדלעיל בס"ג וע"ש בהג"ה: (קא) לא יגמע וכו'. דמוכח מלתא שהוא לרפואה (עה) ואפילו לשהות ואח"כ יבלע אסור: (קב) בהם חומץ. וה"ה יין שרף ג"כ דינו כמו חומץ אך במקום צער גדול אפשר לסמוך מי"ש דמותר לשהותו בפיו ולבלוע אח"כ [מ"א]. עוד כתב דה"ה דאסור ליתן על השן געגעל"ך או שפיריטוס וסודין חמין דכ"ז מוכח שהוא לרפואה אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו וכדלעיל בסי"ז [מ"א] ועיין שם לעיל דע"י ישראל מותר דוקא ע"י שינוי אך הח"א מסיק שם דאם א"א בשינוי מותר שלא בשינוי: (קג) לא יערענו. פי' שישהה השמן בפיו (עו) ואפילו אם יבלע לבסוף דמוכחא מילתא דלרפואה עביד וכ"ש אם יפלטנו (עז) ויש מתירין כשבולעו לבסוף: (קד) בשמן. ואפילו (עח) אם נותן השמן לתוך מיגרון [הוא מי סלקא] אסור: (קה) בולע הוא שמן. ויש אוסרין בזה ומסיק המ"א דתלוי הכל לפי המקום והזמן דאם אין דרך הבריאים לבלוע שם שמן באותו מקום אסור כמ"ש סעיף ל"ז: **לג** (קו) גונח. מכאב לבו שרפואתו לינק חלב רותח מהבהמה: (קז) דבמקום צערא וכו'. היינו דאף דעיקר תליצת הבהמה הוא מדאורייתא משום מפרק דהוא תולדה דדש וכמו שכתבנו בריש סימן שכ"א (עט) מ"מ בזה שהוא ע"י יניקה דהוא רק כלאחר יד לא הוי רק איסור מדרבנן והתירו בזה ואף דקי"ל דבכל חולי שאין בו סכנה אומר לא"י ועושה הכל שאני דרפואה שלו הוא לינק בעצמו [ר"ן]: (קח) וי"א שאם וכו'. האי לשון י"א אין מדוקדק דמשמע דלסברא ראשונה מותר בשבת אפילו משום צער רעב ובאמת לא הזכירו דבר זה כלל ואפשר דלדידהו אפילו ביו"ט אסור בזה אלא דין בפ"ע הוא דיש פוסקים שמחלקים בין שבת ליו"ט לענין צער רעב וכתב הב"ח וא"ר דהלכה כהיש אומרים: (קט) אסור לינק. דדוקא משום צער חולי המירו אבל לא בזה דהוא עכ"פ מפרק כלאחר יד: (קי) בשבת. אבל ביו"ט מותר (פ) אם אין לו א"י לתלוש על ידו. ואם יש לו מאכל לתלוש בו אסור לינק בפיו גם ביו"ט אלא יתלוש לתוך המאכל כמ"ש סימן תק"ה: **לד** (קיא) ותניק וכו'. משום מפרק: **לה** (קיב) לקלח מהחלב לתוך (פא) פי' המיתוק:

מתרגם: [13]לפורן בושם או אלכוהול

שער הציון

(עב) ר"ן: (עג) רש"י: (עד) גמרא שם כחכמים: (כה) דמדמה לה להא דמבואר לקמיה גבי שמן דבתוספתא מתניא גבי הדדי: (עו) כן מוכח מהמ"א וכ"כ בא"ר ע"ש: (עז) עיין שם בא"ר והכילו ג"כ הח"א: (עח) מ"א וא"ר: (עט) גמרא: (פ) מ"א: (פא) שבולי הלקט ועיין בתו"ש דס"ל דהוא מלאכה הצריכה לגופא א"כ צריך טעמא על מה התירו בזה ומה שמשמע מהמו"ש דלתלוש מאדם אפילו לתוך כלי לא הוי כ"א מפרק כלאחר יד דגבי אדם אין דרך

הגהות ותיקונים: א) ש"ז: ב) ס"ב ד"ה יבלת: ג) לרפואה: ד) אולי צ"ל בסי' ש"ה סקע"א ובשעה"צ אות ס"ה:

הערות והערות: 1) עיין סימן ש"מ ס"ב בה"ל ד"ה יבלת, לענין ציצין מדולדלין על שפתיו: 2) עיין לקמן ס"ק קכ"א מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ל"ט כתב: ובלבד שיבלענו מיד ולא ישהנו בפיו. ב) ובשו"ע הרב בסעיף מ"א כתב שכיון שהחלב הולך לאיבוד אין בו משום מפרק מן התורה אלא מד"ס וכו' ולצורך התינוק לא גזרו.

ביאור הלכה

דהוא כמו לפורן שפרשה רובא דמו לא יניק מהגוף כ"כ הפמ"ג וכמו"ש מין סובר כן ומרש"י שהביא הפמ"ג אין מוכרח דאפשר דמיירי דלא מיסר מהעור רק שקלף העור לגד מעלה] דבד אין דרכה בכך ואפ"ה אם להוציא ליחה מותר אבל ממ"א ש"א) סק"ז ופה בט"ז אות כ"ג משמע דמשום לערא לא הוי שרינן שבות כדרכו וא"כ מה שאנו מתירין כשהוא להוציא ליחה הוא רק ביד ולא בכלי [פמ"ג]: * ותניק את בנה. עיין בפמ"ג דלתלוש מאדם לתוך כלי יש בו איסור דאורייתא משום מפרק ואסור בשביל חולה שאין בו סכנה אם

הדד ויניק: הגה אבל אסור להתיז מחלבה על מי שנשף בו רוח רעה (כטו) (קיג) דלית בו סכנה (ב"י בשם שבולי לקט): לו [י]אין לועסין מצטיכי (עסי' *) רי"ו סי"ג (קיד) פירושו) ולא (קטו) שפין בו השינים לרפואה ואם משום ריח הפה (קטז) מותר: לז [ד]כל אוכלים ומשקים שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן אע"פ שהם קשים (קיז) לקצת (ל) [ל] בריאים ומוכחא מילתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי (קיח) וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה ודוקא מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא * (קיט) [ה]אבל אם (קכ) אין לו שום מיחוש מותר. הגה * וכן (קכא) אם נפל (לא) למשכב שרי (ב"י): לח (קכב) [ו]מותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע

ג תוספתא כתבו הרי"ף והרא"ש פי"ד דשבת רמב"ם בפרק כ"א ד' שבת ק"ט מסנה וגמרא ה טור ממשמעות הגמרא ולרעבו ולגמאו דנקט לאו דוקא ו מרדכי שם

*) הוא מהמגיה ולא מרמ"א כי אין שם בטור וב"י רק באחרונים.

שערי תשובה

[ל] בריאים. עיין באה"ט ועיין בשו"ת מיס רמס כתב ג"כ להתיר לשאוף טאבי"ק בגמירו אעפ"י שעושה כן לפי שעולל במיחוש הראש כיון שנתפשט שאינם הטאבי"ק לגדולים וקטנים משום תענוג או משום ריח ולאו מוכחא מלתא דעביד לרפואה וגם מתיר שם לגמול גרורות ורגבים של טאבי"ק בשבת אע"פ שינשוף אותו בשביל הנזילה כיון שרוב העולם נושפין אותו בחול הלק"ט ח"א סי' ק"א ועפ"ק ל"ב מש"ם בשם הט"ז: (לא) למשכב שרי. לאכול ולשתות אפי' ישראל אחר מותר לעשות לו דבר שהוא משום שבות כמ"ש סי"ז מ"א. והט"ז וב"ח אסרו בכל ענין

באר היטב

(כטו) דלית בו. ולערא יתירא נמי ליכא שם הא לאו הכי שרי עסי"ז מ"א: (ל) בריאים. יש מותקים בריאים וגורסים דבריס ופי' כלומר אע"פ שקשה לשיניס ומוכח מילתא שעושהו לרפואה לבני מעייס שרי מ"א. ומכאן יש להתיר לנשוף בחוטמו עשב הטיטו"ן

באור הלכה

לא ע"י א"י וכן מוכח מדעת כמה ראשונים [עיין בשה"ל] וליכא בפה מאשה משום רפואה משמע בתו"ס דיש בזה איסור דאורייתא דלא דמי ליונק בהבהמה דבאשה אין דרך לחלוב כ"א ליונק ולדידי נ"ל בזה: * אבל אם וכו'. עיין מ"ב מש"כ בשם א"ר ודבריו נוצעים ממשמעות דברי הטור ומקורו הוא מרש"י במגיפין מה שפירש לגמלו אם אינו חולה ומשמע דבחולה אף לגמלו אסור אמנם אנולי דבריהם מפשטות המשנה משמע דלגמלו אף בחולה מותר כיון שאינו שותה עתה בשביל רפואה רק לגמלו לא גזרו בזה משום שחיקת סממנים והנה הר"ן בעתיק כל הרש"י שעל המשנה הזו שמעיו דברים אלו ולא העתיקם משמע דלא ס"ל כוותיה בזה ואח"כ מצאתי בעז"ה בהדיא בפיר"ש שבסוף פרק מ' שביעים שכתב שם וז"ל הלכך אע"ג דשמן וורד ע"כ מסי אם אף הוא כדרכו ואין מתכוין לרפואה אע"ג שמתרפא בין בדוכתא דשבת שמן וורד בין בדוכתא דלא שבת שרי עכ"ל וה"ה בענינו פשוט דס"ל דאפילו במקום שיש לו מיחוש והוא שותה דברים שמרפאין אותו כיון שאין מתכוין לרפואה אלא לגמלו ואע"ג דבענין שמן וורד פסק בשו"ע בהרי"ף ומשמ"ש היינו משום דמפרשים פירוש אחר בסוגיא אבל על עיקר סברתו לא מצינו שיחלקו עליו בזה ואפשר דגם הם מודים דאם אינו מתכוין בהסיכה לרפואה דשרי וכן נוטים לענ"ד פשטות דברי הרמב"ם שכתב שם בהלכה כ' אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחוק הסממנים כילד לא יאכל דברים שאינם מאכל בריאים וכו' [והאי בריא ע"כ בבריא שחושש כלמוכח בהמ"מ סוף ד"ה לפיכך ועיל בפ"ב בדבריו ע"ש היטב ונקט בריא לאפוקי חולה שאינ"ש דשרי ברפואות אלו ודברי הט"א שכתב בסקמ"ג שכן מוכח ברמב"ם דאפילו בריא שאין לו מיחוש אסור אם עושה לרפואה אינו מבין דאיתו כלל לפי מה שפירשו הרה"מ] ואח"כ בהלכה כ"ב כתב אוכל אדם אוכלין ומשקין שדרך הבריאין לאכול ולשתות וכו' אע"פ שהן מרפאין ואוכלן כדי להתרפאות מותר הואיל והן מאכל בריאין עכ"ל משמע מזה דבריש שאסר מיירי ג"כ באופן זה שאוכלן כדי להתרפאות ולהכי אסור אבל אם לרעבונו שרי דכן משמע מלשונו שכתב אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחוק הסממנים משמע דאם אינו מכוין להתרפאות ממילא לא שייך גזירה שמא ישחוק סממנים. והנה מה שהכריח לרש"י לפרש כן נ"ל דיעא לו כן מסוגיא דברכות ל"ח ע"א שהיכן שם אמי דלהכי כל האוכלין אוכל לרפואה דגברא לאכילה קמיכון ורפואה ממילא הוא ופפ"ה פיש המשנה דאון ממי דקליס היינו אף דהוא יכון לשתיה אפ"ה אסור ומשום דאין אדם עושה כן כ"א לרפואה וא"כ מה זה שפיש אבל שותה הוא לגמלו לכן פירש"י דהיינו אם אינו חולה דאז לא שייך עליה כלל הגזירה דשחיקת סממנים ואידך פוסקים הנ"ל נ"ל שיפרשו דהכוונה דלכו"ע אין ניכר הדבר דיאמרו גברא לאכילה קמיכון וכו' משא"כ נמי דקליס דאין דרך כלל לנוכך שתיה כ"א לרפואה אסור אבל כ"ז אם הוא באמת מכוין לרפואה משא"כ כשהוא באמת מיכון לגמלו שרי. היינא מכל זה דלענ"ד דין זה תלוי בפלוגתת ראשונים וא"ע למעשה: * וכן אם נפל למשכב. עיין במ"ב שהסכרתי דברי רמ"א וכמו שכתב הרדב"ז בתשובה באריכות ע"ש שכתב שכן משמע ברמב"ן ופיעמו ובהר"מ פכ"א בהדיא שכתבו אבל הני דמתיתין שהם דברים שאין בהם שום סרך מלאכה אבל בדברים פחותה ממלאכות הנעשים ע"י א"י שמותר לחולה

משנה ברורה

(קיג) דלית בו'. ולערא יתירא (פב) נמי ליכא שם הא לא"ה שרי דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא: לו (קיד) פירושו. והוא מין שרף היוצא מן האילן שיש בו ריח טוב: (קטו) שפין בו. בתוספתא (פג) אימתא בשם: (קטז) מותר. דמפני ריח לא מקרי רפואה: לז (קיז) לקצת בריאים. נ"ל דברים ולגומר (פד) אע"פ שהדבר הזה מזיק קצת לשאר אברים שבגוף כגון הטחול שיפה לשייס וקשה לבני מעייס וכה"ג וא"כ מוכחא מילתא שעושה כן לרפואה לשייס דאל"ה לא היה אוכל כיון שהוא מזיק למעייס אפ"ה שרי דמ"מ אוכל הוא: (קיח) וכל שאינו וכו' בריאים. ומפני זה (פה) אסור לשתות משקה המשלגין כגון לענה וכיוצא בו [רמב"ם] אם לא (פו) שמצטער וחלה כל גופו עי"ז או שנפל למשכב (פז) אפילו הוא חולי שאין בו סכנה שרי וכדלקמיה בהג"ה: (קיט) אבל אם וכו'. והיינא דיש לו שום מיחוש אפילו הוא אוכל ושותה לרעבון ולגמאון אסור[א] (א"ר וכ"מ בטור) והטעם דכיון דהוא חולה וזה הוא רפואתו יאמרו שלרפואה עושה זה ועיין בבה"ל: (קכ) אין לו שום מיחוש. דהיינו שאוכל ושותה לרעבונו ולגמאונו [מ"א בשם הטור] אבל אם הוא עושה לרפואה (פח) דהיינו כדי לחזק מזגו כתב המ"א דאפילו בבריא גמור אסור: (קכא) אם נפל למשכב שרי. פי' לאכול ולשתות דברים שאין מדרך הבריאים לאכול ומסתימת דברי הרמ"א משמע שא"ל אפילו שיהיה א"י מושיט לו אלא מותר לו ליקח בעצמו (פט) ואע"ג דפסקינן לעיל סעיף י"ז כדעה ג' דשבות שיש בו מעשה אסור ע"י ישראל ואינו מותר כ"א ע"י שינוי נ"ל דשאני התם שמיירי במלאכות דרבנן או בדברים שמחזי כעין מלאכה אבל הכא דאין בזה משום סרך מלאכה (ג) דהא לבריא מותר ורק למי שיש לו מיחוש גזרו משום שחיקת סממנים בחולה גמור לא גזרו [רדב"ז וכ"מ בביאור הגר"א בשם תה"א להרמב"ן וכן מלדד להלכה בספר בית מאיר עי"ש שהאריך בזה]: לח (קכב) מותר לאכול. דלאו לרפואה

שער הציון

רק ליקח ולא כלבוש ליתא עיין בשבת קל"ה תוד"ה ומפני הסכנה ובפמ"ג דאיתי השו"ע הוא לחלוב ע"ג קרקע וירחה התינוק אבל עיינתי בשבולי הלקט עצמו שכתב בהדיא לחוב פי התינוק ואולי דהוא משום דהוא בכלל סכנה אם לא יניק ועכ"ז נ"ע: (פב) מ"מ: (פג) ועיין בב"ח: (פד) גמרא: (פה) משנה שם חוץ ממי דקליס ע"ש בגמרא: (פו) לעיל בסי"ז בהג"ה: (פז) מ"א: (פח) פמ"ג: (פט) ומיושב בזה קושית הט"ז שבאמר בא"ע על הכ"י והרמ"א ועיין בפמ"ג שגם הוא נשאר בקושיא על דברי המ"א במה שמסכים עם הרמ"א ולדברי דברי הרמ"א בזה קותר לפי המבואר בסי"ז בדעה שלישית שהיא העיקר אבל לדברי הרדב"ז ניחא הכל: (ג) היינו כ"ז שאינו מתכוין בפירוש לרפואה לפי דעת המ"א בסק"ב מ"ג:

הארות והגהות: 1) עיין לעיל ס"ק ק"ב משו"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף מ"ג כתב דכל שאינו מאכל בריאים כשיש לו מיחוש בעלמא ומתחזק והולך כבריא אע"פ שכואב לו מאוד אסור לאכול ולשתות לרפואה, משמע דלרעבונו מותר.

ביצה חיה כדי להנעים הקול: **לט** (קכג) [ז]אין עושין אפיקטוזין (פי' הערוך אפיק טפי זון כלומר להוליא עודף המזון) דהיינו גרמת קיא אפילו בחול משום הפסד אוכלים [ח]ואם מצטער מרוב מאכל בחול מותר אפי' בסם ובשבת (קכד) אסור בסם ומותר ביד: **מ** [ט]החושש במעיו מותר (קכה) ליתן עליהם כוס שעירו ממנו חמין (קכו) אע"פ שעדיין יש בו הבל: **מא** [י]מי שנשתכר שרפואתו (לג) (קכז) לסוך כפות ידיו ורגליו (קכח) בשמן (ומלח) מותר לסוכם בשבת: **מב** [כ]אין מתעמלין היינו (לג) שדורס על הגוף (קכט) בכח * (קל) כדי שייגע ויזיע (קלא) [ל]ואסור (לד) לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי: **מג** [מ]מותר לכפות (קלב) כוס חם (קלג) על הטבור ולהעלותו

ז שבת קמ"ז ח הרי"ף ורא"ש שם ט שם ס"ז י שם כ שם קמ"ז וכפירוש הרמב"ם בפכ"א מה"ש ל שם ברמב"ם מ מגב שיטפא מילי דרמב"ם חזר ושנאו

באר היטב

בחולה שאין בו סכנה עיי"ש ועיין יד אהרן. ודע הא דכתב הש"ע דאם אין לו שום מיחוש מותר היינו ששותה או אוכל אותו לרעבו ולצמאו וכ"כ הטור בהדיא אבל אם עושה לרפואה אסור אע"פ שהוא כריא פוסקים ועמ"א: (לב) לסוך. דמה שמפקא שכרותו ממנו אין זה רפואה ואין ללמוד מזה היתר לאותם שנוהגים בקצת

משנה ברורה

הוא לגזור בזה משום שחיקת סממנים: **לט** (קכג) אין עושין וכו'. דהיינו (לא) כדי שיהא רעב ויחזור אח"כ לאכול הרבה: (קכד) אסור בסם. דדמי (לב) לרפואה וגזירה משום שחיקת סממנים: **מ** (קכה) ליתן עליהם כוס. דהיינו שכופהו על הטבור למי שאש במעיו ואותו הכוס את הבשר ומושך אליו את המעיים ומושיבן במקומן [רש"י] וה"ה שמותר ליתן בגדיס חמים למי שאש בבטנו ובמעיו וכדלעיל בסימן שכ"ו (לג) או חרסים או לבנים חמים: (קכו) אע"פ וכו'. הוא מלשון הטור (לד) וכונתו דלא נימא כמו דאסרו לרחוץ בחמין כמו כן כל חמים אסור לגופו לפיכך אשמעינן דמותר וכעין דאיתא בברייתא שבת מ' ע"ב מיהם אדם אלונטית ומניח על בני מעיו בשבת והעתיקו הטור והרמ"א לעיל בסימן שכ"ו ס"ו בהגה"ה: **מא** (קכז) לסוך. דמה שמפקא שכרותו ממנו אין זה רפואה [ט"ז וא"ר] ועיין באחרונים שהסכימו דמותר לשאוף טאבא"ק בנחיריו בין שעושה כן לפי שעלול במיחוש הראש ובין להפיג השכרות דכיון שנתפשט שאיפת הטאבא"ק לגדולים ולקטנים משום תענוג או משום ריח לא מוכחת מילתא דעבד לרפואה: (קכח) בשמן ומלח. מעורבין יחד [א"ר]: **מב** (קכט) בכח. ר"ל שפושטין ומקפלין זרועותיהן לפניהן ולאחריהן ומתחממין ומזיעין [פיר"ת]: (קל) כדי שייגע ויזיע. והיא בכלל רפואה ואין להקשות כיון שאין כאן שיכות שחיקת סממנים היה לנו להתיר כמו בסעיף שאח"ז י"ל דכיון שלפעמים מביאין הזיעה על החולה ג"כ ע"י סממנים חיישינן שיעשה רפואה האחרת משא"כ בסעיף שאח"ז שאין שייכות רפואה לאותן הדברים ע"י שחיקת סממנים כלל לא גזרינן. ודע דלפי מה דפסקינן לעיל בסי"ז דע"י ישראל אין עושין שבות דרבנן לחולה שאין בו סכנה כ"א ע"י שינוי ה"נ בענינו אפילו הגיע לכלל חולה שאין בו סכנה אין עושין ד"ז כ"א ע"י שינוי וכ"ש אם (לה) הוא רק בריא שחושש. והשפשוף שעושין ליגיעי כח כדי להשיב כחן ולבטל מהם עייפותן (לו) מסתפק בש"ג אם דבר זה דומה לרפואה ואסור או לא שום רפואה כדי לחזק מוזג אסור גם בזה אין להקל: (קלא) ואסור לדחוק. שמא יבוא להשקות לו סממנים המשלשלים: **מג** (קלב) כוס חם. הוא המזכר לעיל בסעיף מ"ס וחזר ושנאו כאן שהוא מלשון הרמב"ם שכלל הכל בטעם אחד: (קלג) על הטבור. כתב הח"א דהוא

מדינות להשיס תוך החוטס אפר מעשב כחוש להפיג השכרות כי אותו אפר פעולתו ברפואה לשאר דברים ג"כ אע"פ שאינו שכור ושייך בו גזירת שחיקת סממנים ט"ז ועש"ק למ"ד מש"ש: (לג) שדורס. עי' ט"ז מש"ש בזה: (לד) לדחוק. שמא יבוא להשקותו סממנים המשלשלים:

ביאור הלכה

ומתניתין דאסר היינו רק בבריא שחושש אכן בחמת עיקר דברי הרמב"ן וסייעתו שחלקו זאת לשלש מדרגות אינו מוסכם לכו"ע וכמו שנבאר ומהש"ס משמע ג"כ לכאורה[א] להתיר כוותייהו דהנה בשבת ק"ט איתא רבינא אשכחיה לר"א וכו' דאמית ליה בחמרא א"ל לא שביר לה מר וכו' ושני ליה גב היד וגב הרגל שאני דאמר וכו' מחללים עליהם את השבת ומפשטות הסוגיא משמע דליכא אלא תרי דרגי או חולי שאין בו סכנה או חולי שיש בו סכנה וכ"כ רש"י ומכאן מסוכן ומחלליס כו' עי"ש ומסתמא בענין זה הוי ליה טובא וגם זה הוא בכלל חולה כמבואר בהג"ה בסעיף י"ז ולדברי הרמב"ן וסייעתו אפילו אם לא היה בזה סכנה נמי מותר לגמות להא אין בזה טרף מלאכה [ואולי דלרוותא דמלתא קאמר דאפילו סכנה יש בזה אבל אה"נ דאפילו בפחות חולה נמי מותר א"נ דשם לא הוי בריא טובא עד שיצטער מזה כל גופו ולכן אי לאו דהיה ע"י אבר זה גופא חשש סכנה היה אסור] וז"ל ר' מנגאל שם ואי מפנק אפילו חמרא נמי אסור אא"כ יש בה חלל שמחללין עליה את השבת עכ"ל ומשמע מדבריו לכאורה ג"כ שלא הותר שום דבר רפואה אא"כ הוא חולה מסוכן וכן בירושלמי בסוגיא משמע ג"כ בענין זה דאיתא שם מהו למשתי קרורטין בשובתא אם לתענוג מותר אם לרפואה אסור ופריך ולא מן השפה ולפנים הוא פתר לה בלבד דבר של סכנה עכ"ד הירושלמי ומשמע דאין מתירין אפילו לשתות דבר רפואה כ"א בחולי מסוכן וכן משמע בכמה ראשונים היינו במאירי דף קל"ד ע"ב אין נותנין חמין ושמן ע"ג המכה במקום שאין בו סכנה גזירה משום שחיקת סממנים [וכ"כ עוד בדף קכ"ח בני מלכים סכין בשמן אע"פ שאין בהם סכנה וכ"כ עוד בדף קמ"ח] וכ"כ בשיטולי לקט סי' קי"ז וז"ל אוכלין ומשקין שדרך לאוכלן וכו' מותרות אבל הני שאין דרך וכו' אסור אא"כ היה בו סכנה כן פי' ר' יעקיה עכ"ל וכן משמע במרדכי פרק שמונה שרצים וז"ל אשה שיש לה מכה מכמה שנים אם יכולה לתת אפר מקלה וכתב דבשבת אסור אם אין בו פק"נ גזירה משום שחיקת סממנין ע"ש ולכאו' לדידהו דאפר מקלה גרע דדמי למלאכה דהא מביא גם מסיכת שמן ע"ש הרי דלא חולק כלום ועוד יותר מבואר שם במרדכי בחומו עמוד גבי לשתות מי רגלים ע"ש וכן ברוקח סוף סימן ק"ט כתב וז"ל וכל מקום שנכרת הרפואה ואין בו סכנה אסור עי"ש והנה עיקר סייעתא לדעת המקילין הוא מדאיתא בגמרא דלרבי חולה שאין בו סכנה עושין ע"י א"י והרי אפילו אם הא"י מכין לו הרפואה ע"כ השמיה של רפואה גופא הרי עושה הישראל בעצמו ואפ"ה שרי והנה הפוסקים שהבאנו להתיר ע"כ יתרצו דהכא כיון שהא"י מכין לו הרפואה ומושיט לו איכא היכר שלא יבוא הישראל אח"כ לשחיקת סממנים [ועיין בב"י] משא"כ בעצמו שהישראל לוקח בעצמו הסממנים שחוקים שהוכנו מאתמול ואיכא הכירא אסור. האחרוני בכ"ז לבאר דדעת הרמב"ן וסייעתו [ולפי דברי הרה"מ גם הרמב"ם סובר הכי] אינו מוסכם ליתר הפוסקים שהזכרתי ומ"מ לא נוכל לנחות בזה המקילין אחרי שבשו"ע סתם כוותייהו ומלתא דרבנן הוא ופשטות הסוגיא דעושין לרבינו של חולה ע"י

ח"י משמע יותר כוותייהו: * כדי שייגע ויזיע. זה הוא מלשון הרמב"ם בביאורו על אין מתעמלין ורש"י שם פירש דהיינו שמשפשף בכח ומשמע אפילו

שער הציון

(לא) רש"י: (לב) רש"י: (לג) מאירי ח"א: (לד) אי אפשר דהרבותא הוא דלא נימא דהכל הוא כמו ענין רפואה וגגזור משום שחיקת סממנים: (לה) דאם אפילו ע"י שינוי אין עושין: (לו) והובא במ"א סקמ"ו ואף דהוא כתב לדרש"י וטור פשיטא דאסור לא העתקתי דבבר כתב הא"ר דהלכה כרמב"ם כמו שכתבתי בבה"ל: (לז) ולזה רמז המ"א במה שכתב סוף סקמ"ו ועמ"ש סל"ו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף מ"ג פסק כהמחבר שאם נפל למשכב מותר. **ב)** בשו"ע הרב סעיף מ"ו כתב שאותו אפר פעולתו לרפואה לשאר דברים ג"כ, ושייך בו גזירת שחיקת סממנים.

(קלד) [ו]ולהעלות אזנים בין ביד בין בכלי(*)ולהעלות אונקלי דהיינו תנוך (קלה) שכנגד הלב שנכפף לצד פנים [ז]שכל אחד מאלו אין עושים בסמנים כדי שנחוש לשחיקה (קלו) ויש לו צער מהם: **מד** (קלז) [ח]רוחצין במי גרר ובמי חמתן (לה) [ג] ובמי טבריה ובמים היפים שבים הגדול אעפ"י שהם (קלח) מלוחים שכן דרך לרחוץ בהם וליכא הוכחה דלרפואה קא עביד אבל לא. במים הרעים שבים הגדול (קלט) ובמי משרה (קמ) שהם מאוסין ואין דרך לרחוץ בהם * אלא לרפואה (קמא) [ט]ודוקא ששוהא בהם אבל אם אינו שוהא בהם מותר שאינו נראה אלא (קמב) כמיקר: **מה** [י]לוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו (קמג) [יא]ואין בכך משום צידה: **מו** [יב]נותנין כלי על גבי העין (קמד) להקר והוא שיהא כלי הניטל בשבת: **מז** [יג]עצם (קמה) שיצא ממקומו (לו) מחזירין אותו: **מח** [יד]אסור להניח בגד על מכה שיוצא ממנו דם מפני (לז) שהדם (קמו) יצבע אותו

כמן ומתבאר בס"מ ג ע"ג כ"מ ופירש רש"י גידי האחון שפעמים יוכדים למטה ומתפרקים הלחיים(*)שם כ"ט ם הרמב"ם בפכ"ח ע שבת כ"ט בריש"ח וגמרא ם שם בגמ' וכ"כ רמב"ם בפ' כ"ח וש"פ צ מלק ק"ח בריש"ח ק רש"י שם ר שם בבריש"ח ש שבת קמ"ז[א] וגמרא ולא כפסק משנה ת ש"ל בשם ספר ירמיה

שערי תשובה

שיריח ביותר מחמת הלחות: [ג] ובמי טבריא. עבה"ט ומ"ש שאסור לשתות רמב"ם פכ"ח וא"כ אסור לשתות משקה המשלשל דאין לך לער גדול מזה ועמ"ש סל"ז וסמ"ב. וע"ל דבמקום שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אסור בשבת מ"א: (לו) מחזירין. ל"ע דבגמרא לא התירו אלא להחזיר השבר דהיינו עצם הנשבר אבל עצם שיצא ממקומו אסור דהא אפי' לשפשפו אסור וכמ"ש סעיף ל' לכן אין להקל מ"א וכ"כ הכנה"ג: (לז) שהדם יצבע. ואע"ג

באר היטב

(לה) ובמי טבריא. אין רוחצים במים שמשלשלים ולא בטיט שטובעין בו וכו' מפני שכל אלו לער הם וכתיב וקראת לשבת עונג עכ"ל עצם גדול מזה ועמ"ש סל"ז וסמ"ב. וע"ל דבמקום שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אסור בשבת מ"א: (לו) מחזירין. ל"ע דבגמרא לא התירו אלא להחזיר השבר דהיינו עצם הנשבר אבל עצם שיצא ממקומו אסור דהא אפי' לשפשפו אסור וכמ"ש סעיף ל' לכן אין להקל מ"א וכ"כ הכנה"ג: (לז) שהדם יצבע. ואע"ג

ביאור הלכה

אפילו אם אינו מזיע והעתיקו הטור ושו"ע לעיל בשכ"ז ס"ב ודברי השו"ע קשה לפ"ז וע"ז רמז הגר"א לעיל שם ע"ש ולדינא כתב הא"ר דיש לפסוק מה[א]כהרמב"ם שכן הסכים הרה"מ ובאמת בפיר"ח שלפנינו ג"כ נמצא כהרמב"ם: * אלא לרפואה. עיין בא"ר שכתב לענין חמי טבריא דבמקומות שאין דרך לרחוץ בהן אלא לרפואה אפילו אם אין מכוין לרפואה אסור אם שוהא עכ"ל ולפ"ז נראה דכ"ש במי משרה אסור בודאי בשאתהי אפילו אינו מכוין לרפואה וקשה דהא תנן אכל שותה מי דקלים לצמאו וכאשר בארנו הכל לעיל בסעיף ל"ז הרי דאם אינו מכוין לרפואה מותר לשתות אפילו בדברים שעומדים לרפואה וה"ה בענינו וכן משמע בתוספתא פי"ג וז"ל רוחץ אדם במי טבריא אבל לא במי הגדרים ולא במי משרה אימתי בזמן שמתכוין לרפואה אבל אם לעונות מצוותה לטהרה ה"ז מותר עכ"ל והרי אסקינא בסוגיין בגמרא דדוקא בדאיתתי ואפ"ה קאמר דדוקא בזמן שמתכוין לרפואה והאי דקתניים אבל וכו' היינו אפילו איתתי בעת שירד לטבול ואולי דהתוספתא מיירי בבריא ולהכי מצריך שיהא מכוין לרפואה דהיינו לחזק מזגו וכן משמע במ"א סקמ"ג והא"ר מיירי בשיש לו מיחוש ולהכי אסור אפילו באינו מכוין ואזיל לשיטתו בסקמ"ב שכתב שם דבשיש לו חוש חולי אף שאוכל לרעבונו אסור ועיין בסעיף ל"ז מה שכתבנו שם בשם ל [ודע דמה דאיתא בירושלמי פי"ד ה"ג על האי בריתא א"ר שמואל אחוי דר' ברכיה ונלמד אלא ישהא הוא נגד המסקנא דש"ס דילן בבבלי דף ק"ט ע"ב ע"ש] ועיין בהרמב"ם ה"ש פכ"א הלכה כ"ט שכתב דלהכי אין רוחצין במי משרה וכו' מפני שכל אלו לער הן וכתיב וקראת לשבת עונג ולפ"ז גודאי לדידיה באלו אפילו אינו מתכוין לרפואה אסור נגד תוספתא זו וצ"ע בכל זה:

משנה ברורה

חשוי שקורלאין [הייג מוטער]: (קלד) ולהעלות אזנים. גידי האזניים פעמים שיורדין למטה ומתפרקין האזניים[ב] [רש"י]: (קלה) שכנגד הלב. ומעכב את הנשימה [רש"י]: (קלו) ויש לו צער. דאל"ה (לח) היה אסור עכ"פ משום עובדא דחול: **מד** (קלז) רוחצין וכו'. פי' אף שכונתו לרפואה כיון שרוחצין בו בריאים מותר אך בזמן שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אסור בשבת[ג] אם שוהא [מ"א וש"א]: (קלח) מלוחים. פי' ומועילים מפני זה קצת לרפאות (לט) ודע דאפילו יש לו חטטין בראשו ג"כ מותר [הסכמת הפוסקים]: (קלט) ובמי משרה. שאורין אם פשתן (ק) וה"ה בימה של סדום: (קמ) שהם מאוסים. איתא ברמב"ם אין רוחצין במים שמשלשלים היינו מים שמגנגים את הגוף ובא לידי שלשול] ולא בטיט שטובעין בו וכו' מפני שכל אלו לער הם וכתיב וקראת לשבת עונג עכ"ל וכ"כ הסמ"ג וא"כ אסור לשתות משקה המשלשל דאין לך לער גדול מזה [מ"א] והיינו (קא) אפילו אם אינו מכוין לרפואה אלא מפני איזה טעם דאם היה מכוין לרפואה בלא"ה אסור (קב) אם לא כשהוא בא לכלל חולה שאין בו סכנה דאז מותר וכנ"ל בסל"ז: (קמא) ודוקא ששוהה. דמוכחא מילתא דלרפואה קעביד שהרי המים עכורין וסרוחין ואינו עומד שם בשביל הנאה: (קמב) כמיקר. ואע"פ שהן עכורין (קג) אמרינן לא מצא מים יפים ולעולם להקר קעביד. ואפילו יש לו חטטין בראשו נמי מותר [גמרא]: **מה** (קמג) ואין בכך משום צידה. אע"ג דע"י הלחש אינו יכול לזוז ממקומו עד שנוכל לתפסו מ"מ מותר דאין זה לידה טבעית ואע"ג דפסקינן בסימן שט"ז ס"ז דאפילו לגוד להדיא מותר כדי שלא ישכנו ל"ל דהכא מיירי דליכא אלא חששא רחוקה כגון דאינו רודף אחריו כלל וכדומה [א"ר ע"ש] ועיין לעיל בסימן ש"ו ס"ז בא"ר ס"ש: **מו** (קמד) להקר. פי' מי שאם בעינו נותנים כלי מתכות על העין כדי לקרר וה"ה שמקיפין בטבעת או בכלי את העין כדי שלא יתפשט הנפח [רש"י] וכתב המ"א וה"ה (קד) דמותר לדחוק בסכין חבורה כדי שלא תתפשט: **מז** (קמה) שיצא ממקומו וכו'. המ"א חולק ע"ז וס"ל דדוקא עצם הנשבר מותר להחזירו כדאיתא בגמרא אבל העצם הנשמט ממקומו אסור להחזירו דאפילו לשפשף הרבה בגוון אסרו כדאיתא בס"ל וכ"ש חזרה והעתיקוהו כמה אחרונים ומ"מ ע"י א"י נראה שאין להחמיר ובספר שלמן עני שטיס חולק על המ"א וכתב דכל שיצא ממקומו לגמרי שקורין אויס"ש גיליענק"ט חשיב סכנת אבר כמו נשבר אם לא יחזירנו מיד (קה) ושרי להחזיר המ"א אפילו ע"י[ד] ישראל וכבסעיף י"ז עכ"ל והאי דלעיל סעיף למ"ד מיירי לדעתו בשלא נשמט לגמרי ממקומו ונראה דגם לדעת המ"א אם הרופא אומר שנפרק בחזקה ויוכל לבוא לידי סכנת אבר שמותר למשוך ולהחזירו למקומו כדרך שעושה בחול: **מח** (קמו) יצבע אותו. ואע"ג דמקלקל הוא ופטור מ"מ אסור לכתחלה ובנגד אדום פשיטא דאסור [מ"א].

ובמקוס

שער הציון

וכמו שכתב הפמ"ג ועטעם הדבר להשיב כאן פעמים עושין דבר זה גם ע"י שממנים לכך יש להאמיר גם בזה: (לח) מ"א: (לט) מידושי רמב"ן ורשב"א ומאירי וחידושי ר"ן דלא כב"א והרש"א בחידוש ב' שרוצים לאסור בחמי טבריא בדאיתתי ויש לו חטטין בראשו: (ק) גמרא: (קא) תו"ש וש"א: (קב) מ"א: (קג) ר"ן בחידושיו: (קד) מיי יודע היטב מקורו דמרש"י אין ראיה כ"כ דדילמא דרך סגולה היא ויותר נראה דהטעם הוא משום דאין דרך לעשות דברים אלו בממנים ולכך אין לגזור משום שחיקת ממנים ועיין לעיל בסמ"ג: (קה) וגם בא"א האיר בזה כהשלמן עני שטיס:

הגהות ותיקונים: א) קמ"ח: ב) הלחיים, כן איתא ברש"י ע"ז דף כ"ח ע"ב ד"ה מעלין אזנים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סי' שכ"ז סעיף ב' כתב כהמחבר, ודלא כהרמב"ם. ב) ובשו"ע הרב סעיף מ"ח כתב לאסור בחמי טבריה בזמן שאין דרך לרחוץ, אף אם אינו שוהה בהם. ג) ובשו"ע הרב בסעיף נ"ב כתב כהמ"א דעצם שיצא ממקומו לא יחזיר, ודלא כשלחן עצי שטים.

(קמז) ואסור להוציא דם מהמכה (קמח) לכך יש לרחוץ המכה במים או ביין תחלה להעביר (לח) [ג] דם שבמכה (קמט) [א]וי"א שכורך (לט) קורי עכביש על המכה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואח"כ כורך עליו סמרטוט: **מט** [ב]אסור * (קנ) לשום (קנא) פתילה בפי הטבעת כדרך שנוהגים לעשות למי שהוא עצור אלא אם כן ישים אותה בשינוי שיאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה (מ) (קנב) בנחת:

א כל ט ב ב"י

שכט על מי מחללין שבת. ובו ט' סעיפים:

א [א]כל פקוח נפש דוחה שבת והזריז ה"ז משובח אפילו נפלה דליקה בחצר אחרת וירא שתעבור

א יומא פ"ד

באר היטב

דמקלקל פטור מ"מ אסור רקנ"ט. וי"ל דבנגד אדום פסיטא דאסור מ"א ועפסי' ס"ך: (לח) דס. ומכאן משמע למי שיש לו פוטנטעל"י שאסור להחליף את הבגד או הנייר שמושך ליחה וגם לפעמים מוציא דם ולובע הבגד כנה"ג בשם ספר הזכרונות. והמ"א בס"ק ל"ג התיר להחליף בגד אחר דאם לא יחליף יסריח וגדול כבוד הבריות ועוד דאית ליה לעבר. עוד כתב אם נתחם קצת הנקב ל"ע אם מותר ליתן לתוכו קטניות שיפתח דהכא ודאי כוונתו שישאר פתוח או דלמא כיון שהיה פתוח כבר שרי וכמ"ש סי' ש"ד ס"ג והי"ה נקב שבמכה שכבר נפתח ל"ע כה"ג. ורטיה מותר ליתן על הפוטנטעל"י כמ"ש סכ"ז. ומלשון הש"ע משמע דאפי' יש בו נקב ובא להרחיבו אסור. ובספר ראב"ן משמע דאסור ליתן עליה רטיה. ואם יודע שמוציא דם כשמקנחה לא יקנחה דפסיק רישיה הוא ועמ"א ס"ק ל"ג. להעמיד לחולה בשבת עלוקה שקורין ניגל"ן משמע במ"א ס"ק נ"ב דאסור. והמוציא[א] דם בפיו אסור דהוי מבורה רש"י וא"כ אסור למצוץ דם שבין השיניים ואפשר דהוי אב מלאכה מ"א: (לט) קורי. ויש מפקפקים לאסור משום שמרפא ב"י: (מ) בנחת. וכ"ש דאסור לעשות קריסטיאו"ר אפי' הוכנה מתמול ואפי' ע"י שינוי אם לא בחולה כמ"ש סי"ז ויזהר שלא יבא לידי מלאכה דאורייתא ואם אפשר ע"י אינו יהודי יעשה ע"י אינו יהודי ועיין הלק"ט ח"ב סי' ל"ח אם מחללין שבת על מרש ושוטה:

שערי תשובה

משקה משלשל עי' בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תרמ"ו: [ג] דס. עי' באה"ע ועיין מח"ב בשם מור וקציעה שאסור ליתן קורי עכבים על החתך. ולהוליא ליחה מהפוטנטאלה התיכו האחרונים אך אם נתחם הנקב קצת אסור ליתן לתוכו קטניות ואם עלה בכר מי אסור לתת דבר האוכלו דלא כהלק"ט ע"ש:

משנה ברורה

ובמקום הדחק הסכימו (קו) האחרונים דיש להקל דהוא דרך לכלוך: (קמז) ואסור להוציא דם. הוא ענין בפני עצמו דהיינו שאסור לדחוק בידיו על המכה כדי להוציא דם או כשכורך איזה דבר על המכה [אפילו בדבר דלית ביה משום צביעה] (קז) אסור להדקה כדי שיצא דם דהוא חובל והוי אב מלאכה (קח) ויש שסובלין דה"ה אם מניח על המכה דבר שמושך ליחה ודם [כגון לו"ק זאל"ב°וכיו"ב] ג"כ הוי מלאכה דאורייתא כיון שנתכוין לזה (קט) ועכ"פ איסור גדולי יש. המדבק שרף עלוקה [שקורין פיאווקע"ס או אייגלי"ן°°] שתמצוץ דם מלבד המ"א דיש חיוב בזה וע"כ אסור בכ"ז (קי) לכו"ע לעשות ע"י ישראל לחולה שאין בו סכנה אלא ע"י א"י. המוצץ דם בפיו מן התבורה חייב ולכן אסור למצוץ דם שבין השיניים [אחרונים]: (קמח) לכך יש וכו'. אתחילת הסעיף קאי: (קמט) ויש אומרים שכורך וכו'. בב"י מפקפק בזה משום דמרפא ולהכי כתב זה רק בשם יש אומרים אבל בא"ר בשם מלבושי יו"ט וכן[א]נהו"ש מבלבל להקל: **מט** (קנ) לשום וכו'. וכ"ש דאסור (קיא) לשוס קריסטי"ר אף שהוכנה מתמול וזה אסור אפילו ע"י שינוי גזירה משום שחיקת סממנים אם לא בחולה אף שאין בו סכנה וכמ"ש בסעיף י"ז דאז מותר ע"י שינוי ויזהר שלא יבוא לידי מלאכה דאורייתא (קיב) גם לא יערב מים ושמן כדרך שעושין וכמבואר לקמן בסימן של"א ס"ז [ע"ש במ"ב ובה"ל] אלא יפוך הכל לתוך הכלי ויעוד לעשות הכל ע"י א"י אם אפשר: (קנא) פתילה. העשויה מחלב או בורית או מגייר ושאני דבריס ויעשה איסורן משום דאיידי דממשמש שם כמה פעמים להכניס ולהוציא קרוב לודאי שישיר השער שם וכמו בלעיל בסימן שי"ב ס"ז ועיין בה"ל: (קנב) בנחת. ולא יבוא עי"ז לידי השרת נימין. כתב הא"א דכ"ז אם היה הפתילה עשויה מע"ש אבל לעשות בשבת הפתילה הכ"ל ואפילו הוא עושה אותה מגייר שכורך אותו ומקשה אותו יש בו איסור דאורייתא משום מכה בפטיש אם לא לחולה שיש בו סכנה אבל מה שעושין מחתיכת לבת מותר כיון שהוא מאכל בהמה אין בו משום תיקון כלי:

לידי

ביאור הלכה

* לשום פתילה וכו'. עלם דין זה כבר כתבו המחבר בסימן שי"ב ס"ח רק שם כתב למשמש בבוהן וכו' שהוא של עץ וכאן כתב לענין פתילה וטעם אחד להם מפני השרת נימין וכדמוכח בב"י וד"מ [ומשמע מזה דאף פתילה אינה בכלל רפואה דלגזור בה משום שחיקת סממנים ורק לענין קריסטי"ר משמע ממ"א דהוא בכלל רפואה ולע"ק מאי טעמא אינו נכנס גם זה בכלל רפואה] ויש לעיין מ"ט אסור גבי פתילה הא אינו מכוין להשרת נימין דאם אחרו בגמרא גבי לרור דאסור ומשום דהוי פסיק רישא להשרת נימין כמו שכתבו התוס' [דאל"ה הוי דבר שאינו מתכוין] נימא אין מדנפשין גם גבי פתילה כן לרור שאני דקשה הוא משא"כ בפתילה דהוא דבר רך גם עיקר דין זה דאסור למשמש בלרור השמיטו הרי"ף והרמב"ם [ונראה דשעמייהו דס"ל ג"כ כפירש"י דטעמא דרבא הוא משום השרת נימין ולא כפירוש ר"ח המובא בתו' והרא"ש ע"ש וס"ל דדין זה דרבא הוא לפי הס"ד דרבא נופא בעמוד ב' דסבר לימיר משום דדבר שאין מתכוין אסור ולמסקנא אם דמתוורתא כדר"נ בר אושעיא ממילא נדחה גם מימרא זו דרבא] ומשמע דלא ס"ל כן ואם כי בודאי קי"ל כיתר הפוסקים דלרור אסור בסתימת הטו"ע וכמו שכתבו התוספות דהוי פ"ר עכ"פ אין לנו להתמיר היכי דלא הוי פ"ר כמו בפתילה דגם התוספות יודו בזה ובפרט שבחידושי הרמב"ן וכן בחידושי הר"ן כתבו גם לגבי לרור גופא דלא הוי פסיק רישא וע"כ אין נראה להם בפירוש התוספות ופירשו בפירוש ר"ח וכ"ש בפתילה דהוא דבר רך נראה דלא הוי פ"ר לכו"ע. וע"פ הדחק נוכל לישב כמו שכתבתי בס"ב דמפני שהוא מכניס ומוציא כ"פ אפשר דאסור זה לפ"ר להשרת נימין ועדיין ל"ע:

מתרגם: °משחת איכטיאול °°עלוקות

שער הציון

אך מה שהביא מקור לזה בשם הרוקח המעיין שם ברוקח יראה שאין ראיה כלל: (קו) הא"ר לעיל בסוף סימן ש"כ וגם בסעיף זה הביא דבר זה וכ"כ הא"א ועיין לעיל בסוף סימן ש"כ בא"ב ס"ק נ"ט ובשע"ל אות ס"ה שליינתי שם בשם כמה אחרונים שכתבו ג"כ כזה ע"ש: (קז) מ"א בשם רש"י: (קח) מ"א בשם הגהת[ב] מיימוני: (קט) ח"א: (קי) היינו אפילו הסובריס בפי"ז דאיסור דרבנן מותר ע"י ישראל לחולה שאב"ס הכא יש להתמיר בכל זה דהוא פסיקא דאורייתא: (קיא) מ"א ושאני אחרונים: (קיב) ח"א והוא נוצע ממה שכתב המ"א בסימן של"א סק"ו ע"ש:

הגהות ותיקונים: **א**) והמוצץ: **ב**) הגהות:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף נ"ג כתב - וטוב לחוש לדבריהם, אבל העיקר דמותר.

לחצר זו ויבא (ח) (א) לידי סכנה (ב) מכבין כדי שלא תעבור: **ב** [2]אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב (ג) אפי׳ היו ט׳ עובדי כוכבים וישראל אחד בחצר (ד) ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת מפקחין כיון שנשאר (ה) קביעות הראשון במקומו חשבינן ליה * (ו) כמחצה על מחצה אבל (ז) אם (ב) נעקרו כלם ובשעת עקירתן פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו אין מפקחין עליו שכיון שנעקר * קביעות הראשון ממקומו אמרינן כל דפריש מרובא פריש: **ג** [3]מי שנפלה עליו מפולת (ח) ספק חי ספק מת ספק (ט) הוא שם ספק אינו שם[4] (ג) מפקחין עליו אע״פ שיש בו כמה ספיקות: **ד** [5]אפילו מצאוהו מרוצץ [6]שאינו יכול לחיות * אלא לפי שעה

ב סס בגמרא וכמו שפי׳ הרא״ש וכן פי׳ הר״ן לדברי המ״ף וכן פי׳ ה״ה לדברי הרמב״ם
ג סס במשנה ד סס בגמרא גרייתא פ״ה וכ״פ רמב״ם בפ״ג ה סס בגמ׳ גרייתא

שערי תשובה

[ח] ספק חי כו׳. ועיין בשו״ת קול בן לוי סימן ב׳ נפרי מו סס ידוע שהוא מרפא אלא שיש לספק אם הוא זה או אחר העלה דגם בספק כזה מחללין שבת משום סכנה ועיין בחשל אברהם מתשובת גו״ר מ״ש בזה:

(ב) נעקרו. ותיבוק שבמלא בעיר שרובה עובדי כוכבים אין מחללין עליו שבת כיון דבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם אזלינן אחר הרוב עיין בא״ע סימן ד׳ סל״ד והאי נעקרו ר״ל כולם[1] בזה אחר זה דאי בבת אחת הא גמי קביעי אור״ה מ״ח: (ג) מפקחין. הבא במחתרת בעניין שמותר להרגו אם נפל עליו גל אין מפקחין עליו דבגרא קטילא הוא רמב״ם הלכות גנבה ועיין בח״מ סימן

ביאור הלכה

* כמחצה. וראיתי בחידושי הריטב״א לכתובות ע״ו שכתב דלא אמרינן הכי רק היכי דזה שפירש היה דעתו לחזור לחבורה אבל אם לא היה דעתו לחזור אמרינן בה כל דפרש מרובא פרש ולא ראיתי זה בשאר פוסקים: * קביעות הראשון. הנה המחבר סתם בזה כהרי״ף [וכפי מה שפירשוהו הר״ן והרמב״ן] והרמב״ם והרא״ש ושיטת רש״י בזה הוא דכל זה היינו דוקא אם אותן האנשים לא הלכו כולם לאותו חצר השני אבל אם הלכו דרך חצר השני [אע״פ שלא נתחברו ביחד דלהרי דומה כקביעי אלא הלך כל אחד לדרכו ריטב״א בשיטה דברי רש״י] ונפל מפולת על אחד מהן מפקחין דמשום אומרא דנפשות דיינינן להו כקביעי ותוס׳ שם ביומא מחזיקין ג״כ בשיטת רש״י אלא דהוסיפו בזה דאפילו עברו דרך החצר בזה אחר זה ונאותו שנפל המפולת כבר עברו רובם או ט׳ ולא נשאר אלא אחד גמי מפקחין דכיון דעכשו אחת היו באותו חצר דיינינן להו כקביעי ממש דאפילו לא נשאר אלא אחד לא בטל הקביעות ועיין בספר תוספת יום הכפורים למהר״ם בן חביב ובחכמת אדם[2] שכתבו שאפשר דגם הרמב״ם וסייעתו לא פליגי על כל זה: * אלא לפי שעה. ואע״ג דלא שייך הכא הטעם חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה משום דלאו דוקא שבת ה״ה שאר מצות כמו שכתב המאירי ביומא וז״ל ואעפ״י שנתברר שמי אפשר לו לחיות אפילו שעה אחת שבאותה שעה יעשה בלבו ויחודה עכ״ל אמנם באמת נראה דכל זה הוא לטעמא בעלמא אבל לדינא לא תלוי כלל במצות דאין הטעם דדחינן מצוה אחת בשביל הרבה מצות אלא דחינן כל המצות בשביל חייס של ישראל וכדיליף לה שמואל מוחי בהם כדכתב הרמב״ם פ״ג מהלכות שבת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם וכמו כן לכל הני תנאי דילפי לה ממזבח וממילה וממחתרת מוכרח דאחייס של אדם קפיד רחמנא (כי מהניא דחלל שבת אחת וכו׳) וכן מוכרח לשמואל דאמר גבי תינוק מושלך ברוב ג״י דמפקחין אע״פ דעל פי דין יהיה ג״י גמור ולא יקיים שום מצוה אעפ״כ כיון דבפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב חייסינן שמא מישראל הוא. ולפ״ז ברור דאפילו קטן מרובץ גמי מחללין אעפ״י דלא ישמור שבתות גם לא יתודה ולא יבוא לכלל גדול אעפ״כ מחללין וכמו[3] ה״ה חרש ושוטה אע״ג דאינן בני מצות מ״מ מחללין עליהם דהא דלא מקיימי מצוה הוא משום אונסייהו ולא נפיק מכלל זה אלא ישראל מומר להכעיס דעובר במזיד אבל חרש ושוטה המורה פטרינהו מחמת אונסייהו ומלבד זה גבי חרש ושוטה פטיעה דמחללין עליהם שבת דהא אפילו נהרגין עליהם דגם הם בכלל אדם כי יכה כל נפש כל דהוא נפש כמו קטן וגם הם בכלל לא תעמוד על דם רעך כשאר ישראל ובפירוש אמרה תורה לא תקלל חרש ומלקין עליהן (אע״פ דישראל רשע מותר לקלל שאני התם דכתיב וגשיא בעתך בעושה מעשה עתך) ומלקות גמי מיניי מיתה הם כמבואר בסנהדרין דף י׳. ולא ידעתי מה היה לו לבעל הלכות קטנות שנסתפק מה אם מחללין ואם הורגין עליו ודברי תמוהים מאד עי״ש היטב. ודע עוד דה״ה נוסם גמי מחללין עליו בפקוח הגל או אם רופא אומר דפקיע״ל לא אזלינן בתר רובא ע״ש: (ז) מ״א בשם או״ה וכפי מה שביאר בגמרא אדם שער הקבוע סימן מ״ס[4] ע״ש:

באר היטב

(ח) לידי סכנה. כגון שיש שם חולי[1] או קטנים שא״א להבריחם. וע״ל דאפילו אפשר להצילם דרך ר״ה מוטב לכבות דהוי מלאכה שא״צ לגופה אבל זה הוי דאורייתא מ״א ע״ש ועמ״ש עליו היד אהרן: (ט) נעקרו. ותיבוק שבמלא בעיר שרובה עובדי כוכבים אין מחללין עליו שבת כיון דבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם אזלינן אחר הרוב ובטלה קביעותם אבל אם יצאו תכופים יחד זה אחר זה כיון דעדיין הם בחבורה אחת נקרא קבוע ודינו כדמעיקרא: **ג** (ח) ספק חי. הלשון מגומגם דהוי ליה לאחשוב בתחלה ספק ישנו ואח״כ ספק חי וכן אינא במשנה: (ט) הוא שם. ומיירי שהיה שם בעת המפולת ואינו ידוע אם הספיק לצאת מתוך ההפכה ונראה דה״ה אפילו לא ראינו אותו מתחלה

(ח) לידי סכנה. כגון שיש שם חולי[1] או קטנים שא״א להבריחם. וע״ל דאפילו אפשר להצילם דרך ר״ה מוטב לכבות דהוי מלאכה שא״צ לגופה אבל זה הוי דאורייתא מ״א ע״ש ועמ״ש עליו היד אהרן:

משנה ברורה

א (א) לידי סכנה. כגון (ח) דאיכא שם חולים או קטנים שאינם יכולים לברוח: (ב) מכבין. וה״ה (ג) דשרי להפסיק בכלים של מתכות או בכלי חרס מלאים מים אפילו צריך להביא הכלים דרך ר״ה דאיכא הרבה איסורים. כתב המ״א אם יכול להציל את החולה וקטן לישא אותם דרך ר״ה אעפ״כ מוטב לכבות דלא הוי כ״א מלאכה שאצ״ל (ג) דפטור עלה משא״כ לעבור דרך ר״ה דהרבה פוסקים סוברים דגם בזמנינו יש לנו ר״ה והח״א בכלל הבערה כתב דלדעתו[1]מוטב לעבור דרך ר״ה משיכבה עי״ש: **ב** (ג) אפילו וכו׳. פי׳ לא מבעיא (ד) אם באותה חצר שהיו בה ט׳ א״י וחד ישראל נפל מפולת דבודאי מפקחין דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואין כאן רוב א״י אלא אפילו היו ט׳ וכו׳: (ד) ופירש אחד. לאו דוקא אחד (ה) אלא אפילו פירשו רובא וכדמסיים בעמא כיון שנשאר קביעות הראשון וכו׳: (ה) קביעות הראשון במקומו. ואע״ג דבעלמא אמרו כל דפרש מרובא פרש אפילו היכא דהקביעות נשאר במקומו גבי פיקוח נפש אקילא רחמנא (ו) דכתיב ומי בהם ולא שימות בהם משמע שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל: (ו) כמחצה. וספק נפשות להקל ועיין בא״ע סימן ד׳ סל״ד דתיבוק שבמלא בעיר שרובה עו״ג אין מחללין עליו את השבת כיון דבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם אזלינן אחר הרוב ורמ״א בהג״ה פליג שם וס״ל דמפקחין עליו את הגל דבני העיר תשיבי כקביעי ודמיא לדינא דהכא ודעת הגר״א[2]שם לפסוק כהרמ״א עי״ש ואם נמלא בדרך ורוב העוברים עו״ג לכו״ע אזלינן בתר רובא [פמ״ג]: (ז) אם נעקרו כולם. פי׳ (ז) שנעקרו להתפזר כל אחד לדרכו ובטלה קביעותם אבל אם יצאו תכופים יחד זה אחר זה כיון דעדיין הם בחבורה אחת נקרא קבוע ודינו כדמעיקרא: **ג** (ח) ספק חי. הלשון מגומגם דהוי ליה לאחשוב בתחלה ספק ישנו ואח״כ ספק חי וכן אינא במשנה: (ט) הוא שם. ומיירי שהיה שם בעת המפולת ואינו ידוע אם הספיק לצאת מתוך ההפכה ונראה דה״ה אפילו לא ראינו אותו מתחלה

(ח) רש״י: (ב) גמרא ותוספות: (ג) היינו לרוב הפוסקים דס״ל כר״ש עיין סוף סימן שי״ד: (ד) גמרא: (ה) מ״מ וכ״כ האחרונים: (ו) בה״ג ותוס׳ יומא פ״ה ומשמע דהוא מה״ת אך ק״ק אפילו בפרש מקלתייהו[1] גמי וכבר נתקשה בזה הפמ״ג אבן בר״ן פרק יום״ר לא ביאר שום טעם רק משום דומרא דפקיע״ל לא אזלינן בתר רובא ע״ש: (ז) מ״א בשם או״ה וכפי מה שביאר בגמרא אדם שער הקבוע סימן מ״ס[2] ע״ש:

הגהות ותיקונים: א) אפילו אתו״ל שהוא שם ספק עכו״ם ספק ישראל (שו״ע): **ב)** חולים: **ג)** צ״ל כולם ר״ל: **ד)** ובבינת אדם שער הקבוע: **ה)** וכן: **ו)** כולהו: **ז)** מ״א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב: ואפילו אפשר להבריחם דרך ר״ה גמורה מוטב לכבות וכו׳ (וצל״ע בכוונת ר״ה גמורה).
ב) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ כתב: תינוק שנמצא בעיר שרובה נכרים, י״א שאין מחללין עליו את השבת, כיון שבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם הולכין אחר הרוב, ובסוגריים הוסיף בסי׳ ב׳ דיש מי שחולק.

הלכות שבת סימן שכט של

מפקחין ובודקים עד חוטמו אם לא הרגישו בחוטמו חיות (י) אז ודאי מת לא שנא פגעו בראשו תחלה (יא) לא שנא פגעו ברגליו תחלה: ה [ו]מצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים אלא מפקח עליהם שמא עדיין הם חיים: ו [ז]כותים שצרו על עיירות ישראל אם באו (יב) על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת באו על עסקי נפשות (יג) [ח]ואפילו סתם יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה (יד) לספר (טו)[א] אפי׳ לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת: הגה [ב] ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבא (מ״ז): ז [ט]יש מי שאומר שבזמן הזה אפילו באו על עסקי ממון מחללין (ד) (טז) שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולבוז ממונו יהרגנו והוי עסקי נפשות (ומ״מ (יז) הכל לפי הענין) (פסקי מהרא״י סי׳ ק״נ[ב]): ח [י]הרואה ספינה שיש בה ישראל המטורפת בים וכן נהר שוטף [ג](וכן) יחיד הנרדף (יח) מפני (ה) אנס מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת (יט) כדי (ו) להצילם (וע״ל סוף סי׳ ש״ו מי שרוצים לאנסו אם מחללין עליו שבת): ט [ל]כל היוצאים להציל (כ) חוזרים בכלי זיינם (כא) למקומם:

של דיני יולדת בשבת. ובו י״א סעיפים:

א [א]יולדת היא כחולה[ו]שיש בו סכנה (מ) [מ] (א) ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה קוראין

באר היטב

תכ״ה: (ד) שאם וכו׳. וצ״ע דיניהנו ליקח הממון ולא יחלל שבת ואפשר כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו חייבין שמא יעמוד מ׳ נגדם ויהרג ולכן מחללין אבל באדם יחידי יש ליקח ממונו ולא יחלל שבת מ״א עמ״ש סס״י רמ״ח: (ה) אנס. לאו דוקא מפני מ״י אלא ה״ה מפני ישראל יד אליהו סימן י״מ: (ו) להצילם. ומ״מ אם יש לו סכנה אין לו לסכן גופו מאחר שהוא חוץ לסכנה אף שראה במיתת חבירו או״ה: (מ) ומחללין. ולכן כשמגיע לאדם ט׳ תזמין הכל מע״ש שלא יחללו שבת ס״ח סימן תתכ״ח[ד]:

שערי תשובה

[מ] ומחללין. ועיין תשובת בית יעקב סימן נ״ט בענין חלול שבת ביולדת

משנה ברורה

להדיא רק בבית זה מצוין בני אדם בעת הזאת נמי מחללין ומפקחין את הגל. הגה בתחתית בענין שמותר להרגו ובעת חתירתו נפל עליו גל אין מפקחין אותו דגברא קטילא הוא (פוסקים בשם הגמרא). ישראל בעל עבירות לתיאבון כל זמן שאין כופר בתורה (ח) נראה דמחללין עליו שבת כדי להצילו (ט) אבל אם הוא להכעיס אסור להצילו אף בחול וכ״ש דאסור לחלל עליו שבת בפיקוח הגל או בשאר רפואה וה״ה לכל הני דאיתא ביו״ד סימן קנ״ח ס״א וב׳ ע״ש: ד (י) אז ודאי מת. דבתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו משמע דהרוח חיים תלוי באפיו: (יא) ל״ש פגעו ברגליו. ר״ל דלא נימא דכיון שאין אנו מרגישין חיות בגופו בודאי מת ולא יפקח הגל יותר קמ״ל דגם זה צריך לבדוק עד חוטמו: ו (יב) על עסקי ממון וכו׳. דבשביל הפסד ממון לא הותר איסור שבת: (יג) ואפילו סתם. דספק נפשות להקל: (יד) לספר וכו׳. עיר שמבדלת בין גבול שישראל דרים בה לגבול העו״ג וחיישינן (י) שאם ילכדוה משם תהא המרך נוחה ליכבש לפניהם: (טו) אפילו[ה] לא באו וכו׳. ר״ל כשהקול יולא שרוצים לבוא לעפ״י שלא באו עדיין מותר ללבוש כלי זיין לשמור ולעשות קול בעיר כדי שלא יבואו דאין מדקדקין בספק״ב [לשון או״ז] ודין זה אריש״א נמי קאי [אחרוים]: ז (טז) שאם לא יניחנו וכו׳. וה״מ (יא) כשבאו על רבים דבודאי יש לחוש שיעמוד אחד נגדם ולא ירצה ליתן להם ממונו ויהרגוהו ולכן הוי כמו שבאו על עסקי נפשות אבל כשבאו על יחיד יניח ליקח ממונו ולא יחלל את השבת: (יז) הכל לפי הענין. היינו לפי מה שמשער בעצמו ופחזותן. ודע דהיום כשבאו מהאומות שחוץ לגבולינו לשלול שלל ולבוז בז בודאי מחויבים אנו לצאת בכלי זיין אפילו על עסקי ממון וכדינא דמלכותא וכן מבואר ברוקח ומגודה דהיכא דאיכא חשש שמא יכבשו יושבי המרך עלינו מחללין עי״ש *): ח (יח) מפני אנס. וה״ה (יב) מישראל (יג) כשהוא משער שיבוא לידי סכנה דהא ניתן להצילו בנפשו וכן כשאדם נרדף מפני נחש או דוב ג״כ מצוה להצילו ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת [רמב״ם]: (יט) כדי להצילם. ומ״מ אם יש סכנה להמציל אינו מחויב דחייו קודם לחיי חבירו (או״ה) ואפילו אפשר סכנה נמי עדיף אפיקו דידיה מודאי דחבירו אולם צריך לשקול הדברים היטב אם יש בו אפשר סכנה ולא לדקדק ביותר כאותה שאמרו המדקדק עצמו בכך בא לידי כך [פתחי תשובה חו״מ סי׳ תכ״ו]:

ט (כ) חוזרים וכו׳. כדי (יד) שלא להכשילם לעתיד לבוא שלא יצא להציל עוד: (כא) למקומם. עיין לקמן בסימן ת״ז:

א (א) ומחללין. ולכן מן הראוי לאשה שהגיעה לחודש טי״ת להזמין בכל ע״ש כל הדברים הצריכים לה דשמא יזדמן לידתה בשבת ולא

*) וכבר נפסק בגמרא דינא דמלכותא דינא.

שער הציון

(מ) עיין ביו״ד בסימן רנ״מ[ד] בביאור הגר״א ובפ״ת שם בשם הבכור שור: (ט) שם ביו״ד: (י) רש״י: (יא) כן מגדל המ״א וש״א: (יב) אחרוים: (יג) כנ״ל דאל״כ אמאי קאמר הגמרא מפני עכו״ם או מפני לסטים: (יד) רמב״ם:

הגהות ותיקונים: א) הס״ק אינו במקומו: ב) ס״ק (טו): ג) קנ״ו: ד) תתנ״ה: ה) ואפילו: ו) קנ״ח: ז) סממנים:

הערות והערות: 1) עיין סימן תרי״ד ס״ו בה״ל ד״ה יולדת, לענין מפלת:

וכי״א וכן פ׳ רמב״ם בפ״ב ו שם בבריתא ז עירובין מ״ה ח רמב״ם בפרק ב׳ מ כתב מהרב ר׳ ישראל סקנ״ג י טור ורמב״ם בפ״ב מהלי מלוה דמעניית י״ט ב שם בעור ורמב״ם פ׳ עירובין מ״ה בבריתא

א שבת קכ״ח מלוה

לה חכמה (ב) ממקום למקום ומילדין (אותה) (ג) * ומדליקין לה * (ג) נר אפילו היא (ד) [2]סומא [3]ומכל מקום בכל מה שיכולין לשנות (ה) משנין כגון אם צריכים (ו) להביא לה כלי מביאו לה חברתה (ג) (ז) תלוי בשערה וכן כל כיוצא בזה: **ב** (ד) * (ח) [4]כותית אין מילדין אותה [5](ה) [6]בשבת[7]: **ג** [1]נקראת יולדת לחלל עליה שבת משתשב על המשבר או משעה שהדם שותת ויורד או משעה שחברותיה נושאות אותה בזרועותיה שאין בה כח להלוך * כיון שנראה (ו) (ט) א' מאלו מחללין

ב שם בגמרא בפי' הבריתא ג שם בברייתא ד ע"ג כ"ז ה טור מד' התוס' שם ו שבת קכ"ט וכ"כ לאמורלמי להקל טור בשם הרמב"ן בס' תורת האדם

באר היטב

(ב) ומדליקין. וכתבו התוס' דהכא מ"ל מומחה כמו שצריך בחולה ביו"כ דהכא יותר יכולה היולדת להסתכן ע"י פחד שמתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב: (ג) תלוי. ואם צריכה לשמן תביא בכלי תלויה בשערה דמוטב לעשות הולאה ע"י שיגיע מבלי איסור אחר מלהוסיף איסור סתיטה ב"י: (ד) כותית. [אפילו ישמעאלים שאינן עע"ז מיהו קרמי"ס מותר כיון דמנטרי שבת] (עיין) כנה"ג ומג"מ. [אבל בגנת ורדים תמ"ח כלל ג' סי' מ' כתב דאין הורמ'

ביאור הלכה

* ומדליקין וכו'. עיין מ"ש במ"ב בשם ת"י דיומא ולפ"ז הא דאמרינן בש"ס אם היתה צריכה לנר אין בוגת הש"ס אם המילדת אומרת או שהיא אומרת רק שהגיעה לילה ובודאי צריכה לנר ליתובי דעתא וכ"כ הב"ח בריש הסימן ע"ש אלא לפ"ז לא הוא דומיא הך דצריכה לנר להך דצריכה לשמן דהתם בודאי משמע כשהחכמה אומרת שצריך לה שמן ודומק אך מדברי הר"ן שלהי יומא ד"ה ואין עושין ודברים האלה הובאו ג"כ בת"ה להרמב"ן משמע דהש מפרשים כפשטיה דהיינו שהמילדת אומרת שצריכה לנר ויש לדחות דקושיתם שם מפיפא דאם היתה צריכה לשמן. והנה מהרמב"ם בפ"ב מהלכות שבת הלכה י"ח משמע שהוא מבאר הברייתא באופן אחר שיהיה הכל מתורץ דהיינו בשתם חולה שיש בו סכנה או מולדת משעת פתיחת הקבר בודאי מדליקין לה את הנר ולא צריכין לשום פרנו רק הברייתא מיירי קודם פתיחת הקבר ואך שלועקת בחבליה ולהכי תלינן בשם היתה צריכה לנר דהיינו שאומרת שצריכה ולהכי בתחלת הפרק בהלכה ב' קשתם ותני ומדליקין את הנר משום דבודאי משמתא צריך לנר בעת שאינו יכן ואלו הכא כתב כשהיא צריכה לנר בשעה שהיא לועקת בחבליה והבלבה י"ג מתחיל שם לבאר הדין בחיה משיתחיל הדם להיות שותת: * נר. והכא מ"ל מומחה כמו שצריך בחולה ביו"כ דהכא יותר יכולה היולדת להסתכן ע"י פחד שמתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב [תוספות]: * כותית. וה"ה ישמעאלים. וגר מושב מילדין אותו מפני שאנו מצווין להחיותו ודוקא בדברים שאינם חילול ואפשר דאפילו באיסור דרבנן דחיון דבכגון זה דמצווין אנו להחיותו לא גזרו [עיין פמ"ג] ולענין קרחים עיין במ"א ובה"ט ומשמע מהפמ"ג דבדבר שיש בו חילול שבת לכו"ע אין מחללין ואפילו בשכר ואפילו אם החילול הוא ג"כ איסור דרבנן מגדל שם להחמיר ויש להתריץ בזה הרבה עיין בספר בית מאיר ובחידושי רע"א ואכ"מ לזה: * כיון שנראה אחת מאלה. והרמב"ם כתב בחידושי השיעור משעה שהדם שותת וכתבו כולם דטעמיה דס"ל דדם שותת הוא קודם ישיבת המשבר כדברי ר"מ ורי"ף ופסק לקולא בשבת בשות ועיקר יסודם דהדם שותת הוא קודם דאל"כ הו"ל למימר עד שיתחיל הדם להיות שותת אבל המעיין בפירוש המשנה להרמב"ם יראה להדיא שסובר דדם שותת הוא אחר ישיבת המשבר ובלי ספק כן הוא דעתו גם בחידושו ופסק כר"ה בריה דרב יהושע משום דבתרא הוא ומאחרי ורבא ואילך הלכה כבתראי ולדיעה

זו נכונ' ע"ש באורך: (ה) שבת (היכא) דליכא איבה [דיכלי לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו] גמרא. משמע דאי איכא למיחש לאיבה שרי אם אין חילול שבת] (עיין מה שכתב) מ"א: (ו) א' מאלו. נ"ל שזהו לענין הדברים אשר אפשר לעשותן כאן בלי עיכוב ע"כ אין מחללין שבת בזה כ"א אחר שיהיה א' מאלו אבל לענין קריאת חכמה לא שייכי שיעורים הללו דהם קרובים ללידה יותר משיעור בית החכמה אלא משעה שמרגשת קצת אפילו בספק מותר בקריאתה ט"ז:

משנה ברורה

תלטרך לחלל שבת [ס"ח סימן תקנ"ה]: (ב) ממקום למקום. ואפילו (א) מחוץ לתחום: (ג) נר. אם הוא לילה (ד) ואע"פ שחברותיה יודעות לעשות לה כל הדברים הנצרכים לה אעפ"כ קים להו לחכמים דלא מיתבא דעתא דיולדת כשהרויה בחשך וכתבו בתוספות ישנים שלהי יומא דמשו"ה אפילו אינה אומרת כלום וגם החכמה אינה אומרת כלום נמי מדליקין ועיין בבה"ל: (ד) סומא. אע"פ שבזה לא שייך טעמא הנ"ל דבלא"ה שרויה בחושך אעפ"כ מיתבא דעתה בנר לוק (ג) דקאמרה לי צריכנא מידי חזיא חברותיה ועבדי לי ואע"פ דהדלקת הנר עיקרה אינה לרפואה אעפ"כ מחללין (ד) דקים להו לרבנן דיתובי דעתא דיולדת הוא מילתא דמסתכנא בה בלא"ה: (ה) משנין. ואפילו למ"ד בסימן שכ"ח סי"ד דגבי פקוח נפש לא בעינא שיהי הכא שאני מפני שכאב היולדת דבר טבעי הוא ואין אחת מאלף מתה מתחת לידה לפיכך החמירו בה לשנות [מ"א בשם המ"מ וכ"כ המאירי] וכ"ז בדליכא עיכוב לחולה אבל אם אינו נעשה בזריזות בשינוי כמו בלא שינוי מצוה לעשות בלא שינוי למהר הדבר בכל כחו [חידושי הר"ן בשם ר' יהונתן והה"מ וכן מבואר בשב"ח כמה פעמים]: (ו) להביא לה כלי. עם שמן וכה"ג: (ז) תלוי בשערה. שלא כדרך המוליאין דאינו כ"א שבות בעלמא (ה) וזה עדיף מאם תסוך השמן בשערה ותביא אאלה ותסחוט את השער דהתם איכא עוד איסורא דסתיטה דאע"פ דאין סתיטה בשער לחיוב מ"מ בודאי אסור משום שבות ומיהו אם מספקת לה ממה שתביא השמן בידה זה יותר עדיף מכל הני דלעיל [כ"מ בגמרא]: **ב** (ח) כותית אין מילדין. ואפילו בשכר דבחול מילדין משום איבה כמבואר ביו"ד סימן קנ"ד הכא אסור משום דיכולה להשתמט ולומר דאין מחללין שבת כ"א לההוא דמנטר שבתא וכתב המג"א ובמקום דאיכא למיחש לאיבה גם בכה"ג שרי אם אין בה חלול. ודע דהרופאים בזמנינו אפי' היותר כשרים אינם נזהרים בזה כלל דמעשים בכל שבת שנוטעים כמה פרסאות לרפואות עובדי כוכבים וכותבין ושותקין סממנים בעצמן ואין להם על מה שיסמוכו דאפילו אם נימא דמותר לחלל שבת באיסור דרבנן משום איבה בין העו"ג [אף דג"ז אינו ברור עיין בפמ"ג] איסור דאורייתא בודאי אסור לכו"ע ומחללי שבת גמורים הם במזיד השם ישמרנו: **ג** (ט) אחד מאלו. ודוקא (ו) לענין הדברים אשר אפשר לעשותן בלי איחור ועיכוב להכי צריך להמתין עד שנראה אחד מג' סימנים האלה אבל לענין קריאת חכמה ממקום רחוק וכדומה שאם נמתין עד שיעורים האלה תתאחר החכמה לבוא ע"כ משעה שמרגשת קצת אפילו בספק מותר בקריאתה (ז) ואפילו היא רחוקה ג' פרסאות:

שער הציון

(א) רש"י ועיין במה שכתבנו לקמיה בשם הפמ"ג דאפילו חוץ לג' פרסאות: (ב) לנוש וש"א ותילנו בזה קושיא אחרונה של המ"א בסק"ב: (ג) גמרא: (ד) הרמב"ן מאירי ושאלתי רשאונים. ומה שהקשה במ"א דיאמרו בפניה שהדליקה הנר ותתיישב דעתה כבר מילדה בא"ר דכשעושה לה מה שצריכה תרגום במשמושין: (ה) מ"א בשם הב"י וכ"כ בחידושי הר"י ועיין במאירי: (ו) ט"ז ומ"א: (ז) פמ"ג וע"ש שכתב דאפילו

הגהות ותקונים: א) חסר כאן "אפילו בדבר שאין בו חילול (ה) שבת": (והאות ה' המציין לבאר היטב, מקומה כאן: ב) עיין הערה א.

הערות והערות: 1) עיין סימן רע"ח בה"ל ד"ה לכבות, מש"כ בזה:

עליה את השבת: ד * [י]כל (י) שלשה ימים (יא) הראשונים (יב) אפילו אמרה א"צ (ז) (יג) מחללין עליה את השבת (יד) משלשה ועד ז' אמרה א"צ אין מחללין (טו) מכאן ואילך אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרי היא עד ל' יום (טז) כחולה שאין בו סכנה: ה [נ] [יז]היושבת על המשבר (מ) ומתה מביאין סכין בשבת (יז) אפילו דרך רה"ר וקורעים בטנה ומוציאים הולד (יח) שמא ימצא חי: הגה ומה שאין נוהגין עכשיו כן אפילו בחול (יט) משום דאין בקיאין במיתת האם בקרוב כל כך שאפשר לולד לחיות (או"ה): ו [יט]עושין (כ) מדורה ליולדת * (כא) כל שלשים (טז) יום

ז שם בשבת ח עיטורין ז' וכתבה הרמב"ם בפי"ג מהל' שבת ט שבת קכ"ט

באר היטב

(ז) מחללין. ואם חכמה ורופא אומרים שא"ל שומעין להם שהרבה יולדות שאין עושין להן חמין בכל יום וכן נוהגים עכשיו שאוכלין חמין של אתמול ב"י מ"א. ואם חברותיה אומרות שצריכה וליכא חכמה ורופא אפי' אוכלת מאכל בני אדם אמרינן שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל לוקן תסתכן רשב"א מ"א: (מ) ומתה. עיין מ"א ודיל אהכרן: (טו) יום. דכל למ"ד יום יש סכנה לחיה בגנה. ואם אי אפשר ע"י

משנה ברורה

ד (י) שלשה ימים. ולא תשבתין מעת לעת כמ"ש סימן תרי"ז לגבי יוה"כ וע"כ אם הולידה ביום ד' קודם בין השמשות שוב אסור לחלל עליה שבת אם לא אמרה צריכה אני כ"כ המ"א ועיין בסימן תרי"ז שמגמגם הגר"א מאד שם וכתב דמלשון הרא"ש בפרק מרובה משמע שסובר כן בפשיטות דכונת הגמרא הוא[א] מעל"ע ולא רק לתרוצי לדברי בה"ג קאתי וכן מוכח כדברי הגר"א בהדיא בתשובת הרא"ש כלל כ"ו סימן ג' שסובר כן בפשיטות ע"ש וכן משמע מדברי הריטב"א בפרק ר"א דמילה ועיין בא"ר שכתב דמדברי האו"ה ג"כ משמע דבעינן ג' ימים שלמים והיינו מעל"ע אח"כ מלאתי בספר מזר ישראל בשם תשובת בית אפרים שג"כ כתב כדברינו וגמלא לפ"ז דבין לענין מלאכת שבת ובין לענין יוה"כ עד ג' מעל"ע תשבתין לה למסוכנת ומותר אפילו לא אמרה צריכה אני ומג' עד ז' מעל"ע כשאמרה צריכה אני ורואה דלענין יוה"כ בודאי יש לנדד להקל דספק נפשות הוא ואפילו לענין שבת ג"כ אם לא נזדמן לו אז עו"ג לעשות על ידו שרי ע"י ישראל: (יא) הראשונים. מגמר לידה [לאם משנה] ועיין בה"ל: (יב) אפילו אמרה א"צ. והם (מ) דבריס שחברותיה אומרות שדבר זה עושים לחיה וכל חיה צריכה לכך ואין כאן רופא או מילדת חכמה לראות אם החיה הזאת צריכה לכך: (יג) מחללין. דכיון דכל היולדות צריכות לכך אע"פ שאין אנו יודעין על זו ואפשר דיכולה להמתין עד ערב מחללים מספיקא ואין שומעין לה דדילמא חולשת הדעת נקטא לה שממאסת כל האוכלין או שאינה מרגישה לשעתה [הרמב"ן] וזה לשון הרשב"א על יולדת תוך ג' שאוכלת מאכל ב"א ואומרת שאינה צריכה שיבשלו עבורה בשבת והשיב דכמסוכנת אנו חושבין ליולדת מפני שאבריה מתפרקין ומרוסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל לוקן או שאר דבריס שאין המסוכנת אוכל אותם יביאוה לידי סכנה ולפיכך כל שאין לה דבריס המחזיקים[ב] ומחללים הבריאים מחללים עליה את השבת עכ"ל ומ"מ היכי דליכא חכמה או רופא ואומרים ג"כ שא"ל שומעין להם שהרבה חיות שאין עושין להם חמין בכל יום וכתב המג"א שעכשיו נוהגות היולדות שאוכלות חמין של אתמול בשבת עכ"ל ומ"מ נראה דהכל לפי החולה: (יד) מג' ועד ז' אמרה אינה צריכה. לפי שאינה בחזקת מסוכנת לאותן הדברים שרגילות חברותיה לעשות לה ועוד שיכולה להמתין לפיכך סומכין עליה כשאומרת א"ל וכ"ז כשאמרה בפירוש (טו) אבל בסתמא מחללין דמ"מ איכא חשש סכנה (י) ואם אומר רופא או חכמה שצריכה פשיטא דמחללין אפילו החיה אומרת אינה צריכה אבל אם שאר חברותיה אומרות שצריכה (יא) אין שומעין להם להכחיש את החיה. ודע עוד דאם החיה אומרת צריכה אפילו מאה רופאים אומרים א"ל (יב) שומעין לה דלב יודע מרת נפשו וכמו שנתבאר בסימן תרי"ח: (טו) מכאן ואילך וכו'. כיון שאנו יודעים (יג) שאין לה חולי אחר ואף היא אינה אומרת כן הכל בקיאים דמשום לידה אין לה סכנה לחמים ולשאר צרכי היולדת ופשיטא דיכולה להמתין עד הערב [רמב"ן בחידושיו]: (טז) כחולה שאין וכו'. שאומר לעו"ג ועושה [גמרא]: ה (יז) אפילו דרך ר"ה. דבלא הבאת סכין אין רבותא דליכא חלול שבת כלל בקרועה בטן מתה דמתחת בשר בעלמא הוא וליכא משום חבורה [גמרא]: (יח) שמא ימצא חי. ואשמועינן שאפילו ספק פיקוח נפש זה אלא היה עדיין בחזקת חי לעולם אפ"ה דוחה שבת [גמרא]: (יט) משום דאין וכו'. ושמא לא נתעלפה ואם יתחכוה ימיתוה ונריכין אנו להמתין ואדהכי מיית הולד [מ"א]: ו (כ) מדורה. וה"ה נזמנינו להאם התנור: (כא) כל ל'. אם יש לה צער גנה דא"ל דיש סכנה לחיה כל ל' בגנה ולפיכך אם

שערי תשובה

אז גופם ומ"ש בזה בשבת יעקב מ"א סימן י"ג ע"ש: [נ] היושבת כו'. ומ"ש בשאל אברהם בשה שבהרגה כו' הוא מדברי הש"י מ"א סי' י"ג ע"ש:

ביאור הלכה

נקטינן כהשו"ע: * כל שלשה ימים. ומאימתי תשבתין ג' ימים כתב הלח"מ פ"ב דמגמרא משמע לכאורה דמשעת פתיחת קבר תשבתין הבן ג' ימים אבן מלשון הרמב"ם בהלכה י"ג משמע דמשעת לידה תשבתין ג' ימים וכתב דבן משמע דאל"כ כשיקברה שני ימים שותת דם היאך הדין ע"ש בלח"מ שהאריך אבן בפירוש המשניות להרמב"ם מבואר להדיא דמשעת פתיחת הקבר מונין חז"ל אין מתחילין בחילול שבת עד שתשב על המשבר ויתחיל הדם להיות שותת ומאותה שעה לתשלום ג' ימים מחללין וכו' עכ"ל ולענ"ד שפירוש דברי הרמב"ם כן הוא היה משתחיל הדם להיות שותת עד שתלד מחללין וכמו כן אחרי הלידה נמי מחללין וכל אלה החילולים נמשך עד ג' ימים ומתחיל דבריו שבהלכה עם דבריו שבפירושו. ולפ"ז אה"נ אם נמשך ישיבתה על המשבר יום א' לא מחללינן עליה כ"א ג' ימים אחרי הלידה ואעפ"כ אם נמשך קרוב לג' ימים ולא ילדה אינו בכלל זה דבאמת כוונת הש"ס על לידה כאורחא דרובא דנשי אבל כשתקשה הרבה בלידתה נעשית חולה בשאר אברי גופה וזה ידוע דכל אלו השעורים הנאמרים בגמרא לא נאמרו כ"א בדלית לה מחלה אחרת מלבד אחיא יולדת כמו שבתבו הראשונים דאל"כ לא שייכי כלל הני שיעורי. ולמעשה ל"ע בכל זה: * כל שלשים. מקור דברי המחבר הם דברי הרה"מ שם עי"ש ובאמת המגיד בעצמו כתב מתחלה לדבר פשוט דדין מדורה הוא כמו כל צרכי החיה ועל כל צרכיה אסקינן דג' זמנים יש לה וא"כ מאי עדיפותא דמדורה מכל שאר צרכי החיה רק אח"כ הוציא מדברי הראב"ד דדעתו דעד ל' יום מסוכנת היא למדורה עי"ש ובאמת ס"ז הוא רק לפירוש הראב"ד בדברי הרמב"ם דהא דלא התיר מדורה לחולה מיירי בחולי שאב"ם וממילא כנגד זה התירא דחיה מיירי ג"כ לאחר זי"ן דהיינו ג"כ כחולה שאין בו סכנה ואעפ"כ

שער הציון

אינה יכולה לילך מותר לישא אותה: (מ) אף דבמג"א כתב אם חברותיה אומרות צריכה לכן עיין בא"ר שכתב דמשו"ע לא משמע הכי ועוד קרוב לומר דגם המ"א מודה באופן זה דאל"ה יהיו קצת דברי המ"א סותרין לקצתו: (ט) כל הפוסקים: (י) מ"א ופמ"ג: (יא) כ"כ המ"א וש"א וכן מוכח מפירש"י וש"פ דכתבו דבתוך ג' מיירי כשחברותיה אומרות שצריכה ממילא דבזה אין מועיל אפילו בזה ומ"מ לפי מה שמבואר לעיל בסימן שכ"ח סעיף יו"ד נסופו אין דין זה ברור כ"כ: (יב) כל האחרונים דלא כש"ג: (יג) ואם רופא מומחה אומר שנתחדש לה חולי י"ל דמחללין [פמ"ג]:

הגהות ותיקונים: א) בפ"ב: ב) המחזיקים:

הארות והערות: 1) עיין סימן שכ"ח סעיף י' ובה"ל ד"ה ורופא, לענין אם אומרת איזה תרופה טוב לה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: ימים אלו אין מונים אותם מעל"ע.

ואפילו בתקופת תמוז (וסס מותריס אחריס להתחמס כנגד המדורה ע"ל סי' רע"ו): ז * הולד שנולד (כב) עושין לו כל צרכיו (כג) ומרחיצין אותו (כד) ומולחין אותו (כה) וטומנין השליא (כו) כדי שיחם הולד (כז) וחותכים את הטבור וה"מ בנולד לט' או לז' (כח) אבל נולד לח' * או ספק בן ז' או

י סס כ סס קכ"ח משנה וכו"י ל סס קל"ה בריימתא

ביאור הלכה

רשמים ג"כ לעשות לה מדורה וע"כ משום דגבי מדורה לעולם מסוכנת היא אבל ע"פ האמת קשה מאד לפרש כן דברי הגמרא דהא דקאמר סבור מינה למיה אין לחולה לא הוא בחולה שאין בו סכנה דא"כ לרוב הפוסקים דסברי דלמסקנת הגמרא ה"ה לחולה יהיה מותר לעשות מדורה אפילו לחולה שאין בו סכנה וזה לא נשמע לשום פוסק שיקיל בזה [וא"ל דכונת הגמרא הוא ע"י עו"ג דוקא דזה אינו דהא מבואר ע"ז דאיה מהקיז דם ונטנן והתם בודאי אפילו ע"י ישראל כדמוכח בכל הפוסקים וחולה עדיף מזה לשיטתם וכמו שפירש רש"י] וגם ליצנא דהרמב"ם אין מדוקדק לפ"ז דאמאי קא מדייק וקאמר אבל אין עושין לחולה כדי שיתחמם אפילו כדי להתרפאות אסור דהא הוא חולי שאין בו סכנה אם לא שנדחוק דכונתו דאפילו ע"י עו"ג אין עושין וזה אין נשמע בשטחות לשונו עי"ש וגם בשלטי הגבורים פרק מפנין מבואר דס"ל דמיירי הרמב"ם בחולה שיש בו סכנה וכן נמצא בחידושי הרמב"ם המובאים בשמן[א]) רוקח שדעת הרמב"ם שאין עושין מדורה לחולה מיירי אפילו בחולה שיש בו סכנה והוא מספר הבאים ע"ש וממילא אין צריך לדחוק דמיירי בחיה תוך ג' ושפיר מיירי בתוך זי"ן או בתוך ג' וכן משמע ג"כ קצת בירושלמי דמימרא דשמואל דעושין לה מדורה קאי על זמן שמחלנין עליה את השבת דאיתא בירושלמי פרק מפנין על המשנה דמחלנין עליה את השבת אמר שמואל עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז משמע דקאי על זמן דקודם זי"ן וגם לפי מה שהבין רבינו חננאל בפרק הדר גבי יונקא דאשתפוך חמימיה דאמרינן התם ליתם ליה ע"י עו"ג אגב אמו ופריך אמו הא קאכלה תמרי ומשני מוגא הוא דנקט לה ופי' שם הר"ח קוב אמזה וכו' ע"ש ולפ"ז בודאי צריכה לחמים לרחוץ ולשמות לחמם גופה ואפ"ה לא התירו כ"א ע"י עו"ג משום דמיירי ביום חי"ת ואין לחלק בין מדורה לרחיצה דהא הראב"ד בעצמו אינו מחלק ע"ש בדבריו [וגם בגמרא דקאמר שמואל היה עד ל' לא מצא הגמרא לאסכותי כ"א לטבילה ולא קאמר למדורה ויש לדחות דא"כ תרתי דשמואל ל'] אך יש בי הרב המגיד כתב שמבטל דעתו מפני דעת הראב"ד ע"כ תפשתי עוד ומצאתי ראיה לדבריו מראשון לראשונים והוא רב אחאי גאון אשר בודאי אם ראה הראב"ד לדבריו אפשר ג"כ שהיה מבטל דעתו מלפניו וז"ל בפרשת שמות ואלו אשה שילדה בשבת ואפילו אל ג' שלה בשבת אע"ג דהיא אמרה בריאה אני ולא צריכנא מדורה וחמין וכו' ההוא בריותא לאו בריותא היא ועבדינן לה מדורה לחיה וכו' הרי דגם מדורה בכלל בג' וז' ולי' ומביאו הרמב"ן בת"ה עי"ש וכ"כ רבינו ירוחם בראש ספרו וז"ל ושושן לה מדורה לחיה בשבת באותם ימים שאמרנו שמחלנין ע"י ישראל ובאותם שאמרנו אין מחלנין עושין ע"י עו"ג עכ"ל ומאחר שלא מצינו שום משמעות לאיזה פוסק לגד מהראב"ד שיאמר שדין המדורה תמירה מכל צרכי הקדמה ובוולם דיעים אלה מימרא דבהדדי שאמרו חיה ג' וז' ול[א]קשה מאד להקל לעשות מדורה ע"י ישראל עד ל' וע"ע למעשה:

* הולד שנולד וכו'. המג"א כתב דבכולהו יש להו צער וכיון דכל אלה אינם מלאכה לא גזרו בהו רבנן והוא מתוספות שילהי פרק מפנין ובשאלתות דרב אחאי פרשת שמות משמע דמנינת חתוך הטבור יכול להיות סכנה לולד דז"ל שם מהו לחתוך טבור בשבת וכו' כי קא מיבעי לי בחד ולד מי אמרינן אפשר לאודהורי [היינו בקשירת הטבור לבד] ולא אתי לידי סכנה או דילמא זימנין דלאו אדעתיה ואתי לידי סכנה או דלמא הלכה כר' יוסי דמסתבר טעמיה דזמנין דמנתח והוי ספק נפשות וס"ל להקל ופשיט ממימרא דר"נ דהלכה כר' יוסי וכ"כ מרדוסי הר"ן שם בתמיתין דאם לא יחתכנו איכא סכנתא עי"ש וכ"כ המאירי במשנה שם וברמב"ם פ"ג מהלכות שבת מבואר ביותר מזה שהוא כלל בסכנה את כל אלו הדברים אם יעבוד מהולד שאחר שחשב בהלכה י"ח[ב]) הדברים שעושין לולד מיום ע"ז מפני שסכנה הוא לו אם לא יעשו לו כל אלה ולפ"ז דבר פשוט הוא דאפילו במלאכה דאורייתא מחלנין היכי דא"א בענין אחר ואין כונת הש"ס בהני מלאכות מפני שהם מדרבנן דבאמת עושים אותם ביום שנולד אפילו היכא דקעביד איסור דאורייתא על ידם כגון להתם חמין כדי לרחוץ או כדי לשחק הסימנין הצריכין לו למליחה או גבי מלפפים לחתך בגד לעשות מותלות או להבא סכין דרך ר"ה לחתוך הטבור [חוץ מטמיינת שלא דאסור לעמוד בארץ משום דאינו אלא קבולה וכמו שכתב המאירי והרמב"ם השמיטה בחבורו] וכונת הרמב"ם שם במה שכתב בחמין שהוחמו בשבת היינו אפילו אם הוחמו ע"י ישראל [עיין בפ"ב מהלכות מילה בשאלת חכמי לוניל ובתשובתו שם] [הג"ה ודע דבדברי הרמב"ם אלו דמשמע מיניה דלגלף להולד יש חשש סכנתא אם יעבוד מזה יתישב מאד מימרא דר"נ דקאמר מכאן שמלפפים להולד הנולד והלא קאמר בדף ס"ו לפופי יונקי בשבתא שפיר דמי הרי דבכל שבת שרי [ועיין לקמן מה שכתבנו ע"ז בשם ראשונים] ואין בזה משום שבות כלל ומאי רבותא הכא אבל לפי הרמב"ם ניחא דשם אשמעינן הגמרא דמשום דיהיה בזה צער אם יעבוד לכך לא גזרו רבנן וכן דייק הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת דין ל"א עי"ש וכאן אשמועינן הגמרא דביום שנולד הליפוף הוא מכלל שאר צרכי הבית להולד וג"מ דמותר לעבוד אמלאכה דאורייתא בשביל זה] ועכ"פ נראה פשוט דיש להקל לכתחלה להתם חמין ע"י עו"ג כדי לרחוץ המינוק וכמו שכתבתי במ"ב וחא"כ מצאתי בספר מזר ישראל בשם שו"ת שו"מ שבתב ג"כ הכי: * או ספק בן זיין. דין זה העתיק המחבר מהטור וכפי הנראה הוא כמו שכתב הב"י דמקורו הוא מהא דשבת קל"ה בברייתא בן שבעה מחלנים עליו וכו' ובן ח' אין מחלנין עליו ספק בן זי"ן או בן חי"ת אין מחלנים בן חי"ת הרי הוא כאבן וכו' ומפרש הטור דכונת הברייתא לענין חילול שבת ממש לרפאותו ולהחיותו דאם היה מפרש הבברייתא מאירי לענין לגמולו בשבת לא היה מדייק מזה דאין מחלנין דמילה לא מחלינן מספיקא ביום השבת אבל חילול שבת לרפואה מחלנינן מספיקא כדקי"ל בנפל גל ספק מי ספק מת מספקינן ולכאורה הלא בגמרא שם מוכח דהברייתא אמילה קאי וכן פירש"י שם וי"ל דגם הטור מודה לזה אלא דסובר דברייתא כוללת שניהם מדקאמר שם ליתא דסתם חלול ואין להקשות בדף ל"ו[ג]) דקמותיב מהאי ברייתא ליתא ממ"נ והולך לאוקמי' במכשירי מילה ואליבא דר"א יותר הו"ל לאוקמיה לענין חלול שבת ממש לבד וכפשטיה דלישנא דברייתא א"ו דס"ל להגמרא דהברייתא לענין מילה מתניא

וי"ל

משנה ברורה

אם מ"א ע"י עו"ג עושין ע"י ישראל [ממ"א וש"א] ולשאר חולה ע"י עו"ג מותר אפילו לאין סכנה אם צריך למדורה ולים סכנה אם אומר שצריך מותר אפילו ע"י ישראל בשא"א בעו"ג [ב"ח וא"ר] ועיין בבה"ל שהבאתי דעת הרבה גדולי הראשונים שסוברין דמיה אחר שבעה דינה לענין מדורה ג"כ כשאר חולה שאין בו סכנה:

ז (כב) עושים לו כל צרכיו. היינו הא דמבואר לקמיה: (כג) ומרחיצין. אינו לפי הסדר המבואר בש"ס ומפיק מקרא ושם איתא דחותכין הטבור ואח"כ רוחצין אותו וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות שבת. ודע דממה שהביא המ"א בשם התוספות מוכח דאין עושין מלאכה דאורייתא בשביל דברים אלו דאין במניעתם סכנה אלא לערך בעלמא וא"כ לפ"ז אם אין לו סכין לחתוך הטבור וצריך להביאו דרך ר"ה אסור להביאו אלא יקשרנו לע"ע וה"ה בשאר דברים המוזכרים כאן ובנאור הלכה הבאתי דעת ראשונים[ד]) דמותר לחלל במלאכה דאורייתא בשביל זה ע"ש ועכ"פ להביאו ע"י עו"ג או להחם חמין על ידו לרחוץ הולד בודאי מותר: (כד) ומולחין אותו. כדי שיתקשה הבשר [רש"י] ומשמע מזה דהמליחה תהיה במלח [עפמ"ג] ובפירוש המשנה להרמב"ם כתוב ונותנין עליו אבק ההדס והדומה לו וכ"מ בערוך ערך לף ע"ש: (כה) וטומנין השליא. ולא בקרקע דמשום זה לכו"ע לא מחלנינן שבתא אלא כך היה מנהגם כשחל בשבת עשירות טומנין אותה בספלים של שמן או בספוגין של צמר ועניות במוכין או בתבן ובחול אלו ואלו טומנין אותה בארץ [ירושלמי]: (כו) כדי שיחם הולד. והיה זה מדרך סגולה אצלם: (כז) וחותכין. אחר שקושרין אותו ועיין במג"א שתחיכת הטבור בעצמה אינו כ"א שבות ובספר קונך להרמב"ם כתב בשם ספר שושנים לדוד שהוכיח דיש בזה איסורא דאורייתא ורק הכא מותר ע"ש: (כח) אבל נולד לח'.

הגהות ותיקונים: א) במעשה: ב) י"ד: ג) קל"ו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: חוץ מלענין מדורה שאם היא צריכה לכך עושים לה ע"י ישראל, כל ל' יום. ב) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: וכיון שאין בהם מלאכה של תורה התירו חכמים.

הלכות שבת סימן של שלא

*בן ח׳ (כט) אין מחללין עליו (ל) [מ]אא״כ גמרו שערו וצפרניו: **ח** [נ]נולד לח׳ (לא) או ספק בן ז׳ או בן ח׳ שלא גמרו שערו וצפרניו אסור (י) לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני צער החלב שמצערה [ס]וכן היא בעצמה יכולה (לב) להוציא בידה החלב המצער אותה: **ט** (לג) [ע]מישרים אברי הולד (יא) שנתפרקו (לד) מחמת צער הלידה: **י** [פ]מותר לכרכו בבגדיו * (לה) שלא (יב) יתעקמו אבריו: **יא** [צ]אם נפלה ערלת גרון הולד (לו) מותר לשום אצבע לתוך פיו ולסלק הערלה למקומה אע״פ שפעמים שמקיא:

שלא דיני מילה בשבת. ובו י׳ סעיפים:

א [א]עושים כל צרכי מילה (א) בשבת מוהלין * ופורעין (ב) ומוצצין ונותנין עליו (ג) כמון:

באר היטב

אינו יהודי עושים ע״י ישראל כיון דאיכא סכנה בדבר: (י) לטלטלו. ואגודה כתב דוקא כשבעל ופירש אבל מספיקא מטלטלין כל תיוק וכ״כ הב״י מ״א ע״ש: (יא) שנתפרקו. ודוקא ביום הלידה אבל

משנה ברורה

דודאי לא חיי: (כט) אין מחללים. דכיון דמספקא לן אם היה בן קיימא מעולם לא מחללינן ולא דמי להא דיושבת על המשבר בסעיף ה׳ דהתם מיירי דכלו לו חדשיו [מ״א] ועיין בה״ל מה שכתבנו בזה: (ל) אא״כ גמרו וכו׳. קאי גם אבן ח׳ כדאיתא בב״י והטעם דאמרינן שהוא בן שבעה ואשתהויי הוא דאשתהי ועיין בבאור הגר״א שנשאר בדין השו״ע בג״ע אודעתו לבעיין חלול שבת לא סמכינן אגמרו לחוד כ״א דוקא כששהה ג״כ שלשים יום (יד) ורק לענין טלטול התינוק וכל לסמוך אסימנא דגמרו לחוד: **ח** (לא) או ספק וכו׳. והאחרונים הסכימו דדוקא כשידוע שהוא בן חי״ת כגון שבעל ופירש אבל מספק מטלטלין כל תיוק: (לב) להוציא בידה. על האדם (טו) דאין זה כדרך מפרק כיון שהולך לאיבוד ועוד דהוי מלאכה שאינ״ל דפטור ומשום לענא ל״ג כמו מפים מורסא: **ט** (לג) מישרים. בידיס: (לד) מחמת צער הלידה. כתב המ״א ודוקא ביום הלידה אבל אח״כ אסור אבל באמת (טז) מהרבה פוסקים משמע דאין חילוק בזה ואפילו לאחר חודש או ב׳ חדשים מותר ועיין בבאור הגר״א שכתב (יז) שכן ג״כ דעת השו״ע להקל בזה כמותם וע״כ אין להחמיר בזה ומ״מ אם נתפרקה חוליה של שדרה ממקומה לכו״ע אסור לייסב בידו חוליות של שדרה אחת על חברתה דמחזי כבונה אם לא ביום הלידה (יח) דאז יש לצדד להקל אף בזה: **י** (לה) שלא יתעקמו אבריו. וברא״ש פי״ז משמע דאפילו לכרכו (יט) כדי ליסר אבריו ג״כ שרי לעולם והטעם בגמרא משום דאורחיה תמיד בהכי ולא הוי כמתקן (כ) ומשמע דאם היה תיוק שאין כורכין אותו בחול ותתעקמו אבריו אסור לכרכו בשבת: **יא** (לו) מותר. ולא גזרינן בזה משום רפואה (כא) דאורחיה דתיוק ליפול ערלת לשונו ולא מחזי כרפואה:

א (א) בשבת. דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת [גמרא]:

(ב) ומוצצין. אע״ג דע״י המציצה הדם ניתק מחיטורו והוא ליה חובל אעפ״כ מוצצין משום דסכנה לולד כשלא יתוך הדם [גמרא]:

(ג) כמון. היה דרכם לתת מין בשמים שחוק לרפואה וה״ה לתת אספלגית [תחבושת] על המילה [משנה שם] ועיין לקמן בס״ז אם לא

* ופורעין ומוצצין. עיין בתשו׳ בנין ציון סימן כ״ג וכ״ד דהמציצה דוקא בפה ולא ע״י דבר אחר שהמציצה הרופאים החדשים ובתשובת יד אליעזר סי׳ שער הציון

(יד) או לענין מילה משום דמהלינן ליה ממ״ג כדאיתא בגמרא קל״ו: (טו) אח״ז וס״פ: (טז) רש״י בפרק כל הכלים וכפי גרסתו לפניו ותוספות בשם ר״ת [וכ״כ המאירי שם] ועיין בבאור הגר״א שנאר זה ברחבה: (יז) מדלא חילק השו״ע בין הא דס״ט להא דס״י ס״מ דבשניהם הדין שוה להקל ודלא כמ״ה: (יח) שכן דעת רש״י והרא״ש בפ״פ חבית ואף לדעת התוספות דף קכ״ג אין חילוק בזה וכמש״כ הגר״א בדרבנן שומעין להקל: (יט) מ״א ור״ל אף שכבר נתעקמו: (כ) מ״א וש״ב: (כא) עיין ברמב״ן ורשב״א ומאירי ופירושי הר״ן:

מ״ל דאי הוה מתרץ ליה כן הוי מקשה ליה מברייתא קמייתא דאמר שם עולתו ודאי דוחה את השבת ולא ספק דוחה את השבת אבן מדברי הרמב״ם שלא העתיק דין זה רק בהלכות מילה משמע דקובר דבריתא זו רק לענין מילה מתניא והנה בבה״ג הלכות מילה לענין ספק בן חי״ת כתב בהדיא ולענין אחולי שבתא מחללינן מספיקא דקאמרינן כל ספק נפשות להקל וגם העיטור בהלכות מילה מביא דבריו לספק הלכה וכפי הגראה שם גם רב האי גאון כתב כן והעיטור לא פליג עליו שם כ״א הוסיף דהיכי דגמרו לפרניו אפילו פירש ממנה תיכף גם זה בכלל ספק דאמרינן אשתהויי אשתהי וכן המאירי שם בדף קל״ו כתב ג״כ ככל דברי בה״ג וכתב אמנם לענין לחלל שבת כו״ע מודו דמחללין ע״ש וכן בספר האשכול כשהעתיק הברייתא דספק בן זי״ן אין מחללים כתב ע״ז וז״ל פי׳ לאולו ור״ל דלא נטעה לפרש דקאי על כל חולו ואולם יש לדחות דאפשר דהם מיירי היכי דגמרו שערו ופרניו [וכן משמע קצת בעיטור שם עי״ש] אבל היכא דלא גמרו יותר מסתבר לומר דהוא בן חי״ת. והנה מסוגיא דערכין ביאבה על המשבר ומתה והוצא בפ״ה דמקילינן מספיקא להמיא סכין דרך כ״ה תיכף המ״א דהתם מיירי שידעינן שכלו חדשיו והנה עוד מביא המ״א שתלוי זה בשני תירוצים שהובא בתה״א לרמב״ן לענין עוברה שהריחה דלמירוץ א׳ שהם דברי הבה״ג מבואר שגם בולד קודם מ׳ יום דמיא בעלמא הוא אעפ״כ מחללים וא״כ כ״ש בולד לאחר העולם והוא ספק דמחללין אך לפי מה שביאר שם הרמב״ן הטעם ביושבת על המשבר דחשוב כילוד ורק הלדת נעבל בפנים א״כ עכ״פ נאמר דדוקא דכלו לו חדשיו ע״ש [והנה לפי דברי המ״א זה ממילא נדחה הראיה שהבאתו לעיל מבה״ג דאפשר דהוא חזיל לשיטתיה מ״ה דסבר דמחללינן אפילו על עוברין וכ״ש שם] ולענ״ד לא תלוי כלל זה בזה דאפילו לפי תירוץ זה לא קאמר שם הרמב״ן רק דבעוברין לא מחללינן משום דישראל אינו מצווה על העוברין ויושבת על המשבר לא מיקרי עוברין וכולד דמיא משא״כ בולד אפשר דגם הרמב״ן מודה דאע״ג דאין נהרגין עליו אספיקא משום ופשטו העדה וגו׳ אעפ״כ מחללין מספיקא דספק נפשות להקל ולהיפך ג״כ קצת יש לדחות דהתם אם נאכל לאמו ביום״כ מסתמא לבסוף תלד בן קיימא ושמור שבתות הרבה ולכך המיירה המורה וכמש״כ הר״ן משא״כ בזה שבבר עולד וחזינן שלא גמרו שערו ופרניו משתברא שהוא בן חי״ת ולא יחיה ולמה נחלל שבת עליה. ודע דלדברי המ״א הנ״ל דתלוי זה בשני המירוצים ממילא לפי מה שפסק הריטב״א בחידושי נדה ד׳ מ״ד כדעת הבה״ג דאפילו על עובר מחללינן ממילא מחללינן גם על ספק בן חי״ת: * שלא יתעקמו. כתב הב״ח דבאומרי שדרה שנתפרק אפי׳ אין מישבין בידים ממש אלא ע״י ליפוף בגדים נמי אסור ובמאירי פ׳ כל הכלים משמע דבליפוף בגדים בכל גוונא שרי:

אח״כ אסור טור והאחרונים ע״ש: (יב) יתעקמו. וברא״ש פי״ז כתב דאפי׳ לכרכו ליסר אבריו שרי לעולם ומשמע דבחיטוק שאין כורכין אותו בחול ותתעקמו אבריו אסור לכרכו בשבת מ״א:

ביאור הלכה

פ׳ שם נתוס׳ והרא״ש נ בברייתא שם ם שם נתוס׳ והרא״ש ור״י בת״ע ע שם קכ״ג וכרב ששת וכפירש״י פ שם קמ״ז צ כפי׳ ר״ח להא דרב ששת לעיל א שבת קל״ג משנה

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ח׳ כתב דבגמרו שערו וצפרניו מחללים אף על בן ח׳ וכהמחבר. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף י׳ כתב: בד״א ביום הלידה אבל אח״כ אסור. **ג)** בשו״ע הרב סעיף ח׳ מתיר לטלטל עכשיו אפילו בן ח׳ כי אין אנו בקיאים בחדשי העיבור, כי פעמים שהאישה מתעברת סמוך לטבילתה ופעמים אינה מתעברת עד אח״כ ואפשר שהוא בן ז׳.

ב [ב]כל זמן שלא סילק ידו מן המילה (ד) חוזר (ה) אפילו על ציצין שאינם מעכבין סילק ידו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין [ג]ואלו הם (ו) המעכבין בשר החופה (ז) אפילו רוב גובהה של עטרה במקום אחד: ג [ד]בן ח' (ח) אם גמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשבת ואם לא גמרו אפילו אם הוא (ט) ספק בן ז' ספק בן ח' אין מלין אותו בשבת ואצ"ל בן ח' ודאי [ה]ואם הוא (י) בן שבע* ודאי אפילו לא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו (יא) (ועיין ביו"ד סימן רס"ו): ד [ו]מילה שלא בזמנה (יב) אינה דוחה שבת: ה (יג) [ז]אנדרוגינוס (יד) ונולד (מ) * ביה"ש (טו) ונולד (נ) כשהוא מהול

ב סס בגרי"תא
ג סס קל"ז במשנה וגמרא ד סס קל"ה בגרי"תא וגמרא
ה הרי"ף והרא"ש
ו סס במשנה
ובגרי"תא קל"ב ז סס קל"ה בגרי"תא וכמ"ק

באר היטב

(מ) בין השמשות. עמ"מ שהעלה דאם נולד רביע שעה קודם לאת הכוכבים הוי ספק. ואם נולד קודם לכן מוהלין ביום ו'. ואם נולד בשבת רביעית שעה קודם הלילה מוהלין בשבת ע"ש ובהרדב"ז סימן רפ"ב כתב מינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנרלו ג' כוכבים בינונים אם הבכר ספק אם נולד קודם סוף השקיעה או אחר סוף השקיעה וקודם שנרלו ג' כוכבים כיון דאיכא תלתא ספיקי ידחה לעשירי ע"ש ועיין בסוף ספר דרכי נועם קונטרס גדול ממלחמות מלוה בכל פרטי דיניס וחלוקים רבים באורך ועיין בשו"ת הב"ח סי' קנ"ד והרמ"ש סי' מ"ח: (נ) כשהוא מהול. ל"ע למה לא נהגו עתה לראות אחר זה. וצ"ל כמ"ש הב"ח ביו"ד סי' רס"ד דלריך שיראה מהול אפי' שלא בשעת קישוי ע"ש וה"נ אם לא נראה מהול שלא בשעת קישוי מוהלין בשבת ול"ע אם יש לסמוך ע"ז לחלל שבת החמורה מגן אברהם ע"ש [ועיין בש"ך ליו"ד ס"ס רס"ד ועיין יו"ד סי' רס"ג דאם יש ערלה כבושה פי' העור נדבק מאד בבשר דוחה שבת. ובתשובת מבי"ט ח"א סי' פ"ט דאם יש בו ציצין המעכבין המילה דוחה. ובאגודה פ' ר"א דמילה כתב נולד מהול בשבת טוב לאולו ביום שלאחריו ע"כ משמע דס"ל דלא הוי איסורא כשמל בשבת. אך נ"ע דהא ש"ס ערוכה בשבת קל"ה שאין דוחה

ביאור הלכה

סי' (-) מתיר למצוץ בספוג דבדוקה דיותר טוב ממציצה בפה ואפילו בשבת יש להתיר בספוג ע"ש [פ"ת על או"ח]: * ביה"ש. עיין במ"ב מה שהעתקתי בשם הרדב"ז ולא הוי ספק ספיקא ספק יום ספק היה"ש ומה"ש גופא הוי ספק כתב הפמ"ג דאפשר משום דאוקי אחזקת מעוברת [נ"ל מה שכתב בלשון שאפשר משום דס"ל דאותה חזקה לא אלימא כ"כ לענין דחיית שבת וא"מ לענין אם נולד ולד בשבת ואין אנו יודעין אם ביום ע"ש או בלילה ואין לנו ממי לשאול כגון שמתה האשה וכה"ג לא אמרינן דמסתמא השתא הוא דילדה ואפילו בחול יש לעיין ועיין מה שכתבנו לקמיה] ועוד אפשר לומר משום דשם ספק חד הוא וכ"כ בספר מנחת כהן ועיין[א] בסימן רל"ג ס"ג בהג"ה וכבר עמד שם בזה בחידושי רע"א ע"ש ואגב דאייריגן בההוא עניגא דבין השמשות אמרתי להזכיר איזה דברים נחוצים לדינא והוא ביו"ד סימן רס"ג ס"ו אם נאלחר כשהוצא הולד ראשו חוץ לפרוחדור נראו ג' כוכבים בינונים וכו' קשה לי הא קי"ל בשבת ל"ד[ב] דהלכה כר' יוסי לענין תרומה ור' יוסי ס"ל דשני כוכבים הוי בין השמשות ובהרף עין אח"כ יוצאין ג' כוכבים וא"כ בתוך כך שאחר יוצא מבית היולדת לחוץ לראות אם הוא לילה מאי הוי אפילו אם הוא רואה ג' כוכבים בינונים שאם השתא הוא דילא ובהרף עין מקודם לא היו רק שנים ולא הוי רק בי"ש ולא יאויר דין השו"ע רק אם בעת הלידה ממש רואה שיש ג' כוכבים כגון שהתנון פתוח בבית ויושב אצל התנון וכשאמע שהילד הוציא ראשו המע תיכף דרך התנון ורואה ג' כוכבים בינונים ודוחק. אחנם אם רואה לאלחר כוכבים קטנים מסתברא דיש לסמוך דמקודם בשעת הלידה היו בינונים דקטנים נראין אחר שכבר הוא לילה בדאיתא שם בגמרא. ואף זה אין ברור כ"כ דלאמת הם בינונים ומקודם היו גדולים הנראים ביום אם לא שיש הרבה כוכבים קטנים אז בודאי יש לסמוך ע"ז עוד אחרתי להעיר בזה שכתב בעל הה"ח בדיני מילה וז"ל אם הוציא ראשו חוץ לפרוחדור ונשהה קצת עד שנולד כולו ואח"כ כשנולד כולו ראו שלשה כוכבים בינונים אם לפי השיהוי נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם

(א) בין השמשות. עמ"מ שהעלה דאם נולד רביע שעה קודם לאת הכוכבים הוי ספק. ואם נולד קודם לכן מוהלין ביום ו'. ואם נולד בשבת רביעית שעה קודם הלילה מוהלין בשבת ע"ש ובהרדב"ז סימן רפ"ב כתב מינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנרלו ג' כוכבים בינונים אם הבכר ספק אם נולד קודם סוף השקיעה או אחר סוף השקיעה וקודם שנרלו ג' כוכבים כיון דאיכא תלתא ספיקי ידחה לעשירי ע"ש ועיין בסוף ספר דרכי נועם קונטרס גדול ממלחמות מלוה בכל פרטי דיניס וחלוקים רבים באורך ועיין בשו"ת הב"ח סי' קנ"ד והרמ"ש סי' מ"ח: (ב) כשהוא מהול. ל"ע למה לא נהגו עתה לראות אחר זה. וצ"ל כמ"ש הב"ח ביו"ד סי' רס"ד דלריך שיראה מהול אפי' שלא בשעת קישוי ע"ש וה"נ אם לא נראה מהול שלא בשעת קישוי מוהלין בשבת ול"ע אם יש לסמוך ע"ז לחלל שבת החמורה מגן אברהם ע"ש [ועיין בש"ך ליו"ד ס"ס רס"ד ועיין יו"ד סי' רס"ג דאם יש ערלה כבושה פי' העור נדבק מאד בבשר דוחה שבת. ובתשובת מבי"ט ח"א סי' פ"ט דאם יש בו ציצין המעכבין המילה דוחה. ובאגודה פ' ר"א דמילה כתב נולד מהול בשבת טוב לאולו ביום שלאחריו ע"כ משמע דס"ל דלא הוי איסורא כשמל בשבת. אך נ"ע דהא ש"ס ערוכה בשבת קל"ה שאין דוחה

משנה ברורה

היה לו כמוץ שחוק מע"ש: ב (ד) חוזר וכו'. דאף דגמר לחתוך הערלה ובדיעבד יצא ידי מצות מילה אפילו בלא אלו הציצין מ"מ כל זמן שלא סילק ידו מן המילה מקרי בלכתחלה (א) וכולה חדא מלתא היא דנתנה שבת לדחות אצלה ועיין בחידושי הר"ן שכתב דאפילו כבר סילק ידו מן המתוך והתחיל לפרוע מקרי עדיין לא סילק ידו מן המילה דמילה ופריעה חדא מילתא היא [אך כשהוא עוסק במציצה מסתפק שם אם מותר בשבת לחזור לציצין שאינם מעכבין דבלתא המציצה מקרי רק רפואה ולא גוזר מילה עי"ש] ולפ"ז פשוט דאפילו אם הפורע הוא אחר כ"ז שהוא עוסק בצלותה מותר לו לראשון לחזור ולגמור את הציצין שאינם מעכבין דלא משגחינן במה שהוא סילק ידו כיון דעדיין לא נגמרה מצות מילה: (ה) אפילו על ציצין וכו'. היינו רצועות של בשר שנשארו (ג) בין מהערלה (ג) ובין מעור שפורע: (ו) המעכבין. ג"כ בין במילה ובין בפריעה וכנ"ל: (ז) אפילו רוב גובהה. וכ"ש רוב הקיפה של העטרה אע"פ שאינה רוב גובהה (ועיין ביו"ד סימן רס"ד בב"י ובש"ך) וע"ש באחרונים שנתבאר מה נקרא עטרה: ג (ח) אם גמרו וכו'. דאף דבן מ"ח בעצמא לאו בר קיימא הוא בזה שגמרו אחרינן האי בר שבעה הוא ואשתהוי אשתהי הולד בבטן אמו [מ"א]: (ט) ספק בן ז"י"ן וכו'. וה"ה ספק בן מ"ח ספק בן ט"ח והטעם בכל זה דלא מחללינן שבת מספיקא: (י) בן ז' ודאי. היינו שבעל אותה ופירש עד שהוכר עוברה אבל לא אמכינן לומר דמסתמא נתעברה אחר ליל טבילה או משעה שפסקה[ב] לראות דם (ד) דאין זה הוכחה ברורה: (יא) ועיין ביו"ד וכו'. דשם מבואר דעת רמ"א דספק בן מ"ח או בן ז"י"ן אפילו לא נגמר שערו וצפרניו מלין בשבת ממ"נ דאי בר מילה הוא שפיר מהיל ואי לא מחתך בבשר בעצמא הוא ואין בזה משום מחורה כיון דהוי נפל. והנה בב"ח וט"ז דעתם לפסוק כהש"ע אבל בא"ר הביא בשם ספר לח מא שהמנהג למול ספיקות וגם במאירי כתב שכן דעת כל הגאונים וכ"כ הרדב"ז סימן ל"ב והרא"ה ופשטיה: ד (יב) אינה דוחה. לכי כתיב ביום אשמיני קאי: ה (יג) אנדרוגינוס. הוא ילד שיש לו זכרות וכזכר ונקבות כנקבה [רמב"ם פ"א מהלכות מילה]: (יד) ונולד ביה"ש. בין בה"ש דע"ש ובין בה"ש דמו"ש בשניהם אין מילתן דוחה שבת ונדחה ליום ו' ואם הוא בה"ש (ה) י"א דקרוב לרגע שעה [הוא שעה אמנית כן נראנו לעיל בסימן רס"א בבה"ל ד"ה שהוא ע"ש] קודם ליציאת ג' כוכבים בינונים הוי ספק ליל ורביע מכלל ספק ואם נולד אז בשבת מונין אותו לשבת הבאה (ו) אבל כמה פוסקים מחמירין בזה וס"ל[ד] דמעת שנתכסה החמה מעיינו עד יציאת ג' כוכבים בינונים הוא הכל בכלל בה"ש וכ"כ הברכי יוסף דנתפשט כן המנהג בכל ערי א"י וכ"כ בספר זכור לאברהם ובספר סדר זמנים ואפילו אם ספק לו אם נולד קודם בה"ש או אחר בה"ש ג"כ פסק הרדב"ז להחמיר דנדחה ליום א' והביאוהו האחרונים ועיין בבה"ל: (טו) ונולד כשהוא מהול. פי' שאפילו בלא קישוי נראה

שער הציון

(א) רש"י: (ב) רש"י ורמב"ם בפי' המשנה שלהי פרק ר"א דמילה: (ג) מאירי שם בסוגיא וכן הוא דעת ר"ת בתוספות ע"א ע"ב וכן הוא גירסת בה"ג שם וכ"כ שם הריטב"א ובאו"ז הלכות מילה עוטה ג"כ לדעת ר"ת ע"ש וכן מבואר בגיגת אדם שער רנה ושועה ע"ש. וכן נמצא בלשכול דף קכ"א ע"ש בפרש שהמרך: (ד) כ"כ בה"ג ואחריו כל הפוסקים: (ה) כ"כ המ"א ע"ש: (ו) עיין לעיל בסימן רס"א ס"ב במ"ב ובה"ל:

הגהות ותיקונים: א) ביו"ד סימן: ב) ל"ה ג) אולי צ"ל קודם שהתחילה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ג' (וכן בסימן ש"ל סעיף ח') פסק דאם לא נגמרו שערותיו וצפרניו אין מלין בשבת. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב דביה"ש מתחיל ג' מילין ורביע לאחר התחלת השקיעה והוא לערך רביעית שעה קודם צאת הכוכבים, והרב בסידורו כתב אחר סילוק וביאת האור מראשי האילנות בכמו ארבע דקות, אז שקיעה האמיתית.

(טז) [ח]ויוצא *) דופן וכותית שילדה ואח"כ נתגיירה ומי שיש לו (יז) שתי ערלות (יח) אין מילתן דוחה שבת: ו [ט]מכשירי מילה שאפשר לעשותם מע"ש אינם דוחים את השבת [י]לפיכך אם לא הביא (ג) (יט) איזמל למילה מע"ש לא יביאנו בשבת * אפילו במקום שאין בו אלא איסור דרבנן שהעמידו חכמים דבריהם [כ]במקום כרת. [ל]ולומר לאינו יהודי לעשותם אם הוא דבר שאם עשהו ישראל אין בו איסור אלא מדרבנן (ד) (כ) אומר לאינו יהודי ועושהו ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה (כא) לא יאמר לאינו יהודי לעשותו * (כב) (וע"ל סי' ש"ז): ז [מ]לא היה לו (כג) כמון שחוק מע"ש (כד) לא ישחקנו אלא לועס בשיניו אם לא עירב מאתמול יין ושמן (כה) ליתן עליה

ח סס פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים לחומרא לא)פי' הולד היוצא מהאשה שפתחו בטנה רש"י) ט סס קל"ו משנה וכר"פ י סס בגמרא כ הרי"ף והרא"ש סס * הרמב"ם בפ"ב מהלכות מילה ט סס קל"ג משנה

באר היטב

שבת ודוחק גדול לפרש האגודה בענין אחר ע"ש ורי"ף מסופק בו וכ"כ מהרי"ל עיין בס' מליהו רבה]: (ג) איזמל. עמ"ש בסי' ש"י

משנה ברורה

גראה מהול (ז)[א]אבל כשאין גראה מהול רק כשיתקשה מילתו דוחה שבת: (טז) ויוצא דופן. שנתקשה אמו בלידתה והוציאוהו לאורך הבטן ע"י סס: (יז) שתי ערלות. פירוש (מ) שני גידין (נ) וי"א שיש בו שתי עורות זה ע"ג זה: (יח) אין מילתן דוחה שבת. ונעשה כל אלה הוא משום ספק (י) כגון בני אנדרוגינוס הוא משום דאינו זכר ודאי וכמו כן נולד בין השמשות שמא הוא שלא בזמנה ונולד כשהוא מהול אפשר דליכא כאן ערלה כבושה והוא מהול ממש וכן מי שיש לו שתי ערלות דהיינו שני גידים הוא נמי (יא) משום דאין אנו יודעין איזה ערלה עיקרית ולפברא ב' דמיירי בשתי עורות זה ע"ג זה נמי טעמא דאין אנו יודעין כוונת התורה בזה מון מיונא דופן וא"י שילדה התם הטעם משום דאין בטומאת לידה ולכמה תנאי בעינן כסדר האמור בפרשת מזריע דאשה כשהיא טמאה לידה בנה גמול לשמונה: ו (יט) איזמל וכו'. ולענין טלטול האיזמל אחר המילה עיין לעיל בסימן ש"י סקט"ו[ב] ובמ"ב מה שכתבנו שם: (כ) אומר לא"י ועושהו. דהוי שבות דשבות במקום מצוה ושרי כדלעיל בסימן ש"ז ס"ה. ומ"מ אסור (יב) להביא התינוק לבהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י א"י (יג) דהא יכולין למולו בביתו והרבה פעמים מלין בבית-כשיש לינה. וכשצריך להוציא התינוק מביתו לחצר שאינה מעורבת אל האיזמל המונח שם מותר ע"י א"י כיון דליכא ר"ה [מ"א שם] ומ"מ טוב יותר להביא האיזמל ע"י א"י לתינוק דאם יביא התינוק אל האיזמל יהיה צריך אחר המילה להמיר עוד הפעם שבות דשבות להחזיר התינוק אצל האם משא"כ כשיביא האיזמל אל התינוק ניחתנו שם עד אחר השבת [מחצית השקל] ועיין בסימן שמ"ט מה שכתבנו בזה: (כא) לא יאמר וכו'. דגם אמירה לא"י בדבר שאסור מן התורה הוי כשאר שבות והעמידו חכמים דבריהם וכו"ל: (כב) וע"ל סימן ש"ז. ס"ה בהג"ה דשם הביא רמ"א דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא לומר לא"י במקום מצוה ואף דרוב פוסקים חולקים על סברא זו והעיקר כדבריהם וכמ"ש בסימן רע"ו (יד) מ"מ לענין מילה המיקל וסומך על דבריהם לא א"א בענין אחר ומכ"ש לענין הוצאה והכנסה דלהרבה פוסקים אין לנו בזה"ז ר"ה ועיין בבה"ל: ז (כג) כמון שחוק וכו'. ועדיין הוא קודם המילה וכמו שיתבאר: (כד) לא ישחקנו. דמכשירי מילה (טו) אינם דוחים את השבת וע"כ אם א"א לו לעשהו בשיניו תדחה המילה ואלו דוקא שחיקה שהיא מלאכה אבל אפילו להביא כמון דרך מגוי שאין משותף נמי אסור וכדלעיל סעיף ו'. וכן לא יאמר לאמו אותו ולכשיגדל תה"כ לממנין משום סכנה אשחוק דהא פקוח"נ דוחה את השבת (טז) דכיון דעכשיו יודע שא"א לו בלא ממנין אחר המילה מוטב תדחה המילה ולא יביא עצמו לידי חלול שבת כיון שהיה אפשר להכין מאתמול. ודע (יז) דאם נתוודע לו לאחר המילה שאין לו כמון בודאי מותר להביא אף דרך ר"ה ולשחוק (יח) ומ"מ אם אפשר לו לשנות בכל זה מבלי שיגיע מזה היזק לאולה צריך לשנות וכמו שנתבאר בסימן שכ"ח סי"ב: (כה) ליתן עליה. כך היו רגילין והיא רפואה שמערבין וטורפין בקערה יין ושמן כדרך שטורפין ביצה בקערה [רש"י]:

שער הציון

(ז) בית מאיר וח' ח"ם מיו"ד סימן רמ"ח וכ"מ בא"ז הלכות מילה סימן ל"ז ס"ו: (מ) רש"י בפי' ראשון[ב] ורמב"ם [עיין בכ"מ] ומאירי פרק ר"א דמילה. (נ) רש"י בפי' שני[ב] ועיין במהה"ש: (י) הכל בגמרא: (יא) מאירי שם: (יב) מ"א ומש"כ ועיין סימן רע"ו ס"ב וכו' הוא ענין בפ"ע ואין שייך זה דאם היה המ"א מתשיב זה לצורך מצוה היה מותר אפילו לדידן והבה"ט לקמן בסימן שמ"ט שגה בזה: (יג) ועיין בא"ר שאם הסכין אינו בביתו רק בבהכ"נ מותר להביא התינוק לשם ע"י א"י ולפמ"ש לקמיה בשם מהה"ש גם בזה טוב יותר להביא הסכין אצל התינוק: (יד) כ"מ ממ"א וכ"כ בספר שלחן עלי שטיס: (טו) רמב"ם וטור: (טז) רוב פוסקים דלא כהרמב"ן: (יז) וה"ה אם עבר ומלו אף דעבד איסורא בזה אפ"ה מותר עתה לחלל דמ"מ עתה פקוח נפש הוא להתינוק: (יח) אף דהא"ר העתיק דברי הב"ח דלאחר המילה לא צריך שינוי לענ"ד נראה דאין להורות כן למעשה אחרי דהר"ן כתב בהדיא נפש

הגהות ותיקונים: א) חלק אר"ח סימן מ"ט: ב) שני: ג) ראשון: ד) במ"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: וכן נולד כשהוא מהול, אפילו אינו נראה מהול אלא בעת הקישוי, אינו דוחה שבת. ב) בשו"ע הרב סעיף ח' הביא שיטת המקילין להביא לבית הכנסת בשבת מטעם ברוב עם הדרת מלך, וכותב ויש לנהוג כן ע"י עשית שבות דשבות על ידי עכו"ם, ונחשב זה לצורך מצוה.

ס"ג אם יש לטלטל האיזמל לאחר המילה ועמ"א: (ד) אומר לא"י. עסי' רס"ו ס"ו מש"ם מדין הוצאת התינוק ועמ"א:

ביאור הלכה

אלא מה שעיניהם רואות ויהא גמול לשמונה אפילו אם ילדה בשבת היינו אם נולד במו"ש עכ"ל וזה נובע מסו"ע יו"ד בסימן רס"ג ע"ש אך מה שמסיק שם וכתב דאם אינו יכולין לידע אחזינן בתר מזקה דהשתא הוא דנולד ואם הוא בע"ש מותר למולו בשבת וכו' ועיין ע"ז ש"ך סימן רס"ו סק"ט הוא תמוה כיון דאיירי דבשתא קנא א"כ יש לספק בודאי שבעת הוצאת הראש לא היו כ"א שני כוכבים או אולי כוכב אחד ומה דעיין בש"ך הנ"ל אין ענין לזה דהסמ"ק מיירי שאין אנו יודעין כלל אם היה שוש שיהו מעת הוצאת ראש הולד מון לפרוזדור עד הלידה והלידה הלא היתה בודאי בלילה לכך כתב דאם אינו יודעות יש ליתן אחר מזקה וכ"ל דמחזקינן לה בחזקת מעוברת עד השתא ולא מספקינן דהיה שיהו בין יציאת הראש לידת הגוף או דמיירי הסמ"ק שנולד הולד זמן הרבה אחר צאת הכוכבים משא"כ בנידון דידיה דמיירי שהיה שיהו קצת בין לידת הראש להגוף ולאחר שנשלם הלידה ראו ג' כוכבים בינונים וא"כ לא נוכל לאוקמה אחזקה לומר דעד השתא היתה מעוברת דמן התורה ע"י הראש משיב לידה מי יאמר אלא היו מתחלה שניים ועיקר סברתו מה שכתב דאחזינן בתר מזקה דהשתא הוא דנולד לא שייך בזה דע"כ מה שכתב דהשתא הוא לאו דוקא דהא מיירי דאשתהי קצת אלא ע"כ כונתו דחזקה דבלילה נולד ומסתמא היו השלשה כוכבים מתחלה ג"כ ובאמת לא שייך ע"ז חזקה וא"ע אח"כ מצאתי בעז"ה בספר סדרי טהרה שמכריע לדינא כדברינו דאם יודע שהיה קצת שיהו בין לידת הראש להגוף יש להתיר ולומר דשמא היה אז בין השמשות עי"ש: * אפילו במקום וכו'. עיין בשו"ת מתם סופר מאו"ח סימן ע"א שכתב אודות מיקון נפורן של מוהל בשבת שיש בזה איסור דאורייתא ומייב חטאת כיון שעושה כלי ולא דמי לנטילת נפרני הדה לנטילה וכ"כ בעטרת חכמים סימן כ"ו אף אם אין מוהל אחר רק אחד ונפרנו נסדק אפ"ה אסור לתקן: * וע"ל סימן ש"ז. עיין במ"ב במש"כ דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא היינו כגון שנתקלקל הסכין וצריך לתקנו ודעת המ"א דיש לסמוך עלייהו לענין מילה ועיין בתשובת כתב סופר[א] דהיינו

(ה) * (כו) לא יערבם היום אלא יתן (כז) כל אחד לבדו: ח [נ]אין עושין לה * (כח) חלוק אלא כורך עליה סמרטוט (כט) ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול ומביא דרך (ל) חצר אחרת אפילו לא נשתתפו יחד: ט [ס]בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין היה מסוכן לפיכך נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת והאידנא (לא) לא נהגו ברחיצה כלל ודינו לרחוץ בשבת אם רצו כדין רחיצת כל אדם: הגה (לב) ובמדינות אלו (לג) נוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול ולאחר המילה במו"ש וכן אם היה יום ג' למילתו בשבת ורואים שיש צורך לרחצו (לד) מכינים חמין מבע"י (ו) [ע] ורוחצים אותו בשבת וכל זה מן הסתם אבל אם רואים שיש לחוש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה בודאי מותר לרחצו (לה) ולחלל עליו שבת מידי דהוי אאשר חולה שיש בו סכנה: י [ע]אדם שלא מל מעולם (ז) [ב] (לו) לא ימול

נ סס במשנה
ס דברי עצמו
ע מרדכי בפרק ג' דחולין בשם רמיו שמהה וה"ה סס

שערי תשובה

[ע] ורוחצים. עיין בה"ט ועיין בכנסת יחזקאל סימן ט"ז בענין נשפכו המים ולפ"ד הרופאים צריך לרחוץ התינוק פשוט שיש להתיר ע"י אינו יהודי ובלא אמירת רופאים כתבו[א] שאם הא"י עשה מעצמו מותר ואם אומר לו לעשות בשביל הקטן יש מחלוקת הפוסקים ע"ש: [ב] לא ימול. עיין בהה"ט ועיין בשבות יעקב מ"ג סימן כ"ה שאם אין מוהל אחר ויודע בעצמו שיכול למול שרי ומ"ש בהה"ט בשני מוהלים כו' עיין בשאגת אריה סימן נ"ט שהאריך ודעתו שבשבת אסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמרו ובשבת ויו"ט אויש בזה ע"ש ובשו"ת נו"ב מ"ת סימן כ"ב כתב שהוא מתמיר בעצמו וז"ל אינני מקבל להיות מוהל בשבת מחמת שאיני פורע אבל לעצמי אני מתמיר וה"ו להורות לאחרים והבית שם בדברי הים"ש יבמות שמתמיר בזה וכתב לדחות ומסיק וז"ל ופוק חזי מה עמא דבר בכל מדינת רוסיא תמיד הם שני מוהלים זה מוסף וזה פורע בין בחול ובין בשבת עכ"ל ועיין בתשובת הרמ"א ועיין בחאל אברהם שכבר מל פעם א' בחול נאמן וא"ל להתיר ראיה. נאמן שמואל סי' י"ט ועיין ביו"ד סי' רס"ו שלא ימולו ב' מוהלין מילה אחת בשבת

באר היטב

(ה) לא יערבם. כתב הב"י דלשאר חולים נמי אסור לערב ע"ש: (ו) ורוחצים. ולא ישרו סדין דהוי כבוס או יש לאיר יהודי הסדין מוך המים. ואם נשפכו החמין יאמר לא"י להביא מים שהוחמו בשביל א"י ולא יאמר לאינו יהודי להחם בשבילו. כתב בית יוסף ביו"ד ססי' רס"ז בשם הרשב"ץ דתינוק שהיה חולה ולא נימול בזמנו ונתרפא לא ימולו ביום ה' דשמא יצטרכו לחלל שבת ביום שלישי למילתו וגם ביום ו' נהגו איסור ע"ש ועיין מש"ש הש"ך והט"ז ועיין מ"ש היד אהרן ועיין בבגה"ג. וכתב המ"א ול"ג דבזמן הזה שאין רוחצין אותו ליבא למיחש לזה דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת לכך אין להתרשל בדבר מצוה ע"ש: (ז) לא ימול. וג"ל דה"ה אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת וטעם אחד להם מ"א ועיין בתשובת חות יאיר סי' קנ"ח. מוהל שבא למול בשבת ואמר שכבר מל פעם א' בחול נאמן וא"ל להביא ראיה. נאמן שמואל סי' י"ט ועיין ביו"ד סי' רס"ו שלא ימולו ב' מוהלין מילה אחת בשבת

באור הלכה

דוקא בדליכא מוהל אחר אבל אם איכא מוהל אחר שיש לו סכין מתוקן הגם שאין רצונו להשאילו אין להתיר ואפילו בדליכא מוהל אחר רוב הפוסקים ס"ל דאסור ע"י א"י מ"מ כבר הורה המ"א אבל בתנאי שהיה מאתמול הסכין מתוקן אבל אם פשע ולא הכין מאתמול גם המ"א בעצמו אינו מתיר לתקן הסכין ע"י א"י. ולענין להעביר דרך ר"ה שרי אפילו בר"ה דאורייתא כשלא פשע ולהבית דרך כרמלית דרבנן אפילו הוא פושע שלא הביא מאתמול למקום הראוי שרי ע"י א"י לכו"ע ע"ש בתריכות: * לא יערבם היום וכו'. עיין במ"ב והנה כ"ז הוא לדעת הב"י דפסק כת"ק אולם לא בריבא ד"ז כ"כ דהנה בא"ז ובמאירי ובר"ן ובמגיד משנה פ"ב מהלכות שבת דין יו"ד משמע דדעתם לפסוק כר"מ אבן בראש"א ורמב"ן מוכח בדעתם דהלכה כת"ק וכן לענ"ד שזה הוא דעת הרי"ף והרא"ש מדהעתיקו המשנה דנותן זה בפ"ע וזה בפ"ע כצורתה ולא העתיקו ע"ז מה שמילו שם בגמרא דהיינו בלא ליבא משמע דס"ל כמ"ש הב"י דזהו דוקא לר"מ דבשאר חולה ג"כ מותר עירוב בלא ליבא משא"כ לרבנן דבשאר חולה אסור עירוב גם לענין מילה אסור עירוב לגמרי ובשאר המשנה כצורתה [וקל"ע על המ"מ שכתב בהיפוך זה על ההלכות] אמנם ע"י שינוי לבו"ע שרי ע"ש במ"מ בשם הרמב"ן: * חלוק. עיין במ"ב והוא מרש"י והעתיקו במ"א ולפ"ז אינו בכלל סכנה בחסרון החלוק רק שיעבור[ב] עי"ז למולו פעם שנית מדרבנן אבל מרשב"א ושאר ראשונים משמע דהוא בכלל סכנה וג"מ מזה לאחר המילה אם מותר להביאו דרך ר"ה כשאין לו עצה אחרת:

א"י אבל לא יאמר לא"י להחם לכתחלה. תינוק שהיה חולה ונתרפא אוסר התשב"ץ למולו ביום ה' דשמא יצטרכו לחלל שבת עליו ביום ג' למילתו אבל הש"ך ביו"ד סוף סימן רס"ו והמ"א מתירין וכן הסכים הא"ר להתיר ואין מחמירין את המצוה: (לד) מכינים חמין וכו'. משמע דאם לא הכינו אסור להחם ע"י א"י דאין מחזיקין אותו בסתמא לחולה רק למצטער קצת (כב) אך אם הרופא אומר שצריך בודאי אין להחמיר בזה: (לה) ולחלל עליו שבת. היינו אפילו להחם בעצמו: י (לו) לא ימול. דחייסינן שמא יקלקל ומצא מחלל

שער הציון

הרז"ה והרשב"א דמתירין מיירי לאחר המילה ואפ"ה צריך לשנות וכן מוכח מרש"י במשנה והתוספות [קל"ג ע"ב ד"ה לועם] דס"ל הכי וגם הרמ"א סתם כן לעיל בסימן שכ"ח סי"ב בודאי אין להקל. אולם אח"כ מצאתי ביו"ד רס"ו בבאור הגר"א שמלדד כהב"ח וע"כ צריך עיון למעשה: (יט) דלצוות לא"י להחם היום לרוב הפוסקים אף בזמן הגמרא אסור: (כ) אחרונים: (כא) עיין פמ"ג: (כב) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) כתב:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ט' משמע דהטעם הוא שלא יקלקל המילה **ב)** בשו"ע הרב סעיף י"ב התיר על ידי נכרי, דפסיק רישיה מותר בנכרי כשאינו מתכוון.

(לז) בשבת אבל אם מל כבר פעם אחת (לח) מותר למול בשבת (לט) אפילו אם הוא אבי הבן.
הגה ועיין עוד דיני מילה בטור יורה דעה סימן רס"ו:

שלב שלא לילד הבהמה בשבת. ובו ד' סעיפים:

א (א) * (א) אין מילדין את הבהמה בשבת: **ב** [ב]אין (ב) מפרכסין לבהמה גלדי מכה ולא סכין (ג) אותה בשמן וה"מ (ד) בגמר מכה דליכא אלא משום תענוג אבל בתחלת מכה דאיכא צערא שרי: **ג** [ג]אם אכלה כרשינין הרבה ומצטערת (ג) (ה) יכול להריצה בחצר (ו) כדי שתייגע ותתרפא: **ד** [ד]אם אחזה דם (ז) יכול להעמידה במים כדי (ג) שתצטנן * (ח) [ה]ואם הוא ספק שאם לא יקיזו לה דם (ט) תמות מותר לומר לאינו יהודי להקיזה:

א שבת קכ"ח משנה ב שם נ"ג בר"יתא וגמ' ג שם בר"יתא וכו' יאמיה ד ולא בהסיא בר"יתא שם אלא כו' יאמיה הר"ף והרא"ש ה מרדכי שם

באר היטב

שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע ועיין מש"ש הט"ז בס"ק י"ח. ונוהגין כפסק השו"ע ועיין דבר שמואל סי' ס"ד:
(א) אין מילדין. אפילו לסעדה אסור מ"א ועיין ט"ז: (ב) יכול. דברפואת בהמה אין אדם בהול שיבא לידי שחיקת סממנים ט"ז:
(ג) שתצטנן. עיין ב"ח:

משנה ברורה

מחלל שבת שלא במקום מצוה (כג) והי"ה אם לא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת ג"כ מטעם זה. מוהל שבא ואמר שכבר מל פ"א בחול נאמן וא"ל להבא רמיה. ביו"ד סוף סימן רס"ו כתב בהג"ה שטוב להחמיר לכתחלה שלא ימולו שני מוהלין מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע אבל הרבה (כד) אחרונים כתבו שיש להקל בזה וכן המנהג בכל מדינת פולין תמיד הם שני מוהלים זה מוסך וזה פורע בין בחול ובין בשבת ובחכמת אדם כלל קמ"ט כתב דעכ"פ לא יכבד שלשה בני אדם אלא הפורע יהיה המוצץ אבל בישועות יעקב דחה זה וכתב דהמציצה יכול להיות באחר דהוא ענין בפ"ע: (לז) בשבת. ולענין יו"ט אם הוא יו"ט שני (כה) של גליות בודאי יש להקל וביו"ט ראשון (כו) יש דעות בין האחרונים (כז) אך אם הוא יודע בעצמו שיכול למול ואין מוהל אחר בודאי אין להחמיר:
(לח) מותר למול בשבת. ואפילו (כח) איכא אחר דמל זמנין טובא:
(לט) אפילו וכו'. פי' לאפוקי ממאן דס"ל דאב בעצמו לא יומל בשבת היכא דאיכא אחרינא משום דלגבי דידיה הוי פסיק רישא דניחא ליה שהרי הוא מתקן את בנו קמ"ל דלא אמרינן הכי דגם לגבי אחרינא פסיק רישא דניחא ליה הוא שהרי הוא רוצה למולו ולזה קאמי ואפ"ה המירה התורה [תה"ד]:
א (א) אין מילדין וכו'. פירוש (א) משוך הולד מן הרחם דאיכא טרחא ימירא (ב) ועיין באחרונים שהסכימו דאף לסעודה[א] [היינו שאוחז הולד שלא יפול לארץ ונותן לו דד לתוך פיו] אסור בשבת וכן כל צרכי לידה המבואר בסימן תקכ"ג ע"ש: **ב** (ב) מפרכסין. פי' (ג) להסיר את הגלד: (ג) אותה. את המכה: (ד) בגמר מכה. שנתרפאה המכה וע"כ אין לטרוח בשביל בהמה כדי לעגבה:
ג (ה) יכול להריצה וכו'. דאע"ג דזהו רפואה וברפואה לאדם גזרו משום שחיקת סממנים ברפואת בהמתו (ד) אין אדם בהול כ"כ שיבא לשחוק סממנים (ה) והי"ה אם היא קרובה למיתה ממש זה דאז בודאי בהול לא שרית ליה אתי לידי שחיקת סממנים ושאר מלאכה דאורייתא וכדלקמיה בסעיף ד': (ו) כדי שתייגע. אבל אסור לעשות בשבילה שום מלאכה דאורייתא או דרבנן אפילו היא מתה וע"י א"י מותר לעשות (ו) כשהבהמה חולה [מ"א]: **ד** (ז) יכול להעמידה. הכל כנ"ל בסק"ה: (ח) ואם הוא ספק וכו'. דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי למעבד בעצמו איסורא דאורייתא: (ט) תמות. ועיין בח"א שכתב דאפילו

שערי תשובה

ובמה"ב בשורת מה"ל שנמצא בארץ ישראל בעת שיש מילה ביו"ט ב' של גליות ובאתפה בכסף כתב שהאורח שאצלו יו"ט אסור למול כשיש בן עיר שאצלו הוא יום חול ובמטה יהודה מתיר ע"ש ובענין מילה שלא בזמנה ביו"ט ב' של גליות עיין בנו"ב סי' ל' ויבואר אי"ה בהלכות יו"ט ועיין בתפארת לבי סימן ז' כתב ג"כ להתיר בזה שע"י שיש נעשה יותר זהירות וזריזות שהתוקן מתעכב בהנתת הסכין וכדומה כו' וכה"ג המירו בקלירת כו' ע"ש:

ביאור הלכה

* אין מילדין וכו'. ואם היא מבכרת ויש לחוש שמא תמות הבהמה מסתפק* הפמ"ג ע"ש וע"י א"י בודאי יש להקל: * [ואם הוא ספק וכו'. הגה מקור הדבר הזה נובע מסוגיא דפסחים דף י"א לענין להקיז דם בכור במקום שאין עושה בו מום דלר' יהודה אסור משום דאמרינן מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום אתי למעבד במקום שעושה בו מום ולרבנן מותר להקיז במקום שאין עושה בו מום משום דאי לא שרית ליה כ"ש דאתי למעבד ומאר זאת רש"י וז"ל כ"ש הואיל ובהול הוא אי לא שרית ליה במקום שאין עושה בו מום עובר על דברין ועושה ושוב אינו מזהר בין מקום מום לשאינו במקום מום דסבר שהכל שוה ע"כ תוכן הסוגיא ועפ"ז כתב המרדכי בפרק במה בהמה דמותר לומר לא"י להקיז דם לבהמה בתופן שאם לא יקיז לה דם תמות משום דאי נגזור עליו גזירה דאמירה לא"י שבת אתי להקיז בעצמו משום דאדם בהול על ממונו וא"א שיעמוד עצמו מלהקיז דם ושוב אינו מבחין בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן והיינו כרבנן ולא כר"י משום דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן פסק השו"ע בלי שום חולק ע"ז אמנם מדברי התוספות בפ"ג דשבת דף מ"ג[ב] ע"א מוכח דלא ס"ל כדעת המרדכי והשו"ע דז"ל ממתן שאדם בהול וכו' אע"ג דגבי ממון אמרינן איפכא אי שרית ליה אתי לכבוי היינו משום שאין אדם מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שהוא עורר להגיל יצחק שהיום שבת ויבוא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרית ליה אתי לכבוי במזיד הרי שמענו מפורש מדבריהם דגבי ממון לא אמרינן האי סברא דאי לא שרית ליה אתי לעבור במזיד אלא אדרבה אמרינן מתוך שהוא בהול צריך לגדור עליו כדי שלא יעבור בשוגג והיינו כדעת ר"י כנ"ל וכן כתב הרמב"ן והרשב"א בשבת מ"ג בסוגיא זו וכ"כ הר"ן והריטב"א אמנם באמת תמוה מאד על כל הראשונים דאין נעלם מהם סוגיא דפסחים דלרבנן אף בממון אמרינן מתוך שהוא בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לעבור במזיד כנ"ל וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ואפשר לומר דס"ל דאף

שער הציון

(כג) מ"א וכן משמע בתה"ד בסימן רס"ה: (כד) ש"ך וט"ז וב"ח ועט"ז ופ"ת בשם נו"ב ותפארת לבי עי"ש וכן משמע בגאון הגר"א שם: (כה) פ"ת ביו"ד בשם הגאון מהר"י ונספר עקרי דינים בשם שיורי ברכה אבל ביו"ט לראשון אוסרים: (כו) דהפמ"ד יאתה מיקל גם בזה וכן מלבד הגרע"א בחידושיו: (כז) עיין בשע"ת בשם השבו"י: (כח) תה"ד שם וכ"כ המו"ש: (כט) מ"א וא"ר בשם מלבושי יו"ט וכתב שכ"כ הרמב"ן וכ"מ ברש"י וכן מלאתי בר"ת שלפנינו וכן מוכח בתוספתא ריש פרק ט': (ג) מרדכי וטור לעיל בסימן שכ"ח: (ד) רי"ף ורא"ש: (ה) פמ"ג וכמו שבארנו בבה"ל: (ו) ע"ש בנ"א שטעמו משום לער בעלי חיים:

הגהות ותיקונים: א) לסעדה: ב) מ"ד:

שלג שלא לפנות אוצר בשבת. ובו ג׳ סעיפים:

א ל׳ רמב״ם בפכ״ז מבריתא שבת קכ״ז
ב שם קכ״ו משנה וגמרא קכ״ז

א [א]אוצר של תבואה או של כדי יין אע״פ (א) שמותר להסתפק ממנו (ב) אסור (ג) להתחיל בו (ג) לפנותו אלא (ד) לדבר מצוה [ב]כגון שפינהו להכנסת אורחים או לקבוע בו בית המדרש

באר היטב

(ג) להתחיל. ואם התחיל לפנות מע״ש משמע דשרי לפנותו אפילו לדבר הרשות מ״א. ועיין ט״ז שנראה שאוסר ע״ש ולדבר מצוה

ביאור הלכה

דבכל איסורים קי״ל כרבנן דאמרינן דאי לא שרית ליה אחי לעבור במזיד מ״מ לענין דאמיר מאד דהוא איסור סקילה לא אחי לעבור במזיד אלא אדרבא גזרינן עליו כדי שלא יבא לעבור עליו בשוגג מתוך שהוא בהול. אמנם באמת דבר זה קשה מאד לומר כן דהרי חזינן דאף לענין שבת אמרינן ברש״ס פרק מי שהחשיך מ״ט שרי רבנן למיתב כיסו לעו״ג קיס להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אחי לאמוי ד׳ אמות בר״ה ואפשר לישב דבריהם דס״ל דההוא דרש פרק מי שהחשיך שאני שהוא מפקיד בידים את הכיס ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו להפקידו בידים אף באיסור שבת אבל היכא דפקידא ממילא אחי כמו בבור ודליקה בזה יש חילוק בין איסור שבת לשאר איסורים ועכ״פ סברא זו כתב הרמב״ן הביאו הר״ן והרשב״א ברש״ס פרק מי שהחשיך ע״ש היטב אמנם האמת יורה דרכו דהעיקר הוא כדעת המרדכי והשו״ע ואין לחלק בין איסור שבת לשאר איסורים דמה לי איסור סקילה ומה לי איסור לאו וכל עיקר שהכריח להראשונים הנ״ל דגבי ממון לא אמרינן הך סברא דאי לא שרית ליה אחי לעבור במזיד משום דלתקוס הך סוגיא דפרק כ״כ דאמרינן שאם נפלה דליקה בגיל שבת מציל מזון שלש סעודות ופריך שם הגמרא מכדי בהתירא קטרא גיל עפי אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אחי לכבוי ומזה הוציאו הראשונים דגבי ממון לא אמרינן הך סברא דאי לא שרית ליה אחי לעבור במזיד דאל״כ אדרבא ימא איפכא להתיר להציל כל מה שיוכל דאי לא שרית ליה אחי לכבוי אלא ע״כ דגבי ממון לא אמרינן הכי. אמנם באמת לענ״ד לק״מ מסוגיא זו על סוגיא דפסחים הנ״ל דעד כאן לא אמרינן שם בפסחים לרבנן דמותר להקיז דם לבור במקום שאין עושה בו מוס ולא גזרינן דלמא אחי למעבד במקום שעושה בו מוס משום דאי לא שרית ליה כש״כ דאחי למעבד במקום שעושה בו מוס וכן בפרק מי שהחשיך דמותר לתת כיסו לא״י מטעמא דאי לא שרית ליה אחי לאחוי ד׳ אמות בר״ה היינו משום דשם לא אמיר לו אין מצוי שיבא לידי איסור דאוריתא דגבי בבור שם יקיז במקום שאין עושה בו מוס לא יהיה צריך מו להקיז במקום שעושה בו מוס וכן בפרק מי שהחשיך שם יתן כיסו לא״י מו לא יבא לידי איסור דאוריתא לשאם בעצמו בר״ה הבא״י ישאנו אבל הכא גבי דליקה אף שם נתיר לו להציל כל מה שיוכל בלא כיבוי עדיין יש חשש שיבא לידי איסורא דאוריתא לכבות חפצים שאינו יכול להציל אותם בלא כיבוי וכגון שהקיף אותם האש מכל צד [ועיין ברש״י שם ד״ה אי שרית ותראה שכתבנו] ומשו״ה לא שרו ליה רבנן להציל כלל אף דברים שאין צריך לכבות אותם ויכול להצילם בלא כיבוי והא דלא שרו ליה רבנן לומר לא״י לכבות כמו בפרק מי שהחשיך דמותר לומר לא״י שיטול כיסו ומה לכאורה לא שייך מירושנו עיין בר״ן רש פרק מי שהחשיך מה שכתב בענין זה ולענ״ד נראה דגבי דליקה חשבו חכמים ביותר משום דבדליקה צריך אנשים הרבה לכבות וכל אחד ואחד בכיבוי הוא מציל ממון ובשביל זה חששו דאם נתיר לומר לא״י לכבות יבוא להראות לא״י אף לכבות ומתוך זה יבוא גם הוא לכבות ולא המירו אלא לומר כל המכבה אינו מפסיד דאינו עושה בגוויו אלא מאליו וגם זה מטעם דאדם בהול על ממונו כמו שפירש״י בכתובות דף עי״ן ע״ב אבל בהאיא דרש מי שהחשיך לא שייך זה דאם יתן לא״י את כיסו שוב לא יהיה צריך לשייע לו כמובן וכן בדינו של המרדכי דמותר לומר לא״י להקיז דמה משום דלא יבא לשייע לא״י בהקזה כמו בדליקה כנ״ל ועיין בשו״ע סימן של״ב שהביא הגרע״א בא״ע דין זה של המרדכי ממ״ש מדליקה ולפי מה שכתבנו נכונים דברי המרדכי [ואח״כ מצאתי כעין חילוקנו בהגהת מרדכי פרק במה טומנין ע״ש]. ועתה נשובה ונראה אם דעת הרי״ף טוטה לדעת המרדכי או לא. והנה מדכתב הרי״ף בפרק במה בהמה וז״ל וכיון דקי״ל הלכתא כר׳ יאשיה דמיקל משום צערא דבהמה ולא גזרינן משום שחיקת סממנין שמעת מינה דלית הילכתא כהאי מתניתא דתניא בהמה שאחזה בה אין מעמידין אותה במים עד שתצטנן גזירה משום שחיקת סממנים דאין אדם בהול כ״כ על רפואת בהמתו דיומוס לשחיקת סממנים עכ״ל ומדכתב טעמא משום דאין אדם בהול משמע דאם היה בהול על רפואת בהמתו היה צריך לחוש לשחיקת סממנים ואם כדעת המרדכי אדרבה הוא בהיפך דאם היה בהול על רפואת בהמתו בודאי לא היה צריך לחוש לשחיקת סממנים דאם לא נגרי אגר רפואות יותר יבוא לידי שחיקת סממנים משום דהוא בהול על ממונו כנ״ל. אמנם לאחר העיון יש לישב דגם הרי״ף סובר כוותיה דהנה בתמת דברי הרי״ף לכאורה תמוהים דאיך כתב בפשיטות דאין אדם בהול על רפואת בהמתו הלא מפורש בפסחים י״ח דאדם בהול על ממונו וכן בשבת לענין דליקה קאמר רבא אדם בהול על ממונו וכן בכמה דוכתי וע״כ צ״ל דהרי״ף מפרש האי הלכתא דבהמה שאחזה בה וכן בהמה שהכלה כרשיני בדליקה חשש שמא תמות אלא לערא בעצלתא וס״ל דמיירי באופן כמו באדם בבודאי לא מיירי באופן דאיכא חשש סכנה דבאופן דאיכא חשש סכנה אף סממנים מותר לשחוק וכ״ש שאר רפואות ומאי דבריתא דבריתא וגם לא היה מקשה הגמרא אי הכי אדם נמי וע״ז קאמר הרי״ף דאין בהול כ״כ על רפואת בהמתו בדליקה רק לערא בעצלתא לבהמה וכן אמרינן בפסחים שם דאין אדם בהול על צער בהמתו ובדאיכא חשש שמא תמות דאז בודאי הוא בהול ואיכא גזירת שחיקת סממנים מ״מ מותר מטעם אחר דאז הוא בהול ביותר ואי לא שרי ליה שוס רפואה אחי יותר לידי שחיקת סממנים בפסחים לענין בכור ומש״כ הרי״ף דאין אדם בהול וכו׳ היינו דשם אינו בהול כמו באדם ולכך אינו דומה לאדם דאם הוא חולה שאין בו סכנה אסרו בו כל רפואות משום שחיקת סממנים משא״כ אם היה אמרינן דגם בבהמה משום לערא הוא ג״כ בהול בודאי היה אסור [וכמו באדם דאסרו בבריא שחושש וכן בחולה שאין בו סכנה לרוב הפוסקים לעשות שום רפואה משום שחיקת סממנים ולא אמרו דאם נאסור לו יבוא לעשות בעצמו דאחרי שאין בהול ביותר לא יבוא לעשות בעצמו] אבל בדאיכא חשש שמא תמות דאז הוא בהול ביותר בודאי מותר מטעם הנ״ל וכשיטת המרדכי, אך הרי״ף לא מיירי באופן זה ואף שהדבר קצת דוחק בלשון הרי״ף ע״כ נרגין

שער הציון

(א) ב״י: (ב) ב״י: (ג) ב״ח: (ד) מ״א וכ״כ ב״י: (ה) עיין בט״ז שהוכיח דלא מהני אפילו בהתחיל מע״ש כיון שהוא לרשות והמעיין יראה דכל דאיתיה אינו אלא דד׳ וה׳ קופות אסור לפנות לרשות אפילו כשהתחיל מע״ש אבל בפסחות מזה אין לו שום ראיה דאסור ולשון הבריתא דאין מתחילין באוצר תחלה משמע דוקא כשמתחיל בשבת ע״כ אין להתמיר בזה ובפרט שהרבה אחרונים [המו״ש והשלחן ע״ש והח״א] העתיקו דברי המ״א להלכה ומ״מ נ״ל דבה׳ קופות אין להקל דראיות הט״ז נכונות ועיין בביאור הגר״א שגם הוא מפרש הבריתא דתבואה לטוהר לענין מוקצה דלא כהב״י וממילא אין לנו קולא לענין ה׳ קופות לדבר רשות אף כשהתחיל מע״ש וע״כ סתמתי בפנים להתמיר בזה: (ו) גמרא: (ז) מ״א בשם הפוסקים:

הלכות שבת סימן שלג שלד

וכיצד מפנהו אם היה האוצר גדול מפנה ממנו (ה) חמש קופות (שבכל קופה ג׳ סאים) (הגהות מרדכי ור״ן פרק מפנין) לא היה בו אלא חמש קופות מפנה מהם ארבע קופות אבל כולו לא יפנה * (ו) שמא יבא להשוות גומות: הגה * (ז) וכל שבת שהמירו משוס לורך מלוה מותר גם כן (ח) לצורך אורחים ולא מקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו אבל אחרים (תרומת הדשן סי׳ ע״ב) (ט) אבל (ב) כשזימן המירו לעשות אצלו לא מקרי אורחים ואינו שעודת מצוה רק שעודת רשות (ב״י): **ב** [2]כשמפנה אלו ד׳ או ה׳ קופות לא יחלקם בקופות קטנות להוליכם בהרבה פעמים כדי להקל המשאוי מפני שמרבה בהילוך וואושא מלתא טפי: **ג** [3]אלו ד׳ או ה׳ קופות שמפנה היינו לאורח אחד ואם באו לו הרבה מפנה כשיעור הזה לכל אורח ואורח [4]ובלבד שלא יפנה אחד לכלם דאיכא טרחא יתירה אלא כל אחד יפנה לעצמו [5]או אחר יפנה בעדו: הגה חביות של יין (ג) (י) שהוצאו על עגלה[1] אסור להורידן בשבת אם לא (ד) (יא) לכבוד אורחים או לצורך מצוה דהוי כמפנה האוצר:

ג סם קכ״ז בעיא ולא איפסקא ופסקו הפוסקים לאומרלא ד סם בעיא דאיפסקא ה סם בעיא ולא איפסקא ו מיט יוסף

שלד דיני דליקה בשבת. ובו כ״ז סעיפים:

א [6]נפלה דליקה בשבת אם הוא בלילה קודם סעודה (א) יכול להציל * כדי מזון שלש סעודות הראוי לאדם לאדם * והראוי לבהמה לבהמה * (ב) ובשחרית מזון שתי סעודות ובמנחה מזון

א שבת קי״ז משנה

באר היטב

מפנה אפי׳ מגג לגג ובחלונות ובסולמות ב״י: (ג) כשזימן. וכתב ט״ז פשוט שאין בכלל זה המזמן חבירו לבוא אצלו לכבוד אורח הבא אצלו שגם חבירו בכלל אורח לענין זה ע״ש והמ״א כתב דכשסועד עם אורחים הוי שעודת הרשות רק שבעה״ב המזמינם עושה מצוה ע״ש: (ג) שהוצאו. אפילו מבע״י ואם צריך לשמות ממנו בשבת

משנה ברורה

בו טורח יותר כגון להגמיסם ולשלשלם בחלונות שבכותל או להורידם בסולמות או לטלטלם מגג לגג: (ה) חמש קופות. ולא יותר משוס טרחא וכנ״ל בסק״א: (ו) שמא יבוא וכו׳. היינו שמא ירחה גומות בקרקעות האוצר ויבוא להשוותם ואפילו אין שם אלא ג׳ או ד׳ קופות אסור [מ״ר]: (ז) וכל שבות וכו׳. עיין סימן ש״ז ס״ה: (ח) לצורך אורחים. שבעה״ב המזמנם עושה מצוה וכמו שאחז״ל דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה: (ט) אבל כשזימן וכו׳. ומ״מ (ם) אם מזמין חבירו שיבוא לכבוד האורח אז גם הוא נחשב כאורח לענין דשרי לפנות בשבילו ואם הסעודה בעצמה היא סעודת מצוה ודאי פשיטא דשרי לפנות לפי חשבון כולם: ג (י) שהובאו. אפילו בע״ש [דאל״כ בלא״ה אסורין משוס שמא בא מחוץ לתחום וכדלעיל בסימן שכ״ה] ודעתו מבע״י בפירוש לשמות מהם אפ״ה אסור להורידן משוס עובדא דחול או טרחא יתירא אלא יאמשך אם ממנו כשהוא עומד על העגלה ואם אי אפשר בענין אחר והוא צריך לשמות ממנו שרי לפורקן דמפני כבוד השבת הוא בכלל דבר מצוה [אחרונים]: (יא) לכבוד אורחים. ואפ״ה אם הוא יותר מט״ו אין אסור כמ״ש בס״א לענין אוכל. ט״ו אין הוא אם החבית אחה על אחה ברוס אחה וג׳ אצבעות [מ״א] ואם הוא מקוס פסידא אם מותר בזה אחירה לא״י עיין בסי׳ ש״ז ס״ה ובסימן של״ד ואם הא״י מעצמו פורקן בשבת א״ל לחתות בידו [פמ״ג]:

א (א) יכול להציל וכו׳. עיין לקמן בסי״א דלהציל מביא לאחר שלו י״א דיכול להוציא כל מה שילה: (ב) ובשחרית מזון וכו׳.

נמי אסור לפנותו אלא ימשוך שם ממנו ואם א״א בענין אחר שרי לפרקו מ״א ועיין סי׳ של״ה ס״ג: (ד) לכבוד אורחים. ואם הוא יותר מט״ו אין אסור כמ״ש ס״א ד״מ. ט״ו אין הוא אחה על אחה ברוס אחה וג׳ אצבעות לפי חשבון המקוה:

ביאור הלכה

צריכין לפרש כן כדי שלא יסתור מוסכמת מפורשת והביאה הא״ר בסי׳ של״ג דבהמה שאכלה כרשיעין מרגלין אותה בחצר כדי שלא תמות הרי מפורש דבמליכא סכנה לבהמה מותר להרילה ולא גזרינן שמא יבוא לשחוק סממנים אף דשם בודאי בהול בדאיתא בכמה סוגיות בש״ס דאדם בהול על ממונו. והנה דברי התוספתא שהבאנו לכאורה קותר סוגית הש״ס דילן דמסוגיא דילן משמע דאף בדליכא רק לערא בעלמא לבהמה מותר לעשות לה שאר רפואות דמיירי דומיא דאדם כנ״ל ועוד מדקאמר ולבהמה מי גזרינן משמע מלשון זה דלא גזרינן בבהמה כלל המי גזירה דשחיקת סממנים וכ״ל דסוגיא דילן מיירי בדליכא רק לערא בעלמא לבהמה ומשו״ה פליגי בה ר׳ יאשיה ורבנן וכמו שכתבנו לדעת הרי״ף אבל בדאיכא ספק שמא תמות אף רבנן מודו דשרי לעשות שאר רפואות ולא גזרינן בה גזירה דשחיקת סממנים משוס דאדם בהול על ממונו ואם לא נשרי ליה שאר רפואות יבוא לשחוק סממנים וכמו שכתבנו מתחלה לדעת המרדכי ודברי התוספתא דקאמר דמרגלין אותה בחצר כדי שלא תמות אתיא כדעת רבנן דלא שרינן לעשות שום רפואה לבהמה אלא בדאיכא ספק שמא תמות הבהמה [והנה כעין זה כתב ג״כ הפמ״ג לתרץ דברי הט״ז אך הוא לא הזכיר שזה מתורץ התוספתא] ובאמת מסוגיא זו ראיה גדולה לדעת המרדכי וכנ״ל. אמנם גראה דדין המרדכי אמת מטעם אחר וגם כל הראשונים הנ״ל יודו ליה בדינו דאף דס״ל דבשבת לא אמרינן דאי לא שרית ליה אתי לעבור במזיד וכנ״ל מ״מ בזה יודו דמותר לומר לא״י להקיז דם לבהמה בשבת משוס צער בע״ח דהוא דאורייתא ודאי אמירה לא״י הוא דרבנן וכמו שכתבו הפוסקים דמטעם זה מותר לומר לא״י לחלוב הבהמה בשבת וכדלעיל בסימן ש״ה סעיף כ׳. כל עיקר הדברים האלו העתקתי מכתיבת יד בני המנוח הגדול בתורה ובמדות טובות כמוהר״ר אברהם זללה״ה שנפטר בעו״ה בן כ״ג שנה כ׳ כסליו תרנ״ב לפ״ק):

* שמא יבוא וכו׳. עיין בש״ג דמגדל דבמרוקף לא חייסינן לזה ולענ״ד דזה תלוי בפלוגתא לקמן בסימן של״ז ס״ב ובהג״ה שם: * וכל שבות שהתירו וכו׳. כתב הפמ״ג במ״ז הוי יודע דלא כל שבות התירו לצורך מצוה דהא שבות דשבות דוקא י״א התירו למצוה הא שבות לחוד ודאי לא אלא דוקא כי האי גוונא עובדין דחול וכדומה ועמ״א ס״ז אות ז׳:

* כדי מזון ג׳ סעודות. עיין בפמ״ג סק״א[1] דמסתפק דאפשר דיכול הבעה״ב להציל מזון ג״ס עבור כל אחד ואחד מבני ביתו וכן משמע לענ״ד מתוד״ה אבל לא משבת ליום״כ שכתבו שם דאפילו כדי להציל התיבוקות ביום״כ נמי אסור להציל ומשמע דעל שבת גופא מותר וכן בדין דלא גרע ממה שמותר להציל כדי להאכיל לבהמה: * והראוי לבהמה לבהמה. משוס דאסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו ולכך מציל גם לבהמה מזון ג׳ סעודות [תו״ש]: * ובשחרית מזון ב״ס. ופשוט דשרי להציל לאם משנה לכל סעודה [תו״ש] עוד כתב שם דמשקים יכול להציל לצורך כל היום דכל היום ראוי לשתיה

שער הציון

(ם) ט״ז ותו״ש ואפשר דגם המ״א מודה לזה ולא אירי אלא באחר שסועד אצלו לכבוד אורחים:

הגהות ותיקונים: א) א״א סק״ד:

הערות והערות: 1) עיין סימן רס״ו מ״ב סקכ״ד לענין צער בע״ח:

סעודה אחת [ב]ודוקא בני הבית (ג) שהדליקה בו לא יצילו יותר משום דאיכא (ה) למיחש שמתוך שטרודים בהצלה ישכחו השבת ויכבו אבל בתים (ד) הקרובים ויראים שתגיע להם הדליקה יכולים להציל כל מה שירצו: ב * (ה) [ג]ויש[א]מתירים (ב) (ו) לטלטל מעות ודברים המוקצים כדי להצילם מפני הדליקה אומאונסים[ב] הבאים לגזלם * (ז) דבמקום פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה (ג) [ד]ויש אוסרים ואפילו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה הנפסדת מחמת גשמים (ח) [ה]יש מי שאוסר (ט) (וע"ל סי' ס"ז סעיף י"ט): ג (י) [ו]הציל (ד) פת נקיה לא יציל (יא) פת הדראה (פי' פת שנטל

ב תוס' ורא"ש והר"ן בשם ר"ת וש"פ
ג תוס' וטור בשם בעל התרומה וכ"כ הר"ן ד טור לדעתו וכ"כ ה"ה בפ"ו בשם רמב"ן ורשב"א
ה ב"י ממשמעות דברי רשב"א ו שם בר"ת

באר היטב

(א) למיחש. כאן אסרינן ההיתר משום שלא יעשה כיבוי ולעיל סי' שי"א אנו מתירין איסור גבי טלטול המת משום דאי לא שרית ליה איסור טלטול יבוא לבטול כיון שבהול על מתו כבר כתבוהו התוס' בפרק כירה דף מ"ד ע"ב ועיין ט"ז: (ב) לטלטל. דוקא בבית אחר כמ"ש ס"א ב"מ: (ג) ויש אוסרים. והב"ח הכריע כהמתירין

באור הלכה

לשמיה כמ"ש סימן שכ"ג ס"ו אך יין אינו שרי רק לצורך ג"ש ע"ש: * ויש מתירים וכו'. עיין במ"ב ובא"ר ממה שהביא בשם האו"ה משמע דאף בבית שבו הדליקה שרי ג"כ להציל כל דבר אפילו מעות וע"כ דס"ל כסברת הרא"ש והעתיקו בט"ז דבדבר שמשוב אצל האדם מאד כגון מעות יש לחוש להיפך דאי לא נתיר לו להצילם יבוא לבטות הדליקה אבל בנשמת אדם הארץ בענין זה והראה דגם בעה"ת גופא שהוא שהוא מיקל אין מיקל כלל בבית שבו הדליקה וגם בפמ"ג סיים על דברי האו"ה בע"עא"מ לא נוכל למחות ביד המקילין אחרי שגם הט"ז מצדד כן אף שאין מקור לזה: * דבמקום וכו' לאיסור מוקצה. מדברי מהר"ם שהבאתי במ"ב משמע לכאורה דאף לאיסור כרמלית אין לחוש אז אבל מדברי הה"ת המובא בב"י וכן ממה שהובא בר"ן פרק מי שהחשיך מוכח בהדיא דלא שרינן זה כ"א לחבר המעורבת וכן מדברי הט"ז ומ"א לעיל בסימן ש"א סל"ג משמע דלא שרינן להוציא חוץ לעירוב כ"א המוקצים וכמו שהדין בבית השכנים כיון דאין לגזור שמתוך שיהיה בהול יבוא לבטות בהרי בזה"ז מותר לבטות ואין זה מוכרח (א) דאפשר שמתוך בהילתו יבוא לידי שאר מלאכות להולאה בר"ה וכדומה וכענין שאמרו שם בגמרא קי"ז ע"ב גבי נשברה לו חבית ברחש גנו ע"ש ומ"מ אין למחות ביד המקילין לדעת הט"ז המובא בסק"ב משמע ג"כ דבהצלת מעות מותר לדעת בעל התרומות אם אין עובר עי"ז איסור דאורייתא וכן באו"ה אף דבריו ע"ש] וכתב הא"א ואפשר דלפ"ז (ב) גם אחרים חוץ מבעה"ב ואשתו ובניו מהבית שהדליקה בו שהם בהולים אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כ"כ מותר להם להציל בשבילו ואפילו מעות דאין בו אלא איסור מוקצה [והיינו כדעת הש מתירין שהובא בסמוך] אבל אסור לטלטל בשבילו לכרמלית עכ"ל: ב (ה) ויש מתירים. היינו דוקא (ג) בבית אחר שאינם בהולים ולא בבית הדליקה וכ"ל בס"א: (ו) לטלטל וכו'. טעמם דלמדו מהא דהתירו למי שהחשיך בדרך להוליך כיסו פחות מד"א כדי שלא יעשה איסור תמור ממנו ויוליך אותם להדיא ה"ה נמי בכאן התירו איסור טלטול מוקצה כדי שלא יבוא לבטות הדליקה וגם גבי אנסים התירו כדי שלא יבוא להוציא אותם לר"ה להדיא וטעם האוסרים דס"ל דדוקא במי שהחשיך בדרך הוא שהתירו לו כדי שלא יעשה איסורא רבה אבל באנסים ליכא למיחש למידי דלהולאה ליכא למיחש שודאי לא יוציאנה בפני האנסים שמתירא להראות להם וגם גבי דליקה ליכא למיחש לשמא יכבה כיון שהדליקה עדיין בבית אחרים ואינו בהול עליהם טובא כמ"ש ס"א ועיין בב"ח שהכריע כהמתירין [והעתיקו כמה אחרונים את דבריו] משום דליכא למיחש כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא נתיר לו יחשוב בעצמו בין כך ובין כך אני עושה איסור ואתי להטמינם בקרקע ע"י חפירה ויעשה איסור דאורייתא ואיתא בספר מהרי"ל בשם מהר"ם והביאו בא"ר דבשעת הזעם שמתירלין שהאנסים יבואו ויחטפו את אשר לו מותר לישראל לטלטל מעותיו ואפילו מחוץ לעירוב ע"ש ועיין לעיל בסימן ש"א סל"ג בהג"ה ובט"ז ובמ"א ופמ"ג שם דאין מותר כ"א בשנטלן שלא כדרך הולאה דהיינו בין בגדו לבשרו וכה"ג: (ז) דבמקום פסידא וכו'. וכ"ז דוקא מפני הדליקה או הליסטים שבהול הרבה אבל אם ירדו גשמים על קחורה המוקצה ודאי אסור לטלטל ע"י ישראל [כ"כ מ"א ומו"ש''] וכן משמע בהגר"א]: (ח) יש מי שאוסר. הוא דעת הרשב"א ועיין לעיל בסימן ש"ז ס"ה שם שם המחבר כדעה הראשונה שנראה בשתמא כדעת הרמב"ם דאיסור שבות מותר ע"י א"י במקום שהוא צריך לדבר צורך הרבה ועיין שם במקצת המ"א דדוקא במקום שיש הפסד גדול: (ט) וע"ל סימן ש"ז סי"ט. היינו דשם שם המחבר בדעה הראשונה דמותר לומר כל המציל אינו מפסיד אע"פ שממילא מבין הא"י: ג (י) הציל פת. ואפילו הציל הוא פת הרבה רשאים בני ביתו ג"כ להציל כ"א מזון ג' סעודות אף שיכולים לאכול משלו דלכל חד התירו להציל ג' סעודות וכ"כ הרב"י דאפילו יש לו מה יאכל רשאי להציל [מ"א] וכן אפי' מתענה בשבת ת"ח רשאי להציל דלא חלקו חז"ל [תו"ש]: (יא) פת הדראה. דאין

שער הציון

(א) דכן אנו מוכרחין לומר לדעת בעה"ת המובא בשו"ע סי"א דמה שנקט הגמרא דילמא אתי לבטוי הוא לאו דוקא וכמו שכתב הב"ח שם ע"ש: (ב) ומה דאיתא לקמן בס"ט דאומר לאחרים בואו והצילו לכם כ"א מזון ג"ש דוקא וכמו שכתב המ"א שם היינו משום דבעת הצלה הם מצילין כ"א לעצמן ולכך שייך גם בהם הטעם שהוא בהול להציל משא"כ כשמצילין בשביל בעה"ב וחבו שדקדק הח"א וכתב להציל בשבילו: (ג) ב"ח ומ"א וכן הוכיח בע"א

הגהות ותיקונים: א) יש (שו"ע): ב) מאנסים:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"ח מ"ב סקמ"ו, לענין פסידא לבד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: אבל בבית שהדליקה בו אפילו מזונות אסור להציל יותר מג' סעודות וכ"ש מעות.

הלכות שבת סימן שלד

הדרה דהיינו פת סופין) אבל (ה) איפכא (יב) שרי: **ד** [ז]מצילין (יג) מיוה"כ לשבת אבל לא משבת (ו) ליוה"כ ויו"ט ולא לשבת הבאה [ח]אבל מיוה"כ למוצאי יוה"כ מצילין (יד) מזון סעודה אחת: **ה** [ט]מצילין (טו) לחולה ולזקן ולרעבתן כבינוני: **ו** [י]הא דאין מצילין אלא מזון ג' סעודות היינו דוקא בשני כלים אבל בכלי א' מצילין אפילו יש בו מאה סעודות [כ]ואפילו (טז) פירש (ז) טליתו וקיפל והביא לתוכו וחזר וקיפל והביא לתוכו מותר כיון שמוציא הכל בפעם אחת: **ז** [ל]מותר להציל * כלי תשמישו (ח) [מ]הצריכים לו לאותו היום (יז) כגון כוסות וקיתוניות: **ח** [נ]ולובש כל מה שיכול ללבוש ומוציא ופושט (יח) וחוזר ולובש ומוציא ופושט (יט) [פ]ויש מי שאומר שאינו לובש ומוציא אלא פעם אחת בלבד: **ט** [ע]ואומר לאחרים (כ) בואו והצילו לכם כל אחד מזון שלש סעודות (כא) ויכולים ללבוש כל מה שיוכלו ללבוש ואם רוצים זוכים בו מן ההפקר * (כב) [פ]כיון (ט) שאמר הצילו לכם (כג) ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים להחזירו לקבל שכר על הצלתם הרשות בידם (כד) ולא הוי שכר שבת: **י** (כה) כל הצלה שאמרנו [צ]אינה אלא לחצר אחרת המעורבת אבל לא לשאינה מעורבת:

פליג עליה והלכה כמ"ק ע"ש במשנה וגמרא פ"ב פירוש רש"י שם צ"ל שם במשנה וכמ"ק וכ"פ רמב"ם בפכ"ג

ז שם ח הרי"ן ממשמעות הגמרא ובשם הירושלמי וה"ה בפכ"ג בשם הרשב"ץ פ"ב ה"ה שם בשם הירושלמי י שבת ק"א) במשנה ב שם בעיא ופפט' ל שם משנה מ"ב שם ברש"י נ שם במשני ומ"ל דדברי הכל הוא טור והתרומה ומ"ש פ"ב ה"י לדעת רמב"ם דס"ל דדברי רבי יוסי הם ומ"ק

באר היטב

סעודות עכ"ט וכ"כ הרב"י דאפילו יש לו מה יאכל רשאי להציל מ"א: (ה) איפכא. וה"ה בשר ודגים או שאר ב' מיני שיכול לומר במין השני אני חפץ ב"ג מ"א: (ו) ליום הכפורים. כגון שחל יוה"כ בג' בשבת דהא לא אכיל עד לאורתא ולאורתא ליטרח וליתי. כ"ל דאע"ג דלא מקלע יו"כ ושבת סמוכים להדדי כתבו דין זה לאשמעינן

משנה ברורה

דאין כאן שייכות ערמה לומר פת הדראה ניתא לי: (יב) שרי. מפני שיכול לומר מתמת בהילותי שכחתי ולקחתי פת הדראה אבל באמת אני רוצה לאכול פת נקיה (ד) ואפילו לכתחלה יכול להציל פת הדראה ואח"כ נקיה. וה"ה בשר ודגים או שאר שני מיני אפי' אם הציל כבר מין אחד יכול לומר במין השני אני חפץ [אחרונים]: **ד** (יג) מיוה"כ לשבת. דהא ביום השבת לא יוכל להכין משא"כ משבת ליו"ט דהא יוכל להכין ביו"ט גופא וכן משבת ליוה"כ וכגון שחל יוה"כ באחד בשבת ג"כ אסור דהא לא אכיל עד לאורתא במוצאי יוה"כ ולאורתא ליטרח וליתי ואע"ג דלא מקלע לדידן יוה"כ ושבת סמוכים להדדי כתב השו"ע זה הסעיף (ה) לאשמועינן דאם יוה"כ חל ביום ה' ויודע שלא ימצא לקנות על השבת ביום ו"ו מצילין: (יד) מזון סעודה אחת. מפני הסכנה שיתענו עוד כשלא יזדמן להם מה לאכול (ו) ומ"מ בשבת לא רצו להתיר מה"ט למוצאי יוה"כ דחמירא: **ה** (טו) לחולה ולזקן וכו'. דלא חלקו חכמים בשיעור ג"ס בין להקל בין להחמיר: **ו** (טז) פירש טליתו. ואפילו (ז) אם היה המזון בכמה כלים ומעבירה אותן לתוך הטלית שרי אבל להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת אחת אסור כיון שהם כלים מחולקים מ"מ ור"ן: (ח) הצריכים. פי' לצורך סעודה: (ט) שאמר. אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול

ביאור הלכה

כשנוטלו שלא בדרך הוצאה: * כלי תשמישו וכו'. עיין במ"ב ועיין בתו"ש דכלי שמיה יכול להציל לצורך כל היום: * כיון שאמר הצילו לכם. עיין במ"ב והוא מדברי המ"א וב"ח והנה זה פשוט לדעת הטו"ש וכן משמבר דאם לא אמר כלל הצילו לכם לא הוי הפקר ממילא דלא דמי לזטו של יש וכמו שכתב הב"ח דמנו להציל ע"י א"ר או ע"י אנשים ישראלים שמציליס ומחזירים לבעליהם אבל אם אמר בואו והצילו ולא אמר לכם אמאי אינם יכולים לזכות בו דבודאי לא היה דעתו שיצילו בשבילו והוא יתן להם שכר טרחתו דזה אסור הוא כיון שבבר הציל מזון ג"ס [ודברי הב"ח בענין זה לא זכיתי להבין] אע"ב דיצלו דאם יו"ב ביום ה' ויודע שלא ימצא לקנות ביום ו' מצילין מ"א: (ז) טליתו. אפי' היה המזון בכלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי אבל להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת אחת אסור כיון שהם כלים מחולקים מ"מ ור"ן: (ח) הצריכים. פי' לצורך סעודה: (ט) שאמר. אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול

דאם יו"ב ביום ה' ויודע שלא ימצא לקנות ביום ו' מצילין מ"א: (ז) טליתו. אפי' היה המזון בכלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי אבל להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת אחת אסור כיון שהם כלים מחולקים מ"מ ור"ן: (ח) הצריכים. פי' לצורך סעודה: (ט) שאמר. אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול

שער הציון

מתוך הס"ת גופא וכן משמע בגאור הגר"א ושלא בהט"ז שרוצה לנדד לדעה זו שהוא דעת הה"ת בכל גווני שרי במעות שהוא דבר תשיב דחיישינן דאי לא שרית ליה לעלטל ולהלמיע אתי לבטיי ואף שראיתי בהה"ת שכתב שיש לסמוך על הט"ז מעיקר הדין אין מקור לדבריו ומ"מ בודאי אין לסמוך ביד המקילין כמותו וכמו שכתבתי בבה"ל: (ד) תו"ש: (ה) מ"א: (ו) מ"א: (ז) מ"א בשם הפוסקים: (ח) ט"ז בשם רשב"א: (ט) א"ר ופמ"ג: (י) א"ר משום דהוא רק דעת יחידאה נגד כל הפוסקים וכן משמע בהגר"א לעיל סימן ש"א סמ"ד: (יא) כנ"ל לישב דבריו דלא תקשה עליו מסעיף זה ובאמת טעמא דמסתבר הוא דמה תשובין כבעה"כ גופא דבהול וחיישינן שיבוא לכבות משא"כ בזה: (יב) מ"א: (יג) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) ק"כ:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: כשם שהוא אינו רשאי להציל יותר מג' סעודות כך אחרים אינם רשאים להציל לו.

הגה וש (י) מקילין (כו) אף לשאינה מעורבת (סמ"ג והגהות מרדכי): **יא** [יז]י"א דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לר"ה וגם אינם מקורים דדמי לר"ה ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעודות וכלים הצריכים (כז) אבל לבית אחר שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה [ו]ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חבירו אבל לחצר שלו (כח) שא"צ עירוב יכול להוציא כל מה שירצה (כט) [ש]וי"א שאין חילוק: **יב** (ל) [ח]כל כתבי הקדש (לא) מציל[ין] (יא) [א]האידנא מפני הדליקה וקורין בהם אפילו כתובים בכל לשון (לב) [ב]ואפילו כתובים בסם ובסיקרא (פי' מיני לצעויים) ובכל דבר (לג) [ג]וכן מטבע ברכות שטבעו חכמים מצילין אותם מן הדליקה ומכל מקום התורפה (פי' מקוס מגולה והפקר) [ד]וכן תרגום שכתבו עברי (לד) כגון יגר שהדותא וכדנא תימרון להון[ה] ועברי שכתבו

ק טור בשם בעל התרומות[א] וגם זה שם בבעל התרומות[א]) ש טור לדעתו וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ת שבת קט"ו
א תוספות והרא"ש והמרדכי וש"פ
ב שם בעל ופשטה
ג הרא"ש והמרדכי והר"ן שם וש"פ
ד בריתא שם

באר היטב

להציל ע"י אינו יהודי כמ"ש סכ"ו ב"ח. ועיין בח"מ סי' רנ"ט וסי' שס"ח דדינא דמלכותא דלא מהני יאוש ואפשר דהכא שאני כיון שאמר הצילו לכם מ"א ע"ש: (י) מקילין. דוקא במלבושים אבל לא באוכלין ב"ח וא"ל דה"ה כלי תשמישו אסור וכ"כ בסמ"ג

משנה ברורה

בין הצלה דמזון ג' סעודות וכלי תשמישו ובין הצלה דמלבושים ולע"ג דפסק לעיל בסימן ש"א סל"ו דמותר לצאת בשני מלבושים זה ע"ג זה משום דדרך מלבוש הוא הכא כיון דבהצלה קעסיק חייסינן טפי דמינשי שהוא שבת ויבוא לכבות והיש מקילין לא ס"ל האי סברא דנאמיר במלבושים בזה טפי מבעלמא ולהכי מקילין (יד) ואמלבושין קיימי אבל לענין מזון ג' סעודות או כלי תשמישין גם הש ס"ל דדוקא למעורבת שרי (טו) והמלבושים שמתירין דוקא כשהוא לובש אותם דרך מלבוש אבל כשהוא נושא אותם בידו לא עדיפי משאר כלים: (כו) אף לשאינה מעורבת. וה"ה (טז) דאפילו לר"ה שרי כיון שנושאם כדרך מלבוש. והנה הב"ח פסק כדעה הראשונה (יז) אבל כל האחרונים פסקו כדעה זו: **יא** (כז) אבל לבית אחר וכו'. ר"ל דכיון שהוא מקורה אינו דומה כלל לר"ה ולית בזה גזירה שמא יוציא לר"ה ולא"ג דבגמרא נזכר הטעם דשמא מתוך טרדת הצלה יבוא לכבות ס"ל לדעה ראשונה (יח) דמ"מ לא גזרינן בזה רק היכא דאיכא חשש הוצאה ג"כ: (כח) שאינה צריכה עירוב. ר"ל (יט) שאין בה דיורין (כ) ודמי כבית אחד שנפל בה דליקה (כא) שמותר להוציא מחדר לחדר לכו"ע ולא גזרו בזה: (כט) וי"א שאין חילוק. ס"ל כיון (כב) דהטעם שמא ישכח ויבוא לכבות מה לי חצר ומה לי בית ומה לי אם החצר הוא של רבים או חצר שלו. ולמעשה כיון שהוא מלאת דרבנן אפשר שיש לסמוך להקל: **יב** (ל) כל כתבי הקודש. היינו (כג) תנ"ך וגמרא וכל הספרים. ותורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבע"פ ואפילו תורה שבע"פ מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל לתורה שבע"פ יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תורה שבכתב קודם [א"ר בשם ס"ח]. והללת המת קודם לספרים [שם]: (לא) מצילין האידנא. הא דנקט בלשון האידנא משום דרלה לסיים אפילו כתובים בכל לשון וכו' ומיאור הדבר דהנה מצד הדין

בין הצלה דמזון ג' סעודות וכלי תשמישו ובין הצלה דמלבושים ולע"ג דפסק לעיל בסימן ש"א סל"ו דמותר לצאת בשני מלבושים זה ע"ג זה משום דדרך מלבוש הוא הכא כיון דבהצלה קעסיק חייסינן טפי דמינשי שהוא שבת ויבוא לכבות והיש מקילין לא ס"ל האי סברא דנאמיר במלבושים בזה טפי מבעלמא ולהכי מקילין (יד) ואמלבושין קיימי אבל לענין מזון ג' סעודות או כלי תשמישין גם הש ס"ל דדוקא למעורבת שרי (טו) והמלבושים שמתירין דוקא כשהוא לובש אותם דרך מלבוש אבל כשהוא נושא אותם בידו לא עדיפי משאר כלים: (כו) אף לשאינה מעורבת. וה"ה (טז) דאפילו לר"ה שרי כיון שנושאם כדרך מלבוש. והנה הב"ח פסק כדעה הראשונה (יז) אבל כל האחרונים פסקו כדעה זו: **יא** (כז) אבל לבית אחר וכו'. ר"ל דכיון שהוא מקורה אינו דומה כלל לר"ה ולית בזה גזירה שמא יוציא לר"ה ולא"ג דבגמרא נזכר הטעם דשמא מתוך טרדת הצלה יבוא לכבות ס"ל לדעה ראשונה (יח) דמ"מ לא גזרינן בזה רק היכא דאיכא חשש הוצאה ג"כ: (כח) שאינה צריכה עירוב. ר"ל (יט) שאין בה דיורין (כ) ודמי כבית אחד שנפל בה דליקה (כא) שמותר להוציא מחדר לחדר לכו"ע ולא גזרו בזה: (כט) וי"א שאין חילוק. ס"ל כיון (כב) דהטעם שמא ישכח ויבוא לכבות מה לי חצר ומה לי בית ומה לי אם החצר הוא של רבים או חצר שלו. ולמעשה כיון שהוא מלאת דרבנן אפשר שיש לסמוך להקל: **יב** (ל) כל כתבי הקודש. היינו (כג) תנ"ך וגמרא וכל הספרים. ותורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבע"פ ואפילו תורה שבע"פ מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל לתורה שבע"פ יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תורה שבכתב קודם [א"ר בשם ס"ח]. והללת המת קודם לספרים [שם]: (לא) מצילין האידנא. הא דנקט בלשון האידנא משום דרלה לסיים אפילו כתובים בכל לשון וכו' ומיאור הדבר דהנה מצד הדין תורה שבכתב אין כותבין אלא כתב אשורית [הוא הכתב של ס"ת] ובלשה"ק ותורה שבע"פ [היינו הש"ס וכל הספרים] אסור לכתוב אלא קורין אותם בע"פ ואם אינה הן תורה שבכתב (כד) שבתבו אלא כדין בכתבו או בלשונו או אם כתב שבע"פ אין קורין בהם וגם אין מצילין אותם בשבת מפני הדליקה (כה) דאסור לטלטלם כלל אבל האידנא דצריר ליבא כי נתמעטו הדעת והזכרון הותר לכתוב תורה שבע"פ כדי שלא ישתכחו וגם (כה) בכל כתב ולשון וגם תורה שבכתב בכל לשון (כו) ובכל כתב כדי שיבינו כל העם את דברי התורה כי אין הכל בקיאין בלשון הקודש וסמכו כל זה על מה דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך ולכן קורין בהן ומצילין אותן מפני הדליקה בשבת. וספרים שלנו שכתובים בלשונם של כותים ונמצא אנשי יש להסתפק (כז) אם טעונים גניזה דהא לא שרי לכתוב בלשון אחר ובכתב אחר אלא משום עת לעשות לה' ולהם מי התיר ועיין במ"א שהאריך עוד בזה: (לב) ואפילו כתובים בסם וכו'. קמי אכתובים בכל לשון אבל אם היו כתובים התנ"ך בלשה"ק לא הותר לקרות בהן אם היו כתובים שלא בדיו דמדינא צריך לכתוב תנ"ך בלשון הקודש ובדיו ואני דהותר אחר לשון משום עת לעשות לה' כנ"ל אבל לשנות מדיו לא הותר דקל להשיג דיו [מ"א בסי"ג] וכ"ז הוא רק לענין לקרות בהם אבל לענין הצלה מפני הדליקה (כח) וכן לענין גניזה הוא אפילו אם כתובין בסם וסיקרא [מ"א וש"א]: (לג) וכן מטבע ברכות. שכ"ז (כט) הותר לכתוב בזמנינו ולברך ולהתפלל בם משום עת לעשות לה' וע"כ ממילא צריך להצילם מן הדליקה (ל) וגם טעונים גניזה בחול שלא יהיו מונחים במקום הפקר: (לד) כגון יגר שהדותא. האמור בתורה ור"ל שהשנים בחלו התיבות התשבון של פ"ה אותיות וכדלקמיה דעל אלו התיבות בלבד א"ל להצילם מן הדליקה אפילו לא העתיקם לעברי [גמרא]: שאותו

שער הציון

(יד) ב"ח וט"ז ומ"א וש"א וכן מוכח מהגר"א: (טו) מ"א ותו"ש: (טז) ט"ז וח"א והגר"ז ובמ"א משמע דלא פסיקא ליה לענין ר"ה ובר"ה שלנו בודאי יש להקל: (יז) נ"ל ופרישה וא"ר בשם הלבוש והגר"ז: (יח) עיין בב"ח והגר"א: (יט) כנ"ל שכן הוא פשטיה דלישניה וכן מצאתי בח"א ולפלא קצת על הט"ז דכתב הטעם דכיון שהוא קרוב לו וכו' דלפ"ז אפילו כשיש בו דיורין נמי ולמה כתב בסה"ת שא"צ עירוב ול"ע: (כ) כנ"ל להסבר טעם הדבר: (כא) ש"ג וא"ר: (כב) טור: (כג) דזמנינו הותר לכתוב הכל וכדלקמיה והוי הכל בכלל כתבי הקדש [אחרונים]: (כד) אחרונים וכן מוכח מהרמב"ם פכ"ג: (כה) גיטין שמ"ך: (כה) מ"א וגם בכל לשון הא"ש בלשון ארמי: (כו) מ"א ע"ש שאירך מפני שאין הכל בקיאין לכתוב אשורית ועי"ש שלא פסיקא ליה תירוץ זה כ"כ: (כז) ומה שכתב בשם הש"ג אם יש לחוש לאזכרותיהם וכו' פלא הוא דהא שבעה הוא בכל לשון. וגם לענין ממיקה הא מוכח בדף קט"ו דאסור לאבדן מיד לכו"ע ויש לומר דוקא הכתב כולו ותדע דהא קיי"ל דחוץ משבעה שמות נמחקין: (כח) פשוט: (כט) הרא"ש: (ל) כן איתא בשו"ע וכ"מ ברמב"ם דתלוי זה בזה ומתיה לי הא מוכח בגמרא קט"ו ע"א דאפילו לר"ה דלא ניתנו לקרות בהן ג"כ טעונים גניזה ואף דבבריתא סבר רבי דמניחן במקום התורפה וכו' הא קי"ל דסתמא דמתניתין ומחלוקת בבריתא הלכה כסתם מתניתין וכ"ע ואחד מחכמי הזמן תירץ משום דרבי הוא מכריע עי"ש בגמרא:

הגהות ותיקונים: א) התרומה: ב) וכדנה תאמרון להום (ירמיה י):

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב בסעיף י"א כתב דיש לחוש להיש אומרים.

תרגום * או בלשון אחר (לה) שאותו העם (יג) * בקיאים בו [ה]וכן ס"ת שיש בו ללקט (לו) פ"ה אותיות מתוך תיבות (לז) שלמות או שיש בו אזכרה מצילין אותה: **יג** [ו]יש מי שאומר דמגלת אסתר (לח) הואיל ואין בה אזכרות אם אינה כתובה (לט) כמשפטה (יג) (מ) אשורית על העור ובדיו אין בה קדושה להצילה מפני הדליקה: **יד** (מ) [ז]הקמיעין שיש בהם פסוקים (מא) אין מצילים אותם מפני הדליקה (יד) (מב) [ח]וי"א שמצילים: **טו** [ט]מצילים תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם

ה סס מסקנת הגמרא ו המרדכי ז הרשב"ם בתשובה ח טור ט משנה סס קט"ז

באר היטב

שבע"פ ס"ת תמס"ל: (יג) בקיאים. אבל אם העם אין מבינין אותו הלשון אסור לכתבו ולהצילו ועיין מ"ל: (יג) אשורית. וכתב המ"ל וי"ע דהא האידנא ניתן לכתוב וקורין בהם אפי' כתובים בכל לשון ובסס ובסיקרא פסולין לכתוב בסס וא"כ ה"ה מגילה וכל היכא דניתן לקרות בהם פשיטא דמצילין ואע"ג דאינה רואיה לקרות בה בגבור מ"מ מותרים ללמוד ממנה דהא ספר תורה נמי פסול לקרות בה בגבור אא"כ כתובה אשורית על הספר ובדיו ואעפ"כ מצילין אותה אם כתובה בכל ענין כיון שמותר ללמוד ממנו ולכן נ"ל פשוט שמצילין המגילה אפי' כתובה בכל לשון ובנייר משום דניתן לקרות בהם משום[א] לעשות ל' שאין כל אדם יכול לכתוב אשורית וגם אינו מבין לשון הקודש וגם אין שיפוק בידו לקנות קלף אבל בסס ובסיקרא לא ניתן לכתוב אפי' בזמן הזה משום דבקל יכול לקנות דיו כמו סס וסיקרא ולכן בשאר ספרים אע"פ שנכתבו שלא כדין ולא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן מפני אזכרות שבהן אבל במגילה אסור להצילה אם כתובה בסס ובסיקרא כיון שאסור לקרות בהן ומ"ש בסי"ב וקורין בהן אפי' כתובים וכו' בסס ובסיקרא פי' היכא דכתיבי בכל לשון ובסס ובסיקרא אבל היכא דכתיבי בלה"ק בסס ובסיקרא אין קורין בהם אעפ"כ מצילין אותן מפני הדליקה. וכל זה בכ"ד ספרים אבל שאר ספרים פשיטא דנכתבים אפי' בסס ובסיקרא עכ"ל המ"ל ע"ש: (יד) וי"ל.

שערי תשובה

[א] אשורית. עיין בא"ט ועיין בשבות יעקב מ"ל שם שגם ספרים הנדפסים ע"י אינו יהודי דין קדושת ספרים יש להם כאלו נדפסו ע"י ישראל ע"ש:

משנה ברורה

(לה) שאותו העם בקיאים בו. אבל (לא) אם העם אינם מבינים אותו הלשון אסור לכתבו ולהצילו דלא הותר רק משום עת לעשות לה' וכנ"ל. ועיין בבה"ל דדעת הר"ן בשם הראב"ד דלא הותר *לכתוב שאר לשון ולקרות בו (לב) כתבי הקודש כ"א בשליטו בקי בלשון הקודש: (לו) פ"ה אותיות. שעל ידי שיעור זה יש עדיין עליה קצת קדושת ס"ת משום שכן נמצא בפרשת ויהי בנסוע: (לז) שלמות. ר"ל (לג) שנמתק כל הספר ונשאר רק תיבה אחת שלמה כאן ותיבה כאן עד שבין כולם יש פ"ה אותיות (לד) ולאפוקי אם אינם נמצאים תיבות שלמות רק אותיות מפוזרות לא מהני אף שיש פ"ה אותיות וכ"ז הוא רק לענין הצלה מדליקה (לה) אבל לענין גניזה פשיטא דבעינן: **יג** (לח) הואיל ואין וכו'. מפני (לו) שניתנה לכתוב בדמי פרס ומדי לפיכך לא כתבו בה אזכרות: (לט) כמשפטה וכו'. ובמג"א מסיק דכל זה הוא רק בזמן התלמוד דאז היה אסור להצילה אא"כ כתובה כהלכתה כיון שלא ניתן לכתוב וללמוד בה אבל האידנא כיון דמשום עת לעשות לה' ניתן ללמוד בה אפילו כתובה בנייר ובכל לשון ממילא מצילין אותה מפני הדליקה ג"כ כמו כל כתבי הקודש ורק לענין אם כתבה (לז) בלשון הקודש ושלא בדיו כ"א בסס וסיקרא יש נ"מ דבכל כתבי הקודש אפילו אם היו כתובין בסס וסיקרא דאין קורין בהן [משום דבקל יכול לקנות דיו כמו סס וסיקרא ולא שייך זה משום עת לעשות] אפ"ה מצילין אותן מפני הדליקה מפני האזכרות שבהן משא"כ במגילה דלית בה אזכרות אם כתבה בסס וסיקרא אין קורין בה ואין מצילין אותה מפני הדליקה וכ"ז בכ"ד ספרי קודש אבל שאר ספרים פשיטא דנכתבים בסס ובסיקרא אין היכא שכתובים בלה"ק ובין כשכתובים בכל לשון: **יד** (מ) הקמיעין. טעם (לח) דעה הראשונה דבקמיעין אין שייך בהם טעם דעת לעשות לה' וכו' דאין בזה תורה ללמוד או להתפלל ע"כ אסור לכתוב אותם וי"א ס"ל כיון דאיתיהיב רשות למכתב ברכות יש נמי רשות למכתב קמיעין: (מא) אין מצילין וכו'. מיירי בחולה שאין בו סכנה ובחולה שיש בו סכנה מציל הקמיע שלו ויוציאה עליו דרך מלבוש [פמ"ג]: (מב) וי"א שמצילין. והלכה (לט) כדעה הראשונה

שער הציון

(לא) מ"א בשם הר"ן: (לב) דוקא בתנ"ך: (לג) רש"י: (לד) גמרא: (לה) דלא גרע ממקק דאיתא בגמרא דטעון גניזה: (לז) מרדכי: (לח) אבל אם כתבה בשאר לשון אז אין במגילה ובין שאר כתבי הקודש ניתן לקרות בה ומצילין אותה מפני הדליקה ג"כ דהואיל שכתובה בלשון אחר אין בה קפידא לענין דיו [פמ"ג בביאור דברי המ"א] ודע דהא"כ פליג אעיקר דינא דמ"א וס"ל דהאידנא שהמירו משום עת לעשות אין נ"מ בין כתיבה בדיו או בסס וסיקרא [וכתב דמלשון הש"ע בסי"ב לא משמע כוותיה דהמ"א וג"ל לתרץ דהשו"ע מיירי היכי דנכתבת או נדפסה על נייר ומסתברא דבזה גם המ"א מודה דקורין בה בכל גווני דואיל דבלה"ק מקילינן משום עת לעשות והוא מיירי רק היכי דנכתבת על קלף] ואף לענין מגילה ובכל גווני ניתן ללמוד בה ומצילין אותה מן הדליקה: (לט) ט"ז: (מ) דע דבכל מקום שנמנו דאין מצילין היינו אף לאחר מעורבת אין מצילין [כ"מ מרמב"ם]:

ביאור הלכה

בשביל עצמם קאמר ואולי י"ל דכ"ז שאינו אומר לכם אף דאינם יכולי' לזכות לעצמם מ"מ אינם בעצם שלומים עבורו: * או וכו'. עיין במ"א שמצדד דה"ה אם היה כתוב בשאר לשון אז אין במגילה ובין שאר כתבי הקודש ניתן לקרות בה ומצילין אותה מפני הדליקה ג"כ דהואיל שכתובה בלשון אחר אין בה קפידא לענין דיו [פמ"ג בביאור דברי המ"א] ודע דהא"כ פליג אעיקר דינא דמ"א וס"ל דהאידנא שהמירו משום עת לעשות אין נ"מ בין כתיבה בדיו או בסס וסיקרא [וכתב דמלשון הש"ע בסי"ב לא משמע כוותיה דהמ"א וג"ל לתרץ דהשו"ע מיירי היכי דנכתבת או נדפסה על נייר ומסתברא דבזה גם המ"א מודה דקורין בה בכל גווני דואיל דבלה"ק מקילינן משום עת לעשות והוא מיירי רק היכי דנכתבת על קלף] ואף לענין מגילה ובכל גווני ניתן ללמוד בה ומצילין אותה מן הדליקה: (לח) ט"ז: (לט) דע דבכל מקום שנמנו דאין מצילין היינו אף לאחר מעורבת אין מצילין [כ"מ מרמב"ם]:

הגהות ותיקונים: א) משום עת לעשות:

התפלין (מג) אע"פ שיש בתוכן מעות 'וה"ה לשאר כתבי הקודש: **טז** [כ]אם הניח תפלין בארנקי (פירוש כיס) מלא מעות יכול להצילו מפני הדליקה או מפני הגנבים והגזלנים (מד) למקום שיכול להציל התפלין (מה) [ל]ויש מי שאומר דהיינו דוקא (טו) (מו) כשהניחם שם מע"ש: **יז** (מז) [מ]יש מתירים להציל דסקיא מלאה מעות ע"י ככר או תינוק מן הדליקה או מן הגנבים והגזלנים [נ]ודוקא לרה"י אבל לא לחצר שאינה מעורבת *)(מלילין הספרים אפילו לחצר שאינה מעורבת) ולמבוי (פי' מקום שנכנסים מהם לחצרות) [ס]שלא נשתתפו בו [ע]ובלבד שיהיו בו (מח) שלש מחיצות ולחי: **יח** [פ]כתבו משם גאון (מט) שמותר לומר לאינו יהודי להציל ספרים מן הדליקה אפילו דרך רשות הרבים: **יט** [צ]כל מה שמותר להציל מפני הדליקה מותר להציל ממים ומשאר דברים המאבדים:

כ (טז) (נ) [ק]הגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושבסוף הספר אין מצילין אותם: **כא** [ר]האפיקורסים דהיינו האדוקים בעבודת כוכבים וכן מומרים לעבודת כוכבים (נא) שכתבו להם כתבי הקודש אין מצילים אותם ואף בחול שורפן (יז) (נב) עם האזכרות שבהן: **כב** [ש]תיבה שאחז בה האור יכול לפרוס (נג) עור של גדי מצדה האחר שלא תשרף ועושים מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה [ת]אפילו כלי חרס חדשים מלאים מים

* נעל התרומה ופמ"ג כ' סס נעל התרומה ל' סמ"ג והמרדכי ם טור כסס הסמ"ג וכסס הירושלמי וכ"כ ס"פ ג משנה סס קי"ל

*)(כלומר הגהמי כן הוא בטור וכן הוא מוכח של"ל כן) ם ס"ל כסס ר' ישעיה ע סס במשנה וגמ' וכמ"ק פ ס"ל צ ר"י בתמ"ג ק סס בעיא ולא נפשטה ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ג לחומרא ר בריתא סס ש משנה סס ק"כ ת סס וכרבי שמעון בן גמ

באר היטב

והב"ח ורש"ל פסקו כסברא ראשונה: (טו) כשהניחם שם וכו'. וכתבו האחרונים דליכא בזה פלוגתא דלב"ע אסור לכתחלה להניח תפלין אצל מעות בשעת הדליקה כדי להציל המעות אבל אם הניח בשבת תפלין אצל מעות ואח"כ נפלה דליקה פשיטא דשרי להצילו לב"ע וא"ל לגבי המעות ע"ש: (טו) הגליונים. שנתחבו מן הספר או שנמחק הספר וכתב מהר"ם בתשובה שהיה תקנה בחר' שלא לקצץ

משנה ברורה

הראשונה [אחרונים] ומ"מ כשיש בהן אזכרות יש לומר דמצילין [פמ"ג]: **טז** (מג) אע"פ שיש וכו'. ואפילו לדעה ראשונה דבס"ב דמתיר להציל מעות לחוד מפני הדליקה ג"כ ניחא הכא דקמ"ל דמותר להציל המעות אגב הספר ואפילו לחצר שאינה מעורבת (מ) ולא הצריכוהו לערב ממנה דילמא אדהכי והכי נפלה הדליקה על הספר גופא: **טז** (מד) למקום וכו'. היינו אפילו לחצר שאינה מעורבת: (מה) ויש מי שאומר דהיינו וכו'. הנה בע"ז וא"א כתבו דליכא בזה פלוגתא דלכו"ע אסור לכתחלה להניח תפלין אצל מעות בשעת הדליקה כדי להציל המעות אבל אם הניח בשבת תפלין אצל מעות ואח"כ נפלה דליקה פשיטא דשרי להצילו לכו"ע וא"ל לגבי המעות ע"ש ובביאור הגר"א הכריע דהעיקר כהמחבר[א](מא) דלדעה ראשונה גם לכתחלה מותר להניח תפלין אצל מעות בשעת הדליקה ע"ש: (מו) כשהניחם שם מע"ש. היינו לענין שיהיה יכול להציל לחצר שאינה מעורבת אבל להציל לרה"י מבואר לקמיה בסי"ז דיש מתירין אפי' ע"י ככר ותינוק כשמניח עליו בשעת הדליקה [מ"א וכן מוכח מהגר"א בסי"ז]: **יז** (מז) יש מתירים וכו'. והיינו (מב) שיכול ליתן אפילו לכתחלה בשבת להציל על ידם אפילו המעות משום מהתפץ שמניח אצלו ולא אמרינן בזה דיהיה בטל לגבי המעות ואע"ג דבעלמא אסור לבטל דבר המוקצה ע"י דבר היתר המונח עליו דלא אמרו ככר או תינוק אלא לענין בטלוהו המת בלבד הכא משום פסידת הדליקה הקילו בכל זה ועיין ס"ב דיש מתירין אפילו בלא ככר כלל: (מח) שלש מחיצות ולחי. אבל בלא לחי הו"ל ככרמלית (מג) ולא הותר אפילו בשביל ספרים: **יח** (מט) שמותר לומר וכו'. דשבות דאמירה לא"י שרי מפני

שער הציון

(מ) גמרא: (מא) ומשמע שם דהוא מלבד כן להלכה: (מב) ט"ז וא"א וש"א: (מג) ועיין בתו"ש שכתב דלהפוסקים דס"ל דבזה"ז ליכא ר"ה מותר להי"א הנ"ל בס"ג סי"ח. אך בבדי המפולש בדאי נראה שאין להקל בענינו שהוא דרך הוצאה גמורה אפילו בשביל ספרים: (מד) מ"א וכונת המ"א הוא רק לענין הגליון דאפילו מהגליון בטלה הקדושה עי"ז דאלו מהקלף שתחת הכתב פשיטא ליה להגמרא דכיון דמתחלה לא נתקדש אלא ע"י הכתב בטל ליה הכתב אזל ליה קדושתיה ע"ש בגמרא ולזה המ"א המ"א רמיה מסי"ב דפסק שם המחבר דדוקא כשנשתייר פ"ה אותיות וא"ל אין מצילין אע"ג דיש לו גליונין ולא מיתר דדוקא היכא דגיי הגליונין וכדאיתא הכל בגמרא: (מה) פמ"ג והנה אינו מבואר היטב בהמ"א דעתו לדינא בשביל שם המכ"ב או לא ובא"ר משמע דמקבים עם המ"ב גם בשביל:

הגהות ותיקונים: א) פ"ה הי"ד: ב) ט"ז:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: אבל בבית שהדליקה בו אפילו מזונות אסור להציל יותר מג' סעודות וכ"ש מעות. ב) ובשו"ע הרב בסעיף כ"ב כתב: עור של גדי שמותר בטלטול ע"ד שנתבאר בסימן ש"ח, משמע דלח אסור.

בסימן

* שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדליקה * דגרם כיבוי מותר: הגה במקום[1] פסידא (מרדכי פרק כ"כ):
כג [א]טלית שאחז בה האור (נד) פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה [ב]ויש מי שאומר שצריך
(נה) שלא (יח) יתכוין לכך: הגה מותר לכפות (נו) קערה על הנר שלא תאחז בקורה (טור וע"ל סימן
רע"ז סעיף ה'): **כד** [ג]י"א (נז) שאין יכול ליתן עליו (יט) משקין כדי שיכבה כשיגיע להם [ד]וי"א
(נח) שמותר לעשות כן בשאר משקים חוץ מן המים (נט) משום כיבוס [ה]ויש מתירים אפילו (כ) במים
(ס) ודברי סברא שנית נראים: **כה** (כא) (סא) [ו]א"י (סב) שבא לכבות (סג) א"צ למחות בידו
(סד) אבל קטן שבא לכבות (סה) צריך למחות (סו) בידו: **כו** (סז) [ז]יכול לומר (סח) בפני אינו

א נרייתא שם וממשמעות כמה פוסקים ב כ"י ממשמעות הטור ג הר"ף וכ"כ ה"ה בפרק י"ב בשם הרלב"ד והרמב"ן והלא כר"י שם וכן נראה דעת הרא"ש ד פוסקות שם בשם הרשב"ם וכן כתב הטור ה הרמב"ם בפי"ב ו ה"ה בשם הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן ומשנה שם קכ"א ז שם בגמרא

באר היטב

אותיות שנעבו אותו העובדי כוכבים לשם עבודת כוכבים שאסורים
לתלות על הש"ת ואף אין להחזיק אותם ברשותם אלא יתיכם מיד
עכ"ל והרב מוהר"ר יהודה מיל"ר נסתפק בזה כי שמא אינם מיניס
לעבודת כוכבים והאריך בתשובות ועשו"ת חות יאיר סי' שט"ז שמתיר
להתיך המטבעות דשם בן ד' שעושים במדינה אחת ע"ש הטעם.
וכתב הט"ז מה שנוהגין בחיזה קהלות כשמברכין חולה וגוזרין מעות
מכל א' ומניחין הכלי עם המעות לתוך ארון הקודש שלא יפה עושים
ואפי' בלא"ה אסור להשיס לתוך ארון הקודש דבר של חול ע"כ יש

משנה ברורה

בסימן ש"ח סכ"ה לענין מוקצה אך לפי המבואר לעיל בס"ב בדעה
ראשונה דטלטול מוקצה מותר[2] במקום פסידא אחי שפיר בפשיטות:
כג (נד) פושטה. שלא תהיה מקופלת שלא יאחז עי"ז האור בכולה [ט"ז]:
(נה) שלא יתכוין לכך. הוא מדברי הטור ועיין בט"ז שמאר דר"ל
שלא יתכוין בפעולתו לכבות מה שהולך כבר אלא שלא תדלק יותר
ואם אירע שעי"ז נכבה האור לגמרי אינו חוטא כיון שהוא לא
נתכוין לזה. ולדינא משמע מדברי (מו) האחרונים דתפסינן דגם
בנתכוין לזה מותר אלא שיזהר שלא ירוץ ויקפוץ וינענע עצמו אנה
ואנה כדי שיכבה או שינענע את הטלית כדי שיכבה דכל זה הלא
עושה מעשה כיבוי ממש ולאו גרם כיבוי הוא ולא יעשה כן בשבת
אלא מתכסה בהטלית כדרכה. וכן ס"ת שאחז בה האור פושטה
וקורא בה ואם כבתה כבתה [גמרא] ומותר לקרות לא"י ויכבה אותה
כדלעיל בסי"ח ולקמן בסכ"ו: (נו) קערה על הנר. בסימן רע"ז באר"ו דין זה היטב במ"ב ע"ש: **כד** (נז) שאין יכול וכו'. דדוקא
להפסיק בכלים מלאים מים שרי בסכ"ב שאין המים בעין אבל הכא שהמים בעין הוא מקרב להכיבוי עי"ז (מז) ואסור: (נח) שמותר וכו'.
ס"ל דזה לא חמיר מגרם כיבוי בעלמא דשרי: (נט) משום כיבוס. דקיי"ל שריית הבגד זהו כיבוסו והיש מתירים ס"ל דלא שייך זה אלא
במקום שיש טיעוף או דס אבל לא בטלית נקי: (ס) ודברי סברא וכו'. עיין לעיל בסימן ש"כ ס"ט בבה"ל ד"ה שיש עליו לכלוך מה
שכתבנו בזה: **כה** (סא) א"י וכו'. דא"י (מח) אדעתא דנפשיה קעביד ואפילו יודע שגוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין שיודע שלא
יפסיד אבל בסימן רע"ז בהדלקת נר כשהדליק בשביל ישראל שגוף הישראל נהנה ממנו לא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד ואסור
להשתמש לאורה: (סב) שבא לכבות. אפילו (מט) הוא עבדו המושכר לו לזמן ג"כ אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד: (סג) א"צ למחות
בידו. אבל (נ) אסור לזרזו שיכבה אף דגא מתחלה מעצמו לזה: (סד) אבל קטן שבא לכבות. אפילו (נא) קטן שלא הגיע לחינוך:
(סה) צריך למחות. דקטן (נב) אין לו שקול הדעת לעשות אדעתיה דנפשיה ועושה לדעת אביו שיודע שכיבוי זה נוח לאביו ועושה
בשבילו ואסור דמצווה על שמיתתו. ועיין במ"א שכתב בשם הר"ן דאפילו במ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן ג"כ צריך למחות
בידו (נג) ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה: (סו) בידו. ע' בב"י דאפי' אם בא לכבות דליקה שבבית אחרים ג"כ (נד) צריך למחות בידו כיון
שעושה בשביל גדול: **כו** (סז) יכול לומר וכו'. כיון שאינו אומר לו כבה וע' ביו"ד סי' רכ"א ס"ח דמשמע שם (נה) דלומר בלשון נוכח אם תכבה
לא תפסיד ג"כ אינו רשאי דזהו ג"כ כאומר לו כבה אלא בלשון כל המכבה דלעלמא קאמר והשלטי גבורים מצדד להקל בזה לענין דליקה
ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן ש"ז סי"ט[4]: (סח) בפני א"י. אפי' (נו) הוא שכירו המושכר לו לזמן אבל אסור לומר לא"י לכבות (נז) לכו"ע

שער הציון

(מו) הכ"מ והמ"א והא"ר ושלא כט"ז דמשמע מיניה דלכל הפוסקים אסור מה כהטור ולהכ"מ והמ"א משמע דגם להטור שרי באופן זה: (מז) היינו
מדרבנן כמו שם בדף מ"ז ע"ב לענין מיצוות ע"ש: (מח) מ"א וש"פ: (מט) ב"י ומ"א: (נ) כן מוכח ממתניתין: (נא) תוספות: (נב) מ"א בשם
פוסקים: (נג) ולפי מה שכתב הגרע"א בחידושיו ע"ש נדחו דבריו: (נד) ולענ"ד דבדליקת אביו מחוייב אביו מן התורה[3] למחות בידו כיון שהוא עושה
לדעתו כדי שלא יעבור אמה דכתיב לא תעשה וגו' ונכן ונתן ובדליקת אחרים מחויב האחר עכ"פ מדרבנן למחות בידו דהא הגמרא שקיל וטרי אמאי
התירו בא"י ומשני א"י אדעתיה דנפשיה עבד משא"כ בקטן זה וכמ"ש בב"י: (נה) קלא דחוק לפ"ז שבת קכ"א בגמרא כבה הוא דלא אמרינן ליה ע"ש:
(נו) מ"א: (נז) היינו אפילו למ"ד משאל"ל דרבנן וקי"ל לעיל בסימן ש"ז ס"ה דשבות דרבנן מותר ע"י א"י במקום הפסד גדול ועי"ש במ"א בשם הר"ן

הגהות ותיקונים: א) מ"ט:

הערות והערות: 1) עיין סימן תקי"ד שעה"צ אות ל"א מש"כ בזה: 2) עיין סימן רע"ט שעה"צ אות ג' מש"כ בזה: 3) עיין סימן רס"ר סי"ר בה"ל ד"ה הג"ה, מש"כ בזה: 4) ע"ש שעה"צ אות ע"ח:

ח הרא"ש סס יהודי (סט) כל (כג) המכבה אינו מפסיד [ח]אף אם אינו מזומן כאן יכול לקרותו שיבא אע"פ שודאי יכבה כשיבא וכן כל כיוצא בזה (ע) בהיזק הבא פתאום כגון אם נתרועעה חבית של יין (עא) יכול לקרוא אינו יהודי אע"פ שודאי יתקננה כשיבא: הגה וכל הדיינים המזכרים בדיני הדליקה ה"מ בימיהם אבל בזמן שאנו שרויין בין מ"י כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמותר לכבות הדליקה בשבת (עב) משום דיש בה סכנת נפשות והזרין ה"ז משובח ומ"מ הכל לפי הענין דאם היו בטוחים ודאי שאין שום סכנה בדבר אסור לכבות אבל (עג) בחשש סכנת ספק (עד) מותר לכבות אפילו הדליקה בביתו של מ"י וכן נוהגין (ת"ה סי' נ"ח והג"מ פ' מי שהוליאוהו בשם מ"ז) ודוקא לכבות הדליקה (עה) דהוי מלאכה (עו) שא"צ לגופה ויש סכנה אם לא יכבה אבל אסור לחלל שבת כדי להציל (ממון) ואם (כג) [ב] עבר וחילל (עז) צריך (כד) [ג] להתענות (עח) ארבעים יום שני וחמישי ולא ישתה (כה) יין (עט) ולא יאכל בשר ויתן במקום חטאת (כו) (פ) י"ח

שערי תשובה

[ב] עבר וחילל. עיין בה"ט ועיין בחו"י סימן רל"ו שבמקום שבהלת הדליקה היה חשש סכנת נפשות אין להמורה לפסוק להשואל שיתענה ואפילו משום חומרא ומכ"ש שאין לגזור תענית בעבור מחמת החילול דממנהגי ולא עבדי ומכ"ש אם לא היה רק בטלטול או בשאיבת מים שנתן לחבירו וחבירו לחבירו דלא הוי רק שבות דשבות ואין צריך תשובה כלל ואם חילל שבת במלאכה דאורייתא ואחד יחיד רוצה להתענות לכפר יוכל לעשות לעצמו דלא יהא אלא רשות וכמו דר"ה אתהפיך ליה לצוערא כו' והכ"י סימן שכ"ח סעיף כ"ח[א] מסיק דשבת דחויה היא אלא פק"ג ע"ש אבל מ"מ אין להורות כן למי ששואל אם יתענה ע"ש: [ג] להתענות. עיין בה"ט ועיין בדגול מרבבה שכתב שאם עבר בטלטול מוקצה אין להמיר כ"כ דהא ברים סימן זה י"א שמותר לטלטל מוקצה במקום פחד הפסד רב וטלטול גר לוק להציל ממון חמור מטלטול מוקצה שיש בו חשש כבוי ג"כ וז"ל להקל בתענית ג' ימים ואולי גם מהר"מ שמחמיר בתענית מ' יום מיירי שלא היה פחד הפסד רב:

באר היטב

(כג) המכבה. אפי' שכיר המושכר לו לזמן הגמ"ר ב"י אבל אסור לומר לא"י לכבות זולת כתבי קודש דשרי מ"א ע"ש. מת וספרים וסיפק להציל שניהם מת קודם. בריא ומסוכן בריא קודם ס"א סימן תשכ"ג[ב]: (כג) עבר וחילל. היינו בדברים אחרים אבל בכיבוי א"צ תשובה שלא יתענו מלכבות ש"ג כנה"ג: (כד) להתענות. אפילו בתחומין דרבנן ויכול לדחותה לימות החולף כמ"ש סי' תקע"א ס"ג. איתא בשבת דף י"ב שאם עבר עבירה שחייב עליה חטאת יכתבנה בפנקס שלכשיבנה בית המקדש יביאנה: (כה) יין. נראה דלילה שאחר התענית קאמר כמו שמצינו לענין לילה שאחר ט"ב סי' תתנ"ח[ג] ט"ז ועיין סי' קל"ד ס"א: (כו) י"ח פשיטים. הס י"ח וויג"ר מנהגים הלכות ר"ח אלול. ובלבוש סימן תקס"ח כתב שהס כמו גדול וחצי

משנה ברורה

דכיון שאדם בהול על ממונו חיישינן דאי שרית ליה אתי לכבויי הוא בעצמו (נח) זולת בכתבי הקודש מותר לומר לא"י לכבות מפני גזיון כתבי הקדש וכנ"ל בסי"ח לענין הצלה דרך ר"ה. מת וספרים ויש סיפוק[ד] להציל שניהם מת קודם. בריא ומסוכן בריא קודם [ס"ק]: (סט) כל המכבה וכו'. והתירו לומר זה משום דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אפילו בלשון זה אתי לכבויי בעצמו וכן לענין שאר היזק אתי לתקן בעצמו אבל לענין שאר כל מלאכות של שבת אסור לומר כל העושה מלאכה זו אינו מפסיד כדי שישמעו מ"י ויבואו [גמרא]: (ע) בהיזק הבא פתאום. בב"י כתב דאורחא דמלתא נקט דאי היה יודע לו מבע"י היה מתקנו קודם אבל ה"ה אם יודע לו ושתהא עד שבת ג"כ מותר לומר בלשון זה אך האחרונים לא העתיקו את דבריו ומשמע דלא פשיטא להו דבר זה: (עא) יכול לקרוא א"י וכו'. בב"י בשם מהר"י אבוהב מוכח דה"ה (נט) דמותר לומר לו כשיבוא כל המתקן אינו מפסיד: (עב) משום דיש בה ס"נ. שכשהדליקה מתגברת (ס) אז הם חוטפים וגוללים וכשאדם מעמיד עצמו על ממונו יצאו להרוג אותו: (עג) בחשש סכנת ספק וכו'. ומזה יצא ההיתר לכבות הדליקה בכל מקום כיון דאפשר אם לא יכבנה אל יחסר מהיות שם בעיר זקן או חולה שאין יכול לברוח ותבוא הדליקה עליו [מ"ר בשם שבנה"ג] ועיין במה שכתבנו לעיל בס"ק ד': (עד) מותר לכבות. ומצוה להודיע זאת ברבים דמותר לכבות [פמ"ג וכנ"ל בסימן שכ"ח ס"ב]: (עה) דהוי מלאכה וכו'. דאור ד"ז לעיל ברע"מ במ"ב

שער הציון

טעם אחר דיש להתמיר בזה: (נח) מ"א וכונה דוקא ע"י א"י וכמ"ש: (נט) הגה בירושלמי שבת איתא דר' אמי אכריז בשוקא מאן דעבד לא מפסיד ומשמע לכאורה מזה דלקרוא לאחד ולומר לו בלשון זה משמע כמי שאמרהו ויש לדחות בהכרחה היה כדי שיבואו הרבה ב"א ויש רמיה קצת ג"כ לדברי מהר"י אבוהב מהא דכתובות ע' ע"ב יעמיד פרנס ואומר כל הזן אינו מפסיד ושרי ולא הזכירו דדוקא בהכרחה בתחס אלא משמע דאפילו קרא אחד אחד ויפיר לו כל עניו הנדר ואמר כל הזן נאשתי אינו מפסיד ונתבלבל שרי וה"ה בענינו: (ס) ב": (סא) הגר"א: (סב) פמ"ג ומשמע דהוא סובר ג"כ כמו שכתבתי בס"ב בבה"ל בד"ה דבמקום בשם הפוסקים המחמירים וכן משמע ג"כ לקמיה מהדגמ"ר שכתבתי במ"ב: (סג) היינו אם היה איזה חשש סכנה כן מוכח בא"ז: (סד) גם זה בדגמ"ר: (סה) וכ"כ בספר כלבלת שבת דאפילו עבר בשוגג אסור דרבנן הדין כן: (סו) ולא ליתרמי מה שכתב

הגהות ותיקונים: א) י"ד: ב) תשכ"ד: ג) תקנ"ח: ד) ספק:

הלכות שבת סימן שלד שלה

פשיטים לגדקה ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום (פא) שנים עשר פשיטים לגדקה (פסקי מהרא"י סימן ט'[א]) ועיין בטור יו"ד מהלכות נדה סימן קפ"ה: **כז** [ט]גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה (פב) יכול לכבותה בין אם היא (פג) של מתכת (פד) [ב]בין אם היא של עץ (פה) [ג]והרמב"ם אוסר בשל עץ*):

שלה דין חבית שנשברה. ובו ה' סעיפים:

א (א) [א]חבית שנשברה (ב) מזון שלש סעודות [ב]אפילו בכלים הרבה דאלו בכלי אחד אפילו מחזיק מאה סעודות מציל (ג) ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג דהיינו שלא ישים הספוג במקום היין לחזור ולהטיפו גזירה שמא יסחוט [ג]ואפילו אם יש לו בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור שלא יעשה עושה כדרך שהוא עושה בחול (ד) [ד]ולא יטפח בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הכלי: הגה וי"א דוקא חבית שנשברה שנהול ואם יגיע חיישינן שיתקנו אבל אם נסדק ועבד טיף טיף שאינו בהול כ"כ מותר להציל בכלים (ה) לקלוט ולגרף (הגהות מרדכי ותוספות פרק כ"כ והגהות מיימוני פכ"ב) וי"א דכל זה לא מיירי אלא (ו) להציל מחצר לחצר אבל לבית אחר שעירב עמו (ז) מצילין* בכל עניין כמו שנתבאר (ג) לעיל גבי דליקה (פסקי מהרא"י סי' קנ"ו): **ב** [ה]אם נשברה חבית בראש גגו (ח) מביא כלי ומניח תחתיה (ט) ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט לקבל מן הקילוח באויר לאחר

א מגנה שבת קמ"ג ב בפרש"י סס ג סס בתוספות ד בריתא סס ה בריתא סס קי"ג

ט סס מ"ב י דלא כר"י סס אלא כר"ש טור וש"פ ב בפרק י"ב *)(דין עלעול המת מפני הדליקה בפי' ש"א תשלום דיני מיתי הדליקה בפי' רע"ו ורע"ז)

באר היטב

פולני"ם ועמ"א. כתב בס"ת אחד חילל שבת ונשא כספו א"ל החכם הכסף או שוה כסף חלק לעניים בני טובים שמתביישין לקבל צדקה עשו"ת מהר"ם בוטין סי' כ"ח מ"ש בענין מ' שחילל שבת בכרמלית ועשו"ת בית יעקב סי' נ"ט אי מחללין על גוסס:

(א) מצילין. היינו קודש אכילת ערבית כמ"ש ס"ס[ב] של"ד מ"א:

(ב) לעיל. תמוה הוא זה דלא הותר בדליקה להוציא לבית חבירו המעורב אלא לדעת בעה"ת אבל הטור חולק ולא הכריע סס בשו"ע סי' של"ד סי"א וכאן פסק להתיר סתם. ונראה דלחצר שלו יש

משנה ברורה

(סז) כחשבון כ"ז מעות [והוא לערך חמשה זהובים] כי כל פשיט הוא גדול וחצי פולנים וכל גדול הוא מעה (סח) ונעשה לשיעור זה שכתבו הפוסקים הוא מפני שזה היה פחות שבכנסים או שבעזים בתותו העת ולכן צריך ליתן שיעור זה לצדקה שהרי כשהיה בהמ"ק קיים היה חייב להביא חטאת מאלו המיינים אם עשה מלאכה דאורייתא ולא יהא חוטא נשכר. ויזהר שלא יאמר שנותן זה עבור חטאת רק שיאמר שבמקום חטאת נותן זה לצדקה [מ"א] וכתבו הספרים שהנכון שיאמר פרשת חטאת (סט) ויבין לופן הקרבנתה וכבר אחז"ל כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת: (פא) י"ב פשיטים. שהוא ח"י מעות וזהו שיעור הפחות אם אפשר לו והעשיר יתן יותר הכל לפי עשרו שהרי טעם הפדיון ששקול לער הממון כנגד נער התענית [אחרונים]: **כז** (פב) יכול לכבותה. ומיירי שאין לו עצה איך לטלטלה ממקום זה לפנותה למקום אחר שאין רגיל מצויים בה (ע) דאל"ה בודאי יותר טוב שיפנה אותה ולא יכבנה: (פג) של מתכת . ואין בזה משום מלרף [היינו שמחזק את הכלי ע"י המיס נוגעים ששופך עליה] כיון (עא) שאין מכוין לזה: (פד) בין וכו' של עץ. דכיבוי שחייב מן התורה הוא דוקא כשמכבה לעשות פחמין אבל סתם כיבוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה והוא רק איסור דרבנן ובמקום הזיקא דרבים (עב) שיוכלו להזק בגופן לא גזרו אבל במקום הזיקא דממונא אסור כמ"ש סעיף כ"ה[ב] והרמב"ם ס"ל דחייב במלאכה שאל"ל ולכך אסור בשל עץ אבל בשל מתכת ליכא איסור כיבוי מן התורה לכו"ע דאינו שורף: (פה) והרמב"ם אוסר וכו'. והלכה כדעה ראשונה[ג] [מ"ר]:

א (א) חבית שנשברה. ואין חילוק בין שנשברה ולא נשפך עדיין לגמרי על הארץ ובין שנשפך כבר על הארץ [נ"י] שבכל זה משמו

(ב) אפילו בכלים הרבה יותר מג' סעודות מתוך שהוא בהול לחזר אחר כלים הרבה (ג) יביאם ג"כ דרך ר"ה (ג) או שיבוא לתקן החבית שנשברה ויש שסוברין[א] דלכשנשפך מהחבית לגמרי על הארץ אז לא שייך שהוא בהול להציל כיון שכבר נעשה [תרומת הדשן] ואפשר (ג) שיש להקל כן בזמנינו שאין מצוי אצלנו ר"ה ועיין שם בתרומת הדשן שאינו מתיר כ"א לשאוב ולשפוך כל מה דבעי כ"א לתוך כוסות קטנות דכה"ג לאו עובדא דחול שאין דרך כן בחול וכשמשנה מעובדא דחול לא חיישינן שיבוא לידי מלאכה דאורייתא: (ב) מזון ג' סעודות. היינו קודש אכילת ערבית כמ"ש ריש סימן של"ד ע"ש ועיין בתוספת שבת שכתב דהיכי דהיין מצוי ודרך לשתותו בכל היום ומכש"כ שאר משקין שאינו ביוקר כ"כ ושותין כל היום יכול להציל טפי שאין קבע לשתיה: (ג) ואומר לאחרים וכו'. היינו ג"כ מזון ג' סעודות (ד) וכדלעיל בסי' של"ד ס"ט: (ד) ולא יטפח בשמן. היינו (ה) ג"כ מטעם זה: (ה) לקלוט ולצרף. דין זה שייך לקמן אסעיף ב' כשנשברה בראש הגג ונקטיה הכא דגם לאשמועינן דיכול להציל בכלים והיינו אפי' בכלים הרבה: (ו) להציל מחצר לחצר. היינו אפי' לחצר אחר שעירב עמו ומשום דכיון שאינו מקורה דמיא קצת לר"ה וגזרו שאם נתיר בכלים הרבה מתוך שהוא בהול ישכח שהוא שבת ויביאם דרך ר"ה: (ז) מצילין בכל ענין. הט"ז מפקפק בזה דגם גבי דליקה אין דין זה מוסכם והא"ר מייסבו אך לענין להוציא לחצר שלו שאינה צריכה[ב] לעירוב כלל גם הט"ז מצדד דיש להקל להציל בכל ענין:

ב (ח) מביא כלי וכו'. וכיון שהוא כלי אחד אפי' מחזיק מאה סעודות מציל וכנ"ל: (ט) ובלבד שלא יביא וכו'. דמתוך שהוא מחזר אחר עוד כלים חיישינן שישכח שהוא שבת ויביאם ג"כ דרך ר"ה וכ"ז מיירי

שער הציון

המ"א מפני הדליקה כי ממ"א וכן מאו"ז מוכח דאין צריך לקבל תשובה היכא דאיכא חשש סכנה: (סז) מ"א: (סח) מ"א: (סט) מספר יש נוהגין ע"ש: (ע) פשוט: (עא) לעיל בסימן שי"ח סקל"ו במ"א: (עב) מ"א: (א) גמרא: (ב) רמ"א בהג"ה ועיין באחרונים: (ג) עיין בפמ"ג ובפרט להא"ר שמלדד לפסוק לגמרי כתה"ד: (ד) ע"ש בנ"י דהכא במכ"ש הוא: (ה) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) ס': ב) ריש סימן: ג) כ"ו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב לא הביא שיטה זו כלל וגם לא להקל בכוסות קטנים. ב) ובשו"ע הרב סעיף כט כתב בסוגריים (ואעפ"כ כל בעל נפש יש לו להחמיר לעצמו) . ג) בשו"ע הרב סעיף א' היקל באותו חצר דווקא שאין בו טורח כ"כ, ולא ישכח דשבת היום, ועוד די"א דאין לנו רה"ר כלל.

ו סס ז סס וכמ"ק וכפירוש רש"י סס ח כלבו בהלכות י"ט ט בנר"י סס קמ"ב י הר"ן בסס ר' יונה מהא דכלכלה שבת קמ"ל והר"ה בפכ"ל בסס הרשב"ל ב סס בסס הרמב"ן

שירד מן הגג ולא יביא כלי אחר ויצרף אותו לראש הגג (י) ואם מציל בכלי א' מציל אפילו קולט או מצרף: ג [1]נזדמנו לו אורחים מביא כלי א' וקולט כלי א' ויצרף ולא יקלוט ויצרף ואח"כ יזמין האורחים (יא) [2]ולא יערים לזמן אורחים שא"צ לאכול: הגה ומיהו אם עבר ועשה שקלט (יב) ואח"כ זימן אורחים מותר (רמב"ן והמגיד פכ"א): ד (יג) [3]אם יזוב תירוש מגיגית של ענבים (יד) שעדיין לא נדרכו שנמצא אותו הדלף (ג) אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורים (טו) ואינו רשאי לשום כלי תחתיו מפני שמבטלו מהיכנו כיצד יעשה יניח שם מטתו או שלחנו ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי (טז) ויכול להניח שם כלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט (ד) וכשיתמלא הכלי * לא יזרקנו בכלי אחר שלא יבטלנו מהיכנו אלא מריקו בתוך הגיגית שזבו המשקים ממנו שהיא מבוטלת מהיכנה ע"י משקים שבה משום משקין שזבו: ה [4]נתפזרו לו פירות בחצר * (יז) אחד הנה ואחד הנה מלקט מעט מעט ואוכל ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה [5]ואם נפלו במקום אחד נותן אפילו לתוך הסל [6]אא"כ נפלו לתוך צרורות ועפרוריות שבחצר (יח) שאז מלקט אחד אחד ואוכל ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה (וע"ל סימן ש"ט):

באר היטב

להתיר בזה כיון דלא מצינו חולק בזה ט"ז ע"ש: (ג) אינו ראוי. ומיירי שלא נשברה לגמרי דאל"כ אף בראוי אסור כמ"ש ס"א: (ד) וכשיתמלא. וכתב בד"מ לפי מ"ש בסי' תקי"ג דמין בשאינו מינו בטיל אפי' בדשיל"מ א"כ מותר לתת כלי עם מים תחתיו

ביאור הלכה

* לא יזרקנו בכלי אחר וכו' אלא מריקו. עיין במ"א שסובר דאם יש לו כלי אחר יותר טוב שיעמוד בכלי שעמד בכר ונתמלא ולקבל בו את הדלף שדולף משיטבטל המוקצה בדיש להוריקו לדיסור טלטול מוקצה בדיש תמיכ. מבטול כלי מהיכנו ועיין בא"ר ובפמ"ג שמפקפקין בזה ובמידושי רע"א מגדל לבמ"א: * אחד הנה ואחד הנה מלקט מעט מעט ואוכל. הנה לפי מה שהביא בב"י בשם התוספות והרא"ש הא' ואוכל לאו דוקא הוא דה"ה דמותר ליתנם לתוך מיקו וכסותו ולא אסור אלא לתוך סל וקופה דזה מחזי כעובדא דחול אבל מבאור הגר"א משמע דלפי שאחר הרבה לאשונים אין להקל בזה ואין לומר דהגר"א קאי רק בנתערב בצרורות דז"א דהלא הביא דגירסת כל הראשונים בברייתא הוא ואוכל ולא כהתו' והרא"ש וממילא לפירוש הר"י דמפרש להברייתא בנתפזר אחת הנה ג"כ אין להקל ואפשר שהב"י ג"כ חזר מדבריו מדהעתיק בשו"ע מיבא ואוכל ואמנם בביפא לענין נתערב בצרורות או בעפר בודאי אין להקל ללקטם לתוך מיקו וכסותו וכ"כ בפמ"ג דיש בזה איסור משום טורר אך לפי דברי הב"י אם ירצה לנקטם כדי לאכול נאלתר מתבבדא שיהא מותר לפי דברי הב"י דהא' ואוכל לאו דוקא הוא אבל לפי דברי הגר"א נראה דאין להקל בכל גווני:

שיתבטל היין במים ראשון ראשון עכ"ל. וי"ע דהא אין מבטלין איסור לכתחלה כמ"ש ביו"ד סי' ל"ט ואפשר דשאני הכא דאין כוונתו לאכול האיסור רק להניל היין וכ"ל שאפי' נתרבה האיסור ליה בן בה דיש לסמוך על המקילין ביו"ד סי' קל"ד מ"א:

משנה ברורה

מיירי ביותר מג' סעודות אבל בג"ס יכול להניל אפי' בכלים הרבה ואפי' לקלוט ולגרף ובאמת ביותר מג"ס אסור להניל בכלי אחר אף בלי קליטה ולירוף וכנ"ל בס"א אלא דאורחא דמלתא נקט דכן דרך להניל בקילוט ולירוף כ"כ בספר תו"ש ובספר פמ"ג (ו) מגדל להחמיר בקליטה ולירוף אפי' עד ג' סעודות דאף דקי"ל לעיל בס"א דעד ג' סעודות יכול להניל אפי' בכלים הרבה היינו כשהם מונחים על הארץ אבל ע"י קליטה ולירוף אסור בכל גווני כל שהוא יותר מכלי אחד: (י) ואם מציל בכלי אחד וכו'. ומותר אפי' ביותר מג"ס דכיון דלא התירו כ"א בחד כלי זכור הוא שהוא שבת [פמ"ג]: ג (יא) ולא יערים וכו'. עיין במ"א שכתב דלדעת הרמב"ם מותר להעריס בזה לכתחלה: (יב) ואח"כ זימן אורחים. משמע דאם לא זימן אף דיעבד אסור והיינו (ז) רק עד מו"ש מיד ואם היה בשוגג (ח) ששגג בדין או ששכח שהוא שבת מותר ליהנות מזה אף בשבת אפי' לו וכ"ש לאחרים: ד (יג) אם יזוב תירוש מגיגית וכו'. ומיירי (ט) שהגיגית לא נסדק לגמרי אלא עבד טיף טיף שעדיין אינו בהול וכדלעיל בהג"ה ולכך אי לא משום בטול כלי מהיכנו היה מותר להשיס כלי תחתיו להניל דאי נשברה לגמרי אפי' אם היה מותר לבטל כלי מהיכנו ג"כ (י) היה אסור להשיס כלי תחתיו דבהול: (יד) שעדיין לא נדרכו. דאי נדרכו לא היה המשקה שדולף בכלל משקין שזבו וכדלעיל בסימן ש"כ ס"ב: (טו) ואינו רשאי וכו' מפני שמבטלו מהיכנו. עיין בד"מ שהסכים לעשות עוד עלה אחרת דהיינו שיתן הכלי עם מים תחת הדלף כדי שיתבטל היין במים ראשון ראשון וכתב המ"א שאפי' נתרבה האיסור לבסוף שהן יותר מהמים לית לן בה דיש לסמוך על המקילין ביו"ד סימן קל"ד: (טז) ויוכל להניח שם כלי וכו'. ואע"ג (יא) דבסוף סי' של"ח כתב דאסור לכתחלה ליתן כלי תחת דלף דאין עושין גרף של רעי לכתחלה הכא שרי משום פסידא כמ"ש סי' ש"ח סל"ז: ה (יז) אחד הנה וכו'. דזה הוי (יב) כעובדא דחול כשמקבצן ונותנן לתוך הסל משא"כ כשנפלו במקום אחד אך כשמלקטן לתוך צרורות ועפרוריות מחזי תמיד כעובדא דחול כשנותנן בסל ואסור (יג) והיינו אפי' אם בדעתו לאכול נאלתר דאל"ה תיפוק ליה דאסור משום טורר וכדלעיל בסימן ש"ט: (יח) שאז וכו' ואוכל. עיין בגאור הגר"א דהא' ואוכל בדוקא הוא וע"כ אפי' לתוך מיקו וכסותו ג"כ אסור ליתנם ובהא דמסיים לתוך סל וקופה אורחא דמילתא נקט:

שער הציון

בין

(ו) והביא ראיה לזה מדברי הרמב"ם אבל מדברי רש"י משמע לענ"ד דדעתו כהתוספת שבת דגרישותא דליקוט[2] ולירוף הוא משום דהוא ע"י כלים הרבה ולפ"ז מותר עכ"פ עד ג' סעודות: (ז) עיין לעיל בריש סימן ש"א בבה"ל ד"ה אחד[3] מה שכתבנו בשם המ"א: (ח) דג"ז הוא בכלל שוגג כמ"ש בסימן ש"א בבמ"ב: (ט) מ"א בקב"ג ועיין במידושי הגרע"א ובפ"א שכן הוא ביאור דבריו כאשר פירשנו: (י) ואפילו כדי שיעור ג' סעודות ג"כ היה אסור להניל דהלא אינו ראוי ליהנות מהם בשבת [אחרונים]: (יא) מ"א והגר"א: (יב) מגאר וכמו שביאר בב"י שיטת הר"י והרמב"ן: (יג) כנ"ל דאל"ה מקשי לשון הברייתא שסיימה משום שובדא דחול לפירוש הרמב"ן דמיירי בנתערב בצרורות [וגם בזה ניחא מה דמתיר הב"י במלקט לתוך מיקו [ועיין בפמ"ג שאוסר אף במיקו מטעם טורר] ואולי דהיתר שלו אינו אלא רק לפירוש רבינו יונה דמיירי בנתפזר אחת הנה ואחת הנה ולא בנתפזר בעפר וצרורות]:

הגהות ותיקונים: א) פכ"ב: ב) דקילוט: ג) אחת:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ד' לא מביא המ"א.

שלו אם מותר לילך על גבי העשבים וכן באילן. ובו י"ג סעיפים:

א [א]אין עולים באילן בין לח (א) בין יבש (ב) ואין נתלים בו (ג) ואין משתמשין (ד) במחובר לקרקע כלל גזרה (ה) שמא יעלה ויתלוש. עלה באילן בשבת (ו) בשוגג מותר לירד [ב]במזיד (ז) אסור לירד [ג]ואם עלה מבע"י (ח) בכל גוונא (ט) מותר לירד משחשכה (י) [ד]וי"א דה"מ כשהיה דעתו לירד מבע"י אבל אם לא היה דעתו לירד מבע"י לא ירד משחשכה כיון שהיה דעתו לישב שם באיסור: הגה (יא) ודוקא אדם שעלה שם אבל אם היא שם חפץ מבע"י (יב) אסור ליטלו משם בשבת (המגיד פכ"ח) וכל זה באילן (יג) וכיוצא בו אבל (אא) קנים (יד) הרכיס בירק מותר להשתמש בהם אעפ"י שמחוברים בקרקע (טו) דאין אסור[א] להשתמש בירק (הג"א פרק בכל מערבין בשם מ"ז וב"י): **ב** (טז) [ה]שרשי (ב) אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים (יז) אסור להשתמש בהם (יח) פחות מכאן מותר להשתמש בהם (יט) דבקרקע חשיבי (כ) ואם באים מלמעלה ויורדים למטה במקום שגבוהים

באר היטב

(אא) קנים. עיין ט"ז שהעלה לאיסור בקנים ובירק וכ"מ לי הרמב"ם אחר שזכר תחלה דין אילן וא"ן משתמשין במחובר לקרקע כלל מלשון זה משמע לכלול גם ירק וקנים הרכיס עפ"ה: (ב) אילן.

משנה ברורה

א (א) בין יבש. ואפילו אם כבר נתייבש לגמרי שאין בו שום לחלוחית כלל וגם נשרו עליו וענפיו ופירותיו דלא שייך בו אח"כ שום משם תלישה (ב) אפ"ה אסור בכל גווני משום סייג וגדר (ג) וש מקילין בזה בימות החמה שמנכר לכל שהוא יבש: (ב) ואין נתלים. וה"ה דאין נשענין ונסמכין בו [גמרא]: (ג) ואין משתמשין. כגון להניח חפץ על אילן או להוריד איזה דבר מאילן או לקשור בו בהמה וכיוצא בזה [אחרונים]: (ד) במחובר לקרקע. ודוקא בגבוה מן הארץ ג"ט וכדלקמן: (ה) שמא יעלה ויתלוש: (ג) עליה או ענפיה או פירות ויתכוין לתלשם ואתי לידי חיוב חטאת: (ו) בשוגג מותר לירד. אע"ג דבירידה זו משתמש באילן אעפ"כ אין לאסור עליו (ד) דגם בישיבתו משתמש הוא: (ז) אסור לירד. עד מו"ש דקנסינן ליה: (ח) בכל גוונא. פי' בין עלה על דעת לירד קודם חשכה ואשכה לו קודם שהספיק לירד בין עלה ע"ד לישב שם בשבת: (ט) מותר לירד. אע"ג דאסור לעלות אפילו מע"ש אדעתא דליתב שם דהא עכ"פ משתמש באילן בישיבתו אפ"ה לא קנסוהו דבשעת עליתו עלה בהיתר: (י) וי"א וכו'. ולענין הלכה (ה) קי"ל כסברא הראשונה: (יא) ודוקא אדם. דגם בישיבתו על האילן עושה איסור: (יב) אסור ליטלו וכו'. (ו) שאין איסור בהיות כלים מונחים מעצמם על דבר המחובר בשבת ובנטילתו משתמש הוא באילן (ז) והטעם דאסרו ליטול בשבת מהאילן משום דנקל יבוא עי"ז להשען עליו או על אחד מענפיו ולפיכך כל שגבהו יותר מג' טפחים גזרו בזה. ודע דאעפ"כ אסור להניח בע"ש על האילן כלים המותרים לו להשתמש בשבת דמתוך שהוא משתמש בהם אתי להורידם מן האילן בשבת וכדלעיל בסימן רע"ז: (יג) וכיוצא בו. פירוש קנים או קונדסים שהם קשים [גמרא]: (יד) הרכים בירק. והרבה פוסקים (ט) סוברים שהקנים העשויין להתקשות אפילו ברכותן הרי הם כאילן ואסור ולא הותר אלא הקנים הגדלים בחגם שאינן מתקשין לעולם ואפילו הם גדולים יותר מג' טפחים: (טו) דאין אסור. דבכלל עשבים הם ובעשבים לא גזרו כמבואר בס"ג [ריטב"א] וכתבו הפוסקים דאעפ"כ אסור להשתמש בקלחי כרוב ודלעת וא"ג דגבי ירק לא גזרו מכמים שאני הכא שהם קשים ועוד דלבסוף מתקשים ונעשים כעץ [חולין קכ"ז] ודע דהט"ז חולק על הרמ"א והעלה לאיסור בקנים ובירק וכתב שכן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע לעיל ברים הסעיף שאחר שזכר תחלה דין אילן כתב ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל מלשון זה משמע לכלול גם ירק וקנים הרכיס וכן הב"מ מתמיה בזה אבל בספר א"ר הסיג ע"ז והביא מכמה ראשונים דפסקו כהרמ"א [ומה שהביא מלשון הרמב"ם אין ראיה כלל דקאי הכל על אילן המוזכר מקודם וכלל בזה אפילו אם נתייבש לגמרי שאין עליו שום עלים וענפים דלא שייך בזה שמא יתלוש אפ"ה אסור] אלא דכתב דוקא אם הקנה הוא רך בירק אבל אם הוא קשה אע"פ שאינו קשה כאילן ואסור[ב] להשתמש עליו וליטול ממנו שום דבר (טו) משום דנות לשברו בעת שמשתמש עליו וכן בתו"ש מסכים להקל ומתלק ג"כ כמו שמתלק הא"ר וכן בח"א מסכים כן לדינא וכמו שהעתיק הרמ"א והביא שגם הריטב"א כתב כן ודלא כט"ז: **ב** (טז) שרשי אילן. (י) שיולאים מן הקרקע וגראים כמו באילנות הזקנים: (יז) אסור להשתמש. (יא) ואע"ג דהכא לא שייך כולי האי שמא יתלוש אפ"ה גזרו בו חכמים: (יח) פחות וכו' להשתמש בהם. וה"ה (יב) ענף של אילן אם הוא סמוך לקרקע פחות מג' טפחים: (יט) דבקרקע חשיבי. ושרי ליתב עליהן וכ"ש בירק שאין גבוה ג"ט בודאי מותר וכן אילן קטן ובו פירות יאגדע"ס וכדומה אפשר דמותר כל שהוא פחות מג"ט ויש לומר להיפך דכל שיש פירות בכל גווני יש לגזור אלא להשתמש עליו שמא יתלוש [והיינו דקאמר שרשי אילן שאין בו פירות דהאיסור הוא רק משום לא פלוג בזה מותר פחות מג"ט] וכן בירק הראוי לאכילה (יג) אפשר ג"כ דאסור ואפילו בפחות מג"ט מטעם זה [פמ"ג]: (כ) ואם באים וכו'. דלאחר שהוגבהו שלשה (יד) חזרו ונכפפו:

א עירובין ק' ברי"ת' ב שם בגמרא לתירוצא חדא (ולא גרלה כן מהכ"י אלא הם דברי הרמב"ם פרק כ"ח מהלכות שבת) ג שם לתירוץ השני ד ה"ה בפרק כ"ח מה"ש לתירוץ הגמרא ה משנה שם ל"ט

מותרים

שער הציון

(א) כ"מ בב"י והעתיקו המ"א ומש"כ משום דלא פלוג לאו דוקא והכוונה משום סייג וגדר וכדאיתא במ"מ דהטעם של הרמב"ם משום דבב עי"ש: (ב) א"ר בשם כמה ראשונים דס"ל כהרא"ש והטור: (ג) רש"י עירובין ק' מאירי פרק משילין: (ד) ריטב"א: (ה) דכן הוא דעת הרמב"ם והמגיד והריטב"א וי"ו וכ"פ הגר"ז ודלא כא"ר: (ו) ריטב"א בעירובין: (ז) גם זה שם וכעין זה כתב המ"א לדעת המ"מ ומשמע מדברי הריטב"א שם דמעל גב בהמה אין איסור ליטול וגם מדברי המ"א לאחורה משמע כן אלינא דכו"ע: (ח) כן משמע מפיר"מ והערוך ערך עוזרין וכ"כ הרשב"א בעה"ק והריטב"א בשם יש פוסקים וכן נכון לפסוק מאחר שהב"ח והט"ז אוסרים בכל ענין: (ט) אבל בירק ממוך שהוא רך בכפף ובכפל בעת השימוש ואין נוח להשבר: (י) רבינו יהונתן ורש"י משמע דמפרש אענפים ומ"מ תרוייהו מודו להדדי: (יא) ר"י הנ"ל: (יב) שבת קכ"ו[ב] ע"ב: (יג) ומסתפק שם עוד מטעם זה לאסור בקנה רך דהתשב הוא שמא יקטוס וישבר אפילו בפחות מג"ט: (יד) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) איסור: ב) אסור: ג) קכ"ה:

ו סס בגמרא ק׳ וכרבא[א]) ד׳ בריימתא סס ה מסקנת הגמרא סס וכרבי שמעון ט סמ״ג וסמ״ק והתרומ׳ וס״פ הגאונים וכ״פ הטור י סס בפוסקים

שלשה אסורים ׳ובמקום שאין גבוהים שלשה (כא) מותרים * (כב) ׳היו גבוהים ג׳ וחלל תחתיהם (כג) אע״פ (ג) שמצד אחד אין חלל תחתיהם והרי הן שוים לארץ אסור לישב אפילו על צד השוה לארץ: ג * [ח]מותר לילך ע״ג עשבים (כד) בין לחים בין יבשים (כה) כיון שאינו מתכוין לתלוש [ט]אבל האוכלים בגנות אסורים ליטול ידיהם על העשבים (ד) (כו) שמשקים אותם אע״פ שאינם מכוונים (ה) (כז) פסיק רישיה הוא ׳אבל מותר להטיל בהם (כח) מי רגלים * (כט) או שאר (ו) משקים שאינם מצמיחין: הגה (ל) ולכן טוב להחמיר אלא לאכול (ז) בגנות אם ישתמש אם עם מים דנקוטי יש

באר היטב

וה״ה קלמי כרוב רש״ל ביצה פ״ה: (ג) שמצד אחד. אבל אם מב׳ צדדים שוין לארץ ומב׳ צדדים שוין לארץ ומב׳ צדדים גבוה ג׳ שרי. מ״ת: (ד) שמשקים. והמשקה מים לזרעים חייב משום חורש ומשום זורע. פ״ק דמו״ק מ״ת: (ה) פסיק. ואם אוכל בגינת חבירו יש מתירין כמ״ש בסי׳ ש״ך כיון דלא ניחא ליה. וספר הזכרונות כתב דוקא בגינת א״י אמרינן לא ניחא ליה ולא משמע כן בגמ׳ דאמרי׳ דעביד באחרעא דחבריה עמ״ש סי׳ ש״ו ס״ז מ״א: (ו) משקים. ולאו ליהר אף במשקין. ספר הזכרונות: (ז) בגנות. וט״ז כתב ול״נ מטעם אחר דיש שם איסור טלטול ד׳ אמות דהא גינה שיש בה יותר מן ע׳ אמות הוי

ביאור הלכה

* היו גבוהים שלשה וחלל תחתיהם וכו׳. בגמרא איתא שרשי אילן שגבוהין מן הארץ שלשה טפחים או שיש חלל תחתיהן ג״ט וכו׳ והגה בעור ושו״ע קילרו הדבר ולא העתיקו כלשון הברייתא וי״ל דכותחם דאפילו אם החלל בעלמו לא היה גובה שלשה טפחים כ״א בצירוף הענפים כיון שלמעלה במקום שהוא יושב על הענף או משתם עליו יש גובה ג״ט אסור לשתם שם וכונת הברייתא הוא עם החלל שתחתיו יהיה בפ״ה ג״ט ואף שהוא דוחק מ״מ לדינא בודאי מסתברא כמותם: * מותר לילך ע״ג עשבים וכו׳. עיין במ״ב והגה נמצא בסמ״ג דבר פלא שכתב במלאכת קוצר אין עולין באילן גזירה שמא יתלוש ואמרינן נמי בעירובין פרק המולא תפילין אסור להלך ע״ג עשבים בשבת במקום שא״א לו שלא יתלוש והוא פלא דהא מסקנא דתלמודא התם דשרי בכולהו גוונא שהוחכרו שם כיון דקי״ל כר״ש יע״ש בגמרא והגה המהרש״ל בביאורו לסמ״ג כתב שם ג״כ דברים תמוהים בזה ודעתו דבכל אלה הוי פסיק ריש״א רק דמותר משום דאין זה מלאכת מחשבת וכתב זאת כדי לפרש דברי הסמ״ג שם והוא נגד כמה ראשונים דכתבו בהדיא דלא הוי פס״ר [עיין באו״ז שלהי עירובין ובריטב״א שם וכן משמע בטור והמחבר] וכבר השיג עליו בספר מאמר מרדכי ואפילו אם נניח הכל כדבריו ג״כ אינו מובן דברי הסמ״ג דכיון דע״פ מסקנת הגמרא הכל שרי היכי קתשיב זה הסמ״ג בתולדה שם. אכן באמת דברי הסמ״ג מועתקים מספר ירחים בתולדה דחורש עי״ש וע״ל לבאר דבריהם בדרך פשוט והוא דלא היה ניחא לו לומר דגם מימרא דרמי בר אבא דאסור ליגע ע״ג עשבים משום דאדר ברגלים יהיה קאי אליבא דקי״ל כר״ש ומייתי היכי דהוי פס״ר כגון שהוא הולך במהרה וכן ע״ג עשבים והעשבים הם ארוכים דאז בודאי א״א שלא יהיו נתלשים וזהו מה דמסיים ע״ז ואף ברגלים מוטא הייגו שהוא אן ונמהר ברגליו ליגע עליהם [וכה״ג כתב הירחים שם בסוגיא דשבת גבי אבן לפוראה דלא קאי אליבא דר״י רק אליבא דר״ש ובאופן דהוי פס״ר כגון גבי כלים גדולים עי״ש]: * או שאר משקים וכו׳. קשה דלפי מה שכתב הסמ״ג והובא בהגה״מ והעתיקו המ״א דהמשקה מים חייב משום חורש ג״כ אמאי כתב דבין מותר וה״ה בשאר משקים שאינם מצמיחין נהי דאינו מועיל להזרעים עכ״פ מרפה הקרקע ע״י הלחלוחית ויתחייב משום חורש ושמא י״ל דלא אמרו בזה משום חורש רק היכי דהוא מועיל להזרעים ג״כ אבל היכי דהוא מקלקל להזרעים אפשר דאין מתיפה הקרקע ג״כ וכעין זה מצאתי ג״כ בתמה״ר אבל הוא דוחק וע״ע ודע דבספר תפארת ישראל כתב דבחכמת אלקאנאמיע אמרו שמי רגלים הם טובים מאד לזבל הקרקע א״כ שכתב דבין שהוא חזק אין ליהר כלל וכו״ל. כתב הפמ״ג דמי דבש ושכר יש בהן מים ובודאי מצמיחין: (ל) ולכן טוב להחמיר וכו׳. כתב הט״ז דבגינה שיש בה יותר משבעים אמה דהוי כרמלית ולא מהני בה שום היקף בלא״ה צריך ליהר דהא אסור בה טלטול ד״א

עכ״ל

משנה ברורה

(כא) מותרים. אע״ג שראש זה הנכפף הוא גדל ובא ממקום האסור דהיינו מגבוה ג״ט וכשהיה שם מתחלה היה אסור להשתמש בו אעפ״כ כשגדל יותר ונכפף למטה הותר במקום הנמוך דבקרקע משיבי ולפ״ז כ״ש שמותר להשתמש בעיקרו של אילן בפחות מג״ט לארץ אע״פ שהאילן גבוה מאד שהרי מקום זה לא נאסר מעולם [אחרונים]: (כב) היו גבוהים וכו׳. ר״ל שענפים יוצאים בצדו של האילן למטה ומהם עד הקרקע יש גובה ג״ט: (כג) אע״פ שמצד אחד וכו׳. כגון (טו) שהקרקע היה גבוה באותו צד ואין ממנה עד למעלה מן הענף שיעור גובה ג״ט (טז) ודוקא מצד אחד דבטל אותו צד לגבי השלשה צדדים ששם נראין גובה ג״ט אבל אם משני צדדין שוין לארץ (יז)[א]אותן הצדדין מותרין להשתמש עליהן: ג (כד) בין לחים וכו׳. ומשמע בגמרא שאפילו אם העשבים הם ארוכות והוא הולך יפה שהעשבים רגילים להיות נדבקין בקשרי אצבעותיו אפ״ה מותר דלאו פסיק רישיה הוא שיתלש ולכן אפילו אם יתלש ג״כ אין איסור עליו שהוא אינו מכוין לזה. ומ״מ אם לאחר הליכתו מצא שנדבקו עשבים ברגליו בין אצבעותיו או על מנעליו יזהר שלא יסלקם מידיו דאסורים בטלטול משום מוקצה דמיה״ם היו מחוברים: (כה) כיון שאינו מכוין. עיין בבה״ל שכתבו דהיכי דעשבים הם גדולים יזהר שלא ירוץ עליהן דהוי פסיק רישא שיתלש בודאי ואפשר דאפילו לילך עליהן במהרה ג״כ צריך ליזהר: (כו) שמשקים אותן. והמשקה את הזרעים חייב משום זורע דמועיל להצמיח (יח) וגם משום חורש שמרפיא הקרקע ע״י הלחלוח: (כז) פסיק רישא הוא. (יט) דאי אפשר שלא יועיל לגדלם (כ) ואם אוכל בגינה שאינה שלו (כא) ולא של אדם האוהבו יש מתירין דס״ל כיון דפ״ר דלא ניחא ליה הוא שרי אף לכתחלה (כב) והרבה פוסקים אוסרין גם בפ״ר דלא ניחא ליה לכתחלה וכמבואר בסוף סימן ש״כ ע״ש: (כח) מי רגלים. לפי (כג) שעזים הם ושורפים את הזרעים ומונעים אותם מלהצמיח: (כט) או שאר משקים שאינם מצמיחים. דהיינו (כד) כגון יין לפי שהוא עז וחזק ושורף ג״כ הזרעים וכן שאר משקה שהוא כעין זה וכתב המג״א דלכתחלה (כה) ראוי ליהר אף במשקים ועיין בא״ר (טו) טור: (טז) מ״א: (יז) כנלענ״ד דשני צדדים השניים גם לרבה אסור כיון שהם נראים גבוהים ג״ט ומצאתי שכ״כ בתו״ש: (יח) מ״א בשם הגה״מ ועיין באור זרוע שדעתו כהרמב״ם דאינו חייב רק משום זורע וכתב שם דלפ״ז בקרקע שאינה זרועה אף שעומדת לחרישה מותר להטיל בה מים אבן דעת הסמ״ג והגה״מ כמסקנת אבי יכן ומשמע ג״כ דעת הרוקח שהעתיק לדין זה במלאכת חורש ובמלאכת זורע וכן משמע ג״כ דעת הגר״א בביאורו ולפ״ז יש ליהר גם בקרקע שאינה זרועה אם רק עומדת לחרישה ובמנגם נדחק הפמ״ג על המ״א בסק״ה שהעתיק לדין זה עי״ש: (יט) ספר ירחים להרא״מ: (כ) מ״א: (כא) תוס׳ בשבת ק״ג ע״ש וספר ירחים בחורש: (כב) א״ר: (כג) ספר התרומה ואו״ז: (כד) הגר״ל: (כה) ומ״מ בצירוף לזה ג״כ שהיה בגינת חבירו נראה שאין להחמיר:

הגהות ותיקונים: א) וכרבה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב: אבל אם מב׳ צדדים הן שוין לארץ ומב׳ צדדים הם גבוהים ג״ט מהארץ מותר להשתמש אפילו בצדדים הגבוהים עד כנגד מקום שמותר להשתמש בצדדים השוים. ב) בשו״ע הרב סעיף ט׳ אסר בפסיק רישא דלא ניחא ליה.

הלכות שבת סימן שלו

ליזהר שלא יפלו שם מים (נ"י בשם סה"מ): ד [כ]יש ליזהר מלהשליך זרעים (לא) במקום ירידת גשמים (לב) שסופן להצמיח [ל]ואם ישליך לתרנגולים לא ישליך אלא כשיעור שיאכלו בו ביום (לג) או ליומים ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם מותר שאין סופו לצמוח: ה [מ]עשבים שעלו על אוזן הכלי (לד) מלחות הכלי חשובים כמחוברים לקרקע והתולשן (לה) חייב: ו [נ]עשבים שתחבן בעפר מבע"י (לו) כדי שיהיו לחים מותר (לז) לאחוז בעלים (לח) ולהוציאן (לט) [ס]והוא שלא השרישו וגם צריך שאינו רוצה בהשרשתן (מ) אבל אם נתכוין לזריעה אסור: ז (מא) [ע]אסור לתלוש אפילו * מעציץ (מב) שאינו (מ) נקוב: ח [פ]עציץ (פי' מלי כל שזורעים שם עשבים) (ערוך) * (מג) אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטלו מע"ג קרקע ולהניחו * (מד) ע"ג יתדות (מה) או איפכא בין שהוא של עץ בין של חרס.

כ"מ פ מדברי הגהות אשירי שכתב על פירוש רש"י בהא דפרפיקא שם פ"א

כ הגהות מרדכי והגה"מ פ"ח ל שם בהגהות מיימוני מ שבת ק"ז וק"ח ג שם י' פ תוס' והכר"ן שם ע משנה שם ל"ה דפטור אבל אסור ככל פטורי דשבת חוץ מנ' ליימתיו בפר' שכ"א סוף סעיף

באר היטב

כרמלית ולא מהני היקף לדירה בגינה ע"ש ולא"כ לפ"ז אפי' בגינת חבירו נמי אסור ועפ"ק ה' משש"ש בשם המ"א: (מ) נקוב. משמע

משנה ברורה

עכ"ל ולפ"ז אפילו בגינת חבירו יש ליזהר: ד (לא) במקום ירידת גשמים. ר"ל שהמקוס ההוא לא מפני הגשמים שרגיל לירד שם וה"ה שאר מקומות לחין כה"ג: (לב) שסופן להצמיח. פי' (כו) שיצמחו ממתת הריכוך כדרך כל תבואה כשנומנים אותה במים וכדלקמן סי"א או אפשר דבזמן מרובה ישתרש בקרקע: (לג) או ליומים. דבזמן מועט כזה לא יצמחו וכ"ש דלא ישתרשו בקרקע משא"כ לג' ימים ויותר יצמחו הזרעים ויתחייב למפרע משום זורע גם לחד דעה ביו"ד סימן רל"ג כל שיעור השרשה אינו אלא ג' ימים [עי"ש בפ"ת] ודע דמיירי דהשליך את הזרעים בפעם אחת דאל"ה אסור להכין לימי החול [תוס' שבת]: ה (לד) מלחות הכלי. כמו שמצוי בדלי ששותין בו תמיד שגדלין בו כמין פטריות: (לה) חייב. משום עוקר דבר מגידולו דהוא תולדת קוצר ול"ד לעצין שאינו נקוב דהתולש ממנו פטור משום דאינו מחובר בקרקע עולם דשאני התם דאין דרך זריעה שם משא"כ הכא דעיקר גידולן כן. וה"ה התולש כישות מהיזמי והיגי [פי' קוצים] אע"פ שגם הכישות אינה מחוברת לקרקע אפ"ה חייב משום עוקר דבר מגידולו [גמרא]: ו (לו) כדי שיהיו לחים. כגון עשבים שהם נוייס[ב] למראה ולהריח וממלאין כד עפר לא ותוחבין אותו לתוכו [רש"י] (כז) וה"ה אם תוחבן בקרקע כיון שאינו מכוין שישתרשו שם: (לז) לאחוז בעלים. אם רוצה להריח בהם (כח) ולא מלרכינן ליה לנעוץ ולשלוף בע"ש ולחזור ולנעוץ עד[ג] כדי להרחיב מקום מושבה בעפר עד שלא יזיז העפר בשליפתו בשבת דאפילו יזיז העפר ליתא לן בה שהרי אינו מטלטל העפר בידיו אלא ע"י העשבים ואינו אלא טלטול מן הצד דשרי ועיין לעיל בסימן שי"א במ"ב סקכ"ח משש"כ שם בשם האחרונים: (לח) ולהוציאן. וה"ה (כט) להחזיקן אח"כ למקומן (ל) אם לא נסתם הנקב משהוציאן: (לט) והוא שלא השרישו. כגון קודם ג' ימים דאז בודאי לא השרישו דאם השרישו פשיטא שאסור להוציאם שהרי הוא עוקר דבר מגידולו: (מ) אבל אם וכו'. דכיון שהם תחובין וטמונים בקרקע כשאר זרעים וגם מתכוין לזורעם (לא)[א]גזרו בהו רבנן דלא ליתי לאחלופי לתלוש לאחר השרשה: ז (מא) אסור לתלוש. וה"ה שאסור להשקות הזרעים שבתוך העצין ואפי' (לב) אם העצין הוא מונח בעליה ג"כ יש איסור בכל זה: (מב) שאינו נקוב. אבל מעצין נקוב חיובא בכדי שיצא ממנו שרש קטן (לד) שהוא פחות מכזית (לה) ואפילו אם היה הנקב בדופן העצין כיון (לו) שהוא כנגד מה שטמון מן הגזע בעפר וכ"ש אם הוא בשוליו נגד השרש: ח (מג) אפילו אינו נקוב. דגם בזה יש חשש תלישה מדרבנן אפי שמפסיק ויקחנו מעט (לז) וכ"ש אם העצין הוא נקוב דלריך ליזהר בזה: (מד) ע"ג יתדות. ר"ל אף שאינו מפסיק שום דבר בין העצין להקרקע וכ"ש אם מעמידו ע"ג עצים או ע"ג בגדים דיש בזה איסורא ואם הוא עושה כן בעצין נקוב יש בזה תלישה ונטיעה מן התורה [ב"י] וע"כ יש ליזהר מאד בכלי עם עשבי בושם שרגיל להיות בבית (לח) שלא ליטלו מן הקרקע ולהניחו ע"ג השלחן או להיפך: (מה) או איפכא. משום דחיובא ליכא ול"ד לדסעיף ה' בעשבים בחוץ הכלי דחייב דהתם דרך זריעה בכך גמ' ועיין ב"י דאפי' מונח בעליה אסור לתלוש

ביאור הלכה

מזבל תולדת מורש הוא עכ"ל ולא נהגו העולם ליזהר בזה כלל וגם משבת פ"ח ע"ב מוכח שלא כדבריו דהלא אי אפשר לגדולים בלא קטנים ולדבריו היה אסור גם לפנות על שדה ניר בשבת מחמת תרישה ולא משמע שם כן עי"ש: * מעציץ שאינו נקוב. עיין במ"ב ודע דבח"מ סימן ר"ב ס"ב[א] מובא מחלוקת די"א דבעצין עץ אפי' אינה נקובה כנקובה דמיא משום דעץ מתבלבל ויוצק מהקרקע ולא בעינן נקובה רק גבי כלי חרס וי"א דאדרבה בחרס לא בעינן נקובה משום דדמיא לעפר משא"כ בעץ עי"ש ובאמת יש עוד שיטה עליצית מובאה בתוספות מנחות פ"ה ע"ב דבחרס בעי נקובה ובעץ אפילו נקוב כאינו נקוב דמיא ואכ"מ להאריך: * אפילו אינו נקוב. לכאורה הטעם דס"ל דבנקוב יש איסור דאורייתא וכדעת הרמב"ם לכך החמיר באינו נקוב עכ"פ מדרבנן אבל לא"כ לא היה לו לסתום בשי"ב ס"ג לדורר שעלו בו עשבים מותר לקנח בו דמשמע אפילו להגביהו מן הארץ דאין מחיצין איסור דאורייתא בשביל זה א"ו דס"ל להמחבר שם כשיטת רש"י ותוס' שם וכמ"ש המ"א שם אלא הנכון כמו שכתב הגר"א דהשש לשיטת הסוברים דאחד מהני כלים אינו נקוב כנקוב דמיא וחש לשני הפירושים ותמיה על באה"ג שליין על המחבר שהוא מהגר"א ובהדיא איתא שם עצין נקוב: * ע"ג יתדות. עיין במ"ב לענין עצין עם עשבי בשמים ומ"מ נראה דכל של תבואה שעומד ע"ג קרקע

שער הציון

(כו) נשמת אדם: (כז) כן איתא בריא"ף ופ"פ וכן משמע לשון הטו"ע: (כח) כן איתא במאירי בהדיא וכן משמע קצת ברש"י וכ"כ המ"א: (ל) דאל"ה אסור לדעת הרה"מ והובא לעיל בסי"א בא"ר סקכ"א במ"א וע"ש בא"ר שמפרש עמו: (לא) תוספות ורמב"ן ורשב"א ור"ן ורוקח ומאירי והא דהקשה המ"א בסימן שי"א סקכ"ח[ד](וכבר הקדימו בזה בד"מ בסימן זה מרי"ו אבל לפלא שהסירו בשם תשובת הגאונים בני"ב בחי"ב ולא נזכר שם מאותה רק בחלק מ' מהגמרא דשבת מ"ה שהביא המ"א ע"ש] כבר תירץ המאירי שם דמיירי שהיו החיטין מגולין למעלה: (לב) מ"א: (לג) רמב"ם ומ"פ: (לד) כ"מ מהגמרא וכ"כ המאירי: (לה) רש"י: (לו) ולאפוקי אם היה הנקב בדופנו למעלה מהגזע [ב"י בשם רשב"א]: (לז) ועיין בסימן שי"ב במ"ב סקי"ב משש"כ שם ולפ"ז אף בנקובה לא הוי אלא מדרבנן כיון שאינו מפסיק דבר בין העצין להקרקע [דאל"ה גם להגביה צרור שיש בו עשבים מן הקרקע לקנח בו אסור וכמו שהוכיח רש"י שם בסוגיא] ואפ"ה סתם המחבר להחמיר גם בעצין שאינו נקוב ולא הוי גזירה לגזירה משום דיש דעות בין הראשונים להחמיר בעצין אפילו באינו נקוב כנקוב דמיא וי"א לחיפוך דבחרס צריך להחמיר ולחומרא חשש המחבר לשני הפירושים וכמו שכתב הגר"א בבאורו: (לח) ואף לענין טלטול מפקפק קצת בסמ"ג ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) סי"ב: ב) נאים: ג) עוד: ד) סקכ"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סי' שי"א סעיף י"ד כתב: שאם לא השריש אף שנתכוין לזריעה אין בו משום תולש.

הגה יחור של מילן * שנפשח מע"ש מן המילן וכו פירות מותר להלוש הפירות ממנו בשבת (רבינו ירוחם נ"י ח"ב): ט צנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים (מו) ועשבים שסותמים ומעכבים קילוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לבית (מז) ממעכן ברגלו * בצנעה דכיון דמתקן ע"י שינוי הוא שאינו עושה אלא ברגליו במקום פסידא לא גזרו רבנן: י הדס מחובר (מח) מותר (ט) להריח בו [מ] אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר שמא (מט) יקוץ אותו לאכלו: יא (נ) השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים הרי זה (נא) תולדת זורע וחייב (י) (נב) בכל שהוא: הגה ומותר (נג) להעמיד (יא) ענפי אילנות במים בשבת ובלבד שלא יהיו בהם פרחים

צ כתוט' ס' בריית' וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בפרק מ"ב דשבת ק סוכה ל"ו בגיליסת הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם שם בפרק כ"א ר רמב"ם בפ"ח וכתב ה"ה

שערי תשובה

(מ) אבל אתרוג כו'. עיין מ"ש אא"ז בבכור שור בשבת דף ע"ג ברש"י בסוכה דף ל"ז כתב דהאוכלו במחובר אין לך מולם גדול מזה ולכן יש למחות ביד הטועים והולכים לגנות בשבת ויו"ט וקוטפים פירות מן המחובר ואוכלים וראוי למנות אנשים ע"ז עד שישתקע הדבר כו' יע"ש דמייתי מעירובין דף ק' דתליסה ברגל הוי תליסה ועיין בהר הכרמל סימן ט' ועיין בספר מטה יהודה הביאו במת"ב דבריס הנרך ליהר היושבים בגיגים בשבת שלא יטלו ידיהם בשבת אפילו בפרדס תבירו גם לא ישליך זרעים במקום ירידת גשמים שקופס להצמיח גם לענין טלטול בכל הגן ולהוציא מן הבתים לגן צריך ליהר שיש כמה מציאות לאיסור וצריך לשאול פי חכם באיזה מציאות מותר (ועיין לקמן סימן שנ"ח בט"ז ס"ק ה' שכתב מה"ע ראוי שלא לאכול בגיגה בשבת כו' והביאו בה"ט שם). גם הקוסרים תבלים בגילן ומושיבים קטנים בהולכה והבאה עושים כמה איסורים וצריך למחות בידם ע"ש ועיין בשו"ת נו"ב מ"ת סי' ל"א בביאור דברי הרמב"ם במשקה מים לזרעים ע"ש:

באר היטב

ממנו ע"ש: (ט) להריח. וכתב הט"ז ועפי מה שכתבתי לעיל בס"א דאין משתמשין אפי' בירק ל"ל דכאן אינו רוטבו ביד דאלו רוטבו להדס בידו אסור עס"ק א': (י) בכל שהוא. עמ"א מה שהקשה מש"ס דזבחים דף ל"ד והעלה דאינו חייב אלא בשורה זמן ארוך כמו חצי יום ולהכי נקט השורה וכן מעשים בכל יום שנותנים חטים למים ומאכילין לבהמות ומ"מ ל"ע עכ"ל ע"ש ועיין מ"ש ביד אהרן: (יא) ענפי. שהוכנו מתחמול להשמיש ועסי' ש"ח סעיף כ"ג

באור הלכה

אפילו אם הוא נקוב מותר להגביהו ולהניחו ע"ג השלחן ורמיה ממה דאיתא בגמרא מ"ה והובא בסימן ש"י דחטין שזרען בקרקע ועדיין לא השריש דמותר לנקטן ולאכלן ואין בהם משום מוקצה וח"ל דקמפסיק בזה לחיותייהו א"ו כיון שלא השריש עדיין אין להם שום חיות מן הקרקע וכמותם על השלחן דמיא ואפילו לפי מה שכתבנו לעיל בסי' ש"י בשם המאירי דדוקא בשהם מונחים מגולה מלמעלה אבל אם תחובין בעפר אסור עכ"פ מדרבנן וה"נ אפשר לומר דמה שהוא מונח בתוך הכד הנקוב הרי הוא כטמון בקרקע מ"מ כיון שעדיין לא התחילו כלל לצמוח לא עדיפי מעשבים שתחובין בעפר ממש שלא השריש שמבואר לעיל בס"ו דמותר להוציאן בשבת כיון שלא השריש ואינו רואה בהשרשתן וה"נ דבוודאי הרי לא נתחבין בהעמדתו שם בשם זריעה וגם לא התחילו כלל לצמוח [והיינו דעליך ע"כ מיירי שהזרעים שמונחים שם נשתשרשו בהעפר שבעליך וא"נ אפילו אין שם עפר בעליך ולא התחילו הזרעים עדיין לצמוח כלל הלא מסתמא נתחבו במה שהניחם שם בעליך בשם זריעה דאז בנקוב בודאי אסור לסלקם מן הארץ כיון שנתחבו בזריעה דהוי כמי שזורעם בארץ כיון דנקוב הוא וכדאיתא בסעיף ו"ו דאם נתחבו בזריעה אסור והא דמתמיר המחבר אף באינו נקוב משום דאחד מן הכלים עץ או חרס אינו נקוב כנקוב דמיא ומתמיר בשהיהן משום קפיקא וכמש"כ לעיל) אך כ"ז אם מונחים שם רק זה יום או יומים בודאי לא התחילו הגרעינים לצמוח אבל אם מונחים שם כמה ימים דקרוב לומר שיש בשולי הכד איזה גרעינים שהתחילו לצמוח ע"י הנקב שנכד שהריח מן הקרקע ויש להם יניקה מן הקרקע וכשיגביה הכד מן הארץ מפסיק ליותייהו ואע"ג דאין מכוין לזה פסיק רישא הוא וכן לענין להגביה הכד מן השלחן ולהעמידו ע"ג קרקע אין נכון רק אם דעתו שיעמוד שם יום או יומים אבל אם יעמוד שם כמה ימים [והמקום ההוא הוא מקום לח וכדמוכח לעיל בס"ד דאל"ה אין מוששין שיצמח לבסוף] נראה דאסור לבסוף בודאי יצמחו הגרעינים ויתשבו חיותייהו מן הקרקע ונחשב בעמידתו כזורע: * שנפשח מע"ש. היינו שאינו יכול לחיות עוד הענף אע"ג שעדיין מחובר הוא בקליפתו ומ"מ יש ליהר בזה דאין העולם בקיאין בכך ואין להמיר ל"א כשנפרד לגמרי מהאילן [פמ"ג]: * בצינעא. עיין בב"י שהביא בשם הר"ן שכתב דאפשר דאפילו בפרהסיא שרי אלא דלכתחלה לשמות

משנה ברורה

(לט) זורע. ט (מו) ועשבים. תלושין [פמ"ג]: (מז) ממעכן. פי' (מ) דורסן ומשפילן ברגליו וכתב המאירי פרק חבית דלהסירם הוה והוה אסור אפילו ברגלו: י (מח) מותר להריח בו. דלא שייך למגזר שמא יקוץ כיון שאינו רואה רק להריח וזה יכול הוא לעשות אף במחובר (מט) וי"ש מחמירין בזה וכתב בא"ר דהעיקר כפסק השו"ע[א] (מנ) ולענין לטלטלו בידו דינו כמו לענין קנים הרכים בס"ב[ב]: (מט) יקוץ אותו לאכלו. וכ"ת הא גמי יכול לגשבו בפיו מן המחובר (מג) אין לך תלישה גדולה מזו (מד) ולכן יש לחמות ביד הטועים והולכים לגנות בשבת וי"ט וקוטפים פירות מן המחובר ואוכלים ומלבד איסור תלישה אסורים ג"כ אח"כ באכילה לכל בשבת וכדלעיל בסימן שכ"ב ס"ב[ב] וראוי למנות אנשים להשגיח ע"ז עד שישתקע הדבר: יא (נ) השורה. כדי (מה) שיתרككו וילמיחו כדרך שעורין איזה תבואות קודם הזריעה: (נא) תולדת זורע. דמה זורע מכוין לצמוחי פירי אף זה כן [מו"ק ג'] וכתב בח"א דה"ה השורה תבואה לעשות מהן (מאלגין) לשכר חייב דידוע דכוונתו להצמיח. וכתב עוד דחיכף (מו) משבתן למים חייב אע"ג דלא יצמיחו אלא לאחר כמה ימים ומסיים דאעפ"כ מותר לשרות תבואה לבהמתו דאין כוונתו להצמיח אלא לרכך הזרעונים וגם לא יבוא לידי למיחה דקודם שיצמיחו יאכלום הבהמות. ודע דכ"ז בזרעונים שאין נבלים במים אבל בזרעונים שמתערבים ונתלים זה בזה במים כמו כרשינין וכיו"ב שמתרككין וימוחים שם והמים מתעבים בפיבתם ועשים כמים שעיסה או קמח נלוים בתוכה אסור לשרותן לבהמתו משום לש [כדלקמן ש"מ סי"ב וכמתניתין דשבת י"ז וע"ש בפירוש המשנה להרמב"ם ובמאירי]. למוקין ושאר פירות יבשים מותר לשרות בשבת וי"מ בכובש כבשים אסור [פמ"ג]: (נב) בכל שהוא. ר"ל אפילו גרגיר אחד: (נג) להעמיד ענפי אילנות. שקוללין בימות החמה

שער הציון

(לט) לענ"ד יש מזה ראיה לשיטת הסוברים דפסיק רישא אסור אף במילתא דרבנן עיין סי"ד במ"ח: (מ) מוספתא שילהי עירובין ומאירי פרק חבית: (מא) יש"ש והובא בא"ר: (מב) א"ר ומו"ש דלא כט"ז ואף דהמ"א בסימן שי"ב סק"ו דעתו דבעשבים גמי יש בו משום מוקצה אפילו בעודן מחוברים כבר הקשו עליו הרבה אחרונים שם: (מג) רש"י ומ"מ לענין מיובא מעקי כמה אחרונים דלית בהו בין אם מולש ברגלו או בפיו והוא מתוספתא פ"י דשבת [עיין בא"ר] וכן מעקי בשמת אדם ובתפארת ישראל] אך בתוספתא שם יש פלא קצת דלמה ישמיענו דבמילות הביתחון מרגליו שהם כתו לבד פטור אם תלש עי"ז הפירות ור"ל אע"ג שהבכרון לזה ת"ל דאפילו ברגליו ממש פטור ואולי דמשמיענו דאפילו בזה רק פטור הוא אבל אסור: (מד) שע"ת בשם בכור שור: (מה) ח"א: (מו) ול"ל דלפ המ"א מודה בזה וממעט רק אם נתן לכתחלה על זמן מועט דלא אפשר שיצמיח בזה הזמן אבל אם נתן על זמן

הגהות ותיקונים: א) בס"א: ב) ס"ג:

הארות והערות: 1) עיין לקמן שעה"צ אות מ"ח משה"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ראה שעה"צ, ובשו"ע הרב סעיף ד' פסק דכשמשתמש בירקות מחוברים צריך ליזהר שלא יזיזם בידיו מפני שהם מוקצה.

ושומים שהם נפתחים מלחלוחית המים (מהרי"ל) (נד) ועיין לקמן סימן תרנ"ד: **יב** שתאנים שיבשו (נה) באיביהן (נו) וכן אילן שיבשו פירותיו בו (יג) התולש מהם בשבת * (נז) חייב אע"פ שהם כעקורים (נח) לענין טומאה: **יג** אסור להשתמש (נט) בצדדי האילן אבל בצדי צדדין מותר אלפיכך (ס) אסור לסמוך הסולם (סא) לצדי האילן דכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן (סב) מותר לסמוך סולם עליו דהוה לה יתד צדדין וסולם צדי צדדין ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה היתד נקרא צדדין (יג) (סג) והכלכלה כצדי צדדין. הגה * ומותר ליגע באילן

שהוא מסוגיא דזבחים פ' דם חטאת ש שם מהא דחולין קכ"ז ת שבת קנ"ד א הר"ן

באר היטב

ועסי' תרנ"ד דאסור להוסיף מים בשבת. מה שנוהגין המון העם ליתן בתוך כלי מים ורדים וכיוצא בהם הוא איסור גמור שאותן ורדים נפתחים מלחלוחית המים וכבר כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שאין ליתן במים ענפי אילנות שיש בהם פרחים ושומים שהם נפתחים מלחלוחית המים כנה"ג ועיין יד אהרן: (יב) התולש. ונראה לי דבעשבים יבשים כ"ע מודו דכתלושין דמי מ"א דלא כע"ש ע"ש. [ובספר

משנה ברורה

לשמות בהן בבית [מהרי"ל] ור"ל שהוכנו (מז) מאתמול לכך אבל סתם ענפי אילן הוי מוקצה: (נד) וע"ל סי' תרנ"ד. ר"ן[1] דשם מבואר דאינו מותר בשבת כ"א להחזיר במים שעמדו בו מכבר בע"ש ולא להוסיף עוד מים צוננים וכ"ש שלא להחליף המים לגמרי ולפ"ז הא דכתב מקודם דמותר להעמידן היינו להחזירן בשבת לתוכן אפילו אם כבר ניטלו מהן אבל לא להעמידן לכתחלה [מו"ש וח"א] (נח) ויש אחרונים שסוברין דמדסתם המחבר[א] משמע דאפילו לכתחלה מותר להעמידם בכל שיש בו מים מזומנים מע"ש ולא אמרו אלא להוסיף עתה מים משום טרחא יתירה. ודע דשם בהן פרחים שנפתחים מחמת המים אסור לכו"ע אף להחזיר במים שעמדו בהם מכבר:

יב (נה) באיביהן. פירוש בחיבורן בענף: (נו) וכן אילן. שיעור הלשון כן הוא וכן ה"ה כל אילן שיבשו וכו' ולאו דוקא תאנה ובשמת אדם כתב שט"ש הוא וי"ל וכן אילן שיבש וכו פירות ולפ"ז אע"ג אשמעינן דהאילן לא ורק הפירות נתיבשו ואח"כ אשמעינן דאפילו האילן עצמו יבש אפ"ה חשיב כמחובר: (נז) חייב. כתב המג"א דבעשבים יבשים[א] מודו דכתלושין דמי והתולש מהם פטור אבל איסור דרבנן יש אפילו בעשבים ולפעמים יש ג"כ חיוב חטאת בזה כמו שבארתי בבה"ל. בגליס שדרכן להשתרש בעליה שיש בו עפר ונשתרשו שם וגם רולה בהשרשתן התולש חייב אע"ג שכל הבגל מגולה ואין דרך גידולן בכך אבל אם נפלה עליהן מפולת ונתכסו האמהות של הבגליס והעלין מגולין כדרך גידולן ונשתרשו שם אפילו אינו רולה בהשרשתן חייב כמו שאם היו נטועין בשדה [מ"א סקי"ג[2]] בשם תשובת הרא"ש ממשנה ב' פ"ה דמעשרות ע"ש במשנה ועיין בשמות אליהו שם וצ"ע]: (נח) לענין טומאה. פי' טומאת אוכלין דלא מקבלי טומאה במחובר וזה תשוב כתלוש: יג (נט) בצדדי האילן. פי' דבר התחוב או קשור באילן מקרי לצדי האילן אבל דופני האילן עצמו לא מקרי לצדין אלא גוף האילן הוא ולצי לצדין הוא דבר הנשען בדבר התחוב באילן וכן מתבאר בדברי המחבר לקמיה: (ס) אסור לסמוך הסולם. (מט) אין הלשון מדוקדק ושיעור הדברים דאין לסמוך סולם לאילן מע"ש לעלות עליו בשבת כי סליק ביה וכו'. ולסמוך הסולם בשבת בודאי אסור אפי' אינו סומכו באילן גופא רק על היתד התקוע בו דזהו גופא משתמש בצדדי אילן מקרי: (סא) לצדי האילן. פי' לדופנו: (סב) מותר לסמוך. היינו (נ) דמותר לסמוך סולם מע"ש לעלות עליו בשבת משום דהו"ל יתד וכו'. ויזהר שלא יניח רגלו על היתד אלא על שלבי הסולם כדי שלא יהא משתמש בצדדין [ש"ס]: (סג) והכלכלה כצדי צדדין. לפיכך מותר להניח בה פירות וליטול ממנה

שער הציון

אלא היה רבה תמה על מ"א דמחלק בין מין לאילן לעשבים אלא שנ"ל דמעיקרא לא ק"מ דודאי אילן יבש נמי כתלוש אלא דהכא איירי באילן לא רק שהפירות נתיבשו וכן הוא בחולין דף קכ"ד בש"ס ופי' רש"י שם]: (יג) והכלכלה. ומותר ליטול חפץ מהכלכלה אבל הכלכלה עצמה אסור ליטול דקמשתמש ביתד שהוא צדדין ואם הכלכלה תלויה באילן עצמו אסור ליטול מהכלכלה דקמשתמש בצדדין. ואם פי

ביאור הלכה

כל הימי דמצי למעבד בגיגעא טפי מעלי ועיין בא"ר שנשאר בל"ע בזה וצ"ל שגם שאני הראשונים לא ס"ל כן מדהקשו כולם מהא דא"ר כל מקום שאסרו מפני מ"ע אפי' בחדרי חדרים אסור ואי דבזה מותר מדינא אפילו בפרהסיא אין ענין לקושיתם:

* חייב. דע דיש פלוגתא בין הפוסקים יש אומרים דאפילו יבשו הפירות הן ושוקליהן וכן ה"ה יבש האילן אפילו לגמרי דהיינו שאין גזעו מחליף [וכמבואר בפרק בתרא דעירובין] אפ"ה חייב כיון דעכ"פ האילן מחובר וכן ה"ה הפירות נמי מחוברים באילן [רמב"ם וכפי מה שמפרש אותו המ"א וכן בגשמת אדם ע"ש בחריכות] והרבה פוסקים [רש"י ותוס' שבת ק"נ ע"ב ד"ה במחובר והרשב"א בחידושיו ודעת מ"ר ותו"ש שגם הרמב"ם סובר כן] ס"ל דלא מחייב רק ביבשו הפירות ושוקליהן עדיין לא [וזה אפשר לחייב אפילו יתלוש מעצו מן גוף הפרי היבש] או יבש האילן ועדיין גזעו מחליף אבל אם יבשו לגמרי פטור על הפירות ועל האילן דכתלושין דמיא ועיין במ"ב מש"כ* בשם המ"א לענין עשבים יבשים דלכו"ע היינו אף לדעת הרמב"ם פטור ומ"מ פשוט דאם הוא אדעא דידיה והוא שדה דלאו אגם שמתיפה הקרקע ע"ז חייב משום חורש אפילו על תלישת עשבים כל שהוא ואע"ג דלא מיכוין ליפות פסיק רישא הוא וכדאיתא בהדיא בשבת ק"ג וד"ז העתיקו ג"כ התוספות בשבת ק"נ ע"ב לענין תלישת קש ע"ש וכן הרשב"א שם בחידושיו ומה שסתם הרב מ"א בענין זה משום דהוא איירי רק לענין קצירה וא"מ באדעא דלאו דידיה אז באגם שאינו צריך ליפות. ומש"כ דאיסור דרבנן יש בודאי אם הוא ממה שכתב הרשב"א שם בחידושיו דהא מזיז העפר ואין להקשות הרי גם בטומן לפת וצנון תחת הקרקע והובא[3] בש"א שמותר אע"פ שמזיז העפר משום דהוי בלתי מכוון ובודאי אינו אסור אלא בכוונה ולכאורה נראה דבריו ע"ז ע"ש דז"א דהלא שם כתבו הפוסקים דבעינן דוקא הטומן משום שלא נתכוין לזריעה אבל כשנתכוין לזריעה אע"פ שלא הרשו אסור עכ"פ מדרבנן להולאין משום דמחזי כתולש וה"נ לא עדיפא מהתם ולשנא דרשב"א דכתב הטעם משום דמזיז העפר דמוק קלא לפ"ז דלפי דברינו יש ע"ז עכ"פ האיסור:

* ומותר ליגע באילן. כבר נתרחי לעיל בס"א בס"ב דכמו דאין עולין באילן ה"ה לאין נשענין ונסמכין באילן וכמבואר בהדיא בש"ס ופוסקים. ודע כי בס"ב דחגיגה דף ט"ז מבואר דאין איסור אלא כשנשען בכל כחו ע"ש היטב [ואף כי שם לענין בהמה מתניא ה"ה גבי אילן דכולהו חד טעמא ניהו וכן משמע שם ברש"י ע"ש וכן כתב בהדיא במאירי בשבת קנ"ד] וכן הוא בירושלמי ומסיים שם דאל"כ וכי אסור ליגע בבהמה ע"ש וכה"ג איתמר בירושלמי פ"ה דיו"ט וז"ל אית תני נשענין בבהמה ואית תני אין נשענין מאן דאמר נשענין בנבילה ומ"ד אין נשענין בחש והאו"ז הביא

הגהות ותיקונים: א) הרמ"א: ב) סקי"ד: ג) בסימן שי"א ס"ח:

הערות: 1) עיין סימן שכ"א שעה"צ אות כ"א:

ובלבד שלא ינידנו (כ"י בשם מ"ס) בור עמוק אפילו מאה אמות מותר לירד ולעלות ומטפס ויורד ומטפס ועולה ולא חישינן שמא יעקור קרקע מירידתו ועלייתו (טור):

שלז דין כבוד הבית ודבר שאינו מתכוין. ובו ד' סעיפים:

א מפקנא דגמרא שבת כ"ב ובכמה דוכתי ב שם ג מפקנא דגמרא שבת ל"ה ד טור בשם הרמב"ם בפ"א

א (א) [א]דבר שאין מתכוין מותר והוא שלא יהא (ב) פסיק רישיה (ג) [ב]הלכך גורר אדם מטה כסא וספסל (ד) בין (ה) גדולים בין קטנים ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ [ג]ומותר (ה) לרבץ הבית כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק: **ב** * [ד]אסור (ו) לכבד הבית

באר היטב

הכלכלה לר דכשנוטל חפץ מן הכלכלה מניד האילן בכל ענין אסור. ולהשען באילן בגריא מותר בתש אסור יש"ש מ"א ע"ש:

ביאור הלכה

לדברי ירושלמי אלו ע"ש היטב והעתיק דבריו גם בהגהת אשר"י [ונדפס שם אחיה אחיות בטעות] וכן הבא דברי הירושלמי אלה המאירי בשבת קנ"ד והרוקח בהלכות יו"ט אלא שהם גרסו להיפך דנשענין בתש ואין נשענין בגריא ע"ש היטב ואע"פ שמחולפים המה בגרסתם אעפ"כ בעיקר הסברא מודו כולהו דהיכי דקומץ בכל כחו אסור ואם לא מותר וכמו דמסיק הירושלמי שם בלשון אחר מ"ד דנשענין בההוא דמסתמך לגבר [פי' מעטו] מ"ד אין נשענין בכוכם אם כבדו [פי' שכוכם בכל כחו על הדבר] והכל הולך אל מקום אחד וכמו שבארנו המאירי לתרי ליתי אלה בלא פלוגתא אלא דל"ע על הרמב"ם ושאר ראשונים שלא הביאו זה ואפשר משום דלא איתמרא בהדיא שם בחגיגה כ"א מבינקא[א]) לא העתיקוהו כדרכם אמנם עכ"פ קשה שלא העתיקו דברי הירושלמי דאיתמרא בהדיא [ובאמת היה מקום לומר דדברי הירושלמי אזלי לטעמייהו בההוא דאין רוכבין על בהמה ע"ש משא"כ לפי טעם הבבלי אינו מוכרח כלל האי דינא אבל הלא מש"ם דחגיגה הנ"ל מוכח דגם שיטת הבבלי כן וק"ע]. ודע כי האחרונים הביאו דין זה והעתקתי אותו בס"ב וכפי מה שפירשו המהר"ם והפמ"ג. והמ"א ועוד אחד[ב]) מאחרוני זמננו פירשו באופן אחר דהיינו שיש חילוק בין אם האילן בריא או אם וטעם דאם אסור משום דהוא מתנדנד ואישתמיט מינייהו הירושלמי הלז דמוכח בהדיא דאחדש קלי. והאמת הוא דלהשען באילן אסור אף אם אינו מנידו דהא תשמיש גמור הוא ולא אשכחן בש"ס דמותר להשתמש באילן במקום שאינו מנידו רק דמש"ס משמע דהיכא דמנידו אסור אפילו בלא שמוש דזה גופא שמוש הוא ועיין היטב במאירי ובאו"ז פ"ה דיו"ט ומש"כ הא"א דאם האילן הוא עב מותר ע"כ מיירי דאינו קומץ עליו כ"א מעט דאל"ה אסור בכל גווני:

* אסור לכבד וכו'. ויש בזה משוש שבת [בריית"א שם בדף ל"ה] ולי מכוון בזה לאשרי גומות משמע בתוספות שם דיש בזה חיוב חטאת וכן משמע מפשטיה דלישניה דהרמב"ם פכ"א ודעת הרמב"ן בפרק כל הכלים דהוא

מופר דהוא תולדה דמורש אפ"ה לאו פסיק רישא הוא אפילו בקרקע שאינה מרוצפת דאפשר שפיר שלא תחרוץ בקרקע: (ד) בין גדולים. דמיטרח ליה לישאם על כתפו ובין קטנים דיכול ליקחם על אפ"ה מותר לו לגרר על הארץ. כתב המג"א דגדולים ביותר אסור לגרור על הארץ דפסיק רישא הוא דבודאי יעשה חריץ (ג) ואפילו מרוצף בקרקע של שיש אסור לגרור דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף: (ה) לרבץ. להזות מים על קרקע הבית כדי שלא יעלה האבק דאע"ג דבהרבצה כמה פעמים ממתלאים הגומות בעפר ובאבק אפ"ה מותר כיון דאינו מתכוין וגס[ג]) לאו פסיק רישא הוא ואפילו בקרקע שאינה מרוצפת מותר [גמרא]: **ב** (ו) לכבד הבית. (ג) דמזיז עפר ממקומו

גס

שער הציון

(נא) גם זה שם והובא במ"א: (נב) יש"ש והובא במ"א: (נג) מהר"ש וכ"מ בפמ"ג ועיין בבה"ל: (נד) כדמטאר בש"ס: (א) אבל מופר גמור ליתא בזה דאינו מופר כדרכו במרא ותניא אלא כלאחר יד ובפרט כשגורר בבית ולא בשדה דמקלקל הוא ע"י התרוצים ומדרבנן הוא דאסור [גמרא ורש"י מ"ו ע"ב] ומ"מ דע דהא דקי"ל דבר שאין מתכוין מותר הוא אפילו במקום דבמתכוין איכא איסור דאורייתא [כן פסקו הפוסקים וכמסקנת הגמרא שם]: (ב) ומסתברא דאם כל העיר מרוצף באבנים או בקרשים יש להקל בזה ואפילו אם נתמיר לקמן בכיבוד הבא קיל טפי דאפילו באינו מרוצף ליתא בזה גרדא דאורייתא מכמה אנפי אחד דהתרץ שיעשה הוא בזה רק מופר כלאחר יד ועוד דהוא מקלקל ע"י הגומות שנעשים בבית ולא מתקן ועל כולם הלא אינו מכוין לזה והוא רק פ"ר דלא ניחא ליה וגם בזה לבו"ע הוא רק איסור דרבנן ומטאר לעיל בסימן שט"ז ס"ג בהג"ה דדעת הרמ"א שם מוכח דס"ל בעלמא דאם הוא תרי דרבנן מותר בפ"ר דלא ניחא ליה ואף דהכא מתמירין בזה בגדולים ביותר דפ"ר הוא כמו שהמיר הב"י בשם הפוסקים עכ"פ במרוצף בכל העיר יש לצרף לזה דעת התוס' בדף כ"ט ע"ב דלא גזרינן בזה אטו אינו מרוצף וגם רש"י ס"ל כן כדמוכח בדף ל"ה ע"א ד"ה דלמא וכמו שרמז לזה הגרע"א: (ג) טעם זה מזכר בתוס' והרא"ש ועוד כמה פוסקים המשכיח אחריהם ולא בארו דבריהם אם הכוונה משוש טלטול עפר שאין מן המוכן וכנזכר זה במרדכי ובמלחמות פרק כל הכלים בסוגיא דמכבדת של תמרה או משוש עשיית גומא ע"י התפירה וגם זה ליכא איסורא דאורייתא והבריית"א דקתמרה דאינו אלא משוש שבת והעתם דהא אינו צריך להגומא וכמו דאיתא בדף ע"ג ע"ב בגמרא והמגר"א משמע דהכוונה משוש טלטול עפר וכן משמע במרדכי ועיין באו"ז הלכות

הגהות ותיקונים: א) צ"ל מדיוקא: ב) הגר"ז סכ"א: ג) פ"ח ה"א:

הערות והערות: 1) עיין סימן שכ"א מ"ב ס"ק נ"ז לענין איסור גיבול בעפר דהוי פסיק רישא:

ליקוטי דברי הרב: א) עיין בביה"ל, ובשו"ע הרב סעיף כ"א כתב: (מותר להשען באילן בריא אבל באילן תש אסור וכו').

(ז) אא"כ הקרקע (ג) מרוצף "ויש מתירין (ח) אפילו אינו מרוצף: הגה * ויש מחמירין (ט) אפי' במרוצף (טור בשם ר"י ומרדכי ריש פרק כל הכלים ורבינו ירוחם חי"ג וסמ"ג וסה"מ) וכן נוהגין ואין לשנות מיהו (ג) (י) על ידי אינו יהודי מותר (ר' ירוחם חי"ג) * וכן ע"י בגד או מטלית או כנף אווז * (יא) הקליס

וכתב הר"ן שכתב נתשובה דהא דתנן בפ"ב דמלה דתכמים אוסרים לכבד בין המעות ר"י היא ולא קי"ל כוותיה

ה שם בשם בה"ג וכ"כ התוס' ל"ה בשמו וכ"פ הרי"ף בפרק כל הכליס

באר היטב

(ג) מרוצף. בתנים וכ"ש בקרשים מ"א: (ג) ע"י אינו יהודי. ובש"ש אוסר אפי' ע"י א"י אלא שנהגו להקל וגם ע"י כנף אוסר

משנה ברורה

(ד) גם משוה הגומות בכיבודו שמתמלאין הגומות שבבית מהעפר והוי בנין ואע"ג דאינו מתכוין לאשוי גומות אפ"ה אסור דפסיק רישא הוא ויש אומרים דמיישינן (ה) שמא תמוך טרדמו לכבד וליפות הקרקע יסכח וישוה הגומות במתכוין: (ז) אלא א"כ מרוצף. (ו) בין בתנים ובין בקרשים: (ח) אפילו אינו מרוצף. דס"ל דגם בזה אינו ודאי שישוה גומות ולא גרע מריבון דשרי בס"א (ז) וגם למזיז עפר ממקומו ג"כ לא חיים שכשתדש מכבד את הבית אינו מכבד אלא עפר תיתות ובזה ליכא משום חופר גומא: (ט) אפילו במרוצף. בין בתנים ובין בקרשים דס"ל דבתין מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ועיין בבאור הלכה: (י) ע"י א"י מותר. היינו אפילו בשאינו מרוצף דהא הוא אינו מתכוין רק לכבד הבית ואף דהוא פ"ר לענין הגומות מותר ע"י א"י דבאמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש בסימן רנ"ג ס"ה בהג"ה ע"ש במ"ב: (יא) הקלים וכו'. ר"ל דכיון שהם קלים אינו נוטל בהם רק האבק שלמעלה ולא אתי לאשוי גומות כ"כ בד"מ (מ) ומוכח מזה שאם רוצה לכבד בהם היבב את כל העפרוריות הנמצאות בארץ שאסור:

שמצוי להיות על הקרקע עצמות וקליפין שאינם ראויים למאכל בהמה וכן משמע קצת ברי"ו חי"ג ובב"ח ע"ש ולפ"ז בכל גווני אסור אולם מדסיים הרמ"א הטעם להקל בכנף אווז משום דהוא דבר קל ואינו משוה גומות משמע מיניה דהטעם של המנהג שנהגו להחמיר הוא משום אשוי גומות ולפ"ז אין להחמיר בשכל בתי העיר מרוצף ובפרט אם נתכבד הבית מע"ש וכנ"ל וגם לאיסור מוקצה אין לחוש אחד משום מה דכתב הרשב"א דמותר לפנותם משום דהוי כגרף של רעי ועוד דהו"ל טלטול מהצד ע"י ד"א לצורך שבת וכמו שכתבו האחרונים. והגה כ"ז שייך רק לענין איסור אשוי גומות או מוקצה דליית בזה אבל יש עוד משש אחר משום מה שכתב הש"ג והובא בדמ"א דמשתבר הקסמים וכן ה"ה ענפי האילנות שבמקומינו [שקורין בעצ"ס] ואין להחיר אלא במכבדת של ענפי תמרה הרכים שנכפפים ואין משתברים כמו שכתב בשה"ג וה"ה במה שקורין [בתרש"ט] שהוא ג"כ דבר רך אבל בענפי האילנות יש חשש שבירה אבן לפי מה שפקפקו כמה אחרונים על דברי הש"ג שהביא הרמ"א גם בענפי אילנות אין להחמיר בשכל בתי העיר מרוצף. היינו מכל זה דאם כל בתי העיר או עכ"פ רובם מרוצפים בקרשים ובפרט אם נתכבד הבית ג"כ מע"ש ורוצה עתה לכבד הבית בענפי תמרה הרכים או במה שאנו קורין בתרש"ט בודאי אין להחמיר [ומספר בלבלת שבת משמע דבבתרש"ט מותר אפילו באינו מרוצף שמשה בתרש"ט לכנף אווז ועיין מה שכתבנו לקמי"] ובענפי האילן שבמקומינו אין הבתר ברור כ"כ משום חשש שבירת הקיסמים וכמש"כ הרמ"א ומ"מא"מי שמיקל בזה אין למחות בידו דכמה אחרונים מפקפקין ע"ז וכנ"ל: * וכן ע"י בגד וכו' או כנף אווז וכו'. המ"א הביא בשם רש"ל שמתמיר[ב]בכנף אווז וסברתו דע"י זה יכול ג"כ לבוא לאשוי גומות כמו ע"י שאר מכבדת וכן הא"ר מצדד דיש להחמיר בכנף אווז כוותיה ובבאור הגר"א משמע עוד שמפקפק על כל הבתר זה אפילו ע"י בגד שכתב דמדברי רש"י [היינו בדף קכ"ד ע"ב ד"ה של מילת] משמע דאסור והיינו מה דמשמע שם מרש"י דבמכבדת של מילת אסור לכבד ע"ג קרקע ומ"מ מסתברא דבמרוצף יש להקל בכל זה דבגלא"ה הרבה פוסקים מקילין במרוצף אפילו במכבדת ממש ואף בשאינו מרוצף מי שנוהג להקל כוותיה דהרמ"א בודאי אין למחות בידו דגוכל לצרף בזה דעת הראשונים שסוברין דכיבוד אינו פ"ר: * הקלים וכו'. עיין במ"ב מה שכתבנו בשם בלבלת שבת דה"ה ע"י בתרש"ט הרכים ובאמת עיקר בהיתר בבגד או כנף אווז היא ברור דכמה פוסקים פקפקו ע"ז וכנ"ל ועכ"ל נלענ"ד דאין להחיר אלא באופן שפרט הרמ"א ומשום דהוי שינוי גדול ג"כ שאין דרכו לכבד בזה בחול משא"כ בבתרש"ט שדרכו לכבד בזה בימות החול ג"כ והוי זילותא דשבת וכן משמע לשון הלבוש שז"ל וכן ע"י בגד או מטלית או כנף אווז הקלים ואינו מזיז עפר ממקומו ואינו משוה גומות והוי שינוי גדול מותר עכ"ל ומשמע מזה דאי לא היה שינוי לא היו מתירין בזה אך אם הבית היה מרוצף יש לסמוך ע"ז דכמה ראשונים סוברין דאפילו במכבדת ממש מותר לכבד במרוצף

שער הציון

שבת סימן ע"מ וראיה דתרוייהו איתנהו: (ד) רש"י בדף קכ"ד ע"ב והרא"ה והראב"ד הובא בב"י [אך הוא כתב אם שלא שייך זה כ"א בשלא נתכבד מע"ש ויתר הפוסקים המתמירים לא חילקו בזה] וגם לרש"י אינו אלא משום שבות [אפילו באינו רצוף[ב] דהא בברייתא דיבוד קתני ודיבוד משמע פשטיות הסוגיא דמיירי באינו רצוף[ב]] וגם בזה אינו רק משום שבות] עיין בפסחים דף ק"ה ע"א ד"ה אחד וטעם הדבר אפשר דהוא סובר כדעת הרמב"ן במלחמות דבנין כלאחר יד הוא [ובאמת התפלא עליו המרי"ט פ"ב דמלה ע"ש] ועיין בתוספות שם ומשנה שם שיטתם משיטתם בשבת ל"ה ולהרא"ה יש בכיבוד חיוב חטאת וס"ל דהתכמים לא קאי אכיבוד ומודו לר"א אך הרמב"ן תמה עליו בזה וכתב דשיטת הוא ע"ש וכדבריו משמע בשאר ראשונים דאינו כ"א שבות: (ה) סמ"ג: (ו) אחרונים: (ז) מו"ז הלכות שבת סימן ע"מ ולאיסור מוקצה של טלטול עפר ג"כ לא חיים דהו"ל טלטול מן הצד ע"י ד"א לצורך שבת וכמ"ש הפמ"ג: (ח) ובאמ"א פירש הטעם מפני שהוא שינוי גדול ולפ"ז יהיה מותר אפילו יהיה לכבד היבב ומלשון הד"מ לא משמע כן ולא אדע ממי לקח זה הלשון ואח"כ מצאתי לשונו בלבוש ואולם שם מזכר הטעם של הד"מ וטעם זה בימה ומשמע דמשום שינוי גדול לא רצה להחיר

הגהות ותיקונים: א) בפכ"א ה"ג: ב) מרוצף:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: (וכן מכבדות העשויין מענפי אילן אסור לכבד בהם וכו'). ב) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב שנהגו להקל לכבד ע"י בגד או מטלית או כנף אוזים הקלים ואינן משוין גומות.

(יב) ואינו משוה גומות (אגור) ואסור (יג) לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשויים מקיסמים * (יד) שלא (ד) ישתברו קיסמיהם (הגהות אלפסי פ' חזורק): ג (טו) 'אין סכין את הקרקע * (טז) ולא מדיחים אותו (יז) אפילו הוא מרוצף: ד 'אסור (ה) (יח) לצדד (יט) חבית על הארץ (כ) דכיון שהיא כבדה יבוא להשוות גומות ודאי והוי פסיק רישיה*):

ו רמב"ם בפכ"ח ממעשה דאלמלו של ר"מ שבת מ' ובתוספ' פי"ז ז שבת קמ"ח *)(אם מותר לשמוק בגדודים או תפותים בשיטן שאמר זה)

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול. ובו ח' סעיפים:

א עירובין ק"ד

א [א]השמעת קול (א) בכלי (א) [ב] שיר אסור * (ב) אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה כשאינו

באר היטב

שערי תשובה

[ב] שיר. עיין בה"ט בענין הפעמונים ועיין בשערי אפרים שער יו"ד אסור בפסיק רישיה ולפ"ז אסור לכבד אפי' במרוקף אא"כ בשל תמרים ולא באותם העשויים מענפי אילן עמ"ש ס"א מ"ב: (ה) לצדד. ולא יכריע החבית ויפסוק ממנה אלא מגביה אותה מן הארץ ושופך דאא"כ מחפיר הוא מן הארץ מגן אברהם: (א) שיר. וה"ה בכל דבר שהוא

משנה ברורה

(ד) ישתברו. ובודאי אפי' הם נשברים ליכא איסור דאוריתא אפ"ה אסור בכל אופן ואפילו אם אינו מרוקף אלא בגבוה אותה מן הארץ ע"ש ס"ב מ"ב: (ה) לצדד. ולא יכריע החבית ויפסוק ממנה אלא מגביה אותה מן הארץ ושופך דאא"כ מחפיר הוא מן הארץ מגן אברהם: (א) שיר. וה"ה בכל דבר שהוא

ביאור הלכה

במרוקף ועיין מה שכתבנו לעיל סוף ד"ה אסור לכבד*): * שלא ישתברו קיסמיהם. עיין בספר ברכי יוסף בשם מהר"י קשטר"ו ובספר בית מאיר שמפקפקין בזה וגם בספר מאמר מרדכי מלבד דלאו פסיק רישא הוא ומ"מ נראה שאין כדאי להקל בזה דמחד כעובדא דחול וכמזלזל באיסור שבת וכמו שכתב בב"ח ע"ש: * ולא מדיחין אותו אפילו הוא מרוצף. דע דבתוספתא וברמב"ם מבואר עוד והביאו הא"ר אא"אין נופחין את הקרקע בשבת והשמטתי זה משום דאינו מצוי גם לא אדע פירושו על נכון ולפי פירושו הוא לנפח בפיו את האבק והעפר מעל גבי קרקע אמאי אסור ומאי שנא מכיבוד דשרי הרמב"ם עכ"פ בגלופה ואדרבה למאן דאסר שם כיבוד משום מזיז עפר והוי כחופר ליישבו הכא דבפיו לא יזיז עפר ממקומו גם למאן דאסר שם משום מוקצה יהא מותר הכא כמבואר בסימן ש"מ ס"ג [ולא"ל דהבריתא יסבור דבטול מהבל שמיה בטלות דפלוגתא דתנאי יש בזה דא"כ אמאי העתיקה הרמב"ם לדינא] ואפילו למאן דאסר שם משום מאוי גומות ג"כ קשה לעתיקה עכ"פ בגלופה למאן דשרי בכיבוד ומצאתי בפמ"ג בדבריו הקצרים רמז תירוץ לזה והוא דלפי שהכיבוד הוא צורך שבת פ"ל להרמב"ם דהקילו בגלופה משא"כ בזה וכמו שבאר המגיד טעם הרמב"ם שמתמיר לענין הדחה ועוד י"ל דכל אלו הדברים היו צורך מרחץ וכדומה שצריך ליפוי הקרקע ולכן חיישינן שיבוא לתאוי גומות במתכוין באינה גלופה וגזרו ג"כ בגלופה דקרקע בקרקע מיחלף כדאיתא בגמרא וה"ה גבי נפיחה מיירי נמי בבה"ג [ולפי דברביו יבוסס כתב המ' דינא דאין סכין ומדיחין גבי בית אפשר גם הוא מיירי לענין רחיצה וכדומה שצריך ליפוי הקרקע וכנהוג בזמנינו דהבדהה היא צורך רחיצת הקרקע] אבל לעולם אם צריך לכבד הבית [למאן דשרי] ואין לו מכבדת מותר לו לנפח בפיו את האבק והעפר ואדרבה לכאורה נראה דזה לא גרע מריבוי דשרי הגמרא במקצה ואפילו באינה מרוצפת משום דאלו ע"כ הוא לתאוי גומות וה"נ כה"ג ואפשר עוד דאפילו לנפח בכלי בתור ג"כ שרי ואפילו למאן דמפקפק על התירא דכנף אוז מודה הכא דשרי: * אבל להקיש על הדלת וכו'. ובגאור הגר"א כתב דהעיקר זה כדעת

היינו (יג) שהוא מגדרה עד שתעמוד בקרקע יפה ע"י הלידוד: (יט) חבית על הארץ. היינו חבית מלאה (יד) וכן לא יכריע החבית ויפסוק ממנה אלא מגביה מן הארץ ושופך שאל"כ יחפיר מן הארץ בודאי. ואם שמקלקל הוא וגם מלאכה שא"ל לגופה היא וגם חופר כלאחר יד הוא לעפ"כ אסור מד"ס: (כ) דכיון וכו' והוי פ"ר. ר"ל דע"י (טו) הלידוד גופא נעשה הקרקע חלקה בלא גומות (טז) אבל מתוס' שם משמע דלא הוי פ"ר אלא דאסור מטעם שמא ישכח ויבוא להשוות גומות במתכוין כדי שיהא נוח לו הלידוד. והנה אם מותר לצדדה ע"ג קרקע מרוצפת התו"ש כתב דמותר אפילו לדעת השו"ע דס"ל דהוי פ"ר לא גזרו בזה במרוצפת ע"ש (יז) והפמ"ג בריש הסימן מצדד להתמיר וע"ש במ"ז אות ג' מש"כ עוד בזה. ודע דכל הסימן הזה לאו דוקא לענין שבת (יח) דה"ה לענין יו"ט [מגילה כ"ג ע"ב] ויש שנכשלין בזה:

א (א) בכלי שיר. (א) לאו דוקא בכלי שיר אלא אף ביד כגון להכות כף אל כף היכא שהוא דרך שמחה ושיר אסור כמ"ש בסימן של"ט ס"ג מטעם שמא יתקן כלי שיר [ומה דאסרו בס"ד להכות כף אל כף כשמשמר הפירות כדי להבריח העופות (ב) אף שהוא אינו דרך שיר התם הטעם שמא יטול צרור ויזרוק לר"ה כשירצה להבריחם וכדמפרש שם] ואם ירצה להכות כף אל כף כדי לשמח החינוק ולהשתיקו יראה לעשות זה כלאחר יד דשרי וכמו שמבואר שם. (ג) ואם נותן מים בכלי מלא נקבים להטיף לתוך כלי מחכות כדי להשמיע קול נעים ע"י הנטיפה אסור דזה הוי ג"כ ככלי שיר ולאחולה כדי להרדימו שישן שרי ואם מטיף בחוזק כדי שיקיץ את הבריא משנתו שרי דלא הוי ככלי שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת דקול כזה אדרבה היה מרדימו יותר אלא עושהו בחוזק כדי שיקיץ ע"י הקול וע"כ שרי: (ב) אבל להקיש וכו'. ר"ל אף שכונתו להשמיע קול כדי שיפתחו לו מותר (ד) ואפילו אם מקיש בכלי כיון שאינו

שער הציון

לכתחלה: (ט) ואירי לע"ל רק במכבדת של תמרה שהם נכפפים ואינם משתברין [שה"ג]: (י) היינו אף שהוא ג"כ פ"ר דלא ניחא ליה מ"מ לכתחלה אין כדאי וכמו בגורר כלים גדולים ביותר ע"ג קרקע דגם שם אם יתהוה חריץ הוא מקלקל את הבית ע"י הגומות והוא פ"ר דלא ניחא ליה ואפ"ה אסור לכתחלה וכנ"ל בס"א במ"ב: (יא) מאירי פרק כירה ועיין פרק תמיד נשחט במשנה וירושלמי: (יב) מ"א בשם המ"מ: (יג) מ"ב מ"ב: (יד) מ"א בשם בה"ג: (טו) רש"י בריש פרק הבונה ותו"ש: (טז) הגר"א ומשמע מיניה דנטה לדבריהם והטעם משום ליצנא דגמרא דקאמר דילמא וכו' ועיין בק"נ מה שהיקן בזה בדוחק: (יז) ומסתברא דאם כל בתי העיר מרוצפים אין להחמיר בזה: (יח) מ"ב: (ב) פמ"ג: (ג) גמרא: (ד) דלא אסר בהג"ה אלא

הגהות יתיקונים: א) צ"ל ד"ה ויש:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ד' מביא, שאין נופחין הקרקע שמא יבא להשוות גומות.

דרך שיר מותר: הגה וכן אם לא עביד מעשה שרי ולכן (ג) אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם כמו לפור מותר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי) ואסור להכות בשבת * על הדלת בטבעת הקטע בדלת אע"פ שאינו מכוון לשיר מ"מ * הואיל והכלי (ד) מיוחד לכך * (ה) אסור (ו) ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרוא לבית הכנסת

משנה ברורה

שאינו דרך שיר: (ג) אלו שקורין לחבריהם וכו'. היינו אפילו (ה) אם מנעים הקול כעין שיר שרי דלא גזרו בזה היכי דעביד בפה: (ד) מיוחד לכך. ר"ל שמיוחד להשמיע קול חיישינן (ו) שמא יכוין לשיר וכ"ש להשמיע קול בכלי [שקורין קאמער טאן] פשיטא דאסור דכלי שיר הוא וגם הוא מכוין לשיר ובברזל שהפתח נגעל ונפתח בו גרמה דמותר להקיש בו על הדלת כדי שישמעו אנשי הבית לפתוח לו שזה הברזל מיוחד רק לפתוח בו את הדלת או לנעול: (ה) אסור. עיין בא"ר ופמ"ג דמזה נשמע דה"ה דאסור למשוך בחוט העינבל בשבת כדי שישמעו אנשי הבית והאחר ויפתחו לו שזה הכלי מיוחד להשמיע קול והוא כוונתו ג"כ לזה ועיין בה"ל ולענין אם מותר לפתוח הדלת כשיודע שיש בו עינבל עיין לקמיה: (ו) ולכן אסור לשמש וכו'. כתב הט"ז כאן וביו"ד סימן רפ"ב דמזה מוכח דאסור לתלות בשבת אותן הפרוכות שיש בהן פעמונים להשמיע קול כשפותחין הארון וכן לתלות הפעמונים על העלי חיים של הס"ת כיון דעיקר עבידתיה לקלא והש"ך שם חולק עליו מטעם דהא קי"ל דלגורך מצוה שרי כמ"ש סימן של"ט דמותר לרקד בשמחת תורה לכבוד התורה והכא נמי לגורך מצוה הוא כדי שישמעו העם ויקומו ולא דמי לקריאת בהכ"נ דאסור דהתם אפשר בענין אחר ותו דאותו הפותח הפרוכת אין מכוין להשמיע הקול כלל כ"א ליטול הס"ת [מ"ב] ועיין בשער[א] אפריס שער יו"ד ס"ג שדעתו שם דלכתחלה אין לעשות כן בשבת ובמקומות שנהגו היתר בזה כדעת המ"א אין למחות בידם עכ"ל וכן לענין אם מותר לפתוח הדלת כשיודע שיש בה עינבל תלוי ג"כ בסברת הט"ז והמ"א הנ"ל דלהט"ז אסור ולהמ"א [כאן וכן בסימן ש"א סק"ה ע"ש] שרי דהרי כשפותח הדלת בשבת אין מכוין להשמיע קול ומדברי הגר"א שם בסימן ש"א סוף סק"ג (ז) מוכח דהוא סובר ג"כ כהט"ז דכיון דהעינבל מיוחד

ביאור הלכה

הירושלמי שמאמיר בזה והנה דעתו כדעת הר"ח המובא בהרי"ף ע"ש אך העולם נוהגין להקל כדעת הש"ע אך זה קשה לי שכתב דאינו מותר רק אם אינו מתכוין לקול כלל כמו בור הגלגל וכדומה לזה והנה דלא לתרץ מה דלא יהיה רואה מאמיר דשרי מתחלה במחוה ולא חשש לאולדי קלא ומה יתרץ סתמא דגמרא שם מתחלה שהבית רואה שם מתחלה לעולא מהמשנה דמגלגלין מבור הגולה והו"ל למימר וליטעמיך הא לא איכוין לקלא וע"כ כמו שכתב בהג"מ שם בפכ"ג דאפשר שיש צורך קול בזה ע"ש ואולי דזה הוי רק לפ"ד דגמרא שם אבל למסקנא דגמרא תו לא צריכינן לכ"ז ועיקר הטעם לבו"ע הוא רק משום שמא יתלה לגיתו ולחורבתו ומ"מ נראה דלהקיש על הדלת כלאחר יד מותר לבו"ע אף שכוונתו לקול דלא שדיף מלהכות כף אל כף דגם שם כונתו כדי להשמיע קול ואפ"ה מיקל הש"ע בשל"ט ס"ג ע"ש: * על הדלת וכו'. הנה בב"י המיר זה בשם האגור ומתקשה שם בטעם הדבר מי ס"ל כעולא אפילו באינו מיוחד לכך אסור ומי כרבא אפילו במיוחד נמי הואיל ואינו קול של שיר ותיכף דהטעם שמא יכוין לשיר וקשה דהלא מוכח בעירובין ק"ד דהיכא שהוא מכוין להשיר לחבירו ולהקילו אינו עושה הכאה בעצימה כדרך שיר דהכאה כזה אדרבה מרדימו אלא עושה בחוזק ובזה מקילו ומעוררו וממילא איך שמא יכוין לשיר ומי נימא דחיישינן אם נחירו בזה יצוח בעלמא לעשות הכאות בעצימה כדרך שיר א"כ אמאי תחיר שם הגמרא להטיף בבריא מי אבא בחזקה כדי להקילו ניחוש שמא יטיף פעם אחרת בעצימה ואמנם יש לומר דהכא שהוא כלי שהוא מיוחד להשמיע קול חיישינן לזה משא"כ התם. ואולם דע דבפירוש המשנה להרמב"ם משמע דמותר להקיש על הדלת אפילו בשלשלת הקבוע שם הואיל ואינו עושה כדרך שיר: * הואיל והכלי מיוחד לכך. עיין במ"ב מה שכ' בשם הא"ר ופמ"ג ובזה גם המ"א מודה שאסור הואיל שכונתו להשמיע קול והנה ראיתי בספר כלכלת שבת שכתב דבמקום הדחק כשאינו יכול לכנוס לבית אז אבא אלא זה יש להקל מטעם דנוכל לסמוך על שיטת הרי"ף דכשאינו דרך שיר מותר ולא ידענא מאי קאמר דהא לפי מאי דמסיק הב"י והעתיקו הרמ"א דבכלי המיוחד לכך שאני גם לשיטת הרי"ף דאפשר כרבא אסור [ואולי י"ל דס"ל מדאסתם המחבר בסתמא להקיש על הדלת מותר ולא התנה דדוקא בכלי שאינו מיוחד מסתמא ס"ל דלדעת הרי"ף דאפשר כרבא בכל גווני שרי והרמ"א דהמיר דעת האגור פליג ע"ז ומה דלא כתב בשם י"א מינו עוד

בכ"מ כעין זה אבל הוא דוחק] ומה דהמיר עוד מסתם המשנה דבני מלכים יוצאין בחגין ג"כ קשה מאד לסמוך ע"ז דהרמ"א בסימן ש"א סכ"ג סתם שם לאיסורא וכתב שם הגר"א דהמשנה מיירי בפקוק הזג שלא ישמע קול העינבל ואפילו לפי דעת המ"א שם בסקל"ה דמתיר אפילו באינו פקוק הא טעמייה התם משום דלא בעי לקלא משא"כ בעינינו שמתכוין להשמיע הקול כדי שיפתחו לו גם להמ"א אסור וכמו שכתב הפמ"ג בא"ז בסימן זה ומתנה י"ל דזה הלא הוא רק לפי מה שפסק הרמ"א דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור אפילו אינו קול של שיר וע"כ אפשר דבשעת הדחק נוכל לסמוך על מה שהבאתו לעיל בשם פירוש המשנה להרמב"ם דמשמע דס"ל דגם זה מותר הואיל ואינו קול של שיר וגם בהגה"מ שם דמשמע דמיקל בזג עם עינבל הואיל דלא בעי לקלא הוא צריך לזה רק לפי"ד משא"כ לפסק הרי"ף יהיה מותר בזה בכל גווני הואיל ואינו קול של שיר ועוד יש לומר באופן אחר דהא דפסק רמ"א דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור לאו משום דהוא שבת גמור אלא משום דמיחזי כעובדא דחול וכן משמע קצת בפמ"ג סק"ג וכן בספר מוספות שבת שמתיר להקיש על הדלת בכלי המיוחד רק לשבת [עיין בסימן שכ"ז ס"ד במ"א ובטור שם] וא"כ לפי מאי דמבואר בסימן של"ג ס"ח בהג"ה דשבות מותר לצורך מצוה והיינו דבר שהוא רק משום עובדא דחול וכמו שכתב הפמ"ג שם [דבשבות גמור בודאי אסור לעשות בעצמו] וא"כ בעינינו כשאינו יכול לכנוס לביתו בגילה ליכן אין לך צורך שבת יותר מזה [ואין לסתור דבר זה ממה דאיתא בירושלמי והובא ברא"ש וב"י דרבין היה יושן על הטבר מפני שלא רצה להקיש על הדלת דהתם הלא סבר דאולדי קלא ג"כ אסור ואלו דוקא כלי שיר ממש וא"כ הוי שבות גמור ולא שריון משום צורך שבת משא"כ לדידן דפסקינן כרבא דלא אסרו אלא קול של שיר אבל אולדי קלא לא אסרו כלל וכל לומר בפשיטות דמה שאסרו בכלי המיוחד להשמיע קול הוא רק משום עובדא דחול וא"כ לצורך מצוה שרי] אך כ"ז כתבנו למצוא אופן במקום הדחק אבל לכתחלה צריך לזרז את עצמו שלא יצוח וזה וגם בדיעבד אם יכול למשוך את החוט ע"י איזה שיטוי טוב יותר שיעשה כן וכמבואר בשל"ט ס"ג דלפפק כלאחר יד מותר ואף לענין קשקוש בזוג משמע שם דאין להקל בזה וכמבואר שם בבה"ל עכ"ז במקום הדחק אין להאמיר. היולא מכל זה דלמתות החוט של עינבל בשבת מבואר בכמה אחרונים בהדיא דהיינו בא"ר ופמ"ג וגם מהגר"א מוכח כן] לאיסור אך כשאינו יכול לכנוס לחצרו ליכן בלא זה נוכל לסמוך להקל משום כבוד שבת אך למתות חוט העינבל שעשוי בביתו כדי להשמיע למשרתת אין להקל בזה כלל דאפשר לו בלא"ה ויש בזה זילותא דשבת: * אסור ולכן וכו'. ולענין אם מותר לטלטל אותו הכלי אם מקרי כלי שמלאכתו לאיסור

שער הציון

בכלי המיוחד לכך: (ה) מ"א: (ו) ב"י ובלבוש נתן טעם שמא יתקנו: (ז) דהרי סתם שם בביאורו והרלאה מקור לדברי הרמ"א שם דאסר לנגוע בגד שיש לו עינבל המשמיע קול מהא דאסרו בגמרא לטייל בהמה בחצר בזוג שאינו פקוק [ובאמת נשאר המ"א בש"ה סק"ה בא"ע על דברי רש"י שם מ"ט אסרו זה] והא דשרינן בדף נ"א לעבד לצאת בזוג שבכסותו ועינבל בתוכו [דזו היא הראיה שהובא בהגה"מ לשיטתו דס"ל דמותר] מיירי בזוג פקוק ואף דגם הגר"א ס"ל בסימן זה דאי אינו מתכוין לקול שרי היינו דוקא כמו בור הגלגל שאינו נעשה לכתחלה להשמיע קול כלל אלא לשאוב המים אבל זה העינבל שנעשה

הגהות ותיקונים: א) בשערי:

ב טור בשם מי העזרי

(ז) ע"י הכלי המיוחד לכך אלא (ג) מכה בידו על הדלת (אגור וב"י בשם פסקי תוספות דעירובין): ב ביש מתירין (ח) לומר לא"י לנגן בכלי שיר בחופות: הגה ואפי' (ט) לומר לא"י (ג) לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה (י) אבל בלאו הכי אסור (מרדכי פרק משילין) ומיהו בזמן הזה (יא) נהגו להקל מטעם שיתבאר בסימן שאחר זה (ד) (יב) לענין טפוח ורקוד: ג [כ] (יג) זוג המקשקש לשעות עשרי

שערי תשובה

סעיף ג': [כ] זוג המקשקש. וכתב בפמ"א ח"ב סימן קכ"ב שנדעתו מותר למשוך השלשלת שבמיגרלי"ך בשבת דעדיף מכוס של פרקים ע"ש ועיין בשאלת יעב"ץ סי' מ"א דאסור ממנהגו וכן אנו נוהגים וכ"כ בפ"מ שאין להתיר רק ע"י אינו יהודי ולאולה אם א"א באינו יהודי יש להתיר ע"י ישראל ע"ש. וגראה דבכה"ג יש להיות זריז להעריך ולמשוך חבל הכסף עד לא יפסוק הלוכו המשמיע קול ע"י סיבוב הגלגלים דבזה כיון דהשמעת קול הוא מתמול והוא אין מתדש בהשמעת קול רק משיכת השלשלת דין גרמא די לא יפסוק ודי לא יבטול וזה קל טפי כמבואר בסימן זה וגם לא שייך בזה שהוא גמר מלאכה ומתקן מנא אבל אחר שכלה השלשלת הכרוך על הגלגל החוזר ופסק הלוכו וע"י שהוא חוזר ומושך ומעריך הוא חוזר לילך ולקשקש נראה שיש לאסור משום דהוי כגמר כלי ומתקן מנא וכמ"ש בשו"ת מיס רבים ומכ"ש במקום שצריך לעשות נעוע בחוט הברזל המנענע בתמידות כשהולך הנקרא בל"א אומר"ו שוב ראיתי בשו"ת הר הכרמל שכתב ג"כ דשרי להעריכו בעודו הולך וע"ש שיש קצת גמגום בדבריו ודעתו להתיר בי"ט שי והמתיר בראשון אין להעריכו מיו"ט לחבירו וכתב דלא לסמוך עליו למעשה ונראה שגם מי שמיקל לעצמו בי"ט שני מ"מ אין להעריכו רק לצורך היום אבל לא לצורך יום שאחריו בין בחול ובין בשבת ולמעשה נראה להתיר לצורך חולה בעודו הולך אף ע"י ישראל אם נקושי למצוא אינו יהודי ואם עושה ע"י אינו יהודי יש להתיר בכל גווני וכן עמא דבר ועיין לעיל ס"ס ש"מ[א]:

באר היטב

דרך שיר וכמ"ש סי' שלט ס"ג. וז"ל יש"ש כל משמיע קול שאינו מכוין לשמחה כגון שמש המקשקש לבהכ"נ וכיוצא בזה מותר עכ"ל. ואם נותנים מים בכלי מלא נקבים ומטיף לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל ככלי שיר. ולחולה מותר ואם מטיף בחוזק כדי שיקץ היסן אפי' לבריא שרי דלא הוי כעין כלי שיר שאין עושה בנעימה ובנחת וא"כ כ"ש הני פעמונים שבפרוכת לית בהו איסורא שאין כוונתו שישמעו בנעימה ובנחת. ועוד כיון דלחולה שרי כ"ש לדבר מצוה ועוד דהתירנא יש להקל כמ"ש סימן שלט ס"ג בהג"ה. וכ"מ שהש"ך מקיל משום דלצורך מצוה היא שישמעו העם ויקומו דהא לרקד ג"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סי' שלט. והט"ז ביו"ד סי' רנ"ד[ב] וכן כאן אוסר וכתב דיש למחות בידם ע"ש אבל כבר נהגו להקל כמ"ש ועוד דאותו שפותח הפרוכת לא קמכוין לקנא כלל מ"א ע"ש: (ג) מכה. ויש מקומות שלוקח כלי אחר להכות בשבת: (ג) לתקן. עמ"א שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי שיר אלא לומר לא"י שינגן ע"ש [וכפ' אליהו רבה לדד להתיר]. ואיתא במהרי"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר ונוה להוליך חתן וכלה לעיר אחרת לעשות שם התחונה כדי לנגן בכלי שיר. הרדב"ז מ"א סי' קל"ב כתב שבאר"ו נהגו לאיסור ומר

לאינו יהודי לנגן ומיהו אם בא האינו יהודי ונגן מעצמו אין מוחין לו ומדינא מותר לומר לו בע"ש שינגן בשבת כיון דישראל עצמו אינו אסור אלא משום גזירה. ואם יש לחוש להערמה יש לעשות גדר גם זה כנה"ג ע"ש: (ד) לענין טפוח. פי' כיון דאנן אין בקיאין

משנה ברורה

להשמיע קול אין נ"מ במה שהוא שהוא אינו מכוין לזה (ח) וגם בא"כ מגדר דאין להקל מטעם זה לחוד אלא גבי פרוכת דהוא מילתא דמצוה וע"כ בודאי מהנכון שיסיר מע"ש העינבל מע"ג הפתח או שיפקקנו בגמר או במוכין שלא ישמע קולו אך[א] במקום הדחק [כגון ששכח ולא הסירו מע"ש וכל כי האי גוונא] נראה דיכול לסמוך על הסברא הנ"ל להקל כיון שאינו מכוין להשמיע קול: (ז) ע"י כלי המיוחד. ויש מקומות שלוקח השמש בשבת כלי אחר להכות בשבת. ומה שמכה השמש בבהכ"נ על השלחן ומשמיע קול כדי להשקיט העם לחזרת הש"ץ אין זה איסור אפילו אם הוא מכה באיזה דבר כיון שאינו מכה בכלי מיוחד לזה: ב (ח) לומר וכו'. דאיסור השמעת קול בכלי שיר אינו אלא איסור דרבנן גזירה שמא יתקן כלי שיר ואמירה לא"י ג"כ אינו אלא איסור דרבנן והוי שבות דשבות ובמקום מצוה היא דאין שמחת חתן וכלה אלא בכלי שיר ושרי וכנ"ל בסימן ש"ז סי"ה ע"ש ויש מקומות שנהגו להתיר בזה אם לא שהכיוס לזה מע"ש ולא יאמר לו בשבת כלום או שבא מעצמו לנגן [כה"ג]: (ט) לומר לא"י לתקן. פ"ל דשמחת חתן וכלה (ט) עדיף יותר משאר סתם דבר מצוה וע"כ מותר האמירה אפילו בתיקון הכלי שיר

מתרגם: °מורה שעות

שער הציון

לכתחלה והוקבע בהבגד כדי להשמיע קול וזה לוכש הבגד נעשה כאלו מכוין לזה ולא יתמא ליה להגר"א בתירוץ המ"א שם דרק בקטנים אירי דהוא דוחק גדול ומה שהביא ראיה מסוף דברי הש"ג לאו ראיה היא דהוכחת הש"ג היא רק להזוג עשוי לשמח התינוק ולהשתיקו וממילא גדול אסור לשאת אותו והאמת דהנהת מלפפי בשם ריא"ז והנהת מיימוני בשם ר"מ פליגי אהדדי בשבת"א זו והטור בסימן זה שלא העתיק רק מחלת דברי הר"מ לענין טבעת שיש בה אבן בחללה דמותר להניחה על השלחן ולא העתיק סוף דבריו לענין עינבל משמע דש"ל דדוקא לענין טבעת מותר אף דממילא נשמע קול משום דאין מכוין לקלא כלל משא"כ בעינבל דהוקבע בבגד מתחלה רק לענין זה שיהא נשמע קולו בהליכתו והוא לוכשו נעשה כאלו מכוין לזה: (ח) וגם המ"א גופא בסימן ש"ה סק"ה כתב דאפשר דוג עם עינבל בכלל כלי שיר הוא וא"כ מסתברא דאין תלוי כלל בכוונתו ומה דהקיל הכא לענין פרוכת אפשר דהוא רק משום לירוף טעם הראשון דהוא מילתא דמצוה או אולי דחזר בו מדהתם וא"ע[ב]בכוונתו: (ט) מ"א בטעם הרמ"א אבל לדידיה לא ס"ל כן דכן משמע מריהטיה דלשניה בסק"ד וסק"ה ומ"מ אין לי ראיה מוכרחת דאפשר דבסק"ה קאי רק אשאר דבר מצוה: (י) א"ר: (יא) שם: (יב) מ"א: (יג) כן משמע מסתימת לשונו וגם

הגהות ותיקונים: א) סק"ה: ב) רפ"ה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק כהמג"א דמותר לתלות בשבת על הפרוכת רצועה שבה תלוים פעמונים. והטעם שאינו מתכון להשמיע קול, ואף אם היה מתכוין לכך אין לאסור דהוי צורך מצוה. ב) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: ועכשיו נהגו להקל בזה [היינו אף שלא במקום שמחת חתן וכלה] ואין למחות בידם מטעם שיתבאר בסי' של"ט. ג) בשו"ע הרב סעיף א' התיר ג"כ ללכת בבגד שקבוע בו זוג המשמיע קול שיר, כיון שאינו מתכוין לכך.

הלכות שבת סימן שלח

ע״י משקלות (יד) [ג]מותר לערכו (טו) ולהכינו מבע״י כדי שילך ויקשקש כל השבת: **ד** המשמר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף לא [ד]יספוק כף אל כף ולא יטפח כפיו על ירכו (טז) ולא ירקד להבריחם גזירה שמא יטול צרור (ה) (יז) ויזרוק להם: **ה** (יח) [ה]אין שוחקים באגוזים [ו]ולא בתפוחים וכיוצא בו משום (יט) אשוויי גומות: הגה ודוקא ע״ג קרקע אבל (כ) ע״ג שלחן שרי דליכא למגזר שם משום גומות (רבינו ירוחם ח״ז) ומותר לשחוק (כא) בעצמות שקורין טש״ך אע״פ שמשמיעים קול הואיל ואינן מכוונין לשיר (הגהות אלפסי סוף עירובין) וכל זה בשוחק דרך לחוק בעלמא (כ״ו) אבל בשוחק כדי להרויח אסור אפילו שוחק (ו) (כב) בחם ובחסר דהוי כמקח וממכר (אגור ורמב״ם פכ״ג) ומ״מ אין לחמות בגשים וקטניס דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (תוספות וסמ״ג והגה״מ פכ״א) ולשחוק בכדור ע״ל סי׳ ש״ח סעיף מ״ה: **ו** [ז]אסור לשאוב מים בגלגל גזירה (כג) שמא ימלא לגנתו וחורבתו או למשרה של פשתן [ח]לפיכך אם לא היה שם לא גינה ולא חורבה ולא בריכה לשרות בה פשתן מותר (כד) [ט]רי״א שלא אסרו אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טורח והם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט מותר דליכא למיחש למידי: **ז** [י]מי שיש לו [כ]פירות בראש הגג ורואה מטר שבא (כה) אסור לשלשלם בשבת דרך ארובה שבגג אבל (כו) מותר (ז) לכסותן [ל]ואפילו לבנים (כז) שהם מוקצים (כח) מותר לכסותן מפני הדלף: **ח** [מ]מותר ליתן כלי (כט) תחת הדלף בשבת [נ]ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו והוא שיהא הדלף ראוי

ג מגור בפס תשו׳ תמיו ד עירובין ק״ד בריית׳ וגמרא שם ה טור בפס ר״מ והרי״ף ו׳ לפי׳ הרי״ף ולפי מ״ש הב״י גם לד׳ ר״מ ז עירובין ק״ד ח טור בפס הרמב״ם בפרק כ״א וכתב ה״ה שם שהוא מדברי אמוראי שם ט הרא״ש שם בפס ר״מ י משנה בפלה ל״ה כ לפי׳ ר״י והביאו הטור והרא״ש שם ל שם בגמרא מ משנה שם נ בריית׳ שם

באר היטב

בעשיית כלי שיר מדינא ה״ל למשרי לנגן בכלי שיר ולכך עכ״פ שרי אמירה לאינו יהודי ועכ״פ אסור לומר לא״י לתקן הכלי שיר וכמש״ל מ״א: (ה) ויזרוק. לר״ה להבריח העופות רש״י ואפשר דבזמן הזה דליכא ר״ה שרי לטפח דגזירה לגזירה הוא מ״א: (ו) בחם ובחסר. פי׳ גרא״ד או או״ס גראד״ בל״א: (ז) לכסותן. ורש״ל פסק דאסור

משנה ברורה

(יד) מותר לערכו. היינו דלא חיישינן כשישמעו קולו יחשדוהו שהעריכו בשבת דהכל יודעין שדרכו להעריכו מאתמול: (טו) ולהכינו מבע״י. אבל בשבת לא מיבעיא דאם עמד דאסור להכינו שילך (יד) ואפילו רק בנענוע חוט הכרזל שמתנענע וים זה איסור תורה (טו) לכמה פוסקים דהוי בכלל תיקון מנא אלא אפילו בעודו הולך (טז) אסור ג״כ למשוך המשקלות [או (יז) בטאש״ן אוה״ר״] חוט המושך הגלגלים] שלא יפסוק הלוכו (יח) אם לא לצורך חולה הצריך לכך יש להתיר להעריכו בעודו הולך אם בקושי למצוא אינו יהודי לזה (יט) וע״י א״י יש להתיר להעריכו לצורך חולה אפילו כשנפסק הילוכו [אחרונים]. ודע עוד דאותן מורי שעות [שקורין טאש״ן אוה״ר] שרגיל לפעמים כשעומד ונפסק מהלוכו הוא מנענעו במקצת וחוזר להלוכו צריך ליזהר שלא לנענעו בשבת: **ד** (טז) ולא ירקד. ברגל להשמיע קול להבעית העופות: (יז) ויזרוק להם. לר״ה. ולהפוסקים דבזמן הזה ליכא ר״ה (כ) אפשר דשרי בכל זה דגזירה לגזירה היא (כא) וכ״ש לספק כף אל כף כלאחר יד בודאי שרי לכו״ע ואין לחוש שמא יטול לרור מאחר שיש לו היכר שאין מספק להדיא: **ה** (יח) אין שוחקין וכו׳. שמגלגלין אותן ומכין זו את זו כדרך שמשחקין הנערות: (יט) אשווי גומות. שיכין דרך לגלגל האגוז: (כ) ע״ג שלחן וכו׳. וה״ה (כב) ע״ג מחצלת או בגד או טבלא ולא גזרינן בכל זה אטו ע״ג קרקע דגזירה לגזירה היא (כג) אבל ע״ג קרקע אפילו היא מרוצפת דלא שייך אשווי גומות ג״כ אסור דקרקע בקרקע מיחלף וגזרינן אטו קרקע שאינו מרוצף: (כא) בעצמות וכו׳. ונוהגין לעשותן אל כסף שיהיו מיוחדין לשבת דאל״כ מחזי כעובדא דחול ומהר״א אששון מולק וס״ל כיון שאין מועלת בידיעת חכמת השחוק ההוא וה״ה כל מיני שחוק אסור ואף בחול (כד) יזהר משום מושב ליס וכמ״ש בסימן ש״ז סט״ז ועיין בנרכי יוסף שהביא עוד בשם כמה גדולים שהתמירו בזה: (כב) בתם ובחסר. פי׳ גרא״ד או או״ס גרא״ד בל״א: (כג) שמא ימלא. מתוך שממלאים בלא טורח: (כד) ויש אומרים וכו׳. כתב א״ר דכן עיקר: (כה) אסור לשלשלם. דטורח שלא לצורך שבת הוא הא פירות לצורך היום שרי שלא יטנפו בגשמים [פמ״ג]: (כו) מותר לכסותן. הגה בים״ש החמיר בזה והביאו המ״א אבל הא״ר וש״א הוכיחו מהגמרא דמותר: (כז) שהם מוקצים. כגון שהן סדורות ועומדות לבנין וכנ״ל בסימן ש״ח סי״ז: (כח) מותר לכסותן. אבל אסור לטלטלן ממקומן אף שאין לו במה לכסות [מ״א בסימן של״ד סק״ג]: **ח** (כט) תחת הדלף. שדולף דרך התקלה

מתרגם: °מורה שעות של כיס °°משחק זוג או פרט

שער הציון

מהטור מוכח כן בהדיא: (יד) שע״ת: (טו) כ״כ הח״א בכלל מ״ד והוכיח זה מרש״י ע״ש וכן מגדל ג״כ הפמ״ג בסימן ש״ח אות ע״ח ועכ״פ מדרבנן בודאי אסור עי״ש ולא כפמ״א שמיקל בזה: (טו) ח״א ושע״ת וכ״כ הפמ״ג במ״ז בסימן ש״ג סק״ז ע״ש וכ״כ בספר משנת דר״ע: (יז) כן מוכח בח״א ובפמ״ג בסימן זה משמע דלא פסיקא ליה דבר זה וים הרבה דעות בזה בין האחרונים אבל כבר נהגו איסור להמשיך אפילו באותן שאין מקשקשין וכמו שהביא בפ״ת בשם כתב סופר ע״ש: (יח) שע״ת וכן מגדל בפמ״ג בסימן ש״ח סקע״ח אף דבח״א מסתפק דשמא אף בעת שהוא הולך יש ג״כ איסור תורה וממילא אסור בשביל תולה שאין בו סכנה מ״מ אין להחמיר כ״כ ויש לסמוך בשעת הדחק זה על המקילין וכן עמא דבר וכמו שכתב בשע״ת: (יט) דאפילו מלאכה דאורייתא מותר ע״י א״י לצורך חולה שאין בו סכנה כמבואר בסימן שכ״ח סי״ז ולענין שאר דבר מצוה משמע מח״א שאין להתיר אפילו ע״י אינו יהודי כ״א בשבת שהוא ערוך והיינו אפילו באותן שיש להן משקלות שמשמיעין קול השעות וכ״ש באותן שקורין טאש״ן אוה״ר ואפשר דבדידהו יש להתיר למשוך השלשלת שלהן ע״י א״י כשהן ערוכין אפילו שלא לשם מצוה וע״ע למעשה: (כ) מ״א וש״א: (כא) מו״ש ופמ״ג ונגדי יעש: (כב) א״ר וש״א בשם רי״ו: (כג) מהה״ש והגר״ז ואף דבפמ״ג במ״ז מסתפק בזה מלשון הרמ״א משמע כדבריהם: (כד) פמ״ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ו׳ כתב: ומותר לשחוק בעצמות אע״פ שמשמיע קול הואיל ואינן מתכוונים לשיר.

(ל) לרחיצה [ס]אבל אם אינו ראוי * (לא) אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה (לב) מותר (מ) (לג) לטלטלו במים המאוסים שבו*):

ס רמב"ם בפכ"ה
*) (קלא דיני השמעת קול יחמלמו בסימן שלחר זה)

שלט כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת. ובו ז' סעיפים:

א (א) [א]אין רוכבין ע"ג בהמה (וע"ל סי' ש"ה סי"ח מדין הליכת קרון): ב [ב]אין שטין (ב) על פני המים [ג]אפילו (מ) (ג) בבריכה (ד) שבחצר מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לבריכה (ה) [ד]דמי לנהר * ואם יש לה (ו) שפה סביב מותר דכיון דאפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה ככלי וליכא למגזר ביה שמא יעשה חבית של שייטין: ג (ז) [ה]אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך (ג) (ח) ולא מרקדין גזירה שמא יתקן כלי שיר [ו]ואפילו להכות באצבע על הקרקע * או על הלוח (ט) או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר * [ז]ולספק כלאחר יד מותר: הגה והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחיין בהו משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו' וי"ל דזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר וליכא למגזר שמא יתקן כלי

א משנה בבילה ל"ו
ב משנה שם
ג גרייתא שבת מ' ד וכן פי' הר"ן לפי גרסת הרי"ף שם וכ"כ רמב"ם בפכ"ג
ה משנה בבילה ל"ו ושם בגמרא
ו רמב"ם בפכ"ב[א])
ז רמב"ם שם מהא דירושלמי בשם ר' יוחנן שם

באר היטב

לכסותן: (מ) לטלטלו. ודוקא כשהוא נתון במקום שהוא שם דמאיס עליו וכמו שכתב סימן ש"ח סל"ז סל"ז מ"א:

(מ) בבריכה. פי' שאין בה גזירה משום שמא יעשה חבית של שייטין

באור הלכה

לאיסור עיין בפמ"ג שמסתפק בזה: * אסור משום שאין וכו'. הנה עיקר הטעם דאסור להעמידו תחת הדלף הוא משום שאין מבטלין כלי מהיכנו דלא יהיה יכולה בידו להזזה אח"כ ממקומו כיון דאית ביה מוקלה וכדאיתא בגמרא אלא משום דאי הוי שרי לעשות גרף של רעי לכתחלה לא היה קרוי כלל בטול כלי מהיכנו כיון שמותר ליטול אח"כ ולשופכו וכמו שפיים המחבר לבסוף אבל כיון דקי"ל דאין עושין גרף של רעי לכתחלה א"כ הרי הוא מוכרח להתרלות לכתחלה שיהיה מונח שם בקביעות ומעתה הוי שפיר בטול כלי מהיכנו [מ"א בשם יש"ש וכן הטעמיקו ד"ז עוד כמה אחרונים] והנה דין זה הטעיק המחבר מהרמב"ם והטור פליג ע"ז ועיין בט"ז שהאריך בזה ופסק השו"ע כהרמב"ם. ועיין בח"א שכתב דבמקום לורך גדול יש לסמוך על הטור דפסק שאפילו באינו רחוי מותר ליתן כלי תחתיו. והנה מה שאנו נוהגים ליטול בצוקר מי הגעילה תוך כלי אף שהם בודאי אינם ראוים לרחיצה ולא נשמיית בהמה כמבואר לעיל בסימן דלי"ת וכן המים אחרונים שנוטלים לתוך כלי ע"כ משום דס"ל בהטור ועיד נ"ל דזה לא מיקרי אינו ראוי דאין עליהם שום איסור אלא מפני שרוח רעה שורה עליהן ולא מקרי אינו ראוי רק אם הוא מעורב בצואה שיורד מן הגג או שיש עליהם איסור עכ"פ מדרבנן וכמו גם טבל מדרבנן שהזכירו הפוסקים:

* ואם יש לה שפה וכו'. הנה לפירש"י בגמרא מסתברא דבזה אינו מותר רק כשהבריכה בחצר אבל לא בר"ה שמא יתיז חוץ לארבע אמות אבל לפירוש הרי"ף הטעמיק השו"ע כוותיה לא ברירא לי ודברי הרמב"ם ג"כ משמע קצת דדוקא בחצר מותר: * או על הלוח או אחת כנגד אחת. עיין בחורו במ"ב והוא מהב"י והאחרונים ומפני זה תמה על התה"ד שכתב נגד דברי הרמב"ם ולפנינו הגירסא ברמב"ם על הלוח אחת כנגד אחת וכו' ולפ"ז אלעיל קאי שהכה על הקרקע או על הלוח אחת כנגד אחת וזהו דרך המשוררים לספוקי אם הכה פ"א על הקרקע או על הלוח לאו כדרך המשוררים הוא ורימז בזה להקיים על הדלת וכיו"ב מותר וכמו שכתב בהדיא בפי' המשנה בסוף עירובין אבל לעולם אימא לך דלהכות בחצבע גרידא לאו דרך שיר הוא ומ"ש הר"מ בפי' המשנה דומיא ועושה בזה תנועות ערבות לא מוכרח דהוא דרך שיר וכוונת הרמב"ם בזה כיון דהיה זה רק כדי שלא יישן א"כ לאה לא עשו אתם הקשה על איזה דבר ולזה אמר שהיו תנועות ערבות וזה דרך בטוד יותר לפני כהן גדול מתפם הקשות: * ולספק כלאחר יד מותר. דין זה מקורו דבכלי לא גזרו ובריכה שיש לה שפה ה"ל ככלי: (נ) ולא מרקדין. ובזוה ש"ת מותר לרקד בשעה שאומרים קלוסים לתורה משום כבוד התורה כיון דלית בה אלא משום שבות כ"י בשם מהרי"ק:

משנה ברורה

התקרה וכיוצא בזה: (ל) לרחיצה. דאין על המטר היורד (כה) שם מוקלה או גולד ויכול לשתותו או לרחוץ ממנו וה"ה (כו) אם הוא ראוי רק לשתיית בהמה: (לא) אסור משום שאין וכו'. פי' אין עושין דבר שימאס על סתך שיהיה מותר אח"כ להוציאו כגרף של רעי ואם אפילו יתרצה שישאר כך ולא יזיזנו ממקומו ג"כ אסור כמו שכתבו הפוסקים ועיין בבה"ל: (לב) מותר וכו'. היינו אף קודם שנתמלא [א"כ]: (לג) לטלטלו וכו'. ודוקא (כז) כשהוא נתון במקום שישיבתו קבועה שם דמאוס עליו והוי כגרף של רעי שהתירו לטלטלו להוציאו לאשפה מפני כבודו אם הוא עומד במקום שישיבתו קבועה שם וכ"ל בסימן ש"ח סל"ד ע"ש:

א (א) אין רוכבין. לעיל בסימן ש"ה סעיף י"ח באתרתי בא"ד הטעם וכל פרטיהן: ב (ב) על פני המים. בידיו ורגליו (מ) שגם רגליו עקר מן קרקע המים והטעם שמא יעשה חבית של שייטין כדמסיים לקמן והוא כלי של גומא שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ללמוד בו (ג) לשוט על המים: (ג) בבריכה. הוא מקום כנוס מים לכביסה או לשרות פשתן: (ד) שבחצר. דאלו כשהבריכה עומדת בר"ה בלא"ה אסור (ג) שמא יתיז מים ברגליו חוץ לארבע אמות: (ה) דמי לנהר. כשהמים יוצאין מן הבריכה ונמשכין בחצר מכחו שדוחה המים בידיו ורגליו בשייטתו והוי בכלל גזירה שאין שטין על פני המים שמא יעשה חבית של שייטין: (ו) שפה. היינו כעין כותלים גבוהים מכל לד [מר"ן ומ"מ]: ג (ז) אין מטפחין וכו'. בין (ד) בחצבו (ה) ובחמתו לעורר הלער ובין מחמת שמחה וכולם משום גזירה שמא יתקן כלי שיר לעורר האבל או השמחה: (ח) ולא מרקדין. וכיוש שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה משום כבוד התורה כיון דלית בזה אלא משום שבות אבל בשאר שמחה של מצוה כגון בנשואין אפ"ה אסור וגם לכבוד התורה אין כדאי להתיר אלא טיפוח וריקוד ולא קשקוש בפעמונים וזגים וכ"ש שאר כלי שיר דאסור [אחרונים]: (ט) או אחת כנגד וכו'. כגון אלו שמכין בחמה על האגודל בנעימה ועושין בזה תנועות עריבות [כ"י] וזהו שסיים כדרך המשוררים ואם עושה זה בחזקה כדי להקיץ לאחרו משנתו

שער הציון

(כה) זכור לאברהם: (כו) לעיל בסימן ש"ח סל"ה במ"א: (כז) מ"א וש"א: (א) מרש"י שם בדף מ' ע"ב דאל"ה אינו אסור ואף הרי"ף מודה בזה וכדאיתא במלחמות: (ב) רש"י: (ג) גם זה מרש"י שם: (ד) מרש"י קמ"ח ע"ב ואף התוס' מודה שם בעצם הדין דאסור ע"ש: (ה) טור סימן תקכ"ד והרי"ף והרא"ש והוא מהירושלמי [וע"ע דאפילו נימא דבעי לקלא כגון להשמיע לעבו לרבים הא מ"מ אינו דרך שיר ואמאי אסור לדעת הרי"ף והרא"ש דמקילין בזה] ועיין בהגר"א להסכים דכן עיקר

הגהות ותיקונים: א) בפכ"ג:

הלכות שבת סימן שלט

שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שעל זה נהגו * (י) להקל בכל (תוס׳ ס״פ המביא כדי יין): ח משנה ביצה ל״ו
ד (ג) [א] (יא) ״אין דנין: הגה ולכן היה אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש
כדי שלא יברח וכל שכן שאסור להלקותו (יב) דהוי (יג) בכלל דין (יד) ואם יברח אין עליו כלום (ב״י
ספי׳ רס״ג בשם שבולי הלקט) (טו) ולא מקדשין: הגה ויש מתירין לקדש (טז) היכא דאין לו אשה ובניס
(ר״מ) (יז) ואפשר דה״ה הכניסה לאופה שרי (סמ״ג) ואע״ג (יח) דלא קי״ל הכי מ״מ סומכין על זה בשעת
הדחק גם כי גדול כבוד הבריות כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הגדוליא ביום ו׳ עד
הלילה דעושין האופה והקידושין בליל שבת (יט) הואיל וכבר הכינו לסעודה ולגשואין והוי ביום לכלה ולחתן

באר היטב

(ג) אין דנין. אין מסדרין טענות בשבת. וכ״ג איקון שלא לבטל התמיד בשבת אבל לקבול כגון על טענת בתולים שרי ס״ג ועיין בתוס׳ כתובות דף ג׳ ובשביל טענות הקהל מותר לבטל התמיד. כתב הרמב״ם בפכ״ג דאין עונשין בשבת אע״פ שהעונש מ״ע אינו דוחה שבת כיצד הרי שנתחייב בב״ד מלקות או מיתה אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו שנאמר לא תבערו אש וכו׳ ע״ש. ואע״ג דמן הגמרא נראה דוקא דליכה אינו דוחה שבת מלקות נמי בכלל יד אהרן ועמ״א ועיין בתשובת אמונת שמואל סימן כ״ד שעמד על זה ע״ש באורך ועיין מה שנתפפק בזה בספר משנה למלך. ודיני ממונות אין דנין בשבת גזירה שמא יכתוב. איתא בסנהדרין דף פ״ח ע״ב שבשבת לא היו יושבין הסנהדרין בלשכת הגזית רק בחול שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת. וכ״ל דמה״ט אסור לקבוע מקום לחלילה בשבת

שערי תשובה

[א] אין דנין. עיין בה״ט וכתב מור וקציעה שאסור לבע״ד לסדר טענותיו לעצמו בביתו כדי שיהיו שנויים בפיו בעמדו לדין משום ודבר דבר כו׳ אבל הדיין ששמע הטענות מותר לעיין בדיני בספרי הפוסקים וכן הבע״ד אם בר הכי הוא ועיין לעיל סימן ס״ז[א] אם מותר להעמיד מלך אינו יהודי כשהוא מוכרח לכך ומ״ש המג״א שאין לקבוע מקום לחלילה עיין בשבת יעקב מ״א סימן ע״ו מ״ש בזה וע״ש שמותר לקבל עדות לצורך עצומה בשבת כשהעד

משנה ברורה

משנתו משמע ממ״א דשרי דלאו דרך שיר הוא אבל לפי מה שביאר במו״ש שיטת רש״י משמע דלרש״י גם בזה יש להתיר וכן משמע בפמ״ג: (י) להקל בכל. האי להקל בכל (ו) קאי על טיפות וסיפוק וריקוד ולא על אמר דבריס הנזכרים בסעיף זה (ז) ואפילו בטיפות וריקוד אין כדאי להיות המנהג שלא במקום מצוה אלא משום הנח להם וכו׳: ד (יא) אין דנין. היינו אפילו דיני ממונות (מ) שמא יבוא לידי כתיבה (נ) וה״ה נמי דסדור הטענות לבד *) לפני הדיינים ג״כ אסור שמא יכתבו הדיינים דברי טענותיהם אבל לקבול ולהניע דבריס כגון על טענות בתולים מותר כמ״ש בא״ע סימן ס״ב[ב] (י) ותיקן רגמ״ה שלא לבטל התמיד [היינו התפלה הקבועה בעבור לביהכ״נ] בשבת אם לא שיבטל כבר ג״פ בחול ולא הועיל או בשביל טענות הקהל: (יב) דהוי וכו׳. וגם יכול לבוא לידי חבורה בשבת: (יג) בכלל דין. (יא) ואיתא בירושלמי על מה דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם וגו׳ מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת [היינו מי שהיה מחוייב [בימים הקדמונים] הבערה גלתה התורה דלא יעשוהו בשבת ומינה ילפינן דה״ה לכל עונש והמחבר מיירי מתחלה בד״מ דמה ג״כ אסור מדרבנן וכנ״ל בסקי״א] ואיתא בספר המיעוך הטעם שרלה הקב״ה לכבד יום זה שימלאו בו הכל מנוחה גם המוטלים והמייבים משל וכו׳: (יד) ואם יברח וכו׳. ואין בכלל זה אם אחד רולה לברוח כדי לענוש אשתו דבזה מותר היה לחבשו וכן מותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה היכא דחיישינן שלא ימלא אח״כ עדות אחרת [מידושי רע״א וש״א]: (טו) ולא מקדשין. גם זה מחמת גזירה שמא יכתוב (יב) אבל לא מטעם דהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמליאתה ולמעשה ידיה וכן אם אפילו היו הקידושין מבעוד יום מבואר בהמחבר לקמיה דאסור להכניסה לאופה בשבת והיינו מטעם דע״י האופה קונה אותה לכל הדברים האלו הנ״ל והוי כמקח וממכר דאסור בשבת: (טז) היכא דאין לו אשה ובנים. וה״ה (יג) בים לו בנים ואין לו אשה ג״כ מותר לדעה זו דמלוה קעביד כדאמרינן בימות [ס״ב] מקרא בנקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו׳: (יז) ואפשר דה״ה וכו׳. ר״ל אף דע״י האופה קונה אותה לכמה דברים וכנ״ל אפ״ה כיון דלית ליה אשה ובנים ויש בזה מצות פו״ר סברא ליה דיש להקל בזה: (יח) דלא קי״ל הכי. ר״ל (יד) דמעיקר הדין קי״ל כשיטת רש״י ושאר רלאשונים דקדושין ואף האופה אסור בשבת ויו״ט: (יט) הואיל וכו׳. ר״ל ויש הפסד רב עי״ז ועיין בא״א שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלחה פרטיים דהיינו אם לא קיים פו״ר עדיין ויש הפסד רב וגם ביום ולילה אם לא יכנס אז ועיין מה שכתבנו בסקט״ז דלדעת ר״ת אף בים לו בנים כיון שאין לו אשה ג״כ מלוה קעביד ומותר ואפשר דס״ל דאין סומכין עליו בזה. ובמין השמשות בודאי אין להתיר בדיעבד דלא גזרו על שבות בין השמשות לצורך מלוה לבו״ע (טו) אך לכתחלה יש ליזהר מאד שלא לאחר כ״כ כי כמה

*) היינו בזמן שהיה להם רשות לדון וכהיום אין להם רשות זה כלל

עמודות

שערי הציון

לדינא ומ״מ גם הוא מודה דסיפוק לאבל בודאי אסור ג״כ בשבת: (ו) כן מגדל הא״ר וכ״כ בספר תו״ש: (ז) א״ר בשם יש״ש ע״ש אך שם משמע מרש״ל דבמקום מצוה יש לסמוך מדינא על סברת התוס׳ לענין טיפות וריקוד ומב״י לא משמע כן וכ״כ במאמר מרדכי: (מ) גמרא: (נ) מ״א בשם ש״ג: (י) אחרונים: (יא) א״ר: (יב) פמ״ג: (יג) מי רע״א: (יד) עיין בב״י: (טו) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) סק״ג: ב) ס״ח:

אם לא יכנוס אז ומ"מ (ד) לכתחלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך (ועיין בטור אבן העזר סימן ס"ג)
(כ) ולא חולצין (כא) ולא מיבמין (כב) ואין כונסין (כג) ולא מקדישין (כד) ולא מעריכין
(ה) (כה) ולא מחרימין ולא מפרישין (כו) תרומות ומעשרות (כז) [ט]ואין פודין הבן (כח) ואין מגרשין
[י]אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (כט) (דמקיף ליה עלמא) (ל) [כ]וכולם אם נעשו (לא) שוגגין או
מזידין או מוטעין מה שעשו עשוי: ה [ל]הכונס את (לב) האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה

ט ריב"ש בתשובה וכתבי מהר"ל ישראל והר"ן שם
י גיטין ע"ז
כ ירושלמי וכתבו הר"ף ורא"ש בפ"ה דביצה ל הר"ן שם

באר היטב

ועיין בא"ע בפי' סדר החליצה סי' ז': (ד) לכתחלה. וטוב שלא לעשות נשואין בשבת כי כמה עבירות באין מזה וכמו שהארין בזה בשל"ה: (ה) ולא מחרימין. [היינו חרמי בדה"ב] וחרמי נכור דבר שנוגע אל הכלל היו מחרימין בשבת ט"ז ע"ש ועפי' ש"ו סי"ג:

משנה ברורה

עבירות באין עי"ז טלטול מוקצה של הגרות וגם כמה גשים ההולכות לחופה מאחרות זמן הדלקת הגרות עי"ז ומדליקות הגרות בבי"ש ויותר טוב היה שלא להדליק אז כלל וע"כ מה נכון מאד למי שהיכולת בידו (טז) שלא לעשות הנשואין כלל בע"ש ובפרט סמוך לחשכה כי אף אם הנשואין יהיה בזמנם עכ"פ מסתעף מזה עוד כמה קלקולים וכנ"ל. אם נתאחר החופה עד חשכה ובידי השושבינין גרות אף דקי"ל דמוקצה כ"ז שהוא בידו מוליכו למקום שירצה מ"מ הכא יתן הגרות לא"י דכל שאפשר לסלק המוקצה מידו מחויב לסלק [פמ"ג]: (כ) ולא חולצין. שמא יכתוב שטר חליצה לחלוצה [רש"י] ואפילו לכתוב מקום לחליצה אסור (יז) שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת ויכול לכתוב בגיל מו"ש שהיה החליצה ביום א' ואם יש צורך גדול יכול לכתוב אפילו בדין השמשות בע"ש על יום א' אם א"א בענין אחר [פמ"ג בא"א סק"ג]: (כא) ולא מיבמין. דבמה (יח) שמיבם אותה נקנית לו להיות אשתו לכל דבר כנשואה ממש והוי כקונה קנין בשבת (יט) ועוד שמא יכתוב כתובה: (כב) ואין כונסין. היינו (כ) אפילו קידש אותה מבע"י אסור להכניסה בשבת לחופה דבחופה קונה אותה לכמה דברים וכנ"ל: (כג) ולא מקדישין. שום דבר לגבוה שיאמר הרי זו הקדש משום דכיון שמקדיש באמירתו החפץ להקדש (כא) הרי מוליאו באמירה זו החפץ מרשותו לרשות גבוה ודמי למקח וממכר משא"כ לפסוק לדקה לעניים מותר וכן כשיאמר (כב) הרי עלי להקדש כך וכך ג"כ מותר ועיין לעיל בסימן ש"ו במ"ב סקכ"ז: (כד) ולא מעריכין. שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שנותן להקדש כפי שניו דהוי כמו"מ: (כה) ולא מחרימין. בהמה או שום דבר לגבוה שיאמר הרי דבר זה חרם והכל מטעם הנ"ל ומש"כ ולא מפרישין וכו' שהוא דומה (כג) כמקדיש אותן פירות שהפרישו ועוד שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן ואם עבר והפרישו (כד) במזיד לא יאכל בין לו בין לאחרים עד מו"ש מטעם קנס (כה) ואם היה בשוגג מותר אפילו לו מיד: (כו) תרומות ומעשרות. וה"ה (כו) חלה ועיין לעיל בסימן רס"א במ"ב סק"ד: (כז) ואין פודין. אפילו בכלי ששוה ה' סלעים שדומה למקח וממכר (כז) ואין לומר יתן המעות לכהן בע"ש וכשיגיע היום ל"א בשבת שאז הוא זמן פדיה יחול הפדיון לפי שאז לא יוכל לברך שכיון שעדיין לא חלה המצוה עליו איך יאמר וצונו ובשבת נמי לא יוכל לברך כיון שאז אינו עושה כלום לכן יתמין עד אחר השבת (כח) ואפילו אם כלו לו בע"ש כ"ט יום וי"ב שעות ותשל"ג חלקים משעה (שהשעה נחלקת לתתר"ף חלקים

שער הציון

(טז) עיין בא"ע סימן ס"ד: (יז) מ"א: (יח) דאפילו אם יקדש אותה בכסף וייחד[א] אותה מבע"י לבו"ע לא מהני זה בימה להיות כאשתו דעיקר כניסת הימה היא בחופה [אחרונים]: (יט) רש"י: (כ) ב"י: (כא) רש"י: (כב) שה"ג פרק משילין: (כג) רמב"ם: (כד) תו"ש וש"א ושכן כתוב בהרמב"ם ולא כמ"א דמדמי זה למכשל ומ"מ לעיקר הדין אינו יודע טעמו של הרמב"ם אחתי מיקל במזיד לו במו"ש הא כיון דפסק במשל כר"י לא מציגו בגמרא שיחלק ר"י במזיד בין דאורייתא לדרבנן וכבר כתבנו מזה בבה"ל בריש סימן ש"ח ע"ש ומ"מ לענין דינא בודאי אין להחמיר בזה דבגא"ה פסק הגר"א אפילו במלאכה דאורייתא כר"מ ובדרבנן בודאי יש להקל בזה: (כה) כהגר"א וש"א שבאחתי דבריהם לעיל בריש סימן ש"ח ע"ש: (כו) והיינו אף לענין דיעבד אם הפרש הוא כתרומה וכנ"ל בס"ק הקודם [משב"ז סימן ממ"ד סק"ב]: (כז) מ"א בשם תה"ד: (כח) מ"א וא' ותו"ש וש"א דלא כב"ח וש"ך: (כט) אחרונים: (ל) הגאון מליאה בסידור שלו ועיין בפ"ת אה"ע סימן ס"ד מש"כ בשם המקנה אפילו לענין אלמנה וכ"ש לענין בתולה דבודאי אין להחמיר בדיעבד ועיין עוד בביאור הגר"א בה"ע בסימן נ"ה ובסימן ס"ד מש"כ לענין חופה

הגהות ותיקונים: א) ויתייחד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: ואפילו אם נשאה בליל ה' ונתיחדה עמו כבר יחוד הראוי לביאה טוב להחמיר שלא לבא עליה ביאה ראשונה בשבת או יו"ט.

הלכות שבת סימן שלט

לא (ו) בשבת ולא ביום טוב (ועיין לעיל סימן ר"פ): ו (לג) [מ]אסור לאדם (ז) להשיט במים דבר להוליכו מאצלו או להביאו אצלו [ג]ולכן קסמים שעל פני המים (לד) אסור להפצילן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים: ז (ח) [נ] [ס]ספינה *)אם היא יושבת בקרקע הים (לה) ואינה שטה כלל

ס לחגור בשם ר' אבינדור *) (וש עוד היתר אחר לגורפא מרבנן בשבת קל"ה והביאו הטור והרמב"ם השמיטו בפכ"ג וכתב ה"ה שם שהטעם לפי שאין גורפא מרבנן מלוי מתן הזה. אם מותר להפליג בספינה בע"ש או בשבת ע"ל בסימן רמ"ח)

בשם הירושלמי מ מרדכי בפ"ה דמילה בשם הירוש' ג שם בהגה"ה

באר היטב

(ו) בשבת. ובמהרי"ל כתב דאיכא סכנת מיתה בדבר. ובמ"ב כתב דאפי' בחולה יש ליחד קודש שבת כיון די"א דחופה שלנו לא מקרי חופה וקודש החופה אסורים ביחוד. כתב החלקת מחוקק בא"ע אלמנה שנשאת ליל ה' והיתה נדה ונתיחדה עם החתן ע"י ב' שומרים שמותרת לטבול ליל שבת מאחר שנכנסה לביתו קנאה וכו' ע"ש והמ"א חולק עליו והעלה שאפי' היו הנשואין ביום ה' אסור לבוא עליה בשבת לכן אין לסמוך על המ"מ בזה עכ"ל המ"מ. ובליל יו"ט מותרת לטבול ג"ל וכן פסק מ"י ולא תטבול ג"כ במו"ש עציו"ד סי' קל"ז ס"ב ואם חל טבילתה במו"ש מותרת לטבול וכן הורה הרא"ש*) מפרגא ואם נתיחדה עמו שלא בפני אדם כדי בעילה אחר החופה שרי מן הדין ועיין ט"ז יו"ד שכתב דבאלמנה בעינן דוקא בעילה ולא מהני יחוד: (ז) להשיט. דוקא בנהר אבל בכלי שרי כמ"ש ס"ב ב"ח: (ח) ספינה. אסור להעריס ליצן בספינה ויודע שהאינו יהודי יוליך אותו בשבת ואפי' לת"ח דאין בזמן הזה ת"ח. מ"מ ע"ש. ועפי' רמ"ח ס"ג בהג"ה דאם נכנס בה מע"ש שרי ומ"מ אסור לצאת מספינה לספינה עפסי ת"ד. ועיין במהר"ם אלשק"ר סק"ח ועשו"ת עבודת הגרשוני סימן קכ"ג שמתיר לעבור בגשר פורחת לגורף חולה

משנה ברורה

אסורה להתיחד עמו קודם ביאה דאשה] אפ"ה קונה אותה בזה שהביאה לחדר מיוחד לו ואח"כ כשטובלת מותר לו לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת וליכא איסור משוס שקונה קנין בשבת שכבר קנה אותה מבע"י ולפ"ז אפילו בחופת בתולה יש ליזהר לכתחלה כשעושין החופה בע"ש שיעשו החופה מבע"י גדול: ז (לג) אסור לאדם וכו'. שזהו ג"כ בכלל הגזרה שלא לשוט בשבת: (לד) אסור להפצילן. וכ"ז בנהר אבל בכלי או בבריכה שיש לה שפה לא גזרו כמו שנתבאר למעלה [מחרוניס]: ז (לה) ואינה שטה כלל. אבל אם שטה אסור (לא) ליכנס בספינה וכן במעבר שקורין פרא"ס מפני דגראה כשט

מקוכן וקרוב למות ולא יתעצלו בדבר וכן הורה בחד שהיה רוצה לעגן את אשתו לחבשו ביום השבת והבית דברי הב"י סימן רס"ג בשם רב שרירא בחד שעבר עבירה כו' והקשה ע"ז ממקושש ואף שאין לחלוק על הגאון מ"מ נצורך כי האי גם הגאון מודה ע"ש: [ב] ספינה. עי' בה"ט ועיין בחשל אברהם לענין גשר הפורחת וכבר כתבתי מזה בש"ת סימן רמ"ח[ב] ע"ש. ועיין בש"ת שנות יעקב מ"ג כתב ג"כ להתיר לעבור בספינה בתוך התחום לבא למנין כשאינה הולכת בשביל ישראל לבד (ושם הביא תשובת מהר"י בן לב מ"ג סי' ע"ג וכתב שדבריו דחוקין בפירוש הרא"ש גם הביא תשובת מהרלב"ח ותשובת חו"י סימן ק"ג ותשובת עה"ג סימן קכ"ג) רק שגם אינו יהודי הולך בספינה וכתב שכן הורה הלכה למעשה ע"ש. ועיין בש"ת נו"ב מ"ת סימן מ"ט שכתב ג"כ שאף להיתר של השב יעקב אם אין הספינה הולכת אלא בשביל הישראל קשה להתיר וע"ש בנו"ב וכתב בנו"ב שם דמי שצריך לילך בשבת למקום שמתפללין בעשרה ולשמוע קריאת התורה וצריך לעבור בספינה ושמע שצריך לקנות שביתה והספינה קרובה לביתו אך מעבר לנהר יש עוד למקום ההוא יותר מג' אלפים אמה וצריך להיות עירוב לקנות שביתה מעבר לנהר רחוק מאלף אמה כדי שלא יהיה בינו ובין המנין יותר מאלפים אמה והביא שבאוף הדבר אם לעבור בספינה בשבת אינו אומר לא איסור ולא היתר ואם כבר הורה לו איזה מורה להתיר במקום מצוה ע"י קניית שביתה אינו מוחה ומ"ש השואל שיש לאוסר דהשביתה בספינה והנחת עירוב שתרי אהדדי נראה לדעת לן בה ודמי למ"ש סימן ת"ת בהג"ה בכלתה מדתו כו' ע"ש:

שערי תשובה

ביאור הלכה

אופן זה קאי כמו שכתב בא"ר] ובשו"ת שער אפרים סימן ל"ו אוסר אפילו בחוה"מ אלא אף זו שעשה בהאי גיסא חינגא וחוללו במחולות נערים [בני בלי תרבות] עם בתולות ונתערבו בהם גם אנשים ונשי אנשים ושעירים ירקדו שם אוי לנפשם כי גמלו להם רעה לעבור על דת בפרהסיא והתורה מוזהרת שק עליהם רחמנא לשזבן מהאי עוונא ולא יעשה כן וכו' והנה מעכ"ת שאלני האם יפה עשה שמיתה בהם וכו' לבל יוסיפו לחטוא ביו"ט השני וכו' תשובה ודאי יפה עשה למתות בכל כחו באנשים כאלה וכו' וכל רב ומורה בעירו מחויב למחות ולבטל הרקודין והמחולות ביו"ט ומכ"ש במורים [בני בלי תרבות] ובתולות יחד וק"ו צ"ב של ק"ו להאספסף אשר בקרבו ותערבות אנשים ונשים כמ"ש לעיל וכמבואר באו"ח סימן תקכ"ט שכתב שם שלא יתערבו אנשים ונשים ודומ דאין חילוק בין נשואות לפנויות לענין זה ואין לך דרגא להסתת יצה"ר ומעלה לזנות יותר מזה שמתבוננים ומביטים [בני בלי תרבות האלה] בפני הנשים והבתולות בעת הרקוד ואוחזין מעשה אצבעותיהם בידיהם של הנשים וקורין אני מילים יד ליד לא ינקה מדינה של גיהנם ולפעמים מחבקים ומנשקים למלאות תאותן ובאים לידי מעשה ער ותונן ולפעמים יתמיקו עי"ז קוד יחד להתיחד ביום או בלילה והיה במחשך מעשיהם וח"ו ומלאה הארץ זמה וידוע דרוב הבתולות בזמה"ז כבר הגיע זמנם לראות ולדעת הרמב"ם וכמה פוסקים ראשונים ואחרונים הנוגע בהם לשם חיבה וקירוב בשר עובר על לאו ואל תשה בנדת עמאתה לא תקרב ואפילו קורבא בעלמא אסור והמחבקה והמנשקה לשם תאוה היה לוקה [בימים הקדמונים] כמ"ש הרמב"ם בפכ"א מהלכות א"ב ומ"ג מצוה שנ"ג ואפילו לרמב"ן שם הרי היה עליו מ"מ מדרבנן כמ"ש בחו"י סימן קפ"ב ובתשו' מ"ל סימן י"ט ובאה"ע ריש סי' כ"א וסי' כ"ב וכ"ה ולענין איסור ערות נדה אין חילוק בין נשואה לפנויה כלל וכמ"ש הרמ"א ביו"ד סי' קפ"ג ופשוט הוא ומרוב פשיטותו לא ניתן לכתבו ורק כדי להוציא מלב ע"ה ובוריס שאנשים שאין איסור בפנויה כלל אמנם האמת דאין חילוק וח"ו לא יעלה על הדעת לחלק כללו של דבר אין לך גדר ערוה גדול מזה לבטל המחמולות והרקודין אל אנשים ונשים יחד בין נשואות ובין פנויות שאין לך דרגא לזנות ומעלה לעריות והרגל לעבירה יותר מזה ואנחנו שקבלנו תורתו מחויבין לעשות גדר וסייג שלא יעשה כן וכו' ושם בתשובתו נאמר מה שהשיב להגמון אחד ששאלו על ככה והשיב לו שאנחנו הוא עון פלילי ונגד היהדות והראה לו מה דכתיב בשופטים סימן כ"א ויאמרו הנה חג וכו' יצאו בנות שילו לחול במחולות ומדלא כתיב עם בחורים או נערים משמע שהמה הבתולות לבד חוללו יחד ולא עם בחורים וכן כתיב בירמיה סימן ל"א אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדו ולא כתיב אז תשמח בתולה עם בחורים במחול וכן כתיב בזכריה י"ב ופקדה וכו' ונשיהם לבד ומזה נעשה ק"ו בשעת שמחה ורקוד בהסתת היצה"ר לעבירה [בסוכה דף נ"ב] ולא לחנם אמר איוב ברית לעיני ומה אתבונן וגו' ושיבת אותו ההגמון על תשובתו ואמר ראיתי כי דבריך עוסים ונכוחים וע"פ דתנו אסור להסתכל אפילו בנגדי בנעורין של אשה ומכ"ש להביט בפייה הן בתולה הן נשואה ומהאי טעמא תקנו האב"ד והקהל פה פיורדא ובק"ק מץ שלא יחוללו הבחורים [בני בלי תרבות] עם הבתולות כלל אפילו על החתונות אלא הבתולות יחוללו בפני עצמן והבחורים יחוללו בפני עצמן וע"ש מה שהאריך עוד בזה:

בין

שער הציון

ולדידיה אין חילוק בין בתולה לאלמנה אך לכתחלה בודאי נכון להחמיר בזה אף לענין בתולה בסתימת בעל דרך החיים: (לא) פוסקים בשם ר"י:

הגהות ותיקונים: א) הר"ש: ב) סק"א:

ע כ״י וכן נראה מדברי הכל ט
א שבת נ״ד ב שם בגמרא ג בר״יתא שם וכמ״ק ונלע״ד שצריך לפרש לאמעל בכלי קלי וכ״כ

(לו) מותר ליכנס בה ״ואם היא (ט) (לז) קשורה כמנהג הספינות העומדות בנמל אע״פ שהיא שטה על פני המים מותר ליכנס בה:

שמ כמה דינין מדברים האסורים בשבת כעין תולדות מאבות. ובו י״ד סעיפים:

א *אסור ליטול שערו (ח) או צפרניו * (א) בין ביד (ב) בין בכלי בין לעצמו [ב]בין לאחרים * (ג) [ג]וחייב

באר היטב

שאין בו סכנה או אינו השר רק שיהא קצת קניית שביתה ועסי׳ רמ״ח ובתשובת חות יאיר סימן קי״ג ועיין מ״ח: (ט) קשורה.

ביאור הלכה

* בין ביד. עיין במ״ב דביד פטור ואסור והוא כחכמים דר״א ועיין בר״ן שכתב דדעת ר״ח דהלכה כר״א מדקמפרשי רבנן טעמיה ולא יתעמי באורו דמימרא דאמורא דר״א הוא דוקא לחכמים ועוד מאי לשון מפרשי טעמיה דקתמר ועוד דבגמ״ש פרק כלל גדול סימן ו״ו מוכח בהדיא דהר״ח סובר דתולש אמר ביד פטור כחכמים דר״א אך כשזכינו עתה לגאורו של ר״ח מצאתי בהדיא דדברי ר״ח קאי אדין השני של ר״א והוא בגדולת ופוקפת דמפרשי כתה רבנן טעמיה דמשום מאי מיחייב ובדין הראשון של ר״א פוסק הר״ח בהדיא כחכמים ע״ש וכן בדף ע״ד ע״ב ע״ש וכנראה שהר״ן לא היה לו הפירוש ר״ח שבידינו רק איזה קיצור שהועתק לו בטעות: * וחייב וכו׳. הנה התוס׳ כתבו דזהו דוקא לר״י דמלאכה שאין צריך לגופה חייב אבל לר״ש פטור אף בכלי ומשום זה תמהו האחרונים על הרא״ש והטור שהעתיקו הדין הלא הם פסקו כר״ש וגם המחבר האיך פסק הדין הזה בסתמא ובסי׳ שע״ז ס״ח מצדד דדעה הראשונה לפטור והמ״א בסק״א כתב דלמ״ד דמשאל״ל פטור מיירי בשצריך לשערן אלא דקשה על דבריו דלפ״ז אמאי פסק דבמלקט לצנות תמוך שמורות אפילו באחת חייב הא מ״מ א״ל להשער גופא דאף אם יימא דמיירי שצריך להשערה האחת שליקט הא בעצמה גלבד ליתא הא שיעורא לחיוב וכי משום דעושה תועלת היפוי בליקוט השערה האחת יוצאים בזה השיעור של כ׳ שערות הצריך לגופן אמ״כ מצאתי לאחד שהקשה כן וגראה דמעשה קושיא זו ליתא הגר״א מדברי המ״א ולית על הדין דמלקט שמורות וכו׳ פסק כדעת הרמב״ם דהלכה כר״י במלאכה שאינ״ל עכ״ל וכן במכות כ׳ ע״ב ליתו דבריהם בשם רשב״ם ג״כ על מימרא זו דמלקט וכו׳ (ואולי י״ל בדוחק דברי המ״א דכיון דהוצאה מלאכת גזיזה בזה אפילו בשערה אחת משום שמתיפה עי״ז ממילא תחיב אמ״כ צריך לגופה ג״כ בזה שצריך לשערה זו בלבד) וגם לפי דברי המ״א יהיה מוכרח לבאר הא דלעיל בסימן שכ״ח סל״א גבי ציצין ופפורן ע״ש ג״כ בשצריך להן וחזו דוחק גדול מאד וכן בתשו׳ ח״ל סימן פ״ב דחה בב׳ ידיס מחמת קושיא זו. והנה הגר״א כתב דהשו״ע פסק פה להלכה כדעת הרמב״ם בתשאל״ל דחייב אך מה נעשה בקושיא כל האחרונים שהטושע״ע פותרים את עצמן וכנ״ל והנה הריב״ש בסימן של״ד [והובא לעיל בסימן ש״ג[א]] וגם בסימן זה] כתב דמלאכת הגזיזה תשיבא מלאכה לכו״ע אפילו אין צריך להשער דגזיזה היתה במשכן שלא לצורך הצמר והשער רק לצורך הצור כגון בעורות תחשים וע״כ חייב כל שהוא לצורך גופן אע״פ שאינו צריך לשער ומלאכה הצריכה לגופה היא עכ״ל וכיולא בזה ממש כתב מורו הר״ן בחידושיו על שבת ח״ל מחלוקת ביד פרש״י משום גוזז שאע״פ שאינו צריך ליפות עצמו בגיזה זו אף בזה חייב משום גוזז דומיא דגוזז את השלא שהוא חייב משום גוזז ואף במקום שאינו צריך לגיזה אלא שיאחר הצור אלא לאיבוד[ב] עכ״ל ואפשר לומר שזהו דעת הטושע״ע ושלא כדעת התוס׳ ומצאתי בח״ל שהוא הסכים ג״כ לדעת הטושע״ע הוא כדעת הריב״ש ושלא כדעת התוס׳ והנה ראיתי בספר קדרי טהרה שתמה על הח״ל בזה שהסכים לדעת הריב״ש וכתב להלא הרא״ש כתב בהדיא בתכובות ב״ה וגם הבית״ש בס״ן בשם הרמב״ן דחלישת הצמר מן הבהמה קודם שחיטה וכן הצוצות מן הצוף הוא מלאכה שאינ״ל וע״כ דשם ס״ל ג״כ כדעת התוס׳ ובאמת לאו ראיה הוא כלל כמו שדחה הוא בעצמו אח״כ דשאני התם דהאי תלישה לאו לצורך הצור אלא לצורך השחיטה אבל היכא דהוא לצורך הצור אע״פ שאין צריך לגיזה ס״ל דחייב וכמ״ש בגוזז מן השלא וכן נמי בענינו כיון שהוא נוטל הצפרנים או השער להתיפות את עצמו מקרי זה לצורך גופו וכנ״ל בשם הר״ן. והנה השאת שברנו דקוגיא זו דשבת ל״ד ע״ב ע״כ מיירי בשאינו צריך להשער והצפרנים ע״כ אנו מוכרחין לומר מעוד כמה גדולי הראשונים דס״ל ג״כ כדעת הריב״ש והר״ן הנ״ל הלא המה הר״א והרמב״ן והסמ״ג והרא״ש ונבארם אחד לאחד. הר״א דהוא בעצמו פסק כר״ש והוא ג״כ פסק בעצמו דהיא דבכלי חייב חטאת וגם הרמב״ן דהוא בעצמו הביא בפרק כל כתבי והוכיח שהרי״ף פוסק כר״ש והכל הרי״ף בעצמו העתיק כל הקוגיא דציצין ופפורן וגם הרא״ש והסמ״ג דהם הסכימו בהדיא דהלכה כר״ש דמשאל״ל פטור ואפ״ה העתיקו שניהם כל הקוגיא ופפורן ומלקט שמורות תמוך לגנות דיש בהן חיוב חטאת וע״כ אנו צריכין לומר דכל אלו הפוסקים ס״ל כהר״ן וריב״ש הנ״ל דזה מקרי צורך גופן ולפיכך פסק השו״ע להלכה כן. והנה ראיתי שהגר״א בסימן זה כתב דמקוגיא זו ראיה לפסק הרמב״ם דמשאל״ל חייב אבל לפי דברי כל הגאונים הנ״ל שס״ל דמשאל״ל פטור ואעפ״כ העתיקו כולם הקוגיא ע״כ דס״ל כר״ן וריב״ש הנ״ל ועיין בסימן שע״ז סוף סעיף מ״ח בבאור הגר״א שמלבד שם דהלכה דמשאל״ל פטור וע״כ דהוא מראה פנים לכל שיטה יש לה מקור גדול בתלמוד. והנה בשאה ששכחה ליטול צפרנים בע״ש ואירע ליל טבילתה בשבת בודאי לכתחלה נכון לה ליחר שתאחר לעו״ג ליטלם ביד ולא בכלי דהוא מלאכה גמורה

שער הציון

(לב) היינו אפילו לת״ח עיין בגמרא ובחמינו אין לנו ת״ח לענין זה [מ״ש בשם מ״מ]: (לג) הרא״ש בעירובין וש״פ: (לד) מ״א: (ח) גמרא ופוסקים:

הגהות ותיקונים: א) במ״א (סקכ״ג, וע״ש במ״ב סקפ״ה ושעה״צ אות ע״ב): ב) לעיבוד:

(ח) ולכן נראה לאמר שלא יחייב אלא אם יעשה בכלי ראוי לגזיזה ולא בכל כלי אפילו בכלי קטן ולא בכל כלי אפילו בכלי גדול ולא בכל כלי אפילו בכלי בינוני

* על (ג) שתי שערות * [ד]ומלקט לבנות מתוך שחורות * (ד) אפילו באחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום (ה) לא ילבש גבר שמלת אשה: הגה וע"ל ס"ס ס"ג דין סריקה ופפיפה: הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והטור וס"פ ומ"ש הר"ן

כשם ר"מ שהוא מפכים לדברי ר"א דהה הרב ב"י וע"ש ד שם בגמרא

באר היטב

הלפרנים: (ג) שתי שערות. אבל באחד איכא איסורא כמו כל חצי שיעור מ"א:

משנה ברורה

על ב' שערות. ושער אחד (ג) יש בו איסורא דאורייתא כמו כל חצי שיעור של כל האיסורים וכן הדין בכל מלאכות שבת לא בעינן בהו שיעור לענין איסור אלא לענין חיוב חטאת. ולענין נטילת לפרנים כתב הא"ר דאפילו על לפורן אחד חייב וכן מוכח לעיל בסימן שכ"ח סל"א. ואשה ששכחה ליטול הלפרנים מע"ש ואירע טרילתה בליל שבת תסיק המ"א שתאמר לעו"ג ליטול ביד דהוי שבות דשבות במקום מצוה[א] ואם א"א ביד מותר על ידו אפילו בכלי ואם אין עו"ג (ג) נראה שיש לסמוך בשעת הדחק (ד) על הנקור שתנקר תחת הלפורן ובלבד שתעיין היטב אלא יהיה בו שום טיוף: (ד) אפילו באחת חייב. והטעם משום דאפילו באחת תקפיד אלא יהיה נראה כזקן לכך תשיבה מלאכה ובתוספתא איתא דה"ה במלקט שחורות מתוך לבנות: (ה) לא ילבש. שדרך הנשים להקפיד ע"ז להתנאות. ועתה נבאר במקצת דין מן מלאכת הגזיזה. א) הגוזז צמר או שער (ה) בין מן הבהמה בין מן החיה חייב וכמה שעורו לחיוב כדי לעווות ממנו חוט שארכו קרוב לארבעה טפחים להרמב"ם ולרש"י מחצית מזה. ב) החיוב של גזיזה הוא בין כשגוזז מן המת אפילו מן השלא שלהן [היינו עור כשנפשט מן הבהמה] ודוקא גוזז מיובש בכל גווני (ו) אבל תולש מן החי פטור דאין דרך לתלוש משום דבחייב לה אלא לגזוז (ז)[ב]אבל התולש ביד מן המתה דרך לתלוש כמו לגזוז וחייב (ח) וע"כ אותן בני אדם המלובשין בעורות של בהמה וחיה צריכין ליזהר שלא יתלשו מן השער שלהן בשבת ובספר חסידים אוסר ליקח הכנים מן העורות ע"ש וכ"ז בבהמה וחיה (ט) אבל בעופות דרכן להסיר הנוצות ע"י תלישה כמו בבהמה ע"י גזיזה (י) ולפיכך[ג] תולש כנף מן העוף (יא) בין מחיים בין לאחר מיתה חייב דתלישתן זו היא גיזתן. ג) הטווה צמר מן החי פטור בין מן הטוויה (יב) בין מן הגזיזה שאין דרך טויה וגזיזה בכך: המורה וא"כ ה"ה בכל דבר דחוז לאינטרופי [ודברי הא"ל בסימן פ"ו שרצה לחלק בחד תירוצא בין השוין ולזה להומיה סברתו מן התוספות דחוקין מאד] וכן הוא ברש"י בהדיא דף ע"ד ד"ה וכי ובהגא"ל פרק כ"ג סימן י"א וכ"כ האו"ז בה"ש אות כ"ט ובחידושי המאירי בדף ע"ד ובריי"ו מ"ב מי"ד ואין להקשות מלאכה משא"ל שאין כונה שלה להתנאות מה רק לצורך עבילה וא"ל דבלפרני רגליה בודאי טוב יותר להחיר ע"י נקור מלהחיר ע"י עו"ג עיין בפ"ת שם בשם מהר"ר דוידאל זצ"ל. ואגב נברר מה שכתבתי בס"ב בפשיטות דאולם שער מן המתה חייב כ"כ הט"ז והוא מהירושלמי דפרק כלל גדול ואף שהגה הבה"ט שהשיגו היד אהרן באמת הדין עם הט"ז דדברי הט"ז לאו ידידאה הוא כי כן משמע מהרא"ש בנכורות בשם הרמב"ן וכן איתא בהדיא ברא"ש בפרק כלל גדול סימן ו' ובפירוש ר"מ בדף ע"ד ע"ב ובדברי רבינו יונה ומה שהביא היד אהרן דאיה מהרמב"ם דפליג ע"ז מדכתב הגוזז וכו' ולא נקט התולש לאו דאיה היא דנקט גוזז משום דרגה לפיים בין מן חי בין מן המת ובתולש אין חייב כ"א לאחר מיתה דאז אורחא[ד] בתלישה כמו בגיזה משא"כ מחיים פטור בתלישה דלאו אורחא[ד] היא משום דבחייב לה וכן מה שהביא דאיה מדנקט הרמב"ם התולש כנף מן העוף ולא נקט התולש לאחר מן הבהמה לאו דאיה היא כלל דדין תולש כנף העוף הוא אפילו מחיים וכדמוכח שם בנכורות ובבהמה מחיים אינו חייב בתולש כ"א בגוזז וכנ"ל וממילא מה שכתב עוד היד אהרן דהירושלמי דלא כהלכתא משום דמגמרא דילן משמע להיפך מדמסקינן שם בנכורות שאני כנף דהיינו אורחיה משמע דהתולש מן הבהמה לאו אורחיה לאו דאיה היא כלל ופליאה עליו דהגמרא שם אירי בתולש מן החי וזה דוקא בעוף חייב ולא בבהמה משא"כ בתולש מן המת גם בבהמה אורחה בתלישה כמו בגיזה וכדאתמר בירושלמי תלישה זו היא גיזתה ולפיכך אין לנו לזוז מדברי הירושלמי שהביאוהו הפוסקים הראשונים: * על ב' שערות. עיין במ"ב והוא מהמ"א וכן הוא הסכמת כל האחרונים לאיסור ולא כע"ש וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפי"ח הלכה כ"ג דכל מלאכות דשבת אם עשה חצי שיעור יש בהן איסור וממילא נכלל מה כותב אות אחת או נוטל שער אחת וכדומה. ולענין אם הוא מדאורייתא או מדרבנן במ"א משמע דהוא מדאורייתא כמו כל חצי שיעור של מאכלות אסורות דקי"ל כר' יוחנן דאסור מן התורה להטעם דחז לאינטרופי דאתר שם ביומא דף ע"ד שיין גם בה וכן אם נאמר משום דבחייב כל חלב מסתברא דילפינן מייה ג"כ לכל התורה וכדכתבו התוס' שם דס"ל לר"י דמשום דחז לאינטרופי לכך אסרה גמורה לדעת הרמב"ם אף בא"א לה ביד מצדד המ"א להקל ע"י עו"ג אף בכלי וכדעת נקודות הכסף ביו"ד סימן קנ"ח וכמ"ש למעלה דבה מקרי מלאכה שאינ"ל שאין כונה שלה להתנאות בה רק לצורך עבילה וא"ל דבלפרני רגליה בודאי טוב יותר להחיר ע"י נקור מלהחיר ע"י עו"ג עיין בפ"ת שם בשם מהר"ר דוידאל זצ"ל. ואגב נברר מה שכתבתי במ"ב בפשיטות דאולם שער מן המתה חייב כ"כ הט"ז והוא מהירושלמי דפרק כלל גדול ואף שהגה הבה"ט שהשיגו היד אהרן באמת הדין עם הט"ז דדברי הט"ז לאו ידידאה הוא כי כן משמע מהרא"ש בנכורות בשם הרמב"ן וכן איתא בהדיא ברא"ש בפרק כלל גדול סימן ו' ובפירוש ר"מ בדף ע"ד ע"ב ובדברי רבינו יונה ומה שהביא היד אהרן דאיה מהרמב"ם דפליג ע"ז מדכתב הגוזז וכו' ולא נקט התולש לאו דאיה היא דנקט גוזז משום דרגה לפיים בין מן חי בין מן המת ובתולש אין חייב כ"א לאחר מיתה דאז אורחא[ד] בתלישה כמו בגיזה משא"כ מחיים פטור בתלישה דלאו אורחא[ד] היא משום דבחייב לה וכן מה שהביא דאיה מדנקט הרמב"ם התולש כנף מן העוף ולא נקט התולש לאחר מן הבהמה לאו דאיה היא כלל דדין תולש כנף העוף הוא אפילו מחיים וכדמוכח שם בנכורות ובבהמה מחיים אינו חייב בתולש כ"א בגוזז וכנ"ל וממילא מה שכתב עוד היד אהרן דהירושלמי דלא כהלכתא משום דמגמרא דילן משמע להיפך מדמסקינן שם בנכורות שאני כנף דהיינו אורחיה משמע דהתולש מן הבהמה לאו אורחיה לאו דאיה היא כלל ופליאה עליו דהגמרא שם אירי בתולש מן החי וזה דוקא בעוף חייב ולא בבהמה משא"כ בתולש מן המת גם בבהמה אורחה בתלישה כמו בגיזה וכדאתמר בירושלמי תלישה זו היא גיזתה ולפיכך אין לנו לזוז מדברי הירושלמי שהביאוהו הפוסקים הראשונים: * על ב' שערות. עיין במ"ב והוא מהמ"א וכן הוא הסכמת כל האחרונים לאיסור ולא כע"ש וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפי"ח הלכה כ"ג דכל מלאכות דשבת אם עשה חצי שיעור יש בהן איסור וממילא נכלל מה כותב אות אחת או נוטל שער אחת וכדומה. ולענין אם הוא מדאורייתא או מדרבנן במ"א משמע דהוא מדאורייתא כמו כל חצי שיעור של מאכלות אסורות דקי"ל כר' יוחנן דאסור מן התורה להטעם דחז לאינטרופי דאתר שם ביומא דף ע"ד שיין גם בה וכן אם נאמר משום דבחייב כל חלב מסתברא דילפינן מייה ג"כ לכל התורה וכדכתבו התוס' שם דס"ל לר"י דמשום דחז לאינטרופי לכך אסרה

ביאור הלכה

המורה וא"כ ה"ה בכל דבר דחוז לאינטרופי [ודברי הא"ל בסימן פ"ו שרצה לחלק בחד תירוצא בין השוין ולזה להומיה סברתו מן התוספות דחוקין מאד] וכן הוא ברש"י בהדיא דף ע"ד ד"ה וכי ובהגא"ל פרק כ"ג סימן י"א וכ"כ האו"ז בה"ש אות כ"ט ובחידושי המאירי בדף ע"ד ובריי"ו מ"ב מי"ד ואין להקשות מלאכה משא"כ כשנשאר עוד הרבה אז אפשר דמ"מ מתיפה קצת והנה בירושלמי פרק כלל גדול לענין בורר איתא אמר ר' יודן היה יושב על הכרי ובורר כל היום אין מתחייב ופירש שם המפרש שלא הועיל כלום שעדיין יש גרוגרות [ועיין לעיל מה שכתבנו בסימן ש"ע בה] ולאורה ה"ה בענינו לפי הירושלמי וכן משמע קצת במכות כ' ע"ב המפרש שם בד"ה בתלקט ע"ש ועיין בטוי"ד בסימן קפ"ב בב"י שם דמצדד לומר דאפילו בשער אחד לבד ג"כ עובר משום לא יהבש וא"כ ה"ה לבאורה לחיובא דשבת דהבריתא משום דהו בהדדי: * אפילו באחת חייב. כתב הבלבו דבה אפילו ביד חייב ועיין בא"ר הטעם דדרך לנקט בחול ביד אך נשאר בקושיא מן הגמרא ולענ"ד נראה דמה שאמר ומודים מכמים לר"א היינו דאפילו באחת

שער הציון

וגירסת

(ג) מ"א וש"א ועיין בבה"ל: (ג) עיין בבה"ל דבלפרני רגליה אפילו אם יש א"י עוב יותר על ידי נקור: (ד) אחרונים: (ה) רמב"ם ותוספתא: (ו) מ"א וכן איתא בהדיא בנכורות ב"ה ופטור גם משום עוקר דבר מגידולו דהוא כלאחר יד כדאיתא בגמרא שם ומש"כ המ"א בתל"א אות כ"ג דהוי עוקר דבר מגידולו ר"ל כלאחר יד ועכ"פ מדרבנן אסור ודברי הפמ"ג כאן אינו בדקדוק: (ז) הרא"ש בפרק כלל גדול סימן וי"ו ע"ש בשם הירושלמי וכותב המ"א שפוטר הוא דוקא מן החיה וכן כתב הא"ר ודלא בפמ"ג: (ח) ט"ז וש"א: (ט) בנכורות ב"ה: (י) שבת ע"ד: (יא) הרא"ש בנכורות ב"ה ע"ש: (יב) ואף מן הנפוץ ע"ש. ודע דמסתימת הרמב"ם משמע דפטור אף בשטוה בכלי אבל מדברי הרא"ש משמע דדוקא בשטוה ביד ומשום

הגהות ותיקונים: א) אורחיה: ב) ק"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' הביא ב' שיטות, א' דמותר לומר לנכרית שתחתוך, ב' דאסור לומר לה לחתוך אלא תאמר לה ליטלן ביד או בשנים. (וגם לא חילק בין צפרני הידים או הרגלים, ראה ביה"ל ד"ה וחייב). ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: אבל התולש צמר בידו מן הבהמה או מהעור פטור.

ה רמב"ם בפ"ע מטומאת דעירובין ק"ג ו בריטב"א

ב ה"אסור (ו) לחתוך (ג) * (ז) יבלת מגופו (ח) בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחר:
ג * (ט) ¹המוחק דיו * (י) שעל הקלף או (ד) (יא) שעוה שעל הפנקס אם יש במקומו כדי לכתוב

באר היטב

(ג) יבלת. החותך יבלת בכלי חייב אם היא לחה הגוזז בין מן החי בין מן המת בין מן בהמה וחיה אפי' מן השלא חייב. התולש כנף מן העוף חייב. הטוה מן החי פטור דאין דרך גיזה בכך ומשמע דתולש למר מן הבהמה פטור ואם א"ל לגמר או לשער הוי מלאכה שא"ל לגופה מ"מ. וט"ז סס' שנ"ו כתב נריך אדם ליזהר במלבוש שנעשה מעור בהמה שלא יתלוש שער ממנו שיש בו חיוב חטאת דהכי איתא בירושלמי פ' כלל גדול התולש מבהמה מתה חייב שחלישתה זו היא גיזתה ועוד יש ליזהר שלא יתלוש מן עור שלו בידו או במקומות אחרים דהוי כמחובר לקרקע דכן משמע ברש"י סנהדרין דאדם הוי כקרקע עכ"ל ובס"ח אוסר ליקח הכיסים מהעורות ע"ש. וכתב היד אהרן דמדברי הרמב"ם משמע דשבר דהתולש מן הבהמה אינו חייב חטאת דכתב בפ"ט וז"ל הגוזז למר או שער בין מן הבהמה בין מן החי בין מן המת חייב עכ"ל הרי שלא כתב התולש שחייב משום גיזה אלא דוקא הגוזז חייב מכלל דהתולש אין בו חיוב חטאת והרלביה הוא שכתב להדיא התולש כנף

ביאור הלכה

וגירסת הרי"ף מוכיח ע"ז ע"ש: * יבלת מגופו. עיין מה שכ' במ"ב וכ"כ הט"ז בסימן של"ו בסופו וז"ל יש ליזהר שלא יתלוש מן עור שלו בידו או במקומות אחרים דהוי כמחובר לקרקע דכן משמע ברש"י סנהדרין דאדם הוי כקרקע עכ"ל והנה דינו הוא אמת שכן מבואר בסימן שכ"ח סל"א ע"ש ואף דשם אירי בלילין של ליפורן לפירש"י פשוט דה"ה בשאר מקומות כשפרשו קלת מן העור וברמב"ם פ"ע איתא להדיא לילין של עור שפירשו אך מה שאלה הט"ז הטעם משום דאדם הוא כקרקע משמע דטעמו משום דעוקר דבר מגידולו ברש"י בעירובין ק"ג ד"ה אם בכלי משמע דמשום גוזז הוא וכן משמע ברמב"ם פ"ט דכיל כ"ז במלאכת גוזז וכ"כ המ"א בסימן שכ"ח סקל"ה וזהו כשעושה בכלי דזהו דרך הגזזה ודיד פטור אבל אסור וא"ל דליחייבינהו משום עוקר דבר מגידולו ז"א דבבר מסקינן בנכורות כ"ה דהוא מקרי כלאחר יד דלאו אורחיה לעקור ביד אלא בכלי וכשהוא עושה בכלי דהוא אורחיה אז ממילא מיחזי משום גוזז וכדאיתא שם בתולש כנף מן העוף חייב משום גוזז. ודע עוד דלפי המסקנא שם בנכורות כ"ה בדבר דאורחיה לתלוש ביד חייב על התלישה משום גוזז א"כ כשיש איזה לילין מדולדלין על שפתו ולא פירשו רובן אפשר דחייב חטאת התולש אותן אפילו בידו בדרך לתלוש אותן שם ביד ולא בכלי ולפ"ז אפילו כשפירשו רובן דמתירין לעיל בסימן שכ"ח לתלשן ביד כשמלערות אותו הכא אסור ביד דהכא כיון דהוא אורחיה בכלי דמיא: * המוחק דיו וכו'. הנה עיקר אב מלאכה דמוחק הוא כשמוחק ב' אותיות ע"מ לכתוב ב' אותיות אחרות במקומן שכל מלאכות דשבת יליפינן ממשכן ומשכן היה בענין זה שכתבו לפעמים במשכן טעות בקרשים שהיו כותבין עליהן לסימן כדי לזווגן זה לזה ומוחק כדי לכתוב אחרות במקומן [ואף דבמשכן נפל לפעמים טעות באות אחד ס"ל לחז"ל דלא חשיב מוחק מכותב וענין דוקא ב' אותיות ג"כ] ומ"מ יליפינן מזה דה"ה למוחק דיו או שאר טשטוש כה"ג כדי לכתוב ב' אותיות במקום זה דחייב דהשות שנכתב מתחלה בטעות כמלן בליתא דמי ועיקר החיוב של המחיקה הוא בשביל שחשב לכתוב על מקום זה הלכך חייב אפילו על מחיקת טשטוש דיו [הרא"ש והובא בב"י]. כתב הפמ"ג דכמו דאמרינן בגמרא דאם הגיה אות אחת להשלים הספר חייב משום דשם חשיבא אפילו אות אחת ה"ה אם מחק אות אחת מקולקל כדי לכתוב אחרת במקומה וזה יותלם הספר חייב משום מוחק ע"ש וא"כ לפ"ז לפי מה שבארנו לקמן מרש"י והריא"ז דאפילו אם הגיה אות אחת בלמעלה הספר חייב משום כותב ממילא ה"ה כשמוחק באופן זה כדי לכתוב אחרת במקומה כתיקונה חייב משום מוחק וא"כ לפ"ז מה שכתב המחבר דבענין שיהיה במקום מחיקת הדיו כדי לכתוב ב' אותיות דוקא ע"כ מיירי דהדיו נפל שלא במקום האותיות ולפיכך בענין שיהיה המקום ראוי לכתוב עליו שתי אותיות אבל אם נפל דיו על איזה אות ומתקלקל ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה כתיקונה חייב משום מוחק באות זה לבד. והואיל דאיירינן בדיני מחיקה ראיתי להעתיק מה שמגדל הפמ"ג בזה והוא דאם בהמחיקה לבד[א] היה שום מיקון כגון שהיה כתוב שם איזה עניין שהיה הוא חייב לחברו או וכה"ג ונצטרך עתה למחקו חייב משום המחיקה לבד אע"פ שלא היה ע"מ לכתוב ודוקא במוחק טשטוש וכדומה בענין שיהיה כוונתו ע"מ לכתוב ב' אותיות או בשאותו הכתב לא היה מעלה ולא מורידו משא"כ מה שהמחיקה גופא הוא מיקון וא"ל להביא כמה ראיות לדבריו. והוא. דכמו דאיתא במשנה בקודש ע"מ לתפור משום שכן היה במשכן כדאיתא בגמרא ואפ"ה ידוע הוא דאפילו שלא ע"מ לתפור כל שיש מיקון בקריעתו חייב דבע"מ לתפור דמי וכמו שבארנו בסוף הסימן כן ה"ה במוחק אף דאיתא במשנה[ב] מוחק ע"מ לכתוב והטעם משום שכן היה במשכן שמחקו איזה אות שטעו בה כדי לכתוב אחרת במקומה מ"מ היכא שבהמחיקה גופא יש מיקון נראה דבע"מ לכתוב דמי ועוד יש ראיה מתוספתא פי"ב הלכה ז' דז"ל שם אין לך שחייב אלא המוחק ע"מ לכתוב והמוחק ע"מ לתקן כל שהוא ה"ז חייב ועיין ברמב"ם פ"י הט"ו דכתב דבסותר בענין שיהיה ע"מ לבנות אבל אם סתר דרך השתתה פטור משמע דאם היה שלא בדרך השתתה כ"א לאיזה צורך בע"מ לבנות דמי כיון שהיה לצורך איזה מיקון יצא מכלל מקלקל וה"נ בענינו לענין מחיקה דהרמב"ם כלל לסותר ולמוחק בתלה מתתה כדמוכח בפ"א דין י"ח ע"ש: * שעל הקלף. עיין במ"ב שהעתקתי שם לדינא דברי הב"ח ופייעתו ואף דבתשובה שבות יעקב ח"ב סי' ד'

פליג

שער הציון

לתין דרך לתלוש ביד: (יג) כן מוכח בעירובין ק"ג דלא כמקשה[ב] שם אהא דבמדינה אסור: (יד) מ"מ וש"פ: (טו) כן מוכח בעירובין שם:

הגהות ותיקונים: א) סעיף י"ז ד"ה טיפת דיו: **ב)** קמקשה:

ליקוטי דברי הרב **א)** ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: וכן הכותב או המוחק אותיות אינו חייב אלא על ב' אותיות וכו'. **ב)** בשו"ע הרב בסעיף ד' כתב: אבל למחוק שלא ע"מ לכתוב לא היה במשכן ואין זו מעין מלאכה כלל.

(יב) ב׳ אותיות (יג) חייב: הגה (יד) אסור לשבר עוגה (טו) שכתב עליה (ה) [לא] (טז) כמין שבת ע״ה אותיות אף על פי שאינו מכוין רק לאכילה (יז) דהוי מותק (מרדכי פרק כלל גדול):

באר היטב

שאין לפלקו ואפי׳ לא נטף אלא על אות א׳ ואם על שתים חייב חטאת עכ״ל. ובתשובת שבות יעקב ח״ב סי׳ ד׳ תמה על זה דמה ענין מחיקה שייך בזה ומכח זה כתב דדוקא בפנקס שיש בה בית קיבול שעוה הוא אסור אבל בקלף אין כאן חשש איסורא אלא א״כ רוצה להסיר השעוה באצבע ולפרני ידו דאית ביה משום ממרח אבל להסיר השעוה בידו או לפרניו מותר ע״ש והסכים עמו היד אהרן ע״ש ועיין בשכנה״ג. ולענין הס״ת אם אסר לקרות בו אם נטף טיפה של שעוה עליו או אם אירע זה בשבת מה דינו כתבתי משפטו בסימן קמ״ג ס״ק ט׳ ע״ש מה שכתבתי. דיו שנפל על הספר אל ילחכנו בלשונו ואל ירחצנו שמותק ס״ח סי׳ תצ״ו. אסור ליתן שעוה על הספר לסימן משוש ממתק שכנה״ג: (ה) כמין אותיות. נ״ע דא״כ אפי׳ כתובים עליו צורות יהא אסור דהא הכי צורה חייב וא״כ המותקה נמי חייב וצ״ע. וכ״כ בתשובת רמ״א סי׳ קי״ט דספר שכתוב על הדפין אותיות מותר לפתחו ולגעלו דכיון דעשוי לגעול ולפתוח ליכא משוש מותק ע״ש שהאריך. ובלבוש כתב שהוא קרוב לחיוב חטאת וכנ״ל להתמיר דרמיא רמ״א אינן מוכרחות ובכנה״ג כתב שנוהגין להתיר וכ״כ הר״ש הלוי סי׳ נ״ו וכן העלה הט״ז להתיר ע״ש. וכתב עוד הכנה״ג דדוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידיס שרי ולכן אוכלים

משנה ברורה

שדרכן היה לטוח דפי פנקסיהן בשעוה כדי לרשום עליו ואם נפל איזה טשטוש שעוה על הדף ומחק השעוה העליונה כדי שיוכל לרשום על השעוה כדרכו חייב משוש מותק: (יב) ב׳ אותיות. ועל פחות מכן ג״כ יש איסור אלא דנ״מ לענין חיוב חטאת וכנ״ל: (יג) חייב. והוא שכוונתו (טז) בעת המחיקה שיהא רואה אימת שירלה לכתוב ב׳ אותיות ולא בעינן שיתכוין לכתוב בשבת (יז) וכן בשותר ע״מ לגנות וקורע ע״מ לתפור. נפל (יח) דיו או שאר דבר לח על ספר אל ילחכנו בלשונו ואל ירחצנו במים מפני שמותק. אסור ליתן שעוה על הספר לסימן במקום שרוצה לעיין בה למחר מפני חשש מירוח [אחרונים]: (יד) אסור לשבר. ומותר (יט) ליתנו לתיגוך: (טו) שכתב עליה. ודוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר *(כ) אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידיס שרי דאין שם כתיבה עליה וממילא לא שייך בזה מחיקה. וכן אם כתב האותיות בדבש המעורב במים או שאר מי פירות (כא) ג״כ[ד] אין להחמיר: (טז) כמין אותיות.[א] ויש מחמירין אפילו בציורים: (יז) דהוי מותק. ואף דאינו ע״מ לכתוב איסורא דרבנן מיהו איכא ואף שאינו מכוין למתוק פ״ר הוא ואסור אף בדרבנן וכדמוכח בסימן שי״ו ס״ד ועיין בספר דגול מרבבה שמגדל להקל בעיקר הדין הזה והביאו בשע״ת (כב)[ב] ויש לסמוך עליו כשאינו שובר במקום האותיות בידו רק בפיו דרך אכילה. וספר שכתוב עליו בראשי תודי דפיו אותיות או תיבות (כג) יש אוסרין לפתחו ולגעלו בשבת דע״י הפתיחה שובר האותיות והוי כמותק וכן כשנועלו הוי ככותב אבל דעת הרמ״א בתשובה להקל בזה וכן דעת (כד) הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לגעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משוש מחיקה וכתיבה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משוש בנין וסתירה וכן המנהג.[ג] ומ״מ נכון

כהב״מ. ודע דלדברי הב״מ וסייעתו ה״ה כשנדבקו בשעוה הדפין להדדי במקום האותיות יש ליזהר שלא לפרקן מזו לזו[ה] [פמ״ג]. ודע עוד דדברי השבות יעקב הוא דוקא לענין שעוה אבל לענין דיו שנתדבק על איזה אות גם הוא מודה דיש בזה משוש מותק דמה לא הוי הדיו ככיסוי מלמעלה דהלא נתבטל האות מתחלה עי״ז וכנ״ל בסימן ל״ב סי״ז וע״י מחיקתו את הדיו נתהוה אות מחדש ואף דהוי חק תוכות אין נ״מ בזה לענין שבת כמו שכתב הר״ן וש״פ ס״פ הטוה ודעת הרשב״א שסובר דגם לענין שבת שייך חק תוכות ירחיצה הוא וכמו שכתב בחידושי רע״א בסימן ל״ב ע״ש [אך לפ״ז יהיה חיובו משוש כותב כמו אם בגמרא לענין מיטל גנו של חי״ת ועשאו שני זייי״ן ומהב״ח משמע קצת דחיובו הוא משוש מותק וכן איתא בעו״ש ובא״ר ול״ע]. והנה לפי מה

שער הציון

(טז) פמ״ג: (יז) פשוט וה״ה בכל מקלקל על מנת לתקן: (יח) אף דהוא עדיין לא שייך ג״כ גבה מחיקה ולא הוי ככיסוי מלמעלה ולאיה דבתוספתא איתא נפל דיו על ספר ומחקו ומחיקה היא בדבר לח וכדמשמע במנחות למ״ד ב׳ ע״ש: (יט) מרדכי: (כ) הסכמת האחרונים כהר״ש הלוי: (כא) אגודה וא״ר ומיי אדם ופמ״ת ישראל: (כב) עיין בסימן שע״ז בפמ״ג בא״א אות ז׳ דהקילו עוד אם ביותר מזה וכ״ש בכאן דהוי עונג שבת: (כג) הלבוש והמ״א וגם המאמר מרדכי כתב דיש ליזהר בזה: (כד) הכנה״ג וע״ז והפרישה והרמ״ע וחו״י והא״ר וחו״ש ועוד פוסקים וגם כתבו שכן

הגהות ותיקונים: א) זו מזו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב בסעיף ד׳ הזכיר רק אותיות. **ב)** ובשו״ע הרב שם כתב: ולכן אסור לשבור עוגה שיש עליה כמין אותיות וכו׳ ולא חילק בין בידו ובין בפיו. ואדרבה משמע מסי׳ שמ״ג סעיף י׳ דאף בפיו אסור, דאסר שם לתת לפיו של תינוק יע״ש ולא מחלק בין אותיות העשויים מדבש ושאר מי פירות. **ג)** ובשו״ע הרב שם כתב וכן נוהגין, כהמקילין, ולא חילק בין יש לו ספר אחר או לא. **ד)** ובשו״ע הרב בסעיף ד׳ לא מחלק בין אותיות העשויות מדבש ושאר מי פירות.

ז מרומת הדשן סי' ק"ג בשם מ"ר

ד (יח) יש ליזהר שלא לכתוב באצבעו (ו) * (יט) במשקין על השלחן (כ) או (ז) באפר. אבל מותר (מ) (כא) לרשום (כב) בחוץ כמין אותיות (תה"ד סימן ס"ג):

באר היטב

העוגות שיש עליהם ציורים עכ"ל עיין שם וצ"ע מ"מ ועיין בחות יאיר סי' ט"ז: (ו) במשקין. ואם כתב פטור. וה"ה הכותב בדיו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד וכן המוחק. הכותב על בשרו חייב אבל המשרטט על בשרו צורת כתב פטור. הקורע על העור כתבנית כתב חייב. הרושם על העור כתבנית כתב פטור. המעביר דיו על גבי סיקרא חייב שהיא משום כותב ומשום מוחק. דיו על גבי דיו או סיקרא ע"ג דיו פטור. הרושם רשמים וצורות בכותל בשאר וכיוצא בהן כדרך שהצייריים רושמים ה"ז חייב משום כותב וכן המוחקה. המשרטט חייב. הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור. כתב אות אחת סמוך לכתב. כתב ע"ג כתב נתכוין לכתוב חי"ת וכתב ז'

ביאור הלכה

מה שברר בחידושי רע"א בסימן ל"ב דדבק דינו כמו דיו ע"ש לפ"ז כשנדבקו הדפין להדדי בדבק במקום האותיות יש בזה איסור דאוריתא אלא לפרקן מהדדי לכו"ע ואפילו אם תדחוק ותאמר דבאותיות שיקלף הדבק מהם גם להגרע"א כמו שעוה דמי עכ"פ להב"ח ופיעתו יש בזה איסור דאוריתא:

* במשקין על השלחן. עיין במ"ב שהעתקנו דיני כתיבה ומחיקה ושיקרו הוא מלשון הרמב"ם פי"א ומהגמרא שם ומוכח עוד שם בגמרא דאם כתב במי טריא [ופירש"י שם בלשון א' דהוא מין פרי ובלשון שני פי' שהוא מי גשמים] או באבר והיינו במיא דאבנא וכדמסיק בגיטין י"ט או בשיאור [עיין בפירש"י ותוס' שם ועיין בא"ע סימן קכ"ה דלהרמב"ם יהיה חייב בכ"ג] חייב ובתוספתא איתא עוד דאם כתב בקליפי אגוזים בקליפי רמונים והיינו שכתב במי שריית הם דברים שלובשין בהן [וכדפי' בספר חסדי דוד] כל הני מלקי שכותב בדבר המתקיים וחייב חטאת והרמב"ם כלל כ"ז בא כתב בחבר וכיוצא בהם ועיין בראב"א שבת קט"ו ע"ב ד"ה הא דאמרינן דלענין חיוב שבת[1] לא בעינן שיכתוב במה שיתקיים הכתב לעולם אלא דמקיימי קלא עד שדרכן של בני אדם לכתוב בהן דברים שאין עשויין לקיימן לעולם אלא זמן אחד כספרי הזכרונות וכיוצא בהן לענין שבת מלאכת מחשבת היא ולא בעינן שיתקיים לעולם כדיו וכענין זה מוכח ג"כ דעת התוס' ד"ה אבל הכא ע"ש ולפ"ז נראה פשוט דהכותב בכלי עופרת הנהוג בהיום בין הסופרים לכתוב בהן תשבוטיהן לזכרון חייב ולא דמי זה לכותב באבר דמבואר שם בגיטין דלא חשיב כתב מדאורייתא דהא חזינן דבכלי עופרת רישומו ניכר ומתקיים ואף בכותב בפתח מערב במיס משמע בגמרא דחייב חטאת וכ"ש בזה שמתקיים יותר וכ"ש לדעת המחבר שם בא"ע סימן קכ"ה דפתח כדעת הרמב"ם דבאבר ושיאור בכ"ג בשר א"כ בענינו יהיה בודאי בכל גווני חייב. ולענין אם כתב בדבר שאין מתקיים דהוא אסור איתא עוד שם במשנה אם כתב בחבר דרכים ובאבק סופרים ע"ש בפירש"י והרמב"ם תפס מקצתן וה"ה לכל הני שאין רישומן עומד וכן מה דבענין שיכתוב על דבר המתקיים איתא בתוספתא דאם כתב על העלין של זית וחרוב ולענין אם שכתב בשם הקרוש וחלב הקרוש [והיינו ע"י שריטה מדלא קאמר על שם הקרוש וכדמסיים על עלה זית ע"ש] חייב ועל העלין של חזרין וכרישין ובצלין וירקות פטור דהוא דבר שאינו של קיימא והביא הרשב"א תוספתא זו להלכה ע"ש והרמב"ם דבר שהוה נקט ואינו חייב עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד (לד) וכן אין המוחק חייב עד שיתחוק כתב בדבר העומד מע"ג דבר העומד וכ"ז לענין חיוב חטאת אבל איסור דרבנן יש אפילו כתב בדבר שאינו עומד על דבר שאינו עומד וכן לענין מחיקה. ג) הכותב על בשרו דיו חייב

שער הציון

המנהג: (כה) כן משמע מהחי אדם וכ"כ בספר תפארת ישראל. ולכתחלה בודאי טוב יותר לצאת ידי הכל. אלא לעשות אותיות על חודי הדפין: (כו) משנה ק"ד ע"ב: (כז) פרישה וכן מוכח במשנה שם ע"ש: (כח) רש"י פירש כגון מי פופיס שמשתירין משמע דבמיא בעלמא לא חייב כתב כלל אפילו מדרבנן לבד ממי גשמים שיש בהן חיוב חטאת בלשון אחד של רש"י ובתפארת ישראל ראיתי שכתב דבמים ממי אסור ולא ידעתי מנין לו דבדברי רש"י פירשו גם הרע"ב והר"ן ואלון זכוכית שאסרו האחרונים לרשום עליה בימי הקור שם שאני דמנכר הכתב יותר: (כט) בנה"ג וא"ר: (ל) רש"י ועיין פרישה: (לא) פמ"ג וש"א: (לב) לפי מה שבארה בספר חסדי דוד וכן מוכח שם מהגהות הגר"א ובפרישה איתא דבשומן הנקרא הוא רק איסורא דרבנן ותוספתא זו היא נגדו וכבר רמז לזה בספר א"ר: (לג) עיין בבה"ל: (לד) הוא מלשון הרמב"ם וצ"ל שמקורו הוא מדף ע"ה ע"ב בגמרא וכן

הגהות ותיקונים: א) שלומדה:

הערות והערות: 1) עיין סימן ש"ג שעה"צ אות ס"ח מש"כ בזה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב דהוא אסור רק מד"ס.

משנה ברורה

חייב (לה) מפני שהוא עור אע"פ שמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן ה"ז דומה לכתב שנמחק אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור שאין דרך כתיבה בכך. הקורע על העור כתבנית כתב חייב משום כותב הרושם על העור כתבנית כתב פטור [ובמוספתא שלנו איתא להיפך דבקורע פטור[א] וברושם חייב וכבר נתחבטו בזה הראשונים עיין בדברי הרשב"א בחידושיו ובדברי הרה"מ בפ"ז דגילוחין]. ג) הכותב כתב על גבי כתב דהיינו שהעביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר ומידשם פטור דהא לא אהני מידי וה"מ שהיה דיו ע"ג דיו או סיקרא על גבי סיקרא אבל אם העביר דיו על גבי סיקרא חייב שתיס אחת משום כותב שעכשיו הוא כתב הגון יותר מברראשונה ואחת משום מוחק שמוחק בכתיבתו את ב' אותיות התחתונות ואם העביר סיקרא ע"ג דיו פטור דמקלקל הוא. ד) אין הכותב חייב חטאת עד שיכתוב שתי אותיות אבל אם כתב אות אחת אפילו היתה גדולה כשתיס פטור מחטאת ומ"מ איסור דאורייתא איכא אפילו באות אחת וכנ"ל ברים הסימן. ואות אחת שאמרנו דפטור הוא אפילו היתה סמוכה לכתב שהיה כתוב מקודם כיון דבשבת לא כתב אלא אות אחת אבל אם בזה האות השלים את הספר חייב דאהני מעשיו טובא. הכותב אות אחת ונקד עליה לסימן אע"פ שקורים ממנה ע"ז תיבה שלמה פטור כילד כגון שכתב אות מ' והכל קורין אותה מעשה או שכתבה במקום מנין שהרי היא כמו שכתב ארבעים אפ"ה פטור. המגיה אות אחת ועשה אותה שתים כגון שחלק גג הח"ת ועשה שני זייני"ן (לו) והוא צריך לזה חייב וכן כל כיוצא בזה. התכוין לכתוב חי"ת (לז) וכתב שני זייני"ן או שהתכוין לכתוב מ ועלה בידו כו ע"י שדילג הקולמוס ולא נמשך האות כראוי וכל כיוצא בזה ה"ז פטור שהרי לא נתכוין אלא לאות אחת. ה) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא (לח) אפילו אם לא נעשה תיבה ע"ז כגון אל"ף גימ"ל וכיוצא בזה. ואפילו אם היו שתיהן שוות (לט) משם אחד כגון תת גג תת דד וכדומה ג"כ חייב. ואפילו אם היה דעתו מתחלה לכתוב יותר כגון תתנו או גגות וכתב רק שתי אותיות אלו מהן (מ) אעפ"כ חייב. ודע דלפי מה שנפסק לעיל בסימן ל"ו דאין הזיונין של אותיות שעטנ"ז ג"ך מעכב אלמא דמקרי כתב אלא זה מ"כ אם כותב שתי אותיות אפילו בסמ"ס בלי זיונין ג"כ[ב] חייב וכ"ש בכתב בעלמא דמקרי כתב וחייב וכן נוהגין בגיטין שכותבין בלי זיונין כמבואר בחמן העזר סימן קכ"ו[ג] אלמא דהוי כתב גמור אפי' בלי זיונין. גם דמלאכת כתיבה הוא מדאורייתא בכל כתב ובכל לשון ועיין לעיל בסימן ש"ו בבה"ל[ד] שבארנו דכן הוא הסכמת כל הפוסקים וכתב הרמב"ם דאפילו משני שימניות חייב והיינו (מא) כגון שעשה הסימנים המורים על המספר. ו) שתי אותיות שאמרנו לחיוב הוא אפילו אם כתבן בשני דפי פנקס והן נהגין זה עם זה דהיינו (מב) שכתבן בשפתיהן שיוכל לקרותן כאחת ואפילו אם כתבן בשני כותלי זוית (מג) מצפנים חייב הואיל שהיו זו כנגד זו ויכול לקרותן כאחת. ואפילו לקח גויל וכיוצא בזה וכתב על שפתו אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שניה במדינה אחרת ובמגילה אחרת (מד) על שפתה חייב שבזמן שמקרבן נהגין זה עם שתי אותיות אחרי דאין נהגין זה עם זה ואין להביא ראיה מדאמר אחת בארץ ואחת בקורה דפטור וא"ל דלא היו סמוכין זה לזה כ"א זה למעלה

ביאור הלכה

והשאר כלל בדבריו במש"כ שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד ומה שלא הזכיר תלב דום דהוא דבוקא גדולה עע"ק. והנה ראיתי דבר פלא בפ"מ שלא לחלק בין הסוין בין שבת וגיטין נגד הרשב"א מכח מה שפסק הרמב"ם וירושלמי דבעלה ירקות פטור ובגיטין י"ז[א] ע"א איתא דכותבין על העלה של זית וגעלם ממנו תוספתא זו דבשבת נמי חייב על העלה של זית. ודע עוד דאם כתב אותיות על אוכלין ג"כ חייב דמקרי על דבר המתקיים וכדומה בגיטין י"ט ע"א דלרבנן אם כתב עליהן גט כשר דמקרי דבר המתקיים ורק לר"י הגלילי אמעיטו לענין גט מקרא עי"ש בגמרא טעמו דבענין דומיא דספר וכן מפורש במרדכי פרק כלל גדול דשייך בהו ממיקה וממילא שייך בהו כתיבה ג"כ. ולענין כתיבת אות אחת עיין במ"ב דדוקא אם השלים את הספר ומשמע דאם השלים בזה רק תיבה אינו חייב ובתוספתא איתא להיפך ועיין בהשב"מ. ודע דלפי דרש"י בד"ה והשלימה לספר פירש אות אחרונה של אחת מכ"ד ספרים נראה דלאו בדוקא הוא דה"ה אם היה חסר בהספר איזה אות בתמצאו דע"ז אינו ספר שלם והוא מקנו דחייב דעל ידו נשלם הספר וכן מוכח ברש"י בד"ה רבא אמר וכ"כ ריא"ז הובא בשלטי הגבורים ע"ש. ובענין הגיה אות אחת שתקנו במ"ב דברי הרמב"ם ובגמרא איתא עוד אוקימתא כגון שנטלו לגגו של ד' ועשאו רי"ש והובא זה ברא"ש ובריי"ז והא דלא העתיקו הרמב"ם משום דע"כ רבא מיירי כגון שע"ז הוגה הספר לגמרי שלא היה בו עוד טעות אחר אלא זה ומשו"ה חייב דהו"ל כהשלים את הספר וכפירש"י וא"כ נכלל זה במה שכבר העתיק דין השלים את הספר. ובענין כתיבת אותיות שוות שתקנו לשון הרמב"ם כגון שנעשה ע"ז איזה תיבה ואם היו שוות וגם לא נעשה תיבה ע"ז כגון אל"ף אל"ף בי"ת בי"ת וכדומה מלשון הרמב"ם משמע דפטור כמו שכתב הרה"מ ודעתו דמכל התנאים דברייתא משמע דס"ל דאל"ף אל"ף דאחור"ך לא מיחייב ואין יחלוק התנא דמתניתין על כל הני וע"כ מה שאמר במתניתין בין משם אחד היינו דוקא כגון גג תת וכדומה ופסק כסתמא דמתניתין וכר"ג דהוא רביה דרבי יהודה ולא כר' יהודה [וגם אפשר דס"ל כאוקימתא דרב יעקב דמתניתין מני ר' יוסי היא דמיחייב משום רושם ולפיכך חייב בכל גווני והוא פוסק בכל התנאים דברייתא דפליגי ע"ז] אבל דעת רש"י ור"י והרע"ב דאפילו על אל"ף ואל"ף חייב וכן משמע מדעת הרי"ף והרא"ש דהעתיקו המתניתין דאמרה בין משם אחד בין מב' שמות בסתמא ולא העתיקו ע"ז הברייתא דר' יהודה משום ר"ג ע"ש בגמרא משמע דס"ל דגם על אל"ף אל"ף חייב. והמעיין היטב בדעת רש"י בכל הסוגיא יראה דס"ל דתנאי דברייתא לא פליגי דמתניתין כלל וכולהו ס"ל דאם מתכוין מתחלה לכתוב ב' אלפי"ן וכדומה חייב ומה דאמרי דפטור היינו דוקא כשנתכוין לכתוב מתחלה תיבה גדולה זה ס"ל דאף דגילתה התורה אחת מאחת דאפילו אם כתב מקצתו חייב עכ"פ בענין שיבא באותה המקצת איזה תיבה כמו שהיה דעתו מתחלה ולכך פטור על אל"ף אל"ף דאחור"ך שאין בזה תיבה כלל ומקרי לא נתקיימה מחשבתו ור"ש דפוטר עד שיכתוב את כל השם גמי מיירי בכה"ג וכמו שמוכח מרש"י בד"ה אם כולו אבל אם מתחלה נתכוין לכתוב רק ב' אותיות לבו"ע חייב ואפילו באל"ף אל"ף ואפילו לר"ש. ובענין שתי שימניות העתקנו מהרמב"ם דחייב ולכאורה קשה דהא הירושלמי קאמר ע"ז מאן תנא שתי שימניות ר' יוסי הוא [ר"ל דמחייב אפילו בשני רשימות לכך חייב אפילו בלא אותיות רק בסימנים בעלמא] משמע דלרבנן פטור וא"כ הרמב"ם דפסק דלא כר' יוסי מדפסק דהכותב בשמאלו פטור ממילא יהיה פטור בשתי שימניות וי"ל דהרמב"ם סבר דהבבלי חולק ע"ז וראיה מדמקשי בשבת ק"ג על תירוצא דרב יעקב והא מדסיפא ר' יוסי רשם לאו ר' יוסי משמע דלאחי ניחא והא גם לדידיה קשה זה הקושיא על מה דפסק המשנה דבשתי שימניות חייב א"ו דסברא ליה להגמרא דאפילו לרבנן חייב דסימנים הוי כמו אותיות. ובענין נהגין זה עם זה יש להתפפק אם כתב אות אחת ואח"כ כתב אות אחרת למעלה על גבה אם זה מקרי שתי אותיות אחרי דאין נהגין זה עם זה ואין להביא ראיה מדאמר אחת בארץ ואחת בקורה דפטור וא"ל דלא היו סמוכין זה לזה כ"א זה למעלה

מזה

שער הציון

בתוספתא אמר ר' מנחם ב"י זה חומר במוחק מבכותב משמע דבכל שאר דברים אין להחמיר בו יותר: (לה) הוא לשון הרמב"ם ומשמע מזה דאם כתב על מיני בע"ח שאין להם עור פטור ואולי טעמו דבהני בע"ח כיון שאין להם עור חמימות הבשר מעברת תיכף את הכתב והוי ככותב על דבר שאינו מתקיים וגריעא מכותב על האוכלין דחייב וכמו שבארנו בבה"ל: (לו) רש"י: (לז) הוא לשון הרמב"ם ומה שכתבנו או שהתכוין וכו' נכלל בדבריו ע"ש ומה שלא מילק הרמב"ם הא דבני זיונא כמסקנת הגמרא שם משום דס"ל כפירוש התוס' בד"ה נתכוין דהיכא דלא נתכוין אלא לאות אחת בכל גווני פטור: (לח) כסתמא דמתניתין הכותב ב' אותיות חייב ולא חילקו בזה: (לט) עיין בה"ל: (מ) רמב"ם פ"א הלכה י"ד: (מא) עיין בפירוש המשניות להר"מ ופירש התו"ט את דבריו בביאור האחרון כמו שכתבנו והפירוש הזה הביא לו סיוע מדברי ר"ה נחון: (מב) רש"י וס"ל שם דאם כתבן בחמש פעמים הואיל דמתוסר מעשה קצילה לקרבן ומהרמב"ם משמע דחייב בכל גווני והטעם עיין במ"מ שם: (מג) מוכח מתוספתא: (מד) היינו לפירש"י הנ"ל:

הגהות ותיקונים: א) י"ט: ב) קכ"ה: ג) סי"א ד"ה בכתב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ז' פסק: הקורע על העור כתבנית כתב חייב. ב) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב דפטור אבל אסור מד"ס.

ח טור מ שבת ע"ה **ה** * (כג) [ח]מותר * (כד) לרשום בצפורן על (ט) [נ] הספר * כמו שרושמין לסימן (כה) שאין זה דבר (י) המתקיים: **ו** [ט]חוט של תפירה שנפתח אסור (יא) [ג] (כו) למתחו

שערי תשובה

לאחריס ע"ס: [נ] הספר. עיין בה"ט ועיין לעיל סי' ש"ו ובשו"ת מיט אפריס אלק אה"ע: [ג] למתחו. ועיין בגו"ר סימן י"ז י"ח י"ט מה שמקמטין בגד על ידי תפירת מחט אחוך או שרשה אחד עב ומוסבין פעמים ושלש עד שמספיק לקמוט כמו תפירה אם מקיימין אותם כן כגון בגדי נשים שמניחין כן באריגן מקומטו ע"י מחט שלא תצטרך להטריח שיש ולאי אסור לעשות כן בשבת ואפילו לתחוב שולי הבגדים למעלה בשעה שעוסק בעבודתו או בשעת הילוך ע"י תחיבת מחט אעפ"י שאח"כ מוחרת ושומטת המחט אין להחיר זולתי לדעת הר"ר יואל דמחיר בתפירה שאינו להתקיים וחכם אחד מולק והוא חזר והשיב לו ומסוף דבריו משמע שאין להחמיר בתחיבה זו כ"א בעושה ע"ד שיתקיים ע"ס:

באר היטב

לראות אומנות בשבת אע"ג שמלמדה[א] ת"ה מ"א: (ט) הספר. וכתב הלבוש אבל כמין אותיות ולאי אסור כמ"ש ס"ד: (י) המתקיים. ורש"ל כתב דוקא בקלף הקשה דבזמן הטור היו כותבין הספרים על הקלף אבל על הנייר אסור דמתקיים הוא וכן דעת הט"ז ע"ש וב"ח אוסר אפי' בקלף. משמע בגיטין דף כ' שאם תוחב אותיות של כסף ע"ג בגד מקרי כתב ע"ש וא"כ אפשר דאסור לעשותו בשבת. כתב בהג"מ פ"א מס"ת הא דאיתא בפי' ש"ו סי"א כותבין בשבת פי' בכתב גלאות דאינו אלא שבות דגזרו על שלהס אטו שלנו וכ"מ קצת מלשון רמ"א שם ופירושו שאומר לא"י לכתוב דהוי שבות דשבות ובספ"ז כתב דבתיבה דקה שאנו כותבים שטרי הדיוטות אינו משוב

כתב עכ"ל. וכתב המ"א תמיהני דהא הרמב"ם כתב דהכותב בכל כתב ובכל לשון חייב ואפי' משני סמניות ופי' המ"מ אפילו אינן אותיות ידועות רק סימן בעלמא כגון נוי"ן הפוכין גבי ויהי נסעו עכ"ל. והא דבעי זיוי היינו בכתב אשורית דכל זמן שלא זייו"ן לא נגמרה מלאכתן ואפשר דבתיבה דקה נמי פטור כיון שהוא נלקח מכתב אשורית אבל בכתב אינו יהודי כיון שהוא כתב שלהן אמה לא יתחייב וכ"כ הרב"י בא"ע סי' קכ"ו לענין גט. גם בתוס' בגיטין דף מ' וס"פ מרובה איתא בהדיא דהוי לאוריתא ואפשר דפליג על הרמב"ם ועיין בש"ג בענין הזיוון שהאריך עכ"ל המ"א: (יא) למתחו. מחט שנתעקמה אפילו מעט אסור לפשטה ספר הזכרונות כנה"ג מ"א. התופר ב' תפירות וקשר או ג' אע"פ שלא קשר חייב וכשקשר חייב נמי משום קושר הרע"ב. והקורע ע"מ לתפור

משנה ברורה

זה ואין מחוסר מעשה לקייבתן אבל אם כתב אות אחת בארך ואות אחת בקורה או שכתב על ב' כותלי הבית והיו רחוקין זה מזה או על שני דפי פנקס (מה) באופן שאין נהנין זה עם זה פטור. ז) הכותב (מו) בשמאל או לאחר ידו [דהיינו בגב ידו שאחז הקולמוס באצבעותיו והפך ידו וכתב] ברגלו בפיו ובמרפקו [אצילי ידיו] פטור מפני שאין דרך כתיבה בכך ומ"מ איסורא יש אפי' ברגלו וכה"ג. איטר שכתב בימינו שהיא לו בשמאל כל אדם פטור ואם כתב בשמאלו חייב והשולט בשתי ידיו בשוה וכתב בין בימינו בין בשמאלו חייב. קטן אוחז בקולמוס וגדול אוחז בידו וכותב חייב שהוא העיקר במלאכה והקטן לאו כלום עביד. גדול אוחז בקולמוס וקטן אוחז בידו וכותב פטור דבזה הגדול לא עביד כלום ואם האוחז בקולמוס נתכוין לסייעו תליא המיוב בהאוחז בקולמוס [כן הוא לפי נוסחת הגר"א בתוספתא ע"ס]. הכותב ע"מ לקלקל העור (מז) חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור. ח) הרושם רשמים ונורות בכותל בשאר וכיוצא בהן כדרך שהאייריס רושמים (מח) ה"ז תולדת כותב וחייב משום כותב [ואם עושה צורה בכלי צורה [היינו שהכלי עומד לכך לגאותה. רש"י] אפי' עושה מקצתה (מט) חייב משום מכה בפטיש שהיא גמר מלאכתה של הכלי] וכן המוחק את הרשום כדי לתקן ה"ז תולדת מוחק וחייב. אסור (נ) לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכיוצא בו דהוא כעין כותב (נא) וכן אסור להסיר ממנו דהוא כעין מוחק ועיין בח"א בלל ל"ז מה שכתב בזה. ועתה נבאר קצת מעניני מחיקה ושרטוט. המוחק כתב ע"מ לכתוב במקום המחק שתי אותיות חייב ואפילו

אות אחת אם היא גדולה וש במקומה כדי לכתוב שתים חייב. והמוחק (נב) ע"מ לתקן אפי' שלא ע"מ לכתוב כגון שהיו אותיות יתירות בתורה ומתקן ג"כ חייב. כתב הח"א דכל המלאכות חוץ מכותב חייב בין בימינו בין בשמאלו והבית רואה לזה מתוספתא פ"י אך ברגלו בפיו ומרפקו משמע שם דפטור ואסור. המשרטט (נג) נייר וקלף וכיוצא בו כדי לכתוב שתי אותיות תחת אומו שרטוט חייב (נד) וכן בשרוטה לתמוך עור או שאר דברים ומשרטטו תחלה כדי שיכוין תחוכו גם זה הוא בכלל משרטט. וה"ה חרשי עצים שמעצירין חוט של סקרא ע"ג הקורה כדי שיכוון בשוה או הגבלים שעושין כן באבנים כדי שיפגל האבן בשוה כ"ז הוא בכלל משרטט ואחד המשרטט בצבע או בלא צבע ה"ז חייב. הגה האחרוני ובכ"ז כדי לברר איזה דבר הוא דאורייתא או שפטור ואסור מדרבנן וע"מ ע"י א"י במקום מצוה דקי"ל בסי' ש"ז דאיסור דאורייתא אין מחירין ע"י א"י אפי' במקום מצוה: ה (כג) מותר וכו'. ויש מחמירין בזה ועי' בבה"ל: (כד) לרשום בצפורן. ודוקא רשימה כעין קו בעלמא לזכרון (נה) שיש בזה איזה ט"ס ומשום דלא חייב כתב כלל בלא"ה (נו) אבל לעשות כמין אות ודאי אסור (נז) אפילו באות אחת: (כה) שאין זה וכו'. ודוקא בקלף הקשה דבמנס היו כותבין על הקלף אבל על הנייר אסור דמתקיים הוא [אחרונים] ודוקא בצפורן (נח) אבל אם רושם באיזה כלי שעושה רשימה עמוקה יותר אף על קלף ועץ אסור דמנכר היטב ומתקיים: **ו** (כו) למתחו. היינו שנתפרדו שתי תחיכות הבגד זו מזו במקצת ותוטי התפירות נמשכין ורוצה למתוח ראש החוט כדי להדק ולאחר:

שער הציון

(מה) היינו באמצע שאסר קצילה לקרבן הרמב"ם[ב] מחייב בזה בכל גווני: (מו) רמב"ם: (מז) רמב"ם: (מח) רמב"ם ומקורו מירושלמי פ' בלל גדול ועיין בבה"ל: (מט) גמרא ע"ו[ג] ורמב"ם בפ"י מה"ש: (נ) מ"א וש"א: (נא) שלחן עלי שטים: (נב) עיין בבה"ל לעיל[ד] שהבאתו דעת הפמ"ג כמו שכתבנו וכמה ראיות לזה ואח"כ מצאתי בספר עקרי דינים בשם ספר טל אורות שכתב ג"כ בהדיא כן: (נג) רמב"ם וס"ל דשרטוט זה בשאר שרטוט שבש"ס: (נד) כן איתא ברש"י דזהו משרטט וכן משמע בירושלמי והרמב"ם משמע דהוא תולדה דמשרטט ומסתברא דרש"י מודה לרמב"ם בשרטוט דבתיבה דגם זה הוא בכלל משרטט דאף שבמשכן היה בעור כדי לתתוך אח"ז ה"ה כל שרטוט שעושה איזה אח"כ: (נה) ח"ר ושלחן עלי שטים ודלא כפ"מ: (נו) לבוש וט"ז וש"א: (נז) שלחן עלי שטים וכן מוכח מהב"ח: (נח) דהנא ר' יוסי בודאי מודה ג"כ להמשנה דאם כתב בדבר שאינו מתקיים אז על דבר שאין מתקיים פטור וא"כ לתה מחייב בשורט שריטות בנסר והלא עץ קשה הוא כמו קלף א"ו דמיירי בשרט בכלי דמתקיים השריטה

הגהות ותיקונים: א) שלומדה: ב) והרמב"ם: ג) ע"ה:

(כז) משום תופר: ז (כח) אותם (יג) שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למתחו אא"כ יהיו הנקבים (כט) רחבים קצת ומתוקנים (ל) בתפירה (יג) בעיגול: י טור בשם ר' פרץ ומהרלי"ז בשבת

באר היטב

חייב: (יב) שמהדקים. ואם נמלך לפעמים להניחם כך לעולם אסור להדקן בשבת מ"ל: (יג) בעיגול. ואז אפי' החוט תחוב במחט

משנה ברורה

(כז) משום תופר. והעושה כן חייב חטאת [גמרא] והוא (נט) שעשה הקשר לבסוף אפי' אינו של קיימא אבל בלא קשר כלל (ס) פטור ואם יתפרדו ג' תפירות ומתחן חייב אף בלא קשר [אחרונים]. ואגב נגהר קצת דין תופר. התופר שתי תפירות חייב והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שלא תשמוט ואפי' לא היה של קיימא (סא) ואם היה של קיימא חייב גם משום קושר וכ"ז לענין חיובא אבל לענין איסורא יש אומרים דאסור ואפי' לא עשה קשר כלל וע"כ אותן האנשים שתוחבין הקריז עם הבגד במחט בשתי תכיפות לאו שפיר עבדי [קרבן נתנאל] ואם עשה ג' תפירות חייב אף בלי קשר שהרי מתקיימת התפירה [רמב"ם]: ז (כח) אותן שמהדקין. דרכן היה ליתן חוט בתוך הבית יד שעל זרועו דכשרוצה להדקו היה מותח החוט ומתהדק היטב: (כט) רחבים קצת ומתוקנים. דאז אינו דומה כלל לתופר (סב) דהוי כמאן דמכניס קרסים בלולאות כיון דמתוקן לזה בתמידות למתחו ולהדקו כשלובשו וכן לרפאותו* כשרוצה לפשטו (סג) ואם אין מהדקו יפה ונמלך לפעמים להניחו כך לעולם ולפשטו כשהוא מהודק אסור להדקו בשבת: (ל) בתפירה.

ביאור הלכה

מזה י"ל דנקט בלשון לא זו אף זו עי"ש במשנה. ועיין בירושלמי שפירשו המפרשים דהוא בכלל כתב ע"ג כתב וי"ל שאות אחת כתב למעלה ע"ג אות אחרת ופטור משום דאין נהנין זה עם זה ובאורם בירושלמי אינו מוכרח כאשר כתבתי בחידושי וגם דהש"ס שלנו אינו סובר פירוש זה דאל"ה מנ"ל דלא אמי כר' יהודה. ובענין רושם דשמים העתקנו לשון הרמב"ם ומקורו הוא מירושלמי פרק כלל גדול וז"ל הלר לורה הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום תובע ומיאורו שראשון רשם את הלורה בחבר וכה"ג והשני העביר הנצע עליו ולכך הראשון חייב רק משום כותב עבור הרושם תמונה שעשה והשני שהעביר הנצע במקום הרשום אינו רק תובע בעצמו וכותב הרמב"ם נמי שעשה את הרושם של התמונה וכמו שכתב דרך שהליירין רושמין. והנה לא בחר הרמב"ם בהליה אם בעינן שתי לורות דוקא כמו באותיות או דבזה חייב אפילו באחת דהשיבא בפ"ע ומירושלמי הזה מבואר דאף בלורה אחת חייב ועיין בא"ר שהקשה דברי הרמב"ם זה על מה שפסק בעצמו בפ"י והעתקנוהו במ"ב דהלר בכלי לורה חיובו הוא משום מכה בפטיש ולדבריו ניחא קצת דבפ"י לא חייבי ברושם בעצמו דבזה לא נעשה עדיין גמר מלאכה לגאותה אלא שעשה הלורה בבת אחת ולכך לא שייך בזה כותב דענין אחר הוא משא"כ בעינינו חייבי שעשה רק רושם של הלורה מתחלה כדי שידע ויבין הלובש ע"ז אח"כ מה לעבוד ודומה לכותב שכותב אותיות שמורה האות על איזה דבר והא דלא מחייב הרמב"ם בכלי משום לובש אפשר דלא חייבי כשאר בגדים אלא שהקב דרך שעושין בכלי כדרך שעושין בכלי כסף ולכן לא הזכיר גם הש"ס שלנו בדף ע"ו[ב] ע"ב משום לובש רק משום מכה בפטיש ומה שכתבנו תוסר קושית הש"ל בסק"ו. ואגב דחייבינן בדיני כתיבה ראיתי להעיר בכלל דבר אחד שנתקשה לי. הנה רש"י במשנה דכתבן על שני לוחי פנקס כתב שהן טומין בשעה משמע דשעה מקרי דבר המתקיים וכן מסתברא דלא גריעא שעה מחלב הקרוש דאיתא בתוספתא דחייב הכותב עליו ולקמן בשימן תקמ"ה ס"ז איתא דבלוחות של שעוה הוי דבר שאינו מתקיים וכתב שם הג"א[ג] דאף בשבת פטור. ובענין מחיקה העתקתי עקרו מלשון הרמב"ם ומה שכתב ע"מ לכתוב במקום המתק נראה דלמד כן ממה שאמר בגמרא ופסק כן הרמב"ם דקותר ע"מ לבנות במקומו הוי קותר וכו' ע"ש בדף ל"ח ע"ב. כתב הפמ"ג דהא דבעינן מוחק ע"מ לכתוב היינו שמתכוין שיהא רשוי אימת שירצה לכתוב עליו ד' אותיות ולא שיתכוין לכתוב עליו בשבת ופשוט: * ") מותר וכו'. הנה הב"ח והטו"ז הקשו על דברי הטוש"ע ממתניתין דפרק הבונה הוא כמו כותב שכן רושמין על קרטי המשכן לידע איזו בן זוגו ואם היה רושם שתי רשימות בדבר המתקיים חייב חטאת א"כ בדבר שאינו מתקיים צריך להיות אסור מדרבנן וכדאיתא במשנה שם לענין כותב בדבר שאינו מתקיים וכנ"ל בס"ד ולכן פסק הב"ח מכח זה דלא כהטור והמחבר וכתב דאסור לרשום לרשום אף רושם אחד והביאו המ"א והט"ז הארוך בזה ומיישב בדוחק ע"ש. והנה האמת הוא כמו שמגדל הא"ר לומר דהטור ס"ל שאין הלכה כר' יוסי כמ"ש הרע"ב וא"כ רושם שריטות בעצמה אינו בכלל כותב כלל ואסור רק מדרבנן ולכך בדבר שאין מתקיים מותר לגמרי ע"ש ודבר ברור הוא שכן הוא ג"כ דעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ודבינו ירוחם דלא כר' יוסי דהרי כולם פסקו דכותב בשמאל פטור אם לא בשולט בשתי ידיו וזה הוא דלא כר"י וכדאיתא בגמרא שם וזהו ג"כ טעם השו"ע אבל הד"מ הביא בשם האור זרוע לאיסור דחשש לדעת ר' יוסי דבדבר שאינו מתקיים אסור מדרבנן וכתב בכנה"ג דראוי לירא שמים להחמיר בזה וכ"כ בברכי יוסף ועיין מה שכתבתי עוד לקמיה בטעם דברי השו"ע [הג"ה ואגב אכתוב דבר פלא שראיתי במגיד משנה פי"א מהלכות שבת הלכה י"ז ד"ה רושם וכו' על מה שכתב הרמב"ם שם בהלכה י"ז רושם תולדות[ד] כותב הוא כילד הרושם רשמים ואותות בכותל בשבר[ה] וכיו"ב וכו' וכתב ע"ז המ"מ וז"ל רושם תולדת כותב משנה בהטעה אמר ר' יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכן כותבין על קרטי המשכן לידע איזהו בן זוגו ופירש רבינו בפירוש המשנה שדעת ר"י היה שהרושם הוא אב בפ"ע וכתיבת שתי אותיות בלבד הוא משום רושם לפי שכך היו עושין במשכן ואין הלבה כמותו אלא תולדת הכותב הוא עכ"ל הרה"מ ולא ידעתי בחורו דהלא כותב שתי אותיות הוא תולדה כדאיתא במשנה דף ע"ג ואם לומר דכונתו לענין רשימה דשריטות בעצמה דהוא תולדה דכותב ומה שכתב הרמב"ם שם דאין הלבה כר"י האמו דאיתא אב בפ"ע ג"ז אינו דהרמב"ם שם לא מייר בענין שריטות כלל אלא לענין אם כתיבת שתי אותיות חיובו משום כותב או משום רושם ע"ש ומה דאיתא שם בגמרא ע"ב דלר"י אם שרט ב' שריטות חייב ממילא נפקא לן זה כיון דס"ל לר"י דשתי אותיות אינו בכלל כתיבה עדיין ורק משום רושם חייב דהוא סימן בעלמא א"כ אפילו ב' שריטות ג"כ בכלל זה וממילא להרמב"ם דפסק בפירוש המשנה דאין הלבה כר"י אלא דב' אותיות חיובו משום כותב אין לנו שום ראיה לרשימה דהוא בכלל מלאכה דבקרטי המשכן היו כותבין אותיות וכדמשמע בפי' המשנה שם וכן משמע בברייתא דר' יוסי לטעמיה תידע דין זה דשריטה בכלל מלאכה הוא דמסיים לפיכך אם שרט שריטה אחת וכו' עי"ש משמע דלא"ק פטור בשריטה וכן משמע שם בגמרא דלהרבי פטור לא"ק בשולט בשמאלו וגם כל דברי המ"מ שהביא דברי ר' יוסי מקור לדברי הרמב"ם דפה הוא לפלא דהאי רושם שזכר הרמב"ם ענין אחר הבא אחר שבת ואולי דכוונת הפמ"ג כשמוחק האות ע"י וכו' [ודבריו מבואר בהדיא בירושלמי פרק כלל גדול בהלכה ב' עי"ש] ולא זכר כלל מענין רשימת שריטות משמע דס"ל דזה אינו בכלל כותב כלל וכן ממה דפסק דהכותב בשמאל פטור וכנ"ל וכן ממה דפסק בהלכה יו"ד בענין כותב ב' אותיות דדוקא כשיש בזה איזה תיבה כגון שם תת חייב אבל אל"ף אל"ף פטור וכמו שכתב המ"מ שם ואם נאמר דאפילו שתי רשימות חייב א"כ לא נגע זה משתי רשימות וכן כל התנאים דס"ל שם בגמרא דאל"ף אל"ף דאאזר"ך לא מיחייב ע"כ דס"ל ג"כ דרשימות בעלמא פטור]: * ") לרשום וכו'. עיין בפמ"ג שכתב ומ"מ כשעושה בפורן רושם על טעות בספר יראה דאסור דמגיה מתקן בכך ותושבי לחטאת עיין שבת ק"ד ב' ודוקא לרשום לזכרון וכדומה י"ל דברי עכ"ל ומדברי שאר אחרונים לא משמע כן והדין עמם דהתם בשבת ק"ד מייר במתקן האות ע"י הגהתו אבל הכא אינו עושה אלא קו לזכרון והתקון יעשה אחר שבת ואולי דכוונת הפמ"ג כשמוחק האות ע"י רשימת נפרנו ודוחק דבודאי השו"ע לא מייר בחופן זה ומאי קמ"ל: * ") כמו שרושמין. עיין בפמ"ג בחה שכתב דלעשות כמין אות אסור והוא מדברי ") שיך לעמוד שעבר

הלבוש

שער הציון

יותר: (נט) כ"כ הפוסקים: (ס) ועיין בא"ר שמגדל דמ"מ אסור מדרבנן ואפשר דמשו"ה כתב המחבר בלשון אסור ולא חייבא כדי לכלול גם בחופן זה ובפמ"ג מגדל דלפעמים חייב אף בלא קשר כגון שיש עוד תפירות מלבד אלו שנתפרדו ולכך חייב אף בתחת שתי תפירות דמתחברות עם אלו: (סא) רמ"ך בשם הירושלמי וכ"כ הרע"ב: (סב) ב"י ופמ"ג: (סג) ב"י ומ"א:

הגהות ותיקונים: א) לרפותו: ב) ע"ה: ג) הגר"א: ד) תולדת: ה) ברמב"ם איתא ובששר:

והגה"מ פ"י וס"פ ב מרייתא שם מ"ג[א] ל שם ע"ג ומיקורא מיהא אף לאמי דפליג שם מיון דמיהו גדולי קרקע כ"י ם רמב"ם פ"ח ג הרמב"ם בפכ"ח וכתב ה"ה שהוא מהתוספתא פרק יב ם טור והרמב"ם בפרק ח' מהא דזבחים ל"ד ע רמב"ם בפכ"ג

ח (לא) [2]מוכין שנפלו מן הכסת (לב) מותר להחזירם אבל אסור ליתנם (יד) (לג) בתחלה בכסת: ט [1]אסור לקבץ מלח (לד) ממשרפות המלח (טו) (לה) שדומה (לו) למעמר וכן אסור לקבץ (לז) כל דבר ממקום גידולו: י (טז) [3]המקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול או (יז) שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד (לח) ה"ז תולדות[2] מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה: יא [3]אע"פ שנותנים שומשמין ואגוזים לדבש (לט) לא יחבצם בידו: יב [5]הנותן זרע פשתן או שומשמין וכיוצא בהם במים חייב משום לש מפני שמתערבים ונתלים זה בזה: יג * (מ) [4]אין שוברים החרס

באר היטב

נקוהה שרי שב"ל: (יד) בתחלה. דהשתא עביד ליה מנא רש"י ורמב"ם כתב גזירה שמא יתפור עמ"ש סימן שי"ז ס"ב: (טו) שדומה למעמר. אבל עימור ליכא שאין עימור אלא בגדולי

ביאור הלכה

הלבוש וש"א. והנה מדברי הגר"א בס"ד שהוכיח המקור לדברי הג"ה שם דמותר לרשום בתיר כמין אותיות [ואפילו הרבה] מסעיף זה משמע דהוא מפרש דברי השו"ע אפילו כמין אותיות ולפ"ז לא ידעתי שום טעם לדברי השו"ע שמתיר פה לכתחלה משום דהוא דבר שאינו מתקיים עכ"פ מדרבנן הי"ל לאסור ואולי שזה טעם הגר"א אלא העתיק שום מקור לדברי השו"ע בסעיף זה ומ"מ ק"ק דהיה לו להציג ע"ז ולא לשתוק ואפשר שהטעם הוא דס"ל להשו"ע דרושם לא חשיב כתב כלל בכל גווני וראיה לזה מדברי הירושלמי פרק כ"ג[2] דרושם[1] על האור[2] כתבנית כתב פטור וכן פסק הרמב"ם וע"ש בדברי הרה"מ שמקורו הוא מן הירושלמי הזה וע"כ באינו מתקיים מותר לכתחלה ולא"ל דהירושלמי מיירי ברושם בצפורן ומשום דהוי דבר שאינו מתקיים ולהכי פטור וידוע דפטורי דשבת פטור ואסור הוא מדא דקתמא קתני ועוד דא"כ הו"ל לפלוגי ברושם גופא בין בכלי ובין בצפורן ול"ל לפלוגי שם בין מקרע בעור כמין תבנית כתב ובין רושם בעור כמין תבנית כתב אמנם באור"ז גורס בירושלמי אפכא דרושם על האור[2] כתבנית כתב חייב וכן הוא בתוספתא שלנו והגר"א לא הגיה ע"ז כלום משמע דסובר דכן עיקר ולפ"ז ברשום בצפורן דהוא דבר שאינו מתקיים עכ"פ אסור לכתחלה וכדעת האחרונים הנ"ל ולפי דברינו זה כל האי דינא תלוי בגירסת התוספתא אם כפי גירסת הרמב"ם או כפי גירסת האור זרוע וכן כתב שם הס"מ שיש חילופי נוסחאות בהתוספתא ויפה עשה הגר"א שלא כתב ע"ז לא מקור אלא[3] השגה ועדיין צ"ע בכל זה:

* אין שוברין וכו'. סעיף זה והסמוך לו הוא מלשון הרמב"ם ודבריו בסעיף זה הוא נוטע ממה שאמר בגילה דף ל"ב הטעם דמשו ליה מנא ולכאורה לפי מה שמוכח בסעיף הסמוך דקורע ע"מ לתקן חייב משום קורע אמאי לא נאמר בזה משום קורע ועוד דמלשון הרמב"ם בפרק כ"ג משמע שהוא מדרבנן שכללו שם עם עוד כמה דברים שידוע שהם מדרבנן ואם היה בו משום קורע היה בו איסורא דאורייתא ונאמת כבר הקשה זה בפמ"ג ונשאר בקושיא ומה שלא אחד מן האחרונים להוציא מזה דלא שייך קריעה כ"א בדבר הנתפר[4] ונאבד שנתבטל מגופיפ רבים וכעין שהיה בריעות אבל לא בדבר שהוא מגוף אחד כמו עור וגייר זה אינו דמבואר בירושלמי בהדיא דבעור[2] שייך ג"כ קריעה וכבר רצה לומר כן הנשמת אדם ודחה זה מכח הירושלמי הזה. ולולי דמסתפינא הו"א דבר חדש בזה דלא שייך שם קורע ע"מ לתקן כ"א כשקורע איזה דבר בחמצע והוא צריך לתיקון שייהם וכעין שהיה בחשכן שריעה בשפל בה דרגא קורעין בה ותופרין אותה [שבת ע"ד] שהקריעה היתה לצורך תועלת כל הריעה וכן מה שאמר שם בשבת ק"ד[5] דעבדא כי כיסתא ג"כ התועלת הוא לצורך כל הבגד וכשקורע בחמצו דמתייב הרמב"ם הטעם משום דמטיב בזה לעצמו שמשכן חמצו הוי כאלו מתקן כל גוף הבגד משא"כ כשקורע איזה דבר מהבגד שהיה אריך מו מקולקל בשפתו והחמיכה הנקרעת לא יתוקן בזה כלל לא שייך בזה שם קורע ע"מ לתקן כ"א שם אחר דהיינו מתקן מנא שהוא מתקן בזה את הבגד [ואם מקפיד על המדה נראה דיש בזה גם משום שב"ב מש"כ[3] בענין בסימן שכ"ב מש"כ[3] בענין מתקן] ותלוי הדבר בהתקון אם הוא תקון גמור חייב משום מכה בפטיש דגומר הכלי מו הבגד ואם אינו תיקון גמור הוא מדרבנן ולכך בענינו שהוא קורע איזה חתיכת ניר מדף שלם כדי להשתמש בו איזה דבר מה ובדף שנקרע ממנו הנייר הזה אינו מתקנו כלל ואפשר דמקלקלו ג"כ אין זה בכלל קורע ע"מ לתקן ותלוי הדבר רק לפי התקון שנעשה בחתיכת הנייר

שער הציון

(סד) כ"י ומ"ל: (סה) רש"י בר"פ בתה טומנין: (סו) מר"ת דשרא לאהדורי מודרא: (סז) נטוש: (סח) רש"י ולהרמב"ם הוא רק משום גזירה שמא יתפור וקמתני כרש"י משום דהר"ן והריטב"א והאו"ז והמאירי כולם קתמו כרש"י ומבריתא דנקטה לדין זה עם דין דפותח בית הלולאה בחדא מחתא משמע נמי כרש"י דהתם חיוב חטאת אינה כדאיתא שם בהדיא: (סט) סמ"ג וש"פ: (ע) מ"ל: (עא) מ"ר וש"ל: (עב) אחרונים: (עג) פמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) מ"ח: ב) תולדת: ג) י"ב: ד) העור: ה) ק"ה:

הערות והערות: 1) עיין לעיל סקכ"ב אות ב': 2) עיין סימן שי"ד מ"ב ס"ק כ"ה לענין לקרוע העור מע"פ החבית: 3) עיין לקמן מ"ב ס"ק מ"א ושעה"צ אות ע"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ז כתב: (אבל משום קורע אין איסור אלא כשקורע ומפריד גופים רבים שנתחברו כגון קורע בגד הארוג מחוטים הרבה וכו').

ואין קורעין * הנייר (מא) מפני שהוא כמתקן כלי: יד המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו * (מב) ה"ז תולדת תופר * וחייב וכן המפרק ניירות דבוקים

משנה ברורה

(מא) מפני וכו'. ומייריי בשאין מקפיד על המדה דאל"ה יש בו (עד) גם משום מתקן (עה) ואם קורע ייר לקרעים כדי לקנח ג"ע בהן או לשאר איזה תשמיש חייב משום קורע שהוא קורע ע"מ לתקן וכדלקמן בסי"ד והמחבר שלא הזכיר כאן הטעם משום קורע עיין בבה"ל. ולקרוע אגרת המחותם (עו) אפילו אם יזהר שלא ישבור אותיות החתימה רק יקרע הנייר שסביבה ג"כ אסור לכו"ע ואפילו לומר לא"י (עז) יש ליזהר אם לא לצורך גדול ובאגודה כתוב שיאמר לא"י איני יכול לקרותו כ"ז שאין פתוח ואם יבין הא"י מעצמו ויפתחנו ליתא לן בה: יד (מב) ה"ז תולדת תופר. ומסתברא דשעורו ג"כ כמו בתופר דהיינו שעור ג' תפירות לחיוב ועיין

ביאור הלכה

הק"ע סס] יש בזה משום מחתכת אך יש לדחות דהירושלמי אורחא דמלתא נקט וכונתו במה שאמר קריעה באמצע היינו דאגל שפתו לפעמים א"א אגל ע"י מיפוף דאין לו במה לנחתו ולקרעו וכל מה שהלכנו לישב דגמרא דקאמר משום דמשוי ליה מנא ולא קאמר משום קורע היינו לשיטת הרמב"ם דפותח בית הלוחר ג"כ איסורו משום קורע אבל לשיטת רש"י בדף מ"ח וטעמו כמו שכתבנו בבה"ל לקמיה דס"ל דכל דבר שהתיקון מעכר תיכף בעת הקריעה גופא לא שייך בזה סס קורע כלל כיון דעושה כלי בקריעתו א"כ ה"ל דסברת הגמרא הוא דמשוי ליה מנא בקריעתו ע"כ לא שייך בזה סס קורע כלל ולכך לא היה יכול הגמרא לומר הטעם משום קורע. ויכול להיות דלרש"י יש בזה איסור דאורייתא של מכה בפטיש כמו בדף מ"ח דגם סס כתב רש"י דהוא משום דמשוי ליה מנא ובאמר רש"י בהדיא דחיובו הוא משום מכה בפטיש וה"ל כה"ג] ול"ע קצת דמלשון הרמב"ם לא משמע הכי דכתב בדין יו"ד דהקורע להפסיד פטור מפני שהוא מקלקל משמע דוקא להפסיד אבל בזה שיש תיקון אחיה לד חייב ומש לחות דזה החתיכה שקורעה הוא משליכה וע"כ בכלל להפסיד הוא ודומיא דמה שכתב הרמב"ם בפ"א הי"ז בחופר גומא ואין לריך אלא לעפרה דפטור משום דכונתו לקלקל אף דיש לו הנאה מהעפר עכ"פ לענין עשיית הגומא גופא מקרי כונתו לקלקל וה"ל בענינו לענין החתיכה שמשליכה לארץ מקלקל גמור הוא ועיין ברמב"ם פ"א מהלכות שבת הלכה זי"ן דאם חס על הנר ומפני זה מכבה הפתילה חייב ואע"ג דכיבוי הוא בכלל קוחר ומקלקל כדמשמע בגמרא ל"א ע"ב אפ"ה חייב משום דמתקן בזה את הנר ומשמע לכאורה היפך דברינו ואפילו אם נאמר דהרמב"ם סובר כסברת רבותינו המובא שם ברש"י ומקרי כ"ז לדידיה קוחר ע"מ לבנות במקומו וכאשר בירכנו לעיל בבה"ל עכ"פ לרש"י מוכח בהדיא דמקרי קוחר ע"מ לבנות שלא במקומו דעל הפתילה אינו חס ומשליכה לארץ ואפ"ה חייב משום דחס על הנר והוא בכלל מקלקל במקום זה ומתקן במקום אחר ואפ"ה חייב לח"ק אך כבר בירכנו לעיל בלרש"י מטעם אחד אינו בכלל קורע וע"ש בכל זה: * הנייר. עיין במ"ב מה שכתבנו בענין פתיחת אגרת ואגאר קלת. הפר"ח ביו"ד קי"ח כתב דישראל הפותחו יש בזה חיוב חטאת לכו"ע דקריעת הנייר הוא מקלקל ע"מ לתקן ותיקונו הוא מה שלריך לפתוח אותו וכן דעת ספר הזכרונות דהוא מקלקל ע"מ לתקן ובאמת ח"ל סימן ל"ט פליג ע"ז והתיר ע"י עו"ג ולא ביאר טעמו ונראה דהוא סובר דהוא מלאכה שאל"ל דהא אין מתקן בגוף הנייר מידי והתוס' בדף ל"ד כתבו דלהכי קורע בחמתו למירמי אימתא אאינשי ביתיה פטור לר"ש משום דלית תיקון לגוף הדבר הנקרע אך לפ"ז להרמב"ם שפוסק דמלאכה שאל"ל חייב יש בזה איסור דאורייתא ואסור ע"י עו"ג ובנאמת אדם כלל כ"ט דאיתי שכתב דלכו"ע פטור ותוכן כונתו דשאני הכיא דקורע על מתו ובחמתו דהקריעה גופא היא התיקון [דבהקריעה משכך חמתו או מרמי אימתא אאינשי ביתיה] משא"כ בזה דלהנייר הוא מקלקל גמור והתיקון הוא מלד אחר ובאמת לא בירכו וסברת הס"ל בזה דידוע דעיקר תיקון אגרת שעומד לקרותו ותיקונו הוא שיוכל לקרותו*) וא"כ כשקורעו כדי לקרותו הוי מלאכה הל"ל אבן היכא דסגורה האגרת בתוך נייר אחר כנהוג בודאי הקורע הנייר העליון הוא בכלל מקלקל ופטור אפילו לר"י וכדאמרינן שבת ע"ג ע"ב דמקלקל פטור אפילו לר"י דס"ל דמשאל"ל חייב וע"כ מותר ע"י עו"ג במקום אחר אלא לפי מה שהבאנו לעיל לשיטת רש"י היכא דהוא סותר ע"מ לבנות שלא במקומו דהוא מקלקל במקום זה ומתקן במקום אחר חייב לר"י א"כ ה"נ בזה בכל גווני הוא מלאכה דאורייתא לר"י דהוא בכלל קורע ע"מ לתקן ואפילו ע"י עו"ג יש ליזהר וכן המ"א בסימן ש"ז סק"כ מלדד לאיסור בדעת ספר הזכרונות ומ"מ נראה דלצורך גדול יש להקל לפתחו ע"י עו"ג ובפרט אם האגרת מונחת בתוך נייר אחר ולכתחלה טוב יותר לעשות כמו שכתבתי במ"ב בשם האגודה:

* ה"ז תולדת תופר. כי תופר עניגו הוא לחוקה שני דבריס אחדים ומחבר אותם לאחד וכן הוא ע"י דיבוק וכ"ל דה"ה כשמדבק עץ לעץ ע"י דבק כנהוג ג"כ שם תופר עליו כי מציגו בגמרא דף ע"ד ע"ב דבעציס שייך ג"כ תפירה לאמר בה אי מאן דעבד חצאה [בוורת של קנים] אי חייטיה לפומיה וכו' עי"ש ברש"י: * וחייב. עיין במ"ב מה שכתבנו לענין שיעור. והנה אף לענין טמיאה דעת הרמב"ם בפ"ח הט"ו דהנוסר עליס ליהנות בנסורת שלהן אף דהוא תולדה דטוחן ובטוחן שעורו בגרוגרת מ"מ בזה חיובו בכל שהוא הרי אין הכרח מהאב להתולדה לענין שעור שם שאני דחשיב שעור הנסורת בכל שהוא וכמו הש"ך מתכת החשיבות המתכת הוא בכל שהוא עי"ש ברמב"ם ובמ"מ משא"כ לענין דיבוק עור דהוא כתפירה לא מצינו חילוק בתפירה בין בגד עור לבגד אחר ובכולם בעינן שיעורא לענין חיוב וה"ה לענין דיבוק. ולענין נייר משמע לכאורה ג"כ מלשון הש"ע דדין אחד להן. אך זה יש לעיין לענין מפרק דחיובו הוא משום קורע ואף דלא היה ע"מ לתפור משום דכיון דדעתו לאיזה דבר צורך וגם לקלקל חשיב כע"מ לתפור וכדלקמן או בקורע בחמתו [ולדעת הרמב"ם דחמיב בו] אם שייך בזה ג"כ השעור כדי לתפור ג' תפירות או דילמא כי אמרינן בקורע שעור זה ה"מ היכא דחיובו הוא משום שכונתו היה כדי לתפור ע"כ אמרינן דבפחות משעור זה לא חשיב משא"כ היכא דחיובו הוא משום שכונתו הוא בשביל איזה תיקון אחר כגון בענינו שלריך שיהיה הנייר והעור חלוק או בקורע בחמתו שהוא כדי לישב את דעתו וכמ"ש הרמב"ם שם או בכל קורע שהוא ע"מ לתקן כל שיש בו התיקון שהוא מכוון בו חייב ולא חלית בשעור זה. ומדע דבקורע על מתו דאמרינן בגמרא דחייב משום שיש תיקון מלוה ע"י הקריעה ע"כ כשיש שעור טפח דבפחות מזה לא הוי שעור קריעה אפילו לשאר קרובים כמ"ש במו"ק ולא תיקון כלל הרי דלא חלית זה בשעור ג' תפירות א"כ אפשר דה"ה בכל דבר לפי תיקונו בין להקל בין להחמיר [ודברינו הוא לדעת התוס' שם ק"ה ע"ב ד"ה הא ר"י ע"ש אבל לדעת הרמב"ם שם בפ"י הלכה יו"ד ע"ש ובמו"ע על זו המשנה דטעמו משום שחמומו ועצבו גם ע"י הקרע לא מצורך גם שם אם דוקא טפח] והנה מה דאיתא במשנה המקלקל ע"מ לתקן שעורו כמתקן היינו בדבר שיש להתיקון שעור יהוא כמו במוחק ע"מ לכתוב ובקורע ע"מ לתפור ובסותר ע"מ לבנות כל אחד לפי שעורו וכמו דאיתא ברמב"ם

פ"א

שער הציון

(עד) כן מוכח בספר תפארת ישראל דגם בקורע ביד יש בו משום מתקן ועיין במש"כ בסי' שכ"ב בבה"ל: (עה) גם זה מספר הנ"ל ופשוט לפמש"כ בבה"ל בסי"ד דבכל קורע בשביל איזה תיקון חייב: (עו) עיין במ"א סימן תקי"ט ובפמ"ג במ"ז שם ובנאמת אדם כלל כ"ט ול"ג: (עז) מ"א בסימן ש"ז סק"כ ועיין בה"ל:

הגהות ותיקונים: א) לקראו:

הלכות שבת סימן שמ שמא

או עורות דבוקים * ולא נתכוין לקלקל (מג) בלבד (מד) ה"ז תולדת (יח) קורע * (מה) וחייב:

שמא היתר נדרים בשבת. ובו ג' סעיפים:

א מגיה בשבת קנ"ז **א** *מתירים נדרים בשבת (א) אם הם לצורך השבת כגון שנדר (ב) [ג] (ב) שלא לאכול או שלא

שערי תשובה

[ג] שלא לאכול. ועיין בשבות יעקב ח"ג סימן כ"ז בחלה שנפלה לתוך התבשיל ומצלה בשבת וכתב דמועיל התרה ויש להתיר אפילו שלא במינו ואפילו איכא ששים דהוי כדטיל"מ ומפירין נדרים לצורך שבת ע"ש:

באר היטב

וג"ל דלא מקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולהשוותו מ"ל: (יח) קורע. נ"ל דאם נדבקו הדפין להדדי ע"י שעוה או בשעת הקשירה מותר לפתחן כמ"ש סי' שי"ד ס"י כיון דלא נעשה לקיום כ"ש הכא דנעשה ממילא מ"ל:

(ג) שלא לאכול. וה"ה אם נדר שלא לשתות יין מוס' עירובין דף למ"ד וג"ל דה"ה שלא לאכול בשר מ"ל. ומהר"י בנאורי סמ"ג

ביאור הלכה

פ"ל הי"ם ע"ש ופ"כ ה"ה נמי בקורע ע"מ לתקן איזה מיקון תלוי השעור לפי דבר הצריך לו ולא תליא בשעור ב' תפירות וג"ע: * ולא נתכוין לקלקל וכו'. כ"ז הוא לשון הרמב"ם פ"י מהלכות שבת הלכה יו"ד ומשמע בפירוש דעתו דהא דבעינן בגמרא קורע ע"מ לתפור מטוס דאל"ה הו"ל מקלקל אבל אם מכוין לצורך איזה דבר מיקון אפילו במכוין שלא ע"מ לתפור חייב ובהכי ניחא דהכניס הרמב"ם דין הפותח בית הלאור בשבת ג"כ בכלל דיני הקורע לחיוב ואף דהוא בודאי שלא ע"מ לתפור מטוס דמתקן בקריעתו את הבגד ולפלא על הב"י שכתב בסימן ש"ז למלתא דפשיטא דפותח בית הלאור להכי לא הוי בכלל קורע מטוס דהוי קורע שלא ע"מ לתפור ובעצמו סתם בסימן ש"מ בהרמב"ם דכל קורע ע"מ לתקן חייב ובאמת מוכח כן בהדיא מגמרא [שבת ק"ה ע"ב] בקורע בחמתו ועל מתו המוטל עליו [הם אותן האמורים בפרשה אביו ואמו בנו וכו' ויש בהם שאסור לתפור אח"כ] דאפילו שלא ע"מ לתפור חייב כל שיש איזה תקון בקריעתו. ואח"כ מצאתי שראיה זו מובא בדברי הגרע"א בגליון שלו וגם כל הדברים הב"ל עיקרן מבואר בנשמת אדם בכלל כ"ט בהלכות שבת ע"ש ובדבר זה לקמיה וגם הפמ"ג רמז לזה [אך מה שכתב שם הגרע"א דמדברי המוס' ע"ג ע"ב ד"ה ולריך משמע דבעינן ע"מ לתפור ממש יש לדחות דשיגרא דליסא הוא במוס' וכונתם הוא דבשאין לריך לעשים אין שם קולר עליו לחייב דאין עושה תיקון בדבר הנקלר גופא ודומיא דקורע דבעינן ע"מ לתפור או לתקן דהוא דומיא דלתפור ואל"ה אין חייב דאין שם מלאכה עליו כי הוא מקלקל ואינה בכלל מלאכה ה"ה זה ומדע דהרי הרמב"ם בודאי סובר דלא בעינן ע"מ לתפור דוקא והוא ג"כ סובר דמלאכה שאין לריך לגופה חייב ואפ"ה פוסק בחומר דדוקא כשהוא לריך לעשים אז חייב משום קולר וע"כ דאל"ה אין שם מלאכה עליו לחיוב כי הוא כמקלקל שלא ע"מ לתקן כן נאמר אף לדברי המוס' ואח"כ חזקו שברתם ביותר מהא דכבשים דאין שם קולר עליו כלל וכמו שם דאין שם דישה עליו כלל אפילו לענין לאסור לבתחלה וגם דף ל"ד ע"ש כתבו המוס' בד"ה ר"ש דבמקלקלים כגון מכבה וסותר מסתברא דלריך שיהא ע"מ לתקן כמו במשכן וכו' ע"ש ולא הזכירו כלל ע"מ לתפור וע"כ כמש"כ דעל מנת לתקן בע"מ לתפור דמי וכן לקמן דף ע"ג שכתב רש"י דקורע שלא ע"מ לתפור לא הוי במשכן ג"כ מיירי בשלא היה ע"מ לתקן דזה בע"מ לתפור דמי דלא בעינן מלומלס כמו במשכן גופא עיין דף ע"ה בתוד"ה שכן בסוף דבריהם ולאיה מוכרחת לכל דבריהם על מתו או בחמתו וכנ"ל) ולראיתי בנשמת אדם שכתב דדין זה דהמפרק ניירות וכן בכל קורע ע"מ לתקן זהו דוקא אם נסבור דמשאל"ל חייב אבל אם נסבור דפטור ע"כ בעינן קורע ע"מ לתפור ממש ומשום זה תמה[א] השו"ע דהבית דין זה של הרמב"ם בסתמא והלא בסימן שו"ז ובסימן של"ד מבדד יותר כדעת הפוטרים ולא נהירין לי דבריו כלל דלא מיבעיא לדעת המוס' שם דקורע על מת דדיה דאיכא תיקון דמלוה מקרי מלאכה הצריכה לגופה כיון שהוא לריך לה א"כ ה"ג בכל קורע ע"מ לתקן ואף לרש"י וסייעתו דס"ל דקורע אפילו על מת דדיה דפטור משום משאל"ל היינו דס"ל דלורך מלוה לא תשיב תיקון כ"כ שיקרא משום זה מלאכה הצריכה לגופה אבל בכל עניני תיקון שהוא לריך להן בעצמותן כמו במפרק ניירות שלריך שיהא הנייר דק לכו"ע הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה כמו בקורע ע"מ לתפור והא דפטרינן שם בגמרא בקורע בחמתו למאן דפוטר מלאכה שאל"ל היינו משום דלא מתקן מידי בגוף הבגד בקריעתו אף היכא דעבד למירמי אימתא אאינשי ביתיה וכמ"ש המוס' כדף ל"ד וגם דעת רש"י מוכח הכי דכתב שם דקורע על מתו פטור משום משאל"ל דהוי כמוליא את המת לקוברו [ור"ל כמו שפירש שם בדף ל"ג ע"ב דבלאונו לא בא לו ולא היה לריך לה ה"ג ברלונו לא בא לו כל הענין הזה של הקריעה בחמתו ועל מתו] ולא כתב בפשיטות הטעם משום דהוי שלא ע"מ לתפור אלא ודאי דשלא ע"מ לתפור נמי חייב אף לדעת רש"י היכא דניחא ליה גוף התיקון שמכוין הקריעה בשבילה. וכן משמע מדברי המאור בפרק ר"א אומר האורג בסוף דבריו שכתב דהא דפטר ר"ש אף בקורע למירמא אימתא אאינשי ביתיה הוא משום שאין הלורך בעיקר המלאכה ע"ש משמע הא אם היה לריך לעיקר הקריעה אף שלא ע"מ לתפור חייב וכן דעתו ירוחם בחלק י"ב פסק בהדיא כר"ש ואפ"ה פסק בחלק י"ד דקורע על מת שהוא חייב להתאבל עליו חייב וכשיטת המוס' הרי דקורע ע"מ לתקן חייב וכן משמע ג"כ במאירי פרק האורג בהדיא דקורע ע"מ לתקן אף שלא ע"מ לתפור חייב ע"ש. היוצא מדברינו דבין לדעת הרמב"ם ובין לדעת רש"י ותוס' וכל הפוסקים הנ"ל קורע[א] ע"מ לתקן חייב דכע"מ לתפור דמי ואפילו לדעת ר"ש דפוטר במשאל"ל חייב בזה אלא לדעת המוס' בעינן לר"ש שיהא התיקון בגוף הבגד הנקרע ע"ש בדף ל"ד ע"א ולדעת הריטב"א שהובא בב"י פ"י מהלכות שבת דסובר דבעינן קורע ע"מ לתפור דוקא יחידאה היא וגם סוגיא דהאורג הוא נגדו וכמו שהקשה הגרע"א וגם הב"י אף דגם הוא רלה לומר כן בסימן ש"ז הרי חזינן דבשו"ע כאן חזר מזה ופסק להלכה דקורע ע"מ לתקן חייב אף שלא

שער הציון

(ג) ר"ן ולבוש וט"ז רכ"ח כתב הטעם משום ממלוא תפלך ועיין פמ"ג: (ב) מ"א וכן משמע מהרמב"ם ולבאורה הוא רק להטעם שכתוב בט"ז ומשום

משנה ברורה

בבה"ל: (מג) בלבד. אלא בשביל איזה תועלת אף שלא נתכוין בזה כדי לדבקם עוד ביותר מ"מ חייב משום קורע דלא בעינן בקורע דוקא ע"מ לתפור אלא בשביל איזה תיקון כדי שלא יהיה מקלקל. ואם מכוין לקלקל בלבד פטור ואסור לכתחלה ככל מקלקלין דשבת: (מד) הרי זה תולדת קורע. וכ"ש בקורע בבגד במקום התפירה לאיזה תועלת דחייב [מו"ש]: (מה) וחייב. ודוקא בזה שדיבוק זה נעשה לקיום אבל היכא שנדבקו הדפין להדדי ע"י שעוה או בשעת הקשירה מותר לפתחן כמש"כ סימן שי"ד ס"י כיון דלא נעשה לקיום כ"ש הכא דנעשה ממילא בלא מתכוין לפיכך אינו דומה כלל לתופר ואין בו משום קורע [מ"א] ואם נדבקו במקום האומיות אסור לפרקן ועיין לעיל בס"ג בבה"ל שם. ולקרוע מחדש דפין של הספריס שלא נתחבו מבעוד יום יש בהן חיובא ואפי' ע"י א"י אסור [פמ"ג ועיין בבה"ל]. מי שנסתבכו בגדיו בקוליס מפריסין בנעבה ובנחת שלא יקרע ואם נקרע נקרע וכן מותר לנטוש בגדים חדשים ואם נקרע נקרע שאינו מתכוין לקריעה. ופוגעין לגוזיס במטלית [היינו שמכה על המטלית כדי לשברס] ואינו חושש שמא תקרע [רמב"ם בפכ"ב]:

א (א) אם הם לצורך השבת. אבל שלא לצורך שבת אפילו לא היה לו פנאי להתיר קודם אין מתירין משום דהלא יכול להתיר אחר שבת ולמה לן (ה) לאתרוחי בשבת בכדי. וה"ה אם הוא (ב) לצורך מצוה ג"כ מתירין אע"פ שאינו לצורך שבת: (ב) שלא לאכול. פי'

שער הציון

(ה) ר"ן ולבוש וט"ז רכ"ח כתב הטעם משום ממלוא תפלך ועיין פמ"ג: (ב) מ"א וכן משמע מהרמב"ם ולבאורה הוא רק להטעם שכתוב בט"ז ומשום

הנהות ותיקונים: א) חסר תיבה על:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סימן שי"ז סעיף ז' כתב: ואף שהקורע אינו חייב אא"כ עושה ע"מ לתפור מ"מ מד"ס אסור.

לשתות * [ב]אע"פ שהיה לו פנאי להתירם קודם השבת [ג]אבל הבעל יכול להפר (ג) נדרי אשתו [ד]אפילו שאינם לצורך השבת מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל (ד) עוד להפירם: **ב** [ה]מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני * ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן ואותו יום (ה) בא בשבת (ו) ויש לו פתחים להתיר נדרו נשאלין (ז) אפילו בשבת: **ג** [ו]נהגו *) להתיר (ג) חרמי הקהל בשבת אעפ"י (ח) שאינם לצורך השבת (ועיין לעיל סוף סימן ש"ו):

ב סס נער' ופפטה
ג מסנה סס ד סס נעי"ל ופפטה
ה תשובת הרשב"ל
ו הרשב"ל בתשובה

שמב בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה ובו סעיף אחד:

א (א) [א]כל הדברים שהם אסורים מד"ס לא גזרו עליהם * (ב) בין השמשות (וע"ל סי' רס"ל וסוף כר' דס"ל הכי באר היטב *) זמן שהיה מותר מדינא דמלכותא:

א עירובין י"ל"ג תוקמינן מתני'

משנה ברורה

(ג) היום ולאו דוקא אם נדר לגמרי מאכילה ושתיה דה"ה אם נדר (ד) מאכילת בשר ושתיה יין ג"כ מתירין דדבר זה הוא מצוה בשבת וה"ה אם נדר שלא לצבוע מלבוש הצריך היום ג"כ שרי (ה) ועיין ביו"ד דמשמע דה"ה אם נדר שלא ליתן בשבת ג"כ הכי דמתירין לו דזהו ג"כ מתענוגי שבת הוא אם רגיל בכך: (ג) נדרי אשתו. וה"ה אב לבתו נערה. איתא ביו"ד סימן רל"ד סכ"ד דכשמפר בשבת לא יאמר לה מופר ליכי כמו שאומר בחול אלא מפר ומבטל הנדר בלבו ואומר לה טלי ואכלי טלי ושתי. ופשוט (ו) דאם הבעל אינו יודע עדיין מנדרי אשתו והוא שלא לצורך שבת יותר טוב שלא להודיע לו בשבת עד אחר השבת כדי שלא יצטרך להפר בשבת ביום השמיעה (ז) וה"ה אם נדרה לזמן והזמן כלה בשבת אין רשאי להפר היכא שהדבר אינו לצורך שבת כיון דלמחר שריא למה יעשה דבר שלא לצורך היום ודמיא לשאלת נדרים שאסור להתיר היכא שהדבר אינו לצורך שבת: (ד) עוד להפירם. שאין יכול להפר אלא ביום שמעו דוקא וכדכתיב ביום שמעו ואפילו שמע בשבת שמוך לתשיכה קודם יציאת השבת מותר להפר דזמן הפרתה לא הוי מעת לעת אלא אותו היום בלבד דהיינו אם שמע בלילה יש לו זמן להפר לה כל הלילה וכל היום בשבת ואם שמע ביום אפילו שמוך לתשיכה אין לו היתר להפר לה אלא קודם הלילה: **ב** (ה) בא בשבת. ואותה המלאכה הוא דבר שאסור לעשות ביום השבת: (ו) ויש לו פתחים. וה"ה דאפילו אם אין לו פתח אלא מרטה מעיקרו לחוד ג"כ מתירין לו כדי שלא יעבור על נדרו [פמ"ג] אך באמת הלא יכול לעשות מחרטה גופא פתח דשואלין לו אלו היה יודע שיתחרט לבסוף על נדרו או שבועתו האם היה מקבל על עצמו לכתחלה דבר זה בנדר ושבועה וכשמשיב לאו מתירין לו וכמבואר ביו"ד סימן רכ"ח ס"ז בהג"ה: (ז) אפילו בשבת. שאם לא יתירו לו היום את שבועתו יעבור על לא יחל דברו: **ג** (ח) שאינם לצורך השבת. לפי שאין דרך להיות כנופיא אלא בשבת ואם לא יתירוהו לו לא יתאספו ביום אחר ונמצא שלא יהיה לו היתר לעולם והוי כנדרי אשתו דשרי [ב"י] ועיין לעיל בסימן ש"ו במ"ב סקנ"א:

א (א) כל הדברים וכו'. ליתנא דכל לאו דוקא דיש דברים שאיסורן מדברי סופרים וגזרו עליהן ביה"ש אף לצורך מצוה כגון המבואר לקמן בסימן תע"ט ס"ג בשו"ע וכן להעביר פחות פחות מד"א וכמו שמוצא שם במ"א בשם הרה"מ (א) והטעם משום דהם קרובים לבוא לידי מלאכה גמורה דאורייתא גזרו בהם טפי [וכן הרבה פוסקים סוברים דאין מערבין עירובי תחומין ביה"ש אף שהוא לצורך מצוה (ב) וכן מלאכה שאינו צריך לגופה חמור משאר איסור דרבנן ואסור בכל גווני ביה"ש אף אם נימא דעצם איסורו הוא דרבנן וכ"ש דלהרמב"ם הוא דאורייתא.] ודע דכל סעיף זה לא מייירי כשקבל עליו שבת אבל אם קבל עליו שבת [כגון ע"י מזמור שיר ליום השבת או לכה דודי בזמינו] מבואר לעיל בסימן רס"א שאפילו הוא מבע"י ואפילו אם רק הצבור קבלו עליו שאז חל עליו שבת בע"כ אסור לו לעשות כל שבות בעצמו אפילו לדבר מצוה אם לא ע"י עו"ג: (ב) בין השמשות. ")שייך לעמוד הקודם וזמנה

שער הציון

דהוי תפלי שמים אבל באמת לפי הטעם דטרחא ג"כ שרי עיין לעיל בסימן של"ג דהתירו טרחא משום צורך מצוה: (ג) דאם לגמרי אין פה הנדר כלל דנדר שוא הוא: (ד) ומסתברא דה"ה שאר דברים שדרך לענג בהם השבת ועיין בא"ר בשם רש"ל שמוכח כדברינו ועיין בפמ"ג דמסתפק אם נדר מאכילת איזה מין פירות או משקה: (ה) דשם משמע דתלוי במה שהוא עונג שבת ובסימן ר"ל מבואר דלמאן דרגיל בזה הוא בכלל עונג ועיין בפמ"ג:
(ו) מחרוניס: (ז) תו"ש: (ח) המגיד משנה בשם הרשב"ח: (ג) פמ"ג בא"ח

שלא ע"מ לתפור וכן מוכח בפר"ח יו"ד סימן קי"ח דקורע ע"מ לתקן מייב לכו"ע ובמגס הש"ג עליו בא"ח בלל כ"ע בזה. ולא נשאר לנו כ"א לבאר סברת רש"י בדף מ"ח דכתב דפותח בית הצואר בשבת מיובש הוא משום מכה בפטיש דמשוי ליה מנא ולמה לא כתב משום קורע ע"מ לתקן וא"ל דסברתו הוא דלא שייך שם קורע כ"א כשהוא מקלקל בעת הפעולה אלא שהוא מכוון בשביל איזה תיקון וכעין שהיה במשכן שיריעה שנפלה בה דרגא קורעין בה ותופרין אותה שהקריעה מקלקלת את היריעה ביותר אלא שע"ז יוכל אח"כ לתפרה ומכללו זה קורע בחמתו ועל ממו דהקריעה מקלקלת הבגד אלא שנשבר תיקון ע"ז וכ"ל לאפוקי בפותח בית הצואר בשבת דמשוי ליה מנא בגמר זה ע"י הפתיחה גופא אין חל ע"ז שם קורע כלל ותייב ע"ז משום שם אחר דהיינו מכה בפטיש שהוא שייך בכל גמר מלאכה וכן מוכח שם בגמרא בברייתא דמשוי ליה בחדא מחתא עם הדין דאין נותנין מוכין לתוך הכר וכי היכי דשם הטעם משום מכה בפטיש ה"נ בזה וגם הרמב"ם שם נזה אלא דאיל לשיטתיה בפרק כ"ב דין כ"ג ע"ש זה הנלע"ד הטעם של רש"י ושארי פוסקים דכתבו משום מכה בפטיש וכן שאם הש"ע בסימן שי"ז ס"ג ואין שמירה לזה מסעיף זה ועיין במ"א סימן שי"ז ס"ק יו"ד שדחה דברי העו"ש שכתב בפותח בית הצואר דחיובו הוא משום קורע ולפי מה שברבו הדין עם המ"א בפותח בית הצואר אבל לא בכל עניני קורע וכמו שסתם המחבר פה דבכל קורע ע"מ לתקן מייב * "וחייב. עי' במ"ב בסימן כ"ב לקרוע מחבש דפין וכו' ועיין בפמ"ג דמשמע מדבריו דמשום קורע ע"מ לתקן הוא ולדעתי שאין צריך לזה דמלאכה כזו הוא בכלל בשם מכה בפטיש דידוע דדרכן של האוגדי ספרים לעיין ולתחוך לבשוף כל הדפין המסוברין זה לזה ועיין בסמ"ג למעלה בשיטת רש"י דהיכי דהתיקון נעשה מיכף בעת הפעולה אין זה בכלל קורע רק בשם תיקון מנא דהוא מכה בפטיש וכדפירש"י בדף מ"ח ע"ש ובודאי בענינו ג"כ הכי הוא וכ"כ בספר תפארת ישראל דיש בזה משום תיקון מנא ואפשר דגם הרמב"ם מודה בענינו דיש בזה משום גמר מלאכה וכמש"כ בתחלה ובפותח בית הצואר ס"ל דעדיין אין זה גמר מלאכה:

* אע"פ שהיה לו פנאי להתירם. ומסתברא דלכתחלה יפרים בע"ש אך דבדיעבד אין קונסין אותו בשביל זה: * ולא נזדמן לו וכו'. אבל אם אפשר לעשות מע"ש צריך לעשות מע"ש כדי שלא יצטרך להתיר לו בשבת [מחה"ש ע"ש] ומ"מ נ"ל דבדיעבד מתירין לו בכל גווני ואף שלא היה לו לעשות כן ודומיא דרישא דמתירין לו אע"פ שהיה לו פנאי להתיר מע"ש ולא נקט ולא נזדמן וכו' רק משום דלכתחלה אם נזדמן לו מקודם אסור לו להתרשל לעשות ונסמוך על סמך שיתיר למחר:

* בין השמשות. עיין מ"ב בפפיקא דמ"א ובספר בית מאיר הוכיח דאין

הגהות ותיקונים: א) ל"ב: ב) ובכלל:

סי׳ ש״ז) [ב]והוא שיהא שם דבר מצוה או דוחק כיצד * מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר (ג) [ג]וכן מוריד מהאילן (ד) או מוציא מהכרמלית עירוב שעשה * (ה) [ד]וכן אם היה טרוד (ו) (ו) ונחפז לדבר שהוא משום שבות * מותר ביה״ש ומטעם זה מותר לומר ביה״ש לא״י להדליק לו (ז) נר בשבת:

ב טור מהא דעירובין דלין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה וכ״כ ה״ה בפ׳ כ״ד בשם המפרשים ג עירובין שם ד הרמב״ם שם

באר היטב

(א) ונחפז. ואם לא יעשה כן יהיה לו נער בה״ג התירו לו שבות בה״ש. וכתב רש״ל בתשובה סי׳ מ״ו בשם גדול א׳ שהורה לומר לאינו יהודי בה״ש להדליק נר של יאר לייט דהמנהג שנהריס

ביאור הלכה

חילוק בזה עי״ש ומה שהביא המ״א מסימן שפ״ו דמתמרינן באפוקי יומא כתב דאין רואה להתם דוקא בקונס והקדש שאיסורו דאורייתא התם אמרינן דבהכנסת היום מספיקא לא חלה קדושה אבל באפוקי יומא מספיקא לא פקעה אבל באיסור דרבנן מקילינן לעולם ומהא דסימן תקס״ב לענין תענית אין ראיה דהתם באיסור רק משום מנהגא דהתירו בה״ש משום דאין בקיאין בו אבל לא מעלה הדין [ובהגר״א וכן בספר קרבן נתנאל דעתם דמדינא הכי הוא משום דהא ק״ל דלתומרא הלכה כר׳ יוסי וא״כ לדידיה לא הוי אפילו ספק לילה קודם ותרי קולי לא מקילינן ומר דספיקא מותר והלכה כר׳ יהודה דגם זה הוא ספק] ע״כ עיקר דברי הבית מאיר. ובאמת גם ברמב״ם משמע כן דבה״ש דמו״ש נמי מותר דז״ל כל הדברים שאסורין משום שבות לא גזרו עליהן בה״ש אלא בעצמו של יום אסורין אבל בה״ש מותרין והוא שיהיה שם דבר מצוה וכו׳ ומדדייק בלשונו בעצמו של יום הרי מפורש דרק בעצמו של יום דאיסורו ודאי גזרו על השבותין וכן הביא בספר ברכי יוסף בשם הרשב״א על עירובין כמ״י [ודע דלדעת הש״ע לעיל בסימן רס״א כל זמן בה״ש היינו אפילו אם נקיל גם בבה״ש דר׳ יהודה הוא רק לערך י״ג מינוט קודם צאת הכוכבים] אך כ״ז בידוע לנו שכבר הגיע זמן בה״ש אבל בספק אם הגיע זמן בה״ש בודאי אסור [דספק מסרון ידיעה לאו ספק הוא כמ״ש הפמ״ג בסימן רס״א] והנה לפי המבואר בגמרא והעתקנו לעיל בסימן רס״א בה״ש דר׳ יהודה מתחיל אחר השקיעה ובה״ש דר׳ יוסי מתחיל אחר בה״ש דר׳ יהודה והוא זמן מועט מאד וסמוך לגה״כ ממש ועיין לעיל בסימן רס״א בבה״ל שנסתפקנו דבהי שאנו מקילין בשבותין בה״ש מאן יאמר שאנו נקיל תרי קולות בהדי הדדי שנתפוס כר׳ יהודה דאחר שקיעה הוא בה״ש ואח״כ נתפוס כר׳ דלא גזרו אז על שבות דלמא לא מקילינן במו״ש אלא בבה״ש דר׳ יוסי אבל הלא מקודם ס״ל לר׳ יוסי דיום ודאי הוא והלא מוכח שם בגמרא ל״ד[א]) דלריך למיזל לתומרא ואפילו לענין תרומה דרבנן כמ״ש התוס׳ שם וכעין מה שכתב הגר״א והק״ע לענין תענית ואולי דשבותין קילא מזה וא״ע וע״כ נראה דבמו״ש יש להתמיר עד סמוך לגה״כ שאז הוא בה״ש דר׳ יוסי זמן מועט מאד מאד וכן בספר בית מאיר גופא מסיים דמ״מ יש להתמיר עד גה״כ משום דאין אנו בקיאין בזמן בה״ש [ומה שלא הזכיר הבה״ש דר׳ יוסי משום דהוא זמן מועט מאד כמבואר לעיל בס״א בבה״ל ע״כ לא חש להזכירו]: * מותר לו ביה״ש. עיין בפמ״ג שנתקשה מ״ט מותר כ״ז בין השמשות בע״ש למה לא יהיה אסור בו מעט משום תוספת שבת להוסיף מחול על הקודש למ״ד דהוא מדאורייתא ע״ש ואולי דבאמת לא כל בה״ש התירו[1]) אלא מעט הסמוך לגילה אסור משום תוספת: * וכן אם היה טרוד ונחפז וכו׳. זה הלשון הוא מועתק מהרמב״ם ושם איתא טרוד ונחפז ונלרך לדבר שהוא משום שבות ועיין באחרונים ובמ״ב את באור דבריו ובאמת אחר כ״ז אין הלשון מדוקדק יפה והנכון שפירושו הוא כמו שרמז ע״ז הגר״א בסימן רס״א ס״ב[2]) שהרמב״ם כיון בזה למה שמבואר בסימן תע״ו ס״א [ושם הוא ג״כ מועתק מלשון הרמב״ם פ״ו מהלכות עירובין] שאין מערבין אלא לדבר מצוה או אם הולרך לברוח מפני עו״ג וכו׳ והמשנה[2]) נקט דינא דרבי דלא גזרו על שבות בה״ש אלא לענין עירוב ש״מ דדוקא באופן זה מקילין: * מותר בין השמשות. דע דלקמן סימן תע״ו ס״א בהג״ה מוכח דדבר שהוא לורך שבת אף שאפשר לו בלעדם ורק שיתוסף לו עונג תשיב לורך מצוה ומתילא מותר כאן בדבר שבות בין השמשות דדין אחד הוא לענין עירוב לדבר מצוה עם עיינתו וכמבואר במ״מ פרק כ״ד מהלכות שבת הלכה יו״ד ועיין בב״ח והבלע״ד בתבתי:

שער הציון

ופיים שם דעל כן אסור לומר לא״י בבה״ש לבנות נר אם אין זה לדבר מצוה ואין טרוד ונחפז לדבר זה ור״ל דאף דכבה היא משאג״ל אפ״ה דינה כמו הדלקה ע״י א״י: (ג) כן מבואר ברמב״ם שם: (ד) כן משמע מפשטות לשון הרמב״ם להמעיין דמשום שעת הדחק התירו ומהאחרונים משמע דבעם ההיתר הוא מפני שאם לא יתירו לו נמלא שהוא מלטער בשבת: (ה) ומ״מ פשוט דגם הוא מודה למה שכתבתי בסימן רס״א במ״ב סקט״ז בשם רש״ל דלא גזרו על שבות בה״ש במקום הפסד מרובה ואפשר דה״ה במקום טורח גדול וכמה אחרונים העתיקו את דברי מהרש״ל לדינא דבמקום הפסד מרובה או טורח גדול לא גזרו בבה״ש על שבות: (ו) וכן מבואר בשו״ע סי׳ רס״א ס״ב[3]) ע״ז: (ז) דאין חילוק באמירה לא״י בין אם אומר לו בשבת או קודם שבת שיעשה בשבת ומה שהוא דבר מצוה המחבר לא ס״ל לחלק בזה וכמבואר בסי׳ ש״ז ס״ה ולכך לא שרי הכא לומר לא״י בשבת גופא: (ח) כן מלבד הפמ״ג משום דהוא טרוד ומלטער מזה ובאמת נראה שיש להתיר אף אם אינו טרוד מזה כיון שהוא מתענג בזה בשבת הוי לורך מצוה וכמו שכתבתי בבה״ל:

הגהות ותיקונים: א) ל״ה: ב) ס״א: ג) והמשנה לא נקט:

הארות והערות: 1) עיין סימן רס״א בה״ל ד״ה איזה זמן. ובסימן רס״ג מ״ב ס״ק ט״ו, לענין תוספת שבת:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף א׳ היקל ג״כ בבין השמשות של מוצאי שבת.

הלכות שבת סימן שמג

שמג דיני קטן בשבת. ובו סעיף אחד:

א [א]קטן אוכל (א) נבלות (ב) אין ב"ד מצווין להפרישו (ב) [ב]אבל (ג) אביו מצווה לגעור בו להפרישו (ג) (מאיסור (ג) דאורייתא) [ג]ולהאכילו (ד) [ד] בידים (ד) אסור (ה) אפילו דברים שאסורים

א טור וסמ"ג ונעל התרומה מעובדא דאריכבי מפתחות וכו' יבמות קי"ג וקי"ד ועיין בב"י

שפירשו ג"כ לדברי ר"מ בפ' כ"ד ע"ד זה ב מסוגיא דיבמות והאריך הב"י בזה ג רמב"ם בסוף הל' מאכלות אסורות

באר היטב

(א) אין. ומלתא דנפיק מיניה חורבה כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבואו לתקוע בשבת ב"ד מצווין להפרישו ר"ן פ' ג' דר"ה. וכתב הב"ח דגבי טומאה מצווין להפרישו אפי' לא הגיע לחיוב אבל דעת רמ"א ביו"ד סימן שע"ג דאין מצווין להפרישו וכ"ד רוב הפוסקים ופשטא דגמרא מ"א וט"ז ע"ש: (ב) אביו. אבל אמו אינה מצווה להפרישו וכ"ה בנזיר דף כ"ט ומשמע שם דאין מחויב לתנך בתו ע"ש. ובתוס' שם הקשו מ"ש דביו"כ מחוייב לתנך בתו ע"ש ואפשר דכל המצות דמי ליום"כ ולריך לחנכם וכ"ה בילקוט אמור דף קע"ח מ"א: (ג) דאורייתא. ובאמת אפילו באיסורא דרבנן חייב האב לחנכו כדאיתא בסי' ק"ו ס"ב[1] ובכמה דוכתי אלא שאם לא הפרישוהו אין ב"ד מוחין בידו אבל באיסור דאורייתא ב"ד מוחין ביד האב להפרישו ב"י ע"ש ועיין ט"ז. וכתב באו"ה דדוקא בתינוק דבר הבנה אבל לאו בר הבנה ליתא לן בה דהא יונק אפילו מבהמה טמאה עכ"ל. ועביו"ד סי' פ"א סק"ז דמ"מ מזיק לתינוק. וכתב הש"ך ביו"ד סימן שע"ב בשם הרוקח דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דס"ס הוא שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל ע"ש. וע"ע בבלא"ה מותר דטהרה בלועה אינה מטמאה וע"ע מ"א ע"ש: (ד) בידים. ואיתא בפ"ט דשבת דאסור ליתן לתינוק מגב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו ואפי' דבר שאין בו איסור אלא משוס בל תשקצו אסור ליתן לידו וכ"ש דבר טמא דחזיא לאכלו בעינייה וכ"כ בהג"א שם ומטעם דהוי כמאן דמאכילו בידים אבל מותר ליתן עוף טמא לשחוק דאע"ג דימות לא חזיא לאכילה כך כדאיתא בב"ב דף כ'. קטן שלא הגיע לחיוב ושמת המיס היזק לו ואין שם יין ישראל מותר לגדול ליתן לו סתם יינם ובתנאי שימזוג בשבה חלקים מים ויישים המיס תחלה ואח"כ היין רא"ח ח"א קי"ב. וע"ל דאם היין אינו חזק שיפסיד[2] ע"י כך יצוהו לאינו יהודי ליתן לו מ"א. כתב רי"ו נ"א ח"א דאין למחות באינם יהודים המאכילין אותם איסור אבל אסור לומר לאינו יהודי להאכיל אותם איסור עכ"ל ואם התינוק צריך לכך כגון שהוא קצת חולה מותר לומר לאינו יהודי להאכיל אותם וכן נוהגים בפסח שמצוים לאינו יהודי ליתא התינוק לביתו ולהשקותו חמץ ואם התינוק חולה וא"א לשתא אותו חוץ לבית יבקש מאינו יהודי שיתן להתינוק חמץ והאינו יהודי מביא חמץ ומעמידו בבית הי"ל חמצו של א"י ואז אפילו הולך האינו יהודי לפעמים יכול לצוות לקטן ליתן לו

משנה ברורה

א (א) נבלות. וה"ה (ב) כל שאר אסורים וכן חלוב שבת אם עושה לדעת עצמו אבל אם עושה בשביל גדול צריך למחות בידו וכדלעיל בסימן ש"ד סכ"ה ע"ש בא"ר: (ב) אבל אביו וכו'. דאפילו (ג) לתנך בניו ובנותיו במצות הוטל עליו כדכתיב חנוך לנער על פי דרכו וכ"ש להפרישם מאיסור דמוטל על האב (ג)[1]ויש מאחרונים שסוברין דמצות חינוך מוטל גם על האם: (ג) מאיסור דאורייתא. באמת (ד) אפילו מאיסורא דרבנן חייב להפרישם כמו לצריך לחנכו במצות דרבנן וכדלעיל בסק"ו ס"ב[1] אלא נ"מ בדאיסור דרבנן אם לא הפרישו האב אין ב"ד מוחין בידו אבל באיסור דאורייתא ב"ד מוחין ביד האב להפרישו והגר"א פירש דלהכי נקט מאיסור דאורייתא דמאיסור דרבנן פעמים שאין צריך להפרישו ואף ליתן לו לכתחלה מותר דהיינו בשלריך לכך וכגון רחילה וסיכה ביום"כ ופשוט דאם שמע לבנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשה"ר מלוה לגעור בהם ולהפרישם מזה וכן ממחלוקת ושקר וקללות ובעו"ה כמה נכשלין בזה שהם מניחין לבניהם לדבר לשה"ר ורכילות ולקלל ונעשה מורגל בזה כל כך עד שאפילו כשנתגדל ושומע שיש בזה איסור גדול קשה לו לפרוש מהרגלו שהורגל בזה שנים רבות והיה הדבר אצלו בחזקת היתר (ה) ודע דשעור התינוק במ"ע הוא בכל תינוק לפי חריפותו[1] וידיעתו בכל דבר לפי עניינו כגון היודע מענין שבת חייב להרגילו לשמוע קידוש והבדלה היודע להתעטף בהלכה חייב בציצית וכנ"ל בסימן י"ז וכן כל כיו"ב בין במ"ע של תורה בין בשל ד"ס אבל התינוק בל"ת בין של תורה בין של דבריהם

שער תשובה

(א) בידים. עיין בה"ט ועיין בש"ת בית אפרים חלק א"ח סימן כ"ג מ"ש בזה ובחלק יו"ד סימן ס"א וס"ב:

שער הציון

(א) היינו אפילו טומאת כהנים כן הוא מסקנת האחרונים ולא כב"ח: (ב) מסקנת אחרונים: (ג) עיין במחה"ש: (ד) ט"ז ומ"א וש"א: (ה) כל הפוסקים: (ו) אחרונים ומאו"ה לבאורה משמע דאם אינו בר הבנה אפילו ליפפי ליה ליבא איסורא ותמוה מאד דמוכח בהדיא בגמרא להיפוך וכבר הקשה עליו בספר מ"א וכן המ"א לא העתיקו אלא בשמיעונו דבאינו בר הבנה אין צריך אבל למיספי ליה סייס אח"כ בהדיא דאפילו אינו בר הבנה אסור וכ"כ הגר"ז: (ז) מ"א: (ח) נתיב חיים משוב דברי הרוקח ממה שהשיג עליו המ"א וכ"כ ש"א בשם רבנ"ז בתשובותיו: (ט) אחרונים: (י) מ"א: (יא) יבמות קי"ד: (יב) כן פסקו כמה גדולי הראשונים

הגהות ותיקונים: **א)** ס"א: **ב)** ויפסד:

הארות והערות: 1) עיין סימן תר"מ מ"ב סק"ד משו"כ בזה: 2) עיין סימן תר"מ מ"ב סק"ה ושעה"צ אות ח' לענין לאכול חוץ לסוכה:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: אבל אמו אין מצווה עליו כלל בין במצות עשה בין בלא תעשה. **ב)** בשו"ע הרב סעיף י' כתב - (וכל זה באיסורי מאכלות ואפילו היא איסור שהזמן גורם) אבל מותר ליתן לתינוק בשבת חפצים שיכול לעשות בהם מלאכה לעצמו ואפילו אם יודע שיעשה בהם, כגון ליתן לתינוק עוגה שכתובים עליה אותיות שאסור לאכלה בשבת וכו' כיון שמתכוין הוא להנאת עצמו אין צריך להפרישו, רק שלא יתן גדול לתוך פיו של תינוק.

א שבת פ"ע מימרא ובר"ח ב' סס ממשמעות הגמרא

* מד"ס וכן אסור (ו) להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהם משום שבות. הגה וי"א דכל זה בקטן דלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך (ז) צריכים להפרישו (תוספות פרק כ"כ) (ח) וי"א דלא שייך חינוך לב"ד אלא לאב בלבד (ב"י) וקטן שהכה את אביו או עבר עבירות בקטנותו אע"פ שא"ל תשובה כשיגדל מ"מ (ט) טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר (ה) לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין:

שדמ דין ההולך במדבר בשבת. ובו ב' סעיפים:

א * (א) [א]ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה שבעה ימים (ב) מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי (ג) בקידוש והבדלה (ד) [ב]ואם יש לו (ה) ממה להתפרנס (ו) אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו * ואז יעשה מלאכה בכל יום אפילו ביום שמקדש בו

באר היטב

לשמות אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל או ישתה ממנו אבל אם התינוק אינו חולה כ"כ ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לבית כלל ועמ"ש בסי' ת"ן ס"ק י"א ועמ"ש: (ה) לתשובה. קטן שגנב או שהזיק רחוי להכותו כדי שלא ירגיל בה אבל אין לריך לשלם אם אין הגנבה בעין ב"ח ועיין ט"ז ובספר חסידים סי' תרל"ב:

ביאור הלכה

* מד"ס וכן וכו'. ולעת הרשב"א והר"ן דאם התינוק לריך לכך מותר אפילו לכפות לו בדיס דבר שהוא אסור מדרבנן אך המחבר סתם לדינא כדעת המולקים עליהם ואוסרים בכל גווני וכתב בתשובת רבינו עקיבא איגר[א] ע"ד טלטול הספרים לבהכ"נ במקום שאין עירוב ע"י תינוק אי יש לסמוך בזה על הרשב"א דאיסור דרבנן סניגן ליה בדיבר והשיב דזה אינו דהא הר"ן כתב בפרק כ"כ להדיא דאף להרשב"א ספינן ליה רק לגרכו ולא לגרכו ואדרבה מחינן בדיה ויש תקנה ליתן להתינוק חומש וסידור שיאא לבהכ"נ לצורך עצמו להתפלל ולשמוע קריאת התורה וממילא יצטרך הגדול עמו להתפלל יחד:

* ההולך במדבר וכו'. וה"ה אם שכח באיזה חודש עומד או מנין הימים של חודש ניסן תשרי ולייר זה בימים שאין הלבנה נראית וכדומה דזה ג"כ אינא לידע ולהכיר הימים עוברים ואינו יודע מתי חל המועדות לריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע שיאלו הימים עוברים [פמ"ג ממ"ז]: * ואז יעשה מלאכה וכו'. כתב בתו"ש דאם יכול להתענות יום אחד בלי סכנה אסור לו לעשות מלאכה בתוכו יום דאין כאן פקו"נ ועיין בספר בגדי ישע שחולק עליו וסובר דאין לריך לסגף עצמו בתענית כדי שיוכל להבר

להאכיל לקטן ישראל שהגיע לחינוך דבר שאסור מדאורייתא מותר גם על אחרים לחמות בידו אבל בדבר שאיסורו מדרבנן אין מותר (טו) רק על האב: (ח) וי"א דלא שייך וכו'. לאו דעה חדשה היא אלא דעת המחבר לעיל: (ט) טוב לו. קטן שגנב או שהזיק (טז) רחוי לב"ד להכותו שלא ירגיל בה [וכן (יז) תבלה ביום וכל דבריס שבין אדם לחבירו ב"ד מצווין להפרישו שלא יחרע תקלה על ידו] אבל אין לריך לשלם אם אין הגנבה בעין. וכ"ז מדינא אבל לפנים משורת הדין בין שהבל בו בגופו (יח) לא שהזיק לו בממונו לריך לשלם לו [ט"ז וח"א וכן משמע מהגר"א]:

א (א) ההולך במדבר. וה"ה אם נשבה בין העו"ג ונשכח יום שבת ממנו [ירושלמי] אך לפעמים בזה יכול לברר מהשבועותם באיזה יום חל שבת שלנו: (ב) מיום שנתן וכו'. ר"ל מיום שנפל בלבו הספק מתי הוא שבת (א) ואותו היום גופא הוא יום א' למנין ששת ימי החול: (ג) בקידוש והבדלה. [דהיינו שעושה קידוש על הפת והיין כדין ותקנו תכמים זה (ב) לזכרון שלא תשתכח תורת שבת ממנו ואם אין לו יקדש ע"י התפלה דהא התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה כמ"ש הפמ"ג ויולא בזה מדאורייתא אפילו אם היום הוא באמת שבת כמבואר לעיל בסימן רע"א במ"ב ע"ש וגם יבדיל בתפלה שאומר אתה חוננתנו (ג) ויולא בזה ע"פ הדחק מלות הבדלה:] (ד) ואם יש לו וכו'. [היינו אפילו אין לו (ד) כ"א לחם בעלמא שוב אסור לעשות מלאכה אבל בני השירה להשתכר בשביל הבלא אין כאן פקוח נפש:] (ה) ממה להתפרנס. דהיינו מכספו שיש לו או שיוכל למכור איזה חפץ (ה) או שיוכל להשיג בהקפה תבני השירה עד שיגיע למקום ישוב או בתתנה מאבלם: (ו) אסור לו. ר"ל אפילו בכל ששת הימים דהא כל יום הוא ספק שבת ואע"ג

שער הציון

דרוב

מפשטיות הגמרא שם: (יג) גמרא: (יד) ח"א וכן מוכח מרי"ו ע"ש: (טו) כן הוא לשון הח"א ונאמת על האב מוטל להפרישו מאיסורא אפילו במלאכה דרבנן משהוא בר הבנה וכמו שכתב בעצמו בב"ג ע"ש ואמי דנקט משהגיע לחינוך משום מלתא דרשא נקטיה: (טו) אחרונים: (יז) פמ"ג: (יח) אפילו ההיזק היה רק בענין גרמי בעצמא כן משמע מהט"ז והגר"א: (א) ב"ח: (ב) רש"י ור"ן וכוונו בזה לתרץ המיר המירו לו לברך ברכת קידוש והלא עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וע"ז פירש לזכרון וכו': (ג) ברכות ל"ג: (ד) ט"ז: (ה) פשוט דכל טלדקי דאית ליה שלא יצטרך לחלל שבתות וכן לעטור

הגהות ותיקונים: א) סימן ט"ו (ועיין מהר"ם שיק או"ח סימן קע"ג):

ליקוטי דברי הרב: א) ובדברי הרב בסעיף א' ב' מבואר דס"ל דאף באיסור דאורייתא אין ב"ד מצווין להפרישו. ב) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: ואם אין התינוק צריך לכך אלא שהגדול צריך לכך שיעשה לו תינוק איזה דבר האסור מד"ס, אין איסור לפי סברא זו ליתנו לו שיעשהו לו אלא כשנותנו לו בקביעות תדיר וכו'.

(ח) (ז) כדי פרנסתו * [ג]מצומצמת (ח) [ד]ומותר לילך בו בכל יום (ג) * (ט) אפילו ביום שמקדש בו:
ב [ח] [ה]היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע (י) באיזה יום יצא מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה (יא) ביום שמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו דבודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם:

ג הר"ן סס ד סס וכן כתבו תוס' והכל"ש בתירוץ שני ה מימרא דרבא סס

באר היטב

(ח) כדי פרנסתו. ואם יש לו לאם אסור לבטל דאין כאן פקוח נפש ט"ז: (ג) אפילו. אבל אחר איסורי דרבנן אסור לו לעשות ועמ"א ועיין במהר"ם גלאנטי" בספר קרבן תגיגה סימן ל"ח:

שערי תשובה

(ח) היה יודע מנין יום כו'. עיין בשו"ת מהר"מ די בוטון סימן נ"ח דאף בכה"ג מותה הו' מיום השמיתה ושם נתן טעם למה לא הותר במלאכה שלשה ימים שסמוך ליציאתו כיון דאין יוצאין שלשה ימים קודם שבת ע"ש ועיין במור וקציעה באותם שנוסעים מתת קוטב שהיום מתאחר מודש וב' מדשיש ודש ששה מדשיש יש למנות וי"ו ימים של כ"ד שעות שוות שלנו:

משנה ברורה

דרוב הימים הוא ימי חול (ו) זה מקרי קבוע דהא יום שבת מנכר לכל הוא: (ז) כדי פרנסתו מצומצמת. אבל יום נמי קאי שאינו רשאי להשתכר ממלאכה יותר ואפילו ביום הששי שלו כדי להכין על יום השביעי שלו שלא יצטרך לעשות בו מלאכה (ז) ג"כ אסור דשמא היום הוא יום שבת ולמחר יהיה יום חול ואין יחלל בדבר שאינו נוגע לפקו"נ אבל כדי פרנסה מותר שנוגע לפקו"נ שאם לא יעשה מלאכה ימות במדבר ברעב. ובדיעבד אם הרויח ביום אחד יותר מכדי פרנסתו אסור לו למחר לעשות מלאכה עד שיכלה מה שיש לו [תו"ש]: (ח) ומותר לילך. אפי' (ח) כמה פרסאות שאם ישאר במדבר לעולם יחלל שבת וימות באחרן גזרה: (ט) אפילו ביום שמקדש בו. כדי למהר לצאת מן המדבר אבל שארי איסורים אפי' אינו רק שבות דרבנן אסור לעשות ביום השביעי שלו [מ"א] ובא"ר מיקל[א] בשבות אפילו ביום הז' שלו כיון דהוא רק ספיקא דרבנן:
ב (י) באיזה יום יצא. וע"כ אסור לעשות תיכף מלאכה דשמא יצא ביום ג' וד' והיום יום שבת וכן ביום ששי ושביעי דשמא יצא ביום א' וב': (יא) ביום שמיני ליציאתו. אבל ביום ט' אסור דהגם דאין דרך לצאת מביתו בע"ש דילמא מיקלע ליה שיירא ונפק בע"ש וא"כ יום ט' ליציאתו הוא שבת אבל ביום חי"ת וכן בגילו מותר וכתבו האחרונים דאם יכול לעשות מלאכה בתוכו יום שיספיק לו להתפרנס מזה (ט) כל הקבוע אסור לעשות מלאכה כל השבוע:

*) והנה עד סימן זה בירכנו בנו"ה בא"כ כל האבות מלאכות נתקן יו"ט שני אפילו לדידן דבקיאין בקביעא דירחא משא"כ בזה ששכח יום שבת לא עשאו רבנן אלא לעקור המצות דאורייתא ששייך על יומא החול ועוד יש סברא לחייבו דהלא פטור דשבת הוא מפני שהם עצמם אות וא"כ זה שעושה בו מלאכה לפרנסתו אין בו היכר [דלא מסתבר לומר דבקידוש לבד הוא ההיכר דהא עיקר האות הוא דהקב"ה שבת ממלאכתו ביום השביעי והוא ג"כ שובת]. וא"ל דא"כ כל חולה שיש בו סכנה שמותר לחלל שבת יהיה חייב בתפילין וע"כ משום דשובת בשאר עניני מלאכות שאין מועלת לו לרפואתו שייך בו שם אות וא"כ ה"נ בעניננו הרי לא הותר לו כ"א המלאכה שצריך לו להרויח לפרנסתו כדי שלא יצות במדבר ברעב ואף גם זה בגמלוס זה אינו דשם הוא אות והיכר מה שבכל יום הוא מותר בכל מלאכות לעשותן והיום אסור משא"כ בזה ששוה אצלו יום שביעי לבכל הימים דבכל יום הוא ג"כ אין מותר בשום מלאכה וגם אפשר דשם הוא אות במה שכל ישראל שובתים בתוכו יום משא"כ בזה אך מ"מ לא ברירא סברא זו כל כך אך מפני טעם הראשון יש לחייבו ואך בעת התפלה של שבת לא יניח התפלין כדי שלא יהיה תרתי דסתרי. וגם דאל"ה יתרץ הגמרא דמנכר שהוא שבת במה שאינו מניח תפלין לתירוץ שני של התוספות דבמה שהוא בשב ואל תעשה ג"כ מנכר שהוא שבת כנלענ"ד:

שער הציון

שאר עבירות מחוייב לעשות: (ו) מ"א: (ז) גמרא: (ח) כ"מ מן הפוסקים וכן כתב הגר"ז: (ט) ומזה נוכל ללמוד בחמינו דאם נמנה הממשלה הרוממה מלאכה לאיש הנבא שתהיה עשויה מתוקנת ליום השבת בהריס מחוייב להכין המלאכה מקודם כדי שלא יצטרך לחלל השבת דהרי הממשלה לא נותה שיעשה דוקא ביום השבת וכן נוכל ללמוד מסימן זה כמה הלכות המצוות בענין זה: *) ואראה לבאיה מקום נזכרו [ויש הרבה יותר ממה שזכרתים כאן אך קלרה ידי כעת להעתיקם]. א) החורש בסימן של"ז. ב) הזורע ג) הקוצר בסימן ש"ז. ד) המעמר בסימן ש"מ. ה) הדש בסימן ש"כ. ו) הזורה בסימן שי"ט. ז) הבורר ג"כ בסימן זה. ח) הטוחן בסימן שכ"ח. ט) המרקד בסימן שכ"ד. י) הלש בסימן שכ"ח ושכ"ד. יא) האופה וכן מבשל בסי' שי"ח ובסימן רנ"ג ורנ"ד ורנ"ז ורנ"ח ורנ"ט. יב) הגוזז בסימן ש"מ ובסימן שכ"ח סל"ח. יג) המלבן בסימן ש"ב. יד) הצובע בסוף סימן ש"כ. טו) הקושר והמתיר בסי' ש"ז. טז) התופר והקורע בסי' ש"מ. יט) הצד בסי' שע"ז. כ) השוחט גם זה שם בסעיף מ' ט' י'. כא) המפשיט בסי' שכ"ז. כב) המולח והמעבד בסימן שכ"ח ובסימן שכ"ז. כג) המשרטט העתקתי בסימן ש"מ. כד) הממחק בסימן שכ"ח ס"ו[א] ובסימן ש"ב ס"ח ועוד בכמה מקומות. כה) המתחך בסימן שכ"ב. כו) כז) הכותב והמוחק בסימן ש"מ. כח) כט) הטוה והסותר בסימן שי"ד שע"ו. ל) לא) המכבה והמבעיר בסימן רנ"ה ובסי' של"ד. לב) המכה בפטיש בסימן שכ"ח ובסימן ש"מ ועוד בכמה מקומות. לג) המוציא מרשות לרשות יעוה"ר מ"ה מסימן שמ"ה והלאה. ויתר הששה אבות מלאכות בתרתי אותם מעט פה בסוף סימן זה: סליק.

הגהות ותיקונים: א) סכ"ו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף א' פסק כהמג"א דאסור שבות דרבנן ביום שביעי שלו.

ותולדותיהן [וגם הסכמתן שגדרו חז"ל להיות סייג וגדר להתורה] המוזכרים בהשו"ע [לכל ממלאכת הוצאה שיבואר אי"ה בסימן הבא] ולא נשאר לנו כ"א להעתיק פה כ"א עוד איזה אבות מלאכות שלא נזכרו פה בשו"ע דהיינו המנפץ והטווה והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין ונבארם אחת לאחת. א) הסורק צמר או פשתן או שאר דברים כמו שסורקין הפשתן והצמר או כמו שנופצין הצמר לעשות הלבדין והמנפץ הגידין דהיינו שחובטו במקל על הגידין עד שעושה אותן כחוטין לטווות אותן כמו שהסופרין עושין כ"ז קרוי מנפץ וחייב אבל המנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חייב משום דש שהרי מוציא הפשתן והקנבוס מן הגבעולין [ממ"ג ועיין בח"א]. ב) הטווה אורך ד' טפחים מכל דבר הנטווה חייב אחד הטווה את הצמר או פשתן או נוצה או שערות או גידין וכן כל כיוצא בזה ולאו דוקא בכלי [כמו שקורין שפי"ן רעדי"ל°] אלא אפילו אם טוה בידיים [שכך הדרך לטווות כמו שטוין הנשים בידיים על שפינדי"ל°°] ומקרא מלא הוא בידיה טוו. והלוקח חוטין ושוזר אותם [שקורין איינגידריי"ט°°°] ג"כ חייב משום טווה וכן העושה הלבדין דהיינו מה שקורין [קאפעלוש"ן או פילצי"ן°°°°] ה"ז תולדת טווה וחייב. ג) העושה שתי בתי נירין חייב [ועיין בחוי"ט פ"ז דשבת ובפי"ג ד"ה בנירין ובתפארת ישראל שהאריכו בזה]. העושה נפה או כברה או סל או סבכה או שארג מטה בחבלים וה"ה בקש

מתרגם: °גלגל טויה °°כישור °°°שזירה °°°°מגבעת

הגהות ותיקונים: א) חוט אחד של ערב בשתי:

לוח הלכות שבת הסימנים

רמב להזהר בכבוד שבת. רמג המשכיר שדה ומרחץ לאינו יהודי. רמד איזה מלאכות יכול הא"י לעשות בעד הישראל. רמה ישראל וא"י שותפין איך יתנהגו בשבת. רמו השאלה והשכרה לא"י בשבת. רמז דין איסור יהודים המביאים כתבים בשבת. רמח דין המפליג בספינה והחולך בשיירא בשבת. רמט דיינים הסייבים לערב שבת. רנ הכנת הסעודות לשבת בערב שבת. רנא שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה. רנב מלאכות המותרות להתחיל בערב שבת. רנג כירה ותנור ליתן עליהם הקדירות בערב שבת. רנד תבשילין מע"ש להגמר בשבת. רנה הכנת האש קודם הכנסת השבת. רנו ו' תקיעות שהיו תוקעין בע"ש. רנז דיני הטמנת החמין. רנח שמותר להסיר בע"ש דבר קר על קדירה חמה. רנט כמה דיני הטמנה וטלטולה. רס דיני הכנסת שבת. רסא זמן הדלקת הנרות בשבת.רסב לקדש השבת בשלמן ערוך ובכסות. רסג מי המדליקין ואם טעו ביום המעונן. רסד דיני הפתילות והשמן. רסה דין כלים הנתנים תחת הגר. רסו דין מי שהתשיך בדרך. רסז דיני התפלה בערב שבת. רסח דין הטוועה בתפלה בשבת. רסט דין הקדוש בבהכ"נ. ער לומר משבת במה מדליקין. רעא דין קידוש על היין. ערב על איזה יין מקדשים. רעג עשיית הקידוש במקום הסעודה. רעד דיני בליעת הפת. ערה דברים האסורים לאור הגר. רעו גר שהדליק אינו יהודי בשבת. רעז שלא לגרוס כבוי הגר בשבת. רעח לכבות הגר בשביל החולה. רעט דיני טלטול הגר בשבת. רפ משמש המטה בשבת. רפא שלא יכרע בולך אנחנו מודים. רפב קריאת התורה והמפטיר. רפג למה אין מוציאין ב' ס"ת. רפד דיני ההפטרה וברכותיה. רפה לקרות הפרשה שמו"ת. רפו תפלת מוסף בשבת. רפז נחוש אבנים ובקור מוליד בשבת. רפח תענית ודין מ"מ בשבת. רפט סדר סעודת שחרית דשבת. רצ בשבת ישליש מאה ברכות. רצא דין שלש סעודות בשבת. רצב דין תפלת מנחה בשבת.

רצג דין ערבית במוצאי שבת. רצד דיני הבדלה בתפלה. רצה הבדלה שעושה ש"ל. רצו הבדלה על היין. רצז דיני בשמים להבדלה. רצח דיני נר להבדלה. רצט שלא לאכול ושלא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל. ש שיסדר שלחנו במו"ש. שא באיזה כלים מותר לאחת. שב נקוי וקפול בגדים בשבת. שג דיני תכשיטי אשה. דש עבד שמצווה על שביתתו. שה במה בהמה יוצאה בשבת. שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת. שז דיני שבת התלויים בדבור. שח דברים המותרים לטלטל. שט טלטול ע"י ד"א בשבת. שי דיני מוקצה בשבת. שיא מת וטלטול מן הצד. שיב הצלרך לנקביו במה מקנח שיג טלטול דלת וחלון והמנעול. שיד דברים האסורים משום בנין. שטו האסורים משום אהל. שטז לידה האסורה ומותרת. שיז דין קשירה ועניבה בשבת. שיח דין המבשל בשבת. שיט דין הבורר בשבת. שכ דיני סחיטה בשבת. שכא תולש וטוחן ותקוני מאכל. שכב דין גולד בשבת. שכג השאלה וקנין והדחת כלים ותיקונן וטבילתן בשבת. שכד דיני הכנת מאכל לבהמה. שכה אינו יהודי במלאכת ישראל. שכו דיני רחיצה בשבת. שכז דיני סיכה בשבת. שכח דין חולה בשבת. שכט על מי מחללין שבת. של דיני יולדת בשבת. שלא דיני מילה בשבת. שלב שלא לילד הבהמה. שלג שלא לפנות האוצר. שלד דיני דליקה בשבת. שלה דין חבית שנשברה. שלו אם מותר לילך על גבי העשבים. שלז כבוד הבית ושאינו מתכוין. שלח איסורי השמעת קול. שלט כמה דיינים פרטיים. שמ דברים האסורים בענין תולדות. שמא היתר נדרים בשבת. שמב ביה"ש מותר לעשות מה שאסרו חז"ל משום גזרה. שמג דיני קטן בשבת. שדמ ההולך במדבר בשבת.

ובכל דבר ה"ז תולדת עושה נירין ומשיעשה שני בתים חייב ופירש"י דהנך לאו נירין ממש אלא שמשרשר ומרכיב חוט אחד[א] בשתי ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כמיקונו. ד) דרך האורגין שמותחין החוטין בתוך היריעה ובראבה ושנים אותזין זה מכאן וזה מכאן ואחד שוכב בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה עד שתעשה כולה שתי או ערב ומתיחת החוטין כדרך האורגין נקרא מיסך וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג. ה) המיסך חייב והשובט על החוטין עד שיתפרקו ויתקנם ה"ז תולדת מיסך והמדקדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה ה"ז תולדת אורג. ו) אחד האורג בבגד או בקנים או שעושין חלוות מחתיכת עץ כמו שעושין לסכך עליו או בשערות או בכל דבר חייב. והקולע יתמין ושערות וכל דבר ה"ז תולדת אורג וחייב. וה"מ בחלוש אבל הקולע שערות ראש במחובר אינו כאורג דאין דרך אריגה במחובר בראש וגם אין קופה להתקיים אבל עכ"פ איסור יש בזה לקלוע או להתיר קליעתו וכדלעיל בסימן ש"ג סכ"ו ע"ש במ"ב. ז) הפוצע שני חוטין לרמב"ם שמוציא השתי מן הערב או להיפוך ולראב"ד שחתך שני חוטין אחר האריגה מן המסכת חייב. ולריכין רופאי ישראל ליזהר כשלריכין חוטין מפורדין [שקורין קייטי"ן] ליתן על המכה ולוקחין תחיכת בגד פשתן ומפרידין החוטין והוי מלאכה דאורייתא [כ"ז מלוקט מהרמב"ם והח"א והזכרו תורת משה]:

לוח הלכות שבת הסימנים

סימן רנ"ג

בה"ל ד"ה ליתן

והנה בטור כתב דעל גבה מקרי על שפתה או על כסוי שעל חללה [והוא לשון רש"י ל"ז א' ד"ה גבה, והוא מוכח בגמרא דהא מבעי לי' בסומך וע"ג הכיסוי ודאי חמיר מסומך לדופן ומדמבעי לי' לסמוך לדופן מכלל דעל הכיסוי אסור וזה שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש זה, ובמ"ב בבה"ל דן מל' הר"מ בזה ואין ראוי לספק בזה ול' הר"מ אינו מורה בזה דסתם שהי' נקט].

או"ח סי' ל"ז ס"ק ט' ד"ה במ"ב

בה"ל ד"ה מסיח

בבה"ל ד"ה מסיח, משמע שאם דעתו לאכול בלילה אסור, ולפ"ז כל דין קידרא חייתא מכרעא בסתמא ולכאורה כל נותן קדירה יש בלבו יחוד לאיזה סעודה הוא מכינו, והיה נראה דלא גזרו חכמים אפי' דעתו לאוכלו בלילה ומצפה עליו כיון דעל הרוב אינן משהין קידרא חייתא אלא לצורך מחר.

שם ס"ק כ"ב ד"ה בבה"ל ד"ה מסיח

ס"ק ט"ו

ומשמע דגם לסמוך מותר לכתחלה בשבת, וכ"כ במ"ב ס"ק ט"ו בשם הב"מ, אמנם מהא דמבעי לי' בגמ' מהו לסמוך משמע דשבת ודאי אסור, דכיון דגזרו על תוכה וגבה גזרו על הסמיכה ורק להחזיר שרי, וכ"כ במ"ב שם בשם חידושי הר"ן.

שם ס"ק ט' ד"ה במ"ב בסה"ד

ס"ק כ"ב

במ"ב ס"ק כ"ב כתב בשם א"ר דבר"מ משמע דטנור שהסיקוהו בקש ובגבנא וגרפו דינו כקדירה גרופה, והוא תימה דאדרבה בר"מ משמע דבקש ובגבנא לא שייך לחלק דלעולם חשיב כגרוף וקטוס ואחרי דאסרינן בטנור שהוסק בקש ובגבנא אין נפקותא בין גרוף לאינו גרוף, ... ובמ"ב כתב דמבואר בכלבו ובחי' ר"ן להקל בטנור המוסק בקש וגרף ול"ע בפנים דבריהם.

שם ס"ק כ"ב ד"ה במ"ב

ס"ק כ"ח

ומיהו נראה דלורת התנור קובעת דינה, ואם יש לבעה"ב תנור בתכנית של הנחתומין היינו תנור של נחתומין, וכשנשתנו תכניות התנורים אצל הראשונים ז"ל היה להם להכריע על תכנית זו אם הוא תנור או כירה והכריעו שהוא כתנור (א"ה כמדומה ל"ל ככירה) ואין נפקותא בין של נחתומין לשל בעה"ב. ובמ"ב כתב להחמיר בשל נחתומין ולא משמע כן בראשונים.

שם ס"ק ז'

ס"ק ל"ד

ונראה דאם החזיר א"י בשבת חייב לסלקו דכי היכי בשהי' אם נשאר על הכירה במקום דשהיתו אסור חייב לסלק, וכמש"כ לעיל ה"נ אם הוחזר בשבת חייב לסלק דשרש איסור חזרה הוא מחשש דלא ליתי לחתויי וחייב לסלק ולפ"ז אם לא סילק במזיד חשיב כחזרת מזיד, ובמזיד אסרינן דיעבד בשהי' אע"ג דלא עביד מעשה בשבת, וה"נ בחזרה אע"ג דלא עביד מעשה אסור דיעבד מלטמק ויפה לו, ולפ"ז אם החזיר א"י בצוויו של ישראל אם ידע דחזרה ע"י א"י אסור והזיד להקל בזה אסור דיעבד מלו"ל, ואין דברי הרמ"א אלא בהחזיר שלא מדעת ישראל, או דשגג שמותר להחזיר ע"י א"י, וזה כדברי הלבוש שהביא בבה"ל ומה שתמך המ"ב בדברי הגר"א שכתב דע"י נכרי חשיב כשגג אין זה יסוד שאין כונת הגר"א אלא דחשיב כשכח בעשה שלא מדעתו, אבל בעשה מדעת ישראל לא ממעשה הנחת הקדירה

ע"ג כירה אתינן עלה אלא מפני שחייב לסלקו ולא סלקו אתינן עלה, וכמש"כ לעיל ס"ק כ"א.

ס"ק כ"ו ד"ה ונראה

ס"ק ל"ה

ומש"כ המ"א לאסור לו ולהתיר לאחרים, אין לדברים אלו מקום אלא לדעת המרדכי דלאחר גזירה אין אסור אלא לו, אבל לא משמע כן בגמ' דהא רחב"א אמר ול"ש ודין שוגג כדין מזיד, וכיון דרנב"י מפרש לי' לאיסורא הרי דין שוגג כדין מזיד, וכבר כתב כן הגר"א.

שם ס"ק כ"ד ד"ה ומש"כ

בה"ל ד"ה ונהגו

במ"ב סי' רנ"ג בבה"ל ד"ה ונהגו כ' דטוב להזהר שיהיה מבושל כ"ל קודם חשיכה ולסלקו מן האש... דהא הרא"ש כתב דאין למחות משום שלא ישמעו, ואמנם גראה דאין כונת הרא"ש משום מוטב שיהיו שוגגין אלא כונתו ז"ל כיון דהמחמירים הם גדולי עולם כמו השאלתות והרי"ף ועוד, הי' ראוי להחמיר שלא להכנס לפלוגתא אבל מפני שיש כאן הרבה פעמים ביטול עונג שבת לא ישמעו להחמיר אלא כל שאפשר להקל מעיקר הדין יאמרו להקל ומעיקר הדין אפשר להמקילין להקל אחרי שהם מבני בייהם של אלו שהקילו ע"פ הוראת רבותיהם וגם כי הוא מד"ס ולכן הגם להם שיסמכו על דעת רבותיהם המקילים, ואפשר שאין להחמיר אחרי שהגאונים לא החמירו לעצמן וכדאמר גם בגמ' (שבת ל"ז ע"ב) דרנב"י מרא דעובדא משהו לי' ואכיל.

שם ס"ק ג' ד"ה במ"ב

ס"א ברמ"א

ובד"מ סי' רנ"ג אות ג' כתב דבסי' רנ"ז מבואר דלא מקרי הטמנה אלא במכסה מלמעלה, ולכן סתם לדינא להקל ליתן בגחלים... אבל על הגחלים שפיר י"ל דחשיבא הטמנה, ואין מקום להקל ליתן בגחלים.

שם ס"ק י"ט ד"ה ובד"מ

שה"צ אות מ"ד

ואם נטל הקדירה מבעו"י וחשכה אף בעודן בידו ודעתו להחזיר אסור להחזיר.

שם ס"ק י"ב ד"ה ונראה דאין המנהג

סעיף ב' ברמ"א ובמ"ב ס"ק ס"ז

ובמ"ב שם כתב ליישב המנהג משום שאין התנור חם כל כך להרתיח ר"ל להחם כשיעור יש"ב, ואין לקבוע כן אחרי שבגמ' מבואר דאין מחזירין ביום השבת לפירש"י, וכן הכלבו נדחק להתיר ליתן לתנור שאפו אבל לא לתנור שהו ביום השבת וא"כ אין הדבר פסוק בסתמא עד שיודע לך, ולפעמים יש שומן על קרקעית הכלי שנוח להם לבוא ליש"ב אף שכל הבשר או התבשיל לא יבוא ליש"ב, ולכן אין להקל עד שברי לו שהתנור כבר מצונן ולא יבוא ליש"ב.

שם ס"ק ח' ד"ה והנה הב"י

ס"ק ס"ח

ובמ"ב ס"ק ס"ח כתב להקל אם הגחלים לצד אחד, וכ"ז תמוה שאין כאן שום היתר מן הדין להחזיר לתוכה אפי' גרופה וקטומה וכמש"כ לעיל... [ועיקר דברי הישי"ע דלעניין איסור חזרה סגי בגרוף לצד אחד אף דלמ"ד לשהות בעינן הוצאת הגחלים אינו מובן ואינו תא"י לעי' בו].

שם ד"ה והנה הב"י

ס"ק ס"ט

כתב במ"ב סי' רנ"ג ס"ק ס"ט דמותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל בזמן שהקדירה מגולה למעלה, ע"פ דברי הרמ"א שאין הטמנה אלא א"כ הקדירה מכוסה למעלה, ולהאמור לעיל הדבר צ"ע ואין מקום להקל בזה, והטמנה בגחלים יש עוד לד היתר מדעת רשב"ם וכמש"כ לעיל אבל הטמנה בשבת אין שום סניף להקל ואין להקל בשום הטמנה המשמרת את החום אף שאין כל הקדירה מכוסה.

שם ס"ק י"ט ד"ה כתב במ"ב סי' רנ"ג

ס"ק פ"א

והנה הא דמהני הפסק קדירה ריקנית נראה דהוא שיגוי שאין דרך בישול בכך וגם ממעט את החוט הרבה, אבל הכיסוי שדרכו בכך ואינו ממעט החוט כל כך הוא בכלל על גבה וכש"כ דדופן התנור עצמו לא חשיב הפסק ולא חשיב כסומך דדרך החוט לבקוע למעלה ולא מקרי סומך אלא מן הצד.

שם ס"ק ט' ד"ה במ"ב

ס"ק צ'

ולדינא נראה דכל שהיש"ב בפנים אסור להחזיר אף אם יעמוד סמוך לפיו, וכש"כ כשיש עדיין גחלים בוערות אפי' הן עוממות, מיהו אם נהגו להחזיר למקום שאין י"ס אין כח למחות, ובמ"ב סק"ל הזכיר היתר להחזיר אפי' התנור יש"ב ע"פ המנהג שכתב רמ"א ואין להיתר זה שום מקום כמש"כ המ"א, ואף הרמ"א כתב טוב להחמיר, אבל הטבה זו חיובית מעיקר דינא המפורש בגמ' אבל תוכה אסור ואין שום צד בהלכה לדון בזה, ובאמת לא הוזכר ברמ"א היתר חזרה לתוכה אלא בד"מ.

שם ס"ק ח' ד"ה והנה הב"י בסה"ד

בה"ל ד"ה להחם

ומבואר ברשב"א דכל דהוחם באיסור וראוי לקנסו אסרינן לכל השבת אפי' נטטן כבר, ולפ"ז הדין נותן דגם בהחזיר בשבת דשרינן אם החזיר מבושל כל צרכו ומצור"ל אף אם החזיר מזיד כמש"כ במ"ב סי' רנ"ג ס"ק ל"ו, אינו אלא בהחזיר חם, אבל החזיר צונן אסור דחומו חשיב שבחא, והלכך אפי' הי' דבר יבש שאין בו משום בישול לכו"ע מ"מ אסור דיעבד משום איסור חזרה ואפי' החזיר ע"י א"י, וכמש"כ ס"ק כ"א, ואפי' צונן אסור לאכלו, וזה שלא כמש"כ המ"ב סי' רנ"ג ס"ה בבה"ל ד"ה להחם בשם הפמ"ג.

שם ס"ק כ"ז ד"ה ומבואר

שם

ודבר יבש או תבשיל חם ונותן ע"ג כירה או תוכה או סמוך לה באחד מהאופנים האסורים לא שייך להתיר משום שבות דשבות דאין האיסור הנתינה אלא מניחות מצד זה אסרו חכמים ששרשו שמא יחתה והכל בכלל הגזירה אם יעמיד בעצמו או ע"י נכרי. ... ובמ"ב בבה"ל כתב בשם אחרונים להקל לצורך שבת אמירה לא"י היכי דהאיסור משום חזרה ולהאמור אין לנטות מדעת האוסרין בזה.

שם ס"ק כ"א ד"ה ונראה.

סימן רנ"ד

ס"ק כ"א

עיין לעיל סימן רנ"ג ס"א ברמ"א (ולפמשכ"ש ה"ה אם הפירות נוגעין בגחלים מקרי הטמנה).

סימן רנ"ז

ס"ק כ"ד

כתב במ"ב סי' רנ"ז ס"ק כ"ד בשם רש"ל דאפר חם או שארי דברים חמים לא מקרי דבר המוסיף הבל והוא ע"פ דעת ר"ב בתו' מ"ח א' והי"מ שהביא רז"ה [אלא שלהי"מ אף בים בהם גחלים ובזה החמיר רש"ל] ומיהו לא הקילו בזה הרא"ש והטור, ובמ"ב ס"ק י"ג כתב בשם אחרונים להקל בשהה ע"ג כירה גרופה וכיסה בבגדים משום דיש כאן סניף מדעת רמב"ן דלא מצרפינן שהי' והטמנה למחשב מטמין במוסיף הבל אבל הטמנה גמורה באפר חם לא מצינו שהקילו, ואמנם אם יצטנן קדם שחשכה אף שיהי' עדין חם ביה"ש ודאי יש להקל.

שם סי' ל"ז ס"ק י"ט ד"ה כתב במ"ב סי' רנ"ז

ס"ק מ"ג

והנה במ"ב כתב בתנור שפתחו מן הצד שמתירין להשהות על גבה כדין גרופה וקטומה [ולמש"כ לעיל הטעם משום שהכיפה עבה ואין האש מגיע עליה וחשיב כסומך] מותר לכסות לדעת המקילין לכסות בגרופה, והדברים נ"ע שהרי טעם ר"ב שהולך ומתקרר ליבא כאן שהרי אש התנור הולך ומחמם והוי ככירה קטומה ולא כגרופה ולא נאמר

טעם ר"ב אלא בגרף עכשו האש ואין כאן רק חוש הקדוש.

שם ד"ה והנה במ"ב

ס"ק מ"ג

עיין לעיל סימן רנ"ג ס"ק ס"ט בסה"ד

ס"ק מ"ז ושעה"צ אות מ"ו

במ"ב סי' רנ"ז ס"ק מ"ז הביא פלוגתת אחרונים ז"ל אי מהני שריק לענין הטמנה, וכתב דבא"ז מבואר להיתר, וקרוב הדבר שאילו ראוהו המחמירים לא היו מחמירים, ונראה דאין מדברי הא"ז סמך לד"ז והטמנה בארץ כנען שהזכיר לא היה כלל בגחלים אלא אצל הגחלים אי גריף או על גבי פטפוט שהרי הזכיר היתר בשיל, [ובריש דבריו ס"ל דהטמנה אסור אפי' בבשיל] וגם במה שסיים בהטמנת ריינוק ונרפת שהם מטמינים בגחלים משמע דבריש לא איירי במטמין בגחלים, ואילו כל ההיתר בהטמנתם של ארץ כנען הוא משום דשריק ובארץ ריינוס ונרפת לא היה שריק היה ראוי לקצר ולהדגים החילוק ביניהן אלא בא"ז מילי מילי נקט והטמנת ארץ כנען ודאי שרי שהם נותנים בתנור ולא בגחלים ושריק.

שם ס"ק כ'

סימן רנ"ח

ס"ק ב' ובה"ל ד"ה שאין

ונראה דמוסיף הבל מחמת הקדירה אינו בכלל גזירת חכמים שהרי לעולם כשמטמין את החמים בדבר שאינו מוסיף הבל הם מוסיפים הבל ע"י הקדירה עצמה והלכך אף כשמעמיד על קדירה אחרת ג"כ מותר שלא אסרו להעמיד ב' קדירות תחת כיסוי אחד.

שם ס"ק י"ח ד"ה והנה

שה"צ אות ז'

ובמ"ב שם בשה"ל כ' להקל בדעתו להפיג ליתן וזה תימה דלאו במחשבתו תלוי אלא במניח תחת הכר שאין כאן תוספת הבל הוא בכלל מותר להטמין את הצונן אבל ע"ג מיחס אין זה בכלל היתר צונן אלא דינו כמטמין חמין בשבת ומעשה הטמנה זו אסורה.

שם ד"ה ודין

ס"ק ב'

ובמ"ב סי' רנ"ח כ' בשם אחרונים ז"ל דכלי צונן אסור לתחוב לתוך חמין משום הטמנה, והא דמבואר בגמ' מ' ב' דבמקום דליכא משום בישול מותר אפי' בכלי ראשון וכ"ה בשו"ע סי' שי"ח סי"ג דמותר ליתן לתוך כ"ש היינו באינו תוחב כל הכלי, והוא ע"פ דברי רמ"א שאין הטמנה במגולה מלמעלה אמנם למש"כ ס"ק י"ט דמקלתה טמונה מקרי הטמנה ואפי' העמידה ע"ג גחלים ולא כיסה כלל הויא הטמנה א"כ מוכח בגמ' דאין נתינה בחמים בכלל הטמנה וכמש"כ לעיל והלכך מותר להשקיע כוס צונן מוקף למיד פתיל תוך חמים כל שאין בו משום בישול כגון בכלי שני, או מבושל ונצטנן באופן שאין בישול אחר בישול כגון יבש, או אפי' לח לדעת הר"מ וש"פ, ואין בזה משום הטמנה, ואף אם יגיע לי"ס מותר כיון דאין כאן שם הטמנה כלל.

שם ס"ק ל"ב ד"ה ובמ"ב

סימן רנ"ט

סעיף ב' במחבר ובה"ל ד"ה צריך

באבנים סביב הקדירה בסי' רנ"ט כ' ב"י דצריך יחוד לעולם, אבל בל' רבינו ישעי' שהביא ב"י סי' רנ"ט וסי' ש"ח, נראה דמשתמש בהן סגי.

שם סימן מ"ב ס"ק ט'

סימן רס"ה

ס"ק ה'

עיין לקמן סי' ש"י בה"ל ד"ה מטה.

בה"ל ד"ה כיון

מ"ב שם בבה"ל ד"ה כיון, כתב דעת הרא"ש דבנותן מים בעששית ליכא כיבוי כלל, ומשמע מדבריו ז"ל דהפוסקים חולקים עליו, ולמש"כ לעיל

אין כאן מקום לאיפלוגי, דבפתילה למעלה דמיירי הרא"ש ליכא מאן דפליג, ואפי' את"ל דהמיס גורמים שתכבה הנר בעוד שיש עדיין מקצת השמן, מ"מ אין כאן כיבוי אלא כפורש עור של גדי על השדה, ואין בזה גרם כיבוי.

שם סי' ל"ח ס"ק ח' ד"ה מ"ב

ס"ק י"ח

וליתן מיס בקנה של נר שעוה, דינו כנר הצף על השמן, ולמה שכתב הרמ"א המנהג להקל כדעת הרב פורת גם זה מותר, דלא שייך למגזר דלמא אתי לכיבוי דאוריתא, ובמ"ב פי' דהפוסקים חולקים על הרא"ש אף בראש הפתילה קבוע למעלה, ובזה איירי הרמ"א, אבל בנר שעוה בקנה לכו"ע אסור ר"ל אף לדעת הרא"ש, וכתב דבצורך יש לסמוך על דעת הר"פ, ולמש"כ לעיל אין כאן מחלוקת בראש הפתילה קבוע למעלה, ועיקר דברי הרמ"א בנופל למיס ונכבה, ומה שהצריך המ"ב ליתן המיס קדם שהדליק אין לזה מקור דבע"ש בכל ענין מותר.

שם ס"ק ט' ד"ה וליתן

סימן רס"ו

ס"ק כ"ז ובה"ל ד"ה ולא

שבת קנ"ד ב' והאיכא נב"ח קסבר נב"ח לאו דאוריתא, פרש"י דלמ"ד נב"ח דאוריתא מביא כריס ומניח תחתיהן אע"פ שמבטל כלי מהיכנו, ובאר הריטב"א טעמו אע"ג דאפשר להניל מנב"ח בנפילה על הארץ, ולא הותר מבטל כלי מהיכנו משום הפסד ממון, מ"מ הכא אי אפשר לחייבו להפסיד ממונו משום נב"ח, דנב"ח הותר לצורך האדם, והלכך שרינן לי' להביא כריס ... ולענין הלכה אפשר דיש להקל במילי דרבנן כרש"י והריטב"א וכ"ד ריא"ז.

שם סי' מ"ח ס"ק ז'

בה"ל ד"ה יכול

כתב במ"ב סי' רס"ו סעי' י"ב בבה"ל ד"ה יכול, בשם דה"ח דמותר לטלטל הכיס שעליו בשבת דהיא לא נעשית בסיס למעות כיון שהניחה בשכחה ומותר לטלטלה לצורך מקומה לכן אם היה בידו יכול להוליכה לתיבה עכ"ל, ואינו מובן דאע"ג דשכח הכיס עליו הוי הכיס בסיס שהרי המעות בכיס מדעתו ורצונו אלא הכיס עליו בשכחה, ... אבל הכא א"צ לכיס כלל, אלא לתיקון המעות, ובזה לא הותר ניעור ולא הולכה למקום אחר וכמש"כ תו' שבת מ"ד א', וכיון דמעות שבידו אסור דמעות שבידו אסור לטלטלן גם בזה אסור דלא עדיף כיס שבידו מכר שבידו ועליה מעות וא"צ לכר כלל שאין מוליך הכר בשביל המעות להצניען, ועי' לעיל סי' מ"ז ס"ק כ"ג.

שם סי' מ"ט ס"ק י'

סימן רס"ח

ס"ק י"ט

ונראה דאין להדר אחר שיש דלא מצינו בפוסקים הידור של שיש ויש לחוש דמחזי כמעמיד עדים על מעשה בראשית

שם סי' ל"ח ס"ק י' ד"ה טור

בה"ל ד"ה ומעומד

ומש"כ המ"ב למהר התפלה כדי שיאמר ויכולו עם הציבור צ"ע דכיון דעיקר מעלת ויכולו הוא יולא בתפלה שאומר עם הציבור ואינו אלא הידור מצוה בעלמא אחר התפלה ולא הוזכר בגמ' ומעלת המאריך בתפלתו נתבאר בגמ' אין ראוי לקצר בשביל זה, ואפי' ביו"ט אין ראוי לקצר כיון דלא הוזכר בגמ' שיאמר הציבור, ומיהו מהא דאמר שבת קי"ט ב' אפי' יחיד המתפלל צ"ל ויכולו משמע דציבור עדיף וצ"ע.

שם ס"ק י' ד"ה ומש"כ

סימן רע"א

בה"ל ד"ה והוא

בבה"ל שם מסתפק במלא לוגמיו פחות מרובא דכסא אי בעינן רובא, ואפשר דהא דאמרו ק"ח ב' רובא דכסא היינו בד' כוסות, ותימא הלא זהו פלוגתת תו' והר"ן, ובקידוש לכו"ע סגי במלא

לוגמיו בפחות מרובע, ובליל פסח לדעת תו׳ סגי במלא לוגמיו ולדעת הר״ן בעינן רובא דכסי.

שם סי׳ ל״ט ס״ק ט״ז ד״ה בבה״ל שם מסתפק

סימן רע״ו

ס״ק ל״א

עיין לקמן סימן ש״ח ס״ק י״ג.

סימן רע״ט

ס״ק כ״ב

קל״ח ב׳ חד נמי אסור גזירה שמא יתקע, ופסקו כן הפוסקים וכ״ה בשו״ע סי׳ ש״ח סט״ז. ויש לעי׳ הלא קיי״ל דרפוי מותר, ואפשר דטלטול להחזיר הירך רפוי מותר כיון דעסיק להחזיר רפוי לא חיישינן שישכח את השבת ויתקע אבל כשמטלטל טלטול בעלמא חיישינן שמא ישכח את השבת ויעלה בדעתו לתקוע, וכן נ״ל בהא דאמרו לעיל מ״ו א׳ דבמנורה של חוליות אסור לטלטל ופסקוה בשו״ע סי׳ רע״ט ס״ז, ומיהו לדעת תו׳ דברגילות לתקוע לא שרינן רפוי י״ל דהני בדרכן לתקוע, אבל אם אין דרכן לתקוע י״ל דמותר לטלטלן*, וכן לדעת הטור דאם אין דרך לתקוע מותר להדק ברפיון, נראה דמותר לטלטל.

שם סי׳ נ׳ ס״ק י׳ ד״ה קל״ח

סימן רפ״ד

ס״ק א׳

ולפיכך כשאין נגיע כתוב כדינו ומפטירין בגיבור בקונטרס אין נפקותא בין קונטרס של תנ״ך שלם או אפטרתא שבחומש.

שם סי׳ ס׳ ס״ק י״א ד״ה עוד

סימן רצ״ז

ס״ק י׳

עי׳ לעיל סי׳ רי״ז ס״ק א׳.

סימן רצ״ח

ס״ק ל״ו

בברכת המאור אע״ג דכשיש לו גר חייב לברך עליו מ״מ לא שייך ערבות בזה למחשב כברכת המצות, כדמוכח ממה שכתבו תר״י והרא״ש טעם שא״ל הסבה למאור ואי הוי כברכת המצות הלא א״ל הסבה אלא דחשיב כבה״נ.

שם סי׳ ל״ה ס״ק ז׳ ד״ה נראה

סימן ש״ג

ס״ק ע״ד

וכתבו אחרונים דיחוד לעולם מהני אף במטבע ולמדו זה מהא דסי׳ ש״ח סכ״ב, ועי׳ לעיל סק״ט ולכאורה יש לה״ר דיחוד לעולם מהני מהא דאמר בגיזי הפתק ואם יחדן להשתמש בהן מטלטלין אותן, אבל לא דמי כלל דהגיזין יפין להטמנה ולטלטול, אלא דחס עליהו, וכיון שיחדן בטל לי׳ חשיבות הפתק והוו כשאר גיזין, ואין דרך להחזירן, אבל המטבע י״ל דעתיד להחזירה, ולא מהני יחוד לעולם דנמלך עלה ומחזירה, ושם מטבע עלה ולא שם כלי תשמיש.

שם סי׳ מ״ב ס״ק י״ג ד״ה שבת

סימן ש״ה

ס״ק ע׳

וכן יש להקל איסור מוקצה בשביל לעב״ח והפסד.

שם סי׳ נ״ב ס״ק ט״ז

סימן ש״ח

ס״ק י״ג

ונראה מדברי הגר״א דמחלק בין כלי שמלאכתו לאיסור לשאר מוקצה וכמש״כ שאר אחרונים ז״ל אבל אין מחלק בין נטל מתחלה בהיתר לנטל באיסור, שהרי נטל מבעוד יום נטל בהיתר וכן איזמל של מילה נטל בהיתר, ולפ״ז דבר שמלאכתו לאיסור אף אם נטלו באיסור מוליכו למקום שירצה דהרי צריך לפנות ידו והוי לצורך מקומו, ואף שאפשר בגיעור, לא מצינו בכלי שמלאכתו לאיסור

(* אפי׳ אין דרכן להיות רפוי ועיין בחזו״א שם ד״ה שבת שיש ג׳ חלוקות. — המלקט.)

שיהא אסור לטלטל לצורך מקומו היכי דאפשר בגיעור, ובמ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג הביא דעת הגר"א לאסור בזה ולא נראה כן מדברי הגר"א ביו"ד (סי' רס"ו) שם, ובהדיא מבואר שם דאי נקט דבר שמלאכתו לאיסור מבעו"י מותר לטלטלו לכל מקום, וע"כ הא דפליג בסי' רס"ו משום שהוא מוקצה גמור.

שם סי' מ"ט ס"ק ח'

שם

ולפי האמור אין היתר כלל לטלטל מוקצה בדחיפת הרגל, לצורך המוקצה, אף לדעת הרא"ש, ודלא כהמ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג, וכש"כ שמדברי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן, איסורו מבואר, וכן מבואר בגמ' קכ"ג א' עושה שביל ברגליו בכיסתו וביליאתו ומשמע דוקא בכיסה ויליאה דרך הילוכו אבל לא בהדיא, ומבואר מזה דאף לצורך מקומו אסור לטלטל מוקצה ברגליו ולא מקרי טלטול מן הצד אלא טלטול גמור.

שם סי' מ"ז ס"ק י"ג

ס"ק ל"ה

והמ"א סי' ש"ח ס"ק י"ט כ' ג"כ שהן אסורין אלא שלמדן מדלתות הבית ולדבריו ז"ל אף ברעועין מע"ש אסורין, ולא ידענא האי היקישא דדלתות הבית אינן בכלל כלי תשמיש ואינן עומדין עכשו לתשמיש והלכך אף בנתפרקו בחול אסורין, ואפי' אם עומדין למלאכת תשמיש עכשו אינן כשירי כליס, אלא כשאר קורה, ובעי הזמנה ויחוד, אבל כלי המוקצה מחמת ח"כ כיון דאם נשברו מע"ש מותרין, כשנשברו בשבת נמי, והלא מבקעין עצים מן הקורה שנשברה ביו"ט ברעועה מעיו"ט אף שהוא מוקצה מחמת ח"כ מעיו"ט ומ"ש שאר תשמיש מהסקה, ובמ"ב סי' ש"ח ס"ק ל"ה סתם כדברי המ"א בזה, ולמש"כ ברעועין מע"ש שבריהן ניטלין אף שהיו מוקצה ביה"ש.

שם סי' מ"ג ס"ק כ"א

סעיף י' במחבר

שם ס"י או שנשתמש בהם מבעוד יום, ... אבל ל"ע דלקמן סי' שי"ג ס"א בקנה הצריך מעשה דוקא ובגמ' מדמינן קנה וכיסוי כליס, ולדעת הרא"ש דכיסוי כליס במחובר איירי, שמעינן מיהא דבמחובר לא סגי נשתמש בהם מבעוד יום ואולי כיון לזה הגר"א אלא שקשה לעמוד על כונת הגר"א ז"ל כאן.

שם סי' מ"ב ס"ק י' ד"ה שם

ס"ק ע"ב

ואפי' אם רגילות לתקוע אפשר להקל בדרבנן, כיון דלא הזכירוהו הר"מ והטור, וכל שעושה רפוי בלתי מהודק מותר, ואפי' מהודק במקום שאין רגילות לתקוע אפשר להקל כדעת הטור.

שם סי' נ' ס"ק י' ד"ה והמחבר

ס"ק פ"ב

מיהו נראה מל' הראשונים ז"ל דדוקא בקש שעל המטה שכוונת השוכב לישכב על המטה בין יהי' עלי' קש בין לא יהי', אבל חבילי קש שעל הארץ שעיקר כונתו שכיבה על המוקצה י"ל דאסור כיון דכונתו ניכרת לישב על המוקצה והן מנענעות בגופו ומיתקנות לישב עליהן, וזה דעת המרדכי שהביא המ"א סי' ש"ח ס"ק מ"א, דאסור לישב ע"ג חריות מוקצה משום שמזיז בישיבתו, והמ"א תמה עליו מקש שע"ג המטה, ולמש"כ ניחא, ואפשר לישב דעת המ"א דנהי דמכוין לישב על גבי המוקצה אבל אינו ניכר שמכוין לנענוען, אבל מל' הראשונים ז"ל שדקדקו שאינו מטלטל הקש מפני שצריך לו אלא מפני שהוא צריך למטה ואי אפשר לי' בלא נענוע הקש, משמע דאם מכוין לישיבה על הקש אסור, ול"ע.

שם סי' מ"ז ס"ק י"ב

סעיף כ"ב במחבר וס"ק צ"ג

ובשו"ע סכ"ב השוה אבן ובקעת לסגור הדלת ולהכות הברזא לאבן ע"פ חבית, דזהו תשמיש דלאו אורחי', והצריכו יחוד לעולם, וכן באבנים סביב

הקדירה בסי׳ רנ״ט כ׳ ב״י דצריך יחוד לעולם, אבל בל׳ רבנו ישעי׳ שהביא ב״י סי׳ רנ״ט וסי׳ ש״ח, נראה דמשתמש בהס סגי, ואילו באבן ע״פ חבית משמע דלא מהני שימוש, ונראה דכל הני עדיף מאבן ע״פ חבית, ועבידי אינשי ליחדן לעולם והלכך סתמא הוי יחוד. ... ונראה לענין הלכה דאבן ובקעת לנעול בו [האי לנעול נראה דהיינו לסמוך הדלת אבל אינו נגר דדין נגר חלוק משאר תשמישין כמבואר סי׳ שי״ג] ולהכות בו הברזא ולסמוך את הקדירה מהני תשמיש מבעוד יום כדין אבן לפצוע בה אגוזים, וא״כ מהני מחשבה לחוד ולדעת הר״ן אף לשבת אחת, ולדעת הרשב״א אף ביחוד סתמא אבל אבן ע״פ חבית לא מהני לא שימוש ולא יחוד סתמא, וביחוד בהדיא לעולם ל״ע, ובמ״ב סי׳ ש״ח ס״ק ל״ג כ׳ דאבן ע״פ חבית מהני רגיל להשתמש בה בימי החול, וזה תמוה מאד דזהו פלוגתא דר׳ אמי ור״א קב״ה ב׳ ופסקו הפוסקים כר׳ אמי דאף במניח לא נעשה כיסוי להחבית.

שם סי׳ מ״ב ס״ק ט׳

ס״ק ק״ח

אבל הכא בעור דמהני מחשבה לישב עליהם, ומשמע אפי׳ לשבת אחת, וע״כ דמקרי דבר שדרך ליחדו, וא״כ מהני יחוד לשבת אחת, אף בנתנו לאגר, ומש״כ המ״א דבדבר שדמיו יקרים או נתנן לאגר אסור, וכונתו ע״כ בדבר שאינו עומד לתשמיש, וא״כ ע״כ כונתו ביחדן לשבת אחת וכמש״כ ס״ק מ״ח, ול״י למה סתם דבריו ז״ל.

שם סי׳ מ״ב ס״ק ט״ז ד״ה ומש״כ

ס״ק קט״ו

והט״ז סי׳ ש״ח ס״ק י״ח התיר לגרר מוקצה בסכין, וחשיב לה טלטול מן הצד לצורך מקומו, מיהו י״ל דזה לא מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר דלא אמרו אלא בשכח אבן בכלי דמטלטל הכלי עם האבן, דשם הטלטול על הכלי, אבל הכא עיקר הטלטול בשביל המוקצה, אף שכונתו לנקות השלחן אסור, והא דתנן קמ״ב ב׳ היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט ולא אסרינן משום טלטול מוקצה, התם מתבטלת בקינוח, ועוד דהוי כגרף של רעי דשרי.

שם סי׳ מ״ז ס״ק י״ד

סעיף ל׳ במחבר

שו״ע סי׳ ש״ח ס״ל גרעיני תמרים כו׳ ואדם חשוב צריך להחמיר, זהו ע״פ פר״ת שבת קמ״ג א׳ דשמואל מחמיר על עצמו היה. ... קשה למה הצריך להחמיר לאדם חשוב משום דמצינו לשמואל שהחמיר, ולא הצריך להחמיר בסל״א בבשר חי דמצינו ברבא שהחמיר, ועוד דשבת מ״ו א׳ מצינו להרבה אמוראים דטלטלו שרגא כר״ש דשרי בגר שכבה, ונהי דס״ל כר״ש מ״מ למה לא החמירו לעצמם, ונר שכבה הוא החמור שבמוקצה, דבזה קיי״ל כר״י דאסר, ולפיכך נראה דהא דאביי ורבא ושמואל ליכא למילף מניהו, דידעו כפי צורך עבודתם הקדושה לכלכל את מעשיהם וחסידותם, או היה צורך שעה שלא ילמדו מהם להקל וצ״ע למה סתמו בשו״ע להחמיר.

שם סי׳ מ״ח ס״ק ד׳

בה״ל ד״ה וכן

כ׳ המ״א סי׳ ש״ח ס״ק נ״ו דבהמת א״י שנשחטה בשבת [היינו שחטה א״י] אין בה משום מוקצה ולכאורה להאוסרין פת שאפה א״י דחשיב כגרוגרות וצימוקים ה״ה הכא אסור, ומיהו כיון דמתה מאליה שרי אפשר דהכא נמי חשיב כמתה מאליה, ומיהו להני פוסקים דאסרי בריאה שמתה י״ל דה״נ אסור להני דאסרי פת, ואם שחטה ביו״ט להני דאסרי מוקצה ביו״ט ואם בהמת ישראל נתנבלה אסורה וכן שחטה א״י אסורה, ל״ע בבהמת א״י להני דאסרי פת.

שם סי׳ מ״ד ס״ק י׳ ד״ה כ׳ המ״א

ס״ק ק״נ

מ״ב סי׳ ש״ח ס״ק קמ״ט בין גדולים בין קטנים, ובס״ק ק״ן הקיל בכרמלית בגדולים, והנה הב״י הביא רק דעת הר״ן בזה, והר״ן סתם דבריו ז״ל

ונראין כדוחק לחלק בדבר הסתום, אבל דברי הר"ן נראה דנובעין מדברי הרז"ה בס' המאור פ' נוטל שפי' דמתני' נקטה עגלים וסיחים שהן בהמה גסה ואפי' קטנים שבהם נוח לדדותן, ושרי אפי' ברה"ר ולא גזרינן דלמא עקר להו, ובריתא בהמה חיה ועוף דקתני בבהמה דקה וחיה דקה דקשה לדדותן וגזרינן בהו, ולפ"ז דברי המ"ב אינם מדוקדקים שכ' דבעגלים גדולים מותר לדדות בכרמלית ולפי האמור גם עגלים קטנים מקרו גדולים לענין זה, וכדעת הרז"ה והר"ן הוא ג"כ דעת ריא"ז בשם זקנו הובא בשה"ג, ואפשר דיש לסמוך עליהו אפי' ברה"ר כיון דהוא איסורא דרבנן, ומדברי הרי"ף אין הכרח גמור להיפוך.

שם סי' מ"ה ס"ק א'

ס"ק קנ"ד ובבה"ל שם

במ"ב שם בא פלוגתת הראשונים ז"ל בגורר דרש"י פי' דאסור מפני שנושאתו והר"ן פי' דבגורר ל"א מי נושא את עצמו ונראה דאם אמו גוררתו ורגליו נוגעות בארץ היינו הוצאה כמבואר בתו' שבת ח' ב' ד"ה לא, ובהא לא אצטריך לאשמועינן, אלא בגורר רגליו מעט מעט קאמר ומן הדין לא מקרי הוצאה ואסור מדרבנן, ומפני שנושאתו שכ' רש"י היינו מדרבנן דגזרו לאסרו כמו שנושאתו, ושפיר הוסיף הר"ן דלכך אסרוהו דבתינוק הגורר איכא איסורא דאורייתא, מיהו אפשר דאף לר"נ גורר אסור והר"ן קושטא דמלתא קאמר, וכדמוכח סוגיא דפ' נוטל דרבנן פליגי אר"נ בתינוק, וכן במדדה והשתא גורר אסור אלא דלא שכיחא ומתני' לא איירי בהכי.

שם סי' מ"ה ס"ק ד'

סימן ש"י

בה"ל ד"ה בשל

המ"ב סי' ש"י בבה"ל ד"ה בשל, כתב דגר א"י שכנה מותר ויש לעי' כיון שבשעה שדולק אסור, דלא חזי למידי או דנעשה בסיס לשלהבת, א"כ ליתסר אח"כ, ואי משום דקיי"ל כר"ש בלא דחי' בידים מאן לימא לן דבשל א"י לא מיקרי דחי' בידים כיון דהגר מיהא מיוחד יחוד גמור לשעתו להדלקה וטעם דחי' בידים היינו נמי שמתיחד יותר לעניינו ונדחה משאר עניני תשמישין.

שם סי' מ"ד ס"ק י"ב

בה"ל ד"ה מטה

כתב הרז"ה בסוגין דלכך מותר לשמוט הכרים בשליפי זוטרא ולא נעשו בסים לדבר האסור דלא היו עליו ביה"ש, ועוד שלא נתנן עליהן אלא ע"ד לשמטן, משמע מדבריו ז"ל דאפי' ביחדן לכל השבת מ"מ מותר לשמטן, ... ובעיקר הדבר הרז"ה יחיד בדבר זה, דהתו' ס"ל שבת מ"ד ב' דגם מניח בשבת חשיב מניח ואסור לגער, וכ"מ בדבריהם קכ"ג א' ובבילה ב' א', ... [וכן כאן בסוגין השמיט הר"ן ראשית דברי הרז"ה דלא היו עליהן ביה"ש].

שם סי' מ"ח ס"ק ח'

ס"ק ל"א

ולפ"ז י"ל דשכח מטלטל השידה אע"ג דמעות על המוכני ואפשר לגער א"ל לגער.

שם סי' מ"ז ס"ק ה'

סימן שי"א

סעיף ח' במחבר

עיין לעיל סי' ש"ח ס"ק י"ג.

סימן שי"ג

סעיף ו' ברמ"א

והמחבר בסי' שי"ג ס"ו השמיט תנאי זה שיהא דרכה ברפוי', אפשר שחזר בו מרן, והרמ"א הביאו, ולמש"כ לעיל אין מקור לד"ז, ואפי' אם רגילות לתקוע אפשר להקל בדרבנן, כיון דלא הזכירוהו הר"מ והטור, וכל שעושה רפוי בלתי מהודק מותר, ואפי' מהודק במקום שאין רגילות לתקוע אפשר להקל כדעת הטור.

שם סי' נ' ס"ק י' ד"ה והמחבר

סימן שי"ד

ס"ק ה'

שם סק"ה דבמתיז ראשה נמי אסור לכוין ליפות השביבה ולדבריו יש בזה חיוב חטאת לפרש"י אף במוסתקי ולפר"י בשלמה, ואין הדבר מוכרע דבשלמא בשוברה מצדה להכנים ולהוציא הוא פתח ויש בו משום בונה דזימנין דטריחא לי' להסיר המגופה ויחא לי' בפתחא זוטא, אבל במתיז ראשה לעולם מקלקל הוא דהו"ל להסיר המגופה ולא לקלקל החבית ואף אם מדקדק שתהא פיה חלק שלא יהא הקלקול יותר מדאי מ"מ לאו בנין הוא, ומה שאמרו קמ"ו א' התם ודאי לעין יפה קמכוין היינו שאין במעשיו אלא הוצאת היין ולא בנין, ומה שליין המ"ב (בשעה"ל אות ד') רש"י בילה ל"ג ב' התם בשובר מצדה איירי ואין בדברי רש"י שם יותר ממתני' קמ"ו א'.

שם סי' נ"א ס"ק ז' ד"ה שם

ס"ק ו'

כתב במ"ב סק"ו דאם עושה נקב להכנים ולהוציא במוסתקי חייב חטאת, ותמוה דזו במחלוקת שנוי' לפרש"י חייב אבל ר"י בתוס' בילה ל"ג ב' חולק וס"ל דאינו אלא שבות והלכה כבתראי.

שם סי' חזו"א סימן נ"א ס"ק ז' ד"ה כתב

ס"ק ז'

ודעת החזו"א דגם הגר"א מודה דאסור מדרבנן.

שם סי' נ"א ס"ק ז'

ס"ק כ'

ולכן נראה דגובתא שאינה אלא להוצאת היין ואחר שהוציא היין אין הרכבת הקנה בחבית רצוי' כלל הוי ככיסוי כלי דמותר לתקוע וכמש"כ שם סק"ט, וכן משמע שתימת הפוסקים, ומ"מ כיון דלדעת המ"ב יש כאן חיוב חטאת אי אפשר לעשות מעשה בזה.

שם סי' נ"א ס"ק י"ח ד"ה במ"ב

שה"צ אות כ"ז

ומ"מ במגופה שרי דכיון דאין המגופה חיבור לחבית ודרך ההשתמשות להסיר המגופה אין נקב המגופה בכלל בנין דכשהמגופה נטולה אין הנקב צורך בו כלל וזה מותר אף במחזקת מ"ש [ואף בנקב העשוי להכנים ולהוציא].

שם סי' נ"א ס"ק י' ד"ה שם מתני'

בה"ל ד"ה חותלות

קמ"ו א' מתיר ומפקיע וחותך, פרש"י מפקיע סותר קליעת החבל, ובמ"ב סי' ש"ד הק' בשם הגרע"א מדברי הר"מ פ"י ה"ח דהפותל חייב משום קושר והמפריד חייב משום מתיר, ובמ"ב שם כתב דהר"מ יפרש מפקיע היינו שקורעו ביד ומחתך היינו בכלי, וזה לא יתכן דהא מוקמינן ההיא דתניא מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך כר"ג וא"כ ע"כ מפקיע היינו בכלי, ... אלא גם שם מתיר לא חייל עלי' כיון דלא עסיק בהתרת קשר אלא עושה דרך כליון ומפקיע כדי לכלות את החבל המעכבו מליטול את התמריס.

שם סי' נ"א ס"ק י"ג ד"ה קמ"ו וד"ה והנה.

סימן שט"ו

סעיף א' ברמ"א

שו"ע סי' שט"ו ס"א לכן מותר לתלות וילון לפני הפתח אע"פ שקבוע שם הוא מדברי ב"י וחלק על תה"ד דכיון שהוא נע ונד ברוח מצוי' לא מקרי קבע, והוא תימא דכיון דקובעו להיות תלוי על ציריו הו"ל כתולה דלת על ציריה דחייב משום בונה ואע"ג דנע ונד למטה מ"מ הוא מתקיים תמיד על ציריו וזהו בנינו להיות תלוי תמיד ונוח לנטותו בכל עת שירצה.

שם סי' נ"ב ס"ק י"ג ד"ה שו"ע

ס"ק ז'

וכן בפרכת לדידן מותר שאין אנו קובעין אותה אלא מחליפין אותה בשבת. ... והיכא שתולה להיות קבוע אין מקוס לחלק בין תולה בפתח פתוח או בתולה על הדלת, שהרי לא משוס מחיצה אתינן עלה אלא משוס בנין וכל שקובע הדבר הוי בנין... וכן משכ' המ"א דמותר לתלות סדינין המצויירין אפי'

לקבעם ל"ע אם קבען לעולם ה"ז בוגה, ול"ל ג"כ העשוי לתלותן להסירן או שתלאן רפוי שנוח להסירן וממילא דרכן להסירן.

שם ד"ה שו"ע וד"ה והיכא

ס"ק י'

אבל נראה דאם חולץ ביתו בסדין א"ל לקשור למטה דהרי בביתו אין הרוח מצוי' שכותלי הבית חוצצין בפני הרוח ואין רפיון המחיצה פוסלתה אלא תנועתה ונדנודה פוסלתה אבל כיון שהיא קבועה שפיר חשיבא מחיצה ואע"ג דבאינה יכולה לעמוד ברוח מצוי' דיש מכשיר ר"ע סוכה כ"ג א' היינו לקולא דמ"מ חשיבא מחיצה, אבל לבטל המחיצה בשעה שהיא קבועה לא שמענו, דמה לי קושרה ומה לי העמיד כותל להגן בפני הרוח שלא תנוע את המחיצה מיהו י"ל דאין דרך בני אדם לעשות קבע באופן רפוי כל כך שרוח מצוי מבטלתו, ורפוי כזה אינו נחשב למחיצה אלא לשימוש עראי, שו"ר דהמ"א לשיטתו סי' תר"ל ובבה"ט הביא שם בשם הל"ק לגדד להכשיר.

שם ס"ק י"ד ד"ה והנה המ"א

שם

ואמנם תירוץ המ"א מכרעא דהא דאמרו בילה כ"ב א' אפשר במחיצה היינו מחיצה להאפיל ואין צריך כאן דין מחיצה ואע"ג דיש כאן דין מחיצה מ"מ אין איסור בדבר, שהרי אם עושה המחיצה בשביל שישן מותר אע"ג דיש כאן מחיצה המתרת לשמש מ"מ כיון שאין רואה זה עכשו לא חשיבא מחיצה וה"נ במכסה כל האור הרי אין לו צורך לדין מחיצה ואין כאן איסור מחיצה, הגע עצמך אם דעתו לשמש לאחר שיכבה הנר היש איסור בדבר, וה"נ כיסוי ככבה הנר דמיא, והוי כעושה מחיצה ע"מ לשמש כשיכבה הנר.

שם ד"ה שם

שה"צ אות י"ג

ולעשות מחיצת עשרה אסור בין בשבת בין ביו"ט, וכדעת הד"מ והמ"א, ודלא כהמ"ב שהקיל ביו"ט כהט"ז, וכתב דגם בשבת יש להקל משום דעת הפוסקים המקילים שהביא המ"א, ומשמע דעתו ז"ל להקל אפי' מחיצת י"ט, ותמוה דכונת המ"א במסקנא דמחיצת י"ט אסור לכו"ע, ודברי הפוסקים באפיל כל האור.

שם ד"ה ולעשות

ס"ק י"ג

כתב המ"ב שם דאם במקום אחד אין בין זה לזה ג"ט סגי, ולפי דבריו ז"ל אף אם אינו פורס המחצלת על חלל הזה אלא מתחיל לפרוס מהלבוד והלאה שרי, ואין זה מוכרע שהרי סמכו שיעורא לטפח של טומאה וכמש"כ במ"ב שם ס"ק ל"ד בשם ר"ח והתם לא אמרינן לבוד וכמש"כ הרמ"א יו"ד סי' שע"א סעי' ד', ובגמ' עירובין ק"ב א' תרתי קאמר דאויר שיש בו דין לבוד מותר לסותמו דמקרי מוסיף אהל ערלי, ואהל טפח מותר להוסיף עליו, אבל להוסיף על אויר של לבוד לא שמענו שאין לבוד אהל, ואפי' אם יפרוס מתחלה על האויר ואח"כ יוסיף דהשתא מוסיף הוא על אהל טפח יש להסתפק דאפשר דאין היתר להוסיף אלא על אהל הקיים מע"ש, ולא על אהל הנעשה בשבת אף שנעשה בהיתר.

שם ס"ק ח' ד"ה כתב

שה"צ אות כ"ז

במ"ב שם בשעה"ל אות כ"ז, כתב הא דמסתפק המ"א בסתימת לנור העשן אע"ג דהמחיצות כבר עשויות דהכא מכוין לסתום גרע טפי, ותימא דהרי הרא"ש בפ"ד דבילה לא הזכיר רק בנין חשוב או מחמת שעושה לצל, והעושה להגן מפני החמה ומפני הגשמים הרי כונתו לסתום הנקב ומ"מ הוצרכו לטעם שנעשה תחתיו דירה, וכן פרוונקא אכובא דעתו לסתום ואפ"ה נדחקו הראשונים בטעם האיסור ולדעת תו' דוקא בגדול, אלא ספיקו של המ"א משום טעם הראשון שהזכיר הרא"ש דהוי בנין חשוב, ולפ"ז אסור אף שאינו עושה בשביל להתגונן תחתיו.

שם ס"ק ט' ד"ה במ"ב

ס"ק כ'

וכ' במ"ב שם בשם התו"ש דאם אין בנקב ג"ט שרי משום לבוד, והוא תמוה דלא נאמר אלא באיכא מקצת אהל מכאן ומקצת אהל מכאן ובינייהם פחות מג"ט, מותר לפרוס עליהם דחשיב תוספת אהל, אבל בליכא התחלת אהל כלל לא מקרי תוספת אהל אלא עשיית אהל, ולא שייך כאן לבוד לבטל את החלל.

שם

בה"ל ד"ה דפין

בבה"ל שם ד"ה דפין, כתב דבמחילות טפח סגי, והנה אם מניח הגג על המחילות ודאי כן הוא, וכמו שהוכיח שם, אבל אם אין המחילות מגיעות אל הגג והגג נסמך על הרגלים ל"ע בדבר, ואמנם אם יש מחילות י"ט אף שאינן מגיעות לגג י"ל דאסור, ובזה יש לקיים דברי חכמים הגאון תו"ש שהביא המ"ב שם.

שם ד"ה בבה"ל שם ד"ה דפין

ס"ק כ"ב

גם עיקר החילוק בין ב' מחילות לד' לא הוזכר בראשונים, ושפיר י"ל דכל שאין כונתו לאויר שבחבית לא מקרי אהל אף בד' מחילות.

שם ס"ק י"ד ד"ה כ' במ"ב

ס"ק כ"ב בסה"ד

ואמנם בש לו שימוש תחת הדף שהתיר המ"ב אם המחילות עומדין במקומן ולא טלטלן בזה אסור בשלחן גדול, ואין אנו יודעים שיעורא.

שם ס"ק י' ד"ה ואמנם

בה"ל ד"ה מטות

בבה"ל שם ד"ה מטות, הביא דעת הרשב"א דכל שמשתמש תחת הגג אסור אפי' בלא מחילות וכתב לחוש לכתחלה לדעת זו, ואמנם למש"כ לעיל סק"א, לא אסר הרשב"א אלא א"כ עושה עכשו גם הרגלים אבל אם המחילות או הרגלים מקדם מודה הרשב"א דמניח הדף עליהן כיון דליכא מיתוח בדף.

שם ס"ק ט' ד"ה בבה"ל שם ד"ה מטות

ס"ק כ"ד

במ"ב ס"ק כ"ד, כתב דמטה שלנו שאין לה מחילות מותר לפרוס עליה המצעות בשבת אע"ג שיש בין חבל לחבל ג"ט, ואמנם אין ההיתר מוכרע שהרי סדין הוי דבר דמימתח ובזה אסור אף בליכא מחילות וכמש"כ סק"ב.

שם ס"ק י' ד"ה במ"ב ס"ק כ"ד

ס"ק כ"ה

עיין לעיל סימן שט"ו ס"ק י"ג.

בה"ל ד"ה לכתחילה

ואם יש ג"ט אויר אסור ליתן עליה המצעות אלא מלמעלה למטה, ואפי' אין לה מחילות אסור משום מיתות.

שם ד"ה בבה"ל

שם

בבה"ל שם ד"ה לכתחלה, האריך במטות שפרקיה משולבות זל"ז והיא מתקפלת וחוזרת ומתפשטת וזה דין כשא טרסקל ואם אין בין פס לפס ג"ט מותר לפושטה וליתן עליה המצעות, ואין לאסור משום טורח ולא משום קיפול שאין מדמין ד"ס זל"ז.

שם

בה"ל ד"ה טפח

דברי הגו"ב תינוא סי' ל' בפתיחת הפערסאל בשבת אינם מתישבים, דזה ממש דין כשא טרסקל ואין מקום לחלק כאן בין נעשה לאהל לא נעשה לאהל, ובין עושה גם המחילות או לא שהרי זה חשיב כתשמיש דלת וזהו טעם ההיתר, ... ומה שיש לדון הוא משום תקון מנא כיון דבפתיחתו ראוי לשמש בו בכל מקום חשיב תיקון מנא טפי מפריסת אהל במקום זה, וגם אוושא מלתא טפי וניכר בו עובדא דחול וגורם פרלה, והרי אסרו כילה מפני שאינן בני תורה, והרי הדבר מסור לחכמים לגדור גדר במקום הפרלה, וזה יותר חמור מאיסור פרטי ליחיד, כי זה גדר לעם כולו ולדורות.

שם ס"ק ו' ד"ה דבריי

ס"ק ל"ז

והנה הר"ן כתב דמדברי הרי"ף מבואר דאם יש בגגו טפח הוי אהל קבע, ור"ל דאיירי בעושה להיות קבוע אבל אם עושה לזמן מועט ודאי אע"ג דיש בגגו טפח הוי אהל עראי... וכן הוא עיקר עראי שעשוי לפרוס לפי שעה ולהסירו.

שם ס"ק ד' ד"ה וכתב

ס"ק ל"ח

ומ"מ נראה שאם עשאו בחול אסור לסותרו בשבת דאל"כ לעולם מותר לסתור אהל עראי, אלא שאין לסתור מקצת אהל שהרי סוף סוף סותר אהל, אלא אם עשאו בשבת בהיתר מותר לפורקו, ולפ"ז כילי דר"ה נטוס בשבת ולכך הותר לפורקם.

שם ס"ק ז' ד"ה שם תוד"ה

ס"ק מ"ד

ר"מ פכ"ב הל"ב הנוטה פרוכת וכיו"ב כו', דברי רבינו סתומים, ובמ"ב סי' שט"ו פי' בשם אחרונים דתולה הפרוכת למחילה ולא לגג וחוששין שמא יתקפל בידו לרגע, והיינו גוד בכיסנא, ותמוה מאד שהרי מותר לכתחלה לפרוס בגד לגל ולאוחזו בידו כדאמר מ"ג ב' וכמש"כ לעיל, וכש"כ כאן שאינו רולה לשמש תחתיו כלל ואינו עושה לו מחילות שזה מותר אפי' להניח על יתדות, ואיך ניקו ונאסור דלמא אתא לידי כך.

שם ס"ק ה' ד"ה ר"מ

ס"ק מ"ח

עיין לעיל סימן שט"ו ס"ק כ"ב בסה"ד.

ס"ק מ"ח

מ"מ אם הביא התיבה ממקום למקום ונתן עליה הדף חשיב כעושה המחילות ואין הדבר מוכרע דכל הני דאמרו בבילה מכונן גם את המחילות וכן מניח השלחן על שני ספסלים מקרבן זא"ז על תכונתן, אבל אם אפשר לו ליתן השלחן במקומו כי מטלטל לו במקום אחר לא מקרי עושה מחילותיו, והרי מותר לכסות כלי, כי מטלטלו ממקום למקום נמי מותר.

שם ס"ק י' ד"ה במ"ב ס"ק כ"ב מבואר

ס"ק מ"ח

כ' במ"ב בשם הח"א, שאם מניח דף השלחן על החבית יעמיד החבית פיה למטה שאם פיה למעלה נהי דאויר שתחת הדף אינו אהל כיון שאין משמש תחת השלחן, אבל אויר שבתוך החבית הרי איכא ד' מחילות והרי הוא עושה מחילות וגג, וכונתו ז"ל דכשמביא החבית ממקום למקום הו"ל עושה מחילות, ואמנם למש"כ לעיל סק"י דכל שהמחילות מתוקנות במקומן כי מטלטל לי' למקום אחר נמי מותר לכסותן, ה"נ אין לחוש לאויר שבתוך החבית... ושפיר י"ל דכל שאין כונתו לאויר שבחבית לא מקרי אהל אף בד' מחילות.

שם ס"ק י"ד ד"ה כ' במ"ב

ס"ק מ"ח

כ' עוד דתיבת השלחן אסור להוליאה כולה או להחזירה בשבת, וכתב הטעם שעושה עכשו מחילות וגג, ובשה"ל (אות נ"ו) כ' דבקש"ע מתיר דהו"ל מלמעלה למטה, אבל י"ל דשאני הכא שאין כאן שינוי, ואינו מובן הלא הכא עושה רק מחילות תחת הגג, והלא מחילה עראית מותרת תחת הגג כמו דופן רביעית של סוכה ואמנם דרך לקבוע את התיבה בשלחן ולהלנה בעת השימוש ולהשיבה למקומה אבל אין מסירין אותה כולה ואפשר דחזרה חשיב בונה, אבל לא חמירה ממנורה של פרקים דמותר בדפוי.

שם ד"ה כתב עוד

סימן שי"ז

ס"ק כ"ג

ומש"כ המ"א דאם מתיר משבת לשבת אסור ומשמע דר"ל דאסור לנתקן, ואינו מובן דמ"מ הניתוק הוא דרך השחתה ולא מכה בפטיש ולא בונה כיון שתשמישו בקשירה והתרה.

שם ס"ק י"ז ד"ה סימן

סימן שי"ח

ס"ק מ"א

עיין לקמן סימן שי"ח ס"ק נ"ד.

שם סי' ל"ז ס"ק ט' ד"ה ובתוך

ס"ק מ"ב

וכ' במ"ב סקמ"ב בשם המ"א דיש להחמיר בכל דבר שאין היתרו מבואר בגמ', ומיהו י"ל כיון דמיס ושמן מבואר בגמ' שאין מתבשלין בכ"ש כדאמר מ' ב' מ"ב א', אין להחמיר רק בפת המבואר בסמ"ג ומשום שהוא כבר אפוי נוח להתבשל אבל לא בשאר דבר וכן משמע מהא דסתם ביו"ד סי' ק"ה להקל בכלי שני דיעבד ולא חילק בין בשר לפירות וירקות האסורין בכלאי כרם וערלה וטבל.

שם סימן נ"ב ס"ק י"ח

ס"ק נ"א

במ"ב ס"ק נ"א כתב דמותר לכסות בשבת גם העליון כיון שעוסק לכסות התחתון שנתגלה מכסה גם העליון, וכ"ז תמוה מאד ולא עלתה על דעת השו"ע ולא ע"ד הר"י והר"ן, ... אבל להטמין את החמין בשבת אסור בכל ענין ולא שייך כאן סברת אגב דאין האיסור משום טורח אלא האיסור בקדירה שמטמינה בשבת וכבר אמרו אין טומנין בדבר שאין מוסיף הבל משחשכה, והרי הוא עובר ומטמין בשבת.

שם סי' ל"ז ס"ק י"ז ד"ה במ"ב

בה"ל ד"ה והוא

סט"ו דבר שנתבשל כ"ל והוא יבש כו' מותר להניחו כנגד המדורה כו', בבה"ל בשם אחרונים הק' דהא הו"ל כלי אחר בישול, וע"כ נ"ל דכל שלא יבוא לטעם כלי ממש אלא שיתיבש קצת אין בזה בישול אחר בישול, ואפשר דכלי קדר כדין בישול לענין זה, ודוקא כלי על גחלים או על שפוד יש בכלי' זו אחר בישול.

שם ס"ק י"ד ד"ה סט"ו

ס"ק צ"ד

ומיהו למש"כ שם לפרש דעת הרא"ש דלא הותר אלא במקום שאי אפשר לבוא לידי י"ס, ודאי יש כאן מחלוקת ולדעת הר"ן והמ"מ והרמב"ן והרשב"א מותר אפי' במקום שיבוא לידי י"ס, אבל לפ"ז דברי המ"ב ס"ק נ"ד אינם מכוונים שכתב לדעת הרא"ש צריך להרחיק קצת שיהי' היכר ולא די בזה אלא צריך להעמיד במקום שלא יבוא לידי י"ס.

שם ד"ה במ"ב סי' שי"ח

שם

ובתוך התנור ודאי אסור וכמש"כ במ"ב שם ומש"כ במ"ב שם דאם נותן דבר המפסיק מותר תמוה דלא נאמר אלא במעמיד על גביו אבל תוך אויר התנור דכל האויר חס ואין הפסק בין קרקעיתו לקדירה מתיר כלום וכ"כ במ"ב שם בשם הח"א.

שם ס"ק ט' ד"ה ובתוך

ס"ק ק"א

במ"ב ס"ק ק"א כתב דכנגד האש היינו ע"ג איזה כלי המפסיק, ולשון זה משמע שהאש למטה תחת הכלי המפסיק וזה אסור אפי' בהפסק כלי ריקנית כדין להשהות לכתחלה ע"ג כירה גרופה וכדאיתא סי' רנ"ג ס"ג, אלא איירי כנגד המדורה.

שם ס"ק י"ד ד"ה במ"ב ס"ק

ס"ק קי"ג

ובמ"ב כתב להחמיר ליטול בכף כל זמן שהוא על האש, אף בנתבשל כ"ל, ונראה דברולה להשאיר הקדירה כשהיא על כירה שאינה גרופה שאש יסלקה לא יוכל להחזיר, ואין לו תקנה אלא ליטול בכף, אפשר להקל.

שם ס"ק ט"ו ד"ה סימן

סימן שי"ט

בה"ל ד"ה הבורר

ובמ"ב שם פי' דעת רמב"ן דאפי' חתיכה שאוחז בידו לאוכלה מותר לברר ממנה הפסולת ולא נראה כן דא"כ אפי' יש בחתיכה פסולת הרבה וקובע עצמו לבוררה מותר ומהיכן פסיקא לן דזה מותר, ובמ"ב שם הוכיח דהרא"ש פליג על הרמב"ן מדיהיב טעמא בשותה מים שיש בהם תולעים דרך מפה דאין על זה שם בורר ומשמע דאע"ג דעוסק בשתי' יש בזה משום בורר ומשמע דפי' דברי

רמב"ן אף באוחז כוס לשתות מותר לברור ממנו התולעים וזה ודאי דבר תימא.

שם סימן נ"ד ס"ק א'

בה"ל ד"ה מתוך

ולהאמור אין לנו שום היתר לשמש המכין את הסעודה להוציא העצמות מן הבשר ומן הדגים קדם הסעודה אפי' יש בעצמות מעט מוח למצוץ או שהן רכין כל שדעתו לברירה כדי שיהי' לפני אורחין בשר ברור מעצמות ומיהו בעצמות דבוקים בבשר ולוקח החתיכה בידו ומפריד הבשר מן העצם אם מושך את הבשר מן העצם הו"ל נוטל את האוכל דשרי בבורר סמוך לסעודה, אבל כשהבשר רך ונשמט העצם אסור לשמוט את העצם, וכן בדבוק קצת והבשר בקערה ומחזיק קצת הבשר שלא יעלה עם העצם ושומט העצם אסור וכמש"כ המא"מ, ולימוד זכות של המ"ב ז"ל אינו מספיק.

שם ס"ק ד'

בה"ל ד"ה חייב

עיין לעיל.

ס"ק כ"ד

ומה שתמך בדברי הי"ש שפי' דלקלוף אגוזין אינו בורר אלא תיקון אוכלא ונהי דלא קיי"ל כן בבורר להניח לאחר זמן מ"מ בבורר כדי לאכול לאלתר נקטינן כן, ואינו מובן דכיון דמבואר בירו' דקולף להניח חשיב בורר ודלא כהי"ש א"כ אין לנו רק לדון אם זה דשרינן בורר סמוך לסעודה אם יש בזה היתר פסולת מתוך האוכל ובזה כבר כתבו הפוסקים דלא הותר רק אוכל מתוך הפסולת אלא דמצינו מה שהתיר הרמ"א ס"ס שכ"א לקלוף סמוך לסעודה והתם אי אפשר בענין אחר ודרך אכילתו לקלוף הפסולת אבל בבשר ועצמות שאפשר ליטול הבשר וכן דרך אכילתו ואם עושה סדק בבשר ומוציא את העצם מעשיו מוכיחין עלי' שרוצה בברירת עצמות ומנ"ל היתר בזה.

שם

סימן ש"כ

בה"ל ד"ה ובמקום

ומיהו מפני שהדבר תלוי בטבעת בני אדם וטבע הפירות שבכל דור אפשר שישתוה מין מן המינים בזמן מן הזמנים לתותים ורמונים ובזה אנו דנים שאם מקלת בני אדם עוש"ן כן והמשקה היוצא חביבה על רוב העולם דייינין להו כתותים ורמונים אבל אם חביבה המשקה הנסחט על יחידים או על בני מקום אחד הוי כשאר פירות ומותר, וכדעת המ"א וזו גם כונת הר"מ, ולעולם כשמקלת בני אדם בכל מקום סומטין אותן זו רלי' שנוטין בטבען לסחיטה אבל כשאדם אחד עושה או מקום אחד צריך לחקור אחר הסיבה דלפעמים האיש הזה משונה או בני מקום זה משונין, ול' הר"מ שמקלת בנ"א סומטין אותן כזיתים וענבים היינו מקלת בני אדם בכל מקום מפני שטבען נוטה לזיתים וענבים.

שם סימן נ"ה ס"ק ט' ד"ה ובמ"ב

ס"ק כ'

ומיהו לענין לסחוט לתוך הקדירה בוסר דתמה בבה"ל בסי' ש"כ ס"ה הלא בוסר מטמא טו"א, י"ל דלענין שבת שאני דהא קרא כתיב אבות יאכלו בוסר וגו' אלמא שאינו רצוי לאכילה ושפיר י"ל דחשיב בורר ודש.

חזו"א מעשרות סי' א' ס"ק ה'

ס"ק כ"ב

לסחוט לימו"ן על סוכר ולאכול את הסוכר ודאי מותר כדין לסחוט על האוכלין המבואר סי' ש"ך ס"ד, אבל אם דעתו לתת את הסוכר לתוך המים נראה דסחיטה זו אסורה, דכיון שדעתו למשקה חשיב משקה כשיוצא קדם שנבלע בסוכר... ואפשר שאם יאכל רובו והמיעוט ישליך למים מותר.

או"ח סי' נ"ו ס"ק ז'

ס"ק נ"ה

הצנורות של הספקת המים יש בברזאותיהן עור עגול בשוליהן המתהדק על נקב הצנור וזה ממש מסוכרייתא דנזייתא ובשו"ע סי' ש"ך סי"א כ'

שנוהגים היתר ויש ללמד עליהם זכות משום דדמי לספוג שיש בו בית אחיזה אבל יש לגמגם בטעם זה ולכן טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית, ומשמע דמ"מ מצרפינן לסניף הא דברזא ארוכה, ולכאורה אין טעם זה מובן כלל דהא אין בית אחיזה מועיל אלא שלא יסחוט בידיו בשעת אחיזה אבל הכא בסחיטה שבשעת הידוק קיימינן ולכן פי' המ"א שהוא ע"פ טעם הראב"ד דבאמת בשעת קינוח נסחט ומ"מ מותר דהוי כמריק מים מצלוחית, ומיהו נראה דכונת הראב"ד כיון דספוג עשוי לכך לקבל על ידו מים ולהוריקן לא מיבטלי המים בתוכו למקרי דש וכמו שסותמין ופותחין את הדלת ולא חשיב בונה וסותר ומ"מ צריך בית אחיזה דאין יחודו יחוד בלא בית אחיזה, והכא בברזא לא שייך זה, ולכן אין מובן לן שום סניף במה שהברזא ארוכה, וע"כ שנהגו כהערוך.

שם ס"ק ה' ד"ה הצנורות

סימן שכ"א

ס"ק ל"א

אבל אם מכין שיאכלו אחר שעה יש לאסור משום טוחן כיון דאינן ראוין לאכילה בלא טחינה ומשום טעם שאינן ג"ק לא סמך תה"ד להתיר.

שם סימן נ"ז ד"ה סימן

ס"ק ל"ג

ולמש"כ לעיל דעת מ"א דהרמ"א מיירי לפני התרגוליס שאוכלין עכשו ולשון לפני לא מתפרש אלא בהכי וכן הוא בתה"ד בהדיא בתחלת השאלה של חיתוך בשר גלי, ואפ"ה אסר כדברי תה"ד ולא סמך להקל כדעת רשב"א אלא בראוי לאכול בלא חיתוך וכמש"כ לעיל, ולשון אשויי אוכלא שכתב רמ"א היינו דבזה איכא עלי' שם טוחן.

שם ד"ה ולמש"כ

ס"ק מ"ה ובה"ל ד"ה לפני

ובסמוך לאכילה ממש אלימא טפי סברתם דלא מקרי טוחן אבל כל זה באפשר לאכלו אבל באינן יכולים לאכלו בלי פירור שם טוחן עליהם אפי' לאכול לאלתר וכמ"ש התה"ד והיינו דכתב המ"א ומ"מ נ"ל דהדין אמת כו', ר"ל דגם חיתוך אסור אפי' לאכול לאלתר ומשום דהוא גידולי קרקע ורמז על דברי תה"ד דבס"ט, ועל זה סיים ומשמע דלפני מי שיכול ללועסו מותר, ו"לפני מי" היינו שהוא לפניו ומיסב לאכול.

שם ד"ה אבל

ס"ק נ'

...ובמ"ב סי' שכ"ד בבה"ל ד"ה אין כ' דדעת הר"א והתו' והרא"ש והרשב"א והר"ן דבמידי דלאו בר גידול חייב בנתינת מים כאביי ואינו מוכרח כלל.

שם סימן נ"ו ס"ק ג' ד"ה ונראה

בה"ל ד"ה אין

וכ' עוד דקמח קלי דינו כקמח לענין זה, ואינו מוכרח כיון דדינו כמידי דלאו בר גידול וכמש"כ הר"מ.

שם סימן נ"ח ס"ק ז' ד"ה כתב בבה"ל

בה"ל ד"ה שמא

ובחזו"א כתב דטעם ההיתר במעט מעט הוא משום דאין דרך הליסה בזה אלא במרובה ולא במעט מעט וזה תלוי לפי המקום והזמן אם אין דרכו לעשות אלא במרובה.

שם סי' נ"ח ס"ק ז' א'

בה"ל ד"ה שמא

כתב עוד בבה"ל שם דהא דמותר ליתן רוטב תוך תבשיל עב הוא משום דכיון דנתבשל ועומד לאכילה אין נתינת הרוטב אלא תיקון מאכל [והנה היתר נתינת משקין לתוך תבשיל מבואר בגמ' קמ"ד סוחט אדם אשכול לתוך הקדירה אבל במשקה לתוך הקדירה לא שייך לש וכמש"כ לק' סק"ט, וע"כ כונתו בתבשיל עב שרסקו לרסיסים וחוזר ומדבקו ע"י משקה ול"ע] ואין זה מוכרע שהוא מותר שהרי בפת כה"ג חשיב לש כמש"כ בבה"ל שם ד"ה ואפי' בשם התוספ' מפרפרין גלוסקין כו' ובלבד שלא יגבל, והט"ז דן בטחינת המלוח ברכה, אבל בעבה

ולאי יש בו משום לש, והי״ה בתבשיל שרסקו לרסיסים וחוזר ומערבו ומגבלו במשקה יש בו משום לש.

שם ז׳ ד״ה כתב עוד

ס״ק נ״ז

ואם מנהג המקום שלא להקפיד ופעמים מקדימין מים ופעמים מקדימין קמח אין לו תקנה שאין לו מה לשנות.

שם ס״ק ה׳ ד״ה ולדעת

בה״ל ד״ה יכול

מש״כ במ״ב בבה״ל דחרדל שלשו וכן שחלים שדכן כולהו איירי בנתן בהן מים מע״ש ולשן ועכשו מוסיף בהן משקה לפרדן ולא לדבקן, תמוה דא״כ אינו ענין להא דאמר בירו׳ דנותן מים חייב משום לש, והראשונים הקשו מהא דירו׳ אהא דסוגיא ק״מ א׳, ובא״ז תירץ דירו׳ כר״א ואנן מסקינן דלא כר״א ויש שתירלו דהירו׳ כרבי ואנן כריבר״י, אלמא דבנתינת מים הגורם גיבול ודיבוק איירי, אלא דמ״מ בלא טריפה בכח מותר שאין זה עיקר לישתן וכמש״כ לעיל סק״ד וזה חשיב שינוי גמור כמו שתי וערב במורסין.

שם ס״ק ח׳ ד״ה מש״כ במ״ב בבה״ל

ס״ק ס״ב

ואפשר דהאו״ז למעשה קאמר [כמבואר בדבריו ז״ל] להחמיר בכף דלמא יטרוף אבל אין נפקותא בין נתן המשקה מע״ש לנתן בשבת, אלא האו״ז דיבר בהוה שאם נתן מע״ש ודאי עירוב מע״ש.

שם ס״ק ה׳ ד״ה שו״ע

ס״ק ס״ו

ומשמע בגמ׳ דברכה סגי בשינוי שנותן קמח תחלה, וא״ל שינוי בגיבול, אבל בתה״ד כתב די״ל דצריך שינוי גם בגיבול, [וכתב דגיבול באצבעו חשיב שינוי] וכבר חלק עליו בדרישה.

שם ד״ה ומשמע בגמ׳

ס״ק ע״ז

סימן שכ״א סעי׳ י״ט לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות כו׳, כתב במ״ב בשם אחרונים ז״ל ומ״מ יש ליזהר שלא לטרוף בכח, ואמנם בתשובת הר״מ שהביא ב״י מבואר בהדיא דמותר לטרוף בכח, וכמש״כ הב״ח, ... ונראה דכשם שבישולו מפקיעתו ממלאכת טחינה כיון שטחינתו נוחה ואין שם מלאכה עלה כמו כן לאו שם לישה עלה.

שם ס״ק ט׳ ד״ה סימן

סימן שכ״ג

ס״ק ל״ז

ועיקר דבריו ז״ל אינן מוכרעין דהא מסקינן הכא דאה״נ חמירי ואינן בטלין ע״ג הכוס, ואע״ג דאנן קיי״ל דמזמנין עכו״ס בשבת, י״ל דס״ל דלא חשיב עשית גרף לכתחלה, ועי׳ תו׳ שבת קמ״ב א׳ ד״ה ונשדינהו, מיהו למעשה אין נפקותא דהא מיהא שרי לטלטולי׳ משום גרף.

שם סי׳ מ״ח ס״ק ט׳

סימן שכ״ד

ס״ק י״א

נראה דאם צריך להאכיל לבהמות ואין לו נכרי יש להקל ליתן מים למורסין או לקמח אפי׳ עבה [אם אי אפשר ברכה] ואח״כ לערב בשתי וערב ולערב מכלי אל כלי, דמפני הפסד וצב״ח, יש לסמוך על הרי״ף והר״מ וש״פ שפסקו כריבר״י שזו דעת רה״פ וכמש״כ בבה״ל ריש סי׳ שכ״ד, וכן סתם המחבר וכתב דעת המחמירין בשם י״א אבל אם אפשר ע״י נכרי או אפשר לעשות רכה, נוהגין להחמיר כדעת המחמירין.

שם סי׳ נ״ח ס״ק ו׳ ד״ה נראה

ס״ק ט״ו

עיין לעיל סימן שכ״א ס״ק מ״ה.

ס״ק כ״א

עיין לעיל סי׳ שכ״א ס״ק ל״ג.

ס"ק כ"ג
עיין לעיל סימן שכ"א ס"ק מ"ה.

ס"ק כ"ט
אבל חיטי ושערי נותנין לפניהם דהא יונים מזונותן עליך כיון דאתה רשאי בגידולן ולא דמי לחזיר, אלא בשביל שמזונותן מצוי בדברא אין מזונותן עליך שיש להן זולתך, אבל אם חסר להן מקרי מזונותן עליך והלכך מיא דשכיחי להו אין מטריחין ליתן לפניהם וכן עשבים וכיו"ב אבל חיטי ושערי נותנין לפניהם כיון דלא שכיחי קמייהו [ואע"ג דאפשר להו בעשבים מ"מ הן תאבין גם לחיטי ושערי ומותר להשביען בכל תאבתן].

שם סי' נ"ט ס"ק א' ד"ה שבת

סימן שכ"ה

שה"צ אות א'
עיין לעיל סימן שכ"ג ס"ק ל"ז.

שה"צ אות כ"ב
שו"ע סי' שכ"ה ס"ד פת שאפה כו' יש אוסרים כו', כ' המ"א סק"ט משום גולד, וכ' המ"ב בשעה"ל אות כ"ב דלהמתירים גולד שרי, וזה תימא דלא הביא המחבר דעת האוסרין גולד בסי' ש"מ כלל, אלא הכא חשיב כגו"ל וכמש"כ בסה"ת וכמו שהאריך ב"י.

שם סי' מ"ד ס"ק י' ד"ה שו"ע

סימן ש"ל

סעיף ז' במחבר
ובאין ידוע לנו חדשי עיבורה מהלינן לי' בשבת אף בלא נגמרו סימניו, דהרי זה שלא נגמרו סימניו אינו עושה לי' לנפל, וכדאמר סימני בן ח' אין עושין בו מעשה ור"ל דמחללין עליו את השבת להצלתו, ומסקינן דהא דתני' שאין מטלטלין אותו היינו בבן ח' ודאי, ולרבי דוקא בלא נגמרו סימניו ומשמע דסתם ולד אף בלא נגמרו סימניו מטלטלין אותו והדין נותן דמהלינן לי' ממ"ג, וכ"כ הטור סי' רס"ו והרי רבי אומר דבן ח' הוא שלא נגמרו סימניו ואפ"ה דוקא בן ח' שלא כלו לו חדשיו אבל סתם ולד אין דינו כבן ח' אף שלא נגמרו סימניו.

חזו"א יו"ד סי' קנ"ה ס"ק ב' ד"ה ובאין

סימן של"א

סעיף ג' במחבר
עיין לעיל סימן ש"ל ס"ז במחבר.

סימן של"ב

בה"ל ד"ה אין
כן יש להקל בהוצאת ולד הבהמה במקום חשש סכנה לולד או לאם כיון דלדעת רש"י ותו' שבת קכ"ח ב' ע"ז כ"ו א' אינו אלא מדרבנן אחר שנתעורר הולד לצאת, וזו גם דעת הר"מ פ"ב מה' שבת הי"ב ואף שדעת רשב"א וריטב"א שבת שם שהוא דאורייתא יש לסמוך על דעת הר"מ רש"י ותו'.

או"ח סי' נ"ט ס"ק ה'

סימן של"ד

ס"ק ל"ה
ומש"כ במ"ב שם בבה"ל דלדעת הראב"ד אם מכיר בלה"ק אסור לקרותה בכתב לעז, דברי הר"א הן בעיקר הדין ולא נסתפק בזה אדם דהלא קיי"ל כרשב"ג אבל לדידן דקורין בספרים נדפסים ותשיב כקורא ע"פ, שפיר י"ל דמותר לקרות בכל לשון לכתחלה, וג"מ נמי לענין הצלה אם כלם מכירים בלה"ק אי מותר להציל לדידן.

שם סי' ס' ס"ק י"ד ד"ה ומש"כ

סימן של"ה

סעי' א' ברמ"א
כתב ב"י סי' של"ה בשם מהרא"י דהא דנשברה חבית אין מצילין יותר ממזון ג"ס היינו דוקא מחצר לחצר אבל בבית אחר שעירב עמו שרי, ... וא"כ אין ללמוד מהצלה לבית מפני הדליקה דהתם הברחה

לבית לאו הגלה היא אבל הכא צורת ההגלה אין בה שינוי אם הביא הכליס מבית או מחצר.

שם סי׳ ס׳ ס״ק א׳ ד״ה כתב

סימן של״ו

בה״ל ד״ה חייב

ומבואר לפ״ז דאד דינא הוא אי יבשו הפירות או האילן ולעולם הפירות כתלושין לענין טו״א, ומחוברין לענין שבת וה״ה ביבשו שניהם.

חזו״א עוקצין סימן ג׳ ס״ק ג׳ ד״ה ודעת

סימן ש״מ

ס״ק ט״ו

ומש״כ במ״ב דכשהאותיות מהעוגה עצמה מותר אינו מובן דהעושה כן בשבת ודאי מקרי כותב אלא אם אינו מתקיים אין כאן חיוב ולכן סיים המ״א ול״ע וכן מש״כ דבכתב במי פירות מותר אינו מובן דמ״מ כתב הוא.

או״ח סי׳ ס״א ס״ק א׳ ד״ה ומש״כ במ״ב

הלכות שבת

רמב. להזהר בכבוד שבת

א. אפי׳ מי שצריך לאחרים: לצמצם בשאר ימים: לכבס בה׳ בשבת: ללוש כדי שיעור חלה: לאכול מוליתא: (מ״ב) מאן דאפשר לכבדו כפי יכלתו: שעה דחוקה לו ביותר אל יצטרך לבריות: יש לו קצת חייב בג״ס וכסא דהרסנא: וה״ה אם אין לו כלום והוא מוטל הכל על צדקה: ובאדם נכבד לפי כבודו: לא לפחות משני תבשילין: לאכול דגים: אם מייקרין השער: ללות: לוג ברבית: שלחו לו לשבת: לא לילך בחלוק אחד כמה שבתות: לא לאכול פת פלטר: (בה״ל) בא שכיר לתבוע: לפזר מה שיש לו ויבטח בה׳:

רמג. דין המשכיר שדה ומרחץ לא״י

א. לא ישכיר אדם מרחץ: שדה: תנור: רחיים: לשליש או לרביע: (מ״ב) להשכירה לימים: חוץ לתחום: כשעושה בעצמו מלאכה של ישראל בשבילו: אם אין דרך אותו המקום ליתן ריחיים באריסות: שכר הא״י לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל התבואה: במרחץ אפי׳ נתפרסם: מוכרו לו לגמרי בכל ע״ש: (בה״ל) אם הפי׳ דרוב העולם נותנין באריסות: **ב. נתפרסם הדבר: מנהג רוב: שכרם מא״י וחזר והשכירם: מרחץ בבית דירה: עבר והשכירו:** (מ״ב) קנה ותיכף השכירם: שכר מישראל: שכרו וישב בה: עומד בר״ה: עומד ברשות אחר שלא בחצירו: חילוק לענין השכר אם מותר מדינא:

רמד. איזו מלאכות יכול הא״י לעשות בעד הישראל

א. פוסק עם הא״י: בצנעא: בתוך התחום: (מ״ב) עושה בפהרסיא ואין ידוע שהיא של ישראל: אם קצת יודעים: אם מנהג העיר לשכור בקיבולת: הא דמותר חוץ לתחום דווקא כשהוא דר בעיר: לפנות הזבל מחצר: מרחוב: לבנות בהכ״נ: **ב. בביתו של הא״י לצורך מחובר: אם אינו מפורסם שהוא של ישראל** (מ״ב) אם הא״י מסתת אבנים שלו: סמוך לבנין: אינו מפורסם במחובר גמור: לדינא בסיתות אבנים. ובבנין: **ג. בנו א״י באיסור: מיהו אם התנה:** (מ״ב) שכירי יום: בקבלנות ובסיתות אבנים: למכרה לא״י: למחות: ליתן מעות: לא התנה: **ד. מלאכת פרהסיא:** (מ״ב) אם עשה הספינה בצינעה: (בה״ל) בסי׳ רנ״ב ס״ג משמע דאינו אסר מדינא: **ה. שכר לשנה או לשתים: שלא יחשוב יום יום: בבית ישראל: לכל המלאכות:** (מ״ב) לארוג תמיד: לגמור ספר: שפחה בבית בעליה: (בה״ל) איך לנהוג לכתחילה: **ו. יהודי הקונה מכס ומוכר לו א״י: בקבלות: שבתות לעצו: הממונה על המטבע:** (מ״ב) מכס של מאכל: יהודי ששכר בישול המלח: יושב לשמור: (בה״ל) שכר שבת במקום פסידא: לישב כשהשכירו לשבתות:

רמה. ישראל וא״י שותפין איך יתנהגו בשבת

א. ישראל וא״י שיש להם שותפות: אם לא התנו: לא היה שכר שבת ידוע: כששניהם עוסקים ביחד: (מ״ב) א״י אחרים באים לאפות: לומר גבי שדה תעמול כו׳: התנו ולבסוף באו לחשבון: לא נודע: אם אין להא״י חלק בגוף התנור רק שהוא מקבל חלק בריוח: הא״י נתן לישראל מעות להתעסק: הנאה דממילא: (בה״ל) ה״ה שקבלוהו מאחד להתעסק בו בשותפות: לא אמר בהדיא אם מעט אם הרבה: נטל הא״י של שבת בתחלה מעצמו: **ב. היכא שהתנו ונתרצו אח״כ לחלוק בשוה:** (מ״ב) שלא ע״י עשיית חשבון: **ג. היכא שלא התנו יש תיקן: אם ירצה להשכיר לא״י חלקו בשבת:** (מ״ב) קנין מחדש: נתקשו דהא כאן אין פסידא: **ד. ליתן לא״י מעות להתעסק: אם כל אחד עוסק ביומו:** (מ״ב) הא״י עושה מעצמו בשבת: **ה. ליתן סחורה לא״י למכור אם קצץ:** (מ״ב) אם יום השוק הוא בשבת: לקח ישראל תנור משכון מא״י: (בה״ל) ה״ה בכל אחד מכל הנ״ל: **ו. אפו א״י על כרחו:** (מ״ב) אפו עוד ימים: אפי׳ שלא ע״כ: (בה״ל) בדיעבד שקיבל השכר:

רמו. דיני השאלה והשכרה לא״י בשבת

א. להשאיל ולהשכיר כליו לא״י: כלים שעושין בהם מלאכה: בהבלעה: מתנה שא״י יחזור וישאיל לו: (בה״ל) כלים שעושין בהם מלאכה דרבנן: אפי׳ להשאיל בשבת באופן זה: אם מתנה שהא״י ישאיל לו יום אחד יותר: **ב. סמוך לחשיכה:** (מ״ב) למכור וליתן במתנה: עיר מוקפת חומה והא״י דר שם: כלים שעושין בהם מלאכה להשאיל: **ג. להשאיל ולהשכיר בהמתו לא״י: להתנות שיחזירנו: אם עיכבה: אין שום אדם יכול לזכות בה: ביו״ט:** (מ״ב) ישראל ששכר בהמה מא״י: אם חזר והשכירה לא״י: מכר או קנה במשיכה או בכסף לחוד: להשכיר לכתחלה עד שיפקירנה בפני ג׳: עכ״פ בפני אחד: בהמתי קנויה לך בפניו דוקא: פסיקת דמים: בשבת אפשר לזכות בו: העיקר דיש שביתת בהמתו ביו״ט: **ד. ישראל שהשכיר שורים לא״י לחרוש בהם: ה. ישראל וא״י שותפין בבהמה: להתנות בתחלה: להלוות הלואה גמורה: לזקוף הדמים: אם יעשה מלאכה תהיה אחריות עליו: הבהמה כולה של ישראל: לפרסם שעשה דרך היתר** (מ״ב) כשהתנו ואח״כ חלקו בשוה ואחריות שניהם בשוה: לא התנו כלל וחולקין סתם: היותר טוב שבכל ההיתרים: בעל נפש

יחוש: ישראל שיש לו סוס ובא המושל להשאילו או להשכירו: (בה"ל) משכירו רק להוליך משאות: המקיים למען ינוח כפשטיה בלא תחבולות:

רמז. דין א"י המביאים כתבים בשבת

א. שולח אדם אגרת: אם לא קצץ: אי קביעי בי דואר: ביום ה': (מ"ב) ה"ה כל מלאכות: אם הא"י אמר מעצמו שילך בשבת: לומר ראה שתהא שם ביום א': נכתב בכתב א"י: אם משלח לחבירו ולא להבי דואר: אמר שימסור לב"ב: אם הוא דרך קרוב: ב. התנה עמו שיתן לו שכרו: יש בדעתו ליתן: ג. אם שכרו לימים: (מ"ב) לדעת רמ"א לעיל אפילו לא קצץ: **ד. אם מוליך בחנם: במקום שהא"י מתחיל:** (מ"ב) מהנכון שיקצוב איזה דבר מועט עכ"פ: **ה. אם הא"י הולך מעצמו:** (מ"ב) אם יודע שמרבה: אם אין שהות להגיע שם מבע"י: ליתן אגרת על הפאצט בשבת: **ו. שכיר לשנה: אם לא שכרו רק לשליחות אגרת:** (בה"ל) לסברת המחבר היה לו לאסור מיום ראשון:

רמח. דין המפליג בספינה וההולך בשיירא בשבת

א. להפליג בספינה: לדבר מצוה: קדם ג"י: דרך מועט: ומקום שנהגו שלא להפליג: (מ"ב) להפליג בשבת לדבר מצוה: אם הא"י אומר שלא ישבות: יום רביעי: כל מה שיכול לעשות שלא יצטרך לחלל: (בה"ל) אם יש ביניהם מהלך שני ימים: **ב. בנהרות: שאין בעומקם עשרה טפחים: שיצטרך הישראל לבא לידי מלאכה: מה שהבהמות מושכות הספינה:** (מ"ב) ספיקו להקל: יושב בספינה במקום גבוה: **ג. מפלגת בשבת: וי"א דאפי' יצא:** (מ"ב) אם יצא ומגיע אח"כ ליבשה: חל יו"ט ע"ש: (בה"ל) להפליג ע"י קנין שביתה בים הגדול: כשיושביה ישראל: **ד. היוצאים בשיירא: והעולה לא"י: אם נכנס לעיר אחת: חשובים הכל לדבר מצוה:** (מ"ב) כשיודע בודאי שיבא לידי חילול שבת: ההולך לא"י ע"מ להחזיר: הפסיקה לעיכובא: לענין להלוך בתוך כל העיר צריך מצוה גמורה: אם יצא קדם ג"י: או סבר שמותר לילך תוך ג"י: לגבות מעות מא"י שהוא חולה: (בה"ל) הלילה השייך ליום ד':

רמט. דינים השייכים לערב שבת

א. אין הולכים בע"ש יותר מג' פרסאות: א"א לו להכין צרכי שבת: אינו מקום ישוב בטוח: שלח להודיעם: (מ"ב) נוסע בעגלה: במדינות אלו: (בה"ל) הולך לדבר מצוה: מוליך מזונותיו עמו: **ב. לקבוע בע"ש סעודה: סעודה שזמנה ע"ש: סעודה שרגיל בה בחול: להמנע מט' שעות:** (מ"ב) בעיו"ט: אירס בע"ש: היו הנשואין בע"ש: סעודה שעושין בשידוכין: לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים: ברית לאחר ח' ימים: פדיון הבן שעבר זמנה: מצוה להקדימה בשחרית: שותה הרבה: ואם התחיל: ט' שעות זמניות: (בה"ל) סעודה קבועה ואפי' פ"א: עשיר שעושה בכל יום סעודה רחבה: לארס בע"ש: מזלזל כבוד שבת: סיום מסכת: אם א"א לקיים שניהם: לאכול גריזמ"ל בשבת קדם הסעודה: לאכול מעט: כשהיום קצר מאד: **ג. להתענות:** (מ"ב) לא יכנס לשבת כשהוא מעונה: **ד. אם קבל עליו להתענות: וי"א דלא ישלים: תענית ציבור: ת"ח:** (מ"ב) צבור שגזרו: השלים פעם ראשון: אם בתחלה היה בחול: (בה"ל) אם היה עליו חיוב תענית מכבר: אין נכון להמתין: שקעה חמה וקיבל שבת ולא התפלל עדיין: אסר על לעצמו לאכול יום א' בלשון נדר:

רנ. הכנת הסעודות לשבת

א. ישכים בבקר: להכין בעצמו שום דבר: להשחיז הסכין (מ"ב) רגיל ללמוד אחר התפלה: אם רגילין למכור בבוקר השכם קדם התפלה: דבר שצריך הכנה רבה: בימים הקצרים: לומר על כל דבר שקונה לכבוד שבת: מצוה לכתחילה שיוסיף גם בין השמשות: דבר שאינו שכיח לקנות: לטעום מכל תבשיל: יהרהר בתשובה בע"ש: לפנות שפי"ן וועב"ש: לכבד הבית: (בה"ל) אם השכמה להכנה הוא דאורייתא: אם יצטרך להתפלל יחידי כשלא ימצא אח"כ: לשון הרמב"ם חייב לעשות: **ב. ירבה בבשר ויין ומגדנות:**

רנא. שלא לעשות מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה

א. העושה מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה: דרך עראי לפי שעה: (מ"ב) פרקמטיא: הסומך על המקילין עד מנחה קטנה: פועל הנשכר אצל בעה"ב: עראי בשכר: (בה"ל) אם יש בזה גם איסורא: לענין סגירת חנויות: פועלי שדה: אם מכינים אנשי ביתו: שריית דיו וסמנים צידת חיה ועופות: **ב. לתקן בגדיו: בגדי חבירו: כותב ספרים לעצמו: מסתפרין: למעט קצת מלמודו כדי שיכין:** (מ"ב) עני בשכר לענגו: המלאכות המותרות בע"פ ובחוה"מ: הכותב סת"ם: ספר בשכר: האר"י היה נזהר: יש לו משרת: (בה"ל) לתפור בגדים מחדש: מעשה אומן: אם יפחתו לו מהשכר: דעת הגר"א בענין להסתפר ממנחה ולמעלה:

רנב. דין מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בע"ש כדי שיהיו נגמרים בשבת

א. מותר להתחיל במלאכה בע"ש: צמר לתוך היורה

שאינה על האש והיא טוחה: למכור לא״י: שיוציא הא״י בשבת: (מ״ב) הגסה ביורה והגסה בקדירה אינו שוה לגמרי: עיר המוקפת חומה: במקום הפסד: א״י אלם: השכיר החדר להא״י: (בה״ל) בא הא״י בלילה ליקח החפץ: **ב. ליתן בגדיו לכובס: קצץ: לא יאמר לעשות בשבת: שיעשה הא״י בביתו: ראהו עושה בטובת הנאה:** (מ״ב) ה״ה לשאר מלאכות: שיוציאם מפתח ביתו מבעו״י: אמר לו שהוא צריך להם במוצ״ש: בבית ישראל כשמנהג העיר בקבלנות: כשיש שהות לגמרה מבע״י: הא״י מתחיל: אם היה הא״י שכיר יום בימי החול ונודע לו שעושה מלאכתו צריך למחות: אם מצוהו לעשות לו מנעלים: (בה״ל) הא״י העושה כל הכלי משל ישראל או משלו: ידוע שלעולם נותנין שכר על מלאכה זו: קצבה ידוע: הקיל כאן הרמ״א שלא בע״ש אף שלא בעת הדחק: עושה בשכר ולא התנה כלל והיינו לא קצץ אם צריך למחות אם היה בדרך היתר וכן אם הא״י התחיל מעצמו: **ג. מלאכה מפורסמת:** (מ״ב) החלוקים שניכרים שהם של ישראל: (בה״ל) אם יודע בודאי שיעשה בשבת: **ד. ללבוש בשבת: צריך אליו: אם יש לתלות שנגמר בע״ש: ליקח מבית האומן: עושה מנעלים על המקח:** (מ״ב) אם אמר להא״י סמוך לחשיכה מדוע לא גמרת: ביו״ט שני של גליות: אם נעשה בשביל אחר: אם היה יכול ללבשו בלא״ה: ללבשם בבית האומן: להביאן ע״י א״י: הרבה אחרונים חולקין: חנוני שאינו אומן: (בה״ל) במלאכות דרבנן שגמרו בשבת: ברע״ו ס״א בהג״ה לא משמע דיש להקל בצריך אליו: ליקח מאומן ישראל: אינו מאמינו שיונח אצל: לפי סברת האחרונים אסור אפי׳ יודע שנגמר בע״ש או שהיה אומן ישראל: לענין מוקצה כשגמרן בשבת: **ה מים לגנה: קילור: מוגמר: שעורין בגיגית: קורת בית הבד: בוסר ומלילות: חטים לתוך הרחיים: י״א כשיש השמעת קול: זייגע״ר** (מ״ב) תחבושת על המכה: לטעון בעוד היום גדול: לפתוח המסגרת המים סמוך לחשיכה: ריחיים של א״י: השכירו לא״י: למסור לא״י מבעוד יום: לעמוד אצלו: להעמיד הזייגע״ר לידע זמן ק״ש ותפלה: (בה״ל) אין להתיר המשקין היוצאין אלא״כ דכן מבעו״י: שום שריסקו: נותן חטים לתוך הריחיים בשבת: פותח מסגרת המים: רחיים של רוח: היכא דנהוג להיתרא בהשמעת קול: **ו. לצאת סמוך לחשיכה במחטו ובקולמסו: בתפילין:** (מ״ב) שאר חפץ: אם הוא בענין שלא היה חייב מה״ת: תפילין שאוחזן בידו: (בה״ל) חצי שעה: סמוך לשקיעה ממש: **ז. למשמש בכליו:** (מ״ב) שמא יש דבר מוקצה: ה״ה בשבת (בה״ל) בגמ׳ איתא חייב:

רנג. דין כירה ותנור ליתן עליה הקדירות בע״ש

א. כירה: הוסקה בגפת: נתבשל כ״צ: חי: גרף: קטם: חתיכה חיה: לסמוך: הוסקה בקש ובגבבא: שתי כירות המתאימות: תנור: כופח: תנורים שלנו: שכח ושהה: עבר: החזירה א״י: החזירו ישראל: מצטמק ורע לו: י״א כל שנתבשל כמאב״ד: הטמנה ע״ג גחלים: וי״א דאפי׳ כו׳: לא נתקן מהאש: (מ״ב) פסולת של שומשום פחמין: גללי בהמה: ירק חי: היה חי ונתנה מבעו״י: הוחם: כסוי אפר כל שהוא: הובערה אח״כ: גחלים של רותם: גחלים שעוממו: סמיכה בשבת: להשהות בתוך קש או גבבא: בקש וגבבא וגרוף או קטום בתנור: אין יס״ב ליתן בשבת בתנור אינו גרוף: בתנור שאינו גרוף ומצטמק ורע לו או חי: כופח ולא גרף את הקש: תנורים של נחתומין: שגג בדין: שכח בתוך התנור תבשיל שנתבשל כ״צ: אסור לכל אדם: אם צריך בכדי שיעשה: החזירו בשוגג לאחרים: חצי או שליש: מה שמותר בכירה שאינה גרופה אם בתנור מותר: בתוך התנור: הגחלים מונחים סביב הקדרה: (בה״ל) מעמידה ע״ג הכיסוי: להשהות לצורך מחר: בעי ליה לאורחין: כרוב ופולין ובשר טרוף: מים חמין: בצים: אינו יודע בבירור אם הוא מצטמק ורע לו או יפה: תנור שחומו רב ויכול להתבשל: קש וגבבא בשעה שבוער: חזרה בשתי כירות המתאימות: החזירו א״י בצווי ישראל: החזירו א״י בנתבשל כמאב״ד: אם אין החזרה אסור לכו״ע: לא הגיע למאב״ד בגרופה וקטומה: לכתחלה ליזהר שיהא מבושל לכ״צ: **ב. גרופה וקטומה ונטל הקדרה: רותחת: עודה בידו: לא הניחה ע״ג קרקע: דעתו להחזירה: על גבה: תנור: כופח: מבושל כ״צ: לכירה אחרת: לקחה משחשכה אפי׳ הניחו ע״ג קרקע: אם נצטנן: מן התנור בכרים וכסתות: סמוך לחשיכה: לסמוך: ובתנור אין חילוק:** (מ״ב) אם אינו גרוף אפילו מצטמק ורע לו אסור: כ״ז שלא נצטנן לגמרי: בשעת הצורך: תלה הקדרה לתוך אויר הכירה: הכירות שאין להם תוך: הבלה מרובה מראשונה: מהטמנה לכירה או להיפוך: גרוף וקטום לכו״ע בעינן: אין לאסור חזרה אלא כשיש חום שהקדרה יהיה נעשה רותחת: דבר יבש שנצטנן: לסתום פי התנור בדף: גרף הגחלים מבע״י לצד אחד: דעתו להחזיר ולא יניחנו ע״ג קרקע בסמוך לחשיכה: כ״ז שלא נתבשל כ״צ: (בה״ל) כשהוא גרוף ומותר להחזירה היינו אפי׳ מצטמק ויפה לו: המחבר שכתב ולא הניחה ע״ג קרקע שיטה אחרת יש לו: ואף שהיה דעתו להחזירה: הניחה אדם אחר: סילק אדם אחר ועודה בידו ולא היה דעתו להחזירה: קשה להקל בנתבשל כמאב״ד: **ג. ראה שהקדיחה תבשילו** (מ״ב) בקדירות שלנו: תנורים שלנו ליתן ע״ג המעזיבה: ליתן לכתחלה ע״י הפסק דבר: (בה״ל) בעומדת ע״ג קדרת חמין או תבשיל לא נחשב כלל כע״ג כירה והיינו הא דס״ה: **ד. הנוהגים**

להטמין מבע"י קומקום כו': (מ"ב) לדידן אם לא נצטנן לגמרי: **ה. לתת ע"פ קדירת חמין לחמם: להטמין תחת הבגדים: ליתן לתוך תנור שאפו בו מבע"י: לומר לא"י: ואם עשה כן: אם לא נצטנן כ"כ: מושבין אצל תנור בית החורף: אם הקדירות עדיין חמין:** (מ"ב) אם יש בפאנדי"ש הרבה שומן שנקרש: אם היה בהתנור חמין: אפי' להיש מחמירין דווקא כשיש חום בתנור שהיס"ב: צ"ל שאם החום כ"כ: אסור לומר לא"י אפי' באיסור דרבנן: בדיעבד אם העמידו שלא על האש ממש: העמידו א"י מעצמו לאכלו צונן: כשלא נצטנן כ"כ והעמיד הא"י ע"ג האש ממש בצוויו: חימם הא"י תבשיל ובשר ביחד: באמירה לעכו"ם שרי פ"ר: בתנורים שמבשלים על גביהן בחול אסור להעמיד עליהן ע"י א"י אפילו קודם שהוסק: להדיח כלים במים שנתן הא"י לקדירה שלא יבקע הקדירה: להדיח כלים מלוכלכים בשומן: ליתן הישראל קדם הוסק ע"ג המעזיבה של התנור כשהקדרות עדיין חמין: (בה"ל) דבר יבש שנצטנן לגמרי אם מותר להחזיר: ושאינה גרופה לכו"ע אסור: ובדיעבד כ"ז שהוא חם אסור: אם יש להקל ע"י א"י דבר שיש בו מרק שנצטנן: מה ענין הנחה ע"ג קרקע לכאן:

רנד. דיני תבשילים המוכנים מע"ש כדי להגמר בשבת א. צלי שאצל האש להניחו סמוך לחשיכה: בשר גדי ועוף מנותחים: טח פי התנור בטיט: יש מחמירין: טוח בטיט: מגולה: מכוסה ואינו טוח: (מ"ב) צלי קדר: אם יש שהות שיהא מצטמק ורע לו: צלי הראוי שיעורו כבישול הראוי: מ"ש וי"מ הוא משום צלי: (בה"ל) בדיעבד בתנור מכוסה שאינו טוח וכן ע"ג האש מגולה בגדי ועוף: תנור שאינו מכוסה: לסברת הי"מ שוה אצל האש וע"ג האש ומותר כשנצלו מבע"י כמאב"ד ולהמחבר נוגע באש שוה אצל האש בשר שור צריך לשיהא מתבשל כ"צ מבע"י: **ב. בצל וביצה או בשר ע"ג גחלים: כשנצלה כמאב"ד אפי' בשר שור:** (בה"ל) לענין צלי סגי כמאב"ד לכו"ע: **ג. עבר או שכח: ונצלה בשבת:** (בה"ל) ביה"ש: **ד. פירות שנאכלין חיין: לא יחזיר הכיסוי:** (מ"ב) דבר שאין טוב לאכלו חי: להניחם בשבת סמוך לתנור קודם שהוסק: **ה. סמוך לחשיכה פת לתנור: חררה ע"ג גחלים: אין חוטין נמשכין: פשטיד"א או פלאדי"ן: לא קרמו פניה: במזיד: בשוגג: אם א"א לרדות בשנוי: ואם נתנה בכדי שיקרמו פניה: שלא לצורך היום אסור אפי' בשינוי: טוח בטיט: או למו"ש:** (מ"ב) פת אם מתקרם כנגד האש: פת עב: תנור גרוף וקטום: אם עיסת פשטיד"א דינו חלוק מפת: א"י רידה שלא מדעתו: בתבשיל אם אין לו כ"א אותו תבשיל: אם בפת אחד יש ג' סעודות ואין לו לחם משנה: לרדות בשינוי אפי' בנתנו בהיתר: ליתן בתנורים שלנו למוצ"ש: (בה"ל) לרדות בשביל אחרים שאין להם לאכול: הדביק בהיתר ויש לו פת אחר: לדעת המחבר בס"א טוח בטיט: **ו. נתנו בשבת:** (מ"ב) באפיה דווקא הוא בעצמו ובבישול גם אחר צריך לסלק: לעשות בשינוי **ז. בתנורים שלנו שאין בהם רדייה: לא יוציא ברחת:** (מ"ב) כשהדביק בהיתר: כשרוצה לאכול בשבת: להביא יין לצורך מו"ש: כשיתקלקל הפת: ע"י א"י להוציא ברחת: (בה"ל) הדביק באיסור בתנורים שלנו וצריך לאכול ממנו הג"ס אם מותר להוציא כל הפת: **ח. לא ימלא אדם קדירה עסיסות ותורמין: ואם עשה כן:** (מ"ב) שאר מני קטניות וירקות ודברים רכים: אם נתבשל מבע"י כמאב"ד: **ט. כיו"ב לא ימלא אדם חבית של מים:** (מ"ב) אינם טובים כמו פירות: יש שהות שיתחממו לא כל צרכן: כשנותן מים שלא יפקיע הקדירה:

רנה. הכנת האש קדם הכנסת שבת

א. אין עושין מדורה: עץ יחיד: כשהודלקה כשיעור: (מ"ב) להסיק תנור בית החורף: אם טוח בטיט: אסור ליהנות אפי' כשהודלקה אח"כ: אם מותר לישב אצל זנבות האודים: לקרות כנגדה: **ב. ג. מדורה של זפת גפרית ע"ש וגבבא: גרעיני תמרים:** (מ"ב)כל דבר הניתך:

רנו. שש תקיעות שהיו תוקעין בערב שבת

א. כשהיו ישראל בישובן: סמוך לשבת כחצי שעה או שעה מכריז ש"ץ: (מ"ב) ולבעלי מלאכות ראוי שתי שעות ומחצה קדם: ובעלי החנויות שעה: (בה"ל) כשחל ע"ש ביו"ט:

רנז. דיני הטמנת חמין

א. אין טומנין בשבת: ספק חשיכה: בדבר שאינו מוסיף הבל אפי' מבע"י: ואם הטמין: עומד בחמימותו: שכח: כשמטמין לצורך מחר: (מ"ב) להטמין בדבר המוסיף הבל לצורך מו"ש: הטמין בבקר: המטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל: שוגג בדין: נתבשל כ"צ כבסעיף ז': (בה"ל) אם נגמר בשולו בשבת: **ב. לשום כלים על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים:** (מ"ב) בגדים: **ג. מהו הדברים שמוסיף הבל ושאינו מוסיף הבל: סלעים:** (מ"ב) גפת של זחים להניח הקופה עליהם: תבן וזגים ומוכין ועשבים לחין מחמת עצמן: דבר שאין מוסיף הבל והוא חם: (בה"ל) סברת הטור אף בלחין מחמת דבר אחר: **ד. טמן מבע"י ונתגלה משחשיכה: רצה להוסיף: ליטלו כולו ולתת אחר במקומו: אינה**

מבושלת כ״צ: (מ״ב) נתגלה מבע״י (בה״ל) טמון באינו מוסיף הבל אם שייך שיגרום להתבשל: **ה. פינה התבשיל מקדירה שנתבשל לקדירה אחרת** (מ״ב) חזר ועירה: אם נתקרר עד שאין היס״ב: לא נתכוון לקרר: **ו. להטמין דבר צונן: בדבר המוסיף הבל:** (בה״ל) להטמין בחול: להוליד חום בדבר קר: **ז. הטמנה במבושלת כ״צ: יש מקילין דכל שהוא חי או נתבשל כ״צ:** (מ״ב) מטמין לצורך הלילה: מצטמק ורע לו בדיעבד: להטמין בשבת: (בה״ל) מקום שנהגו להקל בנתבשל כמאב״ד: **ח. קדירה ע״ג כירה ומכוסה בבגדים: אין שולי הקדירה נוגעים בגחלים: נתן על הקדירה כלי רחב: נותן בקדירה חתיכה חיה ונותן הקדירה בתנור ומכסה פי התנור בבגדים: טח פי התנור בטיט: מצוה להטמין:** (מ״ב) אם מפזר אפר ע״ג הגחלים: לדעת רמ״א אף נוגע בגחלים: דף רחב: אם אין אש בכירה: נותן חול ע״ג התנור ומטמין בו: להטמין בתוך תנור: להטמין בתנור טיח בטיט בתוך הגחלים: מי שמזיק לו החמין: (בה״ל) להעמיד הקדרה אצל דופני התנור:

רנח. שמותר להשים ערב שבת דבר קר על קדירה חמה

א. דבר קר ע״ג קדירה חמה: (מ״ב) אפילו דבר חי: לתחוב כלי שיש בו משקה צונן לכלי מלא מים חמין: (בה״ל) להטמין תחת הבגדים צונן שלא יוכל לבא ליס״ד

רנט. כמה דיני הטמנה וטלטולם

א. מוכין שטמן בהם דרך מקרה: טמן בגיזי צמר: נתנם לאוצר לסחורה: הכסוי לא נעשית בסיס: (מ״ב) הטמין בהם שתי פעמים: יחוד לעולם: במחשבה: לתחוב בכוש: (בה״ל) מוכין דפה לא מייר במוכן רק לעשות לבדים: אם אינו מקפיד להשתמש בהם: **ב. אבנים ולבנים כ״ז שלא ייחדן:** (מ״ב) עצים העומדים להסקה יזהר למסתום בהם פי התנור בע״ש: האבנים והלבנים המונחים ע״ג הכירה תמיד: (בה״ל) אם הטמין כמה פעמים: **ג. הוציא הקדירה מהקופה: טמן בדבר שמותר לטלטל:** (בה״ל) איזה סברא עיקר: **ד. טמן בדבר שאינו ניטל וכיסה כו׳:** (מ״ב) אם היה להיפוך: **ה. טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל: ו. יו״ט שחל להיות בע״ש להטמין באבנים:** (מ״ב) אם אפשר להטמין בענין אחר: **ז. לסתור סתימת התנור ששרקו אותו בטיט: אם אפשר ע״י א״י או קטן או בשינוי קצת: לחזור ולסתום בלילה:** (מ״ב) כמה להשאיר פתוח כשיש גחלים: בשעת הדחק: לפתוח כשידוע שיש גחלים לוחשות: בדיעבד שסתם כשנתבשל כמאב״ד: בדיעבד כשסתם א״י: כשיקבל עליו שבת ועוד היום גדול לומר לא״י לסתום התנור:

רס. דיני הכנסת שבת

א. לרחוץ בע״ש: לחוף הראש: לגלח הצפרניים: שערות ראשו: לא יטול צפרניו כסדרן: (מ״ב) אינו נענש עליה: הנשים: כל גופו בחמין: כעת אין נוהגין ליזהר ברחיצת רגליו: בעיו״ט: ביום ה׳: ליטול צפרנים ביום ה׳: לקרץ של ידים ורגלים ביום אחד: לזרוק הצפרנים: לגלח וליטול צפרנים בר״ח: האר״י לא דקדק בשלא כסדרן: (בה״ל) אפי׳ מי שתורתו אומנתו ירחוץ בחמין: אי מהני פושרין או צונן: אם חפיפת הראש צריך בחמין: **ב. לשאול עישרתם ערבתם כו׳:** (מ״ב) אם הוא בבה״מ:

רסא. זמן הדלקת הנרות לשבת

א. ספק חשיכה: ג׳ רבעי מיל: מעשרין הדמאי: טומנין: עירוב חצרות: לומר לא״י: מי שקבל עליו שבת שעה או ב׳: (מ״ב) ספק הגיע ביה״ש: סוף השקיעה: במעשר דרבנן: אין לו מה יאכל: אין לו כלי אחר: עשה בשוגג מלאכה דאורייתא: ע״ת לדבר מצוה: שאר דברים שאסור מדרבנן: הפסד גדול או צורך גדול: אם קיבל שבת חצי שעה סמוך לחשיכה: לומר לישראל: (בה״ל) עשה מלאכה לאחר השקיעה בזמן דאיכא דיעות בין הפוסקים: להניח עירובי תבשילין: לברך על ע״ח: ספק אם כבר אחר ביה״ש: לכאורה ב׳ שעות קודם חשיכה הוא קודם פלג המנחה דאין בקבלתו כלום: **ב. להוסיף מחול: זמן תוספת זה: זמן ביה״ש: אם רוצה להקדים:** (מ״ב) סברת הרבה פוסקים בזמן ביה״ש: קבלה בלב: שיעור התוספת עם ביה״ש: שליש שעה קדם השקיעה: לענין מוצ״ש: זמן פלג המנחה: (בה״ל) למה נקט י״א: מדרבנן לכו״ע: שיטת הירואים: אם הד׳ מילין הם שעות שוות: השיעור באופק בכל: לענין שבות בביה״ש דמו״ש להחמיר לביה״ש דרבי יוסי: להפריש ממלאכה חצי שעה קדם שיתראו שום כוכבים אפי׳ לר״ת: חילוק בין תוספת שבת דלאחר השקיעה ולפני השקיעה: **ג. מי שאינו בקי:** (מ״ב) יש לו מורה שעות: (בה״ל) בזמנינו בוודאי לא קים לן: אם האשה תברך בזמן שהא״י מדליק: **ד. אחר ברכו ולדידן אמירת מזמור שיר ליום השבת:** (מ״ב) לפ״ז לא יצוייר ההיתרא דביה״ש: יחיד שקבל: במקומות שנוהגין לומר לכה דודי: (בה״ל) כל שבות לצורך מצוה אחר שקבל הצבור שבת:

רסב. לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה

א. לסדר שלחנו: וכל עניני הבית: כל יום השבת: (מ״ב) המטות שיושבין: שישן: טוב לפנות קורי עכביש: יזהר בסעודה שלא יזרוק דבר בבית אם אינו מכבדו אח״כ: ויהיה שלחנו ערוך עד

אחר הבדלה: ב׳ מפות: (בה״ל) לכסות כל השלחנות: ביתר החדרים: **ב. בגדים נאים** (מ״ב) שלא ילבוש מה שלובש בחול: בדרך לבדו ובבית א״י: כשיקח ילד ישים כר בחיקו: (בה״ל) לבישת בגד לבן: **ג. ילבש: וישמח: ילביש מיד אחר שרחץ:** (מ״ב) ילך בהם עד מו״ש אחר הבדלה: שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חו״ש: מהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו׳: יוה״כ שחל בשבת: כשהנשים מתאחרות מצוה יותר שתדליק במלבושי חול: אם רואה הבעל שמתאחרת מצוה גדולה שידליק הוא: מצוה גדולה יותר לישב בחושך מלחלל שבת חו״ש:

רסג. מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן

א. לעשות נר יפה: ב׳ פתילות: להוסיף: שכחה פ״א: (מ״ב) שתתפלל האשה אחר הדלקה: בכל החדרים: אחד יפה: להדליק מנר לנר: נר הבא מבית תפלתם של א״י: הנרות שנהגין להוסיף א״צ להיות על השלחן: שכחה כמה פעמים: נאנסה: עניה: (בה״ל) להיות נר מיוחד להדליק: חסרה ממה שרגילה: **ב. אחד האנשים: אין לו מה יאכל:** (מ״ב) לחם: נר אחד: שאר מאכלים: (בה״ל) כמה לחם לצורך הסעודות הוא קדם לנר: מוכר כסותו: **ג. הנשים מוזהרות: נר שבת: קידוש: נר חנוכה:** (מ״ב) אפי׳ אם ירצה הבעל להדליק האשה קודמת: האיש יתקן הנרות: נר אחד לשבת נר אחד לחנוכה: אשה סומא: **ד. לא יקדים: לא יאחר: רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת:** (מ״ב) פלג המנחה: הדליק לצורך שבת אחר פלג המנחה: (בה״ל) אשה להדליק מפלג המנחה בסתמא: לקבל שתי שעות קדם הלילה: הדליק קדם פלג המנחה לצורך שבת: **ה. כשידליק יברך: לברך עובר לעשיה:** (מ״ב) בחופה ובל״ט: אפי׳ מדליק כמה נרות יאמר נר: לברך זמן ביו״ט: חל יו״ט בשבת: ביו״ט לברך קדם: (בה״ל) נסתפקה אם ברכה: לא ברכה בשעת הדלקה: כשמדליקין בתנאי אם יש לברך קדם: **ו. ההולכים ללמוד חוץ לביתם: מי שהוא אצל אשתו:** (מ״ב) חדר מיוחד ללון: להיות הנרות ארוכים: על הירידים: להדליק אפי׳ מי שהוא אצל אשתו: (בה״ל) מצות הדלקה משום שלום בית: ומצות הדלקה שיש על כל איש ישראל: **ז. אורח שאין לו חדר מיוחד** (מ״ב) אם סמוך על שלחן בעה״ב: אם הבע״ב מקנה לו חלק בנר במתנה: **ח. בעלי בתים האוכלים במקום אחד:** (מ״ב) במנורה אחת: **ט. המדליקין בבית ואוכלים בחצר:** (מ״ב) במצטער הרבה: האוכל אצל הנרות ביום: אם היה קצת חשך בבית ומשתמש: **י. אם קבלת שבת תלוי בהדלקת הנרות: המנהג: תנאי בלב: העיקר הם הנרות שמדליקין על השלחן: להניח במקום שמדליקין:** (מ״ב) אם האיש מדליק: שתפלל מנחה קדם: שלא להתנות כ״א לצורך: אם יש הרבה נשים בשלחן אחד: הדליק במקום שמשתמשין שם אם מותר להניח במקום אחר: **יא. קדם היחיד והתפלל של שבת מבע״י: יב. רוב הקהל קבלו שבת:** (מ״ב) בהעיר שיש בתי כנסיות הרבה: מנין בביתו: **יג בא לעיר וכבר קבלו שבת והיו עליו מעות:** (מ״ב) פי׳ הולך לחדר ומניחו ליפול שם: **יד. טעו צבור וחשבו שחשיכה: יחיד שטעה: ולענין עשיית מלאכה: י״א שאותם שהדליקו: וי״אשאותו נר שהודלק לשם שבת:** (מ״ב) ה״ה בחול: הדליקו בטעות ולא התפללו ערבית או להיפך: הוקצה למצותו: הדליק והתנה: (בה״ל) ביחיד אפי׳ התפלל אז מנחה קודם פלג המנחה: ובצבור אפי׳ התפללו אותו היום מנחה אחר פלג המנחה: התפלל בטעות בחול: אם קבלו שבת ע״י מזמור שיר ליום השבת לסברת הי״א: יחיד שהדליק בטעות: הגר״ז מתמיה על איסור הנגיעה: **טו. שהה להתפלל מנחה עד שקבלו הקהל שבת: ענה וקבל שבת:** (מ״ב) מתחלה לשם שבת ואח״כ לתשלומי מנחה: (בה״ל) לענין תפלה אינו נגרר: **טז. בא לביהכ״נ סמוך לקבלת הצבור:** (מ״ב) טוב שיצא: **יז. מי שקיבל שבת לומר לחבירו לעשות לו מלאכה: כ״ש במו״ש:** (מ״ב) אל ימתינו לכתחילה מלקבל שבת בשביל איזה אנשים: אמר המבדיל באמצע סעודתו וצ״ע לענין רצה: במו״ש אין היחיד נגרר:

רסד. דיני הפתילה והשמן

א. אין עושין פתילה מדבר שהאור אינו נאחז: ואם הדליק: יש נר אחד מדברים המותרים: דבר שאפשר בלא נר: (מ״ב) אם יש אחר עמו: כשהנר הכשר הוא בחדר אחר: כשהנר הכשר עומד אצל הפסול: להדליק לכתחילה נר כשר עם פסול: (בה״ל) פתילות ושמנים ליו״ט: בנר של שעוה: אין לו פתילות ושמנים כשרים: חלב מהותך בדיעבד: **ב. כרך דבר שמדליקין בו: נותנין גרגיר של מלח:** (מ״ב) אפי׳ מדליק שניהם יחד: (בה״ל) נתכוון להקשות והפסול רוב: גמי וקש ונתכוון להעבות: **ג. אין מדליקין אלא משמן הנמשך: אין מדליקין בעטו״ן: ולא בצרי:** (מ״ב) שמרי שמן: שומן בהמה: חמאה: מזה למדנו שלא יסתום פי התנור בעצים: (בה״ל) שמנים שלנו שקורין גאז: בצרי אסור אפי׳ יש לו נרות אחרות: **ד. נתן מעט שמן זית:** (מ״ב) רוב: (בה״ל) לרבותא נקט שמן זית: **ה. חלב מהותך: קרבי דגים:** (מ״ב) נקרשו: שמן צלול שעושין מגלגל עינו של דג (בה״ל) שמן אגוזים: **ו. שמנים חוץ מאלו: שמן זית:** (מ״ב) אם אין שמן זית: נר שלנו (שקורין סטארין) (בה״ל) שמן של איסור הנאה: **ז. כרך זפת:** (מ״ב) אם הפתילה

פסולה: **ח. שידליק רוב מה שיוצא:** (מ"ב) ה"ה בנר שעוה וחלב: (בה"ל) יו"ט שחל להיות ע"ש: **ט. להבהב הפתילה:** (מ"ב) זה יעשה האיש **י. אין מדליקין בסמרטוטין:** (מ"ב) נר חרס ישן על השלחן:

רסה. דין כלים הנתנים תחת הנר

א. כלי מנוקב מלא שמן ע"פ הנר: ב. קערה שמן בצד הנר: (מ"ב) גם בזה מותר בחברו: **ג. ליתן כלי בשבת תחת הנר: השמן הנוטף: ליגע בנר דולק כשהוא תלוי:** (מ"ב) תחת נר של שעוה: תחת הפחם: אם יש בהכלי דבר המותר: להסיר השלחן והכלי עומד מעצמו: אם נטף שמן להכלי מבע"י יש שמן הרבה של היתר: גם הכלי אסור בטלטול: (בה"ל) להעמיד כלי שמלאכתו לאיסור: נוגע ממש במנורה תלויה: נר של שעוה אם חיישינן להטיה: **ד. כלי תחת הנר לקבל נצוצות: ליתן לתוכו מים: ליתן מים בעששית שמדליקין בו:** (מ"ב) האפר של הניצוצות: כשיש סכנת דליקה: ליתן מים בע"ש לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה: לתוך החול: (בה"ל) להעמיד הכלי עם מים קדם שמדליק השמן: עבר ונתן: כשמדליק לצורך חולה בשבת אם מותר ליתן מים: מ"א השיג על רמ"א: פירושו של מתכוין לכבוי:

רסו. דין מי שהחשיך לו בדרך

א. היה בא בדרך וקדש עליו היום: מצא מציאה: (מ"ב) שכר את החמור: שכר את הא"י: אם יש לו משא כבד: אף לאחר כל ההיתרים לא יתנו לא"י או על העגלה וכו': (בה"ל) הבהמה הוא של ישראל חברו: **ב. אין עמו א"י: לא ירכב:** (מ"ב) ה"ה אם אינו מאמין לא"י: מחמר בבהמת אחרים: אם מעצמה אינה מתחלת לילך: אם היא מושכת בעגלה: כשעומדת בשבת ברה"ר עגלה עם סוסים: (בה"ל) מהו הפירוש וכשהיא עומדת: **ג. חמור וחש"ו: ד. חרש ושוטה: ה. שוטה וקטן: חרש וקטן:** (בה"ל) אם הקטן בנו: **ו. כשנותנו לאחד מאלו: כשנותן להם מבע"י:** (מ"ב) המ"א מצדד להחמיר: **ז. אין עמו שום אחד:** (מ"ב) מרשות לרשות: לשאת תינוק למול בפחות פחות מד"א: אם צריך שישב בינתים או להניח החפץ: עדיף ע"י שנים: (בה"ל) מחברו לחברו אף במציאה: **ח. מי שיצא מביתו סמוך לחשיכה ושכח:** (מ"ב) הרשב"א חולק: **ט. הגיע לחצר:** (מ"ב) הקשה המ"א דהא מעייל מר"ה לרה"י: לבטל כלי מהיכנו לפי שעה: לבטל על כל היום במקום הפסד מרובה: (בה"ל) אם א"א לפורקן בנחת: **י. חשכה לו בדרך ותפילין בראשו: יא. היתה חבילתו מונחת על כתפו:** (מ"ב) אם יש עמו א"י חש"ר או יכול להוליך פחות פחות מד"א: (בה"ל) אם גם לעמוד לפוש מותר כשזורק לאחר יד: **יב. אם גם בכיסו התירו כן: שכח כיסו עליו:** (מ"ב) לדידן דלית לן ר"ה: אם מתיירא שהא"י יקחוהו: (בה"ל) הי"א שמקיל בכיסו דוקא כשהחשיך בדרך: חילוק בין כיס ובין מוקצה מחמת גופן: **יג. מצא ארנק:** (מ"ב) לומר לא"י ליטלו: (בה"ל) עבר והגביהו: אם מותר להגביהו כדי להחזיר לבעליו: ע"י טלטול ברגל:

רסז. דיני התפלה בערב שבת

א. בתפלת המנחה בע"ש (מ"ב) כשמתפללים מנחה גדולה: **ב. מקדימין להתפלל ערבית: ובפלג המנחה:** (מ"ב) לקבל עליו שבת קודם תפלת ערבית: אפי' הנוהגין להתפלל בזמנה: להתפלל בצבור מבע"י כשהתפלל מנחה מפלג המנחה: אם יכול לגמור סעודתו מבע"י: אם לאחר שהתפלל מעריב אין עד הלילה חצי שעה: **ג. בברכת השכיבנו:** (מ"ב) שכח ואמר שומר עמו כו': לומר ושמרו וכו':

רסח. דין הטועה בתפלת השבת

א. אומר ויכלו: (מ"ב) אם לא אמרו: לומר בליל שבת וינוחו בה כו': **ב. טעה והתחיל תפלת החול: במוסף:** (מ"ב) לענין יו"ט: האחרונים פסקו כהי"א: (בה"ל) אפי' תיבה אחת מיקרי התחיל: **ג. היה סבור שהוא חול: היה יודע שהוא שבת:** (מ"ב) בערבית ומנחה אפי' כוונתו היתה לחול: (בה"ל) צ"ע כיון שנכשל בלשונו אפי' אמר אתה חונן: **ד. התפלל תפלה של חול: במוסף:** (מ"ב) ספק: אפי' יו"ט שני: אמר באחת הברכות יה"ר שנעשה כו': **ה. לא עקר רגליו:** (מ"ב) (בה"ל) נזכר קודם מודים: בדיעבד: **ו. החליף של זו בזו: מוסף באחרת ולהיפוך:** (מ"ב) נזכר באמצע הברכה: האחרונים תמהו על מה שכתוב בלשון י"א: החליף שחרית ושל מוסף: (בה"ל) נזכר קדם שעקר אם חוזר לתכנת או שמזכיר בעבודה: **ז. חוזרים לומר ויכלו בקול רם: מעומד:** (מ"ב) יחיד המתפלל: (בה"ל) באמת קיי"ל דא"צ להעיד ביחד: לומר בעשרה: **ח. מעין שבע: יחיד לאמרה בלא פתיחה וחתימה:** (מ"ב) לאמרה הש"ץ בקול רם לאחר שסיימו הקהל: **ט. יו"ט שחל בשבת:** (בה"ל) יו"ט א' של פסח: **י. בבית חתנים ואבלים:** (מ"ב) מנין בבית: כשיש קביעות על איזה ימים ויש ס"ת אצלם: מקום שנוהגין לאמרה: **יא. שבת שאחר יו"ט: יב. אין לדבר: יג. התפלל של חול או שלא התפלל כלל:** (מ"ב) נכון לא לסמוך ע"ז: (בה"ל) אם אמרה ביחיד": יו"ט שחל בשבת:

רסט. דין הקידוש בבית החכנסת:

א. לקדש בבהכנ"ס: נהגו לעמוד: (מ"ב) ליתן לקטן שהגיע לחינוך: להאכיל לקטנים לפני קידוש: אם אין קטן שהגיע לחינוך:

ער. לומר משנת במה מדליקין

א. לומר ב"מ: קדם תפלת ערבית: ב. יו"ט שחל להיות בע"ש: שבת חנוכה: שבת חוה"מ: יו"ט: (מ"ב) יוה"כ:

רעא. דין קידוש על היין

א. לאכול מיד: (מ"ב) היינו לקדש: אם אינו תאב: ספק אם קידש: קטן אם יכול להוציא: יו"ט שחל ע"ש אין לו אלא כוס אחד: (בה"ל) טוב למנוע מלהתפלל מבע"י: לחוש שאין יוצאין בתפלה מה"ת: בן י"ג שלא ידוע אם הביא ב"ש: **ב. נשים חייבות: ומוציאות אנשים** (מ"ב) אם בן י"ג מוציא האשה: ואם האשה התפללה ערבית: שני אנשים שרוצים להוציא בני ביתם: (בה"ל) כשהאשה אומרת מלה במלה עם קטן אם צריך לשיהיה לפניה כוס: אם יוצא המ"ע באמירת שבתא טבא: **ג. יין לקידוש וצרכי סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום וקידוש היום** (מ"ב) מוטב שיקנה פת ויקדש עליו: (בה"ל) אם ריפתא חביבה לו יותר מוטב שיקדש אריפתא ויקנה צרכי סעודה: קידוש שחרית וצרכי סעודה דשחרית **ד. לטעום: מים: אם התחיל מבע"י: היו שותים יין תחלה:** (מ"ב) קיבל עליו שבת בהדיא: רוצה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית אח"כ בלילה: אפי' אין לו אלא כוס אחד: לרחוץ פיו במים: ספק ברכות להקל לעולם לא לברך המוציא: **ה. שנים שהיו שותים ואומר בואו ונקדש: שכח לקדש עד לאחר ברכת המוציא: בהבדלה:** (מ"ב) אם צריך לברך על כוס של קידוש ועל מה שישתה אח"כ: החשיך ולא אמרו בואו ונקדש: אם נזכר לאחר שטעם: לא יאמר עתה ויכלו: נזכר לאחר שטעם וחזר ואוכל א"צ לברך המוציא: אם צריך להפסיק בשכח ואכל קדש הבדלה: **ו. קידש היום קודם שבירך בהמ"ז: להזכיר של שבת בבהמ"ז: לטעום מכוס בהמ"ז: אם צריך לאכול מעט: י"א דאינו מברך בהמ"ז:** (מ"ב) נטל מים אחרונים: אם לא הזכיר של שבת: אכל מעט גם משחשכה: כזית עכ"פ **ז. טעם מקדש:** (מ"ב) ל"ד טעימה: **ח. לא קידש בלילה:** (מ"ב) ביה"ש: **ט. מפה:** (מ"ב) מקדש על הפת: עד אימת צריך להיות מכוסה: ההנהגה בקידוש על הפת: **י. מלא: מה שטעון כוס בהמ"ז: ויכלו מעומד: נוהגים לישב: יתן עיניו בנרות: בכוס של ברכה:** (מ"ב) אם אינו מלא ואין לו כוס אחר: בשעת הדחק שאין לו אלא כוס פגום: בלילה טוב יותר לקדש על הפת: שכח לומר ויכלו: אין מדקדקין ליתן עיניו בנר: **יא. אין לו אלא כוס אחד: רביעית בצמצום: שני כוסות:** (מ"ב) הטעימה מכוס שיש בו רביעית: יש לו כוס אחר קטן: נקט רביעית מצומצם לרבותא: אם יש לו שכר: לקדש בבהכ"נ ולהבדיל: לקדש על כוס גדול: **יב. נטל ידיו קדם קידוש: לכתחלה:** (מ"ב) בני ביתו: אין למזוג את הכוס אחר הנטילה: דעת כמה אחרונים כהמחבר: אם כבר נטל ידיו: אם מקדש על הפת להוציא גם השומעים צריכים לצאת גם בברכת המוציא: **יג. לשתות כמלא לוגמיו:** (מ"ב) ואם לאו לא יצא: שיעור זה די אפי' בכוס גדול: באדם בינוני לשתות בלי הפסק: (בה"ל) קטן לפי קטנו: נתקטנו הבצים: **יד. טעם אחד מהמסובין: מצוה מן המובחר שיטעמו כולם: שתיית שנים** (מ"ב) שתה אחר שלא כוון עליו בברכה: טעימת כולם היינו טעימה בעלמא: יש לו יין מעט: בדיעבד שתית כולם: (בה"ל) צירוף כל המסובין ולא טעם המקדש כלל: י"א דלכו"ע א"צ לטעום המקדש דוקא: **טו. הפסיק בדיבור: נשפך הכוס:** (מ"ב) דברים השייכים לסעודה: היה בדעתו לשתות יין יותר: יצא ממקומו: סבר שהוא יין: נמצא חמר מדינה: היה יין מוכן לפניו: הפת מונח: קידש שחרית על שכר (בה"ל) לא נשפך לגמרי ולא נשתייר כמלא לוגמיו: **טז. אימת מותר להמסובין לטעום: יז. לשפוך לכוס המסובין כשהיו פגומין:** (מ"ב) קדם שישתה המברך:

ערב. על איזה יין מקדשים

א. יין שריחו רע: מגולה ריחיה חמרא: (מ"ב) בדיעבד: להבדיל: שכר שריחו רע: מסריח קצת: שעה מועטת מגולה: מתי נקרא טעמיה חלא: בטעמיה חלא גם בפה"ג אין מברכין: (בה"ל) נקלט בו ריח אחר ע"י החבית: **ב. יין מגתו: סוחט אדם אשכול:** (מ"ב) ישן מצוה מן המובחר: **ג. יין שבפי החבית: שבשולי החבית: שחור: מתוק: ריחיה חלא: מצוה לברור יין טוב:** (מ"ב) קרום לבן: (בה"ל) מתוק מחמת עצמו: **ד. יין לבן:** (מ"ב) לכתחלה: בשחרית מותר לקדש עליו לכו"ע: לבן יותר מדאי: **ה. יין חי: יינות שלנו: ו. יין צמוקים:** (מ"ב) אופן עשייתם: שיעור המים: **ז. שמרי יין או חרצנים: ח. יין מבושל: שיש בו דבש: אינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש:** (מ"ב) לבשל הצמוקין: (בה"ל) יין מעושן: **ט. במקום שאין יין מצוי: להרא"ש בלילה: בבקר: יין בעיר: אינו שותה משום נדר:** (מ"ב) חמר מדינה: מצוי ביוקר: חלב ושמן: לכתחלה בקדוש בלילה: במדינותינו שהיין ביוקר: חביב לו יין שרוף: אם הפת חביב: במ"א הכריע דאסור בזה לקדש ע"מ שישתו אחרים (בה"ל) דעת הרמב"ם: מהו הפירוש דריפתא חביבא ליה: **י. ברכת יין של קידוש פוטרת: בהמ"ז פוטרתו**

רעג. שיהיה הקידוש במקום סעודה

א. מפנה לפנה: מבית לסוכה: רואה מקומו: ע"ד לאכול במקום אחר: (מ"ב) לכתחלה מפנה לפנה: סוכה עשויה מחוץ לבית: רואה דרך חלון: דיעבד מבית לבית ורואה מקומו: (בה"ל) להלבוש אפי' כשהסוכה חוץ לבית: לכתחלה מחדר לחדר בהיה דעתו: ואם גם רואה מקומו: **ב. נמלך לאכול במקום אחר: ג. קידש ולא סעד: לאלתר: שיהא בדעתו: היה בדעתו שלא לאכול:** (מ"ב) יצא לחוץ וחזר למקומו: הפסק מחמת דברים שהם צורך סעודה: **ד. לקדש לאחרים: אפילו בקידוש היום: אם עדיין לא קידש לעצמו:** (מ"ב) לקדש לקטנים: קידש על הפת: לכתחלה המצוה שיקדש בעצמו: **ה. אכל דבר מועט או שתה כוס יין:** (מ"ב) שיעור האכילה או השתיה שבמקום סעודה: אכל מיני תרגימא מה' מינים: חמר מדינא: אין להקל בכוס יין: דעת שלטי הגבורים דאף בפירות די: י"א שצריך שיעור רביעית מלבד כוס קידוש: **ו. קידש בביתו ושמע שכנו:** (מ"ב) אפי' לכתחלה: כשהש"ץ מקדש בביהמ"ד בזמנינו: (בה"ל) קשה דלכתחלה צריך קביעות: **ז. קידוש לאור הנר:** (מ"ב) יותר טוב שיקדש בבית ויאכל מעט ויגמור בחצר: (בה"ל) כשאינו נהנה יותר בחצר:

רעד. דיני בציעת הפת בשבת

א. בוצע על שתי ככרות: התחתונה: ביום השבת ובלילי יו"ט: (מ"ב) ביו"ט: הנשים: פת הבאה בכיסנין: עוגה שנשרפה קצת: אין לו פת שלמה: לפטור בברכת המוציא: פת א"י: להניח התחתון קרוב אליו: לרשום בסכין: **ב. לבצוע פרוסה גדולה: ג. מתי מותר להמסובין לטעום:** (מ"ב) יש לכל אחד ככר אחד: **ד. א"א בלא פת:** (מ"ב) יש לו אונס שאינו יכול לקיים סעודת ערבית

ערה. דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת

א. אין פולין ואין קורין: גבוה: בעששית: של שעוה: (מ"ב) כל דבר הצריך עיון: סגורה במפתח: ביום: נרות טובים שלנו: (בה"ל) עיון הרבה או מעט: נר לאמפי"ן: לכתוב שבת היום: האו"ז מתיר בצבור: **ב. שנים: בשני ענינים: בשני ספרים** (מ"ב) אחד מפלה והשני משמרו: שנים לענין רשות: בבהכ"נ לכו"ע אסור אף בנר של לשעוה: זמירות: שאר התפלה: (בה"ל) שני ענינים ואומר לחבירו תן דעתך: **ג. אם יש אחר עמו ואומר לו:** (מ"ב) דוקא באומר לן: **ד. אדם חשוב:** (מ"ב) עכשיו אין להתיר: אדם חשוב בנר של שעוה: **ה. במדורה:** (מ"ב) ביקש לאחד שיתן דעתו: להתחמם בסמוך אצל זנבות האודים: (בה"ל) במדורה בענין אחד ובספר אחד: **ו. תינוקות של בית רבן:** (מ"ב) אם אין רבן עמהם **ז. לקרות במה מדליקין: שארי הלכות שבת: ח. בליל יוה"כ: ט. לקרות ההגדה:** (מ"ב) אם הוא ע"ה: **י. כל שיודע הפרשה ע"פ:** (בה"ל) ה"ה איזה סוגיא ומסכת: **יא. כלים הדומים זל"ז וצריך עיון:** (מ"ב) ברמב"ם איתא וצריך עיון רב: **יב. שמש שאינו קבוע לבדוק כוסות: של נפט: שמש קבוע של שמן זית: לכסות הקטנים:** (מ"ב) כוסות הדומין: לראות אם הם נקיים: לעת הצורך בשל נפט בשמש שאינו קבוע: התירו משום נקיות: (בה"ל) תיכת לבן ט"ס: מסתכל אדם מה שבכוס ומה שבקערה: שמש קבוע בשאר שמנים:

רעו. דיני נר שהדליק א"י בשבת

א. א"י שהדליק את הנר: לצרכו: לצורך חולה: קטנים: מדורה: עשה א"י בבית ישראל מדעתו (מ"ב) ה"ה לכל מלאכה: איסור דרבנן: קטנים אם צריכים הרבה: הסיק התנור: ידוע שאינו מכירו: יזהירנו על להבא: חייב למחות: חייב לגרשה: במלון אצל א"י: אם צוהו: להפוך פניו מהנר: (בה"ל) ללמוד ולאכול בפני הנר: מלאכה שאינו מפורש בתורה: א"י האכיל מעצמו לבהמת ישראל אם צריך למחות: א"י שהדליק לצרכו קיסם או נר משמן פסול: א"י שנכבה בידו נר של ישראל וחזר והדליקו: הדליק ישראל לחולה שיש בו סכנה: לדעת המחמירים אפי' נעשה לחולה שיש בו סכנה: **ב. ישראל וא"י שהסבו יחד: יש הוכחה שלצורך א"י מדליקה: לומר להדליק לסעודת שבת:** (מ"ב) היו מחצה ואח"כ נתרבו או שהלכו: כשמשתמש הא"י מיד: שיושב בחשך: גמר סעודתו: יש לו שום נר ועבר וצוה: לבנות בהכ"נ: מוטב שיהא שוגגין: ביה"ש של מו"ש ושל ע"ש: לומר לתקן העירוב: (בה"ל) הא"י המדליק אם נחשב לחשבון הרוב: אם יש שם אדם חשוב: ספק לצורך ישראל: עשה בשביל שניהן אין למחות: **ג. אמר לילך עמו והדליק הנר: ליטול נר דלוק:** (מ"ב) משלחם שילכו בעצמם: מדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה: לסייע להשפחה: אין להתיר אלא לבני תורה: לטלטל ע"י א"י כדי שלא יגנב: **ד. יש נר בבית ישראל: נתן שמן בנר הדולק: מותר למחות:** (מ"ב) הוסיף עצים במדורה: ליהנות מהנר לאחר שמיחה: נר של ישראל צריך למחות: (בה"ל) כשהדליק א"י נר לצרכו והשלים צרכיו: הוסיף שמן: בלאמ"פ: **ה. לעשות מדורה בשביל קטנים: הקור גדול:** (מ"ב) עשה בשביל קטנים וגדולים: הכל תלוי לפי הקור: כשקצב עמו בקבלנות והסיק כשאין הקור גדול:

רעז. שלא לגרום כיבוי הנר

א. נר שמונח אחורי הדלת: לפתוח: לנעול: קבוע בכותל: דלת עצמו: נר של שעוה: (מ"ב) נגד ממש וקרוב: אפי' בנחת: אם אין הרוח מנשב: נועל בכח ומתנדנד הכותל: קבוע הדלת ופותח ונועל בנחת: נר של שעוה שיש לחוש שיכבה לגמרי (בה"ל) קרוב לפ"ר: בירושלמי מבואר דקבוע בדלת דוקא בששכח: **ב. לפתוח כנגד המדורה: מותר לסגרו:** (מ"ב) אם אין רוח כלל: **ג. שכח נר על הטבלא: לעשות ע"י א"י: יש בו שמן: הניחה מדעת: ליגע במנורה:** (מ"ב) הניחו בכוונה ולא היה בדעתו שישאר שם בשבת: ה"ה בזמנינו לענין על השלחן והנרות: מנערו בנחת: ע"י א"י בנר של לשמן: ע"י קטן: טלטול השלחן בנחת בנר של לשמן: הניח ע"מ לסלק למחר במקום פסידא: מונח השלחן בה"ש גם ככרות: א"א לנער משום פסידא: צריך למקום השלחן: מנורה תלויה:(בה"ל) סברת הפרישה דשלחן חשוב: להגביה הטבלא: **ד. להניח של שבת ע"ג אילן: נר של יו"ט: ה. לכפות קערה ע"ג הנר:** (מ"ב) של חרס: ה"ה שעושה בשביל ענין אחר: להניח מעט אויר (בה"ל) בנר של חלב: אם הקערה נוגעת בקורה:

רעח. שיכול לכבות הנר בשביל החולה

א. לכבות לחולה שיש בו סכנה: (מ"ב) טוב לטלטל מוקצה מלעבור על איסור כביה: מתיירא מפני לסטים: ספק סכנה: איסור כביה חמור משאר איסור דרבנן: (בה"ל) להדליק לחולה שיב"ס: להטות הנר כדי שיאיר יותר טוב: כשיכול לבא לידי סכנה ע"י מניעת השינה: משום צערא דרבים התירו לכבות: המעטת האור:

רעט. דיני טלטול הנר בשבת

א. נר שכבה: מותר השמן: (מ"ב) יש אימת א"י עליו ע"י הנר: מותר נר שעוה: (בה"ל) מותר נר של שעוה ביו"ט: **ב. לצורך גופו ולצורך מקומו: מי שהוא איסטניס:** (מ"ב) המנורה שהדליקו בו הנרות: אם הוא אומר שמאוס עליו: של מתכת: אינו יכול לסבול: אינו מונח במקום ישיבתו: (בה"ל) לדעת הסה"ת בסי' ש"ט ס"ד הלא הנר עומר להכבות: **ג. נתן לחם על הנר בשבת: מבע"י:** (מ"ב) הלחם יותר חשוב: הטעם דכיון דהמנורה עיקר עשייתה בשביל השלהבת **ד. התנה שיטלטלנו משיכבה: ע"י א"י:** (מ"ב) תנאי בשאר בסיס: לטלטל ע"י א"י שלא ליגנב או לא יפסיד: היה דעתו שידלק כל היום וכבה: **ה. נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה: הדליק בשוגג:** (מ"ב) הודלק מע"ש: דווקא לצורך גופו ומקומו: הדליקו במזיד: **ו. נר שלא הדליקו בו באותה שבת:** (מ"ב) דווקא לצורך גופו ומקומו: (בה"ל) ייחד אותה להדלקה: במוקצה מחמת מיאוס לבד לטלטלו שלא לצורך גופו ומקומו: דווקא לצורך גופו ומקומו: **ז. מנורה של פרקים: יש בה חריצים:**

רפ. תשמיש המטה בשבת

א. עונת ת"ח: (מ"ב) לאכול שום: חלושי כח: שלא ירגיל שום קטטה בע"ש: **ב. לבעול לכתחלה:** (בה"ל) לקנח דם בתולים:

רפא. שלא יכרע בולך אנחנו מודים

א. שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים: מאחרין לבא לבהכ"נ: להרבות בזמירות של שבת: אם לא אמרו: לא אמר לאל אשר שבת: (מ"ב) לקרוא כוותיקין: לאחר התפלה: נזכר קדם שאמר בא"י יוצר המאורות: לדלג כדי להתפלל בצבור (בה"ל) נזכר שלא אמר נשמת כשהתחיל ישתבח:

רפב. קריאת התורה והמפטיר בשבת

א. קורין שבעה ואם רצה להוסיף: ביו"ט: (מ"ב) בריך שמיה: ליתן ולקבל הס"ת בימין: איטר: אין כדאי להוסיף: לא להוסיף הרבה: כשקורין ב' פרשיות: כשחל יו"ט בשבת: יוה"כ בשבת: **ב. לקרוא זה מה שקרא זה:** (מ"ב) לענין שיעלה מן המנין: בחתונה: **ג. הכל עולים למנין שבעה: כולם נשים או קטנים: בראש מגולה: ע"ה נכבד: ממזר:** (מ"ב) למנין ג' ד' ה' ו': מצות וקדשתו על כהן קטן: המנהג כהיום: נשים לשמוע קה"ת: קטן לקרוא בקול: פוחח: **ד. בשוי"ט שאין המפטיר ממנין הקרואים: בחול: כשמוציאין ב' או ג' ספרים: קטן בד' פרשיות: קדיש קדם המפטיר:** (מ"ב) ששי: אחרון: יש מחמירין שלא לקרות לקטן פרשת ד' פרשיות יום א' של שבועות שביעי של פסח: (בה"ל) אם אין יכול הקטן לומר מלה במלה עם הש"ץ: **ה. לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו: אם לא אמר קדיש: כשיש אחרים שיודעים להפטיר:** (מ"ב) בשבת חזון לא יודע לקונן: נכון שלא יקרא השביעי: כשלא אמר קדיש ומפטיר השביעי א"צ לחזור ולקרות בתורה: שכח לומר הקדיש עד שכבר קרא המפטיר בתורה: אם השביעי אינו יודע: בשבת חזון: קראו לאדם בביהכנ"ס אחרת בפרשה שכבר קרא היום: **ו. אם טעה ש"ץ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש:** (מ"ב) נזכר קדם שאמר קדיש: א"צ לחזור ולומר קדיש: **ז. דילג:** (מ"ב) ה"ה תיבה אחת:

רפג. למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת

א. שאין בה אלא שני פסוקים: (מ"ב) בתוס' כתוב עוד טעם:

רפד. דיני הפטורה וברכותיה

א. מענינה של פרשה: כ"א פסוקים: ביו"ט ט"ו: בצבור: אחר שקראו בתורה: בלא ברכה: (מ"ב) הפטרה הנדפסת בחומש: קראו בס"ת ונמצאת אח"כ שהיא פסולה: אם אין עירוב שיכולין להביא הנביא: (בה"ל) יצאו מקצת קדם שהתחילו ההפטרה: אע"ג דתחלת התקנה היתה אפי' בלא קה"ת: קראו בלא ברכה בס"ת פסולה כדי שלא תשתכח: **ב. חל ר"ח בשבת: ג. לכוין להברכות: ולענות אמן:** (מ"ב) אין לענות אמן אחר אמת וצדק ואחר הנאמרים באמת: **ד. קטן: קראו למפטיר מי שאינו יודע:** (מ"ב) אם יכול לעכ"פ לומר מלה במלה: בזמנינו: **ה. נשתתק המפטיר: שנים לא ליאמרו:** (מ"ב) אם אחד קורא פסוק אחד והב' שותק ואח"כ קורא השני: בלחש: אם יקראו הכל לבקול רם: **ו. אין מפטיר עד שיגמור הגולל:** (מ"ב) שיוגלל במטפחותיה: לא לסלק ספר הנביאים או החומש: (בה"ל) התחיל המפטיר הברכות והוא לא סיים עדיין: **ז. כשהפרשיות מחוברות: להזכיר נשמת המתים: יקום פורקן: אב הרחמים:** (מ"ב) הפסק בין אשרי לקדיש: חל ט"ב בש בת: הזכרת נשמות בשבת מברכים בימי הספירה: חל מילה בשבתות של ימי הספירה (בה"ל) טעם שמזכירין נשמות בשבת:

רפה. לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום

א. אפי' עטרות ודיבון: (מ"ב) לא יקדים ולא יאחר: אם יצא פ"א במה ששמע מהש"ץ: כל פסוק או כל פרשה: להדר לקרות בס"ת: עטרות ודיבון: וה"ה ראובן ושמעון: תרגום ירושלמי: **ב. פרש"י:** (מ"ב) קרא שאר לע"ז שמפרש רק פי' המלות: אותן פסוקים שאין עליהם פרש"י: מי שאינו מבין: אין בידו תרגום: יקרא כסדר: מקודם שנים מקרא: אם אפשר שלא יפסיק: (בה"ל) תרגום חשוב יותר: **ג. מיום ראשון:** (מ"ב) מיום ראשון לאו דוקא: מן המובחר: **ד. אם לא השלים קדם אכילה בשבת:** (מ"ב) לא לעכב האכילה עד אחר חצות: מהנכון קדם הליכתו לביהכ"נ כשמשלים אחר השבת גם יקרא שנים מקרא ואחד תרגום: (בה"ל) לכתחלה אם ישלים בע"ש **ה. בשעת קה"ת:** (מ"ב) לקרות בלחש מלה במלה (בה"ל) ליכא עשרה דצייתי: **ו. מלמדי תינוקות:** (מ"ב) פירוש המלות בלבד: ניגון הטעמים אינו מעכב **ז. פרשת יו"ט: ההפטרות:** (מ"ב) פרשת וזאת הברכה בד' פרשיות:

רפו. דיני תפלת מוסף בשבת

א. זמן תפלת מוסף: אחר ז' שעות: עבר כל זמנה: נשיאת כפים: קדם תפלת שחרית (בה"ל) לכתחלה לאחר עד חצות: לכתחלה אחר שש ומחצה **ב. כל יחיד: חוזר הש"ץ: ג. לטעום קדם מוסף** (מ"ב) חלש לבו: אין לו יין: (בה"ל) בכהן שצריך לישא כפיו במוסף אם מותר לשתות יין: **ד. איחר עד אחר ו' שעות ומחצה: אם הקדים של מוסף: אם א"צ עתה להתפלל מנחה: הגיע מנחה קטנה: בצבור:** (מ"ב) לפי מה דמסיק הרמ"א בסי' רל"ב: אין שהות להתפלל שתיהן (בה"ל) איחר עד סמוך לשבע: **ה. ברכו אחר קדיש בתרא:**

רפז. נחום אבלים ובקור חולים בשבת

א. לא יאמר כדרך שאומר בחול: (מ"ב) בקושי התירו: בנחום אבלים יאמר: בא האבל לביהכ"נ (בה"ל) היה טרוד בימות החול: אם הלך לבקרו גם בחול: כשהליכתו הוא לתועלת:

רפח. דין תענית ודין תענית חלום בשבת

א. אסור להתענות עד ו' שעות (מ"ב) לשם תענית: טעים מידי: להקל בלומד ומתפלל: (בה"ל) מה"ת או מדרבנן **ב. אדם שמזיק לו האכילה: מתענג אם יבכה:** (מ"ב) קרוב לאיסור: לבכות שיצא הצער: **ג. מצטער באכילה משום שינוי וסת:** (מ"ב) כשאין לו צער: (בה"ל) אפי' אם יאכל מעט: **ד. תענית חלום: להתענות ביום ראשון: תשש כחו: חנוכה כו': חלם חלום רע בשינת צהרים:** (מ"ב) חבירו ראה חלום: יוכל להתוודות: הרהר ביום: ביום ראשון תענית חובה: אם אינו אלא מנהג: מתענה בחנוכה: בר"ח ניסן: להקדים כל מה שיכול: כשמתענה מחצי היום אינו מתפלל עננו: חלם בתחלת הלילה: חלם אחר סעודה ג': (בה"ל) אקלע החלום בת"צ: יו"ט שחל בשבת: אם למיתב בתענית על הא דסעיף ב' וג': חלם סמוך למנחה ויצטרך להבדיל ביום א' וכן כה"ג בע"ש בחול אם אירע חלום רע בצהרים: **ה. על איזה חלומות יש להתענות בשבת:** (מ"ב) דוקא כשהתענית עונג לו: להתענות ב' ימים בחול: תפילין שיש בהם פרשיות: אם רואה שנפל: חלומות שהם הפסד ממון: **ו. לומר עננו: ורבון העולמים גלוי וכו':** (מ"ב) לומר בשבת אלהי עד שלא נצרתי כו' **ז. להקדים לאכול או לאחר:** (מ"ב) שעה מועטת: (בה"ל) קדם שנתעכל לו להמזון: **ח. אין מתענין על שום צרה:** (מ"ב) כשיש מאורע וצריך אדם לרחמים: **ט. אין צועקים: צרת המזונות: עיר שהקיפוהו אנסין או נהר: וספינה המטורפת: יחיד הנרדף: לקבץ העם: י. חולה שיש בו סכנת היום:** (מ"ב) כשעושין מי שבירך לחולה: מקשה לילד: יולדת:

רפט. סדר סעודת שחרית של שבת

א. שלחנו ערוך: מטה מוצעת: מפה פרוסה: יברך על היין: לחם משנה: במקום סעודה: לשתות מים בבוקר (מ"ב) באיזה אופן יש להציע המטות: להתחיל מעל כן ברך: זמירות: ללמוד קודם אכילה: גם הנשים לא יטעמו קודם קידוש: (בה"ל) מי שמותר לו לאכול קדם התפלה: **ב. במקום שאין יין מצוי: אם אין לו שכר:** (מ"ב) אינו חמר מדינה: יש לו פת. בלילה אם אין לו: (בה"ל) הביאו לו משקה באמצע סעודתו:

רצ. בשבת ישלים מאה ברכות בפירות

א. ירבה בפירות: אם רגיל בשינת צהרים: (מ"ב) גם בליל ש"ק: יותר מדאי בשינה: לבלות כל היום כתענוג: לחדש חידושי תורה: נישן שנוכל לעשות מלאכתו: **ב. קובעים מדרש: לקבוע סעודה באותה שעה: פועלים ובעלי בתים: ת"ח:** (מ"ב) עיקר הלימוד מהלכות שבת: בלי קביעות סעודה: לזרז העולם לתפלת מנחה: לבטל סעודה שלישית ע"י הדרשה:

רצא. דין שלש סעודות

א. לקיים סעודה שלישית: אם א"א לו כלל לאכול: החכם עיניו בראשו: מי שלא אכל בליל שבת: (מ"ב) ללוות לסעודה שלישית: מעט יותר מביצה: וי"א בכזית: לקדש מלבד ויכלו: לא אכל בליל יו"ט: שכח רצה בסעודה שניה: **ב. זמנה: קדם לכן: לשתות מים בין מנחה למעריב: אם להתפלל תחלה מנחה: מן הנהרות: תוך י"ב חדש: ע"ש:** (מ"ב) נמשכה עד אחר שהגיע זמן מנחה גדולה: לכתחלה קדם מנחה: (בה"ל) אפילו לא השלים עדיין הסעודה: **ג. נמשכה סעודת הבוקר: מי שיודע שאפשר לו לאכול:** (מ"ב) ילך מעט בינתים: לא ידרוש ברבים להפסיק: מי שיש לו ב' סעודות מצומצמות לשבעה: **ד. א"צ לקדש: כל סעודה ב' ככרות: לפחות ככר אחד שלם:** (מ"ב) אם אין לו אחר שלם: להדר לברך על היין תוך הסעודה: אם אין לחם משנה לכל המסובין: (בה"ל) יש לו שלם ופרוסה: **ה. לעשותה בפת: מחמשת מיני דגן: בשר ודגים: פירות: סברא ראשונה עיקר אא"כ הוא שבע ביותר: וכן בער"פ שחל בשבת:** (מ"ב) מצוה להרבות במעדנים: **ו. נשים:** (בה"ל) גם בלחם משנה:

רצב. דין תפלת מנחה בשבת

א. אשרי ובא לציון ואני תפלתי: ומוציאין ס"ת וכו': (מ"ב) ביחיד: במנחה אין אומרים קדיש על הבימה אמירת קדיש כשאין ס"ת: **ב. אומרים צדקתך: אם חל ביום שא"א נפילת אפים במנחה: שלא לקבוע מדרש: פרקי אבות ושיר המעלות:** (מ"ב) טעמים על אמירת צדקתך: אינו איסור: שנים לשנים: בזמנינו:

רצג. דיני ערבית במוצאי שבת

א. מאחרין תפלת ערבית: (מ"ב) לזמר קודם מעריב: ואם חל יו"ט במוצ"ש: **ב. מלעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים: יום המעונן:** (מ"ב) הרקיע מזהיר: נסתלק האדמימות: קטנים לבד בינונים: אינם רצופין וממתין מעט: יש לו מורה שעות: (בה"ל) סימן הכוכבים אפילו לר"ת: אחר שהכסיף העליון: מה נקרא הכסיף: אנשים המזרזין בחנוכה: **ג. צריך להחשיך לדבר מצוה: לא יברך על הנר לומר והוא רחום וברכו באריכות:** (מ"ב) לא ימצא שם כוס להבדיל: אין לעשות כן (בה"ל) אי סמיכת גאולה לתפלה עדיף מתפלה מעומד:

רצד. דיני הבדלה בתפלה

א. הבדלה בחונן הדעת: טעה: טעם: (מ"ב) הבדיל על הכוס מקודם: אם התחיל מאתה חוננתנו ואילך: שכח להתפלל: אם לא הבדיל בתפלה אסור במלאכה עד שיבדיל: (בה"ל) להרדב"ז בכל גווני אינו צריך להזכיר בשחרית ולהמ"א בכל גווני צריך להזכיר: לא אמר ותודיענו: עשה מלאכה: עבר והבדיל על הכוס: **ב. טעה ואין לו כוס וסובר שאף למחר:** (מ"ב) לא סיים עדיין תפלתו: נזכר קדם שומע תפלה: (בה"ל) אם מצפה שיהיה לו כוס למחר בלילה: **ג. ת"ב שחל באחד בשבת טעה: ד. מיד כשסיים הברכה:** (מ"ב) שהזכיר השם: **ה. אם רצה להחמיר על עצמו:**

רצה. הבדלה שעושה ש"ץ

ויהי נועם: וסדר קדושה באריכות: בזמן שאין אומרים ויהי נועם א. מבדיל ש"ץ: להזכיר אליהו: (מ"ב) לכפול פסוק אורך ימים: פסור ויהי נועם מעומד: בבית האבל: פורים או ע"פ שחל בימי החול: לומר רבוש"ע וכו' החל כו' יש מקומות מדליקין נרות במקום אופל: (בה"ל) ויתן לך קדם או הבדלה:

רצו. דיני הבדלה על היין

א. סדר הבדלה: שלא יהא הכוס פגום: בשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר: לשפוך מהכוס: ומכבין בו הנר: ורוחצים בו עיניו (מ"ב) הבדלה מה"ת או מד"ס: אם הכוס בעצמו פגום: יתנו עיניהם המבדיל והשומעים: לא ישפוך בשעת

ברכה אלא בשעה שמוזג ישפכנו מלא על כל גדותיו: למעט בחלק הנשפך: שתית הכוס בישיבה: נהגו הנשים שלא לשתות: אינו משקה ב״ב: **ב. ואין מבדילין על הפת: חמר מדינה: טוב יותר כוס פגום של יין משל שכר: במוצאי פסח: יו״ט שחל להיות במו״ש:** (מ״ב) יין קודם לכל שאר משקין: משקין שאין רגילין לשתותו כל השנה: יין שרף: חלב ושמן: רוב שתיית המדינה מים: קאוו״ס ובארש״ט: חמר מדינה וכוס פגום: חביב ואינו חמר מדינה: ביו״ט שחל במוצ״ש לכתחילה יין ופת עדיף משכר: (בה״ל) במקום שהיין מצוי חביב והשכר חביב: אותן שנזהרין משתיית שכר משום חדש: **ג. אין לו יין ולא שאר משקין: אין לו אלא כוס אחד:** (מ״ב) ה״ה יש לו שכר ואינו חמר מדינה: אם מצפה שיהיה לו למחר בערב: במו״ש ליו״ט: אדם חלש: אין לו אלא כוס א׳ ומצפה שיהיה לו למחר: **ד. מי שאין ידו משגת לקידוש ולהבדלה: ה. נר חנוכה ויין להבדלה: ו. הבדלה מיושב וי״א מעומד: אוחז היין בימין:** (מ״ב) כשמוציא לאחרים: יהקנ״ז: והיין בשמאל ואינו מניחו: מברך בורא מאורי האש ואח״כ מחזיר היין: **ז. שמעו בבהכ״נ ונתכוונו שלא לצאת:** (מ״ב) האידנא מסתמא: ת״ח: לא נתכוין לברכת בפה״ג: **ח. נשים: לא יבדילו לעצמן:** (מ״ב) להמשיך על עצמן חיוב: בשאין לה ממי לצאת: אם האנשים כבר הבדילו לעצמם: (בה״ל) נשים בברכת הנר:

רצז. דיני בשמים להבדלה

א. מברך על הבשמים אם יש לו: (מ״ב) הברכה הוא בורא מיני בשמים: לכתחלה: פלפלין: זנגביל: מי שמתענה בשבת: מוצאי יוה״כ שחל בשבת: **ב. של בהכ״ס: מתים: מסיבות עובדי כוכבים: אם בירך על בשמים אלו** (מ״ב) נתונים לפני מטתו: לא היו מסובין לאכילה: **ג. מה שמשימים:** (מ״ב) בשל לולב: המונחים לצורך תבשיל: **ד. לברך על ההדס ב״ב: ה. מי שאינו מריח: להוציא הקטנים: מי שאינו יודע:** (מ״ב) כל האחרונים חולקין: מצוה יותר לצאת כולם בברכתו:

רצח. דיני נר הבדלה

א. מברך על הנר אם יש לו: במוצאי יוה״כ: מי שאין לו כוס: (מ״ב) אם אמר מאור האש: אמר ברא מאורי האש: רוצה ללמוד קדם שיבא לידו הכוס: **ב. לברך על אבוקה: נר לצורך הבדלה: יש לו שתי פתילות:** (מ״ב) להדר על שעוה: נר של דבר שריחו רע: כ״ז למצוה: נרות שלנו: יגיעו האורות להדדי: (בה״ל) לברך על לאמ״פ **ג. להסתכל בכפות הידים ובצפרנים: לאחוז הכוס ביד שמאל: לכפוף האצבעות:** (מ״ב) ב׳ אצבעות על גב האגודל: לפשוט אח״כ: **ד. יהיה סמוך לו:** (מ״ב) אם עומד חוץ לבית: ה. נר שלא שבת: לחיה ולחולה: הדליקו א״י בשבת: של עבו״ג (מ״ב) בדיעבד: הודלק ביה״ש: הדליק א״י לחולה שאב״ס: ספק מתי הדליקו: הדליק ישראל נר מנר של עבו״ג: לכתחלה: (בה״ל) בירך על נר שלא שבת צריך לחזור ולברך בהפ״ג **ו. א״י מישראל ישראל מא״י: במוצאי יוה״כ:** (מ״ב) ישראל מא״י והא״י הדליק בשבת: א״י מא״י בדיעבד: א״י שהוציא אש: הדליק נר מאותו אש: **ז. היה הולך חוץ לכרך וראה אור: ח. אור היוצא מהעצים ומהאבנים: ט. גחלים:** (מ״ב) עשויין כדי להתחמם: **י. אור של כבשן: יא. נר בהכ״נ: שמש: לבנה זורחת:** (מ״ב) נר של ביהמ״ד בימינו: אם יכבנו ויחזור וידלקנו לצורך הבדלה: מדליק נר בביתו לכבוד אדם חשוב: נרות שדולקין לפני העמוד: נר יארצייט (בה״ל) נר העשוי לכבוד ולהאיר: נדלק בתחלה לכבוד ולבסוף משתמש בו להאיר לבד: **יב. נר של מתים:** (מ״ב) נר שמדליקין לכבוד החתן: **יג. סומא:** (מ״ב) אם יכול להוציא אחרים: שאר הבדלה: **יד. אחד מברך לכולם:** (מ״ב) אע״ג דהוי ביטול בהמ״ד: מי שכבר בירך במ״ה: **טו. אינו רואה את השלהבת:** (מ״ב) (בה״ל) אספקלריא של זכוכית לכתחלה בדיעבד:

רצט. שלא לאכול ולא לעשות שום מלאכה קדם שיבדיל

א. חוץ ממים משתחשך: היה יושב ואוכל: יושב ושותה: בוודאי חשיכה: (מ״ב) סעודה שלישית אחר שקיעה: תאב לאכול ולשתות התפלל ערבית מבע״י: בירך המוציא ונשתהא לאכול עד שחשכה: התחיל בז׳ סור: אין להחמיר להפסיק: התפלל בתוך הסעודה: (בה״ל) להקל במקום מצוה כרבי יוסי: **ב. היו שותים ואמרו בואו ונבדיל:** (מ״ב) כשהיו עסוקים בשתיה לבד לכו״ע צריכים לחזור ולברך והעיקר כדעה קמייתא: **ג. כשמפסיק להבדיל:** (מ״ב) ליזהר לכתחלה שלא להבדיל בסעודה: (בה״ל) הי״א אזיל לשיטתו בס״ב: **ד. בהמ״ז על הכוס אח״כ מבדיל עליו: יש לו שני כוסות:** (מ״ב) לשתות מהכוס: (בה״ל) אימת יש להבדיל כשאין לו אלא כוס אחד: **ה. טעה ואכל:** (מ״ב) ה״ה הזיד: **ו. שכח ולא הבדיל במו״ש: על הנר ובשמים: הא דקמ״ל טעם מבדיל: מי שמתענה ג׳ ימים:** (מ״ב) לא הבדיל במוצאי יו״ט: מתענה יום אחד ולילו: ליתן לאחרים לשתות: ויתפלל ג״כ מעריב מקדם: מותר לו לאכול אח״כ: (בה״ל) קיבל התענית במנחה: קבלה אחרת לשיאסר: המבדיל בליל ג׳ ואירע בו ר״ה: **ז. המבדיל על היין על שלחנו: הבדיל קדם נט״י:** (מ״ב) היין באותו חדר: **ח. ברכה אחרונה: אם היה סבור**

שיביאו לו כוס לברהמ״ז ולא הביאו לו: (מ״ב) לא בירך קדם הסעודה: (בה״ל) הבדיל בתוך הסעודה: **ט. רוצה לסעוד תיכף להבדלה:** (מ״ב) אם אינו סועד תיכף: **י. לעשות שום מלאכה: הבדיל בתפלה: נשים: הדלקת הנר: לדלות מים:** (מ״ב) ברוך המבדיל: לענין אכילה גם בתפילה: ביו״ט שחל במו״ש: עד אחר קדושה: טלטול הנר: להביא יין ביו״ט שני: לקפל האטלית:

ש. שיסדר שלחנו במוצאי שבת

א. אפילו אינו צריך אלא לכזית: (מ״ב) לפרוס מפה על שלחנו: לכתחילה על הפת: בבשר או בשאר תבשילין: אם אין לו או שחושש לאכילה גסה: להקדימה: מלאכה קבע עד שיקיים: יותר מחצות: סעודה זו אינה חובה כמו הג״ס: לומר פיוטים וזמירות:

שא. באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

א. לרוץ: לדבר מצוה: לפסוע יותר מאמה: (מ״ב) לקפוץ: אדם בינוני: **ב. בחורים המתענגים בקפיצתם: לראות כל דבר שמתענגים בו: לטייל:** (מ״ב) כוונתו להתעמל לרפואה: **ג. הגיע לאמת המים:** (מ״ב) א״א בדילוג ובקפיצה: (בה״ל) אמת המים קצר אמאי שרי לקפוץ: **ד. היה הולך לדבר מצוה: לעבור בסנדלו:** (מ״ב) להקביל פני אביו: אשה: תלמיד שצריך לו רבו: אם יכול להקיף: אימת הם הזמנים שחייב לקבל בהם פני רבו: **ה. בחזרה: ו. לשמור פירותיו: ז. להוציא תכשיט רפוי: אשה בתכשיטים בסייף כו׳: דרך מלבוש: תפילין: מנעל גדול: חלוק גדול: מנעל אחד:** (מ״ב) להניח תפילין בביתו: (בה״ל) תכשיט גמור וגושאו בידו: **ח. לצאת במחט:** (מ״ב) הכל לפי הזמן: רוב העולם אין דרכן להוציא בכך ואנשי מקום אחד מוציאין בכך: (בה״ל) צריך לו המחט לחבר שפתי המלבושים: **ט. לצאת בטבעת: תכשיט לאיש ולאשה:** (בה״ל) כהיום טבעת שאין עליה חותם: **יא. לתכשיט ולהשתמש: תיק של בתי עינים: מפתח מחובר וקבוע בחגורה:** (מ״ב) לשאת הבתי עינים על חוטמו: מפתח מחובר באמצע חגורה: מורה שעות: **יב. אומן בסימן לאומנתו:** (מ״ב) תחובה במקום שדרך לתחוב בחול לפרקים: **יג. זב בכיס: נדה בבגד לפניה: כדי שלא יכאב לה הדם:** (מ״ב) מטלית כדי לקנח בו עיניו: **יד. דרך מלבוש משום אצולי טינוף:** (מ״ב) שלא יצערו הגשמים: **טו. הקיטע בקב שלו: טז. קיטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו: מהלך על שוקיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו: מנעל של עץ: פנטני״ש: יחף:** (מ״ב) פנטני״ש במקום רפש: שכח ויצא וכן בכל הני שאסורין משום דאתי לאתויי: **יז. חיגר שאינו יכול לילך בלא מקל:** (מ״ב) הולך על המים הנגלדים ומפחד שמא יפול: מקל תפארת: מקל בלא צורך כלל במקום עירוב: (בה״ל) אם אסור מה״ת כשאפשר לו לילך בלא מקל: **יח. סומא במקל: יט. אסור בכבלים: כ. באנקטמין: פרמי: כא. במה מותר לצאת להגן מפני הגשמים:** (מ״ב) שק ממש אם מותר: **כב. דברים הנתנים על המכה: אם נפלו: אגד שעל הרטיה:** (מ״ב) חוט ומשיחה על המכה שלא יסרט: (בה״ל) מוך וספוג חדשים שאינם מרפאים: **כג. דברים המחוברים להכסות: מטפחת שמקנחין בו האף:** (מ״ב) אין דרכו במחובר אם אסור מה״ת או מדרבנן: תפור בשתי תכיפות: בזמנינו שאין דרך להיות הפאציילע״ט תפור בהבגד: תפור בחגורה: (בה״ל) כיסין: קאפטו״ר: זוג פקוק: גדולים דלא בעי לקלא של העינבל: **כד. מיני עשבים לרפואה: כה. קמיע: אתמחי גברא ולא קמיע: קמיע ולא גברא: ממשפחת נכפין ותולהו שלא יאחזנו:** (מ״ב) קמיע בידו: החולה בעצמו בהאגרות שרפאוהו מכבר כשעדיין לא אתמחי: קמיע מכתבי הקדש: (בה״ל) שלשה קמיעין לשלשה בנ״א מחליים אחרים: מה צריך לאיתמחו אגרות כשכבר אתמחי גברא: **כו. אומר על עצמו שהוא מומחה:** (מ״ב) אומר על הקמיע שהיא מומחית: **כז. איזה דברים אסורים משום דרכי אמורי: כח. מטבע להגין שלא ינגף:** (מ״ב) אם צריך שגם ירפא: **כט. טלית מקופלת על כתפיו: משולשלת ברחבה למטה מכתפיו:** (מ״ב) אם צריך שיכסה בה רוב גופו: **ל. בטלית סביב הצואר: מניח צד ימין על כתפו של שמאל:** (מ״ב) אם מותר סביב הצואר לבד: (בה״ל) טלית של מצוה: שני צדדין של ימין על כתף שמאל: **לא. היוצא מעוטף בטלית וקיפלה מכאן ומכאן: מלבושים דידן: לב. מעות הצרורים בסדינו: בבית: מנוקבים:** (מ״ב) אינם מנוקבים צרורים בסדינו **לג. מעות התפורים בבגדו: לד. סודר המקופל על כתפיו:** (בה״ל) פשטו להתעטף בו גופו: **לה. לבדים הקשים: אינם קשים הרבה:** (מ״ב) דקין: **לו. שני מלבושים זה ע״ג זה: שני חגורות: שני כובעים:** (מ״ב) פאציילק״א על החגורה: סביב הרגל: סביב הצואר: אונטע״ר גארטיל ואיבע״ר גארטי״ל: שלא״ף מאנטי״ל שתפור בו המיינא ורוצה לחגור חגורה: **לז. בתי ידים:** (מ״ב) ארבי״ל שתוחב בו שתי ידיו: (בה״ל) קשה דכשהיו תלויים ע״י קשר הרי הוי משוי: **לח. טלית שאינה מצוייצת כהלכתה: לט. כילה שיש בה רצועות: דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד מחובר:** (מ״ב) אינו חשוב ודעתו להשלים: **מ. כובע שהוא מתפשט להלן מראשו:** (מ״ב) אם אינו קשה ביותר ונכפף: אם אינו

מתכוין להיות לצל: **מא. כובע העשוי להגין מפני החמה:** (מ"ב) ברייטי"ל ונושא כובע קטן תחתיו: **מב. המוצא תפילין:** (מ"ב) בזמנינו אפילו באלו שאין להם רצועות: אשה המוצאת תפילין: אשה שיצאה בטלית מצוייצת: **מג. המוצא ס"ת בשדה: מד. הבא להציל כליו מפני הדליקה: מה. מי שנשרו כליו במים: לא ישטחם: שטחן מע"ש:** (מ"ב) ללובשן מתחלה: לשוטחן כשנפלו עליהם מים מועטין: בגדים המלפפים בהם תינוקות: דבר שהוא איסור דרבנן לפי מה שיסברו העולם: **מו. לנגבם סמוך לאש: לטלטלם: לילך במקום שיוכל להחליק וליפול במים:** (מ"ב) שריה מועטת: איסור תורה: כשהוא לבוש בהם: לנגבם במקום שאין היס"ב: אם שוטחים כדרכם: לטלטלם כשבאו עליהם מים מועטים: **מז. לשטוח כליו מן הזיעה. מח. מסתפג באלונטית ומביאה:** (מ"ב) אחר שהניחו על מקומו: **מט. לרחוץ ידיו בנהר: נ. פשתן סרוק וצמר מנופץ שבראשי בעלי חטטין:** (בה"ל) חישב לצאת בהן ולא צבען וכרכן: **נא. מצנפת שתולים למי שיש לו מכה בידו: סמרטוטין הכרוכים על היד:** (מ"ב בה"ל) לא יצא בהם שעה אחת מבע"י:

שב. דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת

א. המנער טלית חדשה שחורה מן הטל: בגד שנשר במים: לנער מן האבק: להסיר הנוצות: (מ"ב) שאר צבעונים בבגד שנשר במים: מן האבק דוקא בחדתי ובאוכמי: (בה"ל) לנער מן השלג: מנער בשביל אחר והאחר אינו מקפיד: אם מסתמא אמרינן דמקפיד: אם ידוע שאפי' בחוורי וסומקי ג"כ דרכו להפקיד: זרע פשתן או תבשיל שנתייבש על בגדיו: לשפשף להסיר הכתמים כדי ליפותו: עד כמה נקרא חדש: להסיר הנוצות במכבדת: **ב. יבולות שע"ג בגדים:** (מ"ב) קשין וקסמין דקין שנארגו בבגד: להסיר השלל: לא היה נמנע מללבשו: המנער להסיר הצהוב הלבן: ישב לו זרע פשתן או תבשיל על כסותו: (בה"ל) לקט יבלת אחד: **ג. לקפל כלים: שלא כסדר קיפולו הראשון:** (מ"ב) לקפל הטלית של מצוה: אם מקפל על הספסל: לקפל הטלית ביו"ט שחל בע"ש: מי שרוצה שלא לקפל כלל: להציע המטות: **ד. מכבש:** (מ"ב) היה מותר קצת מע"ש: **ה. חלוק לרככו: סודר לצחצחו:** (מ"ב) לגלגל ע"י כלי: לעשות קמטים: מתכוין בחלוק לצחצחו: חלוק של פשתן: (בה"ל) סודר שאינו של פשתן: **ו. טיט שעל רגלו או על מנעליו:** (מ"ב) לקנח על הברזל של פתחי בהכ"נ: אם מקנח בנחת: או הטיט לח: לענין הלכה: (בה"ל) לחוש בטיט יבש משום טוחן: טיט יבש שע"ג רגליו: לרחוץ במים: **ז. טיט שע"ג בגדו:** (מ"ב) לגרר בסכין: ע"י א"י: אם אין שם אלא מראה הטיט: **ח. אין מגרדין בסכין או בצפורן מנעל:** (בה"ל) טיט לח: בנחת: **ט. ליתן מים ע"ג מנעל: בגד שיש עליו לכלוך: אין עליו לכלוך:** (מ"ב) הושחר מחמת לבישה: לכלוך רוק: אם מכוין לכבסו: דבר שאין מקפיד על מימיו: (בה"ל) להניח חתיכת פשתן בחמה: לגהצו באור: כבוס בלא כסכוס: אם חופף היטב במים מקום הלכלוך: סחיטה בשער ובעור: לדינא בבגד שאין עליו לכלוך: **י. לנגב הידים במפה: בבגד שיש בו מי רגלים:** (מ"ב) לנגב בדבר שמקפיד על מימיו: נשפך מים על השלחן: לנגב בבגד שיש עליו צואה: לשפוך מים תוך כלי ששרויים בו בגדים: לבטל מ"ר שבארץ: (בה"ל) אם יש איזה לכלוך על המטפחת: לרחוץ תינוק ביו"ט ולהציע תחתיו מטפחת: **יא. נתלכלכה ידו בטיט:** (בה"ל) צ"ע דהרי אסור לטלטל בע"ח אפילו במקצת: **יב. לנגב כוס:** (מ"ב) שאר משקין ואפילו יין: הרבה כלים: סמרטוט המיוחד לכך: (בה"ל) המיקל לנגב אף בכוס צר: **יג. להסתכל במראה של מתכות:** (בה"ל) מתכות ואינה חריפה:

שג. דיני תכשיטי אשה

א. באיזה חוטין אסורה האשה לצאת בשבת: (מ"ב) ל"פ רבנן ואפילו זקנה ובתולה: **ב. חוטין שבצוארה: קטלא: טוטפת: שרביטין: אם תפורים: בתולה שאינה חוששת לגילוי ראש: ג. כיפה של צמר: איצטמא: ד. עיר של זהב: ה. כלילא:** (מ"ב) שאר תכשיטים באשה חשובה: **ו. רסקויא: ז. קטלא: ח. נזמי האף: האזן: ט. מחט נקובה: אינה נקובה:** (מ"ב) מחט שאינה נקובה שמעמד קישורה ועשוי' להתקשט: צריכה להמחט לאיזה צורך: **יא. כוליאר: כובלת:** (מ"ב) כוליאר שסוגרת בו עתה מפתחי חלוקה: **יב. שן אחר: יג. מנעל קרוע: חדש: שאר מלבושים: יד. חוטי שער: טו. קשר שעושין לרפואת קיטוף עין הרע: מוך שבאזנה: שבסנדלה: לנדתה: בכל בושם לתוך פיה: אם נפל: בתי שוקים: באצעדה:** (מ"ב) מוך להצילה מטינוף הדם: ליתן לכתחילה תבן במנעלים שלנו: לא נפלה ע"ג קרקע: אצעדה על הכתונת מלמעלה: **טז. להתיר ברה"ר דבר שיכולה לצאת בו: יז. להביא מפתח בחצר: יח. לצאת לחצר שאינה מעורבת: להתקשט בבית: האידנא** (בה"ל) סברת המחבר לענין ר"ה בזה"ז: לסמוך על ההיתרים: **יט. מחט שניטל חודה: או עוקצה:** (מ"ב) יחוד בביטלו שניהם: **כ. קסמים שנותנים בנקבי האוזן: חוטין צבועים:** (מ"ב) נשואה שאזניה מכוסות: **כא. רעולה: כב. פורפת על האגוז והאבן על המטבע: כג. להוציא המטבע אגוז לבנה אם**

מותרת לפרוף: כד. לצאת באבן תקומה: כה. סרק על פניה: לטוח על פניה בצק: (מ"ב) איש שאין דרכו בכך: **כו. לקלוע שער ולהתיר קליעתה: לחלוק שערה: כז. לסרוק: לחוף ולפספס ביד:** (מ"ב) לתקן מעט בכלי העשוי משער חזיר: (בה"ל) היה כבר סרוק ואינו עושה רק להשכיב השער:

דש. על איזה עבד מצווה על שביתתו

א. שביתת עבדו: לו שניהם: כ. קסמים שנהרבדו: לא מל וטבל: לא קבל עליו שום מצוה: עושה מלאכת רבו שלא מדעתו: לצאת בחותם: (מ"ב) לומר למומר ולקראים לעשות מלאכה: **ב. אמר לו האדון שיעשה לעצמו ויזון עצמו בשבת:** (מ"ב) העבד עושה מעצמו ורוצה ליזון בה: **ג. א"י שכיר:** (מ"ב) העבדים ושפחות שאם רצו להמיר דתם יוצאים לחירות: במקום שהמלך גזר שאין שום אדם חרץ מדתם יכול לקנות עבד:

שה. במה בהמה יוצאה בשבת

א. בהמה יוצאה במה שמשתמרת: נטירותא יתירתא: לנוי: לכרוך חבל האפסר סביב צוארה: (מ"ב) מעט יותר ממה שצריכין: אם דרך כל אדם לעשות כן בחול לנוי: **ב. חבל בפי הסוס: ג. חמור בפרומביא: ד. בהמה שעסקיה רעים ה. בעלי השיר: ו. אילים יוצאים רחלות שחוזות: כבולות: כבונות: ז. חמור במרדעת: באוכף: ח. ליתן מרדעת על החמור: להסיר: אוכף: ט. אוכף שע"ג החמור שבא מן הדרך: י. לתלות טרסקל: יא. הסוס בזנב שועל: בזהורית: עזים בכיס שבדדיהם: פרה בחסום שבפיה: כל בהמה בסנדל: באגד: בקשקשים: בשליא: זוג שבצוארה:** (מ"ב) אלו דלא שייך להוליכם למכור בשוק לצאת בזוג פקוק: **יב. בחותם: יג. גמל במטולטלת: יד. עקוד: רגול:** (מ"ב) אם קושר שני ידיה או שני רגליה: טו. לקשור גמלים זה אחר זה: טז. המוציא בהמה והוא מושכה באפסר: יז. חמור במרדעת: בזוג: בסולם שבצוארו: ברצועה שברגלו: התרנגולים בחוטים שברגליהם לסימן: שלא ישברו הכלים: האילים בעגלה שתחת אליותיהם: העזים בעץ ידוע: העגל בעול קטן: פרה בעור על דדיה: ברצועה שבין קרניה: פרה או שור בחבל שבצוארה: קמיע מומחה: יח. לרכוב ע"ג בהמה: ולשמש בב"ח: עלה עלי': לפרוק משאוי: לישב על קרון: (בה"ל) טלטול בגופו: **יט. נפלה לאמת המים:** (מ"ב) אם א"א ע"י כרים וכסתות: ע"י א"י: **כ. לומר לא"י לחלוב: לקנות מן הא"י:** (בה"ל) בפחות משו"פ: (מ"ב) להמרות האוזות שהורגלו כבר בהמראה: **כא. גבינות שעושות השפחות מעצמן:** (מ"ב) אם עושה כן תמיד: **כב. נער א"י רוכב על בהמתו להשקותה:** (מ"ב) להניח אוכף לרכוב: נשאר איזה דבר עליה מע"ש והיא רוצה מעצמה לצאת: **כג. למסור סוס או פרד לרועה א"י: אם רואהו משתמש: רוצה לצאת חוץ לתחום:** (מ"ב) לצוות לא"י להוציאה חוץ לתחום לרעות שם:

שו. באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

א. מעיין נכסיו: לילך לפתח המדינה: להחשיך על התחום לשכור פועלים: לטייל למצוא סוס: להחשיך על התחום להביא בהמתו: (מ"ב) אם לא מינכר: (בה"ל) להחשיך על התחום היכא דלא מינכר: להביא בהמתו לעשות בה מלאכה: **ב. לקרות לבהמתו שתבוא מחוץ לתחום: ג. להחשיך לחפצי שמים: לומר לחבירו להחשיך: לומר לו לך: אם א"א לו אא"כ יזכיר לו סכום מקח: ד. שכר שבת: התנה לשלם כל יום כך וכך:** (מ"ב) נותן לו דרך מתנה: שכיר חדש ולא שמר ביום השבת: משכיר חדר: מלוים ברבית: בספר שבות יעקב מתיר בהתנה לשלם כל יום: אם שומר גם בע"ש ובמו"ש איזה שעות: **ה. לשכור חזנים:** (מ"ב) נוהגין להקל: **ו. לדבר בחפצי שמים: לשכרו: מי שברך ונודר לצדקה:** (מ"ב) אמירה לא"י ושבות אחר בשביל עסקי רבים: הכרזת מצות: קניית מקומות: ליתן מתנה: (בה"ל) לשכרו בלא הזכרת סכום: **ז. מדידה של מצוה: למדוד אזור:** (מ"ב) לשער שיעור ס' לבטל: (בה"ל) נשבע לחבירו לשלם ביום פלוני ואירע בשבת: **ח. הרהור בעסקיו ענג שבת: ט. לומר לא"י לילך חוץ לתחום אחר קרובי המת:** (מ"ב) לומר מע"ש לעשות בשבת: **י. להחליף משכון לא"י: יא. לקנות בית בא"י: בכתב שלהם:** (מ"ב) כל הפוסקים חולקין וסוברין דאף בכתב שלהם אסור מה"ת: **יב. להכריז על אבדה: להתיר חרמי צבור: להחרים:** (מ"ב) על אבידת א"י: על גנבה: נדוהו בחלום: חרם יחיד: לקרות מתוך הכתב מי שמוחרם משום חובותיו: חכם לנדות לכבודו: **יג. להכריז על קרקע הנמכר: להכריז יין:** (מ"ב) במקום שאין יין מצוי: **יד. הוציאו בתו להוציאה מכלל ישראל:** (מ"ב) ה"ה אחר: אם פשעה: אם הבת קטנה: לאנסו לעבור עבירה פ"א:

שז. דיני שבת התלוים בדבור

א. שלא יהא דבורך בשבת כדבורך של חול: ב"א שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא ענג להם: (מ"ב) לדבר מדבר מצוה: לעכב א"י בשביל החוב: יש לו חוב אצל האנס: לספר דבר שמצטער בו: לאו משנת חסידים היא: לא יאמר צפרא

טבא: אם מתענג במה שאחר מתענג: **ב. לשכור פועלים: לומר לא״י קודם חשכה: לומר לו אחר השבת:** (מ״ב) דבר שאינו אלא מנהג וחומרא: לומר לא״י על אחר שבת: יש כבר נר והא״י מוסיף: (בה״ל) לומר בחול לא״י שיאמר לפועלים לעשות לו מלאכה: **ג. ליתן לא״י מעות בע״ש לקנות לו בשבת: לומר לו קנה לעצמך: ד. לתת לא״י מעות מע״ש לקנות: ליתן לו בגדים למכור: שכר א״י להוליך סחורתו ובא הא״י ולקחה:** (מ״ב) אמר לו הישראל ראה שאני צריך לילך במו״ש: (בה״ל) לא הזכיר בשו״ע קצץ: **ה. לומר לא״י לעשות דבר שהוא שבות:** (מ״ב) הלכה כדעה א׳: לומר לא״י שיאמר לא״י אחר: **ו. לחשוב חשבונות:** (מ״ב) יש בהחשבונות צורך לחבירו: **ז. לומר הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב: ח. לומר לכרך פלוני אני הולך למחר: להביא פירות מוקצים: להחשיך להביאם: לשמרם:** (מ״ב) לומר אני רוכב: לדבר בינו לבין עצמו: **ט. להחשיך תוך התחום:** (מ״ב) אם מינכרא מילתא אפילו בתוך התחום: להחשיך סוף התחום כדי לילך: **י. שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור וכו׳: יא. לומר הלויני: בלשון לע״ז שאין חילוק: להניח משכון: לפרוע:** (מ״ב) במקום שנוהגין שרשאי לתבוע לאלתר: מתנה לזמן מועט: לסיים ואחזור ואתן לך: דבר שאינו צורך שבת להניח עליו משכון: לפרוע בלשון חזרה: שלא לצורך שבת: (בה״ל) לומר השאילני לזמן מרובה: **יב. לקרות בשבת כמה זימן וכמה מגדים הכין: חקק בכותל:** (מ״ב) אם מותר להשמש לקרוא לסעודה מתוך הכתב כשהסעודה היא של מצוה: הפתקאות ששולחין הקונים: **יג. שטרי הדיוטות: אגרות: לעיין: יד. אגרת השלוחה: הובאה מחוץ לתחום:** (מ״ב) האחרונים הסכימו דאין בה משום מוקצה: אם מקפיד על האגרת להשתמש בו: שיניח הא״י האגרת ע״ג קרקע: אם האגרת חתומה: **טו. כתב שתחת הצורה: טז. מליצות ומשלים של שיחת חולין: כתובים בלשון הקודש:** (מ״ב) לטלטל דבר שאסור לקרותו: אגרת שלום בלה״ק: צייטונגי״ן: הרבה אחרונים אוסרים אף בלה״ק: **יז. ספרי חכמות: יח. לשאול מן השד: יט. לקרות א״י לסחורה הנפסדת: לומר כל המציל אינו מפסיד:** (מ״ב) לומר אם תציל: לקרוא לא״י להראות לו ולא לומר: **כ. אמר לא״י לעשות לו מלאכה: כא. לומר לא״י הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך: לומר לעשות מלאכה לעצמו: כב. שבות דרבנן בביה״ש לצורך מצוה: לרמז לא״י לעשות מלאכה בשבת: לעשות אחר שבת: א״י המביאים תבואה בשבת לישראל: העושים גבינות:** (מ״ב) לומר הנר אינו מאיר יפה: א״י שהביא דברים האסורים בטלטול בשביל ישראל:

שח. דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

א. מוקצה מחמת חסרון כיס: כלים המיוחדים לסחורה: (מ״ב) אם הוא אינו מקפיד: נתנם באוצר ואינו מקפיד: **ב. כלי גדול וכבד הרבה:** (מ״ב) אבן גדולה וקורה גדולה: אם זהיר להניעה ממקומה כדי שלא תפסד ותתקלקל: **ג. כלי שמלאכתו לאיסור: להניחו באיזה מקום שירצה: נגיעה בעלמא: דבר היתר המונח על דבר מוקצה: לטלטל ע״י ניפוח:** (מ״ב) רוב מלאכתו לאיסור: יש לו כלי היתר: שכח ונטלה בידו: מוקצה מחמת גופו: לדחוף ברגליו: מחמה לצל ע״י א״י: נגיעה לצורך דבר האסור: **ד. מלאכתו להיתר שלא לצורך כלל: כתבי הקודש ואוכלין: תפילין: שופר** (מ״ב) מלאכתו לאיסור ולהיתר: קדרה: אם יצטרך לו באותו יום: כוסות וקערות וצלוחיות וסכין שע״ג השולחן: לולב: **ה. כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל ע״י ככר ותינוק:** (מ״ב) אם מונח דבר המיוחד לה: **ו. כל הכלים שנשברו: במקום שיכולים להזיק:** (בה״ל) כלי שמלאכתו לאיסור שנשברה: להסוברין דנולד אסור אם אינה ראויה למלאכתו הראשונה: א״י עשה כלי בשבת: **ז. נשברה במקום שאין כלים מצויים לכסותם: זרקם לאשפה מבע״י: חזי לעני: דבר שאין בו שייכות כלי:** (מ״ב) זרקה לאשפה בשבת: פתילה: נר שלם: (בה״ל) להסוברין דנולד אסור אם נשברה במקום שאין שם כלים: זרקה לרחוב: אחורי הדלת: אם המוצא אינו יודע אם נזרקה בע״ש או בשבת: **ח. דלתות הכלים שנתפרקו:** (מ״ב) דלתות הבית: דלתות של לול תרנגולין: מוקצה מחמת חסרון כיס שנשברה: **ט. ליטול דלת של שידה תיבה ומגדל: להחזירה: של לול של תרנגולים:** (מ״ב) ליטול ולהחזיר החלונות אפילו ע״י א״י: לול שהיתה מתחלה כלי בפ״ע וחיברה אח״כ לקרקע: **י. כסוי בור ודות: של כלים מחוברים: קבורות בקרקע לגמרי:** (בה״ל) כשנתפרקו כבר מע״ש מן הבור אם מותרים בטלטול: מוכן לכסוי לבד: **יא. מחט:** (מ״ב) לתחוב בו את המלבושים: במקום שיכולין ליזוק בה: ניטל חודה או חור שלה ויחדה לאיזה תשמיש: (בה״ל) אם הוא פ״ר בהוצאת הקוץ שיוציא דם: חדשה שאין לה חוד: **יב. שירי מחצלאות: זרקן לאשפה מבע״י:** (מ״ב) אין בהם ג׳ על ג׳: מחצלת שלמה שזרקה לאשפה: **יג. שירי מטלניות:** (מ״ב) לעשירים: **יד. מנעל חדש לשמטו מעל הדפוס:** (מ״ב) לשמוט הדפוס מתוך המנעל: (בה״ל) מנעל חדש של אשה: **טו. סנדל שנפסקה רצועה הפנימית: החיצונה: אם הוא בכרמלית:** (מ״ב) מנעלים שלנו: לקשור חוט או

משיחה: רבים בחצר וגנאי לו לילך בלא מנעל: **טז. קנה שתחבו בחלוק ליבשו: תחבו כלי: כירה שנשמטה אפילו אחת מירכותיה: וכן ספסל:** (מ"ב) אם מטלטל הקנה כששומטו: לדידן דדרך ליחד קנים: אם נשבר הרגל: אם אין כאן הרגל כלל: ישיבה לחוד: אם דרך הרגל להיות לעולם רפוי אצלו: (בה"ל) טלטול סתם להספסל: טלטול ע"י שיבתו כשנטלו שלא תפול ויזיק לאדם: **יז. לבנים שנשארו מהבנין: סדרן זע"ז:** (מ"ב) לטלטלם מחמה לצל: אם צריך מחשבה מע"ש: נשברו הלבנים: **יח. קרן המונח בר"ה: בכרמלית:** (מ"ב) קרן גדול: אם היה הקרן מונח שם מע"ש: איסור מוקצה מותר אפילו בלא מצוי שם רבים: (בה"ל) אבן גדולה הנראה לעינים אפילו יש לו עוקצין: **יט. סולם של עלייה: של שובך:** (מ"ב) סולמות שבבית: של עלייה לצורך גופו ומקומו: (בה"ל) סברת הטור וסברת הרשב"א: **כ. חריות של דקל שקצצם לשריפה: ישב עליהם מעט מבע"י: קשרן לישב: חשב:** (מ"ב) עצים שלנו: זמורה שיש בראשה עקמימות: לישב עליהם סתמא: א"ר בשם כמה ראשונים דלישב בחול לא מהני: **כא. נדבך של אבנים:** (מ"ב) למדום אם מותר לטלטלם להדיא: (בה"ל) אבנים שנשתיירו מבנין: **כב. באיזה אופן מועיל יחוד להדיא ממוקצה:** (מ"ב) אם היה רגיל בימות החול להשתמש: יחוד במחשבה: (בה"ל) פצע בה אגוזים מבע"י הוי כיחוד לשבת אחת: **כג. לחתוך ענף להניף:** (מ"ב) חתכו לשריפה ויחדו לשבת זו: **כד. פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנין על המכה: כה. עורות:** (מ"ב) עיקר כדיעה ראשונה דתלה רק ביבשים: **כו. נסרים: כז. עצמות שראויים לכלבים וקליפים: פירורים: אם יש פת על השלחן:** (מ"ב) נשתייר מקצת בשר: מגרר אותם ע"י סכין: מאוס עליו: להניח לכתחילה פת כדי להגביה הטבלא: (בה"ל) אם מותר להגביה הטבלא: **כח. חבילי עצים וקש שהתקינן למאכל בהמה:** (מ"ב) קש שלנו: **כט. כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף: המצויים באותו מקום: אם יש לו מאותו מין:** (מ"ב) אצל רוב בנ"א: **ל. גרעיני תמרים:** (בה"ל) גרעיני שאר פירות: גרעיני תפוחים ואגסים: **לא. בשר חי:** (מ"ב) אם כל מין בשר שוין: (בה"ל) שומן צונן: נתפח בשבת: בהמת א"י שנשחטה אפילו בשבת: **לב. דג מלוח:** (מ"ב) ראוי לכלבים ואינו עומד לכלבים: **לג. קמיע שאינו מומחה:** (מ"ב) לצאת עמה בכרמלית: **לד. כל דבר מטונף: בחצר שאינו דר שם: אם ירא מפני התינוק:** (מ"ב) במבוי במקום דריסת הרגל: הגרף והעביט בלא רעי ומי רגלים: **לה. להחזיר הגרף ועביט:** (מ"ב) בעודו בידו: אין המים ראויים לבהמה: א"צ עוד להוציא בו: **לו. אין עושין גרף של רעי: עבר ועשאו:** (מ"ב) לא עשה כדי להוציאו אלא עשוי להוציאו: (בה"ל) לעשות במקום פסידא: ספק אם יהיה מאוס: **לז. במקום דאיכא פסידא:** (מ"ב) ישיבה בעלמא: **לח. מכניס אדם מבע"י מלא קופתו עפר:** (מ"ב) לא לעשות גומא: (בה"ל) אם יש רצפת אבנים או נסרים: **לט. לטלטל בהמה חיה ועוף: לכפות את הסל:** (מ"ב) אם יכול להגיע לידי הפסד על ידם: היו על הסל בביה"ש: **מ. לדדותם: לדחותם:** (מ"ב) לדדות ברה"ר בכרמלית: לדחותם שלא יבא לידי הפסד: **מא. האשה מדדה את בנה: ברה"ר:** (מ"ב) נושא כפות או חולה: לגררו בכרמלית: קטן שאין יכול לילך בעצמו כלל: ע"י א"י: תינוק וכיס תלוי בצוארו: גדול מלובש: (בה"ל) קטן שיכול לדדותו אם יש איסור תורה כשנושאים אותו: **מב. ליגע במוקצה: מג. ע"י נפיחה: מד. כלי שנתרועע ליטול ממנו חרס: מה. לשחוק בכדור:** (מ"ב) ברה"ר: ע"ג קרקע: **מו. זרע התולעים: מז. בגד שעטנז: מט. מכבדות: נ. לטלטל האצטרלו"ב: נא. מה שמורה על השעות:** (מ"ב) כשלומד על ידו: צריך לו לגופו: זייגע"ר שלנו: **נב. מוקצה לעשירים:** (מ"ב) אם הם של עני ודר בביתו של העני: אינו ראוי לבעליו מחמת איסור:

שט. טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת

א. נוטל אדם את בנו והאבן בידו: אם דינר בידו: לאחוז התינוק בידו: ב. כלכלה שסתמה באבן: דלעת שתולין בה אבן להכבידה: ג. כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה: היה צריך למקום הכלכלה: ד. שכח אבן ע"פ החבית: היה בין החביות: הניחם עליהם מדעתו: הניח דבר מוקצה על של חבירו: (מ"ב) אם חושש רק לפסידת המוקצה: אם מטה בגופו: ללמוד בשבת על השלחן בעוד שיש עליו מעות: הניחם בע"ש ולא היה דעתו בפירוש שישאר שם בכניסת שבת: מה שמניחין בדרך אקראי מפני שאין לו ריוח: מפה שמשימין עליו המנורה: דבר שדרכו להיות המוקצה עליו: חשב בסתמא שיהיה מונח עליו המוקצה בשבת: חשב לסלק בה"ש: אם עשה לטובת חבירו: (בה"ל) היתה בין החביות אם מותר לישא אותה עם האבן עד מקום שרוצה לפנותה: יש בתוך החבית יין: הניח שישאר בכניסת השבת לכו"ע אינו מותר יותר מניעור: **ה. היה צריך למקום החבית והכר:**

שי. דיני מוקצה בשבת

א. עץ שתולין בו דגים: (בה"ל) אם מותר אף מחמה לצל: **ב. פירות העומדים לסחורה: חטים שזרעם: גרוגרות וצמוקים: של א"י:** (מ"ב) שאר פירות שהעלה לגג ליבשן: של

א״י דלא חזו כלל: (בה״ל) א״י שהדליק נר בביתו לצרכו בביה״ש: **ג. נתקלקל בו ביום וחזר ונתקן: הוקצה ביה״ש:** (מ״ב) איזמל שמל בו: **ד. לא ידעו הבעלים בביה״ש שנתייבשו: ה. גרוגרות וצמוקים דחזו ולא חזו: אם אינם ראויים והזמינם:** (מ״ב) דבר שנגמר בידי אדם: **ו. ליתן תחת המוקצה כלי שיפול לתוכה: לכפות עליו כלי:** (מ״ב) דבר שאינו מתנדנד ע״י נגיעה: **ז. מטה שיש עליה מעות: יחדה למעות והניחם עליה מבע״י: כיס של מעות: לצורך גופו ומקומו: כיס התפור בבגד: שכח בו מעות:** (מ״ב) יחוד בעלמא: תימא מה שהתיר לצורך גופו ומקומו: אם אין מקפיד להניח בו דברים אחרים: הניח מעות בכיס של הבגד בכוונה: אם אפשר בניעור אפילו בשכח: היה הכיס כולו תפור בהבגד: כיס קשור להבגד: תיבה שיכולין להוציאו מן השלחן: אם יש בתוכם רק איזה פרוטות: כשהתיבה עשויה להניח בה לחם וסכינים: **ח. כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר: אם יוכל לנער האיסור לחוד: היה עליו מבע״י האיסור לבד:** (מ״ב) שניהם שוין בחשיבות: לכל העולם חשוב ולדידיה אינו חשוב: אם איכא הפסד בניעור: אם הונח האיסור בשבת: **ט. תיבה שיש בה דבר המותר לטלטל ומעות:**

שיא. דיני מת בשבת ושאר טלטול מן הצד

א. מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה: מוטל בחמה: (מ״ב) לטלטל המטה אחר שסילק המת: להוציא לכרמלית: לדחוף ע״י קנה דבר שהיא מוקצה: (בה״ל) טעם איסור לטלטלו מחמה לצל באותו רשות שלא ע״י ככר ותינוק כשאין לו: **ב. מת שהסריח בבית: קרוב להסריח: היה להם מקום לצאת: להוציא לכרמלית ע״י ככר ותינוק: לרה״ר: בזיון אחר: ע״י א״י: לצורך כהנים:** (מ״ב) קרוב להסריח והיה להם מקום לצאת: אין לו ככר ותינוק: ממטה למטה לצורך כהנים: אם הכהנים יכולים לכוף להוציאו: **ג. נתן על המת אחד מהכלים שהוא לבוש:** (מ״ב) כ״ש שאר כלים שמלאכתן להיתר: **ד. אם הוא בכסותו:** (בה״ל) קשה דלהוי הכסות בטל לגביה: **ה. אם צריך למקום המת: שאר דברים ע״י ככר ותינוק: ו. מת המוטל בחמה ואין להם מקום לטלטלו: ז. לסוך: לשמוט הכר: היה פיו נפתח והולך:** (מ״ב) להעצים עיניו ולישר אבריו: לזלף חומץ ע״ג בגדים של המת: היה המת מלוכלך: **ח. טלטול מן הצד לצורך דבר המותר: צנון שטמן בארץ: להיות שם כל השבת: טלטול בגופו:** (מ״ב) נתכוין לזריעה ולא השריש: טלטול בשאר אבריו: **ט. פירות הטמונים בתבן או בקש המוקצים:**

שיב. הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת

א. לטלטל אבנים לקנח: ניכר באבן שקנחו בו: מכרמלית לרה״י: (מ״ב) אם היה יכול להכין אבנים מע״ש: אם אינו ניכר ויזרע שקינח בו: יחדו מע״ש בפירוש: נייר חלק: ר״ה דידן: **ב. ירדו גשמים על האבנים ונטבעו: ג. צרור שעלו בו עשבים: ד. רגב אדמה: חרס:** (בה״ל) רגב קשה כאבנים: **ה. היו לפניו צרור ואזני חרס חלקים: צרור ועשבים:** (מ״ב) לפנות אחורי הגדר דשדה חבירו וליטול צרור מן השדה: **ו. עשבים מחוברים: ז. למשמש בצרור:** (מ״ב) להחליק הצרור של קינוח: **ח. בברזא: לצאת בברזא:** (מ״ב) פתילה: דבר הבלוע בגוף: **ט. לפנות בשדה ניר: שדה חבירו:** (בה״ל) שדה שלא נחרש או בחרישה שניה: **י. אבנים גדולות שמצדדין אותן כמין מושב:** (מ״ב) אם אינם מוכנים: להניח האבן מלמעלה:

שיג. טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת

א. פקק החלון: קנה שהתקינו להיות נועל בו: נגר: (מ״ב) על ארובה שבגג: אם מותר לסתום החלון שלא יכנס הטומאה לאחר שכבר מת המת: אם נשתמש כבר פ״א: דבר שאין דרכו לבטלו: קנה שמוסקין בו זתים ונועלין בו לענין טלטול: אם הנגר מחובר לדלת: (בה״ל) קשור א״צ מחשבה: אינו עומד לפתוח אלא לעתים רחוקות: אם צריך בפקק שיהא עליו תורת כלי: אם האיסור בלא חשב הוא משום טלטול או בנין: נגר קשור א״צ מחשבה: נגר אינו קשור אם יש בו איסור דאורייתא: עשה הגלוסטרא אם מותר אפילו בלא קשירה: גלוסטרא בלא קשירה: **ב. אם הנגר נוקב תחתיו בארץ:** (מ״ב) אם עשה בית יד: אם מתחלה עשה חלל בקרקע ואינו מוסיף נקב: **ג. רחבה שאחורי הבתים שאין נכנסים ויוצאים בה תדיר:** (מ״ב) פתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר אם מותר אף באינו קשור כשנגרר בארץ: (בה״ל) פתח העשוי ליכנס בפחות מל׳ יום: **ד. דלת העשוי מלוח אחד: או שאין לו אסקופה התחתונה: קרשים הרבה ויש חקיקה למעלה ולמטה:** (מ״ב) קשורה ותלויה ואין לה תקוני דלתות ונגררת בארץ: דלת של רחבה ועשויה כתקוני דלתות: **ה. שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד ויש להם שני צירים שיצא אחד מהם:** (מ״ב) צירים שלנו: **ו. מטה של פרקים: דרכה להיות רפויה: כוס של פרקים: דרכו להיות מהודק:** (מ״ב) רפוי ואינו רפוי: כוסות העשויים בחריצים: כיסוי הכלים:

מהודק בחוזק: (בה״ל) פירוש דרכה להיות רפויה: **ז. קורה שנשברה:** (מ״ב) לסמוך בעץ שמותר בטלטול ואינו כלי: **ח. ספסל שנשמט אחד מרגליו: ט. התוקע עץ בעץ: י. חצר שנתקלקלה במימי גשמים:** (מ״ב) לפזר חול לכסות הרוק:

שיד. דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת

א. אין בנין וסתירה בכלים: נקב יפה: אם היא שלמה: נקב חדש להרחיבו: היה סכין תקוע מע״ש: (מ״ב) חביות קטנות של מרקחת להסיר החשוקים: נקב שאינו עשוי להכניס ולהוציא: בבהגר״א הסכים דאין סתירה בכלים כלל: העושה נקב כל שהוא: פ״ר במילתא דרבנן: (בה״ל) מחזקת ארבעים סאה ורעועה: מקלקל לצורך שבת: **ב. היה בה נקב ונסתם: ג. ליקוב במקדח: חבית של עץ: ד. ברזא שבחבית ואין אדם יכול להוציאה: ה. ליתן קנה חלול: עלה של הדס:** (מ״ב) לתקוע היטב בחזקה ביתדות: (בה״ל) העלה של הדס מונח בתוך החבית מבע״י: **ו. להתיז ראש החבית בסייף: לנקבה בצדה: ליקוב המגופה למעלה:** (מ״ב) להתיז ראש החבית בחבית שלמה: ראש המגופה לבד: אם אינו מכוין לאורחים: לקרוע העור מע״פ החבית: ליקוב בהמגופה למעלה בחבית שלמה שלא מפני האורחים: **ז. חותמות שבכלים: לחתכו בסכין: פותחת של עץ ושל מתכת: להסיר הצירים: פותחות של תיבות:** (מ״ב) המחזיר דלת הכלי על צירה: לקבוע במסמרים ע״י א״י: לפתוח בסכין או במחט: **ח. חותלות של תמרים:** (מ״ב) מחצלת שתופרים בו להפקיע פירות: (בה״ל) צ״ע דסותר חבלים חייב: **ט. קשרי השפוד:** (מ״ב) פסיקת החוט: המבקע עצים: פירות שקשורים או תפורים יחד בחוט: **י. חותמות שבקרקע: להתיר דף שמשימין אותו לפני התנור:** (מ״ב) אם אין דעתו להסירו אף במוצאי שבת: **יא. ליתן שעוה או שמן בנקב: היה היין יוצא: ליתן שום בדרך הערמה:** (מ״ב) שעוה שהכינו לתשמיש: הנחה מלמעלה ולא בתוך הנקב: עיקר כהרמב״ם דאסור בכל דבר: דבר שהדרך לסתום בו תמיד: **יב. סכין שהוא תחוב בכותל של עץ: בספסל: דצה ושלפה:** (מ״ב) לחזור ולתחוב:

השמטה

סימן שטו תמצא בסוף שינון הלכה

שטז. צידה האסורה ומותרת בשבת

א. הצד: אם אינו נצוד בו: (מ״ב) השולה דג מן הים: אם אין כוונתו רק להציל מן הקור: (בה״ל) השיעור צידה: הכניס עוף לבית והדלת או החלון פתוחה: **ב. הצד צבי ישן או סומא: חיגר חולה זקן: המשסה כלב אחר חיה:** צבי ל״ד: קטן היינו קודם שיכול לרוץ: שיסה ועשה מעשה ג״כ (בה״ל) חולה מחמת אשתא ומחמת אובצנא (עיפות): רדף אחר חיה עד שנעשה עיף שאינו יכול לזוז: תפסו הכלב מעצמו ולקחו אח״כ מיד הכלב: **ג. אין במינו נצוד: לסגור תיבה קטנה או לסתום כלים שזבובים בו:** (מ״ב) דבורים: חגבים טהורים: דגים אם יש חור קטן בתיבה: (בה״ל) ספק פ״ר: **ד. מחצלת ע״ג הכוורת:** (מ״ב) הפורס מצודה: (בה״ל) חור קטן חור גדול: **ה. צבי שנכנס לתוך הבית: אם הפתח כבר מגופף:** (מ״ב) אם אחד יכול לעשותו והשני אינו יכול: (בה״ל) סגר הדלת או שישב בפתח ונודע לו אח״כ שיש צבי בבית: עושה באופן שהוא לבדו לא היה יכול: **ו. ישב אחד על הפתח ומלאו:** (מ״ב) אם כוונתו של השני על הצבי: מתכוין לשמור ביתו: נכנסה לו צפור תחת כנפי כסותו: לפתוח הבית בפני הצבי: (בה״ל) ישב על הפתח בשגגת שבת או שגגת מלאכה אם מותר לישב עד שתחשך: **ז. הצד נחשים: שלא ישכנו:** (בה״ל) אפי׳ לסברת הרמב״ם דמחייב במשאצ״ל מודה דכשלא ישכנו פטור: **ח. שמנה שרצים: שאר שרצים:** (מ״ב) נצרר הדם כ״ש: א״צ להדם: עשה חבלה בדרך נקמה: או קורע בחמתו: לחוך שתין: מקיז דם: הוצאת השן: הצד דגים ונתנו תיכף בתוך ספל מים: הניח עד שיבש כרוחב סלע בין סנפיריו: סברת רוב הפוסקים במשאצ״ל: (בה״ל) טעם החילוק בין שמונה השרצים לשאר שרצים: חובל משום מה חייב: מקלקל ומשאצ״ל: אם השרץ רץ אחריו להזיקו: צ״ע אמאי אין מותר שאר שרצים לכתחילה לפי הטעם הר״ן לכו״ע: **ט. פרעוש לצודדו: להורגו: למוללו: כנה: המפלה בגדיו: המפלה ראשו:** (מ״ב) ספק אם הוא כינה או פרעוש: לפלות הבגדים מפרעושים: אם הוא על חלוקו מבפנים: טעם החילוק בין פרעוש לכינה: רמשים שהוייתן מן הגללים וכיו״ב: הגדלים בפירות במחובר: לזרוק הכנה במים: ליקח הכנים מעורות שועלים וכדומה: מפלה על בשרו: (בה״ל) טעם החילוק בין לצודו ובין להורגו: פרעוש לענין מלילה: תולעים הנתהוה מן הפירות קודם שהבאישו אפילו בתלוש: המיקל להרוג הכינה אף במפלה בגדיו: **י. חיה ורמש שהם ממיתים: שאר מזיקין: לדורסם לפי תומו:** (מ״ב) אפילו בורחים מלפניו: רמשים קטנים דליכא צער כולי האי ע״י עקיצתן: נמלים וכה״ג דרך הילוכו: שממית שפי״ן: (בה״ל) נחש ועקרב כשנשופין

בו: שממית לדורסו לפי תומו: **יא. לשפשף רוק ברגליו: לדורסו לפי תומו:** (מ"ב) רוק ע"ג רצפה: ע"ג ספסל: לילך למקום הרוק: האידנא דלא קפדי: **יב. חיה ועוף שברשותו: אם הם מורדים: חתול:** (מ"ב) יצאו התרנגולים לחוץ ותינוקות צדין אותם לעמוד בפני העוף: אם דרכו של אותו העוף שאין נשמטין מן היד: לדחות העוף מאחוריו: מתכוין שלא יעשו היזקות: (בה"ל) לתפסם ל"ד: נפתח הכלוב: באין לכלובם הישן:

שיז. דין קשירה ועניבה בשבת

א. קשר של קיימא והוא מעשה אומן: ש"ק ואינו מעשה אומן: אינו עשוי להתיר באותו יום: אינו של קיימא ואינו מעשה אומן: לענין התרתו: אינו של קיימא וקשר אומן: לצורך מצוה: שני קשרים זע"ז: במקום צערא: קשר בראש אחד של חוט: (מ"ב) יכול להתירו באחת מידיו: עשוי להתיר בליל מו"ש: פחות מכ"ד שעות: קשר שמותר להתירו ואינו יכול להתירו: לרש"י ותוספות אפילו קשר של מצוה: (בה"ל) צ"ע על הט"ז שכתב דמעשה אומן נקרא כשהקשר חזק מאד: גם מ"ש שהכל תלוי בדעת האדם הקושר: אם חייב מה"ת אפילו במתיר שלא ע"מ לקשור: בראש אחד של חבל: **ב. נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל: אם צריך טורח:** (מ"ב) במנעל חדש בסרבל או מכנסים חדשים: אבנט: רצועה חדשה: במקום שרגילין לקשור והנקב רחב: **ג. קשר בית הצואר שקשרו כובס: לפתוח מחדש: חזר האומן וקשרו: זוג של מנעלים התפורים: יחד:** (מ"ב) אינו עשוי להתיר באותו יום של הכביסה: חזר האומן וקשר עד שאינו יכול להתירו: כתונת שנתקשרו המשיחות: קשר שאסור להתיר לנתקו: דרכו לעשות עניבה ובלא כונה נקשר: קשר שאינו עשוי לתמידות ע"י א"י: **ד. קושרין דלי במשיחה: דלים שלנו שאינם קבועים:** (בה"ל) במקום הצורך להקל בעשוי ביותר מיום אחד: **ה. עניבה: עשה קשר אחד למטה:** (מ"ב) קשר אחר למטה עשוי על איזה זמן: (בה"ל) עשיית קשר ממאכל בהמה: **ו. לקשור חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא: ז. חבל של גרדי באבוס ובפרה: חבל דעלמא:** (מ"ב) סתם חבל שבבית מוכן הוא: כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם: הפותל חבלים: המפרידן:

שיח. דין המבשל בשבת

א. המבשל בשבת או שעשה אחת משאר מלאכות: (מ"ב) המחמם את המתכות עד שתעשה גחלת: הממסס את הדונג וכיו"ב: המבשל כלי אדמה: רפה גוף קשה: הקשה גוף רך: כל שיש ספק פלוגתא בזה אי הוי בכלל בישול לענין בדיעבד: ליהנות מדמיה של המלאכה: הקדרה שבישל בה בשבת: אם היה במו"ש יו"ט: אם נתערב בשבת אותו דבר שנתבשל: שגג בדין או שכח: הגר"א פסק כהסוברים להלכה כר"מ: (בה"ל) העושה מלאכה דרבנן: המוציא מרשות לרשות: הנוטע והזורע: **ב. השוחט בשבת לחולה: המבשל לחולה אפילו ע"י א"י: קצץ פירות לחולה:** (מ"ב) לא אמרינן דהבהמה הוי מוקצה דאיתקצאי בבה"ש: טעימה בשביל החולה: מרבה בפעם אחת קודם שנותן הקדרה על האש אם אסור מה"ת: פרי שנגמר בשולו: וצ"ע ליבטל הגידולים בעיקר: **ג. תולדות האור וחמה: בחמה עצמה:** (מ"ב) להטמין בחול מבע"י: המבשל בחמי טבריא: (בה"ל) להשהות על תולדת חמה ואור: להטמין ביצה צלויה: **ד. המבשל תבשיל שנתבשל כ"צ: נתבשל כמאכל ב"ד: דבר יבש שנתבשל כבר: לא נתבשל עדיין לשרות להדיח:** (מ"ב) לערב התבשיל שנצטנן בתבשיל רותח בכלי שני: מצטמק ורע לו: יותר ממאב"ד: בדיעבד כשנתבשל כמאב"ד: לשרות בכ"ר בשבת מה שנשרה מע"ש: לשרות בכ"ש דבר יבש שלא נתבשל עדיין: לערות מכ"ש על דבר לח צונן: דברים שיכולין לאכלן ע"י הדחת צוננים: להדיחו בצונן ולשרותו וע"ז נעשה ראוי לאכילה: בישול עלי הטיי"א: (בה"ל) פלוגתא דרבוותא בבישול אחר בישול: הורק לכ"ש ועדיין היס"ב: יש בישול אחר מאב"ד אף דחייב על מאב"ד משום בישול: פלוגתא דרבוותא בבישול אחר מאב"ד: בדיעבד אם החזיר ישראל: דג מלוח שלנו: ל"ד קולייס האיספנין: אם שייך מכה בפטיש באוכלין: חמין שאין היס"ב במליח הישן: אין למחות בהנותנים העסענ"ס הצונן מקודם ואח"כ מערה מכ"ר: **ה. דבר שנאפה או נצלה אם בשלו אח"כ במשקה: פת בכ"ש:** (מ"ב) צלי אחר בישול: צלי אחר צלי: להאוסרין פת בכ"ש ה"ה שאר דברים: בכלי שלישי: היכא שהיד נכוית: **ו. להניח בשבת ע"ג קדירה הטמונה דבר חם:** (מ"ב) לא נתבשל כ"צ: אף שאין טומנין בשבת: אם מותר לטוח פיו של הקדרה בדבר המתמרח ואם בצק הוא בר מירוח: בה"ל) להניח בצק ע"ג כלי חם שהיס"ב: **ז. אם הכלי שמניח עליו הוא ע"ג האש: ח. אם דינו כגרופה או כמו נגד המדורה ומותר לכתחילה: ט. כלי ראשון: מלח: בשר: עבר ונתן מלח:** (מ"ב) דבר גוש בכ"ש: מלח שעושין ממים וכן צוקע"ר: אם היה במלח של עכשיו לבדו כדי ליתן טעם: (בה"ל) בדיעבד כשנתן תבלין לתבשיל שהיה בו קצת מע"ש: **י. לערות על תבלין מכ"ר:** (מ"ב) בדיעבד כשלא נפסק הקילוח: (בה"ל) בדיעבד אם עירה על שאר דברים: על דבר שנצלה ונאפה: **יא. אמבטי:** (מ"ב) אם נותן הרבה צוננים עד שהחמין נעשין פושרין: וליתן מאמבטי לתוך צונן כשהצוננים מרובים: ליתן חתיכת בשר

רותח לתוך רוטב צונן: (בה״ל) אם לא היו החמין שמערה חמין כ״כ ונעשו פושרין שלא ע״י הרבה צוננין: אם היה האמבטי כ״ש לערות בתוך צונן מועט: **יב. מיחם שפינה ממנו מים חמין: חמין לתוך צונן או צונן לתוך חמין: אם המים מרובין כ״כ שא״א שיתבשלו:** (מ״ב) למלא כל הכלי במים: אם מכוין לצירוף: צונן לתוך חמין מעט מעט: (בה״ל) סברת הטור בחמין לתוך צונן אפילו מועטין: **יג. ליתן קיתון של מים או של שאר משקים בכ״ר:** (מ״ב) אם שואב בכלי ריקן מתוך כ״ר: (בה״ל) אם הצוננין שבכלי העליון מרובים כ״כ שא״א שיתבשלו: **יד. ליתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש: להניח שעה קטנה שתפיג צינתו במקום שיכול להתבשל שם:** (מ״ב) ליתן אלונטית וכלי עופרת סמוך לאש להרחיק קצת מן המדורה: כשמדורת עצים היא בתוך התנור: **טו. דבר שנתבשל כ״צ והוא יבש להניח נגד המדורה: דבר שיש בו מרק ונצטנן ליתן כנגד המדורה:** (בה״ל) צ״ע דהא יש צלי אחר בישול: **טז. ליתן אינפאנדא כנגד האש: קדירה שיש בה רוטב שנקרש: במקום צורך:** (מ״ב) אם אין זב ממנו אלא מעט: וכן להחם חתיכת בשר שמן: כד של מים שנקרש מלמעלה: להניח קודם שהוסק התנור: בדיעבד בכל גווני: **יז. ליתן צונן על המיחם במקום שיכול לבוא לידי בישול:** (מ״ב) להקל אם היה מבושל אם לא נצטנן לגמרי: **יח. להוציא בכף מקדירה שלא נתבשלה כ״צ: צמר ליורה:** (מ״ב) נתבשל כ״צ ועומד ע״ג האור: הרוצה להחמיר כשאינה על האש: (בה״ל) בדיעבד אם עשה הגסה בלא נתבשל כ״צ: הגסה ממש במבושל כ״צ: אם יכול לשפוך בקל מן הקדרה לקערה: **יט. לטוח שמן ושום על הצלי:** (מ״ב) כ״ז שהיס״ב: בדיעבד כשמונח כבר בכלי שני: שומן שנקפא לטוח בצלי כנגד המדורה: הגסה ממש במבושל כ״צ כשהיא ע״ג האש: סאמאווא״ר שהוחם מע״ש:

שיט. דין הבורר בשבת

א. הבורר אוכל מתוך פסולת: שני מיני אוכלין: לצורך אותה סעודה: אחרים אוכלים עמו: (מ״ב) אפילו יאריך הסעודה כמה שעות: אם כוונתו שישתייר: אם ממילא נשתייר: אחרים אוכלים עמו ל״ד: אפילו אם אין העלין פסולת גמור וראויין לאכול ע״י הדחק: נתערבו פירות בעפר וצרורות: (בה״ל) בדיעבד אם בירר: בירר כדי להאכיל לבהמה ועופות לאלתר: אין להחמיר בלאלתר ממש: העלין המעופשים שהם מבחוץ: **ב. אוכל מתוך פסולת בידו להניחו: ג. שני מיני אוכלים: שני מיני דגים: החתיכות גדולות: שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות:** (מ״ב) מין אחד וקצת מהם אינם טובים כ״כ: תפוחים חמוצים ומתוקים: הט״ז מחמיר אפילו במין אחד: צלי ומבושל: מיני עופות: כלים ובגדים: תלוים כמה בגדים ומחפש אחר בגדו: (בה״ל) פלוגתא דרבוותא אם יש בורר בשני מיני אוכלין: מסלק להמין שלמעלה כדי להגיע למין שלמטה: פסולת מתוך אוכל בכה״ג: ב׳ מיני אוכלים לסעודה אחרת: **ד. פסולת מתוך אוכל: יש יותר טורח בברירת האוכל:** (בה״ל) אם בעת אכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת: הנוהגין להקל לקלוף העצמות מעל הבשר קודם הסעודה: עצמות שאין עליהם בשר כלל למצוץ בפיו מעט: עצם שיש בו מוח: **ה. הבורר תורמסין: ו. אין מוללין מלילות: לפרק האגוזים לוזים או אגוזים גדולים מתוך קליפתן הירוקה:** (מ״ב) שרביטין של קטניות: אם נתפרק הדגן מן השבלים בע״ש: לרכך תפוח קשה: לשבר הקליפה הקשה ולקלוף הקליפה הדקה שעל האגוז: לוזים ובטנים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן: (בה״ל) אם נתקו הקטניות מן השרביטין בפנים: **ז. היו לו מלילות מע״ש:** (מ״ב) לנפח מיד ליד: **ח. אין שורין את הכרשינין: ולא שפין: נותנן בכברה:** (מ״ב) פסולת ואוכל מעורבין ליתנם במים: תפו״א וכה״ג ליתן עליהם מים להסיר האבק: (בה״ל) בפמ״ג מסתפק אם יש בזה חיוב חטאת: אם הוי פ״ר שיפלו מתוך הנקבים: **ט. משמרת: נתן בה שמרים מע״ש:** (מ״ב) ליתן מים ע״ג שמרים שנשארו בחבית: (בה״ל) משמר משום מאי מחייב: **י. יין או מים שהם צלולים: ראויין לשתות: בסודר: להרמב״ם במשמרת: יין מגתו:** (מ״ב) אם צריך שיהא ראוי לרוב בנ״א או לכולם: משקה שקדים הכתושין: סודר העומד מוכן לכך: יין לבן אם יש בו משום לבון: הטעם דאין חוששין ביין משום לבון: עכורים קצת ורובא דאינשי קפדי ביין ובשאר משקים בסודר: הלכה כדעה א׳: עכורים קצת לדעת הרמב״ם וטוב לחוש: (בה״ל) אם יש קמחין בהיין: מי שהוא איסטניס וא״א למישתי הכי: טעם היתר יין מגתו: לסנן חומץ: **יא. לא יעשה גומא בסודר:** (מ״ב) יין צלול: **יב. כפיפה מצרית: שלא יגביה טפח:** (מ״ב) כלי העשוי כנפה: הטעם שצריך להגביה טפח: (בה״ל) אם הגביה מע״ש: אם גם בסודר צריך להגביה: **יג. ליתן קשין וקסמין בחזקה בפי הכלי:** (מ״ב) יין צלול: (בה״ל) אם אינו מהדק בחוזק: **יד. לערות בנחת מכלי לחבירו: להגביה החבית על איזה דבר כדי שיקלח:** (מ״ב) אם בדעתו לאכול מיד: אם נתן קסמין בפי הכלי: לשפוך השומן מן הרוטב: **טו. מסננת שנתן בו חרדל לסננו מותר ליתן בה ביצה:** (מ״ב) אם הוא מסנן כדי לאכול החלמון אסור: לברור החלמון מן החלבון: **טז. מים שיש בהם תולעים לשתותם ע״י מפה:** (מ״ב) לדעת האוסרין בסי׳ ש״ב אפילו בבגד שאין בו לכלוך אם אסור בזה: לשתות דרך בית יד

מכתונת: כשנופל זבוב או ד"א במאכל או במשקה: (בה"ל) מהריט"ץ מיקל בנופל זבוב לתוך המשקה: **יז. המחבץ: כשנותנים שומשומים ואגוזים לדבש: הרוקק בשבת והרוח מפזר הרוק:** (מ"ב) הנותן קיבה בחלב: הקולט שומן הצף ע"פ החלב: אם אין צריך להחלב רק חושש שיפסידו ויתקלקל: המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל: טעם איסור לחבוץ השומשומים: להפריד בכף מאכל עבה מן הרוטב: ליתן שמרים במשקה בשבת להעמידם: לא ראינו מי שחושש מלרוק: (בה"ל) אם יש איסור גם בנתינת הדבש לתוך השומשומים: השופך מים מועטים דרך חלון והרוח מפזר הטיפות:

שכ. דיני סחיטה בשבת

א. זתים וענבים לסחטן: יצאו מעצמן: תותים ורמונים: שאר כל הפירות: מקום שנהגו לסחוט: לסחוט לרפואה: למצוץ בפיו: (מ"ב) אם אין אסור רק במקום שנהגו כן: דעת הב"ח שאסור לסחוט שום פרי למימיו: לסחוט לטבל המאכל: תפוחים כהיום: תפוח מבושל ודוחק שיצא: אם משימם לתוך פיו ומוצץ המשקה: (בה"ל) שאר כל הפירות שסחטן לשם משקה: אם בכל העולם לא היו סוחטין אף אם היו להם הרבה אם מותר אף במקום שנהגו לסחוט: **ב. זתים וענבים שנתרסקו מע"ש: אם יש יין בגיגית:** (מ"ב) אם הענבים מונחין בפ"ע והיין זב מהם במדרון: לתת ענבים בשבת בתוך היין שיתבקעו ויוציא יינם: לשרות צמוקים: (בה"ל) בטור כתב שנתרסקו יפה: חלות דבש שריסקן מע"ש: **ג. חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמד:** (מ"ב) צמוקים שחתכן ונתן עליהן מים: **ד. לסחוט אשכול ענבים לתוך קדרה:** (מ"ב) דעתו ליתנו אח"כ לתבשיל: (בה"ל) לסחוט לתוך קערה: אשכול העומד למשקה: לתוך כלי שיש בה משקה: **ה. לסחוט בוסר לתוך האוכל:** (מ"ב) אם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחט לתוכו הבוסר: שאר פירות שאינם ראויים לאכילה: ויש להחמיר: (בה"ל) ל"ד שאינו ראוי כלל: י"א דהוי דש וא"כ אף לאכול מיד: **ו. לסחוט לימוני"ש:** (מ"ב) לסחוט מקודם על הצוקע"ר בפ"ע: לתבשיל וע"ג האוכל: לימוני"ש כבושים: **ז. לסחוט כבשים ושלקות: לר"ח כל שצריך למימיהן:** (מ"ב) זתים וענבים לגופם: לסחוט לאקשי"ן משומן הנבלע בהן: המחמיר תבא עליו ברכה: (בה"ל) הר"ח מודה לענין שאר פירות לסחוט לכתחילה למימיהן: **ח. הסוחט דג לצירו:** (מ"ב) ציר היוצא מגופו: **ט. לרסק שלג וברד: ליתן לתוך כוס של יין או מים: להניח בחמה:** (מ"ב) לשבור חתיכה ממנו: לרסק בידים לתוך הכוס: להדיעה בסי' שי"ח להניח בחמה: **י. לשבר הקרח ליטול מים מתחתיו:** (מ"ב) בנהר או באר: **יא. ליטול ידיו במים שיש בהם שלג:** (בה"ל) להמתירין לרסק תוך הכוס: **יב. לשפשף ידיו במלח:** (מ"ב) להשליך מלח במים: **יג. דורס שלג ברגליו:** (מ"ב) הט"ז כתב שא"א ליזהר **יד. להטיל מי רגלים בשלג: טו. לפרוס סודר ע"פ החבית וליתן ע"ג הכלי שדולים בו:** (מ"ב) אם אין החבית ריקנית: **טז. להדק מוכין בפי פך שיש בה משקין:** (מ"ב) להסוברים דבשאר משקין אין בהם משום מלבן: (בה"ל) אם הם יבשים ויש בהכלי משקין: **יז. לקנח בספוג: יש בו בית אחיזה:** (מ"ב) טעם ההיתר דבית אחיזה: (בה"ל) ספוג יבש: **יח. חבית שפקקו בפקק של פשתן: שלא יהא כלי תחת החבית:** (מ"ב) אם הנסחט יורד לתוך החבית: בשאר איסורי תורה פ"ר דלא ניחא ליה: שיהיה ברזא ארוכה: חבית של מים: אם נשפך שכר ושאר משקה על המפה: הסוחט שער או עור: (בה"ל) כאן יש עוד קולא שהמשקה הולך לאיבוד ולא דמי לדש: להפוסקים דאין חילוק בין מים לשאר משקין לענין ליבון: אם אינו נהנה בהפעולה ואין לו שום נפ"מ: השואב עם כף מהמשקה שנשפך על המפה ע"מ לשופכו: לגרור מים על המפה אף שלא בכח: **יט. ליתן כרכום בתבשיל:** (מ"ב) אם מכוין לכתחילה לעשות מראה: לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו: **כ. האוכל תותים או שאר פירות הצובעים:** (מ"ב) אע"ג דמקלקל: אע"ג דצובע פניו וידיו אשה שאני: ויש מקילין בכ"ז: צביעת מים שהוא עין הצבע:

שכא. דיני תולש בשבת ודין טוחן ודיני תקוני מאכל או מעבד ולש

א. חבילי פיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים: למאכל בהמה: (מ"ב) הכניסן סתמא: **ב. לעשות מי מלח הרבה: מעט לתת לתוך התבשיל: נתן לתוכו שני שלישי מלח:** (מ"ב) אם אין כונתו לתת לתוך הכבשים: אם נותן שמן להמים קודם שנותן המלח או לתוך המלח: אם נותן שמן לבסוף: לטבול בהן פתו: לשפוך על נתחי עוף ודג צלוי: לצורך סעודה אחרת: להוסיף חומץ במורייס אחר שכבר נתייבשה: (בה"ל) המ"א אוסר לסעודה אחרת אפילו מעט: **ג. למלוח חתיכות צנון: מטבל: ביצים:** (מ"ב) דבר שאין דרכו לכבוש אם כל אחת מונחת לבדה: אם משהה במלח עד שיזועו: נהוג עלמא שלא למלחו כלל: מנהגנו שחותכין בשבת צנון דק דק: לשפוך יין ושאר משקים לכלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ: ליתן אוגערקעס חיין בתוך הכבושים שיתחמץ: **ד. לטבול כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו:** (מ"ב) להשהותן שיזועו הרבה: והמנהג: **ה. למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת להניחה:** (מ"ב) להניחה לסעודה אחרת: בשר או דג חי למלחה כדי שלא יסריח: לאכלו חי:

להדיח לאכלו חי: בשר שלא נמלח וחל יום הג׳ בשבת: **ו. למלוח ביחד הרבה פולין ועדשים שנתבשלו בקליפתן: ז. לדוך פלפלין:** (מ״ב) צריך תרי שינויי: לשום הפלפלין תוך הבגד ולכתוש בסכין: לחתוך בסכין דק דק: **ח. לכתות מלח במדוך של עץ: היה דק מתחלה:** (מ״ב) במדוך של אבן: דעתו ליתן לאלתר להתבשיל: לחתוך דק דק בחורפא דסכינא: בקערה או ע״ג שלחן: מלח שהיה דק במכתשת: צוקע״ר: **ט. לחתוך בשר מבושל או צלי דק דק: לחתוך לפני העופות:** (מ״ב) להניח לאח״ז: מי שאינו יכול ללעסו: חותך לפני העופות שיאכלו מיד: (בה״ל) שווי אוכלא בשבת: יכולין לאכלו ע״פ הדחק: **לגרור הגבינה במורג חרוץ:** (מ״ב) בכלי אחר המיוחד לכך: לאכול מיד: לחתכו דק דק: ללעוס בשיניו כדי לשחקו: **יא. להשקות את התלוש:** (מ״ב) ראויות לאכילה ביומן: **יב. המחתך הירק דק דק: גרוגרות וחרובים לפני זקנים: לפרר לחם: לאכול מיד:** (מ״ב) לפרר לפני בהמה תפו״א וירקות: לצורך אחרים: לחתוך חתיכות גדולות קצת: עד יציאת ביהכ״נ: שעה או שתים קודם הסעודה אסורים באכילה: בכלי המיוחד לכך: האק מעסער: המפרר חתיכת עץ: עפר: הנוסר עצים: השף מתכות: המחתך עצים: מקפיד על המדה: (בה״ל) שיעור דקותן לא נודע לנו: גרוגרות וחרובים למי שיכול ללעסו כך: לכתוש מצה במכתשת: ליתן מים: כשמחתך בסכין לאכול לאלתר דרך אכילה הוא: **יג. לרדות חלות דבש מהכוורת: אם נתלשו מבע״י: או נתרסקו:** (מ״ב) אפילו לא יברור הדבש מהשעוה: נתלשו אסור לרסקן: נתרסקו אסור לרדות החלות: (בה״ל) נתלשו מבע״י לסחוט לתוך האוכל: אם יודע שהדבש הזה צף מבע״י: **יד. לגבל את הקלי מעט מעט: טחינה גסה הרבה בב״א: קשה: ברך לשנות:** (מ״ב) דבר דלאו בר גיבול אפר וחול: המחבר מיירי מלישה גמורה: קמח קלי אם הוי בר גיבול: להי״א בסט״ז: שיעורא דמעט מעט לא נתבאר: לערוב קמח מטחינת מצה אפויה ביין או במי דבש: להשתין על טיט: בעפר תיחוח ובחול: כלי שרוקק בו: לכסות מי רגלים בחול ואפר: (בה״ל) להסברא דנתינת מים נקרא גיבול ונתן מים מע״ש אם גבל אח״כ בשבת: להסוברין דבדבר דלאו בר גיבול לכו״ע חייב בנתינת מים וע״כ דקלי בר גיבול וא״כ מהו ההיתר דמעט מעט: **טו. חרדל שלשו מע״ש:** (מ״ב) נילוש החרדל קודם השבת רק מתמצית לחותה: (בה״ל) צע״ג האיך התירו חז״ל עצם הגיבול: לעשות בלילה כשאינו טורף בכח: לא נתן משקה מבע״י: היה כבר נילוש וממחה לעשות רכה מאד: לדעת הרמב״ם אם לא לש מבע״י: **טז. שחלים שדכו מע״ש: שום שדכו מע״ש: לא יערב בכף: ויש אומרים בשבת אסור לתת משקה: אם נותן האוכל תחלה: מקום שדרכו לעשות כך בחול:** (מ״ב) נתן קצת משקה מע״ש: מעט טיפין: בלילה רכה: לעשות השינוי: מה שחותכין צנון וקשואין דק דק ושופכין חומץ: לטרוף בצים בקערה: היו טרופות מע״ש לתת לתוך בארש״ט בכלי שני לגוון: אם הבארש״ט מחומץ הרבה: (בה״ל) אם מותר לערב בכף לכו״ע כשנתן המשקה מע״ש: עשה לישה גמורה בלי שנוי בדיעבד: **יז. לעשות יינומלין: אלונתית:** (מ״ב) לטרוף יפה ולסננן: לעשות בצים קשות עם פיטרזיל״ן בחומץ: **יח. אין שורין את החלתית: נותנו לתוך החומץ: היה שרוי מאתמול: שתה ממנו יום חמישי ויום ששי:** (מ״ב) במקום שאין מנהג בריאים כלל בזה: **יט. שום ובוסר ומלילות שריסקן מע״ש: לגמור שחיקת הריפות: להחליק האוכל: לקלוף שומים:** (מ״ב) לא לטרוף בכח: להחליק האוכל כשלא אפשר בלא זה: למרח תפוחים מבושלים על הלחם: פותח פלומי״ן וזורק הגרעינים: תפוחים בכה״ג: (בה״ל) ממחק באוכלין כשמכוין למירוח: אם סותם פי נקב באוכלין: יש לדקדק דהא קולף בורר פסולת מתוך אוכל הוא:

שכב. דין נולד בשבת

א. ביצה שנולדה בשבת: נתערבה באלף: לכוף עליה כלי: (מ״ב) ספק נולדה בשבת: השכים קודם ע״ה ומצא הביצה: **ב. שבת שלאחר יו״ט או לפניו:** (בה״ל) יום א׳ הסמוך לשבת: **ג. פירות שנשרו מן האילן: לערב:** (מ״ב) ספק אם נשרו: לאסוף כמה פירות ביחד: **ד. אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי:** (מ״ב) אין עומד בשבילם: לחתוך חתיכת לפת לסתום נקב: מקפיד על המדה: נראה הבשר שבין השיניים: **ה. עצי בשמים: מוללו:** (מ״ב) ר״ל וקוטמו ומוללו: לקטום בסכין: ביד לחצרוץ שיניו: להוליד ריח: מלאכת מחתך: (בה״ל) אם מלאכת מחתך שייך גם ביד: אם מקפיד על המדה בעצי בשמים: **ו. להטיל גורל לבני ביתו: עם אחרים: מנה גדולה כנגד מנה קטנה: ע״י א״י:** (מ״ב) לחלק בלא גורל: אם בניו חולקים משל עצמם: להטיל גורל מי יאמר קדיש: ע״י א״י בדבר מצוה בשבת: ביו״ט: (בה״ל) בני חבורה אם ידעינן שמקפידין לחלק בלא גורל: סתם שכנים אף שמסתמא מקפידין לשאול אחד מחבירו ולחלק בלא גורל: להפיס מי שיטול תחילה:

שכג. דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותיקונן וטבילתן בשבת

א. לומר לחבירו מלא לי כלי זה: כלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח: אם ממעט או מוסיף מעט: הלואת שבת: (מ״ב) להטיל טבעת במדה: (בה״ל) מינקת

המיוחד למדה: **ב. לומר מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו:** (מ"ב) לצורך שבת התירו: השאילני מדה פלונית: מלא לי עד השנתות: **ג. לומר תן לי בצים ואגוזים במנין: ד. שם דמים: סכום מדה: סכום מנין: להזכיר דמים בדבר שמקחו ידוע: אם לא שמזכיר סכום:** (מ"ב) הרמ"א פליג: דבר שאין העולם רגילים למדוד אפילו בלא סכום: נכון להחמיר: לעשות נקבים במה שכותבין מע"ש: לכתוב בפתקאות מע"ש סכום מעות: גבאי צדקה: **ה. המביא כדי יין ממקום למקום: אם א"א לשנות: י"א למעט בהילוך:** (מ"ב) הלכה כי"א במקום שאין רבים: **ו. להדיח כלים: כלי שתיה:** (מ"ב) עשר כוסות וא"צ אלא לאחת: בליל שבת לצורך מחר: יודע שיצטרך או להיפך: ברור לו שלא ישתה: **ז. להטביל כלי חדש: כלי שראוי למלאות בו מים:** (מ"ב) עבר וטבל: יש לו ספק אם צריך טבילה: אע"ג דאסור ליתן מתנה בשבת להטביל לאחר שבת כשנתן לא"י: יש לו כלי אחר: (בה"ל) אם יש לברך כשממלא מים: **ח. כוס ששתה בו א"י:** (מ"ב) יש בכוס פרורי פת ששרה בו הא"י: לבטל איסור: לשער בששים: יבש ביבש חד בתרי להשליך מהן אחד להתיר האחרים: סכין טריפה דבעי שפשוף היטב לחתוך לחם: **ט. לשפשף הכלים:** (מ"ב) חול שאינו מגובל: לשטוף את הזכוכית בשבולת שועל להצהירו: (בה"ל) לשפשף במורסן: **י. אין חופפין כלים במלח:** (מ"ב) ליתן המלח להמים: (בה"ל) הגר"א מקשה על זה:

שכד. דיני הכנת מאכל לבהמה לשבת

א. אין כוברין התבן: ולא יניחנו במקום גבוה: אבל נוטל בכברה: ב. לא ימדוד אדם שעורים: ג. אין גובלין מורסן: אבל נותנים בו מים ומעביר בו תרוד: יש אוסרים ליתן מים: (מ"ב) ליתן מים לקמח באופן זה: (בה"ל) ליתן מים במורץ: אם מותר מעט מעט כמו בקלי: מעביר כמה פעמים שתי וערב: **ד. להתיר קשרים של שבלים: לשפשף בהם:** (מ"ב) אם יש קושר ומתיר באוכלי בהמה: (בה"ל) אם אגוד כאגודות של ירק: **ה. עצים שקצצן בעודן לחים להתירן ולפספס בהם:** (בה"ל) לטלטלן שלא להאכיל לבהמה: **ו. מחתכין דלועין:** (מ"ב) אם הם רכים: **ז. מחתכין נבלה: היתה ראויה להם בלא חתיכה:** (מ"ב) בספר א"ר מסתפק בבריאה: ראוי להם ע"י הדחק: (בה"ל) לחתוך בשר נבילה דק דק: **ח. אין חותכין שחת וחרובין:** (מ"ב) חרובין קשין: **ט. אין אובסין את הגמל: ולא דורסין: מלעיטין:** (מ"ב) אם אינו מרבין הבהמה: אווזות שמפטמים והורגלו בחול לאכול ע"י המראה ואין אוכלין בענין אחר: (בה"ל) להאכילו הרבה בלא תחיבה בגרונו:

י. ליתן מאכל בפיהם של תרנגולים: (מ"ב) קצת פלא מה הוסיף רמ"א לעיל: **יא. ליתן מים ומזונות לבע"ח:** (מ"ב) נפלו לו חזירים בפרעון חוב: כלב שאינו מגדלו: לפני כלב רע: ליתן חטים לפני עופות בשבת שירה: **יב. להאכיל תולעת המשי:** (בה"ל) לגרוף מתחתיהם שיורי העלים היבשים: **יג. להעמיד בהמתו ע"ג עשבים מחוברים: ע"ג מוקצה: לעמוד בפניה: יד. ליטול מאכל מלפני חמור ונותנים לפני שור: מלפני שור ליתן לפני חמור: שאר מיני בהמות:** (מ"ב) לפני שור אחר: **טו. לגרוף האבוס לפני שור של פטם: לסלק התבן:** (מ"ב) לגרוף תיבה בשבת מן הפסולת:

שכה. א"י שעשה מלאכה בעד ישראל

א. לזמן א"י: ליתן מזונות לפניו בחצר: שאר חפצים: (מ"ב) ליתן מזונות לידו: ליתן בסתמא: עומד בחצר ונותן לפניו חפצים של הא"י: משכון הוי כשל ישראל: **ב. היכא דאיכא משום דרכי שלום: או בא"י אלם: לצורך מצוה:** (מ"ב) שלא ליתן ליד הא"י: **ג. להחליף משכון בשבת:** (מ"ב) הא"י מניח המעות ונוטל המשכון: בישראל כה"ג יש להקל ליגע: לערב עבור הא"י: **ד. פת שאפה א"י לעצמו: ליתן לו מעות מע"ש:** (מ"ב) בישל או אפה עבד לצורך עצמו: (בה"ל) לעצמו ל"ד: ספק שמא נאפה קצת מבע"י: למה במנעלים סתם הרמ"א בסי' רנ"ב להקל: **ה. א"י שצד דגים או ליקט פירות לעצמו: ספק: לערב:** (מ"ב) אסורין גם בטלטול: **ו. ליקט וצד בשביל ישראל וא"י:** (מ"ב) בכל מלאכה: לכל ישראל: שיעור בכדי שיעשו: **ז. ספק אם ליקטן בשביל ישראל: או אם נלקטו היום:** (מ"ב) אם הביא דורון או למכור: שני הספיקות יחד: לדינא: **ח. הובא מחוץ לתחום: לטלטל: להמתין ביום ראשון: לאחרים: י"א לערב מיד: בתוך ד"א:** (מ"ב) תחומים די"ב מיל: הביאו בשביל שני בנ"א להחליף להתיר: למכור לאחר: לב"ב: לאורחים שהיו מזומנים אצלו: הביא למכור בעיר שרובה ישראל: הובא בספינה למעלה מי': אם הביאם במהירות או להיפך: וכשאין ידוע: ולדינא: (בה"ל) אם אין צריך להמתין רק לפי מה שדרך לרכב ביום: **ט. ספק אם הובא מבחוץ לתחום: שרוי עמו בעיר: יש לא"י שני בתים:** (מ"ב) להקל במו"ש מיד: (בה"ל) שני בתים מחוץ ואחד בעיר: **י. א"י שמילא מים לבהמתו: לצורך בהמת ישראל: לישראל אחר: מבור רה"י לכרמלית לישראל אחר: הובא דרך רה"ר לשתות מהם: לכתחילה:** (מ"ב) אין הא"י יודע שהישראל צריך: אם הביא מנהר שאפשר להבהמה לשתות משם: לא היה אפשר להאדם לילך מפני סכנת דרכים: לעשות תשמיש שלא היה אפשר לעשותו בתוך הבור:

אין לזקל בדברים שא״א להיות בלעדם אלא בדוחק קצת: **יא. ליקט א״י עשבים לצורך בהמתו: הדליק נר לעצמו או עשה כבש:** (מ״ב) להמקילין הנ״ל אף לצורך בהמת ישראל: עשה הא״י ולא ידע אז שהישראל צריך: א״צ להמתין בכדי שיעשו: (בה״ל) מהמחבר משמע אפילו אם עשאו שלא בפניו ישראל אסור ולדינא אין נפ״מ: **יב. אינו מכירו ואמר בפירוש או מעשיו מוכיחים:** (מ״ב) אם לא הלך הא״י אם מותר להשתמש בו קודם שמשתמש הא״י: **יג. ליקט א״י והאכיל לבהמת ישראל: אם רגיל: יד. עשה א״י בשבת ארון או קבר לעצמו: בשביל ישראל: לישראל אחר:** (מ״ב) אם בכל מילי דפרהסיא אסור לו עולמית: אמאי צריך גם ישראל אחר להמתין בכדי שיעשו: אמר לא״י שיעשה עבורו: **טו. א״י שהביא בשבת חלילין: הביאם דרך כרמלית מותרים לערב מיד: טז. ספק אם הובאו מחוץ לתחום:**

שכו. דיני רחיצה בשבת

א. רחיצת כל גופו: פניו ידיו ורגליו: או שאר אברים: חמי טבריא: צוננין: (מ״ב) רוב גופו: פושרין: שארי מעינות חמין: אם אין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה: (בה״ל) מצטער: **ב. להזיע בחמי טבריא: ג. להמשיך סילון תוך אמת המים חמה: אם המשיכו: מע״ש: מעיו״ט:** (מ״ב) מוקף מכל צד: אם פי הסילון נכנס לתוך האמה: (בה״ל) מה שכנס בהסילון מערב יו״ט: **ד. להשתטף בצונן ולהתחמם כנגד המדורה: להשתטף אחר שנתחמם:** (מ״ב) מים שרק הופשרו בשבת: **ה. לחמם ידיו אצל האש אחר נטילה: ו. ליתן ע״ג בטנו כלי שיש בו מים חמין: להחם בגד:** (מ״ב) אם החמין בכלי סגור: להחם כלי: (בה״ל) אם המים שבכלי פושרים: **ז. לנגב גופו יפה כשעולה מהנהר: ההולך ברה״ר ומטר סוחף על ראשו:** (מ״ב) לא לרחוץ כלל בנהר או במקוה: ידיו ורגליו: בנהר גופא: רבוי מים שמחמת גשמים: **ח. לטבול מטומאתו:** (מ״ב) טבילת נשים: לקריו: (בה״ל) לטבול שחרית משום תוספת קדושה: **ט. לרחוץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שער מעורבים עם דברים המשירים:** (מ״ב) יש לו זקן ושער ראשו: (בה״ל) נתר וחול: **י. לרחוץ ידיו במורסן: במלח: בבורית:** (מ״ב) פניו אף שיש לו זקן: יקח בידיו הרטובות: לרחוץ במי מלח: יש מתירים בבורית: (בה״ל) לשפוך מעט מים על המורסן: לחוש אף בחול מלרחוץ בבורית: **יא. מרחץ שסתמו נקביו מע״ש: לא סתמו:** (מ״ב) בתי חורף שמחממין אותן מתחתיהם: **יב. ליכנס למרחץ להזיע: לעבור:** (מ״ב) העולים מבית הטבילה ליזהר לא לבא לידי זיעה: **יג. עיר שישראל וא״י דרים בה:** (מ״ב) תלוי ברוב הרוחצים בה במו״ש:

שכז. דיני סיכה בשבת

א. החושש במתניו: ובמקום שמצוי שמן ורד: מקום שאין נוהגין לסוך: (מ״ב) לסוך הראש שיש בו חטטין: נפח בכל מקום: **ב. סכין וממשמשין להנאתו: ברפיון ידים:** (מ״ב) להרמב״ם מותר בכח: **ג. לגרד בכלי העשוי לכך:** (מ״ב) כלי המיוחד לשבת: נהגו הבתולות: **ד. לסוך רגלו: כל גופו ומתעגל ע״ג העור:** (מ״ב) מושח המנעל בשמן:

שכח. דין חולה בשבת

א. מיחוש בעלמא: ע״י א״י: ב. חולי של סכנה: הזביד: השואל: (מ״ב) רפואה ידועה: בירושלמי איתא הנשאל: החולה ירא שיעברו עליו: **ג. מכה של חלל מהשינים: מיחושים: מי שחושש בשניו:** (מ״ב) כאיב ליה טובא וחלה כל גופו מהשינים ולא נפל למשכב: צפידנא: הוצאת השן אינה רפואה ידועה: (בה״ל) כאיב ליה טובא באחד מאברים הפנימיים ומסתפק לו אם נתקלקל: מצטער משיניו ולא חלה כל גופו לעשות ע״י א״י: **ד. מכה של חלל א״צ אומד: מכירים באותו חולי שממתין:** (מ״ב) אם ברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה: (בה״ל) אם ע״י פעולת החילול יתחזקו אבריו: גונח מלבו שרפואתו שישתה חלב: **ה. מכה שאינה של חלל נשאלין:** (מ״ב) ספק סכנת נפשות: **ו. מכה שע״ג היד וגב הרגל: בלע עלוקה: נשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר: ז. מחמת ברזל: שחין הבא בפי הטבעת: סימטא: קדחת חם ביותר עם שימור:** (מ״ב) קדחת המצוי: (בה״ל) חיתוך בנחת ע״י ברזל: **ח. מי שאחזו דם:** (מ״ב) אחזו דם במקצת: **ט. החושש בעיניו:** (מ״ב) סוף חולי: להגביר אור עיניו: **י. הרופאים אומרים שהוא סכנה: אחד אומר צריך: אינו מומחה: סתם א״י: רוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה:** (מ״ב) חולה אומר צריך והרופא אומר א״צ: אומר שתזיקהו: אינו מכיר בהחולי: סתם אדם להכחיש המומחה: אם הכפיה באחד מג׳ עבירות: (בה״ל) אחד מופלג בחכמה: מחלה ידועה והחולה אומר שתרופה זו מועלת והרופא אומר שאינו מועיל: אם אינו מומחה לעשות ע״י א״י: **יא. רפואה שיש בו מלאכת חילול שבת שמונה ימים:** (מ״ב) אי״ז סתירה לס״ד: **יב. שלא לעשות ע״י א״י נשים וקטנים: ע״י שינוי:** (מ״ב) כשיש במעמד זה חכמים: אם ליכא אנשים ויש נשים: לאו מנהג ותיקין לעשות ע״י א״י: **יג. מתקן עם החלול ד״א:** (מ״ב) אפילו היה צריך: **יד. אין אומרים נאכילנו נבלה: הנבלה מוכנת:** (מ״ב) פקו״נ דחויה או הותרה: להאכילו איסור דרבנן: אם החולה אומר שאינו קץ: לענין קטן: צריך להרתיח יין: **טו. רצו עשרה והביאו:** (בה״ל)

אם אינו חולי בהול: שנים לעשות מלאכה אחת: **יז. נפל למשכב: יש לו מיחוש שמצטער וחלה כל גופו: סכנת אבר: לומר לא״י לעשות תבשיל לקטן: ע״י החולה בעצמו: לסייע קצת להא״י:** (מ״ב) אין סכנה וא״צ להרפואה בשבת: לומר לא״י לשאר צרכיו: מותר ע״י ישראל ויכול לעשות ע״י א״י: חולה באחד מאבריו וגם באותו אבר אין בו סכנה: אם לא אפשר ע״י א״י: לדינא חולי כל הגוף צריך שינוי ואם יש בו סכנת אבר א״צ שינוי: לטלטל מוקצה לקטן: לא ליתן המאכל להקדרה כשהא״י מבשלו: ה״ה אחר מותר לסייע להא״י: אין הא״י יכול לעשות: **יח. הקיז דם ונצטנן:** (מ״ב) שאר חולי שיש בו סכנה אם קר לו: אם אפשר ע״י א״י: **יט. בישולי א״י לחולה שאב״ס:** (מ״ב) מה שנשאר למו״ש: אם הכלי צריך הכשר: **כ. אין נותנין יין לתוך העין: על גביו: רוק תפל:** (מ״ב) האידנא: רוחץ פיו במים ואח״כ מעבירו על עיניו: אם לא יכול לפתוח עיניו: **כא. שורה אדם קילורין בע״ש: כב. גלדי המכה: לסוך בשמן: בחלב: שמן וחמין:** (מ״ב) במדינותינו דאין דרך הבריאים לסוך: בגמר מכה: וחוץ למכה אף במדינותינו: **כג. ליתן ספוג וחתיכות בגדים חדשים:** (מ״ב) ספוג אפילו ישנים: **כד. ליתן עלה: עלי גפנים: גמי: כה. רטיה שנפלה: ע״י א״י: לומר לעשות רטיה: ליתן אפר מקלה:** (מ״ב) אם הסירה במתכוין: ליתן אפר ע״י א״י אם לא חלה כל גופו: **כו. מגלה קצת רטיה ומקנח פי המכה:** (בה״ל) משמע דאם מסירה לגמרי אין רשאי להחזירה וקשה: **כז. ליתן רטיה על מכה שנתרפאה: כח. המפיס שחין להרחיב: להוציא ממנה הליחה:** (מ״ב) ליטול הקוץ במחט: אם יש דם עם הליחה: נקב שכבר נפתח ונסתם קצת: ליתן רטיה על אפטור״א (נקב בזרוע): לקנחה: להחליף חתיכת בגד: לחוך שחין: (בה״ל) אם להוציא ליחה מותר בכלי: **כט. לצמות ביין אם נגפה ידו או רגלו: בחומץ:** (מ״ב) ע״י ברזל וע״ג היד והרגל: **ל. נשמטה פרק ידו או רגלו: רוחץ כדרכו: לא. צפורן שפרשה וציצין: לב. החושש בשיניו לא יגמע בהם חומץ: החושש בגרונו לא יערענו בשמן:** (מ״ב) לשהות ואח״כ לבלוע: יין שרף: אם אין דרך הבריאים לבלוע שמן באותו מקום: **לג. גונח: אם אין לו אלא צער של רעב:** (מ״ב) ביו״ט אם אין לו א״י לחלוב: אם יש לו מאכל לחלוב בו: **לד. לא תיקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס: לה. לקלח מהחלב כדי שיאחוז התינוק הדד: להתיז על מי שנשף בו רוח רעה:** (מ״ב) אם יש שם צערא יתירא: **לו. ללעוס מצטכי: לשוף בו השינים לרפואה: משום ריח הפה: לז. אוכלים ומשקים שהם מאכל בריאים: אם אין לו שום מיחוש: אם נפל למשכב:** (מ״ב) אם הוא עושה לרפואה כדי לחזק מזגו: (בה״ל) אם יש לו מיחוש ומכוון שלא לרפואה רק לצמאו: אם מותר להישראל ליקח בעצמו הסממנים שהוכנו מאתמול: **לח. לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים הקול:** (מ״ב) דלאו לרפואה היא: **לט. אין עושין אפיקטוזין: אם מצטער מרוב מאכל: מ. ליתן כוס שעירו ממנו חמין על מעיו:** (מ״ב) ליתן בגדים חמים למי שחש בבטנו: **מא. מי שנשתכר שרפואתו לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן:** (מ״ב) לשאוף טאבא״ק: **מב. לדרוס על הגוף בכח כדי שייגע ויזיע: לדרוס כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי:** (מ״ב) השפשוף שעושין ליגיעי כח: (בה״ל) אם אינו מזיע ממה שמתעמל: **מג. לכפות כוס חם על הטבור: להעלות אזנים: להעלות אונקלי: ויש לו צער:** (מ״ב) דאל״ה היה אסור משום עובדא דחול: **מד. לרחוץ במה שאין דרך לרחוץ אלא לרפואה: אם אינו שוהה:** (מ״ב) בזמן שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אם שוהא: לרחוץ במים המשלשלים: ובטיט שטובעין בו: לשתות משקה המשלשל אפילו שלא לרפואה: (בה״ל) לרחוץ במקום שאין רוחצין אלא לרפואה כשהוא בריא ואינו מכוון לרפואה: **מה. ללחוש על נחשים ועקרבים: מו. ליתן כלי על גבי העין להקר:** (מ״ב) להקיף בטבעת או בכלי את העין כדי שלא יתפשט הנפח: ולדחוק בסכין חבורה: **מז. עצם שיצא ממקומו:** (מ״ב) צ״ע מהא דסעיף ל׳: אם הרופא אומר שיכול לבא לסכנת אבר: **מח. להניח בגד על מכה שיוצא ממנו דם: לרחוץ המכה: לכרוך קורי עכביש:** (מ״ב) במקום הדחק: אם מניח על המכה דבר שמושך ליחה ודם: המדבק שרץ עלוקה: המוצץ דם בפיו: בב״י מפקפק להניח קורי עכביש: **מט. לשום פתילה בפי הטבעת:** (מ״ב) לשום קריסטי״ר: לעשות הפתילה: מה שעושין מחתיכת לפת: (בה״ל) צע״ק מ״ט אינו בכלל רפואה:

שכט. על מי מחללין שבת

א. נפלה דליקה בחצר אחרת: (מ״ב) אם יכול להציל את החולה וקטן לישא אותם דרך ר״ה: **ב. היו ט׳ עכו״ם וישראל אחד בחצר ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת:** (מ״ב) אפי פירשו רובא תינוק שנמצא בעיר שרובה עו״ג: אם לא נעקרו ע״מ להתפזר כ״א לדרכו: (בה״ל) אם אין דעתו לחזור לחבורה: הלכו כולם דרך חצר השני אפילו עברו רובם או ט׳ ולא נשאר אלא אחד: **ג. מי שנפלה עליו מפולת אע״פ שיש בו כמה ספיקות:** (מ״ב) לא ראינו אותו מתחילה להדיא רק בבית זה מצוין בנ״א בעת הזאת: הבא במחתרת ובעת חתירתו נפל עליו גל: בעל עבירות לתיאבון: להכעיס: **ד. מצאוהו מרוצץ: ובודקים**

עד חוטמו: (בה"ל) קטן מרוצץ וכן חרש ושוטה: וגוסס להאריך רגעי חייו: מי שהיה חייב מיתת ב"ד: **ה. מצא עליונים מתים: ו. כותים שצרו על עיירות ישראל: עיר הסמוכה לספר: רוצים לבא: ז. בזמן הזה אפילו באו על עסקי ממון:** (מ"ב) אם באו על יחיד: היכא דאיכא חשש שמא יכעסו יושבי הארץ עלינו: **ח. הרואה ספינה שיש בה ישראל המטורפת בים: וכן נהר שוטף וכן יחיד הנרדף מפני אנס:** (מ"ב) ה"ה מישראל כשהוא משער שיבא לידי סכנה: נרדף מפני נחש או דוב לעשות כמה מלאכות: ספק סכנה לעצמו וודאי הצלה לחבירו: **ט. כל היוצאים להציל חוזרים בכלי זיינם:**

של. דיני יולדת בשבת

א. מדליקין לה נר אפילו היא סומא: מה שיכולין לשנות: (מ"ב) אשה שהגיעה לחדש ט' ראוי להזמין כל הדברים הנצרכים לה: אפי' למ"ד דגבי פקו"נ לא בעי שינוי: אם אינו נעשה בזריזות בשנוי כמו בלא שינוי: להביא שמן ממה שתסוך בשערה: ממה שתביא בידה: (בה"ל) אם אין היולדת או המילדת אומרים שצריך להדליק נר: **ב. כותית:** (מ"ב) במקום דאיכא למיחש לאיבה: (בה"ל) ישמעאלית: גר תושב: קראים: **ג. אימת נקראת יולדת לחלל עליה:** (מ"ב) לענין קריאת חכמה ממקום רחוק וכדומה ספק מרגשת קצת: **ד. שלשה ימים הראשונים: מג' ועד ז': מכאן ואילך עד ל' יום:** (מ"ב) אם בעינן ג' ימים שלמים מעל"ע: דברים שחברותיה עושים דבר זה לחיה וכל חיה צריכה לכך: אם יש חכמה או רופא ואומרים ג"כ שא"צ: עכשיו נוהגות שאוכלות חמין של אתמול: מג' עד ז' אמרה חיה שא"צ ורופא או חכמה אומרים שצריכה: חיה אומרת צריכה ומאה רופאים אומרים א"צ: (בה"ל) מאימתי חשבינן הג' ימים אם מפתיחת הקבר או משעת לידה: **ו. עושין מדורה ליולדת כל שלשים יום:** (מ"ב **בה"ל**) הרבה גדולי ראשונים ס"ל דמדורה שוה לשאר צרכי חיה: **ז. הולד שנולד עושין לו כל צרכיו: נולד לח' או ספק בן ז': גמרו שערו וצפרניו:** (מ"ב **בה"ל**) אם בכל הדברים האלו שכתוב בשו"ע יש בהם חשש סכנה לעבור עליהם איסור דאורייתא: אם חתיכת הטבור אינו אלא שבות: דעת הגר"א לא להקל באיסור דאורייתא בגמרו קודם ששהה שלשים יום: פלוגתא דרבוותא בהא דספק בן ח': **ח. נולד לח' או ספק בן ז' או בן ח' לטלטלו: להוציא בידה החלב המצער אותה:** (מ"ב) האחרונים הסכימו דמספק מטלטלינן: להוציא בידה על הארץ: **ט. מישרים אברי הולד שנתפרקו:** (מ"ב) אם דוקא ביום לידה: נתפרקה חוליא של שדרה ממקומה: **י. לכרכו בבגדיו שלא יתעקמו אבריו:** (מ"ב) ליישר: תינוק שאין כורכין אותו בחול: **יא. נפלה ערלת גרון הולד:** (בה"ל) חומרי שדרה שנתפרק אם מותר ליישב ע"י ליפוף בגדים:

שלא. דיני מילה בשבת

א. עושין כל צרכי מילה: (בה"ל) מציצה שלא בפה: **ב. לחזור על הציצין: מה הם ציצין המעכבים:** (מ"ב) סילק ידו מן החתוך והתחיל לפרוע: אם הפורע הוא אחר: אם עוסק במציצה: **ג. בן ח' או ספק בן ח' אימת מלין אותו בשבת: בן ז' ודאי:** (מ"ב) בן ז' ודאי שבעל ופירש: למול ספק ממ"נ: **ד. מילה שלא בזמנה: ה. אנדרוגינוס: ונולד ביה"ש: ספק אם נולד קודם ביה"ש:** (מ"ב) אין נראה מהול רק כשיתקשה: שני גידין: שתי עורות: (בה"ל) אמאי לא הוי ספק ספיקא ב(מ"ב) ספק אם נולד קודם ביה"ש: אריכות דברים בענין ביה"ש: **ו. מכשירי מילה שאפשר לעשותם מע"ש: לומר לא"י לעשותם:** (מ"ב) להביא התינוק לביהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת ע"י א"י: כשצריך להוציאו אל האיזמל: (בה"ל) תיקון הצפורן: יש מקילין לומר לא"י אפילו במלאכה דאורייתא: ואם פשע: **ז. לא היה לו כמין שחוק מע"ש: לא עירב מאתמול יין ושמן לא יערבם:** (מ"ב) מהו הפי' דלא יערבם: לשאר חולים: ע"י שינוי: **ח. אין עושין לה חלוק: אין לו סמרטוט:** (בה"ל) לאחר המילה אם מותר להביא כשאין לו עצה אחרת: **ט. לרחוץ הולד לפני המילה: ולאחר המילה:** (מ"ב) תינוק שהיה חולה ונתרפא אם מותר למולו ביום ה': לחמם ע"י א"י לרחצו יום השלישי: **י. לא מל מעולם: אבי הבן:** (מ"ב) ה"ה אם לא פרע מעולם: אמר שכבר מל: אם יש לחוש שלא ימולו שני מוהלין: וכן אם לחוש שלא ימצוץ אחר:

שלב. שלא לילד הבהמה בשבת

א. אין מילדין: (מ"ב) לסעדה: כל צרכי לידה: (בה"ל) מבכרת ויש לחוש שמא תמות: **ב. לפרכס גלדי המכה: ולסוך בשמן: ג. אכלה כרשינין הרבה ומצטערת:** (מ"ב) אע"ג דזהו רפואה: לעשות שום מלאכה: ע"י א"י: **ד. אחזה דם: ספק שאם לא יקיזו לה דם תמות:** (מ"ב) חולה בעלמא לומר לא"י: (בה"ל) אריכות דברים בהא דאדם בהול על ממונו:

שלג. שלא לפנות אוצר בשבת

א. להתחיל לפנות אוצר של תבואה או של כדי יין: לדבר מצוה: כיצד מפנהו: כל שבות שהתירו משום צורך מצוה מותר לצורך אורחים: מה נקרא אורחים: (מ"ב) הטעם שאסור להתחיל: אם התחיל מע"ש: מזמין חבירו

שיבא לכבוד האורח: אם הסעודה בעצמה היא סעודת מצוה: (בה"ל) אוצר מרוצף: לא כל שבות התירו לצורך מצוה: **ב. לא יחלקם בקופות קטנות ג. הרבה אורחים חביות של יין שהובאו על העגלה:** (מ"ב) כבוד שבת הוא בכלל דבר מצוה: כמה שיעור ט"ו סאין: אם הא"י מעצמו פירקן:

שלד. דיני דליקה בשבת

א. נפלה דליקה כמה יכול להציל: בתים הקרובים: (מ"ב) מבית לחצר שלו: לאחר חצות ועדיין לא אכל: לפי מה שמבואר לקמן דבזה"ז מותר לכבות אם אפילו באותו בית מותר: אנשים אחרים חוץ מאשתו ובניו שהם בביתו: (בה"ל) אם הבעה"ב יכול להציל ג"ס לכ"א מב"ב: לחם משנה: משקין: **ב. לטלטל מעות במקום פסידא: לומר לא"י:** (מ"ב) היינו בבית אחר: בשעת הזעם שמתיראין שהאנשים יבואו ויחטפו: ירדו גשמים על סחורה: הפסד גדול: לומר כל המציל: (בה"ל) יש מקילין להציל מעות אף בבית שבו הדליקה: אם מותר להוציא אף לכרמלית במקום פסידא: **ג. הציל פת נקיה:** (מ"ב) לכתחילה להציל פת הדראה: שאר שני מינים: מתענה ת"ח **ד. מיוה"כ לשבת: למוצאי יוה"כ:** (מ"ב) יוה"כ שחל ביום ה' ויודע שלא ימצא לקנות על השבת ביום ו': **ה. לחולה ולזקן ולרעבתן כבינוני: ו. בכלי אחד:** (מ"ב) להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית: **ז. כלי תשמישו: ח. ולובש כל מה שיכול: אם מותר לחזור וללבוש:** (מ"ב) להוציא מלבושים בידו: **ט. ואומר לאחרים בואו והצילו לכם: רוצים להחזירו ולקבל שכר:** (מ"ב) בלבושים להציל בשבילו: אם לא אמר הצילו לכם לא הוי הפקר: אם החזירו בשבת אם הוי שכר שבת: חסיד לא יטול שכר: **י. אם מותר להציל לחצר שאינה מעורבת:** (מ"ב) היש מקילין אינם מקילין אלא במלבושין דרך מלבוש: וה"ה לרה"ר: **יא. אם לבית אחר שעירב עמו יכול להציל כל מה שירצה וכן לחצר שלו:** (מ"ב) יש לסמוך להקל: **יב. כל כתבי הקדש מצילין האידנא: ס"ת שיש בו ללקט פ"ה אותיות מתוך תיבות שלמות: או שיש בו אזכרה:** (מ"ב) מושאלים או מושכרים לו: ספרים שלנו כתובים בלשונות של כותים ונמצא אצלם: הצלת המת קודם: אם העם אינם מבינים אותו הלשון: לכתוב שאר לשון ולקרות בו אם בקי בלשון הקדש: (בה"ל) ה"ה בכתב אחר: **יג. מגלת אסתר אם אינה כתובה כמשפטה:** (מ"ב) המ"א מסיק דהאידנא אין חילוק רק בכתובה בסם וסיקרא: שאר ספרים חוץ מכ"ד ספרי קודש: **יד. אם מותר להציל הקמיעין שיש בהם פסוקים:** (מ"ב) אם יש בהם אזכרות: **טו. תיק עם כתבי הקדש שיש בתוכן מעות:** (מ"ב) לחצר שאינה מעורבת: **טז. הניח תפילין בארנקי מלא מעות:** (מ"ב) אם לכתחילה מותר להניח: להציל לחצר שאינה מעורבת: **יז. להציל דסקיא מלאה מעות ע"י ככר ותינוק לרה"י: וספרים אפילו לאינה מעורבת ולמבוי:** (מ"ב) אם אין למבוי לחי: **יח. לומר לא"י להציל ספרים דרך רשות הרבים: יט. להציל משאר דברים המאבדים: כ. הגליונים:** (מ"ב) לא לקצץ גליון ספר: המחתך בספרים בחדשים מותר: **כא. האפיקורסים: ואף בחול שורפן:** (מ"ב) להתיך המטבעות של שם בן ד': **כב. לפרוס עור של גדי על תיבה שאחז בה האור: לעשות מחיצה בכלים אפילו מלאים מים:** (מ"ב) עור של גדי לענין מוקצה: **כג. טלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה: אם מותר לכוון לכך:** (מ"ב) לדינא תפסינן דמותר: וה"ה בס"ת: ולקרוא לא"י: **כד. ליתן משקין כדי שיכבה כשיגיע להם: כה. א"י שבא לכבות: קטן: כו.לומר בפני א"י כל המכבה אינו מפסיד: אם אינו מזומן: חשש סכנת נפשות:** (מ"ב) מזה יצא ההיתר לכבות: **כז. גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה:**

שלה. דין חבית שנשברה

א. חבית שנשברה: אומר לאחרים: לא יטפח: אם נסדק: לבית אחר: (מ"ב) נשפך לגמרי על הארץ: אם היין מצוי ודרך לשתותו בכל היום: לחצר שלו: **ב. נשברה חבית בראש גגו: אם מציל בכלי אחד:** (מ"ב) הרבה ג' סעודות בכלים ע"י קליטה וצירוף: **ג. נזדמנו לו אורחים: לא יערים לזמן: קלט ואח"כ זימן:** (מ"ב) להרמב"ם מותר להערים: קלט ולא זימן: **ד. אם יזוב תירוש מגיגית של ענבים: כשיתמלא הכלי:** (מ"ב) ליתן כלי עם מים תחת הדלף: (בה"ל) אם איסור טלטול מוקצה חמיר מביטול כלי מהיכנו: **ה. נתפזרו לו פירות: לתוך צרורות:** (מ"ב) אפילו דעתו לאכול לאלתר: (בה"ל) אם מלקט לתוך חיקו וכסותו ואינו אוכל לאלתר:

שלו. אם מותר לילך על גבי העשבים וכן באילן

א. אין משתמשין במחובר לקרקע: עלה באילן בשבת: מבע"י: הניח שם חפץ מבע"י: קנים הרכים כירק: (מ"ב) מנכר לכל שהוא יבש: להניח כלים המותרים לו להשתמש בשבת: קנים העשויין להתקשות: הט"ז מחמיר אף בקנים וירק: לדינא דלא כט"ז: **ב. שרשי אילן: באים מלמעלה: היו גבוהים ג' וחלל תחתיהם:** (מ"ב) ענף של אילן סמוך לקרקע פחות מג"ט: אילן קטן וכו פירות וכן ירק הראוי לאכילה בפחות מג"ט: עיקרו של אילן בפחות מג"ט: משני צדדין שוין לארץ: (בה"ל) אם החלל

בעצמו לא היה גובה ג"ט כ"א בצירוף הענפים: **ג. לילך ע"ג עשבים: ליטול ידים על העשבים: להטיל מי רגלים או שאר משקין שאינם מצמיחין: להחמיר שלא לאכול בגנות:** (מ"ב) מצא שנדבקו עשבים ברגליו: אם העשבים גדולים לא לרוץ: לילך במהרה: אוכל בגינה שאינו שלו ולא של אדם האוהבו: ליזהר אף במשקין: גינה יותר משבעים אמה: (בה"ל) צ"ע דאף במשקין יתחייב עכ"פ משום חורש: **ד. ליזהר להשליך זרעים במקום ירידת גשמים: ואם ישליך לתרנגולים: במקום דריסת רגלי אדם: ה. עשבים שעלו על אוזן הכלי:** (מ"ב) התולש כישות מהיזמי והיגי: **ו. עשבים שתחבם בעפר מבע"י: אם נתכוין לזריעה:** (מ"ב) תחבן בקרקע: להחזירן למקומן אם לא נסתם הנקב: **ז. לתלוש מעציץ:** (מ"ב) להשקות: נקוב חייב מה"ת אפילו נקוב בדופן: (בה"ל) פלוגתא דרבוותא בעציץ של עץ ושל חרס: **ח. אפילו אינו נקוב ליזהר מליטלו מע"ג קרקע ולהניחו ע"ג יתדות או איפכא: יחור של אילן שנפשח מע"ש מן האילן ובו פירות:** (בה"ל) חשש המחבר לשיטת הסוברים דאחד מהני כלים אינו נקוב כנקוב: כד של תבואה שעומד ע"ג קרקע והוא נקוב להגביהו ולהניח ע"ג השלחן: אין להתיר כ"א כשנפרד היחור לגמרי מהאילן: **ט. צנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים:** (מ"ב) להסירם הנה והנה: (בה"ל) אם מותר אפילו בפרהסיא כשלא אפשר בצנעה: **י. להריח בהדס מחובר: באתרוג ותפוח: יא. השורה חטים ושעורים: להעמיד ענפי אילנות: שלא יהיו בהם פרחים:** (מ"ב) לשרות תבואה לבהמתו: זרעונים שמתערבים ונתלים זב"ז: לשרות צמוקין ושאר פירות יבשים: ענפי אלו שהוכנו: להוסיף מים: להעמידן לכתחילה: **יב. תאנים שיבשו באיביהן וכן אילן שיבשו פירותיו בו:** (מ"ב) עשבים יבשים: בצלים שנשתרשו בעליה שיש בו עפר: נפלה עליהן מפולת: (בה"ל) יבשו הפירות הן ועוקציהן: יבש האילן לגמרי: איסור דרבנן בודאי יש: **יג. להשתמש בצדדי אילן: צדדי צדדין: ליגע באילן: לירד בבור עמוק:** (מ"ב) כלכלה תלוי באילן: להשען באילן: אם מנידו:

שלז. דין כבוד הבית ודבר שאינו מתכוין

א. דבר שאינו מתכוין: גורר אדם מטה כסא וספסל: לרבץ הבית: (מ"ב) גדולים ביותר אפילו במרוצף: **ב. לכבד הבית: מרוצף: ע"י א"י: ע"י בגד או מטלית או כנף אווז: לכבד הבגדים:** (מ"ב) הטעם של האיסור לכבד: פ"ר ע"י א"י: ע"י בגד לכבד היטב: ובאינו מרוצף: יש בבית קליפי אגוזים וכיו"ב: (בה"ל) מכוין לאשוויי גומות: אם כל בתי העיר או עכ"פ רובם מרוצפים: ע"י בארש"ט הרכים: גם מחזי כעובדא דחול ע"י מכבדות: **ג. לסוך ולהדיח הקרקע:** (מ"ב) הדחת רצפת הקרשים: (בה"ל) לנפח בפיו את האבק ואת העפר: לנפח בכלי: **ד. לצדד חבית על הארץ:** (מ"ב) להכריע לשפוך ממנה: אם הטעם משום פ"ר: לצדד ע"ג קרקע מרוצפת:

שלח. דברים האסורים בשבת משום השמעת קול

א. השמעת קול בכלי שיר: להקיש על הדלת: אם לא עביד מעשה: להכות על הדלת בטבעת הקבוע בדלת: (מ"ב) להכות כף אל כף: נותן מים בכלי מלא נקבים להטיף: שיישן: שיקיץ: להקיש על הדלת בכלי: להשמיע קול בכלי שקורין קאמער טאן: להקיש בהברזל שהפתח ננעל ונפתח בו: למשוך בחוט הענבל: לתלות בשבת הפרוכות שיש בהן פעמונים: לפתוח הדלת כשיודע שיש בה עינבל: (בה"ל) הבהגר"א אוסר להקיש על הדלת: כלאחר יד לכו"ע מותר: בשעת הדחק לסמוך על מה שכתב בפי' המשנה להרמב"ם דמותר להקיש בהדלת בשלשלת הקבוע: וי"ל דאינו אלא עובדא דחול ומותר לצורך מצוה: אם הכלי המיוחד מקרי כל שמלאכתו לאיסור: **ב. לומר לא"י לנגן בכלי שיר בחופות: לומר לתקן בכלי שיר:** (מ"ב) יש מקומות שנהגו להחמיר: אם מותר אף בשאר שמחה של מצוה: לנגן בבהכ"נ בשעת התפלה: **ג. זוג המקשקש לשעות:** (מ"ב) למשוך המשקלות בעודו הולך: לצורך חולה: ע"י א"י: ליזהר מלנענע מורה שעות שעמד: **ד. המשמר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף:** (מ"ב) להפוסקים דבזה"ז ליכא רה"ר: **ה. לשחוק באגוזים ותפוחים: ע"ג שלחן: לשחוק בעצמות שקורין טשי"ק: שוחק להרויח:** (מ"ב) לשחוק ע"ג מחצלת או בגד: קרקע מרוצף: לעשות של כסף במקום טשי"ק: מהר"א ששון אוסר אף בחול: **ו. לשאוב מים בגלגל: גלגלים שלנו: ז. לשלשל פירות מראש הגג: לכסותן: ולכסות לבנים שהם מוקצה: ח. ליתן כלי תחת הדלף:** (מ"ב) אם יתרצה שישאר כך: (בה"ל) מה שאנו נוהגים ליטול בבוקר מי הנטילה:

שלט. כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת

א. אין רוכבין: ב. אין שטין: בריכה שבחצר: יש לה שפה: (בה"ל) אם אף ברה"ר מותר בשפה: **ג. להכות כף אל כף: כף על ירך: לרקוד: באצבע על הקרקע: על הלוח: לקשקש באגוז לתינוק: לספק כלאחר יד: בזה"ז:** (מ"ב) באבלו לעורר הצער: ביום שמחת תורה: בשאר שמחה של מצוה: באמה על האגודל: אם עושה זה כדי להקיץ חבירו: חוץ מטיפוח וסיפוק וריקוד בזה"ז: (בה"ל) קשקוש הזוג וכיו"ב כלאחר יד: **ד.**

אין דנין: להכניס לבית הסוהר: להלקותו: ולא מקדשין: אין לו אשה ובנים: כניסה לחופה: בשעת הדחק: לא חולצין: ולא מייבמין: ואין כונסין: ולא מקדישין: ולא מחרימין: ולא מפרישין תרומות ומעשרות: ואין פודין הבן: ואין מגרשין: גט שכיב מרע: וכולם אם נעשו: (מ"ב) סדור הטענות: לקבול ולהציע דברים: אם אחד רוצה לברוח כדי לעגן אשתו: לקבל עדות מאיש מסוכן על אשה שמת בעלה: יש לו בנים ואין לו אשה: שלא לעשות נשואין בע"ש: אף דקיי"ל מוקצה כ"ז שהוא בידו מוליכו למקום שירצה מ"מ כל שאפשר לסלק: לפסוק צדקה: אם אומר הרי עלי להקדש: עבר והפריש תרו"מ: חלה: **ה. ביאה ראשונה באלמנה:** (מ"ב) בגרושה: היה יחוד הראוי לביאה מע"ש: ואפילו בבתולה ראוי שיהא יחוד מע"ש: **ו. להשיט דבר במים:** (מ"ב) בכלי ובבריכה שיש לו שפה: **ז. ליכנס בספינה:** (מ"ב) אם צריך לעבור למצוה עוברת: יש לו חוב אצל עו"ג וברי היזקא:

שמ. כמה דינין מדברים האסורים בשבת כעין תולדות מאבות

א. ליטול שערו: צפרניו: מלקט לבנות מתוך שחורות: (מ"ב) אשה ששכחה ליטול הצפרנים מע"ש: תולש כנף מן העוף: מלקט שחורות מתוך לבנות: הלובשין עורות של בהמה: ליקח הכינים מן העורות: (בה"ל) אם מלקט לבנות מתוך השחורות מקרי מלאכה שצריכה לגופה: אם שער אחד יש בה איסור דאורייתא: אם נשאר עוד הרבה שורות לבנות: ואם אפילו במלקט ביד חייב: **ב. לחתוך יבלת:** (מ"ב) יבשה: (בה"ל) ציצין של עור שפירשו קצת: על שפתיו אם חייב אפילו ביד: **ג. המוחק דיו שעל הקלף: שעוה שעל הפנקס: לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות:** (מ"ב) נתכוין למחוק ע"מ לכתוב במו"ש: נפל דיו על האותיות: עוגה שיש בה אותיות ליתן לתינוק: אם הכתיבה מהעוגה עצמה: כתב בדבש המעורב עם מים או שאר מי פירות: ציורים בעוגה: להקל כשמשבר בפיו דרך אכילה: ספר שכתוב עליו בראשי חודי דפיו אותיות: (בה"ל) נפל דיו על איזה אות ונתקלקל: להסיר שעוה מקלף אם הוי מוחק או ממחק: שעוה במקום אותיות: נדבקו הדפין להדדי בשעוה: **ד. לכתוב באצבעו במשקה על השלחן או באפר: לרשום באויר:** (מ"ב) לרשום על החלון בימי הקור: בדברים קרושים: לראות אומנות: מוליך אצבעו על דף נגוב: כתב בדבר שאינו עומד על דבר שאינו עומד: וכן במחיקה: הכותב על בשרו: המשרט: הקורע על העור כתבנית כתב: כתב על גבי כתב: אות אחת גדולה: אות אחת ונקב עליה לסימן: חלק גג מחי"ת ונעשה שני זיינין וכיו"ב: הכותב בשמאל כו' כותב ע"מ לקלקל העור: מוחק לקלקל: דרושם רשמים וצורות: לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכיו"ב: להסיר: מוחק ע"מ לתקן ולא ע"מ לכתוב: כל המלאכות חוץ מכותב אם עושה בשמאלו: המשרטט: (בה"ל) כתב על אוכלין: **ה. לרשום בצפורן לסימן:** (מ"ב) כמין אות: על הנייר: בכלי: (בה"ל) הב"ח והט"ז הקשו הרושם הוי כמו כותב: רושם על טעות בספר: **ו. חוט של תפירה שנפתח:** (מ"ב) ג' תפירות שנתפרדו ומתחן חייב אף בלא קשר: התוחבין הקרייז עם הבגד במחט בשתי תכיפות: **ז. להדק הבגד סביב הזרוע ע"י חוט:** (מ"ב) אם אין מהדקו יפה ונמלך לפעמים להניחו כך לעולם ולפושלו כשהוא מהודק: **ח. מוכין שנפל מן הכסת: ט. לקבץ מלח ממשרפות המלח: כל דבר ממקום גדולו: י. המקבץ דבילה: נקב תאנים והכניס החבל:** (מ"ב) אף בבית: **יא. שומשומין ואגוזים שנותנים בדבש: יב. הנותן זרע פשתן או שומשומין וכיו"ב במים: יג. אין שוברין החרס: ואין קורעין הנייר:** (מ"ב) אם מקפיד על המדה: קורע נייר לקרעים לקנח: לקרוע אגרת: לומר לא"י איני יכול לקרותו: (בה"ל) אם שייך קורע בדבר שהוא גוף אחד כגון עור ונייר: אם האגרת סגורה בתוך נייר אחר: **יד. המדבק ניירות: המפרק ניירות דבוקים:** (מ"ב) קורע בשביל איזה תיקון: נדבקו הדפין להדדי ע"י שעוה או בשעת הקשירה: נדבקו במקום האותיות: לקרוע מחדש דפין של הספרים שלא נחתכו: מי שנסתבכו בגדיו בקוצים: פוצעין אגוזים במטלית: (בה"ל) מדבק עץ לעץ ע"י דבק: שיעור חיוב הקורע: אם בעינן התיקון בגוף הדבר הנקרע: למה פותח בית הצואר אינו חייב משום קורע לפרש"י: קורע הדפין מחדש משום מאי יש לחייבו:

שמא. היתר נדרים בשבת

א. נדרים שהם לצורך שבת: הבעל להפר נדרי אשתו: (מ"ב) לצורך מצוה: נדר מאכילת בשר: שלא ללבוש בגד הצריך היום: שלא לישן בשבת: אב לבתו: לא יאמר כמו בחול: טוב שלא להודיעו: נדרה לזמן והזמן כלה בשבת: (בה"ל) לכתחילה להתיר מע"ש: **ב. מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני: ג. להתיר חרמי הקהל בשבת:**

שמב. בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה:

א. דברים שהם אסורים מד"ס בביה"ש: שיהא שם דבר מצוה או דוחק: היה טרוד ונחפז: (מ"ב) כמה דברים מד"ס שאסורים אף ביה"ש: אם קבל עליו שבת או הצבור: ביה"ש של מוצ"ש: לומר להא"י שידליק נר בחדר שישן: (בה"ל) אולי מעט

הסמוך ללילה אסור משום תוספת: לומר לא״י דבר שאפשר בלעדו ורק יתוסף לו עונג:

שמג. דיני קטן בשבת

א. קטן אוכל נבילות אין ב״ד מצווין להפרישו: אביו: להאכילו בידים: אם שייך חינוך לב״ד: קטן שעבר עבירות בקטנותו: (מ״ב) אם עושה בשביל גדול: מצות חינוך על האם: החילוק בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא: לשה״ר מחלוקת שקר וקללות: שיעור החינוך: להאכיל לתינוק שאינו בר הבנה כלל: לומר לא״י שיתן דבר איסור לתינוק: אם צריך לכך: באיסור דאורייתא יש להחמיר בהגיע לחינוך על כ״א להפרישו: דברים שבין אדם לחבירו: חבל או הזיק בממונו: (בה״ל) דעת הרשב״א והר״ן אם התינוק צריך לכך לספות לו בידים דבר שאסור מדרבנן:

שדמ.

א. ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת: (מ״ב) התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה: (בה״ל) שכח באיזה חודש עומד או מנין הימים: אם צריך להתענות כשיכול להתענות בלא סכנה: לענין תפילין: **ב. היה יודע מנין יום שיצא בו:**

השמטה

שטו דברים האסורים משום אוהל בשבת

א. אהל עראי: מחיצות: הנעשית לצניעות: וילון שלפני הפתח: פרוכת לפני אה״ק: בפני אור הנר: (מ״ב) וילון לחברה למעלה ולמטה ומן הצדדים: פרוכת כשאין דלתות לאה״ק: לתלות סדינים המצוירים על הכותל לנוי: אם המחיצה מכסה כל הנר: (בה״ל) יש להקשות מאבנים של בהכ״ס: היה מבע״י טפח למעלה ולא ברוחב: **ב. עצים שתוקעין ראשיו בדופני הספינה ופורסין מחצלת: טפח שאמרו חוף מהכריכה:** (מ״ב) לפרוס סדין על העגלות: לפרוס המחצלת כשהיא כרוכה: **ג. מטה כשמעמידין אותה: מטות שלנו וכן רגלי השלחן:** (מ״ב) כבר היו מונחים הקרשים בזה המקום: אם עושה להגן או להשתמש תחתיו: נקב שהעשן יוצא ממנו: בלע״ך העשוי בקוימע״ן: אינו מחזיק ג׳ טפחים: אין המחיצות מגיעות לארץ או בפחות מג״ט: אם אין רק ב׳ דפין: (בה״ל) אם אינם גבוהים י״ט: להחמיר במטות שלנו כשצריך לאויר שתחתיו כדעת הרשב״א: **ד. מטה שהיא מסורגת בחבלים: לסלק בגד התחתון:** (בה״ל) אם אוחזין הסדין ומכניסין המטה תחתיו: **ה. כסא העשוי פרקים:** (מ״ב) להעמיד החופה: (בה״ל) מטות שלנו המחוברת ועומדת זקופה: תיבה המחזקת מ׳ סאה: מטות שעשויין מקופלים וסמוכין לכותל: **ו. כשמסדרין חביות:** (בה״ל) אע״ג שאין מתכוין: **ז. להניח ספר אחד מכאן וספר אחד מכאן ועל גביהן:** (מ״ב) מפה על השלחן: **ח. אהל משופע:** (מ״ב) אין בגגו טפח לעשות לכתחלה: (בה״ל) כילה שיש בגגה טפח אם הוי מה״ת: הגגות שנושאין על הראש מפני החמה והגשמים: **ט. משמרת:** (מ״ב) לתלות המשמרת או כלי ביתד: **י. טלית כפולה: פרוכת:** (מ״ב) אם אחר שפורסה יש בגגה טפח: פרוכת בלא חוטין: מחיצה העשויה להתיר כשיש עליה חוטין: **יא. כילת חתנים: משולשלת מעל המטה טפח:** (מ״ב) מטה דידן דנחית מפוריא טפח: **יב. הנוטה פרוכת וכיו״ב: כילה שיש לה גג:** (מ״ב) אף שיש עליה חוטין: (בה״ל) האחרונים נתקשו בביאורו: **יג. בגד ששוטחין ע״פ החבית לכסות:** (מ״ב) אע״ג דהמחיצות כבר עשויות: תיבה שיש עליה כסוי: טי״ש קעסטי״ל: הנוהגין להקל: (בה״ל) בגד שאינו עשוי לכך:

כתב החזו"א: (קונטרס השיעורין אות טו) כל מה שכתבנו אינו אלא להחמיר, אבל במקום ששיעור רבותינו האחרונים הוא לקולא בדאורייתא, ראוי להיות מיראי הוראה ולהחמיר.

משנה ברורה חלק ג'

הנושא	לשיטת החזו"א	לשיטת ר"ח נאה
	הלכות שבת	
שיעור סעודה לכתחילה (בפת)	400	230 גרם
שיעור שני סעודות לכתחילה (בפת)	800	460 גרם
שיעור חלה בברכה	2.25 ק"ג קמח	1.666 ק"ג קמח
שיעור להחמיר להפריש בלי ברכה	1.2 ק"ג ומשהוא	1.25 ק"ג
י"ב מיל		11.520 ק"מ
י' טפחים	96 ס"מ	80 ס"מ
ד' אמות	2.304 מ'	1.92 מ'
אלפיים אמה	1.152 ק"מ	960 מ'
ג' פרסאות	13.824 ק"מ	11.520 מ'
י' פרסאות	46.080 ק"מ	38.400 ק"מ
יד סולדת	45 מעלות	45 מעלות
מהלך אדם בינוני ליום	46.080 ק"מ	38.400 ק"מ
מזון ג' סעודות (לכתחילה) בפת	1.200 ק"ג	690 גרם
מהלך ד' מילין	72 מינוט	72 מינוט
מהלך ג' מילין	54 מינוט	54 מינוט
מהלך ג' רבעי מיל	13.5 מינוט	13.5 מינוט
מהלך ג' מיל ורביע	58.5 מינוט	58.5 מינוט
ג' אצבעות	7.2 ס"מ	6 ס"מ
אלף ות"ק אמה	864 מ'	720 מ'
פרוטה	1/192 מדינר כסף	1/192 מדינר כסף
כזית בדאורייתא	45 — 50 סמ"ק	27 סמ"ק
כזית בדרבנן	33 סמ"ק	17.3 סמ"ק
חצי ביצה	50 סמ"ק	28.8 סמ"ק
ב' ביצים	200 סמ"ק	115.2 סמ"ק
ג' ביצים	300 סמ"ק	172.8 סמ"ק
רביעית	150 סמ"ק	86 סמ"ק
לוג	600 סמ"ק	345.6 סמ"ק
6 ביצים	600 סמ"ק	345.6 סמ"ק
ביצה ומחצה	150 סמ"ק	86.4 סמ"ק
אכילת פרס	2-4 מינוט	4 מינוט
אמה	57.6 ס"מ	48 ס"מ
חצי אמה	28.8 ס"מ	24 ס"מ
ד' טפחים	38.4 ס"מ	32 ס"מ
טפח	9.6 ס"מ	8 ס"מ
ב' טפחים	19.2 ס"מ	16 ס"מ
שבעים אמה ושריים	40.729 מ'	33.94 מ'
דינר (כסף)	4.25 גרם כסף	4.25 גרם כסף
ג' טפחים	28.8 ס"מ	24 ס"מ
רוחב ר"ה (טז אמה)	9.216 מ'	7.68 מ'
מ' סאה	576 ליטר	331.8 ליטר
לבוד	פחות מ 28.8 ס"מ	פחות מ 24 ס"מ
כור	432 ליטר	248.9 ליטר
כוריים	864 ליטר	497.8 ליטר
ט"ו סאין	216 ליטר	124.45 ליטר
אמה וג' אצבעות	64.8 ס"מ	54 ס"מ
י"ח פשיטים	18.63 גרם כסף	18.63 גרם כסף
י"ב פשיטים	12.42 גרם כסף	12.42 גרם כסף
גדול פולני"ש	0.69 תכולת כסף	0.69 תכולת כסף
גדול וחצי פולניש (בזמן הרמ"א)	1.035 תכולת כסף	1.035 תכולת כסף
ה' סלעים	96 גרם כסף	96 גרם כסף
קב	2.4 ליטר	1.38 ליטר
קביים	4.8 ליטר	2.76 ליטר
שבעים אמה	40.32 מטר	33.6 מטר
פרסה	4.608 ק"מ	3.840 ק"מ
דינר זהב	8.5 גרם זהב	8.5 גרם זהב

מפתח
להלכות שבת

הכלולים בשו"ע אורח חיים ובמשנה ברורה

נערך ע"י
שלמה הלוי במברגר

תוכן הענינים

א,א = עמוד א טור א

ביבוד השבת ודיני ערב שבת

א. הכנות לשבת והזהירות בכבוד שבת — א,א
ב. עוד דינים השייכים לערב שבת — ב,א
ג. הפלגה בספינה ויציאה בשיירה לפני שבת — ב,א
ד. דיני הטמנה — ב,א
ה. דיני השהיה — ב,א
ו. הדלקת הנרות — ב,ב
ז. קבלת שבת — ב,ב
ח. בין השמשות — ב,ב

דיני תפילות בשבת, קידוש וג' סעודות

ט. תפילות בשבת — ב,ג
י. דיני קידוש — ב,ג
יא. שלש סעודות — ג,א
יב. ברכת המזון — ג,ב
יג. קריאת התורה — ג,ב
יד. סדר העולים לתורה — ג,ג
טו. קריאת ההפטרה — ג,ג
טז. שנים מקרא ואחד תרגום — ד,א
יז. לימוד תורה — ד,א
יח. עונג שבת ואיסור תענית בשבת — ד,א
יט. נחום אבלים ובקור חולים — ד,א
כ. סדר מוצש"ק — ד,ב
כא. הבדלה בתפילה — ד,ב
כב. דיני הבדלה — ד,ב
כג. נר ובשמים — ד,ג

איסור מלאכה בשבת

כד. כללים לענין איסור מלאכה בשבת — ד,ג
כה. הזורע — ה,א
כו. החורש — ה,א
כז. הקוצר — ה,א
כח. המעמר — ה,ב
כט. הדש (א) — ה,ב
ל. הדש (ב) — סחיטה, ריסוק, המסה (ואיסור מוליד) — ה,ב
לא. הזורה — ה,ג
לב. הבורר והמרקד — ה,ג
לג. הטוחן — ה,ג
לד. הלש — ו,א
לה. המבשל (א) — ו,א
לו. המבשל (ב) — בישול בכלי ראשון או כלי שני וכד' — ו,ב
לז. המבשל (ג) — בישול דבר שאינו מאכל או משקה — ו,ב
לח. המבשל (ד) — דברים הדומים לבישול — ו,ג
לט. הגחז — ו,ג
מ. המלבן (א) — ו,ג
מא. המלבן (ב) — דברים שיש בהם חשש סחיטה — ז,א
מב. המנפץ — ז,א
מג. הצובע — ז,א
מד. הטווה — ז,א
מה. המיסך — ז,ב
מו. העושה בתי נירין — ז,ב
מז. האורג — ז,ב
מח. הפוצע — ז,ב
מט. הקושר והמתיר — ז,ב
נ. התופר — ז,ב
נא. הקורע — ז,ג
נב. הצד — ז,ג
נג. השוחט (כולל החובל) — ז,ג
נד. המפשיט — ח,א
נה. המולח והמעבד — ח,א
נו. הממחק (מירוח) — ח,א
נז. המתחך — ח,א
נח. המשרטט — ח,א
נט. הכותב — ח,ב
ס. המוחק — ח,ב
סא. הבונה והסותר (א) — ח,ב
סב. הבונה והסותר (ב) — השוואת גומות ודברים שיש בהם משום חשש השוואת גומות — ח,ג
סג. הבונה והסותר (בכלים) והמכה בפטיש — ח,ג
סד. עוד מה שאסרו חז"ל בדברים הדומים לבנין או לסתירה — ט,א
סה. השמעת קול, ועוד מה שגזרו בדבר שיכול לבוא לתיקון כלי — ט,א
סו. הבונה והסותר — אהל עראי — ט,ב
סז. המכבה (א) — ט,ב
סח. המכבה (ב) — חשש כיבוי, ומה שאסרו חז"ל שלא יבוא לידי כיבוי — ט,ג
סט. הצלה מדליקה — ט,ג
ע. המבעיר — ט,ג

המוציא מרשות לרשות וערוב חצרות

עא. ארבע רשויות — ט,ג
עב. רשות היחיד שנפרצה — י,א
עג. קרפף וגינה — י,א
עד. מחיצות — י,ב
עה. המוציא והמעביר ד"א ברה"ר — י,ב
עו. עוד דיני הוצאה השייכים לכרמלית — יא,א
עז. הוצאה של מלבושים וחכשיטים דרך מלבוש — יא,א
עח. הוצאה של מלבושים וחכשיטים דרך מלבוש רשימה לפי א — ב — יא,א
עט. עוד מה שגזרו שלא יבוא לידי הוצאה — יא,ג
פ. דין חצרות שלא ערבו, או שלא ערבו יחד — יא,ג
פא. כותל, חריץ, בור וכד' שבין חצרות שלא ערבו יחד — יא,ג
פב. דין ישראל האוסר — יב,א
פג. עירוב חצרות — יב,א
פד. דיני פתח וחלון ומחיצה לענין ערוב חצרות — יב,ב
פה. בטול רשות — יב,ג
פו. נכרי האוסר ושכירת רשות — יב,ג
פז. תיקון מבוי — יג,א
פח. שיתופי מבואות — יג,א

עוד מה שאסרו חז"ל שלא נרשם בסעיפים הקודמים

פט. השתמשות במחובר לקרקע — יג,ב
צ. השתמשות בבעל חי — יג,ב
צא. סחורה, קנין, מדידה ועוד דברים שאסרו חז"ל שלא יבוא לידי כתיבה — יג,ב
צב. שכר שבת — יג,ג
צג. ממצוא חפצך דבר דבר — יג,ג
צד. טפול בבעלי חיים — יד,א
צה. עוד מה שאסרו משום טרחה, עובדין דחול וכו' — יד,א
צו. רחיצה — יד,ב
צז. מוקצה — הגדרות וכללים — יד,ב
צח. מוקצה רשימת פריטים לפי א,ב — יד,ג
צט. מוקצה — טלטול ונגיעה — טו,ב
ק. בסיס לדבר האסור — טו,ג
קא. הנאה ממלאכה שנעשתה בשבת — טו,ג
קב. עשית מלאכה ע"י נכרי בשבת — טו,ג
קג. אמירה לנכרי — טז,ב
קד. הנאה ממלאכה שעשה נכרי בשבת — טז,ב

ענינים שונים

קה. פיקוח נפש — טז,ג
קו. חולה שיש בו סכנה — טז,ג
קז. יולדת — טז,ג
קח. מילה — יז,א
קט. חולה שאין בו סכנה — יז,א
קי. רפואה — יז,א
קיא. דין חש"ו, עבד, גר תושב, קראים ומומרים — יז,ב
קיב. המחמר ושביתת בהמה — יז,ב
קיג. הוצאה ע"י בהמה (רשימה לפי א־ב) — יז,ג
קיד. עוד כמה ענינים שונים — יח,א

דיני תחומין

קטו. דין תחומין — יח,א
קטז. מדידת התחומין — יח,ב
קיז. מי שיצא חוץ לתחום — יח,ב
קיח. תחומין לבהמה, פירות וכלים — יח,ב
קיט. עירוב תחומין — יח,ג

א. הכנות לשבת והזהירות בכבוד שבת

להזהר בכבוד שבת . . . . . רמב א
אם הכנה לשבת היא מדאורייתא . . . . . רנ ד"ה ישכים
לצמצם בשאר הימים . . . . . רמב א
מי שיש לו רק מעט מעות ובא שכיר לתבוע שכרו . . . . . רמב ד"ה לכבד
לכבס בחמישי . . . . . רמב א
נקוי הבית . . . . . רנ (ג) רסב (ג)
סידור הבית, השלחן והמיטות . . . . . רסב א
להתעסק בעצמו בצרכים לכבוד שבת . . . . . רנ א
התעסקות בהכנות לשבת לפני קריאת שמע ותפילה . . . . . רנ ד"ה ישכים
התעסקות בהכנות לשבת אם יפסיד תפילה בציבור . . . . . רנ ד"ה ישכים
הכנת הנרות ע"י האיש . . . . . רסד (כח)
הכנת צרכי שבת בערב שבת . . . . . רנ א
ללוות לצרכי שבת . . . . . רמב (ג), (ד)
מי שמוטל על הצדקה . . . . . רמב (א)
תיקון המאכלים לשבת . . . . . רנ (ב)
ללוש שיעור חלה . . . . . רמב א
לעשות לחמים לכצוע בשבת וביו"ט . . . . . רמב א
הטמנה לשבת . . . . . רנ"ז ח
מפה על השלחן . . . . . רסב (ד), רפט א
שיהיה השלחן ערוך כל השבת . . . . . רסב א
שתהיה המיטה מוצעת . . . . . רפט א
שמירת הנקיון של הבית בשבת . . . . . רסב (ג
הליכה בערב שבת . . . . . רמט)
סעודה בערב שבת . . . . . רמט
אכילה בערב שבת . . . . . רמט
מלאכה בערב שבת . . . . . רנא א,
תענית בערב שבת . . . . . רמט
לימוד בערב שבת . . . . . רנא
הרהור בתשובה בערב שבת . . . . . רנ (
סחורה בערב שבת . . . . . רנא (:
להתענות בערב שבת . . . . . רסב
לרחוץ בערב שבת . . . . . רס
זמן רחיצה בערב שבת . . . . . רסז
ליטול צפרנים בערב שבת . . . . . רס

האותיות מציינות את הסימן והסעיף באורח חיים, וכן את המשנה ברורה המתיחס לאותו סעיף. האותיות בסוגריים ( ) מציינות את הסעי' קטן של המשנה ברורה, אם הנושא אינו מופיע שם בשלחן ערוך. ד"ה, מציין את ד"ה של ביאור הלכה.

להסתפר בערב שבת . . . . . רפ א
כסות נקיה . . . . . רפב (א)
בגדי שבת . . . . . רפב ב,ג, שא טז

ב. עוד דינים חשיביכים לערב שבת

התקיעות שהיו תוקעין בערב שבת . . . . . רנו א
זרוז הקהל להכין את עצמו לשבת . . . . . רנו א
זרוז לסגירת חנויות ולהדלקת נרות . . . . . רנו (ב)
זמן סגירת החנויות . . . . . רנא (א), רנו (א)
לשלוח איש לבטל בעלי אומניות לפני
כניסת השבת . . . . . רנו (א)
יציאה סמוך לחשיכה בחפציו או במחטו וכו' . . . . . רנב ו
שיעור סמוך לחשיכה . . . . . רנב ד"ה סמוך לחשיכה
למשמש בכליו בערב שבת . . . . . רנב ז
לשאול: עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה. . . . . רס ב
לומר הדליקו את הנר . . . . . רס ב
התחלת מלאכה סמוך לחשיכה וזו"א
נגמרת מאליה בשבת . . . . . רנב א, ה
הדלקת מדורה של עצים סמוך לחשיכה . . . . . רנח א
הדלקת מדורה של פחמים סמוך לחשיכה . . . . . רנח ב
הדלקת מדורה של זפת, קש וגבבא, קנים
וגרעיני תמרים, סמוך לחשיכה . . . . . רנח ג
השאלת כלים לנכרי סמוך לחשיכה . . . . . רמו ב
פריסת מצודות בע"ש . . . . . רנב א
שליחת אגרת ביד נכרי בערב שבת . . . . . רמז א
חופה בערב שבת . . . . . שלט (יט) (לב)
מי שהחשיך לו . . . . . רסו א,ב,ג,ד,ה,ו,ז,ח,
שאין לומר על נהרות בבל בע"ש אחר חצות . . . . . רסז (א)

ג. הפלגה בספינה ויציאה בשיירה לפני שבת

הפלגה בספינה לפני שבת . . . . . רמח א,ב,ג
יציאה בשיירה לפני שבת. . . . . רמח ד

ד. דיני הטמנה

הטמנה בדבר המוסיף הבל (אפילו מבעוד יום) . . . . . רנג א
רנז א,ג,ו,ז,ח, רנח א, שיח ג
הטמנה בחול . . . . . שיח (יט)
השהיה ע"ג כירה אם הקדירה מכוסה בבגדים . . . . . רנז ח
הטמנה בחול ובבגדים ע"ג התנור . . . . . רנז (מג)
הטמנה בגומא שבתוך התנור . . . . . רנז שעה"צ (מג)
דין התבשיל שהטמינו מבעוד יום בדבר
המוסיף הבל . . . . . רנז א
מים שנמשכו בסילון דרך אמת המים שהיא חמה. . . . . שכו ג
הטמנה בין השמשות . . . . . רנז א, רסא א
הטמנה אחרי עניית ברכו או מזמור שיר ליום השבת . . רסא ד
הטמנה בשבת. . . . . רנג ב,ה רנז א,ב,ד,ה,ו,ז
. . . . . רנח (ב) רנט ג (בסוף)
כסוי הטמון כשנתגלה בשבת. . . . . רנז ד
החזרת טמון בשבת . . . . . רנט ג
תוספת הטמנה בשבת . . . . . רנז ד
הנחת כלי שיש בו מאכל חם ע"ג קדירה הטמונה . . . . שיח ו
החלפת הטמנה בשבת. . . . . רנז ד

ה. דיני השהיה

השהיה — עיקרי ההלכותן. . . . . רנג (הקדמה)רנט (בסוף)
השהיה ע"ג כירה או תנור או לסמוך לה . . . רנג א,ה, רנז (מו)
השהית בשר . . . . . רנד א
השהית מים בתנור . . . . . רנד ט
השהית המאכל . . . . . רנד א, ח,
השהיה על תולדות האור. . . . . שיח ד"ה ואפילו
השהיה על תולדות החמה . . . . . שיח ד"ה ואפילו
התחלת צלי סמוך לשבת. . . . . רנד א,ב
נתינת פירות סביב הקדירה בע"ש כדי שיצולו בשבת . . רנד ד
החזרת קדירה בשבת לכירה או לתנור . . . . . רנג א,ב,ה
החזרת קדירה ע"ג כירה בשבת כשספק לו אם כבר
נתבשל כל צרכו. . . . . שיח ד"ה שייך
נתינה לתוך התנור של מאכלים שלא הוטמנו בו רנג שעה"צ (נח)
החזרת קדירה סמוך לשבת. . . . . רנג ב
שיעור מאכל בן דרוסאי. . . רנג (הקדמה), (לח) רנד ב, שיח
שעה"צ (ה)
החזרת קדירה בשבת ושם תחתיה כלי
ריקן להרחיקה מהאש. . . . . רנג ג

דין התבשיל אם עבר ושהה. . . . . רנג א
שתית מים מסאמאוואר שאינו גרוף
וקטום. . . . . שיח (קיח)
עבר או שכח בע"ש ונצלה בשבת. . . . . רנד ג
רחיצה במוג"ש במרחץ שהוחם מאליו בשבת. . . . . שכו יא
תבשיל שהחזיר נכרי בשבת לכירה או לתנור. . . . . רנג א
להמתין בכדי שיעשו במוצאי שבת . . רנג א רנד ה,ח,ט, שכו יא
נתינת פת לתנור סמוך לחשיכה . . . . . רנד ה
דין הפת שנתן לתנור סמוך לחשיכה. . . . . רנד ה

ו. הדלקת הנרות

זמן הדלקת הנרות . . . . . רסא א,ב,ג, רסג ד, רסז ב
לומר הדליקו את הנר. . . . . רס ב
הכנת הנרות ע"י האיש. . . . . רסד (כח)
דין הפמוטים. . . . . רסד (כט)
להזדרז בהדלקת הנרות. . . . . רסב (יא)
דין הפתילה. . . . . רסד א,ב,ט,י
דין השמן. . . . . רסג (ה) רסד ג,ד,ה,ו,ז
שמן של איסור הנאה. . . . . רסד ד"ה חוץ
אם הדליק בדברים האסורים. . . . . רסד א
נר של נכרי שהודלק בדברים אסורים. . . . . רעו ד"ה לצרכו
נרות דבוקים יחד. . . . . תרעא ד
נר שבת הוקצה למצוותה. . . . . רסג (נז)
עשיית נר שבת יפה. . . . . רסג א
מספר נרות שבת. . . . . רסג א
חובת נר שבת. . . . . רסג ב,ג,ד,ז,ז,ט רסד(טו)
חובת הדלקת נרות על אורח ועל מי שאינו בבית. . . . . רסג
ו,ז,ה, (מו)
מקום הנחת הנרות. . . . . רסג י
הדלקת רוב היוצא. . . . . רסד ח
אם שכחה פעם להדליק. . . . . רסג א
טלטול הנרות למקום אחר. . . . . רסג י
הדלקה מר לנר. . . . . רסג (ד)
ברכת נר שבת. . . . . רסג ה,ו,ח,ט
ספק אם ברכה להדליק נר"ש. . . . . רסג ד"ה כשידליק
עד מתי יכולה לברך. . . . . רסג ד"ה כשידליק
קדוש במקום הנר. . . . . רעג ז
לאכול במקום הנר. . . . . רסג (לט), רעג ז
להדליק נר חנוכה לפני שמדליק נר שבת. . . . . תרעט א
נר שבת קודם לנר חנוכה מפני שלום בית . . . . . תרעח א
אכילת פת קודמת לנר שבת. . . . . רסג (ט)

ז. קבלת שבת

זמן קבלת שבת . . . . . רנו (א), רסא ב,ג
רסב (יא), רסג ד, (סד), רסז ב
לשמוח בביאת השבת. . . . . רסב ג
זמן פלג המנחה. . . . . רסג ד רסז (ד)
דין תוספת שבת. . רסא ב,ד, ד"ה שעה, שמב (א), ד"ה מותר לו
קבלת שבת בהדלקת נר שבת. . . . . רסג י, (כא)
תנאי בהדלקת הנרות לענין קבלת שבת. . . . . רסג י, (כא)
קבלת שבת באמירת ברכו או מזמור שיר
ליום השבת. . . . . רסג י
קבלת שבת באמירת לכה דודי. . . . . רסא לא
קבלת שבת ע"י תפילת שבת מבעוד יום. . . . . רסג יא
קבלת שבת ע"י רוב הקהל מבעוד יום . . . . . רסג יב, יג
קבלת שבת בטעות. . . . . רסג יד
אם התפללו בטעות מעריב של שבת מבעוד יום. . . . רסג יד
עשיית מלאכה בשביל יחיד שקבל עליו שבת. . רסא (יח), רסג יז
אמירה לנכרי כשקבל עליו שבת. . . . . רסא א
אם מותר לערב (ערובי חצרות ושתופי
מבואות) כשקבל עליו תוספת שבת. . . . . שצג ב
תפילת מנחה למי שכבר קבל שבת. . . . . רסג טו
תפילת מנחה לאחר שהקהל קבלו שבת. . . . . רסג טו, טז
תפילת מנחה לאשה המדליקה. . . . . רסג (מג)

ח. בין השמשות

זמן בין השמשות . . רסא א, ב, רצג ב, שמב ד"ה בין השמשות
זמן ביה"ש—הסבר השיטות. . . . רסא ד"ה מתחילת, ד"ה
ושעור, שעה"צ (יח)
דברים שלא נזרו עליהם ביה"ש. . . . רסא א, שז כב, שמב א,
שעב (קיג)
אמירה לנכרי ביה"ש. . . . . רסא א

שמותר לערב ערובי חצרות ושתופי
מבואות ביה"ש. . . . . שצג ב
אם מותר לערב ערובי תחומין ביה"ש. . . . . שמב (א)
דין ביה"ש של מוצש"ק. . . . . שמב (ב)

ט. תפילות בשבת

תפילת מנחה בע"ש . . . . . רסז א
טעה ולא התפלל מנחה בע"ש. . . . . קח ט
סדר קבלת שבת. . . . . רסב (י)
סדר קבלת שבת בעיו"ל ובעיו"כ. . . . . רסב (י)
אמירת במה מדליקין. . . . . ער א,ב
זמן תפילת ערבית בליל שב"ק. . . . רנו שעה"צ (ה), רסז ב,
שעה"צ (יא)
תחימת ברכת השכיבנו . . . . . רסז ג
סדר תפילת ערבית של שבת. . . . . רסח א,ז,ח,ט,י,יא,יב
דין הקידוש בבית הכנסת. . . . . רסט א
אם התפללו בטעות מעריב של שבת
מבעוד יום. . . . . רסג יד
ברכת מעין שבע בליל שבת שחל ביו"ט. . . . . רסח ט
ברכת מעין שבע בליל שבת שחל בליל א' דפסח רסח ד"ה יו"ט
מי שלא התפלל ערבית של שבת. . . . . רסח יג
מי שטעה בתפלת ערבית של שבת ושמע
מש"ץ ברכת מעין שבע. . . . . רסח ד"ה או
מי ששמע מש"ץ ברכת מעין שבע בליל
שבת שחל ביו"ט. . . . . רסח ד"ה יצא
התחלת אכילה תוך חצי שעה לפני חלילה. . . . . רסז (ה)
זמן תפילת שחרית בשבת. . . . . רפא א
סדר תפילת שחרית בשבת. . . . . רפא א
אמירת פסוקי מוסף דשבת אצל פרשת התמיד. . . . . מח א
זמירות של שבת. . . . . רפא א
שאין אומרים מזמור לתודה בשבת וביו"ט. . . . . נא ט
אם אחר לבוא לביהכ"נ. . . . . רפא ד"ה ובכל
שלא לשחות בולך לבדך אנחנו מודים. . . . . רפא א
אמירת פיוטים. . . . . סח א, קיב ב
סמיכת גאולה לתפילה בשבת. . . . . קיא א
אחרי שחרית כבר נתחייב בקידוש. . . . . רפו (ז)
אמירת יקום פורקן. . . . . רפד ז
לברך העוסקים בצרכי צבור אחרי קריאת התורה. . . רפד ז
הזכרת נשמות אחרי קריאת התורה. . . . . רפד ז
אב הרחמים. . . . . רפד ז
טעימה קודם תפילת מוסף. . . . . רפו ג
שתיית יין לקידוש לפני נשיאת כפים. . . . רפו ד"ה אכילת
סמיכת אשרי לח"ק שלפני מוסף. . . . . רפד (טו)
זמן תפילת מוסף. . . . . רפו א
חובת תפילת מוסף. . . . . רפו ב
סדר תפילת מוסף. . . . . רפו ב
שאין תשלומים לתפילת מוסף. . . . . רפו א
נשיאת כפים. . . . . רפו א
ברכו בתרא בשבת וביו"ט. . . . . רפו ה קלג א
שלא להאריך יותר מדי בינינים. . . . . רפא (ד)
זמן אכילה בשבת. . . . . רפא א
זמן תפילת מנחה בשבת. . . . . רצ (ח)
להתפלל מנחה לפני הסעודה. . . . . רפו ד
היו לפנינו שתי תפילות, אחת של מנחה
ואחת של מוסף. . . . . רפו ד
סדר תפילת מנחה. . . . . רצב א
טעם לאמירת ואני תפילתי. . . . . רצב (ב)
אמירת צדקתך. . . . . רצב ב
אמירת שיר המעלות. . . . . רצב ב
אמירת פרקי אבות. . . . . רצב ב
אם אין שהות להתפלל מוסף וגם מנחה. . . . . רפו (יג)
טעה ולא התפלל מנחה בשבת. . . . . קח י
טעה במנחה של שבת ולא הזכיר של שבת. . . . . קח יא
הטועה בתפילת שבת. . . . . רסח ב,ג,ד,ה,ו,יג, רפא א
תפילת נדבה בשבת וביו"ט. . . . . קז א
אונן בשבת בענין תפילה. . . . . עא א
אמירת עננו למי שהתענה בשבת. . . . . רפח ו
מאה ברכות בשבת. . . . . רצ א
לכוון לברכות הקרואים והמפטיר לענין
מאה ברכות. . . . . רפד ג

י. דיני קידוש

ענין מצות הקידוש . . . . . רסג (יג), רעא (א),
(ב), ד"ה מיד, ד"ה דאיתקש
זמן קידוש בליל ש"ק. . . . . רעא א

חיוב קידוש על היין. . . . . רסג (יג), רעא ג,יא,(ב)
יין הראוי לקידוש. . . . . ערב א,ב,ג,ד,ה,ז,ו,ח
יין מזוג. . . . . ערב ה
יין לבן. . . . . ערב ד"ה על
יין צמוקים. . . . . ערב ו, (כב)
יין מבושל. . . . . ערב ח
יין מעושן. . . . . ערב ד"ה שריחו, ד"ה מקדשין
מי שנדר שלא ישתה יין. . . . . ערב ט
קידוש על שאר משקין. . . . . רעא (נו),(עח), ערב ט, רפט ב
סבר שהוא יין ונמצא חומץ או מים. . . . . רעא (עח)
דין כוס של קידוש. . . . . רעא י,יא
מה נקרא כוס פגום. . . . . רעא (מג),(פא)
שעור כוס של קידוש. . . . . רעא (סח)
שעור רביעית. . . . . רעא (סח), ד"ה של
שתיה מכוס של קידוש. . . . . רעא יג,יד, ערב (ל)
שעור מלא לוגמיו. . . . . רעא יג
אם נשפך הכוס לפני שטעם ממנו. . . . . רעא טו
טעימת המסובין. . . . . רעא יד,טז,יז
הפסק בין קידוש לשתיה. . . . . רעא טו
המקדש ע"מ ששיתו אחרים. . . . . ערב (לג)
מי שאין לו אלא כוס אחד. . . . . רעא יא
קידוש על הפת. . . . . רפט (י),
רעא ה,(ז),(ח),(מא),(מג),(נו),(עח),(עט), ערב ט, רצו ד
נטילת ידים לפני קידוש או אחריו. . . . . רעא יב
אם נטל ידיו לפני קידוש. . . . . רעא יב
כיסוי הפת. . . . . רעא ט
קידוש במקום סעודה. . . . . רסט א,(א) רעא (ב),(לח)
רעא א,ב,ג,ד,ה,ו
קידוש תיכף לסעודה. . . . . רעג ג
לבצוע על הפת מיד אחרי קידוש. . . . . רמט ד"ה מותר
שעור סעודה לענין קידוש במקום סעודה. . . . . רעג ה
שיכול לקדש לאחרים. . . . . רעג ד
אם יכול לברך המוציא לאחרים. . . . . רעג (יט),(כח)
כונה להוציא ולצאת י"ח. . . . . רעא (ה) רעג ו
אם לומר אחר המקדש מלה במלה. . . . . קצג (ה), רעא ד"ה
דאיתקש
אם יכול להוציא שכנו בבית אחר. . . . . רעג ו
תרי קלי לא משתמעי. . . . . רעא (ג)
עמידה או ישיבה בקידוש. . . . . רעא י
קביעות לענין להוציא י"ח בקידוש ובהבדלה. . . . . רעא (מו)
רעג ד"ה ואם
ברכת בופה"ג של קידוש פוטרת יין שבתוך הסעודה. . . . . ערב י
רעג ד"ה אף
ברכת המזון פוטרת כוס של קידוש. . . . . ערב י
אמירת ויכולו בקידוש. . . . . רעא ח,י
להזכיר יציאת מצרים בקידוש. . . . . רעא ד"ה מיד
סדר קידוש ליל שבת. . . . . רסח (יט)
טעימה לפני קידוש. . . . . רעא ד,ז
אם אכל או טעם לפני קידוש. . . . . רעא ז
האכלת קטנים לפני קידוש. . . . . רסט (א)
קידוש במקום הנר. . . . . רעג ז
נתינת עינו בנרות ובכוס בשעת קידוש. . . . . רעא י
ספק אם קידש. . . . . רעא (ב)
הפסקה באכילה ובשתיה בשביל לקדש. . . . . רעא ד,ח
ברכת בופה"ג וברכת המוציא כשמפסיק לקידוש. . . . . רעא ד,ה
אם קדש היום בגמר סעודתו. . . . . רעא ו
נשים לענין קידוש. . . . . רעא ב רפט (ו)
אם אשה יכולה להוציא אחר י"ח בקידוש. . . . . רעא (ה)
קטן לענין קידוש. . . . . רעא (ב),(ג),(ו)
לקדש לקטנים. . . . . רעג (טז)
קידוש בביהכ"נ. . . . . רסט א רעא (נו) רעג (ל)
נר חנוכה קודם לקידוש משום פרסומי ניסא. . . . . תרעא
מצות קידוש של יום. . . . . רעא (ח) רפט א
אחרי שחרית כבר נתחייב בקידוש. . . . . רפו (ז)
שתית מים קודם תפילת שחרית. . . . . רפט א
קידוש למי שהותר לו לאכול לפני התפילה. . . . . רפט,ד"ה חובת
אם לא קידש בלילה. . . . . רעא ח רצא (ה)
שתית יין לקידוש לפני נשיאת כפים. . . . . רפו ד"ה אכילת
קידוש של יום על שאר משקין. . . . . רפט ב
קידוש על הפת ביום. . . . . רעא (ח),(עט) רפט (י)
אם אין לו יין או שאר משקין הראויים
לקדש עליהם לקידוש של יום. . . . . רפט ב
אם לא קידש בסעודה ראשונה של יום. . . . . רצא שעה"צ(ט)
מי שאינו יודע מתי שבת. . . . . שדמו א,ב
קידוש של יו"ט. . . . . רעא (ב)

יא. שלש סעודות

חובת סעודות שבת. . . . . רמב (א), רעא ג,(ז)
חובת אכילת פת. . . . . רשג (ט), רעד ד,(א)
אם מותר לאכול מיני מזונות לאחר
הקידוש קודם הסעודה. . . . . רמט ד"ה מותר
שעור סעודת שבת. . . . . רעא שעה"צ (מג)
לאכול סעודת שבת לתיאבון. . . . . רמט ד"ה מותר
לאכול את הלחם לתיאבון. . . . . רמט ד"ה מותר
לבצוע על שתי ככרות בכל סעודת שבת. . . . . רצא ד
נשים חייבות בלחם משנה. . . . . רצא ד"ה נשים
ברכת המוציא. . . . . רעד (ב)
אם יכול לברך המוציא לאחרים. . . . . רעג (יט),(כח)
לכוון להוציא י"ח בברכת המוציא את מי
שאין לו לחם משנה. . . . . רצא (כא)
בציעת הפת. . . . . קסז א, רעד א,ב
טעימת המסובין. . . . . רעד ג
זמן אכילה בליל שב"ק. . . . . רסז ב, רעא א
חובת אכילה בליל ש"ק. . . . . רמט ד"ה מותר
לאכול במקום הנר. . . . . רסג (לט), רעג ז
יין שבתוך המזון. . . . . קעד ד
מי שמזיקה לו האכילה. . . . . רפח ב,ג
אם לא אכל בליל שבת. . . . . רעד (ט), רצא א
ללמוד קודם האכילה. . . . . רפט (ה)
זמירות. . . . . רפט (ה)
סדר סעודת היום. . . . . רפט א
זמן אכילה ביום. . . . . רפא א, רפח ז
אם נמשכה סעודת הבוקר עד זמן המנחה. . . . . רצא ג
זמן קביעת סעודה. . . . . רצ ב
חובת סעודה שלישית. . . . . רעד (ט), רצא א
זמן סעודה שלישית. . . . . רצא ב
אכילת פת בסעודה שלישית. . . . . רצא ה, תמד (ח)
שיעור האכילה לסעודה שלישית. . . . . רצא א
לבצוע על שתי ככרות בסעודה שלישית. . . . . רצא ד
לברך על היין תוך סעודה שלישית. . . . . רצא (כא)
במה יוצא י"ח בסעודה שלישית. . . . . רצא ה, תמד (ח)
נשים חייבות בסעודה שלישית. . . . . רצא ו
מי שיש לו רק מזון שתי סעודות מצומצמות. . . . . רצא (יז)
שתיית מים בין מנחה למעריב. . . . . רצא ב
סעודה שלישית בעיו"ט שחל בשבת. . . . . רצא (יז),ד"ה אחר,
תקכט א,ד"ה בעיו"ט
סעודה שלישית בע"פ שחל בשבת. . . . . רצא ה, תמד א
חיוב שתי סעודות ביו"ט. . . . . רצא (ה)

יב. ברכת המזון

הזכרת שבת בבהמ"ז. . . . . רעא ו
נוסח ברכה ג' של ברכת המזון. . . . . קפח ד,ה
אם שכח לומר רצה בבהמ"ז. . . . . קפח ו,ז,ח
מי שלא אכל בליל ש"ק ושכח רצה
בסעודה שניה ביום. . . . . רצא (ו)
דין זימון אם שכח לומר רצה. . . . . קפח ט
אם נמשכה סעודה משבת למוצש"ק. . . . . קפח י
אם נמשכה סעודה למוצש"ק ואמר
המבדיל בין קודש לחול באמצע סעודתו. . . . . רסג (סז)
הזכרת שבת בברכת מעין שלש. . . . . רח יב

יג. קריאת התורה.

סדר הוצאת ספר תורה. . . . . קלד ב
הוצאת ס"ת ביום שיש שני ספרים. . . . . קמז ח
אחיזת ס"ת השניה עד שיקראו בה. . . . . קמז (כט)
אין קורין בפחות מעשרה. . . . . קמג א
אם התחילו בעשרה ויצאו מקצתם. . . . . קמג א
לסדר הפרשה תחילה. . . . . קלט א, קמב (ו)
לקרות מעומד. . . . . קמא א
עמידה בשעת קריאת התורה. . . . . קמד ד
שלא יקראו שנים ביחד. . . . . קמב א
חלוקת פרשות השבוע לשבתות השנה. . . . . תכח ד
מנין הקרואים בשבת. . . . . רפג א
לקרוא לפחות שלשה פסוקים לכל אחד. . . . . קלז ב
אם אחד קרא רק שני פסוקים. . . . . קלז ד
להתחיל ולסיים בדבר טוב. . . . . קלח א
חלוקת פרשת האזינו בין העולים לתורה. . . . . תכח ה
קריאת התוכחות. . . . . תכח ו
מי יעלה לקריאת התוכחות. . . . . תכח ד"ה בפסוקים, ד"ה בשמו
קריאת מ"ב מסעות. . . . . תכח (כא)
קריאת שמונה פסוקים אחרונים שבתורה. . . . . תכח ז
שאין מוציאין בשבת שטר שני לקרות פר' המוספים. . . . . רפג א
שלא לגלול ס"ת בצבור. . . . . קמד ג
לעלות בדרך הקצרה. . . . . קמא ז
לעלות דרך ימין. . . . . קמא ז, (כה)
לעלות מבריזות. . . . . קמא (כה)
לקרות עם הש"ץ. . . . . קמא ב
ברכות התורה לפניה ולאחריה. . . . . קלט ד,ו,ז,ח,ט,י,יא
לומר ברכות בקול רם. . . . . קלט ו
אם הראו לו מקום אחר ממה שצריך לקרות. . . . . קמ ג
עניית אמן ע"י הציבור. . . . . קמא ה
עניית אמן ע"י הקורא. . . . . קמא (יז)
שיעמוד אחר אצל ש"ץ. . . . . קמא ד
שיעמוד גם הגבאי אצל ס"ת. . . . . קמא (טז)
לבחור לסגן איש ככבד. . . . . קמא (טו)
הקורא בתורה ונשתתק. . . . . קמ א
כיסוי הכתב בין גברא לגברא. . . . . קלט ה
מתי ירד מן הבימה. . . . . קמא ז
טעות במנין ז' קרואים. . . . . רפו ב
קריאה למפטיר. . . . . רפב ד,ה
קריאה למפטיר כשמוציאין ב' או ג' ספרים. . . . . רפב ד
שהמפטיר עולה למנין הקרואים. . . . . רפב ו
קדיש בגמר הקריאה. . . . . רפב ד
קדיש ביום שמוציאין שלשה ספרי תורה. . . . . קמז (כז)
קטן לענין קריאת התורה. . . . . רפב (יג)
קטן לענין עליה לתורה. . . . . רפב ג
קטן לענין פר' פרה ופר' זכור. . . . . רפב (כג)
הפסק בקריאת התורה. . . . . קמ ב
טעות או דילוג בקריאת התורה. . . . . קלז ג, רפב ז
שאין מדלגין בתורה. . . . . קמד א
אם מותר לחזור וקרוא מה שקראו
לעולה אחר. . . . . קלז ה, רפב ב
שלא לקרות אדם אחד בשני ספרים. . . . . קמד ד, רפב ד"ה אם
מי שאינו יודע לקרות. . . . . קלט ב
אם סומא עולה לתורה. . . . . קלט ג, קמא ד"ה לבטלה
שלא לשייר פחות מג' פסוקים סמוך לפרשה. . . . . קלח א
אם מותר לקרות שמו"ת בשעת קריאת התורה. . קמו ב, רפח ה
לימוד בשעת קריאת התורה. . . . . קמו ב
שמיעת קריאת התורה ע"י נשים. . . . . רפב (יב)
ישוב שאין להם ספר תורה. . . . . קמג (ח)
ישוב שאין שם מי שיודע לקרות כהלכתה. . . . . קמב ב
ביהכ"נ שאין בה שיודע לקרות אלא אחד. . . . . קמב ה
להקריא מתוך החומש אם אין שם מי
שיודע לקרות. . . . . קמב (ח)
מנהג שמקרא מילה במילה. . . . . קמא ג
אם בטלו קריאת הפרשה בשבת. . . . . קלח ב
שלא לדבר בשעת הקריאה. . . . . קמו ב, ד"ה וחנכון
שלא לצאת בזמן הקריאה. . . . . קמו א
הגבהה וגלילה. . . . . קלד ב, קמז א,ג,ד,ה,ו
הושטת המעילים. . . . . קמז ב
הגבהה ביום שמוציאים שני ס"ת. . . . . קמז ח
דיני המתורגמן. . . . . קמח א,ב,ג
סדר החזרת ספר תורה. . . . . קלד (יד), קמט א
קריאת התורה במנחה של שבת. . . . . קלח א,ב, (פתיחה) רצב א
אם דילג בקריאת התורה במנחה של שבת. . . . . קלז ג

יד. סדר העולים לתורה

שקוראים לעלות לתורה. . . . . קלט ג
סדר העולים לתורה בשבת. . . . . קלח ג,י,יב,(כד), קלו א, רפב ג
סדר החיובים לעלות לתורה. . . . . קלו ד"ה בשבת
מי מותר לעלות לס"ת. . . . . רפב ג
מי עולה למנין הקרואים. . . . . רפב ג, (יא)
כהן קורא ראשון. . . . . קלח ג,ד,ה,ו
שלא יעלו שני כהנים זה אחר זה. . . . . קלח ח
שלא יעלו שני לויים זה אחר זה. . . . . קלח ט
אין קורין לוי אחר ישראל. . . . . קלח ו
אם אין לוי בבית הכנסת. . . . . קלח ח
אם סבר הכהן שאין לוי בביהכ"נ. . . . . קלח ז
אם קרא לכהן או לוי ואינו שם. . . . . קלח יא
אם הכהן קורא את שמע. . . . . קלח ה
ש"ץ (בעל קורא) שהוא כהן. . . . . קלח יא
אם כהן או לוי בעל קורא בפר' בחר
ובחוקותי כשהן מחוברות. . . . . תכח ד"ה בפסוקים
שני אחים או אב ובנו, זה אחר זה. . . . . קמא
עלית ששי ואחרון. . . . . רפב (י,

טו. קריאת ההפטרה

סדר ההפטרות. . . . . תכח ח
הפטרה מענין הקריאה. . . . . רפג (אז), רפד א,ז

הפטרות כשהפרשות מחוברות . . . . . רפד ז
הפטרה בשבת ר"ח אם גם למחרת ר"ח . . . . . קמד ב
הפטרה בשבת שיש בו חתן . . . . . קמד ב
להפטיר רק בציבור אחרי קרה"ת . . . . . רפד א
מי יקרא את ההפטרה . . . . . רפב ה, רפד ד
מתי יתחיל לומר ההפטרה . . . . . קמז ז, רפד ו
כמה פסוקים ראוי להפטיר . . . . . רפד א
שהודפס בנביא . . . . . קמד א
אם העולה למפטיר יקרא בעצמו את ההפטרה . . . . . רפד ד
שאחד בלבד יקרא את כל ההפטרה . . . . . רפד ה
אם נשתתק קורא ההפטרה . . . . . רפד ה
תרי קלי לא משתמעי . . . . . רפד ה
קריאת ההפטרה בלחש עם הקורא . . . . . רפד (יא)
חובת שמיעת ההפטרה . . . . . רפד (יב)
קריאת ההפטרה מספרי נביאים . . . . . רפד (א)
קריאת ההפטרה מחומש ולא מתנ"ך
קפל הטלית במוצש"ק . . . . . רפד שעה"צ (א)
טעם לקריאת הפטרה . . . . . רפד (ב)
שלא לדבר בשעת ההפטרה . . . . . קמו ג
קריאת ההפטרה בבית אחר . . . . . רפד (ג)
קטן למפטיר . . . . . רפב ד, רפד ד
ברכות ההפטרה . . . . . רפד (ב)
ענית אמן אחרי ברכות ההפטרה . . . . . רפד (ו)
אם להזכיר ר"ח בברכת הפטרה . . . . . רפד ב
מתי מותר לסלק הנביא מעל השולחן . . . . . רפד (יב)
פירוש המלה "הפטרה" . . . . . קמד ב

טז. שנים מקרא ואחד תרגום

לקרות שנים מקרא ואחד תרגום . . . . . רפה א,ב,ג,ד,ו,ז
לקרוא בעצמו הפרשה מתוך ס"ת . . . . . רפה (ב)
לצאת בפירוש רש"י במקום תרגום . . . . . רפה ב
אם מותר לקרות שמו"ת בשעת קה"ת . . . . . קמו ב, רפה ה
לקרוא בעצמו ההפטרה לפני שבת . . . . . רפה ז

יז. לימוד תורה

תלמוד תורה בשבת . . . . . רצ ב, (ג), שז (ד)
ללמוד קודם האכילה . . . . . רפט (ה)
שלא לקבוע מדרש בין מנחה למעריב . . . . . רצב ב

יח. עונג שבת ואיסור תענית בשבת

מצות עונג שבת, ואם היא דאורייתא . . רמב (א), ד"ה לכבד
תלמוד תורה בשבת . . . . . שז (ד)
מאכלים ומשקים חשובים . . . . . רמב (א)
חמין . . . . . רנז ח
בשר יין ומגדנות . . . . . רנ ב
דגים . . . . . רמב (א),(ב)
תבשילים . . . . . רמב (ב)
פשטידא . . . . . רמב א
מוליתא זכר למן . . . . . רמב א
שינה . . . . . רצ א
לנעול מנעלים . . . . . שא (סב)
לקיים עונה בליל שבת . . . . . רפ א
מי שמזיקה לו האכילה . . . . . רפח ב,ג
מי שיש לו עונג אם יבכה . . . . . רפח ב
איסור תענית בשבת . . . . . רפח א,ח
אם איסור תענית בשבת הוא דאורייתא
או מדברי קבלה . . . . . רפח ד"ה אסור
צעקה ותחינה בשבת . . . . . רפח ט,י
תרועה בשבת . . . . . רפח ט
תענית חלום בשבת . . . . . רפח ד
למיתב תענית לתעניתו . . . . . רפח ד
אמירת עננו למי שהתענה בשבת . . . . . רפח ו
רחיצה במים המשלשלים . . . . . שכח (קמ)
רחיצה בטיט . . . . . שכח (קמ)
שתית משקה המשלשל . . . . . שכח (קמ)
בחורים המתענגים בקפיצתם . . . . . שא א,ב
הפלגה בספינה לפני שבת . . . . . רמח ב
שלא הותר דבר איסור, כגון ליקך לבתי
תאטראות, משום עונג שבת . . . . . שא ד"ה כל דבר

יט. נחום אבלים ובקור חולים

נחום אבלים . . . . . רפז א
בקור חולים . . . . . רפז א

כ. סדר מוצש"ק

זמן יציאת השבת . . . . . רצג ב
בין השמשות . . . . . רצג ד"ה עד, ד"ה שיראו, ד"ה ג כוכבים
יציאת ג' כוכבים לענין מוצש"ק . . . . . רצג ב
אם יצאו כוכבים והרקיע מזהיר כעין
אורה של יום . . . . . רצג (ד)
לסמוך על שעון (לענין מוצש"ק) . . . . . רצג (ו)
זמן יציאת שב"ק ביום המעונן . . . . . רצג ב
שלא להדליק במוצש"ק עד אחרי סדר קדושה . . . . . רצט (מ)
סדר התפילה במוצש"ק . . . . . רצה לפני א
לזמר למנצח בנגינות ועוד מזמורים . . . . . רצג (א)
לאחר תפילת מעריב להוסיף מחול על הקדש . . . . . רצג א
אמירת והוא רחום וברכו במוצש"ק . . . . . רצג ג
טעה במנחה של שבת ולא הזכיר של שבת . . . . . קח יא
תפילת מעריב והבדלה מפלג המנחה למי שאנוס . . . . . רצג ג
לקפל הטלית במוצש"ק . . . . . רצט (מ)
הזכרת אליהו הנביא במוצש"ק . . . . . רצה א
דלית מים במוצש"ק . . . . . רצט י
אמירת רבש"ע במוצש"ק . . . . . רצג ג
סידור השולחן במוצש"ק . . . . . ש א
מנהג להדליק נרות במוצש"ק . . . . . רצה (ז), ש (ג)
קביעת סעודה על הפת במוצש"ק . . . . . ש (א)
להעדיף ג' סעודות של שבת על סעודת
מוצש"ק אם יש לו בצמצום . . . . . ש שעה"צ (ט)
יין שבתוך המזון בסעודת מוצש"ק . . . . . קעד ד
להדר בבשר או תבשיל במוצש"ק . . . . . ש (א)
זמן הסעודה במוצש"ק . . . . . ש (ב)
פיוטים וזמירות במוצש"ק . . . . . ש (ג)
הזכרה שבת בברכת המזון אם נמשכה
סעודתו בלילה . . . . . רשג (סז)
אם התפלל מעריב בתוך סעודתו משמכה
לתוך הלילה . . . . . רצט (ד)
אם אמר ברוך המבדיל בין קדש לחול
בתוך סעודתו שנמשכה לתוך הלילה . . . . . רצט שעה"צ (ח)
הדלקת נרות חנוכה במוצש"ק . . . . . רצג ד"ה ג' כוכבים
הכנה מיו"ט לחבירו לפני שהתפלל . . . . . רצט (מ)

כא. הבדלה בתפילה

להבדיל בתפילה . . . . . רצד א
אם שכח הבדלה בתפילה . . . . . רצד א,ב
אם שכח הבדלה בתפילה ביו"ט שחל במוצש"ק . . . . . רצד ד"ה
ואם טעה
אם שכח הבדלה בתפילה בתשעה באב
שחל במוצש"ק . . . . . רצד ג
אם יכול להזכיר הבדלה בשומע תפילה . . . . . רצד (ו)
טעה ולא התפלל מנחה בשבת . . . . . קח י
טעה בתפילת מנחה של שבת . . . . . קח יא
אם שכח להתפלל במוצש"ק . . קח (לג), רצד (ב), ד"ה אומרים

כב. דיני הבדלה

אם הבדלה היא דאורייתא או דרבנן . . . . . רצו (א)
סדר הבדלה . . . . . רצו א,ו
כוס של הבדלה . . . . . רעא (מב)
שלא יהיה הכוס פגום . . . . . רצו א
חיוב בהבדלה על היין . . . . . רעא יא, רצו ד,(ח)
יין הראוי להבדלה . . . . . ערב ד,(א), ד"ה על
כיסוי הלחם בשעת הבדלה . . . . . רצט ט
הבדלה על שאר משקין . . . . . רעא (נו) ערב ד"ה על, רצו ב
שאין מבדילים על הפת . . . . . רעא ה, רצו ב
אם מבדילים יקנה"ז על הפת . . . . . רצו ב
אם אין לו על מה להבדיל . . . . . רצו ג
ישיבה בשעת הבדלה . . . . . רעא שעה"צ (נא), רצו ו
לכוון ולשמוע הבדלה מפי המבדיל . . . . . רצז (יג)
אם ברכת בופה"ג של הבדלה פוטרת יין
שבתוך המזון . . . . . רצט ז,ח
מי שהתכוון לצאת ברכת הבדלה ולא
ברכת בופה"ג . . . . . רצו (לג)
אם יכול לצאת הבדלה ממי שמבדיל על
כוס חדש . . . . . רצו ד"ה אם
לצאת י"ח כל הברכות מהמבדיל משום
ברוב עם הדרת מלך . . . . . רצז (יג) רחצ יד
ברכה אחרונה אחרי הבדלה . . . . . רצט ז,ח
מי שמתענה במוצש"ק . . . . . רצט (כ)
מי שמתענה ג' ימים רצופים . . . . . רצט ו
מי שמתענה ממוצש"ק עד ליל יו"ט . . . . . רצט ד"ה ולקבל
אונן במוצש"ק לענין הבדלה . . . . . עא (י)
אם נשים חייבות בהבדלה . . . . . רצו ח
אם נשים יכולות להבדיל לעצמן . . . . . רצו ח
להבדיל בשביל קטן . . . . . רצו (לב)
הבדלה בביהכ"נ . . . . . רעא (נו), רצה א
אם ש"ץ יבדיל לפני ויתן לך או אחר כך . . . . . רצה ד"ה אבל
להבדיל בביתו . . . . . רצה (ו), רצו ז
שפיכת היין מהכוס . . . . . רצו א
שלא לאכול ולשתות עד שיבדיל . . . . . רצט א
התחלת סעודה בססק חשיכה לפני הבדלה . . . . . רצט ד"ה
משתחשך
אם טעם קודם שהבדיל . . . . . רצד-א, רצט ה,ו
אם לשתות מכוס של בהמ"ז לפני הבדלה . . . . . רצט (יד)
עשיית מלאכה קודם הבדלה . . . . . רסג (סה), רצט י
אם מותר לומר לאחר שכבר הבדיל
לעשות לו מלאכה . . . . . רצט י
אם לא הבדיל במוצש"ק . . . . . רצט ו
הבדלה במוצאי תשעה באב . . . . . תקנו א
אם היה אוכל מבעוד יום והחשיך במוצש"ק . . . . . רצג ג
אם היה שותה מבעוד יום והחשיך במוצש"ק . . . . . רצט א
אם היו שותים ואמרו בואו ונבדיל . . . . . רצט ב
ברכת בופה"ג אם הפסיק באכילתו או
בשתיתו להבדלה . . . . . רצט ג
ברכת המוציא אם הבדיל באמצע הסעודה . . רצט ד"ה א"צ לברך
הבדלה לאחר אכילה על כוס של בהמ"ז . . . . . רצו ג, רצט ד
מתי לא יבדיל על כוס של ברכת המזון . . . . . רצט ד
הבדלה בין נטילת ידים להמוציא . . . . . רצט (כה)
אמירת המבדיל וכו' בלי שם ומלכות . . . . . רצט י
אם יין של הבדלה קודם ליין של קידוש . . . . . רצו ד
שמן לנר חנוכה קודם ליין להבדלה . . . . . רצו ה
נר חנוכה והבדלה, מה מקדימים . . . . . תרפא ב

כג. נר ובשמים

לברך על הבשמים . . . . . רצז א, רחצ א
יחוד בשמים לצורך הבדלה . . . . . רצז (י)
הידור לברך על החדס . . . . . רצז ד
על איזה בשמים אסור לברך . . . . . רצז ב,ג,(א)
מי שאינו יכול להריח . . . . . רצז ה
לברך על הנר . . . . . רחצ א
ברכת בורא מאורי האש . . . . . רחצ א
דיוקים בנוסח ברכת בורא מאורי האש . . . . . רחצ (ב)
על איזה נר מברכים . . . . . רחצ ב,ד,ה,ו,ז,ח,ט,י,יא,יב,טו
על איזה נר אין מברכים . . . . . רחצ ה,ו,ז,ח,ט,י,יא,יב,טו
נר שיש לו שתי פתילות . . . . . רחצ ב
נר המכוסה בזכוכית . . . . . רצח טו,ד"ה ונר
מנורת נפט . . . . . רחצ ד"ה ונר
נר של נכרי . . . . . רחצ ה,ו,ז
להסתכל בכפות הידים ובצפרנים לאור הנר . . . . . רחצ ג
שיכול לחזור ולברך בורא מאורי האש,
להוציא בני ביתו . . . . . רחצ (לו)
אם נשים חייבות בברכת הנר במוצש"ק . . . . . רצו ד"ה לא
סומא לענין ברכת הנר . . . . . רחצ יג
ברכת בורא מאורי האש בת"ב . . . . . תקנו א

כד. כללים לענין איסור מלאכה בשבת

חיוב ופטור לענין שבת . . . . . שא (יט)
שנים שעשו מלאכה אחת . . . . . שז ה, שמז (א)
עשית מלאכה בין בימינו בין בשמאלו . . . . . שמ (כב)
גרם מלאכה . . . . . שלד ד"ה דגרם
הגדרת שוגג . . . . . שיח (ו) שלט (לא)
מלאכה שאין צריך לגופה . . . . . ערה (ד), רעח (ג), ד"ה החולה
שב (לו) שג שעה"צ (עב), שח ד"ה הקוץ, שיא (י),
שטז (כז),(לג),(מה),(מו),(מח), ד"ה
ולהרמב"ם, שיט ד"ה לאכול, שמ ד"ה
וחייב, של (לב), שלד כו,(פד)
דבר שאינו מתכוין . . . . . רנז (יד) שיב ג,(יט), שיג (נה),
שיד (י),(נב), שטו (כ),ד"ה לא- יסדר,
שטז י,(יח),(כה), שכא (ט), שלד א,כג,(פג),
שלו (נא) שלז א,(ו), שלח (ו) שמ (מה)
פסיק רישא . . . . . רנג (נא), רנט (כא), (בסוף), רעו שעה"צ (לה),
רעז ג,(ז),(כ),(יד),(טו),(יז),ד"ה שמא
שג (פד),(פו),(עט) שיב (יג),(כ) שיד א,(נב),(נג),
שטו (כ), שטז ג,ד,ד"ה והלך, שיח (פ), שכג (לח),
שכו (ל), שכח (צ), שלו ג, שלז א,ד, תרנח ב, תרפ א,ב

פסיק רישא בספק אם יש איסור במעשה. . . . . שסז ד"ה ולכן
פסיק רישא דלא ניחא ליה. . . . . רנג שעה"צ (מג)
רנט שעה"צ(כו), רעז ד"ה א"א,
שא ד"ה שאינו, שג שעה"צ (עד),
שיט ד"ה מפזר, שכ יח,(נז), שכא (נז)
שלו (כז), שלז שעה"צ (י)
פסיק רישא במילתא דרבנן. . . . . שיד (ט),(יא)
שסז (ה),(טז),(יח)
מלאכת מחשבת. . . . . שא (יט), שפ (נג), שנז (א)
מלאכה המתקיימת. . . . . שג שעה"צ (סח)
דבר שאינו מתקיים. . . . . שמ (כב) שג שעה"צ (סח),(סט)
מלאכה שאין סופה להתקיים. . . . . שג (פב),שדמ (בסוף)
מלאכה שמתקיימת ליום שבת בלבד. . . שג שעה"צ (סח),(סט)
כתיבה בדבר המתקיים . . . . . שג שעה"צ (סח),(סט)
מקלקל. . . . . שיד (ז),ד"ה שאינה, ד"ה אסור, שסז (ל),
שכח (פח), שלז (יד), שמ ד"ה הנייר, שעה"צ (יז)
חצי שעור. . . . . שיח (א) שיט ד"ה בקנון, שכא ד"ה שמא
שמ (ג),ד"ה על

כח. חזורע

דין הנוטע או חזורע בשבת. . . . . שיח ד"ה אחת
טלטול עציץ. . . . . שלו ח
השלכת זרעים במקום לח. . . . . שלו ד
שרית תבואה או זרעים במים. . . . . שלו יא
השקאת זרעים. . . . . שלו (כו)
השקאת מחובר לקרקע. . . . . שכא (לז)
העמדת ענפי אילנות במים. . . . . שנו יא
העמדת פרחים במים. . . . . שלו יא
השקאת עשבי בושם. . . . . שכא (לז)
השקאת עציצים. . . . . שכא (לז), שלו (מא)
השקאה—כשנוטל ידיו בגינה ע"ג עשבים. . . . . שלו ג
חשש השקאה כשאוכל בגנות. . . . . שלו ג
הטלת מי רגלים ע"ג זרעים. . . . . שלו ג
שפיכת שאר משקין ע"ג זרעים. . . . . שלו ג
שאיבת מים בגלגל. . . . . שלח ו

כו. החורש

חרישה—חגדרה . . . . . שלז (בהקדמה)
חפירה . . . . . שלז (בהקדמה)
חפירת גומא ואין צריך אלא לעפרה. . . . . רעח (ג)
עשית גומא כשהולך במקל שבראשו מסמר. . . שא ד"ה שאינו
השואת גומות. . . . . שיב ט , שלז (בהקדמה)
חשש השואת גומות—שלא לפנות בשדה ניר. . . . . שיב ט
ייפוי קרקע. . . . . שלז (בהקדמה)
ייפוי קרקע—תלישת עשבים יבשים. . . שלו (נז), ד"ה חייב
השקאת קרקע. . . . . שלו (כו)
השקאת קרקע בשאר משקין. . . . . שלו ד"ה או
רפוי קרקע—כשנוטל ידיו בגינה. . . . . שלו (כו)
תחיבת מחט או כוש לתוך עפר. . . . . שיא (כה)
גרירת מטה, כסא וספסל ע"ג קרקע. . . . . שלז א

כז. חקוצר

תלישת עשבים יבשים. . . . . שלו (נז)
תלישת פירות מיחור שנפשח. . . . . שלו ח
תלישת פירות שיבשו בחיבורן בענף או
שיבש האילן. . . . . שלו יב
תלישת עשבים יבשים. . . . . שלו (נז)
תלישת עשבים שעלו על אוזן הכלי. . . . . שלו ה
תלישת בצלים שנשתרשו בעליה. . . . . שלו (נז)
תלישה מעציץ שאינו נקוב. . . . . שלו ז
טלטול עציץ. . . . . שלו ח
קינוח בצרור שעלו בו עשבים. . . . . שיב ג
קינוח בעשבים. . . . . שיב ו
חליכה ע"ג עשבים. . . . . שלו ג
פירות שנשרו בשבת. . . . . שכב ג
הרחה בהדס מחובר. . . . . שלו י
הרחה באתרוג מחובר. . . . . שלו י
הרחה בפרי הראוי לאכילה במחובר. . . . . שלו י
נתינת עלה הדס וכד' בחבית בתור מרזב,
להוצאת יין. . . . . שיד ה
העמדת בהמה ע"ג עשבים. . . . . שכד יג
נטילת צנון שטמון בארץ ועשבים
שטמונים בארץ. . . . . שיא ח שלו ו
רדיית חלות דבש מהכוורת. . . . . שכא יג

כח. המעמר

עימור—הגדרה. . . . . שמ (לז)
עימור—שיעור שחייב בו. . . . . שמ (לז)
איסוף פירות במקום גידולם. . . . . שכב (ו) שמ ט
עימור בגידולי קרקע. . . . . שמ (לו)
אסיפת פירות מגנות ומפרדסים. . . . . שמ (לז)
ליקוט פירות שנתפזרו. . . . . טש (יא)
קיבוץ מלח ממשרפות המלח. . . . . שמ ט
הדבקה או חיבור של פירות לגוף אחד. . . . . שמ י
השחלת תאנים וכד' בחבל. . . . . שמ י

כט. חדש (א)

דישה—שיעור שחייב בו. . . . . שסז ד"ה והחובל
מלילת שבלים. . . . . שיט ו
פירוק הדגן מהשבלים. . . . . שיט (כב)
מפרק כלאחר יד. . . . . שיט ו
הוצאת קטניות מהשרביטין. . . . . שיט (כא)
פירוק אגוזים מקליפתם הירוקה. . . . . שיט ו
קילוף אגוזים. . . . . שיט (כד)
דיכה ושחיקה של שום בוסר ומלילות
שריסקן מע"ש. . . . . שכא יט
שחיקת דייסא. . . . . שכא יט
ריכוך תפוח. . . . . שיט (כב)
ניפוץ גבעולי פשתן. . . . . שדמ (בסוף)
הוצאת דבש מן השעוה. . . . . שכא (מו),(מח)
דבש שזב בשבת. . . . . שכא (מח)
דבש שזב מן החלות שריסקן מע"ש. . . . . שכ ד"ה משקין
עשיית חבלה והוצאת דם. . . . . שסז ד"ה והחובל
הוצאת דם מבשר המת. . . . . שסז ד"ה והחובל

ל. חדש (ב) — סחיטה, ריסוק, המסה (ואישור מוליד)

סחיטת פירות. . . . . שכ א
סחיטת פירות לתוך אוכל. . . . . שכ ד
סחיטת פרי בוסר לתוך אוכל. . . . . שכ ה
סחיטת פרי לתוך משקה. . . . . שכ ד"ה הבא
סחיטת לימונים. . . . . שכ ו
סחיטת צמוקים. . . . . שכ (טז)
נתינת עבנים ביין או צמוקים במים. . . . . שכ (יד)
סחיטת המים מפירות וירקות כבושים או
מדבר מבושל. . . . . שכ ז
סחיטת דג. . . . . שכ ח
סחיטת שאר משקין כשהמשקה חולך לאבוד. . . שכ ד"ה יש
סחיטת מוכין ע"י הדיקתם בפי הפח. . . . . שכ טז
סחיטת חתיכת בגד כשטופם בה נקב
בחבית של יין או של שאר משקים. . . . . שכ יח
מציצת המשקה בפיו מפירות. . . . . שכ א
הוצאת חלב מדדי אשה. . . . . שכח לד,לה,ד"ה ותניק של ח
יניקת חלב מהבהמה ע"י חולה. . . . . שכח לג
חליבת בהמה. . . . . שת (עא), שכ ד"ה לאכול, תקה א, (הקדמה)
חליבת בהמה ע"י נכרי. . . . . שת כ
משקין שזבו. . . . . רנב ד"ה בוסר, שכ א,ב
משקה שזב מחרצנים ומזגים. . . . . שכ ג
משקה שזב משום. . . . . רנב ד"ה בוסר
משקים שזבו מפירות שריסקן מע"ש. . . . . רנב ח
ריסוק שלג וברד. . . . . שיח (קב) שכ ט,יא,יב,יג
ריסוק שלג או ברד כשנוטל ידיו במים שיש
בהם שלג או ברד. . . . . שכ יא
דריסה על שלג. . . . . שכ יג
שבירת קרח. . . . . שכ י,(לו)
המסת שלג וברד. . . . . שכ ט,יד
המסת שלג ע"י חטלת מי רגלים. . . . . שכ יד
המסת שומן שבמאכל. . . . . שיח טז
המסת שומן—עירוי רותחין על כלים
מלוכלכים בשומן. . . . . רנג (ק)
נתינת מאכל כנגד תאש וע"י כך השומן נימוח. . . . שיח טז
נתינת משקה שקרש מלמעלה במקום חם
כדי שימסה. . . . . שיח (קח)
ריסוק מלח. . . . . שכ יב
שפשוף ידים במלח. . . . . שכ יב
רחיצת ידים במלח או במורסן. . . . . שכו י
חפיפת כלים במלח. . . . . שכג י
חשש סחיטה—קינוח בספוג או רחיצה בבגד. . . שכ יז, שכו (ו)
חשש סחיטה—הסרת מים או משקה
שנשפך על המפה. . . . . שכ (נח)
חצלת משקה מחבית שנשברה . . . . . שלח א,ב,ג

לא. חזורה

זריה—חגדרה. . . . . שיט ד"ה מפזר
זרית תבואה. . . . . שיט (סח)
רקיקה ברוח. . . . . שיט יז
פיזור מים ברוח. . . . . שיט ד"ה מפזר

לב. הבורר והמרקד

בריה—חגדרה. . . . . שיט (בהתחלה)
זהירות בענייני בריה. . . . . שיט (יא)
בורר אוכל מתוך פסולת. . . . . שיט א
בורר אוכל מתוך פסולת בנפה ובכברה. . . . . שיט א
בורר אוכל מתוך פסולת בקנון ובתמחוי. . . . . שיט א
בורר אוכל מתוך פסולת ע"י עירוי מכלי לכלי. . . שיט יד,(נה)
בורר אוכל מתוך פסולת בידו. . . . . שיט א
בורר אוכל מתוך פסולת כדי לאכול לאלתר. . . . . שיט א
בורר אוכל מתוך פסולת אם הפסולת מרובה. . . שיט ד"ה הבורר
בורר וכונתו שישאר גם לסעודה אחרת. . . . . שיט (ה)
בורר אוכל מתוך פסולת לחניה. . . . . שיט ב,ג
בורר אוכל מתוך פסולת לאותה סעודה,
ואח"כ נמלך לסעודה אחרת. . . . . שיט שעה"צ (ה)
לקיטת פירות שנתפזרו לתוך צרורות עפר. . . . . שלח ה
בורר מין אחד ממין אחר. . . . . שיט א,ג
בורר חתיכה מחתיכות במין אחד. . . . . שיט ג
ברירה בבלים ובבגדים. . . . . שיט (טו)
בורר פסולת מתוך אוכל. . . . . שיט ד, ד"ה לאכול
הפרדת עצמות מהבשר או מדג. . . שיט ד"ה הבורר פסולת,
ד"ה חייב
שרית אוכל במים כדי להסיר הפסולת. . . . . שיט ח
הוצאת גרעינים מפירות. . . . . שכא (פד)
הוצאת זבוב או ד"א ממאכל או ממשקה. . . . . שיט (סא)
הסרת פסולת מכרשינין. . . . . שיט ח
עירוי מכלי שיש בפיו קשין וקסמין. . . . . שיט יג
קליטת שומן מע"ג החלב. . . . . שיט (סב)
הפרדת מאכל עבה מהרוטב בכף. . . . . שיט (סו)
בורר תורמוסין מפסולת שלהם. . . . . שיט ה
חיתוך בצלים וצנון. . . . . שכא (מח)
הסרת עלין מעופשים מהירק. . . . . שיט ד"ה מן העלים
קילוף פירות. . . . . שכא יט
קילוף אגוזים. . . . . שיט (כד)
קילוף שומים ובצלים. . . . . שיט ד"ה חייב
סינון חרדל. . . . . שיט (נז)
סינון מים או יין עכורים. . . . . שיט י
סינון מים צלולים. . . . . שיט י
סינון יין מגתו כל זמן שהוא תוסס. . . . . שיט י,יא
סינון יין בשינוי. . . . . שיט יא,יב
סינון יין בכפיפה מצרית. . . . . שיט יב
שתית מים שיש בהם תולעים ע"י מפה. . . . . שיט טז
הפרדת החלבון מהחלמון. . . . . שיט (נח)
נתינת ביצה למסננת שסינן בה חרדל. . . . . שיט טו
עשית חמאה או גבינה. . . . . שיט יז
נתינת שמרים במשקה. . . . . שיט (סו)
נתינת שמרים במשמרת. . . . . שיט ט
נתינת כרשינין בכברה. . . . . שיט ח
ניפוי מלילות. . . . . שיט ז
קינוח שומשומין או אגוזים מתוך הדבש. . . . שיט יז, שמ יא
אין כוברין את התבן בכברה. . . . . שכד א
הפרדת המוץ מהתבן. . . . . שכד א
נטילת תבן בכברה. . . . . שכד א
חטאה ממה שבירר בשבת. . . . . שיט ד"ה הבורר אוכל
ברירה ביו"ט. . . . . שיט (יח)

לג. הטחון

טחינה—שיעור שחייב בו. . . . . שכא (מח)
טחינה בריחיים של מים. . . . . רנב ד"ה לחשמעת קול
טחינה בריחיים של רוח. . . . . רנב ד"ה לחשמעת קול
דיכת פלפלין. . . . . שכא ז
שחיקת פלפלין ושאר תבלין. . . . . שכא (כג)

כתישת סוכר . . . . . שכא
חיתוך ירק דק דק . . . . . שיט ד"ה חייב, שכא
חיתוך דלועין דק דק . . . . . שכד (פ
חיתוך פלפלין דק דק . . . . . שכא (כו
פירור לחם או דבר אחר שכבר נטחן . . . . . שכא י
חיתוך בשר דק דק . . . . . שכא ט שכד
חיתוך גבינה דק דק . . . . . שכא (ל
גרירת גבינת ע"ג כלי המיוחד לכך . . . . . שכא
לעיסה בשינים דבר שאינו חפץ לאכלו . . . . . שכא (לו)

כיתות וריסוק של מלח . . . . . שכא ח
חיתוך מלח דק דק . . . . . שכא (כז)
עשית תרופות . . . . . שכא יז,יח,(ע)
בקיעת עצים . . . . . שיד (מא)
חיתוך עצים דק דק . . . . . שכא (מח), שעה"צ (נ)
נסירת עצים . . . . . שיג שעה"צ (לח), שיד שעה"צ (לח), שכא (מח), שעה"צ(נ)
פירור חתיכות עץ . . . . . שכא (מח)
פירור צרור עפר . . . . . שכא (מח)
טחינת עפר—נטילת אבנים שנטבעו בקרקע לצורך קינוח . . . . . שיג ב
טחינת טיט—חסרת טיט מבגד . . . . . שב ז
חשש טחינה ע"י קינוח ברגב אדמה . . . . . שיג שעה"צ (יז)
שיוף מתכת . . . . . שכא (מח)

לד. חלש

לישה—הגדרה . . . . . שכא (נ)
גיבול קמח וקמח קלי . . . . . שכא יד
נתינת מים בקמח . . . . . שכד (ז)
גיבול דיו וסממנים במים . . . . . רנב (א), שכ (נט)
עירוב מצה טחונה במשקה . . . . . שכא (נז)
נתינת זרע פשתן או שומשומין וכ' במים . . . . . שמ יב
שריית זרעונים במים . . . . . שלו (נא)
שרית פירות יבשים במים . . . . . שלו (נא)
עירוב חרדל במים או במשקה אחר . . . . . שכא טו
עירוב שום ושחלים במים או במשקה אחר . . . . . שכא טז
עירוב חומץ בתמכא או בירק אחר שנחתך דק דק . . . . . שכא (סח)
נתינת משקה בחרוסת . . . . . שכא (סח)
גיבול מורסן . . . . . שכד ג
נתינת מים במורסן . . . . . שכד ג
רחיצת ידים במורסן . . . . . שכו י
נתינת מים במוך . . . . . שכד (יא)
גיבול חול במים . . . . . שכג (לח)
השתנה על טיט . . . . . שכא (נז)
השתנה על חול או עפר . . . . . שכא (נז)
רחיצה או רקיקה ע"ג חול . . . . . שכא (נז)
כיסוי מי רגלים בחול או בעפר . . . . . שכא (נז)

לה. חמבשל (א)

בישול—הגדרה . . . . . שיח (א)
בישול—שיעור שחייב בו . . . . . שיח (א)
חימום מים . . . . . שיח (א)
חימום עד שהיד סולדת בו . . . . . רנח (ב)
שיעור שהיד סולדת בו . . . . . שיח יד,(מח)
חימום תבשיל . . . . . רנט (בסוף), שיח ד
אפיה . . . . . רנב ד"ה להשמעת קול, שיח (א)
בישול בתולדות האור . . . . . שיח ג
בישול בתולדות החמה . . . . . שיח ג
בישול בחמה עצמה . . . . . שיח ג
בישול אחר בישול . . . . . רנג ה, ד"ה ודוקא, שיח ד,(צז),(צט)
בישול אחר בישול בדבר יבש . . . . . שיח ד
בישול אחר בישול על האש ממש . . . . . שיח (צב)
בישול אחר בישול לעניין מלח וסוכר . . . . . שיח (עא)
בישול אחר אפיה . . . . . שיח ה
בישול אחר צלי . . . . . שיח ה
צלי אחר בישול . . . . . שיח (מא)
צלי אחר צלי . . . . . שיח (מא)
בישול אחר בישול וצלי . . . . . שיח ד"ה יש מי שאומר
צלי אחר צלי ובישול . . . . . שיח ד"ה יש מי שאומר
בישול פירות הנאכלים חיים . . . . . שיח (צא)
בישול דבר שלא נתבשל כל צרכו . . . . . שיח ד
בישול תה . . . . . רנז (מט)
הגסה בקדירה אפילו אינה על האש . . . . . רנב א, שיח יח
הגסה בתבשיל שע"ג האש אפילו מבושל כל צרכו . . . . . שיח (קיח)
הוצאה בכף מקדירה של תבשיל רותח . . . . . שיח יח
הנאה מתבשיל שהגיס בו בשבת . . . . . שיח ד"ה שנמצא
מה שאסרו חז"ל שמא יגיס . . . . . רנב א
מיהור הבישול ע"י החזרת הכיסוי, או תוספת כיסוי . . . . . רנד ד, שיח ד"ה אפילו
החזרת קדרה בשבת לכירה או לתנור . . . . . רנג ב
סתימת התנור שתבשיל טמון בו . . . . . רנט ז
נתינת מים או שאר משקין או פירות כנגד האש להפיג צינתן . . . . . שיח יד
נתינת דבר שנתבשל כבר נגד האש . . . . . שיח טו,טז,(צד)
נתינת בצק במקום שהיד סולדת בו . . . . . שיח ד"ה ויכול
הנחת תבשיל לתוך תנור . . . . . רנג ה
הנחת תבשיל ע"ג קדירה רותחת . . . . . רנג ה
הנחת כלי שיש בו דבר חם ע"ג קדירה הטמונה . . . . . שיח ו,ז
הנחת כלי שיש בו דבר חם ע"ג קדירה שע"ג האש . . . . . שיח ו,ז
הנחת דבר חם ע"ג מיחם שע"ג האש לשמור חומו . . . . . שיח ח
הנחת דבר קר ע"ג מיחם שע"ג האש . . . . . שיח ח
נתינת מאכל במקום שיכול להתחמם . . . . . שיח ו,יז
הנחת מאכל בתנור לפני שיוסק . . . . . רנג (ק), שיח (יז)
הנחת מאכל ע"י נכרי בתנור לפני שיוסק . . . . . רנג ה
נתינת מאכל בקדירה כשהנכרי מחממה אח"כ . . . . . שכח (נט)
הטמנה בדבר המוסיף הבל . . . . . שיח ג
הטמנה בתולדות החמה . . . . . שיח ג
תוספת הטמנה הגורמת לבישול . . . . . רנז ד
סלוק קדרה שהניח חברו סמוך לאש . . . . . רנד (מ)
דין מה שנתבשל בשבת . . . . . רנט (כח), שיח א,ב, ד"ה אפילו, ד"ה והוא
אם נתערב בשבת דבר האסור משום שנתבשל בשבת . . . . . שיח (ה)
אם נתערב במוצ"ש דבר האסור משום שנתבשל בשבת . . . . . שיח שעה"צ (יא)

לו. חמבשל (ב)—בישול בכלי ראשון או כלי שני וכד'

בישול בכלי ראשון . . . . . שיח ט
נתינת תבלין בכלי ראשון . . . . . שיח ט
נתינת בצלים ושומים בכלי ראשון . . . . . שיט ד"ה חייב
נתינת מלח בכלי ראשון . . . . . שיח ט
נתינת בשר בכלי ראשון . . . . . שיח ט
הנאה מתבשיל שנתן בו תבלין בכלי ראשון . . . . . שיח ד"ה ואם עבר
הנאה מתבשיל שנתן בו מלח בכלי ראשון . . . . . שיח ט
עירוי מכלי ראשון . . . . . רנג ד שיח י,(לט),(מה),שעה"צ (ה)
עירוי על תבלין מכלי ראשון . . . . . שיח י
עירוי מים רותחים על מורסן . . . . . שכד (יא)
הנאה מתבלין שעירה עליהם מכלי ראשון . . . . . שיח (עד)
בישול ע"י דבר גוש רותח המונח בכלי שני . . . . . שיח (מה)
נתינת גוש בשר רותח לתוך רוטב צונן . . . . . שיח (עח)
בישול ע"י דבר גוש חם שהיד סולדת בו בכלי שני . . . . . שיח (סה)
טיחת שומן שנתבשל כבר על צלי רותח . . . . . שיח (קיח)
טיחת שומן או שום על צלי רותח . . . . . שיח יט
נתינת צוננים לתוך אמבטי חמה . . . . . שיח יא
נתינת צוננים למיחם שפינהו . . . . . שיח יב
יציקת מים חמים לצוננים, או צוננים לחמים . . . . . שיח יב
הכנת תה וקפה . . . . . שיח (לט), ד"ה דחוי, ד"ה והוא שלא
הכנת משקה לימון חם . . . . . שיח ד"ה והוא שלא
נתינת כלי מלא מים או שאר משקין בתוך כלי ראשון שיש בו מים חמים . . . . . שיח יג
בישול בכלי שני . . . . . שיח ט,(לט),(מב),(מג),(מה),(מח) שיט ד"ה חייב
נתינת תבלין לכלי שני . . . . . שיח (סה)
נתינת בצלים ושומים בכלי שני . . . . . שיט ד"ה חייב
מה נקרא כלי שני . . . . . שיח (פז)
כלי ששואב בו מתוך כלי ראשון . . . . . שיח (פז)
עירוב תבשיל שנצטנן בתבשיל רותח בכלי שני . . . . . שיח (כג)
בישול אחר אפיה, בכלי שני . . . . . שיח ה
נתינת כלי מלא מים או שאר משקין בתוך כלי שני שיש בו מים חמים . . . . . שיח יג
נתינת חלב בתוך כוס חם כלי שני . . . . . שיח (לט)
שריה בחמין . . . . . שיח ד
הדחה בחמין . . . . . שיח ד

לז. חמבשל (ג)—בישול דבר שאינו מאכל או משקה

התכת מתכת . . . . . שיח (א)
חימום מתכת . . . . . רעז (כב), שיח (א), שעה"צ (א)
נתינת כלי עופרת כנגד האש במקום שיכול להיות ניתך . . . . . שיח (צא)
המסת שעוה, חלב וכד' . . . . . שיח (א)
בישול כלי אדמה לעשותם חרס . . . . . שיח (א)
שטיחת בגדים רטובים סמוך לאש או נגד התנור . . . . . שא מו,(קסד)
ייבוש עצים לחים . . . . . שיח (א)
פתיחת נקבים להעברת חום מחדר לחדר . . . . . שכו (לא)

לח. המבשל (ד)—דברים הדומים לבישול

כבישת פירות, ירקות, משקים וכו' . . . . . שכא ג
מליחת ביצים או בשר . . . . . שכא ג,ה
מליחת דגים . . . . . שכא (כא)
מליחת צנון וכיוצא בו . . . . . שכא ג,ד
מליחת פולים ועדשים . . . . . שכא ו

לט. חגוזז

גזיזה—הגדרה . . . . . שג שעה"צ (עב) שמ (ח), ד"ה וחייב
גזיזה—שיעור שחייב בו . . . . . שמ א,(נ),(ח)
גזיזת צמר או שיער מבע"ח . . . . . שמ (ח)
תלישת צמר או שיער מחחי . . . . . שמ (ח)
תלישת צמר או שיער מהמת או מעורות בהמה וחיה . . . . . שמ (ח)
ניתוק הצמר להפלות כנים מעורות של שועלים . . . . . שטז (מב)
נטילת שיער . . . . . שמ א
ליקוט שערות לבנות מתוך שחורות . . . . . שמ א
טויית צמר מן החי . . . . . שמ (ח)
תלישת נוצות . . . . . שמ (ח)
נטילת צפרנים . . . . . שמ א
נטילת צפרנים—אשה שליל טבילתה בליל שב"ק ושכחה ליטול צפרנים . . . . . שמ (נ)
תלישת ציצין של עור מגופו . . . . . שמ (ז)
הסרת צפורן וציצין שפרשו רובן . . . . . שכח לא
הסרת צפורן וציצין שלא פרשו רובן . . . . . שכח לא
השרת נימין . . . . . שיב (כ)
שלא להסתכל במראה של מתכת . . . . . שב יג
חיתוך יבלת . . . . . שמ ב
שימוש בצרור או דבר אחר כשצריך לנקביו . . . . . שיב ז,ח
נתינת תפילה בפי טבעת . . . . . שכח מט
רחיצת פניו, ידיו ורגליו בדבר המשיר שערות . . . . . שכו ט
רחיצת ידים בסבון או במורסן . . . . . שכו י
סריקת שער . . . . . רש (א), שג כז, שכז (י)
לחלוק השיער . . . . . שג כו
תיקון שערות במברשת . . . . . שג (פז)
מלאכה שאין צריך לגופה לענין גוזז . . . . . שג שעה"צ (עב)

מ. המלבן (א)

ליבון—הגדרה . . . . . שב (לט)
ליבון—שעור שחייב בו . . . . . שב (לט),
שרית בגד במים . . . . . שב (לט) שלא (לג)
שרית בגד—סינון מים בסודר . . . . . שיט י
שרית בגד—סינון יין ושאר משקין בסודר . . . . . שיט י
שרית בגד—ניגוב ידים במפה . . . . . שב י,(לט)
שרית בגדים ביין . . . . . שיט שעה"צ (כט)
שרית בגד—ביטול מי רגלים בבגד ע"י ניגוב בו . . . . . שב י
שרית בגד—רחיצת תינוק ע"ג חיתולים . . . . . שב ד"ה דלא
שרית אלונטית במים . . . . . שלו (יז)
נתינת מים על גבי בגד . . . . . שב ט,י
נתינת מים או משקה על בגד שאחז בו האור . . . . . שלד כד
חשש שריה—שלא ליקח תינוק בחיקו בשבת . . . . . שב (נח)
סחיטת בגד . . . . . רש (א), שב (לט), ד"ה אסור, שלא (לג)
סחיטת יין מבגד . . . . . שיט שעה"צ (כט)
סחיטה בסתימת נקב בחבית של מים בחתיכת בגד . . . . . שב (נח)
סחיטה בחידוק מוכין בפי הפת . . . . . שב טז
שפשוף וריכוך בגדים לאחר כביסה . . . . . שב ח
יבוש בגדים סמוך לאש . . . . . שא מו
ניעור טלית חדשה מחצמר חלבן תנחלה בה . . . . . שב (ז)
ניעור טלית חדשה מחטל . . . . . שב א
ניעור בגד שנרטב במים . . . . . שא ד"ה ואינו, שב א
ניעור בגד מן האבק . . . . . שב א
ניעור בגד מחשלו . . . . . שב ד"ה מן חטל
הסרת נוצות מחבגד . . . . . שב א

ניקוי בגד במברשת . . . . . שב ד"ח י"א, ד"ח ועיין
חסרת טיט מבגד . . . . . שב ז, ד"ח עליה
חסרת זרע פשתן או תבשיל מבגד . . . . . שב ד"ח עליה
שטיחת בגדים רטובים . . . . . שא מה,מו
שטיחת בגדים שנרטבו מזיעה . . . . . שא מז
שטיחת חיתולים ליבש . . . . . שא (קסד)
קינוח ידים מלוכלכות בבגד . . . . . שב יא
ליבון אריג של פשתן בחמת . . . . . שב (לט)
שאיבת מים בגלגל . . . . . שלח ו
הדחת הרצפה . . . . . שלז (יז)
כיבוס של עור . . . . . שב ט
כיבוס של שיער . . . . . שב ד"ח אסור
נתינת מים ע"ג עור . . . . . שב ט
סחיטת עור . . . . . שב ד"ח אסור, שכ (נח)
סחיטת שיער . . . . שב ד"ח אסור, שכ (נח), שכו (כח) של (ז)

מא. חמלבן (ב)—דברים שיש בהם חשש סחיטה

קינוח בגד מלוכלך . . . . . שב ט
חסרת מים שנשפכו על המפה . . . . . שכ (נה)
רחיצה בבגד . . . . . שכו (ו)
רחיצת תינוק ע"ג חיתולים . . . . . שב ד"ח דלא
שתית מים שיש בהם תולעים דרך שרוול
של בגד . . . . . שיט (ס)
נתינת שמן וחמין, או חמין לחוד, ע"ג מוך . . . . . שכח כב
הסתפגות באלונטית (מגבת) . . . . . שא מח
מסירת אלונטית (מגבת) רטובה לבלנים . . . . . שא מח
לבישת לבנים (הפסק טהרה) . . . . . שכו (ו)
ניגוב כלים במפה . . . . . שב יב
פריסת סודר ע"פ חבית ונותן על גביה כלי
שדולין בו . . . . . שב טו
מי שנשרו כליו במים . . . . . שא מה
שלא לילך בשב"ק במקום שיכול לחתיך למים . . . . שא מו
שלא לעבור באמת המים . . . . . שא ג
מתי מותר לעבור בשבת באמת המים . . . . . שא ד,ה,ו
רחיצה בשבת, ואפילו בצונן . . . . . שכו (ט),(כא),(כד)

מב. המנפץ

ניפוץ—הגדרה . . . . . שדמ (בסוף)
סריקת צמר או פשתן . . . . . שדמ (בסוף)
ניפוץ גידים . . . . . שדמ (בסוף)

מג. הצובע

צביעה—שיעור שחייב בו . . . . . שכ (נט)
ייצור צבע . . . . . שכ (נט)
צבע המתקיים . . . . . שכ (נט)
צביעת מים . . . . . שכ (נו)
שרית דיו וסממנים . . . . . רנב (א)
הנסח ביורה שיש בה צמר לצבוע . . . . . רנב (ה), שיח יח
צחצוח נעלים . . . . . שכז (יב)
צביעה בחסרת משקה צבוע שנשפך על המפה . . . . שכ (נה)
צביעה בדם—לרחוץ מקום הדם לפני
שיכרוך עליו בגד . . . . . שא (קח), שכח מח
צביעה בדם—קינוח דם בבגד . . . . . רפ ד"ה מותר
צביעה בדם—חנחת בגד על מכה שיוצא
ממנה דם . . . . . שכח מח
צביעה במי פירות—נגיעה או קינוח בבגד
או במפה כשידיו צבועות מאכילת פירות . . . . . שכ כ
צביעת הפנים . . . . . שג כה
צביעת הפנים או הידים ע"י אכילת פירות . . . . . שכ (נח)
חשש צביעת שפתים באכילת פירות
הצובעים . . . . . שג שעה"צ(סה)
צביעה באוכלין ומשקין . . . . . שיח שעה"צ (סד),(סח)
שכ יט,כ,(נו)
צביעה בעשית חבלה . . . . . שסז ד"ח והחובל

מד. הטווה

טויה—הגדרה . . . . . שדמ (בסוף)
טויית צמר מן החי . . . . . שמ (ה)
שזירת חוטים . . . . . שדמ (בסוף)
עשית לבדים . . . . . שדמ (בסוף)

מה. המיסך

המיסך—הגדרה . . . . . שדמ (בסוף)
מתיחת חוטי השתי מה הערב . . . . . שדמ (בסוף)

מו. העושה בתי נירין

עשית שתי בתי נירין . . . . . שדמ (בסוף)
עשית נפה, כברה, סל או סבכה . . . . . שדמ (בסוף)
אריגת מיטה בחבלים וכד' . . . . . שדמ (בסוף)

מז. האורג

אריגה—הגדרה . . . . . שדמ (בסוף)
אריגת בקנים, בעצים וכד' . . . . . שדמ (בסוף)
הפרדת החוטים בעת האריגה . . . . . שדמ (בסוף)
קליעת נימין ושערות בתלוש . . . . . שג (פב) שדמ (בסוף)

מח. הפוצע

פציעה—הגדרה . . . . . שדמ (בסוף)
חוצאת חוטי השתי מן הערב או לחיפך . . . . . שדמ (בסוף)
היתוך החוטים אחר האריגה . . . . . שדמ (בסוף)
חפרדת חוטים מחתיכת בגד . . . . . שדמ (בסוף)
שתירת קליעת שערות, בתלוש . . . . . שג שעה"צ (עא)

מט. הקושר והמתיר

קשר של קיימא . . . . . שיד (מד), שיז א
קשר מעשה אומן . . . . . שיז א
קשר של קיימא ואינו מעשה אומן . . . . . שיז א
קשר של קיימא בחוט של תפירה . . . . . שמ (כז)
קשר שאינו של קיימא . . . . . שיז א
קשר שאינו עשוי להתיר באותו יום . . . . . שיז א
קשר שאינו עשוי להתיר עד שבעה ימים . . . . . שיז א
שני קשרים זה על זה . . . . . שיז א
קשר של כובס . . . . . שיז ג
קשירת דלי במשיחה או באבנט . . . . . שיז ד
קשירת חבל בפני פרה אפילו בשני ראשי הפתח . . . . שיז ו
קשירת חבל באבוס ובפרה . . . . . שיז ז
קשירת חבל של גרדי באבוס ובפרה . . . . . שיז ז
קשירה שלפעמים נמלך ומבטלו שם . . . . . שיז (לד)
קשר שחייב עליו, קשר שפטור עליו, וקשר
שמותר . . . . . שיז (בהתחלה)
חתרת קשר . . . . . שיז א
חתרת קשר או תפירה בבגד כשנעשה ע"י אומן . . . . שיז ג
חתרת קשר שלא ע"מ לקשור . . . . . שיז ד"ה דינו
חתרת קשר או תפירה בבגד חדש . . . . . שיז ג
חתרת קשר של כיסויי כלים או חיתוכו . . . . . שיד ז
הפותל חבלים או מפרידן . . . . שיד ז,ד"ה חותלות שיז (לד)
חתרת קליעה של חבל שהכסוי קשור בו לכלי . . . . שיד ז
החזרת רצועות מנעל שנשמטו . . . . . שיז ב
חתרת קשרים במחובר לקרקע . . . . . שיד י
חתרת קשר במקום צער . . . . . שיז א
קשירה לצורך מצוה . . . . . שיז א
קשירת רטיה . . . . . שכח (פב)
הפקעה או היתוך של חוט שקשור או
תפור בו אוכל . . . . . שיד ט
חתרת אגודות של קשים לבהמה . . . . . שכד ד
קשירה באוכלי בחמה . . . . . שיז (לד),ד"ה עניבה
עניבה . . . . . שיז ה

נ. התופר

תפירה—הגדרה . . . . . שמ (כז)
תפירה—שעור שחייב בו . . . . . שמ (כז),(מב)
מתיחת חוט של תפירה . . . . . שמ ו
מתיחת חוט להידוק הבגד . . . . . שמ ז
חיבור חלקי בגדים ע"י תחיבת סיכה או מחט . . . . שמ (כז)
הדבקת נירות . . . . . שמ יד

נא. הקורע

קריעה—הגדרה . . . . . שמ ד"ח ולא
קריעת בגד במקום התפירה . . . . . שמ (מד)
חשש קריעת בגד בהפרשת קוצים
שנסתבכו בו . . . . . שמ (מה)
חשש קריעה בעת לבישת בגדים חדשים . . . . . שמ (מה)
הקורע בחמתו . . . . . שטז (ל)
חשש קריעה בפציעת אגוזים במטלית . . . . . שמ (מה)
קריעת אגרת חתומה או מודבקת . . . . שמ (מא), ד"ח חנייר
קריעת מעטפה של מכתב . . . . . שמ ד"ח חנייר
קריעת דפי ספר שלא נחתכו עדיין . . . . . שמ (מה)
פירוק ניירות דבוקים . . . . . שמ יד
קריעת נייר לקנח או לשאר תשמיש . . . . . שמ (מא)

נב. חצד

צידה— הגדרה . . . . . שטז ד"ח חצד
מה שבמינו ניצוד . . . . . שטז ג
מה שאין במינו נצוד . . . . . שטז ג
מקום שנצוד בו . . . . . שטז א,ג,ד,יב
נעילת דלת בפני חיה . . . . . שטז ה,ו
סתימת פתח הבית כשחיה נצודה בו . . . . . שטז ו
פריסת מצודה . . . . . רנב (ז), ד"ה להשמעת קול, שטז (יח)
חצד חיה ישינה או סומא או חיגרת או חולה . . . . . שטז ב
צידת חיה ועוף שברשותו . . . . . שטז יב
תפיסת חתול . . . . . שטז יב
צידת חיה ועוף שמרדו . . . . . שטז יב
סגירת כלוב של צפור . . . . . שטז (א)
המשטח כלב אחר חיה . . . . . שטז ב
צידת נחשים ורמשים המזיקים . . . . . שטז ז
צידת שרצים . . . . . שטז ח
צידת שמונה שרצים האמורים בתורה . . . . . שטז ח
סגירת כלי שיש בו זבובים . . . . . שטז ג
פריסת מחצלת ע"ג כוורת . . . . . שטז ד
צידת חגבים . . . . . שטז (יג)
צידת דגים . . . . . שטז (יג),(לג)
צידת פרעוש . . . . . שטז ט
לחישה על נחשים ועקרבים שלא יזיקו . . . . . שכח מח
המשכת ישיבה בפתח לשמור צבי, אם
מתחילה ישב שם בשוגג . . . . . שטז ד"ח ישב
טלטול סולם של שובך . . . . . שח יט

נג. השוחט (כולל החובל)

הריגת בעל חי . . . . . שטז (לח)
הריגת חיות ורמשים הממיתים . . . . . שטז י
הריגת חיות ורמשים המזיקים . . . . . שטז י
הריגת רמשים ותולעים . . שטז (מא),(מח),ד"ה מותר,ד"ה להרגה
הריגת שממית (שפין) . . . . . שטז (מח)
הריגת פרעוש . . . . . שטז ט
מלילת פרעוש . . . . . שטז ט
חריגת כינה . . . . . שטז ט
זחירות מלהרוג זבובים . . . . . שח (צט)
חוצאת דגים מחמים . . . . . שטז (לג)
הטבלת דגים חיים מחבית של מים לחבית
אחרת ע"י נכרי . . . . . שטז (לג)
החובל—הגדרה . . . . . שטז ד"ה והחובל
החובל באדם . . . . . שטז (ל)
החובל לרפואה . . . . . שטז ד"ה והחובל
החובל בבהמה, היה ועוף דרך נקמה . . . . . שטז (ל)
החובל בשרצים . . . . . שטז ח
החובל בשמונה שרצים האמורים בתורה . . . . . שטז ח
חוצאת דם ממכה או מחבורה . . . . . שכח מח,(פט),(צ)
חוצאת דם—קינוח פצע . . . . . שכח (צ)
הקזת דם . . . . . שטז (ל)
הדבקת עלוקה שתמצוץ דם . . . . . שכח (קמז)
חנחת משחה על מכה המושכת דם וליחת
מתוך המכה . . . . . שכח (קמז)
מציצת דם בפיו מחבורה . . . . . שכח (קמז)
מציצת דם מבין השינים . . . . . שכח (קמז)
חוצאת שן . . . . . שטז (ל), שכח (יב)
חוצאת שן ע"י נכרי . . . . . שכח ג
חוצאת דם—חיכוך שחין . . . . . שטז (ל), שכח (צ)
זחירות מלהוציא דם בעת הסרת ציפורן
וציצון שפרשו . . . . . שכח (צו)
זחירות מלהוציא דם בעת נטילת קוץ . . . . שח ד"ה חקוץ,
שכח (פח)

זהירות מעשית חבורה ע"י גרוד . . . . . שכז ג
בעילת בתולה . . . . . רפ ב
הכאת אדם או בע"ח . . . . . שטז (ל), שלט (יב)

נד. המפשיט

הפשטה—שיעור שחייב בו . . . . . שכז (טז)
פירוק דוכסוסטוס מהקלף . . . . . שכז (טז)

נה. המולח והמעבד

עיבוד—הגדרה . . . . . שכז (יב)
עיבוד—שיעור שחייב בו . . . . . שכז (טז)
דריסת העור ברגל . . . . . שכז (יב)
ריכוך העור . . . . . שכז (יב)
משיחת העור . . . . . שכז (יב)
סיכת רגלו בתוך המנעל . . . . . שכז ד
הנחת רגלו במנעל אחרי שסכה בשמן . . . . . שכז ד
התעגלות ע"ג העור אחרי שסך . . . . . שכז ד
צחצוח נעלים . . . . . שכז (יב)
מליחת חלבים ושאר דברים שאינם אוכל גמור . . . . . תצט ד,(יג)
כבישת כבשים . . . . . שלו (נא)
מליחת בשר . . . . . שיח (י), שכא ה
מליחת דגים . . . . . שכא (כא)
מליחת ביצים . . . . . שכא ג,ה
מליחת צנון וכיוצא בו . . . . . שכא ג,ד
מליחת פולין ועדשים . . . . . שכא ו
עשית מי מלח . . . . . שכ (לח), שכא ב
נתינת קידה לחומץ . . . . . שכא (סט)
עשית ביצים עם פיטרזילן בחומץ . . . . . שכא (סט)

נו. הממחק (מירוח)

מירוח—הגדרה . . . . . שטז (מט)
גרירת (גרידת) מנעלים (בברזל או בצפורן) . . . . . שב ה,(כו)
רחיצת ידיים בסבון או בחלב . . . . . שכו י
סיכה בחלב או בשמן קרוש . . . . . שכח כב
נתינת שמן עב וכדו' במקום שיכול לבוא
לידי מירוח . . . . . שיד (מו)
סתימת נקב בשמן עב או בשעוה בשומן או בחלב . . . . . שיד (מה)
מירוח סתימת תנור בטיט . . . . . רנט (כו)
מירוח רטיה, קינוח רטיה . . . . . שכח כו,(פא)
חשש מירוח—נתינת רטיה ע"ג מכה . . . . . שכח כז,(צ)
חשש מירוח—החזרת רטיה . . . . . שכח כה
חשש מירוח—קינוח המכה . . . . . שכח כו
החלקת שערות בחלב מהותך . . . . . שג (פא)
נתינת שעוה בספר לסימן . . . . . שמ (יג)
שפשוף כלים . . . . . שכג ט
שפשוף כלי כסף . . . . . שכג ט
השחזת סכין . . . . . שכג (מ)
החלקת צרור לצורך קינוח . . . . . שיב (כ)
שפשוף רוק בקרקע . . . . . שטז יא
טיחת בצק בפי קדרה לשמור חומה . . . . . שיח ו
החלקת אוכל . . . . . שכא יט

נז. המחתך

חיתוך—הגדרה . . . . . שכב (יח),ד"ה אחד
חיתוך עור או כל דבר שאדם מקפיד על מידתו . . . . . שכב (יח)
קריעת נייר לקנח או לשאר תשמיש . . . . . שיב (ו), שמ (מא)
חיתוך עצים . . . . . שכא (מה)
בקיעת עצים . . . . . שיד (מא)
קטימת קיסם . . . . . שכב ד
חיתוך דרך הפסד . . . . . שכב (יח)
קטימה וחיתוך של אוכלי בהמה . . . . . שכב ד
קטימה ומלילה של עצי בשמים . . . . . שכב ה
פסיקת חוט כשאינו מקפיד על המידה . . . . . שיד (מא)
חשש מחתך—איסור סחורה . . . . . שכב (יח)

נח. המשרטט

שרטוט—הגדרה . . . . . שמ (כב)
שרטוט נייר או קלף וכדו' . . . . . שמ (כב)
שרטוט ע"ג עצים או אבנים בצבע או בלא צבע . . . . . שמ (כב)

נט. הכותב

כתיבה—הגדרה . . . . . שמ (כב)
כתיבה—שיעור שחייב בו . . . . . שמ (כב)
כתיבה בכל כתב ובכל לשון . . . . . שו (מז),ד"ה בכתב, שמ (כב)
כתיבת מספרים . . . . . שמ (כב)
כתב ע"ג כתב . . . . . שמ (כב)
כתיבה בדבר המתקיים . . . . . שג שעה"צ (סח),(סט)
כתיבה ע"ג עלי ירקות וכדו' דבר שאינו מתקיים . . . . . שמ (כב)
כתיבה ע"ג אוכלין . . . . . שמ ד"ה במשקין
כותב על בשרו . . . . . שמ (כב)
משרט על בשרו . . . . . שמ (כב)
כתיבה בעפרון . . . . . שמ ד"ה במשקין
כתיבה במי שרית קליפין וכדו' . . . . . שמ ד"ה במשקין
רישום אותיות בדברים הקרושים כגון דם
או חלב שנקרש . . . . . שמ (כ)
רישום על קלף או עץ וכדו' כשניכר היטב ומתקיים . . . . . שמ (כד)
רישום בצפורן על נייר . . . . . שמ (כד)
רישום בצפורן על הספר . . . . . שמ ה
כתיבה באצבע במשקין על השולחן או
באפר וכדו' . . . . . שמ ד
רישום אותיות על החלון כשהוא לח . . . . . שמ (כ)
רישום אותיות באויר . . . . . שמ ד
עשית נקבים בנייר לסימן . . . . . שכג (כ)
רישום צורות בכותל וכדי . . . . . שמ (כב)
חיבור אותיות בפרוכת . . . . . שמ (כב)
הנחת אותיות . . . . . שמ (כב)
פתיחת ספר שכתוב עליו בראשי חודי הדפים . . . . . שמ (יז)
כתיבה בשמאל . . . . . שמ (כב)
כתיבה לאחר ידו . . . . . שמ (כב)
כתיבה ברגלו, בפיו או במרפקו . . . . . שמ (כב)

ס. המוחק

מחיקה—הגדרה . . . . . שמ (כב),ד"ה המוחק
מחיקה—שיעור שחייב בו . . . . . שמ ג
על איזו מחיקה חייב . . . . . שמ (כב),ד"ה המוחק
מחיקת דיו או שעוה . . . . . שמ ג
הסרת שעוה או דיו שנפלה על הכתב . . . . . שמ (י)
כתיבת כתב ע"ג כתב . . . . . שמ (כב)
פירוק נירות שנדבקו במקום אותיות . . . . . שמ (מח)
קריעת אגרת חתומה . . . . . שמ (מא)
מחיקת צורה מע"ג כלי . . . . . שמ (כב)
שבירת עוגה שיש עליה כתב או ציורים . . . . . שמ ג
שבירת עוגה שיש עליה אותיות מהעוגה
עצמה בדפוס וכדו' . . . . . שמ (טו)
שבירת עוגה שיש עליה אותיות כתובות
במי דבש, מי פירות וכדו' . . . . . שמ (טו)
פתיחת ספר שכתוב עליו בראשי חודי הדפים . . . . . שמ (יז)
הסרת אותיות מפרוכת . . . . . שמ (כב)

סא. חבונה והשותר (א)

פיזור חול או עפר בבית . . . . . שיג (נה)
פיזור תבן בחצר . . . . . שיג י
פיזור טיט או חול או צרורות בחצר . . . . . שיג (נה)
תוספת לבנין קבע . . . . . שטו (יז)
אהל קבע . . . . . שטו (א)
סמיכת קורה . . . . . שיג ז
עשית נקב . . . . . שיג ב, שיד (ח)
עשית גומא . . . . . שח (קמג)
עשית גומא ואין צריך אלא לעפרה . . . . . רעח (נ)
עשית גומא ע"י חליכה במקל שיש בראשו מסמר . . . . . שא ד"ה שאינו
תקיעת מסמר בכותל . . . . . שיד (ח)
הטמנת מעות בקרקע ע"י חפירה . . . . . שלד (ו)
הטמנת קדרה באבנים . . . . . רנט ו
צדוד אבנים בשביל לפנות עליהם . . . . . שיב י, שטו ד"ה ואין
סתירת מגדל של אבנים . . . . . שצד ד"ה מלאכה
סתירת סתימת התנור . . . . . רנט ז
נטילת צרור מן חגדר לצורך קינוח . . . . . שיב (יח)
נטילת אבנים שנטבעו בקרקע לצורך קינוח . . . . . שיב ב
הוצאת סכין הנעוצה בכותל . . . . . שיד יב
החזרת סכין שהיתה נעוצה בכותל . . . . . שיד (נג)
עקירת חוליה מבור . . . . . שכח (לח)
חשש עקירת קרקע—טפוס לבור עמוק . . . . . שלו יג

תיקון כלאחר יד—דריסה על קשים ועשבים
המעכבים את המים בצינור המקלח מהגג . . . . . שלו ט
הוספה על בנין—קינוח טיט שעל רגלו או
מנעלו בכותל . . . . . שב ו
נעילת דלת הנגררת ע"ג הארץ . . . . . שיג ג
נעילת דלת שאין לה ציר . . . . . שיג ג
נעילת דלת שאין לה אסקופה תחתונה . . . . . שיג ד
נעילת דלת העשויה מלוח אחד . . . . . שיג ד
נעילת דלת בפתח שאין נכנסים ויוצאים בו תדיר . . . . . שיג ג
נעילה במחצלת או בקוצים המשמשים
כדלת לפתח שאין נכנסים ויוצאים בו תדיר . . . . . שיג ג
נטילה והחזרה של דלתות ולולים במחובר לקרקע . . . . . שח ט
נטילה והחזרה של דלתות . . . . . שח (מ)
החזרת חלונות . . . . . שח (לט)
פתיחת גג שע"ג סוכה . . . . . תרכו (כ)
נטילת כיסוי בור ודות . . . . . שח י
נטילת כיסוי של כלים המחוברים לקרקע . . . . . שח י
הפקעה או חיתוך של קשר במחובר לקרקע . . . . . שיד י
שבירת קרח . . . . . שכ י,(לו)
יישור אבני הולד . . . . . של ט
כריכת אבני הולד שלא יתעקמו . . . . . של י
קליעת שערות והתרת קליעת שערות . . . . . שג כו שדמ (בסוף)

סב. חבונה והשותר (ב)
השואת גומות ודברים שיש בהם משום חשש השואת גומות

השואת גומות . . . . . שיב (כד), שלז (בהקדמה)
ריבוץ הבית . . . . . שלז א
כיבוד הבית . . . . . שח (קסג), שלז ב
סיכת קרקע . . . . . שלז ג
הדחת קרקע . . . . . שלז ג
קינוח טיט שעל רגלו או על מנעלו בקרקע . . . . . שב ו
שפשוף רוק ע"ג קרקע . . . . . שטז יא
פינוי אוצר . . . . . שלג א,ב,ג
גריפת אבוס, אפילו אבוס של כלי . . . . . שכד טו
משחק בכדור ע"ג קרקע . . . . . שח מה
צידוד חבית על הארץ . . . . . שלז ד
משחק באגוזים וכו' ע"ג קרקע . . . . . שלח ה
נטילת פירות הטמונים בעפר שבבית . . . . . שיא (כח)

סג. חבונה והשותר (בכלים) והמכה בפטיש

בנין וסתירה בכלים . . . . . שיד א
מכה בפטיש—הגדרה . . . . . שב (ט), שיד (ח)
תקיעת עץ בעץ . . . . . שיג ט
תקיעת עץ בתוך בית יד של קרדום וכדו' והמפרק . . . . . שיג (נד)
תקיעה בחזקה של קנה בתוך חבית וכדו' . . . . . שיד (כ)
תקיעת מסמר . . . . . שיד (ח)
החזרה והידוק בכלים של פרקים . . . . . שיג ו
הידוק כלים המתחברים בחברנה . . . . . שיג (מה)
החזרת רגל שנשמטה מספסל . . . . . שח טז, שיג ח
עשית נקב . . . . . שיד א,ו,יב,(ח)
פתיחת נקב בכלי שנסתם . . . . . שיד ב,ג,ד
סתימת נקב בחבית . . . . . שיד יא
תיקון כלי ע"י דבר אוכל . . . . . שכב (יא)
נתינת קדרה חדשה ע"ג האש . . . . . שיח (קיח), תקב ד
ליבון רעפים . . . . . תקח א
צירוף בכלי מתכות . . . . . שיח (פ)
כיבוי גחלת של מתכת המונחת במקום
שרבים ניזוקים בה . . . . . שלד כז
החזרת דלתות כלים שנתפרקו . . . . . שיג ה
נטילה והחזרה של דלתות רהיטים . . . . . שח ט
העמדת מיטה ושולחן שרגליהם נפרדות . . . . . שטו (כג)
פתיחה וסגירה של כיסויי כלים הנסגרים בהברגה . . . . . שיג (מה)
עשית צורה בכלי . . . . . שמ (כב)
כיבוד במכבדות (מברשות) העשויות
מקיסמים הנשברים וכדו' . . . . . שב ד"ה ועיין שלז ב
קטימת עץ לחצוץ בו שיניו וכדו' . . . . . שכב ד
פצועת קנה . . . . . תקח א
שבירת כלי להוציא מה שבתוכו . . . . . שיד א,ו
שבירה או חיתוך של כלים גרועים
(כחותלות של תמרים) להוציא מה שבתוכם . . . . . שיד ח
פתיחת כלים שהכיסוי קשור בהם . . . . . שיד ז
שבירת מנעולים או צירים של כלי . . . . . שיד ז
קביעת ציר של כלים במסמרים . . . . . שיד שעה"צ (לג)
חתרת מכבש (של בגדים) . . . . . שב ד

הפקעה או היתוך של חוט שתפור או
קשור בו אוכל . . . . . שיד ט
שבירת חרס כדי להניח עליו וכדו' . . . . . שמ יג
הכשרת שבר כלי לתשמיש . . . . . שח מד
קריעת נייר לצורך שימוש . . . . . שמ יג
נתינת קנה חלול בחבית . . . . . שיד ח
עשית פתילה לחולה . . . . . שכח (קנב)
קריעת דפי ספר שלא נחתכו . . . . . שמ (מה)
עריכת (מילוי) שעון . . . . . רנב ה, שלח (טו)
נענוע שעון שעמד מלכת . . . . . שלח (טו)
התרת קשר או תפירה בבגד חדש . . . . . שיז ג
התרת קשר או תפירה בבגד כשנעשה ע"י אומן . . . . . שיז ג
נתינת רצועות במנעל חדש . . . . . שיז (טז)
נתינת רצועות חדשות במנעל . . . . . שיז (יח)
נתינת רצועות או משיחה בבגד חדש . . . . . שיז (טז)
נתינת מוכין או נוצות לכסת . . . . . שמ ח
החזרת מוכין או נוצות לכסת . . . . . שמ ח
לקיטת יבלות (נבשושיות) קשין וקסמין מהבגדים . . . . . שב ב
ניעור טלית חדשה מהצמר חלבן חנתלה בה . . . . . שב (י)
הרחבת נקב של פצע, או להכניס בו משהו
שישאר פתוח . . . . . שכח כח
מפיס שחין . . . . . שכח כח
תיקון צפורן של מוהל . . . . . שלא ד"ה אפילו
חימום זרעי תולעי משי . . . . . שח מו
קטימה וחיתוך של אוכלי בחמה . . . . . שכב ד
קטימה ומלילה של עצי בשמים . . . . . שכב ה
תיקון, שריה, והדחה של מאכלים . . . . . שיח (לז), ד"ה והדחתן
שעור כלי להחשב כבנין . . . . . שיד א

סד. עוד מה שאסרו חז"ל בדברים הדומים לבנין או לסתירה

ביטול כלי מהיכנו . . . רשח ג,ד, רשז ט, שח לט, שי ו, שלח ד, שלח ד"ה אסור משום
ביטול כלי מהיכנו במקום צער בע"ח . . . . . שח יט
כפית הסל לפני התרנגולים . . . . . שח לט
נתינת כלי תחת הדלף . . . . . שלח ח
ליבון כלי . . . . . רנג (עט) תקט ה
טבילת כלים . . . . . רשא א, שכג ז
הדחה ושפשוף של סכין טרפה . . . . . שכג (לז)
הדחת כוס ששתה בו אינו יהודי יין . . . . . שכג ח
קיפול בגדים . . . . . שב (נ)
הולדת ריח . . . שיא (כג), שכא (כה), שכב (יח), תקיא ד,(כח), תרנח ב
הפרשת תרומות ומעשרות . . . . . רשא א, שלט ד
הפרשת חלה . . . . . רשא (ד), שלט (כו)
הולכת חלת חו"ל לכהן בשבת . . . . . תקו (יח)
ביטול איסור . . . . . שכג (לז)
לשער אם נתבטל בששים . . . . . שכג (לז)
התרת יבש ביבש אם משליך אחד מחם . . . . . שכג (לז)
טבילה . . . . . שכו ח

סה. השמעת קול, ועוד מה שגזרו בדבר שיכול לבוא לתיקון כלי

השמעת קול . . . . . רנב ה
השמעת קול של ריחיים . . . . . רנב ה
השמעת קול בכלי המיוחד להשמיע קול . . . . . שלח א
צפצוף בפה . . . . . שלח א
הקשה על הדלת וכד' . . . . . שלח א
הכאת כף אל כף להשמיע קול . . . . . שלח (א)
טיפוח סיפוק וריקוד . . . . . שלט ג
קשקוש באגוז . . . . . שלט ג
השמעת קול פעמוני ס"ת ופרוכת . . . . . שלח (ו)
פתיחת דלת שעל ידה משמיע קול צלצול . . . . . שלח (ו)
נגינה בחופה ע"י נכרי . . . . . שלח ב
אמירה לנכרי כתקן כלי שיר להופה . . . . . שלח ב
השמעת קול שעון שערכו מע"ש . . . . . שלח ג
יציאה בזוג המשמיע קול . . . . . שא ד"ה דוקא
ספיקת כף אל כף וכד' וריקוד, כששומר פירותיו . . . . . שלח ד
טלטול מנורה של פרקים . . . . . רעט ד
טלטול ספסל או כירה שנשמטה אחת מרגליה . . . שח טז, שיג ח
שיטה ע"פ חמים . . . . . רמח (הקדמה), שלט ב
הוטשת דבר במים . . . . . שלט ו
כניסה לספינה . . . . . שלט ז
הצלת משקה מחבית שנשברה . . . . . שלח א
נתינת עלה הדס וכד' בחבית כמרזב . . . . . שיז ה

מלוי מים בזמורה שראוי לתלות עליה כלי . . . . . שח (פא)
שמותר לגרוף תיבה מהפסולת שבח . . . . . שכד (קז)

סו. הבונה וחשותר—אהל עראי

אהל עראי . . . . . שיג א, שטו א,ח,יב
תוספת אהל עראי . . . . . שטו א,ב,ד
גג העשוי לצל או להגן מפני הגשמים . . . שטו ב,(כ) ד"ה מטות
תוספת אהל עראי שבא לחצוץ מפני הטומאה . . . . שיג (א)
לבוד לענין אהל עראי . . . . . שטו ב,ד
שיעור רוחב האהל לענין אהל עראי . . . . . שטו ב
סתימת ארובת התנור . . . . . שטו (כ)
פריסת מחצלת . . . . . שטו ב
נטיית כילה ע"ג מטה . . . . . שטו יא,יב
פריסת סדין וכד' ע"ג מטה מסרגת . . . . . שטו ד
פריסת סדין ע"ג מטה . . . . . שטו (מב)
פריסת מפה ע"ג שולחן . . . . . שטו (לא)
אהל עראי לצורך המת . . . . . שיא ו
סתירת אהל עראי . . . . . שטו ד,(לח)
אהל שאין בגגו טפח . . . . . שטו ח,י,יא
פתיחה וסגירה של גג הסוכה שיש לו צירים . . . . . תרכו ג
תלית סדין תחת הסכך או מעליו . . . . . תרמ (כה)
נטיה ותליה של פרוכת או וילון . . . . . שטו א,י,יב
מתיחת משמרת . . . . . שטו ט
כיסוי כלים . . . . . שטו (מט)
כיסוי תיבה בכיסוי שאינו קבוע בצירים . . . . . שטו (מח)
שטיחת בגד ע"ג חבית . . . . . שטו יג
כיסוי כלי בכפיפה מצרית (סל) לצורך סינון . . . . . שיט (מט)
החזרת מגירת שלחן . . . . . שטו (מח)
כפיית תיבה המחזיקה ארבעים סאה . . . . . שטו ד"ה כסא
חעמדת מטה ושלחן שרגליהם נפרדות . . . . . שטו ג
הנחת דפי שלחן ע"ג חביות . . . . . שטו (מח)
סידור חביות זו ע"ג זו . . . . . שטו ו
סידור ספרים זה ע"ג זה . . . . . שטו ז
פתיחת מטה מתקפלת . . . . . שטו ד"ה לכתחילה
החזרת כיסוי על מטה שיש לה כיסוי
שאינו מחובר בצירים . . . . . שטז (מח)
פתיחת כסא מתקפל . . . . . שטו ה
העמדת חופה . . . . . שטו (כז)
נשיאה ופתיחה של מטריה . . . . . שטו ד"ה טפח
עיטוף בטלית ע"ג הכובע . . . . . שא (קנב)
כובע ששפתו רחבה . . . . . שא מ
מחיצה עראית . . . . . שטו א
מחיצה עראית של אבנים או לבנים . . . . . שטו ד"ה ואין
מחיצה לצניעות . . . . . שטו א
מחיצה הנעשית להתיר . . . . . שטו א
צדידת אבנים של ביה"כ . . . . . שטו ד"ה ואין
תלית סדינים המצויירים בכותל . . . . . שטו (ז)
קשירת וילון בעניבה שלא ינוד ברוח . . . . . שטו שעה"צ (יא)
סתימת חלון . . . . . שיג א
קנה לנעילת דלת . . . . . שיג א
נגר לנעילת דלת . . . . . שיג א,ב

סז. המכבה (א)

כיבוי מדאורייתא וכיבוי מדרבנן . . . ערה (ד), רעח (ג), שלד (פד)
כיבוי—מלאכה שאין צריך לגופה . . . ערה (ד), רעח (ג), שלד כו
הוצאת שמן מנר דולק ומה שגזרו חז"ל . . . . . רסד ג, רשח א,ב
כיבוי דליקה . . . . . שכט א, שלד כו
כיבוי הנר בשעת הסכנה . . . . . רעח (ג)
כיבוי הנר בשביל חולה שאין בו סכנה . . . רעח (ג), ד"ה החולה
כיבוי נחלת המונחת במקום שמזיקה את חברים . . . . . שלד כז
כיבוי נחלת של מתכת . . . . . שלד כז
כיבוי ע"י כפיית קדירה ריקה על פי כירה . . . . . רנג ד"ה ריקנית
כיבוי ע"י כפיית קערה ע"ג חנר שלא
תאחוז בתקרה . . . . . רעז ה, שלד כו
גרם כיבוי . . . . . רעז א,ב,ג, שלד כב,כג,כד, תרפ א,ב
גרם כיבוי—סתימת תנור . . . . . רנט ז
גרם כיבוי—סתימת ארובת תנור . . . . . שטו (כ)
גרם כיבוי—נתינת כלי מלא מים לקבל ניצוצות . . . . . רשח ד
גרם כיבוי—נתינת מים בתוך הנר מערב שבת . . . . . רשח ד
גרם כיבוי—פשיטת טלית שאחז בה האור . . . . . שלד כג
גרם כיבוי—נתינת מים או משקה על בגד
שאחז בו האור . . . . . שלד כד
גרם כיבוי—פריסת עור בצד אחד של

תיבה כשאחז האור בצדה האחר . . . . . שלד כב
גרם כיבוי—עשית מחיצה בכלים להפסיק
את הדליקה . . . . . שלד כב
גרם כיבוי—עשית מחיצה בכלי חרס
חדשים מלאים מים שיתבקעו . . . . . שלד כב
נכרי שבא לכבות . . . . . שלד כה
אמירה לנכרי כל המכבה אינו מפסיד . . . . . שלד כו
לקרוא לנכרי אע"פ שודאי יכבה . . . . . שלד כו
קטן שבא לכבות . . . . . שלד כה

סח. המכבה (ב)
חשש כיבוי, ומה שאסרו חז"ל שלא יבוא לידי כיבוי

פתיחת דלת סמוך לנר . . . . . רעז א, תרפ א
פתיחת דלת שקבוע בה נר . . . . . רעז א, תרפ ב
סגירת דלת כנגד מדורה . . . . . רעז ב
הסרת קדירה מע"ג נחלים והחזרתה . . . . . רנג א, רנז (מט)
נגיעת בנר . . . . . רשח ג
נתינת כלי עם שמן, שינטוף לנר . . . . . רשח א
נתינת קערה עם שמן בצד הנר וראש
הפתילה שואב ממנה . . . . . רשח ב
בדיקת כלים לאור נר של שמן זיתם או שמן אחר . . . . . ערח יב
השהית צמר בתוך היורה שעל האש . . . . . רנב א
השהית מאכל ע"ג כירה או בתנור וכד' . . . . . רנג א
להמנע מלהדליק בע"ש דבר שיכול לגרום
לדליקה . . . . . רסד (יז)

סט. הצלה מדליקה

הצלת מזון . . . . . שלד א,ג,ד,ה,ה,ו,ט
הצלת מזון הראוי לבהמה . . . . . שלד א
הצלת משקים . . . . . שלד ד"ה ובשחרית
הצלת כלי תשמיש . . . . . שלד ז
הצלת בגדים . . . . . שלד ח,ט
הצלת כתבי קדש . . . . . שלד יב,יג,יז,כא
הצלת קמיעין . . . . . שלד יד
הצלת גלוינות ספרים . . . . . שלד כ
הצלת תיק הספר ותיק התפילין אע"פ
שיש בתוכם מעות . . . . . שלד טו,טז
הצלת דסקיא מלאה מעות ע"י ככר או תינוק . . . . . שלד יז
טלטול מוקצה להצילו מדליקה . . . . . שלד ב
הצלת מת . . . . . שלד (ל)
טלטול המת מפני הדליקה . . . . . שיא א
למי מותר להציל מדליקה . . . . . שלד א
לאן מציל . . . . . שלד י,יא
הצלה ממים ומשאר דברים המאבדים . . . . . שלד יט
הצלת מעות לכרמלית ולמקום שאין בו ערוב . שלד ד"ה דבמקום

ע. המבעיר

הוספת שמן לנר . . . . . רנב ד"ה להשמעת קול
הבערה ע"י פתיחת דלת שקבוע בה נר . . . רעז א, תרפ ב
הבערה ע"י פתיחת דלת כנגד מדורה . . . . . רעז ב
הבערה ע"י ניעור טבלה שיש עליה נר . . . . . רעז ג
הבערת נחלים ברוח ע"י פתיחת תנור או
סגירתו . . . . . רנט (כא), (בסוף)
נתינת אלונטית כנגד האש במקום
שיכולה להשרף . . . . . שיח (צא)
חשש הבערה בנעילת דלת כנגד נר . . . . . רעז א
חשש הבערה בהעמדת כלי ע"ג נחלים והסרתו . . . . . רנג א, רנז (מט)
חשש הבערה ע"י נגיעה בנר . . . . . רשח ג
מה שאסרו לקרוא ולעיין לאור הנר . . . . . רסד (ד), ערה א,ב,ג,ד,יא,יב
מה שהתירו לקרוא ולעיין לאור
הנר . . . . . ערה ב,ג,ד,ז,ז,ו,ט,יב,(ב),(ד)
קריאה לאור מנורת נפט . . . . . ערה ד"ה לאור
קריאה לאור מדורה . . . . . ערה ז
השהיה אצל האש, ע"ג כירה, תנור וכד' . . . . . רנב א, רנג א
חימום מתכת . . . . . רעז (כה), שיח שעה"צ (א)

עא. ארבע רשויות

ארבע רשויות . . . . . שמה א

רשות היחיד . . . . . שמה ב,טו
רשות הרבים . . . . רנב (נב), רשו (ב), שג יח, שח ד"ה ופוקק, שמח ז, שסד ב
כרמלית . . . . . שמה א,י,יא,יד,טו,טז,יח, שמו ב
מקום פטור . . . . . שמה י,יט
מקום שיש לו ג' מחיצות . . . . . שסג א
חורים בכתלי רשות היחיד . . . . . שמה ד
איסקופה שלפני רשות היחיד . . . . . שמו ג
תחת הגגין הבולטים לפני הבתים . . . . . שמו ג
אויר רשות היחיד . . . . . שמה ח
כלי גדול שהוא רשות היחיד . . . . . שמה ו
מקום שהוקף מחיצות גרועות שתי או ערב בלבד . . . . . שס א,ב,ג
תיקון הר"ר ע"י דלתות . . . . . שסד ב
מבואות המפולשים לרה"ר . . . . . שמה ח,ט
מקום גבוה ט' טפחים ורבים מכתפים עליו . . . . . שמה י
מקומות גבוהים בתוך רה"ר . . . . . שמה י
מקומות נמוכים בתוך רה"ר . . . . . שמה יא
גומא ברה"ר והיא מלאה פירות או מים . . . . . שמה (מא)
למעלה מי"ט ברה"ר . . . . . שמה יב
חורים בכתלי רה"ר . . . . . שמה יג
גג הסמוך לרה"ר . . . . . שסא א
סולם המתיר שימוש בגג הסמוך לרה"ר . . . . . שסא א
צדי רה"ר . . . . . שסא ב
רה"ר שהיא מקורה . . . . . שמה יד
רה"ר שעשה לה צורת הפתח . . . . . שסד ד"ה והוא
גג הבולט על מחיצות הבית . . . . . שמה טז
גג שאין לו מחיצות ואין מחיצות הבית ניכרות בו . . . . . שעד ד
מה נקרא מחיצות ניכרות למי שעומד על הגג . . . . . שעד (כח)
למעלה מעשרה טפחים בכרמלית . . . . . שמה יח
חורי כרמלית . . . . . שמה יז,יח
אמת המים העוברת בחצר . . . . . שנו א
גזוזטרא למעלה מן המים שאינה מוקפת מחיצות . . . . . שנה ד"ה וחלון
גזוזטרא למעלה מן המים וחלון פתוח לה מן הבית . . . . . שנה א, ד"ה וחלון
ספינה שאין לה מחיצות . . . . . שסו ב

עב. רשות היחיד שנפרצה

חצר שנפרצה לרה"ר או לכרמלית . . . . . שעד ב
חצר שנפרצה במלואה לרה"ר . . . . . שסא ב
חצר שנפרצה ביותר מעשר אמות לרה"ר . . . . . שסא ב
חצר שנפרצה בקרן זוית לרה"ר . . . . . שסא ב
בית שנפרץ לרשות הרבים . . . . . שסא ב
חצר שנפרצה לים . . . . . שנו (טז)
חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה . . . . . שנו ב
מקום המחיצה שנפרצה לרה"ר . . . . . שסא ב

עג. קרפף וגינה

מקום בית סאתים שלא הוקף לדירה . . . . . שמו ג, שנח א,ג שנט א, שסג (קנו), ד"ה ויש, שעב ב
מה נקרא מוקף לדירה . . . . . שנח ב, ד"ה לדירה, שנט א, שסב א, שצא א, תא א,(ז)
קרפף סמוך לבית . . . . . שנח א
תיקון ההיקף שיהיה לשם דירה . . . . . שנח ב,ו, שסג (קנו)
ביטול מחיצת הקרפף ע"י נתינת עפר בצידה . . . . . שנח ב
אם בנה מחיצות ע"ג המחיצות הישנות . . . . . שנח ח
תיקון הקרפף ע"י בנית מחיצה חדשה לפני המחיצה הישנה . . . . . שנח ו
רחבה שאחורי הבתים . . . . . שנט א
עיירות מוקפות . . . . . שנח א, שצא א
מבצרים מוקפים . . . . . שצא א
ביטול היקף לדירה ע"י מים שנכנסו לקרפף . . . . . שנח יא
ביטול היקף לדירה ע"י זרעים . . . . . שנח ט
זרעים יותר מבית סאתים . . . . . שנח ט
עיר מוקפת חומה שיש בה שטח שנזרע . . . . . שנח ד"ה אבל
יותר מבית סאתים שמוקף ע"י ים או נהר . . . . . שסג ד"ה ויש
מי שיש לו גינה בחצירו . . . . . שנח י
קרפף שמיעט שטחו ע"י אילנות או בור מים . . . . . שנח ד
קרפף שמיעט שטחו ע"י עמוד רחב ג"ט . . . . . שנח ה
קרפף שמיעט שטחו ע"י שטח טיט ע"ג המחיצות . . . . . שנח ז
קרפף שמיעט שטחו ע"י דבר המיטלטל . . . . . שנח (מד)
קרפף בית סאתים בצמצום שנפרץ לחצר . . . . . שנח יג
אם נפלה המחיצה הנוספת שהתירה את הקרפף . . . . . שנח יד
איסקופה שלפני קרפף . . . . . שמו ג
ספינה שהיא יותר מבית סאתים . . . . . שסב ד
שבת בבקעה והקיפוה נכרים בשבת . . . . . תג א

עד. מחיצות

כתלים המקיפים רשות היחיד . . . . . שמה ג
תל גבוה י"ט . . . . . שנח ג
תל גבוה ה"ט ועשה עליו מחיצה ה"ט . . . . . שסב ב
חריץ עמוק ה"ט ועשה עליו מחיצה ה"ט . . . . . שסב (יא)
מחיצה ע"י כלים . . . . . שסב ה
מחיצה ע"י בעלי חיים . . . . . שסב ה
מחיצה של בני אדם . . . . . שסב ה,ו,ז
מדרון שנחשב למחיצה . . . . . שסג לו
חריץ שנחשב למחיצה . . . . . שסג (קנז)
חריץ מלא כרים וכסותות . . . . . שעב ד"ה כ"ז
מחיצות הרחוקות שאינן ניכרות לעומדים באמצע . . . . . שמו ד"ה קרפף שסג שעה"צ (צד)
מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה . . . . . שסב א, שצו (טז)
מחיצה ע"י שתי או ערב בלבד . . . . . שסב ה
מחיצה העומדת מאליה . . . . . שסב ג
מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה . . . . . שסב א
מחיצה שנעשתה בשבת . . . . . שסב ג
פרוץ כעומד . . . . . שסב ט
פרוץ מרובה על העומד . . . . . שסב ח
סתימת חריץ הנחשבת כפרצה . . . . . שסג (קנז)
מחיצה שתחתיה חלל ג"ט . . . . . שסב (נ)
מחיצה מופסקת לרחבה ברוחב ג"ט . . . . . שסב (נ)
פרצה פחות מג"ט . . . . . שסב ח
לבוד . . . . . שסב ח, שסג שעה"צ (ד)
תיקון חצר שנפרץ עד עשר אמות . . . . . שסב ב
פסין שעשאן מעצי אשרה . . . . . שסג (נו)
פרצה יותר מעשר אמות . . . . . שסב ט
תיקון חצר שנפרץ יותר מעשר אמות . . . . . שסג ב
חריץ עמוק י"ט ורחב ד"ט שנסתם ע"י עפר וצרורות בלא יותר מעשר אמות . . . . . שסג (קנז)
חריץ עמוק י"ט ורחב ד"ט שנסתם ע"י עפר וצרורות ביותר מעשר אמות . . . . . שסג (קנז)
ביטול מחיצה ע"י קרישת המים בעת הקור . . . . . שסג (קכא)
פי תקרה יורד וסותם . . . . . שנח יב, שסא ב
צורת הפתח . . . . . שמו (לא) ד"ה הבולטין, שסב י,יא,יב, שסג כה,ל,(כ),(כג),(כו),(כז), ד"ה צריך, ד"ה אבל כפה לעניין צוה"פ . . . . . שסב יב
למה מועילה צוה"פ . . . . . שסב י, שסג ב,כו,(יב), שסד א,(ח),ד"ה והוא, שפח (ד)
אם ניטלה צוה"פ בשבת . . . . . שסח (לא)
קנה שע"ג צוה"פ שעשאו מעצי אשרה . . . . . שסג שעה"צ(כה)
גוד אסיק מחיצתא לענין מוקף לדירה . . . . . שסב (כח)
מחיצה במים . . . . . שנו א שעו א
גזוזטרא שהיא למעלה מן המים . . . . . שנח א
מחיצה תלויה ע"ג המים . . . . . שנח א,ב,ג,ד
מים שאינם עמוקים י"ט לענין מחיצה תלויה . . . . . שנח ד
דף או זיז שעושה לספינה . . . . . שנח א

עה. המוציא והמעביר ד"א ברה"ר

כללי דיני הוצאה . . . . . שא ז, ד"ה כל היוצא, שמח (הקדמה)
למשמש בכליו בע"ש . . . . . רנב ז
למשמש בכליו אם רוצה לצאת חוץ לערוב . . . . . רנב (נו)
הוצאה האסורה מהתורה . . . . . שא ד"ה כל היוצא שמו א, שמז א
הוצאה האסורה מדרבנן . . . . . שא ד"ה כל היוצא, שמו א שמז א
שיעור ד"א שיש לכל אדם ברה"ר . . . . . שמט א,ב
העברת ד"א ברשות הרבים . . . . . שמו ב
עקירה והנחה . . . . . שמו א
הוצאה ללא עקירה או ללא הנחה . . . . . שמו א
הוצאה למעלה מעשרה טפחים . . . . . שמח ד"ה בתוך
איסור לפני עור וכו' כשמאפשר לאחר לעשות עקירה והנחה . . . . . שמז א
עקירה והנחה ע"י שנותן לחש"ו . . . . . רשו ו
עקירה והנחה ע"י נכרי מתוך ידו של ישראל . . . . . שכח ,(ה)שמז א
קבלת חפץ מידי מי שהביאו מרה"ר . . . . . שז (נו)
טלטול ברשות היחיד כשהוא עומד ברה"ר . . . . . שנ א
הולכת חפץ פחות מד"א . . . . . שמג ד,ד
הולכת חפץ פחות פחות מד"א . . . . . רשו ז,ח, שמט ח, שא מב
הולכת חפץ פחות פחות מד"א ע"י הרבה אנשים . . . . . שמט ג, שא מב
טלטול מד"א ועד ד"א הן ואלכסונן . . . . . שמט ב
טלטול ברה"ר פחות מד"א כשהוא עומד ברשות היחיד . . . . . שג א
זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר . . . . . שנג א
זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלית . . . . . שנג א
הושטה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר בדיוטה אחת . . . . . שמז (ח)
הוצאה מרה"ר לרשות היחיד דרך מקום פטור . . . . . שמו א
הוצאה למקום פטור . . . . . שמו א
השתמשות בזיז הבולט לרה"ר . . . . . שנג ב,ג
שפיכת מים לחצר פחותה מד"א על ד"א הסמוכה לרה"ר . . . . . שנז א
שפיכת מים לבית היוצא לרה"ר . . . . . שנז ב
מילוי מים מבור ברה"ר לתוך רשות היחיד דרך מקום פטור . . . . . שנד א
מילוי מים מבור ברה"ר . . . . . שנד (ח)
שאיבת מים מדלי התלוי ע"ג הבור . . . . . שנד (ח)
זריקה מרשות היחיד לאשפה ברה"ר גבוה י' ורחבה ד' . . . . . שנד ב
קליטת מים מכותל או ממזחלה ע"י העומד ברה"ר . . . . . שנא א
יריקה או השתנה מרה"ר לרשות היחיד או לכרמלית או לחיפך . . . . . שג ב
העברת רוק שנתלש בפיו מרשות לרשות . . . . . שנ (יד)
העברת רוק שנתלש בפיו ד"א ברה"ר . . . . . שנ ג
השתנה או יריקה ברה"ר ברחוק ד"א . . . . . שנ (י)
נגיבת גופו מהמים כשרחץ בנהר . . . . . שכו ז
הליכה ברה"ר כשמי גשמים על ראשו ועל בגדיו . . . . . שכו ז
רחיצה בנהר . . . . . שכו (ט),(כא),(כב)
רחיצת ידים בנהר . . . . . שא מט
אין שטין על פני המים . . . . . שלט (ד)
מחט תחובה לו בבגדו . . . . . שא ח,יב
אומן שהוציא כלי אומנות תחוב לו לסימן . . . . . שא יב
החזרת כלי זיין בשבת . . . . . תז ג
הבא להציל מפני הדליקה . . . . . שא מד
הצלת משקה מחבית שנשברה . . . . . שלח א
טלטול מעות מחוץ לערוב להציל מאנסים . . . . . שלד (ו)
הצלת כתבי הקדש מדליקה . . . . . שלד יז
המוצא תפילין . . . . . שא מב
המוצא ס"ת . . . . . שא מג
הוצאת מת . . . . . שח (קנג), שיא ב,(ד)
הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל מידו . . . . . שנב א
הקורא בספר על הגג ונתגלגל מידו . . . . . שנב ב
משחק בכדור . . . . . שח (קנח)
טלטול אבנים וכדו' לצורך קינוח . . . . . שיב א
קוץ המונח ברה"ר . . . . . שח יח
מי שהחשיך לו וחבילתו על כתפו . . . . . רשו יא
מי שהחשיך לו וכיסו אצלו . . . . . רשו יב
החי נושא את עצמו . . . . . שח (עה), ד"ה שלא, שיא (יא)
הוצאת קטן . . . . . רשו (יז), שח (עה), שח (קנד), ד"ה שלא, שיא (יא)
דידוי הקטן ברה"ר . . . . . שח מא
הוצאת כפות או חולה . . . . . שח (קנג)
הוצאת תינוק וכיס תלוי לו בצוארו . . . . . שח (קנד)
נשיאת בנו והאבן בידו . . . . . טש (א)
הוצאה לרה"ר ע"י קטן . . . . . שמג (ו), שסב ז
הוצאה ע"י נכרי . . . . . רשו א,(ב)
אם הוציא ידו מלאה פירות לרה"ר או לכרמלית . . . . . שמח א
הוצאת ראש חבל הבהמה מתחת ידו . . . . . שח טז
הרוקק ברוח . . . . . שיט ד"ה מפזר
הוצאה כלאחר יד . . . . . רשו יא,יב,(יז),(לו)
הוצאה ע"י שינוי . . . . . שא (קכג)
גדול כבוד הבריות . . . . . יג ג, שנח ג, שעו (כד)
יציאה בבראה התחובה בגוף . . . . . שיב ח
יציאה בדבר הבלוע בגוף . . . . . שיב (כג)
יציאה בבגד שתפורים בו כיסים . . . . . שי (כח)
אם יצא לרה"ר בדבר שאסור לצאת בו משום דאתי לאתויי . . . . . שא (סא)
הזמנת נכרי . . . . . שכח א
נתינת מזונות לפני נכרי בחצר . . . . . שכח א
נתינת חפץ לנכרי כשידוע שיוציאנו לרה"ר . . . . . שכח א,ב,ג
נתינת חפץ לנכרי שדרך להוציאו לרה"ר . . . . . שכח א,ב
אם הנכרי בא בליל שבת לקחת חפץ שקנה מבעוד יום . . . . . רנב ד"ה מבעוד
דבר שהובא דרך רה"ר ע"י נכרי . . . . . שכח י

קבלת חפץ מידו של נכרי שחביאו בשבת. . . . . שז (נו)

עו. עוד דיני חוצאה השייכים לכרמלית

העברת ד"א בכרמלית. . . . . שמו ב
טלטול בקרפף יותר מבית סאתים שלא
הוקף לדירה. . . . . שמו ג
טלטול מקרפף לקרפף שהם יותר מב"ס
ולא הוקפו לדירה. . . . . שעב ב
טלטול מקרפף לקרפף כשאחד מהם דינו
כרשות היחיד. . . . . שעב (יח)
טלטול מקרפף לכרמלית. . . . . שמו ג
טלטול בגינה. . . . . שלו (ל)
טלטול כלי הבית לקרפף שנזרע או לגינה שבחצר. . . . שנח י, ד"ה קרפף
נשיאת קטן בכרמלית. . . . . שח ד"ה שלא
הבאת ספרי תורה דרך כרמלית. . . . . שמט ד"ה וליתנו
הוצאת מת לכרמלית. . . . . שיא ב, ד"ה וכל
שפיכת מים לביב היוצא לכרמלית. . . . . שנז ג
אמת המים העוברת בחצר. . . . . שנו א
חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה. . . . . שנו ב
השתמשות בזיז הבולט לכרמלית. . . . . שנג ג
מילוי מים מבור בכרמלית. . . . . שנד (ח)
בית הכסא שעל פני כרמלית. . . . . שנח ג
מילוי מים ושפיכת מים דרך גוזטרא
שהיא ע"ג המים. . . . . שנח א
בית הכסא שעל פני המים. . . . . שנח ב
מילוי מים ושפיכת מים מספינה. . . . . שנח א
טלטול מספינה לספינה. . . . . שנח א
טלטול מספינה שאין לה מחיצות לים. . . . . ששו (יז)
טלטול אבנים מכרמלית לרה"י לצורך קינוח. . . . . שיב א

עז. חוצאה של מלבושים ותכשיטים דרך מלבוש

כללי דיני הוצאה של מלבושים ותכשיטים. . . שא ז, ד"ה כל היוצא
הוצאת בגד דרך מלבוש. . . שא יג,יד,כט,ל,לא,לד,לה, שג (ג)
יציאה בתכשיטים. . . . . שא ז,(יז)
מה נקרא מלבוש. . . . . שא (נא)
מה לא נקרא בשם מלבוש. . . . . שא (נ),כ,כא
כלים שאינם תכשיטים. . . . . שא ז
דבר שהוא תכשיט לאיש וגם לאשה. . . . . שא ט
דבר חעשוי לתכשיט ולהשתמש בו. . . . . שא יא
נשיאת תכשיט בידו. . . . . שא (סו)
הכל לפי הזמן אם דרכו לצאת כך בחול. . . . . שא (לג)
אם רוב העולם אין דרכם להוציא כך. . . . . שא (לג)
דבר שדרכו להיות מחובר לכסות. . . . . שא כג,לט
בגד שתפורים בו כיסים. . . . . שי (כח)
אם מחובר לכסות דבר שאין דרכו להיות
מחובר שם. . . . . שא כג
אם מחובר לכסות דבר חשוב שאינו בטל. . . . . שא לח,לט
חתרת בגדים ותכשיטים ברה"ר. . . . . שג טז
דבר שאינו לא מלבוש ולא משוי לשחוציא
בצורת לבוש. . . . . שג (כה)
להתקשט בבית במה שאסרו לצאת בו לרה"ר. . . . . שג יח

עח. חוצאה של מלבושים ותכשיטים דרך מלבוש
רשימה לפי א — ב

אבן תקומה. . . . . שג כד
אנקטמין (כמין חמור שעושים הליצנים
ונראה כרוכב עליו). . . . . שא כ
אשה רעולה. . . . . שג כא
בגד להציל מטינוף. . . . . שא יג,יד
בגד להציל מצער וכאב. . . . . שא יג
בגד שלא תתלכלך מדם. . . . . שא יג
בגד שתפורים בו כיסים. . . . . שי (כח)
בושם. . . . . שג טו
בית־ידיס(מוף). . . . . שא (קלח)
בתי שוקים. . . . . שג טו
גרגיר מלח. . . . . שג טו
דבר המנין על המכה. . . . . שא כח
זוג תארגן בכסות. . . . . שא כג
זוג תשמיע קול. . . . . שא ד"ה דוקא
זוג שאינו ארוג בכסות. . . . . שא כג
חגורה ע"ג חגורה. . . . . שא לו,(פד)
חוט או משיכה שע"ג המכה. . . . . שא כב
חוטי צמר או פשתן. . . . . שג א
חוטי שיער. . . . . שג יד
חוטין שבצואר. . . . . שג ב
חותם של עבדים. . . . . דש א
חלוק גדול. . . . . שא ז
חמילה (בגד גס כעין ירעיה). . . . . שא כא
טבעת. . . . . שא ט,י, שג י,יח
טלית מצויצת כהלכתה אע"פ שאין בה תכלת. . . יג ב, שא לח
טלית מצויצת שיצאה בה אשה. . . . . שא (קנח)
טלית מקופלת על כתפיו. . . . . יג ב, שא כט,לא
טלית שאינה מצויצת כהלכה. . . . . יג א,ג, שא לח
ירעיה. . . . . שא כא
כבלים. . . . . שא יט
כובע (נגד גשם) התלוי בבגד. . . . . שא ד"ה שדרכו
כובע שאינו מהודק לראשו. . . . . שא מא
כובע על גבי כובע. . . . . שא לו
כילה דרך עטוף. . . . . שא לט
כיס של זב. . . . . שא יג
כיסים התפורים בבגד. . . . . שא ד"ה שדרכו
כלי מלחמה. . . . . שא ז
כפפות. . . . . שא לז
לבדים הקשים. . . . . שא לה
מוך באוזן. . . . . שג טו
מוך בסנדל ובמנעל. . . . . שג טו
מוך וספוג שע"ג המכה. . . . . שא כב
מוך להציל מטינוף בגדים. . . . . שג (מה)
מוך להציל מצער. . . . . שג טו
מוך שהתקינה לנדתה. . . . . שג טו
מחט נקובה. . . . . שג ט, שח (מו)
מחט שאינה נקובה. . . . . שג ט,יח, שח (מו)
מחצלת. . . . . שא כא
מטלית להפרחת זבובים. . . . . שג ג
מטלית לקינוח שקשורה בבגדיו. . . . . שא (מט)
מטפחת המחוברת לכסות. . . . . שא כג
מטפחת ע"ג חגורה. . . . . שא (קלג)
מטפחת קשורה לחגורה. . . . . שא (פד),(קלג)
מטפחת קשורה סביב לצוואר. . . . . שא (קלג)
מטרית. . . . . ששו ד"ה טפח
מלבושים זה ע"ג זה. . . . . שא לו
מנעל אחד. . . . . שא ז
מנעל גדול. . . . . שא ז
מנעל חדש. . . . . שג יג
מנעל קרוע. . . . . שג יג, שח טו
מעות צרורות בבגדו. . . . . שא לב
מעות תפורות בבגדו. . . . . שא לג
מפתח מחובר לחגורה. . . . . שא יא, שג יז
מפתחות נאים של כסף. . . . . שא יא
מצנפת (תתבושת רחבה להניח חיד המוכה). . . . . שא נא
מקל. . . . . שא יז,יח
משקל ששקלו נגדו. . . . . שג כד
משקפים. . . . . שא (מד)
משקפים בתוך תיק של כסף וכד'. . . . . שא יא
נעלי בית (פאנטאפיל). . . . . שא טז
נעלים של עץ. . . . . שא טז
סמוכות של קיטע. . . . . שא טז
סמרטוטים הכרוכים על היד שיש בה מכה. . . . . שא נא
סנדל שנפסקה רצועה שלו. . . . . שח טו
עגולים ירוקים (שהובים) שגזרו הגויים
שכל יהודי ישא. . . . . שא כג
פאה נכרית. . . . . שג יח
פורפת על האגוזן, דרך הערמה. . . . . שג כג
פורפת על האגוזן ועל האבן. . . . . שג כב
פלפל. . . . . שג טו
פרמי (צורת פרצוף שנותנים על הפנים—מסכה). . . . שא כ
פשתן סרוק בראשו. . . . . שא נ
צמר מנופץ בראשו. . . . . שא נ
קב של קיטע. . . . . שא טו,(ע)
קופה. . . . . שא כא
קטלא. . . . . שג ב,ז
קמיע. . . . . שא כח,כו כז, שח (קכט)
קסמין או חוטין בנקבי האוזן. . . . . שג כ
קשר שקשור בו בושם שריחו טוב. . . . . שא יא
קשר של בושם שאין בו בושם. . . . . שג ד"ה שקשור
קשר שעושין לרפואה. . . . . שג טו
קשרים (עצים גבוהים שיש בהם מושב
לכף הרגל). . . . . שא כ
רצועה בראש האשה. . . . . שא א
שינים תותבות. . . . . שג יב

שני מלבושין, או שני כובעים, או שתי
חגורות, זה ע"ג זה. . . . . שא לו
שעון. . . . . שא (מח), ד"ה בזה
שק או שאר בגדים נסים. . . . . שא כא
תחבושת ושאר דבר המרפא. . . . . שא כב,כד,כז,כח
תיבה. . . . . שא כא
תכשיטי אשה. . . . . שג א,ב,ג,ד,ה,ו,ז,ח,ט,יא,יד,טו,יח
תפיליך. . . . . שא ז,(כו)
תפיליך, ע"י אשה. . . . . שא (קנח)

עט. עוד מה שגזרו שלא יבוא לידי חוצאה

הוצאת ראשו מרשות הרבים לרשות
היחיד לשתות שם, או להיפך. . . . . שג א
הוצאת ראשו מרשות היחיד או מרה"ר
לכרמלית לשתות שם או להיפך. . . . . שג א
שלא לעבור בסנדל בתוך חמים. . . . . שא ד
הליכה יחף בשב"ק. . . . . שא טז
הליכה בחצר עם מפתחות בחגורתו. . . . . שג יז
יציאה לחצר במה שאסור לצאת לרה"ר . . . . . שג יח
מה שאסרו הבהמה לצאת דילמא אתי
לאתויי. . . . . שח ו,(לט),(מה),(מח),(נג)
השתמשות תחת צוה"פ. . . . . ששח (כט)
שלא יספוק כף אל כף וכד' ולא ירקק
כשמשמר פירותיו. . . . . שלח ד

פ. דין חצרות שלא ערבו, או שלא ערבו יחד

איסור הטלטול בחצר שאינה מעורבת
אפילו מבית לבית ומחדר לחדר. . . . . ששח (מ), שע ד"ה או
דין מבוי שלא ערבו החצרות יחד, ולא נשתתפו. . . . שפח א
דין גגין, חצרות, קרפיפות ומבואות,
וטלטול מזה לזה. . . . . ששו (ב), שעב א, שפח (ב)
כלים ששבתו בגוזטרה. . . . . שעג שעה"צ(ד)
כלים ששבתו בחצר במקום שהנכרי אוסר. . . . . שפב ד"ה אז
בית הכסא שע"ג חצר שלא ערבו. . . . . שנח ג
שתי חצרות זו לפנים מזו שלא ערבו יחד. . . . . שעח ב,ד
שלש חצרות זו לפנים מזו שלא ערבו יחד. . . . . שעח ה
בית שבין שתי חצרות ועירב עם שתיהם,
אבל החצרות לא ערבו זה עם זה. . . . . שעב ו
שלש חצרות וערבו החיצונות עם
האמצעית והחיצונות לא ערבו יחד. . . . . שעח א
חצר הפתוחה לשני מבואות ושיתפה עם
כל אחד מהם. . . . . שפו ט
שתי גוזטראות סמוכות זו לזו. . . . . שעג א
שתי גוזטראות סמוכות שהן למעלה מן המים. . . . . שנח ה
כותל שבין שתי חצירות שנפרץ בשבת. . . . . שעד ב
חצר קטנה שנפרצה לחצר גדולה. . . . . שעד ג
גג קטן שנפרץ לגג גדול. . . . . שעד ד
בית הכסא שבין שני בתים. . . . . שעו ד
שתי חצירות וביניהם שלש חורבות. . . . . שעו ג
שפיכת מים לחצר. . . . . שעז ד
שפיכת מים לגומא שבחצר. . . . . שעז א
רגל המותרת במקומה
אינה אוסרת שלא במקומה. . . . . שעח א, שעח ה
רגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה. . . . . שעח (נ),
שעח ב,ה
בני מרפסת שעוברים בחצר. . . . . שעח א
שתי חצירות זו לפנים מזו, שערבו יחד,
ושכח אחד מן החיצונה או מן הפנימית
ולא עירב. . . . . שעח ג
שכח אחד מבני חצר ולא עירב אבל
נשתתפו כולם במבוי. . . . . שפז ד"ה צריכין
מבוי שחלקו בפס או בצוה"פ ולא ערבו
הפנימים עם החיצונים. . . . . ששג לא
מבוי שחלקו בלחי ולא ערבו הפנימים עם
החיצונים. . . . . ששג לא
מבוי שחלקו בקורה ולא ערבו הפנימים
עם החיצונים. . . . . ששג לב

פא. כותל,חריץ,בור וכדו' שבין חצרות שלא ערבו יחד

בור שבין שתי חצרות . . . . . שעו א
באר שבאמצע שביל בין כתלי
חצרות וממלאים ממנו דרך חלונות. . . . . שעו ב
מלוי מים מבור שבחצר סמוך למרפסת. . . . . שעח (יא)
השתמשות בעמוד או בתל העומד בחצר
וסמוך למרפסת. . . . . שעח ב,ג

השתמשות בזיזין היוצאים מהכתלים
לחצר וסמוך לעליה. . . . . שעה ד
השתמשות בזיזין של שני אנשים הבולטים לרה"ר. . . . שנג ב
השתמשות ע"ג כותל שבין שתי חצירות. . . . . שעב ו
השתמשות בכותל שבין שתי חצירות
והעמיד אצלו סולם. . . . . שעב ח
השתמשות בכותל שבין שתי חצירות
והעמיד אצלו ספסל למעטו מי"ט. . . . . שעב י
השתמשות בכותל שבין שתי חצירות ובנה
אצלו אצטבא למעטו מי"ט. . . . . שעב ט
השתמשות בכותל שבין שתי חצירות ובנה
אצלו אצטבא ע"ג אצטבא למעטו מי"ט. . . . . שעב יא
השתמשות בכותל שבין שתי חצרות
כשהעמיד סולם ע"ג זיז היוצא מהכותל. . . . . שעב יב
שיעור הסולם. . . . . שעב ח, שעה"צ(מה)
העמיד שני סולמות זה בצד זה ומילא קש ביניהם. . . . שעב יג
העמיד סולם שאין ברחבו ד"ט והוסיף קש מחצד. . . . שעב יג
חקק בכותל להשלים רוחב הסולם. . . . . שעב יד
חקק בכותל שליבות של סולם. . . . . שעב יד
חריץ שבין שתי חצירות. . . . . שעב יח
חריץ שבין שתי חצרות עמוק י"ט לאחד
ולא לשני. . . . . שעב יח
גדיש של תבן שבין שתי חצרות. . . . . שעב יט
גדיש של תבן שבין שני בתים. . . . . שעב יט

פב. דין ישראל האוסר

מי אוסר על בני החצר. . . . . שע א
אחד מבני חצר שהלך ושבת בחצר אחרת. . . . . שעא א
אחד מבני חצר שהלך ושבת בחצר אחרת
וחזר בשבת. . . . . שעא ב
אחד מן השוק שמת וזכה אחד מבני החצר ברשותו. . . שעא ג
אחד מבני חצר שמת. . . . . שעא ד
אחד מבני החצר שהיה גוסס. . . . . שעא ו
גר מבני החצר שמת. . . . . שעא ה
ישראל שהמיר בשבת. . . . . שפה (ח)
אחד מבני החצר שהוא קטן. . . . . שעא ו
הדר בבית שהשאל לו לפי שעה. . . . . שע (ז)
הדר בסוכת חג בחג. . . . . שע (ד)
ישראלים אורחים. . . . . שצא ב
המתארח עד ל' יום. . . . . שע ח
מי שיש לו מלמד או סופר בביתו. . . . . שע ג
הדר בבית שהניח שם המשכיר דברים
שאינם ניטלים בשבת מחמת כבדן או
מחמת איסור. . . . . שע ב
אורחים לבד כשבעה"ב אינו דר שם. . . . . שע ח
אורחים אצל בעה"ב נכרי. . . . . שע שעה"צ (לו)
ישראלים שהם כשירים או ליקוטים של נכרי. . . . שפב טז
אם ערבו במקום אחד שאין שם עליהם
דריסת רגל של שאר בני העיר. . . . . שפו ב
מי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר. . . . . שע ה
תלמידים הלנים בבית רבם
ואוכלים בבית בעה"ב. . . . . שע ד"ה וישן
הבנים שנתן להם אביהם פרס ואוכלים בבתיהם. . . . שע ה
נשים, עבדים ותלמידים המקבלים פרס
ואוכלים בבתיהם. . . . . שע ו
רועים הלנים בשדה ואוכלים בעיר. . . . . שע ד"ה וישן
הדר בבית שאין בו ד"א על ד"א. . . . . שע (ד)
הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת. . . . . שע א
עשרה בתים זה לפנים מזה. . . . . שע ז
הדר בבית התבן, בבית העצים, בבית
הבקר ובבית האוצרות. . . . . שע א
דיורין בעליות. . . . . שע ג
ישראל שיש לו פתח למבוי ושכח ולא
עירב, ויש לו גם פתח לקרפף. . . . . שפט א
כמה שכנים בבית אחד
וכל אחד בחדרים מיוחדים. . . . . שע (כא)
חמש חבורות ששבתו בטרקלין. . . . . שע ג
תלמידים הלומדים בפני הרב
ודרים בביתו כל אחד בחדרו. . . . . שע ג
אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שולחן אחד. . . . שע ד
הרבה בע"ב שאוכלים בחדר אחד. . . . . שע ד
ספינה שיש בה ישראלים ויש להם בתים מיוחדים. . . שפב כ

פג. עירוב חצרות

מצות עירובי חצרות. . . . . שסו א
מצוה לחזור אחר ערוב חצרות. . . . . שסו יג
שבית דין כופין לערב. . . . . שסו א
שמותר לערב עירובי חצרות ושיתופי
מבואות ביה"ש. . . . . רסא א, שנג ב
הנחת עירוב בספק בין השמשות וספק לילה. . . . רסא ד"ה ערובי
הנחת עירוב אחר ברכו או מזמור שיר
ליום השבת. . . . . רסא ד
אם עדיף לערב פעם אחת לכל השנה. . . . . שצד ב
אם טוב יותר לערב בכל ע"ש. . . . . ששח (כא)
מנהג לערב במצה לכל השנה. . . . . ששח ה
גבית ערוב חצרות. . . . . שסו ו
שאחד מזכה לכולם. . . . . שסו ז,ט
זכוי הערוב ע"י אחר בשביל כל בני החצר. . . . . שסו ט,י
מתי אשתו של אדם מערבת לו שלא לדעתו. . . . . שסז א
מתי בני הבית מערבים לו שלא בידיעתו. . . . . שסז א
אם יכולים בני החצר ליקח פת מביתו ולערב. . . . . שסז א
ערוב ע"י אפוטרופוס של קטן. . . . . שסו יב
קטן יכול לגבות הערוב. . . . . שסו ג
פת של בני חבורה או של שותפות
שסומכים עליו משום ערוב. . . . . שסו יא
זכיה בערוב ע"י מעות. . . . . ששט א
זכיה בערוב ע"י חנוני. . . . . ששט א
הבית שמניחים בו את העירוב אין צריך
ליתן פת. . . . . שסו ג
שאין צריך להודיע קודם השבת שזיכה העירוב. . . . . שסו י
מתי צריך להודיע לדיורים שמערבים עליהם. . . . . ששח ב
מתי צריך להודיע כשמערב מחדש במקום
הערוב הקודם שנתקלקל. . . . . ששח א
אם נתוספו דיורים לאחר שנתמעט הערוב
מן השיעור. . . . . שסו ט
שלא לערב ע"ח ושיתופי מבואות ביו"ט. . . . . שצג א
עירוב על תנאי ביו"ט, כשחל יו"ט ביום
חמישי וביום ששי. . . . . שסו (מה), שצג א
מקום הנחת ערוב חצרות. . . . . ששח (מ), שסו ג, שצד ב
שתי חצרות ושלשה בתים ביניהם פתוחים
זה לזה. . . . . שעט א
שתי חצרות ושני בתים ביניהם. . . . . שעט ב
עשרה בתים זה לפנים מזה. . . . . שע ז
הנחת כל הערוב בכלי אחד. . . . . שסו ד
עירוב ביחד של שתי חצרות שכבר ערבו כל
אחת לעצמה. . . . . שעב ג
במה מערבין ערובי חצרות. . . . . שסו ה,ו,ז,ח
דין הפת של ערובי חצרות. . . . . שסו ג,ו,ז
שער הפת של ערובי חצרות. . . . . שסו ו, ששח ג, שעה"צ(יא)
אם נתמעט העירוב מהשיעור. . . . . ששח ד
אם נתקלקל או נתעפש העירוב. . . . . ששח א,ה
אם נפל גל על הערוב. . . . . שצד ב
אם הערוב במגדל ואבד המפתח. . . . . שצד ג
אם הערוב במגדל ורה"ר מפסיק
בינו לבין המפתח. . . . . שצד (יא)
אם הניח לערוב דבר שהוא ספק של איסור. . . . . שצד (ב)
אם נאכל הערוב ביה"ש. . . . . שצג ג
אם נמצא הערוב ביה"ש במקום שאינו
ראוי ליטלו. . . . . שצד ב
אם עירב ביה"ש וגם נאכל הערוב ביה"ש. . . . . שצג ג
ספק אם הערוב היה קיים ביה"ש. . . . . שצד א
אם נפסל הערוב ביו"ט שבערב שבת. . . . . ששח ד"ה אבל
ברכת הערוב. . . . . שסו יד,טו
הנוסח שאומר בעת שמניח ערובי חצרות. . . . . שסו טו
אכילת העירוב בשבת. . . . . ששח (כב), שצד ב
המקפיד על הערוב אם יאכלנו חברו. . . . . שסו ה
במקום שנהגו לערב בע"פ, ואחד רוצה
לערב לעצמו בכל ע"ש. . . . . שסו ד"ה מברך
מי שחזר מעירובו. . . . . שסז א
עירובין לעיר. . . . . שצב א,ב,ד,ה,ו,ז,ח
המזכה בשיתוף לכל בני העיר אם צריך להודיעם. . . שצב ח
הנחת שיור בעירוב לעיר. . . . . שצב א,ג,ז
ערוב חצרות לישובי אהלים וסוכות ומחנה. . . . . שסו ב
ערוב חצרות לשייראה. . . . . שסו ב
ערוב חצרות לבתים שבספינה. . . . . שסו ב שפב כ
ערוב חצרות של שתי ספינות. . . . . שנה א
אם סומכים על שיתוף במקום עירוב. . . . . שפז א
עירובי חצירות ליו"כ. . . . . תטז ד
עירובי חצירות ליו"ט. . . . . תטז ה, תקיח א, תקכה א

פד. דיני פתח וחלון ומחיצה לענין ערוב חצרות

פתח או חלון שצריך להיות בין שתי חצירות שיוכלו לערב יחד שעב ד
פתח או חלון שצריך להיות בין שני בתים
שיוכלו לערב יחד. . . . . ששה (מ), שעב ה
אם נסתם החלון או הפתח. . . . . שעד א
מחיצה שבין שתי חצירות. . . . . שעב ו
חצר אחת גבוהה מהשניה. . . . . שעב ו
אם נפרץ הכותל שבין שתי חצרות. . . . . שעב ז
גדיש של תבן שבין שתי חצרות. . . . . שעב יט
גדיש של תבן שבין שתי חצרות
שנתמעט בשבת. . . . . שעב (קלה)
אם ניטל צוה"פ בשבת. . . . . ששה (לא)
אם ניטל צוה"פ ביו"ט שחל בערב שבת. . . . . ששה ד"ה אבל
כותל שבין שתי חצירות והעמיד אצלו סולמות. . . . שעב ח
שעור הסולם. . . . . שעב ח, שעה"צ, (מה)
שני סולמות זה בצד זה ומילא קש ביניהם. . . . . שעב יג
סולם שאין ברחבו ד"ט והוסיף קש מחצד. . . . . שעב יג
חקק בכותל להשלים רוחב הסולם. . . . . שעב יד
חקק בכותל שליבות של סולם. . . . . שעב יד
איכן שעשאו סולם לכותל. . . . . שעב טו
אשרה שעשאה סולם לכותל. . . . . שעב טו
כותל שבין שתי חצרות ובנה אצלו אצטבא
למעט מי"ט. . . . . שעב ט
כותל שבין שתי חצרות ובנה אצלו אצטבא
ע"ג אצטבא. . . . . שעב יא
חריץ שבין שתי חצירות. . . . . שעב טז
חריץ שעמוק י"ט לאחד ולא לשני. . . . . שעב יח
חריץ שבין שתי חצרות מלא תבן וקש. . . . . שעב טז
חריץ שבין שתי חצרות מלא עפר וצרורות. . . . . שעב טז
חריץ שבין שתי חצרות מלא פירות. . . . . שעב טז
חריץ שבין שתי חצרות ונתן עליו נסר
כמין גשר. . . . . שעב יז
חריץ שבין שתי חצרות שמילאו ברוחב ד"ט. . . . . שעב יז
חריץ שבין שתי חצרות שמיעט רחבו ע"י
שנתן נסר לאורך ד"ט. . . . . שעב יז
חיבור שתי גזוטראות בנסר רחב ד"ט. . . . . שעג א
שתי גזוטראות סמוכות זו לזו פחות מד"ט. . . . . שעג א
שתי גזוטראות זו שלא כנגד זו. . . . . שעג א
שתי גזוטראות אחת גבוהה מחברתה. . . . . שעג א

פה. בטול רשות

אחד מבני חצר ששכח ולא עירב. . . . . שפ א,ב
שנים מבני חצר ששכחו ולא עירבו. . . . . שפ ד
בטול רשות מחצר לחצר. . . . . שפא ב
בטול רשות בחורבה שבין שני בתים. . . . . שפא ג
בטול רשות מבית לבית. . . . . שפא ד
בטול רשות במקום
שלא היה אפשר לערב בע"ש. . . . . שפא (כה)
אם בני חצר מבטלים רשותם לאחד שלא עירב. . . . . שפ ד
שני בתים שהקיפום נכרים מחיצה בשבת. . . . . שפא ה
אם הנכרי שהיה אוסר, מת בשבת. . . . . שפג א
ביטול רשות ע"י יורש או מחזיק בנכסי הגר. . . שעא ה, שפא ו
מבטלין וחוזרין ומבטלין. . . . . שפא ז
השכרת רשות במקום בטול רשות. . . . . שפ ג
המבטל רשותו ועבר והוציא. . . . . שפא א
המחלל שבת בצינעה, לענין ביטול רשות. . . . . שפה ג
צדוקים וקראים לענין ערוב וביטול רשות. . . . . שפא א
כותים לענין ערוב וביטול רשות. . . . . שפה ב

פו. נכרי האוסר ושכירת רשות

מתי אוסר הנכרי. . . . . שפב א,ב,ג,ד
נכרי אכסנאי. . . . . שפד א
נכרי שאינו בביתו. . . . . שעא א, שפג א
נכרי שלא היה בביתו ובא בשבת. . . . . שפג א
ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל
שבתות בפרהסיה. . . . . שפה ג
ישראל מומר להכעיס בשאר עבירות. . . . . שפה (ד)
ישראל שהמיר, במקום שמערבים לכל השנה. . . . . שפה ד
צדוקים וקראים. . . . . שפה א,(א)
כותים. . . . . שפה ב
שכירת רשות מנכרי. . . . . שפב א,ד,ו,ז,ט
ששוכרין מהנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה. . . . . שפב ה
שכירת רשות מנכרי בעל כרחו. . . . . שפב י
שכירת רשות מאשתו או משכירו ולקיטו. . . . . שפב יא

מה נקרא שכירו ולקיטו. . . . . שפב ד"ח או
שכירת רשות ממי שיש לו תפיסה בבית מחנכרי. . . . . שפב יח
שכירת רשות כשהנכרי השכיר את ביתו
לנכרי אחר. . . . . שפב יח
שמותר לשכור מחנכרי בשבת. . . . . שפב ה
בטול רשות כששוכרים מחנכרי. . . . . שפב (כב), שפג א
אם הנכרי יכול לחזור בו משכירותו. . . . . שפב ו
ביטול השכירות מחנכרי שצריכים לשכור מחדש. . . . שפב ז,ח
ביטול השכירות משכירו ולקיטו, כשסלקו הנכרי. . . . שפב יד
אם הנכרי ששכרו ממנו מת בשבת. . . . . שפג (ח)
אם מת הנכרי ששכר ממנו, וחניה יורש. . . . . שפב (כו)
ערוב ושכירת רשות מחנכרי בספינה. . . . . שפב כ
שאילת רשותו של נכרי כשאינו רוצה להשכיר. . . . שפב יב,יג
עירוב וגם שכירות אם ישראל ונכרי דרים
בבית אחד. . . . . שפב טו
חצר שישראל ונכרי דרים בה וערבו
הישראלים דרך פתח או חלון ולא שכרו מחנכרי. . . . שפב כ
חצר שישראל ונכרי דרים בה ובית של
ישראל אחר שאינו פתוח לאותה חצר
פתוח לבית ישראל זה. . . . . שפב יט
אורחים במקום נכרי. . . . . שע (ס)
לשכור רשות לפני שעושים את העירוב. . . . שפב ד"ה צריך, ד"ח בשביל
חידוש העירוב כשמחדשים השכירות. . . . . שפב ז
אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי יהודים. . . . . שפד ב
שתי חצרות זו לפנים מזו, ונכרי דר באחת מהן. . . . שפב יז
נכרי הדר במבוי ויש לו חלון פתוח לבקעה
או לקרפף. . . . . שפט א
תיקון המבואות כדי שהנכרים לא יאסרו
הטלטול בעיר המוקפת חומה. . . . . שסג (קיא)

פז. תיקון מבוי

היתר מבוי ע"י לחי. . . . . שסג ג
היתר מבוי ע"י קורה. . . . . שסג יד
תנאי המבוי הניתר בלחי או קורה. . . . . שסג כו,לא,לב
דין הלחי. . . . . שסג ג,ד,ה,ז,ט
שלא יהא הלחי רחוק מן הכותל ג"ט. . . . . שסג ו,י
שלא יהא הלחי מונבה ג"ט מהארץ. . . . . שסג ז,י
לחי שעשאו מעצי אשרה. . . . . שסג ח
לחי הנראה מבחוץ ואינו נראה מבפנים. . . . . שסג ט
לחי הנראה מבפנים ואינו נראה מבחוץ. . . . . שסג ט
לחי המושך עם דופנו של מבוי. . . . . שסג יג
לחי העומד מאליו. . . . . שסג יא,יב
דין הקורה. . . . . שסג יד,טו,טז,יז,יח,יט,כ,כא,כב,כג,כד,כה
קורה שעשאה מעצי אשרה. . . . . שסג טז
מבוי שצדו האחד ארוך וצדו השני קצר. . . . . שסג ל
מבוי מפולש. . . . . שסד א
מבוי עקום. . . . . שסד ג
מבואות הפתוחים אלו לאלו. . . . . שסד ד
מבוי שעשוי כגדל. . . . . שסד ה
המנהג לתקן את כל המבואות בצורת"פ. . . . . שסג כו
חצר שדינה כמבוי. . . . . שסג כז
מבוי שאין ברחבו ג"ט או ד"ט. . . . . שסג כח
מבוי שנפרץ מצדו. . . . . שסח א,ב
מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרץ החצר לרה"ר . . . שסח ג
מבוי שכלה לנהר ויש גשר עליו. . . . . שסג (קיח)
מבוי שכלה לים
או לנהר הנקרש בימות הגשמים. . . . . שסג (קכא)
מבוי שפתוח ברוח רביעית צד נהר. . . . . שסח (כד)
מבוי שנפרץ במילואו לרחבה יותר מבית
סאתים שלא הוקף לדירה. . . . . שסח ג
מבוי שנפרץ במילואו לכרמלית. . . . . שסח (כד)
מבוי שצידו האחד כלה לים וצדו האחד לאשפה. . . שסג כט
מבוי שצריך פסין או פס רחב ד"ט. . . . . שסג לב
פסין שעשאן מעצי אשרה. . . . . שסג (נו)
מבוי שרחבו עשרים אמות. . . . . שסג לג,לד,לה
מדרון שבין המבוי.לבין רה"ר. . . . . שסג לו
השתמשות תחת הקורה וכנגד הלחי. . . . . שסח ד,ה,ו
מבוי שניטלה קורה או לחי שלו בשבת. . . . . שסח ז
מצבה על פתח המבוי
כשלא עירב עם שאר המבואות. . . . . שעב ד
תיקון המבואות כדי שהנכרים לא יאסרו
הטלטול בעיר המוקפת חומה. . . . . שסג (קיא)

פח. שיתופי מבואות

שתופי מבואות—הסבר כללי. . . . . שפו א,ג
מצוה לחזר אחר שיתופי מבואות. . . . . שצח א
במה משתתפין במבואות. . . . . שסו ד"ח אין, שפו ד,ה,ז,ח
אם אפשר לסמוך על מה שיש לחם
בשותפות משום שיתוף. . . . . שפו ג
שעור תמזגון לשיתוף. . . . . שפו ד,ו ז
שיתוף בדבר איסור. . . . . שפו (מז)
אם חניה לשיתוף בשר של ספק טרפה. . . . . שצד (ב)
שיתוף בדבר שנדר או נשבע שלא יחנה ממנו. . . . . שפו ח
שיתוף בדבר שאמר היום חול ולמחר קודש. . . . . שפו ט
שיתוף בדבר שאמר היום קודש ולמחר חול. . . . . שפו ט
מקום הנחת שיתופי מבואות. . . . . שסו (עו), שפו א
הברכה שמברך כשמניח שיתופי מבואות. . . . . שצח א
הנוסח שאומר כשמניח שיתופי מבואות. . . . . שצח א
אם סומכים על עירוב במקום שיתוף. . . . . שפז א
לומר בשעת הנחת העירוב שמניחו גם
לשם שיתוף. . . . . שפז (יב)
מבואות נפרדים כשאין ראשים לטלטל מן
האחד לשני. . . . . שפו ב
שיתוף במבוי עקום
שיש לחי או קורה בעקמימותו. . . . . שסד ד"ה ולחי
חצר ששיתפה עם שני מבואות. . . . . שפו ט
חצר שפתוחה לשני מבואות. . . . . שפו ט
ישראל שיש לו פתח למבוי ושכח ולא עירב
ויש לו גם פתח לקרפף. . . . . שפט א
ביטול רשות—אם חצר שכחה להשתתף במבוי . . . . שצא א
מתי אוסר הנכרי במבוי. . . . . שצא א
שכירות מן החצר של הנכרי במבוי או בעיר. . . . . שצא א
אם הנכרי ששכרו ממנו מת בשבת. . . . . שפג (ח)
נכרי הדר במבוי ויש לו חלון פתוח לבקעה
או קרפף. . . . . שפט א
מבוי שצידו אחד נכרי וצידו אחד חצר של
ישראל שעירב עם חצר אחרת הפתוחה
לרה"ר ולא למבוי. . . . . שצ א
מבוי שצידו אחד נכרי וצידו אחר חצרות
של ישראלים שעירבו ביניהם. . . . . שצ ב
מבוי שנשתתפו בו ונשברה הקורה שלו . . . . . שסח ח

פט. השתמשות במחובר לקרקע

השתמשות במחובר לקרקע. . . . . שלו א
השתמשות בענפי אילן במחובר. . . . . שח (פא)
עליה לאילן. . . . . שלו א, שעב (קטז)
השתמשות בקנים ובירק המחוברים. . . . . שלו א
השתמשות בשרשי אילן. . . . . שלו ב
השתמשות במחובר למטה מ"ט. . . . . שלו ב
מלוי מים ע"י זמורה הקשורה לדלי. . . . . שח (פא)
להשען באילן. . . . . שלו (סג)
חליכה ע"ג עשבים. . . . . שלו ג
עליה לאילן יבש. . . . . שלו א, שעב (קטז)
נגיעה באילן. . . . . שלו יג
צדדין של אילן. . . . . שלו יג
צדי צדדין של אילן. . . . . שלו יג
חפץ שמונח על אילן. . . . . שלו א
הנחת כלים ע"ג אילן בע"ש. . . . . שלו (יב)
הנחת נר ע"ג אילן. . . . . רעז ד
מי שעלה לאילן. . . . . שלו א
סוכה, שהקנים של הסכך שלה
נסמכים על אילן. . . . . תרכח (יז)

צ. השתמשות בבעל חי

רכיבה ע"ג בהמה. . . . . רסו ב, שח יח, שלט א
נשען על בהמה. . . . . שח א
השתמשות בבהמה. . . . . שח ח,יח
פריקת משאוי מבהמה. . . . . רסו ט, שח יח
ישיבה בקרון הנמשך ע"י בהמה. . . . . שח יח
הפלגה בספינה שבהמות מושכות אותה. . . . . רמח א,ב
צדי בהמה. . . . . שח יח
צדי צדדין של בהמה. . . . . שח יח
אם עלה ע"ג בהמה. . . . . שח יח
מה שהתירו משום צער בע"ח. . . . . שח יח,יט

צא. פחורה, קנין, ומדידה ועוד דברים שאסרו חז"ל שלא יבוא לידי כתיבה

איסור מקח וממכר וסחורה. . . . . שו (לג), שכב (יח)
קציצת דמי מקח. . . . . רנב ד
הזכרת שם דמים, סכום דמים וסכום מנין. . . . . רנב ד, שכג ד
לומר לחבירו תן לי ביצים ואגוזים במנין. . . . . שכג ג
לומר לחבירו מלא לי כלי זה. . . . . שכג א,ב,(א)
חלוואה והשאלה בשבת. . . . . שז יא
החלפת משכון. . . . . שכח ג
נתינת מתנה בשבת. . . . . שו (לג), שכג (לד)
מתנה בשבת לצורך מצוה. . . . . שכח ב, תמד (טז),(כ)
פסיקת צדקה לעניים. . . . . שלט (כג)
מכירת מצוות. . . . . שו (לג)
קנית בית בא"י ע"י נכרי. . . . . שו יא
מכירת חמץ. . . . . תמד (כ)
הטלת גורלות. . . . . שכב ו
הטלת גורלות מי יאמר קדיש וכו'. . . . . שכב (כד)
חלוקת מנות לפי גורל. . . . . שכב ו
חלוקת מנות בין בני ביתו. . . . . שכב (כ)
פתקאות שמכינים מע"ש על סכום מעות ששלם. . . . שכג (כ)
חבאת כדי יין ממקום למקום. . . . . שכג ה
הוצאת בהמות קשורות זו לזו. . . . . שח טו
יציאת בהמה בזוג שבצוארה. . . . . שח יא
קריאה בשטרי חדיוטות. . . . . שז יב,יג, שכג (כ)
קריאת ש"ץ שמות הנפטרים מתוך הכתב. . . . שז שעה"צ (נד)
קריאת רשימות של אורחים ומגדים. . . . . שז יב
מדידה. . . . . שו (לד),(לה), שכג א
הזכרת שם מידה. . . . . שכג ב
מילוי כלי של מידה. . . . . שכג א,ב
מדידת שעורים לבהמה. . . . . שכד ב
מדידה של מצוה. . . . . שו ז, שח (קסז), שצז (ה)
מדידת תחומין ע"י פסיעות. . . . . שצז (ה)
מדידת זמן. . . . . שח (קסז)
לשער אם נתבטל בשישים. . . . . שכג (לז)
קידושין. . . . . שלט ד
ביאה ראשנה על אלמנה. . . . . שלט ה
גירושין. . . . . שלט ד
חליצה. . . . . שלט ד
ייבום. . . . . שלט ד
פדיון הבן. . . . . שלט ד
לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין. . . . . שלט ד
דין, הלקאה, תפיסה לבית סוהר. . . . . שלט ד
קבלת עדות על אשה שמת בעלה. . . . . שלט (יד)

צב. שכר שבת

שכר שבת. . . . . שו ד,ה, שלד (כד)
שכר שבת בחבלעה. . . . . רמו א, שו ד,ה
אחריותו של שומר בשבת. . . . . שו ד
שכר שבת למציל מדליקה. . . . . שלד ט
שכר מהשכרת כלים. . . . . רמו א
שכר מהשכרת חדר ומריבית. . . . . שו (יט)
שכר מרחץ, תנור או שדה וכו' שהשכיר לנכרי. . . רמג א,ב,(ג)
שכר שבת בחבלעה מתנור שאפו בו נכרים
גם בשבת. . . . . רמח (כג)
נטילת שכר מנכרי שאפה בתנור של
ישראל בע"כ. . . . . רמח ו
נטילת שכר ממשכון של נכרי ע"י מלאכה
שעושה בה נכרי. . . . . רמח ה
השאלת כלי לנכרי בע"ש בתנאי שיחזור
וישאיל לו אחר כך. . . . . רמו א
השאלת כלי לנכרי בע"ש בתנאי שיחזור
וישאילו לו אחר כך יום אחד יותר. . . . . רמו ד"ח ולא
שותפות עם נכרי בעסק או בחשכרת וכד'. . . . רמח א,ב,ג,ד,ה
שותפות עם נכרי בתנור וכד' כשהנכרי
בעצמו אינו עושה מלאכה בשבת. . . . . רמח (א)
השתכרות ע"י התעסקות נכרי בסחורה
של ישראל. . . . . רמח ה
השתכרות ע"י התעסקות נכרי בסחורה
של ישראל ביום השוק. . . . . רמח (כא)
השתכרות ע"י התעסקות נכרי במעות של ישראל. . . רמח ד

צג. ממצוא חפצך ודבר דבר

ממצוא חפצך. . . . . שו א
ודבר דבר. . . . . שז א,ז,ח
שלא יהא דבור של שבת כדבור של חול. . . . . שז א
שלא יהא מחלוקת בשבת. . . . . רשב (ט)
דיבור בדבר מצוה. . . . . שז (א)
צרכי מצוה. . . . . שו ג,ו
פסיקת צדקה. . . . . שו ו

דיבור בשום עסק . . . . . רמד (לז), רנב (מח)
שיחה בדברים בטלים . . . . . שז א
לשאול מן חש"ד . . . . . שז יח
סיפור שמועות ודברי חדושים . . . . . שז א
סיפור דבר שמצטער בו . . . . . שז (ג)
חרהור בעסקיו . . . . . שו ח,(א)
עיון בנכסיו . . . . . שו א
להחשיך בסוף התחום . . . . . שו א,ג, שז ח,ט
להחשיך בתוך התחום . . . . . שז ט
מקח וממכר . . . . . שו (לג)
הזכרת סכום מעות . . . . . רנב ד שו ג,ו
ישיבה אצל נכרי חעוסק במלאכת ישראל . . . . . רמד ו
נתינת מתנה . . . . . שו (לג)
הלואה והשאלה . . . . . שז יא
תביעת חובות . . . . . שז (א)
החלפת משכון . . . . . שו י, שכח ג
קבלת המכס בשבת אפילו מיני אוכלים . . . . . רמד (לב)
לחשוב חשבונות . . . . . שז ו
הכרזה על בתים למכירה או להשכרה . . . . . שו (נג)
הכרזה על קרקע הנמכרת . . . . . שו יג
הכרזה על יין למכירה . . . . . שו יג
הכרזה על אבדה . . . . . שו יב
קריאה בשטרי הדיוטות . . . . . שז יב,יג
קריאת רשימת חייבים . . . . . שו (נא)
קריאת מכתבים . . . . . שז יד
קריאת עתונים . . . . . שז (סג)
קריאת ספרי חולין . . . . . שז טו
לימוד בספרי חכמות . . . . . שז יז
קריאת כתובת שמתחת לתמונות וצורות
ע"ג כתלים וכד' . . . . . שז טו
הסתכלות במשקפת לראות את הכוכבים . . . . . שז יז
לראות אומנות . . . . . שמ (כא)
תבאת בהמה כדי לעשות בה מלאכה אחר
שבת, או ליסע בה . . . . . שו ד"ח לחביא
אמירה לנכרים לשכור לו פועלים . . . . . שז ב
שכירת פועלים . . . . . שז ב,ז,ח,י
חתרת נדרים . . . . . שמא א,ב
הפרת נדרים . . . . . שמא א
חתרת נידוי . . . . . שו (מט)
חתרת חרמי הקהל . . . . . שו יב, שמא ג
החרמה . . . . . שו יב

צד. טפול בבעלי חיים

נתינת אוכל לבהמה ולחיה . . . . . שח י שכד יא
נתינת אוכל ליונים ולדבורים . . . . . שכד יא
האכלת תרנגולים . . . . . שכד י
אביסה והלעטה של בהמות ועופות . . . . . שח (עא), שכד ט
האכלת תולעי משי . . . . . שכד יב
הכנת אוכל לבהמה . . . . . שכד ד,ה,ו,ז,ח,יד
חיתוך נבלה לפני כלבים . . . . . שכד ז
חיתוך דלועים . . . . . שכד ו
חיתוך שחת וחרובין לפני בהמה . . . . . שכד ח
שפשוף עצים לחים בשביל להאכיל לבהמה . . . . . שכד ה
שפשוף קש בשביל להאכיל לבהמה . . . . . שכד ד
נטילת מאכל מבהמה אחת וליתן לפני
בהמה אחרת . . . . . שכד יד
גריפת שיורי עלים יבשים
מלפני תולעי משי . . . . . שכד ד"ה להאכיל
הרצת בהמה שאכלה הרבה . . . . . שלב ג
טפול בפצע של בהמה . . . . . שלב ב
העמדת בהמה במים, אם אחזה דם . . . . . שלב ד
ייבוד בהמה . . . . . שלב א
נתינת מרדעת או אוכף ע"ג בהמה . . . . . שח ח
הסרת מרדעת או אוכף מן הבהמה . . . . . שח ח,ט
כיסוי הבהמה מפני הקור או הזבובים . . . . . שח (לב)
חליבה . . . . . שח (עא), שכ ד"ח לאכולו, תקח א,(הקדמה)

צה. עוד מה שאסרו משום טרחה, עובדין דחול וכו'

עובדין דחול לצורך מצוה . . . . . שלג ד"ה וכל
פינוי אוצר . . . . . שלג א,ב,ג
פריקת משא מבהמה או מעגלה . . . . . רסו (כד)
הורדת חביות יין מעגלה . . . . . שלג ג
חבאת כדי יין ממקום למקום . . . . . שכג ה
לקיחת כלים מבית האומן . . . . . רנב ד
טלטול אבנים לצורך קינוח, והעלתם לגג . . . . . שיב א
הדחת כלים . . . . . שכג ו
קיפול בגדים . . . . . שב ג
כיבוד בגדים (במברשת וכד') . . . . . שלז ד"ה שלא
עשית קמטים בבגדים . . . . . שב (כב)
כבישת בגדים במכבש . . . . . שב (כ)
חצעת מטות . . . . . רפט (א), שב (יט)
לקיטת פירות שנתפזרו . . . . . שש (יא), שלח ה
שלשול פירות מהגג מפני גשמים . . . . . שלח ז
כיסוי פירות או לבנים מפני הגשמים . . . . . שלח ז
הצלה ממים ומשאר דברים המאבדים . . . . . שלד יט
הצלת משקה מחבית שנשברה . . . . . שלח א,ב,ג
חשקאת תלוש . . . . . שכא יא
השקאת עצים ועשבים תלושים . . . . . שכא (לז)
גרירת גבינה . . . . . שכא י
חיתוך בצלים, דגים וכד' . . . . . שכא (מה)
חימוץ משקים . . . . . שכא (טו)
עשית יינומלין . . . . . שכא יז
סינון יין . . . . . שיט יב
רדית פת . . . . . רנד ה,ו,ז
רדית פת אם עבר ונתן פת לתנור . . . . . רנד ו
הדחת בשר . . . . . שכא (כא)
השמעת קול ע"י רחיים וכד' . . . . . רנב ה
בקיעת עצים . . . . . שיד (מא)
גרוד גופו בכלי . . . . . שכז ג
תיקון שערות . . . . . שכז (ט)
סיכה ומשמוש . . . . . שכז ב
ריצה . . . . . שא א,(ז)
פסיעה נסה . . . . . שא א
בחורים המתענגים בקפיצה ובמרוצה . . . . . שא ב
משחקים . . . . . שלח ה
טיול . . . . . שא ב
קפיצה . . . . . שא (א)
קפיצה מעל אמת המים . . . . . שא ג

צו. רחיצה

רחיצה בחמין . . . . . שכו א
רחיצה בחמי טבריה . . . . . שכו א,ב
מים שנמשכו בסילון דרך אמת המים
שהיא חמה . . . . . שכו ג
רחיצה בצוננים . . . . . שכו א,(כא)(כד)
לבישת לבנים (הפסק טהרה) . . . . . שכו (ו)
התחממות כנגד המדורה אחר שהשתטף בצונן . . . . שכו ד
השתטפות בצונן אחר שהתחמם כנגד המדורה . . . . שכו ד
חימום ידים רטובות אצל האש . . . . . שכו ה
סיכת ידים בשמן וחימומן כנגד המדורה . . . . שכו ד"ה י"א
נתינת כלי שיש בו מים חמים ע"ג בטנו . . . . . שכו ו
הזעה . . . . . שכו ב,יב
הזדרזות לגמור הרחיצה לפני כניסת השבת . . . . רס (א)
רחיצה במוצש"ק במרחץ שסתמו נקביו מע"ש . . . . שכו יא
רחיצה במוצש"ק במרחץ שהוחם מאליו בשבת . . . . שכו יא

צז. מוקצה — הגדרות וכללים

איסור מוקצה—הסבר כללי . . . . . שח (בתתחלה)
מוקצה מחמת חסרון כיס . . . . . שז (נו), שח א,כו,(ח),
שי (טו)(כה) שעה"צ(יט)
מוקצה מחמת איסור . . . . . רעט א,ב,ג
מוקצה מחמת מצוה . . . . . רסג (נז), רעט ד"ה מותר
מוקצה מחמת נדר . . . . . שח (קע)
מוקצה מחמת גופו, ומה שאינו כלי . . . . . רסו ד"ה יכול,
שג יט,כב, שח ז,יג,טו,טז,יח,־
כ,כא,כב,כג,כד,כה,כז,כח,כט,ל,לד,לח,לט,מ,מו, (יג),(לד)
מוקצה מחמת גופו, של נכרי . . . . . שי שעה"צ (י)
כלים גדולים וכבדים . . . . . שב ב
ייחוד אבנים ומוכין וכד' ואם צריך ליחד לעולם . . . רנט א,ב
שח כב
ייחוד עפר לשימוש בשבת . . . . . שח לח
מוקצה שחשב עליו מבעוד יום . . . שא (קעט), שח כד, שי ה
מה שלא היה ראוי בין השמשות . . . . . שי ג,(יט), שלג (א)
מה שהיה ראוי בין השמשות ונתקלקל
ותזר ונתקן בו ביום . . . . . שי ג
מוקצה לחצי שבת . . . . . שח לט, שי ג
מה שהיה ראוי בין השמשות ולא ידע מזה . . . . שי ד
הזמנה לעניין דבר שאינו ראוי . . . . . שי ה
מוקצה מחמת מיאוס . . . . . רעט ו, שי א
גרף של רעי . . רעט ב, שח לד,לה,לו,לז, שלח ד, שלז (יב), שלח ח
מוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים . . . . . שח ז,נב
תערובת מוקצה . . . . . רסח (ח), שי(לב)
דבר שיש לו מתירין . . . . . רסח (ח)
כלי שמלאכתו לאיסור . . . רסח (ז), רעט(ד),(טז)(יט), ד"ה
נר, שח ה,ה,יא,יד,טז,מח,(א), שי ז
שכא (לו)
כלי שמלאכתו להיתר . . . . . שח ד
כלי שמלאכתו להיתר ולאיסור . . . . . שח (כ)
כלי שרוב מלאכתו לאיסור . . . . . שח ד"ה קורדום
שברי כלים . . . . . רסד ד"ה רוב, שח ו,ז,יא,יב, שיב ה
שברי כלי מוקצה מחמת חסרון כיס
שנשבר בשבת . . . . . שח (לה)
נולד . . . . שי (לב), שיח (קב)(קג)(קד)(קה), שב ט, שכב א,ב
תערובת נולד . . . . . שי (לב), שכב א
משקים שזבו . . . . . רנב ה, שב א,ב,ג
פירות, זרעים או ירקות שנשרו או נלקטו בשבת . . . שכב ו(ו),
שכד ו, שכח ה,ו,ז
דגים שניצודו בשבת . . . . . שכח ה,ו,(כא)
פת שאפה נכרי לעצמו בשבת . . . . . שכח ד
כלים שנגמרו ע"י נכרי בשבת . . . . . רנב ד"ה מותר לישראל
מנורה של פרקים . . . . . רעט ז
כיסוי בור ודות ושל כלים המחוברים לקרקע . . . . . שח י
מחובר לקרקע . . . . . שח(פא), שי (ג)
דלתות כלים . . . . . שח ח
כירה או ספסל שנשמטה רגלה . . . . . שח טז

צח. מוקצה — רשימת פריטים לפי א"ב.

אבנים . . . . רנט ב, רסו ד"ה יכול, שג כב, שח ז,כב,ד"ה קוץ
המונח טש ג, שיב א,ב,ה,(כח)
אוכלין . . . . . שח ד, שי ב
אוצר של תבואה או של כדי יין . . . . . שלג (א)
איזמל של ספרים . . . . . שח א
אלונטית (מגבת) שהתנגב בה . . . . . שא (קעה)
אפסר . . . . . שח א
אפר . . . . . שי ח,(לב)
אצטרלוב (כלי לחזות בכוכבים) . . . . . שח נ
ארוכות המטה . . . . . שיג ז
ארנקי . . . . . רסו יג
בגדים רטובים . . . . . שא מו
בגדים שנשרו במים . . . . . שא שעה"צ(רג),(ריב)
בגדים שכבסום ועדיין רטובים בביה"ש . . . . . שח (סג)
בגד שכיס תפור בו שייחדו למעות . . . . . שי ז
בגד שעטנז . . . . . שח מז
בהמה שנפלה לאמת המים . . . . . שח יט
ביצה שנולדה בשבת . . . . . שכב א,ב
ביצים שתחת התרנגולת . . . . . שי ב
בעל חי . . . . . שח לט,מ, שטז (כה),(נד)
בצק . . . . . רנד (מ)
בקעת . . . . . שח כב
בשר חי . . . . . שח לא
בשר תפוח . . . . . שח לא
גיזי צמר . . . . . רנט א,ג
גמי . . . . . שכח (פ)
גרוגרות וצמוקים שהניחם ליבשן . . . . . שי ב,ד,ה, שלג (א)
גרוגרות וצמוקים של נכרי . . . . . שי ב
גרעיני פירות . . . . . שח ד"ה גרעיני
גרעיני תמרים . . . . . שח ל
דבר העומד לאכילת אדם ואינו ראוי
להאכל כך . . . . . שח לב
דבר הראוי למאכל חיה ועוף . . . . . שח כט
דבר שהוזמן למאכל בהמה . . . . . שח כח
דגים לא מבושלים . . . . . שח לב
דגים שנצודו בשבת . . . . . רנב ה, שכ א,ב,ג
דלתות הבית וחלונות . . . . . שח (לה)
דלתות כלים . . . . . שח ח
דפוס של מגעל . . . . . שח יד
זמורה . . . . . שח (פא)
זרעים או ירקות שנשרו בשבת . . . . . שכב (ו) שכד ו
חבילי זרדים . . . . . שכד ד"ה בעודם
חבילי עצים . . . . . שח כח, שכד ד"ה בעודם
חבילי קש . . . . . שח כח, שכד ד"ה בעודם
חבל . . . . . שיז (לג)
חטים שזרעם ועדיין לא השרישו . . . . . שי ב
חלב שנחלב בשבת . . . . . שח כ
חמץ . . . . . תמו א,ג
חריות של דקל . . . . . שח כ

חתיכת חרס . . . . . שח ז
יתד של מחרישה . . . . . שח ד"ה חוץ
כדור . . . . . שח מה
כוס שיש בו פירורין עם שיורי יין שנאסר
ע"י נכרי . . . . . שכח שעה"צ (א)
כיס המיוחד למעות . . . . . שי ז, רפז יב
כיסוי בור ודות . . . . . שח י
כיסוי של כלים המחוברים לקרקע . . . . . שח י
כירה או ספסל שנשמטה רגלה . . . . . שח טז
כלי אורגין . . . . . שח ד"ה "חוץ"
כלי גדול וכבד . . . . . שח ב
כלי סעודה . . . . . שח (כג)
כלים . . . . . שח א,ב
כלים המיוחדים לסחורה . . . . . שח א
כלים שאסור לפרקן ולהחזירן . . . . . שיג (מה)
כלים שנגמרו ע"י נכרי בשבת . . . . . רנב ד"ה מותר לישראל
כלים שדרכם להתפרק . . . . . שיג (מה)
כתבי הקדש . . . . . שח ד
לבנים . . . . . רנט ב
לבנים שנשארו מהבנין . . . . . שח יז
לולב . . . . . תרנח ב
מגילה, בשבת של פורים . . . . . תרפח (יח)
מגירה (משור) . . . . . שח ד"ה קרדום, שכא (לו)
מוכין . . . . . רנט א
מותר השמן שבנר . . . . . רעט א
מחובר . . . . . שח (פא), שי (ג)
מחט . . . . . שח יא
מחט המחובר בשרוך, המשמש להידוק בגד . . . . . שם (ל)
מחט של שקאים . . . . . שח ד"ה הקוץ
מחט שניטל חודה או עוקצה . . . . . שג יט
מטבע . . . . . שג כב
מטה שהיה עליה מת . . . . . שיא (ג)
מטר שירד בשבת . . . . . שלח (ל)
מים הנוטפים מהאילנות בימי ניסן . . . . . שי (לב)
מכבדות (מטאטא) . . . . . שח מט
מכתבי הסוחרים . . . . . שז (נו)
מנורה . . . . . שיג (מה)
מנורה של פרקים . . . . . רעט ז
מניפה להברחת זבובים . . . . . שח מח
מנעל חדש של אשה . . . . . שח ד"ה מנעל
מסר הגדול . . . . . שח ד"ה חוץ
מעות . . . . . רסו ד"ה יכול, שיא (לח)
מעות צרורות בבגדו . . . . . שא לב
מעות מנוקבות . . . . . שא לב
מפצח אגוזים . . . . . שח ד"ה כלי שמלאכתו לאיסור
משקים שזבו . . . . . רנב ה
משקים שזבו מפירות שריסקן מע"ש . . . . . רנב ה
משקים שזבו משום . . . . . רנב ד"ה בוסר
מת . . . . . שיא א,ב,ג,ד,ה,ו,ז
נבילה . . . . . שכד ז
נגר לנעילת דלת . . . . . שיג א
נדבך של אבנים . . . . . שח כא
נוי סוכה . . . . . תרלח ב
נולד לח' או ספק בן ז' או בן ח' שלא גמרו
שערו וצפרניו . . . . . של ח
נייר . . . . . שיב (ו)
נסרים . . . . . שח כו
נר . . . . . שח (לד)
נר שהדליק בו באותה שבת . . . . . רעט א,ב
נר שבת . . . . . רפג (נז)
נתר וחול . . . . . שכג (לח)
סוכה . . . . . תרלח א
סולם . . . . . שח יט
סכין מלאה פגימות . . . . . שח ד"ה קורדום
סכין של מילה . . . . . רסו ד"ה יכול, שח א, שי (טו)
סכין של סופרים . . . . . שח א
סכין של שחיטה . . . . . שח א
סנדל שנפסקה רצועה שלו . . . . . שח טו
ספסל שנשמטה אחת מרגליו . . . . . שח טז, שיג ח
ספרי חכמות . . . . . שח נ
ספרים שאסור לקרות בהם בשבת . . . . . שז (סב)
סתימה חלון . . . . . שיג א
עורות יבשים . . . . . שח כה
ענף של דקל . . . . . שח כ,כג
ענפי אילנות . . . . . שלו (נג)
עפר . . . . . שח לח, שיא (לח), שלז (ו)
עצי בשמים . . . . . שכב ה
עצים (לא אילנות) . . . . . שח (פא), שכב (יג), שכד ד"ה בעודם
עצמות וקליפין . . . . . שח כז,כט
עשב . . . . . שיב ה, שכא א, תצד (ט)
פירות הטמונים בארץ . . . . . שיא ח
פירות הטמונים בחול . . . . . שח לח
פירות הטמונים בתבן או בקש שחם מוקצה . . . . . שיא ט
פירות העומדים לסחורה . . . . . שי ב
פירות שנשרו או שנלקטו בשבת . . . . . שכב ג, שכד ו, שכח ה,ו,ז
פשתן סרוק וצמר מנופץ . . . . . שא (קעט), שח כד
פת שאפה נכרי בשבת . . . . . שכח ד
פתילה . . . . . שח (לד)
צפור . . . . . ששז (כח)
צרורות . . . . . שח ז
קדירה . . . . . שח (כ),ד"ה כלי שמלאכתו להיתר
קוץ המונח ברה"ר . . . . . שח יח
קורה . . . . . שח (צא)
קורנס של בשמים . . . . . שח א
קורנס של זחבים . . . . . שח ג
קורנס של נפחים . . . . . שח ג
קיסם . . . . . שכב ד
קמיע . . . . . שח לג
קנה לנעילת דלת . . . . . שיג א
קנים המיוחדים לתלות עליהם כביסה . . . . . שח טז
קרדום . . . . . שח ג, שכא (לו)
קרח ושלג שנמסו . . . . . שיח (קב),(קה), שכ ט
קש . . . . . שיא (לה),(לו),(לז)
קש שע"ג המיטה . . . . . שיא ח
רגב אדמה . . . . . שיב ד
שבר של כלי חרס . . . . . שח ז
שברי זכוכית . . . . . שח ו
שברי כלים . . . . . רסד ד"ה רוב, שח ו,ז,יא,יב, שיב ה
שברי עצים . . . . . שי ח
שומן של בהמה, צונן . . . . . שח (קכז)
שומן שנימוח . . . . . שיח (קב),(קג),(קד),(קה)
שופר . . . . . שח ד, תקפט ה
שיירי מחצלאות . . . . . שח יב
שיירי מטלנית . . . . . שח יג
שלג וקרח שנמסו . . . . . שיח (קב),(קה), שכ ט
שמן הנוטף מהנר . . . . . רפח ג
שעוה . . . . . שיד (מה)
שעון חול . . . . . שח נא
שעון יד . . . . . שח (קסח)
שעון כיס . . . . . שח (קסח)
שעון קיר . . . . . שח נא
שעון שמש . . . . . שח נא
שערות של בע"ח (מחוברות) . . . . . שב ד"ה מקנחה
תבן . . . . . שיא (לה),(לו),(לז), שכד טו
תולעי משי . . . . . שח מו
תמרים שנלקטו קודם בישולם . . . . . שי ב
תפילין . . . . . לא (ב), שח ד

צט. מוקצה — טלטול ונגיעה

למשמש בכליו בע"ש . . . . . רנג ז
טלטול מוקצה . . . . . רסו ד"ה יכול, שח א,ג
טלטול מוקצה לצורך גופו ומקומו . . . . . רעט ב,(יט), שח א,ג, שיד (כד), שכא (לו)
נגיעה במוקצה . . . . . רעז ג, שח ג,מב
נגיעה במוקצה: כשיתנדנד ע"י זה . . . . . רסח ג, שי ו, שכב א
מוקצה כל זמן שהוא בידו . . . . . רסו ד"ה יכול, שח ג, שי (טו), שלט (יט)
אם שכח עליו מוקצה . . . . . רסו יב
טלטול מוקצה כשהדבר בהול דחיישינן
שיבוא לידי איסור דאורייתא . . . . . שלד (ו)
טלטול מוקצה להאכלת תינוק . . . . . שכח (נח)
טלטול מוקצה ע"י נופו, ברגל או בשאר אבריו . . . . . רסו ד"ה פן, שיא ח
טלטול מוקצה ע"י נפיחה . . . . . שח ג,מג
דחיפת מוקצה בקנה . . . . . שיא (ז), תמו (יא)
טלטול מן הצד . . . . . רעז ד"ה מנער, שח כז,(יט),(פב),(קטו),שיא א,ה,ח,ט,(יג),(לח), שלו (לז)
טלטול מוקצה במקום הפסד . . . . . רעט (א)
טלטול מוקצה להצילו מדליקה . . . . . שלד ב
טלטול מוקצה להצילו מגזלנים או מהפסד אחר . . . . . שלד ב
טלטול קוץ המונח ברה"ר . . . . . שח יח
טלטול מוקצה ע"י ככר או תינוק . . . . . רעט ה, שיא א,ב,ג,ד,ה
הצלת דסקיא מלאה מעות מדליקה או מגנבים ע"י ככר או תינוק . . . . . שלד יז
ישיבה ע"ג מוקצה . . . . . שח (פב)
לקיחת דבר חמונה ע"ג מוקצה . . . . . שח ג
כפית כלי ע"ג מוקצה . . . . . שי ו, שכב א
נטילת כלי לצורך שבת שאינו ניטל בשבת . . . . . רעז (כג) שי ו
תעמדת בחמה ע"ג מוקצה . . . . . שכד יג
טלטול נר שהדלק בשבת בחיתר או בשונג וכבה . . . . . רעט ה
טלטול נר שהדלק בערב שבת או בשבת לחולה שיש בו סכנה וכבה . . . . . רעט (טו)
תנאי לטלטל נר לאחר שיכבה . . . . . רעט ד
אם טמן בתוך מוקצה . . . . . רנט א,ג,ד,ה
סלוק התנבן לצדדים . . . . . שכד טו
הסתפקות במיני עשבים . . . . . שכא א
טלטול אבנים, עשב וכד' לצורך קינוח . . . . . שיב א,ב,ה
טלטול שברי כלים לצורך קינוח . . . . . שיב ה
הדלקה ביו"ט בחתיכת בגד מצומצמת ג'
על ג' . . . . . רסד ד"ה רוב
הוצאת גרף של רעי — דבר מטונף . . . . . שח לד,לה,לו
חחזרת גרף של רעי . . . . . שח לה
גרף של רעי במקום של הפסד . . . . . שח לז
טלטול מת . . . . . שיא א,ב,ג,ד,ה,ו,ז
עשית צרכי המת . . . . . שיא ז
דידוי של בהמה או עוף . . . . . שח מ
שחיטת בהמה לחולה מסוכן . . . . . שיח (ח)
הצלת תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין מדליקה או מגנבים אע"פ שיש בתוכם מעות . . . . . שלד טו
הצלת כיס שיש בו תפילין וגם מעות מדליקה או מגנבים . . . . . שלד טז
נשיאת בגו והאבן בידו . . . . . טש א
אחיזה או נשיאה של תינוק ודיר בידו . . . . . טש א
אדם חשוב צריך להחמיר . . . . . שח ל

ק. בסיס לדבר האסור

בסיס לדבר האסור . . . . . רעז ג, רפח (ט), שא (קכא), שש ד,(ח), שי ז
תנאים שעל פיהם נעשה בסיס לדבר האסור . . . . . רנט (ט), רעז ג, רעט ד"ה, אפילו, שש ד, שי ז , שיא ח
בסיס לאיסור ולהיתר . . . . . רעט ג, שח (ח), טש ג, שי ח,ט
בסיס לדבר האסור בין השמשות . . . . . שח ג
בגד ששכח מעות בכיסו . . . . . שי ז
כלכלה נקובה שסתמה באבן . . . . . טש ב
דלעת חלולה שקשר בה אבן כדי להכבידה . . . . . טש ב
כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה . . . . . טש ג
שכח אבן על פי חבית או מעות על הכר . . . . . שש ד,ה
בגד שכיס תפור בו שייחדו למעות . . . . . שי ז
תיבת שלחן (מגירה) לענין בסיס לדבר האסור . . . . . שי (לא)
מטה שהיה מת עליה . . . . . שיא (ג)
מעות צרורים בבגדו . . . . . שא לב

קא. הנאה ממלאכה שנעשתה בשבת

מלאכה שנעשתה בשבת במזיד .. . . . . שיח א
מלאכה שנעשתה בשונג . . . . . שיח א
מלאכה שנעשתה בין השמשות . . . . . רסא (ז)
מלאכה שנעשתה בספק בין השמשות . . . . . רסא ד"ה ואין מה שנתבשל בשבת . . . . . שיח א, רנט (כה)
מלאכה שנעשתה בשבת כשלא נשתנה הדבר מכמות שהיה . . . . . שיח ד"ה אחת
מלאכה שנעשתה בשבת בעד חולה מסוכן . . . . . שיח ב
הנוטע בשבת . . . . . שיח ד"ה אחת
מלאכה דרבנן שנעשתה בשבת . . . . . שיח (ג)
הנאה מדמיה של מלאכה שנעשתה בשבת . . . . . שיח (ד)
דין הקדירה שבישל בה בשבת . . . . . שיח (ד)
אם נתערב בשבת דבר האסור משום שנתבשל בשבת . . . . . שיח (ה)

קב. עשית מלאכה ע"י נכרי בשבת

עשיית מלאכת ישראל ע"י נכרי . . . . . רמג (ה), רמד א,ב,ד,ה, רנו (מט), רסו א, שז ג,ד
עשית מלאכה ע"י נכרי בתוך התחום . . . . . רמד א
עשית מלאכה ע"י נכרי מחוץ לתחום . . . . . רמד א
עשית מלאכה ע"י נכרי במחובר . . . . . רמד א
עשית מלאכה ע"י נכרי לצורך מחובר . . . . . רמד ב
עשית מלאכה ע"י נכרי בפרהסיא . . . . . רמד ד

עשית מלאכה ע"י נכרי שהיא מפורסמת
שהיא של ישראל . . . . . רנב ג
עשית מלאכה ע"י נכרי, האסורה משום
מראית העין . . . . . רמד א,(ג), רמד א,ב
עשית מלאכה ע"י נכרי במקום הפסד . . . . . רמד ו
עשית מלאכה ע"י נכרי כשעדיין היא בשל נכרי . . . . . שז כב
לקיחת כלים מבית אומן נכרי בשבת ויו"ט . . . . . רנב ד
דין קציצת דמים . . . . . רמד א,ה, רמח ה, רמז א,ב,
רנב ב,ד,(מח)
אם הנכרי עושה בטובת הנאה ללא קציצת דמים . . . . . רנב ב
נכרי שכיר יום של ישראל . . . . . רמז ג, רנב (כג)
נכרי שכיר לשנה או שנתים . . . . . רמד ה
עמידת ישראל אצל נכרי העושה לו
מלאכה בשבת . . . . . רנב (מח)
שותפות עם נכרי . . . . . רמח א,ב,ג
שותפות עם נכרי בעסק או בהשכרת תנור וכד' . . רמח א,ב,ג,ד,ה
שותפות עם נכרי בתנור וכד' כשהנכרי
אינו עושה בעצמו מלאכה בשבת . . . . . רמח (א)
שותפות עם נכרי בבהמה . . . . . רמו ה
מריחת טיט ע"י נכרי . . . . . רנט (כו)
סתימת תנור ע"י נכרי . . . . . רנח שעה"צ (א) רנט ז
בנית בית כנסת ע"י נכרי . . . . . רעו (כב)
חליבת בהמה ע"י נכרי . . . . . שח כ
המראת אוזים ע"י נכרי . . . . . שח (עא)
חימום תבשיל ע"י נכרי . . . . . רנג ה
הנחת תבשיל בתנור ע"י נכרי, לפני שיוסק . . . . . רנג ה
עשית תבשיל לקטן ע"י נכרי . . . . . שכח יז
בשול לחולה שאין בו סכנה ע"י נכרי . . . . . שכח יט
עשית רפואה ע"י נכרי . . . . . שכח א
הוצאת שן ע"י נכרי . . . . . שכח ג
התרת קשר ע"י נכרי . . . . . שיז (כה)
עשית מלאכה לצורך חולה וקטנים ע"י נכרי . . . . . רעו ה,
שכח יז,יט
חימום הבית ע"י נכרי . . . . . רנג (צט), רעו ה
תיקון הערוב ע"י נכרי . . . . . רעו (כה)
הצלת כתבי קדש מדליקה ע"י נכרי . . . . . שלד יח
רפוי בהמה ע"י נכרי . . . . . שלב (ט)
הקזת דם בהמה חולה ע"י נכרי . . . . . שלב ד
הצלת בהמה חולה ע"י נכרי . . . . . שלב (ו)
קנית בית בארץ ישראל ע"י נכרי . . . . . שו יא
נגינה בבית הכנסת ע"י נכרי . . . . . שלח (י)
נגינה בחופות ע"י נכרי . . . . . שלח ב
פתיחת גג הסוכה ע"י נכרי . . . . . תרכו (כ)
סיכוך הסוכה ע"י נכרי . . . . . תרכו (כ)
העברת דגים חיים מחבית של מים לחבית
אחרת ע"י נכרי . . . . . שטז (לג)
הזמנת נכרי . . . . . שכח א
נתינת מזונות לפני נכרי בחצר . . . . . שכח א
נתינת חפץ, שדרך להוציאו לרה"ר, לנכרי . . . . . שכח א,ב
נתינת חפץ לנכרי שידוע שיוציאנו לרה"ר . . שכח א,ב,ג, תמד ד
נתינת חמץ לנכרי בשבת ע"פ . . . . . תמד ד
הוצאת מלבושים מבית ישראל ע"י נכרי . . . . . שי י
הוצאת סחורה מבית ישראל ע"י נכרי . . . . . שז ד
מכירה לנכרי סמוך לחשיכה . . . . . רנג א
השאלת כלים לנכרי בשבת, או בע"ש
סמוך לחשיכה . . . . . רמו ב
הטענת נכרי סמוך לחשיכה . . . . . רנג א
נתינת כיסו לנכרי כשהחשיך לו . . . . . רסו א
נתינת מציאה לנכרי . . . . . רסו א, (לח)
נתינת כיסו לנכרי כששכחו עליו בשבת . . . . . רסו יב
מה שהתירו ע"י נכרי משום כבוד הבריות . . . . . שב שעה"צ (מד)
נתינת בגדים לכובס נכרי סמוך לחשיכה . . . . . רנב ב
נתינת בגדים או עורות לנכרי לפני שבת
כשאינו אומר לו לכבס או לעבד בשבת . . . . . רנב ב
נתינת מעות לנכרי לפני שבת שיקנה לו בשבת . . . . . שז ג
נתינת מעות או שחורה לנכרי לפני שבת
כשאינו אומר לו לקנות או למכור בשבת . . . . . שז ד
שליחת אגרת ביד נכרי בערב שבת . . . . . רמז א
שליחת אגרת ביד נכרי לפני שבת . . . . . רמד א,ה,ו,(יח)
שכירות נכרי לפינוי זבל . . . . . רמד (יג)
השכרת מרחץ לנכרי . . . . . רמג א,ב
השכרת תנור לנכרי . . . . . רמג א,ב
השכרת ריחים לנכרי . . . . . רמג א
השכרת שדה לנכרי . . . . . רמג א
השאלה או השכרה של כליו לנכרי . . . . . רמו א
השאלה או השכרה של כלים שעושים
בהם מלאכה דרבנן לנכרי . . . . . רמו ד"ה כגון
יהודי שקנה את המכס . . . . . רמד ו
יהודי מומנה על מטבע של מלך . . . . . רמד ו
נכרי שבא לכבות . . . . . שלד כה
למחות ביד נכרי מלעשות מלאכה בשבת
לצורך ישראל . . . . . רמג (ה), רעו ד,(יא), שכח יג
פסיק רישא ע"י נכרי . . רנג (נא), רנח שעה"צ (א), רעו (כ), רעז ג

קג. אמירה לנכרי

אמירה לנכרי . . . . . רמג (ה), רנג ה, רנז (מט), שז ב
אמירה לנכרי בפסיק רישא . . . . . רנג (צט), רנט (כא)
אמירה לנכרי בין השמשות . . . . . רסא א, שז כב, שמב (ז)
אמירה לנכרי בתוספת שבת . . . . . שסא א
אמירה לנכרי לצורך חולה . . . . . שז ה
אמירה לנכרי במקום צער בעלי חיים . . . . . שכה שעה"צ(סג)
אמירה לנכרי במקום מצוה . . . . . רעו ב
אמירה לנכרי בדבר שאסור משום שבות . . . . . רמו (ט),
רנג שעה"צ (צד), שז ה, שיא (יד)
אמירה לנכרי להציל מהפסד גדול . . . . . שז יט
אמירה לנכרי לצורך בהמה שאין לה מה
לאכול . . . . . שכה שעה"צ (סג)
אמירה לנכרי לצורך נכרי . . . . . שז כא
אמירה לנכרי לקנות לו בשבת . . . . . שז ד"ה אסור ליתן
אמירה לנכרי לשכור לו פועלים . . . . . שז ב
אמירה לנכרי לפתוח מכתב . . . . . שז (נו) שמ (מא)
אמירה לנכרי לחלוב בהמתו . . . . . שה כ
אמירה לנכרי לחמם תבשיל . . . . . רנג ה
אמירה לנכרי ליטול נר דלוק . . . . . רעו ג
אמירה לנכרי להסיק את התנור . . . . . רעו (מה)
אמירה לנכרי לתקן כלי שיר לחופה . . . . . שלח ב
אמירה לנכרי שיצא חוץ לתחום . . . . . שו ט
לומר לנכרי כל המכבה אינו מפסיד . . . . . שלד כו
לקרוא לנכרי אע"פ שודאי יעשה מלאכה
להציל מהיזק הבא פתאום . . . . . שלד כו
רמיזה לנכרי . . . . . שז כב

קד. הנאה ממלאכה שעשה נכרי בשבת

נכרי שעשה מלאכה לישראל בשבת . . . רנב ד, רעו א, שח כא,
שז כ,(יא), שכח יב
נכרי שעשה מלאכה דרבנן בשביל ישראל
בשבת . . . . . רנב ד"ה שהא"י
רנג שעה"צ (צו), רעו (ג)
המתנה במוצ"ש בכדי שיעשו . . . . . רנב ד, שז כ, שיח (ה)
שיעור כדי שיעשה . . . . . תקטו א
נכרי שעשה מלאכה לצרכו בשבת . . . . . רעו א
נכרי שעשה מלאכה בשביל ישראל ונכרי . . . . . רעו ב, שכח ו
נכרי שעשה מלאכה ספק בשביל ישראל . . . . . שכח ז
נכרי שעשה מלאכה לצורך חולה . . . . . רעו א שיח ב
נכרי שעשה מלאכה בדבר שיש לחשוש
שמא ירבה בשביל ישראל . . . . . שכח יא
נכרי שעשה מלאכה בדבר שאין לחשוש
שמא ירבה בשביל ישראל . . . . . שכח יא
ישראל שאמר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת . . . . . שכח (עד)
נכרי שכיבה נר של ישראל וחזר והדליקו . . . . . רעו ד"ה לצרכו
נכרי שצד דגים או ליקט פירות . . . . . שכח ה,ו
נכרי שצד או ליקט, ספק היום . . . . . שכח ה, תקטו א
נכרי שעשה נגינה מחלב של ישראל . . . . . שה כא
נכרי שחמם תבשיל או מים . . . . . רנג ה,(צה)
נכרי שהדליק נר . . . . . רעו א,ב,ג,ד, שכח יא
נכרי שהסיק את התנור כשאין הקור גדול . . . . . רעו (מה)
נכרי שכיבס בגד . . . . . רנב ד
נכרי שנתן בגד תחת מכבש . . . . . רנב (ה)
נכרי שצחצח נעלים . . . . . רנב (ל)
נכרי שליקט עשבים . . . . . שכח יא
נכרי שעשה כבש . . . . . שכח יא
נכרי שליקט והאכיל בהמת ישראל . . . . . שכח יג
נכרי שהביא חלילים . . . . . שכח טו
נכרי שהחזיר תבשיל לכירה או לתנור . . . . . רנג א
נכרי שבנה בית לישראל . . . . . רמד ג
נכרי שאפה פת לעצמו . . . . . שכח ד
נתינת מעות לנכרי בע"ש שיתן לו פת בשבת . . . . . שכח ד
נכרי שעשה ארון או קבר . . . . . שכח יד
נכרי שחזר והדליק נר שנכבה בידו . . . רעו ד"ה לצרכו, ד"ה וכן
לבישת בגד שכיבס נכרי בשבת . . . . . רנב ד
רחיצה במוצש"ק במרחץ של נכרי בעיר
שישראל ונכרים דרים שם . . . . . שכו יג
דבר שהובא דרך רה"ר או הוצא מרשות
לרשות ע"י נכרי . . . . . רעו ד"ה אפילו, שכח י
דבר שהובא מחוץ לתחום . . . . . רעו (נ), ד"ה אפילו, שכח ח
דבר שספק אם הובא מחוץ לתחום . . . . . שכח ט,טז

קה. פיקוח נפש

פיקוח נפש . . . . . שטז ד"ה כגון, ד"ה ואפילו, שכט א
ספק פיקוח נפש . . . . . רעח (נ), שכח ה,י, שכט ב,ג,ה
זריזות בפיקוח נפש . . . . . שכח יג,טו, שכט א
דחית שבת בשביל חיי שעה . . . . . רעח ד"ה בשביל
עשית מלאכה אחרת יחד עם הצלת נפש . . . . . שכח יג
אפילו אינו יכול לחיות אלא לפי שעה . . . . . שכט ד
מתי נחשב למת . . . . . שכט ד
ישראל בעל עבירות לתיאבון . . . . . שכט (ט)
ישראל בעל עבירות להכעיס . . . . . שכט (ט)
הבא במחתרת שנפל עליו גל . . . . . שכט (ט)
הוצאה לרה"ר כדי להציל . . . . . שכט (ב)
לבישת כלי זיין ושמירה מפני הגויים . . . . . שכט (טו)
חזרה למקומם בכלי זינם של היוצאים להציל . . . . . שכט ט
יציאה בכלי זין נגד אומות אחרות הבאות
לשלול ולבוז מהמדינה שהיהודים יושבים בה . . . . . שכט (טז)
גויים שצרו על עיירות ישראל . . . . . שכט ו
עיר הסמוכה לספר . . . . . שכט ו
גויים שבאו על עסקי ממון . . . . . שכט ז
כיבוי דליקה . . . . . שכט א, שלד כו
כיבוי נר מפני ליסטים . . . . . רעח (ג)
ספינה המטורפת בים . . . . . שכט ח
נהר שוטף . . . . . שכט ח
יציאה בשיירה . . . . . רמח ד
דריסת נחשים ועקרבים . . . . . שטז ד"ה כגון, ד"ה ואפילו
יחיד הנרדף מפני אנס . . . . . שכט ח
מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה . . . . . שכח י
להציל מי שחטפוהו נכרים להוציאו מכלל ישראל . . . . . שו יד

קו. חולה שיש בו סכנה

חולה שיש בו סכנה . . . . . רעח א, שכח י
סכנת אבר . . . . . שכח יז
חולה כל גופו . . . . . שכח (א)
מכה של חלל . . . . . שכח ג,ד
מהשנים ולפנים . . . . . שכח ג
איברים פנימיים . . . . . שכח ג
מכה שעל גב היד וגב הרגל . . . . . שכח ו,(צא)
מכה מחמת ברזל . . . . . שכח ז
שחין הבא בפי טבעת . . . . . שכח ז
סימטא . . . . . שכח ז
צפידנא . . . . . שכח (ח)
מקום מושב השינים . . . . . שכח (ז)
החושש בעיניו . . . . . שכח ט
קדחת חמה ביותר או עם סימור (טיפוס) . . . . . שכח ז
מי שאחזו דם . . . . . שכח ח
הקזת דם . . . . . שכח ח
מי שהקיז דם ונצטנן . . . . . שכח יח
מי שבלע עלוקה . . . . . שכח ו
מי שנשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר
הממיתים או שפק ממיתים . . . . . שכח ו
עשית רפואה לחולה שיש בו סכנה . . . . . שכח ב,ד,יא
עשית מלאכה לחולה שיש בו
סכנה . . . . . שכח ב,ד,יא,יב,יג,טו,טז
שחיטה לחולה שיש בו סכנה . . . . . שכח יד
האכלת נבילה לחולה שיש בו סכנה . . . . . שכח יד
כיבוי נר לחולה שיש בו סכנה . . . . . רעח א
כיבוי נר לחולה שיש בו ספק סכנה . . . . . רעח (ג)
הרתחת יין לחולה שיש בו סכנה ע"י נכרי . . . . . שכח (לט)
נסיעה לרופא . . . . . שכח ד"ה ודוקא
נר שהדליק ישראל בשביל חולה שיש בו סכנה . . . רעו ד"ה אין
מדורה שהדליק ישראל בשביל חולה שיש
בו סכנה . . . . . רעו ד"ה ויש
ריפוי נכרים . . . . . של (ח)

קז. יולדת

ממתי נקראת יולדת . . . . . של ג
יולדת עד ג' ימים . . . . . של ד
יולדת עד ז' ימים . . . . . של ד
יולדת עד ל' יום . . . . . של ד
עשית צרכי היולדת . . . . . של א
עשית מדורה ליולדת . . . . . של ו
עשית צרכי הולד . . . . . של ז,ט,י,יא
הוצאת הולד אם מתה היולדת . . . . . של ה
יישוב אברי הולד שלא יתעקמו . . . . . של ט, ד"ה שלא
כריכת אברי הולד שלא יתעקמו . . . . . של י
נולד לח' או ספק ט' או לח' . . . . . של ז,ח
יולדת נכרית . . . . . של ב

יולדת גר תושב . . . . . של ד"ה כותית
יולדת קראית . . . . . של ד"ה כותית

קח. מילה

עשית צרכי המילה . . . . . שלא א
מילה שלא בזמנה . . . . . שלא ד
נולד בין השמשות . . . . . שלא ה
אם חותיא ראשו חוץ לפרוזדור ושתתחה . . . שלא ד"ה ביה"ש
נולד מחול . . . . . שלא ה
יוצא דופן . . . . . שלא ה
מצצת דם המילה . . . . . שלא (ב)
מצצת דם המילה ע"י כלי או בספוג . . . שלא ד"ה ופורעין
ציצין המעכבים . . . . . שלא ב
ציצין שאינם מעכבים . . . . . שלא ב
רחיצת תתינוק הנימול . . . . . שלא ט
מכשירי מילה . . . . . שלא ו,ז,ח
תיקון צפורן של המוהל . . . . . שלא ד"ה אפילו
מי שיש לו שתי ערלות . . . . . שלא ה
מילת אנדרוגינוס . . . . . שלא ה
בן ח' וספק בן ח' . . . . . שלא ג
נכרית שילדה ואח"כ נתגיירה . . . . . שלא ה
אדם שלא מל מעולם . . . . . שלא י
מילה ע"י אבי הבן . . . . . שלא י
מילה ע"י שני מוהלים . . . . . שלא (לו)
מילה שלא בזמנה ביום ה' . . . . . שלא (לג)

קט. חולה שאין בו סכנה

חולה שאין בו סכנה . . . . . שבת יז
מיחוש בעלמא . . . . . שבת א,ג
מכה שאינה מכה של חלל . . . . . שבת ה
כיבוי נר לחולה שאין בו סכנה . . . . . רעח (ג)
עשית מלאכה האסורה מדרבנן, לחולה
שאין בו סכנה . . . . . שז (כא), שבת יז
אמירה לנכרי לצורך חולה . . . . . שז ה
מלאכה ע"י נכרי לצורך חולה וקטנים . . . רעו א,ה, שבת יז
סיוע לנכרי שעושה מלאכה לחולה . . . . . שבת יז
בשול נכרי לחולה שאין בו סכנה . . . . . שבת יט
בשול נכרי לקטן . . . . . שבת יז
חוצאת שן ע"י נכרי . . . . . שבת ג
יניקת חלב מהבהמה, ע"י חולה . . . . . שבת לג
טלטול מוקצה לאכילת תינוק . . . . . שבת (נח)

קי. רפואה

עשיית רפואה . . . שג (מט),(נ), שז (לו), שכא יז,יח,(ע), שבת א
עשיית רפואה לחולה שיש בו סכנה . . . . . שבת ב,ד
אכילה ושתיה של רפואות . . . . . שכא יח,(ע), שבת לז
רפואה למי שיש לו מיחוש בעלמא . . . . . שבת א,לז
אכילת תרופות לבריא . . . . . שבת לז
אכילת תרופות למי שנפל למשכב . . . . . שבת לז
אוכלים ומשקים שהם מאכל לבריאים
לאכלם או לשתותם לרפואה . . . . . שכא יז, שבת לב,לז
גמיעת חומץ כשתושש בשיניו . . . . . שבת לב
גמיעת יין שרף כשתושש בשיניו . . . . . שבת (קא)
תרופות להשכת כאב שינים . . . . . שבת (קא)
לעיסת מין שרף או לשוף בו השיניים לרפואה . . . שבת לו
לעיסת מין שרף או לשוף בו השיניים משום
ריח הפה . . . . . שבת לו
שתית משקה הממשלשל . . . . . שבת (קיח),(קמ)
גרימת הקאה . . . . . שבת לט
ערעור גרון בשמן . . . . . שבת לב
אכילת שרפים מתוקים וביצה חיה כדי
להנעים את הקול . . . . . שבת לח
נתינה או החזרה של פלפל, גרגיר מלח או
כל בושם לפה . . . . . שג טו
עשיית רפואה להגברת אור העינים . . . . . שבת (כד)
נתינת פתילה בפי טבעת . . . . . שבת מט
נתינת כוס שעירו ממנו חמין על מעיו . . . . . שבת מ
חימום בגד ונתינתו ע"ג בטנו . . . . . שבו ו
נתינת בגדים חמים או חרסים או
לבנים חמות על מעיו . . . . . שבת (קכה)
כפית כוס שעירו ממנו חמין, על טבורו של
תינוק להעלותו . . . . . שבת מג
נתינת כלי שיש בו מים חמים ע"ג בטנו . . . . . שבו ו
העלאת אזנים . . . . . שבת מג
העלאת תנוך שכנגד חלב . . . . . שבת מג
חחזרת עצם שיצא ממקומו . . . . . שבת מז
דחיקת כריסו של תינוק להוציא הרעי . . . . . שבת מב
ריצה . . . . . שא (ז)
חתעמלות כדי שיזיע . . . . . שבת מב
שפשוף ליגיעי כח לחשיב כחן . . . . . שבת (קל)
שפשוף בצונן אם נשמט פרק ידו או רגלו . . . שבת ל
דחיקה בסכין כדי שלא תתפשט החבורה . . . . שבת (קמד)
נתינת רטיה ע"ג מכה שנתרפאה . . . . . שבת כז
החזרת רטיה . . . . . שא כב, שבת כה
כיסוי מכה בפשתן סרוק, נצמר מנופץ
בספוג או בחתיכות בגדים . . . . . שא כד, שבת כג
נתינת עלים או גמי ע"ג המכה . . . . . שבת כד
צמיתת מכה ביין או בחומץ לתעמיד הדם . . . . . שבת כט
נתינת אפר מקלה ע"ג מכה . . . . . שבת כה
העברת גלדי מכה . . . . . שבת כב
סיכת שמן וחומץ . . . . . שבז א
סיכת שמן ורד . . . . . שבז א
סיכה ומשמוש בשמן . . . . . שבז ב
סיכת כפות ידים ורגלים למי שנשתתר . . . . . שבת מא
סיכת מכה בשמן . . . . . שבת כב
רחיצה לרפואה . . . . . שבו (ח)
רחיצה במעינות חמים או במי ים מלוחים . . . . . שבת מד
רחיצה במרחצאות המיועדים לריפוי . . . . . שבת ד"ה אלא
רחיצה במים הרעים ובמי משרה . . . . . שבת מד
רחיצה במים המשלשלים . . . . . שבת (קמ)
רחיצה בטיט . . . . . שבת (קמ)
נתינת כלי ע"ג העין להקר . . . . . שבת מו
נתינת יין בעין או על גבה . . . . . שבת כ
נתינת רוק טפל בעין או על גבה . . . . . שבת כ
נתינת קילורין השרויין מע"ש ע"ג העין . . . רנב (לז), שבת כא
נתינת קילור על העין מע"ש . . . . . רנב ה
נתינת קילור על העין בשבת . . . . . רנב ה
שאיפת טבק . . . . . שבת (קכז)
מדידה ולחישה לחולה . . . . . שו ז
עשיית רפואה ע"י נכרי . . . . . שבת א
ריפוי בהמה . . . . . שלב (ה)

קיא. דין חש"ו, עבד, גר תושב, קראים ומומרים

דין חרש שוטה וקטן למי שהחשיך לו . . . . . רשו ג,ד,ה,ו
הפרשת קטן מחילול שבת . . . . . שמג א, ששב (מד)
חינוך קטן לשמירת שבת . . . . . ששב (מד)
חילול שבת ע"י קטן . . . רשו ג,ה, ד"ה הג"ה, רעז (טו), שמג א
פסיק רישא ע"י קטן . . . . . רעז (טו)
מה נקרא מחלל שבת . . . . . שפה ד"ה או
מה נקרא מחלל שבת בצינעא . . . . . שפה (ו)
אדם מצווה על שביתת עבדו . . . . . דש א
השכרת עבד לנכרי . . . . . דש (ב)
הגדרות של עבד . . . . . דש (כה),(כו)
עבד שלא מל ולא טבל . . . . . דש א
מלאכת עבד לעצמו לצרכי מזונותיו . . . . . דש ב
נכרי שהוא שכיר של יהודי . . . . . דש ג
דין גר תושב . . . . . דש א,(כד)
הגדרת גר תושב . . . . . דש (ג)
כמה ענייני גר תושב . . . . . דש ד"ה א"י גמור
עבד או גר תושב שעשה מלאכה למי שאינו רבו . . . דש א
דין קראים . . . . . דש (טו)
דין מומר . . . . . דש (טו)
עשית מלאכה ע"י מומר — לפני עור לא
תתן מכשול . . . . . רמג (ב)

קיב. המחמר ושביתת בהמה

מחמר . . . . . רשו ב,(א)(ז)(טו), שה (סו)
שביתת בהמה . . . . . רשו א,(ח)(טו), שה (א), שעה"צ (נח)
החי נושא את עצמו . . . . . שה כב
למנוע נכרי לתת בגדיו או דבר אחר על
בהמת ישראל . . . . . שה כב
למחות בנכרי המשתמש בבהמתו . . . . . שה כג
מסירת בהמה לרועה נכרי . . . . . שה כג
משיכת קרון ע"י בהמה . . . . . שה שעה"צ (נח)
שביתת בהמת נכרי המושכרת לישראל . . . . . רמו (יב),
שה שעה"צ (נח)
בהמה שנקנתה מנכרי במשיכה או בכסף לחוד . . . רמו (יב)
בהמה שהוקנתה לנכרי במשיכה או בכסף לחוד . . . רמו (יב)
דיני מכירת בהמה לנכרי עפ"י דין תורה . . . . רשו ד"ה נותן
עקירה והנחה לענין מחמר . . . . . רשו ב, (כג)
למנוע בהמתו מלהוציא מרשות לרשות . . . . . שה (עז)
דבר שאין בהבמה יוצאת בו . . . . . שה א — יז
משוי . . . . . שה א,ב
נוי . . . . . שה א,יא,(יב)
דבר שאינה משתמרת בו . . . . . שה א,ב
דבר שמשתמרת בו . . . . . שה א,ד
נטירותא יתירתא . . . . . שה א
בהמה שעסקיה רעים . . . . . שה ד
דבר שאין הבהמה יוצאת בו דילמא
אתי לאתויי . . . . . שה ו,(לט),(מח),(מח),(נג)
חתאה ע"י בהמה בכרמלית או בחצר
שאינה מעורבת . . . . . שה (מב), ד"ה ופוקק
יציאת בהמה חוץ לתחום . . . . . שה כג,(עז)
לקרוא לבהמה שתבוא מחוץ לתחום . . . . . שו ב
חשכרת או השאלה של בהמה לנכרי . . . רמו ג, שה (עח), ד"ה
ואע"פ
חשכרת או השאלה של בהמה דקה
או סוס לנכרי . . . . . רמו ד"ה בהמתו
חשכרת או השאלה של בהמה לנכרי
כשאחריות על הנכרי . . . . . רמו ד,ה
חשכרת או השאלה של בהמה למושל נכרי
משום איבה . . . . . רמו (לד)
הפקרת בהמה שעוכבה בידי נכרי . . . . . רמו ג
הקנית בהמה לנכרי כשעוכבה בידי נכרי . . . . . רמו ג
שותפות ישראל ונכרי בבהמה . . . . . רמו ה
מכירת בהמה נשה לנכרי . . . . . רמו ד"ה בהמתו
מכירת בהמה לנכרי ואם ימצא בה מום יחזירנה . . . רמו ד"ה
אסור
מכירת בהמה לנכרי לצורך מצוה דרבים . . . . רמו ד"ה רק
טחינה בריחיים המופעלות ע"י בהמה . . . . . רנב (מז)
שביתת בהמה ביו"ט . . . . . רמו (יט)

קיג. הוצאה ע"י בהמה — רשימה לפי א"ב

אגד ע"ג מכה . . . . . שה יא
אוכף . . . . . שה ז,ח,ט
אילים, אילים לבובים . . . . . שה ו,יז
אפסר . . . . . שה א
אצעדה סביב הצואר וטבעת קבועה בה . . . . . שה ה
ברזל שקבוע ברגלי הסוס . . . . . שה (מא)
גמל . . . . . שה א,יב,טו
זהורית (לנוי) . . . . . שה יא
זוג שבצוארה . . . . . שה יא,יז
זמם (בחוטם העגל) . . . . . שה יז
זממא דפרזלא . . . . . שה א
זנב שועל . . . . . שה יא
חבל . . . . . שה טו,טה,יז
חבל בפי הסוס . . . . . שה ב
חבל האפסר . . . . . שה א
חבל סביב הצואר . . . . . שה (יז)
חבל קטן . . . . . שה (יט)
חוטים לסימן . . . . . שה יז
חותם . . . . . שה יב
חיות קטנות . . . . . שה ה
חמרא לובא . . . . . שה א
חמור . . . . . שה א,ג,ז,יז
חסום (על הפה) . . . . . שה יא
טרסקל . . . . . שה י
כיס שע"ג הדדים . . . . . שה יא
כלבים של ציידים . . . . . שה ה
מטולטלת (כמין כר קטן תחת הזנב) . . . . . שה יג
מרדעת . . . . . שה ז,ח,יז
נאקה . . . . . שה א
סולם שבצואר (לוחות שקושרים סביב הצואר) . . . שה יז
סוס . . . . . שה א,יא
סנדל של בהמה . . . . . שה יא
עגל . . . . . שה יז
עגלה שתחת אלית האילים . . . . . שה יז
עול . . . . . שה יז
עור שעל הדדים . . . . . שה יז
עזים, עזים צרורות . . . . . שה ו,יא,יז
עץ שנותנים בחוטמי העיזים שיתעטשו . . . . . שה יז
עקוד או רגול . . . . . שה יד
פגא דפרזלא . . . . . שה א
פרד . . . . . שה א
פרה . . . . . שה יא,יז
פרומביה (רסן של ברזל) . . . . . שה ג
קמיע . . . . . שה יז

קשקשים (קשישין) שע"ג חשבר . . . . . שח יא
רחלות שחוזות או כבונות . . . . . שח ו
רסן (בלעז "צוים") . . . . . שח א
רצועה שבין הקרנים . . . . . שח יז
רצועה שברגל (כמין טבעת עבה) . . . . . שח יז
רצועה שמושכין בה את הבהמה . . . . . שח ה
רצועות שקשורות ברגלי תרנגולים . . . . . שח יז
שור . . . . . שח יז
שיר . . . . . שח ה
שליא שיצתה מקצתה . . . . . שח יא
תרנגולים . . . . . שח יז

קיד. עוד כמה ענינים שונים

איסור חלול שבת להצלת ממון . . . . . שלד כו
ענוש של המחלל שבת במזיד . . . . . רנז (מט)
תיקוני תשובה אם חלל שבת להצלת ממון . . . . . שלד כו
שיעור המעות שיתן לצדקה מי שנתחייב חטאת . . . שלד כו
איסור חלול שבת להצלת בהמה . . . . . שלב (ו), ד"ה ואם
מה שתחיירו משום שאדם בהול על ממונו . . . . . רמד (לב), רסו (ב)
להציל חבירו מחלול שבת . . . . . רנד (מ)
אין אומרים לאדם עשה חטא קל כדי שלא יבוא חברך לידי איסור חמור . . . . . רנד (מ)
איסור לפני עור בהשאלת כלי מלאכה על שבת . . . שמז (ז)
שאין אנו מצווים על שביתת כלים . . . . . רמו א
מי שאינו יודע מתי שבת . . . . . שדמ א,ב
עשיית מלאכה ע"י איש הצבא שהוצרך לו מטעם הממשלה . . . . . שדמ ד"ה מצומצמת
שלא לצאת בשבת כמו בחול שיזכור שהוא שבת . . . . שא טז
נעילת נעלים כדי שיזכור שהוא שבת . . . . . שא (סב)
שאין מניחים תפילין בשבת . . . . לא א, רסו י, שא (כו),(קנח)
מוטב שיהיו שוגגין וכו' . . . . רמד (לה), רעו (מד), שג ד"ה כי, שח (קנד), שכח שעה"צ (סג)
מראית העין . . רמד (יד), רמה (יח), רמו (יז), רנב (לא) (לג) ד"ה מבעוד יום, שא מה,(כה)(קסה),שעה"צ (ריב), שו (מג), שלו ד"ה בצינעא
שבות לצורך מצוה . . . . . שז ה, שלג ד"ה וכל, שמב א

קטו. דין תחומין

ארבע אמות שיש לכל אחד . . . . . שצו א
אלפים אמות שיש לכל אחד . . . . . שצז א
אם תחומין הוא מן התורה . . . . . רמח (יג), שצז (א)
שיעור תחומין מן התורה . . . . . שצז (א)
תחומין למעלה מעשרה טפחים . . . . . שכח (לח), תד א
תחומין בימים ובנהרות . . . . . רמח א,ב, תד א
מי ששבת במקום שמוקף מחיצות . . . . . שצו ב
מי ששבת במקום שלא חוקף לדירה . . . . . שצו ב
מה נקרא מוקף לדירה . . . . . תא א,(ז)
מי ששבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת . . . . תג א
מי שכלו אלפים שלו בחצי העיר . . . . . ת א
מי שכלו אלפים שלו בסוף העיר . . . . . ת (ה)
מי שהוא בביתו ומכיר גדר או אילן בתוך התחום ואמר שביתתי תחתיו . . . . . תט יג
מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו . . . . . תט יא
שנים שבאו בדרך ואחד מהם מכיר אילן או גדר . . . . . תט יב
מי שהחזיק בדרך ונתכוין לשבות במקום ידוע . . . תי א,ב
מי שקידש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפילו אמה אחת . . . . . תח ג
מי שחשכה לו בתחום העיר ולא ידע שהוא בתחום העיר . . . . . ת א
מי שישן בדרך וחשכה לו . . . . . תא א
תלמידים האוכלים אצל בעה"ב שבתיהם בשדה . . . תט ז
מי שבא בספינה בשבת . . . . . תד א
מי שקדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת . . . . . שצז ב
היוצאים בשייירא . . . . . רמח ד
היוצא לדבר מצוה והעולה לארץ ישראל . . . . רמח ד
להציל בשבת מי שחטפוהו נכרים להוציאו מכלל ישראל . . . . . שו יד
יציאה מחוץ לתחום להצלת נפשות ובשביל קידוש החודש . . . . . תז א,ג,(א)
הליכה מחוץ לתחום לנקום נקמת אביו מרוצחים . . שו (נח)

קטז. מדידת התחומין

מדידת התחום מעיר מרובעת או מלבנית . . . . . שצח א
מדידת התחום מעיר עגולה . . . . . שצח ב
מדידת התחום מעיר משושלת או בעלת צלעות רבות . . . . . שצח ב
עיר שרחבה בצד אחד וקצרה מצד אחר . . . . . שצח ד
עיר העשויה כמין גם או קשת . . . . . שצח ד
עיר שיצאו בתים נגד ראש אחד של העיר . . . . . שצח (לה)
עיר שיצאו בתים נגד שני ראשי העיר . . . . . שצח ו
עיר שחרבה באמצעה לכל רחבה . . . . . שצח ז
אם בית דירה יוצא מהעיר שבעים אמה ושני שלישים או פחות . . . . . שצח ה
אם בית שני קרוב לבית ראשון בשבעים אמה . . . . שצח ו
מה נחשב בית שימדדו מחוצה לו אלפיים אמה . . . . שצח ו
בית המרוחק מהעיר יותר משבעים אמה ושני שליש ועד קמ"א אמה ושליש . . . . . שצח ז
שמרבעים את העיר ברבוע של עולם . . . . . שצח ג
מה נקרא עיר . . . . . שצח י
עשיית התחום כטבלה מרובעת שיהיה נשכר את הזויות . . . . . שצט י
שיעור התחום כשהולך בכיוון אלכסון . . . . . שצט י
שתי עיירות סמוכות זו לזו קמ"א אמה ושליש . . . . שצח ז
שלשה כפרים משולשים . . . . . שצח ח
מהיכן מתחילים למדוד את האלפים אמה . . . . שצח ה,(מו)
מדידת התחום ליושבי צריפים . . . . . שצח י
מתי מודדים את התחום מחומת העיר . . . . . שצח יא
מדידת התחום לעיר היושבת על שפת הנהל . . . . שצח ט
באיזה חבל מודדים . . . . . שצט א
החזקה ומתיחה של החבל . . . . . שצט ג
באיזה מקום מודדים . . . . . שצט ד,ו
מדידה במדברון . . . . . שצט ד,ה
אם פונגעים בהר בתוך המדידה . . . . . שצט ד,ו
אם פונגעים בגיא בתוך המדידה . . . . . שצט ה,ו
אם פונגעים בנהר בתוך המדידה . . . . . שצט ב
על מי סומכים במדידת התחום . . . . . שצט ז,ח,ט
מי נאמן לומר עד כאן תחום שבת . . . . . שצט יא
מדידת התחום בפסיעות . . . . . שצז ב, שצט ד"ה אין

קיז. מי שיצא חוץ לתחום

מי שיצא חוץ לתחום . . . . . תח א,ב,ו
ד' אמות שיש לכל אדם אפילו יצא חוץ לתחום . . . . שצו א
מי שיצא חוץ לתחום לדבר מצוה . . . . . רמח ד, תח (ו)
העולה לארץ ישראל . . . . . רמח ד
מי שיצא חוץ לתחום להצלת נפשות . . . . . תז ג
מי שיצא חוץ לתחום ברשות . . . . . תז א,ב
מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת . . . . . תח ד
מי שיצא חוץ לתחום באונס או מחמת טרדה . . . . תח (ב)
מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה, או שאר אונס, או שגג ויצא . . . . . רמח (לג), תח ה, ו
מי שיצא לדעת והחזירוהו נכרים . . . . . תח ח
מי שיצא חוץ לתחום וחזר לעירו . . . . . תח ח
מי שיצא חוץ לתחום והוצרך לנקביו . . . . . תו א
מי שבא בספינה בשבת . . . . . תד א, תה (כב)
מי שנכנס לספינה בשבת ויצאה חוץ לתחום . . . . תה ה
הילוך בתוך הספינה למי שהפלינה ספינתו בים . . . תה ז
מי שבא מחוץ לתחום ביו"ט שחל בע"ש, או בשבת שחל בעיו"ט . . . . . תד (טו)

קיח. תחומין לבהמה, פירות וכלים

הולכת כליו ובהמתו ופירותיו . . . . . שצז ג
הולכת מנות ע"י אורחים . . . . . שצז יח
לקרוא לבהמה שתבוא מחוץ לתחום . . . . . שו ב
המוסר בהמתו לבנו . . . . . שצז ד
המוסר בהמתו לרועה . . . . . שצז ה
המוסר בהמתו לשני רועים . . . . . שצז ח
שור של פטם שלקח לשחטו ביו"ט . . . . . שצז ו
שור של פטם ששחטו ביו"ט ומכרו את בשרו . . . . שצז ו
שור של רועה . . . . . שצז ז
שנים שלקחו בהמה בשותפות . . . . . שצז י
כלים המיוחדים לאחד מהאחים שבבית . . . . . שצז ח
כלים שאינם מיוחדים לאחד מהאחים שבבית . . . . שצז ח
השואל כלי מחבירו . . . . . שצז יא
שנים ששאלו חלוק . . . . . שצז ט
שנים שלקחו חבית של יין וחלקוהו ביו"ט . . . . . שצז י
מי שהדליק נר משלחבת חבירו ביו"ט . . . . . שצז יג
השואל נחלת מחבירו ביו"ט . . . . . שצז יג
האשה ששאלה מחברתה מים ומלח או תבלין ביו"ט . . . . . שצז יב
מי שהיו פירותיו מופקדים בעיר אחרת . . . . . שצז יז
מים שבבור . . . . . שצז יד
מים שבנהרות המושכים ובמעיינות . . . . . שצז יד
מילא מים מבור הפקר לצורך חבירו . . . . . שצז טו
מילא מים מבור של שותפות לצורך שותפו . . . . . שצז (לט)
נשמים שירדו מעיו"ט בעיר או סמוך לה . . . . . שצז (לח)
נשמים שירדו ביו"ט בעיר או סמוך לה . . . . . שצז (לח)
מים מושכים מקצתם בתחום עיר זו ומקצתם בתחום עיר אחרת . . . . . תב א
חרץ מלא מים מכונסים מקצתו בתחום עיר זו ומקצתו בתחום עיר אחרת . . . . . תב א
חרץ מלא מים מכונסים מקצתו בעיר זו ומקצתו חוץ לתחום . . . . . תב (ב)
בור של תבן מקצתו בתחום עיר זו ומקצתו בתחום עיר אחרת . . . . . תב א
תחומין של חפצי הפקר . . . . . תא א
תחומין של חפצי נכרי . . . . . תא א
פירות שהוציאום חוץ לתחום והחזירום . . . . . תה ט
פירות שהוציאום חוץ לתחום בשוגג . . . . . תה ט
פירות שהוציאום חוץ לתחום במזיד . . . . . תה ט
פירות שהביא נכרי מחוץ לתחום . . . רעו ד"ה אפילו, שכח ח, תה (נא)
פירות שהוא ספק אם הובאו מחוץ לתחום . . . . . שכח ט,טז
מכתב שבא בשבת מחוץ לתחום . . . . . שז יד
חפצי נכרים שהוציאם נכרי חוץ לתחום . . . . . תא א
מי שהשאיל כליו לנכרי מע"ש והחזירם בשבת מחוץ לתחום . . . . . תא א

קיט. ערוב תחומין

ערוב תחומין — הסבר כללי . . . . . תח א, תט ז
אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה . . . . . תטו א
לאיזה דבר מותר לערב עירובי תחומין . . . . . תטו א
אם עירב עירובי תחומין לדברי הרשות . . . . . תטו א
עירוב תחומין בין השמשות . . . . . רשא א, תטו ב,ג
שהעירוב קונה בין השמשות . . . . . תט ו
אם הניח העירוב בבין השמשות דרבי יהודה . . . תטו ד"ה ואם
שמקום עירובו קונה לו ד"א . . . . . תט ה
כמה יכול להתרחק ממקום ערובו . . . . . תח א
כמה יכול להתרחק מהעיר שלן בה, לשאר רוחות . . . תח א
אם כלתה מידת אלפים אמה מהעירוב בתוך העיר שלן בה . . . . . תח א
מקום הראוי להניח את העירוב . . . . . תט ב
שיהיה הוא ועירובו במקום אחד . . . . . תט ב
המניח עירובו במקום מוקף מחיצות או במערה . . . . תח ב
המניח עירובו בעיר ששבת בה אר במקומות שמצטרפין לעיר . . . . . תח ג
אם הניח את העירוב בסוף התחום ונתגלגל משם בתוך ד"א . . . . . תט ה
אם הניח את העירוב בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד"א . . . . . תט ו
מי שנתן עירובו חוץ לתחום . . . . . תח ד
מי שנתן עירובו בבית הקברות . . . . . תט א
מי שנתן עירובו בבית הפרס . . . . . תט א
מי שנתן עירובו בראש הקנה הצומח מן הארץ . . . . תט ג
מי שנתן עירובו בראש האילן . . . . . תט (יב)
מי שנתן עירובו במגדל ואבד המפתח או נפל עליו גל . . . . . תט ד
במה מערבין עירובי תחומין . . . . . תט ז
מי שהניח לעירוב תרומה ונוטמאת . . . . . תט ו
עירב בדבר שנדר או נשבע שלא יהנה ממנו . . . . שפו (מט)
שיעור המזון לעירובי תחומין . . . . . תט ז
מי שנשרף או אבד עירובו . . . . . תט ו
עירוב ספק כשר, וחזקת כשרות . . . . . תט ו
אם הניח העירוב מבעוד יום ונאכל ביה"ש . . . . . תטו ג
אם הניח העירוב ביה"ש ונאכל משחשכה . . . . . תטו ג
המניח עירוב לכל השנה . . . . . תיג א
ברכה על מצות עירוב . . . . . תטו ד
הנוסח שאומר בעת הנחת הערוב . . . . . תט ז, תטו ד
עירוב ע"י שליח . . . . . תט ח,י, תיא א
חנוסח שאומר השליח . . . . . תט ח
מי ראוי להיות שליח לעירוב . . . . . תט ח
שליח שעירב ברוח שרצה . . . . . תט ט

שליח ששינה ממה שאמרו לו . . . . . תט י, תיא א
שליח שהחזיק בדרך ולא הוליך העירוב לשם . . . . . תי ג
שליח שהניח הערוב חוץ לתחום ממקום
עמידת המשלח בעת שקדש היום . . . . . תיא א
מי שאמר לשנים או לשלושה הריני מערב
על איזה מכם שארצה . . . . . תיג א
אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא מדעתו . . . . . תיד א
על מי יכול לערב עליהם שלא מדעתם . . . . . תיד א
המערב על בנו ובתו הגדולים ועבדו
ושפחתו העברים ואשתו . . . . . תיד א
המערב על משרתו . . . . . תיד ד"ה העברים
קטן בן שש שנים או פחות . . . . . תיד ב
המערב לרבים . . . . . תיג א
מתנה על עירובו שיהיה לשבת זו ולא
לשבת אחרת וכד' . . . . . תטז א

המניח שני עירובים ואמר לאותו צד שיבא
חכם יקנה לו עירובו . . . . . תיג א
המניח שני עירובים ואמר אם יבואו שני
חכמים למקום שארצה אלך . . . . . תיג א
המניח עירוב ואמר אם לא יבוא חכם
אהיה כבני עירי . . . . . תיג א
מי שאומר לשנים לערב לו, אחד עירב עליו
לצפון ואחד עירב עליו לדרום . . . . . תיב א
שיכול לערב שני עירובין אם יו"ט סמוך
לשבת או לשני י"ט של גלויות . . . . . תטז א
שיהיה אפשר להגיע ביום הראשון, לכל
אחד משני העירובים . . . . . תטז ג
כיצד יעשה כשמערב לשני י"ט של גלויות
או לשבת ויו"ט הסמוכים . . . . . תטז ב
שני ימים טובים של ר"ה . . . . . תטז א

מי שעירב חצי יום הראשון לצפון וחצי יום
השני לדרום . . . . . תיב א
מערב ברגליו . . . . . תט ז, תטו (א),(טו)
מערב ברגליו לשני י"ט של גלויות או
לשבת ויו"ט הסמוכים . . . . . תטז ב
מי שהחזיק בדרך ונתכוין לשבות במקום
ידוע . . . . . תי א,ב
מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר ואמר
שביתתי תחתיו . . . . . תט יא,יג
שנים שבאו בדרך ואחד מהם מכיר אילן
או גדר . . . . . תט יב
מי שהוא בביתו ומכיר גדר או אילן בתוך
התחום ואמר שביתתי תחתיו . . . . . תט יג
עירובי תחומין ליו"כ . . . . . תטז ד
עירובי תחומין ליו"ט . . . . . תטז ה, תקכח א

מפתח עזר למציאת מלאכות שונות

אסוף פירות כח
אריגת מטה בחבלים מו
בדיקה לאור הנר סח
בטול אסור סד
בטול כלי מהיכנו סד
בעילת בתולה נג
בקיעת עצים נז, צה
גבול לד
גירוד צה
גרושין צא
גרירה לג
גרירה ע"ג קרקע כו
דין צא
דיכה לג
דריסה על שלג ל
דריסת עור נה
הבאת כדי יין צא, צה
הגסה לה, מג
הדבקה נ
הדבקת פירות כח
הדוק כלים סג
הדחה לו, מ
הדחת בשר צה
הדחת כלים צה
הדחת סכין טריפה סד
הדלקה מדורה ב
הולדת ריח סד
הוספה על בנין סא
הוצאה משרביטין כט
הוצאת בהמות צא
הוצאת דבש משעוה כט
הוצאת דם נג
הוצאת חוטים מח
הוצאת שן נג
הושטה במים סה
הזכרת סכום מעות צג
הזכרת שם דמים צא
הזכרת שם מדה צא
החזרת קדירה ה
החזרת רצועות מט
החלפת משכן צא, צג
החלקה נו
החרמה צא, צג
החשכה על התחום צג
הטלת גורלות צא
הכאה נג
הכנסת שרוכים מט, סג
הכנת אכל צה
הכנת תרופות לג
הלואה צא, צג
הלקאה צא
המסה ל
הנחת דפים סו
הנחת תפילין קיד
הסרת אותיות ס
הסרת טיט לג, מ
הסרת מים או משקה ל
הסרת פסולת כט
הפסת שחין סג
הפקעת חוט סג
הפקעת קשר מט
הפרדה לב
הפרדת דבש משעוה כט
הפרדת חבלים מט
הפרדת חוטים מז, מח
הפרשת תו"מ וחלה סד
הפרת נדרים צג
הצלת משקה כט, סה, צה
הצלת רכוש סט, צה
הצעת מיטות צה
הקדשה צא
הקות דם נג
הרהור בעסקיו צג
הרחה במחובר כג
הריגה נג
השאלה צא, צג
השואת גומות כו, סב
השחזה נו
השחלת פירות כח
השלכת זרעים כה
השרת שערות לט
השקאה כה, כו
השקאה של חלוש צה
התרת מכבש של בגדים סג
התרת חרמים צג
התרת נדרים צג
התרת נידוי צג
התרת קליעת שערות סא
חבור אותיות נט
חבור חלקי בגדים נ
חבור פירות כח
חבישת כובע רחב סו
חבלה נג
חלוקת מנות צא
חליבה ל, צד
חליצה צא
חמום לה, לו
חמרץ משקים צה
חפיפת כלים ל
חפירה כו
חתוך לג, נז
חתוך חוטים מח, סג
טבילה סד
טבילת כלים סד
טיחה נו
טלטול סולם נב
טלטול עציץ כה, כז
טלטול בבגדים צה
יבוש לז, מ
יבום צא
יניקת חלב ל
יפוי קרקע כו
יצור צבע מג
ישור אברי הולד סא
כבוד הבית סב
כביסה מ
כבישה לח
כניסה לספינה סה
כסוי בור ודות סא
כסוי כלים סו
כפיית חיבה סו
כריכת אברי הולד סא
כתות לג
כתישה לג
לבון של כלים סג, סד
למוד בספרי חכמות צג
לעיסה לג
לקיחת כלים מבית
האומן צה
לקיטת פירות כח
מלוי כלי מדה צא
מליחה לח, נ
מציצת דם נג
משיחת עור נה
משחק צה
משחק מחוטים סב
משמוש וסיכה צה
מתיחת חוטים מה, נ
מתיחת משמרת סו
ניגוב מא
נטילת צפרנים לט
נטילת קרץ נג
נסירה לג
נעור בגד מ
נפוי לב
ניפוץ כט
נקוב סא
נשיאת מטריה סו
נתינת מתנה צג
נתינת רטיה נו
נתינת רצועה במנעל סג
סגירת כלוב נב
סגירת כלי נב
סדור חביות סו
סחיטה ל, מא
סיכה נו
סיכה ומשמוש צה
סיכת עור נה
סנגן לב
סריקה בחלוש מב
סריקת שער לט
סתימת פתח נב
סתירת קליעה מח, מט
עיון בנכסיו צג
עניבה מט
ערוי לו
עריכת (מלוי) שעון סג
עשית חמאה או גבינה לב
עשית לבדים מד
עשית נפה, כברה וכו' מו
עשית תרופות לג, קי
פדיון הבן צא
פזור לא
פזור חול, עפר וכו' סא
פנוי אוצר סב, צה
פסיעה גסה צה
פסיקת חוט נז
פסיקת צדקה צא
פרוק כט
פרוק נירות דבוקים נא
פרוק עור נד
פרור לג
פריסת מחצלת סו
פריסת מצודה נב
פריקת משא צ, צה
פתיחת מטריה סו
פתילת חבלים מט
צדידת אבנים סו
צחצוח נעלים מג, נה
צליה לה
צרוף כלי סג
קבוץ מלח כח
קבלת עדות צא
קטימה נז, סג
קלוף כט, לב
קליעה מז
קליעת שערות מז, סא
קנוח נו
קנוח בצרור, בעשבים כז
קנוח בספוג, בבגד ל
קנוח דם מג
קפול בגדים צה
קפיצה צה
קריאה בשטרות צא, צג
קריאה לאור הנר ע
קריאת מכתבים צג
קריאת ספרי חולין צג
קריאת עתונים צג
קריאת רשימות צא
קריעה נא, נז
קריעת כתב ס
קריעת נייר סג
קשירת וילון סו
ראית אמנות צג
רבוץ סב
רדית דבש כז
רדית פת צה
רחיצה לט, מא, צו
רחיצה בסבון נו
רחיצה במורסן לד
רכוך כט, מ
רכוך עור נה
רסוק ל
רפוי קרקע כו
רקיקה ברוח לא
רשום נט
שאיבת מים כה, מ
שבירת כתב ס
שבירת חרס סג
שבירת קרח סא
שזירה מד
שחיקה כט, לג
שטיחת בגד סו
שטיפת כלים צה
שיוף לג
שיטה ע"פ המים סה
שכירת פועלים צג
שסוי כלב בבעל חי נב
שפשוף נו
שפשוף ידים במלח ל
שריה לד, לו, מ, סג
שריטה נט
שרית דיו וסממנים מג
שרית זרעים כה
חבירת חובות צג
תלישה כה, כו, לט
תפיסה נב
תפיסה לבית סוהר צא
תקון כלי סג
תקון שערות לט, צה
תקיעת מסמר סא, סג
תקיעת עץ בעץ סג

לאופק ירושלם

לוח לזמן צה"כ דר"ת (72 מינוט) לכל ימות השנה

	ינו.	פבר	מרץ	אפר	מאי	יוני	יולי	אוג.	ספט	אוק.	נוב.	דצמ
1)	6.01	6.28	6.51	7.12	7.32	7.53	8.03	7.51	7.19	6.40	6.05	5.51
2)	6.02	6.29	6.52	7.13	7.33	7.54	8.03	7.50	7.17	6.38	6.05	5.51
3)	6.03	6.30	6.52	7.13	7.34	7.54	8.03	7.49	7.16	6.37	6.04	5.51
4)	6.04	6.31	6.53	7.14	7.34	7.55	8.03	7.49	7.15	6.36	6.03	5.51
5)	6.04	6.32	6.54	7.14	7.35	7.55	8.03	7.48	7.14	6.35	6.02	5.51
6)	6.05	6.33	6.55	7.15	7.36	7.56	8.03	7.47	7.12	6.34	6.01	5.51
7)	6.06	6.33	6.55	7.16	7.37	7.56	8.03	7.46	7.11	6.32	6.01	5.51
8)	6.07	6.34	6.56	7.17	7.37	7.57	8.03	7.45	7.10	6.31	6.00	5.51
9)	6.08	6.35	6.57	7.17	7.38	7.58	8.02	7.44	7.08	6.30	5.59	5.51
10)	6.08	6.36	6.57	7.18	7.39	7.58	8.02	7.43	7.07	6.29	5.58	5.51
11)	6.09	6.37	6.58	7.19	7.39	7.58	8.02	7.43	7.06	6.27	5.58	5.51
12)	6.10	6.38	6.59	7.19	7.40	7.59	8.02	7.42	7.05	6.26	5.57	5.52
13)	6.11	6.38	6.59	7.20	7.41	7.59	8.01	7.41	7.03	6.25	5.57	5.52
14)	6.12	6.39	7.00	7.20	7.41	8.00	8.01	7.40	7.02	6.24	5.56	5.52
15)	6.13	6.40	7.01	7.21	7.42	8.00	8.01	7.38	7.01	6.23	5.56	5.52
16)	6.14	6.41	7.01	7.22	7.43	8.00	8.00	7.37	7.00	6.22	5.55	5.53
17)	6.14	6.42	7.02	7.22	7.43	8.00	8.00	7.36	6.58	6.20	5.55	5.53
18)	6.15	6.43	7.03	7.23	7.44	8.01	8.00	7.35	6.57	6.19	5.54	5.53
19)	6.16	6.43	7.03	7.24	7.45	8.01	7.59	7.34	6.56	6.18	5.53	5.54
20)	6.17	6.44	7.04	7.24	7.46	8.02	7.58	7.33	6.54	6.17	5.53	5.54
21)	6.18	6.45	7.05	7.25	7.46	8.02	7.58	7.32	6.53	6.16	5.53	5.55
22)	6.19	6.46	7.06	7.26	7.47	8.02	7.58	7.31	6.52	6.15	5.52	5.55
23)	6.20	6.46	7.06	7.27	7.48	8.02	7.57	7.30	6.50	6.14	5.52	5.56
24)	6.21	6.47	7.07	7.27	7.48	8.02	7.57	7.29	6.49	6.13	5.52	5.56
25)	6.22	6.48	7.08	7.28	7.49	8.03	7.56	7.27	6.48	6.12	5.52	5.57
26)	6.23	6.49	7.08	7.29	7.49	8.03	7.55	7.26	6.46	6.11	5.51	5.57
27)	6.24	6.50	7.09	7.29	7.50	8.03	7.55	7.25	6.45	6.10	5.51	5.58
28)	6.25	6.50	7.10	7.30	7.51	8.03	7.54	7.24	6.44	6.09	5.51	5.59
29)	6.26		7.10	7.31	7.52	8.03	7.53	7.23	6.42	6.08	5.51	5.59
30)	6.26		7.11	7.32	7.52	8.03	7.53	7.21	6.41	6.07	5.51	6.00
31)	6.27		7.11		7.53		7.52	7.20		6.06		6.00

לוח תמידי לכניסת ויציאת השבת

זמן הדלקת נרות

		ירושלים	ת"א	חיפה	באר שבע	אילת
ינואר	1	4.09	4.27	4.14	4.25	4.30
	11	4.17	4.35	4.25	4.31	4.35
	21	4.25	4.43	4.32	4.42	4.47
פברואר	1	4.35	4.54	4.43	4.51	4.55
	11	4.44	5.02	4.53	5.00	5.04
	21	4.52	5.10	5.01	5.09	5.11
מרץ	1	4.58	5.16	5.07	5.14	5.16
	11	5.06	5.24	5.16	5.22	5.24
	21	5.12	5.30	5.22	5.29	5.30
אפריל	1	5.19	5.37	5.29	5.35	5.36
	11	5.26	5.44	5.36	5.43	5.42
	21	5.32	5.50	5.44	5.49	5.49
מאי	1	5.40	5.58	5.52	5.56	5.54
	11	5.47	6.05	5.59	6.02	6.01
	21	5.54	6.12	6.07	6.09	6.07
יוני	1	6.01	6.19	6.13	6.16	6.12
	11	6.06	6.24	6.19	6.22	6.17
	21	6.10	6.28	6.23	6.25	6.20
יולי	1	6.11	6.29	6.23	6.26	6.22
	11	6.10	6.28	6.23	6.25	6.21
	21	6.06	6.25	6.19	6.20	6.18
אוגוסט	1	6.00	6.18	6.12	6.15	6.12
	11	5.52	6.09	6.04	6.01	6.03
	21	5.41	5.59	5.55	5.57	5.54
ספטמבר	1	5.28	5.46	5.39	5.44	5.40
	11	5.16	5.34	5.28	5.32	5.31
	21	5.03	5.21	5.13	5.20	5.18
אוקטובר	1	4.49	5.07	4.58	5.05	5.05
	11	4.37	4.55	4.46	4.54	4.53
	21	4.26	4.44	4.35	4.42	4.43
נובמבר	1	4.15	4.33	4.24	4.31	4.34
	11	4.07	4.25	4.15	4.23	4.26
	21	4.01	4.20	4.09	4.17	4.21
דצמבר	1	3.59	4.17	4.06	4.15	4.19
	11	3.59	4.17	4.07	4.16	4.20
	21	4.02	4.20	4.10	4.18	4.22

זמן צאת השבת

		ירושלים	ת"א	חיפה	באר שבע	אילת
ינואר	1	5.24	5.22	5.21	5.24	5.32
	11	5.33	5.30	5.32	5.30	5.36
	21	5.41	5.39	5.40	5.41	5.48
פברואר	1	5.50	5.47	5.50	5.50	5.56
	11	5.58	5.56	5.56	5.59	6.03
	21	6.05	6.03	6.06	6.08	6.09
מרץ	1	6.12	6.11	6.11	6.13	6.14
	11	6.20	6.18	6.21	6.21	6.21
	21	6.26	6.24	6.27	6.28	6.29
אפריל	1	6.34	6.32	6.35	6.33	6.35
	11	6.42	6.40	6.44	6.42	6.41
	21	6.49	6.47	6.51	6.48	6.49
מאי	1	6.57	6.56	7.00	6.54	6.54
	11	7.06	7.04	7.09	7.01	7.03
	21	7.14	7.13	7.17	7.08	7.11
יוני	1	7.21	7.19	7.24	7.15	7.17
	11	7.27	7.25	7.30	7.20	7.23
	21	7.30	7.29	7.34	7.23	7.26
יולי	1	7.32	7.30	7.35	7.24	7.28
	11	7.31	7.28	7.34	7.23	7.27
	21	7.26	7.24	7.29	7.18	7.21
אוגוסט	1	7.18	7.16	7.21	7.13	7.14
	11	7.07	7.05	7.10	6.58	7.04
	21	6.56	6.54	6.58	6.53	6.55
ספטמבר	1	6.42	6.40	6.45	6.41	6.34
	11	6.29	6.26	6.30	6.29	6.29
	21	6.15	6.12	6.15	6.16	6.16
אוקטובר	1	6.01	5.59	6.02	6.02	6.03
	11	5.48	5.46	5.48	5.51	5.50
	21	5.37	5.35	5.37	5.39	5.42
נובמבר	1	5.27	5.25	5.27	5.29	5.32
	11	5.20	5.18	5.20	5.20	5.25
	21	5.15	5.14	5.15	5.15	5.21
דצמבר	1	5.13	5.10	5.11	5.13	5.19
	11	5.15	5.13	5.15	5.14	5.21
	21	5.18	5.16	5.16	5.16	5.23

הטבלאות שבעמוד זה לקוחות מספר שערי הלכה להרב זאב גרינוולד ברשותו האדיבה

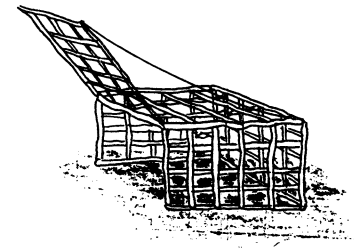

1 סי׳ רנ״ב ס״א, לפרוס מצודות חיה

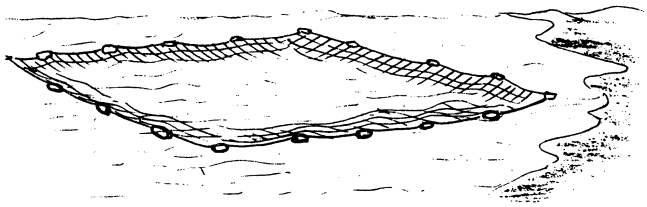

2 סי׳ רנ״ב ס״א, מצודות דגים

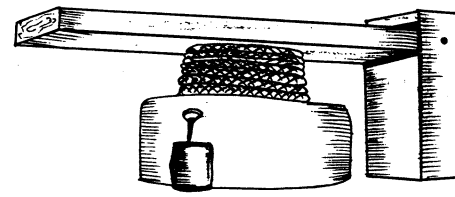

3 סי׳ רנ״ב ס״ה, וטוענין בקורת בית הבד

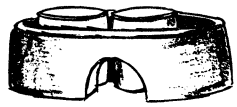

4 סי׳ רנ״ג ס״א, כירה

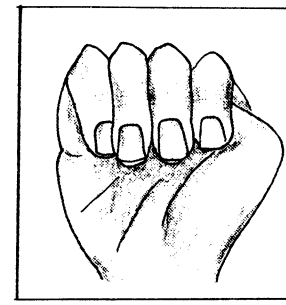

סי׳ רח״צ ס״ג,
הסתכלות בצפרנים בעת הבדלה

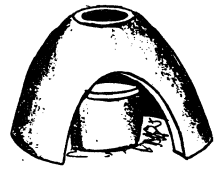

סי׳ רנ״ג ס״א, תנור

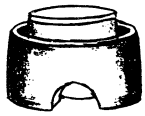

סי׳ רנ״ג ס״א, כופח

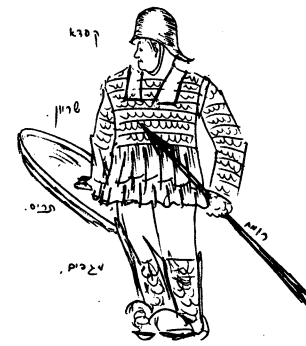

סי׳ ש״א ס״ז,
תריס, רומח, שריון, קסדא, מגיפים,

מפתח של שבת

אם מוכרח להוציא המפתח בשבת מרשות לרשות, יעשה בדרך היתר המבואר (בשלחן ערוך או״ח סי׳ ש״א סעי׳ י״א במו״ז) היינו שיכניס חבל בצד אחד של המפתח ויחנור עצמו בהחבל ויעשה עניבה (כי קשר של קיימא אסור לעשות בשבת) ויאחזנה בצד השני של המפתח כמו ציור א

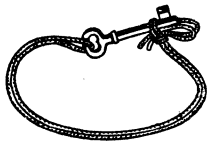

א

אם יש לו שני מפתחות יעשה גם־כן באופן שהמפתחות יהיו מנוף החנורה כמו קרסים שיאחזו זה בזה כמו ציור ב.

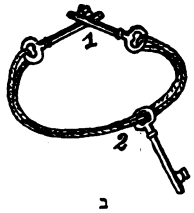

ב

אבל לתלות את המפתח בחנורה ולא ישמש להחנורה אסור כמו המפתח התלוי ומסומן בנומר 2. והגזהר במה שכתבתי בשלשה מיני מפתחות יתברך בשלשה מפתחות שביד הקדוש־ברוך־הוא. (עיין תענית ב.)

סי׳ ש״א סי״א, מפתח של שבת

סי׳ ש״ה ס״א,
נאקה בזממא דפרזלא (חטם)

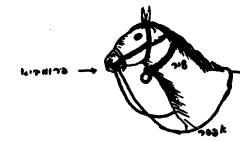

סי׳ ש״ה ס״ג, פרומביא, ס״ה, שיר

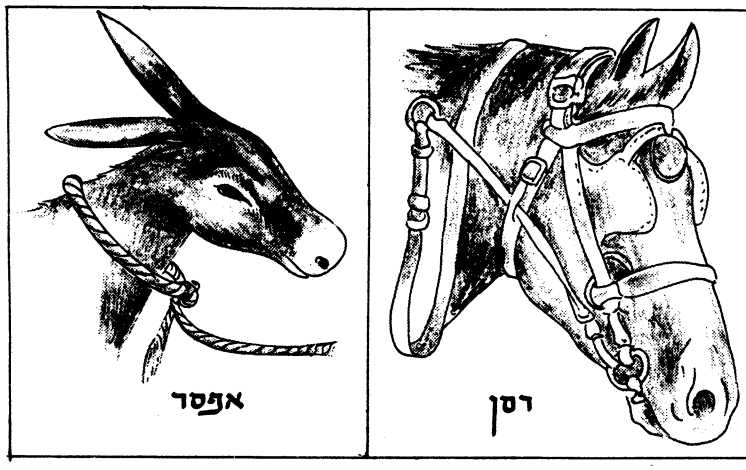

סי׳ ש״ה ס״א, אפסר ורסן

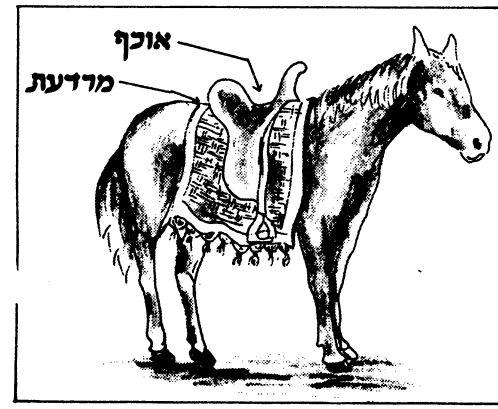

סי׳ ש״ה ס״ז, אוכף ומרדעת

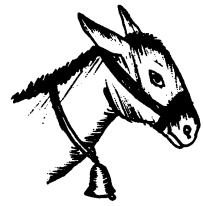

סי׳ ש״ה סי״א, זוג שבצוארה

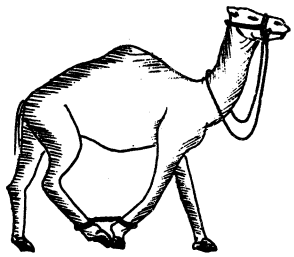

סי׳ ש״ה סי״ד, עקוד

סי׳ ש״ה סי״ז,
בעגלה שתחת אליותיהם

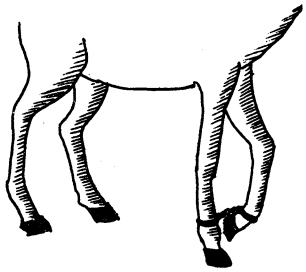

סי׳ ש״ה סי״ד, רגול

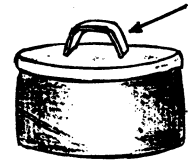

סי׳ ש״ח ס״י, כסוי כלים עם בית אחיזה

סי׳ ש״ה סי״ז, ברצועה שבין קרניה

סי׳ שי״ג ס״א, נגר שיש בראשו גלוסטרא

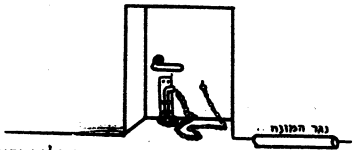

סי׳ שי״ג ס״א, נגר הנגרר (אין בראשו גלוסטרא)

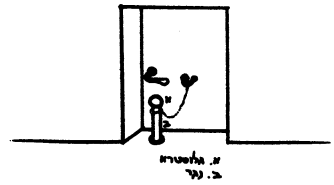

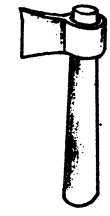

וקורדם

קורנס

סי׳ ש״ח ס״ג,

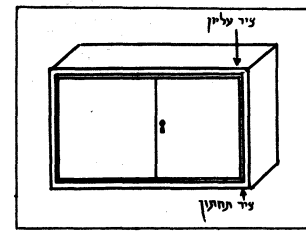

סי׳ שי״ג ס״ה,
שידה תיבה וכו׳ עם שני צירים

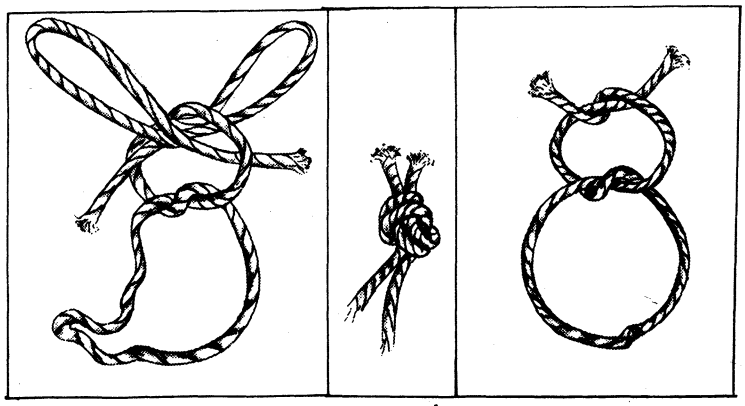

סי׳ שי״ז ס״א, בה״ל ד״ה בראש, סי׳ שי״ז ס״ה, עניבה ע״ג קשר
שני קשרים זה על זה קשר על ב׳ חוטין

דיני שכחת ״אתה חוננתנו״ במוצאי־שבת [1]

המקום שבו המתפלל נזכר בטעותו	דינו של המתפלל
לא אמר עדיין את שם ה׳ של ברכת ״חונן הדעת״	חוזר לתחילת ״אתה חוננתנו״
נזכר לאחר שאמר את שם ה׳ של ברכת ״חונן הדעת״ [2]	אינו חוזר [3]

1. סי׳ רצ״ד. 2. סי׳ רצ״ד ס״ק ז׳. 3. במקרה זה (ששכח ואינו חוזר לומר ״אתה חוננתנו״), דאוי לומר לאחר גמר התפילה ״ברוך המבדיל בין הקודש ובין החול״ (ראה את הטעם שם בסע׳ א׳ ובבאור הלכה ד״ה ואם טעם) ועיין גם בסי׳ רצ״ט סע׳ א׳.